

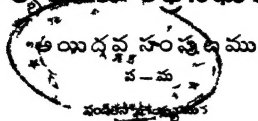
7968

శ్రీ
సూర్యోదానమాంధనిఘంటువు

కాశీనాథుడు
ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు
వారిచేఁ బ్రకటింపఁ బడినది

గార్డన్, శంకర్ ప్రింటర్స్ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితము

మ ద్రా సు

1958

— —

All Rights Reserved.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ
గ్రంథాలయం
పత్రము సంఖ్య 11431
తేది 5-7-86

(37)

494.8273
S 775

తెలుగు భాష - నిఘంటువులు

మ న వి.

శ్రీ మార్యరాయశాసనము చట్టసంపుటము 1944 లోఁ బ్రకటితమయినది. మఱి పదునాల్గు సంవత్సరములకుఁ గాని మిగిలిన మూడు సంపుటములను బ్రకటితములు కాలేదు ఈ యాలస్యమునకుఁ గారణము లనేకములు. 1947 సరికి అయిదవ సంపుటమును 1949 సరికి ఆఠవ సంపుటమును ముద్రణమునకు సిద్ధములయినను గడపటి సంపుటము కూడ సిద్ధమయినఁ గాని యెచ్చుపెద్ద ప్రారంభించుటకు నమ్మితింపవని శ్రీ పితా పురము మహారాజావారు తెలియఁజేసిరి తరువాత కొన్ని రాజకీయములచే 1949 గడవగానే నిఘంటు శాస్త్రాలయము నెత్తివేసిరి పిమ్మట నా మూడు సంపుటముల గ్రంథమును మృదానునగరమునకుఁ దరలించి ముద్రణముపని డా॥ గిడుగు వేంకటసీతావతిగారి కప్పగించిరి శ్రీ సీతావతిగారు ముద్రణముపని 1952 లోఁ ప్రారంభించి 'ప' యను నక్షరము మొదలుకొని 'మ' యను నక్షరమువఱకును గల గ్రంథ మయిదవ సంపుటముగాను 'మ' యను నక్షరము మొదలుకొని 'ష' యను నక్షరమువఱకును గల గ్రంథ మాఠవ సంపుటముగాను, విడిచిది ముద్రణము వేగముగాఁ గావలయునను సంకల్పముతో వేర్వేలు ముద్రణాలయములలో ముద్రణముసాగించిరి అయిదవ సంపుటమును ముద్రించుచుండిన గార్డన్ ముద్రణాలయము కొంత గ్రంథము ముద్రించిన తర్వాత నెత్తివేయఁబడినది, మిగిలిన గ్రంథము మఱియొక ముద్రణాలయములో ముద్రింపవలసివచ్చినది ఆఠవ సంపుటము సక్రమముగా ముద్రితమగుచుండుటవలన 1954 లోఁ గడపటి సంపుటముకూడ మఱియొక ముద్రణాలయములో ముద్రింపించుట కీయఁబడినది కాని, తానొకటి దలచినదైన మింకొకటి దలచునన్నట్లయినది ప్రభుత్వమువారు జమీందారీ విధానమును రద్దుపఱచి యెట్టిటలను దీసికొనుటవలన శ్రీ మహారాజావారి శాస్తికలోపము కలిగి 1954 పూర్తియగునరీకి ముద్రణముపని నిలిచిపోయినది అయిదవ సంపుటములో 185 ఫారములును ఆఠవ సంపుటములో 112 ఫారములును ఏడవ సంపుటములో 42 ఫారములును ముద్రితములయినవి మిగిలిన ముద్రణముపని యితరుల సాహాయ్యముద్ధరింపక తామే పూర్తియేయుటకు శ్రీ మహారాజావారు రుద్దేశించిరి కాని, యాపని సాగలేదు అప్పుడు శ్రీ సీతావతిగారు శ్రీ మహారాజావారి యనుజ్ఞాప్రకరముఁ బడసి ప్రభుత్వమువారి ధనసాహాయ్యమునకయి 1957 జూన్ మాసములోఁ బ్రయత్నము ప్రారంభించి యదితారుల తోడ్పాటుతోఁ గృతార్థులయినారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమువారు రూ॥ 5000 లును, ఇండియా

ప్రభుత్వమువారు రూ 8000 లును నొసంగిరి. ఈయొద్దీకసాహాయ్యముతోను, ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు హోదాబుతోను శ్రీ సీతాపతిగారు ముద్రణముపని సాగించిరి.

భగవంతుని శృవణలన ఈ సాహిత్యమునకు సంతృప్తియును అలవ సంపుటయును బ్రతింది యాంధ్రుల కండు తేయగలిగిరి. శ్రీ 1900 జూన్ 13న తేదీని ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు ద్వారా కమిటీచేత సమావేశమయినచో మన యువరాష్ట్రపతి డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ పండితగారు పరిషత్తువారి యాహ్వానమును మన్నించి యీ రెండు సంపుటముల యీ చిహ్నరణము గావించినందులకు బరిషత్తు ధన్యతనందినది. దైవబలముచే ఏదవ సంపుటముకూడఁ గొలఁది కాలములోఁ బ్రకటితమగును.

5వ సంపుట నిర్మాణము కావించిన పండితవర్గులు

- 1 సాహిత్యవికాస కాశేభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు (సంపాదకులు)
- 2 బ్రహ్మశ్రీ దర్శా సశ్యశ్యశాస్త్రి
- 3 ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రి
- 4 ఆకుండ్ల వేంకటశాస్త్రి
- 5 బాలుని వెంకటేశ్వరులు
- 6 చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి
- 7 గుమ్మూరి సూర్యనారాయణశాస్త్రి
- 8 చిలుకూరి వీరభద్రశాస్త్రి
- 9 వెంకటపల్లి అప్పారాయశాస్త్రి
- 10 సామవేణం శ్రీరామమూర్తిశాస్త్రి
- 11 పన్నాల వెంకటాద్రిభట్టశర్మ
- 12 ఇంద్రవంశీ సూర్యనారాయణశాస్త్రి

సీతాపూర్ణీశు, కోరిక ననుసరించి 1904-05 లో నిధులు నిర్మాణ పర్యవేక్షణను సాగించి గ్రంథ ముద్రణాదికము కావించినవారు డాక్టరు గిడుగు వేంకటసీతాపతిగారు.

దంటు భిస్కరరావు

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువర్గము.

మి.కొండా రావు వేంకట కుమార మహిపతి
సూర్యారావు బహద్దరు C B E గారు

45వ ఆంధ్రనాట్యాభ్యసరిషడ్వాన్తి కసమా వేశము
 (శ్రీ) సూర్యరాయాంధ్రాభిమత్యు 5-6 సంపుటములఆవిష్కృతి

శ్రీ దంతు భాస్కరరావు - శ్రీ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణవండితులు.

సంకేతములు.	వివరణము.
౨.	అశారాంతము—ఇట్లే. - అ, ఇ, ఈ, ఓ, ఊ. మొదలగునవి తత్తదంతములుగా గ్రహించునది.
౩ అ, ఈ, ఆ.	ప్రలింగవిశేషముయినపుడు అశారాంతము. శ్రీలింగవిశేషమునపుడు అశారాంతము లేక ఈశారాంతము. సప్రసంగలింగవిశేషము ముంజపుడు అశారాంతము. శ్రీలింగములలో విశేషము బుద్ధువుడు అని నూచింపబడినది. వివరణపులనుబట్టి యది తత్తదంతములుగా గ్రహించునది ఉదా:- (1) అంకికడు. విణ. (అ, కి. కా. అ.) ఇటు శ్రీలింగరూపము అశారాంతమున 'అంకికా'. (2) అంతర్భాక విణ. (ఋ. త్రి. ఋ) ఇటు శ్రీలింగరూపము ఈశారాంతమున 'అంతర్భాక్తి' (3) అంకి విణ. (క. నీ. క్) ఇటు శ్రీలింగరూపము ఈశారాంతమున 'అంకినీ'. (4) అపటువు. విణ. (ఉ. ఉ. ప్రి. ఉ.) ఇటు ఉశారాంతమున 'అపటువు'ను, ఈశారాంతమున 'అపట్నో'యును శ్రీలింగరూపములు. (5) అనాము విణ. (క. క్. మీ. అ. క్). ఇటు సశారాంతమున 'అనాము'యును, ఈశారాంతమున 'అనామ్నో'యును, అశారాంతమున 'అనామో'యును శ్రీలింగరూపములుగా తెలుగునది.
౨. త్రి.	అకర్మక(కీయ.
౨నా.	అనాపదిధ్ క్రియ.
౨ప.	అపదము. (అకము మొదలగునది)
౨లం.	అలంకారకాశ్త్రము.
౨వ్య.	అవ్యయము.
౨మే.	అమైదికము.
౨చా.	ఉదాహరణము.
౨ప.	ఉపపదము (చూ అనీ- తెలుగు)
౨భ.	ఉభయము. (సంస్కృతమును, తెలుగును)
౨.	ఏకవచనాంతము.
౨.	కౌపదిధ్ క్రియ
.	కన్యదము
రాలపా.	కరాలపాటి రంగయ్యగారి భారత పాఠము.
స.	సంభాష.
స.	క్రియ.
స. విణ.	క్రియావిశేషము.
స. త్రి. క.	త్రితరణము.
స. త్రి.	గణితకాశ్త్రము.
సా.	మాడుడు.
సంద.	సందకాశ్త్రము.
స.	జన్యము.

సంకేతములు.	వివరణము.
జ్యోతి.	జ్యోతిశాస్త్రము.
క.	కమిళము.
కంత్.	కంత్తాస్త్రము.
కర్క.	కర్కశాస్త్రము.
కు.	కుంభాష.
క్రు.	క్రుకాంతము.
ద్వి.	ద్విపదపాంతము (తెలుగున బహుపదపాంతములో అంతర్భాగము)
భర్మ.	భర్మశాస్త్రము.
స.	సప్తంశకలింగము.
శాటక.	శాటకపరిభాష.
శాట్య.	శాట్యశాస్త్రము.
పా.	పాలిభాష.
పీఠ.	పీఠక.
పుం.	పుంలింగము.
పుం. న.	పుంసపుంసకలింగము.
పుం. స్త్రీ.	పుంస్త్రీలింగము.
ప్ర.	ప్రత్యయము.
ప్రా.	ప్రాకృతము.
బ.	బహుపదపాంతము.
బీజగ.	బీజగణితము.
భా.బ.వ్యా.	భారతములక్షిపతిశాస్త్రగారి అంధ్రభారత వ్యాఖ్య.
మంత్రి.	మంత్రిశాస్త్రము.
మ.	మళయాళము.
మహా.	మహారాష్ట్రము.
మి.	మిశ్రము-సంస్కృతపదము సంస్కృతేతర పదముతోఁగాని, తెలుగు కృత్ప్రత్యయముతోఁగాని, తెలుగు తత్త్వప్రత్యయముతోఁగాని కలిపిన పదము.
మొ.	మొదలైనది.
యోగ.	యోగశాస్త్రము.
యా.	యాపాంతము.
కా.	కాశుక.
వి.	విశేషము.
విజ.	విశేషణము.
విశే. పా.	కందుకూరివిశేలింగముగారి పాఠము.
వేదము. పా.	వేదము వేంకటరాయశాస్త్రగారి పాఠము.
వేదాంత.	వేదాంతశాస్త్రము.

సంకేతములు.	వివరణము
తైద్య	తైద్యశాస్త్రము
వృత్తి	వృత్తిరేఖాంశపదము.
వృత్తి	వృత్తపదము
వ్యాక	వ్యాకరణశాస్త్రము.
శత్ర	శత్రుత్వము (దీనిని తెలుగున వ్యవహరించును లేదు)
శ సం	శని సంవత్సరములు
శ్లో	శ్లోకము
స	సర్వనామము.
ం	సంస్కృతము
సంగీ	సంగీతశాస్త్రము
శ్రీ	శ్రీరత్నము
సా	సామెత
శ్రీ	శ్రీలింగము
హిం.	హిందూస్థానీభాష.
✓	(మూలచిహ్నము) ఇతర జనకపదములకు ముం ద్రుపయోగింపఁబడును.
=	(సామ్యచిహ్నము) ఇది రూపమందుఁ గానియర్థమందుఁ గాని సామ్యము గల పదములనడుమ నుపయోగింపఁబడును
†	చెట్టు, లత మొదలగువానిగుర్తు
,	ఇది విభిన్నార్థమును తెలుపును.
.	సమానార్థమును తెలుపును
	(తక్కినవి స్పష్టము)

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషణములు.	గ్రంథనామములు.	గ్రంథముల యందలి అక్షరసంఖ్య.	గ్రంథకర్తలనామములు.
1	అచలా.	అచలాత్మభావవిజయము.	అ 3	శేంకటాచార్యుని.
2	అచ్చ. భా.	అచ్చతెలుగుభారతి	అ ౫	శ్రీరామలింగ
3	అచ్చ. రా.	అచ్చతెలుగురామాయణము బాల బాలకాండము అయో అయోధ్యాకాండము అర అరణ్యకాండము శిష్యుల శిష్యులకాండము మం. మందరకాండము. యు యుద్ధకాండము అథాత్మరామాయణము (బాలకాండమం. అయోధ్య కాండమును కలిపి ఏడుకాండ ములు)	కాం. ౬.	శేంకటాచార్యుని
4	అథాత్మ.	అథాత్మరామాయణము (బాలకాండమం. అయోధ్య కాండమును కలిపి ఏడుకాండ ములు)	కాం 3	శేంకటాచార్యుని
5	అని.	అనియతసత్యము	అ ౫.	కనుపత్తిఅయ్యరామార్యుని
6	అచ్చ.	అచ్చతెలుగుము. (అక్షరగ్రంథము)	అ ౫.	కనుపత్తిఅయ్యరామార్యుని
7	అ. మ. క	అన్నమహాశిల్పము. (ద్విపద)		తిరువేంగళనాథుని.
8	అచా	అచార్యసంక్రందనము.	అ. 3	నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
9	అం. చం.	అంధ్రచంద్రాలోకము		నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
10	అం. భా	అంధ్రభాషాసర్వము (విభుండువు)	కాం 3	నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
11	అం. శి	అంధ్రనామశేషము (విభుండువు)		నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
12	అం. సం.	అంధ్రనామసంగ్రహము. (విభుండువు)		నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
13	అం. పద.	అంధ్రపద్యము		నయ్యులు శేంకటాచార్యుని
14	అయ.	అయత్తమయ్యుని	అ ౬.	శ్రీకృష్ణశేఖరయ్యుని.
15	ఇండు.	ఇందుమతీపరిణయము.	అ. ౬.	నయ్యులు శేంకటాచార్యుని.
16	ఇండు. రా.	ఇందుమతీపరిణయము.	అ ౪.	శేంకటాచార్యుని.

ఆంధ్ర గ్రంథ సంశ్లేష పట్టిక

5

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషములు.	గ్రంథనామములు.	గ్రంథముల యందలి అక్షరసామ్య సంఖ్య.	గ్రంథకర్తలనామములు.
17	ఉ. రా.	ఉత్తరరామాయణము	అ. ౮.	కంకంటిపాపరాజు.
18	ఉ. హరి	ఉత్తరహరివంశము	అ. ౫.	నాదన సోమనాథుడు.
19	ఉ. హరిశ్చ	ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.	అ. ౪	తత్త్వ-శ్చ సాటి లింగక.
20	కణ	కణశ్శృంగిణయము.	అ. ౫.	మన్యూ అనంతభూపాలుడు.
21	కల. క.	కలహంబుకథము	అ. ౫.	దర్శియ వరకు.
22	కవి	కవికర్తరసాయనము.	అ. ౬.	సంకుసాల నృసింహకవి.
23	కవిచా. క	కవిచాంద్రశ్శతకము	అ. ౩.	కవిచాంద్రశ్శ.
24	కవిజ.	కవిజవరంజనము.	అ. 3.	అడిదము నూరకవి.
25	కవిజనా.	కవిజనాశ్రయము. (అక్షరగ్రంథము)	అధికారములు. ౪	వేమలవాడ భీమకవి.
		సంఖ్య. సంఖ్యాధికారము. మృత్యు మృత్యుధికారము కాళి, కాళ్యుధికారము. దోహ. దోహాధికారము.		
26	కవిరా.	కవిరాజునోరంజనము.	అ. ౫.	కనుకప్రతిభయనామకర్త.
27	కవిస	కవిసర్వ గాయనము. (అక్షరగ్రంథము)	అ. ౨.	నాదన బసవశ్శ. [కు. లింగక నూరశ్శ.
28	కళా.	కళాశాస్త్రము.	అ. ౮.	
29	కార్తిక.	కార్తికమాహాత్మ్యము.		మంజుశ్రీ కంకటాచలపతి.
30	కావ్య.	కావ్యలంకారమాదామణి. (అక్షరగ్రంథము)	ఉల్లాసములు ౯	విష్ణుశోట పెద్దశ్శ.
31	కాళి.	కాళిఖండము.	అ. 2.	శ్రీనాథుడు.
32	కాళ.	కాళమాహాత్మ్యము.	అ. ౮.	ధూర్జటి.
33	కాళ. క.	కాళమాహాత్మ్యశతకము		ధూర్జటి.
34	కీరా.	కీరాతాద్రవీయము.	అ. ౫.	గోపాలవి సింగయ.
35	కుచేల.	కుచేలపాఖ్యానము.	అ. 3	గట్టప్రభుశ్శ. [కవి.
36	కుశల.	కుశలయాశ్శవత్రిము.	అ. ౫.	నందరము చినవారాయణ
37	కు సం.	కుమారసంభవము	అ. ౧౨.	వశిష్ట శ్రోతుడు.
38	కు క.	కుష్మకరామ్యము.	అ. 3.	తెలంగతూడి తెంగన.
39	కు శబం.	కుశంకలాపరిణయము.	అ. 3.	కృష్ణకవి.
40	కుష్మ.	కుష్మరాయనియము.	అ. ౪.	కుమార ధూర్జటి.
41	కుష్మ. క.	కుష్మశతకము		నృసింహకవి.
42	కుష్మా.	కుష్మాభ్యుదయము.	అ. ౫.	గొంతేటి నూరశ్శ.
43	కీయూర.	కీయూరబాహుచరిత్రము.	అ. ౪.	మంచన.
44	క్రిడా	క్రిడాధికారము.	అ. ౧.	మన్యూరాయకవి.

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషణము.	గ్రంథవాచకములు.	గ్రంథముల యందలి ఆశ్వాసముల సంఖ్య	గ్రంథకర్తలవాచకములు.
45	గంధ.	గంధపంచము.	ఆ ౧.	మంచర్ల వాసుదేవరవి
46	గాథ.	గాథయోహాఖ్యానము		చక్రవర్తిఅనంతామాత్యుఁ
47	గోపీ గా	గోపీనాథరామాయణము		గోపీనాథ శంకటవిద్రు.
48	భుటి కా.	భుటికాచలమాచార్యము	ఆ 3.	తెనాలి రామకృష్ణుడు
49	చంద్ర.	చంద్రభానుచరిత్రము	ఆ ౫.	శరీగొప్పల మల్లన్న.
50	చంద్ర వి	చంద్రశేఖరిలాసము	ఆ 3	మాచిమంచి బంగళిది
51	చంద్రా.	చంద్రాంగదచరిత్రము	ఆ. ౬.	పెండిమట్టి శంకటపతి
52	చంద్రి.	చంద్రి కాపరిణయము.	ఆ ౬.	శ్రీసురభిమాధరరాణి ప్రభువు. పతి
53	చం. గా.	చంత్రా రామాయణము.	ఆ ౮.	బుయ్యగొడికిది శంకటాచల
54	చమ	చమత్కారమంజరి	ఆ 3.	కింశక్తి శంకటాచార్యుఁ
55	చిత్ర భా	చిత్రభారతము	ఆ ౮.	చరితాంధ ధర్మన్న ద్రు.
56	చి ని	చిన్న యశురాచిన్ముంటువు (వ్రాతది)		పరవస్తు చిన్నయశుర
57	చెన్న	చెన్న బసవపురాణము	ఆ ౫	అత్తమారి పాపకవి
58	కావ్య పీ.	కావ్యపీఠమాత్యుము	ఆ. ౪.	ఏనుగు లక్ష్మణుని
59	కై. భా.	కై మినిభారతము (అశ్వమేధపర్వము.)	ఆ ౮	కిల్లెలమట్టికినివరభద్రుడు.
60	కపటి.	కపటిసంజయోహాఖ్యానము.	ఆ. ౫.	అద్దంకి గంగాధరవి.
61	దశకు.	దశకుమార చరిత్రము	ఆ ౧౨	శతన
62	ద కా	దక్షిణసాంధ్యానామకావ్యము	సంపుటములు౬	
63	దక .	దకావతారచరిత్రము	ఆ. ౧౦	ధరణిజీవుల రామయా మా శ్లోకము
64	దా శ	దాశరథిశతకము		కంచెర్ల గోపన్న కవి
65	దిలీప.	దిలీపచరిత్రము	ఆ. ౪	కొటికలపూడి శంకటకృష్ణ
66	ద్వా	(కిరహాపద)ద్వాత్రింశక	ఆ ౧౨	కొలది గోపరాజు
67	ద్వి ఖో భాగ	ద్విపద భాగవతము	స్కం. ౧౨	కోశిణునాథుడు
68	ద్వి శి పా	ద్విపద సారంగధరచరిత్రము	ఆ ౨	మాచిమంచి తిమ్మకవి
69	ద్వి. పల.	ద్విపదపల చరిత్రము.	భా ౫.	చక్రేశ్వరిరాధావాచార్యులు.
70	ద్వి పరమ	ద్విపదపరమయోగినిలాసము	ఆ. ౮	తాళ్లపాక తిరుశంకర
				నాథుడు.
71	ద్వి. భార.	ద్విపద భారతము. (విరాటపర్వము-వ్రాతప్రతి.)	ఆ. ౫.	తిమ్మన.
72	ద్వి. శ పా	ద్విపద సారంగధరచరిత్రము	ఆ. 3.	బాలాభిధానము.
73	ద్వి భాగ	ద్విపద భాగవతము (దశమస్కంధము.)	స్కం. ౧.	మడికిలింగన్న

క్ర. సం.	గ్రంథ పేరు.	గ్రంథకర్త పేరు.	గ్రంథముల యందులి అక్షరసంఖ్య.	గ్రంథకర్త పేరు.
14	ద్వి. హరిశ్చ.	ద్విపదహరిశ్చంద్రచరిత్రము.	భా. ౨.	గౌరవ.
15	ధవా.	ధవాభిరామము. (వ్రాణిప్రతి)	అ. 3.	మూరవ. (మ.
16	ధర్మ.	ధర్మఖండము.	అ. ౯.	ఈశ్వరమల్లి భవానీశంకర.
17	అం. ధా.	అంధ్రధానుమాళి		పరశురామ చిత్తయినూరి.
18	వరస.	వరసధూపానీయము.	అ. ౫.	మూర్తికవి.
		(అక్షరగ్రంథము)		
19	పద (నాధ)	పదనాధచరిత్రము (ద్విపద- (వ్రాణిప్రతి)	భా. ౫.	గౌరవ.
0	నా. పంచ.	పంచతంత్రము.	అ. ౫.	నారాయణకవి.
1	నార.	నారసింహపురాణము. (ఉత్తర భాగము.)	అ. ౫.	చరిత్రకర్త.
2	నిరం.	నిరంజనోపాఖ్యానము.	అ. ౪.	శంకరాచారి రుద్రయ.
3	నిర్వ.	నిర్వచనోత్తరరామాయణము.	అ. ౧౦.	లిక్తన సోమయాజి.
4	నీతి	నీతిసంపద్యశతకము		కాళహస్తి తిమ్మయ.
5	నీలా.	నీలానుందరీపరిణయము.	అ. 3.	మాచిమంచి తిమ్మకవి.
6	నృసిం.	నృసింహపురాణము.	అ. ౫.	పల్లెకొండగడ్డ.
7	నైష.	నైషంగురైష్యచరిత్రము.	అ. ౮.	శ్రీనాథుడు.
8	పండితా.	పండితారాధ్యయచరిత్రము (ద్విపద) చీక్షా, చీక్షాప్రకరణము పురా, పురాతనప్రకరణము. వాద, వాదప్రకరణము మహిమ, మహిమప్రకరణము. పర్య, పర్యప్రకరణము.	ప్రకరణము అ. ౫.	పాతకరీ సోమనాథుడు.
9	పద్య.	పద్యపురాణము (ఉత్తరఖండము.)	అ. ౧౦.	మదిలి సింగన్న.
10	పరమ.	పరమయోగినిలాసము.	అ. ౫.	తిమ్మ నృసింహయ.
11	పాంచా.	పాంచాలీపరిణయము.	అ. ౫.	కాళమాని మూర్తికవి.
12	పాండు.	పాండురంగమాహాకవ్యము.	అ. ౫.	కెనాలి రామకృష్ణయ.
13	పారి.	పారిజాతాపహరణము	అ. ౫.	నంది తిమ్మక.
14	పార్వ.	పార్వతీపరిణయము.	అ. ౫.	కోటి శ్రీరామయ్యనాథ తొండనాథాచార్యుని అంతు.
15	పి. శివం.	శివంతలాపరిణయము.	అ. ౪.	నిజాముల్లి వీరవీరభద్రయ.
16	పి. శివం.	శివంతలాపరిణయము.	అ. 3.	కెల్లూడ నాగరా.
17	ప్రబంధ.	ప్రబంధరాజవంశీశ్వర విజయ విలాసము.	అ. ౧.	గణపదేశ్వర వేంకటకవి.

సంఖ్య	గ్రంథసంకేతములు	గ్రంథనామములు	గ్రంథముల యందలి ఆశ్వాసముల సంఖ్య	గ్రంథకర్తలనామములు
98	ప్రబోధ	ప్రబంధచంద్రోదయము	ఆ ౫	నందిమల్లయ్య కుంటింగింకల్
99	ప్రభా	ప్రభాపతిప్రద్యుమ్నము	ఆ ౫	సింగిలి మారన
100	ప్రభు (లిం)	ప్రభులింగలిల (ద్విపద)	ఆ ౫ (ఓకాశ్వా- ఆశ్వాసము నకుఁజూపె దుగఁజూపె గలవు)	చిడుపర్తి సోమయ్య
101	ప్ర మణి	ప్రబంధమణిభూషణము		
102	బస వ్ర	బసవ్రరాణము (ద్విపద)	ఆ ౩	పాలమరలిసోమన (వరద)
103	బహు	బహుశాస్త్రాద్విక్రమము	ఆ ౫	నామరతి శేంగళనాయు
104	లిల్ల	లిల్ల శీయము	ఆ 3	పండితెడ్డి కృష్ణస్వామి
105	బ్రహ్మో	బ్రహ్మోత్తరఖండము	ఆ ౫	త్రిభువనా శేంకటరామ
106	క్రా	క్రాంత్యసింధులు		క్రాంత్యదోర [గవి
107	భర్తృ	భర్తృవారిసుభాషితము నీతి నీతికళము శృంగ శృంగారకళము శైల శైలరాగ్యకళము	కళకములు 3	ఏనుగు లక్ష్మణశర్మ
108	భల్లా	భల్లాణపరిశ్రమము	ఆ ౫	నారేశ్వరయ్య
109	భాగ	భాగవతము	స్కం ౧౨	బమ్మెర పోతగూడ
110	భాను	భానుమతిపరిణయము	ఆ ౪	రెంటూరి రంగరాజు
111	భార	భారతము అది అదివర్ణము ఆ ౮ సభా సభాపర్ణము ఆ ౨ అర అరణ్యపర్ణము ఆ 3 విరా విరాటపర్ణము ఆ 3 ఉద్యా ఉద్యాగర్ణము ఆ ౪ భీష్మ భీష్మపర్ణము ఆ ౫ ద్రోణ ద్రోణపర్ణము ఆ ౫ కర్ణ కర్ణపర్ణము ఆ 3 శల్య శల్యపర్ణము ఆ ౨ సౌ సౌప్తికపర్ణము ఆ ౨ శ్రీ శ్రీపర్ణము ఆ ౨ కాం కాంతిపర్ణము ఆ ౨	పర్ణములు ౧౮	కవిశ్రయము (నన్నయ తి క్కన ఎఱ్ఱాప్రెగడ)

[illegible]

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషణము.	గ్రంథనామములు.	గ్రంథముల యందుండి ఆశ్వాసముల సంఖ్య.	గ్రంథకర్తలనామములు.
129	రం. రా. ఉ.	రంగనాథరామాయణము. ఉత్తర కాండము (ద్విపద)	కాం. ౧.	రాచధూపతి, ద్విబలరా
130	రఘు.	రఘువంశము.	ఆ. ౧౦.	అశ్రుధూపతి కిష్కియ్య
131	రఘు. వా.	రఘునాథాష్టదశయము. (ప్రాంత)		విజయరాఘవదేవి.
132	రత్న.	రత్నపరిక్ష (ప్రతి).		శ్రీరత్నదేవి.
133	రవ.	రవమంజరి (లక్షణగ్రంథము)	గుచ్ఛములు 3.	సూరకాని శోభండపతి.
134	రసా.	రసాధరణము (లక్షణగ్రంథము).	ఆ. ౪.	అనంతాకూతులఁడు
135	రసిక.	రసికజనమశోధిరామము.	ఆ. 8.	మూదిమందితిమ్మకవి
136	రాఘవ.	రాఘవపాండవీయము	ఆ. ౪.	ఓంగళి సూరన్న
137	రాజగో.	రాజగోపాలవిలాసము.	ఆ. ౫.	కాళయ
138	రాజ. చ.	రాజశేఖరచరిత్రము.	ఆ. 3.	మాదయగారి మల్లన్న
139	రాజ. ది.	రాజశేఖరవిలాసము.	ఆ. 3.	మూదిమంది తిమ్మకవి
140	రాధా.	రాధామౌళ్యము.		చింతలపూడి పల్లవాచార్య
141	రాధికా.	రాధికాసాంత్వనము.	ఆ. ౪.	ముద్దుపకవ
142	రామ.	రామరాజీయము	ఆ. ౧.	తొంకజిల్లి.
143	రామలిం.	రామలింగేశ్వరశతకము.		అడిదము సూరన్న.
144	రామా.	రామాష్టదశయము.	ఆ. ౮.	అయ్యలరాజారామభద్ర
145	రామో.	రామేశ్వరమాహాత్మ్యము.	ఆ. ౫.	ఏనుగు అశ్వమేధవి
146	రా. ది.	రాజహవానవిజయము.	ఆ. ౫.	కాళిమాని మూర్తికవి
147	యశా.	యశాంగదచరిత్రము	ఆ. ౫.	ప్రభాకరవి మల్లన్న
148	యశో.	యశోనిపరిణయము	ఆ. ౫.	మూదిమంది తిమ్మకవి
149	లక్ష్మణ.	లక్ష్మణపారసంగ్రహము.		చింతలపూడి పల్లవాచార్య
150	ల. ది.	లక్ష్మణవిలాసము.	ఆ. ౫.	కాయసము శేరిలింగంపతి
151	నవ. ది.	నవమూర్తివిలాసము		నారద సూరన.
152	నరాహ.	నరాహాపురాణము.	ఆ. ౧౨.	నందిమల్లయ్య భుంట్ల
153	నమ.	నమచరిత్రము.	ఆ. ౫.	రామరాజధూమ్రఁడు
154	నా. రా.	నాశిష్టరామాయణము.	ఆ. ౫.	మండి సింగన.
155	నాల్కి.	నాల్కిశతకము.	ఆ. 3.	రఘునాథధూపాలఁడు.
156	నిక్ర.	నిక్రమార్క-చరిత్రము.	ఆ. ౮.	జగ్గన.
157	నిజ. ది.	నిజయవిలాసము.	ఆ. 3.	చేమసూర శేరిలింగంపతి.
158	నిల్లా.	నిల్లాశేఖరీయము.	కాం. 3.	శేతన.
159	ని. న.	నిజయనందనవిలాసము.	ఆ. 3.	మంగళగిరి ఆనందకవి.
160	ని. భుం.	నిమ్మభూరాణము.	ఆ. ౮.	కాశ్యపకవి సూరన.
161	నిమ్మమా.	నిమ్మమాయానాటకము.		చింతలపూడి పల్లవాచార్య
162	నిక్ర.	నిక్రమానాటకచరిత్రము.	ఆ. ౫.	చెడలవాడ మల్లయ్య.

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషణములు.	గ్రంథసామములు.	గ్రంథముల యందలి అక్షరసంఖ్య.	గ్రంథకర్తలసామములు.
163	విధి	విధిసామము.		శ్రీనాథుడు !
164	విధి	విధిప్రదానము.		బయ్యరసామము.
165	వేంక.	వేంకటేశాంధ్రము (విభుండువు)	వరులు ౫.	గణపతిపు వేంకటకవి.
166	వేం పంచ	పంచతంత్రము	౮.	వేంకటనాథుడు.
167	వేం. మా.	వేంకటాచలమాహాత్మ్యము.	౮.	తెరిగొండ వేంకటప్ప.
168	వేం	వేంకటాచలమతము.		
169	వేమన	వేమనశతకము	భాగ ౩.	వేమనయోగి
170	వై	వైజయంతివిలాసము.	౮.	సారంగ తమ్మయ్య
171	క ర	కల్పరత్నాకరము (విభుండువు)		బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు.
172	కళాం	కళాంకవిజయము	౮	వేంకటపతి.
173	కా ప మ.	కాపవద్యములు.		
174	కవర	కవరశాస్త్రము.	౮.	మల్లా రెడ్డికవి.
175	కవర	కవరమాహాత్మ్యము	౮. ౧౦	కోడూరి వేంకటాచలపతి
176	కవరా	కవరాత్రిమాహాత్మ్యము	౮.	శ్రీనాథుడు. శ్రీకృష్ణుడు.
177	కవ సా	కవశాస్త్రము.		మల్లికార్జునపండితారా
178	కుక. ప	కుకపద్యము.	౮.	కడిరీపతిసామముడు
179	కుక. చ	కుకచరిత్రము.	౮.	పరశురామపంతుల రామమూర్తికవి
180	కృం	కృంకారసమంజసి		మరతాని కోడండపతి.
181	కే	కేసర్యము	౮	తామరపల్లి తమ్మయ్య.
182	కీరం	కీరంగమహాత్మ్యము	౮	వైరభక్తి.
183	కీరం మా.	కీరంగమాహాత్మ్యము.	౮ ౧౦.	కట్టా వరదరాజేంద్రుడు.
184	న చ	నక్షత్రశాస్త్రము.	౮.	మల్లా రెడ్డికవి
185	నాద	నాదశాస్త్రము.	౮.	నాదేశ్వరకవి
186	నకల. స	నకలశాస్త్రము.		మడికి సింగయ్య
187	నక్క	నక్కశాస్త్రము.		లింగమఖ్య, కామేశ్వరకవి.
188	నమిర.	నమిరశాస్త్రము.	౮.	పుష్పలి తమ్మయ్య.
189	నరక. సా.	నరకశాస్త్రము.		మాదిమంచి తమ్మకవి.
190	నరక.	నరకశాస్త్రము.		
191	సాం. వి.	సాంకయిము.	వరులు ౫.	కస్తూరి రంగకవి.
192	సాం	సాంకయిము.	౮.	రంగయ్యరాజు.
193	సాం	సాంకయిము.	౮.	కవరామకవి.
194	సారంగ.	సారంగశాస్త్రము.	౮.	చేమనూర వేంకటకవి, శ్రీ.
195	సిం	సింహాశ్రయశాస్త్రము.	౮.	గోలంపాటిమా ర్జునాచార్యులు.

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషములు.	గ్రంథనామములు.	గ్రంథముల యందలి అక్షరసంఖ్య.	గ్రంథకర్తలనామములు.
196	నీతారా	నీతారామాంజనేయసంవాదము	అ 3	పరశురామపంతుల గుర్రు
197	నీతాది	నీతాదిజయము. (శతకంఠరామాయణము)	అ 4	లింగమూర్తి మర్దనకవి.
198	నీకుం	నీకుంతిసీగల్యాణము	అ ౫	అనుమల్ల పోతుమంత్రి
199	నుద.	నుదంతాపరిణయము	అ ౫	తెనాలి అన్నయ్య
200	నుదంతా	నుదంతాపరిణయము (ప్రాంతప్రతి)	అ 4	అనుమలికవి.
201	నురా.	నురాధాంబేశ్వరము.	అ ౧.	గట్టి ప్రభుత్వ.
202	ను శ.	నుమతిశతకము.	అ ౩.	బద్దెవకవి
203	నీతు.	నీతుఖండము	అ ౩	వక్క-అంక వీరభద్రకవి.
204	నాంస.	నాంసవింశతి	అ ౫	అయ్యలరాజా నారాయణ మూర్త్యుండు
205	నా. న.	నాదిశృంగదనలోపాఖ్యానము	అ ౫	రామరాజభూషణుండు
206	నార.	నారవిలాసము	అ 3.	శ్రీనాథుండు.
207	నార. వి.	నారభక్తవిలాసము.		
208	నారి.	నారనంశము. పూ = పూర్వభాగము. ఉ = ఉత్తరభాగము	అ. ౯ అ. ౧౦.	ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ.
209	నారిశృ.	నారిశృంగదోపాఖ్యానము.	అ ౫.	శంకరకవి
210	నా శరాహ.	నారాహరణము	అ ౫	నారిభట్ట

(కడమది స్పష్టము)

సంఖ్య	గ్రంథసంశ్లేషములు	గ్రంథనామములు	గ్రంథముల యందలి సర్గాదుల సంఖ్య	గ్రంథకర్తలనామములు
1	అమర	అమరము		భానుజ దీక్షితులు
2	అ ని	అనునిసంస్కృతాంగ విభుంటువు		నామకవిరామాత్మజులు
3	ఉ చ	ఉత్తరరామచరితము	అంకములు 3	భవభూతి
4	కల్ప	కల్పకల్పద్రుమము (విభుంటువు)		సర్ రాజా రాధాకాం
5	కాదం	కాదంబరీ కావ్యము	భాగములు 3	చేత బహదర
6	కావ్యాద	కావ్యాదర్శము	పరిచ్ఛేదములు 3	బాలకవియు తత్సమంజ
7	శీ ని	నానార్థార్థవగంక్షేపవిభుంటువు	కాండములు 3	దండికవి
8	శీత	భగవద్గీత	అధ్యాయములు 18	శ్రీనమిశ్రుచు
9	శీతగో	శీతగోవిందము	అధ్యాయములు 18	నాగనమహర్షి
10	త్రివి	త్రికాండశీషము (విభుంటువు)	అధ్యాయములు 3	బయ్యచేత్రుడు
11	వరా	వరాహరస్యము	కాండములు 3	పురుషోత్తముడు
12	భట్టి	భట్టికావ్యము	సర్గములు 3	వరాహరమహర్షి
13	భామినీ	భామినీవిలాసము	అధ్యాయములు 8	భట్టి
14	మను	మనుస్మృతి	అధ్యాయములు 10	అగస్త్య భవండితరామిలు.
15	మహా	మహావీరచరిత్రము	అంకములు 3	మమవు
16	మాలతి	మాలతిమాధవము	అంకములు 3	భగభూతి
17	మాళవి	మాళవి కాన్హిమిత్రిము	అంకములు 3	భవభూతి
18	మంద్రా	మంద్రాకావ్యము	అంకములు 3	భాగములు
19	మరా	అమర రాజునము	అంకములు 3	వికాశచక్రము
20	మృచ్చ	మృచ్చకతికము	అంకములు 3	మరాఠి
21	మే ని	మేదినివిభుంటువు	అంకములు 3	కృష్ణాక్షరము
22	మేఘ	మేఘమాతము	భాగములు 3	మేదినిగారుడు
23	యాజ్ఞ	యాజ్ఞ కల్పశ్రీస్మృతి అచా అచారకాండము ప్రా ప్రాయశ్చిత్తకాండము వ్యక్త వ్యక్తచోర కాండము	కాండములు 3	కాళిదాసుడు
24	రత్నా	రత్నావళి	అంకములు 3	యాజ్ఞ కల్పశ్రీమహర్షి
25	రస	రసగంగాధరము	అంకములు 3	శ్రీనారాయణుడు

సంఖ్య.	గ్రంథసంశ్లేషములు.	గ్రంథనామములు.	గ్రంథముల యందులి సమాఖ్యల సంఖ్య.	గ్రంథకర్తల నామములు.
26	రా. ని.	రాజవిభుంటువు	పదములు ౨౭౧	పరహరిపండితుఁడు
27	వా.చ.	వాచస్పత్యవిభుంటువు.		తారానాథ కర్తృవాచ
28	విక్ర.తా.	విక్ర.తా.ర్యశీయము	అంశములు ౫.	కాలిదాసుఁడు. [స్మృతి
29	వి. ని.	విశ్వవిభుంటువు.		మహేశ్వరనూరి.
30	విల్యము.	విల్యము సంస్కృతాంగ్ల విభుంటువు		దిల్. తోమియర్ విల్యము
31	వేణి.	వేణిసంహారము	అంశములు ౬.	భట్టనారాయణుఁడు
32	వై. ని	వై. జయంతివిభుంటువు.	కాండములు ౧౦.	యాదవప్రకాశుఁడు
33	కా.పం.	అభిజ్ఞానకామంతలము	అంశములు ౩.	కాలిదాసుఁడు.
34	కా. ని.	కాశ్యపవిభుంటువు		కాశ్యపుఁడు.
35	శి.పం.	శిశుపాలవధము.	కర్తములు ౨౦౦	మాధుకవి
36	సం. శిరా	శిరాతాన్దనీయము.	పదములు ౧౦౮	భారవి
37	సం.శు. సం.	శుభారసంభవము.	పదములు ౧౩.	కాలిదాసుఁడు
38	సం.చం.రా.	చంద్రారామాయణము.	కాండములు ౬౫	భోజరాజు, లక్ష్మణనూరి.
39	సం. దళివ.	దళివమారచరితము.		దండికవి
40	సం. వై.వ.	వై.వధియచరితము.	పదములు ౨౩౨.	శ్రీహర్ష కవి.
41	సం. పంచ.	పంచతంత్రము.	తంత్రములు ౬.	విష్ణుశర్మ.
42	సం. ప్రబోధ	ప్రబోధచంద్రోదయము.	అంశములు ౬.	కృష్ణమిత్రకవి.
43	సం. భర్తృ	భర్తృహరిసుభాషితము	శతకములు ౩	భర్తృహరి
44	సం. భాగ	భాగవతము.	స్కంధములు ౧౨	వ్యాసమహర్షి.
45	సం. భార.	భారతము	పర్వములు ౧౦౮.	వ్యాసమహర్షి.
46	సం. రఘు.	రఘువంశము.	పదములు ౧౯౦	కాలిదాసుఁడు.
47	సం. రామా.	రామాయణము.	కాండములు ౬.	వాల్మీకిమహర్షి.
48	సా. ద.	సాహిత్యదర్పణము.	పరిచ్ఛేదములు ౧౦	విశ్వనాథకవిరాజు.
49	మాలా. ని.	అభిజ్ఞానరత్న మాలావిభుంటువు.	కాండములు ౫.	హళియనుఁడు.
50	హి.తో.	హి.తో.పద్యము.	భాగములు ౪	నారాయణపండితుఁడు.
51	హే.పం. ని.	అశోకారసంగ్రహము.	కాండములు ౩.	హేమచంద్రుఁడు.

(విభుంటువు.)

(కడమలి స్పృశము.)

నూర్స్ రాయా ^{శ్రీ}రద నిమంతువు

25

ప్ర. ఉత్తర విశ్వ యోగ్యరమ్య

వ. ఆప వృత్తియందు గురుభూర్వికమైన కామ్యో
దల 'మ' వర్గకస్థానమున నిందు భూర్వకము
గను లభియి పూర్వకమైన కమ్యోదల 'మి'
వర్గకస్థానమున స్థితియందుగను వచ్చునని.

ఉదా : నాపచ్చెను, నేపచ్చెట్టు, నేపగంప,
కనుపపులు, ఇనుపముక్క, జనుపవార తెలు.

వ. సం. విని (అ. ఆ ఆ) సమాసాంతములాంటి
యోంతును.

౧. త్రాగునీటి, (ద్విపము నెం) ౨ రక్షించు
నీటి, (స్వత్రులను నెం.)

మి. ఆ. ప్రిం. డి. వాయువు. ౨. కారము.

3. కాన్ఫరెన్సు ర. రిజిస్ట్రేషన్ య. తుఫల

పంకజరత్నము. సం. వి అ. శ్రీ జలయంత్ర
భంకము. (ప్రతి. ని.)

హరిశ్చంద్రము, సం. వి. అ. పుం. పక్షి విశేషము.
(క. వి.)

పంక్తిగీతనామము. సం. = పంక్తి (రేఖ).

పంత్రిద్రము. సం. వి. ఆ. పుం. (మొదటిపాఠం)
 (ప్రతిపాదన) వంద. (ప్ర. వి.)

~~SECRET~~ - No. 00-89-628
~~(S)~~

౧. పట్టుకల,

సీ. భంగమున చాచి పంకంబుజూల లోచి,
సరసులకుఁ గాఢ యోజనకలు సదల నెఱును,
తేలుచు జడాశయంబుల నెత్తును మెలంగు,
కుగమితుంబులుల లెక్కఁ గొనంగ నేల
... రసేక, ౧ ౧౪, (ఎఱుక అనుచును)
జల సత్వస్థిమన నెక్కఁ అను వర్ణము
చింత్యము.)

(వర్ణము) వాఁ డీ విషయమున గట్టి పంకముతో
నున్నాఁడు

పంకరసము. సు వి. అ. పుం. మెఱుగునను
చలనఁ దీయఁ మద్యము. (తై. ని.)

పంకరూపము. సు వి. అ. న. తామరపూవు
(మా. పంకద్రుమ్మ)

పంకవాసము. సు వి. అ. పుం. ఎండ్రు, సీత,
పంకశ్రీ. సు. వి. ఇ. శ్రీ. జలశ్రీ భేదము
జల విధమైన కప్పుచిప్పు

పంక(తర)నూరణము. సు వి. అ. పుం.
కాలాశము, తామర లోనునవాని దంప
(వాచ.)

పంకారము. సు వి. అ. పుం. ౧ నైవాలము,
నాచు. ౨. సేతువు, కట్ట 3 పాపము,
మెట్టు ౪ జలశ్రుతికము, నీటి గొట్టెలు 5.
(మే. ని.)

పంకించు. (సు 2) స. శ్రీ. ($\sqrt{పంక 2}$) ౧
యరకపర పట్టిండు; అంకిత మొనరిండు

క. కేంకటాక్షులు మాకు పలంకార గ్రంథ
మొకటి లలి కురభాచక, బంకించె వాంఛ
కావ్యం, బంకిత మొనరింపు మీపు న్నూన
మాకు మా కంప్ర. వి. ౧. ౧3 (తై
రం దర్శనమున నిలిచి యేదాశ్చర్యము.)

౨. (మాన మొ.) వాట్లయన పట్టిండు, రాచు.
సీ. కలదు లే వనుపాటిగార మాన మొకింక
పంకించి కలచిత్తుక బాసి ముడిచి ...

తై. భా. ౨. ౧౫

సీ. పంకంబుగా మాన మంకించి సవరంబు
మచ్చె గన్నడ గొప్పకొప్పు కట్టు ...

కుక 3 3౫౪ కాళ ౪. ౧౦.

3 యద్దు, చురుము

౪ నింక పు ప్రేరేకకాతెలు, చుంగ వూడేనె
తే. మానవి మైతై, నింకించి నింకించి
బల్మణులు, బంకించుటఁ బోత మొనిబచ్చెన
పాచ్చుక ..

పాండు ౨ ౪౦ (క రి పా)

పంకించు. స. శ్రీ (సు కింక్.) ౧ ఆడించు,
జీతపు

జీదా: వాఁ డా మాట విని కల పంకించెను

జీదా: అని యాతని యందముఁ జూచి యాళ్ళ
గృహమునే దల పంకించి జేడు కలుచు
కొనెను.

౨. సరసేయ, పాచ్చుతగ్గలు కాకుండఁ జేయ

సీ. నును నెండికడియములో మినుము కన్న
పాఠకును దువ్వి పంకించి కొప్పు కట్టు
పట్టికా. ౨ 3౪

౩. శ్రీ. చరించు; భయపడు

సీ. బాంధవ నిర్మమాత్మభక్తిఁ జెందినవాడు
శిల్పిసంబులకుఁ బంకించువాడు ...

తై. భా. 3. ౪౦. (క. ౧. పా "కంకించు
వాడు" ముద్రి.)

మ. కులసీకాన మెప్పునింట నలరకా దోమింధి
కారార్క మై, కలఁపక పొల్పున కర్ణ
వంబు భరఁ దీర్చి బండు రంబులొటికి,
బలిమి న్నాని సింగరక్రమము రాఁ బంకించు

మాహింపనగా పచ్చ. ఆ. పి. (చి. ని. పా "పట్టింతు" అపమంత్రి.)
 పంజీలము. సం ని. (అ. అ. అ) బుర్రగలిచి.
 పంజీన. వి. కడి, పవన. (క. రి. బ్రా. దువ్వన) పి.
 పి. పాపట యి(ని)డి మాన పంజీనతో నువ్వెగా దువ్వె నెఱుండు కీర్తంబు తెను ...
 మాంస. ఆ. ౧౪౬.
 పంజీజము. సం వి అ వ తామరపూవు.
 పంజీరుహము. సం వి అ. వ. పచ్చము. పుం
 పారసపక్షి (రూ. పంజీరుకు)
 పంజీశయ. సం. వి అ. ప్రి. పి.క. పాతి జలగ.
 పంజీశయము. సం వి. అ. (అ. అ. అ.) మరద
 యం దుండునది
 పంజీ. సం. వి. ఇ. ప్రి. ౧. చరస, శ్రీశి.
 బంతి. ఆ. సహితముల బువ్వపుంబి (ఉదా :
 పంజీ పావనండు, పంజీ రాహుండు మొ.)
 ౩. సహితము సంభవము. ౪. గౌరవము. ౫.
 పాకము ౬. భూమి ౭. పది అను సంఖ్య
 (ఉదా : పంజీరండు, పంజీరండు.)
 ౮. పంచాక్షరపాదక మగు వృత్తశ్లేషము ౯
 దశపచ్చంబు
 పంజీక్షంతుండు. సం వి అ. పుం. పంజీ
 దూమండు, పంజీ భోజనమునకు దగనివాడు
 (వాద.)
 పంజీగ్రీవుడు. సం వి. అ. పుం. దశకంతుడు,
 రాహుండు.
 పంజీచరము. సం. వి అ. పుం. (రాహు ౩౬
 పోవునది.) నెన్నదపుంబు, కరరపక్షి
 పంజీమామనండు. సం వి. అ. (అ. పి. కా. అ.)
 అహింసయుండు, పంజీ భోజనమునకు దగని
 వాడు.

పంజీమామనండు. సం వి. అ. (అ. అ. అ.) =
 పంజీమామనండు.
 పంజీపావనండు. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.)
 భోజనము మామనం బాటింబిని పావనము
 నేయవలెవాడు, విద్యాది సంభవితే తూజా
 దైవవాడు. (వ్యతి. పంజీమామనండు.)
 పంజీరండు. సం వి. అ. పుం. దశరండు.
 (శ్రీరాముని కంఠి.)
 పంక్తులు సారం. వి. అ. ప్రి. పంక్తులు తీర్చి
 మార్చుడు
 క ప్రాగ్గ్రహకాస్తరవా, భోగంబులయందు
 దూర్బ మెఱియగల బంధుల, సాగిరి బలి
 ముఖదాసపు, లాగిరి భివ్యభివ్యతివా లక్షణిత
 భక్తి ... దశా. ఆ. ౩౪౪.
 పంజీ = పంజీ. పచ్చ. వి. (క. పంజీ) ఎదమూగ
 వాగిమకాళి. (కాళి మొ.)
 గి దండనే లావు గలగట్టు పండువెదరు, తండ్
 ముల గొమ్మపంజీల మెండువెట్టు, వెండు
 విడిచివెట్టవడి వెనది విలుదు, పోతరించిన
 దుప్ప లచ్చలములాన
 చంద్రా. ఆ. ౬౧.
 గి. పచ్చ యను బంజీ యనగను పరగుండు,
 నుంధ కాళాభి ... అం. భా. ఆ. ౩౬.
 (ప్రాంత ప్రతిపాకము)
 గి. కాళిగిరిసంపుటానిమాంపులమీద మూడు
 పంజీల యీంటె మెఱివాడు ... మునవ.
 ౪ ౩౩. (మూడుపంజీల యీంటె =
 తీసుకొను.)
 జ : పంజీ, పంజీ, పంజీ కాళివాడు,
 పంజీవామను.
 పంజీటి. వి. అ. (పంజీ) ఎదము ౩౬ (క. రి.)

పంగటిండు. స. ౩. ($\sqrt{\text{పంగ.}}$) ఎడమగా
బాదు.

నీ కియికిగం ద్దంటి కా ల్పొందించు
చిన్నచ్చును కేరు చెప్పలేదు . .

అం. భా. ౨.౨.

(వ్యవ) బాదు కాళ్ళ పంగటించుకొని నిలు
చున్నాడు.

పంగటి కాళ్ళ బాదు. ని ($\sqrt{\text{పంగ}}$) ప్రగతి
బాదుబాదు, కొద్ది కాళ్ళ బాదు (౪ ర)

పంగనాచుము. ని ($\sqrt{\text{పంగ}}$) నడుచు ఎడమ
గలుగఁ దీర్చిని తిరుమణి.

(వ్యవ.) బైస్సవులు పంగనాచును దిద్దుచున్నార

(వ్యవ.) బంగనాచుము = నడుచు ఎడమ
లేకుండఁ దీర్చు తిరుమణి

పంగము. ని భాగభేయము, పన్ను (లేవ
ప్రొత్తులు పుత్తులమీద కొరతనముబారు
తీసికొని చక్కభాంకగుండు మైన పన్ను అని ౪.౪)

నీ అర బడి యిప్పుడు మప్పుడు పంగియే పంటి ప
న్నాడికొ ల్పగిది చెడిగి, కో రవఁగాఁ కల
గును భాగభేయము

అం. భా. ౨. ౧౯.౨

పంగిండు. అ ౩ కోపంగిండు

ను. అని పంగిందినవాని నప్పటికే నిష్టలూపము
ల్పల్పి నే, దుష్టం గోపం బడఁగింది . .

వశకు ౧౦. ౯౦

పంగిడి = పంగు. ని. ($\sqrt{\text{పంగు.}}$) ౧ ఏనుగులఁ
బట్టునపు దని పడుటకుఁ ద్రవ్వించి గొయ్యి,
ఓడము; ౬౪ విధముగ ఓడము.

గీ వారి పంగున యువంగను బంగిడి యన, నోడ
నున మూడుశ్లోకే మల్లసిల్లు

అం. భా. ౨. ౧౯.౩

ఉ. పంగిడికి శక్తి శోడములపట్టలఁ ద్రొక్క
మూఁకఁ దోలుమా, లేంగము నొక్కఁ
దొంటి పెంచు దట్టి పయం బడి విప్పి ...
కీ. ౪. ౧౯.

పంగు. ని. (౪. పంగిం) భయము. (వి. ని ౪ గి.)

అ : పంగిడి.

పంగుడి. ని (సం భగ) యోని

పంగులము. సం వి. అ పుం ౧ సితకాచాభ
మాము, తెల్లగానానన్న ౧౮ గుట్టుము, అక్క
విశేషము. (పై ని.)

పంగుచ్చ. సం విలు. (ఉ. ఈ ఉ) కంటివాడు
(వి. ఉ పుం కని)

పంగెనా = పంగిడి.

గీ వారి పంగున యువంగను బంగిడి యన, నోడ
నున మూడుశ్లోకే మల్లసిల్లు ...

అం. భా. ౨. ౧౯.౪

పంగెనా. ని ౧ పట్టుదల, లింకము

ఉ రంగునఁ బంగెనా విడిచి రమ్మ ...

కాళ్ళపాకవారి కృంగారకరికము. కి.౬.

౨ సంకోచము

చ. పడఁతులు వారి నావనిపంగున యేటికి
నిండుమూచా మె, యొడలను లేదన నీకు
వది యేను తెలుంగునకు కేంకేక్యరా ...

కాళ్ళపాకవారి కృంగారకరికము. కి.౬.

(విలు.) ద్రోహి

ఉ సంకడి కాక యున్న దని సమలఁ తెచ్చిన
లేవ వచ్చినకా, పంగలిగాదు మానిమలఁ
కొకలునీకుర నీవు కాంకేకుం, బంగున
వాడవా యెఱుంగి బత్తి యొనర్చుగ
విప్పుఁ కేరితిక, గంగును దానిచిత్త మిది
కాగిలు మై కడు కేంకేక్యరా ...

కాళ్ళపాకవారి కృంగారకరికము. కి.౬.

పంచే

క

పంచ

పంచే = పంచోది 11 (సం. పార్వతి, ప్రా
పాన) 11. పంచోది, పంచర.

సీ ఎండకన్ పై అంగిని యింద్రుని యిల్లాలు పలు
పంచేలను బాలించెడియె నేడు . .

భాగ. ౮ ౪౩౧

ద్వి. జూహుగడిపంచే నొదిగి నిద్రించి ...

ద్వి హరిశ్చ ఉ ౧౨౪౯ పం.

౨. మందిగ నికటము; అంక.

క. . . పంచే యన స్థం, దిగనికట మెప్పు . .

అం భా. ౨. ౧౯.

క. పంచకరకాలసంహారి; బంచకరకా నొంక
లేక భూమిని యిదె నీ, పంచేకు వచ్చితి ...

పద్మ 3 33

అ. పురులపంచే తేరి బ్రతికి పలాశవృత్తి
తొలుంగ కోకిలమునకు

రసిక క. ౧౩౨

3. (పర్యతాదుల) పాగ్న ప్రదేశము

క. ... పడమటి కొండపంచేలం బడవలకా

ఉ హరి. క ౨౩౦

సీ. తొలుగ్రన తేనెన జాలంబుతో ఘోషి పంచల
రొంపిం గలంచి యాడె

పాండు ౧. ౧౩౨

జ : పంచేతిన్నె, పంచేపాక, పంచేపాళి, పంచే
దండ, పంచేలు పాచింక, పంచోది

పంచో. విలా (సం. పంచ) అధిము, (నూ పంచే
కరపాటు)

జ : పంచేకరపాటు

పంచకపాలము. సం విలా (అ. ఆ అ.) అయిదు
కొప్పిరిలండు సంస్కరించ బడినది (ప్రశోదా
కా)

పంచకము. సం విలా (అ. ఆ అ.) ౧ అయిదు
1౨3. ౨. అయిదు ఇచ్చి కొన బడినది, అయిదు

వెల గలది; అయిదు తీరము కలది 3 అయిదు
వడ్డి గలది (అప్పు మె.)

వి అ. స ౧ అయిదింటి సమాహము (ఉదా :
అప్పు పంచము)

౨ జగద మాదుకోట, యుద్ధధాని

పంచకము. వి. అశ్వమయొక్క పశ్చాత్పరీక్ష
శము

సీ పంచకం బడ నశ్వపశ్చాత్పరీక్ష నూ ...

అం భా. ౨. ౨౦౦.

సీ. పంచకము అొమ్ము విరిచి యె పరిధవిల్ల,
పావరసంబుపండ్రియై ర్మిహాశ్రయంబు సాహితీ
యొక్కడు నిలువ ... పారంగ. ౧ ౮౧

పంచకము. వి అయిదు తూములు (క ర)

పంచకేరపాట్లు వి బ (పంచే + కరము +
పాటు) అశ్రద్ధ కష్టములు.

వ .. హరివిరించులు వక్రచందలచేత బంచే
కరపాటు వడ్డి యంతకరణంబుల జరించి.

భీమ క ౧౦౮

సీ పంచకేరపాటు వడ్డి తన్ను చెంచి విసిగి .

కాళి క ౧౮

సీ. పెక్కుతెలుగుల సీతీ చెంచి విసిగి, పంచే
కరపాటు బడ్డ సేపాటి యెన, బిల్వ
ధర్మంబు మదిలోనఁబట్టుచదక, శైవధర్మంబె
ధర్మంబుగా విధించి కాళి క. ౧౩

పంచకర్ణము. సం విలా (అ. ఆ. అ.) చెవి
యందు అయిదు అవ సంఖ్య వాత నయ
బడినది. (పశ్వాది)

పంచకోణము. సం విలా (అ. ఆ అ.) (గణిత)
అయిదుమూలలు గలది (త్రైకాది)

పంచశోలము. (సం వి అ. న) పప్పుల్యాది
పంచకము. (పిప్పలి, ఎప్పరిమాలము, శీవము,
సోటి, చిత్రమూలము.)

పంచగోళములు. (సం. వి. ఆ త్తం. బ) ఆత్మను ఆపరింది యేందు అయిదుగోళములు (అన్న మాయము, ప్రాణమాయము, మనోమాయము, విజ్ఞాన మాయము, ఆపదమాయము అని అయిదు.)

పంచక్రోశి. (సం. వి.) ఈ శ్రీ ౧ అయిదు గోళులు. ౨. (అయిదుగోళులు పొడుపు అయిదు గోళులు పెడల్పు కలది) కా?

పంచగవము. (సం. వి ఆ న) అయిదుగోళుల సమాహారము.

పంచగవ్యము. (సం వి ఆ న) గోవులపలక గలుగు అయిదు పదార్థములు.

(పాణి, పెరుగు, నేయి, పం దిశము, కేద)

పంచగణము. సం విలా (ఆ ఆ ఆ) అయి దింక లైపది, అయిదుగట్టు కలది
వి ఆ. న. అయిదుగణములసమాహారము.

పంచగస్తము. (సం. వి ఆ త్తం) ౧ గుప్త మగు అయిదు అపయవములు (నాలుగు కాళ్లను కలయ్యును) గలది. కాఁబోలు

౨ చార్యాక దర్శనము, (మి ని)

పంచగుప్తు. సం విలా (ఆ.) అయిదుగోవు లిద్ది
కొనఁ బడినది

పంచపత్వారింక త్రమము. సం = పంచపత్వా రింకము

పంచపత్వారింకత్తు. సం విలా. (క) శ్రీ నలువదియైదింటియం దుండుసంఖ్య కలది, నలు వదియైదు వి క శ్రీ నలువదియైదింటియం దుండు సంఖ్య.

పంచపత్వారింకము. సం. విలా (ఆ ఈ ఆ) నలువదియొకవది.

పంచచామరము. సం వి. ఆ త్తం (పంథ) ఒకానొక కృత్రిమ

పంచబసీసము. సం విలా (ఆ. ఆ ఆ) పంథ బసలక (= పురుషలక) పాతమైనది

పంచబసీసుడు. (సం వి ఆ. త్తం.) భాండా గారికుడు, కోకాధ్యక్షుడు.

(పై. ని. చాలా ని)

పంచబసీసుడు. (సం. ఆ త్తం) పంచభూతముల నుండి పుట్టినవాడు. ౧ పురుషుడు ౨ ఒకా నొక లైక్యముడు (శ్రీ కృష్ణుడు వీరిని బంపి వారి యెమ్మకిలో శంఖమును కేసికొనిన కావుననే చానికి పాంచజన్య మని పేరు వచ్చెను)

పంచలే. సం వి ఆ శ్రీ ౧ పంచభూతము లలో లయనుగుట; మృత్యువు, చావు ౨ అయిదిండి ధర్మము, పంచకర్మ సంఖ్య

పంచలేత్వము. (సం వి. ఆ న) ౧ అయిదు లేత్వముల సమాహారము. (పృథివి, ఆప్త, కేణుస్సు, వాయువు, ఆకాశము)

౨ తాంత్రికుల పంచమకారాది పదార్థములు (మద్యహంస మర్సిముద్రా మైఖనములు) చూ. పంచమకారములు

పంచలేవు(వసు)డు. సం. వి. ౧ త్తం చుట్టు నాలుగు అగులను పైని నూర్చుడుచు అను పంచాగ్నలనడుచు కపటము చేయువాడు

పంచలేయము. సం విలా (ఆ ఈ ఆ) అయిదు అపయవములు గలది, పంచకము

పంచలేక్తములు. సం. వి. ఆ. న. వి. అయిదు చేదమగుపులు

(“నింబామృతావృషపటోలనిదిగ్గికాశ్య” — నేమూ, తిప్పితిగ, అర్జునుడు, చేరి పొట్ల, వాడెను)

పంచేరిన్లు = పంచేరుగు. (√/పంచే.)

క. నిది యతి శౌంకరించు, బలవింశతుఁ
బంచెడిశ్చైవై బది కలశేద, కలక్రిందం
శేరిదిగని, కలకలై నిద్ర లేక కేరంచు
నుండెద . శేం. పంచ. ౧ అరక.

సీ. అచ్చ మై కాటిట రచ్చటాయి మెలుంగు
పంచెడిశ్చైవై గొప్ప పొంగోడ ..

కుక . ౨ కం.

పంచత్తు. పం వి త్ శ్రీ అయింగి సమా
మామ.

పంచత్రింశ త్తమము. పం - పంచత్రింశము

పంచత్రింశత్తు. పం విణ (౯) శ్రీ ముప్పు
యైదింటియం దుండు సంఖ్య కలది వి త్
శ్రీ ముప్పుదియైదింటియం దుండు సంఖ్య
పంచత్రింశము. పం విణ (౯ ఈ ఆ) ముప్పు
యైదవది.

పంచత్వము. పం వి ఆ న = పంచరి

పంచదశ. పం విణ (౯) పదియేను (కెణఁ
గున వృత్తి యందు పూర్వావయవముగానే
యొందును). ఈ చా పంచదశ దినములు

పంచదశము. పం విణ. (ఆ ఈ ఆ) పదియేన
వది.

పంచదశాహికము. పం విణ (ఆ ఆ ఆ.)
పదియేను దినములు బయటపది (వతొది)

పంచదశి. పం వి ఈ శ్రీ ౧ పదియేన తిది;
(పూర్ణిమ, అమావాస్య) ౨ పదియేను ప్రకరణ
ములు గల గ్రంథము.

పంచేదార, వి (పం పంచసార; అని క. ర.)
చేక్కర.

సీ. సైత్యోదోషోదయంబున బయన మైక, తస్మిన్
కణఁ బంచేదారయొక కేదమ గాదె ...

తైమ. ౨. ౮. ౨.

ఉ. అంగభూతా, కాంతయంత్రకుశ్య
మిత్త దల్లనఁ ద్రాక్షగ నీటి యొకా,
తీయంగఁ బంచేదార కెంతయంగఁ బల్కి-
ననుకా ద్వితీయంగకా

విజ. వి ౧ కర.

సీ. శర్కరావ్యయములు చేక్కర యనఁడు
బంచేదార యనంగఁ బరగఁచుండు ...

ఆం భా. ౨ అంగ.

పంచదేవీర్లు. పం విణ (ఆ ఆ ఆ) కేవ
మందు దీర్ఘములుగా నుండు అయిదేభాగములు
కలవాఁడు. (అవి 'చేతులు, కన్నులు, కడుపు,
నాసాద్యయము, స్తనముల నడిమిభాగము'
అని శౌండలంబు 'బాహువులు, శీత్రములు
హృత్పాల్లు, ముక్కు, చెక్కిలి మీఁదిభాగము'
అని మఱిశౌండలంబు. ఈ యైదును దీర్ఘములుగా
నుండుట ప్రకృత మని సామన్విక కాశ్రమము).

పంచదేవతలు. (పం. వి. ఆ. శ్రీ. బ.) అయిదు
గురు దేవతలు (అదిత్యుడు, అంబిక, గణ
పాధుడు, శివుడు, విష్ణువు)

పంచధా. (పం ఆవ్య.) అయిదు విధములుగా,
అయిదు భాగములుగా. (దీనికి కేవలగన వ్యస్త
ప్రయోగము లేదు)

పంచసఖము. పం. విణ (ఆ. ఆ ఈ ఆ.)
అయిదుగోళ్లు కలది. (మృగము.) (వి. ఆ. పుం)
౧ అయిదుగోళ్లు గల మృగము (చెవులపిల్లి,
ఏనుగుండు, కాంచేలు, ఖడ్గముగము, ఉనుమ.
ఇవి భక్షింపఁదగిన పంచసఖ మృగములు అని
స్మృతి.) ౨ ఏనుగు ౩ కాంచేలు. ౪ సిం
హము. ౫. తులి.

పంచనదము. పం. వి ఆ. న. అయిదునదుల
సమీపరము, అయిదునదలు. (పుం.) (కర
ద్రుత్తి, విశాళ, ఇరావతి, చంద్రభాగ, విశ్వదీప్తి
అను అయిదు నదులు గలప్రదేశము.) పంబాలు.

పంచసవతము. సం విఱ (అ. ఈ అ.)

తొంబదియైదవది

పంచసవతి. సం. విఱ. ఇ. శ్రీ తొంబది

యైదింటియం దుండు సంఖ్య కలది, తొంబది

యైదు వి. ఇ శ్రీ తొంబదియైదింటియం

దుండు సంఖ్య

పంచసవతితమము. సం = పంచసవతము

పంచరీ. సం వి ఈ శ్రీ శాశ్వతముల, శాశ్వ

విధ మగు సాది

పంచసంబము. (సం వి అ న) వేదపాఠము

యొక్క దెగడు, పుత్రు, పండు, వేరు, అను అను

యైదుభాగములు

పంచపంచాశ్చ త్తమము. సం = పంచపంచాశ్చ

పంచపంచాశ్చత్త. సం వి (౮) శ్రీ ఏలది

యైదింటియం దుండుసంఖ్య కలది, ఏలదియైదు

(వి. శ్రీ) ఏలదియైదింటియం దుండుసంఖ్య

పంచపంచాశ్చము. సం వి (అ ఈ అ.)

ఏలదియైదవది

పంచపక్షి. సం వి న శ్రీ అయిదు పక్షులను

బట్టి ధూర్ధవిద్య ద్వంద్వమానములు తెలిసికొన

పాఠన మగు కాష్టము (పాద)

పంచపత్రిము. సం వి అ శ్రీ చుండాల

కందము, మాలికిని శ్రీ

పంచపది. సం వి ఈ శ్రీ. అయిదు పద

ములు ౨. ఋగ్వేదము ౩ కవిద్యపనుందలి

నది విశేషము.

పంచపర్ణిక. సం వి అ శ్రీ గోమృగము,

పల్లెరు. శ్రీ

పంచపర్వములు. సం. వి. న. వి. అయిదు

పర్వములు (అష్టమి, చతుర్దశి, పున్నమ, అమా

వాస్య, మార్యపంచాంశి).

పంచపల్లవములు. (సం. వి. అ. న. వి.) ౧.

(గంధకర్మమునందు = పాపన కట్టుటయందు)

మామిడి, శేరేడు, తెలగ, మాదిఫలము,

లిల్వము.

౨ (వైదికకర్మము) కలకములమీఁద సంప

దగినది, మామిడి, రావి, చుట్టి, మేడి, రావి

౩ (తాంత్రిక కర్మమునందు) మనస, మామిడి,

రావి, చుట్టి, రాగడ

పంచేపాళ = పంచే, పంచేది (౩ ర.)

పంచపాత్రు. సం విఱ (న. పది ౫) అయిదు

పాదములు గలవి

పంచపాత్రము. సం వి అ న. ౧. అయిదు

పాత్రల సమాహారము

౨ వేదములలో గల లోహపాత్రము.

పంచపాది. సం వి (క నీ న) అయిదు

పాదములు కలది వి ఈ శ్రీ అయిదు

పాదములు.

పంచేపాళి = పంచే. (వి వి పా)

పంచపీతలు. సం వి. యి. శ్రీ వి అయిదు

గురు తండ్రులు.

శ్రీ. జనకశ్రీపతేతా చయశ్రీకన్యాం ప్రయ

చ్ఛతి, అన్నచాతా భయత్రాతా పంచైతే

నీతరః స్మృతాః.

పంచపీత్రము. సం. వి అ న అయిదు పీత్ర

ములు. (వరాహచ్ఛాగమహిమతస్త్రిమయ్యుగా

పీత్రిములు)

పంచపుష్పములు. సం వి అ న. వి అయిదు

పుష్పములు.

(శ్రీ. చంకశాస్త్ర కరీషద్యకరవీర చ పంచ

మం).

పంచప్రదీపము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ) అయిదు

దీపములు కలది. వి. అ. స. నీరావమునకు
అంగమగు అయిదువక్తల దీపము

పంచప్రాణములు. సం. వి. అ. ధృ. ప్రాణము,

అహారము, శ్వాసము, జీరానము, సమానము
అను అయిదు ప్రాణహాయువులు

పంచప్రాసాదము. సం. వి. అ. పా. వాణ

గోల్లనిములును వానిని గును ముప్పై మై
శిఖరమున గల దేవాలయము

పంచబంగళము, విణ (పంచము + బంగళము)

పాల్గొనెద గియిదగి; దృగ్గోచర మగు

గీ తిక్త్రాచూ విడిచి వృంధుల కామగోళి పంచే
బంగళ మై పోటిపోయె

భీమ ౪ ౬౦

గీ. తెలగి యిచ్చటి సుపేరివిరూప గమాన,

దేవతలయింద్ర శైలివ దీపశిఖలు, గాక
గుండీనఁ బొందేబంగళ మగుచు, బాహుశీ
బుచ్చెడుకొ పోలుచును

అనుచ ౪ ౭౬

సీ సోగనక వ్రొక్కెందు హాసేహంబి బంగ
ళముల పంచేబంగళ ముగను

దకా ౧౨ ౧౩ ప్రబంధి కెనా

గీ అగవడకపోయె విచ్చుమై గర్జయ్య నవగఁ,

గంటఁ బడవయ్యెఁ బంచేబంగళమయ్యె,
నవగ దృగ్గోచరంబయ్యె నమటశ్శక్తి

అం ౪ ౧౦

పంచబలలు. సం. వి. అ. శ్రీ. బ. బల =

మొత్తవస్తులగము, నాగబల = జీవీక, ఒక
జాతిబల; మహాబల = పెద్దముత్తవస్తులగము,

అతిబల = బలము; రాజబల = గొంతెవ్వరు
అడవియైదు బలలు

పంచబ్రాహ్మణుడు. సం. వి. అ. ధృ. (శ్లో

అరవిందశుభ్రం చ మాతం చ నవమల్లికా,
పంచబ్రాహ్మణుడు

నీలాక్షులం చ పంచైతే పంచబ్రాహ్మణ్య పాద

కా. ౨౨) కామగర్భాత్, ఆగోకము, హుది, నవమల్లిక, నల్లకలవ అను అయిదు బ్రాహ్మణులు
కలవాఁడు మత్స్యభండ

పంచభద్రద్రము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ) ౧

అయిదు మంచిగుణములు గలవి. ౨. అయిదు
మంచివస్తువులు గలవి (పంచ మై) ౩. అయిదు

మధులక్షణములు గలవి (పంచ మై) ౪. అయిదు
మంచివస్తువులు గలవి (పంచ మై)

ప్రాణములు అను మినియందు మంచివస్తువులు గలవి
న (పంచ మై) తిష్ఠింపఁగ, పాపము, నంగిముత్తె, నీలదేవు, సాంబి, ఈ యందు

వస్తువులతోఁ జేసిన కయియము

పంచభుజము. సం. విణ (అ. ఆ. ఆ.) (శ్లోకం)

పంచబ్రాహ్మణులు గలవి (శ్లోకము).

పంచభూతములు. సం. వి. అ. స. వి. పృథివి

అవ్వ, తేజస్సు, వాయువు, ఆకాశము, అను
అయిదు భూతములు

పంచమంగళము. సం. వి. అ. ధృ. పంచ

మంగళములకామక్షో మధ్యములయందు మం
కుళ్లు గల గలము (శ్లో)

పంచమకారములు. సం. వి. అ. స. వి. (శ్లో

రిక) మధ్యము, మోసము, మత్స్యక
ముద్ర, మైథునము అను మకారాదు లైదు.

(పుస్తకాంతంబుల శృంగే గోధూమ చణా
దయః = అమృతము, జీవించియ్యవ

గోధూమలు సేవగలబ మొదలగునవి ము
యవలబును

పంచమము. సం. విణ (అ. ఆ. ఆ) అం

మది. వి. అ. ధృ. ౧ పంచమస్వరము ౨. ర
భేదము. ౩. పద్మమందు అయిదుపద్మము, ౪

కానికపద్మము. ౫. (కాంతిక పరిభాషణః
అయిదు మకారములు) మైథునము.

పంచమహాపాతకములు. సం. వి. ఆ. న. బ.

బ్రహ్మహత్య, మరాపాపము, స్వర్ణ దోచుట, గురు
పెల్లగచువమును ఈ పై నాలుగు పాతకములు
చేసినవాడితోఁ జెలిమి అను అయిదు గొప్ప
పాపములు.

పంచమహాయజ్ఞములు. సం. వి. ఆ. పుం. ఐ.

జేన యజ్ఞము భూక యజ్ఞము వీర్య యజ్ఞము
సౌమ్య యజ్ఞము విశుద్ధ యజ్ఞము అను అయిదు
యజ్ఞములు (ఇవి గృహస్థుని విహితవిధి
విధియైనవి.)

పంచమూర్త్యము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.)

అయిదు మూసముల కొకమాటు కలుగుచు (వి. ఆ.
పం.) (పంచమూర్త్యము అయిదుమండల గలది)
కొనియి. (వాచ.)

పంచమూ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ (కోశాది) ఎత్తు

మనందు అయిదవ తిథి. ఆ. అయిదవ విభక్తి
౩ శక్తి మోడు పలక

పంచమూ. విలా. ౧. గాదరా. ౨. ద్వైతము

(గూ. పంచమూ. పం.)

జి. : పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. వి. ఇతరలను వశపఱచుకొనుటకు,

బహిరంగముగా చేసి యిపకారాదికము
ఇది లంచము పదమూర్త్యముగనే కావచ్చు
చున్నది

నీ కొర కాపురై కాన్యనరణి చెల్పిడి కనీశ్వ
రులకు లంచమేమియు లాసని ...

శుభల ౪ ౩౦

ద్వి. ... ఆకలిచేరి మీరు, లంచమేమేమిలు

బావుగా నుండి, నంచుచేసి విశ్వాసము
దక్కి, అడచిన మీ యాట పాపము ననిన

ద్వి. పరమ ౩. ౪౫

పంచమూ. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) విస్తరిము,

వివిధ దైవది (ఉదా. : పంచమూ.)

పంచమూ. సం. వి. ఆ. పుం. చందాణుడు,

బ్రహ్మణ శ్రీయందు కూర్చునకు జనించిన
చంద్ర బానిసాడు

పంచమూ. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. (అయిదు

మూసములు గలది) అయిదు మూసములు గలదాని
౩. (విశాలములు గలది) నీలమాను.

పంచమూ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బి. చేత

శాస్త్రమునందు శేషాదగ నయిదు మూసములు
(అవాహని, స్థాపని, సర్విధాపని, చంద్రాధరి,
అమృతాధరి, ఇవి పంచమూ. పం.)

పంచమూ. సం. విలా. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ. పంచమూ.

అన్ని మంథము, శోభనాశము కావచ్చును
పాటల అనుబాది చేర్చి అని కొందఱు.)

పంచమూలి. సం. వి ఈ శ్రీ కాలపర్వ
పుష్కపర్వ, బృహతి, కంటకార, గోమధరము
అనుబాది చేర్చి సముదాయము

ఎంచయ్యము. సం వి ౧౦ ౪౦ గ్రంథము,
పగిలు (రాత్రి నాందిని జాములలోను మండటి
అలకామును కిడపటి అలకామును పగటిభాగ
ములోఁ జేరును)

పంచరత్నములు. సం వి అ ౧ ౧ ౧.
నీలము, వజ్రము, ఎద్దు గాము, మాత్రికము,
ప్రవాళము. (సువర్ణము, బంగారు, రజతము,
కెండి, ముత్యము, రాజావర్ణము, లోకాతి నల్ల
మణి, ప్రవాళము, పగడము. అని కొందఱు)
“బంగారు, వజ్రము, నీలము, పద్మరాగము,
మాత్రికము” అని కొందఱు) ౨ శ్రీమదుగు
అయిదు వస్తువులు (పర్యాధి)

పంచదర. సం వి అ శ్రీ (అధికరసము కలది)
అనుబది ఉసిరిక ?

పంచరాత్రము. సం వి అ ప ౦ అయిదు
రాత్రుల సమావేశము ౨ వారదానిప్రతితి
మైక్లాశోపకేశో మగు గ్రంథభేదము

పంచరాశికము. సం వి అ న (గణిత) పంచ
రాసులను గూర్చిన గణితభేదము

పంచేరించు. = పంచేరించు. (పెద్ద దగ)

నీ కొన పెండ్రికలు పట్టుకొని పంచేరించిన
పంచానామములఁ బట్టికెచ్చి ..

నీ. శకం ౪ ౨౩

పంచే(ట)రుగు. వి. (పంచే+అరుగు) పంచే
తిక్క.

ఉ. ... తన కాంతఁ బాడుతే, కన్నులొండొడి
పంచేరులవంతు తెలివది యెప్పు బాడు.

పరమ. ౩. ౨౦౩.

ఉ. మునుకు దినుములందు మనమోసలఁ బంచే
టరుంగ మీడటన్ మారు. ౨. ౪౦.

ఉ. మణియొక్కవాటి ప్రొద్దునను మును పంచే
టరుంగమై రా, నిరవుగ నెచ్చెరిం గిదిసి
యెంత ప్రియోత్తల పల్కాచుండ .

విల్లి. ౩ ౧౩౩.

పంచలక్షణము. సం వి అ అ అ అయిదు

లక్షణములు గలది వి అ ప. అయిదు విను
ములనుగూర్చి చెప్పవది పురాణము స్తో పర్వ
ప్రతిపర్వకృ పంకో మువ్వంకరాణి ఉ, వంశాను
చరితం చైవ పురాణం పంచలక్షణమ్.

పంచలవగణములు. సం. వి. అ. న. వి. అయిదు

లవణములు
(కాచము, గాచాపు, సైంధవము; ఇండుపు,
సాముద్రము; సముద్రపుముపు; విడము,
విడవణము; సావర్ణము.)

పంచలాంగలతము. సం వి అ న. అయిదు

నాగేళ్లతో నేవ్వము చేయఁదగి నంక ధూమిని
చానము నేయట; మహాచానము

పంచేలుపాటించు. స శ్రీ (√పంచే) క్రమ

౪ లిగించు, చాడకలిగించు
క పంచముఖ మువ్వమునకు వై, పంచసముచ
త్కృతప్రపంచఖనికి నీ, పంచశరశేళి పంచవ,
పంచేలు పాటించు టరుక పంచబాణా ...
రా. వి. ౪. ౧౧౦

పంచలోహకములు. సం వి. అ ప అయిదు

లోహములు (బంగారు, పెండి, రాగి, తు
రము, నీసము.)

పంచవస్త్రము. సం = పంచాస్త్రము.

పంచవక్త్రాదు. సం వి ల. (అ ఆ ఆ)

అయిదు ముఖములు గలవాడను వి. ఆ పుం.
(సర్వోత్తా హమదేవా ఘోరితత్పురుషోవాస
ములను పంచ ముఖములు గలవాడను శివుడు
(ఇతేః పంచాక్షుడు, పంచముఖుడు, పంచా
ననుడు యే)

పంచపటము. సం వి ఆ పుం యక్షోపవీతుః,
జంకము

పంచపటి. సం వి ఈ శ్రీ ౧. ఆశ్వత్థిము,

విల్వము, పటము, ధాత్రి, అశోకిము అను
అయిదు పటముల సహచరము

౨. దండకాంబుజపంఠలి యొక ప్రదేశము,
(ఇందు శ్రీరాముఁ దరణ్యవాసకాలమున
వసించియుండెను. ఇది యిప్పుటి 'వాసిక'
అనుచోటికి రెండుమైళ్ల దూరమున నున్నది)

పంచపన్నె(న్నియ) వి విణ అయిదు వర్ణ
ములు కలది

౪. జలివిశిష్టఁ జేనియలు చిల్కఁగఁబుల్కెడు
పంచపన్నెగా, చిలుకల పంజరాలగమించే
నలరారెడు రంగమంపిపం, బలసతశక్తి
చంద్రా ౫ ౯౨ కివరా ౨ ౨౩

వి అయిదువర్ణములు గల చిలక (ఇది మన్మ
థుని వాచనము)

వీ పంచపన్నియతోడఁ బ్రసవవారాదుని నైష్ఠ
చిచ్ఛాకంబు బాణ్ణివాడు భీమ ౧ ౧౧౦

బ. అయిదు రంగులు

వీ. పంచ వక్త్రులయొగ పట్టె పాండుగవైచి
ప్రాక్షిద్ నిద్రభ్రమణ బూడిబూసి ...

శారంగ. 3 ౧౦౧

పంచపర్ణము. సం వి ఆ పుం అయిదింటి
సహూహము, పంచపర్ణ (పంచ భూతములు,
పంచైంద్రియములు, పంచమహాయజ్ఞములు యే)

పంచపర్ణము. సం విణ (అ ఆ ఆ) అయిదు

వర్ణములు కలది వి ఆ. న అయిదు వక్త్రుల
పిండిమర్గ

పంచపల్కులములు. సం వి ఆ న వి మజ్జి,
గాది, బాద్మి, కేడి, ప్రబ్బ యగైడి యిదింటి
బుడులు

పంచపార్వీకము. సం విణ (అ ఆ ఆ) అయి
దేంద్ర శౌకమాటు కలుగునది

పంచపింశీకుడు. సం విణ. (అ ఆ ఆ)

ఇరువదియైదవవాడు

పంచపింశీతి. సం విణ ఇ శ్రీ ఇరువదియై
దింటియం దుండు సుఖ్య కిలది, ఇరువదియైదు
వి ఇ శ్రీ ఇరువదియైదింటియం దుండు
సుఖ్య

పంచపింశీతరముము. సం = పంచపింశీము

పంచపింశీము. సం విణ (అ ఈ ఆ) ఇరువది
యైదవది

పంచపిష్ఠప్రకృతులు. సం వి ఇ శ్రీ బి.
అయిదు గ్యాంగ ప్రకృతులు
అమాత్యుడు, గాఢ్యము, దుర్గము, అర్ధము,
దంపము)

పంచపృథ్వి. సం వి ఇ శ్రీ ౧ (ప్రమాణ
విమర్శియ, పిల్లి, సిద్ధా, స్మృతులు అను
నైడు వృత్తులుగల) మునుస్స.

౨ (ప్రాణాపానవ్యాజోవాసనమాని వృత్తులు
గల) దేహవాయువు

పంచశరీరుడు. సం = పంచభానుడు.

పంచశృంగము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) అయిదు
శృంగాలు గలది. వి ఆ. పుం. ౧ (అయిదు
శ్రేణు అను అవయవములు గలది) కేయి. ౨.
(శైవ అవయవములు గలవి.) ఏలంగ.

పంచశతము. సం వి అ తు (పెద్ద బాబు కలది) సింహము

పంచమములు. సం విణ (అ ఆ అ) బ ఆయి బాబు. (పంచపదిమణులు = ఆయిబాబు ౧౦ ములు)

పంచమష్టము. సం విణ (అ ఆ అ) అణుచగ యొకపది

పంచమష్టి. సం విణ ఇ శ్రీ అణుచదియైదింటియం దుండు సంఖ్య గలది అణుచదియైదు. వి ఇ శ్రీ అణుచదియైదింటియం దుండు సంఖ్య

పంచమష్టిత్రయము. సం = పంచమష్టము

పంచసప్తతిము. సం విణ (అ ఆ అ) డెబ్బది యొకపది.

పంచసప్తతి. సం విణ ఇ శ్రీ డెబ్బదియైదింటియం దుండు సంఖ్య గలది, డెబ్బదియైదు వి ఇ శ్రీ డెబ్బది యైదింటియం దుండు సంఖ్య

పంచసప్తతిత్రయము. సం = పంచసప్తతిము

పంచసప్తతిములు. సం వి అ స బ ఎ, శేసలు, తిలలు, మినుములు, యవలు అను నయిదు సప్తతిములు. (యవలు అనుచోట ఆచారు అరి కొంచులు)

పంచసగుండ్లము. సం వి అ స కిర్మాను, కర్కాలము, లవంగ పుష్పము, పోడి, గాజి కాయ యనెడి యైదింటి సమభాగములుగాఁ గూర్చిన పంచశత్రవ్యము

పంచసూనలు. సం వి అ. శ్రీ బ ఆయిదు ప్రాణేంద్ర స్థానములు (కందివి = కిర్తిపీఠము. కేవలము = సర్వేశ్వరుని అంతు మొ

తుల్లి = ప్రాణ్యు, మూర్తి = వీరభద్రుడు, ఉద కంఠి = నీళ్లకడప అను నైదును కీటకవృక్ష స్థానములు ఈ గోమముల పరిహారమునకే సంతయుక్తములు గృహస్థులకు విధింపఁబడివి)

పంచసహాయనము. సం విణ (అ ఆ అ) ఆయిదేండ్ల యాడు గలది (బాలాది) (అ ఆ అ) ఆయిదేండ్ల యాడు గలది (గృహాది)

పంచాంగగుప్తము. సం వి అ తు గుప్తము పంచాంగములు (నాలుగు కాళ్లును తిలయు) గలది కచ్చపము, తాంబూలు

పంచాంగిమయ్య. మి వి (పంచాంగము + అయ్య) పంచాంగము చప్ప బ్రాహ్మణుఁడు నీ పంచాంగమయ్యకుఁ బాగ నమస్కరించు నట్లున కానికే డెట్లు మురుపు . మౌన ౫ ౧౩౪

పంచాంగము. సం విణ (అ ఆ ఆ అ) ఆయిదు అంగములు గలది మి. అ తు ౧ పూర్వము, తాంబూలు ౨. పంచశత్రవ మనెడి ఆశ్వవిశేషము ౩ తిథిపాఠనక్షత్రయోగ కిరణములను తెలుపు గ్రంథము

ద్వి అంత్రు దోవలియొక ఐంజాంగంబు ముష్టి, బుగిన కిరతిత్తి పత్రాలందవి .

ద్వి హంశ్చ ఉ ౫౦౩.

పంచాంగిములు. (నీతి) ఉపాయము, సహాయము, దేశకల విధింపు, అపవల ప్రతి

శ్రయ, కార్యసిద్ధి. (సోత్తి) తిథిపాఠనక్షత్రయోగ కిరణములు (ప్రజాను) బాహువులు, ఔరాకాళ్లు, కిరణులు, అంతు, శ్రేణిములు

(వృక్ష) అప, పుష్ప, పట్టు, ఫలము, వేరు (అభివయ) మునుగు, కిన్నులు, కనుబొమలు, చేతులు, కాళ్లు.

వంచవర్ణము. సం వి అ ఆ అ ఆ అ

అయిదు ముఖములు గలవాడు వి అ పుం
(సర్వోత్తమో నామదేవా ధూరితత్పురుషేశానా
ములకు పంచ ముఖములు గలవాడని శివుడు
(ఇత్యైః పంచాక్షర్యేణ, పంచముఖుఁడో, పంచా
నమఁడు యే)

వంచవటము. సం వి అ పుం యక్షోపవీరిము,
జుండము

వంచవటి. సం వి ఈ శ్రీ య ఆశ్వత్థము,
విల్వము, వటము, ధాత్రి, అశోకిము అను
అయిదు వటముల సమాహారము.

౨. వందకాన్యమందలి యొక ప్రదేశము,
(ఇందు శ్రీరాముఁ డరణ్యవాసకాలమున
వసించియుండెను ఇని యిప్పటి 'వాసిక'
అనునోటికి రెండు మైళ్ల దూరమున నున్నది)

వంచవన్నె(న్నయ). మి విణ అయిదు వర్ణ
ములు కలది

చ. జలివిలికమ్మఁ దేనియెలు చిల్కఁగఁబల్కెడు
పంచవన్నె, చిలుకల పంజరాలగమితే
నలరాలెడు రంగుంపిపం, బలసతకీర్తి
చంద్రా ౧౯౨ శివరా ౨ ౨౩.

వి. అయిదువర్ణములు గల చిలుక (ఇది మన్మ
థుని వాహనము)

నీ పంచవన్నియోదఁ బ్రసవవారాచుని న్నె
చిచ్చుఁజంకు బాణీవాడు ధీమ ౧ ౧౧౦

బి. అయిదు రంగులు

నీ. పంచ వన్నెలయొగ పల్లె పొందుగనైచి
ప్రాక్షు నిర్ద్రుమన బూడిఁబూసి ..

సారంగ. 3. ౧౦౧

వంచవర్ణము. సం వి అ పుం అయిదింటి
సమాహారము, పంచర్త (పంచ భూమిలు,
పంచేంద్రియములు, పంచమహాయజ్ఞములు యే)

వంచవర్ణము. సం విణ. (అ ఆ అ.) అయిదు
వర్ణములు కలది వి అ. న అయిదు వన్నెల
సిండిముగ్గ

వంచవల్కలములు. సం వి అ న బి. మట్టి,
రాబ్బి, బాబ్బి, కేడి, ప్రబ్బి యగుడి యిదింటి
బురుడులు

వంచవారి క్రిము. సం విణ (అ ఆ అ.) అయి
రెండ శాకి మాటు కలుగునది

వంచవంశకుడు. సం విణ. (అ. కా అ.)
ఇరువదియైదవవాడు

వంచవంశి. సం విణ ఇ శ్రీ ఇరువదియై
దింటియం మిండు సంఖ్య కలది, ఇరువదియైదు
మి. ఇ శ్రీ ఇరువదియైదింటియం మండు
సంఖ్య

వంచవంశిలితముము. సం = పంచవంశము

వంచవంశము. పుం విణ (అ ఈ అ) ఇరువది
యైవది

వంచవిభిప్రకృతులు. సం వి ఇ శ్రీ బి
అయిదు గాఢ్యాంగ ప్రకృతులు
అహుత్యుడు, ాప్త్యము, దర్శము, అర్చిము,
దంపము)

వంచవృత్తి. సం వి. ఇ శ్రీ య (ప్రమాణ
విహ్యయ, విలిప్య, నిద్రా, స్మృతులు అను
నైదు వృత్తులుగల) ముగ్గు

౨ (ప్రాణాపానవ్యాసోదానసహజ వృత్తులు,
గల) దేహవాయత్తు.

వంచవర్ణుడు. సం = పంచవర్ణుడు.

వంచవౌఖము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అయిదు
కాఖలు గలది. వి. అ. పుం ౧. (అయిదు
త్రేళ్లు అను ఆనయివములు గలది.) నేయి. ౨.
(నెడ్ల అనియవములు గలది.) ఏనుగు.

పంచభిక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. (పెద్ద బాణ కలది) సింహము

పంచమములు. సం. విణ (ఆ. ఆ. ఆ.) బి. అయి బాణు. (పంచవదినములు = అయిబాణు సింహములు.)

పంచమష్టము. సం. విణ (ఆ. ఈ. ఆ.) అణువగ యైదవది

పంచమష్టి. సం. విణ ఇ. శ్రీ. అణువదియైదింటియం దుండు సంఖ్య గలది. అణువదియైదు. వి. ఇ. శ్రీ. అణువదియైదింటియం దుండు సంఖ్య

పంచమష్టిత్రయము. సం. = పంచమష్టము

పంచసప్తత్రయము. సం. విణ (ఆ. ఈ. ఆ.) డెబ్బది యైదవది.

పంచసప్తతి. సం. విణ ఇ. శ్రీ. డెబ్బదియైదింటియం దుండు సంఖ్య గలది. డెబ్బదియైదు. వి. ఇ. శ్రీ. డెబ్బది యైదింటియం దుండు సంఖ్య

పంచసప్తతిత్రయము. సం. = పంచసప్తతిము

పంచసప్తములు. సం. వి. ఆ. స. బి. ఎ. పెసలు, తిలలు, మినుములు, యవలు అన నయిదు సప్తములు (యవలు అననోట ఆవాలు అని కొందఱు)

పంచసమగంధకము. సం. వి. ఆ. వి. కిర్కూసు, కక్కూలము, లవంగ పువ్వుము, పోడి, కాాయ యశై యైదింటిని సమభాగములుగాఁ గూర్చిన పంచకద్రవ్యము

పంచమూసలు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౬ అయిదు ప్రాణేకప స్థానములు. (పంచని = కిత్తిపేట మొ. పేదటి = సన్నకల్లు, తోలు మొ.

ఘనీ = ప్రాయ్య. మార్గని = వీరపును, ఉద మంథి = దీర్ఘకవల అను నైదును పిండవధ స్థానములు ఈ దోషముల పరిహారమునకే పంచయజ్ఞముగా గృహస్థులను విధింపఁబడినది)

పంచహోయనము. సం. విణ (ఆ. ఈ. ఆ.) అయిదేండ్ల యాడు గలది (బాలాది) (ఆ. ఆ. ఆ.) అయిదేండ్ల యాడు గలది (గృహాది)

పంచాంగగుప్తము. సం. వి. ఆ. పుం. గుప్తమైన పంచాంగములు (నాలుగు కాళ్లును తిలయు) గలది కచ్చపము, తా. తేలు

పంచాంగమయ్య. మి. వి. (సంచాంగము + అయ్య) పంచాంగము యెప్పు ప్రాప్తమైనదాడు నీ పంచాంగమయ్యకుఁ బొగా సమర్పించు నట్లువకానికే డెట్లు ముదవు . .

పంచాంగ ౫ ౧౩౪

పంచాంగము సం. విణ (ఆ. ఆ. ఈ. ఆ.) అయిదు అంగములు గలది వి. ఆ. పుం. ౧ పూర్వము, తా. తేలు ౨. పంచభద్ర మనది ఆశ్వవిజీమము ౩ తిథివారపక్షత్రయోగ ౪ రణములను తెలుపు గ్రంథము

ద్వి అణువు దోషవతియుఁ బంచాంగంబు ముద్రిం, బుగిన కిరికిత్తి పత్తాలగంచి .

ద్వి హరికృ. ఆ. ౫౦౩

పంచాంగిములు. (సితి) ఉపాయము, సహాయము, దేవతల విభజనము, ఆపదకు ప్రతిక్రియ, కార్యసిద్ధి. (శ్రోత్రీ) తిథివారపక్షత్రయోగ కిరిణములు (ప్రణామ) బాహువులు, తా. కాళ్లు, కిరిమన్న, తొమ్ము, శ్రీతిమలులు

(ఎక్క) ఆకు, అవున్న, పట్టు, ఫలము, దేరు (అశ్వినయ) మగమన్న, కిన్నెలు, కనుబొమలు, చేతులు, కాళ్లు.

(అపానము) జపము, హోమము, తర్పణము,
అభిషేకము, బ్రాహ్మణాభోజనము
(భూజ) మానసిక ప్రార్థనము అర్చనము, అభి
షేకము, తైలేద్యము, బ్రాహ్మణాభోజనము
పంచాంగి. సం వి ఈ శ్రీ ౧ అయిదంగముల
సమాహారము. ౨ ఏనుగునకు నడుమునఁ గైకై
తూట ౩ ఖరీదము, ౪ శ్రీ ౫ (శీ ని)

పంచాంగసగము. సం విణ (అ ఆ ఆ ఆ) అయి
దంగముల తొలది గలది వి ఆ ఆ ఆ
౧ ఆముదపుఁ జెట్టు ౨ అయిదు శ్రేణు గల
క్రూనితోఁ జేసిన ధాన్యాది విశేషకాస్త్యము
పంచాంగసగ్గి. సం విణ (౨) అయి దంగ
ములు (శ్రేణు) గలది (మాస్త్యము)

పంచాక్షరము. సం విణ (అ ఆ ఆ ఆ) అయి
దక్షరములు గలది వి ఆ న ౧ పంచాక్షరీ
మంత్రము ౨ (అకాశాగమకారవాద
లింజపులు గల అక్షరము) ప్రణవము, ఓంకా
రము.

పంచాక్షరీ. సం వి ఈ శ్రీ ౧ అయిదక్షర
ముల సమాహారము ౨ అయిదక్షరములు గల
మంత్రము.

పంచాగ్నులు. సం వి ఇ పుం బ ౧ దక్షి
ణాగ్ని గార్హస్థ్యము ఆహవనీయము,
సభ్యము, ఆవసభ్యము అను నయిదు అగ్నులు
౨ శాసగు దిక్కులందు నుండు అగ్నులును,
మండుండు మూర్ధంగుల అను నయిదు
అగ్నులు

పంచోణము. వి శివుము (వి ని) మా
సంచోణమాహాగు
జ : పంచోణమాహాదేు.

పంచోణమువాచు. వి (√పంచోణము)
శ్రియ.

క. శింశును రాగియు పెండియుఁ గారవమును
మాత్తికాదికములగు మణులుకొ, బుంచో
ణము వారిండ్లకుఁ, గొంతుకొనివత్తు రమ్మ
కొనుటకుఁ బోరుదు ... వైజ ౪ ౪౪.

ప అచ్చగి పంచోణులువారు విషవల్లుగా
నిప్పుడుప్పటికి వాగపట్టన ప్రసిద్ధ శైవాయత
నింబు గన్నచోయె నవి పలుకుచుండ నొక్క
వాఁడు రిదీయ నిర్వాణుని యొక్కింది
పెరిగింది . . పరమ ౫ ౧౫

పంచోది1 = ఎంచే1 వి (ఎంచే + ఆది-ఇది
ఏంచాది? మున్నగువాని నంటిది ఇందలి
ఆది? ఇట్లము నిర్దిశము అరి ౪ ౪) పంచే,
పంచేపాక.

పీ పంచోది యరులగు పై గంచాశ్రు బిణ
సమాకుల మాననఁ దగును మండె ...

పనిమ ౩. అ౫౦
గీ మట్టుపంచోది పెట్టింది కట్టెనఱుక, జపుక
ముగ మూడుచేతుల తదిత యొకటి ...

వైజ ౧ ౮౩.
పంచోది2. వి ఒకానొక పెట్టు

ద్వి దేవచాదపు కల్పె దేవతాంచనము, వాదిరి
రేల ముప్పించు . . పంచోది ద్వి ౪ పా.
౨. ౩౯. పా. ౨౧ పం

పంచాననము. సం పంచాస్యము

పంచామృతములు. సం వి ఆ న బ. ౧
(దేవారాధనాదులం దుపయోగించు)అవుపాలు,
గేయి, మెరుగు చక్కెర తేనె అగడి యొడు
దుధుని పచార్థములు

౧ శివ్యామాన్యతేయ స్వాస్థ్యా స్వాస్థ్యము
లపెడి అయిదు పద్యాములు

శ్లో శివ్యాం పేయంచ మాన్యం చ స్వాస్థ్య
మాస్వాస్థ్య మిగ్గిది, పంపా బురిమిగుం ...

పై. ని.

పంచాక్షరములు. సం. వి. ఆ న బ రేంద్ర, కానియ్య, చింతి, పుల్ల, ప్రబులి (= అస్థివేదము), మాదిఫలము అనేది అయిదుపుల్లని పంచాక్షరములు

పంచోరము, వి. భనుమ్మ.

నీ. రీలఁ గంగేలఁ గీరించి రేనాపుతో భగవీతి శారలతిగము నాఁటి, పాఁరపంచోరము పులేడు శేటెత్తె నిం వృద్ధుల నింటికి బలము ... దళా 80 206 (ఈ యర్థమునఁ బ్రయోగించెను కనబడలేదు)

2. తిరిటు.

వి. పెరిమిటికోల యేసివేరిఁ గడలఁ, గ్రమ్మి యామృగ తీవ్రగతితోదంబాద, సమ్మిట నట పంచోర మంటింది, యదరట ధేయని యార్యవాహుజి, పదనోద్యతరాజి బల వాణఁడోలి ...

ఆ మ క ౫ 232 పా. ౧౮౮ ప.

పంచోరము, వి. (సం ప్రచారః) విస్తృతి, అతియుము. (మా పంచారించు)

(18) అధికము, అతిశయించు

ఉ. పారథి ఛాందసుండు బడిసాగడు చక్ర యుగంబు ప్రాంత పం, చోరపుగుఱముల్ రతియు శార్వమునం దరమానిసాత్మవి, స్తారము ఖండఖండములు తానటమాసరి యందుఁ దక్కురిం చేయు పవ్వు శంకరుని లేని నితన కింజీ ద్వనిక్ ...

పాంచు. ౧. ౧౧౫

పంచోర, వి. వృక్ష విశేషము.

ఉ. కలిగొట్లఁ గొట్లఁ బంచోరల నారల ప్రేతకణంబులఁ గణంబుల ...

కి. కటం 2. ౧౪.

పంచోర, సం వి. ఈ, ప్రి. పెర్రెలక

పంచోరించే. ఆ. ౧ (√/పంచారము). ౧.

అతిశయించు.

౧౮౪ పంచోరించిన కైవల్య కుశప్రయంబుల కను ఖని మణిగెల్గి ... కాశీ. ౬. ౧౨౫.

కా. కొంచెం బానద నిబ్బరంబు కదమాక్షుప్రంతె మల్లొకమల్, ముంచెన్ దీరుబులారి లాయ ముని నేమో కానమీ రాణువం, బుచోరి చి యట్టివారనము చెప్పన్ వింటిమా యంచుము, స్పించన్ రాజులులేజి గంధ కుగా నిచ్చెన్ మురారాతిక్ ...

బహు. ౪ ౧౯. (చి పా)

2 విస్తృతి, పొటమరించు

కా పంచోరించిన నీ పయోధరము లాస్ఫూరిం కునో ... క్రిడా. ౯౦

న . . కమలకోరిక కనకకలక కలితంధ్ర ప్రము ఖంబు లగు నుపమాద్రవ్యంబుల క్రొవ్వకుంచి పంచోరించి విక్కట్లల్లి ... మావట్టు గోరూపుల నులంకమంబులగు కువ లిక్కునం బులును పాంచు 3. ౧౩౯. క. ర. పా

పంచోరించు = వ్యాపించు (అని క ర.)

3 సంచరించు, తిరుగు

క పంచించి ప్రాణవల్లభ, గొంచక తానుర్తి కురుకుంధినిఁ బంచో, రించిన గోడిగయై ...

పరాహ. ౫ ౯౫

౪ సువిద్యమగు.

ఉ తల్లివి ... నిఖిల జేవతావిధాన జయజయా లామంబు లాడరించి సంచారించి పంచో రించిన పంచానవంబు పెక్కి ...

పరాహ. ౧౧. ౧౧౫.

పంచార్చి. సం వి వ పుం బుద్ధగ్రహము. (౧౧ ని)

పంచాలము. సం వి. ఆ. పుం. పాంచాలదేశము, పంజాబు ప్రాంతమందలి దేశము.

పంచాలి ౧ వి ఈ శ్రీ ౧ శ్రీ ౨ లకి ౨
పంచము గీత విశేషము (పాత)
పంచాలుండు ౧ వి ఆ శ్రీ ౧ పంచాల

దేశభాషాదు

౧ పంచాల దేశభాషా

౧ శ్రీ వి (౧ పంచాలి = పంచాలి)
పంచాలి, పంచాలి

౧ పంచాలి రామాయణ శాస్త్ర యాగము
రామ శాస్త్ర కథ మనః గమ్యకండి

శ్రీ శ్రీ ౧ ౨ ౩ ౪ ౫

పంచావయవము ౧ వి ఆ శ్రీ ౨

౧ విత్త ఆవయవములు గలది ౨ (గ్రామ)
ప్రతిష్ఠ, పాపపు, తాప మా యము, తి
నయము విగమయము ఆన ఆయి దివ్యములు
గలది (పాశ్చిమ)

పంచావయవము ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ ఆయి
దవ్యము గలది (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచభూతా
౧ న గాంధీవది పంచభూతములలో లయ
మైనది వియ, పీఠం

పంచాశ్రమము ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ ఆ శ్రీ ౨
పంచాశ్రమ, పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమం
దుండు సంఖ్య కలది పంచా (వి ఆ శ్రీ ౨)
పంచాశ్రమం దుండు పంచా

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
యది

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
గల పంచాశ్రమ (శ్రీ గా గా పంచాశ్రమ,
పంచాశ్రమ)

పంచాశ్రమము. ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
యది

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమం
యందుకు సంఖ్య కలది, పంచాశ్రమ (వి ఆ
శ్రీ) పంచాశ్రమం దుండు సంఖ్య

పంచాశ్రమము. ౧ వి ఆ శ్రీ ౨
పంచాశ్రమ, పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (వి ఆ శ్రీ ౨) పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ

పంచాశ్రమ ౧ వి ఆ శ్రీ ౨ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ (గోమాత్రము
పంచాశ్రమ)

పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ
పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ పంచాశ్రమ

శ్రీ. బుడగూనది బాబాని రాజు తూట
అక్షరాల, యేమి ముత్రములను ప్రయోజ
పండ్ల అని ప్రయోజనం ...

సం భార. విరా ౧౩. ౨౨

శ్రీ. తోడ వీరగల వివరము మున్ను నోట,
గలది యెక్కువ విలిచి నల్లగాని గినుచు
బండ్లు కాళ్ళ వివరముల ౧౦దితొలు,
నోయ్యనోయ్యన విగుచు మున్నునుగు
సంభ. ౪ ౧౬౦

జ : పందితిలు

పందితిలు (బు). ఆ (√ పందియు)

(గోవు తెలు) ముత్రము విగుచు

చ వ, ర్విముల దలంచి పందితిని చుట్టులు
చే రావడం గల తెంపుతో, గొమరుగ
నారు ముంపుకుల గోవులు చెన్ను పనించె
యవలక ... మా తూ ౮ ౧౬౫

నీ శేషిల్లలవ బారెలిచివ్వంగల పంకంబు
విచ్చునల పందితిలు ... తె. బా ౪ ౩౯.

ఆ గోవు తెల్ల నం, చే యిది పండు
చుట్టును చేరిచి మూర్ఖుని పందితిల్లి ...
భాగ ౧౦ తూ ౫౧౯ మా ౩ ౧౩౫

పందితేర. వి (√ పందితేయు) ౧ ౨౬౫

కొడు ఇంటిం యియ్యవలసిన దని భాగ
ములు చేసికొనుట, చందా (౪. ౮.) ౨ ౬౬౫
కొని శి ఇయ్యవలసిన దని విభజించుట

పందితేయు = పండు

పందికరణము. సం. వి ఆ ప. ౧. అయిదుగా
తేయుట. ౨ ఆ కాకాది భూతము లయిచి
టిలో నొక్కచదానిని తెంపగములుగా విభ
జించి యిది దొక్కచదాని తెలువటి నగమును
మరల కాలుగు సమభాగములుగా విభజించి
యా కాలుగు భాగములలో నొక్కచదానిని
విలివిన కాలుగు భూతముల సగముభాగముతో

గలుపుట. (శ్రీ. ద్వీధా విధాన తెల్లెం
చక్కర్తా ప్రభవం భూ, పృథ్వీరద్యుతియం
తైశ్శ్రీబాత్యం వందతే. వేదాంతసారము)

పందికృతము. సం. వి. ఆ. ఆ. ఆ. ౧.

అయిదుగా శేయించినది ౨ పంశీకరణ
చేయవలసినది

పండు = పండు, ప. ౩ ౧. అయిదుగా,
గిమింపవలయు.

౩ పాంచాల మహావల్లభ, పంది భూతేవు
దుచితభంగి వగరి శే, పంది గృతరాష్ట్ర
ప్రీతిం, గాంచి కృష్ణగోవిందం గా
మలక ... భా. ఆగో ౧ ౨౨౯.

చ నే దేవతల దిన వివర్ణభంబుతో
నా, కలనమున బంపె నెంతటి గల్లెనా
గాని శచీధరండు ని, విలిచిరి మలైనకార్య
మల కిచ్చెయిల బంచుట మున్ను వింతే.

విక్ర ౨ ౧౫.

౨. (౪౩ తెలు) ప్రయోగించు.

మ. దనుబారాతియ వంత చేయి ముక దక్క
గృతభూతనా, భవముక గ్రమ్మట బూని
రాత్రునిమిందక తెన వేజారి పం, చిన
౩ ౨౦౯ తె మూల్యవంతుడక కొచ్చెక ..

ఆ రా ౨ ౧౦౦

పండు = పండు ప. ౩ ౧. అయిదుగా,
నియోగించు.

గీ ఒడలు నిరియును నాన నీ పొనగనియె,
కాన దగ సమర్థింపక గడలు నీవు
సమృతిచి యియ్యత్వతేగంబు గావు,
పంది పనిగొని నన్ను రక్షించితిమము ...

భార. విరా ౩. ౨౨౩

నీ. పని యేమి పండుల బడపటి చేసిన ననక ర్క
బంచిన యాక్షణంబు చేయచు ...

భార. ఆది. ౩. ౧౦౦.

(కాకానీపాక పాఠశాలపక్కములు అను అయిదు
కర్మలైనందులు. త్వష్టమం శ్రోత్రహస్త
ప్రణామములు అను అయిదు క్షాంతిలయ
ములు)

పంచేష్యమృ. సు వి అ. పుం మన్మథుడు,
మరుడు.

(మన్మథుని పంచరాయలు) ఆరదించును,
అశోకము, చూతము, సవిమర్శిక, నీలా-
ద్విలము. (నీల కార్యములు) సమైక్య
నము, ఉపాధ్యక్షము, శోధనము, తాపము,
స్థంభము)

పంచోపచారములు. సు వి అ. పుం బ
గంధపుష్పభూపదీపసౌజ్యములు అను అయిదు
పూజోపచారములు

పంచోపవివరములు. సు వి అ. స. బ. ముహూర్తము
జెముడు; అర్చనము = జేర్లము; కిరిమియు =
గన్నీరు; లాంగులి = రెండు; విషములు =
మునిండి అను అయిదు ఉపవివరములు.

పంచోష్యములు. సు వి కౌ. పుం బ. దేహ
మూలా మన్న మొందు జరిరార్చనము (భోమము,
అవ్యము, అగ్నేయము, వాయువ్యము, నాభ
సము)

పంచేరము. వి (సు పంజరము. రి పంజరము
కు. పంజర.)

౧. (సప్తమం మొ. వాని మంచెడి) గూడు.

ఉ. ... పంజరంపుఁ జేరికా యను ...

అచ్చు. రా అయో ౯౦

(పంజరంపుఁ జేరికా = పంజరములాని దిలక
పంటికాదు.)

౨. గవులు

ప. ... గుడి పెడలి కొంబరీరనుసంభవం చాల
కిం పెట్టి గృహంబునకుం బని పంజరంబు

సదలించి యత్సంకరాక్షిం గావక ...

అయి. ౨. ౧౦౩.

పంచరము. సు వి అ. పుం క. ౧. పుంబ
సంచుకాడు ౨. కింకారము, అస్థిపంజరము.
౩. కలియుగము. ౪. పశువులకుఁ జేయు నీరా
జనవిధి

పంచేళము. వి (సు పంచాల్. ౩. పంజర) ౧.
గీతగీషము, గాకవిగీషము.

గీ పాడి మెచ్చించె శోకయింతి పంచేళమున,
వాడి మెచ్చించె లేనాధ్యమున స్తోత్ర ...
కాశి. ౨. ౨౬౫.

గీ శేష. పృథ్వీలు లాడినీసులందుఁ, వాడి
రత్తిలి వీరభవాపంచకుమునఁ, బంజరంబున
ధవళప్రసంధగీత, కమల వత్సరః గల్లాట
కమలముఖులు .. శివరా. ౨. ౫౪

౨. రామయులలా శోకజి, సంగీతస్థాయులలా
శోకజి

ద్వి సాలి పెళ్ళిపెళ్ళి పంజరంబు ...

బస. పు. ౩. ౯౩౩ పం

పండేళి. వి పృథ్వీ (మా పంజేళ్ళ దొక్క.)

జ. పంజేళ్ళ దొక్క.

పండేళ్ళిదొక్క. అ. క్రి (౧/ పంజేళి) పృథ్వీ
చేయు, నాట్యముచేయు

ద్వి. అలాఁల కిర్విభూషణకుం, గంధ, పాలికా
తటములఁ బంజేళ్ళ దొక్క. ..

ద్వి. వరమ. ౫. ౪. ౨౨. పా

పంజోయి. వి దీపగీషము.

మ. జగదీశ్వరులు కాగడాలు బలుపంజో
యిలు మోబియిలక, ... బిగ్గిబిగ్గి
లుకా పెట్టగలక .. మాంస ౩. ౨౫.
(౪. ర. పా. ౬౦౦౦౦౦. ముద్రి. పా.)

పంజీ. వి. వి. కన్నము, పన్ను.

నీ ఆరి బడి యన్నన మన్నన పంజము పంజి ప
నాడిలో ల్పగిలి తెడిగ, లో రవంగా
తెలలపన భాగధేయలు ...

అం భా. ౨. ౧౯.౨

పంజీ (క). పం వి. ఆ శ్రీ ౧ పొడిగీయ
మూతవృత్తికేవలము ౨. తిథివారామలను
చెలుపు గ్రంథము, మందాగము. ౩. ప్రతిపద
మును వివరించునట్టి వ్యాఖ్య. ౪. ఆయుర్వేదముల
తత్వప్రాయోక్త్యుక్తము. ౫. యమపద్ధి,
విత్తగుప్తవిధి మగు మనుష్యులకు తుల్యపాప
ముల తత్వ ౬. పింజ; ఏక (విలక్షణము
త్రి వి.)

పంజీ. వి. (క ను పంజీ) ౧ కరదీపము,

కాగడా, దివిటీ.

నీ భృజవాతమాతి నాజైవ్యతాగ్నులఁ జాడి
పగలు దీక్షలవారు పంజీరెత్తి ..

మనుచు. ౫ ౪౪

నీ మూలల తెలులపంజీల కరీరవృత్త భూమి
మణి నూర్చి ప్రోదిసేయ ..

తేం పంచ ౪ ౩౪౫

మ రివి దీప్రద్యుతి యండుపావకుని నేతా
మంటమారిండ్లు వా, విభంబుల పేను
పంజీ క్రిందిదియంద రేరాచ నిశ్చేష్టుచో.
చంద్రా ౫ ౩౩. అం. భా. ౨. ౧౬౫

౨. దీపభేదము. (౭౩ రకము దివిటీ. అవి.
౪. ౪)

౩. గడ్డి పెంజలగువాని ముప్పు, ప్రంభము.

నీ ఇల్ల గప్పేకుంటోట జల్లులుగపల్లె పంజీలు
సమానములు ఖోసీరము. రా. వి. ౩. ౪౦.

(పంజీ = విదవలి మన్నగు జానికట్ట అని
క. ౮.)

నీ. పంజీవాదలనేయ పదవిలోనిన గర్లఁ బంజీ
వాదల నేగింపదని యిచ్చు ...

రామా. ౫ ౪౦.

పంజీలవాడు = కాగడా నేయువాడు.

నీ గుమిగూడియున్న యీ కొవి నయ్యం
బులు పంజీలవారల పొక్కిమేత్ర ..

మూర్తి ౫ ౧౦౧

(పెంజీపంజీ = గడ్డి పెంజీ ముట్టిందిక దీపము.)

కా ... భా. స్వయం దిండుఁడు నిండ్రగోప
రుని బూర్వశ్చాతరం తెక్కా, వా, తెంజే
కాచఁగ నొప్పి రవ్యకు విజీకప్రతాప
ప్రభా, ప్రాంతం బంజీ పెంజీపంజీ వరఁ
వద్రాకాదివాంకంబుడ ..

ప్రబోధ. ౪. ౪౪

౩. పంజీకము, పంజీమంచము

పంజీ(ల) కమ్మ = కమ్మపంజీ వి (పంజీ +
కమ్మ) రత్నములు పొదిగిన కమ్మ, రత్న
తాటంకము; కిర్తిభూమినిశీచము.

గీ. ... పంజీకకమ్మ యెనఁగ, రత్నతాటక
మెసలగు ...

అం భా. ౨. ౧౪౩

ఈ బంగరఁ దక్కుఁజెప్పులను బంజీకమ్మల
జాలు చిందు ద్రో, క్కంఁగి .

ఈ. రా. ౩. ౮౧.

ప .. పంజీలవర తెలుగు మానికఁపుపంజీల
కమ్మలు ...

ప్రబంధ. ౧౫.

పంజీమంచము. వి. (పంజీ + మంచము) రత్న

మంచిక, రత్నములు పొదిగిన మంచము.

నీ. మాటగా పెచ్చిమొంజిప్తరెయిత్తి పంజీ
మంచము దీగ్గ మంజాభూషణ. మౌర. ౨. ౧౩౨

పంజీ(జయ)¹. విరా. ౪. పంజీ. క. పంజీ. ౧.
దీపము.

ఉ. అనిక కేసి పచ్చిన రహా కనుమలల్ల పంజె
అంజెల్లక, గానకావికారిద మొగానఁ
గకానిధిఁ బోలుచాన యా, మేసిరియుండ.
ఆమా. ౧. ౮. ౨.

(పంజ; ఆపము(డి)

౨. పిటికాఁడు, భీరపు.

సీ. అంజెల మొకటాట పంజెల పైర్య మెంగిలి
తగ్గ మద్యపాయలతో నీగ్గ మేలు. ౮౫

౩. నిరర్థము, భగవీరము

గీ. పంజెమాటలఁ గూడం బాలంజెటిమ

(పంజ. కిరక. (పంజ ఆపము(డి)

పంజె(జియ)౩. వి. కారంగి ౧ (౪ ౦)

పంట. వి. (√/పంజు) ౧ (సన్మోహిణి) ఫలిం
చుట, పంజుట

వ ... ఇరుగారును బంట పొసంగు పంట
వలంకి కేకర క్షేత్రింబల చేరిమ ...
భీమ ౧ ౧౦౯

చ. మితి నిల్చు దర్జితం బరిణమించిన తోయమె
చాణఁ బంటుట ... ఆమ. ౪. ౯౩

౨ (పి. పల్లెయ ౦ పల్లె) కృషి. (౪ ౦)

౩ కృషి సన్నాహము.

సీ. పంట యవగ, నగఁ గృషి సన్నా
హము ఆం భా ౨ ౨౩౨

౪ భాగ్య ముద్ధి.

గీ. పొడి పంటయు దైభవి ప్రాభవములు,
తగవు భర్తయు గలిగి యుక్తమ వడిచాణ
హర. ౧ ౧౩

౫ ... ఒకప్పుడుం దణుల నింటం పొడి
యుం బంటయున్ మనవ ౧ ౫౫

౫ (త్రణ్యపాపముల మొలి కాని) ఫలము,
భరికము.

చ. . కా, అదర్శలలోపలం గణకు లాడిన
దోసపుపంట యుంరియున్, గుడిచిలి సంచు
కామణిదిట్టకు నీక్క మెఱుంగఁ బఱు
మా . ఆచ్చ. రా మం. ౯౦.

ఉ. పంటవలంకి నోముగమి పంట వహిక్ రహి
మించుకాని కా, ల్లంబి వడిక్ హరించి తెఱ
గంటివేరల త్రుళ్ల దంచెదన్

చం రా. ౫. ౫౬

౬. ఒక కూడ్రకాతి (మా పంటకాల్పు,
పంటది మె

౭. ఫలాశ్శుభ సస్యము. (సస్యము అని
చి. ని). చూ. పంటచేమ. (చేరుప పంట =
నికట శీతాఫలము, సమోహమం దున్న ఫలము).

౮ భుజంగ కోటికన్, భుటిలి నిధానమీమ
యవకాంతుల చేరువపంట జారస, ప్పిట
లికఁ బంచకార యమకాని విలాస మయారె
యూరియన్ హంస ౧ ౨౧౫.

౯ భూమి.

గీ సరగఁదను కాకుకారి కవ్వలికైన, మల
లిదారును మలకల నలరుచేరుఁ, బంట
తేరును వేలిమికింటికిరు, నొసఁగ ప్రాద
యమై చాలనొనరు కాని .

యయా ౨. ౪౪

పంటకాల్పు. వి. (√/పంట) ౧ పంటచే కీరించు
కాల్పు, కృషింబుఁడు (౪ ౦)

౨. కూడ్రలలో విక జాతికాడు .

హంస ౪. ౧౩౬

పంటకారు. వి. (పంట+కారు) పంటకాలను

గరితుతువు

సీ పంటకా కృణి దమ్మిదంట గెంబమాడు
వడఁదకన్నుల కారి తెల్లికొడున్

హంతు. ౪. ౬౪.

కు ... పంటకావడికిం బ్రహ్మకరీరంబును
 తాండ. 3. ౧౫౦.
 పంటకులము. పంటబారి మి వి. ($\sqrt{\text{పంట}}$)
 ఒకా నొక మాద్రకాతి.
 నీ పంటకులము ప్రఖ్యాతుల జారి వేయి
 పితామహుల కనుమోహనయోగం . .
 పా. తూ ౧ ౨౨.

పంటచెలి. పంటవలలి. వి (పంట + చెలి.)
 ఉ. వేణుటాటనా, మిమ్మకొలత పంట
 చెలినిద్రపులయ్యెడ చాలకెల్లికా, మమ్మన
 యమ్మ పై తపసిమంతపల్లంబు చైన
 కొయ్యలికా . రామా. ౫ ౦౯.

౪. కల్లి విడివీంపరాగదనె పంటచెలి
 అచ్చ రా ఆర ౨౨
 పంటబారి. పంటవలము. మి వి ($\sqrt{\text{పంట}}$)
 ఒకా నొక మాద్రకాతి
 ఉ. పంటబారివా, ల్లింటిని పంటవింటి
 జార కంటిని గంటి నటించు నమ్మలికా,
 పంటచెడంగుచుంటినిసం దమరం బాటు కంటి
 నేసికా ఉ. హరిశ్చ. ౪. ౨౧

పంటతొయ్యలి. పంటవలలి
 నీ. సకీయం గొల్లల బచ్చలపల్లకీ శిశ్ని పంట
 తొయ్యలి పట్టికంట రాగ
 ఉ. రా ౨ ౧౪౪.

పంటది. వి. (పంట + అది) పంటబారి శ్రీ
 ఉ. కంటికి నిండువానికె తెలిగమ్మలవానికె రిసాళి
 రామని, బంటది గోరుల జాదవనక పంజర
 కీను గారినిపరాగ. తాండు ౩ ౨౧

పంటనెలలి. పంటవలలి.
 ౪. అని యెనకి నెల విడి కలల, తున బంబ
 నెలంతకామత్ర నిల్లిలి
 అచ్చ. రా శిష్ని. ౫౫

పంటపూలలోడి. పంటవలలి.
 గీ. ఆంధ్ర నవ్యాన తరవాతియడమ కోడల,
 బంటపూలలోడి తనముద్దుపట్టికొనిన, బంట
 నగల గుండ మే నెల్ల బచ్చవార, నెలగి
 బిరుదులై వైదలు గొనబు మోతె ...
 అచ్చ రా శిష్ని. ౨౦

పంటపొలలి. పంటవలలి
 ౪ నెరయ్యె బ్రసిద్ధము మధురా, తురము నది
 పమున బంటపొలలికి రిత్నా, భరణం పై
 విలసిల్లును, నరవాళ యబంతిపట్టుశ్రేష్ఠ
 మిలనా విచేల ౧ ౨౨.

పంట (ల) ముగింద. పంటవలలి
 గీ మొదలికెమ్మందు పంటలముగుడ గొడవ,
 లునుపుకొని శిర్దగొంగ పంగడమునందు,
 రాముల పై పుట్టి అచ్చ రా యు ౧౯
 ఆ మొదలిసియె పంటముగుడ గాదిలిపట్టు,
 యగుచు చొడిమ

అచ్చ రా. యు. ౪౨౦
 పంటరాసామి. వి ($\sqrt{\text{పంట}}$) పేషీకుడు,
 చంద్రుడు
 నీ ఏభూమిభృక్కులొడ్డుకుండు పంటరాసామి
 బాబుపులేమ జన్మనీమ
 తె ౩కుం ౧ ౨౩౪

పంటవలలి. పంటచెలి, పంటతొయ్యలి, పంట
 నెలలి, పంటపూలలోడి, పంటపొలలి, పంట
 ముగుడ, పంటబారింటి. వి. ($\sqrt{\text{పంట}}$) నేల,
 భూమి, భూదేవి.

నీ నీరునెలలు వానకారణం పరిచింది పరిపాలం
 మల పంటవలలు అనినీ
 నీ. ౩కుం. ౪ ౧౩౨.
 నీ పంటనెలలకు నూడు బలియింది చొలి
 యింది అలిగే గేరు పంటవలలి సరియి .
 నీకా. ౧ ౫౨.

సీ. తొడలపై నిడి యొక్క నడుగుల బంటవలంతి
బతుకులు బాచించు పరులెల ...

కళా. 3 ౧౪౦

సీ. కలిమిచేడియల బంటవలంతి శీలనవాడకు
పుడమివేల్పులకు శేషభనివాడకు

రామా. 3 ౪౫

(విరా) సన్యాసము సంగుట కనుకల మొనరి
కా ముద్దులగు, పంటవలంతి పంటిగన
గానీ కోలునట్టి పంచు నా, సుఖం నున్న
... ౧౦౫౫ ౧౫౫, ౧౫౫ ౧౫౫ ...
కళాం 3 3

(సంగుట పంటవలంతి కంటిగన - ముద్దు
ములు పంచు పంటివిల్లుగాన ప్రభువు,
మృత్యుకుడు)

(పంటవలంతి జీ = భూమి, సేతాశేరి)
గీ అంత జాతామయిని స్వయంవశ్యు,
మమజ్జే తెచ్చులులు పంటవలంతిపట్టి,
బంధనారేప రెక్కలూపా ప్రమాద, చీని
చీనాంబుముల గైసేరి రెక్కలు .

కళా 3 ౧౦౯.

(పంటవలంతి యల్లుడు = శ్రీరాముడు)

గీ అంటికి తేమ పువ్వువతి యాలతిమన
నట్లైన నంటు, న్నంటుకు ముఖచాడి నిని
యవ్వలి కేగిన నీతి పువ్వుకున్, బంటు
భూచూడక నిలిగి తేమ చెమ్మట దొప్ప
దోగినట్, బంటవలంతి యల్లుడు కృపా
నిధి కాగిటగ్రుచ్చె నంటుకున్ ...

కళా ౩ ౫౩.

పంటవల్లంటి = పంటవలంతి.

గీ. పంటవల్లంటి గల్గునట్లుల కలంగు, రిక్కు
కలిచిల్ల పచ్చరాతాళి బోలి

కళా. ౧. ౧౧౩.

పంటనాట. ౧ (√పంట). ౧. వియ్యపు కాటా.

(చి. వి. 'ఉగ్రాణము' క. ర.) ౩. కలం
- బయ్య గాన. (క. ర. చి. వి.)

పంటి = పనంటి. వి. ౧. భుటము, కుండ

క వింటికి సామాన కావల, వింటికి పరికార
అంత వింటికిగ నె, పుంటికి నలవంటికి
... ౧౦౫౫ - లోనా క్తి నున్న పొలిండ్లనీడల్,

కళాం ౩. ౪౦.

క పలంక ప్రేమామృతముల వాల్చిన పుట్టి
నానా గానానం, పల్లెల పంటియగు
... ౧ - యెడల నో. కలంబుల్

కళా ౩. ౪౧

సీ పిల్ల మాయానలంతి నిలు మని గన మొన్ని
పంటలు వట్టు మాయింటి కనుచు .

కళాం. ౫. ౯౩

౩ అతిజన గ్రామ్యాజ్ఞానమువాన్ భాంవయ,
చప్పన నీళ్ళమంచి తెచ్చుకొనడగన కుండ,
కొన

సీ . అతిజన గ్రామ్యాజ్ఞాన నయవాన్ భాం
గయ పంటి.

గీ పనంటి యన వగు అం భా. ౩. ౨౪౩.

పంటింను. ౩. ౧౧ గానయేయ, కలయ.

వ చయ్యన నయ్యవృ పాఠం తెచ్చుకొని మరల
నింటికి బంటింను వచ్చి యచ్చియంతరామకు
దేవతామృతం బిడ్డ నిడి

కళా. ౧౦. భా. ౧౪౫.

క గట్టిగ నీ విరి వానిం, బట్టింపును గా
య్యం బంటింను తెచ్చుచున్నవెన కలం,
గొట్టింపును నీలా. ౩. ౩౦.

క. . నీయకంబు మాకారాజులకె తెచ్చుగా,
బంటింను తెచ్చు రేలగుండు వడి నీయే నీయ
పువ్వులు కై ... కళా. ౧౦. భా. ౧౫౪.

౩. సుఖోచకుడు, సుఖోచకుడు .

ద్వి. ... మూసావచ్చు, యింటికి పోతే
నిలియు గాంచి, పంటపై కడుదాగా
బంటించి బ్రతికే పండితా .

వీక్షా ౪౦ పా.

3 అంక నాటకమునకు దలపటము
మింగి పెడపంట పుణ్యదామోద
లయి బ్రాహ్మ ఘంటలకు లింగిది తన
మనమున గాగ. ౯ ౬౦౯.

గా కంకి రాచు నగరా యధామణా గాక
ప్రకాశము లై, మింటు వచ్చెను వీరి
గిరి నుగం పెచ్చా వృషభాంతా,
బంటింప బలి లేదు చంద్రము ధాన్యాంబు
కాంతి భా ౧౦ పూ ౧౫౩౪
౪ వ్యాపించు

౯. బ్రాహ్మయం జమగియి కేరళకు నాగ
గంగా లంకామూర్తి, జన్మాంగి లంక
యూర్వవలపుకే సాలంగ లంటింపగా,
బుప్పులో మీటుచు భామ. ౪ ౪౪
(కళలుగదగా అవి ౪ ౪)

౫. ౧ ము, శింగ
౫. ఇంటిలోని నా యశ్వేష్ట ప్రవృత్తి, బంటింప
కుంక నా బ్రాహ్మణు లెడి
పండితా మహి ౨౩ పా

మ. పల్కములం బంటుకేర యొక ద్వంద
చదువులై పంటింప గొల్వొందుని, చ్చుల
పుకే తలపుచున్న ముజ్జగము మేల్పుండులు
జొందించుకే అచ్చ భా ౧ ౧. పు.

పంట(టియ) = పంటకట్ట, పంట వి సార
వాడు నూలుచుట్టెడి సాధన విశేషము.

౧. తంతుకేస్తవ సాధనము, పొంగుతు బరంటె
యంగుడు బంటె యంగుడు బంటె కోల
యంగుడు కేవలదిలింగ .

౮ అం. భా. ౨. ౨౯౫. (ప్రాంత ప్రతి పా)
౮ : పంటకట్ట, పంటకోల.

పంటకట్ట = పంట వి. (పంట+కట్ట) నూలు
చుట్టుట కుపయుక్తమగు సాధన విశేషము

౧. ఎన్నికలుపట్టి పుణ్యపురేవ్వబించి, పంట
కట్టలు మట్టి తోడు పమనబాంతు, కంటె
బానెంచి చాలించి కారపుటింకు, అన్న
యశ్వేష్ట కడుపుంబుట్టి పడిరి
కు. ౨. ౪. ౨౩.

పంటకోల = పంట అం భా ౨. ౨౯౫

పంట. వి. చిల్లలుగల యలుగులు మూడు
నాగులు ల కట్ట (౪ ౪)
౮ : పంటకోల, పంటింపు

పంటకోల. వి (పంట+కోల) చిల్లలుగల
యలుగులు మూడునాగులు గలకట్ట
౧. కంప తోడుగిడ్డిపట్టెడు గానబట్టు, తెను
లెలుగుచు నొకడెడి పడుపుతో, పడి
యడలి యెండగా బటపటముండ్లు,
గాలి గదలుకుగని పంటకోల బొడిచె.
మనుచు. ౪. ౫౯.

౧. పంసోములు నెలమొ బట్టెనముగం, బంట
కోలు నాగిగా బహువిధముల, సాధ
నములు పరియించి కలసోములు, కచ్చి
రాళ్లట క్రిగూ వర్ణనాములు ..

హాకృ. ౨. ౬.

పంద. సం వి అ. శ్రీ ౧ యాతాధ్యము
గ్రహించు బుద్ధి. ౨ జ్ఞానము (వై ని)
పందేబుడు. అ. శ్రీ (పండు+పడు, స్వాధ
ము.) శయనించు, పండుకొను.

౧. శిరుల గొమ్ములకు కుంచు మరలెత్తుట,
విడువ నది పరమ్యగులమెండు బంటి,
కలసి పోరాడి కానిశోముల దనిల్పి
పందలుదియొక బుద్ధకవతి పొగడ ...
చిత్రభా. 3. ౧౪౯.

పండు

పండుగలు. ఆ క్రి. (మను¹+ పండుగ) అంటే మనకు తెలియదు. పండు వల్ల దవహానిక తక్కింది.
 మను⁰) ఫలాశ్రుతి మను, పండుకు నిద గొట్టు లెస్స పం, చింతి వి యా దాని .
 మను అము ౨. ౪౦.

నీ. పైఁ బరామర్శ చొప్పుదమిఁ బక్యము దప్పి
పండఁబాఱినదొల మొండఁబాఱె

పునరు 3 డి.ఎఫ్

గీ. పసరుటొండొంటి చూశుతోఁ బంపఁబాటి
చేదభయమున నెగిసివచ్చే అనంగ

● ● ○ ●

ఈ ఆనలిసాయకాశ్చి ప్రవా 10
బండర బాణుచున్ , పొందు ర 22

పండితంమన్యూడు, పం విణ (అ ఆ ఆ)
తన్ను పండితునిగాఁ దలఁచుకొనువాఁడు

పండితజాతీయుఁడు, సం విజ (ఆ ఆ ఆ)
పండితప్రకారుఁడు, పండితరీతి గలవాఁడు
(పూర్వపండితుఁడు కానివాఁడు)

సంక్షిప్తమాని, గు. స. (వ. స. ప.) - 10
మమలాడు

పండము, సం విణ (అ ఆ ఆ) నిమ్మలము.

పూ. వి. వి. వ్యాధ ప్రాంతము దిగు న

పూజారిబాతి బ్రాహ్మణులకు (క ర)

సంజాతాశ్చర్యము. సు వి అ స శాస్త్ర స్థితి
రిక్తాచరిణునఁ గలగు ప్రత్యేకాయము విఁ
రించుట తక్కు వేఱు ఫలము కిలిగింపని యద్వ
యము

“అవారవాస్సంధ్యాసుమసీత” అనువాక్య ప్రకారము ప్రదీపితుని సందర్శిస్తాననుచేయవలయును అట్లు చేయకపోవుటవలన బ్రత్యక్షాయము గలగును సందర్శిస్తాననుచు గలగు అభూర్వమునకు ఆప్యయాయనివారణమే ఫలముగాని తే తొంగు దిస్తాననుపపలము లేదు

పండావంతుఁడు. సు విజ (౯ వరీ. ౯)

(పందగలవాడు) ప్రాజ్ఞుడు, పండితుడు

పండించు. స | కి వండించు, తిండించు

పండితము. సు వి ఆ ౪౦ ౧ సిద్ధశము,
చిలమిచ్చి, భూపద్రవ్య విశేషము ౨ నూకా
కృతి గల మృగేంద్రము (కే ని)

పండితవాది, సం విజ్ఞ (న్ శే న్) పండి
 నుండువలె పలుకువాడు
 స్తో సూరీమథే దురాచారా గండా పండితి
 వానినీ నాశంకితే ప్రజల్పుంతి తస్మిన్ సాం
 న మాన్య రూపమ్

సం పంచ మిత్రభే కృతి

పండితమ(ము). సం వి స్తృత పాండిత్యము

సంధితుండు, ను విణ (అ ఆ ఆ) - (పంజగల
నాడు) జానపంతుండు, బుద్ధిమంతుండు

పండుగ, ఆ క్రి (సం శ్రీ 3 పండుగ త
పండుగ) 0 పండుగ

(క) సహాయములు ఫలవంతమగు

నీ నిమ్మలు మాడీఫలమ్ములు గతి నిమ్మముగఁ
 ౧౦డి నేల్పి మోచియందు

మ సం 8 క్కె.

క. ము, క్కాయం బండును రాజనంబుఁ
 జెలంగు ... బి.క. ౨. ౯౦.

2. పం-దించె ననుటకుఁ జూచి వ్రాసినట్లుగాయె

గ్రంథమునందు
గ్రంథమునందు
అం. ౪. ౩. ౦౩౬.
11131

స్వీ ఎమ్మెగాడున్న పండు ఎమ్మెమ్మలు
ద్వీ హరికృష్ణ తూ గంధ మమవ ౧ ౫౫

(చ) నిర్మించు, నెలకొలుపు

చ త్రిలోచనకేవి ప్రసాదసంపదక, జగ
దభివద్యలయ్యె నరసంబుగఁ బండె మదీయ
యన్నయక మాత్రీ ఉ ౩ ౧౬౦

చ దీని నెవ్వలై, నను వినినం బరించిన
నూం నఁ గ లెడికొగ్గ లలఁ బండుతు

౩ గ ౬

(౪) తిలకము, ఇత ను గా త్రిభువన
౪ల మమభవం : దగ్గర తిని గొందు

౪౪ బా గొండఁ గను పండి వ
పండితా దీక్షా ౨ ౫

ఉ పావనమయ్యె నాకులము పండెఁ దంబు
భాగ ౧౦ తూ ౧౨౫

ఉ క్రొత్తలతామృదు ముద్రయను గూర్చి యె
ర్పిననోము లిప్పుడే, వచ్చెన గండుకో

౫ ౧ ౦౯

(వృత్త) వాని సా ము పండినగి, నా మ్రణము
పండినది

(ర) పండు మొ ప క్తిమగు, త్రిగ్గ
నీ త్రిగ్గ నఁ దగు ౦౯ ౪౬

అం భా ౩ ౧౦౧

ఆ తనియఁ బం కంఠ మును గోసికొనఁ జవి,
చేతు కాదు ఎత్తుచేటు గలుగు

భాగ ఉగోర్తి ౨ ౨౬, ఆ ౪ ౧ ౬౫

గీ తూర్వకంధేనానవభూమిఁ పండి, కాలకుకి
కుండవృత్తిఁ బట్టు గదలియె, జలధిలోఁ
బడు దాడిమిధల మనం, నల్లిగవన
బాంధవుల ద్వేషించె క్ర ౩ ౧

ప ఎరిలకమగు, ముదియు

(వృత్త) వాని శరీరము పండినది

గీ తూర్వకంధేనానవభూమిఁ పండి, కాలకుకి
కుండవృత్తిఁ బట్టు గదలియె, జలధిలోఁ
బడు దాడిమిధల మనం, నల్లిగవన
బాంధవుల ద్వేషించె క్ర ౩ ౧

(వృత్త) ఆమె కడుపు పండినది

౨ కలగు, పంధిమం

ఉ కొండొకనీపు నిశ్చయ మదిఁ గూర్చిన మాధవు
నంతవానికేం, లెంక వర్ణావధి ప్రబలపాతక
గతికలంకి మింకి నీ, ముంగ మేమి చెప్పె
గు ౪ ౨ ౫ ౫ ౪ ౨౨

౩ నగు (వృత్త) ఆటలా గాడు పండి
గా ౨

౪ ముగియు, నుల్లముం

౪౪ గుంక జల శ్రీతి కలిగెను పైచి, పండె
గొప్పు దేవపతి కొబ్బరి పచ్చ

౩౪ వారికృష్ణ తూ ౪౧౨ ౫౦

(సభ మగితి గా భామ)

౩౪ అద్దలభిఁ గ గి గింపి యక్కాల
౪ ౪౪ దు, గుంక భగా లనుకొలది యై
తి కు, బండె నెగుడ కొలఁబాటు నె
క నుచు

ద్వీ హరికృష్ణ ఉ ౧౧౦౬ ౫౦

(శివరకాలము మగి కనని గావము)

నీ అనరా చడి, ౬ గి యం దొగ్రమాన
నా పండి పండు గని పేర్కొనై గోసి

కొని ౨౦౪ భాగ కాం ౧ ౧౬౦

గీ అకట యందనిపటికి నట్లు పొందె, కిక్కి
గి టగొంద నే నేమి నేయ దాన

విక్ర ౧ ౧౨౯

నీ ఒక జంబాళరు పొప్పియుండు, దాని
పంతురు మహిమి మహావయగ ననికంబుఁ
బడి గాలి భాగ ప్రి ౧ ౧౯

పై తుదికంబటి పరిగా, ఇంకల యమృతంబుఁ
కొప్పు కొప్పున

చాన్త ౩ ౧౫౪ అం భా ౨ ౩౯

(విని.) ౧ పక్కవయస్యది, ముదిమిది

ఉ. రాలిన పండుటాకులు ధర్మ గనుపట్టెను
బట్ట మై ఇందు ౨ 3౬

గీ. బండి రిరు కాళిలనుండి పడిన పండు,
టాకుగను నిండికొనియె వన్యాంతరముల
ఉ. రా ౩ ౫

చ. బల మిడి నేమి నిన్న నిను పండుకెడు
శ్లవల మోత్రో, పులఁ బడఁ జొప్ప
వంచుకొనుచోలికి వంచి

మునున ర ౧౮

౨. (పండునుటిది) మునిలిది, వ్యాకావ్య
సొందినది

కా. నరుడు పండె యున్న శ్రోతరు పెం,
ద్రాము నిద్దలు సైతిమక
మల్లభూ నైరా ౩3

(వ్యక్త) దానికిఁ జాల వయస్సు గడచినది,
మునలిపండు

3 నిండు పూర్ణము, మా పండుకెన్నెల

సా అందనిప్రమాణులపండు గోయఁ దలఁచుట =
సాధ్యమునాని పనిని కేయలునుట

౪ చనుఁ జన దని చూడక యెం, దనిప్రమాణుల
పండు గోయఁదలఁచుట పొలిమే

భార విరా ౧ ౫౮

(ముత్రాటిపండు దిను = తనచే నాఁటలుబడి.
తాటినివలనఁ బండుగాఁ బుట్టిన మాఁడు
తాటిచెల్ల పండ్లను దిను) చిరకాలము
జీవించు.

గీ. అఖలకల్యాణగణిల యాచుకిల, పెట్టె చే
మోడుగా నెల్లవట్టములకు, శ్రుత్యోఁ
గూడ ముత్రాటిపండు దినియె, నెత్తె మువ్వు
స్మగుట్టల పెండ్లీని పొందు ర ౨౬౪

(ఆ పని కాయో పండో = ఆ కార్యము నెఱ
వేయవలెనొ కారో).

ప అజోజీవియొక్క తలంపుఁ జేసికావు.
ఒక్కజోరి కడిగికావు, ఒక దొడ్డును లడిగి
కావు, అది కాయో పండో కల్లో విజయ
మృ వి ౨ 3౪. పా

జ : పంట, పంటకావు, పంటకారు, పంట
వలము, పంటచెని, పంటజాతి, పంట
తొయ్యలి, పంటది, పంటనెలఁది, పంట
తూచోడి, పంటపొలఁది, పంటమునద,
పంటరాసామి, పంటవలఁది, పంటపొల్లంటి,
పంటపొల, పండఁబొలు, పండించు, పండు
చేఁప, పండుకెన్నెల

ఎండు = పండుకొను ఆ క్రి కయనించు

గీ పండె బన్నుండెను బండుండె బవ్యశించె,
నల్లమిల్లె బండుండె తెనమనె నుంగ, నలరి
యందును కయనించె ననుట కాఖ్య

ఆం భా 3 ౮3 (పొలఁద్రాఁత ప్రభుల పా)

రగిడ పండె పద్మగుండు బంబపాచ్చాయ,
న్నిండెను నది నదిని, రితికాయక

బహు ౨. ౧3

గీ బండి పడఁ దన్నె దొడలపైఁ బండి
దకా ౮ ౧౮3.

జ : పండఁబడు, పండుకొను.

ఎండుపండు. ౧౦ వి ఆ పుండుపండు, పెత్తంప
కుండు

పండుకొను = పండు. ఆ క్రి (పండు +
కొను, పొన్నకమున) కయనించు. ఉదా : నేను
కాక్రి పదిగంటలకుఁ బండుకొందును.

పండుగ(గు) = పండువ వి ౧. ఉత్సవము,
అనంతము

ద్వి పొలివోని బవ్యంబునఁ గన్నుపండు గలు
నీయె దాని చిక్కిఁదనునెన్ను ..

విష్ణుమా. పూ. 3. అ. (౪. ౮)

గీ పరగణఁ బల్కము ఎందుగ ఎందు వరగఁ,
మత్సవము ఆం భా ౧ ౧౪౩

గీ సాగము గుచ్చుల క్కటపాలలు కిమ్మలఎందు
గణగ మాయలై గొను గణగఁజేయ
విజ ఎ ౧ ౩౬

౨ (సంక్రాంతి, సంవత్సరాని మొ) ఉత్సవ
నినము

౩ పెనరుల ప్పెటట కి, కి రు న్నెయి
గొనఁడు ఎందుగను గొయ్యి కే, కొ రుం
ఁనుచు చల్లయై, మొ రుం గినఁ గతి
లోభమున కేమందఁకా మా ౫ ౮

ఎందువ (పు) = ఎంగుగి ఎ ఉత్సవము

అట్ల పట్ట ద మొద ట్ట ప్రోయ
తెదం బోవు ఎల్లపులం ఁందువ తలంటులకి
నింటిం పెచ్చ జాగ్రంపాభూతిల ఎరియ
చెట్టలయంగి ఆము ౬ ౧౨౩

౪ ఎట్టి పెంగుకి క, చలఁగఁడుఎట్టి ఎందు
పుం చేత దిగఁ దిలవండ్ర కింటికా
గా ఎ ౨ ౨౧

గీ పుల కయఁ ఁందువు కయ మని
ఉ రా ౩ ౧౦౩ కాకి ౩ ౧౯౦

౫ ఆనందకగము

౬ పై జండుగుం డొన్నగా, గానెక
విన్నెల ఎండ ఎల కి ఁక గల్పతూ రంధ
ఁ యయా ౫ ౧౦౯

ఎందుచేయ ౧ (√ ఎంబి) మల్సన్యవితే మ

వందువా, వి ఎంబా యమ జేకము

గీ ఎందువామగతాణి పావనం విచ్చిన్ భజేభ
మలు కగఁ బొళ మంద ౯ ౩౩

ఎందువెన్నెల ౧ (ఎంబి + వెన్నెల) పూ

చంద్రగి, నిందువెన్నెల

మ గాంకంబుమం కందున, న్నెలలం
గాంగు నాకు నమ్రత బలానికింబులు

ప్రబోధ ౧ ౪౦

గీ ఎంకినామ ముక్తిలడలాటము గాఁగఁ
బందువెన్నెల దృష్టిదండ గాఁగ

ప్రబోధ ౫౧ ఆము ౨ ౬౦

(ఇటే ఎందు రేయెంద)

గీ ఎందు రేయెం బ్రహ్మాండ భాండములను,
నిందుకొనియెంజె విజ ౩ ౮౧

గీ చండిలం బగు ఎందురేయెంబ గాన
ప్రబంధ ౩౯

ఎండేరము వి ఫకన్యకే ము

౭ రి గా న్నెలముచేన వక్క
న ఎత్తు ఎం, దేయ లురిగించుచు
సాగం ౧ ౭౩ (౪ గ సా)

ఎండ్రకుండు ఎం గెల (అ ద్రికా అ) వాల
కొగముచే కాకు ఎడపొయినవాఁడు

ఎండ్రెండు ఎ కొ (గి + రంధ) నియును
రంద, ద్వాదశాక్షము

౮ మనమున బండ్రెండేడులు, మన ముక్కట
మఖివారిమగ్గుల మై
భాగ కిన్ ౧ ౬౩

బండ్రం వ గ్నిం, బిరుక మేలనగ కాంతి
గ్నము తెలయుక భార అది ౧ ౫౩

(ఇట్టింది ప్రయోగమునఁ బండ్రెటకా అను
రూపము కావచ్చుచున్నది)

ఁగనివిప్పలేము కారకములే క్రియఁ గజ్జొన
నేడు భకాగము లొక్కగ కారిమతో,
గానివ పై చనఁగా యరి ఎండ్రెటఁ గల్గిన
మానిని కామనిభా

కవిజవా ఎత్తెది ౧౧౪

పంత్లంబుబంటు ౧ (పంత్ + బంటు) సంశ్ట

కుడు, తిరుగ వని ఒట్టు పెట్టుకొని యుద్ధము చేయువాడు

ద్వి బడిపని జనులను బంధించుబట్టి, ద్వారా పొలుగు నువిధానుల

బస పు 3 ౫౦౦ పం

పంత్కాడు. విణ (పంత్ + కాడు) ౧

ప్రతిష్ఠ కలవాడు (క ర)

౧ పొరుగుకారి, పొరుగుము కలవాడు

నీ మిక్కిలి కనుమంట మింట రాజుపురాలు భస్మంబు చేసిన పంత్కాడు

వరాహ ౧౦ ౧౪

3 పోటి చేయువాడు (౪ ర)

పంత్గియే. ఆ శ్రీ (√పంత్) ౧ చలము

పట్టు, పట్టు పట్టు (మా పంత్గియేకాను)

౧ ప్రతిష్ఠ చేయు

ద్వి మూలాయుధులు నీవు చూచితివేని, వారిని జన్మించు వని పంత్గించితిని

విష్ణు ఉ ౪ ఆ (క ర)

నీ మెఱసి మహత్త్వాని మిన్నంది వెలయుదుఁ బంత్గించిన రావహాణ వణుకు

ఉ హరిశ్చ ౧ ౩౦

3 నియమము చేయు

౬ అని కిలు, ద్రావుట యువ్వ, కిరి గా వని పతి పంత్గించుచు సంఘీ, వరిచేరి గడు పులాఁ గచ్చు, నమపుగఁ బ్రతికింపఁ దెలిసి యుత్తఁ డ్లిటనియన్ యయా 3 ౧38

౪. స్పర్థచేయు, ద్వేషించు

౬ ప్రతిఘోష బంధింపం చేపి నయవా లలాట వ్యవస్థలు ప్రతి పై హీరిద లక్ష కాంతి సంతానంబునం బంధింపుచు

సానందో. ౫ ౯౦. పా.

(ఇట కొపమ్య వాచును)

పంత్గించుకొను. ఆ శ్రీ (పంత్గించు + కొను,

స్పర్థమున) చలపట్టు, పట్టుపట్టు

ప ... రిదీయ కొదవదండంబు భగవంతుడ లంబునం దుండుట యెఱిగి ఖండించుటకుఁ బంత్గించుకొని యేకంబిని లతాంతరవసం కులకిరీణి .. చం రా 3 ౮౯

పంత్రిము, ౧ (క పంత్రి. రి పంత్రియం) ౧

ప్రతిష్ఠ, కపథము

గీ పంత్రిమనఁ గనుబద్ధుఁడఁ బ్రతినియనఁగి, వల రును ప్రతిష్ఠ ... ఆం భా ౧ ౧౦3

౬ పంత్రిము ప్రియించితి నిత, కాంతుం గైకొ నము తెల్లనిర్మల క్రిప నీ, కంఠయుఁ గల దేమియు మదిఁ, సంతిలవల గిమ్ము కలుఁ నగు రీతినికేవల మఱి ఉ ౩ ౧8౯

ను పుతాపంబునఁ బొంద వచ్చాలఁకిం బంఠంబు నే నిచ్చితిం, దరుణీ తెచ్చెద నీ మనోరమణుఁ జింతాబాధమిం లేల యంచు.

ఉ హరి ౫. ౧88

(పంత్రియ నిచ్చు = మాటయిచ్చు, అని భావము) వను. 3 ౪౪

౧ పొరుగుము

చ. ... వచ్చిపోరునో, పడుచులతోడఁ జొండ్రుఁ దది పంత్రిమె .. ఉ హరి 3 ౪8

నీ మునికుంఠపంత్రిల ముత్తమల్ దగఁ జింద దండనాయకుల పంత్రిములు మాన్చి ... పరమ ౪ ౧౫౯

3 (బ) గర్హస్థులు, పొరువమాన్యములు

౫ అంకిం గొప్పగాడు లేరి నపుడును రావా యింకి న్ లేలముకా, పంఠంబుల్ పలుకంగ వంతుమని దిగ్విమోక్ష ప్రరాయమై, సంతో మంబలంగి నెక్కి ... దళ. ౮. ౧౬౬

గీ శివసాయిగొట్టుచును గోరేపాడునకు, బంత్
ములు పంక్తిచును బాల శుభేంద్రులుచు ...

పంతు ౪ ౧౦౩

గీ భూతినిటమీద పీరియదనము గాంగ
గడగి వేయుచును దుర్గాగ్రహమతోడ,
బంధములు చల్లియుటల ఎని భరునిమే
దపము గావించెబూని ...

భాగ ౧౦ ౫ ౮౦౧

౪ పట్టుచు, చేలము

గీ నన్ను, వాతోడేపనకులు పగిలెను ఎల
మలరింగి రిమ్మ మెప్పించుగా ...

పారి ౧ ౧౩౧

౪ వెల్లెంగంతుని పంత్తుని పోగెచ్చెన్ గల్వ
రాజాబం, జిల్లెన్ ... రా వి ౩ ౧౪

౫ నీతి, పద్ధతి, నియమము

౪ కిల్లెన్ మంగిల్ నూప్రముక్ . పద్ధతి
శేయ హైమమ్మరి, ప్రియపాపం పద్మరాగ
ముల పంత్తుని విదంబించుగా

మనవ ౫ ౮౮

౫ కలిసిరిగాన బావునకు దప్పితి నీతినికేట
పంత్తు ... మా ౩ ౫౫

గీ ఆభవు కంకిరబాగు మహాత్ముల, ఎగవు
ధర్మంబు పోడి పంతులు బెదియు, మీర
నడవెలు గలది ముల్లోకిములను

కాకి ౪ ౧౫౩

౫ శేటంగంతు దప్పి మమ్మ నధిక్
పిందరి ... మా ౩ ౫౧

౬ ఫలము (విధము అని ౪ ౮)

ద్వి కలువకు దుమ్ముపంతు చెప్పము

గీ మాళ్ళు ఉ. ౧౦౦౮

౭. వాగ్దాయము

ద్వి శివబుజ్ జోచ్చియుట్టి, ఎగవు వైదె,
బంధించి కావంగల ఎంక మెయ్యగల

ద్వి మాళ్ళు, తూ ౧౫౯౮.

౪ కాశీకుమ చాచిమ్మమ్మ, శేషన భరియించి
తిగ్గి దిగి పంత్తు మెయ్య, శే పో మని బరి
కించిన, శేపం మెయ్యంగల గొల్ల దేమిట
వైసక్ .. భాగ ౧౦. ఉ ౫౦౯.

౮ పోటి, ప్పర్తి, (మా పంత్తులూడు)

(విరా) యుక్తిము, తిగిసి

మ రిబిటిచిత్తిము భూమిలో తిమ్మని మోదక్
శేర్తి లక్ష్మిలో, క్కరిచేన్ ప్రము గా శొనక్కి
యిటు శేకాలంబు దుర్దొలమ, స్ప
చించం దిడ బంధిమమ్మ

విక్రి. ౧ ౧౩౧

౬ ఇంకిత మిన్నికి యుండుట, పంత్తు గా
దినుచు పీరివర్తినితోడక్, గాంతామిశే సు
తాపము, గంతు ప్రతాపంబు బంధించుగా
కప్పటయేక్

విక్రి ౧ ౧౪౧

పంతు (తా) ... = పంత్తులూడు, ప్పర్తిలూడు,
ఆత్మధిక్తి మోచి గోల్లెక్కుల పంతు

ఉ అంటు వచ్చె శొక్కెడు మహాత్మురి
చాల్చిన పూరుమంతు క, ప్పర్తి వికాల
శేర్తిము లహర్మము నిర్మల నీరిజాతిలో,
బంధిమలూడ ... వరాహ ౧౦ ౮౫

౫ ... విహర్మ శేర్తికాలతాంత కంతుని
తాంతకాంతిసంతులతో ఎంత్తులూడుచు
ఇంతు ౪ ౫౫

ఉ ... బాగ్మిపాణిపాణు లై, పంత్తులూడు
చు బదర్ వైదెద బాచు బంధించెల్లె
రా, మంత్తు పంత్తు నిర్మి ...

విక్రి. వి. ౩ ౧౪౩

౫ అమె బాగ్మిల తూరం టయ్యెలల
బంధించుచు దూరంబా, శొమరిం
ప్రతాపత్తి గిల్గిరెల్లెలయంత్తు ...

కళా ౧ ౪౫

బంటుపంత్తు = శొర్తిము

గీ శంక, గాభరణమును శోకివిరాళి మేధు,
రంజి గుట్టి పంతుకరాలి నాట ...

[ప్రబంధ. ౯౩

నీ మావతియ ముఖారి నులమరి పామరి పంతు
కరాలియ . . మాంస ౫ ౧౨౪
పంతువు = పంతుడి వి మిశ్రగాగములలో
నొకటి

గీ ఈళని శ్రీయ నా కొంగు లలరాయము.
కోనమలహా నా నైదు గూర్చి గంపం.
నాదిగాఁ గల మిశ్రంబు లన్నిమదికి, పెరిది
గన్నట్లు విరికి నేయంగఁ జరిసి ...

[ప్రబంధ. ౯౪

పంధకము. సం విని (ఆ నికా ఆ) పథముఁ
బుట్టినది

పంద. విని (కి సంద) ౧ వి పిటికివాఁడు,
రీగువు.

ఉ. పందపం గొలిచిరి చల్మఁడు మాదుని
చాను విం చియున్ .

ఆము. ఆ రం వేదం సా

ఆ వానిఁ జూచి వసుచు వారలొకొక్క యిం,
కేందుఁ బోవనచ్చుఁ బంద నిబువు, మనుచు
చాయుటయును . బాం ఆ ౩ ౧౪౫

గీ ... పంద కోవ, పిటికి గొంబులిగొట్ట
భీకుఁ గభన .. ఆ భా ౨ ౨౨౧

౨ దువ్వుఁడు, దువ్వు

నీ. ... పోవేవాఁ గగిచ్చునుపోగు దుర్రా
ర్థుండు బడివేటును గొనాను పంద లిండి

మాంస ౫. ౧౧౩

ద్వి వయసుకావగము వావి పోవాడి, పయ
పొంబు నెఱుంగక పంద గా నిలిచి ...

ద్వి కి. సా ౩ ౧౦౪ పా. ౧౪. పం

౩. పోవని

ద్వి ధవరాకి యిచ్చోటఁ దఱలక యిత్తు, నొక
వివారము మాకు నొదవె నీరాజా, నుకవాసి
పనిపందమాపు గుఱుంబు .

ద్వి మాళిక్య ఉ ౧౪౯౩

(పనిపంద = పని చేయలేనిపోసురి అని గొవము)
ర వేడి, చంతుఁడు

నీ పంద యంగ దూని యంగ వేడి నా
చంప నాచుంగుగాఁ జనుని

ఆం భా ౨ ౧౧౩

౫. పందగొడ్డు, ౨౨ ౫౫

పందగొడ్డు. వి (పంద + గొడ్డు) గొడ్డుఁబోతు
పశువు, పంధ్య

నీ పటగాతులకు మేలు పందగొడ్డుకు బాబు
లేవు . మేలు ౩ ౫౩.

పందతనము. వి (పంపి + తనము) ౧ రీరు
ల్యము, పిటికినము

ఆ పెక్కుమాట లేల నిక్కువం బగుపూర్వ,
వినుము భుజబలంబు నెలయుచుండఁ బగఱ
నొడుచు టొప్పఁ బందితివంబున, వినుల
చుయినయశము నెయంగలఁజ

భా రా యు ౧౫౦౪

ద్వి దేవగంధర్వ రెత్తిన నైన నీర, నే విడుగున
యేల యీ సందతనము ...

గం గా యు ౩౩౫ పా ౧౩ పం

౨ పోనుతనము

క ఎందును గాలము నిజ మని, పందతనంబునను
బుద్ధి బాంక పును నై, యెంచాఁకబుద్ధి
నెగడెడి, నంచాఁకఁ జరింపవలయు నాత్మ
బలమున . భాగ ౧౧ భా ౩౩.

(కో న్దుక్కుర్చునై మతాఁహా హ్యాయాన దుప్పి
బలాదయన్ ...

సం భాగ ౧౦ స్కం. ౧ ర౪.)

పందల. వి. (క. పంద) పుట్టి.

త ఖమఁద్రా వ్రహ్మదేయ విజయంగ వడిం బ
 మోది రెత్తి గో, ర్పలమమఁ ద కి యుక్త
 తలవందల యెత్తిరి తదజాధిపత్
 కి సం ౨ ౧౦౨
 చ బలిఁ జెఱవట్టి గామాలిలవందల యెత్తి
 నూరసంబున్, మృలకళం గానానగి
 ౪ ౦ ౦ ౪౪౫
 (దని తరగివు త్ర యో ము న క నామి)
 ఎంది వి (గి ఎంగి త గ్గ వ ౨ ౨ ౪
 ఎం) గూహ ౫ ౫ ౫ ౫
 ౫ ౫ ౫
 మ భుక్తిం ౦౪౫
 ఎం ముం ౦ ౫ ౫ ౫ ౫
 ౫ ముంద దగ్గ లక్ ౫ ౫ ౫ ౫
 గోమొంత గా ని జం బో
 ౫ ౫
 పీ గాణమెయ
 గి ఎంగి న గేలయ్త బ గు ముచ్చ
 ఆం భ ౨ ౦౨
 పీ ఎంగిపెంటికి వైదు సయ గూ ల గిచ్చ
 గా గ-శా ల యొ గి రుద్ది
 గిలా ౦ ౦ ౦
 పీ ఎ గి గార్దిభ మైవం ౦గి మై
 గి దక్ష చక్రార్ద్ర పీమ బొందు
 వైవల్లి కి కర్మల భోగిలక్షి
 పీమ ౬ ౦
 గా ఎంగిని ౦గిని ౦గిని ౫ చే టు
 ౫ ఎంగివైదువు, ఎంగివోర్క, ఎంగి ౫ ఎం
 గూడు ఎంగి ౫ ఎంగిపీ ౫ ఎం
 గోటూ, ఎంగిమక్క, ఎంగిమూరి గి
 గాళ్ళ, ఎందీ కే
 వందికై దువ్రు = వందిపోటు, ఎందీ కై వి (ఎంది
 + కై దువ్రు) ఎంది పొడుకు అయ్యద విశే
 మము

పీ ఎంగి వైవల్లింగ ఒందికైదువు తల నవని
 బదవిక లావనాశీని చంద్రా ౨ ౪౩
 వందికై ర వి ఎక్కి విశేషము
 పీ ప్రాను పాట్టిటిగా డు మాలకాశి గానా
 పాశుర గౌరవంక ఎందికై ర
 ఆ ఆగి వైవల్లి లక డు గియ్య
 హం ౦౨
 వందికొక్క వి (ఎంగి + కొక్క) ఎంగి ౬
 మండు మాడిక కొక్క
 ౫ ఎదుర మాటిగ ౦గి ౪ గాదియ్యకొరి
 కొక్క మా పి ౫
 గా ౫ ౪ ౫
 ౫ కొక నగరి డిక్క గను బంది
 కొక్కనంగ
 గి మా కాభిధ లగు ఆం ౫ ౨ ౫
 ఎందిగడ్డ వి (ఎంగి + గడ్డ) క ౫ కృగా
 టకము కి (౪ ౪)
 ఎందిగూడు వి (ఎంది + గూడు) పెంలడు
 ఎండు టాండుటకు శే ప్పించి గూడు
 పీ నట్టింట చేపక పట్టి ౫ ప్పొట్టింది
 పెందిగూడు ౫ ౫ ౦
 వందిగోరు వి (౪) శే కాని
 పాధన విశే ౫
 క వదనోళును ముప్పున నడిచి ౫ ౫ ౫
 వారి యుగుల కే దువక్ ది వింగు
 బంగిళ్ళును, గడ్డ క ప్పొంది భుజు
 తెలుగుల గొల్గన్
 భిగా ఆ (౪)
 వందిటివల వి (ఎంది (రి) + వల) చే ౫ గ
 యోగించు నొక వల
 గి వొడ్డి వలలు బందిటివలలును బలువు
 మతిల, వలలు మందలంగ గలిగవలలు
 మతియను ౫ ౫ ౦ ౦ ౦ ౦

పందిరీట = పందిముక్క, పందిమాతి వి
(పంది + రీట) గాఢీ మొదలగు ఎక్కువ
బం చివరను పందిమాతివలె క్రూరు లోనగు
వానిలో కి యవర్స పరి ౧౩ మ
(౪ ౭)

౧ దిపోటు = పంది కదపు, వి (√ పది)

గీ పందిట్లు దవవిందు బొజ్జా, యెమ్మ
బాను సొల్లొయ నడివములున వ
యీ కెల భరియిది వచ్చురి
౪౩

గీ పరుగుగూ డిగిట్లు పూరిజ
వీములయందు బొందు లేచి
శం ౧౪ ౧౯౭

ఈ అంకట క్కచ చు డు పగలికం జని ౧౩
గోట మైక, మోఖం గోవ జా చుటయ
సంవరకొమ్మల పెట్టి ౧౧ నిం, సెంకలు
చెక్కలై ౧ ౭ యింప డి ౧౦
యయా ౧౯

పందిముక్క = పోట (√ పది) ( )

పందిమూతి = ౧ ట (√ పది) (౧)

పందిరి - పందిరి వి ౧౩ ఆ (౪ అంగ్,
పందర్, క పందర్) కాయ

౧ ఆకువరక, పరిగు పెట్టింది ఎం
గొమ్మ లెగయింది గుండుదూలము వసి
కొయ్యల గూర్చి ఈ హరి ౧౯౭
మందరం బగు చ్చపందిరయను గోగణం
బున నయ్యె వ్యాం మున
కల ౧౦ ౯ ౨౦౨

నీ కైకొపండిమలు దుమారంతునక శేర
నికల క్రొద్దొత్తు పం రుల విరుల
అమ ౧ ౩౯ అం ౧ ౨ ౧

పందిరికందము = మొక్క గిట్టుటకుం బందిరి
క్రింద క్రవ్విందిన గుండము, (మొక్క దీర్చు

కాయ పందిరికింద గుండము క్రవ్విందుట బరి
హరణాదులు చేరి అందు ప్రవేశించి కెలవడి
(మొక్క పెంకేర్లు)

౪ ప్పరివ్వరుదూరికిం బం, నిసిగుండు బొచ్చి
మొక్క దీర్చినకరిణిం, దరుణి యాయల
మాచి చి, గురుకొంముం కొచ్చి పెడలెం
గోయల గంటి వరాహ ౨ ౧౩

౫ పందిటివల, పందిరిగొమ్మ, పందిరికెట్టు
పందిరిగొమ్మ ఆ క్రి (పందిరి + కొమ్మ) పందిరి
౧౩ ౩ ౧౪

౧ ౧౩ ము ౧౧ బంది ౧ ని బంబు,
నంగ ముగి కాయ ౧౩ పురయంపగములు
పారి ౫ ౧౭

పందిరికెట్టు క్రి (పందిరి + పెట్టు) అక్రి
మిందు, ఆవరించు, వశపలమహాను
చ పోలికలు దీసి యిచ్చుకము శేర్చి ప్రంగము
గిడి యెప్పు ట, పుటికి ౧. తింది మాటలక
బందికెట్టి పుట ౯ తింది వి ౪ ౧

౧౧౩ వివయ సోపాద్రి మాదవ మగ
రంప లగు మాట లేటలం బందికెట్టి
పొండు ౩ ౨౪

పందిరి = పందిరి వి ౧౩ ఆ (౪ ౩ ను
పందర్) కాయమానము

చ కెలవడి చక్కణ ౨౭ కవిశేషము గాంచిత
శేషె యంచ ౧౦, నిగియ పాయ యం
దరసి నిక్కిముగా ౧౩ డిందు వచ్చుట,
కంగ దశంతు కుక ౨ ౨౦౨
నీ చివ్వుచీకిటి గమ్మ క్రొమ్మబగువి ల్లిలి
రక్త్రాక్ష పందికేవదును

ఈ రా ౩ ౧౭
౧ పంది లనక బంది రింగలన బరింగల గాయ, ౧
మాగ సమ్మల
అం ౧౩ ౨ ౧౩ దకా ౫ ౭౦

ఇ పందిరిగొను, పందిరిపట్టెనుంచును.

పందిరిగొను = పందిరిగొను ($\sqrt{}$ అని)

చు చిటపనమృద్ధిఁ బత్తిముల శ్రీ గుఱఁ బందిరి
గొన్న కామంబు, దుటములు గట్టి యంద
పొడ మాఱక వేం అచ ౯ ౪౪౪

పందిరిపట్టెనుంచేయు వి (అని + పట్టె +
నుంచును) పందిరి కల పట్టెనుంచును.

(వ్యవ) మావాఁ దొక పందిరిపట్టెనుంచును
చేయించివాఁడు

పందిరివాళ్లు వి బ (పంది + వాళ్లు) మాం
విశేషము.

వ మృగ మూర్ఖుగ నుచి కుక్కల
మయూరాదుల కిఱకుట్టు పెచ్చ గింజలు
పందిరివాళ్లు నించిన కివలం పట్టెచ
కింబులు భారా నుం ౧౯

నీ జంబీరినీ పట్టెనైదు తోడఁ బు కృతై
శేర్పు పందిరివాళ్లు దుక్కా ౩ ౧౨౬
(వి ని పూ మండివాళ్లు, అ ముద్రిము)

పండిరి = పందిరివాడు, ($\sqrt{}$ పంది)

వ కమాచు లీఁకైలు పండిరిలు మిండ్లు
గండగొడ్డండ్లు శిల్పకళలుం బంట్లగోలలు
మెఱయ మనన ౪ ౧౧౦
మ చేకర్తలుం ల్లియం, బలు పండిరిలు
కామా ౨ ౨౦

పండిరుము వి (పని + తూములు) పదితూములు
గీ పండు మంచు దకాధః పలుకండుగు
అం భా ౨ ౨౪౦

పండికాఁడు = పన్నిద కాఁడు వి (పండి +
కాఁడు) ౧ పాదరి, ద్యుతి కాఁడుడు
నీ ద్యుతి కారాధి గోచుమండును జూద
కాఁడు పాదరి పండికాఁ డనంగ
అం భా ౨ ౨౦౪

౨ పండితు పెట్టి కోడి ముంఁగువాని జగడ
ముగ్ధ విశ్రమవాఁడు.

నీ పండికాఁడను నిచ్చి యో కల కచ్చి మీడి
యోగడు భూగోళి కచ్చి
విక్రి ౩ ౧౨౪ (౪ ౨ పా)

(విక్రి) పెద్ద, శ్రీ పండితు

గీ బడుగు చలిగాలి మేలింపకాఁడు, ఎటల
మగుజేయుమాయల పాపతేఁడు, గట్టిగా
దీనిత ప్రాకు కాంగఁ డు, పోయి తేమృన్న
మచ్చి యాదాఁడు ల వి ౧ ౯౨

పండి(దిను)ము - పన్నిదము వి (పం పడి
తము, ౪ పండి, పండి, మ పాదుము)

గా పిమ్మ వాదము మెండులగువా లో పడిన
కాఁడు గలిచినవాం కిచ్చునట్లు ఉంచిన భవాని
కము, పాదుము

చ ఒకరుని జంపితేని ఎకలొప్పుయ్లు గ్రేకొను
మంట నిపు ముగ్ధ, శక్తిక మాయల పిమ్మ
ం బలెల్ల ప్రయోధివాల్లొ, గిల్లకృ
నమచ్చి యొద్దినటు లైనది పంచల గయ్య
కయ్యె ౪, క్రతులము నె ముఖిపడి
క్రతుండుట కాఁడునిం అచ మాదితే

భాగ శల్య ౨ ౧౬

నీ ఎకసాయ మై పండి మెక్కించి మోగో
లధనం తెల్లము లింసోపు
వీ శతం ౨ ౯౪

గీ పండి మనఁ బన్నిదం బనఁ బలుము తెలయ
అం భా ౨ ౩౦౪

౨ జగడము, కిలమాను

చ న రిఁబడి కాంచి ప్రాచుండు ముట్టయఁ
గతులు ప్రేమి పిమ్మ, యెరుంగఁ బట్టి
చెక్కు గలవించి గీ తెల్లపడ గీచి నిచ్చి
కో, క్కెనియంగఁ జూచి పండియల్లు
తెక్కు ప దిద్దుమఁ ఎక్కె వేసి ౨, ల్లి ౨

మణి బో యటంచును భరితేలి పుంజులు
సన్నుల దిగి క పంప 2 20

ఉ చా యింబ లోక గా దని ఎందమలో
నయమగగా నిమిరంతురు ఎదవంపకు
నై 20 20

ఎందిమూర్తు - దూతాదులందు ధివాదితి
మను పిశు

చ 2, క్రుత్తిలమునెల్ల ముఖుడి క్రుం
మట దాఁ మగిఁ యెదమాట

కూరి కిల్య 20 20

2 చల క్షిప్ర, ఎంలకాగ

గి లో జవనట వేళిభిన్ను సాగ, బల
వైచాలలకలతోఁ జందిమా

అని 20 20

(ఇది తొలమూర్తిద్యో కము)

2 జ్వలేయ

2 ఎంలకాగ 20 ఎదుల 20 ప్రిం
బూటకం 20 నట్ట వేళి కాగ

ద్యా 20 20

(20 న క్క 20 20 నిష్ట 20 20
తే క)

మ అనిలా ప్రి నె ప్రి వి మా ల క ర్తి
మ్యా 20 20 20 20 20 20
20 న 20 20 20 20 20 20

భగ 20 20

(20 20 మను 20 20 20)

20 20 దకాఁడ

ఎందెము వి వేపు నా చా మ

జంచుతాపు (దా 20 20 20) 20

పెట్టుట (ది 20 20 20)

పంప 20 20 ఆ క్రి 20 20 20

కిందిలి యొకి న న్ను

20 20 20 20 20 20 20

పంపకము. వి (✓/ంపు) పంపుట, అయగఁ
జేయుట

ఉ అర్థి గూయిట కృగని కాత్తుమాధన
న ప్రింది ము కృగ్గముఁ జైన వేదవిధి
యోగ్యము లై అగుబువలెల్ల నా, పుర్రడి
నొమ్మటం బలిపి బోటియఁ దామగు కాలిచే
నెడకా, మాల్తిగ బల్లి వారిఁ బ్రాయం
యనఁ 20 20 మాచరించినకా

మాల్తిక్తి విగ్రా ము 20 20 (ది 20)

పంపక మ్రి వి (✓/ఎంచు 20 20)

ఎంచుట, విధించుట (క 20)

ఎంపర వి ఎలకాగి విళి ము

గ్ని పుష్పంపర యూపహిట్టు బొల్లారె,
అదిగానెన్నఁ, గలల గాలకాగములు
వనాధ 20 20 పా 20 20

ఎంపర 20 20 ఆ క్రి పుసుల, ఎంపి
20 20 (క 20)

ఎంపరిఎన మి ఎ (20 20 20) 20 20
20 20 మి (ది 20 20 20)

ఎంపింది ఎంపు 20 20 (✓/ఎంపు సాగర్
మున ఇంచు) ఎంచు అయగఁజేయు (క 20)

ఎంపిదు 20 20 (✓/ఎంపు) అభావం
నా ఈ కృగ్గి ద్వాపాక్రిడక విమ్మ
బంపిడితినే త ఎయ్య

కిది 20 20 20

ఎంపికి వి (✓/మి) ఎందిపెట్టుట (20
20 20)

ఎంపు! - ఎమచు 20 20 ఎంపంచు, పోవఁ
జేయు

మ ఇగి భోజాకృతి కచ్చి 20 గిమితిలో 20
మంచు మాపించునో, మది సాత్రానితి

దాని శి నిర్దుడు ప్రేమం బంపినకా దీని నె,
లిడముం శేనిక బాదక గోచనకా

పాం ౧ ౫౪

చ అరవిగి సాహసాం నిధం గా నవపాద్యము
లాది యొనస, ర్మిపును లానంది శి డివ
టకిం దన దివ్యరథంబుతోడ పా, కితమన
బంపె సెంత ని గి లెన గాక శి నిభిభండు
ని స్మితరమ లైవకార్యముల శి మ్మము
బండుట మున్ను వింటిమీ విక్ర ౨ ౩౯

౨ (కృత్య మొ) ప్రయోగించు
గి దృక్పటులు ప్రదలకం ౦పుకృత్యం వ,
కానుగతి కేరు పెరి గర లగిలికల

అను ౨ ౨౪ (వాంకల పా)

గా సాహంకారిక కంకిదం దిలిగి శేత్రాగ్నిక
యెక బంపనకా, స్వతఃకామనకా
ని స్మితరండు గావంబోలు

మూల ౩ ౪౪

(ని ఆధార ము, ప్రయోగము)

సీ ఎంపు నా సభాసారవాచకం నాని

అం ౨

మ అలము ప్రాభవ గి స్వాధిక్యం కావ
మేయ నైవ్యంబు ను, గిలిగి ౧౦పులచేత
గర్వి విరుదుర ప్రకృష్ట శ్రీ ౧౫, య
చిల్లం నిరురంబ ల వి ౧ ౧౯

౨ (మానిక కర్మమందు ప్రయోగించు) ప్ర
కృత్తి

ఉ గుంపును గూడి మద్దపగికోవ్వును కివ్వల
దాని పెట్టులం, సాంపె గా ౧ గిలిగి
చుక ఒలకెలి మదాళి పాళిల, ౧౨
గాంగ గుబ్బుల మపాణిరుచుక జలవి ది
గానలొక, మంపెలారి నొండ గుం
గోయము చ ౧ దొంగని నియ్యదక

ఇందు ౩ ౫౪

(ఇటు దోపయ్య వాచకము)

౩ ఎంపకము, ౦పించు ఎంపుట్టె ౦పు
సేయు

ఎంపు ౨ పన్ను ౨ ౪ ఆహ ౦౨ నియో
గించు

౩ చుంపుతో యక్కి కా, రింపడలంచు
నొక లఘుచక్రి మ ౦ ౧ గిదంగు
స గా ౨౦, కిం ౦ డెక ౧ ముగి గి దొ
౦౦౯ ని ౫ ౦౨

౪ కరవముఖ్య గర్భి గా నితెలుంగు
గ్రీడి ౨౦ గా, మారు గూల్పు

భరి శిల్ప ౨ ౩ ౯౯

(ఇ ప్రేమ శిల్ప ప మము)

౩ ౦౦ ౫ దగి దని ౦, కింపా నీ క్తి
మయి కృష్ణుల నియో, గింపుము నన్న
సమస్త, ఎంపర్పివలుల ఎమ్మెకెమల
జాత

గారి ౧ ౧౪౯ ౨౫ ౯ ౨ ౯౯

౪ వి చి, ఎమ్మెమ

గా ప్రాయశ్చిత్తం ౦పు డెందు కినిన
భ్రవ్యకాండీయు

వరాహ ౧౦ ౪౪

వి ౧ ఆ, మొ మ

సీ కిద్రవ కొరకల కింశిగి యేమి మిమ్మం
దలకే డెదన్నల, ౧౦పునయందు
అని ౨ ౩౪

౪ ఇప్పుడే, నిగునె యొన నీ దయను
౦ పెం ప్రకొని చేయ వా

పరా ౨ ౧౬౦

సీ యో ౦ ౧ ది మా ౦౦౧౧౧ దండ్రి
ఎంపుని రిని పెంపకెమి ...

భా ౫౦ ౧ ౨౩౩

౨ ఆహ్లాంబంబుడి పని

ఉ. అర్చకై భూమివయంబున బంపునగిరి
తేయుచుం దిత్తి మెలర్పివాధు పునీయుచు.

నిర్వ. ౮. ౮౭.

పంపువడు = ఆజ్ఞానము

వ ఇద్విధమున బంపువడి వడిగలవారు
వంబులం బూన్పిన కాంచన వ్యంధవంబు
లెక్కి . వరాహ ౫ అం.

వ . పాంచనన మహాప్రసాదంబు సంత్రవడి
చంపకాశ్రురంబున కరుణించి ..

తై. భా. ౪ ౧౭౭.

జ పంపువెట్టు, పంపునీయు.

పంపు, వి (√పంపు) ౧ భాగము

నీ. పంపు పోలవంబు వా భాగము విలక్షిల్లు.
ఆ భా. ౨ అం.

౨. భాగవిశేషము, తేలికము, పోలము

నీ పాలు పం పునీ యొక రేఖిమాటలన మమ్మ
లుక దీర్చుదు తాన భార ఉద్యో. 3 ౯
(పంపకము అని ౩ ౪)

(మూ. ఆ ప్రదాన రాజ్య గాంధీమస్మాను
మాగ్ని ...

సం భ ౫ ఉద్యో 8౧ ౧౭)

మ త, త్రిమలహంబు రిచ్చ బంపు మేయు
నెలసొంకపాత వా లిచువా, కలతో
యిట్లువు ౦౭ కడుముఖ నిగ్ధస్థంబి
వాంఛిట్ల వసు ౧ ౧౦౦ వరి
మళ్ల వరుస అని ౩ ౪)

3 కూహనవిశేషము (క ౫), వీరలో నెని
మిదవ భా.ము

పంపువెట్టు. స (√పంపు+వెట్టు) ప్రయో
గించు.

చ. ... గట్టివారిని లిసాడి కేసి చాలవయిం
బంపువెట్టివారిలం ఓజువందనానమిరణా.

చంద్రా ౫ ౧౦౪

పంపువెట్టు. స (√పంపు+వెట్టు) ఆజ్ఞా
పించు.

గీ అనుచు విగ్నాని యగు భర్త నణగ 'నీవు,
పట్టి బంధించు మని కాము బంపువెట్టి,
క్రొధలాభులు మీరును గూడి కాంఠి,
గొట్టివెత్తుడు . . ప్రబోధ ౨ ౫౭

చ. ఓ, గొనముల ప్రాణిలారి యదిగో పగ
చేతికి వచ్చినప్పుడే, పని నవరింప జెల్లు
తెజవల్లు లిం శేటిక బంపువెట్టు, ద,
చ్చనటల బట్టి కీ టడచి వెన్నె
వచ్చెద ముక్కు మీఱంగ .

అచ్చ రా. యు ౫౭.

చ శివనాట పిక్వివేదనవం నొనరించుచు
యావనాశ్విదు, గ్నిము మఖాశ్వి మున్న
దినంగ ౭౦ తే మ్మని పంపువెట్టివా . .

తై. భా. ౨. ౭౭.

పంపు(నీ)నీయు. స. (√పంపు) ౧.
ప్రయోగించు

గీ పలుకు శేటిక జక్రంబు పంపునీయు, తెజ
వెఱంగి . వికా. ౨. 33౮.

౨. కొట్టు, ప్రహరించు

గీ. మలముల మోగి కివాలముల దళించి,
హ శువుల ద్రంది గదలచే బంపుచేసి,
మోగితిం చేర్చి యిరువారు బో రొనర్చె.
కవిక. ౨. ౧౫౪.

పంపునీయు. ఆ (√పంపు+చేయు) ఆజ్ఞా
నిర్మించు

నీ. కాంక్షిత్రిక కింగము పంపునీయుని కొద్దు
గా నిట్టూర్పు లాలయం బొగులు ...

మనుచ. 3. ౧౭3

(వకము అని భావము)

పంబ. వి పలువము, చుట్టావద్ద విశేషము.

(గొల్లవాండ్రు వాయించెను శుద్ధపాద్య విశేషము అని ప్రా)

సే . పంబ యం చవగిమ బలవ మెసంగ
అం భా. ౧ ౧౨౮

వ ... డోలు గొడుగు మొత్త తమొట నీరి
యమయి యొంటికంటి యును పంబ జమిడిక
పెప్పెట . . మాంస 3 ౨౯

జ. పంబకాదు

పంబకాదు. ౩ (పంబ + కాదు) పంబ
కాదువాడు

సే. జంబులపాలు దేవంగల విల్లులు కం
విక్రమ పంబకానిపాలు . . రామలిం ౨౩

పంబు¹ = పంబు అ క్రి (త పంబు) ౧ అతి
యిండు, పాచ్చు, ఉత్పన్నమగు గొప్పదను
ఉ పంబిన కోకభాగమున ప్రాణవిహారము
గోరి . . భా. ౨ ౩ ౯

ఉ. పంబిన పేర్కొనో నతని పట్టుమట్ట
సర్వవగ్రాహక మతి పూ 3 ౩

కె. . . పంబినతమంబు లేకుండ నిట్లనియెన్
దశకు. ౩ ౧౩౯ పై. 3 3

క పంబి యజనాధిపతయనదా, నంబులవ ద్విరై
ప్రావృత్తప్రియములు ధి, కృత్రిం బయి
క్షుత్రియ వైశ్యకు, లంబు . .

భార, అది ౧ ౪౫

౨. విజృంభించు, చెలరేగు

ఉ. పంబిలక్షితి శనివిపాటిరాత్రవ మీ
దైవయా, సాంబుడు . .

భాగ. ౧౦ ఉ ౪౧౩

మ. తన సదగ్ధము దప్పకన్నగిరిమాంబం దెక్కి
దేహంబుకు, క్షుద్రయిలోగా మహిమద్ద మేలె
శిఖయందు కొచ్చినన్ మేలె పం, చిన
కాలాపామోగన గోలానలవన్ మేలె
మహి ... మల్లభూ. నీతి. ౩౩.

ద్వి. పంబిన వివిధవాక్యంబులు దివ్య, టంబులు
నిస్సమాంబులు చెలరె . .

బస ప్త ౨ డి. ౨౦

3. వ్యాపించు.

ఉ. పంబినకంబుల వాసిదివి బ్రాణిదిశిలో పలి
గించి . . నిర్వ ౩. ౪౩

౪ అంబుజము బంగారపు, దంబుగ్గ ప్రియ
నమగు దివ్యులు గడిగెం, బంబిని నిర్వ
వెన్నెల, పంబినిపించి మ పావదం దడి
మొక్క ౧ ౪ ౪౩

౪ అగ్రమగు, నిమగు

ద్వి. శ్రుతుడు, పంబి యింత్యజభావంబు
చాల్చి ఒండెతా వీక్షా ౪౦ పా.

౬ విప్లు

భక్తి వృత్తియ భంపివత్రియంబుగను నొంగ
మయితి భద్రదాంబు దురదన్, పంబినీల
ప్రీతిల కియ్యగ్న పాదమలంబు యూగి
అప ౪ ౨౩౩.

ద్వి. మారుడు చా లాడికట్టునది తవ్వమేని,
పంబి నీ మతుడును బ్రతికెడు గా .

ఒండెతా మహి ౧౯౨ పా.

ద్వి. అంబుకాభరిత మాల్యానులేపలం, ఒంబిక్
నేని గోపాల భామిలం

ద్వి. సిం భాగ. ౨. 3౨.

౩. కలుగు.

ఉ. పంబిన కోమమన్ సమయభంగి భయంబును
గిలించి . . భాగ. వి. ౨. ౧౩౯.

ఉ. దుమ్మున గొంతి నేతన దుమ్ము రిన్నవే
దంబుద, నిమ్మన గొంతి నేత ననిపంబిన
నేలంబెం గలంగ గ్రో, భమ్మున గొంత
నేత్ర కళ. ౮. ౩౩.

పంబు². వి. దేగాత్రాదు.

శ్రి. దంబులు   వేదగ   గుణానిముల్   చిం-చి,

పంజులు దాగిపోని పడగలఁ గాల్చి

అ మ. 4 3 ౧౭౦, పో శా. పం.

పంబుతాడు = $\frac{1}{2} \pi r^2$ (దేనిదేని చచ్చితే పైడు
తాడు క రం.)

సీ. నింపును నృంచి గండఘమేగులు ॥ ౧౧ ॥
కారు మోంఱిటు యివ్వఁగలు

८३५ ७ ८४७

పంజుకి, వి. ఎస్. మిర్యాల శేషదాస్ శైలసింహ

అనుబంధం 1
అనుబంధం 2

పక్షాదక - పశ్చాతక వి (అపక, తి పక్వి
పక్వించె) నవ్యుత్తయం - గు న్వని శిగు
రగొడను

|| పకపక నవ్వుచు నొక వి, బ్రహ్మ కీలకమాంస
పెరిగె చచ్చి ఉ హా ౨ ౧౪౫

క ఆ వాక్యములు విరి కివ, ఈవనిదానింబు
దంబ్రి కాంక్ష గవిధ, భావకైంబు
శక్తుల, సువేత్సల గదంబులఁ జెకిపకి
పరిశుక్త వగాన

వ ప్తయ సహకరణ కృత్య
ప్రజాసమితియొంగు తెలుంగ

ବିଷୟ ୪ ଓ ୭

(పక్షపక్షి నవ్య = తీపు, రింగు ఇది శౌపమ్య
గౌతమియు)

పకాపక = పకపతి

చ . . దదీయశూ, ఖికి సగున్ ముక్తితి పశా
పతి నిష్కరమింకియాలన్

చు గా 3 ని

వ విన్న సగుణుడుగీ స్నెలం గిని పకాపక
సప్త ప్రాదబవ్యమల దేరజపుటారిజపునవ్యల
దేర ... తుం దా. ౫ ౬౩

చం దా. ౫ ౬౩

పక్కాల్లి - పక్కాల్లి వి (హిం పూర్వ, త
పక్కాల్లి) రిజిమ, ఎద్దుమీఠి నీళ్లు తాగెడు
తోటనంది (క ర)

పక్షీరు. వి (హిం ఫీర్) ౧ మహమ్మదీయులలో
వైరాగ్యము నందిన పురుషుడు, భిక్షకుడు,
విన్నగాడు

స. అర్జునీంద్రుడ జేయ హరిభక్తు లేడని నిజము
జేయఁ బ్రీత్యు కలుగు . . నిం నారి. ౪౦

(80) పాఠశాల మాదిరి గ్రామీణ పాఠశాల

పకలు. వి (త పట్ట) - అకుట మున్నగువానియం
దగు ధర్మని శమశరణము

ఈ రీతిప్రకృతమలాం, గీ. మణిమండు
తాళి పోలను దలఁచి దెవరీసినన్ ,

చంద్రా ౪. ౯౦

$\varphi_k^{-1} = \varphi_{\text{dual}} \circ (\sqrt{\varphi_{\text{dual}}} \circ \varphi_k, \varphi_{\text{dual}})$

నీ మల్లెలూగిరి యోగమధువులందుట యొద్దఁ
బడఁ (ప్రియఁ గవియగుంట .

పద 2 80

పక్క² = ప్రక్క, పక్కియ, పక్కలి (సం
పత్తి, ప్రా ప్తి, పక్క)

౧ పార్శ్వము, పార్శ్వస్థలము.

ఈ కృష్ణుల నొంపఁ జూచి మఱి కొందఱు
కొన్నిటిఁ గొంటవాలునన, బుక్కులు చించి
పక్షమున
యనగా ౨ ౦౦

నీ వలన "క" మును బెలకెడుగిమనంబు భగ్ని
గంతావళి పక్కితింటి . బెన్న "అ" అ

உ. பிசு, வி. பி.

(స్వరూప) తూర్పు యొగముగ నిలుచున్న వాని కుడి పక్క— దక్షిణము, ఎడమపక్క— ఉత్తరము.

(వర్ణన) ఇంట్లో వాణుగుప్పలు పిక్కిపారి అంటు
కొన్నది

పక్కాము

పక్కాము. సం. వి. అ. పుం. కలరాలయము,
బోయపల్లె

పక్కాడి (లే). (వి. ని. క. ర.) వి. బలనే

నీ జవాబిపక్కాడి బాలనల్లికి పైడికి నె
దువ్వెన పట్టిబిళ్ల నుండి నీలా 3 ౯౦

పక్కాము. వి (సం. పక్ష. ప్రా. పట్టి,
పట్టి.) ౧ మాసార్థము క. ర

అ. తోడు, పహాయుడు (వి. అ. ని. క. ర.)

గీ పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబుఁ బతియ
నెలియఁ, బతియ తల్లియఁ దండ్రయఁ
బతియ గురువు . . భారం అక్క ౪ ౨౩౦

గీ, పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబుఁ పతియ
నెలియ . నిర్వ ౯ ౨౯

ద్వి చుట్టాల బక్కాల మకులం బొక్కలను
బస. పు ౮ ౨౦౪

3 మిక్కుడు

నీ చుట్టము పక్కము చుట్ట నెవ్వరి వాంగన
మిక్కుని వాచము లగు

అం. భా. ౨ ౧౫౬

౪. పార్వము

వ. ... నివాసవనిత వాణిరాత్రి యున్న
కుంబం గాలినిగిరి యొ తాననుం దన
యెత్తున గొడుగులు నధిక మధుపాన మదం
బున మెయి యెఱుంగు లక్కయింకి
పక్కంబున నిద్రనోయన .

భా. అ. ౬ ౧౫౯

పక్కర = పక్కర. వి (సం. ప్రభు, ప్రా.
మధుర, పహర.) గుట్టము మొ. వానిని తోడిగడు
కవచము.

నీ. పసిడి యాయగములు పన్ని యాయముగా
గజవాణితతికి బక్కగలు తెరయ్యె, బెట్టి.

కు సం ౧౨. ౨౦౪

పక్కలేము. వి. అ. అల్పము

వ పుండరీకాక్షిని కింకరలు సాహంకారు
లై శంకింపక మడివంక పక్కంబుగాని

మొక్కంబుగా దాని ప్రపంధ తిరం.

పక్కాలి = ఎకాని (?)

పక్కి. వి (౨) పక్షి క పక్కి. మాక్కి.) పక్షి,

పిట్ట

గీ తెల్లకొంబును లకుమకి పక్కినీరి,
దానియ సాంగ ౧ ౧౩౨

ఉ. బల్, పట్టల కాకలి కలబిలస్సని
మీలెం శిలంబు లోకల్, తెల్లకొంబును

తెన్నెలలు నిండె యిది మిక్కుటి పెంక
యెం చంద్ర ౨ ౧౩౨

ఉ చిక్కిరి పెండు బోయెదవు శ్రీహరి
యంచు మృగేంద్ర వాచముం, జక్కెం

లైకి నూ ధనంబు గాలము పూ
జక్కియా, పక్కిని ప్రక్కిలింప .

దళా ౨ ౪౦౧ అం. భా. ౨ ౯౬

జ పక్కిదాని మేలపు, పక్కిదొ, ఎక్కి
యెడలి వాడు, పక్కిరా, పక్కిరావేలి,

పక్కిగా జక్కిగొ, పక్కిగాయం, పక్కి
శిలం, పక్కిసాని

పక్కికాలువే(లేన్)లుపు. వి (పక్కి + దాని
+ వేలపు) నిద్రపద్మండు, విష్ణువు

నీ పక్కిదాల్చేయపు పాక్కిలి పరిలితం దంప
తేతీ తెక్కి యాడు

అం సం దేవ ౮

పక్కిదొర. వి (పక్కి + దొర) భాగ్యవంతుడు,
గరుత్మాంతుడు

క. అటు పసిడి సులయమ్మల దిటు మగు
పక్కిదొర పల్లెదేవర వోలకా ..

అచ్చ భా ౨ ౩౦

పక్కియ = పక్క వి వీచులము, పక్కరెట్టు.
(క. ర.)

పక్కియ = పక్క ప్రక్క వి (ఎం పక్షక.
ప్రా పట్టె.)

౧. ప్రక్క పార్శ్వము, పార్శ్వస్థలము.

క. మానశగమును నరశగమును, పరి నిరుపక్కి-
యలు చాకి జన మణి శిరసం, భరమునఁ
దిరిగి పరమాము, కరనిధి మధనమునఁ
దిరుగు తెలుసు పోలకా

భాగ ఆరి ౦ ౩౦౬

చ పసిడి మెఱుంగు శిశికి లిరుం బక్కియలం
నురంటువలె న్నము, లిసద పమానిలాంతు
గము అం బొరియించుచు నేద దేర్చి

రామా ౧ ౫

వీ. ఇరుపక్కియలు నుండి నుర వీధురంబులు
పరిపూర్ణ శ్రీమతులంభములు చాలవు

మాన ౬ ౩౩

వ. ... బరిచనితలు తమకు ప్రయోగం చారు
ప్రయోగం శిశికిండుని యొర నొ మిడి
వారి యిరుపక్కియలు నొదిరి .

ఆము ౪ ౩౫.

౨ తెగ, పక్షము

గీ రణమహత్సహలక్ష్మి వక్రికిండు వింత,
దెన్ను కెలయింప నా పురుషేరి రెండు,
పక్కియలయందుఁ బనింపు పలుకు తెసంగి.

భాగ కిర్తి ౦ ౬౦

పక్కియ = పక్క.

పక్కియొడలివాఁడు. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) కిన్న
బడు. (క. ర)

పక్కిరా. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) గరుత్మంతుఁడు.

వీ. పక్కిరాతేజునై పక్కిరయభాగిని చానూనఁ
ద్రుందినసత్కరాశి ... విరం ౧ ౨

పక్కిరావెలి. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) గరుడశ్రీ, గరుడ
చారిశ్రీ

ఈ వీచుల కంటివొయ్యలియొ కెల్లువెలందియొ
బక్కి మొరలే, జానయొ పక్కిరా
వెలియొ ... అచ్చ గ బాల ౧౪౪

పక్కిరాబక్కిదొర. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) గదిద
వామానుడు, విష్ణువు, కృష్ణుడు

గీ పక్కిరాబక్కి గొరగ్గి బక్కి గోరి,
చొక్కమండెడుదెబ్బ మమ్మక్కియొక్క,
తులువమానినీదేద వొందులు నిచ్చ,
యిడంగఁజూచునె తలఁచ నుయ్యెదలనైన
నీలా ౨ ౧౬

పక్కిరాయఁడు. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) పక్షిరాజా,
గరుత్మంతుఁడు. (క ర)

పక్కితేఁడు. వి ($\sqrt{\text{పక్కి}}$) పక్షిరాజా; పక్షి
శ్రేష్ఠుఁడు

రగద ఖరని వీచ మదంది కల్లమెకంబు నొక్క
వెడందకూపున ముఱియ లొనరిది పక్కి
శిరికి ముత్తి సతమగి నొసంగి దేవున
అచ్చ రా. యు ౬౪

(జూయపు అని భావము)

పక్కిలి = పక్కియ వి పార్శ్వము, ప్రక్క

దీని కొలుకుల రెండు నంగుళముల నడుమఁ
గలయంగఁ గన్నెల్లఁ గొలఁతు లై కాళి,
నక్కిన్ను గొలుకులు నరచేత మూయఁ
బక్కిళ్లఁ బింజంది పొంగఁ బోడంగ ...

బస ధ. ౩౩౪౯.

దిగ్. గంధంపుర శివరా తాతాంబులై తెచ్చి,
బంధించి కాపటిపక్కిళ్ళ శివరి
పండితా. పురా. ౧౨౬ పా

పక్కినామి, వి (√/పక్కి) గదత్తుంకుడు

నీ తమ్ములను జొచ్చు జొమ్ములేనురగ రీతి
కామలం దోల్చుక్కి సామిబాడ ..
అచ్చ రా యు 3౪౧

పక్కు-1. వి (౨ పక్కు) నవ్వుట పడగొట్టుట
ఏయుట తెంచుట పాడుచుట మున్నగు
కానియు ఏగు ధ్వని కనుకరణము

ఉ పక్కున నవ్వు నిలిపయు చాళి నృపాలకి
చాళి భవ్యకర్త . మాంస ౧ ౭౨

ఆ భూమి నాటి యన్న భూమి పక్కున నవ్వు,
దానహీనుడూచి ధనము నవ్వు, కదనభీతుఁ
డూచి కాలుండు నవ్వును ...

చేనున. ౨ ౭౩౧.

గీ బలులకింధూతి లై రాయలదిన తడవు,
తునినీ పెన్నన విలుగ గిల్లనను మరిలి,
పక్కునను రెడుతునియ లై పడగఁ గొట్టె,
భీతిరం బగు నొక దొడ్డ మాకిరంబు ...

చంద్రా ౨ ౯౨

చ. ... కూతు నాణుకొం, బడను లోరులన్
నిడముఁ బక్కున నేసినఁ ద్రుంచి యర్చి
టన్, జదిపెఁ దదీయభాషనానానిది
నేకుల నాతఁ డుగ్రుఁడై .

చంద్రా. ౩ ౧౦

నీ నును బూది పాలిందితునము పక్కునఁ
ద్రుంచి భవుని మెచ్చింపు నీ బంటుకనము

చంద్రా 3. ౫౬౫

(దీని యామ్రేడికరూపము “పక్కు-పక్కు”)

చ. ... అంచుల సంచరించు రాయచోడల
బాగుగా మక్కునఁ బక్కు-పక్కునఁ బొడువ

జొక్కించుక విచ్చు పెట్టు తెచ్చియి మొగ
డల ... చంద్రా. ౫. ౩౩.

ఉ పక్కునఁ దిట్టిన గంధి పల్కెను ...

వి ప్ర. ౫. ౨౯.

నీ పక్కు-పక్కున సంఘిపాశముల్ వినఁ
ద్రుంచి . మతున. ౪ ౧౦౩

పక్కు-2. ఎండివట్టు, వరుగు.

ఉ చిక్కులు పడ్డవెండ్రుకలు చిక్కి నలగిన
కమ్మతూపులు, జక్కని మోపులుం గునును
సాయనముద్రలు చిట్లు గందపుం, బక్కుల
తోడి చేమాముల. వి పు ౩. ౨౮.

౨ ఎండు మెదతు

గీ ఎండు మెదతులు పక్కునా పెనగ ...

అం భా. ౨. ౨౫౭.

౩ పరిపాశము.

చ ... ఇద్విధంబున నయ్యార్చనలయే వసి
మాలఁ దెనగి యక్కినీటి చక్కుని మనంబు
పక్కు గానక .. పూర ౩. ౧౩౪.

౪ (త పక్కు) పగులు, వీలు (చూ. పక్కు
నొను)

(విణ) వృద్ధిండు, ముసలివాడు (పక్కు-చంటి
వాడు)

నీ .. డొక్కు ముదురు పక్కు మన్న, యర
గడం బనగను నలను వృద్ధాధి .

అం భా. ౨. ౧౧౯.

జ పక్కునొను

పక్కునొను. అ. ౧ (√/పక్కు-2) వీలులు
వాణు

చ. అంతం గంతుండు నిజరక్కాధిదేవత ప్రస
న్నిం బై నంతయ సంతోషించి యదేనికిం
గామాధికారంబునీ పరమేశ్వరున తెలిసి
గించి పక్కునొన నేయిండు వని తలంచి
గొరి వృద్ధయంబు వృద్ధాశ్రయంబు కేడి
చిన నాక్షణంబు ... పు. సం. ౫ ౫౦౮

పర్వన. ద్రు క్రి విం క్రిమముగా, అశ్వీక
ముగా, రిటాం

ఈ క్రిమముగా జగంధ చిత్తి
యి, క్రిమముగా జగంధ

మనచ 3 25

ఈ అశ్వీక మన్నిచారి లహవా యని నవ్య
పిపాళిత్త నీ, మెక్కిడ నింతిలేసేపను
లెక్కిడ పోతుగి దంతు నందలు, బహున
గిట్టినిం గనరి పర్వన . విప్ర ౫ 25
నీ ముక్కిన కొనిచాటి పాలనేల నట్టి
లలిమిమై లలితల మదలెం దిగచు

చంద్ర 3 32

ఈ ఎక్కిడమండి వచ్చునో పర్వనవచ్చు
నమ్మ చలపాని మిదాల్చి నవ్యలోక్కిట
కుచల ౫ 33

పర్వన, వి పారాని విశేషము, లలి చాటి
పావుకము

3. మేలైన లో గా మొదటిలు కలటి
లమ్మిగల 25 పాంగ ౧ ౧ 2

పర్వన¹ = పర్వన వి ముల పృథ్వి

న 25 25 పర్వన మొదటి 25
మొదటి 25 మొదటి 25

పర్వన² = , 25 25 పర్వన

పర్వన³ = , మొదటి విశేషము

ఈ 25 25 మొదటి విశేషము
నీచుచు ప్రబంధ ౧52

నీ పర్వన చిత్తిని గుండా మొదటి వి
నరిత . మాంస ౪ ౧ 2

(నీ విశేషము) చుదమాను పర్వన పర్వన
మొదటి పర్వన 25 25 పర్వన
మొదటి పర్వన (అని ౪ రి. ద్రా)

పర్వన = పర్వన వి. (సం ప్రఖంః ప్రా.
పఖర, పహర)

మొదటి గుణము మొదటి వానిని లోగము
విచము

నీ క్రిడి యొమంగు పర్వన చిలుచుగ్గు
నేయ . భార ద్రా ౧ 343
(మాః కతో నాగపృథ కద్వర్ణి వృధమ తావ
కానని. .. సం. భార ద్రా 25 ౮)

నీ పరువంపు జాతిపర్వనలతోఁ జెలకేగు
చిలుక గుణపుల కొఁజ నీరులతోడ
విక్ర ౮ ౫2

నీ పర్వనానికి నెదుర్పడ వెండి తెల్లలు ధరి
యించె నందఁ (విక్ర) తెలుగి . .

పారి ౪ 82

నీ గింపి మేను విజృంభణయిన గెలుపిని
దెలుపించు పర్వనల మాంస ..

మాంస ౪ ౧౧౧

నీ అశ్వరీమిత్రా మహిమ అశ్వరీయం ..
అం భా 25 25

పర్వనమృ. వి (పర్వన+మృ) ఉపాఖ్య
తమ్మ
న్య పర్వనమృలిడి పాదుడడి చెట్టుగట్టి, యల
రుచు నొటి సమాప్త మై పెరిగి .

• ఇగురు అశ్వమృ. గానరాకండ నలక
విట్టిచిగి . ద్వి పరువ ౪ 252 పా

పత్రి. సం విం (పా క్రి) ౫) ౧ వంతు
వాడు, వచము చేయవాడు 2 అతిగించు
నది, కీర్ణము నేయునది (వి బు పుం)

౧ అగ్ని 2 జరరాగ్ని
పత్రి. సం వి ఇ క్రి. ౧ పాకము, చుట
2 పరిజానుము, అలుగుట తేల్లిమగుట 3
పండుట, పక్షిమగుట ౪ గాగవము (కే ని
తై. ని)

పత్రిక. సం వి ఆ. శ్రీ గౌరవస్థిము, గౌరవ
వర్గముగల ఆవ శ్రీ (వై ని)

పత్రికలము. సం వి ఆ న తిన్నిపత్రికము
శీర్షి మనఃపుడు కలుగు మాలవాధి

పత్రికము. సం వి ఆ న య గార్వపత్రికము
అ గృహస్థ ధర్మము

పత్రికముము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) య పండి
నది అ పత్రిక మైనది, పరువమునక వచ్చినది
3 పాఠముచే కీర్తించినది, కంఠంగా వచ్చినది

పత్రికము. సం వి ఆ (౧) య పత్రికము చేయు
నది, పరిపాకము నొంది మనః, శ్రీము చేయు
నది, అ మంజునది

(వి. కౌ పుం) నిండము, చేము శ్రీ

పత్రికము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) నిగదిన
కెంద్రులెలు గలవాడడు

పత్రికము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) య పరిణతిము,
పరిపాకము పొందినది యెడల అ పరువము
నొందినది పూర్ణముగా వచ్చినది ౨ వివాహ
న్యాయము, పోవనప్ప (శ్రీరా క్షోమాన
జ్యోత్స్నా) క మండలడిన (వ్యతి,
అమము) ౫ శీర్షించినది, ఆలగినది

వి. ఆ న య పాఠము అ కొంచెపాఠము
గలగిన తెలియ (శ్రీ ని పై ని)

పత్రికము. సం వి ఆ పుం మండలము అచ్చ
గుణాదుల గనము మధ్యము (వాచ)

పత్రికవారి. సం వి ఆ న య గండి అ కొలన
నరు

పత్రికానామము సం ప ఆ న = పత్రికాయము

పత్రికము. సం వి ఆ న. వండిన యన్నము,
వండిన యాచలపత్రికము

పత్రికాయము. సం. వి. ఆ. పుం. చేమానుడు
అచ్చముపత్రిక ముగళము

పత్రిక. సం వి ఆ. శ్రీ కార్వ యిటిక,
పండిటిక

పత్రికము. సం వి ఆ పుం య పత్రికము,
దిద్దివాళి అ. పత్రికము, ప్రక్క. 3 పత్రిక
కాల (వై ని)

పత్రికవరము. సం వి ఆ పుం. య కడుపు వీడిన
వీనుగు, గుంపున వీడి విడిగా దిగుగు వీనుగు
౨ పత్రిక 3. లింటిగా దిగుగు జంతువు
(వై ని)

పత్రికవరుడు. సం వి ఆ పుం య చంద్రుడు
అ పార్వతవరుడు, ప్రక్క దిగుగు నేవ
కుడు

పత్రిక. సం వి ఆ శ్రీ య పత్రికములము,
అక్క మెదల అ పత్రికమందిలి మెదటిలి,
పాడ్రము

పత్రికవరము. సం వి ఆ న ప్రక్కగా నుండు
ద్వారము, దిద్దివాళి

పత్రికవరము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) య
అక్కలు దాల్చినది అ ఒక పత్రికము ఆవ
లందించినది (వి ఆ పుం పత్రిక)

పత్రికవరుడు. సం వి ఆ పుం. య చంద్రుడు
అ పత్రికపాతి 3 పత్రికపాతిమానాదిధారణా
కత్త గలవాడు ప్రసన్నరాధవనాటక చింతా
మత్తాలాక క్షితికర్త యగు జయచేత్తని విరచ
నామము (వాచ)

పత్రికాడి. సం వి. ఆ. శ్రీ. తుడియొక్క
గొట్టము

పత్రికపాతము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) య పత్రిక
మండు పాతిము కలది, పత్రికపాతము కలది
అ. పత్రికముయొక్క పాతము కలది.

వి ఆ తుం ౧ ఒక ప్రక్క కొంగులు, ఒక ప్రక్కకు (వారింట)

౨. ఒక్కచానియందు అభిమానము; అశాస్త్రయ్యి మన సాహాయ్యము ౩ పక్షులకు తెక్కలూరుకు ౪ తెక్కలు వారింట

పక్షపాతి. సు విలు (క నీ క) ౧ పక్ష పాతము కలవాడు, ఒక పక్షమునం దభిమానము గలవాడు, సహాయుడు ౨. తెక్కల పాటు గలది

పక్షపాతి సు వి ౪ తుం పక్షపాతము; ప్రక్క-పాతి

పక్షపాదము. సు. వి ఈ తుం (తెక్కలపై చుక్కలు గలది) కంకము రావులంగు.

పక్షపాదము. సు వి ఆ తుం ఏమగు పార్వ్య భాగము (అనురభాగము)

పక్షము. సు. వి ఆ తుం ౧. పక్షము, తెక్క, వానము, అంపగిరి, వాన పుంఖమునఁ గట్టుతెక్క

౨. (పాద్యము మొదలు పూర్తిమనఁజేసిన గాని అమావాస్యవఱకు గాని) పక్షులను దినముల కాలము

౩. పార్వ్యము; ప్రక్క-

౪. చేపలము, చేపములున్న చెరువును పైవు.

౫. తెగ, వర్ణము (ఉదా - ఉభయ పక్షముల పైనినలు, ఉభయ పక్షములవారు.)

౬. (కొర్రుక పదములకు పరమైనచో) సమామాము.

(ఉదా : కేశపక్షము, కేశపక్షము, మొ)

౭. (తెక్క) సందర్భ పాద్యవంతు

(“పర్యతో వహ్నిమాన్ భూమాత్” అను శ్లోకు భూమాహువులేత పాధింపదగినది వహ్ని - అదిగల పర్యతః - పక్షము.)

౮ వానములున్న పూర్వార్థరా వయవము లలో కొకటి, కోటి పూర్వపక్షము, ఉత్తర పక్షము.

౯ (కొత్తి) రెండు అను సంఖ్య.

౧౦. చేపము

౧౧ వృషభము, రా తెక్కడి ఏనుగు

౧౨. అలము, సేవ

౧౩. విప్రపత్తి, విరోధము

౧౪. గోడ

౧౫. గృహము; ఇల్లు

౧౬. ప్రాయశ్చిత్త రంధ్రము

౧౭. అంతిమము, చాతు.

౧౮. కంకణము, వలయుము.

౧౯. కుడ్డి

౨౦. సహాయుడు

౨౧. సఖుడు, చెలికాడు

౨౨. వీచుము, నెమిలిపురి

౨౩. పార్వ్యపార్వము; ప్రక్క గుమ్మము

౨౪. విరోధము (పై ని)

౨౫. వికల్పమునందలి కోటి.

క ఇదియొక పక్షమున ము, చిది యగు నగుఁ గావచ్చును చిరవిక్రమ సం, పక్షగలరాజున కుచితమే, సదన త్యాగము మూడుచున్నది గలదె ... తే పంచ. ౩. ౧౪.

పక్షములము. సు వి ఆ. క. ౧. (పక్షతి)

తెక్కయొక్క మొదలు. ౨ పక్షమున మొదటి తిక్క, పాద్యము.

పక్షపాదము. సు. వి. ఆ తుం. ఒకపక్ష మవలం వింది వానించుట

పక్షవాహనము. సం వి ఆ పుం. (తెక్కలచే
గొనిపోయివది) పక్షి

పక్షకాల. సం వి ఆ స్త్రీ పక్షము, పార్వ
గృహము

పక్షనుండరము. సం. విలా. (ఆ త ఆ) తెక్క-
లలో అందము కలది, అంద మైన తెక్కలు
కలది (వి ఆ పుం) లోస్త్రము, లోస్తును కి

పక్షవాతుడు. సం. విలా. (ఆ ఆ ఆ) ం ఒక
పార్వము తోగముచేత పడిపోయినవాడు.

౧. తెక్కలపై కొట్టబడినవాడు ౩ తెక్క-
లతోఁ గొట్టబడినవాడు

పక్షాంగము. సం వి ఆ పుం. అహోరాత్రము,
వాసరము (వై. ని)

పక్షాంతము. సం వి ఆ పుం ం పక్షము
యొక్క - అంతము, పక్షముయొక్క తుద
౧. పుష్పము ౩ అమావాస్య ౪ పక్షాగ్రము,
తెక్కకొన.

పక్షాంతరము. సం వి ఆ న అన్యపక్షము,
మఱియొక పక్షము

పక్షాఘాతము. సం వి ఆ పుం ం కరీరము
యొక్క ఒక పార్వము పడిపోవువట్లు చేయు
తోగము. ౧. వాదమందలి యొక పక్షమును
ఖండించుట

పక్షి. సం. విలా (క టి నీ) ం. తెక్కలుగఁగి
౧. ఒక పక్ష మనలబిందినది.

(వి. క పుం ం పుణ్యం, నీటి. ౧. అమృత,
వాణము.

పక్షిటీటుము. సం వి ఆ పుం అల్పపక్షి, నీచ
పక్షి.

పక్షిణి. సం. వి. త. స్త్రీ. ం. అడుపిట్ట. ౧.
రెండుపక్షితోఁ గూడినరాత్రి, తొంటిది గడి

యంతకాలము. (పక్షిచార్మకము మొ) ౪.
పుష్పము

పక్షిపుంగవుడు. సం. వి ఆ పుం. పక్షి
శ్రేష్ఠుడు, (జటాయువు, గరుడడు, సంపాది,
మొ)

పక్షిబంధనము. సం. వి. ఆ. న. ం. పంజరము

౧ పక్షులనుబట్టు వల (వై. ని)

పక్షిరాజ్. సం వి. క పుం పక్షులకు రాజు
(గరుడడు, జటాయువు, సంపాది మొ)

పక్షికాల. సం వి ఆ స్త్రీ ం నీడము, .

గూడు ౧ పెంపును పక్షుల నివాసములై
కట్టిన గృహము

పక్షికోరించు. సం స క్రి (తనపక్షముదిగాఁ
జేసికొను) ఆభిమానముతోఁ గాని ప్రేమతోఁ
గాని స్వీకరించు.

గీ. ధర్మలాది కార్య ముఖి బృందారకలత,
వాసవము నీవు నీకుఁ బ్రియములు గాఁగఁ,
జేయఁబూరిన క్రతువుఁ బక్షికోరించి, కరుణ
దళితోత్తరక్షించుకాక యును ...

వై భా ౪ ౧౬.

ప. రతిబడలిక వాయుఁ గరుణురంబులఁ జల్లాడు
పువ్వులోడుల శయనశోకయి సమాక్షిప్త
ఘనసూరక్షోదంబులం బక్షికోరించును ...

చంద్రి. ౪ ౧౦౩

పక్ష్యతోపము. సం. వి. ఆ పుం. శ్రేత్రతోగ
భేదము. (తెప్పుపెండ్రుకలు కనుగ్రుడ్డు నందంట
కొనగాఁ గలుగు కంటిమంట)

పక్ష్యము. సం. వి. క. ౭. ం. తెప్పుపెండ్రుక.

౧ పక్షియాఁక. ౩. నూరిపోచ. ౪. కింబ
ల్కము, పుష్పశోభము ౫. పుష్పచ్చదము.
౬. తంతు తూలూదులయొక్క మిక్కిలి చున్న
భాగము. (శి. ని)

1. పసిడి పలాకలై బగలు చాటుట గాక ...
విక్ర. ౮. ౪౪.

2. చూపించు.

3. కప రత్తి ముక్కుడున్న పసరమువలె లేచి,
పరువభావల నమ్మకా, బిరువక పగ
చాటుచు బొ, మృగమున, నన దండపాలు
దట్లనరించు వేం పంచ .. ౧ ౬౦౦

వగటలేదు. 2 (పగలు + లేదు) అవర్పతి,
మూర్ఖుడు.

4. కవులముంగొంగుదగొన్న లోకములొన్ను,
పచ్చులొన్ను ప్రకటించు పగటలేదు
ఇందు ౪ ౩౦.

వగటలే (లుపు) ల్లు. 2 (పగలు + లేదు)
మూర్ఖుడు

5. చాలకపముల బూని సంయమం వనముల,
నిన్ను గాంచుకేక్క నున్నవారు, దగ్గిన
బొసంగ దన రామ యని పేలు, కొన్ని
ననగల బగటలేదు బొడిచె ...

అధ్యా అయో. ౪౬ పొ ౧౮ పం

వగటు. 5 క్రి ౧ ప్రకటించు, బయలుపలుచు

6. ధర నెవ్వారలు నేనీన, దురితంబులు మచ్చ
రింప పోన మంటుమహా, పురుషుల కొకకొద
యొకపోలే, బొరసిన నది పగటు పొపము
వృధానమనే . కకా ౮ ౧౩౩.

7. హానిలసోపాసరణి గాబోలును బగటు
చున్నది నల్లపాచుపేడు. ప్రభా ౧ ౬౩

8. పన్నీర పూరమిళిస్తేత్ర యొగళంబు పద
నిచ్చు మదనుబంబముల బగటు
రా వి ౪. ౩౮.

9. తిగవ్వించు.

10. పచ్చరాగప్రభం బగటికర్ణంబులు కాంచన
దీధితి మించుతనపు. హరిశ్చ ... ౨. ౪౦.

11. పవనపు నువ్వనపుల బగటు శేంజెదగంపు
బిగి యొకనపుల కెట్టుల బిగురు గొలువ.

హార్మి ౧. ౪౦.

(పై రెండు ప్రయోజనములందు క్రి. పవనపుల
కము)

12 (సం ప్రకటించు. ప్రా పయనం త పగటు)
కాంతి, శోభ; తుక్కుచనము, సౌందర్యము.

13 అవయవసరిసౌమ్యనమలల బంబొందున్న
వికారేక్షణల పగటు మాప ...

హ న ౫ ౧౮.

14 అభినవాలోకనోత్కంఠ నధిపు దలగ, నల
దుబోడి సమగ్రలక్షణానుభావ, భావ యై
తెరమాటున బగటు చూపల, జాపలకు
గోలై బరిలయనప్పాక్రి యనుడు ...

వసు. 3. ౩౦.

(ప్రకాశము. అని ౪ ౪)

15 విగము, కీతి.

16 మృగమదమున రుచి పుట్టిన పసిడి కెలుక
నయ బంధు పండినరీతిం, దగ నురళి పసిడి
జూపన, పగటున యోవనము దనరె బొ
మణికా ... రిల్ల. ౧ ౫౦.

3 వైరము

17 పేరి, మనగల బగటున నొంటిమి యన
బగ యన, నొప్పుమి యనగల గంటా నా
నొప్పు వైరము ... అం. భా. ౧. ౧౩౪.

౪. విప్రలాపము. విశోధోక్తి.

18. ... కచ్చె పగటు కంట, సమ్మ కాగన
విప్రలాపము చెలరగు ..

అం. భా. ౧. ౧౧౬.

౫. (సం. ప్రకటించు, ప్రా పయనం) ప్రకా
శము, ప్రాకట్యము

19. ఎన తేనికాద వైయ యొ పేనితోడ, బగ
టున నీపురి బగలు చొచ్చినను, బగ లొన

రాక్షసభటులకు వాడు

రం. రా. కుం. అరం పా. ౫ పం

విదా. కాంతి గలది, మనోజ్ఞము.

గీ పగటిమత్సరముగ్ధుల పచ్చతోర, నిములు.
ల వి. ౫ అ. ౨

గీ పగటుపాపలు పెట్టు బట్టు వైచాగముల్,
కోడిప మారగలనీడ తీగం .

కువల ౫ కొ.

గీ పామరారి యధికత్వము గుణం బయ్యెను
పగటువాకోయిల పురి మయ్యె ...

ప్రబంధ ౫ అం

౨. పగటుదనము

పగటుదనము, వి ($\sqrt{పగటు}$) ౦ మనోజ్ఞము,

ఓప్పిదము

గీ పరమవర్ణాస్పృశ్యవర్ణభామలు భజంపగఁ
క్రాధిమను మనుపగటుదనము

మా న అ రా (చలపక్షము)

అ ఉద్ధతి, ఉద్దము

గీ పరమవర్ణాస్పృశ్యవర్ణభామలు భజంపగఁ
క్రాధిమను మను పగటుదనము . .

మా న అ రా (పూర్వంధ్ర పక్షము)

పగడ. వి (సం పటికా క పగడ త పగడ)

౦ పాదికలమీది యెంటిచుక్క (క ర)

అ. (క పగడ = ఆక్షము) పాదిక. (మా.
పగడసాల.)

౩ (స) పాదికల ఆటయం దుపయోగించు
ఓకటిమను సుఖ్య

గీ. పాదిక యనంగ గవర వాక బాళక తగ్గె,
బంగం నేకవచనమున బగడ యనంగ . .

అం భా. అ. ౩౦౫.

(పగడ పంటిదొర = పగడంతుండు, వివాయ
కుండు.)

గీ బొరియపాగా జక్కి-బెరరాకు పిల్లారి పగడ
పంటిదొర గొప్ప మెయ్యిప్రోడ

మొక. దేవు. అ.

జ : పగడసాల.

పగడంపుట్ట. వి (పగడము + టట్ట) ఒకకాతి
పక్షి.

గీ ... పగడంపు, జట్టగొబడి చాబలీనువ
వద్రంగి గుమ్మంగి పోట్ట గూడరాకు

గీ ఆనలనిట్లని పక్షిభేదాఖ్య లలరు

అం భా. అ. ౯౦

పగడపుఁ దీగెలు. వి ౨ ($\sqrt{పగడము}$) ధాన్య

విశేషము

గీ మణిపరు ల్మృగములు ముకెం బుగిడంపు
తీగెలు మడిచాలు దేవసరలు

మాంస. ర. ౧౨౦

పగడపురిక్క. వి (పగడము + టక్క) ఆర్ద్రా

పక్షత్రము (౧ ౨)

పగడము = పవడము వి పవరత్నములలో నొకటి,

విద్రుమము

క పగడపుఁ గెయ్యివిమయకా, నగ పుడయుం
చిన విధంబున బ్రహ్మట పై .

మార. ర. ౧౯

ద్వి. పగడంపువారేఱ పడ నింకి వాడ, జగి
దక్కి పాపట సీకాకు వడంగ .

ద్వి కల. ర. ౧౪౫ పం.

చ పగడపుఁ జాయచెందిముఁ బ్రాచిన పొడ్య
వహుచంబులు, స్వగ నరణంపు బొండ్
ముల వారికెడంబులు . . ఆము. ౧. ౫౪

జ : పగడంపుట్ట, పగడపుఁ దీగెలు, పగడపు
టక్క

పగడసాల. వి (పగడ + సాల). త. పగడైచ్చా
వై) ౧. ఇష్టజనమృతము, తెన్నెలు బాడెను
కాడము.

నీ. ... ఇట్టజవహ్యుక్త మెనకలచుండుం బగడ
సాల యుంగ అం. భా. ౨. ౩౦౫

(ప్రారంభ ప్రతిపా. "అట్టజవహ్యుక్త" మలరు
చుండు. (ప్రారంభ ప్రతి. పా.)

౨. పాదికల యాట

గీ. పంచమలు గోరి వైచుచు పగడసాలం,
దారిలో నాడు మలకాంతుల కేరి మ్రొక్కి-
కళాం ౪. ౧౬౬

గీ. మలసాలను పాప నాయులె మరునిదంతి,
పగడసాలను గెల్చిన పంచమలను
కళాం ౪. ౧౬౬

౩. పాదపుల బలక

చ కురుబాణ సార లచ్చమచి కట్టిమభాగము
లిండ్లు మధ్య గోపురము పలుకుగా నిడివ
భూరి నువర్ణముగా జటాంతి, సరసిజాత్ర
లక్ష్మి జపుసారల నాడంగ నుక్కిటాక్షసం,
చుండు మిఠం బూ న్నగడసాల యనం
జపురీ చెల్లెలగ్గ . చంద్ర. ౧. ౬౪

౪ (పగడ+పార) పాదికల సారలు గల
సాగటాల పలక (క ర)

ద్వి పగడంపు పలకపై భవ్యరత్నమల, బగ
డంబు గలిగెడు సారలు వన్ని, కవితేలిక
పాళకములతో చెప్పి, యునితె వారల
చెంత నొక దివ్యకాంత, జగదీశుడ దత్తుడు
శ్రీసతి మాయులబాది పగడసా లిదె తెచ్చె
బడంతి నీచెలియ, యాడెదక మెనకల
నాతోడ . నిష్ఠ. పూ. ౨. ఆ (క ర)

ద్వి. ... నలుండు కడక నిట్టనియె, బగడసా
లారంగఁ బ్రవచంబు నొంది, జగదీశ యచ
టికె జనుకొందివపుడు, నిడు జన్నత్రుచ్చుట
నీతిగా దింక ...

ద్వి. నల. ౩. ౧౩౮. పా. ౧౪ పం.

పగతుండు = పవతుండు. వి. ($\sqrt{పగ}$ పగ
+ అకండు అని. క. ర - వి. పగతురు)
శక్రపు.

క. తెగయెడల వగ్గమెను, విగయారకు
లింకుడు సనివ విడికిటఁ గొలువ, ది గడు
చెడిదమగఁ బొడిచెం, బిగుండు గను
మిడిసి నీలం బడి తన్నికొనగా

భార విరా. ౨. ౩౫౧

బ తెగనిండఁ దిగిది మెనకయ, కుగ మహిమ
ద్రవనియెరము సానికె దొలుత నా, నగ
ధరు తమ్ముడు దానం, బిగుండు వడవడ
వలంకి క్రమగొని తిరుగగా

మరి ఆ. ౨. ౧౬౪

చ. పగతురు తెయ్యురు ప్పిగడుపాటలలో గెడ
నూడఁ .. కను ౩. ౮౮.

క. పగవారియంటఁ గెడిచిన, పగుల దను కను
ముగ వచ్చుకొనెనను దారుం, బగతురవఁ
గుడువఁ చెట్టంగఁ, దగ దొడలెల వచ్చె
చెప్పిధము వాటిలతో .

భార. ఉపోద్. ౩. ౨౪౪.

పగతురాలు. వి ($\sqrt{పగ}$) శక్రతురాలు (క ర,
చి ని)

పగతువాడు. వి ($\sqrt{పగ}$) శక్రతుసంబంధి,
పగతురకు సంబంధించివాడు

చ ... ఎందునం, బరిసరిఁ గోరువాడ దధిక
పాతకుఁ డి మెలుబుద్ధి నీకు నె, వ్యయ మది
కింపుగాఁ బగతురా రియ చెప్పిరి రాక్ష
నేశ్వరా ... భా రా ఆ. ౨౪౪

పగదాయ. వి. (పగ+దాయ) పగతుండు,
శక్రపు

చ. తగదా పగదాయచెప్పెల, న్మనిగడువాల
తెల్లినయముం బ్రయముక దయ మున్నగాఁ
గవగ్గ . పను. ౪. ౪౫.

1. తోరంపునాంబాళి భూపరూపము గట్టు
పగదాయ బాబాలబాధ దీర్చు ...

దశా. ౧. ౨౭౫

పగదాయలేనము. శక్రకుత్సు.

చ ... మానవగదా పగదాయతమము లింక
టన్ ... మా న 3 ౨౪

పగదారి, విలా (పగ + దారి) పగ ధరించువాడు ;

శక్రకుత్సు. (మా దారి)

2. ఆపెనగొలుతు యాయాపరివ్రతధారః బి
దారి యని దత్తి పండ్లు గొలుతు ...

నైష 3 ౧౩౦.

పగదెంచు. న శ్రీ (√/పగ) వధించు

3. ... పగదెంచె చులుముఃజేసె

గీ నలుఁడె తెంచె ననుగఁ బొం దగు విధించె
ననుటకు నమాఖ్యై తె ఆం. భా. 3 ౧౨౩

పగవ (వ) ట్టు = పగగొను ఆ శ్రీ. సు శ్రీ
(పగ + పట్టు) వైరముతూను, ద్వేషించు.

ఉ. ... తా, నీ పవిదారిచారిఁ బడియెం బగ
వట్టెను వర్తినూజుడువా ... ౩౪. ౪ ౧౪౩.

(వ్యవ) పాము దానివి పగపట్టివది

(పంటఁ బగపట్టు = పామువలె తీక్ష్ణవైరిము
తూను).

౪ మచ్చరమున నమ్మదనుడు, పచ్చనివిలుఁ
బూని పంటఁ బగవట్టె తెలి.

శుక ౧. ౩౯౩.

ఉ. ఓగ్గద బంధుబాల మదశోక్తున శోక్తు
మామగా రిత్తి, పర్వివమాత్ర పంటఁ బగ
పట్టును బావ శకాం. 3 ౭౪.

పగిలె. వి (√/పగ తు పగర) శక్రకుత్సు.
(వి. ని. ద్రా)

5. అదె శోకిలాటాప యదియాచు నడు మని
యేనుంగపగజలఁగొనుఁ బాచు ...

రామా. ౫. ౨౪౧.

మ. ... తెల్లిమ్ములపగజల పుల్లెంచినయెడంగర
లని ముంగిళ్ల రంగ మీలు ముత్తొలయెడం
గుల వెలుంగలం దులుంగలించు మెలుంగులు
కరాంగుకుల విప్పి కప్పకొనఁ జోరువారు
నై . మను ౪. ౨౩.

మ. ... పొగరు విటిగి గాదు మలుంగువం
బులగు పగజలం గావు మని కెరితలంబుల
బ్రాలిన కాంతింనుమిరితి

చంద్రా ౫ ౧౨౪.

6. వైరి గీ మనును సొంటిబాఁ దన
మార్చిఁ దనగఁ, బగతుఁ దనఁ బగ జనఁ
బగబాఁ దనంగ, గం టనగ గొంగ యె
నుడుకాఁ దనంగ

ఆం. భా. ౨. ౧౦౫

పగలు = పవలు. వి. తా. (క. పగలు, మాగలు త.
పకల్, పమాల్. బ. పగలులు, పగట్ల) ౧ దివా
భాగము.

౭ పది దినము లైదు ప్రాస్తలుఁ బదపడి
రెన్నుళ్లు శొక్కి పగలుకా రేయికా
భార. అది. ౧. ౭౦

8. గురు నట్టిసారు పదికే, వురు గాదిన తెల్లి
నైంధవునిఁ బగలిటిలొఁ, పొరిగొనునట్లుగ
నరునకు, వర మిండి తెల్లలార వారని
కరుణన్ ... భార. ద్రో. ౨. ౩౪౭.

9. ముయ్యెరువాసరంబు లబాలవర్షంబు గురి
యింపఁ బంపు మెంగుల్గిమలం, బగకులు
రేలు శుంభద్రోలుములు గాన్ ...

మార. ౨ ౧౫

10. పగ అనంగను బవ లనఁ బరంగ నమాను
ఆం. భా. ౧. ౯౩.

ద్వి. ప్రేమతో నాపగల్ రేయేను నామ,
నామన కర్పితం పల్లెడు వారం . .

పండితా. పర్వ ౧౬౦. పా. ౨౭. పం
౨. మధ్యాహ్నము.

క. పగలిటిభానుడు బోలెను, భగదగ యను
మొగము దివుర .. ఈ వారి. ౧. ౧౦౬౨.

ఎగలింటికడ. దివాంతము, పాయంతాలము.

నీ. పగలింటికడ నాడు తిగింటియెలమిని గడి
తంపునిడువాలజడ లనంగ ...

ఆచార్య ఆయా ౧౩.

జ : పగటితోడు, పగటితోడు, పగలునల్లి, పట్ట
పగలు.

పగతువల్లి. వి (౩ మాగలు బల్లి, త పగల్
వల్లి). ౧. పగలునల్లి రేయనల్లి, ఒక విధమగు
వాలనండు.

గీ. తొడనీ సరనీ బాలపాద పద్మ, కుముద
రూపము లైతెనె కోలగములు, వెలగగు
విరుగులు పగలునల్లియను నమరె, బరగగు
బహుచిత్ర వాలవైభవము గనుచు ...

ప్రబంధ ౭౭

గీ. భూతికైరివననమా ముఖవివర్ణ భావనంప
త్కరం లైన పగలునల్లి, కలట లెద
క్రూరం కోరులు గుట్ట లెక్కి, తేగ జని
యించె జగి నిక్కి తేగుజాక్కి

హంస. ౫ ౨౪౭

గీ. పగలునల్లియ దివకరప్రథల వెలుగం పచ్చె
తెండిల్లమానుడు . కృష్ణ. ౪ ౧౧౬

పగవాడు. వి. ($\sqrt{పగ}$ - త పగలక)
కక్రపు, విశాధి.

క. పగవారియంట గుడిచిన, నగు దమ కను
మాన మమృత మెనలు ...

భార. ఉద్యోగ ౩. ౨౨౪.

మ. పగవాడ దల్లుడు గాడు సంగరవిధి
బలాపకలం బోయినాడు గణింపం దెదిగ్.

హరి. ఉ. ౭. ౨౨౩.

మ. పగవా లై నగధారితో దొడలి తచ్చాన
బలక్షిణులై, తెగి నామాక్ష ముఖానురా
గ్గణులు ముక్తిం జెందరే ..

ఉ. రా. ౫. ౧౭౨.

పగడి¹. వి (౩ పగడి. తి పగడి.) ౧. ఉపద,
కాను

నీ చెంగావివలికెంపు చిరుచునగి చాల్చడ
కోణ్యులులకు బగిడి లెట్ట .

హంస. ౪. ౨౫.

౨. కిప్పును, పక్షు

ద్వి. నానీమపగిడి యెంతయు నాడు నాడె,
చేనేత మునుపుగా తెల్లించినాడె ..

ద్వి పరమ. ౬. ౪౬౧. పా

(చి. ని. పా. ' పసిడియంతయు' ముద్రి. పా)

పగిడి². వి పక్రువపండ్లు పండుపోనాటి. ౧.

(చి. ని. కరలుజము ౧ ౩ ర.)

పగిడి¹. వి (సం ప్రకృతి: ప్రా పకతి) ౧

రీతి, విధము, ప్రకారము

నీ. మదనమక్ష్మింభితమండలారా లై భద్ర
ద్విపంబుల పగిడి బొల్చి .

భార కల్ప. ౨. ౨౩౩.

గీ. జలదరేఖాయితం లైన చంద్రునిది ...

హర. ౪. ౮౨

౩. ఈపగిడిగ పాత్రాజితి, కోపోద్యాగమున
పగల గుంచుచు ... పాడి. ౧. ౧౦౨.

పగిడి². వి (క త పగడి) కప్పును, పక్షు

ల. నండు చాదిగాగం గొందలు గొట్టిలు,
పగిడిధనము దీర్చు చాటుజమురు, నులుచు

గొంతు, గంతులను చూచితిని చోళు, వారి
గాంచె నవతిహారమునను. వి. శ్రీ ౩. ౩౩
సీ. అరి ఐది యప్పున నుప్పున పంగలు పంటి
గన్నాడి కో ల్పగిది తెడిగి కో రవగాఁ
తెలంగురు భాగధేయము ...
అం. భా ౨ ౧౯౩.

వగిరియే = పగులయే స శ్రీ (√పగులు).

వేదియ, బ్రద్దలుగొట్టు
సీ. బ్రహ్మాండభాండము పగిలించి భూతినిచ్చి
తవ్య మెరువించె శంఖరవము ...
భార. విరా ౪. ౧౫౦.
సీ. భాండనంభారము పగిలించి గోడలు గోరాడి
గరితలు మోలరాచి ...

మరి పూ ౨. ౧౩౦
౪. ననఁడు ధనుర్వరాశి, మృగణులును దేవ
దత్తిభూతివము నం, బరము పగిలిన
వావా, శరముల గురువైవ్య సరభవత్వం
బుడిచె ...
భార. భీష్మ ౩. ౧౫౩, ఉ రా ౨ ౨౧.
౨. చింత.

౪. కనుగొనెడు యోగివల్లభు, భువనర మైవట్టి
వైర్య కంచుకము దలం, ప నితర సాధన
ములచే, జనులగనె యని మనఁడు విరు
లచే బగిలించె ... చిత్రభా. ౩ ౨౫.

పగులగొట్టు. స శ్రీ. (పగుల + కొట్టు)
పగుల్లు, భేదింతు.
సీ. ఒకయింత యేమలేయున్న గవ్యము దీసి
పక్కన భాండమందే పగులగొట్టు ..
దళా. ౯ ౧౯౪.

సీ. పగులగొట్టించి ముప్పటవివాదప్రాధి గాడ
దొడిమభట్టు కంచుభట్టు.
(శ్రీవాళుని చాటువు.)

వగులు. అ. శ్రీ. (త. పగు). ౧. బ్రద్దలుగ, భేదిల్లు

౪. కాచించి నిటలనయనుడు. హాటకగిరీచాప
వల్లి పహాళింబని వా, పోట్టింపె దత్తవో
రకు, హాటకృతి గమలవాండ మట పగు
లగగ్గ భీమ. ౪. ౧౩౨.

సీ. జాగ జాగతో చాచి పగులంగ వరుండు
బంటి యాతేరిపై ముండువారు ...
భార. విరా. ౩. ౧౨౯.

౪. భువి పగిలెనా రవి జాగిలెనా, వివి పగిలెనా
దిగ్విజయల ధృతి సన్నిలెనా, గవి దగిలెనా
మానఁడునా ధృతి, పవి ముగిలెనా భూతి
భేరిభాంతారమునక ..
రా. వి. ౨. ౪౨ దళా. ౨. ౩౦.

౨. తేనె
మ. ... అపవృత్తవంద వాస్తవ్యుని పట్టిన యేమంగ
వలన . క్రుస్పియే జాగిరియే బగి
రియే దీనదళకు వచ్చిన గనుగొని ..
మారు. ౨. ౧౨.

౩. చిమలం
౪. మొగిలిరిసి కిలకు గూడక, పగులక పెడలు
పును నిడుపు బగిమియుం గలలే, జగు
రరఁటాకులు పెట్టిరి, దిగదిగ వడ్డెదియాళ్ళ
దివ్యపురంధ్రుల .. భీమ ౨. ౧౨౨.

౪ భయపడు.
సీ. భయము గొంతుము నిరాతపాకమునకు,
దలఁచుదుము భీమకోల్మాప్రచామమునకు,
బంధులింతుము పటుదండ చండితులకు,
బగులుదుము పాశవల్లినింధములకు ...
శ్రీమ. ౩. ౯౦.

౫ పెడరు.
సీ. వచ్చె వాకశ్రీకముగ దేవన్రసంతి, నవతి
జలరాశిరాశివాసము సమృద్ధి, తవయ
కాచి శ్రీనింగధామ వసతి, దిగులుపడి
తిరవాళులు పగిలి పాటు ...
శ్రీనిం. మా. ౨. ౫౧.

చ. కొలువున కేరి శ్రీతధరశోటి నివాసుక
దృష్టి వాణుశో, బలశీ తటానునం బగిలి
పాట బరాదనీయ . .

పారంగ. 3. ౧౫౩.

వి. ౧. చీలిక. (బ. పగుళ్లు, పగుళులు - చూ.
పగుళ్లువాలు ము.)

ఆ. పోటము, వీరట.

నీ. ... పగు లన వీర టన కంగ

గీ. పోటము వనర్పు . ఆం. భా. ఆ ౧౩౦

జ : పగిలించు, పగులంగొట్టు, పగులుచు, పగుళ్లు
వాలు.

పగులుచే (య్య) = పగిలించే స (క్రి (√పగులు)

౧ బ్రద్దలుచేయు, భేదించు

చ . పెన దగ్గటి యేగ పాలముం, బగులు
కుశోగదా నిహతి ...

భార. కర్ప. 3. ౨౯౩.

మ. ధర దివ్యాస్త్రమాలిం బగిల్చి కొల నుత్సా
దించి తే దానిశి, వృతవాతములు నిల్లుగట్ట
మననైస్యంబుల్ తెలుం జొందె ...

భార ద్రో 3 ౧౬౨

గీ. తలుపులు పగిల్చి గుడిసెలు వళ్లు గూల్చి ...

నీలా 3 ౫౧౬. దళా. ఆ ౧౬౧

ఆ. విలుచు, ముక్కలుచేయు.

చ. తలకొని నైసితుల్ గవిశి తాగొని వే
ర్కొని పాశి దాశి యం, తిరిగొనకమ్ములఁ
బగిల్చి జాగిల్చి ... భాగ. ౧౦. ఉ. ౮౪౯.

పగుళ్లువాలు. ఆ. క్రి. (√పగులు). చీలు, బ్రద్ద

లగు, విదారితమగు. (క. ర)

పగ్గము = ప్రగ్గము. వి (సం. ప్రగ్గమా. ప్రా.
పగ్గమా. క. మాగ్గపు.)

౧. (గుఱ్ఱము లోనుగదాని క్కెము మున్నగు
వానికిం దగిల్చి లాగిపట్టెడు) పెద్దత్రాడు.

నీ. ధరణితలంబెల్ల నరదంబు చంద్రార్కమింబ
మూల్ చక్రముల్ పృథువవాశ్వ, ములు
నేదములు పగ్గములు తతుర్వ్యవములు . .

త. సం. ఆ. ౧౬౦.

క. అగ్గలిక వరదంబు మాయముల, పగ్గములు
నడక విడిచి ... భార. విరా. 3. ౧౦౦.

గీ. గ్రహవిభవితేరి మామలపగ్గములు వదలె

ఉ. రా ఆ ౪౪

ఆ. రజ్జాపు, త్రాడు.

నీ ఎఱుంగనివానిశి శ్రీ శేవుడం జగంబు గాఁడు
పగము పాము కానికనిశి .

ప్రబోధ. ౧. 3౨

నీ వలపగ్గములు ద్రెంచి కలఁబడఁ గొందఱ
బొజ్జలు వ్రయ్యంగఁ బొడిచి పొడిచి ...

నీలా. ఆ. ౬౬.

3. పాలెవాఁడు పడుగు నీడ్చి కట్టెడుత్రాడు

నీ కుంచె మగ్గపునంత గూటంబు పగ్గంబు పరిటె
త్రొక్కుడుపట్టె పలక దోశె ...

మాంస. ఆ. ౧౧.

౪ తల్లిత్రాడు, కవ్వపుత్రాడు.

ఉ. ... ఆదిమ, బ్యాళము వీనిపగ్గ మయివట్టి
యవస్థఁ దలంతు నెప్పడుకా ...

మనుచ. ౫. ౫౦.

వగ్గించు. ఆ. క్రి. (√వగ్గ) ప్రజ్ఞలుపలుక, కంబ
ములకొట్టు.

మ. ... చూప జగ్గింపఁ బగ్గించియు నెగ్గిం
చియు ...

ఉ. మా. ౬. ౧౦౫. (క. ర. పా.)

గీ. కటకటా యెట్టి వింత లాశాశవాశి, యాడఁ
బలికెన దెట్టులొయి నీడఁ బలక, రాదె
యిత్తు దని పగ్గించి రాజేర, వాశి పలికెన
శాశాశవాశి పలిక. పారంగ. 3. ౨౦౫.

వగ్గ (గియ్య). వి (సం ప్రభా ప్రా భా)

సామర్థ్యము, శక్తి

చ. ... అసమాన్యతేలితాః, బలుమొన లాని
మాట్లుగల పగ్గలు తగ్గలు నేనీ ప్రాణనక,
గలనీ చరింతు రవిగలువకత్తెలు మారని
కత్తులొ యవక ... ప్రబంధ ౧౮.

నీ నీవున్నె మిచ్చట నీపగ్గ నొయింది చోరు
దీర్ఘజ్ఞుల మంచు గొందుపటిచి

శువల. ౫ ౫౯

౨. తేని సామర్థ్యమును తొట్టు ప్రకటించడు
మాట, దంభోక్తి

౪. అప్రాచార్యునిసభలో, మె ప్పొందితి సాటి
తేని మేళంబులలో, తెప్పించి బగ్గె నీమగి,
శిష్యుడు తోచుచు .

చంద్ర వి ౨ ౧౫.

నీ పట్టి తల జొవ్వ నవ్వగాఁ బవలు తలు,
పట్టి పగ్గల వ్రేలు నవ్వారిజుగ .

శుక ౩ ౨౮

నీ కొఁకు తెచ్చట జూదంపుఁజేత తెచ్చట, పగ్గ
లటు తెట్టి తిప్పంగఁ బాటి చతుఁడు ...

అచ్చ రా య ౧౨౮

(సామర్థ్యము - అని శ ౫)

జః పగ్గించు.

వచ. సం. వి. ఆ శ్రీ ౧ పాకము, మండుట

౨ పాకముచేయు శ్రీ

వచంవచ. సం. వి ఆ శ్రీ ౧ మానిపముత్త శ్రీ.

౨. చంపకము. శ్రీ (శీ ని)

వచల్. సం. శత్రు మండుచున్న

వచరభృష్టత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఎడతగక

• మండుడు. మోంపుడు అని ఎప్పుడును చెప్పట.

వచరము. శం. వి. ఆ. న. మంటపాత్రము (శీ. ని)

వచనము. సం విలు (ఆ ఆ ఆ) ౧. పాకము

నేయునది, మండునది. ౨. పరిపాకమునొందించు

నది - (ఆ. ఈ. ఆ) పాకపాదనమైనది,

(వి. ఆ త్తం. ఆగ్ని - న పాకము మండుట.

వచని. సం వి ఈ శ్రీ మనీషత్సానికము,

అడవిమాదిఫలము

వచము. సం వి (ఆ. ఆ ఆ) ౧ మండుని

౨. శీర్షింపఁ జేయుచు.

వచరణ. వి (సం ప్రచారణ ౩ పసగణ)

౧ ఉపచారముకొఱత పరిశ్రమమా, ముఖ

ప్రీతివచనము, ఇచ్చకము

౪ నుచంద్ర శేను నీచే, తి చరిని భుజియించు

బాలఁ దృప్తి యొప్పవేడిం, బుచ్చుణగా

నిమ్మల మును, రుచియొపడు శబరిమిడు

గ్రోవడిమిడుకా . పొండు ౪. ౧౮౯

౨ నటును. (శ ని)

గియ్య కట్టెండ్రాఁతునఁ గనుక చేహంబు, ...

గొడు గిచ్చి రక్షింపు మవయ్యాధీశ, యుచిత

సవాలక్ష లాం జొల్ల మేము, పచుణ

గాడు మీ పాదంబులను.

ద్వి మాళ్ళ. త్తా. ౧౦౦౦.

వచరించు = పచరించు ఆ శ్రీ (సం ప్రసరి.

ప్రా. పసర క పసరిం)

౧. ప్రవర్తించు, మెలర

చ. ... సత్యభామయ్యం, గులమును రూపము

స్వగనికూరిమియ్యం గలవాన నంతు కా,

వలఁ బచరించుగా ... పారి. ౧. ౪౨.

నీ శేలపై నిల్చి తమయేపు నిలువలేక, బెడి

దనమునఁ బుచ్చువీడుగుల కడిమి యెంత,

యెదురు గలిగ రచ్చల కానుకొనురు, శేవి

పదిరింతు రచ్చటిరావకారు ...

యాయా. ౧. ౮౪.

౧. విహరించు.

నీ పొరులు గన బయల్ పడరించు బహుళ
వారానుములఁ గేలి నలరుచేగ ...

కుక. ౧. ౧౪౩.

(స ౧. ప్రసరించు శేయు, వ్యాసించు శేయు)

ఆ. అకసంబుననుండి విహంగరాజా, భక్తిమొ
కల నీడ నప్పద్యవాధు, మోదించి బహరించె
నీరెండ మొలుకుండ.

మరి తూ. ౩. ౧౦౯

(రాముని మేని కాంతి) నీ నిగిడి చేతువల్ల
నీలాశ్వుల దుక్కులతో పచరించు హరినీల
రుతులకంటె . భా రా అగ ౧ ౧౩౫

ఉ . ఆత్మలా, మండెడు కోపహిన్ని నరి
మండలిపై బహరించు హరిశక్తి ..

విక్ర. ౪. ౧౧౫. భార విరా. ౩. ౨౪౦

౨ (అమృతం అంగడియందు సరకులను)
అమర్చు

చ. కొనుడు పరాధ్యోరత్నములు గోరినవానిన
యిత్తు మస్త్రేణం, గువ బహరించు గంగదుల
గోమటు లవ్వరి నీధరత్నముల్ ...

భార ఆది. ౮. ౩౩.

గీ. అప్పురమున వణిగను లావణములఁ గలయఁ
బహరించెనున్న నిర్మలసరత్న, రానులామై
కు. సం. ౮. ౪౪, విక్ర. ౩. ౧౧౮.

౩. (వల, మొ) పలుకు; పడువట్లుచేయు

నీ. పొయంతనం బను జాలరి జలధిలాఁ బహరించు
వల దీగఁ బాడినట్లు ...

గీ. భానుమండల మంతఁ జాపట్టదయ్యె ...

ఉ మారి. ౪. ౨౩౧.

నీ. పచరించు శ్రేయస పదిహాలు వన్ని యపనిడి
పాదంబులఁ బట్టుచేల ...

కాశి. ౩. ౧౦౯. మనుచ. ౪. ౩౦.

౪. ప్రయోగించు. (క.) బాలము - వీరము.

ఉ. అంబకపంచకంబుఁ గలయు బహరించును.

మను. ౫. ౩౦.

(చ) ఉపాయము - మోపు

నీ అడలి రెండవయటాయం దైన భేదముఁ బచ
రించు బుణ్యపాపములయందు ...

భోజరా. ౩. ౧౪౩.

(పలుకుట)

నీ ఉసికొల్పు కల్పంబు లాశాన్ని పచరించి
క్రూరమార్గాశ్వువదూధి గాంచి . .

చంద్రా ౧ ౧౩.

కా. కాశాక్షుల్ పచరింపజన్మ పెరించు రాజ
యంటేని నిం, బాపారంపరి మున్నుగా
మృతుడవే నా కిట్టి నీనుగొన్నె శేపుకా
జాపగ నర్హుడా ఉ రా ౩. ౩౪

౫ చాచు చాచు

క కాగిలింపఁ జే, కులు పచరించు నట్లు ..

కుం సం ౫ ౫౯౮

చ అలరుమొంగులతోడఁ గడు నిర్మలి నా కెదు
రేల రావు చే, కులు పచరించును దనువు
ధూళి మొయిం జొరయంగ నేల ...

మార్కం. ౧. ౨౫౧.

౬. సచరించు, నిర్దోషుడు; విప్రు.

నీ మంచారతరువు మంబరీమండితమ ప్రక యై
యొప్పునుపీతేనా, పచరించి త్రిభాసంబు
రక్రమిభేదములతోడ చక్షరంబు మొదలు
గాఁగ, స ప్రస్ఫరంబులు ...

మరి తూ. ౫. ౫౩.

౪. కనుకని కనుకమకైదవు, లగువుఁ బచరించు
కొనుచు నభిముఖు లై ...

మారి. ఉ. ౩. ౨౩౦.

నీ. పట్టుపల్ పచరించి చుట్టుఁ గ్రుమ్మటి మహో
రక నియ్యకొలుపుచురాగి విధిని ...

భార. విరా. ౩. ౩౦౩.

క నేయో, కామించు.

చ అనవుడు నాకే డిట్లును మహాత్మ్య భవ
త్ప్రియ మెట్లు లట్లు యో, ననుపమకల్పకల్పన
మన్మథ్యముగాఁ బరచింప నోపునా ...

హరి. ఉ. ఆ. ౧౫౮

నీ కుచిప్పత్తి పెన్నాళ్లు పరచింపెనో తీర్థసం
వాస మించటి హంసప్రబంబు ...

మమ ౩. ౮౫

నీ పులికించె మే మేని కలఁచుకొంటివె యించు
మేలంబు పరచింపె మిత్రిమీద ...

విజ ౫ ౩ ౨౮

౩. పట్టింపు, కిలంగఁజేయు.

నీ మేలంబు మాటల మెచ్చులు పరచించి తోలించ
నెగ్గును గొలచుగోలి . చిక్కి ర ౨౨౩
(కీ. ౩) నీ. బాదాలు పరచించు జడచారి

కొదంతిఁ దలవాకిట పెళుగు మెలఁగు
పొలఁతి గెల్పు రామ ౨౧౩

౯ ప్రతిచించు . (౪) బయలుపఱచు

న .. కొందఱు దుష్టులకులంబు లేమిఁ గుండు
వడినధర్మ నదికకాల్పణ్యంబు పరచించి పన్ని
గ్గవలైతికందులదలకై నీల్పితిపఱుకురు
కాశి. ఆ. ౩౯.

గీ కంబ విజయము పరచించు గాంధికళము
ప్రభా. ఆ. ౩౮

(చ) చూపు, కనఁబఱచు.

చ అయ్యదమీరు లిద్దఱు నమ్మహాసమం
బుల నాత్మీయదేవతా రూపంబులుం దక్కిని
యభ్యగ్గు మారునాకాంబులుం పరచించి
హరి. ఉ. ఆ. ౨౯.

క. తలిరాకున్న తిఁ దమిఁ గో, యిల చంచలఁ
జించి క్రోధ నీరితి వియో, గుల గుండియ
లనియింపుదు, బలనిడి నని మరునియింపటఁ
బరచింపె నుమా ... పూ. రి. ౪౯.

నీ పయ్యద నిగలాల్చి పాలిండు పరచించు
నిమ్మవాఱంగ వత్సఁ దీగవత్స ...

క్రి. బా. ౨౮.

(ట.) (తనిచానిని ఉన్నట్లు పైకి) చూపు, ఆధిప
యించు.

నీ. పన్నెలు పరచించి కిమ్మనమ్మల చేసి పెద
మాటలను ప్రేమ గడలుకొలిపి

ప్రబోధ ౧ ౩౫

చ మనమున మాటలం గ్రియల మచ్చర నీ నోకి
వాఁడు పెట్టి కా, మిమలను గాఁచుచు పెఱ
మెచ్చులకై పరచింతుఁ గారి

పా. ౧ ౧౧౨ మనుచ ౩ ౩౩

(౩) ఎ. గుఱు, ఎఱుగు

క . . . కడు, చాలాపంబులు కలుమఱు, శో
పరచింప నిపుడు పోలనియి

తై. ప. ౩ ౧౦౯

చ తెరువదు తైనయట్టి పరచేవమహీనురు లధర్మ
వాంఛఁ ద, త్పుంమున కేఁగజేర పెదనోప్య
ములం బరచించి వారి ని, ర్పరిగతి నోడఁ
గూఁచు ...

కు. ఆ. ౪౩౮ సారంగ ౩ ౫౩.

జ : పరచింపు.

పదేరింపు. వి ($\sqrt{\text{పదేరింపు}}$) ప్రసంగము

(౪ రి)

చ. . గొనఁబుం బరచింపులనీగఁ ప్రేమయ్యం,
తెనఁగొని వాఱంగ గమ్మంగవ చిత్తరమాపుల
వాదరింప మో, మాన మధనోక్తి న్నత్తరము
లాడుచు నుండె భవని కంఠతోక ..

కవిరా. ఆ. ౧౩౫.

పదేరిము = పసారము. వి. (సం. ప్రసారము)

ప్రా. ప. ఆర. క. హిం. పసార.)

౧. అంగడి.

ద్వి. మొఱుగు ముత్తైపుణాఱ మించు పచారము.

విష్ణుమా. ఉ. ౪. ఆ. (౪ ౦)

ఆ. సదవ.

ఉ. ఆ లలట చుటిపాఁపఁ డట యంగడి లేఱ
పచారముల్ గృహం, తేల ప్రవాసి
గాఁడె ... తేం పంచ ర. ౪౫౦.

జ : పచారించు.

పచారించు = పచేరించు, స. ౩ (√పచే
రము. సం. ప్రసారం).

౧. ప్రవరింపఁజేయు, వ్యాపింపఁజేయు

మ. విసారింపు చంచలదృగంచల ప్రభలకా
బచారించి మనుచ ౫ ౧౦౧

కా. ఏలా చూచెద దుజ్జ్వలజ్వలము లా
దృష్టల్ పచారించి యీ, లో లాక్ష్యల్
చెడుబంతులై ... చల్లభూ. శృం ౩౩.

ఆ. చేయు.

మ. పనితారత్వము కాదువర్తనము దా చాక్ర
వ్యంగఁ బ్రీతిచే, విశ్వా లేక వివంజి
కర్తవ్యులకా విండుల్ పచారించగా ననుఁ
జేపట్టెడిచార్త .

ప్రద్యుమ్నచరిత్రము. ౩ ౪౫.

మ. నిజబ్రీడల్ పచారింపుచో, దనుజాధీశుఁడు
తేయదీవియలతో భర్తృత్వప్రీతితో, పనికల్
నట్టి పైఁడిపల్లకిపయిక వచ్చెకా నిశిధం
బునకా రామా. ౩. ౧౪౪.

౩. పుట్టించు, కలిగించు.

మ. తలింపంగలి నీలకంఠము లై తక్కుల్
పచారించు ను, ట్టులదంతాపలి కప్పుఁ
గప్పయి ... చంద్రా. ౪. ౩౫.

౪. ప్రకటించు - (౩) చూపు.

కా. ... పా, లా చాకుర్యము, చాపలన్ తెల
పలక లా లై పచారించు ...

ఉ. నూరి. ౩. ౩౫.

(చ.) పలుకు, చెప్ప.

మహాస్థంభ కవలంపం ముమ్మరిం లై కవనీ
మల మానల్ భాకాదంబునూపు, త్రి
విజృంభింపంగ రింగోర్విని నిరుదు పచా
రించి .. వైజ. ౧. ౧౩౮.

మ. అత్యాస త్రి తేనట్టిమా, ట పచారించిన నవ్వ
ధూటిఁ గప్పుఁగింట తేర్చి లాలించెదకా ...

విల్వ. ౩ ౧౩౪.

౫. (౩. పచారించు = నిందించు) తిరస్కరించు.

ద్వి. తైకతంబులను బచారించుఁ బిఱుఁడు, నా
కరభంబుల నొఱింపుతోడలు

ప్రభులిం. ఆ ఆర పా. ౧ పం

౩. (పంకము) కట్టు.

ద్వి. నభమున కెగసి పంకము పచారించి, గుభులు
గుభు ల్లనఁ గుప్పించి దుమికె

ఆ. మ క ఆ ౩౬. పా. ౧౦ పం

పది. సం వి ఇ. పుం ౧ అగ్ని ఆ పాకము,
పండుట.

(శ్రీ. బాధుడు, అఱలి) (౪ ౧)

పచేరము. వి (సం. ప్రచారం ప్రా యాహా)
విహారము. (౪. ౦)

పచేరిమము. సం విఱ (ఆ ఆ ఆ) ౧ తన్నుఁ
చాకే పక్వము చేసికొనునని తినుటకు పక్వ
మగునని. ఆ. పక్వముచేయఁ దగినని
(వి ఆ పుం. సుజ్ఞము.) (౪ ౧)

పచేలుకుఁడు. సం వి ఆ. పుం పంటవాఁడు
పాకకర్త. (౩. ౦)

పచేలిముఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ అగ్ని. ఆ.
మాన్యుఁడు.

పచ్చే. వి (క. పచ్చె క పచ్చె) ౧ అపపచ్చని
కర్ణము, మోతకర్ణము.

గీ. పంటపొద్దులంటి గల్పిగుల్పలఁ జెలంగు, కళ్ళు-
జగిలెల్ల-పచ్చరాతాళిఁ జోలి, పచ్చ గండని
మైదుల నిచ్చ మెచ్చు, చెచ్చు మెచ్చుగ
ప్రతిజడక దుధిప .. దళా. ౧ ౧౧౩.

౨. పడుపుపన్నె, పడుపుపచ్చ పన్నె
నీ. పచ్చన పచ్చ పనిమి నాగఁ బీతవర్ణం
బగు ... అం. భా. ౧ ౧౦౮.

౩. మరకతమణి, గారుడమణి
ఉ. మింగడ మైన యొక్కవనపిథిఁ గనుఁగొనె
నీడ నున్న పుల్ల, రంగుటరంగుపచ్చలయంగి
గయిపో . అమ. ౫ ర.

గ్వీ చనుకట్టనిండఁ బచ్చలబువ్వనరము, బాను
చారిచారంబులును బొందుపటిచి

రం రా బాల ౭౫ పా ౩ పం
నీ మున్నీటిపెన్నీటి ముడుగుచిల్వలయలబడికిఁ
బచ్చలతోడు దొడిగె ననగ

నను ౫ ౩౬ అం భా ౨ ౨౭౬.

ర. ధనము
ఆ. పచ్చఁ బానువారు బచ్చ మెచ్చెడివారు,
బచ్చబడెడువారు పచ్చవారు, బచ్చ విడుచు
వానిఁ బ్రభువుగాఁ బాకురు, విశ్వ .
నేమను ౩ ౧౪౨.

౫. చృక్షవిశేషము
(ఉద్గానవర్ణనము) . ప . రాలచ్చికి రిచ్చ
యగుపచ్చయే విప్ర. ౨ ౨౫

౬ (పసుపుపన్నెల) తృణాదికము
నీ పని నేను వర్ణించుఁ జైరపచ్చ ...
పాండు. ౩. ౪౬

గీ పయిరుపచ్చలు మేనీ యెప్పాటఁ జోక,
పల్లియెఱుఁ జొచ్చి, తోటలు పాడుచేసి,
కావరంబునఁ గడుపు లై గానీ చేసె ...
యాయా. ౧. ౩౫.

౭. కరచరణాదులందును పాడుచుకొనుటచేత
నేర్పడు పసుపుపన్నెలు (క. ర.)

(విజా.) ౧. పసుపు రంగు గలది, అనపచ్చ రంగు
గలది.

ఉ. పచ్చనివృక్షవాటిగల పండులభిక్ష భుజించి.
నైమ. ౩. ౧౭౭.

నీ పచ్చనిహారముంటి పనివాగ పక్కెర పారసి
పల్లంబుఁపట్టయెను ... మనుచ. ర. ౨౮.

ఉ. పచ్చమెఱుంగుకొక్క జగి పక్కెరచక్కని
రొకు తూపుల

దళా. ౨. ౨౪౦. నైమ. ౬. ౮౨
౨ పీతము, పడుపుపన్నె కలది.

గీ. మిగుల నామనిఁ బచ్చచాంపేయకముల,
నమ్మి .. అమ. ర. ౯౪.

ప అలరెడు మార్పి నాడు పడు చానపడుంగడ
యంచుఁ బచ్చపోక, గులు గల చీర యంప
నొనఁగూడకపోయెనె యేమి చెప్పడు
కుక ౨ ౫౨౦

(పచ్చపైకము = తృణమార్పి ధనము)

గీ క్షితితేళ్ళని నన్ను నీచేటిపేరిఁ, బూని వధి
యించి మఱి కొనిపొమ్మ ధనమఁ, బచ్చ
పైకంబు నిండులో పెచ్చపటంప .

మరిశ్చ. ౪ ౧౯౯.

ద్వి. అచ్చగామాగురుఁ డవనీకనీకు, నిచ్చినమితి
నేడు నెల్లియొకక్కఁ, బచ్చపైకమునూడఁ
బడింది లేదు ... ద్వి మారిశ్చ. ఉ. ౧౫౩.

గీ. ఇట్లు బాధించి కోధించి యెందు నొక్క,
పచ్చపైకంబుఁ గానక బార్పికి. ౨ ౯౬.
పచ్చతోరణము = ఎడతెగనందు ముఖములందు
వాడకుండకయే కట్టు తోరణము. (మా.
నిక్కల్లాణము).

ఉ. పాణితవాణి పంకరుహపాణి రమాభుషి
నేణి నిక్కల్ల, ల్యాణము పచ్చతోరణములం
దగి ... దళా. ౧. ౨.

బి : పచ్చప్రబాలు, పచ్చకట్టె, పచ్చకన్నుల
మొకము, పచ్చకన్నులకొల్లునూడు, పచ్చ

కప్పకర్మము, పచ్చకర్మము, పచ్చగోరూ, పచ్చ గోరింటి, పచ్చచేమంతి, పచ్చబువ్వలు మొ.

పచ్చేబ్రాలు. వి. వి (పచ్చ + బ్రాలు) - పచ్చని యక్షింతిలు. - శోభనాక్షులు, హరి బ్రాక్షులు.

ఈ ఎల్లియ సోఃకుట్టా యరిఁ జేపునఁ జేయును గూఁతుఁడెడి యం, చల్లనఁ జైడినశ్రీరము లందును గందనుఁ బూలుఁ బచ్చేబ్రాఁ, పెల్లగ నింది యయా ౪. ౦౪.

పచ్చేకట్టె. వి (పచ్చ + కట్టె) మృగయాసాధన విశేషము

నీ పచ్చకట్టెలగుడుతఁ లెరుపాకలు
కుక ౧ ౧౭౫

పచ్చేకన్నుల మొకము వి (√పచ్చే) మాన్య క్షమ, సింహమ.

(ఇది శ్రీవృషాచకిముగాఁ గూడి నుపయోగింపఁ బడును.)

గీ అట్టు లెడదలఁ గుండెడు పెట్టునట్టు మొకపు బంటులఁ గని యడ బ్రీణ రాచ, పచ్చ గిన్నుల మొకము రావణునితోడఁ, బుట్టువులు జాయఁ దిల్పి తా నిట్టు లరియె
అచ్చ. రా యు. ౧౪౩

పచ్చేకన్నుల వేల్పునూఁడు. వి (√పచ్చ) పంగా (గీతా) ఝండలు పేరుగల రాక్షసుఁడు (కాశ్యాక రాక్షసుఁడు. అని. ౪ ౪)

గీ. శ్రీలింగుడిఁ బచ్చకన్నుల శేల్పునూఁడుఁ, జదిమివైచిన ప్రగ్గళ చిక్కియున్న, విరుదు లాశతోంద శోకెంచి వరుసమెడల, నల్ల బ్రావునుదొరక విన్నవ మొనర్చు ...
అచ్చ. రా. మం. ౧౦౪.

పచ్చేకప్పురము = పచ్చకర్మము. వి. (√పచ్చే) చల్లఁదనమును పరిమళమును గల ముగంధ ద్రవ్య విశేషము.

చ దల మగు కచ్చకప్పురపుఁదావులు మైయు సోదుముట్ట . . విక్ర. ౧. ౧౩౭.

మ. మాంబలపవా సాణిపల్లన విక్షిప్తంబు లైన పచ్చకప్పురంబు పలుకుల వలనను ...
భీమ ౫ ౧౭౦ దళ. ౧ ౧౪.

(పచ్చకప్పురమగు = అలభ్యమగు)

నీ అహ్మనుందను శేన యని తెల్పవంతిశే మిట్టి మీ నై పడె మెలఁకమాపు, గాంధర్వమునఁ బెండ్లిక మృన్న నందిశే పచ్చకప్పురమయ్యె భావపల్కు ... విజ. వి. ౩. ౧౩.

పచ్చేకప్పుర(ర్మ)రము = పచ్చేకప్పురము. (√పచ్చే)

చ అఖిల్ల వర్తి లోహదర్శు నివియలు రాజ్ఞికి వాచంబార్మము నిర్భయపడి .. సార పచ్చకప్పురపు ...

ద ౪. ౪. ౧౦౪౯.

పచ్చేకప్పురసరులు. వి. వి. ల. ధన్య విశేషము

నీ పచ్చసదత రెడ్డిపాల శంకలు ముఖశోగులు కచ్చకప్పురసరులు ... హంస. ౪. ౧౭౦.

పచ్చేగన్న(న్నే)రు. వి. (√పచ్చే) తుప్ప పుక్ష విశేషము, పచ్చని తూలుగల కర కిరము. ౧.

(పుష్పతోట పరమన) - మ. సారెలిం చేర్చిన తిఁగిమల్లియలు ఖిహారంబులు బుద్ధువం, జరులు శ్యామిడి గుక్కులు సైనుమము ల్పిం పెంగలు వృచ్చగ, స్నేహలు ...

అము. ౧. ౭౭.

(వైక్రుని పక్షమున) - గీ. పచ్చగోరూర కేమరి పట్టియలును, గుత్తిమల్లెలు. భామ. ౧. ౯.

(బి.) ధాన్య విశేషము. (చేల పక్షమున) .

అను. ౧ ౩౬.

(హరికి పక్షమున) ... భాను. ౧ ౯

నీ నవ్వునామము పచ్చగొన్నెద్ల గోదండగామము
శ్చేనద్ల రామనద్ల మంస. ౪. ౧౩౦.

పచ్చేగోరంట. వి (√పచ్చే) పనుపు వన్నె
పువ్వులు గల గోరంట ? (కరంటకము ?
అని. ౪ ౪)

పచ్చేచేమంతి. వి (√పచ్చే) పనుపు వన్నె
పువ్వులు గల చేమంతిలకి ? (౪. ౦)

పచ్చేజినము. వి (√పచ్చే) ఒక జారి
జనుము. ? (శబుపుష్పి ? ౪ ౦)

పచ్చేజావ్వి. వి (√పచ్చే) కొండజావ్వి, కిలు
జావ్వి. ? (౪. ౪)

పచ్చేడము. వి (సం ప్రచ్ఛదః ప్రా. పచ్చదం
౪ పచ్చదపు)

౧. వస్త్రము

ఉ. ఏనికతోలు పచ్చదము వెమ్మలు గుబ్బు
సరంబు . ఉ మారి. ౨ ౧౩౦

గీ అమరనందిక కూలాయుధమునఁ జీరి, యొడలు
ది త్తొల్ని తోలుపచ్చదము చేసి, యుక్తరా
సంగముగఁ జేసి యొండవలయు, నోడిగిరి
రక్తదీపకపు లాట్టిపదగ్గ ...

కాశీ. ౨. ౧౦-౪.

నీ. పాకకంబులు నీలిపట్టు జొండవలులు పగ
లింజి నిద్రలు పచ్చదములు ...

వై. మ. ౩. ౩౧.

౪. కడకడలి తేఁడెరుఁగఁ గను, జడదారి పడిన
మామగఁ జని శేగురు ప, చ్చద మామగట్టె
వరి నడక, బడనుట నెఱుగంజ నిండె బలు
పుక మఱియొక . . . యయ. ౨. ౨౯.

౨. (వస్త్ర విశేషము). (సి.) అంకరీయము, కట్టు
బట్ట

నీ. గజవర్మ మెప్పుడో కాని నిచ్చలు గట్టు
పసిడి కిమ్మల పట్టు పచ్చదంబు ...
భీమ. ౧. ౧౧౫.

(చ) ఉత్తరీయము, వై బట్ట. (అంగవస్త్రము.
అని. ౪. ౪.)

నీ. కటిమండలమున నీర్వాదితోవరి మీఁద
తెలిపట్టు పచ్చదం బలపు మిగుల .
దుక్కాం. ౧ ౧౨

నీ. గడిరంపు మేలుపచ్చదము గప్పట మని
దుప్పట్లు వైకాలుఁ గప్పఁ జొడఁగ
నిరం. ౨. ౧౩.

(ట) సాలుపు

దరుపు. మరకాలియంగిలు పట్టుపచ్చదములు, . .
బూని, గరిమెతో వచ్చిరి కవియితో క్రిమలు.
రఘు. ౯. పా.

నీ. .. జడనమ్మమీఁదఁ బచ్చదపుఁ గండ ...
మార. ౨. ౯౩.

(పచ్చదపుఁగండ = సాలుపు ఖండము.)

(త) - కమ్మికోనుట, పలుకుకోనుట కుపయో
గించెడి, దుప్పటి.

ఉ. వెన్నెలకెల్ల పచ్చదము విచ్చిన యెంబర
కయ్యమీఁద ... స్వనిం. ౩. ౨౯.

గీ. ప్రచ్ఛదపటంబు తెలయును బచ్చద మన ...
అం. భా. ౨. ౧౧౩.

పచ్చేడి. వి (౪. ౪. పచ్చడి). ౧. ఉపదంశము,
పప్పుదినసులను గాని మరగాయదినసులను
గాని ముద్దగా దుచ్చి చేతుడు వ్యంజన విశే
షము.

నీ. ఉపదంశ సంఖ్య యై యొప్పు పచ్చడి యన.
అం. భా. ౨. ౨౪౦.

మ. . . మునుముం దై యొక్క నామం జేసి,
కొడుకుపచ్చునను ఆము. ౧. ౮౫

నీ మధురేక్ష గోక్షర మధురామలతోడ నర
సంబు లైన పచ్చళ్ళతోడ ...

నా పంచ. ౧ 3౧3

౧. అల్పఖండము.

ఉ ... కొరికరాసిధారచే బచ్చడి చేయంగా
జమనిరానసముంబురడించు చోటికి

ఉ హరి ౪ ౧౯౬

నీ పెడద గొడ్డందల బచ్చడికియే బడువారు
త్రుగమిం చాఁలని నుక్కిసోత్రువారు

కవిక ౫ ౧౧3

పచ్చత త్రేడులవజేరుడు. వి (√పచ్చే) (హరి
దశ్యండు) మార్యండు.

క. హనుమంతుం దనుచేరి, దనరారుడువాఁడు
బచ్చరి త్రేడులవజే, దని కొనుదుం కెంతయు
న, మ్మిద బంటు గడిందిలేజా మోతన
వాఁడక అచ్చ రా కిష్కిం. ౧౬

(ఇట్లే పచ్చ గుఱ్ఱముల రాకు)

గీ. ప్రాణలుకులేంకి పచ్చగుఱ్ఱముల రాకు,
జోపిలుం గిన నూర్యం దా ...

అం. భా. ౧. ౮౧

పచ్చేరలపీచ్చేక. వి (√పచ్చే) పక్షి విశే
షము (పీకముండము. ౪, ౮)

పచ్చేతామర. వి. (√పచ్చే) ఫలపద్మము, మొట్ట
తామర. 9

గీ. ఫలపద్మ మగు మొట్టతామర యనఁ లైడి
తామర యనఁ బచ్చతామర యన ...

అం. భా. ౧. ౬౯.

పచ్చేదిననరులు. వి. వి. (√పచ్చే) ధాన్య విశే
షము.

మ. .. చాళువాలు చాళుళ్లు రామరాజులు
కటకనరులు రత్నపరులు జీవినరులు రామ
నరులు పచ్చదిననరులు గంధనరులు ..

ప్రబంధ ౧౧౬

పచ్చేన. వి (√పచ్చే) ౧ పసరువన్నె. ౧.
పముతవన్నె

నీ ... పచ్చన పచ్చ పసిమి నాఁగఁ నీకవర్ణం
బగు .. ఆం భా ౧ ౧౧౮

పచ్చేనిగోకవాఁడు. వి (√పచ్చే) పీఠం
బరుండు, విష్ణువు

న రత్నాగ్రపాలకులు కుచేలు నచ్చట
కునిది పచ్చకొకివాని కీ ముచ్చట లెఱిఁ
గించువా లై చని ... కవేల. ౧. ౫3

పచ్చేని వింటిశోదు. వి (√పచ్చే) మన్మ
గుండు

ఉ నెచ్చరిఁ నాది పల్కెఁ దరుకీ వినవన్ము
మనోహరాకృతిం, బచ్చని వింటిశోదు
గెలువం గలయొక్క వయోమిసగుణ

మెన్మ ౪ ౨83

పచ్చేనీరుల్లి. వి (పచ్చ + నీరుల్లి) పలాండు
విశేషము. (దుద్దానిము. ౪ ౮)

పచ్చేనచేన. వి (పచ్చన + పచ) మిక్కిలి
పచ్చన

ఉ అంకటఁ బండి పచ్చపవ నైవళ్యంబులు
రాఁలె దవ్వన ప్రాంతములన్ ...

చమ. ౧. ౪3.

పచ్చేపట్టు. వి (√పచ్చే) ౧. శ్రీలు ధరించు
పట్టు విశేషము.

గీ. ... మొదవన్నెలు పచ్చపట్టు, గరుడ
పచ్చలు ... మొదలుగా వల్లలు ధరించి
మదిత లభుడు ... ప్రబంధ. ౨8౩.

వ. ... తోఁపులు మేనువర్గంబులు పచ్చపట్టులు
చీనీలు కాలువలు .. ప్రబంధ. ౬౦౫.

అ. పచ్చని పట్టుబట్టు, వీతాంబరము.

వ. ... శ్రీకాళిని శ్రీవల్లభరాయనిఁగి సమ
ర్పించిన వస్తువులు ..

జప్పడి ౧ పట్టు పచ్చపట్టు అ. శ్రీ ౯౩౫

పచ్చెపట్టు. వి ($\sqrt{పచ్చె}$) ౧ పనరంగం
తొక్కలు గలపట్టు, చిలుక.

వీ. పచ్చపట్టులైన పజురీ యాడెను వాడు
పాంథజనంబుల పాలదొంగ
ధవాని ౧ ౩౪

అ. (= పచ్చపులుంగు) పనువువన్నె తొక్కలు
గలపట్టి విశేషము, హారీతిము.

పచ్చెపులుంగు = పచ్చెపట్టు వి ($\sqrt{పచ్చె}$)
పట్టివిశేషము, హారీతిము (౪ ర)

పచ్చెపూన. వి ($\sqrt{పచ్చె}$) పచ్చరంగు గలపూన
(పచ్చతూసన = పచ్చతూసరలె నచ్చక్కయగు,
ప్రయత్న దృక్కయగు)

వీ పాలపుఁ బయ్యెవఁ దేజియారు నన్నంతకే
పచ్చతూ పాయెఁబో పడఁతియారు ...
వివి. వి ౩. ౧౬౬

పచ్చె పెనలు. వి వి ($\sqrt{పచ్చె}$) ముద్దధాన్య
విశేషము. (ఖండేరు ౪ ర)

పచ్చెబొట్టు = పచ్చెబొట్టు వి (పచ్చ +
బొట్టు) పచ్చాకు పసయతో పొడిచెడు బొట్టు

వీ. ముంజేరులను ముఖంబుజమున జొక వింత
పొలపు తెల్లెడు పచ్చబొట్టు లెనగ .
కుక. ౧. ౧౩

పచ్చెముపాడు. వివి. (పాడు + పాడు . రి.
పంజైపాట్టు = చాలద్రవ్యము, లేదు.) మిక్కిలి
పా డైనది, బద్ధముపాడు.

ఉ. ... పడేనీరాలమల్, పొచ్చిన యో వీర
ధుల పయక నిగిడించిన నేనల్లెనుం, బచ్చ
ముపాడుగా విడిచి పాఠ ధనంబయఁ దద్ద
గించుచున్ . తై. భా. ర. ౨౦

పచ్చెయగు. ఆ శ్రీ ($\sqrt{పచ్చె}$) ధనవంశి మగు
ఉ అల్లన మందభూన్యఁ బిగువాతఁడు నేనిధులం
గ్నిశించియున్, పల్లము పచ్చగాని వసి
వాడెర మోముఁ దాగివృత్తుఁడై
మే. పంచ ౧ ౩౩౪

పా. పొరుగు పచ్చగా నుండిన ప్రాయ్యిణి
నీర్లు పోషింపను

పచ్చెయరఁటి. వి ($\sqrt{పచ్చె}$) పనరన్న పండ్లు
గల ౩౬దళి విశేషము శ్రీ
(మహాగంధ శ్రీ ౪ ర)

పచ్చెయిరుగుడు. వి ($\sqrt{పచ్చె}$) పచ్చపువ్వులు
గల యిరుగుడు శ్రీ (పాలిశ శ్రీ. ౩ ర)

పచ్చెయొప్పు. వి ($\sqrt{పచ్చె}$) శ్రీ వర్షిగ నొడు
ధిములలో నుపయోగించు, ఓడధి విశేషము శ్రీ.

వీ జాతికాయయఁ గురాపాని యొమును వన
పెంఱిల్వ మర్లువారెంగి పచ్చ యొప్పులు
ప్రబంధ ౬౪౦.

పచ్చెరెక్క. వి. ($\sqrt{పచ్చె}$) పట్టివిశేషము, పిఠా
జొక పట్టు.

వీ పవీడి ముద్దయఁ బాలయఁ బచ్చరెక్క .
రవీ. ౧ ౧౧౫

పచ్చెరెక్కలపక్కి = పచ్చెపట్టు వి ($\sqrt{పచ్చె}$),
చిలుక.

వ. .. చక్కెర వింటి చక్కనిసాని తెక్కెం
బలర నుక్క మిగిలి పచ్చ రెక్కలపక్కి
తెక్కె .. ప్రద్యుమ్న చరిత్రము. ౩. ౩౫.

పచ్చెతా(రా)యి = పచ్చె. వి ($\sqrt{పచ్చె}$).
మంగళమతీ

గీ పచ్చజామానికంటలు పల్లెరమల, బచ్చ గం
దనికల తల్లెదమిం జూచి, పెట్ట రని పెం
పెట్టలు పెదము పెట్ట, పెట్టలుట వంగవల
కును బట్టె దదవు నైవ ౩ ౧.౨౨

గీ పచ్చరాచట్టుగిది రచ్చపట్టు మాట
మనుచ ౨. ౪౩

గీ పెదపంకం బచ్చరాచిడిపంకి బొంకింప జాలి
కట్టిన నీలిచాయదట్టి ... దగా ౧ ౨౨౦

పచ్చేనలువదారి వి ($\sqrt{పచ్చే}$) (బీకాంబర
ధారి) విస్త్రు, (౪ ౪)

పచ్చేవార్వ(రువ)వువజీదు = పచ్చేవార్వపుర
జీదు, వి ($\sqrt{పచ్చే}$)

౧ హరిదత్తండు, హరిదత్తండు

గీ పచ్చవార్వపుజోడు పచ్చవార్వపుజోడు చల
కప్పు కొడుకు నై వలపు బలక
అచ్చ రా నీలిక ౩

౨ చిలుకరత్తికాకు, మున్నగుండు
అచ్చ రా నీలిక ౩

పచ్చేవార్వ(రువ)వువజీదు = పచ్చే వార్వపు
జోడు వి ($\sqrt{పచ్చే}$) హరిదత్తండు,
హరిదత్తండు.

గీ. అనివ దదయిం బొంగి యియ్యదవినుమ్మి,
పట్టుబట్టి యేమ్మటి పచ్చవాయ, వపువజీరు
కొలంపు కల్లలయంతుంగ, గాంచి నును
దియ్యపట్టుల గదరం బలిక

అచ్చ రా బాల కొర.

పచ్చవా (వా, బా)లు. ఆ క్రి (పచ్చ +
పాలు) వకుళ వర్ణము కలిపియను

చ క్రవిదకుటుంబినుల్ పునుపురాచిన రిక్మపుర
దాపక్రింద నం, బుపు తెరబాణంగా నిదుర
జోయి గరుత్తతి పచ్చవాచీనక, భవనసహా
మరాళములు ... ఆము. ౧. ౨౪.

గీ అంత నవ్యాన కరువాతియదను జోడంబ, బంట
పూజోడి తన ముద్ద పట్టికొలుకు, బలు
వగలం గుండు మేనెల్లం బచ్చవా తి, వనంగ
బరువంపురైరులు గొవజమీనా

అచ్చ గా. కిష్కిం ౨౮

పచ్చేవింటిదొర = పచ్చే విలుకుండు వి.

($\sqrt{పచ్చే}$) చెలకు వింటివాడు, మున్నగుండు

మ అల్లుడిం, తిగిమిం గూరుపం బచ్చవింటి
దొ. మాత్రింపండు వి ల్లోలనే

అచ్చ భా ౩ ౨౫

పచ్చే(ని)వింటివాడు = పచ్చేవిలుకుండు వి

($\sqrt{పచ్చే}$) మున్నగుండు.

ఆ పచ్చవింటివాడు పరంగం బలపుటము,
గలుగువాడు ప్రాధగరులవాడు ...

వీర ౨. ౯౧

ఈ పచ్చని వింటివాడు తెగబాణం ని న్నిపు
డింతవపు రా, నిచ్చునె గాజుకేళర నర
కస్తి యంతు కుకంబు పల్కినక

రాజ చ ౩ ౪౫.

పచ్చవిలుకు(ల్లు)ండు. వి (పచ్చ + విలు
కుండు) ఇయ్యపురండు, చెలకు విలుకాండు,
మున్నగుండు

గీ .. పరసరిసంగమున వచ్చు పాపమునకు,
జోరుకును గాని నైంపజోపం బచ్చు విలుకు
మాపులతాకున కలరుజోడి

భార విరా ౨. ౫౩.

చ పచ్చవిలుకుండు విచ్చలవిడిం దనకైదు
పులు ముప్పగిరెంటం జోడుమాట ...

పారి. ౨. ౫౨

గీ పచ్చవిల్లిని కాయభాగ్యభాగల, యవంగ
జోపాచ్చు పెచ్చుకు నవ్వరంబు ..

విక్ర. ౧. ౧౦౦.

పచ్చే (వి) విల్కా (లుకా)డు = పచ్చేనిలు
కుడు వి. ($\sqrt{పచ్చే}$) మృత్యుకుడు.

వి పచ్చవిల్కాడు గురియించు విరివాణం
బోలె గరువలెడే జోరుగ పరువంపు నవ
ణమం గలిగి ... యయా ౪. ౧౩.

గీ బాని సాంవర్ణమున కీ విధాత్మనృప్తి నది
నయం బీడు శో డెప్పు సతులుగలరె, పచ్చ
విల్కానితో నల్లి పచ్చి గంగ, భూవసతి
మన్నరతిడి దేవదేవి ...

వీణ ౧ ౧౦౨ మృ వి ౧ ౩౫
య పవజ శ్రీధన పశ్యతోహరుడు శీవం శీవ
శీవంబు ప, చ్చని విల్కానికీ మామ చల్య
గరి పశ్యశ్చాల జాటాగ్రహా, మా
లెప్పుంబు ఎధాకిదం దత్తుగు ప్రాగ్నిధికి
బిగి నొ, య్యనక నోరెంతె

పా ౪ ౪౪

య ౪, చ్చని విల్కాని జయోస్తుదం శగు
సా సంతోకి కేతీ విధం, బున వచ్చేళ్ల స్రుభా
వతి మదతి మాత్రుల్ వచ్చెలం బ్యుగిన్
కులి ౨ ౨౬౫

పచ్చేవిల్లునయ్య. వి ($\sqrt{పచ్చే}$) యచ్చగని
కెండ్రి. విష్ణువు

గీ లచ్చి వొడమనోటికిఁ బచ్చనిల్లు, నయ్య
నెయ్యంపుబిటి కింపారునోల, శోటిమగమాని
కల్లు మెలకాటి కన్న, మేటి మై మించు
పాలమన్నీటి కలిగి ..

అచ్చ రా బాల ౨౦

పచ్చేనరులు వి వి ($\sqrt{పచ్చే}$) ధాన్య విశే
మమ.

గీ పచ్చనరుల్ రెడిసాలవంకలు ముఖభోగులు
పచ్చకర్పూరనరులు ... మాన ౪ ౧౨౫

పచ్చోక్తు. వి. (పచ్చ + అత్త). ౧ మాతృప్రతికా
ప్రకరమ, పచ్చాకు చెట్టుయొక్క అత్త.

మ. కుటు మై యొక్కటఁ గూడి గూడెల్లఁ
గిరాతుల్ నేను బిక్షింపఁగా నట కాలాన
హంటాహంటిం బిజిది పచ్చాకుల్ దృఢ
తూనముల్, గిడివండ్లిల్ చేకానుకల్,
నేయుచున్ . తేం. పంచ. ౨. ౧౯౨.

గీ. గొళ్ళముల్ పచ్చాకు కచ్చూరములు చాల
నించినకొట్టజే ల్పించి యెరిగి ...

గీ మాచె నొక దివ్యరత్న విస్తలగృహంబు
మాన ౧ ౨౧

గీ పసివలపులిచ్చు పచ్చాకుపిండిపట్టు, బిటువు
శోడును బిటువు పైటెటను గుణక, బూని
రిందల మెరియు చోయె లంక

గా వి ౨ ౪౩

౨ బాలక్రిడా విశేషము
(పచ్చని ఆకును ఇనుకలో కప్పి బాలరు నెత్తు
దిగా నూడుదు ఎవరికి కనుపించునో వాడు
గోష్ఠి యై వి ల్లేన్నును కాడుకోమనట్టి
ఆట)

పచ్చోక్తుబోట్టు = పచ్చేబోట్టు ($\sqrt{పచ్చే}$)

పచ్చోరె. వి (పచ్చ + ఆర) ఆరచెట్టు కేవము

ద్వి బలునుమల్ మోమగు పచ్చార యారె,
వలిచంద్రములుచంద్ర వాడగోళ్ళరు ..
ద్వి. క. పా ౨. ౨౦. పా. ౩ పం

పచ్చి. వి. (క మానీ). ౧. ఆర్ద్రము, కడిగలగ;
ఎంతనిది

గీ. ముజిది పల్కినది యో మనవ యో యెల
వాగ మెడఁ బచ్చికెత్తురి మెలచి యెలఁదు
యయా ౫. ౩౪.

ప. . చిలుపచిలుపని నెత్తురల బొత్తిస
పచ్చి యెరిగితోలు పచ్చదంబులు ...

గీ. ౪, ౧౨౩.

గీ అవిక విగిలించు నదియును వలల వైచి,
మంకమల్లఁ బూత చివచివ గొనెడుచిచ్చి,

పచ్చికోవనోటి కాంతలు రిచ్చనీయ, గుచ్చి
యర గాన రాఁ దైట కొంగ వైకు

కువల. ర. ౧౨౮

చ రిమణభుజానివీడనఁ గరింగిన కాంతల విష్ణు
ర నిర్మలం, బయలుఁ దలిర్చు నన్ను నలిపంబులు
నీడియఁ జూపయ్యెఁ తె, న్ను నురు విహార
నక్షరనఖాంకము వింకెనలారఁ గ్రమ్ముమం,
తెనుటలఁ జాలఁ బచ్చి అయి చిక్కఁగ
నంటికోసంగఁ జేసిన్ .. వృసిం ౩. ౭౧

నీ ఉత్సాహ మింద నై నుల్పించెనేనియఁ
బచ్చిగోడలబాద విచ్చు దిశలు

ఉ. గా . ౨ ౧౯౬

ద్వి పచ్చిచెక్కలఁ దలఁ బగులంగి నడిచి,
చచ్చిచేసినుంగఁ జంజల నీచ్చె

బస పు ర ౪౦౦ పం

ఉదా : పచ్చిగనపు తెం

౨ ఉదాకనదిఁ క్రాంగనిది

నీ బొడుమబొడుమల విట్టుకోఁ బచ్చిసప్తన
మొందినూకెచే మొలంగుకెట్టు

వైజ ౩ ౭౦

నీ బాసలోపలఁ బచ్చిపా లంద మించి
చేమి యిద్దఱా ల్పొయిమోదఁ దెట్టి

కుక. ౨ ౫౬౦

నీ విరహాలమై సోడి నేడి యా పెన్నలఁ
బచ్చిపెన్నల నలిపెచ్చఁ జేసి

పారి ౨ ౪౮

౩. నేఁగనిది.

నీ తెనుగు నడియంబులును బచ్చివదగు

ఆము. ౨. ౯౭

౪ కానిది.

ఉదా : పచ్చికుండ, పచ్చియిటుక తెం.

౫ మందరిది.

ఉదా : పచ్చికాయ తెం.

౬. నూతనము, క్రొత్తది.

నీ సొబగు కాటుకబొట్టుతోఁ బాద నొప్పి,
వింతచెలుపునఁ బచ్చిబారెంత యెత్తును ...

శివరా . ౨ ౭౩.

నీ పదాబువర్షముల వయసు, పచ్చిబా
రెంతరాలు తాపనీపురంద్ర

నూ. . ౨. ౯౩

౭ (కోగాదులనుండి) తేలనిది

ఉదా : పచ్చియొడలు తెం

౮ మొలంగు తేనిది రిహస్యము తెలియచ్చునది.

ఉత్సాహము ఇంటినుండి మిక్కిలిగ్,
బచ్చి గాఁగ వలపు తేటపటిచి బ్రాసి
నాఁడో నీ, యిచ్చఁ జదువు కొనుము వెనుక
నిపుడు చాచి నాపుడుగ్

ప్రభా ౩. ౧౪౧.

౯ ఆచ్చటి కయ్యెడ పచ్చిస, పెచ్చెలు లచ్చె
లువఁ పెచ్చి వృత్తుతోఁ జదువర, పచ్చిగ
నాడుమఁ బాడుమ, మచ్చిగ్ నొకొకొర
పనులమొలంగన జరగగ్ ...

రా వి ౫. ౮౭.

నీ బారెర్లగానిచేర నానిజముగాఁ బలుకు
నొక్కొకసారి పచ్చిపలుకు ..

తేం పంచ ౩. ౨౫౧.

౯ కతిసాత్తుడు

చ .. గోవధ మాచరించు తెం, పదిర లతాంగి
పచ్చిగుర కొంగద యమృదినుంకు యాచఁ
గగ్ ... విజ. వి. ౩. ౬౬.

౧౦. జన్మమున శిల్పిని దక్షుడు, మన్నింపమిఁ
జేసి పచ్చిమాలం దయ్యెగ్

శివ. పా. ౪౭౨. బస. పు. ౩. ౪౧ పం

(వి. ౧. కట్టలు తొనగుచాని యాద్యోత్సవము,
పచ్చివనము).

(వ్యవ.) ఆ కట్టలో పచ్చి పోగుండున నుండుట
తేకు.

౧. శృంగారాదిరసములను, రసము పై
మునించుట (చూ పచ్చికేరు)

(పచ్చినిక్కినుండు = కిని రాక్షసుండు)

ద్వి. భక్తిని మ్రంగిన పచ్చినిక్కినుండు, భక్తిని
జంపఁ బాల్చుదునునగాఁడు

బస పు క ఒరక పం

గ్ని లంకెలో అంకెలో పచ్చినిక్కినుండు,
రామ్మలకుంపట్టు లోఁత్రపామిండ్లు

పండితా పురా ౧౧౬ పా

౩ : పచ్చిక పచ్చికేరు, పచ్చినియ్యపుమాది డి,
పచ్చినియ్యము

పచ్చిక. వి ($\sqrt{\text{పచ్చి}}$ (పచ్చి = పచ్చిని) స్వాస్థ్య

మందు 'ఎక' పర్యాయము) పచ్చికిసపు

కాదము (పచ్చికలని అని క ర)

చ కిరగినిమిటియప్పుడు పచ్చిక పచ్చిక పెట్టు
పచ్చికలో అము క ౧౦౦

డి. పచ్చలగనలపైఁ ౭ కివి పచ్చిక యంచు వడి
మేయ పచ్చినపుడుండునగులు

యయా ౧. ౩౪

(పచ్చికదాలోమేనిసామి = దూగ్యాగ్రాహం
గుండు, పిల్లపు

కి. ఇచ్చట పెన్నాళ్లకు వా, పచ్చికదాలోమేని
సామి ప్రతిక్షం పా. టచ్చురుపు విడఁడు

తే తొకి, మచ్చట పెరిగింతు మీకు

మొదం బొదవక్ ఘటికా ౧. ౧౪౩

పచ్చికేరు(లు). ఆ క్ర (పచ్చి + కేరు) ౧
పచ్చియన. (క ర)

(వ్యవ) ఆపుండు పచ్చికేరున

పచ్చివట్టె. వి ($\sqrt{\text{పచ్చి}}$) రిడియారని విభూతి
లేఖ.

డి. కన్నప్ప నిధునివక్తము మజ్జనపురింక పంచ
సాయకు మేను పచ్చివట్టె

రుక్మాం ౫. ౬౫.

(పచ్చివట్టె. ముద్రి. వ్రాతప్రతుల పా. పంచ
వట్టె. క ర పా పంచపట్టు. చి. ని. సా.

ఇంకను విహారికము)

పచ్చినియ్యపుమామిడి. వి (పచ్చి +
నియ్యము + మామిడి)

వార లేక కండ గలమామిడి (క ర)

పచ్చినియ్యము. వి (పచ్చి + నియ్యము) ౧
రిడియారని నియ్యము

(వానరాల అని క ర)

(వ్యవ) పచ్చినియ్యముకూడు తినిన కిడుపు
వొప్పి వచ్చును

౨ ఉప్పుడుచేయు నియ్యము (క ర)

పచ్చియము = పచ్చెము వి (సం పశ్యతో
హరణమ్) పశ్యతో హరణము, చూచు

చుండఁగా దొంగిలించుట (క. ర)

(మోసము. చి ని)

పచ్చెకాఁడు. వి (పచ్చెము + కాఁడు) పశ్యతో
హరణము, చూచుచుండఁగి దొంగిలించు

వాఁడు. (క ర)

పచ్చెము = పచ్చియము

౬ : పచ్చెకాఁడు

పచ్చెమానము. సం విణ (ఆ. ఆ ఆ) పండఁ
బడుచున్నది.

పచ్చెము. సం. వి ఆ. పుం కిల, తాయి.
(క. ని.)

పజ్. వి. (సం ప్రబా ప్రా. పబా.) ప్రబలు,
జనము.

డి వానలు లేక పెన్నడిఁ దైరు లన్నియు

వాడఁదొడంగిన వోడి ప్రబలు ...

అచ్చు, రా. కా.ల. ౫౪.

గీ. ఒక గొడుగునద నీవు కీ దుడుగునదువు,
గుడుగుకొండకు లోతున పుడమిఁ గలుగు,
ప్రజలకెల్లను జీర మైనపసిది బొలను,
విందుఁ గావించెదను కేటవెడలు సామి

చంద్రా ౨ ౬౬

పబ్బ. వి (సం పత్నాత్ ప్రా ప్త్యా క పక్షే)

౧ వెనుక, పూర్వార్థము

౨ అప్పు డ, వ్యతిరేకము నరేణ వాస్తవండు
భార ఆది ౩ ౨౬౯

గీ నింహబలుఁ డకురుడ్రుఁ డై చిగురుఁబోఁడి,
పక్షుఁ గడువడిఁ దగిలి జోపంబు గడు,
సొడిచి కల పట్టి తిగిది
భార విరా ౨ ౧౨౫ కర్ణ ౨ ౨౮౩

నీ తన కల్గి కైకి నీధవకాక్షి మత్కాలపల్లకీపై
బాంపక్ష వసుగ ఉ రా ౨ ౨౫౮

౨. సమీపము, చేరువ

చ క్రమమనుమాన్వయపమనఁ బుట్టెయ్య
దవ్యు కెఱుంగనినె, క్రమముల

కథ ౩ ౧౨

౩ .. ఆ, ఈ ధాత్రివ్రాత యిది శర, బాధం
గలఁగఁగ నా పక్షుల జనియెన్

౩ ప్రాంతము, సమీప ప్రదేశము.

నీ రామాయణాది సందర్భముల్ తెలియఁగాఁ
బట్టె బుద్ధిరాశి పరిధివల్ల

విల్వ ౧ ౫౬

౪ . పాదపద్మముల జగితాశ్వా, గజైలు
మొరయఁగఁ బట్టల, మాజ్జ లిడుం గుట్ట
కల్గి యానందింపన్ దళా ౫ ౬౮

చ కులుకుచుఁ జేరి యాటలకుఁ గూరిమి తెచ్చెలు
లెచ్చరించినం, బలంక వదేమి యేమటక
పట్టల నిల్చిద యూడిగంపుటిం; కులఁగని...

నీలా. ౨. ౯౨౨

౪. అనుసారము, తెలియఁడు.

గీ. ... అచ్చెలువచెలవుఁ, దగిలి తన యిచ్చుఁ
బాణుచి ర్తంబుపట్టు నదిగి యిట్లు పట్టుచ
వాధముండు భార. విరా ౨ ౮౫

ఉ నుందిరి రాజవందనని జూచిన యాతలపక్షుఁ
బోయి . దళా. ౩ ౧౩౧

నీ కొంచెట్టుకనంబు గొడుగు సంగంబులఁ
బాసి యింద్రియములపక్షుఁ జనమి ...

భార. కాం. ౬. ౩౮.

౫ ఒక్క, కద

చ సకల కలావిధానముల కిట్లనిదుర్ నయ
రెత్తితోధకుల్, ప్రకటకవిండు లేవుపతి
పట్టమ నిచ్చిని లై చరితు రా, వికృతపు
బాద్య మాదోది భర్త ౧ ౧౨

ఉ పైఁదలి ప్రాణవల్లభునిపక్షుఁ జరింపక పాము
శేర్పునే విక్. ౨. ౩౨

ద్వి ఆరి యాచిత్రిమాటాది పెట్టుటయు,
భుతుండు రిఘరాముపక్ష వచ్చుటయు
రం రా బాల ౩ పా. ౩. పం.

౬ చోటు, స్థలము

నీ పాశంబు డిగి యొక్కిపక్ష నిల్వక మన్న
కుది చేసినివాటి గుండెదిగులు

రా వి. ౨. ౬౯.

గీ చిదితుడి పడుచుఁగావు, పడుచు నగి
యన్న దప్పజ్జఁ గనినీ ...

కం. ౧ ౨౮౩

ఉ పంగిడిఁ జిక్కి జోదములపక్షులఁ ద్రొక్కక
మూఁకఁ దోలుమా, తింగము నొక్కఁ
డొంటి మెడఁ దట్టి పయింబడి నిల్చి ...

కథ. ౪. ౮౯.

౩. త్రోవ, మార్గము.

గీ. రిండుమనుకూడి యొపలిపాట్టులార, వత్స
లవి గల్గి మీ రేల వత్స రయ్య, పరమ
నిర్భాగ్యుఁ డైన వాపక్ష వట్టి కటకటా

సాక్ష్యములరాకీ కాకి కాకి .
 కాకి ౨. ౧౪౦
 చ . విద్యుద్ధాత్రి పతిప్రతి విధిపక్షము నిశ్చే
 ధంబు త్రోవనం బోవనికలంపున ...
 తైమ ౫. ౧౩౦.
 ౮ కొన్నియొకల అందు, లోక మున్నగు వర్ణి
 ముల నిచ్చును
 క. భారతి నిలిచి యచ్చట, గోరికి లలరం
 బతంగకులమణి చుటాం, భారాకి కినుడు
 చేత, భారాచ్యూతాక్రమంబుపజ్జి మ్మిలిచెన్.
 రామా. ౫. ౫౦.
 ఉ. బాలిక చిక్కుటద్దములపజ్జల గోమలమంద
 హాసలే, భాలవ మంతుంపడు ...
 తైమ ౨. ౧౧౨.
 ఓ. బాగాలు నేటికొని కన, బాగా యన్నట్టి
 నేడపజ్జత నేగన్ ...
 పారంగ. ౨. ౧౪౪.
 వజ్రాధు. సం విల (అ అ. అ) పాదములనుండి
 పుట్టినవాడు వి అ తుం సూద్రుడు
 పటకము. సం వి. అ తుం ౧ కిలిరము, దండు
 విడిసినపట్టు ౨ పటను, మూలిబట్ట ౩ గ్రామా
 ర్థము. (విల్లము)
 పటకర్మము. సం వి క న. బట్టలపని, నేర
 పటకారుడు. సం వి అ తుం ౧. ఒట్టలు
 నేయేవాడు, సారెవాడు. ౨ చిత్రకార
 కుడు, చిత్రరపు వ్రాయేవాడు.
 పటకుటి. సం వి. ఈ శ్రీ దూమ్యము, గుడా
 రము, డేరా.
 పటచ్చరము. సం వి అ న శిర్గవస్త్రము,
 ప్రాంతగర్జ.
 పటచ్చరుడు. సం వి. అ తుం. పాటచ్చరుడు,
 కొంగ. (తై. ని)

పటచ్చోరుడు. సం. వి. అ. తుం. పటచ్చరుడు,
 కొంగ (తై. ని)
 పటచ్చుడు. సం వి. అ తుం చోరుడు,
 కొంగ (వాచ.)
 పటపట = పటపటము వి. (క పటపట క.
 పడపడ)
 ౧ పగులుకు బ్రద్దలగుట యందలి ధ్వని కను
 కరణము.
 క. భారవిమాతి నొరిలు దుమ్ముల, భరమున
 గీటులిలులు పటపట పగులన్ ...
 చంద్రా ౧ ౮౨.
 ఐ అప్పుడు కకుప్పలంబులు పటపటం
 బగుల వరాహ ౨. ౨౨.
 ద్వి అట బేనప్రతిమయా పవ్వడ బ్రస్మి పట
 పట ప్రక్తిలై పడంగ మధ్యమున పండితా.
 వారి ౨౦౧ పొ వరాహ ౩ ౨౨.
 ౨ కొలుకుట నమలుట యం దగుధ్వని కను
 కరణము
 గీ పటపటం గపాలపంక్తుల బగుల గొణికి,
 బలము నెల్లను గడియలోపలను మింగి .
 మనుచ. క. ౧౧౩.
 ౩ ముండ్లు మొదలగునవి గాలి మొదలగు
 వానిచే గడలుట యందలి ధ్వని కను
 కరణము.
 గీ పడి యడలి యుండఁగా బటపటన ముండ్లు,
 గాలి గడలుట గని పంట్రికోల బొడిచె.
 మనుచ. క. ౫౪.
 క. పండ్లు కొలుకుట యందలి ధ్వని కను
 కరణము.
 క ఒండొరు గడవం, బలముచే బంతులు
 పటపట, కొలుకుచు నారకుడైనైనికులు
 భార్యములన్ ... వరాహ. ౫ ౧౧౪.

చ. ... అందజీవిడ జొక్కటగ్గ, బటపట పండ్లు
గీటుచు ...

మృ. ౫ 3౪ ఆ. రా. 3. 8౦

౫. దినుజులు వడగండ్లు మొ. పటపట యందగు
ధ్వని కనుకరింపము.

నీ పటపట యని మైదిఁ బడుచుండు వడగండ్లు
వికసితి మిత్రికా వృద్ధిగాఁగి ...

పార్వ 3 ౮౬

చ. చిటిపాటిబుట్టు లాకసప్రసీదుఁ గనబడి
గొప్పగొప్ప మై, పటపట మ్రోయుచు
వృద్ధి గాంధర్వ లింబముఁ గట్టికొంచు
చినుకుల్ .. కుక ౨. 3౪౦

౬. కాలుట వేగుట యందగు ధ్వని కను
కరింపము

వ . కమలకు డుంగులులై వేడి పెన్న
లలు చిటచిటం గాఁచినఁ బటపటం గమలి
భగభగం జొగ పెయుగతి

సానందో ౫ ౯౦ పా

జ : పటపట లాడించు

పటపటపట = పటపట వి పగులుటయం దగు
ధ్వని కనుకరింపము

క. పటపటపటం గానెక్ దవి, పటపటపట
మమచు గిరులు పగిలెక్ రగిలెక్, జటచిట
చిట మమచుక్ దవి, గిటగిటగిట మమచు
జుమ ముక్కయింపె నెగ్గ ...

రా వి. ౫. ౯౮

క. మిటమిటని కటికొందించు, బటపటపటం
బగిలి పొయవడిన పెదవలంబు, బుట మెగ
యంచు ముత్రియము, త్రిటిలివగతి నాడె
కాల్యురీతూలంబుల్ చంద్ర ౧ ౧౫౬.

పటపటలాడించు. స త్రి (√పటపట) పట
పట యనుధ్వని కలుగునట్లు నమలు - (వృత్త)
నాడు నెవ్వలు పటపట లాడించుచున్నాఁడు.

పటపటలాడించుము. సం. వి ఆ త్రి పటపట
మనుధ్వని

పటభావము. సం వి. ఆ. త్రి జాబాంతరము
కీటి సంధు, ప్రేక్షణీకము (తై. వి.) సం
దశకు. ౨. ౨.

పటమయము. సం. విలా. (ఆ ఈ ఆ) ౧. పట
మలతో - వస్త్రమలతో నిండినది ౨ వస్త్ర
వికార మైనది (వి ఆ న) ౧ గుణారము
౨ కాటి

పటము, వి (సం స్ఫటా కి పటపు త. పదం)
పాఠపదక. (క. ర)

పటము. సం. వి ఆ. త్రి న. ౧ ఆవరించునది .
వస్త్రము. ౨ చిత్తరపు (వాయువస్త్రాదికము
3 తెర క. చిత్తరపు, ఆశ్శిష్యము.

నీ బలుకాకువాగట్టు విలాసానికఁ బటాంతరంబు
తేనగరంబులు (పటాంతరము = మఱియొక
చిత్రము)

త్రి. ప్రియాలము, మోలిటు ? (న. ఫది, పట
లము, ఇంటికప్పు (నాచ.)

పటరకము. సం వి ఆ త్రి గుండ్రవృక్షము,
కాకిపెదరు. ?.

పటరూఁడు. సం విలా (ఆ ఈ ఆ ౧ గతి
కీలుండు, వడచు స్వభావముకలవాఁడు ౨.
వస్త్రధారక, బట్టి లిచ్చువాఁడు

పటలము. సం వి. ఆ న. ౧ ఫది, ఇంటికప్పు
౨. శ్రీకళాగవిశేషము, కష్టులకు పాఠక్రమ్ము
కొగము 3 సమామాము. ౪ పిటకము, చిన్న
గింప ౫. పరివారము. ౬ తిలకము, నొసటి
బొట్టు 8. వృక్షము. ౮ వృంతము, తొడిమ
కాడ. (త్రి. న)

౧. గ్రంథభాగము. ౨. రత్నరేఖము.

నీ, చివరకు లైసెన్సు ట్టాకమివపటాలను భవన
శోకవనధిలో మునుగజేయు

రక్తపక్షి ౧౫.

పటాలము, వి నల్లవిద్యావిశేషము లగునందలలో
కొటి

న ... నామపార్వ్యభృంగి దక్షిణపార్వ్య
భృంగి పటాలము . . మల్లపు 3౬౯

పటాలి, సం వి ఈ శ్రీ గి ఛి, ఇంకికపు
౨ సమానము

పటవగ్గి, వి విశ్చంద్రము

న . కాలుబలంబులపై లైకొనకి యెక్కి
పటవగ్గి విపక్షక ... తిరుగవచ్చినంతొచ్చి
చిక్కడఁ చుటయు జూరపట్టుపడి
ఘోటకంబులక్రింద మిలమిల మెలంగెడు
గావుతులను

ఈ మాట 3 ౨8

(వావిళ్ళ, పా “పటవగ్గిపక్షి” ౧౭
పా)

జ : పటవగ్గింను

పటవగ్గింను, ఆ క్రి. ($\sqrt{\text{పటవగ్గి}}$) విగ్గం
భింను (“వ్యాసించు” అని, క రి)

గీ పటవగ్గింనుచియ్యగెల పొంబొండం .

కవిక. ౨, ౧౫౯

పటవాపము, సం వి ఆ పుం దూవ్యము,
గుడారము, డేరా

పటవాపము, సం వి ఆ పుం ౧, గుడారము.

౨ వస్త్రములకు పరిమళము కలిగించు ముగంధ
ద్రవ్యము, బుక్కము.

పటహాఘోషమందం, సం. వి. ఆ. పుం కృష్ణుట
గొట్టి చాటువాడం.

పటహాఘోషము. సం. వి. ఆ. న. జనులను
ఒకచోటికి ప్రోవచేయుటకై కృష్ణుట వాయి
చుచు తిరుగుట

పటహాము, సం వి ఆ. పుం న. కృష్ణుట (పుం)

౧, హింసము ౨, సమాగంభము, ఉద్యమము

పటా = పటా వి ౧ అయ్యన విశేషము, పటా
కర్త

గీ గడలు చాతా ల్పాగాలు సగ్గరికఁ బూని,
పరువడులో ద్రొక్కకొనుచు ...

రసిక. ౧ ౧౧

గీ పసిడి కిమరుపటా యొక్క కిసలయోసి,
మొలను భరియించి

రసిక ౧ 8౫

(క ర పా “పసిడి కిమరుపటా” అని
మంద్రితము)

౨. ఇసుము మొదలగు లోహములతోఁ జేసిన
బద్దె

(యా కమరుపా)

పటాక, సం వి ఆ శ్రీ పతాక, శంకా
(వాచ)

పటాకము, సం వి ఆ పుం పక్షి (వాచ)

పటాక్షేపము, సం వి ఆ పుం (వాక్యోక్తి)

తెగను త్రోయుట

(ఇది పాత్రయుయొక్క ప్రతీక గమనమును
జూచించును. (యా. అపటిక్షేపము)

(ఇట్లే : పటిక్షేపము, పటిక్షేపము

పటాణము, వి భాస్య విశేషము

గీ . అలసంబి బుబ్బడాల్ నల్లతెల్ల, యల
నలు ఎటాణములు పుట్టికొలది గలవు .

హంస. ౪. ౧౨8.

పటాణి = పటాణి, పటాని, వి (క. పటాణి, క.
పటాణి, హిం. పతాన్).

౧ యవనదేశపు గుజ్జము; వాహనము.

నీ. యవనాశ్వభేదము లలయఁ బటాణి నా

అం. భా ౩. ౫౪

గీ .. ఆయ్యభిమాన భవని, పెండవ నుపాణి
మరణి నూనిపటాణి, మంజువాణి

భా ౩ ౫౪౩

చ ఆలయలి నీలగణి విగ్రహాను మై నులు
నాటిరాత్రి, చింతపటాణి నెక్కిడి
వడిమిని చూలి యా నృపాలునిం, గలయఁ
దలంచి .

భా ౧ ౨౫౪

(గాడ్డు పటాణి = లేడి, హరిణము)

నీ గవగాలునకు పాటిగాక గాడ్డుపటాణి
చావలసిగ్గనఁ బోయి చావలఁ జొచ్చె

ఈ రా ౧ ౨౫

గిల్లుపటాణి బలుకారు = మృత్యు వాహనము,
శత్రుడు

నీ తిరువగిల్లుపటాణి బలుకారు కనునన్న నుణి
నీ నుండు నవ్యావలెల్ల .

చం. రా ౨ ౩౦

(చిల్కపటాణి పాదునా = మన్మథుఁడు)

ఈ . పదవంతు పాతెయియోము చిల్క
పటాణి పాదునా, కూతులతోపు నూపు

దళా ౩ ౨౧౩.

(చింతపటాణిరారు = మన్మథుఁడు)

చ పలుకులు వేయి నేల నిమ కాల కనుగొని
నంత నుండియొం, చింతపటాణిరారు త్రిప్పి
నేనె .

ఈ రా ౪. ౨౦౦

పటా(ని)కి. వి. యవనముడు.

నీ. చేతి వైదేనీతేర కవరాంబలవరాల నెలకట్ట
దల పటాణిలో గరియి, లు .

రా. వి ౫ ౧౩.

పటాని = పటాణి. వి. గుజ్జము, వాహనము

ఈ . చా. పావిపూనిఁ కృష్ణ చుట్టాఁగి
రాతెలగంటోనినీకన్ రా వి. ౨. ౪౨.

చ . మోదుగుమొగ్గనిల్ల చొక్కాటుంపు
ముక్కు. చిటారంపుపటాని నెక్కిచానిఁ
గిన్నకండ్రి (ప్రబంధ ౨౦౨.
(చింతపటాణిరారు = మన్మథుఁడు)

చ చింతపటానివేరినొ గున్న నంతిపుంబు
నెల్లకన్

భా ౪. ౨. ౨.

పటాపంచే(ము). వి. ౩ (పటాపంచే పటా
పంజరము)

౧ చిక్కిరి పెదవనది, క్షల్పాదవరు.

నీ తిన్నగి గిరి గాఁగి గిన్నర లగిరి పన్న
గోద్రులు పటాపంచే లైరి

పా ౪ ౩౩

గ్ని భంగింబు లై పటాపంచే లై పాణి,
మంగల మగవారి మోని మోచింది ..

గ్ని భాగ విగా ౪. ౫౦. పా

గీ అప్పు దతికాయుఁ దలుకతోఁ దెప్పగిమ్మ,
రులఁ బటాపంచలుగఁ దోలి ...

అచ్చ రా యు. ౨౫౩

౨ అగోచరము; నశించినది

రా .. జగంబులందును జనుం దేర్కొన్న
మాత్రం బటా, పంచు లై దురితంబులెల్లఁ
జునగా ...

విజ వి. ౨. ౨౫౪

నీ తెలిసి మాత్రాసంబులవేనిఁ బనిగొని పాప
భూదంభుఁ పటాపంచే చేసి

పాండు. ౨ ౮

గీ కపటరాజవ్య మంత్రిమగ్గవ్యభాగ, తిమిగ
పటలంబు శేమనీశ్రివభావ, భావనాని
కచే బటాపంచ చేసి, తెలిసికాఁ దన
నప్పున వినుతిఁ గాంచె ...

రాజ చ. ౧ ౩౧.

౩. చినిగియి, తునినెయి, తెగియి.

ఉ. ... ఈ భింబము మీ నటం చనిన విత్తరి
యంతట నున్నాఁగా నిటా, పం చము విదే
కంచుకము . దళా ౩ ౧. 3౧౫
నీ. బంధనంబులఁ బటాపంచలు గావించు
నొలయు నాపవలతు నులిమివైచు . .
నీకారా ౧ ౬౩

పటాలము. వి. (సం. పటాలము క పటాలం
క. పట్టాళం) దండు. (క ౪)

పటాలులు. వి కొట్టుటయం దగుదనవి కియక నాము.
(ఏది అమ్రేడివిరూపము ౬ పటాలముగాం.)
న మిటారంభటారంబుల బటాలు పటా
లఁ దుటారం బడర నడిచి
అచ్చ నా యు ౩౬౪.

పటాలుక. సం. వి అ (ప్రీ) బలగి (త్రి వి)

పటి. సం. వి ఇ ఈ (ప్రీ) ౧ నాట్యరంగపు
తెర. ఆ. గుడారము చుట్టునుండు పట్టతెర
3 వస్త్రము. ౪ నంభిక, కలిగొట్టు కి ౫
నాగుటి, కారగచ్చ కి ౯ న్యూతాంతుతి
యంగము, రెండువస్త్రము లొక్కటిగాఁ గట్టఁ
బడిన నుప్పటి

పటిక = పటికారము. వి (సం. స్పటికః) ఒక
రుగా కరివముగా తెల్లగా నుండు నొకపదార్థము
నీ కింకరొహిణి పటిక జంగాలవచ్చు కన్న
రియుఁ గాగియు తెలుగ మతివ యుఁ,
చాళకము మాంసపుము నేసాళములును
మాం ౧ ౧౦౭

నీ. బంగారంబులఁ బటిక పూనికతి గట్టి
గుబ్బల నుంచింగద మలగి
నీకి ౪ ౧౫౪

నీ. అంగణములే నామానాంగ పామకలగా
పటిక నాన్నినరీతి నాం మిఁతె
దళా. ౯. ౧౦౦.

జ : పటిక తెల్లము, పటికారము.

పటికతెల్లము. వి. (పటిక + తెల్లము) పటికము
వలె తెల్లగ నుండుతెల్లము, కంద చక్కని.
(క ౪)

పటికము. వి (సం. స్పటికః, ప్రా. పటకా,
క. పటికపు)

మణి విశేషము, ఒకనికొక దల్లిరాయి
త కిటకిట రెద్దియొగియుఁ గ్రాగి నకింపఁ
బిచ్చగాత్తు. ౨ పటికముతో విధించు
నగుపట్టు కిలంబు ల్గ నయో
తెనె ౪ ౧౬.

చ తామసింగి యొక్క తెలుక, స్పృల
పటికంబు లింగియల నించి గొట్టఁగితావు
నీటిచేఁ, దలగడిగెత్త యయూరి
యయూ ౫ ౯౬

నీ పటికముం చనఁ తు స్పటికంబు విలసిల్లు .
అం భా ౨ ఆహి. పారి ౨ 3౬.
(పటికంబులగోడ = పటికంపుగోడ
చుదరగతి లగద నవగర్మంబుల నయ మగు
మేదలు, కవ నూడిన పటికంబులగోడలు
కుచేల ౧ ౨3

పటికారము = పటిక (పటిక + కారము)
క (పటికాపు ప్రా ౪ ౧)

పటికరింత. వి చలము, పట్టుదల
స్వి మహిమముగాడు కంబళం గీచుంబు, పటిక
పంబిల్లి పట్టెనొచ్చు
స్వి మోక్షం ఈ రూర. సం

పటికభింబము. ప్రీ (క పటికభిం) ౧ (చేయి
పట్టుకొని) అచ్చ
నీ యిగ కత్తిరు చాయ ముగ్గడించినగాని పట్టి
నేయకు నని పటికభింబి
-
ఉ. మాం. 3. ౧౨౬.

ఆ. ఈమె కోట్ల.

౧. రామం దెత్తి పట్టిలనఁ బటిరికించి, వేస
దేవుడు పలుకు వత్తెపులుఁజేరి ..

ఉ. మా. ౬. ౮౬. (క రి పీరక. పా)

పటిమ(ము) సం. వి. క. పుం. పటుత్వము.

పట్టిల్లు. వి. బ్రహ్మలగుట యం దగుద్యని కము
కనిణము

మ. ... దవ్వి యికిరొక్కప్రభుత్వ పట్టిల్లు మని
ప్రయ్యక్ బుట్టిభూషం బజాండకటాహ
స్థుటహ ప్రవందతర మై నానాదికల్
నిండఁగక ఉ రా. ౨. ౧౬౮

ప పుమి విట్టవిన పట్టిలనక గిరిని
యప్పట్టున సుహృదలం బగునొక్క మహా
విలంబి కినుపట్టి .. ఉ రా. ౮. ౯౪.

పట్టిమము. సం. విణ (అ ఆ. ఆ) పటుమము,
విక్కిలి పటువైనది

పట్టిరజస్వము. సం. వి. క. పుం. చందనము కి
("వహతివిమధరాక" పటినజన్మా" భా
వి. ౧. ౨౪)

పట్టిరము. సం. విణ (అ ఆ. ఆ) ఉచ్చము
పాడునైనది
వి ఆ పుం. ౧ చందనము. ౨. ఖదిరము
చంద్ర కి

స. ౧ చాలని, బల్లెద. ౨ ఉదరము. ౩.
కేదారము, కనిమడి

౪ మూలకము, ముల్లంగి కి. ౫. వంకసారము.
౬. ఖదిరసారము, కాంచు. ౭. చందనము
౮. మేఘము.

పటిరుడు. సం. వి ఆ. పుం. మన్యుగుడు.

పట్టిలు = పట్టిల్లు. పట్టిల్లులయ
(పగులులయం దగు ద్యని కము)

మ. మామన ద్వేషని దివ్యబుగ్గజము బ్రహ్మం
దంబున విన్నదివం, తాన రహస్యస్థితి బట్టి
లనం బగిలి కావ్యమృద్ధిదంబాకా, యని
తెల్పినమధ్యకలు గని ...

పమిర. ౨. ౨౭౧.

పటుంచిత. సం. వి ఆ (క్రి) బిగి విగి మగ
హారాట కి

పటునీము. సం. వి ఆ పుం (పటోలు) వేరి
పాట. కి.

పటుకల్పము. సం. విణ (అ ఆ. ఆ) గుం
మంచుగా పటు వైనది, కొంచెము కి, గ
పటు వైనది

పటుకాటు. పట్టుకాటు వి (పట్టు) వి ననఁ
గాంచినలాహముల దెత్తెను నొకయిరుకొఱ
ముట్టు, సందంకిము

ఆ సాప మెంచి మోదఁ బటుకొండ డట్టింపు,
దండధరునిబాధ తొక్కగలన

పారంగి. ౨. ౧౧౧

చ ధమనియే స్రావణంబు మెల్లతానును
బల్లెద నీరుగాను కా, నాము పటుకాటు

మాంస. ౨. ౧౮౧

నీ నిమిషంబు పొరుగింట విలిచి యుండగ
రాదు పటుకొండ బట్టుము ఎదిసెగాదు
అమా ౩. ౪౪

పటుకు(క్కు). వి (త పడక్కనచ) గుం
(గుండ) అదగుటయం దగుద్యని కినుకనినము.
దీని యాప్రేక్షితము ("పటుక్కు పటుక్కు")

౭. గుండె పటు క్కు వచ్చి పుం దలకె గె
ట్టనుచు మల్లపుంగవుఁ బొడిగెను, దుండెడు
నట్టుకై వా, కొండోలం గాన కుండ
నునిది వినిరిక ... కుట ౨. ౭౮౮

౨. తెగుటయం దగు ద్యని కినుకనినము.

ఈ గుర్తిపుఁ బానికొందికట్టు పట్టుకున
విచ్చె రింభుకన్

భక్త ౪ వం పేరి ౧. ౮౦

౩ అరి పరిశీలనఁ నభిముఖఁ యె పట్టుకునఁ
రెంచివైది తెల్పులి పఱచుకన్

భక్త ౨ ౨౨౩

౩ పాత్రాదులను , భూమిపైఁ బడివైచుట
కొట్టుట మున్నగు వానియందలి ద్వని కను
కిరియను

౩ అటు పొరితొ యక్కిటి, పట్టుకునఁ బడివైది
క్రొధ పుపాటి పెయిక్

భక్త ౨ ౧౦౨

చ ని, పురిగతి మోసిన్గిఁ పట్టుకునఁ
పట్టుకునఁ గొట్టె నవ్వడుకన్

నరాహ ౧౨. ౩

పట్టువృద్ధము. సం ౩ ఆ ౪౦, అఁగాఁగి ౩

పట్టుజాతీయుఁడు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) పట్టు

ప్రకారము, సమర్థునికీ కలివాఁడు, పూర్వ
సమర్థుఁడు కాలివాఁడు

పట్టుకొనించు. సం ౩ ఎటు పట్టు బిరుగిఁ
కాను.

౩ పట్టుకొనిం నంగిను, పట్టు నిటు తెలు
కంగి నాది పట్టుకుఁ దోచుకన్

అం భా ౩ ౧౩౮

(క్రా. ముద్రి వ్రాసుప్రకరణ పా)

మ . కిరొటి క్రొల్లెన్నులకన్, బట్టుకొని
పుడ నవ్వె నీలకవిభాగంబు కంపింపఁ

౭౨ క్రిడా ౧౪

పట్టువృద్ధము. సం. వి ఆ ని ఈ పునికొని
ముక్తి ౩

పట్టుదోయము. సం = పట్టు కల్పము

పట్టువృద్ధి. సం వి. ఈ. క్రి. రెడ్డివారి వానఁ
బ్రాహ్మ ౩. (౪ రి కింకాస్థు) అని గురు
బాలప్రబోధిక)

పట్టువృత్తిక. సం వి. ఆ క్రి. వృద్ధచంచువు,
చిట్టియాముదపుఁ కెట్టు

పట్టురూపుఁడు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) పటి
పూఁడు, మిక్కిలి సమర్థుఁడు

పట్టువ. వి (ఈ పదవు) భిక్షాపాత్రము

గీ భవతి భిక్షాం ప్రవేశి యన్వలంబు వలికి,
పట్టువ పాఁచినఁ గాక కాపదమునందు, వాఁ
కొనివారి కిడు మధాపాఁభిక్షు, గౌరి కిరి
ణములు ఘల్లుఘల్లు మఁగ
కాళి ౨ ౧౨౨ (చి ని. పా)

(పట్టువుసాఁచిన ఆపముద్రితము)

పట్టు(ట్టు)వలి. వి (పట్టు + వలిపము) పట్టుతోఁ
నేసిన సన్నని వస్త్రము

వృ అలరుచు కైకొని యభిలంబు గెలుంగు,
బాలవుగా నొక పట్టువలి చించి యొక్కి,
నిశ్చేఁసతోడ సంధించి నేమొక్కి, దిక్కు
కస్త్రంబుతోఁ దిగిచి బంధించి

బస పు. ౪ ౮౯౦ పం

(పట్టువలిపుట్టుము = పట్టుతో నేసిన సన్నని
పుట్టుము)

గ్వ అట్టిదివాఁగంబరం బిభిలలాశముల, బుట్టుడు
బసవయ్య పట్టుపుడేమి, కట్టినపట్టువలి
పుట్టుబు నూచి, నెట్టిన వచ్చిరి నీ కలఁ
గింప ... బస. పు. ౩. ౩౪౨. పం.

(పట్టువలి, ఆపముద్రితము)

పట్టువు. సం విణ. (ఈ. ఈ. ట్వి. ఈ.) ౧.
కట్టెడు, పుట్టెడు ౨. చతురుడు, నేర్పరి.
౩. భూర్తుడు, బిత్తులవారి. ౪ నీకొనుడు,

తత్పూరితబాడు. ౫. నిష్కలము, కలిసము
(మాట మె) ౬ తీర్థము, వాడిరెనుది
(బుద్ధి మె.) ౭ కటవైనది ౮ ముట్టము,
స్పష్టమైనది; పెద్దది. (ధ్వని మె) ౯ ఉప్పు
నిది (వై వి.) ౧ ఉప్పు న ఉత్తాకము,
కుక్కగొడుగు ౧ ఉప్పులము చేరి
పాట్ల. ౧ ఉత్తాకము, కుక్కరము ౧ ౩
కారవేళ్లము, కాళం ౧ ౪ కొండీరల ౧.
౫. ఉప్పులము (వై వి) ౧ ఉప్పు
౧ ఇందున్న, సైంధవలము

పటసారె = పట్టసారె (√పట్ట)

న ... అద్వితి మేలిసారె యగసారె పటసారె
వానె వైచాతి సాంతులేతుల కొదురలు .

ఆము ర ౩౫

పటేలు. వి (మహా, హిం పటే) గ్రామాధి
కారి. (క ర త్రా)

పటోటజము. సం వి ఆ స ౧ మూలమునుండి
బట్టవర బయలుదేలునది) బట్టగొడుగు, కుక్క
గొడుగు ౧ ఉ (పట + ఉటజము) ౬ మ్ర
గృహము, గుడారము

పటోలకము. సం వి ఆ పుం ౧ పటోలము,
పాట్ల ౧. ఉ (పాట్లకాయవర గుల్లగా నుండు
నది.) కుక్రి, ముత్తెల్లెలప్పు (వాచ)

పటోలము. సం వి ఆ పుం ౧ చేరిపాట్ల ౧
౧. పాట్ల. ౧.
(న. వస్త్రధేవము, ఘోరరదేశపు చిత్రి
వస్త్రము.)

పటోలి. సం వి ఈ. శ్రీ పటోలిక, పాట్ల ౧
పటోలిక. సం వి ఆ. శ్రీ పాట్ల ౧
పట్ట. వి. (క పట్టె, ర పట్టె) ౧. పట్టు, మె
కానివర్ణము, తొక్కా వా.

నీ . . తొడు పట్ట తోలక తోలు చక్క.

ఆ. తొంట పక్క చిదప యంట కృగాఖ్య
యా ... ఆం. భా. ఆ. ౩౭.

ఉ గట్టిగ పట్ట రెత్తి పలిగాడుగుట్టును గొట్టి
సారెకు, బొట్టులు చీల్చి జీవమునాం దెడ
నేయక పోవనిచ్చునే

ఉ మారక్క. ౩. ౫౯.

౧. గోదం మె. వానివానితో నేనివంద మె

ఉచా : గోనెపట్ట కమ్మరిపట్ట మె. (క. ర.)

౩. ఇనుము మె వానిబద్దె

ఉచా : ఇనుపపట్ట.

(ఈ య్యమందు పట్ట = పట్టా అని వా)

ర పట్టెడ, నవారు

నీ సరి లేనిమందిగుట్టరే నేరపట్టయం బుల మెన
రాయంచ గణులపలుపు ...

ఉ రా ౬ ౧౬౦

ల. వి. ౫ ౧౦౩ (నేటిపట్టి ఆపమద్రుతము)

జ. పట్టసారాయి

పట్టవము. సం వి ఆ పుం ౧ రాజా దాన కాన
నాదులు వ్రాయు రాగి తాపన వాని రేఖ.
౧ ప్రణాదులకు గట్టుకట్టు ౩ రత్న పడి
గము.

శ్లో అధి మారిదనీరవానిరం, నిజతాంబూలం
నేన నింజరేఖ, తపనీయమయే హి పట్టకే,
ముఖగంధూషజలం విధీయతామే

(దేవీమామికతాజ)

పుం. న (వర్ణము, పత్తము.

పట్టజము. సం. వి. ఆ. న (పట్టవలన గలిగినది)
పట్టువస్త్రము.

పట్టడ. వి వియ్యరి వద్రంగి మెవలగి కెల్లులు
పనులుచే నుడిచోటు; అశేకనము. (వి ని.
క ర)

పట్టణము. వి (సం. పతనం ప్రా. పట్టణం) పగిలము.

క. పట్టిది యగుఁ గాన్గం గని, గట్టి నంతిఁ గానిచోయి కితివయిగ్గలం, పట్టము సారంగఁ గోమటిపట్టియే ..

భోజరా కి కిల

క. ఇట్టిపట్ట శేటికి కర్పిట్టణమున నున్న యట్టి ప్రజలు .. కళా ౧. ౨౨.

పట్టనము. సం వి. ఆ స ౧ కోటచేతను ఆగర్తచేతను దగ్గను మైన ప్రధానగిరియు పత్తి నము ౨ క్షుద్రగ్రామము కి బంధు గుమ్మములు పీడలు అనువానిచే బొందిదిగిన పురము (కే ని)

పట్టపగ(వ)లు. వి (పగలు+పగలు) మధ్యాహ్నము

గీ. పట్టపగింటి నూర్చునిపగిని పెంచు, గోచె భార అను ౧ 3౫౯

గీ అని తిలంచుచు నున్నును మనుచు బట్టి, పగలుగా పెట్టెలలుగాయఁ దోగలలేని, నట్టి మాచుచు వివిహారం దగుచు మన్ద, గుమ్మయొక్కతె రాఁ గోరుకొనుచు మండె
ఆ. రా ౪ ౧౩౩

గీ. పట్టపగి లన మధ్యాహ్న వాచకము ఆం. భా. ౧ ౯౩

గీ పటపి బలుదింటి గర్లందు పటుశరములఁ, బట్టపవలింటి నూర్చునిప్రభలు వెలయ
భార. ద్రో ౪ ౨౩౦.

పట్టపయ్య. పి. (పట్టము+అయ్య) రాజా, అధికారి. (మా నీరు)

పట్టపే(పుట్ట)నంగు. వి. (పట్టము) భద్ర గజము.

పట్టపేతుంగుఁ డైడిపల్లికేటిని దగవాయి తియచేసి దండఁ పెట్టె . కళా. ౮. ౩౦.

గీ పట్టపేతుంగునిదండపెట్టి యెరిని, బురిము గలము నేరింపఁగ . పగి ౮ ౩౫.

గ్ని భరితుఁ డెప్పుడు రాముపాదుకంబులకు, నరి ప్రవక్షిణ నమస్కరితులఁ చేసి, పట్టపు మీసంగపై జొప్పుఁ దెచ్చి, పెట్టె లొక ములెల్లఁ ద్రివిది గీర్తుం ..

రిం రా ఆయో ౧౪.౨ చా ౨౩ పం.

పట్టపుదంతి. వి (పటము+దంతి) భద్రగజము, పట్టపుమీసంగ.

గీ కింతుపట్టపుదంతి కాదేని యియ్యంతి భువ మనస్సరితులఁ గలఁచు క్షేమ ...

దళా ౨ ౩౦౬

పట్టపుదేవి. వి వి మహిషి, కృతాభిషేక యగు రాజపత్ని

న ... శంకరుండు ... యవ్యవస్థయందు గాకరాజు పట్టపుదేవికిం నూతురై పుట్టు నట్లుగా వరంబొసంగె ...

కాకి ౫ ౩౩౬.

ఆ వి, నృపతిపుదేవిఁ గాఁ బడెను భాను కలలోత్తముఁ దంబుజాననా ..

మహాభక్త ౩ ౧౫౧.

(ఇట్టి : పట్టపురాణి)

గీ బ్రహ్మకుఁ బట్టపు రాణివాసు బయ్య రాజనక్రీడాభిరతులఁ బోక .

కాళ ౨ కి.

పట్టభంగము. సం. వి ఆ పుం. ౧. సోపానము, పెట్టు.

చ. లానిత మణిపట్టభంగపడిత భరిణీనుకుఁ దేని చెంగటక ... మనుచ. ౨. ౨౧.

౨. పింజోనన భ్రంశము, రాజ్యము పోవుట.

పట్టమహిమి. సం = పట్టపుదేవి

పట్టము. ది (క పట్ట. త. పట్టం) ౧ విరచదు.
(పట్టపుదేవి అని క ర)

౨. (సం. పట్టం) రాజ్యము

౩. రాజులు దనంగా మిటి రాకాసి
పెన్, బట్టం చేత నతండు తయ్యగవ
యెప్పట్ల దను గొల్వంగన్ . .
యయా ౨ ౩౩

౪. నీకు మరేంద్ర పట్టమున్, నిలిపినదాక
దూతల నిన్ను సేరికి గోత్రధివా .
దకా ౨ ౩౦ భా ౪ ౨౯

౩ అధికరము, అధికారు

౪. . . . . తేలిక దోనము నాయకపు, బట్ట
మున నిల్చి తాగునీటి
పొందు ౧ ౧౮౫

౫. పట్టపయ్య, పట్టపేతుగు, పట్టపుదపతి,
పట్టపుదేవి, పట్టముగిట్టు

పట్టము. సం ది ఆ పు స ౧ ఫలకము,
ప్రాయుట లోనగువాని కుపయోగించు కలతి
(శిలాపట్టము, ఫలపట్టము)

౬. సింహాసనము, సీగము, పీట

౭. భూమ్యాధికరగ్రహణ లేఖ్యపత్రము, గాజు
రైతుల కిచ్చెడు పట్టా

౮. రాజ్యాధిపతి కాలమున పొసట గట్టెడు
పట్టె

౯. పట్టనూలు

౧౦. రాజ్యము, పట్టాబట్టి

౧౧. ఉత్తరీయము, ప్రైవేటుము.

౧౨. కలపాగా; పాగా

౧౩. పెట్టుమీది పట్ట, ఆ పట్టవల నుండు
వస్తువు. (నిర్మాణపట్టము)

౧౪. ఫలకము, దాటు.

౧౧ పేరుపాపానము, సన్నెకలు

౧౨ (వలము లోనగువానికి గట్టెడు) కట్టు

౧౩ పట్టము, వగరము

౧౪ చతుష్పథము, పదుము, వాలుగుద్రోవలు
కలియుచోటు

౧౫ శీతము, కిన్న. (పై ని)

పట్టముగిట్టు. స శ్రీ (√/పట్టము) గాన గ
తేయు; అధికారులు

౧౬ పరమధర్మ నిర్మాణానికి శులం బాసి, దీరికి
పైవర్తమితులు మిగిలినయే, లభ్యమ
కట్టెలుగిట్టు ౧౦౦౦౦౦౦౦

భాగ ఉన్నది ౮ ౧౫౯

౧౭. ఆ, యింటిబాగునీ యొడధల
నప్పల విప్రుల సేవనానిగా, బంచిన
కేదాలో నెరిగి ఉన్నట్టి పరమధర్మ
రిగి మాత్రా ౩.౮

౧౮ సాయకంబులు మాటి ముట్టగము గెలువ,
బాలు పెట్టి పేడించిన బాలయగళి, మదమ
దేవిద్వగం భోజనమునందు, గౌరవం
బొప్పు కట్టెలుగట్టెలోలు

పైదు ౩ ౧౨౨.

(కొన్ని ప్రయోగములందు పదాంతరవ్యవధాన
మును కొన్నిట పదవ్యవధానమును గాన
వచ్చుచున్నది)

౧౯. ... వాలించునిచ్చు, పొగ్గనీ కి ప్రింధ
బట్ట మగ్గుల గట్టె ...

భా రా. సం. ౨౨౮.

౨౦. వివిధరంగులను వయోవ్యవధి దధిక,
బలండు కూరుండు గట్టము పట్ట మతని
భార. ద్రో. ౧. ౨౨.

పట్టవస్తువులు. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) పట్ట
బట్ట గలవాడు.

వట్టవామందు

30

వట్టి

వట్టవామందు ను విట (అ అ అ) వట్టయన
నివసించువాడు

(ఇట్లే వట్టవాని మొ)

5 వట్టవత్తుడు, వట్టవట్టవవాడు

వట్టవాళము ను వి అ తు వాళీవాళము ?

వట్టవారాయి వి (వట్టవారాయి క ఎట
సారాయి క వట్టవారాయం) వట్టవత్తుము
నంది తీసికొనారాయి (వద్దవిశేషము అం
క ర)

వట్టవూర్రవారందు ను వి అ తు ఎట్టు
సాలవారు

వట్టా వి (క ఎట) ౧ గా కులకిచ్చడి
కవులు (క ర)

౨ (= ఎటవత్తి) పెండుకెలలకు గాదగి
గల పెండుకె

౩ చాయలక గొట్టవత్తులని పెండు
వత్తునలుపెలుపట్టా వట్టిటు రుగిపించుచు
పెంతు సొంపు దీసింప రయంబున

వట్టువు ౨ కర

౩ (= వట్ట) గోరె మొ వానివాడతో నేసిన
నెత్త (క ర)

వట్టాళిశేకము ను వి అ తు గాజాలకు
నొసట ఎట్టము గట్టి చేయు అభిశేకంబుగా
రము

వట్టవ్వా ను వి అ త్రి (ఎట్టయనకు అర్హ
రాణ) ఎట్టతల్లి

వట్టా వి (క వట్టి) ౧ (క) అవత్తము, ఎంతరి
నీ వట్టి విడ్డవగ వంతరంబు వగు

అం భా ౨ ౧౦౧

క వట్టవమల తుట్టై చాగ గను, వట్టికి నెట
వొడవ భర్తవత్తున నిటులని, వట్టియ నువది

యటంచుక, గట్టుగనకులకుఁ బాల్చి వైచి
దిలిగె చా ౧ ౧౦౨

(వ) వనూరుడు, కొడుకు

గీ ప్రాణగలపట్టి వట్టయిట్టి
నూరే తూ ౫ ౨౦౯

క అట్టెల క ను లన్నియుఁ, బట్టింపం
తెం (ను ౨ రుపు న మన రై,
ఎట్టి శివం వా ఎట్టియడం వగు
నడిమి ని మా యక

అ మో ౧ ౧౦౩

౩ వాగధనున వచ్చావం, వై వేలువువెలగి
ఎట్టి యందితమతి న, తూవులతోడులు
మూపు, తో వినిధవివారం గతులఁ దత్తు
యై మనుక ౨ ౬౧

(౨) వూరురు

నీ అతనిగాదిపట్టి యభినవకావ్యంబుమాసియ
తాస్సరమదనరేఖ విక్ర ౧ ౧౦౪

౩ రెప్పవెలం, గనువట్టు నమలంబట్టిఁ
గను గొల్పుటయొక నీల ౧ ౨౪

(అడుపట్టి - అడురిడ్డ, వూరురు)

౪ అంబురుమానాతి యాడుపట్టిం బట్టు
కొనిన ఎట్టును మోర ౫ ౩౯

(గంధవతిపట్టి = వ్యాసండు)

గీ వొడ్డవయనన కింతుంక వొడ్డగిల్లె, వటసి
యంద్రాళము నేల చుడి కాలు, వంత
మరసిలి పెట్టెల వగచి వగచి, గంధవతి
పట్టి యొకభంగిం గన్ను మోర్చె
రీసు ౨ ౪౬

(గాధిపట్టి = విద్యామిత్రుడు)

నీ కులములా వత్సారక్కర యెమ్మోనీ గాధి
పట్టికి నేనవత్తుతికము

మత్తుక ౨ ౩౪

(గుల్లారిపట్టి = పోర్టుడి)

ఉ. గుబ్బలిపట్టి గట్టిపరిగట్టుల బొట్టిలి కాది
వంతులను ... కళా. ౨. ౬౯.

(పట్టిపట్టి-మనుమండు, మనుమరాలు. (క.ర.)
(పొట్టి-దలి ముద్దులపట్టి = అమ్మమ్మ.)

చ. ... పొట్టి-దలి ముద్దులపట్టి స్పృహకృష్ణ
రా, యలఁ గరుణారసంబు నిమిషాపైడి
మాత్రులఁ జూచు గాత్రతక్ ...

పారి. పిరి. ౬.

(వరిగట్టుదొరపట్టి-పొర్రుతి.)

గీ. ఏసామి సామెన నేత్రాద్ధ వరిగట్టుదొర
పట్టి వర్మిలితోడఁ బూన

నీలా. ౧. ౧౨.

(వరిగుబ్బలి ముద్దుపట్టి = పొర్రుతి.)

చ. ... అవిరిరి, వనశివీగొప్పవం తెలివి నవ్వలి
గుబ్బలి ముద్దుపట్టి తే, తలె ధరించిన
ట్టుకురె దద్దయు మోహనకాంతి సంపదన్.

పారి. ౧. ౪౫.

(నీరిపట్టి = ముప్పకడం.)

గీ. దీనిమా త్తను లెక్కఁ గాని నీరిపట్టికిది
బోర విరుదు దెక్కఁబు గలిగె ...

అమ. ౬. ౧౦౫.

బ: పట్టికాడు.

పట్టి. వి. (క. పట్టి) భూ పరిమాణ విశేషము.

(ఇది 'పుట్టి, వండును' వంటిది.)

చ. ... యార అప్పునంగారికి చేసె రెండుపట్టి.

౨. మల్లి మలింగారికి చేసె రెండుపట్టి. ౨.

అశాంబార పెట్టికి చేసెపట్టి. ౧. కామయ

చేసె పట్టన చేసెపట్టి. ౧. ... ౧౧౩౩.

పెట్టారే కానము. ౩. ౧౨౬౫, ౧౨౬౩.

పట్టి. అవ్వ. ౧. ఇది 'కౌత్యం'కి ద్వితీయా
నిబంధనములకు అను ప్రయోగ మగును.
(అ. ౫.)

క. వతి వంశురుత్తర మాటలఁ, బలివంశుగఁ
బట్టితోమమఁ బట్టియొ పెట్టుం, వతి వతి
యెట్లుల కాఁ గల, ఎదిది యొ రోమంతులను
కాది కతఁ జోడఁబడియెన్ ...

భార. శ్రీ. ౫. ౩౧౨.

గీ. ... పెట్టుల, బోయితిమి ప్రాణం గలపట్టి
పుట్టులబట్టి ... మారి. భా. ౫. ౨౧౯.

చ. ... నీబోయితి పుట్టులనులు గలుగఁబట్టిగదా
వసుంధర వీరం నై యున్నయిది ...

కాశి. ౨. ౯౩.

౨. కృత్తియా పుష్పమృతము లగు కాళాశాళక
ముల విమలప్రయుక్తి నై 'ప్రారంభించి'
అను నరమును తెలుపును.

చ. తడవులఁబట్టి యేమి సుతవంతును బోదును
వాది వీటికిగఁ గను వతి చామిం గనువులఁ
గట్టు-తిరిగెన్ ... ప్రభా. ౧. ౧౧౮.

చ. ... నిర్మలమైన లై న యాశక్తి స్థావరమునఁ
జరకాలంబునం బట్టి యెట్లు నేగిండుమన్న
చావత్త కళా. ౩. ౧౧౫.

చ. ... పెద్ద కాలమునంబట్టి నునమున్న చారము.
కాశి. ౩. ౧౪౦.

గీ. ఇట్లు వాదింప భూవరుఁ జింతిఁ జూచి,
యీతనికి నీకు సంబంధ మెన్ని కాక్యల, బట్టి
వర్తియున్నది పడఁచి చెప్పును, యనునను
వాకారకాంత యిట్లనుచు చెప్పు.

వరమ. ౩. ౨౬౩.

పట్టి. వం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧. పం. (అలా
పట్టి.) ౨. రాజ్యాధిపతి కాళంబును బోమల
గట్టును పట్టును, అలాభభూషణము. ౩. గుబ్బ
టంకువాలు. ౪. ఎట్టులాడును. ౫.
క. తుం. ఎట్టులాడును. ౬.

పట్టియే. చ. ౪. (√పట్టా. పట్టు లోక
వేంతు.

౧. గ్రహింపఁజేయు, చేపొనఁజేయు.

౨. పాప మంది మూడఁ బలుకాళ్లఁ బట్టించు, దండెవ్వరిని రాధ తాళఁగలకె...

శారంగ. ౨. ౧౧౧.

౩. మలకఁ బట్టెనాఁడె యాప్రభావ, భావన మృగఁ గామిని పంక్తితఁ, బాకఁ బట్టించె నల్లవకుదివారి, రాధితమరాధి...

భుజి. ౧. ౪౫.

౪. లాగించు.

౫. చూడవచ్చుకాఁకఁ దీసింది తెనుకూఁకుఁ బట్టింప నిం తెనఁ బాట దయ్యె...

శు. ౪. ౨. ౧౨.

౬. (శంభానులను) తొలగించు, కత్తింపు.

౭. . . మనోభక్తుండు కోదండం తెచ్చు-డింది సంగ్రామ విరామమాచకంబాగా గుమ్మట కయకాహంబులు పట్టించె...

శ్రీ. ౪. ౩. ౧౯౮.

౮. ఆవును కోఁకులఁజేయు తీవి మెలుయంగ బూరి పట్టింది తరలి...

అచ్చ. రా. కిష్కి. ౩౧.

౯. ప్రారంభము చేయించు.

(వృత్త.) ఉపాధ్యాయుఁడు మా పిల్లవానికి పుస్తకము పట్టించెను.

౧౦. అనుసరింపఁజేయు.

౧౧. సవనీయమా సంభవచే, నరసం జేయఁజేయఁజేసి నమ్మి నాఁడో, పురములు గైకొని కోఁబయల, తెరువులఁ బట్టించె నన్నది పృథుల మలక...

ఉ. హరి. ౧. ౧౨౯.

(కోఁబయల తెరువులఁ బట్టించెను= పాతిపోతఁ జేసెను. భావము.)

౧౨. పూనఁజేయు, యెత్తించఁజేయు.

౧౩. భలరాహ రతియుఁ దమరము, బలముల రతి కలతామలకుఁ బట్టించిరొ నాఁ, గలయిఁ

గంబునీయ నిటుదివిగలు నిలిచితి పురము నిధి కల నభివక్త మై...

౩. అంటించు, పూయు.

౪. తల వివృతంబు మెదలుగఁ, బలుకులు పట్టింది పుష్పములు నంజనములో, తెలు పొప్పుఁ బూది కను ని, ర్మల మృదవము తోడి నుడక ముద్దుంబునతి...

వి. పు. ౪. ౧౯౩.

(వృత్త. అని భావము.)

౫. సక్రమచేయు, తగుల్పా-నఁజేయు.

దండకము. . ఈ మాకరాధీశుమై మాకనం చేల పట్టించెనే ముద్దుపట్టి...

భోగిని దండకము.

ప్రయోగ విశేషములు :

(i) రేపు నీతాళము పట్టించెదను.

(ii) కాఁకు బానిసని పట్టింపక మానఁడు.

(iii) అపిల్లల నన్ను ఎగతాళి పట్టించిరి.

పట్టింపుకొను. న. క్రి.(√పట్టించు.)తూంబుండు కొను.

౬. . . నివృత్తిపన్ను గునుగు లాద లాదిగాఁ గలగు చక్రభాగ్యంబులు ముడియబం గావళ్లం తెట్టించి పట్టించుకొని...

వి. శకుం. ౩. ౧౨.

౭. . . లిలవ రాచకొనుమలచేత నొకరన్న సింహాసనముఁ బట్టించుకొని ధూరిని...

ఉ. రా. ౮. ౯౪.

పట్టింపు = పట్టుట. వి. (√పట్టు). ౧. విచిత్ర ద్ధులకు మాతన పక్షమును ప్రారంభించఁ జేయుట. (౪. ర.)

౨. పట్టువల, పంకము.

౩. తీసి పట్టింపులెన్నడు తూని రాన, చేసె యెదు రైకఁ గాని యింతైనఁ లాద, కల్పవల్లం

గర్వితులకు వ్యతిరేకంగా, గౌరవం తెచ్చుకొ
కతగాను కోరుకొని ...

రాధికా. 3 ౧౨.

(వ్యవ.) మా పట్టి పట్టింపులు లేవు, వారిలో
వారికి మాట పట్టింపులు కలిగినవి.

పట్టిక. సం. వి. అ. పట్టి. ౧. చలక. (సా
పట్టిక.

౨. (వ్యవ.) పట్టిక.

3. వ్యవ. లోనినవారి అందము.

౪. ప్రజామలకట్టు

౫. వికాసాలాపన. అ. పట్టిక. ౧. ౧.

౬. మంచము లోనినవారి చట్టము.

౭. కట్టించునది కాగలి.

పట్టికాదు. వి. (పట్టి + కాదు?) పట్టికమున.
చిన్నవాడు, మట్టివాడు.

నీ. దేవాదులకడెందు దివి కట్టకగాని పట్టి
కాని మొలకట్టు చేత ... చల. 3. ౫౦.

పట్టికామంచము. సం. వి. అ. పట్టి. పట్టి
మంచము. (౪. ౮.)

పట్టికానాయకుడు. సం. వి. అ. పట్టి. పట్టి
సారెవాడు.

పట్టికా. అ. (౧. (√పట్టి.) ౧ చిట్టా,
చారక.

చ. ... విశ్వామిత్రుడు పట్టికలోనున్న
పట్టికలోనుంచి నది పట్టిక .

భార. అది 3. ౧౦౪.

వి. కదియక బోతుంటున్న వట్టికట్టుగలది,
చెడల పట్టిక కట్టింది విట్టిగనీ ...

వి. హరిశ్చ. ౧౨. ౧౨.

వి. భక్తలచే బుట్టచేయక గాక కట్టించు, భక్తి
హిమత పట్టిక పట్టిక పట్టిక ...

౨౪. పట్టి. ౨. ౨౫౨. పం.

౨. పట్టిక, ఉపయోగము.

వి. అట్టికాక అపొకరించినది, అట్టికాక
భక్తి బలమునూర ...

౨౪. పట్టి. ౪. ౫౬౧. పం.

(వ్యవ.) అమందు వాడ పట్టికపది.

పట్టికట్టాదు. ప. (౧. (√పట్టి.) పంక్తి
మించు, పైచెడు.

వి. కలిగినవారి కేగితి యానా గాని, పరిశవ
వాపము పట్టికట్టాదు ...

వి. ౪. ౪. ౪౪. పా. ౯. పం.

పట్టికట్టాదు. వి. (౧౦ పట్టికా (పా. పట్టి. ౮)
౧. చలక, కేదెము. (౪. ౮.)

౨. మంచము లోనినవారి పట్టి.

నీ. కడవన్న బొమ్మ పట్టికట్టకు బొమ్మ-పు
గోర్లు పగడంపు వికరంపు పట్టికట్టము...

చ. పా. ౨. ౧౬౦.

కా. చేతిక, పీఠం చేతకాక పట్టికట్టగాని .
చలక ౨. ౨౯.

(పట్టికట్ట = పట్టికలో చేసినట్టికట్ట)

నీ. పచ్చమార్యపుటంబు పన్నాగమున పేరి
పట్టి చట్టంబు కెంబట్టు పుటు .

చల. 3. ౧. ౨౯.

3 రాజ్యభిక్షక కాలమునందు నొ పటం
పట్టిక పట్టిక.

నీ. . పట్టి యగున, పిమ్మందు పేరికడలు
పేరిక పేరిక పట్టిక పేరిక పేరిక పేరిక పేరిక
మొలక ... అచ్చ. రా. యె. ౫౨౨.

౪. (త పట్టిక) మిక్కిలిండ్లను పొడవ పట్టికగా
యెడలకట్టాదు లోనినవది.

చ. ... విటకాటనంబు అగు పొడవంబంబు
అను బగుల వడిచినపట్టికం పైపడు విడిచిన
పట్టికలు ... చ. పా. ౧. ౫౩.

౫. పక్క. (క. ర.)

ఉదా: అరక పట్టులు తీర్చినదా? - (క. ర.)

౬. పట్టెనరె: తీర్చిన రేఖ.

గీ. చావురవతి గంగమట్టి మామనక గరచి,
భామనక మార్చ్య పుండ్రంబుపట్టె: తీర్చి.

కా. రి. ౨౩౩.

మ. ... కర్పూరిక, పట్టులు కర్పూరిక కాను
మల ... కకా. రి. ౩౩.

గీ. ఎదను గర్పూరికపట్టులు మనుటిలిక, మలర
మలనడి కరకుండు... కకా. రి. ౨౩౩.

ఉ. ... ఇంతిలంబు పట్టిక, కాగర మాయె
నమ్మ మృగకాళిపట్టె లతాంగి యశ్రు
తల, కాగర మాయెనమ్మ యని వారి
గలంగకరమ్మ నీమలక. .

కా. రి. క. ౩౩.

౭. (క. పట్టె). మం. (క. ర.)

౮. (బ) పట్టె తీర్చిన మన్న పుత్రుల లోనగు
నది.

ఉదా: మాడికర్పట్టెలు, మన్న పుత్రులపట్టెలు.
మం. (క. ర)

౯. నకారు.

చ. పగడపుగోళ్లు మందనపు: బట్టెలు గుట్టి
గోతపట్టె ... కకా. రి. ౩౩౦.

డి. ... పట్టెకంకటి పల్లి పట్టెలు. .

కకా. రి. ౩౩౦.

చ ... చిలిచి చెంబి పన్నియట్టు పట్టెతో,
... ముత్తియపు: జపనమంచుపట్టె మహా
మృతిక. . మమ. రి. ౩౦.

గం. మోత్రము, మోలు, త్రాడు. (యా. శోగ
పట్టియ.)

గం. అయిదామ చెతులకు చెట్టుకొనకు
భూమి నిశేషము.

(శ్లోక) అతి పట్టులు చాల తాననెడి.

మ: పట్టె తిరుమల.

పట్టికలుయము. మి. గి. పెద్దకర్తి.

మ. తదనిండు నమ్మల పొతుక చేత్రులు
బట్టియం, మలు పండిలలు దరమెట
కాండ్రు గొంతుగా వచ్చె రా జామృతిక...
రామా. ౨. ౨౨. (క. ర. సా.)

౨. భద్రము, కృపానము.

చ. ... చిలిత తెగంబున గలభాషి శోమ
బట్టి పట్టెలు కుంజింది త్రేయ పెత్త
టయ. . కకా. రి. ౩౩౦.

మ అకటా యానిమనోజ నీమనక చామా పట్టు
నిర్మిస్తు రేలు: మై పట్టికపాటి నీకామగి
నిమ్మ క పంపుకాయలు చ, కృక
యంబక పడిలంబ: దర్మియము: చెల్వక
వోలు: గామన్న ని, కృకపానీకత చిత్ర
మట్టిలలుపట్టెలంబి ఖండింతు. .

చెంబా. ౫. ౯౩.

౩. అయిదామ, అయిదామిశేషము. (యా.
గూర్చొనలపట్టెయ.)

౪. శో. (యా. చెతులపట్టెయ.)

చెతులపట్టెయ = చెతులగో.

గీ. కట్టుగాలక కచాకల్లోనికర్త చెతుల
బట్టెయగదా తిరునిట్టు. .

కార్తిక. ౩. ౧౫౫.

పట్టెయట్టు = కర్తయిట్టు.

ఉ. పట్టెయట్టు నిమ్మ చెడుకాగునక జియిన
యాచిపొంతుక. . మమ. రి. ౨౦౩.

పట్టియము. మం. రి. అ. పుం. పూరికరంబు,
కకాళి కామగు. కి.

పట్టి. రి. పానినిశేషము, కనిశి. (ఎడమగా
పంతులనీక త్రేళ్లుగలచేర. అది. క. ర.)

పట్టిలోద్రము

౩౩

శ్రీ. పాశివోద్రము భరణముగను ౩౩ కుప్ప
లప్పుపట్టిలింపక . . అం. భా. ౨. ౧౪౧.
౪. కపటము చెరుగులలికి బ, ప్పెరు పనీతం
బు గాంచుకొనిని . . దళా. ౪. ౧౫౫.
చ. ... ముద్దుగాన ప, లుప్పలం చెవికమ్మచే
దకుతకుక్కను చెక్కులపట్టేదేసిగుప్పలం
గను చూపుచేరకు గుర్రాలనుతావులు దీనికే
తగుల ... కువల. ౩. ౩౨.
గీ. బ్రతికెన్నాళ్లు వన్నెంబుపట్టేడిదక . .
కుచేల. ౧. ౫౬.

పట్టిలోద్రము. కం. వి. అ. త్తం. ఎల్లబొద్దుగళ్ళి.
(ఇట్టే, పట్టిలోద్రము, పట్టికాలోద్రము, పట్టి
కాళము.)

పట్టిను. వి. (కం. పట్టిను.) అయింధ విశేషము.
(యా. ముద్దంకపట్టిను.)

పట్టి(ట్టె)నము. వి. ౧. ముల్లంధ విశేషము.
గీ. కళకరావకం కొచ్చి దొక్కరముకాత్తి,
చదికితై తెదిగొని పట్టిసమువక దొడలి ...
ఉ. పాశి. ౩. ౬౯.

(పట్టెసము, అపము(డి).)

శ్రీ. చదికి పట్టిసమును పన్నువువిన్నాణములు దొర
కొన్నను ముట్టిగొనడు ...
భార. విరా. ౨. ౧౫.

౨. అయింధవిశేషము.

శ్రీ. ... బంబిండ్లనమ్ములు బల్లెయెలము.

గీ. బందిపోటులు నీలకంఠం బట్టెసములు, బంట్రు
కోలలు నాదిగా బహువిధముల, పాదసములు
ధరించిది శరపకులు... పాశి. ౨. ౬.

పట్టిను(శి)ము. కం. వి. అ. త్తం. అయింధ విశే
షము. (తై. వి.)

గీ. అశిశి పట్టిక మనునమ్మవు విన్నాణములు
దొరకొన్నను ముట్టిగొనడు ...
భార. విరా. ౨. ౧౫.

పట్టు

౨. అయింధ విశేషము.

గీ. పందిపోటులు నీలకంఠం బట్టిసములు, బంట్రు
కోలలు నాదిగా బహువిధముల, పాదస
ములు ధరించిది ... పాశి. ౨. ౬.
(పట్టెసము, అపము(డి).)

పట్టి. వి. ౧. వస్తువుల నామములను పరస్పరగా
ప్రాసిత కాశితము లోనగునది. (శ. ర.). మను
మూలం వస్తువులు తెదలగునాని చేరులను పర
స్పరగా ప్రాసిత కాశితము.

౨. తయలపాకుల చుట్టు.

గీ. కప్పురగంధంబు తైరన క్షుట్టిల తట్టువు
నుంగును బాట్టుతావులు ... ప్రబంధ. ౫౩.

౩. తెదలత్రాగ నీదికనీర.

మ. .. లె క్కగు చెక్కుల జవాబి చేలు
చేలు పట్టింబు ... ప్రబంధ. ౩౮.

౪. కురువులకు చేతికి మునుగుడ్డ మొక్క.

(చుగ) తైర్యుండు వాని ప్రణామమై పట్టి
చేసికాడ.

౫. ఇనుము తెదలగునాని బట్టె, రేకు

(ఈ యర్థమందు పట్టి = పట్టా. అవి. ౪. ర.)

౬. కావలపట్టి.

పట్టు = బట్టుకొను. మ. (శి. (క. పట్టు, త. పట్టు,
మ. పట్టుక.) ౧. గ్రహించు, చేకొను, తైకొను.
గీ. తపస్వియై యుండి తగునోరి ధనువుపట్టు ...
పాశి. ౩. ౫౩.

ఉ. అంతకు భీమసేతుడు రయింఁచెనెగన్ దగ
తెయిల పట్టు . . .

భార. శ్రో. ౧. ౧౮౧. ౨. ౨౦౪.

౨. అక్రమించు, పొన్నీసము చేసికొను.

అ. బయటి తెదలగునోట పట్టిపెట్టున, దీటి
ప్రబయం నొక్కమాట యెరలెం ...
దర్శ. ౪. ౭౬.

పట్టు

88

పట్టు

అ ద్రుపదు పిటిలోన బొమ్మకయ్యము లేచె,
అనుబట్టి నిరటు పట్టుమున

కౌ ౧ ౯౨

నీ క్రొవ్వులైన నమ్మకంబు మిసామ
నుయ్యల బాగెను నోపియను

విక్ర ౧ 83

3 అవలంబించు ధోతగాంగును అక్రయించు
నివాసముగాఁ జేసికొను

4 ఎమాతపిఠి కిచ్చు పితామహులము మా
పట్టిక యెత్తురు గంట కేల్లెంకాంబంబు
మాడిక చాళువులునం దరతరంబుకొనిక

భార అది ౨ ౧౪3

అ కాంతులెట్టి యే గురలు బల్లిడి నావయ
కెట్టి కు పం ౧౦ ౫౧౪

అ ఎన్నగతల్లి విశ్వాజీవి పట్టిన నావక గల్గి
కేల్లెక భాగ ౨ ౨౩౦

అ తెండియు నుపేంద్రు పరాంబు
రుహంబు పట్టెనక అయ ౫ ౨౦

అ బంధులం బిట్టి ఎల్లమల కాధలం బెట్టి
భారములపట్టి పడంబు. ఎట్టి
భాగ ౬ ౧౦3

౪ (కంభాదులు) కిచ్చు ధోతంబు లొరించు

౪ ఇటు గాక విను బవంబుల పటిమకు తెక్కు
దుగ విద్య పడరించు యే క్కాదు విధము
గాదే యే చ్చులం తెలికిం బట్టిపట్టి పంతును
బోలెడ భా ౨ ౯౦

నీ సావనా చెందికిఁ బట్టినవం కనువానుడి
బధిరు వివంగఁ జేసి గా వి ౧ 3౬

౫ పినుకు నుడించు

నీ రంభాప్రభావాపూర్వక పృథూలోజనంధంబు
తెచ్చుట గక్కుం బట్టి పట్టి
అను ౧ ౪౧

నీ నడుమ పట్టిన వంతు నాభుని చిలువొది
బుడికిన నీ యని పొరం నతల

మాం 3 ౨౦౧

౬ (తెట్టు) కి రెడికి కరచరణాద్యంతయము
అను ఇటు పటు కడలకుంద) అనుమ (కర)

8 భారణముచేయు జ్జ స్థితిం దుందుకొను

౪ అ, ప్పురమహిలో పరేకములు సొమ్మగ
బట్టి వనుంధరాధరా భరిణ తెనువర్చుము
భార ౪౦ ౧ ౧33

8 ఎందు తలంచు అలోదించు

౪ కీ ఎడంతుక చాది నీక యనుక్రాంతిం
గరం చిటు లాదరించి యే క్కుడివఁ బరిత్య
జించితిని బట్టుక రా దిది తప్పుగా మదిక
భా 3 ౨౪౨

౪ కన్యల విచ్చెడ మందు గెంజరే బడి
బడి చె ౨ పంప వది పొడిగఁ బట్టక
భా ౨ ౪౪

అ తెట్టిన నమ్మ నమ్మయన వీరధివేష్టిత యొన
దాత్రికిం బట్టుము గెల్లె చేసి నోకరాన
పితామహ యాత్మ తెగ్గుగాఁ బట్టుక
విన్మ భా ౫ ౨3౧

౯ నిలుపు అల్లు నిగ్గహించు

అ భూ క్కుభ నీత్త కానవనివాసును
గోరి చవంగ తెట్టు లే, నుల్లము పట్టి మాన్తి
పురి నుండంగ కేర్తు
భార అక్ర ౧ 3౨

౪ అత్తులం దిరిగిన కొకతేగమున గుంజ
యొక నోవము ఎట్టలేక
గా రా యు ౧ ౪౦౨ విను వి ౧ ౪౨

నీ పలుమహానుజుల సారథి పట్టుకేమిఁ దర్త
రించురు నున్నది తరణిధము
భా ౧ ౧౪3

క. ... మనము పట్టు, కాళక పరశురామభాగ
సంగతి కొరక . . తుక. ౨. ౫౫౩.

౧౮. గుల్లుము మెం. కానిని నడపు, తోలు.

డి. కాన దక్కితయిందుఁ దగ దన చాత్త
చాయకుఁ డొకనరర్రుద హయఁ బట్టు..
మను. ౧. ౬౫.

డి. సంగరంబున భవంబురభస్మంబు యై భవ
కాశ్యములఁ బట్టు వంటకము
కళా. ౧. ౯౪. విప్ర. ౨. ౯.

౧౧. (పత్తిజ్ఞాదులు) పూను.

ఁ. పాఠ్యఁ డిట్లు ప్రతిపట్టన నదినిర్వ, హించు
పనికి గృహఁ డివిధమునఁ, బూని .
భార. ద్రో. ౩ ౩.

మ. ... ఏతేక నే పదార్థంబునఁడెదన లే దన
కెప్పుడు క్రతంబు గాఁబట్ట .
హర ౧. ౧౪.

కా. ... నా, తోడఁ జైరము వట్టి నిట్టిజనక
ద్రోహిక మహిం గంటిరే .
భాగ. ౩. ౧౫౫.

౧౨. (పారంధించు, మెదలపెట్టు.

ఉ. పట్టన కార్యముల్ విడువఁ బాడియె పాడి
యెఱుంగ నోటు. . చంద్రా. ౩. ౬౨.

డి. దునుకు నేఱుంగరాదు దుఁచుంబునఁడఁగాఁ
బట్టినపని కడముట్టు వలయు . .
రామలిం. ౪౮.

౧౩. పోయ, అతకించు.

ఁ. బ్రహ్మహత్య దమ్మఁ బట్టన నమరేంద్రుఁ,
దూని కడకు నేగి ..
భార. కాం. ౫. ౪౩౧.

మ. విమఁడి కాదు ప్రతిష్ఠ వేల్పులు జగన్వి
భూత చాత్తకు నా తని నేలుకొన నెగియెని
యొక రంధ్రం బర్రెవలంకాక ...

సైష. ౩. ౧౧౮.

క. ఇట్టులు చూచి యీచెలి, బట్టినవల రావ
గట్టిబలు భూతంబుక, నెట్టుకొని నీడఁ
నేయింగ .. హరంగ. ౨. ౧౩౧.

౧౪. అనుసరించు, అనుసరించిపోవు.

క. మనలేకమునకుఁ బోదము, మన మల్లన తెరపు
వట్టి . భార. విరా. ౫. ౨౨౦.

ఉ. పట్టున నేయరం జన దుపాయములక దగు
నిచ్చుకంబులక, జక్కఁగ నేని దాని నతి
చిత్తముఁ బట్టి సుఖంపఁగాఁ దగుక
మనుచు. ౩. ౬౯.

డి. గోదావరి సింధుతటము వట్టి, దండ
కాలెల్లు నీధిమధ్యంబు దరిసి ...
కాశి. ౧. ౮౫.

౧౫. చేరు, మాడు

క. నినుఁ బట్ట పొందుపుక్రమఁ, దననొనల్లురఁ
దొఱంగ ధరణీశ్వర . .
భార. శబ్ద. ౧. ౩౯.

చ. గొనకొన నేరఁదయ్యె నినుఁ గూడ మయో
ధనుఁబట్ట యట్టి క, ద్వంద్వంబు నీవ నేటికి
మనోద్ధృఢఁ జొందఁగ నిట్లు పుత్రకా .
భార. కాం. ౧. ౩౯.

౧౬. పశువుల వృషణములకొట్టు, పట్టుల కొట్టి
నేయు.

డి. పాలెరి నపుంగులక పూర్వభవంబున నెద్దఁ
బట్టినకారు భార. అను. ౫. ౧౦౫.

(మా. పశు పుంస్త్రోత పూతనీ తవంతిర రమం
తిద . . చం. భార. అను. ౨౨౧. ౩౧.)

౧౭. రమించు, రమింప నుద్యమించు.

క. మనుకొంగనలం బట్టులు, దనుకొలం బట్టు
గాక దనుకొంగనల, మనుకొలం బట్టులు
మను దొరక, కొనిర ...
ఉ. హరి. ౫. ౨౦౯.

1. మనిషియైన కనాకాను పట్టుచే నీకు
నకాపాని యగు పాకాకానునకు ...

కళాం. 3. ౮౧.

2. నీ విత్తు తెన్నురంభరతి నీవలె బుక్కుల
బర్మి బట్టె ... సారంగ. ౨. ౧౨౦.

౧౮. (రాను శేతువుల మార్పు చంద్రుల)
మింగు, కలచు.

౧. అమృతరస మింత సోదగ, నమృతం లై
రానుశీర్ష మతి భయకమగా, నమృతకరా
య్యల బట్టెడి ... దళా. ౨. 383.

2. కర్మటి మర్మటి గాన పట్టినోట
గప్పులు గొప్పులు గలవు మింగ
దళా. ౧. ౧33.

౧౯. (భృత్యులను ప్రభువులు మెచ్చుట
ప్రతాపరానులకు) చేయు.

2. భవకాశప్రమోద కలచుగా నేలకొ
మట్టు మోక్షప్రభం తెలుగ
భార. విరా. ౧ ౧౮౬.

3. అమృతమిందువుల పై నందంద జలకంగ
బద్ధాశప్రభంబుల బట్టె గమల ...
సార. ౪. ౯౨.

4. నలవకు గుండె పట్టు తెలవా
పైష. ౬. ౧౧౧.

౨౦. చాచు

౪. ఓయి తెలవాణ తలకొనక, చేయును విద
లిత జవాదియె పట్టుము ...
సారంగ. ౨. ౮3.

2. ఒకతె ప్రభుకొనిన కేట్లు నందడింపగ
మిట్టిపడి నేల బయలుపట్టు ...
మమ. ౪. 2౫.

౨౧. (అనుభవము మునుండు మెచ్చుట
చాచి పట్టుకును తెలుగు పట్టుకును)
రాయ, ఒకపట్టు, భద్రము చేయు.

4. ... తెలుగు, యిది మనసారా బట్టె
యనంగుని మనసారా మెచ్చు ...

మమ. ౬. ౨౪.

2. తాను మనసారా బట్టె మనోజ్ఞుని
మౌళి లనగ లోచనము లమల ...

వాస్తవి. ౧. ౯౯.

౪. ... అతడు గీర్వాణమాయమానం దగు
మార్తామని తెలుసు గరహం బట్టె తెచ్చి
నచ్చెరు వంది ... మార్మ. ౫. 3౫3.

౨౨. (నీరు లోనగునది పాత్రాదులలో)
గ్రహించు.

2. మంతమానయ మృగవానిపంతులను, గంధ
కర్పూర నీహార కర్పమముల, నలదిరమరాసు
యలు భక్తి యోగియిల్లు, నప్తపట్టిక బసెడి
మంభమల బట్టె .. సార. ౬. ౫౪.

2. మఖంతుగా చేలితునుకొప్పెరు నిండు బ్రాహ్మ
కోటుల నల్ల బట్టెవాడు ..
మమ. ౪. 23.

2. కవచ బట్టెనాది గడుమంతుర కేమె
సాధోధి బుట్టుట బట్టు టరుక ...
మమ. 3. ౨3.

౨3. (కానుక, మెచ్చు) ఇచ్చు, అందిచ్చు,
అందించు.

మ. తిలపాలో పట్టెయింద్ర మట్టెనప్ప సాధో
చార భక్తిరేఖ, జ్వలం లై ...
అమ. ౪. 3౬.

౪. ... ప్రభుదంబున స్పృహయే పట్టెళ్ళ వ,
పురముల నీడలే అరిగె బట్టెకానుక
లెల్ల కాచునక .. విశ. వి. ౨. ౯౫.

౨౪. సొండు.

2. నీవ అయ్యును గను పట్టెరిగి యుండు,
పట్టె అభిమానముల గర్వముల బట్టె,
య్యుకాళి పట్టె నియంత్రములు, తెన్నుతో
పట్టెయింతుర వినువలె. కా. 2. ౫౮.

౨౫. అంబు, తాచు, వజ్రమునకు

చ. .. ముహూర్తకళ్యణం, దలఁపుల కిందగింపఁ
బ్రతువంబునఁ బట్టినకొటులెల్లయుం, గగ
లకు నిక్కలై మెఱయఁగా నీతి - బ్రిది
జేర్చు దంపతుల్ విక్ర ... ర ౨౨౪

నీ రత్నమొకటొకట సర్వము కళ్యాణం చేరి
యాశండు చాణూరపుణి, గాఢము
మునఁ దాగు పోయి పోయి పోయి
నానందమున్న లయి ... ర ౨౨౫

ఉ. . పట్టిక, గండుపప్పు గాఢ వాణి
యలకంబరాశిన్ రిది ౨౨౬

౨౬. సహించు, ఓర్పు

(వర్ణన) నాచేతులు తేడి పట్టుపు

(వర్ణన) వాని నాణక కారము పట్టుదు

౨౭. (ప్రథము: మొ) ఆచించు, చేయ.

గీ. అనిన విని యేప్రవం లైవదనుఁ గుఱించి,
పరమ నిశ్వాసమునఁ బట్టి భక్తలకుఁ బ్ర,
సన్నుఁ దగఁ గాన .. వగామా ౩౯

క పట్టి నశాప్రతములు, పెట్టి మహాదేవులకు
సగృహస్థులు ... వరామా ౨౦౩౬

౨౮. తెలిసికొను, కనుగొను

క. సోతోమాగ్గంబులఁ జూ, నేతమ కన్నంబు
లైన విదంబులులఁ బ్ర, స్వీకరణం జూను
శ్యా, నేతము లై యింద్రియము లేకును
బట్టున్ ... భార అశ్వ ౧. ౧౭౪

క. అలివల మాయలు పెక్కులు, పకుల
మొఱంగఁ దలఁచిరేని పట్టంగవశమే
భోజరా. ర. ౨౨౭

ఉ. సత్యము పల్కెదనక గ్రుతులు కాత్తము
లాగనుమల్ పురాణముల్, ప్రత్యయ
మయ్యోగీ నిజముఁ బట్టెదరు ...

కాశీ. ౨. ౨౦౪.

౨౯ ప్రమాదముగా నైకామ, నమ్ము

క నీకపటోత్తర పట్టి మ, హిరాంతుం దరిగ
నీరి యాధావణి యి, యాధాకాళవాణి
యెఱంగు, నీకాళల తోడుతోడనే నీధిం
చున్ ... వారంగ. ౨ ౧౪౩.

౩౦ (కపి, గాలి, మొ) విగఁబట్టు.

౩ మునిశ్రేష్ఠు లాచార్యులకు మోటి చప్పడు
గా నీతి ... ర ౨౨౭
కాశీ ర ౨౨౮

౩౧ (ప్రగ్నిశేషములని) గ్రుమ్ము, కూర్చు

నీ. పువ్వులు బహువిధంబులఁ గట్టి ముడికొక్క
భంగిగా నెత్తులు వట్టి యెత్తు
గా విగా ౧ ౧౦౮

౩౨ అంగీకరించు.

ఉ బంధులు మంత్రులున్ భరతుఁ బట్టరు
నామఁడు పెద్దవాడొక, దృఢభరతో,
నిలుండు ... భా గా ఆయో ౧౪

౩౩ గుడి, తెల్లకొడు

చ . నీని చతుశ్రేణిం చేక్రియం చాల్చినో,
యెని పట్టం దివసద్వి దూర్చుది శీఘ్ర
స్మంజరు లోన్చినివా, దీన పాలిండ్లు వెండు
బొమ్మగతి నుండె న్నందింఁ జాల్చెన్ ...
ఆము ౫ ౨౩.

౩౪ పొటించు, ఆదరించు

చ అన విని భీష్మం డి ట్టెయె నా భృకరాష్ట్ర
తనూజతోడ నీ, జననీతుట పట్టుము ...
భార ఉద్యా. ౩ ౩౪౪

౩౫ చేయ, కాల్చించు.

గీ ఎన్నికలు పట్టి పుంజులు తేర్చుటించి, పంజె
జులు మఱి తోడుపడగ లాచర, కండె
లానరించి చాలించి కాఁపుటించులు ..
కుక. ౨. ౨౨౩.

౩౬ లాగు; విగలాగు.

మొగ్గు పూర్వములకు మగడింపకుండ
వాకట్టు మూలికవాగ్గ బట్టి పట్టి ...

8 V. 3. 8F.

రెడ, పహించు, శాసు

3. మర్యాదకుదుల, గృహ పెట్టెగ భవ
భస్మ, క్రమ పెట్టె, ద్వారాదు
పెట్టెలీన ... పరామా 2 28

(५॥ १॥ చొచ్చు, ప్రజేందు; (తాపల)
ప్రజేందు

ఈ కవచమును పఠించినచో అతడు అపరాధముల నొనరించును. అందుచేత అతడు అపరాధముల నొనరించును. అందుచేత అతడు అపరాధముల నొనరించును.

(వరద) అం చి 2 పంజాబ్ శాసనసభ
అ. 11

(అ త్రి ం (కాలము) క్షణము, నిద్రము)

3. అది యశస్విన్యారము పె, కృష్ణనివంబులు
 పెన్నుల బట్టుల గొంత దగం తె, పెన్నద నే
 దార పురుషుడు, ముదయ సమన్వయము
 . . . కృష్ణకుల దెలియున్

ಪಾ. ಅಕ್ಷ 3 ೧.೫೦

ఉ. ... ఈ, యయ్యల పేరి పేరి గొని
యాదగఁ బట్టు నమాన వర్తమాల్ ...

ॐ नमः शिवाय

జి. న్యూదర్లి రానిచో "ఇదురు మూచురు మండలి" పట్టి వచ్చుచో, నిండునిభాస్య చక్కదన మేఁ గని చొక్కాచు మండఁ బట్టి నీ, సందర్భములో యరుగసాఁగఁగు బ్రాదు ...

வினா. வி. ௨. ௧௦௪, அமல் ௩ உட.

౨ ఆగు, పర్వతమగం.

(వ్యవ.) ఇట్లు కట్టబడిన మాండలికరూపాయిలు పట్టును.

3. కడలం, పూను ; సుంకమాపట్నం, చలపట్నం.

గీ మంబరాగ్రాని మోయించి మాధవుండు, పట్టి
తెప్పించె నిర్వరప్రతిభితే. పూ. ౨. ౪౯.

సీ. పారిజాతము నానపడి పట్టి తెచ్చుట నాదా
రక్షయున దాని నడుగుపఱుప ...

సూరి, పీఠం

న ... మిమ్మల్ని దీక్షింపుము: ప్రాణులం బట్టియు
పట్టుకొని కింత పట్టి పెనంగి యింతదురి
వస్తు బో లక మరలము

୧୫. ୧୫. ୧୫.

గీ ఒకతే మనిగి నానించు కొప్పు దనిన,
నాకానె మగిరి నానించు కొప్పు దనుచు,
బట్టి యానె నానింభోనీ ప్రభమంభ,
ప్రియండు నిలు గు నిలువకె తెద
రొదగ . కళా. 3 ర్థా.

3 భగ వాదిజలరం దోకిరి, కరవిమాతం
నూర్నై ననుచు కలదులెల్లగా, విరిమార్చు
బుట్టెన్ యో, నురుకోలము చెంచుకోలము
నొడుచు మహీగా . విశ. ౨. ౧౨౩.

ర స్వస్థమగు, కుదురుపను (ఇంచు. అని.
క గ)

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః
అథాశ్రమశ్రేణిః

பார். மிரா. உ. ஓஓ.

౧౩. విజృంభించు, చలరంగు.

పట్టకమున్న పై కుటి: సాగితలంబునఁ
బూర్తి కూర్చున్, శిశ్నియంగ వ్రేసి ...
3. - యు ౨౦౪.

३०. — యు లు-ర.

కా. పా. చాందీ యంతపట్టకపు గత్య
| దీ ౩ ... | పరీధ. ౨ ౨౨.

౬. పూట, కలుగు ; విడువకుండు.

గ. కృష్ణం రీగతిః బట్టః గ, లక్ష్మయశోవ్యథల
శాశ్వతరమణ, శ్రీకృష్ణం దచ్చట నిలిచి వ,

కర్ణాడు చనువేర (తెలగి) చేతులు
తొలగ్గి... పరామా. ౯. ౮౦.

ఉ. ... ఇల శీ తొకరుండన వాగుచేతుండన్,
దక్కినవాడు నంతునుదర్శన వార్తగదాది
హేతులన్, ప్రక్కన్ పట్టినన్ దనలఁ
బట్టిన నిర్మలన్ పట్టున్ ..

ఉ పా. ౩. ౪.

నీ. పొగోధిజలయై క్రిఁ బ్రాచివట్టినదికాకయలు
నాఁ దగుమరకతలఁగరులు ...

అము. ౧ ౫౩.

౩ మంభీదనములు వ్రేలిన్, గుంభనమున గుంభి
మాస్త్ర గుంభిభారా, గుంభమున రేయఁ
బగలుకా, గుంభద్రోణములు వట్టి పురు
వ్యావర ... పలిక. ౬. ౨౩

౩ కలదియగు

గీ. అఖల తృణలకాతరునిచయలు నీద, వట్టి
నిట్టలంబుగ జడివట్టుపొంటె

పూరి పూ ౩ ౧౬౦.

(ఇట్లే వెడపట్టు, చీదపట్టు, చీమలుపట్టు మొ)

(వర్ణన) ఆత్మప్రతిములు చదలువట్టించి

(తెల్లము చీమలు పట్టినది)

౮. అంటు,

(వర్ణన.) గుడ్డకు చాయ పట్టలేదు

౯. నాంటు, పక్షమగు,

౩ మది నయ్యలపురుమాటయఁ, బదిబంబులఁ
బట్టికొనుటఁ బట్టియొ తెల్లంబు, దది నది
యట్టలకాగల, యది యె యుండుటను
చాని కరఁ దొడఁబడియొక

భార. ద్రో. ౫ ౩౧౨.

నీ. నయనిప్రతిష్ఠ భూవర మున్నెలుంగని యింతి
యకా శేష నితఁడు నివృత్తి, చాడినమాటలు
నంతరంగంబుల బట్టెత్త ..

భార. కర్ణ. ౩. ౧౦౧ నిజ. వి. ౧. ౩౬.

౧౦. ఇమడు.

గీ. అమర నవ్వాగరాంబుజ స్థిమితవృష్టి, రమ్యపు
త్రాననము గ్రోలురాజానుచిని, యతిమదము
పట్ట దయ్యెఁ బంధ్రాపలాశ, ఎంబునఁ
బయోధిఁ బొంగువూరంబుపగిది

రఘు ౨ ౩౫

౧౧ పడు

ఉ. కొంచెపుమంచు పట్టుగిరి గుబ్బల
మేనులఁ తెట్టులం గదలించుచు ఘర్మ
చిందువులు వీధిల పరామా ౩ ౯౩.

౧౨ నిరుద్ధమగు, ప్రాంతమగు

౩ పట్టెక గంధిలంబు చెయ్యి దివియకా
రాదయ్యె వారాణసీ, మాట్టపానునందు
వ్యాసునకు వేయ్యకేరీ భీర్తిగగన్

౩ భుజవాక్సం ప్రథంబులఁ, బ్రజనిలభయఁ
దగుచు కాక ౩ ౧౦౩, ౧౦౮

౧౩ హు, అర్చనమగు

౩ పట్టెగోతె మురిశ్రీ, లెట్టవొ యెన్నడును
జాచి యెఱుంగనిమా కీ, పట్టు- నింతుని వడి
యొ, పట్టెయొ మెదిగి చూపఁబట్టచ
యంభూ పూ పూ ౮ ౨౦౩

౧౪ (కాటుక, మిమి మొ) పాటు

నీ ఘనపదాయనపట్టిఁ దమంబుము పట్టరప
రాక యెడిరదీపాల్ప యనంగ వను ౪ ౩

౧౫ అట్టు-బగలుగు

ఉ. నానువుగోకంబు బ్రతిదివలచు లేచెన్
యింతయొ నా, పానువు లేచిపోయినకే
పట్టిన సామ్యులు లేకపోయినే

౧౦౪ ౬౯.

౧౬ వ్యాసించు.

౩. పాడువుగట్టుమిట్టలపట్టులం బట్టినచాలాకప
దట్టంబు చుట్టంబు లై చూపట్ట

పరామా. ౧౧. ౨౯.

పట్టు

22

పట్టు

వి. ౧ గ్రహము (౪౨)

౨. (౩-౨ పట్టు) పట్టదల, కార్యవేత్త; పలము

గి ఆటివా రెనుమండ్రు పట్టకార్యములఁ, బట్టున నిద్దఁ దీర్పుచు బాలి కొలువ

౧౦ రా బాల ౧౦ పా ౩ పం

ఉ ముచ్చుర మైంపట్టు గలముఁజల ధైర్యము శ్రుంగిపట్టులా, ముచ్చుడిఁ గ్రుంగి

ల. వి ౧ ౨౪

౩ దిలిమగుఱుఁ, పూఁరి

ఉ మానినదీరి గట్టుకొని మోముతోఁది నిరస్త భూషణుఁ యై, పాఁకుకట్టు గట్టి నిశుపాలికి గొప్పరిపట్టు పెట్టిలో గానీరి

పాఠ ౧ ౯౯

౪ రెలపట్టు పెట్టి కోపపు, టిలు చొచ్చెకా గైకి దిశా ౨ ౫

౫ గొంతులతోముట్ట గట్టింపుకోడలఁ బట్టును బట్టును ఒసఁ బొసంగ ...

అచ్చ ౧ బాల ౩౩

౪ పాఁశానము, ఉనికీపట్టు

౬ విను చంద్రులి మృత్యువుప, ట్టవమా నిస్సంగి కృత్తి యమరగృహము ..

భార ౯౦ ౪ ౨౫

౭ కని పానిపట్టుఁ కేరుకు, దనబోటులచేరిఁ తెలిసి రిరి క్షణం పా ౧ ౨ ౧౩౩

౮ గీ ౭౦౬ఁ బెట్టకాంచికాపు మునంద

విక్రి ౩ ౧౦౬

౯ చోటు, ప్లానము, పలము

సీ. ఆమృదియెడయందు ని ప్రచయము, పరుకట్టు పోలికొ లైవ మహాక్షేత్ర మునయ

సొక్కండ యనుభవించి

భాగ ౧౦ ౨౦౪, వైవ ౫ ౨౪

ఉ. ... కా... ద్వి విమానవాహకమిది వద

వింపెను తేల యొక్క పు, వీరకరుఁ దున్న పట్టునకు నేడుక యుల్లమనం దలిర్పంగదె,

వైవ. ౫. ౩౧.

౬. నీ రి, ఉనికీ

౭ మాఁ చందపాస్సుదం బగు చమగవనిఁదఁ ట్టుఁ శీకొనుఁగాక భవితభూతి ,

పాఠ ౪ ౨౫

౮ చుట్టుపట్టు, చుట్టున నున్నపలము.

౯ బంగారు గట్టపట్టుకాఁగి నిర్మింతు నావర్ణవాహిని బలావగామాంబునకు వచ్చు ముచ్చెప్పివో వనస్తంభే ముదంబులంబు దంబు చు రా ౨ ౨౩

౧౦ అచకాశము

౧౧ ఆరినిచెర గంగమధువు విడువబడి కాలక్రిమంబు నచోట్టఁ దిరుగం బట్టు చాలకున్న .. భార ఆ ౪ ౨౩౩

౧౨ మైతాల్యము, పెట్టు

౧౩ పట్టు గలపటి కంఠురా పట్టునీలల నెట్టుకొని మనుద ౩ ౨౫

౧౪ ప్లానము.

౧౫ ముట్టఁబడి దీర్ఘమృతం, డిట్టి ట్టరుగఁగ నుపాయ మేది యొకనిచెఁ, బట్టువడెఁ దనకు డెందముపట్టు వకలి తతిరణల భావం ద్రయఁ దై భార ౯౦ ౩ ౧౯౨

౧౬ పం, మాట

౧౭ బ్రదుకివచ్చు నొడలఁ బ్రాణంబు లుండిన, బ్రదుకుఁ గలిగినీరి భార్య గలదు, బ్రదికి తీవు భార్యపట్టు దయ్యి మెలుంగు, వగవ పలదు వైద్య పలదు పలదు ...

భాగ. ౧౦. పూ. ౧౦౫౦.

౧౮ విడుదల, ఎడల.

క. ... కా, కాదును యంత్రతప్పి, కారా
దులపట్ల బ్రహ్మ కవియవ వనన్ ...

అను. క. ౨౬౪

గీ. భావయి ప్రధానం బెట్టిపట్టు వరయ
కళా. ౫ ౯౩.

క పట్టుదవంబునఁ గడు మా, పట్టున గని
కరముఁ గూర్చి బయలుపడంగా, పట్టుకొని
కేలుటొజ్జల, పట్టి కనుం జోరయతోడఁ
బడు లానరిపన్ ... యాయా 3. ౧౧౩

౧౩. సందర్భము.

వ ఇప్పట్టునం బట్టువడిన నన్ను విడిచిపెట్టి
ప్రాణంబు నిక్షింపిన యుపకారకిం బ్రయంబు
నెయ్యదు ననశ్చేద్యుడే మైచ ౨ ౮

౧౪. సమయము, కాలము.

అ. ప్రాణహాని వచ్చుపట్టున సుస్థ, నాపహాని
నేకయుడు వడపు, సత్య మున్నరమం ద్రన
తల్లియు మావృతమని పరిగమించు కార్య
జనలు భార. ౩౪౩ 3 ౩౩

౧ పట్టునగోరెఁ బుట్టి, లెట్టితో యెన్నఁ
దును జూచియెఱుంగనిమా కీ, పట్టున నించు
కవడి యీ, పట్టునమున మెలఁగి మాడఁ
బట్టె యున్నా .

మాది. పూ. ౮. ౨౧౩ కళా. ౧ ౯౧.

౧౫. పరిమితి, కొలది.

వ. కన్నులచేవండు సోమశక్తినిమహాదేవరతు
గుడిసెరితి నిక్కవ విమలసంతానిమి
త్రమునందు దేనుమల్లపట్టు భారవోని చేన
భోగముగా నిచ్చితిమి ...

౧౦౫౧. చెన్నుపల్లికాసము.

౧౬. ప్రాప్తి, పొందుట.

ఉ. . మిము బుద్ధులం గొనివచ్చి కాంక్షతో,
నింతలకారిగాఁ దెనెకై నెన్నఁడు సొల్లము

పట్టు గాన దీగొంతి యాశ్చర్యదుఃఖములఁ
గుండుచు నుండును భాగ్య మెట్టిదో

భాగ. ౧. ౨౦౯.

౧౭. రీతి, విధము

౩. నీపట్టు గణగువాఁడై, చేపట్టునగుచ వైన
చెలుపుని నొకనిం, కేపట్టి రతులఁ దేలక,
యే, పట్టున రాజు నిచ్చుయిందితి వలలా ...

కుక ౧. ౩౩

ఉ అతనిఁ కెందోన్నప్పుడే, భావజన్మర్ప
కారి మొక పట్టున కేఁ డిది వానినోదముల్.

పరమ 3 ౨౫౩.

(వ్యవ) వాఁ డొక పట్టు లొంగువాఁడు
కాఁడు

౧౮ అవలంబము, తీరము

గీ. తెరువున నర్థకాదిక మేది చేతి కందినబట్టు
విడువక నెనఁగి నెనఁగి ప్రభా ౫. ౨౮.

కా పట్టుంధుంబిపు తెద్రవాఁడపు మహాభోగం
బులా శేపు నీ, పట్టలం కెడిపోయె దున్నవ
జరాభారంబు మెఱగిమ్మ ...

భాగ ౧ 3౧౧ వరాహ ౧౨ 3౧

౧౯ కారిణము, పోతువు

ఉ బుద్ధులు నెప్ప జగంబు కేలగాఁ, బట్టుము
కట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళానిధిజ్ఞఁ
తే, పట్టుక గుట్టుకాజీ నిరపట్టిక డొట్టిక
పొట్టుకొత్తులకా . . భాగ ౨ ౩౦౦

(మాః) విశ్వగ్రాన్థాభ్యంతరంధ గం భా
౨. ౯. ౨౯

గీ ... పుష్కరింబునఁ బుట్టె నెన్న పుష్క
రంబు బ్రహ్మకు వాదివాఁ బట్టుయ్య
నెట్టికా భార ౫౦ ౪. ౮౪.

౨౦. లెట్టి కిరణికి కిరణజాత్యవయవములకు
ఇటు కటు కదలకుండ నడుము. (క.ర.)

౨౧. మందిరము, ఇల్లు

గీ. ఇరవు తెలిగి యిదిగి యిక్క యిల్ల గీడు, |
మనగి పట్టు విజాన కొంప యిల్ల నెలవు, |
నట్టు కా వనమందిర నామము లగు .

సాం. వి. ప్లా. ౫౬.

౨౨. గోమయము, ముగ్ధ, పెం. కానితో రిచిం
చెడి యొక్కరి విశేషము.

ఉదా : పంకాంతపట్టు.

వ ... చందాంబు సమ్యక్తించి మణిగెక్కా
ప్రదంబు తింబున గోమయంబునం బట్టు
చేసి ... కాళి ౩ ౨౪౬.

౨౩ బంధుత్వము (౪ ర)

౨౪. కథాభాగము, పుట్టుము

(వ్యవ.) ఇది మంచిపట్టు క్రొత్తతో విరుదు.

౨౫. గొడ్డనము, వూర్చుము ఆవులుండుచోటు

సీ ... ఆకెరిము పట్టు పెంట కా దనరు
చుండు . ఆం భా ౨. ౨౬౦

(ఇట ఆకెరంగనము అని యుండవలెను)

విం. (సం. పాత్రలు). అర్చము, రగినది

చ. అలిగి మగండు చచ్చిన మలాంగనయొక్క శక్తి
గ్రంథి నట్టిశ, ర్విరియము బోల్పుఁ బట్టుగుడు
వారిజనాభుండు తేనిదీవరం, బొరసి కృష్ణక
భాజనతః బొందిన యత్తురి

భార. మాస. ౯౦

కా. పోలి దగి మర్రింపం దలంపేని శం,
కింపం బట్టికొ వారు బ్రాహ్మణులె యే
దైన బింపంగన్ ...

భార. ఉద్యో ౩ ౧౦౩.

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరిగిలంబడి, మద్ర
నాభుఁ డొప్పి మావేంద్ర, లేమయెండు
; మంచు లీలమై బ్రాహ్మ, బ్రాహ్మణుల బోల్పుఁ
బట్టు గాంగ . భార. కల్య. ౧. ౨౦౬

౨. వ్యవహార, గడ్డి.

వ. ... పట్టునట్టు కాబట్టులుం భోట్టు
చట్టులు బట్టు తగ్గి యిట్టులు నేయుడు ..
అచ్చ రా యు. ౩౬౪.

౩. నిజము, యథార్థము

౪. దిట్టతనముగ నీ విత్త, దిట్టము వచింపబడ
నెద తెన్నికలం, బట్టుగఁ తెన్నికె యెలు
కత, పట్టువలనం లిత్తు పెంటిమి పలుకుము
సరివిత్ ... తేం మా. ౫. ౮.

౪. అట్టి మాహావ్యయఁ దిపటికి, గట్టిన రాఁ
గలఁడు చెలుప నీయట్లము నీ, త్రిట్టి
దేవముతోడను, పట్టుగ కిత్తుఁ తేరరాదు
పరిమా మిలన్ . విం ౧ ౧౫౪.

౪. అధికము, అతిశయించినది.

౫. నిట్టూర్పులు దలు చచ్చుము, గట్టులబొర
కలికి కలికి కమ్మలయెందున్, కట్టింపె భవశ
కాంతులు, పట్టుగఁ గడతెచ్చు లలనభావము
కొండెన్ బాహ్మదీ. ౧. ౯౦.

౪ పట్టుగ నిక్కుచున్ మదముఁబట్టి మహాత్ములఁ
దులనాడినం, బట్టిన కార్యముల్ చెడును
బ్రాహ్మ పోవు ... భా. ౪. ౬౨.

సీ ఒక్కండు పట్టుగా నూకొనఁ దగ్గిబ్బిపొటు
గొల్లసివాలు పొడుకొనెను ...
మలల ౨. ౧౧౪.

(చచ్చిన త్రోవపట్టు = పని జరుగవత్తుడు)
పోవు; పోవోవు.)

చ. యత్త నువ్వొకటో, వియెగఁ భక్తపాశ
ములు వ్రేసిన వచ్చివ్రోవ వట్టి ...

ఉ. హరి. ౧. ౪౦.

(పట్టునలెడు = ఆలస, నిలుచు.)

సీ. పువ్వ నిట్టూర్పులు పట్టునలెడు కొండె బొం
దిమ్ముగాఁ కాసి పోవదొరె ..

- - - తు. శం. ౫. ౫౮౦.

(పట్టునఁ బలుచు = నిలువు, ఆలస్య.)

గీ, అదిరి కోర్కెలు చిట్టమొట్టొడి పెనగు,
పడిన యెల్లంబు పట్టునఁ బఱువఁ దనకు,
వశముగా నెన్ను నెంతయు పంకఁ బొందు
భార విరా ౨ ౨౯౨

(జలమపట్టు = జలకాయము, నీటిపట్టు, బావి)

గీ ఈజలముపట్టె చూడ ను, హాగమఁట కప్పు
ప్రత్యులఁట యందుఁ బ్రజ్జ, పూరింప
బానిసలకు, గా లఁట యొకప్పు యట్టి
పాపులు గలదే కియూ 3 ౨౯౩

(మందపటు = గోవును, గోవు మందు చోటు)

గీ ఎంచి నుని ధేను పుడయుచు మందపట్టు,
అది సొబగగొరలి యాయంబు రా
చిత్తా ౫ ౫

విడిపట్టు = విడిచోటు

గీ భానురాజాసముల విడిపట్టు లొంగి
దక్షి 3 ౧౪౫

నీకు పట్టు = విడియచోటు

న అది విడుపట్టుగాఁ దగియెడుపట్టు
భాగ ఉత్కృ 3 ౧౪౫

(చీకటి - ఎ చూపాము, వేలగాడు
చోటు)

చ కలఁగొ పట్టు మనోభవు వేటపట్టు
మాన్యులవాదాన మనిర్వరాంతరతాపము
వొందఁ గార్పిరితా న సం ౫ ౫౯౪

(పట్టియప్పు = ఎంకి కోప్పగించు, పగిలు
వేయ)

అ ఇన్న కామునఁ జెప్పినయకరీ, బంతు
నొ నిక భయము మిగులఁ, గలిగినో దీని
గన్నదికలఁట బుట్టివల్లది నీకుఁ బట్టి
యిచ్చు . వి తు 3 ౧౩

గీ తెగవఁ గాటుకఁటి సొలవుఁబా పెద
లావఁ బట్టియొందెదవ్వునుఁ బట్టియొను

(పట్టిచూచు = గ్రహించు, వివర్ణించు)

గీ బలియెత్తునబ్బలఁ బట్టిచూడఁగొని నును
వాడిగోరువ జొక్కరాదు

వకా ౨ 3౦౧

౩ చేతిలందిఁ గాఁగిటకు శేర్పిఁ గన్నెయ
చిన్నిచొన్నిచే, బ్యాకల చన్నుగోయవరె
మచ్చట గావరెఁ బట్టిచూచి

(పెదవనావు = సురదర్శన)

(పట్టుపట్టు = పైలెయ్యము కలిగించు)

అ అనుచు సంచరించు గడియో
గా వలఁచి భృతఁ బట్టు నె
భాగ ౧ ౧ ౧౯౯

(పట్టువదలు = కలువ్వము)

గీ పుంబు పెత్తెఁ బాల్పిచ్చునా నా నా
భాగ్యవ నైపుణ్యకృతి పట్టువదలు
పా ౨ ౧౨౩

(పట్టువాయు = అవలంబము పోవు

ను కొడుకుం గూతురుఁ బట్టువానిఁ బెట్టు
భక్త్యునోచ్చతియై చూ ౧౦ ౧౨౭

(పట్టవాయువందలి ప్రయోగ విశేషము)

౧౩ పట్టినిగిడు వానిఁ దయ్యము పట్టివది
కరువును సోరు పట్టివది ఆ మరుగులు నా
చేతి పట్టువు ఆ నీనాకు ఈ విడి పట్టుదు
చిన్నపాత్రము చాల నీళ్లు పట్టువు కాళ్లు
పొప్పులచేర వాడు పట్టివట్టి వదలు
చున్నాడు పట్టి వారి పట్టివది ఆ చూడ
ఇంకిను వేరఁ పట్టలేదు పట్టు కాటుకి
పట్టెదకు పట్టుము కొన్న పెక్కు వేసివది
కాని ఇంకను నింక పట్టలేదు పట్టుపట్టి
ప్రాణిచకో ప్రాచర నడవడు ఇంక చిన్న
ఎని అంతవేళ్లు పట్టువా? ఈ యళ్లు
ఆ కోకిలువన సరిగాఁ బట్టలేదు. నూరి
గ్రహములు లేవు పట్టును వాడు ఈ తెండి

విషయములలో గట్టిపట్టు పట్టికాడు అంత
మాట అన్నివానితోటఁ బట్టడు వాని
కాళ్లు రసపట్టు పట్టికది పట్టుటలో కాదు
ఎనిమిదిపట్టు వచ్చినది నాకర్లు పనిలోనికి
రానిననులలో వారి కీచము పట్టికేయ
దురు కాదు ప్రాణానాయకుడు పట్టి
కాడు పాము వారి పని పట్టిక
ధాన్యము సంచలనం బట్టివారు వాని
యొంటినిం గురించి బట్టిక పట్టు పట్టు
ఎడమ పాదమున బట్టిక పట్టు పట్టు
పాదు ధూమకలకము తెరి పట్టుదు
అప్పుడు పట్టికము పట్టి పట్టుము పులును
పోయెదము గిన్నె పట్టుము మాత్రము
దను నోరు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
చున్నది పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
వారు (పట్టి పాకములు కలదు అమెరిక
యాపములతో నుండును)

వాడు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
లేడు (పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
లందఱు పట్టు)

నుంచును గిన్నె పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

అనుచు నొకమును పట్టు లేడు (కా)
పాకెన వానికే పట్టిక పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
(కాఁ బట్టిక పట్టిక మానే కాక అట్లు)

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు. వి (పట్టు పట్టు) ౧ ఒకపాతిపురుగుల
వలన గలుగుచుండును ౨ ఒకపాతి పురుగు
వలన గలుగు నొకపాతి పురుగుచుండును
శీతపట్టు మా పట్టుచు

నీ అచ్చపట్టులవాడు పట్టులించునగా
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

మ అంచులపట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

(విలు) ఒకపాతిపురుగు వలన గలుగు నొకపాతి
పురుగుచుండును పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

(పట్టుచు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు)

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు
పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు పట్టు

సీ. నీ పట్టుగొమ్ము నీ కాలివేళ్లప లాస్యం
కాంతకుఁ బట్టుచీర కాన ...

తై. ౩. ౧౦౩. ఉ. రా. ౩. ౧౦౬.

పట్టుతుట్టు = పట్టునుంచెల మడుపులు.)

వ. ... చూటాకాదివానాంతేర్చిపవతు లంపిన
పట్టుపుటేనుంగలు పట్టుచుట్టులు

దశా. ౧ ౧౪.

సీ. పట్టుచుట్టు లనేక పరుకొకటిక లకలంకరత్న
పల్లంకికాంతు ... ఉ. రా. ౧. ౨౬౪.

(పట్టుబుల్లులు = పట్టుతోఁ జేసిన వత్తవితే
మను)

సీ. పెల్లలు దీదండుదలిపాలు బరులును పట్టు
బుల్లులు మంచిపాళగారు ..

దశా. ౩. ౩౮

(పట్టుగానము = పట్టుతోఁజేసిన వీను)

సీ. పచ్చనిపైరాణి పట్టుకాంబులు నుం ద్రెక
పసిడిపలులు నను .. ఇందు. ౨ ౫౪.

(పట్టుదిండు = పట్టుతోఁజేసినదట్టి)

సీ. మెలబుట్టుదిండుపైఁ తెలు మౌండుగంటల
బంగారు మెలకాడు రంగు లీన ...

దీలా. ౧. ౩౫.

(పట్టునూలు = ఒకకాలి పురుగువలన నలిగియు
ఒక దినుడు మేరేనూలు.)

వ. ... పట్టునూలి యెల్లకచ్చెకాళ్ల గతుకంబు
లును ... ప్రబంధ. ౩౮.

(పట్టునుంచె = పట్టుతోఁజేసిన వత్తము, పట్టు
బుట్టు, కావీయము.)

సీ. బనిమి గనుపట్టు నునుబట్టునుంచెనాని .
ఉ. రా. ౫. ౯౫.

(పట్టుపుట్టును = పట్టుతోఁజేసిన వత్తము.)

సీ. పైకాలవల్లగా బుధి యిచ్చిన పచ్చపట్టు
పుట్టును గట్టి బడంతి యొకతె ...

దశా. ౨. ౨౫౬.

(పట్టుబంతి = పట్టుతోఁ గట్టిన బెండు.)

సీ. లలికాంగనల జేక్కలకుఁ బట్టువచ్చుమేర
పట్టుబంతులగుట్టు పైట నుంచి ...

ఉ. రా. ౬. ౧౪.

(పట్టులు = పట్టునూలు.)

ద్వి. నాటంబుగా బంతివరె నీగఁదెలి, పొడింపఁ
దగు జాతిపట్టులు గట్టి ...

స్వ. క. ౧౯. ౧౦౪. ౧౦౫. ౧౦౬.

ప. పటుకలి, కలుపారె, పట్టునపు, పట్టు
పటంగము, పట్టుపురుగు.

పట్టుగొమ్ము = పట్టుగొమ్ము వి (పట్టు +
గొమ్ము) తొలఁతలోల, ఆధాగము, ఆక్రయము,
ఉనికిపట్టు, వానశానము.

సీ. కరుకారనంబు తెచ్చిలికాండు మదియొక్క
పాతకంబుల పాలిపట్టుగొమ్ము

రాజ. ౪. ౨. ౨౦

ద్వి. నామేలిచెలికాండు నాపట్టుగొమ్ము, నా
మెచ్చువలరాకా నశ్చేలురాకా

ద్వి. మోక. పూ. ౨౫౩౫. ౪౦.

సీ. నీజెఁ బలింతు నెలనాగ పడునాల్లదివట్టుల
పట్టుగొమ్ము ... భీమ. ౧. ౪.

ఉ. రోకఁ దెచ్చికాచరణలాలను లై మోర్చి
నుల్లెము, క్షోణలు నీ రసం నగిది ముచ్చక
లక్ష్యికిఁ బట్టుగొమ్ములై ..

పాండు. ౪. ౨౬౫. ద్వి. ౪. ౧. ౮౪.

పట్టుగొమ్ము = పట్టుగొమ్ము. వి (పట్టు +
గొమ్ము.)

వ. భువధుక విక్రమమునుండు కారవోటికిఁ
పట్టుగొమ్ము ముచ్చునిమెనుఁ మోలపుచ్చిన
మహాత్ముడు కర్ణుడు ...

కళ. కాం. ౧. ౩.

మ. దండునం గండున ... బంతులన్నీ లీతనం
అట్టానో, తప్పియింట్లోకి కావచ్చునంటు.

రామో, ౧. ౯.౬.

గ. తిమ్మ భావలపట్టుం, గొమ్మ విశేషాది
చకల గుణభక్తినిధా, మమ్మ (తిమ్మరావి
యెనువం, దమ్మను బంధువులకు సంకలమ్మ
నలించుకో ...

మార. ౩౩. ౨౩ (కొత్త ప్రతిపా)

పట్టుకోవడం. ౧ (పట్టు + కట్టు) దానినొక్కమై చేతిలో
నంచుకొనడి కట్టు; అనుకట్టు, దొంగకట్టు

నీ నై నల్లకమ్మల పచ్చకమ్మను దొంగపాపలు
చేతిలోఁ బట్టుకట్టు కుట. ౨. ౪౧.౬.

పట్టుకొను = పట్టుకొను. ($\sqrt{\text{పట్టు}}$)

నీ కనుల కట్టెకరాంబు కనునొప్పు చేతిప్రసవ
దళంబులు పట్టుకాదు ... ప్రబంధ రర

చ. గరళపుష్పం లోహ మనగాధ మనకని
కొట్టు పచ్చెటక, మారునయకాగ్ని కొల్మి
యొగ్గాధిభక్తి కొరలు పట్టుకాదు ...

అప్పు. ౩. ౩౬. అను. ౪ ౧౨౩.

పట్టుకొను = పట్టు న (కీ ($\sqrt{\text{పట్టు}}$) ౧.
గ్రహించు, చేకొను, నైకను

మ. ఎనయం గల్గిన భూమిభృంగిడిటుం గానీ
తండుం గానీ నినుం, భువి గానీ కయిదండ
పట్టుకొని ... భీమేతుండు ... అనునట్లు ...

భీమ. ౧. ౧౧౧.

క కాంచనపక్షం బంగారం, యంచం గనుగొని
మృత్యుం దహరాగమతో, వందించి పట్టు
కొనియెడ, నంచం దలచె నై పట్టుకొన కను
మోతుకాగా ... నైమ. ౧. ౯౪.

అ. కమ్మం దివియోబాను కమ్మపట్టిచక, కమ్మ
మమ్మ గాల్గ భంధువులకు, కామగంబు
నేత్ర సంకుంగం బట్టుక, నిలబట్టి నిలబట్టి
నానెనునెనునెతోడ ... కాళ. ౩. ౧౧౯.

౨. బంధించు, బలాత్కారమున భగవంతుడొను.

మ. ... కష్టమందు మమ్మిచ్చేదరుం నై యత్తుం
దలంబులు గొని పోయిన నువ్వంతుండును
బానిసింబంద పోతే పట్టుకొనుడు ...

భార. అని. ౧ ౧౦౧.

మ. ... కష్టాంతం నై యందలు యా జగజ్జెట్టి
నేలొట్టింది బట్టుకొనురా నై చుట్టుముట్టిన.
మార. ౫. ౫౩

౩ అనువించు, పెంబించు

మ. ... నువ్వంతుండు పెంబుకొమ్మబాంబులం
బట్టుకొని వివిధభంధంబునబడుతూగా బక్త
లంబునవల దక్షిణంబుగా నొరగిసిరి పోయి.
కవరా. ౩. ౧౦౬.

మ. ... దక్షిణంబులు నై రెండుకెట్టెకమ్మల
నడుమంగాను రెం డూళ్లనడుము బాంస
పట్టుకొని చింతలకుంబులనుగా చేవరపల్లి
తొలిముందటి బంతులకి వెళ్లి ...

ద. కా. ౪. ౧౩౪౫.

మ ... నట్టనడికెరవుం బట్టుకొని ...

అ. రా. ౩. ౨౬౬.

౪ నిమించు.

మ అంబురుమోహులి యాంబుపట్టిం బట్టుకొనిన
పట్టుకు ... మార. ౫. ౩౯.

౫. అవహించు, కొనిపోవు.

క ఎవ్వంతు పట్టుకొనియెగో, యెవ్వలమక
యెండుట నువ్వయిదియె యెంబంగళి, నెవ్వని
దండించును నతి, నెవ్వధయనక నెవ్వరెవ్వ
నిచ్చెట్లు యిత్రా ... మార్గం. ౫. ౧౩౬.

(అ. క్రి. ౧. కలెన, పట్టు.)

మ. ... నీవందను చలనీశం జనిన మృదంతంబు
అతోడ దరీయ కార్య చింతాభరణు పట్టు
కొనక దవను బంధ సంకోచంబులు నీయె
యెడి రక్కవ ... భార. కల్ప. ౨. ౪౬.

పట్టుకోల్పు

40

పట్టువ(వ)డు

ఉ. ... లైడింగ్ రూరూ వానవల నీమది
బట్టుకోల్పుయ్య, వాల్చడము సీసమానవు
మనంబున బట్టిన లెట్టకోలి న, పొట్టుమలఁ
దీర్చు టొప్పుడు. భార. కాం. ౧. ౧౦౦.

చ. పలికిన నుల్కి-పాటు మదిఁ బట్టుకోసంగ
తెలుంగుదిట్ట చూ, మృత్యు పరమించి
దశకు. ఆ. ౪౩, నిర్వ. ౧౦. ౧౧౧

ఆ. (కాయకోగము, తెలు, కానితేత) నిగిసి
కొను.

ఉ. బా : మెద పట్టుకోల్పుది. (౪. ర.)

విశేష ప్రయోగములు

- (i) ఎవ్వరను వాపయన పట్టుకోన లేరు.
- (ii) నేను తెలియక యెవ్వరూటకు మీరు తప్ప
పట్టుకోనకుండు.

పట్టుకోల్పు. స. ౧ (√పట్టుకోను). ౧. ౪౦
నించుకొను, పట్టించుకొను.

ఉ. దీని నొకండు మావ్వగూ, నేరఁ దకార
ణంబు మది తెవ్వగ లేటికఁ బట్టుకోల్పుంగన్
భార. ఉద్యో. ఆ. ౨౪౦.

ఆ. నిలుపు, నిలుచునట్లుచేయు.

సీ. భామిని సహజ విక్రమ మెడఁ గలింతుఁ
బడఁతి చెయ్యల మదిఁ బట్టుకోలావు ...
భార. విరా. ఆ. ౨౪౨

3. కుదురుపంతు.

ను. నరవాళుం డీటు లెట్టకోలిక విలీనం లైన
చిత్తంబు కుక్కిర భావంబునఁ బట్టుకోల్పి
కొని ... నిర్వ. ౧౦. ౮౦

సీ. కల నప్రభా ప్రమలమొద కంఠ మొదటి,
ప్రభా ప్రమలమొద నువ్వలమొద బట్టుకోల్పి,
మృది కుళుకుళుమూల మదిఁ గావలమొద,
యత్తుడు సంతోషం దనంబున పట్టుకొనును.
కా. కా. ౧. ౧౩౩.

౪. క్లిరపంతు, నిరర్థమర్థమంగఁ జూపించు.

సీ. అట్టిబగ్గెట్టి గాత్రపువట్టి గట్టి దిట్టతన మిట్టి
దనుమాటఁ బట్టుకోలావు, అట్టికారికి లెట్టు.
సమీర. 3. ౨౮౩.

౫. అంటునిచ్చు పోదనిచ్చు.

ను. క్షోణిల. . . పిత్తపుత్ర బంధులపోక పొన్ప
భావకం బని కోనిదడ మదిఁ బట్టుకోల్పురు
కోకమున్ ... ప్రశోధ ౫. 3౯.

పట్టుజేనవు. వి. (పట్టు+జేను) పక్షి విశే
షము.

(నీలిపిట్ట - అనికొందలు. అని ౪ ర.)

చ. పగడపుఁ తట్టలన్ మనిశిపట్టుగఁ గట్టిపట్టు
జేనుతో ... పశు. ౧. ౧౦౪.

సీ. పట్టుజేనుతో కొంగ పొనేరు పిచ్చుక పోలుక
పిక్కిలి మోలముచ్చు ... మౌం. 3. ౧౨

పట్టుదల. వి. (√పట్టు) వకలనిపట్టు, అధినిశే
శము. (౪ ర)

పట్టుపటంగముదీర. వి. (√పట్టు) పక్షు విశే
షము.

చ. ... పన పిత్తమూలకము మిరద పట్టుపటం
గముదీర గట్టి ... పాంచాలి. ౧. 8౮

పట్టుపటంగము. వి. (√పట్టు) పట్టుకల.

(వృత్తు) కానినీ మూడు పట్టుపటంగము
వచ్చినది.

పట్టువ(వ)డు. అ. ౧. (పట్టు+వడు). ౧.
గృహీతమున, చిత్కం, లాంగ.

అ. చిత్కంపడియె దొరకఁ నేలకె నగవయె,
వనకఁ బట్టువడియె వనకఁపడియె, వచ్చె
నగ గృహీతి మయ్యె నుంతున ...

అం. భా. 3. ౧౦౫

క. 5 రావ్యరియ్య ద్రుపదమహారాజులె యిట్లు
 కృష్ణులు లయి పట్టుచదన, వీరికి వలనాగు
 యహహా ... కార. అది. 2. ౨౯

అ. పట్టువడ్డీ ముచ్చుమగిడిఁ బంచాల భూశాయ
మందు వనఁ నావదేటు, రాజ ముచ్చులింది.
భార ఉదోహ. ౪. ౩౮౦

2. లభించు.

ఈ ఎట్టుగఁ బాటుపడ్డ నొక యించుక ప్రాప్తము
లేక వనుపుల్, పట్టుపడంగ నీరపు ...

U. V OF

3. ఆవిధము శుక్లగతి గను, భావమునకుఁగాని పట్టువడదను వినుము శుక్ల, క్షాంతియు సరి ల్పము, మానాసము శుక్లమునకు నభిలాంగ కముల్ ... భార కాం. ౪. 3౦౫

ఆ కలఃపుటాన మున్న దలఁచిన రూపంబు,
 ప్కలువదండు జన్మఫలము గాదె ...

ఉ. పూరి ర. ౧౩౯.

3. కలంగు, పుక్కిడు

గీ. అట్టి నీచుల మణిలెగంతరములూ, బిచ్చ నీ
రంధ్రమై కణిచ్చులకావ, తోధయావత
యవనికాదుదర ధవళ, పటుపటుత్వము
దనయందు బిడ్డుపడగల ...

శమీరా, ఓ. స. స. స.

A ... ఇట్టుగట్టివాడే తెట్టుగాఁ బట్టు
పడియి ... నీలా. 3. ౨౯

౪ విదితమగు, తెలియదచ్చు

సీ. శాశి నిట్టే దని యింతి నీశమ్మనం పెన్ని
భంగుల నరసింహ బట్టావడడు ...

భార. విరా. ౨. ౪౩.

వట్టుప(వ)లుచే. ప గ్ర. ($\sqrt{\text{పట్టుపడు}}$).
పట్టుపడజేయు. ౧. (అనుపయోగములే) లాంగ
దీయు, వశపఱుచుకొను.

క పట్టుకునేవింగా లే, పట్టుచు నిడుచుచు
 రాజ్యభారమువహించుగా, పట్టుచు గట్టుచు నని
 ఎని పట్టుపడుచునాటిసత్వపున సుదల
 కుమీ ... క. శం. 3. ౧౩.

కణజీవ శాస్త్రములో అనేక అంశాలు, గణితము, భౌతిక శాస్త్రము, రసాయన శాస్త్రము, జీవ శాస్త్రము, వైద్య శాస్త్రము, వాతావరణ శాస్త్రము, వంటివి, ప్రాథమిక శాస్త్రములకు అనుబంధములుగా ఉన్నాయి.

శ్రీ. సుం. బ. బాగ.

న .. అని యోగేశ్వరసాలాం బట్టున అచూచుచున్న
ధర్మరాజానకు నీళ్లుం దీటునియె ...

భార సభా. ౨. ౨౧.

(మూ : ఏతో యుద్ధిస్తోలో రాజా శిఖపాల ముపా
ద్రవత్, ఊవాచ చైవం మధురం సాంత్వ
త్సూరి విదం వచః ...

సం భా. సభ, తది. ని.)

౬ తక్కువ వేయి, నూనె ముప్పైయి.

సీ. ... గజంబు గండునఁ జాగిన తొండంబు
లయస్సమవ ర్తి దండములీలఁ బుట్టువలెనను ...

ਭਾਰਤ 1846, 0. 308.

పట్టుపురుగు, వి. ($\sqrt{పట్టు^2}$) ౧, పట్టువంటి
వర్ణముగల ఒకదినునది పురుగు, ఇం|దగోపము.

(క. రి.) ౨. పట్టునూలుడు కలిగించు పురుగు.

(వ్యవ.) పట్టుపురుగు కోకిమునుండి వచ్చిన
పట్టు బాగుచేసి పట్టుబట్టలు గేయదురు.

పట్టుబడి. వి ($\sqrt{\cdot}$, పట్టు) ౧. ఏదో జాగ్రత్తగా
క్రింద వ్యూహమైన భవము. కి. రి. (పట్టు
బడి, అని కాదు). ౨. పట్టులు.

(వ్యవ.) ఆకళ్ళమూలా మాచూరికి బస్తాల
ధాన్యము పట్టుబడి అరిగినది. 3. మహిమ.

గి. తమకు చేరువ నని మదిఁ దలఁచినట్లున,
 పెంగటను నచ్చి నిలిచి శ్రీరంగధామమునన్

జ. చట్టువీర గట్టి పట్టెతిక్కడి నిడి, పుట్టి వెన్న
వంటు తిలుమించె, చిన్నె తెచ్చి చేసి
చేర వెన్నవ మిట్టు, విక్క ...

తేజన. ఆ. ౪౪౫.

పట్టెతిరుమన్న. వి. (✓. పట్టె) పట్టెవరె
దీర్చిన ద్రవద్రవ్యపురేఖ. (పట్టెకామము.)

గీ. చలువవనమాతకంటెయి మలినకమపుర, బట్టె
తిరుమన్న తెదగుంగె బుట్టుచూపుర, బాట
పురొడి తోలువల్లంబు తెనకటెనగ, వచ్చు
నీదెంప నురియక పట్టెపుండు ...

ఆము. ౬. ౬.

పట్టెచానరి. వి. (పట్టె + చానరి) వెన్నవమరిపుం
దగు కూద్రుడు.

గీ. బలితిలవిక్రమంబు పట్టెచానరిపాలు గొల్ల
విక్రమంబు నీచ్చునంటెసాలు

రామలిం. ౨౩.

పట్టెనామము. (వి. పట్టె) పట్టెవర్ధనము

క. ఆత్మగుర గమంగొనియెకా, ముమ్మరమగఁ
బట్టెనామములు మై తెల్లక గ్రమ్మికోస
తైజ. ఆ. ౫౬. కుక. ఆ. ౫౪౮

పట్టెమంచేము. వి. (✓. పట్టె) మృదులభట్ట
(సాధారణముగా నవారతో నేయరురు.)

గీ. పట్టెమంచుబావఁ బరలం మృదుల, భట్ట
రాజులు ... ఆం. భా. ఆ. ౧౬౪

ద్వి. పట్టెమంచులును పరువును తెనకఁ బెట్టించి.
పండితా. పురా. ౧౦౯. పా.

జ. ... తలయ, గలఁ బడిగంటుఁ గలఁచుది
గంటును గట్టిన పట్టెమంచులు ...

కుక. ౪. ౨౨.

పట్టెమూర్త్య. వి. (✓. పట్టె) చిత్రవర్ణపత్త
నికేమము.

గీ. పప్పులి బవంతి కరణంతు పట్టెమూర్త్యు,
మావళంబులు దగ్గు బొమ్మంతు బాడుక,
రాజు నేనుగదవల బన మీలు నిట్లు చిత్రి
పత్తచిత్రమమర్చివ్యరూప ...

ఆం. భా. ఆ. ౧౫౪

పట్టెవర్ధనము = పట్టెకామము. వి. వి.
(✓. పట్టె)

గీ. ఆంతు యెట్లో పటాంత్రానవ్యంబులు పటలు
తెల్లవర్ధ పట్టె వర్ధనంబు

తై. భా. ౫. ౧౨౯.

గీ. శ్రీలలిక దూల వర్ణమిత్రి యెప్పుర, బట్టె
వర్ధనమును శ్రీమృదొట్టు వనర, నల్లనల్లన బలి
యొప్ప యాగకాల, తేరి జనబెండె గవ
టపుఁ జిన్నివడును ... పవృ. ౩. ౧౬౩

వ. ... విట్టగిలంబు మిట్టివడ లలాటపట్టికలం
బెట్టినపట్టె వర్ధనంబులు ... కుక. ఆ. ౧౦.

పట్టాపాధ్యాయుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. పట్టా
లబు (కాయ నియమింపఁబడిన యధికారి.

పట్టాచార్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కొంతవన్నె కట్టి
రాజు ఇచ్చిన భూమిపట్టా, భూమికరగ్రహణ
వ్యవస్థాపక మగు పత్రికము.

పట్టుము. వి. (సం. పత్తము, పరా. పట్టులు. క.
పట్టుత్ర. క. పట్టినం) నగరము, పట్టనము.

జ. తెప్పదిరెండు పాకెములు కీదిఁ జలిర్చు
సమస్తే వర్ణమూర, కొన్నిలుకర్మిఁ బట్టు
ములుఁ కొక్కఁపుఁదేటలుఁ చాతకంబు పా,
ద్రొచ్చెడులిలఁ జాల్మిపమక ల్లనగొంటిని.

బొంబ. ౧. ౫౨.

పట్టె. వి. (త. పట్టియత్). ౧. కిరానీలలో బొక
జాతికాడు.

జి. బా : పటకాఁడు, పట్టె పేం.

పకవీ. సం. ౪౪౪. పరిచయము.

పతనము, సం. వి. అ. మ. ౧. పతింతుడు, చదు
పుట. ౨. పల్లించుట. ౩. కథనము, చెప్పట
సీ. ప్రతిపాద పంచాంగ పతనమీయట మాని
కొట్టకకాశ్రమం గొడంగఁ దిలిక ...
నిరం. ౨. ౧౩౬

పతనీయము. సం. పతిపత్యము
పతమంబరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. (సంగీ.) శ్రీ
రాగముయొక్క చతుర్థరాగి
పరసమంబరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. రాగిణీ భేదము

పతి. సం. వివా (ఇ) విద్యాంకుడు (వి పు)
నేకపాకకుడు (శ్రీ) ౧ యుద్ధము చేయు
వారి స్వల్పఫలక, చిన్నదాని. (శ్రీ వి)
౨. పతనము.

పతి(తీయి)ంచే. సం. స. శ్రీ. ౧. చదువు. ౨.
పల్లించు.

ఈ .. పుత్రపౌత్రోదయ మావహించు భగ
వోత్తమ తన వినిత బలించిన ...
భార. కాం ౫ ౫౭౦.

ఈ. కుక్రమహరత్ పతిం, వించిరి పాకయో
గ్యములు పెక్కులు కాశ్రమము నానూరుఁ
దాలించి పరిచె నన్నియు ...

భాగ ౩ ౧౩౪

కా. ప్రాంతుం చేమి పతించెనో ...

భాగ. ౩. ౧౩౬

గి ఇద్ది పుణ్యాకరం బని యెత్తుడు జనులు, కష్ట
మెన్నక పరియంప గలగు ముక్తి ...

సృసింహ శతకము. ౧౦౦.

౩. ప్రభాకర కల్లకాశ్రా, పాశ్చాత మిసో
దయముఁ బరియంప వివక్, మాఖ్యులు
లైన యాహర, పాఖ్యులు గలగు పెద్ద
జనులకు మెనక ... పరాశా. ౯. ౫౧౦.

౨. పల్లించు.

పతింపించే. సం. శ్రీ. శ్రీ. పతింపజేయు, చది
వించు.

మ. చదివించెన్ ద్రయ పాశ్చయల్ గలసె
కాశ్రయల్ పతింపించె ...

నిరం. ౧. ౯౪.

కా. శోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరగ
నొసేది యేమి సం, కేద్యాంశంబులు
పెక్కిన నరపు లేకుంటు బతింపించిరా.
భాగ ౩. ౧౩౭.

పతిత. సం. వివా (ము. శ్రీ బు.) పరిచుకాడు

పతితము. సం. వివా. (అ. అ. అ) ౧ చదువఁ

బడినది ౨. పల్లించబడినది ౩. చెప్పబడినది

పతితవ్యము. (సం. వివా. (అ. అ. అ.) పరిపఁ
చగిచి.)

పశీ(లు). వి తెగుట, మనుట మున్నగువాని
యం వగుదన కనుకరణము.

సీ. సంపగి పూదాలి జలపల్లవిగాలిఁ జేటి
వారి పశీవఁ జెగిన కాది ...

చంద్రా ౩ ౧౧౩.

చ. కలలు పరియం బగుల దంపుడు మానల
పంక్తి లెత్తి ... సానం. ౨. ౩౩. పా.

పత్యమానము. సం. వివా. (అ. అ. అ.) పతింపఁ

బ్రదుచున్నది.

పదఁకు = పదఁకు.

పదఁకు = పదఁకు. వి. ౧. సందు, అపకాశము.

చ. జడధి మధింపఁ జెక్కి నుధృపాకృత మానలఁ
కాపు దక్కి లా, పదఁకుల నుండి మధ్యధ
పాండియ బొందల నంక బెరుద ...

మనక. ౫. ౫౩.

గీ. బలభరంబుఁ గ్రంగులు నుద్దియెఁజు
గులు లాది మధ్యంబు పడఁడు మాం ...

భా. రా. యో. ౬౫౦.

(పద్యం పద్యం = తాళికి పద్యం)

౧. గురూ

అ. అతడు పద్యంనుండి యువకుడు సింగపురి,
గొడవనోలై తెలగి కొమ్మ మెకపు, పాదా
నకును నుండి పులకించి అమ్మనాఁ దరచు
మీఱ పోదనకొను చాఁకి ..

అచ్చ గా యు ౩౫౩

నీ పతియందులబాస బలబలం దప్పి మిడి
నీన శ్రుద్ధలం బడలం చెల్లెలు ...

కు సం ౩. ౩౯౪.

౩ చలియ, ప్రసాదయ.

నీ ... చలిచలియ పద్యం పూల కప, సెగిడు
ప్రసాదయ . ఆం ౫ ౩ ౩౦

పద్యగాలుపద్యం. అ. శ్రీ నకించు

౧. మహిమ, పుంబంబులు మహితంబునఁ ద్రెళ్లె
గోలకాలము పద్యగాలుపద్యం ...

కపతి. ౪. ౩౯.

పద్యం = పద్యం, ౨. మహిమ, పద్యం

నీ, భంగించిన ట్టుండం బడలం మోటికి మాటి
మార్ధ్య కంపంబు నేయట కలెనుచ
కా. ౩. ౧౯

నీ ఉండట గట్ట మే నెల్ల మే నకునట్లు పలు
మాలు విడువక పద్యం వడలం ...

కపతి ౪ ౧౧౩

పద్యం = పద్యం, పద్యం, మహిమ ౨. (౪.

పద్యం) శ్రీ, ఆడదని.

అ. పద్యంపద్యం మెంబంబం బడలం పంతోడు
మేల కాక నదికి బాల నేను ...

భార. విరా ౪. ౫౯.

౩. అంతయును విన్న, మాయ ప, చంద్రి యిది
శిశువునం దదంగుడు పడుతే ...

మరి. త్తూ. ౫. ౩౩౪.

ఉ. ముక్కుర మెంబంబంబు ముక్కుర మెంబంబు
చాని చుట్టుమం, గ్రమ్మి మెంబంబంబు కొం
గామలు నేమలు నెంచ పొడిబారు ...

నీలా. ౩. ౧౧౦

పద్యం = పద్యం, ౨. (పద్యం + ఉళ)

ఆడదని, శ్రీ

ఉ. రక్కసమాట లేల నగరా రిగువారలు నోరు
నొప్పి, దక్కనె యొప్పునొప్పులు పద్యం
కుళ యెంతయంత నొందినా ...

చా. ౪. ౩ ౪౯.

అ. శ్రీ, పద్యం బాగడి కల్లపద్యంబంబు
మరి. త్తూ. ౫ ౧౩౫.

పద్యం = పద్యం, ౩. శ్రీ (పద్యం + ౩౫) పద్యం
కప్ప, పోగొట్టు.

చ. అంతయును మెంబంబంబం బడలంబంబు
మది గొల్పిన మార్తరికి మనోహరం ...

గంధ. ౫. ౫

పద్యం = పద్యం, ౩. శ్రీ (పద్యం + ౩౫) మిక్కిలి
తిట్టు.

చ. ... కొంచల, వ్యవధంబం బడలం నేమిటికి
చాడట నేమి నేమి గాక నే గనలేవ
బాని బాని గొంబాని గిరిం బడలం దిట్ట
నేటికి ... చం ౫ ౧. ౧౦.

పద్యం = పద్యం, ౩. శ్రీ. (పద్యం + ౩౫)

ఆడదని, చంపు.

నీ గంధగొట్టంబు వచ్చింబు బింబి గంబంబు
బడలంబంబం ముక్కు నీలంబం గాను

మరి. కంధ. ౩. ౧౦౦.

పద్యం = పద్యం, ౩. శ్రీ. (పద్యం + పాణి,
పాణి)

(శ్రీ, పాణి)

1 జీవురించును వాణజేతడు ముగియును బడఁ
బాటుచుండెడు బడుగు టొ య

మరిశ్చ ౪ ౧౦౩

2 రమణీనందచక్రి, భ్రమణ బనఁ జిట్టదిగి,
పడఁగొడియె భూ, మణునిమాల్

నై ౩ ౧౫౧

3 విద్రవ్యుత్సాహ నిరంజనక్రే మాత్ర
ద్రవ్య ఖని భలంతి

నం నై ౩ ౩

4 టు (పదక + టెట్టు) పడఁ
కు

1 జంబల బ టెట్టుచు

ఉ రా ౨ ౬౧

పడఁబూసును (పదక + టెట్టు)

చంపు

5 ఆపుల దునుక గున, ట్టి
లానంచుటయును శువులమాత్ర, గావిం
చుటయును నైజమ, నై లయను జగము.
402 నవ జనలగ్న

వి ల ౪ ౩౯౯

పడ(డు)క 1 (1 పడుకై) ౧ పానుల,

పెత్త, కయ్య, మంచము

6 ఆరదనిక, పదశాంధ్య గృహిణి గాగఁ
1 డుక మునకు, పెదపెదక గాగర్ల 408
జ్జడిని గృహణ ఆము ౪ ౧౨8

క ఒక నా కి పడువగు, కకుఁ జెప్పక యిం
పెరి పొండు ౩ ౪౯

7 పండుకొనుట

8 తెలిగంటి కెమ్మవి తేనెద్రావుడు చక్క
పడకలు చిగురారు బావనెండు

మీ ౧ ౧౨౨

9 సుఖోదము, సమాశేషము

9 కొమ్మ నియ నిచ్చువాఁడు శుక్రండు నాన,
న ప్రింతును నొక్కటి యానతిచ్చె, బడక
తెలి గాగర్ల దీనిని నడుపు మును

యయా ౫ ౬౦౨

10 పెదవుగాఁ బా కిచ్చి బడలితివో యంచు
నయముగాఁ గైగొని బయల లాఁగు

కళాం ౪ ౫8

11 ఆందజుల నన్నిరూపము లంది పొంద,
అంజయ్యలు నొక విశేషంబు గాఁగ,
రెండుపునఁ నున్న మణి శేపురిమం, బొక
యిచ్చుచుఁ బన గోపాలం బ్రదు

దకా ౯ ౨౫౨

12 దిశ, ఎగురిట్లు, డక్టర్లు

13 (౧)లు(ట్లు) = ఎదురిట్లు, దుశ్శి

14 (౨ క + టెట్టు) యునిచ్చుము

15 విచ్చి, దక్షిణి, దక్షిణి, దక్షిణి, దక్షిణి
16 కింటిన్ ఎంచు పూఁబ నన్నన

ఉ రా ౪ ౬౦౩

17 ఎన్ను రిడి ఎ కిం క, ముద్రియ క్రియ
లెను ముద్రియ నిద్రి, ముద్రియ నైపుడు
౧ దొగి, విద్రియ విద్రి మని కాగి విద్రి
బుచ్చుక గా వి ౨ ౨౦

18 ఆలగు పోమాన క్రి మాం నుడవు,
3౫ విను కి నే ప మా, ఎడ
౪౦ ౩ కింకళాదును నివి, ఎడ
యెడుగఁ తె నొ గెదపె

మాంస ౧ ౧౯

19 కే గరిం, విచ్చి విట్రాగిణి ౯ 8
యింటికి దోడ్కొనిపోయి పాన్లు ౯

ఉ మరిశ్చ ౪ ౦౩౦

పడగ¹ = ఎడిగ వి (నం పటా ప్రా పడం)

౧ భోగిమ, పలామ

నీ. పద్యగ వా తెక్కయి ఫణము దను
అం భా 3 ర3

గీ ఎండ వాణక యుండంగ తెచ్చిపట్టుక, బంగలు
ముంగిళ భుజంగలు పడగిగొడుగు .

కాశీ ౨ ర3

నీ. కేయి మానితి పు దిచ్చెలతోడఁ జెప్పెలు
ప్రమాణ్యు శేషపుని చులఁగి పొమ్మ .

ఈ హరి ౨ ౧౪౪

౨ (పానుపాగవతి సుండునది) కిన్ద్రుహు విశే
మము (శ్రీ కిన్ద్రుహు విశేషము అగ
ళ ౨)

గీ పాగడము పూస వాక్ మెట్టి వి పాగ,
చుక్కనాట్టక శిటిహాట పొమ్మ గిరిగి

శేం పంచ ౪ ౪౧౪

(౨ పా ఎడిగ ముద్రి)

3 (సిద్దియాసునపురం హియ్యంగులకై యేప్ప
అదివి) గంప తెలు

నీ సమకాంతి జవలఁ దొంచని నీనిపునెన
సిద్దిప్రాతుకుద నిద్దిపంగి విగుంచు

కళా ౨ ౨౪

పద్యగారి = ఫణి, పాము

నీ పుడమిచాలుపు లయ్యుక బడగదా న్నియ్య
మేటికింగిము లయ్యె మెకిమలెల్ల .

అచ్చ రా అయో ౨)

పడగ దాసుల = ఫణి, పాము

నీ పాదాదుల పంగి పంచ . పచ్చ
పాఖ్యులలరు అం భా ౨ ౧౪౪

పద్యపానుల = శేషయ్య

నీ కేల్పలకేలుపు తెమ్మిఁ దీ ముర్చిటఁ బడగ
పానుపుమీఁదఁ బవ్వళించె ..

రామా ౫. ౧౨౧

పద్యగ. వి (సం. పటాంత) కా. ప్రా. పదా
యా. ౧ ధ్వజము, తెక్కయి.

ఈ . కురిం, గావలి నొందియం బడగ
లన్నియఁ ద్రుంచియే సంపవాసలం, శేష
పెకంగ ముంచియేను ...

భార. భీష్మ ౨ ౪౦౪.

గీ పద్యగతోడన మనుమాడి పటుహయములఁ,
జంపె .

హరి ఈ. ౨ ౧౫౬ తెమ్. ౩. ౪౪

నీ ... పంగి వా తెక్కయి ఫణము దను
అం భా. 3 ర3.

పద్యగ. 3 (తి పామై) నడి ప్రాంసు.

గీ పడగ మడి యుండగ నడిప్రాంతి మధన ..

అం బా ౨ ౬ (పడిగ ప్రా)

పద్యగెట్లు . శ్రీ (పడగ + గియ్య) విలుగునట్లు
చేయు, శిలించుచేయు

నీ ప్రక్రియయం దయ్యురింబుగాఁ దెల్లెట్లు
దొంగలఁ దడగయ్య గిట్లల ద్రోట్లు .

దళా ౧ ౨౦౪.

పద్యతి. వి ౨ ౦౪ల పృష్ఠము, వాగ్గటి గొడగ.

నీ వాగ్గలు వాఁగి లి యనగాను లాం
గల సమాఖ్య, పరగుఁ దత్త్వవైంబు పడగ
యనంగిను . అం భా ౨. ౨౩౨.

పద్యనడఁమ. ౪ శ్రీ (పడగ + అడఁచు) చుంపు,
పధంచు

3 .. భూసురివరులకా, గడిపును గొగ్గణ
ములఁ బడి, నడఁచుచుఁ జరియించి రింతి
కాక్కికు లగుచుకా దళా ౪ ౬.

పద్యపు. వి. (√పడయి. 3. పడపు. ౪ పడెట్లు)

౧. అర్జనము, సంపాదనము (శ. ర.)

౨ వ్యభిచారముచే చేయు అర్జనము.

౩ ... కూతుఁబడపు మరపంగవలయుకా ...

దళా. ౫. ౧౬.

బ. ... గంధర్వా వీటివర్వణ భూషణాం | పడముటితోము. వి (పడమర) - మూర్ఖుడు పర
బర ధారణం తెల్ల నమ్మని కొఱకు గాని
యాత్మభంబు గాదు, పడపుగుడుపుగా
బరిగపడంతుల కిది మర్యాద ...

జామ్నానీ. ౪ ౫౪

3. అర్థిత విక్రము, పడనీన ననము

క తనపడనీనసా మ్మయినము, దనవలనీనయట్లు
ంపక దగుల బుక్రలకుక్, దనకండ్రింగపు
సుగులకు, పడకుడు పంచంగలయం దా
పాగులుగా ... క్కా వలన ౧౦౯

పడబాదు. ౪ క్రి (పడన + బాదు) పా
గొట్టు

నీ వడిలిలవారిని బడిబాని ౯౦ విట్లు గదిల
బోవగనీక వడపువార ... గా వి ౫౮.

పడముటికడలి. ౫ (√పడమర) పక్కిన సము
ద్రము

గీ గా వి న్నమతిమ్యం సంకొలిగి, తెట్టుగా
గాల్చి బంగాళుచుట్టువారు, పడిన తెట్టుగ
గొనిపోయి పట్టెడి, విడిచి పడక ప్రదర్శ
పడుటికడలి మనిగి ...

యయా ౨ ౬౦

పడముటికొండ. ౬ (√పడమర) పక్కిన వర్ష
రిము, వరిమగిరి, అస్తమయ పర్వతిము

నీ సర్వపగ్గరకుల పొన్నకొముం పడక గొము
రొండు పడమటి కొండదండ ...

విక్ర ౨ ౧౦౨

నీ ... అస్తాద్రి పడమటికొండ గ్రంథంగొండ
యన నగుచు అం భా ౨ ౨౮

పడముటిగాడుపు(ద్వ). వి (√పడమర) -
పడమటి దిక్కునుండి వచ్చుగాలి - వేడిగాలి
న పడమటి గాడుపులో విసరె బాటలము
ల్పిగనించె ... జామ్నానీ. ౨ ౧౨3.

మరకు దిగిడుబాము - దినమున నుండు పడేను
కాలములలో నాణవకాలము, విజయకాలము

వ. .. అట్టియెడ నొక్కవార దయ్యందలుగు
తేపు గొడంగి పడమటి నామరకు తెడకి
తెచ్చిన తూరియను ...

బార అశ్వ ౪ ౨౨౧

౪ అడమక్కి 'తే కాడి ..

౫ గా అశ్వ ౯౨ ౧౧

పడముటిసాయి వి (√ పడమర) పడమటి దిక్కు -
కధిరతి, వసుంధరు

గీ జనులకు తొలివేల్పు పడుటిసామి గాలి,
చాళకాళు తెలతాల్పు మూగిలియన
అచ్చ గా యు ౫౧౧.

పడ(డు)మర వి బా (3 పగువర త పగు
వాణ) పక్కినదిక్కు

గీ అది ౯౦ గ్రంథం బంగా గొని, పడ మెనకం
గడగి వా మనమెనకంబులో, వొడలె
దలయ్యే హగ్గా, పడమటి నీంధుప
యవలె న మూకా .

గాగ గ్రా ౪ 3౧౬.

౩ పడమటినిగిడ తెలువల బుజుచిన ..
భార కర్ణ ౨ ౬౮
స్వి కగు నుగ్రరాక్షసుల్ కాచియుండుదురు,
పడుటివాణల బడివేల సంఖ్య .

౫౦ గా యు ౨౧౧ పొ ౨౫ పం
అం భా ౧ ౩౧౧.

వ పడుమటవ వృద్ధగౌరము ...
వా కా ౪ ౧౨౬౬

జ పడమటి కాలి, పడమటి కొండ, పడమటి
గాడుపు, పడమటి జాము, పడమటి సామి
పడము. వి (పం పట, ప్రా పడ) ౧.
పటము, వస్త్రము.

గీ పటము దనరు, బడను గి
అం భా ౨౦ ౧౫౩

౨ అంబలము ౬ దం బంబెడి రత్నకంబళము
(౩)

నీ అ గి ఎట్టువదాల యంచులగిరి గ్రీ విమత్స
మ లికలు మా ట్టుచూడ

౩౪౫ = ౪
౩ యు ౧ చి వా

(పా ఎమ్ ము మ్మ పా)

౧ బువన్నె గు కు
మ గాండి ము ౧ శో
రాక గ్నా మై యు ౪ మ

నీ గిగుర్త మువచిరు గ
చంద్రా ౩ = (పా)

నీ ఎచ్చ గ్నా ౧ ఎన్నా ము మేలి
ఎత్తెచ్చి ట్టి మ
దా ౩

జి ఎ పా

పడమోదు (+ గా మ

గా

చ వసు వ చి ౪ ౪ వ మ
గా

పడయు ౮ ౬ కిలంగి, ట్టి

(ఈ య మున విగి శు గ్రితి ఎది మల కి
ఎగ్గి మగుడు)

కి ఒకవా డెను గా , లో ౪ మ
గాంచి ఎ ఎలం ౨౨లం ౨ టుకొరి ముఖ
ముం బ యదు, మెకో

భాని విగా ౪౯

గీ ధన్య వాసులు దళరిథ దల ౬ గంటి,
బరమధుల్యల మిముం జా ౬ ౬ వయిం
గంటి భా రం అగ ౧౦౬

ఆ గేమ రాజా ౨ పీఠంక గన్నారి , గానం
బడయ మెలిమేని కృష్ణ

౨౪ ఉద్యోగ ౩ ౧౧౩

౨ శ్రీ (౩ ఎడె కి ఎడె) గాంచు

(౪) ప్రాసంచు

ఆ రిసు మల్ విదల బగుళు యూ ౦ మ,
లందు గట్టి బడి ఎమోకుచిక్కి, విభవ
ఎం పిరి ౧౪ ౬ శ్రీ ౧౩ చి
ఏవ్యులు మ

ఆ ౬ ౩

గారు ౩ క్ష ముక్త య గిలరు
వ నా ౧౦ ౩ నా ౩

( ) యు, కగిం. కిలిగి చుక్క

ఆ బ్రాహ్మకర్మము, ర తెక్కు శివ
ఎ య బడివ, యట్టియెలు జనుల కాత్మగా
మాత్ర తెలుసు మద్యకేవ శయ నగునె
గాని అ ౧౦౬

కి కావున రియోక్మ ౪౪ శివ మి ధత్త
గ్గనాట్రావ్తామ య గా గు
గా ౬ గావి ౧ చిల్ల ట్టి
శీత్రక భా అగి ౪ ౧౩౩

౧౬ బ్రాహ్మకర్మ గురగా గ్న శ్చిగోలోపని
మంత్రికామ

౧౦ భాగ ౩ ౧౧౪ ౨

క అ ప్త శేషుం విర్య, ఎ ముని యకై
భా ౩ ౩ ౪౦

శ్లో కి శ్రీ శ్లో ఎరిగ్నా
౦ ఆ ౬ ౧౯

కి చి మనికీ మిగి , బడయ గు దావాది
మై శివధర్మములకా

భార ౨౦ ౩ ౩౩౦

(౬) (వరాదులు) గ్రహించు, పీఠకంతు

చ అదంగ ధర్మసంపదమః దివ్యసంపదమః
శ్రీభక్త్యోః, బడసి మహిమతోక్తముల
భక్త్యులః బల్యులః నిర్వహించె

భార ఆది ౧ ౪౪

శ్రీ భాగ్యతం దేవ్యుని బరమశిష్యుడు గాంగఁ
బడసి గురువృత్తి క్షుణ్ణుడుగి నెగదె

భార కాం ౨ ౧౨ మా ౪ ౦

(త) ముఖదుఃఖాదులక, అనభంగింపు

శ్రీ అనుభంగాల మెలఁగి, ఎఱయ నొ

శాఖ్యం ను శ్రవణం దమి శ్రా

ఆ ది గురు శేషి గారి , శ్రీ

శ్రవణి యొక్క సయం ను

భార ఆది ౬ ౨ ౪

౨ కిను

క తేజము, దిగ్విజయి తెలిగింపు నిలియు
బడయు మొగి

భార ఆది ౪ ౨౨౦

శ్రీ గొంగి కన్నయగారు శిశుక ది
గాంగఁ దనకు , బ్రతిగ్గళయగఁజే
యట ద గుఱెంపున మకు లయిం
దియ్యె భార కాం ౧ ౧౯

శ్రీ బా బమ ఎ మాళయ శివోద గూడఁ
శివశో శంధ్ర యెన్ను న పడలలేదు,
శివ బావిగా నిమ్మ గన్నకిరి, బడధి
యెయ్యె భంగియఁ గాల గాంచి
ఇందు ౪ ౪౨

జ పశు

పదాలు వి (౨ ఎడై) రామలు (౪ ౬)

(మా లుందు)

విశేష ప్రయోగము

చిత్తము ఎడయ = దయ సంపాదించు

క్రమము ఎడయ = పద్ధతి మనుసరించు

జ పదాలుపద

పదాలుపదం ఆ క్రి (√ఎడలు) రామలగు,

శ్రాంగపదం

చ పదాతి వర్తములతోఁ గడిఖండము లై
పడల్యడక కు సం ౧౧ కి౧౨

శ్రీ శివోద గాని శివ గి, బడయవం దొంగు
తాటిఎందుల క్రియఁ గ్రొవ్వు మహా
య్యగు శరములక, శ శేషం గపుల
ల ను పుత్రుని గొగ గణ

భా కా యు ౧ ౧౧

శ్రీ ఒ దు సాన్ని క్షం ను సన్ని డియె,
విసుగుంగం నిలువ నీర్వ దొంగె,
నింగి మూ లె చ్చి నిలయ గుదిరె మ్మ
ఎఱ్ఱిరి భయది మె య రుయును

పద్మ కి ౨ ౧౯

పదవ! వి యుభవము

శ్రీ ఎడపతియ వచ్చి యిగురులక, బ వశగా
యెచ్చె గాల్ వగజే, బడిన నుతి
తి నె గోరి, లె నె బంద్రునిఁ మాగ
శేమందు నయె

సన్ని శాం 3 ౨౨ శా

శ్రీ కంఠ ర గం లై భగ
దనుగు మందునకుఁ శ్రవకై వచ్చె
గ్గి శాం ౪ ౧౩౬ శా

శ్రీ శోడి యక్షకుఁ బులతోడఁ గూడి, ఎ వ
గొవలఁ బడి యని ఎఱియకుండు

కువల ౪ ౨౦౬

౨ (సం ప్రళయ ప్రా లవో) ప్రళయకు
(౬)

జ ఎ వలు, పడవా ను

పడవ! వి (౦ ఎఱి క మానకు క తు)

చిన్నో నె

శ్రీ పడవయం చు గ నల్పకరణి దగు

అం భా ౧ ౧౨౪

పడవంజరము. (సం వి ఆ త్తం) రాగవిశేషము
 వ ... ధైరవి ధూపాల శ్రీగాగ పడవంజర
 ములును చుక్కెపురాణము ౫ ౫౪
 పడవలము. వి (పడవ + వలము) (పడలు +
 వలము) సేనాముఖ్యుఁ నాసీరిము (౪ ౧)
 పడవలు = పడవాలలు. (√/పడవ)

వ శ్రీ కులాత్మంగ రాశేంద్ర చోడయ
 నామలహరీ ౪ ము (7) ప్రి నాయ
 ౧ బ శ్రీ 'మేకవ' సహజవత్
 గా గా ౧౦౫ ౧

పడవాలలు = పడవాలలు. వి (√/పడవ సంగ
 పాల, ప్రా భదచారా ౩ ధైర్యాత్)
 సేనాధిపతి

సీ . దశపతి నామముల్ దిగం ఒడాల
 దశవాయి పడవాల దశయనంగ
 ఆం భా ౨ ౧౫౪
 గీ కియపును చేయిం వాయి సుకచి ౨౯.
 ద్వి షలమీదం గడసేన 'వ' గూర్చి,
 నామ సీరిని బంచి

౧౦ గా కిష్కిం ౨౨౨ పా ౨౫ ౦
 వ శా రు న మేరుశ్రీలంబునకు చాడి
 వెకలం దలంచి పడవాల విరూపాక్షు
 వీక్షించి పాక బాంబులించుచేయు మన
 వగామా ౧౧ ౫౪

పడవాళ్లు, వి వి గాదుకు
 సీ చానసమాఖ్య చేగులవా ౧౭ పోగు
 ల బహువచనమున బడివాళ్లవంగిను
 ఆం భా ౨ ౧౫౪
 వ ఆమృతీపతి పడవాళ్లం బడిచి బలు
 మామలును బలంబులను బవగంబులకు
 వెకల నియోగించిన

భార భీష్మ ౧ ౨౨

క అటమున్న భట్టియనుచుతి, బటుగతిఁ బడ
 వాళ్లు పైవల్ల పరకలల్లగా, బటులకెన
 చురలీలా, భటవత్ పెడలుఁ దని యెఱుఁ
 గఁగాఁ జెప్పటయున్ . . విక్ర ౪ ౪౪
 చ న, ల్వలఁకలఁ బాటి చాటి పడవా
 నులు సిద్ధలకానఁ జాటుపే దులిత .
 గ సం ౧౧ ౨౩౫ సాం వి మాన ౨

పడవేయు. స శ్రీ (పడవ + వేయు) పడఁ
 గొట్టు
 చ గొంగిరి గండిఁ నామాద్యటుల బడ
 నేరి గూర్చి గా వి ౫ ౨౫
 పడవైచు శ్రీ (పడవ + వైచు) ౧ శ్రీల
 వేయు

ఈ ఆలంబునకునుపుర్రోకేటల బంగరుశీఠిగ
 రంగు నీ, ట్ట ట్టననీనికందెము భుజాగ్ర
 మునం బడవైచి కువల ౪ ౨౦౧
 ౨ విగరవైచు, విడిచివైచు
 సీ. పైడిబాసముఁ శేటల బావైచి దుష్టపాపః
 బాంబునె యెలక వైచుగా దు
 ఆయు ౨ ౪౪

క జడరాశిం బడవైచి, మిడుక్కుచు
 దగా ౧ ౧౫౧ కి. ౩ ౧౨౦

పడవాల. వి (పడము + వాల) = పడము పటి
 పెడివాల . నాటము, చావడి
 సీ పట్టియంచుతోడి పడుకియిల్లు, పడ
 వాలముంగరిపందిరి పనిగాడి వాయ
 ధాన్యము బున్నకెణజములు ...

కుకి ౩ ౪౨౧
 సీ పాంగదలు గొప్పప.వాల మేల్వచ్చుగాని
 ముంగిలి చింతగానిదాగున
 గుక ౨ ౧౪౫

పడవాల = పడవాలలు. వి సేనాధిపతి, దశ
 వాయి.

గీ. శిఖరి మెత్తఁ బాదాశ్లఁకుఁ జెప్పఁ బనిచె ...

నైవ. ౩ ౩

ఎ .. మద్దలికకాదునామయినపదాలు లోడి
నాయకుండు శ్రీమద్వాక్యారామమున గీమే
శ్విని మహాదేవిరతు మున్నూరు పలములు
లోహమునం జేయించి పెట్టిరి ఆఖర్
కిర్యురక ప్రితి ట్టికి .

ద కా క ౧౨౩౫ ఆం భా ౨ ౧౦౪

ఎడి. వి (సం పటి: క ౩ పదీ) ౧ ౨వ్య,
మానికలో సగము, చెడుగులలోలంది

గీ పడెడువియ్యము వండఁ బా వ్రేను పల
యించినవిన్నియిమి ఏప్పి పు వెలమ
గీ , చనియె గడిదేటి యా ప్రహ్వచారి
మీటి .. మాంస ౧ ౧౫౩

గీ ఎదురుకెట్టుమగాని యెఱుంగు మీరినివంక
పడెడువియ్యము స్వయంపాకమునకు ...

వైజ ౪ ౯౯

గీ. మాన నా ముంక నా మానిక యనంగమ
ద్రవ్య నాఁ బడి నాఁ దదర్శి మెసగు
ఆం భా ౨ ౨౩౧

౨ ప్రమాణము, కోలంది, నియమితద్రవ్యము
ఆ ఖారికివచ్చి యాదె వరిగోయుచు గూరుకు
చెందవచ్చెనే, మాణిగుఁబోలి వీనికి మహా
నములేనికే శనిపెద్దచే, తోబుడి యీ
నింబు మనతో బగాబడి మట్టెబోదునే,
యేలవిండు వీనినికెవ్వరఁ నిల్వయిగోటి
నుండియొక ... మెచ్చి ౩ ౪౧౩

ద్వి. పదవులు నిదవులు , పట్టును గిట్టు, మదనారి
సద్వక్తనుండలి కరుణ ...

బస. భృ ౫ ౨౦౦. పం. పండితా. వాద

౨౩౯ పా

౩ అట్లు, కాననము.

(మా. పడినయ్య)

జ : పడికట్టు, పడికట్టురాయి, పడిగాట్టు, పడి
తలము, పడిని, పడియచ్చు, పడవాగ, పడి
కెట్టు, పడినయ్య, పడివళి

పడికట్టు. ౨ (౩) (పడి+కట్టు) తై--దులు
తూచెడుపాత్రమునకు రయెత్తుగా లు మొ
తేసి తూచు

(వ్యవ) మం కాగిన్నెను పడికట్టి వీధిప కీల
రాయి తేయుము

(వి ౧) తైలాదుం తూచు పాత్రమునకు సరి
యెత్తురాయి మొ తేసి తూచుట

(వ్యవ) ఆ పడికట్టు సరిగా లేదు.

౨ తూనికట్టె (౩ ౨)

౩. మగ్గాద (౪ ౨) పద్ధతి, పర్యాట

సీ బత్తెంబునకుఁ జొంటిపడికట్టు దప్పెను బుధ
జుంబుల రాక పోక బడిగ

రామలిం ౨౯

౪ (౩ పడికట్టు) పోషము (౪ ౪)

పడికట్టురాయి. వి (√పడి) ౧ తూనికకు పడి
కట్టుటకుమాత్రము ఉపయోగించెడు రాయి

౨ పడికట్టు రాయివంటిది, కివిత్వములో అర్థ
విశేషమునకుగాని పాద తూరిణమునకు
మాత్రము ఉపయోగించెడు పదము

(వ్యవ) ప్రాచీనుల కిచ్చెనులో పడికట్టురాళ్లు
కలుపుగా బుంపు

౨.డిగొను = పెద్దది ఆ (√పడి) కొను
సాగ్గొనును)

చ. గుమిగొని పైలపైలఁ బడికొంచు భటావళి
చూడఁ బోవ ... కుక్క ౨. ౪౦.

౨. = పడిగము. (౪. ౪.)

పడిగము. వి (సం ప్రతిగ్రహ: ప్రా. పడి
గము. క పడిగ తి మ. పడిగ్గము)

౧ ఎచ్చిచూడు, న్ను యునుచు పాదుము,
కలచి

చ నునుచు పాదుమునకు గవచ్చికి
గొని వీడియ, మమియ మొగింపు వంది
నుండుచు పదీగంపు పొగిటక
సారించి ౩ ౧ ౬౨

నీ ఎగురు భావ పదీగ యుగం,
గాభావం యు ఆం భా ౨ ౧ ౬౨

౩ ఆ ఎముకు నుంగిరు, ది ము చేబి
చింపుచు నుంగి, న్నుకింపు
టను, లం గా నుండు పదన
వీరు

౪ ఎచ్చెను

నీ ఎ మదిక్కు గాని ఎ ముంది
వారి ౪ ౧

౫ ఎచ్చి ను ఇచ్చింది పాది ఎగి
చేచుచు కెను విచి
దిచ్చు

౬ చూచాం ను గిచ్చియర్ ఎగియు
మాప్తావగ ముర్
వరావార ౧౯

పదీగావు వి (ఎచ్చి + కావు ఎచ్చును)

ఎంచున కాదియ దిక్కు పగి క (క)

(౧౯) వేదియ గవచ్చు

నీ తిలచువారిచ్చు దువూంబున ల
గావు వై ౧ ౧

వల ౧ ౧౯

౭ ఎచ్చుపా టి లంబుకా ద్రు ౨ ౩ ౧౯
ముచ్చికాళి కయికానుతి లిచ్చి వసింతు
రింట నా, యంకొకూమి: లల్లకలు ఎండు
లముర్ పదీగావు లంబుగ్గ

వై ౪ ౨ ౩౧

పదీగావుల పదీయండు = వేదియండు

క పు వివిధు లెండు తెందట, పాదగామ్ము
తేక ద్వారానూలుయందుక, బడిగావులు
పదీయంబుగ, బడుగుల తే లబ్ధుగంప
భంజనవేమర్ వేచేల ౧ ౧౦౩

పదీగ వి (క పాదీగ) ఎచ్చగ

నీ ఎచ్చిగ నాం బడగ నా పట దనరాదు
ఆం భా ౧ ౧౦౩

ఎచ్చిరము = ఎచ్చి వి (√/ఎచ్చి) ఎచ్చిట కచ్చు
మొచ్చెము (క ౧) నియమముగా జరుగు
ఎచ్చు, కట్టడి

గి గాని తేలిక మై భాగత మిచ్చి, ఎచ్చు
గొన పాచ్చు కట్టెను చేసె
బహు ౬ ౩౯

నీ పావలయగిచ్చికోర్కములకు ఎచ్చం
ము కనుక త్రవ్వము
ఉ మార్క ౧ ౬౨

ఎచ్చిదము = ఎచ్చి దము ఎచ్చిదము

౮ చచ్చుకు గాగ నాచ్చింది ఎచ్చు,
జు = దివంబు జుచ్చు గజుచ్చు గజుచ్చు
ద్రేచ్చును ఎచ్చితా దీక్షా ౪ ౪

౯ ట్టును ఎచ్చును గ్రోచి మట్టు గాబడిదము
ట్రు: దం చచ్చువారి లెచ్చు గమి
ఎచ్చు

పార్వ ౨ ౯౯ అ రా ౨ ౨౧౨

పదీదియ వి (√/ఎచ్చ) కచ్చు, కా ట్టు

క ఎచ్చివా లాంబుగ్గత్తము, కడ: బడిదిన
నమ్మికోనిన: కా ౪: యిడినక, బడియ
కట్టిన: గట్టి, నడద: బల్లలయము వండు
వరుకగ వలయుక విచ్చా ప్రా ౬౧

పదీదియము = పదీదము (౩ ౧)

పదీ దేము = పదీదము వి క్రవరూప మగువ్యం
న విశేషము, తీర్థపు (శ ర) క్రవరూప
మగు భక్త్యము

వి క్రి లయముల ముగులం జీరగద
మలు ఉదములు కాశీ కి రూగ

సీ ఎ జి లానచాల్ రి క్రి లయములు నురి
మన ముద లైన తూర్పుములును
కా గ ౧ ౩

పదీదేవు - పదం ఆ క్రి (√పదం) వశమున

గ క యంపిని సఖ్యంబు గ్రు నెపోవు గి వ
న క బడిపోవు గారిరుగు
కా ఎంత ౧౧ రర

పదీయ వి నీర గల చిన్నగొయ్యి, ఎల్లయమ

ద్వి క్షీరాబ్ధిలోపల గ్రీడించుమాంస, కోరుకే
పడియెల్లగు ద్రావంగ
బం ఎ ౨ ౧౮ ౬

సీ ఎలుకులు పడియెనీ రిపురి గువ్వలఁ బట్టి
ఆము ౨ ర౬

వ కెలుపుల దొరుపుల పడియల మడుగుల
నెలపుల చలువల ఎజ్జల పట్టలు నేయుచు
బ్రబంధ ౧౮౬

సీ కెలయును మెచ్చు నాఁ బడియ యం చనఁ
గమ ఆం భా ౧ ౧౬౩

సీ నీరచాగమమేళు నిర్వృత్తయః పానచాతకం
వేదనకే వాటిపడెడు
భాగ ౧౦ ఉ ౨౫౩

చాటిపడియ = చాటిగోలలో నున్న పల్లలము

సీ నీరచాగమమేళు నిర్వృత్తయః పానచాతకం
వేదనకే వాటిపడెడు
భాగ ౧౦ ఉ ౨౫౩

ద్వి కోలఁగలఁ గెలఁగలఁ గొమరారానాను,
లలములఁ జలువలు కలకొల్పు పడిల,
గడిలఁ జిప్పరముల గలిసెప్పమదల

నవ ౧ ౧౩ పొ

గీ అల్లి లంఘింప నోవనయెల్లము నాహు, బలుని
కీ తిన్న రిమె చాటిపడియ కఁట

హరిశ్చ ౨ ౬౮

పదీయచ్చ వి (పద+అచ్చ) ఒత్తి రూప
మేర్పఱచుటకై వ్రొలిచినయచ్చ

వి కి రుగవఁ బోయెమాడ్కి పి సీకింబుగి జాత
మలంచుకై దీక్ష, వారఁ గిగొన్నతేల్పుఁ
బడెయచ్చన నొత్తి లీల చంద్రా ౨ ౧౨

కెననెక్కెల్లంగలు చంద్రనకేజమనేదర్పణా
వశ లకుఁ బడియచ్చుగాఁగి
చిత్రభా ౨ ౬౮

సీ క్షీన తాభిమిలకే నిర్మితిఁ బాల్పడు
పడియచ్చుల్లడుగులుదగ
పాండు ౧ ౧౬౧ ద్వా ౧ ౬౩

పదీయుండు = పదం ఆ క్రి

౧ ఏదించు

సీ వినుభద్ర గీ గానకిరిబృంహితిముల
మేల్కొందుట్టి, వాడు కందమూలంబు
లాహరములుగఁ, వాదలఁ బుట్టలఁ బడి
యండి పులఁగమెకము, లఱవ మేల్కొను
చుండెఁ యుక్తిటకట

భార ఉద్యో ౨ ౩

౨ తీవించియుండు

క ఉడు ముందె నూశీండ్లువ, బడియుం దె
వేర్చి రము పదిను తీండ్లుకా

మ కి ౧౩.

(ఇట నిర్వృతియొజనముగా నుండునవి భావము)

౨ కాచుకొనియుండు

క అడిగినపతితో నిట్లును దడ వాయెను నుంక
రీడు తిమలెక్కలకై పడియున్నాఁ డిది
కను మని, పడఁచి యెరిసి జూపఁ జూచి
భయ ముహుంగఁ ... మాంస క ౧౧౫

పడివాగ. వి ($\sqrt{\text{పడి క పడివాయ్}} = \text{కల్గెము}$)

౧ ఎక్కుట కాయక్త పలుచునపుడు సవరిం
చెడు గుట్టపునవరణ. (క ర క్రా) గుట్టుయి
యె. ఎక్కునపుడు జేసెడు జీను మె సామగ్రి
నీ తగ జేల చూడఁ గ్రొత్తిగ జేలసంఖ్య లై
పడివాగఁ బఱతెందు ప్రాధమాయు
మా న. ౫ ౫౮

ద్వి ఓటతోఁ బడివాగ జొత్తు సాంబ్రాణి,
తేజలు నీవంటఁ గిగిది రాజేల

ద్వి మాళ్య ఉ. ౨౨౨, పం.

౨. పూజ్యశ్రీము.

నీ. ... పూజ్యశ్రీసంస్థ యొప్పుఁ బడివాగ
అం భా ౨ ౧౯౬

౩ వీరుఁడు నిథామలపై వెళ్లనపుడు వెంట
వచ్చెడు గుట్టము.

నీ కాళికంగేరి చిల్కలరాజుఁ గొనితెచ్చి వా
వెంటఁ బడివాగ నడవఁ బునుపు ..
పొందు ౫ ౧౨౫

ద్వి పంచవర్ణులరేలే పడివాగ నిడువఁ, ఒంచ
బాబుఁడు విజృంభావృత్తి మెఱి

ద్వి పామ ౩ ౨౪౮

౪ జడరాఁ ప్రాహ్లాది సమయిని మహాత్ముం
యిలం బొల్చి వంటఁ, ఁడివాగం దేద
రాఁగాఁ ...

కథ ౫ ౨౦. ఉ. మాళ్య ౩ ౧౧౦.

౪. కల్గెము.

నీ. పడివాగ మాత్రమాలఁ బట్టి కీరపరాణి
నెక్కి ముంగుల జేగఁ జక్కవయ్య ...

చంద్ర. ౫. ౧౨౨.

నీ ఇరుఁడత్తు దాఁ బాట మునుమున్న పడి
వాగఁ గొని కచ్చురాయఁడ కొదమ
యరఁగ ... మను చ ౩ ౫౪.

పడివెట్టు. ఆ ౨ (పడి + వెట్టు) నియమిత

(వివృతము నిచ్చు

ద్వి శుభఁ దానంది మున్నితని కాళిపుఁడు,
ప్రీతితో బడివెట్టుఁ బెద్దమీ లయ్యె ..

బసపు ర ౨౪౫ పం

ద్వి హరుఁడుఁ గుంపన వోవునవె జేయిమాడ,
లరుదుగాఁ బడివెట్టునై నంది కట్టు

పండితా మహిమ ౧౬౩ పా

పడిసె. (విద) కుప్పఁడు, పెద్దవాఁడు.

నీ బడిమిమళ్లకు మిచ్చి పడిన యెంగిలాయ
పడుపునూ దెసగొట్టు పొడగొట్టు

మాంస ౫ ౧౧౩

పడిసెము వి (తైత్తిలోగ విశేషము) ప్రతి

ర్యాయము, పీనసలోగము; కొంప

నీ పడిసెము పట్టెవా పట్టుకురమ్మని వరుణుని
వాయించుఁ దరటుచేత ..

సార్వి ౨ ౯౯

నీ పుగుఁ బ్రతిర్యాయ పడిసెమం చనఁగను

అం భా ౨. ౧౨౬

పడినేయు. స ౨ (పడి) అక్షి నేయు, కాస

ము చేయు

చ . ఎల్లి దం, దని పురిఁ బాటఁ బంది దొర
లందఱు నప్పడినేయుఁ దేదెగఁ ...

భార ఉద్యో ర ౧౩౫.

గ్లో తిత్త ప్తే పాళివాసస్య కచ్చుత్తా రాజ
కానమ ...

సం. భార. ఉద్యో. ౧౫౩. ౧౮.

మ. ... ఇట్లు చనువెంచి చతుర్థ కువవాద్యశ్య
దుండు కువనంబులకాళిం బడినేనీ జూయ

కొనుచు ... క. సం. ౧౦. ౪౮౩.

పదీహరి = పదీహరి. వి ($\sqrt{\text{పదీ సం ప్రతి}}$
హరి క పదీహరి త పతికాగ్రహ)

౧. ద్వారపాలకుడు, శీత్రధరుడు

వ పదీహరిఖి ౨. (వృత్తి) ...

చే కా ౧౦౩౯ E. G Vol. ౫ ౧౩

౨.౨ నేపథ్యం, భటుడు

ద్వి మద్రుత్రేయం నంది పదగయం గొనుచు,
బడిహరిక్రియం బట్టపగల రేసిరెంది ..

బస పు ౬ ౯౪౬, ౬౬౦ పం

వ గనుమతి పీఠప్రతుండు పోహరి ముల్లి
ద గా క ౯౪౫

ఎదు ఆ క్రి (సం పతో కి త పడు) ౧.
పతితమన

(క) బాలు

గీ రెసి చేదప్పిపదస్తా మ్మరియ్యట్లు

మార ౨. ౪౪

చ తొంమల రాత్రితో నొరగ్గు తూరుపుఁ
దొయ్యలి ముత్తియంపు గుం, చలమున మాని
కంబు పడినా హరి ౨ ౪౫

(చ) బాలు

క కిదగి వృగోదరం దనుం, బడంగ్గా వడి
వైచి భార ఆది ౬ ౨౯౯

క పెరుపున యగ్గలిక బొగడు, గనిన పయో
రాకి బడగడ్డయఁ బోలె

భార ఆను ౨ ౪౦ కి కా ౪ ౫౬

(ట) బాలు

క కడునలుకయం గూర్చియు నే, నిద నెలఁ
గించునది బానిసలకాలము పె, మ్మిడుగును
గాడ్చును బనులకుఁ, బడుటయు విచుటయు
నెలఁగ వడియెరుగంగి ...

భార. ఆది. ౬ ౧౦౩.

క ఎఱసంబ దానమలులు, తెఱఁ గయ్యెను
గూబల్లెల దెసలఁ తెలంగ్గా వలుడు లలఁచె
నుల్లులు పడె, నెడి చెడి మరగాలి వివర
నిలువక పెలుచు .. తి. హరి ౨. ౨౪

క చిటిచాటినిమకులు మిగులఁ, బొట బొట
బొట యనుచు బడంగ బొదరిల్లు గడుం,
బొట బొట నురియంగ వి ప్ర ౩ ౫౫

(త) బాలు, ప్రవీచు

క తోడుకోన బడుమధూళిక, యోడికలకుఁ
గ్రింపి గ్రిమ్మి గుండ్లకురేట్లు

ఆను ౫ ౧౩౬

(ప) బాలు, బంగ

నీ వైహరివల తెప్పవదనికన్నులు తననవలెలఁ
బాచి పొక్కుము నొంద కదిరా ౫ ౧౫

(గ) బాలు

నీ పండ్లు రాఁ బాచి డింభనని నేలుపు మన్నఁ
బడి పండ్లు రాచి నభాత్మ్యం దనియె, బడి
పండ్లు పొదమిదఁ గొడుకు నేలుపు మన్నఁ
బోదుల కొదవక పోల దనియె ..

భాగ ౯ ౧౯౬

స్థో బాతాపతాయబస్వేతి సప్రత్యాహాభి స్థో
బ్రహ్మే, ఆమదా పతంత్యపృథవతాహ్యభ
మేధ్యోభవేతి సం భాగ ౯ ౩ ౧౨

౨ క్రిమపగు, కష్టపడు

ఆ ఇట్లు వడితి ననుచు నెద నీవు వగవకు,
గారివముని నీరుగోగధమ్మ, పులువు నొందు
నెల్లభంగల నేవత, లయన బడుకు పొక్కు
యవనము భార, తిక్క ౧ ౧౦౫

గీ విరహిజను లింకి పడుదురే నీనిచేరి, నక్క
టా వైవ ములు నేయదయ్యె గాక ...

వైవ ౨ ౧౨౩ దకా ౩ ౩౪

౩ భంగపడు, అవమానపడు

క నాయుట్లుపడినయంగన, లేయెడలం గలరె.

భార. కాం. ౧. ౧౦౩.

౪. కయినరచు, పండుకొను.

గీ. పాము గలవివ మామృతి వడివయ్యట్లు, పడిరి
పామృత్యదేశంబు పంచవణులు

కాశీ ౧ ౧౩౯

క. ఒకపాటిరాత్రిపడుపడు, కరుణెప్పకయిల్లు
దెలి . . పొందు ౩ ౪౯

(పడుపడుకరుణెప్పక = పండుకొనును కరుణ
నను ఎక పామృత్యుగా అగ్రము)

౫ పంచుక్కిలేడుశలక, పలు పాద
లొందువాడె కా ౨ ౧౧౦

౫ మృతికొందు, చచ్చు

౪ శ్రోహనోయ మహాబాహుని, బలని
శ్రోహనోయ మహాబాహుని శ్రోహనోయ
గడుకొని యిట్లు చేయును శ్రోహనోయ
నిర్వహణ కా ౨ ౨౦౪

౬ ఉక్కిటి మోహిక్షణ, మ్రొక్కిన, నృప
కృష్ణుని మోహిక్షణ మోహిక్షణ, మిక్కిలి
చేను నిలుగి, క్రింద ౧ ౧౧౬ తెలు
యనగుట నుజ్జె

కాశీ ౧ ౧౧౬

౪ భం, ది మహా నేను ౧౧౬ కింది
తై భార ౩౩

(పూడు అవి ౪ ౯)

క జగతులకు పడినం, బగపడినను బ్రాహ్మ
ణునకు న్నము పెట్టం, దగునట విప్రోత్త
ములే, నగపడిన నకుండు కుడువ న్నం
దెందుక . విజ్ఞాన ౪౪ ౨౪

౪. క్రుంకు; అస్థి పంచు

క అ ప నీ శ యాహాయంబు, పవగతిం
లలును బ్రాహ్మ వడకుండు శే, ద విద
రృకు . భార ౨౮ ౧ ౧౬౪

౬ మిక్కిలిండు వడి నంత మెలసి భామంబు
మందుగ నాక్రమించిన (నోహి కపు)

పారంగ ౨. ౧౪౬

౮. మూర్ఖిలు, పామృతిలు

క. మూర్ఖుల నామృతి, కేమూసమరాళ
కతనఁ దే రొక్కలై నా, విమల సోఁత నమం
గళ, దీవిక నాకల్లి నమకు దిటచెడి పడిరిక
ప్రబోధ ౩ ౧౮

ఉ . తదీయపత్నిఁ తెలుచంబన నీడిచిపెంచు.
పారి ౨ ౨౯

౯ మునుగు, నిమగ్నమగు

౪ క్షుణ్ణవ్యాధిలంగలం బడి కలంకులం
చేలి పారి ౨ ౨౪

ఉ .. భక్తులక, దేవయంత్రే దేవభుజలధిం
బుతుంగలఁ చేర్చి ప్రాప లక్ష్మీపతి
యొప్పువాఁడు మఱి ఎంతఁ గొఱంగుము
పాకరాసనా వి త్త ౧౧౮

౧౦ పూను, ప్రయత్నించు

క విను విచ్చుకకుం టతిరయ, ముఁగ బోకకుం
బడుం చేదమడుకుడు చేకొ, జనకుం
గోరుట దుశ్శోధనుఁ డింక జయంబు
గోరఁగఁచుం యాయక

భాగ ౧ ౨౪

౫ నానాపా అకేడు కరుకులంబు తోడి, పొందు
నక పడఁడె జగము మెచ్చు దొంగి పెక్కు
భంగులక . భార శ్రీ ౧ ౨౪
శో ఏమచాకే మహారాహా పూర్వమే వ
మయా క్రుంకు, యతికం ధన్వంతరీ
మయా గుహ్యం నీదికే ..

సం భార శ్రీ ౨ ౪౬

౧౧. లొంగు, వశమగు

క నను నీవు పవననిగా, ననహా చేయంగఁ
దలఁచినప్పుడు నీవు, కర్మనితాయము కల
పులఁ ౬, కనికరము నాలుగిదినుండును
మణవనికా ... భార ౨ ౩ ౪౬

౪ ప్రీతిఁ బలి పెప్పుడుఁ బాయని, సీతకు దైవ
గతి భుజునిచే బడవలెకా . .

భా. రా. అ. ౨ ౨౦౬.

౧౩. ఆగు

గీ విశ్వమున నీవు తేజస్సు తెలితి వడియె

మారి 3 ౮౬

గీ. ఏను ముద్దాడ నీయెడ కింపానర్ప, చేని
ముద్దాడ నీల నీ చేల నాకు . .

మారి ౫ 303

౧3 నిలుచు, నిలువఁబడు

చ రీమృతా, నిగఁగురనేలాన 1 ౨
కింపఁగఁ చేర్చినయోధకోటి నా, మొ
మునఁబడ్డ నెట్లదరి ముట్టెదో యటు
నూచుతుండనిరా బావ భీష్మ ౧ ౧౩

క విఁగఁ దవ్యు లెవ్వరును నా, మునునఁ
బడి గ్రహుల రామన . .

భార. భీష్మ ౧ ౧౯

క పురజనులు తమ్ముఁ గనుఁగొని, యిరువురి
యాకార మొకటి యేర్పఱువఁగ నె, వ్యతి
వళ మనుచుం జాచఁగ, దొరముందఱఁ
బడిరి వాడుతోడ వ్యాసరథ

కుక ౨ ౮౮

౧౪ తిటస్థించు, కలుగు

గీ నేను మీదాన నగుట మీగానకథలు, వడివ
నవ్వేళ్లఁ గొదవలు దడవఁజేమొ . .

కళా ౨ ౪3

చ ... తద్విమానంబు మత్సమింపఁబున శీతేర
మోడోలికాప్రసంగంబులు వడియె ...

కళా ౧ ౧౦౦

౧౫ ప్రసరించు, వ్యాపించు

క. నరు లానులు దృశ్యములపైఁ, బరిగింపఁగఁ
నాడున్ లోక వధుఁ దప్పక .

భార విరా. ౫ ౪3

చ. ... (వెన్నెలలు) అగవిరియెదొగమొగడలం
బడి నుడియును పారి ౨. ౫.౨

క నీ పదిలిగుతుండ నగుటయు, చేవత లంద
లును చేవచేన క్రువముగా, చేవావ్య

యంబు చాల్చు, నీవాత్మల్యంబుగోర్చి
నెఱయఁగబడదే .

మారి ఉ. ౧౦. ౨౦౮

౧౬ అధిరోపించు, ఎత్తు

ఉ ... మరుందును జల్మిత క్షేత్రా మీఁదఁ
జేవున్మృతం బడి తమి న్మృగకుమ్మెదనారి
సింగిటిం, బాదుకొనంగఁజేసి యొకపొరియ
మీఁకే ను బువ్వలదూపుట

గంధ ౧౪౫

౧౭ వెగఁబోను, చిత్తుకొను

చ ఎనయఁగ వొక్కపల్లెవొయింటను కందుగు
నాఁగు కాంతరె, ల్లును సమూడి చేయు
పనులం బడియుండెదనీళ్ల . .

మధు. ౧ ౧౪౬

౧౮ తగలు, సోఁకు

నీ తలఁబడ్డ గుదియబ్బులఁ బాఁతమనె యిడి
యంబలిగం జింట్ల నడుచువారు

ఆము ౬. ౮౫

౧౯ దోపుడునందు

చ ... బారికుం దనులుబ్బునందు తీర్థ
యాత్రాపరు లైన కార్మణికుల దోచికొనియె
నల్లప దప్పయనవారు గలఁగఁబాటి మొఱ
యును గూఁతయునుం దెట్టిరి ఇట్లు వడి
పెట్టు . నిరోధం బాగ్గింది

కాశీ ౪ ౬౪

౨౦ చొచ్చు, ప్రవేశించు

చ . . ఆమృదితి వృషవృణి సమిపాంత
దురింత వనాంబరంబులొ, బడి ములు దీవ
లుం దవిలి . చేం మంచ ౪. ౨౭౦

చ క్రి (ఇది పరమగుచో కర్మార్థక “ము”
వర్ణమునకు లోపదించువులు వైకర్ణిక
ములు) ౧ పొంద

క విని కుంతియుఁ బొందవులును, మనము
విస్మయము పడి సమంజస భారంబున

భార. ఆది. ౬. ౨౭౦.

క నిమనులఁ గావఁజెట్టుము, భూపాలక నన్ను
 తేను బూని యరనినన్, గోపంత్రిలు రుజ
 పడ నొకచే, పడ పెన్నఁడును దప్పిఁ జేర్చుడ
 పెచటన్ భార విరా ౧ ౨౭౦

క పనినంద పడని భనిగఁడు ..
 వా ౧ ౦ ౮౭

గీ పాపవశమున కాపంబు పడి విహీన, జనుల
 సంగతి కన్గి మై పొనగఁ గన్నయచర సతు
 లలా కు సం ౬ ౭౦౦

క నానావి, మామిలు, నానామామిలు
 నేనెఁగుచురన్, కానిం జూచి భయం
 పడి, నానాతినుగా మనంగి వ్యగిది
 నిన్ .. భార ఆగి ౬ ౭౪

గీ దీనిఁగ్రుణ్ణి గనుగొనఁ జేసెద
 అను ౨ ౩౦ మార. ౧ ౩

౨ ఆనుభవించు

క . . విపింబులలోఁ, గొల్గొని మాదు
 జ్జిగురుల, బడినరలు గొల్గొని యెరులు
 పరను మురింపరా భా ఆగి ౨ ౨

చ పెడితిది కుక్కలుం బనినొట్టును దున్న
 మైవచ్చుతి పె, వచ్చితిని గొల్గొనాచు లభిని
 దొడ్డికి నెట్టుకొంచు గొల్గొ, ఒడిగిది
 మా ౩ ౧౫

చ . . లో, భనితిఁ జెప్ప కానపడి పొడి
 గొఱంగినఁ గ్రాణిగొడ్డెపుం, ఒలు లగు నమ్మి
 ధంబు ముపడిదిగాని జగం తెఱుంగఁగన్
 భార అను ౪ ౧౩౪

౩ ఆనుసరించు

గీ మఱి వండి పెట్టుకొమ్మలు వేరె మావెంట
 బడుదు ఁటంచు నియంఠిక
 మ ౫ ౪ ౭

గీ విప్రులందఁ బడి నీవు వేర్వేరె నిను, తెఱు
 గఱింగియుఁ బోయిన దిట్ట తెరపు, తెలియ
 తెఱుంగును .. దశమ. ౩. ౩౬

ఉ. తెల్పుయ్యెను నీరు వీరిఁ బడి యంబుధి
 తేగన్ వడి ముఖంబునన్

మాని ౨ ౨౪ కళా ౭ ౨౦౦.

౪ కర్మానియును విచ్చు ననుబంధము

క. ప్రముఖులచే భగ్యశ్రీతి, బిగ్గిసొంపంగ
 లెవెగ గొల్గొలు భాగ ఆగి ౫ ౮౭.

క వివిధాస్త్రంబుల నంబర, మదిరక్షణగ
 గొడుగులగుట నద్వైతభంగి ..
 భార విరా ౫ ౫౭

౫ . . . . .
 నగన కుంకుడు, భార్యయందుఁ ? యం
 బడునవ్వంబు నాయందు మున్న పడిసి
 సిరి భారి ఆగి ౨ ౨౭౨

(దీనినిఁ జెనుఁగొనినీ కుమున్నంత్రీయలు
 అధ్యావృత్తము లగును)

ఆ పడి యామిమంగు పక్షు లిచ్చింపు, నమ్మ
 పురుష పీనయయినయవరి, బూచి యెల్ల
 వాగుఁ జాలికి నచ్చింతు, రిగియుఁ బాప
 లనకి పీనయతులు

భా ఆగి. ౬ ౨౭౪

(ఇది విరుదా - అనుచు అధ్యావృత్తము)

గీ ఉత్సాహముచి సు భూవకా ప్రాప్తయిం
 యధా భాగా, ప్రాప్తయన్తి జనాప్సర్య
 పరిహీనాం తథా స్త్రీయన్

సం భార ఆగి ౧౭౨ ౧౭

గీ మృదునితే నిట్లు పోపాడఁ బడి కలంగి, గంగ
 దరి బండి నిజకన్యకలుతోడ, మన్దరు
 స్వామి సకలభర్తృజ్ఞాన పురు, పురివిగల
 శ్రీమలు లెక్కనెట్టి చూచి ...

భీమ ౨ ౩ (మా ౧ ౧౧౯)

(ఇది “అధిశ్ఠింపన్” అనునది అధ్యా
 వృత్తము) ... కుచల ౨ ౩౦.

(దీనిమీఁది విశేష ప్రయోగములు)

(వ్యవ) భర్తము పెడిపోయె ననుమాట చెంది
బడిన పెంటగే నజ్జెను హృదయము తల్ల
డిల్లును

నేను నయనికంటఁ బడరాదు, నడఁగ నాకంటఁ
బడరా దని పాము అనుకొనును

“చానికిని నాకును పడుదు”

“మూల నొకరికొకరికె బడుట లేదు”

“వైరితత్వములొ నుత్పలించి పడదు”

“పడక” ఇది పడుకొనుచున్న కుమున్నుం
రియు వాని “చాలా” మె. వానివలె
అవ్యయ మై “మిక్కిలి” యను వ్యయము
నిచ్చు పడఁజదిపెడి, పడఁచినను మె
(దీని కామ్రుడిరియుఁ “బాఁబడక”)

నీ పడఁబడ నేత్రక బాల్పడియున్న బాసబా
భాగ్యన వైపుకొత్తి పట్టునది లె
పొందు. ౫ ౨౩౮

ఇది పొన్నగ్గమున పునఁయిత్రయంగా నుపయోగించఁ
బడును

ఉచా. చాఁగిలఁబడు, పూలఁబడు

పడుపొటులుపడు = పడునగించు

రిగడ. నుపాతస్థలమున మనలక పొదలెడు
పచ్చాత్మనకును బడుపొటులుబడి .

మాంస ౪ ౨౦౩

జ: పక్కి, పడఁదన్ను పఁచొట్టు, పడఁగొట్టు,
పఁచబాటు, పడఁలెట్టు, పఁచబొడుచు, . ౬
గెల్పు, పడనాచు, పడరాదు, మె

పదకట్టిల్లు = పదకట్టిల్లు. (√పడుక ౪ ౬)

పదకట్టి(కయి)ల్లు = పదకట్టిల్లు. ది (పడుక +
ల్లు) కయన గృహము.

నీ. పడపడవను గుండె తాళిచొట్టవర గుల్మిరి
పట్టి పడుకయి లెప్పలదయ్యె .

కువల. ౨. ౧౧౫

ఉ అంతటఁ జెల్లవాయిన లతాంగి ననుం బడు
కింటి మిదైపై, దంతతృపే నేలునుంచు నుధా
కర కాంతి గృహంకిరింబులొ, నెంతయుఁ
జింత లేక పసియింపఁగఁ జేసెను పాపానం
బునకా కుక ౪. ౨౦౪

గీ పంక్తిగ్రహము జూపుచు గునిసి గునిసి,
బయలు నపుడు ఒడుకెల్ల వాచిగొనుచు

దశకు. ౬ ౧౭౭.

పదగు. వి జాయి, కిల

రి కిడునరిగి యూరలోపలి, పడుచుల గాంచి
యీ యబద్ధత్రుఁ గ్రోలికా, బడువల వైచుచు
నిల్చుడ, నెడల నదిచి రిందు నిలువ దిడు
వకుఁ దివటకా . భోజరా ౫ ౨౦౫.

క కడునరుదుగఁ జెంపున నొక, పడు కానా
దెంపు గాచపాపని యడుగుం, గడ యొక్కిం
చుకె సోకిన, నడరాదు తలిరాకుఁ బోడియై
౩౧ నిలిచె . .

ఉచ్చ రా బాల ౧౪౨ ఉ రా. ౧. ౧౫౦

పదగుయ. ది (పడు + కాయ) రానికాయ
(క ర)

పదగింజ. ది (పడు + గింజ) చల్లకయే రానిక
విత్తు

నీ ఎవల నెవ్వరు ౪౦ నచటనే వర్షించు
బగునిజలలో నెండు ౫. ౫ మొల . .

దికా ౪ ౧౨౦

పదగు(పు). వి పుత్రులనేరి యందలి నిగుపు
మాలు

న ... వెన్నెల క్రొన్నరపుల బోరినన్నన నర
పడుగు జిలుగు కంచుకంబున ...

మనవ ౫. ౭౧.

అ పడుగు నేయునేక పటము లెడదొక్క,
గుడు నికెడునేక గూర్కొనేక, మగని

1 న్యాయం మార్త గలయూడు, నింటి
పొరుగు స్థలం యింగ్లీషు

మాం ౨ ౨౪

పదనామ్య = అక్షయ, విద్యుత్తు

2 నెనీ యెరుపొటొనిక, ద్వేరపై పురుగులు
పదనామ్య అక్షయం బడియో

విను ౧౧ ౬౯౪ (ప్రతి అపమర్తి)

3 పదనామ్య అక్షయం పురుగులయొద్ద, యెరు
నత్తునప్ప మరుగు విద్యుత్తు

కవి ౪ ౧౦౦

పదనామ్య. వి (పద + నామ్య) ౪౫ క్రింది

పదనామ్య (క ర)

పదనామ్య = పదనామ్య (√/పదనామ్య)

4 చిన్న పనికాదు అక్షయం చిన్న, చిన్న
ప్రజలు మింగివేయవలసి వచ్చు, బడుచేడవు నీవు
ప్రజలయొద్ద పనికాదు అక్షయం

విను ౨ ౧౨౯

పదనామ్య. ఆ క్రింద పనికాదు, జాగ్రత్తముచేయు

(కా)

చ. పదనామ్య పదనామ్య పొరుగునెరు పు
లంకెనీ, పడిచిన దింబునెరు

నరామా ౯ ౧౨౯

5 గుట్టానామ్య విదనామ్య అక్షయం, యగడు
బడిచిది పనికాదు అక్షయం, కటకటా

యెరుపొటొనిక అక్షయం విదనామ్య ౩ ౧౪

వి కనకక; బాళిక, విల్ల

6. పదనామ్య అక్షయం అక్షయం అక్షయం, పదనామ్య
పదనామ్య అక్షయం

దకా ౬ ౬

చ. జడవిడిచిన పనికాదు అక్షయం అక్షయం పనికాదు
చేరికా, బడుచు పనికాదు అక్షయం పనికాదు
నప్పా, పదనామ్య అక్షయం అక్షయం

7 పనికాదు అక్షయం, బడిగొననామ్య
పనికాదు అక్షయం అక్షయం

దకా. ౫ ౩౪ (నామ్య అక్షయం)

8 పదనామ్య అక్షయం అక్షయం

విను. ౪ ౩ ౪౦౫ పం

9 నందున పదనామ్య, కడగొననామ్య పదనామ్య
అక్షయం అక్షయం

౩ బాళిక

10 అక్షయం అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం
పదనామ్య అక్షయం

11 పనికాదు అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం
అక్షయం అక్షయం

మామ్య ౫ ౩౦౪

12 విను అక్షయం, అక్షయం అక్షయం (మా పదనామ్య
అక్షయం)

పదనామ్య అక్షయం = చిన్న అక్షయం అక్షయం పదనామ్య
అక్షయం అక్షయం అక్షయం అక్షయం

ఆ పదనామ్య అక్షయం అక్షయం అక్షయం, వాళ్ళ
అక్షయం అక్షయం అక్షయం అక్షయం

చ. పనికాదు అక్షయం, అక్షయం అక్షయం అక్షయం
అక్షయం అక్షయం అక్షయం అక్షయం

విక్రీ ౬ ౧౪౨

13 పనికాదు, పదనామ్య అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం
పదనామ్య అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం
పదనామ్య అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం, పదనామ్య అక్షయం

పదనామ్య అక్షయం. వి (√/పదనామ్య) అక్షయం

14 పదనామ్య అక్షయం అక్షయం అక్షయం
పదనామ్య అక్షయం (క ర.)

పదనామ్య అక్షయం. వి (√/పదనామ్య) అక్షయం

గీ. ఆటలన్నియుఁ జోడికొయ్యలులఁ గూడ్చి
పడుచుఁదనమునఁ జేతుకపడుచునాడు, మిద
రాంధ్రకువల్లనముద్దగాను. చళా. ౯ ౮౧

గీ పడుచుఁదనమునఁ ద్రైల్యప్రకృత పడుచునన్ను,
పడుచుకొక్కతే జేతుక పడుచుగాంచి ...

చళా. ౩. ౩

౨. యోవనము

చ. పడుచుఁదనమున వచ్చి నిమఁ బట్టి సేవంగ
నటంచు లేని యా, గడములు గొన్ని యంగ
ముఁ గానఁబడక నవరంది ...

శారంగ. 3 ౪౮

పడుచుఁదనములొక్కెడ = మున్నగుండు

చ. ... లేమకలాపాతికయం బవలాశించి కించి
స్వర్గము లేనట పడుచు నప్పుడుచుఁదనం
బులొక్కెడ నుద్దేశించి యిట్లనిరి ..

కవిరా 3. ౧౧౩

పడుమేలని. వి (పడుచు+పని) చిన్నతన
ముచే గాని పడుచుఁదనముచే గాని చేసిడి
యనిజేత్రులని.

గీ కృష్ణ నీత్రుల్యమంతయుఁ గ్రీడికొనగి, నీదప
నిట్లు మధస్యం జంపింపఁదగునె, పడుచుఁ
బని చేసితిని కేగుబండ్లకొఱకు, ముత్రియం
బులు తెలపోయిములుచ గలఁడె ...

తై. భా. ౫ ౫౯

ఉ. ... కపోధను ... నీతిఁ దొంగి నభ్రాంతి
రంబుకా, జోరుఁ దటంచుఁ బల్కి
పడుచుంబని నీయుట నిజ భర్తృమే ..

విప్ర. ౫ ౩౩

పడుమేది. వి. (పడుచు+అని) యోవనము
గలది. (ళ. ర.)

పడుమేరాసి. వి. (పడుచు+రాసి) కళ్యా
రా. (ళ. ర.)

పడుమేలరిండి. వి. (పడుచు) కుఘాతిని.

గీ. కటకటా దిన్నిగెత్తునగుండు రాచ, కట్టిఁ
జక్కఱిపాపని జట్టి చంప, నేటివృక్కు
స్వరూప యై యెంచుట నుండి, వచ్చె నీపడు
చులతిండి యిచ్చటిని హరిచ్చ. ౫. ౧౩౦

పడుమేనాడు = పడుచేడు. వి. (పడు
చు) యోవనముగలవాఁడు.

గీ పడుచునాడవు విన్నుఁ జొడగన్న నామది
గడితెంపుటక్కటికంటె నొకమె ...

అచ్చ. రా. య. ౧౩౩.

పడుతెంచు = పడు. అ. క్రి. (పడు+తెంచు
సార్థమున)

గీ ... వివర్ణకే కాంబను డయి సౌభగంబు
వలన, బుడతెంచు వనుచేత్రుఁ బాపనికార
బలనీద్యమాను జవ్వలను కాంచి ..

భార. ఆర. ౧ ౧౯౧.

పడుదల¹. వి. ౧ భుజావలంబివృత్తి; చాళా.

గీ ... భుజావలంబి, వృత్తి పడుదల చాళాఁ
గేరు నభవ అం. భా. ౨.౨౦౮.

గీ పడుదలలాచ చాళాకృత్తి వదలుపాపోసులు
గోరంటఁ బొలుచుగోళ్లు నుక. ౨. ౪౨౩.

గీ ... జగిపట్టు నడిగట్టు పడుదల పట్టులు
తేజాయ బాగుదేర చళా. ౧౦. ౧౧౩.

పడుదల². వి. పక్షినిశేపము, చాల (ళ. ర.)

పడుపు. వి. (పడుచు) వ్యధిచారము; వ్యధి
చారముచే జేయునంపాదనము

౧ అశ్రు యడుగునికడుపును, నేఁగటి యగు
లంకెపడుపు విడువనిబ్రతుకం, బ్రాచిన్న
నూతియదళము, మేఁగలపాడియను శోఁక
తేదినినుమతి . నుమ. ౪. ౧౦.

గీ. ప్రాంత మింపబాంబాలిండ్ల తెలయంద్రు
పడుపు త్తుట్టక మూలపడి కృణం ...

తే. పంచ. ౪. ౨౪౦.

పదమూలగూఢు. వి. ($\sqrt{పదమూ}$) వ్యక్తిచారిత్ర

వ్యక్తిచే గర్భిత ప్రవృత్తు

ఉ. . కావ్యకవ్యకా, గూఢల కిచ్చి యప్పు
దురుగుడు భుజించుటకంటె నత్మపుల్

జూలికు లైన నేమి . శేయూర, ౧. ౦౩
ఉ. గుట్టు దొంగుచుం బదువులకాటికి నోచిని

వారిచాతినిం, బట్టి . విశ్ర. ౩. ౧౩.
గీ అనకు పోయిదికంబవ ర్తనము లెప్పు, నిశుక
పాఠకు యానోలి యేల క్రవ్య, నిప్పు
దురుగుడు పై పునహ్యుర జనించి, నామెను
శాసినట్టి చందంబు వినుము ...

తైల ౨ ౮౩

(విం) పదుపు పూటిచారి కుటిచాడు, దువ్వండు

నీ యెంగిలికాయ బదువులకా డెనొట్టు
పొడగెట్టు మాంస ౫ ౧౦౩

పదమూలగొమ్మ = పదమూలగోమలి. వి

(పదుపు + కొమ్మ) వాంగం

క క్రొమ్మించుగిన్నె పదుపు, గొమ్మకు
నిప్పించి నూనికంబున, ల్ప

విశ్ర ౧ ౨౦

తేలుపు బదువులగొమ్మ = అప్పున

గీ తపసి డెందపుటిలు చేదరితి ఘటించు,
కలికేళకాకూ దుండ్రము ల్లాంగఁ తేలి,
జరుపుమని గ్రమ్మ తేలుపు బదువులగొమ్మ.
చంద్రా ౩ ౯౯

పదమూలగోమలి = పదమూలగొమ్మ. వి

($\sqrt{పదమూ}$) వ్యక్తిచారిత్రవ్యక్తిచే కీరించునాడు
ది, తేక్య.

క. కావలలు ముడిగ జక్కన్, చామలకా
తెలలు పక్కెఁ జక్కఁగ బదువుల, గోమలు
లకు బొకలగుటకు, నేనుం బొకలకాడె
నపుడు చెప్పఁగ నరు దై .. నీలా. ౩. ౩

పదమూది. వి (పదుపు + అది) తేక్య, బోగముది.

నీ లంజయ లంజ తెల్లొటకై పదుపుది తెలయా
లొంగముది యన తేక్య

అం భా. ౨ ౧౦౦.

పదమ. (విం) మిక్కిలి పల్ల మైవది (తేల)

(క. ర)

పదమరి. వి. (పదు + మరి) కొంత కొయ్యవచ్చుదు

గింజలుగాలి తెలలదిన వర్తియెద

(క. ర. ప్రా)

పదమూడు. (విం) ($\sqrt{పదు}$) పకకూకువు,

పకకకీలుండు

నీ పకకూకు వగు బదువాఁ దనంగ

అం భా ౩ ౯.

పదమనర. వి పట్టపము

క అడిగినవారిం గ్రమ్మత, నడుగం జనుం జనిన
కడకు నకే ధార్తుం దై, గుడి గుండ మను
పల్లయ, పదమన నా కరయుం తెలిచి పట
చిన కిచ్చుకా . తేం పంచ ౧. ౨౪౦

పద్య. వి ౧ నాంగంధపయస్సు గిలయోపు

నీ చనుం జరువ్నాయవసంక్ష పద్ది యనంగ ...

అం భా ౨ ౨౬౩.

౨. ఆపు (కొలిమాలిఆపు లేక గడ అని
క ర)

స్వి పునదనంబుగ నూలుపద్దలు నిచ్చి, పడిడి
టంగంబులఁ బాటించి యెచ్చ .

స్వి భా.గ. ౧౦ పు.ం. (వి. వి)

ఆ ఫలము గాని గొడుపుద్రకు వింతెకా, పం
రసంబు పచ్చిపాలతోడఁ, డెట్టి నదియుఁ
బొల్లఁ డెట్ల తేదలనెయ్యి. పెట్టి నిల్లఁ
బాట తెట్టిపసి ...

(వి. కి. చి వి.)

౩. శ్రేణు దూడ.

నీ ... శ్రీశ్రీ పదయు దూడ శేగ తెయ్యి,
యన వత్సనామంబు లీలరన ...

పాం. ని తిక్క 83

వడ్డీశము. సం. వి. అ. తుం. ఏనుగు తెనుకకాణన
గట్టికంతువు (వై ని.) = పట్టి (ప్రీ) క (స) ము
వణాంతు = పడల

(చురీయ, ప్రపాతము)

నీ ... చురీ చురీయ పడల వణాంతు కమ్, తెగడు
ప్రపాతంబు .. ఆం. భా. ఆ. 30.

(తెగడాంబు, చాచడాంబు.)

నీ పటికంతు బణాంతులపట్టి గొట్టెలి నీటియేటి
క్రీవలఁ బలి యిసుక తెట్టు వణాం. ఆ. ఆం.
వణాంతు = పడల. వి మామవు, తెక్కిలి మీది
భాగము.

నీ. కొరమాపుల యెట్టచేరు ప్రస్తులవాండు వైది
మాలిన మ్రాని పణాంతువాండు .

కరామా. ఆ. రూ.

వణాంతు = పడల.

నీ. పణాంతు యీలకంతున తుప్పిణి యీలవ్వు,
గేల నిత్తు దంటఁ దగుట ..

ఇందు 3. 30.

ద్వి పణాంతు గొవిరాంబు పంక్తికంతులందు,
రణమున బావణి రఘురామచేత ...

ద్వి క పా. ఆ. ౫౦. పా. ౧౩ సం.

నీ. కంబారాతి విజయవాన మవర్త పట్టికయ్యు
చోరె శాస్త్ర నిపుణాంతు నీవు ...

వై. 3. ౧౫౫

వణాంతు. సం. వి. ఇ. తుం. మాట్టుము, అంగడి
నీళ్ళ; సంత.

వణాంతు = పడల. వి. నాగడి గొరగ. (క. ర.)

వణాంతుము. సం. వి. అ. న. ౧. వ్యవహారము
(అయ్యుట, కొనుట.) ఆ. పంచెము పెట్టుట.

వణాంతుము. సం. వి. అ. (శ్రీశ్రీ) శేంబ్రమునకు
కర్మాశిరాశి, లగ్నమునకు రెండవదియు ఐద
వదియు ఎనిమిదవదియు పదునొకవదియు నగు
స్థానము.

వణాంతుము. సం. వి. అ. తుం. (నీ విది చేసిన
యెడల శేను నీ విది యిచ్చెద నని) శుభము
చేసికొనుట, ఏర్పాటు చేసికొనుట, సంధి

వణాంతు. వి ముప్పదిరెండు విన్నాణములలో
నొకటి, మల్ల విద్యావిశేషము

నీ. వింటాళము పణాంతు పెట్టాగు పాటయ్య
దొక్కర ముత్తర దొక్కరయ్య ...

ఆం. భా. ఆ. ౨౦౯. ప్రబంధ కొ

వణాంతు. సం. వి. అ. తుం. ౧ బాదము, పంచె
తొండీయాడుట ఆ. పంచెము, పంచెత్తు సొమ్ము.

3. ముక్తి, పొగడిక. ౪. బిందబడిక; నియమును,
ఏర్పాటు ౫ భృతి, కూలి. ౬. ధనము,
సొమ్ము. ౭. మూల్యము, కేట ౮. కర్ష యెత్తు
రాగినాణెము. ౯. కార్నాపణము, కర్ష మెత్తు
తెండినాణెము. ౧౦ ఎనుబది వరాటముల
(గవ్వల) తెలగల నాణెము. ౧౧ వ్యవహారము
౧౨ అంగడి, దుకాణము ౧౩ గృహము
౧౪. అయ్యదగినవార లొంగనవాని నీడికడుకట్టి

వణాంతుము. సం. వి. అ. తుం. ౧ చర్మవాద్య
విశేషము ఆ గజస్థంభము (వై ని)

వణాంతుము. సం. వి. అ. తుం. అయ్యదగిన సరకు,
క్రీయవస్తువు.

వణాంగన. సం. వి. అ. శ్రీ. తొకలది, తేక్కు
వణాంతు. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. క్రయ విక్రయ

వ్యవహారము, వేదారము. ఆ. ముక్తి 3. బాదము.

వణాయిలేము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧.
ముక్తము, పొగడలదివది. ఆ. క్రీతము, కొనఁ
బడినది. 3. విక్రీతము, అయ్యబడినది.

పద్యే. సం విలా (క. సి. క.) ౧. క్రయ విక్ర
యాది వ్యవహారము గలవాఁడు. చేపాది. ౨. స్తుతిగలవాఁడు (ఇ) చేపాది. (శి ని.) (వి క) పుం. ౩. కాశాక బుద్ధి (వాక్యకరణక్రయనపాణిని సిని సంకల్పాదు) (ఇ. శ్రీ) విపత్తి, అంగడివిధి పుం ౧ స్తుతి. ౨. క్రయవిక్రయ వ్యవహారము (శి. ని.)

పద్యే = పద్యే. (చూ. పద్యేపాద్య.)

పద్యేము. సం విలా (అ. ఆ. ఆ) పద్యములు కలది. వి. ఆ పుం కొనుగోయిలు. (పై. ని)

పద్యేత. సం. విలా. (బు శ్రీ. బు) ౧. చేపాది, క్రయవిక్రయాది వ్యవహారము చేయువాఁడు ౨ స్తుతించువాఁడు.

పద్యేతము. సం. విలా (అ. ఆ. ఆ.) ౧. వ్యవహారము (అమృతబిడినది, కొనబడినది.) ౨. పంక మిడచబడినది, పంకముగాఁ జేయబడినది ౩. స్తుతిపఠిచది (వి ఆ ప) ౧ పంకము ౨. వ్యవహారము ౩. స్తుతి.

పద్యేతవ్యము. సం విలా (అ. ఆ. ఆ.) ౧ వ్యవహారపఠిచది (అమృతబిడినది, కొనబడినది) ౨. పంక మిడచబడినది ౩ స్తుతిపఠ చదివది.

పద్యేతయః = పద్యేతయః. (క ర)

పద్యేతాళి = పద్యేతాళి. (వాక్యపాఠాదు.)

చ అని యట పాపం చోపక ౩. విద్యలు యొకం జరుగించి విక్రమా, ద్వివిక బోధాంబి మిమ్ముఁ బోషకొంచు పెసం జనుచేర దైవ్యు జొ, క్కనిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జను మన్నన వచ్చి ... విక్ర. ౨ ౧౮౦. (శేషము)

ప. ఏము వర్ణనారంభి పద్యోపలవన మన్న యెఱిగివాడ నగుటంజేసి గంచు

కంటకు శిశోవృద్ధులును భరియించి నిరీత శేషంబై పోవునపుడు

భార. ఉద్యో. ౨ ౧౨౦.

పద్యేదు. సం విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ౧ క్రయ విక్రయాదులు చేయువాఁడు ౨. స్తుతించు వాఁడు (వి. ఆ. పుం) కొనుగోయిలు, కలము వాఁడు.

పద్యే(త్త)రము = పద్యారము. వి. కృత్తము

ఉ అద్వయలోకం దోచు ముఖ పంకవిహూని ఫలము కొనపుం, గ్రద్ధరి చిల్వచేఁ బడిన గంధపుండర మహావిమంబులొ, నైన పక్షి గంట మగనా లది కొండెనుకల లభించునే అహల్యా ౩ ౪౩

పద్య. సం వి ఆ శ్రీ. కొన్నివిధుతి; చూశారు. శి.

పద్యపతి. సం వి ఇ. పుం. గొప్ప వర్తితుడు.

పద్యధూమి. సం. వి ఇ. శ్రీ. పరమలక్ష్మి.

పద్యము. సం విలా. (అ. ఆ. ఆ.) వ్యవహారము, వ్యవహారపఠ చదివది (అమృతబిడినది, కొనబడినది. వ్యవహార్య భిన్నార్థమున పాద్య మని రూపము చూ. పాద్యము.) (వి. ఆ. పుం.) ౧. అమృతబిడిన పరమ ౨. చేపారము, వ్యవహారము. ౩. మూల్యము, కల

పద్యవీధి. సం వి శు శ్రీ. అంగడివిధి బాణము

పద్యశాల. సం. వి ఆ. శ్రీ. కొట్టు, చూడము

పద్యాంగన. సం. వి. ఆ. శ్రీ. శాంతిబిది, శాంతి, కలయాణ.

పద్యాశరము. సం. వి. ఆ. ప. అంగడివిధి, చాట్టుము, బాణము.

పర్యావేషము. సం. వి అ త సుతః బాహు.

పర్యావేషము. సం. వి అ తుం. కేహం, వర్త
కుడు. (ఇట్లే పర్యావేషము)

పర్యావేషము = పంచీరము, పక్ష్యము. వి
(సం పర్యావేషం, ప్రా పక్ష్యం క పక్ష్య
రపు. త పశియాం) భక్ష్యవిశేషము. (వానః
బపు అని. క. ర.)

మ. శనివాళిత్వం మూలం మని శిష్య
ప్రాతమం దానం గ, మృని పర్యావేషము
తోడ బూరగమితో మండెంగ రిందంబుతో
భీమ ౨ ౬౩

మ పాలయం గామ్యులువచ్చుచోలయన వంశో
బాక్షవక్ష్యుల, స్వల్పము ప్రబుకరంద రింద
పులః బాహ్యంపులః బుద్ధ్యంపులః, పులః
దాషక్రియ విలాటి ఆము ౧. 83

పరంగము. సం వి అ త్రి పక్ష్యం కి శి
(వి. వి)

పరంగము. సం వి అ తుం ఎగురుచు
కోతునది. పక్షి.

పరంగము. సం. వి అ తుం (ఎగురుచు శోపు
నది) ౧. పక్షి ౨. కలభము, మిడుత. 3 కాలి
భేదము, ఒకదినము పక్ష్య ర. మధుశము,
ఇష్ట ౫ బాహు. ౬. వీల్లి న ౧. పాద
రసము. ౨. చందనవిశేషము. 3 గుట్టము,
అశ్వము. (శి. వి)

పరంగి. వి. పక్ష్యవిశేషము.

పరంగి. సం. వి. అ. త్రి ౧ తేజ యాంగ,
పుత్రిక. ౨. చిన్న యాచుపిట్ట

పరంగుడు. సం. వి. అ. తుం. నూర్యుడు.

పరంగి. సం. వి. అ. త్రి. వాని, వింటియల్లె
త్రాడు

పరంజలి. సం వి ఇ తుం (అందఱున నమస్క.

రింపఁ దగిరవాఁ దగుటచే పడుచున్న అంజులు
కలవాడు సుధ్యామంద సమయమున ఒక
బ్రాహ్మణుని యంజలిమండి సర్వరూపమునఁ
బడిన శేషావీయొక్క యంతర మని గాధ
కలదు దీని నమసరించి అంజలి మండి పడిన
వాడు అనియు త్వత్ప్రీతి యొగముత్ర కర్త
యును పాణిని నూత్రమహా భాష్యకారుడును
అగు ఒకాశాక ఋషి, ఒకాశాక శేషావ
తారము.

శ్లో. ఆ రామపురుషాకారిం కంఖ వక్త్రాసి
ధారిణం, సమాప్రశింసం శ్వేతం పఠంజలి
మహాస్మహే.

పరకము. వి. (సం పరక ప్రా పరక క
పక త. పరకం) కంఠాధరణ విశేషము,
హరిమనదును మండెడు రత్నములు పొదిప
లిళ్ల.

సీ ఎవల నున్నులిగోళ్లు, పొదలినపరకము తెలి
ముత్తియంపులఁదేరులు తెలింగ

అచ్చ. రా. బాల ౨౩

సీ వినుంగంపులఁ బరికింబు గనివిన పురవీర్లు కా
చేల యె వింతె గగనలక్ష్మి

ఆ రా. ౧. ౧౩౬.

పరకము. వి. (సం పరక) మార్గము; పన్నా
గము, పన్ని

(వ్యవ) బుద్ధిమంతుడు చేసినపరకము సెవ్వరును
ద్రిష్టులేరు.

పరకము. సం వి అ తుం పక్షి

పరక. సం. (కత్ర) పడుచున్నది.

పరత్త. సం. వి. క. తుం (ఎగులుచున్నది) పక్షి.

పరత్తము. సం. వి. అ. స. పడుచున్న దానిని
రక్షించునది. ౧. పత్తము, తెల్లఁ జుట్. ౨.
వాహనము. 3. ఆకాశము. (శి. వి.)

పత్రా. సం వి. (క డి క) అక్షరము
గలది (వి. క తుం) ౧. పక్షి. ౨. కాణము
3 గుట్టము (ఇ తుం పక్షి)

పత్రా. కీరనను. సం వి. ఆ తుం పక్షి-
పక్షగతము, విష్ణువు

పత్రా. మాము. సం వి. ఆ తుం ౧ తిమ్మ పక్షి
గము. ౨. మూలలము, నేనయొక్క నిలవ
దండు (విల్లము)

పత్రా. మాము. సం వి ఆ తుం పత్రా. మాము,
తమ్మ పక్షిగము (పాచ)

పత్రా. రువు. సం వి ఆ తుం పక్షిలకు ధియ
కారణ మైనది కేగ

పత్రా. రుద్ది. సం వి. (క డి క) పక్షాధ్యము
కలది. నక్కరము, వశించునది (కేహది)

పత్రా. నము. సం వి ఆ న ౧ పక్షుడు, పాటు;
ప్రాణుడు ౨ ఆధోగతిని లభింపు; క్షయము,
నాశము (వ్యతి. ఉపయము, ఉచ్చయము)
3. (ప్రసాదులు విసదల) వేణుడు, వ్రేలా
దుడు ౪ గర్భపాతము, గర్భము దిగలదుడు
౫. స్వధర్మాని భ్రంశము, పతితత్వము ౬
అశుభ, పలాశము (వై ని)

పత్రా. నయము. సం ౧ : (అ ఆ అ) పరివ
నిమి ర్మైనది, పక్షాధ్యము పాదన మైనది, భ్రం
శము కలిగించునది
గ్నో. నీర్యాగమునం గర్భపాతము భర్తృహీనం
నమ్, విశేషపతనీయాని శ్రీరామ్ ...
యాళ్ళ. 3 ౨౩౩

వి. అ. న. పాతము.

పత్రా. నము. సం. వి. ఆ తుం ౧. పక్షి. ౨.
విడుదల.

పత్రా. నము. సం వి. ఆ తుం చంద్రుడు
పత్రా. నము. సం. వి. (క) పక్షాధ్యము
కలవాడు

పత్రా. నము. సం. వి. ఆ తుం పత్రా. నము.

పత్రా. నము. సం. వి ఆ తుం ౧ కెందా, ధ్వజము
౨. సౌభాగ్యము, మంచియొక్కము, 3 చిహ్నము,
లంఘనము ౪ నాటకాంగభేదము (నాట
కమున ప్రధానకథకు అంగ మనకథ, ప్రాసంగిక
కథ రాజాధిపతియైన నుగ్రాహిని చరిత్రము)

పత్రా. నము. సం వి ఆ తుం లభించు మాస్త
విశేషము (పాటచిత్రాని వంచి మాస్తము
వ్రేలి మొదటఁ గూర్చి వ్రేల్చి నిష్క్రమించు
టాచి పట్టునది)

పత్రా. నము. సం. వి. ఆ న కెందాగర్భ

పత్రా. నము. సం వి. ఆ న (నాటక)
నాటకాంగభేదము ఏదియో యొకయొకమున
గుఱించి యాలోచించునపుడు అట్టి విషయముతో
సమానమగు చిహ్నములు గల మఱియొక విషయ
మునకు స్థాపనచే అంగంతుకముగా ప్రసంగం
గము కలిగించుట యను నాటకాంగభేదము, (ఇది
నాటకాంగభేదములు కలది నాటక సంభవయందు
మంగళార్థముగాని అమంగళార్థముగాని కని
యిష్టముపొరముగా రసపోషణమునకై యుప
యోగించు దగినది.)

పత్రా. నము. సం. వి. (క నీ. క.) ౧ పత్రా. నము
వాడు; కెందాగలవాడు; వ్రేలా కెందా
గలవాడు ౨. (కోశ్రితి) కుభాగభూతక
చక్రభేదము.

పత్రా. నము. సం. వి. ఆ తుం, ధ్వజము, నేన.

పత్రా. నము. సం. వి. ఆ తుం (అ. ఆ. అ) మిక్కిలి
పక్షునది; మాటిమాటికి పక్షునది.

పతి. సం విలా (ఇ) ఏరిక అధిపతి సమాచారేంద్ర
పదమగ్గ “పతి” కల్పమునకు శ్రీలింగమున
“పత్ని” యనుమామము విశల్పముగా నగును
గృహపతి, గృహపత్ని బహుపతి, బహు
పత్ని) వి. ఇ తుం (పాలించువాడు)
౧. యజమానుడు (గృహపతి), స్వామి,
సాంకర్షాడు (శ్రీరథపతి, భూపతి); ఏరిక,
పాలకుడు, గాఢ (విషధీపతి, కులపతి) ౨
భర్త, మగడు (పతిరథం) ౩ తేను,
మూలము ౪ గతి, గిడుము ఇ శ్రీ
స్వామిని, బిడయరాణు, రాజు.

సరించర. సం వి ఆ శ్రీ తనంత మగిని ౪౦
మనదీ శ్రీ స్వయంచర

పతిభూతిని. సం వి ఈ శ్రీ పతిని జంతు
పత్ని శ్రీ.

పతిభృము. సం విలా (ఆ ఈ ఆ) భర్త
మరిణము మాచించునది మాస్తరభావిశేషము
యె)

పతితము. సం వి ఆ. ౫ పతనము

పతితుండు. సం విలా (ఆ ఆ ఆ) ౧ పడిన
వాడు ౨. పొందినవాడు; చేసినవాడు
(చంకపతితుండు. ముద్యపతితము. యె) ౩
గ్రహు: దైవవాడు భర్తృభ్రష్టుడు, పానీ

పతిదేవత. శం వి ఆ శ్రీ పగిని దేవతగా
భావించు శ్రీ పతిరథ

పతిప్రాణ. సం వి ఆ. శ్రీ. పతిరథ

పతిము. వి. (సం ప్రతిమా. ప్రా. పడినా క
పతియె) ప్రతిమ, ప్రతిపత్తి, బొమ్మ

ఓ. మలచాయతామన్న మలభ్రష్టేభులు దిండి
యెటాపతిమతాలిపెండె మనర ...

చంద్రా. ౨. ౩౬.

౩. కవి మది గలిగినతిరున, నిను మగనిక వ్రాసి
కొన్న నిలువులబతిమలక, గనుంగొని యెఱుఁ
గక పలికిన, నవబోడికా గినియె దలనె
నమలా నీకక ... యయా. ౫. ౫

నీ అంతట కొక్కానా డాగాధిస్వపతిని
పసిడికొలాటంతుల బతిమలక, దీక్షన
మంజుల తిరగోడిపచ్చలపల్లకి నెక్కి ...

దకా ౬ ౩౪

పతివత్ని. సం వి ఈ శ్రీ శేవభృచ్చిక,
మగవాలు, బడున (ప్రభుపర్యాయ మగ పతి
కల్పమునకు మకుప్పృథ్వియము చేర్చిన శ్రీలింగ
యావము “పతిమతి” యని అగును)

పతివ్రత. సం వి ఆ శ్రీ భర్తయే ప్రతిమ
నియతముగా ఉపాసించడగినవాడుగా గలని.
పతిభక్తి గల యిల్లాలు, శ్రాత్తడి

పతియంతి. సం వి. ఈ శ్రీ పతిని గోరనట్టి
శ్రీ

పతేరము. సం విలా (ఆ ఆ ఆ) ౧ పోవునని
౨ ఎగురునది; వ్రాణుని ౩ పడునని
వి ఆ తుం ౧ పక్షి ౨ ౧ము, పల్లము
౩ సరిమాణవిశేషము, ఆధికము ౪ పవనము,
గాలి (శీ ని)

పత్నామ్మి. సం. విలా. (క ఈ క) ౧ కాళ్లను
రాచునది, పాదములను బోయునది ౨ కాలి
పదకను పోవువాడు (పదారి, యాత్రికుడు
యె)

పత్ర. (వి క పత్రి) భగము, అడుగునీ

నీ. పాపంల గనుకాత్త పత్ర బుయ్యి, మరునిల్లు
దుల్చిన మదనమందిగి యెప్పు ...

పా. ని మాన. ౧౯ చంద్ర వి ౨. ౬౩

పత్రము. సం. వి. ఆ. న. ౧. పట్టము,
త్రువము. (పత్తిగ్రామము) ౨ మృదంగము,

మద్రాసు. 3 క్షుద్రగ్రామము. 4 క్రయవిక్రయ
భూమి. ౫. క్షుద్రలచేత పొందవలగిన మైదానము
(చి. ని.)

పత్రిక ప్రతి. వి. (క. పత్రిక మాత్రిక పర్యుత్తి)
విత్తిలతో నుండెనుమాది, కాల్పనము (కర)
జ: పత్రికట్టు

పత్రిక. సం. వి. ఇ క తుం ౧ పాదచారి, కాలి
నదకను బోవుచాడు. ౨ పదాతి, కాలి
బంతు 3 సూరకుం ౪ శ్రీ ౧ ఒక
గదము ఒక ఏనుగు మూడుబుట్టములు ఏవురు
కాల్పనకు గలసేవావిశేషము. ౨ గ్రామము,
పాత్రిక 3 ఏలబ్బయిదుగురు ౪ లగ్న
గ్న. నరాకాం పంచపంచాళదేవి పత్రిక
యతే ... సంభార ఉత్పత్తి ౧౦౫ ౨౦

పత్రికట్టు. వి (పత్రిక) లోనాపాత్రామలకు
చేసింది అరుకు

(వ్యవ) ఆచెంబునకు పత్రికట్టు చేసిందలకు
అలా పుచ్చుకొన్నాడు

పత్రికాయ. వి గాలక్రిడా విశేషము
నీ ... బందారు బివవచ్చు పత్రికాయ ...
మాంస 3 ౧౪౬

పత్రికగ్రామము. సం వి అ తుం పదాతులకు
తెచ్చించు అధికారి

పత్రికేచ్ఛదము. సం వి అ తుం స్థాపకరాజు,
పరివళించు మైత్రాచలపత్రిక (చి. ని.)

పత్రికేచ్ఛట్టు. వి పత్రిక+పాట్టు ఒక విధమగు
పాట్టు, తిలవిశేషము

నీ. తిలక మెనుగు నీ. పాట్టనగ జా
కృష్ణనగ జాకృష్ణ పాట్టనగ జాలకుం
జాతీక పత్రిక పాట్టనగ, దద్దిశేషులు
అం. భా. ౨. ౧౬౦

పత్రిక. వి. (సం. పత్రికం. ప్రా పత్రికం) ౧.
పర్వము, అకు.

నీ. పత్రికా కవల బర్ల మాం కాన్యశివ ...
అం. భా. ౨. ౩౮.

౨. పత్రిక. చేపత్రాజు నువయ్యగింపెడి దళముల
సమాహారము.

ఉ. కత్తరపాటు లేక నదిక దాన తెలగర్చి నీవా
కపాణిచే, బోత్తము విశ్వవాధుం గరుణా
దధిక గమ్యనితూపునట్లలం, బత్రిక బూజు
నీచి .. కాశి ౨ కర.

నీ నీలకంకునికరముపై నీళ్లు పల్లి, పత్రిక రితు
మంత తెవ్వలకు పొట్టవెచ్చు, గామధేవు
వానింటిగాడిపనగ, మల్లమరకాని వానింటి
మల్లపట్టు ... రాజు. భ. ౧ ౬౫.

ఆ మత్తగిల్లు సమగ్రితక కత్తి తెచ్చి, మిత్రి
మొత్తి సత్తి పత్తి బత్రిక బత్రిక ముత్తి
బుద్ధులు రెండును, పాత్రిక గుర్తి గట్టుచుండు
తొడి .. నీలా. ౧. ౧౧౫

పా: కొండంకేపునకు కొండంక పత్రికపట్టువా
యందురా

క ... కొండం, కటికేపరికును కొండం, చిటి
పత్రిక పట్టువారు ధరణిం గలకే ..
పారంగ ౧ ౧౫.

జ. పత్రికపాట్టు

పత్రికేచ్ఛ. వి లోనామము సమకునత్తుడు రెండింటి
సంధిని కేయ సహాతియ మైసేకు.

క. రమమధ్యపరిభంగము, లనుసూర్యంగనవియం
దత్తులములెయ్యగులంగం, తుని యిడివపత్రి
శివనగ, జనుకొడ్డామను నధుమరామకు
నమరుణ్ ... ఆము. ౫. ౨౩౩.

వత్సరము. సం. వి. అ. తుం. పావ్యగంజులకే శి.

పత్సేషము. వి. (సం. ప్రత్యక్షం ప్రా
కచ్చతో) ౧. కనఁబడునది, గోచరము

౨. యథాస్థితము, ఉన్నది ఉన్నట్లు

౩. ... అటు సిగ్గెం బత్సేషంబుగా నన్నియం
బెల్లు నని యొక్కపెరిం విరిచి కీప్రం
బాఁబునలసానిం తోడ్కొనిగ మృని పని
చిన నది యతిత్వరితగఁగిం జని యేమను
నున్నది .. మృ ని ౨ ౩౦

పత్రికము. సం. వి. ఆ. పుం. కాలించకము ?

౧. ౧ ఆకు, పత్రికము ౨. పత్రికంగము,
శ్రీల పెక్కిలిలో నగవనియందు ప్రాయః
బడు నుకొ కాపత్రికము. ౩. తేజప్రకము, ఆకు
పత్రికము ? ౪. ఆకువల నుండుకత్తి, పత్రి
త్రము.

పత్రికాటము. సం. వి ఆ పుం. ప తొక్కలు
గల యునుపకాణము. (నై ని.)

పత్రికాన. సం వి ఆ. శ్రీ. సాకల, సంబ
రేను ?

పత్రికా. సం వి. ఆ శ్రీ. ౧. పత్రికంగము,
శ్రీల పెక్కిలిలో నగవనియందు నలంకా
రార్థము ప్రాయః నుకొకాపత్రికము ౨ బాణ
మునకు తొక్కలు కట్టుట (నై. ని.)

పత్రికండులి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. యవతిక్ర
కాగడొండ.

పత్రికరపు. సం. వి. ఈ. పుం. దుష్టదీరము, ఒక
కాతిచంద్ర ?

పత్రిదారకము. సం. వి. ఆ పుం. (ఆకుల
వల సలుచగా నుండుబల్లలు కోయనది; ఆకు
వల సలుచగా నుండి కోయనది) క్రకచము,
అంబడు.

పత్రినాడిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పత్రికర,
అకులయూపి, అకులనరము.

పత్రిపరశువు. సం. వి. ఈ. పుం. (తాకాపు
తొకలకు గంజగొడ్డలి వంటిది) అకులయూ.

పత్రిపాలము. సం వి. ఆ. పుం. ఘరిక, చుర
కత్తి

పత్రిపాలి. సం. వి ఈ శ్రీ ౧ బాణమునకు
తొక్కలు కట్టినకాగము ౨ కర్కశ కత్తి

పత్రిపాశ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ పాపటబాట్టు,
స్వస్థాని రిచిత లలాటాభరణము, చేయడుక్క.

పత్రిపికాదిక. సం. వి ఆ శ్రీ అకులతో
నికాచివల చేయఁబడినది. జమ్మగుండ; కాటి
యాకుల గొడుగు యె

పత్రిపుటము. సం వి ఆ న. ౧ అకులొప్పి,
అకులొప్ప. ౨ అకులతో అల్లికబుట్ట, పుటిక.

పత్రిపుష్పకము. సం. వి ఆ. పుం. భూష్ట
పత్రికము, బుజపత్రి ?

పత్రిపుష్పము. సం. వి ఆ పుం (పూలవంటి
అకులుగలది) ఎఱ్ఱకులసి ?

పత్రిపుష్పి. సం వి ఈ శ్రీ కులసి ?

పత్రిఫల. సం వి ఆ శ్రీ పెద్దకత్తి (నై ని)

పత్రిబంధము. సం. వి. ఆ. పుం. పుష్పరచనా
విశేషము, పత్రికారముగా పూవులతో చేయు
అలంకారము.

పత్రిభంగము. సం వి. ఆ. పుం. శ్రీలయొక్క
పెక్కిలి లోనగవనియందు అలంకారార్థము
కమ్మరి కామలతో ప్రాయఁబడు నుకొకా
పత్రికము

పత్రిభంగి. సం వి ఈ శ్రీ. = పత్రి
భంగము.

పత్రిము. సం. వి. ఆ. న. ౧. పల్లము; ఆకు;
పుచ్చపకము, పూపుతొక. ౨. ప్రాయఁకు

కాధార మైన తాటియను, కాగితము ముం
బాయి, 3 వ్యవసాయమున పరస్పరము వ్రాసి
కొను దివ్యము (యూపత్రికము, కానపత్రికము
ము) 4 బంగారు లోనగువాని అనుపంజీ
శీతము, 5 పక్షిశీతము, 6 బాణమునకు
గట్టిన శీతము, అంపగతి 8 నామానము 9
శ్రీల పెక్కిలి లోనగువానియందు వ్రాయు
బడు మకు కాపత్రికము 10, వరాంకము,
లవంగపుపట్ట 11, తేజపత్రికము, అనుపత్రిక 12
13 కత్తి లోనగువాని వాదన 14, ఘటిక,
యూపత్రిక, (పై 1)

పత్రికములము, సం వి ఆ లుం మూలికపర
సుంకానులు గలది శీతము, ప్రబు 1

పత్రికరంజనము, సం వి ఆ న గంధపత్రికము
మీద రంగులుచేయుట; పుస్తక పత్రికము మీద
చిత్రింపు చేయుట

పత్రికధము, సం వి ఆ లుం శీతములను
ముగా గలది పక్షి

పత్రికేళు, సం వి ఆ శ్రీ - పత్రికేళు

పత్రికలు, సం వి ఆ శ్రీ 1 పెద్దయెలక 1
2, శ్రీతాళము 1

పత్రికలకు, సం వి ఆ శ్రీ 1 పత్రికంగము
2, అనుకు ప్రధానముగా గలది 3, అను
పర దదదలాడు నిడుపుచుండు, పెదకత్తి

పత్రికలము, సం వి ఆ న, ద్రవ్యము, అను
దగ్గి, పలుచని పెరుగు.

పత్రికేళు, సం = పత్రికేళు.

పత్రికేళురి, సం వి ఆ శ్రీ, 1 పత్రిక
ధంగము, 2, పత్రికప్రధాన మగులక

పత్రికేళురి, సం = పత్రికేళురి.

పత్రికామాము, సం, వి, ఆ లుం శీతములను
తీసికొనిపోయియున్నది, 1, పక్షి, 2, బాణము.

పత్రికామానుడు, సం వి ఆ, (ఆ ఆ ఆ)
బాబులను గొనిపోవువాడు.

పత్రికేళుకము, సం = పత్రికేళుకము.

పత్రికేళుకము, సం వి ఆ లుం అనుకు,
పత్రికాకరమున వాకలాతి వృత్తిము

పత్రికేళుము, సం వి ఆ లుం తాంకము,
పెదకత్తి

పత్రికాకము, సం వి ఆ లుం ఎద్ది ధరా
ములలోని పత్రికాపమున కాకు, అనుకు 1
(పత్రికము, పుష్పము, ఫలము, నాళము,
కండము, సంస్కరణము (నక్కొడుగు) అని
కాము బాణ)

పత్రికేళుగి, సం వి, ఆ, శ్రీ, ద్రవంతి, ఎలుక
శీతము 1

పత్రికేళుగి, సం వి ఆ శ్రీ = ద్రవంతి, ఎలుక
శీతము

పత్రికేళుగి, సం = పత్రికేళుగి

పత్రికేళుము, సం వి ఆ, (ఆ ఆ ఆ) అను
లలో శ్రీపమున వి ఆ, లుం, విలము 1

పత్రికేళు, సం వి ఆ శ్రీ 1 పత్రికంగము
2 పత్రికాది, అనుకు

పత్రికామాది, సం వి ఆ శ్రీ కంకు,
ములు 1

పత్రికామాము, సం, వి, ఆ, శ్రీ, అను
కెముడు 1 (హ పత్రికామాము)

పత్రికామా, సం, వి, ఆ, శ్రీ, అనుకెముడు 1

వత్సాసానుము. సం. వి. ఆ. న. (అనులయందు
• మంచు నిలుచుచున్న) సానుదర్శనము, మంచు
పడెడిదినము

వత్సాంగము. సం. వి. ఆ. న. ౧ రక్తచంద
నము. ఆ భూర్జపత్రము ౧. ౩. పద్మకము ౧

• వత్సాంగపు. సం. వి. ఇ. తుం = పుత్రభంగము

వత్సాంజనము. సం. వి. ఆ. న. వ్రాతపత్రి
ములపై వ్రాయుచునీ, నీరా.

వత్సాంజలి. సం. వి. ఇ. తుం భూస్థలము,
దీప్తుగడ్డి ౧

వత్సార్కము. సం. వి. ఆ. న. ౧ వీపులివేరు ౧
• ఆ పుష్పలికృణము ౧ ౩ తాళకము

వత్సార్ణము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పులిచింతి ౧

వత్సార్లువు సం. వి. ఆ. తుం ౧ కాపాలపు,
ఒకటాది గణుగుగడ్డి ౧ ఆ నిశ్చందర్శ ౧

వత్సావధి. సం. వి. ఇ. తుం శ్రీ. ౧ పత్రి
ములవరుస. ఆ. గ్రహాధిపతి ౩ పత్రి
భంగము ౪. తేనెయిదు యనమృతమును కలి
పిన తేనె రామియముల పమదాయము

వత్రి. సం. వి. ఆ. (క. నీ. క.) (పత్రియులు
గలది (౧) తెక్కులుగలది. ఆ. అనులు గలది.
౩ కాటియానలు కాగితములు తెలు. కలది.
(గంధము, పుష్పకము) ౪. వాచానము గల
కాడు. వి. క. తుం. ౧. బాణము. ఆ. పక్షి.
౩. దేగ. ౪. వృక్షము. ౫. రక్షితుడు. ౬.
కాటిరెట్టు ౭. శ్వేతగీడి ౧. ౮. పాచిచిలు
బాడ్డి ౧. వి. తుం. శ్రీ. ౧. ఆకు. ఆ. పత్రి
ము, పత్రిక, వ్రాత కాధార మగు కాటి
యాను, కాగితము. తెలు. ౩. పత్సార్ణము,
అనుపరెనుండువత్రి.

వత్రిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧ పత్రిము, పత్రి,
వ్రాత కాధార మగుకాటియాను కాగితము
తెలు. ఆ. వర్ణవహరమును పరస్పరమువ్రాసి
కొనెడు పత్రిము (క్రయపత్రిము తెలు) ౩
కర్పూరభేదము.

వత్రిగి. సం. వి. తుం. శ్రీ. భార్యయొక్కకనిష్ఠ
స్వస. (శీ. ని.)

వత్సావస్థము. సం. వి. ఆ. తుం. కాన
మర్దము, కనింద ౧.

వత్సార్ణము. సం. వి. ఆ. న. (అనులయందు
నుండు పుష్పలవలన బుట్టు పట్టుదానములతో
తేనెబడినది) ౧ భార్యకాశీయము, తెల్లపట్టు
బట్ట. ఆ పట్టుబట్ట తుం దుండిగము, శిశ్నా
కము ౧

వత్రి. సం. వి. తుం. శ్రీ. అగ్నిపాక్షిగాఁ బెండ్లా
దిన పెండ్లాము

వత్సాస్వప్నమానము. సం. వి. ఆ. న. యక్షపీషా
ర్ణము యజమానుని పత్రిక గట్టునడిపట్టు, అట్టు
నడిపట్టు కట్టుట.

వత్సాస్వప్నము. సం. వి. ఆ. తుం. పత్రిగృహము,
అంతఃపురము

వత్రి = వత్రి.

శీ. పెట్టు మూడుదులలో తెలుగీరిపత్రి, మట్టి
దూపాద్రి దీపముల పెట్టుచుండు, బొందుపట
యక మాన ౧. ౧౮౨

విల్వపత్రి = మారేడుదళము

ద్వి సాంపాద్రి, తెంపాచి చాలసొప్పెడు విల్వ
పత్రి, పలికిన కొనగోడి

బస. తు ౩ ౨౯౨. తుం

వత్సలము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. ప్రహరము.

• ఆ. ప్రహరము (శీ. ని) ౩. మాన్యము. (వాచ)

పథకుండు. సం. వి. (అ. కి. కా. అ) మార్గ
కుండు, త్రోవ చక్కగా తెలిసినవాడు.

పథము. సం. వి. అ. కి. పుం మార్గము, త్రోవ
కో. .. పంథా మ్మ ఖల్లహివహా, బాట
పథశ్చ మార్గశ్చ .. (త్రి. వి.) (పథికా
శబ్దమునకు తెనుగున ప్రతి మైకివచన
రూపము పథ మని యుగ నని యవలోబల
పండితీయము.)

పథాలిథి. సం. వి. (ఇ) యాత్రికుండు.

పథి. సం. వి. కి. పుం. (తెనుగున సమాస పూర్వ
పదముగానే యుండును. పథిశ్రమము. మొ
సమాసోత్తరపద మగునపుడు ఆకారాంత మగున
దుష్పథము, దృష్పథము, రాజపథము. మొ.
చూ. పథము) పథము, పద్ధతి, మార్గము (ఈ
త్రిండి ప్రయోగమునమూత్రము ఒకవిధ వ్యుత్ప
తముగా వాడినాడు

గీ మలసి చూపట్టె బిడి నొమ్మవ్విట్టెట్టు
మాంసం ౨ ౧౧౬

పథిక. సం. వి. అ. శ్రీ. కవిలరాక్షా శి

పథికుండు. సం. వి. (అ. అ. అ.) బారి పెదను
వాడు, బాటసారి, తెదవరి

పథిజ్ఞుండు. సం. వి. (అ. అ. అ) మార్గములు
ఎఱుంగువాడు.

పథిద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. శ్వేతఖదిరము,
తెలిచండ్ర శి.

పథిప్రజ్ఞుండు. సం. వి. (అ. అ. అ) మార్గ
ములు చక్కగా ఎఱుంగువాడు.

పథిలుండు. సం. = పథికుండు

పథివాహకుండు. సం. వి. (అ. హి. కా. అ.)

౧. ప్రాచీనుడు, నిష్ఠురుండు. ౨. కావనికుండు,

నిట్టల వేలవాడు. ౩. మార్గవాహకుడు.
బారిని బడపు తెలియవాడు.

పథ్య. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. మృత్యురతు,
బుడమ శి. ౨. చిర్యట, నక్కదోన శి.
౩. మధ్యాహ్నము, గొడ్డు అంగార శి. ౪
మాత్రా వృత్తిభేదము x హరితశి, కర శి

పథ్యము. సం. వి. (అ. అ. అ) ౧. బారి
మంచిదైనది. ౨. పాతమైనది. ౩. మేలు చేయు
నది వి. అ. స. ౧. హితకర మైనభోజ్య
ద్రవ్యము. ౨. మేలు, శ్రేయము, శ్రేయము.
పుం. హరితశి, కర శి (చాచ)

పథ్యశాకము. సం. వి. అ. పుం. తండులియ
కాకము, చిట్టిశాక శి.

పద్. సం. వి. కి. పుం. (ఇది సమాసపూర్వపదము
గానే యుండును ఇది పాదశబ్దమునకు ఆతిశ
యముగా వచ్చుచూప మనికొందఱు. స్వతంత్ర శబ్ద
మని కొందఱు) ౧. పాదము (పద్మండు, పన్న
ద్ధము మొ.) ౨. పాతిక. (పద్మిన్మము)

పదంపడు. వి. అ. శ్రీ. పదపడు (పదము +
పడు?) (పూను, యెత్తించు.)

చ. శ్రీ దత్తగని శిష్యు శిష్యుడ బడంపడి
నిన్ను దలంపడ జొచ్చుకొ
ఉ. హరి. ౨. ౧౯౩.

పదంపడి = పదపడి. అవ్య. ౧. నిమ్మట, తిడు
వార, పెనుక. (పదము + పడి?)

చ. .. త్మ తనిపలు కాదనిపమి బడంపడి
పాటిలు తెల్లచేటులుకా ...

కూర. ఉద్యో. ౩. ౩౪౯.

ఉ. ఘోరరణంబులోన బడి మలినవానరలెల్ల
యోగని, ప్రారతిఁ బొంది శిష్యునిఁ బడం
పడి మేల్కొనఁగనిరాక్షసు, పాపరబలు
బులం దనరి ... భా. రా. యో. ౨౪౩.

ఉ. విక్రమా, ధామజును వీరభద్రుడు
పదంపడి యొకటఁ గాచె దేవతా, గ్రామ
మలకా తాళి. ౩ ౯౩.

ఆ. మతియు. (౪. ౪)

క చంపినవానిని సరిగాఁ, అంపుట తగు విప్రఁ
దైనఁ బంపక పతి క, స్వంపవఁగొని తల
గొడిగి ప, పంపడి కుక్కచ్చువాని పండిం
పందగున్ విష్ణు ప్రా. ౩౪
ప పండియుఁ గొందఱు చూచుకొన్న లాల్పిరి
పదంపడి కొందఱు చూచు కుందంబులందు
మూత్రంబు విడిచిరి ... భాగ ౪ ౧౦౮

పదకము. వి (సం. పదకమ్) ౧. లలంతిక, కంఠ
భూషణవిశేషము.

సీ. పదకము తాళివళములందైన సరిపెన సర
పటి గొలువన లలంతికా విశేషంబగు

అం భా. ౩. ౧౪౯

సీ. పశులకడియమందఁ బంకాదుగాఁజూచి పదక
ముక నవరించె ముదిరియొద్ద ...

యయా. ౪ ౮౯

ఆ. పద్ధతి

క. ఇది కాకానతియిచ్చిన. పదకము గలరూపు
విష్ణుపమువేసితి నీ, మౌనదయంబునఁ గైకొను
యెం, దుండలంపులు దక్కమనవుడుం గునీ
కుండై ..

నిర్వ ౪. 3౧ (విషయమని భావము)

ద్వి. ఇది క్రుతిస్ఫురి మూలమేకాని యెండు,
పదకవాదములని భానింపవలదు .

విశ. పు. ౧. ౫౦౫. (సమాసము చింత్యము)

పదకము. సం. వి. అ. న. పదము, పదవి, ఆధి
కారము. పుం. నిష్పత్తును పక్షిలంకారము,
పదకము, రత్నములు కావన పరికపులిల్ల.

పదకుండ్రు. సం. వి. అ. పుం. శేవ పదపాతము
కానియకాదు.

పదఖండనము. సం. వి. అ. న. ఒక విధమైన
గాయమానము, మల్లంబు విశేషము.

ప. ఉర్వితాడును పద ఖండనంబులలో
విత్తరి తెలివిత్తరి . మల్లపు 3 ౩౯.

పదగళాప్తి. సం. వి. ఇ. న. మల్లంబు విశేషము.

ప. చాంగణయుఁ . . . బదగళాప్తియు గళ
కత్తెరయు ... ప్రబంధ ౩౮.

పదగుండ్రు. సం. వి. అ. అ. అ. పాదచారి,
కాలినదళను బోవువాఁడు.

వి. అ. పుం. పదాతి, కాలింబంటు.

పదచోళి. వి. (త. పదచారి) నాట్యశైలము.

సీ. అభినయంబులు శోపు అదైనన తీరపుర
తెలయఁగాఁ బదచోళి విధమొకర్త

ఉ. రా. ౩. ౧3౯.

సీ. అభినయించుచును బాధార్థము దైలుపుచో
రతి ముద్దురా చిల్పినిపివహించ

సీ. తెలచి పదచోళి వినిపించె తెలున యొకఁడె.
దళా. ౩. ౩౦౩.

ద్వి. పదచోళిగొనియె రూపవతి వధూటి, కొద
తొ పేరణిగొనె పంక్తరేఖ

రఘువా. ౮. పా.

పదటంగ(లి)యు. అ క్రి (పదటన్ +
కలయు) బూడిదపా లగు పర్వత మగు

సీ. పరకక్రంబులు పెంబడఁ దలంబినవాడె
ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటంగలనె ..

శివరా. 3. ౩౩.

ఆ. పదయరూపి యాయు వొడలికె గలిగెనఁ,
కావక్కతుల దానిఁ బదటంగలను నగునె.

భార. కాం. ౫. ౪౦౦.

సీ. చురువులు భక్తింది సర్వాస్పరాకులు పెద
పులి సోమంబు పదటంగలికి ...

మౌ. ఉ. ౪. ౫౪.

పదటము = పదటము, పదటము. వి. ౧

అక్రమ, రత్నపాటు, తొందర.

కా ధానుష్కృతి చెప్పి దీర్ఘ మునిండా
మేరుకో మందరం, పో నీరాపము చాని
దైసియ నీరకా మోపెట్టంగా గాన నా,
నే వింతే మది కింతలా? బదటమా యీవట్టి
యాధర్వ మే, లా ..

చం రా 3 ౧౪౯

క. ఇది మంచిబుద్ధి యింకా, బదటముచే నించు
నేని భాషించు కుక. 3 33౩.

ద్వి పట్ట నుండిన పదటము ..

విష్ణు ఉ ౪ ఆ. (౪ ౧)

౨. తొందరమాటు, తొందరపని

గీ. పండ్లం బునువును వక్కాణ్ బల్లెమునక,
బెట్టుకొని పచ్చి బిడ్డ గన్నట్టివారి, నడిగి
వా బయ్యల గైకొను పదియే పాడి, యేల
పదరకుపదటాల నేమిపొరు ...

సార్వ ౪ ౧౪౬

పదటిపాలగు. ఆ ౩ (పదట + పాలు + అగు)

వ్యక్తమగు

గీ. ... దురాచారులార కాన, కిరణ్యుర్వియ
లిట్లు చేసితిరి మీరు, బ్రహ్మవిజ్ఞానగ్నములు
పదటిపాలు, గానలయ నంచు ఘోరముగా
శపించె వరాహ ౫. ౫౬.

పదటి పాలుచేయు. స ౩ (పదట + పాలు
+ చేయు) శ్రష్టముచేయు, పాడుచేయు

ద్వి బల్ల నుకటంబు పదటిపాల్ నేసి

బస. పు 2 ౯౦౬. పం.

పదటము = పదటము. వి. ౧/పదటము స్వార్థ
జును ఇది పదటము) భయాదులచే గలిగెడు
తొందర, అక్రమ.

చ. కదిలి శంఖం దీపతిమంజుల బయి నేటి
తమంబుబాహుగా, నెదంగలగ పచ్చు మీన

బల మెంచి కనంతక కన్నురాసురర్, పద
టిమి గొప్పతెప్పలను బైచెయి చేకొన
సాము జిక్కినకా, నుడు రరచుదురుం దన
జను ల్పట్టి లెకన లంచు వాఁ దగ్గె ...

ఉ హరిశ్చ. 3 ౩౨

చ పొదిగిట గాంచు గాంచి కమిల బూని
గిగిల్పన మగ్గు మగ్గుకొక, బదటిమ పచ్చు

ఉ హరిశ్చ. ౪ ౧౩

పదటి = పదడు. వి. కౌ భూతి బుగ్గి

గీ దుమ్ము దున్న దుమారము క్రుమ్ము కుమారు,
దళ పదట బుగ్గి వాఁగను దనరు భూతి ..

ఆం. భా ౨ ౨౩౦.

జ. పదటగలయు, పదటిపాలగు, పదటిపాలు
చేయు, పదటచేయు

పదటము = పదటము.

(అక్రమ, తొందర.)

ద్వి. పదటనలేది విష్ణు ..

తూ ౧ ఆ (౪. ౪)

జ : పదటిమి

పదటచేయు. స ౩ (పదట + చేయు)
బూడిదగాఁ జేయు; తృటికొనించు.

గీ. వార్త విని నర్వతక్తు దుర్వారుఁ దగుచు,
చాలమదివాణ్ న్దేయఁ బదటచేసి, కట
కటా రాజ జడచాగిండ్లముచ్చు మాను
మాటలు విని నెడిపొయ ననుచు ...

ఉ. హరిశ్చ. ౪ ౯౫

పరడు = పదటము. వి. ౧. బూడిద, భస్మము.

ఆ పదడు పడిడి గాలగ భాంధసంపద గల్లె,
గ్రాక్షప ర్రఖలును గుమ్మరులును, తొప్ప
దప్పు మనిక నెప్పడు తొప్పల, మప్పు
యనగఁ బరగ నవ్వరంబు ...

ద్యా. ౧. ౨౫

ద్వి పదమ చేపట్టుచుఁ బడిఁడి యై వెలుగు
బగ. పు ౫ అర. ౨ పం.

చ .. పదమనఁ బొదవినమెదడునుం బ్రదరం
బులం బడిసి కదివినమంబును .

కాళ. అ. ౨౨ పండితా పురా ౧౩౦ పా.

౨. గుండ, చూర్ణము, పాడి
గీ పులుసులా గంజి విక్కిలి కిలముఁ పోసి,
భక్త్యములలాన మిరియంపుఁబదడు గలిపి
చంద్ర వి ౧. ౨౫.

పదలే, వి. పారాచరివిశేషము, ఒకబాతిపాపురము.

క. మే లైవలలోకి లా, డ్రిలుం బదలేలు .
పాదంగ ౧ ౧౧౩

పదనిచ్చు. ఆ క్రి (పదమ² + ఇచ్చు) రిడుపు

మ. క్షీతికాధర్మము లేదు గావునఁ బరక్షేత్రిం
బులం దున్ని లా, పాతధారం బద నిచ్చి
రాజమహాదీపారాచరి రీతనం, కతు లం,
బల్లితి దకా ౯ ౫౯.

గీ. జవ్వాదిఁ బదనిచ్చి పారలుల్ పొంది పర
సర విరదలం చక్కజొత్తి
పార్వతి 3 ౧౩౩.

గీ కలికచేష్టులు భావగర్భంబు లైనను బ్రియు
మిందఁగూర్చి బయలుపలుకు, వీడవీడ లై
లజ్జ మదిఁబదనిచ్చినఁ తెలిమీనఁ బులకలు
సెక్కు లాత్త ... భాగ. ౧౦. ఉ. 3౩౦.

పదను = అదను, మాదను వి. కొ. అనా (క
మాదను.) ౧ అనుకూల్యము, అనుకూలధీతి.

క ఇద పోయెదఁ గౌరవ్యులఁ, బదవి రా
బలికి నంధి పొందికెద ..

భార ఉద్యో 3 ౨౯.

(మ పాకము. చి. ని పరిపాకము. క. ర)

౨. యుక్తసమయము, కలి; సమయము.

క. అది విడుదలమైనట్టిద, కుదిరి గృహ్మండు
పొందుకుతులతో తే అగునే, పదనే యా
గిరినిచ్చిన, లేదరి రహర యొచ్చె మైనఁ
విష్టుల నగలే భార. ఉద్యో 3. ౧౨౩

గీ. అంటాతుపదమన నంటాతు కులమిఁ గాన్పిం
చులేగొమ్ములు వంచి వంచి ...

కాళ ౪ ౩౨

ద్వి పెదపద స్పృహకుంద విత్తులు గేన, పెదపెట్టుఁ
గాలేమి ... బస పు 8 ౩౯౩ పం

౩ పెదతలఁపు బుడిగి సంధికి, వొడఁబడు మిది
లెన్న దీని కొడఁబడవి గిడుం, తెడుతెడు
విష్టుటిపదమల్, గదవఁబడుట బ్రాటఁ
దవ్యకరణియనుమొ

భాగ కర్ణ 3 ౨౭౩

3. విధము, కలి

౩ వారలగుణానుగూలుముగ, వారక కను గలిగి
నదనువారల తెలమిక్, క్రి రంజలు జయు
మొదపు ను, వారక వీడవ తెలింగి యుల
వడు మలలా కుక. ౧ ౩౯

గీ అంతిపుర మేది నుజ్జనం రాడి తేటఁ,
బోవుతమి దోపదనగ భోజనంబు, గేసి.
పాదంగ ౧ ౩౦

(విలు) పరిపక్వము

౩ ౩దలి కాళితక్రమకర్తంగిములఁ, బద లైన
గోస్తవీళలగుకుచ్చుముల ...

రం రా నుం అరగ పా. ౧౦ పం

పదమ², వి కొ అనా బద్ధిరక, కడి

క ౩ల దొరవంశస్థుగోపన, మలముమతీ వినుము
పువ్వు నవ్వుం గనినం, బొడఁకులకు మేమి
సెప్పమఁ, గలుగుఁ బదమతోడికళలు కాదు
గృహమనన్ . భాగ అను. ౨ ౧౭౫.

గీ. పదమ నుధ నిది చేసెనో పద్యభ్రమఁడు,
వీని .. మనుక. ౨ 3౨.

గి. ముడుగురులు గొక్కొకరినొకరు దివియఁ,
జెనుట దిక్కులఁ జేర్చులంగ, నున్న
తనంగి భయమేద నుపయోచి, యింత
తెల్లపఁ జెనునది లిట్లు లది ..

బ్ర. క. ౧౦౨

ఉ పంటలంతికిం బొడమి భానిలునీరవు గానఁ
జేలతో, నంటిపప్పు వారిఁ బడ నై పులకొద
యసస్యసంపదక, గెంటఁ యున్ని నీకలిగ
రామా ర ౧౩౬

(విల.) ౧ అద్దము, కడిసినది

ఉ పైఁ బట్టినెయ్యపుల బడనుమాపులచే నతి
పెంట నంటి పారి ర ౨౨

(నెయ్యపులబడను మాపులు = క్రీమాద్రి పీఠ
లములు)

౨. బురదకలిది

ప .. నేల్లుగానీలపానీరక మాణిక్య పిఠా
మధురరాణామృతంబులఁ గరచి జాగుటను
విండకందళంబుల జలంబులఁ బడ నైవైరిక
తలంబులక నను ౨ ౧౧

గి కత్తెమవు మున్నె నెక్కుటఁ దడిసి పద న,
యిందరణిఁ క్రవ్వె తొడ్చింపె నివళుండు
చం. రా ౫ ౮

౩. (త్రాగుటకు జాణుటకు అనుమలముగా)
ఎక్కువవలంచ నమిక్కిలి గట్టి కానందఁ
జేసినది.

గి. నుగిరినవ్వఁచోలకుఁ దనకీర్తి పద నైన
చంద్రాకపంబు గాంగ ...

దశ. ౧. ౧౬౦.

గి చంద్రకాంతపునీల బా లైనబాన్లుల ముడుగు
తెన్నెల జాణుపదనచేసి ..

పారి ౨ ర౮

౪ : పదనిచ్చు.

పదనుగొ. వి. క. అనా. (క. మాదను.) తిష్ఠత,
వాడిమి ; ప్రాంత్యము.

క. పదనికరాఁ బులు గడిసిన, మదనాశ్రమములకు
గలిగి మానిదియెయ్యె, నొప్పదనఁ గలఁసిన
రవ్వడు, ముదితాజనములు ప్రకాశమున
లలితముగనె. భార .. విరా ౫ ౩౫౪.

క ఎవ్వరు చూచినఁ జాపులఁ, జివ్వకుఁ బడ
నదలి నడుచునీగ్గన జొలపై, రవ్వకు పెంద
లగుపావపు, జవ్వన జేరిరించె తిగి యెరుగ
నామెకా ముచ ౬. ౪౨

ప. ... ప్రతిపదంబును మదనుపద నెఱింగి రిక్త
దానపురణం బొనర్చుచు ఇందు ర ౩౩.

(విల.) తిష్ఠయు, వాడియైనది

ఉదా : ఆ కత్తి పదనుగా నున్నది

చ . ఆణుఁ గ్రొం, బడనులతోరులక నీడముఁ
బట్టిన నేసఁ క్రుంచి యెట్టుటక, జడిపెఁ
తడియచాపమాయ పారణితేలు నాకఁ
దుగ్రుఁ నై చంద్రా. ౬ ౮౦.

కంచుపదనువంటిది = హెచ్చుతగ్గులతోర్వది

౪ చంచలము మానయుతమును, గంచుపదను
వంటి దరణుఁ గాంతిల మృదయులు ...
ప్రళోధ ౧ ౮౦

జ . పదనుగొను, పదనుకప్పు, పదనుకట్టు.

పదనుగొ(గొ)ను. అ. ౨ (పదను+గొను)
వాడి యగు

(క) అధికమగు, అతిశయించు.

క కదనమునఁ గిరియకూరుల, పదనంబులం
బదనుగొనుచు వడి నాకసముకా, బొదిత
నొకా సుఖరతోడిత, భదనులరుచు లవగఁ
బల్కెపొండ్ల మరీచుక ...

కవి. ౨. ౨౦౩.

(చ.) పెండ్లము, ప్రకాశించు.

నీ. అర చంద్రులొని చివ్వుంకంబుమంబోరి
నుడుకుం గన్తుకొట్టు పదనూకొనంగ
సాండు. ర 33.

(ట) మనోజ్ఞుడు.

నీ. సరసమై దగ్ధ్య రసాయనోపయమనఁ బలుకు
లొయ్యెయ్యడం బదనూకొనియె

కవిక 3 ౧౪

పదనూత్రపు అ (క్రి (పదనూకొనవు) తీర్చును
విడుచు, తగ్గు

నీ హృదయంబులొక జేగపదను దప్పకమున్న
గాత్రంబు కిలింబు గాక మున్న

కాకి 3 ౧౪

పదనూత్రపు. స (క్రి (పదనూకొనవు) నికెము
చేయు, కాడి గలదిగాఁ జేయు

నీ. సరగ మి వ్వునుకమ్మరి సంచకొనిమి, పెట్టు
గాఁ గాల్చి బంగారు చుట్టుబాలు, పదను
పెట్టంగఁ గొనిపోయి పట్టతేక, విడిచె ననఁ
బ్రొద్దు పదమటికదలి మునింగ.

యాయా ౨ ౬౦

పదనూనము. సం వి అ. పుం ౧ అడుగు
పెట్టుట ౨. పదవిహ్నము 3 గోక్షురము,
పల్లెర కి

పదపడి = పదంపడి. అవ్య. ౧ విమళను,
వివృట, తరువార.

నీ. . పదపడి పిదప తర్వాత వివృ.

నీ ట నంగఁ బావ్యత్సహార్థ మై యలరుచుండు
అం భా 3 ౩3

క. పదు మూడేండ్లం బోయినఁ, బదపడి
సాధించు నీత్రుల తనవృతుల దు, ర్మదుల
పథియించి వివేచిస్తే, స్వద భావాల రగుడు
ధర్మబుద్ధుల పై
భార. అర. ౧. 3౯౩.

నీ. .. నవ్వు గని ముదంబునఁ బుచ్చికొని
పోయెఁ బదపడి యానండు పర్వ సారాధి
భాను, మహిత తపోవీర్య మహానీయు మీ
బావఁ జేరి యాచరితోడఁ జెలిమిచేసె .

దశకు. ర ౧౦౨. సైమ. ర. ౯౦.

౨ నుజీయు (క ర)

క పదిదము లైదుప్రాద్దులం, బదపడి రావ్వాన్లు
సొక్కిపగలుక రేయిగా, మదమున రణ
యెసించిరి కాగ అది ౧ ౬౦

౩ పదపడి ధర్మాచరణము, పోదలం దత్కూర్చి
విధము బుధజనులకడం, గదలక నిలిచి
యెఱిగిపోన, విదితం బు వారి కిలవృత్త
ములఁ గడున్

భార. అవ్య ౧ ౧౯3. హర ౩. ౧౯౦.

3 ఆత్మదు, ఆ సమయమున

క పదపడి దుర్మార్గధనుఁ దు, వృదుఁ డై తలం
మంగ ధర్మనందనుడు జయో, స్వదముగఁ
బులికొల్పంగ చె, క్షిదముగ నొందొంటిఁ దల
పడియె సైన్యంబుల్

భార. భీష్మ. ౧ ౨౮౧.

ర పెంటనీ (ఆత్మంకము అని అర్థ మగుచున్నది
అని క ర)

క. మదమున హరియేను నలాఁడును, చదువులు
మును లానిగాఁగ నెల బనంబుల్, మద
నారిఁ గొలువ నచ్చిరి, పదపడి సంక్రమము
భయము భక్తియై గడుగ.

విర ౧ ౩3.

పదపదం. అ (క్రి ౧ స్థాన మగు, నుజీ యని

క పదపదం గావ్యము పెడు సుం, పద పెదద
మహాపదలకుఁ బదపదు సహసా, విదధిత న
క్రియా మను, చదు వార్థము చదువ విసె
కళివంకమణి. రా. వి. ౨. 3౩.

౨. భూను, యత్నించు.

చ. ... బిడ్డ మడిగా, బడపడి యెగ్గోవర్చు
 తోపాటుచు యోగిజనులు లిట్టి ద, ట్టి
 దనియెఱుంగ నోపని కడింది పదంబును
 నొందనే కదా భాగ. 3. ౯౩
 క అదిగాక నీడు శరణము, పడపడి యే
 తొక్కు
 భాగ. ౧౦ తి ౫౭౭. అచ్చ. గా యే 33౫
 పదభ్రంశము. ౧౦ ని అ. పుం ౧ పవనియండి
 తొలంగట, అధికారమునుండి తొలంగట. ౨.
 స్థానమునుండి తొలంగట, 3 అడుగు వాణుల
 ర పడమ పోవుట

పదమూల. ౧౦ ని అ త్రి ౧ పడముల
 పదరు. ౨. తొహన విద్య
 పదము. ౧౦. ని అ ౧. ౧. పాపము, అడుగు
 ౨. పద్మపాదము, పద్మపరణము 3 అడుగు
 పట్టిద గుఱుతు, ఇమక బాహుసోట్ల గవ
 బడికు పాదపద్మము ర చిహ్నము, గుఱుగు
 ౫ స్థానము, అక్రయము; అధికారాది స్థానము
 ౬. వాక్యము 8 శబ్దము (మబంకము, తిగం
 కము వ్యాయ అస్థిభోధక శక్తి విశిష్టము)
 ౮. వేదమంత్రముల పదవిభాగము ౯ వ్యాజ
 ను, కపటము. ౧౦ త్రాణము, దక్షిణము
 ౧౧. ప్రయత్నము ౧౨ వస్తువు ౧౩ నైతి
 పలకయుండలిగిడి పుడితా

దీక్షా ౫౭ పా కువల ౨. ౧౨౭.
 ౧౪ పాట, గీతశేడము పుం కరణము
 పదరము. వి తమలపాపలను పదిలపఱచు
 పాత్రము, అడపము
 గీ ... తమలపాపలను బదిల, పంజరముదగి
 పదర మవగఁ బరగు నభవ ...
 అం. భా. ౨. ౧౭౭.
 చ. రక మగుపైడియొక పదరంబున నుంచిన
 పంజరములు ... చంద్ర. ౧. ౯౨.

పదరశము = పదరము. వి. పెట్టె.
 ఆ మూడువగలపగిది ముడుపులకెట్టింది, కల
 యుక్కొలపరశముననుంచి ...
 తై భా ౮. ౫౭

పదరకొను. స త్రి (√పదరు) తొందనపెట్టు
 న అంత నొక్కొందుక యుల్లంబు నల్ల తై
 గిరిజ కిమ్ములు మూసివం గనిసకు లొండోరు
 పులం బదరకొని తెలంబల కోసరించి రయ్య
 వనంబున . గు సుం ౫ ౭౭౯

పదరు = పదురు, పదరు. అ త్రి (క ర
 పడలు ౩ 3 లలా శకటరేపము అప్పుకని
 శకటరేపముగా గ్రహించెను శ ౩ లా పాప
 రేపముతో నున్నది నిర్ధారితప్రయోగములు
 శేపు) ౧ త్వరపడు, తొందరపడు, తమా
 తమాపడు

క. అదియును తెప్పగ వచ్చిన, యది యైన
 నొకింటివడి ప్రయోగవ్యయకా, గుడి
 యింప వచ్చునేనికా, బదరక నిమిషంబు
 నిలిచి భాషింపఁ దగుకా

ప్రభా ౨ ౪౯
 వ గాంధా. 1౦౦౦లు చార్చి యొక్క
 సుపరిసరంబు నిండిఁ బ్రయాగి కాన్వనఁ
 బదరుచుఁ బుక్కిలాలలస యై యున్న
 యా ... భాగ అగి ౫ ౯౮

గీ పదర కధిపతి తెలియంగఁ బాడి యగును,
 గాగి . విప్ర ౫ ౪౦

ఆ పాడివేటఁ జూడఁ బదరచు గాగిని,
 మది యెఱింగి రవపు మని పెలిచె, కాచా
 కాణుకోడి కక్కర పూటేడు, చిద
 యన్నగుళ్లు చేరఁ జెచ్చి.

యయా. ౨. ౨౧.
 ౨. కినియ, కోనించు,

నీ. సంధ్యలం దొనరించు సద్విధం ల్గడచిన భర్త
లూపం బగుఁ దడయు శేల, బోధింపజేసి తని
ధూమరిప్రవరండు పడవనో ...

భార ఆది ౨ ౧౫౮

నీ అలంకరణము మూలకై సముద్రంబైన
భాగంబు మాదిగొప్పఁ బడరనేల

భార ౧౦ ౬ ౩౬౫

ఆ. అతఁడు నైడునైడు నాణు నెన్నిదియును,
భరము లేనియేని కరలిపదరి, పలుక

ఆ మూ ౩ ౫౩

౩ క్షోభించు, కోప భయాదులచే కలఁత,
నొందు

౪ అధనంబయ్యెందు దన యూష్యులత్వం
బున నవ్యాకృంబులు దుస్సహంబు లైనం
బదరి దరిన్మితంబునఁ

భాగ ౧౦ ౧ ౪౩

నీ అలిసి యాకారమును బాది యదరి బెడరి,
బెడరి పడములు దడఁబడ నుదరిపాటు,
గదరఁ బడరుచు నెడఁ బాల్చి గుడురు
పలుపఁ జాలక నురులు పలుచి రివ్వెను
తిలక.

ఆ. రా ౩ ౩౪౩.

౫. . అంతటను మిక్కిలము మై కపు లేదని
దెంచెను, బడరుచు ప్రాప్తివంబు లటు
పొడఁగజేసి భా రా యొ. ౧౩౨౪

౪ చరించు.

౫. వదలుదులమ్మ యాకృతులకర్తవ్య మొలుపు
మాలి సారథుకా, బడరు దురమ్మ లేదనియఁ
ప్రాప్తివేని నలంకరమ్మ .

అంద్ర. ౪. ౧౦౦.

౪. ఆది గని మధురాగగరం, విడిగో దడతలఁక
గంటి మిక్కిలమాతా, నదిఁ గ్రుంతి పోవు
కుండరు, బడరిక నేనింపవలయుఁ బడ
పడఁ దగుచుకా. చార్మికి. ౨. ౧౩.

(వృథాచిత్తకలిగి. అని భావము.)

౫. చలనట్లు, మచ్చరించు.

నీ బెట్టులికి నీకు నింతైన శ్రేణ నేది, పదరి
కన్నులముంబఁ బడవనిఁ, గాని బెడకని
గుణ ముండు దానియందు ...

బహు. ౩. ౩౬.

౬. పలుకు, మాటలాడు.

౪ అది యట్లు లండె నీతోఁ, బడరం బనిలేదు
నాకుఁ ... భార. ౧౦. ౪. ౪౦౯.

౩. ప్రేమ, అసందర్భపు మాటలాడు.

౪. చుంపినఁ జచ్చెన పనుచును, గంపింపక యొని
పలువ కలిగింప నవా, గంపించెద నావు
నకుం, దెంపరి యై పడరువాని తెలుగునఁ
గుమతి భాగ ౩. ౨౩౦.

నీ ఏల పడరెడు నీకును పొచ్చు కుండు, మాట
లకు నీంత . విప్ర ౫ ౫౩.

౮. దంభములు పలుకు, దాములు కొట్టు.

నీ పదరి పంజరము వైచి పొడ చాటు నెగ
యదో నేనించుకొఁ గొమ్మ ప్రకర బాకె.
బహు. ౨. ౨౯.

౯. మాటలు, అలంక

నీ బిమ్మరాకామలభంగిని తె వైచి పడరుచు
నున్నట్టి బిమ్మరామలు . రమిక. ౩. ౧౩౪.

ద్వి. ... మిక్కి, వచ్చినలాగును పలక దమ్మవై,
రవలి నీయక పడరిక యొక్క లొకర, వివ
రంబుగా మాకు వివరింపుఁ దనిన ...

ద్వి. పరమ. ౪. ౩౩౫. పా. ౮. ౪౦.

౫. శ్రీ. అక్షేపించు పరిహాసించు మాడించు.

౪ ... అనిన విని ప్రోలుండు భర్తలా బడరి
నీదవై బెడర నీకు దీని నేయినోవపు ...

భార. ఆది. ౫. ౨౫౧.

మహాప్రగఁ ... పకులఁ బడరి వై ప్రాణి
బాటించి నిట్టూ, బెడరెట్లుం దన్నె నీరా
యిత నుతి ... అమ. ౫. ౩.

గీ శ్రవణమత్తం గూడి శైవ్యపుల నవ్యులనవదరు
శ్రవుల శైవ్యప్రకతి గూడి ..

కాశీ. ౩. ౨౩౦.

౧ పట్టపుదేవిగా మీమగిన్ని పట్టికా మాయమ్మ
బాచి పదవి కరిసకా, శైవ్యవిగ్రహా శేవం
దుల, ను శైవ్యులగనా కింటికిం బ్రమాదం
బాదకా కాశీ. ౩. ౧౧౨.

౨ పలికిన నువ శేవీ విలు, పులనభలాపలన
తనదుడుదగి మెల్లం, తెలివీ తగుశక్తి
గేయద, మిలిగి యిపుడు పదర శేలయని
యతః దాదాకా. కళా ౩. ౨౨౫

వి ౧ త్వత్తోక్తి.

నీ త్వత్తోక్తి తెలయుము బద రినింగ ..
అం భా ౧ ౧౧౮

౨. పలుకు, మాట.

౩. విను మధిప యిట్లు గొనిపో, యి నయంబున
నొక్కచాప యొక్కించెడుదం, దన శక్తి-
ద శైవ్యతనం, దను మునుపటిపదర గట్ట
దంగలంబుగనా కళా ౩. ౧౦౦

ద్వి విడుపు మీదేశాలివిద్దె లాజ్జలకు, బడికపా
రము దొంగపదరు లన్నియును

ద్వి హరిశ్చ ఉ ౨౨౮

౩. అణపు, శోక

గీ చుట్టితోఁ బట్టి పగులంగఁగొట్టి తనదు, ఎది
రులకు నింటిలలుకుక్క లదరి మీయ
కుక ౨. ౨౭౮

౪. ద్వవి

గీ శేకినదైతె తక్కుఁ గోకిలపుఁబుంపు, మం
బులుటఁ దోయిపదరలు మదిఁ బోసంగు
అము. ౪. ౧౦౨.

౫. వ్రోళ్ళను, కలఁత.

౬. మదిదిశరయించలదే, శైవ్య పద చాలంగఁ
గొమ్మయిన పదఁ బోచ్చెక్క, జడుదనా

టలఁ బెట్టెను, పద లేటికిఁ గొలుక నింగఁ
బదరేయనుచునా. కళ. ౩. ౧౦౩

౭. కాణ్ణు. (వి ని)

ద్వి ముదలించ ముదలించ ము ల్లిచ్చి శైవ్య పద
రచ్చిన ట్లయ్యె నది నెప్పశేల ...

బస పు ౩. ౧౦౪. పం.

౮. పదరిశాను

ఎదవి. పం. వి ఇ ఈ శ్రీ ౧ మార్గము
త్రోవ. ౨. అధికారిము, అధికారస్థానము

వదవి. వి (పం. పదవి) సంపద

గీ కలిమి నీర పదవి యంగఁ జెలరగు భూతి

అం భా ౧ ౨౩

రగద మెచ్చిన నిత్తువు మేలగుపదవులు

ఉ. రా ౩. ౯౨.

ఉన్నదిశ్చితి (శ ర)

వదాంతము. పం = పదచిహ్నము.

పదాంగి. పం. వి ఈ శ్రీ (హంసపాదమువంటి
స్వరూపము కలది.) హంసపది కీ.

వదాజి. పం. వి ఇ పుం ౧ కాలినదశను బోవు
వాఁడు, కాలిబంటు ౨. యోధము. ౩. మార్గ
ము. (వై. ని)

పదాతి. పం. వి బా (క. నీ క) ౧. పదాతులు
గలది (వేవ.) ౨. కాలినదశను బోవునది వి.
క పుం కాలిబంటు. ఇ పుం ౧ పాదచారి,
కాలినదశను బోవువాఁడు ౨. కాలిబంటు.

పదాలికుఁడు. పం. వి అ. పుం. కాలిబంటు.

పదాతుఁడు. పం. వి. అ. పుం = పదాతి.

పదాదివిదుఁడు. పం. వి. ద. పుం. (పద్యముల
తొలిపాదములమాత్ర మెఱిగినవాఁడు.)

పదాద్యవిదుఁడు. పం. = పదాదివిదుఁడు.

పదానుగుడు. సం విణ (అ అ అ) అడుగుల ననుసరించి పోవువాడు, తెలిపించినపుడాడు ని అ తుం అనువరుడు

పదానుశాసనము సం వి అ న శబ్దకాత్ముచ్యారణము

ఎదాయత. సం వి అ త్రి (అడుగుయొక్క పరిమాణము కలది) ముచ్చె, చెప్ప

ఎదారము సం వి అ తుం ౧ పాదిధూళి, కాలిదుమ్ము. అ చరణోపరిభాగము, మోగలు

పదార్థము సం వి అ తుం ౧ పదముయొక్క భిన్నభేదము, శబ్దార్థము. అ పన్నపు ౩ ద్రవ్యాది (పదార్థములు వైశేషికులకు ద్రవ్య, గంధ, రుచి, సామాన్య, విశేష, సమవాయ, అభావములు, ఎడు సైయాయిలకు ప్రమాణాదులు ౧౬ సాంఖ్యులకు ప్రవృత్త్యాదులు. అగ పాతంజలములకు భౌతికవిశేషంగాద ప్రవృత్త్యాదులు. అల వేదాంతులకు చిత్తు ౧)

ఎదార్థము = పదనార్థము. ఎ (పది + అర్థము) పదునాణునకు సహస్రహర్షర్థిక రూపము

ప ముని యనురానికి భీమశోగ్రసేవాదులయర గంధర్వులు పదార్థము పుట్టిరి
గౌర ఆది ౩ ౬౦౪

అ అర్థుడు శత్రువర్తలు పదార్థురరాజులు విశ్వధారుడీ, నిర్వహణప్రభావమున శేషుని లైసన వినిపాటియే విక్రి ౨ ౩౪

పదాలు = పదియాలు, పదునాలు సం జౌ (పది + అలు) ది పదియును అలును, పోద గర్భము

విలవంతు లైసభిష్టుదుల నిర్ణయం జోర్పు నూర్చుకుం దై మతి పో, రులం గర్భుడు

పదాను, శిశువ సమానుడు గాండు కప్పడి శోదక కౌర ఆది ౨ ౨౯౩

ప తెలియ గంధర్వదేవమానుష కిన్యకలం బదాణుజేలు మ్నాదుగుర వస్సోగణంబు (లేడింటి) తెలులు వట్టి దచ్చి

అ హరి ౧ ౨౪

అ శిష్యురకరి యొద్ది పటిరసంకమకా, విన్నను వోషుంగా నలరె నిద్రపుఁ జాయ పెలుంగునం బెదా, ర్వన్నైపసిండితోడ నొరవచ్చు వృపాణునియంగళంబులకా

లైమ ౬ ౫౧

సి నీచ కారత్రుమీను చూచి పదాటింటివన్నియ గూర్చిల బహు ౩ ౩౨

అ ఎదునాణుపది

గీ గుంపు వంతును లేకుండ గుండుపోగు, గాఁ బదాటింటితరమును గాఁగ నూలు, పడుకె యంచు శుక ౨ ౪౧౨

(పదాటింటితరము = ప్రశస్త్రము)

పా ఒకటికి ౪ బాణు చెల్లించు = అధిక్యమును చూపు

అ ఇంతియు నేల మీది పెద్ద రాతి నొక్కటికిం బాణు చ్చెల్లించు

అ హరి ౩ ౧౧౩

ఎదాననము సం వి అ ని పాదవీరము, కాలుంచుకోమనెలు

పదాహారము సం విణ అ అ అ) కాలినేరఁ గొట్టెబడినది, తన్నెబడినది

ఎడి. స జౌ (సం ఎంత్తి; ప్రా పంశీ క క పుత్తు) ౧ దళార్థము, తొమ్మిదియునొకటి, దళకము (దీనికి వృత్తియందు సంఖ్యాకారకము పర మగువపుడు రెండుగాఁ జూక, అంతా దేక మగును

ఉదా. పదునొకటి

క. కురిగముల నాణగిట ను, త్తరు నాటిట
ననిమిదిట రథముఁ బదిటనునా, పరు నలు
చది శరములను, స్మిరునంగులును తెలుచ
నాఁటఁగ నేనెఁ.

భార. విరా ౫ ౧౦౩

క. .. విరటుఁడు, మదమునఁ దురగముల
నేనె మఱియుఁ బదిటన్ ...

భార. విరా ౩ ౧౨౮

చ. మదముఁడు రెండు చేతులను మార్చిద
నేనుఁగఁ దూపు లైదును, బది యిలు
నేలునేలుఁ బరిపాటి నవస్థలు సంఘటించఁగా
నైచ. ౨ ౯౦

గీ వింట నొంకొక గొనయెలు నేగఁ జేర్చి,
నేకవాగ్రణఁ దొనేలఁ గేతుదండ, మర్చి
గూర్చి కార్యము చేతుకట నుజ్జి, పదిటఁ
బదిట పారదె ౧౩ బలిమి నొందె

మరి. ఉ. ౬ ౧౬౧

నీ షండ్రయెలులు పదియంటిని గుదియించు
తెన్నుడు పెరపు ..

భార. ఆశ్వ ౨ ౧౫౩

క. ప్రదరంబులు పసియంటు, బదియంటు బదిట
రెంటుఁ బరుపడి నేనెఁ .

ఉ. హరి. ౩ ౪౪

ప. పదులు పదులు నూలులు నూర్లు నేలు నేలు
గములు గట్టి మనుచ ర ౩౩

పదిమంది = అందఱు, చాలమంది
(వ్యవ) నే నన్నుచుట పదిమంది ఆదరించినచో
తన్నుక నలునేలును

పదింటు నైదింటు = గుంపులు గుంపులుగా

క. తెదవగరిగిడి కందలు, బదింటు నైదింటు
చచ్చి పని విజయక, బాడువలది చూతు
రెల్లను, గొదమల్లలులవంటి రాచకొడుగుల
నిటన్.

క. ౧౨౪.

పదిలక్షలు = అధికధన మిచ్చివట్లుగా సంతో
మింతు ననుట

క నీక్షింతు విడి గానీ, నా కాపాపాత్ముఁ
జెప్పివం బదిలక్షల్, తేనెన్న విడుతుఁ
బ్రాణము, నీనై మా దుగ్ధబిడ్డ నీలగ్రీవా
కాళ ౩ ౧౦౧.

పదిం (౯) బదిగ్ = ౦ పలుమాఱు, తెన్ను
సామ్య పరిపరి విధములుగా

క. తెందలన్ యొడుదలకానిం, తెదరింగా నాద
కాత్మఁ జింతింపు పసిం, బదిగ నుచ్చివకాడఁ
చుటివిడు, ము ఆము ౪ ౨౨౦

క విరాజవిరాజితము నీచులుకుఁ బాత్రుఁడు
గాఁడు పదిబదిగాఁ గని వచ్చివకాడఁ
దదిగ్ రాఘవ ౪ ౧౦౩

౨. లెప్పుగా, చక్కఁగా.

క పరిశీంచి పదిబదిగా, సరియుఁడు

ఆము. ౩ ౫౫.

ఉ. జేపరిచ్యు లన్నియుఁ బదింపదిగాఁ బరిశీంచి
చూడఁ బి, చ్చావనితామనోహరుని మాజుట
మూర్తిని పరమ ౩ ౩౧

క ఆమఱియొడఁ బదిబదిగా, సామద్రతటంబు
నీరఁ జని యుండి .

జేయూర ౩ ౨౨౨ కుక ౨ ౧౨౫.

పదియుఁ బదియు = పదియుఁ బదియునుగా,
పదిబదిగా

గీ అక్కటా కావ్యనైతి నీహంతిలాఁడి, వగలు
నమ్మితిగద పత్రిత్ర యటంచు ..

౩. అని మఱియుఁ బదియుఁ బదియును, గిలఁ
గొని కదలిక నాష్ట కల్పింతు ...

కుక. ౩. ౨౩౩.

పదియుఁ బదియునుగా = పదిబదిగా.

గీ. ఆనుచు నతఁ డట్లు యెత్తు పని యెత్తుడు నరచు,
నింక దీనికి గర్తవ్య తెచ్చి మనకుఁ, బదియుఁ

బదియేడుగా నీలిపదవి పరపి, తెలియఁ దగు
సని యిట్లని పలికె మఱియే

కా ౩ ౨౩౩

ఆ పండ్లదొండు, పండుము, పదార్థము,
పదాంబు, పదిగ, పదితేరులదొర, పదిదోయి,
దినాంబులు, పదిమాంబులు చేతులజోదు,
మొ

పదికము ౦ దిన (ఆ ౪ ఆ) పాదచారి,
కాలినడకకు జోతుకాడు (ది ఆ ౪౦)
పదాది, కాలిబంటు

పదిగ ౨ దిన (౨౧ + ౪౯) పదికముగా,
ఎక్కువగా

౯ చాలు వివాదము అన్నిగ కంటునిగూటిది
యిట్టియిట్లు, పి, వాలమునీసి ఎల్లీతిది
మా ౪ ౩౨

పదితేరులదొర ది దళింపుడు

క ఇమ్మగఁ బదితేరులదొర, తొమ్మల తే నల్లె
అంగులఁ గూర్చిఁ బాదమెడక

అచ్చ రా చాల ౩౨

(ఇట్లే పదియదిపముల దొర)

౩ ఎడఁ గుడు రగులేతుకఁ బొగ, దుడుఁ బొ
యరదిముల దొరకొడుకు కత కడు నిం,
పాదపఁ గదియింబి యసమునఁ, నొడలిస
బల్లిదనిఁ బుట్టఁ జట్టుపు తపసిక

అచ్చ గా చాల ౯

పదిదోయి స (పది + దోయి) ఇరుపది

౪ అల్పలిక, దస పదిదోయిచేతుల సరిం
డిజిగొంటిఁ కేర్చ నందనక

నిర్వ ౫ ౧౩౨

ఎదిమాంబు, స (పది + మాంబు) తేయ, పహ
ప్రహ

ద్వి మదిరాక్షి యిందుల మహిమ పన్నింపఁ, బది
మాంబు ముఖమల ఫలీయమ బాలఁ, దు

ద్వి హరిశ్చ ఉ ౫౩

ఉ ఇంక నొప్పుని మృగావుల లెల్లిన బట్టె
తేని స, మృదము దీని సం శరమల్
పదియుం బాహులుచక్కలై, మేదిని గూలుఁ
గావుత నిమేగములో భవనంబు మెచ్చఁ
నక

ఉ ౫ ౪ ౩ ౧ ౧

పదిమాంబుల చేతులజోదు ది ($\sqrt{ఎది}$) సహ

ప్రకరుడు ౧ మాప్రాంతుఁడు, మూర్ఖుడు

ఉ పదిమాంబుల చేతులజోదు పచ్చబా,
రామనమాపులేదిదొర భానుఁడు తూర్పునఁ
దోచె నల్లిచేక ప్తి శకుం ౩ ౫౦
౨ కాన్ది వీరార్థుడగుడు

పది నెనిమిదొది = పదునెనిమిది స ($ఎది +$
ఉన్ + ఎనిమిది = పదిన్ + ఎనిమిది) అస్తా
దళింపుడు, పదియు ఎనిమిదియు

౪ శ్రీనరసింహదేవుని వసంత పుష్పమతిరు
వాళ్ల మహోత్సవం అఖిల దేశాల పది నెనిమిది
మంది శ్రీవైష్ణవులున్న

౧౩౬౫ ౩ కా ౩ ౧౧౨౧

పదిపాటు ది ($\sqrt{ఎది}$) పదిపాటుల సహచారము,

పదిపాటులు

ద్వి అలపరాంతకుని, పటుతరదికల్లప్రబం
ధంబులోనఁ, బదిపాటు వినివీంపఁ బదితేల
గతుల, ముద మంది

ద్వి పరమ ౮ ౫౬౫ పా

పదియర్గజోదు ది (పది + అష్టాంబు + జోదు)

దళింపుడు, రామఁడు

౩ అంత నిలునిపైఁ బయర్లజోదు, తేరు
నొనిచ్చి నిలువాల నానములు, నినుప

అచ్చ రా యే ౨౧౪

పదియార్దుము. వి (పది + అలు + తూములు) =

పదాలుతూములు, (క ర)

పదియాలలు. స (పది + అలు + తి పది
నారు) ం పదాలు

ప పాలకుంపుములు పదియాలలు శర్కర
ఇరుపలము శ్రీధీమేశ్వర మహాదేవర కిల
మున . ద కా ర ౧౨౯౧

గీ తొగలచెలికాడు పదియాలకునియ లయ్యె
నీలా . ౨ ౨౧

౨ పదియాలవది

మ పు, పదియార్దున్న పసిండిచాయ
మతి యేపద్యాక్షిం గణాక్షి
ఉ కా ర ౧౯౦

పదియెన్నది = పదు నెనిది. (√పది

ప తే తొక్కనికిం బదియెన్నిది యైన
దంగుంబాలకుంపుము ల ద
కా ర ౧౨౯౧ ౧౨౯౧

పదియేడు = పదు నేడు. స (√పది క పది
నేలు) పదియే ఏడును, స ప్రవేశార్థము

ప పత్తియిపాతనిమి క్తేలుచం గదలుజాంటి
నీల రట్టడిగము పదియేడు రాజరాజమాదలు
కెట్టి పలయేచుట్టు అంతయేం .
ద కా ర ౧౨౯౧

ద్వి తూటికి మని పదియేడువారములు, పారకుం
దిగి వేసారక మదిని, జింతిపుచుండంగ ...

ద్వి పూను ౮ ౨౧కి. పొ

పదియేను = పదు నేను. స (పది + ఏను) పదు
నైదు, పంచదళ.

క పదియేను దినంబులకుం, బదియేనక లెక్కి
మేను పరిభ్రాంతము కా, బదియాలవక
యలివిది, మదిరాక్షి పువధ్యలాండు మాళి
భరణియో. శైమ. ౮. ౨౦౦.

గీ త్రిశునిం బదియేకు తీవ్రాస్త్రులు జొంది
దుర్ముఖు నైదింటం చూలనేసి . .

ఉ. కా ర ౨౨

పదియొకరు = పదునొకండు. (పది +
ఒకఁడు.)

గీ పన్నోకానవు ననకుం, చెప్పెడు నే తేను
భక్తుగ్గి కి నియొక రిం, చెప్పెడు నకు
లెప్పగు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గాన్తి
చెల్లె న్నుగాక్షి భా. ౪. ౪ ౪౯౯

పదిలవదు ఆ క్రి (పాలను + పడు) ం పుష్ప
పడు

గీ అంతిట విభూతి యలచంగి నాన పుట్టు,
నంతమీచటం గిల్లు దుద్రాక్షులన, పాకు
పత మటమీచను బదిలపడును, ముత్తెలతి
కకు నదిగదా మూలకుంప

భీమ ౫ ౧౫౪

౨ నుదురుపడు, క్షిరపడు

గీ పరగ దేవరసామ్యు దేవరకుం వేరె, దొంగ
యెటువోయె నేమి యనంగఁ తెల్ల, వరసి
కిక్కింప నుండిన నాకృతి పదిల, పడదను
గావున యుచ్చు నేపిణుపలయే

శైవ ౪ ౧౦౩

గీ అక్షి పెట్టివఁగాని రాజ్యంబు నేయ, బహు
ముఖం దైవరాజ్యంబు పదిలపడదను

కాళి ౫ ౨౪౪.

౩ నిచ్చితమగు, అసంకయమగు

ప ... అనిపలిసం దడియచనంబులు విని
నెండియెం బదిలపడ నదిగి వారు దానిం
దోడ్కొని వారియధికారి సన్నిధానంబునం
దెట్టి దివ్ర ౫. ౩౧

పదిలవలుచే = పదిలించు. స. క్రి (√పది
పడు.) ౧. ఉంచు; క్షిరముగా నుంచు; క్షిర
, తులుచు.

మ. . ఒక యెలకాగ వక్షోజ భాగంబునం
బద్ధురాగ పతాకంబుఁ బదిలపఱిచె .

తై.మ. ౬. ౪౪

నీ. నిజవిదవాక్ష రాన్నిర తానుపట్టిక పాల
భాగంబునఁ బదిలపఱిచి

తై. భా 3 ౧౨౦

గీ. అలరుఁబోఁడి, పురుషు సెవ్వనిఁ
జిక్కిలు చొరలనిక, బ్రహ్మచర్య ప్రకృతిఁ
బాలపఱిచి, యుక్తరాయునికడఁ జేసి నుగ్ర
తపము .. కాకి ౫ 33౦

౨. సకరించు, చక్కఁబఱచు

నీ. కలఁగు డెంబడుతోడఁ బాలిమి గీరించి
పయ్యెడఁ జనుదోయిఁ బదిలపఱిచి .

విక్ర ౧ ౧౫౮

3. ఏర్పఱచు.

క. పదిచుట్లు నాణురేకులు, పదిలపఱిచి నుకవి
శేరు పతిపేరును లోఁక, బొదలఁగ శేవం
విధులు, విదితం బగుచక్ర బంధవిధ మెట్లు
న్నుక నగన ౪ ౮౩

పదిలము. ది (సం క్షద్రణ్ణ ప్రా క్షద్రం) ౧
శ్లోకము, నిలుకడ

మ. . బాహునం, పడ సొంపారఁగ నన్న
దమ్ముల మిఠుం బ్రాణంబులం బాపునం,
బదిలం చేది లొంగిలేని దివియుం బాతాళ
ముక లోనుగాఁ, చుది నీచొచ్చినచోటఁ
బొచ్చి ... హరి ఉ. ౧. ౧౧.

క. కడలి కళ్ళనమున ధర గ్ర, కృదలఁగ
శేవండు శిను లల్లన చువం, బదిలంబు
లేక మార్పుము, పదిలంబుద దిగ్గజములు పరి
మ్రొంగులిల కా. రా యు. ౧3౧౦.

మ. . నాణుకరుడిక బంచాక్షరీ మంత్రముం,
బదిలం బొచ్చుఁ బఠింపు నన్ను ...

హరి. ౨. పది

౨. జగీరూకత, అపధానము, ఆశ్రమక్షత్ర
గీ. ఎచ్చుక యెచ్చెరిం చేత యెడ పదిలము
హాసలేక పోడిమి యన నొత్తు నపధానము

అం భా. ౧. ౧3౮

చ. ఎదురుగఁ బోవనిమ్ము రథ మొకనిరేటి
నన్న నాతఁడుం, బదిలముతోడ రథ్యములు
పగ్గము లేడైతి నూలుకొల్పి ...

భా. విరా. ౫. ౧౨౧.

చ. పదిలముతోడ నా హంతులు పొదవలో
హతైరి నూటకొ, మ్మిది దగ శేల్పి ...

భా. రా. యు. ౧3౨౪

(విని) ౧ శ్లోకము, అచంచలము

౩. తనయునిక పదిలముగ నా, తనయునిక
గలుగ దితని తనయులైనన, వనశోధర
యాదరమునఁ, గనుగొని ప్రాప్తోర్థిమలలు
గరుణేపఁ దగ్గన

ఉ. హరి. ౧ ౧౮3.

గీ. కొదలు బెరియంగవల ననుకోర్పిఁ జేర్చి
యెవలఁ బొదలిన పదిలంపుటే సమర్పి

తై. భా ౨. ౮3

౩. ఇది యేమికంక నీ పు, న్నదవ్వుతిని కంక
దక్కి నాగద్దియపైఁ, బదిలంబుగఁ గూర్పుం
డిలిది భార విరా ౫ 3౧౮

చ. పదిలపుల్రేమ యారకులధంగలు చాల
విరాళి గొల్పఁగన . . కళా. ౪. ౧౨౧

౨. వృధము

(క) అసందిగ్గము.

ఉ. శేషు లేక భీమపృథివి పఠింపన యాన
నాంబుకో, ల్లాసవిరక్తిమద్ర పదిలంబుగఁ
గడ్డాని ... తై.మ. ౫. ౧౨3.

చ. ... ఆసతి విప్రునియింటి శీలి య, ల్లన
వతఁ జొంటియొద్దఁ బదిలంబుగఁ బొది
నమోపమండు నీ, ల్పిక ..

భోకరా. ౪. 3౦౯

(చ) గట్టిది.

౪. మది నయ్యదత్తర మాటలఁ, బదిలంబుగఁ
బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం, మౌ నది
యట్లుల కాగల, యది యై యుండుటను
చానికకఁ జోడఁబడియో.

భార. ద్రో. ౫. 3౦౨

ఉ. పీనదలారి గాలముకురిం బగిలంబుగి నెట్లు
గ్రుచ్చి మౌ, కీనగ నైచి

దళ. ౧. ౨౦౦

చ జడలు మలంచి చొన్నెముగ నన్నుత్తుఁ గా
నడంగఁ జిట్టి న్న, ల్లడములు తూని మీఠఁడఁ
బగిలంబుగఁ గట్టివడుట్టి కానెలక, లిడి
యము లంట రోసి ... నునచ ర 3౦

3. మరక్షితము

౪. మొదలఁ గలిగించి జగములఁ, బగిలంబుగ
నునిచి చానిఁ బడవడి తనయం, దొనిగించి
మఱియు నెట్లుయి, నుచొగతి నడపు
చిన్నయనిఁ గొలుతు చొక.

భార గం. ౬. ౪౦౪

చ భవత్తనయుక గృహంబునక, బదిలము
చేసి వచ్చి ... ఆము ౬. ౧౧3

చ. అదితి మొఱంగి నుండలము లానరకుండు
హరించె చాని నే, గడవములోనఁ ద్రుంచి
యది నైకొని చాచితి నాటనుండియుం,
బదిలముగాఁగ ...

పొ. ౨. ౨౦౨ చిప్ర ౫. ౧౨

౪. లోఁబడినది, అపేద మైనది

పీ. కళ్యాణఁ బదిలంబు గాని గుఱ్ఱంబులఁ
గ్రోతములున కింబొకొలుపు తెరపు ...

భార. విరా. ౧. ౯౫.

౫. బాగరూకము.

చ. ... గొ, ల్లిని విరికించి నీవు పదిలంబుగఁ
గోడలఁ బట్టవన్న ... నీలా. ౨. ౫౯.

జ: పదిలపడు, పదిలపఱుచు, పదిలించు, పది
లుచు

పదిలించు = పదిలపఱుచు. స. ౧ (√పది
లము.) ౧. స్థిరపఱుచు, నుదరపఱుచు (దృఢ
పఱుచు క ర)

౪ ఎన్నిమాలులు దైన్యం, చొడవఁగఁ
డను బోధించి, మృతయము పదిలంపలేక
యెడపని చింతక

భా రా ఆర. ౨. ౨౪౦.

ఉ. సుతవికర్తికాస్థి వికారి దృఢాననఁ నై
మునుండలా, కిత్త్రయవంగితుక మృతయ
కింజమునం బదిలించి

నై భా కి. ౨౨౦

ద్వి ఇగి యేల భూపుత్రి యింక కోకిండు,
మృతయంబుఁ బదిలొత్తు పాతబుద్ధి వినుము
రం. రా ఉ. ౧౨3 పొ. ౫ పం

౨ తెలకొలుపు, స్థిరముగా నుండు

౪ జునీ రఘుపతిఁ గొల్వం, బనినియెడ నీవు
చాల్చి పదిలించి మనం, బున దీని కోకిం
పకు, మనవుడు మూర్ఖుని తెలిసి యానని
నుకుతోక. భా రా యు ౧౫౯

ద్వి తినలోన జెఱఁ గండి దళరభాక్తులఁడు,
తాలిమి పదిలించి తగుమాట లాడు, నాలోన
నిననాథుఁ దప్పెడి కరిగి ...

గం గా ఉ. ౧౨౫ పొ ౧౩ పం

పదిలుచు. విని (√పదిలము - సు భక్తి.)

౧. (యుద్ధాదులండు) స్థిరఁడు, అదరఁబడు

౩ ఇదె యేమి గూడవచ్చితి, బదిలొడ నై
పొడ మింకి బకమర్దన యా, కదిసివీరల
నెల్లం, నుదియించెడ నునుచు గలిగె నురు
వికలిపయిక. భార పిమ్మ. ౨. 3౩౦

౪. పదిగడ అద్రవఁగ నార్చుచు, బదితామల
జోడు గలనఁ బదిలం దగుచుక, బదిని

దంబ గొనిని యి, పుది తేలవలెని కొడుకు
బడలగ నేమి

అచ్చ. రా. యి. ౫౭౭. కృ. కవం. ౧. ౪౦

౪ పదివలయులు భక్తిం, బదియం దై వివగ
వలయు భారతము ...

హరి. ఉ. ౧౦. ౨౦౩.

౨ అక్షయండు, చిత్తవీధిను గొంబనివాడం.

౩ అచేప లిల్లడు మిరియ, 'వైచివలలెల్ల
మిరిగిలెచె జమి యొ, రావల్యుడెడ
పదియెడ, వైచెచ్చు నవవ గట్ట వంతుము
నలనికా . . అచ్చ. రా. యి. ౧౪

మి . . తా విషము నావల్యునించుచో దా యు
చో. బదియం దై కడి నేయిచో. ను
చుచో భక్తింబుచో మిరిగిచో . .

భాగ. ౮. ౨౪౪.

౪ ఇది యేమిచంద మేటికి, పది యిట్టిది
యెచ్చు నవచు మతి యెచ్చున నే, ౩
యెడ వై నలదిట్టలు, వడలక పంకించు
నల్లడు వల గొప్పంగక

హరి. ఉ. ౩. ౩౨

౩. నిల్లబుండు, కాగనూతుండు

౪ అది లెన్నగ విడిచి ప్రకృతి, కుడకనిభాకలన
మును యెడపను వడలం, బదియం దయి
యెడ నే నలదిట్టలు, వడలక పంకించు
నల్లడు వల గొప్పంగక

భాగ. ౪౦. ౩. ౧౦౧.

౫. విడిచియకుం దై పురుషుండు, పదియం దై
మిడి నడువం బుడయికి సోమం, బొడవగ
రాయుట యేటికి, నెదిరిం దనయెట్లకాడ
యే భార్యములకా.

హరి. ఉ. ౯. ౪౪. నిర్వ. కి. ౮౭౭.

పదివేలు. స. బ. (పది + వేలు.) ౧. అయితము,

దళ సమాప్రము.

నీ. పటువనమున మై పదివేల మాయములు
భూవంగ నేలేరు పాలుపు మిగిలె ...

విక్ర. ౨. ౮౦.

౨. అనీమ.

౩ కీర్తి యిటు దెల్ల వంద్రు బాక్షిల్య ములందు,
బాద గర్జన బదివేలు వనుట గలవు ...

వై. మ. కి. ౮౦.

౪. సభ్యు లనిలక బదివేల వందములను, బ్రహ్మ
తింపగ శ్రీరామభద్రుడ దలరి ...

ఉ. రా. ౫. ౧౪౩.

౩. మిక్కిలి గొప్ప లాభము.

౪ నాకు మంగళమాత్రం వీపాటి కుభిధి
నుండుటయ పదివేలు . కళా. ౪. ౪౩.

౫ మీ కవలకేనీ వంద్యుల, తేక నడియొ
దరము ఫలించిన జాణక, నా కంటియ
పదివేలు ని, రావలమతి వైతి నదియె నని
చెప్పటయకా భోజరా. ౨. ౨౦౯.

౬ భువలకపంబులు చెలువం, బనిచిన నిలక
జనగవలదు పదివేలై నకా .

బాట్టి. ౩. ౧౩౫.

౭. ఇంపార వైరంద్రి నిట నుండనీక, పంపుడ
మిలక జాణ పదివేలు వచ్చె ..

ద్వి. విరాటపర్వము. ౧. ౪. పా.

(ఇట వ్యతిరేక లక్షణవే 'గొప్ప నిష్ఠము' అని
అర్థము)

పదివేలరు. స. (√పది) పదివేలంబు మహావృహ

త్యక్తక రూపము.

౪. నీ నొకతేల యిలక బది, కేవల శే వలచి
పట్ట బెడన వడ్డం, వై వచ్చి వలదు నా
నిం, దేజాంబు మగండు దీని నెలుంగవ
కంటే. భార. విరా. ౨. ౨౦౭.

ఉ. వేయి విభంబులందు బదివేలరు పెద్దలు.

విక్ర. ౧. ౧౭౭.

పద్యుద్రు = పద్యగుద్రు, పద్యగురు. స

($\sqrt{\text{పది}}$) పదికి మహాస్మృతాశ్చర్యక రూపము

క. పదలక పెనగి పద్యుద్రు, బదియేపురి

సొక్కపెట్టె . భార. ఆది ౫ ౧౨౫

స. ... శ్రీ భీమేశ్వరి మహాదేవరత్నం దివివీరి

బనియె తిపస్సులు పద్యద్విగ్రహ నిరుపూట ..

క. కా. ౪ ౧౦౪౨

సీ. జీవితేశ్వరపద జీవితైశ్వర్యల కాఁ బదం

ద్రవ బలిదయమగేతె ...

క. సు. ౧ ౩౪ ఈ మౌ. ౧ ౮౬

పద్యగు. వి ౧ పంశము.

సీ. పంతు కొలము పంగపము పంగదము పద

గన పంశపంక్షయై యలరుచుండు . .

అం భా. ౨ ౧౩౦

౨. = పదవు. (సహాతియప్రాణి సమదాయము

౪ ౪)

పద్యగుద్రు = పద్యగురు. ($\sqrt{\text{పది}}$) - (౪ ౦)

పద్యగు(ద్వి)రు = పద్యుద్రు, పద్యగుద్రు,

పదురు, పదువురు. స (పది) పదికి మహా

స్మృతాశ్చర్యక రూపము

గీ. పావురంబుల బట్టెడువారిఁ జీరి, యుద్ధవిడి

రి మృనిన భృత్యు లొకనిఁ బట్టి, పదగు

రక్తజీ బడి బడిఁ బాటుతెంచి

పారంగ. ౧ ౧౧౫.

సీ. . అశివపుత్రులు పద్ద రథికబలులు

భాగ. ౮. ౧౨.

పద్యనల్లము. వి. (పది + వాణు + తూము)

పద్యవాణ్ణ రూములు. (౪. ౪)

పద్యనాలుగు(ల్లు) = పద్యాల్లు. స. కొ

(పది + వాణు) పదియ వాణుగుడు, పద్యగ్గ

గ్గము.

చ. ... గాఢమతి నిగ్గమాడు తైపది, ద్యలు

పద్యవాణింటికి సకం దోమించె అతుర్దక

త్వముకన్ వైష్. ౧. ౪౫

క పద్యవాణుగు లొకంబులు, నుదరస్థములుగఁ

బరించుచుండెడు లక్ష్మి, హృదయేనుడు

దిగ వేదగఁ, బ్రదికితి నీబ్రదుకు బ్రదుకు

బలిభూపాలా విక్ర. ౨. ౧౫౦.

ఈ. తిరుదండ శోకభూమి నొకయూరఁ గళ

ల్పదువాణ్ణ వైష్. ... అము ౩. ౩౮.

క. పద్యవాణ్ణ మహాయోగములు, ముదు కగు

భీమేశ్వరపద మంగచాటై యెం, దద

సానితెండ్లి యెప్పుడు, నది దక్షిణరామ

మహిమ మగునో కాదో

భీమ ౧ ౧౧౩

పద్యనిర్దలు = పన్నిర్దలు, పన్నిర్దగురు. స.

(పది + నిర్దలు)

సీ. రూఢి శేకాదళకుద్రులతోఁ బదనిర్దలు

సాధ్యు లుద్వృత్తి నడువ ..

ఈ. రా. ౪. ౨౫౯.

పద్యను. వి (పది + తిళు) పది యంగళముల

పజుకు శీలయెండు కడి చొత్తురుతటి వర్ష

ప్రమాణము. (౪. ౪)

పద్యనెనమంద్రు. స. (పది + ఎనమండు) పద

గురుకు ఎనమంద్రును, పద్యనిమిదికి మహాస్మ

ృతాశ్చర్యక రూపము

క. కునియలు తొమ్మిది యంట పడు, నెనమం

ద్రంటు నెనమారు ... అము. ౧. ౩౫.

పద్యనెనమందుము. (పది + ఎనిమిది + తూము)

స. పద్యనిమిది తూములు. (౪ ౪.)

పద్యనా(ద్వి)నిమిది. స. (పది + ఎనిమిది)

పదియనెనిమిది, అష్టాదశాశ్చర్యము.

1. పృథివి బడునమిది యొగగీతకత్తి గణ
మూలం నెడ సర్వకృంగార యగుచు, భీమ
నాభుని సమీధిఁ బ్రేమనెలయు, మూడొకా
దని సకల కల్యాణమూర్తి.

భీమ. ౧. ౧౦౨

సీ. బంధురబలు జరాంధుఁ బచ్చిమిది
మాటులు రణధూమిఁ బాఱఁ దోలె

చిత్రభా. ౨. ౨౩.

వదననైర్దమము. స (పది + ఏడు + కూమ) తదు
శేడు కూమలు. (క ర)

వదననొక్కఁడు = పదనొక్కఁడు, పదొకఁడు,
పదొక్కఁడు. స ట. (పది + ఒకఁడు) పది
యను ఒకటియు, ఏకాదశార్థము, పదనొక
టికి మహర్షుహత్యర్థక రూపము

క. విదితం బై యొక్కొకము, మొదలుగఁ బదు
నొకఁడు పర్వముల నెంతయు నొ, ప్పిది
మై యేకపద్మం, విది నా నుక్కొకపర్వ
మి మృగునధలక భార ఆది. ౧ ౪౩

క శ్రీ, పర్వము పదనొకం దగు,
పర్వము నా నెలయు .

భార ఆది. ౧ ౪౪

వదననొక్కఁడు = పదనొక్కఁడు. స ట

చ ... మా, కొనకద నైర్దమమన్ పదనొక్కొం
టికిఁ బ్రాభవ మాచరింపఁ జొ, చ్చిన సక
లము నొప్పు సభిశేకము నైకొనుఁ దున్న
నంబుగన్ భార. ఉద్యో ౪. ౧౪౦

(పదనొక్కఁడు? అని అకార ఘటితిముగ నీ
క్రింది ప్రయోగమునఁ గనబడుచున్నది.)

క. ఎనిమిది తొమ్మిది కదియుఁ బ, దనకొం
చ్చులైడెడు గాఁగఁదగ్గ శేర్పడుచున్ . .

ప్రబంధ. ౧౨౨.

(ప్రయోగాంతరము లేదు.)

వదననొక్కొల్లము. (పది + ఒకఁడు + కూమ)

వి పదనొక్కొండు కూమలు

సీ పాదలు శేకాదశాధి పదనొక్కొల్లు, మనఁగ
అం భా. ౨. ౨౩౧

వదననొక్కఁడు = పదనొక్కఁడు.

సీ. అస్తమించియప్పు డీ యుక్తుకెదని, కళ్లు
పదనొక్కఁ డెక్కు రుద్రులకెరము

నైవ ౮ ౧౪౮

పదుపు = పదుపు. వి ౧ సజాతీయ ప్రాణి

సముదాయము

సీ శీరిగిమీఁద మహాదత్ నీక్మహించు,
నెలలెల సవలు వారవమని యెసలకి యాడు,
సమ్మిపదుపులు గడు నొప్పు . .

జగ సం ౩. ౨౪౧

(పదపు ప్రాకృతలి పా)

సీ అల్లసల్ల సలి నడయాడె నేని, గలికిపలుకుల
నాల్పంటి పలిక నేని, యంత బంచల నచ్చు
రాయంచకదుచ్చ, కూరనేలేయఁ గరంత్రిఁ
గొదమపదుపు రాజ చ ౨. ౧౩౩.

చ. . మిండకు, మొదపదుపు ల్మదోదయము
మిక్కిలి శేడుకయు న్మనంబులన్, బాద
లఁగఁ గ్రొత్తయమనిఁ బొచ్చెనులే కాదు
లేచుచాడునన్ . నైవ. ౩. ౧౩.

౨. పంక్తి, కరుస

సీ. ... రాద బంతి, పదుపు చాల్ చాలుపు
నాఁజా పొది చాలు నాఁచిను బంక్తి
నామ మను అం. భా. ౨. ౩౪.

(పదుపు. ప్రాకృతలి. పా.)

వదనముగ్గురు = వదనమువ్వురు. స ట.

(√పది) పదుగురును ముగ్గురును, పదమూఁడు
సక మహర్షుహత్యర్థకరూపము.

నీ. చ్యాకళచ్యాకళాత్మలతోడఁ బడిఁ బడు ముగ్ధుడు విద్యులు ముందు పడువ ...

ఉ. చా. ర. ౨౮౯

పదముత్తము. (పది+మాఁడు+తూము) ని పడుమాఁడు తూములు (శ. ర)

పదమువ్యర్థులు = పదముగ్గురు. (√పది)

చ. ... అవర్ణకమర్మరంబులై మురళిపునన్ని ఘండు పదమువ్యర్థుగ గం దడఁగంగఁ లెట్టెఁ చా, విరుప పైఱంగి విజ్జెఁ దర్భిరభరణి భుజాబలంబునన్ నిర్వ. ౧. ౨౮

౩. దితి మొదల బగుపదమువ్యర్థులు, పదు లకనిఁ గలరు . . దళా. ౩ ౫

పదముఁడు. ప. కొ (పది+మాఁడు) పది యుమాఁడును.

ను తుది రాజ్యమృత్యు సగమున్ గొ మృతవి యుండుం చేరు పంచిరియెందు, బడుమూఁ జేఁడులు నీవును దిదిరా పా నీకటో వచ్చునే ... భార ఉద్యో ౩ ౬౩.

ఉ. ముందటియట్లు యింకఁ బడుమాఁడునినం బులమాత్రకన్ భవ, స్మందిరవాస మియ్యి కొనినం గదలేఱు మనీయవాంఛ ...

భార. విరా ౩. ౬౩.

౪ కాఁ దరినియందుండఁ బడు, మాఁజేఁడులఁ చాఁక ధ్యానమున నుండంగన్

చ్యా. ౧౦ ౧౧౪.

ప (శ్రీకళాలిది శ్రీవల్లభునిఁ ఆరదీపాననం పెట్టింపాచలు పడుమాఁడు . .

ద. కా. ర. ౯౦౪.

పదురు¹ = పదరు, వదరు. అ. క్రి. ౧. అనం

దర్శపుమాటరాదు, క్రితం.

౪. ఇది యట్టిక మోసంబునఁ, బదిఱుండఁ గా నేను మున్న పదిపకకనన్, మృతయము

పదురు¹ = పదరు, వదరు

గలగిన వా కె, యట్టిదియును దోఁపమి వికారి నైతి మహాత్మా .

భార. కర్ణ. ౩. ౧౦౫.

౨ అదరు, అతిగయించు. చూ పడుచు.)

(స క్రి (= పదరు, వదరు) అలరు; మాయ.)

గీ. పవ్యబంతువయంబుల వానివాని, పదురు¹ పదురును వంచింది పట్టఁబోదు, దు ..

భాగ. ౧౦. పూ. ౪౩౦.

(ది. ౧ అలరు, పాఁక)

గీ. పవ్యబంతువయంబుల వానివాని, పదురు¹ పదురును వంచింది పట్టఁబోదు, దు ...

భాగ ౧౦ పూ. ౪౩౦

మ కమనీయం బగునేటకానిపడు రాకర్ణింది నిక్కంబుగాఁ, దనుచి క్షేంబులఁ జాచి చేరి మోటుల్ కచ్చానినిగ్నిన్ను లై .

భాగ ౧౦ పూ. ౧౪౬౩.

(ది ని పా ౧ పలుకాకర్ణింది¹ ముద్రి. పా)

(మా: పయమృతమివ జన్మావ్యావృతం క్రద్ధభావాః క్షణికతమివాభాః కృష్ణ వర్ణోహరిణ్యః ...

సం భాగ ౧౦. ౪౩ ౧౯

౩. విధము.

౪. తుద మొదల లెఱుంగక చదువులు, పడు లెఱుంగక కమ్ము నెందు బదులెఱుంగని దు, ర్మరకవులఁ గుదియఁ బిద్యపు, గుదియలఁ జదువంగ వలెద గుటగుట లడఁగన్

కవిస. ౧. ఆ. (శ. ర.)

(బ) క్షణికపుమాటలు.

౪. ఇంక నిటమీద మాతో, చంకలపడురులును వాఁడు వాఁడవ యగు మీ, జంబెల పనిలే దిద నిను, గొంకరతో వడుచువృత్తం గొల్పె దను తెనన్ ... పృసి. ౪. ౧౦౯.

బ: పదురును, పడుచు.

పదుయో = పదుగురు. ($\sqrt{\text{పది}}$) (పదిమంది.)

1 గీ. పదురు గొడుగులు పుట్టిరి భవ్యముగా ...
భాగ. 3. 38౩.

2 అక్కమలకా కర్ణంబులక, జక్కనినవ్యకలు
పదురు జనియించిరి ... వరాహ. 8. 3

3. ఆశీరవా.

4. ఎదురుగ వచ్చె పామరభ మెక్కి ప్రితం
కుండు పొమ్మయ్యై యై, పదురు నిజా ప్త
లింగరలు పొర్వయ్యగంబున భక్తి గొల్చి
గా కాశీ 3. ౧౪౨

పదురుయే = పద్మయే. స. ($\sqrt{\text{పదురు}}$)
పదురకేయ (క. రి.)

పదువు = పదువు. ౧ సహాయప్రసాదముచా
యము; సముదాయము, గుంపు

2 పెద్దగోతల పెద్ద రాణులక, బడల్రోచిన
వచ్చి బిక్కపదువు పెనుకనక, జడిచె
గలగింప బొల్లక ... భార. ౩౦ 3 ౫౦౦

3 చ చుట్టపుం, బడువుకు దమ్మమంగలుగు
పొగ్గివళోటిని లిల్వల బంది ...

హరి. ఉ. 3 ౧౫౮.

4 పెచ్చెలులు చాను భరణికి, పచ్చెలువ కృత
ప్రయాణ యయ్యె సపుట యా, యచ్చరి
పదువులెడలగు వి, యచ్చరి పదనికి మెఱుంగ
గులై కనుపట్టెగా. కళా. ౨. ౧౦౫.

5. ఆయంపదువు పొగివివ, కేయావ్వంగలై
హరి. ఉ. ౪ 3౧

6. బలంగంజనంబు కెంబట్టు పల్లముగాంగ
మొదటిపల్లము మువ్వపదువు గాంగ
ప్రబంధ ౫౧ యయా. ౪. ౧౧

పదువురు = పదుగురు. ($\sqrt{\text{పది}}$) (క ర)

పదేను. స. (పది + ఏను) పదుగేను, పదియే
బతును.

ఉ పంచమదేవ మై పరగు భారతసంహిత
సంప్రభావం గా, మించె బడేమపర్వ
ములు ... ధీమ. ౧ ౪.

పద్మండు. సం. వి ఆ పూ కాలిబండు.

పద్మయో(ద్ధ)ము = పద్మము. వి (సం. పద్మం
(ప్రా పద్మం) పద్మము, ఘనోబధమగు పదనము
చాయము

7. చిలుకబోదల మచ్చిలలుచేసి మద్దలు
చిలుక బద్దియములు చెప్పరాద .

నీలా. ౨. ౯౧

ఉ. అచ్చలెవంగ పద్మమొకమైనను గల్పము
లాన నుండినక ... యయా. ౧ ౧౨.

పద్మ. వి. (సం. స్ఫర్ధా (ప్రా పద్మ) ౧ పం
రము, ప్రతిష్ఠ

8 ముద్దలకొనురుని ప్రేతల, రద్దలకై కల్లిలోల
రక్తాలగట్టం, బద్దలకు మిన్నముట్టిన, మద్దల
వడిగలూర్చి జవనమాజము పొగడక .

భాగ. ౨ ౧88

9 ఆరీతిక జయలక్ష్మి, గైకొని మహమ్మదం
బుతో నద్విధం, చాచాధిం దనపద్మ చెల్లె
నిట రాజ్యం బాగబాధీశ్వరుం, దే రం
జిలుచు కేలంగాక ... కృష్ణ ౪ 3

౨. తిరస్కారము.

ద్వి. పుట్టుగొచ్చాలిని పురబిధి నడుముక, బట్టి
యూడుచు రద్దపద్మ చేయగను
ద్వి కళ పా 3 ౧౦౩. పా ౧౩. పం.

3. తెక్క, గణం.

(క) అంకెలు అద్దముగా వ్రాయుట (అంకెల
పద్మము అని క ర)

4 పద్మమూ యిదితాదని, పద్మమూ వాడు
మాట పొలిచితివా, మద్దమూ యాపా
నిది, మొద్దమూ చానిమీద మోహం
చేసా, చల్లక. వి. 3. ౪౨.

(మహాపద్య = అపరాధము.)

(శ.) ఎన్నిక, ప్రసాదము.

క కనకాక్షి పద్మమయి కేంద్రము బద్ధ
పహించి మాంసం ౧. ౨

క జగతి బయకారపద్మన, నగజెడు మిశ్రిత
చింత నిజకాళిబుద్ధి, దిగజిడిచిహ్న టుచి
తం, బుగజేయన యాజగేయం చాచిన
చారుణ్

సమీప ౨. ౨౦౦ ఇందు ౧. ౪౧.

పద్మ. ౨. ౪ (క పద్మ, పద్మ = గృహము) గ్రంథ.

(మా పద్మవాదేగ)

పద్మవాదేగ. ౨. ౪ గృహములు ౧. ౪౨, శ్రీవ
విశేషము

శ్రీ పద్మవాదేగలు పాపురాయలు నెమ్మి పిం
చెంపు, నుంచెలు పిలిచెంపు

రసిక. ౧. ౨౪

పద్మ. ౨. ౪ (శ్రీ). ౧ మాంసం,

ప్రతిప ౨. ౨ వరుస, పంక్తి, ప్రతిపి ౩. విధము,
శ్రీ

శ్రీ పరివాప్తకల నాద నా తోదనీపు, పరివ
మాటల పద్మదత్తి

శ్రీ హరికృ ౨. ౧౪౪.౨

పద్మము. ౨. ౪ వి అ న. పాదశీత స్మరము,

కాళ్ళ పద్మకాటం

పద్మాల్లం(లంగు) = పదినాల్గు, పదునాల్గు.

స (౪/పది) పదియే నాలుగును

మ ... భవభూమి పదివేల వర్షాలు జీవించు
'గం, టక పద్మాల్లవ యేటం జెందఁబడి
గంజంజం నాచిందొక ...

మంబ్రా ౩. ౧౪

మ ... రాజపురి బద్మాల్లంజం కాంతార
మం, దును వల్లిగంజం బుడం ..

మొల్ల. రా. అయ్య. ౨౭. వాల్మీకి. ౧. ౨.

పద్మోకండు = పద్మనాథం.

శ్రీ మాసములు పద్మాకండ్ల క్రమమున వదలి.

చరామా. ౪. ౨౪.

పద్మ. ౨. ౪. ఆ శ్రీ ౧ లక్షి. ౨ లవం

గము శ్రీ ౩ భంజక, గంజుబాంశి శ్రీ.

౪. మెట్టచామర శ్రీ

పద్మకందము. ౨. ౪ వి అ పుం. కామర

దుంప. శ్రీ

పద్మకము. ౨. ౪ వి అ న ౧ ఏంజియేము,

ఏనుగుమొగమున యావన కాటమునందు బయలు

జేలు మచ్చలు ౨. పద్మకాన్యము, కృష్ణవిశే

మము శ్రీ ౩ మెగల్మకోట్లు శ్రీ ౪ పద్మము,

కామర శ్రీ. ౪ పద్మభూమి ౨. పద్మా

సమము

పద్మకర. ౨. ౪ వి అ శ్రీ లక్షి. (ఇల్లె :

పద్మహస్త మొ)

పద్మకర్కటి. ౨. ౪ వి అ శ్రీ కామరగింజ

(మె న)

పద్మకర్కటి. ౨. ౪ వి అ శ్రీ ౧ కామరదుద్ద

౨. పద్మమువలె పన్నిన నేనాపూర్వమామొక్క

నడిమిభాగము

పద్మకర్కటి. ౨. ౪ వి అ. శ్రీ కామరమొగ్గ.

పద్మకాన్యము. ౨. ౪ వి అ న. పద్మకము

కృష్ణవిశేషము శ్రీ

పద్మశ్రీ. ౨. ౪ వి క పుం ౧. (పద్మకముగ

గలది) ఏనుగు ౨. భూర్జము, బుజుపత్తి శ్రీ.

పద్మశ్రీ(క)రము. ౨. ౪ వి అ పుం. న. పద్మ

కొంజల్కము, కామరయకర్కటి.

పద్మశ్రీశ్రము. ౨. ౪ వి అ. పుం. ౧. కామర

మొగ్గ. ౨. అభినవ మృదువిశేషము. (అబ్బున

(తొలు కొనలు కూడ కండువట్లు నిలువరె
వంచి యెడము లలవానిగాఁ బట్టునది)

పద్యగంధి. సం విణ (ఇ) తామరవంటి వాసన
గలది వి. ఇ న పద్యశాస్త్ర మగు ఓపది శ్రీ

పద్యగర్భుడు. సం వి ఆ తుం యి పద్యము
జన్మస్థానముగాఁ గలవాఁడు బ్రహ్మ, తమ్మి
యాలి ఆ. పద్యము గర్భమునఁ గలవాఁడు
విష్ణువు, అంబుజోదరుఁడు

పద్యగూఢ. సం = పద్యగ్నిహ

పద్యగృహ. సం వి ఆ శ్రీ యి లక్ష్మి ఆ
లకంగము. శ్రీ

ఎద్యపూరిణి. సం వి తు శ్రీ కాక్మరిణి
మునఁ బట్టు మెట్టరామా శ్రీ

పద్యజ్ఞాఁడు. సం వి ఆ తుం పద్యమునఁ బుట్టిన
వాఁడు. బ్రహ్మ
(ఇట్లే : పద్యబాకుఁడు, పద్యభవుఁడు, పద్య
సంభవుఁడు. మొ)

పద్యతంత్రువు. సం వి ఆ తుం యి మృగా
లము, తామరకూఁడు, ఆ తామరకాండలాది
వార.

పద్యతడువరులు. వి వి అభగవినిశేషము

వ. ... శ్రీ కాళిని శ్రీ కల్లభరాయనిశేషము
యిందిర నువస్తువులు ... సప్తంధ్రానశేషము
యి. ఘంటలు 3 తోనువీసవి యి.
ఓర్పులు ఆ పద్యతడువరులు ఆ ముత్యాల
తిరుణాము. యి దళ. ర. కళా

పద్యనాథుఁడు. సం. వి ఆ తుం. పద్యము వాల్చి
యందుఁ గలవాఁడు. తమ్మిపూర్ణివాఁడు,
విష్ణువు

పద్యనాయకురలు. సం వి ఆ తుం వి. తెలివ
లను ఓక బాలివారు.

పద్యనాథము. సం. వి. ఆ. త. తామరకాండ.

పద్యపత్రిము. సం. వి. ఆ. న. యి. తామరావ.
ఆ తామరశీత. 3. తుమ్మరమాలము. శ్రీ.

పద్యపుండీగ. వి. (పద్యము + పీఠ) కొర
తపి కట్టికీగ శ్రీ (క ర.)

పద్యపుష్పము. సం వి ఆ తుం. యి. తామర
పుష్ప. ఆ కర్ణికారము, కొండగోలం శ్రీ. 3.
పికాంగ ముద్రుడు పక్షి.

పద్యబంధువు. సం. వి ఆ తుం. యి. నూర్పుడు.
ఆ. అర్కము, జల్లేడు శ్రీ 3. కుమ్మర ర.
దివము, పగలు (పై. వి)

పద్యబాంధవము. సం వి ఆ తుం. యి. అర్కము,
జల్లేడు శ్రీ ఆ. కుమ్మర

పద్యబాంధవుఁడు. సం వి ఆ తుం పద్య
బంధువు, నూర్పుడు

పద్యబీజము. సం వి ఆ. న పద్మాక్షయ,
తామరగింజ, తామరపూస.

పద్యము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) పద్యము నలుపు
తెలుపు కలిపినరంగ గలది (శ్రీ వి) వి. ఆ. న.
యి. తామరపుష్ప ఆ తుమ్మరమాలము శ్రీ.
3 ఏనుంగునకు యావనకాలమున మొగము
వందుఁ బట్టు మచ్చలు ర. పద్మాకారముగాఁ
బుద్ధి న సేవాత్మానాము గ పరియర్చ్యదములు
ఆ. నీసము. వి. (కంఠి) శరీరమందలి వాడి
పుక్రము. యి. పద్యశాస్త్రమనెడి యొపది శ్రీ.
క. శరీరమందుఁ బట్టు ఓకబాలివచ్చు. పాద.
యి. ఓకరగము పక్షము.

గీ. హంసవక్త్రుడు పద్మాక్షయ హరిణువక్త్రు మొద
లగా వల్లులు ధరించి ముదిరితలపుడు ..

ప్రబంధ. ఆశి. ఆ.

౧౧. ఇంద్రియము ౧౨ అష్టకాక్రమము.
(శ్రీ. వి) తుం ౧ కుశేయనీ నవవిధులతో
నొకటి. ౨ రతిబంధవిశేషము.

శ్లో మాస్త్రిక్యాం చ సమానింగ్య నారీ పద్మా
సహాపరి, రమ్యదాళం సమాశ్చయ్య బంధో
అయం పద్మపంజ్జకః (నాచ)

౩. తామరపూవు. ౪ పసుపు నలుపు తెలుపు
కలిసివరంగ

పద్మముఖ. సం. వి. ఆ. శ్రీ = పద్మముఖ.

పద్మముఖ. సం. వి. ఈ శ్రీ ౧ తామరపంటి
ముఖము గలశ్రీ; శ్రీ ౨. చూర్మాలత శ్రీ.

పద్మయోని. సం. వి. ఇ తుం. (పద్మము జన్మ
స్థానముగా గలవాడు) బ్రహ్మ, తిమ్మయాలి

పద్మరవి. సం. వి. ఇ తుం ఉంగంములలో
లేదము.

ద్వి రాజితం బుగ పద్మరవియుంగరములు,
తేజంబు పిడికిట పీటకొనంగ

నవ ౫ ౨౩౨ పా ౯ సం

పద్మరాగము సం. వి. ఆ తుం న మాణిక్య
విశేషము, తామరకొంపు (ఇది సింహళమువలె
బుట్టబడి ౧ క్రవర్ణము కలసి ఉత్తమజాతి
రత్నము

పద్మరేఖ. సం. వి. ఆ శ్రీ వేలియందలి
పద్మాకార ముగరేఖ
(ఇది ధనలాభనూచకము)

పద్మలాంఛన. సం. వి. ఆ శ్రీ ౧ లక్ష్మి
౨ సరస్వతి

పద్మలాంఛనము. సం. వి. ఆ తుం ౧ బ్రహ్మ.
౨. కుశేయడు ౩ మాయుడు. ౪. రాజ.

పద్మవర్ణకము. సం. వి. ఆ తుం పుష్కర
మూలము.

పద్మవాస. సం. వి. ఆ. శ్రీ లక్ష్మి.

పద్మవృక్షము. సం. వి. ఆ తుం. పద్మకాష్ఠము,
పద్మక మన ఓషధి శ్రీ

పద్మచేలమలు. వి. వి. పద్మనాయకులు (క)

పద్మమండము. సం. వి. ఆ తుం న పద్మ
సమాహము, తామరతంపర

పద్మాకరము. సం. వి. ఆ. తుం. పద్మమాలకు
స్థానము

౧. తామరకొలను ౨ కొలను, బలాళయము;
తటాకము, చెఱువు ౩. తామరతంపర,
పద్మసమాహము.

శ్లో “పద్మాకరః దివకతో వికసితోదతి”
సం. భర్తృ నీతి. ౩౩.

(అర్చి = సమాహము అని వ్యాఖ్య)

పద్మాక్షము. సం. వి. ఆ న, పద్మరీతిము,
తామరపూస, తామరగింజ

పద్మాక్షుగడు. సం. వి. ఆ (ఆ ఈ ఆ) తామర
పంటి కిన్నులు గలవాడు

(వి ఆ తుం విష్ణు)

పద్మాటము. సం. వి. ఆ తుం. చక్రవర్తము,
తగిరస శ్రీ

పద్మాలయ. సం. వి. ఆ శ్రీ. ౧. లక్ష్మి,
తమ్మి యింటిగరిత ౨ లవంగము శ్రీ.

పద్మాలయము. సం. వి. ఆ. తుం. పద్మము,
నిజాసముగా గలవాడు బ్రహ్మ.

పద్మావతి. సం. వి. ఈ శ్రీ. ౧. పద్మచారిణి,
శాశ్వరకేకపు ముట్టవాచర. శ్రీ. ౨. మనసా
దేవి. ౩. ఒకాశోపదే.

పద్మాసనము. సం. వి. ఆ న ౧. పద్మమూలకు
అసనము, తమ్మిగడ్డియే. ౨. (పద్మమువంటి అస

నము) అనుభవము కుడికాలిని ఎడమతోడ
మొదటను ఎడమకాలిని కుడితోడ మొదటను
పైది కూర్చుండుట) 3 దేవనిమిత్తము పద్యా
కారముగా చేయించిన సీతము.

పద్యాపనుడు. సం. వి. ఆ. తుం. ౧ బ్రహ్మ
అ కూర్చుండు.

పద్యాపనుడు. సం. వి. ఆ. త్రి పద్మకాండలక,
కాశ్మీరదేశపు పెట్టెదామర 1

పద్యాపనుడు. సం. వి. ఆ. న లవంగము 1

పద్మి సం. వి. ఆ. (క న క) ౧ పద్మములు
గలది, తామరలు గలది. అ మొగముమీద
బొట్టు గలది (పినుగు) వి. ఆ. తుం
౧ పినుగు అ విష్ణువు

పద్మిని. సం. వి. ఆ. త్రి. ౧ తామరలకు 1
అ పద్యాకరము, తామరలకు 3 పద్మ
సమాహుము, తామరలకు ౪ తామర
కూడు ౫ తామరపూవు. అ. త్రి. తామరలకు
పదు

(త్రి. తామరలు వాణుడు : పద్మిని, శంఖిని,
నాదీని, చిత్రిని పద్మినిగాతి త్రి. లక్ష
ణము

త్రి. భవతి కమలశ్రీతా నాసికాక్షుడరంద్రా,
అనిరశవచయగ్మా చాచరీశి కృకాంగీ,
మృదువచనకళిలా గీతవాద్యామరిక్తా, సకల
లనునుజేతా పద్మినీ పద్మగంధా (రతి
మంజరి)

3 అడుపనుడు. ౮ లక్ష్మి.

పద్మినీకంటకము. సం. వి. ఆ. తుం. (పైదగ్గి)
మృద్రాకా కేదము

పద్మినీకాంతుడు. సం. వి. ఆ. తుం.
కూర్చుండు.

(ఇ. త్రి : పద్మినీకుండు, పద్మినీ వల్లభుండు. మొ)
పద్మేశ్వరుండు. సం. వి. ఆ. తుం. (పద్మమునకు
బంధువాడు) విష్ణువు

పద్మోత్తరము. సం. వి. ఆ. తుం. (రంగుల
పద్మముకంటె నుక్కువ మైనది) కనుంభము,
కూడు 1.

పద్మోద్భవ సం. వి. ఆ. త్రి. మనసాదేవి

పద్మోద్భవుడు. సం. వి. ఆ. తుం. బ్రహ్మ

పద్మ. సం. వి. ఆ. త్రి. ౧ పథము, త్రోవ
అ (పాదములను హింసించువది) శర్కర, ని,
మొ. పక్షాయి 3 ముతి

పద్మము. సం. వి. ఆ. త్రి. ౧ పదమునకు
హిత మైనది. అ పదమునకు బుట్టినది

(వి. ఆ. న.) ౧ గణపాదబద్ధ మగు కవికృతి,
పద్యము; త్రి. కము. అ. మిక్కిలి యెందని
అడుగు.

పద్మండు. సం. వి. ఆ. తుం. (విష్ణువుయొక్క
పాదమునకు బుట్టినవాడు) కూడుడు.

పద్మండు. సం. వి. ఆ. తుం. (పదములే రథ
ముగా గలవాడు)

౧ పాదచారి అ పదాని.

పద్మము. సం. వి. ఆ. త్రి. ౧ కూర్మము,
పట్టిని (1 ని)

(వి. ఆ. తుం) గ్రామము

పద్యమే = పదురుమే. (ఇందలి 'అ' కారము
లభ్యువు) స. త్రి. (√పదురు) అదరము,
అతిశయింపఁజేయు

చ. ఎ. ద్రి. చి. కాలపాశమున నీగతి నీచుచి
గ్రోధవల్లికం, ఇ. ద్రి. చి. వాచ మన్ని శివబాణ
పరంపర పై మెలుగుంజుల, చి. ద్రి. చి. గ

దత్తలంబులచని జరితాథలుగో కరేరపుం,
జిద్రుపలు చేరు దత్తకులచేతులఁ గాఁ
కుంబు నాకులఁ

ఉ హరి. ౪ ౧౦౯

పద్యము. సం వి. ౯ పుం. మార్గము, మథము
(ఆ. పుం) ౧ భూలాశ్రమ. ఆ. రథము

వన. వి శోని చేలలా చేపిద ఓదలప్రశ్న.

గీ. ... ఓద యుఁగ ద్వియావశాళ, కామలు
చెలంగు జన యన చలరుచుండుఁ, దాద్విక
(ప్రీతి సస్యాఖ్య భవదమిత్ర)

ఆం భా. ౨ ౨౩౩

వనఁటి = వంటి, ఎంటి వి ౧ ఎంటు,
కుండ

చ ... ఎనున పెట్టిన పెద్ద పవంటిచోల
ఆమె ౧. ౯

చ పవంటులవారి మూతి యిడి పొలును
శేతులఁ బుట్టించి యెం, దు నమియు
హరి పూ. ౧. ౨౦౨ (వి. వి పా)

గీ. పగడ మిగురాకు నిల చట్టు పవంటలు కరి,
కుంభములు ... మకు. ౨. ౩౩

౨ అతిజగ్రహవ్యాజలావయవార్థ భాండము,
చప్పున నీళ్లు ముంచి తెచ్చుకొనఁ దగినవంక,
కడవ

నీ . . అతిజగ్రహవ్యాజలావయవార్థ భాం
దంబు పంటి

గీ. పవంటి యనఁ దగు .
ఆం భా. ౨ ౨౪౩.

(గాణపతిః = గాణకుండ.)

రగడ. గమ్మ రవి పన్నీరు తొలఁకెడుఁ గంటితే
యిది గాణ పవంటులు, చిమ్మి లేగెడు
కప్పురపురవఁ జెందు నీరేణుకాకుటఁబలులు.

కుం. ౧. ౧౩౩.

(నలువగ్రుడ్డు పవంటి = బ్రహ్మాండ భాండము)

గీ. నలువగ్రుడ్డు పవంటులు వగులఁగ నార్చు
అచ్చ. రా. యు ౩౫౧

(ఇట్టి :) పవంటి పెన్నొట్టగా గ్రుడ్డు పవంటి
యె

గీ. విని తిట్టిన బటియ లై చువ యున్నె,
పవంటి పెన్నొట్ట రాగ్రుడ్డు పవంటిగములు
అచ్చ. రా బాల ౧౦౨.

గీ. లెక్క విడచారి గాఁపున జక్కణోడు,
గ్రుడ్డుపవంటలు నిండాలు గొప్ప పొట్టె,
బూతుపెనుదంటి నీరా ౧ ౩౩

జ : పవంటియాలి

పవంటియాలి, వి (పవంటి-యాలి) ౧ కుంభ

సంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు

నీ ముర్చిటి పెన్నొట్టెచ్చెను బున్నమున శేలల
కాలి కరళి పవంటియాలి .

చం రా ౧ ౪౧

౨ గ్రోలుండు

వనఁరే = వణఁరే.

ద్వి పవఁ కంక యాజాల బలగంబుపాలు, వెనుక
చట్టలు చతుర్వేదుల పాలు

బస. పు ౩ ౩౫ సం

వన(ను)వు. స క్రి ౧. తిలఁచు, స్మరించు,

జోరు, వాంఛించు

(ఈ పదము అన్యధ్య మని క. ర ఉన్యధ్య
మనిచి ని నిగారిములు కానరావు)

ఆ అచరి పెలువ వేడ్చె నాఁడిఁ బోయిన,
ప్రజలఁ చేరు గ్రుచ్చి పమి పవని

భార. మా. ౧౦౩.

గ్లో దూర బాధ స్మరిక కౌరి విలపా మని
మృలః, క్రాత్యుత పుత్రాంశ్చ పౌత్రాంశ్చ
దాహిత్యాస్య సభిషి ...

సం. భార. మా. ౩. ౪.

ఆ శివువు శవముచుట్టఁ జేరి పెట్టెద్యిన్ని పవని
పవని యంత నిమఁజుఁ గ్రుంక

భార ౪౦ 3 388

గీ అరుదు ది క్కెప్పరును లేనియొగలంపుఁ
గుత్తికంపుఁ బెఱంగువఁ గూలువాండ, విట్టు
మీచధూణములు శీఘ్రచారు, పువల సకు
లను బంధులఁ బవని పవని

భార (క్రి) ౨ ౧౯౦

గీ ౯కి పొడిచి బాగు మాకు లైవఁ బు ౨ మీ
యూది శోకిం గ గానక

భార అగ ౧ ౧౨౦

క దీగి నాటా సోదఁగ చానుం, ది గినం లై
నగరు సోద్యై దద్దివర్తిరథం, బగు నగు ను
సంభావల చుగరాదునిఁ గొలువఁ పవి
మరుకరి మరగకా కకు 3 ౧౪౧

౯ భూషింపు చాటు

నెని లైవరాని కిటువలె, గనలైవను వీడఁ
జూచెఁ గడు మాలిమిచే, దనరింగ న్నెచ్చ
కులు సెయ్యెదఁ, బనవని యతిపరిచయాద
వ్కా యనుచుకా కుల ౪ ౧౯౨

3 శీర్కొని యేర్పు

చ నుగలు నిండ్రుడు శోకభగూర్తు లై
సగుం, ౯పుమఁ బాటి లొండొడల
టులు గానక భీమకారు లై

కు సం ౫ ౫3౨

ఉ తెచ్చునికన్ను దిరిది వీడినమేలితోడఁ
దెల్పు వా, పుచ్చి కమాటం బనవఁ బొంది,
కనుగొని పోయె నిత్రుఁ దై

భార అను ౧ ౨౯౯

అ క్రి ఎచ్చు, శోదవముచేయు

గీ బంధమరిణిశోకార్తు లై ముప్రజనుల, వివిధ
భంగుల మొలుంగుల వివరఁగ జాల

భార క్రో ౨ ౧౨౨

క అని దుఃఖించుచుఁ దర్పడు, కురుమాముల
మీఁద బావ్యవారి దొరంగఁగాఁ, బనవును
నువ్వు శిరాకుని, గనుగొని కృష్ణండు
కరుణ కనుగవ జొలయకా

ఎద్దు ౧౦ ౨౦౩ ఉ గా ౨ 3౪౪

వనన¹ వి (సం ఎన ౬ క పను మ పిలావు)

కంటకిఫలము, ననుమ శీ

నీ పనన యనంగఁ బనున చూ

అం భా ౨ ౫౦

నీ ఎండ్లు గన్నట్టింగఁ బనునఁ జాపును ముట్టిఁ
గైకొను కులధూగ్రణు ౬ దెగడి

కువల ౧ ౫౪

రగడ పననలమై బూఁబనునలో గనుగొను
పనుపడ్డిని మరుపనులకు నవియును

యయా ౪ ౨౨

వనన² వి (సం పంచాశత్ బ్రా పక్షాశా)

శేవప్రాశ్నాంశము, ఏడని ఎదములు గల శేవ
భాగము

ఉ శీ, యుష్టుమలాన యాపనన యన్న
పసిఫలమీరు క్రొతమం, దప్పార యంనుఁ
౯ంచుకొని గందఱు శేల్పుచు క్రవర్తిదక్షి
ణలో పాం ౨ ౪ ౨౫

బ శీతల మహీరుమాచ్చా, యాతల కల్పిరవిత్తి
కాశీనవం, చాతము గుణియింపక కుక,
పోతంబులు పనుకవలు పోయినఁ తెత్తుకా
చరాచర ౪ ౯౨

గీ పన్న మనఁ బ్రకృతి మై తగుఁ బనన యవంగఁ
బొల్పును దదంక మై

అం భా ౧ ౧౧౧

వననము. మం వి అ త్తం ౧ ఎనన శీ ౪

౧ కంటకిఫలము, పనుపండు ౨ ముల్లు

అ క్రి చర్మశోగ విశేషము,

వనసవాంఛు. వి. కిమిసాలివారిని యాచించి

(బతుకువారు. (క. రి క్రా)

(చాకిరిచూచి వనసవర్ణ యందురు క్రా)

వనసీక. సం వి ఆ శ్రీ పునా రోగము

వనాయికము. సం విఆ (ఆ ఆ ఆ) ప్రణయ

తము, పొగడబడినా

ఎని. వి యి వ్యాపారము, చేష్ట

క. అని నిర్మయింది యెత్త ద, ముని యాసలు

నీడ చిత్రిముగ బలవంతం, బుని నిర్మ

యిండ్రియంబు, పుల వలెచి చిరసమాధి

దేవున మందెక

వా వా ర అరం

అ. కార్యము, కృత్రిము

క. సరుడలు విలు గొని, యెరిగెను ప్రముచ్చల

పిరుద నర్మిత్త పరికా ...

భార ఆది యిం యిం

క. వావనిచిరపని, బ్రాకటయగె శేయ

మహితభంజన శక్తికా . .

భార ఆన ర. ౫౪

క. మనరాని విదూషకు గొని మనమేలు

మోసపుచ్చ మన మిత్త దాదా, పనిమాటు

నీల యిది యొక, పనియే దెచ్చెట్ట వలె

పార్థివ తిలక

కేయూం యిం యిం

క. కల్పము.

(ప్రయాణ పన్నామా)

నీ. బలివాడ బుద్ధి శక్తి మలకా దా ల్గొని మాన

యిది రంగదామ గట్టెను తమాతమా

అము యిం యిం

చ. విగనిగలాడు మందవత్త విద్యగోడల వాడె

మైవము, త్రిగగతనంపు కల్లంబని తిన్ని

యంబ ...

నీలా, యిం యిం

చ. మినుకు గదాని తాయెను పయిగల్గు

గ్రామిని దిండుదండదా, బునివలె వాటు

చల్లపలి పంపురుమాణపు గట్టి .

మల, అ. ౫౪.

క. కారణము.

క. కనుచాటు తిండి నడవిన, పనులకా ...

మక. అ. అంకి.

చ. నిర్మిమిత్తి మీ, క్రమమున శేతపత్త

చిలుకం బని యెయ్యది మోపమాటిపై,

దమిం గనుకేనితో .. వి త్త, ర. ౩౩

క. వాకల యెచ్చెడు నిక్కల, గానందగ

నిటు సరాళగాం నీని గలదే

వి త్త ౩ ౪౫

౫ ప్రయోజనము

క. పలుకుల బని శే నీక, కలెట్టక పోరు

వారుదగ్గర శేయం, జలము పెంబయి

కాంచాలర, హియింపం కత్తెంబు పుచ్చ

నకేంద్రా. భార ద్రో ౫ ౩౩

క. మునులూ నమ్మ విధియే, మని మును పుట్టిందె

నట్టు లయ్యెడు గాక, వివ చనిగాని పలుకు

లకు, బని గలదే యెడుగు దింక బను

భాషణయెద భార ఉద్యో. ౩ ౩౫౫

౬ ఆననము, ఆకృత

క. పాలెనీ యొగం, బుర వింకహిం

యెచ్చెయి, బనుపడియెం కెత్తయ దాడ

బని శే దింక . భార కాం యిం యిం

గ్ని వినుతు కాళిక యింక వివరీతకము, పని

శేడు చాలింపు బ్రహ్మర్షిత్తి

రం, రా. కాల. ౬౪. పా. ౮ పం

క. కిలాని నీవునేనిన, గోరల్లంబాపములు నీవు

గొడుగులు వాలిం, శేరబది పంపాం

దుకొ, వారిక బనిలేక నీక చచ్చునొ

చెప్పుమా వార్త. అ యిం యిం

౭. బ్రహ్మ, శేదకము,

చ. ... పోయి వచ్చి నీ, పని మఱి చక్కఁ
జేసెద నెమలు సహస్రము తేగ్గేటికి

భా. రా. సం. ౧౩.

క. అతనిపనిఁ దీగ్గ రాల్చి, ద్విరేయము నిడుఁ
జేసి ... ఆము. 3 3౫

క. గంగానదను గూర్చి ద్రోణుపని సక్కిం
జేసి కారపద్మి, రాంగమ్మల్ నులుమాడి

భార భీష్మ. ఆ. ౧౫3

౧. అవకాశము, పీఠ

ఉ. చేమామనిక్కజూటనం, పవ్వకనిక్క
మంచుఁ దలఁపం బనిలేదె దళా. ఆ. ౧33

క. సంబంధము

చ. ... ఎవ్వరితో నేమియు నెవ్వరింబును
జేప్పిన నీకునామము బనిలేదని

శుక 3 ౨౬౧

౧౦ నియోగము, ఆజ్ఞ

గీ ... విప్ర, వరుల కతికి జనులకు నచారత
ముగఁ, దండ్రిపని నివృత్తియైన దానయెని
రఁజేయుచు ... భార ఆది ౫ ౧8

క. మామృగల గోపవర్ణము, నిమ్మంగని కొలిచి
భక్తి నీ పని నేయెన్, మన్ననమానికీరై నీ
పున్నంగకు నేలకాక యొప్పుమిగలదే

భార విరా ౧. ౨౮

౧౧ నేవ, కొలువు

ఉ. పొయికి బొమ్మవందెపుడుఁ బొములయొ
వను బారింబునల్, నేయను నేమి కార
ణము .. భార ఆది ౨. ౪౮.

నీ ఆహంబోమెలుంగు నిర్దృఢగీలు బొమ్మలు పని
చాళికిరికిఁ బనులునేయ .

కవిరా ౫. ౧౯౦

క. ... నీగుణగణులల్, వినివయని చెవులు
నీకుం, బనిజేసినయనియె పాణివచ్చుము
లనభూ. చా. ౮ ౧౦౯

౧౨ ప్రసాధనము, ఆలంకరణము

నీ ఆనులోమమునలెన్న పనిజేసికొంటియ్ భగవ
చారాధన ప్రాప్తినిధిని నైవ. ఆ. ౧౧౦

౧3 పెండ్రుకలమాపు

నీ తెలిచెమ్మటరచండుంబల గోచురగి కొవ్వ
గొనలువాఁ జిరుచెంపపని దనర్చె

చంద్రా. ఆ. ౧౧

నీ గీటునామము చిన్నికొమిఁలు చెంపఁని
మట్టు నీకబొందు పట్టునూలు, పెనుకట్టున
మాలు ... శుక. ఆ. ౨౪౧

౧౪ క్షౌరము

నీ ఆనులోమమున లెన్నపనిఁ జేసికొంటియ్
భగవచారాధన ప్రాప్తినిధిని
(శ్రీమ) నైవ. ఆ. ౧౧౦

క. నక్షత్రవారదినముల, లక్షణ మారయక నిఁ
దలంకారకళా, చేక్షణ నానికుఁ దల్చిన,
నాక్షణ మాపనుల నేయె మన ననఘాత్మా
సానందో. ఆ. 3౨ పా

౧౫ విజృంభణము

ఉ. ఉ, వృట్ట మై యీగెడు బాలసంఠి
కులచందంబుం దంబులు మం, కటిలా
నిపని సక్కువయ్యెడు ఎచేతప్రాణుఁ గా
నింతు మారి ఉ. ఆ. ౧౪3

పనిలేదు = ౪. కగడు, పూదడు

క. మాగధునిదన్ సామంబు దానంబు
సం, ధేనింపం బనిలేదు ...

భా. ౧౦ భూ. ౧౦౫3

మ చతుర్వోగ్గొండల గానలక పెదకునున్ ...
చేనక, బనిలే దేదమఁ పుత్ర

రామా. ఆ. ౬3.

౨. వలదు, అక్కఱలేదు.

ఉ. పట్టుజేసి నై గణువకాగన నుండక
పాణువారితో, గట్టివంబులొ నవయంగాఁ
బనిలే నిటఁ దల్లి పోడి

భా. ౯. ౬౬౬

1 రాజ్యంబు పనిలేదు రాజ్యపంతులై వాన
యొక కొరడు ... మరీ తూ ౯ ౧౩౭

2 పని చేయనివాఁ డింటికింగ, ప న్నియని
వాఁడు నివాసముదొంగ పని తక్కువ
ప్రాశ్నలూట యెక్కువ ఎనిలేని మంగలి
వీల్లితల గొట్టిగి కట్టు

పనికివచ్చు = ఉపయోగించు

3. గాలములు వైచువా ఁది కా కటంచుఁ
దెనువలలు వేయచా రిది పనికిరా వ
టంచు కకా ౧ ౨౩౯

పనిసేయు = నివేించు

4. లోకముకుండు పొండుండు వాళ్లు భక్తిఁ
బనిసేయుచు సర్వజగత్తగీషుఁడై
భార ఆది ౬ ౧౨౪

5. శ్రేష్ఠుడయిది రాశ్రేయ ప్థునితో విడి
లాఁబి సక, నిర్జిత్య పరరాష్ట్రాణి పొండు
రృహ్యం స్థితేతయిత్
సం భార ఆది ౧౩౮. ౬

6 : పనిగొను, పనిగొలుపు, పనిచెలుపులదొంగ,
పనిచెలుపువాఁడు, పనిపంచు, పనిబడి
గూదాడు, పనిముట్టు, పనిలేనిపని, పనివంజ,
పనివడు, పనివాఁడు, పనివిను, పనులు
గొను

పనిగొను = పనులుగొను ఆ క్రి (పని +
గొను) యొత్పించు, తూను.

చ. 1. వీరలఁ తోడ్కొని వచ్చు నంచు గేఁ,
బనిగొని వచ్చి రా మువ బంధువు తెల్లను
గేలిసేయఁగాఁ, జను టుచింతె ..

యెచ్చ. 3. ౧౬౫

చ. పనిగొని కాలమాంత్రికుఁడు పొంభవిచారణ
రాత్రి కత్తికే, భువస్థలియింపఁగా ...

యెచ్చ. ౨. ౨౫౮

౨. అతిశయించు, నివృంధించు.

గి. మురి మారిక చూడఁ లొడ పెల్లెడలఁ,
బనిగొని బాప మహాత్మాతంబు లొవనె.

ద్వి. మారెళ్ళ తూ ౧౧౨౫.

(మృత్యుభండు.)

3 తనలేజము పేనబలమును, దనగర్వము తన
మజంబు దవ సంపదయుకా. భువతరముగ
నచ్చెరకుంగఁ, బనిగొడఁ బరమేశ్వరమీఁదఁ
లైవం బయ్యెకా దిగ, ౨ ౯౨.

3 సేవచేయు

రగద తోతాగ్నిధిఁ దుంగ కయోపసాహ్సమి
నిత్యోత్సవములఁ నిగొని

మాంస ౪ ౨౮౩

చ క్రి ౧ ఆశ్వాపించు, నియోగించు

3 పనిగొనుచు నన్నుఁ గైకొని, యనుకమ్ముని
లకు మానవాధీనుఁడు సం, బనితలబా
మానుఁ డై యి, స్థనియెం యుచ్చకవిమాన
మానందింపక నిర్వ ౮ ౯

4 కొడుకు తండ్రి వాళ్ళాపించుఁ గొడ లచ్చి,
వాదరింపక పనిగొను

మరీ ఉ. ౯ ౪౮

౨ ఏర్పఱుచు, ఏర్పఱుచుకొను

చ ఆనవరతంబు నెచ్చరి దిగబంధుఁ డై విడి
రంబు లెల్లిఁ బా, భవదుడ నంచు నెక్క
కొకకట్టువ యైనను లేక మానికా, బని
గొనుఁ గల్గి కల్గి తిది మాన్యు కాదని

భుటికా ౨ ౨౦౩

క అది పెందలంగ సంకేతము, వదలక మృగ
వాధుఁ దధిక వాత్సల్యం దిం, పొదవఁగఁ
దవయొద్ద సచిత, పదవిఁ దగనిభవ మిచ్చి
పనిగొనువంతకా.

వా మంచ. ౧. ౧౫౮.

3. సేవింపఁ జేసికొను, కొలువఁచేసికొను; సేవ
చేర్పఱుచుకొను.

గీ. ఒకఁడు నిరంకుశుఁడు నాకు నీ యొనఁగినయెడ,
కానఁ బోగో సమర్థులయెడఁ గరణం నీవు,
సమ్యక్తిని యిచ్చుకొని దేశంబుఁ గావు,
పంది పనిగొని నన్ను రక్షించి కొడుకును

భార విరా 3. ౨౨౩.

క మునుపు పరిచినద్రవ్యజ్ఞా, దుష్కర్మయోగి యున్న
యెప్పుడని చాటునిగా, జనపతి యిది
గ్రహించి, పనిగొనఁదగు చాని ప్రాణపన్థిం
తంబుకొ.

విజ్ఞా ప్రా 33

నీ ప్రాయశ్చిత్తంబులఁ బనిగొంటితే దూది
యగుదు పాటలఁ దేసెదనుకు

మన కుక ౨. ౪౨౦

క చనుదెంచి కాంచి నానీ, ర్విస తెలుఁదల
విన్నపంబు నేసితి నన్నుం, బనిగొనఁ దలఁ
చిన నేతెడి, దనుమానము గలిగెనేని యని
గద నధిపా

భార విరా ౧ ౨౭౦

మ. . . నీ నేమియింజ, బనిగొందఁగా దగ
నింకులుం దగిలి నీపైఁ బొడిగి నేకొల్పి
నె, మృగముల విన్నయ మందఁ జూడదను
భామా పల్లవి లిం నీఁటికి

భార విరా ౧ 3౨౦

గీ నెదలి సొంబలి యొ పనువ్వొకకత్రి, నన్నుఁ
బనిగొమ్ము నాపుడు నిన్నుఁ బనిగొ, నంగ
నీఁటికి నాకు నీనామ నేమి, యోతానకు
వచ్చితిరా కిగాక నరామా ౨ ౪౨

౪. చకపటంబుకొను, సాగ్రహము చేసికొను.

చ. నినుఁ గొలువంగ నిర్దయం నీ కఠిం తెట్టుడు
గవ్యరాజులం, బనిగొను తెంత ..

భాగ. ౧౦ భా. ౧౩౯౫

చ ... కామధేనువుం, బనిగొనఁబట్టు తెట్టుడు
సహారము లైనయభివృద్ధికారకుల ..

కాశీ. ౩. ౧౪౨.

నీ తెలివి ముద్రానంబుల నేనిఁ బనిగొని
పాపపుణ్యంబుల బహుమతి చేసి . .

పాండు. ౨ ౮.

౫ నేమింతు.

ఆ మనసు నింద్రులునులు బనిగొని పురు
షుండు, ప్రభుగృహంబు లేని రహస్యమితి, నద
పురధికుమాడ్కి నదనది నలి యొడ్కి, గట్టు
లైన నకుళ మావహిల్లు

భార. కాం ౫ ౧౫౩.

౬ నకత్తు, ప్రపత్తిలఁజేయు.

మ అని దేవర్షి బహుప్రకారమునదర వ్యాసాగ
నందగ్యముం, బనిగొను మందఁగ . .

మార. ౪. ౨౨.

౭. పూనుకొను (చూ. పనిగొమ్ము)

పనిచేయు = తుపయోగించు, కార్యకారి
యగు

క. అన్యేభ్యో దివ్యకావయం, తెవిర్వయం బనిగొయ
కున్న నెదనది మదిలోఁ, గవ్యుడి మాంసంఁ
గని యెల, సప్తయంబు ఆత్రాంగవాతయం
డిట్లనియె

తై. భా ౩. ౪౨.

పనిముచ్చు = పనిచేయుటలా వొంగ.

క. ఇది యేమి నేర్పి యెఱుంగఁగదె, కదపించిర
చనువులనిది గదఁబనిము చెప్పి, యెఱు
రాగుచున్న వాఁడని, మది నెంచుచు .

కుక ౨. ౨౦౪.

పనికిమాలు = ప్రయోజనకరమగు.

క తెలుగుచేతం, గొని యుండియు ననురాధను,
పనిమానినద్రవ్య లాభంబు కారకుమగునీ.

కవిక. ౨. ౨౧౫.

క. మనవారెండు సాక్షి యొకం, బనిగొను
నీల పనిగొనిన మాటల్ ..

పాండు. ౨. ౨౩౫.

పనిపాటలు = నేద, కుక్రమము.

ఉ. ఆద విధాతకుం జనువులకు సదా పనిపాట
నెయ్యకే, దోడుగఁ జెందెకె అప్పులుతోడుగ
రాజకుమారిదలముల్, గూడి యెంపఁగా .

కాళ. ౨ ౩౦.

మ పనిగొలుపు(ల్లు) చేత, బనిపాట
గొనఁజూతుచో మునుకుచో ప్రభాతకాలము
క్రియలో వను ౪. ౪౩.

పనిదీటు = తిరిగియిండు

క తనయలకును మనుకులకును, దనమీయపు
నూరిపోసి తాల్చిన ద్రవం, బున భరము వారిఁ
బూనించి, పని దీటి విధాత యీ వధం గొలు
చుండున్ కను. 3. ౧౩

పనిగొలుపు(ల్లు). (√/పనిగొలుపు)

చూడకొనఁజేయు.

క. తాతన వింకం గింకక, యీదెడఁగుగొమ్మ
మొకము నిల్చి దడ లొనవడ, చాచినుల
యీరాయని, తాతన కనువుఁ దని బంట్లఁ
దగఁ బనిగొలిపెన్

అచ్చ రా నుం ౧౬౯

మ. . ప్రాత బలమైదువరాండ్రం బనిగొల్పిన
వారు సయ్యుడ .. నీలా 3 ౨౯

పనిచెయ్యులదొర. వి (పని + చెయ్యులు +
దొర) విశ్వకర్మయఁడు.

నీ. ఇద్దరు కలలుచున్నదిగ్గడు పనిచెయ్యులదొర
చేటచెవులెయ్యి అం సం చేప ౧౩

పనిచెయ్యులవాడు. వి (పని + చెయ్యులవాడు)
విశ్వకర్మయఁడు.

గీ. బొడ్డుదేవుర యేనుగుమొగముసామి, పని
చెయ్యులవాడం వెనకయ్యి యన విజాయ,
మనమఁ చే క్లిప్తము అం. భా ౧ ౪౩

గీ. బుద్ధిరేణులనిదెడ మెడమెయ్యులదొర, చేట
మీనులతో పని చెయ్యులవాడు, ... అనఁ
దగు గణపతిశర్మ ... పాం. ని. చేప. ౨.

పనిరము. సు విణ. (ఆ. ఆ. ఆ) ప్రబంకము,
పొగదఁబడివని

పనిప(ప)ంమే = పనిగొలుపు. సు. క్రి (పని +
పంమ) నియోగించు, అక్షాసించు

గీ. వివిధవర్తనప్రభావితమి మొఱుఁ, వయ్యుఁ
బనిపంచు మనిన మాధవుఁడు భూధ, రములఁ
గృహఁ జూచి ... ఉ. మా. ౨ ౪౩

గీ. తెలుగు చిడిముడిపాటు ముద్రెయ్యి యొకటి,
చేర్చు బనివంతు యొకటి ... విశుతు
నొకటి భూరి విగా. ౨ ౨౯౫.

పనిబడిగూడారు. వి (√/పని) గొల్పెనీ, ఒకవిధ
మైన గూడారము.

నీ. పనిబడి గూడారు పరగుగొల్పెయన ...
అం భా. ౨. ౧౭౯

పనిముట్టు. వి (పని + ముట్టు) కొలుముట్టు, ఉప
కాణము (౪. ౮)

విలేనిపని. క్రి. విణ. ద్రు (√/పని) అనవసర
ముగా, నివృత్తయోజనముగా.

క. పనిలేనిపని ముఖాంబుజ, మునకుం తె న్నగ్గ
లింప ముసీమునీ నగివన్, వనరునాగహిని
విభునిం, గడుగొని యిట్లనియె వర్మగర్భము
గాఁగన్ విద్ర. ౪. 3౬.

నీ పనిలేనిపని బట్టి పొలాన్ని పన్నిదం బనిక
కొల్పిటి శ్రేయమునకు దోడు ...

విద్ర. 3 ౫౬

ని. ఎదిమిదియన పట్టియే కాళ మీరి, బనిలేని
పనిఁ జంప బని యేమి యనుచు ...

ఆ మ క ౧ ౧౩ పొ. ౧౩. రం.

వివంటి. విణ (పని + వంట) = పనికి వంధ్య
పనిచేకఁగానిది.

నీ. పనివధియై యింటి భాగవద్విజ్ఞయై బట్టి
వైకములతో చిట్టగొట్టా .

యన్న. ౪. 3౯

నీవధు. ఆ ౧౩. (పని + వధు) ౦ తూను,
యన్నించు

నీ. పనివధి టోలఁ గొట్టినట్లఁ గొన్నింటిఁ
జిలువర్గంగా బొడి నేసి చేసి ...

భార విరా. ౫. 3౫

౪ పనివధి యింటిండు ప్రతిమంగళ, గొని వనమున
నున్న మునులకుం దొడరక పిం, నవము ..

భార ఆర ౫ ౫౯

౫ విగ్రహమోడ నిలువలె, బనివధి నెమ్మ
ము పులి పులిచిన గానీ, కనరాని కటి
నీకటి, యనుక నను గానవచ్చునా యెరుఁ
దెనక. విప్ర ౪ ౮౫ విప్ర. ౫ ౧౨

౫ కోరు

నీ పనివధి క్రమిన్ మామముందు నుడించు.
పానలు నేయనివాని భంగి

భార. ౪౦ ౧. ౬౪

౬ పనితూని కాకిం జని, వనరుమాలావముడు
వెడలచాలి కమ్మలో, కనకుఁ గలభలము
గనియెం, బనివధి కచ్చిళ్ళవల్క్విఁ బరికించు
వెడల కాళి ౬ 3౦

౭ మును పరమహంస కానక, బనివధి పొంద
పద్మపదవిఁ బంజీయముకా, గనియెకొ
యనఁగా వరక, ద్విని పాదయోగంబు పద్మ
లేఖం బొలుచుక రాజ. ౪. 3 3౧

౮. కొన్నియెడల నిది వాక్యా లంకారముగా
నుపయోగింపఁబడును.

౪. పనివధి వారణేశ ఫలపాకమునకా బని యైన
భట్టమా, ద్విని కవిరాను గుంభములు పామరి
పాకులు కొండ అయ్యె లా, పని కొనియాడ
తేరు నైశ. ౧. ౧౪.

౪. పనివధి వాక్యపంథునఁ బ్రభావతీ భామిను
లక్కిఁ గొల్వ . కై. భా. ౫. ౯౦.

వనివాఁడు. వి. (√పని) భృత్యుఁడు, నేన
జుఁడు; కర్మకారుఁడు.

నీ పనివాఁడు గాఁగోలఁ బలుభూషణీపాతంబు
బలుమారి నివృత్తయపుఁ దీయ .

భవల. ౫. ౬౩.

గీ. ఏమిపనివార మనుచుఁ దమ్ముమిసాలు,
కడకు మన మేలవార మేలరణి నకరి,
యెల్లమున కడయక ప్రసర్తిల నేర్చు, మను
నిరారంబుచే నాకులాత్మ లగుచు.

రాఘవ ౩ ౧౩౧.

నీ. ... పనివాఁ దనంగ, కర్మకారుం దొప్ప.
అం భా. ౩ ౫.

విలా. పనిచేయువాఁడు

గీ ఏమిపనివార మనుచుఁ దమ్ముమిసాలు,
కడకు మన మేలవారము ..

రాఘవ ౩ ౧౩౧.

పనివిను. ఆ ౧౩. (√పని) ౦ అక్షావళన్త
యగు; వళన్త యగు.

౪. ఏ నెలకు మిమ్ము రిమ్మున, చేను నేచేసి
లేని తిరువడికును నే, నేనింపఁగఁ బనివిని
యెడ భానింపఁగ నింతకంటె భాగ్యము
కలదే పై. ౩ ౬౦.

౪ అనపుడు నొడయని కిట్లును, మనవాన నీడు
మనకు వచ్చినరీతిం, బనివినియెడ మాటల
కిక, బని లేదీతలఁపు నామభాగ్యము
కాదే. కాళ. ౧ 3౫. వీర. ౪. ౯౪.

౪. మనివర మీ, రిచ్చోటికి బడవికమ్మ,
నిచ్చేయుట యేమి తెలువలే పనివినుకా.
రామా. ౪. ౪.

౫. నెలపు పుచ్చుకొని వెళ్లు; వెళ్లు, అయన.

చ. అనంతము నొచ్చుచున్నయని యంగము
తెల్లమ వేగ వచ్చుటకా మనము వశంబు
గాను అనవాయక ప్రాద్దును బోయె నిప్పు
దే, బనిదిని . భార. ఉద్యో. ౨ ౧౫

చ. అని పరమేష్ఠి పంప నితలాదిపదంబులకు
భుజంగముల్, పనిదిని వరాహ ౨ ౨౩

౪ అని దళకంఠండు పంచిన, బనిదినియెడ
ననుచు లేచి ప్రణమిల్లి ...

చ. చని నిర్ణయ గాంచి పల్లం బలకాననన్నిధి
నీడుపంపునం, బనిదిని తీరెనం పసక పొందం
రైకత నిర్ణయతీరం, బసక దీర్ఘతీరం బసక
యన్నియే నారసి ... వసు ౨ ౨౫

౩. వచ్చు.

చ. . మీమామ లైవ పోతిప్రపంచంబు
పుల్లెంబిం బనిదినిమి మమ్ముం కాదు
చని వరాహ ౫ ౨౫

౪ విని భయము వ్రీయము మనమున, నెనయెడి
నవ్విభుండు వియ మెనక మెనంగక, నను
నీపాలికి అను మని, పనిచిన బనిదిని
గార్వభంగి ఘటింపక విక్రి ౧ ౧౪౧

౫ తదవం భోయన దైత్యులు, పొడగని
యూర్వక తొలంగి పో నేల నియం, దోడితె
మ్మని మారా జరి, ఎడిబడి వచ్చెదద వేగ
పనిమిడు మనిరా ఉ హరి ౧ ౫౬

౬. చచ్చు, పురికొందు

చ. ఏనుంగొనక నాల వే తొకతొకానిది నిపు
నుభంప నిప్పుతే, పనిదిని వాసనావళతి
భానిభవంబునైన కెందెదక, నిను ...

కుక ౨ ౪౪.

౭. అంగీకరించు.

చీ. అని గారనించి నెయ్యము మీఱ బలికిన
బనిదిని యా మహాబ్రహ్మచారి ...

విక్ర. ౪. ౮౧

వసుకు, అ. శ్రీ కోపించు, అగ్రహించు.

౪ అనుచు గడలి పోవచ్చిన, ననుజూను
చూని చూచుం దమ్ముని తేప, త్రీవచంద
మీమిచెప్పదు, బనినీకాలారంగంబు బట్టు
ట దోచక ఉ హరి, ౪ ౨౩

పసుగోను, అ. శ్రీ (పమ్మకొను) ౧. పిళ్ళ,
కలుగు

తరలము కనియె ముందట నమ్మకీపతి గాంగి
నైకతరూపులం, బనుగొనకా భను వత్స
నించుచు భార ఆది ౪ ౧౨౪

(తెప్పగా అని భావము)

ద్వి. పసుగొన నిర్భంగి కాదుచు బొగడు,
చును నాల్గు కనిబోవ కులం గీర్తింప ...
పండితా, దీక్షా ౨౨ సా

౨. బాహుతీరంబు

మధ్యా .. అన్నదియొక, దనదివ్యకత్తి నచ్చా
కముల విడిచి రిమ్మనినాథుం, బనుగొని
దీంబు నేరంద్రెట్టి విరాళనా బరగ ..

భార ఆది, ౪. ౧౨౨

ద్వి. పసుగొన మృగము దప్పక చూచి చూచి,
కను మూయ కుని విక్ర-పుణాగరముగ ...
పండితా పర్వ ౩౨౪

౩ కలుగు, ప్రాప్తించు, లభించు.

౪. భనమునై భర్తయదన, ననాదరము నేని
నేని నానృపతికి న, భనమును కెడు దుర్వ
కముం, బనుగోను చుది మర్రితియను
బాటిలు ననకూ భార. కాం. ౨ ౪౦౯

ద్వి. పసుగొన్న పామ్రాజ్యభారంబు బాని, పాను
పదని క్లెల పోదు రనాదు ...

రం. రా. అయ్య. ౧౧౫.

పా. ౪ పం. (చి. ని. పా.)

౪. జనించు, పుట్టు

క విను న్నవ హర్షంబు బ్రీయం, బహుమణుఁ
యన్ బిర్భరానందము కాం, తినిరూఢి
యనఁగి మమమనఁ బహుగొను నతి పాత్రి
కాభ్యుభావంబు లగున్

భార. కాం. ౪. 3౫౦

క విను స్వప్నోజితంబురఁ, వినుగొనుకుకంబు
వలనఁ బ్రాణుండు దగ వ, రైవ మొందుఁ
ప్రాణకుగ్లము, లనూపచీకుపుణగా నపా
నుండు నదనకా భార ఆశ్వ. ౨. ౪౬

వనుచు(స్వ)¹ = అంచు¹, అంపు, అనుచు¹,
అనుపు. స (క్రి (√పాపు) పంపు, ఆరగఁ
జేయు

క హైదంబుం, దివి గర్లని నోర్పుఁ బనుతి
మతని నరసికా ...

భార. ద్రో. ౫. ౧౯౦

క ఆర విరి సత్యవతికఁ జె, ప్రివ వాయుమ
వనుప నంబుఁ బెంపుగ వృద్ధాం, గనలం
దోడుగ నవృద్ధ, పనిచి యనిదితిని జనంబు
ప్రస్తుతిసేయన్ భార ఉద్యో. ౪. ౨౭౬
భార ఉద్యో. ౪. ౧౫౬

గ జనులనంకెల్ల విడిపించి పనిచిహర, నరణ
లాశి యెను నున్నవా లనఁబు ..
కాశి. ౪. ౬౭

చ పనిచినఁ దద్దయం బొదలి పా నెడు నేర్పుల
నెల్లిఁ జెల్లుగా, మునుంగుచు నేలకొల్పు
తలముంబరదెల్లయి నేరగ ..

నీలా. ౧. ౧౦౦

వనుచు(స్వ)² = అంచు², వంచు². స (క్రి.
౧. అభ్రావించు, నిరూగించు.

క. తనయండు తల్లిదండ్రులు, పనిచినపని నేయఁ
డని ... భార. అది. 3. ౧౯౯.

క నిను ముఖవక్త పనుపందగు, పనులెల్లను బనుపు
శిష్యభావ కుశుమ నా, కి వర్ణా కలిగను
నీచన ... భార. కాం. ౬. ౬౧౨.

చ ... అవర్చం లైవ నూరభంగంబు నేయి
మని కృష్ణానుమతి శిష్టండు పనిచె

భార శల్య. ౨. ౨౭3.

(సంజ్ఞచేయు . అని భావము)

౨ (ఇది 'వచ్చు, పిలుచు' మున్నగు కొన్ని
భాకువులకుమున్నంతములకు అనుప్రయోగి
మై ప్రాకారము నిచ్చును)

క గురులయియును లగుకొడుకులఁ, గురుకులము
నెలంగ నయివదోదలిఁ గృష్ణం, బరమపతి
ప్రత గొంతిని, గదలును రాఁబనిచె రాజా
గజపురమునకున్ భార. అది. ౮. ౫౪౪

క రాఁబుతులకు పార్వతికులఁ, వేదబుతులకు
తెలుగు పతిచి తే రిట సఱుపం, గాఁబు
వుండు బయభేరికా, వేదబుతులకు కర్మకరుల
వేదరపఱునన్

కృ శకం ౧. ౪౯ పారి. ౨. ౭౫

జ. పనుపతి, పనుపు.

వనుచు(స్వ)డు. ఆ (క్రి ౧ కలుగు, ఉండు

చ తనువు దొంగ కీటు ముక్తికంబులపెంపున
వచ్చి తిప్పవం, బునకు మహాత్మి యిచ్చటను
నొవడు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం, బనుపడి
యెచ్చి నేయ్యము ... భార. మహా. ౭. ౭

క ... నన నీవై, బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, నని
తరనుల భాతిగవ్యా మునిపుదమున్

భార. ఆశ్వ. ౨. ౨౭౩.

క మా రాజుక యనిఁ జోరము, పారవ మొక
కొంత యొక బుబిడి యున్నన్ .

శకం. ౫. ౧౦౧.

౨. పాదము, కుంభించు.

క కనుగొని యింతుకీ నేవునఁ, దనుపడు నని
పలికెఁ దివరఁ దనువడుటయొనం, బను

పడియె నప్పు డ్రే, పుతి నద నాల్గియె
నాచెత్తల కింపారక.

భార ౨౦ ౨ ౧౩౫

౩. తగు, అర్చమగు.

క ఘనసారకరిందమునకు, ఘనసారపల్లరియ నుచ్చి
కథ చెప్పింపం, బతుపడిన నేర్పు గలిగియు,
జనవర యిటు తప్పక తెప్పక జనుకే నీకుకా
విక్ర ౩. ౧౩౩

చ తనవృద్ధియంబుకెంబడిన తప్పక ఘోటక
మంత నంతకే, పనుపత నిర్వి ముందటికి
చాటి . . ప్రభా ౨ ౩౦.

ఉ . అంబుజసంభవుండు కే, తోభవరైరి
యొక గ్రహముతో భవదీయకృపాసమర్పితి,
ప్రాభవు లై ిదా కనిరి పుష్పద సర్వలయాధి
కారియొక కళా ౮ ౨౩౩

౪ ప్రకటమగు

క అని యొకపద్యము న్నాద్యం, బును ని
వద్యమును దోద్యమును గా రించియుం,
చిని మించిన కారుణ్యము, పనుపడగా
నతని యగ్రభాగము వందున్

పను ౨ ౧౩౮

౫ వశమగు, లొంగు

క గోష్ఠీకి, బతుపడి యేలారి యనటం
బ్రభుండు నున్నరితీన్ ... వారి ఉ ౫ ౯

క గాంధారగ్రామప్రతి, బంధురతక మానవు
లకుం బనుపదని మహా, గాంధర్వవిద్య
లై నరే, గంధర్వపయోన నెఱపె గోళల
మోసంగన్ పరమ ౫ ౧౩౦

౬. నిర్దోషు.

చ. ... మోదమం, దనుకంగ నందితాధురి
మధారన మిచ్చి మనోజోళికిం, బతుపడ
దేని మం నుడుభామలఁ జేరిచి

భాగ. ౧౦. ఉ ౩౪౩

చ. ఘృతమింక కళిప్రభా, మధునా
పర్వశ్రేయము వాడును కడుగి మింక
గోళిం, బతుపడి పొట్ల మొందిరి ప్రభా
పతి దింకె యశోద నైపుణిన్.

కుక. ౨. ౫౧

౭ అలవడు

క మిను మంతర్వాడిం జనక, బతుపడి పనునంబు
బ్రవృత్త పను మొందగి ౪౦, తినియాధ
మైనచిత్తము, గను నానందంబునంద కల
యొక లిదపక భాం ౪౦. ౪ ౧౨౮

నీ వనవాన మించుగియును నాగు డుట్టుంబు
నేయదు దేహంబుం జిచ్చును ది, శ్రీయ
లకుం బనుడి యున్నయచి

భార ఆక్ర ౨ ౮౦

౮ ౨ పు

చ అనువగునట్ల నొప్పుచులయా నిలవామాము
నెట్ల నెట్ల న, లిని నిడువాగె బూరి
లవలినవట్లకి లెమ్మె సొమ్మ లై, పను
పడఁ మనుచ ౨ ౨౨౨

క పనితి యనియెడు సరస్సున, మనమం గన్న
బును వ్రాత మన పది బరు నై, యనువు
కొని మునిగె గన్నలు, పనుపడ నెల్లెడల
నిలిచి పై పై చేరెన్ గంధ ౨౧౩

చ పనుపడిబూని సార తెలిపానదపై నరి
పట్టు మందగ, జ్ఞేయయగింకి పుత్తులు
మఱించెడు చందుని కాచిగట్టి
రా వి ౩ ౧౨౩ కళా ౨. ౨౧౨

౯. కడలగు, పూను

క. నిను నీనుతిచే నెవ్వడు, పనుపడి నుతి
యించు రాత్రి బగలును ...

వి పు. ౧ ౨౦౯.

౧౦ అడలగు, నిశూద మగు.

చ .. ము, వనువ పడియున్న కాపరికి
ప్రజ్వలభావము జొరవ వింత యై

అని. ౨ ౧౩౦.

క. భువభువ ప్రయోగములు, వెనుకకు దను
ప్రాల మద్దవిడి నొర్తింగు, జవలే యారు
మరులరిల, బనువద చాంగ నవ గొను
భానుకు దవరున్ మాంగ ర కొ

౧౧ దృశ్యము

క జను గూర్చించిన పాపము, వనువద జన
నాకుం బొందు

భా గా కిష్కిం ౨౫౯

ద్వి వనువద మెగిరిగొలిపిన్లు నమ్మి, కాననీళ్లు
చల్లుజేయులు లెందు గిలర ..

ద్వి హరికృ ౬ ౪౨౦

౧౨ అగు, పరిమించు

నీ నడుమఁ బ్రయోచంపునదకఁ జేతులేకావము
రాజ్యభలముగాఁ బనువదకుయు ..

క కా ౫ ౧౦౪

స శ్రీ పాండు

క. విను నాశ్రీ జగంబుల, బొనుంగుపడియై
నీవు భువనవ్రాసెవచ్చితి, బనువడితి గాను
దగు నీ, యనలపదవి నీక నాకు నలవద
దింకన్ భార ఆర ౫ ౧౫౨

చ. .. వర్షద, రృనిరతి చిత్తపాకిము గ్రనుం
బునఁ దెచ్చు గమయవక్యతం, బనువద
బిరుఁ దే లగు నృపాలకుమారుడు నన్నద్రి
నింపంగన్ భార కాం ౫. ౩౯౬

క. విను ప్రవానా దిగరూప, కృనిరూపిం బుట్టు
వాక్కు చానినెను చనున్, మనము పురు
సార్థబుద్ధిం, బనువడి యని దెచ్చి నతికి
ప్రావృణుఁ దనమా

భార అశ్వ ౨ ౧౪

౫ : వనువ(న్వ)రి.

వనువ(న్వ)రి. వి. (పనువ్ర+అరి) ౧. అక్షర
లాఁబడినవాఁడు, పరతంత్రుఁడు

గీ. ... పనువరి యవగను భానింఁ బర, తంత్ర
నామంబు అం భా. ౩ ౫

౨. నియామకుఁడు, ప్రభువు.

ఉ. .. పల్లెలచేడరాముఁడున్, గిబ్బవయా
శిదిట్ట తమి గ్రేవ మెలంగఁగ నేలుపప్పురి
అచ్చ భాగవి. ౪ ౯౦

(వాతప్రతి. పా)

వనువ(న్వ)రి. స శ్రీ (పనువ) వనువద
జేయు (పాదమఁజేయు)

చ. .. అట్టి సమంచిత చిత్తవృత్తముం, బనువంబు
పంగఁ జాలు కలభావమున్ శ్రీ ననుగ్ర
హింపన్. భార కాం ౫. ౩౯౨

(ప్రకటించు)

చ .. పెనుకొదలు పాదల పెనుకొదను
కుచ్చెదలవచ్చు లినుగనపెనుకొదలు
బనువంబుచు కళా ౬. ౨౨౪

(బనువజేయు, బంధించు)

క అని పలికి కుగులు వినియె, బనుపజేచి
మెలంగుఁ దెక్కివయ్యెద లొడిగా, నొనరిచి
యెందొరు మీఱన్, వనజాక్షుం కుమరు
హరిణమంతాపర లై. చంద్ర ౪ ౧౯

(వాదాపము, అలవడఁజేయు)

క అని నుకవించులగులుములు, గొనియాడుచుఁ
గుకవి సుకుంభానక మహిఁ బురా, తనకు
వుఱసాహిత్యము పనువంబుచి యెట్టిసరస
రాసాహితీన్ ప్రబోధ ౧ ౩౧

క దినముఁ గనుమిడు చేయంగ, ముదిగృహ
ముల వన్మళోజ్వలములఁ దృప్తులై, మను
తనయుం దంత నయం, బనువం బనువంబి
చేమామున్ లైవతులిగ్. ౪౪ ౧ ౧౬౦

(బనువంబుచు, స్థిరముచు)

క. నిను ముఖమింబులకును, మననీ కార
లను చానిమాటికి తెటవగ, జనరీయక
చూరయందును, బనుపలుపును కారకుండు
కాటిలఁ జేయన్ శేష. ౧ ౫౦

వనవు(న్య). వి ($\sqrt{\text{పనుచే}^2}$) నిరూగము,

అక్ష; ఆక్షాపించిరపని

ఆ ... కండ్రి, పువులజేసి మునిమి గొని
జన్మనం బిచ్చ . కార. అది. ౩. ౮౫.

గీ .. దివిజువీపు విధివిశిష్ట, మైన్యయొడిచి గీ
దొలయదు యశ్శుంకం, బతువిధాంబు
చేపంబు పువు గాన .

భార. అను ౪ ౩౦౪

క. విాపపువు రాజ్యమునా, పి పాండుకనూ
భవులకు నీకున్న భూలా, బోపభయంకరుఁ
డవ్వను, కోపవల మగరి ముట్టుకొండే
చారిన్ భార. అచ్చా ౧ ౪౬

నీ మానుమిదల,

ఆ కనుజఁ జూచి కన్దమునలఁ గూడి వా,
పనువు నేయకుండఁ జనునె నీకు ..
భార. అది ౬ ౨౦౦

నీ అంలికారకయుఁ జూచి కండ్రియు
గురువును దైవంబు నీకండ మాకు మీరెల్ల
నీమనుజునిధిని, పువు నేయటయు నీకనికిఁ
లియంబు గానించుటయును మమ్ము నేవ
నేల

గీ విధులఁ బ్రీతులఁ జేక .

భార. కాం. ౧ 38౬.

ఉ. . . విామ మాయెడన్, విగ్రహమేల,
నెయ్యమున విద్యుండు కారవరాజుఁ బాల్కిన,
ప్రాగ్రసరండు భర్తృమతు ప వినిమితు
నలంభ్య మిత్తేన్, భార. అర. ౫. ౪౦౬.

వనవుగొ(ల్ల)ను = పనిగొను. స ౧౩.

(పనులు+కొను) నేనింపఁ జేసికొను, కొలువఁ
జేసికొను.

చ ... కడ్రవ గర్వంబున నుంక గరుడని
వింతనుం బునుల గొనుచున్నంత ..

భార. అది ౨ ౪8

గీ కపటచటనాపరుం దైన కంపకైరి, బరను
ముని నవుటాలకుఁ బునుగొనియె ..

చారి ౫. ౮౬

గీ కాల్యులీవుగ్రగరుం దైన సంచంకుల, ప్రితి
లఘుపానం దనుచేరు వాడరఁ, గానె తెల్లను
నా భృతిగ్రగము గాంగఁ, బునుగొందును
పామ్రాజ్యపదవి నొంది

నా పంచ ౨ 3౦

చ. నిగమాంబ ప్రతిపాద్య . పనును నిశ్చిం
కం బునుగొందు నా, నిగమాంబు కృతార్థఁ
డయ్యె ..

చారి ౮ 8

వన్న వి (సం పరితః కి పర్వ) చానుండు,

భృత్యుండు

ద్వి యిట్లెల మాడవా యింపుకాళ్లు ..

పండితా పురా ౯౪ చా

గ్వ మన్నించి యిప్పు డీప్పుకైకొన్న, మన్న
పర్వణ పర్వ దిద్దియు నేల ...

పండితా పురా ౯౫ చా

(విల ౧ నీచుండు; మూర్ఖుడు)

ఉ తెన్నిధిఁ గన్నవాడం మఱి తెంపునఁ
ప్రాణ సమాపిత్తుగిం దై, యెన్న మర
త్యునిం గదిసి యెయ్యవఁ తెన్నినఁ తెన్న
గాక యె, పన్నలైనఁ తెన్నిన విభద్రక
నొందఁడె . శేష ఉ. ౧ (౪. ౮.)

రగడ పఱిచె మరుఁ డురల ముదిపన్నల విన్న
లను . రాధుక. ౨. ౬.

ద్వి. ఎలలకులకులు గన్న శీతల నీపు, గలకంక మువలై గలకలై ముము

దాన తు 3 ౨౮౯ సం

ద్వి. ము శ్చెండుం జిట్టిశేల ముద్రికయగుచు, నున్నాఁడె యిహితుఁ డీ పుష్పలకలై

పండితా తురా ౯౫ పా

3. దీనుడు

౪. ఇనువుల గట్టియొ గొట్టియొ, నిరభవములు పెట్టె లేదపష్పల మనుచుం, గరుణముగఁ బలుకఁగాఁ గృప, యెరుగిన చిత్తముల వార లొండొరుతోడన్.

శీయూర 3 3౨3

౪. వస్తుశాస్త్రము, ముద్రాసరి

5. ముదివాఁడు ముద్రాసరి ముద్రా పెద్ద ముద్రక డొక్క డొక్క ముద్రా పట్టె పన్ను, నలర వృత్తాభిధ

అం. భా ౨ ౧౧౯

వస్తుశాస్త్రము. ది. (౪/౨౨౨) పన్నుగద, పన్ను, రచన (౪. ౪)

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం ౧ సర్పము,

పాము ౨ పత్తకామము ౩ (న సీసము)

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఇ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. ది. (౪/౨౨౨) పన్నుగద, పన్ను,

రచన (౪. ౪)

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

వస్తుశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. తుం. గరుణుడు

పన్నాగము. వి ($\sqrt{పన్ను}^1$ - క పన్నంగ, క.
పన్నంగ, మహా పన్నంగ.)

౧. అందలము పెంజలనవానిఁ మీదకట్టు
కప్పు.

(మన్మథుని యందలము వర్ణనము)

సీ. పాన్నాకు శుభపచ్చ పన్నియ పన్నాగ
మనఁటి శ్రాద్ధియన్ గొనఁబడుచు
చంద్రా ౩ ౬౦

సీ శేఖరై మీదఁటి రెప్పలయొప్పు పన్నా
గంబు కడపల్లె బాగు నెఱుప, ... పెలంబుం
బన్నాగములకుఁ దై నిద్ర వయ్యురీపు
దండెలుపోరి బొమలు దవర ..
కళా. ౩. ౧౪౪

సీ పచ్చ కూర్పుకంటఁతుఁ బన్నాగమును శుభి
పట్టి పట్టులు కెంబట్టు పడము, ...

సీ ... చొప్పుతు శోమారి, పందలం దెక్కి-
శ్రీరఘు నందనుంగు
ద్రా ౩ ౧ ౨౯

౨ అందోళి కావ్యవయము, చంద్రము

సీ పన్నాగ మనఁగిను భాసిలుచుండును నాం
దోళి కావ్యవయన సమాఖ్య ...
అం. భా. ౨. ౨౦౨

౩ పన్నిక, ఎత్తుగడ.

(వ్యక్త.) వాడు ఈ వ్యవహారమును మంచి
పన్నాగము పన్నికాడు

పన్నార్లు = పన్నరు. వి (బాగ లాడుకొను)
గుణి, చిన్నపిరుక, పాత్రవిశేషము

సీ పాఁపమేపరి పచ్చ పన్నారలొప్పుల గుజ్జెన
గుళ్లను గుడురు టుడిసి
యయా ౩ ౧౪౯

క. కన్నార మీకుఁబలులు, కన్నారెరి మరని
శోరఁ గళవళపడు నా, పన్నారడొంతు

లివి నై, కొన్నాలో యీ పసిండి కుండల
టంతున్ రామా. ౨. ౧౪.

ద్వి పిన్నపన్నారలు చిన్నిబొమ్మలును
బస. పు. ౩ ౪౩౬. పం

ద్వి ఇతిశ్లేః గుమ్మలయెడలకు దలుపు, మఱుం
గునఁ బన్నార్లమాటున వడ్డ, గోడలపల్లను
పండితా దీక్షా ౪౪. పా.

పన్ని. వి (సం పంక్తి. క పన్ని) పంక్తి,
వరుస

ద్వి ఎట్టదామరల, యెఱుపు నల్లిదమాడు
మన్న పాదములు పన్నికాళియల సంపద
మట్టుతోలు, గొన్న నిగ్గలసోనఁ గురియ
లేడొడలు ... ద్వి. వరుస ౧. ౧౫.

పన్నియే. స (క్రి ($\sqrt{పన్ను}^1$) ౧. రథవాచా
నాదులను ఎక్కుటకు సిద్ధపఱిండు.

ను ఏ, పరివాగంబును తీఁ చక్రగపతిం
బన్నింపఁడు ..
బాగ ౧ ౯౬ (సర్లించు చి ని పా.)

౨ ధరంపఁశేయ

ద్వి పసికి పల్లంబులఁ బన్నించి పసిడి,
పక్కరి తేనిన ..
పల్నాటి పీఠతర్జితము. ౫౨.

(క్రా 'కట్టు' అని భావము)

౩ నిర్మింపఁశేయ.

సీ శోట సింగించి శొత్తకంబులనెల్ల నట్లు
పన్నించి యాగునోగె, బంగిళ్లు పెట్టింది
ఈ. వారి ౨. ౯౨

పన్నిక = పన్నుగడ, పన్నుట. వి. ($\sqrt{పన్ను}^1$).
౧. రథవ.

సీ. ... పన్నిక యనఁగను బమ్మట దగు ...
అం. భా. ౩. ౩౩.

౨. పిప్ప, అందము.

ఉ. సైవయి గర్భగమానుడఁ బన్నిక మీటి
విజయమహారా, దీపకా ప్రతాపములు
జేరఁగఁ జూచి యనున్మరించె లో, నా
పుణిమిరుండు ... కవరా. 3 ౧౦౯

పన్నె(న్నె)కొను, స. క్రి. (పన్నె¹ + కొను)

- ౧. పెట్టాకొను, నిద్రము చేసికొను.
- ఆ. బారి లట్ల నీనీ వయసగాఁ గూర్చున్చి,
పసిడిపల్లెకరములు పన్నెకొనఁగ ..
మార. ౬. ౧౧౬.
- ౨. చేసికొను.

సీ. ఆ బాల ననుఁ గూడ నానించుచున్నచో
మిన్నక కేవల పన్నెకొంటి .
కవ సం. ౬ ౮౧౯

3. భరించు, చేసికొను

ఉ. లేచు యొకర్త వేతుల నభివసభివరణులు
జాతిగా, బూమియె దాను బున్నకొని
పాకలఁ బోవుచు నుండఁగా ..
నైష 3 ౯౮.

పన్నెదకాఁడు = పందెకాఁడు. (పన్నెదము + కాఁడు)
(కాదరి.)

ఉ. ... నే నోడియంతె కాది మతియున్న
పదార్థము లీయె నేర్పఱో, పాడియె నీవ
నేడ సరిపన్నెదకాండ్రు మానింప నియ్యె
దన ... నిరం 3. ౪౫.

పన్నెదము = పందెము. వి. (√పన్నె¹) ౧.
పలుము.

సీ. అమృతాశ్వములు ధనక జేహంబునందు, పల్ల
గలిగిన నీ విభు నాకు దాని, పగుము మతి
యందు పల్ల లే బయ్యెనీవి, నీవ నే దాని
వగుడఁ బన్నిదము పలుము
భార. అది. ౨. 3౨. ఆను. ౧. ౧౮౮.

సీ. ఇత్తెన్మి కాన లేచి కాది పన్నెదము భాను
విభుతో నైకఁ జలువరాదె ...

భార. విరా. ౨. ౨౭.

సీ. కైకవప్రాధి పెడిచెంబు గాఁగఁ బన్ని,
దములయెడ నెంచుకయఁ గించుచును
బూన, క ... మా. వ. 3. ౧౧౦.

౨. దూకొనలందు ధనానికమును కట్టుట.

౩. ఎత్తెపువ్వులు ముడుచుచు, బొత్తిచ్చిన
పన్నెదములు నొడుచుచు నచ్చు, ద్వైత
గతి దీర్ఘిలో నుభయ టోత్తము లంగళ్ల
మెలయచుండుడు రెలమిన్.

కవ. సం. 8. ౯౫౬.

3. చలము, పట్టుదల

సీ. మెయిలొన్న పలపుఁ గెయ్యెరికాటుచిచ్చులో
నాపన్నెదము దీట నదచుదాన ...

కృ. కవం. ౨. ౨౭౭.

(పన్నెదమాడు = పందెమాడు)

సీ. పన్నెదంబాడి గెలిచివుభావ మెప్పు ..
మార. ౨. ౧౧౯.

(ఇట్లే = పన్నెదమిడు. మె)

౩. ఈలాగు వానితో నపు, టూలకుఁ బన్నిద
మిడి సొగటా లాడఁగ నో, టూ లగు నీ
కర్తేందు నీ, టూలా యని దక్కొను కటా
లలితాంగీ. ప్రబంధ. ౬౩౬.

సీ. తన కైకవము చూచి తనవార లింద్రుడఁ
చొయలతోఁ బన్నిదం బూనికొనఁగ ...

దకా. ౧. ౫౭.

వ. ... వత్సె గల పెట్టెలబయట మెప్పురాని
వేడుక పన్నిదంబులు పన్ని నుచ్చొన్నికరం
బులతోఁ దెన్నేర్చిన బాంబు లాడు
చున్న కరంబున గొంతెడద వగుట ...

చంద్రి. ౪. ౧౦౭.

పన్నెద్దలు = పన్నెరువులు. స (పది + ఇద్దలు)
పందెండునకు మహాస్థులౌత్సర్గిక రూపము.

౧. బి తాదాకడదులు .., బి రంబుద్దలు
నక్కయల్ దివగయల్ పి రన్ను బుద్దెలున్,
ధీయల్ ... త. సం. ౧౧ ౨౫౫.

సీ. రత్నలు లోలార్చితకవ ఖఖాల్పాదులు
పన్నెద్దులు ప్రబాదభావ తెలి ...

తాళి. ౨. ౯౪

మ. ఆలపన్నెద్దులు నూరులందుకు
అమ. ౧. ౧౦.

పన్నెద్దుము. వి (పది + ఇరు + తూము) పం
ద్రెండు తూములు.

గీ ... పన్నెద్దు మన ద్వాదశాభి తగ ...
అం. భా. ౨. ౨౯౧

పన్నెరువు(గు)రు = పన్నెద్దులు. స ($\sqrt{పది}$)
పంద్రెండు మంది.

మ. పరుష పరాక్రమం దగుమఁ బల్లవుమిట
నుదగ్రు లైనప, మ్మిరువుర నాకనిం గలయ
తెన్ని . నిర్మ. ౧. ౨౦
క. పన్నెరువురు భాస్కరులుం, బుద్ధిన తనలైన
చెలువుఁ బాఱుని దని భర్తృభ ౧. ౫౦

పన్నెర్లము. స (పది + ఇరు + పలము) ౨౦
ద్రెండు పలములు

గీ. వటలుఁ బున్నెర్ల ముఁగిను ద్వాదశపలి ..
అం. భా. ౨. ౨౬౯
(పన్నెల్లము అని క ర)

పన్నెమ్మము. సం. వి. ఆ త్తం నిమ్మమునందు
పాతికభాగము.

పన్నెరము. సం. వి. ఆ న. పన్నెరు.

క పన్నెటఁ గడిగి పదములు; పొన్నల పొన్న
పల కొరిఁ బూజించుడుఁ ద, తన్నెరము
నిజకిరముప, యి న్నెప్పతి వహించి గృహ
మహిక్ రహిఁ జలికన్

బహం. ౩. ౨౮

శ్లో: కనుపరి యేను నికతా కమనీయ గచ్ఛే
పన్నెర కిరిల కలాతలపువ్వుకల్పే, కలి
మశిరదళ కల్పితకాయమానే, ధారాగృహ
రఘుపతిర్విదధే నివాసే

పాపాత్మ్య రత్నాకరమున రసకిరంగము.

ప .. మంతుష పంకవరచా లంకాగి పన్నెర
నీరి నిర్విర్విర్వి నేచన విధానంబునకు ...
కా. ౩. ౨౯ (ప్రాంత్రపతి పా)

పన్నెరు. వి. కా (క పన్నెర త పన్నెర తు.
పసిర్)

పన్నెరము, హిమాంబువు, ఒక విధమగు పరిమళో
దకము.

సీ పన్నెని కన్నెరు పన్నెటఁ దుమవుము ...
తై. మ. ౩. ౧౪౧

గీ .. ఘంటా వంచు, తున్న పన్నెటెల్లె లోఁ
గొన్నకతన ... అమ. ౧. ౧౫౧.

గీ మిఱును హిమాంబునంజ్జ పన్నె రవంగ ...
అం. భా. ౧. ౧౫౩.

పన్నె1. ఆ (క త పన్నె) ౧ యొద్దమునకు
సిద్ధపడు; సిద్ధపడు

సీ పన్నెన పగలపై సన్నాహ మంతయు నెడ
లింది నదచుట యొట్టులాళ్ళొ ...
భార భీష్మ. ౧. ౧౫౪.

సీ అక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షాపిణీక మనక
మిమ్మాడ్కిఁ బున్నెన బలద్య, యంబున
భేదన లచ్చెరువదఁ బోర ..

భార. ఆశ్వ. ౩. ౧౨౨.

ఉ. పున్నివహాద వింకఁ తెడి పాటగమి యని
మాచలింది .. ఉ. హరి. ౩. ౫౨.

ఉ. ... బంటుకనంబుఁ బాత్రుకుఁ బున్నెన
పాడెడు పాడెడు పాడెమిన్ ...

కువల. ౨. ౧౦౧.

క. ... మన బలముఁ బొందవ, నేనయు నిటు
వన్నె యేమి నేనెం తెల్లమా ...

భార. భీష్మ ౧. ౧౭౦

౨ కవియు, కలపడు

చ .. మీ, బుదిత విధానసత్కర్త నుద్ధతయోధి
సమగ్రవాహినీ, ప్రచలిత భూమిభాగముగఁ
బన్నుగఁ బంపుఁడు దండవాళులన్ .

భార విరా ౩ ౧౪౦

క ఏను ఇయంతును, ఫాలాక్షుఁడఁ
బ్రతుభవరులుఁ బన్నిరయేనిన్

హరి. ఉ ౩ ౧౯౨

౩ పూను, ఉద్యమించు

నీ మిన్ను వ్రాలినయెడఁ బన్ని యానగఁబాలు
సముదగ్ర జవతుణి స్థంధవములు

చంద్రా ౨. ౭౨

క ఇ న్నియునై దేవర, పన్ని నెనగఁగల రేను
పదిమార్లు లై భా ౩ ౧౪౩

౪ అతిశయించు

క ఆన్నలి నాక్షులవాలుం, గన్నుల కెదిరింప
లేని కతమునఁ గాదే, పన్నిన భయమున
లేడిస, లెన్నఁడు జలదుర్గభూము లేదులు
నెలదున్ .. హరిశ్చ. ౨ ౯౦

౫ వ్యాపించు, ప్రసరించు

క కనక స్తంభస్తంభన, జనకము లై వాన్తి
మాస్త సారహారము లై, యనుఁటుల మీఁతెడి
యూరుల, మినుకులు మిన్నెల్లఁ బన్ని
మిన్నల నీనన్ భుజికా ౨ ౭౫

(స క్రి. ౧. (ప్రభువానున) ఏర్పడుచు,
(వైశ్యాదులను) యుద్ధమునకు సిద్ధపఱచు

క. మనయెడలఁ గని భృష్టద్రవ్య, మున్న కిట్లునఁ
బన్నుఁ బంపు మోహరము

భార. భీష్మ. ౨ ౯౩.

ను కడఁకం బన్నుగఁ నానతిన్నెఁ జతురంగం
యల్ రణక్రిడకు, వైకలన్ .

ఉ. హరి. ౪. ౨౦౨

నీ పగవాఁడు బలములఁ బన్ని క్రోధివఁ
దాను సబలుఁ లై యెంటియై సంగరంబు,
గోదన భార కాం ౨ ౪౨౦

క్లో. సచేత్సన్నద్ధ అగచ్ఛేత్సన్నద్ధవన్తం కత్తో
భవత్, సచేత్సన్నైవ్య అగచ్ఛేత్సన్నైవ్య స్త్రమ
భావ్యయేత్ .

సం భార. కాం. ౯౫. ౮.

౨ (నిధాదుల, నెక్కుటకు) సిద్ధముచేయు, సిద్ధ
పఱచు

గీ సమున్నత మనకతాంగంబు పన్ని,
ప్రాంగణంబున నిల్పి కిలాడుతుండు ...

కాక ౨. ౧౪౩.

౩ కావించు, చేయు

ఉ నిన్నటిరేయి నాయెదుట నిల్పెఁజామీ కల
లోన మాకు నేల, పన్నెడు నేరఁటా
ల్పిలిచి బాపడ రెడ్డిఁ జెల్పరానె ...

కుక ౨ ౪౪౫ ఉ రా. ౧ ౮౩.

నీ ఇంద్రబాలపురిద్రవ్య నెక్కుటనైనను బయలు
పట్టవఱుగాఁ బన్నవచ్చు ..

మక్ర ౪ ౧౧౩

కా ఆన్నువా నలభూబయండ ప్రబలం దం
చున్ ముద్ధాంధుల్ నను, లున్నట్ల సాగిరి
కారలం బడిన బాలల్ నొంది రానంద
మున్ ... ఉ. రా. ౪. ౨౩౯

౪. నిర్మించఁజేయు.

నీ. బలభిదారాను సుభవలతాంశక్రేణిఁ బన్ని
ము నా కౌక్య-చిన్నిలేద ...

పాండు ౫ ౧౨౫.

౫ పృథించు, పుట్టించు.

నీ ఎవ్వనిపొక్కిట్ట నీరేడు జగములు పన్నున
నిధి గన్నపత్త కులకు

భా రా యు. ౧౦౭

౧. కర్పించు.

చ నవ మరయు దిలచి యొక మోగము
పన్నితో పారి ౧ ౧౧౬

ఉ ... కొంటెపెద్ద లే, నూత్రముఁ బన్ని
సారో బలనూడకు నీటికిఁ గొండవీటికి

అము ౧. 38

౩ రిచించు, నిర్పించు చిత్రించు

నీ పన్నిరి మేరుపుర బహుసంఖ్యల కొలచి
చంద్రమార్యా నిర్మళితులతోడ ..

మకు ౫. ౬౪

౪ .. ధా, త్రిమయ దుండె కాంబరి భరించెయ
భీమముతా దిసోదనం, భావనై పభీమలు
పన్నిన యొక్కమనోజ్ఞ పుంస్తయూ, పావ
భిలా నిజాకృతి బయల్పడకుండగ రత్న
చేదికక ..

నైచ. 3 ౧౧౦

గో : తైమి నిసోవాయ ముదా పభీభిప్రదా
కృతినాం భువి కర్పితానామ్ ...

సం నైచ. ౬ 8౪

హ. నేయు

(క) తాల్య, ధరించు.

క. నామనకు వచ్చునైవడి, నే మెలగినఁ
జూడలేక యెవ్వరెవే యూ, యూమెలు
పన్నుగ వల దిక, యూమీర ల్పిలువకున్న
నిట్టటూ నేనుక ...

మక ౪. 8౬

నీ కనుకను చిహ్నముల్ దనరి యెఱుఁగి.

అ. పడగి నెఱుఁగె పన్ని భూతలము ద్రి,
క్రమల ... భార అది. 8 ౧౬౫.

వ . పులులలభంగి నజయకు బహురూపం
బలు పన్నుచు నేనిరి తన్నుచు ..

భాగ ౧౦ తో ౩౭౧

(చ.) వల మొదలగునవి లింగ.

వ . గాలి పడించి దిగువదాన నొడ్డివల పన్ని
మనుచ ౪ 38

క. . ఉరులు పన్ని కడుక దొ, ద్దుల నాగి
నీలా ౨. ౬౫

(ట) గుడారము మొదలగునవి నిర్మించు

నీ . నీచిని బయలుకులను గొల్లెనలు పన్ని
నీలా 3 ౪౦

చ పగడపుర గంబముల్ నిలిపి పన్నిన ముత్య
పుర జప్పరంబులన్, నిగనిగలాడు కుండవపు
నిడ్డప్రగోడల నీలా. ౧. 3౦

౯ ధరంపరేయూ, తాల్యనేయూ

గీ నీలికుంచె నిలాటంబు మేజంబు, ముఱుల
మొగనుట్టు వర్షి సాహితీ యొకండు, కర్పి
యెదుటికి గొనివచ్చె గంధవాహ, బాంధ
వం బుగనా మహా నింధనంబు ...

మనుచ ౪. ౨౮

౧౦ అధిగించు, ఎక్కు

వ ఎదుర నొక్క మహాక్షంబు నెక్కి
చనుచుచునాని నొక్క దివ్యపురమం గని
చాని పన్నిన పృథగ్గోమయ భక్షణంబు
నేసి భాగ అది ౧ ౯3

౧౧ ఒడ్డు, పండుమిడు

నీ తనకు లా గయన నెక్కింబు నెక్కిని పన్ని
పాసిక చాళిచి పా నెక్కిని

ఉ మారి 3 ౧౭౦

వి (అ) పన్నిక, పన్నుట) ఎక్కుటకు నిడ్డము
చేయుపపుటి రిభాక్తానుల సవరణ

నీ వాహనంబులు దీనివారను బహ్మణి దికుచు
వారును దమనీకు లెఱుంగ గడవకుచు చిహ్న
ముల్ దవరంగఁ బట్టించువారును ..

త సం. ౧౧. ౬౦౦.

జ : పన్నుకము, పన్నాగము, పన్నించు, పన్నిక,
పన్నికొను, పన్నికొలుకు, పన్నిదము,
పన్నుగడ

వన్ను 2, వి. కిరమ, అది.

గీ. . గురువేరం బల్లిక గొంచు వచ్చి,
పన్ను పెన్నును నొక్కటటుం బాది యా
మునుం డెక్కడి పన్నువాం దీతం దనుచు

పదమ ౫ ౧౬౩.

వ. ... యొక్క చెలికాంతులకు లెండుపాళ్లున్న
నగరికి పొలున్న అయం అడుక్కో (కు)
పన్ను పరాగూలు లొలుయొండు మాన్యం
లెండొయొండు ౧కి పంక దు ౧కి
పన్ను ద ౧ కా ర ౦౦౦

ద్వి. ... భూనిక పెట్టియొం బొలి పెన్నులున్ను,
నరకు నేమియొం దన్ను నలజడిపెట్టి
బస. భు ర కొకా

జ: పన్నువాండు.

వన్ను 3, వి. ౧ వంకమ, రదమ

గీ. పెన్నుకుం బున్నులు వచ్చెన, పెన్నెల దనక
కిరణ రదనమ్ముల నేమి, ల్ల న్నమలెనకే
యని యు, కన్నులొం నొక సరియకేరి
గారవ నులకా వంద్రా ౫ ౦౫

అ. అంపము, దువ్వెన యె వాని అవయవ
విశేషము.

(వ్యవ.) ఒకపన్ను పోయినను అంపము దువ్వె
నయొ పెన్నొ వాడుకొనవచ్చును

వన్ను 4, వి. ౧ విధము, రీతి

ఉ. ఈ, పన్నొదగుదినం తెలులపా టొదలగా
టుటు గాక యెట్లు గో, పెన్నెల నిల్ల గెల్ల
నననిల్ల నదల్లం వికాది నీవలకా

కావ్యా. అ. ౩౩

అ. ఒక్క.

ఉ. .. వివాహము నీకు వాత ముక, భావజ
కత్తి నైవ యది పన్నుగ నన్నుం బల్లిగ
సొంపు ... భార. అది. 3, ౧౬౩.

ఉ. మీ, పాదపర్యావర్తనము పన్నుగ
జేయుటకేసి భూర్యనం, పాదిక నర్వపాప
ములుం బాప భృశంబుగ వాత జయ్యుకా.

భార అది. ౮ ౧౬౩.

క. దన్నుక పెదపెట్టక యు, త్వన్నును నైసట్టి
విధుల బహుసస్యములకా, బన్నుగ గైకొని
మార్కం. ౪ ర౧.

ద్వి. క సా ౨ ౫౦ పా ర పం.

జ. పనుగొను

౧. పన్నుండు. అ క్రి (√/పడు) కయనించు,
పరుండు (చి ని క. ర)

వన్నుగద = పన్నుక. వి. (√/పన్ను¹) రవన,
ఏర్పాటు, యు క్రితోం జేసిన ఏర్పాటు.

లయగ్రాహి. మిన్నగలరాయ దుది: తెన్నగు
వివాహముల పన్నుగద పన్ను ౧ ...

మనుచ ౫ 3౦ కకా ౫ ౨౦౪

గీ ప్రాణసఖి యెట్లు పన్నిన పన్నుగదలు,
తెలియమింకేసి ... ప్రభా ౫ ౧౬౩.

పన్నువాండు, విలు (√/పన్ను²) కిరము గైకొను
వాండు

గీ. . గురువేరం బల్లిక గొంచు వచ్చి,
పన్ను పెన్నును నొక్కటటుం బాది యా
మునుం డెక్కడి పన్నువాం దీతం దనుచు

పదమ ౫ ౧౬౩.

వన్నె (స్మయ). వి ౧ మగ్గముండు పదమగు
నూలు జేయజేయు చొప్పించుటనై పదమ
దువ్వెన పండ్లవలె నిలువుగా నేర్పడియొండు
పట్లు పెదరుబద్దలతో నడ్డముగా గట్టుబడిన
పాలెవాని పాదన విశేషము. (క ర.)

అ. అంకవన్నె పెనుకటి యింకపములు

గీ. మద్దకము దువ్వె పలుకూలుం గు న్నరించి,
సమరసముం బాపి నెల్లిన సమరసముంచి,

వాగ విగియించి కమ్మిమల్ వాగ నడలి,
వన్నె సోడిన ముందలఁ బలనడయ్యె .

చంద్రా 3 ౩౬.

నీ. బలమీని గడదని మరునడిమి పెట్టి పడ
పడమని పార వన్నె సోడి ...

వాల్మీకి ౧ ౧౦౬.

మి. సం విలు. (ఇ) ౧ త్రాగవారు ౨
రక్షించువారు - వి ఇ పుం చంద్రుడు -
ఈ పుం. ౧ నూర్వగుం ౨ రక్షి 3
ఏమిట. (కీ ఏ)

వపుపు. సం విలు (ఉ) పోషించువని, రక్షించు
వని వి ఉ స్త్రీ పెంచుకల్లి, చాని

వపు. వి భక్త్యము (వి సి., క. ర)
(వ్యవ) మాయుంటి కేడు పప్పులు మండివారు

వపుర. వి శింకుకము కి (నీని భేదము నీరు
పపుర) (క ర)

వపురము. వి పార
ఆ. తెలిమిదాకునూటి కలిమిది పపుర, ముదధి
అవనాసిత తెలుదలఁబూసి .

గోవిత్వి ౧3౬ (వి సి)

(కలిమిది తెప్పలు - అని ముద్రి)

వపురి. వి (క పపురి). ౧ వర్ణ విశేషము
(కైత్త యొక్కతెల్ల యిండ్లదీర. చి. ని; వస్త్రముల
చిత్రవర్ణ విశేషము అని క. ర)

నీ. అలము = భారము = కళాకలితుఁ డొనర్చుతిఁ
బలంకపపురి వన్నెచేలవాని ...

చంద్ర. 3. ౨౧.

నీ. పులితోలు చిలుకపపురి పచ్చదముతోడ
మొనపువ్వుచా కాలిమువ్వతోడ ...

పొంచారీ 3. ౩౭.

౨. గడి, ఇల్లు; చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము.
(చిత్రవర్ణ విశేషము - క. ర.)

నీ చిలుకపపురి వోసి పుగించు పసదపపురి
వచ్చెల చెలంగవలన గట్టి . .

కుక ౧ ౧౮౮. (పొప్పరి. ముద్రిత. పా.)

నీ పపురి బలంతి కరకంచు పట్టెమార్పు, మాక
శంకులు దగ్గ బొమ్మంచు లుదంత, చాఱ
తేమగడగు అవ మిలు నిట్లు, చిత్రవస్త్ర
విశేషము ల్విత్సవహుం ..

అం భా ౨ ౧౫౮

వపు. వి (క పపు ర పదపు) ౧ పొట్టు
పోయ బ్రద్ద అయిన కాంచానామము

క శ్రీనాథ (గి)ంగి కేసరిచ్చి క్రతమునం
గుద్యంగిల బ్రాహ్మ లిరువచ్చికు దివ గిం
తేర ముమ్ముడి భిమకుంచ్యమక నిరపున
వచ్చెబుగా పెనమెబ్రలకుం . దంగం
బ్రాలకుంచ్య రంది పపుకుంచ్చా 3 శ్రీతికు
౧ ... క కా. ర ౧౦౧౫.

నీ పపు తెల్లములై బ్రతిమాలి చీడపువఁ
గొంగుఁ బట్టిచ్చినఁ గుస్తరించు ...

కుచేల. ౧ 3౯.

౨ నూపము
నీ పలుచగా నండిన వలిపెంపుఁ బాఁపట్టు
పెనరపపులతోడఁ బెనచి పెనచి .
నైవ ౬. ౧౨౦.

పవంచునేయు. ప క్రి ప్రపంచమునేయు, ప్రక
టించు

ఈ కాలింఁ గప్పిపుచ్చినను దగ్ధుల మొక్క
కడో ఫలించు వా, తేక, బవంచునేయ నొక
నీనము గల్గద పింప తప్పదు

ప్రభా. 3 ౧౮౭.

(చోయపపు = చిలుకపు బపు.)

(వ్యవ) పెనరపపు చాఱపపు చేసితివా?

ః : పపుచేయు.

వస్తువేయు. య. 13. (√/పప్త) నులుముచేయు,
సంహరించు

1. పరశువులఁ ద్రొంచి గడలచేఁ బుట్టు చేసి,
భూరగతిఁ జేర్చి యిరువారుఁ టో తొనర్చె
కవిక 2. 10/10

(క. ర. పా. 'పంపుచేసి' - ముద్రితపా)

వస్తువు. 2 (సం ప్రభుఁ) ప్రభువు, రాజు (విలు
అని క. ర)

వస్తువు. 2. (హిం పవదే) పైపార, పైకప్పు

(పట్టుచున్నది = పై పారగలచిటి) సంచిలో
సంచిన యుక్తరము

ఉ. పట్టుచున్నట్లు వ్రాసి నిజభక్తిల పాలికిఁ
బందిరంతలో, నట్టిలి వింధముండును భవాల్లి
భవాదులఁ బిల్వఁ బందినఁ
ల వి 2 2

వస్తుము. 2 (సం. పర్య వ్రా పట్టు క
మాపు తు పట్టు)

౧. పండుగు; ఉత్సవము
నీ కానీ ప్రముఖ విశాచజంబుక కింకవారంబు
లతఁ వనివారఁ జెడ్డ, పట్టుంబుగా వీరభటు
సామనాశ్వాశ్రిఁ పొరిగొని మారులును గరులఁ
బట్టి .. రాను 2. 20.

చ. తెలియనిపెండ్లి చేసితిని చిల్లరపట్టుము తెన్ని
యైన శో, భార నను పెన్నఁదైనఁ బిలిపించి
తిరే ... కుక 2. 2. 20.

చండకము. ... వివాహంబులఁ బండుగుల
పట్టుముల్ మున్ను మాయించులఁ జేయుట
లేదా ... చెన్న. 2 20

క. అట్టి క్రమం గన్నుల, పట్టుముగఁ బాచు
నపుడు క్రమవంబునఁ జే, ల్లుట్టేడు గట్టి
22

పెంబుగఁచుట, గుట్టులచే రవిక నున్న
మాచము లయ్యుట. రా. వి 3. 1030.

1. పరగఁ బట్టుము పండుగ పండు వనఁగ,
నుత్సవము ... అం. భా ౧. 1033

2. భోజనము (ఆతిథ్యము అని క ర)

అ. నీవు గాక యింక పెంబుయంగ నిరుత్తర,
దొడకనచ్చిలేని నొడిక మైన, భంగి ముత్త్య
నిశను బట్టుంబు పెట్టెడ, గూర్చి తెమ్ము
పెంబుగఁ చీర్చికోనఁగ
నా పంచ 2 22

జ పట్టుము పెట్టు
పట్టుముపెట్టు. అ 13 (పట్టుము + పెట్టు) భోజ
నము పెట్టు

క. గట్టున పెరిగించిన నొక, పెట్టు గొనుచు ..
పెట్టెర త్రివిగముల నొరుల్, తట్టిట్టుగ
జంగములకుఁ, బట్టుంబులుపెట్టు ముట్టి పరి
భట్టనలఁ కవరా 2 20.

(ఇటు వ్యతిరేకలక్షణచే 'వాధించు' అని
భావము)

పమర. సం వి ఆ స్త్రీ గంధద్రవ్య విశేషము,
నల్లక, అందుగు ?

పముజో = పంజో. (క. ర.)

పమ్మకము. 2 అంచులు మడిచి పట్టెడు పట్టు.
(క ర)

పమ్మ = పంబు¹. అ 13. ౧. ఆతిథ్యంచు.
(క) ఆధికము

ఉ. . ఉగ్రరం, బమ్మిన యట్టికోప పడు
పాలికి భామలు వోవ నోడలే ...
భార. అది. 2. 30.

నీ. పమ్మిన కృష్ణనీరమ్ములు వొగడుచు నున్న
నీనాణక యొక్కఁడయ్యె ...

అ. ప్రయోగలయ నూలుప్రయోగం గాగను.

భార. సభా. ౨. ౪౦.

ఉ. కమ్మని తేనియడ దలుచుకావలవ లై ప్రవ
హింప మీదక జాం, యు మృదిమాయ
కుమ్మదల తొంపము మళ్లకు నీళ్లు గట్టు
తో, బమ్మినకేక్కర బాడు వనపాలక
బాటదంబ కంబుదం, దమ్మన నొప్పు
వచ్చునను నాణగువంకలఁ బువ్వుతోట
లన్ పరామా ౯ ౧౪౮

(గ) విజృంభి, మేనుమేను

క. అన్యుని ఘోషిటయు మృగీ, త్విమ్ము విడిది
నీళ్లు సనుము వనితా మళ్లతో, కమ్మల
కాళాణింబును, బమ్మిన తేజులు దెసలఁ
బరలగఁగ నంతా మార్చిం. ౫ ౨౪౫
చ. క్రొచ్చి కోరాడి క్రమ్మి పమ్మి
కొమ్మలొన నెగఁగిమ్మకఱి లై గ్రమ్మి
కొన నెఱుచుమ్మనం బరగునిడుద తోనుం
బులు . . చంద్రా ౨ ౮౪

అ. కలుగు, సంభవించు

క ఇమ్మలైత పరనక్షిఁ ద, పమ్మలు యజ్ఞ
ములు మొదలు బహువిధ విధులన్, బమ్మిన
కొఱలఁగలు పరివ్రా, ర్ల మృగునది నీడు
వాక్కునకుఁ దేవుగదా ...

భోజరా ౨ ౧౩౮.

స. క్రి. ౧ నిర్మించు

నీ జలఁ గూర్చి తొవకాలల బమ్మినకమ్మిఁ
గ్రమ్మిన నుతి రథాంగములగములు ...

వను ౧ ౧౪౪

అ. (కత్తి మొ.) నిసన - కృష్ణ ౩ ౨౯

౩. (త. పమ్మ) అంచలు నుడిది కుట్టు
(౪. ర)

జ : పమ్మలొను.

పమ్మలొను. అ క్రి. (√/పమ్మ) భూమి విజృం
భించు

చ ... కళారంబు లొక్కొలదిగాఁ గొరిది
నిమ్మపండ్లఁ దొడసి యెడఁ గలుగ బంట్లచేరి
కెచ్చినన్ బమ్మలొని యెద్దియులు ...

ద్యా. ౩. ౨౪.

పయఃకంద, సు. వి అ క్రి డీరవిద్యార,
పాల శేలకమ్మకు ?

పయఃపూరము. సు. వి అ యం ౧ జల

సమాహము ౨ బొలను, చెఱువు

పయఃఫేని. సు. వి తా క్రి దుగ్ధఫేని, బిగా
నొకనెట్లు

పయః(యం)ట = పైఁట. వి (√/పయ)

పయ్యెద

నీ దట్టుంబు నీకట్టిట్టి చెంగాదికి బాగుగా వని
శేలఁ బయఁట నిమిర .. మనువ. ౨ ౮
చ పయఁటచెఱంగు కాళి యనుపాఠిఁ దెర
బ్బుచు నోలతాంగి కళా. ౧ ౩౮
చ బెఱంగుఁ బయఁట నూచ్చి నునుఁకెన్నుటో
యాద్రుఁ జమ్మిదోయిపైఁ, గలప మలంది.
నీలా. ౩. ౧౦౮

క. కలకంక కమ్మి గాత్రలు, గలవంటుకుఁ
జవులు దెలుపఁగలఁ కంకమునన్ లెకు
కంటఁ తెలఁగెఁ తెలియం, కులమెంటఁ బయఁట
చెఱంగు దునికిలఁ బడియెన్ .

బహు. ౪ ౩౨.

పయనము = పైవనము. అ క్రి (√/పయ
నము) బయలుదేలు

క. భక్తుని భవానిని పిచ్చొని, వివిశేంద్రుని
దివిజగదము దివిజశ్రేష్ఠుడన్, సదివయముగ
నీడుకొరిసి, పవనాశనవతుడు నెక్కి పయ
నం బయ్యెన్ పాళి ఉ. ౮. ౨౪౪.

నీ. పద్యసమము గావచ్చు భర్తజూటానీటట
జవాభా కిభాకొరకంబు ...

ధీమ ౪. ౧౩౫, నీలా. ౩ ౫౦.

పద్యసమము = పయినము, పై నము, వి. (సం.
ప్రయాణము ప్రా పయానము. క తు పయాణ.
క పయాణం.) ౧. ప్రస్థానము, బయలుదేఱుట,
గమనము.

౩. ముక్తజలాలఁ గరిపురికి, జనుకేఱఁగవలయు
వారి సవరణతో రం, దని యేర్పడ నియ
మింపు య, యన పై యేతెమ్ము నీవు పని
కగ నుజియెఁ.

భార. ఉద్యోగ ౩ ౧౩౦

నీ. పాఠేఱు దించుచోఁ బయినము సేయుచో
సెందులఁ గ్రందు గానీని శేయు .

ఉ గా ౪ ౧౪౬.

౪ ... పటుతురగగతి, ముగిరజాను మోదలీలా,
భరితుఁ దగును శోరింపుఁ బయినములఁ
దగఁ .. భార ఉద్యోగ ౧ ౬౩

చ. ... రథము నిలుప న్నయినము పాఠ
మిఁ ..

ఆము. ఆ. ౪౯. ఉ. రా ౩. ౬౮

ఆ. మార్గనివాసము, విడిద. (రెండు బసలకు
మధ్యమున నడచెడు స్థలము)

చ. ... ప్యానినలకుఁ జనువాఁడై కొన్ని పయ
నంబు లిది ... కాళీ ౩ ౫౧.

చ. ... సర్వసన్నాహ సమీకుం డై పెదలి
భట్టియేఁ జనుదేర విదర్బానగరంబు నిర్గ
మించి పయినమున రోగదండ ప్రకాండ
కల్పితావస్థ తురని రూపంబుల

విక్ర. ౪. ౨౦౧.

నీ. కదలి జనవరు తెల్లదఁ గాన్క లాసఁగఁ,
గ్రోకొనుచు కుభోమకుతుల గనుచుఁ గొన్ని
పయినముల దని ... ఇందు. ౫. ౫౦౬.

జ : పయినము, పయినము.

పయనించే. ఆ. క్రి. (√పయినము) పయినము.

(౪. ౪, క్రా.)

పయర = పయ్యర. వి. ౧. గాలి, మాయము.

(వి వి., ౪. ౪)

ఆ. పక్షిణపుగాలి. (౪. ౪.)

౩ (౪ పయణ) పక్షిణపు గాలిచే పండెడి
పెసలు లోనగు కావ్యధావ్యము. (౪. ౪,
క్రా.)

పయస్య. సం. వి. ఆ క్రి. ౧ ఆమిక్ష, పాల
నిలువందు ఆ దుగ్ధికి, పాల. క్రి ౩ క్షీరకా
ళోలి, విన్నపాల. క్రి ౪. స్వర్ణక్షీర, రుద్ధివారి
వానప్రభాణ క్రి (౪. ౪. కంఠోష్ఠ అని కొం
దలు) ౫. అర్కపుష్పి క్రి ౬. కటుంబిని,
కొలపాల క్రి.

పయస్యము. స్థం విణ. (ఆ ఆ. ఆ) ౧ క్షీర
వికార మైనది (సేయి మొ) ఆ జలవికార
మైనది. ౩. పాలకు అనుకూల మైనది ౪. నీటి
కనుకూల మైనది. ౫ పాలయం దైనది
౬. నీటియం దైనది

వి. ఆ. పుం. నీలి.

పయస్యలము. సం. విణ. (ఆ ఆ. ఆ) ౧
మిక్కిలి పాలుగలది. ఆ జలమతోఁ గూడినది
వి ఆ పుం. భాగము, మేఱ

పయస్వి. సం విణ. (క. నీ క) మయస్సు
గలది

పయస్వినీ, సం వి తా క్రి. ౧. కేఱి
యాపు, శేషపు. ఆ పది. ౩ రాత్రి. ౪. భాగ,
అడుమేఱ. ౫ కాళోలి, కాయకొలి క్రి.
౬. క్షీరకాళోలి, విన్నపాల. క్రి ౩ ముగ్ధశీని,
కాకాళోలి పెట్టు. ౮. క్షీరవిదారి, పాలశీల

గుమ్మడు 9. 8. పాల గొలిమిది. 9. 10
జీవంతి. 9

వయస్సు. సం వి వ. స 1 రాత్రి
(శీ ని) 2 అన్నము. 3 శరన్ను 4 నీరు
x పాలు

(దీనిలో సలోపము రాదు కాని యీ శ్రవణి
ప్రయోగమునమాత్ర మింక కవి 'పయము'
అని ప్రయోగించినాడు.)

గీ. మౌరలఁ గాంచితమి గుహ మౌరలఁ
గాంచె; బయము లునినరుచి సరఃపయము
లూనె; గలవ మంచినయెడ పయశలన
నుంచె; గాశకుఁ దమచలోజ్జ్వలాశి
కుండు.

గాధేయోపాఖ్యానము 3. 10 పా

వయ = పై. వి. 10 సప్తమ్యర్థము

(క) మీఁడు, ఉపరిభాగము

చ ... మామిటో, పులవిరులలింబు న్నడువఁ
చోలు పురాతన తీర్థకుండముల్ . .

అము 10 30

ఉ ... తాం, బులము మోవి మోనిపయ
మోపుచు రాధకు నిచ్చు భూర్త = గో,
పాలుండు ... భిమ. 10. 3

(చ.) వివయము, ఎడ.

కా ఏలా నాపయ దక్షిణానిలము పక్షి నేయు
చాక్షిణ్యమున్ ... నైవ. 2. 32

క. జంభాశీతుఁ డూర్వశిస్తే రంభ పయం
గరుల కలిమి ...

విక్ర. 2. 32. పారి. 10. 32

2. తెనుక, పెంట, మీఁడు.

క. కలుపుపయఁ గలుపు పొరయుచు, తెలుపు
పయం తెలుపు దోచ ...

భార. కాం. 3. 32.

క చాలం బుక్రలం గగ్గిన, యాలిపయం తెండ్లి
యాడువప్పుడు చాఁ తె, ద్వాలిని ధనము
మాఁదవ, పా లిచ్చుట భర్త మండ్రు
భర్తల కల్గె విభా. ఆచా. 103.

క. సుకతి శేఖన్నును మ, త్కాంతపయం
శేఖ యొకతెఁ గామింపక యే, సెంతయు
ధ్వని నుండితి నిది, యింతయు విధికుటన
దీని నేను పరింతుకా

మరి వ్రా. 3. 1030.

బయపయ = పై పై, పెనుపెంట, పికిచాని
తెనుక శాకటి

నీ. పయపయ సెంత లాపవలం కచ్చిత్తైన
నుత్సాహ మెడలక యుద్ధమరణం, నీర్వదు
నటుగాఁ జేసెడి బంధులు ..

భార. కల్ప. 2 100.

జ * పయంట, పయంట, పయంను, పయ
చీర, పయవదు, పయపాటు పయపెచ్చు,
పయ్యంట, పయ్యెడ, పయ్యెడ.

వయంట = పైంట. వి (√పయ - సం పైరా
ప్రా పదభా.) పయ్యెడ

ఉ చాలిక్ నాఁటిరేయి పతిపజ్జలం బోయి
పయంటకోంగు కం, గేల విగించుచున్ ...
దకా 2. 32

చ. ముడిచి పయంటలో రవికమ్మల్లు ఘటింపుచు
పాకమ్మల్లు క్రొ, మృదులం విగింపుచున్.

అం. 9 102 మృ వి. 2. 10.

వయండి = పనిండి, పహిండి, పహిండి, పైండి.

వి. జింగారము.

మ. ... తెలుచాళిది, చిన్న తెక్కుల్ పయం
దండెమోలెలు దగ్గర జిత్రాంగి రత్నాంగి
సం, దనుఁ గారందగ వచ్చినట్టి విధియోనా
వచ్చి చూడెన్ దమిన్ ...

పారంగ. 10. 103.

(పయం ది వందలం = వేచాలయం కిభరముపై
నుంచెడి బంగారు కలకములు.)

వ ... నుంన్న పనులు నేయించి వయోదీ
శందలం ఎత్తించి ... ద ౩౪ ౪ ౩౦౨.

జ : పయోదీశంట్రి, పయోదీ ప్రత్తి, పయోదీ
ముడుచు

పయోదీశంట్రి = పై యోదీశంట్రి, పయోదీశంట్రి.

($\sqrt{\text{పయోదీ}}$) వి పక్ష విశేషము

పయోదీప్రత్తి = పై యోదీప్రత్తి, వి ($\sqrt{\text{పయోదీ}}$)

కార్యాపకేతము (౪. ౪)

పయోదీముడుచు = పై యోదీముడుచు, ఆ ౫

($\sqrt{\text{పయోదీ}}$ ౪ ౪)

పయోకము = పై కము, (౪. ౪)

పయోకొను = పై కొను, ఆ ౫ (పయం +
కొను) ౧. చలపట్టు

చ పయోకొని నన్ను నిట్లు మరువారికి లోనుగఁ
జేయఁబూనియే, నియతియొ పట్టి పంది
యము నీ కొవరింపఁగఁజోలు ...

కళా ౩. ౨౨౨.

౨ వేచు, కని పెట్టుకొను (యత్నించు అని
౪. ౪)

౪. ప్రాణముల తెప్పదననా, ప్రాణేశ్వరి
దోచికొనియొంట్రి మదాప్తు, ప్రాణుల
బంధించెను మ, తాప్రిణంబులు కొవఁగ
తెల్పుదుఁ బయోకొని యందును ...

భా. రా. కిష్కిం. ౧౦౩

౩. పడు, మోడఁబడు.

చ. ... మోడయెనా, ధనికలియేయు సాయకని
తానము భీమణ వృక్షిగారయం, బువఁ బయ
కొన్న యేనుగల పోరువఁ జేరులు చేరి
తెల్పుట. భార. కల్య. ౧. ౧౨౧.

నీ. పంతుల జమదాగ్ని కాల్పలైకులఁ గ్రుమ్మి
పయోకొని పెద్ద యోదీయలఁ బొడిచి

అచ్చ. రా. యం ౧౦౦.

పయోచీర = పై చీర. వి. (పయం + చీర) ఉత్త

రీయము, పైబట్టి

చ విశు పయోచీర తేక నునివిప్రుల నర్చనసేయఁ
చెల్పు భో, జన తెలుసరింపఁగాదు

మార్కం. ౩. ౨౩౧.

పయోకాణి = పై తాణి. (జరిబట్టి)

చ కళుకుఁ బనిండి కట్టుపుజగా పయోకాణి
తెలుసరింఁగఁగడెనా, పులకిముకాబుంటి
మరువున బడఁగొట్టు పెడంద పావనక.

మల్లుపు. ౪ ౧౦౮.

పయోదీని = పై దీని. వి. పక్ష విశేషము.

పయంద = పై ద (౪ ౪)

జ : పయందలి.

పయందలి. వి ($\sqrt{\text{పయంద}}$) ఆడుదీ, ప్రి

పయనము = వయనము. (వి. వి)

(ప్రయోనము, యాత్ర, ప్రస్థానము)

ద్వి. పయనంపు దివకునఁ బాణి కేళ్ళరుడు,
ప్రియమార నీడొల్పులఁ తెంపించ పెడలి

రం రా ఉ ౧౫౦ పా ౧౧, పం

(మార్గము, త్రోవ.)

ద్వి. పయనంబు విడు పైప్రపజ నొవ్వరిక, రియ
తెలుపుఁ జని మత్స్యగృహశ్యంబుఁ గడిసి ...

ద్వి. భార. విరా. ౧. ౧౫. పా.

పయంపడు = పై పడు. ($\sqrt{\text{పయం}}$) చా. పయ
పాటు.

పయోపాటు = పై పాటు. వి. ($\sqrt{\text{పయంపడు}}$)

౧. ఆశువంశికత్వము.

(పయవతులు, కవియలు అని ౩. ౪)

ఉ. బాళ సమీరణంబు పయపాటున నిండుక
పాఠనం గడుం, చూలుచు నుండుం
గాను . . విజ. వి. ౩. ౩౩.

నీ పయపాటుగా దీర్ఘ పపజాంతరింబులు బడ
లిక యూర్పుల బాగు మోవ . .

కవ. ౩. ౩౩.

౨. ఆలింగనము

ఉ. ... వెనం బయపాటు మున్నుగా, చేనియ
బుట్టె చేలు జగతిపతి క్షగ్మలి రాముఁ
డింతికిన్ నిర్వ. ౮. ౩౫

('తీలు జగతిపతికి ' కాకపక్ష ప్రతుల పా.)

పయపెచ్చు = పై పెచ్చు. విని (పయ +
పెచ్చు) (ఒక కానికంపె) అధిము

చ. విడితెడు కానం గొప్పవ గని ప్రేమఁ
ద్రివక్ర సమంగిఁ తేనీకే, విడితెడు కానం
గొప్పవ బయపెచ్చు గుణంబున గంటి
నంచున్ దీర్ఘదగ నిజప్రకరయం బాపంగ
ప్రయోగ్మదం నా మమాలిప్రై, జడిగొన
నమ్మ రీస హరికార్ణ భవర్త గాచుఁ గావు
తన్. ఆము ౧. ౮

ఉ. కాగిటఁ జేర్చునప్పటి నుఖంబె లతాంగిఁ
బారవక్రమకా, మూంగిఁగఁ జేసి మోవి
పలుసొక్కులు బోజనసఖాంకముల్ మొదల్,
గాఁగల కంకుళి నుఖలక్షణముల్ పయ
పెచ్చు లెయ్యె . విజ. వి. ౧. ౧౦౮.

పయి(పై)ర = పయ్యర. (౩ ౧)

పయిరము = పైరము.

పయిరు = పైరు. వి. ౧. సప్తమ, చేను.

వ. ... తలొనపులక మొలక పయిరునకుం
బాటుదుర్వార వారిత్వారం బన .

మనద. ౩. ౯.

గీ. చేలు బోళ్లును దీర్ఘమ తేనీ పొచ్చి పయిరు
పచ్చలు మేనీ యపాటు బోక, పల్లియలుఁ
జొచ్చి తోటలు పాడుచేసి, కావరం
బునఁ గడుపు లై గానీ చేయు

యయా. ౧. ౧౦౩

నీ. పై రవంగన బయిరు నా సనీ యనఁ
గాను సప్తము చెలంగ ...

ఆం. భా. ౨. ౩౯

౨. ఓమధి (నూ పయిరుల ఎకిమీడు)

జ : పయిరుచేయు, పయిరుల యెకిమీడు

పయిరుచేయు. స (పయిరు + చేయు)

నీద్యము చేయు, పాగు చేయు

నీ ఒక కూద్రమకుండె చాలుఁ గుతలంబెల్లను
బహుసన్యయముగాఁ బయిరు చేయు

దా. ౧. ౮౯

పయిరులయెకిమీడు. వి (√/పయిరు) ఓమ

ధీకుడు, చంద్రుడు

నీ . అదయ్య, టయు వార లక్ష్మిఁగతి పయి
రుల యెకిమీడి బావని పద్మిణిగులఁ బోర
వారక, డు అచ్చ. రా యె ౧.౨౫.

పయినర = పైనర.

వయోంజన్యము. సం వి ఆ పుం. పనస. కి

(పై వి)

వయోగగళము. సం విని (ఆ. ఆ ఆ) పాలు

కంకమందుఁ గలది.

వి. ఆ. పుం. దీనినుండి నీరు స్రవించును

౧. కరక, వడగల్లు. ౨. ద్వీపము, దీవి.

వయోఘనము. సం. వి. ఆ. వ. కరక, వడగల్లు.

వయోజన్యము. సం. వి. క. పుం. నీరు దీని

తలనఁ బుట్టును . ౧. చేపుడు, ముట్టు.

అ (నీటియందు జువ్వడు గలది) పద్మము
3 కుంగముపై కి.

వయోజము. సం. వి. అ. న తామరతూపు,
పద్మము

వయోదము. సం. వి. అ. అ. అ. అ. పాల
నిచ్చునది. అ. నీ రిచ్చునది వి. అ. పుం

౧ మేఘము, మబ్బు అ కుంగముపై కి

వయోదనుమృదము. సం. వి. క. పుం మేఘ
మిత్రము, నెమిలి

వయోధరము సం. వి. అ. అ. అ. పాలను
ధరించునది అ నీటిని ధరించునది వి. అ. పుం

౧ మబ్బు అ. ప్రసము 3. (అపు లాగున
వాని) పొడుగు ౪ కెంతాయ కి
౫. ముపై. కి. ౬. కళింగము, గొట్టిగడ్డ,
నవ్వుచుండు. కి

వయోధన్యు. సం. వి. వ. పుం ౧ సముద్రము

అ. జలాధారము, జలాశయము. (తెలుపు
మొ) 3 వానమబ్బు.

వయోధి. సం. = పయోనిధి.

వయోధిశము. సం. వి. అ. అ. అ. పయ
న్నచే అధిక మైనది.

వి. అ. న సముద్రముపై ప్రకాశించునది సము
ద్రపు నురుగు

వయోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం . నీటియందు నీ
రుండును . జలధి, సముద్రము

వయోమువము. సం. వి. చ. పుం . నీటిని విడు
చునది . ౧ మబ్బు అ కుంగముపై కి

వయోరము. సం. వి. అ. పుం. ఖదిరము,
చంద్ర. కి

వయోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం. సముద్రము.

వయోలత. సం. వి. అ. స్త్రీ క్షీరవిద్యూ, పాల
శీలగుమ్మడు కి.

వయోవహ. సం. వి. అ. స్త్రీ ప్రణాళి,
కాణవ (వై ని)

వయోవాహము. సం. వి. అ. పుం . నీటిని
చాల్చునది .

౧ వారివాహము, మబ్బు అ కుంగముపై కి

వయోవ్రతము. సం. వి. అ. న పాల అహం
ముగాఁ జేసికొనియుండు వ్రతవిశేషము

వయోష్టి. సం. వి. ఈ స్త్రీ వింధ్యపర్వతజాత
మగు ఒక వది

(ఇగి ఇప్పుటి కపరియొక్క- ఉపగది యగు
పూర్ణావది)

వయ్య వి పాటలవర్ణము

కి .. హరిద్రాధ పాటలూఖ్యులు తెలంగు,
బిల్ల యనఁ బిచ్చి యనఁగను బయ్య యనఁగ
అం భా ౧ ౧౦౮

వయ్యంట = వయ్యంట, పైంట. వి

(√పయ) పయ్యెద

నీ . . కాంతోక్తియందు పయ్యెద పయ్యంట
పైంట పయంట

కి పైయెద పయంట వాఁగను బర గురుండు
అం భా అ ౧౫౫

ఈ గింటెపు గల్లిగుబ్బలలగ్గి తెలిఁ జువ్వు
నోయా, రిజ్జెలుప, య్యంటపెంట గొలిత
వనయంగముపై నటు సోఁకినంతటా .

విజ వి అ. ౧౩౪

ఈ ఇంటికి దోడితెచ్చి మణిపామ మయో
జ్జ్వల పీఠి నుంచి ప, య్యంట చరింపగా
నురదె నల్లన దీచుచు

కళాం. ౪. ౬. హా. 3. ౪౫.

వయ్యద = వయ్యెద. ($\sqrt{\text{పయ}}$)

చ. ... ప, య్యద వడియంగఁ గాచఁబడి యె
చిత నిర్మల రక్తఘృతముల, వదచిత దృశ్య
మాన మణిధామ సమజ్జ్వలభాతి దోపఁ
గన్ .. భా. రా. యు. ౨౩ర౬.

గీ. అర్థి మెలనూళ్లు మెలయఁ బయ్యదలుకీర.
భాగ. ౧౦ ఉ ౮౦౩

చ వదలిన కట్టుంగొంఁ సవరించి మిటారపుఁ
జచ్చుదోయిఁ బ, య్యద ఘటియించి ముత్తి
య్యట పంచులకమ్మలు చక్కఁదెట్టి ...

దశా. 3 ౮౯

వయ్యర = వయర, పయిర, వయ్యెర, పైర.

వి (క పైరు). ౧. గాలి, మాచకము

నీ. మాళ తొత్వేలుపు మాటుపగాటంపు టద
పుల మేటిపయ్యెర యుంగ

అచ్చ రా బాల. ౬౩

౨. దక్షిణపు గాలి

రగద గుదవెంద వద గిలుబుకోనియెఁ బయ్యెర
దొంగ, వివలఁ గలిమంభవవ వెలెఁదా మై
యెర్రగుంగ .. మనుచ. 3. ౮ర (క రి)

3 దక్షిణపు గాలితే పందెడు కాయధాన్యము.

పయ్యెరదూది = (గాలిలో దూదివంటిది) అతి
శీఘ్రమగాఁ జోవునది

ఉ. నావుదకు దామలోచనమ నావదఁ డి ట్లనుఁ
గయ్యెర మన్న సుం భావన గన్నచందమునఁ
బాణుదఁ బయ్యెరదూది పై

ఉ మా. ౫ ౧౮౧.

జ : పయ్యెర మజ్జియ, పయ్యెరమే పరి, పయ్యెర
యనుంగ.

వయ్యెర మజ్జియ, వి. (పయ్యెర + మజ్జియ)
పవనమౌతుడను.

౧. మానమంతుడు.

క రమ్మా పయ్యెరమజ్జియ, పొమ్మా వెనఁ
దూమువేరఁ బాలు పగులబెట్ట ..

అచ్చ రా. యు. ౪౦౫

౨. భిముడు

వయ్యెర మేవరి. వి (పయ్యెర + మేవు + ఆరి)

పవనాళవము, సర్పము, పొము.

నీ పయ్యెరమేవరి వెయ్యెంపు చోనంపు తెలి
మెకం తెలిరిక గలుగుసామి

[ప్రబంధ. ౧౫౩

వయ్యెర యనుంగు. వి (పయ్యెర + అనుంగ)

చాయ మణుడు అగ్ని

నీ మాళతొత్వేలుపు మాటుప గాటంపు టదపుల
మేటి పయ్యెరయనుంగ

అచ్చ రా. బాల. ౬౩.

వయ్యెద = వయ్యెద. వి ($\sqrt{\text{పయ}}$) పైట.

నీ. ఎదమేని వెత్తెది మడియంగఁ బయ్యెద
నగము దూలింది వైపునదఁ దిగిది

భార. విరా. ౨. ౬ర సాం వి మా. ౧౯

నీ ఎదలపైఁ బొదలు పయ్యెదలు జాణఁగఁ
బాణు లిర్పిలకు మునుంగు లబ్బిఁజేసె

వసు ౧. ౪౬

నీ ఈ వెలందు కలపయ్యెద లభిసారి భూమి
రెలాధీలకు శేతనమాలె ..

మాళిళ్ళ. ౨ ౧౩౨.

నీ. ఎదవిన జలంగు పయ్యెదతోడ ముడిపిడిశేల
జేరాడు వెత్తెలులతోడ .

అచ్చ. రా. మం. ౧౬

వయ్యెర = వయ్యెర. వి ౧ గాలి, మాచకము.

చ ... పయ్యెర వివర . కాశీ. 3. ౨౩.

౨. మందమాచకము.

గీ. ఎవరని తెచ్చుర యవగఁ బయ్యెరయవగఁ,
మందమాదక సంజ్ఞలు మార్చుకొనక ...

అం. భా. ౧. ౫౯

పర = పార. వి. ౧ కంటిపార.

గీ. పరపారయవగఁను బటలంబు విలసిల్లు . .

అం. భా. ౨ ౧౪౪

చ. ... కనుగవ తెంతయేనియుం, బరణద
యింత వంతయుల బల్లి వకావక బయ్యె.

శేష. ౧ ఆ (౪ ర)

ద్వి తెచ్చెల్లా గన్నుల విజడి క్షివంత, పరగద్వి
నట్లుండె ఫలలావరము ...

బస. పు. ౩ ౫౬, పా. ౬. పం

౨ అరటి లోపగువాని పార (మా పర
రెత్తు)

పరరెత్తు = పారరెత్తు (మా ఎత్తు)

గీ. అలరు లేచగురుఁ గొమ్మల నందఁగొని
యందఁ బగవైతె పరఁటికంబుల చాలు

భామ. ౪. ౧౮.

పర, సం వి ఆ. శ్రీ.

వాగ్మదము (వాక్య, “పర, పక్ష్యంతి,
మధ్యమ, టైఫి” అని చతుర్విధము.)

పరంగి (గీ). వి (౪ పరంగి త. పరంగి =
మూలికా విశేషము) ౧. చేక విశేషము

ఉ. పాపమెఱుంగ రంగులఁ జొనంగ నీరంగి
పరంగి శేడము ... రా వి. ౨ ౪౬.

గీ. మెలి పెట్టి చుట్టిన తెలిపరంగిము చాచు

కుక. ౨. ౪౨౬.

చ. చలన లాసంగి శేడుక పొసంగి మెఱుంగు
పరంగివీటు న, స్పృలలెలు రావరేయగని
నిచ్చి ... కవల ౫. ౯౦.

౨. శ్వేత ముఖుఁడు.

గీ అందలి విచ్చిత వేదభాషాభిరామ, లగు
పరంగలతోడి నెయ్యమునఁ జేర్చి ...

కుక. ౧. ౧౦౯.

చ .. కంఠఁ దగిటి పరంగి భామగు, బ్బిల
నెడు మధ్యము ల్పొగిరిపార గుర్తులు నేటి
యాస్తివక్

మాస. ౧ ౨౩౦ ప్రబంధ ౪ ౬

౩ మూలికా విశేషము (౪ ర)

పరంగి(గీ)లాగి. వి కెంతు జూచినను

చ కలపమలందుచో నొలుకు కస్తూరి చింతల
చేక భు వ్యువక, వలపు మెఱుంగు బంగరు
తివానిపంబు దగు నొక్కదంపశీ, ల్లులుపు
పరంగిలాగి జెసివొక్కపు గద్దెగమీఁద నిద్ద
ఱుం, చలగడఁ జేతు బాఁచి చిలువపులతో
వసియించి యున్నెదన్. కవల. ౪ ౧౩౨.

చ .. దుష్టశిష్ట జనశ్శ్రేణ రక్షణంబులు నెఱ
పుటకు విన్నపంబునకు దగ్గఱ రాదగదా
గనంబుల నెఱుంగు పరంగిలాగి కెంతుల
పొంగుల తెదంగుఁ జాప ...

చంద్రా ౫. ౧౨౪.

చ ... మెఱుంగుపరంగి లాగికెంతు రాపరంగి
వీడు నధిపనించుయన్న సమయంబున ...

చంద్రా ౩ ౫౬. చంద్రా ౨ ౩౬.

పరంజీ. వి ఇల్లు కట్టనపుడు పనివారలకొఱకు
కొయ్యలతోఁ గట్టిన కట్టదము, పాదన (౪. ర)
(వ్యవ) ఆ గోడ కట్టుటకు పరంజి కట్టివారు.

పరంజము. సం వి. ఆ పుం. ౧. గామగ.

౨ ఘటా ఫలము, మరకత్తి యెలుగు.

౩ నురుగు.

పరంజయ్యుడు. సం వి. ఆ. ఆ. ఆ.) శక్రు
పులగు జయించువాఁడు.

వి ఆ పుం. - పశ్చిమదిక్కున జయించిన
వాఁడు - చరుణుఁడు.

పరఁశ్శ్రితి. సం వి. వ. న. అద్వితీయశ్శ్రితి,
సంశ్శ్రిత్యుద్ధే నకు శేఖణ్ణ; పరబ్రహ్మము.

శీ ఆ పరఁశ్శ్రితిశ్శ్రిత్యుద్ధే లర్యముఁడు వరుణుఁడు,
దనిలుఁ దగ్ని పోతుఁడు విష్ణుఁ దదాఁడు
శివుఁ ద, నంగఁ బాగు కల్పములు సమృద్ధులు
దానిఁ, బ్రహుకు లయఁ భవయింతురు నియ
తులార.

భార. అశ్వ. ౨ ౧౫౬. (చూ పరము అశ్వ.)

పరఁలై = పఁలై. వి మాలు మట్టెడి సాధు
విశేషము.

శీ ... కంఠశ్శ్రిత్యుద్ధే, పరగులు బొంలై
యనఁగను బంలై యుఁగఁ, బంట్రిశ్శ్రిత
యనఁగ అం భా. ౨ ౨౫౬.

శీ మఁదె మగ్గత్తుగుంబి గూటంబు పగ్గంబు
పరలై ద్రోశ్శ్రిత్యుద్ధే పలకగోదె ...
మంస ౨ ౧౧.

పరఁలైవుఁడు. సం వి. అ. అ. అ. క్రతువు
లకు వనింపఁజేయువాఁడు (కూరుఁడు ము)

పరఁధామము. సం వి. వ. న. అ. అద్వితీయ
శేఖణ్ణ, పరబ్రహ్మము ౨ అద్వితీయస్థానము
(వైకుంఠము ము)

పరఁధామము. సం వి. వ. వ. అ. అద్వితీయ
శేఖణ్ణ కలవాడు - పరమాత్ముఁడు

పరఁపదము. సం వి. అ. న. అ. అద్వితీయ,
మూర్తము ౨ వైకుంఠము

పరఁపర. ౬౭ వి. అ. అ. శ్రితి ౧ ఎడతెగవరస
౨ వరుస, పంక్తి ౩ వంశము ౪ వధుము
హింస.

పరఁపరము. సం. వి. అ. అ. అ. అద్వితీయము

పరఁపరరాశము. సం. వి. అ. న. యక్షమహింస
శేఖణ్ణ పశుహింస.

పరఁపరీణము. సం వి. అ. అ. అ. పరం
పరదే గలిగివది, ఎడతెగని వదనగా వచ్చినది.

౨ సంప్రదాయవిధ మైనది.

పరఁపరీణఁడు. సం వి. అ. అ. అ. ప్రమాత్ర
మతుఁడు, మునిమనుషుని కొడుకు.

పరఁట. వి ఏలుఁచిదక, కరీషము

శీ తెలయుఁ గరీష శేషిదక పరట కా ...
అం భా. ౨ ౨౫౭

పరిఁటి = పరఁటి, పరిఁటి వి (క పరలై,
మహా పరిఁదే) ౧ మంద

శీ పాఞ్చులశేరు దెప్పకొని కాశాఁడు పప్పునుఁ
కాయసంబు వై, దాఱుపరంట్ల వంటకము
వాఱ్ఱముఁ గమ్మనిమనగాయలుకా, బాఱలు
దించు ... భోజనా. ౨ ౧౩౩.

చ. పరఁటలశేరు దెప్పడియప్పట్ల నిరము లుంచి
యచ్చటిం, వరుణులశేరిదీమణులు దార్చి
చంద్ర ౧ ౧౬౨

౨ తూము

క పరఁలైఁదుంసంబు గలుగఁ, గరయంత్రం
కాద శిష్టిపుటలు వలయు న, నిర్విరసాల
కాండకంబులో, నిరియాలని తండ్రి యొర్ల
శేఖణ్ణయెడకా ... భార. ౨. ౧౦.

పరఁటిత్తుట్టువు = మంథసంభవుఁడు.

శీ ఎలుఁగఁడు మత్తిల్లి పఁటిత్తుట్టువు గ్రుక్క-
గొనివయ్యడు గలవలిపాటు .
యయా ౧ ౧౫౬.

పరక = పారక వి (క పరక) ౧. రెండు
దీపములు.

శీ. ... పలుమోదకాంబు పరగు దీప,
మనఁగ దద్విత్తయంబు దనదఁ బరక యవ.
అం. భా. ౨ ౨౫౭.

అ. ఎనిమిదవవంతు, మొత్తములో ఎనిమిదవ పాలు

నీ. ... రైత కన్నుల, బ్రాహ్మణులైన బెద్దపత్ని సుదాసింపల కాడిగా వంతులు బరకపాలు, మాత్రం బొసంగి నుమిత్రులు ..

దకా ౩ ౧౩.

౩. (మరక) క. రి - (వ్యవ) మాదక సమైక్య గడ్డిపరకలు చేయును

విణ. విణవ తక్కువ యెను

గీ. పరక కలగుద్ద యొకపాటిపచ్చదంబు, ముడుక నీర్పాదిదోపతి ... మాంస ౪ ౨౬

పా పరక రత్నకొనుమన్న పాతిక రత్నకొనుట, చెప్పినదానికంటే నధికముగఁ జేయుట

గీ మంచి తగిన గృహస్థుడైన 'వింపల బొక, రత్నకొన్నుల బాతిక రత్నకొంటి, పనిఁ జగురుడొ పలుకంగ పన్నులింది, బడియన నుటంచుఁ గొనిటఁ జక్కజేర్చి ...

మాంస ౩ ౧౫

మరక, వి. నత్తబిళేమము

ఉ. ... పిత్తదీక్షాను మణుమీ, సత్తెయ్య గండి రొయ్య పు కాదిగఁ జేపలఁ బట్టు తెట్టుగట్. ప్రబంధ ౧౯౫

మరకలము. వి. వస్త్రభేదము

నీ. తెల్లలు వీడంచువలిపాలు బరలును పట్టు జబ్బులు మంచి పరకలలు ...

దకాళి. ౩ ౩౮

మరకాళి. వి (పరకాళి. అని కర ప్రా.)

౧. చేకవిళేమము. (పా.)

అ. ఒక నిద్రపై బట్ట, పరకాళిచేకవుబట్ట.

నీ. పరకాళియంగిలు పట్టుపచ్చదములు ...

రథం. క. పా. ౨౫. పం.

వ ... తొడగిట్టి పరిగెనల బాపపునది కత్తుల పరకాళి యొంటిపొర వినుపు నినుక

కానల ... ప్రబంధ. ౩౮.

మరకీయ. సం వి అ. ప్రి అమృని భార్య; (అలం.) స్వీయ, పరకీయ సామాన్య అనునాయి కలలో జాతె.

(పరక, కవ్య అని పరకీయ లెండువిధములు.)

మరకీయము. సం. విణ (అ. ఆ అ.) పరునిది, ఇతరునిది.

మరకులము. సం. వి అ పు. ఉద్రమ, నీటి పిల్లి. (పి ని.)

మరగడుపు = మఱగడుపు. వి. (పరమ + కడుపు - అని క రి)

(వ్యవ.) ఆ మండు పరగడుపున పుచ్చుకొన వలెను

మరగి. సం వి. ఇ. పుం నదియందు పుట్టెడు పెద్ద శరీరము గల ఒక జాతిచేప.

గ్లో. పరగి వుచాకాయాః కల్పజాననిదు వృచాః కేవల కృతకల్పద్రుమకేశము ... ౩౫౫ పా ౧౦౪. గ్లో

మరగియే. స (√పరగ) ౧ బాణాదులు ప్రయోగించు

ఉ ... రావము శేతులే లాక పరంపరి గాఁ బరగించి ఉ మాది. ౪. ౨౪౪

కా శ్లోలంబుల పరిగించి యొగ్గమగ భూపా లాక్షణాంగంబులకా, జ్ఞానంజేయును ... భార. కాం. ౧. ౩౧

నీ. ... కలికభూరి, భల్లపరంపరతో పరగించి ధనురాదిపాఠన ప్రకరణు చిహ్నచేకి ... భా రా. యు. ౪౨.

౧. కలగజేయు.

క. ఆరులు నుభాకరబుద్ధిగా, స్వరసంగతిఁ గను
కత్తెనొ పనితామధురగా, భర మెటుఁ గనుఁ
గొననియ్యక, పరగించుకొ జూచుకమను
బహుశన్నాత్త చంద్రా. క. ౧౨౦

క. నిరులఁ బరగించి బత్తుల, నిరమగనికరము
తోడ నెలుచు నెప్పుడుకా ...

అచ్చ రా నుం ౧

౩ ప్రసరింపజేయు; వ్యాపింపజేయు

క. నరు లాదులు దృశ్యములపైఁ, బరగింపఁగి
జూచుకొ తెట్లు వడుఁ దప్పక యు, పురు
నున నరుఁ జేయులిక, కరములు లక్ష్య
ములు దప్పి చున విచుకయుకా ...

భార విరా ౫ క౩

గీ. పద్మపరాగంబుఁ బరగించు నరుణోదయంబు
కాంతికే తెలువంబు మిగుల . .

భార ఉద్యోగ. ౧. ౧౧౨.

(ఎగురజేయు అని భావము)

ఆ తీవ్రబాణశాలదీప్తులు పరగించి, పాండు
తనయైనవ్య బహుశతము, లీలఁ బది
దివంబు లోలిమై విరియించి, యధిప భీష్మ
భానుఁ ద స్తమించె ...

భార. భీష్మ. ౧. ౪౩.

(కరాలప్రతి.) పా విక్ర. ౧

పరగిణిను = పరగు. ఆ క్రి (పరగు + ణిను)

అతికయించు, అధికపగు

క. ఇద్విధమున నేధర్మము, నెవ్వలఁ బొడ లేక
పోన నే మనిపెప్పం, బ్రువులఁ బాములు
మొదలుగ, గ్రొవ్వెనఁగఁ నెందుఁ బరగి
కొని కాచించుకా. హరి. ఉ. ౯. ౫౨.

పరగు. ఆ క్రి (నీని చి. ని. క. ర లు పాను
పారముగా గ్రహించిరి. కాని నిర్ధారప్రయో
గములు లేవు. (ఇంకను విచార్యము)

౧ పడు, ప్రసరించు, (ప్రయుక్తమగు. క. ర.)

వ ... అమృతమగలమాధ్వలమ్ము లమ్మను
పతిపైఁ బరగింపియు ..

భార కర్ణ. ౧. ౩౪౩

౧. ప్రవర్తింపు, ఉండు

క. ఎక్కడ నడచును సత్వం, మౌనధ ధర్మంబు
పరగు ... భార. ఉద్యోగ. ౧. ౩౧౩

గీ. తెలిసియుండుండు నిమ్మపీతలమునందుఁ,
బరగు మృగపక్షికాకుల భావతెల్ల ...

మనద. ౨. ౧౩

౩. ఉప్పు

గీ. తెలఁగె దవఁగె దగఁ తెలఁగె తెలఁగెను
బరగెను ... ననంగ నొప్పి నస్మాటగాఁ
తెప్పఁబడును .. ఆం భా. ౩. ౮౩.

గీ. జన్మ వైభవశేఖః తెలువొందులయ్యెగాక
పాపక విహ్వలైఁ బరగు తెట్లు ...

కాశీ. ౧. ౫౪

గీ. భీరతానముట్టు లైన పిరభలులు, పరగు
చుండుడు రప్పర పరిమునండు ...

విక్ర. ౧. ౩౩

౪. ప్రసిద్ధమగు. భార. ఆది. ౪. ౧౦౯.

క. ... లాశో, క్రమండు బరత్కాయండు కాఁ,
బరగినముని . . భార. ఆది. ౧. ౧౩౪.

లయవిభాతి ... కరగురుఁడుఁ గర్ణుండును గురు
గురుండు మద్రై, క్రియండుఁ గృపుండుం
బరవఁ బరగి దివికాల్ మోగడ భరఁ బడి
మునుండు మనసరతనయం దొప్పెక.

భార. క్రి. ౧. ౨౨.

క. ఉత్తమ మగువంశంబున, నుత్తమ కాలమున
నీతఁ డుత్తమతనఁ దై, యుత్తమ వృత్తిఁ
బుట్టుట, నుత్తమ దేహశరీర బరగు నుద్వి
పని మునుల్. మార్కం. ౫. ౨౨౦

౫. ప్రసరించు, వ్యాపించు.

సి దివ్యజీవితం దీప్తులు భూవ భోంకరమెల్లఁ గలయొగఁ బరగుచుండ ...

భార ఉద్య ర. ౧౨౫

సి పవరలంబులకెల్ల పరగినకలము కంఠమ లిప్త మైనచందము పహింప .

భార విరా ౧. 3౦౮

సి తిరిగియి గాల్చి నెం, తొరఁ గూడనిచోటు లెల్ల మాన్య ముకీచున్, పరగని నెలపులు చూచుట, యపనే యనినధృతి తాద నల వడ దయ్యెన్ ఉ హరి ౫ 3౧3

౩. ప్రవహించు

ను రథ్యమాతరథిః శ్రీశీవత్రుఃఖండమల్, తొరఁగెన్ ముక్తుము రయ్యెఁ గాల్చులము లస్తోక ప్రవాహంబు లై, పరగెన్ రత్తి నడచున్ సివాచనల మంభః శీలిలాంబు గన్ ... భార ద్రో ౧ ౧౯౫

౩. అతిశయించు, అధికమగు

౪ నకపతి ధర్మాపేక్ష, పరుఁ డగుఁ గలి యొగమునందుఁ బాయును ధర్మ, మృగల మధర్మం బెందును, బరగును వర్ణాశ్రమముల పథములు వచ్చున్ ...

భార కాం. ౨ ౨౯౨. రాధుప. ౨ 3౮౫

౪. పరగినవాఁడు నేడు ధరిఁ బొందుఁడు రాజులయొం దభంగం బై ...

ఉ. హరి ౨. ౮౭

౮ కోరు, ఉద్ధిహించు

గి పట్టిఁ గాఁటఁ జేర్చుంగఁ బరగుమేని, కిరం మెప్పియు సోగంగ నేన మయ్యె ...

కవిక. ౧ 3౩.

౪. ధరణీశ్వర యాలస్యము, బరపం బని శేష పుణ్యధయ మొనరింపగా, బరగినచో ధర్మ స్థి, త్వంతాగతి యుడిమోట తత్వము గాజే యక్కాం. ౫. ౧3౭.

౯ ఇది కొన్ని పట్ల వాక్యాలంతారముగా నుప యోక్త మగును

ఆ. పరగవన్న పాలవతి వరియిందెవ, దండ్రి చేతఁ బూర్వదత్త మైతి

భార. ఆం ౪ ౨౧౨.

గి. . బహు విచారములతోఁ బరగఁ బోల్చె, భూతవేతక గణములు భూపవర్ధ

భార. స్త్రీ. ౧. ౧3. భాగ. ౧ ౧౩౦.

౧౦. విహరించు. (క. ర.)

న . ఏము నిన్నుఁ గన్యకాంతః పురంబున నొక్క పతోపరంబునం బరగుకేటి సామా జ్య లక్ష్మి సాక్షాత్కారాను కాలియైన యొక్క కన్యకామణి తన చరిత్రయి యోడన్ . ప్రభా ౧ ౧౩౧.

జ. పరిగించు, పరగిగొను, పరపారు, పరిపు, పరపుకరము.

పరగ్రంథి. సం. వి ఇ పుం అంగుళిపర్వము, శ్రీలకనుపు. (వాచ)

పరచి. వి. యాచితము, కొన్ని దినములు వాడు కొని మరల నిచ్చుటనై తెచ్చుకొనిన వస్తువు మొ, ఎరపు

గి. పరచి యన యాచితక మొప్పు ...

ఆం. భా ౨ ౨౨౮

పరచ్చందము. సం. వి. ఆ. ఆ ఆ ఆ పరా ధీనము. వి. ఆ. పుం పరునియచ్చ, పరుని యిచ్చ ప్రాయము.

పరచ్చిద్రము. సం. వి. ఆ. న పరుని లోపము; పరునితోపము

పరచే. వి. పక్షివిశేషము

గి. పశువునుద్దయంఁ బాలయంఁ బచ్చుకొల్క, పడిడికంబయంఁ బరచయం ...

రవిక. ౧. ౧౧౫.

నీ ... పాలలు పరజలు పాపురాలు .

రచిత. ౧. ౩౩

పరజనుడు. సం. వి. అ. పుం. అన్యదేశము, లాంటి
వాడు (వ్యతి స్వభావం)

పరజో, వి. ఒకానొకాతివాడు.

నీ. పరజాలపా ల్పిష్ట కరణాలసామ్య భూగర్భ
యల విక్రేంబు తిన్నదలపాలు

రామ. ౪. ౨౩

పరజాతుండు. సం. విం. (అ. అ. అ.) పరునికి
బుట్టువాడు వి అ. పుం. పరులచే తెంప
బడి వానిప్రభుండుగా భావింపబడినవాడు -
భృగువుడు

పరజితము. సం. వి. అ. పుం. పరభృతము,
కొంటు.

పరజితండు. సం. విం. (అ. అ. అ.) పరునిచేత
జయింపబడినవాడు

పరతలమ్రండు. సం. విం. (అ. అ. అ.) పరునకు

ప్రతిపక్షముగా ఉన్నవాడు, పరాధీనుడు
పరతలండు - మే. సం. ౫. ౪౬
పరత్ర, సం. అన్య. (పరుమండు) ౧ పరలా
మండు. ౨. అ. క్రైతకాలమండు.

(దీనికి తెనుగున వ్యస్తైపయోగము కన
బడదు)

పరదా. వి. (హిం. పరదా క. పడుదా.) ప్రాప
రణము, దుప్పటము (తెర. అని ౪. ర.)

నీ. .... ప్రాపరణ కూ. బరదా యనంగను
వాడు నాగ అం. భా. ౨. ౧౫౯.

పరదారి. సం. వి. క. పుం. పరదార కలవాడు,
పరునిభార్యకు బొంతువాడు.

పరదేశవత. సం. వి. అ. స్త్రీ. ౧. పరామేశ్వరుడు.
౨. పరామేశ్వరి.

పరదేశము. సం. వి. అ. పుం. అన్యదేశము, స్వదేశ
ము కాని దేశము.

పరదేశి. సం. వి. క. పుం. విదేశప్రవాడు, అన్య
దేశమువాడు.

పరదేవీ. విం. (సం. పరదేశి) సైదేశికుడు.

ప. . దాశరథి శ్రీనివాసుని మహాదేవర
పడుమటిసగ్రము పరదేశి తపస్సులకు గుడ్డ
వాదిలోపలి ... ద. కా. ౪. ౧౦౦౪

నీ. ఒకదేశ మని గుంట తున్నదే మాకును పరిల
దేశంబులు సంపరింప, ఒరిగేములము విద్య
బలిమికల్పిని జాల నరుడైనవిరుడు భయంబు
లేక ... వి. ప్రభు. ౧. ౯౩

పరద్రోహి. సం. విం. (కా. డీ. క్క.) పరులకు
హాని చేయదలచువాడు

పరద్రోహి. సం. విం. (కా. డీ. క్క.) పరులకు
ద్రోహించువాడు.

పరధర్మము. సం. వి. అ. పుం. ౧. ఉత్కృష్ట
ధర్మము. ౨. పరునియొక్క ధర్మము.
(వ్యతి. స్వధర్మము.)

పరధ్యానము. సం. వి. అ. న. ౧. మఱియొక
దానియందు మనస్సు ఉంచుట, మఱియొకదాని
నాలోచించుట. ౨. పరమాత్మధ్యానము.

పరపక్షము. సం. వి. అ. పుం. శత్రుపక్షము.

పరపతి = పరపత్రైము. వి. (సం. పరివృతి.)
౧. ఇతరునియొద్ద చేబడులుగా ప్రవక్తము పుచ్చు
కొనుట. (శ. ర)

(వ్యవ.) వానికి ఎక్కడను పరపతి పుట్టదు.

౨. అ. ప్రియ్యవచ్చు నాడి నివాసము, నమ్మ
కము.

(వ్యవ.) పగపతి పోయినచో ప (బ్రహ్మ) కష్టము.

3. ఆపవలు పుట్టక పరపతి, దప్పి చరింపంగ వారతగొన్నా ము, వృష్టిచ్చినవారలు మా, యవ్వలు పెట్టుమని చాల నలకడి పెట్టక దక్కం. ౪. ౧౦౦.

వరపత్తెయు = వరపతి. వి. ఇతరులయొద్ద చేసిన బాగా ద్రవ్యము పుచ్చుకొనుట. (౪ గ.)

(వ్యవ.) వానికి ఎక్కినది మా పత్తెయు అట్టి తడు

శేను పుత్రులను చేసి ఆ క్యాపాగము చేసితిని

వరపదము. సం వి అ న ౧ ఉత్కృష్ట మైన పదవి ౨. పురుషపదము, మోక్షస్థానము, 3. తిరువాతిపదము

(వ్యతి తూర్వపదము)

వరవర. వి ఖండించుట కోయుట మున్నగు వానియందు దగుదనని కనుకరణము

మా పరపరచేయు, పరపరయగు

జ. పగపరచేయు, పరపరయగు

వరపరచేయు. స త్రి (✓పరపర) ఖండితము చేయు; ఉల్లంఘించు, అతిక్రమించు.

వ్యి భరి బ్రాహ్మణోపమాంతవ్య యనంగ, బరగువానితో క్రింద బరపరచేసి ...

బస. పు. ౩. ౧౦౯ చు.

వరపరయగు. అ త్రి. (✓పరపర) ఖండితముగ; పోవు, వశించు; తగు

వ్యి. తో పాదపద్మంబు వీక్షించుమాత్ర, వా పంబు బిడ్డియై బరపరగానె ...

పండితా. పురా. ౯౦. పా.

వ్యి భక్షిలసగ్గోష్టిఁ బాసి యుండినను, భక్తి యు భయమును బరపరగానె ...

బస. పు. ౪. ౪౩౩౦. చు

వ్యి పరమాత్తి వినుచుచోవ్వను తిలంచినను, పర సమయములెల్ల పరపరగానె

పండితా వాద ౧౩౨ పా

వ్యి పరగుతానైల పరపరగాక మున్ను ..

పండితా పురా. ౮౦. పా

వరపరాయణము. సం వి అ న పగుపా + అయనము. (మిక్కిలి గొప్పది యగు స్థానము) అత్యుత్తమ మయిన అక్రమము

వీ పురుషేశ్వరులు బగుపదంబును బర మైన బ్రహ్మాంబుల బర పరాయ, బయల దమిత్రం బులు వాదగువాని కై నెల్ల పదిరింబు ...

భార. ఆను ౫. ౩౬౩

వరపాశనివృద్ధుఁడు. సం వి అ. పుం. ౧.

(పురుషులతో అతిథి దేవతాదులకొఱకు) వండుట మానినవాఁడు.) ప. చయజ్ఞములను శేయని వాఁడు ౨ ఇతరులు వండివదానిని తినుట మానినవాఁడు, స్వయంపాక నియమము గల వాఁడు

వరపాశరేయండు. సం వి అ. పు. పంచయజ్ఞ చేయుచు పరాన్నమందు రుచిగలవాఁడు (వీడు నిండువ్వఁడు)

వరపాదు. అ త్రి (పరపు + అరు.) ఒప్పు, ఏనుగు.

3. స్వరజలు కర్ణజ వికరే, తరివర్ణజ లనంగ శోతరజ అనంగా, బరిపారువల్ల వాలుగు చదునె చెయ్యనట్లు వాని చలయం చెలియక.

కావ్యా. ౩. 3౦.

వరపు = వరిచే. స త్రి (✓పరపు) ౧. బాణా మలు ప్రయోగించు.

క. పూచలఁ బరిపూర్ణి పారథిఁ బొడిగొని శేర
నము నఱికి భూరి శరంబుల్, వరసి పరిపరి
దేహం, బరప్రేరేడు తెఱసి శేరియట్లుగ
నీకున్ మారి. ఈ. ౧౦ ౮౪
మ. తీర మేడమ్మల శేరి లక్ష్మణుడను పై
సొంజొండ నారాయణుల్, పరపన్

భూ రా యు. ౯౩౪

క. పూ శరణాశ్రయములకు నెవ, యే శరణాశ్రయము
గాన విని బసరిములో, నాశరణాశ్రయ పరి
పెడు, నా శరణాశ్రయల నడచు నభినవ
సుపామన్ నను ౫ ౯౯

౨ ప్రవహింపఁజేయు

చ. జేవతంగిణిఁ దెచ్చి యున్నచే, లెని నిజ
ప్రసూత యను ప్రస్తుతి సొందఁగఁ జేసి
నెల్లదిన .. మారి పూ. ౨ ౭౦

వి. ౧ పారము, పడుట

న. పెనంగ నల్లులము లతని బాణపరిం
పరిల బలితంపుఁ బరపునకేసి
భార ద్రో ౧ ౨౬౬

౨ (బండి, ము) మీఁది కప్పు

నీ. ఎడలింది మీఁదట నెనఁగడుపా పెల్లఁ
బడఁద్రోచి యడఁతునో ...

మారి పూ. ౫ ౧౩౨

నీ. పండితపరపు చాపలపాదల్ విగళితహార
మూర్తాశంక పండియంటి ..

రా. వి. ౩. ౧౩.

౩. వికారత, వైకారము

మ. . పదితేల యోజనంబుల పరపున నున్న
యిన్నులవ పట్టణంబు దళా ౫ ౧౧౫.

౪ పెడలుపు

ద్వి. సున మైననీరుపు గట్టె నీనుఁడు, అని
శరయోజనం వైసట్టి నిడుపు, పదియోజనం
బుల పరపును గలిగి ...

రం. రా. యు. ౩౧౬. పా. ౧౩. పం.

(మా: దశయోజన విస్తీర్ణం శరయోజన మాఽ
తత్వ పం నామా. యు. ౨౨ ౭౬.)

నీ. వరపు లోఁతును గల పరిభ్రతోఁ బాదపును
ఘనమును నగుతోట గలిగి ...

భార కాం. ౨ ౩౦౩

౫ పాదపు

నీ. ముప్పురియోజనంబుల పెడలుపును జేఁబని
యోజనంబుల పరపు గలిగి, శాశ్వతము
మించు పరామా. ౧౦ ౨౬౫.

౬ శయ్య

క. పగమేనుఁడు దనయూరులు, పగవుగ సొన
రింది వానిపైఁ దచ్చిరిముల్, పరుమరికత
కుదర్శన, భాగ్యరానిమాఁజిఁజేసి గ్రహ్మనఁ
దనిమెల్ల పూ. అగ. ౪. ౪౦౦.

పగదర్శనోళ్ల పట్టెయంచములు పఱపు గల
కుంఠను పూఁబరపులు. దళా ౧ ౧౪.

నీ. విశేషయ్యనా నంచగరుల తెమ్మెగ్రాణు పగ
వైన చిల్వరాపగపు వైసి. దళా. ౪. ౧౦౩.

౧ విడము, నీలి.

క. అరదములు పవనగతతోఁ బగ పై యొక్క
క్క యూరిపఁపున నరగన్ .

భాగ భీష్మ. ౧. ౯౪.

(విణా) ౧, వివిగలది, విాలమైనది.

ద్వి. వెన్నార, కుదుగులతోఁ బ్రాఁజి
చుట్టురాఁ బ్రబలి పగ వైన గురిపెండ పండిటి
క్రింద ... ద్వి. మాభ్య. పూ. ౪౪౬.

నీ. ... పగ వైనచిల్వరాపరపువైసి
దళా. ౪. ౧౦౩. భాగ భీష్మ. ౧. ౮౪.

౨ అధికము, గొప్పది; గాఢము.

నీ. ఖనిపుటద్వగులతోఁ బగ వైన పొడికఱ్ఱ
మూల్ భూధరి గుహలందిండ్ .

భా. రా. యు. ౧౪౨౪.

ను వర పయ్యెం బరికోగవాంధ దడవంబాలయ్యె
నిచారకుత్ ... ఈ వ్యా ౫ ౧౦౦
క. గురుతరతిమిరము గవియె, బర పగు నడురేయి
వోలెఁ బరువడి వోడక

భా రా. యె ౧౫.౨౪

౩ బహుళసంఖ్యాకయ్య అసంఖ్యాకము
ఆ ఆత్మక బొంగి మ్రొక్కి యెరఁ జాలమందలు,
హృత్తు వైన యెడల కరిగి యెరిగి

భార ఆను ౧. ౨౫౪

క గురుతిర్విష్ణునబాహు, వరహాపము లగుచుఁ
గర్భవాసున చేరెం, బరి మైమిక్రయోనులఁ,
దిరముగ జనియించి సంస్కృతిం గైకొని
తాక.

భాగ ౩ ౯౦౫

౪ వడున్దు నడుచు, ఎచ్చుదిన్దు లేనిగ
ఈ ఆత్మలే బాలసాగు పగ వైన భుమి బడువారి
గైత్తిక . కుతి ౨ ౧౪
౧. పయనయలు వోవు పరికిల పాదములకుఁ,
ఁరవు గనివీరపఁ బాటవోపటవు లగుచు

ఈ గా ౬ ౫

వరపిండము. సం. వి ఆ ౫౦ ఒకరింటికుడు,
ఇతరులు పెట్టు అన్నము

వరపిండరతెండ్రు. సం. వి ఆ (ఆ ఆ ఆ.)

పగాన్దుభోజి, ఒకరింటికుడు తినువాడు

వరపింజాదుండ్రు. సం. వి ఆ (ఆ ఆ ఆ.)

పగాన్దుభోజి, ఒకరింటికుడు తినువాడు .

వి ఆ తుం. భృత్యుడు.

వరపుకరము. వి (పరపు + కరము) మమస్కార
విశేషము

గగడ రసికత పిష్టాగణ్యాయనపు వరరాసువు
లకు పరపుకరం బని మాంస. ౪ ౨౧౩.

వరపురంబయ్యుండ్రు. సం. వి. ఆ. తుం. — శక్తి
పట్టణములను జయించువాడు — కూరుడు,
విరుడు.

23

వరపురుషుండ్రు. సం. వి ఆ తుం ౧ బాణి
వాడు, పెటవాడు, అన్యుడు. ౨. పురుషోత్త
ముడు, విష్ణువు. ౩. తివభక్త్యైంల పరుఁ దైన
పురుషుడు

పురపుష్ట. సం. వి ఆ. శ్రీ. ౧. ఆడుకోయల.
౨. శక్త్య ౩ బదనిశి కీ (ఆ. ని.)

పరపుష్టమహోత్సవము. సం. వి. ఆ తుం —
కోశిలకు మహోత్సవము గావించుచు—మామిడి
తెట్టు (వాచ)

పరపుష్టము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ ఆ.) అన్యుడుచే
వోపించబడినది—వి. ఆ. తుం. కోయల.

పరపూర్వ. సం. వి ఆ శ్రీ. ౧. పరుడు .

ఇపు డున్న భర్తకింటి నివరుడు . పూర్వ
భర్తగాఁ గలది ౨ ఆపివృత్తెడగు తినుగనిని
విడిచి యుత్సాహుడగు పరుఁడుగనిని బొందిన
యాడుది.

శ్లో పతిం హి త్యాహ్వాన్యైస్స ముక్తిప్రప్తం యా
నిశేవతే, నిం చైవహా భవే ల్లోకే పరతా
శ్చై తి చోన్యతే — (వాచ)

పరప్రవోక్తుండ్రు. సం. వి. ఆ తుం వృద్ధ
ప్రవోక్తుడు, ప్రవోక్తుని కొడుకు.

పరప్రేతివత్త. సం. వి యి తుం వృద్ధ ప్రవో
క్తుడు, ముచ్చునునుని కొడుకు

పరప్రేమ్యుండ్రు. సం. వి ఆ. తుం వాడుడు,
వానినవాడు

పరబ్రహ్మము. సం. వి క న ౧ పరమాత్మ
౨ పరబ్రహ్మప్రతిపాదకముగ ఉపనిషత్సవము

వరభాగము. సం. వి. ఆ తుం ౧ అన్యుని
యొకము, పరునిపాలు. ౨ పశుబ్యాగము
మొకటిభాగము. ౩ శేషభాగము. ౪ గుఱో
త్కర్షణ ౫ గుఱసంపత్తి, మంచిసంపద. ౬.
అతిశయము, అధికము.

పరభాగిల్లు. సం. ఆ శ్రీ. అతిశయం.

క ... ఉజానుకూళ్యంబుల శ్రుతిభాగమున బుద్ధిగా
బుద్ధుల సఖిలమగు పరివృత్తుం దై శ్రుతిభాగం బుండి
మహామహిమంబున . కు సం. ౧౦ కలికి.

పరభావ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అవ్యభావ.

పరభూక్తము. సం. వి. ఆ. (ఆ ఆ ఆ) అవ్యభావ
సకలభావంబులది.

పరభూత. సం. వి ఆ శ్రీ. అచ్యుతంబుల

పరభూతము. సం వి. ఆ (ఆ ఆ ఆ) మతీయంబు
దానిచేత బెంపబడినది. వి. ఆ. శ్రు. శ్రీలము
(శ్రీ శ్రీ తన గ్రంథము బాదుగ జాలక కాశీ
గ్రంథము నొలంగఁ బుచ్చి దాని శోటం దగ్గర
నిడు వనియు కాశీ దానిని దన గ్రంథంబు పొంది
పిల్లను తేయి వనియుఁ బ్రసిద్ధి)

పరభూత్వము. సం. వి. ఆ (క) ఇతరులను పోషించు
నది. వి. క శ్రు. శ్రీయలపిల్లను పోషించు
నది. వాచకము, కాశీ.

పరమగతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. (ఉత్కృష్ట మయిన ప్రాప్తి,
గొప్ప ఆశ్రయము.

పరిమర్తము. సం. వి ఆ ఆ ఆ. పరమ మతము

ఆ. ఇతరమైన మతము

పరమవదము. సం వి ఆ ఆ ఆ ఉత్తమ
మైన పదవి, ఉత్తమ స్థానము. ఆ మైవందము
3. మోక్షము.

పరమపురుషుండు. సం వి ఆ శ్రు. ఆ ఉత్తమ
పురుషుండు. ఆ. పరమాత్మ 3 పురుషోత్తి
ముండు, దిష్టాంత.

శ్రీ. పయోపాకారం పరమపురుషుండంబు
మృగంతకే . . భోజనద్రవ్యము.

పరమపురుషుండు. సం. ఆ పరమ పురుషుండు.

పరమప్రభుండు. సం. వి. ఆ. (ఆ ఆ ఆ) దిష్టి.
ప్రసిద్ధండు.

పరమప్రబావము. సం. ఆ పరప్రబావము

పరమము. సం. వి. ఆ (ఆ ఆ ఆ) ఆ దిష్టము

ఆ. ఉత్కృష్టము 3. ప్రధానము, ముఖ్యము
గ. అత్యంతము, దిష్టిలి యైనది

పరమరసము. సం. వి. ఆ (ఆ ఆ ఆ) ఎక్కువ
రసము గలది. వి ఆ. శ్రు. పలువని మల్లెగ
(కే ని.)

రమరసజ్ఞుండు. సం వి. ఆ (ఆ ఆ ఆ) పరమ
మర్మములు తెలిసివాడు

రమర్మ (బుద్ధి). సం వి ఇ పుగ గొప్ప
బుద్ధి

రమమహిమండు. సం వి ఆ ఆ ఆ ఉత్తమ
పదము నొందిన సన్మాన్యత

(సన్మాన్యములు: — కుటీచుండు, బహుద
కుండు, మాండు, పరమ మాండు. అని
జాబున తెగలవారు. అందు “పరమాంస
శ్రీమదం ద గర్హణ గోపాల రిద్ధి కామ, శిఖా
యశోపవీతం వ నిర్మల రిద్ధి సర్వోత్తమ”
అని పరమమాంస లక్షణము.)

ఆ పరమాత్మండు (పక్షివాచకమునపుడు
“పరమమాంసము, పరమమాంస” అని
దూపములు)

పరమానువు. సం వి. ఆ శ్రు. మాత్మముల
కంటె ముక్తమైన అణువు (జీటిలలో
గోచర ముగ్ధగోచరమందలి ముక్తమున
గోచరమందలి అణుభాగము (ముప్పుదియవ
భాగము. అని కొందఱు))

పరమాత్మ (ము). సం. వి. క. శ్రు. మా
త్మము.

పరమాత్మండు. సం. ఆ పరమాత్మ.

పరమహంస (సా). వి. (హిం. పరమహంస) అధి
శాసనం లంపు అధి పత్రము; అధి
గీ. ప్రాణనామక యజ్ఞ చూడు పతులగూడి,
పామికుఁ దటంచు పతులకుఁ బలుకైతే,
పామిమహి శివ వేసి పంపుకాగి, కేంపు
పరమహంసోని నుధాకరండు.

కథా 3 రగ

పరమానందము. సం వి అ అ అ

ఉత్పన్నమగు అనందము కలది. వి అ పుం
ం. ఉత్పన్నమగు అనందము. ౨. (ఉత్పన్నమై
మైన యానందమే స్వరూపముగాఁ గల) పు
బ్రహ్మము.

పరమానందమందు. సం. వి. అ పుం పరమా
త్మము, దేవుడు (ఉత్పన్నమైనదమే స్వరూ
పముగాఁ గలవాఁడు అని కొందఱు, ఉత్పన్నమై
నందము కలవాఁడు అని కొందఱు)

పరమాన్నము. సం వి అ స ం శ్రీమదమగు
అన్నము ౨ పాలు పోసి కండియన్నము,
పాయసము, క్షీరాన్నము.

పరమావస్థ. సం. వి ద్ శ్రీ. గొప్ప ఆనంద.

పరమాయువు(స్వ). సం. వి స. స. కాస్తాత్మక
సరిష్టార్థశీలికాలము

(చునువ్యులకు, గజములకు ౧౨౦ సం. ౫
రాక్షసులును. గుఱ్ఱములకు ౩౨ సం. కుక్కలకు
౧౨ సం గాడిదలకు ౨౫ సం. పృథ్వీములకు,
మహిమములకు ౨౪ సం పరమాత్మ వని
కాశ్రమము.)

పరమాయుషము. సం. వి. అ. పుం. అనందము,
వేగిస. శీ.

పరమార్థము. సం వి. అ. పుం. యజ్ఞార్థము,
సర్వము, రక్షణము.

ఉ ఇమ్మగ కార్త్యరక్ష నిధియంచు నిధంబున
మంత్రిత్వము, కృష్ణకృష్ణక క్షేమంగా
వలయుఁ దత్పరిత్వమున కైకా, నిర్మములు
నిది బొందు బరమాత్మము...

భాగ. అ. ౨. ౧౧౦.

౨ పరమ ప్రయోజనము. ముఖ్య ప్రయో
జనము ౩. ఉత్తమధనము. ౪. (కర్మామల)
ప్రధానముగ అర్థము.

పరము¹. వి ం మూలము

గీ... తిగుఁ గూరియు పరమ నాగ ..

అం. భా ౨. ౨౦౨

౨. కట్టెబండిమీది పలుపుమోము, పుట్టు
నిలుపుకమ్మి. (శ. ర. శా.)

క కటము మోరివన్నెన దివి, బ్రకటం
తైలంబున రుచియుఁ బరమగు గంధంబు,
వికటంబుగ నేలం బడె...

భాగ. ౧౦. పూ. ౨౫౧.

గీ. ఎదలించి మీఁదట నెనఁ గడిపరమిల్లఁ
బదల్రోచియదంతుని మో. పూ ౫.
౧౨౨. వరాహ ౫. ౧౦౦౦.

౩ బండిలై బలవెడిరూచు.

గీ కత్తూరించి సింగములు గట్టిన కత్తురంపుట
చంటిపరింపు బండ్లు చంద్రా. ౨ ౪౧.

పరము². వి అనశనప్రకము, ప్రాణాచారము.
(శ ర) దీని కృత్రియండు 'మన' వర్ణ
లోపము. చూ పరగడుపు జు పరగడుపు

పరము. సం. వి అ అ అ. ౧. అన్యము,
నైవేదిక శిష్యము. ౨ చూరము, దస్త్రైవది.
౩ ఉత్తరము, మీఁదిది. ౪. సమసంతరము,
మొదటి వచ్చునది, తొక్కాక వచ్చునది. ౫ తేలై
నది, శ్రీమము ౬ ఎక్కువైనది, అధిగమించి.
(ఇది శతసతాప్రాది సంఖ్యానామోములకుఁ
బూర్వపదముగానుండి సమసంబంధము మహా

గమనము వచ్చి పుష్ప, అని రూపమగును. పలో రజము మున్నగుచోట్ల సుఖ్యావాచకేతర పదములతో సమసించుపుడు గూడ సీకార్యము కనబడుచున్నది.)

క. ప్రతిపాలము, వివధము వ (కరీరారుల) వెలుగిడి. (వ్యతి. భూర్వము) — శ్లో: దంతివా సనీపమానగుణశ్రీ: సమ్యక్ ౨ పి పరభాగమ వాప. శ్లో ౧౦ ౧౩.

(సమ్యక్ శాపిత్ పరభాగం = గుశోత్పన్నం తథా పశ్చాద్భాగం చా వాప ఇతి... సమ్యక్ పరాభ్యుత్పన్నయోశ్చవిధా: — అని వ్యాఖ్య) — వి. అ న ౧. బ్రహ్మము ౨ మోక్షము ౩ పరలోక సౌఖ్యము

గీ . భూవిధుడు ప్రభు, రిక్షణము చేయ నిహముఁ బరంబుఁ గల్గు...

భాగ కాం ౫ ౨౪౩.

బి చంపక గొడిదెడు దు, ర్మితి కిహముఁ బాముఁ గలది మదిఁ బలింపన్.

భాగ అది ౩ ౨౩౧

౪ పరలోకము

అ అట్లకాకియని (ప్రియంబుమై దీక్షింపి, జాజలియును జరియె రాజవర్ణ, యిహము పరిముల సెనకి మెంపగ సౌఖ్యము కలు, భార్యదేవుడు సమున్నత క్రవ్వి మెంపె

భాగ కాం ౫ ౨౪౩

గీ ఏల చింతింపనిహముం బెల్ల ముఖము, లనుభవించితి మిథురా మహాపురమునఁ, బామునందు విమక్తి సంపదయెఁ గలిగె ...

కాశ ౩ ౧౩౩

౫. (బ్రహ్మయొక్క ఆయువు. ౩. తోక్తలము. ౨. (వై. వి.) — అవ్యం ౧ కేవలము, అద్వి తీయము. ౩. అతిశయము.

(౧. శ్లో. పరస్పృష్టమర్త మాశ్వాత్మ వైరి దూరమ శీతత, తరుమవ్యయ విచ్చంతి.

విశ్వ విశుంబువు.

౩. శ్లో. ప్రేమవ్యమూర క్షేమేషు పుసాన్తి ద్వావ్య లింగక, పడో: పరమాత్మాచ శేవలేపర మవ్యయమ వానార్ధరత్నమాల.

౩ పరం అతిశయే అవ్యయమ, అని పంపరాతి శబ్దము క్రింద భాగోశ దీక్షిత కృతామని వ్యాఖ్య, దీనినిబట్టి మాంతావ్యయ ముండుట చేత 'పరంతోస్యతి, పరంభామందు' మున్నగు నవి సాధువులగును)

పరమృత్యువు. సం వి ఉ పుం. — ఇతరుల నలన మృత్యువు కలది; ఇతరులు చంపవచ్చు చిరకాలము జీవించువది — వాయుసము, కాశి.

పరమేశ్వరుడు. సం = పరమేశ్వరుడు.

పరమేశ్వరుడు. సం వి అ. పుం ౧ పర మాత్మ, పరబ్రహ్మము ౨ విష్ణువు ౩. శివుడు. ౪. ఇంద్రుడు ౫ శుక్రవర్తి

పరమేష్ఠి. సం వి క పుం ౧. (సత్యలోక వాసి) చతుర్భుజబ్రహ్మ ౨ శివుడు. ౩ విష్ణువు ౪. సాలగ్రామ మూర్తిదేవము, ౫ జిహుడు

పరమేష్ఠిని. సం. వి ఈ శ్రీ బ్రహ్మ, సుస్వతి

పరమేష్ఠుడు. సం వి ఉ పుం ౧ (సత్యలోకముండువాడు) చతుర్భుజబ్రహ్మ ౨. ౪ మాతృ, బ్రహ్మము

పరమైశ్వర్యము. సం. వి. అ. న. ఉత్కృష్టమైవ విశ్వర్యము.

పరరూపము. సం. వి. అ. న. (వ్యాకరణ) సంధి చేయుపుడు భూర్వపరస్మిన్ముల కాదేశముగా వచ్చు పరివర్ణము.

పరలోక గమనము. సం. వి. అ. పుం. (పరలోక మను జొందించువది) పరణము, చావు.

పరలోకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇతిరలోకము.

(స్వప్నాది)

పరలోక విధి. సం వి ఇ పుం. మృతునకు
ఉత్తమలోకప్రాప్తికై చేయు కర్మము, ఉత్తిరి
క్రియ

పరవంట్లో. సం. శ్రీ క్రమ్యుకొను ఆపరించు (క రి)

—నూ పరివంజకొను జః పరవంజకొను

పరవంజకొను = పరవంట్లో. (పరవంజ + కొను

—స్వార్థమున)

క .. చేరువం జోవ దూరంబుగాఁ బరవంజ
కొని యున్నదిచ్చాయం గాల్కొనున గోరి
కడగ్రంబున నిల్చి యుండె . తేం పంచ
౧ ౪౬౯. (వి. ని పా)

ద్వి. తన నేయు నేవ్యమంకయఁ బరివంజ, కొని
తాన నేయనెక్కొనున గూర్చి తోడ. ద్వి
పరమ. ౪. ౨౮౮ పా. (వి ని పా)

పరవంతుఁడు. సం. విణ. (క. పతి. క) పరా
ధీనుఁడు, అన్యతంతుఁడు

పరవశము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) పరాధీనము

పరవశుఁడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పరా

ధీనుఁడు, ఇతిరలకు లో నైవవాఁడు

పరవశ్యుఁడు. సం. = పరవశుఁడు

పరవాణి. సం. వి. ఇ పుం. ౧. ధర్మాధ్యక్షుఁడు,

వ్యాయవిచారణకర్త. ౨. సంపత్కర్మము.

3. కుమారస్వామి వాచావ మగ నెమిలి.

పరవాదము. సం. వి. అ పుం. ౧. పరుణ చెప్ప

కొనెడి మాట. ౨. ఉత్తరవాదము.

పరవాది. సం. విణ. (క. నీ. క.) ప్రతిపక్షి.

అక్షపకుఁడు, ఉత్తరవాది.

పరవాది. విణ. అక్రకొట్టు. (క. ర. వి. ని)

రగడ. మితిలేని తేనె నామెలేనె మివాది,
యితరలతికల మరగి యేగెన నది పరవాని.

మమక. 3 ౮౪.

నీ. తరియింతు నెటువలెఁ బరవాది మిరవాని
నెటువాది తావుల మెయియ గాడ్చు ...

చంద్ర ౪ ౧౧౩.

పరవాది బో ధారాగ్నహములొ యంత్ర

ముఖమున వాణు జలధారణ, తరువోజ బలం
విడిగొని వాణు బాష్పవికముల బాలకన్దన
నేడిపరవాకు లాప్య న సం ౫ ౪౮౮.

పరవంతుఁడు. సం. వి. అ పుం. ధృతరాష్ట్రుఁడు

పరశము. సం. వి. అ. పుం. స్ఫురముతీ, పరస

నేది (దీని స్ఫురముచేఁ కక్కినలోహములు
బంగా రగ నందురు.)

పరశు(పు). సం. వి. ఉ పుం. (కక్రపును జంపు

నది) ౧ పరశ్వనము, గండగొడ్డలి ౨.
అస్త్రము, అయిధము

నీ తునియనో పరశుచే మనియనో వృక్షంబు
తునియ నీ వృక్షంబు తునిమె పరశు, పు...

ఉ. మారి ౨ ౧౩౬.

3. పెలిగారము, టంకలము (వై. ని) ౪.

వజ్రము (కే ని)

పరశుద్ధిరుఁడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) గండ

గొడ్డలి ధరించినవాఁడు . వి. అ పుం ౧ పరశు
రాముఁడు ౨. వివాయకుఁడు

పరశురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం. వివాణిక
ధగనవతారామనా ద్వి. (జమదగ్నియుడికి తేనువా
దేవియండఁ బుష్పవవాఁడు.)

పరశ్వధము. సం. వి. అ. పుం. పరశువు, గండ
గొడ్డలి

పరశ్వన్. సం. అవ్య. ౧ ఎల్లండి. (సద్యన్—
సద్యము అయినట్లు పరశ్వము అని అగును
అని తోచెడిది. లేదా సమాన భూవ్యవధముగా
నుపయోగింపవచ్చును.)

సీ, రమణియొక్కరములపై బరాశుచేత, జని
యొలుంగడం నడించు నని యొలుంగడం...

విజ. వి. ౨. ౧౫౪, కళా ౩, ౧౫౪

౨. తత్పరతను తెలుసుట, పాచ్చికను తెలుసు
మాట

సీ అంతకంతకు నతిశేష మగ్గింపు, రాగ బాగా
యెచ్చనిక పరాశు జియ్యి, యనుజనులు
జీచ్చునది తను పని ముఱవంగ, బుగు
నమ్మటి శిలరాకు ప్రాధికతన

ప్రభా ౨ ౩౩

సీ. రాజవర్త్య పరా కబారమున దొరలు, గాచినా
గని పొగ్గడికై తెలుప, కువల ౨ ౩

ఉ గా ౧ ౧౪౦

౩ అనవధానక, ఏమతిపాటు.

సీ. ఏమతిపాటు అన శివతీత యన మోస మన
బరా కనక జనుల బ్రహ్మదము

అం భా ౧ ౧౩౮

క. వనిత నృసింహేంద్రుల బరా, భవన రేఖ్యుని
శరము వంచుకొనుతి... నరస ౩. ౨౩.

ఉ. అయ్యి పరాశు ముని చెలియక విను ..

సారంగ. ౧. ౨౨౨

సా అడిగిన చిరాకు అడుగవన్న పరాశు

ర. ఉపేక్షాభావము, ఉదాసీనత

వ...అని వర్ణించుచుండ వమయంతి...పరాశు
వహించియుండ వర్ణించు బా కాశిరాసకుం
గ్గళావనా మయ్యి... వైమ. ౫ ౧౦౨

సీ ముడిగిన తెలుగ మెత్తి చూడకుండు పరాశు
కుముదానుని పైన గుదిటుల చేయు.

అను. ౧౫౪, విజ. వి. ౧. ౨౫౪

౫ మైమఱుపు, వివశత్వము.

ఉ...అచ్చిపరాశులొందె తెలుయందమునందె
మనయు నిల్చి వై, యెచ్చర బావప్రవరు
లచ్చెదనటాట పరాశుల తెంచుచున్.

దళా. ౨. ౨౪౦.

(వ్యవ) వానికి సంధి యొత్తిని పరాశుమాటలు
ప్రారంభించెను.

౨. అనర్థము

క. ఈకల నిజమో కాక ప, రాశి-దోవ్యదుగు
...లుగలకే, కాకల యెన్నడు నిక్కల,
గాకుండ గ నిటు పరాశుగాఁ బనిగలకే
విప్ర ౩ ౪౫

పరాశుతెలుసు పరాశు పరాశు

సీ సోగిను నిద్రపుల గమ్మడుగఱాల భగభగ
ప్రబలాక్షిరుచికి బరాశు తెలుసు. కుక. ౧
౨౦౦ (నీవచేయు బని భావము)

జ : పరాశుచేసికొను, పరాశుచేయు, పరాశుచేయు

పరాశుచేసికొను. ఆ ౨ (✓పరాశుచేయు)

ఉపేక్షాభావము వహించిన ట్లుండు, వినిపించు
కొన నట్లు నటిండు.

వ అని యేకప్రకారంబులఁ దన నున్మీను
రాగంబు తేటపడిం బలికినఁ జెలువ నరియు
శివమయనం బరాశుచేసికొని ..

విజ. వి. ౨. ౨౦౦

పరాశువద్దు. ఆ ౨ (✓పరాశు) ప్రమాద

పడు (క.ర) — స. శ్రీ. మఱుచు. (వ్యవ)
ఈ తొందరలాఁ ఆ విషయము పరాశుపడితిని

పరాశు(చే)నీయు. స. శ్రీ. (పరాశు + చేయు)

౧. ఉపేక్షచేయు.

చ చెనక నుపక్రమించుఁ బలికెంతఁ దొలం
గఁగఁ జూచు వాని యవ్వనికఁ బరాశు
చేయు జనవల్లభుండు .. కళ. ౪ ౧౨

౨. నీవార్త చెలివచ్చుడె, భావమున గృహ
విశేషవర్ధి మెఱయంగగా విశేష బరాశు
నీయక, శ్రీవల్లభుఁ దావమునఁ బోయి
వొలయున్. కవచే. ౨. ౨౦

క...తెలిగ, రాకుం గని పరాశునీయు నార
పదంబున్ విజ. వి. ౧. ౨౫౪. (ఇటు కొవడు
దోళిమ)

అ ప్రకృతవిషయమునుండి ముట్టును ముట్టు కలిగించు

క. మనసిజా దదయేతు శరణ్యేన నేమగునో పరాశునేయద మనుచుక.

కువల. 3 ౧౧౫

3. (నేవకులు ప్రభువులను) పాచ్చరించు

4. చూడక యెగిరి ద్రిప్పి మాటాడ విత్తుడు, చేసింది పట్టు పరాశునేనెత్తుడె, యేది పట్టుతో లైలాట మింకమి.ద, మనుకు దయ లేక విడవారె దనన నీకు

విల వి ౨ ౧౯౮

పరాశుక్కు. సం విల (వీ వీ వీ) ౧. ప్రతి లోనూమి. పెదమలొని, పెదకక తిరిగి నది, పరాశుక్కులు ౨ ప్రతిహాలము, వ్యక్తి ౩ మి.దమన్నది (పరాశుక్కు) ౪ పగనూమి, ముఠొటిలి పొందునది ౫ రాహుళపరాశుమలను దెలుపునై ప్రత్యగ్రహా త్మక భిన్నమయింది. (ప్రాశాదీంద్రియములు) వి. వీ పు ప్రాశుక్కుగ న్నయూగానిది (పదవి అత్తుడి)

పరాశుక్కు. సం వి తు శ్రీ ఉత్తరేను, అపాహర్ణము ?

పరాశుక్కుము. సం వి అ తు ౧. దీర్ఘము, కొంగము ౨. దేహాలము దేహాపాహర్ణము ౩ ప్రయత్నము, తూరిక

పరాశుక్కు. సం విల (క నీ క) పరాశుక్కుము కలవాడు.

పరాశుక్కుము. సం ఆ శ్రీ విక్రమము చూపు, కొంగముచూపు, బలముచూపు

చ. కన భుజశ్రీ లేక యెరుదర్పమ యూచి పరాశుక్కుమింపజచ్చిన నది తెల్లనె...

భార. ఉద్యో. క. ౨౦౩.

ఉ మాల్కవంతుఁ డే, నీతి ముకుందు నొంది యగరే నిలు మంచు భగేంద్రమోము నిరాకముఁ జోలు ముద్దిచూచి ఘట్టన నేసి పరాశుక్కుమిందెనె. ఉ. రా. ౨. ౧౦౩.

పరాశుక్కు. సం వి ఇ. శ్రీ పరాశుక్కుము

పరాశుక్కుమిండు. సం విల (అ అ. అ) ౧. పరాశుక్కుమిండువాడు. ౨. పదనీతే అక్రమింపఁ బడినవాడు. ౩ ప్రతి విత్తుక్తుడు, పెదకక మరలిన వాడు

పరాశుక్కుము. సం విల (అ అ అ) ౧. పెదక కనుఁ జోయించి ౨ మృతము, మరణించింది ౩ వాల్కపుము; క్రమ్యుణ్ణిడింది ౪ (పగ + అ) కనుఁ పెదకక వచ్చినది, తిరిగి వచ్చినది

పరాశుక్కుము. సం వి అ తు ౧. పెదకకం జోవుట ౨. చావు ౩ (పరా + అ) కనుఁ పెదకక వచ్చుట, మరలి వచ్చుట ౪ శక్రపుల రా, పగవారు దండెత్తి వచ్చుట

పరాశుక్కుము. సం వి అ. తు ౧. పుష్పరజము, పుష్పిడి. ౨. పొడి, భూళి, కుమ్ము ౩. పొడి నీయ ద్రవ్యము, నలులంబిండి. ౪ ఉపరా గము, గ్రహణము ౫. చందనము ౬. స్వచ్ఛంద గతి, విచ్చలవిడిగాఁ గిరుగుట ౭ ప్రసిద్ధి, ఖ్యాతి

పరాశుక్కుము. సం విల (అ. తు. అ) ౧. విముఖుడు, పెదయెగము పెట్టినవాడు (వ్యక్తి - అభిముఖుడు). ౨. క్రియాదులకుఁ బ్రతిహాలముగా ఆచరించువాడు ౩ పదనీతే ముకువాడు. ౪. ఒల్లనివాడు

పరాచేకము-పరియోచేకము. వి. పరిహసము ఎకసత్కము. (గ్రా. వి అవి క. ర.) 1. అని పరాచిహసించు కవల విడిచి, ముక్తతా కుకచుక్కుము. ౧. 11

వరాచితుండు. నం విణ (అ. ఆ అ.) పరి
 పుష్టండు, ఇకరలనేతిఁ తెంపఁబడినవాఁడు -
 వి. అ. పుం. కానిన కాఁడు.

పరార్చీనము. సం విని. (అ. ఆ ఆ) ౧. పరా
శ్చ్యుతిమ, తెదేయంగము తెట్టివది. ౨. ఉత్త
కాలభవము, భూమికాలమునఁ గలుగువది

పరాజయము. సం. వి. ఆ. శ్రుం ౧. పరాభవము,
అవజయము, ఓడుట ౨ ఓడించుట
3. దయ్యట్టు, అలయట్టు (అధ్యయన పా
ఠనము = చదువులన దయ్యట్టు)

పర్యావరణం, సం. విజ్ఞ (అ అ అ) పర్యా
వరణం సంస్థానం

పరాజిత్తువు. ను వివా (త) ౧ ౩ డింతువాడు,
జయశీలాడు ౨. ఓడువాడు

పరాజన. సం వి ఆ శ్రీ. (పరా + అన్ +
అస-మిక్కిలి బ్రతికించుటకు సాధన మైనది),
వైది-చిత్త (వాచ)

వరాత్పరుడు, పం వి అ పు — ఉత్కృష్టుల
కంటే ఉత్కృష్టుడు, పరమేశ్వరుడు

పరాక్రమం. సం వి న్న పుం గ పర
మాక్రమం ౨ పరమేశ్వరం.

పరాదనము. సం వి అ న. (పగము)క్క
 పగా—తిసువది) పా-నీకదేశపు గుట్టము
 (అరేబియాదేశపు గుట్టము, అని కొందఱు)

ఎరాధి. సం. వి. ఇ. పుం. ౧ (పరశాధాకరము)
 కేట. ౨ అధిక మను మాసమీక వ్యవ.

పరార్థీనుఁడం. నం విజ (అ. ఆ. ఆ.) అస్వకం
[కుఁడం, ఇతరులకు లోబడినవాఁడం,

పరరాష్ట్రభోజి. సం విలా (క. సి. క.) పరబ
అప్ప ముఖ రుజించువాడం.

వేరాన్నము. శం. వి. ఆ. న. ఇతరముల వేరాన్నము.

పరాన్నుఁడు, ఈ విధి (అ. ఆ. ఆ) పరాన్ను
 పోలి.

పరావరము. స. ప. (అ. ఆ. అ.)—పరా
వరములు—౧. తెలుగుజాతినియు ముందజాతియు,
౨. గొప్పదియు తక్కువదియు ఏ అ స.
పరావరము, పేరీడు, భూహారము శి.

వరాధిప. సం వి అ పుం జికానా నందత్స
రము

పరాధవము, సం వి. అ. పుం. రి తిరస్కా-
రము, అవమానము ౨. గాళము 3 ఓడంటి.

పరాభవించు. స. స. శ్రీ. ౦ అవమానించు.

ఈ కాలములోటి దర్శనమున గానక నిష్ఠుఁడగు
భవించి దుర్యోధనునితోపాటుఁ గ్రానా
మదిగ వగు పేల దీనికన్

భాగ కం ౧౯౩.

అ ఓడించు
వ... ఇట్లు నివాళివచనముఁ బ్రాశ్నించి భవ్య
శోభ దుర్బిక్షుం డై పొందవలయుండు
మరిలె చదువఁజాడు... హగ 8 గ్రాం

పరాధూతి. సం. వి ఇ. శ్రీ పరాధవము.

సాధూత్తుడను. సం. విని (అ. ఆ. ఆ) ౧. అవ
 మానింపఁబడినవాడను. ౨. కీడింపఁబడినవాడను.

పరామర్శికి = పరామర్శిని. వి. (సం. పరామర్శః)
 ౧ విశేషము, మంచికెట్లగు జక్కగా విచారించుట.

౧ మహిళ చార్మితు గురుఁ బరమహంస లేక,
 తండ్రిమని పంపఁదగునయ్య సదయిబోవయి
 బృ. 3 ౨3

౨. విచారణ, పరిశీలనము.

డి. శ్రీ విరామరాజు చొప్పుకమిఁ బాఠము దప్పి
పందఁబాఠిన పొల మెందఁబాఠె.

మనవ, 3, ౧౯౯౫.

పరామర్శించు పరామర్శి. (సం పరామర్శి)

క. అది పలికెన వాతడు తన మనసు నిలిపి
మనదెచ్చి ముందు తెలియజేసె, దనపిలు
జున్నె గావరి, నుంచి పరామర్శి చేయు
చుండె మురింద్రా. వి శ్రు. కి. ౧౩.

(పరామర్శి - శ్రీ శ్రీ పతి పా)

పరామర్శించు. స. శ్రీ. ౧ (౪) విచారించు,
అలాచించు

ఉ. ...రావలముఖ్య రిటాటులైత సు, గ్రామము
నందుల చూచుట పరామర్శించు మర్త్య
దేవుడై, భూమిని బుట్టె గాని రఘు
పుంగవుల దానిని విష్ణుడే నుమి

శ్రీకా. ౯ (౬౬)

చ. ...నిజవాసులకాన్యయలీల కామసూర్యము
గలకన్యకా శ్రీకా. ౧౦ వలంది పరామర్శించు
చున్నెదక. సమీక. ౧ ౧౭౦

(చ.) వ్యాధివ్యాధియములు. విచారించు.

గీ. పామ్యవిన బోయి యొకచిన్నబమ్మచారి,
చేత గిన్నియల బుట్టెనె వాతల దీతని,
శిష్యుల దనియె బామర్శించు దనిని, విశ్ర
వారాయలుడు సభావితతి కనియె

తై. ౪ ౮౯.

చ. ... శ్రీ దొక భిక్షువందు వన, గుపిత
మరిక ౭౧౦ ౯ వియగొట్టె బరామర్శించువే
యగన. ఉ గా ౭ ౧౭

అ. పలికెను, చక్కలచాచ

గీ. దాసదాసీవకునిని బామర్శింప మీస
యన్నట్టియనిక వలంది ప్రబంధి ౭౪౩
౩. తెదన

గీ. మటపల్లెవల్లె దా నటు పరామర్శించి
యందు లందుల నుడగొందు లరసి .

విశ్ర. ౫. ౬.

౪. (నలదిక్కులు) పరిక్షించు.

గీ. చిటుసమన్న బరామర్శించుకు.

మవల ౨. ౧౧౪.

పరామర్శించుము. సం. ౭. అ. న ౧ పురణము,
తలఁపునకు చెచ్చికోమట ౨ విశేషము,
చక్కగా విచారించుట అలాచించుట.

పరామర్శించుము. సం. వి. అ. పుం ౧ పట్టి
యొచ్చుట. (శీకపరామర్శించు)

౨ (నిలు దెండలవారిని) లాగి వంచుట
౩ అటంకము, నిశోధము (శ్రీ. తపః
పరామర్శ వివృతమనోగి .)

సం. ౬. సం. ౩ ౭౧

౪ ఆవహ ఎఱుచుట, భంగిపాన-పాన
(ద్రోపదీ పరామర్శించు)

౫ తలఁచుకోమట, సుమనసకు చెచ్చికోమట,
౬ యుక్తి.

౭ విశేషము, చక్కగా విచారించుట
౮ (వ్యాధి) అనుమతికారణ మగుజ్ఞాన
విశేషము, వ్యాధివిశిష్ట పక్షధర్మతా
జ్ఞానము (ఈ పర్యయ వర్షి వ్యాధ్యయగు
భూమము గలది అనుజ్ఞానము)

పరామర్శించు. సం. స. శ్రీ చక్కగా విచా
రించు

మ...ద్రే, మ దలిర్పిన్ కుళకీంబిన్ మిము
పరామర్శించు ౭౭ బంధివార, దదిగా కింక
వార్తి దెల్పు మనినా దామింపు మున్వీ
కన్యరా ఉ. రా ౨ ౧౫౬

పరామర్శించుము. సం. వి. అ. న వర్ణించుట; వాన.

పరామర్శించు. సం. వి. అ. అ. అ) మృతిని
గదచినవారాడు.

పరామర్శించు. సం. స. శ్రీ చక్కగా విచా
రించు, విశేషించు.

చ...గర మరుజార శీత్రుడు కాదునీసరుడు
మరి కొలులక, దరియంగనీయ దన్నయన
వారిని వెలగల పరామర్శకుండుగనె.

అనా, ౧ ౧౧౯.

పరామర్శము, సం. వి. (అ. అ. అ.) పరా
మర్శకుండునది పరావరము నేయనది

పరాయణము, సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧.

అర్థంతానక్షము, మిక్కిలి తగులు గలది, తత్ప
రము. (ధనపరాయణుడు) ౨. అర్థిష్ఠము, ప్రియ
మయినది. — మి అ స. ౧ తత్పరత, అర్థంతా
సక్తి, మిక్కిలి తగులు

౩. ఉత్తమమైన ఆశ్రయము, మేలైన ప్రాళ

గీ, ౩ నుకొలుగు లేదవ్యాస మనివయందు, నధిప
కృష్ణుండు ఎవరి బరాయణులు. .

భార అను ౫ రసం.

౩. ఉత్తమ స్థానము

౪. ఒకటి లేమిది యొప్పిన నరవర యిష్టియము
దనమనుబుగ గలక చా, నొరులకు నవి నేయ
కుది, పరాయణము పరితు ధర్మమదముల
కలక. భార. ౪౦. ౫ ౨౨౮

౪. వానిగుహసము లుపవసించు ప్రతిము
(నై ని.)

పరాయత్తము, సం. వి. (అ. అ. అ.) పరా
ధీనము, పరునకు లాగినది

పరాయి, వి. (౩. పరాయి) ఇతిరము, ఇతి
రుండు. (వీడు పరాయివాండు ఇది వాడుక లా
నిది. ౪. ర)

పరారీ, వి. ఎత్తపడి తీర దిడిది పాతీసోయన
వాడు. (౪. ర.)

పరారీ, సం. వి. ఇ. తుం. గొప్పకత్తువు, మేటి
విశాధి. అర్థ. కనకన సంవత్సరమునకు తూర్పు
సంవత్సరము, ముందువీడు (వీనికె యెలగున
వర్ష ప్రయోగము లేదు.)

పరారీ, సం. వి. అ. త్రి. పదివిధములగు ఉత్తి
పాంతులలోని ఒకాకావాది. (నై. ని.)

పరారీత్నము, సం. వి. (అ. అ. అ.) తూర్వ
తనవత్సరముది, ముందటి యేటిది.

పరారీతము, సం. వి అ తుం స్రస్త్రము,
తాయి

పరారువు, సం. వి. ఉ తుం. కార్యలము,
కారక

పరార్థము, సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. నుజీ
యొక ప్రయోజనము గలది ౨ నుజీయొకనికొలు
తైనది, పదనిమిత్తికము. వి అ తుం. ౧ ఉత్తి
మైన యొక్కము, ఉత్తి ప్రయోజనము ౨ నుజీ
యొకని యొక్కము (వర్ణి స్థానము)

పరార్థము, సం. వి. (అ. అ. అ.) త్రిష్ఠము.

పరార్థము, సం. వి అ స ౧ పెనుకటిసగము,
రందన యొక్కము (వర్ణి. తూర్వార్థము)
౨ సంఖ్యావిచ్ఛేదము, తుది ంఖ్య - (100,000,
000,000,000,000 . ఏకత్వాది పరారాంతా
ంఖ్యా. తర్క. సం.) , ప్రవృత్తియొత్తనందు
రందన సగము

పరావరము, సం. వి అ తుం పరూషకము.
వేడిడు, ఘోరాము

పరావరదృష్టు, సం. వి. (౪) భూతభవిష్య
ద్విషయములు ఎఱిగిన వాడు, ముందువీడు
లేఱిగినవాడు

పరావరము, సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. మార
ప్రదియొను దగ్గఱదియొను.

౩. (లేక కాలములందు) ముందటిదియొను పెను
కటిదియొను.

౩. ఎక్కువదియొను తక్కువదియొను. ౪. త్రిష్ఠ
తయొను.

పరావర్తము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ ప్రత్యాపృత్తి,
మరణుట, కెనుక మరణుట. ఆ. వినియము,
మౌలుపు 3 మరల ఇచ్చుట, పరీక్షర్తము.
౪. (వ్యవ) తీర్పుమార్పుట

పరావహము. సం. వి. ఆ. పుం. సప్తవాయువు
లలో పరివహవాయువునకు మీడిది

పరావిద్రము. సం. వి. ఆ. పుం. అంతఃపురియ
(పై. వి.)

పరావిద్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. విశేషుడు
ఆ వికాశక సంశ్లేషణాతివాడు

పరావృత్తము. సం. వి. ఆ. అ. అ. ౧ మరలి
నది; కెనుక మరలినది. ఆ. వినియము నొంది
నది 3 (వ్యవ) కేలునిధియగా మాణిసది
(తీర్పు)

పరావృత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పరావర్తము

పరావేది. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ బృహతి,
కానకు 2. ములక 3.

పరాశర్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ పికిముని,
కేవల్యానుని శండ్రి ఆ కేవేంద్రుడు (శీ. ౪)

పరాశ్రయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మణియొక పెట్టు
మీడ మౌలకు లకాది—బదనిక, వంద 3.

పరాశ్రయము. సం. వి. ఆ. పుం. పదశాశ్ర
యించుట, పదని యాశ్రయము

పరాశ్రయ్యుడు. సం. వి. ఆ. అ. అ. ౧ పదవి
ఆశ్రయము కలవాడు పదవి ఆశ్రయించిన
వాడు

పరానంగము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ పదశాశ్ర
యించుట. ఆ పదవిహాదీక.

పరాననము. సం. వి. ఆ. న. మారణము, చంద్రుడు

పరానము. సం. వి. ఆ. న. తగరము, వంగము

(పై. వి.)

పరానుడు. వి. శ్రాంతివాడు.

కా...కళింగంబు రాజ్యలక్ ఘనంబు దాన
రామనకు మానానానియవాని కరుణల
సంబున శాధిపత్య మొనగగ్గ యొనంది
రామింతుక.

రంగా ౧ ౧3౮, ౧౪౦ రంగా 3 ౧౧౮

పరానువు. సం. వి. ఆ. అ. పోయిన ప్రాణ
ములు కలవాడు—మృతుడు, చచ్చినవాడు.

పరాన్మంది. సం. వి. క. పుం. దోచుకుదొంగ,
బందిపోటు దొంగ

పరాన్తము. సం. వి. ఆ. అ. అ. ౧ శ్రోయ,
బడినది, శ్రోసికేయబడినది ఆ కలుమగొట్టు
బడినది 3 నిరాశ్రయపడినది, ఖండింపబడి
నది (కాదాది) ౪ పీడింపబడినది

పరాహితము. సం. వి. ఆ. అ. అ. ౧ కొట్టు
బడినది. ఆ. కలుమగొట్టుబడినది 3 కేను
కకు దలుమబడినది. వి. ఆ. న. కెట్టు, కొట్టు

పరాహము. సం. వి. ఆ. పుం. మణునటి దినము,
మణునాడు.

పరాహ్లాము. సం. వి. ఆ. పుం. మినునందు
మధ్యాహ్నమునకు పిమ్మటి కాలము

పరి వి ౧ పైవ్యము, వంద

చ. పరి సమకంది గోగలముల బట్టు రివక్
విని .. భార విరా. ౪ 8౮

గీ ...భుక్తుడు పరి వాచకపు వదగళ, గొట్టి
చతురంగబలముల పెట్టు గలవ...చంద్రా.

౬ ౮౪, భార విరా. ౫ 3౩

౫. మూక, గుంపు, సమాహము

గీ అంతపరియంబు పై ప్రభుకలికి పాణి, పోవ
కాడును పెదపొట్టు పొడిచి తనియొ...

అము. ౬. ౮3.

చ. పరిమెయి బాటి వానిఁ గనివట్టి వడిం
తెదఁగిం గట్టి తె, చ్చిరి...

భార. కాం 3. ౫౦౫.

(కట్టునను. అని ౪ ర)

3. (= పటి) కొల్ల

గీ. దాచురం బగుఁ బాఱ కొల్ల పరి యనఁగ,

అం. భా ౨ ౨౨3

౪. పర్యాయము, మాటు, సారి (ఈ యర్థమునఁ
దఱచుగ 'ఒక' శబ్దపూర్వకముగఁ గాన
వచ్చును.

౫ శోయ సామ్యులు దోచుగ, నా కీచకుఁ
దాటి నిన్ను 'పటకుఁ జేసెం, బాకుండ
మున్న యొకపరి, నా కాకనితోడ భందనము
లేదయ్యెనె' భార విరా 3 ౧౧౮

౬ ఆ పటకు కా పెడల్పన, కాపసి పట కనుచు
లంబ రిల్లియఁ గోరూ, దీపిత యై యొక
వాడే, నీపరి తెల్లఁ బడ కరుగునే నీ
దనుచున్ ది. ప. ౪. ౫౮

౭ ప కదియం గడ్గోని మత్స్య మొక్కపరి శృంగం
బట్టిటుం దిప్పఁగా, మదరంబులో శిరములో
దెగం బదిరి దెక్కులో మోత లొక్కటన్

దకా ౧. ౨౮3

౮ .. పారి యేకెంచుట తెన్నగా తెజీగి
తీవ్రాటోపయ్య కంబుగాఁ, బరిమె వర్తియు
గాక యున్నఁ గడిమిం బ్రత్యగ్గి నా
చూచినీ, నీ రణక్రిడఁ జలంబు నూపు
దము... పారి ౬. ౧౩౩

(ఇటోపరిమె మఠియొక పర్యాయము. భానము)

౯ ... నాలవపరి ధర్మ భార్యానర్థంబునందు నర
నారాయణాభిధానం దై దుశ్శరం లైన
కపంబు నేన భాగ. ౧. ౨3.

౧౦. చలము పట్టుదల.

చ. పరిమెయి పెట్టి తొల్ల బాపకంబలఁ
గ్రూరితు మిక్రమై తెఱునిం, బొగిన వచ్చె
గ్రీవృ మనుటాచ్చెట్రుఁ తేరఁ బురారిథాలభా,
నురపటువచ్చి యెంచు పెంఁ జొచ్చిన
మచ్చకుఁ గానె నర్తజీవ, నరసశిష్య శేసరల
సవ్య హివా మృదులాలకాగ్రమం.

స్వనిం. 3 ౨౨

౧. (౪ పరి.) ప్రవాహము, ఒక విధమగు జలా
శయము.

౪... బుగ్గ వాగు దొన తల, పరి నుండము కాల్వ
దీగి బాని దొయలన్. మాంస ౪ ౨౧౦.

ఆలపఁజవులనుండ

౭ ప కలఁచెన్ కాలివనిప్రదేశములు నీక వ్యాధ్య
ములో గాది పాంథులఁ గూర్చెం బొలి
యించె నాలపరి దోడో మాళ్ళులఁ
జొచ్చి పె శకం ౧ ౧౧౧

గూఁబపడెనుదగూఁబల గుంపు

౮. . ఇరవై ట్టెనుకా విశోధి స్త్రీకరగతి నంత
గూఁబపరి గాఢమహిధరభూట దుర్గకాటర
ములు విస్తమించె వికటప్రకటానములో
మడంచుచున్ తే పంచ 3 ౧౫3

చీచుపూచీమలగుంపు

౯... ఆక్కటబలంబు... రయనముద్ధాతగూళి
భూనంతిధారాధర పథం బునచు కొక్క
పరియ చీచుపరి యనకా గవిని నందు

మనుచ. ౪. ౧౧౦.

విడుతపడిమిడుతలనండు

౧ శిలీముఖంబులు నిగుడ విడుతపరి గవియున
ట్లంబరంబు నాచూచించుచు. .

భా. రా. యం. ౨౪౫.

౪... మిడుతపరి చిచ్చువాకం, బదివడిఁ బొడి
యైనయట్లు పంకజనయనా.

పద్య. ౩. ౨౨౪ పారి. ౬. ౧౨౫.

౩. (క) కృపరిక = ఒక్కమృతగా, యాగ
వశ్యమున.

౪ శరభజాంబవదాదులు లైలకరులు, నొక్క
పరి మీఁద నడచింప నురళిముల

భా రా యు. ౧౨౭౦.

౫ శరభరంబులు చాలకనుకముల్ నూత్ని
పాలిగల్ నవ్యప్రవాళములును గీ గ గన
జలనిధితోనుండి కలసియొక్క, పుయి తొరి
గడో యురగఁ జూపఁజే దోరె,

చార్మి 3 ౪3

జ: పురాలడు, పరిగొను, పరిగొలుపు, పరిచిచ్చు
పరిమార్చు, పరిమార్చింపు, పరిమార్చు, పరి
మాలు, పరిమొగము, పరిమొత్తు, పరిమెడలు,
పరిమోపు

పరి. సం అవ్య (దీనిఁ తెనుంగున వ్యప్రయో
గము లేదు) ౧ అంతట (పర్వతము) ౨
చార్మి (పరిమొగము) 3 చోమకథనము.
(పరిపాదము) ౪ పూజన (పరిచర్య) ౫ అలం
కారము (పరిమార్చుము) ౬ పేరు, కొలచి
(పరిచ్చేదము) ౭ కొన్నిచోట్ల నిరర్థకముగా
యేండును. (పరికల్పితము = కల్పితము)
౮ మిక్కిలి (పరికల్పితము, పరికల్పము) ౯ వర్ణ
నము (పరికల్పము) పరికాంక్షితుడు)

పరిఁజెంచు=వరుఁజెంచు. స త్రి పరుఁజాన
బట్టాకొను, తిప్పిడియందుఁ బట్టాకొను

౭. అని లైదుపు పరిఁజెంచును, నమనరిగదగ్గ
దంభియని నీతిబల్ దీని పుచ్చవలచె పద
ముఁ గొనియె నరెడు నాన దీని గొను
ట నుచితము భోజరా. ౫ ర౫,

చ. చెడరక బంటుమీఁద బరిఁజెంచును దగ్గరు
కూరుకొనడిక. చ్యా. ౧౦ ౫ర

వరిక. వి. ౧. పక్షి విశేషము, ఒక కాకినీట్ట.

గీ గజగారుఁ భూరేషు శేర్లెలు పొత్తుంగి
తెచ్చకాదు పరిక...

గీ. యనుఁ నిట్టిని పక్షిశ్రేణుకల్గు లలరు.

అం. భా. ౨. ౯౮

౨ (ముగ్ధ శ ర) ౧౦గవల్ల విశేషము, ఒక
విధ మగ మ్రుగ్ధ.

వ...విగళిత ప్రపవపరాగపరంపరి యనుపరిక
మ్రుగ్ధలదగ్గర . నవల 3 ౧3౧

చ . పరికలు దృష్టిదీపములుఁ బెట్టినగదెలు పెట్టి
యేమిటనొగర మగు పుత్రవాంధ శిదగావఁగ
లేక విచారభిన్ను లై మాంస ౨ ౮౫

3 తృణ విశేషము

గీ పరి ముల్లాచి తెండయము లైటికుంగ,
తెండలుగాఁ బూరి రెనలింపఁ జొదలు
పెడలు ప్రబంధ ౨౦౧

౪ మస్కరివిశేషము (చి ని.)

౨ పరిక తెట్టె రెయ్యి పరిగి యంగిరికము,
చీరజంత్రుకెల్ల నారకెల్ల, చ్యా ౧. ౨౨౧
(వారెఁపరి పా)

పరికింపము. సం వి అ త్రి ౧ తియ్యము.

౨ అంతటను గలకంపము, కింపము, వడఁజ

పరికథ. సం వి అ. త్రి చార్మియభేదము

శ్లో అథ వాఙ్మయభేదాన్యైః చంభూః ఖండ
కథాకథా, అభ్యాసితా పరికథాకథాపక
విశేషా (త్రి. వి.)

వరికరము సం వి. అ త్రి. ౧ పరిపారిము

౨ ఉపరిణయము పనిముట్టు 3 సమాహేయము.
౪. సమానింధము, ఉపశ్రవము ౫ పర్వం
కము, మంచము ౬ నడిపిట్ట ౭ యోగపట్టె
౮ విశేషము ౯. ఒక యథార్థాలంకారము

౪. సాధ్విప్రాయవిశేషము, మై భాసిల్లినను బరికరా
లంకృతి నా,కొల్లిలు నూరకరిచంద్రా
లోకము. ౫౫.

౧౦. (నాట్య) రీజును విత్తులముగాఁ జేయుట.

౨. పరీక్షించుచు.

ఈ .శ్రీ లక్ష్మీనిందిన జేనకావలం, బసరతిభావ
మొ పరలం కావనికాసము రీ వికారముల్.

74. 8. 0x8.

చ...మంత్రిగారి బంధు వారల, క్షి-లకుల సంత
రించి పరిచియే "పాశ్చాత్య" వ్యవస్థ
ఉ. రా. 3, 4

3 విచారింశు, ఆలోచింశు.

చ...ఈ దివ్యమతిం బరికించి కాంచి భూ, దేవ
సమయంబు దప్పుగఁ గడుం గుటిలాత్ముడ
నైతి నాయెదన్ భార కాం ౧ ౨౫౧

(పరీక్షించు అని శ ర)

క ప్రముఖంగాగల వారిపై పరిశీలించి తగిన
చర్యలు తీసుకోవాలి. ౪౩ సీతారాం ౩ ౯౪

౪. పెదకు, అగ్రోష్ఠింశు.

నీ...మదక నారనె నోపె వెలచె నెదుకె, బి
కించెను దడచె నగునె నుంగ నశ్చేషించె
ననుటకు వెలయుచుండు అం బా 3 ౧౨౨

క పాతాళలోక మంతయు, బాఁతిగ కోరించి
మామయముఁ బరికించి యతి, ప్రితిగ వాఙ్మర
గముఁ గొనిఁ దోతెం దని స్వప్రీతాద
మిచ్చుచుఁ బుష్పపన్. బా.రా. బాల. ౪౦౪

డి. అని గర్భవృక్ష-పైల్ల వల్లవఁ బరిశీంది
తెన్నగా వంతరాళింద మరసి.

మధు. క. ల. వ. 3 య.

౫. చూడూ, దర్శించూ

సీ. ప్రభుభావనముల రొదచేయు శాతనిఁ బరి
కింది మనలాక్షిఁ బ్రాసవలయు
పదోధ. ౪ ౨౬.

క. ఉదకశాలము గొని రెండవ, నాయనివలెను
 దీప్తురగ్రహము మోయగ తా, నరముఖ
 కెందొద్దివందెని, బరితొంది దకాననుండె పరి
 పక నోరొక. ఉ. రా. ౩. ౭౦.

గీ. ధూళిధూసరం బరించి రేల నిక్క పావన
పావనది పృథ్విభక్తి దళదళం.

శ్రీమ. క. రాజ.

உ. அனாஞ்சு, துலியு.

3. పరిశీలనకు తమకాక్షరాలు, తరుణుల తేగులనులు
నమ్మక దగ్గ దండం నుండి, పారి, ౧ రాతి.

ప .. పండితులకు పుస్తకమున విరుదావరీ ప్రబంధ
మంథర శబ్దార్థము త్కారములు పరిశీలించు
నొడ్డిలో లగం లై కూర్చుండి

కళా ౦ ౦౦

మ పరిశీలన జగ్గు నామనోగధము మీ భవ్య
ప్రభావమునకా ఈ రా ౨ ౧౩౧

8 పాటింఁచు లక్కనీయు.

క .. దీనిం, పరిశీంపక యీ పలుకులు, తదనీ గురు
వాత్రి నీకుఁ దగునే పలుకక

భాగ ఆది. 3 ౧౩౧

3. పరుల కొరకనింద గల్గిన, బహిష్కృత గుణము
కాని, కి. అ. 3.

పరిశీలి (నీ) ని శ్రీలు కట్టుకొనాడు పాపద,
గాగర

ద్వి పసిడిపువ్వులరంగు పరికిణి మొదలు.

శు. వి. రి. శ

పరిశీలనము. ఈ విధి (ఆ ఆ. ఆ) ౧ అంశ
టను చల్లబడినది. ౨ అంశటను బద్దినది,
అంశటను క్షామించినది

పరిశీలనము. సం వి. అ న. ౧ చెప్పట;
 శ్రీకృష్ణుడు, ౨. అంశము చెప్పట, చాటుట.
 3. పొగడుట.

పరిశీలించే, సం. స. క్రి. ౧ కింది, (భగవ
స్వామియ) ఉత్పత్తి, శిల్పము.

పరిశ్రమ సు విలా (అ అ అ) శ్రీమం,
కొనబడినది

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) ౧౭
నది, దక్షిణది

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) మిక్కిలి
శ్రీమం కొనబడినది వి అ న మిక్కిలి శ్రీమం

పరిశ్రమము సు వి అ శ్రుం తడి చెమ్మ

పరిశ్రమము సు వి అ శ్రుం మిక్కిలి రాద,
మిక్కిలి శ్రీమం

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) విగర
ప్రకారము వి అ న పెద్దదని

పరిశ్రమ ౦౦౫౩

పరిశ్రమము సు వి అ ౨౦౦౦ ౩౫౦౦౦,
శ్రీమం అ రాశము, చేటు ౩ రాశము
చెడుట

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) మిక్కిలి
చిక్కినది, బక్కవాతినది

పరిశ్రమము సు వి అ ౫ కడగుట

పరిశ్రమము సు వి అ శ్రుం అభిమన్యుని
శ్రుండు

ఈ ఉత్తర అల్లూగర్పమునకుండి భవప్రకండు
భూదనం శ్రీ త్తరు దాదిగాజులయొగి
మిక్కిలం దుదప్ప చిం

భా ౫౩౩ ౩ ౯౬

పరిశ్రమ ౦ వి త్ సుం చంద్ర వంశపు
రాజులొ కొడుకు (అభిమన్యుని కొడుకు,
జాతీయయి తండ్రి)

౧ అత్తకులము పరిశ్రమ మైన జున, మెంబె
గాన నియ్యినిమన్యునంతమనకు, వర్ష మన
మిక్కిలము మనియె గొప్పల, దళిలలు
మూల విగర కొరబాధిరాద భార అశ్వ

పరిశ్రమము ౦ విలా (అ అ అ)౧ చుట్టు
విగరబడినది, నలుగడలఁ జెమ్మబడినది నలు
ప్రక్కల చుట్టుబడినది ౩ తల్లికము, విదనఁ
బడినది

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ)౧ అగ్గిన
వాడు, చిక్కినవాడు, పిప్పించినవాడు
౨ పళించినవాడు, నిరమడు, పేదవడిన
వాడు

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) మిక్కిలి
మత్తుగొన్నవాడు

పరిశ్రమము సు వి అ శ్రుం ౧ చిమ్మట,
చుట్టునునను ౨ చిమ్మట ౩ చుట్టుగాఁజీ
మెంబె, అగ్గి ద్ద మె ర త్తలించుట, విడు
మ గ శ్రీత్రాదించియు ౩ మాన్దిపాద
పొప్పుము ఎదుగుకొనిప్రక్క (ప్ర వి)

పరిశ్రమ ౦ వి అ శ్రీ—చుట్టును క్రవ్వలబడి
నది—౧ అగ్గి, శ్రేయము ౨ అంబుడి,
సంద్రము ౩ భూభక్తు, ఎన్వరము (శ్రీ ని)

పరిశ్రమము ౦ వి అ ౪౦ పరిశ్రమ అగ్గి
౨ (గాఁగల, బండిచక్రము మెంబె) చాలా,
గాడి ౩ చుట్టును క్రవ్వల

పరిశ్రమము సు విలా (అ అ అ) చుట్టు
కుడు, మిక్కిలి శ్రేయము కొంది గాడు

పరిశ్రమము ౦ వి అ శ్రుం ౧ ౧౭దళక, అల
౧ ౨ శ్రేయము, చుట్టును

పరిశ్రమము ౦ విలా (అ అ అ)
౧ చెమ్మబడినది ౨ ప్రసిద్ధి ౧ దినది

పరిశ్రమము సు వి ఇ శ్రీ ౧ ప్రకారము
ప్రసిద్ధి ౨ చెప్పట

పరిగ వి మత్తుగొన్నవాడు

అ పరిగ మెట్ట కొంట్లు పరిగ యంగిలిగి
చావ ౧ ౨౦౦

పరిగణన. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ఎత్తుట.

తెప్పించుట; అంతయు తెప్పించుట. ౨. తలఁచుట, ఎంచుట.

పరిగణనము. సం. వి. ఆ. సుపరిగణన.

పరిగణించు. సం. సు. శ్రీ. ౧. ఎత్తు, తెప్పించు.

గీ. తమయలును యజ్ఞయలు నీవు ధర్మయలుగఁ,
బలుకఁతివి యార్థసంభాషణయ, పదము
లగు కర్మయలతోనఁ బరిగణింపఁ, బడవో
తడవో శ్రుతవలనత.

భార. కాం. ౫. ౨౩౧.

౨. తలఁచు, విచారణచేయు.

క ధర్మని గృతప్రతిష్ఠా, పరిపాలనతత్వం
దేందుఁ బరమేశ్వర్యం, దరయంగ నిదియ
ధర్మపు, పురుషునకుం బరిగణింప భూరి
ప్రాణి కా. రా. యం. ౧౦౧౦.

పరిగణితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పరిగణింపఁబడినది

పరిగతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. తప్పి

తము, తప్పఁబడినది. ౨. పరిత్యాగము, అంతటను వ్యాపించినది. ౩. గతము. కదలిపోయినది. ౪. జ్ఞాతము, తెలియబడినది.

గ్లో. ప్రభవపరిగతార్థం సం రథమస్మిన్నర్థిం
సం. రథము. ౩. ౩౧.

౫. చేష్టితము, చేయఁబడినది. ౬. స్మృతము, నిలఁదూకొనఁబడినది. ౭. విస్మృతము, మఱవఁబడినది. ౮. ప్రాప్తము, పొందఁబడినది.

౯. చుట్టును ద్రివృత్తయినది, అంతటను దిరుగుచు.

పరిగదితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) త్పార్థిగాఁ

తెప్పబడినది. వి. ఆ. ప. పరిగణనము, త్పార్థిగాఁ తెప్పట.

పరిగమనము. సం. వి. ఆ. స. ౧. చుట్టుకొనుట.

౨. పర్యట, వ్యాపించుట. ౩. పొందుట. ౪. తెలియుట.

పరిగమనము. సం. వి. ఆ. తుం. = పరిగమనము.

పరిగర్హణము. సం. వి. ఆ. స. మిక్కిలి నిందించుట.

పరిగర్హితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి గళితమైనది

పరిగహనము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి గహనమైనది

పరిగూఢము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి గూఢమైనది.

పరిగృహీతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. స్వీకృతము, స్వీకృతమైనది. ౨. పట్టుకొనఁబడినది. ౩. ఒప్పుకొనఁబడినది, అంగీకరింపఁబడినది. ౪. పెంచఁబడినది.

పరిగృహ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పాణిగృహీతి, పెంచఁబడిన శ్రీ

పరిగ(గీయ). వి. పృథ్వీగీయము.

గీ. ఇక్కర గుడికూర్చుదిక్కునఁ బరిగఁబట్టువుది దానిఁ న్నర్థియనఁ ద్యా. ౫. ౧౯౪.

ప ... పరిగ పర్వ పలుకుట కేరగ నేమి పుణగుడు గురికెంద యాదు గదంగి... మొదలగు పాదలతో... చునుత. ౪. ౩౩.

౨. త్పదమర్చియము, మత్స్యవిగోచము

గీ. అజ్ఞము నుపయోగించు గొల్లదొంగ, పరిగొయ్యదియగు మోలఁబట్టు పతఁతు
మౌం. ప. ౪. ౧౦౩.

౩. కోసిన చేనిలో దిగబడిన పెన్ను.

అ. ఇంటియలు విడిచి యిల జారకాంతిల పెంటఁ దిరుగువాఁడు పెట్టికాఁడు, పంట చేన విడిచి పరిగ రేయియట్లు...

నేమన. ౧. ౪౪.

(శ్రీ. విణ. శిశ్రువు. (వి. వి. ౪. ర.)

పరిగో(ళా)ను. అ. (3. (√ పరి) బాహుతీర,

బాహుకట్టు

చ. పరిణత దివ్యగంధఫలభార నమర్మకళిపరం

పరా, పరివృతకాయమానములఁ బరివృథలా

వళిఁ బూది ప్రేమయిన్, బరిగొనివచ్చు రాజ

కుళపంక్తుల చొప్పున నింపు... భూరి హరి

స్మరితోరణావళుల్ పను ౫. ౬. ౫.

(పొంద భూపాల నన) చ పరిగొని వచ్చి

యావత్తులపట్టెలు మెట్టెటఁ జాక్షుముట్టి...

ఉ. హరి. 3. ౨౫

వ ... ఉటటప్రమాణముల శేషిడింభములు

సంక్రమణము నక్కడక్కడ జూతీ పరి శౌను

కానుధేనుధస్యధారా పారములు పరి

గొని... వార్త ౨. ౬౪.

౨. పరివేషించు వలయాకారముగ చుట్టునిలుచు.

చ. కరముల మూఁపు లాఁడుకొని కన్నెలు

చుట్టులబంటి జొండుదొడ్, పరిగొని నిల్వ

పను 3. ౧౫. ౬౦. భా. 3. ౧౧౩

3. చలపట్టు

చ. మరులల మేండుదెంచె నెవ గోవుల విట్టులఁ

జుట్టు చానిపై బరిగొని కొరవసంపదయు

బాహుబలమును జూపఁబూని యే, పరిగె

డ నట్టి

భార. విరా. ౪. ౨౦

చ. ఇరువురు రక్కసుల్ సవన మెప్పుడు నే

నరాఁలొంటి నంతలాఁ, బరిగొని వచ్చి వేది

లిపై దిధిరములు పల్లి...

భా. రా. బాల ౧౩౨.

౪... ౬క యినువద్రుద్దహర, బరిగొని యశోన

తెంకిట్టఁ బడుచుచుక.

అర్చ. రా. య. ౨౪౪.

౪. కనియ, పను.

వ... ప్రజావతినికరము... కాందిక లై కను

కనింబని సకలభవవాధీశ్వరుడై బరిగొని

ఉ. సం. ౨. ౨౦౯.

౫. దండుదడలు

౪ అరవాలు గొడుగులెట్టుగఁ, బరిగొని యెక్క

డిది చుగలపై నడచుట. .

భార. పా. ౧. ౨౩

వ ఇట్టిభలగుణ పరివృంతుండై గణాధీశ్వరుం

డతిరయింబున వక్షప్రజాపతిడై బరిగొని

దక్షాధ్వరావాసము గని...

ఉ. సం. ౨. ౧౯౯. ౬. 3౦౦

౫. అతిశయించు, అధికమగు

ద్వి. హరిభక్తనిగరి దయామృతవృష్టి, పరిగొని

మరియఁ బొప్పనఁ బోయిపోయి

బస. భు. ౨. ౧౬౮

౩ ఉత్సాహయుక్తదగు.

ద్వి. విరమ్యువాసన విహరించుకేటి, పరిగొని

నుడియనే బల్బిలిదియల

బస. భు. 3. ౨౧. పం

ద్వి. పరిగొనివచ్చుచోఁ బురవిధిభవులు

బస. భు. ౪. ౧౬. పం.

౪. 3. చుట్టుముట్టు

వీ తిరిగివఁ జోడిక పరిగొని యెన్నింట నడ

గంటఁ బొదిలొని వాడి యాడి

హరి. భూ. ౬. ౧౬౫.

చ... చొచ్చు లినింతర మాతఁ జండుమం, బరి

గొని యుగవృత్తి నది పట్టెఁ జలంబున నమ్మ

హత్తునికా భార. కాం. ౫. ౧౩౦

ఉ గురుతరుక్రమమృగణ గోటుల సంఖ్య

మహోగ్రంథియో, పరిగొని పాపకర్మలను

బట్టి కరింబులు గూడఁ గట్టి...

దత్తా. ౧. ౧౬౬.

పరిగోలుపు. స. (3. (√ పరిగం) పాచు

చేయు, అధికమచేయు.

౪. ధర దుష్టసఖులగుణములు, పెరవున నేమిని

తేలు తేటుల కప్పు, బుదిగొలుపుట

మర్మాంధ, తర పరిహాసము నేరుచునుచి పంకజ

వహా. నేయూర. 3. ౨౪౪.

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. స. పరిగ్రహించుట

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. తుం. ఏ. పట్టుకొనుట;

౨ స్వీకారము, త్రొక్కొనుట; పుచ్చుకొనుట

3. (పరిగ్రహార్థమైపరచుట) భవము, జలం
కారము, కానుక మొ

శ్లో. కుంభయోనిరలంకారం తస్మై దివ్యపరి
గ్రహణే దదౌ .. సం. రఘు. ౧౫ ౫౧.
(పరిగ్రహార్థం ఇతి పుష్కలైశ్చ దివ్యపరి
గ్రహణైశ్చాపాంపరిగ్రహార్థం ఇతిర్భిః
అని. చల్లి. వ్యాఖ్య)

౪. తెల్లము, భార్య. ౫ పరిణమము, పరి
వారము ౬. ఉపకరణము, సాధనము

8. గ్రహించుట, తెలిసికొనుట ౮ కావము.
౯ సంచిమొదలు, మూలము ౧౦. గ్రహ
ణము, ఉపకారము. ౧౧. శపథము, ఒట్టు
౧౨ సేన పెనుకటిగ్రాము

పరిగ్రహించు. సం. స. శ్రీ ఏ. పుచ్చుకొను,
ప్రేమతో పుచ్చుకొను

౪. సకలయపారాజయిభవం బంధయు సమ
ద్విందవం బరిగ్రహించి యయ్యగ్రహణం
చారాణాం జాచి. మార్క. ౧. ౧౬౩

౨. స్వీకరించు, త్రొక్క

చ... భవదీయపాదవంశం మొదలించి మూలం
చారణపాపము వాదించు శ్రేయస్సుచేరి
వచ్చినచో సవయం బగుచూడ్పించి బరిగ్ర
హించు. భార. కాం. 3. 3౪౯

3. పట్టుకొను

చ... మీ, సకలయపారాజేతం బురకాపనుపాణి
బరిగ్రహించుచో, మొదలమన బుద్ధులంచు
సహజమైన సెట్టు భయంబుచెందునో

మార. ౪. ౨౩.

పరిగ్రహిత. సం. విజ. (ఋ. శ్రీ. ఋ.) పరి
గ్రహించుకాదు, వి. బు. తుం. ఏ. తెలియిది,
భర్త. ౨. తెలుసుకొను తండ్రి.

పరిగ్రహము. సం. విజ. (భ. అ. అ.) మిక్కిలి
బడలిక, మిగుల కష్టమిది.

పరిగ్రాసి. సం. విజ. ఇ. శ్రీ. మిక్కిలి బడలిక,
మిక్కిలి కష్టములు

పరిభ్రు. సం. వి అ శ్రీమపరిభ్రమ

ద్వి. పరిమల పరిభ్రుల బట్టసంబులను.

రం రా యు. ర. ౬౬ పా. ౮. సం.

పరిభ్రుటించు. సం. స. శ్రీ. కలిగించు, చేయు.

సీ చిటమూర్తికి శ్రీరి కిరి నివృణ్ణ లాపూర్వ
బడ వళాంతురమాకుల్ పరిభ్రుటించి

సమార. ౬. ౧౬౦.

పరిభ్రుట్టను. సం. వి అ. శ్రీమపరిభ్రుట్టను

పరిభ్రుట్టనము. సం. వి అ స ఏ. తుట్టును
గడల్పుట ౨. తుట్టును ఒట్టుట, 3 మిక్కిలి
కొట్టుట, గట్టిగా వాడుట.

పరిభ్రుట్టించు. సం. స. శ్రీ ఏ గట్టవేయు

గట్టించు. ౨ మోడు, కొట్టు

చ... పరిభ్రుట్టల బరిభ్రుట్టింపియు మనలంబుల
మోడియు గుంపింబుల మోడియు

భా. రా. యు ౧౪౪౬

పరిభ్రుము. సం. వి అ తుం. ఏ లామాబద్ధ

గుడము, ఇనుపకట్టగుడియ ౨ ఇనుపగుడియ,
లామామయ లగుడము, ముద్దరము. 3. కాలాయు
ధము ౪ అర్ధము, తెలుపుకొనుట ప్రతి
బంధము, అడ్డు

శ్లో ప్రత్యేకవ్యక్తత కథేతి రామః ప్రాప్త్య ఖగ్న
విస్తర్త సాయకేన, భార్గవస్య శుకవృత్తి సో
భవత్ స్వర్ణమార్గ పరిభ్రూయదర్శయ.

సం. రఘు. ౧౦. ౮౮. (పరిభ్రు = ప్రతిబంధ;
అని చల్లివ్యాఖ్య)

౫. అత్తను. ౬. (కోర్కె) సంద్యుక్త
మోగము. 8. ప్రాకారము. ౮. కోట్ల అంబు

అంతే కాని గవన గృహము ౧౦ కంఠము,
కవన ౧౦ కావ్యమును, గానమును,
౧౨ తంత్రులు, కొట్టులు, చెప్పి ౧౩ మూల
గర్భము (పై ని)

పరిభాషణము సు అ త్రి ఎవరాడు

ద్వి గగనంబుతోఁ బరిభాషించు నడుము
ద్వి భూభృత ౩౫౨ సు
క మగతనము నెఱపఁబూనియు, బగ రేడియ
లేని కొటఁ బరిభాషించు, దగ దతని

పా ౩ ౩౬

పరిభాషణము సు విల (అ అ అ) అంతటను

కొట్టునది వి అ న అంతటను కొట్టుట పుం
పర్వము, ఇవలొట్టు నుదియ

పరిభాషణము సు వి అ తుం ౧ మాననము,

కొట్టుట, తంత్రులు ౨ పర్వము, ఇవలనుదియ

పరిభాషణము సు వి అ తుం ౧ ద్వని,

నెత్త ద్వని ౨ ఉలుము ౩ అకావ్యము,
నదింపదగని మూట, నిండావచనము, నైగలే
చరితముమూట (౪ ర)

పరిచయనీయము సు విల (అ అ అ)

౧ ఎఱుగఁదగినది, తెలియఁదగినది ౨ అభ్య
సింపఁదగినది ౩ ప్రాసఁచేయఁదగినది

పరిచయము సు వి అ తుం ౧ ప్రాస

నీయుట ౨ స్నేహము, మచ్చిక, ప్రణయము

౩ అభ్యాసము అవ్యక్తిచేయుట ౪ ఎఱుగ

పరిచయించు సు అ త్రి స్నేహముచేయు,

మరగు, అలవాటుపడు

నీ కాపాలికులకు సత్కారముఁ గావించుఁ
బరితంబులకు దిగంబరల తోద

పై ౩ ౧౨౮

ఉ ఎంతయు నేర్చుకొఁ బరిచయించి విద్యల
యట్లు నేదన, కాంతిమాస్యమాద్యములు నమ్మ
రీతాత్ముని కాత్మఁ దోఁచె విక్ర ౧ ౧౯౨

పరిచరణము సు వి అ న ౧ కొలువు, నేవ

౨ చుట్టును తిరుగుట, అంతటను తిరుగుట

పరిచరము సు విల (అ అ అ) చుట్టును

తిరుగునది, అంతటను తిరుగునది వి అ తుం

నేవ, కొలువు

పరిచరించు సు అ త్రి ౧ కుక్రూష చేయు,

నేవచేయు

న పూర్వం దోడ్పడి చరి వాని నన్న పూజాది
విధులం బరిచరంప ముఖద్రం బంది కన్యాశ్రమము
సండు వివాహము నేసిన

భాగ అది ౮ ౧౮౦

౩ వాణి ఎఱుగ నచయన ట్లు, కావ్యం నడువడ
నడుంగి భయమున నిలచుమా, భయఁదగు ఎఱిఁ బవ
కుల, లేదును నేమిటి ఎరిచరించుచు మందెన,

భాగ అది ౨ ౧౧౫

౨ ఉపానిషదు, మరల పఠించు

నీ పంచాక్షరీ మంత్ర పారాయణంబును బ్రాహ
మంత్రంబును బరిచరించి కాళి ౪ ౨౨౬

పరిచిత సు విల (ము త్రి ము) పరిచరించు

వాడు, నేనించు వాడు

పరిచరుఁడు సు వి అ తుం ౧ భృగువ్యండు

భటుడు కావలిమటు, చుట్టును కావలి కాదు

భటుఁడు

పరిచర్య సు వి అ త్రి ౧ కొలువు, నేవ

౨ భూజనము, ఆరాధనము

పరిచాయనీయము సు విల (అ యికా అ)

పరిచయము చేయువాడు

పరిచాయు, సు విల (క నీ క) పరిచయము

చేయువాడు

పరిచాయ్యము సు వి అ తుం యోగియ

భండి విశేషము

ప్రచీనాశ్రమము. సరి విలు. (ఆ రికా. అ.) పరి

చర్య నేయబాచం, తిడిగము చేయ బాచం,
నేవకుచం.

వరిచార్ము. సం. వి. ఆ. పుం ౧. కొలుపు, సేవ.

● సంచరించుట కై న స్థలము

*వరిచారి. సం విని (క. లీ క) పరిచారి
కాంచు, నేవ చేయువాండు

పరిచారిక. సం. బి. ఆ. శ్రీ తాడిగపూడి, గోపకు
రాజు

వరిచారికుఁడు, సంపరిచారికుఁడు

పరిచారము. సం. వి. (ఆ ఆ ఆ) తృత్యుడు,
నేపథ్యం

పరిచార్యుడు. సం విని. (అ అ అ) పం
చగళుం దగిన వాడు. కేవింపం దగిన వాడు

పరిచోల్క వి మల్లబంధ విశేషము (క. ౧)

వ... ఆర్థికమణులు గదినియం బరిదాఖి
చేసివ. ఈ పాఠ. 3 ల.ర

పరిచింపినము. సం వి. అ. న. ౧ పర్యాయము
నము, బాసగా ఆలోచించుట ౨. తలచుట
కొనుట, స్మరించుట (పరిచింపినము మొ
చింపినము మొ బాసగె (గమించునది.)

పరిచిచ్చు. వి. (✓ పరి) గ్రామాదినికోధార్థమై
పెట్టిన నిప్పు

క తురిసి మొదలు నాచోతులు, మంత్రమున విడిచి తొలుగు చొచ్చిన యువియుం, ఒక చిన్నన బెడదనయచి, పరిమీస బంధ గొనుట చు దధిపతిక. విశా (పా ౧౩).

పరిధితము, సం. విధ. (అ అ అ) ౧. ప్రాశస్త్య
సేయఁబడినది. ౨. పరిచయము గలది. ౩. అభ్యు
సంపఁబడినది. ౪. తెలియఁబడినది. ఎఱుంగఁ
బడినది.

వరి-దిలి, శం. వి. ఇ. శ్రీమతి-పరిచయము.

పరిచిన్యూట్. సం. శత్ర. పరిచయము చేయఁచున్న.

పరిధిన్యాసము, పం. విని (అ. ఆ. ఆ.) పరి
చయము చేయవచ్చుది.

పరిశీలనామూలము, సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧.

అభ్యసించబడుచున్నది ౨ తెలియబడు
చున్నది, ఎలాగైనాబడుచున్నది 3 ప్రశ్న
చేయబడుచున్నది.

పరిచయము. సం ౧౯౭౭ ఆంశము
మొదలు

(పరిచయమును చేసి చుంబనీయము చేసి
వారిపై (గీతాంశువది.)

పరిచేత, ౨౦ మిణ (ఋ ౫ ఋ.) = పరిచాచి
కొడు

పరిచేతవ్యము. ౧౦ = పరిచయనీయము

పరిచేయును. సం = పరిచయనీయుడు

పెరిచ్యుతము. సం = చ్యుతము.

(పరిచోత్యతక్ యః, చోత్యతక్ యః, వాని
వలె గ్రహించువది)

పరిచ్ఛేది, సం = చ్యుతి

పరిచయం. సం. వి. డ్ $\frac{1}{2}$ = పరిష్కరణ.

పరిచ్ఛేదము. సం. వి. అ. పుం. య. ఆచ్ఛాదము,
క పుష్ప. అ. బిడ్డ, పుష్పము 3. పరిణామము, పరి
వారము 4. ఉపకరణము, సాధనసామగ్రి
(పుత్రచామరాది, రథ గజ తురగ పటాకాది.)

పరిచ్ఛన్నము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. కష్టం
బడినది. ౨. కాచబడినది. ౩. సంస్కరణ,
పునఃసంపాదన

పరిధి త్రి. సు. ౭ ఇ. క్రి. ౧. వేదింతుట.
౨. తేలంపూంతుట. ౩ (గులాబ్ పూంతుట)
౪. వేదింతుట. ౪ అవధారంతుట, నిక్కంతుట.
౫. అవధి, తేం. ౭. కొలత, పరిమాణంతుట.

పరిచ్ఛిన్నము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. ఛేదితః
బడినది. ౨. అవధారితము, విశ్వయంపఁబడినది,
నిర్వచింపఁబడినది. ౩. మేర యాదర్శబడినది,
కొలది పెట్టఁబడినది

పరిచ్ఛేదకము. సం. విణ. (అ. ది. కా. అ.) పరిచ్ఛే
దము చేయునది. వి. అ. తుం. పరిచ్ఛేదము

పరిచ్ఛేదనము. సం. వి. అ. న. ౧. ఛేదించుట
౨. విభజించుట. ౩. విశేషించుట. ౪. నిశ్చ
యించుట ౫. గ్రంథభాగము

పరిచ్ఛేదనము. సం. వి. అ. తుం. ౧. ఛేదించుట
౨. వేరుపఱచుట. ౩. (గుణదోషముల) విశే
షించుట ౪. ఆవధారణము, నిశ్చయము, నిర్ధా
రణము. ౫. గ్రంథభాగము (సంధిపరిచ్ఛేదము,
కావ్యపరిచ్ఛేదము మొ) ౬. అవధి, సీమ, మేర
౭. పరిమేళనము, కొలది

పరిచ్ఛేదించు. సం. న. త్రి. భాగించు

న మవ్యంతరకల్ప మహాకల్పాదిభేదభిన్నం తై
పరాభేదంబులం పరిచ్ఛేదించుకాలంబు

కాశీ ౨. కొ

న .కొపరసాధారణతంధిత ప్రపంచారక్తనయ
వాక్కురితాధర యగుచు గిదివందన పరిచ్ఛే
దించి. ౧౦ సం. ౬. ౬౦౫.

పరిచ్ఛేద్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. అంత
టను ఛేదించఁదగినది. ౨. అవధాన్యము, నిశ్చ
యంపఁదగినది. ౩. పరిశోధనము, కొలది పెట్టఁ
దగినది (పరిచ్ఛేదనము, పరిచ్ఛేద త మొ
ఛేదనము, చేత మొ వానివలె గ్రహించు
నది.)

పరిజనము. సం. వి. అ. తుం. ౧. పరివారము,
బలగము; తెలికైలు లోపన బలము. ౨.
భృత్యులము, సేవకుడు.

పరిజయ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంతటను
బయలుపడుట క్యై మొదల (చేరది)

పరిజల్పితము సం. వి. అ. న. ప్రభుత్వముక్కు
నిర్ణయత్యాకాశ్యమల మహాపించు మూలమునఁ
దన శిష్యులననుమత వ్యక్తిగించుట. ఇది దేశాంగ
ముల గల చిత్రజల్పములలో పెండ్లన జల్పనము

క్లో ప్రభానిర్ణయతా కాశ్యచామలా ద్యుపసా
దనాత్ స్వనివక్షణతా వ్యక్తిగం గాశ్య
పాశ్యుత్పరిజల్పితమ్. తుజ్యులమన

పరిజేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) బయంపఁ
దగినది (ఇంద్రియాది)

పరిజ్ఞ. సం. వి. అ. త్రి. = పరిజ్ఞానము

పరిజ్ఞా. పి. సం. వి. ఇ. త్రి. ౧. పూర్వజ్ఞానము.
౨. పూర్వస్మృతి

పరిజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. పూర్వజ్ఞానము, నిండు
జ్ఞానము

పరిజ్ఞేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చక్కఁగా
గ్రహింపఁదగినది, తెలిసికొనఁదగినది.

పరిజ్ఞాఁడు. సం. వి. క. తుం. ౧. చంద్రుఁడు
౨. అగ్ని ౩. వాయువు. (శి. ని)

పరిక్షింపము. సం. వి. అ. న. వలయాకారముగా
తిరుగుచు ఎగురుట. (ఇట్టి. పరిక్షింపము)

పరిభవము. వి (సం. ప్రథమా ౪ పరిటస్, పర
టన = నిస్తృతి) అతిశయము, విశేషము
(శ. ర.)

అధిక్యము, గొప్పతనము.

(వ్యవ) స్యాములవారు పరిభవముతో మేరేసి
యొన్నార.

క. కార తెట్టిన వారు పెట్టికా, యన రాహు
విడుదులున్న హుళికలు లాపా, పరిభవము
నిండ్రభాగమొ దొరకెన దను కనలివారు
కుది మేకొరక. వి. వి. ౩. ౧౪౯.

పరిభవించు

పరిభవించు

పరిభవించు. స. శ్రీ. (క. పుష్పములు తీసి) పరిభవించు. అ. శ్రీ ప్రభువొద్దు. నడచు. (క. ర.,
 విను... వ్యాపించుకేయి; తిరుమలులు (తెచ్చు)
 ౧. అతిశయించు, విను. *
 సీ. తననొచ్చు శిలనీటి పంకార రవములు భట
 శింహానందము బరిభవించు.
 భాగ. ౬. ౩౬౯.
 ౨. భరించు, పనించు తూను.
 గీ. పసిడి గిలకల చేర్చుల బరిభవించి ..
 వారవంతుల బలమే మర్యాద లీల...
 కాశీ. ౩. ౧౨.
 సీ. రాణించు వారివలన మేడలదాని పండు
 తెచ్చులవెచ్చు బరిభవించు...
 వకా. ౧. ౨౬౨.
 ౩. ఒకప్పుడు చేయు, కానించు (నడచు. క. ర.)
 త. నేడవిభాగముం బరిభవించిన పుణ్యండు
 చేర్చుల బూసె ద్వివీరకృతూనము...
 భీమ. ౨. ౩౩
 గీ...దిగ్భాగములందు వీరికి పుష్పలాలవ
 నృత్యంబు పరిభవించు. ౫ ౧౪౧.
 ౪. పరించు, పంతు.
 సీ. పరిభవించు ప్రబంధపరమేశ్వరుని లేవ నూత్రి
 వైచిత్రీ శాస్త్రకృతూను.
 కాశీ ౧. ౧౩
 ౫. అతిశయించు కేయి, వ్యాపించు కేయి.
 సీ. పండుతెచ్చులకేయి బరిభవించుగరాన నగవు
 నుల్లెడుబిరి మొగములందు.
 పాండు. ౧. ౧౧౩.
 సీ. కలదాకావలన గాలగంధచ్చేన బహుల
 భూపంతుల బరిభవించు కాశీ. ౧. ౪౩.
 అ. శ్రీ. నర్తించు తిండు.
 గీ. ఇట్లు భర్తనభల నింతులతో నూడి పరిభ
 వించులెడు క్రాంతి నొంది
 భాగ. ౬. ౪౪౧.

పరిభవించు. అ. శ్రీ ప్రభువొద్దు. నడచు. (క. ర.,
 సీ. పరమహంసహృద్ బరిభవించు మీరు భవ
 విభాధించు గోనక యెచ్చు.
 చంద్రా. ౪. ౫౧౦.
 ౨. అతిశయించు పొచ్చుగ
 గీ. భావవికారములు కిడు బరిభవించు. భాగ.
 ౬. పు. ౧. (క. ర.)
 ౩. ఒప్పు, శోభిల్లు.
 సీ. కవలీలై గొలత నడచు బరిభవించె గ్రామ
 పంతుల మరంగలించె .. నవంగ, నొచ్చె
 నవ్యాటగా కెప్పలందు.
 ఆం. భా. ౩. ౮౩.
 సీ. తనకిది నర్తకి భవతరబ్రహ్మండు భవన
 భూమల గొంగ్ల బరిభవించు వైదు. ౧. ౯.
 ౪. వ్యాపించు
 సీ. మొనరి తానుగని యిరు మూపునై నిడివట్టి
 పడముల కాంతులు పరిభవించు.
 భాగ. ౬. ౨౧౦.
 పరిణామము. పం. విలు. (అ. ఆ. అ.) ౧. (అంత
 టను) పంపింది. ౨. ముదిసింది (చుట్టును)
 ౩. పరిపాకము పొందింది, పక్కిపెరింది, పండి
 నది. (భావము, పండు, తెచ్చెల, మనము, మొ)
 ౪. అతిగింది, కీర్తిచింది (అపారము) ౫. పరిణా
 మము నొందింది, మాటి రూపాంతరము నొంది
 నది. ౬. ముగిసింది. సమాప్తము. వి. ఆ. పుం.
 కొమ్మలతో అడమిగా పొడుచు ఏనుగు
 పరిణామి. పం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. పరిణామము,
 పరిణామించుట. ౨. శేషము. ౩. అపాకము.
 ౪. పరిపాకము. (పాడు)
 పరిణామము. పం. విలు. (అ. ఆ. అ.) ౧. (చుట్టు)
 కట్టబడినది. ౨. వికారము, విరివి మొనరి.
 శ్రీ. కపాటవక్షా పరిణామభరం
 పం. రఘు. ౩. ౩౪.

పరిణామము. సం. వి. ఆ. న పరిణామము,
పరిణామము

పరిణామము. సం. ఆ. శ్రీ ౧. మామ, వికా
రమునందు.

నీ మంజుల మంజులీ మహిత సౌఖ్యాగ్రములు పరి
వృత్తవృత్త లి. బరిణామము
మమన. ౩. ౯౩.

న పురుషుని కెంది పురుషునియందు శక్తి
రూపమునం బరిణామించి యోగియై
బడి యందు గర్భం బై పాదలి క్రమ్యులు
శీతల్యులును బుద్ధియు .
కవిక. ౫ ౧౦౦.

౩. లయించు, లీనమగు.

న... ఉత్పాదించుచున్న మరణ దశయందు
ప్రాణములు దనయందును దాని భూత
కన్యాశ్రమయందును దన్యాశ్రమములు పరి
మాత్రియందును బరిణామించు .
కవిక. ౫ ౧౦౦

ఆ శ్రీ స శ్రీ సంతోషించు

న అనిన సన్యాసుని కిం బరిణామించి భరిణీ
మనం బాదించి రక్తమాళి యతని యెఱుక
నిడి ద్వా. ౪ ౩౩౩

నీ పరిణామించి భరామరపురంద్రీ మాస్త్ర భుజి
లచేలించుల గ్రంథిలన మమన. ౫ ౯౫

ఆ. కమలమణి కెంత కాలులునట్లై నెన, సంత
నింప నేను బలజగర్భ, చిరతపస్సుమాధి
కెంది విసర్గవృత్తి మెలగునిన్ను బరిణ
మింతుగాని. భాగ. ౩. ౨౪౩

౩. శ్రీ సంతోషమైయు, ఆలించు

ఆ... అంతరిశాంతము, నిర్మిల్లియింపున స్ఫురిం
మించి యాకృత్యుల కింద... ద్వా. ౯ ౩౪
పరిణామ, పరిణామము, మొ. సమర్థ,
కామ్య.

పరిణామము. సం. వి. ఆ. న. వివాహము,
పెండ్లి

పరిణామము. సం. వి. ఆ. పుం. వివాహము,
పెండ్లి.

పరిణామము. సం. స. శ్రీ. వివాహము,
పెండ్లి

న నీ సహోదరికిం బుట్టిన నీలమేఘుండు నీమతం
బరిణామించి యిహపృథ్వి లంకారాజ్యము
నకుఁ బట్టభక్తుం డై పెగడం గలవాఁడు
మై. ౩. ౧౩౯

నీ భార వల్లభుఁ డొక కవచవలసల్లఁ బరిగడ
కన్యకఁ బరిణామించి, ప్రీతి సంద్ధిల్ల జీవాళ
వాహుం దనదననట్లు పుత్రరక్తుంబుఁ
బడచి ద్వా. ౫ ౯౧.

పరిణామము. సం. వి. ఆ. న. ముట్టును కట్టుట

పరిణామము సం. వి. ఆ. (ఆ. మితా ఆ.)
మాద్య కలిగించునది, పరిణామమును కలిగించు
నది

పరిణామదర్శి. సం. వి. ఆ. (క. నీ క.) ఏకా
ర్యము చేయుగా పెట్టి ఫలము గలుగునో కనుఁ
గొనువాఁడు, దూరదర్శి, కార్యపర్యవసానము
ఎఱుగనవాఁడు

పరిణామదృష్టి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పర్యవసాన
మెఱుగుట

పరిణామపద్యము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) పర్యవ
సానమందు హితముగా నుండునది చివఱకు
మొలు చేయునది

పరిణామము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. మామనాము,
మామనాపు, వికారము. ౩. శీర్షమగుట, తిలు
గుట. ౩. ఫలితము, పర్యవసానము. ౪. పద్ధి
సామము, పద్ధతి. ౫. తుది, ముగియక
౬. ముదిమి, వార్ధిము. ౭. ఒకతండ్రిలంకా
రము.

క. భరిలో నుపయోగమునకు పరచుగ నాలో
పయోగాల మగునపయోగంబు, బియ్యం బ్రక్కతో
పయోగా, కరముగఁ బరిశ్రామ మయ్యె
గను మెట్లన్నఁగా.

క. పైలింప నకుల కాగిటం, జేలుటై నివి
జేగు దృష్టానలకున, నీలానిచ్చి వాయెను,
నీలానితఁపీతి యొవి వృష పరిశ్రమిండు

సరస ౫ ౫౦ ౫౦
౮. అర్థముగా విసరింపదిన యేనుగు కొమ్ము
యెచ్చి. (క. ర)

పరిశ్రామములుము. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) పలో
మృఖము, ఫలింప సిద్ధముగా నున్నది.

పరిశ్రామశ్రులము. సం. వి. ఆ. న. ఆహారము
శీర్ణింపఁగలదు కలగు మిక్కుటమైన నొప్పి,
నూరితొగఁగదము

పరిశ్రామశ్రులము. సం. = పరిశ్రామశ్రులము

పరిశ్రామి, సం. విలా. (క. నీ. క.) పరిశ్రామము
గలది, విశారదు నొందెనది

పరిశ్రామిండు. సం. స. శ్రీ. పరిశ్రమము చేయు,
విరక్తి ము చేయు

ద్వి. శీమించి నుదిఁ బరిశ్రామించుకొనినఁ,
గామించుకొని యొకరి చా మించుకొనఁ.

పండితా. పురా. ౧౩౦ పా.

పరిశ్రాయకుండు. సం. విలా. (అ. యికా అ.)
౧. నడపువాఁడు, వాయుకుండు. ౨. పెండ్లాడు
వాఁడు వి. ఆ. పుం. శ్ర. ర్థ. పెనిమిటి

పరిశ్రాయము. సం. వి. ఆ. పుం. పారలయొక్క
సవ్యాపనవర్ణనపారలము, సొగటాణకచ్చులు.

పరిశ్రామము. సం. వి. ఆ. పు. పరిశ్రమము

పరిశ్రామి. సం. విలా. (క. నీ. క.) విశాలమైనది,
పెద్దది.

పరిశ్రమిండు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ముద్దికుట.
౨. చనినూచుట.

పరిశ్రమిండుము. సం. విలా. (అ. నీ. క. అ.)
౧. ముద్దికుట, చుంబించునది. ౨. చనినూచునది.

పరిశ్రమి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పూర్ణకాలము,
నిండు శేషము. ౨. నిష్క. శ్రీ. ౩. పర్యవసానము,
అంతము. ౪. పూర్ణమైన అస్తి. ౫. పూర్ణశ్రీ,
పూర్ణిగా పెండ్లిమి.

పరిశ్రమిండుము. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) ౧. సిద్ధము,
పూర్ణిగా పెండ్లిమి. ౨. శేషముకలది, సమ
ర్థము. ౩. అత్యంతాస్తి కలది. ౪. నిష్కయింపఁ
బడినది.

పరిశ్రమిండు. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) ౧. శేషము,
కుశలము; సమర్థుండు. ౨. అత్యంతాస్తి
కలవాఁడు, అత్యంత కలవాఁడు. ౩. నిష్కము,
ఉన్నవాఁడు.

పరిశ్రమిండు. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) పెండ్లాడిన
వాఁడు

పరిశ్రమి. సం. విలా. (ము. శ్ర. ము) వి. ము.
పుం. పరిశ్రామకుండు.

పరిశ్రమిండు. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) ౧. నడపఁ
దగినవాఁడు. ౨. పెండ్లాడఁ దగినవాఁడు.

పరిశ్రమిండు. సం. స. శ్రీ. ౧. సంతాపము నొందు,
క్రాంతి. ౨. మోఁగు, బాధపడు.

గీ. పరిశ్రామి పెద్ద యింక శేష పరిశ్రమిండు, గిరి
యతోఁ గూడి కవుల దీడఁ గ్రీడనయ్య,
వచ్చివాఁ డింతలో నిందుఁ జొచ్చుచున్నందు,
డింతి యాఁగాక యని కావ మిచ్చివాఁడు.
ఉ. రా. ౩. ౪౨౩. (పరిశ్రామకుండు. ము.
కావము. ము. వానివలె గ్రహించునది,

పరితప్తము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ౧. కాశ్యప
బడినది; కానింపబడినది, నేడిమి కలిగింప
బడినది. ౨. కానింపబడినది, కనింపఁజేయఁ
బడినది.

పరితప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీమద్రామాయ

పరితప్తము. వి. (సం. పరశ్యకము) కోయిల,
నీకము.

నీ దివఁ గూడ మదనికేఁజేసెన్ బాటలువాడు
లేచాడెంతయు పరితప్తమునకు

యాయా ౧ ౧౧

పరితర్కణము. సం. వి అ న కాసుగా ఆగా
చించుట, కాసుగా తీసివంచుట

పరితర్కణము. సం. వి. అ న ౧ తిప్పిపడుట
౨ తప్పిపడుచుట. (పరతర్కణము నుం
తర్కణము నుం. వానివలె గ్రహించునది)

పరితర్కించు. అ క్రి. విచారించు, ఆలోచించు.

నీ పంచాంగకర్తగాఁ బరితర్కించెను శృంగి మతి
వాడు నెంతవఁ బ్రతిదిని నుం బీడు.
3 ౧౩౨ (చి. ని పా పరితర్కించు
ను(చి. పా)

పరి (నీ) తాపము. సం. వి అ పు ౧ తక్కు
స్థాన, మిక్కిలి నేడిమి ౨ చాధ; ముఖము,
కోకిలు 3 కథము ౪ కింపము, వడఁకు.
౫ నికము

పరితాపించు. అ క్రి ౧ ముఖించు; చాధ
నొందు. ౨. సంతాపము నొందు, ప్రాగు

న ఇద్విధమున మహావ్యధం బరితాపించుచున్న
నన్ను యాశ్చర్యమున బరితాపించు..

తై. భా. కి. ౨౦౧

పరితృప్తి. సం. వి ఇ. శ్రీ. ౧. మిక్కిలి తృప్తి,
తనిది. ౨. మిక్కిలి సంతోషము.

పరితృప్తము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ౧
మిక్కిలి తృప్తికొనినవాడు, మిక్కిలి తృప్తుడు.
౨. మిక్కిలి సంతోషించినవాడు.

పరితృప్తి. సం. వి ఇ శ్రీ. మిక్కిలి తృప్తి

పరితృప్తము. సం. విలా (అ. అ. అ) మిగులు
తృప్తి నొందినవాడు

పరితోషము. సం. విలా (అ. అ. అ.) తృప్తి
పఱచునది, సంతోషపెట్టునది వి. అ. న. ౧
తృప్తి ౨ సంతోషము

పరితోషము. సం. వి అ పు ౧. మిక్కిలి
త్పి, తనిది ౨ మిక్కిలి సంతోషము.

పరితోషి. సం. విలా (క. టి. క) ౧ తృప్తి
పొందువాడు. ౨ సంతోషించువాడు.

పరితోషించు. సం. అ క్రి సంతసించు, మిక్కిలి,
సంతోష నుండు.

గీ...భూతార్థ మస్తుత్ర లభ్యమైతి. మంత్రలపఁ
గొండపాదులుగా వైచుటయును.

మ పరితోషించి శివార్చనానంతరంబధ్యాత్మ
కై శేచి.. ఈ గా. 3. ౨౦౨

పరిత్యజ (జయ)ంచే. సం. స క్రి. నిడుచు
న మంకి యిద్విధమునం గోడెలు సద్విసం
బుద్ధిన నిర్వేదమున సకల కామములం బరి
త్యజించి దేవసముం దై యుండె .

భార. కాం. ౪. ౫౪ ?

మ. అజనన్తం దీది పోలఁ జోల నని కార్య
కార్య నిష్పత్తిక, నిజ ముహూర్తం బకత్తందై
యెత్తుడు వానిం బంప నొంపం బది, త్యజ,
యంపక మని నోడి ... భోజ గా. ౫. ౧౪౦.
(పరిత్యజ, పరత్యాజము నుం. త్యజ, త్యాజము నుం. వానివలె గ్రహించునది) .

పరిశ్రేష్ఠము. సం. విలా (అ అ అ) మిక్కిలి
భయపడినది, మిక్కిలి తెలిచినది.

(పరిశ్రావకుండు మొ. శ్రావకుండు మొ. వాని
వలె గ్రహించునది)

పరిశ్రావము. సం. విలా (అ అ అ)

౧. రక్షించునది ౨ పరిశ్రావము, రక్షించబడి
నది (పరిశ్రావ, పరిశ్రావయోగాదు. మొ శ్రావ,
శ్రావయోగాదు. మొ వానివలె గ్రహించు
నది) వి అ. న. రక్షించుట

పరిశ్రావ. సం. వి ఈ. శ్రీ శ్రావయోగి-కలు
గానుండు.

పరిదరము. సం. వి అ శ్రుం పండియగుల్లలో
పుట్టుకొగము (దీనివలన ఇచ్చి, మండి శెక్తుర
కానును.)

పరిదహనము. సం. వి అ న తూర్తిగా
కాల్పుట, అంకటను కాల్పుట.

పరిదానము. సం. వి. అ. న ౧ వినియము,
ప్రతిదానము, ఒకవస్తువు ఇచ్చి మఱియొకవస్తువు
పుచ్చుకొనుట. ౨ దానము, ఇచ్చుట

పరిదాయి. సం. విలా (క నీ క.) ౧ ఇచ్చు
వాడు ౨ శెండ్లికావస్థ యన్నగలవానికి
కూయ నిచ్చువాడు. ౩. వినియము చేయు
వాడు

(పరిదాత మొ. దాత మొ వాని వలె
గ్రహించునది)

పరిదాహము. సం. వి. అ. శ్రుం ౧. కాల్పుట
౨. తాపము, బాధ

పరిది, వి (సం. పరిధి) మూల్య చంద్రుల పరి
శేషము.

పీ. పరిశేషశాఖలు భాగిలుచుండును గుడి
యనఁ బరిధి కా గుడును వాఁగ.

అం. భా. ౧. ౧౨.

పరిదిష్ఠము. సం. విలా. (అ. అ అ.) తెలియఁ
బడినది; చూపబడినది.

పరిదీప్తము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి
దీప్తమైనది

పరిద్యుక్తము. సం. విలా. (అ అ. అ) మిక్కిలి
ద్యుక్తమైనది

పరిదేవకుండు. సం. విలా (అ వికా అ.)
౧ విలసించువాఁడు ౨. పశ్చాత్తాపపడు
వాఁడు

పరిదేవన. సం. వి అ శ్రీమరిదేవనము.

పరిదేవనము. సం. వి. అ. న ౧. విలాపము,
దుఃఖముతో గూడినమాట ౨. అనుకోచనము,
(చేసించని తగని దని తెలిసినపుడు) అనుతాపము,
పశ్చాత్తాపము

పరిదేవము. సం. వి అ శ్రుం విలాపము,
ఏడుపాఠోఁ గూడిన మాట.

పరిదేవి సం. విలా (క నీ. క) ౧ విలసించు
వాఁడు, ౨ పశ్చాత్తాపపడు వాఁడు

పరిదేవితము. సం. విలా (అ అ అ) ౧ విల
సించినది ౨ పశ్చాత్తాపపడినది వి అ. న. మరి
దేవనము

పరిద్యుష్ట. సం. విలా (ము శ్రీ. ము.) అంకటను
చూచువాఁడు; చూచువాఁడు.

పరిద్రోశి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వారికదత్త పాత్రి
(క ర.)

పరిధానము. సం. వి అ. న. ౧. (వస్త్రములు)
ధరించుట. ౨. దోపతి, అంతరియము, కట్టుబట్టు.

పరిధానీయము. సం. విలా (అ. అ. అ.) ధరింపఁ
దగినది, కట్టుకొనఁదగినది. వి. అ. న. కట్టుబట్టు,
దోపతి.

వరిపంథికుండు

222

వరి(రీ)పాశము

వరిపంథికుండు. సంఘపరిపంథికుండు.

వరిపంథికుండు. సం. వి. అ. పుం. (త్రోవ కాది యొడువాడు) త్రోవను విడిచి ప్రక్కల నుండు వాడు. ౧. శక్రపు పగవాడు ౨ చాచ కొట్టు దొంగ.

వరిపత్నము. సం. వివా. (అ. అ. అ) పరిపాశము జొందినది. (చూ. పరిపాశము)

వరిపగనము. సం. వి. అ. న. ౧ ప్రతిజ్ఞనీయుట ౨. పంచెయి తెలు ఓడ్డుట

వరిపగము. సం. వి. అ. పుం. న. మూలధనము, సం. వి. తెలుదలు

వరిపగిలము. సం. వివా. (అ. అ. అ) ౧. ప్రతి జ్ఞాతము, ప్రతివ చేయబడినది

వరి పతకమునభిభాషణం మయా శై పరిపణిరిం భివతియనానయంత్యా, క్వయి కదితి నిశాధ నిశ్చితాయాం భవతి భవత్కర్మహృద్ధుస్స కామః|| ౧౪ ౩ ౯

౨. ఓడ్డబడినది (పంచెయి తెలు.)

వరిపతనము. సం. వి. అ. న. ౧ చుట్టును పడుట; అంతటను పడుట; పడుట ౨. చుట్టును తిరుగుట; చుట్టును సంచరించుట. (పరిపతితము తెలు. పతితము తెలు వానివలె గ్రహించునది

వరిపత్త. సం. వి. అ. పుం. పంకము, బురద (నై. ని.)

వరిపత్తము. సం. వి. అ. న. భోజనము, తినుట. (నై. ని.)

వరిపరి. వివా (✓ పరియ. క పరిపరి) ౧ అశే కము; వివిధము.

చ వాహానలో, పరిపరిచారం గుడియొక బట్టుచు రా వలనక్రయంబుజాక, దురగము లేగు చెంజె.... శై. భా. ౨. ౧౫.

౩. మరల్లక తులశీ పరిమళ, పరిమళితులంగ జొన్నె పరిమళితులం, గర ముగతుగ పతి తులరక, గరమళలత్ తెలుయ మారికలు గట్టు రగక. విపు. ౨. ౩౦

౪ భారనిహారి జొలులు దుమ్ముల, భరిమవఁ గీటులు కలలు పటపట పగులక, బరిపరి గతులం దురగము, బలపెడునెలరొకు నిన్ను భక్తి కలంతుకా చేంద్రా ౧. ౩౬.

౫ పరిపరి ధూసంబుల వర, నీరులతెరల రత్న దీపవికతుల మార్గా, స్తవనములఁ జొలుచు రాత్రిల, బరమబుధులు వృత్తులు వరిస బంతులు పాలగ్గా శై భా ౩ ౨౦౧

౬ మిగుల పెడిదిన్ శృంగము, ౩లక జొందినది. (చూ. పరిపరియగు)

శ్రీ వివా. చిందఱవందఱముక్కలు ముక్కలుగ గీ పరిపరి యనంగఁ జందఱవందఱ యను నలయ చుండును గణాంకి మగుచు... ఆం. భా ౩ ౬౩

౭ పరిపరియగు

వరిపరియగు. అ. శ్రీ (✓ పరిపరి) శృంగము, కలఁగు

౮ గిరికాకరింబు పోడినఁ బరిపేళుని చిత్తమెల్లఁ బరిపరి యుయ్యెక వీర ౨ ౧౦౦

వరిపవనము. సం. వి. అ. పుం. ౧. పదిత్రము చేయుట, శుద్ధము చేయుట. ౨. ధాన్యమును చెయగుట ౩ చెయగు చేట

వరి(రీ)పాశము. సం. వి. అ. పుం. ౧ తూర్తి పాశము, తూర్తిగా పక్కమగుట. ౨. తూర్తిగా వీరమగుట, తూర్తిగా అణుగుట, (శుక్రాన్న పరి పాశము తెలు.) ౩. పరికాశము, పర్యవసా నము. ౪. బుద్ధి, మనస్సు. తెలు. వారి పరి తూర్ణత; నైపుణ్యము. ౫. మనము, ఫలా మృఖత్వము (పడుటకు సిద్ధముగా నుండుట; ఫలము నిచ్చుటకు సిద్ధముగా నుండుట.)

వరిపాక్షి. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. త్రివృత్. తెగదశి

వరిపాటలము. సం. వి. ౪౬. (అ. ఆ. అ) అంక

టను పాటలనర్థము కలిగి, మిక్కిలి పాటల

నర్థము కలిగి. (చూ పాటలము)

వరిపాటి. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. ౧. అనుక్రమము,

అనుక్రమము

౪౬. పురపుడును కుంభండును, బరిపాటిగ

దండనీతి బరిపాటి.

భార. ౪౦. ౧. ౧౦౬.

ద్వి. పరిపాటి దొడ్డును బరిపాటి దొడ్డులు, రిసయ

లానదర్శన కలిపియుండుట, బరిపాటి

దొడ్డున పరిపాటి దొడ్డులు, భారలించి విధి నీట

మహానీతి బరిపాటి. రం. రా అయి

౧౦౬. పా. ౨౩. సం

౨. పద్యము, విధము

నీ. పరిపాటియు సత్సంగము విడుదల సత్సంగ, పారి

మూర్తి దమము దమపాఠ మనము, లార

మోక్ష మొసపాటి గౌరవమున, వారించు

పద్యముల కంఠము మిక్కిలి.

భార. ౪౦. ౫. ౧౪౮.

నీ. మునిశ్రీగ్గ లామొక్కయ్య మొనీ పప్పుడు

గానీ పరిపాటి బవవంతులై పదవి.

భార. ౪౦. ౫. ౧౪౯.

౩. పాఠావ్యయ, పాఠావయము.

నీ. ... పాఠావయ పరిపాటి పాఠావయ గూర్చు

యీదర్శనము (దోయ్యల యనుచు

కుక ౩ ౫౬౮

ద్వి. జనునోపాధి దైవ పారంగదయము, మను

శేఖ పరిపాటి మనుజుడు గాడు.

ద్వి. తి. పా. ౪౫. పా.

(తెనుకపాటి యీ యర్థము కనబడుచున్నది)

వరిపాక్షము. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. అంకయ్య

తెచ్చుట, పరి పరముగా తెచ్చుట.

వరిపాటలము. సం. వి. ౪౬. (అ. రి. కా. అ.)

చక్కగా కాపాడువాడు, చక్కగా పాలించు

వాడు (ప్రభువు మొ)

వరిపాట. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. పరిపాటము

వరిపాటము. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. చక్కగా

చక్కగా కాపాడుట. ౨. పాప

ము, పాపించుట.

వరిపాలించు. సం. శ్రీ. రక్షించు, పిలు

కాపాడు, సత్సంగములను రక్షించు, ప్రతి

క్షామలు నిలబెట్టుకొను

న తన సత్సంగులను పాలించు పలించి...

మార్క. ౧. ౩౯

వరిపాలించు. సం. వి. ౪౬. (అ. ఆ. అ) చక్కగా

పాలించబడినది.

(పరిపాలించు మొ పాలించు మొ వాని

పరి గ్రహించునది.)

వరిపాక్షము. సం. వి. ౪౬. న. నీసము

వరిపాక్ష. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. పరిపాక్షము

వరిపాక్షము. సం. వి. ౪౬. న. ౧. పినుకుట

౨. పినుకుట, పినుకుట, ౩. వాదించుట.

(పరిపాక్షము మొ పాక్షము మొ. వానిపరి

గ్రహించునది.)

వరిపాటలము. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. పదము, పేలు

పలచుట. ౨ (వాద) పంపుటికరణము, పరిపాట,

కలుపుట.

వరిపూజ. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. పరిపూజి తూలం

చుట, మిక్కిలి గౌరవించుట.

వరిపూజన. సం. వి. ౪౬. శ్రీ. పరిపూజనము.

పరిభాష. సం. వి. ఆ. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧ ఆలాపము, మాటలాడుట. ౨. నిందాపదము చూయు మాట ౩. వివరణము. ౪ కాన్త్రకారణం లాపవశాత్తూ చేయునట్టి సంకేతవిశేషము

పరిభాషణము. సం. వి. ఆ. ఆ. ౧ సంభాషణము, మాటలాడుట, ఆలాపము ౨. చూయు మాట, నిందించుట ౩. దృష్టపదము, సమాధానాపదము ౪ నియమము.

పరిభాషింయే. సం. ఆ. ఆ. ప్రవచించు, చెప్పవ. అని పరిభాషించి.

భార. అను ౪ ౯౬

పరిభాషిల్లు. సం. ఆ. ఆ. ప్రవాళించు మ ఉద్ధతి, విభాషిల్లు, జగత్కర్తానుని చూచి భక్తప్రయాణం విలక్ష

కావ్యా ౩ ౧౨౬

పరిభిష్టుము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧ చక్కగా భేదిల్లినది, చక్కగా తెలిసినది, విరిసినది. ౨. విక్కత మైనది

పరిభిష్టుము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧ చక్కగా భుజింపబడినది. ౨. చక్కగా అనుభవించబడినది. ౩ పొందబడినది

పరిభిష్టుము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) మిక్కిలి వంకరైనది, చాల వంగినది.

పరిభూతము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧ తిని స్పృశము. ౨. అనాద్యతము, పాటించబడినది.

పరిభూతి. సం. వి. ఇ. ఆ. పరిభవము.

పరిభూషణము. సం. వి. ఆ. ఆ. పుం. ౬౪ ౧౬౮ నిష్క్రవంతయు కట్టుచేత పాంక్షబడిన సంధి.

పరిభోక్త. సం. విలా. (ము. ఆ. ఆ. ము.) ౧ చక్కగా తినువాడు; చుక్కగా అనుభవించు వాడు. ౨. పరిపాలించువాడు ౩. గురు స్వభావు, గురుద్రవ్యము సమర్థించువాడు. (మె. వి.)

పరిభోగము. సం. వి. ఆ. ఆ. పుం. ౧ అనుభవము. సంభోగము.

పరిభ్రంశము. సం. వి. ఆ. ఆ. ౧. భ్రంశము. ౨. నష్టము.

పరిభ్రంశము. సం. వి. ఆ. ఆ. పుం. ౧ జాతీ పడుట ౨ తప్పించుకొనుట

పరిభ్రమణము. సం. వి. ఆ. ఆ. ౧ అంకట తిరుగుట ౨ చుట్టు తిరుగుట ౩ పరిభ్ర, చైత్యము, వర్తలముయొక్క చుట్టు కొలత.

పరిభ్రమము. సం. వి. ఆ. ఆ. పుం. ౧ అంకట తిరుగుట ౨ పారపాటు, భ్రాంతి

పరిభ్రమింయే. సం. ఆ. ఆ. ప్రవచించు తిరుగు

నీ .. మహావిషవధామి, విత్తివో. దన పరిభ్రమించుటయు నట్లు వలచి కోరించి .

భాగ. అర. ౨ ౩౬

౩ . అవిహంగంగనయు . అమృతాయుధ సుధ్యంబునం బుభ్రమించుచున్నంత .

మాగ్. ౧౩ ౪౫.

పరిభ్రష్టుము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧ పరిభ్రంశము జొందినది, బాధిగా పడిపోయినది. ౨. తప్పించుకొన్నది ౩ కిచ్చబడు బడినది. ౪ తేనిది ౫ సప్తవీయనిది. ౬. నశించునది ౭ పోగొట్టుకొనబడినది (విలగ్తము)

పరిమండలము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ.) అంకట సుందరిని, వర్తలకారము. వి. ఆ. పుం. ౧ వృత్తము, వర్తలము ౨ బంతి, చెండు ౩ గోళము. ౪ (తర్క) పారిమాండలము, అణుపరిమాణము.

పరిమంథరము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) ౧. మిక్కిలి
మెల్లనిది.

పరిమంధరము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) ౧. మిక్కిలి
మెల్లనిది. ౨. మిక్కిలి బలహీనము, ౩ మిక్కిలి
చిన్నది

పరిమర్దము. సం. వి. ఆ. తుం. యుద్ధము

గ్లో. చిరాక్ శత్రుత్వార్థము ప్రలయభవ భూతః
పరిమర్దః మహావీరపరిత్ర. ౩. కం.

పరిమర్దనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. మూలుగు,
౨. నలిమఁగొట్టుట. ౩ వాశనము. క గాయ
పలుచుట ౪. విగ్ధనడుముట

పరిమర్దము. సం. = పరిమర్దనము

పరిమర్దము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. మెదులుట
వలనను రాయడివలనను బుట్టిన జనమహోహర
మగు తాది. ౨. మిక్కిలి సంబంధము. ౩. పండిత
సమాహూతు (వాచ)

పరిమర్దించు. సం. ఆ. త్రి. వానించు, వ్యక్తమగు
గీ... బ్రాహ్మణుండు, పలిక నిష్పచ్చరం బయిన
భాషణముల, పరమవాక్తికభాషలు పరిమ
లింప మార ౩ ౧క.

పరిమర్దనము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) పరిమ
లింపుటలు చేయుటచేసి

పరిమూలము. సం. వి. ఆ. న. తూము లానిన
వానికొలక; ప్రభుత్వము, కొలచి, ప్రమా
ణము.

పరిమూర్తి. సం. విణ. (క నీ క్.) మిక్కిలి
మథించునది, క్రచ్చునది; మిక్కిలి కలంచునది,
చాల బాధించునది.

పరిమూర్త్యము. సం. వి. ఆ. న. ౧. అంతటను
తెదలుట. ౨. అంటుట, స్పర్శము. ౩ తుడు
చుట, కుద్రమునీయుట.

పరిమూర్త్యము. సం. = పరిమూర్త్యము.

పరిమూర్త్యు. సం. త్రి. (√ పరి). ౧. ఖండించు
నంత.

క. కరములు వాలుగు నీక్కుం, బరిమూర్తి
వీడు నీడు భక్తుల కన్గ, సదఁ జై పొగ
డొంది జరా, మరణాదిభయము వక్కి మను
నిటుమీఁదన్. భాగ. ౧౦. ఆ. కరక.

౨. చుంపు, వధించు

క. ఒరఁ దయ్యెనై మామక, కరాసవ ప్రిప్త
దీప్తసాయకపంక్తిం, బరిమూర్త్యవ...
భార విరా క ౧౦.౨

౩. గురుభివ్యక్తమైందన, గురుతనయులతోడఁ
గుఱఁ గురుపతిబలముం, బరిమూర్త్యవట్టి
సత్వము, పునఃకాతా యమ్ము కరణ
పొంపివోవన్

మార ౩ ౨క; మనుచ. ౨. ౧౧క.

పరిమూర్తనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. తుడుచుట
౨. జలగోమయామలతో భూమాద్భుతలకు కుద్ది
చేయుట ౩ మధనమునక మనుభివ్యక్త ప్రవర్తము
(వాచ)

పరిమూర్తము. సం. వి. ఆ. తుం. కుద్దిచేయుట.

పరిమూర్పించు. సం. త్రి. (√ పరిమూర్త్యు)
తుండించు

క. ఒకలు బడల్ పడఁ గఱచినఁ, గడు తెవ్వడి
వదలి లేది కంకటి వడి న్న, బిడలు తెదలించి
కానం, బడ సరపతి నిన్ను నన్నుఁ బరి
మూర్పించున్. శేం. పంచ. ౧. కంక.

పరిమూర్త్యు. వి. (√ పరిమూర్త్యు) పొంప,
చుంపుట.

గ్రి. క్రుంచుట చిడుముట తెగటూర్పు పరి
మూర్త్యు పొరిగొనుట నిల్పూమూర్త్యు
చుంపుడు తుడుచుట, యడఁగఁ దగు పొంప
అం. భా. ౨. ౨౨క.

పరిమోలులు, ఆ. క్రి. ($\sqrt{\text{పరి}}$) ఖండితమున;
 రూపుమాయ, తత్తు ను. మోరి మర్దింతు
 తెలు , ఇంద్రావస్థివృద్ధిశాఖన, బరి
 మాట వ్యధియింతుతా...కు. సం. ౨ ౧౮౮
 పరిమితమునము. సం. విల (ఆ. ఆ. ఆ) ౧౮౮

శ్లో: కాంచనీకాః పరిమళితాః చందనం
మే ద్విశీయమ్ మేఘం ॥ ౨౦.

పరిమితము, సు. విధ (అ. అ. అ.) ౧ మిక్కిలి
మితమైనది, ౨ కొంచెం యిడబడినది, ౩ మితి
పెట్టబడినది, ౪ తేల్చబడినది, (క ర.)

పరిమితి. సం వి ఇ. శ్రీ. ఓ. కాలత, కాలని
అ. మితి, మేర.

పరిమిళనము, సం. వి అ స ం, తింటు, సంబం
ధము శ్రీ మాదీక, కలిసికొనుట

పరిమితిలేదు. సం విని (అ అ అ.)
 ౧ చక్రంగా మార్చబడినది. ౨ నింపబడినది.

పరిముగ్ధము, సం విని (అ. అ. అ.) ౧ అవ్యక్త
మనోహరము, స్వభావముచేత అందమైనది.
౨ తేలి యొనది, మాధము

పరిమూలము. సం. వి. (అ. అ. అ) మిక్కిలి
 రూపము కొందినది

పరిమృదితము. సం విని (అ అ. అ)
 ౧. అడగఁ ద్రొక్కఁబడినది, నలఁపఁబడినది,
 విష్ణు పినుఁబడినది. ౨. కాగిరింపఁబడినది
 ౩. నూఁబడినది.

పరిమితి. సం.వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. కడుగు
బడినది, కుద్ది నీలంబునది. ౨. తోమంబునది
చుట్టంబునది. ౩. కాంచంబునది. ౪. కాగిరింప
బడినది. ౫. కాన్త పువ, పరిమితి.

మరిమోయము, సం. విని. (అ. అ. అ.) ౧. మిథ
మైవది, కొలదిచూచిది. ౨. కొలది యొక్కది
నది ౩. కొలది గలది.

వరిమొగము, వి. (పరి+మొగము) ౧. నేనా
మొగము.

వ...మీరవరు అతిసంత్రమంబునం బరిమొంగంబు
దప్పుం గనుకని జను పవనరంబున...

కు. పం. ౨. ౨౦౨.

2. ఆభిమానము, సామూహికము

వ. తదవశరంబునం బ్రహ్మపతినికరంబు దక్ష
ప్రహ్లాపతిని బరియ్యంగంబుఁ దప్పించుకొని

కె. సు. అ. అం

పరిమోక్షము, పం. వి. అ. న. విమోక్షము,
విమోక్షము

పరిమోక్షము. సం. వి. అర్థం ౧. సమస్త
స్మృతి. ౨. సాచనము, విచిచిత్రములు, విశ
దల. ౩. రిక్తగాఢతలు, శూన్యము గాని
చుట. ౪. కష్టించుకొనుట ౫. తొలగి
బుచ్చుట

పరిమోషము, సం వి. ఆ. పుం. మ్రుచ్చిమి
దొంగతనము, చూర్ణము.

పరిమోషి. సం. విణ (క. పి. క.) తొంగిలింశ
వాడు వి. క. పుం. తొంగ, తొరుడు.

పరిమోహనము. స. వి. అ. న. ౧. విక్రీ
హాహాశ్చేట్టులు, అగ్గింనుట. వలలం శెట్టులు
అ. కే.దులు పుటించుట.

పరిష్కారము. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) ౧
 పశ్చిమి కాదినది. ౨. సోదనది; మంద యెడ
 దిక్కునము లేనిది. ౩. తలగినది, క్షీణించినది
 ర. చెడెదది, మానీతము. అ. అ. సం. ౧. భయ
 శోకాదులవలని ముఖదికారము. ౨. తెనకు
 కలు.

పరియోగము. వి. (సం పర్యంకః, ప్రా, పరి
యోగో, క. పరియోగపు) కల్యాణ
చ. తనపరియోగమందలి పరియోగమున
లము పొందుతున్న...

భాగ ౧౦ ఈ కాలం.

(వి. వి ప్రాకృతప్రతి పా "తన పరియోగము
మందు" ముద్రిత పా.)

పరియోగము. సం వి ఆ పుం గౌణ మగు
యజ్ఞము. (బృహస్పతిసంహిత)

పరియోగ. వి (క పరియోగ, పరియోగ, పర్యోగ,
హరియోగ, హరివాలా మొ) దేవాలయమునందలి
భూమిపర్యవేక్షణము, హరివాలాము, ఒక విధ
మగు పర్యవేక్షణము

వ. సోదగంగ్యదేవని సమృద్ధి పుష్కళాది
రాజా సమృద్ధిపరియోగం ౧ శ్లోక

ద కా. క. ౧౦౯౦.

పరియోగము. వి దేవస్థానము

వ శ్రీ సమేకమేక మహాదేవని పరియోగమున
సో (మా) స్థి అయితి శ్రీ కరణమాణికము
కొడుకు కడియబ్బునం...

ద. కా క ౧౦౯౦౮

పరియోగము సం. వి యి పుం ఆగ్రహణం యజ్ఞము
చేయకయుండగా వా యాగము చేసిన యను
బాధ. (పై ని)

పరియోగము వి (సం. పరిహాసం) పరిహాసము,
ఎగతాళి

ద్వి. పరియోగము లాదె బద్ధ హాసంతు విష్ణు
తా ౨ ఆ (క రి)

—విలా పరిహాసము క్తము (క రి)

(వ్యవ) నామాట పరియోగ మనకొను

క. నామము నది భోగ్యము గావునఁ బరియోగ
కంటెగా గుర్తులివెం, నామలికొండకు నులు
కం, బోవుటఁ గాదు విలుగఁ బోయి బడె
కని నక. బ్యా. కా. ౧౯. (వి. ని. పా.)

పరియోగమునీయము. స శ్రీ. (పరియోగము
+ చేయ) పరిహాసించు.

నీ ప్రాకృతాచారము పరియోగమునీయము
నన్ని పరిశ్రమిధాన మున్న గలలు...

తాళి క. ౮౧.

(క రి పా, "పరిహాసమునీయ" ముద్రిత పా
పరియో. ఆ శ్రీ ౧. విలుగ, కునియ లగు.

క పరియోగము మరము కిరమును, పరియోగ నడిచి
ధనము మార్పుపాలుపడిచి

మూ ఈ. క ౧౦౯౩

(వి ని పా "పరియోగము" ముద్రిత పా.)

౨ తప్ప

నీ అన్నదానము చేసిన యమ్మనామృతము, నకును
బలము నాలోగ్యంబుఁ బ్రకటించుట, పై
యర్పణకృతము పై నయ్యలవలసి, భయము
నభిరాగ్యకృతముక పరిహాసపు

వి. పు క. ఆ (క. ర).

ద్వి. మునినక కృతము ముద్దరంబులును, బరిసిన
పరియోగం బుద్ధిసంబులును

గం రా యు. 3౫౬. పా. ౧౩ పం

3. తెలు.

ఈ నీ, నిరసమే త్రి యాపనికీ గేటికి పచ్చితి
నింద నాకు నీ, భూయతా మిచ్చినం దణిది
పొయిదికీ భవదీయసంపదక.

వి. పు. ౮. ౧౩౧. (క. రి.)

క విలాదిభాగము సారసిన పై తెల్లలు
నాని రాలు. (క రి.)

చ. పరిసిన కృతములములఁ బుట్టునమవ్యక్తఁ
బుత్తుఁ దీరగెలక...

భాను ౨ 3౩ (క రి. పా, "పరిసరి" ముద్రితము)

జ. పరియోగ, పరిహాసపు, పరిహాసపు.

పరియోగము. ఆ. శ్రీ (సం+యక్తు) అతిశయించు,
బహుశయించు.

త తలపు నలంకింపమును నికనిమికయు
మాటునయంగా, తెలుంగుని యేవులేదు
సరియైతేడు చొక్కలకొలు

కవిక 3 220

పరిరక్షణము సం వి అ స గ చక్కగా
రక్షించుట 2 పరిపాలనము, తప్పక నిర్వహిం
చుట (తాదా సమయ పరిక్షణము) 3 అపద
నుండి విడిపించుట, ఉద్ధరిణము ర పాచ్చరికి,
బాగదూక (పరిక్షణమును తెలు దీక్షణమును
తెలు చానివలె గ్రహించువది)

పరిరంభణము సం వి అ పరిరంభము

పరి (రీ) రంభము సం వి అ ఎం కాని
లింక, కానిలి, అలింగము

పరిరంభించు సం క్రి ప్తినిలింక, అలిం
గము చేయు

క గరికము నిమిషమున క్రేతమున ఉపరింభించు
టయు నన్నిభావుల దేవుటయున్

భాగ 100 భూ 1300

క కభూరిము విరియి హగ, ప్రయయం బిల్లాడం
బిలుచి పరిరంభించెన్, దునిగగతి దూపవతి
నిజ, కువరికచాగ్రములు నాటుకొవం
చాగోకున్

తేం పంథ 3 200

పరిరక్షించు సం స క్రి ప్రాచు

మ పరమాత్ముం దబా డీ జగింబుం బ్రతికల్పం
బుండు గల్పించుం దాబిరిక్షించును
ద్రుండు భాగ 2 1000

పరిరక్ష్య సం వి అ క్రి చతుష్పథము తెలు

పరిరాటము సం వి అ (అ బికా అ) అంక

టను మాపెట్టునది, బట్టు అనుచువది

పరిరాటే. సం వి అ (క నీ క) అంకిటను

లిగ్గణ మాపెట్టునది, బట్టు అనుచువది.

పరిలంఘించు సం స క్రి దాటు, ఎగురు
మ పరమాత్ముం అంబుమధ్యంబున నావహం

బునుజగత్పూర్తిగా ప్రహారంబుపై, బరిలం

ఫిందిరి భీమమండలము పర్వణు నిర్వలా

కిం గగన్ భీమ 3 200

పరిలఘువు సం వి అ (అ) 1 మిక్కిలి తేలిక

యైనది (పస్తాగిది) 2 మిక్కిలి నులునినిని,

నులువుగా జరిండు 1 (అవచాగి) అతి

స్వల్పము, మిక్కిలి చిన్నది

ఎండు ప్రముం 0 వి అ (అ అ అ) 1

మిక్కిలి లో ఎండు, కొండకడదీది 2

మలుగుండిన

పరిలేఖము సం వి అ యజ్ఞస్థానాడులందు

చుట్టు శేఖానిలు ద్రాచుట

పరిలేఖము 0 వి అ యం చుట్టుకేక,

సంతే పవర్ణ ము 2 చుట్టచాచుట 3 10

ద్రవ్యము 3 చిత్రపటము

పరిలోపము సం వి అ యం 1 హాని 2

లోపించుట, వణుగురపడుట, లేకపోవుట

పరివట్టుము వి (సం ఎరికేవ్వం ప్రా పరివట్టు,

క పరివట్టు) విష్ణు ప్రసాదముగా గ్రహించి

తలఁ జాట్టుకొనువట్టు (క ర)

పరివదనము సం వి అ స తిట్టుట, నిందించుట

పరివహము సం వి అ స ఎరిహము

పరివర్జనము సం వి అ 1 బొత్తిగా విడు

చుట, దిగవిడుచుట, త్యాగము 2 చూడము,

చుంపుట 3 మాడుట, వదలుకొనుట

పరివర్జించు సం స క్రి విడుచు

మ కాంతి స్వాంతి లై సంగముం, బరివర్జించి

నికర్త చిత్తులగుచున్ భాగ 3 1000

పరివర్తితము సం విల (అ ఆ అ) త్తాత్తిగా
విడువఁబడినది

పరివర్తితము సం విల (అ ర్తికా అ) యత్తు
త్రిప్పవది అ వత్తువుల మాన్యుకొనునది
3 చుట్టి వచ్చునది, చుట్టి తిరుగునది

పరివర్తితము సం వి అ అ (ఎడమకి లోనుగు
నానిమీద, ఇటు అటు పొరలుట అ చుట్టి
చుట్ట 3 తిరుగుడు, క్రమణము 3 విని
మరుము, వత్తువుల మాటువు

పరి (రీ) వర్తితము సం వి అ అం యత్తు
వచ్చుట, రాశిచక్రమండు ఎ స్థానమునుండి
గ్రహము వలించెనో మరల నా స్థానమునకు
వచ్చుట అ యోగాంతకాలము 3 విని
మరుము, వత్తువుల మాటువు 3 ఆవృత్తి,
మరల వచ్చుట ౫ సంవత్సరము (2౭0)
౭ సంవత్సరములు 3 గ్రంథ విశేషము
(అధ్యాయాది) ౮ మాన్యువతారమూర్తి యగు
విష్ణువు

పరివర్తి సం విల (క నీ క) యత్తు తిరుగు
నది, మరల వచ్చునది అ మాటువది 3 దగ్గఱ
వర్తించునది 3 మాన్యుకొనునది

పరివర్తియే సం అ త్రి చుట్టి వచ్చు, తిరుగు
వ కాలచక్రంబు యోగమవ్వంతర ఎర్ధార్ధ
మాపంబును బరివర్తింతుచు నుత్పత్తి స్థితిసంహ
రంబులకు చా నొక్కరందఁ జూతు నై
మరి తూ ౪ 3

పరివర్తియించే సం ఎ త్రి ప్రవర్తింపఁజేయు
న ద్వాదశాంశక్రంబును బరివర్తింతుచున్న
వారి నాన్యురఁ గుమారుల

భార ఆది ౧ ౧౦౮

పరివర్తిక సం వి అ త్రి త్తేద్రగత మగు లోగ
భేదము

పరివర్తితము సం విల (అ ఆ అ) యత్తు
త్రిప్పఁబడినది త్రిప్పఁబడినది అ మాన్యుకొను
బడినది

పరివర్తితము సం వి అ క యత్తుగఁగా
తెరుగుట, పొచ్చుట, అధిక మగుట
అ త్తగఁగా తెంచుట 3 కొయట,
భేదించుట

పరివర్తితము సం విల (అ ఆ అ) యత్తుగఁగా
తెంచఁబడినది అ కొయఁబడినది, భేదించఁ
బడినది

పరివర్తియందు సం విల (క నీ క) కవనము
భరించినవాడు

పరివర్తితము సం వి అ అం గ్రామము

ఎరివనము సం వి అ అం ఎర్ధవాయువు
లలో ఆఱవవాయువు (ఇది ఎర్ధులను స్పర్శిం
గను వహించుట) అ అగ్నిజ్వాలలలో,
నొకటి

ఎరివాదకుండు సం వి అ అం (వర్ణవ)
నాది, వ్యాకర్ణిగాడు అ విల వాయించు
వాడు 3 నిందించువాడు

పరి (రీ) వాదము సం వి అ అం యత్తు
ఎడి అ విల వాయించెడు కొడువు

పరివాది సం విల (క నీ క) యత్తు ఎడి గట్టు
వాడు, అపవాదము చేయువాడు అ విగ్గ
నఱచువాడు వి క అం (వర్ణవ) నాది,
వ్యాకర్ణిగాడు

పరివాదిని సం వి తూ త్రి ఏడు తంతులు
గల వినె

పరి (రీ) వాపము సం వి అ అం యత్తు మండ
నము, గొలుగుట, భేదించుట అ వదనము,
తెచ్చెట్టుట, విక్రేట 3. అలక్ష్యము, నీటిపట్టు

౪ పరిచ్ఛేదము, పరివారము (ద్వితీయ పరిచ్ఛేద
 * మని పండిత 'కొలది' అని యర్థము క ర)
 ౫ పాదము ౩. తనని (క ర) ౩ లాఙలు;
 * పాదము ౨ ఆరోహణము (శ ని)

పరివేషాలు. ఆ (రి) (పరి+వేష) చండువేషాలు

గీ. పడలకు వేపున బిడ్డిని యెడమయెల్ల,
బాటగొని పేర్చి మనమున జొత్తు మిగిలి,
విటజంబులపై బరివేషణనట్లు, కొలను
వలదిరి జలశోభనలన దనిసి.

ఈ సం ౯. ౨౯౦

పరివేషే. సం. వి. యు. థం. అన్నకన్న ముందు
పెండ్లాడిన కమ్మండు

పరివేషనము. సం. వి. ఆ. న. ౧ అన్నకన్న
కమ్మండు ముందు పెండ్లాడుట. ఆ. చక్కగా
తెలులగుట 3 పొందుట క అగ్నాధానము
పరివేడిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ = మువ్వేదలయ.

పరివేషనీయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అన్నకు ముందు
పెండ్లాడిన వారి భార్య (వచ)

పరివేషించు. సం. స. శ్రీ. రాధించు

మ. వాయువీ భీమాత్మలక, బిరవేషించుట...

ఉ. రా. 3 3౦౫

పరివేషకుండు. సం. వి. ఆ. థం. వడ్డించువాడు

పరివేషణము. సం. వి. ఆ. న. ౧ (అన్నాదులు)
వడ్డించుట. ఆ. చుట్టుకొనుట, పరివేషించుట
3 గాలిగుడ్డి, పరివేషణ, క. పరిధి

పరి(రి)వేషము. సం. వి. ఆ. థం. ౧ వడ్డిం
చుట. ఆ. పరిధి, వృత్తముయొక్క చుట్టుగీత
3. పరివేషనము, చుట్టుకొనుట క. గాలిగుడ్డి,
ఉపకార్యకమండలము ౫ రెండు గజ్జల
పరిమాణము. (వై. వి)

పరివేషించు. సం. ఆ. శ్రీ. పరివేషము కట్టు.

క. సరివసంబున భాత్యు, బరియగ భవ
బిడ్డిమీ యట సప్తమలం, బరివేషించిన
క్రావణి, బరిగిన గర్భంబువలన బహువృత్తి
యగునో. సకాశవంశము 3 ౧౧.

పరివేష. సం. వి. య. (య. శ్రీ) యు) వడ్డించు
వాడు

పరివేషనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. చుట్టి వచ్చుట
ఆ. పరిధి, చుట్టుకొక 3 గత్యన, మునుగు
క. పరివేషణము

వ. తూజులనే బాధశీర్ష ప్రసాద పరివేషనంబు
విప్పించి విడిది కనిపిన. ఆ. యు. ౩. ౧౦౩.

పరివేషించు. సం. స. శ్రీ. చుట్టి వచ్చు, చుట్టు
వాటు

వ. మహద్వ నుగంధస్య స్థిరాదులు పరివేషించ
నింద్రం దైగావతాదూధం దై...

భార కాం. క. ౧౨౩

వ. ఆముహూపాండు అమ్మనిపాలికి నూ
జన సమేంబుగా జని పరివేషించి యుండి
తెలు మెచ్చి భార కాం. ౩. ౨౩౧
వ.. సకసహాహిక్య విద్యావిరాగదు లెవవి
గులును బరివేషించు. మా. గుం. వై. ౧. ౧౩

పరివేష. ఆ. శ్రీ (పరి+వేష) కొల్లపాత్ర
క. పారి. బారి. జోయలవలనక, భరణిను
వరులు సంవదలు సకలంబుక, బరివేషించు
భారలు, దొరగడు దేహములతోడ మాటును
లెలుచునో. వి. థ. ఆ. ౧౨౩

పరివ్యాధము. సం. వి. ఆ. థం. ౧ కర్మిశారము,
కొండగోల. శ్రీ. ఆ. నిరుప్రభు, జల
వేశనము శ్రీ

పరివజ్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧ శ్రీమృదులు,
తిరుగుట. ఆ. పన్నాధనము

పరివ్రాజకుండు. సం. వి. ఆ. థం. పరివ్రాజు.

పరివ్రాణుడు. సం. వి. ఆ. థం. పరివ్రాణు

పరివ్రాజు. సం. వి. శ్రీ. థం. పుత్రిచారాదులను
సర్వకర్మములను వర్జించి యాక్రమోపశంస
కొందిన భిక్షువు. యతి.

పరిశోచి. సం. విజ. (క. నీ. క.) మిక్కిలి శంకించు
వాడు.

పరిశ్రమము. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) ౧. కడపట
శీలించినది. మిగిలినది — వి ఆ తుం ఆను
బంధము.

పరిశీలనము. సం వి ఆ. న ౧. సంబంధము
౨ ఎకతెగని సంబంధము, నిత్యసంబంధము
3 శోధనము

పరిశీలించు. సం న క్రి శోధించు
న... ఉదాహరణ బుగ కవిత్వ కర్తవ్యమును గల
గద్యములు పరిశీలించి... పాండు ౧ ౧౭౭

పరిశుద్ధము. సం విజ (అ ఆ ఆ) ౧ మిక్కిలి
శుద్ధిపొందినది, ౨ తెల్లంపలుచినది (బుణ్ణాది)
ఎరిశుద్ధి. సం వి ఇ శ్రీ ౧. మిక్కిలి శుద్ధి
౨. నిర్దోషత్వము.

పరిశుష్కము. సం. విజ. (అ ఆ ఆ) ౧. మిక్కిలి
యెండినది ౨ వాడినది, నురి
గినది. (చెట్లలు. యె) - వి ఆ న. పరిపక్వ
మాంసభేదము

శ్లో: మాంసం బహుశ్చైర్వృష్టం కిక్తం
చేదంబునా మహుః, శీరకాదైర్వృష్టమా
యక్తం పరిశుష్కం తదవ్యతే||

పరిశూన్యము. సం. విజ (అ ఆ అ.) మిక్కిలి
పిత్తి, బొత్తిగా లేనిది.

పరిశేషము. సం. వి. ఆ న. అవశేషము

పరి (రీ) శేషము. సం వి ఆ తుం మిగిలు,
అవశేషము.

పరిశోధనము. సం. వి. ఆ. న. ముపరిశోధన.

పరిశోధము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. మిక్కిలి
శోధించుట. ౨. శోచుట పోగుట్టుట,
తప్పులు దిద్దుట 3. (బుణ్ణాదులు) తెల్లించి
పుచ్చుట.

పరిశోధించు. సం. న. క్రి. పెదవ

న... పట్టుకుడిగ్గాగలు పరిశోధించి ..
ఉ. రా కి. ౨౦౪.

పరిశోభిల్లు. సం ఆ క్రి మిక్కిలి ప్రకాశించు.
ను పరికింప గిటికోరడంతమయదీప స్తంభ మై
యెఱ్ఱె లై, పరిశోభిల్లుదాత్రి పాత్రి
వలె బావట్టె దదగ్రాబుత్తున్నరమల్...
వకా 3 ౨౦౫

పరిశోషము. సం వి ఆ తుం మిక్కిలి
యెండినది

పరిశ్రమము. సం. వి ఆ తుం. ౧. వ్యాయా
మము, మిక్కిలి శ్రమము.

పరిశ్రాంతము. సం విజ (అ. ఆ అ.)
౧ మిక్కిలి అయాసము చెందినది ౨. మిక్కిలి
ఊటలు చెందినది

పరిశ్రాంతి. సం వి ఇ శ్రీ ౧. మిక్కిలి
అయాసము ౨. మిక్కిలి ప్రయత్నిము.
3 మిక్కిలి ఊటలు, విశ్రాంతి

పరిశ్రీతము. సం విజ (అ. ఆ. ఆ) సమా
శ్రీతులు — వి. ఆ న ఆశ్రయము

పరిశ్రేష్ఠము. సం వి ఆ తుం. కాగిరి

పరివర్త. సం. వి. క్రి ౧. సభ; ధర్మ నిర్ణ
యాధ్యము విద్యభేదయక్త మగు సభ. (వాచ)
పరివర్తనము. సం. వి ఆ తుం ౧ పరివర్తనలాది
వాడు, సభ్యుడు ౨. అనువర్తనము (వాచ)

పరివర్షలుడు. సం వి ఆ తుం. సభ్యుడు,
సభాసభుడు (విజ అని వాచ)

పరివర్ధుడు. సం వి ఆ తుం సభాస్థుడు.
(విజ. అని. వాచ)

‘పరిషీవణము, సం వి ఆ న చక్క-గా
కట్టుట, మడి వైచుట (చాచ)

పరిషీచనము, సం వి ఆ, పుంజుచీచనము,

పరిషీచనము, సం వి ఆ న ం చ్చలుట,
రడుపుట. ఆ బెట్లకు నీరు కట్టుట

పరిష్క-(స్క)-ంబల్. సం కక్ర ం అంకటను
బిల్లుచున్న ఆ అంకటను యెండుతున్న

పరిష్క-(స్క)-ందుండు, సం విఆ (ఆ ఆ ఆ)
పరపుష్కండు, ఇతరులచేఁ దెంపబడినవాడు—
వి ఆ పు ం తెంపుడుకొడుకు ఆ బానిస
కాండ్కు 3 రథగోపకుండు తెలివిగాను బంటు

పరిష్క-స్క-ందు, సం విఆ (ఆ ఆ ఆ)
నుజీయకనిచేఁ దెంపబడినవాడు.—వి ఆ పు
తెంపుడు కొడుకు

పరిష్కర్తము, సం వి ఆ పుం అలంకారము,
వైసేక. (చాచ)

పరిష్కరించు, సం స క్రి ం చక్కలెట్టు
ఆ అలంకారము 3 కుద్ది నేయు

పరిష్కారము, సం వి ఆ పుం ం చక్క-
లెట్టుట, సంస్కారము ఆ భూషణము, తొడపు
3 కుద్ది ౪ విద్యమాన (ఉన్న) వస్తువునకు
గుణాంతరమును గలిగించుట యె

పరిష్కర్తము సం విఆ (ఆ ఆ ఆ) ం అలం-
కరింపబడినది, భూషితము ఆ చేష్టికము
3, మాన్దనాది సంస్కారము చేయబడినది,
కడుగుట లాగునవనిచేతఁ జక్కలెట్టుబడినది,
లేక, కుద్ది చేయబడినది ౪. చక్కగా
యెఱుంగు పెట్టుబడినది ౫ సిద్ధము చేయబడి-
నది. ౬. పశుబంధనమునకు సంస్కారము చేయ-
బడినది. (భూమి) 8. లక్షణముచేత విద్యమగా
విరచించబడినది.

పరిష్కర్తరి. సం వి ఇ క్రి—పరిష్కారము.

పరిష్కీయ. సం వి ఆ, క్రి—పరిష్కారము.

పరిష్కలము, సం వి ఆ న. చుట్టు నున్న
ప్రదేశము

పరిష్కంగము, సం వి ఆ పుం ం కాంగిలింక-
ఆ కూడిక, సంబంధము, కలయిక.

పరిష్క (స్క)ంజనము, సం వి ఆ. న జుపరి
చ్యంగము

పరిష్క క్తము, సం విఆ (ఆ ఆ ఆ) కాంగిలింప-
బడినది

పరిస, వి నదీగర్భమునఁ ద్రవ్యింప నుయ్యి (క్రా)
పరిసంఖ్య. సం వి ఆ క్రి ం లెక్కించుట,
గణించుట ఆ (మీమాంస) విధిభేదము.

శ్లో విధిరర్థిస్తమప్రాప్తా నియమః పాక్షీ-
శేసతి, తక్రచాన్యక్రత ప్రాప్తా పరిసంఖ్యేతి
గీయతే

3 అర్థాలంకార భేదము

గీ. ఒక్కచోట విశేషించి యొకట వస్తు యంతరి-
ణమునేయఁ బరిసంఖ్య యనఁగఁ బరగు-
లేదు స్వేచ్ఛాక్షయంబు వారికమఖుల, డెండ
ములయందొ దీపములందుఁ గాని

ఆంధ్ర చంద్రాతాళము, ౧౧౨.

పరిసంఖ్యాల్లము, సం విఆ (ఆ ఆ ఆ) పరిగణి-
తము చక్కగా లెక్కింపబడినది

పరిసంఖ్యానము, సం వి ఆ న ం పరిగణ-
నము, లెక్కించుట. ఆ విశేషించి యొక్కట,
ప్రత్యేకగణనము

పరిసమూ వ్రము, సం విఆ (ఆ ఆ ఆ)

౧ చక్కగా ముగిసినది. ఆ గర్భితము,
లోపలఁ జేర్చుకొనబడినది, అంతర్భాగవీరము.

పరిసమాప్తి ౦ వి ఇ శ్రీ ముగించుట,
ముగియక

పరిసమాప్తించు ౦ శ్రీ ముగించు, తూర్తి
చేయు

ప అన్యహృద్వలంబు నేరొపదిష్టవిధి లలి
నూ ప్రింది ఋత్విశ్వకాయంబుల బహుదక్షి
ణలః పనినీ భాగ ౧౦ శ్ ౧౧.౨౯

పరిసమాహనము ౦ వి అ న ౧ పోగు
నేయుట, గుమిగుర్చుట .౨ అగ్నిహోత్రము
చుట్టును జలము ప్రోక్షించుట, జలముచే మాన్ద
నము నేయుట, యజ్ఞాదియం దగ్నిహోత్రము
మీఁద నూరక ఎమిధలనంచుట, అగ్నిహోత్రము
చుట్టుఁబడిన కృతాదికమును ద్రుంచి యగ్ని
నడుమ వైచుట (వాచ)

పరిసరణము ౦ వి అ న చుట్టుగాని అంకటం
గాని తిరుగాడుట

పరిసరము ౦ వి అ అం (నదీగిర ఎర్వ
తాదుల) ఎర్వంతిభూమి, ఎమిఁ ప్రదేశము,
ఎమిఁము .౨ మృత్యువు ౩ విధానము
(విల్లియు) ౪ పెదలుపు, విరివి, వైకాల్యము

పరిసర్వణము ౦ వి అ న ౧ అంకటం
దిరుగాడుట, శేక, ప్రాయట .౨ అంకటం
బరుగిడుచుండుట, ఎప్పుడును దిరుగాడుచుం
డుట

పరిసర్పము ౦ వి అ పుం ౧ అంకటను
దిరుగుట, చుట్టును ప్రాంతట .౨ అక్షరించుట,
పెండ్రించుట, పెదకుట ౩ జలాదివేష్టనము
వి అ న పారస్వరయాగభేదము

పరిసర్పించు ౦ అ శ్రీ చుట్టి చచ్చు
ను కరిసంఘంబులు లేవు రావు కురగొఘంబుల్
రభ్రాచరముల్, పరిసర్పించు రాగ
కురులు, భాగ ౧౦ తూ ౧౬౧౪

పరి(రి)సర్వ ౦ వి అ శ్రీ అంకట తిరుగుట

పరి(రి)సారము ౦ వి అ పుంపరిసర్వ

పరిసిపాటిపావు = పరిసిపావు అ శ్రీ ౧ మాసి

పావు .౨ తగ్గిపావు (పర్వ) పర్వము సరిగాఁ
తేసిన తాగము పరిసిపాటిపావును

పరిసిపావు = పరిసిపాటిపావు అ శ్రీ (౪/పరియు)

౧ తప్పిపావు, తొలగిపావు

గీ అన్నదానంబు చేసిన యమ్మహమ్మ, నకుఁ
బలము నాశాగ్ధంబు ప్రకటకుభయ, వై
యర్హిత్వకము లైన యరులనలసి, భయము
సభిచారకృత్యముల్ పరిసిపావు

వి పు ౪ ౨౦౯

.౨ క్షిణించు, రణుగు (పెను అని ౪ ర)

ఉ ఇంద్ర నాథు నీ, భూరుహ మిచ్చినన్
బరిసిపాఁయెడినే భవదీయసంపదన్

వి పు ౮ ౧౪౧

(రిజిరిపాఁయెడినే అని ముదిర పా)

చ సత్యకాచముల్, పొడ పదగుం గలిం
బరిసిపావు చుహాత్త్యము చేపకాటిక

చరామా ౯ ౧౬౬

పరిసెనము ౦ ఎల్లటి, యొగ్గ (గంతు ౪ ర)

చ వడి దప్పుట్లు త్రాళ్లం గట్టువడి పొట్టు
లదరంగ నీశ్రి పరిసెనంబులు చేయువని
యును మనున ౪ ౨౪

ద్వి తిరమగా చేప భూదేవసన్నిధికిఁ బరిసె
నంబుగఁ దిట్టుఁ బట్టించి గాని, యొండు
విచారంబు బాహింపఁ గాదు

నవ .౨ ౬౫ పొ ౧౩ పం

పరిస్తంభించు ౦ అ శ్రీ భునీభమించు, గడ్డ
కట్టు

చ జలంబులు కిలాఁద్యకంబులుగాఁ బరిస్తం
భించె భార కల్య .౨ ౪౬

పరిష్కరణము. సం వి అ న ం చుట్టును
బలములు ఆ ఆగ్నిచుట్టుపరిచిన దర్శనము

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం చుట్టును
పలములు ఆ చుట్టును ప్రోత్సహించుట

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం ఏనుగు
మీదకు బలము కింకళి, కుంభము

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం పువారుము
ఆ పువారుము, అలంకారము కి మూర్తిని
నిర్మాణము, పువారులు లోనగువానిచే ఏండ్లను
లోనగునది ఏండ్లను, నెండ్లనులను బువారులు
లోనగువానిచే నలకల మట (అక్ష) క

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం
మిక్కిలి ముగ్ధము, ముగ్ధము కేటపడనది
కేటకములను ఆ ముగ్ధము ఏండ్లను
నిండాని వినినది

పరిష్కరణము. సం వి అ న లంకలను కడ
లుకు, మిక్కిలి అల్పములు

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం

ఆ ప్రియకాంక్ష మధ్య ముందు విషయము
పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం

పరిష్కరణము. సం వి అ న ం చుట్టును
నిండ్లనులను ఆ పరావర్తనములు
కేటకములు గావింతుట

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం ం

మ ప్రేమ బుద్ధి, ముగ్ధములను మాత్ర
నిండును బుద్ధిని ఏ తావియొగ నిమిత్త
జ్వరదాహము దొలగి

కేటకములు

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం (నెండ్లను
లోనగు ప్రాణులు) కాలుకు, క్షరణము
(ఏనుగు లోనగు ప్రాణులు కర్మ లైసత్తుడు
'పరిష్కరణము' అనియు యును.

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం. చుట్టు కాలుకు
కాలుకు, ప్రవహించుట.

పరిష్కరణము. సం వి. అ. త్తం ం. చుట్టును
గాలుకు, పరిష్కరణము ఆ (నెండ్లను) కేటకము
భావరసములు మిక్కిలి కాలుకులై యుపద్రవ
భేదము

పరిష్కరణము. సం వి క త్తం. భగవద్రాజు
విశేషము

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం మగిర, కల్లు

పరిష్కరణము. సం వి అ త్తం (అ త్తం) కావనది.
(ప్రవాహి)

పరిష్కరణము. సం వి త్తం త్తం మగ, మద్యము
ఆ క్షరణము, కాలుకు

పరిష్కరణము. సం వి అ. న ం విడుచుట,
నిగవిడుచుట, విడుచు ఆ మానుట, కాం
చుట, తొలగించుచు కి (కాదాడులను)
ఖండించుట కి పట్టుకొనుట, పట్టుకొని కొం
పోవుట

గీ. ఇతడు నైష్కర్మ్యనిష్ఠుడై పోయి బుద్ధి,
విహరించుకొని కేటకములను కేటకము.

మార్కము. ఆ. ఆ. ఆ.

క పరిష్కరణము మిగిలి కేటకము, మిగిలిన
నుచితములైనద, ముగ్ధములను బుద్ధి
నిండును, నట దనగ భవత్కళానామము
భేదము కును. ఆ. ఆ. ఆ.

పరిష్కరణము. సం వి. అ. న. పరిష్కరణము.

పరిష్కరణము. సం వి త్తం కేటకము.

నీ చెప్పినట్లుగా విషయము గాని విషయముల
మమల బుద్ధినిండు, కరానా. ఆ. కర.
(ఇటువంటివి కేటకము)

ఆ చీర అవహరించి సిగ్గులు విడిచింది, పరిహాసించి యౌవన బరగ మనకు, భువనం నోము కొఱత గాకుండ ప్రైవేట్లోనై, నమమ హరి నులింది రణల తల.

భాగం ౧౦ పూ ౮-౪౫

పరివర్తితము. సం వి ఇ శ్రీ ౧. తగ్గుట, కీడ్పాటు,

అ. క్షీణించుట, కాశము 3 విడిచిపెట్టుట,
అన్నదచే వదలుట

పరి(రి)హరము. సు వి ఆ తుం య విధు
 సువి, విధువు ౨ తొలగఁ బుచ్చుట, (ప్రొ)సి
 తుచ్చుట ౩ తోరు పుచ్చుము లోనగు వాని
 చుట్టు గల సామాన్య ప్రదేశము ర న్ను
 లోనగు విర్వండుములు లేనిది (మాన్యము మొ)
 ౫ అవధి, అవాదరము ౬ అక్షయము.
 ౭. సాహదులఁగఁ జేయు (సాయశ్చిత్తము
 లా చేయు (శ ర)

పరివారి, సం విని. (క. డి. క) పరివారిను
వారు

పరిపూర్ణము. సం విం (అ అ అ) పరమార్థింపం
చగివచ్చి, విడువందగినా

—ని ఆ పుం హాస్యవలయము

పరి(రీ)హాసము. సం వి అ త్తం యత్స
లాట, కేమక, సత్వ అ. గలి, వెక్కిరింపె,
పరియాచకము

పరిశోధనచేసింది. సం విని (క నీ క) హాస్య
గాడు (విమామకాది), కేడుక కాడు

ఎరిహోణము. సం విట (అ అ. అ) ౧ లటిగి
నది, క్షీణించినది ౨ శేని, మాలినా
3. రక్తు, తెనది, కొలవడినది

పరిహృతము. సం విల (అ అ అ) ౧ పరి
హరింపబడినది, విడువబడినది మానబడినది
అ ఖండింపబడినది (అక్షిపాన) 3. పట్టు
కొనబడినది.

పరిహారీ. సం వి ఇ. శ్రీ పరిహారీ

పరిక్ష. సం వి ఆ. శ్రీ ౧ పక్షింనుట, వస్తు
రక్ష్యమును నిశ్చయించుట, పరిశీలనము
ఆ (వ్యవహారమును) నిష్కర్షణములచే దాన్తు
త్యాదవ్యవహారములను విచారణ చేయుట

సరీసుకుండు, సం విరా (అ అ అ) ౧ పరీక్షిం

వాడు, వివరణకర్త ౨ (వ్యవహారాదు
లదు) ఆయా నివృత్తీమలచే ౩ క్రింది
వాడు ౩ లక్షణముచేయు ప్రమాణములచేయు
స్థితియివరాని దానిని స్థితియవటై కాదు
ప ౩ లక్షణము చేసి బుద్ధిప్రసక్తియు నొసగిన వాడు

తామరయొక్కయు చారామయొక్కయు
దండేదండేగ్రహమత నిహావించుట ౨ (౩౪)
ను చేసెను ప్రమాణముచేసెను వస్తువుల) ౩ ల్ల
మును నిర్ణయించెను

పరీక్షించు. సం. ౪. త్రి. పరిశీలించు

చతుర్థాశ్రమములవృత్తి, స్థిరము పరీక్షించి
యందు ఏమి జలచవి, ధర్మి నూత్న
విప్రీక్షి గిరుగొని, ౨౩౦బుల ప్రవృత్తి
సౌమ్యం జగచున్, భూ కాం ౫ ౪౫౦

నీ జీవ్యగ్రామనఁ కీక్షింపంగ లవణాద్ధి కల
కాష్టవంజులు దెలియవచ్చె మామ ౧౪౧

పరీక్షాతరుదా ను వి (అ ఆ ఆ) పరీక్షింప
జీవవాంఛ

—ని ఆ. పూ = పరిష్కర్తు

క తిక్షకుఁ డను పన్నుగఁడువ, రీక్షితుఁ గజువ
నటె నేఁడ చరిందము ఎరసిన్, రక్షింపఁగ
బోయెద కుభ, దక్షిణ నామంబ్రతంబ్ర
దాక్షిణ్యమునన్ భూరి అ॥ ౨ ౧౮౮

పరిశీలన. సం = పరిశీలన

౪. తనకల్లికడుపులాపల, మును నూచినవిధులకు
విశ్వమునెల్ల గలంబు దనుచు బరిష్ఠింపఁగ
జను, అనుచు బరిష్ఠిస్తే శ్రేయః దండు
మునింబా. భాగ ౧ ౨౯౬

పరీక్షాసూచన. సం = పరీక్షాసూచన

పరీక్షాసూచన. సం = పరీక్షాసూచన

పరీక్షాసూచన. సం = పరీక్షాసూచన.

పరీక్షాసూచన. సం. వి అ అం శివుడు

పరీక్షాసూచన. సం వి అ అం శివుడు

బడినది, శ్రేష్ఠియను, అ కదచినది, జరిగినది
౩ బోయినది క ఆచరించబడినది, ఆత్మ
మించబడినది — వి అ చ పగలు
క్షో పరితంబు నివా ప్రాప్తిం విపరీతంబు శివ్యు.
(రామాయణ వ్యాఖ్యానము.)

పరీక్షాసూచన. సం = పరీక్షాసూచన

పరీక్షాసూచన. సం వి క తం బి సంపన్నము

పరీక్షాసూచన. సం = పరీక్షాసూచన

పరీక్షాసూచన. సం వి అ శ్రీ పాంచుటకు నిచ్చు

పరీక్షాసూచన. సం వి అ న ౧ కమరము,
తాళిలు ౨. దండము, బిట్ట, కోల ౩ పట్ట
కాటకము. (మే ౧)

పరీక్షాసూచన. సం వి అ న ౧. హలము, నాగలి

౨ హలములు, నాగలికట్టు (లే ౧)
౩ ఫలము. (హర)

పరీక్షాసూచన. సం. వి ఇ శ్రీ ౧ ఆశ్వమేధము,
(అమలకాశ్వము) పెదకుట ౨ పరిచర్య
౩ ఇష్టపడుట క ప్రాకార్యము ము ౬ క విశ్వ
ర్యము. ౫. పరిష్ఠించుట (లే ౧)

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.
పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే. పరమజియే.

పరమజ్ఞా. వి. (క. పరమా, పరమా) భాధాని ముక్తి
సంగ్రాహ్యకలము, త్విదమృ, వీడి
నీ ..భాధానిముక్తి సంగ్రాహ్యకలము.
గీ. పరమ జనం బరం జనంగన బరంగ...

అం. ధా. ౨ ౨౦౫.

ద్వి కర మశ్వేష్యం బరం కవచంబు పవీడి, పరం
జాలం తెన్నించు పటుకృపాలములు
గం గా అయో. ౧౦౬ పా ౧౫ పం

క తరతరమత్మానమందీయే, బరంబాలు దట్టాడి
మధ్యపదతి ధారా, పరివృతి మపరేశ్వరమ,
పరివృతి బలియింప భక్తబంధంబయ్యెన్.

కావ్యా ౬. ౩౦

జ: పరమజ్ఞానంబు

పరమజ్ఞా. సం విలా (అ ఆ ఆ) ౧. ఆనత్వంబు,
తిగులు గలకాండ (ధ్యానపరమంబు, చింతా
పరమంబు) ౨. భిన్నంబు, పెరివారంబు,
లాలిపారంబు. వి అ. త్తం పగవారంబు, శక్తింబు
నీ పాశుపతాస్త్రంబు పరేశంబు కేరవం బరంబు
గెల్వము ప్రకాశంబుమీలం

కాళ ౪ ౧౯౩.

— క - పరమాత్మంబు.

పరమజ్ఞానపరమ. వి ౧. ప్రధానమము. (మా.
పరగత్తు) ౨. కోనమూరము. (వి వి క. క)
జ = పరగత్తు.

పరమగత్తు. అ. (౩ (పరమంబు + పత్తు) ప్రధానమము
చేయు.

గీ .. మెకములు గెలిచి వెదక, గొప్పజాబుగల
బరగత్తు తిరిగి చూడె. మరల. ౧. ౯౫
నీ. పంతులం బొడిసేపం బరంగ లక్ష్మణ వచ్చు
బంబంబు కష్టంపం బోవరాదు.

రామలింగ. ౫.

పరమత్. సం అశ్వత్. నిరుడు, పోయినరొడు
(దీనికే దెనుంగన వ్యక్తపరమంగనం కన్నకను)
పరమత్తుము. సం విలా. (అ. ఆ. ఆ) నిరుట్టి, పోయిన
రొడిచిది.

పరమద్వారము. సం. వి. అ. త్తం. అశ్వము.
(చాచ.)

పరమమగు. ఆ (౩ (పరమంబు + అగు) మార్గ మగు

క. పరమాత్మ మయ్యె మనుటకు, పరమత్
జానంబు లగుమ పత్తిలమందుకు, ములు
మయ్యెన్ బర మయ్యెన్, ములుమయ్యెన్
లిండి యయ్యె మ గయ్యె మనక.

అం. ౩ ౫౯.

పరమము. వి. ములుము, ముగ్గునని, చూచు (చూ
పరమచేయు)

జ - పరమగు, పరమచేయు

పరమముచేయు. స (౩ (పరమంబు + చేయు)
ములుముచేయు, చూచుచేయు; పాడుచేయు

నీ చేలకాపలకాని జీచి చింతలలేని పండిన
సన్మయల్ పరమచేసి... రక్కాం. ౩. ౧౦

పరమ. సం. వి అ శ్రీ సర్వమంగల, పార్యతి;
(శీ. వి.)

పరమము. సం. వి అ త్తం. గుట్టుము, అశ్వము
(వై ని. శీ. వి)

పరమవడ్డి. వి. (పరమత్తు + వడి) ౧. పరమాయము
శ్రమము, మరన్ మరల.

క. నరనాథ ముఖము ముఖము, బరమదీ
మెయిం బారయంగాక పన్నుగ నరునిం,
బారయమె యం దొక్కటి...

భార. కాం. క. ౧౨.

1. .. పాండురంగేల పనుతుకీరాబ్యాన్స్ లగు
నురు రాబ్యుమునకు, బరువడి మింక
కానిన మాపుత్ర పోత్రవగ్గంబును రాయ
నింక. భార. ఆది. ౩. ౧౩౭.

మ. శకుతాశ్రిత దోహరి గర్వితులఁ గేరిం గంజుఁ
జానాచునిన, శకుపాణున్ పరాదులం
బరువడింజెందాడి. ఉ. హరి. ౩. ౧౩౮.
అం భా. ౩. ౧౩౮

చ. స్థిరవిభ్రతుండు గుండనకు ధీగుణాన్నిత భూమి
దేవిన్, పరిమతేత్తి మల్లవయి వందిత
ఒంభుండు తొమ్మడున్ పయో, కరుడగు
సిద్ధుండు గునుమకార్యుఁ సన్నిభమా రి
తేతడున్, బరువడి మద్దమించిరి సుభద్రహ
సంక్రిత పుణ్యతేళలన్ పక. ౧. ౪౫.

క మాకన్నయ కా,తండు పరుడగు బరువడి,
రందని కాశ్యాత్తి మై మరల్చిరి కానిన్.
భోజరా 3. ౨౫3 ఉ. గా. ౪. 33౪

౩. విధము, రీతి.
క అతివల నొందిన భూవగ వాటి నొప్పు
గింపవల దనుచు విభా, తిరుడు దోకారము
సూచ్యున, పరువడిదగజాతై కంఠపరక
మమర్చన్. చంద్రా. ౩. ౧౧౮.

నీ...వింజామగములు, వ్రేలఁ గట్టినరీలఁ కా
లారబోసిన పరువడి శంఖముల్ పరపు జాద.
సుభితా. ౩. ౧౪౫.

3. త్రేభ్రుము, తేగము.

౩. కరవికరసమాస్రంబుల, బరువడి నందము
గప్పి... భార. ఆది. ౩. ౩౦.

గ్వి సారెఁ దెం పెసగు రాజులతేపులెల్ల, బరు
వడిఁ గనువచ్చుఁబనులుగానింప
ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. ౩౭౭.
౪. అతిశయము, అధిక్యము.

౪. ఇదభరణ బాణములు దిగంగ, భరణులఁ బుడ
మియును మిశ్నఁ దలముగఁ జూడువన్, గురు
తరతిమిరము గవిసెంగ, బరు మగు నడురేయి
బోలె బరువడితోడన్.

భా. రా. యు. ౧౫౭౪

౫. ఇది కొన్నిప్పుడు వాక్యాలంతారముగా నెవ
యొక్తము.

చ పరుసముతోడ నొనీ నులభంబుగ లోహముఁ
గాంచనంబుగాఁ, బరువడిఁ జేసినట్లు...
హరిశ్చ. ౫. ౩౧౭

చ పరువడి భూకాళ్య గల పంచమతేదము
వాంధ్రభాష ను, స్థిరత రచించునో,
విక్ర. ౧. ౧3

పరువడి. 2 వి (పదపు 2 + వడి) ౧. బొదిర్కము,
అస్తిరి

క. నీయడిగిన యర్థాన్ని ప్రాయములకు నుత్తి
రింబు పరువడిఁ జెప్పన్, ధీయుత ప్రాప్త
ములకుఁ గా, కాయతమకులబద్ధున్ జూరుల
కవి విదయములే. భార. ఆది. ౪. ౧౨౫

౩. క్రద్.

క. పురుషం దేవీకర్మము, పరువడిఁ గానించి
పుణ్యమరం జై మను... భాగ. ౧౧. ౫౯.

ద్వి పరువడిమై సర్వ పాపాదివిధుల, గురు
భక్తిఁ బూజించి నోదాన మిచ్చి రం
రా ఉ. ౫ పా. ౧. పం.

3 విలాసము

చ .. ముద్దుమంగంబును గర్జుఁ గాని యా, నురు
చిరమైను మాటలకు నూత్నవిధున భాష
ణంబులన్, బరువడితో విధుం గవయభావము
పుట్టడు విప్రభామతన్. సిద్ధి. ౫౭.
౪. తప్పుని.

క. కరుణనిజోర్వములఁ బ, ద్విరలం గాచించు
భరణిపాఞ్చకం బాన, స్ఫురల శుక్లశ్రవణం
లాసం, బరహదీఁ గొనుచుండు వృక్షభాగము
పుత్రా మార్క. 3. ౧౪౦.

పరమహంస. వి. మల్లవిద్యానిశీషము, మల్లండు
మీనుడు అనుగులభేదము; అక్కగతిభేదము.
(భేదములు)

గీ...కద్విద్య పూదన యవంగ మగడు, నరహ
మనవడి గాయమానము విసరు, తెంప లసం
గను...రెలంగ... ఆం భా. ౨. ౨౦౫.

న...చిట్టకును తెర పూపుపూపులు జోగినపాపు
తెంపలగాఁ గల పదిరెండు పరువళ్ల యగ్గ
ప్రాచీన్యం తెలింగి...రంగం. ౨. ౨౦౬.
ప్రబంధ. ౩౮

క ..మూలి గొని యేరవలమునక, బరమడి
గోమూత్రికాది భంజకులఁ గడున్, నెరలి...
పాండు. ౧ ౧౩౪.

జ. పరువళ్లు దుముకు, పరువళ్లు ద్రోక్కు...

పరమము==పరువ్వు. వి (సం. పర్వ ప్రా.
పరువ) ౧ (సప్తమ, పుష్పము తెంపలగు
బాని) పరిపాశము, పర్వశీతి

గీ. అంత వచ్చాన కరుణాతియిదను కోడల,
బంటులొఁబడి కన ముద్దపట్టికొలుకుల,
బలువగలఁ గుండ మేనల్లఁ బచ్చవార,
ననగఁ బరువంపులైరులు గొనబు మోతె.
అచ్చ. రా. కిష్కి. ౬౮.

గీ. పరువంబు దద్దివనిరల రాణుచుఁ దరు
చయము చుక్కలు తేని వదలఁ జెనయ.
భార. ఉద్యో. ౨. ౧౧౨.

క. పరిమళము నెడను కాదను, పరువము
దప్పుడు... పారి. ౧. ౫౯

౨. ప్రాయము, పరువం.

గీ...ఇల్లుడు, దేవీమానుఁ డై యున్న కేవలైత్తు,
దితఁడు భూతశాస్త్రాలసాయకఁ దలిర్చు,
బురిటిపాపఁ డై యొప్పొద్దు పరువమునను.

మారి. ఉ. ౫. ౨౨౪.

గీ. జాను మిలిన చాఁయం మేమమాను, మాఁకు
రును తేల పరువంపు గుప్పెరయను.

నీలా. ౨. ౧౩.

3. యొక్కసమయము

న...అని పప్తమం దైవ యవస్తాంతరము జేట
పదం బలికె నులికిపడి పాలి యె నిర్భావిక
మనః పరిపాశంబుఁ బరిపొదినం గార్వంబు
పరువంబు దద్దివయిది .. కవిక 3, ౧౦౮.

గీ. కలికిమాపులఁ బరువంబుగా నొసర్పితిలి
ముఁ బూపు లొకజేల్పురెటక గోన.

వి. కటం. ౨. ౧౩౮

గీ. పరువంబుగాఁ నొప్పదనిమామిడిరేకు లాన
నానాన నట్టాడునదియు పారి 3. ౫౧.

గీ ప్రోదిగీయంగ నలయించుఁబోడి నెలయు,
మలయు పరువంపుజన్మనం బలముకరన.

కుక. ౧ 3౪౮.

౨ మనోజ్ఞము

గీ. పరువంపులుబొప్పిడి బాగగాఁ దీర్చిన యల
కలపై బొలుపార నలికి

మారి. ఉ. ౪. ౨౫౦.

గీ గుడ్డా లేమాచిహూతుల నంటఁ బ్రాఁమపరు
వంపుఁ దలిరావ్వు పందిరణాను.

అచ్చ. రా. బాల ౧౧౩.

పరమస్వప్నమునకు==పరువళ్లుద్రోక్కు.

ద్వి. పరువడి నెమకంక బరువళ్లుదుమికి,

ద్వి. క పా. ౨౫౯ పం

పరమ(హంస)స్వప్నాద్వైతము== పరువళ్లుదుముకు.

అ. ౫ (౪/ పరువడి.) మల్లవిద్యానిశీషము
మాపు

ఉ...కళా రస కారక కారణంత ప్రభృతి సాధ
నంబుల పోదన మెఱవడియున్నదిని బయల్పట్లు
ప్రొక్కను... కవిరా. 3. అశ్.

౧. గడలు కాకా అప్పటలు సర్దిక బూని,
 పరువతుల్ ద్రావ్యులొడుగు నిబ్బరపు మీద,
 ములు గనుబద సామరుల్ బ్రెలల
 తెలఱిసాదప లాసర్ప తెల్లు పెచ్చులక
 తెనక రసిక. ౧ ౨౦

పరువెండి, విని (పరువు² + ఇండి) గారప
 సీమంతుడు

నీ పరామర్శి నీకింటికి వరువించియు నీ ముప్పించి
నిత్యం డె యున్నవాడు.

మ. సు. అ. రెండు

పరువిడు. అ $\frac{1}{2}$ (పరువు $^1 +$ ఇడు) పరుగెక్కు.

క. ఆంబరమణి సాంబర దృశ్యం బహువిధం
జరమగిరికి ఉ. రా. ౫. ౨౦

శ్రీ తరణి మేఘాంగారు గారుదత్తవ్యూహముఁ గాంచి,
కలఁగి పరుదిదం చిలువపగ్గములు సదలి

దశ ౧, ౧౫

వరువు¹ = పరగు, పరవు, అ. క్రి. వ్యాపించు
రగడ, తరుణి తరుణికః తేరు శాస్త్రుని దరము

దరిమైన మాక్కువీవలి, పరువఁ బరువమఁ
జొందఁ జాదిలి కాలకాలచ్చదనుమావలి

చంద్రి ౪ ౩

స్వీ పూగంగ నాకు అప్పరివద్యమై నగమ
నెనదంగలు నగనీవద్యమ.

పండిత. దీక్ష. ౨౦ చా.

౨. (==పర్వ) ధావనముచేయు, పరగల్గు.

2. (మరుగు—పరి.) ౧ భావనము, పరు
గతులు.

గ. భగవద్గురు శేషం గదరిన, కెగడునం బాంధవుల
 శేషంబులు విజృంభించును నునక, నగ శేటిశేగ
 మోచిన, పది ఘటోత్కమంచు దానివర
 వుడిగించె. కార: భీష్మ. 3. 3౫.

క తెలుగు వచ్చుచి యిటు లడుగుము, సరభభగతి
మదగ్గ మిరుదాసలఁ బాయఁ గడంఁ, లభిపునఁ
బోవఁగ నెయ్యిదంఁ, దరులీ యిరువ మఱ
కాలు తడి గానందన్ బోవరా, 3. ౨3.

..౩. కోశమూలము

నీ శత్రువులను ప్రాణహానినిఁ దక్కుచు
యందు జాలుపరువులొనెర.

4. 8 000.

నీ పరాకాశుడవచ్చున బరహింక పడుముటి గల
వునఁ దొమ్మిదినిధుల మీఠి, దముకాఁడు
కాఁచిన ధనము, నెక్కున్నది

८५ ५ ३३३

3. అవ్వగలిగేదము.

గీ ..జోడవ నవ్వుబోడి, మురవనవ చుట్టుపేరము
పరువు లనంగ, బంచధారల పేర్లనుం బంక
బాక్ష. బేంక తిర్గు కొం.

క పురుషుని మారుతై యొందును, మరపురమున
గల్పనరతులు యోషా కింపై, పురుషుని మారు
తై యొందును, దేవగంబు లయోష్యంగల
పురోహితలందున్ మొ రా. బాల ౫.

జ పరువడి 1, పరువళ్లుదుముకు, పరువళ్లు
 ద్రొక్క, పరువీడు, పరువుగొను, పరువులు
 వాణు, పరువులుకెట్టు, పరుకెరు.

పర్యవ్య² = పర్యవము. వి ౧ పరిపాకము

ఈ కొంత కుటుంబముం గలదు కోమలి నా
 ఓం బర్హాచారి, ప్రాంతమునకు నీవు
 సేవకు బదు వొందియ మాతలికా, ప్రాంత
 మనోజ్ఞ మైన సమాచారము గల్గినవచ్చు
 జెల్లు దున్నొంతుడు మాకోంతలయొ సుగడి
 ముందుటగా దలంపఁగన్.

మ. శక్తి, య. శక్తి.

౨. గౌరవము, మర్యాద:

గీ. తెలఁగు గొను బానిసలైన తెలుఁగుగారి,
మరలకు లున్న బొమ్మల పద్యములయందు,
మన పద్యము గాంచెనో దొడ్డికరణు, దొ
రన మృత బాధదే దొరకమృతము.

పాద్య. ౨ ౧౦౦

వ... పద్యములు ముద్రలు గొలుయ పెలుయ
భీమ. ౪. ౩౦

3. కత్తి పామర్యము

క. జ్వరవర యే మందఁగ నీకొరల దొడరఁగ
దగునె రమ్య యొరసీంపుము నీ, పద్యముల
బాపు బాచే, బాధనొయెడు తెలుఁగు
నొయ్యల బొందెడు నీదపక

మౌ. ఉ. ౮. ౧౧౩

వ : పదవడి 2, పదవిడి.

పద్య. సం. వి ఉ. పుం. ౧ గ్రంథి, కేల; మడి
౨. సముద్రము 3. స్వర్ణము. ౪ పర్వతము
(బాచ)

పద్యగొను = పద్యగర్త. ఆ. క్రి. (పద్య +
కొను. స్వాధ్యము.) ప్రధానముచేయు.

నీ. పిండోరు గడచును మణువులు మాపుఁ
బాతరలాడుచు బద్యగొనుచు.

అచ్చ రా యు. ౯౦

పద్యనేల. వి క్రోశము, కోనునీల

నీ మఁకనీలయంగఁ గ్రోశ మదియె, పద్య
నీలయకుంచు బలమీదను .. అం. భా. ౨. ౩.

నీ. పద్యనీలమనచ్చెఁబాల..

వి శకం. ౧. ౧3౨.

పద్య(గు)ప్ర(లు)వాలు. ఆ. క్రి. (పద్య +
వాలు) ప్రధానించు, పద్యగర్త.

క. దొంగ పుడకలు విలువలు, వైరింబున
జొరులతోడ బాపపడుట దు, ర్యారగతిఁ
బద్యవాలుట, గోరక గో రొలుతులైల్లఁ
గొలుగాడునుమి. వి. పు. ౪. ౨33.

గీ బామ్మలు మఱి యింటికి బద్యవాణి
అమ. ౩. ౧౧౪ మాంస. ౨. ౧౨3.

వ... అక్కరంగరాచన పెలుంగుడియకరణి
మఱి స్తంభంబుల మణుంగునకు బద్య
వాణి కృ. శకం. 3. 3౩.

(పద్యవాణి ముద్రికపాతము)

గీ అగృహంబున నిచ్చావిహారమునకే, మనకు
పద్యలువాణి నేమిచ్చివైస, సంచ గానక
యింబుపసంబులొని, చిలుకపోలికఁ దలఁచు
నక్కరింబలాడి. మక. ౨. ౧33. (ఇటు
పద్యవాణిపద్య అని భావము)

పద్య(లు)వైట్టు = పద్యవిడు. ఆ. క్రి. (√ పద్య)

౧. భావముచేయు, పద్యగర్త

నీ... చందనగిరిమండి తమరెంచి చల్లని బిల్వ
పకులకు బద్యవైట్టు మౌ. ఉ. ౩. ౫౮.

నీ అంకంక నగపడిట్లు చేరఁగ నిచ్చుల వైకొన
బాచియ బద్యవైట్టు విక్. ౨. ౧3౫.

౨. వ్యాసించు

మ పరభాషాదుల రక్తదీధిములు దుర్వా
రంబులై దిక్కులం, బద్యవైట్టుఁగ.

వి పు. ౮. 33.

పద్య(ప్ర)ప్ర = పద్యవిడు. ఆ. క్రి. (√ పద్య). క.

పాణిడు) భావముచేయు.

ఉ. అచ్చలు నేయరాంబిది భయమగులై పున
వెక్కుజూనులక. ఉ. రా. ౨. ౧౫౦.

క. అత్తొరణులె కొని నడువెత్తి వలన ముర్య
భామనికే మొత్తినచో, దుక్కుములై వా
డిలఁ బడెనత్తేఁ బద్యవైట్టునవడియెక్కు
గణంబులక. ఉ. రా. 3. ౨౩.

గీ. ప్రాంతననీరుబాగరాంభ స్తరంగ, పవనముల
మీఁద హృదయము పద్యవైట్టు.

కవిరా. ౪. ౮3.

(ఇటు కమకపద్య అని భావము)

పద్యమయము సం విలా (అ అ అ) ౧ కవిమయము,
గట్టి (వృత్తి మృదువు) ౨ నిర్మలమయ (మాట)
౩ అనియమము, ఇంతుగానిది (ప్రస్థితి మయ)
౪ విరుచైవది, కలకైవది (చెందుకలలు మయ)
౫ కేంద్రమైవది (గాలి మయ) ౬ క్షాలమయ
౭ ముటిగలది, మలిసమయ ౮ చిత్రమయ
గలది (౪ ర) — వి అ ప ౧ నిర్మల
వాక్యమయ ౨ నీలినింటి కి — అం ఎరు
మయ, భర్తారమయ కి (౪ ర)

పద్యమయము సం విలా (అ అ అ) ౧
నిర్మలవాక్యమయ లాడువాడు
పద్యమయము సం ఆ క్రి నిర్మలమయ

స్వీ పదల వాలమయము అరపింది తాళి నుం
రాజునకుని యాతుగణమునకు

స్వీ భాగ విరా ర ౫౮ పా

పద్యమయము సం విలా (అ అ అ) అరమయగా
లాడుబడినది

పద్యమయము సం విలా (అ అ అ) అర
మయ కానిది, మృదువు

ఎరుగు వి (సం ఎరుక ప్రా ఎరు) తైత్తికంభ,
తైత్తిక సంభము.

గీ ఎరు అయన తైత్తిక భాగ్య ఎరుమందు
అం భా ౨ ౧౩౧

గీ ఎరు దోమగ వడ్డపడి దురాత్ముల విట్టు
తెరలంది వారచే దెసపాద
దత్తాం ౨ ౧౦౧ (౪ ర పా)

ప చారణం దను బుబ్బుందు దెరువుగట్టి తిక్క
యాత్రాపరు లైన కార్పటికల దోచి
కొనియె అప్పు దప్పుదనవార గలంగంబాచి
మొరయును గూరయును తెట్టురి
కాశి ర ౬౪

క తిరువాళ్ల పద్యమయము బది, తిరుమయము గ్రీక్కి
వీటి యొప్పు తెలుసుకొని, ద్వారయంగు
కొరలబడి ముల్లెల, మర దొంగతనము గొన్న
మాలడు ఏదే ఉండుదో ౨ ౩౨౮

పద్యమయము సం పద్యమం క పద్యం కవిమయము
(దీనికి ఎందరూమహారముగా ప్రహరము,
తీర్థము మున్నగు అర్థములు వచ్చును)

గీ ఉచిత నీమాట వివ శాస్త్ర మూలకుండు,
కా దనక నింటికి నేమి కారణంబో, రాజు
కీంబు నుమ నిర్మలంబువాడె, బ్రతికినం
బును బరు గాఁ బలుకు నీల

తైత్తిక ౮ ర౮

(దీనికి కర్మభారమునా మునందు నిగాగమం
బు)

క ఎరునివలకుల వాక్యమి, పద్యమి ననురాని
వోలె భటతితి తెలుసుకొ

భార భీష్మ ౧ ౮౪

గీ పద నిర్మలమయ బుదధివాదు ఎరు, పదల
బొప్పింతు కి యోధపదలమెల్ల

భార ఉద్యోగ ౪ ౨౨౦

క పదనిగామున రాతిడు, పదమ భర
దొరగి కాటిమందులబ్రాంతి

పద భూ ౩ ౮౨

క అరయఁ గలసాక్షిఁ గోరక, తెలుసుదనక
యంద మని మది ప్పన్నియు నుతుం, బుదధి
సాటులఁ బలుచితి, బరు ఎని యిది యెఱుంగ
లేక ఎరుని నయయో సారంగ ౩ ౨౩౩

చ ఎరునివలకులం బుదలఁ బలుకు మర్మము
వాట వాడులలో, పదలకు తెల్లనీల

మార్గ ౨ ౧౨౦

ప పదనదనము, పదన

పద్యమయము ౮ (పద్య 2 + తనము) ౪౩
పద్యము

(చిని సంవత్సరసంవత్సరముగా ప్రారంభము, ప్రారంభము. కేంద్రీ మున్నగు పదములు వచ్చును)

క. కరముల కేంద్రమున గద, పదనన దనములు
గలగలచేడి చేర్చుచు వా, కరముల దోలెను
భిముచు, ... భార, భిము. ఆ. ౨౦౧.

నీ ఆత్మంతరికాల మద్యులఁ గొండల
రాధలఁ బెట్టిన పదననదనము.

భార. ఉద్యో ౧ 3౩౬

క పదననదనము మెండు పనిగొనఁ జొరఁ దగ
దగ పాదలగ గోయిచొ పును విను...

భార కాం. ౨ ౨౯౯

నీ నిరకాగ్నికరముల పదననదనం బంబయిను
సొక్కచోఁ గూడి తనరె ననగ.

హరి. భూ. ౬. 83.

నీ నయము కేద యొక యెల్ల కెంటలన కెలుచు,
మాట పదననదనము మహారచంద్ర

చి కరం ౪ ౧౬౩.

రగద. బొరగె విరహిణుల మద్యులములఁ దల
కములఁ బదనన దనము కపాల ఫలకముల
నలకముల. భాషక ౨. ౬.

పదనన=పదననదనము. వి. (√ పదన 2)

కాశివర్మ.

నీ. కురగనముద్రతి భారతాదనముల పదనన
దనీరాజా కరము లదర

భా రా యు ౨౦౦౩.

నీ పలుక ప్రల్ల దమునఁ జొరవులును బదనన
దందమున జరాసంధపదతి

కేయూరి. ౪. ౨౦౩.

నీ. వత్సము గుంత యై వర్షియు పదనన
కెలుచోరఁ ద్రేపుడు తిగ నాగ.

కాశి. ౬. ౪౧.

(విరుణకము. అని భావము)

నీ. ప్రెక్కచోపదనములున బదనన ప్రెవ, చివ్వి
కరం బంబచారయం కేద గాఁ.

ప్రెవ. ౨ ౧౨. (దోషము అని భావము)

౨ (పదనన) నిష్కర్త, కాలులు.

నీ. కలకు కరము కాలు కాచొడ్డెను పదనన
పదనన యనగ నిష్కరము కెలయె.

అం భా ౧ ౧౧౩

పదననము= పదనన. వి (సం పదనన)

౧ కార్యము.

నీ పెట్టి నీ రామకరమున పెదలనట్టిచొక్క
చోడట్టి యొకనన్న పెక్కలెట్టి, దడి
గలవఁబోవు కేవీ చందమున బట్టిపదనన
మెచ్చగ మామజుప్రముఖం బలికె.

కుక. 3 3౩.

౨ నిష్కరవాక్య, నిష్కర్త

వ...మీకు నన్ని పరిగ్రహంబును బ్రావృణ
సంగ్రహంబును కేమింకేనీ పదననములు
పలికితి భార ఆది ౩. ౪౩.

క పురుషుండు కెండుకెలుగులధర ను క్రేమం
దనగఁ బరగుఁ దా కెయ్యెదలం, బదననములు
వలుక మనికె, దునికంబులు పొరియొపములు
కొలుగుటకరెనక. భార. ఉద్యో. ౨. ౪౧.
—విలు మద్యము; కరనము, క్రూరము.

౩...ఇప్పుడును బదననపుదనదడి, గురువంక
ప్రవగ యిట్లు గూడుకె చేయక

భార ఉద్యో. ౪. 2౪౦.

పదననము= పదనన. వి. (సం. పురుష, క.
పదన) పురుషుని

ద్వి. తొడిబడఁ బదననముతో నిమ్మ సోడి,
కడువడి కేవీలుంగార మెచ్చు.

ద్వి. హరిచ్చ. ఉ. ౨౭౦౦.

గీ. పదనవము పోలి లోహములు బిండియైన,
పగిది నిరతాపము వాని సాక్షాత్తులమీఁకు,
వామములు వాని పుణ్యసంపదల దవర్చు
రుక్మాద. ౨. ౧౫.

ద్వి. శేడ్య, కనుగొంటి నీపాద కమలభజనము,
సోదీన బహుసంఖ్య పోలిత యనుము, నీక
తైలము పోషించితిరాని యయ్యె.
ద్వి. పరమ. ౨. ౧౫ పా

పదనవేది = పదనవము². వి. (సం. పుష్కరేష్వి,
ప్రా. పరిసరేడి. క. పదనవేది) పుష్కరేష్వి ఇమ
ముఖ బంగారుగా చేయు రసశిలావిశేషము

గీ. పురహరణుల పుష్కరేష్వి నన్న పదనవేది
వి. కకుం క. క (పరమేడి ముద్రి
క పా)

గీ. విస్తరం బయ్యెను బహుసంఖ్య పోలి, యయ్యె
జంతామణులు తెలయంగ మీద, నామధ
నిధులు దీపము బయ్యె సరలు దోలినీ వన
హోమనంద మై తెలుగుచుండె

కు సం ౯. ౨౦౩

ఈ తెలుపుగిడియేం బహుసంఖ్య గలబుక
బంబుడోడరా, భిమ. ౨. ౧౪౩.

పదనవ. ¹ వి. నిధను

క గిరిపై నిధనులు దొరగెడు, పరమన దృఢ
దీప్తాకళలము లేనట్లే
భార. విరా ౫. ౧౦౩.

క. సుదీపనందనేను నదిన, పరమన పద్మికు
వర్మపాల్యేది... దశకు. ౩. ౪౪

ద్వి. ఉదభూమకల విస్తారపరిధివ, పరమన
దోటలంబామలు మదియె

ద్వి. పాఠ్య. పూ. ౨౦౩౮.

పదనవ ² = పదనవము ¹, పదనవ. వి. నిష్ఠ
కాశ్రి.

గీ. కలకం కరుణామయి కామోద్దయ పరమ
పదనవ యనంగ నిష్ఠానము తెలయె,

అం భా. ౧. ౧౦౮.

విరా. = బహుకు (సం పదనవ. ప్రా. పదన) క
నము, మోటు యైనది

గీ. కాంత నీ నీ దేవుల గర్విగుణములు వాని పరమ
చేతుల నొత్తిపట్టడగునె కుక ౧. ౪౩.

పదనవ. సం. వి. ౧౫ న. పుం ౧ గ్రంథి, కీల.

౨ పుష్కరము, కనుకు, ౩. నిర్మము. (గీ. ని)

పరూషము. సం. వి. ౧౫ న. భర్తాపరమ. పుం
చేడు, భర్తాపరమ ?

పరూష. సం. వి. ౧౫. శ్రీ. చిట్టెడు, తలక ?

పరేతభూమి. సం. వి. ౧౫ శ్రీ. కృతానము

పరేతరాష్ట్రము. సం. వి. ౧౫ పుం యమండు

పరేతరూపు. సం. వి. ౧౫ (అ. అ. అ.)⁴

౧ పరుడు. (కక్రతు వాని వాడు, నీవీ
కుడు.) ౨ స్వరీయండు, తనవాడు

పరేతుండు. సం. వి. ౧౫ (అ. అ. అ.) ౧ చచ్చి
వాడు, మృకుడు. ౨. పరేతకక్రతు.

పరేతుండు. సం. వి. ౧౫ పుం ౧ బ్రహ్మ.

౨. విష్ణు.

పరేష్వు. సం. వి. ౧౫. శ్రీ. తెల్లకలు తనవ
యాత్ర

పరేష్వు. సం. వి. ౧౫ శ్రీ. పరేష్వు.

పరైధిరము. సం. వి. ౧౫ (అ. అ. అ.) పదనవే
తెంపదనవేది. —వి. అ. పుం. పరేష్వు, క
కాంబ.

పరైధిరము. సం. వి. ౧౫ (అ. అ. అ.) పదనవే
తెంపదనవేది. —వి. అ. పుం. పరేష్వు, క
కాంబ.

పరోక్షభాగము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒక వస్తువును సాంతకాంత్ర శే వస్తువును అనుభవించుట.

పరోక్షము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. ఇంద్రియ గోచరము కానిది. ౨. సన్నిహితము కానిది, సన్నిభ మందు లేనిది. ౩. మఱుం గయినది, తెలియఁబడనిది—అవస్థ. అ. ప. మఱుగు అనుష్ఠిధానము.

పరోక్షవృత్తి. సం. విణ. (ఇ) కింటికీ గవలిన ముడునది, ఇంద్రియగోచరము కానిది— వి. ఇ. శ్రీ. రహస్యగర్భనము.

పరోక్షార్థము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మఱుం గయిన యర్థము గలది, గూఢార్థము గలది.

పరోక్షుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కపస్వి. (పాచ)

పరోక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పరోక్షాశేదము, పరునిశే 'తెండ్లాడఁబడిన', ఒకని 'తెండ్లాడినది. 'పరోక్షార్థము సం. వి. ఆ. పుం. పరునియొక్క— 'మెత్తు, అతిశయము.

పరోవకారము. సం. వి. ఆ. పుం. పరులకుఁ జేయు నుపకారము.

పరోవకారి. సం. విణ. (క. డీ. క) పరులకుప కారము చేయువాడు

పరోవజ్ఞానము. సం. వి. ఆ. పుం. క్రతువుల యందు మున్నరభేదము పుట్టించుట.

పరోవదేశము. సం. వి. ఆ. పుం. పరులకు సీతా దుల నుపదేశించుట.

పరోవదుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) క్రతు వులే ముట్టడింపఁబడినవాడు, అర్జునింపఁబడిన వాడు.

పరోవంతుము. సం. వి. ఆ. పుం. దానిని వేరము. (కె. వి.)

పరోక్షి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. నైలసాయిక, గర్విలము.

పర్కటుము. సం. వి. ఆ. పుం. కంకము, రా త్తులందు. వ. శిశ్యేగము, పోలక బొంబము.

పర్కటి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧. బాన్సు, స్వత్తును. ౨. అ. పోలకమాను లోనిన బాని 'క్రా'ర్థ మందు (కే. వి.)

పర్కమము. సం. క్రి (✓ పడు) క్రమ శిష్టు, కష్టశిష్టు.

ద్వి. పోరదూడఁబడు సేయఁగ విస్తృతవస్తు, పోరగణంబుల బుర్ష నందున్న కష్టము. పండితా. మహి. ౨౬౧ పా.

పర్జని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ప్రానిపముపు, దార మర్జన.

పర్జన్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రానిపముపు

పర్జన్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. తిలుము. ౨. తితిమెడు 'మేఘము. ౩. 'మేఘము. ౪. వర్షము. ౫. అస్త్రయంత్రము. (కే. వి.)

పర్జన్యడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ఇంద్రియము. ౨. విష్ణువు. ౩. ఒకానొక వాడుకపుడు. (కే. వి.)

పర్జకారుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కడులసాశ లమృతాడు, తాంబూల తీది, (ఒక బాతి భేదము)

పర్జకుటిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అకుటిల్లు, గుడిసె.

పర్జకృచ్ఛము. సం. వి. ఆ. పుం. అయిదుదిన ములు జనుపవలసిన ప్రకరిశేషము. (పాదుగు 'మేడి' తామర విల్వము దళలు అను నీవి జల ముల పోల్చుకొని పోల్చుకొని దివముగా మారునగా నయిదుదినములు 'త్రా'గి జరుపు ప్రకము.)

లో. పల్లోడుమర్పరాజీప బిల్వపత్త కళోదైః,
(ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం పీఠైః పర్వకృచ్చయి)
ఉదాహృతః.

పర్వచీరపటము. సం. వి. ఆ. పుం. కిత్తండు
పర్వచీరకము. సం. వి. ఆ. పుం. చోరవామ
గంధ ద్రవ్యము. కి.

పర్వనరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. మృకునియ్యములు
జ్వాలకనివో వానిని వహించుటకై పర్వముల
చేతక చేయించిన పరాకాష్ఠ బొమ్మ
పుత్తలకము

పర్వభేదినీ. సం. వి. త. శ్రీ. ప్రియంగవు కి

పర్వభోజనము. సం. వి. ఆ. పుం. మేఘ (ప్రివి)

పర్వమూచాలము. సం. వి. ఆ. పుం. కార
శేలము, కాళర కి

పర్వము. సం. వి. ఆ. పుం. రామన,
పలాశము కి.

— సం. వి. ఆ. పుం. పత్తము. ఆ. పక్షము,
తొక్క. అంపగతి 3 తాంబూలము

పర్వమువము. సం. వి. ఆ. పుం. కిత్తముకుచ్చ,
అమరాంకాలము

పర్వమృగము. సం. వి. ఆ. పుం. పెట్ట కొమ్మ
అందు వసించు వర్మమృగము

పర్వదుహము. సం. వి. ఆ. పుం. పసంత
బుకుచ్చ.

పర్వలతం. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తాంబూలి, తమల
పాకు తిగ కి

పర్వలము. సం. వి. ఆ. (ఆ ఆ ఆ) అమలతోఁ
గూడినది.

పర్వల్లి. సం. వి. త. శ్రీ. పలాశిలర. కి

పర్వపీఠిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కేములపాకు
మడుపు, స్థంభకృత తాంబూలము.

పర్వశయ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అమలతో
రనించిన శయ్య.

పర్వశాల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అమలతో,
ఉటకము.

పర్వమండము. సం. వి. ఆ. పుం. పుత్తములు
లేని పెట్టు, పుత్తములు వూయని పెట్టు. వి. ఆ. న.
అమల సమాహము

పర్వనీ. సం. వి. ఆ. పుం. జలమధ్యస్థ గృహము,
నీటి నడిమి యిల్లు. ఆ. తామర కి. 3 కాశము
ర అభరణ శ్రీయ, కై నీర (వాచ) గ. ఉబా
ఖలము. అోలు — చ. వాచి, నీరు. (కే. ని)

పర్వాద. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అడుమేఘ

పర్వాశనుడు. సం. వి. ఆ. (ఆ ఆ ఆ) అమలే
యాహారముగాఁ గలిగియుండువాడు.

పర్వాశనము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆ. అమల తిమ
నది — మేఘము. ఆ. కుంగము పై కి.

పర్వాసము. సం. వి. ఆ. పుం. గగ్గర, కరిం
జరము. ఆ. కులసి కి.

పర్వానీ. సం. వి. ఆ. పుం. పర్వాసము

పర్వాహారము. సం. వి. ఆ. (ఆ ఆ ఆ) అమలే
యాహారముగాఁ గలవాడు.

పర్వి. సం. వి. త. పుం. పెట్టు — త. శ్రీ
ని మాషపర్వి, కామమము. ఆ. ఒకానొక
యప్పు. శ్రీ

పర్వకీటజము. సం. వి. ఆ. పుం. పర్వశాల, అమ.
టిల్లు. (వాచ)

పర్వనము. సం. వి. ఆ. న. అపానవాయకబ్బము.

పర్వము. సం. వి. ఆ. పుం. కిత్తము. హామ.
ఆ. అపానవాయకబ్బము.

పర్వటాద్రుమము. సం. వి. ఆ. పుం. కుంభి
వృక్షము.

పర్వటము. సం. వి. అ. తుం. ౧. పాపటము.

అ. విష్ణుభక్తము, అభ్యుదయము. ౩ పర్వాటక మనుగడ్డి. వికాసక యావధము

పర్వటి. సం. వి. తు. శ్రీ. ౧. పారావృత్తి.

అ. ప్రానిపనువు. శ్రీ (పై. వి.)

పర్వము. సం. వి. అ. న. ౧. గృహము. అ. నవ కృణము, శేరి పచ్చిక శ్రీ ౩ మందివారిలు పంచ రిండుటకు సాధన మైన నీకము.

—తుం. ౧ కంఠము. అ. అంబుధి, సముద్రము. ౩ వస్త్రము. (శ్రీ. వి.)

పర్వర. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రానిపనువు శ్రీ. (పై. వి.)

పర్వరి. సం. వి. తు. శ్రీ. పలుచని శోపాశము. (పై. వి.), జడ. (విల్వము)

పర్వరీకము. సం. వి. అ. తుం. ౧. జలాశయము

అ. అగ్ని ౩. భక్తినిశేషము. (పై. వి.)
ర. కుక్కురము, కుక్క. ౫. కుర్రము, పక్షి విశేషము. (శ్రీ. వి.)

పర్వరీకుడు. సం. వి. అ. తుం. నూర్మండు.

పర్వ(ర్వ)రీకము సం. వి. అ. తుం. ౧. అప యొక్క యానె, పర్వరీ. అ. దూరకంబ లము. ౩. అపకాశిమలరసము. (వి. వి.) -న. కణుపు (పై. వి.)

పర్వాటకము. వి. (సం. పర్వటక. క. పర్వాటక.) కృణవిశేషము. శ్రీ (క. ర.)

పర్వరీకము. సం. వి. అ. న. శివలయము, చిరుర.

పర్వరీకపాదీక. సం. వి. అ. శ్రీ. కాలికిని. శ్రీ.

పర్వరీకబంధము. సం. వి. అ. తుం. అవసరక, యోగవట్ట వస్త్రాదులచే పుష్పబాణంబులను గట్టుకొని కూర్చుండుట.

పర్వరీకభాగి. సం. వి. క. తుం. సర్వవిశేషము.

పర్వ(ర్వ)రీకము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మంచము, భువ్వి. అ. పల్లకి. ౩. అవసరక, సమము మోకాళ్లు తొడలు వీని కుట్టు కట్టుకొని కూర్చున్నవస్త్రము ౩. యోగవస్త్ర, పర్వరీక. ర. వీరాసము

పర్వరీకపర్వరీకము. సం. వి. అ. తుం. పాలిమేరు మన్నుకొండ, అంత పొంతల నున్న కొండ.

పర్వరీకభూమి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అంతపొంతల మన్నుప్రదేశము, పరిసరము.

పర్వరీకము. సం. వి. అ. తుం. ౧. కుట్టుబాణిస శీర. అ. చిరుర, ఎల్ల. ౩. సమాప్తి, ముగియక. ర. సమాపము.

క. సూర్యప్రభ యనునది క, కృష్ణరీకమునందు నుండి పాజుగ నతిగాంధీర్యంబు గలిగి నకుకొని, మర్యాదను నీరు విల్చి నుడువై యుండుంట్.

పర్వరీక. సం. వి. అ. శ్రీ. గుణవాశము.

పర్వరీకకృత్తము. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ) కుట్టు నగ్ని వేష్టనముచేత సంస్కారము చేయబడినది పర్వరీక. సం. వి. అ. శ్రీ. తిరుగుట.

మ.. క కృష్ణాడు, ప్రిటరాజుమ్యల పంచలం బడుచు నిస్తాగింపు సంసారప, ర్యటనక గీర్వరణ కొచ్చునే...

మల్లభూ. కృం. ౩౧

పర్వరీకము. సం. వి. అ. న. తిరుగుట, త్రిమ్య రుట, త్రిమ్యతనర్పించుము.

పర్వరీకము. సం. అ. శ్రీ. పలుసాదులు తిరుగు. వ... నిజానిలామంబు చేటపడుచుం బు బింపందాడనిన... కూర. ౫. ౫

పర్వవసానము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మా జాగ్ర మన జీర్ణాన. అ. అడుగుట, విరాచుడు ౩. నీండు, మాంబు.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (అ. అ. అ.)
నిగ్రహణాశాసన క్రింద చోదనముచేయుచు, నిగ్రహణాశాసనము బొందితి నని నిందింపఁ దగినవాడగు.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. ౧. ప్రవక్షణము
శీయకు, వలగొనుట. ౨. గుణ్యపుత్రము, పల్లము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. పు. ౧. కాశ్యపాశ
వ్యవహారము సత్కరమిందల యాచారము.
౨. క్రమమతస్సృట, వ్యతిక్రమము ౩. మాణువు,
మాణువాడు. ౪. (కాలాదుల) వస్త్రీ క్షయము.
౫. విరోధము.

పర్యవేక్షణము = పరియల వి. హరివాహము.
న... పరిపాటి పర్యవేక్షణము ..ద.కా. ౪. ౧. ౨. ౩.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి
అవధానము.

(అవధానము = కుట్రము, కుద్రము)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. పు. అష్టపాటు.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. పు. సమాప్తి
ముగియక

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. చుట్టు
కొనుట.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. ౧. నిష్కర్షణము,
(అయాతార్థమును) నిశ్చయించుట, అవధార
ణము. ౨. శాసనవిధి, కడపటిశాసనము; ముగియక,
కుద.

పర్యవేక్షణము. సం. అ. ప్రి. ముగియు

నీ. ప్రాణమోక్షానామకమునఁ బర్యవేక్షణము
చలచిత యెఱుంగని పక ఘట్టి.

కా. ౧. ౧౩.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ముగిసి
నది, సమాప్తము. ౨. నశించినది, తీవినది.
౩. పూర్వపరమల శాసనాచారము నిశ్చయించు
బడినది; నిష్కర్షణముచేసి. (అర్థము) ౪. అర్థము,
పొందఁబడినది. (శి. వి.)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. ప్రి. = పర్యవేక్షణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (ము. ప్రి. ము.) ప్రతి
పక్షి, క్రతువు.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. ౧. విరోధము,
౨. ప్రతిపక్షవాదము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (శి.) కన్నీళ్లఁ జోచినది,
కన్నీళ్లు నిండినది.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. ౧. శ్రోయకు,
వివక్షించుట, శ్రవణము. ౨. అపసారణము,
తొలఁగఁబెట్టుట. ౩. దూరీకరణము. ౪. వివ
ర్యాసము, భ్రమణము

శి. అట్టిద లోకపర్యవేక్షణ మౌ దురవస్థకు (కుక్క-
శబ్దము, కిట్టుడుఁ గన్గి కలుగుటను కిటుమలం
గరకాదనంబులం, తెట్టుడు శేలం గారపుకఁ
దీనుఁగఁ జెంటలుగాఁగ.

భా. ౧. కన్గి. ౩. ౨౨. ౧.

(మాఁ యిదిచెక్కఁగఁబడి పర్యవేక్షణము
భవత్ సం భార. కన్గి. ౯౩. ౧౩.)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. అంతకు
శ్రోయఁబడినది, వివరణపడినది. ౨. చుట్టుకొ
బడినది. ౩. కలఁగిండు శేయఁబడినది, వివర
ప్రమా. ౪. తొలఁగఁబెట్టుబడినది.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఇ. ప్రి. ౧. పర్యవేక్షణము,
అవసరము. ౨. దూరీకరణము, తొలఁగఁబెట్టుట.
౩. యోగపక్షి. (క. ర.)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. అ. న. కలఁగఁ,
కలఁగుట.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. కలఁ
గినది; కలఁపఁబడినది. (నీళ్లు తెలు); కలఁగ
జొందినది, కలఁచినది. (మనస్సు తెలు) ౨. దెడ
లినది, కాఁబడినది, క్రమము తప్పినది,
(తెలఁబడుట తెలు)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. కావడి.

౧. కావడి నిర్మాణము ౩. నిర్మాణ. ౪. నిర్మాణము
నిలవనీయము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. పర్యవేక్షణ.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము
చుట్టు చుట్టు

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము
నిలవనీయము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. నిర్మాణము
తమ, నిర్మాణము ౨. నిర్మాణము, నిర్మాణము
తమము గలది, నిర్మాణము, ౩. నిర్మాణము,
ఉద్దేశించి.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
అప్పు.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.)
౧. చుట్టును ఉద్దేశించు, అంకము ఎగతాళము
బడినది. ౨. నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. (పర్యవేక్షణ)
సర్వము ఉద్దేశించు, నిర్మాణము.

(సం: ప్రపంచప్రతిష్ఠానియం క్రియయా సహ
యోగే సహ, పర్యవేక్షణవిధియోగోత్తర
పర్యవేక్షణ)

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
యొడిచి, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ని. కా. ఆ.)
చుట్టుగా నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

౧. నిర్మాణము, నిర్మాణము. ౩. చుట్టుగా నిర్మాణము
పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము

నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. నిర్మాణము,
నిర్మాణము, నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. (కా. ని. కా.) నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్యవేక్షణము. సం. వి. ఆ. ని. నిర్మాణము,
నిర్మాణము.

పర్వతపతి. సం. వి. ఇ. పుం. హిమవంశము,
హిమాలయము.

పర్వతము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. కొండ.
అ. బాహ్యము కొండవలె గల్పించు ధాన్యాది
రాశి (ఇది పది విధములు. 3 ఒకకాశిచేస.
ర. చెట్టు. ౫ కాశిభేదము. 9 ఒక పడు అను
సంఖ్య ౮ మేళము (3 వి)

పర్వతమోహ. సం. వి. ఆ. పుం. కదళిభేదము
9 (కొండయందలి, గిరివర్తి 9)

పర్వతవాసి. సం. వి. అ. స్త్రీ. కౌండయందు
వసించువాడు

పర్వతవాసిని. సం. వి. ఈ. పుం. ఆకాశ
మాంసి. 9

పర్వతాశయము. సం. వి. ఆ. పుం. మేళము
(వాచ)

పర్వతాశ్రయము. సం. వి. ఆ. పుం. శిఖరము

పర్వతాననము. సం. వి. ఆ. పుం. అనుభేదము

పర్వతీయము. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆ. అ. ౧. పర్వత
సంబంధి. అ. పర్వతమునఁ బుట్టిపడి. వి. ఆ. పుం.
జాతిభేదము.

పర్వతేంద్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ఒకాశాశ
బుద్ధి. అ. ఒకాశాశ గంభీర్యము.

పర్వము. సం. వి. క. న. ౧. గనుపు, గిరిశి
అ (చేపామందలి) కీలు, సంధియొక్క.
3 భాగము, అంశము ర గ్రంథ విశేష
స్థానము ౫ అమావాస్యాది (అమావాస్య,
పూర్ణిమ అష్టమి, దశమి, రవిసంక్రాంతి. ఇది
చంద్రపర్వములు) అ చంద్రమూర్త్యుగ్రహణము
3 (చామర్యాస్యయాగ మందలి) వైశ్వదేవాది
యాగము. (వైశ్వదేవ, వరుణ ప్రహసన కాశ
మేధ సువాసీరీయములు) ౮. ఉత్సవము.
౯. ప్రస్తావము. అవసరము. ౧౦. లక్షణ
భేదము. ౧౧. క్షణము. (మే. వి.)

పర్వముల. సం. వి. ఆ. పుం. శ్వేతమూర్తి,
తెల్లగవేళ. 9.

పర్వములము. సం. అ. న. చతుర్విధ పంచదశల
సంధి.

పర్వగీణము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. పత్తివృంతి
రసము అకుశాడియలరసము; అకు నలిపిన పసరు,
పత్తిమృగరసము. అ. గగ్గము 3 గారి
ర. అకులకుశ, పత్తివీర ౫ బాద మాడు
కంబళి, దూర్భరికంబళము. — న. పర్వము,
గనుపు (వాచ)

పర్వరూప్తు. సం. వి. హ. పుం. బానియ్య 9.
(త్రి. వి)

పర్వవల్లి. సం. వి. ఈ. పుం. మాలామూర్తి. 9.

పర్వనంధి. సం. వి. ఇ. పుం. పంచదశి ప్రతి
పక్షల అంతాది దండపక్షపైయకాలము, పంచ
దశ చివరకు పాద్యమి మొదటిది నడిమి
బాణగు దండముల కాలము.

పర్వస్ఫాటము. సం. వి. ఆ. పుం. శ్రేణిగనుపుల
చూపు

పర్వి. సం. వి. అ. పుం. హింసము—వి. ఇ. పుం.
కాశి.

పర్వితము. సం. వి. ఆ. పుం. పర్వతమత్స్యము.

పర్వమర్మపు. అ. శ్రీ. ౧. ధావనము చేయు,
పడగట్టు.

ప... అవ్వలొందు... పరొహహంబున నా
పాధ్యి నతిపాధ్యపదితై నైతికాని పర్వం
బర్హం... భార. అది. ౧. ౧3౦

నీ. తొలుదొల్ల పయ్యకతురగంబు మండలగతి
చారి యగుచు నిక్కింబు తోచు, నా వెను
కను నరూపాస్థులి దెవరొ శ్చకాశ్చరిని
విద్యననణి తోచె. ప్రభా. అ. 33.

౧. పదు, ప్రసరించుచు గ్రమ్ము.

౧. ఉద్వేగపూరితమౌన, బలవంతములు
తెలిసియుండు పద్యముల పైఁ, బలవంత
వైచుచు...

భార అది ౪ ౩

౧... పామనీ, యూరూపీయ విప్లవ శాసిత
రజం బుద్ధిలసావ్య, జీరచ్ఛాయలు
పర్వత రవ్యతము గాల్చి బొమ్మ పామనీ
కా. ౧. ౨౦౨

నీ. పురుషులమీద బలవంత విశాసము వచ్చి
వెలుపు నుండిన సోపాన విధమున

భార విరా ౧ ౨౯౪.

నీ. పేదనీ లేలుపు మెయినింతగా బలవంత
తాంగసంపద వహించ విక్ర ౨ ౧౨౩.

౩. వ్యాపించు.

౧ పాతాళానికి నాంబరమున బలవంత
దశ్యాభిల, ప్రాంతాద్రి విప్లవ శాసిత
నాంబర... భార, అది ౧. ౧౧౧

నీ. పేదనీ పుష్పవన మీదనుల మహాలంబు
మెల్లప్పు కొమరు వదలు

భార, విరా. ౧ ౩౦౦.

మహాప్రగర్భ...! పిమ్మట రోదనంబు, రవ్య
రాకులు ప్రాంత పార్వతముల గొలువ...

అను. ౧. ౨౪.

౪. బలవంతము.

ఉ. పుష్పవనంబులమన కొత్తన కొత్తను
మామనానికి పర్వతముల పంటగొలువ
బావ... కాం ౩. ౨౩.

౫. ప్రవహించు.

౧. గర్భాద్రి తరంగ సంఘములనీక బాధ
విజ్ఞానగా, కార్యమాల దనయుత్తరంబు
కావలయుగా... పాండు. ౫. ౩౧.

౬. గలగు, క్రమ్ము.

నీ. క్రమశ్రుతిబంబులక నుడిగిసోదకమున్న వళం
లాననమున బలవంతమున్న.

కా. ౩. ౧౪.

ద్వి. ఉద్వేగమునంబు సోదకమునము, పర్వ
యాతానకీపాయనోదకము.

గం రా కాల్. ౩౩. పా. ౨౧. ౧౦.

౩ ప్రసిద్ధ మగు, కపట.

అ... పాండులమీద బలవంత, వనగనాలనునను
యద్రిగేవ, అం భా. ౩. ౯౦.

౪. మదిఁ జొవ్వపర్వతము, గల, బలవంతము
పర్వతములను బలవంతమున క్రి తివ మగుచు...

భార అది ౧. ౩౫.

౫ పర్వత సభాప్రభుత్వమున నను, పర్వతములను
విస్తరిల్లి భార, అది ౧. ౩౬.

—వి పురుగు, భావనము.

ప్రగర్భ. ఇద్దెవతె యుదకపాతనమున నున్న
ప్రాంత, భారం బంచుకే వనం దత్తములను
కలగం బలవంత బోయి గర్భా, నాంబు
కొచ్చి. కా. ౩. ౫౩.

నీ. నీటునో మీటి గలగులు మాటి యలగునఁ,
వెదవర్వన కచ్చితి వెదవర్వన.

వనల. ౪. ౩౧.

నీ. మహామేత్త పర్వతము మంత్రాక్షరము లీయఁ
కాల్పితి భూసురభార్య లెదవ,

కల. ౧. ౩౧౦.

పర్వతము, సం వి. అ పుం. గ్రహణ కాల్
భేదముల అధిపతి భేదము

పర్వత. సం. వి. అ ప్రి ప్రకృతమున

పర్వతము, సం. వి. ఇ. పుం. ౧ గోకులము.
౨ పరమరాములను.

పర్వత. సం. వి. ఉ. పుం. ౧. పరమత.

౨. ప్రకృతమున, ౩. అయిదవనీ సంఘము.

పటాచే. అ. ౩. (✓) పడు—క. పటా. ర. పర)

౧. ఛావనమలేయ, పరుగవ్వు, పాటిపాత్ర.

గీ పటాచే పెళ్ళి పటాచే పెళ్ళి అరగ నుటికె, గదర నడ బాటె పనుమాటగా తెలంగ.

అం. భా. ౩. ౮౬.

గీ పటాచే నోవకయవ్వు మైమలుచి పెంటి, పెనగియవ్వు.....మృగముల...పెంటి, ఎలుకు లైదు. భార. అది. ౫. ౫౩.

గీ...ధవ్వకునుతి యీతెలుం గొననిపవవ్వు ప్రక్కలుగక కేయదు నుంగ, పెంటి గోరూప యై పటాచే పెంటిని యెమ్మచో యొగవిలదవ్వయావ్వు చలక.

మాది. భా. ౧ ౧౨౦ భార కాం. ౩ ౪౪౪

అ. ఎగురు

క. చుడి యెడలేత గూర్చుము, తెలులేత గజులు: బట్టి పెనచి ఖగంప్రం, పిటికొని గగనపిల్లిం, పటాచే వియచ్చరవిమానపంక్తులు చూలక భార. అది. ౨ ౬౯

చ జక్కవపెంటిమాటులపాటు గమంగొని పెంటి పొలయలుగలు ముడి పటాచే మగల నితీయం గొంగిలించుకొను ముగద భూ: పోచులును. నీలా. ౩. ౧౦

క. అలకడ నిడి ప్రాప్యభాం డై, పటాచే జలధి లోన: జదలం బాటెడునెడం కె. య్యటి దప్పి నిలువం బాలక, యెలుగినగాలపుని దీంచె నొకగిదిమొదక

భార ఈగోర్ ౩ ౩౧౦

౩. నిర్మించు, పెంటిపిలి ప్రసంచు.

క. చులుచులునున పెన్తురు పెలి, గులుతురు లొక నేయి నటిలి యొడవెయ్యక, పటాచే మిడిగ్రడ్లు వదలగక, గ్రొలుప్రాణము తోడ: దన్నికొను వయ్యదపుక

అము. ౩. ౨౩.

౪. కొలు, ప్రవహించు.

క. చెడంగభములం దెగుమానులను, బిడుకర లును మడియభటులుం బలుతురుధిరముక...

భాగ. ౧౦. భూ. ౧౧౫౬.

గీ కలుకుకెండ్రుకలలో: బలయమంచానీ నుకు మారడేమాంబు శ్రుక్కలబాం.మార. ౩. ౪౯.

క. పెంటును భవద్దండము గుణ, ములుమంగ నికభకతి కొలుంగ కొక్కటం దల చై, పటాచే రధిరంభుంగలున, లలితులీ భున భుజాచం ద్రోలుం దదర నరేంద్రా భార. ద్రో. ౧. ౨౯౪.

౫ వ్యాపించు, నిండు

క సునవాద్యనివాదంబులు, వినుపిల్లిం బటాచే నికలు వీడ్చడి ప్రేమాయక.

తై. భా. ౬. ౧౦౦.

౬ నడచు, విడచు, పోవు, వ...ఎదురు నడచ మరలం బలునలేక చీకాకు పడియున్న వాడు... కాకీ. ౨. ౯౦

గీ విలురయింబు నీవు బాణముతో పటాచిన విమతపైనిపట ప్రాణములు పటాచు

ఈ రా ౧ ౩౨౪.

ద్వి పడుచులతో నాడం బలునట మమ్మ బస. పు ౩. ౪౦౦. పం

క అని ఎగురు మగునలందలు, పనినెపమున నొక్కొకరు పటాచిన లక్ష్మ, వసతావ్య యగుచు నంగక, మరయు నునుసిగ్గు డేటి మాటాకెత్తుక నేం పంచ ౪. ౩౯౯

—న. శ్రీ ౧ పడికేయ

చ ఎలుంగకె తిప్పవేసితి సహింపరాదే కను ముచ్చనంబునం, బలపనుకుయ్య...

భార. అది. ౫ ౧౩౪. (క. ర. పా.)

౭. సంగీతకళలం తెలగు కు, రంగాక్షిలేడంగలం గలుగుట దపొప్పి, భంగింది యిళకకాంక, దొ, అంగుటపొప్పితడంబుచి పురుషులకు.

కకా. ౩. ౨౨౪.

౧. (శీల యెన్నగుచున్నారా) బట్ట తెలు.
చానిని) బ్యాచిలరేషన్.

వ...తద్యుటవృక్షంబుక్రింద సధికపక్షికాంతం
లయి పండువుట్టులు పూచుకొని...

భార ఆరి ౨. ౧౩౨.

౧. క్షీరచారాశి తెలుగుచారు తెలుగులు, కరణీ
కళికాంతవేదైత గౌరవోలు, పూది విల
స్థిలు నందుండి పరమపదండు, పొలిచి నాగి
తెలుగుల పై వడితప్పంబువనగ.

త. సం. ౩. 33౫

నీ...పొలిచి రిక్తికంబుకము పూది.

చూ. ౨ ౧౨౨.

౩. ప్రసరింపజేయు, పడజేయు.

మ...యొద్ది యారఘవరాగరంబుపై శేష
కం, బలచేత్ గ్రమ్మిడు సమృద్ధిచాత్రపు
లతో, బల్యులు ద్రోహుడు.

నిర్వ. ౧౦. ౪౫.

౪ ముఖపెట్టు, బాధపెట్టు.

చ...నిరాటునీట లఘునందరంబున చాలి
యెన్న దుఃఖమును జగం తెలుగుల
యకల్మషులం బలువంగచాడితే ..

భార. ఉద్యో ౧ ౨౪౪.

౫...దని యతః జే విండుండ నా, కనిస్తమని
క్రతువులేని తది హేతువుగా, నిజం బల
చితి నిత్రైవంబు...భార అను. ౧. 3౦౧.

౧. సమయ్యుగవృత్తరవిరఘాత్తయనిపతిః బ్రా
భావయి దహనికాటుండు పూవకుండ,
వనలధామంబులో చాచి యమర లిడిన,
వంతకా గారాగ్రతికా వలన సంతృప్తి.

తతు. ౪. ౩.

౫. భంగపెట్టు, అవమానము.

౪. విను మైదవులను మహారఘంబని బోళ
తెలుగు వతని నా బ్రాహ్మణ, తెలుగుల
బలచితి వంతి, తనయులు...

భార. ఉద్యో. ౪. ౨౨౨.

౧. నీసహోదరి నని చెప్ప నీగుతోడ, నుజ్జ
న స్వాకం దిమ్మయిం బలచి నామృతంబుగ
కున్నాడు నేడం...

భా. రా ఆర. ౧. ౨౨౩

౨. వివాహములేయు, (పశ్చాదుల) తోలు,
నడచియు.

నీ వివాహాభిఖ్య తెలుయును నుండుదోలుట
యవంగను బలచుట యవంగ

అం. భా ౨. ౨౨౦.

మ . శేషరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్,
దనుజులనిరంధంబు నే పూవు ముద్రున్
క్రమప్రక్రియన్. భార భీష్మ ౨ 3౧
౩ చేయు.

౪. నుజ్జుట యర్థము గొనుటయు, తెలు నును
చుట కట్టి యడిచి చేదాటొందం, బలచుట
తెలువలగం గల పలు, తెలుగులక దగవు
తెలు సడచు దీరవిచారా.

భార కాం. ౨. 3౩౫ 3౩౬.

నీ విడితెలుపునిత్రై తెడిదంధ్రసాహసం తెట్టు
చేసితి పని తిట్టుచారు. గీ. సై దినంతులు
కొట్టుచు సమృద్ధిండు, గువ్వకొనిన కడు
తెక మడువం బలచి. వరాహ. ౧౦ ౪౧.

౮. పొందించు పెట్టు

౪ శ్రేత్ర తెలుచి దిక్తమను, బాత్ర తెలుచి
రావములను బలచంగవలయున్

తచేల. ౩. ౮౩.

౪. పూచిచె కొలువున బ్రాహ్మణ, బలచిన
బువ్వంబు భగ్న పథము దొంగగన్.

భార. ఉద్యో. ౪. ౧౮.

చ. ముదితె యా పథక భవముచు గుఱా
తర రహస్య నీది నీమలదినపాటుఁ బాండ
పులఁ బ్రేమపూర్ణులు నాటికొత్తవై నే,
దైవయత నేందుఁబోయె...

భార. ద్రో ౪ ౯౦.

—విలా పుష్పము, పుష్పరాణి, పెద్దది; వ్యభి
చారిణి, కులట

నీ. కుభవాణి యభిముఖమృగం బాసించుగాని
పటచుండులఁ గొందుపలుపరాదు.

వసు. 3 ౯౪.

నీ. రణే ద్రోక్తియున్న యీ రిల్లదండ్రులఁ
జాలఁ బటచ వై సంశోషపటచ వైతి ..

పాండు 3 3౬

౩ అంబయే నట పాల్కునికడ, నం బోయిన
నకడు భిష్ముకొనిపోయినదా, నిం బటచుం
ద్రోక్తిం భ ర్మంచే కవ్యాత్మ మెదలె నుగువా
నినక భార తదోక్తి ౪ ౨౩౦.

(వరచు ముద్రితవా.)

నీ. మదచకోరమరాళమందలి వెల రేగఁ బటచు
చేడియట మెలపు లదఁగ పాం. 3 ౪౯.

(వరచుచేడియటలట) క్రిదా ౨౦౫

పరిభాష=పరిభాష, పరిభాష, పరిభా. వి. ప్రవాహము

(౪. ౪.)

ఆ పటచ పరిభాష పరిభాష పరిభాష పరిభాష
నాఁగనిటు ప్రవాహమునా మెలపు

అం. భా. ౦. ౧౫౬

పరిభాష=పరిభాష. (౪. ౪.)—అం. భా. ౦. ౧౫౬.

పరిభాష=పరిభాష. అ. క్రి. (పరిభాష+పరిభాష) ౦. పాటి

వచ్చు, వరుసన వచ్చు; వచ్చు.

౪. పటచించి కరి మదమనై, దైవం బొందెం
దైతి ప్రేమ దామరీకమునం, గొలుసంది
చాఁగి నేలక, నొలుగిన కింగంపుఁ గొదమ
యొప్పుదురంగక. నిర్వ. ౧౦. ౨౯.

౪. జనబలిభవం మన పరిభాష, బ్రచరీకము
భాగం దగునుఁ బటచించి పుట్, కృతుండు
వలపడు .. భార. భీష్మ. ౧. ౨౫౦.

తరలము తరళదీప్తిపుంజ నిర్వర చాచకాయంధ
పాటు లై, తరలఁ ద్రోవి నికొకమర్
పటచించి యొప్పునుఁ బాఁగి...

భార. అర. ౫. ౨౦౩.

ఉ...ఇటు నేల కారపుర, గొప్పిటిఁ బట్టఁ
గయ్యమునకుం బటచెందు పాండు
కందమర్. భార. విరా. 3. ౧౫౧.

ద్వి పతిఁ బాసి నాటెండు పటచెందు నమట,
మతిఁ దలపఁగ భర్మచా కల్గి నీమ.
రం. రా అయో. ౧౦౦. పా. ౨౪. పం.
అమ ౪. ౯౬.

౨ కిలుగు, సంభవించు

౩ ఎఱిగి యెఱిగి యెఱుపాటిక, పటచ పనుచు
పనికె నమ్మితిండుచి క్రింద, ఎఱిముఱి ననకల్గి
దోషము, పటచెందుట నిర్వ. పుట్టు పనుచక
యొప్పున భా. రా. ౪. ౨౩౦.

౩ పెద్ద పాపు

౧ పటచ గోలలు చేయి ల్లలుచుగాను,
గొనుచుఁ బటచెంది రెనినాని కొలుపునకును.

నీలా. ౨. ౪౬.

౪, వ్యాపించు, ప్రసరించు

నీ. పాలభాగింబుపైఁ పటచెంచునపుడు కిను
నీయ చూర్ణాలకములఁ బోలె...చోమ
భూమంబు... వై. ౬. ౧౦౩.

పరిభాష=పరిభాష. (౪. ౪.)

పరిభాష=పరిభాష. అం. భా. ౦. ౧౫౬.

పరిభాష. వి. ౧. భాండించుట పోయెను కలు
గుట చించుట మున్నగువానియిం దగు భవని
కనుకరింపము.

(వ్యవ) సంకారములు పుట్టిన తరువాత.

పాపరాముడు శ్రుతియేల తలుపు గంధ
గొడలిచే పలుపలు తవ్వెను.

పటనించు = పటంచు, ప. క్రి. ($\sqrt{\text{పటంచు}}$)

(ప్రసరింపఁజేయు, పదఁజేయు.)

సి. చైతన్య లేది ముద్దర గజాంశశములు పలు
 రింది రిదలింపె ఘటనంబు. మర క. ౧౨ర.

(ప్రయోగించు అని భావము.)

గీ. అని నుతుంటేనే మరలభూమి నలానియోను,
గంటు పటపిండి నీకుంటంబుననను, నలువి
నియమించి .. పద్య. ౮. ౧౦౪.

(మప్పటి కం. వానిని నేల కం. వానిపై
వ్యాపింపజేయు)

చ. నవభూయహవల్లవరాజి మేత్తగా, భవ
దనఖండం దేవనికాకతిదే: బలమిందె
మండలం. కాశ. ౧. ౯౯.

(—రథాదులు—కోరించు, నడిపించు)

ఉ. ఆపస్తంబు కర్మశాస్త్ర మనురాధిపనందనుఁ జాట్లు
మట్టుఁ జే, దుష్టరచితి మై వలయి యెంపు
యెసఁ బలవించి ప్రితి...భార విరా ౫.౯౦

క. చింతమూడు ప్రాంతానికి యి, మండగం
నమన రథంబు మధురీకావనం, గ్రంథం
బంపించి విశ్వా, సంతోషము లభింపిం
సంభాషించుక. హరి. ఉ. ౮. ౧౦౮,
కృ. ౮. ౫౯.

(చేయించు ; చేయించు.)

ద్వి. పాణి పాండ పచ్చకర్పూరంభ్రుదీక్షి, పణ
పింది చాచిపై పచ్చిరు సల్లి.

ద్వీ. నం. ౧. ౪౪౪౪

పరిశ్రా. ను (లి. (✓ పరిశ్రా) ౧. పరిశ్రాదోలు,
పరిశ్రా లింకు.

చ...పరిశీలన చేసే రాజకీయ కార్యకర్తల కోసం
గ్రామీణులకు. డా. విరా. క. ఆర్.

ద్వీ, పరిశీలించుచు వాటినియు కాపాడుచుండుట, ముఖ్యముగా నీ కీర్తిని నిలుపుదు.

ద్వి. మాత్య. భా. ౧౯౦౪.

౨. (రథాశ్వాదులు) తోలు; నడుపు.

క. అచిముత సుజ్ఞాత్రుడదముల, కుటీరి కవల
రాచరిత ముఖోగ్రాశ్యమై, సమీప
నవ్వుల కదముల, మువ్వగరాదయ్యె ముఖ
బలయోధులకన్. భార. ధిష్ణ. 3. ౮౭.

వీ. మిల్టన్ బల్లంబు పై తెలఁగఁగఁ దనద
ప్రముఖ కావ్యములఁ బఠన నశుత్రుఁ
గావున్న మేదిని గణనమధ్యలిగాఁగఁ తెరపున
జూసరించి... ధార. ద్రో. ఆ. ఆంగ్ల.

A విషయము, వారుచెప్పినట్లుగా బలపరచుకొని
 తీరి, విరుగు తన-తన వినుచు విన్న
 గుంటు. కాశీ. 3. ౧౨.

సీ. ఉయ్యాల బాగుచో దయ్యాలకాంగి
 శ్రీపది నానామలఁ బలుపు టెట్ల.
 వరాహ. ౧౧. ౯౩.

3 (బాణాదులు) ప్రయోగించు

ఉ...దివ్యకరణములు ప్రోబులేషన్, బాట
 క్రిటి మోడరన్ సెలబ్రేషన్ లోడులవేరి నిల్వ
 భార. ప్రో. గ. లో.

గీ. మాత్రుగి అమృత ప్రోద మైచుచియు వాని, పై
ద్రవ్యాలవత్తాదులఁ బుష్కలమును.
మార్చి ౭. ౧౮౧౧.

A ఆరవం ద్రవాణువున యావదేంద్రు, శివీ
త్రోడన బలుకూతు లేడు మహాప్రయోగి
శ్రేయసు మామై... ఈ. పూరి. 3. ౫౯.

౪. పూర్వం.

భాష్యకాండః శతావధానం...
విద్య. ౬. ౧౨౦.

౫. (వృద్ధి కేసు.) ప్రసరించినదేయి, వాస్తవించినదేయి.

౬. మొదట తెలియజేయున గడు, మొదట గారెడు వరదములును మింటను మంటల్, పంటపెడు పాటమ్మలం బాపంబు నవ్వించి తాగున తెలుగుపడలేదు వచ్చి.

భార. కర్ణ. 3. ౨౭౮.

౭. గగనమార్గమునకు వృద్ధిపంటి యాచార్యాదులు...

మరి. ౧. 3.

౮. అనురవతిపంపునకు వచ్చివచ్చి రంభాపిలన శేనుయ్యోనో మణికోదయి రి, రిం చిత్తుడు మిరి లకు వృద్ధి పంటి చూచుచు...

కర్ణ. 3 3౯.

౯. జయించు, పీడించు.

౧౦. శిలికెం బూర్యనరేంద్రులం బంటి వాగ్నేయవనీశానులక. ఈ. మరి. ౫ ౧౬.

౧౧. ఈ కాలయను శేను తెనుగుగా బోయిన నలవడి తెట్టుడు రని తలంచి, యిక్కమ్మ నడవించునడ నీరి బంటును నడుట మొలక చుగు నని తలంచి. చక్క. ౫. ౯౦.

౧౨. మొలక సొలకల బంటుల బంటుల బంటుల. విజ. వి. ౧. ౮౪ (ఇది బొంబాయి దొంగలము)

౧౩. పోగొట్టు.

౧౪. ..గవీర్ణము చతుల శ్రీమృది చుంచి వైచెదం, బంటునడ చతుకారముల భగ్గుము నేనుడ లేద... భార. విరా. ౪. ౨౦౧.

౧౫. తగ దశోభనవసాతవచ్చి యని కాని బలినవ్వు తిమిరంబు బంటు లేద.

ల. వి. ౪ ౫౬.

౧౬. చొరలేదు.

౧౭. మొదట కేలువది పరభృతలెంబుల క్రతుల లలాఁ నడువల్లు నూడు తెల్ల.

ప్రభా. ౫. ౧౭౪.

౧౮...మిల, మూలమునకు బంటునొదియె వ్యవసా. కర్ణ. 3. ౧౦౫.

౧౯. చేయి.

౨౦. బలము తెల్లను తెల్లంటు బంటికాని, తక్కువ డెట్టులు నడుచు గొండలు చలించ భార. విరా. ౫. ౩౩.

(తెగటంటుపంటు = తెగటంటుచేయి.)

౨౧...తారాచేమియెడ తారకారాజు పంట పంటు పంటునయే లలితకటాక్షునిచ్చ విశ్వపమ్మలును మర ౫ 3౯.

—అద్దముపంటు = అద్దముపెట్టు

౨౨. ధీమృ నంపంట కోలకం తెల్లగిల్లి, శంభు తోడి రథావళి జలదమంత్రి భూరిమారు రిమాతి మాలిపోవునట్లు, పంట గని క్రిడి యద్దంబుపంట తెద

భార. ధీమృ. ౧. ౨౮౩.

—వి. ౧. వైకల్యము

౨౩. మొదటబంటుల బంటుల బొంబ, మృదు గలంతది... భార. విరా. ౧ ౩౫.

౨౪...అ మృదువు నలుక సొక్క పంటుల బొంబయిమిం మాటి పొంది యుండితి... భార. కల్ప. ౨. ౪౬.

౨౫. అత్ర తెల్లను వాన యెనది యన బంటుపక్షి సంక్రయ మైన పంట గలిగి మరి. ఈ. ౧ 33.

౨౬. ఉన్నతి, అధికము; విస్తృతి

౨౭...నిలశ్చేత శృంగపర్వతములు నింగిమట్టి అ యుండు రెండుతల యొబంబుల వాకల, బంటు గలిగి తూర్పు పత్తిమాయ, తంబు... భాగ. ౫ ౨. ౧౯.

(మూ: ద్వివనమౌనం పృథక—

సం. భాగ. ౫. ౧౬. 8.)

వ... ఆ పీఠశంకీరత్నండు శరాసన కళావిశే

మంబున నీకు పటాశ్రుమం బెఱచిగొని రథంబు
పటాశ్రుమం బెఱచిగొని రథంబు
పటాశ్రుమం బెఱచిగొని రథంబు
పటాశ్రుమం బెఱచిగొని రథంబు

రాధువ ర. ౧౫౭.

అచ్చ రా. యం. 3౭౦

నీ... పటాశ్రు మోహదమంది విజయగోదాశ్రు...
నీలా. ౧ 3.

కా. ఆ యారమ్మలఁ బోల్చుకొమ్మల బెడం
గాపల్లవప్రసారం, గాయాలాపల మించు
పూఁబులై లాచీ యెన్నఁగా శక్యమే
మమ. ౧. ౧౪౦

గీ. గగనభాగంబెల్లఁ గ్రమ్మి క్రాంతియై బె
డదరించె నుగ్రంతుఁ బడగ పటాశ్రు.
భార. విరా. ర. ౧౦౦

3 పెడలుపు.

ఆ విను మహాత్మ్య రెండుదేల యోజనముల,
బాదపు పటాశ్రు గల్గి పూర్వపక్షి, మాంబు
విధులఁ గలసి యంబురు మాంబులొం,
దలంబు రత్నరుదల పటాశ్రుమంబు
మార్కం. ర. ౧3౭.

ర. చదునుఁ దనము, సమముగా నుండుట.

వ... పటాశ్రు గల మంబున పూఁబులై...
దశా. ౧ ౧౪.

౫. శయ్య

గీ... శయ్యశయ్య పెల్ల పెల్ల, పటాశ్రు కలిపము
దడిమి పొన్ను మెత్తయన ..

అం. భా. ౨ ౧౭3.

అ. కలకదర్శ పూరిపటాశ్రు భిక్షుగ్న, మగన
మట్టివారి సతిమదమున, కాదరించె బ్రీతి
కాదిగచ్చిరి. భార. అది. ౩. ౨౭౪.

వ... పట్టంబుగాఁ బటాశ్రు చిరుపటాశ్రుల గం
భర్త రాజానుఁ దానును ముఖానీనుం బై...
మనుచ. ౫. 3౯.

విలా. ౧. వికాలము, విస్తృతము.

వ... వలయు సమస్తములై లాదగిల్చి పెడ
లివంతు పటాశ్రు సమస్తములై లాదగిల్చి
చందం బయ్యె...

భార. ఉద్యో. ర. ౧3౦. మవల. ౨. ౮౫.

నీ. మేటి పల్కామ్మల మెత్తరామంబులు బలి
శంభుఁ బటాశ్రు నుచ్చిలులు గాఁగ
నీలా. ౧. ౨౩.

చ రణ చుర పూర్వోద్యమంబు దమ్మి కొలంబులు
నేటికాల్యంబులొం పగు శాశ్వత మవం
తులు మామిడితొంతులు గడువ, మెఱ
యును శాశ్వత ముదము మెచ్చును నచ్చెను
పున్ భుజించుచున్. కళా. ౨. ౧3౪.

౨. చదును, సమమైనది.

నీ. పూయలు గుఱిరి నేరవలొంబులు బయ్యెడ
పటాశ్రు పూర్వోద్యమంబు

సారంగ. 3. ౧౪౮.

నీ. సరిలేని మంచి గుఱిరి నేరవలొంబులు బయ్యెడ
రాయంచగలంబులు.

ఉ. రా. ౨. ౧౭౦.

3. సాంప్రదము, దట్టము.

ద్వి పూపాండవ బద్ధకర్యంబు దిద్ది,
పటాశ్రు దిద్ది పట్టి, పటాశ్రుగాఁ
జగరాజు పాము గావించి.

ద్వి. వల. ౧. ౩౩౩

ద్వి. పటాశ్రులొంబు మెదడుపాదములొంబులు
దొడలును దొప్పెచ్చెలును బరగు.

బస. పు. 3 ౧౧౧౪.

పటాశ్రులొంబు మెదడుపాదములొంబులు.

క... ముపార్వయ్య శరమలఁ, బడవేరిం గల్గుల
కలలు పటాశ్రులొంబులొంబు.

భా. రా. యం. ౧. ౫౧౦.

పరివ=పరిశ్ర.

અમ. રૂ. ૦. ૦૫૮૫.

పట్టి. వి (జి. కె. పరిమార్గము విజ్ఞాన) విభాగము,
గీతి.

అ. చువచుండు దివపతిగ స్వప్నముగన్న,
 "నాటి" నొసంగి . ఆము ర. ౨౪౪. (చరి.
 ము.దిత్ పా.)

జ : పటిపటి, 'పటిపటియారు',¹

వల్లి, వి. (త పరిమళపు, విన్నో) కాడి
 బురువు. (వ్యవ)పటి వలపరికట్టు కేయము.
 (శ. ర.)

పటే³ = పరి. పి. ౧ కొల్ల, దొడ్డి. — (చూ. పటే
గొను, పటేదోవు) ౨. బుద్ధ, ముక్తి, ఖండము
(చూ. పటేగొను, పటేపటే)

విగా- చింపిరి. నీ. పటి-చందా(దలలు)ను బహు
దూరము కృ. సం. ౬. ౩౯౮.

జ: పటిశోమ, పటిపటి, పటిపటియగు, పటియగు,
పటిశోమ

ప్రతిభ, వి. ఒకపాటి తాయి. (శ. ర)

వట్టి¹. అరిక నిల తిరు వైవది;చింతిగా ముడు
వది. (చి. వి.)

నీ పరిచయంచందలలాను బలీకిగడ్డంబులాను...

ఆ. కళాగుహానిక ముద్రించినవినిరసకంఠం.

కృ. పం. ౩. ౩౯౪.

29. ఉపాధి నియంత్రణ అనేది ఒక రాష్ట్ర.

* వి. ప. 3 80. పం.

పండితా. దీక్షా రక్ష చా.

ద్వి. విజయవర్ధిపంగుణ మందిరీపంచనా, పుణి
మీనంబులు పులికెండుకలా.

[చతుర్థి. ర. గరగ. పా. ౧౨. పం.]

వల్లికి², వి. వృక్షనిశేధము. (పరిగ. చి. ని.)

నీ జమ్మి బాణాను గార చంద్ర పతి! తెల్ల
యొప్పి... మాంస. ర. ౯.

వట్టిగ, వి ౧ కోయనప్పడు చేసి యందు రాలిన
యెన్ను.

చ. పక్షిగల శ్రేణిసం గొలుచు పాఠశాలం
గలదే తిలంపగనక ఉ. భూరి. ౪ రర.

సీ ఆయనచారిమకంటే వధిక కల్యాణంబు పనికి
యొప్పుల ధావ్యభిక్షణంబు.

ਭਾ. ੩ ੪੦੦.

౨. ద్వైతాధీశము.

నీ ద్వారా కార్మిక పతీగ యం చరగమ
నల్పపన్న కేత్ర మలరుచుండు.

மே. ௪. ௨. ௨30

జ: పటిగవీట్లు, పటిః బ్రతుకు, పటిగవాఁడు.

పటిగ పట్ట. వి. (పటిగ + పట్ట) పటిగ యోజిగాని
తిరు పత్తి విశేషము (శ. ర)

పటిగబ్రతుకు. -వి. (✓ పటిగ) గింజ లేణుకొని
తిని బ్రదికడు బ్రతుకు, అంభప్ప. త్రి. (శ. ర.)

పరిగవార్డు. వి. ($\sqrt{\text{పరిగ}}$) పరిగ గేయ
కొనువార్డు. (క ర.)

పటిగొను. ప. క్రి. (పటి³ + కొను) ౧. కొల్ల
గొట్టు.

4. తెలియాలి బంధాబ్ధి, నటిమణి అంబినయ్య
గజమనే శత్రువు ప్రయత్న, పరిగోధన యాత్ర
కారల, గొంతుల దీని చంద్ర టాప్పు
గువలయ పరిగో. విజ్ఞా. ప్రా. ౯౩.

ఉ. కాగ్ని నరేంద్రవృక్షమం గొంటిఁ బెండ్లి
 పెండికొండ నిట్ట ప్పనరాని వికృతల నంద
 జనుం బుడిగొంటి... శం. రా. ౩. ౩౦.
 (ఇటు 'నంబంతు' అని భావము.)

అ బ్రహ్మలు చేయు

క. నీటి దప్పులది పెట్టెలు, నీటిదీపి నగవారి
కరులయిలి నభిమన్యుం, పటిపటిఁ బడు
టకు వగ మదిఁ, బటిగొన నిల పెంచ
సజుతుభంగిఁ జెలంగెన.

భార. ద్రో. అ. ౧౩౩.

'పటిపటి. నిల (√ పటి 3) ౧. పెట్టెలు పెట్టె.

—(చూ. పటిపటి యగు, పటిపటి చేయు!)

అ. పటిపటి; ఖండితము.

క. పెట పెట నాన నాన దీ, పెటపట గనుఁ
గొనుచు నలపుత్రులఁ బడు నీ, పెటపట
గనె యంతకుఁ గెల్గొని, పటిపటిగా నేను
కున్న భావనఁ జతవిక

చళకు. 3 ౧౩౩

లయినిభూతి . భిటు లాఱుచు గిడుముల్ పెట్టి,
మఱుపు లఱుపు క్కగుచుఁ బటిపటిగా
పెంచెన భా గా యు ౩౩౧

పీ. ప్రిత్యాదర్శన భీకరకృత్తి నిగిడింపఁ బటి
పటిగాఁ జేక పట్టమందు

పై భా ౫ ౧౪౫

3 కలగినది

క. పెటపింపు చచ్చి పెటపింపు పెటపింపు పడు
గెలుకు పని నుదిం బూని నూరుం, పటి
ముఱిఁ గ్రోధముచేతక, బటిపటి యై తపము
నిడిచి పాఱుచె ముదలక

శ్రీరం. అ. 3౧౧

ప: పటిపటిచేయు

పటిపటిచేయు. ప (√ పటిపటి) ౧. పెట్టె

చదువచేయు

చ. ఎఱుకులఁ గూడి భూములకు పెంచుచు
నూళ్లును జొచ్చి త్రొట్టి, బటిపటి చేయు
చుక నకుల బాఱుర నేపునఁ బట్టి తెచ్చు
చుక, పెట నిడి... చళకు. 3. ౧౧.

చ . ఉదగ్రయోధులక, బటిపటిచేసి నేలుపుల
పాలి నుధాధన విచ్చి తెచ్చి...

హరి. ఉ. ౧. ౪౩.

అ. నశించేదేయు, చుట్ట, సుమారించు

క ఎఱిగి నిలుపనిన పెంచ పెట్టెలుకుడు పాకు
చము గాని నొడిసివళ్లంగి, పెటపటపం
బొడుపునఁ బటి, పటిపటియును నిడుచుచున్న
పాగం పెట్టుచుక భార. విరా. అ. ౩౫౩.

పటిపటియగు. అ (√ పటి 3) —నానా
విధము లగు —పెట్టెలు పెట్టె గగు.

క. పెటపటిదిరి కరువీరులు, పటిపటియై పున
బలంబు భయముం బొందుక

భార భీష్మ. అ. 3౯.

౧ ఖండితి మగు, ముక్క లగు

చ పటిపటియయ్యె నోరు లభిపా నవియుంగఁ
నొలుంగె నంగిముత్త న్మరిం ౪ ౪౩.

అ. నశించు

చ పెటపింపు చుట్ట పట్టెని చక్కని చక్కని
యమ్ము లేయుచో, గుటియక చిత్తెముల్
నూరుచు జోపమున నుఁగొన్న నంగముం,
బటిపటియయ్యెనట్టె .. చళకు 3. ౧౩౯

క పెటపటము కాల్పించిని, పటిపటియగు
కాల్పి నట్లు ప్రాధింపంగాఁ

నెం. పంచ. క. ౫౧౩.

చ ...నూర్చున పట్టియ మిట్టననించు
బింద్రుఁడుం, బటిపటిగాక పోగలఁడె...

హరి ఉ ౧ ౩

పటిపటి. ని (√ పటిపటి—క. పటిపటి)

ముక్క—బ్రహ్మ, ఖండితము.

పీ. పగిలి యాచుకల నూలుపటియ లయ్యె.

భార. ద్రో. ౪ 3౩౧.

క. ఉఱుక నరుఁ జట్టు మైదులు, మఱుపులకుఁ
జేసి నిల నంగములెల్లం, బటిపటియగఁ
జేయ... భార. భీష్మ. అ. 3౦౩.

పటియ 2, వి నెయ్యి చెయవలగునది కొలిచెను

పాత్ర విశేషము

చ ... శ్రీ భీమేశ్వర మహాదేవతకు ... తెపటి
సంధ్యకుం చెల్లలరాని కుంపుములు ఎన్నిది
కుప్ప కుంపులు నెయ్యి పటియబును...

చా కా ర ౧౩౨౩

పటియగు. ఆ శ్రీ (√ పటి³) ముక్కు లగు,
బ్రద్ద లగు.

క. అణువుడుగాని మునుంగును విడిగినదండంబుఁ
దునికేరెడుగోరిం, బటి యయింకనుండ
లమును, ముఱుఱు యై నేడి తెఱంగు
యూలనోడకా ఈ మారి ర ౪౯

పటియలగు. ఆ. శ్రీ (√ పటి³) విజా³త
మగు, బ్రద్దిలగు

చ అడివపు క్రేటిసం బటియై నై న శరీరము
నందు నెత్తువల్, సాదసాదక గ్రమ్మ నెత్తు
నము సామ్యము పైకొన

మారి ఈ ర ౨౦

వ్య పటియై నై విష్ణుని ప్రతిమ ను గ్గనకు
బడ పు ర ౩౩౨ పు

గీ కినినీ తిట్టిన బటియలై చువక యున్నె,
పడిడి పెట్టొకరాగ్రుడ్డుపడకగములు
అచ్చ రా. బాల, ౧౦౦

పటియలుచేయు. య శ్రీ (పటి³) సంహ
రించు

గీ. అంత నచ్చట నడవిలో నెట్టుకంటు, నొకల
ఒటియలుచేసి తి తొలిచి తెచ్చు, నెడిల
కొఱజ్జు నెదులై న నడవి నాముఁ, దగ్గరి
గనుగొని కిను నిట్లనుచు ఒలిక

అచ్చ. రా ఆ ౪౦

పటియలువా(ల్య)లు = పటియలగు. ఆ శ్రీ
(పటి³ + పాణ) పటియవాయు, పీటలు
వాణు.

మ... మేఘముల్, పటియల్పాటగఁ గింకెలు
ల్యురయఁగా బాపి న్నభోధి న క్రిటి...

పైను. క. ౨౯.

గీ. పుడమి పటియలువాఁ నల్లదలు నడచుచు...
అచ్చ. రా యు. ౨౧౫.

పటియవడు = పటియలగు. ఆ శ్రీ (√ పటి³)

చీలు, బ్రద్ద లగు

చ కలకటిరబరిఁ కలెనువదకా బొడిచి...

మనుచ ర. ౧౧౫.

పటియవాపు. ప శ్రీ (√ పటియవాయు) చీలు,
బ్రద్దలుచేయు

గీ పటియవాపగఁ దునియఁగా విజువవలయు,
నెడిలఁ గాళ్లలఁ కేతులఁ నొడలఁబట్టి, కడగి
యతువుఁ కేసి ప్రాయ్యికుడుఁ గాని, కి
కొద్దిలి యడుగ నే గట్టియలకు
భాగ విరా ౧ కె.

పటియవాయు = పటియలగు. (పటి³ యి³ +
పాయు) (చూ. పటియవాపు)

పటియు. ఆ శ్రీ చీలు బ్రద్ద లగు (చూ. పటియ
లగు)

జ పటి³, పటియ³, పటియ లగు, పటియలు
చేయు, పటియలువాఁ, పటియవడు, పటియ
వాపు, పటియవాయు, పటివోవు

పటివోవు. ఆ శ్రీ (√ పటి³) ౧ నెకంపు, పోవు.

క తెఱవ యొడఁబొటుమంటం, బటివోయన
కొంకుతోడ ప్రాహ్మణుఁగొని క, న్నటలు
గగునెడకు నరక . భాగ. అను ౧ కె.

౪. తెఱవయు విషాదమునఁ గడు, తెఱ
గందుకు నల్లఁ కొచ్చి విహారణరసెం,
గల నెడఁ బొటు గడిగొని, పటివోయన
పెంపు దలచి భావం బడలక. దళం.
౧౦ ౧౫౪. పి. పు. ౧. ౧౫౩.

౨. క్షీణించు, తగ్గు.

మ. పటివోయిం దుపీనంబు పండె పరి యిప్పు
బ్యాసె శివరా. క. ౨౯

౧. పూరియును నీడు గడుఁ బటివోయిం బనులు,
కందుచున్నవి మన శేల యిందు నుండ

వి శ్రు ౩ ౧౪౫

రం రా ఉ ౯౯. పొ. ౨౦. పం

౩ వెనుకనుఁబోవు, మరలు, వెనుదీయు.

నీ. మిలుమిట్లుగొని చూడ్చి పటివోన తెలిసి
పరిక్రాంతి నేనఁ గిరిటకాంతి

భార. విరా. క. ౧౮-౦

౩. జలచేతులఁ దెలిశేలం, జలదియుఁ గూర్చర
కతోగజానునిమాకులన్, బలిదియు వారు
సముద్రతిఁ, బరివోవక సోరి రలఘటాటన
దృఢతన్. హరి పూ. ౯. ౧౨౧

పలుకు=పలుకు. ౪ క్రి (√/పడు) ౧ పదిఁ
శేయు, పడశేయు

౧౫౬. పటిచె నుడఁ దురుల ముదిప్పులను
విన్నలను. రాఘవ. ౨. ౬

౪. ..వానికలు ద్రెందియుఁ బదంబుల విజీ
దియుఁ బొంగుంబులం తెజీదియు గజం
బులఁ బటివీయు గాత్రంబుల నుజీవీయు. .

భాగ. ౬. ౩౩౦.

౨. వస్త్రము లొంగువానిని శేల మొదలగు
వానిమీఁద వ్యాపింపఁజేయు — (వ్యవ)
అరుంగమీఁదఁ జూడ పటిచివాడు

౩. క్రమశ్చెట్టు, కాఢశ్చెట్టు, దుఃఖశ్చెట్టు.

క. నీవు గతంబుగ వాదను, భావంబును భావ
భవుఁడు పలుచుట యోరయిం,గా వలరే.

భార. ఆను. ౨. ౧౯౬

౪. ...నన్ను నట్లు పలుపన్ బని శే నీది చెప్పు
నేఁటికిన్. మనయ. ౬. ౮౦.

౪ భంగశ్చెట్టు, అనమానపలుకు.

క. శెట్టన సభలో శెట్టన, కట్టెతర నరాతి
తనముగా కంతయు వా రెట్టి తులువలో
ద్రౌపది, నట్టులు పటిచెడిరె జాదమాదరె
యొందున్. భార. ఉద్యా. ౧. ౩౪౪

ఉ. ఎక్కడి దెద్ద భూతియును వెన్నులు
సామ్రులు భిక్షలేవనం, బొక్కటి కట్టఁ జేర
యును నుండఁగ నిల్లను లేదు విశ్చలం,
లిక్కజనపదస్యినుల శేదన సమ్యోకు శేమ
యంచుఁ దా, నొక్కని కర్చుని స్వయం
నొల్లఁడు దైత్యుల దవాదరంబునన్

స్వనిం. ౨. ౧౨౪.

౩. ఈ యపరాం చేమిట, బాయునొ గురు
పత్ని నంత పలుచిన జాయం, బాయుడు వా
వెనుకగజా, ప్రాయశ్చిత్తంబులెల్లఁ బరికింపం
గాన్. పరమ. ౫. ౨౩౨.

౫. చేయు

నీ. పలుచినవారికే బగ మాటుపలుపంగ నుత్స
హించుట కడు నొప్పు గాన్.

భార. సా. ౧. ౬౦.

౬. దండించు, కక్షించు.

౧. ఈ దురాత్మునిచేరియ యిది యని యప,
రాక్షసలుచుట యొందు నర్థంబకాదె,
యని తలంచు వా రెల్లఁద్రో ననఁజు దుష్టు,
తిలై లోచులఁ బటుపాలదృష్టిఘనం.

హరి. ఉ. ౬. ౬౪.

—చాయపలుచు=కక్రతవ్యమచేయు, పగ
పూర్చించు.

క. మాయదవి యేల క్రుంగఁదో, శో యను ని
శ్చేల తడఁగునో యనుఁ గ్రుంగం, బోయెడుఁ
జా యిప్పుడ యను, చాయపటిచెనను
మనోజితాపము శేష్టిన్.

భార. విరా. ౨. ౩౧౨.

పటావు = వరపు, పటావు. సం. ౬ (✓

పటావు) ౧. బాధించు, క్రమపెట్టు.

ఉ... బహుం యిం కీర్తన యిర్భవజ్జనమందు
వచ్చి పెన్నెన్ని తెలుగులం బలుమఁ
డింకయఁ బాచి తనర్పు నల్పతోక.

హరి భా ౫ ౧౭౫.

౨. (రిమించుటకు) తనమానించు

క లలి ప్రార్థనసరివి బలీవిద్య గలుగును బలి
జన్మ మట్టి కష్టపరుణుక.

మార్కె ౨ ౧౧౭ మా. ౧౧౫.

(మాః ప్రార్థనాగ్రాంతం మన్మథి యోగస్థి
యతి పాపకృత్ సం. మార్కె ౧౭
—వి. మెత్త, రిల్లము, కయ్య

నీ పెట పెట పటావులు...

ఉ. రా (౨౨౭).

నీ... పాదంచలి రులపంబు...

ఉ. రా ౬ ౧౬౦.

ద్వి. నెలీ నల్లి ఎన్ని (బలుమ్రుకై బడివ
తెంగు నా కియ్యె కోరేన పోమేక

పండిత. అ. రా ౧౩౦. పా.

—నీలపటావు = నీలతో పనుముగా

వ... యాశుధానం దిమకొండచిలువ నొడియ
నీల పటావు నా నానగరుక్షుండ వత్త

మనుచు. క ౧౧౫.

పట్టి = పట్టి. వి ౧ ఉప్పు పండిబయలు;

బయలు. (క ర.) ౨. ముప్పము మెండలనాని

గొలిచెడి మానవి శేషము. (క. ర. క్రా)

పట్టి², వి. నుదము.

నీ... గాఢ్య, గుడ్డ పట్టి యనంగ నుదము వనరు.

పాం ని. మావ. ౧౮ (పట్టి-అవమాని)

పట్టియ = పట్టియ, పట్టి. (క. ర)

పట్టి = పట్టియ, పట్టియ. (క. ర.)

పలంకటము. సం. విదా. (అ. ఆ. ఆ) రీతపు,

పటికి. (రి. వి)

పలంకరము. సం. వి ఆ పుం పిల్లభాగులు.

(రి. వి)

పలంకఁపూడు. సం. వి ఆ పుం. రాక్షసుడు.

(మే. వి 'పెర్పిరి' అని క. ర.)

పలంకఁపము. సం. వి ఆ పుం ౧. గుర్తిలపుపెట్టు.

౨ కిలగుర్తిలుపు ౩ గోతురకము, ఏనుగు

పల్లెలు కి ౪ కింకుకము, మోతుగు కి (వాచ)

—ఆ ప్రి ౧ లాక్ష, లక్క ౨ గోతు

రకము, ఏనుగుపల్లెలు కి ౩ తుద్రగోతు

కము, ఎన్నిపల్లెలు కి ౪ మూలము,

ముల్లంగి కి ౫ గాన్ను కి ౬ ముందీరి. కి

౭ ముక్కి, తగ్గి

పలంగు వి (సం పుష్టింక, ప్రా పట్లంకో.) కము

చము, మంచము. (వి. వి.)

పలకఁబోలు ఆ ర్తి (✓పలక) తెల్లఁబోలు

వివర్ణి నుగు

గీ. పలకఁబోలు ఎవం తెల్లఁబోలు ననుట,

కలం యందును... అం. భా ౩ ౧౦౨.

నీ అన్య తెలుగుక గిష్ట మని తెల్లఁబోలిన

పడిది మేలఁగెలు పలకఁబోలు.

మ. సం ౧౦ క౦౩.

నీ మందస్మితంబున మరగి రాఁ దనమార్ద్రం బలు

చుదెక్కులు పలకఁబోలు.

రాజు చ. ౧. ౮౬.

ద్వి కలికియావులఁ జంద్రకలు పర్యే వనగఁ,

బలకఁబోలు గుండుపొలికాయొగము.

ద్వి పురు. ౩. ౧౭౮.

పలకలు=పలకలకాణము. అ. శ్రీ. ౧. పండు,
పండు మగు.

ద్వి. జగి దప్పి వెలుగులు చిరునీలకెత్తి, పగు
లును చిరు నైన పలకలకాటక, బొడిమలు
పడి వాడఁ...వను. ౧. ౧౧. పా. ౧౦. పం

• ౨. వివర్ణ మగు, తెల్ల మగు.

నీ. పలకలకాణము లలితావృద్ధియమగా పోలు
కొమ్మలు పలుకలు గాఁగఁ...

కు సు. ౪. ౪౫

చ పలకలకాణము శీత్రులు పంకిలమై జగి
దూలి పోవ .. పద్మ. ౧. ౧౯.౨ (చి ని.పా.
—పలుకలకాణము ముద్రితపాఠము)

జ: పలకలకాణము

పలక=పలక², ని (సం పలక, 3 పలక)

౧. వ్రాయుట కుపయోగి మగు చిన్నబల్ల; రాతి
పలక.

నీ. అరికుంధికుంధముత్తా రాంతి మగు జయ
గమకస్యక్ చదువుపలక పారి. నీరి. ౨ ౪

నీ. తన గణ్యపట్ల వ్రాతలకు మున్నటి యవ్వల
మచ్చ నుడిగట్ట పలకగాఁగ.

యయా. ౧. ౯.౨

గీ. పలకలుజ్జితవాఁడె చూపుచుభావ, భావ
సమస్తం గాదునీ సంక్లితేతఁ బలకలుజ్జితం...
సుటికా. ౧. ౪౫. ఆం భా ౨. ౧౬౬.

౨. శీతము, చాలు; ఆయన విశేషము.

చ. పలకలకార లగ్నమున బుద్ధులనించుల
వారి భూటకం, బుల గరులక రంబులును
భూవర కెన్నెమకం గ్రమంబునక...

భార. ౯౦. 3. 8

ను...చు, స్థలం దర్శించుచుజాణుమంబలక
యొక భూరాశ్రితింబుచ్చింపుచు...

భార భీష్మ. ౨. ౫౬.

౪. విలు నమ్మ సుంకఁ బుక్రమం, బలకయఁ
గొన్నయకంబుల రాకము గడయించి, గల
యెనిమిదిచేతుల. . ఉ. మాని. ౬. ౨౫
ఆం. భా. ౨. ౨౧౬.

౫. నిక్కము పురిచానులకును, మొక్కలకునఁ
గిడునయ మెఱవిన యెనిక, మ్రొక్కచె
వాసపు పట్టిను చొక్కపుల బల కైన బెద్ద
కూలం బైనక మృతం. ౪. ౧౧౬.

3. కలుపురావనవాని కుపయోగించుటకైకోయఁ
బడిన మ్రాని తెక్క, బల్ల.

నీ. కత్తెగడ్డంబు కలహంబాణం బింసములు
కోవకం బైన పలకలకాణము.

కంక. ౨. ౪౧౬.

౪. వాచమాచుబల్ల.

౫. సారలుఁ బలకయఁ గైకొని, శేషముమై వాడి
భవము పెరయఁగఁ గొనియ, రాగయం దనవా
జాదరి, శోరు మడిచి తడవ్వుట విమతి నెలఁ
గంగక. చకట ౫. ౬౯.

౫. పలకము, చూలముగ్రింద నుంచెడిపలక,
దిమ్మ.

నీ. కులకించువదంపు చూలములో పయ నుంచి
పచ్చవాపలకలు పొడుకొలిపి.

ఉ రా ౨. ౨౯౨

౬. చిత్రిపలకము, బొమ్మలువ్రాయుపలక.

౭. చిత్రిసాధనంబులు గొని పలక ఘట్టించి
మెఱుంగిడి కు. సు. ౫. ౫౯౩.

౮...అత్తాంత యెక్కడ నొక్క చిరునం
బొదరుట్టుమి నిడివదాన నని యాక్షణంబు
తెచ్చి తెచ్చెలియం చాన వచ్చులకప్పుఁ
చానద యెదలింది... ప్రభా. ౧. ౧3౩.

గీ. ..చూపుచుభావ, భావమయన గాచినీసంక్లి
తేతఁ బలకఁ బట్టించె .

సుటికా. ౧ ౪౫. ఇంకు. ౨. ౧౨౩.

౧. పాఠశాలకు శీత సరికట్టిడి పాఠశాల
మము. (౪ ర.)

2. నందె మగ్గపునక గూటులు పన్నిలు పట్టె
క్రొత్తుడుపట్టి పలక దోసె

మాంస ౨ ౧౧

౩. పల్లెము.

4. నుటియె పొక్కిలకేళ నుమాళ మొదవల,
బరిమకంబులకాగాలు పలక మంచి, శే నొసం
గెగె...

కువల ౫ ౧౩

౧౦. అక్కి శోణము.

(వ్యవ.) నాలుగు పలకలు గలది = చతురక్రము

౫. పలకగొడ్డలి, పలకనది.

పలకగొడ్డలి. ౧ (✓పలక) అయ్యదవిశేషము

4 చిత్రగీంపుము ను ముడి పెలుసునిండు, బలక
గొడ్డండు, గల బోయబాచా గొలువ
చంద్ర ౨ ౨౫ (చి. ని పా పలక
గొడ్డండు, ముడి పా)

పలకము. ౧ (సం. పలకంక, ప్రా పల్లంకో)
చిన్నమంచము (౪ ౭)

పలకనది. ౧ (✓పలక) కింరాళ్లరణ విశేషము.
(పుయవకంకాథరణ విశేషము అవి ౪ ర)

పలకనారము. సం. ౧ ౨ పుం పెత్తురు
(౨ ౧)

పలకండ్లకుడు. సం. ౧ ౨ పుం. కిరణియండు
కిరాకువిపలవం బుట్టిస సంకరబాతివాడు

పలకండ్లకుడు. సం. ౧ ౨ పుం శేపకుడు,
తూడువాడు.

పలచేము. ౧. కప్పుము, పప్పు.

6. చేదిబంబలము గానీగె శేనీ కాకపవతి
నియ్యకొలుపలే పలచమునకు.

నిర్వ. ౧. 33.

7. బడ్డాది మత్స్యవంశోదయార్థమనేతః బల్ల
చాధిపునేతః బలవ నుది. ఏమ ౧. ౨౨

పల(ల్ల)నా(ల్ల)దు. ౧ ౨ చేదవిశేషము

౬ పలవాటను బాకాటను, లింగి గావ
యాడు లిటం పెంపు కపిందిన యన్న
బాడులు... ప్రభా ౧. ౧౦౩

8. విప్రు డ్డించె బలవాటిని పురమ, పరమ
తైవర కినిలింగభవవాటి క్రిడా ౧౦౫

9. పడలి పల్నాటినిరులః బాడున పుడు.
క్రిడా ౧౦౩

౧౦ పల్లవాటిని పల్లెటూర్లు.

క్రిడా 113 ౫౯ పా

పలవ(ల్ల)ల=పలవలపల. ౧ ౧. వర్షము
మున్నిగువది పడటం కనుకరణము

11 లికికళ పెంబుకెక్ మేపుము, పెళ్ళికి నుటి
మెక్ పెళ్ళంబు లింటబాబుల బలపల గురి
పెళ్ళ మ్మము, బలబలవిల నింప్రగోపబాలము 4
రాతిక్ కృ శకం ౧. 3౮.

౧౨ పలవల దొల్ల దొల్ల నొక పాటిగ మాటికి
శేటబాబుగా, బలకణములో నిగడ్పుడు
- ఇందు 3 ౧౦౩

౧౩ కిన్నీరు నించుట యంచలియనుకరణము

14 పలచించు బల్లలించు, బలపల కిన్నీరు
నించు బనివాఁ డంచుక్, విలపించుక్...
పాంగం 3 ౧౦3

౧౫...తల్లితెగనబునంచు పెంచితి శే యాచేకు
లంచుబలపల కిన్నీరు నించి
దకా ౨. ౮౫

16 తెల్లనాటుల కనుకరణము.

౧౭...పలపల చేశ శేపకడ బంబిబిల్లి
దీర్ఘిమాడి పెచ్చెలుబాను బాను నిండునుభి
శేవనిభూషణం బూసనీయే
కాశి. ౫. ౧౪౫.

చ...పలవల వేగ నిర్మలము బాంబాయి దీర్చి
యింకను వాతండు... ఆము 3. ౧౫.

ద్వి. వేగవాండును బోలె వేగము బాక్కు
బాగుగా బాడినవల బలవల వేగ

ద్వి. వారికృ. తూ ౫౪౮.

౪. కాంతివహన మగుటయు దగుమనుకరిణము

* ౪. తెలతెల నయ్యెను దిక్కులు, పలవల నుడు
గణము మాయగా లేదు.

హంస ౧ ౧౩౦

—విలా విరళము, పలవల (దీని వృత్తి
యందు నిగామము వికల్పముగా (నగును.)

౫. బలవైదుర్యానికొం, లలపల గాఢ బాదువు
మనిపటలము పగిలిన, లలితొత్తిమంగి
తలమున, బలంగుం దగు కొత్తి చరిసిల్కిము
దనెన్. హంస ౨ ౪౬

౬ పలవలని మూలకాండ గాల్, నిలవరి
గుట్టులు దీర్చి నీకాదుగ గదా, కలితభుజం
లై యొక్కెడు, వలెగి చనియె వేమి
వెప్పడుం గురువాకా

భార. కల్య. ౧. ౪౦౧

౭ ముల్కొననుండు దనకమ్మల భీమవేనుండు
సంగ్రామమును దెగటార్చి యుండ భంగం
బున కొల్చి పలవలని మూల విడిచి...

భార. ఆకృ. 3. ౧౨౬

౮. మాక్కుము, అల్పము, సన్ననిది (కృమము,
క. ర.)

౯ కిలకిల నవ్వునుండ్ల నులు, కళకళ వెలుం
గొండ ముముదామ సోబగై, పలవలని
నదియు దనరెగె, గలకల నై వచ్చె లీల
కాంచునకదనన్ వా. రా ౨ ౧౦౪.

౩ నకించిన, పోయినది

* ౪. బలవలని వేగవైదుర్యం, తెలతెల నై
బ్రాహ్మణుండు విద్వత్తుండు దయ్యెన్

వా. పద్య. ౫. ౧౪.

—(1) విలా. ఇంచుక, కొంచెముగా.

చ. కలకల నవ్వు నైట బొలగెన్ దమి
వేగవేయ నంతలా, బలవల లీలము
గనుపట్టె బోంచుక (నీలి ..

ఉ. హరి. 3. ౨౫.

జ: పలవలన, పలవలనగు, పలవలపల

పలవల(ల్ప)న. విలా. (√ పలవల) విగళము,
పలవన

నీ వారి కలన భూమణములు పల్లవనగా పని
సరిహద్దులుండు లదిరె

భాగ ౧౦౦ తూ ౨౫

పలవలనగు. ఆ (1) (పలవలన+అగు) కాంతి
హీన మగు, చిన్నబోవు

౬ కలువలమురు వెడలగెం బాక్కులు వివి
నంతక బాక్కుకటి దోచుగెన్ వె, నైల
పదమటి దిక్కునకున్, బలవల నై యొట్ట
గిలగెం బలవల వేగన్. వై. భా ౧. ౧౩౬

౭ తెలతెలబాటెం బంధుండును విష్ణునఁ
దారకచక్రవాళమున్, పలవలనయ్యె దీర్చు
కలఁ బద్యచనంబుల చట్టుబాంగవా, కల
కలమున్ తెలంగె . భీమ. ౨. ౪౮.

౮. కొలకొలమును నుండు నీకళాకనప్రభవ
ప్రమాత్ వా, కొలు విది తొంటివాఁ దరిఖి
కొటలసందడి నివ్వ దెంతయుం, బలవల
నయ్యె. వై. హ. 3. ౧౩.

౨. కృశించు, బలహీనమగు

చ...వాహనము చిక్కునడి చిందబంద
నై ..పాటలై పలవలనై...

ఉ. హరి. ౧ ౧౪౮.

పలవలపల=పలవల. (నర్మము తెంచబడనిది
పడుటయు దగుమనుకరిణము.)

౪. పలవలపల యని చిలికెం, తెలతెలకల
యనుచు నుచు... విద్య. 3. ౫౪.

పలవీయము. సం. వి. ఆ. పుం. కాశీ (నాడు)

పలభా. సం. వి. ఆ. శ్రీ విభవద్విశ్వాక్ష మగు
కంఠరాయు.

పలము¹. వి. (సం. ఫలం) ౧. ప్రయోజనము.

క. మాయాకుమారినివయసి, పాయక సంకోచ
మున్న పల విలసామి కళా. ౩. ౧౩౧.

౨. పండు

రిగద మూని మురు చేరిమి మగురు మూని
పలంబు, కావలసేదీ గొను కాన్క- మూది
పలంబు. ఆ. గా. ౩. ౩౧.

పలము². వి (సం. ఫలం ౩ పలపు క. పలం).

రెండుకర్ణములు.

నీ కర్ణద్వయాభిధ గమపట్టుఁ జూచు ..
అం. భా. ౨. ౨౬౯.

స్వి. పలమెఁడుచుపాపాక్షి ప్రతినివసంబు, మల
మోచనముఁ ద్రినంభ్యుల సమర్పించు
పండితా పురా ౧౩౫ పా.

౧. ..రెన్నెర్ పెద్దగిలపతిరెడ్డివారు క మ క
ధమాకర్ణకముగాం దెట్టినిలోమాపు దీప
గింబ్బును ఒకట్టిపలములు ౧౦౦టితో...

క కా ర. ౧౨౭౭ ౧౨౭౫.

పలము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ పొల్లు, కుచ్చ
ధాన్యము, పలాలము ౨ విభవద్విశ్వాక్ష మగు
అక్షసతి. —వ ౧ మాంసము ౨ కాల
భేదము, విభుటి (కో: 'చగళన్యక్షరార్చార
కాలః ప్రాణః మదాత్మకైః, తైః పలం
స్యాత్తు కత్ మస్త్యైర్దర్శ ఇత్యభిధీయతే' ఆం
ప్రాణమలకాలము పలము. ౩౧౦. పలములు=
చండము.) ౩. మానభేదము, నాణ్యుగళముల
యొక్క (చెండిపలములుచుట్టు, బంగారుపలములు
కుంబి ప్రము.) ౪. ప్రథమల మానభేదము.

పల్లవీయము. సం. వి. ఆ. పుం. కాశీ.

పలలము. సం. వి. ఆ. న. ౧. మాంసము

౨ బురిద ౩. మాత్రులించి, తిలమాల్లము ౪.
౪. వీప్యభేదము, ఒకరికము నిండివంటకము.

—పుం—తిలకము. ౧. (పై. ని.)—పుం. న.
యాతాత్మకమగు వ్రీహిస్తంభము (శి. ని.)

పలలాశ్చయము. సం. వి. ఆ. పుం. గండలోగము.

పలవ. వి (రి నికపు). రెండుకొమ్మలకొనివిలు,
(క ౧)

పలవము. స వి ఆ పుం ౧ పంజరాభేటము,
చేపలను బట్టుకొకనినును పల. (ఇది గంపవల
నందును చేపల నడ్డగించి దీనిచే బట్టు
కొందును)

పలవరము=పలవరింత. వి (సం. ప్రలాపః
ప్రా పలావో. క పళవిను) విగామము, పరి
దేనవము (పూ.పము ౪. ౪.)

౪ పలనిరించు, పలనంత, పలనిరింపు

పలవ(ల్య)రించే. ఆ. కి (√ పలగము)

౧ (భయకోకాదులచే) విలపించు, పరిదేవనము
చేయు (ప్రలాపించు ౪ ౧.)

నీ మురైరినిదన మాయలలోకంబులు (అదు
కంగ మన శేల పలవరించు.

ఆ. మా. ౫. ౨౦౨.

నీ. పలమాయ నుటి దండపాతీ గౌతమ్దంబు
భామింది భామింది పలవరించు.

కాశీ. ౨. ౧౪౯.

స్వి తెలచుడు సచ్చి నేనవ్యిధులఁ బలవ
రింపుచు నన్నుకాల నానింది పండితా.
పురా. ౯౯. పా. భాగ. ౨. ౪౭.

౨. నికలో మాటలాడు.

(వ్యవ) నాయు పలవరించుచున్నాయు, నానిని
కేపును.

3 (మదరాసులో) అందర్నీ పూటలాడు, అట్టమనేది పూటలాడు.

4. చుక్క లన్నియుఁ జేసి మర యెత్తుకొని పోయి నందు మారక పల్లవించె నొకతె.

రక్తి 3 ౯౬.

పలవరింత = పలవరము. వి (√పలవరము)

౧ విలాపము, పరిచేపము (ప్రలాపము అని ౪. ౪) ౨ నిద్రలో మాటలాడుట (వ్యవ) రాత్రి పీఠలలోఁ దిరిగి వచ్చి కాళ్లు కడిగికొన వందల బరువైదలఁ బలవరించితిమి వచ్చును

పలవరింపు. వి (√పలవరించు) ప్రలదము,

రక్తి, ప్రలాపము

5. తోఁజుడు తొంజుడు తొండుడు తొండుగు తొండుడు రక్తి లేనిద పునము పునము పైజా ప్రలదిము వచ్చి వదాడ? బహుమ నాఁగఁ జాలగ నొక పాపాభిద

అం ౪౦ ౧ ౧౯

పలవించు = పలవరించు. ఆ (√పలవు)

౧. విలసింతు (ప్రలాసింతు అని ౪ గ)

2. బాలుండు మృతుఁడైన బంధులు లేక భూమికిఁ గొనిపోయి యామెయిపోక, వికాశమై పలవించుగా.

౪౦ ౪౦ 3 ౩౬౬

౩. హాసని యొప్పుచు నిప్పుకు లై పలవించుగా చేవులమృతీ, నాయకుఁడన గుహయని గుణములు మేల్కొనుచున్...

మార్క 3. ౧౯

4. కుకాకలు నూడి శోకస్వరంబులఁ బలవించుడొడగఁ బాపము గదిరి.

మార్క 3 ౨౯

౫. మొలపెట్టు.

౬...గోవిందుడ కాత్తి మంచుఁ బలవించుట యీగిగరాని యప్పుణో, శం దలపోయ

లేక గయ చరింపకయున్నది యెప్పుడుగ్ మదిన్. ౪౦. ఉద్యో ౨ ౧౨౯.

3. ప్రలాసింతు, వాపోళ్ళ దుఃఖించు.

౪. పలవించుఁ బల్లజించున్, బలపల కన్నుల నించుఁ బనివాడంచున్, విలసింతున్...

పారంగ. 3. ౧౦3

5. అనదల మై చిక్కి మును గుండెదూరిలి పిని యాంధ్రము బలవించులదె.

౬ రా. ౪ ౯8

౬. అలజడిపడుచెలలం గది, పలవించుఁ గొలిపించుపది ముఖములం, జలదిల రములు చిప్పిల, పలివాళ్ళుల వాచావుల మృతాలము బాడుటన్

వరాహ. ౪ ౨౪.

౭ అమలాపముచేయు, మాటిమాటికి అకు

౮. వందనండు లోరి నింకమున్ సమీపరా, యని పలవించుచుండ విక్ర. 3 ౧౦౯

పలవు = పనవు. ఆ (√దుఃఖించు)

౯. కలగొని భక్తితో నెరగి వంది మోముగఁ బావపుష్పముల్, దలముగ రామ నాజ్ఞకుఁ గలగుచుఁ బోవ మహిమ లక్ష్మణుంబలవుచుఁ బాచుచుండె.

లై ౪ ౬ 8౬

౧౦. పలవించు

పెరిగినకము. సం. వి. అ. పుం. మంతును ప

మకము (లై ని)

పలాంగము. సం. వి. అ. పుం. శికుమారము,

మొసలి. (వాచ.)

పలాంధువు. సం. వి. ఉ. పుం. ప రిద్దలి.

పలాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. పిత్తము. (వాచ)

పలాదనుడు, సం. పలాదుడు,

పలామండ్రు. సం విణ. (అ అ అ.) మాంస
భోజి—వి అ. పుం. రాక్షసుడు.

పలాన్నము. సం. వి అ న. (పాలాపి) అనెడి
మాంసాని మిశ్రిత పక్ష్యాన్నభేదము

పలాపము. సం. వి. అ పుం. ఏనుగు
పెక్కిలి, మాన్త్రికపాలము, అ. పలుపు, కంఠ
పాళము

పలాములు. వి వి వాళము (మా పలాములు
చేయు)

ప. పలాములుచేయు

పలాములుచేయు. స క్రి (పలాములు +
చేయు) పాడుచేయు. (శ ర) ఉదా. దేశముం
లయు పలాములు చేసిరి (మిశ్రకటాను.)

పలాయకము. సం విణ. (అ యికా అ) పరి
గిడునది, పాణిపాళపునది

పలాయనము. సం వి అ న (రీతిచే) పాణి
పాళు.

పలాయితౌండ్రు సం విణ (అ అ అ) పాణి
పాణియనవాడు

పలాలదోహదము. సం వి అ అం మామిడి
చిట్ట (వాచ)

పలాలము. సం వి. అ అం. న గింజ లేని మా
పాచ లో నగునది

పలాళనుడు. సం. వి. అ పుం పాలిడిండి,
రాక్షసుడు

పలాళపర్ణి. సం. వి. ఈ శ్రీ అశ్వగంధ,
పెక్కిడు, శ్రీ. (వాచ)

పలాళము. సం విణ. (అ. అ. అ.) అనుపచ్చ
నిడి—వి. అ. పుం. ఏ. అనుపచ్చ పోదవర్ణము.

అ. కింకుకము, మోడుగు శ్రీ. 3. కన్యూరము,
గంట్లకపోరము. శ్రీ. 3. మగధదేశము.

—సం. ఏ. దళము, అట. అ. మోడుగుపువ్వు
పలాళాంత. సం. వి. అ. శ్రీ. గంధపత్తం శ్రీ

పలాళాభ్యము. సం. వి. అ. పుం. వా
హింసపు.

పలాళి. సం. వి. క. పుం. ఏ పాలిడిండి, గాక్ష
నుడు. అ. పెట్టు (పై. వి) 3. కోరింది శ్రీ.
3 బావ్య శ్రీ—ఈ శ్రీ. లోకు, లకి.

పలికి(ల్లి)ంచే. 7 క్రి (√పూరి) ఏ ఎ లి
నల్లు చేయు, మాటాడించు

ప అనుచు దీక్షించుగా ఏమరియు ౧౩,
నిలుచు వినుతేద్యం గోయల సెగిరి ౧౩,
విలుధరాజుప్రసంగంబు ఏ న్నరించి మఱియు
లలికించు దలచి యుప్పునుబిచ్చుడు

పైమ. ౪. ౩౨

పి తెల యెంత యీ మల్లిక కని ౧౩౬౦
గు ర్తింపకూచి పలాక్షం గాంచి

రా వి ౧ ౩౩

పి పలుకజేసిపనాడె ప్రతిమ లొకేలుల ౬౩
కింతె వాత్సయధ క్తిమహిమ

పటికా ౧ ౪౪

అ (కీణాదులు) వాయించు

పి క్రోవ్యాడిగోళ్ల దంఢులు మోటి కేటెను
ల్పలికింపరేలాలో గామ లిపుడు
పాలి. ౧ ౧౧౬

ఉ. కిన్నెర మోటి వేలె లలికించియు దంబుల
బూచి రక్తిగా, దిన్ననిపాటె వాడి
యును చం. రా. అ. ౯౦

కా... క్తియు శేఖయుగ సరళియుగ రాణించు
దక్షిన్వస్తి, లీలావిహ్ని కగితముగ మహాలి
లలికించె విచిత్రంబుగ

కరాకా. ౧౧. 3౪.

3. (మాట) ఉచ్చరించుటయు చేయు, వదిలించు
జేయు.

క... ఆ లింగోష్టి హస్త ప్రసవస్థాగరమై యీంద
హృదయపుట భేదనంబు గావించి మూడు
మాటలు పట్కించుట యత్యంత దుర్లభం
బని తలంచెద... విక్ అ. 30.

వ...జీవ్యోద్యమ స్థానంబులవలన శబ్దరూపం
బుగాఁ బలికించుచు... సీతారా ౧ ౧౬౩.

ర. పాడించు.

గీ ప్రాధిక బలికించు గీత ప్రబంధములకు, గ్రహ
కరపంకరుమారత్తుకి ఒక యుగాయుగా ధ్వని
స్ఫూర్తి దాళమానములు గొలుపు

౧౩. పలాకరించు, పలాకి (నేయు)

నీ. పరినివర్పణం వచ్చి యిది యొన్నట్టికే
బలికించుదాంక దత్తునాన నిల్చు

శుభల య '౧౯౪

నీ పలికించు దలకించు బొలకలి విచ్చాకించు
 జేరి పుట్టల బూజిగీయ నుల

b6 b7C

పరిశీలి, సం. ౨౭ ఈ, ఆంధ్రప్రదేశ్. (వై. ౧)

పరిశ్రీ, సం. వి. ఈ. శ్రీ ౧ పెండుకలు ను
 నీనయాఁడుది, ముదిసినయాఁడుది

౧. బాలగద్దెటి యశుగోవు. (హా. ని)

పరిమళము. సెం. ౬ అ. పుం. ౧ కాచగట్టము.

గాజాపాత్ర. ఎ. ప్రాకారము. 3 పరిభుము,
ఇనుపగుదియ. ర. గోగ్గహము, పనులకొట్టము.

నలితము. సం. విజ్ఞ. (అ. అ. అ.) ౧ వరసినది

ముదినీనది. ౨. బలము కలది. వి. ఆ. పుం. న.

౧. నర. ౨. పరిశోధన. ౩ కావము.

౪. శిలాజము, జాతిపువ్వు. ౫. మిరిద, కర్ణ

మొదటి (మొ. సె.) ల. మొదటిమూ, మొదటిమూ.

(2, 2.) 8. అంకము. (4, 2.)

పల్కు¹, విజ. అశేషము. (వృత్తియందు పూర్ణ పద
యగుచో నుత్పలలోపము వికల్పముగా వగును)

న పలుకొంటుంటున్న శిక్షలుబలుతు

ఉ. పా. ౦ ౫౩

3. పరాదేశికులు ముళ్ళ మాటలు, కలమామె
కల్లాణా మని జగంబులమెంటు, స్మృతాదు

మాది: సమాజము పారి ౧ ౮౭
 క పలుమాటలు విట్టా నవ్వుట, పలుగొలుకుట
 యనుచితములు వి పు ౪. ఆది ౩

క భనువు తునివి నన్నినా నీతనయ్యెడు పలు
శక్తి తెచ్చె దలచెకయనె సుబ్బయ్యయ్యె
తన పాపంబు .. బాగ (ప్ర) ౪. ౧౦౦

ఈ. మైనపుటంటూ పల్వగలమచ్చలచా లా
గల కట్టెలన్ కుక ౧ రూ.౧.

—పలామంది—అ శీత జనులం

ఈ...లాశ్విధుండు చాన యై, నాఁడు
దురాత్ములైన దివినందనులన్ బలమంది
గూడుకొన్నాఁడు...

ఉ రా. వి. ఆర్.

మ. ఎల్లప్రాయమును జెల్వమున జతురతిలో
 శీలానిశ్చయములనీ, గల కి శ్వానులు
 తెవ్వ కొక్క బలిమిన గాంధూనుకూలం
 బుగార, బలమందిన తెజఃదేవు...

ଶି ଶ ଧ ଧ ଧ.

—పలుగూడునుధుకరాప్పము

ద్వీ. తిరిసిపలుగూడు బెచ్చి నిచ్చలుమ్మవయస
సొక్కుకకడి వసరుచుఁ గుడిచి

ద్వి. పూరిశ్య. ఉ. ౧౨౫౦.

ద్వీ. పలుకూడుగాన యే పట్టున నైనఁగలది
పాఠ్యము లిక్లాం చేసి యవిన.

ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. యతిః

ఇది పలుకబోకలం, పలుమఱు, పలుమోటిం, పలు
మోఱు, పలువ, పలునిక్కు, పలుపురు.

పలుక = పలుకు, (దీని కృత్రిమము మూలము నగుచో నిర్విలాసము విడిచియుగా నగును)

నీ పలు రాక నును వచ్చి బాలు చేయవు మమ్మె
బండులేకుంటు ఎగావుడ దనియె

కాగి ౯ ౧౯౬

ఈ ఆయనా దప్ప దంగి నముఖాబ్జము బల్లిని
వంది మోచి పైకే యటు పొందొల్లి పలు
చేర్చె నొకించుట వాటునట్లుగా

కళా ౫ ౧౬.

పలుకెంపు = దంతిక్షితము.

నీ చిగురు గెలగుమోని నొగిరించి ఎలుగెంప
లదరచేయుమె చేసె లాని యాని

ఈ కా ౪ ౨౧౩

పలుగ(ల్ల)ంటి = దంతిక్షితము.

ఈ అంటిఁ గండునో యనెటి యంగము నిద్రియ
వృత్తి మీఱఁ గోఁ గింటికిఁ జార్చి ను
జ్ఞానసో కెంతగు గట్టిది నాకి మోచిఁ బ,
ల్లంటు లానుర్చి చువ నలంగుని నాకి
నభాళిఁ జేర్చి వా, ల్లంటి రమింస

ఈ కా ౩ ౪౩౩

పలుగిఱనే(పె)యు = దంతిక్షితము చేయు.

నీ పలుఁ జీకేము ఎనువ్రకు నలిపించుకొనితి
మొంచు నును లేకి...

ప. ౫ ౧౬.

పలుగులుబుడుకిలు = పలుకుటకును పుడు
కల వంటివి.

కి కిలతాపు లేచి నేయము పలుగులుబుడుకి
లినియె పొత్తి న నాగుం, బలుగోఁతులం
దంష్ట్రాంతర, ములలోఁ జిక్కకొని
యాదాదా విధ యొత్తునా

రామా ౮ ౧౫౧ (నిశ్చిలి యల్పములు
అని భావము)

పలుగులుపు = దంతిక్షితము.

కి. వెలనొప్పి కిదురుగట్టుం, బలుగులుపుం
గానొల్లిపు పొడించుచు కుతి ౨. ౨౦౫
—పలుకాడు = దంతిక్షితము

నీ వాడు చూపినవేలవారెవలవాడు జీలుఁ
గు కెండలఁ జేనుచిను యనంగ

లెరం. ౨ ౨౧

—పలుకె (తె) రి : రదనచ్చదమా, వాతెర.

క. పలుకులు శ్రీనిగఁ గీరము, పలుకెరి పం
దనుచు నొడిసిపట్టి నెగయన్,

(కృంగు ౨ పాలవాలము ౧. ౨ (క ౨)

వ. మధురామృతంబులు పడియెం బలుకెరి
సాబగు లానుచు వను ౨. ౧౪౦

చ. కిగ గిలమోము కెంపునీరి గాంచిన పల్లెర
తేనెలాల్కు పల్కులు

చంద్రి ౨ ౧. ౨౩.

...పలుగొ (ల్ల)ంటి = దంతిక్షితము.

నీ దంతక్షతాల్లిధి తనరచుండఁగ, బలుగంటు
పలుగొక్క పలుగెంపు లనఁగను

అం. భా ౨. ౧౮౦.

నీ పలుగొక్కలను జక్కపట మని మొక్క
కునుమకొమరి గనీవిని యెనుర్చి

మృ ౧ ౧ ౪౫

ఈ చక్కలచుండవారి ములు చెందొగ చాయల
మోచిమోచి పలుగొక్కలు...

కవిరా. ౫. ౨౩౦.

జ. పలుకెప్ప, పలుకెయ, పలుగొట్టు, పలు
వరుస పల్లొమ్ముల మొకము.

పలుగగు. వి (సం స్ఫటికః, ప్రా, ఫలిహా, త.

పల్లి)

౧. స్ఫటికము

ఉ. ఏకకోట పచ్చదను నెమ్మలగుమ్మనరంబు
సంపూర్ణ, దేవిత తియ్య విల్లెఁ గొని
త్రొందినట్టె పలుంగ నెట్టెముక్...
ఉ. హృ. ౨. ౧౩౨. (పలుంగనెట్టెము
2 స్ఫటికపు తావకముచుట్టు.)

ఆ పలుంగరాలకుద్వయములరుచుల్ గ వీ న,
జలములున్నయెడలు వెలయుఁ జూచియన
నువస్థలంబు లని జను లెఱుంగ, యెందు
నట్లుగా నుయెందు నేను

భార. సభా. ౧. ౧౨

కి, ఒక-కోటఁ బువ్వులబుదిద్దియొక-కోటఁ జప్ప
ము దూరగుటయ్యెల్ల యొక-కో, సకల
గిరిగిరిమంచ్యభావ-కోటఁ గప్పకపులబలుంగ
టావరి యొక-కోట

తైము. కె. ౧౪౮, మార ౫. ౪౦.

ఆ. స్ఫటికభేదము.

నీ పటికముం చనుగను స్ఫటికంబు విలసిల్లుఁ
బరగుఁ దత్సేవంబు పలుఁ గనంగ

అం భా. ౨. ౨౭౮

జి: పలుంగుజాయి.

వలుగురా(జా)యి. వి. పాలరాయి, తల్ల
రాయి

న ... భల్లకంబుల యాశ్రోకంబుల దెదరి
గుములు రాని యింటుంపుక మనుకొలుపులం
బుజుతుకీ బలుపలుంగుజా త్రొక్కిటంబుల
గిట్టలు పగిలి కొగిరి చాఁచుకట్టుగాఁ బడు
పారంగంబులకు .. చంద్రా. ౨. ౮౪.

నీ. పలుంగుజా లొల్లక తొలగి వచ్చున గంట
పలుంగుజా లిది గానబడియె నిండు.

రామా. ౫. ౪౧.

నీ. పలుంగరా యనగను రాండుకొలాళ్ళు
యో... అం. భా. ౨. ౨౭౮.

వలుక¹. విల (√/పలుక²) వివర్ణమైనది, కదలి
నది. (వి తైవర్ణము అని క ర) చ. పలు
కినిపెనుమఁ దొట్టుపడు పొదములకు వగ
నిపుట్టుచుండు, కలవల తైన దంతములు
వంగినమేను. విక్ర. ౨. ౧౫౫

వలుక²=వలక. వి ౧ చాలు, అడ్డనము

గీ విరుగుఁ జై చుట్టుబంధు దోర్నీర్వృత్తపానగ,
చాలుఁ బలుకయొక గొని కిప్పులీల గదిరి

మార్క. ౬. ౯౮

ఆ. పలుకి పగుల నేని యలుగు తుట్టనియలుగా
నొనర్చి మా. ఉ. 3. ౧౫౧ రా వి
౫. ౨౦

౨. తాద మాడు బల్ల

న తైరంధ్రం గనుంగొని పొరలు జె మ్మని
పనిచి పలుకి ముండటికి దిగిచికోనుచు ని
మ్మనపుడు భాగ విరా ౫. ౨౪౪

3 (తాదము) అట.

న .కింబి నాలాశించి నెత్తం బొకపలుకి
యొడుదమే . బాని విరా ౫. ౨౪౪

౪ అపలుకియొ రుక్మి సమ్మద్రుతుఁ జై గెలికె
పలుకి ఏకంబు జలంఁదేహార నిట్లు పలు
బులు, నోపకి నాడుచుకు బలుడ
యొడుచు వచ్చెన్. మా. ఉ. 3. ౨3౨

వలుకి³. నీ పృథివిపము

నీ. కేయపసు గుర్తి పెట్టి నాడున శేల పసు
కిరకి కొమ్మి పలుకి రేతే.

మాంస ౪. ౧౧

వలుక(బంధు). ఆ. క్రి (పలుక+బంధు)

మిగులబంధు

న...పలుకంబుంబి మాశేడుపండ్లగారామఁ
దెంచు గల్పగుమ్మలదెదంగలును

మార. 3. ౨3.

పలుక(ల్క)బాటు. ఆ క్రి (పలుకక + బాటు) కెల్లనగు, విక్లవ మగు; కెలకెలవోవు, రంగమూలు

నీ నీరంద్ర మగు దీనినీడకె తెరిగియో మలయ జడ్రుమపాటి పలుకఁబాటు

వరాహ ౧౨ ౪౨.

గీ తార మైదీగ వికిచలాద్రప్రమాన, పొండు చ్చాయ నీయ్యయ్యఁ బలుకఁబాటు కాశీ ౪ ౨౦౬

ఉ చెక్కున పల్కఁబాటుఁ గడుఁ జిట్టుము లయ్య మెగింబు వాడఁ జుమ్మక్కలు లున్నూడ ద్వా 3 ౨౦. (ప్రాల ప్రతి పా)

చ పలుకఁబాటు విశాంతిరాంతి దీపముల్ పార ౨ ౫౯

౪ తలయూఁతెం గలకిం యప్పెరువునం దాటంగిరిప్రభల్, పలుకఁబాటిక చెక్కుటద్దములపైఁ లైపె విలంఘింపఁగాక... కాశీ ౫ ౧౬౦

నీ తిమిలంగగర్భదళ తాళవృంతంబు తెగారి కెక్కల పలుకఁబాటు

లైమ ౨ ౧౧౯

(మాన మగు, వదలిపోవు అని భావము)

ఎలుక(ల్క)న. వి (ప ౪¹) లైవన్యము, కెల్లన

(దీని యామైదీరూపము 'పలుపల్కఁ') నీ పలుపల్క లై చూపండి పండు మానెడు

పుడుకఁ కట్టను కేడఁ బోవశేల యయా ౧. ౨౯. (క క పా, 'పలపల' ముదిరి పా)

పలుక(ల్క)వ్వు. వి (√ పలుక) రదవచ్చదము, కెదవి. (క. ర.)

గీ పగంఁ బల్క-వ్వు మొచి వాకెం కెదవియొ, వాఁగ నోవ్వుంబు... ఆం. భా. ౨. ౧౪౨

పలుకమి. వి. (√ పలుక) మానము (నలుక ధాతువుయొక్క కృతిరేక ద్వాన్యధకరూపము.)

నీ...మానంబు పలుకమి వాకెనగు ఆం. భా. ౨. ౧౪౪.

పలుక(ల్క)రించు. ఆ క్రి. (√ పలుక) మాటాడు

నీ పలుకరించును కెంతలఁ జేరరానంద వాళుం పురలు చిత్తవాసగురియ విప్ర ౪ ౧౯.

౪ సొలయొన్ జాను మగన్ బయల్ బలుక 'ంచున్ బల్కు మాఁకొట్టు లి, ట్టలుగున్ ట్రెయ్యకున్ ట్రియంబుఁ నెప్ప నధరిం బల్లార్చి శోకా మృనుక్ చంద్రా ౨. ౪

చ కిలయగఁ బల్కరించి రువకానంబు లై రని యియందఁగా, పలవడు బుద్ధిమంతులు నవక్రియ లైవ ధరాధివాసులన్ భార. ఆది. ౪ ౬౯

— క్రి (=పలికించు) ౧. మాటలాడఁ జేయు, మాటలాడించు

గీ మెలకెనగవులు మెగమునఁ గలుకరింపఁ, దళుకుఁదేనియ నుడువులఁ దొలకరింపఁ, గలికిమాల్పలు వినుటఁ బలుకరింప, సొలపు నదవుల చందియల్ గిలుకరింప చంద్రా 3 ౯౨ (దగ్గఱం జేరి యొగ్గవము లడుగు భావము)

జపము హోమంబు ధ్యానంబు సలుపుతటిని. భిక్ష్యపానీయ మాద్యంబుల్ పాదసంబు బుచ్చుకొనుచోక కూడ్రుల బొంగఁ బలుక రించువాఁలపాపంబు తెంచ నది శేష. 3. ౧౯

ఉ . ఏ, కాంతమునందు నన్ను జనరాండ్ర కపం విడి పల్కరించు లా, గింకయ కాక నీ కలుఁ గజే మును వచ్చిన త్రోవవొవ్వు... మనుచు. ౨. ౪౧.

1. ఒకపక్షాగ్రాధ్య మదరపాటునఁ బల్కరించు
బుట్టెను శీరింత చెలువ. ఆము. ౫. ౬౦

౨ ఆడుగు ప్రశ్నించు.

3. గడ్డురా లొక్కమి రతిశీలిమిఁడ, మను
పాణినఁ గంకటి మెలచిరఁ, బాచి విడి
మెల్లఁగ్గె యంచుఁ బలుకరించు, గుక్క
మఁకుర వలదంచు చెక్కిరించు.

కుక. ౨ ౪౫౩.

౩ మెచ్చరించు. (శ గ.) ర. ఉచ్చరించు.

అన్ని నాచుంబులఁ జన్మగర్భంతులఁజేసి
నమః పదంబులఁ గూర్చి పలుకరింపుచు
నానాపాపంబులఁ జేసి . సల్లుపు. ౩ ౩౦

౬ విలుచు

౪ ఒక్కపెనుదయ్యము ని న్నుగలించి పట్టి
యొప్పి-త నిలిచి వేసి వెలచించి నొచ్చి
బల్కరించు వాగ్దలత, చాల దయ్య...

కుక ౧. ౨౩౪

౭ విలరించు.

౮ ఆనుచును బల్కరించు వనుధానుచల్లధుఁ
విల్వఁజూచు న్నిమ్మును లలితోపను ల్పరను
మూరల తాకుతోనంగ శీర చేయని శని
యింతుతో యని భయంపడు...

విప్ర ౩ ౬౫

౧. లుక(ల్క-)రింత. ని (√పలుకు) నాచుము,
మాటలాడించుట

(౧. మాటలాడుట ౨. మెచ్చరించుట అని
శ ర.)

3. పలుకరింత యనంగ నా చ శ్చ స రి జ్ఞ
యై పలుకుచుండు. ఆం భా. ౧ ౧౧౧
(ప్రాంత ప్రతి పా)

౪ నియంత్రులఁజేసి గపట, నియముల మెల
మెచ్చుఁ బల్కరింకను మిథ్యాచయములను
వై పరావృత్త నయమున ముని గూడి కొన్ని
నాళ్లు రమింపన్. విప్ర. ౪. ౧౩.

పలుకరింపు. ని (√పలుకు) పలుకరించుట

3. పివల నరసోయ నీద్యంతుఁదావుల పలుక
రింపుల మేను పులకరింప అని ౩. ౯౫

పలుక(గ)లు. వి. (√పలుక) వంతకామము

ద్వి కరమున నభిరాంతి కలిక మై నిలుచుముర
దీనుపలుకరఁ బూని తాంబూల, రసవిరిం
కరరాగరంజితం బునచు. పద. ౫ ౨౫౮
పా ౧౮. పం (క్రొత్త ప్రతి పా)

పలుకాడు. ఆ. క్రి. (పలుకు+ఇడు) మాటాడు

3. చెనల నొందినయట్టితిరు గానగగచ్చెల బలు
కాదరమి విత్తామలూర దూ ౨ ౩౫

పలుకు(ల్కు-)1. స 1౯౧ ఆము, చదిను

కొలది యెఱుంగ కట్టి పలుకున్ పలుకందగు
గాదు నాకె నన్, బలుగుఁడనబునం బలుకఁ
బాడియె నీసఖ నంచు...

భార ఆది. ౫ ౨౦౩.

౪. అరణి నొకకాతరన్, త్రాతిలకము కలికఁ
బలికఁ బ్రాభాతికి శో, భారతయవక్కు
శేళయ, నూన మధుమధురితామసోహ
ఫణితిన్ వను ౪ ౧౨౩

౮...మానినీ యిట్టికాత్మ నిమ్మ ని, ప్లవి పలు
కెం నీ కింక యయ్యలఁ జెల్లినయట్లు చేల
వై భార ఆది ౪ ౧౩౩

౪. కవికామధురియ దెంకముఁ, దవులం గొలు
వుండి సదయకన్ వను బల్కెన్

మను. ౧ ౧౩ వై.మ. ౩. ౧౪౪.

౨. నిందించు, మానించు.

3...కృతమీయ్య ధన మెల్లఁ గుప్పి నేసి, కొని
దాచి యొన్నచా రని భార్యపులకెల్లఁ బలి
కెన భార్యపుల్ భయముచొని.

భార ఆది ౩. ౧౩౨.

1. అంతర దక్షిణి నీలిగడ్డ 3 నిలి రథము, తొలగడెచ్చుట గనుగొని యెరిగి మూడు బలి సరభముగ నడుకలని శీల యెలుగు మానవ బలములనిలిచి పొదిపె

భార. భీష్మ. ౨ ౧౧౬.

చ... అనివార్లుల కాన్తిక పోషకములం, బయలవలెల జంపిలై పలుకుడు శీ మని యేలై పడుతు. భార కల్ప. ౧ ౨౦1
చ పురుషుడయె బలమై నీకు బుద్ధియై కు. పం ౩. ౮౩౦.

3. అక్షిణిండు.

1. నూపమనీశులు దార రూపుగలిగి తొలు యేన గొనటులల్ల పలికార

భార ఆను ౫ ౯3

౪ ఉచ్చరించు

నీ లలిత దొక్కల బలములు పలుకనీర్చినవారై పలికించి సర్వము పలుకనీర్చి.

విక్ర. ౧. ౪౯

అ పలుకు తెచ్చి యేన బలమయి పోలికను, పలుకబడియె ననుచు బ్రతుకి పలుకు.

భాగ. ౧౦ భూ. ౮౩.

౫ (కథ యె.) చెప్ప

1. మదిరాక్షి యేకత్వం, కొదవ యగుట కగడు కదముకూడ బలికెచ్చుచున్నదమున విని పొ నుచు... కుక. ౧. ౨3౮.

౬ (గంభము) రచించు.

నీ. పలికి కుచ్చిబోషకులకాతి పెంకెక్కరనికల శాసన మదాలపరత్ర.

అను. ౧. ౧3

ఉ. ఏను పరాకమండు రచించించిన విష్ణుపురాణ మూర్త్రభాషా విభుజోత్తలక్ బలంక రాతిద నంచు వలించినాడ...

వి పు. ౧. ౧౦.

2. తెలియఁ బలుము, బోధపరుచు.

క శ్చేష్టాదరఁ గృత్యుల నొకటంబడి దోఁపం, బలికి మైత్రి వాపుట యొప్పుక.

అను. ౪. ౧౯౧

౮ భద్రించు, తెదరించు.

క తెలఁకుక చిలువగల్గులు పెన్నెలలం గని నవ్వు లేనునిద్ద్రుల గులుపం, బలుకులు చిలు ౩ల నులుకెగఁ, బలుకుం బలుకుదురు బోలు బలుమగఱాలక్ నీలా ౧. ౫౮ (ఇ) బోషకులకాతికము)

౯. మురించు, పొగడు

1. తీర్చె వరకొడిఁ బ్రార్థించి పలికి.

కాకి 3. ౮౯

ఉ పొందనపట్టి పొరిమున బలమై నోరిలి బచ్చిపట్టు ని, న్నొం దనరామిఁజేసి యిది యొప్పున భార విరా. ౪. ౯౮

—అ. ౩ ౧. ప్రతివచన మిచ్చు.

అ... నేను, ధారి మిన్ను నీ లెమమునీయె, మన్న యెట్లు వలకనున్నవారె దని యొప్పు, లాడి యారెకులు నయంబు లేక.

భార. అది. ౪. ౨౬౨.

చ. అని పలికి యెకఁడు పలుకువండు వదులొక.

ఉ. పారి ౪. ౪౫.

నీ. పొలయల్ల నొకేక బలంపిసార్వతి పెం పించి కూర్చు విశ్వకాసు. దకా. ౨. ౧౩౯.

౨. (పక్షులు యె.) మాయ.

క. తెలతెలుకాదెడితేకం, గలకలమని పలికె బక్షిగణ పెల్లెలన్. భాగ. ౧౦. ఉ ౧౦౦౨.

1. .. నులియనూముల, బక్షులు గలకలమన బలకడోడెగ. భోజరా. ౨. ౧౧౪.

చ. చిలుకులు వల్లనో చెవులు చిలుకులొనగ నంచు పెన్నెచుక, తెలఁకుల నంకనోప వననిభులై. పైదు. ౪. ౨౪.

3. శక్తిండు, ప్రాణం పాడు.

నీ ఒకవారు కడిముంబు లాముకొమ్మన పలు
కంక గంధామలకంబు తెల్లె.

వరాహ. ౪. ౧౨౪.

బయి... బదములం బలుకుచుం బాదలుముప్పల్.

పాడు. ౫. ౫౬.

గీ. పావగులం గిట్టం జ్జని పలుకుమెట్టు.

హంస 3. ౯౦.

చ. ఏక మృదుగీతాపరివర్ధనవైఖరిఁ బలుకు
ముచు మిం, చివ రహిఁ కేలివీణియనుక
శిఖ, లు గీఁటుచు. పారి. పీ. ౫.

— ౧. ౧ భాషితము, మాట; పదము, నుడి.

గీ... ఇంద నాఁ బలుకు నాగఁ, బొల్లు
భాషిత మై... ఆం భా. ౧. ౧౧౦

ఆ. ఉన్నగున పలుకువచ్చు రు లెక్కడఁ, గలర
తోఁచినట్లు హంక పలుక, నైనదంద
మరియ్య నంతయి కా కంకి, పట్టి చూడఁ
గలర యెట్టివారు. భా. విరా. ౧. ౧౯౧

చ. పలుకుల కేయి కేటి కలభ్రమి నేమయ
పారి మొందుతన్ వారి. ౨. ౬౦

మ వనితా యే నొక పల్లవ వల్లెద...

భాగ. విరా. ౨. ౭౫.

కా ఏ, గంతు ల్పలుపల్లు అంత్యమల
యెలా చింత లేలా వగల్. ఆము. ౬. ౪౧.

క. నలి నొప్పెం బుర్రమం దొగిఁ గడు, నల
వడియెం బడఁతి యన నున్నక మయ్యెత్,
నలి ననియెనునది యెగి నన్, పలుకున బూర
ణము లాండ్రభాషన్ వగుటన్.

కావ్యా. ౬. ౭౯.

౨. ఆత్మ, ఉత్తరపు.

క. తనయెందు తల్లిదండ్రులు, పనిచిరపని నేయఁ
దేని పలుకడలొక కే, కొనదేని వాఁడు
తనయొక్కనడలుతు నీకృత్యమన కర్మం
దగుతే. భార. ఆది. 3. ౧౯౯.

ఆ. తండ్రవదన యొక తైరంద్ర నిర్యోట,
నావలయు నేమిభంగియైనగాన నాడు
పలుకుగాఁ లెప్పు తెడలుట, కనుగుణముగ
నమ్ముగాక్షితోడ. భాగ. విరా. 3. 3౦

3. క్లానూనాకృత్యము, ప్రకంపావచనము.

వ. పాపదానం బలుకు పుట్టినం గ్రోధమున
నూర్పులు సందడిఁపఁ గర్పించు ధి
దంష్ట్రం బయి విమంబు తేని భజంగంబునం
బోల్చుం వగి పరాజయము నొంది...

భార. 3. ౧. ౨౯౪

౪ సత్యవచనము, నిజ మయినమాట.

క ఇచ్చెలన కడుపుమాటికి, కచ్చటనే నిలుచు
నట్టి యిది పలు కనుతే.

భాగ. విరా. ౧. ౨౯౯.

౫. ప్రశ్నము.

గీ పలుకుతోడన నక్కగర్పంబు గాఁగ, నుత్తి
రిము పల్లవ్రేణి కొనఁగ నలవ.

ఆము. ౨. ౧౯.

౬. వింద.

క. పలుకునడిరతని చాపంబులు విడుచుం
లికించెని వొందును చాపంబులు...

భార. ౪. ౫. ౫౧౩

౭. రుతము, మాఁకి.

పీ. భలరనంబులఁ బొక్కి పలుకు లై పల్లెడు
చిలకల పలుకుల వలికి యుగి

విక్ర. 3. ౬౧.

౮. శోభింప వరము

మధ్యాక్కర భూపాల నిజ నిష్కామయిందుఁ
బుట్టినామరుడు, నీ పరాక్షయన రాజా
గావర నిమ్మ ని ప్లేగ, నోత్తరే యనిన
శంతమండు గాంగేయు యువరాజుఁ బలఁది,
యీ పల్లె. వక్కలగ నొందు నేడమ
యచ్చెన వనిన. భార. ఆది. ౪. ౧౭౬.
— కడవలంబును మిక్కిలి నింపెను.

క. తొలి శివుఁ గదవఁ బలికివ, కల్లరిఁ దవ
తండ్రిఁ దనిమి కడుభక్తియును, ఇల్లమిగ
ముత్తఁ దయ్యెను, గొల్లఁడు గాఁదయ్యె
కాటకోటఁడు దుదా. శివశక్తివ. ౮౦

జ: పలికించు, పలుకమి, పలుకరించు, పలుక
రింక, పలుకరింపు, పలుకాడు, పలుకుఁగలికి,
పలుకుఁజలకలకొలికి, పలుకుఁజెలి, పలుకుఁ
ద క్కడి, పలుకుఁజొయ్యలి, పలుకుఁజోడు
మొ.

వలుకు². అ. క్రి ౦ తెల్ల నగు; వివర్ణ మగు.

నీ. పలికి యొక్కయఁ గ్రుయ్యఁబాచిన మమఁ
తెక్కు లందంద తడిపెడు పక్షువారి

మారి. ఉ 3 ౪౩.

అ. రంగమాణు (యా. పలుకఁబండు.)

జ: పలుక¹, పలుకఁబండు, పలుకఁబాటు, పలు
కన, పలుకెక్కు.

వలుకు³(బు)- ముక్కు, కకలము.

గీ...కప్పరంపు, బలుకు బదఁ తెట్టి - కట్టిన
యలదందఁద. పైవ 3 ౧౩౩

నీ. కన్నీరు పన్నీటఁ గడిగి కర్పూరింపుఁ
బలుకులు పెత్తలలోఁ బాటమారి.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౨౪౧

ద్వి. పలుకుల శీలన ప్రాసంగఁ బ్రాణ, నల
పద మున్నుఁటయలుపదిపుట్టు.

బస. పు. ౫ ౩౧౧. పం

(ఇట 'మోక' అని భావము)

చ. పలిక లతాంగి లేనగవుపల్కులఁ గప్రపుఁ
బల్కులొల్పఁగా...చకా. కి. ౧౦౩

ఇందు. క ౩౩.

ఉ...నుంచికప్పరంపుబల్కులు ముల్కులు
పర్చు బెర్చు. మోక 3. ౧౩౩.

జ: పలుకుటిగి.

పలుకుఁ గలికి = పలుకుఁజెలి. వి (పలుకు¹

+ కలికి.) సుస్వతి.

క లాక్షణికపాలకుండు దయాకరుఁడెన్నంగ
రఘుపదోరాజా జయ, శ్రీకాంతుఁ డతని
మకు నజా, గైకొని వెలగిరివి పలుకుఁ గలి
కియఁబోలెత్ ఇందు. ౩ ౮౦.

— ఇట్లే: పలుకుఁగొమ్ము, పలుకు(ల) తెలిచి

నీ పలుకుఁగొమ్ముట శీరిఁ గలిగించుకొలిపెన్ద
యారేడుజగముల శీలాశ్రీమి

ఉ రా ౧ ౮౦

చ పలుకువెలందికి మనిశేప ట్టగు చాటు
మోముదామోర, గలిగియుఁ బ్రాచ స
ల్కులు చొకారముగా నుడువంగ నేర కి,
తల తెగప్రేటులం బడియె

అం. భా ౧ 3౯

గీ పలుకులవెలంది తళుకుఁజెక్కుల విచిత్ర, పత్ర
ముల వ్రాయు శివ్యసహిత నవిల్లునుకుని
నెమ్మేను నిమిద శోష దీప్తి,వాడు లేఁదైద
కానచేతఁజెలంగ ఉ రా ౫ ౧౩౩

వలుకుఁజెలుకలకొల్పి వి (√పలుకు¹)

సుస్వతి

మ పలుకుఁజెల్కులకొల్పి గాచిలుక బాటా
సాహిబా నెమ్మేపుం, ఎలన్ పొట్టుము
గాంచి మై బడలఁగా దకా ౧ ౨౩౯

వలుకు(బు)- తెలి = పలుకుఁగలికి. వి

(√ పలుకు¹) సుస్వతి.

క. పలుకుఁజెలి లచ్చికోరలు, కలవి కనికెల్ల
తూటిగానపుఁదేకి, గలబోటి యుడఁ
భాష, జలబాక్షికిఁ చేరునా ..

అం భా ౧ ౭౩.

మ. సకలామోదక తాళవృక్షగిగులకు సంగిరి
సాహిత్యవ్యాపక విద్యాయుగంబు పల్కుఁ
జెలికి బాలింద్రశో డై నిరద, ప్రక
టింపన్ మకు. ౧. 3.

— ఇట్లే: పలుకుఁజేడియ.

నీ పలుకుదేడియై పోలకుక అందఱుఁ
తెట్టు లన్నియుఁ తెట్టువెట్టు లయ్యె
అచ్చ రా ఆయో ౨౦
పలుకుదత్తడి. వి. (పలుకు + తత్తడి)
చిలుక.

మ పలుకుదత్తడి గెక్కి దర్పకుఁడు దర్పం
తేవుడ న్నుడివక చంద్రా 3 ౨౪
(౪. ౪.)

పలుకుదొయ్యలి = పలుకుఁ జెలి. వి
(పలుకు + తొయ్యలి) సరస్వతి

మ . అని పలికి పలుకుదొయ్యలి యూ
కుండె... నైమ ౫ ౮౨

౩ కలరాయని కేవియో, పలుకుదొయ్య
లియె కాక బలివ్రసలియో
రాజ న ౨ ౧౮౪.

మ. పలయన్ గాదిలిత్త్రతి చందమున కేదేవుఁగు
లన్ ప్రోచుచుం, బలుకుదొయ్యలి చేతి
రాచిలుక పెంపక తెర్చి...

విక్ర. ౩ ౫౦.

పలుకు (ల్కు) దోడు. విణ (పలుకు +
తోడు) మాటాడుటకు సహాయము

నీ. శృంగారి మునుములు చిన్నిచుట్టులరాజా
పసిడి కిన్నెరమీ పలుకుదోడు
నైమ. ౧ ౫

నీ. పలుకుఁతో జై శాంధ్రభామసహకావ్య
నైమధ్రగంధ సందర్భమునకు శ్రీశాకుని
చాటుత

నీ. గంధీరసగుంధసంభృతప్రాధీమతో సరస్వతి
పల్కుఁ దోడు గాఁగ. పమ. ౨. ౧౦౬

పలుకుబంటెము. వి. (√పలుకు) ప్రతిష్ఠా
వాక్యము.

ఉ .. ఏల తాచునం, దీవియధాధిపాతక మహిమ
మాముఁ డెఱింది లోకసం, భావిక మైన నీ
పలుకుఁబంతము స్థైర్య మనీయగమాన్, భీమ
వాటి నేడుని దలిర్పగ నిల్పుము నీవి
లేళ్ళరా పా. ౪. ౧౧.

పలుకుఁబూఁబోడి(టి) = పలుకుఁగలిగి. వి.
(√పలుకు) సరస్వతి.

నీ. తద్దణంబులు వర్ణింప భరణీశాఖ, యల్లి
నూతిక నైన కళ్ళంబు గాదు, పలుకుఁ
బూఁబోడికైవడ నలవికాదు. నైమ. ౨. ౯.

నీ. కందమ్మగిన్నె యెక్కినతేలుపులపెద్ద పలుకుఁ
బూఁబోడికిఁ బ్రాణపదము. దళా ౨ ౨౨.

పలుకుటగి. వి. (పలుకు + తగి) స్వల్పవస్తు
వాసము.

నీ. కలువ కేటలతోకగడ సప్తపాలముల్ పలుకు
టగియొకచా తలఁప లంక.
చాట్టికి. 3 ౧౫౫.

పలుకుటెలనాఁగ = పలుకుఁజెలి. వి.

(√పలుకు) సరస్వతి
నీ కప్పు గలనాఁకు గొ నైసకొప్పు గాఁగ,
మేరి లిడి నంచ లిరువంక మూఁరిఁ గలదు,
రాణఁ డులకించుభూఁడిఁగె విణ గాఁగఁ,
బలుకు టెలనాఁగయునబోలి నలవిమఱియు.
యయా. ౨ ౪౨.

పలుకు(ల్కు)-బడి = పలుకు. వి (పలుకు +
బడి) ౧ వాక్యము, మాట.

నీ. కలువంబు విదళింపగల భర్తృభావప్రపం
చంబు శిష్యానిపలుకుబట్ల. దరామా. ౧. ౯.

నీ. తలఁపునెంచి గానివలకాచిన్నెలు కల
కుజితము గాని పలుకుబంటులు
ప్రబంధ. ౨౪౨.

౨. మాటతీయ, ఉచ్చారణపద్ధతి.

గీ. పడఁడు లారాజనదిత్తి పలుకుబడియే, పలుకువారులు. వి. (పలుకు¹ + వారు)
తొనుకాయడం గని తొంటిమనియె
కాంగ, పరి... పను. 3 ౩౩

ఉ. సొగసులు గుల్మ... పలుకుబడి సోయగ
మన... శకం. 3 3౯

3 ఒడంబడిక, అంగీకారము.

గీ. ఆష్టపంబు, పలుకుబడి దప్పి కొనియెడు
పతియే గోత్ర ముక్కుం గుట్టెకుకాంచు
దమ్మమ్మమూతియగు నరిండు నభోగతి
శివగుచారు. భార. ఆశు ౨ ౩౨.

నీ గజపరికాష్ట్యమర్చివేయకుల మండి పెంల
పుగాఁ బలికపలుకుబడుల, రీయ ప్రాసితరీ...

ప్రస్తు. 3. ౧౦౮

౪ వాక్యము.

౩ ఆమరంగ శక్తాధ్యంబులు, క్రమకుల్యము
లయ్యు శ్రేవకభవముచే న్యస్తమి నతిరిక్తముఁ
తేయట, నమితవ్యతిరేక మనంగ నగుఁ బలుకు
బడిక. కావ్యా. ౫. 3౫.

౫. మాటచెల్లబడి. (వ్యవ) ఆయనకు గ్రామ
మన మందిపలుకుబడి యున్నది

పలుకుబాటి = పలుకుఁ జెలి. వి. పలుకు¹ +
బాటి) సరస్వతి.

నీ. కిందిదిగంటి క్రితరదమ్యతిశేపం పలుకు
బాటికైన బ్రాతి గాంగ.

పైమ. ౫ ౩.

పలుకుబాటు. వి. (పలుకు¹ + బాటు) ప్రతి
ధ్వని యిచ్చు కిలవిశేషము. (శ. ర. బ్రా)

పలుకులముద్దరాలు = పలుకుఁ గలికి. వి.
(పలుకు¹ + ముద్దరాలు) సరస్వతి.

ఉ... పలుకుల ముద్దరాలి మిహిబంగు టంబ
రవర తెలంగగత్. ఇందు. ౧. 3౪.

గీర్వాణుడు, వేలపు.
నీ పలుకుబాల్ మగతయాయలిఁ దీర్పుచలుపయే
మగువలఁ గనిపించు మంత్రసాని.

చంద్రా. 3. ౧౦౧

౨. (కాశాయధుడు) మని, బుద్ధి.
గీ. పలుకు వార్తార విశ్వేష్టమధురలెల్ల విశ్రి
నేయంగమిటని గాచింపజేసి, నజరగలముఁ
బుట్టితి నంచు నిద్యు, బలఁగగా స్థిగ్గగాఁ
యలైతఱు చంద్రికా ౨ ౪౮

పలుకుపైచు. ఆ. క్రి (పలుకు + పైచు)
నింపహు.

నీ. చెన్నార శాశ్వరపై (జిలువయ్య చికిలింబి
యలరచు శాశ్వరపై బలుకుపైచి
శేయుర. ౨ ౫౮

పలుకై(లె)క్కు. ఆ. క్రి (√ పలుకు²)
పండు

నీ... పల్కెల్కెనఁ దగుఁ బెంబె నమట
అం భా. 3 ౧౦౧.

పలుకాండి. వి. ౧. పగువుల దొడ్డి లోనుగువారికి
తెట్టెడు తలుపు

ద్వి... కొడ్డి, బలగాఁడిలిడి ప్రసక్తమలదిక్కు,
పలుకుట చూతుట పొలికంబును.

బస. పు. ౩. ౮౧౩. పం.

ద్వి. పలుకాండ్లు పెంపింప నలరచుఁ బుణు.
బసపు. ౩. ౮౨౩. పం. పై. 3. ౩౪.

౨. కొట లోనుగువారి ద్వారమునకు తెట్టెడు
తలుపు.

నీ. ప్రాణిలోపలఁబొచ్చి పలుకాఁడి పెం
చిన... ఉ. మాది. 3. 3౪.

3. శివకూతులకు బోవము. (బుడిపరచు అని
శ. ర.)

సీ. పలుగాడిలానైన యంగముల పోకట,
తెదలించిమోడట తెనగడు పుల్లెల్ల బవఁ
ద్రోచియదకునో.

మొ. పూ. ౫ ౧౭.౭

సీ. అందలునొక్క పెట్ట తద్రథము వొడిచి మారు
లతోఁ గాడియ మోకిలు నొగలును బలు
గాడియను గండుబట్టి తెలంగ...

భార. కర్ణ. ౨. ౨౭౯

సీ. కలిపీములు పలుగాడి జాదులు సతుఁ
గొయ్యి లతోకిముల్ గోడిపీట... నీ గా
దనుకుండు మాకుండే తూవురేర,

మ. సం. ర. ౪౩౯

—విలా. తెక్క. గాఁడులు గలది (౪ ర)

సీ. దంచనంబులును వద్రవములు తెల్లంది బలు
గాడి తెలుపులు బలుపునే

ఉ. మాది. ౨. ౯౭

చ... పనుంపుమానిత్రో, వీరి బలుగాడి తూపు
లిడి వీరపుగిరియు తెచ్చునంబులాఁ, విరి
గాని తోలితొప్పలఁజెట్టి వనంగుడు
పొంపులాశమున్. వృషిం. ౨. ౭౪.

పలుగా(ల్లా)కి. విలా (పలుగు + కాకి)

౧. దువ్వెడు, కుంటరి.

సీ ఉద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు లును
మిడుతు, లాకతాయలు కతులు నియ్యకు
లగును. మొర. ౫ ౧౧.

క. పలుగామలు తెంచిన కోకిల పంక్తిఁ గలకి
మోడఁ గృప రంజితున్. భాను. ౩. ౬౦

సీ. పలుగాకు లై బహుభంగుల నిట్టుపులు
గాకు లానరంప జోలజే మాన్పు న్ని.
మోక్య. పూ. ౧౨౧౭
అచ్చ. రా. కా. ౪౭.

సీ. ఆకనుకర్పాంభకార మంతంత గనియఁ,
గన్నుఁగానక పాధ్వి రానువునిజేది, బాకకన్య
బగవ్యాప్యఁ తెనక వచ్చి, కన్నుఁగానక
చనియఁ బల్లొకాఁ

రామా. ౫ ౭౦ (౪ ర పా)

౨. సంకరుడు

సీ... సంకరుడు రాజులును బల్లొకియంగ.

అం. భా. ౩ ౧౩.

పలుగు. వి ౧ పాలము, వాఁగటికట్టు

సీ... పతుఁ బలు గవఁగను పొలాభిధానంబు...

అం. భా. ౨. ౨౩౩

క ఎలుగుల మలుగుల నలుగులగులగులగఁ
జేరే పట్టుకొని చిట్టచివలగుల సలుగుల
ములుగులగలగంగాఁ గట్టిరట్టి గట్టికిరా
తుర రా వి ౩. ౬౦

౨. గుంటకగుడ్డలను పొపపుగుడ్డలను—
కలిలించెడు దక్కమైన యినుపకగుడు (౪, ర)

—విలా. సూర్యుడు, హెసగాడు

చ నవ్, బలుగుడనంబును బలుకఁ బాడియె
వీసఖ నంచు... భార అది ౫. ౨౦౩.

౩ కల బాసన్నానికి బహు, కలనాక నుకర్ణ
పూర్ణకంఠసదా యిప్పులుగుయితి ములుపు
హెసముఁ గల నేనియేలేక బానిగని రక్షిం
చున్. తేం. పంచ. ౧. ౨౧౩.

జ. పలుగాకి, పలుగుగుంట, పలుగుడుబాము,
పలుగుట్టి, పలుగుఁకలు, పలువట్టి, పలుకక.

పలుగుండు = పలుగురు. (౪. ర.)

పలుగుగుంటక. వి (√పలుగు) పలుగు అను
ప్పి గుంటక (౪. ర)

పలుగుడుబాము. వి (√పలుగు) నర్పించి
మను. (వి. వి. ౪. ర. ౧౭౦.)

పలుగవీట్లు. వి. (√ పలుగు) ఘోషము, గుడ్డ
గౌ. (౪. ౪)

పలుగురు = పలువురు. (౪ ౪)

పలుగూలేలు. వి. వి. (√ పలుగు) మర్నాపలు.

౪. పలుగూలే లఱచువానిక, గలు ప్రావేడు
వానిక జెప్పులు గఱచెడువానిక, బొల
తులఁ జెప్పుడువానిక, వొలఁగింపక సంత
రింపుడుడు రాజువ్యక్తి

తే. పంచ ౧. ౪౪౫.

పలుగొట్టు. వి. (పలు + గొట్టు) పైదలాది
గాడుము పెట్టగించుటకై పండ్లపలె మేట లమ
ర్చివలతి (౪ ౪)

పలుచే(ల్లు). వి. త పలుచే (దీనికి నిగాగము
వికల్పముగా వగును—)

౧. దశసరికానిది, సాంప్రముకానిది

గీ. ధరణి నెత్తులఁ దోగి యాభరిదాతాయ,
శస్త్రశుభకాలములఁ జాలివొప్పె, బలవ
గాతుండఁ గుండును మలఁది పెట్టు, దెలఁద
వొదలులు దొడివఁజేయవలె.

భార. భీష్మ 3 ౧౬౨

గీ. తారకాధీశునిరణవింబులంబు, చిలికె, బలు
చని వలిపంపు జిలఁదగుమంచు,

పారి. ౨ ౪8

నీ పలుచవిమావృతపల్కలము గట్టి .

పై భా. ౬. ౮౫

౨. స్థూలముకానిది.

గీ. జాంబూనదర్మాయచందంబు వర్ణంబు గలి
గినపలుచని గజపము. భార. అశ్ర. ౨. ౪౦.

౪. పలుచనికాఁజేయఁజేయఁగదన, బలుఁజేయఁ
గలు సందడింపఁ కాపట్టపై పం, బలిఁ జేర్చి
జగంతుఁ జాపులఁ, బలుకులఁ బులకంఠ
మొలకఁ బలికె గలఁకె.

మను. ౪. 8౦.

3 అల్పము, తక్కువై నది.

ద్వి పరిమళమిలితమై పలుచనిగాలి, పారిఁ బారి
సభలాసఁ బొలుపార వపుడు రిం. రా తి
౧8౮ పా ౨౦ పం. (పలుచనిగాలిమంద
మాదురిము)

౪. తేలికయైనవాఁడు, గౌరవకూన్యఁడు.

౪ మతిమంతుఁ దనె నుమంతునిఁ బరిమన్నఁ
నెయ్య నన్నుఁ బలుచగఁ జూచున్, సతతంబు
జాన గర్వాన్నికుండై యున్నాఁడు వాఁడ
నిరజాతృత. సారంగ 3 ౧3౨

ద్వి పతి సన్ను నెవ్వఁడుఁ బలుచగఁ బొచు
మతిమంతుఁ దనుచు నుమంతు మన్నించు.
నవ. ౨. ౧౦౮. పా ౬. పం.

౫ అనుకు, చిక్కన కానిది

నీ ఏడు సాగరమెలు నిక్క దక్కడఁ దెట్టి
పలుచనికొంపి మై నలఁదిసంగ.

భార. విరా ౨. ౧3౪

చ పలుచనియంబులతో చెఱుకుపాలదనీళ్లు...

అము ౧ ౮౧

జ: పలుచఁజేయు, పలుచఁబడు, పలుచఁబాటు,
పలుచన, పలుచనగు, పలుచని చూపు
పల్లన, పల్లనగు

పలుచేయేయము. సం. ౧ (√ పలుచే)

౧ తగ్గించు పో గొట్టు

గీ. దృశ్యములు సుత్తయంబును తెలియఁజేసి,
పరిగఁ రాగాదివికృతులఁ బలుచఁజేసి,
చెఱిగి యుపరతి మదయంపఁజేయు నెద్ది,
యెదియ బ్రహ్మవసంధాన మనఁగ బరలరి.

వాణి. ౨. 88.

౨. చలువఁజేయు, ఎల్లదముచేయు.

గీ. ప్రాణవిధులచాసి యభివృద్ధ్యైక్రొత్తి, బంధువుల రోసి ధృక్రులఁ బలుచుచేసి, యట్లు దిగఁచిసి యట్టి కా రదవి చాసి, గాసిఁ జెందగ నిం జేమి గలిగఁచాసి

దశా. ౫ 3౮

ఉ పావనద్యగ్విలాసములు రామ్యగతిం బచఁచి యంద్రికాగ్రీవిధమంబులం బలుచుచేయు ముక్తప్రభ బుల్లసిల్లఁగా, పాండు ౨ ౧౬ పలుచుచుబడు. ఆ శ్రీ (√పలుచే) పలుచ నగు— చూ పలుచఁబాటు (పలుచుచు ౪ ౯)

పలుచుచుబాటు. ఆ శ్రీ. (√ పలుచుచు) పలుచుచుబడు, కృపించు

నీ ప్రత్యర్థి మరరాజ్యయములతోఁ గూఁచఁ దగుకులేఁజెక్కులు బలుచుచుబాటు

దశా ౪ ౧౨౬

పలుచుచు = పల్చున, విలు (√పలుచే) యువు, బదువు లేనిది; గౌరవకూడుచు

౩ ౬లము చెడి నీళ్లకంటెను, బలుచుచు యైతి రిక మిమ్ము రాంపఁగ . ఉ రా 3 ౪౦౨

నీ ఎగువనం దని తార తదవి మార్పక మున్న బంధుల కి శీల పలుచుచుచేతి...

ఉ మాది. ౫ ౧౦౩

చ ..రాజకన్యకలధర్మము గా నిది యంచు బంధువుల, పలుచుచు గాఁగఁ జాతులొక పాఁయపురికిరక లేమి చేయుదున్

రాజ. చ 3. ౯౯.

—వి ౧ లాభవము, బదువులేమి, చులుకఁ దనము

చ. జలజదిగ్భ్రష్టోయములు సుందలక్రిందగఁ దోచుమింటి నీడలుఁ గనుపట్టె వర్తితే దటాకముల న్నీకుంబు లెంటిలా, తెలియఁ దరంగఁ బై గాయఁ తేఁకులచేయఁ దూన్యఁ

దోయము, బదులుచుఁ జేర మి న్నదూఁగఁ బట్టె గడుం దళ మాటతో యుటన్.

అను. ౪. ౧౫౧

౨. సన్నదనము. 3. తెలితికనము. ౪. అనుక దనము (౪. ౮.)

పలుచుచును. ఆ. శ్రీ (√పలుచే) అల్ప తగు, తక్కువగు, ఎల్లద మగు, చులక నగు.

ద్వి. చులుక పై తోచె నిచ్చో దొత్తనము, మాచనయ్యిను వాని ప్రహ్వలం ద్వి తి పా ౨౨౫ పా ౧౮. పం

గీ నీవి తనయంటట బాటె నీరబాట్టికార యభిమానరక్షకు లైవబాదు, దొలంగ సమ యంబునను చామి తొలగి పోళ్ళు, పరలచేఁ ద్రోవుఁ బడుదురె పలుచ నగును

దశా 3. ౮౫

(పలుచనగు - అపముఁదిరిము)

గీ అటబాచోర్యంబంద యుపపవన, బాలములఁ దూలగిరిఁ జాలఁ దూఁ దొడఁగ, గరిమఁ చా నెంతయవలెఁద్రవ్య నైను, బలుచ నగుఁగాద ఘనవసుప్రాధ్వనమున.

వసు 3 ౧౦3

పా. మఁది యెక్కువైన మట్టిగ పలుచ నగును.

పలుచుట్టడ. వి —సంగరజాతిజనుము (౪ ౯ శ్రా.)

పలువు. వి (పం పలాప) పనులు గుఱుములు మొదలఁచానిమొదఁ గట్టెప్రకాడు, రిలుగు.

నీ. చామెనలును వర్తెత్తాల్లను బలువులు గవ్వము ప్లాదవలిక్తి. మాది. తా ౨. ౨౧.

౪. పలువులుఁ గాండ్లుం బగ్గం, బలుఁ దన యెత్తుంబుకరి పొడి నీన న్నిచ్చుబడిఁ బాటెడు శృంగ, బల నేనుడు దివిజరాజ పుత్రులకు గృహతోక. భార. విరా. ౫. ౫3.

(చవ్యభరత వర్ణనము)

కీ. పొగడలు పలువులు పున్నాగములు పున్న
ములు సమాకారముతో భూమిగాడి.

కు. సం. క. ౪౩౯.

వలుమ(బ్ర)లు=వలుమము, వలుమము.

క్రి. వి. (పలు + మాలు) పలుసారులు,
అనేక పర్యాయములు, మాటిమాటికి

క విలుగుట కొచ్చుట మనవడి, దణచుట
నాడెదవు పొందుకనయులబు మే, దైవ
దణులక పెనలగుట పలు, పలుకు తెచ్చెద
వకట... భి. ని. భిష్ము. 3 30.

క...పూర్వముల పుట్టెంతయు తెలుగంగల,
బలుమలుకు బుచ్చునది వివిధ పొందుక
తతిక్ రాక. అది ౬. ౧౦కి బొర.
అర ౦ 3౫౬.

చ. కొలకొలచుండు మండు నీరకొకనద ప్రభవ
ప్రమాత కాకొలు విడి వొంటివాడ తతి
కొలులనందడి నివ్వడెంతయుం, పలపల
నయ్యెల బుండులు పలుకుం గొలిని రాక
యొద్ది... నైవ 3 ౧3

నీ చిలుకపాఠపు గొల్లతెలువల మా పించి ము
వక పనుల బల్కులును గాది
నీలా. ౧ 3

వలుమ(బ్ర)లు=వలుమము (✓ పలు)

(అనేక పర్యాయములు.)

ఉ మాటలు పెక్కులాడి యనుమానము లేక
సభం గడంగి పుల్కలుకు బరాళించితి
జలంబున కాండవకోటి కెప్పుడు, కేటు
దలంచితే బలువు వేసితి తెరవ...
భార భిష్ము. 3 ౪౪౯.

క. మా జీవక యారె దడిసె, మాటలలా
సల కాన్తమర్మములు ప, ల్కలుము
నానావిధముల, దేటపడం దెలిసి భూప
తిఁ బ్రతి మదరక. ద్యా ౫. ౧౧.

వలుమ(బ్ర)లు=వలుమము. (✓ పలు)

(అనేక పర్యాయములు.)

మ గడవోడక్ గడ చుట్టి రాక దిలచుచున్
గం కొప్పు లంధించి మా, బుదెనల్
గైకొనుచు గడంగి పలుమాలు రాకుచుం
రాయుచుం . భార. కల్య. ౫. ౨౫౯.

మ మలుమాలుగ బలభేదికొట్టి నురలక్ రాం
చుటాకేసి వా, రెలు వాకుం దలచూస నోడు
దను సూత్రేష్ట లమర్చి జగం, బుల లే
రెవ్వరు... మాది. ఉ. ౩. ౧౬.

మాలిని మనిజపటమా ధక్కా ముఖ్యవాద్యస్వ
నంబుల్, పగదిలిమకనీనాపాళి బల్కలు
మించెక్ ఉ. రా. ౪. ౨౬౯.

వలుము. అ క్రి (క పలుంబున్నట్లు ౩
పులంపు) (ప్రూపించు. క. ర.)

వి ప్రలాపము

ద్వి తలచు దిష్టదెలిచు దయ్యంబుగాక, పలు
మాట నీరతి బలుముకోనేల ద్వి, పరమ
3 ౧౫౧ పొ (ఇట కొను స్పృహన)

నీ కోణకు రొంబాడు రొడ్డుడు రొండుడు
రొండు రెడ్డెలెడు పలుములవరింపు...
నాంగె తెలగనాఁ బలాపొల్లిద .

అం. భా. ౧ ౧౧౬

వలుమేరు. వి పుష్కరించును.

ప పలుమేరు లేలుమేరుపులుగుడు... తెలద
లగు పొదలక్ మనున. క. 38.

పలువ. వి. (పలు + వా...త. పులంబు)

౧ వాచానందు, ప్రేలి.

క...పలువయ్యంగపు పరాక్రమమాణంబుల్.
భార. అది. ౬. 3౫.

గీ. నాగవిద్యాధరావళి నానెలెచ్చు, నేల తెల
వపు పలువ నీవేది దిక్కు. భాగ. ౩. ౨౫౩.

నీ. ఫలసంబంధం కొక్కి పలువలై పల్కెడు
చిలుకల పలుకుల కులికియిరి

విక్ర. 8 ౩౦

౨. దుష్టాడు, దుర్మార్గుడు.

గీ కరటి యడిగొట్టు పలువ... మొండి, కిట్టె
నాం గను గుణవాఙ్మూలం శైలంగు

ఆం. ౧౦ 3 8

క కలకయు నిలుకియు సెదలా, మొలవంగ
న మృటి సోకుమాంకిల శో, చెలియల
ని విన్నటుచేసెన, పలువలతెలుగెల్ల శేలు
పలువురు మటన్నన్

అచ్చ రా ఆరి ౧౩ వ సం ౮ ౩

వలువడి. వి (✓పలు) కావ్యము

నీ పలువలై చిలుకల పలువకు లుడిగింతు నని
పల్కు న్నో యింపంగలబల్కు

కు సం ౮. ౩

వలువరింతి. వి పక్షివిశేషము మాంస 3 ౧౩,

వలువిత్తు. విలా (పలు + విత్తు) పలువురు
బుట్టినవాడు, పనికిరుడు, దుష్టాడు

వలువ(ల్ప)రున. వి (పలు + వసన)దంతపంక్తి

న... త్రామిగిత్తుని పలువరున మొందింబున నున్న
కలు క్రుక్కు మొలుంగులు .

భీమ ౫. ౮

నీ. వీడెంపుఁ బలుకెంపు వినినీ పన్నెలగాయ
వరింబ నొకటం బల్కున కొను

అను ౧ ౩౦ యయా ౪ ౩౮.

—ఇట్లే పలుచాటువు మొ

వలువుండ్రు=పలుగుండ్రు. (8 ౦.)

వలువురు=పలుగురు. ప బ (✓పలు 1—

పలు శబ్దమునకు మహాత్మహాత్మ్యక రూపము)
అగోపము.

క. ఆపురుముడు బోగిన వృత్తు, లిచ్చుడు భారత
రణోపహృతు శ్రీ పలువుర, నువ్వులు గొనఁ
బడి రనికిం, వచ్చినవాఁ డొకఁ డొకఁడ
ధర నంతకన్ భార. కాం. ౨. ౯౩.

క పలువురు బోడువలు విత్తుడు, బలు
పాటులు వడుట లేటపడ విని కరుణం,
వలకొని తన చిత్తమునకు, నెలమిగ నా చేతి
రత్న మిచ్చితిఁ బ్రితిక- కళకు ౪ ౧౧

చ... అయ్యలముడు దాని నీ కనిగి నాగ్రహ
మాది మదియభ్యుక్తులన్, బలువురు
బుచ్చితిన్ ౯ లమిం బట్ట సమర్థక గల్లు
వారలన్ నె శకుం ౨ ౧౩౨

పల్కు(లుకు)జవరాలు. వి (పలు + జవ

రాలు) వాగ్దేవి, సరస్వతి

ఈ అంచలశేఁ బల్కుజవరాలును బొక్కిటి
తమ్మినిచ్చ క్రొ, మ్మించుల నీమమేళ...టి,
నంచమొంగంబులం గిలగువాడు చెలంగును
చేల్పులెదదై యె. విప్ర. ౧. ౨౩

పల్కు(లుకు)తేనె. వి (పలు + తేనె) చిలుక,
కుకిము.

గీ ప్రాణనాయక యిత మాడు పరులక గూడి,
పాయకుఁ దటంచు సకులకుఁ బల్కుతేనె,
పాడుపానీ శికాచేనీ పంపు కాగి, కంపు
పరమానుషోలె నుధాకిరుండు.

దకా. 3. ౪౫.

పల్కు(లుకు)ములమెకము=(✓పలు - వంక

మలే శొమ్మలుగాఁ గల మెకము.) ఏనురు,
ద్విరవము.

నీ. మేటిపల్కామ్మల మెకపురాకుటుములు బలి
కంపు బలువురుబ్బలు గాంగ

నీలా. ౧. ౨౩.

పల్కున=పలుచేనె. (✓పలుచే)

(యా. వల్పు వన)

పల్లవనగు=పలుచేసగు. ($\sqrt{\text{పలుచే}}$)

(చిక్కనిది కాని దగు)

కా. పూ నై తిన్నకరంబమై కరింగఁబోఁబో
నిగ్గఁగం బల్పమై నైజ ఆ. ౧౩౯.

(పాండ్రము కాని దగు, చట్టము కాని దగు, పశుము
కాని దగు)

సీ. ఆగరుగంధము చెక్కులందఁ బల్ప లంగి
యొక లింగచేటికఁ గుడురుకొల్పి
చెన్న ౧. ౨౩౩.

(చిక్క, కృశించు)

చ మనమున కుల్పించు బొసఁగె మంత్రికిఁ బట్టు
చేవి గర్భకోశమునఁ బల్ప నై వెలుపు
చెక్క ముద్దలనెఱుంగుబుతో
కవరా ౨ రర

సీ పరమాన్నరచి గ్రోలఁ బరపచార్థములందు
నరుచి బ్రహ్మణో పల్ప యొక్క దనువు
దశా ౩ ౧౪

పల్పొక=పలుచోక వి ($\sqrt{\text{పలుచు}}$) చెడ్డైనము,
దుష్టత్వము

మ ఇది యే మిచ్చటి కేల వచ్చితిని నీ కింటం
బను లేక యొప్పుదు పోపో పతి యూర
లేనియెడ నీ పల్పొకకృష్ణంగారములో, నుద
కులో నేయుదుక. కళాం ౩ ౫౦

పల్లంకము. సు వి ఆ పుం ౧ పర్యంకము,
మంచము ఆ బృసి, యత్యాదులయొనసము
౩, యొగపట్టె ర మంచె (క ర)

పల్లయనము. సు వి ఆ స ౧ గుట్టపు
పల్లము. ఆ. గుట్టపువాగ, రక్తి (వాచ)

పల్లయనందం. సు వి ఆ పుం కూటస్థుని
నుండి యాటపపురయందఁ, ప్రసోక్తుని మను
మడు. (నై ని)

పల్ల=పాల. విణ. (సం పాటల) ౧. పాటల

పల్లము గలది, ఎఱుపు మించిన తెలుపురంగ
కలది

క నానాత్మకతను, పన్ననంబులఁ బల్ల లైన
బడలును భిక్షా, నూనోపవాసకృత మగు
మేనులు నై వాంఛపము మిక్కిలి మెఱ
యున్ భా. అయ ౫ ౨౫.

ద్వి పల్లమీసములు శేషమకాయకి న్ను
బస. పు ౩. ౧౧౧౬. పం తి హా ౨ ౧౨౨

ఆ. ఎఱుపు నై నది

సీ పల్లవీమల వక్రిత రితియుఁబోలె శ్లో
దప్పటి నోపకై ప్పవాని. ఆము ౬ ౧౯

సీ నై మండి క్రిందికిఁ బర్వ శీగరుమేలు బాదల
త్రేతదుపల్లవం గాఁగి యుగూ ౨ ౩౬

జ: పల్లకిట్టు

పల్లకిట్టు. విణ ($\sqrt{\text{పల్ల}}$) పలకనై మాపట్టు
నది (క గ) పల్లవనై కిరి ౩ నఁడమగి

పల్లకి(కి)=పాలకి, పాలక. వి (సం పల్లం
కికా (పా పల్లంకో కి పలకె నె పల్లకి)
మనుష్యులు మోసెడి యానవిశేషము

సీ పల్లకి పల్లకి పాలకి పాల్కి వాఁ బల్లంకి
కాళ్ళులు పరగ...పాం ని పావ ౬౪.
ఆం భా ౨ ౨౦౧

చ శకుమనోబయంబుగఁ బ్రక స్తమహూతము
నందు చేర్చుఁ బ, లకులు గదల్చి పట్టెల
తెలంతుల పాత్రకిఁ బోనఁ బంది...

తై. భా ౩ ౬౧.

ఉ. పల్లవపాణి యిందుమతి పల్లకిలోపల బంధు
కాటి రం, జల్ల స్వయంవరస్థితిఁ తేరెను
నందు ముఁబు భాసీలా.

ఇందు. ౫. ౧౦౫.

క. అంచలై పులవడిజం, కించుచు బంగారు
పల్లెయిల్లి-ప్రయా, నించుపెడంగంతలక,
ప్రాంచలమున నొకమహాగ్రహణి యెదురుగు
చున్ తె. భా. రా. రాగ
నీ అల్లంకి గది నంత పల్లెట్ర దిగ్గి భూవల్లభుడ
ప్రొక్క దీపన లాసగుచు.

పదా. క. ౧౯౦.

పల్లెగింజు=పల్లింజు. ఎ. ౧ (√పల్లము²)
పల్లముట్టు (క.ర.)

పల్లట=పల్లటము. వి (సం పర్వము ప్రా.
పల్లట, పల్లటో క పల్లట) ౧. వ్యత్యాసము
.. ౨. చలనము (క.ర.) ౩ కష్టము

(చూ. పల్లటపెట్టు)

జా పల్లటపెట్టు, పల్లటింజు, పల్లటిలు.

పల్లటపెట్టు. స ౧ (పల్లట+పెట్టు) కాద
పెట్టు, కష్టపెట్టు.

చ. పరుషగతి వృక్షమునలఁ బల్లటపెట్టెన్
యట్లు నీవ నో, కరువలి మేనువేడికల గానీ
యొనరుట్లు ధాత్రిఁ జ్చిరిమే
తేం పంచ క ౧౩౩.

పల్లటము=పల్లట. వి ౧ కష్టము

గీ. చోడ పల్లట మల్లట చోడును బడి,ప
యిడు మగవాటు కా మనఁ బరుగుఁ
గష్టము... ఆం భా ౧. ౧౫౦.

ఉ. నీపైరుగదమ్మ పల్లికలు పల్లట మండఁగ నీల
చానికన్ తేం. పంచ క ౧౫౯

౨. చాంతల్యము

ద్వి. భూరిలు సోకెనో బుద్ధిపల్లటయొ,
పైత్యంబు పాపెట్టో బ్రహ్మపెనో కానీ,
చిత్తవల్లంబు చెందనో ...
ప్రభులిం. ౨. ౨౯. పా. ౨. పం. ౩.
వ్యత్యాసము. (క.ర.)

పల్లటి=పల్లటి. వి. (క పల్లట) ౧. మల్లవిద్యా
విశేషము.

ప. మొగ్గివ్రాణులును మరటి పల్లటి మొద
లగు లాగు పదసంఖ్య... మల్లపు ౩ ౨౯.

౨. నాట్యభేదము

నీ లాగు మైసిరియుఁ బల్లటియు శ్రీయు
పెళ్ళు విలసిల్లి ఒక్క శిగిధ ముగిల్చి
ఉ రా ౨ ౧౩౯.

గీ లాగు మైసిరి తెగుతు పల్లటియు గులుక,
జక్కిణి నీటించి... సమీరి ౩ ౨౧౩

౩ (పల్లటలు గొట్టునది) పాపము, పారావరి
విశేషము

ద్వి భావించి నీమదిఁ బల్లటిఁ జోగ, జోవల
దట్టి పాపురుములు తేత

ద్వి క పా ౧ ౧౯ పా. ౧౦ ఎం

పల్లటింజు=పల్లటింజు ఆ ౧ (√ పల్లటి)
పరికించు.

క పలవింహ బల్లటింజున్, బలవల కన్నీరు
వింహఁ ఎనివాఁ దంచున్, విలసింజున్
బొలు పెంచున్, దలవరులకు నప్పగించుఁ
దిల యటు పంచున్ సారంగ ౩ ౧౦౩.

పల్లటిలు=పల్లటింజు. ఆ ౧ (√ పల్లట)
౧ పరికించు, దుఃఖించు

గీ పగకె దుగిల్లె పంచురఁ బల్లటిల్లె,
బొక్క నన నంగలార్చి వాఁబార్చి యొడు.
ఆం. భా ౩ ౧౦౨.

౨ చలింజు, అదన.

ఉ .నమగ్రబలంబుతోడ భూ, భాగము పల్ల
టిలు విశేష ౨. ౯.

ఉ తల్లి ధర్మతపై బొంగి తల్లదపాటునఁ జెంది
చిత్తముం బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు చానినఁ
జూచి కలంగక... భాగ. ౧. ౧౧౯.

చ. ఆనుచు ముదలును బలికి యంటుఁ దాని
యొడింగి పల్లటిల్లిన మృదయంబు నిల్పికోని
దాన్ ౧ ౧౬౯ భా రా. కిష్కిం ౫౫

౩. చెదరు, చెల్లచెదరుగు

౪ పల్లటిలంజోడకన్ వక్రము పొండవ ? అమర్
భార భీష్మ ౧౨౩౦

మ. పికిమా పెవ్వనికేరు కిష్కిములలో నొక్కొక్క
నిమై సోదనక, పరిశాఖంబులుఁ బల్లటిల్లి
తొలఁగున్ భాగి ౯ ౧౪౨

గీ ఉజుకుసారాద్రికర్మని కిరము సోదక, ప్రేమ
చేతాళమొహినిపికిరితో క్షయ, కామిని కాశిని
ధాశిని మదాంధ, భయకర బ్రహ్మకాక్షకు
లబ్ధిటిల్లి మాంస ౩ ౬౩

౪ స్వప్నానమునుండి తొలఁగు

గీ జలధరంబులు గురితె వాసానిప్పిస్తే, యంటుఁ
బచ్చాసున్నకుఁ దై పల్లటిలని, యత్తపోధన
వర్జ్యుడై నది కగియ, చిరతిపోరాజ్య
పట్టాభిషేక మయ్యె కవికి ౬ ౨౫

ఉ . ఇదే మిదేమయా, యిప్పుడు దీనిచంద మని
యెం గలభాషిణి మే చెనుర్పంగా, గోలప
విదంగఁ బాఁజ జనుగుబ్బలఁబయ్యెద వాయు
సుస్థితిం, దప్పి విజుండు పల్లటిలఁ దా మర
గా మ్మిరుగలఁ బట్టుచున్. కి. కా. ౩. ౮౦

౫ చెడు, వ్యర్థమగు (క ౧)

గీ ఆవనిఁ బదనీశి కాఖఁ జంచువునఁ బల్లి,
పట్టి వారల సుస్థితుల్ పల్లటిలఁ, యుండ...
భార ఆను. ౧ ౨౩౮

౬. తగ్గ, క్షీణించు.

చ. కనుగొని యట్ల త్రొల్లి యగు కాతుకవృక్ష
మునింగి పల్లటిల్లిన దృశితోఁ గ్రమం బరియ
లేనిమఁబులు నరింప .

భా. ౬. విరా ౨. ౨౪౩.

గీ కారణం చేయి దీనికె గలుగు పెట్టు, వాటి
తనొ ధర్మ మేవంకఁ బల్లటితనొ.

కాశి ౬. ౬౪.

క ఆవిధము నించుకొనుక, భ్రాంతులఁ దోచె
వానిపాఠులఁడు నిన్నక, గేవలము మన
చెలిం గని, లేవ దొలగి మిగులఁ బల్లటిల్లిన
చెలుపున్ పి. కనం. ౩. ౬౮.

౩. ఎఱ్ఱఁబాణు, ఎఱ్ఱపడు

న . ఆచేరున నున్నయొప్పలవృక్షంబు నిరి
క్షించి యావంబు పల్లటిల్ల ధర్మతనయం
గనుగొనిన .. భాగి విరా ౨. ౧౩౫.

౮ వివర్ణ మగు, వలచెలపోవు.

గీ ఆననము పల్లటిల్లంగ నజాఁడు గలఁగ

భార కాం ౬. ౪౪౪.

౧ .. ఆట్లు ధర్మతనయంజను వక్రములఁ గొడు
కులును ద్రుపదిపత్రులును బొడుపుకొని
ఁబుకుపలకుఁకుఁ కిల్లిం బుత్తెలపడి నాన
నింబు పల్లటిల్లఁ గిరింబులు విడిచి దురిం
కొనర్చువాఁ దై . భాగి కల్య ౨ ౮౩

౯ వర్ణలు, పెరుగు

ఉ . నావు డులన, తొక్కుకుకవల్లి పల్లటిలఁగా
నతఁ దాతరిఁ జాచి యిట్లనున్
తే. పంచ. ౧ ౨౧౪.

పల్లటి=పల్లటి. వి ౧ ఉద్దీపము, పక్షులగతి
విశేషము; పావుములగతివిశేషము.

గీ బొలి నెఱ్ఱము దనరారు పుల్లఱిని, పల్లటి
లను పెల్లెలనెల్లవాని, దాని వరదానిఁ గని
నేతె రెలఁచు మాని. ప్రబంధ ౮౦౨.

౨. పారావర్తితము

౪. మేలైనలతోగి లాగ్నియం బడటిలు పల్లటి
పట్టుపలుక. పారంగి. ౧. ౧౦౪.

గీ. బలనీ మానీలు జొడియి పల్లటీలు, . .
మాంస. ౫. ౧౪౩

3. ప్లుగతిశేవము, గంతు, దుముకు

గీ. . . ప్లుగతిశేవము జంగ గంతు, దాంటు పల్లటీ
దుముకు నాఁ దనరు నభవ

౮ ఆం భా ౨ ౧౯౮

జ. పల్లటీల్లాను, పల్లటీల్లాంటు, పల్లటీల్లానిక్కు,
పల్లటీల్లెను,

పల్లటీ(లుగొ)ల్లాను, ఆ క్రి (పల్లటీలు +
కాను) ౧ ఎగురు, దుముకు.

గీ పల్లటీల్లాని కవ గూడి పాపురింబులు . .

భాను ౪ ౮౮

ఉ ఆ, ప్లింగవరలో మిక్కిలితెలివరగోగ్ర
కటాక్ష భావగంగిరరిఁ బల్లటీల్లానుచుఁ
తేరెముపాటుచు . కళా ౮ ౯౯

గ్వ వనవం క్షలమొన వడిఁ బల్లటీలు, కొనుచుఁ
గుండములపైఁ గునిసియాడుచును,

ద్వి పరమ ౪ ౨౩౬

౨ కి వియ్య, కూడు

గీ అంగుళియకళుచింబు లై నమబుల, దాబు
నఖుచదితోఁ బల్లటీలుగొనఁగ

విప్ర 3 ౮౫

పల్ల టీ(లు)ల్లాంటు = పల్ల టీల్లాను.

(√ పల్లటీ)
(దుముకు)

గీ తెగనిండఁ దిగిది . లైలకుఁ బొట్టెలోలలు
యాపి పల్లటీల్లాంటువారు. కళా. ౮. ౪౧౦.

పల్లటీల్లానిక్కు, ఆ క్రి (పల్లటీలు + త్రొక్కు)
దుముకులాడు.

గీ. సారసారికు దంతువకులో బయలెక్కి

కిది గిక్కులఁ బల్లటీలు(దొక్కు, చను,

3. ౯౦. (ఇటు వ్యాసించు అని భావము.)

పల్లటీ(లు)లైలైయే. ఆ. క్రి. (పల్లటీలు +
లైచు) పల్లటీలుగొను

ద్వి. తెల్లపాపుర మిది తెలివి గల్గినది, పల్లటీలో
లైచు . . ద్వి ౪. పా (౪. ర. త్రా. పా.)

పల్లకించు. ఆ క్రి (పల్లటీలు) తీసుకీయె.

గీ త్రాళ్లు లైవక దంతులఁ నబుమువారు,
నీడెము లైక్కి గభముల నడుపువారుఁ,
బల్లకింపకి నూయములఁ బఱపువారు
చంద్ర. ౫ ౧౨౯.

పల్లన(ము) = పల్లయు. వి ౧ పల్లనము,
గజ్జపు తీను

ఉ. అంగవ నాదరించి వసుధాధిపుఁ డాక్షణ
మాక్రలోఁ బుర్రుత్రాంగలభూమి సాహితీ
రయంబునఁ బల్లనకట్టుఁ బట్టసా, రంగజంబుఁ
గల్గినకురంగము నెక్కి కదల్చి కాళమా, క్రిం
గదియంగ వచ్చి క్రిది చివ్వనధి న్నొగలేటఁ
గ్రుంకుచున్ కాళ ౪. ౨౦౧

గీ నూయముఁ బల్లన కట్టు తెం దతిరయమున
పరమ. 3. ౧౧౧

గీ. బంగారు మొఱవడి పల్లనంబులతోడఁ గెంబట్టు
కీలుపక్కెదలతోడ, వి. ౪౪౦. ౧. ౧౧౧.

౨ పల్లనము, అంచా.

౩ . నమున పురేవం బుగతో, భూమిం
లల్లనఁ గట్టు రాననిరదినన్ను ద్విబ్బంధింప
సంగ్రాహివృం బలలాకి యేగ నమహస్కం
ధాంతిగాయాభుండై. పారి. ౪. ౮౦.

ఉ. ఏనురంబల్లనం బడిన నేడికవన నగిట
వహింపఁగళా. విక్ర. ౫. ౧౩౨.

పల్లవుల బంటు. వి (పల్లము + పంట) నీరాస
రామ పండితంబు (౪. ర. త్రా) కాలువలు
నెఱువులు మున్నగుజలాధారిమల సహాయమునఁ
బండితుంబు.

వల్లము¹ = వల్లు, వల్లుడు. వి (సం. పల్వలమ్. ౩. పల్లం) నిమ్మపల్లము, గుంట.

గీ అకట నానాప్రయోజాంతరానువృత్తి, మనక
మున్నరి ధూమిపై నుండలేక, పల్లమున
కోడిగిల్లనపగిది పరిచు, కదలెన్ దీర్ఘాంతరము
నటఁ గాఁగిమండి కాశి. 3 ౧౦౦.

మ...మిట్టపల్లములు సరిగా నంపకాలంబుపగిడి
గురినీ .. మార ౨ ౨3.

మ. ఇట్లు క్రిమయము దనులు నిగిడి మిట్ట
పల్లములు బయలు లోలం బని రేబ్బిలుపగా
కున్న పయములున విక్ర ౬ ౬౬
విని నిమ్మడు.

నీ...పల్లము వత్తుక బల్లనగ నిమ్మలు దనరు
అం. భా. ౧ ౧౦౪౦

ఉదా: పల్లపులేల.

జ: పల్లపులంట

వల్లము² = వల్లన, వల్లనము. (సం పల్వలమ్
ప్రా. పల్లం)

మ మనవంతావళదంతముల్ నలుగునమ్మనంతు
యచ్చార్చితరేక, దెదగం బల్లము గుట్టమున్
గవుతునన్ తేటాటుకుండెంబు లై, చెద
రంగా. విక్ర. ౬ 8౯

నీ అరిదిసింగపుర బల్ల మురించె శిరాజా తేలుఁ
దేలకఁ బదితేలునెయ విజ వి నీని. ౨3

మ కిలువ వూపల్లము కుటుకేరువాలులును
తమ్మికుండ్లప్రక్కల పల్లములును గల పచ్చ
తెక్కలహంపాయి తెక్కి...
సానందో. ౫ ౯౦ బా

నీ ..పల్వలం తెంపవన బల్ల మనగ
అం. భా. ౨ ౧౯౯.

జ: పల్లగిచ్చు, పల్లించు

వల్లము. సం. వి. అ. పుం తెదగదాడె, ధాన్యము
సోపిడి పెద్దగరెను.

వల్ల టపులు. వి. బి. (పలు + టపులు) నీరపు
మాటలు, దుర్భాషలు.

క. అది యిగతఁ బల్లటపులు, గొనకొని యట
వంగ విప్రబలకానితో నమ్మనకేంద్రుఁడభిక్
దైర్ఘ్యంబున నిట్లని పల్లె శంకఁ బొంపక
తెలివన్. హరిశ్చ ౪ ౧౦౯.

క పిరి దుర్భాష కౌమా, రారానులతోడ
నీ నలుచు పల్లటపుల్, పైరించిత మింక
నూకి, నోరెత్తితివేని మిగుల నొత్తువు
కుమ్మి వరాహ. ౧౧ ౯౧.

చ. పతివ్రతాగుణం, తెలుగుగుంటజేసి నాన
కుగలిచ్చిరి మక్కిటి చక్కఁజూగు పల్లట
పులు మాని... నా పంచ. ౧ ౧౯౪.

వల్లవకము. సం వి అ. పుం ౧. పిలి నినుకు
చేచ ౨ అశోకవృక్షము పుం న నవతి
సలయము, క్రొంజగురు

వల్లనద్రువు. సం వి ఉ. పుం. అశోకవృక్షము.

వల్లనము. సం వి అ. పుం న ౧ నవపత్తియు,
చిగురు. ౨ చిగిరించినవృత్తి, కొమ్మ, చిటపము
3 విస్తారము, విరివి ౪ అలక్షకరాగము,
లక్షకరంగ ౫ శృంగారము ౬ చాపలము.
8 బలము ౮ అట, పత్తియు ౯. ముంజేయి.
(వై. ని) వి. అ. పుం. తెనుకటిచరణముల
యందరియర్థము ననుసరించి సంగీతము తెంపటం
జెప్పెనువాక్యము, గీతానయనము

మ.. శి, బ్లదలింపక నుతుమారపల్లనదైలా
లక్ష్మి పిక్షింప మ్మ ట్పరియం బొల్పు...
గేయవాక్రృధిమన్ వతు. 3. ౫౯.

వల్లపురడు. సం. వి అ. పుం. జారుడు, విలుడు.

వల్లవాడము. సం వి అ. పుం. లేడి, హరిణము.

వల్లవాధారము. సం. వి. అ. పుం. ౯౪,
కొమ్మ. (బాధ.)

పల్లవాస్తురీడు. సం వి. ఆ. తుం. మవ్యధుడు,
చిగురుగైదువువాడు.

పల్లవి. సం వి క తుం—పల్లవములుగలది—
మృత్యు, చెట్టు, పల్లవము

పల్లవించు. సం ఆ త్రి. ౧ చిగించు, వివి
యగు, అతిశయించు

క గిరులెల్ల జలము లయ్యెన్, దరులెల్లను పల్ల
మించె ధరణిగగఁధూ, చరులెల్లను జొక్కిరి
వారి, మురిశిరవామృతము సోఁగ ముద్దియ
కంటే భాగ. ౧౦ భూ. ౩౯౫

నీ. పాటవాడుడు రొక్కచోట మోటులు పల
మించి శోయిలలకు విందునీయ

ఉ రా ౧ ౧౩౦.

ఉ...మోదమున పృథి పల్లవించుగా...

దశకు 3 ౧౧౫

చ. గిజుటలం గనుంగొని వికాసము మోమున
బల్లవించుగా భార భీష్మ. ౨ ౨౦౬

గీ బహుళకార్యునంపద పల్లవంప
భాగ కాం ౫ 3౧

౨. రాగిల్లు, రైలి పొందు

నీ ఒకకొంత్రాదు భాండిజనంబు లానద్య
పరిహాసగోష్టిక బల్లవించు కవగా. ౨ ౧౩

ఆ. రీల నంది పెక్కి లే వువ్వు దొలుకాడ,
బలంతి కథయ మీయ బల్ల వించి, భక్తి భాంధ
వుండు భవుడు ప్రత్యక్షమై, నైలరాజ
పుత్రిమోలనిలచె దీని. ౨ ౨౦౩

పల్లవిరీడు. సం వి ఆ తుం కాముకుడు,
విటుడు. (వాచ)

పల్లవిరీము. సం విలా. (ఆ. ఆ ఆ) ౧. చిగి
రించినది. ౨. వివిగలది, వివరయ్య క్రమ

3. లాక్ష్యకము, లక్ష్యకచే గజ్జనదీపి.
(మీ. మీ.)

పల్లవిలు—పల్లవించు.

క. జనపతి మనిపతిః బూజా, విమతి నతి
క్రియలః బల్లవిలఃతేనీ ద్రియంబున దీడు
కొలిసి తామంబుయొఁ గొలుపు విరిసి రక్త
నదనంబునకు. తేం పంచ. ౪. ౧౦౯.

పల్లాండు. వి (క పల్లాంటి = అశిగ్ధవనము,
కావ్యము) గీరిడు.

ద్వి మనవిజజనండు మధురాపురమునఁ, దని
చేవితోడఁ బ్రవృత్తుమై మున్ను, చేడియ
మార్మి నాచేరఁ బల్లాండు, పాడించున్న
శ్రీపతిసొంపు మీఱు.

ద్వి పాను ౫. 3౯౩ పా

పల్లాడు—పాలాడు.

(మా. ప్ల్యు)

జ. పలార్పు.

పల్లాయనము. వి (సం పూర్ణణః క. పల్ల
క. పల్లాణం) తీడు, పల్లము.

(మా. పల్లాయనంబువాడు)

జ. పల్లాయనంబువాడు.

పల్లాయనంబువాడు. వి (√ పల్లాయనము)
రాకు; భృగుడు (ఆత్మీయ క. రి.)

ప...ప పల్లాయనంబు వారితోగలసి మఱు
నడియన్న కారవేగింప దమ్ముటలు విని .

భార ఉద్యో. ౧ ౯౪.

పల్లార్పు—పాలార్పు. స త్రి (√ పల్లాడు) ఇది
పట్టుధాతుకృత్తానానూపక క్రియాత్కార్యము
గానీ రే మగాఁ బ్రయోగములందుఁ గానబడు
చున్నది. ౧. పాడుచేయు, ధ్వంసముచేయు.

గీ. లేదు నీదయ వారియడ లేమి మింక, తెలిలఁ
బాల్పడవలనెను నీనిచేరి, గాక నీప్రాపు
గలిగిన గడఁగి నీనిబల్లి పల్లార్తుఁగాఁ
నీపాదమాన. కవిరాజ. ౨. ౧౫౩.

సీ. పట్టిపల్లార్పిరి బహుమగ్గపర్లమూల్ సురభి
సౌధకర్త పాశ్చాత్యకవయము.

సిం. వాద. క. ౫.

౨. మిగుల బాధించు, వీడించు.

సీ పట్టిపల్లార్పి శేపట్టున దండు జిల్లు మనసు
గల్గినయట్టి మగడు గలిగె.

మంసు. క. ౧౪౩.

౩ ఎక్కువగా విమర్శించు

ర్యవ శేవాదినమాటనే పట్టి పల్లార్పి
మహ్నం.

పల్లి. సం వి త. శ్రీ ౧. పల్లె, మృది
గ్రామము ౨ కుడి, వ్యాధిమందిరిము ౩ ఆశ్ర
మము. క. లిల్లి, గృహగోధి

పల్లించు=పల్లగించు. స క్రి (పల్లము² +
ఇంచు=పల్లము గలగిగాఁ జేయు) ౧ (గుట్టము
మొ. వానిది) పల్లము కట్టు నిదపమున

వ ఆ క్రితం ద క్రితంలం ద క్రితంబునం బల్లింప
మి మెప్పుంబున తెక్కుంబోవువారు
పారి క. ౩౩౩

క అలుప కిచ్చెను బచ్చల, పల్లకియను దమ్మి
కెంపు ఎదికపుకోడం, జల్లాలనకు పట్ల
రక, లిందినవారువమున బంగరుగొడు
గుక యయా. క. ౧౨౩

౨ (గుట్టము మొ. వానిది పల్లమును) కట్టు.
వ మూర కొక్కండును శేవ కొక్కండును
గా...పట్టునదొలుటులూరు లిల్లిసిల్లఁ బల్లిం
చినపల్లంబు పై. ఆము. క. ౩౫.

పల్లిక¹=పల్లిక. వి ప్రసీదవిశేషము, పెత్తురుబద్దలు
మున్నగువానితో అల్లిన పెదల్పయినట్లు, దాగగ
సీ. సిద్ధి పల్లిక కాఁ బ్రసీదవిశేష నా. ,
అం. భా ౨. ౨౪౦.

పల్లిక. వి. తామగనలె బయలుదేరిడి నర్మకాగ
విశేషము.

ద్వి...దయము, గిరిసోయ పల్లికదేలెయొపమున
వగ మాలి బ్రతికి యెవ్వరి నుద్దరించ. ద్వి. క.
సా. ౨ ౩౯ పా. ౫ పం.

(వర్ణ)వానికి ఒకరెల్ల పల్లికలు బయలుదేసినది

పల్లికరత్న. వి మత్స్య విశేషము

ఉ. పల్లికరత్న మూనవును వాలుగ లేదన కొట్టి
మీను... ప్రబంధ ౧౯౫

(పల్లికరత్న ముద్రి. పా.)

సీ. వాలుగు ముకుష్టు పల్లికరత్న పుత్రేడికాను
పూమను కడిగిలంబు . మంసు. క. ౧౨౪.

(పల్లికరత్న ముద్రి. పా.)

పల్లియ=పల్లె². వి (క పల్లి క పల్లి) చిన్న
యూరు

౨ ఎల్లండి సమారాధన, చిల్లర పెచ్చములు
గొనగ శీఘ్రమె యిది యూ, పల్లియనంతకుఁ
జని... కుక. ౨ ౧౨౩

మ. చిను లోయాత్రవ శేలపై నడుపులు నీర్లు
స్త్రుల స్సంధ్రము, శైవసీత్ర ల్లగుపల్లియ
శైవకే... యయా ౩ ౧౩౩.

ఉ. పల్లియగోటినుండి యెలపాగును నట్టులు
చక్కలంబులు, పైచ్చిపుటచ్చులు...
మం. ౨ ౯౧. నీలా ౧ ౧౦౦.

పల్లివామాము. సం వి ఆ. పుం స్కృతేదము.
(రా. వి.)

పల్లు¹=పల్లము¹.

సీ .పల్లము నపుడం బల్లనగ నిచ్చుంబు దవరు,
అం భా. ౧ ౧౫౦

పల్లు²=పన్న³, పల్లు². వి. కొ. (క. పల్లు,
పూలు. క. పల్లు.) ౧. దంతము, రవము.

(యా. పల్లార్పు)

(వి. పల్లంబు, పంచులు, పండ్లు).

1. పండుల గొఱుతుల బదరి వూ మృని మిడి గ్రుడ్లుల నివ్వలు గ్రుమ్మరిలగ.

హరి పూ. ౫ ౧౪౯.

మ. అనిన పండుల గొఱుతు మృదయం బల్లడ బానానుదననూ నివలు శేను బాటుమనె వీర దవ్యాయకార్యంబుచేసిన పైరింపక యుంచి...

ఉ హరి ౫ ౨౭౦

1. ముడుగుదీపలు విగువుగా మోపుగట్టి, వాడి పండు విగించి చేవలతి యెగిరి,

హరి ౧ ౨౦

చ. .. తానెవో వదగంధన రాతె గానివా, డిలబదనాని దిన్నయపుడే చలి బండ్లు వదంగనేటికి. అను. ౪ ౧౧౬

౨ ఏమలర వంకరూ, గొరుళొమ్ము

చ. ఏమలరబల్లు కట్టి చూతుర.

విక్ర ౩. ౧౪౪

పంటపగ(బట్టు)పాములె దీర్ఘక్రొధ మాను, మిక్కిలి తెలి మాను

ఉ. పిన్నిడు బంధుబాల మదకొక్కుడు మామగా రిడే, పర్వినమాత్ర పంటపగ(బట్టు)ను బావ...

కళాం 3 ౬౩

జ: పల్లెపులు, పల్లెవాణు, పల్లెత్తు, పల్లెల్లు పల్లుడు=పల్లము.¹

(నిమ్మను)

(చి. ని. క. రి. కొ.)

పల్లెవాలు. వి. (పల్లె + వాణు) కోణులు ఆయధములుగా గలది, నువ్వు, పాము

(మా పల్లెవారెల్లరాగట్టు.)

పల్లెవారెల్లరాగట్టు = పోవలము, తిరు పరికొండ.

1. ఒకకృప వరుని గావల తె లుల్లక్తిపల్లు వారెల్లరాగట్టుపట్టు దిట్టు.

ప్రబంధ. ౫౫౬.

పల్లెత్తు=అల్లుము.

క. చిత్రేకు దస్యవనితా, యత్నం తె యుక్తు సక్రియంబులు దగల బుల్లెత్తుం బల్లక యెప్పటి, చిత్రేములా భక్తి గలిగి తెలచి పడకుడు పానంకో. 3 ౫3. చా (వ్యవ.) నిమ్మ పల్లెత్తుమాటయైనను అంటివా?

పల్లె¹. వి వాతివిశేషము, ధీవరవారి

ఉ. చా: పల్లెవాడు, పల్లె. (క గ)

జ: పల్లెక.

పల్లె²=పల్లియ. వి (సం. పల్లి. క. హల్లి. క. పల్లి. పిలి) “పల్లి” అని రూపాంతరము ఒక కాసమందుల గన్నట్టుచున్నది

౧ గ్రామము చివ్వయూరు, కుగ్రామము.

1. పల్లె కొట్టి కోటిక కుప్పయ్య వాంగ మా రనగ గ్రామవాసులు లొప్పచుందు.

ఆ సం శ్లో. ౪.

గా లంచం లిక్కురు మాతాకాతలి లీలగ్ తెండ పూడన్న నిగ్, బంచాప్రోపము చార తార కవయగ్ ప్రార్థించి లోలోపలగ్, బంచా రామములందు బల్లెల బురి కొగ్గేను బింబానడ ధీమ. ౧. ౩౩.

చ... చుట్టుపట్ల పల్లెపట్టుల గల్గవలు జాన వదులు... ఉ. రా ౮. ౨౬౮.

౧ గొల్లలు తెు వారు నివసించుచోటు.

క... గొల్లంబుడు, మాంగలొగ్గొకరి గ్రోల తెంకయను పానుగ్యంబునం బండు లు, పొంగం బల్లె సముష్ట్యలొక్కవలులం జొంగారి వానాటికి.

హరి. పూ. ౬ ౨౬.

మ... తెంకం గొండపై పల్లెలగ్, గృకవానర్ తెంకెగ్ గృకాపరి ద్రిథంగిగ్ భగ్గు కంకవ్యసిగ్. మనుచ. 3. ౫౫.

3. బడి.

ఉ. ఒకటై గొట్టివక బడంగ నోరువ నించిఁ
రాలు తెంచిన న్, వజ్రవనీవరంపమును
దండెయు నిర్వయించితులె నుకున్, నల్లగ
మోది పల్లెకుఁ జన నైదలించిన వాఁడు
నేడ్చినన్, బొజ్జ కలంగ నాఁకొనుచు భోజన
మొందు లేక దీవఁడై
నిదిశేషధర్మము 3. ఆ (చి ని)

జ. పల్లెకూటము, పల్లెటూరు, పల్లెమాటు
వల్లకూటము=పల్లెకూటము. వి (✓ పల్లె 2)
చదువులబడి

చ తమకు లోగిట నైదలి తల్లి దినగ్గాని
పల్లెకూటము, దూఁచి నిలిచింది.
మన్న 3 ౧౬౩.

సీ. పంచాయలు మోరి బివాదపముచేసి పల్లె
కూటము చెప్పి పనులఁగాచి మేలు కం
వల్లెటూరు=పల్లె 2 వి (పల్లె 2 + శూరు)

(చిన్నయూరు, కుగ్రామము)
గీ చిన్నచిన్న రాళ్లు చిల్లదేవుళ్లు, నానలేటి
నీళ్లు వాఁపరాళ్లు, పజ్జిజొన్నకుళ్లు నగ్గం
బులును చేళ్లు, పల్లవాటిసేమ పల్లెటూళ్లు
(శ్రీవాని చాటువు)

పల్లెత. వి (పల్లె!) ౧ పల్లెత్తి పల్లెబాతిచి (శ. ౧.)

ఆ. మాతంగి, మాతంగ బాతిశ్రీ
గీ పల్లెత యడంగ మాతంగి పరగుచుండు
అం భా ౨ ౧౦౮.

వల్లెమాట. వి గ్రామ్యవచనము (శ. ౧)

వల్లెల్లెరు. వి. పలంకమ, కృదంత్ర ౧

సీ...పల్లె గనకృదంత్ర పరగుచుండు
అం భా ౨ ౧౧౬

జ. పల్లెరుఁ బుత్వలు, పల్లెరుఁ బూవులు.
పల్లెరుఁగాయ. వి. భూమి విశేషము. (శ. ౬.)

పల్లెరుఁబుత్వలు=పల్లెరుఁ బూవులు. వి. బి.
(✓ పల్లెరు) శ్రీ కర్ణ భూమి విశేషము.

క ముల్లు దలకొనని నవః పు, బల్లవములతోడ
ముక్తిగాను చెవులకుం, బల్లెరుఁబుత్వ లగు
పుత్తు, బల్లెసిలువలర్కాది మొదగుఁ
గొనుచున్ అము ౪ ౧౯౫

పల్లెరుఁ బూ(పు)లు = పల్లెరుఁ బుత్వలు.
వి వి (✓ పల్లెరు) — పల్లెరుపుత్వ వంటిది.
శ్రీ కర్ణభూమి విశేషము

ద్వి పాకల కిమ్మలు పల్లెరుఁబూలు, రాశిల్లు
గత్తాలరాశికి పెట్టి

ద్వి కృ పా ౧ ౧౩ పా ౧౨ పం. (పల్లెరు
పులు ముద్రి పా)

సీ పండి తీర్చిన చింతాకుఁ దీఁగయు నాను
పల్లెరుఁ బూవులు బన్నపనము
మాంస ౪ ౧౩౮

వల్లార్లు. ఆ శ్రీ. (పల్లె + లక్ష్మ) పండితో
కొలుకు, దంకక్షతములు నేయ.

సీ పంకనిశ్చంకుఁ డై పారచారిక వృత్తి వదలక
పల్లార్లువాని నెడసి వసు ౧ ౩౬

సీ విటుఁడు పల్లార్తినఁ గటకటపడు మోది
యినుప కిల్లెములకు నెట్టు లోర్పు
చిత్రి భా 3 ౯౫

వి. దంకక్షతము
సీ. కడ లేని వీర్యంపుఁ గప్పుచుండును కాని
మోచి పల్లార్తుల మునుగుదన్న
పాండు. 3 ౧౦

సీ తెలయెంత యీ మల్లికల కని పలికింది
గుత్తువుమోచి పల్లార్తుఁ గాంది.
రా. వి. ౧. ౫౩.

వల్లలము. పం. వి. ఆ. వ. నీళ్లు గల చిన్నపల్లెను,
అల్లువనల్లు.

వల్వలూబానము. సం. వి. ఆ. పుం. కా. రేణు.

వల్వ(లువ)ల్వ=వలువలువ. వి. ($\sqrt{\text{వలు}^2}$)

రవనవానము—వా. రేణు, పెదవి

క. రేణుర మంగమున కాన చివు, రే డొర
పల్వల్వతోడ నితీగుబ్బలయా, డే డొరయం
జక్కవకవ, రైదలిసలు పెప్ప వలవపడఁ
తీఁగ వరమి. అచ్చ. రా. కాల. ౧౩౫.
(పల్వయన అపమ(డి).)

వల్వయరు=వలుపురు. (క ర.)

పళ్ళ పళ్ళ. వి. ౧. పెట్టు, అప్పడములు పెం. విజయం
నప్పుడు కలిగడుప్పది కనుకరణము.

క. జలసేవన పులపుల ల, పులముల పళ్ళపళ్ళలు
భోక్తృభగ్భగ్ లబలా, పళ్ళపట్ట రెళ్ళరెళ్ళ
లంగడ, రుళ్ళరుళ్ళ రేళ్ళరుళ్ళ జనము
సుతింపక. బహు ౪ .౨౪

౨. ప్రకాశించుకీ యం దగు ననుకరిణము.

(క ర.)

పళ్ళము=పళ్ళము. వి. భోజనపాత్రము

ఉ. భోజనకాలలోనఁ బళ్ళము లిడివారు
పంజరకాపులు పెంచవజానుగంట ప్రే,
యంబడి వారగింప సమయం బని చెప్పెర
విన్నవించినా. కాళి ౫. ౩౦౩.

పళ్ళిక=పళ్ళిక¹. వి. ఒకరకమగుకట్ట

గీ. ఎడమచేఁ బళ్ళిక నిడిబండా రవ్వపాణిఁ
బట్టినవాగపడిగళోల. కుక ౨. ౪౨౪.

పళ్ళియరము=పళ్ళియము. వి. భోజనపాత్రము.

చ. విశ్వేతూజతోఁ, బస నగు పచ్చడము నొక
పళ్ళియరమును గల్గఁగ దక్కితికా.

కావ్య. ౨. ౧౩౩.

పళ్ళు. వి. ౧. తండ పెంచలగునని పగిలినప్ప
దగు ధ్వని కనుకరణము.

క. పరిబాణము కొండఁ బాఁగి పక్షుల విడిగిగా.
కను. ౫ ౧౨౯.

౨. చెంపకు కొట్టుకప్పుడు కలుగు ధ్వని కనుకర
ణము

(కృత) వాఁడు పక్షుల ఒకచెంపకాయ కొట్టి
వాఁడు.

పళ్ళిము=పళ్ళియము, పళ్ళియరము, పళ్ళి
రము, పళ్ళిము. వి. ౧ భోజనపాత్రము.

గీ పెండియడైనలపై పెండి పెచ్చినపైడి
పళ్ళిలు లాడు క్రమమహారు
పైను. ౨. ౧౦౮

౨. తాంబూలము ముప్పగునవి ఉంచుకొను
పాత్రవిశేషము.

చ పునకర రత్నదీపకళికా శతమానుసాహ
గంబు త్రైతనరునిపాళి పక్షములు తామర
సాక్షు లొసంగ కేక్కతో,
భార ౪ ౨౧

క ఇల్లలికి ముద్దపెట్టి మహాలాసము పల్లవింప
నొక్క మెఱుంగం, బల్లెముఁ గోసి పెచ్చిన,
యల్లజటాఖండ మిడియే నలరులతోడకా
కుక ౨. ౨౩౦.

గీ. పళ్ళిరము పళ్ళి మనఁగను బాత్ర మొప్పు
లం. భా. ౨. ౨౪౪.

పళ్ళిరము=పళ్ళిము. వి. ౧. తాంబూలము,
తాంబూలాను ఉంచుకొను పాత్రవిశేషము

చ...చాక్షూరాను శ్రీ గీతేశ్వర నవదేవరబ
పైవేద్యామల విక్రమోలను పెంచుపుట్ట
వైత్రమంప పైవేద్యము సుమర్పణయే
బల్లెరమును సమర్పణ నే సిమి...

ద కా. ౪. ౧౩౪౩.

దండకము...వాక్యకూయక భయం చేది చేది
క్షమావల్లభుం దెంతయుం ద్రుక్షుం బ్రబ్రవం

బావినం బల్లెరం తెల్లి చిత్తంబుగా
దచ్చిరత్త ప్రసప్తాడి వర్తించి...

పాఠి 3. 30

గీ పనిమి పనియాలువన్నియపసిడివల్లెరమున
శివునిపదాల్పంబు లమర నునిచ్చి, కేణఁడమ్ముల
రతనంపుగిండి వంచి, యనులంటిల్లాలు నీరు
వోయంగఁ గడిగి

బామ్మని 0 00౪ దళ ౪. 0౪౩.

అ భోజనపాత్రము

గీ పచ్చడామానింబులవల్లెరములఁబచ్చ గంపని
కుర లేర్పడమఁ జూచి

పైడు ౩. 0౩౩

క. అనీలవేలి యాదవ్యభూసాయకుఁ డారగింపఁ
బోయెడువేళక, దా వయ పల్లెర మిడియెడు,
చానఁగదా యవక తపసిరగులున నుండెన్.

కాళ 0 ౪౪

గీ మానవు మీఁతడివసిండి పల్లెరయునందు, రస
రసాన్నము లిడి యొకరాజవదన,

రసిక 0. 0౩

జ. పల్లెరముపెట్టు.

వల్లెరము పెట్టు. అ త్రి భోజనపాత్రములలో పదా
ర్థము లన్నియు నిర్ధమచేసియుండు
ద అతివివరములునన్ పరసిబాష్పలు శొంపలు
పల్లెరంబుపెట్టితి మని నీలవఁగా...

వరాహ ౪. 0౩౩

చ. అరసికి సత్యభామయు మురాసురవైరియు
నాతిభోయనక్కృతు లానందియొండఁగ
సలిమలు లిద్దలు పల్లెరంబుపెట్టితి మని విన్న
వింపఁగ...

పాఠి. ౩. 0౩.

వన=వగ. వి. విరోధము.

క. పరమాన యిందు నీతలఁపమానప్రవమ
యనద లంచును దయఁజూపన మావవరతా
రై, పవమానప్రహృతి గాదు పవ మాన
వనా.

రా. వి. ౪. ౩0.

వనడము=వగడము. వి. (సం. ప్రవాళి, ప్రా.

పవాళో క. పనశత్రు, మానశత్రు. క. పవశం.)

ప్రవాళము, విద్రుమము

నీ. పవడంపుకొత్తులఁ జెపుల రూ పడఁగఁగఁ
బావటఁ దలసిట్టుభంగి గప్ప

భార. విరా. 0. ౩౩౦.

నీ పవడంబుమీఁది శోపమునశో యాకాంతి
పాదంబు లత్కంకపాటలములు.

పైడు 3. ౩0౩. తనవల. 3 ౩౩

పవడపుఁదీపె(ంగ)మిద్రుమలత

గీ తెలువయధరంబు పవడంపుఁదీపెయ్యెరువు.

విక్ర. ౩. ౩౪

నీ తెలిదమ్మి విరియింటి తెలిగంటి శంభునా
తెలుసొంపె పవడంపుఁదీపెగనంపు.

దళా 0 0౩౪.

వన(వ్య)డించే=వవధించే. అ త్రి (క వన
డిను) 0 శయనించు, పరుండు.

క ఘనభుజగ శత్రుజావృత్త, తనుఁజై బాలుఁడు
పయోధితరంగలమీఁదక, తెనుబాపెట్టెఁ
బవడిం, దినవెమ్మనిపాటి యగును, తెన్నెన
లారక.

వృసిం ౪ 0౩౪.

చ...అచ్చిత్రశ్మ యమ్మచ్చెగంటి పచ్చిదిలకు
రిచ్చపట్టియిన పామ్మనం బవడించెయమ్మ
నక్కొట్టికిం బోయి తప్పుక నుం గొని,

ఉ మాని ౪. 0౩౦

౩. నిద్రించు

గీ. అతఁడు పవడింప మును కారవాధివాఘం,
దరిగి తలయింటిదెన నున్నతానవమున,
నుండె... భార. ఉక్కొ. 0. ౩౪.

శ్లో. నుత్తం దచ్చకతుః కృష్ణం...

శ్లో. ప్రతిబుద్ధస్సవారేయో దవర్మాగ్గః కిరీటి

నట. సం. భార. ఉక్కొ. ౩. 0౩0.

నీ, దుష్టాదునిది నిట్టె టోడెనా యని శేషుఁ
బాన్సుగా మారి నీట బద్ధుడెవ

క. సం. ౮. ౧౦౮.

న... కింకమరాకారంబున చారకానిధి బద్ధు
డించిన వాడబద్ధుడవు నారసి...

కాశీ ౨౯౦.

వచనానంద=వగతానంద.

క. యవతిరిక్త బ్రహ్మం బయ్యంగం బవతుగతిం
ప్రోది నేన మలయత్తిరిభృత్సమమానుడు
దురితై, పవమానుడు మోహదావ
పావక కిఖలక్ తే. పంచ. ౪ ౧౦౮.

క మలద్రిమ్యురిరాయడ నిట, మలరంగ నీప
వతునీచ మడచి పుడమి కి, మృల సొడ
యనిఁ జేసెద నినుఁ, వలఁపున మామట
సన్ముఁ వలఁకట మిలకన్.

అచ్చ రా కిష్కిం ౨౪.

వచనతనయుఁడు. సం వి ఆ తుం ౧ మాను
మంతుఁడు. ౨ భీముఁడు

(ఇట్లే పవనమంతుఁడు మొ.)

వప్సనము. సం. విఆ (ఆ ఆ ఆ) కుంభము నిర్మ
లము. వి. ఆ. తుం. ౧ గాలి. ౨ గార్హప
త్యాగ్ని.

న ౧. ధావ్యాదులశోధనము (చెరుగుట కిడు
గుట మొ వానిచే కుంభము గావించుట)
౨. కూర్మార్కుట, ౩ నిష్పావము. ౪ జలము
తుం. న. కుమ్మరితనము

వచనవ్యాధి. సం. వి ఐ. తుం. ౧. ఉద్ధవుడు.

(కృష్ణనికుంత్రి.) ౨ వాతలోగము.

వచనాలము. సం. వి. ఆ. తుం. ధాన్యవిశేషము.

వచనాశనము. సం. వి. ఆ. తుం. గాలిరిండి,

పాము.

వచనాశనాశుఁడు. సం. వి. ఆ. తుం—పాము
డిండి—గరుడుడు (వేలా. ని.)

వచనోష్ణము. సం వి. ఆ. తుం. మహానిలము,
శుద్ధము ?

వచనోబుజము. సం. వి. ఆ తుం పశుమ
ఫలము, భుజారపునండు.

వచనమానుఁడు. సం వి. ఆ తుం. ౧. గాలి,
వాయువు ౨ గార్హపత్యాగ్ని. ౩. సోమఁడు.
(వాచ)

వచము. సం వి ఆ తుం ౧. గాలి ౨. రియ్యము
లాగునవారిని శోధించుట (కుంభముచేయుట)
౩. కూర్మార్కుట, నిష్పావము ౪. చిక్కిపోయి,
బురదతోల వి. ఆ. క్రి. శోధనము, కుంభము
నీయుట ఆ. న గోమయము, చేడ.

వచలు=వగలు. వి ట. (క పగల్.) వాచి
భాగము.

నీ లానిదొంపము పవనము చెనుచీటి జొడ
మించి పొందలంగ జొప్పదాని

భార. విరా. ౧ ౧౨౨.

చ పవనము లేలు దుఃఖపడి బానిని నొయ్యన
బుజ్జగించి వా, నవకులవాడ యేను జత
నంబునఁ జెప్పితి రాజనీతి...

మృతిం ౪. ౧౦౨.

గీ ఉన్నకీతాన్నకబళంబు లాకఁడు నూతన
బవలా రాత్రియె గడసూడ నవసర మని,
దాని క్షత్తర మొకలతాతని యిచ్చె సదర
లింబులు విడిచి సంధ్యాగమ మని

తైత్తి. ౨. ౧౩౨. భార కర్ణ. ౧. ౨౨

వచనానంద=వచనానందము.

చ. నిటమున రెడ్డి పాటుపడి తెచ్చి యాడంగను
గూటిపొద్దు సుకటితే తెప్పచుట్టెగలు కం
టిపై బవలింటినిద్రలున్, తెలు కం
తెల్లిరా... బారసంగమమంబునకే కుమారు
రిద్దలున్. కు. ౨. ౩౩౪.

జ: సవనపంజరము.

వనమాలికలకు. ఏ మరెవరినీ.

చ అలవిరిందికంటె మందమారలగ నీమన
మెంటరా ధర్మమై వడి కేరి యామనియే
చారకమృతమమై మునియే మృతమృత
వచ్చునీకడ కెలువా మృతమృత పదాంప
నీసురా, బలము కిలాపతిం బవనపంజరము
చెందితి పాపదహరహిం.

చంద్రి. ౨ ౫౨

(ఇది గౌరవమునూచించును.)

వన(వృ)ధించే=వనదించే. అ. క్రి ౧ కయ
నించువదండు.

చ. శేషశక్తికై బవలించిన యెలుకామృతం,
వమున గరంబు బొల్లమయనాని గమంగా
నింది పాపదహర.

నీ మునులగ మెట్టును నొక్కమదియ బవలించు
నిగ్గ శేషశక్తికడ కెలుకామృతం.

కాళ ౨ ౧౫

గీ పండె బచ్చందెను బయండె బవలించె,
నల్లమించె బయండెను నవలె నవలె, నలరి
యందును కయనించె నమట కాళ్య

అం. భా 3 ౧౩.

నీ చన్నిచ్చురాగున జవయిత్రితోడలకై బని
విద్య బవలించుగల కేపి మర ౨ ౧౧౫
౨ రా ౫ ౧౯౦

౨. నిలించు

క మరగమును నీరు బలకా, కరమునడ ప్రాచింది
కా వికచపుష్పఫలా, క్కరి భరిమప్రకాశ
కాం, కరమరగలకేది నలపునం ౨వలించు
కై. భా. ౧. ౧౦. (మా ౧౫)

ద్వి. ప్రవిమలమృదులకలంబుకై వేర్కొని బవ
లిందియున్నయపుష్పకృష్టి కాచి

రం. రా. అయ్య. ౧౯. పా. 3. పం.

గీ. పాలమన్నీకైకై బవలించినయెట్టి నీల
వర్ణంబు నిద్ర మేలుకొనియే.

విక్ర. ౪. ౫౦

చ... బ్రహ్మయోగవనించిన నిద్రవర్ణము కంఠ
కర్ణమయోగ మాని బాగ్రవర్ణమయోగ మయ్యవ
బవలించుగాక దన కొక యెల్ల గావలయు
చావనకాయక యంచు నన్నతో, నను
టయు...

ఈ రా. ౨. ౨౯౦.

3. తిండం.

నీ పరిమర్చి పావంపాకే పల్లవములు పాలభాగ
ములకై బవలించు మర ౩ ౧౪౦

చ. పవలింక, పవలించు.

వవలింక=వవలించు. వి (✓ పవలింక) కయ
నను, పండుకొనుట.

నీ అత్తుడు కైచిన పచ్చియరకుకై బవలించు
గలవకాక కై మేను గానిక బావల.

రా వి. ౨. ౧౦

నీ పాపభూక బాష్పకై బవలింక గన్నకా
దడియని ప్రాంతాగం కైవకాడు.

పాంచాలి ౧ ౨౯.

పవాళ. సం వి ఆ క్రి మడిగాలి, చక్ర
చాళము

పవాడము. వి. విరుదు.

గీ. విరుదము, విరు దన బావాద మనగను
విరుగు నభవ అం. భా. ౨. ౧౯౩.

ప. పాచీశివ్యశక్తికై ప్రసంగాధానంబులం
దనక మేడుకలకై యంచు మెనక రక్షిత
విశేషంబులు గురుకులమునకాళగధమున
చోళ ప్రముఖ కేళాధి నాయకలకై వాదం
బులం బావాదంబుల గొనెను...

విక్ర. ౨. ౪౮

పదాదము = పాపాదము. వి. (క. చవాదత్తి.
త. పాపాదం) ౭౪ కార్మము సెలసెలకరి నని
దేవుని ప్రార్థించుచు ని యాపార్థనము సెల
సెలయెడల దేవునియెదుట చేయి శక్యమై
నది పాపాదమునకు. (క ర. తా.)

సవీ. సం. వి. ఇ. పుం. ౧. ఇంద్రుని వజ్రా
యోధము, కలికము ౨. గాలి ౩ ఆయోధము
యొక్క శిక్షయైన అంచు. (పై వి.)

పవిత్రము. సం విజ్ఞ (అ అ అ) పవిత్రము,
శుద్ధము చేయఁబడినది వి అ న చురితము.
మిరియము.

పవిత్రతము. పం. వి. ఆ. న జనపనారతో వల్లన
 వలత్రాడు. వి. ఆ పుం. ం. కేడి శ్రీ. ౨.
 రావి శ్రీ. ౩ దమవము, దమవము శ్రీ ౪ దగ్గ,
 కుగ శ్రీ.

పవిత్రధాన్యము. సు వి అ. న యవలు

పవిత్రము. సం. ౧౭౭౭ (ఆ ఆ ఆ) ౧ వ శతాబ్దము;
 పతాకాచారములతో కథ చెప్పినది. ఆ. కృష్ణ ౧౭
 ౧౦ నుండి (పాపాచారములతో గొట్టుచు) ని ఆ
 శ్రుం. తిలవృక్షము, సుత్రావళి. ఆ. పత్రావళి
 ౩. అగ్ని. ౪. కిరణము, పుష్ప. ౫. ౧. బంగారు.
 ౬. భవము. తెల్ల తామరపువ్వు ౪ కలకము
 (పై. ౧.) ౭. యోగములందు చెయ్యి చిలువ
 నట్లు చెందు వర్ణాచారము. ఆశ్వాసానామిక
 మగ కలకవృక్షము. ౮. కొన్ని కర్మచింతముల
 యందు; ఆపాదకయందు చాల్చు వర్ణ యంగ
 రము. ౯. బండెము. ౧౦. ఆలము. ౧౧. రాగి,
 తామ్రము. ౧౨. పర్వతము, వానశయియను,
 ౧౩. పుష్పము, రాక్షసు, తోమియను,
 ౧౪. ఆశ్వాసము నన్నింటి యనువలెనగును.
 ౧౫. చెయ్యి, అశ్వాసము. ౧౬. తోమియను, పుష్పము.
 ౧౭. గోమయము, అశ్వాసము. ౧౮. మర్కటము.
 ౧౯. పక్షి, తిలవృక్ష. ౨౦. శ్రీరము, బొమ్మ. (శ్రీ. ౧.)

అ. శ్రీ. ౧. కులసి. ౨. సదీశేదము. ౩. పశువు.
౪. అశ్వశ్చక్రము, కండ్లరాని శి.

వచ్చితారోహణము. సం. వి. ఆ. న (విష్ణుప్రభృతి
దేవ సంప్రదానశ్రమగు) యజ్ఞోపవీత దానము.
(ఇదియొక యుక్త్యవము)

పవిత్రతారోహణము. సంపదితారోహణము

పవిత్ర. సం విజ. (క. జీ. క) ౧ శుద్ధము చేయు
నది. ౨ పవిత్రము చేయునది.

పవిత్రీకరించే. సం స క్రి పవిత్రముచేయు

నీ ఏ దయాహృదయాల పైదోడు జగముల
ద్రి సోత యై పవిత్రీకరించు

క. వేదం ౧౮.

పవనది=పగిది. వి. (సం ప్రకృతి) విధము

క శివునగయ్యపై నిరియంగ, జనికముంగ
బట్టి ప్రాశ నని కడుగెయ్యి, నివృత్తు నన
కల్పలతకల, పునిని మృదురాహలతలు
పొంగి కొత్తున్. కు. సం. 3. ౨౯౯.

ద్వి భవైః బాడ నానందబాష్పంబు తొలుకు,
పదిది శ్రీదునుఁ గనుఁగవ నకు లొలుకి.

జన పు. ౧ శనివారం పం.

పవీరము, సం వి అ స ం, హాలము, వాఁగలి

౨ రంగస్థాపము (శీ. ని)

పర్వణి=పౌర్ణ. (౪ పర్వణి క. పర్వణి.)

(४. ४)

పవనజేలుతీర్పు = పాణజేలుతీర్పు. (శ. ౪)

వస్తుజ్ఞులనేయు=పాఞ్జులనేయు. (శ ర)

పప్పులు=పాలు, పగులు. ఆ శ్రీ. గ. బ్రహ్మ అగు,
శేడిలు.

చ. కవిని యుగాంతదండ భరుతైవడిఁ గోలు
 శునంగి కంభమన్, పవ్రులగఁ దుండముల్
 దునిండుఁ బ్రక్కలు ప్రక్కలు గాల్గ...

தர. பி.சு. ௨ ௩௦.

ఉ. భవజలరాశి కాటుకైన భావజలారాశి
పిరివం దమ్మ ప్రవహణమోర్ సమన్వితము
పవ్య భద్రాక్షరపవ్యతాహారి, బలివిన దీప
తావికలభావము జొందిన మూనికాలిక, ప్రవ
దల భావచిత్రమణి బ్రాహ్మివారు కపాత
పాలికల్.

నై. మ. 3 ౧౫౨
అ. దివియు భువియు దెసలుఁ బలివినగతి
బ్రాహ్మ, నివాళివేపులైన నిర్జగార్య లలిత .
భా. రా యు. ౧౨౭౫

౨. ధన్వ మగు, తెగు.

మ...రైతేయచ, క్రవిచారక్రికచక్రిమం బయిన
చక్రం రైత్తి కద్దేహముం, బవులవైవదివఁ
దంక ప్రచ్చినగతింబాసెం బ్రాహ్మకంబుగన్.
ఉ. హరి. 3 ౧౦౪.

పవ్య. వి కాన, తెదరమూతి గల భాంద
విశేషము.

సీ...తతముఖ భాంతాఖ్య తనరు కాన, పవ్య
గంగాశము బందద మనగను...
అం భా. ౨ ౨౪౬.

పవ్యభింపు=పవనిరతి. వి. ($\sqrt{\text{పవ్యభింపు}}$)
పవంక, శయనము, పండుకొనుట.

గీ. భనుఁ బవంక పవ్యభిం పవగను శయనము.
అం. భా. ౧. ౧౪౧.

పశవ్యము. సం. వి. (అ. అ. అ) పశువులకు
పాత వైష్ణవి.

పశుభూతము. సం. వి. అ. భుం యజ్ఞార్థము
పశువులఁ బంపుట.

పశుపతి. సం. వి. ఇ భుం. ౧. శివుడు.

౨. పశులకాపరి పశులపాంతకాపు 3. పాశు
పతపర్యుగ్ర. ౪. అగ్ని.

పశువల్లభము. సం. వి. అ. స. రైవడిము పై
రైవరైము పై శి.

పశుపాలకుండు. సం. వి. అ. భుం. పశులకాపరి.
పశుపాశక్రము. సం. వి. అ. భుం. రతిబంధ
విశేషము.

పశువుండు. సం. వి. అ. భుం. ౧ పశులకా
పరి, పశులకడయందు ౨. శుభ్యుండు.

పశుముగ్ధిక్. సం. వి. అ. శ్రీ. జోతేగ.

పశుమోహనితి. సం. వి. అ. శ్రీ. కట్టి, కటిక
లొసేగి శి.

పశురజ్జువు. సం. వి. ఉ. భుం. పలుపు

పశురాజము. సం. వి. అ. భుం సింహము

పశువదు. మి అ శ్రీ యజ్ఞాదులయందు విశ
సింపఁబడు పశు వగు (మా పశువలుచు)
పశువల్లింమే = పశువలంబు. మి. స. శ్రీ.

(యజ్ఞాదులందు చుంపుటకొఱకు) పశువునగాఁ
జేయు.

సీ...అపని నొరలు, పియట్లు ప్రసరు రై వ్యు
కులఁ జెఱచరైట్టి పశువలించుచుఁ బశుపతి
నుజేకు, వరదఁ బూజించినవాచన
గలరె .. భార. సభా. ౧. ౧౦౮

గీ. భారతీశురముఖ్యు లభ్యరయలందఁ, బశువ
లించరె పశువులఁ బరమపుణ్య గతులు గలు
గనె వాటి... భార. ఆర. ౫. ౫౫. (యజ్ఞ
పశువునగాఁ జేయరే అని భావము.

ద్వి. నిశిత శుద్ధాయభాద్రితమాష్టక దశమఁ,
బశువలించుచుఁ గొల్ల పాణగియునును.
బస. భు. ౬. ౨౨౮. సం.

పశువలంబు = పశువల్లింమే.

౪. తనయుఁ బశువలించి తవ్వనఁ గొని నేర్పినఁ
కాది యార్జవరకాచం బున నేర్చిని కడు
నడలుగఁ, వసుమధ్యుల మోహ్యుడును కుత
న్నేహుడునక. భార. ఆర. 3. ౨౧౫.

పక్షపు, సం. వి. ఉ. ధృ—అన్నిటి కొక్కటిని
జాచుచది — ౦ నింపదగిజాచిజంతువు.
౨. ప్రాణి, జంతువు. ౩, మృగము. ౪. యజ్ఞ
పక్షపు, యజ్ఞమువ పక్షిపంజరం జంతువు.
౫ రాగము, ధౌళి ౬. యజ్ఞములేపము
౭ యజ్ఞోదరబలము, ౮ ముక్తగణము

వశ్యమార్తెకి. సం వి ఈ ఆమ్రూతక
ఫలము, అంబాకళ్య పండు

పల్నాథ్. సం అష్ట. (నీలిక చెనుగు వర్ణప్ర
ప్రయోగము లేదు) ౧ చెనుగునుండి ౨ చెను
గులు. (వర్ణి. పు.) 3 నీమృతు, అష్టాః;
తెండు, నీలించు. ౪. కడపలు ౫ పడమటి
నుండి. ౬. పడమరగా, నడమరపెళుగా.

పశ్చాత్తాపము, సం వి. ఆ పుం ఆనాశము,
తానుచేసినది తప్పుని యెఱిగి చానినిగూర్చి
నీడప దుఃఖపడుట

పశ్చాద్ధము, సం. వి అ పుం ౧ (దేహమల)
 వెనుకటిళ్ళాగము, ౨. రెండవసూము, ౩ పద
 మట్టి పక్క.

పట్టిమ, పం. వి అ. ప్రి. పడమరగిక్కు

వచ్చేమనూ, సం. వి. (అ. ఆ ఆ) ౧ కెను
కటిసి, ౨. (దేశకాలములందు,) 3. కడపటిది

వ్యక్తిమర్యాదము, సు వి అ. పుం, రాత్రి మన
కటిభాగము, రాత్రి శివభాగము.

పశ్చిమాధ్యక్షము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తర
(కియ.)

1. అధిక నీ నింత న నిష్పత్తి రహస్యముగా, కాని
కార్యములు తెచ్చుచు బూని నీవు కంఠమున
బిడ్డమొప్పున కార్యములు, లోకము నభిమతి
వలన దంఢియై యును.

మారి, పూ. ర. ౧౭౭.

పశ్చిమార్థము. సం. వి. ఆ పుం. ౧ కెనుకటి
భాగము. ౨. రెండవసగము.

పశ్చిమోత్తర. సం వి. ఆ. శ్రీ పశ్చిమోత్తర
మూల మధ్యదిక్కు.

పశ్చిమోత్తరము. పం విజ. (అ. ఆ ఆ)
పడమరగాను ఉత్తరముగాను వున్నది.

పశ్చంతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వాగ్విశవము.

పర్వత్, సు. శత్ర, చూచుచున్న

పశ్చాతాపము. ను విని (అ. అ. అ.)—
 యాచుండగానే దొంగిలించువాడు—పప్పు
 కాడు, నన్ను లెదురుచూచే ప్రతిభిలించి తొని
 పోవువాడు
 వి' కమసారెవాడు

వశ్యత్ఫలము. స వి అ భుం, శివుడు,
ముక్తిమంటి

పశ్చిమ లాటూడు, స. వి. ఆ. పుం జాననికంటి
దేవర, శివుడు.

పన. ౧ (క. మాస త ప్నతి) ౧ సారము, చేప.

నీ పాతాళమున నున్న ఘోరాబాళోజుల పనయెల్ల
రూప మే యొకచో ననగ.

హరి ప్రా. ల. రి.:

మ, పస సుసౌరమునందు లే దొటిలియో
 భావించి చూడంగఁ బుణ్యనమస్కానము
 నాన్దింపఁబ... మల్ల భూ. పై. ౧౧.
 నీ...ధరణీక తాళలరమనాఁటిపాఠఁ పంచా
 రణు పస లేదు పేటై నది పృథ్వా
 స్థూల మిం దేది బలము...

ప్ర. 8. 902.

చ. తెనుగున బేటగాఁ గథలు చెప్పినఁ
గావ్యము లొందు లేదు మె, త్తన పస చాల
దండు విశదముగ సంస్కృతకల్పి యాదరఁ

తెప్పిన నది దర్భమం ద్దనుచు తెట్టిన
 పినుల .. చా. ౧ 3.౨.

౨...అతిశయము, సమృద్ధి, అధిక్యము.

చ అగల యారసి యెవ్వని వ్రాసెనో మరూ,
 పతపన నీకుతో దయనభక్తులకు దుర్లభుల
 డెల్ల నృప్తిలోక ప్రభా ౧ ౧3.౩.

నీ. మనోదీప్తమానసం బండ్లు పసమూల గల్గించి
 యించున కేల పుట్టించడయ్యె.

కా. ౧ ౧౧౧

ఆ అనీ దక్కాళమేధ మంగ్రంబు తీర్గంబు,
 పంచదమ కాకి బసగలయనీ. కానికంటె
 డెద్ద కాకాపితామస, చక్రప్రస్థునితో యసం
 కయంబు కాకి. ౩ ౨3 కళా. ౧ 33

3 కాకుర్మము, శీమ్య

రగడ పొలంకి త్రికంకంబు మాడఁ బుచ్చ
 బుచ్చడి మసలు, తెలఁత నైత్రమాసమున
 జనించు నించుమిలుకు పసలు

వరాహ 3 ౯.౨

పంచరామము ఇనీ యనీ తెలుగంబు మాడ
 కిల్లు వెల్పురించినక, పస వ్వినింగిపోవు సిగ్గ
 పీసమంత లేదు నీ, దాసం బసతో ఘటించె
 దేర త్రిమృతీ మ తీల్లు వచ్చి పారె పారె
 నన్ను గార్లఁ కేయరాక పొమ్మికక

విప్ర ౪. ౫౯.

విక. ౧. ౮౧,

౪. స్ఫురణము

గీ మధువుఁ గాంతల పుట్టిటి మధువుఁ పోళ్ల,
 యార్జనం బస మాపఁ బొగడపై తెలయ
 దాన, విరూఁ డొల్లిటి దళముల విరులు
 బడితె, దీన వర్ణింపునకు నచ్చి తేటు లార్చె

అమ. ౫. ౧3౦.

నీ ..పస యన స్ఫురణంబు పగగుచుండు

అం. భా. 3 3౦.

౫ శక్తి, సామర్థ్యము.

౪. అతృరా భర్తృవిశే, ప్రవచలపస గానఁ
 బడియె... భాగ ౩. ౧౧౧

నీ...తెదక నీ తెవ్వరు తెదురు లేగ,పార్థ దర్ప
 మున నీపస గాన కి డైదివివారికోమంబు
 గనియె ఫలము. రాఘవ ౪ ౩౧.

నీ ఆదిత్యుపస యాచి మామలంబున లోఁచి
 హంతవహంగర్వ ముట్టాఁగలూచి

కళా. ౧ ౩౩.

౩. వలపు, (స్త్రీ)పురుషులకు పరస్పరముకలుగు
 ప్రేమము

క చిక్కనిచక్కనిచచ్చుల, ముక్కువయ్యలలి
 విడిచి మాయలు గలయూ,విక్రసపుమద్య
 పానపు,దొక్కపసం దగిలి దుర్విటుండ నై
 చెడితిక. భాగ ౩. ౧3౩

గీ వలచివచ్చివనిలాలిబలి భరించి,పసఁ జిక్కిం
 చి విలసవహృద విజయ,హావకరంభములు
 ములచవులు మూపె,విశ్వధాత్రీఁ దిమ్మయ
 యీశ్వరుండు వరాహ ౧ 3.౨

గీ అటువలె నిబాధిహాయకుఁ దవ్యమృగవృ,
 గానుకూల్యాగ్రచిత్తుఁ డై యావహంబుఁ,
 దిరుగఁ దనమీఁద పస లేనితెలుగుఁ జాచి,
 వనుమతియుఁ గాంచె జారాంకహానంబు.

మాంస ౨. ౨౪.౨.

౩ పరిమళము, వాసన

నీ. పన్నీటితోఁ గదంబముఁ తేసి తూనిన మృగ
 వానిపస రాచనగరు చెలప అమ. ౨ ౩౫

గీ...అవ్వనజగంధి, శేవిజవాద్విపస కదలించు
 నొడలు, గడిగొని... మమక. ౨. ౩౪.

వ...పునంగుపసం లిసాశించుగొట్టంగినితీ తెత్త
 వియకు భీమ ౧. ౧౧౩.

౮. ఒప్పిదము; అందము; కాంతి

నీ తెలికామపస తెచ్చి కలయూఁచు లెఱచి
 మానక సత్వ శీమ్య డెందములఁ గరచు.

అమ. ౨. ౫౮.

చ. కలికి యొక్క రొమ్మని జగత్త్రయమొహన
దివ్యరూపము, గళపటుద్విగ్రహంబుపనఁ
గాంచుకొని గడిఁ బూని మేళులా, వల
యను గేలుకొల్పు మణువన...

జామా. ర. ౧౪౮.

నీ. పనపంటి మంచిపన యొడలగుర్చక
మునిఁడిపండ్లకు వద్ద యొనఁగివట్టు
రచిక. ౩ ౪౦

న...మిరియలు తెలియదు, బాగుప్రపయ
శొంఠిసాబున నావత్ వయ...

కాశి. ౩ ౧౮౫.

గీ. ఆనమపాయకవకాళ సరికయించి, పసిమి
మొచ్చినవచ్చిపన నడంచి

ఉ రా. ౨ ౧౪

౯. విధము, పద్మి, రీతి

నీ కమచిరముల నాడట రాలునేకామనుమ
ముల్ నడగండ్లపన నహింప

ఘటికా. ౨. ౧౦౨.

ఆ. చనుచు నుండి కుడుగుంగీరచాకురీ, గరిచు
పనకు ముప్పు సరసికాక్షు, వెలువ లాక్తు
మెచ్చి సలిపిన యట్టిప్ర, శంసచందముల
ప్రసంగ మైన. కళా. ౨ ౪౦ ప్ర. భా
౧. ౩౦.

౧౦ బంజాలము, పామగ్ని క్రొ.

౧౧. (బ) చతుర్థాక్షర

ఉ ఈ నయగారిపుం బ్రయము లీపన లీమొగ
మిచ్చుకూటలేలా. పారి. ౧ ౧౨౫.

బ. పనగరగొను, పనకెడు, పనవనము, పన
దవ్వ, పనపడు.

వనందు, వి. సోగకుఁ జనము, అందము. (క. ర)

విజ. (హిం. పనంద) చక్కనిది, మనోజ్ఞము.

గీ. పులికలును నిండువన్నెలు బొడలు పచ్చలును
మోలికలకు మోలికలులును రంగవల్లు బొడ

లును పామంతవగులు ననగఁ, దనరెడు
పనందుపటుములు గొనియె తెలవ.

మోస ౫. ౩౫౫.

పనగరగొను. స. క్రి (పన + గర + కొను)
వీడించు, పాయఁజేయు

౩. పనులకు నొడ్డినవలయై, మనఁగన యవ్యాస
పకునమాజము తెల్లక, బనగరగొని యంతటఁ
బోక నను స్తుపాకీబాదకంబై పేర్చుక

మరి పూ. ౩ ౧౨౩

పనచెడు. స. క్రి (✓ పన) రూపుయాయు,
నశించు

చ పనచెడ శీల యందు మోపాద పరిష్కృతి
శీయ నావదల్... భాగ ౮. ౩౪౩

వనదనము. వి (సం ప్రసాదనం. క పసా
యన) ౧ పారిపోవీక్షము.

గీ యద్వివాటంబుఁ దక్కిటి యాలయములు,
లలితిభంగి నవ్యములు సలక్షణములుఁగా
నొసర్చినశిల్పిని కాయమునకుఁ, బనదనం
లిచ్చె సంతసం దెనకమనఁగ

భార అశ్వ. ర ౧౩౯.

గీ. ఇంతటన మెచ్చి వీరి నుర్వీకవ్వందు, పన
దనం విచ్చి చూపుట పొడి యింక

మరి పూ. ౯. ౧౧౩.

ద్వి కలివరాహబాహుత్తిగములుఁ గన్నూర్చి పరగ
నిచ్చివఁ దనభామిని కిచ్చి, పరువడి శారీరి
బసదనం బొసఁగి

ద్వి. మారిశ్వ. పూ. ౨. ౩౩.

౨. (సం. ప్రసాదనం క. పనవన) అలం
కరించుట.

గీ ..తెలయకు బసదనము కై నేర యనఁ బ్రసా
ధనము. అం. భా. ౨. ౧౪౨.

పనదనము:—పనదనము. వి. అన్నము.

నీ బువ్వ పెతుకు తుడు బోవ తూరము పసా
దము వంటకము పనదనము బాతు, సాద
తూగిర మవ అదగు నప్పుడు పెళ్ళి ..

సాం వి. మాన. ౨౨.

పనదవ్వ. అ. ౧ (పన + రివ్వ) క్షీణ మగు
చెడు

నీ పదతి నావేదనంపద తొల పనదప్పె నింతి
నాకాత్తంబు లేల తూరె.

పరామా. ౧ కొ

నననారు. అ. ౧ (న/పన) ౧ ఒప్పారు.

నీ. రమణీయశృంగారరసమున బసవారుమరి
తెంపు వలపులమొలకవోరె విక్ర ౬౬ రర
ఉ. అంటిన గండుమీమ బసవారెడు జవ్వన
తుక్ వారి ఉ ౩ ౮౦.

పనసు. వి (క మానమ. వృత్తియం దంతర్వి వర్ణము
నకు ఇకారాదేశము) ౧ అందము, చక్క-
దనము.

నీ. నక్తంచరణాచనంబులపోలి ననితోత్పలం
బులపనమ పాలియ
భా రా యు ౧౪౩౧

౨. ఎఱువుమించిన పసుపుపన్నె. (క. ౮)

క. తునుమం ఒద్దివధమున బువ్వల పుట్టింది
నట్లు బంగారమున బస నిచ్చినగిరి పండ్లొక్క,
వనరంబున నింగి యరుణవర్ణం బయ్యెట్.

నైమ. ౮ ౧౫౩.

౩. వర్ణము, రంగు.

ఉ. అలరిటఁ బండి పచ్చపన నైనదళంబులు
చాలె.. చమ. ౧. ౪౩

వి. ౧. శుందరము, అంద మైనది, బా గైనది.

నీ. ఒకచరణపద్మిమకరందరసభాతి బసని
చూపులఁ గప్పానను దొలక్ర.

విక్ర. ౨. ౫౩.

ద్వి. వసువు నిమిత్తల నిద్రవజ మను కేరళబండ్ల
నుగా నిర్మించె బట్టణం బోకటి.

రం. రా. బాల. ౩౩. పా. ౫ పం.

ద్వి. అనమానజయకరానబ్బిలిమలల, బససు
గాఁ దీర్చిన పసిఁడికంబుమల.

రం. రా. ఉ ౩౪. పా. ౧౬ పో.

ద్వి. ఇవ్వడే పంపుబాఁ డీలకమున్నె, మసలక
తెప్పించి తుండు పోయించిపసమగా నొన
రింపు ప్రాణకానంబు. ద్వి. హరిశ్చ ఉ
౧౯౨౦ వవ ౧ ౪౦. పా. ౧౨ పం.

౩. ఎఱువుమించిన పసుపువర్ణము కలది

ద్వి. పసని మొగంబులు పసిఁడియద్దములుగా
గురుకుచములు పుష్కలంభములగా
కు. సం. ౧౨ కొ

గీ. ప్రియము పోల్చిలగా నువ్వించె నొగి, పసని
పయ్యెద బాఱు బోపల్లవమున, భూన్య
దీపుల నీరారి ప్రవృ నైన, పృథులంబుదా
కినపద్మ రీతమాల హార. ౩ కొ
౩ నిర్మలము, స్వచ్ఛము.

నీ. శ్రోమ్యంపున గ్రమ్ముకొనఁ గెలంకులఁ
జమ్ము పసనిరన్న పుసమ్ము పదిపించి.
రాజ వ. ౨. ౧౨౬.

నీ.... పు నైన చిల్లరాపఱుపునై గీ. పసని
కుబుసంబు చలువడుపుటి పసింది
దకా. ౪. ౧౦౩.

ర. మృదువైనది, మెత్తనిది.

చ ఒసమి బాఱు బోక్కఁ బోయున్నులిచేయవ
మాఱుబట్టెగాఁ బసనికురంగి కావలలఫాలి
నికాధరపల్లవంబునై, బనికొని యేరబట్టి
మనిపండుల నొయ్యన నవ్వలంపఁగా.
నైమ. ౬. ౧౩౩.

గీ. మృదువర్ణంబునమంధారికాకు.

సం. నైమ. ౧౬. ౨౨.

నీ బంగారుపస మించు పసవిత్తుల్పొడిలేఖఁ
కావట్టుపాటు సాబుగతోడ.

కళా. ౩ ౨౦౪

౫. పరిపక్వ మైదుది, చక్కఁగా పండిది

౬ పస పరిసంకాపవృక్షఫలము గరులుతో,
పసుమతిఁ బాసుచేపుం, దొంగగన్.

దళిత ౨ ౧౨

ద్వి. పసవిపం డుండగఁ గడుగాయి చెంద
పండితా పురా. ౧౬౦ పే

జ: పసపాడు

వనపాడు. ఆ. ౧ (√ పస) అఖిలాచ పడ,
పాంధించు

ద్వి. పసుమకాసపచెప్పఁ గూడునే తేడి, పస
పడి తింగడుకాగం భావించి, రసికుఁ డై
కెవళ్ల తీరసమగ్నుఁ డగుచు
ప్రభులిం ౪ ౧౧౧ పా. ౧౧. ౬౦

వనపాడు = వనుపాడు. ఆ ౧ (పసపు +
అడు) పసుపు పూసికొని పన్నన మూడు; పసపు
పూసికొను

మ... పసపాడి పొగడపుఁదానం బొప్పి కెం
బ్బడి, గ్లియసి రమ్యతవజ్జివార్ధము కిటి.
గీలించి... ఆము ౧.. ౫౬

ద్వి. కొమ్మలు పసపాడి కోరి నీరాడి, కట్టిరి
పుట్టమూర్... ద్వి. పరమ ౫ ౪౩౭, పా

వనపార్వ. స. ౧ (√ పసపాడు) ౧. పసుపు
పూసి పన్ననమాడించు; పసుపుపూసికొను

వ... గుల్తేరియ లగు మిగుల మెత్తని జలపోయి
తోలు పట్టెదలు మెదల నమరం బసపార్వ.
మనచ. ౪. ౨౭

ద్వి. చెమ్మగాఁ బస పార్వ చేయునుజ్జ్వలము.
బాణి. త్రి. ౩. ౩౪౦ పం

వనపు = వనుపు. పి (త. పసపు) నూరి,
మకుత.

గీ. పసపు పడు పసంగ, నలులును నూరిక...
అం. భా. ౨. ౫౧౬

౪ పసపు నలుఁ గిడి రైదున, లిసరుపలూర
నలు పెండిపెద్దల యొక్కన్.

మనచ. ౫ ౫౬౦ ౫. ౧౦౬

గీ. కలిమి ముద్దియనిద్రపుఁ గమ్మ మేని, పసపు నిస్స
లటంచు శేర్పణుపతేక, కటికటంబునఁ
గట్టున కనకపటిగి, వింకరుచి వచ్చె నని
కెంద్రు కాంతినిధులు. దళా. ౩. ౧౫౦.

జ: పసపాడు, పసపార్వ, పసపుగన్నెరు,
పసపుముద్ద.

వనపుగన్నెరు, వి (√ పసపు) భాస్కరికేచము.

వ. పసపుగన్నెరు గుత్తిలలుగుత్తిలు రావివూ
రాజవాలు... ప్రబంధ. ౧౧౨.

పసపుముద్ద = పసిరిక. వి (√ పసపు) పచ్చసిట్టి,
పక్షి వికేచము

గీ. పసపుముద్దయఁ బాలయి బచ్చితోకె-
పసిడికం పెయఁ బరజయఁ బాటులపోరి,
గాఁడు ననుపానిపై జలకట్టియలకు, బంచి
క్రంచియి... రసిక. ౧ ౧౧౫. ౧. ౬౭.

నరము. వి (సం పకు. ప్రా. పకు.) పకుపు,
గొడ్డు, గోమహిమ్యుని

నీ. గోమహిమ్యుడల నాచుమూర్ పసి తొట్టి
తొడుకు పసరము నా నడన.

అం. భా. ౨. ౨౬౧.

చ. పసపులెంపపోవులును బండుబొక్కలుఁ
గుక్కగుట్టులున్... భార. కాం. ౩. ౨౮౪.

౪. కడవగ జొక్కల్ల పసరము; నడిచిన జొక్క-
లులుఁ చెయ్య నడువ వలయున్.

భార. ఉద్యో. ౩. ౯౧.

౪. చని యటఁ బసరపు రక్కను, లను బయలొని
దోసకాయలూర కడుపుగొత్తునఁ గలఁచితి
రిజ్జాల్లము, బనిచడి జగమెల్ల నింకఁ బలు
వక తిలుచిడి. నీలా. ౩. ౭౨.

వనరించు. స. (రీ. ౧. చెవ్వు, పలుకు రవియిండు.

ద్వి. బసవన్నమహిమ కంఠద్వైయుక్తిః, బస
పించివి గద్యపద్యావికృతుల.

పండితా దీక్షా. క. పా

ద్వి. బంధురకన్య వాక్యైకమహిమః, బసరింపు
మనమనా కాటుకకర్త

పండితా. దీక్షా. క. పా

క. వ్యసనంబులు విడువక మాననము వికా
రంబులెల్ల నశింపఁపటి ము. వ్యసన ఫల
యొగఁపుమాటులు, కొనరక పసంతు రేలతో
హిమనుకుండు. శివయో. ఉ. ౧ ౧౩౦.

౨. వ్యాపింపఁజేయ.

ద్వి. బసవశత్రు మివ్వకుమతిలానఁ, బసరింతుఁ
దత్తుతాప్రాధి యొట్టిన.

బస. పు ౧ ౧౫౦

అ (రీ (క పసరిండు సు. ప్రసరించు)

౧. వ్యాపించు.

నీ. పాదలెల్ల గాకొని పారిఁ జూరి బస
రించె బ్రాహ్మణపరిచేలఁ బసలు మించె

అచ్చ రా. కిష్కిం ౨౯.

౨. పోరు.

ద్వి. నీ యతులితవయోనిర్వృత్తి దృష్టి యిట్లు, నా
యందు, నాఁటికోసలు పసరింప

బస. పు. 3 ౮౫౬ సుం

3. ముండఁజూడోపు.

ద్వి. మనలి యొందోయలతో మాట లాడుచును,
పసరించి కిరిరిక బ్రలుతిగేయుచును.

పండితా. పర్య. కిరిరి. పా.

౪. తలించు, తంచల మన.

క. తనజూతంబు ముకల్లెము, రసగంధస్పర్శ
క్షాపరహితం బాసరించు నింద్రియము
జన్మ, కనంబు గా జొందఁ బరమవస్తువు
పుత్రా. భార. కాం. క ౧౩౪.

౪. రామిండు, నిరూపించు.

ద్వి. ముక్తి రాజు నా ముద్దియ నేమ, భక్తి
రాజునా బసవఁ దీక్షింతుఁ, బసరింపనే లింగ
వట్టభద్రుండ, బసవండు సున్న పట్ట
బసరిండు. బస. పు. ౨. ౨౨౧ సుం.

పనరిలు = పసరించు. అ. (రీ. ఆలావించు,

భావించు

త అనురు లవకన్యవధ్యు లని యాదినకాణ
మహేశ రేమి, ద, వ్యర్థసమయ నిర్ణ
యించితి భవత్కృప రేటికి నిట్లు వీరై,
నెనఁగడుకన్యవ్యవోదఁ దననే నెనఁగంగ
జాతీయ బుద్ధిలాఁ, బసరి చూడుమా
హరియ భగ్గండు నా జాఁడో విధివృలా
హరి ఉ. ౮. ౧౫౮ (క్రొత్తపతి పా.
పసరిచూచు చి ని పా పసరిచూచు.
క ర ప్రాఁత ము(ది. పా)

పనరు = అనరు. ది (క పనురు. త పతంబు)

౧. అనరింపము

నీ. కయలైచాలలలప్రతిమలు నొడవమనరక
చ్చాయ బొల్లు దత్తవిభులముతోట
బంగరు నేయుటకోఁజను మున్నుబ్రహ్మ
వీడిచిన మందానుపన రసంగ అమ. ౨. ౮.

క. అనుటయు రసలింగమువిడు, తనద్రువ
ప్రేరప సజ్జనంతపుబరణే, విడిచిన యొనపస
రిది యమియని చెప్పక పూఁచె దత్తచాంబులు
యొగళిన్ మనచ. ౧. కె౮.

౨. అనవచ్చనిరంగ.

క. నెనుగులు విరియించఁజేడిమి, నిగుడ కుక ప్రేణి
పసరు నింగి నిర్మింపక, నెగఁచె బ్రహ్మ దూర
నానాభంగలయజీనింగంబనంబు నగది నెగ
యనుచున్. అమ. క. ౧౨౬.

3 నిర్వయ, రేతము.

నీ...పర రక నిర్వయమునం. భా. ౨. ౧౩౧.

నిలు. ౧. అనవచ్చనిది.

1. గూఢ్యై కావించుట ల్లామను మూల్యై
యించుటయనఁ బలుకుకొని వేయియె
బనరుటొంటింకొనుటతోఁ బంచకావ్యై
భేదభేదమునఁ గెగిననఁ చే లనంగ.

అను ౪. ౧౭౨.

2. పనరుపట్టుమీకాదుమిసమిస లాఱుకొల్పై
అంఠంబంగిలి వింతయొలపు నింప.

ఈ. ౧. ౧౭౦

౩ పనరువానన గలది.

(చూ. పనరుగాయ)

జ: పనరుగాయ, పనరుకొను, పనరుపొలు,
పనరుయొగ్గ, పనరుకొక్కలవట్టి, పసిరిక,
పసిరికపామ, పసిరికయొగ్గ.

వనరు(కా)య. ౧ (పనరు + కాయ)

పనరువాననగలకాయ, శేరికాయ

చ. క్రమమనఁ బించెం బనరుగాయలుఁ
గాయలు దొరపంతులు.

దారి పూ ౭ ౮౨.

వనరుకొ(కొ)ను. ౨ (౨. (√/పనరు) పనరు
కానన గలిగి యందు

2 మును వనరు దమిం బట్టి ముంగొల్ల ముక్క
కొననలఁ దీరిది పనరుకొనిన విడిది

అను. ౫ ౧౦౩

వనరు(వా)పాటు. ౩ (౨. (పనరు + పాటు)

పనరువర్ణము కలిగియుండు, అశుభవృక్షం

వ...కొననుపనరు కెక్కల వట్టిచాలు
పుక్కిలింది యమియంబాలుచాడు శేర్పడం
బనరుపొలువియు. . ఫీమ. ౨. ౫౪.

2. శేఖ శేర్పడంగ వర్ధిలి పెద ల్పయి రెమ్మ
పనరుకాటును నిక్కఁ బనరు కత్తు.

మనున. ౭. ౨౩.

వనరుయొగ్గ. ౧. (పనరు + యొగ్గ) శేరియొగ్గ.

2. కలిగొట్టు పనరుయొగ్గలఁ గోర్కొనిపోయి
మునుపటి యెల్లల మూగునవియు.

పారి. 3. ౫౧.

2 పనరుయొగ్గ యనంగఁ బసియొగ్గ యనంగఁ
జూరకపామ పై మీలును...

అం. పూ ౨. ౪౦.

వనరుయొగ్గలవట్టి. ౧ (√/ పనరు) చిలుక

ఫీమ ౨. ౫౪

వనరుము==వనరుము. (౩. ౪.)

వనలూరు. ఆ. (౨. వృద్ధియెందు, సమృద్ధి మగు.

ద్వి బానవని శరణ్వుఁ బానలూరు 2 బానవని
శరణ్వు ఫలియించుఁ గోర్కొను

బాన. పూ. ౧ ౧౦౦ పం.

వనలుకొను. ౨ (౨. అలికయించు.

పూ. ౮. 3౯౭. పూ.

వనలునేయు. ౧. (౨. (పనరు + చేయు) వృద్ధి

పంతు

2 పనుపును జాయ పైకాంతిఁ బనలునేయు,
శేవళంబులు చనుదొయి నిర్మలజెనక, క్రవిద
కాల విలాసినికతులు మెలయి, నిరీతి బయ్యెన
కాంచికాపురమునందు విక్ర ౩ ౧౦౭.

వసాదము==వనదనము. (సం ప్రసాద. (ప్రా.

పసాదో.) అన్నము, వంటకము

వ. చేరెడు లియ్యంపు వట్టిపసాదంబులు కల
మాన్యులు కలవంటకంబులు .

ప్రబంధ. ౧౧౨.

౪ ఇంతకు మీకోడం ద్రోస, లింకున భోజనము
కానఁ ద్రియ మయ్యెడు మిగులంతిఁ బసా
దముఁ గొనఁగానంతకాపురమునకుఁ బోద మరు
చెం దనియెక. భోజనా. 3. ౪.

పసాదముగొను==భోజనముచేయు.

జ: పసాదము, పసాపాటు.

పదావధు. ప. శ్రీ (పదావధు + సావధు. శ. ర.)

పదావధు + పద్య భజించు, తిను.

క. రథయక తేజ దగి గొని తన, పడకుకలకుఁ
బంచి యెడివ బా గొప్ప యిహ, పడి యెమ్మ
బుంగుంజోడబలు, కడుపులతో నుండి
రలమి గడలు కొనంగ.

అచ్చ రా చాల ౩౫.

నీ ఏఁ బసాపడి తోట తోటచునంచాళిఁ బని
నేయుఁ బాఁ బసాపడను చోడు

తెల్ల. ఆ. ౧౨౬.

పసాపాటు. వి. (పసావధు) భోజనము,

గీ తెలఁక నువ్వయ్య మొద నీడు మేను, తోఁచి
పరి తేయనెడఁ బసాపాటు మాపు, కరము
మాతోడిలక నీ కరణి నుండ, నోపుచే
యచ్చ నతని క య్యెదిన యనియె

తెల్ల. ఆ. ౧౦౯.

పసారము = పసారు, పచారము. వి. (సం.
ప్రసార్య ప్రా. పటర క ఘోషసార)

అంగడి, దుకాణము.

క. ఆత్మరసిధిని జనుచోఁ గత్తురము జవాది
యగరుఁ గత్తురయును తెగ, గుప్పలుగ
నుంచి యెమ్మడు, గొప్ప పసారములుఁ
గాంచె నరుఁ దొకతోటగ.

రాజ. వి. ఆ. ౯౦.

చ. సరకుల తేలి తేనక బసారముఁ దెల్లిన
తెల్లఁ నూడి తే, సర

తే. పంచ ౧ ౩౩౩.

పసారము. వి. తనకు, జగి.

ఉ. బంధుబారి పానీని తెల్ల పసారమె కాని
యంబులో, బుం దలకు...

శ్రీ. దా. పే. ౫౩.

పసారు. వి. (హిం. బజార్.) అంగడి.

గీ. తేలూ కొమ్ము పేనుంజొరలాఁ జే,
పాదలా చొక్కమిత్తరాళి యాదుఁ కొ,
టారులా తీరులా గొనబారు నార, ప్రాచి
యెయ్యగ్గర నేరికి బొడగ నెది.

అచ్చ రా. చాల. ౩౪.

వని. వి (సం. పను. త. పను) ౧ భేమపు

నీ. పడి దేవున భేమపు పవన మెనర

అం. భా. ౩: ౪౩

(ఈ యగ్ధము. బి. ప. అని ౪ ర)

గీ ఆత్మడు మాడి తేలి ముఖ్యుండుఁ దధిప నరులు,
పాల నుప్పది కానివి పనులు...

హరి. ఉ. రా. ౨౪౫

ద్వి. ఎండ్ల యధములందు నిష్క్రమకుటులు,
పనుల గ్రామ్యాలుల జంపఁ దలంప రెండు.

రం. రా. చాల. ౩౯ పా ౧౨ పం.

క పసిమి కలిగి తెలుఁగొందుమే, బను
లన్నియు నుండలంబుఁ బ్రసరింపె నృపా

భాగ ౧౦. తూ. ౧౩౩

ఆ గోగలము, అలమంద.

క. ఉత్తరుండు సత్వరంబుగఁ, దక్తమపున
నులుపు దొడిగి తానును పౌష్కర్య, బాత్తం
బగుళంకట మిడి, చిత్తము పసి గ్రమ్మ
లింపఁ జడిమిడిపడఁగన్

భార. విరా. ౪, ౪౦.

క. నాణివిధవమున నతి, ప్రేమల మెయిం
యిట్లు వ్రేదలఁ దలఁచె బా, బాబునసి
జొనఁగ నురక, ప్రాచితాంబు నీవ
బడయఁగ నళమే. హరి. ఉ. రా. ౨౬౩.
నరామా. ౫. ౬౫.

౩. గ్రామ్యుపకుపులు. (గోమహిష్యాది.)

నీ. గోమహిష్యాదులకామము లప్పసి తొట్టు
తొడుకు నధరము నా నడకు...

అం. భా. ఆ. ౨౬౧.

క. పులికి బాగులు వాటిన్నీయి, నలవుఁ జలము
నీర్లు విడిచి యిట్టాక్కనిగా, ల్లల కోర్కె
విడిచినపు, క్రుల శీ మని విందు నేను
కోయక యింకన్ భార ద్రోణ ౪.౮౦

చ తణుగనిధాన్యముల్ పనుల చాటులు
దోటలుఁ గట్టుపండులున్...తణుచగ నీను
గోడిగలుఁ దక్కుకొండల కోప్పు నెప్పు
డున్. విక్ర ౧ ౭౬

క. మనమనక నయ్యె నిట్లుకొని, పసి గ్రేత్రుఁ
దలంచి తిరుగఁబడెఁ గూండ శకుం, తన
మాజము కలకలము లై, గన్ వెడవెడసిన్ను
యొగిరెఁ గనులవనంబుల్.

తై. భా. ౨ ౧౦౧

ర సింహము; ఆవు మొది లగ చతుష్పాష్టమపు
నీ .నింగంటు మొదలుగా వావులు మొదలు
గాను పను లవదగ

అం. భా. ౨. ౮౬.

బ' పసికోలపుగోరాలు, పసిగాడి, పసి
గాత్తు, పసింది, పసిలిచ్చి, పనులకాపడి,
పనులమాడి, పనులవాడ

సనీ2. ౧, వాసన, కావి

చ కనుమపురత్తి చూచి యొసికోమలి ప్పటి
కోయఁ బోయింన్, విసిపడి నందు నున్న
మధుకుంబులు చచ్చి ముఖంబుతొలిగెన్, ముస
రఁగఁ .. భోజరా. 3. ౧౭౬.

౨. పక్కాదులమీఁది గాలి

క. పసిబడి మాటికి మాటికి, కనుధాన్య మూరు
కోమచు కదకాచల మాకనమున కైత్తునుఁ
జవిగొనియొనుమంతయుఁ జిక్కవంద నింత
యుఁ గ్రోలిన్ వరాహ ౧౧ ౮3.

నీ పసి యన ధేనువు పవన మెండగు.

అం. భా. 3. ౪౭.

బ: పసిగాను, పసిపట్టు.

పసి2. వి. (క. చూసి. త. చది.) క్షుద్ధు అఁగెరి,

కా...ఆ,చందాలేరకరిణఁ దుక్కులఁ దై
చాంచాలిక స్వీటుచున్, గుండె స్వీరుగ
నెండ గాలి పసికాఁటం బాడ కాప్రాప్త
మున్. ఆము. ౬. 8.

పసి2, విణ (క పను, ర పను) పైశవదశయం
దున్నది, లేఁర

(చూ పసిలిచ్చ, పసియొగి మె)

బ: పసికండు, పసిగాత్తు, పసివాడు, పసి
పాప, పసిలిచ్చి, పసియొగ్గ

పసి2, విణ (పసిమి శబ్దమునకు వృత్తియం దంశ్య
వర్ణము లోపంపఁగా మిగిలిన) పచ్చవి.

నీ. భాను పి పాలిండ్లు పసివిమృతం ద్లంతు
నీటహఁ గొనగోట మీఁటు నొకట

కృ. శకుం. 3. ౪౮.

పసిండినీటివాఁర. వి. (√పసిడి) ద్రవరూప
మగు బంగారముతోఁ జేసిన చిత్తవృత్తి.

నీ నెటిక వర్తి పసిందనీటివాఁరెఁబంగర నెలి
పట్టు రహిఁ గట్టె తెలఁచి యొత్త ఆము.

౬ ౧౨౮ (లంగయజలతారు అని భావము)

పసిండిబొబ్బదొర. వి. (√పసిడి) హిరణ్య
గర్భుడు, బ్రహ్మచేతఁడు

ఉ...పసిండిదొరబొబ్బ తై న విమం గొనియాడఁ
బోలునీ ఆచ్చ. రా. కాల. ౧౫౪.

(ఇల్లై పసిడిబొబ్బలేల్లు మె.)

పసిండి = పయిండి, పహిండి, పైండి. వి.—

పచ్చవనము కలది—౧. బంగారము, స్వర్ణము.

నీ శృంగారకనుమంటు చిన్నచుక్కలరాక
పసిండిశిన్నరణి పలుకుఁదొడు.

తై. ౧. ౫.

క. మందూకమకరికచ్చపు, గందూపధులికళిర
కలహంసకా, రిందవలకముల నెండి

బుసిందిని గాదింది గంగఁ జదుముదురే
ద్రతుల్. కాళి. ౫. ౫3.

నీ మొఱుగులగతిఁ జాత్ర మొఱుగఁ గన్పుల
చాత్ర పనీడికమ్మలమూడఁ బదిభరింప,
బృ. క. ౧౩౨. బా. ౭. ౧౪.

౨. భవము.

నీ బహిష్కర్తవ్యుల కిల్లుపుం బాచిం బిడి
పనీడికైతా చానిబంఱిఁ గుడిచి

అము ౬. ౬౯. ౨. ౨౨.

౩ బిలి విధమగు బంగారు వాణెము

౪ బావబిరుఁ డెలిగనీటి, కేవలకతి తెదరు
దీగ జీరిము కేయి, గా తెలిఁ బోనివపనీ
కుల, ప్రోపులు వాడమ్ము తెలిమిఁ బూచె
లెడం గై కు సుం క రరర

నీ మానిమణివిడి విదానము పతిభక్తి భాగ్యము
బిలిదయ పనీడిమాట దుక్కాం క రర

౪ పుష్పాభరణము, బంగారు యగ

నీ ఇండు గీసివక్రి నించుకొంచుక మే గిలుచాడు
దర్శింపఁగల పనీడి పాండు ౩ ౧౬

౫ అంచితహరవల్లి వలయాభరణములుదక్కఁ
ప్రాయుఁ జెల్మించుఁ బనీడి .

అము ౧. ౬౦

౫ బంగారు బలతాడు, బంగారు గదిగ

గీ. పనీడికమ్ముల యంచంపుఁబట్టుచేలఁ కొంగు
చాటువ వక్లియ కుచభరమున హా క ౧౧

నీ కగిచ్చుములుపెట్టి కిటిసీమఁ బనీడికమ్ములఁ
బొల్పుచెలిపట్టు, వలగగట్టి

బాహ్యుక్తి ౧ ౧౩౧

పనీడివప్పు=చాయవప్పు, బిలువుఁబప్పు.

౪ విజ్ఞా యజ్ఞప్రతుం గురపశేఖ్తి ధార్మ
కోటిఁ గూర్చి శేకర నెసరుపెట్టి మందుకల
భాతిపుఁగూడు పనీడివప్పు భోజనమిడి...

పాడు. ౨. ౨౬

ముంగొంగుపనీడి = (ముందుపైపున నుంచుకొం
గున ముడిచివ బంగారుము) అతి ముఖ్యము.

౫...ము, గొంగుపనీడి క్షులభుఁ గోడ్పుఁ
మట బగంబులుండుమ్మా, ముగ్గకైలవల్లభ
సమం బుగ లైవము లేడు మాచఁగన్.

అని. ౧. ౪౨

పహ్వర్వన్నపనీడి = ప్రతన్న మైన బంగ
రము, అవరంజ.

౫. .పదా, గొన్నెపనీడితోడి సొర వచ్చు
వృషాని యరిగి బులన్ . ౨. ౬౨. ౬౨౦

౫ పుష్పములేల దమ్మగుమ పొంతన పో కి
రాళి చాటి వి, చిచ్చుగతిన్ మధారము
చింగి పయం గిగవాఁ నంతనం, దీన్నె
సర్వగిల్లు నది నిక్కము గా వని లేని యా
పదా, గొన్నెపనీడి మేడలకు రాఁ బి
యే మిల సౌధశామమల్ విజ వి ౧. ౭

పనీడికంటె=పైఁడికంటె. వి ($\sqrt{\text{పనీడి}}$) పక్షి
విశేషము

గీ పనుపుముద్దయఁ బాలయఁ బచ్చిఁజెక్కి
పనీడి కంటియఁ రసిక ౧. ౧౧౫.

పనీడికాయ'. వి. ($\sqrt{\text{పనీడి}}$) - పాముగ్ధ
కము=బంగరవంటిపాలు కలిగిన చెట్టుకాయ,
మేడికాయ, (పొత్తిమాలికాయ అని క. ర.
ప్ర.)

అ. కమల వాధుపదముఁ గనబాని బ్రదుకు,
పనీడికాయలాని ప్రాణి బ్రదుకు.

భాగ ౨. ౫౧

అ తా నవంగ నెవరు రేవనా గవంగ నెవరు,
తెలిసి తెలియలేదు తిక్కవయలు, యాని
పనీడికాయ పురుగు పద్ధతి గాగ...

తే. ౧. ౧౨౬

పనీడికాయ'. వి. ($\sqrt{\text{పనీడి}}$) పట్టాబుద్ధు
గూడు. (వి. వి.)

పనీడికుండ=పయిఁడికుండ. వి ($\sqrt{\text{పనీడి}}$)
౧. బంగరు కలశము. (క. ర.) ౨. దేవాలయా
దుల నుంచెడి కిధరములపై బంగరు కలశము.

పసిడికొండ. వి. (√పసిడి) కనకగిరి, శేంఠ
పర్వతము.

ఉ. కొండని శిర్కతోఁ బసిడికొండ భవా
ధుల కెల్లఁ బించి యా, నుండుట...
పై. పు. ౧. ౫౧.

అ. కొండతోడు మామ కొండమోతులె యానా,
కొండ యిల్లు పసిడికొండ నిల్లు, కొండ
వంటిదొరకుఁ గుంటెన నడుతురా...

శే. ౨. ౨౨౨

పసిడిగట్టు. వి (√పసిడి) బంగారుకొండ,
శేంఠపర్వతము.

అ. ఇట్టిరాచపట్టి యెవనిపైను నీ, పట్టుఁ బట్టుఁ
బసిడిగట్టుగన్న, శేదపగిది మదిఁ బ్రతా
పంబు గాంచితఱి, నింకకంటె శుభ మ కెద్ది
జాన.

పై. కను. ౩ ౩౩

గీ పసిడిగట్టున కొనింకపసిమి వించి, నెలనె
గడసానిముడుపలికెఱపయెండ

పాలి ౪ ౪౩.

(ఇట్లే పసిడిగట్టులి తెలు.)

పసిడిగడ్డియ. వి (√పసిడి) బంగారునీరము

వ...కడవన్నపసిడిగడ్డియ నధివసించి...
దకా ౧ ౧౪.

పసిడిగోడల. వి. (√పసిడి) బంగారువలె
పచ్చనితోటలు గలమొగిలి.

ద్వి. పసిడిగోడలతోటలుపసమించుమేని, ననుమ
కొమల నిల్చు కొన రయ్యె మీరు.

ద్వి. మాచిక్క ఉ. ౩౯౨. పం.

పసిడినీరు. వి. (√పసిడి) ప్రవరూప మైన
బంగారుము, బంగారునీరు.

గీ. పసిడినీరు లిభించెద్రుతిమ లమర.

మనుచ. ౨. ౩.

పసిడిపురువు(గల). వి. (√పసిడి) పొత్తి
మామకాయపురుగు.

వ...తెరుగు మ్రుచ్చిలివనాఁడు క్రిమి యగు. .
పొత్తిచీరగొని పసిడిపురుగు నగు తెలిపట్టు
గొని నకాగ్గం బగు. . మాచిక్క. ౨ ౧౧౦.

పసిడిపెన్నెబ్బెరు. వి. (√పసిడి) బ్రహ్మ
దేవుఁడు

గీ కినిసి తిట్టినఁ బజీయ లై చనుకయున్నె,
పసిడిపెన్నెబ్బెరుగ్రమ్మ పనఁదిగములు
అచ్చ రా చాల ౧౧౦.

పసిడియాకు. వి (√పసిడి) బంగారుకమ్మ,
శ్రీ కర్ణాధరము

ద్వి. బానవన్న యప్పుడే భార్యకన్యంపు, పసి
డియా కిప్పించె భార్యమ గినిసి.

పండితా దీక్షా ౩౩ పొ

పసిడివత్తి. వి (√పసిడి) శ్రీల ఆధరణ
విశేషము

గీ పసిడివత్తులు శేంకార వన్నపరులు, చేరు
బొట్టును భవాధి ౩ ౩౩.

పసిడివాఁలే. వి (√పసిడి) బంగారు చిత్త
యపు పసి

చ తొలఁకుపసిండి వ్రాతఁకెఱవో నెలతావుల
మేలుకట్టుతోఁ, జలంబలు చిందు ముత్తి
యపుఁ జప్పురమంచమమై మహోన్నతిక.

వసు. ౪ ౪౦.

పసికందు=పసిలిడ్డ. వి. (పసి + కందు)

గీ. కలకాధికాయ పొక్కిలి రెమ్మి పసికందు
తోయవాకాస్త్రుని తోడఁబట్టు.

భుజితా. ౧. ౨౨.

పసికొలవుదొరజాలు. వి. (√పసి) వృషభ
ధ్వజము.

అయవిభాతి. గణువు గొనఁబాలు పసికొలవు
దొరజాలు చలికెలంగు నెవలెవగఁ
బొలుచు నెలదాలుక

అచ్చ. రా. చాల. ౨౧౨.

పనిగ(క). వి. ౧. నవ్యధి.

ద్వి. బసవపురాణంబు పాడింది వివిధ బనిగమై
[బానించ భక్తులకిరయ.

బస. పు. ౩. ౧౦౨౬. పం.

ద్వి. ఇచ్చాటం బనిగమై నీశ్వరుల బూప్పుల
గుప్పులుగొని కలలుడి పిక్కటిల్ల

బస. పు. ౬. ౫౬. పం.

౨. ఉత్సాహము.

ద్వి. దర్శనం తెలర్పి సమర్పణచేసి, పనిగమై
సారగింపగ నాల్పిడిచ్చి .

బస. పు. ౩. ౬౩౩. పం.

ద్వి. పనిగమై మంచిన భక్తులకుండు, నసద్వళ
మహిమ చొల్కూడ నేరేర

బస. పు. ౬. ౭౪౯. పం.

౩. పారము, చేన.

నీ తెగలం లై చేన్చి వీరంబునగ గల పనిక
యెల్లను మేను వదన ననగ

సృసిం. ౨. ౩ (౪ ర పా)

పనిగాడి. (పని+గాడి) పశువులను గట్టిడి
చోటు.

ఉ. . శ్లో. డీపనిగాడివంద పనియింది ప్రభా
తమనుండు చోయెవగ.

మే. పంచ ౪. ౪౪౬.

నీ. పక్షసాలముగిరి పందిరి పనిగాడి కాయ
ధాన్యము లున్న కణజములును

భుగ. ౩. ౪౮౧

పనిగావు. వి. (పని+కావు) గొల్లజాతి

ఉ. గోవిక యొర్పు తొల్లి హరిగూర్చి తపం
బొజులం బాస వి, ప్రియరక్త మంది గరగి
కార్గియొ రోదించి బాది నేర్చుతో,
నాపనిగావు పూపవయసాక త్రిలాళబాసా
మానక్రియా, రోపవిరూపణం బున సరోయమా
లొవచరూపుల జాచుచుగ

పొందు. ౨. ౧౨౮. |

నీ. దయచేసి తత్పార్థి కమ లైక వరముల
సొసరి యపనిగావుటవరుబిది.

పొందు. ౫. ౧౫౩.

పనిగావు. వి. (√పని) బాలక.

ఆ బాల ముద్దరాలు పనిగావు గనుగండు,
మన ముద్దగుమ్మ గోల యబల, యాఱ
తాఱలాడ నెట్లు నో రాదెనో, రామ రామ
నిరపరాధనుమ్ము కృ. శంం ౩. ౨౪.

పనిగొను. ఆ (పని + కొను) కాని

గ్రహించు, వానపట్టు (గాలిపట్టు శ. ర)
ఆప్రూణించు, మూర్ఖును.

నీ మొన లావులించి వానన పల్లం బనిగొని లే
డేటిగము లెంగిలంపటంక నీ గిరిజ
పూజించె బనిడితామరల వరకు.

మ. పం ౩. ౩౫౧.

క పనిగొనుచు మొయ వచ్చిపనిగొనుచుం
గోలుపులులు బలిపెక్ వృషనీ, యని యాడు
మేది యచ్చట్లుపనియాడం వజుచు మొయ
వజుచుం బజుచుగ. రామా. ౨. ౧౩.

నీ లీలావతి మాస్త్రలబ్ధి శేనరంబులకును బని
గాంచు మలనీ మలనీ. ప్రభా. ౨. ౧౦౬.

ద్వి. .. ఆమజ్జ్యేష్ఠాయక వసయించు బజు
నీకాచములు, మానినీగొలుం బల్కులుం బని
గొనుచు, నానామఖంబుల నలి దిగఁబాటి

ద్వి. హరిశ్చ. పూ. ౨౦౨౯.

నీ. శుభ్రుడారి మూర్ఖునఁబాచు ప్రమాణం
బున కెద్దియొ బనిగొన మేన చయ్యెగ.

కవిగ. ౧. ౩౬.

పనిదిండి. (పని+దిండి) బాల్మరము, పులి.

నీ బాటి మాస్త్రులొకనన్నిరుద్ధాంత మై లెక
లేక బనిదిండివలంబ మొయ. నిరం. ౩. ౩౫.
(పనిదిండివలంబుబాల్మరమున వృక్షము.)

నీ. పనిచిందిమొకప్పుడే వారంత లాచోన్న జింక
మానలకుఁ బాల్చేసి యొసఁగు.

అచ్చ. రా. పాల. ౧౨౨.

నీ...పసిదొండీ పులి...వ్యాధుంబునకు సమా
ఖ్యలు చెలంగు...

అం. సం తిర్క్క కెం. శేం. ౬౦

పసిడిండి మొకపురక్క-చి=వ్యాఘ్రానురుద్రుడు.

నీ పనిచిండి మెళిపు రక్కసితోలు మెలం
జాట్టు శేల ముమ్మనవాలు గీలుకొరిపి
నీలా ౦ ౦౩.

వసినాఁడు. ని ($\sqrt{}$ పని⁴) పనితనము, శ్రమము

సీ పసివాఁడు గట్టిన పాలపూసలకాని పెట్టు
సొమ్ములు లేవు దిద్దలకును కుచేల ౧ ౩౬

(ఇట్లే — పనిచేపనాడు)

అ పనులఁ బిల్చునేర్చు పసిపాపకాటనం,
డియను దనకు చైత మయినతెలియ, గానఁ
బనులఁ బిలువఁగా నుక్కరీంచి వి, హంగ
గమనుఁ దడరి యుద్ధ నేంఁగె

మూర్తి. ఉ. రా. అరరా

పసిపాప(డు). వి. (పసి⁴ + పాపడు.) శకువు
పసిలిదడు

మ . నూయానటూ, క్రయశీలిం బనిపాపం దై
యలరి కశ్వరింయమధ్యానస, త్రియలం,
బొందెమదేవు బాహ్యకరణా వ్యక్తింపగా
నిప్పుడే. మారి ఉ ౫ ౧౯౩

క. పాండురుది మించినది య్యాపండు హరింకు
నని తీవ్రపడి కడుఁబనిపాపం దగుటఁ
దరియి కీరఁదం, చుడొంతుని విడిచి యల
గజమునై నరకాక. ఈ. రా. ౫. ౧౦౬.

ఉ...మంచి శిలీముఖాండం పశిపాపండుతో వన
సంగమంబునకా.   సైవ. 8. ౧౪౦.

(ఇటు ఆప్రేక్షించుచు అని భావము).

(ఇట్లే పరినిశ్చయము.)

క పసినిను మన మామగారు, నిలికింపకు మామను
 ఇంత వేడినఁ ద్రెప్పి, ముసరును నుతి నుతి
 ఇంకొకప్పు, భవలను నీ కింత యొగసిని
 జేమిటికికా, రుగ్గి. య. ౧౩౦.

క ఆకటా పనినిమిత్తల గొంక కావడమిందుకు
బంపగావలెనని కోరితేఁ బరిశ్రమ పెడ
నిం,చుకయుం గనికరము నిడఁ జొప్పుడను
గదా అచ్చ రా కాల. ౧౦౦.

పసిపాపయెండ=లేయెండ, ఈ రెండ.

క పసిపాపయ్యోంద కొనలున్న మనమనకని
యీరులు గలిసి మన మలగించెక్కా.

సై. శ. వి.

(మూ. కుమారిత్తరై. భాషాంతర్దుత్తరై.

సం. శైవ. ౧౯. ౩౮.)

పసిబిడ్డ(డు)¹. ఇ (పసి⁴ + బిడ్డ) చిన్న బిడ్డ

సీ. . పునపాపం పరగుడు జంటిపాడు, పసిలిడ్డ
చంటిపాపం పాలపాపం దనంగ

ಅಂ. ಕ. ೨. ೧೧೫.

మ...వానిపేంకోడ నిల్వేం బసివిద్దవంబంబున
రుద్రుం దర్శికోటిప్రభన్

పరామ ౧. ౧౪౪.

క పసిబిడ్డకు బాంబు దాడిని పరిశ్రమపు ఇల్లో.

ಯವಾ. 3. 82.

పసిబిడ్డ². ఏ (పసి¹ + బిడ్డ) శ్రీలు, గోవర్ధనము.

గీ "పెరియో శకువత్సమం పసిదిద్ద యువగ

અ. રૂ. ૩. ૪૮.

వసిమి, వి (క. పచ్చమై) ౧. అనుపచ్చన.

గీ. పనిమి పొచ్చిన పచ్చికపస నడచి, మన్నుల
చూరినకృతకాలింకమహిమ నెంచి, పసయ
నాయల కనుగాయల లెసక నెసంగె.

କ. ଟ. ଲ. ୦୪.

గి. ప్రచురణాధికారాన్ని పరిమితం చేసి, కాటా
పట్టిది యని గవర్నమెంటుకు, తెచ్చి
మామూలు ఖాతా దిప్పలింతురనకు న్యాయ
అనుబంధానుబంధము. కుం. 3. 1910.

నీ. పనిమీద పో నెండినానపు బుట్టయ్యెనో? నా నెండ్రుకల బిడ్డకేరమువలన.

కా. 3. ౧౩

అ ఎఱుపు మించినపనులవచ్చు; పనులవచ్చు.

నీ మంజూరుచిత్తంబు గనుకొన్న ముఠావాని, పనిమీద గనుకట్టు నునుబట్టుచుంచెవాని, తాన పద్యబిభృచాల పల్లవాని, నమ్మకూరుని గని కల్లి యొక్క నలక, ఆ రా. ౫ ౯౫

నీ. మెఱసి నిల్చుచున్న మెఱపులో యెఱుపు చ్చిత్తరపులో తరము నిర్దాపనిండి, పనిమీదా మిసిమి... ఘటికా. ౨ ౧౩

నీ. పనిమీదదియొకపన్నియ పనిడివల్లెనమున కేళునిపరాల్లులు అమర నునిచ్చి, కేలవమ్ముల కిదిసంపుగిండి మంచి, యనుగుటిల్లలు నీరు జోయంగ గడిసి. బావ్నానీ ౧. ౧౫౪

న పదియొకపన్నికదానికుంవనలు పొచ్చు కుండాచుపనిమీద బచేరిమలు అగననియు ప్రాసంగుడెలు కా. 3 ౨౬

3. బిప్ప, అందము, నవకము

నీ. ఎన్ని మవ్వంతరంబులు చన్న నెత్తుడు, పనిమీద దప్పుడు కాకాప్పుణంబు. కా. ౨ ౪౦.

జ: పనిమీదెడు, పనిమీడి, పనిమీదకు

పనిమీదెడు. అ. ౧. (పనిమీ + చెడు) నవకము చెడు, ఎండు.

లయవిభాతి విసరె యెగురుపులు మనది జలదాగమము పనిమీద చెడి సస్యములు కనపు దినమీం, బసమలు పల్లె పరామ. ౧౦. ౨౦

పనిమీడి. నిల ($\sqrt{\text{పనిమీ}}$) పనిమీదంగ కలది.

నీ. మడకరపనిమీడినిండ్లమోత మంజిడిగి, తోడు తెలుసుంచుముల పాసంతులు జవాని, యగరు నియు చిత్తులు గాగ నకరడు గడమె, బలిశలలు తద్యధానీతకణం దొగురు కా. ౩. ౧౨౦.

పనిమీదెడు. అ. ౧. ($\sqrt{\text{పనిమీ}}$) పచ్చనగ. (నమ్మద్రుతుగ).

క జడి గాక పెట్టి గాకయువద గాకయుఁ బలియుఁ గాక వల నీది యని యొక్కడక యిల పనిమీద పడగ్యాబడుగులు వ్రియ మంది రనగఁ బ్రభులకుఁ దగజే.

కా. 3. ౯౨. (ప్రాశ్నపతి పా. పనిమీద పడంగ. ముద్రిత పా.)

పనిమీడ్లు. ని ($\sqrt{\text{పనిమీ}}$) వూరకము, పసరుమొగ్గ.

నీ. పసరుమొగ్గ యనంగఁ బనిమొగ్గ యనంగను వూరకము మై మిలుము. అం. భా. ౨ ౪౦.

పనిమీడి = పసపుముద్ద, పసరు. ని (పసరు + ఇక పాన్యమును, పంథివివర్ణవికారము) ౧. పసరు వచ్చె, అనుపచ్చవచ్చె (క. ౪) ౨. వృక్ష విశేషము.

నీ బాన్య ముమిడి నీడి మునిగురు మొలుగు పాపట చంద్ర పనిమీక పాల శేల

నీం పంచ. ౪. ౫౨౨.

3. పచ్చపిట్ట, పట్టతము.

నీ. పచ్చపిట్ట యనంగను బనిమీక యనుమానితకం బొప్ప... అం. భా. ౨. ౯౬

నీ. పనిమీక లతుముః పాపురాయి.

పార్వ. ౬. 33

నీ బరితము కాలిల పనిమీక తంగడు గొరివంక జక్తువ చెఱువుజోడి బొంస. 3. ౧౨. ౪. కామల తోగము

నీ... పనిమీక యనగా మాల యనంగను గాదు లాభిద మిలు. అం. భా. ౨. ౧౨౩.

నిల. అనుపచ్చ వచ్చె కలది. (క. ౪.)

పనిమీకపాము. ని (౧ పనిమీ) పసరువచ్చె గల పాము, పసరువిశేషము.

న పనిమీకపామునంటి దని చుట్టుచు కియలిగోనీ చుక... చుక. ౧. 53౪.

పసినికమొగ్గ. వి. ($\sqrt{పసినిక}$) పసుధమొగ్గ.
(క. ర)

పసివట్టు. ఆ. (క్రి. (పసి²+పట్టు) పశ్వాదులపై
గాలిని గ్రహించు, కాద పట్టు

గీ మున్ను బాగిలములఁ గూడి తన్నయట్టి,
యెడుపక్షకృలు కుండేళ్ల నుండురువుల,
నుడుముల గ్రహించు బుట్టలకడలఁ పాదలఁ
గిరులపడియలఁ బసివట్టి తిమగుఁడొట

మనుచ ౪ ౫౧.

గీ. పసివట్టి వలుగడఁ బలుచిన మెరిమల పచ్చి
తోళ్ళను బండ్లఁ గ్రుచ్చి పెంతుకుఁ బలు
బాగిలములు... వాల్మీకి ౨ ౮౫

స. క్రి. ఆప్రమాణించు, మార్కము.

వ. తొవపాఁగి పోగ లై ముగిసెమెరలం
బోవిమెరలు పాఠపాఠక శైలై బయలు
పసివట్టుచు . మనుచ. ౪. ౨౪.

పనుపాదు=పనుపాదు. ఆ. (క్రి. (పనుపు+
అడు) పనుపు పూసికొని పానవముచేయు; పనుపు
నలిచికొను.

గీ. పశ్చాతరమునకుఁ బనుపాదఁ బెచ్చినరైవలు
చలము పాద్యంబుగాగ. శివరా. 3 ౧౩౦

గీ. ఒకని యొత్తివడులుం గొంతక మేన నిగ్గులు
తేలుఁ బనుపాడి జలఁగి మాడి. ఆము. ౧ ౬౦

పనుపార్పు. స. క్రి ($\sqrt{పనుపాదు}$) పనుపు
పూసి జలకమాడించు.

తరుణోజ. ఆలరపురపాడి పనుపార్పు మృతాల
చారం బనుర్చి కర్లరంబు శేష, లలకల
ననుర్చి... మారి. ఉ. ౩. ౩౫

పనుపు=పనుపు. వి ౧. హరిద్ర.

(ప్రి కేదములు. కర్తూ పనుపు, మరపనుపు,
ప్రానిపనుపు, చాయపనుపు, విండిపనుపు.)

చ. క్రవిదకటంబిమర పనుపు రాదిన రక్క
పురాఁకృతింక... ఆము. ౧. ౬౪.

గీ...ఉల్లి కంట పనుపుఁ డొటలు...

నీలా. ౨. ౫౪.

గీ. పనుపునిగ్గులు తేలు పాపమింద్రిక మొప్ప .
మనుచ. ౨. ౧౦.

౨ హరిద్రావర్ణము (క. ర.)

విలా హరిద్రావర్ణము కిలద్ది, పనుపువన్నె కలది

గీ కానవమానినీ ప్రవహంభములతోడఁ బనుపు
పయ్యెదలకుఁ బాయుతెరువు.

ఉ హరి. 3 ౧౪౪.

బ. పనుపాదు, పనుపార్పు, పనుపుఁబిట్ట, పనుపు
గోఁదొ పనుపుముద్ద, పనుపుపెంట్ల.

పనుపుఁబిట్ట=పనుపుముద్ద. వి పసిటి పిట్ట,
హరికము. (క. ర)

పనుపుగోఁదొ. వి ($\sqrt{పనుపు}$) ఉపయోగాదు
లందు మంగళార్థము పనుపుతోఁ దడిసిన కానీ
నము.

గీ అతఁడు మృగ్యుత్తి తెకతెక యువగఁ
బనుపుగోఁదొ గట్టిన మెదుగుతోల తెగయ.
ఆము ౪ ౬౬

(ఇల్లి పనుపుబట్ట మొ)

పనుముముద్ద=పనుపుముద్ద. వి ($\sqrt{పనుపు}$)
పసిటి పెట్టు, హరికము (క. ర)

బి. వ భాస్కరి శేషము.

వ ముఖ్యోగము సమక్షములు గొరవంకరాజ
నాలు కాటుక రేకులు ముంగుర మెటికలు
పనుపుముద్దలు మంచినియలు...

ప్రబంధ. ౧౧౨.

పనుపుమొట్ట. వి ($\sqrt{పనుపు}$) పచ్చపూవుల
మొట్ట, పానుపుపిల్లి.

పనురు. వి. ఆట మెదలగు కానిరసము.

గీ...పనురు పస రిసంగ స్వరస మెవ్వు

ఆం. భా. ౨ ౪౦.

విలా. పనుపువర్ణము కలది, ఆటవర్ణవర్ణము కలది.

ద్వీ. మాజీ కలెక్టరు జాబాంగులం దశమయ్య, బాగుమహాశ్వలూరి పది శేషుండు, రెడీ దంబు లగు కొరియరమయ్య రాజ్యపదగల గతిక బొబ్బిపదగల బొడువ ఆ మ. క రు. ౨౨ రూ. ౮. పం.

వసులకావరి. 2 ($\sqrt{పవీ}$) గోపాలకుండు,
గోలండు.

ఉ. ఎలుంగునే పనులకాపరి భావజుమర్మ
 కర్మమూ పారి. ౧. ౧౨౫.
 వీ పేదామె తెలుంగుల యేలార్యునిటికి బాగుల
 కాపరియింపిల కామగలిగె
 భాగ. ౧౦ పూ ౧౯౪

గి యొక్క గోవిందులతో డివిడండ్ గాన, వారం దివి
గివం తెలియని వరకు ఏదైనా, గొల్లపల్లెలోపల
వందగోల్లపల్లె, పులులకాపరియ్యగారి వాటి
యనుచు. మూల తీ 3. ౧౦.

పనులపోలిగాఁడు. వి ఏటింత, భరద్వాజపక్షి
 నీ ..పరగు నేటింత వాఁ బనులపోలి, గాఁ
 దనినను దాని ఘనూటాఘనయగుచు...

અંક ૩૭

శ్రీ పసిడికంటేయం బరబయం బతులపాళి,
గూడెం ననుచావీపై జలకట్టియలను, బండి
| కుందిరి... రసీక. ౧ ౧౧౫

వస్తులమారి. ౧ ($\sqrt{పక్షి}$)—పశువులకు మారి
 పంటిది—పులి, కాయాలము.

౪. కని దీని ఇత్తర చోదప్పడు, మనుచు దలం
పంగఁ బానులమాయించి వచ్చెమ్మను గంధ
మాలుమాఁదను, పెంపనుచువు బుట్టి నన్న
కూనం బాయెన్. డ్యా ౧౦. ౫౩.

పనులవాడు. ని $(\sqrt{పమి})$ గొల్లవాడు, గోపా
ణుడు.

క. 50 భగవద్గీతా కథలు, తెలుగుభాష
 జానపద విలాసములు, బృలహు శాసనము...
 భార. (కా. ౧. 33.౫)

గి. అకట మోమోట రిక తా, రంక చేసి,
బ్రదికిపోయిరే పులిపేదనదీనఁ బానుల, నాఁడె
రెక్కాడె నమకత వచ్చె నాక, మునుల
లోపల నాణకములు విరిగె.

ఉ. హరి. ౪. ౧౦౩.

వసువు, వి (సం పదం) పనువు

ఉ...వ, విద్యలు సేవించేదిని బృహదీని అను
వారించెగాక గణించెగన్

କା. ୪ ୦୫୦

పన్ను. వి ఉపవాసము, రి/టు.

సీ. వస్తువులు గొంతు దేవగ యోయి యిగి
చన్నఁ బ సనీ దము పుట్టఁ కులుకువారు.

ఆము. ౩౩. ౪౪

క. ఎన్నోండ్లనుండియో పున్నున్నాఁ డీ యదవి

అ. తమిళం పాఠశాలను తాపంబుఁ బుట్టించుచు,
బిడ్డు పెట్టి మూలక బాటవైచుచు, గొణుచు
సజ్జనులకుఁ గుత్తికవనుచునీ, వల్లభుండు లేచి
వంటివాఁడు తే. పంచ. ౧. ౪౩౦

ప న్నము, సం వి త న, గృహము, ప స్త్రము,

వన్యశము. సం వి అ. పుం. (కాస్తా)రంభ
సమర్థకమగు ఉపాధ్యక్షము.

వస్తి. వి పాటలవర్ణము

శ్రీ ..పాటలాఖ్యలు చెలంగుచు,బల్ల యవన బిన్ను
యవనగతు బయ్యె యవనగ.

ଅଂ. ଡ଼. ଗ. ଗଠ୍ୟ

విని సాటిలవర్తమం కలిది ఆం భా. ౧ ౧౦౩.

పహిణి (హిండి)=పహిణ్.

(100-గౌరవము)

ప ..క్రికాకాలని క్రికల్ల భరణయలికి సమర్పించిన
వస్తువులు (పైచీ)...పహించి కాయలతోడి
తెంకాయలు ౨ పహిణీ కాదు అలవటం
౦ తూంకపేంక్రలు ౪ పెందినవ్యకొంలు
పిం... చా. కా. ర. కాకు

పహిణ్ణి=పహిణ్ణి.

(బంగారు)

ప...క్రి ధీమేవ్యం మహాదేవరథ ..పుత్రైవిన
...మాణిక్యమణి రెణుగట్టిన పహిణ్ణిపాణి
సంక్ష్మణ ౨ నహర్మమణుంగట్టిన పహిణ్ణి
పానణిరెణు

ద కా. ౪ ౧౦౯౦ ౪ ౧౦౩౦.

ప...క్రి ధీమేవ్యం మహాదేవరథం లెట్టిన కనక
వలయమంగడా ౧౦౦ పహిణ్ణి...

ద కా. ౪. ౧౦౩౦౩.

ప...పహిణ్ణి నీరు వలయింకొ(మ)ల పెంబా
మరణ ౨... ద కా ౪ ౧౦౯౦
(ధనము)

ప...యథామి కృషి నేసి యతియచ్చి నదమంగల
బారు గాంబీరించుచ్చి యిరువంబురి
బ్రాహ్మణులకు నా చంద్రాకృణ్ణమున
కసక్ర...నిల్పిని. . ద కా ౪ ౧౦౮౧

పహ్లావులు. సం వి ఆ పుం. జన విశేషము

పహ్లావులు. సంజనపహ్లావులు.

పా

పా, సం వి. ఆ శ్రీ. ౧. అంబుధార్త. ౨ కుంధ
౩ సంమతి కా. వి. దీనికి తెమలనవ వ్యస్త
ప్రయోగము లేదు

పాంత్రియుండు. సం విలా (అ. ఆ. ఆ.) ౧ బంతి
కుడుపునః గూర్చుండి తినః దగినవాడు
౨. పానాసమునకుః దగినవాడు. (విల్లమున్)

పాంత్రియుండు. సంజనపాంత్రియుండు (విల్లమున్)

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. న. కుంటులు.
(విల్లమున్)

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. పుం. కృష్ణుని
శంభుకుః శంభుకు. (శి. ని.)

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. పుం. అగ్ని
విశేషము.

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. న. పద్మిణినిండి
సమాహము. పుం పదియేడు పామిధేసి మంక్ర
ములచేత ప్రకాశింపజేయుదగిన అరాశిమగు
అగ్ని

పాంధులయు. సం విలా (అ. ఆ. ఆ.) పున
ధూతములచేత జేయబడినది (దేహది)

పాంధులయు. సం. విలా (అ. ఆ. ఆ.) పంచాల
దేశధనము. వి ఆ పుం. ౧. ఒక దేశము.
౨ కాన్తము

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పాంచాల
దేశశ్రీ; పాంచాలదేశరాజ్య ౨ ద్రావది.
౩ (అలం) రీతిధేవము.

పాంధులయు. సం. వి ఆ. శ్రీ. వస్త్రవంత కాన్త
దులచేతః జేయబడిన నామృగాదిహము,
దామృ

పాంధులయు. సం వి ఆ పుం ౧. పాంచాల
దేశపురా. ౨ (కామకాన్త) ఒక జాతి పురు
షుడు. ౩. శిల్పి (నద్రంసి, పారె, మంగరి,
చాకరి, మాదిగ ము)

పాంధులయు. వి. వి (శ్రీ)లు కాలికి ధరించు
కొను గొలుగు. (శ. ర)

పాంధులయు. సం విలా. (అ. ఆ. ఆ.) తెల్లనిది.
వి. ఆ పుం. తెలుపు శ్వేతవర్ణము న. కుండ
పుష్పము, మొలలపుష్ప ౨ గైరకము. (వాద)
పాంధులవీధు. వి. చిరప్రమాతకుమి, చాల
కాలమునుండి దున్నది రీతిశేల.

నీ. పాంధులవీధు నాఁ బరగుః జరాప్రమాతము....
అం. భా. ౨. ౩.

పాంధులయు. సం. వి. ఆ. పుం.—పాంధులరాజు
కానుకు—(ధర్మక ధీమాధ్వాది).

పాండవేయుడు సు వి ఆ లుం పాండవుడు
పాండేలి సు వి ఈ శ్రీ పాండీకృష్ణము
పాండీకృష్ణము సు వి ఆ న యిండిక
భావము, చదువరినము ఆ సామర్థ్యము,
శేషము 3 పండిత్యము

పాండీను సు వి క్ లుం తెలుపు

పాండీనుము సు వి ఆ న తెలుపు

పాండీయుము సువింధ్యము (పై 7)

పాండీయుడు సువింధ్యము (పై 7)

పాండీడు వి (సు హ ద్య క పాండీయన్)

పాండ్యకేకలరాజు

ఉ పాండ్య మహామతీ మనరి సిపు యులు

సొచ్చి యందు బాంధు నివాసము

శ్లోకము నిందిత ప్రతిపత్తి దా ధులన్

బోడిమి మాన్సి మాంలకులమున్

అను ఆ ౧౦

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం అపా

మాన్సి, ఉత్తరము కి

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం యిండిక

కంబి ఆ పట్టపేతునిపై నిజముంబి, తెలు

నభ 3 కంబియి

పాండవంటకము సు వి ఆ (క న్ క) యిండిక

తెలుకంబిచేత కప్పు యిండిక (గదము)

ఆ తెలుకంబి గలది

పాండవంటకము సు వి క్ న ప్రణమము

తెలుకారునట్లు చేయుచిత్తాశ్చదము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం చండాల

శ్రీయందు కూడునివలన పుట్టిన సుకరబాతి

వాడు

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

గము, పాన్సి కి ఆ తెలుయేను 3 తెలు

సాము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

గంభీరవృత్తి కి

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాన్సి కి

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

తెలుగంట గలది వి ఆ లుం తెలుగంట

భూమి ఆ శ్రీ యిండిక, తెలు

మన్ను ఆ భూమి, యిండిక

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండవంటకము సు వి ఆ లుం ధవళ్యము

పాండురీక్షువు. సం. వి. ఉ. తుం. శ్లోకములు.
తెల్లచెయ్యి ౧.

పాండులోము. సం. వి. ఆ. శ్లో. మామపల్లి ౧.

పాండులోము. సం. వి. ఆ. శ్లో. మామపల్లి ౧.

పాండువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. మామపల్లి ౧.

౧. తెల్లనిది. ౨. తెలుపు మించిన పచ్చనిది
వి. ఉ. తుం. ౧. తెలుపు. ౨. తెలుపు మించిన
పచ్చనిది ౩. ఒక రోగము. ౪. తెల్లయేనుగు
౫. ఒకరొక (వర్తమానము లగు పాండువుల
తండ్రి) ౬. పక్షిలము, పొట్ల. ౭. ఒక
నొక రోగము. ౮. మామపల్లి, కామమము ౯
౧. భుజము ౧

పాండురీక్షువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. నితి యను
ప్రశ్నచోగము

పాండురీక్షువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. నితి యను
ప్రశ్నచోగము

శ్లో. చందానాత్పాండురీక్షువు. పైకానావ్య
వహారవాన్, అపిచోగో నిపాదేన తెల్లచెయ్యి
మను. ౧౦. ౩౪
(చందానాని తెల్లచెయ్యి బుద్ధివహుడు)

పాండువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. ఒక రోగము
(౪ ర.)

పాండువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. పాండురీక్షువు
వాడు. ౨. పాండురీక్షువురావా, పాండురు.

పాండువు. సం. వి. ఆ. శ్లో. పాండురు
తెలుపు. ౧. మామపల్లి. (నిల్లయ్య).

పాండులోము. సం. వి. ఆ. శ్లో. నితిపద మగు
కామపల్లి, ఎవరిపేరు బ్రాహ్మణుడో

వాడు తెలియబడని ప్రశ్న. (౧౧ ని)
పాండు(ను)రాగి. సం. వి. ఆ. శ్లో. మామ

మను. ౧.

పాండు(ను)లము. సం. వి. ఆ. శ్లో. ఆ. ఆ. ఆ.
౧. పాండువు (మమ్మ) మిక్కిలి గలది.

౨. పాండు గలది, తెల్లచెయ్యి ౩. తెలుపునది
మామపల్లి ౪. శ్లోని యాయుధవిశేషము

పాండు(శ్)వము. సం. వి. ఆ. శ్లో. నితిపాండు.
(౧౧ ని)

పాండు(శ్)వము. సం. వి. ఆ. శ్లో. ఆ. ఆ. ఆ.
౧. మామపల్లి, తెలుపువాడు. ౨. అవ
మామము కలిగించువాడు. ౩. మమ్మడు,
నిమ్మడు ౪. మమ్మి. గలవాడు (ఇది
తెలుపుగా సమాసాంతములం దుండును)

పాండు(శ్)వము. సం. వి. ఆ. శ్లో. పాండు
వులు గలది వి. ఆ. శ్లో. —పాండువారి
మెదిది —లవణశ్లేషము

పాండు(శ్)కానీనము. సం. వి. ఆ. శ్లో. కానీ
సము, అన్న శ్లేష

పాండు(శ్)మారుము. సం. వి. ఆ. శ్లో. మారు
మము

పాండు(శ్)చందనుడు. సం. వి. ఆ. శ్లో.
శ్లో. (౧౧ ని, ౧౧ ని)

పాండు(శ్)చందనుడు. సం. వి. ఆ. శ్లో. శ్లో.
పలము, వదగలు.

పాండు(శ్)చామరుము. సం. వి. ఆ. శ్లో.
౧. పటవాసము, చామరుము. ౨. గోళి తెలు
చిన భూమి ౩. వర్షావళుడు, వాడివిభాగము
చేయువాడు ౪. ప్రశంస ౫. పుష్కరి,
తెల్లని ధూళికారము ౬. భూమిపచ్చము,
పటవాసము.

పాండు(శ్)జము. సం. వి. ఆ. శ్లో. జము.

పాండు(శ్)జము. సం. వి. ఆ. శ్లో. జము.
(నిల్లయ్య)

పాంసు(శు)వ త్రైము. సం. వి. ఆ. న చాక్షుశ్
కాకము, చక్రవర్తిభర. (పాచ.)

పాంసు(శు)మర్దనము. సం. వి. ఆ. పుం. కేచా
రము, వరిమడి

పాంసు(శు)రము. సం. వి. ఆ. పుం. యంశము,
అజవియ్యాగ. ఆ. కంఠిపాచడు

పాంసు(శు)రావ్రము. సం. వి. ఆ. న కేశ
భేదము.

పాంసుల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. యక్షుల, రజ
స్వల. ఆ. పుంశ్చరి, అంకుటాలు. 3 భూమి
ర. కేశక, మొగలి క

పాంసు(శు)లుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కాము
కడు, మిండడు

పాంసు(శు)వు. సం. వి. ఆ. పుం. యంశము,
కుమ్మ. ఆ. భూశివలము, కేబువు 3 ఎరువు,
శేడ. ర. ఒకవిమము కర్పూరము. ౫ పర్వ
టము. ఆ. న. ఒకవిమము ఉప్పు

పాంశు. వి. శ్రేవలము, నీటిపైజలయలుకేటాలింగ.

గీ. కురులతోఁ గూడ విలసిల్లు గిరిజ మొగము,
జడలు చాల్చిన గడులెడల గడలి పొల్చె,
భృంగములు మూడి చెలువొందు వినయ
మొంబు, పాచు చాల్చియు గర మొప్పుభంగి
నోలె. కు సం. ౬. 38.2

శ్లో...సశ్రేవలాంగము ప్రకాశతే.
సం కు. సం. ౫. ౯.

నీ కడినన్నతమ్మి కాఁ కడరాణో యన దీన
వడసంబుపై నెఱుంగె నెవరితూల.

కు. సం. ఆ. ౨౨౦.

పాంశుడు==ప్రాంశుడు. వి. మందపాచి లాంగు
నది. (శ. 5)

పాంగు==పాంగము. వి. (క. పాంగు) విభము,
రితి.

క. వీరిన కాతం దక్రలు, దోగిర నయనముల;
చాల్చి దోచక తనలో, గ్రాంధుకు మందంగ
శేమా, పాచ గణిగినభంగి నొయ్యక బలికిరి
మతనిక ద్వా. ౫. ౬౬

పాంగము==పాంగు. వి. విభము, రితి.

ద్వి. శత్రుని, నుతియించి పడనె గన్నులు గాళి
చాన్చి, యువంగ నందులలోన నతనిపాంగము,
కనుగవల్ వడయుట కష్టంబుగాక.

పండితా మహిమ. ఆ. 33. పా

ఆ సంబంధము.

ద్వి. ఏ గొనియెడి జేమి యెలమి నీతోడి,
పాంగము వాపాల పరమేశ్వర దుండ

పండితా పర్వత 3౯౦ పా

3. సామ్యము.

నీ కొలముపాంగమున నప్పాలకునిదిని నల్పి,
తెగి నీటితోనినెం పినరక జేసి,
యయా. ఆ. ౧౦౩.

ర. మెత్తి, నీచూము (వి. ని)

పాచి==ప్రాచి. వి (సం పాచీ క క పాచి.

మ పాయి. కు. పాశీ. ౧ ప్రచాలము,
కాంచులింగ.

నీ ముంచి చీకటలు కల్పించునీడలు పోవఁ
బచ్చాకరంబులపాచి నిలుగ

కువల. 3. ౧౦

నీ కాంచు పాచి యవంగ గీ. శ్రేవలం
బుగ సాం ని. స్థా. ౬౫

ఆ. నీరు నిలువ యుండుటచే కలిగిడి పచ్చని
ముడిశి.

నీ. నిరర్థమలనేటిక లింక బ్రూలఁ చేస
పాచి శిస్సీలు తెగయ. అము. ఆ. ౪౬.

3. మందపాచు.

నీ. లొక్కిలొమ్మను మూడబొడ్డును మిడిపండ్లు
తెల్లబోయను పాచి చేటుమొగము.

కల్పా. ర. (శ. ర.)

జ: పాఠశాల, పాఠశాల

పాఠశాల. వి. మల్లెగ చిక్కన చేయి ఒకానొక
శిక్ష (చి. ని. శిక్ష.)

పాఠశాల. ఆ. (శి. (పాఠశాల) త. పాఠశాల
నిలవ యగు

క. పాఠశాల శిక్షికి నీమది, పాఠశాల యగ్గంబు
శిక్షికి పాఠశాల, పాఠశాల పదమండలంబు
కవి, బూదినయది తెనుగు పాఠశాల
పాఠశాల.

(కాలయాపనము కాకుండా అని భావము)

పాఠశాల=పాఠశాల. వి. (పాఠశాల) గత
దినమున నుపయోగించిన పాఠశాల కుద్ధిచేయుట
యె. పని

గీ. దక్షతలినట్లు నడుచుట ప్రాప్తు పాఠశాల,
నాడునతిరే పాఠశాలయే చేయంగఁబాను,
వలపుచెట్టికి జిక్కి యవ్వనజగంధి.

కుక. ఆ. ౫౬౦

పాఠశాల. వి. ౧ శ్రీరము, పాఠశాల.

మల్ల. పాఠశాలకు నీరే నీరే కాలు

ప్రాప్తును నుండగాన. భార. ఆది. ౫. ౨౦౮

ఉ. పాఠశాలకు బంటయుం గలిగి పంపివీస
మనోహరములై, శిక్షికి నీరే పాఠశాల
ప్రాప్తునుండగా పాఠశాల. క. ౪౩

వ...పాఠశాలయందు ౧౦ ను పంపివీస

ప్రాప్తునుండగా... కా. ౯. ౧౨౪౮.

ఆ. గోగలము, అలమంద

ఆ. పాఠశాల శిక్షికి బుచ్చునలభిరంబు లై, పిద
వనంబు లాపై ధర్మకర్మ, నిరతిరేనీ ..

భార. ఆది. ౫. ౩.

గీ. శిక్షికి కా లాగి మామందపాఠశాలి మాది,
గోరనముఁ బాఠశాలయలు నానగించి,
నిగ్రహం బయిన మమ మన్నింపవలయు

శి. శకుం. ౧. ౧౨౩.

పాఠశాల=పాఠశాల. వి. (సం. పురాతనము) ౧. గుడ్డ

ముక్క, చిదిగిన వస్త్రభాగము.

ఆ. కడుపుకంట లాల గాఢంగ మానన, పాఠశాల
గట్టి. వి. పు. ౩. ౨౨౪.

ఆ. వస్త్రము

గీ. నీరాశులతో నాడునాడు కట్టినపాఠశాల లెక్క
పాఠశాల పాఠశాల నమను కుక. ఆ. ౫౪౩.

గీ. పాఠశాల మనపాఠశాల చొదిగినమాది,
వి. పాఠశాల. ఉ. ౨౦౮౯.

పాఠశాల: రేడియో గ్రామీణము (మెల్లని మాట
లచే మహాప్రభవమును గొనితెచ్చు)

వ. వనజకృపల చల్లనయి పల్లెగా రేడియో
గ్రామీణ గోపినగతిరే దమ్మిపాలు గొని
చిచ్చుడు పాఠశాలయిన నవల క. ౩౦.

ఇట్లు—రేడియో గ్రామీణము.

గీ. మాట వననిమ్మ నాకటికి దొండెట్లు,
కల్లకాయె నిరళుకాకయల నమ్మ, నిప్పు
దును బయి లీడినె దిదియకాదె, కటిల
రేడియో గ్రామీణము కుక. ఆ. ౫౪౩.

ప్రభా. ౫. ౧౨౪.

పాఠశాల: మనపాఠశాల మాననము.

క. తల్లెనుపాం, గత్యము మనపాఠశాల మాననం
లై యెదుగుక. ఆము. ౬. ౫.

జ: పాఠశాల.

పాఠశాల. ఆ. (శి. (పాఠశాల+అగల) పాఠశాల.

ఉ. చేమగంబు పాఠశాలి తెల్లన సం పాఠశాల
గల్గెనే, యావనకాశి నిట్లు తెల్లనాదిన
మట్టు నోర ప్రవృత్తి. నిర్వ. ౮. ౧౦౩.

ఉ. భానుమతుండు మండి గిరి పాఠశాలికి పాఠశాల
చాటె... భా. రా. య. క. ౧౦.

ఆ. తెలు.

క. పగ ముట్టుకొనిన చక్రము, పెగ జొంపగ
మీమ గలయ పెమ్మల ధృతి పాఠగల
నొక తివయింటికి, దగియించెడు చంద్ర
కాంత తల్పము నేరక.

భార. విరా. ౨. 30౮.

పాఠగల్లు. స. శ్రీ. (√పాఠం) ౧. ఉన్నా
లింపు పెల్లగించు.

గీ. పట్టె గదలింప నవీయార్చు పాఠగల్లు
నెత్తె పక్షులంబున నెలయ నొత్తె, తోయ
కాన్పండు లోకకడుగదండు, చాల్చి నవ
లిల నిట్లు మందరనగంబు మర ౨. ౪౪

పాఠగిల్లు(ల్లు). ఆ శ్రీ (√పాఠం) పాఠది
యన. (౪ ౪)

పాఠర(త). వి (√పాఠం) ౧. భావము
మొ ఉంచుటకు నేల త్రవ్విన గొయ్యి

నీ పగము ముమ్మన బూడి చిగిరింక వా
మూయఁ దెలిసిన మతిపాఠర జారియట.
ఆము ౨. ౧3.

చ. పతిగల నేలేనం గొలుచుపాఠకున్
గలవే తలంపగన్. ఉ మర ౪ ౪౯.

ద్వి. ఉప్పుపాఠలలోన నుంచి యామిందఁ,
గప్పిరి నై మన్ను గానరాకుండ ద్వి ౪.
పా. 3 ౧౦౮. పా. ౧౧ పం మార్పు
3. 3౫౪

౨. పాఠునిధి

గీ. తనకుఁ దొమ్మిదిపాఠర ల్లనము గల దృటంచు
జుమ్మవల తొడకు గర్విండుగాని,
రసిక. ౧ ౪౪

ఆ. తోటచాల్చునిమరల తొమ్మిది పాఠరర
లోక్క ముప్పదనకు నిట్కొనాని.

నీలా. ౧. 3౬.

ఇనుకపాఠము ఇనుకపాఠమునకు శ్రవ్యునిదిన
గొయ్యి, శ్రమావహ మై ఘోర మిండుని
మి.

గీ. అపట మేకానిదంబన దనము పెమ్మనికుక
పాఠము యాజోలి యేలఁ ద్రవ్వ.
వైజ. ౨. ౮౩.

పాఠిగొను. స. శ్రీ (√పాఠం) ౧. నిధిగాఁ
తేసికొను, పూచ్చుకొను.

గీ. ఎవ్వరికి నీక తమతయిందఁ బాఠిగొని
నుఖంబుండి రథము లై కొండ జండు.
భార. ఆది. 3 ౧3౨.

నో భూజాకు నిదఱు; తేలిక భృగవో ధన
మక్షయం పం భార ఆది. ౧౩౪ ౧౫.

పాఠిపెట్టు. స. శ్రీ. (√పాఠం) పాఠం,
పూచ్చు

ఆ. దానములను తేయఁ దనచేతు లాదకబాను
ధనంబు గూర్చి పాఠిపెట్టి, కుదమ దండుగ
నిడి మొదలు చెడనరుండు;
తేమన. ౧. ౧౨౪.

పాఠం=ప్రాతు. స. శ్రీ పాఠిపెట్టు, పూచ్చు

చ ఒంపనిన సపుత్రుని శ్రీయుగ నరైన నందఱ
గ్రొచ్చి పాఠుచున్
భార. ఉత్క. 3. ౧౪౨.

ఉ...ని,పొందఁజేసిప్రభాద ననికంబును ముప్పుది
మూడునోట్ల బృంహరహస్య మహర్షులఁ
బ్రతాపగుణంబున నేటి పాఠుచున్.
మార. 3. 3.

గీ. పాఠినవాడికొట్టు, యూపసక్రియ కర్త
మై యున్న చెవును. మార. ౪. 3౦.

వి. భూమి మొ కానిలో దిగిపర్వతము మొ.
కానికూలము (మొదలు.)

ప. ఇట్లు పడుకొండుకల యోజనముల
తనయైన నంతయ పాఠముం గల మంభర
నగుంబు. భార. ఆది. ౨. ౧౧.

౩. అమ్మన విడిగిన యేనుగల, గొమ్మలు
పడినలలగు పండితమ్మల పాఠుల్, పమ్మె
తెగళ యుండిన, యెమ్మలకును నీడు
తివియనీయఁడు సామీ చంద్రా. ౨ ౫౨
భార భీష్మ. ౧ ౨౨

నీ విడిత మై పదియొకల యోజనములు
సంతయ పాఠులై యతిశయిల్లు
భాగ. ౫ ౨ ౧౯.

ప పోతక సహాయోజన వితరహితాం
తర్హుమ్యం ప్రవిష్టం సం. భాగ ౫. ౨
జ: పాఠిగలు, పాఠగల్లు, పాఠర, పాఠి
పెట్టు

పాపదోగము. వి (పాము + జగము) నాగ
లోకము

నీ. పాతాళ నామంబు పాఠజగ మనంగ నేల
యడు గనంగ తెగడుచుండు.
అం. భా. ౧. ౧౪౫

పాపదోగిగట్టు. వి (పాము + జన్మిగట్టు) విశా
యకుడు (౪. ౮.)

పాపదోగిదము. వి. (పాము + జన్మిదము)
సన్నియజ్ఞోపవీతము

నీ పసపునిగలు చేయి పాపజన్మిద తెలుపు...
మమన. ౨. ౧౧

పాదకూపు. వి. (పాము + కూపు) నాగకూపు
మ...అప్పాచకూ, పుదయం బుగ్రము గాల్గ
చిట్టచిది... భార. కర్ణ. ౩. ౩౨౧.

ఇటీ పాఠకులికి. గీ...పాఠకులికి, నంది...
అడగల చిత్రపత్రికమున, ప్రబంధ. ౧౨౦౧

పాపద. వి. (√పాము) అపాఠము, గరళము.

నీ ..అపాఠము నూర్చి, నామదియనగన బాపది
యన. అం. భా. ౧ ౧౪౦.

పాపమీను. వి. (పాము + మీను) ఒకబాతి
అడుచేపు, శృంగి (౪ ౮)

పాపమేవరి. వి. (√పాము) గరళముండు.
(మా పాపమేవరివచ్చు)

పాపమేవరివచ్చే. వి (√పాము) గరళపచ్చ
నీ పాపమేవరి పచ్చపలకల తెంగల్యవోరతాల
దీర్చిన నూలములును. యయా ౧ ౯౩.

నీ. అగి పెల్లి తెలియించునగరాల తలుపులు
పాపమేవరి పచ్చపలకగడపురింపు నింపు...
భర్త ౩. ౧౩౩.

పాపమేపుడు. వి. (పాము + మేపుడు) గర
త్యంకుండు (మా పాపమేపుడు పులుగుకల్లు)

పాపర, వి ౧ గోకులి, పిన్నపాపర. శి
(౪. ౮) (నిరసస్వార మని చి ని)

అ. పాలు పంచదార పాపపంచదార, జాలః
బోసి పందః జనిశి రాపు, కుటిలమానవునకు
గుణ మేల కలుగురా... మేవన. ౨. ౩౪

ద్వి మద్ది పాలిగొడిన మారకు తెలగ, బొద్ది
పాపర జమ్మి పులుగుడు మేడి.

ద్వి ౪ పా ౨ ౩౯ పా. ౧౧. మం

పాపర. వి. మత్స్య విశేషము.

నీ కొరయఁ గడిసి పాపర మల్లు ముచ్చి
కొంటెముత్తనలొంగి గ్రచ్చుకొనియె.

మే. పంచ. ౧. ౨౯౪.

నీ. పాపరలన చిచ్చు పరవాళ్లకును నిచ్చే మాయ
పులువ జమ్మివారి కిచ్చె. ద్వా ౧. ౨౨౧.

పాపరమ్యు. వి (పాము + అమ్యు) నాగా
శ్రుతి.

చ...పాపరక్షు వాక, తెగయే ఘోరమా
భయద్రభమాన విమగ్ని జిహ్వకల్, దని
కెలె మండును నిలాపి డొల్లె...
భార. కర్ణ. 3. 324

పాపరాసిజ్ఞు = శేషశయ్య.

నీ బహుకరి బ్రహ్మాండ భాండభూరిక మైన
పాజ్ఞోక బాపరాసిజ్ఞోద
మృ. వి. 3. 30

పాపరాశ్మియ = నాగకన్య.

క ఆకన్మియసోయగ మౌరాకానులమాద
పాపరాశ్మియలం, కేకద పరిసిన శేడు .
నీలా. 2. ౧౪

పాపరాయిక్క. వి (✓ పాము) పాశాక
లాకము, నాగలాకము

దండకము...చున్నంతయుం గొంచుం బల్లూ
పరాయిక్కనం బ్రాచుం బంగారపుంగంటి
రేద్రిమృతిగా జున్న పుంబంది తె చెంది తెళింబి
చాల్సొమ్మనం గ్రమ్మకా...
అచ్చ రా యే ౧౬౧.

పాశ. వి చూలము బంచక కట్టెయిల్లు, కాల.

(౪. ౪)

ఉదా : పతులపాశ

పాశకల్పవలము. సం. పాశకల్పము.

పాశకల్పము. సం. వి. అ. పుం. ఓంక చెట్టు.

పాశజము. సం. విజ (అ. అ. అ) ఉన్నము

(కాపము) చే గలిగెనది.

వి. అ. న. ౧. కాపలనామ, గాజాపు.
2 పరిణామకూలశోగము.

పాశద్వీపు. సం. వి. ౬ పుం. ఇంద్రుడు

పాశనాడు. వి. (౪. పాశనాడు) చేకవిశేషము.

క. తెలవాడు తెగివాడును, బులుగుల
నావాకనాడు పాశ్రిపివాడుక అల
మరివాడు రేవా, దలయక గమగొంటి
నచటి యబలల గంటిక. మాంస. ౧. ౪3.

పాశవౌత్రము. సం. వి. అ. న. చంటపాత్రము, స్థాలి

పాశపుటి. సం. వి. ఇ. త. శ్రీ. శుక్తురితనము

పాశఫలము. సం. వి. అ. పుం. ౧ ఫలపాశము

నీటి ఉసిరిక 2 ఓంక చెట్టు, కరమర్దము.

పాశఫలకల్పము. సం. పాశకల్పము.

పాశమండలము. సం. వి. అ. న. = పాశపుటి

(తె. ని)

పాశమర్త్యము. సం. వి. అ. పుం. ౧ చేల
కుచ. 2 ఒకదినుమ కీటకము. 3. సముద్రపు
చేత

పాశము. సం. విజ (అ. అ. అ) ౧. అల్పము
2 ప్రకన్యము, పొగడదగినది. 3 పరివృ
మైనది.

వి. అ. పుం. ౧. పశు, పంట 2. (ఇటికలు
లాసగు వానిని) కాల్చి పశ్యముచేయుట.
3. (అబ్బాదుల) తీర్గము. ౪. పరిపాశము,
పండుట ౫ విడుదగా ఎదుగుట, చక్కని
వృద్ధి. 6 పరిణామము, ఫలము 7 భావ్యము.
౮. సర, సరయుట, పరితము. ౯. గుడ్డ
గూని. ౧౦ ముదిరి ౧౧. రాష్ట్రభంగము
౧2. భయము, చేకొప్పదనము కలిగించుట్టి
భయము. ౧3. క్రలుము. ౧౪. చంటపాత్ర
౧5. ఓంక చెట్టు. (తె. ని)

పాశముదప్పు = ఉదిలేసిరితప్పు; చెడు.

క. నీకడుపున బుట్టెనబులు, నే కరణింబాకు
నాక్క యేనెదడితిక, నైకాననీనానలీ,
పాశముదప్పుడును భయము వాటిలుబాది.
సృ. వి. ౫. ౮3.

చ. వారలఁ బంపునీయకే, జతురుడఁగాను
బ్రాహ్మణము పాలకు నా దనఁ దప్ప లేదు
మీ, మతిఁదోలపోసి యీ పలుకుమానుడు
పాశము దప్పెఁ గాగ్యముల్,

భార. భీష్మ ౧౧౩.

పాశ్చాత్యము. సం. వి. ఆ తుం. చరపాశముచే
శేయఁదగు యజ్ఞము

పాశరంజనము. సం. వి. ఆ న. శేషపత్రము,
ఆశుప్రతి. ౧.

పాశలము. సం. వి. ఆ తుం. ౧ అన్ని.
ఆ వాయువు ౩ వీనుఁగులకుఁ గలుగు వీర
జ్వరము, మాటపాశలము ౪. గుఱుము. (వై. ని)
న. చెంగల్యోత్తు

పాశలి. సం. వి. ఇ. ఈ శ్రీ. ౧ కర్కటి,
దోస. ౧. ఆ. శాపి. ఆను వృక్షము.

పాశశాస్త్రము. సం. వి. ఇ తుం ౧ జనుకుండు
ఆ. వారి. ౩ అర్హుండు

పాశశాస్త్రముండు. సం. వి. ఆ. తుం ఇంద్రుండు
పాశశుక్ల. సం. వి. ఆ. శ్రీ మహాశ్వేత, బల
పము (వై. ౨)

పాశాతిసారము. సం. వి. ఆ. తుం చాల దినము
లుగా ముదిరిన అతిసారశోగము, శీర్ణాతిసారము.

పాశాన్నము. సం. వి. ఆ న. పాశన, వడుగు
పెండిండ్లలో తృతీయదినము. (౪ ర)
పాంచారి. ౪. ౩౦.

పాశారి. సం. వి. ఇ తుం ౧ పాశానురాధి,
ఇంద్రుండు ఆ శ్వేతకాంచనము. ౧.

పాశి. వి. జనుఁగు శేరబోతు పు నైపుణుడాయు, పాశి
కాడు. (౪. ర.)

పాశి. సం. విలా. (క. సి క) సమాపాంతము
అందే, ౧. పండువది, పశ్య చుగవది. ఆ. పాశము
చేయువది, శీర్ణింపఁజేయువది.

పాశిమము. సం. విలా. (ఆ. ఆ ఆ) ౧ చుడఁ
బడినది. ఆ. (స్వభావముచేతఁగాని ఇరిక పాద
నములచేతఁగాని) పండినది, కాంచుటచే గలిగినది
(ఉప్ప తెలు)

పాశి=పాశి. (వి. ని, ౪. ర.)

పాశుండు. సం. వి. ఆ తుం ౧. చన్ను కడుము
శకువు. ఆ. లక రాక్షసుండు ౩ మూర్ఖుండు
పాశుకుండు. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ) వంట
వాడు, పాచకుండు

పాశువు. సం. వి. ఆ తుం. వంటవాడు, పాచ
కుండు.

పాశెన=పాశెన్న. (వి. ని, త్రా, ౪ ర)

పాశెన్న=పాశెన, ప్రాశెన, ప్రాశెన్న. వి.
(సం పాశాన్నం ప్రా. పాశన్న) వడుగు
పెండిండ్లలో తృతీయదినము. (పెండియెండు
మాఁదపకాటి బువ్వము అవి ౪. ర.)

పీ గ్రంథక్రయవిధుల్ ఘనమిట్ల క్రమా
భ్యున్నతిఁ గలిగి పాశెన్న కాడు.

రా. వి. ౫. ౮౦.

పీ వడుగు పెండిండ్లలోపలఁ దృతీయదినము
పాశెన్న యనఁగను బరగఁచుండు
అం. భా. ఆ. ౧౩౮.

పాశ్యము. సం. విలా. (ఆ. ఆ. ఆ) పాశము
నీయఁదగినది. వి. ఆ. తుం. యవక్షారమున. ౧.
అస్ట్రువ్య, విదళకము. ఆ. పాంశులము,
చతురీయపు.

పాక్షికము. సం విల (అ. ఈ ఆ) ౧. పక్ష
కాలమున గలిగినది. ౨. పక్షాంతరమున గలిగి
నది. ౩. సంకయము దొడ్డోటియందు గలిగి
నది, దైకల్పము ౪ పక్షి సంబంధించినది వి.
ఆ త్తం వికల్పము.

పాక్షికండు. సం వి. ఆ త్తం విట్టల కేటకాయ
(విల్లము).

పాగ=పాగా. వి (౪ పాగు ౩ పాగై) శిశో
కేవలము

నీ కఱవై తెలిసిన కుటుంబద్రువలతోడ బట్టి
యాదలఁ గానిపాగ యయర దైవ. ౩. ౯౩

నీ గొబ్బుగొబ్బున దల తెల్లి కొందఱుండు,
బాడఁ తాదంగఁ బాగలు వీడి పడిన
పారంగ ౧ ౧౨౩.

నీ బాగైన తగటండు పాగలాఁ జెక్కిన కమ్మ
త్తులగుణియె యెమ్మగుణక
కమ్మ. ౧ ౧౩౬.

పాగడ=పడగ, పడిగ. వి (సం పుటా)

దు...పాగడలో విప్పి వ్రుం, గు వధించున్
నృపమా ప్రసిద్ధిఁబఱాకొటివపేటంబులన్.
వరాహ. ౬. ౩౧

పాగడము=పాడగము. వి (సం. పాటక, ప్రా
పాదక)

౧ శ్రీ ప్రాదర్శనానువిశేషము, ప్రాదర్శనవిశే
షము

మ. శయనాశాంధ్రములో భుజిం దడఁబడక
జ్జ్వలై శేఁగొనునై, దయ దప్పక బస
పాడి పాగడత్రుఁబాదం బొప్పు
ఆహ. ౧. ౫౬.

వ...మానవగులల బోడించిన పాలకెండిపాగ
దమ్ములు ప్రబంధ. ౩౮.

౨. పాదమనూదముగా కాలిని భరించు భూమ
ణము.

౩. కలుపుకలిశనందయుఁ గమ్మడిగ, పాగ
డము త్రాస నాత్మబై బలిర పడిగా
కేం. పంచ ౪ ౪౧౬.

పాగడము? (౪ పాగుడ, పావడ = తిత్త
రీయము) వస్త్రవస్త్రము

౩. జడలఁబాగడ వొల్లంబు సంతరించి
హర ౫. ౫

పాగలు=పాగాలు, పాపలు. వి వి. (సం
పాడుకా) పావళోళ్లు
(చాయమయపాదగక్షలు వి వి)

౩ పాగలు దొడకొని యొక యెల, నాగయుఁ
దాను హేడ. ౨. ౩౫.

ద్వి పాదవనసంభవుల్ తెడఁగనుపడిడి, గొడు
గులపాగలు నూడులోహంపు, పాగలు
దంతపుపాగలు రాగి, పాగలు పాదాలపాద
గక్షలును పండితా. పర్వ ౩౩౩. పా.

పాగలుండు. సం. విల (అ ఆ ఆ) తిన్న
క్తుండు. (హ చ)

పాగ్గా. వి ౧ అగ్రాదికాల, మండర

౩ భండారముతో హయవడ, కుండాల
పుటాళి తనకుసా మై పాగా, నుండిన...
ఆము ౪ ౩౬.

నీ యవకాధిపతి యుపాయముగా నొసరిన
పాగాబొయంబులు వాగవచ్చు
దీను ౧ ౩౩ కాశీ. ౧. ౩౪.

౩ పాగ, బాయమనొప్పు వాకాలనము.
హం. ని తిర్వ ౩౩.

౨. అశ్వయుదాయము, అశ్వయలవదన, అశ్వ
పంక్తి; వాహనము లగు జంతువుల సభా
నాము.

౪. శ్రీమం బ్రహ్మచారి పదే శ్రీమం బ్రహ్మచారి
గలయి శ్రీమం బ్రహ్మచారి మూలము
కలం దంపన, యాపాగా యవలగ నడుల
నచలం బెంబేల. అయి ౪. ౧౬౮

నీ. పాపమునకు నక్కడం దివిరాజులు
అం భా. ౨. ౧౯౬.

3. కలపాగ (౪ ౪)

పాపములు=పాపములు. వి. బ (సం. పాపము.)
పాపములు, పాపములు

నీ. ప్రకృతికము లైన పదియొకవందల ౩౫
కంపు గొడుగుల బాగాలు దొడగి.

పైచి. ౮. ౧౦౩ వార ౩ ౧౩౩.

నీ. కమరాక ప్రియంబుల కెంతయు బాంబుల
విసాగించు కిట్టపాగాలు మెట్టి (గీ) విటలు
విహరించు రవ్వెట్టి శ్రీకృష్ణుని

పైచి. ౨ ౪౫.

పాపము. వి (సం. పాపము) గుడపాకము (చక్కెర
లొనసేసవి కాంతా నగు ప్రపంచము అని
౪. ౮)

నీ...పా గనగా గుడపాక మొనరు.
అం భా. ౨. ౨౫౧.

ఉ. కెల్ల పులకానం దడిపిపెట్టితి.
చంద్రా. ౨. ౩౪

పాపము. సం. విల (అ. అ. అ) భక్తము
మును శీర్షింపజేయునది. (మందు మొ.) వి
అ. పుం. అన్ని అ. న విక్రమ

పాపముడం. స. విల (అ. వి. అ. అ) పాపము
జేయుచుండ. వి. అ పుం. మంటలచుండ,
మౌనకానండు.

పాపము. సం. వి. అ పుం. టంకము,
కెల్లగారు.

పాపము. వి. (సం. పాపము) పాపము, విశే
షము. (౪. ౮.)

పాపము. సం. విల (అ. అ. అ) ౧. పశునను
నీయునది, వంతునది ౨. పశునను నీయునది,
పరిపాకము నొందించునది. 3. శీర్షము నీయునది,
అరిగించునది ౪ (ప్రకాశము) మెట్టిగల
జేయునది

వి. అ. పుం ౧ అన్ని. ౨ ఆమృతము,
పులుసు. 3 ఎట్టిఅమృతపునెట్టి.

స ౧. చంట. ౨ పరిపాకము నొందుట, పరి
పశు మగుట 3 అపాకములను శీర్షింప
జేయు: మందు ౪ ప్రణమనుపండించుట.
౫. ప్రాయశ్చిత్తము. ౬ విక్రమింపజేయు
లను పశుమరణముప్రవృత్తము (కావ
దులు) ౭ క పాపము ౮ ప్రణమనుండి
నీయు మౌనలగునానిది దీయుట. ౯ గాయ
ములను మాన్యుటకును సేయుటకాదు నిలు
పుటకును ముందుగించు ప్రవృత్తము. ౧౦.
పుంతునకు పైచి. ఉడుక: బెట్టినది.

పాపము. సం. వి. అ. శ్రీ. మానక, కరక. ౧

పాపము. సం. విల (అ. అ. అ) పాపము
నీయునది వి. అ. స. ౧. పాపము, చంట.
౨ రంధ్రప్రవృత్తము, అన్ని లేక పశునను నీయు
బడిప్రవృత్తము.

పాపముడం. సం. వి. అ పుం. ౧ చంటకాదు.
౨. అన్ని. 3 కాయపు

పాపము. సం. వి. అ. శ్రీ. లుకానికము.

పాపము. వి (సం. పాపము) మామృతప్రకృత మయొ
గించుపాపము, అక్షము, బాద మాదెడి అక్ష
పాప.

స...సభామండపమునకు బిండి పలకయు
పాపము బాధింప నున్నది.

౪. మామృతమునకు బలకప్రది, ద్రివిధమయొ
గాలగ నిలుచుటయొ... హరి. ఉ. 3. ౨౨౮.

మీ. చేచున్నట్టిపాదీతము గావున గాల్చి నది వడ్డ నుచు వేతె యక్షములను, గ్రీడింప వారి గెల్పు గెల్పు లన్నియు దుక్కి కా నది కాదనింప .. దళా. ౮ ౧౩౮.

పాదీతము = ప్రాచీతము. ని (సం ప్రాయ శ్చిక్తమ్) పాపమును పోగొట్టుట చేయు కర్మవిశేషము, ప్రాయశ్చిత్తము

నీ బహిష్కర్తవ్యుల కల్పతరూచితం విడిచిపడి యైతావనివారికి గుడిచి ఆము ౬ ౬౯.

గీ భారతీనల్లభులకంటె దమ్ముచోట, నవ్వ మేధంబు నివృత్తం బగువిధమున, నర్థ వంకంబు గాదు సత్కాకళిత్రు, సేవకులఁ బూని నేయుపాదీతము కరిము పాండు ౫ ౪౩

పాదీపుష్పే. స (శ్రీ. (√ పాయు. స్వాస్థ్యమున) పోగొట్టు

ద్వి. ఆచార్యు గలిచిన యావీరమెల్లఁ, బాది త్తవైన నీవు బంటు వై నీబువు ద్వి విరా ౪ ౩౦. పా

పామే. స (శ్రీ (√ పాయు) ౧ పాయుఁడేయు, తొలగించు

ఆ. పరమమమథూరి పాపాన్నివలగింప వచ్చి నమ్ముఁ దెరలఁ గప్పు వజ్రబాణ మేని వాని నన్నింటిని, బాది యన్ను నమ్ముఁ జూచి యత్తుడు. భార. ఆర. ౧. ౧౯౫.

౪. ఆమాత్ర ముగి చిక్తం, చేపనికం పోడు పోయినది మరలువన, నోచు మనవెలి చతులం, బాచిన తాచిన నిలిచి పరమాత్మఁ గనుక. భార. ౪౦. ౪. ౩౦౪. భార. ఆది. ౪. ౨౬౯.

౨. (శ్ర. పాయు) చిక్కడలించు. విప్ర.

౪. బలరత్నఁ దిచ్చి కుండలములు నక్షిరంబుఁ జిక్తమున భక్తిమయిం, కలఁచ నది వచ్చు 'తెండ్రుక, లలవడఁగాఁ బాది ముడిచె నమర దృఢముగన. భార. విరా. ౪ ౧౬౪.

ఆ. బలియుఁ దత్తుడు తెండ్రుకలు పాది ముడిచి గం, బెనఁగఁ దాల్చి నిలిచె... భార. సభా. ౧ ౨౦౦.

౩. అప్ప తీర్పు. ఆ . పితృగణంబునలని ముంబులు బా, చిన మనలోపకారిఁ జిలుకవని.

భార ఆది ౬. ౨౪౮. ౪ సీతకుప్రసాద బుట్టినిబులు, మేకరణిం బాకు సొక్కె పృనిం ౫ ౮౩ ౪ పోగొట్టు, నశింపఁడేయు.

గీ కీచకులదనఁ బుట్టిన శిల్పింబులు, పాది నమ్మ రక్షించిన పరమధర్మ, రితి... ప్రణమిల్లి ప్రకుంభదాన భార. విరా ౩ ౩౯

౪ ఆలసితడ దస్పినిడ వా, శిలి కృష్ణయు తెన యుడలఁ గడుకొని ధరణీ, తలవాడ తురుష్ట నకు నిమ్ముల భార్యయ పాచుఁ జిక్తమున దుఁఖంబుల భార. ఆర. ౨. ౩౪ భార. అను. ౩. ౯౬

పామే². వి. గుండె లదకుటయం దగు నమర గణము. (భార్యపుండు) గీ తోఁచుటయు గుండె కడుం బాచుపాచు మనఁగ... దిగులువడి సుక్తి రథండు చింతింప దొడఁగ.

- చం. రా. ౩. ౧౪౦ (గుండెలు పీచుపీచుమచ్చువి అని బాడుక.)

పాచ్యము. సం విలా (ఆ ఆ. ఆ) అవశ్యక నీయము; తప్పుక వండఁ దగినది.

పాజము. సం వి ల. త్తం. అన్నము. (తై. ని. వి. వ. న. ౧. అన్నము. ౨. బలము. (శ్రీ. ని.

పాట. వి. (క. పాట) ౧ కథము, రీతి.

క. బలవంతుల బలములుగా, మలవంతుల ముఖాన్ని
పాట మాయాధనుమి, మృత్యుల తేనీసము
పెట్టగ, కొలచియె యనిదాయరైరి కొందఱు
చానిన్. భార. అది ౩ ౧౩౬.

(ఇది ప్రాయశఃకముగా త్రికతూర్వకముగనుక అట్టి,
ఇట్టి ఎట్టి, ఎల్ల, ఒండు? కల్పతూర్వకము
గను, భూతార్థక క్రియాజన్యవిశేషమతూర్వ
కముగను ప్రయోగములందు గావచ్చు
చున్నది)

నీ ఇప్పుట చాచుచున్నవల ననుమతీరా
జ్యోత్స్న లగుదురు రాజ్యమునకు
భార. అది ౬ ౧౩౭.

మ...ఈ, కన తెచ్చాట చొలగు పెట్టు లగు
దుం గల్యాణ కల్యాణ్యుడనై
పాడు ౫ ౪౧

క పాపము బుద్ధితూర్పి, వ్యాపారము గాక
తొడదెప్పడు మనుజుం, దేవాట దాని
నంతయు, బావితోన బాణ మజనబాంధవ
చెప్తమా భార. కాం ౩ ౩౪౩.

క చెప్పితిం చెలియంగ నీమతి, యెప్పిన్క్రియ
నాచరింపు మొరులకుం గాఁ ద, మొట్టొప్పుచు
చారు గలరే, యిప్పుట న్నిన్నుం గలవ
నీలా నానకా నుడ ౨ ౬౭

ద్వి బసవడు తారు నప్పాట న స్త్రీచ
బస ప్త ౩ ౯౦౩ పం
౨. ఫలము, ప్రతీకము.

గీ. అడుగవలనీ యర్థంబు యెడిగి రీతి, త్రాచి
యుండెడు కివళ్ళ కిలియుగమున, బాప
కర్మచ గాని యెప్పుట లేడు, పుణ్య
కర్మచు వికసితాంశోజనయన.

భీమ ౫. ౧౫౩.

క. దక్షిణాని నీరవరయును జపడు గానంద
ధరణి జరణము విడుచుచు, దెప్పరముగ
తేలింపెడు నప్పాట ననించుచు లలిత
పదగళా, బ్రహ్మాండ పురాణము. ౩. ౫౫

౩. సమయము.

గీ తూర్వజన్మకృతంబై పుణ్యరాశి, పాపదశ
జొందు నెప్పు డప్పాట గాని, ఫల
సంపాద దురీనిస్తర మై, కివత్తాగోష్ఠి
చెపులకుం తెలుపు గాడు. భీమ. ౩. ౩౨.

ఉ ..నిప్పు నుపమంబు ద్రిలోకములందు రాజా
తెచ్చాట ను లేదు... విక్ర ౮. ౧౦౪.
భీమ. ౫. ౧౮౫.

అట్టిపాట :-

ఆ. అశ్వశేధముఖము లైసరావార్షయ, క్షిముణ
తెక్కు నీను ఫలజులలు, జొగడునట్టి
పాట నెగడ నువలొక్రమడు
భార. ద్రో. ౨. ౧౯౮.

ఇట్టిపాట :-

ఆ ఇట్టిపాట గాదునట్టిదే దుశ్శాసనాదు తెల్ల
బాధితాత్మ రై, భార. అది. ౫. ౧౬౬.

ఎల్లపాట :-

క మఱియెద నలంపింపంగ నను, నెఱుంగనితాఁ
దెల్లపాట నెఱింగిన నగునా, మఱి యెఱింగి
యెఱుంగ జొల్లనికంటెం చెలంపంగ గవల
గర్హనివశమే భార. అది ౪. ౩౧.

°ండుపాట :-

ఉ ..కొభిర మైనయీసభా, లాధము జొందు
పాట సఫలత్వముం జొందునా కారణత్వరా
భార. సభా ౧. ౧౭౭.

ఆ బండుపాట చాచినోన్నతి నెల్లబ, కయన
నవహరింప నలవిగాడు.

భార. సభా. ౨. ౧౪౩.

చెందినపాట :-

క. ఎం దుండి నచ్చి తింతుల, కందుల కేగెడు
మహానునీశ్వర విద్య, వ్యంబిత, కాపుణ్యం
బున, తెందితి నీ న్నిష్ఠఫలముం తెందిన
పాటనా. భార. అది. ౪. ౨౩౧.

పాట. వి. (సం. పాట.) అగణపాంఠి. ౧. (౪. ౪)

పాట. వి (తి. పాట) ౧ గానము

నీ. తనకాంగరినూరి కంఠస్వప్నముతో జరిగిరి
పాట ముద్రలు నటించ మనచ ౨. ౨౩.
వ...మిక్కిలంబుగ నోల్కలూహలంబున నేపా
టియె బాట వివ రాక. ఆము. ౪. ౩౫
ఉ. రా. ౨. ౨౪.

౨. పల్లవితోను అనుపల్లవితోను చరితముల
తోను గూడియుండు గేయవిశేషము.

నీ. బొమ్మ పెండిలిపాటల ప్రాప్త్యుచ్చు నెలుంగు
నీలకంఠస్తోత్ర నియంతి గూర్చు
మార ౪ ౧౧

నీ. ప్రాంతంపులెదమలల బుగ్గించితే నూది
యనెడి పాటలల దేనెవిమన లీన

కుక ౨. ౪౨౨

౩. సంగీతి ఫణిలివిశేషము

గీ. పుక్కిత క్రోధావరణి యుక్త సరళి, పాట
పైదిక... ప్రబంధ ౧౦౦

పల్లవిపాట = గాయముల తమపాటియమును
బ్రకటింపుటై కాళగతులతో స్వరప్రసా
రముచేసి పాడెడు పాట

నీ. ధర్మార్థకామకామ్య ప్రపంచములు పల్లవి
పాటగాఁ బరిచయించె విక్ర. ౧ ౧౯౦.

పాటకము. వి (సం. స్ఫటికాకృతి ప్రా. పాటకం)

పాటకము.

నీ. పాటక మంచల బాటక మంచన పాటక
కాను మై పాటపు గాంచు.

అం. భా ౨ ౧౩౦.

పాటకము. సం. విలు. (అ. టి కా. అ.) కేద
కము, నీలుచుది. వి. అ. పుం. ౧. పానగము,
క్రి. పాదధూమనిశేషము ౨. మహావిష్ణుప్రే,
సెట్టకే, లేక మూర. ౩. కావ్యము. ౪
అక్షరాలనము, పాదకలు మెదలగునది
మైదు. ౫. మూలప్రకాశవచనము, మొదటి

సామ్యరూపము ౨. తోడము, దర్శి గట్టు,
౩. గ్రామైతేకము, తిరియం బోధాగము.
౪. పిళ్లకేతున గట్టినమెట్టు. ౯. సేనానికేము.
౧౦. పటాక త్రి (క. ౪) ౧౧. కటకాంత
తమ్య రావనగద నడిమిభాగము. (మే. వి)

పాటకరేద్రు. వి (సం. పాకక) పాటకాయు.

గాయములు

నీ. తమకు గల్గిన యట్టికమిం బాసి కిన్నరుల్
దండిపాటకులచందమున గొల్పు.

యయా. ౫ ౧౫౫

పాటచ్చరేద్రు. సం. వి. అ పుం బొంగ

పాటన. వి ౧ ఆదరణపాద్రము, ఆదరణము.

(క ర.)

౨ అలంకారము (క. ౧.)

౩. సంస్కరిము (క. ౪), చక్కఁబఱుచుట.

ఉ. పాటన సేయమిం గుడలు మైబిడి.
మనచ. ౩. ౫౩.

౪. సొంపు, సొంపరము

ద్వి. మిడినఁ బులు నీమెలకతస్త్రోయి, పాటన
బయలయ్యెఁ బయ్యెడ బోలెడి.

ద్వి. మోకప్ప. తూ. ౧౩౦౩

పాటనము. సం. వి. అ వ నీలుపుట, ప్రచ్చుట.

పాటపాట. విలు కొంచెమకొంచెము.

గీ...పాటపాట యనఁ గొద్దికొద్ది య న్నాట
చెలగు. అం. భా. ౩. ౨౩.

క అట ముప్పు మెంగలు బలియించు, జటిపాట
మది పాటపాట చినుకులు వడిఁ జొచ్చుట
యాదిగాఁగఁ దనపెని, మిటి వడియిమ్మోయని
నూనాత్రి మిగుల వలపుతోడ

కకా. ౪. ౧౯.

ఉ. మేలి పాటపాట వరమెండ్రుకతోఁ దిల
కంకులావ్యయి, క్రీ నటియెద .

కా. క. ౧౫౯.

పాటపాలము. వి విజయనగర రాజ్యమున.

(క. ర.)

పాటపాలము. వి. (క. పెద్దపండ్ల) కంబళివాహ్య
కము, ఎద్దలబండి.

నీ. కంబళివాహ్యకామ్యులగుఁ గొల్లార్లబండి,
పాటపాలము భూమిలుబండి యవగ

అం. భా. ఆ. ౨౦౦

గీ కాన ప్రయోగమును, మేటి గుడ్డలఁ
గట్టి పాటపాలము, మొక్క శివ్రంబు చు చు
నెఁగ నెలది. హరి భా. ౫ ౧౪౦

నీ. అటలిప్పులు ద్రవి పాటపాలమును గుర్చి
కట్టల లన్నియు గాగు చేసి.

అచ్చ. రా. మం. ౯౫

పాటము. వి. కేంపులు నానెనుచుచుటకు దగిన
తెలుగు గల చేత.

నీ. ప్రభువేద తెలుగును గాట మవగ.

అం. భా. ఆ. ౨౩౩. (పాటిప్రతి పా)

(కేంపులు నానెను చుచుటకు దగిన యెంజ
అని క. ర.)

—విజ. రెగివట్టి.

ఉదా:—ఇది కేంపులు నానెను చుచుటకు
పాట మొక్క కాదు. (కా.)

పాటము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. వివిధ పెదలుపు.

ఆ. (తే.త్రగ) లంబరేఖ (విల్లిమ్యు.)

పాటల. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. కలిగొట్టు. ౧.

ఆ. ఎట్టలాడుగ. ౧. ౩. కలిగొట్టుపువ్వు.
౫. మర్రి.

పాటలద్రవ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. పుష్పాగము,
పాన్న. ౧.

పాటలము. సం. విజ. (ఆ. ఆ. ఆ.) తెలుపు

మించిన యెలుపుగలది, శ్వేతరక్తము. వి. ఆ.
పుం. ౧. తెలుపు మించిన యెలుపు. ఆ. ఎట్ట
పడు.

పాటలాపుష్పమృత్తుము. సం. వి. ఆ. న. పద్మ
కామ్యు, పివధివిశేషము. (రాజ. వి.)

పాటలావరి. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. మర్రి.
ఆ. పాటలావరి. (వాచ.)

పాటలి. సం. వి. ఆ. పుం. కలిగొట్టు. ౧.
ఆ. పుం. కలిగొట్టు. మొక్కలగుఁగ. ఆ. పుం

మొక్కలము, మొక్కలగుఁగెట్టు

పాటలిమండ. సం. విజ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. పగ
దర్శనము. ఆ. దేవకాలము. వి. ఆ. పుం.
కెప్పుడు, విద్యార్థి (విల్లిమ్యు.) - ౩. పాటలి
పుత్రము (విల్లిమ్యు.)

పాటలిపుత్రము. సం. వి. ఆ. న. (పాటము)

అను నగరము, మనుమపురము

పాటలిమము. సం. వి. న. పుం. తెలుపుమించిన
యెలుపు, పాటలవర్ణము.

పాటవము. సం. వి. ఆ. న. ౧. అకొగ్గము.

ఆ. దక్షత, నేపు. ౩. కత్తె, పివగలిది.
౪. తెల్లము, వాడిమి, చులుకుదనము

పాటవిమండ. సం. విజ. (ఆ. ఆ. ఆ.)

౧. దక్షుడు, చారవకాదు. ఆ. పూర్ణుడు.

పాటవీక. సం. వి. ఆ. పుం. గుంబ, గురిబ.

పాటి. వి. ౧. ప్రమాణము

(క) కొలత, పరిమాణము.

గీ. నీవు నాకు మూఁ దడుగుల నేల యెచ్చి, కమల
చాత్ర సభ్యులయం దెలుంగ, నేను నా
యడుగుల పాటి నిజగత్యయమ్ము గొలిచి

కొంటి నానమ్ముగాఁగ.

హరి. ఉ. ౧౦. ౨౫౫.

(చ) కొలది, మాత్రము.

నీ... ఇది యేమిమాటలు మనపాటి పరిపక్వమేదే
యిదమిదే. ఆ. కొలి యెక్కడు...

రాధుక. క. ౪౩.

(బ) (లాతు, ఎత్తు యె. కాని) పదిమితి, పది మాణము.

౪. కోటయొ మిన్నును దమలా, బాటి జగ దింప నడ్డపడి నిల్చిన వాచాటులరుచి దారకములు, మాటున లై కోటకుదలఁ గొనురారుఁ బురికా, భాగ ౧౦ తూ ౧౫౯౪ (సామ్యము ౪ ౪.)

౫. (సం పాటిఁపాటి.) రీతి, విధము.

నీ. కాన వనంకలు భానునిచాడువఁ దగియెడు పాటితో ధరణి ప్రజల, నుచితవర్తనముల జొందించు నది యిది రాజధర్మములకు రాజా ముక్తు భార కాం. ౨ ౧౬౦

నీ కన్నుగా ద్రగమను నగళ్లు ప్రవేశించి యందు శింతలివార లడ్డమైనఁ ఆ జక్కడఁదంచుఁ లేదుగ్రమ్మినపాటిగా. ప్రభా ౧ ౧౦౦

౩. వాగ్యము

ద్వి పాటి దమ్మితి వయ్యి పాపపుణ్యములు, శేటునీయఁగ లేక నిష్కారణముగ

ది ౪ పా ౩ ౧౦౦ పా. ౧౫ పం.

గీ. మాటిమాటికి నేడు నీమాటి యెడలఁ, పాటి దమ్మినవార లేపాటివారు.

మాంస. ౫ ౨౦-౩

మరికృ ౪ ౨౨౧

౪ తగళ్లు జగదము.

౪ ఆ పదవాణండును భటుల, గోపించుచుఁ గవుల బాకవల కూరుల వా లాపలఁ నూర్పుంతఁగ నిడి, యాపాటి తగంగఁ దీర్పుఁ దని నియమించెత్.

వా. ౩. ౩౦. (ప్రాత్రుతి పా.)

౫. ఆచారము, వాడుక.

నీ. పాటిగా పెట్టినఁ బనుపు తూయెనె కాని యెడమా కలపము లలడఁద పోదు

దకా. ౪. ౫౦౮

౬. ౪ ౩ పానధర్మము.

నీ. మానవివాదమా మా పాపఁ గొనిపోవఁ శేపాటి గలవాఁడ నేదివంక, ను

భాగ, ౧౦ తూ. ౧౩౨౪.

కా...మటి మద్వర్తితావ్య యాచారముల్, నీవా పేర్కొను పాటివాఁడవు...

మరువ ౬. ౪౯౫

ఉ. నీని జయించుపాటి రణవీరులు గల్గుదు రమ్మచోమనీ, కామనిభార్యుడై యరని పాధు మతిన్ భకయించి లేనియన్

ఉ రా. ౧౧౦

౩ పెంపు, బొన్నత్యము

ద్వి. యెడల గోతులువోవ మునిపదజ్జటి, పదటి కొండలపిండుపాటి చా శింక

పండితా. పర్య. ౩౧౧. పా.

—విలు (౪. పాటి) ౧ విధ మయినది.

(ఇది యీ యర్థమునందు ప్రాయోగముగా 'ఆ' తు, ఏ' కల్పితార్థముగానే ప్రయోగము లందుఁ గానవచ్చుచున్నది)

ఆ. పెడఁగ యిట్టిపాటి పెరిపించుటలును మా, యలును శేమినీయ నస్త్రవిదులఁ, తెక్కు లయ్యె నీనిగిడికల్ నులుపులు, విరియునట్లు లిందు విరియుఁ జూచె భార ఆది ౩. ౪౩.

౫ కోటదిద్ది పరిమాణముగలది

౪. అన విని యీ పాటిగ మీ, యనుగ్రహము గల్గి యుండ నక్కట యింక శే, జనుచేక దేమి యని తన్మ కనుత్తగ నూరి, నతఁడు నిలువ నంగన యెక్కెన్. త. కా. ౩. ౨౩.

గీ. ..కళవళించి, పాపకర్మపునైన మీపాటి శేలులఁ, జూడఁజాలక నిస్త్రద ముఖవినోర, మునుకు విధులు గానించె ననుచు వగచి.

వరాహ. ౩. ౧౨౫.

(౪) తగపాటిద్ది తగిన పరిమాణము గలది.

సీ. ఏటి నీటి కంటండు బాటిపం తెచ్చుక వలె
మాణు దిరుగు విచ్చువనుతోడ.

మంస. ౧. ౨౦౮.

(చ) (కుంచము తెం.) స్థీరపణువలదిన పరి
మాణము గలది.

ద్వి పాటి తూమునకును బాటి యోగిని,
బాటింప పోలయుఁ బాటియ కాద

బస. పు. ౧. ౧౫.

గీ. పాటితూమున రసము తె బాణం గొలిచి,
కొనురజంగమునకు నిచ్చెన్ గోర్కీ దీర.

మార. ౧. ౨౩ మార. ౧. ౧౩.

౩. ప్రమాణము.

వ . ఆ రెండు తెలుగులవారును జయోపజయం
బులకు సతనమాట పాటిగా నూది యడిగిన
నాకండు... భార. కాం. ౨. ౩౩౩.

భో. తొను ద్విభాకయో దేవా నేను వృత్తుతి
సంకయం... ఏక వృత్తు స్ఫుంకయం ఛింది
ప్రమాణం నో భవా వృత్తు:

సం భార కాం ౩౪౫ ౧౦. ౧౩.

గీ. ముదియ మతిదప్పి నోలి నొడవిట్లు, మణు
నెడంగులమాటలు పాటి యగునె.

భార ఉద్యో. ౪. ౨౪౩.

చ. అనుపమభర్త నేదివి మహాపురుషుండపు నీవు
నేడవా, కల్గినియతి పాటిగా నిలిసితి...

మోది. పూ. ౨. ౧౫.

౪. గణింపఁదగినది, ఆదరింపఁదగినది

చ చదపడి నీమహాట లాక భంగి తెలుంగలగ
తెప్పి వాడు దుర్బుడు దని పాటి గావు
కురుక్షాప మహా క్షర తెట్టకుండు నీ, నూద
యమనండు నాని...

భార. ఆశ్ర. ౧. ౧౩౩.

వ. అనిన విని యుమాటలు పాటిగాఁ బట్టి విరా
టుండు భయభక్తి యుక్తంబుగా నేడి
కొనినన్... భార. విరా. ౫. ౨౩౮.

(నాల్గవను అని క. ర.)

౫. అనుమానము.

ఉ. తోటులు కంఠవ్యంబున పోలికపాటులు
చేరి చామరల్, పాటిగ నిడ...

భా. రా. కుం. ౪౨౫.

ఉ. నీటికి మాటి శేషభసిన తెలుంగలగ
బాటిగాని శృం, గాటక నిధి శేగ
తెను ౩ ౯౩ ఇందు. ౨. ౧౯

సీ. పాటఁ బాటిగఁ బాడి పరభృతముల లేచి
మాఁతలు నేయించెన్ గొమ్మ యొకఁ.

చంద్రా. ౩ ౯౩.

౨. సమానుఁడు సమానము.

గీ. తొలుగు పోతుండ తెగములు గజపతుండ,
బాడి దణుంగయిండు నాపాటిగొల్ల, లిచ్చ
తెచ్చ నిద్రపీడి తెక్కఁ గడుపుకురయ
నేర్తు...

భార. విరా. ౧ ౨౩౯.

క చుటకలకంబులకును, బాటి యగు వనూటి
తెలుంగలబాలిండ్లు... తెను. ౨. ౧౩.

క ఇతఁ డెక్కడ మద్రమహి, పతి యెక్కడ
నితని కరండు పాటియె యనుడుం, బ్రతివచ
సంబుల కల్బుని, యతిబలకార్యములు వారి
నాకండు చామరల్.

భార. ఉద్యో. ౨. ౨౩౩.

౩. సామాన్యండు సామాన్యము.

ఉ. నావుడు నేమియుం బులక నాలుక లాడక
పాటి యైన ధాత్రివరశోటి యొడ నొక
దిక్కున మంత్రులు గూడి యిస్సోర,
యావను దేవమానుసరియో యితడు...

ఉ. మోది. ౩. ౧. (క. ర. నీక. పా.)

ద్వి .. ఒక్కవిద్యాండుఁ దేవగర్భానందండు,
బాటి యైన పురాణభట్టును బోర,

బస. పు. ౩. ౩౨౩. పం.

౧. అయ్యను, చిప్పది. (శిష్యులమన ఆశ్రమితు
మంగా గామియనుచున్నది.)

వ...గంధకలవాడును ప్రగ్గళవాడుల వాం
ధ్యము లేకలద సంప్రదేశీయులగు గంధ
కారులు పాటిపాటి పద్యంపు మ్రొక్క
లతో పెట్టిపెట్టి వైచారములు గూడత క్క
దులపై వచ్చు రావహారై వాడువారై
వాకువారిపై జల్లగాజుల్ల...

అము ౪ 3౫

ఒకపాటి = ౧ సామాన్యము; సామాన్యము

గీ పుట్టె నుత్పాదములు పెట్టు భువిని దివిని,
విడిచిపోయిరి యొకపాటి విలుధమునలు

కాశీ 3 ౩౬

౪ ఒకపాటి వేదసంసారిక దగ వచ్చుద్ద
గుచ్చు .. కుక ౧ ౨౫.

౨. ఒకరికిగనుండునప్పిలేనిది

ఉ...విడిచి యొకపాటియై చిల్కల వేయి
వేయివక కళా. ౫ ౪౩.

౩ సామాన్యముగా

౪. పువడిచె సంధుపై మావవపతి మణికటక
పుణ్యపుణ్యార్థారంబు, చెవికి వొకపాటి
వినుటదె, బ్రహ్మచారియై నిజాంఘ్రి
పద్మము లూ క్షణ వరాహ. ౪ ౧౫౩
(కొంచెముగా అని తాత్పర్యము)

ఈపాటియొక, ఈపైని

ద్వి...కలవరులార, ప్రాణము లుండ వీపాటి
మీరైనను వేరేది కలద్రెంపుర దే వాషికోర్య
నవ ౨ ౩౬ పా ౨౩ పం

నిడుపాటియొకడైన పరిమాణము గలది

గీ. పాకువరదవ్యదీక్ష లేట్టు గొడిచందరికొంగ
వాగరుచ్చాయ వేయి, వడిలకోమలకర
దీర్ఘకంఠములు, మదమ లంటగ నిడుపాటి
జడలు గట్టె. మర ౪. ౧౦

కొంచెపాటి = (కొంచెము + పాటి) ౧ అర్థ
ప్రమాణముకలది,

గీ. పుట్రుటంగడివిధు తేర్పటచి కొంచెపాటి
వడగని పెక్కి యాపార పెల్ల,విడియా
నియమించి తిరగ వేలె దివ్యజీల పెలుః
గున సంగీతమేల మమర. కవల ౨. ౮౫.

చ. చిటిపాటి మబ్బులు...కొంచెపాటి చిను
కుక దొరచించె ధరాళలంబునక

కుక ౨ 3౪౦

౨. లఘువు, తేలిక

వీ తోటివా రని కొంచెపాటిగాఁ జూడక నవ
కులయెడలైతి నలువనచ్చు

మనంద. 3. 3౦౮.

(ఇట 'తోటివారు' అనునది తోడివాడు అనుటకు
అపరూపము)

పాటికెట్టు = లక్ష్యకెట్టు, లక్ష్యముచేయు;
అశించు

వీ అయితంబు గల్గిన వాశించు లక్షకు లక్ష
గల్గినఁ బదిలక్షలకును, పాటికెట్టును నుండుఁ,
బదిలక్ష లల్పినఁ గోటి కావర నని కోర్కె
నేయు రామలిం. ౨౦.

జ : పాటించు, పాటిగొను, పాటినేయు.

పాటి, పం. వి. ఈ క్రింది అంశగణితము. (గణ
వాదుల స్పష్టక్రమము.)

౨. కాలావృత్తము 3 పరిపాటి, అనుక్రమము.

పాటిండు. ౪ క్రి. (√ పాటి) ౧ ప్రమాణ
ముగాఁ గొను, లక్ష్యముగాఁ గొను, ప్రధాన
ముగాఁ చేసికొను

వీ వాహ్యపదార్థముల పాటించి నిజవంశ
ధర్మముల వడలక తగఁ జరింపు.

భార. కాం. ౧. ౮౫

౪. మగ లడఁకున నుండక కను, తగులకు
పాటింతురు... భార. విరా. ౨ ౨౬౧.

౨. ఆదరించు.

క. అన్నలు, దమ్ములు, గలుగుట, యెప్పుడు
తేయ వృత్త సెలయెట్టి క్లయనా, మన్న
నయ నీగియునుపన్నయలుగాంగ వారి
పాటించు ముదవా. భార. కాం. ౨. ౩౧౬
పారి. ౧. ౧౧౯.

కా. పాటించు బతి విన్న నీ వడిగిన
ప్రాలులు వందిపఁ డి, వీటలు బట్టము
గట్టు వీరనయనికా నే రాము ముగ్రాటనీ,
పాటిం బోయి వేకుర్చకాద్రిము లొగ్గ
వర్తింప.... భా. రా అయి. ౧౩.

క. పుత్రులకలియెడు కుద్దక, క్రతమునకు లక్ష
ణలు లక్షణచతురై, పుత్రవిహీనతఁ బో
నిని, కాత్రములే సతులు పతులు పాటిం
చుటమకా. ఉ హరి. ౨. ౮౧

౩. చూపు, కనఁబడుచుక ప్రకటింతు.

క. తగనిపది యది తలంపక, పగగొంటి
వజయ్యై లేన పాండుకుతులతోఁ, బా
యంక నీపు రణమున, మగఁటియి పాటింపు
దిత్తమాటల నగునే. భార. భీష్మ. ౩. ౧౩౮

కా. ఎంచు జల్లినివాడి లై సరకులం దిద్దులు
పాటించుచుం, నిండుప్రాణము లై మెలం
గుదువు మా పద్మాక్షియం దిట్లు పా, నించు
కొచ్చితి నియ్యద... అని. ౩ ౩౩.

మ. భారతీ, సతి యన్యుప్రసవాగ్రరంగముం
లాన్యుప్రాణిఁ పాటించునవా. దళా. ౧ ౪.

భార. విరా. ౨. ౩.

౪. భరింతు.

మ...పాటించనే, కపటక్రిబిసరూపముకా భువన
రక్షాగానూతేక్షణా. పారి. ౩. ౩౩.

అ. పతిప్రవాసవేగఁ పాటించుకొనపు నె, మేల్ప
గరగరణ మెఱుంగబోఁడి. కళా. ౪. ౧౨౯

౫. తూకు, అవలంబించు పొంతు.

మ. సకలరాతిభయంకరం భగతు మత్సా
హంబు పాటించి నే, లభత ప్రే గయ్యెడు
భంగి వచ్చె. భార. ఉపద్య. ౧. ౨౧౮
ద్వి. పాటించి మణిసవాపంక్షలతర, హుటకగిరి
గచ్చె నపుడు తేపుండు.

రం. రా. ఉ. ౧౦ పా. ౧౧. పం.

క. పరకాంతపాండుఁ గోరక, పరభవముల
మీద నాన పాటింపక యొవ్వనితోడఁ
గల్ల లాదక, సరకుం దై యుండవలయు
నక్షమఁ దధిపా. వి. పు. ౪. ౨౨౩.

మ. వికలత్వం దిల రేల యెవ మైవపనికా విప్రాంతి
పాటించఁగకా ఉ. రా. ౨. ౨౦౫.

కా. పీట స్త్రీటగు బోటు లేటివలనకా తేమాలు
గ్రీడింపఁ, దత్పాటిరాంకనపంకకంభగత
మంత్రాశ్రేణి యవ్యాసవా, పాటించుకా
మృగవాభిపంకి యుతభామాంకంబు కంకా
ద్రికా మమ. ౧. ౧౧౧.

౬. పరికిలించు.

నీ బోట యేమట తేల్చు పాటించి గడ్డియె
భాణంబు గొల్పును గడ్డియలుమ,
భార. కాం. ౨. ౨౮౪.

౭. విచారించు, ఆలోచించు

క. శత్రు స్వప్న ప్రే దలఁ బ్రదిగి మనస్సమృదుగు
నుపాయ మెఱుగి పాటింపు తగకా.

హరి. పూ. ౧. ౧౨౪.

క. కరణాగత పరిపాలన, పరమప్రభవద
వమయఁ పాటించి భవచ్చరణములు గన్న
కుభతర, భుతు విధిమణిని మఱువఁ జనుమె
నరేంద్రా. భా. రా. య. ౧౦౧౯.

గీ. తగవు పాటించి యెల్లంబు వండి యెచ్చు.
పాటి. ౨. ౮౨.

౮. ప్రతిక్షించు, నిరీక్షించు.

గీ. అజ్ఞ పాటింది తిదియెల తొమ్మిది, రయము
యెలయ నల్పించాల రాజమహేంద్రం గదిసి
యెగడి మంభులి గడఁ బుల్లెలగొండ
గురిత ప్లక్కరి నూత నధిప.

భార. శల్క ౧, 3౨౦.

గీ పక్కలు లగు వాడఁ బాటింది మల్లికా
కలికానికాయలుఁ గాచుఁ గొన్ని

పాండు ౧ ౧౫౧.

౯ సవరించు, చక్కఁబఱచు
వ...నిజయోద్దామం దగు నక్కడౌను చల్లదము
దట్టి మొదలయిన పరిరంబులు పాటింది

భార. పొత్తి ౧ ౧౩౬.

గీ. కప్పు లై కిప్పు నొప్పులు పెట్టెలు
లింపుగా ముద్రి పాటింప తేది

నిలా. ౨ ౮౮

౧౦ అనుకరించు, పోలు

గీ. కూటి బాల్కలు పోఁ ద్రోవి ప్రాయము
పెట్టిన కవాటంబుఁ బాటిందె మరణు.

కవిక. ౧ ౫౮

(ఈ యర్థమునఁ బ్రయోగానికిరము కనఁపజ
లేదు)

౧౧. పొనఁగించు, కలిగించు

క. ఇదె పొయెడఁ గారపులఁ, బదవికి రాఁ
బలికి సంధి పాటిందెద వాకది యొప్పుదె
కాని మదింపుదు రింతకు నీవ కాని గుణ
రల్పినిధి. భార ఉద్యోగి 3 ౨౯.

గీ. పరసపహార నిమమశేనరసమహా, ఉద
తిరామోదమయదిగంతము మధుర, మధు
విధురమధుమ మమధుమాసమయ, మెవ్వరికి
తేచ్చ పాటింప దిట్టగము.

శర్మ. ౨. ౮౬. కాశి. ౨. ౪3.

౧౨. వేయు, కాచించు

గీ. పరచారకాటి పని పాటు పాటింపఁ
పాట్లపందడి పెట్టకొనఁగ

పాండు. ౫. ౨౧౬

మ. కనియెం గానయిఁ జేరికొన్నద నెఱుంగ
నేక మా రంగవ్యాధుని సొమ్మెల్లను బొలుగా
దివివద్రోబొలులు వాటింది తెలిసటం
జాలక గిన్నె యెత్తికొని బొంబర మల్ల
చుక మేము గామనిన బోవుత...

విద్ర. ౫. ౧౫

గీ మిథ్యావిశంక యేమిటికెఁ బాటింపు మీ
యవలంబనంబు నేయకు విలంబము

వైష. ౨. 3౨.

౧3. తించు.

క పొర ముపజేరింది నీవతినిర్మలబుద్ధి వగుట
వైషమ నిదివ్యామతి పొరదు రహస్యము
రక్షితముగఁ బాటింపు మయ్య చిత్తము
లోనక భార ఉద్యోగి. ౪. ౪౨.

౧౪ తెల్పించు, గణననీయు.

వ...కొనుకొటి కవలంబున పోటకగిల్పుండు
పాటింది లిఖించిన నుగుణ గణనాల్కల లక్ష
యంబులం బొలుపార వైష ౧ ౫౯.

గ్లో కి మన్య లొన్నాం కవలన కొటిలి ర్విధి
ర్న తేభాధి రతగణ ధ్నతాక

సం. వైష. ౧. ౨౧.

పాటిగొన్న. స క్రి (పాటి+కొను) లక్ష్యము
నీయు. (సరచేయు అని క ర)

గీ సరకనీయమ తిరుగండ్లఁ జూపవీలుండు,
జడతరులఁ బాటిగొన మన్యుతొడలు...

మా న క. ౪3.

(ఇటలొనమ్యుద్యోగితమ)

పాటిరము. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) ౧. వివా
రతము, చిల్పబడినది. ౨. పొడువఁబడినది,
గ్రుచ్చఁబడినది.

పాటిరెవు=పాట్రెవు. వి. ఎక్కువ లోతు లేక
దిగి వడచి పోవుటకు విలగ నడిభాగము.

వ...ఒక ధనికుని యింటం గట్ట భవం బంతయ
నవహించి మిన్నటి పాటిల్లులు పొచ్చి
యాద్రుచ్చులు నడచుచున్నవటే ..

కామాటి, ౪ ౧౫౪.

పాటిల్లు(లు), అ. శ్రీ ౧. కలుగు, జనింతున సంధ
నించు, కటన్గించు.

క. ఈ యాటింటను నలలా, పాయంబులు మాన
వులకుఁ బాటిలు వీనిం, పాయంగ జడియ
జోవిన, ధీయకునకు కుభయ పద్ధతియ నను
మానన్. భార కాం. ౩. ౪౨౨.

నీ. బాలరమరణంబు పాటిల్లుకుండంగఁ జేసిన
యత్కంతదిక్రమహిమ.

భార. ద్రో. ౨. ౨౦౧.

వ...మొదల విమరం చేసిని చాటి చెప్పి నది
యంతయం బాటిలె, బావంబుకాంటు
మండియఁ గురుకాతికిం తేటు మూడుట
జోయకుండు...భార ఉద్యో. ౨. ౪౯౦.

క. ధరణిం గల రాజులకుం, బరిచారమునకుఁ
బావు పాటిలుటై పరుమక గైకొన్నయది,
నీరు చారుణదండకలికుఁ జేయం దగదే.

భార. శ్రీ. ౧. ౧౩౪

గీ. కారణం దెద్ది దీనికి గలదు మెట్లుబాటి
రహా ధర్మ మేవంకఁ బలికిరెహి.

కాళి. ౨. ౨౪.

ఉ. భావములాన నందియను పాటిలె జొక్కటి
దీని కానతి, నీ వివరంబుగాఁ గరణ మగమ
నీ కది విన్నవించెదకా కాళి. ౪. ౧౩౨.

౨. తెలుపేటు, వీధించు.

మ. పరకార్యంబు లానర్పణఁ దనవకుల్
పాటిల్లు జోర్కా భార, క్షేర లా మూర్ఖ
లపెం పటాక బరుచరితల్ మెప్పు పాత్రి
యమానరితం దెన్నిక వెక్కు...
మల్లకూ. నీతి. ౨౦.

క. తలపోసి భార్యది క్షయ, గలంగి వయవంగ
కాత్మకార్యసితి పా, బిలుటకు నపాయ
మారసి, తెలఁతం బుట్టింటి కనిపె తెచ్చి
తెలుపుచుకా. పరుమ ౫. ౨౩౪.

౩. ఉండు.

ఉ...ఇంతి నవంబున మన్న గేదలం, బాటిలు
పుష్పాదుల్ నదివధంగిని గడ్డుల నింపె
కాప్పయల్. గంధ. ౧. ౧౨౨.

క. అవకుభావరం దావ్యుల, భావం బిద్దెనక
వృత్తిఁ బాటిలవృత్తా, భావించి రడియ
రమా, పావమానగ జొక్క దిదితానము
చెప్పెకా. వి. పు ౩. ౩౪౦.

ఉ...గ్రహంబు లుచ్చరం, బాటిలె మైవ జోస
లపుపాలనుకామణి గర్భబాధిం గోతిశ
కాంక తేజము చిగుక్కొన విష్ణుడు పుట్టి
రాముడై.

దకా. ౨౫. భా. రా యు ౧౩౫౨.

౪. ఒప్పు.

చ. తెలుగనఁ జెప్పజేర్చిన మనీషమ లెల్ల
మెకాను ధూర్జటి, బలి యనఁ దక్కునగుల్ల
వగఁ బాటిలు తేటమెఱుంగుమాటలకా,
మెకుకువ గాంచు లెక్కుటినిమించు ప్రణంధ
తతుల్ భుజింకు చా... ఇండు ౧. ౩౪.

కా ప్రాకర్మ్యకల వట్టి పెట్ట పొగ నై పాటిల్లె...
అమ. ౨. ౫౫.

ఉ. బాలవంగలావనకుఁ బాటిలు మెహూన
చాధివంధలా, బాలమునక జనించి...
రామా. ౩. ౮౨.

౫. ప్రకాశించు.

ఉ...బొప్పు మెకంబు మెల్లరా, జగ్గియ నీడు
జోలివ యవంబున బాటిలు మెలివయ్యుకా.
నీలా. ౩. ౧౧౪.

పాటి(వీ)నయ్యు. స. శ్రీ. (పాటి+దేయ) ప్రమా
ణముగాఁగూడు, లక్ష్యమిచ్చెయ్యు.

ఆ. వృషభబాగ్గణ్య నీవు బాణుడైన నైన్య
బాణు బాళునైన నాగరంబుఁ బట్టిబాణుడ
వదియుఁ బాటిసేయవు నీని, కన్నపాక్షి
యగుట యరయఁ దగదె

భా. రా. యు. ౨౩౫౦.

ఉ. తుష్టిరి మున్న సత్కృతు లక్షణులు హాకవితా
లతాంగులక, అక్షలా సంగి యుద్ధియ
ధునాకన కావ్యవధూటి వేంకటానన్యకుడు
పాటిసేయఁదగువా యన గేటికి...

రా వి ౧ ౨౫.

పాటేగణితము. సం వి ఆ స అంగణితము.

(పాద.)

పాటేగణితము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. చందనము ౨
వెదడచేసె. ౩. ఇరైద, తిరతపు ౪ వరుచి.
౫. ముప్ప. ౬. కగరము. ౭. ముల్లంగి. ౮
పొందె. ౯ (దిక్క)

పాటేలు. వి. వి. (క పాటేరి.) శ్రీహస్తభూష
విశేషము. (౪ ర)

పాటు! వి. (√. వడు సం పాత. క, త.
పాటు) ౧. పతనము, పడుట.

క. అక్కడ యీ సమరతలంబెక్కడ నీ యెండ
జంబు తెక్కడ నీ పా, తెక్కడ నీ పుంటూ
గ్రయ, తెక్కడ దైవంబు పుటన యీ మన
వచ్చుక. మార్క. ౧ ౫౦.

కీ. తనకు లాగయన గెక్కుంబు గెకొని పన్ని
పానిక చాళించి పా తెలింగి.

ఉ. మారి ౩. ౧౨౦.

కీ. తనయాధ్యుడయలించి గని పోటు నెఱుపుచు
బాటు మూసినెట్టి ప్రణలిక్తి.

రా. వి. ౫. ౮. ఉ. రా. ౩ ౨౪౮.

౨. కన్యము, బాళ; పరిశ్రమము.

ఉ. పాండుతనూభుత్త పడవపాటులు బంధుల
కల్లఁ తెల్పుచుం...

భార ఉద్యో. ౧. ౫౮

క కలిగె నొకజాంబవతి కృష్ణుల పడఁబడి
దేల పలక నీతల వేగవ, బులియకు వే వన
కులుగల్గి, పొలంబులతో పాటు వదకపోరా
దనియెక ఉ. మారి ౩ ౧౧౫.

కా పాపాత్ముం దగు దైత్యుడే బడినమీ పా
టంతయుం తెప్పఁగాఁగోపం బుక్కటమై
మనంబునకు సంక్షోభంబు ప్రాసించె.

మారి. ఉ ౪ ౯౩.

ఉ. పాటున కింకు లోద్రుక కృపారహితార్థక
నీవు త్రోవ ని, చోప్పట భవన్నభాంజరము
పొక్క.

మమర. ౨. ౭౦. ద. ౨. ౨౦౬.

చ. దిటుమున రెడ్డి పాటుపడి తెచ్చియిడంగను.
కుక. ౨. ౩౩౪.

ఉ. అతండొవర్చు నసాపాటునఁ జెన్నమిటి
పరిపాటిగఁ గెంజగురక్కడక్కడక, తెలిక
తెత్తి త్రొవ్వియలు తెగ్గలు పెగ్గల మయ్యె
నయ్యెడక. విప్ర. ౨. ౨౩.

౩. ఆపద, ఇదంబు.

నీ .. విభంధు వందఁబెయ్యఁ బూనితెతోక
పాటునఁజలఁబడఁ జేయఁచునకొనియన్ని
కలితకొపమునఁ దత్కొనేయను గ్రహించి
యతిరభసమున మిన్నంబివలె.

మ. న. ౩. ౨౩.

వ... జక్కవఁబెటి తొటివలపాటు గమంగొని
జెఱచి పొలయలుకలు మఱచి పఱచి మగ
లనిలయం గొంగిలింఁచుకొను ముగుడత్రోవ
జోడంబును. నీలా. ౩. ౧౦.

౪ సముద్ర జలాల్పిలకమనము, సముద్రము
పొంగు తిరిపొక్కుట.

ను...కొన్నప్పుడు బాపట్లంబురంగులున్న
తిలక బోటుం బాటగా వెంకయ్య.

మనచ. 3 ౧౩౬

(బోటుంబాటగా = పాచ్చుటయే తగ్గటయే
కలుగునట్లు)

ఉ...బోటును బాటునంచు జనయర్ గణియెం
నును వారిరాజిక్ దళ. ౧ ౬౦.

నీ నిను గడపారక గాంచిన వారిరాజిక్ గడలేని
పాటులు గాంచవలెను. మనల. ౪ ౨౪
(ఇది. ౨ ౪. అర్థముల నదాచరణము)

౫ చావు, మరణము.

౪. మాటులు పెక్కాడితి దీ, పోటునుగలు వినగ
నింగక బోవుట దగి దె, పాటు నదిగాక
తమ్ముది, పాటును గన్నారక గంటి పాటకు
మింగక. భార. విరా ౫, ౮౯

ద్వి. బ్రహ్మ కేణుంబున బాటలకల్లు, బ్రహ్మకు
మనుమడో పంక్తికరువకు, నన్నెన నీచేత
నగునట్టి మరణ, మెట్లను గీర్తి నాకెల్ల
లోకముల రం. రా ఉ ౮౯ పా ౨౪౦.

ఉ. వారలపాటుం జూచి యనివారిత లోమక
మెయిరాక్షుండై, వీరవతంతుండై నమచి.

దళ. ౨ ౪౩౨.

౬. దురవస్థ, దుస్థితి.

గీ సత్యపరులు దయాధులు నిత్యదాసనకులు
బాపట్లతాచిత క్రతువితాన, పాలితాత్మ
లనర్హంతులబాటు నడిచి

భార. స్వర్గ. ౨౪.

నీ. పీ. దండకాటని మన్న పాపములర బాపాటు
చెప్పండి నాభువోద

భా. రా. ఆర. ౨. ౧౧౫.

నీ...అనయము (బ్రతి. అ. కోటి లేని నాడు
కోతులకు కిప్పిటు, నలక నోట యిది

యవార్య మనుచు, కేగి వారి చావు విని
యంత జన్మండు, ఖండితారిపం క్తికందరుండు.

రావన. ౪. ౧౪౩.

(ఇది 'దురవస్థ' చావు' అను రెండర్థములకు
నదాచరణము)

౩ స్థితి, మందస్థితి

గీ తోన యాచూడపాతిత్యబోమ మిందు, సంత
మించు భవదృష్టిమృత్యుతర్కమునకు, బైన్స్ బో
క్రమనా కిందువలనక జన్మ, మొదటిపాటుకు
వచ్చినక గొడవలేదు బై. ౨ ౨౦

నీ. రాజ్యాంగములయెందు రమణ మనుక్యము
ప్రబల మై పాటునక బడగనీక, దెందము
వెన్నగక గొందలపెట్టెడు నకట...

మార్క. ౬. ౨౨.

విలా. ౧ నీలు, శక్యము; అర్థము

గీ పరుల కట తొంగి చూచన బాటగాని,
దుర్గమస్థితి నుండెడి తోయబాత్తు, లివ్వ
నటున కేరీతి పెట్టు మెఱసి, వచ్చినా రకు
సందియం లిచ్చు బూరి

మాన ౫ ౩౧౬.

గీ భయము బోడ్డోన ముక్కునబంటి యయ్యెడ,
గరలు బరరాగ్నిక నుములుచుం గింకలొమి,
అగతొప్పి క్క యాపామి యని యడలింక,
బలలపారణ కరంగంక బాటు గామి

మే. పంచ ౧ ౧౯౧.

ఉ పాటలగంధి చిత్తమునక బాటలు కోవ
భరింబు దీర్చు పెప్పటను బాటు గామి...

పా. ౧. ౧౨౦

౨. తుల్యము, సమానము.

నీ. పడతియొక్కలతోడక బాటునవచ్చునే లే
తకు బై నీరయమౌములు, రెవరి, ౨. ౧౩.

జ: పాటునధు. పాటుయొనినీ, పాట్లమాచి.

పాటు వి (క పాటు) పరిమాణవిశేషము

ద్వి సంతకప్రమళప్రచారము అదియు, పాటెంటు
జాతాక భవంబు గలడు

పండితా పర్య 3౨౪ పా
పాటునలదు ఆ (క) కడుగుకొను, యథాస్థితికి
వచ్చు

గీ వృద్ధ వచ్చు నపుడు విను బాలు ప్రాణంబు,
అగయఁ జూచు నకుఁ జెడుగుకొని, ప్రణతిఁ
జేసెనుఁ బాదునఁ బడి యవి, కొంటి యట్లు
నిలుచు దురితదూర

భార ఆను ౪ ౧౦౧

పాటుపడు ఆ (క) (పాటు+పడు) శ్రమపడు
పాటుమానిసి వి (౪/పాటు) పాటుపడు మను
మృదు (క ర)

పాటురము సు వి ఆ లు చతుర్దశి

పాటేరు వి ఎక్కి విశేషము

ఓ పట్టుకనువుకొంగ పాటేరు పిచ్చిక పోలుక
పిక్కిలి మిల ముచ్చు, అదియైన పడు
లకఁడు దీర్చు మాంస 3 ౧౨ (క ర
క్రొత్త ప్రతి పా పాటేరు ప్రాత ప్రతిపా)

పాట్లము ౦ విల (ఆ ఆ ఆ) ఛెడ్యము,
పిల్లదగినది పట్టకాకము, ఒక దినుసుమార ?

పాట్లవి విల ఖలుండు, దుష్టుడు

నీ ఖలుండొప్పు పాట్లవియఁ జెట్టకొను
విశా ఆం భా 3 ౧3

పాట్లమూరి విల (పాటులు+మూరి) మిక్కిలి
శ్రమపడు స్వభావముగలవాఁడు (క ర)

పార సు వి ఆ శ్రీ విభక్తగ్ని, విమోక్షి
విలుబొద్ది ?

పారక ప్రాతపుత్రకుండు వి ఒకానొక విరు
దము

మఁ సకలాధీశవతోత్త మాంగ్లమనేభూమిరమ్య
పాదాంబుజం జాటక నారాయణు భాను
వంశవృషమాదాలత్ను సిద్ధేష్టమంధు కపింద్ర
ద్విజరత్నం గాన్ధీపమగోత్రం బారకప్రవృత్త
పుత్రకు మామోపిలి సిద్ధింజెప్పందగు నువ్వ
వంద గోపాలనిని కా ప మ ౫ ౨
౨౨ ప (౧౦౪౬ కొనేడెన కానుము)

పారకుడు సు విల (ఆ రికా ఆ) ౧ సవపు
వాఁడు (తద్విశేషములు—అజల్లఁడు, కాఖా
దండుండు క ర) ౨ చదివించువాఁడు,
అధ్యాపకుండు, ఉపాధ్యాయుండు 3 పురా
ణాది వాచకుండు, జనులకుఁ బురాణములు వదిలి
వినిపించువాఁడు ౪ ఆచార్యుండు, ధర్మ
ధాణకుండు

పారనము సు వి ఆ న అధ్యాపనము, వది
చించుట

పారనుండు సు విల (ఆ ఈ ఆ) పార
కుండు, చదువువాఁడు

పారభవ వి సు వి ఈ శ్రీ పారభాగము
(శ్రీ వి)

పారమంజరి సు వి ఈ శ్రీ కారిక, గోర
వంక

పారము సు వి ఆ లు ౧ ఎడ ము, చదువుట,
పల్లించుట ౨ అధ్యాపనము, చ చించుట

పారశాల సు వి ఆ శ్రీ బాలురు చదువు
వోటు

పారశాలము సు పారశాల

పారశాలి సు విల (క నీ క) చదువు
వాఁడు, విద్యార్థి

పారశాలిని సు వి ఈ శ్రీ పారమంజరి

పాతాంకరము. సు వి అ స పు స్తకమందలి
యొక గ్రంథమునకు మాటుగాఁ గల గ్రంథము,
పాతశ్లేపము

పాఠి. సు విణ. (క. నీ. క) ౧ పఠించువాఁడు,
పాతకుఁడు. ౨ ఎఱియినవాఁడు పరిచయముగల
వాఁడు

వి క థం చిత్రమాలము ?
పాఠిరము. సు విణ (అ ఆ అ) వదిమిపఁ
బడినది, కఠపఁబడినది

పాఠిరకుయు. సు వి అ థం చిత్ర
మాలము ? (రాజవి)

పాఠినము. సు వి అ. థం ౧ వేయిశోఽల
చేఁడు, కొఱ్ఱ ౨ గుగ్గిలపుఁజెట్టు
పాఠినుఁడు సు విణ (అ ఆ అ) పురాణాని
వాచకుఁడు, పాతకుఁడు

పాఠిరము. సు విణ (అ ఆ అ) పఠింపఁదగినది
పాడగము. వి (సు పాటక, పూ. పాదక)

ప్రతి పాదధూపా విశేషము, అంతరిలా శ్లేపము
గీ పాదాంగదం బొప్ప నంబ యనగ, బెండ
మరఁ బెండియం బరఁ బెండెగ మన, గాను
బెండెగ మనగఁ దడతవిశేష, మెనఁగఁ
బాదగ మరఁగ బాఠేందుతూలి.

అం పొ. ౨ ౧౫౦

పాడణ. విణ (√ పాణ) పాడువడినది.

పాడి. విణ. ౧, వినయము, వాగ్దయము నవి
౧౦౮ పాడణ యగు ధర్మి, ధర్మి పాడణ
యైన నది గోరు మొదలుగాఁ దనకు ఘటిల్లు
నాదాయునై

పాడి. వి కథం ౪ ౧౫౦ (పారద ముద్రి)
పాడణ. అ క్రి (పాడు? అణ) ౧ ఉచిత
స్థితిచేడు, పాడువడు

చ ..నవా, ద్వనయన యుగ్మకంబులును
బాడణ మొనలు నై న కారవాం, గవల
యలంకఁ గాంచిన వగల్ మిగులుం బగ
చారోవియుక భార ఆశ్వ, 3 ౧౦౭
భార ఆశ్వ ౨ ౧౩

చ మహిమనుయంతు దో, గృలమున శాకముం
గొనినఁ బాడణి పోయి ధర్మి నిపు ముద్రిల
క్రియ నుచ్చవాము మరొక్రియలూర ..
మార్క. ౭. ౩౨

చ . మా సనకాలల మూత్రమరూప్రతూయ
వి, ట్టులలము లోలిమైఁ గురిసి పాడణః
శేయును యజ్ఞచాటముల్.

భాగ ౧౦ ఉ ౯౩౩.

౨ సకంతు.
చ అలఁచివి, పుత్రయోగకమహాత్ముల పైర్వ
మదంపఁ జూతునీ, యలదియ ..అమృత,
ప్రళయము వచ్చినవలె పాడణి బ్రాహ్మణ
వాని పైర్వము ను ౧౦ ౩ ౧౦౮
(వ్రాతప్రతి పా బ్రాహ్మణ రా ని
ముద్రి పా)

ఉ ..మునిశ్వరి నేఁడును రిదవీరకర్త, పాడణి
పాఠిరశ్లేపము ౨ ౧౧౭

3 హువ్యును (పాడువడు. ౪ ౦.)

గీ...రాడు, చిత్తు శేతాల పాడణు నీమఁ
జును అము ౭ ౧౩

నీ. విలసితకారకవిభవంబు చెడి కడుఁ బాడణి
యున్న నభంబు ౩ ౪౩

మార్క. ౧ ౧౭౦.

పాడి. విణ. ౧, వ్యాయము, వ్యాయము కప్పనిది;
ధర్మయైక్యము (౪ ౪ 'విశేషముగా'
గ్రహించినది)

చ...నన్ను నభోధువనప్రపాతనం, క్రమ వివ
కాత్ముఁ జేగ నది పాడియ యొందును నల్ప
మయ్యై వర్షము బహుతాల సంవికరణః
ఫలహాని బాధ్యునందునీ.

భార. అది. 3. ౨౧౩.

ఆ ఇట్లు లాడఁ దగునె యిది నీక పోలు నిన్నె |
మనంగ నేర్తు నిర్లెఱంగు, పాడి గాఁగఁ బూని
మలకంగఁ జెవి యొడ్డి, యాదరించు వారి
నందు గాక. భార ఉద్యోగ ౧ ౨౩.

ను ప్రతివేళం దగ మధ్యఁ దేక్రియఁ జరింపం
చాడి యంగీకృత ప్రతుఁడై భీమ ౩ ౩౪
విప్లవ ౫ ౧౫.

౨. సదృశము

గీ పాటి పాటున తిరబడి సవతు తరిము, దీటు
సరి పాటి పాటి యుద్ది యనఁ చాడి, యూ
దనఁగ సదృశాఖ్యై యొసంగుచుండు

అం భా ౨ ౩౦౨.

—వి (క పాడు) ౧ భర్తృవాత్త్రయందలి
వ్యవహారము.

(క) ఆభియోగము, వివాదము

ఆ బుద్ధిపాన బాలవృద్ధ కన్యాదల, కర్ణి
బూని పాడి యాద పలయు, నన్నదమ్ముఁ
డొండె కాత్రిసంభ్రత డొండె, జనకు
డొండె ప్రేమ్యజనుండు నొండె

విశ్వా వ్యవ ౧౧ (సం విశ్వా ౧౧౩ పా)

(చ) వీర్యము

గీ పాడి నోడిన యాతండు పదిట నొకటి, పాడి
గలిదినవాఁ డీరవదిట నొకటి, పాడి దీర్చిన
యెట్టి భూపతికి వండు, వచ్చు టది భర్తృ మని
చెప్పి రాదిమనులు విశ్వా వ్యవ ౨౫.

గీ ఇవిధంబున పాక్షుల కల్లఁ చెలిసి, ప్రాప్త్య
ఖంబుగ నిర్వి యోగ్యుడఁగ నడిగి, మంచివారలు
చెప్పిన మాట యూని, పాడి చెప్పట నీతి
సభాసదులకు. విశ్వా వ్యవ ౧౦౬

(ట) వివాదము

క పీడి నకఁ డింక యిచ్చును, బాడిన యని
పల్లె లేచి బలికన భవము, చాడి భవం
బును చాను, న్నోడినతం దరవవలయు నుచిత

స్థితితోక విశ్వా. వ్యవ ౨౬ (సం. యాశ్చ
౧౨౨ పా ౧ ౧౧)

(ఈ) కగవు

ఆ కల్పద్రోడఁ గొడుగు భరణీకుతో బంటు,
పురుషతోడ భార్య గురునితోడ, కిష్కం
డోట లేక చెనెని నై బడి సభఁ, చాడి
యాడఁ జనుట పాడి గాదు

విశ్వా వ్యవ ౫౩

క ఆకర్ణింపుము మత్సమగమనకార్యం బుద్ధ
దిక్పాలనీ, లోకంబున విదళించి వచ్చిరిది
గళ్లుం బాళ్లుం జక్కంగ బా, లోకంబులో
మనుపోలి నుండ మది నాలోచించి మానీ
వృథా, పోకార్పుం బని లేదు నావుడు
ద్యంగంభోజంబుల స్తుప్త్యుడు

వరాహ ౩ ౨౪

౨. న్యాయము

ఆ పాడి దప్పకుండఁ బడయు పామ్మలకు
న, పాత్రములకు నీగి పాత్రములకు, తెట్ట
కునికి యనఁగ తెట్టన రెండుదీ, ధములఁ గీడు
దొడను భరణీనాథ

భార ఉద్యోగ. ౨ ౪౩

చ భరణీకులంబు భర్తృమును చాడియు సత్యముఁ
బాత్తుఁ బెంపునం, గురుణయుఁ గల్గి యుండు
ననఁగా నుతి గన్నది...

భార. ఉద్యోగ ౩. ౨౫౯.

ఉ. దైవముచేత యెట్లగునో దాని నెఱుంగ
నుయోధనుండు సంభావననీ పాతానఁగు
పాడియ కల్గిన బాల్య మాదిగా, నేవిధ
వైవం తెఱువ నితలు పాపము లాచ
రించునీ భార. ఉద్యోగ ౩ ౨౩.

౩. భర్తృము (క ర)

గీ... పాద్యచేసిన సన్న నైకాని గదా సంకరంబు,
పాడి దొఱంగి యి ప్పావకర్తృండు దైవ
గాక... భార కల్య. ౨. ౩౨౫.

శో కంపదాన్య చాయాన న తే లక్ష్మీ ప్రజ్ఞా
వై, అధర్మేణ గదాయుజ్ఞో య దహం విని
పాతిత సం భార కల్య ౨౨ ౨౩ శ్లో

౪ ఆచారము, పద్ధతి

అ. కలముపాడి వడపఁ దలపఁచి పతి నెడ,
దలఁచి నేని కొడుకువలచినట్టివాఁడు గాని
యతనివక్రత మాపులే, దింతకంటె గలచె
యెడదను మాకు. భార ఉద్యో. ౩. ౯.

౫. స్వభావము

చ. అతివ యపాయముం పోరయు నప్పుడు
గావక తక్కువేని యా, పతి పతియే తలంప
మగపాడియే లోకముపాడియే

భార ఉద్యో ౩ ౪౦

చ... లోకంబుపాడి వివాచించి వాటం దోడు
గావలయు... భార ఉద్యో ౧ ౩౧

పాడిమానిసిన్వాయము గలవాఁడు

నీ . ఆన్త్రగురుండుఁ దర్జయిండుఁ గృత్రుండు
రాధానుకుండు

గీ. పాడిమానికు లంద్రు నిర్వాణు శోకవిఁ,
బాదివిరి భార. శ్రీ. ౩౨.

పాడివాఁడు=అర్జుండు, తనివవాఁడు

గీ. అజ్ఞ మెట్టివ గాని రాజ్యంబు నేయ, బహు
ముఖం దైవ రాజ్యంబు పదిలపడదు, ఘనంబు
వాతాశ్రమన నుండఁ బాడివారు, నిర్జయంబు
వాకమున యందు నిల్వవారు.

కాశీ. ౫. ౨౩౩.

పాడిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ మట్టికండ. ౨. కారం.
(విల్వము.)

పాడియ=పాడె. వి. కవనాహనము.

౪. భావ నుదయాన్తమయములఁ, రీతులఁ
కాడియను రకులఁ దెనఁగెడు వారిన్,
మానిమల వగ్గురూపుల, భూవాంశు మాదఁ
బుడు పుణ్యాశ్రువులన్. వి. పు. ౪. ౨౩౨.

పాడు. అ (శి. (త. పాడు) గానముచేయు, నంగీ
రముపాడు

నీ. ఇందువింశానన యెఱుఁ గెత్తి పాడిని చాన
తేంద్రులకు గద్దదిక పొడమ

దకా. ౨ ౩౦౧.

౨... మూలస్థాన శీవదేవరు నిశ్చయము.
౫ ౨ దీరి మద్దలియందు ౫. ౪. దీరి
మద్దలియకేత ౫ ౪ పాడితేమ ౫. ౪.
(పెండిపాడివా (దీ) ౫. ౩...

ద. కా. ౪. ౨౩౩.

స (శి ౧ (రాగమును) అలావించు, గానము
చేయు.

చ. అలరఁ బ్రియాశు శోద్ధ ప్రీయ మాట వసం
తముఁ బాడ నప్పుడ, మైలది సవత్తి
భక్తిని వేల్పులు మెత్తున గాన రాగమన్,
ఫలమునఁ దన్నుఁ బాడఁగ వసంతుఁడు వా
దయచేసె గాక యా, యతి నిజశ్రీ నా
యకుచు నీవసం గొడతెట్టె నీకునన్.

అమ. ౫ ౧౩౩.

నీ పాట బాడుడు లోక్కలొట మోటులు
పల్ల వింది శోయలలకు విందునీయ.

ఉ. రా. ౧. ౧౩౦.

ల. ముగ్రహి వేడుదము శ్రీధరనిఁ గూడుదము
సద్గుణులఁ బాడుదము గీతముల...

భాగ. ౨. ౩౨౪.

౨ శ్రీయ, ముద్రించు.

ఉ. అడఁగఁ బోయినప్పు దకురాత్మజఁ దంబు
జవాళు నవ్యయం, బాడుద మాదితేత్ర
పదపంకజపూజలు నేనీ భక్తిమై, వాడుద
మన్యులై కరణాగతులం గని కర్మబంధ
ముల్, నీడుదమంచుఁ బల్కుఁ గడు
విష్మయ మందఁగఁ దోడికాలతల్

మృ. ౩. ౧౪౯.

క సరసకా గంభీరమనలో, వరుసకా హరిః
వాడి రత్నము వసుధాధికా

భాగ ౧౦ భా ౧౦౫౬

పాడు ౨ ౧౩౨

౩ (ధాన్యాదులు కొలుచు నిపుడును వేలము
లోను లిగ్గతగా సంఖ్యను) చేపు

ఉచా : కొలగాడు ధాన్యము కొలుచునపుడు
లిగితి రెండు మూడు అని పాడినాడు

వేలములో వాడు వస్తువులను మూడు రూపా
యలకు పాడినాడు

పాడు విని (క హాళి) ౧ హాన్యము, కాపు
రములేనిది.

నీ హాళి మెలక వాడిలను బోలె నై
యున్నది నీవు తననికే చేసి

భాగ ౧౦ భా ౨౩౩

చ . ఏమని వివరించు చాని జగమరియె
వాదియి తోచెఁ జూడ్చి

ఉ రా. ౬ ౨౩౬

ద్వి భరత కర్తవ్యములు ఎలసి వచ్చెదయ్య,
పరిపత నీవు నీపాదము నుండు

౯౦ రా అయో ౧౧౨ పా ౬ పం

మల్లభూ ౨ ౪౬

౨. హరిః ను, దుష్టము.

ఉ. పాదయినట్టి చిత్త మొకపాటు నిల్చు
మాటిమాటి కట్టాడును నుండగా

హరి ౨. ౬౩

క. పాదైవి నియత యత్నము, వీధి ద్రోయంగ
వశమ వేదవ నైవశా.

నంద ౩. ౧౨౩

౩. నిష్ఫలము, పనికిమాలినది.

క. ఇక్కడ నిను వీర దేవ్యుడో, యిక్కడనే
మోసపుచ్చి యొకొసంగా, ఇక్కట పల

చనికల, ఇక్కడ నే పాడుకాపు లాగితి
నుంటి.

కా. ౩ ౨౬౦.

నీ రసికులు మీ గానన మాన వచ్చిరి పాదత
శివభక్తి పాడుగాను కాళ ౪ ౩౫

పాడువాని = ఉపయోగములేని నయ్యి, గడ్డి
మొ మొలచిన నయ్యి

మ క్తకోకిల పాడువావులు నువ్వకాల్సలు బంధి
తావులు ఎందరూ, వాడు దయ్యము లాడి
వెచ్చురు లాను వృత్తిక మేలులన్ ...

పానందో ౨ ౨౩ పా

(ఇట్లే పాడునయ్యి, పాడుచెబువు మొ)

పాడునానలు = అలంకారములేని పాలకాగము

కుక ౨. ౪౨౬

(ఇట్లే పాడు మొగము)

—వి కొ (క పాటు) బ. పాడులు, పాకులు,
పాల్లు) ౧ గ్రామము పశ్చిమ ప్రదేశము

చ చిగిరింబ గింటగిమి రారెలు గివ్వె వూడు
పాతలలో, గల యొక యూరి పాడు పొది
గట్టిన జేరిగఁ బోయి యుక్కిడన్,
తేం పంచ ౧ ౪౬౩

గీ పుట్టలను పట్టెను ఎట్లఁ బొట్టి గట్టి, వంక
లను దొంగిలను లిట్లఁ బాట్టి తాట్లఁ గుప్ప
లను నిప్పలను మట్టి గుట్టి మాట్లఁ, దిలి
యాచుండునందక సోటి యిది

మాన ౧ ౧౦౯

౨ అప్రచారిత ప్రదేశము, దుష్టనిభాము

నీ పాడు వాఁగిను దనున నప్ర, హరి విశ్
వము . ఆం. భా ౨ ౩

గీ గుడును పెనుచట్టు రాకొట్టినల దోనలు
కోనలును కానలును తక్కు నులొచ్చిలు,
మొర్తిములో గొత్తములో గొప్ప ముదురు
వెదురు, తోళ్లు పాళ్లును తే ముండు లిట్లు
రా. ౬

చంద్రా. ౨. ౪౫.

ద్వి. పానంగ రాముడు పుణ్యశ్రీలుండు, లీల
నున్నది. యానల లేనిది పాడు.

౯౦. రా అయో. ౧౧౨. పా. ౬. పం.

3. నివసించుట కేర్పఱచుకొనిన స్థలము. (యా. పల్లెదనుడిచిపాడెమ్మ...)

పాడుకొట్టి పాడుకట్టివారుముప్పలతో నిండి యున్న చిట్టచని సజీతి పల్లెను నిర్మించుకొని కాపురముండిరి, అదిమనివాసులయిరి

పాడురిసంకమనిరుపయోగమైనది.

గీ పేజెత్తుగట్టిజంక పాడురిసంక, చలము పాధించు దిట్ట రోపాలపుట్టులొకముల కెల్ల నూది యెల్లండ్రబూచ్చియెంచగల యొచ్చు మలి యెయ్యింతి తల్లి కుక. 3 ౧౮

జ పాడణు, పాడువడు, పాడువటను, పాడు చాణు, పాడట్టు, పాడట్టుపురుగు, పాడుట్టు, పాడొట్టుపురువు.

పాడుపాతరమూర్ఖు, వి. వి. బాలక్రిడా విశేషము

నీ పాడుపాతుమాట్లు పాతరక బంతులు చివ్వువ గ్రోవులు చిట్టబుట్టులు మాంస 3 ౧౪౬

పాడువ(ప్ర)దు. అ క్రి (పాడు2 + పడు) కూన్యమగు, పాడగు; సకించు

నీ. తిరుద్రామినుభద్రదలబాట సరియాయ భాస్కరమవర్ణయ పాడువడంగ

దండ్రా. ౧ ౧౮.

లయగ్రాహి వీడు పెడుతోవ దయతోడ పెడిగించు కుమారోదక మరాలయము పాడువడ నింకక భాగ ౬ 3.౨౪.

పాడువటను. స క్రి (√ పాడువడు) పాడు వడువటుదేయ

క. మృదనునిలోత్సవములు, నడవండం బాడు వటచి నగచాపురి పెన్నడిరాళ్ళు పెజీతి యిండ్లం, గడపలఁ బాసగింపఁ దలంచు కన్నెడు వీడే. పానందో ౪. ౪3.

పాడువాణు. అ క్రి. (2 + వాణు) పాడువడు, కూన్యమగు.

ఆ అవనిరవయ లేని యావాసముంకయొక, బాడువాణి యొంద పొద్దివుండు

భా. రా. అర. ౨ ౨౧౫

ద్వి పాడువాణియట్టి పట్టువనీసి, నాదాద నిలు చును...రం రా అయో ౧3౦ పా ౯ పం (క్రాత్తవతి పా) బస. పు 8. 3౮౬ పం

వ కోటానాలయంబులగు పోట్లను నెడి తూలి యదగి మదగి మ్రగ్గి మడిసి యులిపు లదగి పాడువాణు ప్రదేశంబులన..

మాలి. ౧౦ ౯౦

పాడె=పాడియ, పాడెగట్టు. వి శవ బాహు సము

క తలదిక్కుగవలఁ బాడం, బులదెస భృత రావ్వు పాండు కుపాగ్రతనూ, జాణులట్టి యధికవిభవో, బృల మగు పాడెపయి నిడిరి శవరత్నంబుక భార అను. ౫ ౪8౨

గీ అడగు శవయాసముగఁ బాడె బడయ యనంగ అం భా. ౨ ౨౧౫ భార మాంస ౧౪౬

పాడెగట్టు=పాడె వి. శవబాహుసము

విని. ఒకాకొకటిట్లు (మార్పుడు, అమాయ కుడు. బ్రా.)

నీ బడిమి మాళ్ళకు మిత్తి పడిన యెంగిలియొ బడుపునూ దెసగొట్టు పాడెగట్టు.

మాంస. ౫. ౧౦3

పాద్యమి. వి (సం. ప్రథమా. ప్రా. పాడివయా.

పాడివ ఆ క. పాడియ తత్వమనని యొక నిఘంటుకారుడనెనని శ ర) ప్రతిపత్తు, పక్ష ములొ యెదటి తిథి.

నీ పాద్యమిఁ విశ్వయక్ష్మపరుఁ డైనఁ బారు కాంతాపతి విదియఁ గాంతలకుఁ దండ్రె.

భార. అను. 3. ౧౬౧.

౧ చంద్రవర్ణములందును బాహ్యములను, జన్మ
దినులను వర్ణిపాతివర్ణివను, బ్రాహ్మకాలం
బులను ప్రతచంద్రవర్ణండు, చంద్రకాంతంబు
కొలువట తగవు గాదు విజ్ఞా ఆచారము
(౧౦౦౦. శ్రీ. ౩౩౦)

పాణము. సం. వి అ తుం య వర్ణవర్ణము,
వాణిజ్యము .౨. పరావర్ణము, పరావర్ణము,
సామ్యము ౩ బాహ్యము ౪ సమయము, పిదం
బడిక ౫. స్త్రీతము ౬ పాణి, చేయ

పాణి. వి (౪ పాణి) మాలబాతి, మాలబాతి

౪ పాణివారము కన్యక, ప్రాణమునా
బాణ చేపరా దినవలదా

కేవల ౩ ౫౦

౬ వాణిజ్యకా వా యమగుగుతుల వర్ణన
సేయ వాస్తవ్య పాణిని పుత్రులతోడను
బల్లవపాణిలగు బాహ్యకే, ప్రాణిల
గీర్వాణుల మధ్యనేనుల సర్వలా
కల్యాణుల నీకు విచ్చేదించును వారి
బర్హిగ్రహింపుమా మరళి ౨ ౧౩౪
కవిరా. సరసిజలాచన యొక్క మహాముని
కాపవళంబున బాణివై ధర జనియించిన
దానవు కేవల ౩ ౬౪ (పాణి,ముద్రి)

పాణి. వి (సం పాణియను ప్ర. పాణి ఆ పాం
పాణి. ౪ పాణియను) — ముద్రిత — నీరు
(చూ. అణి)

౧ చంద్రవర్ణముల బరిణయాగార ములకంగ
బాణి యాణి, గణం ముద్రియముల ముగ్ధగా
జానన్య, జనరపుజ్యంగగా జనకతి
బానన్య భార విరా. ౫ ౩౦౬

౬. ఇందుభాస్య యొక్క గదియించె గుమా
యని సేవరంబునక, గంధకయాణి పాణి
యను గర్హిత తోరపు దారవారము

వైద్య ౬. ౫౫.

పాణి. సం వి ఇ తుం య మణిగట్టు మువల
కాని ప్రాణిలో గూడిన చేయ .౨. మరళ
వృక్షము (వార) — శ్రీ. ౧ అంగడివి,
బాణము .౨ పదునాడు మామముల పరిమా
ణము (వై ని)

పాణింధిముము. సం విణ. (ఆ ఆ ఆ)
౧ చేతులతో కాళము వైచునది .౨. నీకటి
గలది వి అ తుం య, కొలిమితి ౨ నీకటి.
౩. వాద్యవిశేషము (౪ ౪)

పాణింధియము. సంపాణింధియము.

వాణిజ్యచ్ఛవీక. సం వి ఆ శ్రీ మృగముద్ర
పాణిజ్యము. సం. విణ. (ఆ ఆ ఆ) పం
మొద్ది యాడుటచే పొందఁబడినది వి ఆ తుం
ఎనబది గవ్వల పరిమాణము, పరాము

పాణిజ్యచ్ఛవీక. సం వి ఆ తుం శివుడు — విణ
(చేతులతో వర్ణితము) వాయించువాడు.

వాణిజ్యచ్ఛవీక. సం వి ఆ తుం వర్ణకుడు

పాణిజ్యచ్ఛవీక. సం వి. ఆ శ్రీ అగ్నిపాక్షిగా
పెండ్లాడిన పెండ్లాము, భార్య.

పాణిగ్రహము. సం. వి. ఆ. తుం వివా
మాము, పెండ్లి.

పాణిగ్రహము సం. వి ఆ న = పాణి
గ్రహము

పాణిగ్రహి. సం. వి. యు. తుం. పెండ్లికాదు,
మగడు.

పాణిగ్రహించుడు. సం. వి ఆ తుం = పాణి
గ్రహిత

పాణిభూషణము. సం వి ఆ తుం. చేతిపట్టు, చేత
టము. ౨. గ్రుద్దులాట, ముద్రియవర్ణము.

పాణిభూషణము. సం. వి. ఆ తుం ౧. చేతులతో
కాళమువేయువాడు. ౨ చేతిపనులు చేయు
వాడు

పాణినిము. సం. వి. ఆ. న. నఖము, గోరు
పాణినిలము. సం. వి. ఆ. న. ఆ. అయి

అ. తోలము, అతిచేరియంక, పుడిసిలి
పాణినిధర్మము. సం. వి. ఆ. పుం పాణిగ్రహణ
రూపధర్మము

పాణిని. సం. వి. ఇ. పుం సంస్కృత వ్యాకరణ
మూలకర్త

పాణినియము. సం. వి. (అ. ఆ. అ) ౧ పాణి
నిధే: ప్రోక్తమైనది అ పాణినితే జ్ఞాతమైనది,
పాణినితే ఉపజ్ఞాతమైనది ౩ పాణినియండు
భక్తిగలది వి. ఆ. పుం పాణిని వ్యాకరణము.

పాణినియము. సం. ఆ. పుం = పాణిని
పాణినిదనము. సం. వి. ఆ. న. వివాహము,
పెండ్లి.

పాణినిబంధము. సం. వి. ఆ. పుం పెండ్లి

పాణినిభక్తు. సం. వి. త్ పుం ఉడుంబరము,
మేడి విలు చేతులతో: నినువాడు

పాణినిధర్మము. సం. వి. ఆ. పుం కరమధము. ౧

పాణినిముఖము. సం. వి. ఆ. పుం వి. సిక్కు
చేవతలు.

పాణినిమూలము. సం. వి. ఆ. న. మణిబంధము,
మంకేయి.

పాణినిర్ము. సం. వి. త్. పుం = పాణినిహము

పాణినిహము. సం. వి. ఆ. పుం నఖము, గోరు

పాణినిదము. వి. అమృత పాణి

నీ. తరళపన్ను పాణి బిక్కుల పాణినిదము
దొన యెగ దూతీర మొనరియుండు

అం. ధా. అ. అంక

పాణినివాదకుండు. సం. వి. (అ. వి. కా. అ) =

పాణినివాదకుండు.

పాణినివాదకుండు. సం. వి. (అ. ఆ. అ) చేతు
లతో తాళముచేయువాడు

పాణినిర్మ. సం. వి. ఆ. పుం రజ్జువు, త్రాడు

పాణినికరణము. సం. వి. ఆ. వివాహము, పెండ్లి.

పాణినికృతి సం. వి. ఇ. పుం = పాణినిగణము.

పాణి. ౧౦ (క. త్రి) నిక్షింపుచున్న, కాంచుచున్న

నాత సం. వి. యు పుం ౧ గంధపక్రము

అ. త్రిపురేదము విలు (య. త్రి. య.)

౧ నిక్షింపుచువాడు, కాంచుచుండు అ పాణిని,
త్రాగువాడు

పాతంగి. సం. వి. ఇ. పుం ౧ కని అ

యముండు ౩ కర్ణండు ౪ ముగ్ధితుండు. ౪,
వైవస్వతముని

పాతంజలిము. సం. వి. (అ. త్రి. అ) పతంజలి

రచియు, పతంజలిప్రోక్తము వి. ఆ. న. ౧

(పాణిని మూత్రవాత్తిక వ్యాధిగ్రస్తరూపము)

మహాభాష్యము అ యోగిశాస్త్రము

పాతకము. సం. వి. ఆ. పుం న = నయని నరిక

మండు పండు ద్రోయించి = పాపము

పాతక, సం. వి. (క. నీ. క) పాతకముగల

వాడు

పాతనము. సం. వి. (అ. త్రి. అ) పతనద్రోయ

నది, మూలద్రోయనా వి. ఆ. న. ౧ పతన

ద్రోయము, మూలము అ నిగిడించుట, విసరుట.

౩. కీర్తనములు ౪ తొలగఁబెట్టుట ౫ పిక

విధముగ ధనుము

పాతము. సం. వి. (అ. ఆ. అ) ౧ త్రాతము,

రక్షితము అ పతనకర్త, పడునది ౩ కుష్టము,

(క. ని.) వి. ఆ. పుం ౧ పతనము, పాటు

(రచితము) పక్తివగ్రహంబులకు దక్షిణోత్తర

మనా కాళ్ళిందువట్టియు కాలమూర్తి నుప
మైవట్టియు భవక్రస్థితము పగు) తీవభేదము. 3
(దాని) అధిపాత్యజేవకయగు) రాహువు. ౪-
(సూర్యచంద్రుల క్రాంతి పాత్యమయేతర గతి
గిరై ఆకుభసూచకమై మహాపాతరూప మగు)
వహ్ని భేదము (మా సూర్య సిద్ధాంతము) ౫
(ప్రతిమండలమండలముయొక్క) సంపాతమును;
మేళనము (మా సిద్ధాంతకొరతే) ౬
నాకము. ౭ పెట్టు పెట్టు ౮ విగిడించుట,
ప్రపాతము (దృష్టిపాతము) ౯ జరుగుట, సంభ
వించుట ౧౦ తలవడుట, పయిమెట్టుట ౧౧
స్థలము, కేవల ౧౨. దిగుట

పాతర=పాత్ర. వి (సం పాత్రమ్, ప్రా పాతర)
౧ ఆటకత్తె, నాట్యమనేయు (స్త్రీ) వర్తక

వ .. ఆమని రాశీనికడ నాడు తీవపాతరల
ముందగ యయూ ౪ ౧౩

గీ ఆటకత్తె యనంగన నాటరి యర, పాతర
యనంగ వర్తక పరగుచుండు
అం భా ౧ ౧౨౯

౨ (వి పాతరలు) బాలక్రిడావిశేషము.

నీ పాడుపాతరమట్లు పాతరలో చిమ్మనగ్రపులు
చిట్టుబుట్టులు. . మాంస 3 ౧౪౬

౩. పాతరకత్తె, పాతరలాడించు, పాతరలాడు

పాతరకత్తె. వి (పాతర + కత్తె—స్వార్థము)
వర్తక, నటి

నీ కేల్లు పాతరకత్తె దిద్దరి చూడవచ్చు-
కుండపుట్టుగుతోగి గొన్న గ్రుక్క-
కవిరాజు. ౪ ౬౩.

గీ బాల్య సంభూర్ణ భావము పాయక బాయక,
దరణ యావనలక్ష్మి వర్తనము నూపె,
వధికరర మైవ తెర తీసివేతలాన, విత్తరముఁ
కాపు పాతరకత్తె జోలి. నిరం. ౨. ౯.

పాతరలాడించు. సం ౩ (√పాతరలాడు)—
అనందవాడులచే—గంతులుజేయుచు;

౪. ఈ తీరున వారవయో, బాతమభిగ్గ దుప్పి
వార సంభోగకళ, చాతురి రాత్రిం దివ
ములు, బాతరలాడించి గర్భవతి నొన
రించెన్ నిరం ౨. ౧౧౭

పాతరలాడు=పాత్రలాడు. ఆ ౩ (పాత
రలు + ఆడు) ౧ నాట్యమనేయు, వర్తించు
నీ రవళి బాతరలాడు పుత్రబోండ్ల మేలు దీవి
యలు మెలంగుదీవియలు గాఁగ

అచ్చ రా బాల ౧౬౪

౪. చేతులఁ బాళము లాపుచుఁ శోభోపావంబు
తోడ నిగముడి వీరం, బాతరలాడుచు
మింటం, గీతము నాడుచు నాడె గృహ
యమచున్ భాగ ౧౦ పూ ౧౩౮౧

౨ (సంభోపాడులచే) గంతులుజేయు

నీ ఒండోరుఁ గడుచుచు నులుపులు నూపుచుఁ
బాతరలాడుచుఁ బడవు గొనుచు

అచ్చ రా యు ౯౦

గీ. చొచ్చి తన నెయ్యెరాలికిఁ జూచి దాని,
తల్లి పాతరలాడ నామెల్ల నొసఁగెఁ
దలఁచుకోనేరఁ దయ్యె మిఁగటి తెఱంగు,
నిక వి మృన్న నేని సామ్రాజ్యం గలఁడో,
ప్రబంధ ౭౨౪

పాతాళగంగ, సం వి ఆ (స్త్రీ) పాతాళమందు
ప్రవహించుగంగ, భోగవతి

పాతాళగరుడి, సం వి ఈ (స్త్రీ) ధిహించ
మనము లక, మాసరకెగ ౩. (వెంకటాద్రి
యము)

పాతాళనివాసుడు. సం వి. ఆ పుం.

౧ అనుర్. ౨. నాగుఁడు.

(ఇట్లే పాతాళనివాసుఁడు ము.)

పాతాళము సం వి అ న యి యి క్రింది
భాగము ఆ క్రిందిలోను, భూమి క్రిందనుండు
అతడు శేషింజిలోఁ గడపటిసాము, అత
గదులలో కొకటి (అతలాదులు అతల, వితల,
మృతల, రసాతల, తలాతల, మహాతల, పాతాళ
ములు)

పాతాళము సం అ క్రి గాధమగు, అధిక
మగు

క యాతలం భాదలించుచు, శేతులుదిగఁబడి
కొట్టియు బాధల్, పాతాళింపఁగఁ
జేయుచు, దూతలు శ్రీరం మా 3 2 1
(చేయిని = ఎరిపియములలోను ఎన్నఁడును
చేయని అని భావము)

3 గర్భము, ఎల్లము ర బడబడి
1 (శ్రోత్రము) ద్యుం దున్న యింటికి నాణ
గవ సాము (గా) అ యి (వైద్య) బొమ్మ
పాతాళి మగు యి త్రవ్వకము ఆ (శ్రోత్ర)
3 2 1 ఎ మి రి ల సంవత్సర

పాతాళి సం వి ఈ క్రింది స్థాని (శ్రీ ని)

ఆ వల

నాతి సం వి 3 (క నీ క) యి పడునది
ఆ ఇగునకి 3 పడఁద్రోయునది, కూర్చునది
ర వైయునది, నిగిడించునది, పఱువునది వి ఇ
పుం యి క్రిందు అ పెరిమిటి 3 పక్షి

పాతిక వి (సం పావక, ప్రా పాదికా చి ని)
యి 3 కొట్టిలో నాలవ భాగము

మ... పాదంబుఁ వ్రాలి పాటం బాతిక పాశని
యినే అము 2 2 2

నీ క్రిందకు బాతిక పా రిచ్చి పరక పాణు,
మరలి యల నుమిత్రక మమర నొంగె

దకా 2 0 3

ఆ పలుములలో నాలవవంతు

నీ పలుచుకొండంబు పాతిక యన విరా
జులును అం భా 2 2 2

పాతికము సం వి అ పుం కింకుమాగము, జల
జంతుభేదము

పాతికము సం వి అ పుం కాలినింటి

పాతికము సం వి అ (అ అ అ) పడఁ ద్రోయఁ
బడినది, కూర్చుబడినది

పాతికము సం వి అ ఎరిపియము, ప
వర్ణావాదిత్రంకము

పాతిక సం వి ఈ క్రింది వాగునది, వల
ఆ ఒడినను మట్టిపాత్ర 3 ఒకతెగ క్రింది
(శ్రీ ని)

పాతికము సం వి అ ఎరిపియము

పాతికము సం వి అ (అ అ అ) యి పడు
నది స్వభావము గలవాడు, ఎక కిలుడు
ఆ స్త్రీలము నొంది వాగు, బాత్య
చారాదులు పడువాడు వి అ పుం ఎరిపి
యము, కొండచటియి జలహస్త, నీటి
యనులగు (శ్రీ ని)

పాత్ర (దు) సం వి ఈ క్రింది జరు, మడుగు
తనము (వై ని)

పాత్రము సం వి అ పుం గ్రీష్మమునపు
(వై ని)

పాత్రము సం వి అ (అ అ అ) యి పడ
నీయము, పడఁదగినది ఆ పాశనియము, ఎడఁ
ద్రోయఁ దగినది వి అ న పతిత్వము

పాత్ర = పాత్ర వి (సం పాత్రము, ప్రా
పాత్ర) యి నర్తకి, నాట్యముచేయ క్రింది
మ కేతద్గ్రో నాలిగా, దుబలహం గల
నట్టువుతో గలగఁ గోపుర చూపు శేషింజి,
త్రల కయ్యామని పూవును కైపునయ
చాలంగ నిచ్చె గడు

యయా ర 0 2,

గీ దెలగి యింపుగ నగఁ బాఠఁ జెప్పఁ జనున,
వలన వలపింప నేర్చిన యలయఁబోండ్లు,
విశ్మయభరతకళాశ్రుతిపుణ లైన, విరుడు
పాత్రలు చలదు తిరువరమునందు.

విజ వి ౧ ౧౫

౨. నాట్యవిశేషము

ద్వి. కోలాటమును పాత్ర గొండి పేరిణియు,
గోళక నోకయు లీల నటించు

ఎవ త్త ౧ ౧౫౯ పం

౩ పాత్రకత్రియ, పాత్రాగమ

పాత్రక(తై)త్రియ = పాత్రకతై(పాత్ర +
కత్రియ)

ఉ చిత్తరచిత్తర నడ భరించి కనన్ జగి
నీలికాన ద, స్కంధైశ్చ పాత్రకత్రియల
జోజులింబు వహించి

చు రా 3 ౬౪

పాత్రకనూ. సం వి అ ౫ పాత్రము, బాణము

పాత్రటము. సం పూ (అ అ అ) క్రియము
చిత్తర-గి వి అ ౫ ౧ గిన్నె, పాత్ర
(విలియము) ౨ క్రియము, చివిగివగుద్ది గంప

పాత్రటరము. సం వి అ ౫ ౧ ఇనుప
పాత్రము ౨ క్రియపాత్రము 3 పెండి
పాత్రము ౪ అగ్ని గ కాశి ౬ రావులుగ
కలను 8 ఇనుచిత్తము, సింహము,
౮ సింగము, ఒక బాతి చేప

పాత్రవీరుడు సం వి అ తుం ఉచిత
వ్యాపారయత్తుడగు మంత్రి

పాత్రపాలము. సం వి అ తుం ౧ కులా
ధలము, త్రాసుకోయ్య ౨ పేదతైద
(విల్లము).

పాత్రము. సం వి అ (అ అ అ) ౧ ఎండు
నది ౨ క్రియముది. 3 త్రానపది. (శీ వి)
యోగ్యము.

చ...లేక యితరుల్ నీ లీలను పాత్రముల్
అము ౨. ౯౧.

వి. అ న ౧ భావము, అపత్రము

౪. అరుడుగనపు డొక్కొక యెడ, మరకతమణి
పాత్ర గగనమండలమయ్యెన్, జరుగదముల
పానము శశధరుఁ దయ్యెం బొక్కలయ్యెన్,
త్రాక్ష ఫలంబుల్ పై ప ౬ ౧౩

౨ నాటకముం దగ్గినయింపఁ దగ్గ నాడు
కాది నాట్యనియ్యి త్త పురుషునియు

3 నదియొక్క పెండు దులనడిమి జలాధార
స్థానము ౪ యోగ్యత ౫ పత్తము,
అట ౬ అట్లు, ఉత్తయపు 8 ధనము
(పై. వి) ౮ ప్రధానంగము ౯ మగు
ణము (శీ వి)

పుం మానభేదము, అధిపము

పాత్రలాడు = పాత్రరలాడు అ క్రి (పాత్రలు
+ అడు) వ స్త్రీయ, నాట్యముచేయు, గంగులు
చేయు

నీ రాజ నాథో పాటి రామ గంధ యుండు
వీరుగోఁ త్రొండ నొక స.

మక్తి 3 ౯౬

క హాసం, బాసమునయెవఁడ పాత్రలాడును
మన్నన్ వరాహ ౮ 9౪
జ పాత్రలాడించు.

పాత్రలాడించు = పాత్రరలాడించు. (పాత్ర
లాడు) పిచ్చిగంతులుచేయుచు

పాత్రనంపూరము. సం వి అ తుం ౧ పాత్ర
మును కుద్దిచేయుట ౨ నదీపవాహము
(విల్లము) 3 పుటాటి, అటల మర్మగర్భుని
పాత్రి. సం వి తు త్త్రి ౧ పాత్రము (పత్తము,
కంచము యె) ౨ చిచ్చికోలిమి, కుండము
3. రక్షకత్రి, రక్షించు త్త్రి ౪ పానకత్రి,
తాగు త్త్రి ౫. కోపిత్కలించిండునది ౬ మర్మ
విలు. (క. పి. క.) పాత్రమగలవాఁడు.

పాదగళాప్తి. సం వి ఇ. శ్రీ మల్లబంధ విశేషము.

ఓ...పాదగళాప్తియగు ఓ త్రేయ, నృసింహంబును ప్రబంధ రూ మల్లపు 3.౬౯ హంస ౧ ౨౦౬

పాదగ్రంధి. సం వి ఇ పుం ౧ గుల్మము చీల మండ ౨ పాదసంధి

పాదగ్రహణము. సం వి అ న పాదమూల పట్టణాని చేయ ప్రణామము అభివాదనము

పాదచతురము. సం = పాదచతురము (విశ్వని)

పాదచతురుడు. సం = పాదచతురుడు. (విశ్వని)

పాదచత్వరము. సం. వి అ పుం ౧ మేక ౨ పైతిము 3 పిప్పలము, రావి శీర కిరిక, పదగల్లు (మేని)

పాదచత్వరుడు. సం వి అ అ అ అ పాదోపమలకే చెప్పవారు, కొండీడు (మేని)

పాదచారము సం వి అ పుం ౧ గ్రహముల పైనికనీతి ౨ పాదములకే నడచుట

పాదచారి. సం వి అ (క డీ క) ౧ నవవి పాపువారు ౨ కాళ్లతో నడచువారు వి క ఎం కాలినడక పాపువారు ౩ కాలి బంటు

పాదచారుడు. సం వి అ పుం కాలినడకను పాపువారు

పాదచామాము. సం వి అ న పాదమూలము వాదజుడు. సం వి అ పుం కూడుడు, అడుపుబట్టుపు.

పాదట్టు = పాదోట్టు. వి (పాడు + తట్టు) ఇండ్ల లోపలి వాసములకు పట్టెలకు పట్టెడు బూని (క డి.)

పాదట్టుపురుగు = పాదోట్టుపురుగు. వి.

(√/పాడు) పాదపురుగు

పాదట్టుపురుగు ముగ పాదట్టుపురుగు సన్ని పిలి పాదీ దన పాం. వి తిరిగి 88 పాదలేలము. సం వి అ న అలకాణ.

పాదత్ర. సం వి అ శ్రీ పాడుక

పాదత్రేము. సం వి అ పుం పాడుక, పావ శోభ

పాదత్రాణము. సం వి అ న ౧ పావశోభ, పాడుక, సన్నదీర్ఘ, పైజారు

పాదదారి సం వి ఈ శ్రీ పాదగులుండు పగుళ్ళులిగించు శోగియు (విల్వయ్య)

పాదదామాము. సం వి అ పుం (నైద్య) కాల్లి యందు మంటలిగించు పాతి వాతివ్యాధి

పాదపాలిక. సం వి అ శ్రీ అంకియ (విల్వయ్య)

పాదనివారణము సం వి, అ న మల్లబంధ విశేషము

పాదనివారణము. పాద నివారణంబును పాద గళాప్తియు . హంస ౧ ౨౦౬ ప్రబంధ రూ

పాదవి. సం వి అ శ్రీ పాడుక, పావశోడు మేని లేని

పాదపట్టము. సం వి అ పుం కాలియంబె. (క ర)

పాదపము. సం వి అ పుం ౧ నేరుకే త్రాగు నది—చెట్టు, వృక్షము ౨ కాళ్లంచుకొనెడి పీటు (మేని శీని)

పాదపరుమా. సం వి అ శ్రీ వండు, బదనిక శీ.

పాదపాలిక. సం వి అ శ్రీ. అంకియ. (విల్వయ్య.)

పాదవీరము. సం వి అ తుం. న కాళుండు
కొండపింట

పాదవీరి సం వి ఈ శ్రీ పాదవీరము

స్థో ప్రత్యా కాకతిభూర్ధ్వః జ్యోతిషాణి
గ్రహాభ్యుదయం అంగమ్ వానిభి మ్మృషాః
పాదవీరం నతానవాః ప్రతాప ౨ ౧౩

పాదవీరిక. సం వి అ తుం మంగలి లోనగు
వాని శిల్పము

పాదపుట్టి. సం వి ఈ శ్రీ అంకవన్నియ,
రికాలు (వై ని)

పాదపూరణము సూ వి అ న ౧ పద్యచరిత్ర
మున పూరించుట ౨. పాదమున పూరించుట
వై న నిర్దిష్టపదము (కు పీ చ ఇత్యాదులు)

పాదపూరిణము సం వి అ న పాదక
వాచకోశు

పాదఫలి ౧౦ వి ఈ శ్రీ రికాలు, పాదపుట్టి
(వై ని)

పాదబంధనము సం వి అ న ఆవు, గేదె
లోనగునది (క రి)

పాదము. సం వి అ తుం ౧ అడుగు, చూడము.
౨ కొండము ౩ మంచము లోనగువాని కాలు,
౪ (చెట్టు) కేసు ౫ ప్రత్యంకపగ్వతము, కొండ
రిటి తిప్ప ౬ పాతిక, చతుర్థి భాగము
౭ పద్యమునందలి యొకచురుగు ౮ అర్థాయు.
మందలి చతుర్థభాగము ౯ భాగము, అంకము
౧౦ అవయవమాత్రము ౧౧ ఇది ఆచార్యాది
శబ్దముల కన్యప్రయుక్తమై పూర్వకము దెలుపున
ఉదా : ఆచార్యపాదాంః, తాపాదాః

స్థో శీవత్సు తాకపాదేషు ఉ చ ౧ ౧౯

స్థో ఉ ర్మిహవాం స్వరూపం కు పాదకప్తే
భగ్యతే. (ఉ చ. ౧ ౧౯ వీరరాఘవ
కావ్యం)

పాదరక్షణము. సం వి అ. న—పాదములను
రక్షించునది—చెప్ప, ఉపాసత్తు

పాదరక్షము. సం వి అ తుం చెప్ప, పాదక.

పాదరక్షుడు. సం వి అ తుం రథచక్ర రక్ష
కుడు (వా చ)

పాదరసము. వి (సం పాదరసః, ప్రా పాదరి,
క పాదరిసపు—పాదరిసః, అను దానికి వర్ణి
వ్యర్థియవత్స లోఽములు) ౧ వైకౌఠ్యపయ్యక్త
మగు భుజిపహ్ను, రసము

పాదరోహణము సం వి అ తుం చటుము,
మట్టికీ

పాదటి. విణ (౩ పాదరివ్యభిచారిణి) పీనుడు,
కుచ్చుడు (చూ పాదరి)

౩ వేదములు ప్రమాణములుగ, నాగిన యొడఁ
బడియు వానికకపించి భవత్పాదనుతి
విడిచి చెడియొను, పాదటి దక్షుండు వీర
భద్రునిచేరిక కవత్స ౩౦౧

పాదలి 1 వి పాక, పంచును చూలులు లేక
గోడపై నుండి ప్రస్కింప దించి రాదుల యాధా
నిమునఁ గట్టినకాల

నీ దోగపాక నెగిను నోరిపాకనెగను పాదలి
యంచనఁ బొగుచుండు, భిత్తిభవ్యునిగృహ
భిద అం భా ౨ ౧౬.

పాదలి. విణ అదముడు (క రి త్రా)

ద్వి పాపపుష్పి త్రుని పనికిఁగా ముప్పు, తాపికాఁ
దైన పాదలి మందడిడు

నవ ౩ ౧౪౩ పా ౧౦. పం.

పాదవట్టియ. ౮ (సం పాదవట్టికా) మంచము
కొళ్లకు త్రిందిభాగమున అంచెలర చేయెనుడు
నగి పని.

చ పగడపుఁ బాదవర్ణములు బిన్న మెఱుంగ
 నీటివచ్చుచో బాదగళచానిక్రొంబిమిత్తుకై
 పట్టువోళ్ళసంతనందగు మగు జాతివర్ణ
 యలు... చంద్రా ౨ ౧౩౨.

పాదవర్ణకము. సం. వి అ తుం ప్రిపదము,
 ఏనుగు కాలు

పాదవిభుఁడు. సం వి అ తుం పుణకుఁడు,
 తెనుగు

పాదవిరజస్సు. సం. వి ౧ శ్రీ పాదక
 పాదశాఖ. సం వి అ తుం కాలిక్రలు

పాదైలము. సం వి అ తుం ప్రతిభ
 పుష్పియ, కొందిరిపితిప్ప

పాదశోధము. సం. వి అ తుం పాదముల
 యందుఁ బుట్టినశోధ, కాలిపోబ

పాదసరము. సం వి అ తుం గల్గినొలును
 (౪ ౮)

పాదస్పృటము. సం వి అ తుం కాళ్లు పగడ్డ
 పాతెను కుప్పవీశము, విపాదిక

పాదహర్షము. సం వి అ తుం పాదముల
 తిమ్మిరి. (ఒక చాతిలోగము)

పాదాంగదము. సం వి అ న అంగియ
 పాదాగ్రము. సం వి అ న ప్రపదము,

మీఁగాలు
 పాదారము. సం వి అ న పదాతి సముదా

యము, కాల్యము
 పాదాలికుఁడు. సం వి అ తుం కాలిబంటు

పాదాతుఁడు. సం వి అ తుం. కాలిబంటు.

పాదాత్తు. సం. వి ౧ తుం పదాతి, కాలి
 బంటు, విణ. (౧) కాలినడకను పోవుచాడు.

పాదావర్తము. సం. వి అ తుం ఏకము.

పాదాష్ట్రము. సం వి అ తుం. గుల్ఫము, చీల
 మంద (విల్వము)

పాది¹. వి పుష్కవిశేషము

ప ..క్రొ వ్వణంగఁ గొంతమారింబు నిర్విరం
 బుగాఁ బఱుపులువారిందియుఁ బాదిమంద
 పొదిరింద మూతిన వల్లెత్రా క్కలుకఁ గీరింది
 తెలియంగవ్వరంపంబులఁ బంపున గొం
 చుండు దగలఁ గాడి కొన్ని కంచలు కంద
 లుగా రాల నీడ్చియు. .పానందో ౨ ౨౩

పాది². వి పాదికేట (౪ ౮)

ప పాదిగువ్వ, పాగితేట

పాది³. ఏలు చాఁచిడి యొకానొక పాదనము
 (౪ ౮)

పాది⁴. వి (సం పాద) పాద

నీ. .ఆలకాల మలరఁ బాది, యనక ..
 ఆం భా ౧ ౧౨౩

పాదిక. సం వి అ శ్రీ పెద్దకంబమువకు సహ
 యముగా జోడించిన చిన్నకంబము (౨ ౧)

పాదికము. సం విణ. (ఆ. ౪౪. ఆ) ౧ చతు
 థాంశముచే జేమించుచు ౨ పాదపరిమాణము
 గలది, పాతికకొలదిగలది వి. అ తుం ఎను
 బది గవ్వలఎత్తు పరిమాణముగల రాగినానెము
 పాదిగువ్వ, వి (√పాది²) పాదికేట కుప్ప,
 యొక్క మైన పెంపునుప్ప.

నీ. పాదిగువ్వలు మెఱుపలకలు పోటుగుంజలు
 చిక్కములు నురు లాగియులు
 కుక. ౧ ౧౨౪

పాదిపొది. వి ప్రసము లుదయించు తావు. చను
 కుమర.

ఉ. సిగ్గుల యుగ్గ లూడ్చి గుటి చించుక వంచుక
వచ్చు చూపుల, నిగ్గుల కాని పాది పాది
నిక్కరుఁ గ్రీక్కిఁబియ్యంగ లేది వృద్ధులు
రాత్రు లిచ్చు టవి నూలునఁ బట్టిపాటి
ముక్తబంద, తగ్గఁ రొమ్మపైఁ గోమలికఁ
దత్తనుయోచిత యావనంబునన్

నువ ర ౮౮

పాదిరి. (౪) వి (సం పాటలి) కలిగొట్టుకొ

రగఁది చూచుచాలు నీ సంపెంగియెల్లము ఎల
కంటివే పాదిరి యెల్లము నువల ౩ ౧౨౪

గీ పాటలిపాసంగఁ గలిగొట్టు పాఠియక

అం భా ౨ ౪౮

పాదివేట. వి (√పాది) కక్కర కాణ

భూరేడు లోనగు పెంపునప్పలను వైవిధి
ప్పిలనుబట్టెడు ఒకానొక వేట

అ. పాదివేటఁ జూడఁ బడరెడు రావోని,
మది నెఱింగి పెడవు మనిని పెరిచెకాణ
కాటుకోడి కక్కర భూరేడుచింద లున్న
గుళ్లు చేరఁజెచ్చి

యెఱా ౨ ౧౧ పా ౨౧ పం

చ...కాటుకోడి వేరింబు కాణ కక్కరి
చింద లాదిగాఁగల పాదివేటకుం బ్రోవ
చేసిన పతంగంబులును కాళ్ళ ౩, ౪౬

పాదు. వి. ౧ చెట్టు మె వానికి మొదట నీస

రిలుచుటకు గంధ్రముగాఁ శేయు నుడుగు,
అలవాలము.

గీ. నీ రక్తవర్ణల నీ రక్తఁ బాదుపాదునకుఁ
గాలునలు పొందుగ నమర్చి

కళా ౪ ౪౦

గీ. వృద్ధయ మను పాదులోపల నుదయ మని
కల్లిదండ్రులమీఁద పోదరలమీఁద, దనయ
బంధుకళత్రమిత్రులమీఁద, యూరిపోవంగఁ
బ్రాచీన మోహాలకను, సి. శతం. ౪. ౮౬.

చ పాదులు భూరించియు నురులు రదలకొంక

పాగి తెఱియేయ మా. న. ౨ ౨౧

౨ నుదురుగానుండఁదగినోట, ఆశ్రయము

ఆ వృద్ధ పచ్చపపురు మిను తొలుప్రాణంబు,
లగయఁ జూచు నశనివేడురు లేచి, ప్రణలిఁ
శేసి శేరిఁ బాదునఁ బడి యని, కొంటి
యట్ల నిలుచు దలకదూర

పార ఆను ౪ ౧౧౧

నీ గోడకొల్పబడుదాని గుఱింపు నెఱిగోడు
గాటంపుటిక్కటికములపాదు

అచ్చ రా కాల ౪

౩ మెల్లము, నిలకద

చ కిలపనగంప యీ కపశికాలును నోగును
బాదు గాన కృ వ్యలనఁ జూర్తమించుచు
నుపాయత్రుఁ లేరిమాట లాడి, దలచుది
కైన నూరి విశోధ మొనర్చుచునుడు.

హరి. భూ ౫ ౯౪

స్వీ పాదు చాలక వేగబడి పని దీర్చు, నా
దుగాత్మురి లి దు నాపమ న్ను

నవ ౨ ౯౩ పా ౧౮ పం

మొల్లము, కదలంక ౨

౨ ఆదిపర్వంబులోన మృహాదేవుని నొక్కరివల్ల
మగుకుటకేళం, దుగఁ ప్రతివచ్చేరి

హంస ౧ ౧౮౧

చ పిట్టెర రాచు జేపు రెనకోలల కొడుగ
నొక్క మిక్కిలిక, కొంటెటగా నుధా
నము జొచ్చిలుచున్నకొంటెరి

విల్ల ౩ ౫౧

దండకము. నీవు గామును పెచ్చెటలక
వేడుగా పాదుగా బమ్మగ్రద్దంగమల్
నీ మెయిల వేడిపండ్లంబులం బ్రోవు లై
యుండుఁబో అచ్చ రా యు ౧౬౧
ఆ పాదుకోడు, పాదుకోలుపు, పాదునిలుచు,
పాదుపడు, పాదుపలుచు,

పాదక(ము) సం వి ఆ త్రి ముచ్చె
చ మేదిసి, భగము భగంప నీకొడుగుపాదక
లాతి యిమ్ము నాపుడన్
భా రా ఆయో ౨౬౯
ద్వి గెమ్మది నుండెడు నీపాదకమ్మ విమ్మన్న
రం రా ఆయో ౧౪౮ ౪. ౧౩
౨౬ సం

పాదకొలుపు ఆ త్రి (పాద+కొ+పు) ౧౪౮ సం,
చలింపించు

క ఆదివిః బ్రాహ్మణ్య, మేదిసి హిమమేను
మాట మేదుఃఖియన్, పాదకొని పూ
చరమము, హాదదలం దతిసి మెలయు
నన్మిధరముల్, వరాహ ౧౦ ౧౦౬

గి ఎది వేయదు వానికొనుకోజ్జ, వదన
పూర్వేంద్రకావ్యాప్తం ఒండ్రకాంత
రత్నంబున నడిగి గియున్న, బామున
దైర్య మింతైన బామకొనదు

అని ౨ ౧౩౯ వెన్ ౧ ౩౦

౨ ప్రవచనం, నిర్మితమగు

నీ ప్రకృత్యాభావంబు పాదకొనదుభవము
పత్తియెందు నత్కొనికనుగి భా ౨ ౩
౩ చొచ్చు, ప్రవేశించు

గి లోకతలకు లోకత ముదిమియుం బాద
కొనియె నుద ౨ ౩౮

గి వనజాభునియభిషేకయంత గాని, కంకి
గర్భాదులకుం బాదకొనంగరాని, కింక
కుండాంబునికలంబు తెలవనింగు, గర్భివను
జక్కచలచేతల గప్పుబడియె

పాదం ౧ ౨౯౨

ర అంకురంబు, పుష్టు

గి కదలి మత్తుల్యలో మ్మంబు లేయు,
మంఘ్రియగ్మంబు మన్నిపు మనుకొర్య,
యనిన నట్లు చేసే దయాంకురంబు, దెంద
మున బాదకొన రఘునందనమందు

రామా ౪ ౧౪౩

చ బడిగొని సమ్మదాశ్రుకణాలము లొల్కంగ
లోనుమాన్మమల్, బడిబడి మేన బాద
కొన భక్తినివేళతరంగితార్కం దై

పా ౩ ౪

౪ కేగులకొను, సక్తమగు

ఉ మనండును జల్మకై క్తకామిందం జెవు
మృగం దీర్చి గ్రుమ్మెదవారి సంగిణిం,
బాదకొనంగి నీ యొకపారియ మీదకెను
బుచ్చుదూపులకొ గంధ ౧౪౪

౬ మేళించు

గి తాం బాదకొన్న వలి, పాత లగ్నింబుకొరి
క్రూరిం బాదకొనంగి, య చూచు
చూపుతో నుడియుటయొన

మనుచ ౬ ౩౨

పాదకొలుపు(ల్లు) త్రి (√ పాదకొను)

పాదకొనకేయ ౧ నియతి, ఉంచ, ని
పఱుచు

నీ స్థితి కొల్పింపచ్చుకై ప్రవేశమే మీదం
బున్నాడిన పాదకొలిసి

యయా ౫ ౯౮

౭ ఎడలం గవళం దదంబుదెను ౧౪ గుణు
తులు సూరి బాదకొలిసి కొలిసి

౪ భా ౪ ౪౧ మను ౩౪

౮ కలిగించు

నీ స్వగుణాగ్రద్యహువాక్యమంబు దీపముల
కొలుపుకొని పాదకొల్పి కవిరా ౫ ౨౧౮

నీ అలంకల కలయించి కలయిక నలవించి
బాల కడియా పాదకొల్పి

ప్రబోధ ౧ ౪౪

౩ అంటునట్లుచేయు, సక్తమగునట్లుచేయు

క కొన్నిటి నాలు నాంటుమఱ, కొన్నింటి
నట్లు పాదకొలుపును మఱియం, కొన్నిం
టి దిక్తమనుట, గున్నాంటుమఱ లోట
నేయం గదలివయంతకొ నిర్మ ౨ ౨౧

పాదుటలు = పాద్యము (✓ పాదు)

1 ద్వి పాయక శివుమండలం బాదుటలు పెట్టి
 పోయెడి నిగి రోజుటిపురుగుతోయనుచు
 బస పు 3 కి.అ.ల పం (చి ని పా
 'పాద్య'ట్రు క్రొత్త తిపా 'పాద్య'ట్రు
 పాత్ర(పతిపా)

2 నీ భావబాదిచినపాడింటిపై బోలి పాదుటలుగతి
 మేవఁ బెరిత మొదల కనిక ర గం
 (ముద్రి పా 'పాద్య'ట్రు క ర పా)

పాదునిలుచు అ క్రి (✓ పాదు) పాదుకొను

చ నీవు నిలవక పాదునిలిచి రోలికం
 వ్రేయంబ గావించుటయు నిది భర్తంబకా
 యనిన మౌ ఉ ౬ ౧౪౪

పాదుపడు అ క్రి (✓ పాదు) పెరికొను, ధ
 పడు

ద్వి ఒక్కకైకై లాక లాత్రికలిచ్చి, ఒక్కొక్క
 రిది పాదుపడి పెట్టుగట్టి, యలరుచు నొకటి
 ఎక్కడ మై పెరిగి ద్వి పరమ
 క ౨౬౬ పా

పాదుపడుచే ప క్రి (✓ పాదుపడు) పెరి
 కొలుపు, పన్ను, ఉంచ

3 క్షణగడినె బిన్ని వల కా, ద్వలధరిణిం
 బాదుపటిచి వ్రప్పిన కన్నుల్, గలపులుగు
 దీను మిడి యలలపుండమి గాచి యుండగా
 చెవగరికా నేం పంచ ౨ ౧౦

ద్వి నిగనిగమనెడువచ్చియలగిన్నియలఁ, దగి
 గ్రమం తెలిసి తెంతల బాదుపఱచి
 అ మ క ౫ ౨౪౩ పా ౧౦ పం

పాదుపు సం వి ఊ శ్రీ పావళోడు, చెట్టు
 'పాదుపమా పాదుపమా, పాదుపాపా, పాదు
 పా, వి (పాం బాదకాన్) రాజ, ప్రభువు

చ బాబిలినిం గొని చిల్ల-మూమాయి పెట్టి-
 పెం, దెగవకు గంతుపాదుపమా నీ యని
 యార్చిన బొమ్మ స్రవ్యుపకా
 మంస క ౧౬

కా దిల్లి పాదుపమా నియోగమున రూఫిక రాజ
 రాజానివా, మల్లీ వేటి వేటి పాపాబు
 రంగా ౧ ౧౩౮

ఉ అబ్బురిమైన వత్సలం బురాగురలం పెగ
 టార్చుపాదుపా నిబ్బుపటానీరావుకుండు గ
 ల్పానలం గృతీతక కప్పకుం
 చం రా ౧ ౧

ఉ వాతెల యొయారము చిల్ల-పటానీపాదు
 పా, తూపులకోపు నూపు వకా కి ౨౧౩

కా ఎన్నటం జలగంబులాడి తొగబాబా
 పాదుపాకాయలం, బిన్నెల్ వ్రాసిన చీర
 గట్టి మక ర ౧౦౬

పొర-స్థితోగిపైఁ కలించు ముఖవాసా
 ఎరిమండంతుల పాదుపాపా నిం ౧ ౨

మ చల మొప్పుక మరపాదుపాపా జగముల్
 పాధింప దండెత్తి మ, త్రిలి
 భాన క ౫౪

పాదుశ్రీస్త్రు సం వి క్ పుం మాదిగవాడు

పాదువాహుడు ౦ వి ఆ పుం పావ
 కోట్ల చెల్లులను తెచ్చువాడు

పాద్యోట్టు వి (పాదు+తోట్టు) ౧ చెలది,
 పాతెల్లరుగు

నీ జాలకాడు చెలది ఎన్నటిల్లి, పాదో
 ట్టనగల బాక పగల అం ౧ ౨ ౦౩

౨ పాదట్టు
 పాద్యము సం విల (ఆ ఆ ఆ) పాదమల
 కొను అన్నమెనది (పాదప్రక్షాళనాళ్ళ మగ
 జలము)

పానకము. వి పండ్లరసము. (వి వి)

నీ సలిహాదిపండ్లపానకముల దగమాన్వి నా
దెంపుడుంపబోవములు పెట్టి

అత్తు గా అయ్యో. ౧౦౪

పానకము. సం వి ఆ పు తెల్లము లోనగు
పానిక గలిపి యేలగులు మొ సంబారలు చేర్చి
చేనడు పోయియు. (పా చ)

పానగోష్ఠిక సం వి ఆ ప్రి ౧ ఆనీలు
చేరి చుక్కపాము చేనడిగోట ఆ మద్యా
పానాము కూడిన ముప్పులగుటువ ౩ కల్లం
గడి ర (లింత్రి) ధైనిచ్చము (పా చ)

పానము. వి పానవట్టము (క ర)

ద్వి పనడిపాము, గిరిగిటగార ఒట్టి శేరి
కల్ సేయు (క ర గిరిగిటలు క్రింద భాగం
ఆ ఆ)

జ పానవట్టము

పానము సం వి ఆ క ౧ త్రాగుడు
ఆ త్రాగుడుగిన్నె, పానభోజనము ౩ గిన్నె
దాన, కాప ర చుక్కపాము, కల్లం గుటు
గ పానీయు ౬ పడుమపెట్టిట, పీడుట,
తీక్షణిరణము ౩ కాలువ పుం విశ్వాసము

పానరతుండం. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) మద్య
పానమందు దగులు గలవాడు

పానలు వి / మాటలు, పలుకులు (సంకేతము
అని క ర)

౩ ఏన పూమేళ్ళులుడ నెళ్ళానంబున నిమ్మ
నెలుంగులాలన యన మిళ్ళాన పిహాకాత్మల
చెడు, పానలు పోవిడిచి నిన్నె భజియింతు
కా కవ పా రక

ద్వి తామర యటుగాన మాగుడ దన్న నీవ,
బసవం దనగ నీవ పాగయం చేల

పండితా మహిమ ౩౦౬ పా బస పు ౩
౨౧౩ పా ౧౪౦ పం.

ఆ. (కపాన, బూన) పాత్రము

న .. (క) కేవలం ౧ చిరిర (ఏ) మంగ (పా) రా
యట్టు ౧ మా(టి)క్యములు రెడ్డుగట్టిన
పహిణిపానీ సంక్రమణ ఆ నవగత్తములం
గట్టిన పహిణి పానలు రెడ్డు

డ కా ర. ౧౦౪౦.

పానవట్టము. వి (పానము + వట్టము. సం పానీయ
వృత్తి ౩ పాణిబట్ట) లింగపీఠము, లింగ
ముపై నల్లిపేషము చేయబడిననీరు పడుట
దాని యడుగుభాగమం దమర్చిన వర్తలాకాగ
మగు తాయి

గీ పనిండిమత్తూనపుమ్మలు పాలనయియ, పాన
వట్టంబుపై రెడ్డెర తాగి పుండు

నైవ ౧ ౧౦౪

౩ ఆనవినురుడు లింగ మయ్యె నామరఫటి,
పానవట్ట మయ్యె . మరాభాం ౧౨౩
వానవేణిహండు. సం వి క్ పుం—మద్యము
నమ్మక ర్తిమండు—కర్మిలి కాంక్షిండు

వానవిభ్రమము సం వి ఆ పుం మత్త, కైపు
పానశౌండుండు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) త్రాగు
బోతు, మరాదిపానవత్తుండు

పానసము సం వి ఆ క పనపంటిలో కేయ
మద్యవిశేషము విణ (ఆ ఆ ఆ) మనపెట్టు
సంబంధమైనది

పానాగారము సం వి ఆ పుం, న కల్లంగడి,
మద్యవిశేష

పానాత్యయము. సం వి ఆ పుం (మిక్కుట
మైన త్రాగుడువలన గలుగు) లోగవిశేషము,
మదాత్యయలోగము

పానారము. వి పండుబోల, పోషము. (క ర.)

పానీలము. సం వి ఆ న త్రాగుడుగిన్నె, పాన
పాత్రము.

పానీయతాజము. సం. వి. ఆ. తుం. నీరుకాశి,
మధ్యపు.

పానీయనూలము. సం. వి. ఆ. తుం. ఉద్రము,
నీరునీలి.

పానీయవృక్షము. సం. వి. ఆ. తుం. కుంభి,
నీటికూటికూర ?

పానీయఫలము. సం. వి. ఆ. న. జలకంధఫల
శేడము, మఖాన్నము.

పానీయము. సం. వి. ఆ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧ త్రాగఁ
దగినది, ౨ రక్షింపఁదగినది వి. ఆ. న. జలము

పానీయములకము. సం. వి. ఆ. న. సోమరాజి,
కామగచ్చ ?

పానీయవృక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. వాణక,
ఇనుక. (విల్వము)

పానీయకాల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చలిసందిరి,
ప్రస

పానీయకాలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పానీయకాల
యనీక ?

పానీయనూలము. సం. వి. ఆ. న. నీటి
యనీక ?

పానీయనూలుపు. సం. వి. ఆ. తుం. కందవిశే
షము, ఒక బాతి ముంప

పానీయనూళ్ళ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బల్లజము,
కృణవిశేషము ?

పానీయనూడు. సం. వి. ఆ. తుం. కాండితండు,
కబ్బరి.

పానీయ(న్య). వి. పటపు.
గీ. భూపానపునై బ్రాతి వాణగంటి...

నీలూ. ౨. ౦౩.

నీ మెత్తనిపానముల మెఱయుకయ్యలు గల్లఁ
గనివోర్చి కయనించి కంద నేల..

భా. రా. మం. ౧౩౮.

ఈ భావము పల్లవంపఁ బువుఁబానపుమీదికి
నేర్చున న్యయస్యావలి చార్ప ..

నైష. ౩. ౧౬౫.

౨. మంచము

గీ. తీవిశేక్వరి యాకారచేష్టికంబు, మఱియఁ
దనుకంబు రేఁచె నమ్మనజపతికి, నందఁ
గొని పానముకడఁ జేరి యెంచునపుడు

చంద్రా. ౨. ౧౩౩

నీ పాన మెక్కడఁగ లేక బదలుచేడియ యొట్టు
లికప్పరపుడిప్ప తెక్క వోపె...

రసిక. ౪. ౪౪.

జ. పాక పుటిలు

పానపు(న్య)టిల్లు. వి. (పానపు + ఇల్లు)పడుతి
టిల్లు

నీ బానిపానపుటింటిలోని నిర్విసఁ గాని కొంత
మెత్తుది గాదు కొమ్మలార

ఇందు ౩. ౧౫

ఈ. . పాముటిండ్లబాహు చెయ్యి లేని మేటిస
వోగిర త్రుప్రతివాలమూటమల్

మె. శ. మం. ౩. ౨౦౦

పాప. వి. (క పాప) ౧. శిశువు, పిల్లవాడు

గీ. పల్కలుతు దేటిదీనిపాపలకుఁగులికి, పువ్వుఁ
దేనియ నుగ్గులు పోసిపోనీ ..

యయా. ౪. ౨౪

క. పీఠయమోత్తమ యొట్టు ప్రలాపింక
యెంచుదుం జలంబున విధి న్నాపాపల
మువ్వురఁ జోడ్చి, పాపక చందె
దక్కమాడినమలక

ఈ. మా. ౨. ౧౪.

చ... పెన్మ... ముంగదలను విడిచి బాప మనుకం
గని తెంచినదాన వైన గామెణంగడు
గొడ్డెరాలి కిల నెక్కడిమోహము తెంచి
యాడగన పొంగి 3 ౫౦

౨ ఆడుపిల్ల, కిష్కరి

౩ ఈ పిన్నది నా మాతంక, తాపనజనుల్ని
మిమ్ము దాఁ గొలువంగానోట్రును నని
పూనెం బని, పాపమండీ కినుక లేక పనిగొన
వలయునా భార ఆరి ౩ 3౧౮

నీ పిన్నపాపపు రీపు పర్యపరాపపు కార్య
న్యాయకత్త గలదె నీకు నైపు ౨ ౬౬
గీ ఆర్మిలరుణి బడిగము చేయంగ వలసి, పొంచి
పవరలపాపల గాంచు బోవు

రాజు చ ౨ ౨౮

ఆ లగ్ననేళ యైన లలబాలలమంబు, పిరిసి
కాన కానాధిపాన, డింతిమీదించి గిరిసి
యెక్కట చించి, పాపం దిద్ది నామి
లొచ్చ మనిన భోజరా ౫ 3౪౮

3 (క పాకె) కింటిపల్ల నుద్దలొక బ్రతికించు
చిన్నబొమ్మ.

గీ తాకిం బొక్క బాపయాల యు...
ఆం ౮ ౨ ౧౪3

విణ మృదువు

ఈ భూకలి సమృద్ధింబున బోయి కరవ్య
యనుకొనిగడి విశ్వాధన నేమె నాంధసిక
సంధుమమెల్లంక గొంకొంక యి, ప్లాపకీతోక్తి,
కొప్పడునెవం గిడుగుడు నీకయోనం,
బాపలుమేదినికొనిల మానసమల్ గిరితెంపుల
బూపుయన కాకి 1 3౨౫

పాపండు, పి. ౧ బాబుండు, చిన్నబాబు

చ అసమున మీఁ దెలుంగికి మహాగ్రహవృత్తి
గదంగి చెప్పెని, బుడలకుం గూయి గా
జనియె బాపండు

భార. విరా. ౫ ౨౨౪.

క చేతులు దివ్యము పెదపెద, పాతరలాడును
యశోవహం దడవిక

భాగ ౧౦ పూ ౩౨౪

నీ పిల యెద్దారింపె నీపాపం డిటు ..
నృసిం ౪ ౨౮

౩ నీపాపం డేపాపం, డీపాపగ్రహాల పెద్ద విడి
క నుంగొను మీ, దీపంబును దీపం ఒల్లి రూపం
బాంపట్టు సదృశిరూపుఁడు నీకునా
శృ కథం 3 ౧33

౨ మగిళకుపు

తిరిలము కడుపులోపల నమ్మ పాపండు గాలం
దన్నివల గిన్నతో, నడువల బోలెనె క్రాంగి
తల్లికి నాదిగనమ్మము కొడ్డు నై యుడగి
కారిణకార్యరూపము నైన యీనకలంబు
నీ, కిడుపులోనిగి గాన పాపంక గాకనే
మఱియొక్కనా

గ ౧౦ పూ ౫ ౫౮

నీ పెలిదమ్మ రేడిచొక్కల చిల్లిపాపండు నెల
మోముదమ్మ, వలయుపామి

విరా ౨ ౬౨.

గీ పాప పోయింపుల పెమ్మ పాపవిడి ననియె
మాన ౨ ౯3

పాపగ్రహము. సం వి ఆ పుం అకుభగ్రహము
(శని, అంగారకుండు, రాహువు మొ)

పాపఘ్నము సం విణ. (ఆ ఈ అ.) పాప
మను నామ నేయునని మనుష్యుని ద్రిక్మైన
పుడు, శ్రీ లింగమున పాపఘ్న అని ఆరా
రాంకిమె యగును) వి ఆ. పుం తిలలు,
మత్తులు

పాపచరి. సం వి. ఈ. శ్రీ. పాక, అగలు
పొంటు కి

పాపచరిత్ర. సం వి ఆ. శ్రీ. = పాపచరి.

పాపట¹. వి ($\sqrt{\text{పాయ}}$) కేళిని, సీమంతము

సీ పవడంతుకోర్కలఁ జెల్లలు రూపదఁగఁగఁ
పాపటఁ దలకట్టుభంగి గప్ప
భార విరా. ౧ ౨౦

క దీపించ గగనమన రిజునీసిక వాణికిఁజని
కురుంఁ మువై, పాపటచందమునక నా,
యాపడము పడు క్షతక్షురభిరామం లై
వరాహ. ౪ ౧౪౩

ఉ శ్రీ లక్ష్మీతంపు భూరియను శేషవిభూషణ
మున కిరంబువై, నేలంపునీరు పాపటను
వెన్నెల పుత్తనం. పీఠ ౧ ౧

పాపట². వి (సం పట్టుట, క పాపక, పాపడి)

పుకభూతుకము కి
సీ జాబ్బి మామిడి కీడి మరుగడు మెలుగు
పాపట చంద్ర పసిక పాల రేల
నీల సంత ౪ ౫౬౬.

గీ పాపటఁ బొసంగి యామోదభరిమ నించె
కవిజ ౨ ౧౩

పాపటచేరు=పాపటబొట్టు. ($\sqrt{\text{పాయ}}$)

పాపటపోవు. అ శ్రీ (పాపట¹+పోవుచోరి
విడిచి తొలగు (క ౪)

పాపటబొట్టు. ($\sqrt{\text{పాపట}}$) చేరుచుక్క, పాప
టకు సరిగా నుడుట వ్రేలకు అలంకార
విశేషము.

ద్వి తెలివైన వెన్నెల తెప్పచందమునఁ బలిక
మా ముత్యాలపాపటబొట్టు,
ద్వి ౪ పా ౧ ౨౫౬ పం.

సీ. బిటువు ముత్యముల పాపటబొట్టు రాకిడి
జడల్గలును గుచ్చు లడలి వెలుంగ
నీల. మా. ౧. ౧౩౦.

పాపటము=పాపనము. వి ($\sqrt{\text{పాయ}}$) మిరప

చేతు మున్నగువానిలోని కలుపు పోవుటకై
దున్నెడు పొధన విశేషము (గొ రైవేరుమీఁద
గాదము పోవ దున్నెడు పొధనము (క ౪)

పాపటపున్నె. సం శ్రీ ($\sqrt{\text{పాపటపోవు}}$)దారి
విడిచి తొలగించు

గీ అప్పు కలికాయఁ దొరఁ యెడివనలు,
జమిలిచంపులు చునీ రిచ్చట నటంచు,
దచ్చమామధ్యమునకు రిభంబు మాతీ, మాతీ
పాపటపుచ్చి లో నుపలఁ జొచ్చి
రామా. ౮ ౧౬౫ (క. ౪ పా)

పాపనము=పాపటము ($\sqrt{\text{పాయ}}$)

పాపపలి. సం వి ఇ తుం తివపతి, జంతు
మఁడు (తి ని)

పాప(౦)పుమొన. వి. మల్లిఖంధ విశేషము

ప. లోమొన తెలిమొన యెడిమొన చదురు
మొన పుణ్యంపుమొన పాపంపుమొన చా
టడుగ మొన. సరితొకంపుమొన లూడిగాఁ
గల పదిరెండుమొనలు... ప్రబంధ కిరా.

ప తిసిమొన ముమ్మెత్త చతురమొన పుణ్య
మొన పాపపు మొన చాటడుగుమొన , సరి
తొకంపుమొన యాడిగాఁగల పదిరెండు
మొనల నాలిరేరి హంస ౧ ౨౦౬

పాపపురుషము సం వి అ తుం. (తంశ్రీ)

పాపాత్మకమున ధ్యేయము నగు వాడుకశ్రియం
దలివరాకార పదార్థము

పాపపురుషుడు. సం వి అ. తుం. పాపమయాచ
యవశేదములతోఁ గూడిన పురుషుడు. (సరితొ
శ్వరుఁ దేవుడమని స్మరించెను. పీని లక్షణము.
పీని కింపు బ్రహ్మపాత్మ్య, మదిరాపానము
కిన్నులు, మనస్సిద్ధియము ముఖము ఇత్యాది.)

పాపభక్షినిలుడు. సం వి అ. పుం కాలశైర
పుడు (విలయపు)

పాపము సం విల (అ ఆ అ) యమ్య
కము గలది అ దుష్టము, కిమనీయునది (పాప
మృత్యువు) 3 నిష్ప్రమము, నీచము ౪ అశు
భము, అనుగళము (పాపగ్రహము) వి. అ. పుం
విగీతకము, తాడి 5 (నై ని) న యమ్య
కము, చెడదనని, అసత్కాన్తియు (హింసాది)
అ (దుష్కృతమువలనఁ గలుగునదియు ననిక
హితుకై నదియు నని) వరచక్రము 3 బాని
పరిహాసమును తెలుపును (ఈ యర్థమున దీనికి
అవ్యయమునకువలె విభక్త బుంధవు)

క అపురా భర్మవిహే, ప్రపరుల సహానఁ
బడియెఁ బాపము పుణ్యోద్భవుల యవండున్
లదండన, వివరంబొనరింపఁ బడియె విభి
యెఱుంగమిచేక భాగ ౬ ౧౧౧

పాపరోగము సం వి అ. పుం యపవిత్రమ
ముచేఁ గలిగిన రోగభేదము (గుణమును నొంగి
లింపినవాఁడు, జంజీ, కేవల్రాహ్యులుల వాక్రో
శింపఁ జేసినవాఁడు మూఁగ, ఇత్యాది పాప
క్రియ రోగములు గ్రాహ్యములు) ౯ పోటు
కము, మహారీకా రోగము

పాపరోగి. సం విల (క నీ క) మహారోగి
ముతోఁ గూడినవాఁడు

పాపరీ. సం వి ఇ శ్రీ కేట, ఆభటము

పాపలము. సం విల (అ ఆ అ) పాపగ్రాహ
కము వి. అ. న పరిహానికేషము

పాపశమని. సం వి ఈ శ్రీ కమి, జమ్మి. 5.

పాపశీలుఁడు. సం. విల. (అ ఆ అ) పాపము
చేయుస్వభావము గలవాఁడు

పాపాశ్రి. సం వి ఆ శ్రీ (కోశ్రి) బుధుని
యొక్క గతిభేదము

పాపాశ్రియఁడు. సం. విల (క. ఆ క క)

పాపబుద్ధిగలవాఁడు, పాపి

పాపాపము శ్రీ. సం వి ఇ. శ్రీ పాపమును బో
గొట్టుట, పాపపరిహారము

పాపి. సం విల (క నీ క) పాపము గల
వాడు 5

పాపిష్ఠుఁడు. సం విల (అ ఆ అ) మిక్కిలి
పాపముతోఁ గూడినవాఁడు

పాపీయుఁడు సం విల (క నీ క) పాపి
వ్యుఁడు

పాపు. స ౩ (√/పాపు) యెడలఁ జేయు;
తొలగఁ జేయు

ఆ ఎల్లకార్యగతుల నెఱుంగుదు రైనను,
నెఱుంగఁ జెప్పువలయు నెఱింగినంత, పనియు
లేక మిమ్ముఁ బాపినవలెనని, హితుఁడ
పోతె మీఁద నెఱుంగుదు

భార అది ౬ ౧౪౬.

ఆ చంద్రవదన యిది శైరంగి నిచ్చుట,
వాపవలయు నేమిథంగి నైవ, గాన వాడు
పలుకుగాఁ జెప్పు చెడలుట, కనుగుణముగ
వచ్చుగాక్షితోడ భార విరా 3 3౦.

౩ మాకుఁ దనయు వాపె రిథంబున్

భార ఉద్యోగ ౪ 3౨

౩ ఎడఁబాపు, దూరముచేయు

౩ భోగములఁ బాప నింపా, భాగులఁ గాఁ జేసి
యదవిశాల్యులైనవనే భార కాం ౧ ౬౬

వి ఎదురై నిలవంగ నొసేసేని సమశోదీర్గముర
చ్చాపాసంపద సాంపారంగ నన్నదమ్ముల
మిముం బ్రాణంబులం బాపుమం, బదిలం
చేది తొలంగిలేని దివియుం బాతాళమున్
లోకుగాఁకమది నీచాచ్చినచోటఁబొచ్చి..
చూరి. ఉ ౧ ౧౧.

3. విడఁదీయు, నెఱుంగేయు, బ్రద్ధులచేయు.

ఆ. కడుపు ద్రవ్యము యొడలు గలయంగ జల్లింది,
 పావీ పావీ చూచి పడిడిగాను, కపట
 కపటమైతి... భార ద్రో. ఆ ౧౯౩
 మ. మరలెది బురలెది బావుట మహా
 మోహము ద్రోహం బురగ్

ఆ. పావీ ఆ ౨౦

చ. శక్తి కపట మయంగునియకము గ్రమ్మ
 శక్తికర బావీ యిందులొక

చ. మామృత్యుగంబుల శేమ లిఖియించి యిడిగ
 కపటమయోగపపట్టికి ప్రయత్నించి చదువు
 కొనుపది .. మార్పు ౩ ఆ ౨౨, ఆ ౩౩

ర. పోగొట్టు, నశింపజేయు

మ. ప్రతివీర ప్రకరము పింబుమెయిల గప్పం
 జొప్పనం లీక రేమి కతమాడం గలకే వలేశ్వ
 ర శిశోగర్వము స్యంబుల బాపరిమి

ఆ. పావీ. ర ౩౯

గీ. పరులలేమలు కాపంగ క బాంపడిన, యెవరి
 కరువుల కొదవలె బుచ్చుములలేమి

మైదు ర ౨౬

౫. ఆకర్షించుటగు

చ... ఆకర్షించుడు సమస్తీర్ణ బాహుబాంబు
 లంబరంబున బుర్రు బాపట హాహాకారం
 బులు నేయం గార్వకగుణంబు సందించి
 తెగబాపనం గది. భాగ కర్మ ౩ ౩౧౬

రా. హస్తంబుల తెదలంగ కాలి కొని చైత్ర
 ప్సావని ఖాళిపల్లవస్య ప్రపాంబలి యై నుతింప
 దొడలగక గంధర వాంఛన

ఆ. రా ౩ ౯౧

౫ (శేల విడిచడం చేయ) ముప్పు

ఆ. బాగ్గపది యొడధం గొనుచు రా వను
 యాయిమూరముఖ్యతా, వాపుఖినిశ్వరుండు
 యెమనందను దధ్వరధూమి కుచ్చిగా, బాప
 దొడలగ కాంబువృషధంబుల బూనివేటి
 కాంగటగ్

తై. భా. లా. ౧౭౪.

పాపేర. వి. పక్షినిశ్వను

ప్రమాదపాక్షినిగాడం మాటకా! తెనాని
 పాపేర గొరవం

నీ ఆ. అది యైవపక్షు లకడు దీప్య

హంస. ౩ ౧౨

పాపేను = పాయపేను. వి (౩ పాపేను)

మొచ్చె

నీ ఆడుగుకంజురుపాపేయి మింద్రోపంబు
 పాపేనులకం బామపలు బాప

గా వి ౩ ౧౨౫

నీ పడుదలలాన బాపాస్తి పడలుపాపేనులు
 గోరంగం బొలుచుగోర్వ, నీ పడును నీ బున్న
 తోలుబాల్పెడగు మాప కుక ఆ ౪౨౬
 ౪౦ గా ౨ ౭౯౫

పాపృము. సం వి ౫ పుం. ౧ పాపము,

కిలుడ ఆ రోగము (గీ ని)

వామ. సం వి ఆ శ్రీ గజ్జివిదర్శి

పామప్పుము సం వి ఆ పుం గంధకము

పామఫ్ఫి. సం వి ౪౫ శ్రీ కళుకరోహిణి

పామనడడు. సం వి ౧౪ ఆ ఆ ఆ) గజ్జి

కలవాడు, కచ్చురుడు

పామము. సం వి ౫ శ్రీమహాను

పామరుడు. సం వి ౧౪ ఆ ఆ ఆ) ౧ గజ్జి

గలవాడు ఆ మూర్ఖుడు, తెలివి లేనివాడు
 ౩ ఖలుడు, ముప్పండు ర నీరుడు

పామరోద్ధార. సం. వి ఆ. శ్రీ, గుహుని,
 తిప్పతిగ కి

పామూరి. సం వి ౪ పుం గంధకము

పాము! వి. కొ (౩ పాం, పాంపు, పాపు. ర

పాంపు మి పాంపు ఈ పాపు) ౧.

పర్వము.

చ చదివితే పెట్టలేదనుట సర్వోత్తమ శ్రేణి
సూక్ష్మముగా చూడడం వల్ల
నీతి చూపిస్తే దుర్మనస్సును చూడే
పాము పై యధికమగుటే...

భార ఆర ౪ ౧౭౧

3. పాములకు పాముకాళ్లు

భార ౪౦ ౪ ౧౭౨

చ పాము ప్రేమ గట్టిపట్టినది నింగి యెవని కాదన
చంద్రుని కురిసి యున్నది చంద్రునిపండు
నందు.

మరి ౨ ౨౩.

పారంగ ౨. ౨౦౪

౨ రామగ్రహము

౪ పాముకల బట్ట బాటు, పాము కలిరాజు
నివ్వవలె మదరీలా, పాముగపాటుకలబున,
పామువలెచూడ బట్ట బాటుకలబున

పై ౩ ౧౦౪

నీ .. పాములకు చంద్రునిగాని

కృ శకుం 3 ౨౨.

పాముపట్టే పాముచూప మొనపట్టే

ద్వి. పసమించు మువ్వలు పసిడిగంటలును, ౨
దిండిగంటయు పాముపట్టేయు

ద్వి పరమ ౨ ౨౨. పా

పాముపామునకలబు

నీ భవనకు నుండ రెండవపెండినబులి పచ్చ
కుండు మాటుపాము పాము రామా ౪౩.

పాముపట్టే పులుగుకలబుగదుడమణి

రగద పాముగల కేకుల పాముపట్టే పులుగు
కలబుగదుడ పెరిగెగల

అచ్చ రా యు ౨౪.

పాముచూడములేదు

మ... పాముచూడదు చలంగం పాము పట్టే
దుడ. అచ్చ రా. యు. 3౪౯.

నీ చుక్కలమెలుంగు లన్నియుఁ జూడరాదీ,
పాలనున్న బిరిగిలపనల నేలి, దనలపై
దనపెలుంగులమిమి తెలుసు, పాముచూడ
యెడు గడలిరా నేపు నంద

చిత్రిభా ౫ ౧౦

నీ తెలుగుటి యెవనిలేని సాంపును గల్పి
పాముచూడనపన బాటు దోలి.

రామ 3౪౧

(ఇల్లె, పాములేదు.)

నీ ఆకసం బెగలబాక నవ్వారకొకరా పాతా
శమువ లేగల బాములేదు

కకు ౧ ౧౫

నీ పర్వతేంద్రులకలబు పాములేదు

ప్రేమా ౨౨౧

పాముపనుకలబులేదుగద్యంతుడు

ద్వి. చిలిలిపగవుల కిరిగివల్లెడు, తెలిపా
పసమకలబుమై నెక్కి, నొలకల నిర్వ
మువ్వలు చిలి కొల్ల

ద్వి పస ౫ ౪౨౩ పా

(ఇల్లె పాములేదు)

నీ. అమ్మకుమరులు లగుగాడ్చు లాని యాని,
బొట్ట పెంచిన పెనుపాము పెట్టమీద కలి
పవ్వలించు

పై ౫ ౪౩

పాముచెవులు మామ్రుకలబుకలబు
(వ్యవ) వానిని పాముచెవులు

పా. చిన్న పామునకలబు పెట్టెచెబు

నీ. అమా మా నీకలబుద్విత్తి నల్లులక, యవ
రాజుల నడచిప్రేమంగ వలయు, చిన్న
పామునకలబు పెట్టెచెబు నిం నార ౨.

పాముదలగాముపాము దలదన్న పిదపము
(ఎంత యధిక దేవత వానిని మించినవా
డుడు నని భావము.)

4 భరణిలోన కామరలగాము లందు నంగి
 ట్టిపాములు మెయి బాట్టకొనగి, నీవు కంఠ
 లోక శ్రీ నున్నచోటికి, నచ్చినాడ నెగ్గి
 వాంఛితంబు దాన్ ౨ ౧౦౬

పాములతోడను శేషుడు.

5 పాములతోనిచాయ దివి బిమ్మచు బంగర
 గంగునల్లితో, కా మెఱుపులో దగ్గ
 అచ్చ భా ౨ ౨౬

౬ పాచుజగము, పాచుజర్నిగట్టు, పాచుజర్ని
 దను, పాచుకూపు, పాచుది, పాచుపట్టెద,
 పాచుమాను, పాచుమేపక, పాచుమేపకచ్చ,
 పాచుమేపుడు, పాచుపరయ్య, పాచురా,
 పాచురాయిక్క, పాచుశోడ, పాము
 దొండ, పాములకానిగాడ, పాముల
 మెంగడ, పాములవాడ, పాములవేట
 కాడ

పాము = ప్రాము. ప (శ్రీ దత్త, గాచ (శ ౪)
 పాముత్తులలోన కాచువుతో పాచి,
 పామన గజవన పాచు దొలంగె
 న్ని నల ౪ ౪౦౮ పం
 (నర్తన) పిల్లవాడు మట్టి పొలిరిండ్ పాము
 కొన్నాడు.

పాముదొండ. ది (√/పామి) పికడిమనుదొండ శ్రీ
 (౧ ౪)

పాములనారిగాడ, ది (√/పాయి) పక్షి విశే
 యు (శ ౪)

పాములమెంగడ, ది (√/పాము) అసోకుండి
 నడ, పాములవాడు.

శ్రీ వచ్చె కాములమెంగడ వడదలాడు
 శ్రీదా ౨౨౩.

శ్రీ మహిపద్మంబుల పాములమెంగ ధూడె, భోగి
 రాజుల నర్తిప కాగసుము శ్రీదా. ౨౨౪
 పాములవాడ, ది (√/పాము) పాముల బట్టి
 అదిచి కిందివాడు, అసోకుండితుడు

శ్రీ త్తులలోపలిపాము వర్ణ్యధరించు, వశ్య
 మంతుండు పాములవాడపోయె, భర్త వస్య
 ధరించు కామంబువలనన్న మఱివయట్టి
 పద్యాయతాక్షి శారీ. ౨. ౨౭

శ్రీ వ్యాకృతసంగ్రహిపాము మై మఱు గాగడి
 దనంగను కాములవాడ దనంగ
 అం భా ౧. ౧౪౮.

పాములవేటకాడ, ది (√/పాము) గయ్యం
 తుడు

చ తదయక వచ్చె వేలుపులకారిక కాముల
 వేటకాడ దొగి
 అచ్చ. రా యు ౧౬౨.

పాయ. ది. (√/పాయ) ౧. చీలిక, భాగము;
 భండము

అ. బలము విడిచి రెండుపాయ లై యుట్టు
 ల, న్మునుజులిరుది గురుది మఱువు పొచ్చె
 భారీ ద్రో ౧ ౩౬౫

చ అచ్చుచోహంబునం చేరు కిలరాకు లాయ
 కుచ్చిగా దాగి యెఱిగి ప్రేమి జన్మిదంబు
 ప్రేమం బంచితేనీనగతిం కాదు లై వడిన
 యెడలున . కవిక ౨. ౧౯౭.

నీ. పై ద్రిప్పి కప్పిప్రపాదోలుపాయయుఁ
 క నన్న నీలయప్పియును గలిగి.
 మరక్క. ౪. ౨౧౩

౨ సగభాగము.
 చ పటపట రాతికంబు మిరువాయలుగా నర
 సింహమూర్తి పై, నుడిలగ్భాగ్రగంధిలో
 గ్రువ్వవే వానియెరిగ్చాచుముక

పారి. ౩. ౩౨.

దండకము... పెనుంజులై యై బరిప్పి బంగిరి
 ద్రిప్పంగ లై తేయువార న్నడిం జొచ్చి మై
 మెంచి కత్కాయము ప్రొండువాయ ల్వకం
 జించి గోపంజ్రి పోషింపలే

పారి. ౩. ౩౨.

3 పక్షము

గీ కొన్ని భూముల బలములు గుఱుపాటుల,
బాంధవుల గొన్ని భూముల బలము గీను,
గలిగి పాటులై కొన్ని భూముల బలములు,
తెంచుకొనియుండు శరణి యధిప

బాని భీష్మ ౧ ౧౩౪

౪ (ఒకవర్ణింబుడి) విడిపోయినభాగము

ఉ...కాల మెడచే... శ్రేయస్సు లెల్ల కాల్య
లుంబాయలం గొకు మారులును బావులు
గాట్టులుగా జూర్చి మైత్రేయిని నా
యెండాక నుటి చేయనివాఁ డిది తామె
పుట్టునే ద్వా ౬ ౩౧

నగానా ౧౦ ౧౫౧

౫ మునుము, పున, గు ఖ

చ ఎగిరిచు గాఢమి యెల్లను దెలుగ
నొక్కిపొయిగా, మిగిలి నూ సహించి
విధంబున నిక్కడినేపయిరియుండ విడి
చునె పిమ్మలబహువర్ణిగిరి గంగై
భాగ పుష్ప ౨ ౫

గి తోయిపోతా నీడను నచ్చునాగఁ గాని
లుగాఁ గూడి నుండిడువార

౪ రా యు ౩౧౩ పా ౨౨. పం

౬. ఆవకాశము, తె నీ

చ పొలుపట్ల యెనల భూగంబు పాయ
యిచ్చుచు కళా ౪ ౯౩.

గీ వలప్రసూమాప్తి, కన్యల గూడవాల్సె
ల్పగుఱ విరుంకి బాయ యెనల

౨ హం. ౧ ౧౦౮

విలా. విభక్తము, విడిపోయి గి

గీ రే యనువాంసం బాయలైన కథాంగతకు
మాత్రించు సందానకఁడి పా ౪ ౪౯.

పాఠ్యమొకము = పెడమొకము.

గీ ఆత్మవిద్యలు గలది నా దైవయ్యమొగిన
తీర్పుగ నిం దెవ్వఁడోపు ననినఁ, బాయ
మొగ మిడి కలవుల పలుకె నుండి, లేన
తీర్పున నని పూన నిండ్రునుకుడు

భాగ ఆగి ౫ ౨౨౪.

పాఠ్యబైట్లు. స ౧ (√పాఠ్య) తొలగఁ
శేయు

చ...జనని నాయగడలోపం గొడమిచ్చి నవల
యాల తొలగన.. దైవ ౪ ౨

పాఠ్యదోలు ౧ (√పాఠ్య) పెడలఁ
గొట్టు

చ. అంతి వారిలో నొక్కరుండు మిక్కిలి
మంతమొచ్చున సల్పని గరంబు నొక్కి-
పట్టుటయుఁ గావూర్చుండు శోపించుకొని
బాంబాయంగిలి కళా ౫ ౩౧

పాఠ్యబాటలు ఆ ౧ (√పాఠ్య) పక్షపగా
శ్రమంబు కావలెనుచుచే పెడట కాం
భించు

గీ. పవను గిదిగె నెక్కుల ప్రాచి యిలది,
పాయబాతినహిదు నీర్విట్టు మడుగు,
గళితమణియగు సొమ్ము నై కానఁ బడియె,
దర్శిదగుండు గాఢమరూఁడగుచు

పాండు ౩ ౨౨

పాఠ్యబైట్లు. స ౧ (√పాఠ్య) విడుచు, పు
త్యలించు.

గీ .మదనగాలు, భిన్నమంగళుఁడో ధృతిఁ
బాయనెట్టి యుంక

భాగ ఉన్న ౧ ౧౪౯

చ...పాండునరేంద్రద్రవ్యగతనయ్యంబుమహానము
పాఠ్యబైట్టి యస్త్రగునితోక

గీ పలయుకొలఁది నెలం గెత్తి పక్షమిది,
యచ్చుపడల నశ్వశౌక మచ్చె ననియె

భాగ ద్రో ౫ ౩౧౪, ౩౧౫

క. ఈయన్నచార లంకణు, వాయానతి వినుడు
 గెమ్మనంబులలోనం, వాయంబెట్టుడు
 సంశయమియ్యగ్గము చేదములకు గెమ్మడు
 నుండి. భీమ ౬. ౯౫.

పాఠ్యకట్ట. వి ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేసె
 యుపగ్రామములసమూహము, జనపదము
 (క ర)

పాయకారీ. వి భాగప్రకారము భూస్వామం
 క్రయము లేనిచైత (క ర)

పాయకుండు. సం వి ఆ పుం పదాతి,
 వాయుబంటు (వాచ లోను ఆ ని లోను
 'పాయిక' అని కిలదు కిన్నదిగుంటువున
 'పాయికి, పాయికి' అనురెండురూపములు కిలవు
 ఇటు పాదాంతానుప్రాసమును బట్టి 'పాయి
 కులు' అనుటయే యుక్తము లేదా 'పాయక'
 కట్టిన 'పాయిక' కట్టిన పునియుఁ జేప్ప
 వచ్చును)

రిగద కిలమొదలకముకి కాకిలికు లగుపాయకులు,
 నల్లుబలసంపత్తు లగుకెంకి వాయుకులు

వి. కకుం ౩ ౨౨౫.

విరా (అ. యికా ఆ) త్రాగువాడు

పాయగిలు. ఆ క్రి (✓ పాయ) తొలగు,
 వాణు.

ఈ సారణగిరిపూర్వమునఁ జొచ్చినసన్ననిగాలి
 యొక్క యంభోరహాసత్ర శ్రేత నునుఁ బొం
 కపుఁజమ్మలమోడినన్నపుం, జేరికెఱుంగు
 వాయుగిలఁ జేసిన విశ్వధరాతలేశ్వరుంఁడొర
 యొనర్చె బాసభయమంది నిజాననచంద్ర
 లింబమునఁ నైష ౩ ౨౯.

గి. సోమవీతరులు తమలోన మేము మేము, బొడ్డు
 వారి మటంచు వాడుపక్షంఁ జొచ్చివొదలు
 నేయంగఁ దా నొక్కరుండు పాయగిలి
 విచారింపి దహనుండు పలికె నగుచు

కరాహ. ౫. ౩౯.

పాయగొమ్మ. వి (పాయ+గొమ్మ) పంగల
 కొమ్మ

నీ . మెదతక్కడ గడ్డగు మెదిలి వూసి, పాయ
 గొమ్మల నల్పట్టు తగిల్చి యగ్ని-సయాకుపై
 పెండికొర పెట్టి, ఈ వారి ౫ ౫౬.
 (వీరేశ, క. ర పా)

పాయన. సం వి ఆ క్రి శస్త్రములకు పదును
 పెట్టుట

(ఇది మూడువిధములు కరకల్యాణీ చేదనము
 లందువ్వారముచేతను మాంసచేదనము దుద
 కిముచేతను నీరావృధసాదులందు శైలము
 చేరిన కడిపి శస్త్రములకు పదును పెట్టుట

పాయనము. సం వి ఆ న త్రాగించుట

పాయపోసు = పాపోసు వి (సం పాదపోష
 ప్రా పా ఆపోస) ముచ్చ

నీ పాదవిశ్లాభిద పరిగును కై పుష్క . రిద్వితేష
 మ్ముల దిగుఁ బాయపోసు పాపాను .

అం భా ౨ ౨౯౮

నీ .. పాయపోసు, లూడులు పాపోసులు
 అనఁగఁ బాపాక్షలకుఁ దినదు

సాం వి మాన ౪౪

పాయము వి (సం ప్రాయః ప్రా ప్రాధక)

ఈడు, వయసు, యౌవనము,

క పదిరెండేదలపాయపు, ముదకీమణి యవ
 యువములు పాబగు విలిర్వి, గుడిగ్గఁ
 జగిర్చి దకా ౯ ౩౩

ఈ. పా యను నేర మేమి బలుపాయపువాడెపు
 ప్రోద రాచపా, పా యనుఁ గుంధసంపు
 మెఱుపా యను...

అచ్చరా రా అరి ౯౮

నీ . పాయ, గీ మీ దనంగను బ్రాయ మై
 యుండునుండు. అం. భా. ౨ ౧౧౩.

పాఠ్యము. సం విణ (అ ఈ ఆ) పయో
1 వికార మైనది. (బలవికారము, క్షీరవికారము)
వి అ. పుం న ం. పదమూడు. అ. సరళ
ద్రవము, దేవదారులంకతోఁ జేసినది. ౧ ము

పాఠ్యము. సం విణ (అ ఈ ఆ) పాఠ్యము
భక్తియుక్తుడు, పాఠ్యమందు భక్తి గల
వాడు

పాయి, సం విణ (క నీ క) త్రాగువాడు
పాయికుడు, సం వి అ పుం పదాతికుడు,
కాలింట్టు (వాచ)

పాయు, ఎ క్రి విశ్రమ

1 నాయుట్టు వడివయంగి, కేరీ ౧౭ ౩౯ -
యిట్టియేనుగు ధర్మా, పాఠ్యము నీ కలు
ననుజెల పాఠ్యము గృహధర్మవృత్తి పొరవ
ముఖ్యా భాగ కాం ౧ ౧౦౩

చ పరిపంధమహిళులు త, ద్భయమున శ్రేష్ఠి
తాగులు వానినొ కాఁ నిర్దిష్ఠమిల్.

అ (చావుత్రావలను) ఎడబాయు

చ కలి వడుయంతి బాప సమిట్టి సతిం బతి
వాయ నోప చా, లలన నుద్గ్రహమృద
బలంబున బారి ఆరి ౨ ౭౦

గీ మంటిమిదలవాళ నుపమలకు, నెలలరి
బానిసాది నిదగ చెడియె
అము ౪ ౧౨౩

నీ తనపట్టి బాయఁ బాలనిన్నమామన పెన్మ-
వచ్చిన యును నాప్రవామా మనగ
దకా. ౨౭౩

అ క్రి (ర పాయ) ౧ ఆపనల్లు, తప్పకొను

గీ పాక్షియును ధన్వియు పాత్యవిధులు,
తిప్పఁ గాదు తిప్పినను సధ్యయు క్రి పరులు
పాళసమాప్తులు వాని గట్టి, పాయ
నోటల నొక్కొక్క చాయెముగ
భార. సభా. ౨ ౨౪౨

గీ. తిప్ప సంవత్సర భూక్త పాళ ఏక ప్రము
చ్యుతే సం. భార సభా ౯౧, ౩
నీ పాయ తొలంగు ము చాయతనైతమస్తల
మొత్తి నొకొక్క తోడ రాదు

భార విరా ౧ ౧౦౭
ఆ ఇదే మితే మయా, యిప్పుడు వీనిచంద
మనియెం గల పాక్షి నీ యె తెమర్పగా
గొప్ప విదంగచాణఁ జనుగుల్పలఁ జెయ్యద
వాయ కకా ౩ ౮౦
౨ మూమగు

నీ నాజ్యమునకు, బరువడి నీ మింతి బానిస
మాత్రుత్రిపా త్రివర్గములు పాయ నిం
భార ఆది ౭ ౧౨౩.

గీ సాత్వగుణఁ గాని యెత్తున సంసారమునకు,
బానిసిన యింక భీష్మనిపాలి కేల,
యెరుగ భార ఉద్వృ ౪ ౨౦౪.
కు సం ౨ ౧౩౯

౩ నవండు, పావు
గీ ఎఱుకు విలువిద్యకలిమికి హీనుఁ డయ్యె,
బానిసకు మనోరథయును బాని నంత
భార ఆది ౫ ౨౪౪

1 మానినచందము దనుగని, తోనిన దెంచు
గలతయటి నెఱుంగఁబ వి, వ్రేనిన మదననిచే
ధృతి, వానిన బెగ దొందు నింపాచులఁ
డట్టియెడక భార విరా ౨ ౩౨
౪ భిష్మమగు, తెగు

చ ధర్మబహారాణిం, తెలియలికట్టు వాని
మనచే నిగుకర్మముచందె మెట్టితో
భార ఉద్వృ ౪ ౨౨.

౫, విచ్చిన్నము, ఎడతెగు (ఈ యర్థమున
వ్యతి రేఖయామననే ప్రయోగములందుఁ గాన
వచ్చుమున్నది)

౬. పాఠ్యక నీతియొడను, నేయం చా నర్థ
నించె... భార. ఆది. ౫. ౨౨౯.

ప్రసిద్ధి. గ్రామాలిం గణితోంకమటబరతోరాజి |
మూర్ఖాంకురశ్రీ, తోవీక్షింపం దినానుక్రమి
మణుపడుచుం దోచు చిట్ట తిలొభా,
వావిర్భావంబులం బాంకు పారయి పథ
స్సద్రు ల్గిమ్మి పై నెం, తేలిపై పింధి
కిల్ బస్సెనులు దిరుగఁ శ్రీ ల్లింధ్రకాలంబుఁ
బాపెన్ ఆము ౪ ౧౧౨

చ మనమున మాటలం గ్రియల మన్నన లీ నొక
నాడు నెట్టి కా, మినులకు గారవంబు మొఱ
మెచ్చులకై పచుంకు గాని పా, యని
యనుకీ నీరెదిసె యగ్గల మై కనుపట్టు
నాకు పా ౧ ౧౧౮

౧. వెను ద్రవ్య ము

నీ బంధుల కిగపడఁ బాయు నవ్యయమనుకలఁగి
మైఁ జెనుటలు గ్రమ్మిదే.

భా. విరా ౨ ౩౦

౨ అన్నయ మె|| కాలాతిక్రమణుచే నాడి
పొచ్చు పాపీక ము

౩ కిది పానీవచవిమాదఁ గలిగెఁ గారి పాప
కిదివచవిమాదబాగుగాదు

ఉ మాట. ౫ ౧౧౩

౪ విమత్ర దను, విడువఁబడు,

క నెమ్మిని ధర్మజాలపురు, దమ్ములుఁ దిమ
యాయధముల తమవర్తివరూ, ధమ్ములయుఁ
గాడఁ సకలపా, పమ్ముగఁ ఒ యంగ
వలయు బాస్థమువలన.

భారీ సభా ౨ ౨౬౧

౫ ఏమి నేయుడు మృగంబున గీత్రపన కంబు
వలనఁ బాయుడు భార ఆర ౩ ౨౪౨
భార అది ౩. ౧౫

౬. (బుగము. ఆక్షేప్త మె) తిలు

గీ. ప్రభువు సత్కారములు మేండుఁ బాయు
నదియు, ...చలికితి సపాధ్యవృత్తి కట్టు పాహ
సంబు. రాధువ. వేరి. ౧౯.

చ. కని రిశవాంధ్రుల రక్తకటకంబులు బ్రాహ్మణ
యుండ నల్లనల్లనఁ జని యుక్తుమారుని విలా
సము లేకట పాయఁ బాది...

తై. భా ౮ ౩౬

౧౦ విధక్తిమగు, వేలుపడు

ఉ పాసియు వేలువాయు వని పైఁబడి
యొక్కఁడు వల్లి నేనియుం, బాసిననాఁటి
పత్రములుఁ బాయు లెటింగిన భూతివర్షముల్,
దాసిన బంధుమిత్రులు నొడంబడ నిచ్చిన
కొన్నయప్పులుం, బాసినయిల్లు వేఱ తెలుపం
దగు వానికి నూ రెఱుంగఁగన్

విభా వ్యవ ౧౪౬

౧౧ విభాగ నిర్మాత భూతిబంధుపాక్ష్యభి
లేఖితై, విభాగభావనా శ్లేయా గృహ
శ్లేషై కృ యారై.

యాజ్ఞ వ్యవ. ౧౪౯

౧౨ కొడుకులు వే పైఁకుంది, కొడు కువయం
లైనఁ దండ్రి కొనునంకం కా, కొడుకుధనము
మును పాపిన, కొడుకులకుం దండ్రిధనము
గొనలే నెండున్ విభా వ్యవ ౧౩౫

పాయఁబట్టుపట్టి పాయు, కిదచి చను

గీ పగిలఁ బుమ్మరమాద్దింబు పాయఁబట్టి,
యెగసి యెచ్చోటి శేకనో యెఱుంగ
రాదు, కాంభవం లైన పాపి స్తంభ
నుభుద

శివరా ౧. ౯౩.

జ. పాచిపుచ్చు, పాచు, పాపట, పాపట
చేరు, పాపటచోవు, పాపటకొట్టు, పాప
టము, పాపవము, పాపటపుచ్చు, పాపు,
పాయ, పాయఁదట్టు, పాయఁదోలు, పాయఁ
బాణు, పాయఁదెట్టు, పాయగిలు, పాయ
గొమ్మ, పాయవడు, పాయవలుగు, పాయ
వాణు, పాయవిచ్చు, పాయదెట్టు

పాయువు. సం వి. ఉ పుం ౧. గుదస్థానము,
మూడి. ౨ భగము, అడుగులె. (శ్రీ. ని.)

పాద్యము. సం విణ. (అ అ అ) ౧ వింశ్యము,
నిందింపఁ దగినది. అ పానీయము, త్రాగఁ దగి
నది. వి. అ న. ౧ జలము. అ (త్రాగు, మారు,
తూముతానగు) మామము

పాఠ. వి వక్ర్యవిశేషము, ఒకలానిచేయ

౧ ఉ... పెక్, కెల్లయు పక్క పాఠ్యము నీచును
ముచ్చగి ప్రబంధ ౧౯౫

పాఠ. సం వి అ శ్రీ ఒకానొక నది

పాఠంపరి. సం వి ఈ శ్రీ పాఠంపర్వము.

గీ వంశ పారంపరీలబ్ధవైష్ణవాంశ, పంచసంస్కార
విభవప్రభాజమానదశదు

వైజ ౧ ౫౬

పారంపరీణము. సం విణ (అ అ అ) పరిం
పరగా వచ్చినది, వర్తమానముగా నున్నది

పారంపర్యము. సం వి అ న ౧ కలకరిమగు
అ గురుత్రమును, సంప్రదాయము (ఈయన్
మున పుం అనిగొందఱు శ ౧)

పారంపర్యోపదేశము. సం వి అ పుం గుగి
పిత్రాదిపరంపరగావచ్చిన యుపదేశము, సంప్ర
దాయసిద్ధ మైన యుపదేశము, వితిహ్యము
(ఇది పాఠాగ్రాహక నిత్యప్రమాణము)

పాఠకము. సం విణ. (అ ఈ అ) ౧ పూర్తి
చేయునది. అ పాఠించునది ౩ ప్రీతి గావించు
నది

పాఠి వి యోధ, యుద్ధము చేయుభటుడు

గీ క్రంతగర్భానిపాగి శివునించ్చిపట్టు బాళ
వైవిధ్యబద్ధపరికి, తాటి యగుచు ముగ్ధుగ
పాక్షపక్షైర్యు, భానుమందల మంత్రణాపట్ట
దయ్యె. ఉ మా. రి. అ. ౧౦.

క కరవాలంబులు వనమంబులఁ గలచితిని

కదంబునకుం బఱచుపాఠికులును .

ఉ. మా. రి. అ. ౧౯. (వి వి. పా)

పాఠశాల. సం. వి. కీ పుం. బంగారు (వార)

పాఠశాలము. సం విణ (అ ఈ అ) ౧ పని
లాభపాదన మైనది. అ వివర్ణ మైనది. ప్రతి
కాలము ౩ పర్యవేక్షణ చేసెడి. వి అ పుం.

౧ శత్రువు, విరోధి, ప్రతిపక్షుడు (విల్యము)

పాఠశాలము. సం విణ (అ అ అ) పాఠ
గుడు — వి అ పుం జనుడు

పాఠశాలి. సం విణ (క కి క) పాఠశాలి

పాఠశాలి. సం విణ (అ అ అ) ౧ ఆవలి
దరిని పొందువాడు. అ కార్యసమాప్తిని
బొందువాడు ౩ అణిగేసినవాడు, మిక్కిలి
కళిండు

పాఠశాల వి వక్ర్యవిశేషము, ఒకలానిచేయు

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి

ప్రబంధ ౧౯౯

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
(శి ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పాఠశాలి. సం వి అ పుం పాఠశాలి, శిల
శిలము (శ ని)

పారశక్తికుండు. సం విణ (అ ఈ ఆ) |

పరుధర్మాదినియమములకు బద్ధుడైనవాడు,
పరాధీనుడు

పారశక్తిక్రము. సం. వి ఆ స పరాధీనత్వము |

పారశక్తిక్రము. సం విణ (అ ఈ ఆ) పూర్ణా

సంబంధ మైనది (4 6)

పారదము. ౧ వి ఆ పు పాద - ౧

పారదర్శకము. సం వి ఆ (అ ప్త కా ఆ) ౧

అవ్యక్తిప్రకృతులు అవునది అ అద్భుత లోపన
దానివలె సవ్యక్తిప్రకృతుడవ కావునకే తేట
దనము కలది

పారదాత్మకుండు. సం వి ఆ పు పురిభార్యకు

బాండువాడుశ్చేదనమునవాడు

పారదాత్మము సం వి ఆ స పూర్ణా

గమనము

పారదుండు. సం వి ఆ పు ఒక స్త్రీచు

జాతివాడు

పారదృశ్యుండు. సం విణ (క పీ క్) పా

మును జూచినవాడు, అజ్ఞాని

అ అతిరేఖనవాడు, అతిభవవాడు

పారదేశీకుండు సం విణ (అ ఈ ఆ) ౧ అన్య

దేశస్థుండు అ. దారి నడుచువాడు

పారధేనుకుండు. సం వి ఆ పు సూద్రుని

వలన క్షత్రియస్త్రీయందు పుట్టినవంశీగృహాతి
వాడు. (2 ని)

పారమార్థికము. సం విణ (అ పి ఆ) ౧

పరమాత్మ మకు శ్రేయస్సునకు పాదన మైనది
(కర్మము. మే) అ. పరమాత్మముగాఁ గలిగినది,
కర్మితము గాక వాస్తవముగాఁ గలిగినది,
స్వాధీనము.

పారమార్థికుండు. సం విణ (అ ఈ ఆ) ౧

యథార్థము తెలిసినవాడు అ యథార్థము
దాన క్రి గలవాడు 3. యజ్ఞుండు

పారమితేంద్రుండు. సం విణ. (అ. ఆ ఆ) ౧ పా

మును బొందినవాడు అ అతిశయించినవాడు

పారము. సం వి ఆ పు ౧ ఆనలిదర్శి

నిద్యాదుల అవ్యక్తిప్రకృతి, అవ్యక్తిప్రకృతి అ
ప్రాంతిగాఁగ, చివరిపట్టు, శేషావధి, కడపూ
తేలి

పారమ్యము. సం వి ఆ పు అగ్నిప్రవృత్తి

శ్రీపత్వము

పారయము. సం విణ (అ ఆ ఆ) సంతోష

తెట్టినది, తేనెపునది

పారయిష్ట్యము. సం విణ (శ్రి) సంతోషతెట్టు

వాడుత్పత్తి నొందించువాడు

పారలౌకికము సం వి ఆ (అ ఈ ఆ) ౧

పరలోకసంబంధ అ పూర్ణానుభవ పూ
మైనది

పారవతము. సం వి ఆ పు సామ్రాజ్యము

పారావతము. (వాచ)

పారవశ్యము. సం వి ఆ. పావశ్యము

పారతంత్ర్యము (శ్రీ ని)

పారశవము. సం విణ (అ ఈ ఆ) పుకు

సంబంధి, పరికుభము

వి ఆ పు. స ఇవల పు ౧ మూర్తికము

(శ్రీ ని) అ అయ్యుడు 2 ని 3 ఒకా
శాకదేవుడు (వాచ)

పారశక్తుండు. సం విణ (అ ఆ ఆ) పుశ్రీ

యందు పుట్టినవాడు, పారశక్తిశ్రేయండు. వి
ఆ పు ౧ బ్రాహ్మణునివలన కూడ్రశ్రీయందు
పుట్టిన యొకాశాక జాతివాడు.

పాఠశ్రీ(సీ)కము, సం. వి. ఆ. తుం. ౧ పర్వయా
జేశము. ౨. పర్వయాజేశపు నుజ్జము.

పాఠశ్రీ(సీ)కుండం, సం. వి. ఆ. తుం. పర్వయా
జేశము

పాఠశ్రీకుండం, సం. వి. ఆ. తుం. పరశుధారి,
గండగొడ్డలి యాయుధముగాఁ గలవాడ

పాఠశ్రీ, వి (సం పాఠశ్రీ: ౩ పాఠశ్రీ) ౧ జేశ
విశేషము

లయగ్రాహి...మాతంగమును బానిసీ తుం
గముఁ గాంచునకాంగమును కొంత సొంగ
నపుత్రుఁ డంతిక్ చను ౩, ౪౪

పి. పచ్చనివసుమంతిపనివాగ పక్కర సారసి
పల్లంబు పట్టినయము, మనుచ, ౪ ౨

పాఠశ్రీ, వి స్వర్ణకామి, కంసారి

పి. స్వర్ణకామిధ మాగఁ బాగసి యుసారి
పాశ్చాత్యి కంసారి యుసఁ (ప్రయోగాంత
రములేదు) అం భా. ౨ ౨౪౪.

పాఠశ్రీ, సం. వి. ఈ. శ్రీ పర్వయాభావ
(వాచ)

పాఠశ్రీరము, సం. వి. ఆ. తుం. వికాసశ్రీ
జేశము.

పాఠశ్రీకుండం, సం. వి. ఆ. తుం. పర్వయాభావ
శ్రీయు సొక

పాఠశ్రీకుండం, సం. వి. ఆ. తుం. (ఆ. ౩ ఆ.)
పరశుధారిమందుఁ బుట్టినవాడు (దత్తండు మొ)

పాఠశ్రీకుండం, సం. వి. ఆ. తుం. పు. శ్రీ
యందుఁ బుట్టినవాడు.

పారావతారా, వి (హిం పరారా. త. పారా.)
కావలి.

కా ఘోరాకావలి శోణితానలు నిష్కాపిర
సంకాశులన్, పారా గ్రుమ్మడు ద్విమృగీ
లెడన్ సుబామించుచున్ మంచి శృంగారం
లైన మాజునున్ విధుశిలకమ్మంతరంబు
జ్జ్వల, ద్వారచాప కపాటము ల్గదవి
సూధం దెక్కి యాచెంగటన్.

రంగా ౨. ౧౧.౨.

పారాశ్రీ, వి కుంకుము. లోకావనితో పాడిము
అట చేయునలంకారము (చిని, కర, బ్రా)
(వృత్త) యల్లెదవులకాళ్ళకు పారాశ్రీ పెట్టును.

పారాశ్రీయే, ప శ్రీ కుంకుము మందలగు
వానితోఁ బాడి ౨౦ పలంకరించు, పారాశ్రీ
రాయ (చి ని, క ర బ్రా)

పారాయణము, సం. వి. ఆ. ప. ౧ జేశాదుల
సాన్నితముగా చదువుట; అంతయు చదువుట
౧ పా ౨౨ బొందుట ౩ అనుభవ భవను,
భంకు ౪ బాణకుండులుట్లు క్రిష్ణత్రాడు

పారాయణి, సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ సరస్వతి.
౨ కాంతి. ౩ ఆశోచనము (విల్వము)

పారాయణికుండం, సం. వి. ఆ. తుం. (ఆ. ఈ. ఆ.)
పాగాయి ౧ చేయివాడు, పారశ్రీకుండం
(వాచ)

పారావిలిపది, వి. చ. శ్రీ, ౧ ఎక్కడు
తీగ ౨ కాజింపు, కాశిదొంద శి.

పారావతము, సం. వి. ఆ. తుం. ౧ పావు
రాయి. ౨ మర్కటాదిదుకము. శోణితునిశి
శి (౪ ౬) ౩ పారిదము, పాదనము
(మై. వి) ౪ నిచ్చసీ, దావ్యవిశేషము.
౫. ఈషతాంతువర్ణము ౬. ఇంద్రనీలమణి

పారావతాంఘ్రి, సం. వి. ఇ శ్రీ శోణి
వృత్తి, ఎక్కడుతీగ శి.

సారావతాంప్రీపిచ్ఛము. సం వి ఆ పుం

ఒకదినున పావురాయి (ఆ వి)

సారావరము. సం వి ఆ స తమలియావలి

దయలు పుం సమద్రము.

సారావరము. అని కొన్ని ప్రయోగములందు

కన్యకుడున్నది. కాని యీ రూపము వింత్యము)

ఉ.. పా. రావణద్రుష్టవాణజదుంధరబంధుని

మంగళానిల, ప్రేమలయకా కా ౨౨౦౩

మి పవనండున్ గరుడుండు దున్ గదిన్

బాగావశాలంపున ప్రవణప్రక్రియలు

మియా 3 ౧౨౦

సారాశేరి. సం వి ఇ పుం సుకుండు

౨ వ్యాసుడున్ పుం సవ్యాసి

సారాశేరుండు సం వి ఆ పుం పరాశరాని

కొడుకు—వ్యాసుండు

సారాశేర్వుండు సం వి సాగోళగుండు

సారి¹=పరి. వి ౨౨౩, వ్యాసుని

౩ పనిని వచనా విగ్ధ, మనుజువని గాజ

యాయనుభవితయ చే, సును

మాన్ ౧౦. ౨౨౯

ఉ పా సును లక్ష్మికికా, మియా ౧౦

పుం దీర్ఘి వృద్ధిగతుమైదవనానిగిరిం,

గాదుకొనంగి శేరి యొని పారయ మియా ౧౦

యవ్యదూపులన్ గంధ ౧౨౪

సీ పాపారణాతలు శేపారవి కొంత యిపారి

చూకమే యిందువదిని. గా వి 3 ౨౪

సారి²=ప్రహరీ.

సీ, మట్టుగంధురొకాని పెట్టగా వెలుకురు ప

లైన కొటలు పారిమగులు. చంద్రా ౧౫౦

(౪. ౯ పా పాటిమగలు. మద్ర. పా)

కుక ౨ ౧౨౪.

సీ ఆర్కమై వాకిట గచ్చటాయి మొలుగుపం

తిప్పలు గొప్పపారిగడ కుక ౨ ౨౦౨

జః పారికాపు, పారితిరుగు, పారివాగం, పారి

వెలుగు

సారి. సం వి ఇ సా శ్రీ ౧ సుగీసుము,

అంతుకొల్లపు (వై. ని) ౨ మీ. కానిసంకల.

3 గళంతి, గిండి ౪ పాలునీడుపాత్రము,

మడుగుల ౫ గిరిప్రభు శి (౪ ని)

౬ పుగ ౩ లంక (శి ని)—క పుం

౧ చిత్రమాలము ౨౨ కలమాటా ౩, నీటి

స్థితి

సారిందుండు. సం వి (ఆ ఆ ఆ) గాడు

కుండు

సారిందుము. వి ఆ పుం సింహము.

సారికాంఠీ. సం వి క పుం కాపసుండు,

తలిసి

సారికాపు=సారివాండు. వి (౪/పా ౩ పా

కాపు) ౧ ప్రహరీకాపసుండు

గీ నిర్దిరాపగి యాకొందనింబు, పద్మరా

ధపుఁ దీక్షాం పారికాపు విక్రి ౨ ౧౫

౩ పరిచుండు

సీ పారికాపులతోడఁ బలుగదంబులు వచి

యున్నవారలన్ నోంబి

వి ౪ ౩ ౬౫

సారి¹తుండు. సం వి ఆ ౫౦ —పరిశ్రు

కొడుకు—జుమీరుండు

సారిజేము=వారిజము. వి పారిభద్రము, పారి

జాతము శి. (‘మృచ్చవిశేషము, కొండబూరు’

అనికొందలు. ౪ ర.)

సీ వారిజ మంచనఁ బాఱు మంచనఁ బారి

భద్రాఖ్య యై మొలు...అం. భా. ౨ ౪౩.

పారిజాతము ౦ వి అ అం ౧ చేవకావ్యక్ష
 కేదము ౨ పారిభద్రము ౩ ౩ బ ధ్యా
 విశేషము (క ర)

పారిజాహ్యము ౦ వి అ న గృహలోప
 కరణములు (కయ్యానాది)

పారిణి ౦ వి ఈ శ్రీ ఎచ్చయ్యగుడు ౩

పారితథ్య ౦ వి అ శ్రీ ౧ జడలిల్ల
 ౨ సిగత్తువ్య (క గ) ౩ పొలటయందు
 తెట్టుకొను బంగారులోనగువానిలిల్ల (వాచ)

పారితిర్యగ అ శ్రీ (పారి+తిరుగు) ప్రహళి
 తిరు కో మటుగు గా నిశ తిరుగు

౩ క్రూరాత్మ్యులైన రాక్షసు శత్రువులతోడ
 శ్రీ శత్రువు లొగ్గ బారితిరుగంగ
 శ్రీ గది, మారత ఎనిమిది దశమ ముఖులవగు
 మొదట మొదట మొదట ౩ ౩౩

పారిలోమీకిము ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) ఎంతో
 ఎముకొను నియ్యి బడనది వి అ న ఎన
 వనము

పారిపంథికుడు ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) ఎథ
 నును వర్షించి కాని దానియందు వ్యాపించి కాని
 యందువాడు వి అ అం చరి నడగించి
 కొట్టుకొంగ

౧ రిపార్చివ్యకుడు ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) —
 పార్చివ్యమున గొలిచి యందు చేవకాది
 ఎ అ అం (పార్చి) స్థాపకునియొక్క ఆను
 చదు దగునటుడు

పారిష్టవము ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) ౧ చంచ
 లము, కదలనది ౨ ఆలము, కలగినది వి
 అ న చాంచల్యము, కలర

పారిష్టవ్యము ౦ వి అ అం ౧ హంప
 (విల్లము) ౨ చాంచల్యము, కదలిక ౩
 కలర

పారిభద్రము ౦ వి అ అం ౧ వారిజము,
 పారిజాతము ౩ ౨ చేవకావ్య ౩ ౩ ఎర
 కము ౩ ౪ కాత్మలిప్యవర్ణకేదము న
 చెంగలకోట్టు ౫ కాడివము ౩

పారిభావ్యము ౦ వి అ న ౧ చెంగల్య
 కోట్టు ౨ తూటంబులు, ప్రతిభాధనము

పారిభాషికిము ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) ఎరి
 భావనలన ప్రాప్తించినది

వి అ అం ఎరిభావతో గూడిన కదము
 ఈ శ్రీ ఎరిభాషి ౦ ధ్

పారిమూండల్యము అ ౧ ౩
 మండల ౨ (వ్యాధి) ఎరమాటు విశేషము

పారిముఖము ౦ వి అ (అ ఈ ఆ) ౩౩
 ఎమీ మ దు వత్తుచు గి

పారిముఖ్యము వి అ న ముఖమిం
 మందు వర్షించుట గాన్నిధ్యము

పారియ్యత్రము ౦ వి అ అం ఒక కల
 ఎర్వతము

పారియ్యత్రము ౦ వి అ అం పారియ్యత్ర
 ఎర్వతము

పారిరక్షకుడు ౦ వి అ అం కిక్షుకుడు

పారివ(బ)ర్హము ౦ వి అ అం చెంగ్ల
 కిట్టుచు, చెంగ్లకానుక (అ ని)

పారివాడు = పారికావు వి (√పారి²)

౧ ప్రహరికాంచువాడు
 చ ఎరి వింతగుడారపుపారివాడిగంటల రొద
 కల్గి తన కువల ౨ ౧౧౦
 ౨ ఎరిచరుడు
 ౩ పారివాడు దనగెను బరివరుడొప్పును
 ఆం భా ౨ ౨౦౪

పాదపట్టు. వి బ బాలికాశ్రీచా విశేషము

* నీ గుర్తెనగుడులు కోలుకోలవ్వలు గీరవనింబలు
పాదపట్టు మాంస ౫ ౧౧౫

పాదపట్టెగాడు. వి (√ పాదపట్టు క
పాదపట్టుగాడు) ౧ ఆయవ్యయాడు

* లపై పథికారి (నా తిన్నవారి కియవలసిన ధన
ను జులవలన రాబట్టిడి యధికారి క ర)

* కిరణమును కుర్రదేని, గీతం దిగువారు
పట్టెగాని వలూన్, తిట్టెవతో నీ నలు,
గుర్తో బాలివోనుల గూడి నుభించున్
మాంస 3 2౯

ఆ. నీకుడు.

గీ ఆంబ రక్కసియొక్క తా నావతిచ్చి, పంప
వృషపర్వం దప్పదు సొంపు మెఱయి,
బలు తఱంగుల వపారు పట్టెగాని,
జిలువు మిఱంగి నడు గీతయి బనుప

యయా ౪ 3౮.

పాదపట్టు=పాదపట్టు. వి (కి వారు
పక్క, క పాదపట్టు) ౧ ఆయవ్యయాడు
లపై అధికారము, అధికారము

* ...ఎంతయో, వా కలిగినకీర్త్యం దనుచు నను
దనుమనికన్ గోకలివీ పాదపట్టు, వి కన్యం
దీచ్చె నూళ్ళ కిన్నిటి కలమిన్.

శేష ౪ ౧౬౦.

* ఏపాటియదియో గాక వృథానీడల మీఁ
బలవెనక పోరాదా, నీపాదపట్టె మిచటం,
జూపకును పంప 3 ౨౫౬

* ఈనిధి గానునది నిమలేంద్రుని కిటను
నాడుగిన్నెలై, నీ వోకపాదపట్టెమును
శేర్పనక కేయగలతోను మిమ్ముహే, దేవ
ఎర్రబుగ్గోటలు దీప్తుల కిచ్చినవార
నీను . ఎంను 3. 3౦౦.

నీ పాదపట్టునకు బాదపట్టె మియ్యంగరాడు
చాలనిపనికే గాల్పించరాడు రామలిం.
౫౧. చంద్రా ౧ ౧౪

ఆ రెండుగోష్ఠము.

క. మల్లొక ముపాదపట్టెము విచారించున్
వరాహ ౧౧. ౬.

నీ. ప్రహ్లాదకోటిల పాదపట్టెములెల్లగని
యొన్ని నిర్దంపు మనుతోడ పాండు ౧
క పైక ౪ ౧౩౪.

జ. పాదపట్టెగాడు

పాదపట్టె. వి గుణము, అనివాలు (బాది అని
క. ర)

నీ కలికి జక్కవలు నీవలిగుప్పలకు నుచ్చి పట
తెంచె బాదపట్టె పట్టెము

ఆ రా ౬ ౬3

జ. పాదపట్టెగాడు

పాదపట్టె(వా)2. వి పాదపట్టు, పాదపట్టు

నీ కివకివ పాదపట్టుల బల్కి పట్టుంగ నల
కళాదేశం బలంటి యంటి. విశ్ర. 3 ౯౦.

చ పలువగి పాదపాపటమ పట్టుంగ వచ్చునో
కుక ౧ ౪౩౯.

చ...నీలంపు దూలంపు సొంపుల తెంపానరు
సున్నింపుగల బాదల మెలంగుపాదపా
వాదివాసారు వాటిలుసారెలగిండ్లతెమ్మ
బలు... ఇందు ౧ ౧౩.

పాదపట్టుగందులు. వి బ పట్టువిశేషము.

చ పాదపట్టుగందులును తోపులును క్రిరాను
తోపులును ద్వా 3. ౨౦౬

పాదపట్టు. ప (√ పాదపట్టె) చక్క
జాను

గీ చనున బాదపట్టున వా జిక్కగాను,
బాది ననుటన్... ఆం. భా. 3. ౧38.

పాఠ్యము = పాఠ్య, పాఠ్య, పాఠ్యము, పాఠ్యము వి పాఠ్యము, పాఠ్యము.

కా ఉ, దీనిన బయ్యె మద్యములు ఎరిపాటిం
బారువాణ్యులకై పై ౧ ౧
లయ్యగ్రాహి దుర మెగ బాణుచు జొర
మయి యన్నులు, పాఠ్యము. చందము
బారువము మించెన్ పాఠ్య ౧ ౧ ౨౧
నీ పాఠ్యములకు బంగ బాఠ్యములు యంగ
బారువ మనగను బాఠ్య మ

అం భా ౨ ౧౯

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ గుర్త
౨ అన్ని

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ — ఎరుప భావము —

౧ ఎరుపచందము, మెత్తద మి
క్రూ త్వము దయలేమి ౩ నిష్కారత్వము ౪
మర్యాదత్వము, ఎరు నిమిట ౫ ఇంద్రుని
వనము ౬ అగణుచందము.

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩ (మీ ని
విల్యము)

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ ఈ విల్యము

పాఠ్యము ౧౦ ఆ న పాంతు దుమ్ము

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
తేరము

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ అన్నియు తెల
మర్తి ౧

ఉదా—పాఠ్యము ము

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
తేరము

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
విల్యము, మర్తి ౨ బృహ ౨౩, భూమి
యందు గణునది, భూమి ౩ బృహ ౨౩
యందు విల్యము వి అ ౧ బృహ ౨౩
(౧ ౧) ౨౩ ఎరుపము న తగర
అన్నియు

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩, తగ
క్షిరము ౨ నీలి ౩ లక్ష్యము

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ ౧ ఆ అం పాంతుదము
యన్నియు అన్నియు ౧౧ ౧౧

పాఠ్యము = పాఠ్యము (౧ ౧)

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
౧౧, మెదతు ౨ క్షయము ౩ ౩ దం
కేరము, క్షయములు ౪ క భృష్టము
బూడిద (మీ)

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
(అ అ అ) బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
౧౧, పాఠ్యము వి అ ౧ బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
౧౧, ఎరుపందు విల్యమునది
(కర్ణాది), ఎరుపందు గణునది వి అ ౧
బృహ ౨౩

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
మందు బృహ ౨౩, ఎరుపందు దుండినది వి అ ౧
నింబము, మే ౧

పాఠ్యము ౧౦ వి ఉ అ ౧ బృహ ౨౩
౩ కేరము, పాంతు ౧ ౪ అన్ని, అందు ౧
౫ క్షయములు ౧౧ ౧౧ భార్య, అం ౧
౩ పాఠ్యము ౧౧ ౧ అన్నియు క్షయము

కార్యదీనందనుడు. సం వి ఆ పుం యమా
హ్యమి .౨ గణేశుడు

కర్వతేయుడు. సం వి అ తుం నూర్వావర్తి
వృక్షము, ప్రాద్దతిగుడుచెట్టు వి అ. వ
సౌశీరాంజనము (వా వ)

శాస్త్రము==శారువము. ౬ సామ్రాజ్యము

4. பிராந்தியக், பிரதம 100 ஐந்து
பிரதம பிரதம பிரதம
பிரதம பிரதம பிரதம

|| బలి గాఢమ గూ, శీల వనెడు పేరులం దగ
పార్వములన్ సారంగ ౧ ౧౧౩

నర్మకృతుడు సం విః (అ ప్పకా ౩)
 విమలహిమయః, విమలవాళ, కావ్య
 విమల నగయోవాడు, ౬ వచ్చు

సార్వభౌమము. సం వి ఆ హం అక్షరములు
నేపథ్యము

సార్వస్వీయము. ౧౦ విధ అ అ అ ప్రక్క,
ప్రక్క నుండునా

పార్శ్వనాథుఁడు. సం వి అ ౪౦, రేఖ
నాథుఁడు (కైవరేవభేదము)

పార్వత్యవసన ర్మళము, సు వి త్త - ౦ పత.
 కియిం జేప్రక్కఁగఁడుగా నొత్తిగిరి యిందెసఁ
 నూఁపుకొన నొగిరి ఎయి కత్తిట్రువనఁయిం
 నొకఁపుక్క నుండి మఱియొకఁ పుక్కన బొంబు
 ౨ నిష్పత్తివన భద్రపద ఖడ్గ కాదయిండు
 జరుపు మత్తవనిశేషము (భద్రపదఖడ్గ కాదశి
 వాఁడు ను ప్పొడ యొన్న నిష్పత్తి మఱియొక
 పుక్కన దొరలు నండు.)

సార్వభౌమిష్ట్యము. సం ది ఆ వి హరితః
భేదము.

పార్వ్యము. సం. విజ (అ అ అ) సన్ని
కృష్ణము, సమీపము. వి అ త్తం. వ. చుగట
శ్రీనిధిభాగము, ప్రక్కయెముక లంఛం భాగము.
వి. అ న ౦ పర్యుత్తల సముదాయ, ప్రక్రి
యెముకలగుంపు. ౨ కొనము ౩. చక్రము
యొక్క మండలి యిరుగు చివర

సాధ్యము. అ L^2 (పొరుగు + కొను - పొన్న
 ౨౨.౧) పొపమునేనికొను

శ్రీ వెలిగిల, సడిపాడుకొని గుండ్లబానిసడి
వడిది, పడంగ వెలుంగిని బొత్తింపంగను
వవతాధ 3 ౧౫౬ ఈ (పాటుకొని. ౪)

పార్శ్వలము. సం విణ (అ అ అ) పద్మ సము.
 యయు గలది

పార్శ్వశ్చయుః, ౧౦. మీ ౯ ఆ ఆ
౧ ప్రక్కవాటుగా పుండువాడు ౨ (ఒకని)
ప్రక్క పుండువాడు

పార్శ్వస్థుడు. స అ మి అ. అ అ ప్రక్తి
నుండువాడు, మిక్కిలి సమాపయం దుండు
వాడు వి అ ఎం ఓ పార్శ్వస్థుడు,
స్థావకానుచుండు అ సంగిడిడు, సమా
చుండు

పార్వసూత్రకము స. వి. అ. ౨౦ ధామణి
విశేషము (విల్లము)

సార్వానుచరుడు. సా వి ఆ శ్రిం ఆమ
మూడు, ప్రక్క కొత్తి యెందుకాడు

సార్వభౌమ. సం వి తి ప్తం జనుఁడను.

పాఠశ్వాదరప్రియుము. సం. వి. త. పుం. కర్క-
టమ్య ఎం.డి.

పార్వతి. సుమిత్రా శ్రీ ట్రాఫిక్ లైట్స్.

పాఠశాలకు. సం వి. ఆ పుం ని. ద్రుపదుడు.
భృగ్వల్క్యముడు.

పార్శ్వదుడు. సం వి ఆ పుం పారివదుడు,
సహచరుడు. ౨. దేవతయొక్క పరిణామము.

3. సభాసమేదం, సభ్యుడం

పార్శ్వదుడు. సం వి ఆ పుం పారివదుడు,
సభ్యుడు (వాచ)

పార్శ్వ. (సం పారకీక, పారివీక.) ఒక దేశము;
ఆదేశభావ

నీ మీఁగళ్ళపైఁ యెడ బాగైవెనోవనరే నొ
తాం వెర పార్శ్వమెనూగ్గ మేలు ౫౯

పార్శ్వ. సం వి ఇ పం శ్రీ కాలిమదము,
స్థి
నల్లుమునకుఁ గ్రిందిభాగము వండువెనుక, స్వ
వృద్ధము (మీ. ని) పుం జగీష, జయింపరిచ్చ.
వి ఇ. శ్రీ మేదు శైలివయాడు, ఉత్తర
శ్రీ ౨. కంఠి

పార్శ్వగ్రహణము. సం వి ఆ న శక్రువును
వృద్ధభాగమునక దాడుట

పార్శ్వగ్రహణము. సం వి ఆ (ఆ పుం ఆ)
స్థి
అనుసరించువాడు

పార్శ్వగ్రహణము. సం వి ఆ పుం దండైతి
స్థి
బోవురాజునకు వెనుకదొడ్డు నుండుశక్రువు
౨ వండువెనుకభాగమునకు దగ్గరాయి

పార్శ్వసూత్రము. సం వి ఆ పుం తాంపు, కన్ను
స్థి

పార్శ్వత్ర. సం. వి ఆ శ్రీ అక్షరాలు మీఁగాలు
స్థి
కుడవలను మూసికొనియోడు సుచ్చె.

పార్శ్వత్రము. సం వి ఆ వ. వెనుకవండు కావలి
స్థి
వండునకు వెనుకనున్నవండు, నుండటమండి
రక్షించెడి కేన

పార్శ్వవాహుడు. సం వి ఆ పుం. వెనుకనుండి
స్థి
కార్యము నిర్వహించువాడు. (వాచ.)

పాణి. వి (క పా. ఆ) అవగారణము (భూమిని)
త్రవ్వెడు పాదసదిశము. (భుద్రి అని క. ర)

నీ పాణి వాఁగను నవకారణంబునకుఁ తేరు
అం భా. ౨. ౨౩౦
జ* పాణిమృ, పాణివాతికూపు, పాణివాతి
యమృ

పాణిదట్టు. స శ్రీ (√ పాణి²) కిలయఁజల్లు,
అంతిటనుజల్లు

చ కినుఁగొని మృచ్చిత్రపులకంబులు మేను
నివృత్తిగ్గ నీ, వనికపక్షికవా ధమ వంఁ
కేయక పాణిజల్లితిక్ భోజగా ౩ ౩౩
(విశేషముగా వర్ణయముచేయు లలి భావము)

చ. పూవువంద మహిమందలంబునం ద్రోవి
యేది చెలంగి నలంసనట్లుగాఁ బడంబులం
ద్రొక్క చిట్కచీటువంకేసి చెల్లాచెదురుగాఁ
పాణిజల్లి న వి పు. ౧ ౧౩౯

పాణిచోయే. స శ్రీ (√ పాణి²) ౧. కిలయఁ
గాను (వృద్ధింబియూచు అని క. గ)

నీ పాణి జూచినవఁ బరసిన పాణిజూచు
విజ వి ౧. ౨౯. మాంస, క. ౨౩

నీ ప్రాశ్నకుఁ దేలేరఁ పాణిజూచుచు వాని
అడు రేగి కాలికి నిదంకలేదో
కలు. క. ౫౮

నీ వేగి తనకుఁకుపించిగా మెల్లఁ దెప్ప,
మాణు లెగదిగఁ గ్రేగంటఁ పాణిజూచి
కళా ౩ ౩౩

౨. కప్పకూచు.
నీ. పాణిజూచె నసంగఁ దప్పకయె చూచెవకుఁ
టకును తోచు... అం. భా. ౩ ౧౩౩

పాణిదట్టు. స శ్రీ (√ పాణి²) చిచ్చిదెను.
ఉ...అవ్వీరవదర మిష్టోదితకీర రహ్మగ్గి
కటాక్షభావగం, భీరకఁ బల్లవీరియను
తేమెనుపాణుచు నింత సంకసం, కేరుచు
నంది చాఁపులను తిమ్మకటా ర్గటు పాణి
దట్టుచున్. కళా. ౮. ౯౯.

పాఠశాల(గ్రామీణ)లు. స 3 (√ పాఠశాల)

దూరముచేయు, కఠినము

గీ. ఆ కర్పణద్రులయొక్క ప మవయించి, మాణి
కొన్న విద్యకుం బాఠశాలి

విక్ర ౪. ౧౧౨

౪. సుపద్యమి. బాఠశాలి నిపులక
జరించి.. కాళ ౪ ౨౭

నీ శతమఖ ప్రముఖనిర్మలం బాఠశాలగ్రామీణ
మొల్లలకమలం గా నేలం దలంచు

దశా 3 ౧౧౨

పాఠశాలి ౨ 3 (√ పాఠశాల) విగ్రహంబు,
అభ్యుదయ, నిశాధింతు

క... తెలపున తెలుగుగ జని ప్ర, సభితవచన
గవన గౌరవగ గౌరవా ప దో, కలరూపు
చెప్పు మనవుడు పరియించును గొప్ప పాఠశాల
బిట్టము వగలక భోజరా 3 ౨౦౯

గీ బాలమూర్తాదానాథుని బాఠశాలి, జన్మ
సత్తురా బాలవిద్యకంబరాని బలము లాత్మాం
గమలనంగం బంతుమీల బహు ౫౪౯.

పాఠశాలి. వి (పాఠశాల + పాఠశాల) పాఠశాల
పాఠశాల. (౪ ౪)

పాఠశాలియు. స. 3. (పాఠశాల + పాఠశాల)
కుత్తురించు (౪ ౪)

పాఠశాలి. స 3 (√ పాఠశాల) పాఠశాలి.

గీ. ముదురుప్రాయంపు బడకుల మదనకథలు,
బాదముచో సిగ్గపడి పాఠశాలివలెకొచ్చె,
వైశవము బాఠశాలియు జన్మనందు, క్రమ
ముతో వంతకంఠకు గానినింప.

కా ౨. ౨౦౩.

పాఠశాలి. వి (పాఠశాల + అమ్మ) పాఠశాలి
యమ్మ, పాఠశాలి తెదదముఖము కలబాణము.

40

ప తెలయేటిలెంకులక బాఠశాలి బొమ్మ
తెలంబలం గాద... మమన. ౪. 38

౪ పాఠశాలి తెదదగల, పాఠశాలి వగలు
వరుండు వడనెన నహ, పాఠశాలి వగలు గుటిలకా,
పాఠశాలి తెలంబలములు మారినక

ఆ రా ౧. ౨౦౪

పాఠశాలి. వి ముప్పగిలెండు విన్నాణములలో
నొకటి

నీ బింబాళము పాఠశాలి తెగగు పాఠశాలి
దొక్కరమ్మలొ దొక్కరిమ్మ గీ...
నాగం తెప్పల చుండు, ముప్పగియలెండు
విన్నాణములకుం కళ్ళ ఆం భా. ౨ ౨౦౯

పాఠశాలి. వి (√ పాఠశాల) విశాలముఖ
పాఠశాలి అభ్యుదయి

గీ తురుపు మీలం మామిలూ నొకటి తెలికి,
గక్కనుని వైవ తెదదగి యొక్కకునియ,
లిమిమై నది యొ దొడ్ పాఠశాలి
తూతున గదంగి నడుమన కునియ తెద
అచ్చ రా. ౧౭౩

పాఠశాలి(తె)యమ్మ. వి (పాఠశాల + బాఠశాల +
అమ్మ) పాఠశాలి. వాదర వంటివాదగల
బాణము

నీ... అచ్చెట్టులిదాన బొమ్మమెంబులై నగ్గలం
బుగం బాఠశాలి, యమ్మలు నిమన...

అచ్చరా నుం. ౧౧౯. (౪ ౪ పా)

పాఠశాలి. ముద్రి పా. రామా
౨ ౫

పాఠశాలి. స 3 (√ పాఠశాల) ప్రసంగం
జేయు

నీ అంతర్విలాస వ్యాపి యద్యానించి
బాహ్యంబునక దప్పి పాఠశాలి.

కాళి. ౨. ౨౪.

పాటవేయు. స. ౩ (✓పాటా) ౧. విశ్నే
వించు, విసరజేయు

ఆ ఆళ లబ్ధుల్రాళ్ల నమగఁ గోయఁగఁజేసి,
పాటవేయఁ గాని పరమ తేదు, కొత్త-
రిండియానఁ జిక్కి చచ్చినయట్లు

జేను ౧ ౨౦౧ 3 ౧౩.

(వ్యవ) ఆ కృష్ణపండు పాటవేయుము

౨ పోగొట్టు, (వ్యవ) వాఁ డా పుస్త్రము
పాటవేసివాఁడు

పాట(గ)వైచే. స. ౩ (✓పాటా) ౧ విశ్నే
వించు, దూసిముగాఁ బడవైచు

న కిని యయ్యుగ్గకళేబరింబుఁ బాటవైచి
కర్ణణంబు ప్రబుద్ధయమున దైవ కంఠి కిల్లి
వాదనంబునెసి భూఁ అని ౨ ౧౭౨

చ ఎగుఁగవైచి కొట్టుటని యెంత భవం బని
బంతి యెగ్గి, మిగ వడిఁ బాటవైచి

ప్రభా ౨ 3౧

గీ నిర్మింబు లైనె, కృత్యములఁ బాపి
దైవంబ కింక కొట్టు. పాటవైచితే మిన్నులు
వడ్డచోట మనుచ ౨ ౧౭

౨ విసర్జించు, విరివించు

చ. పుత్రుని నటు పాటవైచి నిజభర్తృత్వ
యందును నుజ్జగించి కానమనవ కేగె
భూవిభుఁ నవాధరిఁ గుండె ధర్మి యంత
యెడ మాని పూ ౨ 3౦

గీ పాణియాహారకబళింబుఁ బాటవైచి, కుచ్చ
రము నాకు పెనుపెట్టికూళిపోలి, భోగ
తాక్షములకు జన్మభూమి యైన, కాకివిడిచి
నయం దనన్యదేవ మునుక కా. ౨. ౧౧౦

పాటాడు=పాటా? ఆ ౩ పరుగక్కు; సంచ
రించు

గీ. అఁకలిని కెంది యెడమఁ పాటాడునట్టి, లెమ్ము
లిని జేరి ముద్దులు పెట్టవచ్చు
పార్వ. 3 3౯

నీ కెమ్మని చాటున గ్రమ్ము పేరమపెట్టి
కొడుకక పాటాడఁ గొంతవేపు

చంద్రా ౩ ౧౭౭ భాగ ౫ ౨. ౧౫౦

పాటించు స ౩ (✓పాటా) ప్రవహింపఁ
జేయు

నీ. వీనుఁ గీళి పెనఁగనఁ దెద నొంపక యెఱ్ఱి
కానించి వేఁగలపాటి వాఁచి

అము. ౩. ౭౦.

పాటిగంతులు వి. బి (✓పాటా) పరుగు
లెత్తిగంతులు వైచుట, బాలక్రిడావిశేషములు

ద్వి బంతు లాలలి యప్పలములు పాటి, గంతు
బండ్లు గ్రుచ్చకాయలాలమును
ఆ మ క ౧ ౫౦ పా ౩౩. ౪౦

పాటిపోవు. ఆ ౩ (పాటి+పోవు) పెదలి
పోవు, పరుగెత్తపోవు

చ మ బృక్కయించుక విప్ప విచ్చుమొగ్గయి
చటి పాటిపోదురు సమస్త విభాగకు లైన
యధ్యనన్ అము ౪. ౧౩౧

ఈ ఇందల కొక్కగాథ కల దింతటిలాఁ బలి
పాటిపోవఁడో, యిందునిభావనా వినుము...
కుక ౨ ౯౯

ఈ ఇమ్మయి నిప్పు దగ్గ ములు యెప్పుటి
యట్టలు డాలనించి స్పందిచ్చులఁ పాటి
పోవ కొయించుక నిర్మింజేసి
మాని ఈ ౨ ౨౯

నీ కర్మత్రాడువిడిచి బృందారి కానురభోజి వంశ
బంగాళమై పాటిపోయె ధీమ క ౩౧

పాటా. వి (త పాడు) బ్రాహ్మణాతి. చూ.
పాటా

బి పాటాండు, పాటాటక్క, పాటాటయ్య
పాటాటమర, పాటాం, పాటాకాండు.

పాట². (దీని కుమార్తెయింకయినను కొన్ని క్రియా

• పదములకుఁ బూర్వమునఁ బ్రయోగములు,
మిగులక, కలయక అను పదముల నిచ్చును.
ఉ.దా పాటఁబాడు మే

ఇది కొన్ని క్రియలకు పూర్వమునను గొన్నిటికి
ఆరంభాధ్యయనము అనుప్రయోగ మగును

• ఉ.దా అనియఁబాటు, మౌగఁబాటు మే.
(ఇందుకొకమునునగుచ నచ్చు నని క ర)

అ. క్రి. = పూరు (క. క పాట) ౧ పరు
గర్భ, వడిగాఁబోవు

మ... పాటకు మనోమఁద్రైవతగఁత్రుండవచ్చు
తాంత్రికమునకుఁ దత్కాల ర్పయం బుండఁ
గగ భార అది ౨౯౧

ఉ. పాతినఁ జూచి కారవ వృత్తాంతం
భార కర్మ 3 ౧౦

• వివిధ బాహుధరంబు పెట్టికొలిపి, భయరసము
వట్టుపెట్టునఁ బగలు పాట

భార విరా ౫ ౩౯

• ఓరిదున్నెత్తు యే నిట్లు పోరఁ బెట్టుచుండు
లెగులంగ నీగతి పాటుచుండు, నట్టిసిగ్గు..
భార. ఆర ౨. 3౭౫.

• (౩ పెళ్ళి) పోవు

• అనుచుఁ గొందలపడుకోర్కె లగ్గరించి చిట్లు
మట్టాడుచుండు నచ్చెలువలెఱువు, నగిరి
తనయిచ్చుపాటుచిత్తేఱుపట్టు నగిరి యిట్లును
నట్టేచకాడచుండు భార. విరా ౨. ౮౫
మ భయమే పెట్టినవారి చిల్లమునఁగాఁ లై
నచ్చి మీ నిన్నెల్ల, మీయ లాడం బులేదను
పాటు మత్తఁబోమ లయ్యె...

క. సం. ౮. ౧3౯.

• పాతురకఁ బట్టఁబాటు, పాతుర కవిరాజు
నివధనతిమనలీలా, పాతురపాతకంబునఁ బా
మరమిచారిఁ బట్టఁబాటినభంగి.

తై. మ. ౩. ౧౦౮.

(౪) జలాదులందు కొట్టుకొనిపోవు.

• వీరరసపారకాసారవివరణలు, విష్ణునకు
కొప్పు నతనితో బుగ్గహింపు, దొరకొనిన
వచ్చు మనకు ముద్దులుమునిగి, పాట
పెంపట్ల తమ కెంతిబంటి యనుట

ఉ. మర క. ౧౨౮.

• కళ్ళకు కూర్చువార, పుట్టులఁ బాటుపెను
పొల్లకట్టుచోలె అను క. ౧3.

(బ) ఉన్నతితమగు, పెట్టెల్లిపోవు
నీ. స్వాంతకరాచక్ర మంతయు వశముగాఁ
బావకోపకృణంబు బాటుచున్న
వధ ౧. ౧౦౪

(క) మీఁదికిపోవు, ఎగయు

మ... పన్నీరు నిందిన తన్నీరుతిక్కి లాత్త వియత్త
లంబునం బాటే పైబాటుధారల జావ్యం
బులు దడిసి అను. క 3౫

3 ప్రవహించు.

క తేజోవలె గొని యెమ్ముల, గీటు పెంజుగు
వారిసములు గిటికొలిపిన నో, బాటే పెంజుగు
గొన్నెత్తురు, వాట నతఁడు దేహిమండఁ
బడి మూర్ఛిలై భార క్రొ ౫. ౧3౮.

• మలకలై పాటు నిట్టరామలలంబు
తై. మ. ౫. ౨3

చ అనుచును . రుమ్మురూపున కలయంగఁ
బాటువిధానబాధారణ
క. సం. ౧౧. 3౨౧.

క సంకరించు, తిరుగు.

• గ్రహరాజు వాటెడు పుంటాపథము
జాఁటి... తై. మ. ౩ 3౩.

• అంబరంబునఁ బాటుచి బ్రాంకురభము.
కాక ౧ ౧3౫.

౫. ప్రసవించు

ఉ. తేజోకనాచ మెత్తి యనునీరుండు దెబ్బది
లంబుబాటుచో, మోచిన పొంద్రధూరిభుని

శేను కలంతట వాటి వల్లదం, బాఱగ
శేసి. . ఉ. హరి. 3 ౫౦

గీ గదురా లాకపరి రితిశేవివాదమునను
పాటిన గంకిటి మైలచీరకబలుచి విడి
మొల్లరే యంచు బలుకరింప

కుకి ౨ ౪౫8 కి ౯౦ ౩. ౧౯౦

౨. పడు

ఆ తనువు నిందియమలు మనము ధృతియు,
దనఁకలు గాక తల్లదండీ సింహాబలుఁడు
విచమబాటబాటే బాటే

భార విరా. ౨ 3౧౫

గీ ఇది వరింపక చరియిచే యిచ్చు చనిన,
చోటు లన్నియు వాణలమ్మార్చితే,
విడుంపాటినడొంక యై పెంపదంగు.

క ౯౦ ౨. ౨౦

౩ తొలగు

కి ఆల్లటి గంధర్వవిభుం దత్తమరిసాక్షివిని
మట్టనఁ గృతఁజొత్తిమెంగ మెత్తి
యక్రలు మెత్తిన గొనగఁగ బాఱమిఁ
టుచుఁ బలికా మనుచు. 3 ౧38

౪. పూను, కడలు

ఉ బంటకనంబుమాటలకు బాఱకు పొందు
వృపాలుపాలు శైశోంటయ చాలు..

భాగ ఉద్యో 3 ౫౯

చ వల పని యెంత శిష్టినను వారికి తై కడు
వేగపాటుమైకబలుముల నెల్లదం దొడరఁ
బాటెడు... భార. విరా. ౨ ౨౨౦

౯ (మనకునకు) కచ్చు, ముసరించు.

ఉ...మణికింధర యే దేశపా, ముగ్ధులంబుచే
నతని వాకవినున్నను మదివెట్లు గా, చైవర
చూని దిట్టివదింపు మనంబున బాటే
సంతటన్ క ౯౦ ౪ ౧౯

౧౦. తనప్రాణము ప్రాణము లై, యనవరితముఁ
దమ్ముఁ గూడి యాడడుభూర్తల్, మనకున

బాటిన మారిఁ జనియెద నని మామతో
బ్రసంగము చేసిక విక్ర. ౩ ౯౬

౧౧ కలుగు, ఉండు

చ మనసిఁజా విలాసనిమావధనం బెద
మాఱగొన్నక్రం, దునఁ గుటిలాలకమ్మగులు,
దుమ్మెద లంగవిభాతిఁ దీఁగ లా, నవరితాఁ
రాజా నీలునవునెలంగు నితాబ్బయల్ విలా
కనరుచు లుత్పలమ్ములును శైశోనియెం దన
యచ్చు బాఱగన్. కు. సం ౫ ౨౪౨

౧౧ కడలు, చరించు

నీ. మాచవచ్చినవారిఁ రీడించి పెనుబాటఁ
బట్టింప నెంతైన బాఱదయ్యె
కుకి ౨ ౧౦

౧౨ రాలు.

నీ. అమ్మచోగ్రవాగ్ధ్రు మమ్మహీజముక్రించి
కుద్వృత్తి శేతించి అదరులు వాఱ నా
రంతయుఁ చెఱుచు...విక్ర 3 ౮౦

చ గద సారింది త్రిదంధ్రినామఁ దగు రక్ష
పాలుఁ జొక్కండు వీట్లదరుల్ వా
మురారి యెద్దుబలి శ్రేయన్...

పొందు ౨ ౧౦3

౧3 నిండు

చ తెలవిం బాఱగ నవ్వయం బలిక నాటె,
నించి. . హరిశ్చ ౨ ౧౯౦

క అని తన కిభ తెలియించిన, దన కిమగిం
మెఱుంగు లంబుఁ దాటంగములన్, జనఁ
గవయు నదము వడఁకఁగ, వనితి తెలవి
బాఱ నవ్వి వానికి ననియెన్

మనుచ ౨ ౪౦. చెన్న ౧. ౧౪8

ఇయ్యెఁబాఱుఁఇచ్చుటన నీదముగా నుండు
ఆ తనకు మీఁదగట్టి తగనియ్యెఁబాటివార,
దనుచు నీరపాటి యాననె.

వి. శ్రి. ౨ 3౪౧.

ప. శ్రి. పాటించు, ప్రసరింపజేయు.

౪. ముదిరిగామున కలగొన, వెలగితి నని
ముల వచ్చి యెలవాగ మనిం, తెలుకునిల
కాడు పాణి, మెలుగుంబోగనగఁ
బాట్టి మెయి జగి విగడన్. కథ ౧ ౧౧౩
5 ఆటగ్గలమన తైరిపుకటి సంజెడుండు
మాదికిల చందముగా, నటవరికవానావిధ,
పటవంగం లైన పోగువాటికలయన్

కరాహ ౪ ౩౬

విలు జీర్ణమైనది మా పాణుటాకులు.

వి = పాణుడు ౧ పడుగట్టు మా పారుఁ
బోకు

౨ ప్రవహించుగా మా పాణులిలు తెలు

మా పాణుడుబండ్లకు (పదురు) గాళ్లపాచు—
కొరి యనగ్గమును తెచ్చికోను

చ విలిచితి నన్ను నిన్ను నతిభీతుండ విప్రుండ
నమ్మివాడ నీ, పలు కన్యకలుగఁ దగునె
పాణుడు బండ్లకు గాళ్లపాచుగా, నటవరు
నన్నుపోటు మగఁడై యిటు చేపిగాక
యానతో, నిలుకు మరారి నన్నచట నీకుల
ముంచిన...

ఉహరి ౨ 3౧.

గీ ఐన నేమాయె గాక ధరాధిపకులు, చేయఁ
దగినట్టి యీ దుష్టకిక్షునీకుఁ, బడిన భారించె
పాణుడుబండ్ల నెదురు కాళ్లు సాకురె
యో నెట్టికాన వినుము కవల ౨ 3౨
మైరా ౨ ౨౪

జ. పాణుజల్లు, పాణుజాచు, పాణుడట్టు,
పాణుడోలు, పాణుబట్టు, పాణుబోక,
పాణుబోయు, పాణుబోర్లు, పాణువిడుచు,
పాణువోయు, పాణువైచు, పాణుంచు, పాణి
గంకులు, పాణిపోవు, పాణుబోకు, పాణు
టాకులు, పాణుడు, పాణుకెంచు, పాణు
పోగు.

పాణుడు = పాణువాడు. వి. (పాణు +
వాడు క పారున క పార్వన్) బ్రాహ్మ
ణుడు.

చ వేదవిప్రులకును భారతీకులకు బోలఁగ
సభ్యులు సంభవించుచున్న పలుక కేగ పొచ్చు
కట పాణుడు సంగడికాడె యెంచునున్.

భార. ఆది ౫. ౨౦3

గీ అనుగుణించితి ననియు ధనాగ్ని ననియు, నిట్లు
విమరించుటయు రాక్షసేశ్వరుండు, తేలు
కొనఁజూచి ననియు నీపాణు దధముఁదగుట
వోచుచున్నది ..

భార. కాం. 3 ౪౮౯

ఉ పాణులపేరు చెప్పకొని బానిడుపక్కను
బాయసంబునై, బాణుపరంట్ల వంటకము.
భోజరా ౨. ౧33.

ఉ పాణులుక్రొవ్వి యిట్లుట పాపపుమాటల
కచ్చి నీవు నీ, కాణులు క్రొవెదోరి...

పద్మ ఉ. ౩ ౬౦.

పాణుఁబోవు. వి. (పాణు + పోకు) — పాణి
పోవు స్వభావముగలవాడు — నీటికి, భయ
కిలుండు; సమరభీరువు

ద్వి నీవు వచ్చినచో నిలువక మాయ, పోవలె
నని పాణుఁబోకుఁ జేసితిని

ప్రభులిం ౪. ౧౧.౨ పో ౩ పం.

నీ పండు కొంచె పెట్టి పాణుఁబో తనఁగను
సమరభీరునిపేరు లమరుచుండు

సాం ని. మాన. 3౨.

పాణుటక్కు. వి (పాణు + అక్కు, పాణుడు
+ అక్కు ౪. ౪) బ్రాహ్మణజాతి స్త్రీ.

నీ బారని పోనడు పై నిడఁ బాణుటక్కులు
వాడు మక్కుల్యకథల ద్రోయు.

అను. ౪. ౫౦.

పాణుటయ్య. వి. (పాణు + అయ్య) బ్రాహ్మ
ణుడు.

చ. తోడిఁబడ నచ్చి హృదయతో మన
జన్మను తెన్నియెని యెన్నడు నొనరించు
పుణ్యమున కాంధవ మొందిన పాణిలయ్య
లతో, వెదలు నడల్పి ఎంగా ౧ ౨౩

పాణితునర ౩ (పాణి¹+అనుర) బ్రహ్మ
రాక్షసుడు

గీ అనిఁ దర్శక్యమునకు శేతాంబు లునుల,
బ్రహదపులకేగఁగఁ దై పాణితునర,
యనునరుద్యుదినపుతెంచెఁ దనకు నెద్ద బట్ట
తల మించె బుత్త తేరిఁ బాణితునర

అము. ౨. ౫౬

పాణితునర. ౩ బ (పాణి²+అనుర)
పండుటానుల, తీర్థపర్వములు (పాణి²+అనుర)
అను మునులొనరువారు నుత్తమునకు
మాటుగా కట్టుకొనిడి యెని దినును అను అని
౪. ౪)

నీ పయ్యెనమాటుగాఁ బాణితునర లమర్చి
చాఁదను దిలకంటు సంతరించి ..

మా. ౫ ౩౩

ఈ మంచెలమీదఁ గెక్కి కిటిమండలి బాట్టిన
పాణితునర లిం, చిందుక చంచలించి మరు
నిల్లు బయలుదేరఁ జేయఁ దిట్టలనొ, కెంచె
లార్చి శ్రేయమరు చిత్రము గా నొడిగెళ్ల
బాహుమూ, లాంచితీధీధీధీ చిలుక
యెన చనుంగవమాడఁ బుగ్గంగ.

కాళ ౩ ౧౦

నీ చెవుల కీతెల్లయచ్చిఁకాఁయ లెనేకీ పారు
టానులది వచ్చును వచ్చు

యాయ. ౧ ౧౨౦

పాణితునర. ౩ (పాణి²) ౧ భావనము, పరు
గత్తుట.

నీ...పరువు పాణి దన భావనము చెలగు,

అం. భా. ౨. ౨౨౪.

౨ ప్రవాహము

గీ పాణి దనఁ గఁ బ్రవాహము

అం భా. ౨. ౩౦

పాణితు. ౩ (పాణి²+త) (౪ పార్వతి, త,
పార్వాత్) (బాహ్యభాగ్య, బాహ్యతీ.
(౪. ౪)

పాణిదెంచు=పార్వతి. అ. ౩ (పాణి
తెంచు అని ౪ ర పాణి²+తెంచు, పార్వతి
మున) ౧ పరుగెత్తు ఎంచు

గీ భూతి తెల్లు న తెగయంగ తెల గోడి,
వడఁ గఁ జనుమాఁగఁ గని వదివడ వడంకి,
పాణిదెంచు గెమ్మతఁభాగఁ దప్ప, జోడ
జోడకమని నమ్ము గూడవచ్చి

భార విరా. ౫ ౨౦౨

మ తలయం తీరయం వీడ సంగ్రహముతో
తైజోపమానము ను గగ్గలిం గ్రుచ్చుచుఁ బాణి
దెంచి తెన నాకప్పుడు తక్కువకానిలయ
ద్యారమునందు నిల్చి కుత్తుం చేతమ్ము తె
మ్ముచు నా, నలుఁ దై పల్లంగ...

మా. భా. ౫ ౧౨౪

ఈ తెక్కలు నేడు గల్గిన నెరింగి జనులునఁ
పాణిదెంచి ది, తెక్కల మీటకొటికట
తెల్లమ మగ్గులు గాఁగ మేరువుక

కాళ ౧ ౧౧౩

౨. పాణిదెంచు, పరుగెత్తించు

గీ అట్టియలొను కడురయం బారఁ జొచ్చి,
యొయ్యఁ దలయంబి దిక్కున నొడిగి
యొండె, బగతుంచును మొదెంచు పాణి
దెంచి, కనియె నిద్రాయమాలు వచ్చును
నాగు మాళి ఈ ౨ ౧౩౨.

౪. వారును సంగ్రహమున న్యవ్యరించకరము
పొంత వలక క్రీడాగారములు గట్టు జోడ
గుడు, వారింతును పాణిదెంచి వడి గంధ
య్యర. భార. అ. ౫. ౩౦౧.

1. మవ్యభం దేయమింకుక మార్గణములు, చమ్మఁ గవ వాఁటుటయొక బాంధవతీయఁతోలఁ, బాణుదెంచి కీరంబులు పండ్లు గఱవ, వణఁకు చాడిమిఁ జూచె భూవరుఁడు దేవుఁ

తెమ్మ. ౧౦ ౯౪

3 ప్రవహించు

అ. అంతఁ దెలిసి రాముఁ దరికునీతాత్ముఁడై, యేల బాణుదెంచు సెనక మెనఁగ, సప్ర మేయకరము లదిరించె

భార ఉద్యోగ ౪ 3౨౪

1 రాజవంశజఁ దగు భగీరథుని వెనుకఁ, బాణు దెంచిన చదలేలం పాటియగునె

భీమ 3 ౧౬

౪. జాగ్రదించు ప్రసరించు

ఉ. అదిమవృక్షగంధము రయం బెసఁగిం బయిఁ బాణుదేర వా, వానిధి శోగ బాధలు జనంబు నకున్ జనియించె మాన భూ ౬ ౬౩

పాటుపోలగు. వి (పాణు² + పోలగు) దూరదూర ముగా పోయె మానిపోలగు (౪. ౧)

పాటువాఁడు=పాణువాఁడు.

వ...మాయబ్ధిరాజులకు మియబ్ధి వేదపాణువాఁ లతోఁ గార్యకారణం బైవసఖ్యం బెన్నఁ దును గానేరదు... భార. అది ౫ ౨౦౬.

మర్త్యశాల రాజయోగ్యము బైవయోమాయ రత్నమున్ జనన ర్త్యవి, భ్రాతరంబులు వాని వేటికిఁ బాణువానికి నంచు...

భార. అర. ౪ 3౪౦

1. వాడుల మటంచుఁ వెక్కించి వత్తు శోట, మైన వయ నీరయే మైన వని నిలబ్బి, తాటు దనమున సభ లెక్కుచోరవకాండ్రు, పాణు వారలకుద్ది సెప్పుంగ నీల అము ౪ ౬౧

పాటువేట. వి దేవోత్సవవిశేషము. (౪. ౪.) వేట. (తా)

పాల¹=పాలగుమ్మ. వి చాము, పక్షివిశేషము

1. పరువునీలకు వచ్చెఁ బాల పయ్యెరవంక నడిమండి యెదమకు నడిచె నల్ల.

వి. శకుం ౧. ౧3౨ అం భా. ౨ ౯౧

1 నరియఁడు తెరు వాఁగె గరుడియఁ బాలయె నెదమనుడియ వచ్చి నడిచి నిలిచె

ఉ. రా ౬ ౨3౫ చంద్రా ౨ ౧౦౬

పాల². వి పక్షిక ౪

1 జాత్య ముదిడి తిడి మురుగుడు మెలుగు పొపట చంద్ర పక్షిక పాల లేల,

తేం పంచ ౪ ౫౨౨

1 నిన్నల్లపాలు తేనియ పాలకంఠులు తారకు ములకెల్ల చాపవపు

కుక ౧ ౧౫౩. అం భా. ౨ ౪౩.

౪. పాలగుమ్మచ్చు పాలవడ్డి

పాల³ వి శ్రీరత్నోగవిశేషము

ద్వి పాల గట్టికన్ను ప్రంగుడున్న బ్రాహ్మ కన్నును నీరు గారెడికన్ను.

పండితా మహిమా. ౨౩౩ పా.

పాల⁴. విణ (√పాణు²) ౧ తెల్లనిది, శ్వేతము.

ఉదా. పాలకొడినె మె (౪. ౪.)

౨. (సం పాటల) పాటలవర్ణము కలది. తెలుపు మించిన యెఱుపు గలది. (౪. ౪.)

పాలంకి. సం వి ౪౬ శ్రీ మందురపు ౪ ౬౪ గంధద్రవ్యము.

పాలంక్య. సం వి. అ. శ్రీ. మందురము

పాలంక్యము. సం వి. అ వ శ్వేతము, దేగ.

పాలక(ల్క)-వరి. వి. (√పాణు²) పక్షి పరుగ్రము.

1 కొండలి జేయజేయ నూడి పాల్కడలిచు
చక్కిలమునాని మలదీని బుడుగ్రాహణ
మానగ్గ నొదలి పొదలుకడిని పూదో
లో నాడుగరిక దలరే

అచ్చ రా బాల ౧ ౨

మ గణుతింబంగ నిలిండు పాల్కడలికి
గారాల్లుబుచ్చుండు బ్రాహ్మణరాజోదధి
భక్తి వైష ౮ ౧౦౧

చ దలగి కే బోయి నిలవాండు చచ్చి
బోరు మన్న నానిగిభక్తి విన్నడు
కొరి నుద్దడు గాక యన్యలోబరు
మన్ను పాల్కడలిపట్టకు నేరుచు ను
దకా 3 ౧౯

పాల్కడలిముద్దులపట్టి=చంద్రుడు లక్ష్మి

చ పెన్నెలలో మెలచి పాడు పాడలి
మద్దులపట్టి వృంహాస్పరాయల గర
ణానంబు నిమపాడచూపు బా
గాభురక పా ౯

పాల్కడలివెన్నె=చంద్రి ద

చ కేవలదనుగి డు పాల్కడలి ౨ నిలి
గణాన్నరాజి ముక్కలకొ నానిజూళిమణి
గల్వలదెందు పే శకుం ౨ ౧౦౭

పాలకిన్ను వి ధాన్యవిశేషము (౩ ౫)

పాలకిము ౧౦ వి అ ౪౦ ౧ గుట్టము
౨ చిక్రమాలము ౨ ఎనుగు ముయొక్క
పార్శ్వభాగము ౪ గజలము ౧ చెంగిల్య
కోట్ట (కే వి)

పాలకాకి ౭ ($\sqrt{పాం2}$) కివీశే మ

నీ దేశగవ్వ బాకు లావిల మాని ప్పెరగాడు
నెమలి పాలకాకి చిలుక
య యా ౨ ౨౪

పాలకాన్యాయ ౧౦ వి అ ౪౦ విశము
క రేణువు కుండు, (ఇదియు నాకానిలక్షణ
మలక చెంపుకాన్యాయను చి నెవ)

పాలకాయ ౭ ౧ పాలకాయకాయ

నీ నునుపాలకాయయెంటులు సకశ్ర గణం
శ్రవణయ్యగ్మము కీర్తి నవధరింప

ఈ రా ౨ ౨౦

నీ కట్టాణి తెలిపాకాయ ముత్తెల్లటొంట్లు
యలు గివ నీల లాని చి

పాం 3 ౧౩౮

౨ భక్త్యవిశేషము (ఇ పాలకాయకె
నుండును)

చ తిమ్మనంబులు పాలకాయలు చక్కిలంబులు
మొరుందలు మనోహంబులు గారెలు
బూరెలు బ్రధ ౧౧౨

పాలకి (ల్లి) పల్లకి పల్ల వాల ౧
(క తు గల)

ఈ పే ఖాతు, కాన్యాయ పైగవ ను
గివరి బ కే గురె దామలెక
౨ కిరాగివెలుగుండి పాలకిన్

పే ౭ ౧౪౬

చ కాం గీరమ సంభవం వాకిం తెట్టి

అము ౯ ౧౦౭

నీ ఎలక ఎల్లకీ పాలకీ పాల్కి నాచి బల్లం
కాఖ్ఖలు పాం ని ప్పా ౨౪

పాలకీ=పల్లకి, ఎల్లకీ, పాలకి (క ర)

ఇ పాలకిబొంగుచుక్క

పాలబొంగుచుక్క ౧ ($\sqrt{పాలకీ}$) సూ
నక్షత్రము (క ని)

పాలకడడు ౧౦ విలు (అ లికా అ) పాలించు
నాడు

వి అ పుం ౧ ఎలిక, రానా, ౨ అక్కరక
కుండు 3 తెంపుడు కండ్రి, పో ౧౪౪

పాలకుష్టు. వి (పాణి²+కుష్టు) క్షీరపాగరము, పాలసముద్రము.

ఆ గొల్లచారిలకుగ నొక రసవచ్చునో గొల్ల రీతిఁ బాలకుష్టుఁ ద్రచ్చి, గొల్ల లైరి నురలు . భాగ. ౮. ౨౦౬.

పాలకూడు. వి. కా. (పాణి²+కూడు) ౧ పర మాన్నము, క్షీరాన్నము

౨ ఆపాలకూటనే నిజ, మేపాటియొక దప్ప రాదీరని... ఆము. ౪ ౨౨౪.

౩. విండు.

క్షీ పాలకుష్టు గుడిచి బాలకు మన సొమ్ముచేసి రం దనుకొండఁ జేసి రండు. వీర 3 ౨౫.

ద్వి. పాలకు ధ్మడిచి నాపాలి శేతెంచి, చాలి దీర్చుడటన్న సంయము లలరి.

మృ వి 3. ౩.

పాలకూర. వి. (పాణి²+కూర) యధునక ౧ (౪. ర కా)

పాలకొడిసె. వి. (√పాల⁴) శ్వేతకుటజము, పృక్షునిశేమము.

ద్వి. మద్ది పాలకొడిసె మారేడు తెలఁగ, బొద్ది పాపర జమ్మి పులుగుడు మేడి.

ద్వి ౪ పా. ౩౯ పా. ౩౪౫ పం

క్షీ. కదప కొడిసె పాలకొడి గుట్టలాద్దగు మంస ౪ ౧౧.

క్షీ. పాలకొడిసె యనఁబడు శ్వేతకుటజము.. ఆం భా ౨ ౫౧

పాలకొయ్య. వి యూపము (౪ ౧)

పాలగచ్చే. వి పన్నుకున్న పుతూత. (౪.ర. త్రా)

పాలగర్భ. వి. విచిత ఇనుకగలతాతిపాణిశేల (౪.ర. త్రా.)

పాలగార. వి. (√పాణి²) పాలగచ్చు పాల గున్నపుతూత.

గీ అనఁగ బ్రహ్మాండమంతపాఞ్శ్చోతరమునఁ, బాలగార యెఱుఱిపిలల పెంజి, పుడవి నీం దాఁదోసివసూలుపు మిగిలి, పండు వెన్నెల విండె దిబ్బించటమున.

౪౪ శంం. ౨. ౧౯౩

పాలగారె. వి (√పాణి²) భక్ష్యునిశేమము.

ద్వి పవలు మండగలు లక్ష్యములు శేణిలు, కడుమెత్త నగు పాలగారలు ప్రభులిం ౪. ౧౫ పా. ౨౧ పం.

పాలగుంటే. వి యూపము, పాలకొయ్య. (౪. ర. కా)

పాలగుమ్మ=పాల. వి పాలపీట్ట (౪ ర కా.)

పాలగుమ్ముడు. వి (√పాల²) పల్లశేలగుమ్ముడు క్షీరవిచారి ౧.

(ఇటవల్లరి రోకలక్షణ అని ౪ ౬ కుక్షధూమా ప్త్యాంధస్య, అని రామాశ్రమివ్యాఖ్య, తెల్ల శేల (పాల)గుమ్ముడు అని లింగావర్ణి యము.)

పాలగొలిమిడి. వి. (పాణి²+గొలిమిడి) పయ ప్తివి ౧. (౪ ర)

పాలగోఁకుడు. వి. (పాణి²+గోఁకుడు) పాల కుండలొని అడుగంటు (౩. ర)

పాలగ్గుము. సం. వి ఆ పుం ౧ గుడ్డికామంచి. ౧ ౨. కుక్కగొడుగు, ఇత్ర (ఆ ని)

పాలచేఁపు. వి (√పాల⁴) కళవిధమగు తెల్ల చేయ. (౪ ర. కా)

పాలచే(ద్దు)రులు. వి వి పాలనఁము, వీర్భ కాడి, గజ్జెరములు. ౪. ర.)

క్షీ. పాలచేరులు వట్టి తూలింప బలిమి వీడు కొని దొంగలమాటి చుట్టు చెట్లు. చునుక. ౪. ౪౩.

పాలవొంట

తీర్థ

పాలవిశ్వము

నీ కటికి నెత్తురులతోఁ గండ బురి పడంగఁజేరి
 పండులపాలచేర్చు గఱచు కుక. ౧. ౧౩౦

ఈ పాలకుఁ బాలచేర్చు బలుజాగిలముల్ కల
 లింది యాద్యుగా. కడిందిపంది నొకచోయ
 పిఠెంబునఁ గ్రుమ్మె గూలఁగక
 ఈ. రా. ౩ క౧౩

పాలవొంట. వి ($\sqrt{\text{పాల}^4}$) సముద్రమునం దుండి
 మనుష్యులకు భక్షించెడి తెల్లవొంటిమీను.
 (క. ర క్రా)

పాలజీనము. వి ($\sqrt{\text{పాల}^4}$) పక్షివిశేషము

గీ పాలజీను దానియుఁ లైడికంటి నిగ్గ
 ముచ్చున నల్లంకి చల్లపిట్ట ప్రబంధ ఆదిక
 పాలలేరు. ($\sqrt{\text{పాల}^4}$) తెల్లలేరు. (చి.సి. క్రా)

పాలద. వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$ క పాలదై) విడ్డలకు
 పాలుపోయుట కుపయోగించు శంఖాకారమున
 చిన్నగిన్నె

ఈ పాలదలానఁజూసి చనుఁబాలు నెయిం
 గిలకొట్టి కొల్లెపై బాలమనుచి క్రేల్ నెల
 విపై నెడగా విడి యుగ్గ నెట్టి...
 పాలంగ. ౧ కర.

పాలకుర్తము. వి అంగడి మండు దినుసు భిక్షురి
 ఒక విధమగుచుండు వస్తువు (క ర క్రా.)

పాలలేరు=పాలలేరు.(క్రా) వి శేఠునిపను,
 గృహాద్రుమము (క ర)

పాలనము. సం వి ఆ న ౧ విక్షణము,
 పోషణము.

ఆ. (ప్రతిజ్ఞాదలు) కప్పు విర్వహించుట, అను
 ప్తియట

౩. అప్పు దీనివయాత్రపాలు, పేయకామము
 క. ఒకకాకారేప (కె ని)

పాలనీయము. సం విఆ (అ ఆ అ)
 ౧. పాలింపఁబడినది గక్షింపఁబడినది ఆ. కప్పుక
 యనుష్ఠింపఁబడినది.

పాలవండ్లు. వి బ. ($\text{పాల}^2 + \text{పండ్లు}$) పాలు
 క్రాగుపిల్లలకు పోదము దంకములు.

గీ కృతపయోపాన సమీక్ష పృథుకములకు,
 రాతి నొయ్యన పడగండ్ల పాలపండ్లు
 ఆము. క ౮౨

పాలపండ్లు? వి ($\text{పాల}^2 + \text{పండ్లు}$) పాలనెట్లు
 పండ్లు

గీ పశుసండ్లును బ్రాహ్మసండ్లును బివరికాఫలము
 లనంటులు పాలపండ్లు
 నేం మా ౧ ౨౨౯

పాలపాప(దు). వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) ౧ (ప్రసం
 ధయుఁడు) పాలక్రాగడి శిశువు; చిన్నబాఁడు;
 కుట్టబాఁడు

ఆ పాలపాప వోయి బంటుగా నేబానిఁ జేసి
 యరని మిగు నేకఁ బట్టి
 కు సం ౧౦ ౫౩౧

గీ ప్రసవాయి పరిగును బంటివాఁడు; పసిబిడ్డ
 చంటిపాపఁడు పాలపాపఁ దనంగ...

అం. భా. ౨ ౧౦౮

౨. చంద్రుఁడు (పాలలాఁబుట్టినపాపఁడు)

గీ అనిఁ బాఁఁబోతురాకు నడంచి కొనుగెల్లు
 పాలపాపనిఁ బాఁచుప్రాధవంబు
 చంద్రా ౧ ౨౦

గీ జనకశ్రీకృష్ణులం బయిన పాలపాపఁడు కర
 వృద్ధిఁ గాంచులై బాకృకుండు.
 కుమ. ౧ ౨౧

పాలపూస. వి ($\sqrt{\text{పాల}^4}$) తెల్లని గాలపూస

గీ పసిబాఁడు గట్టిన పాలపూసలై బాని పెట్టి
 సొమ్ములు శేత్ర విడ్డలకును .
 కుశల. ౧ ౩౬

పాలవిశ్వము. వి బ ($\sqrt{\text{పాల}^2}$)=పాలము
 తెలు.

వర్ణన: మాపిల్లబానిశి పాలవిశ్వము చాల భక్తము.

పాలముగ్గులు. వి వి. (పాల² + మగ్గులు) కల్గి
పాల త్రాగ పసిబిడ్డలుగ్గులు. (పా లంపిన
మగ్గులు. ౪ ర)

వ...తిగ్గు లిడి యగ్గులపునిగ్గులు గలపాలముగ్గులు
మూర్తాడి... కుక. 3 రుగ్గర

నీ. కనకలహ్వామికండ్రిని గుఢాంబుధిఁ జోలుఁ
చాలముగ్గుల మించువీలఁ గనుట

విజ వి ౨. ౪౦

చ ముద్దగాలు పొంగివక తగి పాలముగ్గులును
జేలికచూపులుఁ గోమలంపుటం, గకములుఁ
గల్గి యిం పొదవుఁగా నుతులాల్యము తిండి
కంతయు... కవిరా ౨ ౪౩

పాలమడ్డి. వి (పాల) దూపుద్రవ్యవిశేషము,
(ఇది పాంబ్రాణవంటిది)

వ్యవ: స్త్రీలు తలంటుకొని పాలమడ్డి పొగతేసి
కొంచురు

పాలమన్ను. వి (√ పాల) ధనవృత్తిక,
మద్య (౪. ౦. త్రా.)

పాలమీసగడలు. వి వి ధాన్యవిశేషము

నీ. గొట్టికాయలు బలుగుత్తలు పాలమీసగడలు
శ్రీరంగాలు కామదాన్లు...

మాంస. ౪ ౧౨౮.

పాలము. సం. వి ఆ పుం గక్షణము, పుం న.
త్రోణము, తోక.

పాలముంజెలు. వి వి (√ పాలు²) భక్ష్య
విశేషము.

వ్యర్థ మా యింటిలో నేను పాలముంజెలు
చేసికొన్నాడు

పాలమున్నేరు. వి తా (పాలు² + మన్నీరు)
పాశాసముద్రము, క్షీరసాగరము.

నీ. ప్రతివచ్చు వనవచ్చుఁ చాలమున్నీటికి
ఉత్తయం బునకేవళాభివృద్ధి. భీమ. ౧. ౧౦౬.

నీ. లచ్చి పొదమిసకొటికిఁ బచ్చినిల్లు, నయ్య
నెయ్యంపుటికి కిం పాదనీల, జోటికుగ
మానికపు మెలత్రాటి కాన్న, నేటియై
మించు పాలమున్నీటి కని.

అచ్చ రా. చాల. ౬౦.

పాలమున్నీటిరూతురు=క్షీరసాగరకన్యక,
లక్ష్మి. (౪ ర)

పాలమున్నీటియల్లుడు=క్షీరసాగరజామూత.
విష్ణువు.

నీ. గంధవాహంబు లేమను గలుగు గాఁగ,
విలయకాలకలభ్యాల ములిగి గాఁగ, లచ్చి
చమకోయి కుంకుమ బచ్చెనయ్యగఁ, చాల
మున్నీటి యల్లుడు కాణ మయ్యె
భీ మ. ౪ ౧౨౭.

పాలమున్నీటిరాకన్యక=క్షీరసాగరకన్యక,
లక్ష్మి.

నీ. పాలమున్నీటిరాకన్యక ప్రసవమునను
చకా ౨ ౨౮౧.

పాలముసీడి=పాలముసీని. వి (√ పాలు²)
(చి ని)

పాలముసీని=పాలముసీడి. వి. (√ పాలు²)
వృక్ష విశేషము. 1

నీ. మిరియంపు గాండ్రయు మేలగు ఖర్జూర
మూలంబులును చాలముసీని లేని, చెక్క
లును. (చి చి ని.)

పాలయిండ్లు=పాలిండ్లు. వి వి (√ పాలు²)
కువములు, చమ్మలు.

చు క్కోకిల...చక్కనర, పాలయిండ్లు చురాశ
మూర కడ భక్తి నీర్మలశీం దును గా
లలిం గలకంకి విచ్చె గొలంబుభంగిఁనలంబ
చుక.

నీర. ౧ ౧౧౮. (పాలయిడ్లు ముద్రి. పా.)

పాలయిత. సం. విజ. (ఋ. శ్రీ. ఋ.) పాలించు
వాడు.

పాలయోగము. వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) క్షీరాన్నము.

క. సకపాల్మలజేతేయపు, దశవిశే జాగకట్టి
పసిడిహరివాలమతో, దుశక దెచ్చి పాల
యారెం బలిపలు మువ్వలగఁ బెట్టు మని
యిడి చనుడున్. అచ్చ రా బాల ౩౪.

పాలరాయి. వి జౌ ($\sqrt{\text{పాల}^4}$) పాలవలె తెల్లగ
నుండెడిజాయి

వ్యవ. ఆ బుద్ధవిగ్రహమును పాలరాతితో
నిర్మించినారు.

పాలవంశ=పాలవొంగు. వి ($\sqrt{\text{పాల}}$) పాల
తెలుగు

ఈ కేవలి పాటపాట సరవెండ్రుకతోఁ దిల
కంకులాన్యాయశ్రీ నటియింపఁ నైసదలి
వ్రేలకనివమ్మలు పాలవంశకలై, కా నసి
యార్చి... కాశీ. ౩ ౧౫౯

పాలవొంగు=పాలవంశ. వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) ౧
క్షీరాధి, పాలసంధ్రము

క ఇసుకక్కుమేను బాకబలు, దొరకొలపుం
బాల వారలతోగలయనుగై
అచ్చ రా బాల ౧౨౩

౨. క్షీరప్రవాహము, పాలతెలుగు

పాలవిలుగు(డు) వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) మాత,
అమిత.

నీ...అమితసంఖ్య పై యలరుఁ గూడు, పాల
విలుగు వాఁగ.. అం భా ౨ ౧౩౨

పాలవెండి. వి ($\sqrt{\text{పాల}}$) తెల్లని వెండి, స్వచ్ఛ
మైన వెండి.

వ మాతకుడుగల కోడించిన పాలవెండి పొగ
దమ్ములు... ప్రబంధ వి

పాలవెల్లి¹. వి. (పాల²) ౧. క్షీరాధి.

క తెల్లనిమేనును నవ్వురము జిలుగు బల్లించు
పాడుగల కితకృంగములు, తెల్లగ నవ్వుల
కోయ్యలు వెల్లిగొలుపుమొదపు పాలవెల్లిం
బుట్టెన్ భా. గ. ౮ ౨౫౨

గీ పొడవె, తెల్లవారవ మాపాలవెల్లియందే
దకా ౨ ౨౫౨

౨. అంబుధి, సముద్రము

నీ సస్యశేదాంబుధు ల్వుడఁ బాలవెల్లి నా
అం. భా ౩. ౪౩

౩ కాయమానవిశేషము, దేవునిశేషమునై వ్రేలఁ
గట్టెడు నొక విధమగు పండిరి

నీ మొవ్వుతొలుగల ముగ్ధ నిర్దగఁ బెట్టి మరె
తూపులఁ బాలవెల్లిగట్టి కపటి ౪. ౨౪

పాలవెల్లి. వి బ సస్యశేదము.

నీ పెద్దవంశము పాలవెల్లిలు ముత్యపునరుల
సంబావులు చంద్రవంశము... కాలి (గీ) ధాన్య
మెనరును పాం వి మాన ౫౨
అం భా ౩ ౪౩

పాలసంధ్రము. వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) క్షీరాధి

గీ. చంద్రుఁ డుదయించె నపాలసంధ్రమును
దకా ౨. ౨౪౨

నీ. పాలసంధ్రములయొకలిశ్చ నియమ నలుఁ
కాబాలయ్యెఁ బాలుగుతెల్ల
అచ్చ. రా అయ్యో ౨౦

పాలసముద్రము. వి. వి ($\sqrt{\text{పాల}^2}$) క్షీరాధి

చ. పరగు (బులిందటకములు పాలసముద్ర
ముతో నుంబులై. విక్ర. ౧. ౯౦

పాలసుండు. విజ. (సం. బాలిశః శ్రా. బాలిపో,

౧ మూఁగుండు, అవిశే, యుక్తాయుక్త పో
కూన్యుండు.

క. వీరివారిని బైవము, వారిని బంధులను సము
చితారాధన సంశీలతఁగ్రీకులఁజేయని, పాల
నుఁడా ఫలములనుపడు మనుజులచా
భార. ఉత్క. ౨ 33.

క. కరుణాశీతయంబుఁబ్రహ్మ, పరిపాలనశీయం
బైవగువడియెల్లములలో, విరిగిన విశ్వయను
వనం, జోరఁజాలక తలఁచు పాలనుడును
బోలెన్ నిర్వ ౧౦. 88

క. చేతోబాకవిమర్దన, భాతిగ నినుఁ గొలువనట్టి
పాలనుడు సుం, ప్రీతిగుడువందెట్టిన, చాకట
యనువందనంబు కప్పుడు దుదా. శివకర్తవ్య.
౨౬౫ నీలా ౧ ౧౧౦

౨. పాపార్థుడు

క. అలరియె శివుఁ బలివన, పాలనుఁ దని కిని
వీరభద్రుఁడు భూ, ఫలవిలాసన వహన,
బృలల మును దక్షు బుచ్చు పాలను గాల్చెన్.
శివకర్తవ్య 3౦౨

3. దుష్టనుఁడు

గీ.. మేలికర్త, లానిపైకెక్కి మునుపిపాలనుల
శిల్పం, జడుతుఁగల బల్లిదుండ నీనెగదన
తండ్రి. అర్చరా చాల ౧౫౯

పాలనున్నము. వి. (√పాల) పాలగచ్ఛు.

నీ పటుహీరములె రాణుల పాలనున్న మొనర్చు
శ్రాకృతములె రాణు బాదు పూయ.
మను. ౪ 8౧

పాలాడు=పల్లాడు. స. 1 (√పాల+అడు)
భండించు.

క. వలఁబాలవపానిని భటు, బలుగులఁ బాల
డిరి... మనుచు. ౪. ౫౦

క. ఇలఁ దమో సరి శేసవియలయు పరాక్రమ
నిరూఢి నియమమటలై, యెలుగులఁ
బోవఁగనియక, యెలుగులఁ బాలాడి రప్ప
దప్పిభటన్. రామా. ౨. 32.

పాలారుచు. వి.(పాల²+అను)దగ్గతుం. 9.

(౪. ౪)

పాలారుచే(ర్పు)=పల్లార్చు. స. 1

(√పాలాడు ఇది పట్టుధాతువైనట్లగుచు
పూర్వకముగానే తలఁచుగాఁ బయోగములందుఁ
గావవచ్చుచున్నది). ౧ ఉద్దీపింపఁజేయు

ను కాంతలం, గరణింపఁ రతిశీలఁ గన్పట్టుడు
గృహం గంధర్వుల బాలార్చుచున్
భాగ ౧౦ పూ ౧౦౦౨.

౨ నీడించు, పొడించు

ఉ ముర్బుము కాలయాపన మునుర్బుక యెప్పి
కతాశఁ బట్టి ప్యాలార్చుఁగ నీల
భార అది ౨. ౨౧3.

నీ శేలువగ బుట్టిపూలార్చి శోకశోక తగదెంచి
చునుచును మగఁడు గలిగి కుట 3 ౨౦౪.

3 క్రిడింపఁజేయు, అడించు

కా శిరంగంబున వారు మిగుల నెదురై యేమినిఁ
జెయింబు మైకతం బాతురు మిగుల గైకొన
మిశ్నఁ జేపట్టి పాలార్చుచున్, గారింపఁవల
నొక్కపూర్ణులను యాహూతింది
మరి పూ ౯ ౫౧౬

క. కాణుఁడు గరమున వగ్గ, బాధ్యము భరి
యింది యాడువడుపున రక్షకపాణినిఁ
ద్రుంపక యూరక, పాలార్చుట నీతియే
కుభ్రపద యింకన్. భాగ 3 ౨౨౯.

౪. చుంపు.

గీ పుణులఁ జుట్టుల చీరి దుప్పలను లేళ్ల, శో
లజ్జులఁ గ్రమ్మి మారావనీసి, యమరఁ
జుతులఁ బట్టిపాలార్చు మిద్రుడు, సామి
యాడుము నీలుంట్ల పట్టె వనుచు.

పారం గ ౧ ౯౦.

౫. ఉపేక్షించు

వ. అట్టియెడ నీ శోడున గురునిం గదిసి యతని
జిటనియ.

1 పట్టిపాలాశ్రుదడ మోడ పొందకుతుంటే, దీవు
 ధియ్యండు నలిగిన తేనెలకన, నైన ముచ్చిన
 మచ్చునే.. భార భీష్మ. 2. ౧౮౦
 2 ఎక్కువగా వివర్ణించు
 3 పసిబిడ్డకుమి పట్టిపాలార్పించి దగవు గా
 దని యేల కలపడ దయ్యి కాకి క 2౬౬.
 వ్యవ. ఆమాటనే అంత పట్టిపాలాశ్రుద కేల
 పాలాశ్రు. వి (పాణి + ఆవు) ఎక్కువగా పా
 లిచ్చడి ఆవు, పయ్యిని (క ర)
 పాలాశ్రము. సం విం (ఆ సి ఆ) ౧ పలాశ
 వికారమైనది, మోచగుడి (కోల మె) 2 పలా
 శముయొక్క ఆవయవమైనది 3 ఆకుపచ్చ
 నిది క పలాశసంబంధి, వి అ ౮౦ ౧ ఆకు
 పచ్చన 2 తమలపక్షము, చీకటిపెట్టుకాన,
 మోలవర్లము
 పాలాశ్రమం(ఖ)దము. సం వి అ ౮౦ మగధ
 జీశము
 చాలానుత్రాళ్ళు. వి వి అశ్వబంధవర్తపు (గుట్టము
 కాళ్ళు కట్టిచ్చిత్రాళ్ళు అని క ర)
 1 ..త్రా మోడ యన మోయికి కంపము
 తెలయక చాలానుత్రా క్లన బంధవర్తపు
 లాపపు అం భా 2 ౨౦౦
 పాలి. సం వి ఇ ఈ శ్రీ ౧ చెవికమ్మె,
 కల్లలతాగ్రము 2. అశ్రి, అండు కోణము
 3 శ్రీశి, వరుస క అంకము, గుణుకు
 ౪. ఎల్ల, మాడ్ల ౬ తిత్సంగము, బిడి
 ౭. చాత్రాదిదేయము, గురువధ్యయకాలమున
 విద్యాధిని బోపించుట ౮ యోగ, పేమ
 ౯. పోటు, మిసములుగల యోగమది ౧౦
 ప్రశంస, పొగడిక. ౧౧ మంతన ౧2 చద
 రత్రుకోలన. ౧3. ప్రస్థమ, కొండకత్తము
 ౧౪ పరిధి. ౧5 ప్రదేశము. ౧౬ కత్తిడి,
 కామ (శి. వి.)

వి. ఈ శ్రీ. ౧ ప్థలి. 2. అ. అవకన్య. 3. 21
 విభవన కాశా. (2 2.)
 పాలించు. సం స శ్రీ పీలు
 మ. ధరణిచక్ర మవక్రవిక్రమ కళాదర్శం తె
 ర్పంగ శ్రీరమియై నిర్మలసత్వ ధర్మవియతి
 చాలించె... మార్కం ౧ ౧౪3.
 పాలిం(దులు)ద్దం=పాలయింద్దం, వి వి (పాణి
 + ఇండ్లం) శ్రీ సైవములు
 1 పసిడికండలక బోలు పాలిండ్లభరమున
 సన్నపు గాండీగ జలదరింప కాకి ౧ 3
 2 ఏ చీకటిపకుల పాలిండ్లపై గంబూరనవహరి
 ములు చిప్పకవుమహాస్వ. ఆము 2. 3
 ద్వి ఎనయజ్కలలు పాలించులు గాంగ
 ద్వి మరక్క తి 2౬ వర ౧. ౧౭౪
 పాలిందము. సం వి అ తుం కండుకుము.
 ఎల్లతెగద, కాలమేడిక. శి
 పాలింది. సం వి. ఈ శ్రీ ఎల్లతెగద, కాల
 మేడిక శి
 పాలించియే. సం స శ్రీ పరిపాలించలేదు.
 క. క్రమమున సమస్తభిల్, సమరమున
 జయించి యగ్రజమ్మని మామ్యక్, విచల
 మతిక ధర్మాత్మకా బ్రమదమునక విశ్వ
 పెల్లక బాలించింపక మర ౭. ౧౯3
 పాలింపారము. సం వి శ్రీ మందలి సర్వ
 విశేషము
 పాలిక. వి అంకర్యాంక కరావము, వివాహాద
 లందు సవధాన్యములు మొలపించునట్టి నట్టి
 మూలము.
 1. పాలిక జాబాల పాలిక కాంగన సంకరావళి
 కరావాళ్ళు వనరు. అం. భా. 2. ౧౭౯.

పాలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పాలించు శ్రీ
 ౨. కర్ణప్రకాశము, పరివర్తన. ౩. కర్ణప్రకాశము
 వారి పదముగలయెంచు. ౪. పరివర్తనము
 లోననువానిని గోయక శ్రీ.

పాలికాపు. వి పాలించువాడు

వ్యవ హాసాడు మాపాలికాపు పనిలోని
 రాజుడు

విని—(పాల్కు² + కాపు) భాగముడు, భాగ
 పాల్కు (౪ ౦)

పాలికడు. సం విని (అ అ అ) ౧ గాధ
 కుడు ౨ గాధకుడు ౩ ముఖ్యుడు
 ౪ పూజకుడు వి. అ పుం. రా. (౪ వి)
 పాలియేట్టుము=పాలికాపు. (పాల్కు¹) (౪ ౪)

పాలికము. సం విని (అ అ అ) ౧ గాధ
 కుడు ౨ నిర్వర్తియు, కర్మక అనుష్ఠించువాడె
 నది వి ౧. ఒకాశాక దేశము ౨. కాశాట
 వృక్షము

పాలిపోవు. ఆ శ్రీ (పాల్కు²) నోగాదులచే ఒడలు
 తెల్లవాలు
 వ్యవ వీర్లులోగముచే వాని దేహము పాలి
 పోయినది.

పాలియగాడు=పాలెగాడు.

(కోలచిన్నెవ్వమునకు కాదుకుడు, నేవానాయ
 కుడు)

చ. కూరకా, గవలల జల్లరల్ చలుపు రిక్కసి
 పాలియగాండ్రు గొట్టెచుక్క. కువల ౩ ౩

పాలియము=పాలెము దండుదియ నోటు,
 నేనా నిజము

ఆ. శివనగమున తేరి శృంగారవముల, యందు
 తేసి పాలియలు దిగియి పార్వ. ౨. ౧౩౩

పాలిలము. సం విని. (అ హ. అ.) పిలయ్య
 వికారము, నూలించిపో చేయబడినది. (పిమ్మ
 కము పింజిపం.)

పాలివాడు. వి. (పాల్కు¹ + వాడు) ౧. పాల్కు.

గి పాట్ల ప్రాప్త్యుల నివృత్త వస్తుదమిని, కడిమి
 యెరిగియు తెలుగున గాక నిపు,
 పాలివాండ్రొక పదునాల్గవలకునో, పాలకు
 మేమని లెకవిచే విరిసి తులర.

అచ్చరా. సం. ౫౧౦.

౨ పాలించువాడు. (౪. ౪)

విని - భాగముడు, భాగములినోనువాడు;
 క్రతువు

గి నిపు కుక్రూష చిరకాలనియతికి తేసి, తేను
 వృద్ధుడై నైతి వాకింక వసు, వలన
 వయ్య రాకాన బాలివాండ్రు యెవ్వ, తేను
 నేనిన ఫలములయెడ నృపాల

భాగ ఆశ్ర. ౧. ౩౦

ఉ...క, గంధవహ్యవాని కృతకార్యులలో
 జొకపాలివాండ్రు రామా. ౩. ౧౪.

కా...మువ్వేర్ నిర్విధంబునని జోలొక బాలి
 యై నొంచె నన్, యెవం విత్త చతుర్థగర్వ
 మిటుమీడం బొద్ద లామాలికిన్

మార ఉ. ౫ ౫౫.

పాలివతము. సం వి అ. పుం కాంధ నోట్టు
 మగువృక్ష శేదము. (ఇది శేద పూనినయొక్కలు
 వాడుకగా యెరిగినవి.

పాల్కు¹. వి జా (వి పాకులు, పాల్కులు, పాల్కు,
 ౧. జాయభాగము

ఉ. పాండుని యగ్రసంధముడు పా అడుగం దగ
 నీడ యేని మాకొం దన తెల ..

భార ఉత్క. ౨. ౧౩౪

క పాల్కు గలవాడు మన కొక, బాలి యెడక
 తాన తారసానకు వచ్చెన్. ఆము ౩. ౩౩.

క. మిరండ్రులు పాల్కులు దిగ్విజయలగఁ తేసి
 చదియె ద్వా. ౪. ౧౦౨.

౨. మత, భాగము.

సీ. గంగానదుండు శిఖండిపా లికినీ...కుంభ
భక్తుడు భువ్వమృతముపాలు... భార
ఉద్యోగ. ౨. ౨౨౯

చ ముగ్ధుడుభూలక్ష్మిభక్తి బుద్ధులరాముల
లింగ మొక్కపొల్లరగ నమగ నొప్పు శక్తి
భాదము... కు సు ౮ ౮౦.

సీ శక్తివశోదరచృత్రులబావల లూరు చోచక
లిట్టి పాలికి చెంగ అమల ౪ ౧౪౩
(ఇది నౌపమ్యశోభకము)

అం భా ౩ ౫౫

౩. చక్రము, లోతున

సీ చిన్నిపాపని నలులగులపాలు పడగ
బనిచి భార ద్రో ౨ ౧౪౩ మనన

క. బాణుని గైకొని వసుమతి, పాలఁ ద్రియం
బొంద నునిచి... చక్రము ౨. ౩౦

౪. పద్మిని, సిద్ధి; సమక్షము, త్రైల

సీ...చతు మను నాకందు.. కప మొప్పు
బలుభువ్వను నాకనిపాలికి . ఇంద్రుండు
తా నచ్చి...భార. అది. ౩ ౨౩

అ బ్రహ్మచారి గుహలపాల పనిచి కేసము
చదువలయు భర్తనియితి విజ్ఞా ఆరా
౧౯.

అ. నాకు బాద మర్మమిపతి సద్ధర్మవర్తి
మునుపొకుం దబాధ్యులపాపంబులందు గాన
నశనిపాల పందలుం దగ, వైపనుల నిలుచు
టభిమతంబు భార. విరా ౧ ౨౪.

ఉ నచ్చినచెంచుకొని గని వాటిబాడు
వృపాలుపాలికిం, బొచ్చెనులే తోకొనుచు
బోవగ విక్ర ౨. ౧౨౪

౫. పాదము; బలము, శక్తి

(యా. పాలునొలిక)

౬. పక్షము, ఎడ.

ఉ. నీ డొకరుండె యింక లలవిక్రమసంపద
గల్గి పోలొక, నాడిమిసొంపు నుపగల

నాడు నుయొకనుపాలఁ చేర్చు ప్రియేడిమి
నూని రూపదాపు నీక బులంబరత్తులి ..

భార. కర్ణ. ౧. ౨౮.

క. పాపకృతం బుద్ధులక్తి, పాత్రుల గవయంబ
నను బ్రహ్మచారికల్పిలపరిణకు గానిచితి,
నాపాలిటివల్ల పిత్ర సునకచరితా.

భార ఆర ౫. ౧౨౬.

ద్వి బసవబాలుంబ నాపాలింగంబు, పండితా.

పురా ౧౨౩ పా

. నిరా. ఆధీనము, వశము

ఉ. ద్రోణుడు భీష్ముడుం గృత్రుడు ద్రోణ
నుకుండును గగ్గళలుంబు, బ్రాహ్మణు లాను
యొకనునిపాలిన యంద్రు...

భార ఉద్యోగ. ౧. ౨౯౯

క పరవశ మై మనము చెల్లెలపాలిన యయ్యోగ్
వారి. ఉ ౯. ౨౧.

౩ ఏల వెలుగంద నొకనచ్చిపాలిటిచే బుద్ధి
వైశ్యులాలి వివక్ష. ప్రియూర. ౨. ౬

౨ అర్జును, తగినది.

అ. ఎవ్వఁ డెలుంగందన వెలుంగంగ బాలిని,
యొనయిల్లనునియు నగ్నికంబు, లగుట
యీపరాశరాత్మజుఁ దాత్రిక, కోటి కర్ణి
గృహులొది చెప్పె

భార అమ ౪. ౧౨౬.

ఉ అయ్యునితో చెడుకా . నవ్వగఁ బాలు
రాగవముం బడఁ బాలును నింకపాలు నై.

మనన ౩. ౧౩౫

సీ. మనుజుఁడొప్పవలన వచ్చినయ బాల్కు
బాలినియె మంచారకదలు

ప్రభా. ౧. ౩౩

౩ అవశ్యకము.

క. విను మనుజున కెన్నిభమున, దుండైన నుక్కర
మచ్చుకలంబులు నెలుంబు, వన కనుభవించు
బాలిని .. భార. ఆర. ౪. ౧౩౨.

జ: పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు
చుట్టడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు
గొడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు
పుచ్చు, పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు
పట్టు, పాల్కుడు, పాల్కుడు, పాల్కుడు

గొల్కు. వి వి (ను పంతు, క హేలు క
పాల్కు) ౧ క్షీరము.

(నీది కొకవి ఏకవచనముగా ప్రయోగించి
నాడు)

ద్వి...కొడుకు, చా యరి యమ్మనఁ బట్టి
పాలిండ్ల, కొత్తి

ద్వి హరిశ్చ. ఉ. ౨౦౩.౨

గీ పాలఁ బుట్టినమాత్రాన మేలిగలము, నేడు
నీ నేల గల్లు వోనరహరి. మమర ౩ ౪౦

నీ...పాపహర్త పాలు కాఁ బోల్పు బహుళ,
క్షీర మన .. అం భా. ౨. ౨౫౦.

౨ మట్టిమెదలన వెల్లయిండుగలిగిడి తెల్లని
రసము; రసము (౪ ౦)

(చూ. చిహ్నపాలు)

—దిదిమనపాలువచ్చు—మిక్కిలి మార్దవమగ;
దయారసముతోనిండు

గీ ..ఒకలోనీదిమనఁ బాలువచ్చు, అతఁ డిది
కార్య మని విశ్వయంబునఁక నాడుభా

గ్ధంబి యెండొక నేయునేల

విర్య. ౯. ౨౨

—పాలఁజల్లిన నీరుంబరె—ఎరమనీకలేనట్లు

క కలలోపల నాలుక పూ,వలలో నారంబుఁ
పాలఁజల్లిననీరుం, బరె తెలియెండుగక...

పాండు ౩. ౫౯.

పాలవంటికులము = స్వచ్ఛమైన కులము,
అకలంకమైన వంశము.

గ. కాఁపుగోడలు కంఠక కాఁపురంబు,
కాలవధి కలంబుఁ గావ్యుని యెఱిగె,

పాండు. ౩. ౮౦.

ద్వి. అలయల్ప మభిమునకై పాలనండి, కలము
మాలగఁ జేసికొని మనుచుంటి. ద్వి. పాలిశ్చ
పూ. ౧౩౫. ౪౦౦. ౩. ౬౬

పాలలోఁబండ్లుపినుతు = కీడు గలిగించు,
అనిష్టమును గలిగించు.

పాలలోఁ బండ్లు పినుకగొని పాలు విడిచి
పోవును.

నీ గడ తే దనగఁ జేపకీడవి బలఁగ మొప్పనఁ
బాలలోఁ బండ్లు పిసికి రమ్మ

ఉ. హరి ౫ ౨౦౦

పాలేటిమూలి = లక్ష్మి.

నీ. పాలేటి మూలి యై యాలగాపరి యయి,
తద్దయ మేల్పడు ముద్దరాలు.

అభ్యు. భా. ౧. ౫

(ఇట్లే పాలేటిరామూలి, పాలేటి రాచకన్నయ,
మొ)

నీ ఏ మందరాలి పాలేటిరామా అన మత్తుకం
బుతోఁగూడ నవరంబె ప్రవృత్తి. ౧. ౪.

క పాలేటి రాచకన్నయ, నీ లారకు మూపు
లేసి మిడుమిడు కంచున, బాలిం బురపురఁ
బొమ్మచుచు చూలిరి రక్కసులు నీడు
దోచిన వధిపా. భాగ. వ. ౨౯౦.

పాల్ ముందినను నీళ్లను ముందినను =
రక్షించినను శిక్షించినను.

ఉ. నీ వికఁ బాల్ ముందినను నీళ్లను ముందిన
నీ టుండు మీ, లానిఁబోసి కన్నగవ

కాకరపుత్తివహించి...చు. రా ౩ ౩౪.
పా: పాలలోఁ బడిన బల్లివిధంబున.

చ. ఉత్పలికంబున గొంతి యింతకంటే, బడు
గంబ పాలలోఁ బడిన బల్లివిధంబున మంద

మహాశి. భార. ఉత్పల్లి. ౩. ౧౩౫.

జ: పాలనీ, పాలకడలి, పాలకప్పు పాలమాడు,
పాలకొడిలి, పాలగార. మొ.

పాలుడు. సం విణ (అ. ఆ. అ) రక్షించు
వాడు, కాచువాడు ఉదా : గోపాలుడు,
సరపాలుడు.

పాలుకము. సం వి. ఆ. అ పుం మాపము (కే ని)

పాలుకుడు. సం, విణ (అ. ఆ. అ) నూప
కాడు, వంటవాడు వి ఆ. పుం ఆధ్వ
ర్యుడు (కే ని)

పాలుకొలుపు ౧ క్రి. (√పాలుకొను) —పాలు
గొనలేయు —పందిపెట్టు

నీ ఏవరాత్నద ద్విర్యరూపానుభావంబు భావం
బులకు మేలు పాలుకొలుపు

కృ శకుం పీరి ౯౪

పాలుగాలు. ఆ క్రి. (పాలు² + కాలు)

౧ పాలుప్రదించు ఆ మృదువగు

నీ పాలుగాలుచు జంతుమేలు గానగ
సోపవై మోహనంబగు నగుమోముగోము

చార్మి ౩ ౧౧౯

పాలు(ల్)గొ(ల్)ను. స క్రి (పాలు¹ +
కొ) పంపుకొను, విభాగముచేసికొను

ఉ ఆదినుకక్తి యొక కుపివాచలరాజతనూజ
జోలిము, తైదువ వై నిశేశ్వరునియధశరీరము
పాలుగొమ్ము నైవ ౬ ౧౪

నీ ఎత్తి పాల్గొనిరి శివీంద్రునంటివానిఁ గల
గుండుపెట్టిరి కలశవాక్కి నైవ ౭ ౮౧

క మనుమలు తాతధనము పొల్లిన యొగ్గరి
గర్తి పంపకొనుచోఁ దమకుక, జనకులు
మేటం ద్రెవనను, జనకులయంశములు
గొనుట నవర్మ మిలవ

విజ్ఞా వ్యవ ౧౩౪

పాలును. వి (√పాలు²) పొందుకొగము,
తెల్లబడుట

నీ. పాలుడు కాగఁగ కాండుపు నిలసిల్లు .

అం భా. అ. ౧.౨౭

పాలుప(ల్ప,వ)డు. ఆ క్రి. (√పాలు¹)

౧ పూనుకొను, సిద్ధపడు.

నీ బొను ప్రత్యక్షముఖ్యప్రమోకసిద్ధబహు
వివర్ధాగ్ధములు చెప్పెను బాలుపడివయ్య
వేదాంతమే కాస్త్ర మయ్యెనని, శాస్త్రమఁ
మది చేసినపాప మేని ప్రబోధ. ఆ ౭

ఆ ౭ మలలోచనండు ఖలుల శిక్షింపంగఁ
బాలునేయ నీపు పాలుపడిరి, వి .

భాగ. ౯ ౧౩౩

౭ . . . పరిపూ, కారములు కందమూలకా
ములకు బాలుపడెఁ గదా నీతిరమల్.

మార ౭ ౧౨

నీ పాలుండ నని పుష్పవగలు నట్టిటిలోఁ బలుఁ
చేఁతలకుఁ బాలుడినవాని. వివ ౪ ౪౪

క అల్పముల కేమి కృతసంగలుల మై యడఁ
గఁజ్రొక్కఁ గలతొ లేమో, పాల్పడి
గమ్యమూ యెల్లకల్పాంతము వాఁటియేడ
గాడ్చుల నిటవన్. రామా ౭ ౭౦

చ పలుమణుల దప్పలే వెతకఁ బాలుడి
యందుటగాని దుమ్ముపుల్, తెలియఁగఁ
జాలు మెట్లు రసదీపక కావ్య కళారమ్య
మల్ కవిరా ౧ ౧౨

ఆ కలుగు, సంభవించు

క నృపధర్మవై శ్రద్ధధర్మములపాపకర్మములు లే
నాభావముపొలుపడిన బ్రాహ్మణునకు

భార ౯౦ ౫ ౪౯౩

నీ పులము నెల్లను మోలింపఁ గుత్తికంఠ
బ్రదుకు వచ్చెనె యనువగ పాలువడఁగఁ
బ్రదుక మొనఁగును ద్రెలిరాశ్య రాజ్యమో
భారి ౯౦ ౧ ౪౫

ఆ. ఎచట నున్న నైవటి కేగిన సీపాక, పట్ట
ధ క్తి మాకుఁ బాలుపడుచు, గాత మఁ
యగుచు... రాను... అధ్యా. ౧౮. పా
(పాల్పనమగు. అని క. ర.)

3. కశమగు, అధీశమగు

... ప్రావంక్షండునికపా,ల్పడివదిగర్లనాకలన
భారతపంపితనిల్పవాల్పవత్.

పాండు. 3 3౦.

(నీకే చెల్లినది అని భావము)

౪ అర్జనుగు, తగు

నీ శూరైవలకైలచారమాటవిటంకేలి తిం
కవ్యతై పాలుపడునో పారి. ౧. ౧౩౧.

నీ, ష్టిలికాభూమివిశేషనిల్పిలికే కాల్పదంపడి
యచ్చుల ప్లడుగులు దగ

పాండు. ౧ ౧౬౧

౫. సమర్థుడగు, శక్తుడగు

క బలి నొకనికే తెచ్చు నేటికి,బలవంతుల నెల్ల
నోర్వక కాల్పడిగాఁ దా, జలదనూనా
భుండు లోకంబుల నతనికి నెదురక పాలు
పురుషులు గలరే మారి తు ౧౦ ౧౯౫

పాలుప(ల్ప)ణుడు. ప. ౧ (√పాలుపడు)
పూసకేయు నీధవడకేయు

నీ మాధవస్థురణులు మాన్చి శోకాకాదిపర
సంబునకుఁ బాలుపణుపనేని

విప్ర. ౨ ౮౪

గీ అర్జులక్షణసంపన్ను నైనమాయము, భూప్ర
దక్షిణసంచారమునకుఁ బంతుభక్తిఁ దద్రి
క్షణమునకుఁ బాలుపణువు.

విప్ర. ౫ ౯౩.

పాలుపుచ్చే. ప. ౧ (√పాలుపోవు) ౧
(పాలుపోకేయు) నిభాగించు. (శ. ౮) ౨.
నిర్ణయించు.

ద్వి. పాలును నీళ్లు నేర్పటివి యారెండి, పాలు
పుచ్చిన మీడక రాధింపు ముడిడి.

ద్వి. ౪ పా. ౪౯ పా.

పాలుపోవు. అ. ౧. (√పాలు) పాళ్లుతగు,
నిర్జకమగు.

గీ. అనుబలకు దేవతలకు నయ్యునగుమున,
కాలుపోతుండె నవ్వు దిశ్చున్నవయని,
యెభయవాదలు గూడి యయ్యుకృపలాక్షి,
పాదపంకజములకును బంటు లైరి

మౌర. ౨. ౧౦౫.

(ముక్తమాకపర్వతవర్ణనము) — ద్వి బలశేధి
యెవలుగాఁ జరగు దేవతలు, కిలయి సంబుధిఁ
ద్రచ్చి కిన్ని వస్తువులు,పనివడి తమలోనఁ
కాలుపోతున్న,కునిచిలో...చినితై నవంక్ష
రం రా. ఆర ౧౯౪ పా ౧౬ పం

౨. నిర్జకమగు (కా., శ. ౮)

(వ్యవ.) కాకది యెటుచేయుటకును పాలుపో
తడు

పాలుబ్రావ. వి (√పాలు) తుభయరాశి యైన
అంబామలో కాఁపువానికి కేరవలసిన వర్తివ
భావ్యము. (శ ౮, క్రా)

పాలుమా(ల్ప)లికి = పాలుమాలిక. వి
పోమరికనను. (శ. ౮, క్రా)

పా(లుమా)ల్పాలు=పాలుమాలు. అ ౧
౧. అపవడు, కక్ష్యతీతిపడు.

రగద పాలుమాలి నృపాలునుతి వనపాలు
లికునులుపాలు దావెను

చంద్రా. ౪. ౨౩౪.

గీ. వానిక హోలిననెలనీటుకాని నొకని. క కరి
పాలిపోవని మగవ్యాలిని గూర్చిన నీకుఁ
బాలలేవడిక కాల్పా,లివయచి యనుచుం
నిలిచిన... కుక. ౧. ౪౪౬

మ రమణీయౌవముఁ జూచి వాయుజలపర్ణ
గ్రాను తాగాధిపుక్రమభుండ్ నెత్తము
పాలుమాలిని పయోదధ్యాజ్యకాల్పవృక్షో,
గమనం గ్రావ్యుడనంద జేసేంద్రియ లనం
గాఁ జెల్లగో మల్లభూ. శృం. ౮౦.

౨. పోమరికనముపోండు, బద్ధశింఘ.

చ. అలపటె కపహ్యగుల మండక తగ్గక
తొట్రుపాటున, గలంగ పాణహలక
వికారముల బొందక యాలసింపక, బొల
గక నిద్రమయ్యగొని మూలక నిద్రలు లేక
కాంక్షతో, దలితకటానివెడికంపు
మనం బొసరించి రెంకయిక.

మాంస. 3 ౨౩౦

ఉ. కూలికి నూనె లంటి కలగురలై పాల
మెల్లఁ జెట్టి పా, ల్కూలి యార్పిబంధు
జతులం దరియం బరి ప్రాంతబట్టై, మాళ
తపంబున బ్రతులక్షం దమమర్దన మావరించు
యిక. కుక ౨ 3౨3.

3 లాంగు, కళమగు

సీ. పాణహలింపక పంచేంద్రియోవ్యక్తి నడి
చినకాండీయ్యవంకవాని చంద్ర ౨ ౩౪.

పాలుకె(ల్య)ట్టు, స. క్రి. (పాణ+పెట్టు) ౧

భాగించు, మంచ.

సీ. తండ్రి యాహస్తగతం బైనయగ్గంబు పెట్టి
వానికే బాణపెట్టు లేల.

వా. పంచ ౧. ౫౧౫.

చ .. జాతుం గామత్రోధలోధ మోహంబులకుమ
లేలులేలు యధికారంబులు పాణపెట్టెద నని
యెయ్యది యంటిని... బైడ ౩. ౧౩౩.

౨. నిర్దయించు, స్థిరపఱచు (క -)

3. గియించు, ఏర్పఱచు

సీ. జోదండ్రగమి గూర్చుకొని చేపకీచి భక్తి
గంతి భతంప బాణపెట్టి.

బై. భా. 3. ౮౧.

అ. పకటలోన పొకనెల బాల్పెట్టు పెట్టువాఁ,
బైడ సమయం జూచి యుపహాసం.

భార. కష్ట. ౧. ౨౪౯.

పాలునీ. స. వి. ౪. శ్రీ. భార్య, అణ.

(బి. ని.)

పాలునేయు. స. క్రి. (√పాలు¹) కంపయేను,
నియమించు.

అ. కమలలోచనండు ఖిలం కెక్కింపంగఁబాలు
నేయ నీవు పాలుపడితి, బైడ నింకఁ గాలు
కాపమ్మిఁ బైయన్నతపనీక గావు మీవు
ధన్యవృత్తి భాగ. ౯ ౧౩౩

పాలూనిండు. స. వి. అ. తుం. కింగిరుండు.

పాలూరము. స. వి. అ. ప. నిర్దీప్తిలము, ప్ప
కలవ (శి ని)

పాలూరుండు. స. వి. అ. తుం దూత. (శి ని)

పాలెలు. వి. వి. పిల్లల మెలత్రానియందలి పెడి
బంగారముల విల్ల (శి, ౭ బ్రా)

పాలెము = పాలెము¹. వి. ౧ పరివారిము,
నీన

గీ. పాణ నేమని గిరి జూడఁ బడరి యంపువారి
మడికామునుల పాలెపార మిడుగ.

పార్య. ౨. ౩౦.

చ రాజవామామపాలెంబుఁ దివియించెద నని
చలము పట్టి... రా. వి. ౫. ౨.

౨. నేజానిలేకము, దండుదిడియైచోటు.

గీ. బంటు పెంబంగవు గాన మి వృంబె గనరె,
దవసరము వచ్చె నమఁ జూతు మనెడు
వార్యులై మగ్గేంద్రపాలెంబునందు రిల్లలు,
దాసి చేవాసి యెలకాలె కేసీరపుడు.

రా. వి. ౫. ౫.

3. చిన్నయూదు, చిన్నగ్రామము.

ఉదా : రావులపాలెము, వాడపాలెము.

పాలెంబులుండు. అ. క్రి. (√పాలెము) కావలె
యండు.

సీ. పాలెంబు లున్నట్టిభయకానకాకలిఁ గిట్టి
మాల్కొనకండఁ గీటుదంచి. బై. 3. ౨౩.

పాలెముందు. అ. (1. ($\sqrt{\text{పాలెము.}}$) కావలి

యందు, కావలెందు.

నీ సుడుకానురతానీ పావడం నిర్విరళప్రళ
ములు వీధి: బాలె ముందు భీమ ౧ 32.

ఉ. నందినామకాదిగణనాశులు గూడివృత
(ప్రశస్తి) లై యెందలు పాలెముం
దురు మహీధరకవ్యుడు పావధానులైనంది
విశామకాది గణనాశులుగూడి భృతాప్ర
శస్తిలై యెందలు పాలెముందురు మహా
ప్రభువీటికి వక్షవాటికన్ భీమ 3 ౨౬

ఆ పాలెమున్నవారిపై నిర్మి. బూడిదముడు
చల్లి . చావ ౧౦. ౧౨౧

పాలేరు=పాలేరువాడు. వి. (పాలు¹+పిలు¹)

మేడిపాలికిదున్నెడుమడలివాడు. (శ. ౦)

ద్వి ఏతే భూమి పాలేయలు గలిగి,మర్మ
సస్యంబులుగూడి రహింను.

ద్వి సల ౧ ౨3౦

పాలేరువాడు = పాలేరు. వి ($\sqrt{\text{పాలు}}$)

మేడిపాలికిదున్నెడుమడలివాడు (శ. ర.)

పాలేలు, వి ఓ. (పాలు²+పిలు²) ౧ కాంచీ

పురప్రాకరమందలి ఒకాకానది.

క...మారుతేరి కలహస్తీమందలకాండవఖండన,
పాండిత్యంబున కనన్దుపాలేటికరిన్.

పరిమ ౪ ౨౨3

౨. పాలసంప్రము.

దండకము తొత్వేయలు శ్వేయలుం గూడి
పాలేలు నే ద్రచ్చుచో. నీలా ౨. ౪౧.

గీ. అట్టియెడలయ్యి,కొలఁపుపాలేటి నిండుకాంతి
యనంగ. అచ్చ. రా. బాల. ౧౧.

పాల్లకుడు. సం. విలు. (అ. పల్లెకా. అ.) పల్లె
యందుఁబుట్టికాడు, పల్లెమూలవాడు, కావ
పడుడు.

పాల్లవ. సం. వి. అ. పల్లె, పల్లవములతోడియట.

పాళ. వి. (క పాలై) పోలకలొనన పెట్టుకొక్క
కప్పడిప్పతోగూడిన పూలనర్తి.

రగడ పాళ కల్లది పోలకఁ బ్రాచ బంధము
దెలియ,కాళి యిది దిగజాలునట్టిచందము
నగియె మనుచ, 3 ౮౪.

(బ) ధాన్య విశేషము.

మ. సొదిరి కేప్పినడిగప్పలియలు భూరంబులు
వృష్ట్యుం,జరులు వ్యామిడిగుట్టలు స్తగు
మము ల్పొంపెంగలు వృష్ట్యగ,వైదలం
రాళలు గల్గి రాజువత్తుగాంఠిరి కావ
ముద్యానీ వేలరుచార వృగుఁ బూవుఁ
దోటల బలకానికదంభంబునన్.

అము. ౧. ౬౬

(ఇది రెండవములకు సమాచారము.)

పాళము. వి (సం పాలెన్, పాలెన్, క పాళ, త.

పాళం, మ. పాళం)

౧. (బంగారుమొదలగువాని) ముద్ద

ఉ. పాళము మీలు పెద్దపెదపాళము లై బలి
కంఠుఁగాఁగులన్,మూలుగుచున్నప్రాణవీడి
మంది ధనార్థల కిచ్చు

పాండు. ర. ౨౧౧.

౨ సమయము

రగడ భామ కోయకు నేగవడి పూకాళఁ
బాళము గాడు నేటికి. పారి. ర. ౧౬.

3 విధము (శ ర.) ర. (=పాళా) బంగారు,
మొ. వానికడ్డి. (శ. ర.)

౫. ముద్ద, మేర, అవధి.

ఉ. భవత్తమానకు నే మొనరించినట్టి చేమ
యో పాళము దప్పఁ గ్రాన్ధియభాగ్యుల
మారక యేడ్వదచ్చునే. పోలక్క. ౫. ౫౧.

పాండు. ర. ౨౧౧.

పాళా=పాళము. వి. (క పాళం)—బంగారులో
నిగువాని—కడ్డి. (శ. ౦)

పాల్కి. వి. (సం పాల్కికా.) ౧ తాదమాదేతు పలక

చు...ప్రాణినికతుల్ పారల్ పగల్ కయి
పా, చికిలుక్ తాళము లెల్ల బాళియును
గాఁ జేసవచ్చుకాలంబు.

మల్లభూ. టైరా ర. ౨

చ. బలికల్లులదృశాండ మనుపాల్కి ఘటిం చట
మీద బద్ధకీర్తి లగెడిపార లంది రమీ
ప్రస్తుత నమ్మిపీ కందుబానులల్ గల బలు
పాచిక ల్లాని చను ౧. ౯౦

౨. పారలపోత.

గీ. సకలమతమతవాక్షమాలికలా గుప్త మనుజు
పాకులా జేపనుప్రాప్తమలఁబూను నెత్త
మ్ములా రాజ్యధూరిభరములిల సదాపాళ
వృత్తుల శీల నెత్తును మా. ప ౩. ౧౩.

పాళియ=పాల్కి. వి. ౧ తాదమాదుపలక

(౪ ర.)

౨ పాత్రము, పక్షము

గీ తళుసుద్వాచామునకమనంద్రదిగ్వి, లాసవతి
పైఁడిపాళియఁబోడితెచ్చు పాదములూపాఁగ
రాగతూతొందరొందు, వింది మునఁబాండులి
రకాంబరంబు లెసఁగె. మ. సం ౮ ౧౧.౨

పాళియము=పాల్కిము. వి (త పాళియ)

(శివరము, సేనానికేమ 1)

ఉ...తూ, రాష్ట్రనిభృత్తటాటపుల నాందినల్
మ్ముగయా విహరముల్, చేస దలిర్పఁజేయు
టన కీప్రసన పాళియ మెత్తి మంభజ,
గ్రామమతాప్రతిగగితామమధ్యమనన్ పనిం
చుచున్. కాళ ౩. ౫.౨.

౪. తాష్టయఁ తెల్లలు బలి మన్యమెప్పుడు
నిరఁగ నూడియుండ మిద్దలుమును పొం,
పొప్పు నని బాద పాళియ, మప్పడె యెత్తి
చది నది రిదురావతికన్.

కాట్టికి. ౩. ౧౩౦.

పాల్కి. వి. ౧. (తానెడి యినుప కలముయొక్క-

యెన (౪ ర) కలమునకు కొనను తగిలించి
త్రానెడి యినుము మెందలగుచానిముక్క.

ఉచా : బంగరపాల్కి, ఇల్లెడిపాల్కి మొ.

పాల్కి. వి. ౧. తాదమాదేతు పలక. ౨. తాదము.

పాల్కి. వి. మల్లయుద్ధ విశేషము

మ. జవన స్త్రీలుంబులు మేరె సాము గలకే సత్రా
లకు మేను భూప్రభుం బోషను మి
మ్మునంబి వరకే పాల్కి లభిస్తెంబులే

భాగ. ౧౦తూ ౧౩౩౧.

పాల్కి. వి. కాలనియము

(వర్ణన) సప్తాచాములా పాల్కి తేర్పజుకొని
భజన చేయుదురు

జ. పాల్కిజ్వరము

పాల్కిజ్వరము, మి. వి. ($\sqrt{\text{పాల్కి}}$) కాలనియమ
మునుబట్టి కేగులను విడుచుచు నుండెడిజ్వరము

గీ. కటుకతాపీనిఁ జనుఁబాలఁ గలయి మాణి,
కడుపునకుఁ బోసి యొడ లెల్లఁ గలయఁ
జముర, దీటుఁ బాల్కిజ్వరంబులుఁబిలువ నయ్యు,
గలఁచె కామరసంబునఁ గలిసి చముర

(వి కి. వి. సి.)

పాచె=పాల్కి, పాళియ, పాల్కి. వి (సం
పాల్కికా) తాదమాదేతు పలక.

నీ పాళి యను చన కారథలముకేరు

ఆం. భా. ౨. ౩౧౫.

పాల్కిగూడు. వి ($\sqrt{\text{పాళెము}}$) ౧. తార,

ప్రభువు; సేనాపతి.

నీ. పాలుపాండుపండుకావలిపాల్కిగాండ్రజగన్న
చాడిన మిచ్చి జ్ఞదురుపటిచి.

ఉద్రా. ౪. ౮౪

గీ అనుచుచురచువులు గల్గి వచ్చె మొలక,
పాశ్చేగాఁ దొక్కఁ డా చంద్రభానుకడను.

చంద్ర ౨. 3.

చ అనుము లేకపోటికి భయంబుగ చారులు
గట్టి కొల్లఁగై, కొన పెల విచ్చెఁ జోరులను
గూర్చి పరాంగపెలక రమింపఁగాఁ, బనిచె
విటాపరిక భవవలుండుఁడు లేనియరాజకం
బుచే, వనరప మై చరించె వనుధానిలి
కటిపాశ్చేగాఁదొగ్గి అని 3 ౯

గీ దొంలు మన్నులు చెలులు / యడుగులు కెట్లు,
బంట్లు కల్పింపుఁగూర్చు లామౌగొండ్రు,
గడవడిచియ బాడిగేర గాణ లొక్క బాచ
నయ్యలు వీర్పురు ల్పని కొలువ

నిలా ౨ ౪౯

పాశ్చే(ము)వట్టు. ౧ ($\sqrt{\text{పాశ్చేము}}$) వండుచునీం
చెడిచోటు, నివాసము

చ గురుఁ డాచార్యుఁడు ... స్వస్థోక్తము
పాశ్చేపట్టు ద్వితీయం దైరావతం విట్టియ,
వైగు నాపాధన ముండియొక ముపుండు
మల్లభూ నీలి ౨౧

చ. కవి వనియించె రాక్షసనికాయ్యము గాఁగల
దంచు, దండకాటని యటు గాన నిల్వ
మరకక గామనానుకలేలకొనులో, భవ
దనుజుల్లుక గొలువఁ బాశ్చేముపట్టికచో
ఁచింప నీయవరజ వీది కూర్చులుఖ వారని
కొంచు సమాదరంబురక

ఉ రా. ౪ ౧౦౯.

నీ. కమలాకరములు పాశ్చేముపట్టు కొనఁగడ
మెందుడీ వాచన సంచలర

చంద్రా ౪ ౯౨. (౧ ని. పా.)

పాశ్చేము = పాలెము. ౧. ౦ పాశ్చేగానిపట్టవము.

(౪. ౪)

౨. చిన్నపట్టవము; పల్లె.

చ...పల్లెకమించి తెలిపాశ్చేముకట్టగడపటఁ
గటకారు నుటిరవాటిం బ్రకటించి.

క్రీడా. ౨౮

3. పట్టవము, పురము.

గీ మింటిపాశ్చేము లేర్చుముక్కంటికుఁపు,
గిరినిపాతికరాజుఁజొంపఁగఁ దనిల, మాన
పాతీరనేగఁపంపద మండు,తాన్మృత్యు దేతెంచె
రావవధ్యునికడను. పారి ౨ ౭౧

ద్వి. ఆలంబు నేనీ పాండావనీపాలు,పాశ్చేము
దానీ తచ్చాలికామలుల,మొలకొట్టఁగాఁ
దనమాఁగిలచెక, మొవట్టి తప్పించి చెలఁగ
వాపట్ల రఘువా ౪. పా.

నీ మూఁడుపాశ్చేములు తెంపున గల్గి పాదలు
జాలిలెఱుపు చేల్పురీర మెంత

యయా ౧. ౨౯.

౪ చేకమ.

ఉ దెల్పుదిరెండు పాశ్చేములు రీదిఁ దలిర్చు
సమస్తవర్గములో కొద్దిలు

మాస ౧. ౫౨.

౫ విండు, కేన

చ అదె యిదె వచ్చె వచ్చి నరపాధిపురాడి
యటంచుఁ బాశ్చేములో, దెదరి బరిమఁ దేరె
కెడఁ దెంపఁ జానులు కెన్నుమందుగాఁ,
గదిసి. నరక. 3. ౧౨.

చ ఇది యేమో మనపాశ్చే మెల్ల వగ నట్టి
తెంత తెంద నిన్నదిలాన నిగవయ్యె వాఁడు
మొలక కుక. ౧ 3౨౮

౬. నేనానిశేకము, దండుదియొకొంటు

నీ. వేలము పాశ్చేము విడుపట్టు విదార విడిది
యంకవనగ నిశేక ముచ్చు.

ఆం. భా. ౨. ౧౯౪.

ఆ ఇట్లు వైది రాన నిలమింద వనకాండు,
దివ్యదిగిపడుటఁ జేచి చూచి, యనుభవించు

చేసినంతయు నని పాశ్చిముండు మరలి నిర్మలమి
గని భజించె.

రామా. ౩. ౨౬౨. కవల .౨. ౧౦౩.

౩ రాజగృహము దివాలము

౪ కుంభోద్భవుపాశ్చిముండు నీ, కుంభ దివాలమున
భృంగి కులపతి గాఁగాఁ, కుంభోద్భవునగఁ
గిరిగిరి, కుంభులి కింకరులు గర్వకంఠమునన్

భార ౫౯.

౮ చోట, వాంఛనము

౯ కలువలమేలికండువలు కామునికయ్యపుఁ
పాశ్చిముండు వియ్యగులఁ దలఁచియుచునేలు

భాగ ౧౦ భా ౯౨౨

౧౦ గడ వేంకటేశ్వలము విగతికరాళము, వేంకట
శ్వలము విన్నవిపాశ్చిముండు ప్రబంధ ౩౯.

౧౧ కావలి, కాత్రు చూ పాశ్చిముండు

౧౨ పాశ్చిగాఁడు, పాశ్చిపట్టు, పాశ్చిముండు,
పాశ్చిముడిగు, పాశ్చిముడిగు

పాశ్చిముండు. అ. ౧౩. (√పాశ్చి) కాత్రుండు,

నీ పండువామరకాణి కావదం నిచ్చినభక్తేభ
ములు పిఠిఁ గాశ్చిముండు ౧౩ ౧ ౩౫

పాశ్చిముడిగు. అ. ౧౩. (√పాశ్చి) వండు
విడియ.

౪. ఈలిల పెండిమలదఁ, పాశ్చిముడిగు

అ. రా. ౪. ౧౪౩.

నీ. పాశ్చిముడిగు యొక్కపజ్జ నిర్వక్తమున్న
కుచిత్రేసినవాఁడ గుండెగులు

రా. వి ౨ ౨౯

౫. ఇద్విభంబున ర్భువాధుండు పాశ్చివిధం
దాఁడి సుతలనగుంబున పాశ్చిముడిగు ..

దకా ౮. ౧౦౮.

పాశ్చిముడిగులు. అ. ౧౩. (√పాశ్చి) శైత్ర
యాత్రకు నిజములేలు.

౧౧ గడ పచ్చనింటిదొర పాశ్చిముడిగులా, పచ్చ
మార్చి కడు విరహిణి విరహిణి.

విహ. ౨. ౧౩.

పావండు. వి పెట్టు, పాపానము (౪. ౪, ౧౩)
—“పావండు” అని కా)

పావకము. సం విదా (అ విదా అ) పవిత్రము
చేయవది, పరివర్తము చేయవది, శోభకము—
వి అ పూ ౧ నిప్పు ౨ పిద్యుతాగ్ని,
పావపునిప్పు ౩ అగ్నిమంథము, పెట్టి ౪
౪ చిత్రము, చిత్రమూలము ౫ ౫ భల్లూక
కము, తీడి ౬ విద్యుగము ౭ ౭ గక్త
చిత్రకము, ఎట్టిచిత్రమూలము ౮ ౮ కుసుం
భము, కుసుమ ౯ ౯. మూడు అను సంఖ్య.
౧౦ పావపావము. (వి వి)

పావకాత్మజుండు. సం వి అ పూ ౧, కుమార
పావని ౨ కుదర్శనముని

పావక. సం వి ౪. శ్రీ ౧ అగ్నిభార్య
౨ పావక

౩ పూ ౧ కుమారపావని ౨ కుదర్శనముని

పావకుండు. సం వి అ పూ ౧ వరణుండు.
౨ మూర్త్యుండు

పావకోడు. వి (పావలు + కోడు) పావ
కోడు) పావక.

నీ పావాలు పావాలు పావకోళ్లనఁ జెల్లుఁ
వాడుకా భిఖ్యలు

పాం. వి. మాన. ౪౪.

నీ. అలన పావాలు పావకోళ్లనఁ గొడంగు,
పావ లనఁ గొడ లనఁగను పాడుకములు,
దనకు .. అం. పద. ము. ౧౦౪.

పావటీలు. వి. వి. పెట్టు, పాపానములు.
(౪ ౪, ౧౩)

పావడ¹. వి. (క. పావడ, త. పావాడై, మ. పావాడా).

౧. శ్రీలక్ష్మణుని పన్నెండు పన్నెండు అంగ దట్టము, గాగరా.

నీ. లంగి, యన సంగదట్ట మం చనఁ బావడ యరంగ యోసెంతరీతి మై యొప్పుచుండు.

అం. భా. ౨. ౧౫౮.

చ. తొడవులు తుచ్చి నిర్జరవధూతులు తేలుపు త్రూని చీనిపా, చదలు భరించి...

పాది. క. ౨౮.

నీ. కళిదాసోదరచ్చదత్తపావడ లూరుచకచోఁ బట్టి పాలింఁ బెనంగ.

అము. ౫. ౧౩౩. చంద్రా. క. ౨౩౯.

౨. భాతన స్త్రీము

నీ. లంగాచరణలంబులచెంగావిపావ నొయ్యి నొయ్యలఁ దడి యొత్తె నొకతె

పరాధా ౯ ౧౩౯

చ. చెలికి మెఱుంగఁబావడలదే దడియార్చును ధూపపానసత్, దలకాలింపె...

ప్రభా. క. ౧౩౦. చంద్ర. ౫. ౧౫౧.

౩. వస్త్రము, గుడ్డ

మ. అక్కాంత యిక్కడ నొక్కచిగురుం బొడవటియి నిడినదాన నని యొక్కణుని

తెచ్చి పెచ్చెలియెం దాను నప్పులకకప్పు పావడ యొడలించి... ప్రభా. ౧ ౧౩౩.

నీ. కన్యకాతలఁకఁ తెంగావిపావడ పెల్లఁ గంత పీఠకం శంఖములు పెల్ల.

బహు. ౫. ౪౮. భీమ. ౫. ౧౧౦.

౪. ఒకవిధమగురుఁడి.

గీ. పండితభూతిని తైవదండికవులు, నరస విద్యత్కృత్ దననరస తెలయ్యవనిత లిరు

గదఁ దైడిపావడలు పిన్నబిడువమలరంగఁ దేలొలగఁజూపనుండె. కృష్ణ. ౧. ౬౧.

దు.....భూరములు లక్ష్మణులప్రసాదమునం, గనఁగాఁ బల్లెలొన విండుమతి శృంగా రాంగసంపత్కృశ్, దనరస లంగరతలంబు. పావడలు చెంతక పెచ్చెలొనఁ జేయఁగా, ఇందు. ౫. ౧౦౩.

పావడ². వి. పాదధూసావిశేషము.

చ. శరణలంబునక బసపున్నపుపావడపెట్టు గంటలుక, విరుదులు గాఁగ...

రా. వి. ౨. ౫౪.

పావడము¹ = పావడ¹, పాగడము¹.

వి. వస్త్రము.

నీ. ఏ మేయ యని యెరి పెచ్చెపరదేశినింల పావడములు తోరణముగ.

భార. విరా. ౩. ౩౪.

పావడము². వి. (క. పావడ, పావుడ) కానుక,

ఉపద

నీ. పండువానురతాణి పావడం విచ్చివల్లనే భములుపిరిక బాలెముండు. భీమ. ౧ ౩౩

గీ. తనకుఁ బ్రసాద యనుచేతకాపురంద్రి, పావ డముఁజేసి పెద్దాని భయముతోడ, వట్టితన పాలిబాకమాల్పములు హరి, దరిమం విచ్చి దీనించి తాపముండు హర. ౬. ౧౫.

గీ. అనుచు నీబాణములులన నంబురాకి, పావ డంబుగ నాచేతఁ బనిచె మిగు.

విక్ర. ౫. ౧౧౫.

పావనము. సం. వి. అ. పుం. టంగళము, తెలి గారము.

పావనధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. శంఖము.

పావనము. సం. వి. (అ. త. అ.) ౧. పవిత్రము చేయునది, పుణ్యవస్తువుచేయునది (పాదనము).

౨. పవిత్రము, పుణ్యవస్తువు, నిర్మలము.—వి. అ. పుం.—౧. అగ్ని. ౨. సిద్ధము, చిల్లవట్టి.

అందుగుంటోఁ జేసివధూవుదవధును. ౩. సీత
 కృంగరాజము, పవ్వగుంటగలిజేరు. ౪.
 —వంగ. పదిత్రమచేయుట. ౫. ప్రాంత
 క్రితము. ౬. జలము. ౭. గోమయము.
 ౮. దుద్రాక్షము. ౯. వెంగలకొమ్మ. ౧౦.
 ౧. చిత్రము, చిత్రమాలము. ౧౧.

పాపని. సం. వి. ఈ. శ్రీ ౧ హరితరి, కంఠ శ్రీ
 ౨. కులసి. శ్రీ. ౩. గంగ. ౪ గోవు, అవు.
 ౫. గ్రాసము, కలశము (వై ని) — ఇ. పుం
 ౧. భీముడు ౨ మానమంతుడు, అంజ
 నేయండు

పావముడు. సం వి. అ. పుం ౧ శేవవ్యాసుడు
 ౨ విష్ణువు. ౩ సిద్ధుడు.

పావమాని. సం వి. ఈ శ్రీ పవమానాదులను
గూర్చి ప్రకర్షించుచున్నాను.

పావర. వి. (క. పావర) అడుగు, పాదము.

నీ. పావర ప్రైవేట్ థామాస్ రాంచన్నగిరిం
కణాళి ఫుల్లి రనగ. ఇందు. ౨ ౧౨౩

పాపరము. సం. వి అ త్తం. పాచికయొక్క
రెండుచుక్కలు గలపార్శ్వము; అపాచిక
యొక్క ఒకదిననుతొత్త.

పావలు = పాగలు, పావాలు. వి. బ. (త
పావర్) పాడుకలు, పావళోళ్లు

క...అరుణ, శ్రీ మించువతవిపదముల, భామానుజీ
యార్థ ప్రాచీనాపరణ తాదీగక.

ಪಾಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು

చ...దుప్పటిపై నలునా టుమర్నిపూనలు ముని
బ్రోక్ బెట్టి కుకనయ్యనిబ్రాంల బతాంగి
నిల్చినా. కుక. ౧. ౩౪౪.

46. 0, 344.

క. పాపములైనవలన దొడుకొని, దేవ కృపలయ
ములొనఁ ద్రిప్పురుపొత్తుక. కవసా. ౨౪౦.

III. సాంకేతికత.

సావధానము. వి. పక్షినికేమియు, ఒకానొకపక్షి.

నీ. బలికృష్ణలింగ పాపకమయ్య చేతుల చిహ్న
కొక్కర యేద్రపింక కాణుకోడి.

యాయా, ఆ. ఆర,

పాపాడము = పవాడము. (ర పాపాడకు)
 (పాపడము. చి. వి. పా) ఒకానొక్కము "అతి
 అతివల నని చేతుని ప్రాప్తించునని యాప్రాప్తము
 అతిఅతివలన చేతునియొందుట చేయబడవచ్చు
 చేదనాది పాపానకృత్యము. (ర. ర. పా)

పాపాలు = పానలు. వి. బ. పాపశాస్త్రం.

నీ అడుగు సైతముల నపరంతిపాపాలు కరమునఁ
గేదారకంకణంబు కాళ. ౧ ౩౦

కా శిల్ప గూఢలు వట్టువాలు పురిచక్కె
మించుపొవాలు ముగ్ధుగాల్న జూలుకెలంగు
దాలు .. | పలుంధ గుర

గి. బిలుగుచున్నామిదట్టిపైఁ జక్కికొన్నవం!
దులకింపఁ బడిచిదువ్వనవ వల్లెవాటు
సెలసిటు గుణకఁ బాపాలు మెట్టి, రాజ
దేవేంద్రుఁ డంతఃపురంబు నెడలె.

क. रा. ३ ३६५

పావి. విణ (సం పావీ, పా. పావి. త. పావి.)
పాపాక్షుడు.

శ్రీ శేషదేవీ మానియో యని మనిం చలనారంభం
 నాకాకాని ని, స్వీవున శేయించుచును నిం
 దయ్యెచ్చి రిట్ల మాగ్గ యన్, బావులనీ
 నీయించుచుచలంబునఁ దన్ని చట్టుగా, నీ
 పొగయింత యావు రని యెవ్వగదన్ను,
 జుహారకృమా, పదమ, అ. ౧౩౩.

ಪಾವಿಲಿ. ದಿ. ದಿವ್ಯವಾಹಿನಿಗೌರಿಮಠ, ಬಿದರಿಕ. ೨.

ఏ. విరియతాను తెచ్చుకొను దిన 'మేలీ' మున,
తెలుగును లక్ష్మీనాథాయన మలయతానా,
నీవురెండంగ మాత పావిత్ర్యము, ముచ్చ
కాక జోత్య (మనము త్యాగిమిగను.

Cl. 5. (C. 5.)

నీ. కుచ్చరి యం చువలకైతి యవగమ గోళి
యటన్న ను గోలి యొవ్వకైతి యవచవ
బరగం వచ్చేదంబు...
అం. భా. ౨. ౪౮. (పావరి. అం. ౪. ౮)
పావు. వి. (సం. పాద్య ౪. ౮. పావు) వరహాలో
కాల్గవభాగము; కాల్గవభాగము
నీ...పాదదీపారంబు పా వనఁ దగు
అం. భా. ౨. ౨౪౩
జ : పావులా.

పావుపావు. వి. మల్లబంధవిశేషము.
క చిట్టమున కత్తిర పావుపావు జోగినపావు
యెడలగాఁ గలవదిరెండుపరువములు...
(ప్రబంధ. ౪౮)
పావురవుఁబలుకు=పావురావలుకు. వి (పావు
రము + పలుకు) మణితము. (౪ ౮)
పావురము=పారువము. వి (సం. పారావతః)
పక్షివిశేషము, కపాశము
నీ మురిగలి వవదగ్గరయవర్ణితతి రేచుఁ బావురా
లని దేగపడుత్రు మూర. అము. ౨ ౪౬.
రిగద. ఇంతి పావురపుకొద రేల వికె కారి
జము. మనుచు. ౩ ౮౪
జ : పావురపుఁబలుకు.

పావురాఫలుకు=పావురపుఁబలుకు. (√పావు
రాయి).
నీ. మణితపావము లై మనుఁ బావురావల్యు
లనఁగఁ గూళిపల్కు లవఁగ...
అం. భా. ౨. ౧౦౦.
పావురాయి. వి. (సం. పారావతః) పావురము.
ద్వి సీత నెక్కువితో నిలిచితిమీ, పావురాయము
లక్ష పదియె గలవు.
ద్వి. లి. పా ౧. ౬. పా. ౧౪. మం.

అ. నీలి నీలమిది నెతునవ్వ బగదా, పావు
రాయి నీవకు పలువరిక, నెదురకొడి నువ్వ
వదరుతోఁగలనెడి, యొదియెవపక్షు లతఁడు
దీన్య. మం. ౩. ౧౩. అం. భా. ౨. ౮౯.
జ : పావురావలుకు.
పావులా. వి. (√పావు. సం. పాద్య ౪. పావర్)
రూపాయలో కాల్గవభాగము—ఉదా: రూపా
యకు కాల్గపావులాలు.
పాశకస్తీరము. సం. వి. అ. పుం. ౧. నెత్తపలఁ.
౨. శాతపుట్టి.
పాశకము. సం. వి. అ. పుం. ౧. పావిగ,
అక్షము. ౨. బంధము, ఉరి. (ఉదా: కంఠ
పాశము. ము.)
పాశక్రిడ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పావిగలాట.
పాశనము. సం. వి. అ. న ఉరి, వల, బంధనము.
పాశవ్యా. సం. వి. ఇ పుం ౧ వరులుండు.
౨. బ్రహ్మచేతఁడు
పాశబంధికుండు. సం. వి. అ. పు. పిట్టలను
బట్టువాఁడు.
పాశబంధనము. సం. వి. అ. న. వల, ఉరి.
పాశబంధము. సం. వి. అ. పుం. ఉరి, వల.
పాశబద్ధుండు. సం. వి. అ. అ. అ. వలలోఁ
దగినవాఁడు, చిట్కొన్నవాఁడు.
పాశభృత్తి. సం. వి. క్. పుం.—పాశమును
కాల్చినవాఁడు—౧. వరులుండు. ౨. బ్రహ్మ
చేతఁడు.
పాశము. సం. వి. అ. పుం. ౧. క్రాడు; మృగ
విహంగబంధన మగురజ్జ విశేషము ౨. వరు
లుని శస్త్రము. ౩. బ్రహ్మచేతని శస్త్రము.
౪. పావిగ. ౫. నేతవస్తువుయొక్క అంచు.

౨. (సమానమందు శేషవర్ణాయతులకుఁ బర
వైభవో కాది) సమానము. (ఉదా. శేష
పాశము. మొ.) ౩. కర్ణకల్పితార్థక మైవభవ
రోధ. (ఉదా. కర్ణపాశము = సుకర్ణము)
౧. వర్ణితము (భయభ్రమన నిది క్రత్యయము
గాన నుబంధితార్థక మయియే యుండును—
ఉదా. భిష్యాకుండు, వైయోకరణపాకుండు)
పాశముద్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ముద్రాశేపము.
(తంత్రపాఠ) కామమస్తేస్తు కర్ణవ్యా దక్ష
మస్తేస్తు కర్ణనీమ్, సంయో శ్యాంసంకృతా
గ్రాభ్యాం తిర్భవ్యగ్ స్యతే క్షిణేత్, ఏషా
పాశాన్యయా ముద్రా నివృద్ధిః పరిత్రేతా)
పాశరజ్జప్త. సం. వి. ఉ. శ్రీ. సంకల; త్రాడు
పాశపపాలనము. సం. వి. ఆ. వ — పశుసమూహ
మున రక్షించునది—ధూసము, తేలపనిక.
పాశహస్తుండు. సం. వి. ఆ. పుం. వరుణుండు.
పాశి. సం. విలా. (క. పి. క.) పాశమగలవాఁడు.
వి. క. పుం. ౧. వల్లెదానిపు, వరుణుండు.
౨. యముండు. ౩. వ్యాధుండు, మృగవృక్ష
దులబ్ధివాఁడు. ౪. బ్రహ్మచేవుండు
పాశికుండు. సం. విలా. (ఆ. ఈ. అ.) పిట్టల
తేటకాఁడు; మృగయోధ, తేటకాఁడు.
(వాత.)
పాశపతము. సం. విలా. (ఆ. ఈ. అ.) పశుపతి
తేవతగాఁగలది. (అస్త్రాది); పశుపతివైవతము
గాఁగలది. (హవిరాది). ౨. పశుపతినంబుం
—వి. ఆ. పుం. ౨. కచ్చము — పశుపతి
రచితమున కాస్త్రరేపము, పాశపతమతము.
పాశుపతుండు. సం. విలా. (ఆ. ఆ. అ.) శివ
భక్తుండు; పాశుపతాగమానయాను.
పాశుపాల్యము. సం. వి. ఆ. న. గోమహిమ్యుని
పాపదామృతి. (ఇది వైశ్యులకు విహితము.)

పాశుబంధితము. సం. వి. ఆ. పుం. యశ్శము.
పాశుబంధిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. యశ్శనది.
పాశ్చాత్యైకరసంభవము. సం. వి. ఆ. న.
లవణశేపము.
పాశ్చాత్యుండు. సం. విలా. (ఆ. ఆ. అ.) ౧.
పడమటిదేశపువాఁడు, పడమటివాఁడు. ౨. దెబ్బ
కటివాఁడు. ౩. తరువాతివాఁడు. —వి. ఆ.
పుం. వరుణుండు.
పాశ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. కల. ౨. పాశ
ముల సమూహము.
పాపండుండు. సం. విలా. (ఆ. ఆ. అ.) తేవ
కాప్యుండు, తేవాచార్యుని.
పాపకము. సం. వి. ఆ. న. పాపాధరణవిశేషము
(వాత)
పాపాణగర్హము. సం. వి. ఆ. పుం. ముద్ర
రోగశేపము.
పాపాణగర్హ(క)ము. సం. వి. ఆ. పుం. నీల
రిక్తతోమము.
క. పాపాణగర్హ మనియెడు, దోషము నీలమున
నినుక దోషముట బానిక భూషణయోగ్యము
గా వని, దూషించుడు. రత్న. ౫8
పాపాణచతుర్థి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కృత్విక
మాప కృత్తచక్రకింబు గానినిక్రమ జవపు
నికయుక్తము.
పాపాణదారకము. సం. వి. ఆ. పుం. కాన
యలి, టంకము.
పాపాణదారకుండు. సం. విలా. (ఆ. నికా. అ.)
జాయిలొలుచు పనివాడు, కానీడు.
పాపాణదారణము. సం. వి. ఆ. పుం. కాన
యలి, టంకము.

పాపాణభేదన(క)ము. సం. వి. అ. తుం. వృక్ష
విశేషము, కొండసిండికెట్ట.

పాపాణభేది. సం. వి. క. తుం = పాపాణభేద
నము.

పాపాణము. సం. వి. అ. తుం. జాయి, కిల,
| గ్రావము.

పాపాకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. తూనికగుండు.
(వాద)

పానగు. వి (క. పాన) కాలిధాన్యవిశేషము.
(క. ర)

పానము = పాచేనము. వి. (సం. పాచనం)
విశేషము (క. ర)

పాశి. సం. వి. ఇ. తుం. కూర్యడు. (పై. వి)

పాశి = పాదిక. వి. (సం. పాశిక, క. పాదిక)
జానగాండ్రు చేతులంబట్టి దొంగిలెడి దూక
పాదనవిశేషము, అక్షము.

నిర్వి. పానికల్ నెత్తంపులంబకపై తెట్టియానది
యంతట వాట చాలించి

పండితా. పురా ౧౨౫. పా

నీ తనకు లాగయిననెత్తంబు గైకొని పన్ని
పానిక దాించి పా పెట్టింగి.

ఉ. హరి. 3. ౧౨౦.

పాసెము. వి. (సం. పాసెనం, ప్రా. పాసె,
పాసె) శ్రీరాన్నము.

మ. కలమాన్నంబును బొల్లులబప్పు భృతమున్
గట్టంబులుం బండివంబులు బాసెంబులు
వానవాలు భలమల్...

తై. భా. ౬. ౮౨.

క. అనుడుగ నత్ర దొక్కొకయెడ్యురకతమనీ
పాత్రి గగనమండల మయ్యెన్, జరుపదమల
పానము కళగధరం దయ్యెన్ బాక్క-లయ్యె
ప్రాక్షణలంబల్. నై. ౬. ౧౨3.

నీ. ఖండకర్పర బాన్సు కండకర్పరలు దోనలు
పద త్రేకపానములతోడ. భిమ. ౧. ౬౦.

పా : పానం బడిగినవారే పేదలా ? :—అక
వత్తువు గుణమునుబట్టి చాని పెత్తనవగాఁ
గోరింకమాత్రమున దానికై వారు మొగము
వాచినవా రవరా దని భావము.

క. విడువక మిగానము సొగ్గపిడుటయే మఱి
పాదుండమట యొగ్గ పానంబడిగినవారే
పేదలె, కొడి మెలుగట్టుకుండి యతనిఁ గొని
పని యేలా. ఆము. ౫. ౫౮.

పాపాతము. సం. వి. అ. తుం. బ్రహ్మచారు
వృక్షము.

వి

వింగ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧ గోశోచనము. ౨
ఇంకను 3 వాడి, వింగవవాడి. ౪ హరిద్ర,
పసుపు 5 గ. చండిక, దుగ్గ. ౬ త్వక్, షీరి,
తవక్షరము 8 కంఠమహ్నావు ౯ అల్లెకాడు.
(విల్వయ్య)

వింగకపిళ్ళ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తెలపాయిక,
జాన్టీక.

వింగచక్కువు. సం. వి. వ. తుం. కంఠీరము,
మొసలి .

వింగజుట్టుడు. సం. వి. అ. తుం. కిత్తుడు.

వింగడించే. ఆ. శ్రీ. కోళాయుక్తమగి, ఒప్పు.

వ.....ధరామరాంబుదనికరుంబులు పెంబడిం
బడి ... అంగడియంగడిం గడుఁ బింగ
డించిన..... వావాదితానకాయమానవితా
నంబు లవలాశించి... పాంచాలి. ౨. ౬

వింగము. సం. వి. అ. అ. అ. వింగవర్ణము
కలది, గోశోచనమువంటి వర్ణముగలది. వి. అ.
తుం. ౧. గోశోచనవర్ణము. ౨. తన్ను,
మహిమము. 3 ఎలక, మామిడిము. (విల్వయ్య)

౪. మంజరి సర్వశేషము. ఒకవిధమున పాద
పాదు. (పై. ని.) ౫. పద్మము. అన. ౧.
(పై. ని.) ౬. ౧. కుంభము. ౭. చిన్నజంతువు.
అల్పమృగము. (విజయము) ౩. కంతు.

వింగళి. వి (క. వింగళి, క. వింగళి) తెనుకటి
భాగము. తెనుకటి ప్రదేశము.

చ. ఎలమిఁ గుమారుముంగలి మరేందుడు రా
మదధీశ్వరుడు వింగళి సదవత్...

కు. సం ౧౧. ౫౦౩.

ద్వి. ముంగళ నిజగురుమూర్తి యేగంగ, వింగళి
గోవిందప్రెగడ వరప్రాయఁ, ద్రోణక
బాటక తొలది మొక్కయును

పండితా మహిమ ౨౯౩ పా.

విలా. తెనుకటిది; తెనుకటివాడు.

ఉ. మోదమున వహుభవుని ముంగళి గా నడి
సింది కామ మృగ్యవలూన్వితుం జగురుఁ
లింగలి యై చను... నిర్వ. ౩. ౧౪౩.

చ. అరదము సత్సరింబుగ కరావళి పెలుగఁ
బన్వీ బాండవా,వరితాఁడు పోవనీక పాదు
వత్ వడిఁ వింగళివారు పోలిం బుడికొని
భార కలర్ప. ౧ ౩౯.౨.

ప్రీ విలా ద్రు అనంతరము, పిమ్మట.

ద్వి. ఒకరారుమూర్తి గ్రాహణీమరశీర్ష మవగ
నంతకముఖా చావితవా సునంగ మొసలి
కడుమును జీర్ణ మైవవింగళి నొకవిప్రుపియ
తుక్రు నంది, పావనవరణముఖులునవ
రమ్మింది, కొని యేగె...

పండితా. మహిమ. ౨౯౩ పా.

వింగళ. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧ (యోగ) ఒకా
శాకవాడి. ౨. నామమను దిగ్విజయయొక్క
భార్య. అమరశాకము; యావదనిఘంటువు.
౩. మహదమును దిగ్విజయయొక్క భార్య. (పై. ని.
శాకము. ని.) ౪. ఒకాశాకశక్తి. ౫. పైడి

కంటి. పక్షివిశేషము. ౬. కల్గి. ౭. కంఠపా
వృక్షము. ఇనుగుడువైట్టు. తుం. ప్రభాద
సంవత్సరములలో నొకటి

వింగళము. సం. విలా. (అ అ అ) నలుపు
పముపు కలిసినవన్నెగలిది, గోశాచనపు వర్ణము
గలది. వి. అ తుం ౧. గోశాచనమునంటి
వర్ణము ౨ శ్రోతరి. ౩. ముంగిస ౪. చిన్న
గుడ్డగుఱు, ముద్రోలూకము. ౫. ఒకనిధి.
౬. పౌడరవిశేషము. ౭. పిల్లి, మార్తారము. ౮.
౧. పిత్త. ౨. మారిజకము. ౩. కురుకేరు.
(పై. ని.)

వింగళలూహము. సం. వి. అ. ప. పిత్త. ఇత్తడి

వింగళాక్షరము. సం. వి. అ. తుం కిత్తడు.

వింగళి. సం. వి. అ. శ్రీ. బలాక, ఒకభాతి
కొంగ.

వింగళుడు. సం. వి. అ. తుం. ౧. దుద్రుడు.

౨. కూర్మవిపారిపార్వకుడు ౩. ఒకాశాక
నాగుడు సన్నివిశేషము. ౪. ఒకాశాక
యక్షుడు ౫. బ్రహ్మశివుడు. ౬. విష్ణువు.
౭. అగ్ని. ౮. ఛందోగ్రంథస్తయగు ఋషి

వింగళారము. సం. వి. అ. తుం. మారిజకము.

వింగళస్థితము. సం. వి. అ. తుం. గోమేదికము,
రత్నవిశేషము.

వింగళాక్షరము. సం. వి. అ. తుం. గోమేదికము, ఒక
విధమున లాహరికము.

మ...రత్న లాహరికము గంగాకాలు వింగళుడు
భు, రత్నకల వింజలు కొప్పెరలో మొదలుగా
గాంగేయమాణిక్యభా, స్వరములో కొట్టులు
గ్రహస్థం బాడమెం వత్సభాంతరాళంబు
నవ్. వరాహ. ౪. ౧౧.౩.

వింగళాక్షరము. సం. విలా. (అ. క. అ.) వింగళ
వర్ణపు కమ్మలుగలవాడు. వి. అ. తుం. కిత్తడు.

వింగూణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నలుపు
పనుపు తెలుపుకలిపిన రంగుకలది. వి. అ. తుం.
నలుపునలుపు తెలుపుకలిపినరంగు. (వై. ని)

వింగూళి. వి. (క. వింగాళి) ౧. ఒకదినుక తెల్ల
చీనాచుట్టి; అనుట్టితోనేమిన పాత్రము
వ...బాఅనలికలు వింగాళి గిన్నియలు పన్నీరు
వెంటలు...

ప్రబంధ ౩౦౫. నలుపు ౪ ౧౩
నీ. వటివ్రేళ్లుకుటి జవాబు పక్కన తట్టు
తునుగులింగాళి కత్తురపుగ్రావి.

వైజ. ౩ ౭౪.

౨. (గిన్నె. తెలు) పాత్రము
నీ. గానావింగాళి గిల్లులపావ లడ పం బు
వన్నెలగిన్నె... రుక్మాం. ౪. ౩౫.
నీ పచ్చలవింగాళి బిన్నీరు గులిపినపందన
పంకంబు పవనంబు వరాహ. ౪. ౧౫౬.
౩. గాలపాత్ర
నీ .కావము విలసిల్లు గా బుంగం వింగాళి
బిన్నీరుబిన్నీరు బిన్నీరుబిన్నీరు బిన్నీరుబిన్నీరు
కాళ్ళు తనరుచుండు అం. భా. ౨ ౨౦౨.

వింగూళము. సం. వి. అ. తుం. ఒకబాళివేడు.
న. కందనము, అపరంతి, పరిశుద్ధమైన బంగారము.
(మే. ని.)

వింగాళి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. నీలివెట్టు (మే. ని.)
వింగాళుడు. సం. వి. అ. తుం. గ్రామాధికారి.
(మే. ని)

వింగి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కమి, జమ్మి. (మే. ని.)
వింగు. వి. మగనీతి.

౪. ఇంగిర మెలుంగుదిలిక్కు...వజ్జి కచ్చు
బీదాము బొచ్చుకా, వింగుకు పడినము
పట్టును... కవిరా. ౪. ౧౨౧.
యద్ర. వి. ౨. ౯౦.

వింగు. వి. భవము.
(కట్ట) వింగులేనివాడు నీనుంగులో నుమానుడు.
వింగిగిన్నెలుడు. సం. వి. అ. తుం. కిత్తుడు.
వింగిగిత్తుడు. సం. వి. అ. తుం. అగ్ని.
వింగివేము = వింగివేము. వి. (సం వింగు. క.
విచ్చు) తెమిలిత్తు, బిచ్చు.
నీ. గురకెండుమీదులు గుచ్చుచున్న అం బాల్చి
తెమిలివేంపులుబిచ్చుములు గట్టి.
మార. ౫. ౩౩.

అ: వింగివేము (లు) నేయు.
వింగివేము = వీచేము. వి. (సం వింగు)
మదము, గర్వము (౪. ౪)
విణ ౧. మగించినది, బలవత్తరము.
ఉ. అలలికాంగి ... నునుమించుచునుక నర్దులై
తనర్ది యొందించము లై చరించె ననించె
భువాభునకెద్దిలూనకా విప్ర. ౨ ౪౫.
(వింగిము. ముద్రి. తెమిలిత్తుయిది యర్థం
తరము.)
౨. కలకలనొందినది. (యా విట్టించుము.)
అ: విట్టించుము.

వింగివేము(లు)నేయు. స. శ్రీ (౧/వింగిము)
తెమిలివించుము విచ్చిన్నము విచ్చు.
(నీలివిట్టు) వ అదిటిల చ్చిచ్చుము లించ
ములునేయుచు వల లాదిత్తుచు గటకు
గటాక్కువం బుల్ల పోక విరలిం బాట్టు
కాని .. ప్రబంధ. కిరా.

వింగివేముడు. వి. (వింగిము + గాడు) తెమిలి
త్తుతోనేమించుచునొడుగు.
౪. అటకుమీరుచుం బాడివి కలపత్త్ర చ్చిక్ర
నీ చ్చిక్కురణకా, భూభల్లభవరసంబవ, భూదిం
వంగం వింగివేముకుభంగి భుజంబు.
వై. స. ౫. ౩౩.

పింజె(చియ)ము=పింజేము. వి.(సం. పింజు.

దీనికి వృత్తియందు గొన్నిచోట ముద్రము
లాపించును. చూ పింజెగొడుగు) తెలులిపురి,
బర్హము.

గీ కలను కలగొన్న పింజెపుడందవాడు

ఉ రా. ౧ ౧౯ నీలా. 3 ౧౦౬

నీ చివ్వుకొకటివానిఁ జిమ్మినపులవానిఁ కెరి
దెవమందిపింజియమవాని.

పొందు ౧ ౨౧3

జ పింజెగొడుగు

పింజము. సం వి ఆ. పుం. పిచ్చము, తెలులిపురి

పింజే. వి (పిచ్చము, పింజము) పుంభును, అల్లె

త్రాటికిఁబాచ్చుచుబాఱుమామము

అ. తెండిపింజఁ బొలుచుచెడదయమ్మున మిత్తే,
నీవ పగలేవాగు కిరముఁ (ద్రుంచి

భార. కర్ణ ౧ ౧౭౫

చ రిభ కరమేమిప్పుడుకరుంగభారక్షతఘోరి
గ్రూలఁగాఁ, బునివి పగిల్చి బంగఁపుఁ
లింజలముమ్ములు నీల నేయుచున్

భా. రా. యు. ౨౦౦౮.

చ... పడిడిపింజ లమర్చిన మాపుతిట్టలం, దునిమి
అచ్చ. రా యు. ౨౦౮

జ. పింజలుగొను

పింజే. వి. (సం పింజు.) మాదేకులవానివిల్లు.

(చూ. పింజారి)

జ. పింజుగ్రోలు, పింజుగ్రోవి, పింజారి,
పింజంచే

పింజ. సం వి ఆ శ్రీ ౧ మాది, కూలము.

౨. పనుపు, మాద్ర. శ్రీ. 3. పట, సమామాము

పింజటము. సం. వి. ఆ. పుం. కంటిపునీ, శ్రేత
దులము.

పింజన. సం. వి ఆ శ్రీ. సంగ్రహవాక్యము.

(వై. వి)

పింజనగ్రోలు. వి. (పింజ+గ్రోలు) పింజన
గ్రోవి.

ద్వి పింజంది తెడలెఁ బాఁ బునుభృత్యధార,
పింజనగ్రోళ్లును లింజంచినట్లు

పండితా. పురా. ౧3౪. పా.

పింజనగ్రోవి. వి. (పింజ+గ్రోవి) మాదేకు

విల్లు మాదిని చిమ్మునట్లు జలాదులను చిమ్ము
గొట్టము

చ సరపతి యొందు విల్లొని గుణభృని చేసి
కుమారమీద నిర్భరగతి నేనె సర్వ
శరంబు బరంబునఁ గాడ నెత్తి రా, దివ సగు
గంటులం దొగి పింజనగ్రోవులరీతిఁ
బాఱఁగా, నయామరీచిమాలిక్రియ సర్వజ్ఞ
పట్టి తెలింగవాణిలోన్ వై భా. ౨. ౩౯.

పింజనము. సం. వి. ఆ న ౧ మాదేకులవిల్లు,

కూలపోట్లను యంత్రము. ౨ మాది లోనగు
వానినిపింజు 3. పింజారిచందనము శ్రీ

(వై. వి)

పింజము. సం విలా. (ఆ ఆ. ఆ) వ్యాకులము,

మనమ్ముకలసివది, కలఁకపోయివది. వి. ఆ పుం.
౧ పింజినును కర్పూరము. ౨. మారణము,

చంపుట, న. బలము.

పింజరము. సం. విలా. (ఆ ఆ. ఆ) ౧. ఎఱుపు

మించినపనుపువర్ణముకలది, పీతర క్షవర్ణముకలది.
౨. పనుపువర్ణుకలది, బంగారవర్ణుకలది.

3. వ్యాకులము, కలఁకపోయివది.

(శ. ర.) ౪. ఘోరియెడలగు వానిచే వ్యా ప్తమై
నది. వి. ఆ. పుం. ౧. పీతర క్షవర్ణము, ఎఱుపు
మించిన పనుపువర్ణు. ౨. పీతవర్ణము, పనుపు
వర్ణు. 3. తామ్రము. ఎఱుపు. (శ. ర.)

ర. అశ్వశేదము. ౫. పర్వశేదము. ౧.
౧. బంగారు. ౨. చంద్రము. ౩. దేవ
కుందలి అశ్వముచేయు, ర. పంజరము,
౫ కాగితపరము.

వింజులము. సం. వి. (అ. అ. అ.) విక్రి
కలకపాణిపది, అశ్వంతావలము. (సేవ. ము.)
వి. అ. సం. ౧ చంద్రము. ౨. కళపత్రము,
దర్శగడ్డియొక.

వింజులి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. మణియొక కళవే
జాట్టయెడివలై ప్రాదేశకమాత్ర మగుకళపత్ర
ద్యయము

వింజేలుగొను. అ. శ్రీ (వింజులు, కొను) పుంభా
మపుంభామగు, (బాణప్రసారము) ఎడతెగనందు.
చ అలుగుల దట్ట మైపాదమున్న కలులులు
పాశ్రే పైగబుల్, వొలిసియుఁ జొంటిజేగ
ముడిదోక క్రమమున నొండొకటిఁబింబలు
గొని శ్రోదికొందు కరసంభుము అక్షయముఁ
దాఁట... పారి ౫. అ. ౪ ౩౮.

ఇల్లీ. వింజువింజును, వింజువింజుగఁజూచుకొను,
వింజువింజుగఁదాడు, వింజువింజుతోదాఁట
మొ.

గీ. కలలి మరుఁ డూర్వలాశముల్ గెలువ
వింజు, వింజు గొన నేయు పుష్పాస్త్ర వికలి
యనఁగఁ గన్నులకుఁ బండు నై తోఁచె
గగనభాగ, మందనం లైవతారకామండ
లంబు. అని. ౨. ౧౨.

గీ. వార లతిదిక్రకరలాగునంబు పేర్చి పేర్చి
యొండొరుపంబు నేయఁ బింజువింజు, గజు
కొని పొలుకూపు లొక్కటియు పాశ్రే,
గానిపించుచుఁ దలఁపించె గదలపోయ.

కళ. ౮. ౧౨౪. భా. రా. యు. ౮౩౬.

ర. ఏకాక్షి నపుడు పెదసిం, గాఁగొని యలయఁ
దుపుగమిఁ జక్కెనయ్య భాణముగాఁ గలిగి
నకం, భాణపుడొర వింజువింజుగఁదలగ
నేలక. వి. వి. ౧. ౬౨

ఉ .. ౬౨. మృగంధన నేయవేలు మహాగ్రహ
రావలి వింజువింజుతోదాఁటగ నేమిద...
భాగ. ౧౦. ఉ. ౪౩౬.

వింజునము. సం. వి. అ. సం. బంగారు. (రా. వి.)
వింజోరి. వి. (వింజే+అరి) మాతేమనాడు,
ఒకానొక బారివాడు.

నీ. అడు విద్యవకారి యలుడు వింజారి మర
దల కోదలు మారువాడి. మొ. క. ౬౯.
న... మైలారి మన్నెరి తలారి కురక వింజారి
విప్రమనోదులును... మాంస. ౨౯.

వింజించు¹. స. శ్రీ ($\sqrt{\text{వింజే}}$) చివ్వు, విన్న
పించు.

చ. ఇథలాశేంద్రుడు మా ప్రరండ్రుమల నీ
రక్తింది పూరించి చు, దళమార్గంబున
కత్తి విక్రి నడి నడ్డాడించి పిండిప వా,
రభటిక నీరములానఁ బెల్లెగనీ నగ్రగ్రాహ
పాదముల్ నభమం దాదెడుమొనకర్కట
ములక బద్ధిక మరల్ మాన్పడక.

భాగ. ౮. ౪౩.

నీ కంబాయ దిక్కులఁ వింజించుచిగురులు
కాలానలార్యు లై కాఁకఁ బెనువ.

కలి. ౪. ౧౩. పండితా. పురా. ౧౩౪. పా.

అ. శ్రీ. చివ్వులకు, విక్షిప్తమగు.

ద్వి. అగ్నిచివభస్మమంగలులానఁబూరించి...
వింజించెదవలఁదాఁబునభస్మధార.

పండితా. పురా. ౧౩౪. పా. వాద. ౨౦౨. మా.

వింజించు². స. శ్రీ ($\sqrt{\text{వింజే}}$) పింజెలుపోయి,
భక్త్యర్థమాయు.

నీ. పింజించి కట్టినవిగుపుపద్యవిష్టు తొలు
కాదమెలుగులకుఁ దులఁగఁగించు.

కలి. ౬. ౧౯౦.

వింజిక. సం. వి. అ. శ్రీ. మాలిమట్టు, తూల
కాళిక, పిట.

సింజాడు. స. వి. అ. పుం. చంద్రుడు.

(నిల్వము.)

సింజాలము. స. వి. అ. పుం. పశవ నిక.

సింజాచము. స. వి. అ. పుం. గురిమి, కర్ణ
మలము.

సింజె(జయ). వి. య. వస్త్రపువచ్చె, మడత.

నీ సరి తేనిరాకట్టుకాకువా తెలులకట్టు తెడ
గాడసిర్కాదిసింజెతోడ. మనుచ, 3 కిం.

(సిర్కాదిసింజె = సింజెకట్టికట్టి సిర్కాది
దోవతి.)

క తెంజెమట బార దోవతి, సింజెలు మాటికిని
గాళ్ల దెవదోవ... వార్తి 3 కిం

చ...మొల్లిరి మనుకాదిసింజయ ..

వార్తి. 3. కిం.

అ. మడత పెట్టి తెనుక దోవతామదోవతి
కొంగు, కచ్చుకేదము.

నీ...కచ్చుకేదాభిధాన మెంగుం గానె పచ్చెల
పచ్చె కచ్చె సింజె . ...అనంగ...

అం భా అ. కిం.

మ తగునీ వాయిలు సొచ్చి వామెదవు మద్దం
దంబుతో గొంతుల వామంగం జోరత్వము
గాక యిల్లెటగు నీరత్వంబె యం మద్ద
తికా, సిగ నీడకా మెనుచక్కసింజె వదల
తేలుకుకా చచ్చివకా.

ఉ. రా. అ. 3 కిం. (సింజమాట్టి)

జ : సింజెమే, సింజెపట్టు

సింజెపట్టు. అ. క్రి. (సింజె + పట్టు) పచ్చెకు
పోయె.

నీ. మెలల సింజెపట్టి తెంగలు మాటి కట్టినవతి
పసిర్కాదిదోవతి తెలంగ. నీలా యి. కిం

(ఇట్టి సింజెమడు. సింజెపట్టు.)

(గోవింద మంచకర్మ)

నీ. గత్తురుతాడామో కర మొప్పు సిర్కాది
మడుంగదోవతి సింజెదిది కట్టి.

క్రిడా. 3 కిం.

నీ. తడి యాచి యామ కండడు ద్రాంతదోవతి
బట్ట తేమరు సింజెపట్టి కట్టి

కుక అ. కిం.

సింజేటము. స. వి. అ. పుం. శీత్రమలము,
కింజిపునీ

సింజోల. స. వి. అ. క్రి. పత్తకల్పము, ఆకుల
చప్పడు.

సింజ. స. వి. అ. క్రి. విటజన సమాక్రయము,
తేవము (క. ర)

సింజ. స. వి. అ. క్రి. సింజాయసము,
ఉక్కు, అ. కచ్చుకేదము, 3 పంకపత్రి,
తెనుకామలమెందు తృణవిశేషము. క్రి.

సింజకము. స. వి. అ. పుం. న యింజాయపు
అ. సింజకము, చిల్లపట్టి, 3. చోళము,
3 అలింజము. వాటికి తెలుపలన్న నలు
చదరత్తచోటు (నై. ని) ౫. గుండ్రని
వస్తువు. (తెండు, గోల్లి, మొ) అ జంభు, సిక్కు.

సింజపురూరము. స. వి. అ. పుం. ఒకదినుగు
భిరూరపువ్వుము

సింజగోనము. స. వి. అ. పుం. గంధరసము.

సింజతెల్లపువ్వులు. స. వి. అ. పుం. సింజలేప
భాగులగువృద్ధ ప్రసితామహామలు మువ్వరు.
సింజలేలము. స. వి. అ. ప. తురుమ్మమను
గంధద్రవ్యము.

సింజనము. స. వి. అ. ప. సింజమచేయట
మండనీయట,

సింజనిర్వహణము. స. వి. అ. ప. సిక్కుతేవ
అనక సింజములు పెట్టుట.

సింధవదము. సం. వి. అ. న. (శ్లోకం) అంక
విశేషము.

సింధపాతము. సం. వి. అ. పుం. తూడు లోనగు
నది (విచ్చుము) పెట్టుట

సింధపాలికుడు. సం. వి. అ. పుం. విచ్చుపు
కుడిచే బ్రదుకువాడు

సింధపాదము. సం. వి. అ. పుం. గతము, ఏనుగు

సింధపాద్యము. సం. వి. అ. పుం. = సింధ
పాదము.

సింధపిత్తయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. గృహ
స్థుడు పాగ్నికముగా వికరల నుద్దేశించిచేయు
దగిన సింధదానముగైడియజ్ఞము.

సింధపుట. సం. వి. అ. స్త్రీ. చేరినాట, కలు
తుంది. శ్లో.

సింధపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. చాస్త్రాకళా
కము, సక్రమరీతిలో. శ్లో.

సింధపుష్పము. సం. వి. అ. న. ౧. తామర
పువ్వు, ౨. తగరపుష్పము, ౩. పెట్టునూయి.
(శ. ర.)

వి. అ. పుం. ౧. ఆశోకము శ్లో ౨. దానము. శ్లో.

సింధభాక్తు. సం. వి. అ. (శ్లో.) సింధముపొందు
వాడు, సింధముపొందడగువాడు. (మృత
పిత్రాది.)

సింధము. సం. వి. అ. (అ. శ్లో. అ) ౧. ఘనము,
గట్టి. ౨. సుహృత్తు, చక్కగా గూడు
కొన్నది, దట్టమైనది.

వి. అ. పుం. న. ౧. శోకము, గుండ్రవిత్తువు.
(అయిసింధము.) ౨. పితృదేవతలకీర్తన
అన్నపునుద్ద. ౩. తూడు, అన్నము. (ఈ యర్థ
మున నివీర్యులు సింధవిద్యుతముగానుండును.)
౪. జలము. ౫. శరీరము. ౬. శరీరమునందు

పీకాదేశము. ౩. గృహమునందుపీకాదేశము.

౮. శోకము. ౯. సిహ్వము, చిల్లము. ౧౦. జప, దానపుత్రుత్వం, ౧౧. మదనపుష్పము.
౧౨. బృందము, గుంపు. ౧౩. గర్భము. (ఈ
యర్థములందుకేవల “పుం” అని వాచస్పత్యా
దులు.) ౧౪. బ్రతుకు.

వి. అ. న. ౧. ఆశీనము, బ్రదుకుచున్నపుడు.

౨. ఇనుము ౩. బలము,

సింధము స్త్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. వాగరము స్త్రీ.

సింధములకము, సింధములము. సం. వి.

అ. న. గర్జరము, ముల్లంగి. శ్లో.

సింధరోషణము. సం. వి. అ. న. వాగరంగము,
వారింజ. శ్లో.

సింధలము. సం. వి. అ. పుం. నీతువు, ఆనకట్ట.
౨. చంకెన.

సింధలి. వి. (సం. సింధలి) ముద్ద

నీ. చిక్కులు వాణుగు జొక్కొచ్చోటికి దెచ్చి
నిసిరి సింధలి నేనీ సింధునగనగ.
భార. విరా. ౨. ౧౩౪.

న...కనిమనగి మారి పసిరి సింధలి చేసినవండు
లును. ఉ. హరి. ౪. ౨౨౯.

(శ. ర. వ్రాతరీతి పా. “సింధలివండుచేసి”
ముద్రి.)

జ. సింధలివండు, సింధలివండులగు.

సింధలివండు. వి. (సింధలి+వండు) ముద్దగా

నన్ను బురద, చిక్కనిబురద

నీ. కురగలుతోచూతధూలి ద స్పృశన చననిధి
సింధలివండుగానగ. భార. విరా. ౩. ౧౫౬.

గీ. అదపు లడచి కొండలమీద నడచి యెళుల,
వారినిధులను సింధలివండు నేనీ, కనుల
పొతు మ్రొగి దానను చిక్కుగొలిపి, పరగ
యనననిశ్చోరితబహుళము.

హరి. ఉ. ౨. ౧౧౯.

గీ. భానుదీప్తులగిడిచే బల్బలంబు, అండి
పిండలివండు గా నిలిపిపోయి.

వి. పు. కి. ౨౦౮.

పిండలివండులగు. ఆ. క్రి. ($\sqrt{\text{పిండలివండు}}$)
మద్దగజ్జినయరద కలవియగు

గీ. అతనికవము లాశంబు లడక గిరలు,
వడక ఆలంబు పిండలివండు లయ్యె.

చిత్రభా. ౨. ౫౩.

గీ. వారినిధు లెల్లఁ బిండలివండు లయ్యె.

నీతా. వి. ౨. ౮౧.

పిండలివము. సం. వి. ఆ. పుం. చేతికి అంటు
కొన్నపిండాలశ్లేషము.

(దీనిని ముత్యకలకలబూర్పులగు ముగ్గుర పిత్తరలు
కైకొందు.)

పిండలివము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. పితరులప
సంకలితమిచేఁ బిండములేకపోవుట. ౨. పితరు
లకుఁ బిండముకైట్టకవిడుచుట.

పిండసంబంధము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. దేహము
తోడి (జన్మజన్మరూప) సంబంధము. ౨. పిండ
మునుజన్మరూపము పుచ్చుకొనువాఁడు అగు
సంబంధము.

పిండసంధు. సం. వి. ఆ. పుం. పరలపిండముచేఁ
గాని, భిక్షచేగాని కీమింతువాఁడు.

పిండారము. సం. వి. ఆ. పుం. పిన్దము, చిల్ల
మర్ది.

పిండార్యావార్యకము. సం. వి. ఆ. న. పార్యలు
(కాళ్లకు).

పిండారము. సం. వి. ఆ. పుం. పిన్దము, చిల్ల
మర్ది.

పిండారము. సం. వి. ఆ. న. కంక, వడగల్లు.

పిండారము. సం. వి. ఆ. న. ఉత్క.

పిండారకము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. చిత్రాంగ
వ్యాసపుశ్లేషము, చిలుకపులి. (కీ. వి.)

పిండారము. సం. వి. ఆ. పుం. వికంకము, ములు
కలము. కీ. ౨. సర్వశ్లేషము. న. ౧. తీర్థ
శ్లేషము ౨. కాశశ్లేషము. కీ.

పిండారి. వి. (పిం. పిండారి.) ఒకబారితాఁడు,
(తాబారితాఁడు పూర్వము బందిపోటులచేసి
వారని వాడుక.)

గీ. ఏమఁగలు నేయి బొందిలి అంది యాడ,
లక్ష పిండారు లొకలక్ష లక్షకురక, రిచటి
బల మాన్యపూజన కెంత భటులు.

కృష్ణ. ౩. ౨౪.

పిండారోధు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. క్షమాణుడు.

౨. గోపుఁడు, గొల్లఁడు. (నీ. వి.)

పిండాల క్షకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకదినము
లక్షకు.

పిండాలకము. సం. వి. ఆ. న. ఒకదినము
అలాపు (నామగర్జ)

పిండాలపు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. చిరుగడము. కీ.
౨. కందగుధూచి కీ.

పిండారోధు. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) చిచ్చ
గాఁడు, భిక్షకుడు

పిండార్య. సం. వి. ఆ. క్రి. వాడీహింగవు,
ఒకవిధమైన యింగువ.

పిండి. వి. (సం. పిండి) ౧. పిప్పయి, రియ్యము
లాపనవానిపోడి, (దీని యాశ్రయితులగుట
పిండి పిండి.)

గీ. నన్ను గాచుట యిరువదింగ నిన్ను గాచి,
కొనుట యిప్పిండి యిప్పుకొత్తువన నిచ్చి,
కాశనే నన్ను... భార. అశ్వ. ౪. ౨౫౬

కా...పై బంధులం దొవ్వగా, గానకా
తెల్లల పిండి చల్లబడంకా -గల్లతా
పండుపై, యయ. ౫ ౧౦౯.
చ గడగగిరత్తవృత్తికాచ్యుటఁ జేతుల నిప్పు
పిండిపై, గుడురుగ నిల్పి...

అయ. ౧. ౮౩

సీ. చేసికొండలు పట్టి పిండిపిండిగఁ గొట్టి
జలధిలో పెదజల్లఁగలబలంబు
ఇందు. ౧. ౧౫. సీ. ౧. ౮౩. ౩. ౧౦
అ. నువ్వులు మొ, నానివాడింది, చమురు
తీయఁగా మిగిలిన పిండి, తదాః తెలిక
పిండి మొ.

కొట్టినపిండి = కాగుగా చలఁగినది; మిక్కిలి
చరిచినము.

(చక్కచ): విరాటపర్వము నామ కొట్టిన పిండి.
పిండియింజు = చేపమును పిండిచేయు.

గీ. ఒండొకడ పైక నిపుడ నీపిండియింజుమొ,
ప్రాప్త్యులుండ వెంట మాచేర బ్రదుకుఁ
గంటి. మను. చ ర. ౯౦

జ. పండిమాడు, పిండిమార, పిండికొండ, పిండి
కొండ, పిండిపించు, పిండిపీచము, పిండి
పీచు, పిండిపోకలు, పిండికొద్దిమార, పిండి
మిరియము, పిండిపంట, పిండిపంటకము,
పిండిచివయము.

పిండి. సం. వి. ఇ. త. శ్రీ. ౧. గంధ్రవనమృత్యు,
మొందు, అ. బండికంటి నడిమికూము, నాళి,
౩. కాలిపిక్కు, ర. మంగ, పిండితగము,
౫. నీకము; నీకవిశేషము, ౬. పిండితగరము,
౭. సొలు, ౮. ఒకదిమకు తాడు, ఖడ్గూర
కేదము. ౧. (వై. ని.)

వి. ఇ. త్రుం. ౧. చూర్ణము, పిండి, (వై. ని.)
అ. తెలిపిండి. (వై. ని.)

పిండిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. కాలిపిక్కు-
మాంసము అ. కురుమ్మ, చేకమందు అందున
బంకతోఁజేతుడు ధూమద్రవ్యము. ౩. బండి
కంటి నడిమికూము, ర. ఇల్లకట్టుటకు వీర్యర
చివ్వలము, నిజకవ్వలము (వై. ని.)

పిండికూడు. వి. ($\sqrt{\text{పిండి}}$) సంగటి, చిక్కు-
యంబలి

క ఒడ తెల్లఁ బిండికూడు గఁ బొడిచి యొగయ
నైత్తి త్రిప్పి భూస్థలి మతీయం, బడవైచి
యూరము మొగమును, నడిమెను వడముడి
తలప్రవళకలంబై.

భార. ఆర. ౬. ఆర౮

క కలకంఠ భక్తి తెలిగా, గొలుగా పెద్దయ్యను
నవయఁ గొన్నిటిసాధలో, మతీ పిండికూడు
పెట్టెన, మెతీయలక్రియ మొనము మొనమును
మలమెఱుపులో. కవ. సా. ౧౯౩.
(పిండకూడు, ముద్రి)

పిండికూర = పిండిబొద్దికూర. వి ($\sqrt{\text{పిండి}}$) ఒక
కాలిమాకాడు. ౧

ఆ తొల్లి పుచ్చకాయ ముల్లంగి సొలుకాయ పిండి
మార తెలిపికాయ పై. భా ర ౯౬

పిండికొండ. వి. ($\sqrt{\text{పిండి}}$) కొండపిండి. ౧

సీ. కొండపిండి యనంగఁ బిండికొండ యనంగ
నగళేదసంజ్ఞ గా నలరుచుండు.

అం. భా. అ. ౬౫.

పిండిరము. సం. వి. (అ. ఆ అ.) ౧. పిండ
ముగా చేయఁబడినది, ముద్దగాఁజేయఁబడినది.
అ. సుమారము చేర్చఁబడినది. ౩. గజీతము,
ఎంచఁబడినది. ర. గుజీతము, గుజీంపఁబడినది.
౫. దట్టము.

వి అ. త్రుం కురుమ్మనున గంధ్రవనము.
పిండిదొండ. వి. ($\sqrt{\text{పిండి}}$) కురుకుండి. ౧

సీ. తురగ్మంది చెలరగఁ బండికొండ యనగఁ.
అం భా. ౨. ౨౦.

సీ. పెన్నెరు విచటాద్రి సిండికొండ
మంస. ౪. ౧౦.

సిండిసింఝే = సిండిసింఝే, విలా. ($\sqrt{\text{సిండి}}$)
విక్కిలివలగఁగొట్టఁబడినది, విచిత్రితము.

మ. తరుగులూడలు సిండిసింఝగ మహాధాత్రి
ధర్మిధర్మోక్త్యరమర్ పెంపరి మగ్గుమాచ
మగ... త. సం. ౧౧. ౫౬౦

సిండిసింఝేము. విలా. ($\sqrt{\text{సిండి}}$) సిండియైసింఝేము
కలది, నిస్సారము

సీ. సిండిసింఝేలు గాఁ బుద్ధివిధరమ్ము లదంతుశీ
కాలదండమున నధవ కాకి ౩ ౩౯. (ఇట
గుండగుండగా అనిభావము)

సిండిసింఝే=సిండిసింఝే.

గీ. విరుడుమగలయై క్షములను సిండిసింఝేయై
లలితపుష్పమ్ము లచ్చెరువుఁ బెనుప
భార. శబ్ద. ౧. ౧౨౨. (సిండిసిండిగా.
కరాలప్రతి. పా.)

సిండిసింఝేలు. వి. వి. (సిండి+సింఝేలు “గుండ
సిండములు” (౪ ర.) భక్త్య విశేషము.

సిండిసింఝేరూర=సిండిసింఝేర. ($\sqrt{\text{సిండి}}$) బ్రా. శ్రీ

సిండిసింఝేయము. వి. ($\sqrt{\text{సిండి}}$) పులుసుశేయక
సిండితోను మిరియముతోను పలుచగా నండిన
వర్ణమువదిశేషము (౪. ర.)

సిండిలము. సం. వి. అ. పుం. ౧. వంశేష, సేతుపు.

౨. మేనుము, ౩. పానుము, మంచు. (శి. సి.)

సిండిలూడు. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ౧ మిక్కిలి
విక్రమంకగలవాఁడు. ౨. గణకుఁడు, లక్ష్మిండు
వాఁడు.

సిండివంట = సిండివంటకము. వి. ($\sqrt{\text{సిండి}}$)
సిండితోచేయు భక్ష్యము.

తులము. పలుకెఱుంగలసిండివంటలుఁ బుష్పం
గూఁడును శేరితుండలు...

భార. అది. ౨. ౨౦౪.

సీ. పెనుపాచకడియంపుఁ సిండివంటతోడఁ
గమ్మవి నడోన్మృతమ్ముతోడ.

సీ. శకుం. ౧ ౧౩౫.

ఆ ప్రియము శేరివిందు సిండివంటలచేటు.
మేము. ౨. ౪౯.

సిండివంటకము=సిండివంట. ($\sqrt{\text{సిండి}}$)

గీ. వారయాత్రిక లనుకూడవంతు లగుచువలది
భుజియించి రొగిఁ సిండివంటకములు.

మై. ౨. ౧౨౦

కా... నిధిలమున్ సంతాన్తి మై పల్లెపాత్రి
మధ్యంబునఁ సిండివంటకములన్ దివ్యావృ
తుల్ ...సంధ్యై నొక్కమ్ముదిన్.

భీమ. ౨ ౧౩౮.

సిండివడియము. వి. ($\sqrt{\text{సిండి}}$) సిండితోచేసిన
పడియము, మారపడియము.

గీ. ఎందు గుడి మ్రొంగువానిశి నంది సిండివడియ
మనుప త్పాణంగశే పుడమిలాన

విక్ర. ౨. ౨౩౮.

సిండికృతము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ముద్దగా
చేయఁబడినది. (౪. ర)

సిండిలేకము. సం. వి. అ. పుం. ౧ మదనము.
మంగ. శ్రీ ౨. తగరము. ౩. ఘోరము, మదన
మను శ్రీ.

సిండిపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. అశోకము. శ్రీ

సిండిభూతము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ముద్ద
యైనది, ఘనీభూతము, గట్టియైనది.

సిండిరము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) నీరసము,
పాచములేనిది.

వి ఆ తుం ది చానిమ్మ ? ఆ దిండిరము,
సమద్రపుమధుగు

సింధీశ్వరారుడు ఎం వి ఆ తుం తిండియందు

మాత్రమకూరుడు, పమలయందసమధుగు

సింధు¹ ఎ త్రి (ఎం పీడ క సింధు) పాలు

పీకుకు

సీ ముమ్మ తా గొన్నమాతతో మొదపు
నల్లము, ఎదనమున కొప్పు చెప్పించి పొద్ది
చాని మొట్ట నివురును చాను చాని
లిండ కుడుగ బాలు లేకుండ గాను

తేం మా క ౧౫౬

సీ కలకండిసిం లిండి కాచి చేమిరి తెట్టి
యొటగ కుండగ బట్టి యట్టి గొట్టి

తేం ఎంచ క కృగ

ఆ తుం మొ పాలిమ్మ

సీ పాలు మిందనిగొద్దని స్థి కాదులు మెండు
కల్లసిండికి గాని మెండు

తేలు క ౧౬

౩ (రసాదు మైకవచ్చువల్లు) మలుపు

ను దంభగవిమి వం దట్టాఖండ మొయ్యవ
లిండగ్గ విమలాంబువులే పెదలే

వరాహ ౧౦ ౫౯

సింధు² వి (ఎం సిందమ్, క సింధు) ఎమా

మాను, గుంపు

సీ మొట్టయ నాయాదుమాటలు తెలుపసిండు,
మలములకు నిం పారెదనురులు గానె

భార విరా .౩ ౩౩౫

సీ ముమ్మటయెలువవిమో ర్తిభేదములతో విహ
రించు నేటింట తేల్చు సిండు

రీను ఆ ౫౬ రామా .౩ ౧౦౧

జ సిండుగట్టు, సిండుగొను

సిండుగట్టు=సింధుగొను ఆ త్రి (√సిండు²)

గుమికూడు, సుంభిగుంతు

సీ కంటె గాంగేయు నకనిచ్చుటికిఖండి,
తెట్టు మితిని మన మెల్ల లిండుగట్టి, పాదని

కొనిన త్తము భార భీష్మ ౩ ౧౯౦

సీ అనుకుం దద్యుల్లత కత్తు దళిలనురులు,
విచ్చలింది వినుకొని లిండుగట్టి

రామా ౩ ౧౦౦

సింధుగొను=సింధుగట్టు¹ (√సిండు²)

మచ్చుగర పొద్దుల్ల, మా పి క స్వాం కం
బులతో తెల్లమిశోవగ నత్తాదతోత్తిన్న

మలో పొండుమతోపాంకంబుకు సిండు

గొని నిలిచి మాడుల్ల తడంగంబు గప్పుక

భార స్వర్గా ౩౪

౬ కరిమదగ్గమునకు మధుకరములు సిండు

కొని నుని కటకటములభా, మర మయ్య

కు ఎం ౧ ౮౯

సింధురము=సింధు వి ఎమామాను, గుంపు

ఈ కావున సీవంకమధుగద్వికతోకిలీకారి

కా, రావము లేటిఎండుపురావము మెల్లని

చల్లగాడుంబూ, చావులసొంపు మిగుల

బాలికకాలిమి కొల్లలాడెడిగ

కళా ౬ ౨౪౩

సింధోలి ఎం వి ఇ త్రి మదుచునల్లము నోటి

నుండి ఎడినయన్నాంకము, కడువంగా మిగిలిన

యన్నము

సింద్రము విలు ఆధికము, మిక్కుటము

కా అంతంకమకా సింద్రం బయ్యెగ గసిండి

కోత వలచా మిశుక విచారింపగక

వరాహ ౫ ౯౩

సింధ్ (దియ) వి మిక్కిలి లేతకాయ, బాల

కలటుపు

సీ తల్లిదండ్రులయొద్దితనయలగతి నాకుమలుంగ

సిందెటితి తెలి వహించి

మోక్ష ౧ ౨౧౨

గీ పింపియులు పూలు ముక్తలంలం దనన్పు,
తెల్లపెట్టులు నలర నల్లులిదంపురాదిరాబారి
నెలచున్గొన్ గోన మెఱయు

అచ్చరా చాల ౧౧౮

పింపిగో ని శ్రీదేవీదేవము, శ్రీల యొక విధ
మగుజడ, (నాలుగుపాయలజడ అని బ్రా)

మ జడి గొన్నోర్పుల నింతి తాను మగచేమం
బూనిగ నింపిగోజడలగ్ బాఁపట రాదిరేక
ఆగి మార్చుకొన్న పాంకించి

సత్య పాం 3 ౧౦౪

పింపిగులు, (గ్ల)=పింపెనలు ని బ తెదవి
మీఁదగా నొకవిధ మైనద్యనిది గలిగించి వర్తిం
చెడుబాలక్రీడానికేమము

మ దినములో కొన్ని చనంగ వంతఁ గడు నర్థిం
బొమ్మ పెట్టిండు గుఱెవగూ క్లచ్చనగండ్లు
పింపిగులు లోనైన శ్రేణవములో మీఱఁగ
జొంటితో నలరు బాలాగ్న మెల్లప్పుడు
కళా ౬ ౨౦౨

నీ పింపిగు పెండుగోరింపులు నోమనగుంటు
పెన్నలకుప్ప లాది దళా ౯ ౮౧

నీ పింపిగు త్రొక్కిళ్లు చేడిపెరిచగుళ్లు నచ్చన
గండ్లు మాంస ౫ ౧౧౫

జ పింపిగోడు, పింపిగుగూయు

పింపిగోడు ఆ క్రి (పింపిగు + అడు) ౧ పింపిగోట
యాడు (మా పింపిగు) ౨ సర్వముచేయుచు
నమస్కరించు

రగడ మణిపూటల్లి మలయుమణిప్రభుపెరు
మాళ్లకుఁ గడుఁ పింపిగోడుచు
మాంస ౪ ౨౧౩ (వర్తింపు అని క ర)

పింపిగ్ల(గులు)గూయు ఆ క్రి (పింపిగు +
గూయు, గునియు అని క ర)

౧ పింపిగోటయాడు

నీ మాటికి నెక్కిచ్చుచులువునఁ పింపిగుగూయు
పుండురాచొమ్మ గములు

యయా 3 ౫౪

వ యువజనులులకుం గమ్మలపండువులు గా
గుంపులుగుంపు లై పింపిగుగూయుచాలి
కలును వరాహ ౪ ౧౧౫

౨ వర్తింపు, చిందులు(త్రొక్కి) ఎరిపడు

వ భావిపుంభావసంభావనాపరిచయము
సంపాదించుపెంపునం పింపిగుగూయుకలి
కోమిలెల మొలకచనుమొనులం దలకరించిన
తగుటనీపైంపు తగకకల దకముకొనెనో
యగ్గ మను ౪ ౨౩

మ రిగిచన్లులు గు క్తపుంబయిటలోఁ పింపిగు
గూయుగ కళా ౬ ౬

(ఇది యితరపదవ్యవధానము తోడను గన్నట్లు
చున్నది)

ఈ అలపెన్నుపదంతులపెన్నునంబు పింపిగోగ్ల
గూయుఁ జొచ్చె

కవి క ౨ ౧౫౦

3 (భారముచే) పంగియాడు

నీ గంపెండుతోలైనఁ బంట కల్పనిచేమ పింపిగు
పూయని గుంపుపెరు, గీ పన్నిదమునకుఁ గాన
మెప్పుట్టుచుండు పాంచాలి ౫ 8౫

౪ (పింపిగోటయందువలె పెదవులతో తూతూ
యని ద్వని చేయుచు) చరించు

గీ పిన్నలిద్ద రయ్యెడలఁ పింపిగులుఁగూనిరి
మారి పూ 8 ౧౬౦

నీ అలిచాలికలుముడుం తెలరానిఁ పింపిగు
గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

న్వనిం ౨ ౬8

పింపినలాడు ఆ క్రి (పింపిగు + అడు)

౧ బాలికలు పెదవిమీఁదగా నొకవిధ మైన
ద్వని చేయుచువర్తింపు

1. కేదవలు మిఠాయి లింపినలాడు.

రక్తి. ౧. ౮౬.

౨. సర్పిండు చిండులు ద్రొక్క.

నీ కురులు చొత్తులమీదకు గురికి చువిన
లాడు... రక్తి. ౬. ౧౧౯.

(పెంపెనలాడు, అపమ(న్ది.)

పింపినలు=పింపింపులు. వి. వి.(చూ.పింపినలాడు.)

జ: చువినలాడు.

పిక్పికలు = పిక్పికలు, వక్వక్లు, వక్వా
వక్లు. వి. వి. చెల్లాచెరు.

క ను గ్గయినయతనిక గనుగొని, దెగ్గలమున
నచటిభటులు పిక్పిక లైవక్, దగ్గటి పిక్
కాకను లాక, మొగ్గర మై కాట సార
సమద్రకు లయివక్. నిర్వ. ౪. ౫౪.

క ఒక భూము కేలిల్లారు, పిక్పిక లై కుము
లరణముపెంపున నవ్వొప్పకరానీ సుహతు
లచే, వికలక గని రొరులు కమరు నీ రను
కొనక రంగా. 3. ౨౦3.

పిక్పియ. సు. వి. అ. శ్రీ. మనోజులుపు, పెద్ద
కేకడు. శ్రీ.

పిక్బంధువు. సు. వి. ఉ. పుం. ఆద్రుము.

మామిడి. శ్రీ

పిక్ము. సు. వి. అ. పుం. కాళిలము, కాళిల.

పిక్వర్ నవ్వు. సు. వి. అ. పుం. కాళము, కాళి.

పిక్పంగము. సు. వి. అ. పుం. పక్షి భేదము.

పిక్పాము. సు. వి. అ. పుం. కాళని. శ్రీ.

పిక్పానందము. సు. వి. అ. పుం. కనకకాలము.

(చెల్లె పిక్పాంధము.)

పిక్పికలు = పిక్పికలు, వక్వక్లు, వక్వా
వక్లు. వి. వి. ౧. మిక్కిలి కలసివడి, చెల్లా
చెరు.

నీ. కవినిసండుచీకటి పిక్పికలుగాఁబాటుగఁ
దొలపఁబునము. వరాహ. ౪. ౧౫౪.

చ. ఎలయగ లంక గాల్చి కను శేచి
కొరియ శేచు గ్రచ్చురక, గలనికీ వచ్చు
సంచును పిక్పికలై చుటెంచి రందలుక.

అచ్చరా. య. ౯౯. ప్రబోధ. ౫. ౧౦౦.

౨. పిక్పికలు కేయవడి, చెడరగొట్టువడి.

ఉ పిక్పికలు పిక్పికలు చిత్తమున్నుతి కేరి
చా ర్థక, గగ్గలకాండ్రు.. అగ్గజయవకం
బతికి నయ్యె యభేదవహా: ప్రసంగముల్.
కవి. 3. ౨౨౯.

పిక్పి=పిక్పిలి. వి ౧ పక్షివిశేషము.

నీ పంగపండు పిక్పి ... ఆవగ నిట్లు
పక్షిభేదాభ్యు లలరు. ఆం. భా. ౨. ౯౮.

ఆ. పిక్పి శేలమిలి పెనువచ్చ వికచారి...
అది మైవవచ్చు లలకడుదీర్చు.

మాంస 3. ౧౨. ఇందు. ౨. ౬౯.

౨. పిక్పిట్టలకూలికలతోచేసినవకంపె.

నీ పిక్పికల చెట్టులమకలికల్ బ్రాతుం గా
నిక పెండు బ్రాతు శే యగరులతోనే
దకా. ౮. ౬౮; 3. ౨.

జ: పిక్పికెండు, పిక్పిపూ.

పిక్పికెండు. వి. (పిక్పి+కెండు.) పిక్పిట్ట
యొక్కపక్షునియొకలతో సంచుకాకరముగా
చేసినవచ్చు

నీ. అట్లు కవకంబుచే కేటలాడి మృగను,
జంబు: కామరములు గజంకములును, పిల్లి
గడ్డలు పులిగోళ్లు పిక్పికెండు వానిగా
చెచ్చి యచ్చి రయ్యగవినతికి.

రక్తి. ౧. ౧౧౬.

నీ...కమరలపు సొంపారపిక్పికెండు.

నీ. పిల్. ౨. ౨౪.

పిక్పిపూ. వి. (పిక్పి+పూ.) పిక్పిట్టతోక
క్రిందియొట్టపిక్కునకెనకూలిక.

మ. పులిగోయల్ పెరళేన గిర్దురిమెగంబల్
పుట్టెవ్వాలెప్పి, ల్లలు గోళోజున మిట్టలుం
లిలితూలం కామక లిచ్చి బోయ
దొరలిట్టల్ గాంచి రాధుచిక్క
రామా ౨ ౫.

మ కడమింక గజీమేయంక లిలితూదండ
మిటారింతుక, నిడెముల్ ... పిసారిం
పరగా, దుడుముల్ గూడుక వచ్చి చెంచులు
వరంద్రం గాంచి మాన్లుంబువక.
ఉ రా. ౩ 3౨౭.

పీఠులు=పిగులు, పీలు. ఆ ౧ (వస్త్రము
మొ|| విగ్రహం) చివర

చ పిలి యజాండకర్పరము వీటులువాంక గ
మేమ పెంచి యా, మకరనిశనోదరనిమగ్న
మహిమహిళాలామం గే, తకముకళాగ్ర
సంగతమద్రమకీసమరీ గాంగం గొమ్ము
కొనక దగిల్చి యొక్క గిడిమా ద్విది చాల్చితి
గా జకార్దా పాలి 3 3౦
౨. పగులు, బ్రద్దలగు.

క గూటగ్రుడ్లంబైకా,

గీ పెట్టి ముద్దిగ్రుడ్లు వడనండక గట్టు గాంచి
పొడుగుటయే పెరళిని కొన్ని పూటలనకు,
లిలిత మేం పంచ. ౧ ౩౫౦

పిక్కటిలు. సం. వి ఆ శ్రీ కొకిలాక్షము ? క
దిమగుగల్గిన కి

పిక్క¹. వి (సం పిండికా) జంభ, చిలుకొండ

క. పిక్కలకొండల సమయం, దొక్కటం బడ
తలము విడి సమున్నతి కొడలిక, పిక్కించిన
నీయాసన, మక్కజము గ సల్లకీకామ్య
యంబుగ జగతిక పీకారా. ౧ ౯౮.

పి. చిలుకొండ యంగం లిక్క నాం తెలగు
జంభ. ఆం. భా ౨. ౧3౮.

జ. పిక్కచెదర.

పిక్క². వి (సం. పుక్కా.) ఒకానొక పెట్టు.

పి. వావపువ్వుకావలతో లిమ్మ గాం బుచ్చ
పిక్కయాలంబులపెనరు వాపు.
ఉ సం. ౫ ౨౦౮, ౨౦౯.

పిక్క³. వి గింజ ఉచా చింతపిక్కలు (వా.)

పిక్క⁴. వి చిన్నవానెము.

(వ్యవ) చేతిలో నాలుగుపిక్కలున్నవనివాడు
మిక్కిలి గర్వంబుచున్నాడు.

పిక్కచెదరు. ఆ ౧ (పిక్క¹+చెదరు) భయ
పడు, తెదరు.

మ.. సమిపాపిమర్దంబుం జొచ్చి యాపొచ్చి
టించి పిక్కచెదరక దిక్కులు పరిగ్ర
మించి... పొందు 3 ౮౯
వి భయము, తెదరు

ఆ. పేర్చి నడువగుండె పిక్కచెదరు లేక,
యండ వచ్చుచేద యేలునంక దక్కిరమణ
గోచిపాతరాంబుడు వొంగల, మిండ
దచెడుమాట మేలు తెలిసి కుచేల 3. ౪౩

ఆ అంటి పొడిచి పొటుగంటివెంబడిచూటు,
వీరవరులు పురవకారపమిలు మేర మీటు
సంఖ్య మెలయుదు రప్పిట, నడువగుండె
పిక్కటచరు లేక రంగా ౧. ౧౦౨

పిక్కటము. విలు విగ్రహ

ఉ. ఆపలుకల్ మధారసమందితపారము లై
చెవుల్ సారక, భూపతి యాత్మచూర్ణరస
పూర్తి గే మన వచ్చు బూర్వసంతాప
దకాకృతకళకనత్మవకాంగద ముద్రికాదిర,
తొప్పలభూషణం గములయెబ్బునచొల్పెను
లిక్కటంబు లై కవిరా. ౫. ౧౧౫.

జ. పిక్కటిలు.

పిక్కటిలు.(లు) ఆ. ౧ (పిక్కటము) ౧.
నిండు, పూర్ణమగు.

క దిక్కులు పేరువధులును, విక్ర-టిలంగ
నయనములు భీమములు గా

భార మహా ౨౩

లో అగ్నింజేదవ్యగు ప్రతీతింజేలమివాగ్రతః
మార్గమా వ్యత్యక్తిదంతం పాక్షాత్పుయమ
విగ్రహం సం భార మహా ౧ ౩౬

నీ విగుప్తంబయ్యెదలానఁ విక్ర-టిలునుఁ బాలఁ
దశ్శుచమ్ముల సొప్పమ్ముల పేరు

కకా ౪ ౧౦౩ నిర్వ ౧౦ ౧౦

౨ వర్ణిలు, పేరులం

చ మట్టి లావు గూడ డ్రై, బాదల నుంగఁ
విక్ర-టిలఁ బొట్టచమ్ములు పాఁడుపాఁటి
కకా అము ౫ ౨౧

గీ అతివచమ్ములు జక్కవ లగుట శేమి,
నందియం లింక వందలరాము నిగడి, రెక్క
లైయొడ సొంపునఁ విక్ర-టిలి వలిపె
ఎయ్యెడ యనుచిన్ని వలన దగుల

యయా ౪ ౪౩

౩ అతిశయింపు, విజృంభించు

ఆ వగరు పుట్టి వంతఁ దెగల దంతంబులు,
నుక్కినయొను దగ్గఁ విక్ర-టిల్లె, కిరకు
సొవ్వఁ దొడఁగఁ జెవర మనం బంతఁ,
గడిఁది యొనమువృత్తాలమునకు

భాగ ౬ ౬౦

౪ పెరువయ్యను విక్ర-టిల్లంగ, మరతం బొక
జేకపైనఁ జొప్పవము మదిం, బరపురుమ
పాంపు వొడమిన విరహంబున లేలు ఎవలు
లేరును మండున్ మాంస ౫ ౧౫౬

వ విక్ర-టిల్లినమట్టున లై భా ౨ ౧౩

౪ వ్యాసించు, ప్రసరించు

క దిక్కులఁ దనకాణంబులు, విక్ర-టిలంగ
నుల్లసిల్లి భీష్ముడు

భార భీష్మ ౧. ౨౯౨

చ వినుదరన్మితామృతముకలున చెక్కులఁ
విక్ర-టిల్లివక్ మనుతన కేరంగాఁ విలిది

ప్రభా ౧ ౧౨౫ వైక ౨ ౪౪

౫ పిగులు, చిమలం

నీ జలుగుపైరాణింజల ఎక్కుటిలి వలి
కులుకున్మెప్పుగ్గిగుల్పులుబ్బు

రసీక ౩ ౪౩

నీ ఎవరనివనివర్మెరవిక ఎక్కుటిలంగఁ గులుకు
పాలుబ్బుగుల్పులు చెలంగ కుక ౧ ౧౩

౬ ప్రకటితమగు, బయలుపెలుయు

క మిక్కుట మై యక్కటికము, ఎక్కుటిలన్
పెంపు మానిపినయొక్కటికన్,

అచ్చరా బాల ౨౪

౭ పీటలుపాటు, బ్రద్దలగు

చ గా దీపగుణగర్వాదంబింబున సంబరంబు
పిక్కిటిల్లు హార ౩ ౬౩

నీ చివి పిక్కిటిల ప్రాయము చివ్వడుండుధుల
సరావంబు లుగ్రగర్జనలుగాఁగ

దకా ౩ ౧ ౧౨

విక్ర-ము ౧౦ వి ఆ తుం ౧ ఇదనదియొద్ద
వయసుగల రేమలం, ౨ రేమలంగన్న వి ఆ
క్రీ ముక్తాపరిమాలభేదము, ౬౩ నిధమగు మత్స్య
ముల కూనిక

విక్తార్లు వి (పిదవ+కారు) చాకువా, కర
ద్యువు పెంబలుకొని నీటియాసరాను పండెడు
ఎల్లపులంబ (౪ ౪)

విక్ర-టి=పిలి వి ౧ ఎక్కివిశేషము (వి పిక్కి-
కులు, పిక్కిళ్లు)

నీ పట్టుకేనువు కొంగ పిక్కిలి మిలమ్రుచ్చు
ఆ ఆది యొనపట్టు లకడ చీద్య

మాంస ౩ ౧౨.

౨ ఒకానొక యదవికాతికాడు.

నీ. పెనుగొండగద బ్రాలి పిక్కిళ్లు పెండలైన
ప్రతిపక్షులకు మాతామాతలు చేసి.

తై. భా. ౧. ౪౫.

(ఇది పెండళ్ళునులకు మహామాతలును.)

విక్రమ్-1. అ. శ్రీ. పెనుదీయ. (౪ ర. బ్రా.)

స. శ్రీ. ౧. అపహరించు, దొంగిలించు.

నీ. బాచిబొమ్మను బలికెంపుఁజేంపుడు గాక
పిక్కిన బొకపొక బక్క గాక.

విప్ర ౫. ౧౯.

౨. పెనుకత్తున్ను వందించు. (౪. ర. బ్రా.)

వి. ౧. వంచన, పెనుము.

నీ. వంచన పెనుంగు గీ. బాడుంగు బ్రహ్మ-
కీకరు పిక్కి. అం భా ౨ ౨౯.౨

౨. మర్మము, కీటుకు.

చ. పలుకులలోనుం బిక్కి లొకపానుపువకా
బొలయ్యెట్లొకొక్కలుకా, కలకలు దీలు
బ్రెంతులును గాబుపుఁగొలిటిలోని
పొక్కులు. అమాత్య. ౨. ౭౮.

౩ మల్లవిచ్చాదిశీవము.

వ.. ఏకసరము పైసరము యుండు పిక్కి కరలా
భవంబు పెండలగు వికేయమును.

మల్లపు. ౩. ౨౯

వ నయనపుపారున లిన రాకద యేకసర
పైసర యుంపు పిక్కి కరలానువమ్ము పెండ
లగువికమ్ము లెఱిగి ప్రబంధ. ౭౮

విక్రమ్-2. వి పెంపు, అతిశయము.

వ...బాసెంబు లగుతూణులులకాణతనంబు లాడి
ధిక్కరించునెక్కుల కిక్క కాపి క్కులరు
కిక్కులు .. ప్రబంధ. ౪౦

విగులు=పికులు, పీలు. అ. శ్రీ. (వక్రము.

పెను. పిగువుచేపగులు; చిగురు.)

౪. భవి పగిలక రవి బొగిలక, వివి పిగిలక
దిగ్గజములధృతి సన్నగిలక.

రా. వి. ౨. ౪౨

అ. పిగిలక పీల మనగఁ లెంపొందుచుండును,
చనిగె నమటకాఖ్య... అం. భా. ౩. ౯౧.

విచండకరుడు. సం. వి. అ. పుం. లొడవకుడు,

లిండిపొతు, ఉదరంభరి.

పిచ(చి)ండము. సం. వి. అ. పుం. న. ౧. కడుపు.

౨. పుంపు. (తై. ని) ౩. మృగములపీపు (౪. ర.)

పిచ(చి)ండిక. సం. వి. అ శ్రీ జంఘ, పిక్కి-

(తై. ని)

పిచండిలుడు. సం విలు (అ. అ. అ) పెద్ద

కడుపుకలవాఁడు కుండిలుడు

పిచేపిచే. వి పిచ్చుకలధృతి కమకరణము.

వ...చతుర్థ బిశాపశీవంబు గా రాత్రి చనియె,
పిక్కిలు ప్రకాశప్రకటింబొందె, విచ్చు
కలు పిచపిచమనియె గావంబులు గూక
లిడియె... తేం. పంచ ౪. ౫౦౪.

పిచవ్యము. సం. వి. అ. పుం ప్రతివెట్టు;

కారాననవృక్షము.

పిచుకము. సం. వి. అ. పుం మంగవెట్టు, మదన

వృక్షము.

పిచుకూలము. సం. వి. అ. పుం. కూలము,

మాది.

పిచుమంద(ర్ద)ము. సం. వి. అ. పుం. తేము,

నింబము. శ్రీ.

పిచులము. సం. వి. అ. పుం. ౧. యూలకము. శ్రీ.

౨. ఇచ్చెలము, ఎఱ్ఱగొన్నరు. శ్రీ. ౩. కూలము,

మాది. ౪. పిచుకాశి, బలయోనము. (వాచ.)

పిచ్చు, సం. వి. ఉ. త్రిం. ఓ. మాది. ౨. వత్త

శ్రీదము ౩. కర్నము

పిచ్చే¹=పిచ్చి. వి (సం. పి. క్రమ. త. పిచ్చు.)

౧. ఉత్పాదము, పిచ్చి

పి. పెట్టి యనంగను విచ్చి యనంగ ముచ్చాద
మనంగ ముచ్చాదసంజ్ఞ. అం. భా. ౧. ౧౩౬

౨. అల్పము, తక్కువది.

ఉ. కొన్ని గొంబి కొన్ని నినిసి కొన్ని ముతూరము
లాది మావరా, పెన్నిక నిన్నిచాళ్ళ కిది యి
న్నని మాటికి విచ్చపాటికి గొ, ముచ్చ మహా
ప్రసాద మని మార్చరహేల్ల సహజాల్ల
యై, యన్నలిహామి భర్త యననన్నియ
గైకొన మ్రొక్కరావ్యమల్
పాడు. ౪ ౧౪౩.

౩. పిచ్చేటిలు, పిచ్చేపట్టు, పిలుపిచ్చే

పిచ్చే². వృషణము, ముచ్చము.

౪. పిచ్చులు వడివడి రావలగ...

చంద్రి. వి. ౨ ౩౦.

పిచ్చు, సం. వి. ఆ. క్రి. ౧ భరణములత్తుగల

౧౬ ముత్తెములహారము, ఒకానొకముత్తెముల
తూదిక, ముత్తెములహారభేదము.

పిచ్చటము, సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ) చదునుగా
అడుగుబడినది

వి. ఆ. త్రిం. ౧ ఒకానొక కింటితెల్లు, శ్రీక
లోగవిశము.

స. ౧. తగరుము వంగము. ౨. పీసము, కాగము.

పిచ్చేటిలు. అ. (శ్రీ. (√పిచ్చే) వడతు, కంపించు.

లత్తగ్రాహి. వచ్చెములశ్రీధర పిచ్చటిల పైవర్తి
ములు పాల్వినదనక విత్తలు విచ్చవడి
చూడక. అదిలక్ష్మినిలాసము ౪. ౧౨౩.

క్రా.

పిచ్చపట్టు. వి. (√పిచ్చే¹) ౧. అర్థవ్యయము.

(౪. ర. క్రా.)

౨. మాడ్చు పువట్టు.

వ్యవ. ఈ విషయములో వాడు పిచ్చపట్టుపట్టి
వాడు.

పిచ్చేలము, విలా. అతికయించినది, అధికము.

ఉ. పెంపరయంగనొక్కయెడ విచ్చలమయ్యెను
మేన పుర్రుమల్. రస. ౧. ౩. ౨౦.

౩. పిచ్చేలించు.

పిచ్చేలించు. ఆ (శ్రీ (√పిచ్చేలము) ౧ అతిక
యించు.

ఆ. అంతక పోక కొరి యగ్రకాండము వామశక్ర
మును పూలబుంజ జటులగవయే, పుజము
లండుక చాల్చుక పోరిబోరిక గదిరెడు, పీఠి
మానసమున విచ్చలించు. ఉ. పోలి ౬. ౧౦౧.

ఆ. దేవతరవుమాడ్కి తెల్లనిగొడుగుతో,
గూడక బడిచి కామబంధె లచట, నిలిపి
పొంతక గైదువులునీర్చి యర్చవలెచ్చె నుత్స
నంబు పిచ్చలించు. ద్యా. ౨. ౩

౨. భయపడు, పీఠిల్లు.

చ... తెత్తవిభ్రండు సవిష్ణుయెంబు గాఁక, కలపడి
భూమిపాలుపయి వట్టముగాఁ బలుకెక్కరి
ముఖంబులు నురసికట్టపాఠ్యులు నభోచల
యెంబున విచ్చలించగన్.

భా. రా. య. ౨౦౪౯.

ఉ... పెన్నుయె నివ్వెల సొంత నందునక,
మేలని యార్చి రానురలు వింట నువర్ణులు
పిచ్చలించగన్.

ఉ. రా. ౨. ౩౬.

౪. ఒసరింప విచ్చలించక, మునుకొని యెత్తుకొక
మనిసి మెనుగాంధ్రతనిక, దెససి మెనుగట్టు
తెట్టును, తెను పొవవల దుత్తుపయెను తెగ
దక వాడుక. అచ్చరా. య. ౧౦౧

3 కంపించు కళలు

4 విగచ్ఛన్ యూర్పులఁ విచ్చలించగా
నిరం ౪ ౪౦

౪ అనందించు

5 మెచ్చియాచుచు నేనుఁజు విచ్చలించు, రమర
కవ్యక లకులహిమచలమున

కు నం 3 ౨౬౦

6 ఒకకొంతప్రాద్దు లోకకథాప్రహేళికా
విందునకాదులఁ విచ్చలించు

కవరా ౨ ౮౩

౭ ఆతికయింపఁజేయు, ప్రకంపించు

8 విశిష్టనకంబు నాటింది తెగడుపటిచి, వచ్చి
యాచిన్ మరళోటి ఎచ్చలించె, మెచ్చి
భిష్టుడు లెల్ల వివ్యయఁ బోలు, నెట్ల-
దగుఁ గాని యనుడు గాఁ దీరఁ దనిరి

భార భిష్టు ౧ ౨౭౨

9 ముందరకుఁ దేజోహానిగానిందినక, ఎల్లక
ప్రాకము ఎచ్చలించె నను నానాప్రాక
చాక్యంబులక దళకు ౫ ౫౩

విద్వివచన 1 వి ఉపాదము, తెజ్జీ

ఉ ఎచ్చటవైనఁ గంటిమె మహిల్లి నిట్టి
విచ్చిత్ర మెన్నడుక, విచ్చలించు విచ్చి
తనప్రేయసి నిన్నె నితండు దీనికిం, విచ్చి
జనించో యిదియె పెం పగుళ్ళ కి యటంచు
మెంచెనో, యెచ్చట నేరి కింక దలయెత్తి
కనక మన సొప్పు పెంకయొక మరళ్ళక
విలాసుం ౧ (చి ని)

విలా హినుము, నీచము

10 నితల్యానపారముల, కొచ్చెముగ నేల
చొచ్చితి విచ్చిపని

రామా ౩ ౨౫౯ (పిచ్చపని ౪ ర పా)

11 విద్వివాదు

విద్వివచన=విచ్చుక వి చటకము, ఒకకాతిపిట్ట

నీ చలనంబు లేక నాజలి కపానివ్వ నానీనుఁడై
యందుఁ విచ్చికులు గూడు, గానించె
తన్నుకంబున భార కాం ౫ ౨౭౪

12 విచ్చికుంటు, విచ్చికుంటు

విచ్చికుంటు=విచ్చుకుంటు వి (విచ్చి)
(౪ ర)

విచ్చికుంటు=విచ్చుకుంటు వి (విచ్చి)
అనూరుడు (౪ ర)

విలా కాళ్ళులేనివాడు (౪ ర)

విచ్చిటము నం వి అ పుం కీటకదము, ఒక
కాతిపురుగు

విచ్చిలిపోవు అ (విచ్చిలు) చిప్పలు

విచ్చి పుడమి మోచిననాగపుంగవుఁ బట్టిపీడు
మనా విను మెల్లఁ విచ్చిలిపోవ
రం రా యు ౨౯౪ పా ౨౭౨ పం

విచ్చిలు(లు) అ (విచ్చిలు (నీటిబొట్టు మొ))
లోనినుండి వైకివచ్చు

ఉ గ్రుచ్చి కవుంగిటు నొదివి కొ పొక్క
యించుక ముచ్చి చెట్టులక, విచ్చిలుమాత్తు
పుచ్చజలచిండువు లొచ్చి

చంద్రా ౬ ౧౪౩

చ సాలక మేను కంటకము సోకిన నొండొక
సోకినంబు ఎచ్చిలి తనకెంకనొప్పి యగు

నేం పంచ 3 ౧౩౦

విచ్చి నీలినిలసోవ మచ్చిల ఎచ్చిల్ల, విచ్చిలి
లజ్జల విరుడు లలుంగ, పండితా మహిమా
౨౦౦ పా పురా ౧౭౩ పా

13 విచ్చిలిపోవు

విచ్చివాడు విలా (విచ్చి + వాడు) ఉన్న
కుడు (౪. ర)

విద్యు. వి. (సం వైద్యు) విద్యుత్ కము, వేదకు
కట్టు.

నీ. గోనాగజంబుగోనాభుమార్జునముల విద్యు
తనయాశ్రయమువలన (వి. ౧. వి. వి.)

విద్యుత్=విద్యుత్. వి ౧ చటకము, ఒకశాతిపట్ట
దీనివేదములు: పెదవవిద్యుత్, కొండవిద్యుత్,
చెఱవవిద్యుత్, తొలరవిద్యుత్, చాకవిద్యుత్,
వేదవిద్యుత్, బంగానవిద్యుత్. మొ

అ పెంచినట్లేదే విద్యుత్ క్షింబిన, సందు
వగవు విద్యుత్ కందుగలచ ప్రబోధ ౫. ౨౪
ఈ కూనిగ లాడఁ జొచ్చె వివి మాటి క్రమం
వఁగఁ జొచ్చె విద్యుత్. మర ౨ ౧౦
విద్యుత్ ప్రైబ్రవ్యక్తము = అల్పవి వండింప
వధికప్రయత్నము వేయునపుడు దీనిని
వాడుదురు.

క. విద్యుత్ ప్రైబ్రవ్యక్తము, విద్యులవిడి నిగడఁ
జేయువిధ మింతెకదా. ఉ. రా ౩ ౩౦.౨

క. విద్యుత్ ప్రైబ్రవ్యక్తము, వచ్చుగఁ జొడి
గివితాన నబలపయిగ మీ, విద్యుగఁ గోపం
బటు రా, వచ్చునె తేల్చిన వైపవలయు
వటంచుకన్ కళాం. ౪. ౨౧.

(విద్యుత్ చిన్న పట్టియగుటచే తాపవదు. కొన్ని
యెడల అల్పస్థి ద్యోతకముగాఁ బ్రయోక్తము

ఉదా విద్యుత్ యానకము, విద్యుత్ కంఠ మొ

జ. విద్యుత్ కాలు, విద్యుత్ కంటు, విద్యుత్
గోళ్లు, విద్యుత్ వియ్యము, విద్యుత్ బీజ,
విద్యుత్ కంటు

విద్యుత్ కాలు. వి ($\sqrt{\text{విద్యుత్}}$) పర్యాటము. ౧

గీ. పర్యాటకంబు మనుకు విద్యుత్ కాలు వా
మాత్ర భూత. ఆ. భా ౨ ౨౫

విద్యుత్ కంటు=విద్యుత్ కంటు. వి. ($\sqrt{\text{విద్యుత్}}$)
అనూరుడు.

నీ. ఉత్తామఁ దై వచ్చు. కొరగ విద్యుత్ కంటు
విద్రవపంబు గా వివరించెడు.

కా. ౧. ౧౨౨.

విజ. విద్యుత్ వర కంటును వదలువాఁడు,
బంటిచాఁడు.

క విద్యుత్ విద్యుత్ కంటును, మూత కిఖండి
యను నిక్రముగఁ దమపొళ్లు, తేజానఁ
జాలరు వారి తేజానఁగా వలయు భవముఁ
గొనఁగఁ దలంచుట యరయు

భార కర్ణ ౧. ౩౨.

క. వీరం విద్యుత్ కంటును, మూత కిఖండి
యను నిక్రముగఁ దమపొళ్లు, తేజానఁ
జాలరు వారి తేజానఁగా వలయు భవముఁ
తేజాన్న జనుల్. విజ్ఞా వ్యక్త. ౧ ౪౪.
ఉ...క, విద్యుత్ కంటుమీఁదఁ గృపవేంపున
వామరలోకవాసినం, చెచ్చిరి...

వకు. ౫. ౨౦.

విద్యుత్ గోళ్లు. వి బ. భావ్యవిశేషము

నీ ..గొప్పింతుమల్ రణపెండ్లిగొడుములు విద్యు
కగోళ్లు ప్రయాగలు గొడ్డెర్రాలు
మాంస. ౪. ౧౨౨.

వ...వీలకరాజువాలు విద్యుత్ గోళ్లు వంగా
బుడములు ప్రయాగలు. ప్రబంధ. ౧౧౨.

విద్యుత్ బియ్యము. వి తృణవిశేషము

చ. పెనుకుడ ప్రాల్ల బూదియెత్తు వీరది విద్యుత్
బియ్య మెండ్రయమన్ ప్రబంధ. ౨౦౦.

విద్యుత్ బీజ. వి ($\sqrt{\text{విద్యుత్}}$) ఒకవిధమగు
వీర ౧.

గీ రీజపండ్లును విద్యుత్ రీజపండ్లు, గొమ్మిపం
డ్లీతపండ్లును గొంజపండ్లు. కా. ౩. ౨౯.

వ మోడుకు ములమోడుకు రీజ విద్యుత్ రీజ
మేడి బ్రహ్మ మేడి జాన్య కలహన్య...మొద
లగుతరల... ఇందు. ౨. ౨౦.

విచ్చకు(రు)ంటు=విచ్చకుంటు. వి. (√విచ్చుక
వృత్తివర్ణలోపము.) ౧. అమాయకు, మాయస్థుని
చాలని

సీ. ప్రీతి నింకట సేగర విచ్చకుంటుట మ్రొక్క
వివరసూక్ష్మాశ్రుండు వివరపట్టి

పై. మ. ౮ ౧౩.

చ. ప్రగ్గుములక నదియొళ్ళ మాటికి మాడి
యడక విచ్చకుంటుంధముక నిలువక

అము ౨ ౪౯, ఉ రా ౧ ౪౮

౨. గొల్ల లవ యాచించి జీనించుకొకాతివాని
(కమ్మవారిని అడిగిని జీనించుకొని అని ప్రా)

సీ. నిలికేలవి త్తము పట్టెదానవిసాలు గొల్ల
విత్తము పిచ్చకుంటుసాలు రామలిం ౨౩
విలా. పంగపు, కంటిచాడకు

గీ అవలె గొఱగొక పిచ్చకుం పై యనంగ
దనువు గొనకొచ్చె . అము ౨ ౫౮.

సా పిచ్చకుంటుమీడిభాగీరథి = కంటిచానిని
గంగయేవచ్చి పాపము చేయించె ననుట
(అర్హతమించిన ఫలము లభించెనుట)

సీ పైతృకంబు. గీ పైట్ల సమకట్టుచేకకు
విచ్చకుంటు, మీడి భాగీరథియక చోర
మీర కేలరి, పెంతిరి... వరాహ. ౩ ౯౩

ఉ. మీర లిందులకు వచ్చుట నామది నెంచి
యాచ భా, గీరధి పిచ్చకుంటు పయికిం బ్రవ
వించుట నూ నృపొగడి

కృ కటం. ౨. ౨౧.

పిచ్చె. వి. చింతగింబ

సీ. చింత యనంగను గించ యా పిచ్చె
యనంగక దప్పింబు నిలసిల్లా... అం. భా
౨. ౪౩ (పిచ్చు, అని ౪, ౪ ప్రా)

పిచ్చు. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. శోకము, ౭. అ.

౨. గంట; గంటమీడిమీడిగద. ౩. పంక్తి
వరస. ౪. ఘట, సమాహము. ౫. కాల్పరీ

తేజము, బూతునంక. ౬. అరచి. ౧.
౩. పోత ౧. ౮. శింకు. ఇరుగుడు. ౧.
౯. పిక్క, జంభ. ౧౦ ఫణిలాట, పాచు
చొంగ. ౧౧. గుట్టతూలితుండు.

పిచ్చకము. సం. వి. అ. తుం. (నదులిలాపన
వాని) తురి.

వి అ శ్రీ నెమలిపురులకుంబె

పిచ్చలిక. సం. వి అ శ్రీ శింకుప ఇరుగుడు ౧.

పిచ్చనదము. సం. వి అ తుం ఒకకాతియల్లి. ౧.
(పై ని)

పిచ్చబూసము. సం. వి అ తుం జేగ, శ్రేణము.

పిచ్చము. సం. వి అ న ౧. నెమలిలాపన
వాని తోకయందలి యీక; నెమలిపురి
తెక్క. ౨. పిగ, చూడ ౩. శత్రుని శ్రీకూలము.
తుం తోక లాంగూలము

పిచ్చలదర్శి. సం. వి అ శ్రీ నిదరి కేలరి. ౧.
(లి వి)

పిచ్చిల. సం. వి అ శ్రీ ౧ పూతిక. ౧.
౨. శింకు, ఇరుగుడు ౧ ౩ బూతు. ౧.
౪ ఒకానొకసది, (మే ని) ౫ శోకలాక్షము,
ములుగొనిమిడి ౧ ౬ కేలుమణి ౧ ౭ అగి. ౧.
కూరీకృణము ౧ కటుకరాహిణి. ౧.
(వా. చ)

పిచ్చిలకము. సం. వి. అ. తుం. భవనము, కడ. ౧.

పిచ్చిలచ్చుడు. సం. వి అ. శ్రీ. ఉపాదశ.
దుంపలచ్చులి. ౧

పిచ్చిలత్వక్కు. సం. వి. వ. తుం. వాగరంగము.
నానింబ. ౧.

పిచ్చిలము. సం. విలా. (అ అ. అ.) (జడలాపన
వానిచే) వానియంగలది. (నీ.)

౨. చక్కనగలది, శేటది. మింగుకొట్టివది.
(మద్దపప్పు మొ, స్నిగ్ధమూపాది.)

౩. పిచ్చము (పిగ) గలది. చూడాయుక్తము.
సం. వి. అ. పుం. ౧. సరసవర్ణంబానాదిపలువగా
వండిన పూర్ మొ. ౨. స్నిగ్ధమూపాది, చిక్క-
మగుమద్దపప్పుతోనగునది.

౩. శేమ్మిరకపచ్చము, వివిగ్నామ్మ
అ. పుం. అ. శ్రీ. లింగపచ్చ, ఇరుగుడు. ౧.

పిట్టకోశి. సం. వి. అ. శ్రీ. పెద్దపాపర, ఇంద్ర
వాయు. ౧.

పిట్ట. సం. వి. అ. శ్రీ. విహ్వలము, బొబ్బ.

పిట్టకము. సం. వి. అ. పుం. న. ౧ పొక్క-
బొబ్బ, స్ఫోటకము.

౨. ఇంద్రసిద్ధజనుమిండి యలంకారవిశే-
షము

పుం. చిన్న పెట్టె, చిన్నగంప

పిట్టక. సం. వి. అ. శ్రీ. పటక సమాహము,
పెట్టెలగుంపు.

పిటపిట. వి (ఎండమొలవాని) తీక్షణతను తెలుపు
అనుకరణము.

క. కటికితోగరాచయెండలు, పిటపిట గాయంగ
మేను రీఃటలువాటెక. బహు ౩. ౨౨.

పిటము. సం. వి. అ. పుం. గంప, కండీలము.

న. చాలము, ఇంటిపూరికవృ.

పిటాకము. సం. వి. అ. పుం. పెట్టె.

పిటాక్య. సం. వి. అ. శ్రీ. పిటాక సమాహము,
పెట్టెలగుంపు.

పిటిల్లు(ల్లు). వి. పిడుగులు పడుటయం వగువ్వని
కనుకరణము.

చ. పిటిలుపిటిల్లునం బిడిలి శ్రేణి పడం దొడగెం
జుకొక్కా, తటముల నుండుటం విడంగ
రెండడు... హార. ౨. ౨౦.

..

పిట్ట¹. వి. (సం. పిక్క) పక్షి, విహంగము.

మ. వలరాయం దనుకేటకాఁ దలయెత్తవ్రాచం
పులేఁజాపుపిట్టలఁ బట్టక తెలివాని యెట్టె
లనుండ న్నామగ్రామ్యుంచుదార, వలయెం
తేనుడియించి చమ్మగవృత్తేనం బొంచె...
చంద్రా. క. ౧౨౯.

పి. కాకిపిట్టకుఁ జాలఁ గద తెనిఱుకు నిడి నిలు
కకుఁ నద నేల చేయఁదయ్యె.

సిలా. ౧. ౧౧౧.

పి పిట్ట పక్క. పులులం జట్ట గువ్వ యడంగఁ
బక్షిపామావృ మై పరగుచుండు.

అం. భా. ౨. ౯౩.

పిట్టదొర = మహారాజు, గరుడుండు.

గి. చట్టపలఁ బట్టులేగాచ్చుట్టునను, తెట్టు
కాయలు రాలినయెట్టుపిట్టు, తొట్టుతొట్టునఁ
దారక పిట్టు ముల, పిట్టదొర కొరకట్టద
కుట్టివడియె. బహు. ౩ ౩

ఇట్లే పిట్రాజ

పి. ఇలభోగిరాజును నిచ్చుడి పిట్రాజ పదకనద
కలఁగాపాడుచుండ్రు.

ఉ హరిశ్చ ౨. ౨౭.

పాఁ పిట్టకొంచెముకొర్రెపునము = చిన్నవాఁడు
పెద్దమాటలాడుట

పిట్ట². వి. (సం. భిత్తం) మంటికడ్డ, పెద్ద.

ఆ గురునిమాట సరసగొనుమి దుక్కిలత, పిట్ట
పుడుక గోరు పినుకఁ ద్రుంపఁ, గజవ
మదంగ టుడయకాలా న్నయనసమ, యముల
భాను జాతు టాయె వడఁచు.

భార. అను. క. ౯౦.

పి... తెలయె లోప్తము పెల్ల పిట్టపెట్టు గడ్డ పెద్ద
యంగ... అం. భా. ౨. ౨౩౦.

పిట్టకము. సం. వి. అ. న. చంకపిట్టము, పండ్ల
పాఁచి.

పిట్టపింగేము(లు)

పిడి

పిడి

పిట్టపింగేము(లు). వి. (పిచము + పిచము.)

కలకంబివది.

పి. తెబ్బలిరచండు పిట్టపిచము లయ్యె నలుఁ
గులపా లయ్యె తెలలర లెల్ల.

తపతి. ర. 3౯.

పిట్టపిచము. వి (పిచుగు + పిచుగు క. పిట్ట
పిచుగు) పెద్దపిచుగు.

మ ..ఉచ్చాంకంబు లై యంబుధు, ల్కొరం
గట్టలమోదఁ ద్విట్టపిచుగు ల్కొరంబు మహా
దగ్రతక. ఖార. ద్రో. ౫. 3౪౪.

ఆ పిట్టపిచుగునంటేలెట్టివంపు బొబ్బ విన్న
మాత్ర భూకంబు మొట్టు కిళవళించె సకల
కావంబు తపతి. ర. 3౫

క్రి. వి. అనివార్యముగా, తప్పక.

ఆ. భుజం దటంచు కేడఁగాఁ బోయినను
తెట్టపిచుగు నైచి చంపుఁ ద్విట్టపిచుగు.
చంద్రా. ర. ౨౩.

గి పిచుగు మెల్లినగతిఁ గూలుఁ ద్విట్టపిచుగు
కవి. ౧ అధికారము (క ర)

గి పిట్టపిచుగుగ మగనిఁ జంపించ కిల్ల పెదల
దిల్లలు కలియగవిలయితక

పి రాహుంబాబిరాహిధాన మొనరిచి కళిఁ
ద్విట్టపిచుగుగఁ జంపనైతు. కవి. 3. ౧౧౦
(పిట్టపిచుగు, అవమది)

పిట్టు. వి. (సం పిట్టము, ప్రా. ఎట్టం క. త. ఎట్టు)
చా నమోదఁ బశ్యమచేసినపిండి; పిండి

పి. పిట్టము తెలలఁ ద్విట్ట
అం. భా. ౨. ౨౫౬.

మ...పేరులుఁ చేసెనొలలుఁ ద్విట్టమ గట్టుమ
దోవలుఁ బూపలు మెదలంబులు.

కాశి. కి. ౧౮౫.

పిట్టమును=పిట్టయనునైననై వేద్యము.

మ...క్రిగ్మేకగ్రమచాచేమగ్ర మేదవినధ్యమం
(క)బోనమువచ్చుటికిం దిట్టముదువకుం దెల్ల
ప్రాలంబంచము లిరవయోమను...

ద. కా. ర. ౧౨౮౦.

పిరరము. సం. వి. అ. తుం. న. స్థాని, మంటకుండ.
తుం. గృహభేదము.

స. ౧. కవ్యభూతి, మంధానవందము, ౨.
మున్దె.

పిరరి. సం. వి. త. శ్రీ. స్థాని, మంటకుండ.

పిడక=పిడక. వి (సం. పిట్టక, ప్రా. పిట్టక.)

పి...పేడ నాఁ దనరు గోమయసంజ్ఞ పిడక
నాఁ దనరుఁ దల్పిష్టకంబు.
అం. భా. ౨. ౨౫౮.

పిడక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పాక్ష్య, బొబ్బ
పిడకము. సం. వి. అ. తుం. పాక్ష్య, బొబ్బ

పిడి=పిడిసిరి. వి (క త. పిడి) పిడిసిరి, మున్దె

పి. పిడిసిరి పిడి యన నదరుమ మున్దెభ్యు...
అం. భా. ౨. ౧౪౧.

౨ వింటినము, లస్తకము.
క. ఆకరిచమరు విక్రమ్యూతము సేయుటయు
నొచ్చి ప్రుక్తి. మాంబంబం దాతకశాప
సముద్రకుఁ దై కుంచె లిడిశాలిని సహితని
ధనువుక. హరి. ఉ. ౬. ౧౬౩.

౩. పిడిటితో పట్టుకొను ఖడ్గాదులభాగము.

గి. పిడి యనంగను కృష్ణాభ్యు తెలయ ముడు.
అం. భా. ౨. ౨౧౬.

పి. నగవుకన్నలజాలు మ గ రా ల పిడి కాలు
సాగముసొమ్ములజాలు సొలవుకలయ.
కెన్న వి. ర. ౨౬౪.

క. మామమనగిడుచున్నాము, తోరలియెత్తంబు
విడియె యన తెంతయెడల, బాధకు గడు
నలిక వై ముక్కుమారికి మధ్యంబు పింహ
మధ్యమనోలక

మ. సం. కె. ఆర. ఉ. హరి. ౧ ౧౩౧
మలకవిడిది = విడియాకారముగా బాధిమలక
(కా)

బ: విడికట్టు, విడికిటికట్టు, విడికోల, విడిగంట, విడిగొట్టు, విడిగ్రద్ద, విడిగ్రద్దలాట, విడి
పట్టు, విడిమూర, విడియను, విడివాటు, విడివాదము మొ

విడిది. వి. (కె. వి. విడి) ౧. ఆడేనులగు.

గీ. పనిఁడికోల నింది యిం తెనగ మనువు,
గ్రోలును బట్టు నతిపలు గ్రాల నడను,
నమరువిడిపిండులొవినుమాగజేంద్ర, కాంతి
నలరుమహుడు సంతకంక గనియె.

హరి. ఉ. కె. ౧౫౩

వ. ఇట్లును పునెక్కురహాంతరూపంబు వనకుఁ
గ్రూరరూపం వైసు గని మమలుఁ జొర
నల్కి యిథంబున కోవిడి నద్దంబు వేర్చి
సాల్తెంచు తోడికో క్రమండును చోల
మరుండు గొరిరాకను వాచ్చును నుండె .

మ. సం. ౫ ౪౯౩.

ఆ. ఆడుచున్నాము.

వ.. తొడిగియున్నును పడి పొరలుపిడంబు
విడువక విడి మడిపడుకడఁకులును...

ఉ హరి. ౪ ౨౯.

నీ. బాచి కమ్మనాగిలము గొట్టుకొట్టునఁ
నూచిపిడిఁ గూర్చు గొమ్ములాడు.

కళ. ౪. ౩౩.

విం. ఆడుకొనిది; ఆడుచి.

క. పడి వేడఁదోలి రా బాధ్యుడి జొంకెనపోటు
గా మనస్థి పత్తి చావీడిటి గొరకా
కేయి, విడికిటి లిట్టెగి నిల్లమిటు గఁ
నిడియె.

పొరంగ. ౧. ౯౩.

నీ. అద్దంబునిడువుటాంబులగతి మనులెల్ల జొం
కలనుండి శ్రేష్ఠుడాట. మమక. ఆ. ౩.
(మనులెల్లఁజనుచున్నులు)

బ. విడియెనిక, విడికేయి

విడిది. వి. (క విడి) వాద్యనికేనము.

నీ. తారలు నిమ్మటతారలు శంఖమర్త కాచా
కార్ పనిఁడిభక్తులను విడులు, గాలి
కొమ్ములు జోళ్లు మున్ను యెలులు
మొ. రా. యె. కె. ౨౩.

విడికట్టు=విడికిటికట్టు. వి. (పిడి+కట్టు) వింటి
ననుచు, లస్తకము (క ర)

విడికిటికట్టు=విడికిట్టు. వి (√విడి) వింటియును.
లస్తకము

నీ...విడికిటికట్టు వాఁగను లస్తకవామ మొప్పు.
అం. భా. ఆ. ౨౧౧.

విడిసిలి=విడిది. వి కొ. (వి. విడికిలు, విడికిల్లు)
మడువఁబడివుల్లెగల అలఁచేయి, ముట్టి.

క మామ మీచలవడిక్కులుకు వజ్రము నీవును
విడికిటికాఁకును నొలుగు చేను గినిసితివేదె.
భార. కాం. ౪. ౩౯౮.

ఉ. చామనిమేనులు వృక్షపుఁ జల్లెడుమొలుల
లోనఁ గల్గెబల్లెనొయలు మావల్తుంబొడ
వులుం విడికింట పడంగూనులుగా.

మక. ఆ. ౩౩౧.

వ...రేద, నడియెడివిక్కు మొ క్రమము జక్కగఁ
జాచి మెలుంగులొడంబు లిచ్చును విడికిల్లఁ
బట్టి యది బారి చను వనుగోళ్లు చుక్క
లందును .. నీలా. ౧. ౨౯.

వ.. అక్కికోటికొక, విడికిల బాదిగాగ బలి
కట్టును రాత్తును వైశ్యకామిమర్త.
విక్. ౧. ౩౪.

క. నుచియుం విడితింజనుములు, నిదిధరుఁ జటఁ
 ప్రేమ వారగింధిసరసికా, బరమాదరమున
 సకలకీ, జరకాలము కృష్ణుఁడై వసించగ
 వలయుట. పద్యం. ౨. ౯౯.

ప్రాణములు విడిటిఁబట్టుకొనుమిక్కిలిప్రాణా
 పాయస్థితిలానుండు, మరణస్థితితోనుండు.

వ...ఉభయపక్షంబులలోనల గొందలు
 ధైర్యంబుకలిమిఁ బ్రాణంబులు విడిటిటం
 బట్టుకొని కట్టిదిగువున నిలిచిన .

పరామా ౩. ౫౯.

వ.. ప్రాణంబులు విడిటిటం బట్టుకొని పోవును.
 ఆము. ౪ 3౫

జ: విడితిలించు, విడితిలింక.

విడితిలింఁచు. అ క్రి (√విడితిలి క విడిత్తవిడి).
 గుప్పిలికట్టు, విడితిలి యేర్పడునట్లు చేయు
 ముడుచు

గి నిడుకటై వచ్చి యడలించి విడితిలింది,
 మానున కట్టల్కతో నిక తిడు మటంచు,
 నడుగుకెడివంతుతాఁకులఁ బువమి వడఁచి,
 బొడిచె వడి మించి శకశంకరకడఁదఱియున్
 పమిర. ౫ 33.

గి...విడితి, లించి కరములు తాఁ గుదియించి
 గునుకు, పరువునను వాఁలె బలండు తొంబది
 యడుగులు దశా. ౯ ౧3.

స. క్రి విడిటిఁబట్టు, గుప్పిట బంధించు
 వ..తూర్పున మత్తరంబున గలుగునరకాయ
 కలు నానాసేనానమన్నియ లయి వచ్చి చి
 త్తయిననుం విడితిలింకు మనుచున్నాఁడు ..
 భార. ఉద్యోగి ౨. ౧౮౧.

వీ. పెన్నిరు గిలకొట్టి పెన్నునదై లాగున్న నడు
 పగుం బంకయుఁ విడితిలింకు, నుడ. ౪. ౨౫.

గి. విడితిలింది కట్టి నడుముఁ జేసె.
 భోజరా. ౩. ౧౪౮.

విడితిలింక. వి. (√విడితిలించు) నకుక్కార విశే
 మను

రగడ. వారణసిద్ధి వరకన్యామిక్కిలివిడితిలింక
 లని తెంతగ నొడువును.

మాంస. ౪. ౨౦3

విడితిల, వి (విడి + ల) వాగేటియెడి,
 యేడికట్ట. (౪. ౪)

విడిగంట. వి. (విడి) నిడుతువిడిగంట

క. నిడుకదిగురవఁటియొకను, విడి వివిధాన్న
 ములు భూమిశక్యం దొనరక, విడిగంట
 మొరయఁ జేయుచు, జడనిధిరణ్వునకుఁ
 బూర్ణసంకల్పనకా. పాండు. ౨. ౨౨.

వీ విడిగంటలును గోపింధంబుఁ గుంచెలు, ఛత్ర
 ముల బులితోళ్లు వాచురములు
 రాజ వి ౧. ౧౨౩.

విడిగొట్టు. స క్రి (విడి + కొట్టు) వశ్యాదులను.

విశ్వలుగొట్టు, ఎద్దంట్లు (౪ ర. క్రా.)

విడిగ్రుద్దు. వి. (√విడి) ముప్పిఘాతము, విడిటి
 పోటు, గ్రుద్దు, మా. విడిగ్రుద్దులాట.

విడిగ్రుద్దులాట. వి.(విడి + గ్రుద్దులు + అట) ౧
 ముప్పియద్దము

క. వారింప రానిచువమున, వా నిరువురఁ జట
 చటారవంబులు పెగయిం, బోరాడిరి వీరలు
 చేయారగఁ విడిగ్రుద్దులాట నానయతు
 మునకా. ఉ. మా. ౪. ౨౨౩.

విడివట్టు. వి. (√విడి) విడివడుము, ల వ్రక్కము.

ద్వి. వడి రక్కసులపట్టు వడలి నన్నట్లు, విడి
 పట్టు వడలింక తెలిసి పెట్టి, పెళ్ళి
 ద్వనులును తెలుపివద్దములు, గలయ
 నిక్కులఁ బ్రక్కగా విల్లు విడిగ.

రం. రా. బాల. ౨౨. పా. ౧౦. మం.

(క్రాత్రిత్రపా.)

ను ఇది తెల్ల పెంపు గండి జూడఁగఁ బలు
 వ్యాపారపురములు గా, నొనరించె బరి
 పూర్వమున్న విడివ ట్టికింత నిర్మించు
 దై, యవయంబుక నడలించి నిల్లు విడిచె
 హరి భూ ౯ ౪౩

విడిమూర వి (విడి + మూర) విడికిరిగి మోచే
 తిరిగి వడుచునందు కొలక, ముడుచుబడిన ప్రేలు
 గల మూర రత్న (౪ ర గ్రా)

విడియ(డ)ము వి (√విడి) కటాసి, బావ
 నీ కుటుంబగాఁ గట్టినకరకదట్టిదిండు, వంతరియునఁ
 విడియూకు దోఁచి పి కతుం ౧ ౧౧౩
 నీ పెంపు పచ్చని దట్టి యెంపుగాఁ గటిఁ
 బాట్టి, యవరంజివిడియందుఁ జెక్కి
 వార్షి ౧ ౧౨

ను పులితోల్కొలెల నంట దోఁచినమొంబుల
 నీలిపూఁచావళం, బులు బల్లింగలంబులు
 వందకడియంబుల పారంగ ౧ ౧౩

క పొది నుండి రొప్పైబుల్లి, కొదనుం జే
 యిచ్చి నీలిచి కొఱవంత యొంగ, దడరక
 గనుదడరక మచి, బెడరక పడరక యె కుటుంబ
 విడిమనఁ గదలె
 చంద్రా ౨ ౯౦ పారంగ ౨ ౨౩౩

విడియొగి వి (విడి + మిగ) అఁజేమఁ
 క విడియొగవదుపు పొడువఁ గడువేతుకఁ
 గ్రామంగంధగజపతిమాడ్కి
 హరి భూ ౮ ౨౪

నీ విడియొగి యవంగ తెలయఁ గలిగె
 ఆం భూ ౨ ౧౯౪

విడివాటు వి (విడి) ౧ పువ్వులను చేతికొలది
 ఎత్తి గింజులరాల్గొట్టుట (౪ ర) ౨ ఒడం
 బడిక, తొదా విడివాటునీటి (౪ ర, గ్రా)

విడివాదము వి (√విడి క విడివాదము)
 మూర్ఖపుపట్టు, మొండికనము (గ్రా “మూర్ఖ
 వాదము” అని ౪ ర)

విడివాటు వి (విడి + వాటు) ఎన్నది తోలు
 ముక్కలతోఁ దయబడేనని గూడువెట్టు పాద
 రక్షానిశేషము

గీ కాళ్లఁ విడివాటు నికటమార్చుపపాన్న, రస
 పముశ్చేవబలిక మారాగ మమర, నృపతిచే
 సంపకము గాంచి యింపు నేర, వచ్చె కాచారిఁ
 దన్ననొకలభుండు తుక ౩ ౧౪౦

విడిచేయు ఆ (√విడి) పనులకటిలో
 చేయబెట్టి త్రిపుట (౪ ర)

విడిసాన వి కొయ్యలకును రత్నములకును రంధ్ర
 ములు చేయు పొడవనూ, బరమా, అసోఫటని
 నీ విడిసాన యవంగమ చేసి తెలయును
 ఆం భూ ౨ ౨౯౯

ను పొక్కునకు నుక్కంబులు వాటిల్ల నిర్దిర
 యంచుం విడిసానచందమున ధాత్రిభాగముల
 గ్రొచ్చె న్నయ్యరదం బారథంబు మానుపంగ
 లేడయ్యోక మురారాతియోక
 తై భూ ౫ ౨౪

విడిసె వి ఒకకాతి పొపురము
 చ ఎడితూ చేసిమీఁద నొకలిమ్మున వ్రాలఁగఁ
 జూచి క్రిశాకురి చాటుపు (గ్రా)

విడు(లు)ఁజో(దు) వి పువ్వులచేమామండుఁ జేరి
 రక్తము నీర్మదుఁద్రునిదిశము, నోహరి

గీ విడుఁ జనుగను లిలులరా కాఁ లిండుదూకాఁ
 కులు నోహరి ఆం భూ ౨ ౮౮

గీ కర్ణకంఠోదరాధారకంబు అనుచు, నమరు
 మయ్యూరు విడుఁదనంబమలతోద, నచ్చ
 టిగి వచ్చె నొకయశ్యము
 తుక ౩ ౩౯౦

సీ. పొలు చాలగల గ్రోలం బాణాల్ తగ నాల
పొడుగులల నిలుచుదుల పొనుచున్న.

సీతారా. 3. ౪3.

ద్వి. ప్రమ మెట్లు నా వెలుంగలగల తేప్పవలయు,
నుమకప్రభావ మొయ్యలు యవిన, నీలం
దులు పొడుగులల తేడ్దకాలంబు, గలుగింప
కున్న మగ్గము గ్రోలం గలతె

ప్రభ ౪ ౧౧౩ పొ. ౧౫ పం

విద్యుత్=విద్యుత్. వి ($\sqrt{\text{విద్యుత్}}$) ౧ కరీవము,
గ్రోదమున్నగునానికి చాలి యొందఁజెప్పిన పేద
ముద్ద

వ .. విద్యుత్ గ్రోలంబుతో చుకంబునఁ బుట్రుట
తె... తెదనగ్రోదమకట్టుగుంపు

అము ౪ 3౫.

అ తెలిమిడి, భస్మము. (చూ. కంటంబికుక
(బ్రాము)

కంటంబికుకబ్రాము = కంటిలో బూడిద
పొయు, వందించు.

అ. కంటం బికుక బ్రామి కడిమిం దికుటాద్రి,
యాక్రమించిరి భా. రా యు. 3౦౦

అ. కంటం బికుక బ్రామి గర్వంబు నిర్వంబు,
నుడువ తెలిసిని బొట్టుపెట్టు.

కళత. ౨. ౫౪

బ: విద్యుత్తునలి

విద్యుత్ మొనలి. వి ($\sqrt{\text{విద్యుత్}}$) చిన్న మొనలి

గీ. తెలుగ నిర్మాత కోచు తాఁతలు విద్యుత్,
మొనలి కింతువారము—తేడ్దమొనలి...

హంస. ౪ ౧౦౭౭

విద్యుగు(ద్దు). వి. (క. క విద్యుగు) అశని, మేఘ
ములరాంబుడిచే గలిగియున్నవైలడు తేజః
భండము.

క. కడుగులకయం గూర్చియు పేర్వడ తెలిఁ
గించుటె బానిధలకాలము పెట్టిడుగున

గాడ్చును బతులపడ, బడుటయు వినుటయు
తెలుగ పడియెనుభంగిగా.

భార. అది ౭ ౧౧3.

చ. పిటిలుపిటిల్లనం బ్రిదిలి ప్రేలి పడం బొడగం
బుద్ధివా, కటముల మండుచుం బిడుగు
కండము ..

హం. ౨. ౨౧.

గీ పువకపొక్కుండు గద వైవం బిడుగుతోరె,
నడకునెడఁ బొడి గాఁ జేసె నస్త్రగురుడు.

భాగ. భీష్మ ౨. ౫౪.

ఉ .. రా జీవనిరోధిమండలము చిచ్చుబిడ్డను
బోలెనేదినగా.

పాద. ౨ ౧౦౫.

విల (విద్యుగువంటిది) అతిబాధకము, మిక్కిలి
బాధించునది.

సీ. బాదకుం బగ యూరివారలకలబొప్పి
తెంపుడుకుంఁకుండ్రపెద్దవిద్యుగు... గీ. అనగ
విఖ్యాతిఁ గాంచు నాయాడుఁగూది.

కుక 3. ౨౦.

బ: పిట్టవిద్యుగు, విద్యుగువైదువు, విద్యుగుతునక.

విద్యుగుకై దువు. వి (విద్యుగు + కైదువు) వక్ర
యధము.

సీ. విద్యుగువైదువుపెట్టు తడకట్టు గాఁ బయోధి
మచాచుధిరసంబు చమర ననగ.

మను. ౫ 3౭.

విద్యుగుతునక (సృ-), విల. (విద్యుగు + తునక)

అశనిభండమువంటివాఁడు, మిక్కిలి సమర్థుఁడు.

సీ. ఆమన్నరక్త నేయఁడు గాని సజ్జానీదనం
బొనరించఁ బిడుగుతునక. రామలి. ౧3.

చ. ఉదివిపిండిరాయగల యొత్తుల బిడ్డులు
జేడినెలుపుం గొదములు బావపావబని
బిడ్డులు చిచ్చుబకంటిపెచ్చెలుల్, కుదబము
జేడుమల్ విద్యుగుతునకలు బాననిబిర
లాక్కటాక, బొదివిరి లంక చుట్టుగను భూగ
గనుబులు నిండ నార్చునక.

రామా. ౩. ౧౦౦.

విడుచే. వి. ($\sqrt{\text{విడుచే}}$) ముద్ద, కలకము.

* వి. విడుచు ముద్ద యనంగఁ బించులు తెలుయును.

అం. భా. ౨. ౨౬౦

విడుచేగట్టు. ఆ. (విడుచే + గట్టు) ముద్దగట్టు,

దప్పిచే ద్రవహీనమై ముద్దవలెనగు.

* గీ. పెదవి పెట్టెత్తు బాలక విడుచగట్టు, గొంతు
తడితెయి పెక్కిటఁ గొంతతడవు, చాహా
మున కుదగము లేక దుపెగెడి.

దశా. ౨. ౧౩౨.

విడుచేగొను. సు. (విడుచే + కొను) కలకంఠు,

ప్రింగు.

వీ. దిక్కులు బాలుగు శౌక్యచోటికిఁ దెచ్చి

విసిగి విందలి నేనీ విడుచగొనఁగ.

భార విరా. ౨. ౧౩౪

విడుచేపాలే. వి. ($\sqrt{\text{విడుచే}}$) అలుకుగడ్డ (కర.)

* విడుచే. సు. (వి. పితరు, త. పితర)

౧ పసరు మొలి విందు.

గీ. బ్రాహ్మ పిడిచివడుచుంబాకుపస రసంబి.

ఆము. ౨. ౮

వీ. పిడిచివఁ జదురు గారదుమాంసములతోడఁ
చేటతియ్యవిజాటి తేనెతోడ,

వి. శబ్దం. ౧. ౧౩౫.

౨. ముద్దవలె నదివి విగఁడుచును.

న. ఆచ్యటిఘోరజంబు వుచ్చి పిడిచి తెచ్చి

తూబాడిరి... మాది. భూ. ౫. ౧౮౯.

జ: విడుచే, విడుచేగట్టు, విడుచేగొను, విడుచే
పాలే.

విడు(ద)ర. వి. (ర. పిడియే) మిక్కిలి చిన్న
కుండ.

* చ...చ న్నకపిడుచుకొర్రుం, గడవయింతువయ్యె
దక్షిణగా కరదోలునుబోచ మాజ్యుత్తం,
విడుచిపాంగుగో క్రితలనించుకొలుంగు...

తేం. పంచ. ౧. ౫౯౦.

క. నిక్కులొగపిడుత గదరా, ముక్కు మొంగం
తెచ్చుఁ గోరిమఖమున తెనయా...

చంద్ర. వి. ౧. ౨౨౨

వీ...మప్పిమానభాండాఖ్య విడుత, యుద దన

రాదు. అం. భా. ౨. ౨౪౩.

వీ...కుండలు చట్టు మూఁకుళ్లు బుద్దు, కడవలు

కానలు విడతర పెన క్లన భ్రాండముల్

కగు... పాం. వి. పూ. ౨౫.

విడువరించు. ఆ. (వి. విడుచు) (విడువరలె)

అతికయించు. మిక్కుటనుగు.

గీ. ఉదనిదానుబాతాహరిఁ గరులకలలు, క్రస్సి

లోపలి ముత్తముల్ వరుస విరిసి, మంగలము

లోని క్రేలలకంగిఁ మాల్చి, క్రేలివడఁ

గాకఁ గట్టెండ విడువరించి.

తం. పం. ౨. ౪౯౫.

విడువు=విడుగు. (మా. విడువరించు.)

జ: విడవరించు

విద్యాకము. సు. వి. ఆ. పుం. వ. ౧. తెలిక

పిండి, తిలకల్పము, ౨. హింగవు, ఇంగున.

౩. పిష్టము, చిల్లమడ్డి. ౪. కంకుమపువ్వు.

బాహిళము (తే. వి.) ౫. కియము, తెల్లము

మొదలగు సారాయి కువయోగించు వస్తువు.

(తే. వి.) ౬. యబాని, ౭. దినుసుకీమము. ౮.

(తే. వి.)

పెర. సు. వి. యు. పుం. కండ్రి. (కండ్రులు

అయిదుగురు. మా. పంచపితలు)

ద్విగ. కల్లిదండ్రులు. బి. పితరులు, వంశముడుఁ

బుట్టి మృతులైన భూద్యులు, పితృదేవతలు.

పితర=పితరుఁడు. వి. (పం. పిత. క. త. పితర),

౧. కండ్రి, జువలము.

వ...పితరులుఁ బితామహుడును బ్రహ్మ

మహాంజను ననగఁ బిండసంబంధులు

మృత్యుర...హుక్కు ౩. ౧౨౩ (క. ర. పా.)

అ. (అతని) పితృదేవత. (చూ. పితరదొర.)
పితరుడు ముద్రి. పా.

బ: పితరదొర.

పితరదొర. బి (పితర + దొర.) పితృపతి,
యముడు.

క. పితరదొర శ్రీమద్రామాయ, బరహుని దివియ
మిగుల బడువున నెవలూ, నెక బడుచు
తపసివీడ్చి, బ్రతికించి యనుబుం గన్నులల్లి
చున కొగిగ. నిలా. ౧. ౨౩.

—ఇట్లే. పితరులతోడు.

గ. మిత్రియుం దితరులతోడు, వృత్తి తిరు
గంగఁ జూచి పలిక బొగ రడంగనా, మిత్రి
తెలికరవా, బ్రతికితెలికర వల్లలదొర
తాత. అచ్చ. రా. క్షిప్ర. ౧౦౦.

పిరిరుడు. = పితర. వి. (సం. పితా.) ౧. కండ్రి,
బురుడు.

క సరియం బరియం మరుడును, దితరుడు
జొండెరులతోడఁ బెండెరులతో సా, క్షిరి
నైకొని మాన్పుచి యున్నతడు పరిత్రయము
వండు వరువంగ వలయునా.

విజ్ఞా ప్రాయ. ౨౨.

౨ (బి సరియలు, పితాల్లు) పితృదేవతలు,
వంశమండలబుద్ధి మృతజొందినవారు.

వీ పితరులయలును దీర్చునమానుఁ డెందని
కార్యాగ్రహణోక్రమ్యుక్రమ్యు.

రాఘవ. ౧. ౪౨.

౩. కృతమతి యై యేడేడులు మాతవమా
భృతమనన బ్రతి జొందించును ప్రతుఁ
దీరుతురంబుల, పితరులఁ గొని వివిధీశులఁ
బెంపెనలరా. భార అర. ౪. ౨౧౩.

బ: పితరులచుక్క.

పితరులచుక్క. వి. (పితరుడు) పితృదేవతాక
మన సక్షత్రము, ముఖ; (క. ర.)

పితరాలకుము = పితరాలము. వి. (క. పితృ
తైయుటకు) ౧. వండు, మోసము, (క. ర.)

౨ లోభిత్వము. (చూ.)

పితరాలము = పితరాలకుము. వి. (క. పితృ
లాటకు) ౧. మోసము, వంచన, (క. ర.)

౩ లోభిత్వము.

(వ్యవ.) కాడు వట్టి పితరాలపుముమయ్యుడు.

పితాపుత్రులు. సం. వి. అ. పుం. ద్వి. (పితయుఁ
బాపుడును) కండ్రిశుభము.

పితామహి. సం. వి. ౪. క్షి. కండ్రికల్లి.

పితామహుండు. సం. వి. అ. పుం. ౧ కండ్రి
కండ్రి ౨ బ్రహ్మ.

పితాల్లు = పితరులు. వి. బి. పితృదేవతలు, మృతి
జొందిన పితృవర్ణమువారు.

ద్వి విడువడే యొకడైన వృషభ ముండుఁ
గొడుగులఁ గాంచుట కొరి పితాల్లు.

౧౦ రా అయో ౧౪౧. పా. ౨. సం.

ద్వి కంఠకంఠములు పితాల్లు నొక్కొక్క, కరి
ములవారు కత్క్షణము యేలేర.

పండితా. మహిమ. ౨౦౩. పా.

పితాపుత్రుండు. సం. వి. అ. పుం. ప్రసిద్ధుడగు
కండ్రియొక్కొడుగు.

పితృకు = పితరుకు. స. క్రి. (క. పితరుకు) ౧.
(పాలు) పిండు.

గీ. ఇథరాదొగ్గిఁ గ్రేవుల నెలమి నేర్చి, పితృ
కొనుఁ డని పనిచె సమృతము మిగుల.

మాది. భూ. ౧. ౧౩౧.

ఆ. అడిగఁ దితి వండు వడ్డెంచున గోప,
నవగ నిట్లు కొన్ని యునదివ్యకర్మ, భాగు
త్తుల గఁ బెరించున కాని నెల్లచు...

ఆం. భా. ౩. ౧౩౯.

౨ (వరువులు పాలు) ఇచ్చు, ప్రవింపఁజేయు.

చ. సతతము నన్నిచోత్రములు పొగుక భూత
చామలో భరించుకీ, పినుకొక భేదభేద
జలగభీరము లై చెలువొందుకీ సర,
స్తవము... మా. వరాహ. ౧౦౩. పా.

క. తరియి కలహూడువాసలు, సురభిలు చ
న్నవనీ పితుకు సుకృతము జరుగునో, భరి
గొండ్రె కేలు పండును, బరగుం బురుషు
యెవరులు ప్రబలకు కెల్లక

కాశీ. క. ౨౯౯.

చితువు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. బ్రహ్మజేవుడు.

అ. అన్నయ ౩. కూర్మడు. (శి. ని)

చిత్తకల్పము. సం. వి. ఆ. పుం. పితరులనదే
కించిరేయ్యకాధానికము.

అ. పితరులయొక్కత్యాదికమునుచెలుపు గ్రంథ
కేదము.

చిత్తకాననము. సం. వి. ఆ. ప. కృకానము.

చిత్తకుల్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మలయప్పరియన
బుట్టినయొకపది.

చిత్తగణము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. వంశము
నందలి పూర్వజులనుచాయము.

అ. పితృజేవకలగు అగ్నిస్వైతాదులు (విద
ప్రజాపతులవలన బుట్టినవారు)

చిత్తగామి. సం. వి. ఆ. (క. పి. క.) ఎకమనెందు
నది, పితృసంబంధి.

చిత్తగృహము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. కృకానము
వల్లకాదు. అ. తండ్రియిల్లు.

చిత్తరర్చనము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. పితరుల
నందేకించిరేయ్య జలరర్చనము. అ. పితృశీర్షము.
౩. తిలలు, మత్స్యలు. క. బ్రాహ్మణులందఱ
కేయదానము.

చిత్తరిధి. సం. వి. ఇ. పుం. శ్రీ. అమావాస్య.

చిత్తశీర్షము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. తృణిని అంశు
మనకును నిడిమిచోటు, చూపుచుకలిగిని బొట్టవ
తలిగిని నడిమిచోటు, ఉపలభానా. అ.
గఢానిశీర్షము.

చిత్తదాయము. సం. వి. ఆ. పుం. తండ్రిసార్వ
తైత్త్యధనము.

చిత్తదీపము. సం. వి. ఆ. ప. అమావాస్య.

చిత్తదైవత్యము. సం. వి. ఆ. ప. అష్టకాని
మందు పితరుల నందేకించి చేయుచున్నము.

చిత్తనల్పము. సం. వి. ఆ. పుం. చెందువందల
నలువది యంగుళముల పరిమాణము. (పై. ని)

చిత్తపక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. తండ్రినంగ,
తండ్రితెగ. అ. భాద్రపద కృష్ణపక్షము.

చిత్తవర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. యముడు.

చిత్తపైతామహము. సం. వి. ఆ. (ఆ. క. ఆ.)
తండ్రితాతలనుండి వచ్చినది (ధవాది).

ప...చిత్తపైతామహం బంధన రాజ్యంబునకు
నియల్లు వారు నర్హులు.. భార. అది ౮. ౩౦.
మ. పితృపైతామహ మైవరాజ్య మని నిశ్చ
యంబు... భార. అది. ౧. ౨౩.

శ్లో పితృపైతామహే రాజ్యే వోధక్యే తేష్య
ధామతి. సం. భార. అది. ౩౦. ౧.

చిత్తప్రప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గయయునుకేయ
తర్పణయామగు ఆశ్రమకేమ.

శ్లో గయాయాం పితృపాదం య పితృకార్యం
త దాచ్యకేమ, ఆశ్రమకేయ్యుల పుత్ర పా
చారీ పా పితృప్రప. (పై. ని.)

చిత్తప్రసవ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. తండ్రి
కల్లి. అ. పాయంపంధ్య, మణిబంధ. ప్రాద్దు
పాదునుటకు ముందై దుగడియలవలన, ప్రాద్దు
త్రుంకినకేమక మూడు గడియలవలనకుగల
కాలము. (శ. ర.)

విశ్వసీయము. సం. వి. ఆ. తుం. శృంగ
రామము. గుంటకలర, 9.

విశ్వభోజనము. సం. వి. ఆ. తుం. మామయి,
మినుములు.

విశ్వమందిరము. సం. వి. ఆ. న. ౧ తండ్రి
యిల్లు. ౨. శృకానము

పెత్తమేధము. సం. వి. ఆ. తుం. పితరల కుడై
శంధిచేయు కర్మవిశేషము

పితృయజ్ఞము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧ పితృకుం
దము. (ఇది మంచుపోయిజ్ఞములలో జాకరి)
౨ పితృకర్మము.

పితృయోగము. సం. వి. ఆ. తుం. పితరల
యొక్క చంద్రలాశగమనమాంగము.

పితృలోకము. సం. వి. ఆ. తుం. చంద్రలాశ
మునకు మీదకుండు లోకము. ౨. అగ్ని
హస్తాది పితృదేవతామాయము.

పితృవనము. సం. వి. ఆ. న. శృకానము

పితృవనోపరంభము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. కిపుడు.
౨. భూప్రసేతాది.

పితృవ్యూహము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧ తండ్రితోడఁ
బుట్టినవారము

పితృశ్రాద్ధము. సం. వి. ఆ. న. పితరులూర్పితాని
పితరులనుగూర్పితాని చేయుశ్రాద్ధము.

పితృవ్యవృత్తి (తాఃస్యవృత్తి) సం. వి. యు.
శ్రీ కండ్రితోబుట్టినది. మేవర్తి.

పితృవ్యవసీయంబు. సం. వి. ఆ. తుం. శేవర్త
కాడుకు

పితృసూత్రము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. తండ్రికర్మ.
౨. పాఠానంద్యపరమపంజ.

పితృసూత్రము. సం. వి. ఆ. తుం. కడిగెది, కడిగె
కర్ణము.

పితృశాసనము. సం. వి. ఆ. తుం. పితృధాతువుడు
శేవమందరికిర్తి.

పితృస్థి. సం. వి. తు. శ్రీ. గుహాది, తిప్ప
తీగ

పితృశ్రీ. వి. (సం. పితృలకు, క. పితృక,
త. పితృక) ఇత్రశ్రీ

పీ...మును కారకులుండు, పితృశ్రీ యుండును
నిర్వృత్తి యును. ఆం. భా. ౨. ౨౩౯.

పిష్టి. పితృశ్రీశ్రీయమున పితృశ్రీశ్రీయమున, ముక్తం
యిలగు నల్లమునుగ గానము.

పిష్టి. చరము. ౪. ౩౨౩. పా.

పితృశ్రీకాసు. వి. ముక్త్యునిశేషము.

ఈ ఇనుకడంబును పితృశ్రీకాసు ముఖము,
నల్లయు గింజె రొయ్యివర కాదిగఁ శేవలది
బట్టి తెట్టుగఁ. (చరిత్ర. ౧౯౫)

పితృద్రావి. సం. వి. క. తుం. మధురమునీరము,
తీయనిమ్మ?

పితృధర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కలాశేవము.

శ్రీ. పశ్చి. పితృధరానాయకానంద్యశ్రీ,
పశ్చాత్యయమధ్యస్థాగ్రహానంద్యశ్రీ.

(మృతక)

పితృము. సం. వి. ఆ. న. శేవమందరి ధాతు
విశేషము (యా. ధాతువు.)

పితృరక్తము. సం. వి. ఆ. న. రక్తపితృశాసనము.

పితృల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నిరుపిష్టులి?

పితృలము. సం. వి. ఆ. ఆ. ఆ. ౧. మిక్కిలి

పితృలముగలది, పితృలము, వి. ఆ. న. ౧. ఇత్రశ్రీ.

౨. భూప్రతి, భూప్రతి? ౩. అనిగమము.

పితృసారము. సం. వి. అ. పుం. పితృమువలన
గణగ అతిసారహాగము.

పితృభివృందము. సం. వి. అ. స. పితృమువలన
కంటసిన కాది యెకతెలులు

పితృరి. సం. వి. ఇ. పుం. గ. లాక్ష. లక్ష్మి.
అ బర్హచందనము, పితచందనము. ౧. ౩. పర్వ
టము, పర్వాటకము ౧

పితృ. అ. శ్రీ. అపానబాయువువిధము.
క. బడబడ పితృలు పితృను, బడిబడి బహు
భంగి మోల బాణుచు మఱి తా, నొడ
తెలుగక పెనుమూర్చుం, గడు పోలంగ
దర్శి గాంచి కటకటచునున్

చంద్ర. వి. ౨ ౩౩.

వి. అపానబాయువు చంద్ర వి. ౨ ౩౩
కవిరా ౧౫౦.

పితృ. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧ మహానక్షత్రము.

౨. అమావాస్య. ౩. భాద్రప. (వై వి)

పితృము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. తండ్రిది
పితృసంబంధి. ౨. పితరులది.

వి. అ. పుం. మౌనము, మినుము

స. మహానక్షత్రము. ౨. పితృత్వము (మాత్రము
తెలిసి, బొటనతెలిసి నడిమిచోటు, ఉప్పుల
బాయి. ౩. తేనె, మధువు

పితృత్. సం. క. శ్రీ. పదనిచ్చగలది. ఇది సమాన
పూర్వావయవముగా నేయుచును.

పితృత్వ. సం. వి. క. పుం. పక్షి.

పితృలము. సం. వి. అ. పుం. మార్గము, త్రోవ.

పితృస్థ. సం. వి. అ. (ఉ) పదనిచ్చగించునది;
బళ్లనిచ్చగించునది. కను. ౩. ౩౩.

వి. ఉ. పుం. పక్షి, పిట్ట.

పదవ. వి. క. అనా మహా.

పీ...పదపడి పదవ తర్వాత పిచ్చు. గీ. టవంగ
బాహువుచున్ మె యలరుచును.

అం. భా. ౩. ౩౩.

కా. పిర్రపిర్రపింహాంపదపక్...గృహరాణి
కు విధుం దై రాజ్యసింహాసనం, కాళా
హిందె హి. పీ. ౧౬.

గీ మొదలఁ దేనియ లాట్టునుంభోరుహాక్షిమద్ద
పల్కులు శ్రుతిశ్రుటంబుల భుజించి, పదవ
భుజించునఁ దొడలిరి త్రిదశవరులు,
దైత్యులున దర్శిమిథ్యానుధారవములు
హరి. ౬. ౧౬౧ నైవ ౩ ౧౧౫.

వి. ౧. పెనుకటిగి, పిచ్చుటిగి, తర్వాతిది

అ ఇద్విధమునఁ గృష్ణఁ జేసినపదవి, కథ
వివంగ నాకుఁ గూతుకంటు ..

భార. ఉద్యో. ౩ క౧౬.

క అట్టియెడ మాడ్చినపదవి, పట్టి...

భార కర్మ. ౨ ౩౩౦

క మొదలిటిపత్రము లెల్లను, ముదమున విలుచు
టకు దానమున కూడికి నిం, పొడవఁ బ్రమా
ణము లైనను, వికపటిపత్రంబుచెల్లఁ
తెనుచున లందుకా విజ్ఞా వర్తక ౩౩.
౨. తక్కువ, నీచము

ద్వి. మద మఱి వాలోడ మాట లాడినను, పద
పునఁ భక్తి పెద్దపీకంటు.

పండితా. పురా. ౧౦౧, పా.

జ: పితృత్వ.

పదవీద, వి అనుకుగా నుండుటను నూచించు
ననుకరణము.

గీ. అంతః జలచల పదవీద మనుచు ననిది, కలల
మై వివృణా నాణుచుఁ గడుకుగట్టి తల
దలిర్చుంగ గర్వ మై తరతరంబు, తెల మనరఁ
జీరదిశ్చా నశ్చాలక కథన.

కృ. కను. ౨. ౧౪౪.

విలు. ౧. (దీనికి గర్భధారణమునందు నిగాగమం బును) అనుట, పలుచనిది. (చూ. విదవినదన.)

౨. మృదువు, మెత్తనిది.

ద్వి. ఇదరక యదరక చిడిముడిపదక, ఇదరక వదలక విదవినద గాక, క్రొవ్వాడి చూపక క్రుచక లేక. పండితా దీక్షా. ౨౧ పా.

వ...అమృతచాపిసీద్రచాపం లెదనెదక బొదవడియెదలక బొదవడునిగుము విదవినదపద పెగిసి మూలదరులును...

(శ్రీరం. ౧. ౧౩౨)

జ: విదవినదన.

విదవినదన. వి ($\sqrt{\text{విదవినద}}$) ౧. అనుటదనము, పలుచదనము. ౨. మృదువము. మెత్తన. (క.ర) విలు. అనుట, పలుచనిది.

సీ. కలిశేష్యలు భావగర్భంబు లైనను బ్రియమి మిందనుగూర్చి బయలుపలుంపక, విదవినద నై లజ్జ మదిక బదనిచ్చినక కెలికెనక బులకలు చెట్కు లొత్త భాగ. ౧౦ ఉ ౩౩౧, ౮-౪౯౩

వ...శిశువరంపరలచొడుగులు మడుగులుగొనినక విదవినద నగుచుం జేదవతుచిదుట మనుకొంపులును... భాగ. ౧౦. పూ శిశు. ౨.

విదుకు=వితుకు. స. శ్రీ. (క విదవినద)

౧. (పాలు) విడు.

సీ. తనవేద బృధివి వాక జవక శేనీ గోరూప, యొనయవ్వనుమతి నమరగణముం, బనిచి యోమధులును బహురత్నములుం విదిశించి జగమ్యుం బోపించె బృథుండు.

భార. శ్రో. ౨. ౨౦౦.

వ. విదిశనయాలపా లెదురుబియ్యము కావడి కుండ వింది యుయ్యుడుపతికిం బ్రియం బుగ .. కం. ౨. ౫౪౨.

౨. (పగువులు) పాలు ఇచ్చు

క...మొదతూర, తన్నుని పాలు విడుతును...

వి. శ్రు. ౧౪౩.

సీ. పొదపంబులు శ్రున్నఫల సన్నుద్ధి వహించె, నశలధేమతలు తన్నుని పిడిక

లై భా. ౨. ౯.

సీ. అదనుతో కేడి తన్నుని యొమధుల మన్నొదవు కొండల కెల్లక విడుక పెరిగె. మనుక. ౨. ౧౦.

విధానము. సం. వి అ. న. ముఖుగు, తిశో ధావము ౨ ధావము, కవ్వ, మునురు. ౩ లిల ర, మూలక, మూలకడు.

విధాయకము. సం. విలు (అ యి కా. అ) కవ్వ నది, మూలకనది, ముఖురుపుచ్చునది.

విన=విన్న. (దీనికి వన్నముగాం బ్రయోగము లేదు) విలు. చిన్న.

మ గయలోక గాళిక బ్రయోగ శ్రీనిధి గంగా వ్యారసీలాచలో, జ్ఞుయి వ్యారకలం..., దర్శన, శ్రీయదే వావినతమ్యం కెల్లవ యొవచ్చుం దండ్రీ కావడమున్

ప్రభా. ౧. ౮.

(దీనియొక్రేడితరూపము. “వివిన” మిక్కిలి చిన్న.)

సీ మొలలు యాపెడివినవినమొలలుచుకడోయి యలకెవయ్యంబుట కావచ్చేయ.

దకా ౯. ౨౦౦.

క. వినవినమొలలు పొటిపొటి, చినుకలు మనుమనక లెనలంపికట్టుం బోక, చిన నొకరి నొకరు గావక, చని రాలోక బనియొక గన్న రాయల బలచెక. మే. పుం. ౧. ౪౮౧.

జ: వివరములు. వినకండ్రీ, వినకల్లి, విన వాయు, వినపిచ్చి.

వివరములు. వి. ($\sqrt{\text{వి.}}$) ఒకతాత్పర్యము. ౧. (వేడు. అని. క. ర.)

వినయము. వి. (√/వి) కంఠిరము.

నీ. వినయము యని కంఠిర గమని జయంతుండు
వచ్చిన తెలుగుల వైచిత్ర్యము.

దశ. 3. ౯౬.

౧. కంఠిరము. (కంఠిర)

వినయము. వి. (√/వి) కంఠిరము.

ద మనవినయము పట్టి భరమానభోజనముండు
దండకారణమున దూరకార్యమునభర్యముతో
వనియింపఁ బోయెడికా, జను మతః దాద
రించు నిమ .. తి రా ౪ ౧౦౩.

౨. కంఠిరము. (కంఠిర)

వినయము. స. వి. అ. కంఠిరము, బంధిం
పఁబడినది (వస్త్రము) ౨ తొడుగఁబడినది
ధరింపఁబడినది. (కవచము)

వినయము=వినయము. వి. (√/వి) కంఠిరము
దశ, చిన్నకాండ

చ. కనినది మాత్రము యెడల గాదు మరీ విన
నాటనందెడియకా, తెనకు వనించి తెంచి
మతి వేసి విద్యలు చెప్పి యెప్పుడుకా, నిమ
నెడఁబాటు జన్మయిది...

మమంద 3. 3౦౩

వినయము. వి. (√/వి) కంఠిరము, కంఠిరము
కాండము.

చ మతియం తెనవచ్చి వినయము నల్లంద
నల్లంద యెప్పు కవచము.

విశేషం. ౨. ౧౪.

వినయము. స. వి. అ. కంఠిరము.

వినయము. స. వి. అ. కంఠిరము. స. ౧. కంఠిరము
వి. (కంఠిర) ౨. మద్యము. 3. కంఠిరము.
(వి. వి.)

వినయము. స. వి. కంఠిరము.

వినయము. స. వి. అ. కంఠిరము. స. వి. కంఠిరము.

వినయము=వినయము. వి. (కంఠిర) ౧. కంఠిరము
యెడల, కంఠిరము.

వి. మునికావధర్మ తా వినయము సరియె.
వి. శ్ర. ౬. ౨౦౧ వి. ౨౩౯. పం.

నీ. వేసి యెడల వినయము వినయము,
గవయ ముడుక చమయించె గాంత యొక్క,
వినయమును మిట్టలు తెనకవంద, కంఠిరము
విద్యలు భర మాని యెడల నవగ.

మద. ౫ ౧౩౧.

౨. కంఠిరము, వినయము.

నీ. కవ కంఠిరము. కంఠిరము యెడల వినయము
నవగ, వినుగుకంఠిరమునఁ బ్రయత్నము చెప్పి.
ప్రభా. ౧౩౧.

క. వినయమునవగవంద, వినయము ముఖ్య
కావ్యముకావ్యము వేసివినయము గాంత
కంఠిరము, వినయము కావ్యము విద్యలు
తెనయం తెనక కంఠిరము. ౨౫౬.
3. కంఠిరము, విద్యలు.

క. అని పక్షిపాతము చెప్పిన, విని తెనగలిగెన
క్రొంతి వేల దీరవున కావ్యము దాన మండి
న కంఠిరము, వినయము గాంత కంఠిరము
క్రొంతి కంఠిరము కంఠిరము. 3. ౨౩౧.

౪. కంఠిరము, కంఠిరము.

క. కంఠిరము వినుగుకంఠిరము, కంఠిరము
లంక దిగిది కంఠిరము కంఠిరము, కంఠిరము
మున సంగళము గాంత కంఠిరము కంఠిరము
భంగి.

౫. కంఠిరము, విద్యలు.

నీ. వినయము కంఠిరము కంఠిరము, కంఠిరము
పాఠించి కంఠిరము కంఠిరము.

అమ. ౬. ౩౧.

వి. కంఠిరము, కంఠిరము.

గీ. జీనురుగంఢెలు గాలపుణ్యపెడదు, లాది
యగుపాధసంబుల నలవరింపుటోని హంటా
హంటిపడలతోఁ బిడుగు లెల్లఁ గదిసి నడ
చిరి యమ్మహికాంకునలుక.

కుక ౧. ౧౨౫.

పిన్ను=పిన. విణ. ౧ చిన్నది

క. ధవళాక్షి వయసునఁ బిన్నపు గాని విదేశ
గుణమునకా మిక్కిలి పెద్దవు. .

కళా ౪ ౧౩౩.

నీ. నారి యోలేటిపిన్నలు తాది గ్రోలనిపువ్వు
తోడంబాద్రపువ్వుకలిక. నువ. ౫. ౩౭
వ ..అనురూపలావణ్యరేఖాసంపన్నుం డైన
పిన్నవయసురాశిమద నవలాకింతు ..

వైవ ౨ ౨౨.

౨. (విద్య తెలు వానిచే) అల్పుఁడు, కమ్మన
వాఁడు.

దండకము అష్టాపకీఁ దట్టిరాయంచవార్యం
పుతో డైన నోరార నగ్గింప తేరన్నచోఁ
విన్న లెప్పన్నఁగాఁ జాలువా రెన్న
నిలా. ౨ ౪౧.

౩ తేలికయైనది, చులకనిది (చూ పిన్నపని)

పిన్నుడి=చిన్నుడి, చిన్నువయసుది.

క. ఈపిన్నుడి నానాఁతురు, తాపసజనముఖ్య
విమ్రుఁ డాఁ గొలువంగూ, నోపుడు నని
భూశి... భార ఆరి ౩ ౩౧౦

ఉ. ఎన్నియఁ గూర్చి నన్న విను మే మను
చాల్చినమాల్గ విచ్చునప్పిన్నుడి రంగమం
దయన పెండిలి నెప్పయు...

ఆము ౧. ౧౪.

పిన్నువాఁడు=చిన్నువాఁడు.

ఆ. నాడువల్లభుండు నటంఁ దింక నిక్కంటు,
అద్దవారియట్లు పిన్ను వాడు.

భాగ. విరా. ౨. ౧౫౨.

పిన్నువృధు=చిన్నువృధు.

ఉ. కప్పనగండి యాధరశివాంతరమాఁ నృపాల
చంక్ర పిన్నువృధిమండియొక వెలువ
నుందివచందము లెన్న కక్యమే.

ఇంద ౨. ౧౩౩.

పిన్నాల్లెండు=చిన్నువాఁడు.

౩. ఉన్నఁ గది యప్పడఁటి యొయన్న నిడుపు
భుజగనాథు ననవుడు నకఁ డీపిన్నాల్లెని
ప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియనులు
గొనియెడ నవియొక. భార. ఆను ౧ ౩.

గీ అరినిదర్శనమున విలయాన్లనమను నుడినదిః
సంచరింతు నామద్ద శేల, వాఁటిపిన్నాకఁ
డీయదనందనండు, నులి విమల గూడి
తిరిగి యీచంద మయ్యె

వై భా. ౧. ౧౪౩

జా పిన్నుజేయు, పిన్నకక్కార, పిన్నగోరట,
పిన్నగ్రద్ద, పిన్నజమ్మి, పిన్నతనము, పిన్న
కుమిళి, పిన్నదూలగోదెల, పిన్నవల్లె,
పిన్నవాఁడు, పిన్నకుడురు, పిన్నతేరెడు,
పిన్నపని, పిన్నపాఁచర, పిన్నపాప, పిన్న
పాపండు, పిన్నపాల, పిన్నవిద్వాంతులు,
పిన్నకు, పిన్నములక, పిన్నముల్లంగి, పిన్న
యిప్పు, పిన్నజీకము పిన్నవరగోరం

పిన్నుండు. ది (క పిన్నుంకుండు) భూమినిశీపము

న ...శ్రీ భీమేశ్వరక్రిమివృక్షచీదనక ... నువ
పింఁచిన వివరము, పసిండిపిన్నండున్న ..
ఆ చండ్రార్కస్థాయిగాను నకుర్చునాచేశును.

జ క ౪ ౧౩౪౪.

పిన్నుజేయు. నం ౧ (పిన్నక + చేయు) లాగున
పలుచు, చిన్నలుచు, అనమానపలుచు.

ఉ. బలికు నన్ను భిక్షుజుపాలకుమారఁ
లిన్నజేసి న్యాచెల్లెలి యక్కిటిం గొనుచుఁ
జక్కినివిక్ర-పురింటునోల పిన్నాల్లెడు
పొరొడిక... భాగ. ౧౦. భా. ౧. ౭౨౨.

విన్నకర్త. వి. (√ విన్న) పక్షివిశేషము,
కర్త. (క. ర.)

విన్నగోరంట. వి. (√ విన్న) ఒకవారి గోరంట,
సహ. కి. (క. ర., బ్రా.)

విన్నగడ్డ. వి. (√ విన్న) చింత, పక్షివిశేషము.
(క. ర.)

విన్నజమ్మి. వి. (√ విన్న) శీలజమ్మి, శమి
రము. కి. (క. ర.)

విన్నతనము. వి. (√ విన్న) ౧ తాలము, పసి
తనము.

చ. విన్నతనాన నుండియు విభజనఁ దెంచ
పతాపకారియో. ఉ. రా. ౨ ౧౫౦.

౨ హస్తము, కొఱత, మృత.

ఉ. ఎన్నఁడుఁ గానవీస తెంకటిచ్చినవాఁడవు
గావు నీట నీ, పన్నియోడకాండ్రు తగ
వారవహుటలకై యెవంగనూ, చిన్నెలు
నీవు చూచియు నీవీ కలవంపగఁ జేర
వన్నిటం, విన్నతనముఁ చాల్చితివి పెద్దగ నీ
న్నియ వాడఁ జేరితివా విప్ర క ౨౩.

౩ లఘుప్రకర్తనము, తప్పవని, నీచకృత్యము.

ఉ. తన్నివ వాఁడు తప్పరణకామరసములు
బ్రాళి నన్ను శ్రీ మద్విదితదు వానలని
వన్నియు శేరము లోర్చుకొమ్ము న్యాపిన్న
తనం బొక్కఁడెది పెద్దకు పెట్టిన సిగ్గు బోవు
వా, వన్నియ నన్ను నూ నగివారికి కంఠుగఁ
పెట్ట నీ మృగం. శేం. పంచ. క ౫౧౦
ఉ. ...ధనకాంక్షఁగాఁడ యీ, పిన్నతనము చేసి
తిది పెద్దలు మెత్తుర రాజధర్మము.

భోజరా. ౨. ౧౩౩.

విన్నతమితి. వి. (√ విన్న) కాశమితి. కి.
(క. ర.)

విన్నదూలగోతల. వి. (√ విన్న) దూలగోతల
కంఠార. కి. (క. ర.)

విన్న(ట, టి.)నవ్వ. వి. (విన్న + నవ్వ.) మంద
హాసము, చిలువవ్వ

చ కనుగఁగఁ విన్నవవ్వ కలఁగ న్మనవివాధుని
కన్నునన్ను... పొది. ౧ ౫౫.

ఉ. సన్నలువాఁడఁ బెల్లఁచుఁ గురుబులు
నూత్తుఁడఁ గల్గిసింది శ్రీకృష్ణులఁ మాఁడఁ
కాఁతును తెలుగంబునకు మృగిపంబు పెచ్చు
చుం, విన్నట వత్తును విడుచుఁడఁ దెన్నెటి
శేబులు సప్పురించుచు, తె న్నిడమించుచుం
బఱచి పెచ్చులు చాల్చిరి వారకామినుల్
శ. సం. ౮. ౧౦౦.

చ. పురుషులుగఁడును దోడ్చిపెన్నిలుఁ దెన్నెల్
దూవు లొక్కమ్మడిం గురియం విన్నటి
వత్తుతో నతఁడు తోడ్చిదండమాతాశ్వశ్రీ,
తురథంబుల్ వికలకృమం బొరయఁగా
దోర్దన్నుదర్శించుఁడై, తెరవుం జేనయు
లావునం దెలిపె నుద్వేగాన యానెనకు.

భార. క్రీ. క, ౩౩.

విన్న(ట, టి.)నాఁడు. వి. (విన్న + నాఁడు)
చిన్నతనము, తాలము.

గీ సతిలదేకభాషివిశేషములయందు, వరుసఁ
బ్రక్కాత్త మనఁగ నుత్పన్న మనఁగ, మిశ్ర
మన సొప్పనత్కథామేళనము, తన్ని
యన్నియు విన్నాఁడ విన్నవాఁడ.

విక్ర. ౧. ౨౩.

ఉ. మాపారసిందికాద్రుదిమహారి విన్నటవాఁ
టనుండియు, వ్వాపయఁ బ్రేమఁ గన్నది...

శుక. ౨. ౫౫౪.

ఉ. విన్నటవాఁటనుండి ననుఁ పెద్దగఁ జూచిన
వంకమ్మదలం.

శై భా. ౧ ౫౯.

ఉ. విన్నటివాఁటనుండి రిల్లెగిరఁ డై శుభ
లక్షణాధ్యుడై... ఇండు. ౧. ౧౦౯.

విన్ననదురు. వి. (√ విన్న) ఏనుగునొనటి
బుడిసి, వాతకుంభము. (క. ర.)

పిన్న నేరేడు. వి. (√ పిన్న) కాశీశేరడు, కాశీ
జంబులు. శ్రీ. (శ. ర.)

పిన్న పని. వి. (పిన్న + పని) ౧. తేలికపని, చులలి
వైసపని.

గీ. అక్కటా యిట్లు దోచివ దొక్కమాట,
యంగపానుడు గాన వాడ దంత బోర్లె,
గునుచుకొనుచి యిది యొప్పుకొనుట యెట్లు
పిన్న పని గాదు వైచింత పెన్న పనియు.

చంద్రా. ర. ౧౭౩.

౨ అగౌరవపుణ్యంబు, లభించుచున్న

గీ. తపిన్న పనులకు పెట్టు వచ్చితివనిబోధించి
చెప్పిన బోవలైతి...

గీ. అటు కామాకుంకర్మ వి ప్లవః స నిమ్న.
శుభాభాం. ౧౩౫

పిన్న పావర. వి. (√ పిన్న) ఒక బాతిపావర,
గోకుంబ శ్రీ.

(బాదనీ అవి. అం భా., త్రా)

గీ. బాదనీ వసర్వం దిన్న పావర రస...

అం భా. ౨ ౩౧.

పిన్న వాచ. వి. (పిన్న + వాచ) బాలిక;
కుడు.

క. మాంస పాప లివటికి, శ్రీ పార్వతి నోడు
వచ్చి వెచ్చెర నొకడు, ర్యాపావరడుగు
బాదనీ, రాబాడువడు బాదీ బాది
యదయాశ్చకుఁడై పడ్డు. ౩. ౧౪౮.

గీ. పిన్న పావపు నీవు పిత్తపరాధీపు ..

వైమ. ౨ ౭౭.

(శ్రీ మహాభక్తవర్ణనము.) గీ ... పెనునీల
చేలడు పిన్న పావ. ఉ. రా. ౧ ౮౦.

పిన్న పావఁడు. వి. (పిన్న + పావఁడు) బాల
కుడు.

శ. ఉదయకాళరాశిత మొకవృద్ధిరమిథు
నంబు మృదుం దగుపిన్న పావనికా, విక కుటి
కొంచువచ్చి రిథుపినునివాటిట వైచి పీడకక.

ఉ. రా. ౩. ౧౦౧.

ద్వి. మీ రీప్రపాద మిమ్మెయి చేరవలెనాపనిఁ
బూని యొకపిన్న పావనిచేత, పనిపినం
బాలడే... ద్వి పరమ ౮. ౭౨౩. పా.

పిన్న పాల. వి. (√ పిన్న) మనుపాల, తేవంతి. శ్రీ.

గీ పరిగె మనుపాల యుం దిన్న పాల యుం చు,
టన్న తేవంతిక. . అం భా. ౨. ౭౮.

పిన్న బిడ్డంటలు. వి వి. (√ పిన్న) బాలశ్రీలు.

ఉ. శ్రీకృష్ణహృత్ ప్రవృత్తి యని మిక్కిలి
నమ్మితిమమ్మ యాచ శ్రీపాదీయ శేష
మాకుఁ బరిపాలకుఁ డైవకాశీశ్రీకు ని,
చోప్పట వనింపనీక యొకచోటికి బో విధి
యించి పిన్న బిడ్డంటలు చేసె నీడుకుట
లక్కట భారతివైన తెప్పరే. భాగ. ౧౦.
పూ. ౧౭౧౩.

పిన్న మ (మృ). వి. (పిన్న + అమృ) ౧ పిన

తల్లి, తల్లి చెల్లెలు, మాతృమృన

ఉ... ఈ పుత్రుడికొమ్మకమ్మలగు పోలిక బాలిక
గండుమీల గీ, వి త్రిమిదుకామెయిగము
పిన్న మ పుష్ప ముండుమామక. వి. వి.
౨. ౧౦౮. (ఇలనామకమృత్యోత్తకము.)

౩. తండ్రి తమ్మని భార్య. (రా)

పిన్న ములక. వి. (√ పిన్న) శేలములక, కంట

కాక. శ్రీ. (శ. ర.)

పిన్న ముల్లంగి. వి. (√ పిన్న) క్షుద్రమాల

కము. శ్రీ. (శ. ర)

పిన్న యిప్ప. వి. (√ పిన్న) మఘాళిక. శ్రీ. (శ. ర.)

పిన్న లోకము. వి. (√ పిన్న) పిన్న కడకు, బాల్యము.

గీ. బాల్య మగుఁ జిన్నతీక మగుఁ బడుచుఁ
దనము వాఁగఁ బిన్నతీకం బన...

అం. భా. ౨ ౧౧౪.

పిన్నలి, వి. ౧. ఆభరణవిశేషము

వ...క్రితాశానిక్రిపల్లభరామనిఁ సమర్పించిన
వస్తువులు...ద ౧౦౦ తోను సంస్కృతాన
తేలు ౧ ఘంటలు ౩ తోను పిన్నలి ౧
ఒత్తులు ౨. పద్మితదుకులు ౨ ముత్యాల
తిరుణాము ౧ , ద కా. ర ౯౦౪.

౨. పిద్ది మెలి.

ద్వి. మున్నగా మెల నున్నమమ్మాలకావి,
పిన్నలి వడి మెదం దెనది రిగిల్చి...

ద్వి. పరమ ర ౩౨౧ పా ౧౪ పం

ద్వి...నంబులు నచటిస్థానంబులవారఁ బంచిన
ధీరఁ జేపట్టి గొల్లునను, లిన్నలి దప్పించి
మెదంతుఁ గల, మున్నట్టిదువు నాడిసి
మోనుచు

ద్వి. పరమ ర ౩౨౧ పా ౧౯ పం

పిన్నవరగోగు. వి. ($\sqrt{\text{పిన్న}}$) కమలవల్లభ ?
(౪. ౦)

పిన్ని. వి (త పిల్ల) ౧. పనకల్లి, తిలికెల్లెలు
౨ పినకండ్రిభార్య (నా)

పనలివత్తు. సం. వి. తో తుం పక్షి. (మే ని)

పనలివత్తు. సం. విలా (త) పడుటకునిచ్చకలది
వి. తా. తుం. పక్షి.

పివతిమ్. సం. వి. ఆ. శ్రీ పంచునిచ్చ

పివతిమ్మిలేము. సం. విలా (అ. ఆ. అ.) పరంప
నిచ్చేగింపఁబడినది.

పివతివత్తు. సం. విలా. (త) పశుంపనిచ్చగించు
వాఁడు.

వివాస. సం. వి. ఆ శ్రీ నీరత్రావనిచ్చ, నీర
పట్టు దప్పి.

వివాసి. సం. విలా (క. నీ క) = పిపాసువు.

వివాసిత్వండు. సం. విలా (అ. ఆ. అ.) = పిపాసువు.

వివాసువు. సం. విలా (త) నీరత్రావనిచ్చగొన్న
వాఁడు, దప్పిగొన్నవాఁడు

వివీలకీ. సం. వి. ౪౪. శ్రీ వైకాళికుడవ్వాదక
(వాచ)

వివీలకుండు. సం. వి. ఆ తుం. బ్రాహ్మణభేదము
(వాచ)

వివీలకము. సం. వి. ఆ తుం చీమ

వివీలము. సం. వి. ఆ. తుం చీమ

వివిలి. సం. వి. ౪౪ శ్రీ = వివీలిక.

వివిలిక. సం. వి. ఆ శ్రీ అడుచీమ

వివీలికము సం. వి. ఆ తుం ౧ చీమ. ౨. చీమ
లచే తుచ్చబడినదికదినుబాగారు (విల్లము)
వివీలికానుధ్యము. సం. వి. ఆ న. చాంత్రా
యణభేదము

విప్పట. సం. వి. ఆ శ్రీ = విప్పట. గుడకర్కడ,
పటికెల్లెము (త్రి వి)

విప్పలకము. సం. వి. ఆ న. ౧. ప్రకృంకము,
చనుమెన, ౨ పీచనమాత్రము, ట్టునూలు.

పుం. ౧. గుండునాది, ౨ బండి, శకటము.
(విల్లము)

విప్పలము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. రామి. ?
౨ బంధనములేనిపక్షి; బాతు (౪. ౪) ౩.
చొక్కాలాననవాని మూతేలు.

న. ౧. చూచుకము, చనుమెన, (నై. ని)
౨. జలము, ౩ వస్త్రాంధ భేదము.
౪. ఫలము, పండు. (నై. ని.)

పిమ్మలాదేవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకఋషి.

తీర్చిదిద్దినది. పం. వి. ఆ. పుం. ఏనుగు,
గజము

వివృతి. సం వి ఇ పుం రావి. ॥

ఇ త్తః శ్రీ ం విష్ణులి, కలా ? అ గత
కర్ణమూలము. (వై ని)

విష్వక్తములము. సం. వి. అ. న గ్రంథికము,
విష్వక్తము.

పిప్పి-పిప్పిరి. ది. (క హి-పై త. తిప్పి) రసము
పిండివలెయిగా మిగిలిన వెలుగు, అకు, మొదలగు
నది

గీ. వెంకట విడిచిరసమున కెఱచి రాక, విన్న
కరిగడం నీచగలకొలువోల

మ సే ౧ ౩౦.

నీ వీసరు వీపి యువ నిషిష్టకుమం బగు...
అం భా ౨. ౨౩౯

వి పద్యాభివృద్ధితాళంగిఁ బంగువ్రుఁ జోలు
భిన్నమామయ్యుడై విప్పిఁ జోలు, ... గీ
మకవి వామర ద్రవ నివాంధ రివి మకవి.

బహు ౧. ౧౦

విప్లవ. సం వి. ఆ శ్రీ. ౧ ఆధుకాటుకపట్ట,
(వై. వి) ౨ ప స్వపాచి, దంఠిమలము.

విప్పిరి=విప్పి. ఇ పాఠము తీసివేయగా మిగిలిన
చెడుకు, అకుముదలగునది.

ఉ...విశోధిసేవలం, దిమ్మిరి నేపదక పెలవు
పెట్టుము నీవు గదంగు మాజికి

ପ୍ର. ଡ଼ା. ଏ. ଠାଣ

విస్మయము. సం. వి. ఆ పుం పక్షివిశేషము, (ఇది ప్రయాణమగువానికి దక్షిణదిక్కుగా మండిన యెడల కుభ్రమారము, బృహత్సంహిత.)

వివరాలకు, సం. వి. ఆ. శ్రీనివాసులు.

విషువ. సం వి ఉ. పుం పుట్టమచ్చ, జటులము.

విమ్మలూ¹, వి. శా² ఏ (క విశిష్ట. న విశిష్ట.
త విష్ణు) ౧ వెనుక, అనంతరము, (నూ.
విమ్మలూ¹ వేలు)

2 మునుపు, పూర్వ కాలము

కా ఈచూరం బొకమాటు నీమ్మటికి నీ నాచో
టనో కన్నయ, ట్టాహం బయ్యోడి...

వసు శ ౯౪.

—పిమ్మటిద్రావణం. (పిమ్మట + ద్రావణం) ని
బాటవలసి రహితద్రావణం, తగ్గని, చూపుడు
ద్రావణం

న సమరేక కాల్యాణపరిమన స్వసమీప్యతి
ప్రేలఁజొక్కపుణ్, గడియపుట ప్రిటంచుఁ
ద్రుగజ్జ్వల లచ్చెనుమది చూడ నక్కడపటి
కొండ సొంపు లెఱుంగం దదలించి నటించు
కూలిపె, నొడుగు , నేం. పంచ. ౧, ౩.

అవ్వ. ద్రు రి అనంతరము, పిదప
మ...అయ్యర్లచెప్పాక్షిః బుద్ధిశ్రుంగవగిస్తా
యి...పిదపలు నిర్భంగవద్దంటు నొనర్చు
మున్ను దులిపారభ్యంబులం విన్నట్టన్,
మూయం క్రోయము నింకె నెన్నునముగన్
మూర్త్యానమూర్త్యానముగ

తేదీ ౨. ౯౯.

తే కండ్రిమీయట నివి యేమూ తగినభంగి,
 ఇంచుకొనచే శిష్యులుఁబ్రతిదినంబు, బోధ
 చున్నారము...విక్ర ౨౮ అము. ౩, ౪౫
 పశోక మందు, చాటున.

సీ. తులువ పిమ్మట నిన్ను చూపించుపలుకులు
 కలుజాళు నిలచుగాఁ గొనుట...

కార. అను. ప. 3౦౪.

శ్రీ. పరీక్షావాదిని స్మితాత్ తోష స్తే సంప్ర
దర్శితా: పం. బాధ. జను. రి. ౧౩. ౧౩. ౧౩.

సీ. ఎదుటఁ బిమ్మలైన సర్వ జీవితము భక్తి
 కలుగఁ జేసెను నొక కలుగఁ జేసెను.

కుల. క. ర. రక్షి.

విమృత, వి. ౧. వాద, దుఃఖము

క అరీతి సంతిపురమున, వారీతిలకము సభే
జనుబులు గొలువం, తేదవిమృత మదిలోఁ,
గుండు విమృత విరాళిగొని నరుఁడుండెన్.
(వి ౩ ౩ మనోవ్యథ అని ౪ ర)

క. అలజడి నెంజలి విమృత పిలుగు కల్లపాటు
కుండు నా నమరు దుఃఖాఖ్యుల్
అం ౩. ౧౦

అ భయము.

చ విడుగులు విట్టు ప్రేలిపడ విమృత బొంగి
సమస్తతేవులుక, వడఁకఁగ ..

పద్య ౯. ౨౩౧

—విమృతగొను ఆ (విమృత²+గొను)
వాదపడు

క తారీతి మందువాతని, గారాబుంటారి తరి
యకై దువులనున్నే దారకటారి మలక్షణ,
నేంటి నధూటి లేమి విమృత గొనుచున్
కుం ౨ ౩౬౪

చ...తార దిగ నిమృతక విమృత గొని నలు
దెసలం లాడ... అము. ౪ ౩౫.

వియ్యి=వీయి. వి విద్య, మలము

చ. యాత్రకాళులకు యవండు అనించి కి దాడిన
కుడుకి వియ్యి తిన్నవాండె .

నె ౯. ౩ ౧౩౯౩. పా.

విర. వి రూపాయలో రెండువందలయేలదియాయవ
మంతు, కానిలో నాల్గవభాగము.

(౪. ౪ క్రా.)

విరంగి (గీ). వి (హిం ఫిరంగి. మ విరంగి,
క. విరంగి) లోపల మందును గుండును చేసి
దట్టింది కాల్చిదెవ్వలోనావులగ్రోవి.

అ...అచ్చమాపాళి గలంగ...రాజుఁ దుపాకు
లం విలుఫిరంగుల భంగము కొండఁజేసి...

కృష్ణ. రా. ౩. ౩౧.

గీ ద్రుతును వహి నున్నచోటఁ బాఁడుకొని
యొడ్డి, తురకకైవడి నల్లమందుబొడి మెక్కి,
రాజాదిభయన సరిపురిరాజు చేది, వలలు
వోడకనె పరంగి వగవీరంగి.

ప్రబంధ. ౨. కుక. ౧. ౧౩౩.

కా కీలాఫలము లిప్పురామలవీరంగి లగ్నియూ
య్యల్, రంగా. ౨ ౩౦, ౩. ౩౨.

అ ఖడ్గము, పెద్దకత్తి

నీ వాలు ఖండా కరవాలు మెట్టకత్తి తరతరి
నరాజు వీరంగి యడిచి, మనఖడ్గశాసన మై
యలరుచు నుండును...అం. భా. ౨. ౨౧౪.

విరము. విలు (సం వ్రీయకు ౪. వీరియ) ౧.

వ్రీయము, ఇష్టము.

గీ. ఒకగొడుగునీడ నీవు కి దుడుగ నడుపు,
గుడును కొండకు లోనేనపుడమిఁ గలుగు,
పజలకెల్లను విరమెవఁగిది జూలము, విండుఁ
గావించెదను చేటు వెడలఁపాదు.

చంద్రా. ౨. ౬౬.

అ హెచ్చువెలగలది (వ్యవ.) తనదను
వెల్లలు చాలవీరమైనది

జ విరపడు

విరపడు. ఆ (విము+పడు) ఇష్టపడు,

వ్రీయపడు

గీ .తా.మరాయాత్రవట్టు శ్రేష్ఠంపు జయ్యి,
యయివరాసనక్కరవతి యిది వీరపడి,
నూని ప్రబం. ౧౯౪.

విరి=పురి. వి మెలి

నీ తనరు ముక్తము నూలు దార మనఁగఁ, బరి
వీరి యనఁగఁ దత్కరణచేష్టన మొప్పు...

అం భా. ౨. ౨౯౫.

మ. అనమబ్రహ్మకళాగ్రతాగ్రసరిలతాకుఁ
దగ్గింధవా, నూనుకుం దగ్గతి నున్న మూలభవ
పాశాయానవిద్యుంనువ్యవసమం దిద్దిరితాగ్గ

విల్వఁ దనిపోకమ్మేభుకాదందు పొకసమా
తేతఁ జేసె... సమీర 3. ౧౧౧
(ప్రథమ పాదమున యతివిరక్తము)

౨. వెంటి, గడ్డివీరి.

క. పాల మిల్ల తోట గ్రామము, కలమ
పములు మేయకొను కాల్పన వృషకాం,
రిలతో సంగము చేసిన గలయం విరి నుట్టి
చానిఁ గాల్పంగ వలయున్

విభా. ప్రా ౧౦౪

3 గోనెలుమున్నగువి కట్టెడుత్రాడు (క ర)

వినియోగమెలిపెట్టివేరు గడ్డిత్రాడు

ద్వి కసత్తఁ విరివెట్లు గాఁ దాల్చి చేత, సస
లాఁ గవనియలభాతిఁ బట్టి

బస. భ. 3 ౫౨౯ పం

జ: వీరిగొను, వీరిచుట్టు.

విరిగొను. ఆ క్రి (౧ పిరి + కొను) ౧ మెలి
గొను, పెనగొను, చిత్తుపడు

చ. సుకము గాఁగి రావములు జూడఁదెనుంగున
నిపుమెప్పతోఁగి విగొన ఆర్యులకుఁ గన్గి
సాయఁకీలఁ గ్రాలఁగాక కుసం ౧ 3౫

తే విటుల దబలును గినుకయుఁ విగొనంగ,
ముట్టె నాకని నాకండు మూపుతోప

భార ప్రా ౫. ౧౩౪.

చ కగినివ్రాతచే గనకకండుకకాంతి వెలుంగు
చవ్వులం, విరిగొనుకొన్న మియ్యపులవేరులు
చాయఁగ... ఈ మాది ౫ ౩౮.

౨ పాండ్రమగు, దట్టమగు, అతిశయించు

తే ఇవిధంబునఁ బరిశీలయింపఁబడు, గాన
మేక కను యప్పుకదకు మగుడ, మరగ
వెవ్వగ మమమఁ విరిగొనంగ, తవ్వ
చోయక మొగముతో నింపొబలుఁడు.

భార విరా. ౨. ౫౯.

చ . అంత సకామముఁ ద్రైవిక్రమం, దరయ
విహెహి యై మనమునందలి ముందటవచ్చు
కోరికల్, వీరిగొనుచుండ దత్త్వము పించు
సరంబున వేగి... భాగ. 3 8౩౧

క వీరిగొతు తొలకరి మొగులు, భరితాంధం
కరిణమునకు రాసటయయ్యెకొ, బురివిచ్చి
యాడునెరుగుల, నిరస్తతాపింధ పింధ నిర్మల
దీప్తల్ ౩ విక ౩ ౨౧

3 గుంపుకాడు, సంపీఠవింతు

క నందయకొదలు గోపక, బృందంబులు గోపి
కలుకు విరిగొని పగము, నందంబునఁ జను
తెందిరి భాగ ౧౦. ఈ ౧౦౫౯

విరిచుట్టు. వి (పిరి + చుట్టు) (ప్రీ) పురుషులు
కట్టకొను నడికట్టు

తే దర్ప శ్రేణియుంగగము మేకాదిపాట్లు,
మడుగు వీరిదికిఁ విరచుట్టు దెదల గాఁగ,
నడుగుచందంబు దన నెడమడుగు గాక
కొమరు గా నేగి నెలకొట్టింజ్జాతెల్లు
మాది ఈ ౧౦ ౨౪3.

చ పయంట విరిగిని నెన్నడుమునై విరిచుట్టుగఁ
జాట్టి కుంతలా, చ్చయము దృఢంబుగా
ముడిచి .. వెల్వడియె కత్తినివాసము.

కళా. ౩ ౩౦

విరుషీ(ర్వ)కు. వి (పీఠ + పీఠకు) ౧ పీఠకు
లాట, పెనగులాట

క కురుదీ యేరికి జెల్లున, యరయఁగనే మింక
నార మనుకొన నిదిగో, వీరుదీకుగ నున్నది
తా, గర మధుల మైన సవరికయ్యము
చేతక. కళా. ౧ ౩౩.

౨. బాధ, కష్టము

క. తర్రాత్రి యకారణపుం, చేరుకఁ దచాత్మ
కదనీ వీరుదీ కగునా, ప్పూర్ణయ భాగ్య
విహీనులు, తే కర్మకు నవని మందలిక నను
చోలక. ప్రభా. ౫. ౧౦౫.

కా...నా తొలిద్రవ్యసంకారము యగునాభా
మాలామంబు సంక్రింది కేయసహస్ర
దర్శనములకు విస్తీర్ణములం బెట్టుచున్నాడు
నితదయానయం దమదితాచారములన్నిచ్చు
లుకు పొందు ౪ ౧౪౬

విరువీరలూడు. ఆ. ౧ (విరువీరలు + ఆడు)

పెనలలూడు

గీ ఒండొంటితోఁ విరువీరలూడు వ్యాపదం
బులు అము ౬ ౧౩ (కర, పా)
(పోలీరలూడు కేదంపా)

విరువీరలూడుపెట్టు. స ౧ (√విరువీర) బావ
పెట్టు, కప్పపెట్టు

ఈ అనునీచిత్రితీసుదరి యవ్యజసోక్త... సంగ
మంబుపై, ప్రేమ జనించి యాత్మ వీర
వీరలుపెట్టెంగ. మాంస ౫ ౨౦౮

విరువీర (లు) నేయు. స ౧ (విరువీర +
చేయు) ౧ పెనలలూడు, పట్టిలూడు

క. కని చుట్టుపానకాని యిట్టునటుం విరువీర
నేయుడు వృధాత్వంబుం బని యేమి నిలుపు
దని యొయ్యన వారలపట్టు పదిల మగు
టరని మదిక. పగమ ౫ ౫౪

ఈ. వింబఫలాష్టికమ్మలను దేడిసమీ లిరు
దిక్కులకు సమానంబుగ బుద్ధులున్న
క్రమియను సోయుగికోభ లిట్టునట్టుం
విరువీరనేయంగఁ గడుకు సమి నెందుకు
గాఁ రెంటిమధ్యంబునఁ బారాడింబువు
లారయఁ జాపల మట్టికే కిదా

ప్రభా ౨. ౩౦

ఈ. శీ లగనించి పట్టి రికిం విరువీరలునేయు
వల్లభుక. కేం పంచ ౪ ౩౫౦

౨. బాధించు, వీడించు

తే. తగిలి విరువీరనేయ సద్దందవృత్తిఁ కెలలం
టయె కాని మనసువచ్చిన మిటారి, గూడి

తమి మూల సయ్యాట లాడినానుచు, నడువఁ
గూడుతే మేదిని నాయకులకు

నవల. ౪ ౧౩.

చ...అవ్యవహారశ్రేత కమ్మంగన వారిక
రావలఁ గప్పి పెద్దయుం, బెనగొన మవ్య
భుండు విరువీరలునేయఁగఁ దక్కించు
చుకు వి శ్రు ౬ ౨౩ కేం పంచ ౩ ౧౨౪.

విజ్ఞాన. విజ (సం భీయక) భవనీలుండు పంచ

క విజ్ఞానచో నిలువక పెంబుమట్టికెం దనరథము
మూడు కోడితి పోపా, విజ్ఞాన యని పలికి
మరుముగ, నలీకెం కెల్వేనఁ బాదనందముండు
వడిక. భార ప్రా ౧ ౧౩౪.

చ విజ్ఞాన గాఁ నీవు నొకపెద్దదే, సభలుండు
భంగి ము న్నెలుంగనివాడఁ ద్రైలబునీ
ఈ మాట ౪. ౧౮౯.

చ పెంబుమూ కాని బానుజనిభీమూ లండంగ
నీకు నర్హమే తై భా ౬ ౬౯. ఆం.
భా. ౨ ౨౨౧

జ. విజ్ఞానకంద, విజ్ఞానము, విజ్ఞానపంద, విజ్ఞాన
మెకము, విజ్ఞానవాడు

విజ్ఞానకంద. వి (విజ్ఞాన + కంద) అర్థరక్తము,
భీరక్తము

తే. విజ్ఞానకంద యొకింత శీ కితిమి కేర్చుకొ,
జిచ్చుటకఁ బోవుచుచరాకనశ్రేత, కవ్య
మేధంబు ఫలము కథ్యంబు గలుగుక, బదము
పదమున కిది కేదభావీరము

కాశీ ౨. ౧౬.

ఆ. తమకుఁ దామె ప్రబుదంబునఁ బని లేని,
కయ్యమునకుఁ జనన గాని తగిన, దురము
లైనఁ దివుడుదు తమయంతిన, విజ్ఞానకంద
లేని విరుదముగలు. ప్రభా ౨. ౬౦.

విజ్ఞానము. వి. (విజ్ఞాన/తమము) భీరక్తము.

క. తెలుగు పత్రికాదేవతా దేవతలు, తెలుగుదేశం
సంస్థాపన కమిటీ కార్యకర్తలు, విజ్ఞాపన
మండలి కార్యకర్తలు, గణపతి కార్యకర్తలు
కలకల వచ్చునట్లు భారతదేశం 3. 1. 19

నీ విజ్ఞాపనమును గురించి దీనిని చూడండి తెలుగు
పునరుద్ధరణ కమిటీ కార్యకర్తలు
అచ్చురా కాల 19

విజ్ఞాపన. విజ్ఞాపన విజ్ఞాపన (విజ్ఞాపన)

వ్యవస్థ (చాంద్ర విజ్ఞాపన)

విజ్ఞాపనము. వి (విజ్ఞాపన) జంక, చారిత్రము
(చి. వి. క. ర.)

విజ్ఞాపనము. విజ్ఞాపన (విజ్ఞాపన + చాంద్ర) భారతదేశం
భారతదేశం

నీ విజ్ఞాపనమును విజ్ఞాపనమునకు జంక
చాంద్ర విజ్ఞాపనమును

భారతదేశం 1. 1. 19

విజ్ఞాపన. వి (విజ్ఞాపన కమిటీ) వ్యవస్థ
చూడండి విజ్ఞాపనమును కమిటీ కార్యకర్తలు
“విజ్ఞాపన” కమిటీ కార్యకర్తలు చాంద్ర విజ్ఞాపనము
మిగతం చూడండి

చాంద్ర. విజ్ఞాపన, విజ్ఞాపనము, తెలుగు

విజ్ఞాపనము. ఆ (విజ్ఞాపన + చాంద్ర) తెలుగు
చూడండి తెలుగు

నీ ప్రభుత్వములకు విజ్ఞాపన పంపించింది, జంక
మంత్రి కమిటీ సభ్యులు జంక విజ్ఞాపనము.

రంగం 1. 1. 19

విజ్ఞాపన. వి (విజ్ఞాపన) విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపన
కమిటీ ప్రభుత్వములకు తెలుగు భాగము, తెలుగు
భాగము.

నీ ప్రభుత్వ సంస్థాపనమును నిజాం పంపించింది,
విజ్ఞాపన పంపించింది గొప్ప గంపించింది
చాంద్ర గంపించింది కళా 1. 1. 19

నీ విజ్ఞాపనమును భారతదేశం, భారతదేశం
భారతదేశం కమిటీ కార్యకర్తలు, విజ్ఞాపన
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు, విజ్ఞాపన
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు.

చాంద్ర. 1. 1. 19

చాంద్ర విజ్ఞాపనము కమిటీ కార్యకర్తలు
చూడండి భారతదేశం 1. 1. 19

చాంద్ర విజ్ఞాపనము కమిటీ కార్యకర్తలు
చూడండి గొప్ప విజ్ఞాపనము, చాంద్ర విజ్ఞాపనము
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు.

భారతదేశం 1. 1. 19

చాంద్ర విజ్ఞాపనము కమిటీ కార్యకర్తలు
చూడండి భారతదేశం, చాంద్ర విజ్ఞాపనము
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు.

చాంద్ర విజ్ఞాపనము కమిటీ కార్యకర్తలు
చూడండి గొప్ప విజ్ఞాపనము, చాంద్ర విజ్ఞాపనము
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు.

చాంద్ర విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము
చూడండి, విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము
చూడండి, విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము, విజ్ఞాపనము

విజ్ఞాపనము. స (విజ్ఞాపన + చాంద్ర) తెలుగు
చూడండి తెలుగు

నీ ప్రభుత్వ సంస్థాపనమును నిజాం పంపించింది,
విజ్ఞాపన పంపించింది గొప్ప గంపించింది

చాంద్ర. 1. 1. 19

విజ్ఞాపనము. ఆ (విజ్ఞాపన + చాంద్ర)
చూడండి తెలుగు

చాంద్ర విజ్ఞాపనము కమిటీ కార్యకర్తలు
చూడండి గొప్ప విజ్ఞాపనము, చాంద్ర విజ్ఞాపనము
చూడండి తెలుగు కమిటీ కార్యకర్తలు.

పిఱుదీ (ది) వియు. పిఱుతిప్రయే అ. ౨ (౨)

పిఱుదీవచ్చు. (పిఱుదీ + తివియు) పెను
దీయు, జంతు.

క. పిఱుతివియక నాముందలఁచె, చెలవా యిప్పు
గది నాడఁ జెరవా పేలో పేలో

అచ్చరా, అయో ౨౨.

క (ఎద్దను ఎనుటోతును). పిఱుతివియకొకటి
నొకటిం,దలమును నా రెండుఁబోరి...

శేష ౩ ౨౨౦

వ...శక్తినికమ్ములు . గుఱ్ఱపుమొగ్గుంబులతో
నగ్గరిక నరసిపై వానానంబులం బఱపి పిఱు
దీనియఁ రాయరాని దాఁకినట్లు దాఁకి

భార భీష్మ. ౩. ౯౦.

గి పిఱుదీవియె వ్యంగ పెనుదీపి ననుటఁ
దవర్చియుండు... అం. భా. ౩ ౧౦౧

పిఱుతిప్రయే=పిఱుతివియు. అ ౨ (పిఱుదీ +
తిప్రయే) పెనుదీయు, జంతు

వ అప్పుడు శేకయస్సంబయధూపతులుం దాయ
ను వివిధాయుధపాణులై యదర్చి నిర్మిస
దాఁడును పిఱుతివక యదర్చి...

భాగ ౧౦. ఉ ౩౯౮.

క మనవాడై సండుఁడు చెప్పినమాటలు
మింటి రింకఁ పిఱుతివక మలక, గొనివచ్చి
కట్టి కట్టుడు, చనువలయొక్క గడలి దాఁకి
సరగున మనుటక యయో ౩ ౩౩.

పిఱుదీయు=పిఱుతివియు. అ ౨ (పిఱుదీ +
తియు) పెనుదీయు, జంతు

సీ. తెలులనూలు లిగియించి తెలఁదిపెన్నెలఁ
కొమ్ముఁ పిఱుదీయ పేటిలో నుఱుకుగరణి.
మనుచ. ౩. ౩౧.

పిఱుదీన. వి. (పిఱుదీ + పెను) వచ్చుద్యాగము.
తెనుక ప్రక్క.

సీ. పిఱుదీన పెనుదీనఁ నిలిదిలో యని నిర్వి
బంతు లాలికింది విక్రమాంకి గొనుచు.

చెన్న. ౪ ౧౯.

పిఱుమము. విలా. పరమము, కలకై నది, తీర్థమైనది.

సీ. ద్వాదశరూపము ద్వాల్పి యుగ్రమయూఘః
దేవేశఁ బవరించు పెండఁ పిఱుమము.

హరిశ్చ ౪ ౧౧ (౪. ౪ పా)

(ఎండఁగరము, అని. ముద్రి పా)

వి పారువ్యము, రూక్షత్యము, కలఁకుఁదనిము.

చ కలదినపీనుఁగు పెండఁదకపెండయొక్క తెలుఁ
బచ్చితో పుంజు, . . తొమ్ముపయఁ చేసె
పెండపతోడి శ్రేపుడుక, పిఱుమల మూర్త
లుం దలచుపిఱునరంబులఁ గల్గురూపమై

ఉ హరి. ౨ ౧౨౨.

పిఱువదను. అ ౨ (పిఱుదీ + వదను) ౧ పెను
దీయు, ౨ భయపడు. ౪ ౪

క చారులచే గాంధీ మహారథులతోడ వచ్చె
నని విని గుండెల్, నీరై మైదవకనయొండు,
పేలోలగ మండి లిట్టు పిఱువడి చెన్నెక.

తై భా ౮ ౧౧౨.

పిఱుపెట్టు. స ౨ (పిఱుదీ + పెట్టు) పెనుకఁ
పెట్టు, అలక్ష్యముచేయు, చులకఁజేయు

అ చలన మేది పుట్టుఁ జాపునం పిఱుపెట్టి,
యామిపెట్టి జమల సవహాసించు, చెలమి
తోడజేయి కలిమి వాటింపని, రిమణ మని
యజగరప్రకంబు. భార ౯౦ ౪ ౨౨.

పిఱువోపు. అ ౨ (పిఱుదీ + పోపు) పెను
దీయు, పెనుకఁబోపు.

సీ. పిఱుదీన నందంద కలిమి కొమ్ములు వట్టి
తోడర నొండొంటిపై ద్రోవిత్తోది.

హరి. భా. ౨ ౧౨౨.

పిఱువను. అ ౨ (పిఱుదీ + వను) ౧ పెను
కఁబోపు.

నీ ఉత్సాహ మెదల నీ ప్రసాదము గని తన
సంతతి యార్చు కాంచాలకోటి, విజయని
పోవంగ వెలుంగవో

భార కర్ణ. 3 204

ద్వి విజయని యొక్కంత మణువున నిలిచి, మఱి
వచ్చి చూచుడు గఱి గంటి గామి

బస. పు. 3 80 పా ౪౧౬ చం

౨. వెనుదీయ, బంధ

క సెల నుఱి వైదివల, వెలుగులు మాఱంగ
వేయువృషపుంగవునంపఱి కోర్వక విజయని
రని, వెలుచి విచ్చలు లయ సలివివయోధి
పరుఁ భార ఆది ౪ ౨౦౨

౩. మఱుకుర యాదీవమాలు, విజయని పో
దగునె మిఠ వెదరక యెదురై, తఱుముఁడు
భీష్ముని గీమ్మని, వెలుంగర ము శ్నేను
గలగ సేవా వెలువ

భార భీష్మ ౨ ౧౫౦.

పీఠ. వి ౧ విజయ, నిరంబము (౪ ౪)

౨ గుడను, ముద్ది

నీ గాఁడు గుద్ద పీఠ యవంగి గుడము దనరు
పాం ని మాన, ౧౯

నీ గుడసమాహ్వయము లొగుద్ద గాఁడు, పీఠ
యవగను. . వేంక మాన ౪౦

వీలకము. సంచి ఆ పుం చర్మలోగ విశేషము

౪. వీలకాదుల గంతులచే, నలమటల బడు
వారు భార ఆను ౫ ౧౦౧

శ్లో. గ్రంథిః పిలకై వైవ క్షిప్తై భృశ
దుఃఖాః సంచార. ఆను. ౨౨౦ 38

వీలవీల. వి మాంగులయందును వచ్చుట పోవుట
మున్నగు శ్రేయలయందును వెపులు జీక్ష్మించుట
యందు సగునుకరణము.

చ...శూగలును జేయలు దొంతర గాఁగఁ బ్రెవ
యింక వీలవీల మాఁగ. పారంగ. 3. ౧౧8.

గీ. బంటుల విలవీలయను కుకళాశానా, యూర
కాదంబవతకుల... రసిక ౪ 3౧.

చ విలవీల వాజయధ్వజానిఁ బెద్ద తెనుక్కొని ..
కుక. ౧. 3౨౨.

చ...పక్షులు వృక్షకాళులక, విలవీల వేరఁ
జొచ్చు . ముకుంద 3 ౧౪౬.

ద్వి...మృగావళి భీతిలి కలగ, విలవీల వెపు
తల్లి లిక్కిరించుకొని, సాలవీ నల్లికులు
మాచుచునుండ ద్వి. నల 3. ౨8౯

వీలాటము. సంచి ఆ పుం వాహితీపార్వ
భాగములు, వీనులముఖ మధ్యమునకు ప్రక్క
కొటు (వై. ని)

వీలివీ(ల్లి)ంచు. స ౨ (౪/విలవే) ౧ విలవఁ
జేయ, ఆవృన్దింపజేయ

చ జలదమాశ్లేఘం గాంచి సరసత్యము మిఱంగ
వొక్కజేలుపుం, తలకలకొల్పి రాదిలు
కచేఁ విలిపించిన సత్యభామ కాకలికి
తెలుగు కొరి కడకమ్మలసన్నలఁ జూపె...

పారి. 3. ౫౦.

౨ రిప్పించు, వచ్చునట్లుచేయ

నీ అచటిరాజులు బంటు నంపి భార్గవునై
వింకానఁ విలిపింతు రంకమునకు

మనుచ. ౧. ౫౦

వీలా. 3. ౫౬.

గీ ఇట్లు పిల్పించి సన్మాన మెనకమెనక.
భీమ. ౧. ౨౨.

వీలివీలి. విలు, చిన్నచిన్న.

ద్వి. అంత బంగరుగజ్జెయలు నందియలునుగలకల
రవణింపఁ గారుమెలుంగు, వీలువ వా
నింటిలోఁ విలిపిలవల, మెలరగు

ద్వి. పరమ. ౫. 3 8౦. పా.

వీలు=వీల్లు. పులు, పుల్లు, వి. తృణము, గడ్డి.

క. ఆలయాల జాగిగోనకు మహాబలం లాహా
పునుల గాని పుమానుం డీలం, విలు
కెలుకునె బహుకాళా, వలగగనప్పంది
చృక్షకోటులు దక్కిన్

తేం, పంచ. ౧. ౨౦౪.

విలుగు=వినుగు. విలు బుల్లుడు, పిసిగిట్టు.

క. కల బాసవ్యాపికి బహుకలధారకుమార్తృభృగ్గ
కంధ సదా య్యప్పిలుంగయతి మలత్తు
కాసము, కలగేసియు శేక బానిఁ గని
రక్షించుకొ

తేం పంచ. ౧. ౨౦౫

(క. ర పా. 'పలుంగయతి' ముద్రి పా)

విలుకు(ల్కు).=విలువ. వి (సం పీలుక)
పకుపక్ష్యాదుల పిల్ల.

చ...శేటిశే, విలుకల పెంపం ద్రిప్పిగోని పెం
చుచు... రామా. ౨. ౩౧

ఉత్సాహ . విలుకపిలుక ముచ్చటలుగులుక
చంద్రా ౩. ౯౪

ఉ...పాంధవ్యముల సేచుశేటిపిలుకల్ పెద
లెక సమాజావితచ్చుదిక వసు ౪. ౧౩౪

ఉ...తెప్పెరపిల్ల-లచ్చుట
చంద్రా. ౨. ౩౨

ఇట్లే ఆరణిపిలుక, కందపిలుక, జాట్టుపిలుక
మొ

విలు. చిన్నది ఉదా. పిలుకజాట్టు. మొ

జ. పిలుకపాటు

పిలుకపాటు. విలు. (పిలుక+పాటు) పిల్లలను
పెట్టునది, తాననది.

చ...పిలుకపాటుగోడిగలకాపదంబులకుం బుట్టి..
పెదరు కొదవకట్టువగుంపు...

ఆము. ౪. ౩౫.

విలుకు(ల్కు). వి. గర్వము, మదము. (మా.
పిలుకుమాటు. మొ.)

వి. పురుషవాక్కులు.

పి పిలుకు లాడిపోల్కి తెక్కు పినుల జెల్లు-
చిలుకవల్లులబాద పెలంగ రాదు.

ఇందు. ౩. ౧౨.

జ. పిలుకుమాటు, పిలుకుమార్పు, పిలుకుమార్పు,
పిలుకుమాటు

విలుకు(ల్కు)-మాటు(రు;లు). ఆ శ్రీ.
(పిలుకు+మాటు) చచ్చు కాకమొందు.

చ (కర్ణండు) సరకుగొనకుం పొందుకుకొన్న
నికాయము నిండునీనియ్యం, గరులు రథంబు
లుకా మామలు, గాల్పులమొల్ వనపిక
విచ్చియుకా, మరలియం దూలియం పిలుకు
మాతీయు నల్లదం కాతీయుకా వియ్యచ్చురు
లకు నేర్పు నేయ...

కూర. కర్ణ. ౧. ౫

(పిలుకుమాలియో, క. ర పా)

చ ఇది యరయంగ గెలకపను లిండ్లబాపాల్లం
దలంప వాని వ్యామాపమున కూలికైన తెన
యక భర మాకండు పిల్లు-మాదెకా, భవ
నము తెల్ల నిర్మయతం బొంది మహాద్భుత
మంది లక్ష్మణు, ప్రవనకథావిధాచరణకా
పరకంత్రిము లయ్యె రాధువా.

నిర్మ. ౨. ౧౩.

గి నేలనేలపు నేలిటిసేనులకు, నేలపు నేలు
వల్లగమికాండు పిలుకుమారి, చక్కనుల
చేతం బోయెను నక్క-చునకు, వగన కట్టెయ్య
మై యెల్ల సొగులం దండ్రి.

యెదూ. ౩. ౧౩౧.

ఉ...నేడు వ్యాసుంచిరనంబున పిలుకుమాలి
వాక్కువి ముగ్గకత్తులకా, మంచు నినుండు
కొలం బరిమార్పుమహాబలం జాచి.

కూర. అశ్వ. ౪. ౩౩.

(పిలుకుమాలి, క. ర. పా.)

పిలుకు(బుక్)- మార్పు (అవున్) = పిలుకు
మూలుచే(బుక్) ప (క్రి (√/పిలుకుమూలు)
చంపు; వాశముచేయు.

క. పిలు చుమురు నేని గుఱ్ఱంబుల నూతునిఁ
లిలుకుమార్చి భుజగనిభళళరం, బులఁజేర్చుట
యన నీ గట్టి, కలఁగి పఱచి యెందు రభయు
కట్టండెక్కా. భార ద్రో ౪. ౧౩౩

గీ తవిలి యప్పుడు మలయుద్దమున వానిఁ,
లిలుకుమార్చింపవచ్చుక ధీముచేత

భాగ ౧౦ ఆ ౩౧౮

గీ...తిద్రఘంబు లాక్కొండెట్టి కదిసిన నన్నిటిఁ
లిలుకుమార్చి భార కల్య ౧ ౩౩౯

నీ. సముదితం దైవలక్ష్మణభరంబునుబోలఁ బ్రియ
సభీషణ్యంబుఁ లిలుకుమార్చి
కవిజ ౩ ౩౦ అచ్చ రా మం ౧౫౩

పిలుకు(బుక్)-మార్పు(అవున్) వి (√/పిలుకు
మాచ) పింస, చంపుట

గీ పొరిగొనుట పిలుకమాపు చంపుడు తును
ముట, యవగఁ దగు పింస

అం. భా ౨. ౨౨౪

పిలుకు (బుక్)- మూలుచే (బుక్) = పిలుకు
మూలుచే(ర్పు) ప (క్రి (√/పిలుకుమూలు)
చంపు, వాశముచేయు (శ ర)

పిలుచే(బుక్) ప (క్రి ౧ అవ్యసించు రమ్మను.
(దీనికీ పిలువమి, పిలమి, పిలువక, పిలక, పిలు
పుము, పిలుము, పిలుపుఁడు, పిలుఁడు, పిలు
వఁడు, పిలఁడు, పిలువని, పిలని, మొ. రూప
ములు సిద్ధించును)

నీ ర్వివక్షితక్రితేదీధర్మకలిత మష్టాక్షర మం
క్రంబు మోపరంబు.

గీ. పిలిచి యాదలవలకెలు నిలువరించి, చదివె
నాతనిదక్షిణాగ్రవలవిధి, నపుడు తచ్చిత్త

మౌనంబు ముఖభంగి, నమ్మకముని యంతర్వి
సఖిగమించె. కథ. ౧ ౧౫౮.

మ రమణం లిల్చె సోదరం బనిలబాక రాజీవ
రాజీవస్స, ల్పనచారిప్రపవక్రవాకబల మాంస
క్రొంచ నాదంబులక.

భార. ఆది. ౨. ౧౩౨

చ...నే, గుడువగఁ లిలుఁగాని తననం గల
యాతటి ప్రార్థింబుగఁ దీశాడు కిటు బోక
బాక మనము గుండెడు ని వ్దని యూట
దీర్చుడు భార విరా ౨. ౨౦౩.

నీ రభయుపై నున్న చూర్మాండుఁ బాదగఁ లేమి
గరుడగఁబాఁసె తెట్టుగాఁగఁ లిల్చ

గీ గాధ మై నిండె గాధాంధకార మెకటి
దకా ౩. ౧౧౦.

గీ అనిమిషాధీశ్వరునిచెంత కనుపఁ దలచి, పుక్తుఁ
లిలు మన్న మాడిగంపుభటు లభుడు
గువల ౪. ౨౦౫.

౨ శ్లోకము.

ద్వి ఇల నింద్రజిత్తి ల్పిని యెవ్వని జనులు,
పిలుకు రెప్పుడు నట్టిపురులవిక్రిముని.

రం రా ఆ. ౨౯. పా ౯. పం.

క...అటువికుని బ్రాహ్మణభక్తుక, గరుణం
లిల్చుక మీ శేవర మిం పుత వారు కృతి
వాసునితోడక వాళ ౩. ౧౨౨

సా. ఊర లేనిది పేరఁలిలుట: లేనివస్తువును
నిర్దేశించి ప్రస్తావించుట

జ: పిలిపించు, పిలుపు, పిలుపుడు, పిలువఁబంచు.

పిలుచి. పం వి. తా. శ్రీ. మూర్త్య, చాఁగ ౧.

పిలువ=పిలువక.

ద్వి. అంత బంగరుగజ్జెయలు నందియెలును, గల
కల రవణింపఁ గానమెలుంగుపిలువ నా
నింటిలోఁ లిలిపిలినదల, మెలఁగును...

ద్వి. పరమ. ౫. ౩౩౮. పా.

(పిలుక వి. ని. పా.)

పిలుపిచ్చు. విః. (పిచ్చు + పిచ్చు) మిక్కిలి
హీనము.

సీ. పిలుపిచ్చనిద్యలు పీఠవన్నియలును తెలుచు
దనులులు | పేలదములు, పాండు, 3. ౪3.

పిలుపు(ల్పు). ని (✓పిలుచు) ఆహ్వానము,
పిలుచుట.

పీ. డాక్టర్ డాక్టరవధగ్నభీమకొదండంబు శృంగ
రామునింటికిఁ దిలుపుచేయు.

ଶଂକ୍ତା ୧, ୨

చ. నిలిపెడుదిక్త మిక్త నని నీతిఁ కానినఁగాని
తూని యచ్చరి కలసేనియుం నిలుపుఁ
జెప్పు దనీతిఁ దుచ్చరూతికా

శ్రీ పంచ గ ద్గళ.

నీ. పదిపిల్లులకును చా. బలక గొంకడు
కాంతి పలుమాట వింతగా బలక నేర్చు
విజ్ఞ. 3. ౧౨౪

8.12.3. 0.08

పిలుపు(ల్పు)డు=పిలుపు. ని ($\sqrt{\text{పిలుపు}}$)
అవగ్రహము, పిలుపుట (శ ర)

పిలున(ల్వ)బంచు. స ట్రి (పిలున +
పంచు) వీలిపించు, రప్పించు

ఈ సాంఘికమార్గం చివరకుంది...

ಕಾರ. ಅಡಿ. ೩. ೧೩೩.

గీ...పిలువబంటే, బెండ్రుదన్న మంత్రికృ
యందు వస్తు.   ధీమ ౧. ౨౦.

మ...నమ...సంగీత కళారహస్యవిధిః చిత్వం
బంచి పల్నెక్ గృహం. మను. ౧. ౧౩.

పిల్ల. వి. (పం. పీఠిక: ప్రా. పిల్లతో, పిల్ల, త.
పిల్ల.) ౧. పశుపక్ష్యాదికావ్యము.

గీ. విను వనంగను విల్ల నా... తిర్యగర్భకమణులు
గాను దెలియవలయు. ఆం. భా. ౨. ౯౯.

గీ. మీరు నిల్ల రావ్వులు యే అనంగబాదు...
 దకా. ౧ ౧౩౮. నీలా. ౧. ౧౩.

౨. ఆరంభ శిశువు.

వ్యవ : మాపిల్లి కింకను పరుడను గుడురలేడు.

బ. విద్యలు; మగపిల్లలు

కా... పిల్లలం విల్లగో, ఛెల్లగో యంచు
 బయళ్లను జడుగుడులో ప్రేరేచి రవ్యే
 కలకా. కా. వి 3 రక.

సా : చిలలకుం దీక్షాశ్రమం అని లేదు.

విలా. ౧ చిన్న ఉదా: పిల్లకాయన, పిల్ల
తెలియ.

క అని కామక్రోధాదులక, గమగోని యాదెల్ల
 భక్తి గడులెల్లిది బానిని మీరు సావధానం,
 ఋష గెలువక నలయు ననుచు బోధింపం
 గత (పబ్లికే. ఆ. ౫౦.

శ్రీ విరుహటండియ పెంబడిఁ బిల్ల శెట్టునమర...
 గేహమున శీఁగు...చుల చూళి.

५०५, ५, ३५८

● నూనెనము ఆల్పము.

నీ విశ్వాభివృద్ధికి దీని నీ వింతి నీవింత పట్లవేతలు
వేసి వేల్చెతి. చిత్రకా 3. ౧౦౪.

జ : పిల్లలగ్రామం, పిల్లలగ్రామి, పిల్లలడు, పిల్ల
 గాయ, పిల్లగడ్డయ్య, పిల్లగాడు, పిల్లగిరి, పిల్ల
 పిల్లగోరు, పిల్లగోల, పిల్లగట్టు, పిల్లగెట్టి, పిల్ల
 పిల్లదీవి, పిల్లనాయు, పిల్లపల్లెకరయ, పిల్ల
 పీచర, పిల్లపెసర, పిల్లపరబం, పిల్ల
 పెంజయ, పిల్లప్రేయ, పిల్లనన్నయ, పిల్ల
 పిగ, పిలేదగంతు

పిల్ల(న)ఁగ్రోలుఁపిల్లనగ్రోవి. వి. (పిల్ల +
గ్రోలు.) (వృత్తియందు వర్ణాధిక్యము) మురళి,
ఊఁడుటకు అనువుగా బెజ్జములు వేసినవెదరు
గొటము.

ద్వీ. కొమ్మ యీశ్వరే నీల్లగ్రోలూడి ప్రజలు,
కొమ్మల గడు పెట్టి గొల్పినవాడు.

સર. પા. ૩. ૪૬. ૮.

మ...దివ్యావృత్తి, లలశాఖ్యంబమ లాశ వాన
పులు పిల్లంగ్రామి పట్టంగ .

భీమ. ౪. ౧౯౧

సీ...కేల కోక్క-పులెల్లగ్రామి పట్టి

సీలా ౧ ౨౧

యయా. ౪ ౧౫౮

పిల్ల(న)గ్రామి=పిల్లనగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$)

వృత్తియందున్నాభివ్యక్తి, మురళి

సీ. పిల్లగ్రామి పులు పెట్టినవిందు కంబళ్లు

మప్పట్లును పల్లెతాళ్లు కుక. ౨ ౫౪౫

సీ పెనువంతక గుండెనీ పిల్లగ్రామి

సీలా ౧. ౧౦౯

న . పిల్లనగ్రామి పులు గిన్నరలు

ఉ రా ౫ ౨౪౮.

౪. కలచీరలోలి కిరకె, పులు పిల్లనగ్రామి య

మరక బాలము దిరుగుచుకె వెన్న ౩ ౩౧.

వి. బాలక్రిడానిశము

సీ కోలాటములు పిల్లగ్రామి పులు గుమ్మడికోవి

కుంకలు మాడుగ్రామి పులు...

మాంస ౩ ౧౪౬

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) పురుషపురుషుడు గుమ్మడి.

ఉ మానవశాసన సేమ గృహమార్గత చేమక

పిల్లగ్రామి, వానికే బాలు పోసి

కోవి

అనందసుందరీవిలాసము ౨ ౧౦౪ (కా)

పిల్లగ్రామి, సం. వి ఆ. శ్రీ విడియేనుగల,

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) బాలగడు (౪ ర)

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) నడుమమాత్రముకొం

పులు పెండుకలుగల గడ్డము.

సీ. పిల్లగ్రామి మించి పెరిగిమీసలు కుక్తి

గోళంబువొడ నుయ్యాల బాగ

అము ౬. ౮౦.

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) బాలగడు. (౪. ర.)

పిల్లగిరులు. వి వి ($\sqrt{పిల్ల}$) బాలక్రిడానిశము.

(౪ ర.)

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) బాలక్రిడానిశము.

కా . పిల్లలుం బిల్లగ్రామి, యెల్ల యందు బయళ్లు

నుం జడుగుచుకె ప్రేరేచి రత్నకలకా.

రా వి. ౩. ౧౪.

పిల్లగ్రామి, వి (పిల్ల+కోవి) చిన్నకట్ట.

భద్రకవృత్తిము - పంచినపిల్లగ్రామి కరయగ్ని

పాదములక బట్టి యూచి పురుషులు నర

కామధ్యమధ్యకె గాచునుయలువనక...

అప్పు ౪ ౨౩౩. పా.

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) ౧ చిన్నకట్ట

సీ. కాచిరెక్కాపెట్టులు గాచుకట్టు, పెట్టు

నను లాపు చలిత్రాటిపిల్లకట్టు, పెట్టెత్రాళ్లు

గలకోడుదిరుగుకెట్టు ప్రబంధ. ౮౨

౨ బాలగమందచిసిగ (౪ ర)

పిల్లగ్రామి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) బాలక్రిడానిశము

సీ తూననుకంబాలు గీరుగింజలు పిల్లదీపాలంకి

బిల్లగ్రామి కాళ. ౩. ౩౩.

సీ పిల్లగ్రామి పిల్లగ్రామి పిల్లదీపాలు పిల్లదీపాలు

గొప్పిళ్లు గూనాలు.

సీ ఆదిగా కైకవల్లెల లాడి రపుడు, రాను

కృష్ణులు గోపచారకులక గూడి.

వి పు. ౩. ౨౦౨.

సీ వినులచంద్రోదయారంభకేళియందు, బిల్ల

దీపాలను మల్లు పెనలగుటలును.

కవరా. ౨. ౮౨.

పిల్లనూయి, వి ($\sqrt{పిల్ల}$) నూతిలోపలి చిన్న

నూయి. (౪. ర.)

ఇట్లే పిల్లగ్రామి.

పిల్ల పిల్లలరము. ౩. విలు. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) పుత్రపాత్ర
పాఠంపర్యముగా.

౪. అవమతిఁ దిక్కిప్పు లగుభూదవుల పెదవి
పిల్లపిల్లలరము మనిమి భాగ్యవ్రతు మని
యయ్యె... ఆము ౩. ౪౦

మ గుడి మింగవానిని దబ్బు లప్పదముల్
గావునఁ బిల్లపిల్లలరముకా భక్షింతు వాయా
దులకా ప్రబోధ. ౨. ౭౩

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) పిల్లర, శతావధి ౩.

నీ పిల్లపిల్లలరము యనఁ బిల్లల యనఁ బ్రబంధము
శతావధి... ఆం భా ౨. ౫౪.

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) కాశిపెనర, ముద్దపర్తి. ౩

నీ పిల్లపిల్లలరము గాశిపెనర రినఁ దగు
ఆం. భా. ౨. ౫౮

(“పిల్లి”) అవ ముద్రి, భాగ్యవాచకమైనచో వి
“పిల్లపిల్లలరము” అవి ౪. ర.)

పిల్ల పిల్లలరము. వి. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) చిన్నపిల్లల
(కా)

పిల్లము, సు విలు ఆ ఆ ఆ. తదికముగలది,
చిల్లము, పిల్లము, వి ఆ న. తదికముగలది,
పిల్లము.

పిల్ల పిల్లలరము. వి. వి. పాదరక్షావిశేషము, ఒంటి
యట్టుచెప్పులు

నీ. పిల్లపిల్లలరము మొలపఁ బిల్లల.
పానందో ౫. ౫౩.

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) తలక్రిందుగానేనెడు
మొగ్గః పల్లటిలాంగ,

నీ. పిల్లపిల్లలరము జోడు తిప్పించ రాదు, దీని
శిలాగునఁ దరింపఁ దీర్చ నునకు.

రామా. ౭. ౩౨.

ఆ. మోదమండి పిల్ల మొలములు నేయుచు, వచ్చి
పుడమి నిలిచ వనిత యార్చు.

యెన్న. ౨. ౨౨౩.

ఉ. కొన్నెలదాబ్బునెల్ల జలగుండ్ల మెలంబు
గొన లేటిభూటించి, కొన్నెలదాబ్బునెల్ల గొ
ల్లంగఁ బిల్లమొలము లేనె...

అవలా. ౨. ౨౩.

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ఒకవిధ మగుపాట

వి. పిల్ల పిల్లలరము పాడెడు పాటగానములు.
పల్నాటివీరభక్తి ౨౩౦ (కా.)

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) చిన్నపిల్లలరము.

ఉ. కొన్నికాండ్రు కృపకావలకానిపిల్లలరము,
మట్టంగఁ గోనీ. కై భా ౮. ౪౦.

పిల్ల పిల్లలరము. వి. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) చిన్నపిల్లలరము.
(కా)

పిల్ల పిల్లలరము. ($\sqrt{\text{పిల్ల}}$) చిన్నపిల్లలరము.

నీ. ప్రతిభాన వనమందునీర మైనవ ప్రబంధ పెద
తలఁ దూలుతుపిల్లలరము. కైజ ౨. ౫

క తనవంటిపిల్లలరము, తనవం బలఁ దలసి
మేర్చు... కైజ. ౪. ౪౩

పిల్లాడి(న). వి. ఆడుదాని కాలి నాలుగవ్రేలి
యాభరణము

ఉ. నేడు దలంప నీవరుడు తలపోయంగ
నిం కొకవింత యాకొన్నెలదాబ్బునెల్ల
బదిలంబుగఁ దాల్చినవాడు చూడనే.

కళా. ౩. ౨౦౩.

నీ. పెరిచి మట్టెలు పిల్లాండ్లు వీరమట్టెయలను
నందలు... కాలెచ్చ మార్చి మార్చి.

ప్రభా. ౪. ౧౩౦.

నీ. నయన కలకల్లు మట్టెయలఁ బిల్లాండ్లు దీటి
పాదపట్టుము పెట్టె లై కొకర్చు.

అము. ౭. ౧౨౮.

సీ... పిదప వై నా వట్టె యడగఁగ, లిద్దిరికాయ
నాఁ లిల్లాశీ యడఁగిటి, బొద్ద నాఁగన
గ్రనుయంగఁ బదంగు, శివిధూమణ .

అం. భా . ౧౫౧

పిల్లలము. సం. వి ఆ పుం పిట్టపిల్లపక్షిశివు
పిల్లి¹. వి. (సం విచాలా, క పిల్లి) మాతౌలము
(దీనిభేదములు, బంగపిల్లి, జవాదిపిల్లి, నీరుపిల్లి,
పునుంగపిల్లి, బావురుంగిల్లి, బూరపిల్లి, జూను
పిల్లి యె.)

సీ. జన్మిరాగి శి బిట్టెలాన్ను నేనియట్లు పిల్లి
తెల్లివి పెన్ను పెట్టినట్లు నేను క 38

సీ పిల్లి యం చుడగన నెల్ల విచాలాఖ్య ..

అం. భా . ౧౪

ఉ రా . ౧౫౪

సా:—కాలాగారిపిల్లి, అస్వస్థునిక్తుడు

పిల్లి. కడు భయంకరమకంగవనముల్ గడచి,
కాలాగారిపిల్లిగారికి నీపంట, శీల నీలంట
పై యెల్లందుఁ దిరిగి

పిల్లి మాశ్య ఉ ౧౫౪౪ సం
జ: పిల్లికనరనము, పిల్లిశాల, పిల్లిగడ్డ, పిల్లిలము
పిల్లి². వి ధూళియందుపలముకాచియతోని కాని

నడుము అలాగియుండు నెల్లదంటి కీటము

(వి వి)

పిల్లికనరనము. వి (√పిల్లి) పైమాత్యము.

సీ. పిల్లికనరనపురిగియోడులిశ్శెలు పుణంగరా
పచ్చపేలొప్పియిలును

అచ్చ. రా అయో. ర.

పిల్లిశాల. వి. (√పిల్లి) మాతౌలమాత్య (ఇదిమహా
దోషములొకటి)

ఉ. మోళుము గాక నీవు కల మోది యొనర్చిన
యట్టియెడలరం, తాళుము నేడు పిల్లిశాల యై
చరణంబులఁ బ్రాశ...

నేం. పం. ర. ౨౦౦.

పిల్లిగడ్డ. వి (√పిల్లి) పునుంగపిల్లము, విచాల
కము, పునుంగపిల్లి కరెమన పునుంగండు
కోకము

సీ. అట్లు వసుకంబుచే నేటలాడి మృగము,
దంబుఁ జూచరములు గజదంకములును, విల్లి
గడ్డలు పులిగోళ్లు పిలిచెందు, నాది గా
చెచ్చి యెచ్చి రయ్యవనిపతి

రసీక. గ. ౧౧౬.

సీ పిల్లిగడ్డకు రావి పెల్లగా నొనగూర్చి వంద
నంబున శీల మార్పడయ్యె.

సీలా. గ ౧౧౧, అం భా . ౧౬౧

పిల్లిశీలము. వి (√పిల్లి) కపట గ్రనము.

సీ శీల మఖిలులు నిది పిల్లిశీల మమకు చదువు
లివి యెల్లఁ జెల్లలచదువు లనుచు,

పాండు 3 3౬

పిల్లు=పిలు, పులు, పుల్లు. (సపు, కృణము)

ఆ పల్లు గిట్టు నలకు నేయండు కా తెన, నాయ
మును పెచ్చ మధిక మైనఁ, నేడ మొన ధనమ
పెన్నుది యై చను, నాయమునకు పెచ్చ
మల్లు మైన.

విక్ర. ఆ. ౧8౧.

పిల్లేరుగంతు. వి (√పిల్ల) పిల్లమెలము, కలగ్రిం
దుగా నేనుడులాంగు, పల్లటి (ర. ర.)

పిళ్ళ. వి. (క. పిల్ల, క. పిల్ల) అలవరేకమందలి
తెల్లలకాతికిడిమియ

ఉ. ఎక్కడఁ బోయితో యెఱుంగ శేనును
నెంటు నె వచ్చి యప్పు డేదిక్కున నిన్నుఁ
గానక మదిగా వెల గండుచు నేవుఁ దాన
పి, పిక్కిరమై నయ్యలపిల్లికావల నింక
నేవు ప్పియిక్కున లన్నియుగా నెడలి యే
నిట వచ్చితి లేది రావయా. పై. క. 3౦.

పిల్లగె. వి. (క. పిల్లయోర) విష్ణుకృయడు, విగా
యకుడు.

గి. గజాక్షయపు విగ్రహం కొమ్మలూరు, బొజ్జలేవర
యేనులగుయెగముపాది, అన విశాయత
నకుఁ బెళ్ళొప్పు .. అం. భా. ౧. ౪౩.

గి. చేరి యాచేవఁద్రునివిగ్రహం నలుక, చెక్కలూరు
రింది యంగడిఁ జేర్చి యెచ్చి, యింటి
కేలగుట కాళ్ళ మిం శేటిచేపుఁ, చేను
గుంటికి పగపఁగా శేమి కలదు

కుక ౩. ౨౫౩.

క. విగ్రహంబియ్యలేజనఁ, చెల్లంబుగ జంకమాపు
చేనరకతనా, చెల్లనరారంగఁ బుట్టివచ్చిదు
దపు నీట గడుపజులుం గలచే.

అచ్చ రా. శిష్యుం ౯౩.

(విగ్రహంబియ్యవిశాయతనిరంధ్ర, శివుఁడు)

విగ్రహం, వి ఐ మాదలమడుతునీనియాపులను, మాద
లుచచ్చిర ఆపులను, మరుణకొలుపుటై వాని
యోనిమార్గమున చొప్పించి లాగెడు మణుచ
కసపువెంటి.

వ... శ్రీపులం గొనవియాపులం దొలంగిం గట్టి
పిళ్ల పెట్టియు మంతులు స్థలియుఁ బాల
దుఃఖులూచి చేఁ పెట్టింగించువారును...

మారి. భూ. ౫ ౧౪౨.

విశంగకము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. విశంగవర్ణము.

౨. విగ్రహపు, వికాశాక విగ్రహపుని యనుచరుఁడు.

విశంగము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఈ. అ.) తామర

పుష్పాడివఁజెప్పగలది, పింగళవర్ణముగలది.

వి. ఆ. పుం. కపిలవర్ణము, పింగళవర్ణము, గోశా
దువర్ణముగలది

విశంగిల. సం. వి ఆ శ్రీ. ఇత్తడి, నీతి.

విశ(స)ము. విం విణ (అ. ఆ. అ.) పాపము
నుండి విడిచదడి.

వి. ఆ. న. బాపరూపము, సర్వరసము గంధ
ద్రవ్యము. (బాచ.)

విశావడి. సం. వి. కా. పుం. కలేరుఁడు.

విశావద్రువు. సం. వి. ఆ. పుం. కాశాటవృక్షము.
రవపీఠెట్టు.

విశావభావ. సం. వి ఆ. శ్రీ. వికాశాక (పా
కృత భాషాభేదము

విశావము. సం వి ఆ పుం ౧ చేమయూని
విశేషము ౨ ప్రేతము ౩ వీల్లి, మారారము.
(వై ని.)

విశావనభము. సం వి. ఆ. న. ౧. విశావముల
కుటువ. ౨. విశావముల కొలుపువాడే, (శేక)
సభ

విశాచాలయము. సం వి ఆ పుం చేడిమిలే
కుండఁ బ్రకాశించు గుణము, చేడిమాపకయే
పెలుగురుచ్చునట్టి గుణము (విల్వము)

విశాచి. సం వి ఈ శ్రీ. ౧. విశాచకాతి శ్రీ.
౨. విశాచివరుణ జటామాంసి. శ్రీ.

విశి. సం వి ఈ శ్రీ జటామాంసి. శ్రీ.

విశిలేము. సం. వి. ఆ. న. ౧. మాంసము. ౨.
చిన్నముక్క, స్వల్పాంశము.

విశిలి. సం. వి ఈ శ్రీ జటామాంసి. శ్రీ.

విశీలము. సం వి ఆ. న. అంసవర్ణయాంతుము,
రెండు భుజిరమ్మల మధ్యభాగము (శీ. ని.)

విశున. సం. వి ఆ. శ్రీ. ౧ ప్పుకయను గంధ
ద్రవ్యము, ౨ కొండచెండ శ్రీ

విశునము. సం. విణ ఆ ఆ. అ. ౧. మాంచు
నది, తెలుపునది, వెల్లడించునది, ప్రకటించునది.

౨. కొండచెప్పనది ౩. పట్టియిచ్చునది,
మోనపుచ్చునది. ౪. త్రూలము. ౫. దుష్టము.

౬. నీరుము. ౭. మాంధము

వి. ఆ. పుం. ౧. మూరి. ౨. కాశి.

స. ౧. కంఠమభ్యుత్స. ౨. పట్టియిచ్చుట, మోసమున తెలిపుచ్చుట.

విష్టకము. సం. వి. అ. పుం. స. ౧. పిండివంట, అభూషణము.

పుం. శ్రీకృష్ణగవిశేషము ౨. పిండిజ్జులనాధి కృష్ణమును ప్రవాంక విస్తృతియొక గల గల విశేషము (౪ ర)

స. మాఁబోడి, తలయార్జము

విష్టవచనము. సం. వి. అ. స. ఋషిమము, పిండి వంటచేయు పాత్రము, బూరలయూరకుడు

విష్టపాకభృత్తు. సం. వి. త. పుం. వంటచేయు పాత్రము

విష్టపూరము. సం. వి. అ. పుం. ౧. వంటకము, వడియము ౨. పూర్తికము, శేరియందు పక్కమైన గోధుమపిండి మున్నగువానితో చేసిన భక్ష్యము

విష్టము. సం. విలు (అ. అ. అ.) ౧. మార్గిరము, పొడిచేయఁబడినది ౨. పినుకఁబడినది

వి. అ. స. పొడిచేయఁబడిన ద్రవ్యము' పిండి ౨. పీసము.

పుం. స. విష్టకము, మాఁబండి

పుం. పరిమాణవిశేషము (21 ౦)

విష్టమేహము. సం. వి. అ. పుం. ప్రమేహాలోగ భేదము

విష్టవస్త్రీ. సం. వి. ఇ. పుం. పెసలు, మినుములు లోనగువాని పొడి, ముద్దమాపిడి యార్జము.

విష్టపూరభము. సం. వి. అ. స. పొడిచేయఁగా పూరభముకలది, చందనము ?

విష్టారము. సం. వి. అ. పుం. ౧. పటవాసము, వస్త్రములకు వాసనకట్టించు బొక్కము. ౨. కర్పూర కుంఠము మిశ్రమందనయార్జము.

విష్టికము. సం. వి. అ. స. వియ్యత్రుపిండితోఁ జేయ ద్రవరూపమగు నొక వంటకము.

విష్టిక. సం. వి. ఈ. శ్రీ. శ్వేతాద్లుక, తెల్లచింత. ?.

విష్టికపక్షము. సం. వి. అ. స. వియ్యత్రుపిండి గలిపిన నీరు

విస. వి (క. పిచ్చకా పిచ్చి) ౧. అవిశేషము, తెలివితేమి

చ. రసికుండు గాని యర్థమధురం బగునావ్యగభిర భూరివా, గ్విసర మెఱుంగ శీరఁ దపితే యెకా నొకకాగణబునకా, పెనఁ జని రాజగదాయన విద్రుమపంజురీరఁ బాచి తాఁ, విస తెలకన్గ దూడ యని పిల్వను గొల్లఁడు జాతిబ్రాహ్మణ

చదు ౧. 8.

౨. క్రూర్యము, క్రూరత్వము

గీ ఇట్లు బాధించి శోధించి యెందు నొక్క, పచ్చపెఱుంబు గాన కప్పుచ్చిపోయ, శీఁటి తెరవాటు పస లేక బాఁటిపాఱి, నమచు పెనఁ బాటి పిన మాని యనలే కేలి.

వార్తీ ౨. ౯౬.

3 కామము యా పినపెట్టి

జః పినపెట్టి

విసక. వి (క. పిచ్చక్క) తలపెండుకలందు పెనుటచే బందనగొను ముటి (౪ ర)

విసవిస. వి (క. పిసిపిసి) గుసగుసగుహస్యము చెప్పటయం దగుధ్వని కనుకరణము

స...కర్ణంబునకా విసవిస ననుకరణంక్రంబు చెప్పి...

ప్రబోధ. 3. ౫౧.

విసర. వి (క. విసర) ధావ్యాదులనుండి కడిగి తొలగించిన మలినపదార్థము.

(నిద్రించుచున్న కలనాళంబివర్ణనము) ద్వి... చెనుట, జ్వరంబులకు దుర్లంధ మెనఁగఁ, విసర గాఁచినకుంఠ చేర్పుచందమున, పెనఁ గినబాఁటికా రంతయొక చెఱచి.

ద్వి. పూర్వ. ఉ. ౧౯౫౧. సం. (కడిగినధావ్య ములొత్తోవునుపడినది. అవి ౪. ర.)

౨. విప్పి, విప్పివేయవలెను.

నీ...వినయ విప్పి యన విప్పివేయవలెను...
అం. ధా. ౨. ౨౩౯.

౩. లేకము, అల్పభాగము.

(వర్ణం) వానినికొప్పివిన రైవన దయ లేదు.

౪. విప్య, చలనము, ఉదా—వినయ బళ్లగ్రుద్ది
నాడు. (౪ ర. బ్రా)

వినిపెట్టి, వి. (√/విస) కామోత్పాదము, మిక్కిలి
విచ్చి.

౫. ననగొట్టురావనయ్య, వినపెట్టికే దుంయదడి
తనింపగ నేలా, అనపెట్ట గదల కుండెము,
చనకి ర మృతటి నేను వచ్చెద నొమ్మొ.
కుక. ౨ ౪౭౯.

నీ. వినపెట్టికన రెట్టి యొకలేగు ననకుంటి
తూటోండ్లు తమయొడ్లుపోంత కరుగ
కుంస ౧. ౧౩౩

౬. అని నిశ్చయించి ధీరత్వనిరూఢం దగుచు
గమకవరుణ దానకృత్, గమగూని యిట్లును
శేలా, తన చలయకా మల్లి పోయెదవ్వు విన
పెట్టిక. తేం పంచ ౪ ౫౪౩.

విని, మిక్కిలివీచివారు; వీచివిన; అనినట్లే,
మాకుండు.

౭. నవ్వె న్నవ్వి నిమగ్న ర్త మృగసంతానంబు
జంపంగ నే నవ్వెదగ్గ బరమాత్మ గాక
వినపెట్టి విప్ర యాచీటుల, ప్రవర్ణంపం
బని లేదునుమ్మ మమబోంట్లూ వీరి వారిం
బరెగ. నరాహ. ౨. ౧౮.

వ్వి, రసమటకానికి ప్రాప్తింపవచ్చునీనకెట్లులను
జూచి చిందులే రసము, పరమానందంబు
నిష్కలమహారతము...అనుచు ముదలేక మొ
సగుచు...

ప్రథమం. ౪. ౧౩౩ పా. ౧౯ మ.

వి

విసాళము. వి. ౧. విసాళము.

౮. అంత వసంతము చిత్తహేతులము నీవీర
మత్తవసంతకలకాంత ముద్రువనన
వేళంతము సకలద్రువుల విసాళము తెల
గక పాండు. ౪. ౧౩.

౨ కాంతి, ప్రకాశము.

౩ వాడిమోచివరాజుండగుట మొల్లమొగ్గల
విసాళమును మత్తయలనుపాటి, తమ్మి
పుద్వంబు గొలుపువ్వు తెమ్మి తదయు, వంతు
రాలక మన్నిగడంతము.
పాండు. ౩. ౧౯౩.

౩ వ్యాపనము. (చూ. విసాళి.)

౪ పరిహాసము

౫ చాటుప్రాధి విసాళ ముదెదవ్వు కాన
లూటికాపంచకా (బ్రా. ౧. ౯౩)

౬ విప్రసారాణులని వాది తెలచు లభ్యము,
కడు విసాళంతులెంతలు సకలయంద,
జలంకపలుకులతోడిప్రమాకులనుతోర, విక్రమి
లేకక దీక్షింప తెలలంపటి.
పరమ. ౩. ౧౯౩.

౭. వొంగయెత్తు, కపటప్రవర్తనము.

(చూ. విసాళి)

౮. విసాళి, విసాళించు.

విసాళి. విని (విసాళము + ఇ.) ౧. ప్రకాశము
కలిసి శోభావంతము; మనోజ్ఞము.

నీ. జగత్కవ్యవిసాళిజగత్కవ్యోయితో సరియైన
మొల్లదాతుల కొన్ని. ఉ. రా. ౩. ౨౯.

చ. అలంతివిసాళిసవ్య మధురాధరంబు
ఫలంబు... పాండు. ౪. ౧౩౩.

మ. కడిమిం జల్మివిసాళిజల్మి పెడుకృత్...
నీలా. ౩. ౧౩.

౮. గయ్యాలిలంబులేక, పయ్యాలివిసాళిలంబు
కల సత్సంక. పాండు. ౧. ౧౩౩.

౨. వ్యావసాయకలది, వ్యాపించుచుది.

చ. మొకరి విసాళితు మొదల మూఁగఁగ గండపు
గాలిరాగఁగఁ, జఱిత మృగాఁగ్గి యొక్కనిఁగఁ
జాలఁ గృపామతి పాదరీతియే.

రుక్మా 3. ౧౫౪.

చ తొడరి విసాళిజక్కవలఁ దుమ్మెదదాఁటుల
సంచతోదలఁ, మదువునఁ బాఁజుదోలుచు.

రసీక. 3 ౪౪.

3 పరిహారము క్రమ, ఎగతాళివో లోపడినది.

చ. కలికివిసాళిసప్త తిసగఁ పటుధూర్తులు
కొంద చొందోయి, దలకొన నెచ్చునది...

ప్రభా ౧. ౧౦౨.

౪ మూఁము, విశేషములేనిది

ఉ. ఆకలిదప్పలం బిదలిండునఁ దోడు విసాళి
కొయిలద, మాఁక లావనీ...

తపతి. ౪ ౪౯

ఉ. తృమక్కిడిజంకపం దగివయిండివిటుండు
నికొటజాఁతియం, దొక్కఁడు లేక కక్కఁ
దని యూహాపరుఁ నగఁ జేటగోటిబ,
ల్యాక్కలపుంబిసాళి ఖరుము దటికిం జని
నిర్వి నిర్విజ

పం రా ౫ ౪౧. ఆం భా 3 ౮
౫. వంచకము, దొంగయొక్కదలది,

౪. చాలుం చాలు విసాళివేరలు పదాభూతం
బుపై మాటికొ, వ్రాలం బోవ భవత్ప్రి
యానభవిమిత్రం లైసినీవ్రము...

నరస ౨. 3౨

ఉ. అద్దవరేయదాఁక పాల మారసి మారశిరి
మూఁపాఁతిక, నిద్దరఁ గాది యున్నమగ
నిక జగనీవిసాళిజంక యున్నుద్రియ నేవ
నేయ దొకముచ్చట యాదవ మూఁగవోలె .

పాండు. 3. ౪౧; ౪౪. ౨. ౨3౦

విసాళిండు. ఆ (3 (√విసాళము) ౧. ప్రకా
శించు, తెలుగొందు.

౪. అక్కమలజాగ్గంబులఁ, అక్కవికవ్యంబు
పడుదు జనియించి లే, తెక్కులదాలఁ
తగుక్కుత, గుక్కు మనఁగ వాలుంబావులు
విసాళింపఁ. పరామా ౩. 3

౪ విసాళించుచంచలదృగంచలప్రభలఁ బా
రింది . మనుచ ౫ ౧౦౧

౨ బయలుపడు, ప్రకటితమగు

చ... ఇష్టం లెద్ది శీ విత్త నన్న నిజస్వాంత
విచిత్రమానగిరివాహనస్వరూపంబు వ్యర్థి
నయ లేవ భయంబు భక్తియే విసాళింపం
బ్రహ్మంబునఁ కాళ. ౧. ౩౨

3 వ్యాపించు, ప్రసరించు.

౪ చందల్లల హస్తకంఠముజిచ్చాయో విసా
ళింపఁ బూ, శంచుక నేమనుచీవిధిండు
నవరాజీవంబులం గల్గులఁ.

కాళి. ౧. ౪౦

నీ. సతిల మైత్రుఁడఁ విసాళించువెన్నెలఁ దవపు
వెన్నెల విసాయముఁ గూర్చి
పా ౨ ౪౮ తె భా ౩ ౧౯౮

౪ పరిమళించు

నీ సవ్యోదినిర్విన్న సారంగవాళివాహ్యత మై
విసాళించు మృగమదంబు మనుచ ౨ ౫౫.

౪ ఘుమఘుమం విసాళింప నలండుకొని...

పారి ౨ ౮౩

౫. చరించు, కంపించు

౪ సంపంగిమానె యంకొక, కంపంగి కిటి
కొకతె చవదోయి విసాళింపఁ

వినిది. 3. ౩౯.

౨. దొంగయొక్కచేయు, కపటముగాఁ బ్రవ
ర్తించు

ద్వి. నీలంబె మిక్కిలి నైజానా నేమ కొడుకులై
విలపించుకొనుచు నీ భున్న, నెదవ వెవ్వ
రావదు రీమదు లెల్ల, బాలు లేరెమ్మి విసా
ళింప కనుచు ద్వి. హరికృ. ఉ. ౧౯౦౯.

అ. (ఓ. స. (ఓ. చుచు-సింహు, వేళాకోళములాడు.
విస్స. లేతతండును విసానించుకొన్నాడు.

విస్స. చూచి. ఆ 3 ర. 0.

చ. ఒండొరులతో నశితవిధననసల్లాపంబులం
విసానింపును నింపు చుకొన్నాడు.

క. ౧. 3౯ కాళి ౩ ౧౦౫.

విసానీ, వి (సం విశాచి ప్రా పసాచీ, విసాచో,
క. విశాచమ) విశాచి, విశాచము

క. ఆనపడి చుట్టూ పిసానీ కనుకా దాని
వృద్ధయశాకాసితా, యానముఁ బెరివిన విని
పరిహాసము దొలకంగ నాకే దానతిఁ
బలికా. చం రా. ౫ 3౨.

విని దుష్టుడు; దుష్టురాలు

నీ సం పెరింగినదొంగ సామెతగొట్టు పసానీ
విష్కరి చేసెను బహిరి

చెన్న ౨ ౨౪ ప్రబంధ ౩౮౮

విసి. వి (నీ విసి) ౧ తొలియంచుదిగంగొట్టు
టైలై చెక్కిన స్తంభము, పట్టెలోనగువానిచివరి,
వసి (క ర)

౨ నేటయం దుపయోగించు పొద్దవనిశము

చ. వలలు నురుగ్ నిడుగ్ పిసలు వంకరదద్దులు
పందిపోట్లు... చంద్ర ౨ ౨౧.

విసికిల్లు. వి. వి. (√విమకు) పినుకుటలు, మర్దన
ములు

మ... కాఁపునపైకలపెన్దబ్బుల్ త్రనానల్
పెరింగివిసికిల్లు విసికిల్లు చూచివల కప్పించె
నభ్యంగులునా. ఆము. ౪. ౧౩౩.

చ... గోవాళ్లకుఁ దివనాళ్లఁ కాచువేడుకలలాఁ
దిసికిళ్ల ఫలము గర్వింపునుపాయలు రెంచి...

ప్రబంధ. ౩౮.

౨. తొన్నలోనగువాని లేతకంఠతన వలపంగా
చున్న వియ్యము, తోడరవియ్యము.

నీ. నాచేమఁ బొచ్చి తిన్నప్పి తొన్నలు గోధు
ములు విసికిళ్లు గ నలచి తిమిడు.

చా. ౧ ౧౩౧.

మ... కాఁపునపైకలపెన్దబ్బుల్ త్రనానల్ పెరింగి,
విసికిళ్లు విసికిళ్లు చూచివల కప్పించె నభ్య
స్థంగులునా. ఆము. ౪. ౧౩౩.

విసికిల్లు-విసిని. విని లోభముకలవాఁడు, బుద్ధుడు.

నీ విసిడి యభ్యముఁ గూడఁబెట్టిన ప్రియంకఁ
బోతుంటిగట్టినఁ బోయె రాదా.

తై. కా ౧. ౮౪.

ఆ మందులాడి పెడగుమానిసి బూకెంబు, విసిడి
విచ్చగాండ్లపెమ్మగుదియ. చెన్న. ౨. ౨౪.

విస్స పరమ ౩. ౫౪౫. పొ

జ: విసిడితనము

విసిడితనము వి (√విసిడి) బుద్ధత్వము, లోభము.

చ రసికపుమాటలతో మనసు రంజితఁజేయఁగ
జేర్చు పీసలం, విసిడితనము లేకు వలచింది
యలంఁడు... బసవయ లక్ష్మణుల్ రతులఁ
కాయుట కింకునికాయుటే నుమి.

వి. పు. పీరి. ౪౪

నీ విసిడితనం బది విమృటఁ దిట్టింతుఁ గడు
నమాంకారంబు కష్టపఱును. పీరి. ౪౩.

విసినారి. విని (విసిని + అరి.) చుట్టియందు

వర్తివికారము, బుద్ధుడు, బుద్ధురాలు.

నీ వికరణకార్యప్రవిష్టనకాః మిసము నీసి
నాఁ తోనకేల. తే. ౪. ౨౪.

విసిని = విసిడి. విని. (క. విసిడి.) లోభి, బుద్ధుడు.

క. ఆవిసివెక్కు చాపము, తోపంగుట నిజీ
వరముఁ గొఱివిన రథసం, వేపార విడిచి
మర్మని, రూపణ మెవరింప నక్క తోనాచుఁ
గుఱక. తే. పంచ. ౨. ౧౦౯.

జ: విసివార, విసినిగొట్టు, విసినిత్తుయన, విసిని
బాడు.

విసిని. వి. ఒకబాతి పండ్లపెట్టు. (క్రా.) "విసినిగొ"
బాడుక.

విసినిగొట్టు. విని. (విసిని + గొట్టు. పార్శ్వమున.)
తాళి బుట్టెడు.

(వ్యక్త.) బాడు పట్టి విసినిగొట్టు.

విసినిపురుగు = పసిడిపురుగు. వి. ($\sqrt{\text{విసిని}}$)
పట్టుపురుగు, పొత్తిమాలి గూటిలానిపురుగు.
(క్రా.)

విసినివాడు. విని. ($\sqrt{\text{విసిని}}$) తాళి బుట్టెడు.

అ. విసినిబానియంటు చీమగు పెదలిన, కట్టె
కోలలపడు గాను లిచ్చి పెచ్చు మాయె
నంచు పెక్కిలెక్కేడుచురా. నేమన ౧. 3౬.

వినుతు. క్రి. (క. వినుతు.) ౧. విండిలానగు
బానిని చేతితో వదించు. నేడించు; గట్టిగా
నలుపు.

నీ. విక్రమ బాబుగు జొక్కచోటికి పెచ్చి
విసికి పిండలి నేసి విడుచుననగ.

భార. విరా. ౨. ౧3ర

గీ. గగనలక్ష్మి నిజోయమైత్రమాలి, కలు
వియన్నది బలములగడుగెలినుక, పెదయు
కుంకుడుపండులనువనంగ .

అను. ౪. ౧౫౩.

చ... నంచునం, విసికిపంచుబార లవ...

నైమ. ౨. ౧౨౯

వ... కానీదధి మందమానయిలుగా విసికి
యూరం పెట్టిన... కలమావ్వుంపులపెద్ది

అను. ౪. 3౫.

౨. (భయానులచే నేరలు) నలుపు. తుయ్య
మున అత్త నేపదనూపమే ప్రయోగము
లందు కానబడుచున్నది.

నీ. భాగ్యవేదవలలర యాచార గదవల, పెట్టె
యంచు నేరలు విసికినూచు, గన్ను నీర్
నించుచు వార్షికం యైన, యాత్మపలభ
గనుగొని యల్ల నగుచు.

మారి. త. ౩. ౧౯౧.

మ అకటా యాయెడ నీకు వండి యిడఁ బుట్టె
క్రియ తేనెర యేడికి నాయంటికి పెచ్చి
కన్నయఁ జెనందికా చొప్పి నే నంచు
నిం, నుక కంఠంక మాన్యులో విసికి
కొంచు... కుక. 3. ౧౯౨

గీ. పెగడి యేడుపుచు నేరలు విసికినూచు.

పారంగ. 3. ౪౦.

3 (పాదములు పెం. చేతులతో) ఒత్తు, పట్టు.

క. ఒక లంటు గాళ్లు వినుకం, గదపెడు
నేన్నిక్క నీయఁ గంచును పెట్టె.

కుక. 3. 3౪౪.

౪. (చేతులతో) అడుచు, నొక్కు.

ద్వి కవలక పెదలక కాలిలో నూచి, కది
యంగ నెనఁ బట్టి కత్తుకఁ విసికి.

ద్వి. మరక్క. త. ౨౨౮

౫ గట్టిగా కలుపు

ద్వి వన గూర్పు కృతులు వావడ్లును పెదలంక,
వినుకుచందపు విలివికృతుల కృతులె.

పండితా. పీఠా. ౨. పా.

విహారము. సం. విని. (అ. అ. అ) ౧. కప్పు
బడివది, అచ్చాదితము. వి. అ. న. ౧. ఒక
అర్థాలంకారము

గ్లో. విహారం పరవ్వలొంతకాదు; సామంత
చేష్టికంఠియే గృహగత ప్రాతః కాస్తా
కల్ప మకల్పయత్.

పీ

పీ = పియి, పియ్యి. వి (క. నీ. క. నీ) త్రి
మము, నులము. యా. పీగడ్డ.

వింగాడి-వింగాడి. వి. లోహపాత్రనిశేషము.

17. వీ. పురుషులను వింగాడు తాంబూలు
గిన్నెలు వింగాడిగిన్నెలు కలెలలు ...
పూసం. ౫. 3౫3.

వీర. వి. ఆటవికులు ధరించు శిరోధూమక విశే
షము, పక్షియాశలతోఁ జేసిన ఒకవిధమైన
తురాయి

మ. పులితోల్కా-తెలపంటతోఁచిన వీడెంబులో
వీరితూచావ శం,బులు బలో సింగతూచాంచు
వంద శడియంబులో పెంకలంబెత్తు- వీరకలు
కెం శేగుణులొట్టు బాబానసిగర్ తారంపు
మైతూరలుక... పూరంగ. ౧. ౨3.

వీ. చాచుకుధాచుకలకలతంసంబు తెదకొ
వ్వమైనుడు వీరకగాగ. పూ. 3. ౪౧.

వీ. జడకొవ్వ తెదకపుర (చాటి చుట్టుగా విన
దభాపికలక వీరకగాగ. కాళ. ౪ ౧౩౮.

వీ. పాలకపు బాబాన కలవీర బామిడికతోలు
చల్లదమమై వీరిదట్టి.
పూసందో. ౫. ౮3. పా.

వీరవని(న్మి)యలు. వి వి. తెత్తె వన్నెలు,
తెత్తె మెంబులను.

వీ. వీలువీర్య విద్యలు వీరవన్నియలును తెలు
వదనంబులు ప్రేలదమలు

వీ. మధ్యంబులప్రోవులు క్రోమానుకులు, పార
కాంకలఁ వదలిన వచ్చు గీడు.
పూడు. 3. ౪3.

వీ. క్రుదిన పరిచావలనువోలఁ వరుణశేష్య లద
షములు పూనిరానింక అన్నెలంది, తెన్నెల
లసావనపుఁ వీర వన్నెలలరక, గంతు గురు
వల్లకినీవగాంతు రండు. వైజ. ౨. ౪౩.

వీర. ప. ౧. (౪. వీర) ౧. తెలుగు, తెలిలాగు.

ఆ. కళ్ళ- యేమెంబుల గురులింగంబులు,
విక్ర- యెండినట్టి వీరకగాగ.

వైజ. ౨. 33.

వ్యవ. కాంచు చేరిలోని గడ్డియంతయుఁ వీర
చేసెకాచు.

౨. వీడించు, చాధించు.

వ్యవ. తన శేమైన బతులిమ్మని కాల్లు దినముల
నుండి కాంచు నన్ను వీరకగాని తిను
చున్నాడు (ఇట పొన్నకమున, శోమ)

వి. తెదగరుట. (చూ. వీరకలాడు, వీరకలాట)

వి. వీరవీర, వీరవీరకలాడు, వీరవీరకలాటెట్టు,
వీరకలాట, వీరకలాడు, వీరకలాకాడు.

వీరకలాట. వి. ($\sqrt{\text{వీరకలాడు}}$) వీరకలాడుట,
తెదగరుడుట; చిత్తు, చాడ.

వ్యవ. చానితో కానితో వీరకలాటగా
నవ్వది, ఈ వ్యవహారముల వీరకలాట
తెట్టకము.

వీరకలాట చేరము = తెగనంద చిత్తులు తెట్టు
చేరము.

వీరకలాడు. ఆ. ౧. (వీరకలు+అడు) తెదగరు
లాడు.

వీ. తునిన నరాంగకలులఁ జొర్రులను గమించి,
పొళ యెండొంటితోఁ జోరి వీరకలాడు,
కొప్పవంబులు...

ఆము. ౨. ౧౩ (చేరం,పా)

వీరవీరకాదు. ప. ౧. (వీర+వీర+అడు.
౪. ౪.)

వీ....వీరకాదుమై వీరయోధ, చాచ శరీర
సంతముండంగా వీర గంకకాగ్నప్ర
కాళకలము, లాదిగాఁ గలుగు క్రకాద్ద
ములో వీర వీరకలాడు తెంగిలియయ్యె
నకట. భార. శ్రీ. ౨. ౧౪.

౨. మిక్కిలి వికలముచేయు, తెలుసు.

వీ. కగదైవముల దూరము తెగున వీరముగాలి
వీరములనువదిల వీరముడను.

పాఠం ౧. ౯. ౩.

చ. అచ్చటినుంచుల వానితోడుతక, నవనడక
వెండి వీరములనుంచి నను బ్రహ్మచర్యు
తయన. వీర ౪. ౪౦.

వీరము=వీరము. వి (సం వీరము) ౧ ౪. ౩
బలము

వీ లావు సత్తి సత్తువ బల్లి వీరము వానిక
యన వెలయు శక్తి అం భా ౩ ౨౨౧

౩ గర్వము, మదము.

ఉ తమ్ములనిట్లు గర్వమును వైఖ్యులవీర
మదంగదయ్యెడుం, గ్రమ్ముట దోచె వీర
దోచెడు .. నిర్వ ౯. ౯౩.

క నీకు దొలగె సత్సత్తుముగా, ననిలో
దెగటార్చి వీరప యాదవుల జన్మార్చిన
భూర్భువభూర్భువముగ, దనుముడు వీరము
మదంగ దుష్టుశక్తి

పాఠ. ఉ. ౩ ౨౩.

ద్వి. పెక్కుండ్రు వైఖ్యులవీరములు అడచి,
పెక్కుచందముల తెప్పనాని, దమ్ముక
విక్రమధనుడు కోవించి, విప్రైవజానర
విధునివత్తుంబు, కూలంబు గొని మాడుచుట
యను. రం రా యు. ౩౪౪

పా. ౩౦ పం

జ: వీరముడను, వీరముడను.

వీరము. వి. క. తానరి, వీరమువీర. ౩

వీ...వీరమువీరము యన వీరము యన, గీ బ్రహ
మన క. తానరి అం. భా. ౩. ౨౪.
పాం. ౪. ౧౦.

వీరము. వి. (క. వీరు) ౧. తెనుగువీరము వీరము
వదానముల లోపలనుండువారు.

(ఉదా! వీరమువీరము, వీరమువీరము)

గీ వీరములులు అదగిన వీరములను,
గలుగువీరములు దగ్గ బాదగనగ వచ్చి.
యయ. ౧. ౩౦.

౩. విరాడిచర్మము, వైహర

ఉ వాణుకలంతి వ్రేలబడి నంబుక దోరి
తమాలపల్లకీల మానిన నుద్వి కను
గ్రేవల తేవులు పుక్కిలించుగా, వారికమీరి
వెగయ వాడిచమాలమువోరి వానిన,
వ్యాకము దీనిపగ్గ మయినట్టియనగ్గ వలంతు
వెప్పదుక మనుచ. ౪ ౨౦.

(వర్ణ) వారందఱు అదొంగన వీరము వీరము
గొట్టివారు

వీరము. వి (సం. వీర) కట్ట మున్నవనితో
నూర్చుండుట మనయొగవడునట్లు వేయబడిన
పలక. (యా. వీరమువీరము)

—వీరము(అ)వీరము(అ) వీరమువీరము

గీ వారయనవీరము విష్ణుంక వాణులయొను,
వీరమువీరము వీరము వీరము.

మక. ౩. ౧౪౩.

జ: వీరము

వీరము. స (వీరము) నిలువరించు,
నిలువు, అచ్చ

చ ..విక్ర-పురాణ వృత్తాంతంబు కల దంచు
మాటల వీరమువీరము యావట్టివీరము జల
పట్టి పచ్చపట్టుపలవీరము యి ట్టియె...

మక. ౩. ౨౩౦.

అ. వీ. వీరము యొకచోట పాదము
యందు, వీరముగానుండు

గీ. ఈవీరముల బడి వ్రేపు వీరమువీరము,
జోయి పోలేక దగ్గ దొడ్డి పాదము పొద్ది,
వేడువడియను వీరము వీరము
మాత్రులను వీరము వ్రేపు వీరమువీరము.

మనుచ. ౪. ౪౩.

వీరవర్ణి. సు. వి. ఈ. శ్రీ. శ్రీకృష్ణు, తేజ
మణి. శ్రీ.

వీరనాద. సు. వి. ఈ. శ్రీ. కాలక, గోదవంక.

వీరపుష్పము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. కామరత్నము,
 3 సింహ. శ్రీ. 3. మాతాంధము, గుమ్మడు. శ్రీ
 (3. 5)

వీరప్రసవము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పచ్చగన్నెరు. శ్రీ.

వీరఫల(కి)ము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. కాళాట
 పుష్పము 3. కిర్యారము, నెమరు. శ్రీ

వీరభద్రము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. కర్ణికారము,
 కొండగోచ. శ్రీ.

వీరభృంగరాజము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పచ్చ
 పుష్పముగలిగెడు. శ్రీ.

వీరమణి. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పుష్పరాగము

వీరము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. 3 క్రాగంబడి
 నది 3. పసుపువర్ణముగలిగి

—వి. ఈ. శ్రీ. 3. పసుపువర్ణము. 3. పుష్ప
 రాగమణి. 3. పసుపువర్ణము, పసుపువర్ణము.
 3. గంధకము. (3. 5) 3. అంశాలము
 తిరుగు శ్రీ. 3. కాళాటము, శ్రీ 3. ఎండ
 3. కాళా.

—వి. ఈ. శ్రీ. 3. పసుపువర్ణము. 3. పుష్ప
 రాగమణి. 3. పసుపువర్ణము, పసుపువర్ణము.
 3. గంధకము. (3. 5) 3. అంశాలము
 తిరుగు శ్రీ. 3. కాళాటము, శ్రీ 3. ఎండ
 3. కాళా.

వీరముండము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపువర్ణము,
 పచ్చకలిపిచ్చుక. (3. 5)

వీరముల్లము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పచ్చకలిపిచ్చుక. శ్రీ.

వీరములకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. ముల్లంగి, శ్రీ.

వీరయూధి. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పచ్చకలిపిచ్చుక,
 యూధి. శ్రీ.

వీరరత్నము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపువర్ణము
 3. పసుపువర్ణముగలిగి.

—వి. ఈ. శ్రీ. పుష్పరాగము.

వీరరాగము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. వీరవర్ణము
 గలిగి.

—వి. ఈ. శ్రీ. వీరవర్ణము —వి. ఈ. శ్రీ.
 లుమ్మ, అదిరుపు. 3. సింహము, మునము.

వీరరొహిణి సు. వి. ఈ. శ్రీ. కాళాట
 గుమ్మడు. శ్రీ

వీరలక్ష్మము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. వీరలక్ష్మము, ఇత్తడి.

వీరలము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. వీరవర్ణముగలిగి.

—వి. ఈ. శ్రీ. వీరవర్ణము. —వి. ఈ. శ్రీ.

వీరలోహము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. ఇత్తడి. (3. 5)

వీరనాటకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపు శ్రీ.

వీరనాటకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపు
 రాగము (3. 5) (3. 5) (3. 5)

వీరవీణ. సు. వి. ఈ. శ్రీ. మేంధిక, మేంధికెట్టు

వీరవృక్షము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. వీరవృక్షము, శ్రీ.

వీరనాటకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపు,
 మేంధిక. శ్రీ. 3. అంశాలము, మేంధిక శ్రీ.

3. సింహము, నెమరు. శ్రీ.

వీరనాటకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. 3. గోదవంకమణి.

3. పసుపువర్ణము, ముల్లంగి. శ్రీ. 3. అంశాలము,

మేంధిక. శ్రీ. 3. పసుపువర్ణము, మేంధికెట్టు.

—వి. ఈ. పసుపువర్ణము, పసుపువర్ణము.
 ము. 3. పసుపువర్ణము.

వీరనాటి. సు. వి. ఈ. శ్రీ. పసుపువర్ణము.

వీరనాటకము. సు. వి. ఈ. శ్రీ. మేంధిక.

వీరస్మందము. సం. వి. అ. తుం. ౧. పండి. ౨.

వీరస్మందముగల బోధతో గూడిన వృక్షవిశేషము.

వీరస్మందము. సం. వి. అ. తుం. తువ్యరాగము.

వీరవారిము. సం. వి. అ. తుం. పశువుగలపిన
యావపచ్చ.

వీరాంగము. సం. వి. అ. తుం. శ్రీరామశతము. ౧.

వీరాంబరము. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ.) పచ్చ
బట్టలుగలవాడు

—వి. అ. తుం. ౧ విష్ణువు, పచ్చవలువవాడు.

౨. శైలాధుడు, నటుడు.

వీరాశ్రమము. సం. వి. అ. తుం. తువ్యరాగము.

వీరి. సం. వి. ఇ. తుం. వీరి, నల్లము. —శ్రీ.

౧. పానము, త్రాగుడు. ౨. గర్భిణి. ౩. కల్ల
దుకాణము. ౪. ఏనుగుతోందము, తుండ

వీరిక. సం. వి. అ. తుం. ౧ ప్రానిపసపు.

౨. స్వర్ణయువతి. ౩. ఒకవారిపచ్చ అడవిమొల్ల.

వీరిగోరువంక. వి. (వీయ + గోరువంక) విట్టు

విక, ఒకవారి గోరువంక పట్ట. (క. ర.)

వీరిగడ్డ = పిగడ్డ. వి. (వీయ + గడ్డ) ఆకాయ,

చివరపట్ట. (క. ర.)

వీరిగుంట. వి. (వీయ + గుంట) ముడిగుంట.

(క. ర.)

వీరిరిడొంక. వి. (వీయ + డొంక) మలమునది

దుర్వాననగొట్టు డొంక.

ఉ. పోతులవ్రాసులార కడుఁ బూచిన వీరి

డొంకలార బిల్, కాడిచెట్టులార.

పం. క. వి. ౨. ౧౦౦.

(వీరిమొట్టలార. ప్రాతఃప్రతి పా.)

వీరువు. సం. వి. ఉ. తుం. ౧. కూర్మము.

౨. అగ్ని. ౩. యాశ్రమతి, ఏనుగుల గడి

కాడు. ౪. పక్షి. (వై. వి.) ౫. ఉన్నగిన్న.

౬. కమ్మ. (కే. వి.)

వీర్వాసిరతుడు. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ.) త్రాగిన

వీరప కదలక మెదలకుడువాడు.

వీరము. సం. వి. అ. తుం. ౧. అగ్ని, ౨. కాలుము.

౩. రక్షణము. ౪. పానము—న. ౧. జలము.

౫. శేయి ౩ పాలు (వై. వి.)

వీధి. సం. వి. ఇ. తుం. నల్లము

వీరుండ. సం. వి. అ. తుం. కూర్మము.

వీర్వోధి. సం. వి. ఉ. తుం. పానము మెదలగ

వానిపొట్టు. కింది. (వై. వి.)

వీనము. సం. వి. అ. తుం. ౧. క్షాలము,

బలిపివడి, బలుపుల. ౨. పెరిగింది, వృద్ధు,

౩. విందయునది, సంపన్నము. ౪. మిక్కిల

మొదటి, అధికము.

—వి. అ. తుం. వీరము, చెడుట (క. ర.)

—న. ౧. క్షాలకము, ౨. సంతోషము (క. ర.)

వీనన. సం. వి. అ. తుం. కర్మటి, దోస ?

వీనము. సం. వి. అ. తుం. శోగవిశేషము,

పడినము

వీరస్మందము. సం. వి. అ. తుం. అడవిగుడి.

(వై. వి.)

వీనాహము. సం. వి. అ. తుం. ఇటికి లోబడువాని

చేత కట్టబడిన మురివాళిట్టు. కాగాడి.

వీరుగు(స్థ). వి. (క. వేలు, త. విలు) కవము,

మృతకోపరము, ప్రాణముపోయిన బొంది.

క. నానాన్తంబులు మందల, వీని గుడక
బడలుబడిన వీరభటులైనై, వీరుగుల గుట్టు
బుల, వీరుగులమీదడ జేరు పెలుచం బుల
పెట్.

భార గ్రా ౪ ౬౫

క వీరుగు నంటరు మావృకు, లై నెగడెడు
పెద్దవాంతును బాదం, గాను మహా
మాహాస్వర, యానీయడు పూజరంబు
పూయును నానక మారి ఉ ౫ ౨౪౦

క తనయొకలం గలనెత్తున, భవమీనుని విడిచి
పోవు బాబానినున్ను, జ్ఞానము విడుచుట
యరుజే, మహావీరుగు నిర్దనుడు మది
బలికింపక విక్ర ౨ ౧౭౨.

—నడవీరుగు = (నడమలకవము), నీవచ్చు
వము, విహ్వలము

క గదవ గలమగనిం బాచి, నడుగులకును
మడుగు లిడును నివలం రుహా, గద
నడుగునగనిం బాచి, నడవీరుగు వచ్చె
నకుచు నగుదురు బుమతి ను ౪ ౪౩

—వీరుగుపెంట = కవములప్రోవు

క. వీరుగునెత్తుట గదయుం, బానుం బడిసి
విలయకాలనందభరునిచం, బానం బాచిని
మాగధ, నీను వీరుగుపెంట కేసి తెలం
గన్ భార భీష్మ ౨ ౨౧౪.

ఉ. వీరుగుపెంటలై యొకటి కేరును పెండును
లేకయుండున, ప్లేమరులున్ మాయంబులు
ఁచుచు జనావరియుం బగంగ

మారి పూ ౫ ౪౮.

జ: వీరుగుదిండి

వీరుగుదిండి, వి (వీరుగు + డిండి) వీరావము
(క. ర.)

వీరొడ్డి. సం వి ఈ శ్రీ బలుపయన (పెద్ద)
బాదుగుగలయపు

వీరంగి. సం. వి. ౪. తుం. ప్రాస్తవ్యము, పొట్టి
బాద్వి ?

వీయి=వీ, వీయ్యి. వి. బా (క. క. వీ.) తుకీ
వము, మలము

(వృత్తియందుం గొన్ని పట్ల గాధికము—యా
వీతిగడ్డ, వీతిగంట)

చ ఉదరమునం భరించి ప్రసవోద్భవజీవన
బొంది పిమ్మటన్, ముదిముది యైనవీరే బడి
మాత్రమునం బడిలజ్జ వండుగా, నదవద
యై నల్లకే వ్రయంబో నురుండు వృథాభి
మానదు, రృదుం దగండ్రికిం వ్రయంబో
మానసరిణి దలంచి మాడుమా

మార. ౨ ౫౮

జ. పిలిగోరువంక, పిలిగడ్డ, పిలిగంట, వీతి
డొంక

వీయువు సం వి ఉ తుం ౧. కాకి
౨ నూర్కండు ౩. అగ్ని ౪ గదగ్గనాబ
౫ కాలము. ౬ బంగారు (విల్లము)
౭ కిరణము. (కీ ని)

వీయువముమాన్సు. సం వి వ తుం ౧ వం
ద్రుండు ౨ కర్పూరము (వాచ)

వీయువము. సం. వి. అ. న. ౧. అమృతము.

౨. భగవత్ రేతువాళ్లలోని యావుపాలు.

వీయువవర్షండు సం వి అ తుం. చంద్రుండు.

వీయువవర్షము. సం వి అ తుం. ౧ అమృ

తప్తవాన ౨. కర్పూరము.

వీరంగి=వీరంగి. వి. యుద్ధమునందు ముందుండు

జేరి వేర్పడు పెద్ద లాహుతుగ్రోవి, యుద్ధ
పాధవవిశేషము.

గీ... నుగ, గ్రోవి వీరంగి బాణము గంటుగ్రోవి,
జనానందంగి తుపాళి జనా యనంగ, విలయ
నగ్నిప్రహరణాఖ్యలు మహా

అం. భా. ౨. ౨౧౮.

వీరి. వి. తృణవిశేషము, ఒకకాశికా

చ. పాప కథ వీరి తోటగియు పాత్రము...

(ప్రబంధ ౨౦౦)

వీరు¹. వి. క్షీరధార, గుమ్మ (క. ౪)

వీరు². వి. కురకలు మొవరము పండుగలో

బూసంచు విగ్రహము (గ్రా).-క. ౪ వీరు

అని. వి.గా గ్రహించెను)

వి: వీరుబాదా

వీరు³=వీలు. ఆ (క. ౪, గ్రా) నిగులు, చిటులు.

(క. ౪, గ్రా)

వీరు⁴(ర్పు)=వీలు⁵. (క. ౪)

వీరుబాదా. విని (వీరు⁶+బాదా=వీరు బాదా=

కొడుకు) పేర్లను బూసంచువాడు

వీ. పూతాత్మ లగుననుష్టాతల వీ. వీల రజుచుగా

వీరుబాదా కలరు వీరి వారి క. ౪౦

ఎల, విని (క. వీల) బిక్కిళ్ళము

ఉదా: వీలచేతులు, వీలపంట, వీలగింజ

(వ్యవ) పెండ్లిమాతుకన్న పెండ్లికొడుకు వీలగా

నున్నాడు

ఎలకము. సం విని (ఆ వికా. ఆ) సోధకము,

అర్థమందున

—వి ఆ పుం వీవీక, వీడు.

వి=వీవీలి, వీవీలి, వీగిలి. వి ౦ ఒకకాశిక

ఆ. ఒక్కయెఱుకుతోడు నక్కశొమ్మును నిట్టి

సోఱలులు బాన్సుల బాటపప్పు, లీలిగింజల

యోహోలలు నెలమిండ్లు, గాను కిచ్చి కర

యుగంబు మెరిచి. మనుచ. క. ౧౪.

౨. (క. క. వీరి) నెమలి ౩. నెమలిపురి

బర్లము; నెమలియింక. (యా. వీరిగరగ,

వీరినెట్టును. ము.)

౪. వీరవడపుచక్కాను. (క. ౪, గ్రా.) యా.

వీరికాడు.

వి: వీరికాడు, వీరినెచ్చె, వీరిగరగ, వీరిగరగ

వాడు, వీరిబిల్లి, వీరిబిల్లెడ, వీరివండ, వీరి

నెట్టును, వీరిమరచి, వీరిమరచె

వీరిక. వి (√వీలు) చినిచినబట్టుముక్క, శిల్పవస్తు

ఖండము (క. ౪, గ్రా)

వీరికాడు. వి (వీరి+కాడు) వీరచక్కాను

త్రిపువాడు, మాలిమికాడు

చ కవి కవికార్థిలోన ముఖగవ్యంబు మోడయు

జన్మ త్రుష్ట మృత్యువసుడు వీరికాడు

మృదుభావలు చిత్తుములు...శివరా. ౦ ౨.

ఆం భా ౦ ౧౪౦.

౫ వాడు మిశితపదము ముక్తి నెలబె, ముక్తి

తేజస్సు రాజ్యములు మనుజులతో, నెట్టు

వది యొక గలిగడ వీరికాడు, తేని

వేసోడ చక్రము తేనినభము.

వి కకం ౪ ౧౪౯, వరాహ ౫ ౩౨.

వీరికుంచె. వి (√వీరి) వీరివిట్ట యాంకలతో

తేనినభము

౫ వీరికుంచెకలంటు చేరజంబు, మలులయొగ

ముట్టువన్ని పాపిణి యొకండు, కర్తయొడు

టికి గొనివచ్చె గంధవాహ, బాంధవం బగు

సోకమహా వైంధవము మనుచ. క. ౨౦.

వీరిగరగ. వి (√వీరి, వీరిగరగ) నెమలి

యాంకలతో నెలంకరింపబడిన జలకుంభము,

యా వీరిగరగవాడు.

వీరిగరగవాడు. విని (√వీరి) వీరిగరగవాడు

వాడు

చ. వీరిగరగవాని ౫౨ (వృత్తి) చే. కా.

క. ౧౦౩౫. Ep Ind Vol ౩.

వీరిబల్లి. (వీరి+బల్లి) పెనులిసింధముతోఁ జేసిన బల్లి, పెనులిపురితోఁ జేసినవచ్చులకాలవ.

గీ. కటికరటి కంఠపీఠైఁ గంఠుఁడనాడి, లిరుగు మావంతుఁ జేసినవీరిబల్లి, పెంతుగను పెన్నె యలగుంతు వ్రదిలి కార, వచ్చె జోకపతి వసుమతివదలి బాడ వను ౩. ౧౧

వీరిబల్లిక. వి (√వీరి) వీరికుంజ

న్య విసి మైఁ దూఁగు నీకలఁదులబడలు, పెరయ విరోధుల వీరిబల్లికల.

న్య కూర్పు. తుం ౧౦౮౮.

వీరికంద. మి (√వీరి) పెనులిపురికంద, పెనులి యీశలమాల.

గీ. ఆదితేవుఁ డివ్వడు గొల్లఁడై ముడమువఁ, లిరికందనెల్లెము కుట్టి వీల్లెగ్గఁజూ, శీలఁ బట్టి గోవులబడిఁ గలి సలువఁ, బాడఁ గంటి నాడి యేమి ముక్కరఫలము
హరి భూ ౮ ౮౦

వీరినెల్లెము. వి (√వీరి) పెనులిసింధముతోఁ జేసిన కలపాగ, బహ్మకంఠసము

ఈ విచ్చినకమ్మఁకమ్మలకు విండులు పెట్టు పెడందకమ్మలుక, బచ్చవిడట్టుఁ జేయరముఁ బ్రాణేవవచ్చయఁ లిలిపెల్లెముక, బచ్చిక చాయయింక కలుకపాయము గల్లెకలంగు నిచ్చలా, రచ్చ యెవర్చ సందలిపరాముఁ కలుచు చేర్చు నేలుచుక
పాండు. ౪. ౪౪

వీరిసురఁటి. వి. (√వీరి) పెనులిసింధముతోఁ జేసిన వట్టువ విసవట్టి

గీ. ఆలఁటి దంకంతుఁగానులపీలిమరిటులు శో ధంది వడిదిన బాటి తేనె.

పి. కను. ౧. ౪౮.

వీలు=వీరులు, వీగులు, వీరుక. ఆ. త్రి. వత్తును మొదలగువది లింగపుత్ర వీరులగు.

ఆ పిలికె లిరి వనగఁ తెంపొందుడుడుకు, జనిగ ననుట కాఖ్య తిరనమాఖ్య. ఆం భా. 3. ౪౧.

జ: వీరిక.

వీలుకమ్ము. గుం. వి ఆ న ౧. చీమ, క్రిమి భేదము.

—తుం పక్షివీల్ల. (క ర.)

వీలుయ్యే (ల్లు) స త్రి (క క. వీర్, వీర్.) ౧ బాణు, తవ్వడు కలుగువట్టుగా త్రాగు, పానముచేయు, (వీలి వీలువక, వీలువమి, వీలు వక, వీలువకుము, మొ) రూపముబిద్ధించును.

వీ అరవింద మందిరి యాహువముగఁ బిల్లు మొదటిర త్తమింపం ముద్దమిది
దకా. 3. ౧౪౫.

గీ. ధరణివాహనమేండుమధారసము, పాద బాలమృతాళికాబాలకముల, నువ్వలొక్కి కటాక్షవీలాత్మలములు, వ్రేలుమువఁ దప్పి వోవంగఁ బిల్లికొనియె నైవ. 3. ౨౨.

వీ కడకమై కే నా కడపుపొందములట్ల తెట్టి దంబుగఁ దల పీల్చికొనుచు

అచ్చ. రా యు. ౨౪౫.

(కలలుజలలాని రసము) అనిభావము.

౨ ముక్కుతో లావలి ఎగలానికొను.

వీ. మును నవల్ దమిఁ బట్టి ముంగాళ్లు ముక్కు జోదవలఁ లిలిది తనకొనిన విడిది.

అను. ౫ ౧౧౩.

(వ్యవ.) పెరుగాలి వీలుటచే ఆలోగ్యము నడుచు

ఏనుగు తొందముతో వీళ్లు వీలుకొనిత్రాగును.

3. మింగు, కలిగించు.

మ. ఇలకుం గల్గినతేవనంబుల నివాసిష్టాగ్ర మా రుద్రమంబుల మొను దనరై రైరి సఖుఁ డొటం వుడవనిపిల్చి యెయ్యల కొట్టె.

మృదీఁ గ్రుమ్మరించు వగుఁ దా నె నై న
సం నై నమంచలముగా రావం యీసంగఁ
దాల్చుగతి మింటం బిచ్చ నీలార్యమోఁ.
అము, ర. ౧౦౦.

ర. ఇంగఁతేయం; హరించఁతేయం.

వ...కప్పాయఁదీపం బొక తోయకలంబుం దీల్చి
నల్లవడి బడఁబగ్గు బిల్బంధించి యత్తుచోం
భోరాళిఁ బానంబునీయం ..

పీతారా. ఆ. ౧౫౮

తే. అతని రావించి నానిచారావప్పట్టిఁ తేవ్వ
దుణ్ణ దీనిశబ్దవిచార మింక, గమించి
నామేని క్రమాంశములఁ దీల్యసాఁగె నతి
గాఢతరణంబురగాగ్ని కుక. ఆ. ౨౫౧.

పీలుని, సం. వి. ఈ. శ్రీ. చాఁగ, మూర్వ. శ్రీ.

పీలువర్ణ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ మూర్వ,
చాఁగ. శ్రీ. ఆ. రింరిక, దొంద. శ్రీ.

పీలువత్తము. సం. వి. ఆ. పుం మోరటచాఁగ. శ్రీ.

పీలువాతమాది. సం. వి. క. పుం వ్రేతేడి
మతమువాఁడు. ఇతఁడు ఉష్ణము పదార్థము
యొక్క అణువులయందే వర్తింతుమనాని పదార్థ
సమస్తీయం నుండవనువాఁడు.

పీలుమూలము. సం. వి. ఆ. ప. పీలువుయొక్క
తేయ.

వి. ఆ. శ్రీ. ౧ కతమాల్లి, చల్లగడ్డి శ్రీ
ఆ. కాంపర్ణి ముయ్యకమహిష్ణు. శ్రీ 3 అశ్వ
గంధ, పెన్నేరు. శ్రీ. ర తలవీయోతు.

పీలువు. సం. వి. ఈ. పుం ౧. చాఁము ఆ. పర
మాణువు 3. కృమి. ర ఏమలం ౫ త్రువ్వుము
౬. అశ్వింబరము, ఎమ్మకము. 3 గుడఁఫల
వృక్షము, గోలం. శ్రీ. ౮. చేయవడిమిభాగము
౯. కట్టలము, పేఁట, శ్రీ (తే. వి)
ని. ఈ. న. గోలంబుండు.

పీలుంచె. వి (పీలు + చుంచె - వృత్తిని వర్ణ
లోపము.) పెనిలియాఁగలోఁ తేవినవంచె.

మ. తెలియిం దేమంగదంకమోఁ నీలితూచెదంక
బునుం నీటిమేయొబాల్చుక గమ్మరి కమ్మరంబు
పురితో న్నోడిల జవాదిసిల్లబు నీలుం
చెలు పుట్టతేనె సవరాలుక జల్లులుక
బందికొమ్మలు జాబువ్వును జీవపవ్వ
మయనంబున్ గోరజం బాదిగక

[వంధ. ౧౩౬

పీవ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. జలము

పీవము. సం. విలు. (క. వడి. క) ౧ వీవము,
వూలము, బలుపు గలది. ఆ బలవంతము,
బలిమిగలది

వి. క. పుం వాయువు.

పీవరము. సం. విలు. (ఆ ఈ అ) ౧ బలి

నది, వూలము, అవయవముల పెనుపుగలది,
కండపుష్పిగలది ఆ క్రొవ్వనది
వి. ఆ. పుం. తాఁతేలు.

పీవరి. సం. వి ఈ. శ్రీ. ౧. మహరి, తేలరా
యపు శ్రీ. ఆ అపు 3 పీలపీఁచేరి శ్రీ.

పు

పు. అ. ౧ కొన్నిధాతువులకుఁ ప్రయోగమున
అగమముగా వచ్చువర్ణము ఈదాఁ మాను,
మానపు, మను, మనుపు.

ఆ కొన్నిధాతువులపై భావావర్ణములందు
వచ్చుకృత్ప్రకర్మయము ఈదాఁ చూచు,
చూపుఁ ప్రేఁచు, విడుచు, విడుపుఁ
ప్రోచు, ప్రోపు ము.

3. కర్మధారయంబునందును కొన్నిరొట్ల కచ్చు
దమమనందును “మ” వర్ణములకు విం
దవు మందు కలిగి కాని, తేకగాన అతేక
ముగా వచ్చునది ముగాగము.

చ అరణ్యపు బొండ్ల ఆము ౧ ౫౪

క మృగ్యపునమును మానునార్చబాండ్ల
బరయిక్ భార ఆను ౨ ౫౪

నీ దిశాకరణ నాఁ దగుమరీతపుంగరణ
ఆము ౧ ౫౩

పుంఖము ౧౦ వి ఆ పుం న ౧ బాణముక్రింది
చివర,పింజ ౨ డేగ

పుంఖమే. పం ఆ క్రి పుంఖానుపుంఖముగాఁ
దోయ,పెంబడిగాఁ దోయ

క క్రమ మొండ వాధబాపరి,గమకముగా కుద్ద
సాగగములును సంక్లిష్టము లొగిఁ బుంఖంపంగ
మం,ద్రమ. మధ్యము తార మత్తుచారత
మిదకా సమీర ౬ ౨౦౪

పుంఖరేము ౧౦ విఆ (ఆ ఆ ఆ) అంఖము
గలది, పుంఖానుపుంఖముగాఁ తేయఁబడినది

పుంఖభవింయే ౧౦ ఆ క్రి అంఖానుపుంఖ మగు
నీ ఆఖిలదేశంబుల నమరునాడెములఁ బుంఖి
భవించినవిక్రగహములును

మాంస ౨ ౨౩౧ (ఆధికమైన అని భా)

నీ యజ్ఞతంత్రములందు మామిరన్నములచేతఁ
బుంఖిభవించినపొక్తివృత్తి
నిరం ౪ ౩౩ (ఆధికమైన అని భా)

పుంగము ౧౦ వి ఆ అం న సమామాము
(వాచ)

పుంగవకేతువు ౧౦ వి ఆ పుం వృషభధ్వ
కాడు, కివుడు

పుంగవము ౧౦ వి ఆ అం ౧ ఎద్ద, వృష
భము ౨ ఓ.ఎ.ధివిశేషము విలా క్రోవము
(ఉదా వానరపుంగవము)

పుంగామాము ౧౦ వి ఆ పుం నల్లగుట్టము
(పై వి)

పుంగుడు వి ౧ పురిపికాయ,అబ్బగంధి

తే పుంగుడు పురిపిరి యనవల్పు మైనట్టిగం
ధిగా నలరుచుండు అం భా ౨ ౧౩౦
౨ తెల్లపొడలపండు (క ర)

పుండే వి మెట్టిభూమి, వర్షాధారమునఁ బండెడు
శేల (క్రా) (వృత్తి పంజ)

పుండేము వి (౧౦ పుంజః క పుంజ అరవది
పోగులనాలు (మప్పదియెనికలనాలు అని క ర)

నీ మస్తికంతువులు అంజ మన తెలయు
అం భా ౨ ౨౦౪

నీ అంజపురిట్లు పంబుటక బర్యక్తుచో

మాంస ౨ ౨౨

తే ఎన్నికలు ఎట్టి అంజంబు తేర్చునది
కుక ౨ ర.౨౪

సా పిండిశాలిబొప్పై,అంజంబుశాలిదిబట్ట
జ అంజాలదండ

పుంజము ౦ వి ఆ అం రాశి,ప్రాగు

పుంజలదండ వి (అంజాలు + దండ) క్రిలు
మొదను ధరించెడి యొకవిధమగు నగ

తే దండ పి.మొదఁ బుంజాలదండ తెట్టు,వనిత
చిన్నాచిహ్నానివయసువాని, విప్రవందనుఁ
గన్నంత తెలిరి యగుచు పొందు ౩ ౨౨

నీ మొలమాళ్ళు పొడ్డాణములు శేవళంబుఁ బుం
జాలదండయు బుప్పనయు మొగపు, దీఁగ
యు కళా ౩ ౨౨. క్రితా ౯౩

పుంజి వి ఎమ్మిడి,పెంబ

కా తెల్లెం గింతునివంత ముద్దిగా రచ్చెం గల్ప
రాణాలు రంజిల్లె వృంచులపుంజితోడ విను
మించెఁ భోగినిరాత రా,జిల్లె

రా వి ౩ ౧౪

తే తాణమువృన్తునిరాణుకెల్లె,గన్ను గుట్టె
దండ గడుపుంజ గడుటకలన

జవల ౩. ౯౬

నీ...భావనీటంబులపుండరీకము.

దశా. ౮ ౧౪౫.

—విని. (ప్రవాది) నమ్మి గలది, సంపన్నము

ఉ: అగ్రామ మిపుడు పుంజా నమ్మి. (క.గ.)

అగ్రామమును పుండరీకనాడు. (ప్రవా)

జ. పుంజానా.

పుంజా(క)స్థల. సం. వి ఆ శ్రీ. ఒకానొక
యచ్చరి (నిత్యము)

పుంజానా. ఆ శ్రీ (పుంజా+నా) గుబురు
కొను, పుండరీకమును (జరావర్తన) పుంజాని
దేవరి నిడువలై యుండుకలవగలు నానాకేళం
బులును . కవిక ౫ ౧౧౦

పుండరీకము. సం. విని (ఆ ఆ ఆ) ౧ పుంజ
ముగాఁ జేయఁబడినది . ఆ. ఒక్కటిగా అడుమఁ
బడినది

పుంజా. వి (సం. పుంజా) నాణుగు, చతుష్కము
(క ర.)

వృత్త: మాఁడుపుండరీకము, నాణుగుపుండరీకము.

పుండరీకమింటే. సం ఆ శ్రీ రాకవడుపుండరీక
నడు

నీ. పుండరీకమింటివర్తననగోళముధంగి సంఖలం
గలమైనవంకదార శ్రీదా. ౧౧.౨

నీ. వింతగాఁ బుండరీకమింటి నానాధాన్యముల
రాను బండ్లదీ నిలయనుబును.

కం. ౨. ౨౩౧.

పుండరీకము. సం. వి. ఆ. పుం. కృష్ణస్తంభము.
(పై. ని.)

పుంజా. వి. ౧. పశుపక్షులలోఁ బురుషజాతి

ఉదా: పుంజా, కొను పుంజా పాత్రము, కొడి
పుంజా, (మా. తెచ్చి)

౨. కుగళి, కుగళి, కుగళి.

మ. గురువంశస్థురయ్య శ్రీమం దగ దెవనా గో
యంచు ఘోషించుచున్నది బుంజా లాఠి
నెన్ ద్రిలింగగతి తెచ్చుచో పాఠ కల్పార్య
మున్ . చంద్రా. ౫. ౧౧౫.

నీ పే రహస్య యటంచు కొకనాడు వేలుపు
టాదయఁ దెచ్చి, నడఁ గోరి పుంజా
రూపునఁజేసి నడులెయిలతో నింటిదరిఁ జొంచి
యఱచుటయును అచ్చ. రా బాల ౧౪౬.

ఆం. భా ౨ ౯౨.

జ. పుంజాదాపు

పుంజాదాపు. వి (పుంజా+దాపు) కుగళి
దృఢాఁడు, కుమారిపూమి (మా పీను ౨ ౨౮.
పాం ని దేవ ౩)

నీ పుంజాదాపు వేలుపుటాని దళచాయి
బంటుమహేష్వరులదంటువేలుపు.

ఆం సం దేవ. ౧౩.

పుంట=పూట, పురట. వి సంధ్య.

నీ సంధ్య యొప్పుచునుండు సంజన బూటనఁ
బంటు యంచనగఁ బురటయనగ

ఆం భా ౧ ౯౪.

పుండరి. సం వి క పుం కాలపక్షివృక్షము
యొక్క అకులవంటియొకలుగల యొక వృక్షము.

పుండరీకస్తంభము. సం వి ఆ పుం గుంపుగా
తిగిగడు నొక పక్షివిశేషము

పుండరీకము. సం. వి ఆ న ౧ తెల్లదామగ
పూపు. ౨. తెల్లనాడుగు. (ఆ.ని) ౩. భేష
జము, మండు, ౪ శీర్షవిశేషము ౫. మదన
మను గంధద్రవ్య విశేషము. ౬. ఒకచాతి
విషము. (పై ని) ౭. ఆమ్రఫలము

వి. ఆ. పుం. ౧. తెల్లవర్ణము ౨. అగ్నేయ
దిక్కునందలి యేనుగు. ౩. తెచ్చిది,
బ్యాఘము. ౪. రాజలసస్సును ౫. ఆమ్రము,
మామిడి. ౬. తెల్లబాదల వృక్షము.

8. హస్తీశ్వరవిశేషము, ఏనుగులకు వచ్చు
శ్వరశేడము. ౮ దమనకము. 9. ౯ కమం
డలుపు ౧౦ తెల్లచెలకు 11. ౧౧ ఒక
దినము వియ్యము ౧౨ అగ్ని

పుండరీకముఖ. సం వి ౪ శ్రీ నిర్విషముగు
వొకబాటి జలగ

పుండరీకాయుడు. సం వి ఆ తుం విష్ణువు.

పుండరీయకము సం వి ఆ న స్థలపద్మము,
మెట్టరామర పూవు ఆ ప్రపాండరీకము 9

పుండర్యము. సం వి ఆ క ౧ తిక్కలక
ఆ కాలపర్వయానులపంటి యానులగల యొక
క్షుపము

పుండలియే. ఆ శ్రీ. ఆహారకల్పనముచేయు, లేని
మాట కల్పించు (ది వి క ర)

పుండు. వి డొ ౧ వ్రణము, కలుపు

సీ. క్రవ్యాగతోగ్రకాకవిహార మక్షికాపుంజ
మై తగువెన్న పుంటివోడ
కుక 3 3౯౮.

సీ పుంటిమీదను నీలగ గంజు పెట్టుమ గాని
అట్టిపెమ్మనినై గదియలేదు

రామలింగ ౧౮ ఆం భా ఆ ౧౨౯
ఆ మర్మము గుట్టు

తే ఒక్కట యవనరాత్మన చక్కచేసి,
యొక్కణవ పెంచుచే నీవోపలేవు, పేదపుం
డెల్ల బయలను పెట్ట వలయు
సిం. వార 33

పుండ్ర. సం వి ఆ శ్రీ తెల్లయావు, శ్వేత
గోవు

పుండ్రకము. సం వి. ఆ. తుం నలుపుగలసిన
యొజ్జుచెలకు, ఆ నుదుటిబొట్టు 3 మాడవి,
బుడిగురవెండ. 9. ౪. తిలకము, బొట్టుగు, 9

పుండ్రకండు. సం. వి. ఆ తుం పట్టుపుయ్యలకు
పెంచి బ్రతుకువాడు (విల్వము)

పుండ్రకేళి. సం వి. ఇ తుం ఏనుగు (వాచ)

పుండ్రము. ౪౦ వి ఆ తుం. ౧. నలుపుగలసిన
యొజ్జుచెలకు ఆ తెల్లరామర. 3 పురుగు,
౪ పువ్వులగురవెండ, పుండ్రకము ౫ వంగ
దేశము ౬. పులి 8 తిలకవృక్షము
౮ మ్రాస్యవృక్షము తుం న. నుదుటిబొట్టు
(క వి)

పుంత్రి వి (సం పంధా) ౧. ఉపరధ్య, పవ్వా
దుల రాకపోకలచే శేవడివ ఊరియుండబడిదాని
ను బావిలిరానిద్రపుంజని దక్కొత్త విత్తర్జి
ద మెర్జిలు మై నిండింపక గర్భావధూరి
గరం బూరిన పుంబింబు బొడలు నాశికాక్షి
నీక్షింపుచుకా వి సం ఆ ఆ౬
ఆ మార్గము

(వర్ణ) పెద్దలు త్రొక్కింపుతర మందిగ

పుందానుడు. సం వి ఆ తుం చానుడు,
చానిసవాడు

పుంధ్వజము. సం వి ఆ తుం. ౧ ఏనాది
యందుగాని మగిది ఆ ఎలక, కొక్క

పుంఫిక. సం. వి ఆ శ్రీ గుహ్యజలము
(వై వి)

పుంభావము. సం వి ఆ. తుం ౧ ప్రాధత్యము
ఆ పురుషత్వము

పుంరాశి. సం వి ఇ తుం (మేషాదులందు)
పురుషరాశి (మేషమిధునసంహారకును విషమ
రాశి)

పుంలింగము. సం వి. ఆ. ఆ. తుంలింగము
గలది (శబ్దము)

వి. అ. న. తుం. అ. మగతనము, తుం న్వము
3 మగగుడి, తురవచిహ్నము ౪ ఒకా
నొక శబ్దధర్మము

పుంవృచము. సం వి అ తుం. ఛచ్చుండరము.
చుంచెంక (విల్వవృక్ష)

పుంశ్వలి. సం వి ఈ శ్రీ అంకుటాలు

పుంశ్వలీయుడు. సం వి అ తుం పుంశ్వలి
కాడు.

పుంశ్వలుడు. సం వి అ తుం మించడు

పుంశ్చిహ్నము. సం వి అ న మగగుడి
(వాచ)

పుంసవనము సం విణ (అ ఆ అ) మగ
విడ్డమ బుట్టుచునది (పిల్లి)

వి అ న గర్భచిహ్నము తెలిసినతోడనే ప్రయత్న
ప్రజాబుట్టవలెనని చేసిడి యొకానొక
కుభ్యర్థము (మా కన్యము)

అ. క్షీరము. (వై ని)

పుంసానుజుడు. సం విణ (అ ఆ అ) అన్న
గలవాడు. (వాచ)

పుంసోకీలము. పుం వి అ తుం మగకొయిల,
గండుగొయిల

పుం న్వము. సం వి అ న తురవత్వము,
మగతనము అ. కేతవృక్ష 3 తులంగము

పుం న్వవిగహము. సం వి అ తుం. భూ
త్వము. ౩. (వాచ)

పుంహలము. సం వి. అ. తుం. వ్యంగకొగము,
ముఖమందు ఒకచిహ్నము నల్లనిచుక్కలు బయలు
చేరుకొగము.

పులిలింప=పుక్కిలింప. సం. క్రి. నీళ్లు లోనగు
కానిని గండ్మాడించు

చ. పరిగోసఁ బాల్చి పెట్టుమగఁ బ్రేవులు చుట్టి
కపాలపాత్రలో, విరియఁ గలండుఁ గ్రొమ్మె
దడు పెండుకలేరి తొలంగవైచు పెత్తురు
పులిలింపఁ గండలు తుకూయని త్రాయఁ
ద్రుకూల ధారలం, జెరివివ ప్రేతమాలికలఁ
జమ్ముఁ లిశాచవిధుండు వేడుకక

ఈ పారి. అ. ౧౨౪.

(వి ని క రి పా "నెత్తురు చదివూడు"
మర్రి)

జ: పులిలింత.

పులిలింత=పుక్కిలింత. వి (✓ పుక్కిలింప)
పుక్కిలింపుట, గండ్మాడుము (క ర)

పుక్కి=పుక్కిలి. వి బుగ్గలోపలి భాగము.

నీ...పుక్కు పుక్కిలి బుగ్గ వాగ గండ్మాడు
మా. అం భా. అ ౧౪౩.

పుక్కిటిల్లు. వి వి బాలక్రిడా విశేషము,
రూపము విచార్యము)

నీ గొల్పిళ్లు పుక్కుటిల్లు, గజైసనూడు...
మాం స ౫. ౧౫౫

పుక్కిళి. సం. వి ఈ శ్రీ ౧ కలిక, మొగ్గ
అ నీలిచెట్టు. 3 చందాలశ్రీ (మే ని)

పుక్కుశు(ను)డు. సం విణ (అ ఆ. అ.)
అధముడు వి అ తుం ౧ చందాలుడు
అ శ్రీయశ్రీయండు కూడునీఁ బుట్టిన
వాడు 3 నిమిషానికి పూర్వశ్రీయండు
బుట్టినవాడు

పుక్కిటిపురాణము. వి. (పుక్కిలి + పురాణము)
నిరాధారమైనభక్త ఆసక్తివార్త

కే. పుక్కిటిపురాణములఁ బ్రాద్దుఁ బుచ్చు
నకడు, చాలానె పురాణములు విచ్చి
చదివి తెచ్చు. రామలి. ౧౨.

క. వత్సకము రాగిల్లగఁ బ్రస్తువవలం బొనఁగె
మృగ్ధాననం నీయ జోక, బ్రతు నిట్లన విని
యోగ, న్యక యిది పుష్పిటిపురాణ మయి
తోఁచెఁబాదు. రామా. ౧. ౧౯౩.

పుష్పిలి=పుష్ప. వి. కొ బుగ్గలోపలి భాగము,
పుష్పిటిబంటి. పుష్పిటివలన వచ్చునంత లోతు
గలది.

తే సుఖము ప్రార్థించుకంటేని లక్షాప్రపంచి
పద్మగంధికి హేతూలికంటి యయ్యెఁబడ
కయిలు నేనకంటి మొలకంటి యయ్యెఁ
బడిని దాయంగఁ బుష్పిటికంటి యయ్యె
కవిజన 3 ౯౫

వ... శిశిర కాలంబునం దివతాళించు శోలంబుల
లోనం బుష్పిటికంటిసీల విశాసమయంబుల
నిలిదియ... మార ౪ ౧౪

సీ. హిమవాతదానలు హేమంతదినముల నిష్ఠఁ
బుష్పిటికంటి సీరమండి పద్మ ౪ 8
క. ఒక్కనిమేమను రాహువు, పుష్పిటిలోఁ
దగులువడక పోయెడుభానం, దీక్ష్మింద
ప్రత్యక్ష జక్కెక కాశి ౧ ౧౩౪
బస. పు 3 ౮౧ పా ౬. ౯౮ పం

తే. కమ్మకమ్మరిగిళలు కమ్మిలేను, నిమర
మంపునఁ బుష్పిట నింది మేలు, కాంచి
వేటవ నుమిగు వాఁ గమలమునక, కోట
రంబుల నెలకేటికోదవ లెగవ

పారి ౨ ౬౩ ఆం భా. ౨. ౧౪౩

జ: పుష్పిటిపురాణము, పుష్పిలిను, పుష్పి
లినుకోను, పుష్పిలింత

పుష్పిలించు. స.క్రి (√పుష్పలి)౧ పుష్పిటఁ
బట్టు.

చ పెదబుద్ధి గల్గునోళు లొకవేయి ధరించి
వియ్యసదీపలం, బడరగఁ బుష్పిలించి రయ
మాఁగఁ దెచ్చి మహానలంబునై, పెద పద
కుండఁ జల్ల .. మారి. ఉ. ౮. 8౨.

సీ. (కుందరమాదరము) తిలగంబు బలుతేని
యలఁ బోఁడమోల పుష్పకాశంబలాది
పుష్పిలింది ధీమ. ౧. ౯౩.

౨. పుష్పిటఁబట్టి చప్పడగువట్లు కదల్చు.
ద్వి. చెలలారి విలసిల్లు కీతలాదకము, లలనచు
గ్రుమ్మగ్రుమ్మనక ద్రావుచును, తూనింది
గళగళఁ బుష్పిలింతుచును, పారింది యమి
యంచుఁ జప్పడు నాఁగ.

పండితా. దీక్షా ౪.౨. పా.

౩. పుష్పిటఁబట్టి ఉదియె, గండుపించు.
సీ 8 దుపారి నెచ్చున ఘనముగాఁ గొని త్రావి
దిమ్మలు నెరయంగఁ బుష్పిలింతు.

భా రా యు ౨౨౧౬

ద్వి కొండోఁ బ్రాద్దండి కోమలి కల్లు,
గ్రాస్మిగఁ చెఱచి యక్కాంతుపై నీళ్లు,
పుష్పిలింతుటయెను..

పండితా. పురా. ౧౨౩ పా.

౪ పెదలఁగ్రమ్మ, చెలవలుచు
వ నేచినమేచకమ్మలలు పుష్పిలింతు క్రో
పల సోపానంబులు పి కళ ౧ ౮౯
ఆ. క్రి పెదలు, చెలువదల

ఉ కనుఁగ్రవల కేపులు పుష్పిలింపఁగా,
మనచ ౫. ౫౦.

పుష్పిలించుకొను. స క్రి (పుష్పిలింతు +

కామ ప్సార్థమున) పుష్పిటఁబట్టికొను
వ .. గరుడుండు...నకల నదీవలంబుల నెల్లఁ
బుష్పిలింతుకొని వచ్చి యయ్యవలంబు
నాణంబల్లి. భార ఆది. ౨. ౧౧౧.

పుష్పిలింత. వి (√పుష్పిలింతు) పుష్పిలింతుట,
గుండువము. (౪. ౪.)

పుష్పి. వి. కళింగము, కాళింగి. 3

ఆ. గురువునకును బుచ్చకూ లైన నీయన, అనక
తేజ్య కిత్తు రెళ్ల పెల్ల. వేదన. ౨. ౨౮.

మ. అనుక స్థావరకర్త కామరత్నవీర్య భారా
సానిత్యపుణి జో మన్ని చలచ్చయగజ
మహారత్నలి నీర్తిపుష్కలసస్యం చిడి
అము ౧. ౪. ౨. అం. భా. ౨. ౩. ౨.

జ: పుచ్చకాయ.

పుచ్చకాయ. వి. (పుచ్చకాయ) కలింగము,
ఒకవిధమగరాయ

నీ. పుచ్చకాయలు దిన్న చోయెడి మంక్రంబు
లిచ్చునే ఫలము తెంజేరికైన నీతి ౬౯

పుచ్చిజీక=పుచ్చిజీక. వి లజ్జ, సిగ్గు

తే...పుణలూట, సిగ్గు పుచ్చజీక యు నాన
సిగ్గులి యన, తెలయ లజ్జాహ్వయంబులు .
తేం. అం మాన. ౪. ౨.

తే. సిగ్గు నా లజ్జ యనగను సిగ్గులి యన, నాన
యన పుచ్చజీక యనగానలజ్జ.
సాం. ని. మాన. ౨. ౩. అం. భా. ౧. ౧౩. ౨.

పుచ్చిజీక=పుచ్చిజీక. వి ౧. సిగ్గు.

రగడ—పాలితి ప్రేంకణంబు చూడ బుచ్చ
బుచ్చజీక మనలు, తెలకరై కైరమానమున
జనించు నిండులుకుపనలు

వరాహ. ౩. ౯. ౨

౨. శ్రీ.

౪. కిచ్చడి మంద రిసావలి, పచ్చడి యొక పుచ్చజీక
బంకుల కిడియెక. బంక౯. ౪. ౩౨.

—విలు. సిగ్గు, లజ్జాకుత్త. (యా. పుచ్చజీక
కనము.)

జ: పుచ్చజీకనము.

పుచ్చజీకనము. వి. (పుచ్చజీక + కనము) లజ్జ,
సిగ్గు.

నీ. పుచ్చజీకనంబు పోయెడి నిజస్య పతి
గొల్పి నాయానపదనదోట. మమక. ౨. ౯.

పుచ్చియ(చ్చ). వి. ౧ (తల) పుచ్చి, పుచ్చ.

ద్వి. తయింకి గొని వచ్చు తెలిగిన వచ్చు,
జోయనప్పుడె తలపుచ్చియ మింగ.
ద్వి. మాళ్ళ. ఉ. ౧౦౦౪. మం. (చి. ని.
సా. "పుచ్చెను" ముద్రి)

తే. కనరుడు గజోటి కచ్చెరి పుచ్చ పుచ్చి,
పుచ్చ యన . అం భా. ౨. ౧౩౩.
సాం. ని. మాన. ౧౦.

౨. (కొచ్చెర మున్నగువాని) పెంక. (౪. ర.
త్రా.)

(వ్యవ:) తయింకతన కొచ్చెరపుచ్చ లన్నియు
రాలిపోవును.

పుచ్చివైచే. న ౩ (పుచ్చి + వైచు) ౧

పూర్తిగా తొలగించు మిక్కిలి పోగొట్టు.

తే ఇంత సొగ్గించేపున తెల్లవగల్గు, బుచ్చి
వైచెనని పల్కె.. కళా ౩ ౯౧.

చ తమ తెలిగించి చిత్తమున వాగ్మొని
యొన్నకృపాంబురాకెలో, ననయను జోల
లార్చి చటులూచావళేదము తెల్ల బుచ్చి
వైచిన... వి. పు ౨. ౨౩౦.

౨. తీసికేయు, ఎడలించు.

వ ఇట్లు విరళుడును వికలహస్తండును వై
వివల్లంబు దగునన్నరవాళుడు తెడం గగుటం
గటకటంబిడి యాకంకటంబు నిచ్చెలం బడు
బుద్ధిం బుచ్చివైచి యొండొకవంబు
దొడిగ .. భార. క్రా. ౩. ౨౦౯.

చ. కలిసిసానినపు తనగన్ వటుభూర్లు
గొంద తొండొరుం, వలకొన తెచ్చునిచి
కనువందపుగోలల నుచ్చయబుగోమలు
తన బుచ్చివైచి... ప్రభా. ౧. ౧౦౨.

పుచ్చి=పుచ్చి. అ. ౩. (౪. పుచ్చ) ౧. పుచ్చి
పట్టు (పుచ్చున పట్టుటచే మండు, కట్టులు,
మున్నగువి) పెడిపోవు.

(వ్యవ) పుచ్చెననుడు దానము చేయఁగూడదు
అ. మిక్కిలిపండు, పరిపాకమునకువచ్చు.

(వ్యవ) నీపుణ్యము పుచ్చెనిది

వి య పుచ్చులు, పుచ్చి

(వ్యవ) పుచ్చున్న భాగము తీసికేసి మిగిలిన
కాయ మార కుపయోగింపుము

అ ఆముదపుమడ్డి

గీ పచ్చులొ నున్న మిక్కిలిఁ బారజల్లి, నేతిలో
కాముదపుపుచ్చు నిందనించి, పుణ్యములో
గంజ మిక్కిలి గలయఁ బోసి, భక్ష్యము
లలోన మిరియంపుఁబడకు లిది.

చంద్ర వి య ౧౬౫ (త్రా పా)

జ. పుచ్చి, పుచ్చిపురుగు, పుచ్చ

పుచ్చె². స క్రి (√పాపు) య పావకేయ
పంపు

కా పీటక పీఠుల పెల్ల పేనులలపై విప్ప
ఘంటాధ్వనిం, కాటం బంపుఁడు మేల్పు
ను క్తయ జయాశ్చర్యంబుఁ బుకాగ్ధాగనా,
కోటిం బుచ్చుఁ డెడఁగొనంగి.

భార విరా ౫ ౨౪౨

ఆ భూరిభూఁడు దానె పోయెనో నీ పెట,
యేని పుచ్చితో నిజేచ్చ నతని

భార. ఆర. 3 38౨ మనుచ ౪ ౪౦

అ పోగొట్టు, పాపు

క పరిభవకరుఁ డిగజీవకుఁ, బరిమార్చుట
యిపుడు గడవఁబడియెనె యిమ్మై, దురస్థిల్ల
నేల వేర్పడి, బానిసని నీనునముకలక
పుస్త్రులకాంగి భార విరా ౨. ౧౦౩

ఉ... ఆత్మనం, తాపము లెల్లఁ బుచ్చి విదితం
బగునంపద లిచ్చి .. ప్రాప లక్ష్మీపతి
యన్నవాఁడు . వి పు ౧ ౧౫౦

క దినమున మూడవయామం, బున నపరార్థంబు
యోగ్యముగ కావలంబు, బునకుం గల్పించిరి
నా, కనిమిషు లటలగాన మన వాకలి

పుస్తక భార. ఆశ్వ 3. ౯౨. (ఆకలి
పుస్తకభారంబు అనిభావము)

3 తీయ; పెరితీయ

క పకపక నవ్వును నొకది, ప్రకళింపమాంస
మెల్లఁ బుచ్చి పునకపాత్రికలోనఁ గడిసి
పెట్టుచు... ఉ హరి. ౨. ౧౪౦.

ఉ ఆపులచేరిఁ బాలుగొని యందు గ్రమంబున
నెయ్యి పుచ్చి య, యాపుల కాన్పుకం
లిడి ప్రియం బొనరించెయట్ల కాదె...

వి పు ౨. ౮౦.

నీ పెనుగూపమునఁ బుచ్చునుండుకము బాల
తరిఁ బుచ్చి యిచ్చిచెచ్చి దక్క.

విక్. ౪. ౧౨౯

౪ పెల్లించు కడపు

ప ఆరాత్రి పుచ్చి మణునాఁ డమ్ముమణు

భా. రా బాల ౨౪

చ దినముల్ పుచ్చుచున్నవాఁడు విబుధాశ
కుండు... నైవ ౪ ౨8 ఇందు ౨ ౧౨.
౫ ఎడలించు, తొలఁగించు

క... పాంచాయరి, జూలియంపక క్తకంబు

పుచ్చ నరేంద్రా భార త్రో ౫ 38

ఆ. మునులం పుచ్చు నేల మెగ నేల యల
రింపుల్ భా రా ఆయా ౧౬

మ పుచ్చిజనెవాడులకుం గపాలకవచ్చాన్

ప్రాతముల్ మేకులకా, నిజమై యున్నది
దుడ్రచివో లెవ నీనిం బుచ్చి రా నేర్చి
కు నం ౨ ౧౫౦

౬ (అస్తానిదులు) ప్రయోగించు ఏయ

చ మురిదనజాండు పౌరవసమాచారమునం గని
రాజరాజాపై, కరనికరంబు పుచ్చి...

ఉ. హరి. ౧. ౪౦

క పిచ్చుకపయి బ్రహ్మపుచ్చి, పుచ్చిన
చందాన... పూర్వ. 3. 88.

8. దొడ్డు, కుడుచు.

ఉ...పిద్దులలాంగి శివమధ్యర్కప్రస మంగిటం
గనవు గాండ్రయం బుచ్చయం శేరిచీపురం,
గట్టయం దామం జొచ్చె గలకంబుని
సోంకర్తి నాదిదేవుని కాశీ ౬. ౨౬౨

౮. (కలుపు మొ) లెలుచు

ఉ. వి, ప్రోత్తయం జొయ్య శేచి లలు
పోరంగం బుచ్చి నభోవి మగ్నవాయురేత...
పరమ ౩ ౨౩౪

ఆ వాని లిలిచి నీవు వాకిలిం బుచ్చు వం,
దలయ మొగ్గంబు దలయం జొచ్చె,
దము భార ద్రో ౨ ౨౩౦

౯ విడుచు, కల్గెలంబు

క నావా దివక యింతకు, నావృద్ధులు భిన్న
హృదయులై ప్రాణంబుల్, పోవిడుతురు
గా కవటికి, బోవం బనిగలక యేయం
బుచ్చెద ననువుల్ భార ఆగ. ౧ ౨౬౪

గీ నలువపట్టి, యొండ నాక యొక్కించి
పూరికొండి, యున్న గునుని వేడిచిల్లారు
పుచ్చ కాశీ ౧ ౧౦౧

౧౦ తీసివేయ

తే కడుచునెద వానిమెచ్చలెలు మాటిలాగ,
దనిసి పడి యున్న ప్రేలుచ్చి తోయబాడి
భార ఆగి ౩ ౨౪౬

తే మనుజుకర్తలకాదులయ్యుమద్ద, లెద
పుచ్చక నుపాన్న నూచరింప, జెడు
మాగ్గ ౩ ౨౪౭ ఆమ ౪ ౩౯.

౧౧ వెలుచు, వెల్లగించు.

తే కోట, లెల్లం బుచ్చిన నుగంబు శేమి
సేయ భార ఉజ్యో ౩. ౩౯౦

వ..రాజునం బలకెంచి మాలప్రోతుండయి
యున్నమాండవునకు ననుగ్గించి నాచేసిన
యజ్ఞానంబు సహించి నానం బ్రసాదింప
వలయు నని గూలంబునలన నమ్మనిం బాచు
చో నది పుచ్చరాజున్న .

భార. ఆది. ౪. ౨౬౩ భాగ. ౪. ౧౦౪

౧౨. వెలుచు, పాచుచేయ.

ఉ పతివ్రతామణి, వాతలు పుత్తులమ్మ
తలవంపులు చేతులమ్మ జాతికి.

కుక ౧ ౩౦.

౧౩ పుచ్చకొన్నగ్రహించు

క భనభావ్యవకుసమగ్రం, దనం బరగడువట్టి
వైకుంఠ దధ్వరమం శే, యనినాడు బ్రాహ్మ
జాధ్వరి, మనకు నరనిసొమ్ము రాజా పుచ్చి
యిడ దగు భాగ ౯౦ ౩ ౪౩౧

చ పుడిచెడు గాని శేదిపుడు పుచ్చుక తొగిన
మద్య మింతలో, నొడ లెలుగండు .

కాళ ౩ ౪౩ నా పంద ౧ ౨౩౩

౧౪ ఇగి కొన్ని సకృత్ క్రీడలవ్యాధిగరూపము
లకు ఆమప్రయుక్తిమగుచు (యా కప్పిపుచ్చు,
విడిచిపుచ్చు మొ)

జ: పుచ్చివైచు, పుచ్చుకొన్న, పుచ్చుకోలు, పుత్తెం
చు, పుప్పించు

పుచ్చ(చ్చి)కొను. స క్రి (పుచ్చ + కొను,
స్వార్థమున)

౧ స్వీకరించు, తీసికొను

గీ బ్రాహ్మదేవహేతుం నై ధర్మరా జాయుధాగా
గంబునం దున్న గార్మకంబుం ఆ బుచ్చి
కొనంగ దనకు బోలమి యెఱిగియు ..

భార ఆగి ౨ ౧౧౮

చ మన మురియించుచుండ ననుమానముతోన
మధ్యంబు జూచి నీ, వనయము గోరువట్టివని
యధి మెయిం జని చేయబాన గా, కనుకన
మాటకాపాలితి హర్షమం బొందుచు నంది
యిచ్చుకాంచువచకంబు పుచ్చికొని చాయ
విలోచన యుగ్గమా రియె

భార విరా ౨ ౧౦౨.

౨ లాగు, ఆకర్షించు

మ చెలికత్తెల్ ద్రవదధ్వనంబుకొటం శే
ముట్టి పల్కూరు పెత్తు లిడంగా మొగ మెత్తి

నొయ్యనఁ దడపొకత్రపారమున, తెల
దొడ్డదన నొకఁ బుచ్చుకొనుచున్గింబోరె
ప్రదానశి, తెలకం బాసితప్రభావము,
గ్రహాంతర్గతము గానించుచు

కా ౩ ౩౯

౩ అగింను, (తిను, తాగు)

తే నుద్రికానోకఁ బరిపాండుసాధనము, శక్తిఁ
బూరించి దేవప్రసాదమధువు, పుచ్చుకొని
విప్రుల దాకరభారముగ—

కా ౩ ౪౦

తే జగము నోనుంబు ద్వానంబు నలుపుకొని,
భక్త్యుపాసనమాద్యమర్ పాయనంబు,
బుచ్చుకొనుచుకొనూత్రలఁ బొందఁ బలుక,
దిండువారలపాదములెంచ ననిది

కా ౩ ౪౧

౪ అపహరించుచుంబోని చు

న ప్రేమ మఱి యుద్ధానీయు నదిద్రుతివేయు
విప్రుల గిందఁ జేయఁ దురుగుతొకసొఖ్య
ములు దప్పుగఁ జేయు అతనిసొమ్ము పుచ్చి
కొంటియును నుద్దము ఇనుట

కా ౩ ౪౨

నో బ్రాహ్మణానామృతమృత నిండెచ్చుక్రొధ
యేచ్చు చాప్రహరత మానవాని ధనం
తేమం నరాధనుః

కా ౩ ౪౩

౫ సొన్నపటపకొనుచుకొనుచేసికొను

న మున్న వికాలమేదినిగవులకు సమస్త
రాజ్యము వికాలమరాధకులై సగోత్రులూ,
మావనున గల్గి పుచ్చుకొన

కా ౩ ౪౪

తే సారఁ దొక్కందు పెం దెనబాలఁ దాను,
బాల్యమున నీకునకు తెలుబాదిని బుచ్చు,
కొనిన మారి తూ ౩ ౪౫

౬ కొను, నిలుచు

(పట్ట) అగింనుంబు నానునోకఁ దాల
చాకగా పుచ్చుకొన్నాడు

పుచ్చుకొని వి (స/పుచ్చుకొను) పుచ్చుకొనుట,
గ్రహణము (క ర)

పుచ్చుకంటకము నం వి అ న రేణు

పుచ్చుకామాము నం వి అ న తోకకొనుదలు

పుచ్చుకొని నం వి ఇ తు శ్రీ నెడికనిలుచుట,
అంగులిపొనుటను.

పుచ్చున నం వి అ శ్రీ లక్ష్మణాకందము
(రా ని)

పుచ్చుము నం వి అ పుం న గ లాంగూలము,

తోక, లోమముగలతోక ౩ పెనుకప్రక్క

పుచ్చి నం వి అ (కా ౩ ౪౬) పుచ్చుముకలది

వి కా పుం గ కొడి ౩ అర్కము, జల్లెడు ?

పుటకందము నం వి అ పుం కొలకందము

(రా ని)

పుటకము నం వి అ న గ దొప్పవొప్పవంటి

పాత్రము ౩ పద్మము, తామరతూపు ౩ బాణ
కాయ

పుటకీని నం వి తు శ్రీ గ తామరతీగ, పద్మ
లత ౩ తామరలసూమాము.

పుటగ్రీవ. నం వి అ శ్రీ పుటగ్రీవము (క ని)

పుటగ్రీవము. నం వి అ పుం గ గర్భి, తరి

గదన, పెరులదిలికనుకుండ ౩ కాట్రుకుం
భము, రాగదన (కే ని హేను ని)

పుటచెందు=పుట్టచెందు. వి (పుటము + చెందు

క పుటపెద్ద) ఎరుగనొట్టి అడవిసర్పాదికృత
మగుమితి, దానితో అడుఅడు.

కీ. సుతేకి పుటచెందు చాచుము ౬ అకట
యగదానానోక ౩ యాదవకొనుచు

మార ౩ ౪౬

పుటనాళము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. పొడవైన
మునకునై పుటము పెట్టుట. ఆ. తీ. ద్వి. అవధుల.

పుటపుట. వి. ౧. అవధులయందగు నవకరణము.

ద్వి. పుటపుట గలములు బొరిలారి వదర.

ద్వి. హాళ్య. పూ. ౧౧౫౬. పం.

ఆ. సంశ్లేషము, ఆనందము.

న... విటవిటీజనంబులకుఁ బుటపుటయున, విర
హులకు పేర పేరయును...

ప్రబంధ. వీరి ౬౨

విజ. నుండరము, నిలాసయు క్రమము.

క. చిటిచాటిసొమ్ములు పెట్టుక, పుటపుటగా వీరి
పెంకుఁ బొరింగెదలదీక, విటులనిమి క్రమము
నట్టెను, చిటుచిటు కృష్ణులగఁ దిరుగు...

హం. సం. ౫. ౨౫.

ద్వి. పుటపుటగా వాణిపూవులు చాల్చిలటువులు
గలమించుటలుపు లింపొంద.

అ. మ. క. ౩. ౧౬౩. పా. ౩. పం.

పుటపుటన. విజ. (సం. శుభుటన్) అధికము

న... చదువ దొరకొనివనరునకుఁ గాలంబు
నాలంబు, విష్ణుంబులు సకలద్యమపుష్పంబు
లందులకు సొమగ్రి గిటగిటునకొం తెలుంగ
నగునదంబు పుటపుటన... అను. ౧. ౩౮.

జ: పుటపుటనగు.

పుటపుటనగు. అ. (శీ. (√. పుటపుట) ౧. శుభుట
మగు, స్పష్టమగు.

చ. కిటకిటయొక్క పెన్నుచుము కేసరిమధ్యకు నాఁ
డునాఁటికిం, బుటపుటయొక్క నాయ కడుం
బొల్పు నవీంపెఁ దమాలతామ్యులతో.

వి. కమం. ౪. ౫౪.

ఆ. ముప్పనగు, నిగనిగలాడు, ములుగుదీయగు.

న... మాపుమాపున పేరపెట్టక నలుంపు పేరపునఁ
దినుకగొలుగుముతో నుకంబునఁ బుటపుటనై

కవీశ్వరగారి పాఠశాలగదియైన తెదరకొనకు
కట్టునగునపు... అను. క. ౩౫.

౩. అధికమగు.

క. ఇటు నధ మిటు భూవలయం, విటు బలివద్దంబు
నుండువిగపు లని యనక, బుటుపులగునకుల
యెలుపునఁ, బుటపుటనై యెన్నుచిన్నిబొట్ట
గదలఁగక. పాండు. ఆ. ౩౫.

న. దేవంతిపూవంతులం బుటపుటనై మిటుమిటు
గాయుదట్టంపులండుకొన్నెల...

మమక. ౩. ౨౮.

పుటభేదనము. సం. వి. ఆ. పుం. న. ౫౪౪ము.

పుటభేదము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ఏటికిరియవచ్చు
మార్గము, నదీమూలము. ఆ. వీటినుడి. ౩. పత్త
నము, ౪. అతొద్దము, చతుర్విధవాద్యము. ౫.
తెలియూనికొనియన్న కవ్యవియోట. ౬. ఏటి
నంపు. (౪. ౪)

పుటము. వి. (సం. పుకకొనక. పుటం, క పుట.)
అత్యగతివిశేషము. (ఏటి ఏకవచనమునంద
ప్రయోగము కనఁబడలేదు.)

ఉ. తిరువత్తడిక జనగతిక బుటుమలో నమి
కించురామ్యునక, దీరనిక క్రిడిక జనగతిక
బుటుమలో నమికించు వాగఁ లెం, పొర
విగించి. చంద్రా. ఆ. ౧౩.

వి. మల్లవిచ్చాదిశేషము.

వీ. క న్నార్తలు పుటము లిట్లు మండిలు చాళా
లు డింకిలు దండెలును, బాఁగు లనంగను
రాణలు... అం. భా. ఆ. ౨౦౩.

విజ. (శ. పుడెన్న) అధికము, పొన్నెనని.

క. హాళ్య క్రియ గురుభ క్రియ, మనర క్రియఁ
బుటము గాఁగ యొగిం ద్రకిళా, భరణము
మూత్రమయతా, ముప్పరణము భవప్రళయ ప్రయోగ
చిహ్నంక. పాండు. ఆ. ౧౩.

జ: పుటపెండు, పుటమగులకు, పుటమబ్బు,
పుటములెన్ను, పుటపెంగయె.

పుటము. 2. జలనిర్గమనము, తూము.

2. తూపరాణ పుటము తూ మొప్పురము జల
చారి యంచనగును వనరును జలనిర్గమము...

అం. భా. ౧. ౧౫౪.

పుటము, సం. 2. అ. ప. ౧. దొప్ప, దొన్న.

౨. దొప్పవలెనున్నట్టి పాత్రము 3 లేక
మొలకలను గట్టియించు వశపనితోలు. ౪
అచ్చువనము, కప్పు. ౫. కనుమెప్పు ౬. గుట్టు
కాలిగొరి. ౭. తూలబట్ట. ౮. మిథుశ్రేష్ఠము
ఒండొంటితో గుత్తముగాచొత్తిశుట ౯. జాల
కాయ. ౧౦. దొప్పపాకమునకై మన్నులాపగు
కానిచే రెండు దొప్పలుచేసి మొలకటింపను మఱి
మొలకటి మొలకనులెట్టి మార్చి చేసిన పాత్రవిశే
షము.

2. అ. పుం. ౧. దొప్పవలె ముడుగులకొనుట.

౨. చ్యాదకాక్షరకమగు వృత్తభేదము. 3
వక్రము. (పై. 2.)

పుటముగులుకు. అ. (2. (పుటము!) పుట
మెగయు, పైకగురు

గీ పనివలెనున్నప్పుడు పనిచేపట్టు, బటువు
కొడును బటువుపై పుటముగలకొలుచు
రందల మెంకయు చోయ లంక.

రా. 2. ౨. ౪3.

పుటములు. అ. (2. (పుటము! + అబ్బు) పైకి
అబ్బు, ఉద్దమించు.

చ. అలివలకేరీయారు సమయావన మకావలరావ
తోటలూ, చాలయనుకుంటుండక చొక్కి-
లిశివలకేరీ నీలసం, కలితనకాంబుయంత్ర
మగు గానిమెదక రసగుళివంబు సం ధిల
బుటములుపై నడుమ నిల్చి భువనమూన
గుచ్చువం. వను. ౨. ౪౦.

పుటములెత్తు. ప. (2. (పుటము! + ఎత్తు)
మొడికెత్తు, పైకెత్తు.

2. గుత్తవంబుల కాలు బలితోడు మొనరించు
బూనెత్తు లేటికి బుటములెత్తు.

తం. పంచ. ౧. ౨౨ (బుటములెట్టు అని భావము)

2. ఉడుగగ గుండెయొడకదక మనుట గెంతుల
దండక ఇమరీయ పుటములెత్తు.

వనల. ౫. ౨౭.

పుటముమెట్టు=పుటమువేయు. 2. ప. 2.

(గుచ్చిచేయుటలై లోమములను, కొడుకులనులై
గంధకాని (దవ్వలను) అగ్నితప్తముచేయు,
వివ్వలొక లెట్టికాబ్బు.

2. మేటివక్రమియనట గ్రొమ్మింపుమించు,
చొదివి మనవప్రకాశాగ్ని బుటములెట్టి,
తమ్మిగడ్డియచాళు గ్రొమ్మి యెట్టి, కొత్తు
గాదింపలచోలు తెత్తమ్మిచూలి.

వను. ౨. 3౨.

పుటమువేయు=పుటముమెట్టు.

2. రస మంటె నమరు నీరసమతోడ బుటంబు
తేలు మీసపు చేర విశ్వకర్మ.

దకా ౧. ౨౨.

పుటమె(ములె)గయు. అ. (2. (పుటము + ఎగ
యు) ౧. మొడికెగయు, పైకగురు

౪. పుటమెగని తాళవృక్షము, చటులొచ్చు
బూని తెలికి పొరతి వననికా, నిటకటమెగ
బడచెచేడు, బుటమెగనెత్తెంబు మొలక
బడచకా దల్మకా. మె. 3. ౮౨.

మ జలగుంబయొద్దకొంగు చొలి మెంక
కేరాద ముత్యాలపేరులు కష్టమోటి బుట
తెగయెగాఁ ద్రోపాదక అమ్మల్...

పారంగ 3. ౪౬.

2. ఒండొంటితో రాయుకుత్తంగనెరుంకములు
మెగంబులను బుటములెగయె.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౨౦౮.

౨. మాడ్చులంఘించు.

క. ఇటు నిశ్చయించి యెత్తు దటునుటుల జూచి
మహాంధ్రతల మెక్కిన లంకా, పుటానిలము
నంబుమీదికిఁ బుట మెగయును వాయునూతి
పొ మ్మది కదలకా. రాము. ౨. ౮౪.

పుటానిలము. సం. వి. అ. తుం. కిరెత్తువనంబలి
వాయువు. (పై. ని.)

పుటాపుటిక. సం. వి. అ. శ్రీ. పూర్వము సం
కెప్పై పిదప పిడియించుట

పుటాలుపు. సం. వి. ఉ. తుం. కోలకందము. కి.

పుటి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ కొప్పు కొప్పు,
౨ పూలబుట్ట. (పై. ని.)

పుటిక=పుట్టిక. వి. (క. పుట్టిక. క. పుటిక.)
పిటకము, గంప

చ...కంబడిచింపులు నీలిపాఠ రీతికణం దగ
పాత్రంపులుబడికల్ గొది వచ్చి మూర
నన్నిధి. పొంగం. ౧ ౧౧౬

నీ...బుట్ట పుట్టిక పుట్టి పుట్టిక యవగఁ, వన
యను పిటకంబు... అం. భా. ౨. ౨౪౦.

పుటిక. సం. వి. అ. శ్రీ. పిటిక. కి.

పుటికము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. రెండుగా
చిల్పబడివది, పాటికము, ౨. మట్టబడివది,
మూలము, ౩. ముగ్గురికము, ముదంగకొప్పట్లు
చేయబడివది, కొప్పుగాఁ జేయబడివది.
౪. అదగ్గరకులుండు ప్రణవాదియై క్షయి.
(మంత్రము.)

వి. అ. న. కొప్పవల మచ్చిబడిన రెండు
చేతులు, కొనిలి, మాస్త్రపుటము.

పుటానిలము. వి. తెగుటయం వగభవని కనుకరియము.

మ...గంట పుటానిలము మునిగితే పృష్ఠం
బిడెకాని విమ్మల బ్రాహ్మణ మర
మంతులకు గురియై పొమ్మె వియ
కొప్పక. అయి. ౪. ౩.

పుటానిలము. సం. వి. అ. న. పుటానిలము, గొడుగు,
(శ్రీ. ని.)

పుటానిలము. సం. వి. అ. తుం. నానకము,
కొప్పక. కి.

పుట్ట. వి. ౧. వర్తికము.

చ. తిరుగుచు బుట్టలం బొదలఁ ద్రిమృదు
పానుల కొని కొని నిష్కరతగిన్నవంద
మున దొల్లగ నైయును వచ్చినచ్చి...

భార. అది. ౧. ౧౧౬.

కా. పుట్టం బుట్ట కరంబునకే మెలన నంభో
యావ పాత్రంబునకా, పుట్టం గల్గెను...

భాగ. ౧. ౩.

నీ. అయింబులు మేలి మాంకారములు కొని
మొట్ట-కారును బుట్ట రెప్ప-కారు.

వరాహ. ౩. ౪౩.

కక. ౧. ౧౬౨. అంభా. ౨. ౮.

౨. పుట్టము, నెలపు.

క. ప్రియమలపుట్ట లవంగ వివరములులవం
తెప్పె లవంగ... వరాహ. ౪. ౧౩౩.

గీ. చలము పొధించుచుట్ట కొపాలపుట్ట.
మక. ౩. ౧౮.

౩. సమాచారము (కా) తగుకృత్తు మె.
(వర్గ) అమంచములో నల్లులు పుట్టపుట్టలుగా
మచ్చది.

౪. చిన్నపాద. (క. ర.)

౫. పుటాని, గోదలలమునై తోయింబుండి
కట్టుటన క్రచ్చెనల్లము.

(వర్గ) గోదలల పుట్టలు క్రచ్చెనారు.

చ. పుట్టకాపు, పుట్టకాలివాడు, పుట్టకాలు,
పుట్టకాడు, పుట్టకాడుమేదరి, పుట్టకాడు,
పుట్టకాడు, పుట్టకాడు, పుట్టకాడు, పుట్ట
గోద, పుట్టచంద, పుట్టచాము, పుట్టచేయ,
పుట్టకాడు, పుట్టకాడు, పుట్టకేరియ, పుట్ట

తేలు, పుట్టపుట్ట, పుట్టపుడు, పుట్టపెద్ద, పుట్టబాగరము, పుట్టమంగి, పుట్టపత్మి.

పుట్టంధుడు. వి. వి. వి. జనమంధుడు, పుట్ట గ్రుడ్డి.

క. పుట్టంధుడవు పెద్దవాడవు మహాశోగం బులా శత్రు నీవ పైల్లం తెడిపాయె... కారవ్యవంగాగ్రణి. భాగ. ౧ ౩౦౦.

నీ. తనమాయనాగము కన్నెనన పుట్టంధుడు మించుటద్దంబు చే నుచుకొన్న.

నీకార. ౩. ౪౩.

పుట్టకాపు. వి (పుట్ట + కాపు) భల్లకము, ఎలులగొడ్డు (క. ర ౬౮)

పుట్టకాలివాడు. వి. (పుట్ట + కాలి) పర్మికపాడుడు, పుట్టవర దుర్మాంసముపెరిగిన కాలికలవాడు

నీ. పర్మికపాడుడు వరలు: బుట్టకాలివాఁడనగన. అం. భా. ౨. ౧౨౨.

పుట్టకాలు. వి. కొ (౨ పుట్ట) పర్మికపాడు, పుట్టవర దుర్మాంసము పెరిగినకాలు.

నీ పుట్టకాఁ సట్టకేఁ కట్టి క్రేలుకెపుఁడట్టకే కట్టి బిట్టగవల.

చంద. వి. ౧. ౫౦

పుట్టకూడు. వి. కొ. (పుట్ట) పుట్టలాఁ బండు నాడారము (చీమగ్రుడ్డు తెలు.)

నీ... పట్టెంటలుగాపు పుట్టకూటికి దాయ తెలులనై నమనిట్టి నిలవగలము.

చంద. ౨. ౨౫.

వ... పుట్టకూటికిఁ జీమలనక తెదలునక తెలుల నలుగులగులక బుట్టలు నిలిచినవలగున

లికకూటులక గోరడ. చునుర. ౪. ౩౩

(చీమగ్రుడ్డతోఁగలిగిన పుట్టకూటిమద్య. అని. క.ర. మక్కగొడుగు అని కొ.)

పుట్టకూడుమేమరి. వి. (పుట్టకూడు) భల్లకము, ఎలులగొడ్డు.

అ. అనిన నుకొల్లి యొద్దర యెంతయు, గార వింది యనువ గట్టకూడు, కొనుకొనుకుఁ బుట్టకూడుమేమరేమిఁడను, దోడు గాఁగ తెలిమికోడఁ జనియె.

అచ్చ. రా. ౩౩౧. ౮౨.

ఇట్లే. పుట్టకూడుమేమరు, పుట్టకూడుమింది. తెలు. (క. ర)

పుట్టకొక్క. వి. (పుట్ట) పుట్టగొడుగు, భూస్థాపము.

నీ. ఒకపువ్వుకుర క్రము బుడ్డువము తెనలి, పుట్టకొక్కలై యది జాళోజ్యభావమంది...

భార. కాం. ౫ ౪౩౩.

నీ. పుట్టకొక్కవలగు భూస్థాపమంజ్జయో .. అం. భా. ౨. ౨౪.

పుట్టకోట. వి. (పుట్ట) కోటకు బలమునకై దానిలెట తేనివట్టితిన్న, అందగోడ. (క. ర. ౬౮)

పుట్టకోవి. వి. (పుట్ట) పర్మికవాళము, పుట్ట కిలులగు.

నీ. పుట్టకోవుల నైతమున కేత నిలింది గదంగి కేల కల్గించఁదాయె.

తెలు. ౩. ౧౨౦.

ద్వి. మటిలావర్తిని బుట్టకోవులఁ తేరి, ఘట ఘటఁ జీమలఁ గ్రోలుభల్లకములు...

ద్వి. సా. ౪౨౧. (కా.)

పుట్టగొడుగు. వి. (పుట్ట) పుట్టకొక్క పుట్ట యందు తెల్లగా గొడుగువల తెలులకుతెలులక,

భూస్థాపము, మక్కగొడుగు. కి. (క. ర. ౬౮.)

పుట్టగోచరి. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$ క. తుటగోచి.) గురజాడ
గడువక పుట్ట వరుసగానుచు వత్తునందము.
(కవికావచనము, అవి. క. ర. ౮.)

చ. వల నగుపుట్టగోచరి విరువాత్తులకు మంకపు
గానులకు విభాసముగరసాని గొడ్డలియను...
కుక. ౩. ౨౪౮.

నీ. నీ పుట్టగోచరియను నీ వానిజేతులకు వార
కాంతకు బట్టుచీర రాని. లైక ౩. ౧౦౩.

పుట్టచేయ్య. వి ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) వర్తికలివి. ?

నీ. వర్తికలివియై వరలుఁ బుట్టచేయ్య యటం
చన .. అం. భా. ౨. ౩౩.

పుట్టచూలు. వి. (౮ పుట్ట) వార్తికలియని.
(వి. వి. ౮.)

పుట్టచెందు=పుటచెందు. వి. (పుట్ట +
చెందు) (వత్తుము, ము. తోచేయఁబడు)
ఎగురగొట్టియోడెడబంతి.

క. ఎవ్వనితల దునిమి నది, చివ్వనఁ బుట
మెగయుఁ బుట్టచెందుతోలకా, వత్తు
కొకవత్తు తొత్తురు, చివ్వన లోయదఁ
గబంధనీకున నిలుచుకా. కవ. ౫. ౧౭౩.

క. మడిలాలక నీగుప్పలు, బటువు లయి మెగిగి
తగయు బంగారునిర్మల, పొటమరిణఁ
బుట్టచెండ్లి, వటుగావీ సింకవట్టి యాడుచు
వంటకే. పారంగ. ౨. ౨౦౮.

రామా. ౮. ౫౧౦.

లఁ బాలక్రిడా విశేషము.

నీ. పుట్టచెండ్లివనఁబట్టె లాటంకుట గురుగుడు
గుంఠాలు గుంటచాన్లు. వి. పు. ౩. ౨౦౩.
మదంతా. ౧. ౩౩.

పుట్టచేయ్య. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) పాము, పర్వము.

నీ. చెలితోడులక పుట్టచేయ్యలనున్నించు వాపులఁ
గరుణించు వనికవాళి. మా. న. క. ౪౩.

పుట్టజేన్ము. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) పుట్టలో వట్టెను
తేనెపట్టు.

నీ. పుట్టతేనియ తురతేనె పుట్టజేన్ము, తొట్ట
తేనియ గల వండు... కాళ. ౩. ౭౮.

పుట్టకమ్మ. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) ఒకవారి తంబలిగ,
లివి. ? (క. ర.)

పుట్టతేనియ(నె). వి ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) పుట్టలో వట్టెను
తేనెపట్టులానితేనె.

నీ. పుట్టతేనియ తురతేనె పుట్టజేన్ము, తొట్ట
తేనియ గల వండు... కాళ. ౩. ౭౮.

నీ పుట్టతేనియ గ్రోలఁజొదలు చీమలమెక్కి-
లాటి గ్రోలవడు భల్లూకగణము.

చంద్రా ౩ ౩౩.

పుట్టతేలు. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) ఒకవారి తెడ్డతేలు,
మండగబ్బ (క. ర)

పుట్టనిమ్మ. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) గడియారము. (వి. వి)

పుట్టపు(చెట్టు)ట్టువు. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) వర్తిక సంభ
తుఁడు, వార్తిక.

చ... అశ్రుచురకవి క్షేత్ర క్షేత్రనిధి భక్తి భజం
చెడఁ బుట్టపుట్టువు. విక. ౧. ౯.

నీ... అమ్మకమ్మార్తి శ్రీ గురూక్షేమఁ దతని
చారిత్ర మనిది, పుట్టఁబుట్టువులకుఁ గాక
పొగడఁ దరిమె. మా. న. ౧ ౧౩.

(క.) ఎడఁ గుడు రగులేడుకఁ బొగడుడుఁ బది
యరవముల దొరకొడుకుక కడు నింపా
దవఁ గదియించి యగుమునఁ, పొడవిక బల్లి
మనిఁ బుట్టఁబుట్టువు కలిసిక.

అచ్చ. రా. చాల. ౯.

పుట్టపురుగు. వి. (పుట్ట + పురుగు) పాము (వి. వి)

చ. కడఁ దొడు లైవ యిద్దరికర్మముని శ్లోని
ముందుగాక మొక్కడఁ జూ నిమ్మ

బుట్టచుకా కొఱగా కెత్త దస్వకంఠకకా,
మడుగు భరించి కేకమల మస్తమన స్పృ
యించి కొల్లి యొ, ప్పుదని వయావతిం
గడుపు పోయంగ నుండు పోకాలి పో
మృతక. తేం పంప 3. 3:00.

పుట్టచెడ్డ. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) పర్వమ. పామ.

నీ. జక్కవపులంజల జక విష్వకొద పుట్ట
చెడ్డల మలకల చెట్టురట్టు.
అచ్చ. రా. ఆర. 20.

పుట్టబంగారము. వి. ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) 0 పుట్టలో
పాలుపోసికొనునప్పుడు కడివీచెపులకు రాచి
కొనుపుట్టనున్న (పా)

2. తెలుకబంగారు, పుట్టలలో పురుగులవలన
గలుగు బంగారు.

పుట్టము. వి (సం పటా క పుట్టడు) వస్త్రము.
బట్ట.

క. చెలంగ మరడుండుభిస్వమములు ముదమున
భూమి క్రమము పయపుట్టయిలు విడిచి
చిది యచ్చిరి... కార. ఆది. 8 0000

నీ. పొంబట్టపుట్టంబు పొట్ట నందంబుగా భువ
జటా బాటుంబు గలయ్య బోదవి.

విక్ర 2. ౯3.

నీ. వరిపక్రొందకుమేర తెలిపట్టుబుట్టమున
గట్టినట్టు దిక్కాంత లలర.

ఉ. రా. 0. ౫౪ ఆం. భా. 2. 0౫0
జ: పుట్టచెడ్డు.

పుట్టముంగి. వి ($\sqrt{\text{పుట్ట}}$) నలల విశేషము. 2౪
జాతిమంగి.

(వ్యవ.) ఎన్ని తిట్టినా వాఁడని పుట్టముంగివలె
తిరుగుండును.

పుట్టలమ్మ. వి. (పుట్టలు+అమ్మ) ఒకాశాక
గ్రామదేశక, గత్తుకొల్లలు తెంగమువాఁడు అను
లోగముల కధితక. (త్రా.)

నీ. పుట్టలమ్మ యెట్టున బో యెంత తేదను...

గీ... విశిషయ్యలై బనిది. కుక. 3. ౪౯.

పుట్టి=పుట్టిక. (క కు పుట్టి) వి. 0. బుట్ట.

నీ. బుట్ట పుట్టిక పుట్టి పుట్టిక యుగఁగ, వన
యను విలకంబు .. ఆం. భా. 2. 2౪0.

గీ. చెట్టుచెట్టును చిట్టులు పుట్టికాలెడి, కేలి
మందలవంటిది నీకు తెలుదు.

ఇంక. 2. ౫2.

2. పేమలో గంపవలె అల్లి బూదఁ బోలు
కప్పి కట్టి యేలు బాటుటకు పయోగించు
పాదన విశేషము

నీ పుట్టి వా నదిగోలు వాఁ గోల నులరు
చుండు. ఆం. భా. 0. 0౫3.

గీ. హఁదూయ్యలు తెప్పలు నీడవకాయు,
లదర లదిగోళ్లు పదవలు తరలు పుట్టు,
చేపదక లోద లాదిగా తెలలనవట్టి, యెంబు
తరలుంబులకు తెల్ల సఫియ దళఁడు.

హంస. ౪. 0002.

చ. నుజవల్లెకభూమయి కురక దుర్లపమాన
యెంబు సద్విజయిబాధాక్రితద్రుతి శేషవఁ
త్రోపును రావ్య చిహ్న కాక జలకుచోధి
పేకమఁగ గట్టినట్టును విజయ భూ,
భూలక కాక యిన్నియును బుట్టికైనను
లేక చూడఁగాక. క. సం. 00. ౫2౪.

పుట్టిమంచుచెఱచు, ధ్వనము చేయు.

క. మట్టొకటి కలరె నీకుం, పొట్టినవదమునఁ
దపోధను బరాళదనికా, పట్టెంబుట్టి
మంపకె, కట్టా కందర్ప కుసుమకాండ
మలవడిక. కకు. 3. 00౪.

పంచరామము ... గాఢ్యు హంపి కట్టి మట్టి
వానిపుట్టి మంచెగట్టులక.

రామా. ౮. ౫0౪.

పుట్టియేమనగానేమిదనవచ్చును.

చ. వదలక కృష్ణరాయకరపాలయము దగుధార
నీట నృపువయము నొంది కాత్రపులపుట్టి
మొనంగగ... మనుచు ౧. ౪౦.

(వ్యవ.) అంకపుట్టి మునిగినవృథు చూతములే.
(...) ఏమిపుట్టి మునిగినదని నీదిటకు పంపిగత్తు
కొని వచ్చివచ్చు.

జ: పుట్టియేమనక, పుట్టివాడను

పుట్టి, వి ౧. ధార్యమాన విశేషము

(ఈ పరిమాణము మందలభేదమునబట్టి మాటలు
చుండును.

బుట్టెపుట్టి తూర్పుపుట్టి ౨౦ సంవత్సరము.

పల్లెపుట్టి ౨౦ సంవత్సరము.

వలకపుట్టి ౨౦౦. సంవత్సరము

వక్రములలో దీనికి గుణము “ఖ”, ఖండి
యొక్క యుక్తరూపము (కా)

గీ. తల్లితన కాలు స్రుక్కెడు తక్కినయెని,
పుట్టెడును నొక్కరూ పను భూమిఁ బరగు,
నొడుపు బొం కయ్యె...

మరి. పూ. ౫. ౨౩౫.

గీ. నెట్టుకొని కొల్లు పోడినఁ బుట్టెద మెప్పు,
శ్రీ రఘుస్వామి రాజ్యంబు నేయునపుడు.

ఉ. రా. ౮. ౧౪౧.

చ. శేలికాయ(క) మాంతురు జయముయిండ్ల
లయి మిసికృత మహాశేవరిసన్నిధానమున
ను క్తరాయన సంక్రాంతి నిమిత్తమునఁబెట్టిం
చ్చివ జలొత్తొంగకొడ క్రమమునఁబ్రోలు
వాట్టి కుంకటూరి దక్షణామున చెలువు దక్ష
ణామున ముప్పదిపుట్ల విత్తపట్టు సర్వాకర
పరివారముగా శ్రీకొడ (గ)ంగకేవరిచ్చి.

ద. కా. ౧౦౧౫.

౨. భూమాన విశేషము.

చ...గొల్లపల్లె తూర్పున నీలమరేది...యవన
రకానెత్తుట నీలమరేపుట్టి...

జ. కా. ౧౦౧౬.

౩. తులామాన విశేషము. ఇరవది మాసముల
యెట్లు.

ఉదా: పుట్టెడులెల్లము, పుట్టెడు పొగాకు.
మొ.

పుట్టియే. గ. ౩ (√. పుట్టు) ౧. కను, జనించు
తేము.

చ ఆ దీర్ఘకముండును దానివలనఁ గాక్షి
దామల నేకాదశపుత్రులం బుట్టించిన..

భార. ఆది. ౪. ౨౩౪.

నీ .అతఁడు సర్వకర్మలఁ బుట్టించె సవరణ్య
భూపతి యతనినకుండు.

మరి. పూ. ౨. ౩౨.

౨ పృథువు, నిర్మించు

నీ అన్యోన్యసంకాంక్షలై పోరు ధరణీకులకు
స్థల నాదకాదకును శైల, దుర్గంబులను
వనదుర్గంబులను జలదుర్గంబులను మహాదుర్గ
ములను, బుట్టించి...

వి. పు ౧. ౧౦౦.

గీ బ్రహ్మ పుట్టించు మనుచు నారాయణుండు,
మారుండు మాయించు భవనంబు అవసర
మున కాశీ ౩. ౪౪.

౩ కలిగించు, కెదవించు.

గీ ఇంపుఁ బుట్టించుగాక మీ యిద్దఱకును.
మె. ౫. ౩౨.

చ...బడలికలు పుట్టించుచు ..

ఉ. రా. ౩. ౨౪౬.

౪ కల్పించు, కల్పనముచేయు.

నీ...ప్రబంధములు శ్రోతలు పుట్టించుకొని
విభంప. విక్ర. ౧. ౨౦.

(వ్యవ) వాఁడు నామింక లేనిపోనిమాటలు
పుట్టించి చెప్పివాఁడు

జ: ప్రసంగమునకు చెప్పు.

చ. పొందవత్తంబువారల తారతమ్యంబులు
విజవాడై యమ్ముట పుట్టించిన పదవి
భిష్టుఁ డిట్లనియె.

౪ భార. ఉద్యో. ౪. ౨౫౨.

పుట్టిక=పుట్టిక.

చ. పొగడలు చూసి పుట్టికలఁ జోసి రసాలయ
ప్రసరాలత్రుం, జీవరయ చూసి ..

బహు. ౨. ౨౦.

ఉ. భూవరమఖ్యున్నదిఁ జోయెడు చూచిది
పండ్లపుట్టికల్, బాచుగ

కళా. ౨. ౧౫౦. ఆం. భా. ౨. ౨౪౦

—బద్దలపుట్టిక—అబద్ధములగంప; మిక్కిలి
యసత్వమాడుచువాడు

ఉ. సైన్యపుట్టి గట్టకొని బద్దలపుట్టిక పెంబు
రాచ రాసానిప సాని వత్సనెలజవ్వని
రాచ గది యొక్కసాని యొసాని మిటారి
నీకు దొరసాని నీ కద చెల్లి వంచు భూ,
జాని పటానిగా యువ జక్కి పెను దిగి
కొమ్మ కొమ్మ నెక. రా. వి. ౨. ౫౯.

—బోసపుట్టిక—అన్న పుట్టు

చ అమరులతో పుట్టిక సమప్రసయూఖుని
జోడుకోడె సంతపమునయెదిల్గు తమదం
బుల చక్కిలిగింత .. పారి. ౨. ౪౦

పుట్టినయిల్లు=పుట్టినయిల్లు, పుట్టిల్లు. వి. ౭
(పుట్టిక+యిల్లు)

౧. ఆడువారి అన్నవంకము.

పి. ఈనీరి బుట్టినయింటికిఁ జొచ్చినయింటికి
నెవ్వడు నెలవలంబు. వరాహ. ౨. ౩

౨. అన్నగృహము, అవగృహము.

౪. కడుబలవంతుం డైనను, బుడమిది బ్రాహ్మం
పుటారిం బుట్టిన యింటికి, దడ భండ
నిచ్చే నేదియె, బడయంగ నంగడికిఁ దానె
కుపుట నుమరి. మ. ౪. ౨౫

పుట్టినయిల్లు (లు)=పుట్టినయిల్లు, పుట్టిల్లు.
(అవగృహము.)

ఆ. పుట్టినది నీకు బోయి యొక్కించుక,
యూజుడిల్లి వత్తు .. పోరి. భా. ౧. ౧౩౦.

(అవగృహము)

చ. అవ్యభాగవంతుల కంటాకురత్వంసివరణ
పుల్ల వంట వనకఁ బుట్టినయిల్లు గావున కావణ
గుణ సంత్రమంబునబోలె రామరతోమర
శృత్రువము ఖడ్గాది చిహ్నోపశోభితంబై.

భీమ. ౧. ౩౧.

(నెలపుట్టినము.)

ఉ. నెట్లవ రావగామతుండు నెలకు బ్రాహ్మ
వనంగ విన్న కా, కట్టిడిమి నెమి విను
కాణియ జోరపురు దుప్పినిలికి, బుట్టిన
యిల్లు నై మనబోవంగ వచ్చునె యొక
కాకు... కళా. భీష్మ. ౧. ౨౫.

౪...ఇది పుట్టినయిల్లు నీరుల కైలంబంబక.

కళా. ౨. ౧౧౩.

పి. ఏము ప్రాచ్యులమె యహాహింస ప్రాచ్యుఁ
దకాలపుట్టినయిల్లు మోహంబై కావ.

ప్రభా. ౧. ౧౦౦.

పుట్టిమునుక. వి. (√పుట్టి) పద్దము, పెంబుపు.
(వర్ణ)వాఁ దాపని చేసినయెడల నీకు వచ్చి
పుట్టిమునుక ఏమి ?

పుట్టినయిల్లు=పుట్టినయిల్లు, పుట్టినయిల్లు.

(అవగృహము)

పి. నీరికి బుట్టింటి నెచ్చెలు కాట మనవి
దాని కా మకరివండలము అమర.

అమ. ౪. ౧౧.

పుట్టివాఁడు. వి. (√పుట్టి) పుట్టినవపువాఁడు,
జానికుండు.

గి. పుట్టినది కొక్కరునిఁ దాఁ జొందుచేసి
చారి నందఱఁ గావేరవారియెడ, ముందు
టకు మున్నగా నియమించియొక్క, కాదు
కానీల కిట్లున వయము మీఱ.

వరమ. ౫. ౪౯.

పుట్టు. ఆ. (గి. (√పుట్టు.) ౧. అన్నింటు, అవ
మొండు.

గీ. ముఖం పుట్టుట యిది కడుఁజోవ్యు |
మొదట. భార. ఆది 3 ౧౦౦.

ఉ. పుట్టగఁ బుట్టగఁ దునిమె బుట్టుల
జేవీ గవ్వయందలం, గట్టిచీ పాపకాతి
యగుకంఠుఁడు... మారి. భూ. ౫. ౧౩౯

ఆ. మొలచు, అంతురెచు.

గీ. చంద్రగుప్తుఁడు గానించె పరిపగోష్ఠివట్టి
ప్రమాణులఁ జేపుకులు పుట్టుబట్టు.
దిక్. ౧. ౧౧౭.

నీ. పుట్టె పర్వకంబు పాదలు పాదలె.

కాశీ. ౫. ౧౭౩.

౩. కిలుగు, సుధామిండు.

కీ. తగతరమ ప్రజలఁ దునిమెద్యవయవపుటి
యెత్తికొలుకు నురవిద్యాధిభేదదలలును
భీతిం, భారసిరి రమదెనకు శేమి పుట్టుకొ
యనుచు. భార. విరా. ౫ ౭౪.

గీ. భక్తి దివికాలది కింబు పట్టు కున్నవంకరా
యందు పుట్టుఁ గార్వముల కెల్ల
తెను. క. ౮౫.

క. దొరకు, లభించు.

గీ. పులులగు తూరకు ప్రియపదీ పాలములందు,
మెలచి వెదకినఁ బుట్టుడు మెకము లడఁగె.
మారి. భూ. ౭ ౫.

చ ననుచివిహాదకాదులు మనంబున నొందిరి
భేదమొదకుఁబ్రకు నుదయంగ నోగిరముఁ
గట్టగఁ బుట్టుమఁ బుట్టు కుండుట.

మారి. ఆ. ౩౧. కుక. ఆ. ౫౧౧.

౫. గోమరము, కవలందు.

కా. దివ్యప్రభావపు బొక్కటి పుట్టె గట్టె
దర సంధ్యలక్షికిం బుట్టుమె.

మకు. క. ౫౫.

౬. వీరపుడు.

ఉ... వెళ్లము పుట్టె వమ్మిభూటామయలొనఁ
గానిమొద కురులు కాకముఁ జేరఁజోవఁ

గా, బుట్టుట యెట్లు త్రోవ పడుకొద్దనీ
కర్మముండలంబున. వకా. ౧ ౮౩.

వి. = పుట్టుక ౧ బుట్టుము. ఉద్భవము.

ఉ. ఇట్టిపదంబు గాంచి పరమేశ్వరుని గృతి
కాకుఁ జేసి యే, పట్టునఁ బూజ్యమాన్ది
యగు భారతసంహితఁ జెప్పఁ గంటి నా, పుట్టు
గృతార్థం బొరఁగు బుణ్యవర్షకుండఁ జైతి
నన్నిభం, గట్టెదఁ బట్టు మప్రతిమకారణ
కర్మమహానిరూపిత.

భార. విరా. ౧. ౭౭.

నీ. వలవంక బిణువు కాంచలపుట్టు దూపించు
కారణంబులతోంటి కథలు తెలుప.

ఆము ౫ ౭౦

ఆం. భా. ౧. ౧౦౦

ఆ. మొలక, అంతురెచు.

నీ. సకలవైవర్ణ్యకృత్తి కవాన్దం పుట్టు
గానమీనిమెట్టుపంట మనుచ ౧ ౧౮.
౩ (గ్రహదుల) ఉదయము, పాడుపు.

కా... ఆపుట్టునం, బుట్టుంగెంపున నింపు మీలు
రవిమెంపుం తెంపి వట్టుంపుకెం, బుట్టుంబుటు
రంగ నింగిరమ కాపాదించుదివ్యప్రభా,
వట్టుం బొక్కటి పుట్టె గట్టెదర సంధ్యా
లక్షికిం బుట్టుమె. వకు. క. ౫౫.

—పుట్టుకర్మలు = పుట్టిపనిమొదలు కర్మములే
ప్రధానములని సిద్ధాంతించి చేయువారు
(పూర్వమీమాంసకులు)

ద్వి. కాదు శేటికఁ బుట్టుకర్మ లై నట్టిమీరి
రీయర్థ మెమ్మెయి వెలుంగుదురు.

ద్వి. పరమ. ౫. ౩౫౮.

—పుట్టుముని = పుట్టిపనిమొదలుగా రాక
ప్రవృత్తులందు విరక్తికలవాఁడు.

ద్వి. తమఁజోలుపులరత్నముఁ బ్రాసందింతు,
నవఁగ నమ్మితిఁ గాని యట్లు యీపుట్టు
ముని లైవనిన్ను నిమ్మల నిమ్మలెఱుంగ.

ద్వి. పరమ. ౩. ౧౫౩.

బ: పుట్టించుడు, పుట్టించు, పుట్టించులు, పుట్టి
నిలు, పుట్టిలు, పుట్టుంగల్లిది, పుట్టుంగవచు,
పుట్టుణ్ణ, పుట్టుక, పుట్టుగట్టు, పుట్టుగు
గట్టు, పుట్టుగొడ్డు, పుట్టుగొడ్రాలు, పుట్టు
గ్రడ్డి, పుట్టుగ్రడ్డు, పుట్టుచెయ్యే, పుట్టు
పాచ, పుట్టుబడి, పుట్టుతోగి, పుట్టుతోగి,
పుట్టుచచ్చ, పుట్టుమారగ, పుట్టుకు, పుట్టు
వడుగు, పుట్టుత్త, పుట్టుపుకట్టు, పుట్టుకెడ్డి,
పుట్టులు.

పుట్టుకగల్గిరి. విం ($\sqrt{\text{పుట్టు}}$) పుట్టివడిమెవల
కొని కల్ల లాడుచాడో, అలావ్యావృతచాది.

గీ. పుట్టుకలయె పాపమలకు నెల్లెట్టియె
లాగి మలచేతకె దిట్టవడినకట్టిడికి దిట్టివ్వుం
బుగా నొనర్చిరిగి విధాత్మయె చతురుడై
నెగడె నేడు. భార. ఆర. ౫. కంఠ

పుట్టుకవచము. వి. (పుట్టు + కవచము.) పుట్టు
తోనే కలిపికవచము, సహజకవచము.

చ. సలలిత మైనపుట్టుంగవచము నిసర్గమ మైన
కుండలంబులయొకంబు నొప్పక గుళు
క్రందం కర్ణంబు పుట్టె...
భార. ఆది ౫. ౨౬.

పుట్టుకేటం. విం. (పుట్టు + కేట) పుట్టుకమెవల
గ్రడ్డియైనచాడో, జనుసెంధుండు, జనుసెం
ధము, గ్రడ్డియైనది.

ఆ. పుట్టుకేట కృష్ణుఁ బూరిగంధానమ, నేవ
జదునిక పొంద వెలచి తోసి.
భార. ఆది. ౪. ౨౩౩.

ఉ. తప్పని యేమి వారలకు నైవముకమ్మలు
పుట్టుకేటలే. నేయూర. ౩. ౩౩౦

పుట్టుక=పుట్టు, పుట్టుపు. వి. ($\sqrt{\text{పుట్టు}}$) పొన్న
మునకప్రక్కయెను, అని. క. ర. క. పుట్టుకా.
(బుచ్చు)

ఉ... తనమొరత్తుక్రందు ముత్తుఁ బా
కది తొలిటిపుట్టు నేకపాదమందు దీరక
దండుఁ గొండలు బుధుల్ గణింబుల
దరు... ఉ. రా. ౫. ౮౩.
(ఉదయము, పాడుపు.)

నీ నలలై వరబుధుడైనానై పుట్టు
కాచునిరేపి మెట్టమంట. ఆము. ౧. ౧౯

పుట్టుగట్టు=పుట్టుగుగట్టు.

ఆ పుట్టుగట్టువడిని పొడమకమ్మలనిండు,
కరణ... యయా. ౩ ౧౪౧.

పుట్టుగుగట్టు=పుట్టుగుగట్టు. వి. (పుట్టుగు + గట్టు.)
పాడుపుగొండ, ఉదయవర్షకము.

చ. వలపులతోడం నేయకొడువం బడ వెంతియె
రాజ మొల లావలనకుఁ వాడ వచ్చె నన
నంతటఁ బుట్టుగుగట్టుమొడటక, తెలివి
వల్లంబు దానలకేవర తోడిన
యయా. ౫. ౧౫౧.

పుట్టుగొడ్డు. విం. (పుట్టు + గొడ్డు) పుట్టుకమండి
యె గొడ్డుకముకలది, కేవలంధర్మ. (క. ర.)

పుట్టుగొడ్రాలు. వి. కొ. (పుట్టు + గొడ్రాలు)
వట్టిగొడ్రాలు, కేవలంధర్మయగుత్తి.

ద్వి పుట్టుగొడ్రాలిని మరదిగివండు, బట్టి
యొడువును రద్దపద్దయెంగన.
ద్వి. క. పా. ౩. ౧౬౫. మం.

పుట్టుగడ్డి. విం. (పుట్టు + గ్రడ్డి) పుట్టుక
మెవల గ్రడ్డియైనచాడో, వాత్సలంధుండు.

చ. కవిరాజుగ్రనే పుట్టుగ్రడ్డకుడు నీకంబా
క్షిణి వెప్పి యా, కవిరాజు మొదల వట్టుగ్రా
యని నేర్పం తెల్పి... విష్ణు. ౧. ౧౧౨.

నీ. ఇలఁబుట్టుగ్రడ్డకు పొకవర్షపుక్షి...
చతు. ౩. ౧౩౪

పుట్టుగుడ్డు. విణ. (పుట్టు + గుడ్డు) గుడ్డుగాఁ బుట్టినది. (పక్షి)

నీ. పుట్టుగు డైవసిబామెలతేరికి దగిలెనుఁ బనితప్రతితి. కం. పంచ. ౪. ౧౩౧.

నీ. అలరాదరిగి దేవదలచకోరంబులఁ బుట్టుగు డని పుట్టుఁ బోలఁతికనులు.

పాంస. ౫. ౨౦౦.

పుట్టుచె(య్య)య్యపు. వి. (పుట్టు + చెయ్యపు) పుట్టినప్పుడుచేయు సంస్కారము, వారకర్మము. (౪. ర.)

పుట్టుచావ. విణ. ౧. పుట్టువునచే నర్వకరీర మండుఁ బ్రంగుడు కలవాఁడు, పుట్టుకతోదశే శ్యేతశోగముకలవాఁడు. (త్రా. వి. ని. ౪ ర.)

౨. పుట్టినప్పుడునుండియు భర్తపౌత్ర్య మెఱుంగక పసిపాపవరి నుండునది, అవాధ.

నీ. అలిగి యొకటిరాజావాంధ్రనైవమ బట్టి పుట్టు పాపలఁ జేయువట్టుకతై. క్రీడా. ౧౨౯.

(గెల్లారిమండలములో నిది యొకటిట్లుగా వాడు దురు)

పుట్టుబడి. వి (√పుట్టు) పుట్టుక, ఉత్పత్తి (౪. ర త్రా.)

పుట్టుబోగి=పుట్టుబోగి. విణ (√పుట్టు) పుట్టి నది మొదలకొని భోగము అనుభవించువాఁడు.

౪. ఇది పుట్టుబోగి దీనికీగొన నేమియు లేక యుండఁ గూర్చుకొన్నట్లు.

యయా. ౪ ౧౩౩.

పుట్టుబోగి=పుట్టుబోగి. వి. విణ (√పుట్టు) పుట్టినదానిభోగముఅనుభవించువాఁడు.

ఉ. బాలాద పుట్టుబోగులు నృపాలకమాధవు లెందకాదేద్య చాలినవాడె...

చంద్ర. ౩. ౨౩.

వి. నందమందుకు నీవు కాఁచియువెతలఁ, బొంద నోపద పుట్టుబోగులు మొద.

వి. పోతప్ప. తూ. ౧౯౦౦. పం.

పుట్టుమచ్చే. వి. (పుట్టు + మచ్చ) పుట్టినప్పుటి నుండియు చేబొమునుండుండెడి నల్లనిమచ్చ, తల వాలకము. (౪. ర.)

పుట్టుమూగ. విణ (√పుట్టు) పుట్టుకనుండియు మూగయైనవాఁడు, మూగయైనది.

నీ పుట్టుమూగగు తమ్ముపుట్టుగాఁ గైకెసి పగఁ గ ప్రపాదలైభవమువాఁడు. భాశ. ౧. ౩.

పుట్టువ=పుట్టువు. వి. (√పుట్టు) జన్మము.

ఆ. పుట్టుపుట్టువయనఁ లోనాచు జన్మము .. అం. భా. ౧. ౧౦౦.

పుట్టువడుగు. వి. (పుట్టు + వడుగు) ౧ పుట్టుక నుండియు బ్రహ్మచారిగా నుండువాఁడు, అజన్మ బహ్మచారి (౪. ర)

౨. విప్లవభూమి.

గీ... పుట్టువడుగుతామర పొక్కిలివాఁడు పసిఁ డి, నలువకాల్పన మోసేదలు...

సం. వి. చేవ. ౪.

పుట్టువు(గు)=పుట్టు, పుట్టుక, పుట్టువ.

వి (√పుట్టు) జన్మము.

౪. ఇది పుట్టువుగానుండెడు సత్త్వ మునుత్పరా న్మౌల్యలయనం దయయ్యెదనామక.

భార. అర. ౧. ౨౪౪.

ఉ. పుట్టువచ్చెట్లన్మౌలవలగొన నదియు కాంతి ముత్తక, ముట్టియతోడి లేవములు...

కవిక. ౫. ౧౨౦.

ఉ. ఏకబోరయివాఁడు బుట్టువునయ్యి నిర్భక్ లేవనైతి సంసారముభావనాంబయన పన్నుత జన్మముఁ గావఁగలమిక.

భార. అది. ౫. ౧౨౯.

జన్మసుఖండు.

ఉ. జక్కవ పట్టవల కలిగివచ్చుల మిట్టవ నేమి
పుట్టవో, చక్కవదరికా వనిత నన్ను త్రు
తూరిక నేమి వారియో... తవల. 3. 33
ఉదయము.
యా పుట్టుగగట్టు
పుట్టుపుట్టు. వి (పుట్టుత్ర+ట్టు) భవబంధము,
సంపారమనెడి బంధము
రగద ప్రాంతమిక్కలొక గమంగిని బల్మి
పుట్టుపుట్టుబాడిది అచ్చ రా. యు ౨౪.
పుట్టువెట్టి. దిం. (√పుట్టు) పుట్టివచ్చునందేయ
నెట్టియెవవాడు, నెట్టిది (క ర)
పుట్టెము. వి గుబురుకొంపము
ద్వి మట్టు మై కలిసికొంపములలో నొక్క,
పుట్టె మై లో నొకపాద వదనందక, వలి
రించి. ద్వి పరిమ ౪. ౨౦౦౦.
పుట్టిల్లు. వి ఓ (పుట్టి+ల్లు, పుట్టినివగ
లోపము చి వి క. " ఎట్టిలో ఇంకను నిచా
గ్గము.) పుట్టిల్లు
గీ. అరిదిదీపులమేలు నవగుంపంగల బాణచలిక
కాంచీవానజనుననుమ, గలిగి పుట్టింటి
చిన్నల కెలంగనట్టికలకవారాశిపట్టి...
బుడికా. ౧. ౨
గీ మాడుమాన్తలపుట్టిల్లు మొదలికలత
భాగ ౮ ౧౫౪.
(క ర. పా పుట్టిల్లు ముద్రి, పా)
పుడమి. వి (సం పుడిచి, ప్రా పుడచి క సా
దమి. త. పుడచి) ౧ భూలోకము
గీ. అతఁడు గ్రమ్ముట వా కాధార మగుపారి
వారంబు పుడమి కేరెం దెచ్చె
పారి. ౧ 3౩.
గీ. ఎందు గుడి మ్రొంగవారి పంది పిండి, పడింతు
మనువ రామంగనే పుడమిలోన.
విక్. ౨. ౨3౮.

గీ. పుడమిలోపల మిథిల వాఁ బ్రాణ తెలయ.
నీలా. ౧. ౨౨
౨. నేల, భూభాగము.
గీ. పుడమి తిలకంచలవ్యాధయము తెలుంగ.
మనుచ. ౨. ౩.
౩ పుడమి నేల యనిన భూవాచకం బగు...
అం. భా ౨. 3.
చూర ౨. ౨౦.
3 రాష్ట్రము, ప్రజలతోఁగూడినదేశము.
క పుడమియే రాజ్యము బంధుబిడిచి ..
భార. ఆర ౨. 3.
క. ఒకఁబలుచి మాకు వారిఁ, బుడమి నగము
గాఁగఁ జేసి పొంది పొసరి యుండెనువట్టి
తెలుగు నేయుట... భార. ఉద్యో. 3. ౩౩
భార. ఉద్యో. 3. ౪౧
౪ పుడమికాన్పు, పుడమికావరి, పుడమికాణ
పు, అడమివయ్యకు, పుడమిగృహ, పుడమి
పట్టి, పుడమిపొట్టియ, పుడమిమగడు, పుడమి
మోపరి, పుడమిఁజేడు, పుడమి నేలబు

పుడమికా(నపు)న్న. వి (పుడమి+కావపు)
౧ భూపుత్రి, సీత
౨ పుడమికాన్పుమగని పొగడుచు వపు వాడు,
సింజిప్రోద యొందునీవి జరియె.
అచ్చరా బాల. ౧౯౩
౩ భూజము, పుష్కము.
గీ. వారిచిరుము కలిగుబ్బ పూపునక్కు, లక్ష్మ
జపుఁబలుక్కునీనియ లరిదిబు, గంట
కు మొదగిమ్మున గలిగి యెప్పు, పుడమి
కానపుఁలేగొమ్ముఁ బొగడఁ కరమె.
అచ్చ రా. బాల. ౧౪౦.
ఇట్లే. పుడమిపుట్టుగు.
గీ. పుడమిపుట్టుగు లతఁడన పూపుఁబోడి,
కొమ్మ పైకొడు మీకు భూజమ్ములార,

కోడు పేదయు పగుడు గాపాడుఁ దరిసి,
యధికులై కళలాపాన్తి యగు నిజంబు.

రామా. ౫. ౨౪౪.

పుడమికావరి. వి (పుడమి + కావరి) భూపా
లుఁడు, రాజు.

గీ. పుడమికావరిమేల్పుంతి కదలి వాఁటె.

అచ్చ. రా. యు. ౯౦

పుడమిలా(దా)లుపు(ల్లు). వి. (పుడమి +
తాలుపు) భూధర్మ, రాజు

తే కలుకుఁ బాపక క్రంతలు గనక నై క్షయంబు
బొరలు పేదబామలమెరి నలుగళ, పేంబు
దొరలైన తెలుక తెలయవచటి, పుడమి
దాలుపుగమిహెచ్చు పొగడ నదిది

అచ్చ రా. బాల. ౪౦

౨. భూధరము, గట్టు.

వ. అప్పు దప్పడమితా లునల్పకల్గొలిపి వల్లభ
సముల్లంఘనద్వంద్వదరనిశితమానమచ్చరణ
కలసిదనంబు పైరింప నక్షయంబై .

సం. రా. ౩. ౩.

వ. పుడమికాల్పులకు నేలికపు గ మ్మని .

దకా. ౫. ౧౦౫.

౩. నేపుఁడు.

గీ. పుడమిదాలుపు లయ్యెఁ బదగదా గ్గన్మియు
మేటిసింగిలు లయ్యెఁ మేకము లెల్ల

అచ్చ. రా. అయో. ౨౦.

గీ. పుడమిదాలుపునేయవదగ లక్ష్మణంగ నడి
మెట్టు ..

గీ...వరాహమాన్తి. రామ. ౩౫౩.

పుడమిదయ్యము=పుడమివేల్పు. వి. (పుడమి
+ దయ్యము.) భూదేవుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడు.

క. బవరమున కిత్త ర మ్మని, కదిలి నమికుంటి
పుడమిదయ్యంబులతో, దివిరి యెదుర్కొ-
నగాఁ దగ, వత్తే నెలరాచున్నయల
కెంతనక. అచ్చ. రా. బాల. ౨౦౪.

గీ. పుడమిదయ్యకు యెంచుండి తెదలి వచ్చి,
తిరుకు... పిలా. ౧. ౨౨.

పుడమిదొర=పుడమిజేదం. వి. (పుడమి +
దొర.) భూపతి, రాజు.

క పుడమిదొర నిర్మిమి క్షం, బవరగ నే నెట్టి
నయ్య యాశయ్యఁడు వా,యెడ నదదిన
నడువడి రోగ్గుడఁ దెల్పిన విను మటంచుఁ
బలికె నభయఁడై. చెప్పు. ౩. ౪౨౪.

క. పుడమిదొరకనులై మీ, రదవికె జని
యెత్తుడు పులి నదిదెంచి క్షివడును...

మై ౧. ౮౪.

(పుడమిదొర కవనంబురాజునంబు.)

పుడమిపట్టి. వి (√పుడమి) ౨. భూపుత్రి,
నీతాదేవి

గీ తపసిజాల్లిల్లి జనరాండ్రదండ నుండఁబడమి
పట్టిక మరె గోర్కె. పుట్టు తెలిసి, జేర్చు-
నొకపల్లకాల గాదించి యెరటంబు, గొఱలె
వారాచనింగంపుఁగొనవదోయి.

రామా. ౫. ౨౫౦.

వ కటిలకవలె నిలుచున్న పుడమిపట్టికమెట్టు
బడమి విట్టివిసి పటిల్లనక బిగిలి
యెప్పుట్టున మహాశీలం బుగొక్క మహా
విలంబు గనుపట్టి తి. రా. ౮. ౯౪.

౨. భూపుత్రుఁడు, అంగారకుఁడు. ౩ నరకా
కురుఁడు.

పుడమిపుఁడు. వి. వి. (√పుడమి, సం. వృథి
నీట.) భూపుఁడు, రాజు.

వ. పుడమిపుఁడు భూభుక్తుఁడును భూరి
బలండును కొర్రకుండును.

మ. సం. ౧౧. ౨౦౪.

పుడమిపుట్టు. వి. ౧ చెట్టు. ౨. కిర.

గీ. పుడమిపుట్టు లభమాన భూపుఁడోడి
కొమ్మ పైదోడు మాకు భూభుక్తులార,

తోడు నీడలు నునులు గాపాడు దరివి,
యధికతైకధూతా ద్రి యన నిలులు.

రామా. ౫. అర. క. ర. పా.

పుడమిపుట్టువు. ముద్రి. పా.

పుడమిబొట్టయ. వి. (పుడమి + బొట్టయ) నీతా
దవి.

గీ. పుడమిబొట్టయ యశ్రుల కదరి మెంకి,
తోడితోడల్ల సంగడిచేడియలను, నెనకు
దైవార గొంగుల చెనది జన్మి, గట్టు
మత్తైడుపుల దత్త గారమిచె.

అచ్చ. రా. యు ౫౦౩.

పుడమిమొగడు. వి. (పుడమి + మగడు) భూవా
భుడు, రాజా

చ. పుడమిమగడ నీడుతువు పొం దయనన్
నిజకాంతవృత్తి కడఁ బెగఁగోనినాచో
యది కట్టెనెక... చెన్న. ర. ౩౪

పుడమిమోపరి. వి. (పుడమి + మోపరి) పుడమి
దాల్చు, శేషుడు.

నీ. పుడమిమోపరి పాపదగగుంపుల సొంపు
విడి పెంపు .. తెలపు తెలుసు.

సమీర 3. ౯౦.

పుడమిజేడు. వి (పుడమి + జేడు) భూపతి,
రాజా.

ఉ. తెప్పులు బాల్చు కప్పుడమిఁజీనిమనోహర
మూర్తి నిర్మలుం, దప్పుక మాది
లైవ ౧. ౬౫.

గీ. పొగడికలఁ జెందు నెత్తుడు నప్పుడమిఁజేడు
నీలా ౧. ౪౩.

పుడమివేల్పు (బువు). వి (పుడమి + వేల్పు)
భూవేల్పుడు, బ్రాహ్మణుడు.

నీ. నీకల్లి లచ్చమ్మ నే సంతనెల నోరమలు
తెల్లఁ బుడమివేల్పులకు తెల్ల.

అచ్చ. రా. బాల. ౧౫.

గీ. ఇప్పు డమితాగ్రహంబున నేనతని, యెప్పు
డమివేల్పుగొలమునా నిందిరక, తెలి నిలి
యటంచు నున్నార నిప్పుపాడు, తెలిఁ
బ్రకాశంపు నాచుని నెలనీనట్లు.

పరకు. ౨. ౧౩౬.

(ఇప్పుడమివేల్పుగొలమునా = ఈ బ్రాహ్మణ
చంకమువారు)

పుడమిశుండు. వి. వి ($\sqrt{\text{పుడమి}}$) సు పృథి
నిక; రాజా, పుడమిపుడు.

వి. పుడమిశ వింభవంబునకఁ జే పాడు.
బస. పు. 3. అర. పం.

క. పుడమిశ సర్వవాక్యవం, నకపుము...
నకల ౨ అ.

ఇట్లు . పుడమిశ్వరుడు. (క. ర.)

పుడి(నీ)రెరించు. స. 3 ($\sqrt{\text{పుడమి}}$) ౧. కొంచె
ముగా ఇచ్చు; ఇచ్చు ౨ (సన్నిపాతతోమనచే
త్రోకొనలతో వస్త్రాదులను) నీడకొను.

(క. ర.)
జ పుడిరెరింత.

పుడి(నీ)రిరింత. వి ($\sqrt{\text{పుడిరెరించు}}$) పుడిరిం
చుట, కొంచెముగా ఇచ్చుట; తుష్టిరావము.

నీ .. దాన మూ బాగము పెట్టొనఁ గీని యిది.
గీ పుడిరింత పుడిగ జేగము పుడఁకనక.

అం. భా. ౨. ౧౩౭.

పుడి(నీ)రిలి. వి. ($\sqrt{\text{పుడమి}}$) (అంబుడు) (త్రోకొనలతో)
గ్రహించుట, తీసికొనుట.

క. మనక నిమి చూపించుచు, మునిది విను
మచ్చెఁ జేసి మమ్మగొనంగా, నానాచి
నానిచుల, చే నది యంతయును భోజన తెడి
పుడికల్లక.

భోజరా. 3. ౯౦

నీ. ముఱింది తెల్లనిమిచ్చుంబు అంబుచోఁ
బుడికల్ల తెలపులు పుడికల్లది.

కవి. 3. ౨౩౨.

వి. బాలాకృతా విశేషము.

గీ. మణియొ బుడిగిల్లె తెలువలుగా మనమునచ్చు
నాట లన్నియొ రోడితోయ్యలలఁ గూడి,
పడుచుకనమున నేడుని పడుచు నాడు.

దశా. ౮ ౧౦.

గీ. బొమ్మల పెండిండ్లు బువ్వపులంతులు పుడి
గిల్లె పెట్టుచి బొమ్మరిండ్లు, నుబురబోతులు
గొప్పిల్లె నీగ బుడిగిల్లె నాంప. ౫. ౧౦౫.

పుడిగ=పుడుగు. వి. బాసము, ౪౫౨

గీ. ..బాసమా...గీ. పుడిగిరింతపుడిగ లేగముపుడు
కనఁగ. . ఆం. భా. ౨. ౧౩౨.

పుడిగిలి. వి. రో (వి. పుడిగిలులు, పుడిగిలులు,
పుడిగిల్లె.) ప్రేమించి దొప్పవలె నదియఁ దెట్టిన
అలచేయి, చులుకము.

ద్వి. విడిచిట నడఁగనే కేర్చుకాలాగ్ని, పుడిగిట
నడఁగనే పొంగునలుపు.

రం. రా. యం. ౨౯౩. పా. ౨౯ పం.

గీ. ఈ జగజ్జాలలు శోచకము చేసి పెల్లఁ
గ్రోలుచుఁ బుడిగిల్లెఁ బట్టి. ప్రబోధ. ౩. ౩౫.

గీ... పెట్టుకఁదఁ గాదె, గీ. యతఁడు పుడిగెడు
నీ రస... భార. ఆశ్వ. ౧. ౮౪.

గీ.. పుడిగిలి యన, భాసిలు నివర్ణపరురంగు
సమాఖ్య. ఆం. భా. ౨. ౧౪౦.

జ. పుడిగిరించు, పుడిగిరింత.

పుడిగిలింయే. ప. క్రి. (√పుడిగిలి.)పుడిగిటఁబట్టు.

ర... చందవికాగజచందకాండములో, విలుతునె
బాధధరలో పుడిగిలింతునె మందర మంగు
టులునునో, బలుమునునీ...

భార. ఆర. ౨. ౧౦౪.

గీ... లోచనారతములు కేగునింపఁ గోపము
చెడుట నర్హింప నొప్పునున వియర్థంగవలి
లంబు పుడిగిలింది, నరాహ. ౧౦. ౨౫.

జ. పుడిగిరింత.

పుడిగిలింత. వి. (√పుడిగిరింప) పుడిగిరించుట,
పుడిగిటఁబట్టుట. (శ. ర.)

పుడుఁగులు=పులుఁగులు. వి. వి. భక్ష్య
విశేషము.

న పుడుఁగులు నడుతులు .. కాశీ. ౩. ౧౮౫.
(బుడుతులు... శ. ర. పా.)

పుడుక. వి. (√పుడుక) ౧. కృణకాండము;
మునిపుల్ల.

చ. కలహము పెట్టికొంట పుడుకలో నులు
మాడుట పెట్టు బాక్యములో, మలుకుట. .
పెల్లలునలిగేసికొంటనకలవల్లతిరిక్తము లెల్ల
బారికా. సిద్ధిశేష, ౩. ఆ. (వి. వి.)

గీ... పుల్ల, పుడుక యనఁగ నుదాహరణము
చను . ఆం. భా. ౨. ౩౩.

(ఆం. భా. లోను కొన్నిముదిరప్రతులలోను
ఈపదము అన్యధ్యుమగా ముప్పడుపుల్లెత్తుత్తిని
బట్టియొ చి. వి. శ. ర. నువలననుబట్టియొ
అన్యధ్యు మనుట యొక్కమునిభారగ్రహణాగ
ములు కానరాలేదు.)

ఉ. బా. చీత్రపుడుక, పూరిపుడుక, తెలు.)

౨ సమిధ; కట్టెపుల్ల.

గీ. అమరవతిపదమందు పొడ పడఁగి చనిన,
ననుచుమాంయము నుడివోయె వట్ల కాకామదరి
దరిగిని మంచుతిర్రానలంబుపుడుక లెడగల్గ
పైచివఁ బొనులనవడచె. నిర్వ. ౨. ౧౦౦.

గీ. అగ్ని రపులింది యాచాలు గుగ్గిలంబు, బీడిపుడు
కలు కానునదిమగులు...

ఆశ్వ. రా. యం. ౪౩౮.

౩. పుల్లకలె నుండి పట్టుకొని త్రిపుట నడయొ
గించురాట్నముయొక్క అపయనవిశేషము.

గీ. పుడుకఁ ద్రిపుడుకంబులునఁ దైఁట
బాటుకొ మినుమగుల్లులు తగు కృని
రకొంచు. కుక. ౨. ౪౨౧.

—నున్నపుడుక = శ్రీరాసాధరణుశేషము.
(రా. కా.)

—పుడుకనగొంబాముతూరి పుడుకపాటియైన
నురయోగపదనిది.

క. పొడవును జక్కఁదనమును, గడువల మైయిట్టి
యొడలు గలిగియుఁ గలశీఘరమున్ది యయ్యె
గేనియుఁ, బుడుకనఁ గొంబాముతూరిపుట్టు
వదలె. కా. పంచ. ౨. ౨౨౬.

(పట్టి పనికిపాదిమది. అని కాశ్యపము.)

—పుడుక విలుచు = కొండములు చెప్పి మనకు
విలుచు.

౧. అని చెలి పుడుకలు విలేచినఁ, గనుఁగొని యది
క్రొత్తనున్ గావున మన పొగ్గిన వినియును
గే నొక్కనిఁ, గొని వచ్చెన నూరిలైచిరదిద
బడుచు. కుక. ౧ రర౨.

ద్వి. పుడుకలు విలేచి రేవును మాపు వచ్చి
ద్వి. పంచ. ౩. ౨౬౦. పా. ౫. పం.
తనకొలఁదిపుడుకలేలు = తనకొలఁదిదగిన ప్రసం
గముచేయు.

క. తలుపంటి దమ్ము నెదిరిని, నెలుగఁడు దన
కొలఁదిపుడుక లేలుడు ..
జ. పం. ౩. ౮౮౦.

పా. —పుట్టెను పుట్టినందున్ది పుడుకలతోఁ గాని
పామునపాప మైనందున్ది వచ్చువలకుండును.

పుడుకబాదిలి. వి. (పుడుక + బాదిలి.) శ్రీ
కల్లహనుశేషము. (క. ర.)

పుడుక(లు)కు. ప. (క. ౧. (కాశ్యపముచేతఁ గాని
కూపాముచేతఁ గాని చేరికూనిక్లౌతో పట్టు
కొను.

ద్వి. చిప్పకూచటి నమ్మి చెక్కిలి పుడికెప్పుక
చెక్కింతవరకు చింతించి.

రంరా. కాళ. ౨౪. పా. ౯. పం.

౧. కలియై ముద్దాడఁ గాఁగిట శ్రేయత్రాఁబోడి
కుచములు పుడికిపుడి.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౬౯౨.

ఉ. .. విజయమున గే బుడుకలై తెక్కిలి పులు
కుకా గవుంగిటును గిల్పొలుపుకా...

యయా. ౫. ౧౨౫.

౨. పట్టు, పిడుకు.

ప. భూములం చేరి లోకరక్షణకర్తవ్యం లైన
తొన్నమున నతనియందుండు పుడుకుచు
మెల్లవ నట్లనియె. భాగ. ౧౦. తూ. ౧౬౯౮.

౧. మెలుకఁగంటులమంటియింకొడలో పుడికిన
నంగంబు పులకించునట్టికేళ. కుక. ౧. ౨౧౦.

౧. నడుము పట్టెన నంచు నాకుని విలుకొడలో
పుడికిన పి యనిపారలువల.

మూస ౩ ౨౦౧.

౩. (క. పుడుకు) నిమయకవర్త.

ద్వి. నేలలు పుడుకుచు విడిచినవగలఁబాలుఁ
గమ్ముల నీరు వలదలై పాటు

ద్వి. మోక. ఉ. ౧౮౪౯. పం

క. తొలికొడి మాయ శిష్యులఁ, తెలుపుచు గౌర
ముఁడు నదికి దిగ్గన నరికాఁబలభేదియుఁ
గొనఁ జేకటిఁ, బొలుకుఁ యిలు నొచ్చిమేను
పులుకఁగ నదియుకా. పచ్చ. ౩ ౩౧.

ఉ. కరమున కొమ్ము పున్న శివుఁ గాని
తోనె గతానుఁడై భరణానాగనిఁ గాంచి
భీతియచు... చెప్ప. ౩. ౩౨౫.

౪. చిడుముక్తంచు.

క. ఏలేమను భయించిన, నాశము నొక
నందమై యద్వాక్రి, చేవుడు చెప్పుకు బదికిన,
భావమున నుండు రూపు ప్రాయము
కలియి. కాళి. ౩. ౨౩౨.

౧. కాళాదరస్సమిరంక కాళింబులు పుడుకు
కుమి చెక్కిత్రాఁబలాన.

రాజ. ఉ. ౨. ౫౯.

క. కలుషించి విరిచిపుణ్యములు ద్రోశి కమా
ర్థ్యులము పుడికె గరహంబులమున...
వరాహ. ౧౨. 3.

౪. (సమీపాకరాగి వస్త్రమలను ద్రోశి నలతో)
నీకుకాను. (ఈయర్థమున అత్యున్న పదరూప
ముతోనే యుండును)

ఉదా: —సంధియై త్రి వాఁగు ఒడలు పుడుకు
కొనుచున్నాడు)

౬. కొంచెముగా గ్రహించు.

గీ పుట్ట లిగునంత లిదనిదక బొదలు పెట్టిరి,
పుడుకు బుడుకుంగ గాటుక పొక బాచి,
విక్రమముపొదైనవ్యయవృత్తులందు, జీత
మిడిరప వ్రేలనకుఁ జేటు గలది

విక్ర. ౨ ౧౩౦.

౭. ఇచ్చుచాననుచేయు.

క. అడిగిదువారలు మునునయిపుడికెడువాఁ
డొకఁడు లేక పురుషులవ్రేయై, పడఁతులు
తలుచై నలములు, పెడి యత్యులు ప్రబలి
జగము కిలలక నొంచె

హరి ఉ ౯ ౪౦

గీ భూమిగురులకు నిం దైన బులుక నోప, విద
లకుఁ దెట్టి యింకైనఁ దెంప వలయు,
నెన్నలైనను మనకు ము న్నిచ్చిరయ్యయూ
రొయ్యెండు మింటిలో నోపచేసి.

శేష. ౧ ౯౪ ౪౪వ ౪. ౧౩.

వి. ౧. ఈవి, చానము

నీ. చాన మాఁ జాగము పెట్టిన గీని యాచి,
పుడుకురిక పుడిగ లేగము పుడు కనగ.

అం భృ. ౨. ౧౭౨.

౨. కానుక, బహుమానము.

ఆ... పేల్చిరకనముల దనవృరవణములును బట్టుఁ
బట్టుములును మిగుల బాడుకు లంది.

నీలా. ౨. ౪.

క. పుడుకులొక కప్పడు గడు, విడితుడి యాడు
కొని కడిందివలములతో, వడివడి పెలకలఁ
దుల పెంబడి వడతెంచిరి పారికారిఁ
ల్రాయపుకొలలన.

అచ్చ రా. అయో. ౧౩.

—పుడి(నీ) పుచ్చుకొను = పుచ్చుముగా
గ్రహించు

క ఇలకొడు కొనకవడనలపై పుడి పుడి
పుచ్చుకొనియె మురారీ. బహు. ౧ ౧౨౦.

నీ ఎగుబాసంబులవాడు మృగరాజమధ్యంబు
పుడి పుచ్చుకొనుచున్నాడువాడు

విజ వి ౨ ౧౨౪.

(ఇట కొనవ్యవస్థలకము)

జ. పుడిరించు, పుడిరింక, పుడిలి, పుడిక,
పుడుకరాచిలి, పుడుకుగల్లు, పుడుకుఁజెట్టు,
పుడుకుఁడొడుకు, పుడుకుబిని, పుడుకురాన,
పుడుకుఁచూను.

పుడుకుగల్లు. వి (పుడుకు + కల్లు) ఈపుల
కాయ, చింతామణి

గీ పుడుకుగ కలకెట్టి పొదమినట్టి, మెట్టవా
మెట్టరామిదిట్టతెల్పు, పుచ్చు లాచలూర్చి
మము నిచ్చ గాచుగార

అచ్చ. రా. బాల. ౮.

పుడుకుఁజెట్టు. వి (పుడుకు + చెట్టు.) కొద్దుల
నిచ్చుచెట్టుకల్పవృక్షము.

నీ. చుట్టుకై దువుకొడు గట్టులయొకమీనిఁ
బాడుకుడొడుకు మణి పుడుకుఁజెట్టు.

గీ గెబ్బు... రామభూభూమి యకము.

రామ. ౨౧౩.

నీ. దుగతిగ ముగములజగతెట్టికొబ్బు పొగడు
చారల వట్టుపుడుకుఁజెట్టు.

అచ్చ. రా. బాల ౭.

పుడుకుదొడుకు, వి. (పుడుకు + తొడుకు.)

కావధేనువు.

ఆ. విన్నకొరియకము పెన్నకేకాహరి, విన్న
వాకఁబలుకులెలఁచి బుడుకుఁ, దొడుకు
దొక్కఁటిని నొడలిచూపాడయని, మేటిలేఁ
చోలు చీటులేమి. రామ ౧౯౩

౪. ఉడుకా విడ నున్నది మది, పడుకా మిడు
కంగ నుఱక పలువం జనుచు, కొడుకా నడు
కానల కిటు, దుడుకా నాపాలిపుడుకుఁ
దొడుకా నీకుఁ అచ్చ రా అయో ౯౩

పుడుకుఁబరి. వి (√పుడుకు). కావధేనువు

నీ. పచ్చలగనులపైఁ బసిమి పచ్చి కయంచు పడి
మేయ పచ్చిపపుడుకుఁబలులు
యయా. ౨ ౩౫

పుడుకుబాస. వి (పుడుకు + బాస) అమృతల

కము, కుఠాకుంభము.

చ. కమలవిభాస్య రొత్త చనకంబున మధ్యము
నిండఁ బోసి యిం, ద మనుచు నొక్క
చంద్రముఖఁ బార్శ్వని యిచ్చిన వారి
వక్తయు, గృము ప్రతిబింబముల్ నవరె
గంజునుధాకర లజ్జివామలా, భములకుఁ బోరు
చున్ బుడుకుబాసకు నందు మునింగిగో
యనకా వి. పు ౮ ౪౩

పుడుకుమ్రాసు. వి (పుడుకు + మ్రాసు కామితా

భమునిచ్చునెట్లు) కల్పవృక్షము

నీ. వేల్పురాయఁడు బిల్లి తెలయఁ బుత్రైంది
నపుడుకు మ్రాన్వలితాదిత్యాపుత్రులు
అచ్చ రా. ఆర. ౫౯

గీ. కొండపి దేలుతేలుపుంగొడి పాల, కడలి
నడుచక్కెఱ బలుమానికములదీమి, బుడుకు
మ్రాకులు మాశ్శేకుఁ బొడలి పొడలు, కడిమి
పూఁడోఁటలో నాడుగరితఁ నలఁకు.

అచ్చ. రా. బాల. ౨

పులుకులు=పుడుకులు. (౪. ౪)

పులుకు. వి. మత్స్యగ్రహణ పాదనము.

గీ. ఉంటగాలంబు తెర దీమ బురుగుల,
మెనుకు గొంక పులుకు పొక్కు లెనల
చుండు మాంస ౪. ౧౮౪.

పుణ్య. సం వి ఆ శ్రీ ౧ గంగానది.

౨ అర్చిము.

పుణ్యకము. సం వి ఆ ౨ పుణ్యముకొల

కయిన ఉపవాసాగ్రహము

పుణ్యకర్మము. సం విల (క. ఆ. క. క)

ధర్మకర్మముతోఁగూడినది వి క న ధర్మ
కార్యము, సత్కార్యము

పుణ్యకాలము. సం వి ఆ పుం కుభకగమన

కాలము.

పుణ్యక్షేత్రనము. సం వి ఆ న పురాణాదులను

జదువుట, పుణ్యవిషయములను వెప్పట

పుణ్యక్షేత్రి. సం విల ఇ ఎవనిని గీర్తిపఁగా

పుణ్యము గలుగునో యట్టివాఁడు

వి. ఇ. శ్రీ పుణ్యమును గలిగించునట్టి క్షేత్రి

పుణ్యకృత్తు. సం విల. (క) పుణ్యమును (ధర్మ

మును) చేసినవాఁడు

పుణ్యకృత్యము. సం. వి. ఆ న. పుణ్యమును

గలిగించునట్టికార్యము

పుణ్యక్షేత్రము. సం వి ఆ న. పరిశ్రమము.

పుణ్యగంధము. వి ఆ. పుం. చంపకము, ౧

సంపెంగ. ౧

పుణ్యగంధి. సం. విల. (ఇ) కుభావపాగంధతేజ

ముతోఁ గూడినది ఇంచుక కుభావమా మైనది.

పుణ్యగంధికము. సం. వి. ఆ. న. తెల్లకామర

తొవ్వ, పుండరీకము. (పై. వి.)

పుణ్యజనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. రాక్ష
మందు. ౨ యక్షుడు. ౩ సజ్జనుడు. ౪. వి.
ప్రాచీనపత్రులు (వీరు పడుతుంటారు)

పుణ్యజనేశ్వరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వీరే
రుడు, జగ్గులొకడు.

పుణ్యతీర్థము. సం. వి. ఆ. న. పవిత్ర మగు
తీర్థము

పుణ్యతృణము. సం. వి. ఆ. న. శ్వేతశకము,
తెల్లవర్ష శీ

పుణ్యదర్శనము. సం. విలా (ఆ. ఆ. ఆ.)
౧. పావన మైనదర్శనము గలది (దేవప్రతి
మాది) ౨ అందమైనది

వి. ఆ. పుం. దావపక్షి, పాలపీట్ట
న పుణ్యశ్రేత్రాదులను దర్శించుట.

పుణ్యఫలము. సం. వి ఆ ప పుణ్యమయొక్క
ఫలితము, పుణ్యరూపములను వి ఆ పుం
లక్ష్యముగా వాచాసముగ వసలేదము (వాచ)

పుణ్యభాగ్యము. సం. వి ఇ (క) పుం. పుణ్య
మును బొందినవాడు.

పుణ్యభూమి. సం. వి ఇ శ్రీ ఆర్యావర్తి
దేశము.

పుణ్యము. సం. విలా ఆ. ఆ ఆ ౧. ముక్తిము
గలది, కుభాద్యప్రముగ దర్శించుగలది ౨. శోభన
కర్మముతో లోబడినది. ౩. పావనము, పవిత్రము.
౪. నుండరము, మనోజ్ఞము, ౫. నుగంధి, మంచి
వాసనగలది. వి. ఆ. న. ౧. కుభాద్యప్రము,
ధర్మము ౨. కుశ్యకము, సత్కర్మము, ౩. పది
త్రక, ౪. పశువులు వీరుత్రాగులొట్టి, ౫. భర్త
ప్రేమము కొనసాగుటకు పుత్రుడు కలుగుట
కును భార్య దేయవ్రతము మొదలగు కర్మవిశే
షము. (కోర్కరి) ౬. లగ్నమునకు దొమ్మిదవ
సంవత్సరము ౭. వర్షాకాలమున గలవసలేదము,

౮. బంధము. ౯. వీరు, జలము, ౧౦. తూర్తి
(తై. వి) ౧౧. ఆర్యాము (శీ. వి) ౧౨. మేష
కర్మము కలుగుకర్మములను రాసులలో జూరబడి.

పుణ్యయోగము. సం. వి. ఆ. పుం. తూర్వక
పుణ్యఫలమును బొందుట.

పుణ్యలోకము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. పుణ్య
ముద్రే బొందదగులోకము, (చంద్రలోకాది.)
౨. ధర్మప్రజనము.

పుణ్యవంతుడు. సం. విలా. (క. తి క)
౧. కుశ్యకము గలవాడు. ౨. భాగ్యవంతుడు,
మంచి యదృష్టముగలవాడు. ౩. నుండరుడు,
మనోజ్ఞుడు.

పుణ్యశ్రోమి. సం. విలా (ఆ. ఆ ఆ) పుణ్యము
కలిగించు శ్రీగలవాడు. ౨. పుణ్యచరితగల
వాడు. ౩. ప్రయంతరుడు

పుణ్యసహాయము. సం. వి. ఆ. న. (కోర్కరి)
సహాయలేదము (వాచ)

పుణ్యసాగరము. సం. వి ఆ. న. పుష్కరము.
పుష్కరమూలము. శీ. (రా. వి)

పుణ్యస్థానము. సం. వి. ఆ. న. పుణ్యశ్రేత్రము.
పుణ్యమునుగలిగించు స్థానవిశేషము. ౨. (కోర్కరి)
లగ్నమునకు తొమ్మిదవస్థానము.

పుణ్యత్మి. సం. విలా. (క. ఆ. క. క)
పుణ్యస్వభావుడు. పుణ్యస్వభావుడు.

పుణ్యహము. సం. వి. ఆ. న. పుణ్యదినము.

పుణ్యహవాచనము. సం. వి. ఆ. న. దైవాది
కర్మ ప్రారంభమునందు మంగళార్థము చేయు
కుభాద్యము.

పుత్రపుత్ర. వి. కవచకావన వాదన తెలుపుటయందు
దగునవకరణము.

(హం: పుత్రపుత్రమును, పుత్రపుత్రబోధ.)

ప: పుత్రపుత్రమును, పుత్రపుత్రబోధ.

పురపురమును. అ. క్రి. (పురపురి + అను.)

౧. కహళహళము, కమళించు.

క. మునివాళ పురోవాళంబునకుం గడువారి
నోరు పురపురమనగా, నిను వేడెడ యజ్ఞ
ములకుం, జని యించుక వారిది తెచ్చి చని
యాపగదే. వి పు. ౬ ౧౬౫

౨. నొచ్చుచాడనొందు.

చ. ప్రతిదినశ్రీలంఘనపురాయిడి పెట్టనబట్టి
గట్టి పై, బురపురమంచు నున్నవలనోడ
కలన్ ధరియింప నోడియన్ సతముగ
నొచ్చు గాన నిడఁ జాలపుగా శిఖింపునల్లి
నొ, గతమతధుర్యదానిఁ గటిఁ గట్టుము
పుట్టుము మిన్న కేటికన్ పొందు, ౨. ౬౪.

(నల్లన) అమాట విన్నది వెలువల నామనను
పురపురమును చున్నది

పురపురమోపు. అ క్రి (పురపురి + పోపు.)

౧. కహళహళము, కమళించు.

చ. అతులితభావగర్భితము లైన మృదూక్తులచేతఁ
గలిగి, బురపురమోపు చున్నవృథులంగవు
చిత్త మెఱింగి. విక్ర క ౨౨౧.

౨. నొచ్చుచాడనొందు

గీ ఎంత చేసిన సంతత లక్ష్మి దైవబలముఁ
జలమును బాప కాంభనయజ్ఞావ, దండు
దక్కిణీనదు జ్వరతోగరాజా, భుజము బుడగిఁ
బురపురమోపఁ గలచి, ఉ హరి ౬ ౧౦౪

(క. ర పా పురపురిఁబోవ ముద్రి పా)

పురికి. వి విచ్చము.

సీ. జగన్మణికిడ కాంచనమామల పురిక
బోనమ్మ అచ్చ రా. యు. ౫౯౮. (ప్రయో
గాంతరము కనఁబడలేదు)

పుత్ర. వి. (సం. పుష్కల. ప్రా. పుట్ట.) పుష్కలము
(క. ర.)

పుత్రడి. (0) వి. (క. పుత్రలి. కు. పుత్రలి.)

బంగారము.

చ .తమ్మికిం, పుల గదియించినట్టికిపుత్రడి
ముక్కులిపింటమొద . నిలా. ౧ ౬౧
ఉ పెండ్లికొమ్మలై కేయం దని పెద్దలు బల్ల
మిటారికల్లుతూ, బోండ్లు నృపాలపుత్రి
కను బుత్తలిమేలిగింట నుంచె...

కృష్ణ క ౩౫ ద్వి క. పా ౧ ౧౦౬ పం.

జ. పుత్రడిపాలిదిండి, పుత్రడిబొమ్మ

పుత్రడి. వి (సం పుత్రలి, క పుత్రలిక) వస్తు
దంత కాపాడులచే కేయంబున బొమ్మ,
పొంచారిక

ప పురుషాకారమతోడ నున్న శిఖియో
పుం స్వంబు లేదో యి కే, కయనో పుత్రడి
రూపా చిత్రించున కై కన్యంబు కూన్యం
బొకొ, నిరసత్వంబులప్రాసా నిర్విరకకా
విజ్ఞానసర్వస్వయో, యద దీచందమ సంక
నిలై ధృతియం దస్మందమందనీతిన్

వృసిం. ౨ ౮౮.

చదువుపుత్రడి = విద్యామయమగుబొమ్మ, సర
స్వతీదేవి

ఉ పుక్కిటియోపరిం జదువుపుత్రడి నొత్తిన
పెద్ద పైన మొరొ కొక్కలేక పాటనము
నొందమెం కందినఁ జక్కంబైట్టువాడు...
పొందు. ౫ ౨౧౮.

పుత్రడికొను. వి. మస్తివిశేషము.

సీ. బాబుగ ముఖవొమ్మ పల్లకకట్ట పుత్రడికొను
పూతు కడిగలంబు, హంస క. ౧౮౩.

పుత్రడిపాలిదిండి. వి (✓పుత్రడి) పారివ్యా
క్షుడు.

సీ. పుత్రడిపాలిదిండిగర్త రేవలాలఁ గన్నరా
లెంతకుఁ గాఢబొట్టు. చంద్రా. ౩. ౧౦౧.

పుర్రడిబొమ్మ. వి. (√పుర్రడి) ౧ బంగారు
బొమ్మనువర్ణవిగ్రహము.

చ...క్రొవైబంగారు, బొమ్మన నడ నేర్పుచి తిరువు
పోలిక పుర్రడిబొమ్మ భాతి మోహనగతి
తోడ మంగళగృహంబునకు నొనిపోయి
యచ్చటకా. వి. కనుం. ర. ౧౪౨.

క. చిత్తజనుచోగ్ని కాచల, పెద్ద దురీని వన్నె
యెక్కె. నెంతయు పెట్టె, నత్తెనెడి జను
లందఱుక, బుర్రడిబొమ్మ యనుమాట బొం
కేల యింకా ప్రభా. ర. ౧౪౩

సీ ఎడఁదఁ గాఁపుర్రపుఁబుర్రడిబొమ్మనిడువారలు
గన్నులూ యావారలగన్ను లరయ

దకా ౧. ౧౪౪.

(బంగారు బొమ్మనుటి శ్రీ అని భావము)

పుర్రేలకము. సం. వి. ఆ. పుం. కవాదులకుఁ
బ్రతిమాల్చిగా పత్తాదులచే రచింపఁబడిన
వస్తువిశేషము (చూ. పర్యవరకు)

పుర్రేలము. సం. వి. ఆ. పుం. విగ్రహము, వస్తు
దంతకావస్తువాదులచేఁజేయఁబడినబొమ్మ

పుర్రేళి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. విగ్రహము, వస్తు
దంతకావస్తువాదులచేఁజేయఁబడినబొమ్మ.

పుర్రేక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పెరయాలగ, పతంగిక.

అ. బాష్పిక, మెట్టితోటకుర. కి. ౩. చెడ
పురుగు. (విల్వము)

పుర్రేంచే. స. శ్రీ. (పుచ్చు + తెంచు) స్వార్థమున.

దీని “పుర్రేరక, పుర్రేక, పుర్రేరక, పుర్రేక,
పుర్రేరక, పుర్రేడు, పుర్రేమ్మ, పుర్రేడు.”
మొల రూపములగును. పుచ్చు, పుచ్చు పోవఁ
జేయు.

అ. భూతలేక నన్నుఁ బుర్రేంచి విచ్చడు...

భార. అది. అ. ౧౦౦.

చ...చోడగంగ్గజేవర తమ్ములు ఉలగయ్య
నుండఁబెమ్మకాడియ పిరితెలులు వల్లవనుచో
దేవులును శ్రీమద్వాక్యారామ ధీశైవ్యర...
మూలయందుల చందన కర్పూరములన నితే
ద్యమునకు నా చంద్రాశక్తి ము నడచువట్టి
గంగగొల్లచోడకైరారి యుద్ధాభిషేకం
బుర్రేంచిన మాట ఇయ... (ఇ) మాతలకుం
దగు పెలగాంతకొని ..

ద. కా. ర. ౧౦౦౨.

బి అనవమున కని నీడునివాసమునకు దివ
ములూ నవకల్పంబును శ్రీ. నానుదతిం
బుర్రేంతు ని, బాసత్త ఫలింపఁ నొలులు మధి
మతశేళిక. భార. విరా. అ. ౧౦౧.

గీ తెలువ యిస్సాళ్ల నడుగఁ బుర్రేడు నిన్ను,
నరయనిది తప్పగార .. వై. మ. ౩. ౧౨౩.

ద్వి. ఏకక్షణంబును నెడపక నియతించి, నేకాని
నీయేలు పెట్టి పుర్రేమ్మ.

రం. రా. బాల. ౧౨ పా. ౧౫. పం.

చ...తిరిగిచుక దవై జరాసంధుఁ డిట్లని
మిక్తంబు నళింప నేమిటికి మీ కారాజా
నాత్మపరాధునిఁ బుర్రేం డిట నన్నుదీయ
సమహద్వోత్పత్తి లక్ష్యంబుగన్.

మారి. ఉ. ౧. ౧౧౧.

గీ. అకడు ప్రాణించి పుర్రేర నడుగుచెంచె,
బొలఁతిచెంతకు నందుకుఁ బ్రాద్ధ స్రుంక.

కుక. అ. ౨౫.

పుర్రేరచేవకము. సం. వి. ఆ. పుం. పుర్రేరచేవ
కము.

పుర్రక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. మాఁకురు, కన్య.

అ. పుర్రక, బొమ్మ. ౩. యావకతూలము,
లక్కమాది. ర. పుర్రులు తెనిపాడం ఎవరిని
బుత్రికగాఁ జెంచుకొని దాని కడుపున బుట్టిన
కొడుకుడు దన మంగళయంగా స్వీకరించఁదల
చునో యట్టి కన్య. ౫. స్వల్పార్థము.

పుత్రకండ సం వి ఆ శ్రీ లక్ష్మణా
కంఠము ?

పుత్రకము సం వి ఆ పుం క శరణము ఆ
నైలభేదము 3 వృక్షభేదము, ఉమ్మత్త ?
ర పరంగము ౫ బొమ్మ

శ్లో మద్దాశీనైకతేజాశీసాస్సకంఠః కృత్రి
మపుత్రకైశ్చ, శేషే మహారృద్యగతా
సభాసం క్రితారం నిర్వికళితచార్య
సం ట సం ౧ ఆ

పుత్రకామ్య సం వి ఆ శ్రీ పుత్రులు కావర
నాది కోరగలది అత్తైయ

పుత్రకుడు సం వి ఆ పుం అనుకంఠజనుడు
(ఇది ప్రేమ, అనుకంఠ మెదలగవానియందుఁ
బ్రయుక్తిము) ఆ పుత్రుడు, కొడుకు

పుత్రకృతకుడు సం వి ఆ పుం పుత్రుడుగాఁ
లెంచుకొనఁబడినవాడు

శ్లో యస్యైశ్వర్యా వ్రణవిరోధం మిందీశాం,
త్రేలం వ్యుచ్చృతముభి కళమాదినిధే, శ్యామాక
ముష్టిపరిపరిక కోజహతి, సాయం సపుత్రకృతః
ఎదమి మృగస్తే శకుం ర ౧ ర

పుత్రజేవము సం వి ఆ పుం అత్రజీవిపట్టు

పుత్రద సం వి ఆ శ్రీ ౧ వంధ్యకర్క-
టకీ ? ఆ లక్షణాకంఠము ? 3 గర్భధాత్రి
క్షపము ?

పుత్రదాత్రి సం ౨ ఈ శ్రీ మాకవదేశమందుఁ
బ్రదిగ్ధమగలకాదికము ?

పుత్రధాద్ర సం వి ఆ శ్రీ బృహత్సంతతి ?

పుత్రశృంగి సం వి ఈ శ్రీ బాట్టుపు, అడ
కృంగి ?

పుత్రశ్రేణి సం వి ఈ శ్రీ మూషికకర్ణి, ఎలుక
చెవిచెట్టు

పుత్రి సం విల (క టి క) పుత్రులుగలవాడు

పుత్రిక సం = పుత్రక

(భగ్గపుత్రిక, అని పుత్రిక, ము)

పుత్రికి సం వి ఈ శ్రీ బదనిక ?

పుత్రియ సం వి ఆ శ్రీ పుత్రుడు కావర
నని కోర

పుత్రుడు సం వి ఆ పుం ౧ కుమారుడు,
కొడుకు (పుత్రులు నిర్విదలు)

శ్లో ఔరసః క్షేత్రజన్మైవ దత్తః కృత్రిమ ఎవ
చ, గూఢోత్పన్నా పరిగ్ధా వాయవా కాంధ
వాశ్చ ఎత్, కానీనశ్చ సహోధశ్చ క్రితః
సానన్యవృత్తా న్వియం దత్తశ్చ క్రాదశ్చ దద
దాయాదవాంధవాః

మను ౯ అధ్యాయ ౧౫౯ ౧౬౦

పుత్రపౌత్రీణము సం విల (ఆ ఆ ఆ) వంశ
పరంరగా వచ్చినది

పుత్రి సం వి ఈ శ్రీ ౧ కుమారుని అద్ద
3 వృక్షభేదము

పుత్రుడు సం = పుత్రుడు (ఇది ఏకకారం
మును నిర్వికారముగూడ నగుటచే నీనితోఁ
గూడిన ఎమో ఎమలందు లెందురూపములను
గ్రహించునది)

పుత్రేష్ఠి సం వి ఇ శ్రీ పుత్రప్రాప్తిక
చేసిడియిష్ఠి

పుదియ విల (క అదియ) అభినవము, క్రొత్త

పుదియబొట్టు

పుదియబొట్టు వి (పుదియ + బొట్టు) క్రొత్త
బొట్టు, అప్పుడే పెట్టినబొట్టు

నీ మదిత్రేల పెగనల క్రోదిన పుదియబొట్టు
సాంపత్రిక మల్లసిల్ల భా రా అర ఆ ౨౨

పుష్పము. సం. వి. (అ. అ. అ) ౧. మంకరా
కారముగలది, అ. చూచిదివిస్తమైనది.
(ప్రకృతి). వి. అ. పుం. ౧ పరమాణువు.
అ. (కాథమత ప్రసిద్ధమగు) వ్యక్తిలుకాదినవాళ్ళ
విశేషము. ౩. శీవుడు, ౪. జేహము. (పై వి)

పునరుక్తజన్మము. సం. వి. క. పుం. ద్విజాతి

పునరుక్తము. సం. వి. (అ. అ. అ) ౧. మరల
పునరుజన్మము. (అర్థములేక, శబ్దము) అ అర్థధి
కము, పైపెచ్చు వి అ న ౧ మరల చెప్పట.
అ (అలం) శబ్దార్థవిషయములలో నొకటి.

పునరుక్తవదాభాసము. సం. వి. అ. పుం. ఒక
శబ్దాలంకారభేదము.

పునరుక్తము. సం. వి. అ. పుం. ఒక
శబ్దాలంకారభేదము.

పునరుక్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. మరలచెప్పట,
వ్యర్థముగా మరలచెప్పట

పునరుత్పత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧ మరల
బుట్టుట; పునర్జన్మము, అనర్థము (వాచ)

పునరూహ. సం. వి. అ. శ్రీ. (మరలఁ బెండ్లాడఁ
బడినది) మరలఁ పెండియెనది

పునర్జన్మము. సం. వి. క. న మరలఁ బుట్టుట,
జన్మాంతరమిట్లు

పునర్జన్మము. సం. వి. అ. శ్రీ. గరితేయ శ్రీ.

పునర్జన్మము. సం. వి. అ. పుం. గోద

పునర్జన్మము. సం. వి. (అ. అ. అ) మరలఁ
బుట్టినది. వి. అ. పుం. ౧. సంసారము. అ.
గోద.

పునర్జన్మము. సం. వి. క. పుం. శీవాత్మ. (అ. వి.)

పునర్జన్మము. సం. వి. శ్రీ. ౧. మారు మను
వుది. దిధిమి.

పునర్జన్మము. సం. వి. క. పుం. చంద్రుడు. (పై. వి)

పునర్జన్మము. సం. వి. అ. పుం. పాలు కడుపు
కప్పి మరలఁ బాలు కడువఁ దొడంగిన దూడ.
(విలగము).

పునర్జన్మము. సం. వి. అ. పుం. ౧ ఒక నక్ష
త్రము (ఈ యర్థమున సంస్కృతమున విశ్వ
వివచనాంతము)

సీ ఒకచోఁ బునర్జన్మ పూర్వ వృక్షముకొమ్మ
నుడివడ మత్యాలలోఁగువోరి.

కాశీ. ౧. ౧౩౮.

అ విష్ణువు ౩ శీవుడు ౪ కాత్యాయన
మని ౫ ఒకానొక లోకము

పునర్జన్మము. సం. వి. అ. న. మంత్రము
యొక్క పునః పునః పరసము

పునస్సంధానము. సం. వి. అ. న. ౧. మరలఁ
గుడుట. అ విచ్చిన్నమైపోయిన అగ్నిని మరల
చూపకొనడమునందుఁ గూర్చుట

పునాది. వి. ౧ బలమునై గోడ కడంగన
భూమిలో లోఁకుగాఁ ద్రవ్వి పెట్టెడుగోడ,
మూలబంధము (శ. ర)

(వృక్ష) నాలుగు దినములలో ఆ మేడపువ్వులు
లేచును

అ బలమునై లోఁకునంది గోడ కట్టుటకు
భూమిలోఁ ద్రవ్వె పల్లము.

(వృక్ష) ఆ మేడకు మిక్కిలి లోఁకుగాఁ బుగా
మూల తీసివారు

౩. ఆధారము, మూలకారణము.

(వృక్ష) ఆతనియొక్కరక్తమునకుఁ బునాది
అయ్యున్నది.

పునానలు, వి. వి. (సం. త్రివ్యంతు.) మాత్యంతు
పునానమున క్రమమున మంతునపుడు చల్లిన
రాగులు లోపగుభావ్యములు
మ... రా. త్రిగుభృతల పెద్దపుల్ల త్రివాసర్వలిక,
విశిష్టం విశిష్టం చాళివల కర్పించె వృక్షపం
బువక. ఆము. ర. ౧౩౩.

పునుగు(స్మృ). వి గంధమాత్యాలమువలన గల్గు
నొకవిధ మగుగుగంధద్రవ్యము.

చ. భవగతకంపం గంధ మిడి కాటుక దీర్చి
పును గివోమ్మఁ దట్టినది యలంది...

ఆము. ఆ. ౧౬.

మ. బురసాకోకలు తోకతోళ్లు సవరంబుల్
పుష్పజవాళి కస్తూరియక గుండునస్వ
వస్త్రపులు భృక్కుల్ గొంచు పెట్టెంట
రా .. ఉ. మలిశ్చ ౪ ౧౨౮.

ద్వి. క్రొత్తకస్తూరి పుష్ప గుచ్చిన నుంచి, మెత్తని
గంధంబు మెయి నిండఁ బూసి.

ద్వి. నల ౧ ౩౩౯ పం.

జం పునుగుదావులు, పునుగుచట్టము, పునుగు
పిల్లి పునుగు రాజనములు

పునుగుదావులు. వి వి. (√పునుగు వృత్తి
యం చేకవచనము) పునుగువాసనగల కాలిధాన్య
విశేషము

చ. మాటికపప్పులు కాలుసంపెంగలు కందర్ప
భోగులు గజపతిలాగిలు బొందడిలు పునుగు
దావులు తేనెతోలలు మోసవాలు...

ప్రబంధ. ౧౧.౩

మ. పునుగుదావినకాదవంబు మిరియంపుం
బొట్లతోడట్టి చుట్టయ్యకువా దానినిహర
గుంపు మునుమం చై దేవిర్నవానం జగు,
గొంతుపవర్చుకు వాయపావములు నూరం
గాయలుకే నే నుర్వక్రమనేయం జలు
పాలపెల్లనగ నాహరం దిడు నీకువక.

ఆము. ౧. ౮౩.

పునుగుచెట్టము. వి. (పునుగు + చట్టము.) పును
గుపిల్లి కర్రములో పునుగుదంబుకొకము, పిల్లి
గడ్డ.

చ. పెదవలములైదులో తెలవిండ్లు జవాది
పునుగు చట్టముల్ .. మొదలగు కానుకల్
స్వపతిముందట నుంచి కొహారోనర్చుచున్,

ఉ. రా. ౩ ౩౮౮

నీ పునుగుచట్టంబులు పునుగుకట్టి జవాళి
కస్తూరియును బచ్చకపూరంబు

కుక. ౧. ౧౫౩.

పునుగు(స్మృ)పిల్లి. వి. పునుగునిచ్చుపిల్లి, గంధ
మాత్యాలము

చ. పెదపెదకంతుల్ పునుగుపిల్లలు జలులు
బాటితేనియల్, మొదలగు కానుకల్ స్వపతి
ముందట నుంచి కొహారోనర్చుచున్.

ఉ. రా. ౩. ౩౮౮.

నీ బూత, పిల్లి వాంగమ గమ్మపిల్లి వాంగమ,
బునుపిల్లి యటంచుకే తెల్ల గంధ, మాత్యాల
నానుంబు... ఆం. భా. ఆ ౮౪.

పునుగురాజనములు. వి వి (√పునుగు)

పునుగువాసన గలఒకవిధమగుకాలిధాన్యవిశే
షము.

నీ పొన్నక్రిరాజనా ల్పునుగురాజనములు
ముద్దుప్రా లారళ్లు ముత్తెనరులు
హం స ౪ ౧౨౮.

పునక(స్మృ). వి ౧. కలతత్త్వోకపాలము.

ఆ. పునక గుక్కతిత్తికి బోదినపాలు నీ, క్షణిక
నిండఁ జూరయొనట్లు దుప్పమై యపాత్ర
విషయ మగునీగి వృధవోవు.

భార. కాం. ౧. ౩౩౧

నీ. కాకికావగతోపకంర చేకంబున బంగలవైచె
గరంబు బ్రవృత్తువుక. కాకి. ౫. ౧౨౩

చ. కరమున మన్నపునయ్యును గాయని
భూతియొ...

విక్ర. ౧. ౩

ద్వి. పాదమున క్రతలపున్నముల వక్కయెడ
కును కర్తవ్యము మేనివర్తనము, క్రమమున
భక్తింపగగా తగ్గ గొనక.

పండితా దీక్షా ౩౬. పా
నీ ... ఎవర బున్నపరములు నడుటపడి.
నీలా. ౧ ౧౩

౨. చిన్నయెనుకయెనుక.

ఉ... బానువులపున్నల మాదిరి కాక బావ
గొల్పింప కనుకం క్రమల గవ్వకు
దద్దితి గట్టు మాను బావట్టువ గొంచు
మట్టికడ బ్రాహ్మణ తీరు గదయ్యి
భాస్కరా భా ౪ ౩౬.

క జలరాకె నిమితిమింగిల, ములు వాన దగమీల
సర్వములు వింతలే, కలలై లనుకుండె జల
యర, ములతో రావెదల నమియు బునుకల
తోడగా. దళా ౧ ౧౫౩.

౩. పునుకతాల్పు.

పునుకతాల్పు. వి (పునుక + తాల్పు) పాట
ధాకి, పులకు.

ఆ. పునుకతాల్పు నిల్లు మనిమె కాటక
జంపె. అచ్చ రా. యు ౧౧౬.

పునుగు. ఆ. క్రి ౧ తెనుదీయ, సంశోచించు

ద్వి తననీను తెనుకముందరిధనం బెల్లబునుక
యొక్కలుంబున బెట్టి పొమ్ము.

ద్వి. పరమ. ౬. ౪౩౩. పా. ౯ పం.

ద్వి తననాను మాదిన బయతోడ నద్వి, పునుక
కప్పుడు పొన్నపునకుం దెనుకనానానుక
పుండ ననియె...

ద్వి. పరమ. ౩. ౫౧౨. పా. ౫. పం.

౨. కర్వపడు.

ద్వి. అతిక్రమి నీ వన్నయట్ల బెన్నపుల, బ్రతిపాద
మానింపగక తేనీ కానీ, పునిగి యే ముందర
భుజియెన కౌల్.

ద్వి. పరమ. ౬. ౪౫౫. పా. ౨౦. పం.

66

పున్నము=పున్నము. వి. కుక్కరము. (౪. ౮.)

క. వినువచ్చు భామినివచ్చి, మనమున నీ కిరగనగ
మము న్నియ మెనుక, మును గొంతి కనుల
రాంధపు, నెవనియెనుక మునుగగట్టులే
వర్తియి. కుక ౧. ౪౩. (౪. ౮ పా.
పాన మెనుగగట్టులే ముద్రి. పా.)

పున్న=పిన్న. వి. చిన్నది.

ఉదా: పున్నతెలు. (౪ ౮ క్రా.)

పున్నమ. వి (పం. పుల్లినా, పా. పుల్లినా,
క. పుల్లినా) పుల్లినానీ, కుక్కపక్షమందలి కడ
పటిదినము.

గీ. నేను బ్రాహ్మణు బానిసమీద మెగము,
మెగనీ యెందున యెందు నిర్మలరాంతి,
తోడ బున్నమకాటిచందునెనంద, మను
రెణాడు మిక్కిలవచ్చునానానము.

భార. క్రి. ౨. ౯౪.

ఉ. పున్నమచందురు తెగడుబొంపుకాముల
రావకన్నియల్ నీలా ౧ ౨౦.

వి. వి. ౨. ౧౦౮

తననీపున్నమ=కావనపుల్లినా, అనుభవపుల్లినా.

ద్వి. తరకాక్షి ముందటి తననీపున్నమను, సరిభక్తి
శోయిడి గురుకట్టుమిచ్చె.

పండితా. పురా. ౧౨౨. పా.

(తననీపున్నమ అనుముద్రి)

దవనపున్నమ=నైకపుల్లినా

గీ. దవనపున్నమ కావకాధ్యక్షుడైన, తెలుగు
రాముడు... ఉత్సవం బునధరింపు నందు
బోయితి... క్రితా. ౨౦౫.

—మానిపున్నమ=క్రాంతపుల్లినా. (కావలెను
తోరమున పూజించు)

ద్వి. మానిపున్నమకాడు మాపురం బిమ్మి, రాం
భక్తల కొప్పు బండుక వేన.

పండితా. పురా. ౧౨౨. పా.

గ్నో. ఊర్వే ప్రథం మధాఽర్చాఽప్రావీశంతు త్వా-
నమ్, చైత్రేత వమకాశోమమ వర్ష్యాఽ
ప్రజత్వేథః. విగ్ధయసింధువు చైత్రేత్రత్ర ప్రక
రణము.

పున్నాగ. సం. వి. ఆ. పుం. ముప్పుదిరెండు నపుం
సకరాగములలో జాకటి.

సీ. కాంధోజీ శీతారాగో శోకవరాళి పున్నాగ
గుమ్మకాంధోజీ... మౌంస ౫. ౧౨౪.

పున్నాగము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ తెల్లయెనుగు.

ఆ. పురుషక్రేస్తేఁడు. ౩. తెల్లగలువ. ౪. బాటి
కాణి. ౫. నురపొన్న శ్రీ ౬. కాగశీసరము శ్రీ.

పున్నాగవరాళి. సం. వి. ఇ. పుం. ముప్పుదిరెండు
సపుంసకరాగములలో జాకటి.

సీ గాళ వారాయణగోళ వసంత వరాళి పున్నా
గవరాళి శంక, రాళరణము ..

ప్రబంధ. ౯౬

పున్నాట(డ)ము. సం. వి. ఆ. పుం. చక్రమర్దము,
తంబెపుఁజెట్టు.

పున్నియ(న్య)ము. వి (సం. పుణ్యమ్, ప్రా.
పుణ్యమ్) ముక్కతము.

గీ. ఎన్నఁడును నేగి శేనట్టియిమ్ము హా కృ, కాసిము
వయందుఁ గాఁపున్న జంతువులమ్, శేఁటికా
కంబు పున్నియం తెదరినప్పుడో అకమునఁ
గుల వలయుఁ గే తాడిచెట్టు

కాకి. ఆ. ౪౫

గీ. పురిపులుగులెంత మెన లేనిపున్నియంబు,
తేమచేసెనో... నీలా. ౧. ౧౦౯.

సీ. ఎవ్వరిమన మెవ్వఁ డెలంగు నన్నెము పున్నె
మును దేవుఁడెయ్యెంగు ననెడివారు

సారంగ ౩ ౮౨

సీ. విడువ నీ న్నెప్పుడు విక్రసింపక యెన్న
సినర్థమునకుఁ బున్నియము గాఁగ.

శవరా. ౩. ౧౩౦.

(ఇట వ్యతిరేకతనచే పాపము...లై యధ్య
మృతని తాత్పర్యము.)

కా...అ, ధూమికా కేటలఁ దోఁటలం దిలి
మీపున్నెన మా కచ్చికం, మేమికా శేకను

భాన మండుదము సారంగ. ౧. ౬౫

(ఇట మీచేసిన ఉపకారముచేత, అని భావము.)

—విణ. పుణ్యము కలిగించునది, పదిత్రము.

గీ. అప్పువంబుగ కాశీయ్యకట్టానర్వ, గడలగు
నిప్పున్నియపు బలకల్పమునకుఁ, గతలేజం

గట్టులు అచ్చ. రా. చాల. ౨౪.

—నీపున్నెము = నీవేలెలగును (ఇది అనిష్టకా
ర్యము చేయవలదు అని చెప్పటయం దువ
య. క్రము)

సీ నీపున్నె మిచ్చట నీవగ్గె తెరయించి పోదు
దీర్పట మంచుఁ బొందువఱిది

వవల ౫ ౫౪

పుష్పము. వి (సం పుష్పమ్ ప్రా పుష్పమ్) పుష్ప.

సీ పుత్ర పుత్ర్య తా హాఁగఁ బుష్పము విరి యల
రెనఁ గునుమాఖ్యై లై యలదు నీః

అం సం. పృ. ౪.

పుష్పి=ప్రప్సి. వి (√ప్రప్సి) పురుసపట్టి చెడి
పోవుట

(పాలశీబొంగు వర్ణనము)

వ ముక్కజొక్క పుష్పి చీమిదిండి యేకలమ్మ
సెలవు నిడుదగలుపు శేఁకయే ముదురు

సన్నము గమకంబు నీలధవళి క్రహారికన్యం
బులు మొదలగాఁ గలమధురణులలు శేక ..

ప్రబంధ. ౬౦౫

విణ. పుచ్చిపది.

తే. వివిధసం గ్రామజయ్యుడవీరభద్ర, రాజకర
జాకటాక్ష నిర్వాజలస్థి, సకలసామ్రాజ్య

ఖనిధిసే వకటయొక్క పుష్పిబోగ పులంకై

సోగులఁ దగు. చంద్ర. వి. ౩. ౪౦.

సీ. పుష్పిమండికి శేద పుష్పంబు చుట్టుట తేలు
ధరం దెవ్వఁడు రాఁడె. రామలిం. ౧౦.

పుష్పించు. స. త్రి. (త్రయ్య+ఇంచు) తియించు,
తొలచించుకేయి.

గీ. జామరదీపాంతర జాల నన్నతర దనర్పు,
తొరణ ప్రంభ మెక్కి యెవ్వారు నెఱుంగ,
బండ నిచ్చెనఁ బుష్పించి యెందు ముదిద,
యట్లు లైవను శ్రేణద వనరపురికి.

పద. 3 అ. (చి ని క ర)

అ. పుచ్చు, తొలచించు, తీసికేయి. (స్వార్థం
చుట్ట)

ద్వి వికతశ్రీత్రచార్యునివిహితావృత్తము, లగు ప్ర
సాదప్రమాణాంబరావళులు, పుష్పించునంత
పురహారకరణ, సొప్పార నడయించె నూ
ర్వశ్రీత్రములు. పండితా. మహిమ ౨౬౯.

ద్వి ఎల్లయ్య మధుమయ్యగార్హిశేషమియును
లేక నొప్పు గా దనకనబ్బించి కన్నులు
పుష్పించె .. బసపు క ౯౦౭ పం.

పుష్పిపురుగు. వి ($\sqrt{\text{పుష్ప}}$) నునీపురుగు, కట్ట
తొలిచి నునీ రాల్చడిపురుగు
(చి. వి క, ర. త్రా)

పుష్ప. వి ($\sqrt{\text{త్రయ్య}}$) పశువులగొరిజలు ప్రసి
పురుగులు పడెడువ్యాధి.

అ. నరిడి పుష్ప కప్పుకాపురు కడుతూడ,
యనుదుఁదిక్కి యనంగ నడలి మఱియొక,
దెవులు లెన్నియొక దవిలి యెంతయు
మహోగ్రంబు లయ్యెఁ బురుగులంబునందు.
హరి తూ. ౬. ౪౫.

ద్వి. కప్పుకాపురుగాలి గట్టపల్లికల్ల పుష్ప
పంపరయూడు బొట్టు బొట్టుక...

పం. ౧. 3౦. పా. ౨౧ పం.

పుష్పసము. సం. వి. అ. పుం. ౧. ఎడమప్రక్క
నుండుతొనీరిత్తి. అ. కామరదద్దు.

పుష్పాడి. వి. (పుష్ప+పాడి—క. పుష్పడి.

క. పూపాడి. పుష్పవరాగము, పూవులయందలి
పూలి.

గీ. బోలుదరదినహూతావృత్తులగు కాపు లద
రెడు పుష్పాడులట్లునెఱుంగు.

కార. విరా. ౪. ౫౦.

గీ. జడియ దళలకుఁ గురియ పుష్పాడుల
మునుగు మనుచ 3. 3౧. (ఇది శోషి
ప్రయోగములందు పుష్పవాచక పదతూర్వ
మంగా నూడఁ గన్నట్లుచున్నది.)

మ...చెంగల్పుపుష్పగు నింపిన చంద్రోపల
తేదితె... పారి. ౧. 3౧.

గీ. పుత్యుఁబుష్పాడిదుమ్మ పాదల నిష్పాద
లలో నిర్ధాగులెత్తుచు వసించుకేయి.

ఉ. రా. 3. ౬౫.

పుష్పాడివన్నెలు. వి. వి. (పుత్య+పాడి+
వన్నెలు.) వత్తుచిశము.

వ..కంటకి వన్నెలును బుష్పాడి వన్నెలును
రుద్రాక్ష వన్నెలును... ద్వా. 3. ౨౦౬.
(ప్రాతరత్రతి.)

పుచ్చు. వి సం. తూర్వా, త్రా. పుచ్చుకు.
క. పుచ్చు. తూర్వఫణి, పడనొకదవ నక్ష
త్రము.

గీ. అక్షేష మత్కన్నవనీర్యతమబలాభము నుభవ
దనకులమునెంత్రు పుచ్చు పాపాగ్ని విమూర్తి
సిద్ధి. కార. అను. 3. ౧౬౮.

పా: పుచ్చులేదను బూతులేదను నిలువదు.
చంద్రిక.

పుష్పనుజు. సం. వి. అ. త్రి. అన్నగలపడుచు.

పుష్పవత్సము. సం. వి. అ. న. మగవిడ్డు.

పుష్పరము. సం. వి. అ. పుం. ౧. త్రువప్రయో
జము. అ. (ధర్మార్థకామమోక్షమలగిడి)
పురసార్థము.

పుమాంసుడు. సం. వి. ౧. శ్రం. మనుష్యుడు,
మానినీ.

పుమాఖ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పురుషుని పేరు

పుష్పలము. సం. వి. ఆ. శ్రం. గర్భవాయువు
(విల్యము)

పుయిలోట(ము). వి ($\sqrt{\text{పుయిలోటు}}$) లక్షా
భయాదుల చేగలగు) జంతుసంఘోచము; వెలుపు
భయము.

గీ నీవుఁ దమ్ములు నొక్కడ నిలిచి చూచు,
చుండఁ దని పలుకుటయొక బుయిలోట
తోడఁ, గీచకారాతిఁ దప్పుక చూచి నగుచు,
నరని కిట్లు వెప్పి ధర్మాత్మకాంచు

భార విరా. 3. ౨౦౫

గీ. పరగి పుయిలోట లాడుగుటఁ బగల రేయొ,
బలైయంచును నదవలోపల విశేష్య, దిరిగి
నట్లు కృష్ణునిగూడి తిరుగఁ దొడఁగినింగ
నలు మదభరవిమాధాత్మ లగుచు

మారి పూ ౮. ౧౩

నీ జనులు గాంచిన మానుషము మాటఁ దన
కమపుయిలోటమున మోము పుల్లగిలంగ.

భార. విరా. ౨. ౩౦

నీ. తల్లడిపు తలఁచు తల్లడము తలద జగుట
జంకన జంక జంక పూలి, పుయిలోట
జలదంపు దిగులు వెలు పక్క వెలు యొ క్త
లము రీతు వెదరు వెల్లిలుట యంతక
యెదిల యటన నదృశి యగు ..

ఆం. భా. ౧. ౧౩౩

౨...సంకయము.

వ...ధర్మబులు కేటపడ ననుగ్రహించుచును
బుయిలోట వాని నమ్మంగలిగిగొని కృపకు
భావనయిగాఁజేయుట...

భార. అను. 3. ౨

పుయిలోడు. ఆ. శ్రీ. (క. పుయిల్, చుంబల్, ..

ఆక్రందనము —పుయిల్ + ఓడు—ఆక్రంద
ముగా పరుగెత్తు) ౧. (లక్షాభయాదులచే) వెను
దీయొ, సంఘోచించు; వెలుచు, భయపడు.

క. పీచుల నంటంగ నగుశ్చేఘానాభరమాటా
దనక పుయిలోడక న, స్త్రీ పీచపుంబుఁ బాన
పం, గా నీకుం దగుట పాపకర్మము గాచే.

భార విరా. ౪. ౧౦౯.

చ .. ఏవొకగితి విచ్చించుటఁ బుయిలోడక
యిప్పుడు దాని నీ వొకొనుక నడిచితి
గింపు మనుయొండ వై చుదిఁ గింక
వాయుఁగన్. పృ. ౧౫౪.

క ప్రియ యి యేటిది శాస్త్రుడు, బుయిలో
డిన పలుకుతుండల పాల్లలచేతన్, మయననక
భజనగలము లు,దయ మొందెన్ ఫలద
మొందఁ దదలయన్ శ్రీ

కావ్యా ౩. ౮

ఉ నీవియలప్రభావమును నీనియూడినదలం
బులున్, చేవుఁ డెఱింగి యుండియును నిందల
కున్ బుయిలోడి యోజగ, త్యాపని నీవు
గోరినవెమంబున నిచ్చటి కంటికాఁడు...

ఉ రా. ౨. ౨౩౧.

జ. పుయిలోట

పురఃపాళము. సం విలు (ఆ ఆ ఆ) పాక
మును దగ్గిజేసి, సలామ్యుభవైసి.

శ్లో: ఈప్తితాగ్ధ్రీయారాం కేఠనస్య గిరే
ర్వన, ఆశ్చర్యధయామాను: పురఃపా
భిరంలికాన్ సం. కుసం. ౨. ౯౦.

పురఃఫలము. సం విలు. (ఆ. ఆ. ఆ) (ఫలము
ముంగలగలి.) ఫలమును సమీపించిది.

శ్లో: వత్సోత్పన్నానీ స్త్రీమీదా సమర్థం ప్రత్య
గ్రహీత్యేతి న న్దుకుస్త, భక్తిపరమశ్చైష
మీ తద్విధానం ప్రపాదదత్సని పురః
ఫలాని... సం. రథం. ౨. ౨౩

ద్వి. అరయంగ కే లై నయత్తుకంబుతోడఁ,
బురసెంతఁ వదలుకాఁ బుట్టింబిశాన్.

రం రా. ఆర. ౧౯౫. పా. ౪. పం

౨. మాటొక్కను, ప్రతిభుటించు

౪. నితొడన కరిపాతము, మాటో ఋక్షంబుఁ
కెనయ్యవలెన కాక, మాటోడ నీవు
కావునఁ, బురసెంచుట

ఆ మాట ౩ ౫౧.

౩. ఒప్పు, అతిశయించు.

ద్వి సరి లేనివకర్త పంపునంపుటన, పు
సెంపకా రామాపురణ ధరించి

రఘువా ౩ పా ౧౬. పం

పురతటి. సం వి. ౪౪. శ్రీ ఘటవూటము.

చిన్నయంగడిబి

పురదేవత. సం వి అ. శ్రీ పురమునధిష్ఠించి
యన్న దేవత.

పురద్వారము. సం వి అ న. పురముయొక్క
వాకిలిగవను, గోపురము, పురమున బ్రవేశించు
ద్వారము

పురపాలుడు. సం వి అ. పుం. ౧ పురా
ధర్మకుడు ౨ శివుడు.

పురపుర. వి. ౧. బొద్దిలేచుటకు ననుకరణము.

మహానగర...పవకరకటక ప్రవృత్తామివీశేషం,
బులు చొప్పలే వచ్చు నెడం బురపుర
నడుగులే పొక్కిగా...

ప్రబోధ ౫ ౯౩.

౨. దుభించుట తమాతమాపడుట మున్నగువాని
ననుకరణము.

౪. పురపురఁ బొక్కుచు బకపత్తికరంగముం
డేరఁ బనిచి...

భార. కాం. ౩. ౫౧౬.

౪. పురము లెల్లఁ గనుంగొని, పురపుర బొక్కుంగ
వృత్తభూమిలోకిం, వృత్తితగతిం గొని చని
య్యగ్గయహింస యొనర్చుచునగునొలుపమిఁ
దనలావ.

విక్ర ౩ ౬౫.

౪. పురపురఁ బడి యెచ్చు చుండె భూభాగము
నన్.

దశమ. ౪ ౬౯.

౩. తమాతమా; బాధ.

చూ. పురపురగొను, పురపురమును.

జః పూపురగొను, పురపురమును, పురపురలాడు

పురపురగొను. అ (శ్రీ (పురపుర + గొను) తమా
తమాపడు, తర్జనగొండు.

గీ తల్పమునకు సభీప్రయత్నమున వచ్చునభిన
వోధన నడు గడు గాను బయ్యెదలఁపు
పురపురగొనఁ దర్జనమునకునొంకునకుఁ
దక్షణము బ్రహ్మకీర్తి మయ్యె

కవి. ౩ ౨౦౩

పురపురమును. అ (శ్రీ (పురపుర + అను) పుర
పురమును, గొప్పగొండు

న...శిశోణంధనంబునం బురపుర మనుబోడితల
విమరుకొనుచు . ప్రబోధ ౩. ౧౨

పురపురలాడు. అ (శ్రీ (పురపుర + అడు)
తమాతమాగొండు, మిక్కిలి అక్షపకు
(వ్యవ) అతఁ డాయుక్త్యాగమునై పురపుర
లాడుచున్నాడు

పురభిత్తు. సం. వి. ౬. పుం శివుడు.

పురమధనండు. సం వి అ పుం. శివుడు.

పురమార్గము. సం వి. అ. పుం. పురమునందలి
బిభిషత్తురమునకుఁ గొంపోవుచారి.

పురము. సం. విలు. (అ. అ. అ.) పూర్ణము,
ప్రచురము.

వి. అ. న. య. పట్టణమిశ్వము. (పెద్దపెద్ద గృహములను బట్టి నగరము లిదియొక ప్రోక మనకుఁ దెల్పుచున్నది దైత్యముగలది); బహుగ్రామముల వ్యవహారమునకు సాధనమై పెద్దలు మాట్లాడులు కలిగియున్న ప్రధాన గ్రామము. ౨ గృహము. ౩ దేవాలయము. ౪. పాలిపుత్రమును పట్టణము. ౫ కనుమ దళపుంజము, పూజకుకాశ ౬. కాగరి ముస్త ౭. ౮ చర్మము. ౯ మేడగృహము. పరిగృహము/౯ శ్రీ లంఘనగృహము. ౧౦ మూడు అను సంఖ్య — వి అ పుం పీతపుంజి, పచ్చగోరంట. ౧. ౨ ధాన్యరాశి. ౩. సన్నిలపులెట్టు

పురరత్నాంధు. సం వి అ పుం. కలార్క, ఆరక్షకుడు

పురరీపుపు. సం వి అ. పుం. శివుడు

పురరొగము. సం. వి అ. పుం. పురమునుట్టిది.

పురల. సం వి అ శ్రీ దుర్గ

పురశాసనము. సం. వి. అ. పుం. శివుడు.

పురశ్చరణము. సం వి అ న. య. ముండుగా అవరించుట ౨. (కంఠ) గ్రహించిన మంత్రము నకు నీర్దిహితువగు ప్రయోగభేదము

పురశ్చర్య. సం. వి. అ. శ్రీ = పురశ్చరిణము.

పురస్కరణము. సం వి అ న. ముందిడుట.

౨. భావము. (మనః పురస్కారము)

పురస్కరణీయము. సం. వి. అ. పుం. (అ. అ. అ.)

౧. ముందిడుకొనదగినది. ౨ భూజంపదగినది.

పురస్కరించు. సం. న. శ్రీ. య. భూజం.

౨. ముందిడుకొను.

వ...అంక సమస్తమై న్యాయము సమస్తంబులు కామింది వివిధాయంబులు భరించుచు

మధాశయము మహాదేవిని బురస్కరించుకొని మహిమవిందికి సురపరించిన.

మార్క. ౨. ౧౦

పురస్కారము. సం వి. అ. పుం. య. ముందిడుట. మంగళపెట్టుట. ౨ ముఖ్యత్వమునిచ్చుట. ౩. భూజము. ౪. పరిగ్రహించుట. ౫. (దీని నుండి) అయితపలుచుట, సిద్ధముచేయుట. ౬. శక్తు బాక్రమించుట, అర్పిగ్రహణము. ౭. అభిశాపము, అపమాణపడుట ౮. సేకము, కడుపుట; మంత్ర జలాదులఁ బ్రోక్షించుట. ౯. ఎదురుచూచుట, ప్రతిపాలనము.

పురస్కృతము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) య. ముందిదనినది ముందట పెట్టకొనఁబడినది; (దీని నుండి) అనుసరించఁబడినది. ౨. భూజంపదగినది. ౩. పరిగ్రహించఁబడినది. ౪ శక్తుచే బాక్ర మించఁబడినది. ౫ అభిశాపము, అపమాణపడినది. ౬. కడుపుదీనది, ప్రోక్షించఁబడినది, సిద్ధము. ౭. సిద్ధముచేయఁబడినది ౮. ఎదురుచూడఁబడినది. ౯ ఏర్పడఁబడినది, నియంత్తము. ౧౦. అభి ప్రియము, అభిసేకముచేయఁబడినది. (రాజులము. మొ|| శీ వి.)

పురస్కృతము. సం. వి. అ. శ్రీ. య. పురస్కారము. (ముందిడుట. భూజము. మొ) ౨. పురశ్చరణము.

పురస్కరణము. సం. వి. అ. పుం. (అ. అ. అ.) ముందు నడుచుకాడు, పురస్కారముడు. వి. అ. పుం. య. ముందుపోవువాడు. మార్క. ౨. అనుచరుడు, సేవకుడు. ౩. నాయకుడు, ముందుండి నడపు వాడు.

పురహరణము. సం. వి. అ. పుం. శివుడు, ముక్కంటి.

పురా. సం. వి. అ. శ్రీ. య. గంగ. ౨. ౬౩౫ నాకగంధప్రద్యము. ౩. తూర్పు. ౪. కోట,

దుర్గము అవ్య తూర్వమున (శుభార్థమున
తెలుగునందు వ్యవప్రయోగము కన్పడదు)

పురాళభ సం వి అ త్రి తూర్వభ, ఇతి
హాసము

పురాళల్పము సం వి అ త్తం యంత్రాచీన
మగుకల్పము అ తూర్వకాలము కి అర్థవాద
భేదము

పురాశ్రయము సం వి అ త్తం తూర్వము
చేయఁబడినది వి అ న ఇహాజన్మముందును
జన్మాంతరముందును చేయఁబడిన అన్యపాపాది
కర్మము

పురాణాదు సం వి అ త్తం ఇంద్రునికాంతి
కర్మముచేయు ఎకాహితుడు (2 వి)

పురాణగుడు సం వి అ త్తం పురాణ
గాయత్రుడు, ఎరాణములను జదువువాడు,
సం వి అ త్తం బ్రహ్మము, ఎరహర్మ

పురాణపురుషుడు సం వి అ త్తం
యిష్టపు అ ములలివాడు, వృద్ధుడు

పురాణము సం వి అ త్తం అరా
తము, ఎరాధనము, తూర్వకాలపుది అ చాలఁ
గాలము చెల్లినది కి తీర్చించినది, క్షిణము
వి అ న యింద్రునిరాని ఎంచలక్షణ
ములతోఁగూడిన బ్రాహ్మిని (మా అష్టాదశ
శ్లోక శ్లోక ప్రతిపద్యము వంశో మన్వంతరాణి
భవంకానువరితం చేతి పురాణం ఎంచలక్షణమ్)
అ పడునెనిమిది వి అ త్తం న యింద్రు
నెత్తునెండిటంకము, కాన్వాపణము అ ఎనుబది
వరాటకములతోఁగూడియగు వణము

పురాణాంతండు సం వి అ త్తం యముడు
(2 వి)

పురాణియే = పురాయణియే, పురణియే¹.

అ త్రి (సం తూర్వము) యిల్లు, ప్రణలు

న కల్పత్రపాణం దనం బరిగవచాడ కాచేతం
గ్రామల పురాణియటం నేని కొండోక
కాలంబున కడుపులం బెనుకు
కార విరా యి 2

దండకము ఉల్లోక సౌందర్య భగవద్గీతిక
విష్ణుకం బామరస్వీయ జీమాతమే హార
వర్ణంబలక్రశీ రాణియ మించుక బురా
ణియగాఁతయె

పాండు ర 22

అ విజృంభించు (క ర)

పురాణియే సం వి త్రి పురాణముచెప్ప

కా పెట్టుం గల్గున గాఢి గొల్పున బురాణియం
దొంకొంటి భాగ యి 2

పురాతనము సం వి అ త్తం తూర్వము
కలిగినది, బహుదినములకాఁటిది, ప్రాచీనము, తీర్ణం
చినది, క్షిణము

పురాధిపుడు సం వి అ త్తం అరమున కధి
పతి ఇల్లీ అరాధ్యులుడు, మె

పురాయణియే = పురాణియే, పురణియే¹

అ త్రి యిల్లు (క ర)

అ విజృంభించు

దండకము కాశ్యపంబు దంధుర్వగంధంబు,
హుంతు మూలార్ పురాయణ

పాండు ర 22 (మద్ది వి వి క ర)

పురాణియి సం వి అ త్తం ప్రాచీన మగుకల్పత్రి
గలది వి ఇ త్తం కిత్తెడు

పురారాతి సం వి ఇ త్తం కిత్తెడు, (ఇల్లీ
పురాణ)

పురాధర్మము. సం. వి. అ. పుం. ౧. శేట
కము. ౨. అత్తభేదము. (వార) 3. పల్లెటూరు.
(అ. వి.)

పురావసువు. సం. వి. అ. పుం. భీష్ముడు.
(అ. వి.)

పురావిదుడు. సం. వి. (వ) పురావృత్తముల
నెఱిగినవాడు

పురావృత్తము. సం. వి. (అ. అ. అ) పురావృత్తము
జరిగినది వి. అ. న. ౧ పురావృత్త వృత్తాంతము.
౨. ఇతిహాసము.

పురి. వి. (క పురి) ౧ నెమిలివీధము బస్సును,
నెమిలియాక

గీ. మేఘరాజులు సరసక మీఱు చయ్యుచునరక
విద్యుల్లతాదీప్త తరకటాక్షులీ క్షణకలాపముల
గారమిప నలది, నెమ్మి నర్తించు బురి విచ్చి
నెమ్మిగములు. రామా ౨ ౧౦

క. బురి నెమ్మివలనరక, హరివలనరక కిరల
కల్పాక్షి నరక, నరక నెమ్మివలనరక కిరల,
నరక నెమ్మి వలనరక కిరల వలనరక.
చం రా. 3. 83.

క. పురి విచ్చి మయూరము లుపసరిసాధక
గృహగ్రముల నటియించున్
వరాహా ౯. ౧౫౧.

౨. పిరి, మెలి, పెన; పేనుటవలనరకలగు గట్టి
తనము.

నీ. తననమూత్రమునా దారమనరకలగు పిరి
యనరక దక్కరనెమ్మ మొప్ప

అం. భా. ౨. ౨౫౫.

న...తర్కరాదు పాపముని యొడలిమలకలు
పులుల విడి... భీమ. క. ౨౦

3. బిగిసారము.

కా. కానాటం బురి యొక్క నంగముల
నందంలై యురవీడి వి. పూర్వ...

చంద్ర. ౧. ౧౦౫.

చ. కలకలనవృత్తము పురి గర్జితమైయు
నూరనూరనమిగిలె నవరంజనా లెగు
బుజంబులు . కవల. 3. ౧౦౨.

ర. కవియట, అక్రమణము. చూ. పురికాండ,
పురికాండ)

౫. ఉత్సాహము, ఎచ్చరిక. (చూ. పురికాండ)
౬. ధాన్యములు పోసి యంచుటకు గడ్డితోఁ
గట్టినమాటు, నెఱిగిరాదు. (క. ర.)

(వ్యవ) మాపురి నిండ ధాన్య మున్నది.

8. గోనలు కట్టుట కుపయోగించెడుకాదు.
(క. ర.)

(పురికాండ అని వాడుక)

—కాలపురుషులు. = కాలములకు గట్టిననెమిలి
యాకలు

నీ. కురగోలలు నాటి కుటిగొని తనకుంచె
సాది నమర్చినకాలపురుషులుగా

క. సం. ౧. ౨. ౯౨౩.

జ.—పురికాండ, పురికాండ, పురికాండ, పురి
నమ్మి, పురిపులుగు, పురియొక్కించు, పురి
యొక్క, పురివిచ్చు.

పురి. సం. వి. ఇ. ఈ. పురి ౧ పగరము, ౨. నది.

ఇ. పుం రాజా (నీ. వి.) వి. ఈ. పురి.
౧. కోట, దుర్గము. ౨. దేవము. 3. సవాస్తి
నుల ఉపాధిభేదము.

గో. జ్ఞానరత్న సంతకాండ; పురాణకర్త సభ
నీతి, పరబ్రహ్మరథో నిత్యం పురిసాహ
న ఉచ్చితే. మహానిర్వాణశతకము

పురికాండ. వి. (పురికాండ) ఉత్సాహ
మందు, ఎచ్చరికలవాడు.

క. నై నెమ్మ వ్రాంతి యిదిగో, నై దిచ్చుడు
మ్రచ్చువగల నెలక రమించు, బోడిమి

దెడదే మరి బుద్ధి కాచవుగదా కొదవలే
జగంబు తెలుగుగదా. కుక. 3. 3౬.

పురికొను. అ. ౩. (పురి + కొను) ౧. ఎచ్చరిక
గొను, ఉత్సాహముకొందు;

క... బలములు మార్కట, బులు మార్కట
తెలుగ రాండుబుద్ధిని చుకురంగలనద్దకు
లావుగ వడి, కలపడియి...

భార. భీష్మ. ౨. ౧౩౧.

నీ. కనుకేంద్రునియందు గది నైపు మెప్పుటి
యట్టుల పురికొని యనికే కొచ్చు

భార. భీష్మ. 3. 3౬.

క. బరవసున గోల్లలచేసిరి పురికొని కడలి
నైత్యవేసలు మగదన. నిర్వ. 3. ౧౪
చ తెలివైన నిర్వి సముదీర్ఘయంబున రాను
నీయించు, బురికొన కేని మామబుడు

భా. రా. ఆర ౧. ౨౦౬

౨ కడలి, ఉద్యమించు

చ. కరకరితోడిరి క్రియలక ల్పచరించి మనోజ
శీలికి, బురికొననీక కోపమున చో
నడవ గడు నర్తి... చిత్ర భా. ౪. ౫౩

3. కట్టమగు, సాంప్రదమగు

క. నలు లవగ నంత తీతే, పురికొని తెగ
కాకడేసి పొడమెడు మీ రే, మురుపుగ
జడ యలెదరు. కుక. ౨. ౨౩౩.

౪. అతికయించు.

క పరించుచు దెందంబున, బురికొనుకొను
తోడ .. మనుచ. ౨. ౮.

౫. తెనగొను.

క. అనుటయే నచ్చరమౌదయంబు, బున భయమును
సంప్రమంబు బురికొనగా నొయ్యనగర
భృతవల్లరయొక, యనుగంజెలికరతంబునం
దిడి యంతక. తె. శబం. ౧. ౨౧౮.

౬. కనియె, కలపడు.

క. పురికొనుచు దెలుచు నో, మరసానం
నొక్కతోట నలవడు నొకతో, నిరియ
నొకతోట దివగుం, నిరుగ రామతోట
రెండుదెలుగులు నొచ్చున.

భార. భీష్మ. ౨. ౧౩౩.

క ఉభయదెలుగులు బురికొని... నభభృదలు
వొగడ నీనున చోరాడన

భార. ౩. ౧౨౩.

౩ సక్తమగు, చిత్తు

చ... వచ్చె పుణ్య, పులయనునప్పకొంగన ముదం
బున చానివిలాసలిల జూ, ములలు పురి
కొన్ను లైబడి

మార్క. ౫. ౫౮.

పురికొల్పు (లుపు). స. ౩. (పురికొను)
౧. (యద్ధామలక) వ్రేరేచు, ప్రాతానా
పలుచు

క తిరిగినపంపల కేటికొని, బురికొల్పుగ నున్న
చారు వోమయగాక ..

భార. భీష్మ. ౨. ౧౫౩

గీ కామమోహిత యగురింతి గ స్త్రీపలుపు
నమలా బురికొల్పి తిది నీకు జనున రాను
వైదు. ౮. ౧౩౦ భార ఉత్సా. 3. ౫౩.

౨ పంపు, పుల్లెంచు.

క నైరింపకయైదెలుగురు, వీరాగ్రణి యిరువ
దేనువేలరథంబుల్, పోలికబురికొలిపినవి,
సాధరిగతి గూడికవికా రాధునిమోదక.

భార. భీష్మ. ౨. 33౩.

గీ. పురికొలిపె నంచె బుల్లెంచె బుచ్చ
సంచెబుంచె బుచ్చె బుచ్చె బుచ్చె
సంచెగవలరు నంచెవె ననుమాట కర్ణ
మగుచు. ఆం భా. 3. ౧౨౧.

పురిడివిట్ట. వి. పూరడు, పక్షివిషము (క. ౮.)

పురినమ్మ. వి. (పురి + నమ్మ. పురిగలనమ్మలి)
మగనమ్మలి.

క. పురుగు గలఁ దీప్తి నని తనపురుగు లెఱంగఁగ
పిల్ల మేఘం బుడంగఁ తానం, బురుగు
బొడగట్టి మెఱుఁగుచుండును లీగఁ తక్కి
బొడఁ బురుగు మెఱుఁగితింక.

మ. సం. ౮. ౧౪౦.

—పురిమొ = మగమెలి.

నీ. పాలిమెలితోడఁ బురిమొ తనపురి ప్రతి
వచ్చు నని పాఠం బట్టెనని

విక్ర. ౫ ౧౩౦.

పురిపులుగు. వి. (పురి + పులుగు) మెలి,
బిల్వము.

గీ. మక్కివాల్మొన్ననులంబైతోడుఁబ్రాంతంబొ
దరి యనయంబు నాచంగఁ బడసినట్టి,
పురిపులుగుమొత్త మెనలేని పున్నియంబు,
లేమిచేతుం .. నీలా. ౧ ౧౦౯.

క. ఇరువంకలఁ దన్నుఁ బొదిమిగొరువంకలఁ
దుమ్మదలును గోయలఱం దక్కుచిలు
కలఁ బురిపులుగులు, గొరగొర రా
మరుఁడు పెడలఁ గొమ్ము గలంపక.

నీలా. 3. ౧౧.

పురియొక్కెందు. స. ౩ (౧/పురియొక్కె)

౧. పేని గట్టిగా పెనగొనఁజేయు, పిరియొక్కెంచు
౨. పురియొక్కె ప్రేరేఁడు, (ప్రేరేఁడులను)
రేఁపు.

(వ్యవ.) ఎవరో బానిశి గట్టిగా పురియొక్కెంచు
టచే నన్ను పెడఁ దిట్టిపాఁడు.

పురియొక్కె. అ. ౩. (పురి + ఎక్కె) పేనుట
చేత గట్టిగా పెనగొను, పిరియొక్కె.

(వ్యవ) పురియొక్కె చక్కగా పురియొక్కె
బొత్తుటచే త్వరగా తెలిపొత్తు.

పురివిచ్చె. అ. ౩. (పురి + విచ్చె) పిరియొక్కె
నడలు; విడిపొత్తు.

చ. విడువనికొనిరింక పురివిచ్చనిమచ్చి కన్ను
లేనినందడి...కల్లియొక్కె, పడి పెడఁబాని
యింటికిని వచ్చితి నాతఁడు శీలసంకటన్.
మల. ౫. 3౧.

గీ. ఎవరైన బురివిచ్చె పెడమయ్యెఁ గడఁగు
తెంగె బాగుఁ గడించె నాచంగను బరగు
చుండు, పిడిమకుటన్...

అం. భా. 3. ౮౫.

నీ. మఱిమఱి బురివిచ్చె మాయూరసింధుక
యింపంకకై తెంచె నంబుజంబు...గీ. జల
జలారద నెఱుఁగెను పాటిరాక.

ఇంద. ౨. ౧౨౫.

(పింఛను - విడుట - అనిర్వచనీయం)

పురిచెత్తు. సం. వి. తో. పుం. స. ౧ అంకము.
(ఇది దేవారంభకమున నాడివీడెను) ౨. వృద్ధ
యమును గప్పివీడియుండు మౌనభేదము.
3. దేవము

పురిమొదము. సం. వి. అ. పుం. మలము, విష్ణు
(౩. వి)

పురిమొదము. సం. వి. అ. పుం. మొదము,
మొదములు (౩. వి)

పురిమొదము. సం. వి. అ. స. మలము, విష్ణు
౨. మఱికి, మాలిన్యము 3. మట్టిపొడి, (పె. వి)
౪. నలిమము, నీరు (౩. వి)

పురిమొదానము. సం. వి. అ. స. మలశోకము.

పురిమొదానము. సం. వి. అ. పుం. మలవిష్ణు
నము.

పురుగుపురుగు. సం. వి. అ. పుం. మౌనభావ
కొనుటలొక నొకడు.

పురుగు(పురుగు) = పురుగు. వి. (సం. పురుగు)
౧. క్రిమి, కీటకము.

ఆ దక్కినకు పురుగు చెక్కివడుతున్నాను,
కొడుమునకు గాను సంకరాంకు.

వి. శ్రీ. ౪. ౧౩౩.

ఉ. వాయుపరాధ మేమియు మనంబున నెన్నక
జూనిమానస ధ్యేయకృపావిధేయ కుది దీనికి
నెయ్యది యేమంబునం, బోయి వసింతు
నే బురువుపుట్టువు దీనియెడల...

కాళ. ౪. ౧౪౧

చ. జరపక వికృతాభునకు సత్యము దక్కినరాజు
రాజ్యసంహారమున జొంది దీను దయ
యాత్రి సేవగొనుమేనిపుండ్రముబురదగు
రిత్తిపూరముల బ్రుంగి పంబులయి
నంతకంతకున్, దొంగైతిపురుగులం గలికి
తోడుచు నేడును రిచ్చపట్టులన్

కావ్యా. ౨. ౧౨౨.

౨. పాము.—

(వ్యవ) వానిని పురుగు మట్టుకొన్నది

ఆ. వక్రగతిని యెత్తుడు వక్రించు రంధ్రముల్,
నెదకుచుండు మిగుల విషము గురియ్యునోని
పరిగె డెట్లు నోయన్న యే మందుఁ, జీర్ణ
బున్న నునెడినెడలంబుదుగు.

మరికృ. ౫. ౬౨.

ద్య. ఆపొపబాల్ అ స్వదరింట గజము,
నవ్వుకు నన్ను నే మని తిలచితివో.

ద్వి పొకృ. ఉ. ౧౦౫౯ పం

—పురుగులుబ్రలుపురుగులు (ఇందు అట్టకు
మేల్గిమారుడు.)

గీ. అచ్చముగ నీటికందున లరియవారు,
బురుగు బుట్టలు చెదరినబుచ్చునును జొక్క,
పదిగ నచ్చుచు జప్పట్లు చూచువారు, నైరి
తల్వేళక బాకొంబువార తల్లె.

కవల. ౨. ౧౦౩.

జ.—పురుగుమేయ.

పురుగు(పు)మేయు. ఆ. ౧ (పురుగు + మేయు)
వస్త్రము, నశించు.

ఆ. చమత్త చట్టుపడియె కాత్త్రులు ను
న్నయ్యెబుద్ధి పురువునెఁ బుణ్య మదఁగఁ
భాగ. ౬. ౧౩౫.

ఆ. రొయ్యపురుగు క్రొవ్వి కోడవనుంధర,
కగి కెనివనిది నిట్లు శల్యజలతలంబు
విడిచి చనుచెంది నామద్ది, పురుగుమేయఁ
కెట్టఁబొందఁగంటి నేం పంచ, ౪. ౫౩౬.

పురుజుత్త. సం. వి. ౯ పుం. ౧. విష్ణువు.

౨. సంకీర్ణాచార్య, (అత్తనుని మారులుడు)

పురుటము. సం. వి. ఆ పుం. ౧ మానవవంశ

కులయందు ఇతర మానవులకు ఉండుసహసము

౨ సంలూపము 3 జలజంతువిషము (శీ. ని)

పురుటాకు. (పురుగు + అకు) వి వారెంతరాలి

గడ్డిముకట్టు నొదినును అకు. (భూకులనీ)

చ. అలిక విధూతిశ్శు నవహరిమునం బురుటాకు
మాట ..కన్నదఁగాఁ గురుమాపునీరతో,
నెలపురు డోమె నంత ధరిచీవరకాంత
యెనింత వింత గన్ ఇందు ౨. ౧౪.

పురుటాలు=పురుటియాలు. వి. ౧౦ (పురుగు

+ అలు) వారెంతరాలు, ప్రమాత

౪ పురు డీకోటికి నిందికపురు దంబిక గాక
యెరులు పురుడీ యమచక్ర, బురుటాలిఁ
బదిదినములపురుగు ప్రసక్తిని రెలమిఁ
బుణ్యపుగరితల్ భాగ. ౮. ౫౧౬.

గీ. పులి క్రొత్త యీనినపురుటింటిలోనిదిఁ బురు
టాలితగవు గొంపోవు మారీ.

వి. ౪వం. ౨. ౪౬.

పురుటిపావడు. (పురుగు + పావడు.) =

పురుటిలాని శిశువు, మిక్కిలి శిశువు.

(ఇల్ల. పురుటిపల్లి.)

తే. పురుటిపాపం బొట్టోల బొండుగాగ, బెట్టి బొండుగాని కాన ద్రియసలి యును... నుండున నేగ నెలమి.

పాడి. పూ. ౫. ౧౪౦.

తే... ఇప్పుడు, దేవకీమాను దైయన్న దేవదేవుల, దీక్షలు పూతపాత్రాణపాంతుల దలిచ్చి, బురుటిపాపం దైయన్నపరువనునకు.

పాడి. ఉ. ౫. ౨౨౪.

ప. మేనోయ... అప్పుడు బెట్టి నలనలన పట్టి కొని పి శకుం ౨ ౧౪౬

పురుటియాలు=పురుటాలు.

పీ. పాడివికే గానక పాత్తులలో బల్లం బోవాడుకొనిన లేబురుటియాండు

రామా. ౬ ౨౫౦

(పాత్తులలో బల్లం=పాత్తులలోని విద్వలన)

పురుటి(య)లు. వి. (పురుడు! + ఇల్లు) ప్రసవ గృహము, విద్వలనకన్నయిల్లు.

తే... కూడి, కాగ్యచాళిధ పురుటిల్ల కాగగ దనరు. అం. పూ. ౨. ౧౬.

ప. పునసంతోషము మూలంగా దళరభక్తు పాలచంద్రుడు తే. చది కాంచె బురు టింటిలోపలను... రావని...

దళా. ౩. ౨౦

పీ. అది నెవ్వనిదివ్యావశారమునకు బూర్ణాం బునంభంబు పురుటియిల్లు. కాశీ. ౨. ౪౦.

క. ఈపురుటియది కద్యస్త్రీపంబును బోలె...

కాగ. ౧౦. పూ. ౧౧౬.

పురుడించే=పురుడించే. (పురుడు²) ప.

త్రీ. ౧. పోలు, ఎవయ.

పీ. ఉరుబెచ్చ గంగబాబుదడి వినుకారిబాబు దించువల్లుల సునికాన్య. ద. కా. ౧౦౦౩.

కా. సింగం బున్నగుమానిశితమునకు కీప్రంబు నక పచ్చుమాకంగంబు బురుడించుచు

బవనపుత్రస్త్రికృతం వైసయ్యారంగారము నేర వచ్చి... భార. విరా. ౨. 33౦.

పీ. బుద్ధి నిందాచార్యుల బురుడించు కూరక కాపత్రుల చాలిమి వకుళ బోలు.

భార. ఆర. ౩. ౧౦౦.

మే పంచ. ౧. ౧౨౩.

౨. ఉపమించు, పోలు

ప. వరదివ్యాప్తమిందు బాహుళము దళ్య క్తామ గాంధీవితో, బురుడించు దగుకాండ పిని కాన బాహుళాకంబాద లెవ్వరు లేరు... భార. ఉద్యో. ౪. ౨౨౦.

క. ఖరకరిరభిన్నమైకరి మెలమి పహించు నరుణకమలంబులతో, బురుడించు దగునె గొజ్జెన్, బిర్రోమిలబంతిగములు నెలదికరిం బుల్.

ప్రభా. ౨. ౩౯.

—ఆ. త్రి=పాన్యమునందు, పాటియన

క... ఒండొంటితోడ బురుడించిన, మృద్దుల మద్దుల ముద్దుల, ముద్దులచాలకుడు ద్రోవ క్షోటిం బడంగక. వి. పు. ౩. ౧3౦ (౪. ౧)

ద్వి. పాలకులు పితోడ బురుడించు గలర

ద్వి. పోలిక. పూ. ౨౪౬౪ పం.

పీ. వాతోడ బురుడించుకాకు లంచలు విస

దళకు ౫. 3౫

పురుడు¹. వి. పో. (క. పురుడు. త. పురుటు)

౧. వాకాకాచము, కూరకము

తే. పదిదినంబులు సన్న భూపాలు సరికి, బురుడు పెడలె... రామా. 3. ౧౨౪.

ద్వి. పురుడు దీక్షితులంకి బాహ్యుహాళిక, వరుస వాసులకు వంశోన్నతులకు.

రం. రా. బాల. ౨౦. పా. ౧౩. పం.

పీ. వాకమాళికమును సమ మగుబురుడు వా...

అం. పూ. 3. ౫౬.

౨. పురుటిదినములు, వాకాకాచకాలము.

క. భరణిఁ గడుఁ జేచుచును, బురటికిఁ గుక్క
తెలుఁపవలయుఁ జెప్పెనఁ ముందర సంగ
హించుట . భార. అర 3 ౨౪౦.
సీ. నిజఁ గన్నపురుటిలోనున కంబరుఁడు పెచ్చి
యెడఁదిలోఁ బెచ్చిన నొకకనుమన.

హరి. ఉ. 3. ౧౯౬.

జి:—పురుటాకు, పురుటాలు, పురుటిపాపండు,
పురుటియలు, పురుటిల్లు, పురుడుపోయె.

పురుషుడు. వి (క. పురుషుడు, పురుషి క పురు.)

౧. స్పష్ట, పోటి; మాత్సర్యము
క భరణిఁ గలరానా తెల్లను, బురు దనఁ
గాంచిల్లనగరమున కరగదలొండొరులం గద
వలె . భార. అది ౩. ౨౬.
వ. ప్రభాకరండు సభోమభ్యుబయనకు వచ్చి
పెలంగి యన్న సకనితోడిపురుషునం లేతో
మహిమ దలకొచ్చి... చేపప్రబంధం.

భార. భీష్మ. ౨ ౧౩౦.

సీ. హరి పురాణకవితోడిపురుషున రజతాద్రి
పెన గాఁగ నిది స్ఫటియింపెనొక్కొ.

వృ. సిం ౨ ౪౦

క. రాజాలంకృత మర్కటరాజిత మునిసింహ
మిథునవర్ణము ఘనమిక్రూణిత మనుపురుషు
నతో, రాజితగిరి మింటితోడ రాయుడు
నుండున్ . కు సం ౩ ౯౩౫.

౨. పోలిక, పామర్యము.

క వరసమలఁ బఠంఱఁ గదలడి, పురుషునఁ
దనులోనఁ జల్లఁజోరాద

కు సం. ౯ ౨౦౦

సీ. కొరకనముత్తానానైర్యసారంబులఁ బురుషు
పెచ్చంగ రానిపురుషునఁడు.

కా. పంచ. ౨. ౧౫౩.

సీ. కైవడి కైవళి కంఠువడి కాదుపు మాదిరి
పోలిక మాడ్చి, పురుషు, పోలిక యవలఁ
దొల్పాండు నుపమకేర...

అం. భా. ౨. ౩౦౨.

3. ఉన్నత స్థితి, గౌరవము.

ద్వి. చొరయె గాఁ దనియెదే చొరకు నిద్దండ,
పురుషు లే దనియెదే పురుషార్థపరుడ.

పండితా పురా. ౧౧౩. పా
—నిల. పాటి, సమానము.

క పురుషోక్తముతోఁ జెప్పడు, బురు డీకం,
దలద్రు... హరి ఉ. ౫ ౩౦.

3. పురు డీతోటి నిందిర, పురు దంబిక గాక
యెరులు పురుడే యనుచును, పురుటాలోఁ
బదిదినముల, పురుడు ప్రవర్తింపి తెలమిం
బుల్లపుగరితల్ భాగ. ౮. ౫౧౬.

క హరుఁ డున్నతగరజానికొకర యన్నఁ బరి
గ్రహించు జగతి సకనికొక్క, బురు డున్నత
యజకనకాంబురు లెన్నఁగ లేరు కత్తెభావం
బనినన్ . ఉ. రా. 3 ౮౩.

ప. క్రి. (క. పురిపు) ప్రేమతో సమకృతముయొక్క;
నిమరు

కు హరివచ్చెద కానకుం దపముపేయబోద
మంచున్ వచ్చిం, బురుడున్

కు. సం. ౬. ౨౮౨.

జి: పురుషించు, పురుషునూపు.

పురుషుడోయు. అ క్రి. (పురుషు + పోయు)

(పురుటిలో రాకంకరానికి) ఉపచారముచేయు.
(వర్ణ) అమెకు పురుషుడోయుటకు కల్గిని తీసి
కొని వచ్చివారు.

పురుషునూపు. ప. క్రి. (పురుషు + నూపు)

చృష్టాంతముగానూపు, తార్కానించు.

సీ. ఒకడఁ జొనంగినయొగి పురుషునూపును లోభి
చే వర్ణ మెయ్యునఁ జేడికొనుచు, బురుడు
నూనినలైన బుడుకనెరనివాని పంగడిఁ
బొచ్చుపోతాఁగొనుచు. దళిత. ౫. ౧౩.

పురుషులకము. సం. వి. అ. పుం. హంస

(క్రి. సి.)

పురుషంశ(న)న్యు. సం. వి. వ. తుం. ఇంద్రుడు

'పురుషము. సం. వి. ఆ. వ. బంగారు.

పురుషోజన్యు. సం. వి. వ. తుం. ఓ. సేవము.

అ పర్వతము (శి ని)

పురులు. వి (క పారం క పురుగు,

పారుగు = యుక్త)

౧. భవము, చైతన్యము.

క. పురుగుగలఁ దీక్షునని తనపురులెఱుంగక
నిల్లు సేవము బుడుకక తానుం, బురులఁ
బొడకట్టి పెఱుయించుచు, బురులికయ తక్కి
పొయిం బురుమ్మిక్రియక

కు సం ౮ ౧౪౦.

అ పరువు, గౌరవము, మానము. (బ్రాహ్మ దీనిని
“పురు” పదముయొక్క “ల వ.”గా
గ్రహించి “గర్వము” అనునదియైనను)

గీ మగలఁ గౌరవ తొల్లి మగువలు తపములు, వేసి
నవని రనివచ్చెట్లెందుఁగలవె దీని కచ్చు
నిలిసితి నీవ నివలన పరులపురులు పొలిగిం
గాక. కు సం 8 ౮౨౭

ద్వి కల దని వాచింపఁ జలమున ముక్కు, పాలి
యించుకొన్నట్లు పురులు వోజాడి.

బస. పు. ర. ౧౦౮ పా. ౨౦౧ మం.

ద్వి. పుట్టిజాడ కలముపురులు వోజాడ, నె
ట్టయ్యి తలఁచెద పట్టి మాయయ్యి.

బస. పు. ౧. ౨౦ పా. ౪౫౮. మం.

ద్వి. ఇప్పటి నితరులఁ జెప్పెడి దేమి, రహ్యము
చారులు వడఁబడఁ బలికి, వెలసినవదుపులు
వీటిఁబో జీర్ణ, పాలినిపొయిది తమపురులు
దూలఁగను.

బస. పు. ౧. ౨. పా. ౧౨౯. మం.

3. స్వభావము, ప్రకృతి.

క. పురులు గలఁ దీక్షు నని తనపురులెఱుంగక
నిల్లు సేవము బుడుకక తానుం, బురులఁ
బొడకట్టి పెఱుయించుచు, బురులికయ తక్కి
పొయిం బురుమ్మిక్రియక.

కు. సం. ౮. ౧౪౦.

ర. శ్రాత్రిము, పరాక్రమము (మా. పురు
లొను.)

౫ సౌందర్యము

ద్వి బుద్ధి లెఱుంగు లేఱురులు ప్రాయమున,
సిద్ధులు భక్తుల శివునిగాఁ దలఁచు

బస. పు. ౧ ౪౨౪. మం.

జం—పురులొను

పురులొము. ఆ (శి, పాగలొను, పురులు +
ఓము) శ్రాత్రిము పెఱుయించు, పరాక్రమము
మాపు

క పురులొమె వాంగ శ్రాత్రిము, పెఱుయించె
నటంచుఁ దొంచు ఆం భా. 3 ౧౦౭.

పురువు విలు (ఉ ఉ, ద్వీ ఉ) ౧ ప్రవరుము,
మిక్కిలియైనది, మిక్కిలము వి ఉ. తుం.
౧ పరాగము, పుల్పాడి అ దేవలొకము,
3 ఒకానొక చైతన్యండు ౪ యయాతికొడు
కులలొ నొకఁడు (వీడు యయాతికి శక్తి
యించుఁ బుట్టిన మూడవకొడుకు) శ్రీ ఒకా
నొక నది

పురుషకము. సం వి ఆ తుం స. గుఱ్ఱములు
సెనుకకాళ్లు లెండిమొద మునువ్విదివలె నిలువఁ
బడుట.

శ్లో. దస్తాదికాధరణ నిశ్చలపాణియగ్ధ, మథో
ద్వితో మారివోవయశైలమూర్ధ్ని, పోశేన
వాక్రమతపవర్ణభావమన్వై, శ్రీ వృక్షః
పునఃకోన్నమితోగ్రతాయః .

శకు. ౫. ౫౬ (ఆ ని)

పురుషకారము. సం వి ఆ తుం పారువము,
పురుషప్రయత్నము. (వృత్తి, దైవము). - అ. పురు
షత్వము, పుంస్త్వము.

పురుషశీల. సం. వి. క. త్తం. నరసింహాచార్య
హృది.

పురుషత్వము. సం. వి. అ. న. మగవానితనము,
మగతనము. ౨. పురుష్యము, మైధునశక్తి.

3. పురుషస్వభావము, పురుషధర్మము.

పురుషదంతిక. సం. వి. ఆ. త్రి. కేదశక్తి.

పురుషదఘ్నుము. సం. వి. అ. (అ. ఈ. అ.)

మనుష్యునిబండి, నిలుపు, (కేదలుపైకి నిలుపుగాఁ
బట్టించి నిలుచున్న మనుష్యుని పాదపుటాలంది)

పురుషద్యయనము. సం. పురుషదఘ్నుము.

పురుషనాయుడు. సం. వి. అ. త్తం. ౧. కేవా
పతి, దళవాణ్ణి, ౨. రాజా

పురుషవశువు. సం. వి. ఉ. త్తం. ౧. పశు
ప్రాయోదనం పురుషుడు, ౨. పురుషదూపతుర
యజ్ఞపశువు

పురుషపుంగవుడు. సం. వి. ఆ. త్తం. మనుష్య
ప్రభుడు ఇల్లి పురుషసేవాడు, పురుష
కార్యులుడు, పురుషవ్యాఖ్యుడు, మొ॥

పురుషము. సం. వి. ఆ. త్తం. ౧. (వాక్యిక)

క్రియలమూర్తి విధక్షలసంజ్ఞ. ౨. వాక్యము.

3. మరలూర్తి. శ్రీ. ర. మనుష్యునిపాదపు,

నిలుపు (ఇదియొక యుక్తాన విశేషము)

x పురుషము, అశ్వస్థానక భేదము

లో పశ్చిమేశ్వరపాదేన భువి స్థిత్యాగ్రపా
దయోః, ఉక్త్యైవేనయోస్థానమ వ్యాకాం
పురుషస్సృతః.

పురుషమేధిము. సం. వి. ఆ. త్తం. యజ్ఞభేదము
(ఇందు మనుష్యుడు పశువుగా విశేషించబడును)

పురుషమరుడు. సం. వి. ఆ. త్తం. నిష్కృత.

పురుషవాహుడు. సం. వి. ఆ. త్తం. మతే
రుడు, నరవాహుడు.

౨. గరుడుడు.

పురుషవ్యాఘ్రము. సం. వి. ఆ. త్తం. గ్రద.
(వై. ని)

పురుషనూక్తము. సం. వి. ఆ. న. ఋగ్వేదమున
10 వ. మండలమందలి, 90 వ. మాక్తము.
(ఇందుఁ బదియొలుబుక్కులు గలవు)

పురుషాంగము. సం. వి. ఆ. న. మగరతి.

పురుషాంతరము. సం. వి. ఆ. న. తనము, పురుష
తీవరకాలము

పురుషానుడు. సం. వి. ఆ. త్తం. (మనుష్య
భక్షకుడు) రాక్షసుడు

పురుషాధముడు. సం. వి. ఆ. త్తం. పురుషుల
యందు మిక్కిలి తక్కువైనవాడు, మిక్కిలి

నిద్రుడు. *A four-legged animal with a human face*
పురుషాయాము. సం. వి. ఆ. త్తం. ౧. ఆత్మ

ప్రతిగాఁగల) ప్రాణాది ౨. పురుషాస్థిము,
(సర్వాస్థికామాది) 3. పురుషకాము, పురుష
ప్రయత్నము.

పురుషాయితము. సం. వి. ఆ. త్తం. పురుష
మదివలె ఆచరించునది. వి. ఆ. న. ౧. పురుషుని
వలె ఆచరించు ౨. ఉపహతి, మగలగు

పురుషాయుషము. సం. వి. ఆ. న. పురుషుని
ఆయుఃకాలము.

పురుషార్థము. సం. వి. ఆ. త్తం. ౧. పురుష
ప్రయోజనము (పురుషార్థములు నాలుగు —
ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము)
౨. పురుషప్రయత్నము.

పురుషాశ్రి. సం. వి. క. త్తం. రాక్షసుడు,
మానిసినిది.

పురుషాస్థిమాలి. సం. వి. క. త్తం. శివుడు.

పురుషుడు. సం వి అ. తుం య చతుర్ముఖ
బ్రహ్మ. (తై ని) ౨ మనుష్యుడు ౩ మగ
వాడు ౪ వంశమునందు ఒకతరమువాడు,
దిశము. ౫ ఆధిపత్యుడు, నియుక్తుడు
౬ పరమాత్మ, విష్ణువు ౭ (సాంఖ్యోక్త్యేమ
లందు) ఇరువదియవ తత్వము ౮ (పురుష
సూక్తమందు చెప్పబడిన) జగత్కారణమగు
పురుషుడు

పురుషోత్తముడు. సం వి అ తుం య పురుష
త్వేంద్రుడు ౨ విష్ణువు, వారాయణుడు
౩ పరిజ్వలేంద్రుడు. ౪ తైనశేవము

పురుషము. సం వి అ (అ ఆ అ.) ప్రతుము,
మిక్కిటము, మిక్కిలి

పురుషలూతద్విష్ణు. సం వి ఓ తుం ఇంద్రుడు

పురుషలూతి. సం వి ఇ తుం విష్ణువు, శ్రీ
వాక్యాయనీ, శశ్వతి.

పురుషలూతుండు. సం వి అ (అ ఆ అ.)
తెక్కండ్రచేచే విలువబడినవాడు, వి అ తుం
ఇంద్రుడు

పురురవ్రుడు, (వస్సు). సం వి న తుం ఒక
చంద్రవంశపురాణ (బుధునకు ఇలయందు
బుట్టినవాడు, దిగ్విజయమునకు)

పురోహితుడు (రే). అవ్యం య ఆశ్వర్య
ప్రశంసాదులను తెలుపును

(ఆశ్వర్యార్థము)
మ కలకంఠి మణిసాధనాలమలం గాంక్షం
జాద నమృత్కృతు, కృతరాజుని కాడు
గా నురదీకంజాత మౌనాలో పురోహితుల
ఘనస్వరూపిగా గౌరవమునకు లంచుకా పురో
హితు లగ్గలముం బుడెముం బైచి మాచి
రపు డాకాంతముఖాంభోజమున్.

రా. వి. ౫. ౬౩.

(ప్రశంసార్థము)

వా విద్యేహర్ మృతిం బొంది దీయుద్ధం
చేటికి నింక బాణం బని లే దోహో పురో
హితు సంబద్ధాలాపము లాడి మాన్చి
మరలన్... భాగ ౮. ౩౮౨.

(ప్రశంసార్థము)

గీ కావ్యశాటకాలంకారగానమదన, కాన్త్రు
పరిచయ మహిమంబు జాలసాదన, భామినీ
మణి తెలుపె నుద్దామపటిను, నా యిసుక
భర్త మెచ్చి పురోహితునంగ

ప్రభా ౪. ౬౪.

౨ (నిందార్థము)

ఉ చాణు పురోహితునకు సత్సభవృత్తి
దొంగి జూతు సిట్టాలరికై రమింప మృద
యంబున గోరుట భర్తవీరియే

భాగ ౩ ౩౮౦.

ఉ చాణు బురోహితునకు ప్రపంచకరం బగు
నిట్టి సామానం, లేల యిమిచ్చి దీవు ..

మరికృ ౫ ౧౫౩.

చ ఘనవీరతాత్ములై యమున గన్గొని
రాముడు వల్కి డాయల త్రేవర జనుదేశ
తక్కితి పురోహితు... భాగ ౧౦ ఉ. ౫౦౦.

పురోగంత. సం వి అ (య. త్రి య)
యందువడచువాడు ౨ ప్రధానుడు.

పురోగతి. సం వి ఇ త్రి యందువడచుట,
ముందటకు వి ఇ తుం పోకి వి. ఇ)
ముందుపోవువాడు

పురోగతుడు. సం వి అ (అ ఆ అ) ముందట
నున్నవాడు, ముంగలమన్నవాడు.

పురోగముడు. సం వి అ (అ ఆ అ) ముందు
వడచువాడు

పురోగామి. సం. వి. (క. నీ క.) యందు
వడచువాడు ౨ ప్రధానుడు, వి. క తుం.
తక్కిత కునకము. (తై. ని)

పురోగుడు. సం విణ (అ. అ. అ) అగ్రగామి, ముందునడచువాడు. అ ప్రధానుడు

పురోజన్మడు. సం విణ (క క, అ క) ముందు జన్మించినది వి క, తుం. అగ్రవాడు, అన్న.

పురోజనము. సం. విణ (అ అ అ) ఎక్కువ జేగము గలది

పురోజీ. సం వి ఇ తుం ౧ నదీప్రవాహము. అ. పక్ష్యజన్మము, అమలవస్తుడు

పురోదాశము. సం వి అ తుం. ౧ హవిస్సు, యజ్ఞేయద్రవ్యము. అ హుతశీవము ౩ సోమ రసము ౪ పురోదాశహుతమగుమంత్రము ౫ పిష్టపాత్రము, పిండిపాత్రము (వి ని)

పురోదాశీయము. సం విణ (అ జ అ) పురోదాశమునకు హితుడైతి

పురోదేశ్యము. సం = పురోదాశీయము

పురోజి. వి చిన్నయుత్తరము, చిటి (క ర, వి ని)

పురోద్ధవ. సం వి అ శ్రీ మహామేధ శ్రీ

పురోధ. సం వి జ శ్రీ ౧ పాశాపీత్యము. అ నిమోగము, అధికారము ౩ నిరూపణము వి ఓ. తుం పురోహితుడు

పురోధినుడు. సం వి ఓ తుం పురోహితుడు

పురోధానము. సం వి అ క ముందిడుట. అ పాశాపీత్యము

పురోధిక. సం. వి అ. శ్రీ అందలకంటె అధిక బాలయనభార్యమిక్కిలియమంగయన యల్లాలు

పురోఽనువాక్య. సం వి. అ. శ్రీ ఋగ్వేదము

పురోభాగి. సం. విణ. (క సి. క) ౧ కనం

కలముందుపడువాడు, పడటుముగలవాడు. అ

తత్త్వగలవాడు, తాముగలవాడు. ౩. ఎవ్వడు తత్త్వలేవెడతవాడు, దోషైకదృక్కు.

పురోభాగుడు. సం. విణ (అ. అ. అ) = పురోభాగి

పురోమారుతము. సం వి అ తుం. ౧. ముందటి ప్రక్కగొట్టినగాలి; పూర్వదిక్కునఁబుట్టినగాలి ఇదే పురోహితము యె

పురోవర్తి. సం విణ (క సి క) ముంగల నుండునది, ఎదురవన్నది

పురోహి. సం వి క. తుం. తోడెలువంటి మృగ విశేషము (వై ని)

పురోహితిక. సం. వి అ శ్రీ. పురోహితపత్ని.

పురోహితుడు. సం. విణ (అ అ అ) ముందిఁ బడినవాడు. అ నియుత్తడు, వికపతిఅప్పగింపఁ బడినవాడు — వి. అ. తుం. కుభాకుభ వైదిక కర్మములకు జేయుంచుచు జేలు పీఠులను చిలుపు చుండెడి యాచార్యుడు, బిజ్జ (క. ర. వి ని)

పుట, (పుట). విణ ఎడమది, వామము. ఇది “చేయి” పదమునకు పూర్వముగా నేయుండును.

ఉదా: పుట్టచేయి, పుటచేయి జ* పుట్టచేయి

పుట, (పుట) చేయి. వి. (పుట) + చేయి, ఎడమచేయి, వామహస్తము

చ అరిగి మహాభయంకరకరాహుపక్షి హలరాధ, వప్రతా, పరుములు జోలుచెందిరత్నరాలవడచే, యుచేయి నీచి .. తవల అ. ౧. అ

పుట, వి. నేయి కొలచెడిపాత్రము.

చ దివసవడివగుప్రలభ(౦)చాలు ౩. పవ్వన ౧ శ్రేణి (౦) వీనిసరియుంపుంగొరలు..

డ. కా. ౧౦౧౪

పుటి (ట్టి) య=పుట్టె. వి. (క. పుణ) పువక,
కపాలము, తల యెనుక.

చ కలచిన వీనులగు స్వార్థదగ్గరయే
స్థూలః బద్ధిత్వోనుక, బుజీయల
పేయణా మెదడుతూతయే యు వ్యుని
మూగు నీరగణా ఈ హరి .౩. ౧౩౬

ద్వి పుటియల నట మింగి తులితేత్ర లదర,
నలుగగ పారలాడి యెఱుచు రక్కనులు

ద్వి. హరిశ్చ. ఈ. ౧౬౩౬. పం

పుణుడ. వి (సం త్రుతోహాళి) భక్ష్యవిశేషము

క. ఈశ్వరజ్ఞాన బులుదలపై, జ్యోతిరజ్ఞాన
నదలపై జ్ఞానగుణేనలనజ్ఞాన, గ్రుక్కిన
మింగు టదదా, పుక్కిళ్లం తెట్టుచంద
ములు విద్యుత్తుల్ బహు ౪ ౩౦

పుట్టు. వి ౧ చింతయెం దగుద్యస కనుకరియను

(వ్యవ) ఆ బట్ట పుట్టుచు వీసివచ్చెను
౩ పలుచని మలము (౪. ౪) ౩ పలుచని
బురదయె. (౬౮)

పుట్టె (టె)=పుటియ.

నీ. ఎలనీటి బొండలంబులవోరి మెద డెల్ల
బాట్టెనైన దోల్లు పుట్టెగములు.
ఆము ౬ ౧౩

పుల=పుల్ల. వి. పనుపు మించిన తెలుపురంగ
గలది. (౪. ౪. య. పులకంధము)

జ: పులకంధము.

పులకంధము=పుల్లకంధము. వి. (పుల+
కంధము=పుల్లరంగల ఖండ శర్కర.) ౪ల
కంధ, పటిక తెల్లము.

నీ. శర్కరారాధన సంజ్ఞలు నవారు బాహుజా
పులకంధ మనగను బొలుపుగాంచు.

అం భా. ౩. ౨౫౧.

ద్వి పులకంధ మెఱుగ నీ ముద్దలమాట, లల
వద వీనుల వారింపకున్న.

ద్వి హరిశ్చ. ఈ. ౧౯౯౫. పం
క పలుకులః బులకంధ మెఱుగఁ బలికెం
గలకజ్ఞ. మనచ ౪ ౩౦ ద్విక ౮ ౪౫.
క పులకంధంబులు గలిపిన, నలు వగు సలిలము
రసాయనం బగు పసిడిజ్ఞ నరస ౩ ౪

పులకము. సం. వి. ఆ పుం ౧. ౬౪ దినుకు

తాయె వజ్రమణి (పై. ని) ౩ వజ్రీతోష
విశేషము మణులయందలి చీలి. ౩ కంప
వ్వుము ౪ గణాన్నసింధము ఏనుగున కిచ్చెడి
యన్నపు కలకము ౫. హరిదళము ౬ గల్ల
ర్కము, మద్యము త్రాగడి పాత్రము ౩.
కదప ౪ ౮ మలిపురుగు ౯ పురుగు ౧౦
తెట్టుమీడి నల్లపురుగు (౪ ౪) ౧౧. గగు
ర్పాటు, తోమాంచము ౫ ఆ ౪ ౧ రేచక
మను గంధద్రవ్యము ౩ పువక ఇంద్రసము

పులకరము. వి (సం పులక) ౧. గగుర్పాటు,

తోమాంచము
నీ. పులక లనంగను బులకర మనగను గగ్గ
రనంగను గగు రనంగ, గరుదా బుచంగను
బురగు తోమాంచము .

అం. భా. ౧. ౧౪౧.

౩. జ్వరము. (౪ ౪)
(వ్యవ) వానికి వాల్లారోజులనుండి పులకరము
తగులుచున్నది
౩ పులకరించు

పులకరించు. ఆ (లి (√ పులకరించు) గగురు
పాచును, పులకరించు

తే. మానసాయకశివప్రసాదానుకరణ, బొడము
చలిచేత పెట్టును పులకరించు, కరణి
తోమాంచకంతుకలిత మగుచు, దనువు
గనయ్యె దనుబుద్ధులన కపుడు
దళా ౩. ౩౬౪.

పులకలు. వి. (సం పులకః) రోమాంచము.
(హిరి కణుచు బహువచనమందే ప్రయోగము
కన్యకుడున్నది)

హి. పులక లనంగను బులకర మనంగను గగ్గ
రివంగను గగు రనంగ, గగ్గదా ల్పనంగను
బరగ రోమాంచము...

అం భా ౧ ౧౪౧

క. తరుణీ తరుణాంగుళములు, కరమునఁ దెను
లింది యహి మకరఖలజిఖా, భరిణము తను
పునఁ బులకలు, దొరయఁగ ననకిభఁ బ్రియ
ముతో విహరించెఁ త. రా ౬. 33

చ నలినదకాక్షుఁ బాది నయనంబుల
మోక్ష్యంగఁ బాల కాత్మలఁ, వఱచి
తనీయమూర్తి విభవంబు దలంచుచుఁ
గొంగులినుచుం, బులకలు మేర జాదుకొనఁ
బొల్తులు సాక్షిరి

భాగ ౧౦ త ౧౦౬౮

వ...మిన్ను విఱిగి పయింబడివడుపున దెదగు
వడఁ గలయం దలకొనుపులక మెలకపయి
దననం బాణుదుర్వారచారిభూరంబనఁ
మనుచ. 3 ౯

పులకాలయఁడు. సం వి అ. పుం కువేరుడు

పులకీ. సం విలా (క నీ క) పులకలు గల
వాఁడు వి క్ పుం. కవంబము, కడిమికి
(వై వి.)

పులకించు. సం అ క్రి రోమాంచితమగు, గగు
ర్యాటుగలదియగు

క పలుకలలు ముఖవితానము, నొలియక పడి
యొప్పునమరభూభాగము పె ల్లలనతామర
కొలనిం, దలచించెఁ గగనచరవిరతి పుల
కింపఁ. భార. క్రో 3. ౪3

తే. అట్లు ప్రత్యక్ష మైనపర్యాక్ష సంత, రిక్ష
మనఁ గాంది మని ప్రమాదాక్షిజలము

నిగుడఁ బులకించి కరడిఘంటికలకాక,
ములుగ నీ ట్లని యమృతాక్షుని నులిందో
ఆము. క. ౧౫

నీ పాలయల్కఁ దలఁపులఁ బులకించుఁ బుల
కించి వింకంపుఁగొంగిల్ల విగి భరించు.

కావ్యా 3 ౧౩౫

పులకించుడు. సం విలా (అ అ అ) పులకలుగల
వాఁడు, పులకించినవాఁడు, హస్తించినవాఁడు
పులకోద్ధమము. సం వి అ పుం గగుర
పొడుపు.

పులగ(ల్ల)ము. వి (సం పులకః) పవ్వ చేర్చి
వండినయన్నము, కృనరాన్నము

క. పులగముఁ బాయన నట్టులుఁబులలము
నర్చనకఁ గాక పక్వము లయినం, గలుగు
నభోజ్యకృష్యము విచ్చలవిడి వంటకుము చేసి
చనదు భరింపఁ భార కాం ౧ 3౨౪

చ .చేసి మె, క్షనిపులగంబు దెల్లము ఘృతంబు
ఫలంబులు నాగింపు చేసిన మది మెచ్చి
యాత్మ పదనిధికి బ్రాత్రమునీయు నాతనిఁ
నిధిశేషధ ౫ (వి.వి)

మ...మాయక్క నీకును బుల్లిం బిడ పంచె
గైకొనుము . భల్లా ౫ (క ర)

పాః పులగముపైపవ్వ(పులకములతో పవ్వ
ఉంచును కావున పైగా వడ్డించినపవ్వ
ప్రియముగా నుండదు)అనావశ్యకమగుటచే
ఎక్కడ ప్రియము గానికన్తువు.

క...అప్పిండియొఁ బులగముపైఁ, బవ్వగతిఁ
పైప కతఁడు పాఁగఁగఁ జల్లెఁ.

చెప్ప. వి. అ. ౫౭.

పులహి(ల్హ)దుయే. అ క్రి. పులుకుపులుకునఁ
కాపు మెప్పులు మాయకు రెఱుపును నుడు.

చ. తడితల దిగి ముంప జడతం దుదాకెప్పలఁ
గన్ను విప్పి పుల్కాయించుచు నీరు ముంగ
జలపోలిక ముక్కులఁ గూడ నోటఁ గొం,
తొడియుచు గూటికట్టి సగ మెక్కుచు
తెక్కివిడుపు మున్నుగా, చడఁకుటె కాక
చేష్టదీగ వక్షము పక్షులు జానుపుర
నొరక

అ. తెప్ప వేయక చూచు

3. చప్పడు నేయక సంభవన, జప్పు బీడు
కొంచుఁ గొందసరియల పెంటక, జప్పకగి
బులబాడుచును, తొ పురయుచు నీల
పెట్టుచును కలరథటుల్.

భల్లా 3 అ (క ర)

పులము. సం విణ (అ. ఆ అ) విపులము వి

అ. పుం పులము, గగ్గరు

పులసరము. వి 0 సాకము పెడుటవలనఁ గలి
గినపులుసు, (క ర వి వి)

అ అశీర్వాద్యధి, (త్రా) 3 ఉద్రేకము
(త్రా.)

జః పులసరి

పులసరి. విణ (√పులసరము) పొగరుఁబోకు

దివి కలవానియట్లు నిక్కంటు నీ నొక్కపుల
సరితనమునఁ బుచ్చితి కొలుచు బస పు
పురా. ర 000 పా (క ర త్రా)

బులుసరి. ముద్రి

పులస్తీ. సం వి ఇ పుం పులస్త్యుడు

పులస్త్యుడు. సం వి. ఆ పుం సప్తమలలా
నొకఁడు (ఇతఁడు బ్రహ్మకర్తమునండి పుట్టిన
వాఁడు. ఇతనిభార్య కర్తమునిహంతురగు నావి
ర్భుక్తు

పులహనుడు. సం. వి. ఆ పుం సప్తమలలా
నొకఁడు. (ఇతఁడు బ్రహ్మకర్తమునండి పుట్టిన
వాఁడు. ఇతనిభార్య కర్తముని హంతురగు గతి)

పులాకము. సం వి ఆ పుం కుచ్చభాసము

పాల్ల. అ. భక్తసిక్తము అన్నపు మెతున 3.
సంక్షేపము

పులాక. సం వి క పుం వృక్షము, చెట్టు
(వై వి)

పులాయిలము. సం వి ఆ న అశ్వగతిభేదము.

పులాలిక. సం వి. ఆ ద్రీ సాహగ్రదంశము

విమోషద్రవభేదము

పులి. వి (క. పులి చాలి క పుల్ =)

వ్యాసము వేలి

క పులి గోల వేసిన ద్రీ, పులపురయంబునఁ గడం
గుటయొక దదృక్ష. పులమునఁ గిడితి రెం
ద్రమృతల నాటంగ నేరె బొములు ముడి
వడుచుండక భార. విరా ౫ 000.

నీ పెల పెచ్చకొని రొవ్వపులి వైనఁ బిడించి
పడవైకుఁ జొచ్చి నీపాదమాన

మనుచ ర 3ర.

మ. . ఆపులికి దుర్వాభోద్యముం దైనయా, నారి
యం దోడటె ..

భార ఉద్యోగ ర. ౨౫౦.

(ఇటు కొర్యగుణముచే పులివంటి వాడని
భావము)

పా. పులిహం పూరి వేయునాగొప్పకుల
మునఁ బుట్టినవాఁడు నీచకృత్యములు చేయఁ
దనుట.

—పులి నాకీ విడుచుట=గొప్ప అపదకప్పట

తే నాకవలర్థ నీమీద నాటికొన్న, నూని
కొప్పొన్ని దివిజనంపదలమీదఁ, బోయె
సంతియ చాణ నీపుణ్యమునను, వేయె
వేటికఁ బులి నాకీ విడిచివట్టు

వి పు 0. 0౫౬.

—పులిమీసల నయ్యల రారంటలు=ప్రాణ
భావికరమగు సామాన్యకృత్యమును చేయుట.

ఉ. చేరకఁ దిలిక వ్యవఁ దీటుచేసఁ బ్రాణము
మీఁద వచ్చునం, భోదమాసంభవాన్య
యందు భూజ్యుఁడు గాన సహించియుంటి
గా, కారయ నవ్వు లెంతటిలలాధికు లైనఁ
దృఢీకరింపజే, మీర లెఱుంగ లెట్లు పులి
మీసల నుయ్యల బాఁగ వచ్చునే.
భోజరా. 3 3౮.

కవిసపులి = అతిభోషణుగల ప్రాణుఁడు. (కవిస
పులి భోషకారము లెక్కువయని ప్రతీతి)
సీ. కొఱవినో నడుమైతి గోళి నట్టినిన పులితోచి
సామానుఁ బూనినట్లు నేను క గం
(కవిస పులితోచి సామానేయులు = ప్రాణహీని
కరమగు సామాన్యకృత్యము చేయుట)

—మైత్రిపులి = మైత్రీసాధనపుగాఁ గనఁబడుచు
తీర్థస్వభావము గలవాఁడు

చ. , భర్తృమాతి మైత్రిపులి ..
భార ఉద్యోగి అ. ౧౪

జ. పులితోచ, పులిగోరు, పులిగోరుపట్టులు, పులి
గోళ్ల వంటలు, పులిసపులాకు, పులికాన్ను,
పులికాడము, పులిమెంజుర, పులిమెకము,
పులియడుగుకపసి, పులియాట,

పులి2. వి. (√పులియు క. క పులి) పులిసి
నది. కు క్తము.

(ఇది సమాసప్రారాధనయనముగానే కాన వచ్చు
చున్నది చూ పులికడుగు, పులికూడు)

పులివెల్లె = పులినివల్లెగ

సీ. చేరి పక్షం లైనపెరుఁ గుండఁ గన్నంబు
పులివెల్లెలో నుంచి చిలుకఁబోవు

కుక అ గం. ౧౦

—పులిచారు = పులినిచేరు, చేరు.

క. పులిచారు నంకెకొక్కరె, పులిచాటులనీరఁ
గట్టి భోక్తల శిశువలె చుచుకొన్నాఁడని
చాచుకలక్కలాచి వహి చుచి వొగడక.

బహు. క. అగ.

జ. పులికడుగు, పులికాపు, పులికాయ, పులి
గంజి, పులికాయము, పులికూడు, పులి
చించలము, పులిచింత, పులిచెంచలి, పులి
త్రేకపు, పులిసీరు, పులిమెట్టు, పులియెంబలి,
పులియఁబాటు, పులియ, పులియోర, పులి
వడుగు, పులివోపు, పులువ, పులును,
పులుసుగూర.

పులిందము. సం వి. అ. న. చేరనిశేషము

పులిందుఁడు సం. వి అ. పుం. అచవి యందు
వాసముచేయుచు మిక్కిలి తీవ్రహింసాపరుఁడై
తిరిగిడి యొకబాతి బోయవాఁడు (ఇంద్రుఁ
డదితిగర్భమును గర్తరించుటవలని ద్రూణ
మాతృక పాపముచే కపకృత్యముఁ దివస కన
చేమామునుండి పుట్టిన యొకబాతి; వసిష్ఠుని
హోమధేనువు శేషమునుండి పుట్టినయొకబాతి

పులికడుగు. వి (పులి2 + కడుగు) పులిసి
కడుగునీరు, భాన్యమేము. (క. ర)

పులికాపు. వి (పులి2 + కాపు) ౧ లాహ
విగ్రహములను కుద్దిచేయుట నుపయోగించు
చింతకందునీరు. (త్రా)

అ చింతకందు గలిసిన నీటితో లాహకృతము
లయిన చేపతా విగ్రహములను తోమి
కుక్తముచేయుట (వా)

పులికాయ. వి (పులి2 + కాయ) పులినికాయ
క పులిచెరికలాది రేగుంబలికాయల కది
యొక్క పులిచింతకాదం, బలి యొడ బాగి
లముచే, బలిపులి గావించె నొకఁడు పులిమె
వెల్లె. రా వి 3 అ. ౧

పులికూడు1. వి (పులి2 + కూడు) పులియొక్క
అవశేషము, పుష్పభము మొ.

అం. భా. 3. అం.

పులి(కూ)గూడు2. వి. (√పులి2) పులిసి
యన్నము; పులియోర, ఉప్పు పులును,

కారము, పనుపు మున్నగువానిలో రుచికరముగా చేసిన యివ్వును.

సీ. పులిసినవంటకమును వ్యవభంబును పులి కూడు వాగఁగఁ దెంపొందియొందు

అం. భా. 3. ౨౦

(ప్రాతఃప్రాతః ప్రతులపా పులివళంబు అని బ్రా. వావిళ్ల. పా. పులివళము = వ్యాఘ్రావళము. బ్రా. వ్యాఘ్ర)

3. భిక్షాన్నము, భిక్ష తెల్లి తెచ్చికోన్న యివ్వును

4. పులికూడు తిండి గొరగం, గలిచియు వోరెల్ల యింత గిల్పించెను... కు సం 3. ౨౩౪

5. తెలి పులికూడు మానుపని శ్రీదునిఁ గాదని పను ౧. ౯౯

పులిగోచే. వి. (పులి + శోచ) పులి మొగవ. వంటి మొగముగలిగిన మొగ విషకాతి పాఠ పుష్ప. (4. ౪ బ్రా. పులిశోన అని వాదక) పులిగంజి. వి. ($\sqrt{పులి^2}$) పుల్లనీళ్లు, ఆరవాళము, (4. ౪.)

పులిగాయము. వి. ($\sqrt{పులి^2}$) పూర్తిగా మాను గాయము, పులిసిన కాలుగాయము (అతిన గంటిమచ్చ 4. ౪)

6. తిలకించితి న్నప మొక్కల మగునీచెంచు మేనఁ గలపలంకంటుల్, బలసింగపుఁ బలగంట్లా, పులిగాయము లెల్లఁ బెద్దపులి గాయమ్మల్ చంద్రా. ౨. ౪౨

పులిగోరు. వి. (పులి + గోరు) ౧. వ్యాఘ్ర నఖము; పులిగోళ్లు పెట్టి చేసిన పతకము; అట్టి పతకము గులకారము. (4. ౪)

7. ఇది పండితమ్మ గాయము, లివి సింగపుఁ గోర శీర లిది యేనుఁగుపో, ట్లివి పులిగోరుల చెనఖలు, నుపుగింపఁగఁ గోటిదడు తమపు గనుము వృషా రా. వి. 3. ౪౯.

సీ తిలైనగళమునఁ దోర మైవఁదానిజాశునా పులిగోరు కూలియాడ. ఇందు. ౨. ౧౪౧.

8. మేడఁ బులిగోరు ఫలమున మేలిమిపచ్చల రానిరక .. చంద్రా. ౨. ౮.

౨. వ్యాఘ్రనఖము. 4.

సీ. పులిగోరువెట్టిన తెలయు వ్యాఘ్రనఖము... అం. భా. ౨. ౨౨.

పులిగోరు వట్టులు. వి. ($\sqrt{పులిగోరు}$) వత్తు విశేషము

9. ... తెలిపట్టులును చహంబట్టులును పులిగోరు వట్టులు నుదయరాగవట్టులును శైతవట్టులును... వ్యా. 3. ౨౦౨.

పులిగోళ్ళ వంటలు. వి. ౧ ($\sqrt{పులిగోరు}$) భాస్కరిశేషము

సీ. ఏమక్కలు వంకె లినుకరాజనములు పులి గోళ్ల వంకెలు వొగదనరలు.

మాంస. ౪. ౧౨౮.

పులిచించేలము = పులిచెంచేలి. వి. (పులి² + చెంచలి) ౨. కాశీక యోధుని 4.

సీ విషకంటకాలాన్లు జేతనంబును నీరుచించలం బును పులిచించలంబు మాంస. ౨. ౨౨౯.

పులిచింత. వి. (పులి² + చింత) ౧ పులిచెంచలి,

చుక్రిక, నేలపై ప్రాచు ౨. కళాతి యోధుని 4.

(చి. వి. 4. ౪ మా పులిచెంచలి. దీనియాత పుల్లగానుండి వచ్చుడి కుపయోగించును)

౨. నల్మవిశేషము పొడగా శేర్పడు ౨. కళాతి వెట్టు

సీ. పులిచింత మోదుగు ములుమోచుగును తెల్లి పుల్లతెలఁగ పెట్టిచిల్లి చిల్లి

మాంస. ౪. ౧౧.

౪. పులిచెలికలోని శేరగు, బులికాయల కలి యొక్క పులిచింతపొడంబులి యొండ...

రా. వి. 3. ౨౨.

పులిచెంచేలి. పులిచింక, పులిచించేలిము వి |
చుక్క కి (చి వి క. ర. నునివల్లకముని |
అం భా. పీ. నునివల్ల కాశ్యవగను, పులి |
చింతయనగను బులిచెంచేలియనంగ ... అం |
భా. అ. అం చుక్రియతు నునివల్లకమును |
భిన్నములని అమరము.)

పులిచెలిక. వి (పులి² + చెలిక వృత్తిని వర్ణ |
వికారము) శ్రోత్రగా రీడుపెట్టినశేల |
క పులిచెలికలోనిరంగుంబులికాయల కరిగి |
రా. వి 3, అ. అ.

పులిచెపులూకు. వి (పులి¹ + చెపులు + అకు) |
ఒకానొక మండుపట్టు

పులిచోన్ను. వి (పులి¹ + చొన్ను) పులిపాలతో |
తేనీనబాన్ను. (క ర)

పీ హీతబహుక్రతధర్మరీకహారతాన్యపూర్వకల |
మద్విజాలదర్శనముల నిలిపి, పులిచొన్ను |
తొందలగాఁ బురుషయహవధి కం దుండ |
సమం బాండుడువలెవి

అము ౪ అ. అ.

తే గనగనలు పీకవిండ్లు సోగచిలుకలును, సింగ |
ములు పులిపిల్లులు కంక లేడు, గములు మానిసి |
కోకులు కాలుపోయె, లేడి కడుపులు పులి |
బాన్ను పొడిపములు ప్రబంధం. ౧. ౧౩౫

చ కనుగొని పెమ్మను బలరంగుంబులిచొన్నును |
కేడుకన్నుల చి, మృనినను దెచ్చుచాడ.

విక్ర ౧ ౧౬౪

కు. వలె నన్నకా వెల యిచ్చి కొండ్రు మురల |
వృక్షశరీరత్వముకా, పులిచా శ్మేనియు నమ్మ |
బాళుదురు. వణిగ్వర్ణుల యుగోధుర్మలై |
మద. ౧ ౧౭౪

పులిచోదము. వి (పులి¹ + చోదము) ఒకా |
నొక యాట. (గల్లుగిసి పడుపెడుకాయలను |

మేంకలుగాను మూడుకాయలు పులులుగాను |
గ్రహించి యాడెడు ఆట పులిచోను అని కొం. |
దలు)

పీ. ఒడ్డు, విడుపు పెట్టుకుగాయ విందమ్ము |
లాటలు పులిచోదములు

మాంస 3 ౧౪౬

పులితోడుగు. వి ($\sqrt{\text{పులి}^2}$) వన్య వక్రకంట |
కము కి (గురవెంకవంటి యాకులుగలవి చి ని)

పులిలేఁపు. వి (పులి² + లేఁపు) అతీర్ణపు |
లేఁపు, పుల్లని లేఁపు

ద్వి పులియల నట మ్రొంగి పులిలేఁపు లడర, |
నలుగిరి పొరలాడి యలచు రక్కసులు

ద్వి హరిశ్చ ఉ. ౧౬౩౬ సం

పులినము. హ. వి ఆ పుం. న ౧ పైకతము, |
నీరుపెరిసిన పిడవం గనఁబడు నిరుకదిచ్చి

పులినవలి. సం వి ఈ శ్రీ సది పీఠ.

పులిసీరు. వి (పులి² + సీరు) రక్తము విఠిగి |
గాయములొనగు వానియందుండి కాఁబడి సీరు.

చ వెలుంగల శేని చే వెలుంగు వేడిమి ముట్టిన |
మ్రుక్కుబాపగా, కలక సమస్త నీ మృదుల |
కాయముల మృలిసీరు గ్రమ్ము బొబ్బలగతి |
పాపకప్రకరి భాసిరె

చంద్రా. అ. అ. అ.

క మాదనజకాలం కొరఁబడి, కిరమునకుకా |
పెడరె నీడు నీకళుండము చంద్రుర యది రెల |
వడి శేఁడుకా, కొరఁగెడుఁ బులిసీరు గాంగ |
తోయమువేరకా చంద్రా ౫, ౪౫.

పులిపి(ల్లి)రి=పులిపులి. వి చేమానునందు |
మిరియములవలె లేచెడు దుర్మాంస విశేషము.

పీ...దొప్ప చెత్తలుం బిల్లికనలుం తెక్కిరి పులి |
సిరి గొగ్గిపండ్లును మునికొఁరి ముఖము

హరిశ్చ. ౪. ౧౬౫.

ద్వి కుటుంబీకు గర్భమున, బరును మోసమున
తెక్కునై బులిపికాయ నులును జూర్జును...
నవ. 3. ౧౪౯. పా. ౨౩. చం.

ద్వి. మిడపండ్లు పెక్కుటిమోడి పులిపికాయ
ద్వి హాశ్య. ౬. ౧౦౫. చం.

ః పులిపికాయ

పులిపికాయ=పులిపి. (౪. ౮)

పులిపులి. వి పులిపికాయ (౪. ౮)

ః పులిపికాయ

పులిపులి. వి. అవమర్దకము, నలగినది

చ పులిపులి యయ్యె నంగలత పొక్క నుధా
ధరవింబ మింతికా, నలిగి యయ్యె
గొను. . కుక ౧ ౨౦౫.

నీ. పులి గ్రమ్ముకొని పులిపులిగ నీలకైల
గ్రమ్మి యేతతో నగటిమెం జూపువారు.
రీతిక ౧ ౧౦౨

మిలమిలనిగొళ్ల జేలుపలు, గులగులలుగ
గొట్టు నవటి కొల్లులులు గమింబొల
బొలయ నెఱిగి యెలుగులు, పులిపులి యన్న
పుడ కలిసి పులిపులియేకా

చంద్ర ౨. ౯

పులిపులికాయ=పులిపికాయ. (౪. ౮)

పులిమెండెర. వి (√. పులి) కాటుక తట
పాము. ఒకకాతి పొడపాము (౪. ౮)

పులిమిపుచ్చే. స (పులి + పుచ్చు) ౧
కప్పిపుచ్చు

నీ. నందుక దేత నన్న నత్తువు మీ కేల పా
మ్మందు జొరవేళ పులిమిపుచ్చు.

దకా. ౯. ౨౨౮.

౨. మంచియ, మోసముచేయి.

ద్వి. అలవిఁడివారల నలఁచించిట్లు, పులిమి
పుచ్చిన నేడు పోనీము నిన్ను

ద్వి పరమ ౩ ౫౪౪. పా.

౩. నలిపిచేయి.

ఉ కరాళవివృతా, చా వగు తెచ్చి రా నొడిసి
యగ్రతమప్రవరాగ్ని కీలముల్, వోవఁ గరం
బులం బులిమిపుచ్చుచు మాదతి యగ్రదాన
పుల్, త్రోవ నెదిర్చినం గదతిత్రోవ్వుచు
నవ్వునఁదూత గ్రమ్మునకా

రామా. ౨. ౨౦౩.

ర తాటాకూటముచేయు, అగుటల పనిచేయు

క తెలుఁగకవిత్వము చెప్పక, నలఁచిన కవి
యగ్రమునకుఁ దగియఁడెడు మాటలు గొని
వగులుం బ్రాసం బులు నిలుపఁ యొగిని
బులిమిపుచ్చుట చదుకే నిర్వ ౧. ౩.

పులిమెకము. వి (పులి + మెకము) మత్స్య
విశేషము (౪. ౮. బ్రా)

పులిమెట్టు. వి (√పులి) తేర్చినకడుగుయొక్క
అడుగుది (౪. ౮. బా) అభివృత్తము, పులియఁ
తెట్టిన కడుగు

తే...మెట్టనగ మెడు ద్వనంగఁ బులిమెట్టనంగఁ
తెలంగుచుండు, నభివృత్తాఖ్య...

అం. భా ౨. ౨౫౦.

పులి(ల్లి,ల్లె)య. వి పక్షకృత్తభోజన పాత్రము,
విస్తరి

క. నెలకాళ్లు నునియకుండై పలకాపత్రముల
పులియఁ కాఁచి ద్వితా ద్విమృత్యులభోజనంబు
చేసిన, ఫల మిలఁ జాయఁదాంబు ఫలముం
గలుగుకా. విజ్ఞా అదా. ౩౪

నీ. అగ్నికార్యము దీర్చి మారుని నశ్యునించి
ములుమెఱుగఁగలఁ బులియఁ గట్టె

కాశీ. ౩. ౧౨౦.

తే ఇవటి కింగిరి త్రులియ శేలవచ్చ
 కాళ్ళ 3 ౯౫
 ద్వి ప్రొద్దనఁ బది పుల్లెలొనలును, తేలిమి
 సమిధలు పెలయు దర్శనము
 ద్వి హరికృ ఉ ౧౩౧౩ ౫౦
 పులియంబలి వి ($\sqrt{\text{పులి}}$) పులిసిన అంబలి
 చ ఎరి చెప్పిన ఎంతల మంది చాది నొయ్యన
 దరిఁ కేరఁ విల్చి పులియంబలి యెంచుక
 పోన మూకుటా చెప్పబ ౨ ౨౬
 పులియఁబొలు అ (1) (పులియం + పొలు,
 స్పృశ్యమున) పులియు అల్లనగు
 నీ పూఁబోడికొమ్మది పులియఁబొలునీ కేన
 ఎరిమొము కందనందమాను
 చంద్రా ౬ ౧౨౦
 పులియదుగురవసి వి ($\sqrt{\text{పులి}}$) వ్యాఘ్ర
 పాదుఁ దనుమి
 (గంగానది) వ పులియదుగురవసికొడుకు పెను
 కొనకు పాలకడలి వడువున వంశము
 యెంబు ననుసరించు కనుమముదయ ఎచ్చుద్ది
 పసిది చం రా 3 ౨౫
 (ఇరవీకొడుకు ఉపమనృత్ర వాఁడు కొడుకల్చ
 పెల ఆవరము లభించుట ౨ పుడు దధి
 క్షిరాంబుధలు ఎచ్చెంచెను కివల్లరాము)
 పులియాట వి (పులి + అట) బాలక్రిడావిశ్
 నను ఒక యాట
 నీ చీకటిమెటికాయ చింతానయలుదులు పులి
 యాటలునుఁ బట్టపొట్టకాయ
 మాన 3 ౧౪౬ ప్రబంధ ౧ ౬౧3
 పులియం అ (1) ($\sqrt{\text{పులి}}$) పుల్లనగు
 (వృక్ష) తరవాటి మిక్కిలి పులిసినది
 పులియం. అ (1) ౧ కొవ్వ, మడించు

రగద తగు కెంగఁ బల్ల వనితానముల మాన
 ములక, బులియుఁ వికమధుసములు బోన
 మూఁ కానముల రాధున ౨ ౬
 ౨ మురియు, గర్వింతు
 త సత్యభామ పామాయంబుగా కానుకేతన
 కిట్లనియె
 క కలిగ నొకకాంబవతి కెన్నెలవడఁ బడి
 కే వలల్చి నీకల కేగక, బులియునుకే సవ
 కుం గల, పొలకులనే పొటువడక పో రా
 దనియెకా ఉ హరి 3 ౧౧౫
 నీ మాటిమాటికిని నుమాలించి పాడుచుఁ బులి
 యుచుఁ దనఁ చాన పొగడికొనుచు
 విప్ర ౫ ౨౬
 3 విలియు, వింకముతోనుండు
 క వేపాలఁ బోవ రమ్మి, పూర్ణజ్ఞకఁ బ్రొద్ద
 పోయెఁ బులియుట చాలుక
 మర 8 ౧38
 పులియొగిరిముపులియొర వి (పులి + గిరి
 రము)
 వ సొంగలి పులియొగిర ప్రబంధ ౧౧౨
 వ సొంగలి పులియొగిరంబు దధ్యోదనంబు
 మాం ౧ ౧౦౫
 పులియొ(హో)ర పులిమాధు (క పులి
 యొర హోర) వి (పులి² + ఓరము)
 పులుకులిసిన అన్నయ (క ర) పులుకు,
 ఉప్పు, కారము, పడుపులు వానితో దుచి
 కరముగాచేసిన అన్నము
 వర్ణ ఆ ఎమారాధనకు బూరలు పులుహోర
 చేసివారు
 పులిలికము సంచి అ పుం పాము (గల్గిమ్మ)
 పులివర్యగు వి ($\sqrt{\text{పులి}}$) పులియఁజేసిన వర్యగు
 వ పడిదములుఁ బలుపలుఁ, బులివర్యులు, వర్ష
 దంబులు, బప్పులు కాకి 8 ౧౦౫

పులివోపు (పురి + పోపు) అ (1) పులిసిపోపు,
పాదగ

ద్వి పాదలనైయ్యడం బులివోపనిప్రాణ, పద
మగజోగిరం పాదవ నన్నించి
పండితా దీక్షా ౩౬

పులిసరి ది (క త్రిశైవ్య) పులుగుడు, పాత పులికి

నీ పులుగు దనంగను బులిసి యనఁగను చాల
శిష్యుల పరగుచుండు ఆం భా ౨ ౬౬
(ఇందలి చాలశిష్యుల మింకను విచార్యము)

పులు¹ ది లోహరత్నాదుల మాలిన్యము, మాలి
నగ్నము (ఈ యర్థమున కదుగుధాతువుతోఁ
గూడినట్టి కలమచుగాఁ బ్రయోగము అందుఁ గాన
వచ్చుచున్నది మాంబర మగునపుడు కొన్ని
యెడల ఉత్కలౌపము)

క పదనిశిరాఁ బులుగడిగిన, మదనాస్త్రము కేళి
గలిగి మూనిది మెయి చెప్పినదనఁ గుండునీ
రవ్యదు, ముదితాజనములు ప్రయోదమున లలి
తముగఁ భార విరా ౫ 3౫౫

ద్వి క్రిందినఁ బడిక వార్చినవందనంపు, గవ్వలూ
యతఁ బులుగడిగినము త్రియములూ నెల
తాని నలయగందంపు, గవ్వలూ యన
రం రా చాల ౩౫ పా ౧౦ పం

నీ పెంచి యొగులఁ దెగ వ్రేయఁ బుల్లడించి
నిలిపిన గందగొడ్డలి యనంగ
నీ కథం 3 ౧౩౨

క పదుకులలితాంగయ్యె పదనిశిరాఁబుల్,
గడిగిన మరుభుద్ధలతిక, పదువున తామన
నిలం పై భవ మెంతా నిర్య ౨ ౬౦

నీ చంద్రలింబునఁ చాలసంద్రంబులూఁ ద్రొవి
లందలఁ పోఁ బులుగడిగ గవ్వ
విక్ర ౧ ౧౩౨

౪ పులుగాన

పులు²=పుల్లు ది (క పులు, పుల్లు) గడ్డి,
కనపు

నీ పులు మేయకమఁబు దొలఁగట కాక
వివ్వలబుద్ధియై చాఁచి మోలవలము
పాండు ౪ ౨౯౨

క తెలయాలవలనఁ గూర్చి, గలుగదు మఱి
కలిగ నీది కడతేరదురా, పలువురు నడిచెడు
తెరువునఁ, బులు మెలనదు మెలనె నీది
నాదలదు నేమా నేమ ౨ ౧౦౨

చ మ క్రమేందంజనం, భరతి కావకాంక్షి యైన
మృగభూపాణుడు పుత్ర మేయనీ
మల్లభూ నీతి ౨౧

నిల అల్పము, నీవము (చూ పులుమానినీ)
పులుదిండివట్టు = ఇంద్రనీలకల (ఇంద్రనీలము
గడ్డితినునది ప్రసిద్ధి)

వ అపృరంబువట్టనము నిట్టలంపుఁబులుదిండి
చట్టులగా గట్టినయభ్యంతరవప్రగోపురవ్యా
రంబునఁ ఉరా ౨ ౨౯౪
పులుదిండివలుప=ఇంద్రనీలకల

నీ చెలితురుల్ పులుదిండివలుప కా మామక
స్వాంతకృష్ణగ్రామాలయ్యోగాన
చంద్రా ౪ ౧౦౨
పులుదిండిమానికము=ఇంద్ర నీలమణి

నీ పులుదిండిమానికంబులవన్నె గలబూఁచె
లొకవంకఁ జేఁ కట్ల నునువ కొలువ
కవలి ౧ ౯౧

పులుదిండితా(య) ది (పులు² + తిండి +
తాయ) కృష్ణగ్రామీ, ఇంద్రనీలమణి

నీ పులుదిండితామె క్రమలలోన లయించి పు
టికపోపానముల్ సంధించి
ఉ రా ౨ ౨౯౩

౪ పులిచలిక, పులివోదుగు, పులుకానీ, పులు
కానీపువపు, పులుకానీపులుగు, పులు

గుడినె, పులుచారి, పులుచారిసోనిమ్మ, పులు
పంట, పులుమానిసి, పులుమాగ, ఎలువడు,
పుల్లచోను

పులుగు(లు) వి ౧ పక్షి పీట్ట

ఆ పులుగుఁ బ్రాటఁ బుట్టి యలయించి
యాడెడు, బాంపట్లచోలె బాణసరుఁడు,
గడఁగి కృష్ణవసుఁడఁ గారించుచున్నచాఁడు
భార త్రో ౩ ౨౪౩

క తొట్టివ్రాపుట గలయలి, చెట్టడిచివచేసేఁ
జేమి చెప్పక బులుగుల

మనుచ ౪ ౨౪

ఈ ఆదిమ పైన యందమునయిం దుదయించెను
గుబపులు కాకి ౬ ౧౪

౨ ఒకబారి పక్షి (వీనికుఁగ అరిష్టమానము,
ముఖము భీకరము.)

వృష పులుగువలె మొగముపెట్టుకొని యెట్లు
కూర్చున్నాడో చూచుము

బ పులుగుపీట్ట, పులుగు బొల్లఁడు, పులుగు
ముక్త నొక్కు, పులుగురాదాణ, పులుగు
రావచ్చ, పులుగు రాబొల్లఁడు, పులుగు
రాయఁడు, పులుగులవాఁడు, పులుగు
జాయి, పులుగుకేఁడు, పులుగుసాహేబు,
పులుగు హమాయితోడు, పులుగులి, పులు
రాతూపు

పులుగుపీట్ట వి (పులుగు+పీట్ట) (గుడగుబ,
ఘోకము (౪ ౫ త్రా)

పులుగుబొల్లఁడు వి (పులుగు+బొల్లఁడు)
గరుత్మంతుఁడు, గరుడుఁడు (౪ ౪)
(ఇట్లే పులుగు(లు) రాబొల్లఁడు, పులుగు
హమాయి)

పులుగు ముక్కు-నొక్కు వి (పులుగు)
పల్లి బొంపవంటలి దోష విశేషము

వ పొక్కిడి పులుగుముక్కునొక్కు తుప్పి
చీమచిండి మెదఁగాఁగ గలదగ్గఁబలుఁ
తేజ ప్రబంధ ౧ ౬౦౫

పులుగురాబొల్లఁడు వి (పులుగు+రావ+
బొల్లఁడు) గరుత్మంతుఁడు, పక్షిరాజు

ఈ వలనిమేను నిల్వలిరువామము పచ్చనిపట్టు
కాల్చిపైఁ పెల్లని తన్నియుం గలుగుచేపుఁడు
కుంకుమపన్నెపులురా, బొల్లని పెక్కి-వల్పుఁ
దెలుపుం గలపువ్వులవందఁ పెచ్చి యు,
కుప్పల్లని బాంబలిం జగుఁడఁబోడి కొసంగ
వెను గృహమతిగా వైజ ౧ ౬౯

పులుగురాదాలు వి (పులుగు+రావ+
దాలు) గరుదధ్వజము దళా ౨ ౨౫౪

పులుగురావచ్చే వి (పులుగు+రావ+
వచ్చ) గరుదపచ్చ, గారుత్మకము
అచ్చరా అయో ౪

(పులుగురాబొల్లఁడు=గరుదహమోనము)

పులుగు(లు)రాయఁడు వి (పులుగు+
రాయఁడు) పక్షిరాజు, గరుత్మంతుఁడు

అయగ్రాహి పులుగురాయనితో దగుబటా
యపు చు రా ౫ ౪౩౨

ఆ అపుడు పులురాయఁ దప్పిరిఁ బుడమిలి, దిగ్గి
తేలఁగిని దెండ్ల మలరఁ, కేసి
అచ్చరా యు ౧౬౪

పులుగులనాడు (పులుగు) వి తేజ విశే
ము

క తెలవాఁడు వేలివాడును, బులుగులవాఁ
దావుకాఁడు పొత్తనివాఁడుకా, అలమలికి
వాఁడు తేవాఁ, దలయక గనుఁగొంటి
నవటి యలలలఁ గంటి

హంస ౧ ౫౩

పులుగుతాయి. వి (పులుగు+తాయి)

గాయత్రము, పచ్చ

తే ప్రాచీన పర్వతామృతం బులుగుతాయి,
గరిక యనిదాసి నీలా ౧ ౩౩

పులుగు(లు)తేడు. వి (పులుగు(లు)+

తేడు) పక్షిరాజా, గయత్రంతుడు

నీ ఎగిన బలధూళి యెదురుగా రాకండ
బులుగుతేడెడలక భోవం జదియ.

కథ ౫ ౧౫౮

పులుగుసాహేబు వి (√పులుగు) పక్షి

రాజా, గయత్రంతుడు

ప పులుగు సాహేబు బాబారాయండ

ప్రబంధ ౧ ౨౧౬

పులుగుమమాయిజోదు. వి (√పులుగు

—పక్షి గుఱుముగాంగయోధు) నిష్ఠాపు
అచ్చరా బాల ౪

పులుకాసి వి క్షుద్రజల జంతునిశేషము

నీ. పులుకాసి నసిమిరి బుంగ పురుపు

మాంస ౪ ౧౮౬ శ్రోత్రప్రతి పా

పులుకా(గా)సి². వి (పులు²+కాసి)—

తృణమువంటిది—అల్పము, నీచము (చూ
పులుకాసి పురుపు)

పులుకా(గా)సి పురుపు(గు)పుల్లూసి పురుపు.

(పులుకాసి²+పురుపు) వి అశుపచ్చని

చిన్నపురుగు (పచ్చతెక్కల పురుగు ౪ ౮)

ద్వి రాజులు వాటింతు రాజీవా, ముల్ల, వోజ్జో

మాడిగం బొనరింపక దనుకు, వరువుల గా

తేనీ వరుస వర్షించు, బులారాక బులుకాసి

పురువులతరమే

ద్వి. హరికృ. ౬ ౧౪౩ పా ౪౫౩ ౬౦. పం.

తే మన్న పురుపుని తెడబాడు మగువనిండ,

బోయి పులుకాసి పురు వయ పుట్టు ననుచు.

కథ. ౩. ౧౮౮.

(ఇట పులుకాసి పురువులవంటివారు, అల్పము,

అని తాత్పర్యము)

నీ చందాంకురముతో జగతిమై బ్రహ్మంగ

గొప్పిణి నీవే గర్వరేఖ,

నీ గల మహామహాలక్ష్మి మోక్ష గణనీయం,

గ్రహభక్తులకు లవంగ బుల్లూసిపురువులు...

పి. శబం. ౩. ౨౩౦

పులుకాసి పులుగు. వి (పులుకాసి²+పులు

గు) నీచమైనపక్షి.

తే ఇన్ని దేవర్షం గొలిచి నే నేమి గంటి,

బోయి పచ్చని పులుకాసి పులుగుతేడ,

మోసపోయితి కథ ౩ ౪౯

(ఇట పచ్చనిపులుకాసిపులుగు—పచ్చరంగుల

నీచపక్షి, చిలుక, అని తాత్పర్యము)

పులుకు(లు)- వి కనుకొప్పులు తెలుచుటయం

దగు ననకరణము.

—ద్వి కట్టిడివి కట్టిడినిదొడ దమ్మ, పుట్టి

యిన్నా క్కాయం బులుకునక గమ్మ, తెలుచక

చమ ప్రావం దివురనినిదొడ...

ద్వి పరమ ౩ ౧౫౪ పా.

జ పులుకుపులుకు

పులుకు(లు)-పులుకులు. వి (పులుకు +

పులుకు) భయముఃఖానమానానుయాయులచే

తొప్ప లప్పులించుచు తెలుచుచు చూచుటయం

దగు ననకరణము.

(భయమునకు.) క అని తెలిసి పులుకుపులుకున

దనుక బాచం బాచం బట్టి కన్నెం గొప్పిణి.

నే. పంచ. ౪. ౪౬౫.

(చుట్టుమున) ద్వీ. పులుగుపులుగునఁ జూచి
భూపాలనకుఁడు, కొలుకులఁ గట్టిల్లు
గ్రుక్కునుఁ బలికె.

ద్వీ. క. పా. ౧. 3౦. పా. ౫ పం

లే పులుగుపులుగునఁ జూచి యక్కరితోడఁ,
బలుకుపలుకున దెప్పఁబు వలఁచిఁ బలికె.

పారంగ ౨ ౧౦౦

(అనూనమునకు) చ అనటయు మాట లేక
మానదయాక్షము జల్లన మొము పెల్లెనై,
కనలుచు నీరు దేలుతెలికన్నుల వారినిఁ
బుల్లుపుల్లునఁ, గనగొని .

మనుచ ౨ ౬౬.

(అనూనము) నీ భోగించువారలఁ బుల్లు
పుల్లునఁ జూచి పెల్లన గ్రుక్కెల్లు మ్రొగు
వారు. పైప ౩ ౫3

ల్లో. భుజనజనసామంతపత్యయస్థానాదీనినః

పం పైప ౧౩ ౨౫

పులుగ(ల్ల)రి. విల (పులుగు + అరి క పుల
నరివో) బాద తెలుపువాఁడు, అనూకి
యిచ్చువాఁడు.

క...మానా మృఖిలంబును పచ్చునేని నీచె,

ద్వీన పులుగరికెచ్చ మెల్లఁ జెప్పెద మనినక

పరమ ౫ ౫౯

నీ ముగురు నల్లరు సాక్షులుగ నీకమంబున
నిపుడు మా కొకపక్షి మిమ్ము కేగయేము
నీపురమున కేగితెచ్చెదము పుల్లరిధనం
బనిరి...

పరమ ౫ ౬౦

పులుగాకు. వి. (పులు + కాకు క పులుక్కకు)
మండగము, ముప్పచేస్త

ద్వీ. బలిమిమై వాల్చి నీలమలుల మేల్చి,
పులుగాకులై బహుళంగుల నిట్లు, పులుగాకు
లానిరిపఁ జోలకే మాన్చు.

ద్వీ. హరికృ. పూ. ౧.౨౧౦. పం

ద్వీ. నీలిది యేకతమఁ జెప్పెద నంచు శోటఁ
బలికెయానఁ రానిపలుకులు వలుకు, బలు
గాకు లేల పోపా మృన్న మమ్ము, బలు
గాకు లాడు నీపలుగాకువాఁడు.

అ మ క. ౧ 3౫. పా ౫. పం.

పులుగు(ల్లు). వి. ౧ గులుకు, చిన్నము.

గీ కలఁక మామీడి పనిలేనికడను తెలుప,

పాలఁతి లేలు నీయర్పించె పులుగు గాక

అము ౫. ౬౦

గీ గునియుకాన్పిగ చెక్కిల గోరు మొది, కంపు

లక్ష్మి నుదుర గంధంపు చిటులు, వాదపప

పంటుపలువతో వచ్చినట్టి, పుత్ర యిది

కానినదకకుఁబులుగుగాక ప్రబంధ ౬౯3

౨. బాద, అనూకి

నీ కడ లేనిక్రమము గప్పెద మంటిమా పుల

కాంతుంబులు పులుగు చెప్ప.

పరామా ౪. ౧౦.

చ ..చిక్కెం జిక్కె నిక్కడ నిక్కడ నక్క

యక్క యని చేటి కానికరంబు పాలనీన

పులు గెటింగి పాండు. ౪. ౨3౩.

పులుగుడిసె. వి (పులు + గుడిసె) మక్కుల

జేటాడువాఁడు తాను మఱుంగన మండుటలై

గడ్డితో నిర్మించుకొన చిన్నగుడిసె, కనపు

గప్పినగొడిసె.

క పులుగుడిసెఁ బన్ని వల కాన్వలధరణిం

బాడువంటిది ద్రవ్యనకన్నులో, గలపులు

గు దీను మిడి య్యగలపుంబుఁ గానియెం

డఁగా దెనగలిక. కేం. పంచ ౨ ౧౦.

పులుగుడు. వి. పులిసరి. వాకెన్నె కి. (ఇది

నల్లపులుగుడు, తెల్లపులుగుడు అని ద్వివిధము

అని. క. ర. మా పులిసరి.)

ద్వి చుట్టి పాల కొడిత కూరేడు వెలగ, బొద్ది
* పాపర జమ్మి పులుగు పేడి
ద్వి క పా ౨౩౯ పా ౧౧ పం
పులుదారి వి (పులు² + దారి) గడ్డికమ్మ
(చూ పులుదారిసోరిముని)

పులుదారిసోరిముని వి వి (పులుదారి + సోర
+ ముని) గడ్డికమ్మ వంటి సోరగలముడి, తీక్ష్ణ
మైన సోరగలముడి.

ఈ గ్రామ్యజామాత్రుడె యత్రినంతనం,
దాపులుదారిసోరిముని కద్దము నారయ లేదు
చానికిం, గోపమెకారి కాంరియును
గుర్చియు లే వెటుమంటిచాంతోన

వి అ ౧ ౧ ౧౫
(దుడుకుసోటిముడి అని భావము.)

పులుమండలున² వి (√పురి²) ఎలుచగా
మారిన పుల్లని యూడలించి, విరళానుకలితి
నీవ్వును

లే ఊర్పురిం దన లవణభారిత ఎట్ట మెప్పిం,
బులు ఎ యుని ఎన విరళానుకలితము,
మొనరదు అం భా ౨ ౨౫౧

చ చిలుగడములం బడిదెములుం, బులుపలం
బులివరంగల నప్పదంబులు

కాకి ౧౨౫

పులువంట వి (పులు² + వంట) త్వుణభాగ్యులం
లైదు (వరి, గోధుమలు, మున్నగు ఎప్పము)

నీ కపక్తియి వెలుంగ, నున్నెడల బులువంట
లన్నియు నక్కంతవికలంబుగా నవావృత్తి
దోప,

గీ మావమాలిన భార అశ్వ ౪ ౨౨౦

పులుమానిసి విలు (పులు² + మానిసి) అల్ప
కునవ్యండు, (ప్రాళవసుచెడి) కొంచె పడిన
జనుడు

నీ మునింద్ర యేము, గలుగంగ దన లేని పులు
మానిసికేజోలి నక్కురవృద్ధున కట్టిరావు,
పాటిల్లె భార అశ్వ ౨ ౧౨౧
క పునిమున శేతంచె నర డు పులుమానిసి
యై దళకు ౩ ౧౨

పులుము ఎ త్రి ౧ నుద్దు

లే కమ్మనూనె దల యంటి వెలులు
గంచాన బులును అము ౨ ౧౨౨

క ఎన్నగకాతరసం, పన్నంబుగ దలలు
పులిమి మందోష్టం బొప్పన్నుట జలకమాల్పిసి,
కన్నియకును రామకునకు గామిను లంతకా
బ్రహ్మ ౩ ౧౫౧

౨ రాచు పూయ

లే వేల గలవంటకపుదారికిని పులిమిన,
ఘుస్పామలు మించ అము ౫ ౧౪౩

ద్వి జలకారపును కప్పచాయె గెంగేలం,
బులుము కాటుక మొగంబున దిట్టపడగ
అ న క ౧ ౨౫ పా ౧౫ పం

౩ నలుపు, నలుచు

(వ్యవ) వాడు కమ్మలు పులుముకొని లేచి
నాడు (గ్రా)

చూ పులిమిపుచ్చు

౪ కొట్టు

(వ్యవ) వానిని బాగుగా పులిమి పంపివారు
(క ర గ్రా)

౫ అంటగట్టు, నైబడకేయు

(వ్యవ) అన్న తామ చేసిన ఆ పుంతయు
తమ్మునికైతిని పులిమివారు

౬ వంచించు (చూ పులిమిపుచ్చు)

వి కవము, చోగవిశేషము

నీ కవ్య, ములు మన గుడ్డనల బులు మన
విలసిల్లు అం భా ౨ ౧౨౨

౭ పులిమిపుచ్చు, పులుముకొను, పులుముడు

పులుసుకోను. స ౩ ($\sqrt{\text{పులుసు}}$) నలిపివైచు,

నర్పించు.

శే. తిమగు భిక్షాశనులమీఁద దప్పి యిదని,
యదయురా లగు కలిమితోయ్యలిగ్గువోంబు,
లలజడికిఁ దాన్పుకై వడిఁ బలుముకోనియె,
వనజవిసరంబు పోనుంకవాసరంబు

చం రా. ౫ ౨౮

పులుసుచు. ($\sqrt{\text{పులుసు}}$) ని రుద్దడు, మార్చ

నను

సీ. తోముడు ప్రాముడు కుడుపు రుద్దడు
పులుసు దన మార్చనసంజ్ఞ పొలుచుచుండు,
అం భా ౨ ౧౬౦.

పులుప్రాను. ని ($\text{పులు}^2 + \text{ప్రాను}$) కృణ

ప్రదును

(తాడు, తామ్రేర, పోక, ఖహూనము, హఁత
మొ జాతివెట్టు)

ఉ...తాడు మున్నగుతరుల్ పులుప్రాను
లనంగఁ జోలు అం భా. ౨ ౩౯.

పులునడు. అ. ౩ ($\text{పులు}^2 + \text{పడు}$) గడ్డివలెనగు,

నలగు

క. పిటిడికిఁ జోనిచ్చినవి, ల్లటితికివై యల్లఁ
జాఁప నది గనుగొని పెల్లటికి నను లకలు
పలువడఁ, జలమం గడు నాన పుట్టి
కృంగుగ్రములక.

భా రా ఆర. ౨. ౪౯

పులుసు¹(లు)ని. ($\sqrt{\text{పులుసు}}$) ౧ ఆప్లుము,

మద్రనమలలాశోకటి

చ జలధర ముప్పతోఁ బలు సాసంగ రసం
బని యప్పయ్యాది నిం, పాలయఁగఁ గ్రోలి
పై దధిపయ్యాదియఁ గ్రోలఁగఁ ప్రాఁచి
కొటఁ దెప్పలునుఁగదగ్గు గ్రాయ నదితో
ఁదగం ద్దన రాతఁ గానితో, నిలఁబడ

వానిఁ దిన్నయపుడే చలిపండ్లు వడంగ
శేటికిన్ అము. ౪ ౧౧౬.

ఆ. పాలలాసఁ బలును లిలతోఁ గలసిన, విసి
కునక లగును విరివిగాను

వేమన ౧ ౧౬౦

సీ పెత్తిఁ దంగదాకు పెత్తి శేవతి నిమ్మపండి
పులుస నూతి పట్టువెట్టి

కాళ ౩ ౧౧౦

౨ చింతపండు, ఒకటి రెండు మాఁడు కాయ
దినుకులు, ముచ్చగువానితోఁ జేయువర్ణంజన
విశేషము, దప్పకము

గీ పప్పులా నుప్ప మిక్కిలి పొలుఁజల్లి, శేతిలా
నాముదపుపుచ్చు నింక నించి, పులుసులా
గంజ మిక్కిలిఁ గలయఁ జోసి, భక్ష్యముల
లోన మిరియంపుఁడదడు గలిసి

చంద్ర వి. ౧ ౬౫

౩ ఉచ్చతి, గర్విము.

క. వనిత గజనిమ్మపండ్లను, ఘనముగ నో రూఁగఁ
జెప్పఁగా విందుము నీచనుగుబ్బిల లావ
ణ్యము, విననప్పుడె కానిపులును విడిగుం
జామ్మి సారంగ ౨. ౨౨౧.

(ఆస్థరసము అని రెండవయర్థము)

పులుసు². ని పుశ్యవిశేషము ?

సీ. భూతాంతుక మనోకభూష్ట పత్రమ్ములు
చోళము మంజనపులును గంగరేమ .

మాంస. ౪ ౧౧

పులుసు³(గూర). ని ($\sqrt{\text{పులుసు}^1}$) పులుసు పెట్టి¹

పండివహర (క ర)

పులోము. సం వి. ఆ. శ్రీ. కృగుభార్య, శర్ద
నునెల్లి

పులోముజ, సం వి ఆ శ్రీ కవిదేవి, ఇంద్రుని
భార్య

పులోమనక్తు. సం. వి. ౯. తుం. ఇంద్రుడు.

పులోముడు. సం. వి. ౯. తుం. ఒకరైక్కుడు,
(ఇంద్రుని కృతుడగుడు.)

పుల్క-ముడు. సం. వి. ౯. తుం. ౧. బ్రాహ్మణు
నకు క్షత్రియస్త్రీయందుఁ బుట్టిన సంకర్షణాతి
వాఁడు ౨ మాటవాఁడు.

పుల్లు(బుగు)రాకూపు. వి. (పుల్లు + రాక +
కూపు) గారుడాశ్రమము.

అచ్చ. రా. యు. 3౫3.

పుల్లుహము. వి (పుల్లు² + గృహము) గడ్డితో
నేసినయిల్లు, పూరియిల్లు.

చ .. పొంగలఁగా నిలఁ బ్రుంగడు పుల్లుహంబు
తెల్లఁగఁగనుపట్టె... ఆము. క. ౧.౨౦.

పుల్లు¹. (త పులి కై). నిల పుల్లనిది, పులును
గలది, ఆశ్రమము.

తే. మినిమి గల పుల్ల తెలుఁగతో మిలిత మైన,
యావపచ్చల్లు తవిదూది రావరమున.

తై. మ. ౬. 3౦.

(వృత్తియందు వికల్పముగా నిగాగమము) తుచా
పుల్లనిమజ్జిగ తెలు.

జ. పులడింగ, పుల్లంగండ, పుల్లఁ గూరి, పుల్ల
చానిమ్మ, పుల్లనీళ్లు, పుల్లప్రబ్బు, పుల్లబచ్చరి,
పుల్లమామిడి, పుల్లయనీక, పుల్లతలంగ,
పుల్లాకు.

పుల్లు²=పుల. నిల పకుపు మించిన తెలుపువన్నె
గలది. (శ ర. కవిలవర్ణముగలది. అని క్రొ.
యా. పుల్లాపు.)

జ: పుల్లకందము, పుల్లగిణి, పుల్లగారక, పుల్ల
ప్రత్తి, పుల్లకానిరి, పుల్లనీళ్లు, పుల్లాపు.

పుల్లు³. వి ౧. నన్ను నిపుడుకు.

తే .. పుల్ల, పుడుక యవఁగను దృణకాండము
తను... ఆం. భా. ౨. ౩౬.

(వ్యవ) పూదిక పుల్ల, మలానోమపుల్ల. తెలు.

౨. చిడుగు, సమిధ.

చ. అనపుడు నల్ల తెంకయేఁ ద్రియంబు
వహింపఁగఁ బడితెరి నీకున సకలాంగ
కంబులుఁ బ్రకున్నును అయ్యెడు దీనిఁ
బాపశ్శయిన విహంగమంబు రయ మారఁగ
నచ్చటిపుల్ల తెల్ల ముక్కువఁ గొని తెచ్చి
ప్రా విడి యకురిత మైవదయాగుణంబునక.

భార. కాం. 3. 3౬౧.

3 కంటకట్టె, ఇంధవము.

(వ్యవ) పొయిలారీ పుల్లలు తేపు

పుల్లనిలుచుమంద్రముల నుచ్చరించురు పుల్లను
నిలుచు

(బిల్లులు జడిసికొన్నపుడు వీచాపవిహారార్థము
మంద్రముచచ్చించుచు పుల్లనిజేది పాఠ
తేయుట ఆచారము)

నీ. పెనుఁజోకులు గ్రమ్ముచెక్కలైట వనియింది
తెలఁచె గా యని పుల్ల నిజేది నిజేది.

పాండు. 3. ౧౫౬.

పా పుత్త్య లమ్మనియూరనే పుల్ల లమ్మ కలసి
వచ్చినది.

(ఎక్కువగౌరవము పొందినచోటనే మిక్కిలి
హౌస్యమును పొందె ననుట.)

పుల్లనిలుపుమాటలుమిరసవాక్యములు, తెలుసు
మాటలు.

(వ్యవ) నీపుల్లనిలుపుమాటలతో వానిమనసు
నిజిగిపోయినది.

జ: పుల్లరి, పుల్లనకు, పుల్లనిలుగు, పుల్లనిలుచు.

పుల్లంటురాయి. వి. (పుల్ల + అంటురాయి) ఇంద్ర
నిలకణి

పుల్లడింగ. వి. (పుల్లు¹ + డింగ). సోమలత, (దీని
రసమును యజ్ఞమలంబు యజ్ఞాదులు పానము
చేయుదురు)

నీ కమల కామము కైకన్న వివి యించు
బుల్లదీగలఁ జాచి యలఁత జొంది

పొందు ౫ ౨౯౨

పుల్లకండము=పుల్లకండము వి (పుల్ల²+
కండము) ౧ కండకక్కర, ఎటికెల్లము

ద్వి పూగపుమద్దలు పుల్లకండములు, పలుకట్ట
ములు నానరా లిడెవలను

ద్వి భాగ ౧ ౭ పా

౨ భక్తవిశేషము

ద్వి కండకక్కరయును గరిజలు పుల్లకండము
లటువలెఁ గడవల నిండి, యొండంగ

ద్వి భాగ ౧ ౧౪ పా

పుల్లకండ వి (పుల్ల¹+కండ) ఒకజాతి కండ?
(౪ ర ౬౯)

పుల్లగిలు(లు)=పుల్లసిల్లు ఆ ౬ (√పుల్ల²)
(భయానుభవ) వివర్ణముగ, భయపడు

నీ జమలు గాంచిగ మామమము దూలఁ దన
కనుపుయిలోటమున మోము పుల్లగిలఁగ

భార విరా ౨ ౭౦

క తనచేత న్మౌనమునఁ దెలిసిగఁ లైవచ్చు
నది పుల్లగిరి పోఁ జాచుకొనవసత్వము
లత్యగ్రంథున మెదలఁగఁ జాచి పాసి
పో నను మెలచుకొ భోజరా ౫ ౬౭

పుల్లగూర వి (పుల్ల¹+గూర) పులుకు పెట్టి
వండివూర (౪ ర)

పుల్లగొరక వి (√పుల్ల²) నిగళోడి, పలి
కుక్కుటము

తె పలికుక్కుటామంబు తెలయు నీరుకొడి
యనఁ బుల్లగొర కన గుండలి యన

ఆం భా ౨ ౯౨

పుల్లగి వి (√పుల్ల³) ౧ మల్లపాదన ముగ్ధక
విధమైన దుడ్డు (౬౯) పాదనకాండ్రు గుట్టి
కాడెదలొన (౪ ర)

ఆ కలఁ బుల్లగియును నీలిపూలును బూన్చితి
గతిఁ గటారిలోల వట్టిసంగడిలు గొల్పు
జనుదెంచె గొకత్త, గజమధంబి కలహాకంట
కుండు ద్వా ౩ ౪౫

౨ తెల్లు పోయవచ్చును బరి గిది యేర్పడును
కొన్నచోద (౬౯)

నీ పుల్లతిఁ దెట్టివర్ణమిడిఁ గొనిన నదివిపాటు
నకుఁ తే యెదుగుచున్న ద్వా ౩ ౬౦

పుల్లదానిమ్మ వి (పుల్ల) పుల్లనిగము గల ఒక
జాతి దానిమ్మ, అనుదానిము ? (౪ ర)

పుల్లన వి పులుకు

తే ఉప్పు కైవట్టివక్కరలప్పు రిడె, నేడునగ
గలయచ్చుతంపుఁతెలను యెయ్యె, పుల్ల నుం
దెడితే నెవడన్న నయివనక కడుఁదియ్య
నానీడువాతెలకును సారంగ ౨ ౨౦౫
(పుల్లయుం దుండెడి అని యభ్రాంతకము)
—విని పులుకు గలది (౪ ర)

పుల్లనీళ్లు వి వి (√పుల్ల¹) పులిసిని మఱిసిని,
తరవాణి (ది వి ౬౯) పాటినిళ్లు, ఆర
నాళము (౪ ర)

పుల్లప్రత్తి వి (పుల్ల²+ప్రత్తి) ఒకదిను
ప్రత్తి (౪ ర)

పుల్లప్రబ్బ వి (పుల్ల¹+ప్రబ్బ) అనుశేతము,
చుక్కగూర

నీ అనుశేతసంజ్ఞ యగును జక్కఁపుల్లప్రబ్బ
యనంగి ఆం భా ౨ ౬౮

పుల్లబచ్చేలి. వి (పుల్ల¹+బచ్చేలి) అనుకలంది
తే పొసఁగు నానుకలంకాభిక్తి పుల్లబచ్చేలి
యన ఆం భా ౨ ౭౨

పుల్లమూమిడి వి (పుల్ల¹+మూమిడి) కొండ
మూమిడి కానకాచును ?

ద్వి. పుల్లమామిడి కర్పూరభూషణులు, నల్లని
యరటులు వారిశ్రేణులు. ద్వి. నల ౧౦౯౬.

పుల్లయూసిరిక. వి (పుల్ల¹+ఉసిరిక) కొండ
యసిరిక కి. (సినికాయలు పెద్దవి. క. ర.)

పుల్లరి. వి (క. పుల్లరి. పుల్ల+రి) ౧. పశు
పులు కనపు మేయటై ఇచ్చెడుపప్పు, కృణ
భాగధేయము

సీ. పుల్లరి వాగ నొప్పడు దృణభాగధేయంబు. .
అం. భా ౨ ౧౯౨.

ద్వి. అరి యప్పునలు పుల్లరి నేలు పాలు పెరు
గులు పెట్టింది సిల్వి గోపకుల

అ. మ. క. ౨. ౧౨౬. పా ౨౧. పం.
౨. గడ్డి. (యా పుల్లరిమానవుడు)

పుల్లరిమానవుము. వి. ($\sqrt{\text{పుల్ల}}$) భర్తార్థము
పశుపులు కనపు మేయటై విడిచినది; గడ్డి
రిడు... కేవలపశులకు పుల్లరిమానవుమున్న...
ఇట్లనినెను. ౧౨౩౨. మ. కా. ౧. ౩౩౩.

పుల్లరుజ్జ. వి (పుల్ల+అరుజ) మత్స్యవిశేషము
కే. మారి పత్తర దొందును గూరముట్టు.
పుల్లరుజ్జ గచ్చె గెండ్రయ బొమ్మ డాయ.
మంసు. క ౧౦౨.

పుల్లవడు. అ క్రి (పుల్ల+పడు=పుల్లవరె నగు)
౧. (భయముఃఖాశ్వర్యాదులకే) ప్రంభించు,
ప్రమాదపడు.

క. తల్లియుఁ దండ్రీయు తెలుగునఁ బుల్లవడక
వారిదకుఁ బోయి కడయఁగా, నొలక
పయలుపుచోడై, రెల్లం దనయచ్చ నడచి
యేడైలు పెడరకా.

భార. ఉద్యో. క. ౧౨౨.

క. పుల్లవడి చలము లోమముఁబొల్లయై నై
యనఁగ నొంకప్రాప్త మొగమునకా, తెల్ల
దనము గదలి నిలిచి, రైలుజనులు వివరగ
మఱియు నిట్లని పలికా

భార. ఆర. క. ౩౫౩.

అ. నిప్పు క్రొక్కెనట్లు నిలువఁ దెచ్చోటను,
వాడుమానుకుఁ గని మహాశతోడఁ, గూడఁ
వాడి కేలకొనఁ బాచుఁ బాచి యిప్పొ
లఁకొక యున్నబులనడును.

భోజరా. ౩ ౧౪౩.

౨ పండు, పండిపించు
ద్వి. మలమారు నీగియు విలలిల యగునె, పుల్ల
వడఁగనెల పుల్లంబువాక, పల్లవికాన్య...
పండిత. పురా. ౧౨౦.

పుల్లవావిలి. వి (పుల్ల¹+వావిలి) ఒకవారి
వావిలి, శ్వేతసురక కి (క. ర)

పుల్లవిలుగు. అ క్రి (పుల్ల¹+విలుగు) నిసానర
మగుటకే పుల్లలుగా విడిచిపోవు, నిసానరమగు,
నత్వహీనమగు

(వర్ణ) భుజించు మాదబ్బుచెట్టు పుల్లవిడిగినది
క. వారలతోఁ బలుమారును, పోరాటం వాడి
యాడి పుల్లవిడిగి యు, వార్తరము...
కే. మ. ౧. ౧౧౩.

పుల్లవెలఁగ. వి (పుల్ల¹+వెలఁగ) పుల్లని
కాయలు కాచు నొకవారి వెలఁగ. ఆప్త
కవితము కి.

సీ వెలఁగపండులు పుల్లవెలఁగపండులు మోచి
పండు నంకనపండు బలునపండు.
కాళ. ౩. ౨౩.

పుల్ల(ల)సిల్లు(లు)=పుల్లగిల్లు. అ క్రి.
($\sqrt{\text{పుల్ల}^2}$) ౧. (భయాదులకే) వివర్ణమగు,
భయపడు, చెదరు

సీ కమలారివాచంబుఁ గ్రోగన్న విని యంచుఁ
బుల్లడిగలఁ పాచి పుల్లసిల్లి.
పాండు గ. ౨౯౨.
మ అని భక్తిస్పందించ బుల్లసిల్లి విముఖుడై
నాయ విమర్శకృతి, ఖగ్గవికాటాభముడు.
వరాహ. ౧౧. ౯౨.

అ కలగన, వ్రోళ్ళపడు

ఉ ... మగవారిని క్షేమం, పుల్లనీలంగె కేయం
బొరబొచ్చుము లాదాగ వాడువారికి,
తెల్లను వి ట్ల అ ౨౩౩

తే అంత నిక్కడ మానివలగగలము, చావ
టూలేమఁ దటు సాగ నువీ చనినఁ,
దొలక మాటలు పడి పుల్లనీలవారఁడు,
గమక గొంతుఁ దవయాత్మగతమునను
విట ర ౨౩

౩ నొచ్చు, నొప్పిఁకెందు, బాధనొంద
న అగ్రహించి మహిమలభించు తవీయవిగ్ని
నామ భల్లంబులం జెల్లంబోవ నీనినం
బులనీల్లంబుయ్యంబున

వరాహ ౫ ౩౨

క పంపకగాక పలాయన, కంధరి సామాని
యందుఁ గలగునె యని మీ, న్నందినోం
బున వై, చెం దామయభాండు పుల్లనీల కిల
నలకనె నేం పంచ ర ౧౯

ర నందు, దుభించు

న ఏకత్వార్థంబు నీధించిన నయ్యార్థచరణం
దులనీలం గాని పులనీలండు, దింత యెడిగి
పంతనంబు నొందుము

వీ శకుం ౩ ౬౬

చ పులనీల నీల మానవులపుట్టువు పావన
మయ్యె నెవ్వఁడో, గళవళ నేల రోగముల
కాలగతిఁ గడపట్టు నీతివా, న్నలును దరిద్ర
తావ్యధలు దప్పులతో చను వాంఛితార్థముల్,
గలగు నేమియేతేరఁ గమలాధవులే నటు
పుత్రాయితేర అష్ట ర ౩౧౩

పుల్లారు వి (పుల్ల + అత్త) ౧ పుల్లనియాత్
అ (పుల్ల + అత్త) తినిపాటకీన యెంగిలి విస్త
రాత్

క తనోకిలములు విరహాలఁ, జీకానందంగఁ
కేయం తెలియా యది పుల్లంబులు తెంచిన

కతమునో కడం బుల్లంబులతో వివరిం
పూ చిత్రభా అ ౧౫౮

(పై రెండవయలకు నిదియే యువాచారణము)

పుల్లాయము వి (పుల్ల + అత్తయ) గడ్డిమండి
వచ్చు రాబడి, గడ్డిపన్ను

కా ౩ ౧౦౫౮

పుల్లారు వి (పుల్ల + అత్త) కలిపధమపు,
పశుపుమించిన తెలుపునప్పగల యాపు

కా అంతేకటి మోలఁ గానకడివం బంకంచి
కాదులమం, చాపుల్లపుళింబుఁ ద్రుంచి
తెగి, యంచుఁ పులిక పెండియన్,
చాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుడు ద్రోవన్
ఖదర క్షంబులే, లేపె గీయము తెరి మానె
దల ద్రవ్యంబుద యిదేమపున్

భాగ ౯ ౩౯

పుల్లి(లి)రును వి (పుల్ల + ఇరును) మోట
నూ యొక్క, తొందరపుత్రాడు జనగుటకు అధారి
ముగా నుండు ఇరును (కడకు శరీర) (కా)

పుల్లు=పుల్లు² విలా అల్పము (మా పుల్లిరును)

వి (త పుల్) కసపు, త్వణము, గడ్డి
చ మలనీ నిదానులేళలమ మాపు తెలార్చిని
తత్త్వపాజలంబుల వరిమగ్గలొక బొదము
పుల్ల భుజించుకుట్టోద్ది కావయంబులు

పుటికా ౧ ౪౯

నీ గడ్డి గాదము గవతము కసపు కవన,
పుల్ల మోరి యవంగఁ తెల్లను ద్వణసంక్ల
అం భా అ ౩౬

జ పుల్లంబురాయి, పుల్లరి, పుల్లరిమావ్యూః,
పుల్లరవా, పుల్లాయము, పుల్లిరును, పుల్లడి,
పుల్లంబునపాము

పుల్లడి వి ¹(√పుల్ల) అష్టదశమకాత్రమే
సాగుబడి మయోగించునిస్సార మగునీల
(శ ర కా)

పుల్లముకుందము (పుల్లము + కుండు + పాము)

గడ్డిమండి పై కుండుపాము, పర్వదీపము
(శ ర త్రా)

పుల్లము కి (శ పుల్లము) కుండుపాము కుండు పాము కి
(శ ర త్రా)

పుల్లము పం వి ఆ పుం య దర్శకరమను
సర్వదీపము ఆ కృమి, పురుగు (శని)

పువ్వులు వి (పువ్వు + పాము) పువ్వులకి
మందుపెనుకలకు పాముకు (శ ర త్రా)

పువ్వుల వి (పువ్వు + పాము) పువ్వులకు
దీపి కొడుకులై పువ్వులకు గురిపిరి మరలు
నవం ౧ ౨౩ పా ౧ ౨౦

పువ్వుల వి (పువ్వు + పాము) ౧ కుండు,
కాదులా పగులెట్టుయొక్క పువ్వుల (శ ర)
కాటిపూవులకు కేరకాటియొడుగులకు పరి
మన్నగు సవ్యముల పెన్నులకు పట్టుమెట్లని
బాకావంటి పదార్థము, (పువ్వులము, పా)
ఆ పేరల యూపిరికెట్టుయొక్క లాపలి
భాగము (త్రా)

పువ్వుల వి పువ్వు, (పువ్వు)

కీ దక్షిణమృతపద్మంబులఁ బాల్చిఁబరితంపుఁ
బువ్వుల గళలతోడ

అరుకు 3 ౧౩౦ 3 ౨౦

(౧౯౪౩) ఇది కేమిళ భాషలోని బహువచన
ప్రత్యయము ౧౯౪౩నకు విభిన్నాంధ్ర
దామయ, పూలతో అని యధము

పువ్వులగళములనుచేపెట్టి అని వి వి

పువ్వులగళంపురయ్య అని కళక్రింద శ ర)

పువ్వులదీక్ష. వి (పువ్వుల + దీక్ష) పువ్వు
లకి

కీ పువ్వులదీక్షకాపులు కాలువలఁ ద్రోసి
ప్రవహించు పన్నీరు పారుచేసి

రామా ౨ ౨౦౦

పువ్వులదీక్ష (శి) వి (పువ్వుల + దీక్ష)

పువ్వులకి మహాపర యగువాఁడుది, అఁడుది

శ పువ్వులదీక్షపై పది, యెవ్వరైన
భీష్ముఁ గాంచి యింటిదితి పీ, పువ్వుని
యెఱుంగదునె మా, యెవ్వరైన పోషించఁ గాడి
యగు నను నీకులా విజ వి ౧ ౫౦

శ ఎవ్వరిదానపు నీ పేరవ్వకె యేమిటికి పద్మి
తిచ్చెంగటికా, పెవ్వుడి నీతెఱంగఁకయె, బు
వ్వులదీక్షతోడ నాకు పొంకక చెప్పుమా
రమా 3 ౩౩

శ పువ్వులదీక్షతోడ మదిలో, నివ్వెఱపడి మాను
చుండ

కుక ౧ ౨౩౪ అచ్చరా ఆర ౫౫

పువ్వులు(పువ్వుల)కాదు వి (పువ్వు + విలు
కాదు) పువ్వులకుడు, మమ్మకుడు

శి పువ్వులుకానితోడ సరిపేరెడువక్త నివాడు
భూమిలో, పెవ్వుడు చెప్పఁదాయమును

పైప ౧ ౧౫

న ఇద్విధంబులఁ బువ్వులవిలుకాని పత్త్రకౌత్వ
గలయలజవ్వని మగనిముండలు ముద్దు
గురియును విక్ర ౮ ౨౫

శ ఇద్విధమున నాకవ్వని, పువ్వులవిలుకాని
దంతిపాలు పనుననదర, నివ్వటిల మెంగ
మునకు జిలువ వొలయఁగ గురునియప
చనకలిఁ జెందకా చెప్పి ౨ ౨౩౪

పువ్వులుతుండు వి (పువ్వు + తుండు) పువ్వు
ధమ్మకుడు, మమ్మకుడు

శ పువ్వులుతుండు యచ్చట, మువ్వంకమురు
పును మురళి జ్రాయించు మనం, బుద్ధి
క్లారగ పొందు ౫ ౨౨

పువ్వు (పు) = పూవు, పూ వి (సం పువ్వులు,

శ పూ క పూవు) పువ్వును, వి

ఆ మత్స్యపువ్వు పత్త్ర జవ్వనినామిక

విజ వి ౧ ౮౪.

చ. పువ్వు లికఁ గోసి తెచ్చు కవత్రాచ కటంచు
దకానుల్లఁ దండుకా ఉ రా 3. ౧౯౯.
జ: పువ్వుడి, పువ్వుడివన్నెలు, పువ్వులు, మొ.

పువ్వ(పు)బోడి. (3) వి (పువ్వు + బోడి)
వి. పువ్వుబోడులు, పువ్వుబోడులు, పువ్వు
బోండు, పువ్వుబోండు పువ్వుబోలులు, పువ్వు
బోలులు, పువ్వుబోండు, మొ) పువ్వువలె
మనోహరాలగు అడుది; అడుది.

గీ... భోగభాగ్యములును మంచిపువ్వుబోండు,
కలిగియుండంగ . దకా 3 ౨3

గీ పువ్వులముడి మోచుపాలకుల తెల్ల
నీపువ్వుబోడి యోదలభూషణులు
శ్రీయాని ౧ 3౬.

మ. తళుకుల్ గుచ్చెడు పండుమేడలకుదక్
చాగొన్న బంగారుబొంబలు మిన్నేటమ
గానుంచుచుచు విన్నాణపుల తెల్విం
గడుక్కలినెల్లం గవి వైడితమ్ములనుచున్
వేల్పులుపువ్వుబోండు పేగులఁ దేరం జనఁ
బాచి వచ్చెదరు రంకల్ గాఁగ జేతే
దొరల్. యయా ౧ 3౮

గీ... కాగకన్యలతోడికలమామనకుఁ గార్చి
వైచమో లేక బొటనజేలఁ, బుడమి
ప్రచారెద విరి యేల పువ్వుబోడి

దకా ౨ 3౨౪

గీ... భయంబు లేని, పాలుపుతో నున్న నీపువ్వు
బోడివెంత. కుక ౨ ౨౪౯.

పువ్వగట్టు. స (పువ్వు + గట్టు) పరిమళము
గలిగించు, వానితమచేయు.

చ అభ్యంతరవికాసప్రసవ సారభసమా
గమనం బువ్వగట్టి గంభవహండు సవరించిన
యందంపుగందబోడి... వసు ౨ ౧౦

పువ్వుటమ్ము. వి (పువ్వు + అమ్ము) పువ్వు
కాణము.

గీ వెలసనిలఁ బువ్వుటమ్ము లేదెల భరించి,
కట్టి రిగిసి యేతెంచె వక్కడిదిమగఁడు.

మా. ఉ. ౬. ౬౪ (ప్రాశస్త్యసరిహం.)

పువ్వ(పు)బొత్తు. వి (పువ్వు + బొత్తు) ఒకవిధ
మగు పూలదండ, మాల్యగంధ

గీ... పువ్వుబొత్తు పూలబొత్తు, మనఁగ మాల్య.
గంధ యగు ఆం భా ౨ ౧౬౪.

పువ్వలపువ్వబోడి. = పువ్వల నమ్మిదు
(శ్రీ), పుష్పలావిక.

గీ ఒక్కఁ డిడుచోట నలుగురు రొక్క
మిడిన, విటులఁ తెలుపుచుఁ చావులదిగుల
సయలు, గూర్చి యమ్ముడు రద్దీటఁ గులుకు
గుట్టి, జవ్వనపుటాండు పువ్వలపువ్వ
బోండు రా వి ౧. ౫8

పువ్వ(పు)వింటిబోడు. వి (పువ్వు) కను
మధనవల దగుయోధుఁడు, మన్మథుఁడు

ఉ. ఆపువ్వువింటిబోడు మధపావళిని యొనర్చి
చక్కఁగా, మోపిడి పట్టి కా మృగము
ప్రయోగఁగ మోటుచు నున్నవాఁడు .
వి శశం. ౨ ౧3౦.

పువ్వు. సం వి ఆ శ్రీ లాంగులిపక్షము.

పువ్వుము. సం వి ఆ పుం. అడుగులే (వై. వి)

పుష్కరము. సం వి ఆ న పోషణము.

పుష్కర. సం వి ఆ. శ్రీ మెట్టకామర. ?

పుష్కరకర్ణిక. సం వి ఆ శ్రీ. ఫలపద్మిని,
మెట్టకామర ?

పుష్కరమూడము. సం. వి. ఆ పుం. చక్ర
వాళపర్వతముమీది దిగ్గజభేదము.

పుష్కరనాడి. సం వి. ఈ శ్రీ ఫలపద్మిని,
మెట్టకామర ?

పుష్కరనాథుడు సం వి ఆ తుం విష్ణుడు
పుష్కరప్రియుము సం వి ఆ తుం మైవము
పుష్కరభీజము సం వి ఆ న తామరవిత్తు

పుష్కరము సం వి ఆ న ని తామరతూపు,
పద్మము ఆ తొండముచివర, కూడాగ్రము
3 వాద్యభాండముఖము ర అసిఫలము, కత్తి
వాదర ౫ 3 తియ్యట, ఖడ్గకోశము
౬ బాలము 8 ఆకాశము ౮ గూడు,
పంచరము ౯ ఉదకము ౧౦ యుద్ధము
౧౧ కూడిక, సయోగము ౧౨ తీర్థభేదము
౧౩ గరిటె ౧౪ భాగము, అంశము ౧౫ మెట్ట
తామరదంప, పుష్కరమూలము ౧౬ కప
మూడు ఓవధి, చెంగల్యకోస్తు ౧౭ ఒక
దీప్తము, (చూ దీప్తము) ౧౮ బ్రహ్మకృత
మగ నొక నరన్ను ౧౯ స్వయము వి ఆ తుం
౧ కోలము, సరన్ను ఆ వాగభేదము 3 సోగ
భేదము ౪ సారము, దైగధపిట్ట ౫ త్రిపు
మృగఘటయోగము ౬ కౌరవ్యము, బడలాన్ని
8 వాయువు ౮ శేషిని ౯ మేఘమలకు
కూటస్థుడు మేఘవిశేషము — విణ (ఆ ఆ ఆ)
కోళనము (శే ని)

పుష్కరమూల(క)ము సం వి ఆ న
౧ కష్టపద్ధి, (చెంగల్యకోస్తు) ఆ తామరవేరు
3 పుష్కరదేశ ప్రసిద్ధమగు ఓవధివిశేషము

పుష్కరవ్యాఘ్రము సం వి ఆ తుం సక్రము,
మొసలి

పుష్కరకాయిత సం వి ఆ శ్రీ గుమికా
సంచరించునట్టి పక్షవిశేషము, (చుక్రతము
నూత్రస్థానము ౪౬ ౧౦౫)

పుష్కరశిఖ సం వి ఆ శ్రీ పుష్కర
మూలము,

పుష్కరనాగరము సం వి ఆ తుం కష్టపద్ధి,
చెంగల్యకోస్తు ?
పుష్కరసాదము సం వి ఆ తుం తామరలకు
దిగిడియొకపక్షి

పుష్కరస్థపతి సం వి ఆ తుం శివుడు
పుష్కరాంఘ్రిజము సం వి ఆ న పుష్కర
మూలము, కష్టపద్ధి

పుష్కరాక్షుడు సం వి ఆ తుం విష్ణువు
పుష్కరాఖ్య(వ్యా)ము సం వి ఆ తుం
౧ సారము, దైగధపక్షి ఆ కష్టపద్ధి ?

పుష్కరి. సం విణ (క శీ క) పుష్కర
మణి (కావగణ) గలది వి క తుం ఎవరగు
పుష్కరిక సం వి ఆ శ్రీ సోగవిశేషము

పుష్కరికి సం వి ఈ శ్రీ ౧ శోశము,
నూలుబిందలట్లుకొలది గల మణిచదరపురావి
ఆ తామరకొలను 3 స్థలపద్మిని, మెట్టతామర
తీరగ ౪ పుష్కరమూలము ౫ తామరతీరగ
పుష్కరలకము సం వి ఆ తుం గంధమృగము
ఆ చీల

పుష్కలము సం విణ (ఆ ఆ ఆ) ౧ సమ్య
ద్ధము ఆ శ్రేష్ఠము, వి ఆ తుం ౧ ఒకదినును
మృదంగము ఆ పుష్కరమగు మేఘాధిపతి
భేదము 3 గ్రాసవతుష్టయోత్సవమగుళిక్కు,
బాలగుకలకములవిచ్చును వి ఆ న
౧ ముష్కరిప్రకాష్టకము, అణువదిబాలగు
ముష్కరిపరిమాణము ఆ బిట్టయంచ (వై ని)

పుష్టము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) ౧ పోషించ
బడినది ఆ బలివినది, బలుపుగలది 3 పెంపక
బడినది ౪ సంపన్నము, సమృద్ధము
౫ శ్రేష్ఠము, ఉత్కృష్టము
వి ఆ న పుష్టి

పుష్టి. సం వి. ఇ శ్రీ. ౧ పోషణము ౨ వృద్ధి,
పెదగుడు. ౩. బలుపు ర సమృద్ధి. ౪ అశ్వ
గంధ, పెన్నెద శి. ౫ మాతృకాశేదము.
౬. యోగీశేదము ౭. ధన్యునిపత్ని శేదము.

పుష్టిక. సం వి ఆ శ్రీ జలశక్తి గుల్లవిష్ప
పుష్టికరము. సం విలా (ఆ ఈ ఆ) పోషించు
నది, పెంచునది, సక్తునగలిగించునది.

పుష్టికర్మము. సం వి క న పెంపుకలుగుటకై
చేయునొక విధాతకర్మము

పుష్టికాంతుఁడు. సం వి ఆ తుం విష్ణు
శ్వుడఁడు.

పుష్టిద. సం వి. ఆ శ్రీ అశ్వగంధ, పెన్నెదశి
పుష్టిదము. సం విలా (ఆ ఆ ఆ) తృప్తినిచ్చు
నది ౨ వృద్ధికలిగించునది

పుష్టివర్ధనము. సం విలా. (ఆ. ఆ ఆ) తృప్తిని
పెంచునది వి ఆ తుం చావము, పాలపట్ట
(శి. వి.)

పుష్ప. సం వి ఆ. శ్రీ చంపాపురి. (కర్ణవి
పట్టణము. ఇది యిప్పుటి భగల్పూరు)

పుష్పంధయము. సం. వి. ఆ తుం (శరదాపము
వ్యాకరణవిద్యధ్యయ) క్రమరము, కుమ్మెద
ఉ...మ క్రతృ, పుంధయవేది నిర్దు శిశుపాలు
నకు... భాగ. ౧౦. పూ. ౧౫. ౩౪

పుష్పకము. సం వి. ఆ న. ౧. తృప్తియు
౨. కుసుమాంజనము ౩ కుపేయనిదిమానము.
౪. శ్రీకృష్ణగళేదము, (కంటిలానిపుష్ప)
౫. రత్నకంఠము. ౬. రసాంజనము ౭. లోహ
కాంస్యము. ౮. మట్టికుంపటి. ౯. కాశీసము
వి. ఆ. తుం. శృంగేరి కేదార్జనులలో నొకటి.
(శి. ర.)

పుష్పకరండకము. సం వి ఆ. న. తూలగ
రిడియ. ౨ అనంతిదేశమందలియొకజోదాగ్న
నము

పుష్పకరండిక. సం వి. ఆ. శ్రీ ఉజ్జయిని.

పుష్పకాలము. సం వి ఆ తుం వసంతర్తు,
ననకాణు, పూదటి ౨ ఆర్తనముకలుగు
కాలము, ముట్టుకటి.

పుష్పకాశీనము. సం వి ఆ క ఒకపర్వత
ధాతువు, ఒకవిధమగువన్న శేది.

పుష్పకీటము. సం వి ఆ తుం. క్రమరము,
కుమ్మెద

పుష్పకేరసుఁడు. సం వి ఆ. తుం మన్మథుఁడు.

పుష్పకేరువు. సం వి ఉ తుం మన్మథుఁడు —
న కుసుమాంజనము.

పుష్పకూతకము. సం వి. ఆ. తుం. పెదరు. 1

పుష్పచయము. సం వి ఆ తుం ౧ తృప్తివ
చయము, పుష్పకూతము. ౨ పుష్పసమూ
హము

పుష్పచాపుఁడు. సం వి. ఆ. తుం. మన్మథుఁడు,
తూమిలాఁడు

పుష్పచామరము. సం వి ఆ. తుం. ౧ మదన
వృక్షము, (మంగపెట్టు ౨. శేవపెట్టు.

పుష్పజము. సం. వి. ఆ. న. పుష్పరసము.

పుష్పదంతము. సం. వి. ఆ తుం. ౧. చాయ్
కోణమందలి దిగ్గజము ౨. విష్ణుదేవుని కాలా
గుణములలో నొకటి (శి. వి.)

పుష్పదంతుఁడు. సం వి. ఆ తుం. ఒకకొవాన
చరుఁడు.

పుష్పదము. సం. వి. ఆ. తుం. పెట్టు.

పుష్పదాసుము సు వి క న తూదంక
పుష్పద్రవము సు వి అ తుం తూలరసము,
తూ.కే.త. ఆ తూలకుండి తీసివరసము
పుష్పద్రవము సు వి అ తుం తువ్వలు
ప్రధాన మగుచుట్టు
పుష్పధన్వండు సు వి క తుం మరుడు
తూదియకాడు
పుష్పధారణుడు సు వి అ తుం విష్ణువు
పుష్పధుడు సు వి అ తుం బ్రాత్యబ్రాహ్మ
ణునికి సవర్ణశ్రీయందుఁ బుట్టిన యొకవాని
కాడు
పుష్పధ్వజుడు సు వి అ తుం మన్మథుడు
పుష్పనిమ్ము సు వి అ తుం క.మృద
పుష్పనిర్మాణము సు వి అ తుం మకరందము,
త్రవ్వరసము
పుష్పవత్రి సు వి క తుం మన్మథుడు
పుష్పవధము సు వి అ తుం ఆడుగుణి
పుష్పపుటము సు వి అ తుం యోమెగ్గ
ఆ అభివంశవృత్తి విశేషము
పుష్పపురము సు వి అ తుం పాటరీపుత్రకు
(పాటూ))
పుష్పప్రచాయము సు వి అ తుం తువ్వలు
చేతితోఁ గోయుట, (కొంగరసముగాఁ జూయు
నపుడును, గడయిదలగువానితోఁ జూయునపు
డును “పుష్పప్రచయ” మగును)
పుష్పప్రచాయిత సు వి అ శ్రీ తుపాప
చయుడు
పుష్పఫలము సు వి అ తుం యశస్వితము,
తలఁగ శ్రీ ఆ మిశ్కాండము, గుమ్మడి శ్రీ

పుష్పబొండు సు వి అ తుం మరుడు,
మన్మథుడు (ఇట్లేపుష్పకరుడు మొ)
పుష్పభూషితము సు వి అ న చణిజాడు
నామమండగాఁ గలయొకప్రకరణభేదము
పుష్పమంజరి సు వి త. శ్రీ య తూగత్తి,
ఆ సన్మవిశేషము వి ధావ్యవిశేషము
నీ శైక్యపాలలు కాశీశైక్యలు త్రవ్వమంజ
రులు నీతాళోగనరులు
మం.న.క. య.అ.
చ ఇష్టతూరాజనాలు త్రవ్వమంజరులు కిన్నూరి
విగరాలు ప్రబంధ య.అ.
చ మాటిమాటికీ గొంవిదిగిగితి బ్రాని
యొగయుభయలంక్రి గొమ్మ త్రవ్వమంజ
రులు గ్రాయములం విది గుసగుస
లాడుచు రా వి.క. య.అ.
పుష్పమూల సు వి అ శ్రీ తూదంక
పుష్పమూనము సు వి అ తుం వసుకర్తవు
(రా వి)
పుష్పము. సు వి అ న య తూవు ఆ శ్రీర
జయ 3 త్రవ్వరాగమణి క శ్రీకృష్ణ
విశేషము, కంటిపువ్వు x త్రవ్వకవిమానము,
బలైదనివిమానము ౬ శృంగారివిలసితము
క గండివము శ్రీ ౮ మాచివత్రి శ్రీ తుం.
వికాసము (శ్రీ వి)
పుష్పరక్తము సు వి అ తుం ముచ్చమణి
మృతము
పుష్పరజస్సు సు వి న. న. య తూవుడి
ఆ మంజుము (శ్రీ వి)
పుష్పరథము సు వి అ తుం య.అ. య.అ.
యొగ్గ ముచ్చమణి, త్రవ్వరథము ఆ త్రవ్వ
విశ్మిత మగు రథవిశేషము (కాచ)

పుష్పరసము సు వి ఆ తు తూచేత
మకరందము

పుష్పరసావ్యయము సు వి ఆ తు
మదువు, తేనె

పుష్పరాగ(జ)ము సు వి ఆ తు కొంచెము
పసుపువర్షగల శ్వేతమణి విశేషము
కొంచెకపొందుదుచిరః పాపాః తమ
రాగస్తు

పుష్పలావి సు వి క తు తమలావుడు,
మాలాకారుడు వి ఈ శ్రీ తూదండలు,
బంతులు, గ్రుచ్చియమృదు అడుది

పుష్పలావిక సు వి ఆ తు తమలావి

పుష్పలావుడు సు వి ఆ తు ఈ ఆ మాలా
కారుడు తూలబంతులు ఎరములు తాననవి
గ్రుచ్చి యమృదువారుడు

పుష్పలిట్ట సు వి కొ తు తమలిహము
(రూ ఎదులిహము)

పుష్పలిహము సు వి ఆ తు తమమృదు

పుష్పరోచనము సు వి ఆ తు కాగ
శేసరము ?

పుష్పలోలుపము సు వి ఆ తు తమమృదు
(2 ని)

పుష్పవంకము సు వి ఆ తు (క పి క)

౧ తమమలుగలది ౨ తమమలుతో నలంక
రింపఁబడినది

వి క ఆ తు ద్వి (తమవంతులు) మార్గ
చంద్రులు

పుష్పనతి సు వి ఈ శ్రీ రజస్వల,
మట్టుక

పుష్పనాటి సు వి ఈ శ్రీ తూలతోలు

పుష్పవృక్షము సు వి ఆ తు తమమలు
బ్రహ్మన మైవృక్షము

పుష్పవృష్టి సు వి ఈ శ్రీ తూలన

పుష్పశకటి సు వి ఈ శ్రీ దివ్యవాక్య-
ఆకాశవాణి

పుష్పశకలి సు వి క తు విద్విషమున నర్ప
భేదము

పుష్పశరాననుడు సు వి ఆ తు మత్తు
భండం, తూలిబంతుడు

పుష్పశూన్యము సు వి ఆ పం ఉడుం
బరము, మేడి ?

పుష్పనమయము సు వి ఆ తు వసం
కర్తవ్య

పుష్పసారము సు వి ఆ తు ౧ మమర
సము, తూచేత ౨ తూలసి ?

పుష్పసారభ సు వి ఆ తు పొత్తిడుం

పుష్పస్వేదము సు వి ఆ తు మకరందము,
తూచేత

పుష్పహాస సు వి ఆ తు రజస్వల,
మట్టుక

పుష్పహాసము సు వి ఆ తు ఉడుంబరము,
మేడి ?

పుష్పాంబునము సు వి ఆ ప పి క్తతితోఁ
తేనుఁబడినఁబడు విశేషము

పుష్పాకరము సు వి ఆ తు వసంకర్తవ్య

పుష్పాగమము సు వి ఆ తు వసంకర్తవ్య

పుష్పాదీపుడు సువిమాలాకారుడు, మాలగ

పుష్పాననము సు వి ఆ తు మత్తువిశేషము.

పుష్పానీతము స ౧ వి అ తుం తూలసిగదంత
పుష్పాయుధుడు స ౧ వి అ తుం మృ
ధుడు

పుష్పానందము స ౧ వి అ తుం శుభ్రము
కాయలు

పుష్పానందాయి స ౧ వి కా తుం శుభ్రము
కీవుడు మాలాకారుడు

పుష్పానందము స ౧ వి అ ప మధువు, తేనె

పుష్పానందము స ౧ వి అ తుం మధుగుడు

పుష్పానందము స ౧ వి అ తుం శత్రువు
సవాప ?

పుష్పి స ౧ విలా (కా డీ కా) ౧ పుష్పములు
గలది విగింపనది ఆ పుష్పవలచే నుద్ధ
యైనది

స ౧ వి ఈ శ్రీ అతిబల, ముక్తవలలగము
? (రై ని కే ని)

పుష్పింద్రు స ౧ అ త్రి తూచు, విగింప

గీ గీతము వహించి, తేనె పుష్పింద్రు
త్రేంకలా మింతి మాకు సమీర ౧ ౧౨౦
స త్రి పుష్పింద్రుడే

నీ చులుకగాఁ దన్ని యోగింబుఁ బుష్పింద్రు
విడుమాదరి యొద్ద నిలుగు గోప, వవ్వ
గీతలఁ త్రేంకలాము వికసింపించి వనిత
యొక్కతె ప్రసవములు గోప
నీ కనుం ౧ ౧౩౦

పుష్పిక స ౧ వి అ తుం ౧ వంకమలము,
ఆ లింగమలము, ౩ గ్రంథాధ్యాయమూర్తి
యందు, అయధ్యాయముచేఁ బ్రతిపాదితమగు
కానిని తెచ్చిది గ్రంథాంగభేదము (ఇతి శ్రీ
మహాభారతే శతసహస్రస్కం సమీతాయాం

మవవ్వణి ఆధ్యాయః, ఇది పుష్పిక) ౪
ఒకవిధమగు పిల్లవల్గోది (రై ని)

పుష్పిణి స ౧ వి ఈ శ్రీ రజవ్వల

పుష్పికము స ౧ విలా (అ అ అ) తుష్పింద్రు
నది తూచినది ఆ విగింపనది, విగింపని ౩
పుష్పములచే వలంకృత మగుదానితోఁ
తందము గలుగునది (చాక్షుః కై) ౪ సమ్య
ధము, సంపన్నము (మవవ్వలపిత్త మగువచ్చిన్)
౪ ప్రవృద్ధము, చక్కగా ఎదిగినది

పుష్పికాగ్ర స ౧ వి అ తుం (ధం) అగ్ని
సమస్తకృతము
శ్రీ అయలిన యుగరేఖతోఁబాఁయలిన
కొఱుకాళ్ళుపుష్పికాగ్ర

పుష్పింజీవి స ౧ విలా (కా నీ కా) మాలాకా
రుడు

పుష్పసేత్ర స ౧ విలా అ తుం ఏరాత్రియందు
యెదటినుండి కడఁబడు పుష్పవక్షత్రము కిన్
బడుగో యట్టిరాత్రి (వాద)

పుష్పమి స ౧ వి ఈ శ్రీ ఒకవక్షత్రము
ఎనిమిదవవక్షత్రము
(క ర మాత్రము స ౧ వి లలో లేదు)

పుష్పము స ౧ ఎ అ తుం ౧ పుష్పవక్షత్రము
వ త్తిత్తిరభాగంబున బువ్వయు పుష్పము
లును దక్షిణభాగంబున వాష్టాన్నిమలును
భాగ ౪ ఆ కె
ఆ పాదమాసము ౩ కలియగము (రై ని)
౪ మృత్యుంధులము, గుమ్మడికాయ
(కే ని)

పుష్పరథము స ౧ వి అ తుం పుష్పరథము

పుష్పరాగము స ౧ వి అ తుంపుష్పరాగ
మణి (క ర)

పుష్కలము. సం. వి. ఆ. పుం. కీలము, కేవలము.

(పై 9)

పుసలాయింబే. సం. క్రి (హిం. పువలాహ)

బుజ్జగించు. (శ. 6)

అం—పుసలాయింపు

పుసలాయింపు. వి. (√పుసలాయింబే) బుజ్జగించుట, ఉపలాలనము. (క్రా.)

పుసి. వి. శీత్రవలము. మాదిక

నీ పుసి యటంచునగ నొప్పున శీత్రవలము ..

అం భా ౨ ౧౩౪.

పుసుక్కు(కు). వి. ౧ కుమ్మట లోనగు

కానియు దగుద్యస కనుకరణము

వ్యవః—శీమ ప్రయాణ మగుచుండగా మా

పిల్లవాడు పుసుక్కున కుమ్మివాడు

౨ తొందర

వ్యవః—మావాడు పుసుక్కున ఆనంగతి

కానితో చెప్పివేసివాడు

పుస్తకము. సం. వి. ఆ. పుం. సం. ౧ పొక్తము.

కళా ౪ ౪౫ క్రా. ౨. సింహురము. ఉంచు

కొనుకారు భావము. (బరిణి. యె పై. 9)

పుస్తకముద్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ (తంత్రసాహిత్య)

క్షమన) ముద్రాక్షేపము.

శ్లో—వామయస్త్రిం స్వాధిముఖం కృత్యా

పుస్తకముదికా.

పుస్తము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. లక్షము చేయుట

లోనగు కలుపలది, లేవొదికిలెక్కరము ౨.

పుస్తకము. 3. మాంసపు చక్కిలము. (శ. ౪)

పుస్తీ. సం. వి. ఈ. శ్రీ = పుస్తకము.

పుస్తీ. (వి పుస్తీ) వి. మోసము. (క్రా.)

విలా. (సం. పుష్టత) పెద్దది, పీక పెట్టది.

నీ. చేపలవలెను బుస్తీమోసము ల్కలంబాబుస్తే

లును శేక వస్త్రములును. శేవ. ౫౯౪

పుస్త. విలా ౧. అపహ్యము, రోచపుట్టించునది.

ద్వి అణవచ్చె నడపీనుఁ గినుచు నంతంకఁ గది

యించు మెత్తముకంఠున కదసి, తొలఁగుచుఁ

బురజులతో కుప్పన నమియ

ద్వి మోకృ శ్. ౫౦౮. పం.

(ఇట. వి దుర్గంధము, అని శ ర. కాని

“కంఠ” గా గ్రహించి మైయర్థము చెప్ప

టయే యుక్తము.)

౨. దుర్గంధము కలిసి చెడకంఠ కొట్టునది

ద్వి... మెదమీండి కంతియు వీలనఁ, బోయిన

వీలుఁదను బుష్టదోపతియు

నకవాధ 3 ౧౪౯. పా. ౨౯. పం.

వి. తూరిగంధము దుర్బాసము.

ఆ పుష్టతానానాగఁ బూరిగంధ, మలద

అం భా ౧ ౧౦౩

పుస్తంగు. వి గుట్టుపుటీను పైఁ బలుచెడి యొకవిధ

మైన అలంకారవస్త్రము

మ. మురుపై పేర్చుకొనినవిన్నియజరీయన్నులు

పుస్తంగు వింగదపల్లంబు...

రంగా. ౨. ౨౧౦

పుస్త. వి. ౧ మంగళసూత్రము.

శీ..పుస్తె యనఁగ మంగళసూత్రాభ్య యల

దుచుండు. అం భా. ౨. ౧౪౮

శీ పుస్తె గట్టివయది మొదలొకరూపు.

దుక్తాం ౪. ౧౨౦.

నీ. పుష్టమాత్రమే కాని పోడి మొలంగని

గళమున హారముతో తెలపు కొనియె.

వకా. ౩. ౪౨౮.

౨. తాలిహట్టు, మంగళసూత్రముండు గ్రుచ్చెడి

వ్యర్థాభరణవిశేషము.

గ్రంథ వాడు పెండ్లాముపుస్తకముగూడ కాకట్టు
పెట్టికాడు

పుస్తకముడుపు వి కంటెజాట్టు, కాలిజాట్టు
(క ర) మాటునుపు చేసికొన్నట్టి, రెండవ
సారి వివాహముచేసికొనిన అడుది (క్రా)

విలుపు పుస్తకట్టివదానివలె విడువరానిది, వదలు
కొన శక్తియుకానిది, అనితాగము

వర్ణన — ఈ మునివాడు కాన పుస్తకముడుపు,
నేను మీతో పెండ్లి వచ్చుటకు నిలు లేదు,
ఈయిల్లు కాన పుస్తకముడుపు, కదలిపోవు
టకు నిలు కాదు

పూ

పూ=పూపు వి (క క పూ) ౧ అచ్చము,
వి

గీ అలరుపోక్కిటపొన్నపూవలన విడలి, నలు
కుంజపుత్రమ్మి మొగ్గలకు సాగు, జమిలి
ముక్తాళికోదమపెంకా లవంగ, నలరులతో
డిలి మెలుంగారువారు దనరు

నీలా ౨ ౨౯

గీ ఆపందకానవాళ్ళంతరంబులయిండు సిండు
వారముల బూ శిథిలపడంగ

ధీమ ౨ ౪౬

గీ కాలకంటుని శిరసుతూ గగనగంగ

కాశి ౧ ౨

రగద నేర్చుచే నల్లయది మెలుల దొలుతూ
దులిమె మును 3 ౮౪

౨ పూలదండ, మాలిక విక్ర ౪ 3౦

గీ చుట్టి చుట్టది పూలపోగనుకొ పొప్పిలేక
బట్టి సాధం తెచ్చి అడలి యొకటి

ఇందు ౬ ౫

గీ ప్రాద్దుపోగకు గడ్దుబొట్టు పెట్టి, కీలుబక
యిల్లి కులతామిథూలు చుట్టి, సోగనుచేసి
యెగాదిగఁ బాది నీర్లుమురిపెనును పొందు
నను నేరి ముద్దుపెట్టి కువల ౪ ౧౩౩

3 అలంకారాదులకొనుట బంగారు ముప్పుగు
వానితో చేసినపుష్పకారవస్తువు, చేరక
పుత్త్య

గీ క్రొత్త, రంగులవిలువ బంగారుపూగున్న
నవరమూర్

చకా ౬ 3౪ (తూకొప్పె ముద్రి)

గీ నీకండ్ర గంగన నిచ్చ నిచ్చు మమ్ము
బూజించె నవరంజితూలచేరి

నీలా ౧ ౧౫

౪ బాణాను కాల్చినపుడు రాలున్నకణము

గీ నెలయె రేపవరాలు పెండ్లిలి నెడురు,
నెడలఁ దలె యను కమ్మలి కడ యెవంగ,
గ్రాలు చిరునాలు నెఱువిన బూలుఁ బొగ
యొక నెగె నను మింట బిడ్డలు నిరులుఁ
బర్చె అచ్చ రా అయో ౧౬

పూ ౨౦ విలు (ఈ) — తెనుగున నమానులులందు
— శుద్ధమునీయునది, పవిత్రముచేయునది (ఖా
అపు మె)

పూంచు=పూంచు, పూన్పు ౨ ౧౧

(√తూను) ౧ గ్రహించు, పట్టుకొను

గీ అలముగదఁ బూచికొని ధీమఁ దలించు
మువఁ, గురుకుమారులపైఁ దీర్థమఁ మెను
గఁగియె టాత్మ భాదిందిన గంప
కుడరు భార ఉద్యో ౧ ౨౬౩

౪ తరు పొకటి పెట్టి లాంగల ధరుఁ కుడతఁ
బూచి మాయరథ ద్వీపకుభటోత్కరముల
క్రగ్గింపఁగ వచ్చెరపులు విచ్చుటయు నేని
నీధరుఁ దలరక మారి ఉ 3 ౯

౨ పూచజేయు

(క) ధరించజేయు

చ. పాళవా,టినుపదియొక్కయిం బు శీలుచు
బల్ల పూండు గెల్చి కృత్విచివరంభమా
కలతాకరిం బూండు నిజానీపుత్రులిక. కొడి
దనకానము అం ధం. ప ౮. 3౨౮. పా

(చ) పరీంపఁజేయఁ, నూచునట్లుచేయఁ

క. కాంచనమాలాంకృత, చంద్ర కృష్ణలిల ముం
య జవళాగ్నములంబూంచి రథంబున
మణిమయ్యపంచామశేతు తెల్లై బంధుర
భంగిక. భార విరా క రగ.

పూండులు(చదులు). వి బ బహువర్సరాత్మ
కములయన కానినీచను.

(ఇది 'పిండ్లు' పూర్వమునుగలిగియు యాయభి
మునఁ బ్రయోగములఁ గానవచ్చుచున్నది)

క. వాపుడు ముట్టినజగం, చీలేకనె తీర్చుచు
యెద్దం బూండ్లకొని శీమ తీర్చుచు
తై. భా క ౨౮

క అనునది యొక్కని కిమ్మబాగాలే చాలు
బహుళపరిణామములక, బాన్దన వలున
లాగనిమిశ్రాగింపఁగ నీమ శీండ్లు పూండ్లకుఁ
జాలున్ పాంచా క ౨౨

చ...ఇట్టివి యెల్లఁ జూచిరా, శిలఁగిలు గట్టు
కొన్న మతి యేడులుఁ బూండులుఁ బట్టు
చును. ౧. 83. (క ర పా 'పిండ్లును
బూండ్లును' ముద్రి సా)

నిం. బ. అశ్రుములు (సంకర్షరములు) అని
క ర.

పూగొమ్మ. చి (తూపు+కొమ్మ)తూకొమ్మ

క శేఠునవలెనే మంగలి,పూగొమ్మలు పాఠుఁ
బడుచు. భా ౧ 38

ఇట్లే: పూగొమ్మ=తూలకొమ్మ (చూకొమ్మ)

క. మూగిలి మూగిలి పృక్షయ,తూగొమ్మననుడి
వర్జము ప్రకాశింపక, శేఠాదమనెమిలి
పల్కెడుఁగఁ గొయిని నైక శ్ర మనన గలు
చునఁ జాన్పొ. క్రిడా. ౫౧.

పూచే=పూంచు. అ. క్రి. (√తూచు) తూచు,
ఉద్యమించు.

క ఈచందంబున దెలపులు, జేచియుఁ బండుఁ
బూచి లాచి క్రేసియు...

ఉ. హరి 3 ౨3.

గీ పేరటాండ్రుల మస్త్రహంబుమాములఁ,
బూచి యెల్ల కనకంతుఁ బూజెనంద,లు.
నైష ౨. ౮౨.

కా ఈచూం బూచి 'సెవంగ' కొచ్చి రపు
దయ్యేకాంగవరం. తై. భా ౨ ౮౪.

అ బిడె నైఁదవుండు చిరుముట్టు గృహకల్య
గురుకమానామదత్తి కష్టకష్టములు గావరి
యొగ్గును, పోటునుగలు గాన పూచి
పట్టి భార క్రో. 3. ౧8౦.

చ పనివడి పూచి పట్టు ముంపురచ్చర్యము
నిర్యపింతు శీ, ననుమతి సాన్మునండుట
పనుగ్రహంబున తక్కులేపు శ్రేణుని విహ
క్షశ్చిన్నభర మొందమి కాము నదనుఁ గాన
సియ్యమపులు లేమి మున్నె యనపాఠకగా
సతఁ చాడె భూవరా.

భార. అశ్వ ౧ ౧3౨.

అ నువము పూచి పట్టి మొనలేర్చికొనిపోవఁ,
పాండురాజునుతుల బలములిసి, గాని
చేయు...

భార భీష్మ. 3 ౫. కళాం. క ౧౯౪.
స. క్రి ౧. తాల్పు పహించు

(గజంబు) నీ చెవులు మ్రొగ్గించి పూచిన
కౌడకరకేళ వినుబిడిఁ జూపలు జేర్చుఁ
దెను. భార క్రో. ౧. 3౧8.

శ్లో. వ్యాకృతనయనఁ క్రోధః ప్రమథ నిగ
పాదనం. సం భార క్రో. ౨౨. ౨౨.

ఉ. తొచినకల్లు పంచనియొంబోలొచన
మింట మంటలం, బూచిదబాబాబునుఁ
బూర్వముపర్యపురాణగర్వముక, జేచిన...

ఉ. హరి. ౧. ౧౨3.

గీ. అట్టహాసముతోఁ బ్రాస ముకఁ బూచి,
రక్తముఁడు వైత...

భా. రా యు శాశా.

౨. తూను, అవలంబించు

గీ. ఎఱుంగు నీదశిన్నుచు నెండకన్నులు, నెలది
పూచుచున్న పంచుల లతాంగి, యెట్టి
నేతంబులకు నైన నీడఁబోదు, తనమనంబున
నిద్రుచునంతానకాంక్ష శవరా. ౨ ౩౯.

౩. వైత, ప్రయోగించు

ఉ. .. ఆహారపుకత్తి నాణకలగ్రోయ మెఱుంగు
గుణ ప్రజ్వరిల్ల మంటారక మశ్రువీని
విగుడం దగఁ గల నమర్చి చేర్చి యైవైకీ
బూచినం దలఁచి వాచు మహాస్థిత
ఘోరకాకృతిక.

భార. ద్రో ౫ ౨౨౯.

గ్లో... వైకరద, ప్రాచీనో చాక్షసాయ.
సం. భార ద్రో. ౧౦౦ ౫౪.

౪. తూతు.

పూజోలు. వి. (తూతు + చాలు) భుష్టుమాల,
తూతుదండ.

వా... మాతల పెట్టువాల, నిశ్చలం చేర్చును
చేల్చువాల నెద నెమ్మిక్ నిల్వఁ
బూచాల... ప్రబంధ. ౧౫౪.

పూజోలు (లుకు)వార. వి (తూతు +
చిల్చు + వార) భుష్టుమాల, మహాభుదం.

నీ. మామంటఁ దొడిగివత్తులవారముల్ని
పోల్చి కమ్మతోడ బొట్టుదిద్ది.

మృ. వి. ౧ ౧౩.

పూజోలు. వి. (తూతు + చేరు) మత్స్యవిశేషము.
(శ. ర.)

పూజోలు. వి. (తూతు + చేరు) తృప్తులదండ,
భుష్టుమాల.

వా. క్షీరంగతుపాక సదా యితఁడు తూజే
యల్ సమర్పించు టా, హార్యం బును...

వై. ౪. ౨. ౨౨.

పూజోలు = పురఁట, పుంట. వి. ౧. సంద్య.

నీ సంద్య యెప్పుడు నుండెను సం జనబూఁ
టనఁ బుంట యం తవగఁ బురంబు యవగఁ.

అం. భా. ౧. ౯౪.

ఉ. తేపటితూట నెమ్మిక్కిని వ్రేచు పనిం
గొనిపోయి నేని తా, మాపటితూట నెమ్మి
నక్రమంబున నీ దగ్గర...

విభా. ప్రా ౧౦.

(తేపటితూట = తేపటితూట కాళము)

౨. అర్థదివసము

క. తూట మరకార్యగతు లాక, నాటక మణి
నాటక గణదనయకార్యము లా, వ్రేటం
తేయట చే లగు... రా. వి. ౨. ౩౨.

ఉ. పొందిరి వోనిధికి నిద్రతూటలు రాత్రులు
శిశువు మర్మింపక యురంగింపడు...

వై. ౫. ౪౪

క... తొల్లి భ్రమరవిభ్రమరజ్జెం దలఁ
గఁదె ప్రాచీనకాశ్మీరపై నొక్కతూట
మాటికి గాఁగె.

అను ర. ౨౧౦. వేయూర ౩. ౧౪౩.

౩. దివము.

నీ. తూటలు దప్పించి యెల్ల మూడెన నన్నఁ
బలిచేర్చుకఁ జెఱచుట పొడి గాదు.

భా. శరా. ర. ౨౫౪.

దండకము, లోక చార్మి వైవాహికా చెయ్యి
తే వైద నీ కప్పునం బంచు బూట ల్పడి
ద్రోచునాబలి మల్ నీడ విందు ల్లదా...

నిల. ౨. ౪౧.

ర. తొమ్మిత్తులంబులు బుట్టుట వైదవ్యుం
గజంగొని మనిండుండు దిండి బంది ..

మనర. ౨. ౩౯.

ర. సమయము, కాళము.

ఉ. బాటక మాన బిక్కదలి బాకరకుంట్
కునువడియారతో, బాటినబాకఁ బాదక
కబా కని కాత్తు నటంటివేది నా, పూటయ
కాను. రామా. కి. కె.ఎ.

చ...అ, వ్యవస్థ విభాగము దపరవార్ధిఁ బదక
కుణిమంబర్నికూంబునకు నిశేష్యము దనుగు
పూట యటంచును నిశ్చయించి .

కుక. 3 ౩౦౦

బ: పూటకూటిల్లు, పూటకూళ్ళమ్మ పూట
కుళ్ళు.

పూటా². విలు ($\sqrt{\text{పూట}}$) పూటవహించు
బాడు, బాధ్యుడు

చ. బరచన మొప్పు నీవు గదమండుపు నేయఁ
దలంచి తాకినంగురుదపతి నిర్మితం దగుటకుం
బనకాత్మక యేను బూట పో, బరితన మెల్లఁ
బాపుము భార. కల్య ౨ ౧౨౯

క. మీకును భర్తమిలోభముగా నుండుట శేన
పూట గారవమున నాలోకింపుడు
భార. కాం ౩ ౫౩౦

ద్వి. వీనకర్తమునకుఁగా నివృత్తు నీకు, బానుడ
నై బట్టి దక్కుచున్నాడ, నట్టివర్తంబు నే
దగు నాకు బూట

ద్వి హరిశ్చ ఉ. ౧౫౩౩

నీ ..పూటకా పునగను బూట యనగఁ
గీ దనద లగ్నకసంక్ష... ..

అం. భా. ౨ ౩౦౪

(కానములందు 'పూట' అను రూపమేవాదఁ
బడియున్నది

చ...బెరిననలోలు నల్లునం బూటగా...
చ. కా. క ౧౦౦౧౨, ౧౦౦౧౨)

వి...౧. ఒకడు చేయవలసినపని తాను చేసిన
నని నుటియొకడు పూనుకొనుట, పూచి,
బాధ్యక.

గీ. అభిలఖోగానుభవయోగ్య మైవనపు, వదనీ
యును జవరమములమీలుచేసి, సౌఖ్య
మొందక చెడునూర్చి జనులఁ బెల్లు,
బూటయే మాకు నా రెట్టే పోవనిమ్ము
చ. కా. ౧౦. ౫౩.

చ ..అఖండప ర్తిలోమాద(ం)బుదీపం ఒక్కటి
టిగి నూండపు అదపుకామి పోయని
పూంట్ల నూంక్కునోలహారవివసమునం
బెట్టినపనులు ౫౦ సింటి...

చ కా. క. ౧౨౦౦.

ఆ బానులును దీర్చి కనపూట యెట్లు చె,
ల్లించి . పురు. క ౨౩౪.

౨ తాకట్టు, కుదన
నీ, విశ్వాన మొదనింది వృద్ధి జడియక కలుగు
పూటలును బ్రతమలుఁ బెట్టి.
హరిశ్చ క ౧౨౧.

పూటకాకాడు. వి=పూటకాకాళి.
చ...చునోక గలిపింపు బూటకాకాడై...
చల్లభా. శృం. ౧౯.

పూటకాపు=పూటవాడు, పూటా², విలు.
(పూట² + కాపు) ప్రతిభుత్వ, పూచి వహిం
చినవాడు

నీ విను మించి యాయర్థమును పుటించగఁజేయఁ
బుచ్చునారాచుండు పూటకాపు.
నైద ౨. ౧౨

క. హరి నిచటికి రమ్మించుట, కరయగ నే
౩ బూటకాపు నైతి నటంచుకా, సరసిక
గర్భుడను శేషుని, కరములనై నిది నమ్మఁ
జేప్పెను గదలుకా.

మే. మా. క. ౩౩. అం. భా. ౨. ౩౦౪.

పూటకూటిల్లు. వి. ($\sqrt{\text{పూట}}$) పూటకూళ్లు
నెట్టెను ఇల్లు.

ను సదరిం భానుడు పక్కినుంబునకు వెళ్ళి
 పూటకూటింటికొక గుడుసంబోదమె లెక్క-
 యిచ్చి కడు నాకొక్కొక మిప్పుట్టునాకొ.
 (శ్లో. ౧౫౫)

పూటకూళ్ళమ్మ. వి (పూటకూళ్ళ + అమ్మ)
 పూటకూళ్ళపెట్టువంటలక్క, వంటపూటమ్మ.
 పీ...పూటకూళ్ళమ్మకు బుడ్డె తేల
 తేలు ౪ ౧౩.

పూటకూళ్ళవాడు. వి (పూటకూళ్ళ +
 వాడు) పూటకూళ్ళపెట్టువాడు వంట
 పూటవాడు.
 పీ...పూటకూళ్ళవాడు దనగ వంట, పూటవాడు
 దనగను నోలుపొందు...
 ఆం బా. ౨ ౨౩౫.

పూటకూళ్ళు వి బి (వృత్తియం దొకచో
 నేకవచనము కన్నట్టుచున్నది చూ పూటకూటి
 యిల్లు) కమ్మ పుచ్చుకొని అన్నిచేళలయందు
 పెట్టెడు ఆన్నము (తెలతీసికొని చేళచేళకు
 పెట్టెడు ఆన్నము (౪. ౮)

పూటవడు. ఆ (శ్లో. పూట + వడు)
 రాళ్ళపొవహించుట, ౭౪.౬ చ్చేయవలసినపని
 కాను చేసెద పని పూటకొనాను
 ౪. తేదలు వలదు నియమక, పోనానము విశదించి
 బాపం బూటవడియొకే
 భార ౪౦ ౬ ౩౬౯.

ఆ అనది యిచ్చినట్లు సరియొకల మన్నప్రపన్న
 పాలింఁబూనగ నేరి పూటవడి యొప్పుగ
 నాకరియవ్వం దీటికొక.
 పదమ ౪. ౧౩౧.

పీ. తనది క్షేత్రంబు కొద్దిన బూటవడవలె పాత
 పున్నకొట వ ప్పీయవలదు
 రామలి. ౪౮.

పూటవాడు=పూటకాపు. వి. (✓
 పూట) పూటవహించువాడు, ప్రతిభువు
 ౪ పెక్కండ్రు పూటవారిలు, తక్కిని మెయి
 పాళ్ల వరుస దను నొకబాటు, పెక్కండ్రు
 పూటయనచో, నొక్కనివే మైన నర్థ మెద
 యందు గొనక విభా. వర్ణ. ౮౯.

పూట(పా)వాటు. వి (✓పూటవడు) పూడి,
 ప్రతిభులము, రాధ్యుక.
 ఆ అన్నవమ్మ దైన నాలుగుం దైన గొడుగు
 తొడ్డి యొన గూడి యుండి, పొత్తుధనము
 నందు బూటవాటును పవ్వ, సొత్తుమును
 వహించు జనకు జగతి
 విభా. వర్ణ. ౮౯.

పూటపెట్టు. స (శ్లో. పూట + పెట్టు) పూ
 చివహించుతేయు, ప్రతిభువుగానేయు
 ౪ అగు నగు చోనిక్కున నానగ చేతులు
 నిపుడ యొన్నిభంగల నయన, తెలఁబాఠం
 గాక విడుతునె, మగదం గనే పూటపెట్టి
 మా కిచ్చొట్టా నిర్వ. ౧౦. ౨౦.
 గీ. ఒయ్యం చేరిక చేసి నా మొక్కలెప్పుడు,
 బూటపెట్టుము నను...
 పదమ ౪ ౧౩౦.

వ పెయ్యిన్నియిమారుటంకాలకు నిన్నుంబూర్తి
 పెట్టి వ కా ౪. ౩౮౪.

పూడి. వి (త పూడి) విన్నగ్రామము, పల్లె.
 ఇది గ్రామవామముల చివర కిదింఁచున్నది
 ఉదా. పెదపూడి, చిలుకపూడి, ఇనుక
 పూడి, పెదపూడి, లెల్లమపూడి మొ
 క్కో...దివ్రాచిదనది (కృ) కల బొల్లపూడి
 నాను తక్కు నారాయణ నామధర్మ(కో)తి
 వర్ణనప్రతి ప్రతివనతిన్న...
 వ. కా. ౫. ౧౦౩.

చ. భవద్విషయే ద్వాదశత్రుణ్ణి సహితమాత
తైలినామ గ్రామః పాన్దవజ్జనామగ్రామశ్చ
ఉత్తరపరసదివయే ఆదివామగ్రామశ్చైతి
గ్రామత్రయే షేట్యర్థ ... వీరాపురము.
కాననము

(S 1024) Ep Ind 5 No 10

పూర. వి (✓పూయ) ౧. (గంధాదుల) శప

నము, అలండుట

నీ దిక్కు లన్నింటను వెలుపారపూర గావించె
సుజ్జ్వలములొదిల్రవంబు.

భారం విరా. ౫ 3౨౦

గీ సంతరినాడడు పలకేల జంకి వాడ్యప్రాంత
మగవాడకు వెలిబూదిపూరవాడకు, మిట్ట
టుం బగుచుట్టవ నొక్కవాడకు, నవర
గలలాన ప్రహలఁ గన్గొనఁగ నయ్యె.

అచ్చ రా. బాల ౧౩.

ద్వి. వికనీ నాముందల నొకకొండకేరి, పూని
నీ వరదీపై బాయుచుపూర, శేనీసర్వంబు
గల్పించి యొక్కించి

ద్వి. హరిశ్చ పూ. ౨౯౩

(పూయనిపూర = శేనీగుణము అని భావము)

నీ తలమానె బలంపన్న ద్రావిడీ ప్రసపాళి
కస్తూరి నెలుపూర మస్తరింప.

రా వి ౨ ౫౦.

౨ (పూనికొనుట కుపయోగించు) చుడవాది
పరిమళద్రవ్యము, అంగరాగము.

చ...ఆప్యవపుంధుండు వచ్చునంతకును బూపుణఁ
బూరలు మేలివీర లాభరణము లెక్కుడుం
బవులపాకవిశేషము లాడఁగెను...

భార. అను. ౪ 3౫౯.

మ...రత్నప్రస్ఫురదహ్మవలంబులు సత్తం
బులు పూరలుం దమలముం బువ్వుంబులొ
లానుగా, లలితద్రవ్యము లెల్ల నాకొనఁగ
మేలం బాడుచుం ద్రితితోక.

చకవ. 3 ౮౦

ఉ...తేకృత్పూరలు పూర లన్నది గణిం
పఁగ మందులె తార మందులై, చేరక;
మందిమరిములు నేయుడు రితియకాక
దర్శింపట.

తై. అ. ౩౯.

3. మన్ను మన్నుము మున్నగునది రాచుట,
మేలగుట

ఉ.తా. — పేదపూర, మండిపూర, మన్నపు
పూర. మొ

౪ (బంగారుమున్నగునీరు) మైనిప్రానుట,
మొలము.

గీ కుద్రకాంచనపిండంబు మామర్దం దిగిది,
పూర్ణకళిపూర బంగారుపూరకె జొనరి

తై. ప. ౮. ౧౬౮.

ఉ పూరకపిండివంటివలపున్ బవరించు
కులంబునీతిక, శేరకగదమ్ము ..

మనుచ. 3. 33.

౪ లోనున్నరాగి వెలుపలఁ గానంగావచ్చు
పూరకడియము భంగి.

తై శకం. ౨. ౬౩.

౫ ఆవరణము, కప్పు

ఉ. ప్రాంతల మేము నీకు బలుబాములఁ
బొందక యెన్న వాఁటిని, చేరలు గంటి మంద
బుకు జిత్తముల నెల్లఁగి లోచన మాఁకలుం,
బూరలు నీవ యొందువలపోరలు శేరలు
నమ్ము నెమ్మెయిన్, లాఁకులఁగాఁ నలం
పకు నలంపకు చాల నలగియొండఁగన్.

(ఇట 'మూయ' అని భావము)

ఉ. హరి. ౪. ౯౩.

విలు బూటకము, ఆవరణము.

నీ. పూరమాటలు గాని పొందఁగనే సరిచేయ
బంగార వినిరత్నలంగమునకుఁ, బూరకమా
టలు గాక పోలునీ సరిచేయఁ గర్పూర
మితమాగంధమునకు

వరాహ ౯. ౧౦౧.

(శేషము! అని అర్థాంతరము)

నీ పూతకుద్దెలుగాక పోల్చుంగ వచ్చునే
చందనం దీమిదిగంధమునకు

పాంస ౧ ౨౦౦

పూదటి వి (పూవు+తటి) త్రవ్వనమయము,
వసంతమునపు (౪ ర)

పూదీగ వి (పూవు+దీగ) త్రవ్వలక,
పూలతోనుండు తీగ

౪ నవల వెనుక లెక్కై దేనెలు, దివిలం బీను
రాకు గండెక కెదర నలికకుల్, చవవున
నీపూదీగకు, భవమైన నృసింహులొందు
గలంగలగల పోలక

వసంత ౫ ౧౭౫ ౪౪౦ ౧౮౪

పూదే(న)నియ వి (పూవు+తేనియ) త్రవ్వ
రము, మకరందము

౪ ముక్కలం బండును రాజువంబుకెలె
కుక గప్పారుపూదేనియక

విక్ర ౧ ౯౦

నీ ఎం దుండు గురికెందపందిళ్ల పూదేనెలడి
యందుకెలలందు జాలువాలు

మమత ౪ ౭౦

పూదేరు వి (పూవు+తేరు) త్రవ్వార్చితమైన
రథము (మా పూదేరురాయడు)

పూదేరురాయడు వి త్రవ్వగుండు, మన్య
కుడు

౫ పూదేరురాయని కొలువునెలవు, పది
కొప్పారు పసిడియప్పరిగలావ

యయా ౫ ౧౧

పూదోట వి (పూవు+తోట) త్రవ్వకునము,
పూవుదోట

దండకము ఉప్పునంద్రంబు పూదోట
కాల్వలకా దాటి నీలా ౨ ౪౧

ఉ పూదోటకు తీరగాండ్రు మనతోటి
చారలు లేర నీదిధుం, దేటికే పోవగా
వలయు ౪౪౦ ౪ ౧౩౨

పూవు వి (పూవు) ౧ పూవి, ఉద్య
మము, సంకల్పము

౫ కర్ణకునిదశ్యానమల్ భువలు గాంగె,
వలచి చారల గొని మమ్ము గెలుచు
చాడ, నై మనంబున కంకింప కట్టు కీడు, చేసి
తా పూవు వచ్చిన గానీ యైతి

భార కల్ప ౨ ౫౯

చ విడిముడిపాటునకె తెలుపనింగలె బూని
మధుప్రియత్వ మేర్పడ వడి లావులున్న
హృదయి కవుక్కున నెక్కి యుక్కు ౯,
విడలెదు ఎండు చూచి కమి కే దీదె గోవధ
మాచరించు పూచదరంగ నీవు పద్మికురి
కాదువు పాంథులకా మహాభవా

పారంగ ౨ ౧౨౩

ఉ నీ పోకరుండు వక్కంగ ననిద్యపర్యక్రమ
కాలి ప్రియనిం, కావంగనేయ నెవ్వలకును
జాలకు నీకలం పెన్నిభంగులక, నైవము
పూవుతోలె దుది చాచునె యన్నిధ మిట్లు
లండంగాగ్రోద్రోవగ వచ్చునే యెటులు
దోచినక పోవడి చూచియెండుదూ

భార ప్రియ ౩ ౩౧౩

చ నిను మరె జంపనం తెలుప నేమట లెస్స
ప్రతాపభావణులున తెడ నుల్లిట్టులకు
బొంతుల చాచి గలంగలెనీ రేచినక దన
పూవు వచ్చు భార ౪౦ ౩ ౨౦

౨ మగటిని, పొరువము

నీ తొడరి లెబ్బరి నైనక లెడతలె బడ
ద్రోయ పూవుగల్గినబల్లపుట్టిని
యయా ౧ ౩౦

న రామకృష్ణ లింగం గ్రాహనార్థమే
నమలం గంధదనం గంధగోమయే
పుష్పం గంధార్థమయిన పంధగోపా
లాను అన ధూపజ్వలం అంధం దలదం
బున హరి పూ ౯ ౧౩౩

౩ తదన, పారి (ఈ యర్థమున 'విక్ర' శబ్ద
పూర్వకముగానే యుండును లేదు ఎదము
అను శబ్ద యుగపద్యమునిచ్చును)

౪ కారింపకల దొక్కపూజన యాహూ
రించి నానక మహాదారలైన కుభం
బొనర్చుడు భవత్పూజారి నిండాంక
హరి పూ ౯ ౧౪

౫ పుడచించి ము మొక్కపూజన వలయై
గగనభాగమునకు వెగలి చనిన, నిప్పు
మొప్పమి దవ్వ నా ఎంత ౨ ౯

పూజపద్ధతు ని (√తూత) పుష్ప లక్షణము
గలవత్త విశేషము

౧ ప్రాప్తమయ్యయొకరిపటలితేత, గాడ్చు
నీవకళగళేఖ గవ్వకళగళి, ధరణిధరకార్య
కుడు కలతనయక బొదివె, బచ్చదంబున
బొమ్మ పూజపద్ధతున
పాండు ౧ ౧౮౩

పూజాస్థు ని (√తూత) పుష్పలక్షణము
పూజ

ను కెందమ్మ బొందకపుకొరకును వ్రాసినట్టి
పడుకంటక మించుతూబాస్థు
ఈ రా ౪ ౨౨౨

(ఇట్లే—పూజలక్షణము)
నీ కలిగింపజుంబు లిందుకొరకునీ మొప్ప
పూజలక్షణము మొలయ మొలయ
హరి ఈ ౩ ౮

పూజలక్షణ ని (తూత+పా) ౧ (పా)

మన్నుగు పెట్టెయొక్క) కవ్వ (దిప్ప) తోడి
తూలగుల్లి

౪ పూజోబలమును విటులకు, నేరేకల
దలరుసొంపు నీడ్చుటకు బానిశ, నేరేక
నోరేకటెలు, పూజలక్షణమునాని
బొదలిన గాడ్చుల్ గీమ ౧ ౯౫

౫ లలనా విచ్చినపూజలక్షణ నానేరేక
మోక లక్షిముకు నేనలనానికలెడ క,
కులకొంతము విలసమునక దోరెం
గనుమా వరాహ ౩ ౮౯

౬ గద భామ కోయన నేగపడి పూజలక్షణ
పూజముగాదు నేటికి పారి ౪ ౧౬

పూజించె(దియ) ని (తూత+పిం) మిక్కిలి
తేరపిండ, పూ

నీ పూజించె నా బూయయ్యగల గీ బ్రబ
లు సత్సంగపాలకలాటసంజ్ఞ
అం భా ౨ ౩౯

పూజోదేశి=పూజనోదేశి(నీ), పుష్ప
నోదేశి(నీ), పుష్పనోదేశి(నీ) ని (తూత+
నోదేశి) ని పూజోదేశులు, పూజోదేశు,
పూజోదేశులు పుష్పమువలె మనోహరము
మీ, మీ

ఈ పీఠె నలుండు విశ్వపుణ్యపీఠయైవలయుండు
వచ్చుచున్నాడ తని గీమధూమిపతించన
యాడిలంగ బయ్యపూజోదేశులమొట
మొక్కొని ప్రాదికాంగన యెల్లువల్లి నా,
తేడిది నన్ను నేటియ నెరింగరాకొ యని
యందె నాకొలె నైద ౩ ౧౦౪

౪ నాండు మొలయకొని యాపూజోదేశి
యనారకమున చెచ్చి భోజన మిడగా, నే
దొక్కటిచనునకలకు, నా దొక్కడనుండు
మదితనర్తనలమొలక
భోజనా ౨ ౧౦౮

కా ఏదీమాణకాపి యీసరణి నున్నేక్షో
క్షులం గెరి నీ ప్రాణేకా వినుతింది తూజ
నల నారాధింది యీచెంకల బూజుబోలు
శ్వేతుక నూడిగంటు నలుంక
కృ శకుం ౨ ౧౮౧ ధీమ ౧ ౯౫

పూకు వి (క అవ్వు తూకు) అడుగుచే,
భగము

పూగటిభము సం విణ (అ తు అ) సం
మును పూరించుచది (వై ని)

పూగపాత్రము సం వి అ న ౧ కమ్మచడి
గము ౨ పోకలవట్రము, నక్కలాకులపై

పూగవీరము సం వి అ తు, న కమ్మచడి
గము, పకదప్పహము

పూగపుష్పిక సం వి అ శ్రీ పెండ్లియందు
అతిథులకు పోకలను పువ్వులను ఇచ్చుట

పూగఫలము సం వి అ న పోక ?

పూగము సం వి అ తు ౧ పోక, క్రము
కము ? ౨ బ్రహ్మచారువు, గంగరావి ?
3 ప్రోగు, సమాహము, సమాజము ౪
భావము ౫ పుండన్ను న పోక ?

పూగరోటము సం వి అ తు హింతాళము,
గిలకతాడి ?

పూగావవని సం వి ఈ శ్రీ కర్తరి, అడ
కర్తరి (వై ని)

పూగి సం వి ఈ శ్రీ పోక ?

పూగొల వి (తూత+గొల) పుష్పగుచ్చము,
పువ్వులగుత్తి

నీ క్రాద్విరు లెంగి పూగొలల మోపక
నవకంపులేదీగె పెత్తులునట్లు
అ సం ౮ ౯

పూచి=పూచి వి (క పూచి) కాభ్యంతర,
కార్యము (క ర)

పూచి(క) వి కృణిశేషు ? (క ర)

పూచి=పూచి వి కాభ్యంతర
(వన్య) ఇంకటినుండి మిపూచి నా శేషియే
లేదు

పూచినమాపులు వి వి ౧ తెల్లపూచల గుట్టి
ములు ౨ అవి ఎత్రామములు, పూచిన
మాదుల్లి ?

నీ కునుమిత్రామములును మచ్చగుట్టములును
మమచ నుడును బూచినమాపు లనెగ
అం భా 3 ౪౮
ఈ పూచినమాపులం దనివి పూచిలుకోవడం
కమ్మ మాధవుం, దేవినకంక నారక దనియే
కొనియే పథికాపరీజయ్యక్రిచులు దయ్యె
అము ౫ ౧౨౦

చెండగ్గములకు నిదియే యుదాహరణము
(కప్పగుల్లి పూచము అని క ర)

పూచే అ క్రి ౧ పుష్పికమకు, పుష్పించు
(దీనికి పూచము, పూచని, పూచక, పూచక,
పువ్వక, పూచకు మున్నగు రూపములు సిద్ధిం
చును)

మానిని పూచిన మంచియికోములకా నుర
పొన్నలం బొన్నలం గదలగులకా
భార అది ౪ ౨౦

ఈ పొన్నలు పూచె బొన్న లాగి బూచక
ముంజుల బూచె గోరలు
అ సం ౪ ౪౪౩.

క పూవనికానకరపులు, లే మమ్మని యాశ్రమ
మన కౌ రా కిక్కిరిం ౩౨౬
ఉ నీ కిట్టక, బువ్వక పూచేనంట రగుల బొ
మ్మని యొక్కతె వల్లె నల్లతోక
రామా ౧ ౧౯౧

౨ చిచ్చు, వికసించు
ఉ ఆ, ప్పొమ్మికి నర్సనం బొనగె శంఖర
శక్రుడు దక్ష బాటికా, ధామవిరా సనీరి కల
దమ్మక బూచిన హల్లంబులకా
ధీమ ౫ ౪౪

౩ శోభించు, ప్రకాశించు
గీ మంజుమంజీరకంకణశిలకములు, ఎనుదళల
మాంసకలనివాడమల దొరయ, ఎరసిగతి
బూచి సరసులు సరి యనంగ, గంధ సుర
రాజామెల నిర్దమెనర్చె

విక్ర ౨ ౮౯

౪ (వెమ్మచేత చిన్న చిన్న చుక్క లేర్చుటచే)
బట్టలు మొ దాగుపడు
(వ్యవ) బట్టలు పూచిపోయినవి (క్రొ వా)
మాపాతలలో ధాన్యము పూచిపోయినవి
౫ (బాలుక) చిన్న చిన్న పాళ్ళు లేచుట
వలన పుండువడు

(వ్యవ) నాలుక పూచి నోటికి కారము పట్టుట
లేదు

౬ (అశ్వాదుల శరీరములు) మచ్చలుచేయు
(యా పూచినమాపులు)

(వ్యవ) పూచిన ఆవుపాలు త్రాగంగూడదు

౭ నిస్సారమగు, నిస్సక్తమగు

నీ పింగతోఁ గడుల బూచుమ్రాకుల విలు
పును భార సభా ౨ ౪౧

గ్లో అర్కప్రమాణా తౌ పృష్ఠా యద్యోజేన
నిశాతితా సు భార సభా ౬౪ ౯

౮ పూంగొమ్మ, పూఁబాలు, పూఁబెల్లు,
పూఁజేప, పూఁజేరు, పూఁజణి, పూఁచీంగ,

పూఁజేనియ, పూఁజేరు, పూఁజేరురాయఁడు,
పూఁడోట, పూఁబచ్చడము, పూఁబాస్సు,
పూఁబాళ మొ

పూజేరి వి (సం పూజా) దేవతాదులకుఁ జేసెడు

అర్చన, సమర్ప

గీ దొమ్మిగూడి, పూజ లానంది యిట్లని
బొగడి రపుడు నీలా ౧ ౩౩

కం లాఁబాపు శేరుపరి మది, రాజులు తెలి
తెలులగు నెలపు రమణపు గనికా, దేవాన
బొమ్మిలి పీటం, బూజం గను గొల్లజేపపుడై
వరకా అచ్చ కౌ ౧ ౨౨

చ గొప్పకమ్మిగఁ, పులు గడియించినట్టి జగి
పుత్తెడిమక్కలిసేటమీఁద నిచ్చలముగ
నుంది పూజ లిడి నీలా ౧ ౬౧

౮ పూజసి, పూజవారసము, పూజాని, పూజారి
సాని

పూజా సం వి ఆ శ్రీ ౧ అర్చన, దేవతా
దులకుఁ జేయుసమర్ప ౨ సత్కారము,
సమ్యాసన

పూజకుఁడు సం విలా (ఆ జితా ఆ)
౧ పూజించువాఁడు, అర్చకుఁడు ౨ గౌర
వించువాఁడు, సమ్మానించువాఁడు

పూజనము సం వి ఆ న ౧ పూజించుట,
అర్చన ౨ సమ్మానించుట, గౌరవించుట,
సక్రమించుట

పూజసేయుఁడు సం విలా (ఆ ఆ ఆ) ౧
పూజించువాఁడు, అర్చించువాఁడు ౨ గౌర
వించువాఁడు, సత్కరించువాడు

పూజేరి=పూజారి విలా (పూజ+అరి) అర్చ
కుఁడు, గుడిపూజచేయువాఁడు

ద్వి జాలవారి దివ్యజీలకు బల్లగోలలవారిని
గుడిపూజలకు బస పు 3 ౫౧౦ పం
నీ పూజులపూజ్యులై యొకరు నుగా
త్రి వాఁబరగడు కాంక గలడు

కళా ర ౨౦

పూజేవారువము వి (పూజే+వారువము)

పూజావాణి, రాజలధిలోహించు ఉత్తమా
శ్వము

ఉ ఓని యుటంకి యాచితోత్పలగంధిని
మారునింటినింగారపుఁ బూజవారువముఁ
గారు మెఱుంగులలోని శేట వా, తురిమి
పట్టి నిట్టి సనగూటికనంబున వేలువెట్టి
త్యారార గణింప నన్ను మనవో మఱి

యిప్పులొని తక్కుకా విక్ర ౪ ౨౫
ప గంధతైరపుపూజవారువంబు లన మొండు
కొని యొండు జాగిలంబులనుం గాంచి

మనువ ౪ ౨౫

పూజేరి=పూజేరి విణ (పూజ+రి=) అంధిని

పర్లవికారము) అర్చకఁడు గుడిపూజయే
వాఁడు

ప వీనిం కేకొని పూజారిరానుదేవని
కొడ్డులు దళా ర ౨ ౧౮

ప పూజారలకు 3 మూలస్థానకేకవ దేవ
పూజారి (౫)౨ దళా ర ౨ ౨౩

౪ పూజారివారోదలు, కా జాఱగ రిందె
జాతి దబ్బునఁ బదియెన్ మీధి ౧౮

ఉ పూజారివధూటి వచ్చి జలజాతినిలోవనఁ
కేరి యిట్లనుకా విక్ర ౨ ౧౨౪

పూజో(జే)రిసాని వి (√పూజే) అర్చకరాణు,

గుడిపూజనయ్యై

ఆ శేనిధ్యతి ఘటించి లేకు యాపూజారి,

సానిఁ విడిచి వ్రీయము సాలఁ కెట్టి

విక్ర ౨ ౧౧౫

ప అనిసం బూజరిసాని యెల్లెఱుంగన వైన
ఘావరోక్తము ద్వైద్య కెత్తు నని యిరిగన

విక్ర ౨ ౧౧౮

ఇట్లే—పూజారివధూటి మొ

ఉ పూజారివధూటి వచ్చి జలజాతినిలోవనఁ

కేరి యిట్లనుకా విక్ర ౨ ౧౨౪

పూజెరియే పం ౨ త్రి అర్చించు, పూజయే

గీ భద్రమూర్తి మాయంటి కళ్యాగతుండపు,

గానఁ బూజించవలయు ని స్థారవమున

మార్చుం 3 ౨౫

నీ నీకండ్రి గంగన నిచ్చనిచ్చలు మమ్ముఁ

బూజించె నవరంజపూలచేక

అచ్చరా బాల ౧౫

పూజెరెవ్వఁడు సంప్రాజనీయుఁడు

పూజెరియే పం విణ (అ అ అ) ౧

పూజెంపఁబడినవాఁడు ౨ గౌరవింపఁబడిన

వాఁడు 3 అంగీకరింపఁబడినవాఁడు

వి అ పుం వేలుపు (౪ ౨)

పూజెరియే పం విణ (అ అ అ) పూజాడు,

వి అ పుం దేవుడు, వేలుపు

పూజె వి ఘాటాదులమిఁదిచిత్రము, భండల

మిఁది రింగులతోఁ కేకాడి యలంకారము

(ది ని, ౪ ౨, త్రా)

(వర్ణ) భండకు పూజెలు పెట్టిరి (౪ ౨)

యా పూజెమండలు

జ పూజెమండలు, పూజెగులు, పూజెనీయు

పూజేకాగలులు వి సంప్రాజెకుండలు

గీ ఘటవిశేషములై శేనిధ్యదన లనఁగఁ, బూజె

కాగలులు బుద్ధునఁ బోలుచునుండు

అం భా 3 3౨

ప్రాంత్రవాఁత్రుతులపా

(పూజెగులు అని ౪ ౪)

పూజెకుండలు వి వి (√తూత) అయినది
కుండలు, (తెండ్లి నీతుకము మున్నగు కుళ
కార్యములందు) రంగులుగిడి యుపయోగించు
కుండలు

గీ పేరటాండ్రు నూ ప్రపంచేరుహములఁ, బూ
చియై త్తిన కనెంపుఁబూజెకుండ, యన్నత
ప్రసములు గాఁగ జొప్పమిగిలె, దరుణి
యునులోతె వృషగృహవ్యాధిభూమి

తై.వ. ౬. ౮.౨

మ నాలువంకల సుహృద్గురుల బూజెకుండ
లల రక్షా గై పొంది

యయా ౪ ౧౦౬

నీ పూజెకుండలు నిర్మల బుద్ధిఁబోడి యొక్కర్లు
కుళవిధికిచ్చకుమోక్షములను

వరా ౨ ౫౬

పూజెనేయు ౫ (√తూత) — పటాదులను
—చిత్రించు

నీ కురగ ఖటాధారధూళి దిక్కులఁ బ్రాణి
భుజగారి కే గ్రులుఁ బూజెనేయు

ఉ మా ౬ ౬౦

(౪ ని పా పూజెనేయు ముద్రి పా)

పూజ్యపాదుఁడు ౫ విలు (అ ఆ అ) తూతంప
దగివాఁడు, గౌరవింపదగివాఁడు
(తై ని)

పూజ్యము ౫ విలు (అ ఆ అ) కూశ్యము,
మున్న, (దీవి సంస్కృతభాషలో నీయ్యము
లేదు)

క ముట్టె చాతఁడు భావికాలజననంబుల్
చ నిశం బూజ్యమల్ పొందు ౨ ౧౧౮

ఉ తైదవు మన్న పూజ్యములు కంకలభేట
శిర్షస్థలక్రమల్, లే దడదంబు కత్తడి
పొలిక్కి సహాయము స్వయంగళంబు
మనుచ ౪ ౧౦౫

నీ వేటిబలాదులు మిక్కు లై యుండియు
రాజ్యాధిపత్యంబు పూజ్య మయ్యె

కలు ౪ ౮౧

పూజ్యఁడు ౫ విలు (అ ఆ అ) తూతంప
దగివాఁడు వి ఆ పుం శ్వశురుఁడు, మామ

పూటము—పూట వి బరువు, భారము (౪ ర)

విలు బరువుకలది, భారవంతము, ముందుపెనుకల
సాయెన బరువుకలది

నీ రాకపోకలునేయు తాళ్ల పూటంపుబిండ్ల
బహుప్రకార చండధ్వజాలును

ఎరము ౫ ౪౦

(వ్యవ) ఎరప పూటమైనది (త్రా)

పూటో వి చక్రముయొక్క అక్షరము కలుపుచు
చుట్టు ననురృది కిట్టుముక్కులు

(వ్యవ) తాచక్రమునకు అటు పూటలు కలవు

పూట=పూటము వి బరువు

(వ్యవ) బండిముందు పూటె ది

విలు భారవంతము, బరువుకలది, నిండైనది

(వ్యవ) పెండివారు పూటైన రెండుబిండ్ల

సామాను తెచ్చివారు

సిండిపంటలచే పొట్ట పూటెద

పూడ వి గుడము, ముడ్డి (౪ ర, ది ని)

పూజీక వి (√తూతు) మాయి దెవలగువాని
యదుగు ౬ ౬ యిందుమున్న (౪ ర, త్రా)

పూజీ(ద్వి)ంచే ౪ (√ తూతు)

౧ తూతుచుట్టుచేయు

(వ్యవ) ఆచెలుపు పూడిపించివారు

౨ తూతు, పాతు

గీ కత్తెపు మున్ను పెట్టెటఁ దడిసి పడనయిన
ధుణిఁ ద్రవ్వి పూజ్యించె నిసమియందు

చం రా ౫ ౮

గ్లో శ్వేతై తదక్షిపదిమప్రకారం గ రామః
సం చం రా అర ౬

పూడు అ ౩ (క పూడు క పుటై) (మట్టి మున్నగువానిచే పల్లము) నిండు, నిండు

నీ ఎగము దుమ్మువలె బూడి చిగిరింక వా మూడుఁ బెరిగివమాచి పాఁతలబొడియల

అను ౩ ౧౩

నీ తల్లిదండ్రులయింటఁ దనపొట్ట పూడికి గొల్ల యొ గోవులఁ గోరి కాచె కలు క ౧౨

౨ (రంధ్రాదులు) మానికొనిపోవు (వ్యభ) వాని చెవిపట్టు పూడిపోయివని ని పూడిక (క ర, ట్రా)

నిల (నున్ను మొదలగువానిలో) మఱుంగుపడి యుండునది (మా పూడుఁబాడు)

౩ పూడిక, పూడివించు, పూడుఁబాడు, పూడుచు, పూడుపు

పూడుఁబాము, ని (√పూడు) మట్టిలో మఱుంగు పడియుండు ఇరుదలలపాము

ఈ శ్రేణినిలభగ్గిండుం దుయసహస్రశిరం బులఁ బాల్కులోకములో, హీనపుఁ బూడుఁ బాము ధరియించు నంచుఁ దలంచు చాచ్చునక వి పు ౧, ౧౦ (క ర పా పూనిపాము ముద్రి పా)

పూ(డుచు)వచ్చు ఎ ౩ (√పూడు) ౧ పూడఁజేయు, (మట్టి మొదలగువానిచే పల్లము) నింపు

ద సకాశరంబుఁ బూడ్చినఁ దనయెంక కంక రుడు చేతికి వచ్చు నటంచు గోత్రధి, క్షన యుండు నిమ్మహాసగము దానిపయ్యాక పడిఁ చెచ్చి పైచినక కాళ క ౧౦

ను మాకులో తటాకంబులాక, గొలఁకులో పూడ్చినకుల్యణం బుండు రాక్షసిండుచుండు మర్దలికా శేష ౩ ౨౧౫ ౨ పాఁతు, నిక్షేపించు (క ర)

పూడుపు, ని (√పూడు) ౧ పూడుపు ౨ పాఁతిపెట్టుట, నిక్షేపము, నిక్షేపించివధము

నీ పాఁతును నిక్షేపమానులు పూడు పనగ అం ధా ౧ ౩౩

పూత ని (√పూడు) ౧ పూడుట, వికసనము (చి ని, క ర, ట్రా) (వ్యభ) మామిళ్లు ఇంకను పూత ప్రారంభించ శేడు

౨ (పాణక మున్నగువానియందు) చిన్న చిన్న పొక్కులులేకుట

(వ్యభ) వాయొద్ద నోటితూతకు దుంది యొదిగ మున్నది

పూత్రకలాయి సం వి ఈ శ్రీ—పూత్ర క్రతునిభార్య—కనీచేవి

పూత్రకలందు సం వి ఈ పుం ఇంద్రుఁడు

పూత్రశ్రుము సం వి ఈ న తెల్లకళ ?

పూత్రద్రువు సం వి ఈ తుం పలాకము, బాడుగు ? (రాజ ని)

పూత్రధాన్యము సం వి ఈ న నత్తేలు

పూతన సం వి ఈ శ్రీ ౧ ఒకానొకరాక్షసి (ఇది కంతునివాది కృష్ణునిఁ జుంపుటై కంతు నిచే బంపఁబడి కృష్ణునిచే హత యయ్యెను) ౨ ఒకదినునుకరక ? (ఇది సింధుదేవతృది) ౩ గంధమాంసి, జటామాంసి ? ౪ కాళ గ్రహశేదము

పూతనము సం వి ఈ తుం గజవిశేషము (క ర) మృతశేబరము (ఆ ని)

పూలేఫలము సం వి ఈ తుం మనవచ్చు

పూలేము సం వి ఈ అ అ ౧ పదికము ౨ తూర్పుక్షేత్రబడినది (ధాన్యాది) ౩ చక్కట్లఁ బడినది, పస్త్రాదిశోధితము ౪ శ్రాక్షగా నిర్మింపఁబడినది, కనిపెట్ట బడినది వి ఈ తుం ౧ కంఠము ౨ శ్వేతకళము, తెల్లగఱిక ౩ వికంకము ? ౪ సత్యము

పూర్వార్థము సం వి అ న (క ఆ క ణ)

౧ పరిశుద్ధమగుడు ఆ కుద్ధజేహుడు

పూర్తి సం వి అ (ఇ) దుర్గంధముగలది వి ఇ

శ్రీ ఎదితక తుం ౧ దుర్గంధము ఆ క్రుక్కుట
3 ఖట్టాశమున్ను, పునులగుప్పిల్లము
4 ౧ చిమునానగు దుర్గంధములు ఆ శాశి
చక్రము

పూర్తికము సం వి అ (ఆ ఆ ఆ) దుర్గంధము

కలది వి అ న విద్ధ తుం ౧ పూర్తికరం
జము, నెమలడుగుచెట్టు ఆ పూర్తిహృదయము,
మాతలిలి ఆ శ్రీ కొమ్మవగొట్టిపిండిచెట్టు
(కాశేదము)

పూర్తికర(రం)జము సం వి అ తుం నెమి

లడుగుచెట్టు, ఒకవిధమగుక్రామగు ?

పూర్తికర్ణకము సం వి అ తుం కర్ణశాగ

శేదము

పూర్తికాముఖము సం వి అ తుం కంబూ

ము, కప్పచిప్ప

పూర్తికావృము సం వి అ న ౧ చేవ

దారులు ? ఆ ఎరకప్పకము

(ఇది పూర్తికావృము)

పూర్తిగంధము సం వి అ తుం ౧ దుర్గం

ధము ఆ ఇగుది, గార ? న రంగము,
కగరము (వార)

పూర్తిగంధి సం వి అ (ఇ) దుర్గంధముకలది,

గడుగుకంఠుగలది

పూర్తిహృదయము సం వి అ తుం జంతుశేదము

పూర్తిచైల సం వి అ శ్రీ శోభిమృతి,

మాతలిలిగ

పూర్తిదారువు సం వి అ తుం చేవదారులు ?

పూర్తిసన్ద్యము సం వి అ న వాసికాశాగ

శేదము (దీనుండి దుర్గంధమగువానము
వచ్చును)

పూర్తిసానీతుడు సం వి అ (ఆ ఆ ఆ)

దుర్గంధముగొట్టు వాసిగలవాడు

పూర్తివత్తము సం వి అ తుం శోభాశ

శేదము, ఒకకాశిదండిగము ?

పూర్తిపుష్పిక సం వి అ శ్రీ మాధిపము,

మాతులుంగము ?

పూర్తిఫలి సం వి అ శ్రీ కాదాశ్చ, సోమ

రాజ ?

పూర్తిమయూరిక సం వి అ శ్రీ అజరాద,

ఒకవిధమగుపిమ్ము ?

పూర్తిమృత్తికము సం వి అ న నరకశేదము.

పూర్తిమేదము సం వి అ తుం అరిశేదము,

విట్టిదియు, తెలితుమ్మ ?

పూర్తివాతము సం వి అ తుం ౧ దుర్గంధము

గలవ యెపు ఆ చిల్వపుష్పము

పూర్తివృక్షము సం వి అ తుం దుండిగము,

శోభాశము ?

పూర్తిశౌరిజ సం వి అ శ్రీ ఖట్టానము,

పునులగుప్పిల్లి

పూర్తికము సం వి అ తుం ౧ పూర్తి

రంజము, నెమలడుగుచెట్టు ఆ గంధమా

లము, పునులగుప్పిల్లి 3 ఒకాశాశాగ (యాగ

ములయందు సోమలతప బయలుగా దీనిని వాడు

దురు) (సీతామృతాశాశాయని కృతవహము)

పూర్తిరము సం వి అ తుం 'పూర్తి'

అని ఊడుట, ఊపిల్లియుట

పూర్వాది సం వి త త్త్రి ౧ చరస్యతి
 ౨ చారలరాజధాని (విలయము)

పూర్వార్థము సం వి త త్త్రి 'తూ' అని
 అని తూర్వంబునది, తూర్పుభువ్వంబునది

పూర్వార్థము సం వి త త్త్రి ౧ కత్తరి
 మేకము ౨ గడురకంపుగల మేకదినును
 పురుగు గంధకీటకము (మే ని)

పూర్వీక సం వి త త్త్రి తూర్వ, తొమ్మన
 గొట్టెనిండినట్లు (కాచ)

పూర్వం ద వి (తూర్పు+దంధ) త్తమముల

గీ తేతితూదంధమీదనైనది మురేంద్రుఁ, దది
 కరంబువఁగై నది దకా ౨ ౨౦

నీ తొమ్మనరసాగ్నిమాహాని భారతీధవరాక్షి
 తొమ్మన తూదంధలాన తి రా ౧ ౨౩౩

పూర్వియ(దె) వి (బంగారు మెల వాని) తూ

మ చరమానానికమోపలాంచలములకా సంధ్య
 ప్రకాశోదయం, బొరంగానించి విరించి
 చేగొనిన మూర్ఖుండ వృద్ధార్థశ్చైవింగర
 తుంబూదియై నియ్యియనే నేత్రం గాల
 మన్నయ్య చెన్నైరఁ తెల్లించినగవ్వచాక
 మన మించెచారకాచక్రమల్

తైమ ౮ ౧౫౯

నీ కాలకళాదురే కరణ సంధ్యారాగమున
 నైసమానుతీతూర యనగ భానుమంద
 లంబ పరమ ౩ ౨౫౦

ద్వి చుట్టుప్రాపులఁ గొలుచులు గూడఁదెట్టి,
 దిట్టనాళలకుఁ బూదియలు గాదియలు

త మ క ౧ ౮ పా ౧ సం

నీ గుళిక తూర యనంగ భుజితాన్యయం
 బొమ్మ అం భా ౨ ౨౩౫

నీ కుద్దకాంచునీడంబు మూర్ఖుఁ దిగిది, పూర్వ
 కేతూఁల బంగారుతూర తొనగి, సాయ
 మనుభూర్తు కంచిచె జగము తెల్ల, తెల్లఁ
 చామను నద మూడు తెలువ విధులను

తైమ ౮ ౧౬౩

విల బూటకమైనది, అసత్వము

నీ తూదమాటలు గాక పొంగునీ సరిచేయు
 బంగారు మినిర్మలాంగమునకు

కరామా ౯ ౧౦౧

(ఇట బంగారుతూ అని అర్థాంతరము)

త తూరగట్టు

పూర్వుమ్ము వి (తూర్పు+దమ్ము) త్తమకరా
 గము, తుమ్మిడి

వ మవ్వంపు మప్పటంబుల తెరలముద్రు లాం
 గ్రమ్ముతూదమ్మలముత్తురంబులం గొమ్మలం
 గానక యయా ౪ ౧౩

పూర్వగట్టు త (తూర్పు+గట్టు) తూగట్టు,

తూనగామేర్పడు, భుజిభూతమగు

నీ కరచరణాదులు గలయోగవిష్ణుకాఁ బూర
 గట్టినకర్తృతోధ మనల కళా ౩ ౧౧

పూనము సం వి త త్త్రి విష్ణుము

పూనియే త (√తూన) —తూనకేయము—

౧ తుమ్మిట్టు, ప్రేరేయ

నీ అనియ నొకతే నది మొమున మొముఁ
 బూనించు నొకతేఁ బురుషురతి

కళాం ౪ ౩౬

౨ వహింపకేయము, తాల్పించు

క తా నొల్ల నని మమిత్రా, మానుడు కడ
 తోరనెల్ల కుభవతి భరతుం, బూనించె
 మానులు రా, మానుమతిం దనమనారి యగు
 రాజ్యంబుకా త్రీనం మా ౩ ౧౬౩

పూర్వక=పూర్వీక వి (√తూన—క తూర్వ)

౧ కడక, ప్రయత్నము

1 నీయకోలమ్మిఁ బోలు పూనికలఁ దమము,
 "జేడు బొనరించుచున్నాఁడు నీకగఁగఁడు

సరస ౨ ౧౨౯

2 దివిజప్రాణసమారణగ్రహిశమంత్రిగీత మా
 యాభుజంగవిభంగప్రదమైత్రునిక విహంగ
 వ్యంభనం దీగతిక, రవివంశంబు నలంక
 రించె చం రా ౨ ౪౯

౩ ఆ ద్వేషము, ఆ ద్వేషించినపని

౪ నానాదేశంబుల బలు, మానునలం గూర్చి
 నీవు మగధ్యోర యో, పూనిక నిట వచ్చితి
 చెప్పుమా విక్రమము నిర్వహించు మహుని
 యేమనా హరి ఆ ౧ ౨౨

౫ పూనిక గదవన వివ్యున్నేవప్రాధ్వనము నేనీ
 చేకొని యున్నాఁడు, గానబడుచెట్టునీమలు,
 గానంబున నుతి కంపఁగట్టిన నీదపనా

విక్ర ౨ ౧౯

౬ ప్రతిజ్ఞ, ప్రతిజ్ఞావచనము, పట్టుదల

౭ పూనిక నెఱపితి ఎతి యవ, మానముఁ బరి
 తాపధరము మాన్పితి

భార విరా ౨ 3౫8

౮ దళింరకుంభక, క్షరణకలాశమము తృ
 ణంబుగ నెంచి పధించి రాసుభంగిదీరపుగఁ
 రా విధిమణున కిచ్చినపూనిక నిర్వహించు
 గతా క్రిం మా ౨ ౧౨౦

౯ కీర్తి నీ విత్తు దంటుకొన్న మెయి నే గొల్లకా
 జ్వలదప్పిన్నాలో, నీ పై నికడనిమించు
 పూనికను బద్ధించుకా ధరక గ్రమ్ముకా

ఆ రా 3 ౧౨౫

౧౦ విధము, దీతి

౧౧ నా, మానసములోనికొన్నల, పూనిక యెది
 గిరిని లోకప్రాచత నైతికా

కళా ౪ ౧౧౦

౧౨ నీవదళలు గంటిఁ గదే, నానీలేవగరఁ వెట్టి
 వారించెద నిన్నే నంచుఁ గుంటికుంపరి,

పూనిక వెదరించుఁ బోలఁతి బాడునాది

విక్ర ౪ 3౫౭

౧౩ ఆవృత్తి సంతోమం, బానగ లోకములు
 చూసి యడచెందిన నీ, నేనిచెనువంబు
 పొల్లిటి, పూనిక నీ యుండు నటనఁ బా
 మ్మని యనినా విక్ర భా 3 ౧౦౧

పూనికీ(ని)-పూనిక వి (√పూ) ౧

౧౪ కదళ, ఆద్యమము

౧౫ కుండలమ్ము, లిమ్ము నాపూని యెది
 సఫలమ్ము గాఁగ భార అది ౧ ౯౪
 ౮ క్షమఁ గుఱుతున్నేపుంగవనరాలినంబెడ
 బోవదప్పి క్ష, ద్యమఁగడుగంగఁబూని

అము ౪ ౨౫8

(పూనిక-పూనుటనంటిది అని భావము)

(మన్యుడోపాలంభనము) 1 పూనియేమనె నీ

పూనిక బుగ్గిగాను నీ ౩ ౧౭

౨ అభివృద్ధి, ఆద్యము

౩ నీవలతోడ నద్దమణినించుండు సంగర
 కాంక్ష వచ్చిననా, బూనిక దీర్చి కింక
 రలు పోయటంబు మది నుల్లసిల్లి

నిర్వ ౫ ౫౨

౪ తరుణి నీ పెచ్చరె విచ్చరె యేదిని నన్నుఁ
 చెచ్చుపూనిక యే మి, క్షేపి నన నాతనికీ
 సవిత్తరక చెలికి యేలు మది యాహుతిఁ
 లోకా విక్ర భా ౫ ౧3౮

౫ ప్రతిజ్ఞ, కపథము, దీక్ష

౬ గురుని బలకొర్యములు నెఱుంగుదుము
 మనకు, సతవిపూనిక బొంతు నేయంగవలయు,
 దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు బుద్ధి
 నుదితంబుగాఁ దలపోయు మనడు

భార క్రో ౧ ౨౨౫

౭ నీ విటు అధీరక బూనికఁ దప్పిపం బ్రతి,
 జ్ఞానయఁడైన ధర్మమతుకొర్యము పైర్యము
 కానావిర్యమనా, రూపజీవిత కాద

భార నీవ్మ ౨ ౧౭౦.

గీ పులికాసులుగద్దెమై బూన్కి వెంటను,
పంచకుద్దులు గావించి సొండునుకుండు

పూర ౩ ౧౧౧

ర ఒడంబడిక, చేసికొనినయేర్పాటు

ఉ కావన దేకవాసులుల గాతీయ శోర్పి
యడంగి యుండి మీ, పూనిగీ దీర్చి మీరలమీఁ
బొండుట యెల్లను బుణ్యదేవతా, మావడయా
నచ్చున్ది నను సొండుట గాక నురేంద్రి
వందనా పూర విరా ౫ 3౪౯

౫ విద్యు, తెలంగు, దీరి

గీ పచ్చనిలకునినడయాడు గచ్చుకోల, పూన్కి
వచ్చేల్లుల జగరాకుంబోడియు నల, మాని
పరమేశ్వరునియాశ్రమంబుల శేరి

చంద్రా 3 ౮౩

౬ భారణము, వహించుట

గీ సారసినార మణిపు విశాఖజొన్న, విక్ర
ధాత్రీతలంబున వెడలె వలల్లదగులు ప్రగంఠుల
బూన్కి జడ్డిగ మనంగ, గిరిలబాహుశ్రమన
కుభాకరుడు పొడవె రా వి 3 ౨౦

పూనిగొల్లలు వి వి గొల్లలలో నొకతెగతాడు

(క ర, బ్రా)

లూసీరు వి (పూపు+నీరు) ఎన్నీరు

నీ పూనీరు కలువపుప్పొక్కుడు దంపించి మమపు
మొలంగె గల్పనముల జల్లి

ల వి ౫ ౨౨

పూను=పూను అ శ్రీ (క పూణ్) ౧

కడం, ఉద్యమించు (దీని గ్రాన్థికరూపమగు
“పూని” కొన్నిపట్ల “శ్రీ విల” వలె అనశ్రితో,
పట్టుదలతో, శ్రద్ధతో, నొక్కి, గట్టిగా,
మిక్కిలి, బాగుగా, మున్నగు వర్ణనలు నిచ్చును)

ఉ ఆచార్యతాం, భోయమాగర్భ రిద్రణున బూ
నరి ఎన్నము నిర్వహించుగ

పూర ఆది ౨ ౯

క మానుగ భర్తృక్షేత్రం, వైవ కురక్షేత్రమన
మహామోహమువనం, బూరి మనబలముసొందన,
నీవయు నిటువన్ని యేమి నీగుం తెల్లమా

పూర భీష్మ ౧ ౧౩౧

చ రింథయకు నచ్చరలేమ వలుకా వరింప
బూనినకమోర్కి నొక్కమొలు నిండగఁ
జేయుటవై వైడు ౨ ౫౪

నీ కుడలమ్ములు జేగ కొనిరమ్ము నాలవ
నాటికి నని పూని నమ్ముల బనిచ్చెగురు
ఎత్తి పూర ఆది ౧ ౧౧౪
(ఇల+అనశ్రితో+నని యధము)

క నీపతుల గావఁ దెట్లము, భూపాలక నమ్ము
జేతు బూరి యరసినక, గోమంథులు రుబవడ
నొయ, చేపక వెన్నెడును దప్పిల శేషుడ
వెతుకా పూర విరా ౧ ౨౩౮

ద పూరి ఎంబుర శిష్య దుద్రధము, బువపుగఁ
జేయఁగావలయు ఆము ౨ ౩౬

(ఇల+శ్రద్ధతో+అరి యధము)

గీ ఇనియ నిశ్చయ మిట్టుట వడలకుండు,
మనిన నీ వొక్కయడవ యెరుగుదేర,
వలయు శేషున్న సయ్యుడ నిజమచానఁ,
గానుబా నిక్కువం బని పూని ఎలి

పూర విరా ౨ ౨౬౩

(ఇల+నొక్కి+అని యధము)

చ పురుషవరేల్లుల దిక్కకవి బూని మతింకు,
విక్ర ౧ ౧౩

(ఇల+ఎక్కువగా అని యధము)

నీ వానిచక్కండనంబు పూని చూచినఁ గాని
దిగులు తీజదునుడి మగులలర

ఇందు 3 ౧౫

(ఇల+బాగుగా అని యధము)

౨ ప్రారంభించు, మొదలుపెట్టు

మ దిక్కకంబునం దెల్ల శోభనతీర్థైవదీప
తల్లి ప్రవహించు బూన ముక్కున్నగా,

కునయి యుట్టుఁ గనిండులఁ నెలవలం
గావ్యావృతం లేకయుక

కకా నీరి ౧౫

3 ఉద్దేశించు, తలచు

1 అడుగఁబూనినమాట యేయెడల నెక్క,
పంకమందియ మగిడింపు మచరరాజ

మైవ 3 ౨౧

వ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా వాయు
పర్వం బూనిన స్వాతంత్ర్యచిహ్నమనుభవం
బను మహాప్రబంధంబునకుఁ గళాశ్రమం దెట్టి
దనిన మనుచ ౧ ౪౮

౪ వహించు (క) పక్షము వహించు

౪ నరనకుఁ బూని పల్కితి విను జనియాలిన
దొడ్డపల్లె శ్రీమదగరిలేక దెట్టిదరినప్పుడు
నూతుము నన్ను కాకనిక

భార కర్ణ ౨ ౨౮

(నరనకుఁబూనిననరనక్షమవహించి)

1 అంబలై పూని పచ్చిబలాధికుండు, బాను
దగ్గునీండు సాధింపఁజాలవన్న, వాని భీష్ముఁ
బాంబపులలై పూనిపచ్చి, కడిది సాధించి
తొర కింబి పోర (భార భీష్ము ౧ ౫౫)

౪ కను కిట్టి నిట్టిక నమలినవిధమున జేవతా
రికిఁ బూనితి శ్రీమని రుద్రు నుంక వై
జని, నెనయుట కింకెలు విడంక పెనయుట
గాజే కు సం ౪ ౪౨౩

(౪) పట్టుదల వహించు

నీ కునవిద్య సాధింతు పది పూనికాఁ దిది
యెందు నెవ్వరును ము న్నెఱుంగఁగదని

కకా ౨ 3౦

౫ నియమము చేసికొను, ఏర్పాటుచేసికొను

ఉ వారలు పూనిపట్ట వనవానము ఎల్లది

భార విరా 3 ౧౦౬

౬ నిలచు, నిరముగమండు

1 పూనియన్నది వాబుద్ధి వానివొండ, దగిన
పనిచేయు మీదకే కాకలేను (గంధ ౧౩౨)

౩ అశీలించు

(వ్యవ) వానికి కంకణ్యవస్థాని పూనికాఁడు
౮ నిండు

(వ్యవ) మడిలో నీరు పూనఁగట్టివాడు

స శ్రీ (క పూణి) ౧ తాల్పు, ధరించు,
ధారణనీయు

1 ఎను దీనించి చేయితి యిచ్చినట్టి, త్రుమ్మ
మాలిక నొండల బూనవైతి

మార ౬ ౧౯

1 నేనె, గలపము లలంది తొడతల అంగ
మలఁ బూని పారి ౪ ౪౦

మ మతిలో నీడువాణ్ణవిదబలును నన్యమం
బునం బూనితిన్ విక్ర ౧ ౧౧౦

౨ ఎట్టుకొను, కైగొను, గ్రహించు, తిసిగొను

౪ ఏ, చేకయున్ నీకయు లక్ష్యబండుఁ దను
నీనిపంగ విత్ పూని చెల్వై లీలవగు
రామమూర్తి రఘునాథాచీకృతం శ్రోతు
కన్ విజ ౩ ౧

నీ మాస్థానములఁ బూన వక్షమాల

మార ౪ ౧౧

౪ పూరువకు యోవనముఁ గడు, నారవమున
నిచ్చి వార్ధకముఁబూని ధర్మిరమణుండు

వి శ్రు ౬ ౧౮౨

3 మోచు, వహించు

ఉ పూవులలేరు అట్టికలు పూన వసంతుండుఁ
దాను నెక్కి కు సం ౪ 3౯౦

౪ పూనివచక్రము పూని యెట్లు దలబావుం
బన్నగస్థాని మైవ ౫ ౧3౩

౪ నేనాధిపత్యమును దగఁ, బూనిక నను
మాన్యసంగఁ బురుషుల నుద్వేగ, గానను

భార ఉద్దేశ్య ౪ ౧౪౯

గీ అనినఁ బలియొక్క కిరమున నడచు పూని
 ఈ రా ౮-౧౪౪
 ర (ప్రతిజ్ఞ) చేయు, పట్టు, అవలంబించు
 ఈ ప్రేమితమాటఁ జొక్కరుఁడు పిర్యననుగ్రుఁడ
 పోలి వచ్చి వా, పూనినపూని, యింతయేను
 బొంకగుట్టుగఁ జేసె

మరి ఈ 3 ౯౯

ఈ ఏ నలరమ్ము లొడ్డఁ బరమేశ్వరుని క్రిము
 గారిది క్రిముం, చాన కరంగి కూడ మఱి
 చాని సందియమేల పెండియొన్, బూనెన
 చూడబోకములఁ బట్టినపూని చారి
 మేనులు, వ్యానగగూర్చు నొక్కటిగ
 మార్గణాకలభావ మేర్పడక

కు సం ౪ ౪౫

వ అతం దప్పవృత్తి గనినచోటు దివి నదిగి
 పెప్పిందిశాని గురుప్రభావంబును నిజతఁ
 కృత్రియు నూడి య ప్పని పూని చనియె
 భార అను ౨ ౨౧౦

గీ అతివ యెవ్వఁడు మామాట కడుగు చాటు,
 మండుచానపు నేఁ జేమి యెందుడెఱంగు,
 పూని మాటికి నడువంగరానికనుక, నేనెవవు
 నేర పెద్ది మాచెంతఁ జెల్లెను

నిలా ౨ ౧౦౩

౫ పొందు, పెండు

గీ బాల్యమునఁజేసి యేమ బాపలముఁ బూని,
 నిన్ను వాయానపెట్టి నిగ్రహమున

తైవ ౨ ౬౧

గీ (రామభద్రుండు) త్రానవశిత, దావవశవా
 గతభ్రాతృపర్యవమున, మానములొ నమో
 దంబు పూనె సంత రాధువ 3 ౯౫

౬ నిర్మించు, పిర్యులుచు

గీ ఇమ్మలై మరుమావారమ్మలై పొద యింజఁ
 బూఁజనికెలు నేట పూనవలదు

వను ౧ ౧౪౧

గీ పడఁతిజనునపుడెద్దదావాలు పూని, కాలు
 జాఁడు పొక్కిలను మరంగమునఁ చూచి,
 తెగువ గువదర్శయంగను పొధించుకొనవఁ,
 చార్చునిశ్రేణి యన వలికయము పెలల

నిలా ౨ ౧౦౮

౭ పూంచు, పూచు, పూఁట, పూఁటాపు,
 పూఁటవాఁడు, పూఁటవాటు, పూఁటపెట్టు,
 పూనించు, పూనిక, పూనిక, పూనుకొను,
 పూనుగాడి, పూన, పూనికాఁడు,
 పూను, పూను

పూనుకొను ౧౦ ౧ (√పూను+కొను.

పూర్వమున) ౧ చందు, పొందు

గీ కుచకంఠభారభంగంబరమర్మలలికలు పునర్వ
 గుణయుక్తిఁ బూనుకొనఁగ

కవిక ౪ 3౬

౨ గ్రహించు, పట్టుకొను

ను అనుచుం బల్లెము వేలఁ బూనుకొని కొర్యా
 రూఢులొ కమ్మవారు కృష్ణ 3 33

౩ ౧ పక్షమునకొంచు

౪ పూనుకొని మేలుగిక్లకు, లోనయి విహరించు
 వారి లోక మెఱుంగదో పారి ౧ ౯౧

పూనుగాడి ని (√పూను) ఎడ్లు మున్నగు

చాని మెడపైనుంచు బండి మున్నగుచానికాడి

గీ పంకరహంబులు బండికన్నులు , పొగ
 దలు పలుపులు పుష్పాగములు పగ్గములు
 ఎవకారములే పూనుగాడి

కు సం ౪ ౪3౯

౫ పూనుగాడియంతభ్రుంగము లో నున్న,
 పెలఁగఁమ్రునిపెడఁదతోలట నూని, దీనఁ జేయి
 పెట్టు లోన నున్నది నని, శేషమేమ మనుచుఁ
 జిలుక చెప్పి చేయూర ౪ ౪౪

పూనుక ౮ (పూపు+నూక) పెత్తనినూక,
 (ది ని, ౪ ౪) మిక్కిలి ఎన్నునూక

పూనూన ది (తూత + నూన) ఎంఁగినూన
(ది ని, క ర)

పూన ది (√తూన) బరడే, కరండము
రగడ త్రొక్కినూరు పడేసీమఁబుగఁలు తొలుత
నీ కుంకుమపుగోలఁలు, మిక్కుటపుఁగమ్మల
వలపుల మించుపునుఁ గిడఁ దగినవూనలు
కుక ౧ ౧౩౩

పూన్మికాఁడు విణ (తూన్మి + కాఁడు)
తూనూన్మికాఁడు, అభినిదిష్టాఁడు
చ ఎడవక పంచ నారక దోకయేలినవాఁ డని
తూన్మికాడ వై, పొడువఁగఁ బోయె
దీపు కు సు క రంగ (తూనికాఁడు
అపమండి)

పూన్యు(నుమ) = పూంచే ఎత్తి (√తూన)
౧ తూన

(క) గ్రహించు, పట్టుకొను
ఉ పునూ బిలా ప్తి క్షిబంధుల నొంపవచ్చు
టని ఎల్లి మహాగడ తూన్మి వైచివక్
ఉ రా ౩ ౨౪
ఉ రాగతరంగిణీరమణీరత్నమన్ద్రధూమకాడు
లిచ్చాగతిఁ గొంచుఁ బోడదలఁచి చంచ
గిరారము తూన్మిఁ బూన్మివక్
విక్ర ౩ ౧౨౯

(చ) పహించు, హెచ్చు
చ మృదయములాన నిల్చి తప మిమ్ములఁ
జేయుచున్న రాసుమఁ, ఎదమలవృత్తిఁ
బూన్మి ధృతి చాలక ధూమివదంతె నొక్క
టక ని ఎ ౨ ౪౩ (త్రా పా ఎద
మలవృత్తిఁ బూన ధృతిచాలక ముండి
పా)

౨ పహించజేయు, హెచ్చజేయు
ను పుయవఁడు లాళిభాగ్మకుఁ డుండంగ
నీ, భువనోత్తరభరణుఁ బూన్మిదగనకే
తూన్మి జగన్మూర్తిజా
భార ఆది ౩ ౧౯౬

క తనయలకును మనుమలకును, దనజేయపు మాటే
పోసి తాల్చినవ్వర్గమువధుఁడు వారిఁ
బూనిది, పనిదీరి విధాత యీసభం గొలు
పుండుకా కకు ౩ ౧౨

౩ ధరింపజేయు
ఆ మహితేర్తితమమాలిఁ బూన్మిదగనిమ్మ
భార కల్గి ౨ ౧౩౨

నీ నీలంబే చాలమండు, గలఁడె యెవ్వఁడు
పుత్రుఁ బోలియంచె నాకృష్ణుఁ డెక్కటి
తద్రాశ్ట మెల్లఁ దాగ్గొని రి ర్తపట్టుంబు
నినుఁ బూన్మి నతనిపెట్టెనున్నపిండంబు
గుడిచె దళట మారి ఉ ౨ ౨౫

౪ (రథాదులకునావలస) కట్టు
ఉ పొని బాది నీపు గధంబునఁ బూన్మియు
పూటకంబులఁ, దేరఁ దడియవర్మయు లతి
మ్ముట బంధముగాఁగఁ దెట్టు
భార విరా ౩ ౧౪౩

గీ అంచకొదమలఁ బూన్మివ యందమెక్కి
వైమ ౬ ౨౨ మార ౩ ౧౧౨

౫ సంధించు, కూర్చు, అనున్న
కా గుల్ఫముల్, రంతు నీర్వర్తక జేర్చి బాహు
యొగిముఁ త్రేళ్లం గడుం జెక్కవై,
యందం బానువులందఁ బూన్మి వివృ
తామర్మి దై కళా ౫ ౧౫౫

చ బురుజులపంట నిచ్చెనట తూనిది చీమలు
ప్రొంగినట్టు బుద్ధగతి నెక్కి
రంగా ౩ ౧౧౬

౬ ఎదుర్చించు, ఇచ్చు, పెంచు
నీ నీలంబే హరి బుద్ధితేకయే నిజశ్రేకమలంబు
తూన్మి చక్రంబు వడనె

కు ఎం ౨ ౧౬౪, ౧ ౩
చ చిటికెనత్రేగోరఁ గొని చిట్టెన దీతు
లాఁచనంబుఁ బ్రామ్ముటకమలంబు నేగ హరి
తూన్మి దటుమ్మన దక్షచాటికా, కట
కనిలాసినీ విటకామణిని బోరణాంక
మాళిగా ధీమ ౬ ౬౫

ఉ ఆపద లెల్ల మాన్చి ముఖ మొనపదంబులఁ
బూన్చి యాత్మసంతాపము లెల్ల బుచ్చి
విదితంబగునపద లిచ్చి ప్రావ లక్ష్మి
పతి యున్నవాడు . వి పు. ౧ ౧౫౮.

౩ ఉంచు, పెట్టు

చ. .రథాంగపాణి కేయరమునఁబూన్చి నొక్క
యవితోర్వలమాలిక . మైమ ౮ ౧౧౨

౪. .పంక్తికంఠునకు వాణికుండు గాన్పించి
వీరాచారం దరక ధున్నయొక్కతలపై
మాస్తాసిఁ బూన్పుంగ నోహో చాలింపు
దకాస్య... ఉ రా ౨ ౧౩౯

ఉ. పూనెను మేన సొమ్ము నీగఁ బుత్తుల
దండలు చుట్టె శయ్యపైఁ బూనినె వక్క
లాగులును... గంధ ౧౨౯

౮ పోయె

నీ కత్తకత్తూర, గీ మొకయబాబుకలాటు
ఖండోదరమున, బూన్చి యటు దించి
తాను మార్చి గలసి, పామిదప్టెన్నకలక
మాల పామి కొనఁగొనఁగఁ జచ్చె రెచ్చ
రించుచు చిగురుఁబోడి పొంతు ౩ ౮౩
౯ నియోగించు, నియమించు

ద్వి జనకుండు సంగరస్థలి వానిఁ గూల్చి, కన
తమ్ముఁ బూన్చె నద్దరణి ననుచు
రిం రా కాల ౩౨ పా ౧౩ పం.

ద్వి సామూతునకుఁ గల్లనందను నఖిలభూతాం
తుఁగా నీవు పూవమీ యనుచు. .

రిం రా అయ్య. ౧౪౦ పా ౨౮ పం

౧౧ ౧౧ ౮౬ పా ౨౨ పం

౧౦ కలుగఁజేయు, పుట్టించు

చ. లలితో ద్వానపరంపరావీక్షణకాలాపవతి
ద్వాన ముల్, వలగీలపావత్పరీవీక్షణక
కాన్దనప్రథమ బూన్చు... ఆము. ౧ ౫౧.

౧౧. మోపు, అడోపించు.

చ...శబ్దధ్వనిన నలయంతి నాపయనిఁ
బూన్చున నేరవి యంతోరయనా, వివ

వలంబగదా యిపుడు వీవుల కే ననువాఁడ
దీనికా. పారంగ ౨. ౨౩౧

౧౨ గుణితేయ, (లక్ష్యము తప్పిపోకుండఁ
దగుటకు బాణాదులను) మాటిగాఁ బట్టు,
ఉద్దేశించు

చ. . జరిగి జరిగి గిగ గదలివచ్చుగతి వచ్చుచో
నచ్చెయవంగి పరేకాజగని మరి బోసి
యారాకాశి శీనిగళంబునకుం బూన్చి తెగ
నిండఁ దిగిచి జగి తీవలభం దేవ. .

రామా ౮ ౧౫౬.

ద్వి పువర మిముఁ బూన్చు పూజాఫలములు,
పారివారి నొప్పించు పురుషుఁ డెవ్వండు
పండితా మహి ౩౦౪ పా

పూన్యు(నుయ్య). వి (√పూన) పూనుట,
పొందుట

ఉ వర్ణసపాత్రిచిత్రగుణైర్భవశోభితుఁడ క్రతజీం
గళాత్పూర్ణుండు దేవతేటకమిపూన్చున వచ్చి
ముదంబునం దద,భగ్నియవహిం జరించు చోక
పక్షిఁ బాటించెఁగఁ లిల్చుచుం, దూర్ణక నేగ
నానిజనధూటియు బోఁటులు నున్నచోటి
కీక ౩౪ ౬ ౨౩౫.

పూవ. వి (√పూవ) ౧ పూచించు, మిక్కిలి
లేరివించె

గీ వాధ చిత్తగుణ రంజితై ననలు మొలిచె, నలర
విరులెల్లఁ బూపలు వలలుమాచె.

మను. ౧ ౧౩౬

చ కొలదికి మించుకొండగురుక్మల మొగ్గలఁ
బుచ్చునచ్చక్కంబులఁ బుచ్చఁదేగఁ బుచ్చ
దులఁ బూపలఁ విందలఁ గాంతలా ఫలం,
బుల నెపుడునా నమగపరిపూర్తి వహిం
చుచుఁ దదవ్యవ్రజం, తెలవి వహించు
నందనసమృద్ధికిఁ గోటిరజాధికంబుగకా.

కళా ౧ ౧౨ అని ౨. ౨౩.

౨. లేకపాప, చుటివీల్లు, చుటివీల్లువాఁడు.

క...కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

నీ. కథం. ౨. ౧౪.

నీ. కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
మంచుమంచులపాపమంచుమంచు.

యెడల ౧ ౧౯.

చ కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

(కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

(కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున
కన్యమనీంద్రుడు...అత్యంతమౌనమున

పూవచుక్కలరాజు...అత్యంతమౌనమున

నీ. పాటలంబులు...అత్యంతమౌనమున

నీ. ౩. ౧౯.

పూవనెలదాల్చుచెలివట్టె...అత్యంతమౌనమున

నీ. మధుని...అత్యంతమౌనమున

నీ. మధుని...అత్యంతమౌనమున

పూవనెలదాల్చుచెలివట్టె...అత్యంతమౌనమున

నీ. అలయ...అత్యంతమౌనమున

నీ. ౧. ౨.

పూవనెలదాల్చుచెలివట్టె...అత్యంతమౌనమున

నీ. అలయ...అత్యంతమౌనమున

అచ్చ రా బాల ౨. ౩.

పూవ². వి. (సం పూవ) భక్త్యునిశేషము,
పోకతంద.

న తో...అత్యంతమౌనమున

పూవము. సం. వి ఆ తుం అత్యంతమౌనము, అప్పము,
అత్యంతమౌనము, సిండివంట.

పూవల. సం. వి ఆ. శ్రీ పోలిక, పోలి, అత్యంతమౌనము, సిండివంట.

పూవలిక. సం. పూవల, పూవలి, పూవలిక,
పూవలిక.

పూవలి. సం. వి. ఈ శ్రీ...అత్యంతమౌనమున

పూవావ్యక. సం. వి ఆ. శ్రీ...అత్యంతమౌనమున

పూవావ్యక. సం. వి ఆ. శ్రీ...అత్యంతమౌనమున

పూవావ్యక. సం. వి ఆ. శ్రీ...అత్యంతమౌనమున

పూజిక సం = పూవల

పూమేను వి లా (పూత్ర + మేను) మత్స్య
విశేషము, ఒకవారితో

నీ వాణుగు మువదొడ్డు పల్లికత్తు పుత్రుడి
కాదు పూమేను కడిగిలంబు (పూమీను
క్రొత్తపతి పా) మం. ౪ ౧౦౩

పూమొగ్గి వి (పూత్ర + మొగ్గి) ౧ మువకము
విరియనిపుత్రు, వికాసోన్ముఖమైన మువకము
నీ మువకంబు నిగ్గ పూమొగ్గవ దగ
అం భా ౩ ౪౯

గీ అతనుఁ దలఁట తోమపూమొగ్గయఁటకరంబు,
చించినదియఁట తనైర్మకంయకంబు
మైవ ౧ ౧౦

పూమొగ్గి వి నిగ్గ, కాంతి

నీ మువకంబు నిగ్గ పూమొగ్గవ దగ
అం భా ౩ ౪౯

పూయనము సం = పూయము

పూయము సం వి అ స ౧ నీయ, రగి
౨ కావము ౩ పీనుగు (౪ ౪)

పూయరక్తము సం వి అ అం వాపాలోగ
భేదము (ఇందు ముక్కునండి చీము తెత్తుర
కాణున)

పూయూరి సం వి ఇ అం నింబము, నేము శ్రీ

పూయూలనము సం వి అ అం (మక్రతి)
సంధికతలోగభేదము

పూయించు సం (పూత్ర + మే) అప్పించేయ
నీ పొన్నఁ (త్రేంకణమున బూయించి నొక్కరు
చిలువపువనమఁకాట దుఱుగలింప
యెయ ౪ ౧౯

పూయు సం (౪ పూను) ౧ (చంకవాచ

లను దేమానుమై) అలఁడు, ప్రాణు
చ పాణువుఁ బూసి కట్టి తొడి భూచిభూతి
ప్రకాశితంబుగాఁ, గలయఁగ దత్తునీ
ఇవలలు భార అది ౮ ౧౩౪
నీ కలంబు పూయ తొయ్యలిమేనికన్యవాస
సలు అ రా ౪ ౪౮
౪ చంకపుబరణిన్, వినిచినయొకంబు రిది యది,
యని చెప్పక పూతఁ దత్తవాంబు
యొగళిన్

మమద ౧ ౩౮ దకా ౩ ౧ ౧౦
౨ (మర్దు మే వానిని) మేర్పు, మేరం
నీ గోదల పూయంగఁ గుమ్మి గందంబు
మేనించినట్టి జవాదియదంబు

యెయ ౧ ౪౩
నీ మద్యభాగంబులఁ గుంపమంబు పూసి
విక్ర ౪ ౧౩౬
౩ పూసికొను, పూసిగొండి

పూయోదము సం వి అ స సరకభేదము

పూరకము సం వి అ (అ ౩౯౩ అ) ౧ నింపు
సది ౨ తెలుజేయనది వి అ త్రం ౧ పీఠ
పూరము ముద్దిలము ౨ (గణిత) గుణకమైన
అంకము ౩ వాసాత్రిటముచే టిపిరిని లోపలిఁ
బూరించుట (ఇది ప్రాకార్యామాంకము) ౪
ప్రేతదేహనిష్ఠాద్యమై అకౌచకాలమందు
ఇయ్యి దగ్గ దళమనందము (ప్రేతలయొక్క
అతివాహికదేహము సకలంగా ౪౬ నిండముచే
చానిదేహము మరలఁ బూరికమగుచున్నది ఇది
అకౌచకాలమనందును నియ్యందగింది)

పూరగించు సం (పూర) ౧ నిర్వ
హించు, తెలుజేర్పు
౪ సగ పింక తెప్పటికొక దగు, మిగిలి ప్రతిస
పూరగింప మేకొని చనువూ, మగఁడిమియొ

లావు మాన్పుట, తగిన గురువతో నతండు
దానికిఁ బూర్ణ భార త్రో. ఆ 3౫౯.

ఆ. పదవు, వెళ్లఁబుచ్చు

ఆ. నిదుర లుడిగి తరణి కడుగుమాచుచు నుండు,
చాచు వగుచు రజని పూరగింప.

భా రా యు. ఆది. ౨

ఆ శ్రీ గ దక్క, అనుభవయోగ్యమగు
ద్వి నీరాజ్యభాంబు నీ కిడిమిందఁ, బూరగిం
పక చెడిపోవుగా కనుచు

నవ ౫౬౨ పా. ౨౪ పం (క్రొత్త ప్రతి పా)

ఆ. వర్ణసంభావనముచేయు, వ్రేలు

ఆ. సభలఁ బలుట దీవు సరిలేరు నా కని, యిచ్చె
రణంబు వచ్చె నెల్లవారి, కెఱుంగవచ్చు
దీనఁ బెఱుచోట ర క్షేపణము పూరగింప

వగుట యెవల భార విగా ౫. ౮౮

క్లీ యత్త్యయో కనికం పూర్వం వాన్తి
మత్సరు ఇత్యునీ, తత్సక్త్యం కుర రాధేయ
కురువద్దే మయాచా

సం భార విరా ౫౮ ర౫

జ: పూరగిల్లు

పూరణ. సం వి ఆ శ్రీ గలికేయ శ్రీ (వై ని)

పూరణము. సం విల (ఆ ఈ ఆ) గ పూరించు

నది, నించునది ఆ సంఖ్యాపూరికారకము
(ద్విరీయము, త్విరీయము) 3 నెఱుకొననిది

౪ (నిలకొననివానిని) పొరించునది వి ఆ. తుం.

౪ సేతువు ఆ సముద్రము 3 విస్తృతము,

కొవచ్చివీశము న గ నించుట, పూరించుట,

తెలిసి లేకుండ చేయుట. ఆ ఉచ్చాసము,

ఉబ్బుట. 3 నెఱుకొన్నట్లు ౪. సంఖ్యా

పూరిణము ౫ గురించుట, గుణము ౬ కుడు

ములు లోనగునీడివంటలలోపల పెట్టెడు

దెల్లము కేసి మూలపపప్పుమద్య లోనగునది

క...పూరణము లేనిబూరయె, పీరణమును లేని

పెండ్లి వృధరా నుమి. ను. ౪. 3౯.

౩. మృతకావము నిచ్చెడు భక్త్యవిశేషము.

౮. వర్షము. ౯. కాపరంతులు, కడుగు

మాలు. ౧౦. కుటన్నుటము శ్రీ. ౧౧.

(వైవర్ణ్య) ద్రవములను లోనికిఁ జొప్ప

చుట. ౧౨ (నిల్లు పెండలగువానిని) పొరిం

చుట ౧౩ అలంకరించుట

పూరణి. సం వి ఈ శ్రీ గ పూరించుసంఖ్య

ఆ. దుర్గ 3. బూరుగు. శ్రీ ౪ కేవలంక శ్రీ.

౫ చిన్నగలికేయ. శ్రీ. (వై ని) పడుగుమాలు.

(విశ్వ ని)

పూరణము. సం వి ఆ తుం గ నించుట,

నింపుట ఆ నెఱుకొన్నట్లు 3 జలవృద్ధి, నీళ్ల

పోటు, జలసమాహము (శీలము, చెఱుపు

యె) ౪ ద్రవములను కుప్పిచేయుట ౫ భక్త్య

భేదము, పూరి ౬ ముక్కుచేత క్వాసమును

రీల్పుట, పూరికము ౭ మాధిపత్యము న. చాహ

గురువు శ్రీ

పూరయితే. సం విల (బు. క్రి. బు) గ నించు,

వాడు ఆ నెఱుకొన్నవాడు

పూరాల్యు. ఆ శ్రీ

౩ ధారణిగల మేదెల్లను, ధారాళకరాళ వర్ష

ధారలచేత, నీరామని గాఁగవని, పూరా

విస్తరణి మునున పొరిచోరి గురికా

విక్ర ౪. 3౦.

పూరి. వి (క. పూరి) గడ్డి, కృణము

ఆ కలకుదర్శ పూరిమలుతులు భిక్షాన్న, నుకన

మట్టివారి నతిమదమున, నాదంబెఁ ద్రితి

నాదిగ శృంగారములు శేవగింపదయ్యో,

గృహ భార ఆది. ౩. ౨౨౩, ౨౨౪.

నీ ఇల్లు నిరుగ జొక్కెం తల్లు కిది యచ్చెనే

నింటిలోఁ బూరి యిది విసరక, రాఁజను...

ఆము. ౪. ౧౨౩.

నీ...తుల పూరి యనంగఁ తెల్లను దృఢసంఖ్య.

ఆం. భా. ఆ. ౩౬.

పూరి(యల)గఱచుచున్నాడులందు ఓడిపోయి
క్షమింప నేడంజొనువారను ఆపరాధము
చేసినవారను క్షమింపుఁ దని విశేషము
చేపతాడులను ప్రార్థించుటకు నూచకముగా
గడ్డి నోటు నుంచుకొను

నీ చావమేలితోడ సరిగోళ యొడలిచూపుల
దొరలకనము ల్పూరిఁ గఱచె

నీలా ౨ ౨౦

నీ కనచంచలాలాకనచారిత్రక నోడి పారంగి
నిగరంబు పూరిగఱచ కవిరా ౪ ౩౬,
చ ..కొండలు నోటిలిగముల చానళ్ళ పెల్లన
నోరులఁ బూరులు గఱచుచువారు...

ప్రబంధ కెండా

ఇట్లే పూరిమేయ
నీ త్రాసంబుఁ జెందె నెంతయు చేపతాడుని
పూరిమేయఁ గడంగె సారధేయపు...

ఇందు ౧ ౧౦౯

పూరిఁ గైకొనకఁగడ్డిపరకలపైవను చూడక,
ఇంచుకంగరయు లక్ష్యమునీయక
ఉ ..ఆహారకర మేమిదెన్న ననుఁ బూరిఁ
గైకొన కన్ననోనధూత్రాచారము...

ప్రభా ౧ ౩౨

ఇట్లే పూరిపుడకనఁ గైకొనక
నీ అనుభావకత్తి బ్రహ్మదుల నొకపూరిపుడు
కనఁ గైకొనిపోకరీడు

వరాహ ౨. ౧౨౦.

నడుమఁదెట్లైన పూరిగాలుముచ్చగడ్డి తేసిన
భగ్గుమనును, చిక్కిలి వైరియు కలిగియుండు
ననుట

నీ దనుజులవైరి కొరి నందనులు నట్లు రక్క
నలు మనవారు వారిలకు మనకుఁ, బొసఁ
గున నడుమఁదెట్లైన పూరిగాలు, నేల చిత్ర
రేఖా కుది నింత సబగు.

ఉ. పూరి. ౫. ౧౫౯

బ: పూరిపాము.

పూరి². వి. న్యుగములచనుఁబాటు. (౪. ౮)

నీ శేరుండము ప్రక్కఁ జెట్టి చక్కులపూరి
పాటింది కరధడింభముల కిచ్చు.

పై. భా ౪. ౩౯.

పూరి³. వి. ఒకానొకరాగము

ఉ నైరవి నాట...పూరి తేగదా, యారభి...
యెవరై తగురాగము లింపు మీఱఁగనక.

చెన్న. ౨. ౨౩౬.

పూరి, సం వి తు శ్రీ ౧ పిల్లనగ్రావి. ౨.
గలితేరు (పై ని)

పూరించు. సం స శ్రీ సిండించు

నీ. ఘృతములనుఁ బూరించె గైటభాగి,
శుక్తుచోలవలంబుఁ గావ్యంతరమున.

కాశి. ౫. ౧౨.

నీ...శంఖముకటి పూరించె దమరగం బొకటి
ద్రెచ్చి (ఇట గాలిచే నిండునట్లు చేతు నని
భావము) వరాహ. ౫. ౧౧౨.

౪. ఆరణ్యవృక్షేషము, పూరించె గలిండవగ్గ
పుటచేయముగాన.

(ఇటపూరిచేయ. అని భా)

భార. ఆర. ౩. ౪౩౦.

పూరిక. సం వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పూరి, ౨.
బూరి. (౪ ౪.)

పూరితము. సం వి. ఆ. ఆ. ఆ. ౧. విండు
బడినది. ౨ గురించె బడినది. ౩ వ్యాధ్యము.

పూరిపాము. వి. (పూరి + పాము.) పచ్చిగడ్డి
రంగులపాము, పసిరపాము.

ఉ... శేషవిలభిగ్నికుండునసమాప్తకరణులఁ
చాల్చులాళముల్, నీసపుఁ బూరిపాము
ధరియించెద నంచుఁ దలంచువాడునక.

వి. భ. పీ. ౧౧౦.

పూరిమము సం వి అ స ం మాతాబంధ
విశేషము ౨ భక్త్యభేదము (శీ ని)

పూరి వి (సం పూరితా, క, ర పూరి) భక్త్య
విశేషము (క ర)

పూరుదొన్నె వి ఒకానొక చెట్టు (క ర)

పూరువుడు సం వి అ తుం మానవుడు,
మగవాడు (తూర్యపక్షి, పూరుషబంధువు
యె)

పూరె(రే)డు వి ర్ (ం పూరుకులు, పూర
కులు, పూరెళ్లు, పూరేడులు, పూరేకులు,
తూరెళ్లు) పక్షివిశేషము (మీనపల్లంకి తాలి
మాడుగుళ్లు గలిగి గుంపులు గుంపులుగా
సండు ఒకచాలి పక్షి (కొ)

శీ పులుగు పూరడు ప్రియపడి పాలములందు,
మెలగి వెదకేన బుట్టపు మెకము లడగ

మాది పూ ౬ ౫

అ కామకోడి కొడుకక్కర పూరేడు, శీరవ
ములు మఱియుఁ జేరు గలుగు, చిందమొదలు
గాఁగఁ బొందిజేటకు మీఱు, పీట్టలెల్ల
గుండ్ల చిట్టు చెలంగ యెఱు ౧ ౧౧౩
నీ పొదఁ మాఱు నాఁ మేటితూరేటి పెరికిఁ
బోఁడొలి ౨ కొనె నొక్కొక్కొదిగాడు
మమర ౪ ౫౦

నీ పెల్లగాఁ బొలుచుతూరేళ్ల క్షణులొద్ద దొడ్డ
యొ లెకగువ్వ లొడుగుచరి

చంద్రా ౨ ౮౧

పూర్ణ సం వి అ త్రి ౧ చంద్రుని పదుశీ
వచకళ ౨ పంచుని, దశమి, పంచదశ
పున్నమ, అమావాస్య అమావాసిలో నేరేని
యొకటి

పూర్ణకకుత్స్థ సం వి ర్ తుం —నిండయిన
మాంధ్యరము గలిసి —తలపియొద్ద

పూర్ణకము సం వి అ తుం ౧ తిలకము,
బొట్టుగు శీ ౨ పాలపిట్ట, స్వర్ణమాదపక్షి

పూర్ణకాముడు సం వి అ (అ అ అ)
కామును లెల్ల విడిచివారు వి అ తుం పర
మాత్మ

పూర్ణకుంభము సం వి అ తుం ౧ జలా
దులచే నిండినకుండ ౨ యుద్ధములోఁ జూత
నొకవిన్నాము, మల్లబంధవిశేషము ౩
(కొరుడు) గోదయందు కుంభాకారముగఁ
జేసినచంద్రము

కో పద్మవ్యాకోళం భాస్కరం కాలచంద్రం,
వాసివిస్త్యం స్వస్త్యం పూర్ణకుంభం,తత్క
న్యైకా దేశే పర్వయా మ్యాకృత్య కిల్బం,వృద్ధ్య
శ్వో యం యద్విస్త్యయం యాంతి పారాః
మృచ్చ ౩ ౧౪

పూర్ణకూటకము సం వి అ తుం పాలపిట్ట,
చాచము (పై ని)

పూర్ణకూ(కు)టుము సం వి అ తుం ౧
పక్షిభేదము ౨ చాచము, పాలపిట్ట (శీ ని)

పూర్ణకోశ సం వి అ త్రి ౧ పక్షిభేదము

పూర్ణకోశము సం వి అ స అతూపము,
అప్పుము (శీ ని)

పూర్ణకోష్ఠ సం వి అ త్రి కాగరము ౨ శీ

పూర్ణపాత్రము సం వి అ స ం పైనిక
కర్మమనదలిజలతూర్ణమగు పాత్రము ౨ ౨౫౬
దోష్టకోలది (ఇదియొకమానవిశేషము) ౩
వర్షా.కము, మారకపక్ష్యములు సొమ్ములు
లోనగువస్తువులు కట్టుకు మొదలగువానిపై
నించినపాత్రము ౪ పుత్రవర్షాత్మకపాదికాలము
లందు నేవము స్వామికస్తోధరకాదులు

పూర్ణప్రజ్ఞాంధు

కరికి

పూర్ణావతారము

సంతోషముచే దోచుకొనుట, దోచుట, వస్త్రాభరణాదులు పట్టేడు దిడి బంధపులు లోగు వారోఁ గట్టు కలుగఁ గంచి యిడుట, వస్త్రాభరణాదులు సంతోషముచే బంధపులు దోచుకొనుట ౫ తోమాంకమందు బ్రహ్మకు నిచ్చు దక్షిణ (ఇది కందులపూర్ణ మగుపాత్రము)

పూర్ణప్రజ్ఞాంధు సం వి అ తుం మధ్యాచార్యుడు, ఆనందశిష్యుడు (ఇతడు ద్వైతకుత ప్రస్థావకాచార్యుడు)

పూర్ణబీజము సం వి అ తుం బీజతామ, ముదిఫలము ౧

పూర్ణము సం వి అ త్రి = తూర్ణిక (వాచ, కల్ప)

పూర్ణమనుడు సం వి న తుం యోగ్యుడు, ఆ చంద్రుడు ౯ త్రి పుష్పము

పూర్ణమానము సం వి అ తుం అష్టమ వాడుచేయుయాగము

పూర్ణము సం వి అ (అ అ అ) ౧ తూరితము ౨ ఎకలము, అంక ౩ ఎమగ్రము, సతి శేర్పలదినది ౪ ముగిసినది, ఎమల్లము ౫ కదదినది, అరిగినది ౬ కనిసినది, కృష్ణము, అపేక్షాసూన్యము ౭ క్షీణలది, పటువైది ౮ తిగువలదినది, పారింబలదినది (విల్లు యె) ౯ చక్రగా మ్రోగునది — వి అ న ౧ మిటివారిని చెదిరాల తిగుచుట, ౨ (వైదిక) జలము వి అ తుం ౧ సాగ భేదము ౨ దేవగంధర్వభేదము

పూర్ణముండు సం వి న తుం మూర్ణమగుండు

పూర్ణయోగము సం వి అ తుం బాహు యుద్ధభేదము

శ్లో తృణాపిం యథాకామం పూర్ణయోగం సమప్రీకం, ఏవమాదీని యుద్ధాని (వా చ)

పూర్ణవై నాశ్వికుండు సం వి అ తుం సర్వము కువర్తి మని వాదించుకొనుటలో తొకవారి వాడు

పూర్ణపరోమము సం వి అ తుం తూర్ణావంతి, చలోమసమాప్తయందు చలోమద్రవ్యమును జేల్పుట

పూర్ణాంకము సం వి అ తుం (గణిత) నిండు అంక (వృత్తి భిన్నాంకము) ఉదా ౬౪టి రెండు యె

పూర్ణానందుండు సం వి అ తుం పరమాత్మ

పూర్ణానందము సం వి అ న ౧ పటహము, తప్పెట ౨ భేసిపటహద్వని ౩ శుద్ధరేఖలము ౪ వివాహోద్భక్త్యనుమలందు కట్టుము నల్ల మాతనవస్త్రములు పండు యెదలగువని నిందింపల్లెము, శ్రుతజన్మాదులందు బంధపులు లోనగువారు ఇంటియజమానునినుండి వస్త్రాభరణాదులను సంతోషముచే దోచుకొనుట, దోచుట, పూర్ణపాత్రము ౫ పాత్రము (విల్లము)

పూర్ణామృత సం వి అ త్రి చంద్రనిహితకళ (విల్లము)

పూర్ణాయువు సం వి న తుం — కతాయువుండు అగు మనుజుండు — న కతవృషి మితమగు జీవనకాలము

పూర్ణాలకము సం వి అ న = తూర్ణానకము (వాచ, కల్ప)

పూర్ణావతారము సం వి అ తుం ౧ వృణింహవతారము ౨ శ్రీరామావతారము ౩ శ్రీకృష్ణావతారము

పూర్ణాహుతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. తూర్ణహో
మము.

పూర్ణ. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧ తూర్తి. ౨.
తూర్తిమ ౩. సముద్రభ్రమోటు (౧౨ ని)

పూర్ణ. క. సం. వి. ఆ. శ్రీ ౧ కాపాచ్చిన్న
యోగదేవశ్రీ (౧౨ ని) ౨. తూర్తిమ (౧౨ ని)

పూర్ణము. సం. వి. ఆ శ్రీ పార్లమనీ,
తృప్తము

పూర్ణీ భవించు. సం. ఆ. శ్రీ నిండు, తూర్ణమగు.
శ్రీ. భూవంశంతరముల బూర్ణీ భవించుకమంబుల
నుచ్చాటనలు చేసి అని ౩ ౧౦

పూర్ణీపుము. సం. వి. ఆ శ్రీ. ఉపమానము,
ఉపమోయము, సాధారణధర్మము, ఉపమానాచ
కము అనెడు నాలుగు గంగములును గల ఉపమా
లంకారము (వ్యక్తి బిహితృపత)

పూర్ణము. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ) ౧ తూర్తిమ
నింపఁబడినది, నిండినది ౨ తృప్తము, కప్పఁ
బడినది. ౩ పాలితము, పాలింపఁబడినది — వి ఆ
స. ౧ పాలనము, నెలకొల్పట ౨ పోషణము
౩. దానము ౪ భాతాదికర్మము (మూర్తిని
కాచిని చెలుపుచుక్రవ్యించుట, గుడికట్టించుట,
తోట నేర్పఱచుట, అన్నము పెట్టుట. — ఇది
'ఇష్ట' కల్పముతో కూడియే కలఁచు ప్రయోగింపఁ
బడును చూ: ఇష్టాపూర్ణము)

పూర్తి. సం. వి. ఇ శ్రీ. ౧ నించుట, తూర్
ణము ౨ నెలకొల్పట, ముగించుట ౩ తృప్తి,
తనిది ౪ (కోర్కె) గుఱించుట ౫. విరాళ
మిచ్చుట, పాఠోపకరము
విణ. (క. ని. క.) తూరింపఁబడినది.

పూర్ణార్ణము. సం. వి. క. శ్రీ. ఆ. స పట్ట
లభూహరి, గవను

పూర్ణము. వి (సం. తూర్ణం, క. తూర్ణ) పవన
తెల్లము మున్నగునవి కలిసి బూరణలు మొదలగు
భక్త్యయాలలోఁజెట్టి పండెడు పదార్థ విశేషము.
(క. ర.)

పూర్ణము. సం. విణ (ఆ ఆ ఆ) ౧ తూరింపఁ
దగినది ౨ పాలింపఁదగినది, పోషింపఁదగినది

పూర్వ. సం. వి ఆ శ్రీ తూర్పు, తొలిదిక్కు

పూర్వంగముఁడు. సం. విణ (ఆ ఆ ఆ)
ముందు నడుచువాఁడు, అగ్రగామి

పూర్వకర్మము. సం. వి క వ ౧ తూర్వము
చేసిన కర్మము ౨ మొదటఁ జేయఁదగుపని
౩ పూర్వజన్మమునఁ జేసినపుణ్యపాపకర్మము
౪ సన్నాహకార్యము, ఆరంభకార్యము.

పూర్వకాయము. సం. వి ఆ తు మృగాదుల
దేహముయొక్క మందలీభాగము ౨
మతవ్యాధులఁ మొండెము

పూర్వకృతము సం. విణ (ఆ ఆ ఆ)
తూర్వము చేయఁబడింది వి ఆ. స తూర్వ
జన్మమునఁ జేసినకర్మము

పూర్వకోటి. సం. వి ఇ శ్రీ తూర్వపక్షము,
విపరీతస్థితియందుఁ బూర్వోపార్తి మగువిష
యము.

పూర్వగంగ. సం. వి ఆ శ్రీ సర్వదానది
(కల్ప)

పూర్వదిత్తి. సం. వి ఇ. శ్రీ. ఒక యప్పురిస.

పూర్వవోదితము. సం. విణ (ఆ ఆ. ఆ)
౧ తూర్వోక్తము. ౨ తూర్వోపార్తిము
(ఆత్మపాది.)

పూర్వజ్ఞ. సం. వి. ఆ శ్రీ అక్క, శ్రేష్ఠభగి.

పూర్వజన్మము. సం. వి. క. న. మునుపటి
పుట్టిక

పూర్వజన్మము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. ముందు
పుట్టిక, ముందట బుట్టిక, ౨. తొలిపిల్లిక,
ప్రాచీనము. ౩. కూర్చుది.

పూర్వజాతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పూర్వజన్మము.

పూర్వజాతు. సం. వి. అ. పు. ౧. అన్న
౨. పెద్దిపూర్వజాతుకు ౩ పూర్వం (తాత
మొ) ౪ వి పితరులు, చంద్రాక్షమందలి
దివ్యపితృగణము ౫. ప్రజానిష్ఠుడన అగు
పూర్వులు. (ప్రజాపత్యాదులు.)

పూర్వజానము. సం. వి. అ. న. పూర్వజన్మమును
గుఱించినట్లనము

పూర్వతనము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) పురా
తనము, మునుపటిది.

పూర్వదక్షిణ. సం. వి. అ. శ్రీ. అగ్నేయ
దిక్కు.

పూర్వదిక్కు. సం. వి. శ్రీ. కూర్చుదిక్కు.

పూర్వదిక్పతి. సం. వి. ఇ. పు. ఇంద్రుడు

పూర్వదిగ్గులము. సం. వి. అ. న. బూర్వాది
గ్రహముల కాలభేదము

పూర్వదిగ్విదనము. సం. వి. అ. న. మేషవీంభా
ధనరాశిక్రయము. (వాచ)

పూర్వదినము. సం. వి. అ. న. పూర్వాహ్నము
౨. ముందటికొక, గతదినము

పూర్వదిశ్యము సం. వి. (అ. ఆ. అ.) కూర్చు
దిక్కు, కూర్చుకై పుగా నుండునది.

పూర్వదిష్టము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) పూర్వ
భాగ్యానుగుణముగాఁ గలిగినది. (మఖిమఃఖాది)
౨ పూర్వవికారము.

పూర్వదేవత. సం. వి. అ. శ్రీ. (బ) అనా
దిగా దేవభావము గల పితరులు

శ్రీ. అశ్రోధనాః శాచపరాః సతతం బ్రహ్మ
చారిణః, స్యుష్కస్త్రామవభాగాః పితరః
పూర్వదేవతాః మను ౩ ౧౯౨.

పూర్వదేవుడు సం. వి. అ. పు. ౧ తొలి
తేలు, అనురుడు ౨ (ద్వి) సరివారాయాదులు.

పూర్వదేశము. సం. వి. అ. పు. జంబూద్వీ
పమునందుఁ బూర్వభాగము, కూర్చుదేశము.

పూర్వపక్షము. సం. వి. అ. పు. ౧ కుక్కపక్షము
౨ ముందటిభాగము, ముందటిప్రక్క ౩
కాశ్రియ సంశయమును నిరసించుకొనుట
బ్రహ్మించు ఘోషా, నిర్ధారమునకు విరుద్ధమగు
కోటి. ౪ (విషయ విషయము పూర్వపక్షము
ఉత్తరము అనెడి) అధికరించునందు మూడవ
యవయవము ౫ (వ్యవహారముడు) ప్రతిష్ఠ
యనెడి ప్రభుత్వయవయవము (ఇదియే వాది
యొక్క వాదము పూర్వవాదము) ౬ ధర్మాధి
కరణ ప్రాప్త మగువ్యాజ్యము

పూర్వపదము. సం. వి. అ. ప. ౧ సమాసమునఁ
గాని వాక్యమునందుగాని పూర్వపదమగు
పదము ౨ పూర్వస్థానము

పూర్వవర్తతము. సం. వి. అ. పు. కూర్చు
కొండ, ఉదయాచలము

పూర్వపాలి. సం. వి. క. పు. ఇంద్రుడు.

పూర్వపితామహుడు. సం. వి. అ. పు.
ప్రపితామహుడు, ముత్తాత.

పూర్వసీత సు వి ఆ శ్రీ కళాసంగ్రహము
యొక్క అవతరణికాధ్యాయము

పూర్వపురుషుడు సు వి ఆ శ్రుం ౧
బ్రహ్మ ఆ సీత, పితామహుడు, ప్రసీతా
మహానుజు ౩ పంచమనందరి పూర్వండు

పూర్వఫల్గుని సు వి ఆ శ్రీ ఒకపక్షత్రము
(యా సక్షత్రము)

పూర్వఫల్గునామ సు వి ఆ శ్రుం బృహ
స్పతి (వాచ)

పూర్వభాగము సు వి ఆ శ్రీ ఒక
పక్షత్రము (వాచ)

పూర్వభాగము సు వి ఆ శ్రుం ౧ ముందటి
భాగము ఆ విండిభాగము

పూర్వభావము సు వి ఆ శ్రుం ౧ పూర్వ
పద్మము, కారణత్వము ఆ పూర్వమైందిగా
నుండుట, పూర్వత్వము ౩ పూర్వవస్త్రీ యగు
భావము, పూర్వమున దుని (ఇది ఎదగ్గము
యొక్క భర్తృభేదము) ౪ (అలం) శృంగార
రసము యొక్క పూర్వరాగమునైతి భావవిశే
షము (యా పూర్వరాగము)

పూర్వభావి సు వి ఆ (క నీ క) పూర్వ
పద్మము, ముందున్నట్టిది (ఎదగ్గమాత్ర) వికలం
కారణము

పూర్వమీమాంస సు వి ఆ శ్రీ మీమాంస
(మేవమందు కర్మభాగమునకు సంబంధించిన
యొకపర్వము)
(వ్యతి ఉత్తరమీమాంసావేదాంతము)

పూర్వము సు వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) ౧ మొద
టి, అద్యము ఆ ముందటిది (వ్యతి

‘పూర్వ’ వెనుకటిది) ౩ ముందటికామంది,
మనుపటిది (వ్యతి ఉత్తరమునీవుటిది)
౪ మొదటిదిట్టది, మూర్ఖుడి (వ్యతి పశ్చి
ము) ౫ తొంటిది, తొల్లింటిది, పురాతనము
వి ఆ న పూర్వభాగము, ముందటిపక్ష

పూర్వరంగము సు వి ఆ శ్రుం నాట్యవస్త్ర
పుత్ర మందు రంగవిహ్వలపాఠితై కళిల
వాదలు చేయు నాంధ్రపూరి

పూర్వరాగము సు వి ఆ శ్రుం నాయకా
నాయకులకు బరస్పరమేకమనునకు ముందు కలి
గడి యనురాగవిశేషము, క్రమణములనకు గాని
దర్శనములనకుగాని ఎరుగ్గము వృద్ధి బొందిన
యతురాగముగల నాయకానాయకులకు అయో
గమునందు కలిగడి దళావిశేషము (యా
కుసుంధరాగము, నాలవయర్థము)

పూర్వరాత్రము సు వి ఆ శ్రుం రాత్రి
యొక్క పూర్వభాగము, ముందటిదినరాత్రి
(శ ర)

పూర్వరూపము సు వి ఆ న ౧ రాజోత్త
మాత్మవకు ముందు మూడవకు అపకృత ఆ
లోగము కలగ బోవుటను నూచించు చిహ్నము
౩ (వ్యాకరణ) సంధి చేయునపుడు పూర్వరూ
పానుల కారణముగా వచ్చు మొదటిపర్వము
(వ్యతి ఎరహామము) ౪ అపారాధకారభేదము
(ఇం దొక్కటి తటానన బూర్వరూపము
జొందిట్లు పర్ణింపబడును)
క తనరారు పూర్వరూపము, పురాతనగూర్చా ద్రి
యొక్క బురహరకారము, ను నిలిచుచున్నది నీయ
శమున కుత్తరకరీయ దయ్యి భుగంగేంద్రుడనకా
అంత్రంత్రా ౧౨౬

పూర్వవస్త్రీ సు వి ఆ (క నీ క)
౧ ముందున్నట్టిది, మనుపటిది ఆ అపకృతా

సిద్ధి కూర్చు నై ముడుపు వ స్తించుచున్నది (కారణము)

పూర్వవాదము సం వి త తుం (వ్యవ) వాది యొక్కవాదము (ఇది వ్యాఖ్యయొక్క అరంభావస్థలోనిది)

పూర్వవాది సం వి క తుం (వ్యవ) వాది, వ్యాఖ్యగాఢము

పూర్వవృత్తము సం వి త న ం (ప్రాచీన ముక్తవృత్తము) ఇతిహాసము ఆ పూర్వపు నడవడి

పూర్వశైలము సం వి త తుం ఉదయ వ్యవహారము

పూర్వసంస్థ సం వి త శ్రీ తొలింబ

పూర్వసర్వము సం విణ (త త త) ముదల పోవుచు, అగ్రసరము

పూర్వసామాన్యము సం వి త తుం మూఁడు విధములుగలవంతులలోమొదటిది (విలక్షణము)

పూర్వాగ్ని సం వి ఇ తుం గృహస్థాగ్ని, గార్హపత్యము, ఆపవర్ణము

పూర్వార్జురము సం విణ (త త త) పూర్వ కర్మములచే గడించబడినది, పూర్వముచే నాపింపబడినది వి త న నైత్యకథనము, తండ్రితాతలసత్తు

పూర్వార్ధము సం వి త తుం న, ం (గ్రంథాదులయొక్క) మొదటింగము ఆ దేహము యొక్క గ్రంథభాగము 3 తూర్పునై ఉపయోగ భాగము

పూర్వాపాద సం వి త శ్రీ ఒకవక్రము

పూర్వానుయోగము సం వి త తుం వృద్ధి వాదశేవము (వాద)

పూర్వాప్యస్తోత్రము సం విణ (త త త) పూర్వాప్యమున జరిగినది

పూర్వాహము సం వి త తుం పగటియొక్క పూర్వాభాగము, లేదాగలు

పూర్వోదయ సం వి త తుం తొందరవాదు తండ్రి తాత మత్తాత ము

పూర్వాస్త్ర సం వి త శ్రీ తూర్వానదియొక్క

పూర్వోరేకు వి (తూపు + రేకు) తుమ్మకము

పీ నిగిది పూర్వోరేకు కాగలగల గురించిగలగలలు కాన పూర్వోరేకు గుర్తింపించు (నైమ. ౮. ౯. 3)

రగద కన్నియ గదలెత్తారేకు గలరాకాభరమున మదమును మడిగెల్లక కాక ౬. ౧. ౨. ౪ (౪) రావ్యవిశేషము (క ర, రా)

పూలకము సం వి త తుం తూలము పిలువబడె యున్నతభాగము (నై 2)

పూలగడ్డి వి (√తూ) తులవిశేషము, ఒకవిధ మైనగడ్డి

గీ పుల్ల పూ రూఁదయును బూద పూలగడ్డి, కనునకుంగానకుంగలు కలదు విడిచి హంస ౫. ౪. 8

పూలగురివెంద వి (√తూ) వాసంతి ? (క ర)

పూలపొట్లము వి (√తూ) ం అకులు మున్నగు వానిలోఁ బూవులుంచి కట్టిన పొట్లము

ఆ పూవులెత్తు, పుష్పమాలావిశేషము

పీ పుత్తెలెత్తు, పూలపొట్ల, మౌళగ మాల్య గుంధియగు అం భా. ఆ. ౧. ౩

3 దీపావళివాడు పిల్లలు చక్రాకారముగ
పువ్వులు రాలునట్లు త్రిశ్చిదు ఒకవిధమగు
రాణుండు

(వర్ణ) ఈయేడు పిల్లలకు పూలపొట్టములు
కట్టితిమి నుతి యేవత్తువులు కొనలేదు

పూలమట్ట వి (క పూమట్ట) మత్స్యవిశేషము
(క ర)

పాలము ౧౦ వి ౮ పుం గట్టికట్ట, కృతాది
స్తూపము ౨ ధాన్యకృతాదిమట్టి

పూలముడుపు వి ($\sqrt{\text{పూ}}$) గర్భిణికి చేయిం
చెడు పుష్పధారణము (క ర)

పూలూనము ౧౦ విలు (౮ ఈ ౮) గడ్డి
లోనగువానికట్టను విమల్యనది, నృకొనిస్తూప
విశ్లేషము

పూలి వి (క పూలి) ఒకానొకచిన్నచెట్టు
(క ర)

నీ ల్లగింటైన పూలి తెల్లగింటైన యుక్తశతన
గుబ్బరి ౧౦విశతన పూం ౮ ౧౦

పూలిక ౧౦ వి ౮ శ్రీ పూంభేదము (పూలి)

పూవట్టి వి (పూపు+వట్టి) — పూవులురాలు
వట్టి ఒకవిధమైన రాణుండు, కాకరవత్తి
(క ర)

పూవింటిజేజే వి (పూపు+విల్లు+జేజే) మత్స్య
భుండు

కా ఏటిమాణవకాక్షి యాచెంకపూం, పో
బుర్ జేడుక నూడిగంటి పులకం బూతింటి
జేజేకడకా, బ్రాహ్మచారము వద్దతితి విరి
కయ్యింకేరి పై ద్రూస్తుడకా

కృ శకుం ౨ ౧౦౧

పూవింటిజోడు వి (పూపు+విల్లు+జోడు)
మత్స్యభుండు

గీ శేక్కుంజనుచెంత వత్తుడు పూవింటిజోడు
చుద్రితా ౨ ౫౪

పూవింటివాడు వి (పూపు+విల్లు+వాడు)
మత్స్యభుండు (క ర)

పూ(ల)విలుకాడు వి (పూపు+విల్లు+
కాడు) మత్స్యభుండు

నీ చని చూడంగల్గిన బాణుల శేయును నమ్మ
కానిగాఁ బూవిలుకానినైన
యయా ౧ ౧౩

గీ ఏను సునచనే మణుమాటలేల వీల, పూల
విలుకానిశేరి న స్మేలు రాల
చెన్న ౨ ౨౫౩

ఇట్లే పూవిలుకాడు

ను కళాశిల వచ్చి య చ్చపలాక్షి పూవిలువాని
కూపుల జేరగుచుగా ఇందు ౩ ౯౧

పూవిలుతు(బ్ర)డు వి ($\sqrt{\text{పూపు}}$) పుష్ప
భవ్యుండు, మత్స్యభుండు

చ పూ, విలుతునిజేమాంబ్జిఁ బ్రభవించుఁగఁ
జేయ సమర్థమైన నైదు ౨ ౯౫

చ పూ, విలుతునిమండగంటి బగలే సహి
యించుఁగ మాట నిత్రుణికా
దకా ౩ ౪౬

నీ అరవియత నిపు లగుశేరి నింతకుఁ బూవిల్లు
నలుచేయి పొక్కుమన్ను

రాజు చ ౩ ౧౧౧

క (కమ్మలు) కమ్ములఁ బూవిల్లునిగ్రొక్క
మ్ములఁ జీరినిగ్రొనక యడలించుఁగడుగా
యయా ౪ ౩౬

ఇట్లే పూపులవిలుతుండు

నీ కందకత్తెరదిండి కత్తెలానిదేయఁ దలరు
విల్పాఁడు పూవులనిలఁతుఁడు నీ కాఁగ
మడుకాత్తు లగు అం భా ౧ ౪౫

పూచిల్లు వి కొ (తూ+నిల్లు) ౧ తుమ్మ
భవతీ, తుమ్మరావము

౧ నీ తుమ్మరావంబును యమ్మగమంబును బూచిల్లు
కాఁగను బొదలుచుండు

అం భా 3 ౫౦

కా పూచింట నిమ్మపూచిపాగు గణవం
బూసంగ రావండుటక (మైదు ౨ ౯౬)

౨ (తూ+నిల్లు) తుమ్మగమము, తూల
యిల్లు అం భా 3 ౫౦

పూవు వి (√ తూచే సు తుమ్మం) ౧ విడి,
తుమ్మము

క తూబో తూబో యని చేతే నివఁ గండు
నని యోనిలైదు కా త్రైతీవంబు నిలుచునే
నిదు,బోనిడిచి మహాగ్రదగ్గముల పాల్పు
దఁగాక క సు ౬ ౬౬౯

నీ కైకొనుము దీని నని యిచ్చె కాకవనిక,
తూర్గచంద్రనిభాశ్చ క తూవుతంద
మైదు 3 ౧౨౦

నీ తూవులు నలు విరులు, తువుల లలరులు కా
నుమంబు లగు పాం ని ప్తా ౫౦

౨ కాలిస కాఁగరకత్తి లోననవానినుండి
త్రహ్మకృతిగఁ బడు అగ్నికణము (క ర)
(వర్ణ) కేము కల్పెన కాఁగరతూవులకు మంచి
తూవులు పడినవి

3 కంటిలోఁ బుట్టుతువు, శ్రేతలోగదిశేషము
(వర్ణ) వానిదిల్లకు కంటిలో తూవుతేనని
క సాగను, అందము

నీ తూవు కా సాగనుకు యమ్మ కేంపు
అం భా 3 ౪౦

పూవుగట్టు=పుష్పవర్సకము.

నీ విరులు నిలిచి, పూవుగట్టుకు గంబబోడి
బోలఁ బరిమళభరితమై కెలుయ
రామా ౦ ౧౪౪

పూవుదీప(ంగ) వి (తూ+తీవ) తూవులు
కలతీంగ

కా తూవుదీపల నొప్పు నొక్కభవనంబు
నైదుబోత్పిల్లియొక మను ద ౨ ౨౨

పూవుదూపులజోదు వి (√ తూవు) మన్న
కుండు

కా మస్తం బుద్ధతీం వాని కే, తూవుదూపుల
జోదు తుచ్చుకొనియెం బుద్ధిక్షుభవంద
మకా మైదు ౧ 3౩

పూవుచేనియ(ంగ) వి (తూ+తేనియ) తుమ్మరంబు,
మకరందము

ఉ కొ మృని పూవుచేనియలు కూచిది కామెత
లిచ్చి నిలా ౧ ౪

పూవుచేరు వి (తూ+తేరు) తుమ్మనిర్మిత
మైవరథము

నీ వసుంతుండు నూతుడై తూవుచేరు, నెరయఁ
గునుమాయుధంబులు నిలిచి తెచ్చి (నీవి
తెచ్చి ముద్రి పా) క సు ౪ ౪3౯

పూవుబోడి = పూఁబోడి, పువ్వుబోడి,
పువ్వుబోడి వి (√ తూవు) తువులకు మహాశ్శ
యెనఁచి : శ్శ

నీ కాఁపుఁబూవుబోడి క్రిడా ౧ 3౪
కా తూవుబోడులు లేర నిల్లభవర
క్రిడా ౧౬౯

క తూవుబోడుల మూపురబో విధవిధక
సంగతులఁ బర్వయఁ దై (మనుర ౬ ౬౧)

పూవులక్తు ని (తూత+పక్తు) ఒకవిధముగ

తూతవడ, తుమ్మతూలానికేదము

గీ తోటి గట్టిన మెంగల్లతూవులక్తు, వడవరణ
తొయకకమంబయిం గొనుడు

అము ౫ ౯౦

నీ మునసి యీరైదుక్రొమ్మదులఁ జాగ్రుఁ
కెట్లతూవులక్తులు క్రొత్తతావు లీన

అచ్చ రా మం ౧౦

పూవుతూ ని (తూత+తాయి) తుమ్మతూ

రముగ నుండుతాయి పావపట్టము, లింగ
నీరము

ద్వి తూవుతూ వడ మోకి పోవులింగములు, బావి
నవ్యక్తి మై పఱచులింగములు

బడ తు ౩ 38౨ పం

(తూతాయి ప్రాత్రపతి పా)

పూవభావ. నం వి ఆ శ్రీ ఇంద్రనగరి

(వాచ)

పూవ(క)ము నం వి ఆ తుం బ్రహ్మచార

వృక్షము

పూపాత్యజుడు నం వి ఆ తుం ౧ మేఘుడు

౨ ఇంద్రుడు

పూవ(మృదు) నం వి క తుం ద్వాదశ

దిక్కులలో వికాడు

గీ ధూతములు దీర్ఘమాడు వేఁ తోక చివర, పూవ
మకరభుజైయపుడు ప్రయాగ

కాశీ 3 ౯౨

పూన. ని ౦ (గాన, తాపములు, కులసి,

రుద్రాక్షము, మొదలగువాని) చిన్నతూవ,
గులిక

ఉదా—గానతూన, బంగారతూన, కులసి
తూన, గురికెడతూన మొ

కా మే, న్నానాబూనుల నందులేక కడియ
నాయంబులకా వేసికా

అచ్చ. రా యు ౫౦3

౨ పచ్చిద్రమటి (మణి అని క ర)

గీ మానికము రతన మవంగ మణి వెలంగు,
నదియు సచ్చిద్ర మైనఁ బూ ననఁ దనర్చు

అం భా ౨ ౨8౨

3 ప్రేమమున్నగువానికీలు, కర్రమునందు చిన్న
బుడిచినర నుండు ఎముక

నీ చిటికెలితూపై సుటియెల్లు పెడపట్టు
చిమ్మలకురియదా బుమ్మరముగ

అము ౨ ౨౦

౪ ముద్ద (చూ పెన్నతూన)

పుట్టనిదిద్దలత పూనలు గట్టుట—ఇంకను సంధి
నింపనిదానిని జరిగినట్లే భావించి తక్కువంధ
మైనకృత్యములు సలుపుట

ఉ ధర్మిలాపలకా, పుట్టనియట్టిదిద్దలతఁ
బూనలు గట్టుడు రమ్మలక్క శ్రేస్త్రుడు
నుండురాన సతికోపముఁ డింటిగొప్పా
యోగిని అనూల్యా 3 ౫౪

తూనలలో(ని)చారము = (చారములోని)చారము
అన్నితూనలను అంటిపట్టుకొని యుండునట్లు
అందఱతోను గిలసి మెలసి యుండుట

క తిలలోపల నానాక తూనలలో చారము
పాలఁజల్లిన నీయంబులె తెలియఁబడగల మన
ముఖ్యులని యశేదమునఁ గాఁతుకడ నక
దుండెదా పాండు 3 ౫౯

నీ సకలబంధులకుఁ బూనలలోనిచారంబువలె
సరాగంబున మెలరగుమచ్చ

వరాహ ౨ ౧౨౪

తూనగుచ్చినరీతికా—వరుసగా, సక్రమముగా

గీ తనదువృత్తాంత మంతయు ననువువదలఁగఁ,
బూనగుచ్చిపరీతికె పెప్పటయె నపుడు

తపతి 3 ౨3

ఇట్టి పూనకప్రద్యుగతికా, (ళంక)

క కొమ్ములఁ గాల్గెం బిండిగఁ గ్రమ్మి మగిడి
పోయి పూనకప్రద్యుగతి ముకా, తమ్ముం
బనిచివగోవులకమ్మునికెఱఁ గెల్లఁ తెప్పి
మాన్ మొనర్చెన్ భార ఆను 3 3౯
క అని యెప్పొవకలొడుండు, దనుఁ కేపట్టివది
మొదలు కా నవటికి వచ్చియుది మందయుం
గా దొగఁగొని యన్నియుఁ తెప్పెఁ బూన
గ్రచ్చినభంగికా భోజరా ౫ ౧33
జ పూనకజ్జము, పూనకట్టు, పూనకామంది,
పూనకద్రాచు, పూనకాను, పూనకబొట్టు,
పూనకయెమ్మక, పూనకగురవెండ, పూనక
వాడు

పూనకజ్జము వి (✓ పూన) మనోహరము,
భక్త్యభిశేషము (ళ ర)

పూనకట్టు ఆ (✓ పూన) విన్నివిన్న పూన
బగా శేప్పడు
(ద్యవ) శేయి మందివిగమక మేరుకొని
చక్కఁగాఁ బూనకట్టినది

పూనకామంది వి (✓ పూన) కృణిభిషము
(ళ ర)

పూనజ్జ వి (పూత + నజ్జ) పూత లంకెడు
అల్లకబుట్టు

ద్వి గట్టిగా మాలిక బట్టి పూనజ్జఁ బెట్టి యా
తేజ నర్పించెద ననుచు

ద్వి పరమ ౫ 3౦౧ పా

పూనద్రాచు వి (పూన + ద్రాచు) (పశువులకు
మొదనుగట్టు) కొలిమిపడి గలద్రాచు

గీ పూనద్రాచు దుయ్యెనలేమపాలఁగి మొదకుఁ,
తెరువుఁ కా లింట శేచ్చినబిడ్డకైన, మిడు
వలే బెల్ల దానను తెడికి మొల్లకొబో ములిమి
ప్రాణు గలపట్టి పుట్టఁబట్టి

మరి పూ ౫ ౨౦౯

పూననాను. వి (పూన + నాను?) కంకాభరణ
విశేషము

గీ కమ్మరిఁగ, పొగదము పూన నాన్మొట్టె
బదిరపదగ, చుక్కబొట్టును బడిపొడిసొమ్ము
గలిగి, కాఁపురమునీయ నప్పిటఁ గాఁపు
కొడుకు

తేం పంచ ౪ ౪౧౬ (ళ ర పా)

పూనబొట్టు వి (పూన + బొట్టు - మణులతో
శేర్పరచినబొట్టు) పొపటబొట్టు, శేర్పక
గీ రాగినగలు సదాచారతయి మేషతూట
విత్తాన్న దానంబుఁ బూనబొట్టు, దిగుడు
జల్లినకులపమ్మ చిన్నతెప్పెగలిగి క నువట్టు
నాతని కాఁపురంబు

మరి ౨ ౧౪౫, ౪౦౬

పూనయెమ్మ (మ్ము)క వి (పూన + ఎమ్మక)

తెప్పెమొక, తెన్నుపూనకళోక
నీ అదరియందుఁ గోయకాత్మయంబుగను
గ్రోలెమఁ యంచఁ బూనయెమ్మక యనగ
అం భా ౨ ౧౨3
నీ నేదోయి నలునయై తెవులు విల్వంక లై
పూనయెమ్మకములు బొందుకట్ట
కాకి ౬ ౪౧ (చి ని పా) (పూన
బిమ్మక ముది పా)

పూనరి వి (పూత + నరి) పుష్పమాలిక

నీ సర్వ కీర్తిదళఁ బూనరలు మట్టి

ఉ రా ౧ ౪౪

పూనలగురివెండ వి (✓ పూన) (పూనలకు
మండుగింజలుగల గురవెండ) గురవెండ, గుంజ ?
(ళ ర)

పూనలవాడు వి (✓ పూన) రత్నములను
పొనఁబట్టువాడు, మణికారఁడు

నీ పూనలవాడు పూనలవాఁ దనంగడు మణి
కారసంజ్ఞ యై మనుచు నుండు

అం భా ౨ ౨౦౯.

పూసికొను న క్రి (√త్రాయ) మించఁజెట్టు
కొను, (మై) మైచిను

క శనువానిచేయుకార్యమును కష్టము సోచి
నేరుత్తన మెలగుచుం దానును బయఁ
బూసికొనుటఁ దనయును మెలగినమెలఁకున
కును ముచ్చగుఁ చిదమౌ

భార విరా ౧ ౧౨౫

పూసిగొండి విల (√త్రాయ) తనకు లేని
సంబంధము కలిగించుకొనువాఁడు, అనావశ్యక
ముగా నితరులకార్యము తనమైన మైచుకొను
వాఁడు చూ పూసిగొండితనము

పూసిగొండితనము వి (√త్రాసిగొండి) తనకు
లేనిసంబంధము కల్పించుకొని వ్యవహరించుట
నీ పూసిగొండితనావఁ బోయి యెవ్వరికైన
గొడవలా గావించు కొండెగాఁడు గీ
వారఁడును వరాహ ౯ ౨౬

పృ

పృక్క సు వి ఆ క్రి పిక్క కి కాక
విశేషము (వాచ)

పృక్తము సు విల (ఆ ఆ ఆ) ౧ మాడు
కొన్నది, మిగతము ౨ సంబంధించినది
౩ నిండినది వి ఆ న ధనము

పృక్తి సు వి ఇ క్రి ఎర్కము, తాఁకుడు

పృక్తము సు వి ఆ న ధనము, విక్రము
(మై ని)

పృక్షము సు వి ఆ తుం ౦ అన్నము
౨ యుద్ధము ౩ వేదము (శీ ని)

పృచ్చ సు వి ఆ క్రి ప్రశ్నము, అడుగుట

పృచ్చకుఁడు సు విల (ఆ చ్చి కా ఆ
ప్రశ్నించువాఁడు, అడుగువాఁడు

పృచ్చనము సు వి ఆ న అడుగుట, ప్రశ్నిఁ
చుట

పృచ్చించు సు స క్రి అడుగు, ప్రశ్నించు
(క ర)

పృచ్చ్యము సు విల (ఆ ఆ ఆ) అడుగఁ
దగినది క్షాస్యము

పృతన సు వి ఆ క్రి ౧ సేన ౨ సేనా
విశేషము (౨౪౩ రథములును అన్నియేనుఁ
గులును ౩౨౯ గుఱ్ఱములును కేయినన్నుట
ఎదురేపుటకొల్పవలగుట)

పృతనామెట్టు సు వి పౌ యం ఇంద్రుఁడు
(యా ఎత్తకాసాహుడు)

పృధ సు వి ఆ క్రి పండి, పొందురాజు
భారిగ్

పృథక్ సు ఆవ్య ౧ కేయియన, భిన్నము
౨ కేయిగా, లేకుండ, విడిచి, కాక (విశాల్ధ
కము) దీనికి తెనుగునవ్య ప్రయోగము కన్న
దకు)

పృథక్కీరణము సు వి ఆ న కేయినేయుట,
కేయిపఱచుట, విశేషించుట ౨ కేయి కేయి
విభజించుట

పృథక్తవ సు వి ఆ క్రి మూర్ఖురంగ కి

పృథక్ష్వర్తి సు వి తు క్రి ఎర్కపర్తి, కొల
పొన్న కి

పృథగార్థత్ర సు వి ఆ క్రి ౧ కేయి
కేయిగా నుండుట ౨ భేదము, కేయి
౩ విశేషము

వృథాగ్రాంత్యం

698

వృథాబంధము

వృథాగ్రాంత్యం సం వి ఆ శ్రీ పక్షి
పృథగ్జనుడు సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ)
౧ నీవుడు ౨ మూర్ఖుడు ౩ పాడి
(౪ ౪)

వృథాగ్రాంత్యం సం వి ఆ శ్రీ భక్తాంతరం,
శిడి శి

పృథాజము సం వి ఆ శ్రీ అపవృత్తం
ఏమిటి శి

పృథాజుడు సం వి ఆ శ్రీ కుంభాకాశం
(ధర్మరాజుని)

పృథివీ సం వి ఆ శ్రీ శతపతి, పిల్లలెగ శి

పృథివి. సం వి ఆ శ్రీ ౧ భూమి, ౨
ఆకాశము (శి ని)

పృథివీశ్రీశ్రీ సం వి ఆ శ్రీ రాజా

పృథివీపతి సం వి ఆ శ్రీ ౧ రాజా ౨
యముడు ౩ ఋషభ మనెడియొంది శి
౪ అంగారకుడు, ౫ తాళి శి (శి ని)

పృథివీరుహము సం వి ఆ శ్రీ పక్షి

పృథుక సం వి ఆ శ్రీ ౧ హింగులెగ శి
౨ శ్రీ శివుడు, అడుపిల్ల

పృథుకము సం వి ఆ శ్రీ, న అడుపిల్ల,
చిపిటము (ఇది శివలె శ్రీ అని వాచ్యుక్తము)
శ్రీ పిల్ల, శివుడు

పృథుకాలము సం వి ఆ శ్రీ రాజావరము,
శివరంగ శి

పృథుచిత్తండు సం వి ఆ శ్రీ కుండలా
ధాన్యము పోసి నిలువచేసికొను గృహాధి
(శి ని)

వృథాబంధము సం వి ఆ శ్రీ ౧ హరిదర్శ శి

౨ శిడి శి (శి ని)

వృథాబంధము సం వి ఆ శ్రీ, న ఎక్కు
కెల్లరి, రక్షలకునము

వృథాబంధము సం వి ఆ శ్రీ శి, శి
రము శి

వృథాబంధము సం వి ఆ శ్రీ మత్స్యము,
చేప విలు (క మ్మి, ఆ, క, క) శివ
కుండలం గలది

వృథాబంధముగృహము సం వి ఆ శ్రీ మిశ్ర
రాశి (విల్లము)

వృథుల సం వి ఆ శ్రీ హింగులెగ శి

వృథులము సం వి ఆ శ్రీ (ఆ ఆ ఆ) శ్రీ
మైదా, విలు శి

వృథువు సం వి ఆ శ్రీ (శి శి శి శి) ౧

వి శివము, వివిధములు ౨ కలంబులు ౩
గొప్పది ౪ శివము, అశ్వము ౫ నిర్మలము,
శివునిది ౬ మూర్ఖము ౭ నానావిధము
—వి శి శ్రీ ౧ అగ్ని ౨ విష్ణువు
౩ మహాదేవుడు, శివుడు ౪ లక్ష్మణము
శివనికొనుట ఇతడు గోరూపమును భూమిని
విడిచి సర్వాధిపతియై ప్రజలకు గూర్చును
౫ నుడు, పల్లవంబు ౬ వానరుము, శివ
శ్రీ ౧ శివశ్రీ శి హింగులెగ శి ౩
అహి శివము, పల్లవంబు

వృథుకాలిక సం వి ఆ శ్రీ పల్లవంబు
(శి ని)

వృథుకాలిము సం వి ఆ శ్రీ శివ
శివము

వృథు కేఖరము సం వి అ తుం వర్వతము
(౧౨ వి)

వృథునూచ్యము సం వి అ తుం చిలువెనగ,
చుమారము (౧౩ వి)

వృథున్మంధము సం వి అ తుం అడవిపంది
(౧౪ వి)

వృథురము, సం వి అ తుం మేమము,
పొట్టిలు

వృద్ధి, సం వి ఈ శ్రీ పృథువైనది ౧ పృథు
త్యముగలశ్రీ ౨ భూమి ౩ హింగపత్రి ౪
౪ నల్లకలకట్టు ౫ పెద్దయలక ౬ తువర్వక,
గరితేడ ౭ (చంద) పదియేడవరములు పొడ
మున నుండు వృత్తశబ్దము

వృద్ధిగ, సం వి అ శ్రీ ౧ నల్లకలకట్టు,
౨ హింగపత్రి ౩ (౧౩ వి)

వృద్ధిగ సం వి అ శ్రీ ౧ పెద్దయలకలు
౨ చిన్నయలకలు ౩ నల్లకలకట్టు ౪ హింగ
పత్రి ౫

వృద్ధిగురవకము సం వి అ తుం శ్వేతము
చారము ౫

వృద్ధిగర్భుడు సం వి అ తుం లంబోద
కుడు, విష్ణుశ్వరుడు

వృద్ధిగృహము సం వి అ న గుహ
(విల్వము)

వృద్ధిజము, సం వి అ తుం చెట్టు
న గడలవలము

వృద్ధిజుడు సం వి అ తుం అంగారకుడు,
కొడు

వృద్ధిధరము సం వి అ తుం కొండ, వర్వ
కము

వృద్ధివతి, సం వి ఇ తుం వృద్ధిగుడు

వృద్ధిభుజుడు సం వి కొ తుం వృద్ధిగుడు

వృద్ధిగుడు సం వి అ తుం రాజా, శేరి
శేరి

(ఇట్లే వృద్ధిపాణిడు)

వృదాకుపు సం వి ఈ తుం ౧ పాము ౨

శేరి ౩ తులి ౪ చిలువతల్లి, చిత్తము
౫ చెట్టు ౬ ఏనుగు ౭ గోతకర్త యగు
సోకానాక యున్ (౧౪ వి)

వృద్ధి(స్థి) సం వి ఇ (ఇ) ౧ ఖర్వము, పొట్టి
౨ వ్యూము, కొంచెపొట్టి ౩ చిత్రవర్ణము
కలది — వి ఇ తుం అల్పకీసము, అల్పయగు
వెముక — ఇ శ్రీ ౧ కిణము ౨ భూమి
౩ వక్షతములతో గూడిన యాకాశము ౪
దేవకీయొక్క భూర్భువస్వమందలిజానము ౫
మేధుము ౬ పాలు — ఈ శ్రీ కంఠిక ౫

వృద్ధి(స్థి)గ సం వి అ శ్రీ కంఠిక ౫

వృద్ధిగర్భుడు సం వి అ తుం సరసారా
యలులలోని నారాయణుడు

(ఇట్లే వృద్ధిభయడు, వృద్ధిభద్రుడు)

వృద్ధివర్ణి సం వి ఈ శ్రీ కొలపొన్న ౫

వృద్ధి(స్థి)శృంగుడు సం వి అ తుం
౧ గోకుడు ౨ విష్ణుత

వృమంతి సం వి ఇ తుం నీటికొట్టు
తో పయి వృమంతిః స్ఫుటా చాంతి వాకాః
కలైః జలైః (కాంచనతీ విజయం, చాచ మూ
అమరవాక్యభ్య)

వృషభము ను విం (అ ఆ ఆ) చిత్రవర్ణము
 బొట్టు గలది వి అ ఆ తుం యి బొట్టును
 తెల్లవర్ణములయి ౨ నీటిబొట్టు ౩ బొట్టు
 మచ్చ ౪ వాయువునకు వాహనముగ నున్న
 ౫ దధ్యులము, పెరుగుతో కూడినవి
 (హోమద్రవ్యవిశేషము) (౨౨ ని)

వృషభాంసవి సం వి ఇ అం గాలి

వృషభాశ్వము సం వి అ తుం వాయువు

వృషభము సం వి అ తుం కామము,
 అమ్మ

వృషభము సం విం (క) యి చిత్రవర్ణము
 గలది ౨ నీటిబొట్టు, చల్లది ౩ బ్రహ్మ
 విందుతో కూడినది (౪ ర) వి తుం
 యి బొట్టును (౪ ర) న నీటిబొట్టు
 విందువు

వృషభంశకము సం వి అ తుం ఎల్ల మార్గా
 లను (౨౨ ని)

వృషభంశుడు సం వి అ తుం యి గాలి,
 ౨ శివుడు (విశ్వము)

వృషభశ్వము సం వి అ తుం వాయువు

వృషభాజ్యము సం వి అ న పెరుగుతో
 గలవిందులము, చిత్రవర్ణము

వృషభలము సం వి అ తుం వాయువు
 యెక్క అశ్వము

వృషభాన సం వి అ తుం అనురాధి,
 ఇంద్రుడు

వృషభర సం వి అ తుం కుండలి, చిన్న
 బొమ్మ

వృషభము సం వి అ న యి పెరుగుతో
 గలవిందులము ౨ పెరుగుగలవిందులము
 పాము (౩ ని)

వృషభము సం వి అ తుం వాయువు విం
 (ఆ ఆ ఆ) ఎల్లముగ ఉదరము కలవాడు

వృషభము సం విం (అ ఆ ఆ) అనుగలది
 నది, ప్రక్షింపించునది

వృషభాంసము సం వి అ తుం యి ధాన్య
 భేదము, ౨ మేనుగు

వృషభ సం వి ఇ తుం యి అనుగలది, ప్రక్షిం
 పము, జిహ్వా, తెలియగోరుట ౨ కామము
 ౩ కిరణము (౪ ర)

వృషభాంసము సం వి అ తుం విశేషముగ
 కావలయును బంటు
 ఇట్లే వృషభాంసము

వృషభాంసము సం విం (ఇ) విందులు, గుడ్డ

వృషభాంసము సం వి అ న తుం యి ఎండ్రి
 ౨ ఎరుగుగోడ్డు, భజనము (విశ్వము)

వృషభాంసము సం వి అ న తుం వాయువు
 వృషభాంసము సం వి ఇ తుం యి ఎండ్రి ౨
 ఎరుగుగోడ్డు

వృషభాంసము సం వి అ తుం యి ఎండ్రి ౨
 పెరుగుగోడ్డు

వృషభాంసాదనము సం వి అ న యి ఎండ్రి
 కుండు దోషములు ఎరుగుట ౨ కడచిన
 పనికి చింతించుట (౪ ర)

వృషభాంసాదనము సం విం (అ ఆ ఆ)
 వృషభాంసాదనము, పోషణమున దోషము
 లను వెల్లడచేయు

వృద్ధమాంసాదము సం = వృద్ధమాంసాదము

వృద్ధమాంసాదము సం విణ (అ అ అ) ౧ చీత్తమాంసము దినువాడు ౨ పశోత్త మందు దోమలు లెత్తి చెప్పవాడు, కొండె గాడు

వృద్ధము సం వి అ న ౧ చీత్త ౨ పెనుక ప్రక్క, పశ్చాద్ధాగము ౩ మూడి (క ర) ౪ ప్రదేశము ౫ త్తవచందలితలు (అ ని) ౬ యజ్ఞసంబంధిసామస్తోత్రవిశేషము ౭ కుక (కే ని)

వృద్ధయాసము సం వి అ న అశ్వాదులపై స్థూరిచేయుట

వృద్ధవంశము సం వి అ తుం పెన్నెముక

వృద్ధవాట్టు సం వి కొ తుం ౧ పశ్చాద్ధాగ మున బరువు లాగిడి యొడ్డు ౨ యుగపాఠ్య వాచాపృథ్వుము, కాడియొక్క ప్రక్కబరువు లాగిడి యొడ్డు (చాద)

వృద్ధవాస్త్రపు సం వి అ న మేడ, ఇంటిపై నిలుపు

వృద్ధవాహ్యము సం వి అ తుం చీత్తచే బరువుపెంపిడి యొడ్డు

వృద్ధశయ్యము సం విణ (అ అ అ) పెరిగి పడుకునది, ఉత్తానకాయ

వృద్ధశృంగము సం వి అ తుం అడవిమీద

వృద్ధశృంగి సం వి కొ తుం ౧ పాట్టెలు ౨ దన్ను ౩ మేడి, నల్లనగుడు ౪ భీమాడు (మే ని)

వృద్ధానగరుడు సం విణ (అ అ అ) పిలువడం బోధివాడు, పెంబిందువాడు

వృద్ధాస్థి సం వి ఇ న పెన్నెముక

వృద్ధాదయము సం వి అ తుం మేడ వృషభ కశ్యా కర్మకుట ధనుర్వ్యుగరాశులలో కొకటి

వృద్ధ్యము సం విణ (అ అ అ) ౧ సంబంధి వి అ తుం మోత్ర మోపిడి గుడ్డము న వృద్ధములపై యజ్ఞసంబంధిస్తోత్రవిశేష ములసమాహారము

పె

పె=పెను విణ (వృత్తియందు పెనుత్రుకబ్రహ్మకు విూదివర్ణములు లోపించగా మిగిలినరూపము దీనికి పదునూరవేంబులు పరంబగుపుడు మగా గమంబగు

ఉదా పెనురవా, పెకలెంబ, పెద్దరి పెం ఇందరి దృఢులనవ వీందువునగు పెంకటి, పెంచెరువు, పెంపూరి పెం పెద్దది, గొప్పది

పెకి వి ఒకానొకటిగ (క ర, టా)

పెంకియ=పెంకె (చి ని)

పెంకు వి ౧ ఇంటికప్పున కుపయోగించు పీడు లిక్

పగ్గన అయింటి కింకను పెంకు గేయలేదు

౨ కుండ మున్నగువాని ఖండము

ఉదా కుండపెంకు, అద్దపుపెంకు, పుట్టెపెంకు పెం

పీ తనరుసు గోటిక కొన్నిర పునుక పుట్టె పుచ్చ యనుగను దగ బోల బొచ్చె బోడి, పెను పెంచిక పెంచి పెంకంచుంగు దద్దిశేషాఖ్య.

అం భా ౨ ౧౩౩

(ప్రాత్రవ్రాత్రపరి పా)

పెంకుగట్టు అ క్రి (పెంకు+గట్టు) ముదిరి గట్టిపడు

పగ్గన అకొద్దిరకాయ లింకను పెంకుగట్టలేదు

పెంకె=పెంకియ దిం ౧ పెంండికట్టె

(కేశ్యమాకవర్ణనము)

గీ పెంకెయనరాదు వట్టిగుంపె లునీయ

కుక ౩ ౨౦

౨ మూర్ఖుడు (క ర)

౪ బ పెంకెతనము, పెంకెపురుగు

పెంకెతనము ది (పెంకె+తనము) ౧ మూర్ఖత

పెండిపట్టు

వర్ణన వానిపెంకెత ను నానాటికి మితిగాఱు
చున్నది

పెంకెపురుగు ది (పెంకె+పురుగు) దియ్యము

చిట్ట మున్నవారికిఁ బట్టెడు ఒకకాతిపురుగు
(క ర, ట్రా)

పెంచి=పెందిక ది ఎగిలినకుండ పెంకలగువాని

ఖండము, పెంక అం భా ౨ ౧౩౩

పెందిక=ఎంచి, పెంచుక ది ఎగిలినకుండ

పెంకలగువాని ఖండము, పెంక

నీ ఎవఁటలఁకాలఁగలఁ, (గీ) వన్నియును
ప్రేసీయును పెంక చిన్నపెంచి, కలుగఁజేసి
పొయ్యము గూరిలను గూడు, ఎరుచులకుఁ
పెట్టి దొంకులు ఎగులనడిచె

మారి భా ౫ ౨౦౮

క అందికముగ తాళక పెంక పెంచికలో నుంచి
యగ్ని లింపద్యము గా,మించి పొగ
బోవనీక యు,వందికముగ గరలి నదిమి
యది ఎట్టంగక ది ౩ (చి ది)

పెంచు=పెంపు, పెంచు ప్రి (√/పెంచు)

౧ వృద్ధిపొందించు, వృద్ధిఁజేయు

కా కేత్ర లృత్ర మరంగఁబంబును మజ్జికి
ఖండముకైదియుక, రా నాణిజ్యము పెంచి
రేఖలఁగ నుక అము ౪ ౨౪౫

గీ తానవరసలు పెంచు గంధర్వగౌతమి,నీలమ
జానుమఁ గన్పొంతరమలు గవది

దకా ౧ ౨౨౪

నీ మది కింపుఁ పెంచు కమ్మనినవాళ్ళంబులు
బహుపాశరుచులైన పొయ్యములు

విక ౪ ౧౮౮

౨ (అనారాదులచే) పోషించు, పోకు, సంగ
క్షించు, కాపాడు

ఉ పెంచితి ధర్మమార్గమునఁ బ్రీతి దొనర్చుచు
ధారుణీప్రకా భార అది ౨ ౨౦౨

మ అక్రవతియై కకుప్త్రు పెన్పించుఁజూ,దని
యిభారముతోడఁ పెంచె వనమైవ్వంబెల్ల
వారు న్నుగకా కేయూర ౩ ౨౨౧

నీ బుద్ధకేతులప్రక్కఁ బొయ్యియెఱుఁబు పెం
కలఁ పెంచు ఎల్లఱును గలిగి

(కా ౩ ౧౦)

ఉ న్న పెంచుచు బ్రహ్మ యన సత్కర్మ
పెంతు జవార్దనండు నా, భర్తఁ దనంగఁ
గ్రమ్ముఁగఁ పారణియేడు విజ్ఞగంబు

మారి ౩ ౨౩

గీ మనియె పెంచె పెంచె అన జొనరుఁ,
ప్రోచె ననుమాట అం భా ౩ ౧౨౩

౩ ఉలికించు స్థూలముచేయు
న అన విని కేండు పెంచి రయ మారఁగ
నూతుండు కేర బోవనిచ్చున గది

భార డ్రా ౧ ౨౦౦

గీ అమృతమధురంబులగు గాచ్చు లానియాని,
జొజ్జెపెంచిన పెనుపొంపెజ్జెనొక

కైమ ౫ ౪౩

౪ చంపు, నాశముచేయు

నీ కనమహామోహదీక్ష వనమహామోహదీక్షపగిది
నానావనిపలఁ పెంచ (పోషించు) అని
అర్థాంతరము) వకు ౧ ౨౮

నీ కనమహామోహదీక్ష కనమహామోహదీక్షరనిఁ బుణ్య
జనవర్ణులు పెంపు ప్రబంధ ౪౪

నీ పెంచె మన్నిగొనెను అనంగ బొంబగు
పధించె ననుటకు నమూఖ్యులై

అం భా 3 ౧౨3

౫ ఆర్పు ఆర్పిగేయు

౪ పీమియ పెంచి ముఖేలిఁ జేర్చె నిశేకుఁ
శ్రీయుర 3 ౨౧8

అ శ్రీ మించు అతిశయించు

నీ పెంచునెవ్వనిబుద్ధి ఎంచాస్త్రపరమధి పాద
పాథోజతాత్పర్యచర్య (కాకి ౧ ౫౧)

పెంచుక = పెంచుక వి ౧ కుండలాపగుణాని

పెంక

౪ భవమదతరతరదాహా, శ్రవణంబున మంట
నచ్చి బహ్యందగుటం, బుద్ధియించిన పెంచున
నీ, గునవమతో నుడంకఁ జెట్టి పొరఁజెడఁ
గత్రులకా రామా 8 ౬8

ఉ బ్రాహ్మియేకలంబులను గొన్నిటిఁ గూర్చి
కమర్చి పెంచులం, జిత్తుచు నెట్లుమన్నలది
చిత్తున నీ రిత్తురంగ శ్రేష్ఠ శో, క్లుప్తము
లారఁ జేర్చి కాళ 3 ౫౦

ప్రభు ౨ ౫3 పా 8 ఎం

౨ కలాటిభేదము అం భా ౨ ౧33

౪ పెంచులచేరి

పెంచుక = పెంచుక

ద్వి రాజతాంధిరత్నరాజ ముండంగ, గాఢ
పెంచుక లేని గుణియించుట

బాస త్రి 8 ౮౫౮ పం

పెంచుకొను ౫ శ్రీ (√పెంచు) ౧ పెంచు,

మృద్ధిజొందించు

(వృత్త) అకఁ దండఱతోఁ జైరము పెంచుకొను
చున్నాడు మీ డూరక గడ్డము పెంచు
కొన్నాడు

౨ కత్తెత్తుకునిగా స్వీకరించు, దత్తురేనీకొను

నీ అధిప యాకఁడు గాక యన్యుఁడు నుమ్మి
మరుత్తుఁడత్రుఁడై రూఢితో గా భరత
జనకుఁడు మన్యుఁడత్రుఁడైన, భువని
దివ్యంతుఁడగఁ పెంచుకొనియెఁ జూచె

మరి భా 3 ౧౦౬

పెంచులచేరి వి (√పెంచు) చాలక్రీడా
విశేషము

నీ పెంచులచేరి పోసిగ్లు గాలిపటంబు నుడేసి
పుటపెండు చాళిమూట

(మాంస 3 ౧౪౬)

పెంచులువచ్చులు వి (పెను + చిలువ +
ప్రోలు) భోగవతి, పాతాళలోక ప్రధాన
నగరము

గీ లలి నిరాచార్యలే యుండు నలువప్రోలు,
బలసి విసచార లుండు పెంచులవప్రోలు,
కుడు రిమరయు నెల్లదం శేకుఁడు కుండు,
తెలుపులప్రోలు నమ్మిటివీటి కానయె

అచ్చరా కాళ 3౧

పెంచీకటి వి (పెను + చీకటి) గాఢాంధరాము,

కాఠంబీకటి

ఆ భరతరాయుధాంకుకలన నమ్మాఁగపెంచీక
టులును విరియఁజేసె నతఁడు

ఉ రా 3 ౨౪౨

౪ అలాశంబున పెంచీకటి కవ్వల నెవ్వని,
జేతాళ్ళు తెలుగు నవని శ్రీ నీమింకు

భాగ ౮ 8౫

పెంచెమరు మ స ౧౩ 3౬
పెంచెర వి (పెను + తెట్టి) సర్వవిశేషము, ఒక

బాతిపాము పీచిభేదములు ఉద్దంతులెర, ఎట్టు
పెంచెర, తున్నుపెంచెర పెం

గీ తెలుగు సర్వభేదములు తెట్టి పెంచెర
పసిరికపా మనంగ అం భా ౧ ౧౪8

నీ శంఖపాఠములును బాతికాగలు సుద్దుపెంచె
రలును నెట్టుపెంచెరలును, ద్వా ౮ ౧౦౦.

క ఈ మహిమగలగల తెలియజేసిన వ్యవస్థలను
మొత్తాని ప్రాంతమున, ప్రాంతమున పెట్టి
యాలా, దీనిత్రయం బహు నిధిత్రయ
మయ్యేలా చేయవలెనని ౫ ౫౫

పెంట ౫ (౪ పెట్టె) ౧ (భూమిమన్నగ
వానితో గూడిన) పెట్టె ముక్క

(వ్యవస్థ) ఆగదిలో పెంట లేకుండా కుద్రమగా
కుడిచివేయవలెను

౨ (ఎరువుమన్నగ) కళ్ళులపదార్థములకువ్య
ఆ ఇంట మంద గూడ నివృత్త కాని చని,
గుంటనైన దెడలుతున్నవన, పెంటనైన
వైచి యింటికి వరుగుదొ, దనగ వద్దగల్గు
లాటింది చేయవలెనని ౫ ౪౨

౪ ఈపార్శ్వముల గొని గొప్పపాపములను
లోనగ గలవు ముట్టుక, గోపింది చండి
యింటికి, దొంగిలును ముట్టు పెంటమీద
మొత్తా వై భా ౪ ౧౦౦

౫ పెంటగట్టులో గడు ఎంటి కట్టవలెనని
ముల గ్రుట్టుతో కట్టవలెనని
ఆము ౨ ౧౩

౩ పూర్వము ఎరువులమంద ఉండినతావు,
గోవులు మేయగావముంటు

నీ ఆకలిముట్టు పెంట వాడ దనరుచుండు
ఆం భా ౨ ౨౨

౪ వీడలు, పాద
(వ్యవస్థ) వాడ దిచ్చుకుంటి పోయిన గాని యీ
పెంట వదలిపోదు

౪ పెంటగట్టు, పెంటపట్టు

పెంట ౨ పెంట ౧ ౧ కాళానగరము, పెంట
ఉదా — మంగలపెంట మొ (౪ ౪)

౨ పెంట, ప్లానము

౪ కలెవులపట్టి భావములతోనక మానలవుట్టి
నిల్లు గో, దుర్మలపెంట వలగలగుంట మన
వలెనవు చేక ముచ్చులికలపెంట చేదనల

మంద మనోభవనములను మూర్ఖులనూ
వాన మ నిర్వహణసంకల్పము వొంద
పార్శ్వమున మ సె ౫ ౫౫
ఈ చూరరాజ పేరాలిటింటికి పోయిన
వానగంట రహంగలికి, దేవతపెంట
మింటల జమయెనె దిగింద్రుడు కాళామంట
యి కాళ ౪ ౪౨

పెంటగట్టు ఆ ౩ (పెంట + పట్టు) పెంట
మందగట్టు (చి ని, ౪ ౪)

పెంటపట్టు ని (పెంట + పట్టు) పశువులు
నిలిది చేదనయిపోటు, పొట్టి

౪ మేరపెంటికి లాలములలులుల్ దిగి
లిగి పెంటికి పెట్టు పెంటపట్టునకు
వచ్చి మనద ౪ ౩౩

౪ ఉపరిపదేశముల గానముపెంటపట్టు
నీ రాణులొందినవల దాల్చి
మనద ౪ ౨౦

ఎంటి ని (౪ పెండ) పశువ్యవస్థలలో
వాడుని

౫ పలు వోలయన్న మె మజిది పెంటి,
మెనయన్నను బ్రదింప మెనయన్ను,
దెవులు కొనియన్న మృగముల దిగి
యెయి, రెయి యావరముగ మనమెయి
లయిన భార ఆది ౫ ౫౩

౫ నిల్వలహస్త్యలలులు పెంటనట్టి, వలది
మొత్తముల్ పొల్చి బల్వలకాణు, పకుల
జుంపిన నిద్రవల్లపతి పెదల, కాణు
సింగంపులపెంటల కాటి యగుచు
భార శ్రీ ౧ ౧౦౨

౪ గడ గోతి చిలుకపెంటి మగని గూడు
గూడు చేర జమ, వాని భుక్తుములగా
వవాన వాన పెట్టుకొను
వరాహ ౩ ౪౨

పెండారము. చూ. గండపెండారము.

పెండారిమూడ, వి. దండులోనుండు అల్లరి జనుడు.

పెండియము. చూ. పెండె(దీయ)ము.

పెండిలి. చూ. పెండి. వి. పెండిండు.

ద్వి. పెండిండ్ల శోమలఁ యేరంటములను, బంతుల దివముల ... బం. పు. 3. 3. 2. 2. 2.

జ. పెండిలగు, పెండిలెయ, పెండిలిన్నియ, పెండిలిపాట, పెండిలియాడు.

పెండిలియగు = పెండె(దీయ)గు.

పెండిలియాడు = పెండె(దీయ)ము.

పెండిలిచేయు = పెండి సేయు. స. శ్రీ. (పెండి+చేయు) వివాహముచేయు.

క. పాలఁకుల నూపకులఁ పెండిలిచేసిరి దొరిల వండ్రిధనుల కనురక.

ఉ. హరి. ౪. ౧౯.

పెండిలిన్నియ. వి. (పెండిలి+న్నియ) పెండి యయగు, వివాహమునందు దంపతులు కూర్చుండు చుట.

గీ. రామకరణి పెయ రాజునకే నేడు, కలరి పెండిలిన్నియ నిలిచె నపుడు.

ఇందు. ౨. ౪౦.

పెండిలిపాట, వి. (పెండిలి) వివాహము లలోఁ బాడెడు మంగళగీతము.

గీ. బొమ్మ పెండిలిపాటఁ బ్రార్థన పుచ్చు పెయంగు నీలనికప్రార్థనయతిఁ గాన్పు.

హరి. ౪. ౧౧.

ఇట్లే పెండిపాట.

గీ. ... పెండిపాటలు వసుంధరఁ బ్రయ మెసంగ, మోదోరల నందరింపును నుదిత రీతి ... ఇందు. ౫. ౩౨.

పెండిలియాడు. స. శ్రీ. (పెండిలి + అడు.)

వివాహము.

ఉ. శ్రీతి వహించి దానిఁదృఢులందుఁడు పెండిలియాడి . వి. పు. ౫. ౨౮.

పెండె(దీయ). వి. ౧. ఇంటివాసములు మున్నగు వానిఁ అడ్డముగా వేసి కట్టెడికొయ్య, పెడన బద్ధ పెయ.)

గీ. పెండె కట్టెడుకోటఁ పెయఁబగడత్రుఁదీగ రీత పెయలు నుల్ల పెయ్తు నుచ్చతి.

రా. వి. 3. ౪౦.

ద్వి. పడిమఁ పెండెలు బద్ధంగా దిత్తచనుడు పెయ్తు యింటిలోని నుచ్చదనుడు.

మదితా. పి. ౪. ౪౩.

గీ. గవనకట్టులు పెండియన్ గడ్డియలు, బాఁబామరు సరగ లోపలిఁ దూఁ.

అచ్చు. రా. మం. ౯.

౨. పొగాకు పెండెలగువానియొక్కనగ. (కట్టుపు మూట)యందునగము. (౪. ౦.)

౩. పెండెకట్టు, పెండెయపులు.

పెండెకట్టు. వి. ౨. (పెండె + కట్టు) పెండెలు వలె పలెలుగాఁ దీర్చిన విభావరీతి.

గీ. శ్రీకృష్ణుని గోరపతిప్రకారం పెట్టిన పెయిమిపెండెకట్టు . ౪౯. ౪. ౧౦౩.

ద్వి. పెయిపాదమునాది మోపినింప పెయ్తి, కలయఁ నేరులఁ పెండెకట్టుగాఁ నూసి...

మదితా. పి. ౪. ౪౦.

పెండె(దీయ)ము = పెండెగము. వి. అంఠ పారాంగదము, కూరలు వినుదగా వాలి యందు ధరించె అంఠ, గండపెండిరము.

ద్వి. దాకాలిపెండెలు వసురత్త గత్తి ..

ద్వి. వాళిచ్చ ఉ. ౧౩. ౨. ౪౦.

ఉ. నిండినవచ్చు మూల నిట నీరసతోయక
శీత్ర రత్నపురి, పెండ్రెము పెట్టు పెట్ట
చుది పెట్టిరి పెట్టాలయల్లనీలం, కంఠ
ము పెట్టినట్టి మగకంఠము నూరుల శేర
నందరగా పెండ్రెము పెట్టుచే యనయ
చేర్చి నులింపగ బుద్ధి తృప్తియన.

(చిత్రా. 3. ౪౬)

గీ. . పాదాంగదం పొప్పు వంద యనగఁ,
పెండ్రెమనఁ పెండియం బనఁ పెండ్రె మనఁ,
గాన పెండ్రెమనఁ .

అం. పా. ౨. ౧౫౦.

గీ. ... కనులారి హరిహరాశ్రాంతఁ దయ్యి,
నంద మగరాలపెండియం బునితె నొకతె.

ఇలా చేయియ. ౧ ౧౨౫. (చిత్రా)

చ. కలనవళారంగ పెండియము పుల్లన

ఇలా చేయియ. ౨. ౧౨౩. (చిత్రా)

చ. పారి మొదలై... నిక్కరలయొక్కరలం దన
రారి యున్నయ, నిరువలఁ గ్రాణపెండి
యము పెం పునరత్నచయోధానూనూ,
పురమును మాచుపాదమునఁ

భా. రా. య. ౧౯౩౮.

పెండ్రె(డియ)ము? ని. కుకుపులకొడిలోనగు
వానికీ కంఠ మన్నననానితో శేర్పూడిది
తలపు, కలగాడి.

గీ. ... దొడ్డయానోతులై తృప్తి రచ్చెరువుగఁ,
నాటు నాల్గూపు నూడు పెండ్రెయఁ
గ్రొద్ది యన లేనిలాపున పెల్లకదల, పెలఁ
గుచు నవే పెల్ల చేయియ గొడిలు పెలఁ
గులు పెండ్రెము ల్విటంగఁ గ్రొక్కె

నిట. ౨. ౪౩.

ఉ. నిండిన వచ్చుమూల నిటనీర సతోయక శీత్ర
రత్నపురి, పెండ్రెము పెట్టు పెట్టచుది

పెట్టిరి పెట్టాలయల్లనీలం, కంఠము
పెట్టినట్టి మగకంఠము నూరుల శేరమందగా
పెండ్రెము పెట్టుచేయనయ పెట్టి నులిం
పగ బుద్ధి తృప్తియన. చిత్రా. 3. ౪౮.

పెండ్రెముడుపులు. ని. ౬. (పెండ్రె + ముడు
పులు.) భాష్య నిశ్చయము.

చ. ముత్త ముద్దిలు మంది మిరుల రంధ్ర
చేర్చిల్ల నిలుక ముక్కులు మధురములు
నామరాలు పెండ్రెముడుపులు రావ
వచ్చెలు .. నూట నాలుగు కలి
పైరుల గ్రహంధ ౧౧౨.

పెండ్రె(డి)రము = పెండ్రెము? ని. కూరులు
విరుడుగా కాలియించు ధరించెడు అంద,
గంద పెండ్రెమ, అంద, పాదాంగదము.

చ. పరికళిల నడిచె చదురుల ప్రాచీ
పెట్టినది గాఢోలు గారి పెండ్రెరము
నొక్కటి గలిగియున్నది ...

గ్రా. 3. ౮౬.

ద్వి. విరుడుగా కలకాల పెండ్రెం పెనగ,
బరగంగ బంగారు పాలెలు దొడిగి ..

ద్వి. క. పా. ౧. ౧౮౮. చం.

ద్వి. నెడు దాకాల పెండ్రెంబుల పెట్టి ..

ద్వి. సారంగ. ౨. ఆ. (క. ర.)

పెండ్రె(డియ)గు. ని. (పెండ్రె + అగు)
వివాహమున, పెండ్రెము.

క. ఎంతే నడుక యనఁ పెండ్రెనుట కి ...
అట. ౬. ౧౦౯.

క. చాళువతి కేలి యున్నన, దారంగ
ముక్త్ర పెండియ చచ్చి ...

భా. అది. 3. ౧౬.

పెండ్లము = పెండలము.

ఆ. నేను కంద గనును చితిగోరు పెండ్లము,
పానల తెల్ల గనును ..

మాంస. ౪. ౧౩౧.

పెండ్లము = పెండ్లము. ఏ. (√ పెండ్లి.
1. పెండలి) భార్య.

(రావణుడు రంభతో నన్న మాటలు.)

ఆ. కొడుకు పెండ్ల పెనఁ గోడలు గాక
భూ, బోడి యిట్లు పెనఁ పోయిపోయి,
నీవు మాటలాడ నేరకు గదా యని, యిట్లు
లేని వాడు జిది క్రమంబె నిర్వృ. ౬. ౬౪.

౪. కొడుకును పెండ్లముఁ బంపమిఁ గొడుగులఁ
పెండ్లాముఁ బంప నురకు దానతి యీ, పడు
గులకు పెండిని భాగ. - ౪౪౧.

పెండ్లా(డ్లియా)డు. ౧. 13. (పెండ్లి + అడు)
వివాహము, పెండ్లిచేసికొను.

మ. . ఆ రాజకుమార్ శేఖరు పొంతు
మీఁద పెండ్లాడఁ గల్గునొకా నా కను
చున్. ఇందు. ౬. 2౪

ఉ. . రామహం, బారెయిదీమనీక భువన
పావనవ ర్తనఁ పెండ్లియాడె .
భీమ. ౧. ౫౫

చ. కనుమనిఁ తెట్టవైదవో పాగరి వల్లభుఁ
పెండ్లియాడెన్. మైమ. ౪. ౪౮.

పెండ్లాము = పెండ్లము? ఏ. (√ పెండ్లి.)
భార్య.

౪. పెందిటి చేతను పెండ్లా, మది కావ
నికృష్టదాని యనియను నిలువం, గను
కాళ విడుర్గురూ, అను, ..

భాగ. ౪. ౨౩౦.

౪. ... నరుడు పండ్లమునఁ గోరె పెండ్లి
దాడుక నిర్దమితుడు కుర్రునిల్లా నీతి
వాచస్పతి. మల్ల. 3. 23.

పెండ్లి = పెండిలి. ఏ. (పె. పెండ్లిండ్లు, పెండ్లిం
డలు. వివాహము, పరిణయము.

(పెండ్లిండ్లు అను రూపము అము, అచ్చురా.
లతో నున్నది. ౪. 5. యనుంగీకరించినది.
కాని విధారక ప్రయోగములు లేవు.)

గీ. ముదిరి ముత్తనఁ పెండ్లికై మొగము వేల్పు,
దగివు గా దని రాచయ్యెఁ బాకవేల్పు.
మైమ. ౪. ౧౨౯.

మొగమువేల్పు = మొగమువేలుము, అ
మాచకముగా మొగముచెల్లించుట అని
భావము.)

౪. తనతమ్ముని నిర్దల నా, తని తమ్ములు ముత్తన
రకును దర్దయంబు దేర్క, పెనుమినున
క్రియఁ పెండ్లిం, డ్లివరించి కరణు
గూర్చి యున్నతిలంగక.

అచ్చ. రా. బాల. ౧౯౩.

మ. పలువులకుం పెండ్లిండ్ల కనుపరీక్షల
పి.మయనంబులకు అము. ౪. ౫౩.

ఉ. పెండ్లి వృత్తానింల నని వేరఁటముగ్ (ప్రియ
మొప్పఁ తెప్ప కళా. 2. ౫౯.

మ. . పెండ్లిండ్లకును పెండ్లిసుంఖాలు గొనం
గాను . పెండ్లిండ్లకు గానీ పెండ్లి
సుంఖాలు కిరణ్యత్రి పుణ్య కాటమందు
సర్వ మా (0) వృంగాను విడిచిమి ...

మ. ౪. ౪. ౮౦౩.

జ. పెండ్లకు, పెండ్లము, పెండ్లాడు, పెండ్లాము,
పెండ్లికుండలు, పెండ్లిమాఁకురు, పెండ్లి
కొడుకు, పెండ్లిగుమ్మడి, పెండ్లిచింత, పెండ్లి
దొర, పెండ్లిదండ, పెండ్లిదనువు, పెండ్లిమీ,
పెండ్లిపెద్ద, పెండ్లియరుగు, పెండ్లినిలయును
పెండ్లినియ.

పెండ్లికుండలు. వి. వి. (√పెండ్లి) తూటలు పెట్టి పెండ్లియందునయోగించు కుండలు, బరహి కుండలు. (క. ర.)

పెండ్లికూతురు. వి. (పెండ్లి + కూతురు.)

౧. వివాహదీక్షితురాలు, భర్తవత్తు.

గీ. పెట్టిరి నలుగురి అక్కవల్ల పెండ్లికూతురొకరే యుదినవత్తు అర్థి నాశియ్యరమంగ.

దశా. ౨. ౧౨౫.

౨. కొరలు. (క. ర.)

(ఇట్లే పెండ్లికొమిర మొ.)

ఆ. ... పరిణయ కుసుమలార్య, సమయ మయ్యెను పెండ్లికొమిర జేగ, జోడితెం దటంచు వి. సం. ౩. ౧౧౫.

పెండ్లి(డ్రీ)కొడుకు. వి. (పెండ్లి + కొడుకు.)

౧. వివాహ దీక్షితుడు, భర్తడు.

గీ. ఇద్విధంబున దుదిగమనిన చంద్రుడ, పెండ్లి కొడుకును జేసిన ప్రేమమూల

దశా. ౨. ౨౮.

క. అనుగుల మోగినద పెండ్లి, కొడుకవు గ మృదువు . . పుట్టి . అపరికాంతునిఁ బలికెద నను. ౫. ౫౭.

అం. కా. ౨. ౧౭౮.

౨. అల్లుడు, బావకు.

గీ. అల్లితో జోషిగిల్లయఁ జూచియెను, పెండ్లి కొడుకులెల్లమ లిలువనంపె .

దీమ. ౨. ౭.

గీ. పెండ్లికొడుకవు మాకు నీలిరహస్యమీ, గూర్మి నందన . . మనుచు ౫. ర. కా. ౭. ౭౦.

పెండ్లిగుమ్మడి. వి. (పెండ్లి + గుమ్మడి) వివాహం బది కుళకార్యములయందు మంగళార్థముగా

చూరమున క్రయగ్రహము గుమ్మడి, బూడిద గుమ్మడి కి. (క. ర.)

పెండ్లిచేవిక. కి. (పెండ్లి + చేవిక.) కళ్యాణ మందము.

గీ. అటు గాధభూపాలం దర్శనకముదముతో బాదిమత్తయ్యఁ పెండ్లిచేవికలోన . పత్తయికఁ బినపుత్రికాయనీ భారసాని యిచ్చి

దశా. ౨. ౨౯.

గీ. మొలయ నమకటు బలులమెలకట్టి, జతల రంజిల్లతగు పెండ్లిచేవికలోన ...

భాను. ర. ౫౭.

పెండ్లి(డ్రీ)వొర. వి. (పెండ్లి + వొర.) వివాహ మహోత్సవము నడపువామనలకు. పెండ్లిపెద్ద.

ఉ. అంత వివాంత మింత చమనవృత్తు బిల్లుడు అగ్ని మెంతయిం, తెంతక నేగనెంత నిని చెప్పిన పెండ్లివొరలో గరుడో మాయలో, చంతురికాతప త్రి విరుద ధ్వజమందులి ముఖ్య చిహ్నములో, వింతలు గాంగ నేర్పించి నేదికఁ జూపిరి పారకొటిక.

రా. వి. ౫. ౫౮.

గీ. నమర సంక్రితన సందర్శనాగతమరకొటి పెండ్లివొరలు గాంగ . విక. ర. ౧౭౭.

పెండ్లిపడ(క). వి. (√పెండ్లి) పెండ్లిలో మారేగునవృత్తు నడచునడకవలె పెమ్మడిగా, తీదిగా నడచునడక, మందగియనము.

గీ. నీటు బాటిల్ల నదిగిలినద పెండ్లిపడల నవ్వెలి కలగ న పువ్వమిలెడు ...

కుక. ౨. ౧౫.

క. పెండ్లిపడకలో నడచెదా ..

భాను. ౧. ౭. (క. ర.)

పెండ్లిపడుపు. వి. (పెండ్లి + పడుపు) వివాహ వస్త్రము, స్త్రీ ధృవమలహర్యు.

ఈ పాఠశాలకు కాని యేమియున్నదోబానిస
భండారవానికాలలాగుననుచు నీయ్య
కోడ వలయును నుచును లేటికి వచ్చెనమ్మ
తా విలువనిపేరటంబునుచు బెట్టి వాడుల
గొంగిరివగా, బానిసలకు నుంచునెట్టి
నడువున నుంచునెట్టి వారికి తెచ్చెనరే...

విజ. వి. ౧. ౧౩.

పెండ్లి పీట. వి. (√ పెండ్లి.) వివాహమునందు
నూతులను నూర్చుండుట.

ఈ పీట పెట్టెగొంతులను పెండ్లి పీట యొక
బోటియొకరినందులకు పెట్టె శో, దులలిని
దేవయ్యను దగ్గరకున్నది వచ్చెను
తనకు ... తనకు. క. ౧౮.

పెండ్లి (దిలి) పెద్ద. వి. (√ పెండ్లి.) వివాహ
మునకున్నందు నడపు నాయకుడు, నాయకు
రాని.

క. పసపుల నలుగిడి రుద్రుడు, వినుమాలోచ
నలు పెండ్లి పెద్దలయొక్క, మహాధర్మకు
బుద్ధుడును, కవికాలకథకుడు పేరటం
ద్రాగి వాడె. మరుచ ౫. ౫౬.

ఈ. తోడ్కొని రెండు పోయి గాంధర్వ
వివాహ నితరు ముదమ్మను మోవలె పెండ్లి
పెద్దలై .. ప్రభా. ౫. ౧౨.

గీ. అతడు కంఠుడు విశ్వలోకక సాక్షి,
యదకు బుకెందెడివాడు నీ యనుగు
నూడు, నిమ్మ పెండిలి పెద్దల పేరు
మోకు, దుర్రువ నిరాశ భాగ్యవంతుడ
నైతి. మర. క. ౬౪.

పెండ్లియరుగు. వి. (√ పెండ్లి.) పెండ్లియందు
నూతులను నూర్చుండుట దేవ యర్థుడు,
వివాహము.

గీ. పెండిలిలో నుండి పెంకలకడ పెండ్లి
యరుగు మోడికి వచ్చి ..

వి. ౩. ౧౩౮.

పెండ్లి పీడియము. వి. (పెండ్లి + పీడియము.)
వివాహ విశ్వయ నూతులముగా నిచ్చు తాంబూ
లము.

ఈ. ప్రియమిం గూర్చుకు నుచు పెంక
యొక, గరిమ వానికె పెండ్లి పీడియము
సాగింపక చుదిక తానె. ...

కుంజ్రా. క. ౧౫౪.

పెండ్లి సేయు = పెండిలి చేయు. (√ పెండ్లి.)
గీ. గాధి యమ్మనిపుత్రు కిప్పుమున పెండ్లి,
తన . రాం. అను. ౧. ౧౦౩.
గీ. ప్రియమతో విప్రవర్యుల పెండ్లి తన...
విక్ర. ౧. ౧౬౦.

పెండగడియ. వి. అకాశ వాణము.

గీ. పటుగతి అమృత పదకలతోడన కడు పేర
మున పెండగడియ లెగెన ..

మ. సం. ౧౧. ౬౨౦.

పెండడ. వి. (పెం + పడ.) పెద్ద కొయ్యలకాను,
కాట.

వి. విక్రీలి సమానము, కడు ముల్గును.

గీ. గంభ పంథుని కుంజప్రకాండ కరక
కవితా కొండ కాంత వర్ణములతోడి,
పెండడలు కాంత పెండిడ లెందు నరయ,
మదన రేఖన సరియైన మనన కలదె.

విక్ర. ౧. ౧౧౯. (పెండిడలు. అపమృది.)

పెండలకడ = పెండలాడ. క్రి. వి. క్రు.

(పెం + కల + కడ.) బ్రాహ్మ పోయ్యునపు.

గీ. పెట్టె శోపితా యెప్పుటట్ట యొందు, పెట్టె
లేవన్న విచ్చయ పెంకలకడ, పెంకల,

కోయింటిలవ జొక్కమడసె గాక, నీ
సచార మేలయ్య బాసరయ్య.

వై. జి. ౧౦౩.

మ. పెందలకడ నే వచ్చిన మనీ వాక్రచ్చి .

ఉ. రా. ర. ౧౬౩.

మ. ... చందబాధసామంత్ సంబోధించుటఁ
పెందలకడన మందిరంబుల కనిపి .

ఆము. ౧౦. ౧౮.

పెందలాడ = పెందలకడ శ్రీ విలా ద్రు
($\sqrt{\text{పెం.}}$) ప్రాప్తప్రతి ముఖ్య.

(౩. ౦., చి. వి.)

పెందిరువడి. వి. (పెం + తిరువడి) మహా
భక్తుడు, గుర్తింతుడు.

ఉ. ... పెందిరువడిం గనిరి ..

ఆము ౪. ౧౧.

పెందులుము. వి. (పెం + మలుము) పెన్
కొప్పు.

నీ వినివోడి పెండుల పెందులుమవిప్ప .

రవీ. ౩. ౧౫౫.

పెందెర. వి (పెం + తెర) ౧. పెన్ద తెర,
పెన్దలవనిక.

క. తదవంతరంబి మాన్మను, పాదలుమడి
పెట్టులగ్రాల పుట్టికయెడక, గదియం
బట్టికపెందెర, గదియించిరి బంధుజనులు
కన్యావరలక. మమచ. ౫. ౩౯.

నీ మక్కరించినకాపు మంజరి పెందర బంగ
రంబులఁ బట్టి యొకువారు ..

వై. మ. ౧౦౮.

అ. గొప్పలల, మహాభరింగము.

ఉ. ... లతాంగి పోలె పెంబుప్పులిక
సూదారకమయోనిధి పెందరఁ బుటునింది
రక ... బాతుచ. ౫. ౮౦.

పెందెరువు = పెంద్రోవ. వి (పెం + తెరువు.)
పెంద్రాటు, రాజువార్తము.

మ. మాధవుండును (బ్రహ్మ) సర్వసంభారవిద్యా
మాకులఁ గలయం గమంగని రేగినపల్లా
పంబులు నీవీ కదవగరంబు పెందెరువు నై
కొని . భార. ఉద్యో. ౩. ౧౪౫.

ఉ. అంతటఁ బొంగక పెందెరువు నందన పెంచు
నీలొందితుంది .. ఆము. ౬. ౮౪.

పెందొడ. వి. (పెం + తొడ) పెన్ద తొడ. తున
భార్యభాగము, తునములము.

నీ బటవు పెందొడలు రంభల వంచు తేదిత్ర
విభవ ముల నీది నేవుచూచ .

దకా. ౨. ౨౬౯.

గీ. . పొంగుల పెందొడ యన నూరువూర్వ
మధన .. ఆం. భా. ౨. ౧౩౫.

పెంద్రోవ = పెందెరువు. వి (పెం + త్రోవ).
౧. రచ్చ, రాజువార్తము.

గీ. తిలుట పై పెన్ది పల్లిన దిగునఁ బడని,
యంత సంకడి పెన్ద్రోవలందుఁ గలిగి
వై. మ. ౪. ౧౦౦

మహానగర. ... మా నీచి మానాందిక న
మధుల కేళిల పెంద్రోవ లెల్లక, తోడు
గొంబక ఉ. రా. ర. ౨౫౫.

అ. పెంతుమార్గము, యశ్రీపథము.

ఉ. ఏ విధ పాదవర్ణరకు పెన్దుడు పెన్దుర
బొంక లేరెపెంద్రోవఁ బరింతురట్టి బుధ
తోపక నీ ముదంతులం బ్రహ్మ, బావ్యర
మయ్యెఁ జర్రము ..

భాగ. ౧౦. పూ. ౯౫౫.

పెంతుగు. అ. శ్రీ (పెంతు + తగు). ౧. వర్ణి
అభివృద్ధి నొంతు.

క. నీరేర నీ సూర్యుడ, సూర్యుడ భావించి
గాంధు నిండు మునుంగి, బాపములు
చాయల పుష్ప, శ్రీ పెంపకు మోక్షలక్ష్మి
చేతులు చుట్ట. శ్రీమ. ౫. అ. (క. రి.)

౨. అతిశయించు, శుభశక్తికల్ప.

ఉ. కీలకాంగి యిండు ముఖముంటి మృకండు
కదాద గాధివా, భూలముఖాతి తిలకి
చరియండు మతంగమహా తపస్విని, మృగ
గతుండు విరుద్ధవర్తిగాఢుడు విప్రీయశీత
లుండు నీ, ర్యాస్థి విభూషణుండు నగు
నంబర కీటు దనంగ రంపగుణ.

పాండు ౧. ౧౧౩.

పెంపరి = పెనుపరి. ని. ౧. (పెంపు + అరి)
అధిక్షణ, గోష్ఠివాద.

నీ పెల్లుగా పుణ జీర్ణతల్లుగా పెదవల్లు పెంప
రత పెంపారు నంపముల .

కృష్ణ ౩. ౫.

పెంపము. ౧. శ్రీ. (పెంపు + అలు) పెంపుచెడు
తక్కువచు, కష్టము.

చ. అతి యిండు పునపెప్పవసాధిపు చాడియ
టండురాకెను ర, పెంపరి బరియ దేగునెడ
పెంపటి భామలు మృత్యుమందుగా గదిసి
పాయాగి నెక్కి పాయకధరముల్ పొడ
గాన కప్పడే, చదివీరి వాచు స్తమల శక్తు
అటంచు ప్రమింతులెంతయుణ.

నరస. ౩. ౧౨.

చ. ... మహాక్షి మా మగత పద్మవియం
బలి పొంపు పెంపము.

పారి ౧. ౧౦౧.

పెంపారు = పెనుపారు. అ. శ్రీ. (పెంపు +
అరు) అధిష్ఠితుండు, అతిశయించు.

ఉ. నీరలు భర్తృహృదము యి సుతం బగ వాడి
రేరియన్, వారలు గాది కియ్యగొనినన్
నిను మచ్యుత యజ్ఞిమంధ పెంపారగ
నెప్పుడే యుచిత మెనివి కయ్యము . .

భార. ఉద్యో ౩. ౯౨.

నీ. పారిజాతంబు పెంపారి వాతముదంబులే
నిడు నిరసరుల్ కలుక జాట్టి .

దశా. ౨. ౩౪౨.

క. వారాములు భూవభృత, గౌరవవద్వ
ముదిత కంటె మిగిలి పెంపారు గరిష్ఠ
గలపరి, పూర్వ కరిణంబు నేడి పొగ
డద నిన్నుక. అమ. ౨. ౧౦౧.

పెంపారుచే(ర్పు). స. శ్రీ. (√పెంపారు)
వర్ధిల్లజేయు, అతిశయించజేయు

నీ. పాట పెంపార్పు బాపము ప్రియాశ్రుత
తేరి కుచవిధి గూర్చి ముద్రతకలు . .

భక్త. ౧. ౧౩౩.

(ప్రియాశ్రుత తేరి వాని) పెంపార్పు పాట
చాపడు అని యవ్యయము.)

పెంపు = పెనుపు. ని. (√పెను. క. పెంపు)

౧. అతిశయించు, పెంపు.

నీ మోహంబు వలన లై ముకురు లోభంబు
లోభా వేళమున గాను మగ్గరించు.
గానంబు పెంపున గడంగు గ్రోభంబు
క్రోధంబున నైర మెంతయును తెలుగు.
భార. అ. ౪. ౨౫౦.

క. కరిమగరభ సమితి బొంబరి బోయెడు
నామలక్ష్మి పెంపున కల్లక, సరసియనా
వదన నీవ కృష్ణుడు గా వొనరించెదం గురూ
మాల మెదగెక.

. భార. విరా. ౨. ౧౨౨. శ్రీమ. ౩. ౬౧౨.

౧. మహాత్మ్యము, గొప్పతనము.

చ. . పెంతున జనులన్ని మోసఁదొన
చోలఁడు నిన్నని మిండు .

భార. అది. ౫. ౨౩౩.

౨. తెలిమియుఁ బంగయును తెలివియుఁ, గలఁ
కయుఁ ధన్యులుఁ బాపగతియును పెంతుం,
మఱువ తనంబును పచ్చును, బలంబునదీన
రాన పొసఁగఁ బంకఁగ వలయున్.

భార. ఉత్కృ. ౨. ౩౦.

౩. వారాంగన శ్రీరాముని, పేదజీ రాచిలకఁ
లిలిది పెంతు బహింపెన్ .

తెల్ల. రా. పీఠ. ౨౨.

౪. గౌరవము, అదనము, మన్నన.

౫. మన పంకంబున వృత్తంబును పెంతును
గానఁ జాలు తుగ్గిసఱిది .

భార. విరా. ౧. ౧౧౦.

౬. ప్రపంచభూమిభూమి భుక్తులకంటె పెంతుయఁ
పెంతు నేయుచు గారఁగఁ జరిగె .

భార. విరా. ౨. ౨౧౩.

ఉ అట్టిచరిత్ర మంబులుభావ్యుఁడైన మరీచి
చేత నే, గట్టిఁ నిన్నుఁ దంపము దగ్గఁ విని
మించెద నీకుఁ పెంతుతోన్ ..

వి. పు. ౧. ౧౩౦.

౭. ప్రాశస్త్యము, శ్రేష్ఠత.

చ. తెల పెట్టరాని పెంతునఁగలమానిం బొదవి
హ గ్గలుబోయెనె యక్కటక్కటా .

మాల. పూ. ౩. ౪౧.

౮. ఉత్సాహము, భూనిక.

చ. ... యుద్ధిహించు సంగభృత వృద్ధయ
ప్రహేళుఁడ నయ పెంతున నిచ్చె నుత్తర్ణ
భూమయ, ప్రతరుల గోధనాయుతము గ్రా
హ్యుల ముఖ్యులన్ ..

భార. అది. ౮. ౨౨౪.

౯. శానియాచుఁ విత్తగణంబులు, గొనియాచ
బుద్ధిప్రజములు గురుసత్పుత్రులన్, జ
యించు నేర్పులకుఁ గంఠని పెంతున నరుడ
గోత్ర దానమునీయెన్. కాశ. ౨. ౧౯.

౧౦. ఎక్కు, బోవృత్తము.

అ. శానియాచు పెంతుఁ దనకు నైజములు గ.
విజయశాసనాద్రి తెలి తెలిగె ..

భార. భిష్మ. ౧. ౧౦౩.

౧౧. పెట్టవము, మోక్షక.

చ. కలకల వస్త్రవట్టు తెలిగిన్నుల నిక్కడు
చూచినట్లు తోలెలుకఁ గదంగినట్లు కడు
భావగర్భిత అర్చనట్లు పెం, పాలయ
దన్ను తనకక యుద్ధిపదన్ శవ ప్రాణివట్ట
యా, చెలువున కాభియభ్యుము భజంకు
దలంకలు దాన బోదయెన్.

తభా. ౧. ౧౩౮.

౧౨. నామ.

౬. పెంతు నా నాశలు వృద్ధి తోయ
అం. భా. ౩. ౫౩.

౬. అనుకరి తోయ మోతన సారసాటోప
మెంటితాద్రకుఁ పెంతు లొగలె నెత్తు.
మా. న. ౨. ౩౦.

(విలాసమున, వాళము, కావ్యము అని
బావము.)

౯. నిధిము, రీతి, మోడ్కు.

చ. . భావిత్తుంభావసంభావనా పరిచయంబు
సంపాదించు పెంతున ... చుట. ౪. ౨౩.

౧౦. పంపాతీరంబున నే, పెంతున వివరించె రాను
పృథివీకుం బా, పొంతు వివివింపు నా కను,
కంప మెయెన్ ... పే. ౫. ౩౩.

విజ. పెంతులదీనది, పోషించులదీనది,

స్థితి నా పెంపుల నూతన పరిశోధన.

స్థితి పరిశోధన. పూ. ౧౧౯౯.

గీ. పెంపులపైలలు కివలన పెంచు పోవల
గొమ్మ మధ్యలఁ జనిసిందిగొమ్మ చుట్టి రాజ
యచంగ పెప్పుగ రావడిమి, కీచింతులఁ
గ్రమ్మి జొంది లేచుకల.

శుభం. ౨. ౧౩.

పెంపు = పెంచు. .. (గీ. ౧. పోషించు.

గీ. జగముల గల యమృతలతినకాదు
కెక్కోటిఁ గాంచి పెంచిన దొందరి ..

రా. వి. ౩. ౩.

గీ. ఉల్లివాటి చందకోవకముల, తెలిలేది
కానిగంధ మామధిభరి... కాన్. ౧౯౮.

౨. పరిచయము, పోగొట్టు.

౩. అప్పట్నువల, బుట్టుం గెంపున నింపు మొలు
రవి పెంపుల పెంచ వట్టులఁ గొలుపుటం
బుట్టునురంగు వింగున కాపాడుచు కిచ్చ
ప్రభా, ధర్మం పొట్టిటి పుట్టెన గట్టెడు
సంగ్రాహకృతిం జాట్టె పె.

నకు. ౪. ౫౫.

ఉ. ... తాలమొదల నక, తెలిసి విస్మయ
యదియు నీరమె .. (గీ. ౧౦. పా.)

ఉ. తాలమొదల జొప్పించగ నిస్మయ
యదియు నీరమె .. (మధ్రి. పా.)

భాగ. ౧౦. పూ. ౧౫౪.

పెంపుడు. నిం. (√పెంపు) పెంచుచునది,
పోషించుచునది.

ఉపా. పెంపుడు నింక, పెంపుడు కొడుకు.

ఉ. పెంపుడుగాని పోషణఁ బెంపు మనముది
గాక నిక్కలికా, దెంచుగాక వట్టి కిరికిరి
గాక .. భవాని. ౨. ౬౧.

పెంపుడుఁజేయు = (పూర్వ) పెంచుచున దాడు.

స్థితి పెంచు గోపల యన్ను పెంపుడు
జేచు, కలయు కిరణు విక్రమింప జేచే
రట్టు .. (స్థి. పరమ. ౫. ౪౧౮. పా.)
(ఇది నింపాచార్యశాసనము.)

పెంపుమొలు. ఉ. (√పెంపు) అతి
యంచు భవకళివల్.

గీ. ప్రతిదేశమును భోగభాగ్యంబునప్పోగా
సంతోషంబునను పెంపుమొలు
కవి. రా. ౧. ౨౦౩.

పెంపెక్క = పెంపుమొలు.

౪. బుక్కాంబుల వచ్చింది, చక్కనిరూపములఁ
బంచసాయకు లవఁ తెం, పెక్కున భూ
బలంబున, కిక్కరు లన కారణించుచున్న
కుడుచుక. వరాహ. ౧. ౩౬.

ఉ. చక్కని వంచు మేలుతెలుసలకన్నకు
కాచుల కాటెల పెంపెక్కల వలంబు చేత
విలు తెచ్చి పోయగ మెంచుట్టి మీద,
కావలకలై యంచు వివిధ నుతింపగ
నుండు నా కయో మట్టున వింగుఁగొను
ను తిలి యుండినగాక చెల్లుపే.

ఉ. మాతృ. ౪. ౧౧౩.

పెంపెసంగు = పెంపుమొలు.

గీ. జనంతననూపాది భవలంబుల పెంపెస
నిది మామయ లావలమృత ..

భార. క్రో. ౨. ౧౯౯.

చ. ప్రకటింపిం దెంపెంగ భావనకుంత్రి
ప్రకాశధామం దై .. విక్ర. ౧. ౪౧.

పెంపెసలారు = పెంపుమొలు.

చ. మునుతి చూచి ద్రవము గోపము పెంపె
సలారు నేడు మామనకు లాశని నొడుపు
వట్టులఁ బంచు ...

భార. కల్ప. ౧. ౩౩౫.

పెంపెసలార్పు = అతిశయించేయటం, ఘనత కల్పించు.

ఉ. మిహిరతనూపాద్యక్షుల మించి సమంత
మహారథశ్రీచే, విహిరవిహి సమస్తకులః
రాత్రుచుశేషయాతకార్యుని, ర్యవోదానయ్య
మై యతిపరంపరః పెంపెసలార్పు మహుచో,
మహాయ మదర్చనం లెత్తుడు మత్స్యతీః
నూర్పుః బ్రహ్మ భావమహా. (కై. ౧. ౩.)

పెంపేపారు = అతిశయించు, ఘనతకల్పించు.

కా. గోపాలీకుచచీడనంబులః గరుత్ ప్రకార
త్వముం కావీ పెంపేపారం గరపద్మ
మోతమిది లోకకాపకాక్ష మహాశోభం
గంజు వధించి యాతకుం బసమ్మంభీర్బ్ర
విర్భవవ్యాపాశోగమృగాధిభూ దొరని
మద్యద్యోగ్య భాగయతక.

పూరి ఉ. ౩. ౮౦.

పెంబోత్తు = బంబోత్తు, విజృంభించు.

మిక్కిలి బలవీరవాడు, బల్లిండు.

క. పెంబో త ద్దాని యిత్తుం బవమాకులమ ..
అము. ౬౨. ౨౪.

పెక(గ)లిండు = పెకలుచు, పెగలుచు.

గ. శ్రీ. ($\sqrt{\text{పెక}(g)}$) పెల్లగించు, ఉత్పా
దించు, ఉపదేశించు.

సీ. ఓలేటి భూజమల్ పెకలించు ఘోషి గు
యోహా కలశమై యుద్ధునిం గీ. ఆ
ద్దరాత్మని మాను లేమనగ వచ్చు ..
రాజు చ ౨ ౩౦.

క. ఒకచేతః బద్ధి తినిన, శాక యంతయుః
గదలకన్న శిగి మోకాలిండు బలిమి
రెండు చేతులః, తెగలించగః బాను
టయును లేదికన్న. (కాళ. ౪. ౩౩.)

రాజు. చ. ౧. ౫. వీలా. ౧. ౩౯.

పెక(గ)లు. అ. శ్రీ. ౧. పెల్లగించు, ఉత్పాదించు.

ఉ. వాయుబామై పెంపం తెలిలి వాయుగతిః ఇది
మాతె సాలమల్ ... (మూర. ౩. ౫౩.)

వ. విగిరి మహావీరవీరవంబునం
తెగలివడు కొండల చప్పుణ్ణ నమ్మిమ్మటికి
తెగలి యుష్మం పెగయు జలపానీల ..
కాళ. ౧. ౧౪౨.

ఆ. పురుణ, బ్రహ్మణ.

గీ. భార్యదేవాలః దేవిన వమానశ్రీద్రుసమశీరి
మఖమలః కేశీః కాల శోభి, వచ్చు పెంప
లక వింజగద్దని యెత్తు, భీకరద్దని
దిక్కులు పెకల కార్చి.

వీ. కడం. ౩. ౧౪౦.

చ. పెకలి యలాంబకర్పరమ వీరలవాంఠగమేను
మంచి . (పూరి. ౩. ౩౧. క. ౫. పూ.)

౩. రాలు, ఉపదేశింపు.

ఆ. వగరు త్తులై నంత పెగలి దంతంబులు ..
భాగ. ౬. ౬౧.

వ. భవదయలాచరణవిహారిః తెగలిం కలహ
తెలువలు మునక నిగురించిన ..
చతు. ౨ ౧౧.

౪. కడలు, కవలిపోవు.

సీ. ఇలవన ప్రాంతల తెలి యేరల్ల యనుచుః
ప్రోబించిన నింలెనః తె గలవయ్యి.
కుక. ౨. ౧౨.

చ. అకటా భేదత మిందః కే యిదివిశో
సామన్న వాక్యంబులక, తెగలం దొరికిపో
బాధకన్నక వగల్ మేయంగ నీ తెలివో ...
భరాణి. ౧౧. ౪౨.

౫. చదలు, చిదిపోవు.

సీ. మన్నపై నలుపెక్కి నొనలిచేయక కంటి
తెగుల కైచివ కిం పెగలుచుండ ..

క్రి.చా. ౨౨౨

౬. ప్రయాణమున, బయలుదేరు.

ద్వి. ఒక్కండై రానియ్య యుద్ధంబు జేయఁ,
తెక్కురేకుల నేన వెలి రానియ్య ..

ద్వి. : రాటమ్యము ౨. 3౩. పా.

గీ.. శుభ్రది కైవేరివళివళము, కలిసిను పండు
నొకకొంకిగాని పెక్కి, యంతయును రాజు
చనురెండు నాయకులుబడిసి.

క్రి. భా. ౨. ౧౦.

౭. పెకలిండు, పెకలుడు.

పెక్(X)లుచు(ల్లు) = పెకలించు, పెగ
లిండు. .. క్రి. (√పెక్(X)లు) పెల్ల
గించు, ఉడకఁజేయు.

౮. పెకలిది యిచ్చినఁ జాలుం, ప్రకటిత
దోశ్యక్తి లెండువలె చెప్పవ జేసి, మొక
రాకరమె ... దళ. ౨. ౧౨౮.

౯. ఒకపాదపంబు గలం, తెకలిదిగాని యెడుం
భిరుర భిరరాణం, జాకటి యతఁడేయ
నగ్గరి నివహించు చదియె తెట్టు వేరెం
బయిల .. రాజు. ౮. ౯౨.

౧౦. కే తవ్వన గనకంబగఁ, గాలిదెలు తెక్కి
కడనుంది క వ్యాభిలక్షానము మొదలగఁ,
చాలియితో నేలూరె ప్రవ్వగఁబోడగఁ.

కుక. 3. ౫3౧.

౧౧. కొట్టి కుడయ బుచ్చుకము గొంటిఁ తెగ
ల్పితి తెడికొండ ... తం. రా. ౮. ౬౧.

పెక్కిండ్లు. సు. బి. (పెక్కుకల్పమునకు మహన్న
చోక్త్యుగమునను) అనేకులు; అనేకలు.

(చూ. పెక్కు)

పెక్కినము = (పెక్కినము. వి. (సం. క్రేకు
బు. (ప్రా. పెక్కిం) ౧. అభివృద్ధిచున్నది
వృత్తము.

సీ. మొకమలచాదు మేకోకడంబముగ నిల్చి
కనులసంభవుఁడు పెక్కిని మొదర్చి ..

తీ. చూ. ౪. ౨౧౬. (౪. ౮. చిత్ర. పా.)

౨. చల్లరంగము. (చూ. పెక్కినము. అని
౪. ౮.)

పెక్కినీ వి. (ప్రా. పెక్కిం.) నాల్గుదిశము.

తీ. పేరణి దండలాస్యమును తెక్కినీ మండలి
నాఁ జతుర్విధో, దారములైన నాల్గుముల .

నాల్గి. 3. ౫౧.

పెక్కిలి. సీ. ఒకానొక పట్టు (౪. ౮.)

పెక్కిలిండు. స. క్రి. పెల్లగించు, పెలుకు. ౫

కళి. తలు సద్గయనుకుల చావరించినవయఁ,
పెరిమె నొగత్తరంబు పెక్కిలించిన విజయ.
అచ్చుక. ౪. 333.

పెక్కు. స. (సం. పుష్కలం. - అనుచోక్త్యులైన

వత్తుడు, కె. పెక్కిటిక, పెక్కింటిక,
పెక్కిటిక, పెక్కింటిక, పెక్కిటక, పెక్కిం
టక, పెక్కిటియందు, పెక్కింటియందు మొ.

బి. పెక్కిలు, మహన్నచార్పిణ్ణి మొవత్తుడు,
అనా. బి. - పెక్కుడు, పెక్కుండ్రు, పెక్కుం
డ్లును, పెక్కురక్కు, పెక్కుండ్రు, పెక్కుండ్రు
రకు మొ. ఎల్లకల్పమువలె నిది మహన్నచోక్త్య
మనచర్చ విశేషములకు విలు. గా చానికీ
ముందుగాని మొదలగాని ప్రయోగింపఁబడును.)
౧. బహుళము, అనేకములు, అనేకలు.

పెక్కురు

613

పెక్కురు

సీ. ... ఏకాశిత చురు పెక్కుయ్యెడ నును
పెక్కు, బడవిద్వయము నొచ్చి ...

అను. 3. ౧౦.

(ఇటు రూపములు అధ్యాహార్యము.)

సీ. ఆతని దొంగి నుదా ప్రక పెంజయు పె
క్కడంగ నేటికి ...

భార. అశ్వ. ౧. 3౬.

క. తననీతిఁ బెక్కుకుండెం, పెక్కులఁ బలి
నాఁగి విడిచె పెక్కుల యింకె, బడ చాల
ననుచు నేమను, నడవనపడి రాఁ ద్రెక్కు
దా నొరతోడన. కక. ౫. ౧౦.

(ఇటు మాటలు అధ్యాహార్యము.)

దండకము. . . ని స్పృశితోఁ గొల్వఁగాఁ
తాఁటలు లై పెక్కు రిల్లండ్రును బుర
దుర్ మేడలు నామకలున్ . చూచి
నేసారే కాఁపురంబుర్ దిగం బంచు
దెందలుల స్పృద్దు. (నీరా. ౨. ౪౧.)

క. పెక్కుపురుషునకు భార్యలు, పెక్కులద్రున
లెంతుఁ నెడను పెక్కులద్రున నాలోక్కె
యగు నేమొగిముల, పెక్కుభలను వినయ
నెలుంగ పెన్వరివలనన్.

భార. ఆది. 3. ౨౪౨.

అ. పెక్కుసరికి బతులు పెక్కుండ్రు గెన జిది,
సకులతోర్పి గాన నకున కృష్ణ మండరాంగి
బారించు చల యడర కృష్ణుని మతో
మనముఁ దగులుఁగా.

భార. ఆది. ౮. ౨౫౬.

సీ. ... అంతుఁ పెక్కులద్రు పెప్పుల బడయులు
నొంది ...

అను. ౧. ౨౩.

అ. ... పెక్కు పనికలపై ..

మనుచ. ౬. 3౪.

క. పెంజేతుల పెక్కుటిన్ ...

చరి. అ. ౨. ౧౩౦.

అ. ... భర్తనిక్కయిధమ్ములు పెక్కువే
గించితి ...

చరి. భూ. ౧. ౪౫.

కా. . పెక్కురూపములన్ ...

చరి. ౧. ౪౦.

చ. ... పెక్కులు రాగముర్ .

కు. గం. ౬. 8౦౪.

అ. అధిము.

సీ. పెక్కుగాంగఁ బెరిగి క్రిక్కిరించు నవలు
నవనొచ్చి బయింది వర్షచును .

రామలిం. 3౬.

3. దృఢము, గట్టిది.

చ. ఎవయగ నొక్కపల్లెదొరయింటను బంతుగ
నాడెం కాంత పెల్ల ను నమకూరి నేయ
నకులం బడియందెదనెకే నొక్కకామిని
యేమ గామునం దొకడు పెల్లనె
మాటకు నేగి కయ్యెదె, పెన్గిరి కంద
నీమలను పెక్కు కపుంగిలకేర్చి గుటుగాన్.
గంధ. ౧౪౬.

పెక్కురు = పెక్కుండ్రు.

పెక్కులొక్క మి. పిలిపిట్టుల ద్వని కనుకర
ణము.

చ. . . పెక్కులొక్కనిమలున పిలిపిల
నెను. ప్రబంధ. 8౮.

పెక్కుమ. వి. ($\sqrt{\text{పెరుగు}}$) ౧. పెరుగుదు,
వర్ధనము.

చ. ... నేలకు లెల్ల బాని వర్ధనము బారెం
నోడె యొక్కుపాలికిం బని వింధనము
పెక్కుర యొనంగించి ...

భార. ఆది. 3. ౨౬.

కా. కాళాచిత్తము మూల బెక్కుపేలమే
గల్యాణ పాత్యంసలై, కేలిలోలతపస్వి
చారకపవక్రీడం ప్రకర్తయన్.

విద్య. ౧౦. ౧౩౫.

సీ. శివభూజ నాన కీర జిర్మిచుమ్మల పెక్కు
చయం త్యక్తమందును నయమందున .

కా. ౪. ౨౩.

౨. తిప్పతి, ఎత్తు.

సీ. మొదలిపెక్కుచయము బోయి మునిగ
నద్రీ, కలకబలి శీతమయం గంభ్ర గాన
మైన, నోయి యొక్కర్థ మొప్పించి యువ
తపించు, నట్టి ఖిలానకు నది ఎత్తయ్యానె
తలడం. కా. ౩. ౬.

(ఇది పెంబు మూడక్కరముల సిరూహరణము.)

౩. అధిష్ఠము, భుజిత, గొప్పతనము.

సీ. శింశునిలకార సింహాకాదంబుల పెక్కుచ
యోమోతక విలుచుకొనియె

భాగ కర్ణ. ౧. ౬౨.

(పీలుకొనియె పారాంతరము)

తి. .. పెంబిరి రామకొర్కయల్ తామర
నూన్నువచ్చు ననక దక్కుచ పెక్కుచలేక
యిట్లయిత్త ... కె భా. ౫. ౯౯.

(తక్కుచ ఎక్కుచలేక క. ౧. పా. ముద్రి. పా.)

క. పెక్కుచ గల హరి యిలువలె, బెక్కుచ
గల నేడ హరి పృథుహంకార, మృక్కుచ
గల శేయంక లో, మక్కుచగల నిట్టు
లనియె మునుపుతోడన్. (చకా. ౨. ౩౮.)

క. ప్రేమ, అనరాగము.

సీ. హంస పెక్కుచనిచ్చె హంసికి శోకార్నర
తెలయోడు మంగళం తెలయె మిగుల ...

మ. కం. ౪. ౪౬౯.

౫. నయోహము.

మ. .. మనకుల నగవు పెక్కులలోక తీక్కుల
పెక్కుచయంతోడె గామినించు పొన్న
మొగ్గిలను . యయా. ౪. ౧౩.

విని. ౧. పెద్దిది, అధిపము.

సీ. బియ్యం రవికలలోపల నలరుచోండ, గట్టి
నీపైంపు విగివలిగట్టు లనుచు, జిల్లెటాచుని
యమలలోక బిక్కియింపు కలిగి పెక్కుచ
బిక్కుచపలకరణ .

పల్లెకా. ౨. ౧౨౩.

క. బిక్కుచక పెక్కుచయ్యు, మక్కుచతో
రేయిం బిలు మమకాశీకుం, దక్కాంతె
దక్క శోర్క, దక్కుచ కార్కంబు రెల్ల
దక్క చతురము . (11౩. ౩. ౩౯.)

౨. తిప్పితము, ఎత్తియనది.

సీ. నీవు పెక్కుచో లేక నేను పెక్కుచో యించు
నిది నిల్చు చానిభుజంబు చాక .

(౧౯. ౨. ౮౫.)

పెగడ = పెగడ. వి. మంత్రి, ప్రధానము.
(౪. ౮.)

పెగడ = పెగడ. వి. ౧. మంత్రి, ప్రధానము.

మ. సమ్యక్ కరమహాపుత్రాచారా ...
ఇచ్చితిమి, సద్విద్యగ్రాహి పోతన పెగడ
ప్రాయ . . (చ. కా. ౪. ౧౦౪౮.)

౨. తిది పెత్తనము.

మ. పెగడన ప్రి కరణానకు ప్రి ...
భూమిపుత్రులు గా నియ్యబడినది ...
మ. కా. Ep. Ind. Vol. V 17.
8. 1188.

పెక్కుపే, వి. (పెక్కు + నయ్యుడు)

శ్రీ పద్మ. క. (౪. ౪.)

పెద్దరు = పెద్దరు. వి. (సం. త్తర్కం. ప్రా. పా. కరం.) సారవసమి.

డి. పెద్దరుకడుపుల పెద్దల మగ్గిరి కొంగల పొంగెల్ల (సంగం క్రొత్తి.

చా. ౧. ౨౧౯. (ప్రాంతీకరి. పా.)

పెద్దేల్లులు. అ. కి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}}$) అతిక యును, చెలకంగ.

మ. ఇట్లు పెద్దసిద్ధి పచ్చవిల్లు పెచ్చ పెచ్చ పెచ్చులొం తొచి కలగి ప్రబల బలదప్పెనం దగు నా దర్శనమి మాటం దలంచి.

చా. ౫. ౧౩౨.

క. పెద్దిరి నీళ్ళ తది, నిచ్చిన నే నేడు మింక నేవర మెవనా, తెచ్చిన నీరుమనవి క్కన, పెచ్చులం బిల్లుటయ్యె. (శ్రీశా త్పుండా.

(శ్రీరం. మా. ౪. ౯౩౩. సిద్ధిగిలు. ముద్రి.)

పెద్దేర్. విణ. (పెచ్చు + అరి, వృత్తి యందు వర్గ వికారము. క. పెచ్చు = సిద్ధి, అవివేకము.) మూర్ఖుడు.

క. వచ్చిన మునిపతి కర్పణ, మిచ్చిన నీరపక మహాకు తెల్లమ నినగా, మచ్చరపు నామ పెచ్చులు, పెచ్చురితనంబు ప్రామపిల వి ట్టనియెత్. (ఉ. మా. ౩. ౧౦.)

పెచ్చే. వి. (క. పెచ్చు, పెచ్చు) ౧. అధి క్కము, అతికమును.

ఉ. ఒప్పులుగా భుజించి బుద్ధియు లాకటి చిచ్చు పెచ్చునక. (గీ. ౨. ౧౩౯.)

౨. అధికప్రసంగము, తూటూటూలు.

ఉ. వచ్చి బోవలగ నేటి నిలువనా నురసాధండు చూచి రంభతో, మచ్చర నేటికిక విరుదు నూటలనం బని రేమి నీట నీ, పెచ్చులు

వల్లనల నిమగ్నమిదంబుకొడికి గీరి మిక్కిలిం, పెచ్చిరి .. చా. ౩. ౩౧.

౩. అక్కరకు బట్టి నానెమల ముచ్చలొనగు నానియందు అధికముగా నిచ్చెడు భవము. (౪. ౮.)

౪. ఫలాదులతో.

ఉ. బా : బావిచ్చు పెచ్చు. తె.

ద్వి. అనిమిషుర విచ్చు పెచ్చునం దిద్ద నిచ్చుకు తె లవ రెక్కలు దోచె వర్తమాన ..

ద్వి. తి. సా. ౨. ౨౯. పా. ౨౩. పం.

౫. విధము, నీటి.

న . కృష్ణభుజంగంబునంగంబున బునలం బోవిడు చుచుగార్చిచ్చు పెచ్చున మండించు నంబు దంబుచందంబునక దిముచును .

చంద్రా. ౨. ౯౩.

మ. అట్టియెడ వల్లెగెట్టి మహారణ్యం కి పొచ్చిన కార్చిచ్చు పెచ్చున

ఉ. రా. ౨. ౨౧.

విణ. అధికము.

డి. ఎచ్చు పెల్లడనము పెచ్చు మిగిలి, మిక్కిలి యెక్కువ మెం దగ్గలము పెచ్చు దుగు నాగ వధికంబు దోచుచుండు .

అం. భా. ౩. ౨౪.

మ. భద్రదంతావళాద్రంకవహింకార పెచ్చు పెచ్చు పుంగదలం గదలకొన్నకలలు పెచ్చున పడ .. రా. వి. ౩. ౨౨.

(ఇటు వికారమని భావము.)

క్రి విణ. అధికముగా, మిక్కిలిగా. (ప్రా.)

(మా. పెచ్చు పెచ్చు, పెచ్చురెచ్చు)

ః : పెచ్చిల్లు, పెచ్చుది, పెచ్చు పెచ్చు, పెచ్చు రేల, పెచ్చు పెచ్చు.

పెచ్చుపెరుగు. అ. (పెచ్చు + పెరుగు.)

౧. మిక్కిలి అతిశయించు, పెంపెట్టు.

ఉ. నచ్చిన రాజసంఘములు పారిజాతీతల
తంద తందమల్, పెచ్చుపెరిగితిండె
వలసేను వల నెక్కడ కొచ్చినట్లుగా ..
అ. ౧౧.

గీ. బలయు రిత్నాకరములు సంచలనగఁ జేసి,
పొదివి నిధు లెల్లఁగొని సందియవలు చేసి,
వేద మాదెడపూటి యుపారలమ్మి, బచ్చు
లర్చుర నవానద పెచ్చుపెరిగి.

పాండు. ౧. ౧౧౧.

ఆ. విజృంభించు, చెలరేరు.

అ. అతడు పూజనియఁ దగు నే నెఱుంగదు,
వైస ధనము లీగి నవదత్తము, వచ్చు పెచ్చు
పెరిగి ప్రియు గర్వించు, తల వగ
యదంగపెట్టులెను.

గార. ఉత్సా. ౩. ౧౬౪.

అ. ఎదురి నంద తెలివి నవదమణి దత్తగా,
నచ్చి యెదిగి తల పెచ్చుపెరిగి, ప్రేర
దిత్తుడ పట్టి నాణక గోనెద, మానమూను
రిత్తులరేల. భార. ప్రోణ. ౪. ౨౬౧.

పెచ్చురేగు. అ. (పెచ్చు + రేగు) చెల
రేగు, విజృంభించు.

గీ. నలుగు రేవురు సంగడి తెలమిలోడఁ, బోక
లాటలు నొడిలోడఁ బోకికొనుచు, బాణ
తనములు నట్టుతోనములు నొలయఁ, పెచ్చు
రేగుచుఁ గొలువఁగా వచ్చె నొకయ.

కావ్య. ౧౦. ౮౩.

పెచ్చులెచ్చు. అ. (పెచ్చు + ఎచ్చు.)

మిక్కిలి అతిశయించు.

ఉ. ... శివు భార్యకు గాఢఁ బుష్కరాశిం,
గా దొనరించు పాపవపు కంఠకు
గ్రోధము పెచ్చులెచ్చుగన్.

భీమ. ఆ. ౧౧౬.

పెట్టె. మి. వి. (పెట్టె + అట్టి.) గొప్పయతి.

క. ఇటు బండి కొంతనడి గా, నదిలాటక
లలుట విడిచి నకుకంబునఁ బెట్టెటి
యలులఁ బెట్టె న క్షణి, బటుతర పాదాశి
రేకభాత్రం వగుచున్. (పెట్టె. మి. ఆ. ౨౪౩.)

పెటపెట. వి. ౧. (సండ్లు కొలుకుట, పెటులుట,
విలుగుట, ప్రేలుట, చివరకు వడలు, ఉలుకుట
మున్నగు వానియందగు) ధ్వనికనుకరణము ;
అట్టి ధ్వని.

అ. పెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁగొలుకుచు,
దమ్మఁ జాగ్రహించి తనవీఁ బలికె...

భాగ. ఆ. ౨౪౦.

ద్వి. పెటపెటఁదెలిరి పె న్నినుగులు పడియె...

ద్వి. నారిక. తూ. ౨౧౪౬.

ద్వి. పెరిపెరి ధ్వనులు పెటపెట ధ్వనులు,
కలయ దిక్కులఁ బర్వంగా విల్లు విడిగె...

రం. రా. పాల. ౬౬౬. పా. ౧౦. పం.

(దిక్కులద్రువంగా వెల్లు విడిగె, ప్రాంతముద్ర
పా.)

చ. మిటమిట గాయు వాతపము మించుగ
శోర్యక గండకలయద, పెటపెట ప్రేరి
తేలుచు పెంపు కహించె...

చిత్రా. ఆ. ౯.

క. అం దొకకూద్రుచు నుచుతి యసందగు
బట్టిని యం దున్న నదివ్రాసేందువద
యలలుగఁ, వెంబులులొని లేదు పెట
పెటఁ లేల్లుగ. గు. ౩. ౨౪౩.

1. చివరిన యిది గాలి పెట్టుగా పెటపెట,
గడగలంకరణ చివకు లురె.

ద్యా. 3. ౯౭.

౪. .. కురియగఁ జొడఁగఁగ, పెటపెట
నలుకుచును వాన .

కేమ. ౧. ఆ. (౪. ర.)

5. దిగ నే నిగ మూఁదరియచు ద్రూఁకుల
త్రూఁక పెటపెట నలల రెట్టులుగఁ
జేయ . యయ. ౧. ౪౪.

6. కలగరాధరమంటితిపాటనకదీచువాని
పెట పెటలతోడఁ

(వరాహ. 3. ౨౬.)

౭. ఎండ తీవ్రమగా కాయలుజం దగు పను
కరణము.

౮. పెటపెట పెట గానక రవి .
(ఇటు త్రిపు.) రా. వి. ౫. ౯౦

౯ : పెటపెటమను, పెటపెటలాడు.

పెటపెటమను = పెటపెటలాడు. ఆ. 11.
(పెటపెట + అను) పెటపెట అను ధ్వనికలిసి
యగు.

ద్వి పెటపెటమని తగ క్రింది కంబంబు,
మలమల ప్రయ్యలె పగుల నా నడుచు

ద్వి. రా. ౩. ౪౫. (౪. ర.)

పెటపెటలాడు = పెటపెటమను. ఆ. 11.
(పెటపెట + అడు) పెటపెట అను ధ్వని
కలిసియును.

౧. .. నిలు త్రువ్వకొని తప్పుకొ యెక్కిడి
నాలి లాగుచోఁ, పెటపెటలాడును ద్విత్విగఁ
రెల్లగఁ జచ్చును మిలం నంటుగ

అచ్చ. రా. కా. ౧౩౬.

పెటారి. వి. 11. పెటారి, పెటారిగడ యడ
పెటారి) పెటిక, పెటె.

౨. చు. చులయు ప్రసాద మారి పంజా పీటు
మరియి మూడుదారి పీకలికి వారిలారి
యనుకారి మచ్చిప్రటారి ప్రాయత్నం, గలియి
కొటారిదే కడ జగాజగి పెడిపెటారి
మాయచే, నలన కటారి యందు కకటారి
నలియ మిటారి మింకుగ

మకుండ. 3. ౨౦౬.

పెటిలిం(ట్రి) నే. స. 11. (√పెటులు)
పెటులుతేయు, ధ్వనికలుగునట్లు పగులు.)

౩. చివకుల పెటడిం జడవిధి మృష్యగోరిన
నీరులోనఁ శే, నలనలంబు పుట్టుముల ద్వన్య
నిరమ్మదవానము ల్లభ్య, లాగిని పెటిలింయ
నార్పియులాతో యనగా సతతిర్పియంకర,
మరితముల పుట్టం నలిసంక్రమనా
మనగర్భినిమక. అయి. ౪. ౨౩

౪. చటులతరి మరలి బాజో, వట్లమలనట్లు
ప్రకాపకాచాగ్ని కిలు, జిల్లెనది తిల
రాక, పెటిలింతుక వారి మనసుదిగి
జటిలింతుక. చంద్ర. ౧. ౨౩.

(ఇది భిన్నం నే నే ము అని నాకర్పరము.)

పెటిలిమను. ఆ. 11. (√పెటులు) రాకరే
తలగు, తలించు.

౫. ఇటు లాకఁ ముండగా నక్కటిలాల్
యంత నడుం నులుకరా ద్వి, పెట్టి
మడి పొమ్మపె నట్టిటు మడి తలలోనఁ దాని
యేకాంతమున. వి. వి. 3. ౧౯.

పెటిలి. ఆ. 11. పెట్టి, చచ్చడనట్లు పగులు,

౬. అలరం దాళలు పుట్టికొట్టెనుమిథి
వ్యవృథాచయితుని పకావకఁ తెలిసి

వంశపటాంబుల తెగవీర గొప్పతలంకి
మీ క్రమం అనగా.

పదం. 3. 229. (4. 5.)

పెట్టు. వి. మనలనవుడగు ధ్వని కనుకరణము.

మీ పాశ్చుర్యము బారల నిర్మలత గుణ్యలతల
పటలి పెట్టులకు జటిలి రాల్చ...

పదం. 3. 230.

పెట్టు. వి. ౧. విజయలయందగు ధ్వని కను
కరణము.

(మీ ఆశ్రయిత భూమి. "పెట్టుపెట్టు")

మ. . . ర కంబులు గుట్టుకుగుట్టుకు
గ్రోలియో గీతంబులు పెట్టుకుపెట్టుకు
విజీవియో క్రేపులు పుట్టుకుపుట్టుకు
క్రందియో . వరాహ. ౨. ౧౧౮.

వి. మనమము. విరమము.

(వ్యం.) వారో మీ పెట్టుకుమలు లాద
వలదు.

పెట్టులు(ట్టు) = పెట్టులు. అ. 3. ౧. (వీడియి,
విగ్రహ, మున్నగువానిచే) చిటులు, మనలు,
బ్రహ్మలగు.

గీ. పెట్టి బ్రహ్మచర్యంబందలు చిటికె
దిక్కు, బారల బ్రాహ్మభవమంబు బిడికె
సభము . పదం. ౪. ౨౧.

క. పోకముడి పీడ బులకలు, మూల నికర
తెలుగు గ్రమ్మ మిది చరిత్ర, తెగ పె
ల్లిది పెట్టుగ, రాకేంద్రనిర్మాణ గా
బురాంకరం దంకర. (పార్వ. 3. ౫3.)

౨. ద్వనియ, కలియ.

ద్వి. పెట్టు పెట్టి పెట్టి పెట్టుకులు వడియె.

ద్వి. పోక. ౨౧౪౨.

3. ఉన్నమనేత ఉన్నమ క్రేలు.

మీ పాగినివట్టులు తెగంబుల యంగములు
తెట్టె పాగని విట్టులు తెగంబులు

మనము. పదం. ౨. 3౪.

వి. మహావీర అగ్నిప్రసరణాయుధమీయము.
(పెట్టుగ్రోవి. అవి. 4. ౪.)

మీ పెట్టులచక్కలు లాత్తి పీఠస్వయంబ్రాహ్మ
పరిరంభములు కేవలం కొనగ.

మనము. ౫. ౪౪.

మ. పెట్టిలియ, పెట్టిలియ, పెట్టులగ్రోవి,
పెట్టుకంబులు, పెట్టుగుడు, పెట్టుదిమ్మ,
పెట్టుమో, పెట్టు, పెట్టుగ్రోవి,
పెట్టు.

పెట్టులు(ట్టు)గ్రోవి. (పెట్టులు(ట్టు) + గ్రోవి.)
అడుగుగ్రోవి, మహావీరంబియో
యధాధాధము.

మ. . . మహావీర పెట్టిలియ పెట్టుగ్రోవుల
పెట్టులు . . . పదం. 3. 230.

పెట్టు. వి. (క. పెట్టు) ౧. మనమలందరి క్రీ
వ్య.

గీ. తెట్టులాయులు అమయకీర్తినికె, తెలు
పుడు భరణి కేయల తెలుపుకునికె, తెట్టు
యది గమనించి మాపెట్టుకొనుడు, మంద
బ్రాహ్మరము . . . పాదం. ౧. ౧౨౨.

మ. గంధారాగ్ధంబు విట్టులవీరవీరము వక్రం
రమంబులవక్రం దండనంబులమీ ముట్టుక
సంపదంబులవీరము చరిత్రంబులవీరము
తెట్టుకుమోకుమం గలదియ, విజీయం
బట్టి యీ కాంతిప్రకరణము భవించుచున్నది.
రా. ౨. 230.

౨. ఆనందోదయ.

1. తక్కువగాను మనము పెట్టయడము ...

అం. భా. ఆ. ౯.౨.

విని, పశుపక్షులలో శ్రీ భావిది.

౪. ఆలేను యిల్లు పెడలేను, గోలయేలబె
సొక్కపెట్ట తక్కిరి గొనుచున్

కుక. ఆ. 33.

పెట్టి. వి. (సం. శ్రీ క్రమ) లోమము, పెల్ల, పెడ్ల.

శీ. పెలయే లోమము పెల్ల పిట్ట పెట్టగడ్డ
పెడ్లయనంగ గనుపట్టు

అం. భా. ఆ. ౨30.

పెట్టమూచి. వి. (పెట్టి + మూ) అడుకోడి
పోలినుండు శోడిపురా.

శీ. తక్కువలులు పుంజునగ నడయవి
పెంజిపోలికనున్న పెట్టమూచి యడంగ
బరగు. అం. భా. ఆ. ౯.౨.

పెట్టియే. ప. శ్రీ. (√ పెట్ట) పెట్టలేయే.

౧. (అతారాదులు) ఇప్పించు.

౪. మఱియును సొకనా పెవ్వరు, పెలుంగక
యెంజంగ గారనెంద్రుడు ధర్మం, పెలుంగ
గక విష మన్నుచుతో, గుణులొని పెట్టింపె
గార్చుకొనుటకు కృతిన్.

భాగ. అది. ౫. ౧౩౮.

౨. విడిపించు.

శీ. అపొన్నల (బ్రలలు బిలానురు నడలి కండ్లితుం
లేసి మనల పెట్టింపకొనియి.

భాగ. విరా. ౧. 3౪.

శీ. బలములు గాని విడిపిన భావ పాద్య
మచ్చుకే యొక్కడంద వివ్వచ్చుకే దడలి,
పక్షుల పెట్టింపవచ్చును నీ బలము విలుగ,
దయ్యెనే వీవుల గడ్డయన నడువ లేర.

భాగ. ఉద్యో. ఆ. ౨౦౪.

3. పెలకోలు, పోలించు.

శీ. పెట్టింప పెడలైన పుష్టికలములు భర్త
గత్రంబు బాధాభవములు.

చిత్రభా. ౧. ౪౩.

౪. నాటింను, పొండు.

ప. . నీటి పెంపునకు నేను పెంపులను
ఇచ్చి ద్రుంపుర నేయి పోంకమానులు
పెట్టింది పిల్లకు నమస్సులకు నా చంద్రా
ర్కము భోజనము నడచువట్టుగా నీతోంట
ఇచ్చి . ద. ౫. ౪. ౧౦౫౪.

ప. . సమానానీ తిరుప్పవ్విం దనకల పెట్టి
విలికిని పోంకతోట్ట పెట్టింది
ద. కా. ౪. ౧౧౧౪.

౫. పిట్టింను, విట్టింపకేయే.

శీ. పండిళ్లు పెట్టింది పైగొచ్చు లెగయింది
గుండుమాలము పసికొయ్యల నూర్చి . .
ఉ. మారి. ఆ. ౯.౨.

౬. వ్రాబులేయించు.

శీ. కలుగు కర్తవ్యములు పెల్ల బట్టి పెట్టింది
యత్నాగ్రహణీయకవ్యుల, పైచివాత్సరతర
కాపి యటించును వ్రాబు పెట్టింను ...
పరమ. ౫. 3౫౦.

౭. ఉంచవట్టు చేయే.

శీ. లీల గలకంకి పదము గంగల బట్టి, సప్త
పదములు పెట్టింప జువభయం . .
ఇందు. ఆ. ౨.౨.

(త్రొక్కించు, అతి భావము.)

పెట్టిపోతలు. వి. వి. (√ పెట్టిపోయు.) అన్న
పానాను లాపగలేయే పోమము, అవర
ణము.

శీ. పెట్టిపోతల పొంగుని పెట్టిపోని, యెంటి
కడ నుండి యెట్టాను బంటుకాడు. ...
కుక. ఆ. ౨౦౮.

1. పట్టినిల్లది పెట్టకపోతే లాసిందిన యక్క
పెట్టెం ద్రెంక యడలవలయు.

నిరం. 2. 1. 1. 1.

పెట్టుచోయు 2. 1. 1. (1/2 పెట్టు) అన్నాడు
లాసింది సోమలమనేయ.

3. పెట్టుచోనిననాడె చుట్టాలచేత కలిమి గల్గిన
నాడె కాంతవలపు. (రామలిం. 33.)

పెట్టు. 4. 1. 1. (1/2 క. పెట్టు) 1. (అడలము,
తీరము, బహుమానము, మొ॥) ఇచ్చు, ఒకంగు.

(క.) అడలముచ్చు.

4. ప్రియమొకంగు దగం చిలిచిపెట్టెడు మాదది
తెన్నమాడు ..

భార. తిక్క. 3. 1. 1. 1.

5. అభిలక్ష్యులగుటల యా నుట, పెట్టె కే
మొలచగా పెట్టెచుటులకు, భక్తతో
నూత ముద్దాచిపండు దివియ, పెట్టె ముచ్చు
గుట్టుల పెంచుతేని. పొందు. 4. 1. 1. 1.

(చ.) తీరముచ్చు.

6. పరిశకంపెను పెనుకనుగొలిచిన భటుఁ
దరుగుమీఁ గొన్నధనం పీ, వలయును బతి
కా నువీన, గొలిచినదినములకుఁ పెట్టి కొలు
వునుపడగున్. విజ్ఞా 2. 34.

(ట.) బహుమానముచ్చు.

7. పంధాంగమయ్యకుఁ కాగ నమర్చించు పట్టుక
కానికె పెట్టు మరువు.

మాంస. 4. 1. 34.

(ఠ.) అధికారముచ్చు.

8. ... పిట్టి దళకాయితనము పెట్టకు మునుపి.
ను. 4. 44.

(స.) మూల్యము (వెల) గానిచ్చు.

9. ... మేను, దీనిరహిఁ బుణ్యముచ్చురు కప్పు
రంబు పెట్టి యుప్పు గొనుట.

అమె. 1. 1. 1.

(గ.) ఇచ్చు, అనుభవించుకేయ.

10. మదమక పెట్టక తొందర, కడు పెట్టుడు
మూర్ఖువట్టి కనుకముఁగొలుచుం, బుడమిట
భర్తకృపలకు, నిద దగు నగము గాని మేది
నిశ్చరవర్యా. (భార. కాం. 3. 43. 1.)

ద్వి. 1. మందు పెట్టిన పెంగుఁ గ్రామములు.

ద్వి. మరెక్క. తి. 1. 1. 1.

సా : పెట్టిన తిమచారే కాని తిట్టిన పడుచా
రందరు.

11. ఇడు, తెలు, నేయలవలెనే ఇది సందర్భ
మును బట్టి పెక్కర్థముల నిచ్చును.

12. .. అవ్యవహార లతాలనుకూల మృదులా
నిలాపకృత్తి కనుమహాత్మకానలు పేషలు
పెట్టినయట్టి రైరి ..

భార. అది 4. 1. 1. (ఇటు చుట్టు.)

13. అని తలచి యొక్కపత్తికి, తనతనయని
నేని నేకతయ్య సమస్తమయ్యును ప్రాసి
మంద్ర పెట్టి సమస్తయఁ దగునుఁ బంద్ర
సామర్థ్యమున ననియన్.

తె. భా. 1. 1. 1. (ఇటు నేయఁ)

14. .. లేక, లేకరరరరరరరర పెట్టిరి, దిగదిగ
న ప్రియార్థ దివ్యపురంధరం.

భీమ. 2. 1. 1. 1.

15. ఎంత చేసిన కానించా మెదటి కడుగు,
పెట్టకయ్యెను గర్హించిమముగఁ, తోకఁ
ప్రియమఁ గడు పెట్టె (ద్రోహుఁ గాని...

కళా. 3. 34. (ఇటు తిండు)

16. ఒకటి కొక్కటి చూచి యెంతి నేకలు
పెట్టునీదల నుమిగోడి నెయనెట్టు.

కు. 1. 34. 1.

17. వరుసలుపెట్టి దుచాళించు నుడి పిడి పిడి
మావు మోమను పెనుకాబు.

కేరామ. 1. 1. 1.

(వరసలపెట్టి = వరసలపెట్టి.)

ప్రూగమ్మ పెట్టు = మాగమ్మ చేయడు.

గీ. ఇరుట బంతులలోపల పెట్టియెడ, పెద్ద బ్రతుకు ప్రూగమ్మ పెట్టేది, చాని కబ్బు బిజునకలంబు గొలుకు, బ్రహ్మయోగింద్ర లోకసామ్రాజ్యపదము. (వరాహ. ౯. ౪౯.)

(ఇటు కమ్మలు పోలెడు అని భావము.)

3. వడ్డించు.

ఉ. కంచము పెట్టికొన్ని యది కర్పరయ్యెను
బొలుపెట్టు నే, కెంచుచునున్న బాడు బువ
చేతర విడుచు . . మాత ౨. ౧౨౫.

గీ. పచ్చబాహునికలంబు పల్లెరముల, బచ్చ గంధనికార లేర్చుదమి జాది, పెట్టు రవి
పెండ్లిపెద్దం పెడచు పెట్టు, పెట్టుటకు
సంకలపకును బలె వడత్రు.

పై. ౨. ౧౨౫

౪. (పప్పు, బులుము, పెం) పెట్టించు.

గీ. సఖ్య సంబంధముల తేది యక్రధరుడు,
ద్రుపదుడును దక్కె దక్కెన పృథకులెల్ల,
నియో పెట్టనివారులేరు .

భార. సభా. ౨. ౧౦౬

౪. ఆ పిచ్చి సతవియోగము, సప్త మగుడ
పెట్టు సతవియోగము గలతో, న పిచ్చి
బాకు పొంగు, సప్త మగుడ పెట్టి సతవి
యోగ నీవ మగువ. విజ్ఞా. 3. 3౦.

౪. అప్పులు త్రుట్టక పరపతి, దప్పి యింపంగ
బారతరకామీలు మున్న పిచ్చివారల
మా, అప్పులు పెట్టు మది చాల నలబడి
పెట్టవ. దక్కా. ౪. ౧౧౦.

గీ. ... బాసిగా నెల యెఱిగి పెట్టి
కొనడు ... మార్గం. ౧. ౨౧3.

౫. పొంపించు, పంపించు.

(ఈ యర్థము నీది పద్యాదులలో లేరును.
అప్పుడు తూర్వమందున్న విశేషముయొక్క
మువర్గమునకు లోపత్రులందువులు పెట్టి
కములు.)

ఉచా : ముఖపెట్టు, భయపెట్టు.

గీ. సభలోన నట్లు దుక్కానుం దనమాన
పెట్టుంగ నచ్చటిపెద్దలెల్ల, బలక
యొందంగ ... (భార. ఆశ్ర. ౧. ౧౨౦.)

ఉ. అక్కట నానపోయి యడియోనల
బావయెన్నరాన ము, నొక్కరి నే
వరసలేమిదోక్కటరాధల పెట్టియెన్న
నా, పెట్టి ముఖాంతి

భాం. విరా. ౨. ౨౨౬

ఉ. త్రుట్టగఁ బుట్టగాఁ దనిపెం బుట్టల
దేవత గన్న యందలం, గట్టి పాఁచాతి
యన కింపడు తప్పిది చిక్కిన వగం,
పెట్టుకు పోసిడికలికినంద యిండును
దప్పి నీది నీ, పెట్టుయనక మహాత్మి భరి
యింతుము దీవన బొందు పెంకయొన.

మాది. తూ. ౫. ౧3౯.

౬. అపొంచు, పొంతు.

౪. మునియించు బాకె గది చాలమి పెట్టుకు
రెనమం దలంప నమనముయ నడ
పెంపయ తొడవు ..

భార. ఉత్క. ౧. ౪౦.

౪. ప్రితి గలప్రేమనిపై, వారతముగ లేని
బ్రహ్మ బాహ్యనిమనోపాకోచు పెట్టి పిట్టన,
యోగం దేనుటనాను గచ్చు బలం
బుల్. విజ్ఞా. ౨. ౪౦.

౪. కేట నలసి యాచెంతెక, యాటమి పెట్టు
గతంగి యున్నటియెడక ...

మాత. 3. ౫౫.

5. అడుక్కు, తీర్చు.

గీ. మారు మొదలపేట్టలు గొండ బుజ్జుల
లాయుధములు గంకటములు ముర మన్ను,
బాది రామివా రని చూచు చేర, ముగ
మన్నుది కంకగృధ్రాదు లలి.

భార. శ్రీ. ౪. ౨౦.

గీ. ... కంకరాద్రికానకము మోచి మందరా
గంబు చాక, బొక పెట్టిరి తిమ్మలవలము
దొరలు. మనుచు ౫. ౪౪.

గీ. ప్రియకు ధన్యులలు పెట్టివాఁ డిక్కడ .
భాగ. ౧౦. భూ. ౧౦౨౬.

గీ. మంగిట గోమయంబున గోమఖము దీర్చి
కడలు నాగుగ ప్రుగ్గకట్ట పెట్టి.
కాశి. క. ౧౪౧.

౮ అలడు, రాను
చ. దిగిచనుచోయిఁ జందిరము పెట్టె నివేద
సాంధ్యకృత్యముచే (గంధ. ౨౭. పా)

చ. . తిరుమాత్రము మున్నయి పెట్టి చుట్టి
య, యిరుగడ బొక్కి యానయచు
చిచ్చిన . పారంగ. ౩. ౧౩౯.

చ. ముగ్ధప్రకరంబు కలింగమేదిసి,విధు నవ
కీర్తికల్పలము నేమలు పెట్టి పరించు
నిచ్చులుక. ఆము. ౧. ౪౦.

౯. అభరణాదుల ధరించు.

గీ. కట్టినదీరిలు పెట్టిన తోడవులు తెచ్చెడి
వాహంబులు .. విభా. ౩. ౧౩౨.

గీ. ధరింపగల్గిరి వర్ణవైభవమైత్రీ లీల
జూలీకాంగులరీయకములు. (సీమ. ౧. ౪౦.)

౪. ... విడువలు జూలికులు దున్నుపెట్టిరొ
యవగళ. ఆము. ౪. ౧౨౫.

౧౦. ధరింపజేయు.

గీ. ... తినుకాండవారంబు తెట్టు చూచి.
సేమ. ౨. ౧౪౧.

గీ. పసివాఁడు కట్టిన పాలతూసలె కాది పెట్టు
సొమ్ములు లేవు విడలకును.

(మచేల. ౧. ౩౬.)

చ. .. కమ్మరి, గొని యిడు బొట్టు నా
కనుచుఁ గూర్చి నొసంగివఁ దెట్టుచుండ ...
ఆము. ౫. ౬౭.

(బొట్టును. అను కన్య పదమధ్యాహార్యము.)

౧౧. కలిగించు.

గీ. అవలాత్మపునఃపటానకపాటి శివ్యాఁడు వచ్చె
పెట్టునా ర్రవంతుఁబుత్తు.
మనుచు. ౧. ౧౮.

ఉ. . నువ్వవల్ల వశోమలతకృతదన్యయా,
పాటలకాంతి హాళి మనీషు కీర్తి వన్నియ
పెట్ట నానగ, న్నాటకమాత్రధారి యను
నందనుఁ దర్జిలి మ్రొక్కె .

పారి. ౧. ౧౨౦.

గీ. లచ్చి యన్నకుఁ దమ్ములకును వాదులు పెట్టి
కలకల వగుమోము కలిల నీన ...

పారంగ. ౨. ౪౨.

౧౨. దిగివడుచు, విడుచు.

ఉ. ... మదీయభార్య కీ, ర్తియె ధిలె పెట్టి
చతురంబుల ధర్మమౌ నాను ..

భార. ఆది. ౨. ౬౩.

చ. అవలిది లక్ష్మణుండు విజయత్యేవా
వాఁడనఁ జూచి యుమ్ములు, బొడవగఁ
బుగ్రుఁ పెట్టి చన తోడఁ గ్రమ్ములు రాజు
గాంచి ... భార. ద్రో. ౨. ౮౮.

గీ. తగిలి నా తీవసుమకు నాధారమైన, నీవు
కుఁ పెట్టి పోఁ జచ్చె భావబుద్ధు.

కు. సుం. ౫. ౫౪౭.

౧౩. (వకువచ్చెను.) ప్రసవించు.

పెట్టుట

682

పెట్టుట

౪. తదిగ్గ మిట్టను నీరుం, గట్టని నీరునులు
గానె కింధికటంబుర్, పట్టయినకొట
గ్రుడ్లం, పెట్టుము నీ కనిన

మొ. పం. ౧. ౫౪౫.

(వ్యవ.) ఆ కొడి నాగున గ్రుడ్లు పెట్టివది.

(వ్యవ.) ఆ యావు మందిమాదను పెట్టివది.

౧౪. పశులం గ్రుడ్లను పొదివి పిల్లలను చేయు.

నీ. చతురభాషిత యొకభాగ వర్తింతు నది
పిల్ల పెట్టి యింపారుపండ్లు తెచ్చి యిచ్చిరి
కాని కిచ్చుకొ ...

భార. కాం. ౩. ౨౪౫.

౧౫. ఒప్పుగించు.

నీ. చదువఁదెట్టిరి నేరంబు పదముఁ గ్రనుము,
సాంగియుని బాలకుని నుపాధ్యాయునిబాద్ద

కాశి. ౪. ౧౩.

నీ. గనికు మహాభాగ్యునరునియొకడు దగ
కాన్తము లెంతయుఁ జరువఁదెట్టె.

పరమ. ౫. ౧౩౨.

౧౬. తించు.

త. వాని లన కరంగమా, డంబుల తెలి
పెట్టె దనకొకతీరణుఁ జేర న మృనిక.

భార. ఆది. ౩. ౧౧౯

చ. .. సర్వసీతామయఁ దల్లిమాతీయకా,
సమధికదీర్ఘ కేద యను కబ్బము పెటక పిల్వఁ
దెన్నెడుక. మొ. తి. ౯. ౧౦౪.

నీ. మంత్రశ్రవణంబుఁ దెట్టి మన్యుడనితొధిమూర్ఖ
భాగంబునందు పశ్చాత్త మెవఁగ.

మొ. ౮. ౧౧౦.

౪. ఆ దెవక మెప్పటి కీ, పెదలపై దయను
దెట్టి ప్రక్కకువఁక. (పార్వ. ౪. ౮౫.)

౧౭. తెలకొల్పు నిజావు.

త. .. భారంగమా రివె, దెట్టివమాచ్చి. తొ
మృదయనీకయం దమృతాన్నికుందిరం బిట్ట
ముగటి ... (కవి. ౩. ౯.)

నీ. నిండునీసవి మరుభూమి నిర్మలముగఁ, చేర్చి
సలిలాన్న సుక్రంబుఁ దెట్టివట్టు ...

భీమ. ౫. ౧౫౨.

నీ. ఇటుల నయ్యంబు మనసులో నీకుఁ దెట్టి.
పార్వ. ౪. ౪౩.

౧౮. నియోగించు, మనుచు.

త. కటకుఁ గాత్రగా నిమర గానఁగఁ జాలెడి
కారె గొంపలం, పెట్టుచు కచ్చి ...

భా. రా. యొ. ౨౫౮.

నీ. మార లెవమండ్రు భుజాంధ్రహార బొద్ద,
భక్తిఁ బూజంపఁ దెట్టుడు పాకుపకుల.

భీమ. ౪. ౨౦౮.

౧౯. (వారు లోనగువానిని) గ్రచ్చు, కాటు.

౪. ముగ్ధీవుఁ దయో, మొపెట్టు తెట్టుగాఁదా,
చేపట్టినమెఱిఁ గినుక నేయందగునె.

రామ. ౩. ౪౩.

చ. భయ మను తొలికా వినులభానవనుంధిరఁ
దెల్లగింది భక్తి యెఱునునిరుఁ దెట్టి ప్రకటి
నది సమృదహారె జల్లగా, ...

కాశి. ౪. ౧౨౨.

నీ. చేపై ప్పిడి చేసి పెట్టినపన్నంబు తెల్లఁ
బొడైన గొన్నాళ్లు నవమె.

కవి. ౫. ౧౩.

౨౦. చేయు, కానించు.

(తొయ్యనమున కొన్నిక్రియల కుమనన్నంకరూప
ముల కనుప్రయత్న మై వానిచేరకాగ్ధ
మును తెల్పును.)

తాదా : చేరఁదెట్టు = చేర్చు, మాదఁదెట్టు,
మరుండఁదెట్టు, మొ.

పి. కదలి కన్నులు పెట్టి గడియాల వీయ.

పి. పల. ర. ౨౯౯.

ఆ. అంతిమకాలాది కన్యలవేది, పోతు
టీగ నైన బోలుమంద, వాళ్ళ పెట్టి
కారిదానందగురు వాళ్ళపెట్టు నేనినైతి వేల
నైతి. విక్ర. ౩. ౫౯.

గీ. పెక్కుమాటల నిటు బాగు పెట్టినేల.

కాశీ. ౨. ౮౮.

క. నూని పెట్టినకంఠంబు గావలేదు.

నిగం. ర. ౨౦.

గీ. క్రంతు నీలిలో మంచుచు నెత్తుచు
గారింది తిరలునీరందెట్టి.

భార. ఆది. ౫. ౧౩౩.

మ. ... తల్లిదండ్రుల మనస్సు విరాళులగఁ
గూడఁదెట్టివధనంబుల్ ...

సారంగ. ౨. ౮౫.

౨౦. నిగ్గయించు.

క. ... దుర్వాసుఁడు బ్రగ్గును పెట్టెగి ధవళి
వృత్తమువట్టెగ దుర్జయించు రథమెక్కు
తవిత. వరాహ. ౩. ౨౩.

గీ. నెలది యీ నీ దండవెల యెంత నా దండ
మను నెల పెట్టి నెవ్వనితరంబు.

అమ. ౨. ౧౯.

౨౨. కట్టు, నిర్మించు.

ఉ. పెట్టునికోట పీఠ మారి భీముఁడు వర్జముఁ
డున్ రణంబునం, దొట్టిన నుంటలు ..

భార. ఉద్యో. ౧. ౨౯౩.

చ. ... గడ్డమున గూడులు పెట్టిన పక్షి
కోటి పెన్మొరప మెఱుంగఁడు ...

వరాహ. ౧౦. ౫౩.

౨౩. కల్పించు, పన్ను.

మ. .. నువ్వీ దంకితరాశుర్యంబు వా ర్తలు
క్రమంబున నిజగన్నా యవనకు విసంబదు
వట్టి యుపాయంబు పెట్టదంగాక ..

కళా. ౨. ౮౧.

ఆర. (దారి) నిర్దేశించు, చూపు.

చ. నా, రరిది చువ్వవారి మంద
మందచు మందఱు శ్రోవపెట్టుగన్.

బా. రా. ఆర. ౨. ౧౩౧.

గీ. లేచి పోవంగఁ దర్తలు నేచి తోడివారు
పను నేను ముడితొలు పలువ కత్తి, పోవ
వాఁ డిందురం దని శ్రోవ యదనఁ, పెట్టి
యొకవాఁగు డిగ నిలపెట్టుటయును.

అమ. ౩. ౩౩.

గీ. శ్రీ రంగవాయకుఁడు పెట్టివట్టితోవ
యయ్యెడు ... పరమ. ౫. ౩౫౫.

౨౫. తూయు.

ఉ. ... అతం దేవిధమో యెఱుంగఁ దలు
పిమ్ముగఁ దెట్టినయట్లు యొందఁగాక.

మార్కం. ౫. ౧౩౪.

గీ. అమచ రాగరసాగ్నింకరంగ యగుచు,
నుదతి కనురెప్ప పెట్టక చూచె వరని ..

కవిరా. ౨. ౧౫౧.

౨౬. ప్రవారించు, కొట్టు, చూచు.

చ. ... కవచాశ్రయ భేయవి కక్కనంబులన్,
పదపదగాఁగ ప్రవీణమును బాటులఁ
దెట్టయు నేనుచేయింకన్, గదలుపలేక
యద్విధము కన్నడి నేర్పుచ విన్నవించినన్.

శై. భా. ర. ౩౭.

ఉ. ... త్రిమూర్తులఁ బెట్టి కట్టి యట్లు ప్పక
నీక మేను పగమె పదగా తొకపెట్టు పెట్టి
తిత్. చంద్రా. ౩. ౩౪.

గీ. ఇట్లు కోలాహలంబు గాఁ దెట్టుఁ దెట్టి ..

తై. ర. ౩౬.

నీ తొగల ముగ్గులు నైవ దూర మేగమిఁ
పేట్టు చక్కట్ల జమ్మలు బదలు గవల.

అను. ౪. ౧౩౩.

ఆ. కొన్ని పక్కకధామృతల త్రాన్వర్సరూపముల
కనుప్రయుక్తమై ఆ తర్కంతము, భూర్తిగా
అను పక్కమలియును.

ఉదా : దిడిచిపెట్టుము, వదలిపెట్టుము, ఆ
మాటలు కిట్టిపెట్టుము, మొ.

వ్యవ. ఆ త్రాగారు కొదలిని కొనిపెట్టుచున్నది.

ఆ. మలుగు, ఉచ్చరించు.

ఉదా . జయపెట్టు.

కా. . . భావా దేవ దన మాచరించు నిధి క
బ్రహ్మణ్యముం పేట్టుచున్.

మమత. ౩. ౧౦౨.

నీ. కరణాగారాధిపరీక్షితులు లయ్యలొక్కలు
పేట్టుచు నేన సలుగు. (పారంగ. ౧. ౩౩.)

వ్యవహారికములొని కొన్నిప్రయోగ విశేషములు.

౧. నేడు బడి పెట్టి రేపు తెల విచ్చెదరు.

౨. ఎద్ద బండ్లిని పెట్టునకు పెట్టివది.

౩. నీ మింకను తిరుగాయ పెట్టుకొన లేదు.

౪. తద్విషయపేట్టు (అతరించు)

౫. నై పేర్కముపేట్టు (అర్పించు)

౬. బొమ్మలుపేట్టు (అలుచు)

౭. కనుపెట్టుకొనియెందు (వేదియెందు)

౮. కిట్టుపెట్టుకొను. (ప్రమాణముచేయు)

౯. బాణము సరిగా పెదకు నుజి పెట్టి నుజి
జులకు.

౧౦. కాపముపేట్టు = కపించు.

౧౧. వయ్యలపేట్టు = ప్రయోగముచేయు.

౧౨. ఏమొనియ పెట్టుకొని కాఁ దిక్కినకు
పచ్చును = పిగ్గమాలి కాఁ దిక్కిన రాఁడు.

౧౩. కాఁడు కామాట చెవి పెట్టలేదు.

సా . వేలిలో ముక్కు పెట్టుకొని నేతికై అంగ
లార్చుట = పరిశ్రమ నిర్లభముగ నుండఁగా
కావలసిన పదువునకై తపాతనాపడుట.

ఉ. . నీవు గల్గి నే పల్లవిధుండు రాఁ దరి
మహాపరాకాష్ఠము జొంది దేల చింతిల్లఁగ
ముచ్చి పెట్టుకొని నేతికి నేటికి నంగలార్చు
గల్గ. పారంగ. ౨. ౬౦.

కంటవనక్రిపెట్టుకొనుట. = మిక్కిలి క్రద్ధ
వహించుట.

మ. (బ్రహ్మమిగురిండు కృష్ణులబహు
గంటవ వక్రిపెట్టుకొని యాయుర్యవ మో
రంత ప్రాప్తలఁ జెప్పక .

మమత. ౫. ౩.

అ. క్రి. ౧. కలుగు, పాదము, విర్రును.

క. గదగద వదలెడు మేనకా, నిడువెండుక
పేట్టు . ఉ. హరి. ౬. ౯౬.

ఉ. . మానిపముగ్గిలఁ దయ్యి మేనిపె,
పెట్టినపుట్ట నెట్టినీ నీటలు వాఁ ...
పాండు. ౫. ౨౪౯.

నీ. కనుపట్టులోయ గంగానిర్భరము వాఁఁ
జలుగు యో పయ్యెట్టికలఁకులందు, నినుక
పెట్టిననీల మమత. ౨. ౧౯.

౨. సరిపాఱు, పాటివచ్చు.

అయ్యగ్రాహి. . ఈ పదికి నే యెందు పెట్టు
దని చూచి కైకొన్నచు ...

భోజరా. ౩. ౧౨.

౩. కొన్ని పక్కకథితముల త్రాన్వర్సముల కను
ప్రయుక్తమై ఆ యా మలుల పరహితాధము
చేయుటయందు తెలుపును. పాఠమును,
తోడ్పడు, అను పద్యముల నిచ్చును.

పెట్టు

655

పెట్టు

ఉ.చా. కొనిపెట్టు, చేసిపెట్టు, తెచ్చిపెట్టు,
వ్రాసిపెట్టు మొ

ర. కొన్ని క్రియారూపముల కనుప్రయుక్తమై
ప్రేరణార్థముగా నుండును

ఉ.చా చూపెట్టు—చూపు, చూపించు

(వ్యుత్) నీవేర్పు చూపెట్టుము

రేలపెట్టు—రేలపు, రంగునట్లు చేయు

(వ్యుత్) ముఱచిన విషయములు జ్ఞప్తి తెచ్చి
యితనితోచును రేలపెట్టరలడు

తినపెట్టు—తినించు (వ్యుత్) విష్ణుని అన్నము
తినపెట్టు

శేర్చిపెట్టు — శేర్చు (వ్యుత్) సోరణంకని
ముద్దరాలికి కొంపెమూటలు శేర్చిపెట్టె
దగునా!

పెట్టు, వి గ నలు, కొట్టు

క. దనుజేంద్రుఁ డెఱుఁ విడుమని, పనఁగను
పులిగొన్న మృగము పెట్టునెఁ బడినె, ఏమఁ
ద్రాపు బొలుఁడుపు నీ, కనికలకడి చక్కఁ
ద్రోవ నలవియె నీకుఁ

కు. సం. ౧౦. ౧౩౨

గ ఎందు నీతినిహీనుని తెందునట్లు, నీరిని దిట్టుదు
రెట్లు వాఁ తేర నికని, ననుచు భూకాను
లందఱు నినుమఁ గూడి, యున్న యెగ్గిఁ
పెట్టు రావండు పెట్టు?

కళా. ౩. ౨౫౫.

ద్విపద. కుదిరియగ్గదఁ బుచ్చుకొని దిట్టుతేయ.

తెదిరివాఁడొకవంట పెట్టోపరింది .

రంగా రా మం. ౩౮౩

(వ్యుత్) కోలలేని పెట్టు, త్రాడులేనిపెట్టు
పడినెము పదిరోగములపెట్టు
గోడపెట్టు తెంప పెట్టు రెండును తగి
లినది

౨. దానము, తాని

(చూ పెట్టుడు, పెట్టువోరలు)

(వ్యుత్) మాటలు మాయమృది, పెట్టు గతతి
తల్లిది శేగుచుట్టమా! పెట్టుచుట్టమా!

౩ ఆవృత్తి, తతి

చ. అతని నాయకుఁ జూచి యేది యని నిరాశ
దుర్దాంతమై, కవిగన్ గుంతకు శుండితో
మరగి కా ఖడ్గాదిశస్త్రాస్త్ర తీవ్ర వివరంబు
విశోధ మర్చివహనంధంబుగా నొక్కపె,
ట్టు కడిం దదృలమెల్ల నారదుఁడు శేషం
గుంచె సారంపఁగన్

భార విరా ౩. ౧౮౨.

(ఒక్కపెట్టు = ఏక కాలమంతే.)

క. అ మహీను యెఱుంగ నేనిది, సామర లా కార
లూఁజఁ జరిగెను రొక పెట్టుముద చన
సోపతి యార, యాముడ చని నిచ్చివట్టు యార్తి
నితీ. కా రా. ౫.

చ. ద్రుపదునినైన నై నదరితోలినఁ జూచి వృశో
దరుండు దేవతగతుండుండు వాఁడె యనినా

రణ వర్గము నొంపవలయునని ప్రతి మాతృ
 శత్రు ముఖంబున పాండువనవ్య మొక్కెనె,
 ట్టు పరచి నీ బలంబుల కడంక యడంచి
 మదించి కేర్చినన్.

భార. ద్రోణ. ౫. ౯౩

ద్వి. అంతంక దక్కరాంతులె జనులు, గొంత
 విక్రమ మంది గొప్ప న వెలచి, కట్టుల గట్టి
 నక్షత్రపర్యతము, విట్టు లలచి నొక్క
 పెట్టుగఁగూడి పర్యతాగింలెల్ల వధుమనా
 నెరవి, 'పర్యతయ్యా మమ్రుఁ బాలించె'
 పండితా పర్య ౩౩౧ పా

క. మాణు.

క కివల సింది మిగుల సాత్వశ్రీ గర్వపరా
 క్రమండు పాంచాలోత్తమండును నుత్త
 మానం దువాత్సలండు శత్రుపాల తన
 యుండు ధృష్టికేతుండు ధీమండు భీష్మ
 పాతన సేతు వయన శిఖండి యఖండి పరా
 క్రమండు సౌధిమండు కెంపన రుద్రుండు
 యాదవ శ్రేష్ఠుండు చీకతానుండు మాన
 ధనుండు ద్రాపకేయు లశేయులు గోకయు
 శేవుర శేవుర పెట్టు

భార. ద్రోణ. ౧౬౯.

మానిశీ కావున నీదెన పాతనికెల్ల విముఖ
 త్వము గల్గెను భక్తిమయిం, దానినయం
 తెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద
 పాతనికై, నీవును నెయ్యముఁ గారుణి
 కత్వము పెట్టునఁ దమ్ముల నవిభుండున్,

శేవుర పెట్టుగ సంతతి కల్పియ నీ మది
 నిల్పుము పెంచాలయున్.

భార. ద్రోణ. ౧. ౯౦

పెట్టుజాటుము. వి. (పెట్టు + చుట్టుము)
 చూ. పెట్టు

పెట్టుకెట్టు. (పెట్టు + పెట్టు) కల్పవృక్షము,
 వేలపుకెట్టు.

పెట్టుకొను, స (కీ ౧ తాల్పు, ధరించు,
 నగలు పెట్టుకొను, పుత్రులు పెట్టుకొను
 -౨ వహించు.

వృత్త రామదాసు శేరుపెట్టుకొను

ఈ కార్యభారము నేను నా నెత్తిమీఁదను
 పెట్టుకొంటిని.

౩ ఉంచుకొను

వృత్త ఈ బాలుని నేను నాయొద్దకెట్టుకొని
 పోషించితిని, అతఁ డొక శత్రువు పెట్టు
 కొనెను.

పెట్టుకోలు. వి. పెట్టుకొనుట.

ఉ శేనులు శత్రునిం బరిభవించుట కిత్తవఁ
 కిత్త వైరముం, దామది పెట్టుకోలు ముఖ
 తంత్రముగాను ముసంధికాలముకా, నీమద
 గంగ రూపదంగఁ జేయుటయొక వలదగ్గ
 మైనవాఁ, దేనియైన వధునిడను నిట్టి
 వినిశ్చయమాత్మక గల్గుటన్.

భార. కాంచీ. ౩. ౨౨౨.

పెట్టుగ్రోవి. వి చూ. పెట్టుగ్రోవి.

పెట్టుడు. వి. పెట్టు.

పెట్టుబడి. వి చాళిపాఠమునందు ముందుగా వచ్చునునై మొదటపెట్టుడు మదుపు.

పెట్టుమందు. వి వర్ణవేదము.

చ. పతి నను నొల్లఁ దన్విధునిఁ బాయుట
 భార్యఁగఁ జాల నక్కటా, గతియింక నాకు
 నెది గణగామిని యానతి యిప్పుటందు ను,
 ర్పుతమున నీధర్మరాలికిఁ బ్రపంచునఁ జెప్పినఁ
 చెట్టుమందు నీ, పతి కిది పాఠతో నిడుము
 భర్త నకుం దగునంచుఁ బల్కుఁగన్
 యక్కాం ౩ ౨౩౩.

పెట్టువడు. అ. ౩ (పెట్టు + పడు) పెట్టువడు.

పెట్టువోరలు. వి. ౩ (పెట్టు + పోయుట.)

చూ పెట్టువోరలు

పెట్టు. ౨ వి (మొదట రూపముపెట్టియు)

౧ సామ్యులు లోనగువి యుంచుకొనుటనై
 కోయ్య యినును దంతము మొదలగు
 వానితోఁ జేసిన కటిక.

బొట్టుపెట్టె = తిలకమునకుఁ గాదునైన నన్న
 పానుగ్రా యుంచెడు పెట్టె

౨. పల్లకి నడిమిపెట్టె.

చ. భవన మనోబయలుగఁ బ్రవృత్త ముహూ
 ర్తమునందు కేద్రుఁడై నైపులుగదల్చిపెట్టెల
 తెలంకుల పాత్యకిఁ బోకలంది యం, భక

యమవృష్టిభోజం. సుతప్రకరణము గొల్చి
 రా మరాంశకుండు మహేంద్ర ౨ భవము
 నక గదలెం దురగాధి రూకుంజై.

౨ భార. ౩. ౩౧.

౩. బండి పరము మీఁద నమర్చిన పెట్టె.

౪. పామగాని లోఁకటిండ్లపురుగుగాని చుట్టు
 కొనియుండు చుట్టు.

పెట్టెబండి. వి గూఁడుండుకొట పెట్టె యిటు
 బ్బిన బండి (చూ పెట్టె)

పెట్టెపెట్టు. అ ౩ (పెట్టు + పెట్టు) పెట్టెవరె
 (పాము మొ) చుట్టుకొను. (చూ. పెట్టె)

దీ పీఠరూపంబునఁ జెట్టెకట్టెవళి పుణరత్న
 క్షుణ్ణులకుఁ బ్రాణుకెట్టె

పాండు ౪ ౨౫౦

పెట్టెగొలికికట్టు. ౫ ౩ (కెడకొక్కలు విడిచి
 కట్టు

పెట్టెకలబము. వి. (పెట్టు + కలబము) అదుకు
 కేటుగొట్టము (చూ పెట్టులు)

పెట్టదిమ్మ. వి (పెట్టు + దిమ్మ) ౧ అదుకు
 కేటుదిమ్మ ౨ ఉత్సవముయములందు ఊరే
 గింపు కేడుకులలో కాల్చి వాణిండులం
 దొకటి ఒక అడుగు పొడుగున రెండంగుళ
 ముల దళపరియు గలిగి పీఠంగిదరె నుండునది.
 వాని నడిమిగొట్టమునందు మందునింటి వానిఁ
 ఒక గట్టి గదిమీఁద వ్రవర్చియుంతురు
 (చూ. క్రొత్తము.)

3 చేలలో పడులను దోలుటకై పరపాకార
ముగా పేదిపెట్టుకొనుచేరు
(చూ పెటులు)

పెట్టదిమ్మ. వి. (చూ. పెట్టుదిమ్మ)

పెట్టమూరి. వి. (పెట్టు + మూరి) పెట్టుల తిను
స్వభావముగలవాఁడు, పెట్టుల తిను స్వభావము
గలది, కొట్టమూరి (చూ పెటులు)

నీ కొరి బంతుల జాల గుణవంతము అటంచుఁ
బెట్టమానుల నీడు పెట్టుఁదగునె
చంద్ర (అది శ ర)

పెట్టాఁగు. (పెట్టు + ఁగు) మట్టుబంధవిశేషము

పెట్టు. అ ౩ (చూ పెటులు)

౧ తే (దీవి, దిగువు మున్నగువానిచే) బ్రద్దలగు,
చీలు, చీటులు, పగులు

౪ పోఁగముడివీడఁ బుఱుకలు, మూఁగలిడఁ
తెనుట గ్రమ్మ పొది చలింపక, పైకపెరి
ల్లది పెట్టుఁగ, రాకేంద్రుని భావ్యుఁ గనేఁ
బురాంతకుఁడంతక

పార్వ 3. ౫3

౨ కాలి ద్వవిపూర్వకముగ పగులు.

3 పొగినె దిక్కులు పెరింబుల యంగములు.
పెట్టె, పొరిగఁబెట్టులు పెడఁదిరిగమరుండు
చంద్రా ౨ 3౪

(చూ పెటులు)

వి కుపాశివంటి అగ్నిప్రపరజాయుధవిశేషము
(చూ పెటులు వి)

పెట్టుఁగ్రోవి. వి (పెట్టు + గ్రోవి.) ౧. ఆదురు
చేట ప్టుము

నీ ౪ అకు శైవజీ బాంజాణు తెండ్రుకలు నిర్గు
గివియు చేసులు తెంపుఁ గిమ్మగివయుఁ
గుణుచజేవుణుబొట్టు కుగువిందపూసేరులు
సొంటి యట్ట చెప్పులును గలిగి, వలలును
తెట్టుఁగ్రోవులుఁ బెద్దయురులును తెరలును
బోనులు దీనుములును, కనులు గినులు పోగు
వాణు తెండ్రుకత్రాళ్లు బలువిండ్లు నమ్ములు
౨ తెమ్ములును, బందివాటులు నీఁతలు బట్టె
నములుఁ, బంట్రుకొలులు వాదిగా బహువిధ
ముల, సాధనమ్ములు ధరియించి శబరపతులు,
వచ్చిరావేట తెలియ వ్యవసరతులు

చూపు ౨ ౨

౨ కుపాశివంటి యొక యుద్ధసాధనము

౪ కుపాతుల పెళ్ పెళ్లులు పెట్టుఁ గ్రోవుఁ
పెటపెటులు క్షణ 3 ౨౯

పెట్టాప్ప. వి (పెట్టు + ఉప్ప) తేదీవి ౩ బ్రద్ద
అయిన ౨౪ దీనును ఉప్ప

పెరిల్లు. వి పెరిల్లు

పెరిల్లు. వి ౧ చాతియందగు ద్వవి శకుఁగణము
దండము వ్యాధానుజేవా సునాయాపరిలా
కృతానుతలోలాయత స్వర్ణతైలాగ్రసాలా
పతక పుష్ప పుష్పాకృతికృత్ ప్రహృష్ట
మకోత్సవముగా భవత్ప్రయా ముట్టిచే

వ్రేయునంతఁ జెల్లించు నక్కంతఁ జూపంత
దుర్గాంత కంతవ్యూహానిలశ్రేణి వోధూయ
మానాధ్ర విభ్రాజితాద్ర శుభ్రతరాధ్ర
చ్చటావిర్భవల్లగ్య కోట్యగృద్ర వ్రేల్లఖ
దుర్భుంఖాసంఖ్య పుంఖాను పుంభీభవ
దీర్ఘ నిర్మాత నిర్భోషముతోమీతి యన్యుగమై
యొక్క రావణుల బ్రహ్మ

గదా ౨౩౨ వృషింహాతారదండకము

౨ పిడుగుపడుటయం దగు ధ్వనిః అను
కరణము.

క ధర్మధర్మ మొలుపులు మొలువగఁ, తెరవెళ్
నులుముచుఁ తెల్లని తెరిలువఁ విడుగులో,
నలుగడిఁ బడ తెడిదపు ధారలు గలఁ బలు
వాన పంధరంబులు గురివె

కళా, క. ౨౨

(అగ్రమేడితనముందు తెరిల్లు తెరిల్లు, తెరిల్లు
తెరిలు)

డ. వి గ భాగము. అరణ్యపండ్ల గొలలో నొక
పెడ

వృక్ష ఎడదారి పెడదారి ఎడమొగము, పెడ
మొగము చెంపెట్టు ఎడపెడ తగిలినవి.

విని గ పెడ

నీ నడ యర్థ్యసిందిన పెడకొండలును బోని
యాభిల నక్య మత్తేధములును . .

పరమ, క ౧౫౧

౨. కనుకడి

వ ఆ సమయంబున మమకెను నుల్కా-పాత
శర్మ-రా వర్షానులగు నుత్పాతంబులు గలిగి
వానిః శంకింపక శకుని గడంగి యొధవరు
లతో మీరు కోల్లల సేయుం దేను దెడ
ముట్టువఁ దాఁ ః ధర్మవంకనాదులను
సమయించెద

భార, శబ్ద ౧, ౩౩౩

౩ విపరీతమైన.

ఆ ఈ పెడబుద్ధి నీక జనియించెనొ యే జనుఁ
దైవఁ దెచ్చెనో', హా! విధిద్రోయ నీకు
నశమా! లకణాసురులారీఁ బడ్డవా, నీకట
కెవ్వరైన మనికే! యింక మాయ్యరు బ్రహ్మ
లాగినకా, జాతకపోడువోటు? కొన
సాగున నీ విలుదిద్ద లిచ్చుటకే

ఆ రా ౩. ౧౨౩.

ఆ పెడంగేలు, పెడఁబాపు, పెడఁబాయు, పెడ
ఁబిడి, పెడకంత, పెడకన్నె, పెడకట్టు,
పెడకల్తె, పెడకాలు, పెడకేలు, పెడకోరికి,
పెడగిరిగి, పెటగాలు, పెడచెవి, పెడచేయి,
పెడతల, పెడదారి, పెడతెలి, పెడతొట్ట,
పెడమర, పెడమరలు, పెడమణులు, పెడముట్టు,
పెడమొగము, పెడయ్యరము (పెడయ్య),
పెడయ్యక్తి, పెడతెక్క, (పెడతెక్క),
పెడవాడి, పెడవావి

పెడంగేలు. వి (మా పెంగేలు, పెడచేయి)

కనుకకు త్రిప్పిన చేయి.

క. వాతెత్తి యుగ్రుడై పరిగారుడు లెట్టి
దను శ్రేయఁబయుఁ డ్రెవ్వలెడం, గలం
గట్టిన త్రాకులు, కాలవధి గామి నైన
కావణ్యమునన్.

దశకు ౮ ౨౪

పెడఁబాపు. పు. శ్రి. “పెడబాయు” నకు ప్రేర

కారకము

నీ కామాకురుని కేసి కారింతు నొందెరి పస
హీనుఁగానించి నై వ్యవతు, మ్రతమిత్రా
చులఁ బొరిపారిఁ లెడఁబాకి బహుదుఃఖ
ముల పాలుపఱతు

భోజ. ౪ ౨౦౦

వి. పెడబాయుట

పెడఁబాయు. పు. శ్రి. ఎడఁబాయు

ను. మరసిరిందిన వారత వాడి యయినకా
సామెల్లఁ బోవాడినక, బురుషశ్రేష్ఠిని
యైన గొడ్డయిన సెట్టం గూఁతులం గన్నమై,
బర తాళోగను గల్గెనెదియును నభ్యుర్ధ్వం
లెడఁబాసి యు, పురుషం జొండొక పెండ్లి
యాడినను సొప్పుకా దప్పులేదేమియుకా

విజ్ఞా. అచా.

చ. జలగుహాశాఖఁ డిట్లు రథసంబున నండన
పారిశాతమం, బరిమిఁ లెకర్పి యొత్త విట
పంబుల శ్రేణ దుఃఖాల పల్లవం, యిలు వడిఁ
బట్టి యాడుఁ గొని పోవఁగ నీక పెవంగు

లిలఁ గల్పలలికల్లె, వల్లభులు ప్రాణవిభుఁ
లెడఁబాయ శ్రేష్ఠతే?

పారి. ౪ ౫౪

పెడకంటి. వి. లక తెగకు చెందిన,

నీ. పంటకూటాటి పెడకంటి పాకవాడి
హంస. ౪. ౧౪౧

పెడకంటిరెడ్డి. వి. లక తెగ రెడ్డి.

పెడకంటివాండ్రు. వి. బ లక తెగవాలు.

పెడకంఠ. వి. తప్పుశ్రోవ

పెడకచ్చే. వి. తెనుకప్రతిమ దోఁపుకొన
కొంగు

పెడకట్టు. వి (చేతులు) తెనుకకు విడిచి కట్టన
కట్టు

పెడకట్టె. వి (చూ పెడమిట్టె) మూర్ఖుడ.
మూర్ఖులాల.

పెడకట్టెమూట. వి కట్టవిలువ మూట

పెడకము. వి. తెనుకటి భాగము, పృష్ఠభాగము

క నడి తెలుది యిళ్ళము ప్రతిమ ౨, ముదరల
సొకఁవాడ తెలు నది తెలుగఁదిరుగం, ౨౪
టయుఁ లెడలి మునన తెలునడి కర తెలుగిరే!
యాద్యువానిన తాఁగక

కు. పం. ౧౧. ౧౫౮

పెడకాలు. వి రెండుకూకాళ్ళను ౭౪ పాళ్ళ
మునకు తెచ్చుకొన కాలు.

పెడకాలుగా కూర్చుండు = రెండు కాకా
క్షును ఒకప్రక్కనే పెట్టుకొని చతికిలఁ బడి
కూర్చుండు

పెడకేలు. వి. అనుకథ త్రిప్పినచేయి

ద్వ. కడులకూర్చు వనితఁ గోల్చిడి నైత్యుచేతఁ
పెడకేలుగాఁ గట్టుబడిన విధంబు, ప్రాచీ
రావలఁ బంపి వడి బ్రహ్మహత్య, సామయి
ధరచుట్టు ప్రేమియిండు విధము.

పండితా వాద ౫౨౨ పా

ద్వి వడిలేని మఱిపట్టు వచ్చుచు ద్వితీయ, పెడ
కేలుగాఁ బట్టి బిట్టుద్రోచుదును
పండితా వాదము. ౧౨౬ పా

పెడకోరిక. వి. కూడికోరిక.

పెడగంటి = పెడకంటి.

పెడగాలు = పెడకాలు.

పెడచెయి. వి. చెవి అనుకథిభాగము.

పెడిచె(వి)వులపెట్టు. ౫. ౩. క్రొత్తతో వివక్షంతు.

గీ బహువిధంబులఁ బలుకు నా పంతులెల్లఁ,
జీడకన్నడి తన పెడచెవులఁ బెట్టి,
యీలతోఁబలు ముఖమాట లిచ్చి, యపమా
రించె మర్యాదనుఁడు నేయుఁ జెప్పగే!

భార. ఉద్యో. ౪ ౩౬.

గీ చెయ్యె యప్పుడును పెడచెవులఁబెట్టి, ధీర
గాత్రున విగతవిభార యగుచు, మదిర

వోయింపుఁ దక్కుని రొమ్మకుచూచు, నలంగఁ
దపెట్టెని మగుడఁ బోలయునునవి.

భార విరా ౨ ౧౨౦.

౪. నను ముద్రపాదదృష్టిం, గ నఁగ ను నే
నివుడు గొన్ని కాలులఁబరికిత, మునతెంద్ర
చానిఁ బెడిచెవులను పెట్టుము చేయుగాఁ
దలంపక దయతోన్

భార కర్ణ ౩ ౯౩.

గీ. గీ. కృ. ౪౫ నూత్న లవి పెడచెవులఁ బెట్టి,
తెరవ నుదరి క్రియార్థుల నీపిని య

విక్ర ౩ ౪౧.

౫. ఇచ్చును పెచ్చునిచ్చివని నరియింపుదున
నమ్మాటలు పెడచెవులఁబెట్టి
ప్రభా ౩ ౯౬.

౪. పడకుంక పెచ్చు-భంగునను బల్కి-గ యెట్టి
హితో-త్తులన్నియున్, పెడచెవిఁబెట్టి

పలవ ౬. ౨౨.

పెడచేయి. వి. అనుకథ త్రిప్పిన చేయి ౨. చేతి
అనుకథి భాగము, మిఁదేయి

పెడకేలు. వి. తల అనుకథిభాగము, ఆరటువు.

ద్వి. ఆదరంగ విఁతుల పండికొన్నట్టి కడుతులఁ
పెడతలఁ బడిన కన్నులను.

పండితా. చర్మక. ౩౧౫. పా.

గీ. పెడతలఁ తెంపల నకున్ గెల్చి మందల నైదు
మఁగలు లండువట్టుగాఁగఁ, దలతోడి
గాలింది...

పా. ౩.

బుద్ధి పెడతలఁ బట్టినది = బుద్ధి చెడినది.

పెడతలగిండెడు. వి జగలమాటలు విసక
మారులైనవాడు

నీ. పెనుపాఠ పనివాడు పెడతలగిండెడు
యుండ నీ మదవృత్తి యుడుగి వేల?
రాజు 3 ౧౪౮

పెడదారి. వి. తప్పకత్రోస, అపథము.

పెడనెల. వి. తీర్పురి (అప్ర) అని ౪. ౮

పెడబొట్టు. వి. ౧ పెద్దయజ్ఞము.

౨ యుద్ధమునం దుత్సాహముతోచేయు భంగి

ద్వి ఎగరు తల్లడమంగ వాకులు దెదర, భీ
రంబుగ వచ్చి పెడబొట్టు లిడిరి, యది
బాటఁ దాలించి యాయుధముని, యొడి
కోడికు మంచు నువిదలఁ బలికి

పల్నాటి బాలకంఠుని యుద్ధము

పం ౯౯-౧౦౦ లు

3 విపరీతధ్వని

పెడమర. ౪ వెనుకటిగిక్కు-

న కృష్ణుండు దానితోడి సమరంబు వెనుక
బుగాఁ దన భుజబలంబు మాపఱుఁ జూపు
టకై యంతలోనన దక్షిణ పరణం ఒట్లు
యుండ నపరాంఘ్ర సౌకంఠునం గుంభ
ధ్వజంబు నొప్పించి యుచుఁకి వీపు పెట్టి

యత్సూచకంబు దన్ను వ్రేయుటకుఁ -
మరలెత్తిని మావ్రంబు గేలఁ గుదియఁ పెచ్చి
చారికం. పూ ౯ ౯౮

పెడమరలు(ర్లు) అ. ౩ ప్రక్కకుఁ గాని వెనుక
కుఁగాని మరలు (తిరుగు)

నీ పెడమరలి చూచె నొక ఎండవలంబు దన,
వేడ్కి దళుకొత్త నొక రాజు విటకుమారిఁ
దెడమరలి యేమి వాని నప్పుడ మరుగడి,
సానఁదెట్లన మోచావాత్తంబుఁ బొడిగి
వైచ ౬ ౧౧౬

వి ప్రక్కకుఁ గాన వెనుకకుఁ గాని తిరుగు

పెడమర్లు. (పె పెడమరలు) అ ౩ ప్రక్క-
గాని వెనుకకుఁ గాని మరలు, (తిరుగు)

౬ పం దీక్షితుని గ్రుచ్చియెత్తెఁగడు మోచ
రికై దెడమర్ల గ్రక్కునన్
౬౦౮౮ ౨

వి వెనుకకుఁ దిరుగుట

నీ ఇలమీఁద దలతాఁకి నీప్రక్క వాప్రక్క-
పెడమర్లుగాఁ బొడి పెట్టిపెట్టి .
౪౪. ౨

పెడమరలించు. ప. ౩ పెడమరలంబు చేయు

ద్వి తిరుగుచుఁ గ్రేళ్లు మాపుచుఁ బన్ని
కొనుచు గంఠంబు వైచుచును మణిగట్టు
వెడమరలించుచు వ్రేళ్లు విడిచిల్లించుచును..
పండితా పర్వత. ౪౩౮-౪౩౯. పా

అ. పెదమంటి యతని దొడరక యాపురి,
మిల్లి క్రంగి గుడిమిది మంటి, యను దిలీ
త్రుఁ దీర్చుముగఁ గాదు నంది, నెగిసి పట్టు
నా మృగేంద్రకరణి. (పా. ౧౦. ౫౬.)

పెదమంటి. అ. ౧. ౧. (పెద + మంటి,
మృత్తి వర్షలోప వర్షమితారములు.) పెదమంటి
దిరుగు, పెదమంటి మృగేంద్రకరణి.

క. పూలెంచి కదియఁబడి యే, యే ప్రేమ
యెందు చాలి తిరుగ గుడి యే, క్రమే
బ్రహ్మణ మారి పెదమంటి వై చెను దమలా
ననజా మ ప్రకము పెదమంటి. నిర్వ. ౩. ౨౫.

క. . పల్కాయము పెదమంటి చూచుచు,
నేటి నెదురీదుమాడ్చి నింటికిఁబరియ్యె.
దశమ. ౩. ౧౨౦.

క. కొన్నికాగిలములు కొలగ్రమున నిల్వ నొక
కొన్ని పెదమంటిని నొడియు, నొడియు
చొక్కెనొడంబు పెదమంటి దిరిగి నది బాటి
యెదిటి వట్టు కదియె. (రా. వి. ౩. ౬౬.)

పెదమంటి(లియ). వి. (పెద.) వనమల్లికా
విశేషము. ౧. ౬౬౭౭ అడవిమల్లె.

(ఇది మిక్కిలి గురువయి గుర్తయి బలునుకంటె
గొప్పవగు పత్రియముల గుర్తియె. దీని
కునుమములు మల్లియలట్లు కిడుమారకము
కలిగియుండదు. అవి. చి. వి.)

క. పూనుకుంటి మంకెన నిగిరిక పెదమల్లె
గొండమట్టిదయె గోల.

హంస. ౪. ౧౧.

పెదము. వి. (పెద.) ప్రకృతుఁ దిరిగి
యెగియె, మూలయెగియె. (క. ౪.)

(హ. పెదము పెట్టు.)

పెదముపెట్టు. అ. ౧. (పెదము + పెట్టు.)
కొలకదులచే మెగము ప్రకృతుఁ దిర్చుకొను.

క. తుక్కుల కాముఁ జేసి బోవము పెదమంటి
గురువంగ నొల్లక పెదము పెట్టి.
హం. ౧. ౧౪.

క. లింబొడ్డి తనయెందు పెదముపెట్టివనక
నిష్టాధములు పెట్టి యిచ్చుచారు.
హంస. ౧. ౧౩.

పెదమెగముగు. అ. ౧. (పెదమెగము +
అగు.) మూలయెగము పెట్టుకొను, హంసాధము.

క. పొమ్మకు జూనుఁ జూచి మది బుట్టిన
క్రమము మేల్లి కామ్మయిల్, గ్రమ్మిన
గ్రమ్మలు పెదమెగం బయి కిమ్మలమిది
మొంగుచు, గ్రమ్మలు చా కలంకల
యెగం బగు నక్రమ నిండు గొంకేమి,
పమ్మది బాలి, బొంది వృత్తియంతయు నిల్వక
విచ్చి పొలుగన్. వి. కమం. ౪. ౧౪.

పెద(మొము) మెగము. వి. (పెద +
యెగము.) పెదమెగ దిరిగి మెగము, మూల
యెగము.

క. పెదయెందు కలంకలులకు పెద
యెగము పెట్టికొని పట్టుబట్టు బోవుప్రాణ
భర్తల పెటంటి (హంస. ౩. ౨౮.)

పెదమొమువడు. అ. ౧. (పెదమొము +
వడు.) మూలయెగము పెట్టు, హంసాధము.

క. ప్రేమయెందు బలయెందు భిరువయి నదియెందు
యెడలెడ పెదమొమువడంగ నడిచి.
మృగే. ౨. ౧౧౬.

పెదయోగులపైట్లు. గు. ౧. (పెద + అతి
అత్ + పెట్టు.) విడిచిపెట్టు.

ఉ. పీఠము లేదు గూర్పు నది యటాడి
యండిరి గూర్పు రైల్వే కే, చాలామనీ
నన్నుఁ దెడయావలఁదెట్టి . .

ఈ. పం. ౧౧. ౨౨౪.

పెడరేలు, సు. శ్రీ. (పెడ + రేలు.) మిక్కిలి
(ప్రాశస్త్యము, ప్రతిభావ్యు.)

ఉ. ఇట్లాక్రమించినయాళి తక్కువముఖునిచా
యం దె యనుయోచిచ్చియంటు నడిం
దెడరేలు ... ఈ. పం. ౩. ౯.

పెడలిక, మి. కొమర విశేషము, శ్రీ.

మీ ప్రకటనయను నల్లి తిక్కాకలిపిజుట్
బిచ్చరలిజయలును, బృహత్పద్యయంబుల
లిజయ ల్పదయను పెంధవంబును బిచ్చ
పద్యమయలు, గోశోదయంబును మంజులీయము
కయఁ దెడలికయను నిల్లిసిచ్చి కే నందు
రెల్లను పెనుయెగ నిర్లండి సాగంబుతోడ
నక్కంబు కేయి, గీ. నుదురు మర్యాద్యుడు
రెల్లను నందిసోపు, నన్నిసోతాదు రెల్లను
కాంత నగును నుడి, శిశోశోగమలు నుడి
నాడమయను, మానుఁ బదిహాసరము లిట్లు
చూచి నేయ (చి. కి, చి. ని.)

పెడలు = పెట్టె, మి. కొ. గృహపుస్తకము,
పెడలు.

క. పెద నడక పెద లడక లె కృషక, బరగన్
గృహపుస్తకము ... (అం. భా. ౨. ౧౯.)

పెడవెట్టు, మి. కలుపుకొమ్మ మనీషునికొమ్మ.

(వెట్టు = మంగళాతి చిన్న ముందర కొమ్మ,
విజ్ఞాన.)

ద్వి. ఇంకల పెడవెట్టు నందరి బాధ్యమందార
ముఖ్యసంక్రందనకరలు .

మదితా. పద్య. ౩౧౩. పా.

పెడవాడ, మి. (పెడ + వాడ.) పెనుకలికి.

ఉ. నిను నుజేత నుంచుకొని కే బదిహాగ్గకు
గొన్నకొత్తు మృత్యునిక కలంబెనీ పెద
వాడనె నెవనె యింత రుచికిన్.

ఈ. పం. ౩. ౧౩౭.

పెడవావి, మి. (పెడ + వావి.) బిరుద్ధబాంధ
వ్యయ, తగని చుట్టుపాము.

ఉ. పెదవిలువాడు నన్ బిచ్చమించె నికన్ నిను
మానక బాల పెక్కడి పెదవాపు లెన్నెదవు
కామిని . ఈ. పం. ౪. ౨౧౪.

పెడవిసరు, మి. (పెడ + విసరు.) ప్రక్కవిసరు.

ఉ. ... అలాగే నడిచెయినన్ బుడమిపలి పెద
విసరు విసరి యనుచునరు కరాంబుళియలు
దెలి నడిచె . మనుచు. చ. ౧౧౫.

పెడవీక, మి. (పెడ + వీక.) పెద్దగా నిక్కి
యంచుట.

ఉ. కలయం బండ్రిక సోకక గడ్డిలు బొంకం
రెట్టి యంకంకమన్, గలికాగ్రంబులు
పట్టువానె పెనుయంగా విచ్చి తోరంపు
టుగ్గలు వీడం పెడవీక వీడి పెలికొటన్
నాళము ల్లాయ లోడకమన్ లింకము
మానుగగా గలవ లందం బొంకం గ్రొత్త
పులన్. మి. శంకం. ౩. ౧౫౮.

క. మిడికెడి పెడవులు ప్రేమలు, మడిగడం
గనుడొయి పెనుకొడ మా యెదురక గడున్,
పెడవీకయెడలు చేసెను కడవ జపము
నన్ పెను కలవో లేదా.

ఈ. పం. ౪. ౪౪.

(నీరక. చి. ని. పా.)

పెడవెట్టు, అ. శ్రీ. (పెడ + వెట్టు) పరా
జ్ఞాభిమాన.

ద్వి. .... కొరియెడుమునక వనరాచాయగతులే
వాని, పెదిది చాగలగొని పెద వల్లెచి,

పెడనట్టు కోడలు పెం పెల్లె బోలిసి,
యడపట్టుకొనుడు శోం ప్రతురు (క్రొక్క-
గను, పడి గట్టివ ...

అ. చ. క. ౫. ౨౨.౨. పా. ౧౨. పం.

పెడనరకట్ట = పెడనకట్ట. విం. (పెడనము +
కట్ట.) మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు. (క. ర.)

పెడనరమ్మ. వి. (పెడ + నరము) మూర్ఖము,
మూర్ఖుడనము. (క. ర.)

(విం. మూర్ఖు, మూర్ఖుడు అని. వి. వి.)

పెడినె, వి. బాకాక ఓడి.

పి. పిచ్చుక కేసు పెద్దద కడంగి చీడ చెయ్యడ
గాలి చిల్ల పెడినె. ప్రబంధ. ౨౩౪.

పి. పెరిచి లావుకపిట్ట చియక చీమక కాకా
పెడినె కేళ్ళు చుట్ట పెళ్ళ పెళ్ళ పెరిచి.

పాంస. ౩. ౧౨.

పెడులు = పెంబులు. అ. క్రి. (పెద్దలగు, చిలు.

చ. పెడలి ముక్క పర్వతము పెట్టె-తెలుగుల
ప్రయ్యలట్టు లప్పడు వివిధప్రకారముల
భూరిభూవలి భాండనలు వల్లడ గడం
బద్విగాక పెడిగి కాల్వబొడంగ
చుకాకనుడు ...

భార. ఆది. ౮. ౨౫౯.

పి. పెడులుంటుల దూపుండివాలయలు గ్రమ
మన నిడు నొవ్వములు గాక

కు. పం. ౧౧. ౨౯౨.

పెడ్డ. వి. పట్టిపెల్ల. (క. ర., వి. వి. క్రా.)

(పెద్ద అని వాడుక.)

కెడె పెంబు ౨౫౫౯ ౧౯౧౪ ౪౪ ౪౪ ౧౦౧౧
పెడిక = పెడక. వి. ౧. అక్ష. కత్తి మొద

లగువానియొక్క పుష్పభాగము.

గి. పెరిక కాకగను గరవాల్పుడ మొప్పు.

అం. భా. ౨. ౨౪౧.

క. ఇనుపరెక వృందీకెరెకా పెడనెలు నాక
పెంక. పీటపయికా శోమ పెంబుండు
రగ పని, మును చెప్పి జమల కాదిమని
చుర తెల్లక .. విక్లా. ౧౩౫.

౨. ఇంటిపైయొక్క పిటకాలుగా నుండు
పార్వము.

వ్యవ. పెట్టుటి గాలివానకు ఆ యింటిపెంక
యెగిరిపోయినది.

పెట్లాస. వి. (పెట్టు + అస) క్రి. వాంఛ
మగుచు క్రితము.

క. ఉల్లాసుల జగదంబిక, నల్లానులవిశ్వవాళు
కారాధింకా, నల్లాసయికబావాసయిక,
పెట్లాసయి కేరివారిపెట్టె లగుటక.

కాళ. ౩. ౧౮౫.

(నల్లాస = భూకాంతు. పాట్లాస = భవాళ.)

పెట్టు. వి. (క. పెంక, పెట్టు. క. పెంక, పెట్టు.)
క్రి. అడవి.

చా : పెట్లాస.

జ : పెట్లాస.

పెరరులు = పిరరులు. వి. వి. (గుం. పితా.)

పిర్యకేవరలు.

చ. కనుమళంబువక బుట్టినట్టిదను జుట్టెట్టిరి
గంగావగా, పాము కేయకా నకుట్టి గట్టు
డిగుతో నాధులంబు కాది మోక్షము
గల్గెం దను కంతు వారిపెరరు గాచెను
రానందనా, పుట్టు మేఘం గనుగొన్న
బర్హి నమూనాం బట్ట బిలాకొట్ట.

వామ్య. వి. ౧. ౩౩.

జ : పెరరులపుడమి, పెరరులపాచి.

పెరరులపుడమి. వి. (పెరరులు + పుడమి.)

శృకానము, పిర్యవరము.

పి. కడిదిగా- పెత్తరులపైనుండి నగ్ని కత్తిరి
కోవయిట్టుమలఁ గయిట్టులఁ జార్చి.

అచ్చ. కా. యం. 3.23.

పెత్తరులసాది. వి. (పెత్తరులు + సాది) పిత్త
దేవతలకు ప్రభుత్వ, యమండు.

గీ. జమనపైదోడు పెత్తరులసాది జమండు .
అన పంకమం దొప్పు శ్రీమహేశ.

అం. పం. దేవ. ౧౯.

ఇట్లే : పెత్తరులపైఁడు.

గీ. . నరకాత్మా పెత్తరులపైఁ దనంగఁ
గాఱులి సమావృత్తుము లగు ...

సాం. ని. దేవ. ౧౨.

పెత్తండ్రీ. వి. (పెద్ద + తండ్రీ) ౧. తండ్రీ
అన్న. ౨. పెత్తల్లిపెనిదిలి (త్రా.)

పెత్తనగాఁడు. విం. (పెత్తము + కాఁడు).
అధికారి. (క. రం. త్రా.)

పెత్తనము. వి (పెద్ద + తనము) ౧. గౌర
వము, అధికారము.

పి. తగవులో నాత్తురందరుఁడైన దవప్రభు కా
తెప్పుకొనినక పెత్తనము లేదు.

పేదొ క. 3౨.

(వ్యవ.) ఇంక నీపెత్తనము సాగెద.

౨. వాగ్ధము, ముసలితనము

(వ్యవ.) అతనిని పెత్తనములో కొడుకులు
కాగుగా నుభవెట్టిరి.

పెత్తల్లి. వి. (పెద్ద + తల్లి) ౧. తల్లియక్క.

౨. పెత్తండ్రీభార్య. (త్రా.)

పెద్ద = పెద్ద. విం. (వృత్తియందే ప్రయోగము,
అత్రుదితమున పెద్దపెద్ద.)

౧. వివిధయైనది, గొప్పది.

గీ. నురభరణాంతరం ననుబాదం తురభరణము,
దను వృషాంతం దగ్రహానుభరణమునకారము
శ్రృంగములుదాట నరసరదెంది, పెదమాతా
రంబునదంతి- పెదయకొనును.

నుద. ౫. ౧౪౯.

చ. మాతల నొనర్చి మోహితల పెల్లయయో
ముఖ నాత్తుల స్త్రీభూసుతన విరూప లౌట,
ననుచో ముగిరి పైదనిట్టికాదనం, టలిక
రమించె చా ముసలి యయ్యు.

జమం. ౫. ౫3.

గీ. వినుల పుర్రోద చామోద విష్ణువదియో,
మొదలుగాఁ గొన్ని పెదపెదనదులు గలవు.
చరామ. ౧౦. ౧౫౪.

ద్వి. మెదిలి తెల్లనిభూతి మేనింద పలచి, పెద
పెద దండ్రాక్షయెలు దేసి ...

ద్వి. మాకృ. పూ. ౧౩౫౫.

౨. తారము, తిప్పుము. (కంఠస్వరూపి)
క. పెదపెదమాటల నిప్పుగిది దొడ్డకలతిలము!
గాఁగ దేవేయుఁ దా, విది యెయ్యదియో
యోయు, పద మనుచున్ చేర సింధుపతి
వచ్చుటయున్. రాజ. చ 3. ౧౧౨.
పెదగంగయుదకము = కప్పపాద్య వస్తువు,
దుర్లభ పదార్థము.

పి. అతనికృపారసామృతవృష్టి పెదగంగయుదక
మంచు ఘృతాది మదిఁ దలంచె .

కవిరా. 3. ౪౨.

(పెదగంగ = అకాశగంగ.)

౩. పెదనపువ్వు, పెదపిచ్చి పెదముట్టు.

పెదనువ్వు. వి. (√పెద.) పెదకాతి నపువ్వు. గీ.

పి. గోమను పెదనపువ్వు నలునపువ్వు తెలివపువ్వు
నలును పెల్లగిపెయి గోగు జుము
హంస. ౪. ౧౨౭.

పెదపిచ్చి. వి. (√పెద.) కృత్రిమము,

క. ... ముడియడం పెదవిచ్చి పిమ్మిచ్చి
బింద ముడింద యిప్పు కప్పుర ముద్ది .

పి. శకుం. ౨. ౧౪.

పెదముట్టు. వి. (పెద + ముట్టు) అత్తంతా

క్రమము, గొప్పముట్టిడి.

అంజగ్రాహి. కట్టెమరక బాణి పడకలెట్టి మంగ
పెట్టు పెదముట్టునది చాలములకలెట్టుకొని
పిడుక మ. సుం. ౧౨. ౯౫౩.

పెదవి. వి. వాతెలు, పీడము.

క. పెండియే నధిక భయంబున, దండమనుస్సుకు
లావచ్చి లెన్యంబున శో, పెండం పెదవులు
దడుపుచు, శౌండేమియే ననక మిన్నమన్నున్
గదయన్. కాల. ౪. ౧౩౦.

క. అది యడుగుతుండ కాలిక, కను నులుముచు
పెదవి విడిచి కటకట వాచో, యెను .
కళా. ౩. ౧౦౦.

జ : పెదపెత్తు.

పెదపెత్తు. అ. (పెదవి + ఎత్తు) పలుక,
మాటాడు.

పి. పెదపెత్తు వెలుగు నీలింబోడ్డి తరువార నువ్వు
మార తరధీరకుకము గన్న.

మవల. ౩. ౮౨.

పెద్ద. వి. (సం. పుట. ౩. పెదము) ౧. (పది
మాటమునందు) అధికము, ఎక్కువది.

క. ఈ యున్న పొప్పుప్రాణికి, బోయి కడుం
పెద్దపత్వ పోయినవల ట్టు, త్యాగంబుననుల
తపోహిహి, మా యిచ్చి దినంబు తెల మనలితి
చెల్లము. కాల. అది. ౧. ౧౧౬.

క. అనిన విని యాంబోయోడు, మనమున
గడుంపెద్ద దీని ముక్కొన గుండ్రి, తనయెలు
గొంచెం బయ్యెను, మమమానింబ
కడయల పది యె ట్టుకొన్.

కాల. భీష్మ. ౧. ౧౨౩.

గి. ముడికాడివారు ముంజులు కకపను
బుజువారు ద్విపాల కాన పెద్ద, యనుచు
దేశభాషలు గులంబును దిట్టు, నరకడు
దండు వచ్చు కరపలుములు.

విజ్ఞా. ౨. ౫౬.

చ. .. పెద్దనంటి బోలె... (అము. ౧. ౯.)

౨. ఉచ్చము, కారము. (కంకన్నరాది.)

చ. కొనరి నసంతకాలమునక గోయల గ్రోల్చిన
ధంగి వేడ్ల క, బ్రిసవమాశ్రేత కొండవలె
పెద్దయెలుంగున తెక్కితెక్కి .

కాళి. ౫. ౧౬౩.

౩. దీర్ఘము. (కాలము) చిరము.

అ. ఎట్టి సాధ్యులకును బునిన యిండ్లను, పెద్ద
కాల మునిగి తద్ద తగదు.

కార. అది. ౪. ౨౫.

ఉ. పెటన యెట్టియల్లు మది నిల్చితి రక్కీస
కాల్కికి జి తొవ్విదింగట్టినయెట్లు పెద్దయును
గాలము దీనికి వాలు పెన్నునంబు బుట్టదు...
కార ఉక్కో. ౩. ౧౧౮.

వి. ౧. ఘనకార్యము, గొప్ప పని.

పి. అమర వృత్తి. అ, శేట కాక కార్యపీఠి
కా శేర్పునే, పెద్ద యె త్తికొనిన భీతి
మగుడక, బడుట కప్పనరణి బలివి దయ్యము
తోడక, తెల్ల దింక శేమి వేయవండ.

కార. పొ. పి. ౧. ౧౦౫.

శ్లో. తాం చాపదం భూరకరాం ప్రవదన్తి
మనీషిణః, య దుద్యుచ్చు మహర్కృత్తం
భయదపి నివ ర్తతే.

సం. కార. పొ. పి. ౩. ౨౪.

ఉ. మాదయ ముఖం గల్లగ ముక్తుల
శోయట యేమి పెద్ద ...

కార. అర. ౩. ౧౩౦.

౧. గొప్పతనము, సునత.

తనతోట. ... ధన్యుడు సతిభక్తి కా కెచ్చి
నర్వన లగ్ని, వివి చారిలోనఁ బా నేపెద్ద
పొంది యాకానఁ జే దనయింటికిఁ జచ్చు,
నవమాత్యుఁ జేసె . కు. సం. ౨. ౧౪౧.

శ్రీ, విణ. అత్యంతము, మిక్కిలి.

గీ. ప్రియము పల్కెడువారి న పెద్ద మెత్తు,
రప్రియమును బుద్ధ్యులు నైవ పలుకు; వివేగ
జొల్లరు .. భార. పభా. ౨. ౧౪౧.

క. . . ఆ, విక్రమవచనంబు నిలుపుచు, వృద్ధ
యందున నతఁడు పెద్ద యిప్పుడు మాకు.

భార. అది. ౮. ౧౪.

ఉ. పెక్కురణులుం గనియఁ బెద్దయు నమ్మువు
నమ్మ మద్దయు, దక్కినవారు మేము విమ
వాఁడను ప్రాణములు ..

భార. క్రో. ౫. ౧౨౪.

(ఇటు 'ఉను' వాక్యాలంకారము.)

చ. వాయు నెడకాడి వీరి గొనియాడెడు పెద్ద
యునీవు .. కు. సం. ౨. ౧౨౨.

(ఇటు 'ఉను' వాక్యాలంకారము)

చ. చాలమువాదిగ దుష్టభావనం, తెరి
గితి నీమి క్రమనఁ బెద్దయు దుభిరులెరి
పొందవుక. (భార. పభా. ౨. ౨౫౧.)

(పెద్దయుదుభిరులు = మిక్కిలి దుభిరులు
లవారు.)

క. ఉద్ధు లవు పెనకునలము, నిద్రలు సరియైన
చోట నెవ్వఁడు పై పై గదింది యిరుగు
వాతఁడు, పెద్దయు చంద్యుండు చలము
పెక్కున కలిమి. విజ్ఞ. ౨. ౧౧౪.

(ఇటు 'ఉను' వాక్యాలంకారము.)

క: పెద్దమ్మడు, పెద్దకాకర, పెద్దకులము,
పెద్దకొంగ, పెద్దగఱాడు, పెద్దకుంగ,

పెద్దనిద్రుక, పెద్దనిద్రుకతోపు, పెద్దతూరి,
పెద్దపొల, పెద్దమాంసము, పెద్దమొసలి,
పెద్దమామ, పెద్దతొగము, పెద్దనీలి, పెద్ద
త్రేణ, పెద్దామనెట్టు, పెద్దెంబుమ్మ, పెద్దెల్లు
తెల్లులి.

పెద్ద. (సం. వృద్ధ) ౧. వృద్ధుడు, వృద్ధరాణు,
మౌనలి.

నీ ముదివాఁడు మౌనసలి మౌనలి పెద్ద ముదకు
దొక్కదొక్క ముదురునమ్మ మమ్మ,
యంగదం బువగను నలరు వృద్ధాధిధ ..
అం. భా. ౨. ౧౧౪.

నీ తల్లి మదకత్తుక పెద్ద కమ్మలు గాన
దిప్పుడు మూఁడుకాళ్ళ మౌనలి.

నై. మ. ౧. ౧౦౩.

౨. (వయోధకుఁడు) క్రోధుండు, క్రోధరాణు.

మ. నగఁ బొందంగ విరించి కేర్చిన గృహంబు
కుండ నై మన్మథు, స్వగుడం కేనీతి నీవఁ
పెద్దకొడుక మదకత్తుక నై చెప్ప నొప్పునఁ
బ్రదుక్కుము దనం.

ఉ. హరి. ౨. ౨౦౦.

ఉ. అందఱలోనఁ బెద్ద మహిమాన్వికయశ్శీలే
పారి. ౧. ౨౪.

౩. వయస్సు గడచినవాఁడు.

క. పెద్దలు కేనియెడక విచ్చిద్రులు నే జొంటి
నమచి యేగఁగ నగునే, ముద్దియ రే మని
చెప్పరు . కళాం. ౪. ౧౫.

౪. తెలిసినవాఁడు, తెలిసిననీ, విజ్ఞాఁడు, విజ్ఞా
రాణు.

ఉ. నేయిందంబులందుఁ బదివేలరు పెద్దలు
సక్రమింధమార, పొయక తెప్పిరి ...

విక్ర. ౧. ౧౨.

గీ. ... పండితాభిధాన మను బల్లికాడు పెద్ద
చదువరి యొలుగలుగువాడు వాని

మేళకలోధి ... అం. భా. ఆ. ౧౩౦.

మీ. పోవులు దలు చయ్య విప్పడ చని మే
పెద్ద లా ముడుగుల నిలిచి చాల.

ఇందు. ఆ. ౫. బావ్. మీ. ౧. ౧౬.

౫. పూజాదు, పూజంప దగివవాడు.

మీ. పెద్దల బాదగన్న భృగుర్మి కేవడి తేరి
వనుస్సుకుర వీయవాడు ..

భాగ. ౩ ౧౧౫.

చ. కన్నాతకం లిటు వీటితోయి పెద్దల
జను పెద్దయి కనరులొడి దక్కువమటు
చెచ్చితిన్. పారి. ఉ. ౩. ౯౧.

౬. (గారవాదులచే) అధికండు, గొప్పవాడు,
గొప్పది, శ్రేష్ఠ.

చ. అనుగణంబులోన బరమాళ్ళను యిందుడు
పెద్ద ... భార. అది. ౫. ౧౩౦.

౭. పెద్దలు వీసక బొందిరి, కర్డియ వీసలు
సమృద్ధి దవరి .

భార. సభా. ఆ. ౧౪౧.

ఉ. పామధరాధరేంద్రమున క్కాటి పెద్ద
ధృతిక మ్మ ౧. ౨౮

గీ. కనదుకొండ్రలోన పెద్దయి గ నమ్మ,
దేవతేదీ మన్నించు నీవు నాకు, జువు
లిచ్చుటకేసి ... పారి. ౧. ౧౩౦.

౮. ముఖ్యులు, ప్రధానుడు.

ఉ. పుత్రులు లేరు నాకు నిది పుత్రుక దీవి
వలంకరించి నీ, క్షేత్రము గాని విప్పెద
నల్లిమహాన నీకు దీనికిం, బుత్రుడు
పుట్టగా వతడు పుత్రుడు నా కని పల్కి
కొన్న యా, పుత్రుడు నారానుడు పరి
పుత్రుల కెల్లను పెద్ద లిద్దలున్.

విశ్వా. ౧. ౧౨౦.

గీ. నీటిపెద్దలారి విచ్చాటి కలిగి, విచ్చులు
వేల్పు బార్మరీదీ పట్టి. గాలశ్రేరవు
గుమ్మరగలు పరిప్పడు, వనుచుందిరి .

కాశీ. ఆ. ౩౮.

వి. ౧. యజమానుడు.

గీ. మేరలా యిది మాయంకవారలకును, పెద్ద
లున్నా తెలిగి వార పెండ్లివీయ,
గలరు . విజ. వి. ఆ. ౧౮౩.

౨ వి. వంశమందలి పూర్వపురుషులు (చిత్త
వికాసవీరులు.)

వి. మాపెద్ద లిక్కొకు మనుజేశముఖ్య, లిప్పికి
తల మేలి రిం పెంగ.

రం. రా. అయి. ౮౬ పా. ఆ. పం.

౪. మాపెద్దల్ మరెనంబ్రయంబున మున్
మన్నార తల్లి, ర్మన, లాపట్రీక గృతాధ్య
బద్ధులను తెల్లం చేయ .

పారి. ఉ. ౫. ౪౬.

౩. వి. పితరులు, పితృదేవతలు.

(వ్యక్తి) అన్ని బాగులవారును సంతాంతి
పండుగవాడు పెద్దలకు పెట్టుకొందుడు.

పిల్ల పెద్దదగు = రజస్వలయగు.

(వ్యక్తి) విన్న వాటిల్ల పెద్దదనది.

పెద్దలకేయ = (గృహస్థధర్మము సందర్భావేశ
పెట్టు) భార్యాభర్తలను కలుపు.

౭. పెద్దలకేయంగల నీ, ముద్దలవరాలి
నలలి ముచ్చట లెంగన, పెద్దలయమతోచే
నది, కర్డయ మదిలోన బాదమతాత్మ
ర్యమునన్. ఇందు. ౬ ౧౧౩.

పెద్దలలోగలియు = చచ్చువరదేయ.

(వ్యక్తి) అతడు పెద్దలలోగలిసి మూడు
సంవత్సరములెనది.

(ఇట్టి : పెద్దలకేయ)

పెద్దకక్కర

640

పెద్దతనము

విడిపెద్ద = విద్యాభ్యుదయ ముఖ్యము.

పెండ్లిపెద్ద = పెత్తనము వహించి పెండ్లి వడుపు వాడు.

విన్ను పెద్దలు = చిన్నవారము, పెద్దవారము.

జ : పెట్టి, పెత్తండ్రి, పెత్తనవాడు, పెత్తనము, పెత్తల్లి, పెద్దకాపు, పెద్దతండ్రి, పెద్దతల, పెద్దతల్లి, పెద్దన, పెద్దయవయ్య, పెద్దయ్య, పెద్దబీకము, పెద్దవాడు, పెద్దవారము, పెద్దబిల్లువు, పెద్దతేయ.

పెద్దకక్కర. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^2}$) కర్మములు, పక్షి విశేషము. (క. ర.)

పెద్దకాళర. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^2}$) మహాకార తేజము. శి. (క. ర.)

పెద్దకాచి. వి. కాకాచి శి. (క. ర.)

పెద్దకాపు. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^2}$) గ్రామాధికారి. (విజ. అని. క. ర.)

పెద్దకులము. వి. (పెద్ద + కులము - కులశ్రేణి లక్షణ) కడవారి, చందాలకులము. (వా.)

పెద్దకూడటిమూలగ. వి. ఒకవారి భరిత్యాలుము, మూలకము. (అని. క. ర.)

పెద్దకొంగ. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^2}$) బలాశము.

పెద్దగజ్జాయ. స. క్రి. (పెద్ద + గజ + చాయ.) అడవియము.

ఉ. విప్లవవాదముండి నను పెద్దగఁ తాచివ
పంకవృద్ధులక, మిన్నక చున్ ...

తై. భా. గ. ౫౯.

పెద్దగజ్జిక. వి. గంధావి. శి. (క. ర.)

పెద్దగుమ్మడి. వి. పెండ్లిగుమ్మడి. శి. (క. ర.)

పెద్దగుమ్మడు. వి. శ్రీ పర్ణి. శి. (క. ర.)

పెద్దగోరలు. వి. కరంకుము. శి. (క. ర.)

పెద్దచేరరాసి. వి. మహామహి. శి. (క. ర.)

పెద్దచేమంది. వి. మహాసహ. శి. (క. ర.)

పెద్దజల్లిమొకము. వి. పురుగుము. (క. ర.)

పెద్ద(ద)తండ్రి. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^2}$) గ. తండ్రి యన్న, ఆ పెత్తల్లి పెరిమిడి

(వృత్త) భీష్ముడు నృకరాష్ట్రానక పెద్దతండ్రి.

ద్వి. తలపోయ మా పెదతండులైపట్టి, యల సహాధురముహూగలము, బ్రత్యక్షమైన గోపాలశేఖరుడు

ద్వి. పదము. ౫, 3౯౬ పా.

పెద్దతనము. వి. (పెద్ద + తనము) గ. పురుగులత్తుము, లావు

ఉ. పెన్నడుము పెద్దతనము వహించె,
వేరుగుర్ దలము లై జనించె నిటు తాడుర
సాక్షి నాయనాటికి

ఇందు. ఆ. గ 3౫.

ఆ గొప్పతనము, గౌరవము.

ఉ. మృగముకాంధర నాశ్రమమహి
కొక్కొక్కోయని మాయచే యతడు
వక్రమై నడిరేయి గౌరవప్రేయసి
బొందగోరి తనపెద్దతనము జలబుర్రాజ
గాన్. పైప. ౮. ౩౯

గీ. కలవి మా మూత నిప్పింతుర దొలగు
దొకటి, యాడుదాని కే నంటుర దనుచు
లెద్దతనము సభిమానము లెంత గనగ
బలికి . అము. ౬. ౩౩

3. నయోబిధిత్వము.

గీ. పిన్న పెద్దతలంబు రూపింప నీదు, కాంభవం
వైన పిన్నతలంబు నుపాదు ..

కా. ౧. ౧౫.

(పిన్న పెద్దతలం = పిన్నతలము, పెద్దతలము.)

౪. ఇది యింత 'పేర్చెదను' మోచుచున్నామనగా
తానక జరిగిననుది మానుదతియే తెలుప
సరిచెన, దడగ్గియు పెద్దపిన్నతలముల
వరుసన. ప్రభా. ౫. ౩౪.

౪. ముసలితలము, వ్యాఖ్యము.

(పర్వ) పెద్దతలముచే నతనికి పిన్నులు బొంగు
గలఁబడుట లేదు.

పెద్దతల. వి. (√'పెద్ద') నాయకుడు, యజ
మానుడు.

(వి. పెద్దగా నుండి కార్తియులు నడవించు
వాడు అవి. ౪. ౮.)

౫. తలకాని య్యపిన్నపదతామరసంబుల తావి
గ్రోలి ధూతలనుకల్గిరింపదకు దాదల
పట్టునైన భామను, క్కులయన కల్లె పెద్ద
తల గోత్రభద్రాదులతోట గాంచి యా, తల
మతి సాటిలేనిదిగదా ధన నీతల యెంచు
లేదుజూ. రామా. ౩. ౧౧౩.

౬. పెద్దతల లేక మీ పీ విద్యత్రుసూపముల సెతు
నిల్లిన మనకుం, లేదంతము చాలదు తెలు,
నుడులు గిల్పించు రెండు ముఖముల గలరే.

కా. ౧. ౧౫.

పెద్ద(ద్ర)తల్లి. వి. (√'పెద్ద') గి. తల్లిఅక్క

౧. పెత్తండ్రి భార్య. ౩. తల్లికంటె పెద్దది
యగు సవతితల్లి.

౪. వివం తెప్పదక కిల్గింపును మహాత్మా
తండ్రి సింహాసనా, పీఠములై కొలువున్న
నే నుటకీం లేరింగ కానించితా, దానిం
గల్గిని పెద్దతల కింకా దట్టించి ...

వి. త్త. ౧. ౮౩.

౫. ప్రస్తుతం దీక్షుడై, తనపెదతలినీక
యనుకు దండ్రీయోపేక్షయొక తెప్ప .

వి. త్త. ౧. ౧౫.

పెద్దతుంగ. వి. (√'పెద్ద') పెద్దబాతితుంగ,
తృణానిశము. ౪.

గీ. ... జంబు మాదర కుంగి పెన్జంబు పెద్ద
కుంగ . మాంస ౫. ౪౪.

పెద్దతుమ్మి. వి. మహాద్రోణము. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దదనము. వి. మహాదనము. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దదుష్టి. వి. రామము. (౪. ౪.)

పెద్దదూలగోపెల. వి. మహాత్మగుప్త. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దదోన. వి. రాజగర్జి. ౪.

గీ. పెద్దగోన వాడ ద్రువునుతోడు ..
ఆం భా. ౧. ౩౧.

పెద్దన(నె). వి. (√'పెద్ద') గి. శ్రేష్ఠుడగు
నన్ను, సోదరులందరిలోను పెద్దవాడు.

౪ అనుబా డొకడు తెంగలి యొనమ
దప్పెడు గాని పెద్దతుం గార్వక్క, వని
రూఢిలేక తక్కినా, ముఖములు నీళ్లు
వడుదు రవనీనాథా. భా. ౪. అను. ౪. ౧౩౩.

౧. అన్న.

౬. వివిక మాయతా ధృతిగిల్గినరావుతు
రాజా పూరి, వానియనుంగులెదన వివా
యకదేవుడు . ధీమ. ౧. ౧.

పెద్దనిద్ద(దు)ర(ద్ర). వి. (√'పెద్ద') దీర్ఘ
ద్ర, చావు.

౬. కందడు ధీతి గుండడు ప్రకంభ
ముండడు పెద్దనిద్దరక, తెండడు ...
భా. ౧. ౪. ౧౦.

గీ. పెద్దనిదురక ప్రాంగన్ను పెట్టుచున్న, మాన
పుని దెచ్చి కషీణమ ప్రకంబుగా మహీ
కంబు పునిది యెక్కొంటిదాని, మనది
దేవోత్తమున కొక్కయ్యచి విచ్చి.

వి. పు. ర. ౨౫౦.

గీ. కషీణప్రతి మోడుగా ధాత్రి తెంది,
పెద్దనిద్రకు ప్రాంగన్ను పెట్టుచోని, బంచ
జనులకుఁ దారకబ్రహ్మచిద్య, యభవుఁ
కుండకమునెంచు పపుమంతాళి.

కాశీ. ౨. ౫౩.

పెద్దనిద్దు(దు)రవోపు. అ. ౩. (౧/పెద్ద.)
చతు, నురణించు.

గీ. ... చతు గంతుగూడఁ గూడఁ పెద్దనిదుర
వోయి దిద్దఁ ద్రెన్దె, ... దింకవేయ
ప్రగ్గ వనఁ జచ్చె ననుమాట కాళ్య
లయ్యె. అం. భా. ౩. ౮౩.

గీ. పెద్దనిదురవోయి దిద్దవోయి గంతు
గొనియె జూడఁ దెరలఁ గూడఁ జచ్చె ..
ప్రంగ వనఁగను మృకుండయ్యె నమట
కలయ. తేంక. మాన. ౫౪.

పెద్దమన్యు. వి. మహాదీపము. ౧. (౪ ర.)

పెద్దనెల. వి. శ్రేష్ఠ మాసము. (౪. ర.)

పెద్దనేరెడు. వి. మహాబలము. ౧. (౪. ర.)

పెద్దనెరెడు. వి. మహాబలము. ౧. (౪. ర.)

పెద్దపాదర. వి. ఇంద్రబాహు. ౧.

గీ. ... ఇంద్రబాహు తెలంగఁ పెద్దపాదర
యనంగ. అం. భా. ౨. ౩౧.

పెద్దపీఠర. వి. పీఠ. ౧. (౪. ర.)

పెద్దపులి. వి. (పెద్ద + పులి) తెచ్చులి
కాళ్యణము.

౪. పెద్దపులి పెద్దలితా నది, గడ్డతెరనునకు
నక్క కమలము పాదలో, నుద్దడి
కొచ్చి చిలుకలయొద్దం బడినట్లులయ్యె
వో యనుకలదా. చక్క. ర. ౪౦.

ఇట్టి : పెద్దమొకము.

గీ. పెద్దమొకములోని నిద్దంపుపట్టును మొల
దిండుగాఁ గట్టి మురియువాఁడు.

కా. ౧. ౩౯.

పెద్దపులులగు. వి. పెద్దకాళి గ్రంథగూఢ. (పీఠ
మూలఁ అర్చనకాళము అందును.)

అ. ఎలంగ వేరు పెద్దపులులను పా ముల
వోచె, దర్శి వచ్చి లిడియ మచ్చు లదఁ.

కా. ౧. ౨౩౧.

పెద్దపెన్నెరు. వి. మహాకృష్ణంధ. ౧. (౪. ర.)

పెద్దపాల. వి. (పెద్ద + పాల) ౧. మనుష్య
మాంసము, కరమాంసము.

ప. . మాటిమాటి మానినీకాయ మురికి తెను
పులు గాచికాచి దగ్గర్తిక కదలఁ దిను పెద్ద
పాలవలము బుట్టుటనై శ్రువృక్షుల్లి
క్రల్లి గింతులిడు గచ్చి తెచ్చులుల వొడ్ల
జనంబులు మంత్రించి పొరక దిగిదిగు నీరు మే
పుడిగి గిరులు గ్రక్కవల చాపాపుచు
దిరిగి లిరిగి ... చునుక. ర. ౩౩.

౨. (పూజ్యమైన బంతువు మాంసము) గోమాం
సము. (౪. ర., ౧౮.)

పెద్దబీజ. వి. రాజాకాశ. ౧. (౪. ర.)

పెద్దబోడతరము. వి. మహానుజి. ౧. (౪. ర.)

పెద్దమనుష్యుడు. వి. (౧/పెద్ద) పూజ్యుడు,
మర్యాదగలవాఁడు.

(వ్యవ.) పెద్దమనుష్యుఁ దగువాఁ డెవ్వడును
ఇట్టి అకాశ్యులంభాక్షులును చేయడు.

పెద్దమార్గము=పెద్దపాట. ౨౫. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$)
గోచారము. (కా.)

౪. ఎవరిదియోమార్గము, ముఖ (పా) కడక కి
యడిగి పోరాకవిక, నిదియడిగి పెద్ద
మార్గము, కొనియడియి కల్లు ముఖకా
పై పుడుగున. కిర్రా. ౪. ౧౫.

పెద్దమార్గము. వి. మహాశక్తియ్యతి. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దము తనవులగము. వి. అతిల. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దములక. వి. మహాపాఠా. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దముల్లంగి. వి. మహామూలము. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దమొసలి. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$) పెద్దవాకిలియని.

గీ. పెంక విదూత కొడు తాఁలేలు నిదక,
మొసలి కంఠమారము పెద్దమొసలి.
మార్గ. ౪. ౧౫౫.

పెద్దమ్మ. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$ + అమ్మ.) ౧ పెదతల్లి.

౨. శక్తిపాదని.

(అభాగ్యుడనక, ఈమె లక్ష్మీదేవిఅక్కయది
ప్రతితి.)

౪. పెద్దమ్మ నాల్గమారుత, దిద్దిమ్మని వత్స
వాయితిమ్మనియింటి. (చాటుపు.)

౩. (కల్లులలోగొప్పకల్లి) జగజ్జగతి, (లక్ష్మీ,
పార్వతి.)

౫. మిమ్ము బుర్రానిదంపతుల మేలు భజింతుఁ
గదమ్మ మేటిపెద్దమ్మ దయాంబురాని
గదమ్మ .. భాగ. ౧౦. పూ. ౧౩౪౩.

పెద్దమూను. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$) మహానిలము. ౪.

గీ. ... పెద్దమూ నుంగను లేకుమూ నను
స్మృతినిలవాడుమలగా పెంగడుముడు.

అం. భా. ౨. ౪౪.

పెద్దయ్యాడ. వి. పుష్కపాఠకము. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దయ్యలకి. వి. పుష్కపాఠ. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దరోగము. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$) దేహముదాగ
దిశమహాద్వివిశేషము, వ్యవస్థగము. (౪. ౪.)

పెద్దతోకము. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$ + తోకము) ౧. భువన,
గొప్పతోకము.

౪. ఎఱుంగుచీకటి నీపెద్దతోకలు దలంప
మేని తప్ప గలెనెనక, మంచి దలంపము
మి పుం,దలు నీకుం బులు పెంకదగుదున
నీక. భాగ. విరా. ౫. ౩౫౩.

౫. కేలకనంబుతో భువన పెద్దతోకలు
గజింతుకొందురే, యామలతోకతో కలి
యే నందజురీకము అయి బుల్లుయక.

అ. రా. ౩. ౧౫౪౦.

౨. గొరకము.

౩. నామోదోరలు గాజ్జి యామెయి లేద
తోక మిచ్చి యిట్లాడుట నీ, నీ మనుష్యాన
బ్రహ్మండ, నా మనుష్యాన చూడ భక్తుల
దళితమనందక. మారి. అ. ౫. ౧౫౪౦.

గీ. కనకం లేదతోకలు మును నేను మది చూలు
నధను రాక్షసులను వర్ష లాసలె.

ప్రభా. ౧. ౩౪.

౩. విశేషము.

౪. ఏలక నాదు మహాశక్తిలకు మోయ దడవ
నేల కిర్ర మండగ మో,కాళి నేను
బట్టు, కేలకనముగాక మోకు లేద
తోకతో. అ. మారి. ౧. ౪౫.

పెద్దవరగోంగు. వి. పుష్కపాఠా. ౪. (౪. ౪.)

పెద్దవాడు. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}^1}$) వి. పెద్దవారు,
పెద్దవారలు.)

౧. భువనం, గొప్పవాడు, భూవాడు.

...

గి. పెద్దబారికి శ్రీశ్రీభక్త మేలు, మావ
నీయులు శ్రీశ్రీభక్తముగాక ...

హరి. ర. క. క.

ఉ. కొప్పుయి మో రెటుమంటి పెద్దబా,
రెండ రొకరియెం గెలసియింతుల నంచుఁ
లెనంగ . క. రా. 3. కి. 1.

అ. వమోధికుడు, శ్రీశ్రీభక్తము.

ఉ. నీవు గుణాంబురారావి వినికుడే తెలియఁ
పెద్దవాడవుక, బావమూర్తి వాడరణఁ
బాయవు . ఉ. రా. ౫. అ. ౫.

అ. ఎత్తి కొలిచింది యీ వేల ప్రాంతము,
పెద్దవాడ వమచుఁ బ్రాయము మూ.
ద. రా. ౨. ౧. ౨.

3. కృష్ణుడు, మునివాడు.

పి. మనమమ్మ కను ముఖమున నున్నదే యాయ్య
పెద్దవాఁ డాయుగా కేర్చి నరసి, బోషిం
కుక మారు కు. ౨. ౫. ౧.

పెద్దవాకిలి. వి. గోవుగర్వాగము, (దేవాల
యాదుల) ముఖ్యుర్యురము. (క. ర.)

పెద్దనారము వి ($\sqrt{\text{పెద్ద}}$) బ. భవారము.
(క. ర. ౨. ౨)

పెద్దవిన్నపము. వి. పెద్దబా, గాధిగర్వము.
(క. ర.)

అ. పెద్దవిన్నపమువాడు.

పెద్దవిన్నపమువాడు. వి. (పెద్దవిన్నపము)
పెద్దచెడివాడు, విధియడు. (క. ర.)

పెద్దవిరి. వి. మహానీ. కి. (క. ర.)

పెద్దనీతి. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}}$) రాజుగర్వము, రాజ
బా. (క. ర.)

పెద్దవేము. వి. మహానింబము, కి. (క. ర.)

పెద్దవేలుపు. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}}$) మునిశ్రీభక్తము,
ప్రాయ. (క. ర.)

పెద్దవేలు. వి. ($\sqrt{\text{పెద్ద}}$) బాటవేలు, అంగ
వేలు.

నీ పొంగు నంగులము పెద్ద. గి. ప్రేలు
వాడగను అం. రా. ౨. ౧. ౩.

పెద్దవేయు. ప. కి. (పెద్ద + వేయు) ౧. గారి
నించు, గొప్పవేయు.

పి. సమయముగఁ గృతాంజలి లయ ము మ్మింక
పెద్దవేయున నీవు పెద్దలకును, పెద్దవు .
భార. అను. ర. క. ౧.

౨. మునించు, పొగడు.

చ. ముదమున ని మ్మహీకుఁ డొకముద్దియ
మారగఁ గొక్కతాంతిత్, సమమమ
కడగి రతిసంబుల తెల్లమిగా పెట్టెనియు
మది వివరించి కోతు కలికానము
దక్కిన వీరికురుముల్, వదలక పెద్దవే
చివు వందిలికా దగ ని వివారముల్.

మమచ ౨. ౨.

3. ఉన్నచానికంటె ఎక్కువ గాఁ జేయు.

ఉ. ఎన్నడు శ్రీశ్రీవాడభక్తి యియ్యమయ్య
మాట లీవు నా, కిల్చి చిలంప మేటికి
నిచ్చును గోచులు పెద్దచేసి యాదగన్న
సయాశివాం గును బొద్దిగఁ జెప్పి భయము
నూపి పారంగి. అ. ౧. ౧.

పెద్దారుపెట్టు. వి. (పెద్ద + అరు + పెట్టు)
ఒకాకాకయదనిపెట్టు. (క. ర.)

పెద్దాపురి. వి. పెద్దాపురిమందు చేయఁబడు
కర్మ. (క. ర.)

పెద్దారుగ. వి. భరకము, సన్మవిశేషము. కి.
(క. ర.)

పెద్దింటమ్మ. ది. (√ పెద్ద.) బాబాగ్రామ
చేత. (క. ర.)

పెద్దిల్లు ది. (√ పెద్ద.) భూభాగ్యమామ -
వివాహాగ్యమామ, భూభాగ్యమామ.

చ. ఇట్లుకృంగారిది తెల్లవల్లభు పెద్దింటిలోనికే
గోడెత్తెప్పించి రంత . మీర. 3. ౧౬౩.

గీ. కలుపుల బుచ్చి లంజకల్లి వేలుపుల పెద్దింటి
లోని కది నింపుతోడ. ఉ. తోడ్కొని
పోయి . పద్య. 3. ౨౬౨. ౨౬౩.

పెన. ది. ౧. మెలి, మెలిక.

గీ. ఉడుదధంబున బాటుచుదరన్న కలిభాతి పెడ
చోరముల పెన పుడమి దాక.

పాద్య. ౫. ౨౬౩.

గీ. కొనలఁ జాట్టిసరిగ పెనచే జరుగవాలట
కరలలఁ జాట్టి పట్టి తిగిది.

పాద్య. ౧. ౧౨౬.

౨. (పాము) మట్ట, బంకము.

క. వచ్చిన జోడ గాంచి పెనక, విచ్చుకొని
కడం దిలక విసచాగముక, విచ్చుకొని
గ్గలు కడలక, కచ్చలవిడిఁ జూచె గట్టు
విడం బజకు. (పచ్చ రా యు. ౧౬౩.)

క. అప్పుడు గరుడంది తొట్టల, చప్పుడు చూచి
మన నెఱిగి మైరిపగలే, కి పెన్నలు
దిడిది రాపుపు, అూర్వగ భుజగంబు
లాక్ష్మియారకడి బజచె.

రా. రా. యు. ౬౨౭.

౩. రెండుపళ్లెలను చేర్చి పెడకట్టు, అంకె.
(క. ర., త్రా.)

౪. గ్రుద్దలాట, నియద్దము.

గీ. తడయ పెనకన పెనకలలాట యనంగఁ
తెన యన గుద్దలాట నియద్దము . .

అం. భా. ౨. ౨౬౨.

౫ : పెనకన్న, పెనకొను, (పెన్కొను, పెనలు
గొను.) పెనకొల్లు, పెనకట్టు, పెన
చేయు, పెనచు.

పెనఁకు(నుట)న. ది. (√ పెనఁకు) ౧. మెలి
గొనుట, చుట్టుకొనుట, అల్లిక; మెలి, మెలికి.
గీ. లల్లిలిల్లి యనుగ నలరును పెనఁకున . .

అం. భా. 3. ౨౯.

చ. . నూ, కనలలితాలతాదల సుదారగరిం
జలివాచి నెయ్యపుత్రం, పెనఁకున మేపు వడి
సమీరణం దొయ్యన చాపు లంఘనం.

మమ. ౧. ౧౨౬.

చ. అంకుశపుటలలలల శ్రీదిగ్గోంజల
మలుకులుగ తగులుకొనిన యనుపసరిపెనల
పెనఁకుగల యిట్టికొమ్మ నీంగటల గుచ్చ
దులును . ప్రబంధ. ౩౦.

౨. సమ్యక్సము, మోడికి.

క. విను సత్త్వరజ సమముల, పెనఁకున కవుల
తెలుగొందు పెంపుగలుగు కుంట్రివిరంజన
తత్త్వము పర, మనమా యది భావనీయ
మను చేదంబుక (భార. కాం. ౪. 33౨)

ఉ. ఇంద్రిలావిధానకాంఠకచిచ్చుల
పెనఁకునై తనచావుల నంటి కొల్వంగఁ.

క.క. ౨. ౫౫.

౩ (స్త్రీ పురుషుల) కలయిక, మీటము.

గీ. పెనఁకునఁ జనిన తనపు లాండొంటికోఁ
గీలింది విడిచిది మేలుకాంచి.
భార. విరా. ౨. ౨౩౦.

గీ. విడచి పెమ్మచు మట్టు గడచిన బుడకట్టు
బొంబనక కొడఁచట్టు బంజిట్టు.
చంద్రా. ౬. ౧౫౧.

పెనగాడు = పెనగులాడు. అ. ప్ర. (పెనగు
+ అడు, పెనగి + అడు. అని. క. ర.)
తెలిగొను, పెనకీగొను.

చ. వనపరాచకుడు నూరులక్షములం దను
మండి కాడితో, నని పెనగాడంగా తెడద
యమ్మనఁ గేతుత గూర్చి నూతుమే,
ననియంగ నేవినం బులె కాకడం ...

భార. ప్రో. ర. ౨౩౩.

ఉ. సారథి వద్ద వర్ణములు సంచలకా దెవఁ
గాడి యొప్పినం, తే రను వేది యగ్రజాడం
ద్రిష్టికోసం గని మాలి యడ్డమై, తోరన
చచ్చి యచ్చిచాగవుంగవకేరను నేని

నిర్మ. ౩. ౨౫.

డి. దోర్నా లములకుఁ దొడిగి ధువంబులతోఁ
దెనగాడును లీల తాములు గలవంది ...

మూ. భూ. ౮. ౩౮౮

(పెనగు. అ. ప్ర. (క. పెనగు, త. నిలంగు.)

౧. పెనగొను, తెలిగొను, చిక్కుపడు.

డి. నెత్తమ్మి నూలిజమ్మిదను శియ్యావర్తన
లాసహాసావ్రములు. దెనగా.

మను. ర. ౭౯.

౨. కూడు, కలయు.

కవిరాజు. చనిచని ముందట వాణ్ణుమాద్భిప్తి
సారథిసూతులతాతకులం దెనగిద ప్రాం
కుల . భార. అది. ర. ౨౧౮.

(లలితతో మాడుకొన్న. భా. ల. వ్యా.)

క. అనుచులులకు వివాదము, పెనగిన మోదం
బుతోడ ..

అం. భా. ౩. ౧౧౯. దశకు. ౩. ౧౪౫.

౩. (ప్రీతియును) కలియం, సంభోగించు.

క. మునిజరాగంబున దెనగిన యిట్టిని లేడి
కాది .. భార. అది. ౫. ౪౯.

డి. సారాభ్యుదయవతి శివసీతఁ ద్రియలతో
మనకాన దెనగిగలిగె. భీమ. ౧. ౩౪.

ర. పోయి, యుద్ధముచేయు.

క. గిలుపు నెడ నేయనెడ వడిఁ, బుచ్చునెడం
దెనగునెడ నసారబలంబుర ..

భార. అది. ౫. ౧౨౪.

చ. నకులులు నూతపుత్రుడు పెనగునెడ
నకులులు నూతపుత్రుడనట నిట్లును ..

భార. కర్ణ. ౧. ౧౨౩.

౫. వివాదము, తగవులాడు.

క. డున్నపు గాల్గియు పెక్కుడునోసము
తోడఁ దెనగి కుచులు మార్గియి, బుడగ
పెద్దియు నేగిం, బుడమరుమది లాటవృతతి
పూరులదోర్కా. శేయూర. ౨. ౧౧౮.

చ. . అలు చచ్చిన (అ) యాలికిం గలట్టిపాటి
తోడపు మగినిద కాని యాలివారు పెనగి
రేని) మహాపాకము ..

ద. కా. ర. ౮౧౨.

౬. ఎదురాడు, మారాడు.

ఉ. వాడు భావతోడ ననభావరేణ్యుడం
వల్లె నింక రా, కేవలకాడి యాపీతపు
నెప్పుడు మి పునిబాని బ్రహ్మయ్యకా, దేవ
విభుడు నే దయనెంచి ప్రతివ్రతిమాలు
రైన నే, వారిధి నేల మునుదు దెనంగ
తక్కు తుంటుఁ ద్రోయుచున్.

దత్తా. ౫. ౧౨౧.

డి. అనవుడు వారితో దెనగుట కొల్లక ...

దశకు. ౨. ౪౨.

2. (తాంగ) పెంకితనముచేయు.

గీ. పెనగనకుఁగలముల విరుచుకనంబులఁ జలము
దేంపక తీర్చుఁబాటుటయును ...

భార. విరా. ౧. ౯౫.

౮. గుంబలాదు, లాగులాడు.

గీ. విగిగిగి గుంబు వధురమాణిక్య మెసఁగె,
గుబ్బుచునుచోయి బంగారుమీసఁడ తాగఁగె,
దెసఁగె దుఃఖాఁడిమడికే గాఁ గ్రెయిని
తోడ, గిరిబాక్షులు ముగ్ధులు గారె
యొత్తుడు. దళా. 3. ౮౪.

చ. కొన్నయె నా రెటునుటిపెనవ,
రెడ కొకేంకయెం గెలనియింజెలనంచు
దెసంగ వాత్సవే, లాలచ ముం దదీను
మగు మాన్ మతొజము లాఁగిట్టుచున్.

కళా. 3. 3౬

౯. క్రమపడు, క్రయాపడు.

చ. పెనఁగక ప్రాణరక్షణ మున్నేక్షయింబుట
పాపము అము. ౬౩. ౨౮

౧౦. అడ్డపడు.

గీ. కిలకారవములకఁ గాకృత్రేక్వి పెనంగు
నంచలనే నడ యెనపడకి.

దళా. ౨. ౨౯౬.

౧౧. అంటు, పట్టు, వాటు.

క. అని తమ నిగ్రహ బోధించిన బురికపవ్వి
పలుకఁ జిశాశ్రింగంబునఁ దెనఁగినిక క్రయ
తుని, తనయెడల తనయెందులిగి వదల
కీ ట్టయెంక. పాండ. ౫. ౨౧౭.

౧౨. అలముగొన, వ్యాసించు.

చ. అనుటయు దేవమాత వదవాలమును దన
యాత్మి నిల్చి యానమమున మందహాసము
పెనంగఁగ నిట్లను ...

వి. శ్రు. ౮. ౧౧౫.

జీ. ప్రబల, అతిశయించు.

గీ. ఎలది నుటి కొన్నిరెట్టుల కెత్తియెత్తి,
యలసి మంగిడ్రూనితో వాని యుండఁ,
గుండ విండారంగా ముంది మాడుదినగ,
నింటి కేగను బడలిక లంటి పెనఁగి.

మాంస. ౧. ౧౮౭

చ. క్రి. ౧. చుట్టుకొను.

క. విని తోయె తిల గాళ్లం, పెనఁగం వ
నమచు నొంగి భీష్ముడు

భార. ఆది. ౫. ౨౨౦

గీ. క్రొక్కరు మెఱుంగు తలకొని మెఱ
యఁగాఁ బాసియుఁ జీక చూపఁజెనగ,
దన్వ. 3. ౯౭.

౨. (రితియంచు) మాడు, కలియు.

గీ. కలవ శోపకయున్న మె మఱి పెంటి,
దెనఁగియున్నను బ్రానింప మునసియున్న,
కవులు గొరియున్న మృగములఁ దిల
యీచ, రెంచి యాపకముగి మను మెఱు
లయున. భార. ఆది. ౫. ౫3.

గీ. పడియె వడగండ్లు నిండ్రహాములు మాన్చి,
ఘనభేదండు క్రొవ్వులుం గను జవ్వనిఁ
దెనంగ, బన్నగరమున పడలి పైపై వరాల,
మలము కొఫలబైరాగము అనంగి.

రామా. ౬. ౧౪.

3. కలపడు, తాఁకు.

చ. అగ్గరిక వాగ్మిని తీవ్రవారాతరి
యాశాంబునఁ జీకటున్ గొలుపఁ నిల్చి
పెనంగి ర య్యపిరులఁ ఘోరప్రకారం
బువక ... మాం. ౨. 3. ౧౧౦.

వి. పెనఁకున, పెనఁగులాట.

(రాముని కొత్తయిత్రునితోఁ బంపుటకుఁ దండ్రి
విరాఁడుట.)

1. పెన్నుద్దీక్షకుదుల పెనగులాట పరిలాభక
వ్యవస్థబంధనరావందనములు.

రు. రా. ౨. ౨౦.

2. తొవళ్ళుప్రకారముతో లిప్యంగా బుచ్చు
పిక్కిమూలంబుల పెనగులాట ..

కు. ధం. ౨. ౧౦.

3. కానివస్తువుల బట్టికొక గాంక్షరేతక, పెనగు
మాత్రంలే కాని లభించు యు .

రామలిం. ౫౪.

4. పెనకట్ట, (పెన్ను) పెనకట్టనీతిములు,
పెనగలుగు, పెనగాడు, పెనగులాట,
పెనగులాడు, పెనగువడు, పెనమే.

పెనగులాట(ము). ౨. (A) పెనగులాడు)

౧. గ్రంథలాట, రియోధము.

౨. ... పెనుక ముందరక తాటి పెనగులము
పెనగులాటలం తెలగులముల విక్రీడిల్లు
మర్కటంబులు .. ప్రబంధ. ౧౦౨.

౩. పెనిగొనుట, అల్లగొనుట.

రగడ. . తరులకల పెనగులాటములు శోట
ములు . గాని. ౨. ౨.

పెనగులాడు = పెనగాడు. అ. (1. (పెన
గులు + ఆడు) ౧. మల్లాడు, పోరు, గుంజ
లాడు.

2. (సమీరిబాలకుడు) పోలాటాదితత్వములా
నిదితకభృంగ మల్లములతో పెనగు
లాడు . వివా. ౧. ౨౩.

౩. పిన్నవాడులతో పెనగులాడుకు నుండి,
బాలుడైన కపటప్రవృత్తి, మాయమయ్యె
నట్లుకు నుగునక ముందట ..

వీర. ౨. ౨౦౫.

(పెనగులాడు. అవమాని)

౨. పెనిగొను, చిక్కినము.

౪. శోధకు ముందుక పెనగులాట
మొక్కరవాలు పెనిపై పెన గొనగొ
బుచ్చుగన విక్రీడు నట్లుబట్టికొక తుల
ముక, మునరి పెనగులాడు పరిలాట
పెనగులాడు నుమొక్కరవాలుగొనితెల
మున భర్తనకుం చలించుట పెన్నుకొ.

బావూ. ౧. ౧౪౨.

పెనగువడు. అ. (1. (పెనగు + వడు) చేరు,
కలియు.

౫. కరుణాతికయించు (బ్రహ్మ, పరిలాటనరతియొక
పెనగువడి యొల్లములొక, విరిగిన విశ్వము
మునకుం, శోరకలాటక తలకలపరిలాటనకు
కోరిక. నిర్వ. ౧౦. ౩౩.

పెనగొను, పెన్గొను, పెనలుగొను. అ. (1.
(పెన + గొను) ౧. పెనిగొను, పినిగొను,
అల్లగొను.

౬. అనుకు ముందము నమ్మయియు వాత్మక పెనం
గొన నన్నతోడ పిల్లను విడుచుడు ...

భార. ఉపా. ౨. ౪౩.

౭. తిన్ననికన్నెమొదగుం, తుల పెనగొన్న
మల్లియాల బూదికొనలు గాంచిమొక్క
కోరిక. వడు. ౨. ౨౦.

౮. కట్టును, అతికయించు.

౯. .. శంకరుని తోకకరణుని భక్తవత్సలుం,
పెనగొన భక్తి మృత్యుమంటి వృధం
బుగ నిర్మి యుండగన్.

పూరం. ౩. ౧౧౨.

10. రణభీతుల శిరములు పోరునవారి పెనక
పెన్గొన బూరి గలవవారి ...

సానంద. ౪. ౩౨.

౧౧. అనుకంపము చిత్తమునక, పెనగు గొనగ
మొనరు పునికలవా, పునికలక తర్చి

సంఖ్య, నవలల పదవీ యధిక గౌరవము దీనిం
చుక. ది. త్రి. ౫. ౧౦౪.

3. పెనంగొల్లులో కలియు.

ఉ. కనియెడు సైదభవుం గదలి క్రందుగ నాకు
పెనంగొల్లు రాజులం, దునుకుంగ భూమణో
త్సరముతో బడవూర్త కిరంబు బుద్ధిపై,
పెనంగొల్లు చాచుభయము భీమబుద్ధియే
చాల్చి పెనంగొల్లు, పెనంగొల్లు గ్రోలి భూత
ములు నిక్కురు నీలముం జొక్కుచుండ
గాక. భార. ద్రో. ౨. 3౧౨.

స. త్రి. ౧. చుట్టుకోను, అవరించు.

ఉ. పండిత కొవముక్ సమయభంగ భయంబును
నగ్గరించి యుల్లంబు పెనంగొల్లునగ్గరించి బయలు
దగ్గ సభ్యుల జూచుమాడ్చి దూకుం బగు
చూడ్చి నా క్రుపదకన్నయ నూది ...

భార. విరా. ౨. ౧౩౯.

గీ. మలకలై పాటు నిర్భరామల బలంబు,
పాఠం తర్జితాదు పెనంగొల్లు భావం బెందు.

3

పె. ౫. ౨౩.

౨. (రతియందు) కలియు, మాచు.

3. నను చూచుచు గౌరవముని, చని
చూచుచు గునుమలపితవర్తిని బుద్ధిని
చాల్చుచు వచ్చెరి పెనంగొల్లు గోరుచు
జూచి ప్రాప్త గ్రంథమునకెక.

ఉ. రా. ౫. ౨౯.

పెనంగొల్లు స. త్రి. (√ పెనంగొల్లు) పెన
గొల్లునీయు. (అతిశయించునీయు)

మ. తన వాక్యంబుల తత్పరముల కుత్సా
హంబు నాకృష్టమున, పెనంగొల్లునగ్గరించి
బుద్ధిపై నగ్గరించి నగ్గరించి బుద్ధి
చాల్చి ౨. ౧౯.

పెనంగొల్లు స. త్రి. (√ పెనంగొల్లు) ౧. పెనంగొల్లు,
పెనంగొల్లు.

౪. చుట్టు చుట్టచు నూర్చుచు, పెనంగొల్లు
గలంబు బుద్ధి పెనంగొల్లు ...

భార. అది. ౨. ౨౯.

చ. బలికత్తు గాఖయందు బడవద్దయ్యెంబు
పెనంగొల్లు పూర్వకాఖయం గరకాండము
లొనిన కిష్టులు పెనంగొల్లు యశోమాఖయం
పై, తలకొని ప్రేమయ్యెంబు చూక తాపి
గాంధి విభూతిభూమణో, బుద్ధియే దగ్గరని
భోజ్యుడన రమణ చా చుట్టుచుంబు
పై. భోజరా. ౨. ౨౪.

౨. నిర్మించు.

ద్వి. తిక్కన పెనంగొల్లు వట్టుగాను నీడు
ద్వి. మోక్ష. ఉ. ౧౫౦౨.

3. గట్టిగానట్లు, బంధించు.

చ. తిమ్మయగ్గరి వచ్చి నవ్వు నన నొచ్చెను
గాంధిని కొద్దికొద్ది లా, ప్రయత్నం వచ్చి
గింతు దని రంజితునీరణం గన్న చెట్టునా,
దను కలికృష్ణుల పెనంగొల్లు నవ్వు క మట్ట
బురంబు గంతుచేయెంబు గొని నా పెనంగొల్లు
కుకవికాదుల గలిగెనాని పొల్లునా.

అను. ౨. 3౩.

౪. మాచు, చేయు, కలుపు.

చ. పెనంగొల్లు సందర్శనమునందు గాని
యచ్చుపయోగమున, పెనంగొల్లు కల్పమున
సభల పెనంగొల్లునగ్గరించి పెచ్చి ..

చాట్టి. ౧. ౧౩.

5. పండుకు కొనుచుని బొందుగా గొనెను
పెనంగొల్లు తద్దయ్యెను దీపం లొంగు ..

విరా. 3. ౩౩.

6. పలుచగా చుడినవలయుంబున పెనంగొల్లు
పద్మలతోడ పెనంగొల్లు.

పె. ౨. ౧౨౦.

౫. పెనంగొల్లునగ్గరించి.

సీ. తుంజీకన్నీ నాథునిమోహనశక్తి లను
రాగజీవలఁ దెనచు కరణి.

మమ. ౬. ౩౩.

పెనవరీ. విం. (పెనత్త + అరి.) వివాద
కలఁడు, జగదగొండి, వివాదకలరాం.

సీ. ఆత్మ గొని పెట్ట నొల్లక, త్రిప్పి యాకార
గతు ననుమతించిభక్తజ్ఞా, దెప్పఁగనచ్చిన
పెనవరీ, సప్తద దండించి భవము వరువగ
వలయుట. విజ్ఞా. ౩. ౩౩.

అ. మఱికినాఁటివారు మెలమలు పెనవరు,
లలువవారు ద్విపాల కాన పెద్ద యమచు దేశ
భావలను గులంబును దిట్టువతఁడు దండు
వచ్చు కళహములు. విజ్ఞా. ౨. ౫౬.

చ. . . . . పెనవరీ చక్రరాలు మెలపెట్టుచు
నీడిగిలంగ నంబలంబున వడిఁ గట్టికైచి
కొనిపాం దని నెట్టి మద్యుల దంకటజ్ఞ.

కై భా. ౨. ౧౧౧

పెనవు. సు. త్రి. (√పెనయు.) ౧. కలుపు,
మాన్యు, చేర్పు. (క. ౧) ౨. పెనచు.
(క. ర.)

వి. ౧. వివాదము, కగతు. (౧. ౦.) ౨. భేదము.
(క. ౦.)

పెనము. వి. ౧. దోపిలు లోనగునది కాల్పిడు
ఇనుప తోట, స్వేదన.

ఉదా : అట్లపెనము. మె.

క. వనరాను లేడు నుప్పునీపెనమున నీరులును
జోతఁ దెలుగు మడిగక.

మ. సం. ౬. ౮౧౨.

౨. చెలకురసము మున్నగునది కాంచుట మన
యోగించు పెద్దయనుపపాత్రము.

ఉదా : చెలకురసము మె.

గీ. తిట్ట కానిపెనములఁ దెట్టి వేచ, మిట్టి
పడి యెట్టె మూర్ఖులుబట్టివారి . .

ఉ. రా. ౩. ౩౨౩.

పెనయు. అ. త్రి. (క. పిన్.) ౧. రియ, మాడు,
పెనగు.

ఉ. . . . . అనీలేమకాయ్యకో ప్రేమదయలో మహా
గ్రహలేమచము బగు పల్లగల్గుచూరకుల
విగులు పెనయులేకను గ్రహియె కత్తు
చీకటుల్. ఉ. హరిశ్చ. ౩. ౧౦౮.

అ. పేయూత్త్రత్రయము పెనవేయించు . .
వేమ. ౧. ౩౩౬.

(క. ర., త్రా. పా. పెనగియించు ముద్రి. పా.)
బ. పెనవరీ, పెనవు.

పెనవెట్టు. సు. త్రి. (పెన + పెట్టు.) పింపెట్టు,
మెలివేయు.

సీ. వినుమానములు గాఁగ వనలోదఁ దెనకట్టి
నెట్టెంబుగాఁ ప్రేమఁ జాట్టివాఁడు . . .

మనుచు. ర. ౩౩.

సీ. పెనచి పెండుకలలోఁ దెనకట్టి చుట్టిన
ప్రాంతరంద్రికవన్నెపాగ యమర .

తైజా. ౧. ౨౨౩.

పెనవేయు = పెనవైచు. సు. త్రి. (పెన +
వేయు.) ౧. మెలిపెట్టు (క. ర.)

౨. పుకువుల నొకదానితో నొకటిఁ జేర్చి
బంధించు, లంకవేయు. (క. ర.)

పెనవైచు = పెనవేయు. సు. త్రి. (పెన +
వైచు.) మెలిపెట్టు.

గీ. అనుచు మగ్గు వివాళకు వరులకొరక,
పెనయ బోధించి పెన వైచిపాముఁ
దచ్చు . . . క. ౨. ౨౯౩, ౨౯౪.

పెనిమి(స్మిటి)

రూప

పెనుచు(న్దు)

పెనిమి(స్మిటి) ది. (పెనుత + పెటి, వృత్తి వర్గ వికారము.) మగఁడు, భర్త.

క. పెనిమిటి చేతను పెండ్లానుని కాను నిక్కవ్వు కాసి యనియును తిలవంగను జాలని మర్కట రా, అను ... భాగ. క. ౨౩౦.

చ. . . ఇత్త డీ నవఁబోడి కందనూ, పెనిమిటిఁ గూర్చి సొం పలరఁ బెండ్లి యొప్పు నుడిం దలంచెదన్. నీలా. ౧. ౮౯.

ఉ. . . మిటారి యా నికా, కాంతునివంటి పెన్నిటి యెభావయిఁ గనుగొనె శోరయాత్ర లన్. గంధ. ౫౩.

డి. మగని స్వతంత్రులు మగువకఁ జెల్లదు మెలఁత విధంబు పెన్నిటికి వలదు. నీతి. ౩.౩.

పెను. = పె. నిలా. ("పెనుత" 1 కల్పముయొక్క తుదివర్ణము లోకింపఁగా మిగిలిన రూపము. దీనికి అచ్చు పరమగునపుడు ద్విత్వము వచ్చును. అదా "పెన్నున్ది, పెన్నున" మొ. పరమ పరకములు పరమగునపుడు "పెనుఁ గొచ్చు, పెనుఁబాము, పెనుగాచ్చు" మున్నగు రూపములు సిద్ధించును. క్లిరవర్ణములు పరి మగునపుడు, "పెనుమిమ్మ, పెనుతేట, పెన్నెరు, పెన్నెఱలి, పెన్నెక" మున్నగు రూపములు నివృన్నము లగును.) పెద్దది, గొప్పది.

(చూ. పెను(రేలు, పెన్నున్ది మొ.)

పెనుగొమ్మ. ది. (పెను + కొమ్మ.) చిట్టు మొదటి కొమ్మ, స్పందకాళి, కవట. (క. ర., చి. వి.)

పెనుఁబాము. ది. (పెను + పాము.) ౧. అనుగరము, శాంతినిలువ.

చ. ఇది పెనుఁబాము చందమున నెంతయఁ భీములై జనుబులం, పెదరంగఁ జేయు .

భార. ౩.౮. ౧. ౧౩౦.

మ. తన కడన నుండిన పిన్నుఁబాము వదనంబు ద్రవ్యం దఱిగిన ..

భార. ఆర. ౨. ౮౮.

నీ. . పెనుఁబాము నా నజగరావ్యయము తెలియఁ ఆం. భా. ౧. ౧౪౩.

౨. అది శేషుఁడు.

ద్వి. పెనుసొందఁ బావించి పెనుఁబాముదాపఁ, దనచుఁ నితీకి పద్యాయుతుం దగుచు.

ద్వి. పరమ. ౨. ౧౧౪. పా.

పెనుకూల్లి మూరి. విలా. (పెను + కూల్లి + మూరి.) ప్రియోటను భుజించువాఁడు.

నీ. గంగాధరవత్ సంగడికాదు గాఁడోడి పెనుకూల్లి మూరైన మనిమిదవతి.

నీర. క. ౪.

(యజ్ఞములందు పలువిధములగు మానిష్యులను భుజించువాఁడు.)

పెనుకెడి. ది. తృణది క్షేము.

గీ. పారిక పెనుకెడ వందటిపారులా గిరి, విరికి పాశ్వయ సొంపె వండురు గయిడి ... పొండు ౫. ౪౫.

పెనుగువ్వ. ది. (పెను + గువ్వ) ఒకకాతి అడవి పాత్రరము.

ఆ. నీతి పెనుమిలి పెనుగువ్వ లకకారి, పాత్ర రాయి నీకుడు పలువంత . .

మౌంస. ౩. ౧౩.

పెనుచు(న్దు)=పెంచు. స. క్రి. (√పెరుగు) ౧. కల్పింజేయు, (అపరాధలక్ష) పోషించు.

అ. నయమతోడి జిమ్మనమల భండారంబు,
దెనుకె యుగచరణమలమోడ, గాలియిన
నుడియంగా నీక ..

భార. ఆక్ర. ౨. ౪౩.

ఉ. అనుమీనుఁ బ్రాధవితారణదీధితిపాలభాగ
సేత్రానలకీలలం దెనుప మా న్నయిన న్నిత
ప్రకూలమంబుని .. పారి. ౪. ౦౪.

ఉ. . పుత్రులం, కేకాని పెన్ను నాపయ్య
నేయును నాపుడు మాన్ది తదయమో.

భార. అది. ౫. ౧౪౪.

౨. ఉలికించు, ఉచ్చించు.

చ. అనుజనమానమంత్రి మధటా ప్రజంబులపోయ
నూచి పెన్నువమున బొంగి మె పెనిచి
చుక్కచుపీరమంబుడు .

భార. ౬రా. ౩. ౩౯.

౩. రక్షించు, పాను.

నీ. పెనుపదేదాయితే పుష్కీనుపర్యవహర
నిగ్గత తేనమలతిమల. పను. ౪. ౪౩.

గీ. .. పాక మనియె దెంచె, దెనియెద్రెలికించె
గాదె నేద మని పొయె, ప్రోదె పనుమాట

అం. భా. ౩. ౧౨౩.

అ. శ్రీ. పెనుగు, అతిశయించు, మించు.

గీ. అనుచుఁ బరిశీలనపతి మనుచునేర్చుచు,
దెనుచుబాగుగ నేలుగాఁ గనుచు ననియె

దశా. ౧. ౧౩౨.

క. అనుచు న్నిచ్చెలు లాదక, వినుచు న్నుడి
లోనఁ దెనుచునేడుక గనుచున్, ననుచు
న్నుచునీగున న్యవ్వనకానన యుండునంత
దైధ్యవలీలన్. ఇందు. ౫. ౩౫.

పెనులోగి. వి. ($\sqrt{\text{పెను}}$) క్రితము.

నీ. పెనులోగిలేలంబుఁ బునుల భూతంబులు
దంకపీఠముననిగదంబనమితి. (చి. కి., చి.ని.)

పెనుపడు. అ. శ్రీ. (పెనుపు + పడు.) అతిశ
యింపు, వర్ధిల్లు.

నీ. విరుదకాహామల. పెనుదడం దైత్రాయ
భువకన్త్రులొను లాకనముఁ బ్రాఁక.

తై. భా. ౨. ౨౪.

ద్వి కనినంతి నే కరంగి మలఁపుమలఁ దెను
పడి చెండాడు పెనుతిండిపులులు ..

అ. మ. క. ౫. ౨౨౧. పా. ౨౮. పం.

క. ఘనమైని కోపహ్నియొ, దెనుపద ...

భా. రా. ఆర. ౨. (క. ర.)

పెనుపరి. కణ. (పెనుపు + అరి.) ౧. వృద్ధి
పొందించువాడు. (చి. ని., క. రి.) ౨. అధి
కుడు, గొప్పవాడు

౩. హరి పరిశీలనపతి పెంచయు, పెన్నయెన్ను
యది వింటె యిమ్మటతెలు, గరయు
దము తొలుత నీపెను, కరిచందం దెల్ల నెలుక
పడియెడుఁ విదపన్.

భార. ఉగ్గో. ౩. ౨౧౪.

(పెనుపరి — భేదశీలుఁడు అని క. రి.)

పెనుపారు = పెంపారు. అ. శ్రీ. అతిశయించు,
అధికమగు.

గీ. ప్రాణదానంబు నేడివఁ బాన్దె దళయ్య,
మా న్నమిచ్చుచు దయ పెనుపారక బలుకు. .

భార. విరా. ౫. ౨౨౫.

మ. పెనుపారిక వర మిచ్చి లిట్లు గడిమిన్
భూగ్రహం దాతఁ గిట్టివఁ బట్టం గడు పగ్గ
మెనుయొడఁ గ్రడింతు ..

భార. ద్రో. ౧. ౩౮౮.

పెనుపు = పెంపు. వి. ($\sqrt{\text{పెనుపు}}$) ౧. వృద్ధి
అధికమును.

క. ఆనందకపాఖ్యనంపదక, యె పొందుదు
మండు మాకు భీకరకాంతాననివాసాయానం
బుల్ల, ననపూ యిల్లంగి నవయ నలమట
వొడమున్. భార. ఆర. ౧. ౨౧౩.

గీ. (వృత్తాలవర్ణన) ఎలలమె పట్టె నేలపై
గొజలఁ జొచ్చె విక్రి. ర. ౨౩.

క. ఒనరింపఁ బిచ్చరింపక, మునుకొని యెచ్చ
దని నుదికెమునగాం ద్రతనిన్, తెనిసి పెను
గట్లుఁ జెట్లును, బెనుపాదనఁగ రువ్వట
యెను బెగడక వాఁడున్.

అచ్చ. రా. యు. ౧౩౧

౨. పెండుట, వృద్ధినిందించుట.

ఆ. పుణనదులఁ బెనుపు పతికి సీతము .

భార. కాం. ౨. ౧౨౯.

౩. చున్నా ర్థము, గొప్పతనము.

౪. మునిదివిజాదికలోకము, అనంతం దనఁగ
జగతికెల్ల వాధారంజై, పెను పొందుడు
శేషిత్వని, విమలంతున్

భార. కాం. ౨. ౩౬.

౫. విను పెంధవుడు నువారసుఁడనిఁ బోక
పెనుగు నతని వాక్రూపిత్వ, పెనుపూఁ
బలదిరి కుంతి, తనయులు ..

భార. ఉన్మృ. ర. ౨౨౨.

౬. పొడుగు, ఉన్నతి.

చ. పెనుపును వాఁనిసంబియు బృంహీతమంద్
దము నుగ్రగర్భిత్, స్వనములతోడి శేషుములు
చందముగా నొనరింప మోది యోగవికర
శేయు సాయకవిలాసము భీషణవృద్ధిగా
రయంబుఁ బంబుకొన్న యేనులలసోదనఁ
దేయల దేర నెక్కుటన్.

భార. కల్ప. ౧. ౧౨౧.

౫. గర్భాక్షి.

క. ... నీ, పెనుపులు లాశేకునలుక పెనుచిన
శేరే. దశమ. ర. ౨౬.

౬. ఒప్పేదము, అందము.

గీ. కదలి దిదియించె సుగ్రాంఘికంబు దొడల
పెనుపును .. అము. ౫. ౩౦.

౭. సామ్యము, పోలిక.

చ. . పెనులొదలు పొదల పెనులంకొదను
కుచ్చెదల పదుపు లినునసరిపెనులపెనుపును
బునుపూయదు కళా. ౬. ౨౨౪.

౮. కైభవము.

చ. . నీవు గానలల వాక్యజా నొక్కని బాని
తెంతయుం, బెనుపు నివ్వయోజముఖిఁ
బెండిలిసేముడుఁగాక నేనున్.

హరి. పూ. ౩. ౧౩౫.

చ. వాపుడు, బెనుపుగ నింద్రునిటికిని
శేర్పొని పోయెదనని నేను నీ, పెనుకన
వస్తు నందు రతి కేవలం బల్కిన
నీరి. ౨. ౨౪.

(వృత్తియందుఁ గొప్పియిదల ఆంధ్రవర్ణ
లోపము. చా. పెను.)

విణ. ౧. పెద్దది, పరిమాణాతికయము లలది.

ద్వి. వైద్యులకును మంత్రవాదులకును న, భేద్యం
బసాధ్యులు పెను పగు ప్రణము.

పండితా. మహిమా. ౨౫౯.

చ. అన విని మార్చు మిట్టను .. మత్సరంబు
లై, పెనుపునత్సము క్కాలదివెట్టులరానిది
లోఁ జరింప సొం, పెనునె గంగ ..

హరి. ఉ. ౫. ౨౧.

౨. బహుళము, అధిక సంఖ్యాకము.

చ. పను లాశ్వాససేయునేలఁ దగఁబ్రాతున్
నిలించిత్తిమంద్, పెనుపె కొల్లద ..

స్మరిం. ౧. ౬౦.

3. అధికము, గొప్పది.

4. తమ దొంగతంత్రీ నడుపడకు, మునివరకు
దని యెకని చిత్తమున శీ ప్రాప్తం, పెను
పగు కోపము వని, పుని దిక్కున గలిగె .
మరి, భూ. ఆ. ర. ౨.

5. పెను పెను యనావృష్టి, జననాగుడు
వకుల బొంది . భా. రా. బాల. ౫8.

6. పెను పగు నకురక్క ముద్దించుట దొంగన,
ఆ రా. ఆ. ౧౯3.

7 : పెంజెలునప్రాలు, పెంజెటి, పెంజెర,
పెంజడ, పెంజలకడ, పెంజలర,
పెంజల్లు, పెంజెరువడి, పెంజులుము,
పెంజెర, పెంజెరువు, పెంజోడ, పెంజ్రోవ,
పెంజోకు, పెంజిటి, పెనుగొవ్వు, పెను
బాము, పెనుగుచ్చి, పెనుజోగి, పెనుచన
వకు, పెంబొంగిలు, పెనుక్రూరు, పెనుజెల్లి,
పెనుక్రాలు, పెనుపొంగున, పెన్నాటకము,
పెన్నాటమునీము, పెన్నిక్క, పెన్నిట్ట,
పెన్నిదురి, పెన్నిధానము, పెన్నిధి,
పెన్నిది, పెన్నిలులవాడు, పెన్నిలులు,
పెన్నిలుగు.

పెనుమసనము. వి. (పెను + మసనము) మహా
భృకానము, కాశీ.

8. పెను మసనమును గలవు పెన్నులు తీర్చ
ములు .. కాశీ. ఆ. ౧౨౪.

పెనుమినుకులు. వి. వి. (పెను + మినుకులు
సమానమునం దు తీర్చవలయు పని మొనర్చుట లు
వర్ణకలాపము.) నేడములు.

9. . ప్రాచీనులకు పెనుమినుకులు నా, తెల
యాన ప్రభులకునూ తేళ్లు విశ్వాదివతి.
అం. సం. దేశ. ర. ౧.

10. పెనుమినుకు కోవలు తెలియ, గనుగొను బల్లి
దువ్వెను గనరాని విమం, గనుగొంటిమి ..

అచ్చ. రా. బాల. ౨౫.

11. ఎవరని గొలుకాడా, పెనుమినుకుం
దెలుల వొగడు పేరుకాడా .

అచ్చ. రా. మం. ౧౦౧.

పెనుప్రమాను. వి. (పెను + ప్రాను) ౧. మహా
నింబము, శీ.

12. పెన్నుక్రూ నవగను పెనుక్రూ నవ మృహంబం
వామములుగా పెగడుచుంది.

అం. భా. ఆ. ర. ౯.

పెనువెల్లి. వి. (పెను + వెల్లి) ౧ మహా
ప్రవాహము. (చూ. వల్లి.) ఆ. ప్రళయకాల
మందలి ఏ కాల్వము.

13. ఇట్లు లోకంబెల్ల జేవార్లనం బైస .
దడందడి యపెనువెల్లి యుల్లనల్ల దిగిచి
పోనం దొడంగ నెదవ్.

బార. అం. ర. ౨౨౯.

పెనువ్రేలు. వి. (పెను + వ్రేలు) అంగుస్థము,
బొటనవ్రేలు.

14. పెన్నిది నీ దక్షిణము, నువ్వున పెనుక్రాలు
దురిది దక్షిణ యిమ్ము

భార. అది. ౫. ౨౪3.

15. కూరి, వారిపెనువ్రేలు పెనుబిది
కరము తెన్న, కొని నమనకలేక నక్షో
విధుడు ఆ. రా. 3. ౮౪.

పెన్న. వి. (పం. వివాశిని. త. పెన్న.) బావాక
నది, వివాశిని.

(ఇది ఉత్తరవివాశిని, దక్షిణవివాశిని అని యిరు
తెలుగులది)

1. అందు కుభావీరుడైన యవ్వలగొండ
నలుపుర్ వాణ్ణుం . కృష్ణ, వేణీ పరస్పరి
పెన్న యెరావతి...పతకంబుగొలుచు.

భార. పభా. ౧. ౩౧.

2. పెన్నాడి తిక్కన పింగడోంబుకును బృగు
రక్షయన నుల్పు పెన్న పాడి.

రామ. ౨౫౯.

3. వెలగు వేణు నది తదిక్కివనంబు, యమరు
పెన్న యనగను జయన యనగ.

అం. భా ౧. ౧౩.3.

పా : పెన్నదాటివలె పెన్నుభివేద = పెన్నదది
దాటుట యతికృష్ట మనుట.

పెన్నదపులుగు. వి. (పెను + నద + పులుగు)
కురము, పక్షివీచము. (భ. ర., త్రా.)

పెన్నాటకము. వి. వి. (పెను + నాటకము.)

౧. మహానాటకము, పెద్దనాటకము. ౨. గొప్ప
నర్తనము. 3. అతిశయము, ప్రాచుర్యము.

4. కృత్రిమమున నల్లలు పెంజులు
వేలించి మెండును . . పెన్న పెన్నాటకం
బును గలిగి . కాశీ ౩. ౧౮౫.

పెన్నాటకమునీయు. ప. శ్రీ. (పెన్నాట
కము + నీయు.) వి సరిచిచెప్ప, అతిశయ
ముగా వచించు

5. సంభవించి గంధర్వబాతి నవన, గలిరనం
వేల పెన్నాటకంబునను, నవగ నీమేళ్య
దని గొల్ల రవ్వరమన, పాను లనువేరి
యప్పరికృందముఖులు. భీమ. ౧. ౮౮.

పెన్నిక్క. వి. (పెను + ఇక్క) గొప్పస్థానము.

6. ఆ తలణియక్క బహువృత్తిగతవాద్య, కళల
పెన్నిక్క నలరావ కంఠభక్తి ...

తై. ౧. ౧౦౪.

పెన్నిట్ట. వి. (పెను + పిట్ట) పెద్ద ప్రవాహము.

7. గాధనంపుర్యభంగలు గలగునట్టి, వలోచ .
నుయకృత్కంబుల నొనవి పొఖ్యురసము
పెన్నిట్ట పారిపారి గ్రమ్ముచేర, నమ్మదాం
బుధిఁ చేరిరి సరియఁ బరియ.

భార. విరా. ౫. ౪౦౨.

పెన్నిదు(ద్దు)ర. వి. (పెను + నిదుర.)

౧. గాధనిద్ర.

౨. కుచములమీదఁ దెన్నిదురఁ గూనకూలునిఁ
దల్లి గానలే, కవటికఁ బోయిపో యనుచు
వేడ్చినయట్లు . వావిళ్ల. ౫. ౨౪౯.

౩. పెద్దనిద్ర, చావు.

4. సమయము యీయుట . విత్తి పెన్నిదుర
నా మీఱును మరణము ...

అం. భా. ౨. ౨౫౭.

౫. . . కాంధవలోచనవహ్నిఁ గ్రాగి పెన్ని
దురఁ బూని మే పెంజుగ నేరక యొండెడి,
నీపి మొక్కి వేనుదలు పెన్నినవ మనము
చూచునె దోధము పుట్టు నేర్పునీ
వను. ర. ౪౦.

(ఇది లెండర్నిములకు నదాహరణము.)

పెన్నిధానము. వి. వి. (పెను + నిధానము)
గొప్పనిధి.

6. పవ్యముఖుడైనయతఁడు నాపాలి కనపు,
పెన్నిధానము ములుల పెన్న. రేల.
నెను. ౨. ౩౫.

పెన్నిధి. వి. వి. (పెను + నిధి) పెద్దనిధిము,
గొప్పపాఠము.

౭. . . అర్థంఠము చోద్యమె పెంజు
నంబు మన్నినవానిగ భరా, త్రాంతము
తనపెన్నిధులు కమ్మలకుం బొడచూపు
కనడిక. తై. ౧. ౧౯౨.

క. కాంచిన నరదమున బెన్నునిఁ, కాంచినగతి
వలలి యొడుగుగా వచ్చి ..

విక్ర. ౨. ౧౪౨.

పెన్నె(నునీ)రు. వి. కొ. అహ (పెను + నీరు)

౧. అధికజలము, ఎక్కువనీరు.

క. పెన్నెలలు గాన జక్కుచుఁజెన్నలఁ
పెన్నెరు పెడలఁగా పెలరాలన, జెన్నెరు
పెడలఁ గాతెన, జెన్నెయనం జలకమాడఁ
గలిగ నమంగన. రామా. ౨. ౧౨౫.

౨. గమక్రమము

వీ. . పెనునీరు దేలాడుపిన్నపూచు.

ఆ. రా. ౧. ౮౦.

పెన్నుద్ది. వి. (పెను + ఉద్ది) పెద్ద, ప్రతిస్పర్ధి,
పోటిదేయవారి వాయవండు.

వ. అందఱు మానెద్రవం బునుకాటం
దొడంగి రెండు సంగదంబులై జెన్నుండును
శ్రీభామండును బెన్నుద్దలగాఁ దక్కిన
వాయవం దనులాన దొరయంతంగి దోయి
గట్టిది. హరి. పూ. ౩. ౯౨.

వ. తానును బలభద్రుండును పెన్నుద్దలై యితర
వల్లభు లెల్ల నుదించుకొని
భాగ. ౧౦. పూ. ౩౩౦.

విలు. ౧. మిక్కిలి సమానుండు.

గీ. మరల పెన్నుద్దలై జరామరణభయము,
అని యెఱుంగక వంతు రిందుఁబ్రాణులు.

వి. పు. ౧. ౧౨౨.

అ. పేదయిన భనదు పెన్నుద్దియె యను, నాయ
మునకు తెచ్చు నుల్పు మైన ..

విక్ర. ౨. ౧౪౧.

౨. మిక్కిలి గొప్పవాడు, మిక్కిలిగొప్పది.

గీ. విషయప్రసింగి పెన్నుద్దియెట్లుతొడు, మనవి
కారాతి ప్రసింగి గజ్జనగఁ ద్రేవ ..

కా. క. ౪. ౨౩౩.

౨. ద్వి. పెద్దలతోడు పెన్నుద్దలమొదలు .

బసవ. ౩. ౯౦౨. పం.

పెన్నె(న్నే)రు. వి. అశ్వగంధ. కీ.

వీ. పెన్నె రసంగను బెన్నెరసంగను దొమ్మదో
అనంగను దోడు నశ్వగంధ. .

అం. భా. ౨. ౨౩.

వీ. సహజుని జాట్టును చలిమిడి చిటిమఱి
పెన్నెరు విషజాటి మిడికొండ ..

మంస. ౪. ౧౦.

పెన్నెఱులవాడు. విలు. (పెను + పెఱులు +
వాడు) పెద్దతండ్రికలు పెలవాడు. కీ.

గీ. పెన్నెఱులవాఁ దనంగను పెలయొఁ కీ.

అం. భా. ౨. ౧౧౯.

పెన్నెఱులు. వి. బి. (పెను + పెఱులు) పెద్ద
తండ్రికలు, దీర్ఘశీఘములు. (వృత్తియెందెది
ఏకచమముగాఁ గూడనందును.)

వీ. ముడి విఱు నడుగుడమ్మలపైఱె చ్రాలు
పెన్నెఱులు దేం ట్లుగుట సందియము
గలరె. అను. ౨. ౩౦.

వీ. నిడువపెన్నెఱిగుంపు బడ గట్ట సగరుము
వృషమండు తమము గైకొనినదోటు.

మనుచ. ౨. ౯.

ఇటు అతి దీర్ఘములగునరు అని భావము.

వీ. అప్పుకంబులైతావు నీలార్చనా యెడి గాడు
కప్పుపెన్నెఱిగొప్పకొప్పు కాని.

దకా. ౨. ౨౪౪.

వీ. కొదవకున్నెదయొప్పు నవలెంపఁ గలకప్పు
గుణున పెన్నెఱిగొప్పు లలవరించి.

రామ. చ. ౨. ౧౨౨.

పెన్నులుగఁగు. వి. (పెను + ఱులుగఁగు) గంధకృం
కుండు.

ఉ. ... తహశీల్దార్ గారి వ్యాజ్యమునకు
తెచ్చులుగిచ్చియుచ్చి నీచ్చ వచ్చులికు
గాలరైరవుడు పెట్టును లోకపాల తెల్ల
గజ. పొందు. ర. ౨౯౪.

పెన్షన్లు. వి. వ్యవహారము.

జీ. కలిసి గుండ్రము గచ్చ పెన్షన్లుగడు .
హంప. ర. ౯.

(క్రొత్త ప్రాంత ప్రతి పా.)

పెన్షన్లు = పెరిమె. వి. (క. పా. పెన్షన్లు) వి. ప.

దంభవనములు, బహుముఖములు.

ద్వి. జననరాధన కూరిజనుఁ డిట్టియెడలఁ,
తెచ్చులు పలుకునే పేర్చుకొత్తి, సయ్యదియు
గఁ జోపి జను మొందుగాని

ద్వి. కౌగి. ౧౦. (క. ౦.)

పెన్షన్లు = పేరు. వి. గ. పాలువిడిచిన అడు
దూడ, కలసి.

జీ. . . వెలయుఁ గోడ యనంగఁ పెన్షన్లు
యనంగఁ, గీ. గోప్రభృతిత్రుండ్ర
పత్తముల్. అం. కౌ. ౨. ౨౨౨.

క. కలుగులపాది యొకదనఁ పెన్షన్లులకామన
యొక్కవలన నున్నయెండక, మొల
మోపి పెన్షన్లుటట్ల, బలుత్రాటం బట్టి
గోపభావం బలరక.

కౌర. విరా. ౧. ౨౫౫.

చ. ... తహశీల్దార్ గారిను అంబోకులం
జేసిది పెన్షన్లులను కనుభ్రమగోర్చి ..

చ. కా. ర. ౨౫౯.

౨. లేక, దూడ.

గీ. కలుగు లొచ్చి పెన్షన్లుల పెన్షన్లు వల్లమున్ను,
గుడువవిడుముఁ గొన్నిటి నలుగడలఁ
దోలు. హరి. భూ. ౫. ౨౦౭.

గీ. తొనకైలము దోడ్తగా భూమికురళి,
నఖలరత్నమధులును గల్పాదియందఁ,
బృహదహారా మంత్రుఁ డిదికే నెలవి,
మందుగొండను తెయ్యఁ గాలింది నిరులు.

హర. ౫. ౨౨.

౩. అత్త, గోవు.

గీ. పాలు గడుఁ తెచ్చు దానినాము లెన్ను
పెన్షన్లు కర్మలిగద మర్చియనుకుండు,
పాల తేచ్చిన ముత్తద మన్నునిచ్చు.

కౌర. అను. ౨. ౪౨౨.

జ్ఞో. దేశాలోపనంపన్నా, దోడ్తి కాంతాతి
పత్సలా, స్వాదునిప్రదా న్నామ మను
నిత్యం నితకే.

సం. ౨౨. ఆ. ౧౦౫. ౧౫.

జీ. వలయుకోరి లియ్యులలపెన్షన్లు గలిగి
మట్టింపమత్ పరిమట్టి కెందు తెల్ల.

ఉ. రా. ౫. ౨౦౪.

విం. ఆత్మదూడలలోను గదూడలలోను
క్రితాతి.

ఉవా : పెన్షన్లుమాడ.

జ : పెన్షన్లు.

పెన్షన్లున్ను. పనిమాలినివాడు, పనిమాలినది,
అప్రయోజకుడు, అప్రయోజకురాలు.

(వ్యవహార) వాడు పట్టిపెన్షన్లు.

పేర. వి. తేనెపము, మధుకోకము.

ద్వి. గిడు లెక్కి మలములఁ గ్రీర్తియింంగఁ,
తెరలతేనియ లాని ప్రేరింపుచును.

రం. రా. యు. ౨౦౪. పా. ౨. పం.

జీ. తిర మొండఁ దేనియెరె తెచ్చటను గన్నఁ
దలన నీతొగదూరమున కలఁచి ...

విరా. ౩. ౧౦౭.

మ : పెరదేయి, పెరయాయ్.

పెరద. వి. సర్వవిశేషము.

సీ. మాంశములు చిల్లునలియలు (క్రాయలు పెరదలు గుట్టుపురికాదు. సీ. గలపు తక్కినతెట్టిపాకులు. చా. ౮. ౯౮.

పెరద. వి. టి. (క. పెం.) గృహస్థశూచి, ఇంటి పెనుకటిదొడ్డి.

సీ. కరటిదానవనెరి పెరటికల్పద్రుమం బాపకు నేత్రుడు సిద్ధిద్రుమచెలు.

వి. కనం. ౪. ౪.

సీ. ఏసాధ్యిపెరటిలో పెలవోటు గది బిల్లి వంకవని నింకవం బొవర్చు.

చా. ౧. ౫౦.

పా : పెరటిచెట్టు మందు గాదు = పరిపిత వస్తువునకు నిలవబడదను. (మలభవగు పర్యామక నిర్లక్ష్యముచేసి నిరసింతు రినుట.)

ఆ. తమ కపార్య మైన దమిలోద గాంక్షింతు, రాగశాశిమును భరాభిశాస, తమకు మలభ మైన పెమ్మతంబు గైకొన, రెండు పెరటి చెట్టు మందు గాదు. ౩౪. ౩. ౩౯.

సీ. ఏదిటికి సిద్ధమతిని, రామెలిది కుమ్ము నిడువరా దని యెంతే, ప్రేమం తెప్పించి నదిను, మామంటలు పెరటిచెట్టు మం దగునె న్నపా. చా. ౪. ౨౦.

పెరదే(న)నియ. వి. (√పెం.) పెనంది తీరితేన, పట్టుతేన, జిద్దవిశేషము.

సీ. అట్లు కలువట్లు గాల్చిన, పెట్టుల నింకెట్లు మతియెం తెరలేనియెం, తెట్టుక మెన గురు కాపుని, పట్టి నిం పెనగ నిట్లు ప్రతినివంబుక. చా. ౩. ౫౧.

మ. ... మామంటలు త్రువదేని బాబితోనె పట్టుతేన పెరతేన కట్టదేన మామంట...

ప్రబంధ. ౧౧౨.

పెరయాయ్. వి. (√పెం. పెర నిష్ఠింతు తోనె బీయ.) పుత్తిక, ఒకబారి తోనెబీయ.

క. పెరయాయ్ గది గవయియ, బారి బారి గదులయల పదిది బొదువుతు ...

చా. ౧. ౨౫౮.

చ. అదురులు వాట మామిళిని మా పుయగం బున గలపెరి గ, పైదురు మరలు ప్రేమి పెరయాయ్ గది గవయి మృరాంతకం ...

చి. మా. ౨. ౯౦.

పెరలేయే = ప్రేలేయే. స. ౧. ప్రేయింతు, పుర్రెయ్య.

(ఇది సామస్వరమని వి. వి. నిరసాస్వరమని క. ర. లేనది, లేయలు బుర్రెయ్యనియకొని సామస్వరమంట యుక్తము.)

క. . నిజహృదయం పడినచోటి తీపువైతము నిమ్మక, పెరలేయి తెచ్చి నిత్రై పెం దరి గెదు ... చై. ౪. ౨. ౨౧౫.

చ. ... ప్రియమివర నిత్రై పేయం తపయకా జపయకా తెరలేయ గెల్లి శేటకు భవదగ్గ నిధికి గదారముం డిటు వచ్చు మున్నె యాయన నిన పేటానం చరాభ్యంత నిత్రై చతుర్థ సంవత్సరం. పాండు. ౪. ౨౧.

మ. తలయలో తల్లియెంబు గురుంబు బానవం దవై పుక్తయూర వీడులై, పెరలేయక బురు దించె గాక .. ఆయ. ౨. ౨౨౨.

మ : పెరదేయ.

పెరలేయ = పెరలేయే (క. ర.)

పెరవేసి = పేరదే. వి. (సం. పేరదే, నిల్లయ్య. క. పేరదే.) వృత్తవిశేషము.

స్వి. అంగవారాణి నానంద మొదల, భృంగి
మందజీవంగం తెరవణి చూప.

ప్రధాని. ౨. ౧౩. పా. (౪. ర., శ్రా. పా.
శేరణి. ముద్రి. పా.)

పెరను. వి. పా.లను, మంసము. (౪. ర., శ్రా.)

పెరిము. వి. (సం. ప్రేమా.) ప్రేమ, అమరామ,
వలపు.

౧. మరలకు పాత మొదలించితి, భా. శీగము
నిన్ను అడగ వద్దయే శేర్మం, వర్ణిత
పడుచున్నవారలు, మాదిరియ నీ సహోద
రాదులు పెరిమక. మార. ౩. ౧౨౯.

౨. గురువుచ పెరిమూపున మొ, మరదోపగ
నిలిచి చూచే వధిపతి వరదం, తెరియం
అడమి సతి .. పరమ. ౩. ౧౨౬.

౪. మురియుచు రెక్కరి లిద్దలు, మరు లిండును
కాక మురిలు మణి యతిపాకులే తెరియను
బుట్టిన పురుగులు పెరుంగగ శక్తులను
క్రతులు పెక్కులు వినచే.

వరేల. ౧. ౫౯. (పెరిమె అపముద్రి.)

పెరిమె = పెమ్మె. వి. (౪. పెమ్మె.కు. పేర్మె,
త పెరుమె) ౧. గొప్పతనము, భువన.

౪. కలిమి వలముగాని వ్యయం,లులు పెరిమెల
కొలుకు జేసి పాలియర నర్మ్యుస్థులు వారి
శేఖరమున, పులుగు మరెక్కర్మమహిమ
బాలిన భంగి. కేయూర. ౩. ౧౨౭
-౧౩. శేర్మమెనల్ల యది నెలుల దొల్యు
మణిమె, వర్మకున కర్మింపవలస తెరికిటి
పెరిమె. మమచ. ౩. ౧౨౪.

౪. అన్నది పాపగుణ సంపన్నతనతియింకు
గలదె పన్నగపతియింక, మిన్నకయిన్నది
మునిగినయన్న దు శక్తుదనితండ్రి యన
వగు తెరిమెక. రాజ. ౪. ౩. ౩౩.

౨. ప్రతిష్ఠి, భాగ్యి.

౧. అన్ని లిండు విశేషవి శాస్త్రాయంబు, నూర్చి
మధ్యకటభారాతి తూర్పు మిగుల, లిండు
మాధవుడను శేరంబెరిమెకదనె.

కాశి. ౬. ౧౧౬ (హెచ్ పతి. పా.)

౩. ప్రాశ స్థము, ప్రేవర్తము.

౪. మిరియంబుపెరిమెయం బునుపునయం
అవ,వయం .గలిగి .

కాశి. ౩. ౧౨౫. (వి. వి. పా.)

పెరుంగు. వి. (పెరుగు + అకు.) = పెరుగు
తోటకుర, మహారాష్ట్రము. ౧.

పెరుంగు(స్ర) = పెరువు, పెలుగు. (౪.
పెరుకు. ౪. పెర్మ.) అ. శ్రీ. ౧. ప్రయత్నము
జాదులలో) ఎదుగు, వర్ధిల్లు, పెంపొందు.

పీ. . . పొందుపరచుటలు .., ధృతరాష్ట్ర
కొద్ద, వర్మకులతో కొక్కుట: తెరు
గును భూమరవలల వలన . .

కార. అది ౩. ౧౩.

౪ మృదులకటపుట్టు తెరుంగు, మృదులకట
శేఖరం గురువ శేఖరమెచ్చిన్ ..

మె. ౩. ౭౫.

౧. వింధ్య మమరాత్రిపాటి వివిధభాగములు
మొలకొనంగ తెరుగి మది వలచె,
నెన్నడు ..

పొందు. ౫. ౧౬౨.

౪. ముఖంబొయ్యలిత రాయలక పెరువ
పెర్మి నానాకా, కలకాలిక ద్రికాలతని
యనగా ... క్షయం గాంతానీ.

వి. ౩. ౫౦.

౨. తిప్పంగు, తిక్కపొందు,

1. బాకబాతకమున వారెల్ల బాంబాగమునము
విని సంకసమునఁ బెరిగి .

భార. అది. ౬. ౧౪౮.

2. పూను, ఉద్యమించు.

౪. చక్కమగు మనిగ రక్కసుఁ, చక్కజముగఁ
పెరిగి . . భార. అది. ౬. ౨౦౩.

ఉత్సాహము. . . తక్షణంబె యేగి పొం,
చాటుఁ బట్టితే త మధికార్యకీల మెం
యంగాఁ, దోల నునుఁ పెరిగి రాజ
పుత్రు లరిగి . భార. అది ౬. ౨౨౪

౪. కలుగు, పుట్టు.

౪. తుదగనఁ గదా గలుచుట, కరముధరము
నరున కవకు గాండీవమునం, పెరిగినయముల
నుంటలు, చరిత్రాని తెగగాల్పునటిచయ
యగుఁజామ్మ (భా. ల. వ్యా. పా.)

భార. ఉత్సా. ౨. ౧౪౩

౫. తెగ, భిక్షువును (ఈ యగ్గమున నిరను
స్వారముని ౪. ౨. వ్యతిరేకి అక్షణచే ననిం
ద్రుగమునకీ యీ యగ్గము రావచ్చును
చూ. పెంపు.)

౬. పెరిగిన పోరరత్నములపెల్లన నొక్కడఁ
బాపుపరియై పారి ౪. ౩౭.

౭. కిరగిన కపురింపుతిలకింబుతోఁ బెరి
గిన తారహారములతో బడలిన తెయ్య
గంబుతో . ఉ. రా. ౪. ౨౨౧.

విం. ౧. పిండ్లు చెల్లినవాడూ, పిండ్లు చెల్లినది
(౪. ౪)

౨. వృద్ధిపొందినది. (౪. ౪.)

౩ : పెంచు, పెంచుకొను, పెంపగు, పెంపరిము,
పెంపరి, పెంపూని, పెంపారు, పెంపారుచు,
పెంపు, పెంపుడు, పెక్కుచు, పెనుచు, పెను
పడు, పెనుపరి, పెనుపారు, పెనుపు, పెరు
గుడు,

పెరుంగుగ్రంథ. వి. = పెరువు? (త. పెరుగు)
దధి.

1. మిసిమి గలపుల్లపెరుగుతో మిలితమె.
నై. ౬. ౧౩౦.

ఉ. కమ్మనిబామ్మ మందితెయి గడిది మొగ
దతోఁ బెరుంగు నొక్కమ్మగు బామ్మపాలు
చిలక వృద్ధివీసినెన్నముద్ద
హంగ. ౨. ౧౧౧.

౪. రమణి యొక్కరై కొంటి మదురాపురిం
పెరుగ గమ్మ బోపుతో
దళా. ౯. ౨౦౩.

ఉ. పేదనీయి మగ్గిములు పెద్దను మొగద
యొక సర్వత్రా, గారిము పొచ్చి త్రాగి
తెన గింతులు తెను మరారి పెంచగా.

అప్పు ౪. ౨౩౦. పా.

౪ అరణ్యగ్రామిని మదయాద్రిమయం గను
పట గిన్నెతోఁ, పెరుగును వంటకంబు వడ
నంది యలం గుడువంగఁ పెట్టు నిర్వర
విజాధ్యక్షిణ యగువ్రాణము ప్రాణము తల్లి
యమ్మచే కాశి. ౪. ౧౧౫.

పెరుగు వడ్లము గలిపెనీతి = ౭౪౪తో కొరద
కలియక యొండుట.

ద్వి. ఈ రీతి నిశ్చయం బెందును లేక, పెరుగు
వడ్లము కలిపినరీతి నుండ, నరివాగ్గుఁ
డేతెంది ద్వి. పరము. ౫. ౩౫౮. పా.

౩ : పెరుగాకు, పెరుగుతోటకూర, పెరుగు
సంక్రమ.

పెరుంగుడు, వి. (√పెరుగు.) వృద్ధి.

1. తగఁ ద్రవరాధిప తగ్గ నిల్పడ పెరుగుట
యనునది మూడు కొలులు .
అం. భా. ౨. ౧౯౦.

పెరుంగుతోటకూర = పెరుకు తోటకూర.
వి. (పెరుగు + తోటకూర = పెరుగు

తన కన్నకైత తోటకుండు) మహాబావు
కాకను.

సీ. .. పెరుగుతోటకుండు, పెరుగుతోటకుండు
యనగల జను మహాబావు సంజ్ఞ.
అం. భా. ఆ. 83.

పెరుగుసంక్రమము. వి. (పెరుగు + సంక్రమము)
పెరుగుకలి, దధి సమక్రమ. (క. ర)

పెరుమాకోయిల. వి. (పెరుమాళ్లు + కోయిల.
క. పెరుమాకోకోదిర.) కాంచీపురము, ఒకా
కోళ్ళున్న క్రమ.

క. కోయిలల దిరుమల పెరుమాకోయిలల దిరు
మలల గుండ్లకోనాదికపు, కాంచీపురముల
మామం, పెరుమాకోకోదిర. కాంచీపురము, ఒకా
కోళ్ళున్న క్రమ.

పెరుమాళ్ళు దుగుబుగ్గ. వి. (పెరుమాళ్లు +
అడుగు + మ) వినుపాకోకోదిర. కాంచీపురము,
అకాకోకో.

సీ. .. ముప్పైపు లాడి తెలివారక పాండా
మరణంబు, కలకంఠలయేలు పెరు
మాళ్ళ దుగుబుగ్గ జడవారినె యింట చదులు
చాడ. సీ. అమరకటినికా చామగోయిలు
పాండా . పాం. వి. 2వ. ౧౬.

పెరుమాళ్ళు, వి. ౧ (క. పెరుమాళ్ళు) దేవుడు,
విష్ణువు.

చ. మన ముప్పైపు పెంపు పెరుమాళ్ళ యెఱుం
గు వికల్ప సమక్రమం
పరమ. ఆ. ౧౪౩.

చ. అలనా యెందు నీ వికల్ గులామునకుం జను
చదు మాన వి, చుట్టల పెరుమాళ్ళకోనల
బ్రహ్మచారికి పాగింపు కాళియ

క్రమం మొత్త కలకంఠల యెఱుండు. మన్న
మొక్క యు మొలకలకు పాగింపు చిత్త ము
మొక్కదియ ముద్దికాంతరంగము.

పె. ఆ. ౧౨౦.

జ : పెరుమాకోయిల, పెరుమాళ్ళ దుగుబుగ్గ.

పెరువు(రుప్త) = పెరుగు. అ. ౧౩. ఎదురు
వర్తిల్లు. (క. ర.)

వి. ౧. ఏదయి వర్తిల్లనాడు, వృద్ధుడు,
వృద్ధురాలు.

సీ. పోవుచున్నార మొత్తపునోడియు నేమి
పెద్దకాలమునాటిపెరువ గాన లావు
చాలదు జరగాల్లియిలు కలమనం బాడె
మృత్యువును దుడిగిదువపుడు.

కా. ఆ. ౧౬౩.

ఆ. పెరిగినది, వృద్ధిపొందినది.

క. . తెరువులం పెరువులై విరువులుగ
బూచి మరువు లలరుకదంబకరపులును .
కా. వి. ఆ. ౪౬. (క. ర., పా.)

పెరువు(రుప్త) = పెరుగు. వి. దధి.

క. తరువంబెడినవలల పెరువులు మాను గిల
కరించి వేర్చిన పెరువు మరువు లెనగ
గ్రోలి మారి. భా. ఆ. ౨౦౩.

సీ. పెరువులొక కాలును పెరువు పెరువు పెరువు
చలను జల్లు యాత్మమనం గలవు.
మారి. భా. ఆ. ౨౦౬.

చ. ఒకమిదేనీ వీరలకు మర్తర మొక వృషాల
పెరువులం, జల్లులు వచ్చుకోవచ్చుయెని రావలె
మన్నది ... క. కను. ౧. ౧౨౪.

పెరువు = పెరుగు. అ. ౧౩. దుడకలకు
దుడకలకు.

ద్వి. ఆలోచన వనమః దనమానవియ, లోలుఁ
దై వానికాణక పెద్దిచంపె

రం. రా. నుం. ౨౬.౨. పా. ౧౮. పం.

(౪. ర. పా. వీరీ చంపె. ముద్రి. పా.)

పెరి. (సం. పరి. ౪. విల. దీనికి వ్యక్తముగాఁ
బ్రయోగములేదు.) అన్యము, ఇతరము.

౪. చువి యొకచేత గూర్చుము, లెంచేత
గజవృద్ధి భార. అది. ౨. ౬౪.

గి. ఇట్లెల బలకు దీవు నరి లేరు నా కని,
యదె రణంబు వచ్చె నెల్లవారి, కెఱంగి
వచ్చు దీన లెంకొంట రక్షణ, నుట్టు పూర
గింప ననసె యిరుట.

భార. విరా. ౫. ౮౮.

వి. (సం. పరి. = క్రొత్త) పగవాడు,
క్రొత్త.

చ. పాపగంగా నేనె గాఁగి గాంతిఁ
వాపె పెరివాణ్ణి
(రాజవక్తమును) మనచ ౫. ౩౨.

జ : పెరిగాయ, పెరిగాయనుద్దలు, పెరితోవ,
పెరిపోక, పెరిమగడు, పెరివాడు, పెరి
మద్ది.

పెరిగాయ. విల. (పెరి + కాయ) పనికి
మాలినవాడు, అప్రయోజనము.
(పా. పెరిగాయ నుద్దలు.)

పెరిగాయనుద్దలు. వి. వి. ($\sqrt{\text{పెరి}}$) మతి
మాలినమాటలు, వ్యర్థవచనములు.

౩. ... నేనుగోరుకొనితగా నటుమిటు
ప్రార్థనలు వ్రచ్చును, నటుమటు పెరిగాయ
మద్దు లాడెదవారా. ౪౪. ౩. ౮౮.

పెరితోవ. వి. ($\sqrt{\text{పెరి}}$) అన్యభూర్థము, నేను
ప్రేమ, అన్యభూర్థము, పెరితోవ.

చ. వనవకాంతాశ్రీ మగవాడు పరాంగన
పాండు గోదవారి, దని వివక్షము యెట్టి
యను లంఠనతో మఱి నాక నేయదే,
నిను నటుగానఁ బూని మగనిం లెంతోవల
బోవనీకు నేర్పున నని బుద్ధిగాఁ గలవు
ముద్దిను నందియమందనందగన్.

౪౪. ౧. ౪౩౪.

పెరిమోక : ($\sqrt{\text{పెరి}}$) అన్యప్రభుత్వ, నేను
వదత్, వైద్యవత్, దుష్ప్రభుత్వ.

చ. తురజను లప్పటప్పటికీ బుద్ధివత్తుల
వారలకాచిభా, స్వరమణిసాధనార్థముల
వచ్చును బోవును నందఁజూతురను,
గరములు మోచ్చి (మొక్కదురుగాని తదియ
మరూఁలమ్మి కెవ్వరు లెంపొకబోరు
మును నా రక్షిం చెది నిల్చి పాయమిన్.

౪౪. ౨. ౧౪౩.

పెరిమిగడు. వి. (పెరి + మగడు) అంకు
మగడు, జారుడు.

చ. ... పెరిమగలనే నంపించుక ములంపుడు.
చంద్రా. ౫. ౬౩.

పెరివాడు. వి. (పెరి + వాడు) అన్యభు
లాంతివాడు, పరాయవాడు.

౩. పెరివారి నెల్లఁ దలచిది, నుజ్జనంబు లాండు
శీతీశనందనులను రూపము నేనుం తే
యాదజు ... భార. ఉత్కల్య. ౪. ౧౫౦.
తరక. నరను నిమ్మని పల్కి శోనరివాళునంద
నాయకు, పెరిమాయ పెరివానిపొలిక
భేదవాక్యము లాడగా.

ఉ. రా. ౩. ౮౧.

పెరినుద్ది. వి. (పెరి + నుద్ది) అన్యవచనము,
నేనుమాట ; అపవాదము, వింద.

క. పెద్దతల తేక మా దీ, నిద్రపురుషుల
తెచ్చు నిర్మల మనం, పెద్దతేకము చాలదు
మొనరుద్దల గల్పించు రెండు మునులు
గలరే. క. ౧౫౩.

వెలక(ర్మ). వి. (కు. తెలిక) ఈ ప్రక్రియను
ఆ ప్రక్రియ భావ్యమని పోషి ఎద్దు, గుణము
మన్నుగువానిమోద తేసి మొయించెడు గోన
మాట.

చ. మతీయను నిన్నిదిం గల సమందితకాంచన
రా తోడులం, తెలికల మొపులం గొలది
తెట్టగఁ జొక్కన బావుతే .

భార. అశ్వ. ౩. ౧౫౩.

ఆ. ఇక్క ముట్టి చక్కె నెక్కంగ ముచి,
సంక్రమము మొంది నిలువఁద (బ్రమభ
గణము, లాన్య మోకుటాచి సర్వంబుఁడె
యప్పు, తెలికబోలె తెలిచి యెచె జనుఁడు.
కు. సం. ౨. ౨౦౬.

(తెలిక. వ్రాఁత ప్రతి. పా.)

గీ. తెలికయే చాలు వానడ్లి విలుంగఁజేయ,
చానికై చాను నెక్కు.
కు. ౩. ౪౦౫.

నీ. చలువ యేనుగు ము తెమలఁ బట్టి పులుల
పై తెలికని యిట్టితోర తెలికగములు.
చంద్రా. ౨. ౪౧

ద్వి. ఇన్నియొక కెప్పఁగానేల యీ ముఁడిమ
పై నున గొనిపొందు గొన్ని పెర్కలను.
బసవ. ౪. ౧౧౪.

మోకాళ్లమోది తెలిక = గమన ప్రతి బంధకము,
కప్పకము.

ఆ. మనలివాని బ్రమభ మోకాళ్లమోదటి,
తెలిక యింత యంతోపట్టు తెట్టి, కొట్టి

తేలు నీవుఁ గొడుగులఁ గన్నాడ, విడియ
నీకు రాఁగ నేన చూచు. కే. ౩. ౧౧౯.
చ : తెలికపెట్టి, తెలికాటము.

వెలకపెట్టి వి. (తెలిక + పెట్టి) తెలికాటము
చేయుపెట్టి, కర్తవ్యము.

ద్వి. కలికంబునడి యిద కంటి నీ మును,
తెలికను ట్లారనిఁ నిలిచి చూపుదును ...
బస. పు. ౨. ౪౦౬. పం.

వెలకాటము. వి. (తెలి + అట.) ఎద్దు మొ,
చానిచే భావ్యమని మొయించుకొని పోయి
చేసెడి వ్యాపారము.

పా. కర్కటము కర్కాటము. రాఁగానే
తెలికాటము మడిపావును = వన్నము లధి
కము కాఁగానే తెలికాట వ్యవహారము
అనిపావును

వెలకగ మి. క. ౩. (√ వెలుకు) ౧. పెన్
గింఁక జేయు.

నీ. నేళ్లతోదులఁ గల్గు వృక్షముల్ తెలికించి
కొనిపోయి తన మనవముఁ జేసె.
కు. సం. ౪. ౩౬౩.

౨. శివదండియందు, వీరించు.

చ. చతురు లగునీతిమకులు తమతమ నిశేతి
సంబులకుం గొనిపోవుటకై విలుంగవంధం
తెలికించి ముదిమూరకులతలల కెక్కించిన
ఘటితమనేకాదికాదిమండికక, చానుసంఘా
తంబులును . ఉ. హరి. ౧. ౫౩.

౩. మొయించు.

చ. ... కప్పయిల్ల ధరణిపొలుచే గొని
మొలుతేగ గబంబులఁ తెలికించి తెప్ప ...
భార. అది. ౫. ౩౯.

వెలమర్ది = పెర్క. స. ౩. ౧. (పుష్కలవాద
లకు) పెల్లగించు, ఉన్ములించు.

గీ. తనకు లాచట సంకలం తెలిసి రావీ, బోవ
పిట దెచ్చి తెచ్చి నవచ్చి ...

భార. ఆడు. 3. 23.

చ. గుంటిని నేల క్రక్కలంగ గ్రొచ్చియు
కుప్పలు మింగియుక్ కలగ్, తెలి
కియు ... భా. రా. బాల. ౪౦౪.

౨. తుడఁబీడ, తుడఁపీడు, (భద్రాచలం)
దూయ, పైకిలాగు

౪. తెలికిరి నలుగుల మేయలు, తెలిఁ బడ
తెల్లదలఁ గలయ నిదిరి వుడ లి, క్రమి
సిగలు ప్రాకక కెప్పిలవు ..

భార. ద్రో. 3. ౧౬౦.

గీ. ఏది మున్నెరు నేయలఁ నీడ వచ్చిఁ
మఱుక వానీశోలులు వెలుగఁ గడలి,
నట్లు గాన రాధేయ నీ వుడమనఁ, బోర
తెక్కితి మార్కొనఁ బూను టరయ

భార. విరా. ౪. ౨౧౩.

గీ. ... వధియింపు మిథుడ యువకుఁ, బలిసి
భద్రఁలు తెలికి కైతేయుచిర్చ, కలివధులవంక
మంగ్రమేగము నలక.

భా. రా. ఆగ. 3౯౦.

3. నీడ, బాగు.

గీ. మిత్తి కలదన్ని నువకాల్పుమిది బాదఁ,
తెలికి వివకాలిరాముని తెదరఁ దోలి ..

అచ్చ. రా. నుం. ౧౫౮.

౪. మాయ, వహించు.

ఆ. బివిడ గొనివధము మదితెలుట్టివచ్చి,
తెలికి రాఁగ తెలికినందు, వచ్చి నకు
లయం ... భార. సభా. ౧. ౨౬౨.

(౪. ౪౪, చి. ని. పా.)

౫. మాయించు, మాయించివేచ్చి.

గీ. నలువరేనుగుల ము తెలులఁ బట్టి తుల
లపైఁ తెలికిన యిట్టితోక తెలిగముల
చంద్రా. ౨. ౪౧.

ఆ. (గీ. తెలుగిలు, తిన్నులితము.

గీ. .. మాతటయల తరువులు మార వొని,
తెలిమిపాఁవఁ గూలు నేతము లేల, తెలికి
పోవని మా మేమిప్రియ మెవచ్చి.

భార. ౯౦. 3. ౮౬.

బ : తెలికిందు, వెలువతోటమార.

పెలుకుతోటమార. ౯. (వెలుకు + తోట
మార = తెలికి యువయోగివెను తోటమార.)
వెలుగుతోటమారి, మహాబాహువు. 9.

గీ. ... వెలువతోటమార పెరుగుతోట
మార యవంగ, ము మహాబాహువు ...
ఆం. భా. ౨. 83.

పెలుగు = పెరుగు. ఆ. (గీ. ఎవగు.

గీ. కలచుటమ్ముల నేమ తెలిసినచందలు నేమ
రయలునఁ జిత్రినమఁ.

భార. కర్ణ. ౧. ౯౪.

చ. ఇట్లు విరళుండును విశ్లేషణండును తె
యతం చేమ తెలిసిట్లు నీడుమంది యగు
చ్చుమన నుదంబుమొది కరిగ ...

భార. భీష్మ. 3. 3౦.

పెలురు. ఆ. (గీ. (౪. పెళ్లు.) తోలరు.

౪. అంక గొన వధులయలుల, బోయం
బలి కలిరి పెలర కుని గ్రక్కవల, నీక
మడకనలు రెండుం, చాంక కదిం గొంక
గొంక చాలివధింక. (కు సం. ౧౨. ౮౪౯.)

పెలుక. చి. జలబంధునికేమను.

గీ. వెలుక నిక్కుత బోయ తాఁచేలు నీక,
మొనలి కింకుమారము పెద్దమొనలి ...

బొంబ. ౪. ౧౮౬.

పెలుకు(లక్క)లు. అ. ౬ (భూమి)

విహారము, భూమి.

చ. భూమిని బ్రహ్మచర్యమున గర్వితుడై
మహిమారాజుల, తెలుగుల బడి
తెచ్చి భార. సభా. ౧. ౧౦౦.

చ. తద్విధ మంతయు శేషుడంగ జెప్పిన
విని భారతపురుషుడు పెలుకు తద్విధము
దిట్టతావుడై. భార. అది. ౮. ౧౧

క్ష. దృష్ట వలెను కలుగు నదంగం తెలుగు
దీనిదృష్టల మోముఁ జూచుచు.

భార. విరా. ౪. ౮౦.

క. తొలక యెదురేగి మూడకు, మణికి పెలుంగు
కొనుచు మిగుల సుగ్రాకృతియై, కలవం
దైకడం తెలుగి, మంచి తక్కులు
రాజులును తెలుచు.

భార. విరా. ౩. ౨౪౩.

అ. దిగులనను, తెంగ పెట్టికాను.

చ. పాండురాజు వచ్చినదను దదాత్తు
నా పెలుకు త న్నని చేరవచ్చునా.

భార. ౩. ౧౦.

పెలుచే(ల్ల). వి. ౧. అతిశయము, అధికము.

క. సముద్ర యాయుక్తుఁ డయ్యెన్నను
దుస్థుల బగుట జెప్పెను గుడిచె విషాన్నియు
నాకటి పెలుచు

భార అది. ౫. ౧౩౯.

అ. అలోపము, జౌధర్మము

క. నానాస్థులు ముందకు, నే దిగుడక
బడలుపడిమరభటులై, నేమంగల గుట్టు
లుల, నీమంగలమోడక దేరు పెలుచు
బలపెన్. భార. ద్రో. ౪. ౩౫.

౩. పట్టుకల, అధిపతికము.

పెలుచే(ల్ల)

చ. కలిత్యంబున కాకి తెలుకొనకశాగరిలు

. పోరుచుండె నతిమౌనస్థితియందు నా
మహి, కృష్ణ శేనప్రముఖోద నెగిసి పెలు
శ్చిరమట్లున్నది. కు. సం. ౧. ౮౯.

చ. అప్పు డయ్యునువాగు నొండొరులక
దలకడని పెలుచక దలపడినయెడల కొదమి
దుమ్ము క్రమ్ముకొని సంజకంజాయ యన,
కాలి పెలుచు రాజ. చ. ౩. ౩౪.

౪. అగ్రహము, కింకి.

క. నీకమ్ము లదివిజేదనూరదో, మతి
దలచు నా పుత్రున, నతిబాలన ననవరాదు
నడిచి పెలుచు.

భార. అది ౧. ౮౪. (చూ. ౧. ౮౩.)

క. అయ్యంగన కోపము గదిరి నీచు గావున
బంకించిన గాని మెత్తబడిపోక, ధని
మమమున దలచి యెటు లనియెం తెలు
చున్. భార విరా. ౩. ౫౪

క. కొట్టువడి యటకు మును జేరిట్టులబడె
యెద్దు నాదు దెస గని మదిలో, గటలక
వొడమి నా నఖు, లి టనిది మునీంద్రుతోడ
నెత్త పెలుచున్. మనుచ. ౪. ౮౩.

౫. క్రూరము, దయశు.

అ. కలివయంధిధనము దాన య స్మరవాణు,
వల్లలముల ముడిచివైచి యొడిసి, పెలుచి
నాలతొని పెడదామఁ దలకట్టియొచ్చె...
జూల్యం. ౧. ౨౧౪.

అ. ఎక్కడి కేగుచెందిరి వీరనగిరారచిత్తపు
నీకు నే బక్తజానరూపం తెలుగు బుడిచి
కొనితి మున్ మదియలన్, రక్తమలన్
నిను బొంది ప్రాణమఁ గొందు ...

పాండు. ౫. ౧౦౩.

౩. విధము.

క. అది బోయి కిర్రుజేయించు, భిరురము నిది
ప్రయ్య నడుచు పెంచుచు లీలక, విదలితము
నీన ప్రయ్యలు, పొదలిన తెత్తులతోడ
భువి బడ వ్రాలెక.

హరి. ఉ. ౬. ౨౦౮.

విని. (దీనికే గర్భ భారయనమానమనఁ దలచుగా
నిగాగమంబగు.) ౧. ప్రారము.

చ. పెంచుచునాపుతోఁ బునుకొనెనెల చూల
పెడందనాబుక, పెలపుల నాకొందు
నిరుసేనుల కీకెము చూల బూని మై,
పొలనుగిపు ల్పొడుం గిదురఁ పొట్టకుఁ గల్గె
నటంచు వార్పుచుక, పొలయక నచ్చు
తొటకెగనుంగని రాబడచాలి రాచుతోక.

యయా. 3. 2.

(పెంచుచు భూపుతో క. ర. పా.)

౨. కరివైమెనది, గిల్గిది.

పీ. బలికంపులంబుల పెంచుచుతామన నమర
యానములు కుత్తుమరు గాఁగ.

హరి. ఉ. ౫. ౧౬౧.

3. అధికము, పెట్టిది.

క. అమటుయఁ పెంచుచునెలలుగనకు, భునముల
ప్రలలకాళితాదర్శయు నన్నును చాకిన
నకని ప్రభంజమఁడను నాయంబునకు ననకల్గెక
వచ్చుక. భార. ౯౦. 3. 3౦౮.

జ: పెంచుచు.

క్రి. విని. ప్ర. ౧. అధికముగా, మిక్కిలి.

క. ... నెల పెట్టి నురగాలి విసర నిలువక
పెంచుక. ఉ. హరి. ౨. ౨౮.

పీ. పెల్పు పల్లెండ్లు నిల్పిన నన్ను నిదలించుఁ
తెలుపు గానిన నెందినకు గనరు.

విప్ర. 3. ౧౫.

౨. కీర్తనముగా, అనిలంబముగా.

గీ. పెంచుకొడలును విడిగిధర్మిక పెంచుక, నూలి
రూ పటి రారాబ ధూలి బ్రుంగ .

భార. కల్ప. ౧. ౯౦

గీ. . విభిలై కనురుడ నైను నాదువాక్యంబుచే
భవార్థమంబు పెంచు, చాటుదురు మత్తు
చాంబుజధ్వజవరులు.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౯౯౩.

క. అంతేవాసులు నీవుఁ గూడుకొని మధ్యా
హ్నభిక్షకీయిల్, కాంతస్యాంతకలహహ్ని
విం జలిసి పెల్పుక రండు .

ప్రేమ. ౨. ౧౨3.

3. గట్టిగా, దృఢముగా.

గీ. దండధరుఁ డెల్ల దాకాలఁ దన్ని ద్రువుడు,
నింద నందును వానికి నెక్క.

భాగ. ౨. ౮౪౯.

౪. బలాత్కారిముగా.

ఉ. విశాంతయోధుఁ డీ, చాయఁ దదీయ
పల్లెఁ పెంచుచు బడ గిడివికొంచు బోయె
దుక, గో యనుమాడ్కి నంతట కపంత
రమంబు పెలంగ నెల్లదక.

హరి. ౨. 3౦.

౫. విగ్ధరగా, ఉపైస్పృహితుతో.

పీ. తినుసేనిదిక్కు, గమఁగొని పెంచు బోగ్గ
యొక్కిప యోనుయోధున పోర న ప్నెత్తి
యెప్పుడు, తెల్లనరు .

భార. ద్రో. ౫. 3౨౨.

క. పీయమువానది నీయం, బాంతుకముగ నాకు
వలయు ననగామంబుక, తేయగి రావో
తేవో, వోయము లని విలిప నెలుగు
తోట్రజఁ పెంచుక. హరి. ఉ. ౨. ౮౩.

౬. నిష్కరముగా.

ఆ. అంక నామక కంఠాధరపల్లవుఁ, దగుఁడు
తెలుచ నిట్లు లనియె నరఁడు.

మార్గం. ౫. ౨౮.

పెలుచే(బు)ను ది. ($\sqrt{\text{తెలుచే.}}$) ౧. అతిశ
యము, అధిక్యము.

ఆ. అరిగి యాడు ౧౬ది యాఁకటితెలుచన,
నిలవలేక యగుర నింగిదాఁకఁ, తెరిగి
యరుగునెంచె క్షిణరూపముతో, నగ్రధంగి
ధిమఁదన్ను చె.సి.

భార. అది. ౬. ౨౯౧.

౨. అగ్రహము, కినుక.

క. జువి యనక యి ట్లెంతయు, నను అంకించి
తలుగావునం బదము నహిం, దునినీపడు
గాక యిది తెలుచవన కలయింతులయు
తెలిచి జమఁ దాతుండిఁడై

మరి. పూ. ౧. ౧౩౮.

మ. అని యెడది రయింబుని తెల్లగిసి తెల్లకా
ధీశుకంఠయ పెల్లవన బాదయనఁ జిక్కఁ
ద్రొక్కి .. (మార్గం. ౬. ౧౧౪.)

౩. ఉద్ధతి, అటోపము.

మ. అని జోపయనఁ బల్కె నప్పుననుతో నా
భూయహం చింత పెల్లవ నీ వాడెన మంత
తప్పువనె చేలా లోకసామాన్యకృత్, న
నికాయంబును నప్పు నిక్కటిగ నిచ్చం
జాదిలే .. భార. కాం. ౩. ౩౯౧.

దివి. అధికము.

క. ... మునినరై నారకవ్యక్తమూర్తు లయిరి
పెల్లవ కరుకరిలే నాణ్యమనవీపంబు
యన బోత గ్రక్కన నంతకన్.

మార్గం. ౩. ౨౦.

౪. దివి. క్రమ. విక్కిలి అధికముగా.

క. ఘనబాలమలేకయుఁ తెలుచవఁ దిను
గులతోడి వృష్టి చిద్రుగి పాతంబునఁ-
గురినె భార. సభా. ౨. ౩౦.

చ. కలవనగంప యీ కపసి రాజులం, తెలు
చు కేది తెచ్చి తలపెట్టు విశోదపుండిట
బోవఁగన్. మది పూ. ౫. ౯౨.

౨. గట్టిగా, దృఢముగా.

క. అనిలనుకుం బట్టికొని పెల్లవనఁ ద్రోచి
కిదంగి కినుకెల్లనిమంబంబునువోని వారి
పక్షముఁ, దని ద్విధితరమష్టిఁ బొడిచె
వద్దయు నలంకిన్. భార. అది. ౬. ౧౦౦.

క. అనుయతు దాని వత్సలఁ, సిని ఘనఁ
దయ పొందవుండు గాండీవగుణ,ధ్వని
సేయుచు దానినఁ పెల్లవ తెలుచిదింగి
విలిచె సురంధరానన్.

భార. ఆర. ౧. ౩౦౩.

౩. క్షిప్రముగా, చెచ్చెర, వెంటనే.

క. మనవిజరాగంబునఁ దెనఁగిన యిట్టిని లేడిఁ
జాచి క్షిప్రమోస్తుండు పెల్లవ నేనమ్ముల
నా రంబిని ద్రెక్కిగఁగేసె గడుఁగెన
వృత్తయుండై. భార. అది. ౫. ౪౯.

ఉ. ... కావునన్, భేదము నేయంగా వలయుఁ
తెల్లవ నంతయులకల మంచఁగన్.

భార. అది. ౮. ౧౩.

౪. దిగ్గరగా, ఉన్నెన్నెనరముతో.

మ. అనినం తెల్లవ నవియుమునులతోనారండు
నజ్జొక్కరం, దనుకానిండు ప్రభుండె . .
మది. పూ. ౨. ౧౦౪.

చ. ... అనవీర్యకండముందరిం, కనుగన
కామ్మయిల్ దొరఁగఁగా నత్త దేవ్యుఁ

జోగగ్రీత పెల్లన .. చంచాపననహానా |
విహారపరిమృతగర్వతంత్రైఖిని.

విక్ర. 3. 2.

పెల్ల. వి. మంటిగడ్డ, పెల్ల.

కా. ఎల్లింబుదిక్కిమించు నీరభమావాడెవ్వారకు
దిక్కితులం, పెల్లల్ రాతకు నిష్ఠుర సరిత
గంధారామహానంబునా.

కా. రా. యు. ౧౦౧౮.

మ. . . రదమాహోద్ధితరాజతారలరజోప్రారంబు
నిండానుకా, ముదియై దిక్కులం దిక్కుటిల్ల
దనకొమ్మం జమ్మలగా వీడుపెల్ల దివింబం
దరుడై వెలుంగ ...

భోజనతా. ౧. 2.

పెల్లగించు. స. శ్రీ. ($\sqrt{\text{పెల్లగిల్లు}}$) ౧ (పుష్
పవృత్తామలం) ఉన్మూలింతు, పెళింతు.

సీ. బిందనంబులారా గుండనంపుందమ్మి పేను
తేనుదంగల పెల్లగింది.

ప్రభా. ౧. ౧౨౦.

ద్వి. పృథక్ శ్రీ రజతాద్రి విగియాంబుడి,
పృథవి వేయంగ నూని పెల్లగించుటయు.

రం. రా. ఉ. 3. ౫. పా. ౨౪. పం.

మ. ... అరెందోక్తికెరువు గరణిగలివెలియం
బటి పెల్లగిండు మనుచు. రం. ౧౧౫.

ఉదాదీయు, వీడు.

మ. ... దీర్ఘ సూర్యుటామల పెల్లగించుగతి
శాంత్రాణిక నిష్ఠుర తెరంబు నీత్రానర
భవన్మఖానంబు ... అము. రం. ౨౨.

3. కదంబ, ఉదయ.

గీ. విడుపాతాగిముంబు గగ్గోలుచుడియె, పెల్ల
గింది మహాద్రంబు పెజ్జివపు, దిండిరా
భర గిరి మాదికె క్షుద్రుడు గ్రుక్కలసాగ
ప్రత్యేకంక కర్పరంబు. (తూ. ౨. ౪౩.)

౪. పెల్లలులేచుట్టు క్రవ్య.

చ. భయ ముతోలిక వినులభావనంధరి
పెల్లగింది భక్తి యశమితుం పెట్టి ప్రతిధి
వదిమ్మదవారిజల్లగా, వయమున నంబ
రించుచు నవర గోపలై యెలమిం
తెలుగి కాళ. రం. ౧౨౨.

౫. కలకంఠంబిందు, జీవోభిపెట్టు.

ఉ. వారల గాంచి శోక మనివారణ జీర్ణము
పెల్లగింప న, క్కారవన క్రమం దెలుగు
గదడిం దగులంగ సేవ్యుచం ..
భూ. మా. ౧౦౧.

పెల్లగిలించు = పెల్లగించు.

6. మగబొమ్మ జూడ నొల్లని, ముగదకనం
పెల్ల మూలుట్టుగ నిలు పెల్లగిలించు
కాంటి వివి. 3. ౧౦౧.

పెల్లగిల్లు(లు). ఆ. శ్రీ. ($\sqrt{\text{పెల్ల}}$) ౧ (పుష్
పవృత్తాదలు) పెళు, ఉన్మూలికమగు.

గీ. . . పుడమి వగుల, పెల్లగిల మాలె దను
పులు గొల్ల పెల్లగూడబడితి .
మరి. భూ. ౫. ౨౪3.

సీ. విరతవిగ్నానమానకపుట్టనంబున బుద్ధిధరం
బులు పెల్లగిల్లు ... కాళ. ౫. ౧3౦.

గీ. అవని యొక్కెడ సాంబుకాన్యనాకళ, పెల్ల
గిలె వట్టి వేపున వేదనాని, పెండ్లికొక పట్టనం
పైను పెల్లగిలె, యంచు భీష్మంబు నగియె
వాళాంబు కాచి దళ. ౮. ౧3౨.

కా. . . అమ్మిం దుర్వారక, ర్వారంభంబున
గంగలో వయచువారై భూసీరంబు
ప్రారాధాంకంబున కొన్ని పెల్లగిల
మగ్గివై దివ్వంగర. (మరి. రం. ౧౦.)

౨. తొడు, తుడిపోవు.

౩. . . తుక్కరా నీవు కైకానయినప్ర
బహుశులవంతులు పెల్లగిల గిలితి ..
భీమ. ౩. ౨౧౦.

౪. బకమనీశ్వరుల సీక పెల్లగిలఁదీరు.కొక్క
యోగిండునిముక్తుఁ జడుము.
సీతాచి. ౧. ౨౫.

౫. పొలిపోవు, పలాయికమగు.

౬. వానిజూతంగంబుం బడ నేని వాఁ
డొజ్జునొకొడ వచ్చు నుతి బుద్ధి దొల్లం
గలిగిపొయిపు నేయ బలమెల్లం పెల్లగిలెన్
వడిన్. భార. క్రొ. ౧. ౩౧౩.

౭. రారా నన్నయి లాగొమ్మిగిన్
పెల్లగిలంగి బట్టడక ఎక్కోధాంతరింగియి
తోన్. భార. కి. ౨. ౩౫౨.

౮. పెల్లగిలిక కయ్యెలు సేయవారును
విక్ర. ౪. ౯౮.

౯. చరించు, కలగు, వీరించు.

౧౦. భీష్మునండు తొక్క పెల్లగి, ౧౦భుతోడి
రథావలి జలదమంత్రి, భూరిహయకవారి
దూలపోవునట్లు, వలచె గని క్రిడి.
యద్దంబు వలచె దేరు.
భూ. భీష్మ. ౧. ౨౮౩.

౧౧. నీవలు పెల్లగిలి ముఠా దళకంబుడు
కోట దగ్గలంగా నడచు నుజ్జునిర
కాంచనతీరవాంతి కాచుచున్.
నిర్మ. ౪. ౫౩.

౧౨. ఉల్ల మెల్లను పెల్లగిలి వింకరూపధారి
మోహనవతి విదాన మొదనె.

కై. భా. ౮. ౧౩.

౧౩. వేడెత్తు, పగులు.

౧౪. ...చుక్కలు రాల నిది పెల్లగిల్ల ... చది
నోళ్ళుం బెట్టి వాపోవగిల్.

ఉ. రా. ౩. ౮౫.

౧౫. సకించు, చెడు.

౧౬. తలఁపులు పిక్కి నీలువడి తాల్పులు పెల్ల
గిల్లంగఁ . . మాది. ఉ. ౩. ౮.

౧౭. ... నందభూమిశ్వరునకుం దగుతెలుగుని
వత్తెలుం గలెంగిందిన నతండు దైర్ఘ్యంబు
పెల్లగిల్ల విక్ర. ౩. ౧౦౫.

౧౮. వివేచనకు, బయలుదేరు.

౧౯. అడుగవుగా తిక్కిని గుణావలి వారికపంబు
మొప్పిని, బడచె బ్రహ్మంగా మోకివ్వం
గృహగల్గి జగద్రహస్థముల్, పెడతలమున్న
తిగ్మనుఁ యెల్లగిల న్నసిలాగ్నతీయై,
తుడిసినవాఁ డతం దతని పంగిరి కాలమ
మోక్ష కాలమటా. తిమ్. ౫. ౧౦౧.

జ : పెల్లగించు.

పెల్లారు, ఆ క్రి. ($\sqrt{\text{పెల్ల}}$) అతిగయించు.

౨౦. ఎల్లరి గ్రోవఁ గయలం, పెల్లారిన కల్పవల్లి
ప్రియకరతీలా,నల్లారిత్ యనఁదగు శివు,
నిల్లారి వధూనుకల్లి నీశ్వరిఁ గొలుతున్.
కెరీలా విలాసము. ౧. ౧౨౫.

౨౧. ఆ దుచిరాంగి కాచి యనయంబును
దక్షిణంబు నెచ్చునంబులో, నీరమతీలలాను
మున కిచ్చగతిం బ్రతివచ్చునాథు నే, నారసి
యే క్రియం బరిణయం బొనరింపఁగఁ గాంతు
నందుఁ పెల్లారు విచారసాగరమునందు
మునుంగునుమండె నంతటన్.

కెరీలా విలాసము. ౧. ౧౩౦.

పెల్లిదము, వి. ($\sqrt{\text{పెల్ల}}$) అతిగయించు.

౨౨. ఒకడెడు తృప్తిపెల్లిదమున, వదనము వలం
వట్టి వట్టి ... భార. విరా. ౧. ౮౮.

విం. అధికము, బహుళము.

౪. కవచసరంబునకా తెలుచు జాతి నుమాలి
యొప్పెండ్రుపె బిట్టుప్రదనము లక్ర మక్రి
శిఖరంబును నాదినియించినట్లు పెల్లిదముగ
నేనె నిర్వ. ౩. ౨౩.

పెల్లు. వి. (సం. పులమె. క. పెలమె.) ౧. అతిశ
యము, అధికము.

౪. చారణకల్పాంతమర, తృప్తిక మాన్యవహుల
శిఖరపె ల్లిది యని... (భార. ఆది. ౨. ౩౯.)

౫. అశ్వమధటరేకులయని ఖండంబులు, దధిర
కర్తవ్యమున (బ్రుంగియెన్ను, పెల్లు యద
రాద్రాధిభవనంబు, యావకకహేనువయ్యె
నధిమ. భార. ద్రో. ౧. ౨౭౯.

గీ. ఎవగునాకటిపెల్లున నిందువండు, వదని
జరియించి యాహార మిచ్చుననినె, పలసి యొక
జంబుకంబు భాగ్యమునక గాంచె, గలమా
యెననించి నియింపకవహుమి.

నా. పంచ. ౧. ౧౪౮.

౨. అక్రమము.

ఉ. ఒక్కవగంబు వచ్చి నిసదోద్ధతి పొక్కట
దిక్కటాహముల్, పిక్కటిలంగె తెల్లువ
గుళిలున క్కీమతిప్రపంతిపేరమైన (వాలి
యాగ భవనావలి మచ్చటవింధ్యపెల్లిది.
వసు. ౨. ౧౪౩.

౩. ఉడుటు, ఉద్ధరి.

కా. చెల్లంపం వగు నీట నీప్రతిక నాచే జాపు
నీర్లంబు నీ, తెల్లం జాలియించు క్కీ
యని మన్నీభంబుగాఁ బల్కుచును.
భా. రా. యు. ౧౫౪౯.

౪. ... తెల్లం బగు తెల్లనూచీ ప్రశస్తింపును...
అశ్వ. రా. యు. ౩౩౪.

౪. విధము, రీతి.

౪. విడుగులనిండలి ట్టులియు పెల్లున బాధకు
కంభ పెల్లు త్రువ.

భార. విరా. ౪. ౧౩౧.

౫. ... కడలి పెల్లినినిపినపెల్లున సకలబలంబులం
నూతునిది . రా. ది. ౫. ౨.

౫. సంపు, సమాహము.

గీ. తెలుయ చగవంతమగు కృతి తెలుగనేర,
రల్పరకకృతి తెలుగును రల్ప తెల్ల,
తెలువనిదిచినరసమున తెలుగిరాక, పిప్ప
కరగడు నీగలపెల్లునోరె.
కు. శం. ౧. ౩౦.

నీ. దర్పంబు గమలబాటు దాకవండగ గొడు
గులపెల్లు ఖచరదృక్కృతి నాగు.
భార. భీష్మ. ౨. ౧౧౯.

౬. అన్యతము, నెలపు.

ద్వి. వినుయంబులేట విశేషంబుకొట, యనురక్తి
యిల్లు నుదాతకపెల్లు, బసవకు శేతల
భక్తుడేయనుచు. (బస. పు. ౨. ౧౩౩. పం.)

నీ. ఓభవంబులకుఁ తెల్లు విద్యుల కొరగల్లు
పురమంబులక్ష్మీకి బుట్టినిల్లు.
శివద. ౧. ౧౩౩.

విం. ౧. అధికము, బహుళము.

౪. భారతవర్ష మునకుఁగా, గౌరవులును
భారతపులును గాంతుం గడుఁ తెల్లై రాసి
యొందోదలతోఁ, బోరం బెరి .
భార. భీష్మ. ౧. ౨౮.

౫. విసయమాత్రత్రోచనకు తెల్లగు నూహము
సంకుటిల్లె ... పారి. ౧. ౧౦౦.

౪. ... పిల్లలుం బిల్లగో చెల్లగో యంచు ...
రా. ది. ౩. ౧౪.

౨. ఉపాసనికది, ప్రవృత్తము.

క. అని యిరువేతా ప్రాస్తవమృతాదినుకవి
విమలమును గానిది నిలిచి పెల్లనమల్లంబు
నంబు నేనొక తురాణముం తెప్పరిగె.

తై. భా. ౧. ౩.

శ్రీ. నిం. మిట్టమూగా, అత్తంజేయ.

క. దొల్లకులయేమి నునిమేమినిల్లును ధర
కొలుగుమేమి నిజిగడిసినమం, దెల్లు దొరంగ
నెత్తునపై, పల్లెటిలదొడిగె నపుడు
పొందనబలములే. (భార. భీష్మ. ౩. ౨౩౦.)

పీ. ... కేమిట తెంచుట కలయంగె దెల్లు
పుట్టుదనర ప్రజలెంతయు నిదిగలవార
గోరంగు బుట్టర

భార. కాం. ౧. ౨౧౩.

జ : పెల్లున, పెల్లిదము, పెల్లుకొను, పెల్లున,
పెల్లుమాలు, పెల్లెరు.

పెల్లుకొను. అ. శ్రీ. (పెల్లు + కొను.) అతిశయిల్లు, విస్తరిల్లు.

క. పెల్లుకొనఁ గలిసి రహ్మదువల్లగఁ దను
యాద్యులకును వలమిచ్చును భూవల్లధుఁ
డై బురభూమలు కొల్లలుగా లాజమిలిక
నినుమాంజులగె. పదిక. ౩. ౧౩౦.

ప. ఎల్లదలఁ దెల్లుకొని యెల్లంబులు జల్లనం నిడు
గుల జడం జేసియు ..

తై. భా. ౨. ౨౪.

పెల్లున. శ్రీ. నిం. ద్రు. (పెల్లు.) అత్తంజేయ,
మిట్టిలి.

క. వనరామ లేడు నువ్వని పెనమున నిరులును
లోలఁ దెల్లున నుడిగె.

కు. సం. ౩. ౨౧౨.

ద్వి. పులివిపై విట్టలు పెల్లునఁ జూచిఁ ప్రభును
యొగంబున బృథవుఁ జెరికించి.

రం. రా. ౨. ౧౫౩. పా. ౧౫. ౨౦.

క. కల్లలకొల్లను బుట్టినయిల్లనఁ దెల్లునఁ
తెలంగ జేమిమఁడుల కే, నిల్లిదలుం గొఱ
యగుదురె, తెల్లంబుగ నొకటి నీయఁ దెల్లున
విమలము. అచ్చ. రా. పాల. ౧౦౩.

పెల్లుమిఠాయి. అ. శ్రీ. (పెల్లు + మిఠాయి)
అతిశయించు, అగ్రతమగు.

అ. పీడినోసకార యడుగునిక్రొవ్వునఁ, తెల్లు
మాతే జగముకల్లియెను, ప్రాచుకొలపునామి
ముద్రియ నిటు లేల, కొంచుచోయి దిట్టను
కొంపలేక. అచ్చ. రా. పా. ౩౯.

పీ. వరాఁతగజంబు కాశోదాగుమనేయి నొల్లని
మాంద్యంబు పెల్లుమాలు. నుద. ౩. ౩.

పెల్లెత్తు. అ. శ్రీ. (పెల్లు + ఎత్తు.) అతిశయించు.

ఉ. . నుది నుల్లదిల్లి పెల్లెత్తునెట్లె
నవ్వనమహిరుమామం దనసామ్య నేతకృ,
మె. కన వేఁడఁ జిత్తధి మేకొని యచ్చకు
గుండు తెచ్చెనె.

మారి. ఉ. ర. ౨౦౪.

పెళ్ళపెళ్ళ. వి. విలుగుట, తీలుముట, అత్తపట్టు,
వానపడుట, మొదలగువనియందగు ధ్వని కను
కరణము.

గీ. విజిగి పెళ్ళపెళ్ళ ధరఁ గూలె నివసతరులు.

ఉ. రా. ౨. ౪౪.

ప. పెళ్ళపెళ్ళ బల్లెముకవిజిచి ధిల్లులు తల్లద
నుంద నుద్ధరిక దలబను ద్రెంచి తేజవలు
వచ్చుకరి క్షౌర నొంచె చూపునె.

ఉ. రా. ౩. ౪౧౫.

ప. పెళ్ళపెళ్ళ మల్లు విట్టలును ..

అము. ర. ౧౦౧.

క. . . అడిదముఁ గొని, దెడిదముగా నుజి
వాడు పెళ్ళపెళ్ళ వార్చెనె.

కళా. ౫. ౨౨.

పెళ్లపెళ్లయ్య(ను)ను

1. ఎలమనాదిగా యెక్కి పెళ్లపెళ్ల కాన్సి
కొనెల పోయి నోవేల పెట్టెనె.

రా. య. 3. ౯౦.

2. పెళ్లపెళ్ల తనివీరక గతి లింకత్తల ముప్పల
తెచ్చికొంచు కే అలకమలాడి యాడి .

మమ. ౫. ౬౨.

3. ఎలగోలుబల్లు ముగ పెళ్లపెళ్ల నేటకా అబ్బడి
గాలి పట్టిందల దడిచి చువగ.

అమ. ౪. ౯౦.

4. పెళ్లపెళ్లయ్య.

పెళ్లపెళ్లయ్య(ను)ను. అ. 11. (పెళ్లపెళ్ల +
అను.) పెళ్లపెళ్లయ్య ధ్వనిచేయు.

5. అకడకు మృగకృత్తి పెళ్లపెళ్ల యవగ

అమ. ౪. ౬౬.

6. కలమావ్వురదితోడ గలపొయి మార
మవ్వలపటించెలు పెళ్లపెళ్ల యవగ.

పొ. ౨. ౧౯.

7. అంతరాంతరములం దశిల్పంకములు పెళ్ల
పెళ్లమనియెడు గిలకల తోడగ.

భీ. ౪. ౧౩౦.

పెళ్లపెళ్లయ్య. ౯. విడుగులు పడుటయందలి ధ్వని
వివరణము.

8. పెళ్లపెళ్ల గది దెడికంపు లిడుగు బరల

కుక. ౧. ౧౨౩.

పెళ్లయ్య. వి. అవ్వ కద్దరి కనుకరణము.

దండకము. ... పుంఖానుపుంఖీభవద్వీర విరాళ
నిశ్చేషము ద్వీచి యత్యగమై యెక్కి
రావంబు భ్రష్టక తా గంతు బ్రహ్మాండ
భావంబు ప్రీతిక ...

దక. ౪. ౨౩౬. ౧౨౫. పా.

పెళ్ల

పెళ్లయ్య. వి. విలుగుటయందలి ధ్వని కనుకర
ణము.

9. కడుగు దివియు సంతలాపి పెళ్లయ్య
పడిమిడి మమకల్ల యుండినం గది ..
పెళ్లయ. ౪. ౧౨౩.

పెళ్లయ్య. వి. ౧. మూర్తయ్య, పెం. ౯.

10. .. బాబు దీతడు, శాసని గొంతెయ్యారి
కల్ల కొరవేసి, యిదకపాడతోట దిడతోట
దీని దివియ, నేమ రాకున్న తెచ్చిత
పెళ్లయ లంద్రు. పొందు. ౪. ౧౬౬.

౨. విరసము, పరుసము.

తా : తెలుగు మాటలు.

(౪. రు, క్రొ. పెళ్లయ్యలు. బా.)

3. అలి నులభముగా విలుగుచు.

(ధ్వ. మమకల్ల మిక్కిలి పెళ్లయ.

పెళ్లయ్య. దున్నిక పిచ్చుట పెళ్లక పల్లములు
తేకుండ చదువచేయుటై యువయోగిండు
మలక, పాడుము. (౪. రు, క్రొ.)

పెళ్లయ్య. వి. (సంగీ) రామములతో కొకటి,
పర్వతాంబు భేదము.

ద్వి. తాలికంబుగను తెకంబు దాళంబు, సారి
తొట్టిపెల్లి జాయకు జాయి, యెదిక
తెయ్యారంబు నొగి బంజలంబు ..

బసవ. 3. ౯౩౬.

పెళ్ల. వి. విలుగుట, విలుచుట, 'కే' చేయుట,
జాంటులునున్న గవారియందలిధ్వని కనుకర
ణము, అ ధ్వని.

11. నిక్కి పెళ్లక కొన్ను బావ్యన విలుగుంగ
దిగితి ధావణి క్రొవి పగులక్రొక్కె.

పొ. భూ. ౬. ౨౩.

పెళ్లు:

ద్వి. తె కృషుంకుల తెదరి యాదీప్తి కల్లతా
టదర కాకాంబు ముక్తి.

ద్వి. న. సారంగ. ౧. ౧౧. పా. ౧౩. పం.

ద్వి. అనువలచేతికప్పాత్రియం లాదికి, తెన
బుద్ధి తెళ్లు విలుతురు కళ్లు.

రం. రా. యం. ౪౨౧. పా. ౫. పం.

ఉ. తెప్పరిగొంతుక్రొ ల్లబది తెళ్లు మార్చడ
త్రెళ్ళి చాటుచుకా ... అను. ౩. ౨౦.

పెళ్లు = పెడలు, పెరడు. వి. గృహకృష్ట
భూమి, వాడి.

క. పెర డనఁ తెడ అనఁ తె క్లనఁ, బరకా
గృహకృష్టమీట (అం. భా. ౨. ౧౯.)

ద్వి. నీ కేల పరివింప నీకుమారుడకు, నీకున గాఁ
తర నేఁ దిలుఁతెళ్లు.

ద్వి. మారికృ. ఉ. ౧౦౯౩.
(ఇల్లఁతెళ్లు, అనఁగా సర్వము అని భావము.)

పెళ్లు. వి. కంచెకును ఇంద్రగోపలమును అదవి
ప్రదేశములందుండుచారు ఉపయోగించుకొను
చిత్తుక గట్టిగానుండెడు విశవాతిమొక్క.

చ. గొఱియలమండ యాఁ బనులగుంపు కృష్ణి
క్రియదక్కి-పెడకా, దీనేకెడు తెళ్ళుకంపబలి
యిందినలోగిరి ముల్లుపెండెముల్, తల
పులాగాడి కోడియలరామెన గామ్యుగొల్పు
గల్గి యే, కొఱకయెన తేయొక్కెళ్ళు కొక
గొల్లత ... మే. పంచ. ౧. ౫౦౩.

పెళ్లెము. వి. చుక్కను చేయుటకు అనేక వస్తు
వులు చేర్చి చేసివేసి, మేడకము.

గీ. ... వెలఁగ మేకకముచేయ, తెళ్ళి మనఁ
గను ... అం. రా. ౨. ౩౦౩.

పెసర = పెసరు. వి. ముద్దసస్యము. ౧.

న. .. కందియందంబును పెసరనీరేయీను
వినుముఖులుతును .. భీమ. ౩. ౫౪.

పెసరప(ర్ప)పు, పెసరులుపు

గీ. ... ఎలకెల్లగండి చిర్చునక పెనగ, పిచ్చ
వలచుకొను పిల్ల పెనగరానా, చుక్క ...
మార్గం. ౪. ౧౨౩.

న: పెసరగింజు, పెసరపపు.

పెసరగింజు. వి. (పెసర + గింజు) ముద్దసస్య
భీమ.

గీ. అది విహంగమ మేను విహంగమంబుఁ తెసర
గింజుకు దక్కు. కే పెసరగింజు, యలల యిటు
చూడు చుప్పడియన టదంతుఁ గుటిల
చంచూత్తుటోటికట్టువముల.

భా. ౩. ౨౯౩.

పెసరప(ర్ప)పు, పెసరులుపు. వి.
(√ పెసర.) ౧. ముద్దసూతము.

గీ. పలుచగా చండిమరలిపెంపుఁబాఁపట్టు పెసర
పప్పులతోడఁ తెనఁది తెనఁది.

తై. ౩. ౧౨౦.

ఉ. కప్పురతోగిరంటకము కచ్చునిగోధుమసిండి
వంటయన, గుప్పెడు పంచదారయేను
గ్రొత్తగఁ గాఁచినయాలనే పెసరెప్పపును
గొయ్యవల్లనఁజీపండ్లును బాణగునెడనువా
ణుక, లప్పులతోడఁ గ్రొంపెనఁగు లమ్మల
యొజ్జలయింట రూకపక. క్రీడా. ౧౩౩.

క. పెసరులల ప్పెడిటికని, కసరు స్పెయి
గొనఁడు పండుగను గొయబూకే, కొడరుం
బలుచనిచల్లయె, మొసరుం గనఁ దరలితోట
మున కే నుండున్. బహు. ౫. ౮.

గీ. పెసరులుపును బాణఁ తెనఁ గోగిరంబుఁ
బాణునాళ్ళుంబులు పొవకంబుగీ. ... వాది
గా భక్త్యురొప్పలేకట్టుచుతెన, బహుపవా
ర్థంబు అర్పించి ప్రసాదు లైవి.

మార్గ. ౩. ౫౪.

అ. పెనరునిగగా శేర్మదీన (బ్రహ్మ) (చేదలు)
ముద్దభాస్యము: బలములు. (కా.)

పెనరు = పెనరు. వి. (క. పెనరు. త.
పయము.) ముద్దభాస్యము. ౧.

సీ. ముద్దంబు పెనరు నా బొమ్మను . .
అం. భా. అ. అ3౫.

మ. . . గనగన యొనక పెనరుగె పెన రుమరు
కొనియె వమిక పాదర . . .
కా. 3. అ3.

మ. . . పెనరుమిచ్చు అమ్మలోపెన ఎమ్మిచ్చక
భుజ్జిస్తే. వి. అ. . . మ. రక.)
క. కా. ర. ౧3౦౪.

జ. పెనరుగాన.

పెనరుగాయ. ౧. (పెనరు + కాయ.) పెనరు
కాయ.

మ. పెనరుగాయన పె ర్తకమృతమై కేటాడు
మన గొట్టెలక, మనలం కాచుచు . . .
రా. వి. అ. అ౪౧.

పెనలు. వి. వి. పెనరగింజలు, ముద్దభాస్యము.
దీనిభేదములు : నిల్లపెనలు, పచ్చపెనలు, నీచ్చ
పెనలు, నీల్లపెనలు. రు. (క. ర.)

వే

వేట = వెంట. వి. (ను. వీంరా. త. వేట్టె.
క. వేట.) ౧. నగరము, పట్టణము.

క. ఎక్కడఁ జూచినఁ గావ్యం, పెక్కడఁ
జూచిన రథంబు లిథకురగఁజూచి, వెక్కడఁ
జూచినఁ వామై, క్రీక్రిపిసెం వేటసాల్లు
తెలఁచల నేనల్. కవి. 3. ౧౩.

అ. కాళామగరము, పట్టణమున కంటియెంచుచున్న
యూరు.

చ. తురములు గాల్చి మామలులు తూడిచి
వేటలు దోచి కోటలక, భరంబద
క్రొంచి . బ్రహ్మ. ర. ౧3౧.

3. వివేకప్రదేశము, అం.డి.వి.వి.

సీ. . . వేట యం చురగను వివేక యొప్పు.
అం. భా. అ. ౧౨.

వేట, వి. (√వేడు.) వేటములలో నొకవరము,
యెట్టి, చాము, త్రాడు.

సీ. వేట యంచురగను వివేకప్రదేశాఖ్య రేక
నూత్రాఖ్యయై యొనరుచుండు.

అం. భా. 3. ౫౪.

(వ్యవ.) మూడువేటలత్రాడు గట్టిగా నుంచుము.

వేడ = వెండ. వి. గోమహిమదుల విద్య,
గోమయము.

సీ. ఇనుకనైనను లింగంబు శేర్మి కొలుచు,
వేడనైనను లింగంబు వెట్టి కొలుచు, నీట
నైనను లింగంబు నిలికొలుచు.

భి. 3. ౧౦౨.

సీ. వేడ నాఁగ గపాచివిద్య మీఱుండు . . .
అం. భా. అ. ౧3౪.

సీ. వేడ నాఁగ వనరు గోమయసంక్ల . . .
అం. భా. అ. అ౪౦.

సీ. ఎద్దుమడ్డివి వేడ . . . కను. క. ౦౩.

జ : వేడనవ్య, వేడపురుగు, వేడ్చిన్లు.

వేడగువ్వ. వి. (√వేడ.) పాపావత వివేచము.
(క. ర., త్రా.)

వేడపురుగు. వి. (√వేడ.) వేడయంచుండు
ఒకాకొక పెక్కలపురుగు. (క. ర., త్రా.)

పేడు = పేను. స. శ్రీ. (చారము మ.) పేను.
(శ. ర., శ్రా.)
(వ్యవ.) ఆమె తోడమోడ చారము పేడు
యందు
జ : పేట.

పేక, వి. వస్త్రముల నేరకయందలి యుద్దమాలు.
ద్వి. తోడయందుఁ బొడమువాళ్ళుట్టువలఁ,
బడునఁజేయుటలోలఁ బడ మనీజములు.
రం. రా. నుం. ౬౦౧. పా. ౧౯. పం.
రగడ....పాలిఁ దాగఁతు సన్నత్రుఁజేర
బహు. ౨. ౧౩.

పేగు(పు) = పేగు. వి. అంక్రము.
(శ. ర., శ్రా.)
విణ. దగ్గరి సంబంధము కలవాడు
(వ్యవ.) అది వాఁడగు కమక నామము తాళి
లేదు. (శ్రా.)
(వ్యవ.) తే మంబము వాకపేగు. (శ్రా.)

పేచకము. సం. వి. అ. పుం. ౧. గుడ్లగూబ,
తొలకము. ౨. గజపుచ్చమూలోపాంతము,
ఏమలతోడి మొదలిసమీపము ౩. పర్యం
కము, మంచము. ౪. పేభము. ౫. యోకము,
పేను.

పేచకీ. సం. వి. క. పుం. ఏమలగు.
పేచి(చీ). వి. (పాం. పేచీ క పేచ) చిక్కు,
బాధ.
(వ్యవ.) వానితో దినదినము నేదియో పేచీ
కచ్చునునె యున్నది.
జ : పేచీకోరు.

పేచిక. వి. ఒకానొక పెట్టు.
(శ. ర. బారగడ్డి, అని శ్రా.)

పేచిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. అడుగడ్డకూబ.
(పై. ని.) ౨. పింగళి యను సంజగత పక్షి
పైడికంటి. (శ్రీ. ని.)

పేచిలము. సం. వి. అ. పుం. ఏమలగు.
పేచీకోరు. విణ. (పేచీ + కోరు. పాం. పేచీ
కోర.) పేచీలుపెట్టువాడు, కంటాకూరి.
(వ్యవ.) కాడు పేచీకోరు.

పేచుకము. సం. వి. అ. స. పేచులి. (శ్రీ. ని.)
పేచులి. సం. వి. ఈ శ్రీ. వాడీచకము. శ్రీ.
(శ్రీ. ని.)

పేచుపు. సం. వి. ఈ. స. వాడీచకము. శ్రీ.
(శ్రీ. ని.)

పేట. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మంతాప, పెట్టె.
పేటకము. సం. వి. అ. పుం. కదంబము,
సహూహము.

పేటన. వి. (సం. కేవలము.) బాధ, చిక్కు.
(మా. పేటనపెట్టు)
జ : పేటన పెట్టు.

పేటనపెట్టు. అ. శ్రీ. (పేటన + పెట్టు) ౧.
చిక్కు కలిగించు, బాధకలిగించు.

మ. అవలోకించి కడురమ్యంబైన
యాతోటలోన విశోదితము గొన్ని
వాల్లివలె పెంబుల్పెట్టు నీపాపిగాంధ్ర
వృక్షానందడి గానీబొంద మన శేలా పాతీ
పొవంగె క్షేయవలె పేటనపెట్టించు
నగుతెం దై భీకరైక్రియక.
కరాహు ౧౧. కిశ.

(వ్యవ.) వానిది యేదో పేటనపెట్టువృక్షము
వాని యొకకండంబువృక్షము కాదు.

అ. ప్రయత్నించు.

చ. పయఃపయః బంధుకౌల్ప విర్విడితము
గట్టిదినున్న బాంబుపుయ మణి బంటు
కానినలఁ దైరముఁ బెయ్యముఁ శేషఁ
తెట్టు లోనయిన సమస్తపదలు నన్న విశి
ష్ట శిశువు పెట్టనిగాఁగ్రియలు భరించు
సోమ్యులకుఁ చేటుపెట్టఁ జరింప కంటటన్.

కళా. ౩. ౮౫. (చేటునుపెట్ట నాకుమంది.)

చేటుము. సం. వి. అ. త్రిం. ప్రహస్తము, చప్పెట,
త్రేకునాచినయఱచేయి.

స. ౧. కంకోలము, పెద్దగండు. అ. చేటిక,
పెట్టు. ౩. సమాచూము. ౪. పరివము.
(వినియము.)

చేటాకము. సం. వి. అ. త్రిం. = చేటుకము.

చేటూడు. ౧. క్రి. (చేటు + అడు ఇది, కొన్ని
పట్ల పెటాకుధాతువు నుండి ప్రయోగము
అందుఁ గన్పట్టుచున్నది.) ఖండించు, త్రెంచు.

చే. మదము గ్రాలంగి పామరయూధకాకుండు
గమలిమి చేటాడఁగడఁగఱచిన్.

కా. కా. యు. ౧౪౦౪.

చే. ప్రేవులు గండలు పెనేటి చేటాడి యంగడఁ
గొని పెదకుల గర్వికొనుచు.

కార. శ్రీ. అ. కా.

చే. అంగఁ ద్రికుటాచలమతోన మున్నీటఁ
పెనేటి చేటాడి నైసింతు మమణి ...

కా. కా. యు. ౨౦౭.

అ. క్రి. ౧. పెదగులాడు.

చ. పెదగుంఱాయన కొత్తకమ్మలకునై చేటాడు
మర్జితాల్. కా. వి. అ. ౩౭౪.

అ. అలిగియించు.

చిట్ట. గొవబలు చేటాడు కొనరు చిట్టలకు నం
పంగి భంగింపఁజాలువాచమను, చొక్కె ...

అ. మ. క. ౩౧. పా. ౨౩. పం.

చిట్ట. వాటమై మిగులదివ్వక్కదంబములఁ, తే
టాడు వారాజుశోలగంలు.

చిట్ట. పరమ. ౫. ౩౭౦. పా.

చేటికెట్టి. వి. (౩. చేటి. త. చేటు) నడికట్టు,
పారవము.

చే. .. చేటి వాఁగను మనయ్య, పారవకు
సంజ్ఞ ... అం. కౌం. అ. ౨౦౪.

చేట్ట. సం. వి. ౪. శ్రీ. చిన్నపెట్టె.

చేటిక. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧ చిన్నగండు అ.
చిన్నపెట్టె. ౩. తుపభేదము. ౪. సమాచూము
(౪. రు.)

చేటిల్లు. అ. క్రి. ($\sqrt{\text{చేటు}}$) తీటలువాలు,
పరలు.

చ. . త్రుచ్చుపట్టన భుజంగస్థానలోకంబు
చేటిలఁగాఁ జేయుత్రయాదిభూమి నిమఁ
కానిప్రభుం గొల్పెదన్.

భాగ్యవల్లరాణము. ౩. ౧౪౫.

చేటు = చేడు. వి. (సం. భేద !) తిండిక,
తెట్టిక.

చ. వికవాడు కినురింగొని యిడు బొటు కా
కనుచు గొల్పి కొనంగడఁ తెట్టుతుండఁ
బాణముచు పెంబులు చేసినటులొకన
యూర్పుల నిశి యింకిపోయిన పలుచేట్టు
గోరఁగొని యొక్క పట్టన చూటిచూటికన్.
అయి. ౫. ౭౭. (చేట్టు, ముద్రి)

చే. మదమేద వారశిష్యులగఁ జటిలవట్టి గంభయఁ
చేట్లతో నొత్తు నభయములు.

ప్రకా. ౫. ౭౭. (చేట్టు, ముద్రి)

పీ. పొంగు గంధపురేటుపొంగులం నిరమ్మద
రుచులుగా బాగరానల్లు మదరె.

భోజనము. 3. ౧౦౮.

జ : పేటి, పేట్రు, పేట్రేరు.

పేట్రు. వి. పేట్రు మువ్వలొంగులం నొకానొకపాద
నడు; మతంబ్రము, ముయోమాయము.

అ. ... మిగ్గు నలులు పేట్రు గోళ్లు దీయలులు,
నాటిగాగఁ దెచ్చి రాటవికలు

వి. భవం ౧. ౧౧౬

క. పేట్రు త్రి విపులతో వివిధోటగు సమ
పాయ మెట్టి పుట్టింఁదగఁజూ, బోటాడ్డి
యివఁదా గమ, చాటున బండంగి పేట్రు
సలిపెనువీక్షణ. కవి. ౨. ౪౪.

జ : పేట్రుడు.

పేట్రు. వి. (క. పేట్రు) సరగ లోనగువానితో
నేసివపట్రు. (క. రి.)

పేట్రు. వి. సర్వత భారము. (క. రి., బ్రా.)

పీ. భిర్రాబ్బయ్య ముప్పవ సిగరము గుచ్చి పే
ట్రున ... అం. భా. ౨. 3౦.

పేట్రు(ట్రు)త్రు = పేడత్రు. అ. (పేట్రు +
ఎత్తు) ౧. చిటులు, పేట్రులువాలు.

గీ. పెదవి పేట్రు నాలుక విడుదగట్టు, చాట
మున మదకము లేక దడవెనేది .

దశా. ౨. ౧3౬

ద్వి. పెనెకున నది తొట్టి పేట్రు త్రి యుంటు,
గది సిత్త విడిచితిగాక భూభాగ.

రం. రా. బా. ౮౦. పా. ౪. పం.

మ. ... ఇంపారు కలమలు లగ్నాటునకే పేట్రు
తెత్తి యొందెదల యొత్తడిక బాడిపాడి
యె ... మనుచ. ౫. 8౧.

చ. అలదివ చందగులు పుగ్గయోక వెనురింపగ
సచ్చరాక్షసలన్, వొలచెనువట్టు బోయెదల

గనుంగన కాటక పేట్రుకుఁజెప్పెనల
మకరీమిలాసము గగన్పొడువ స్వరె కాచు
నోకా, నెరి కయిననుకమ్మ యని చేడియ
యొక్కతె విచ్చి పెచ్చెరికె.

పారి. 3. ౧౨.

౨. తొలంగ, ప్లావర్రంము నొందు.

క. ప్రేటునుకు వాడఁ బిడిటె, బోటుగొనల్.
గిటి పట్టి పారి గ్రానంబుల్, పేట్రు త్రి
తెత్తి మృతి కప్పాటొక్కడ చాల నేల
బడవెది బడిక. భా. రా. య. ౩౨౪

పీ. అప్పుడు చిట్టు ముట్టాడు తొడలను దను
కంబుచే నెన క క్రరముల, పేట్రు త్రి నిలు
కడఁదెడఁచాయె సిగ్గుల నొక్కొక
మట్టుకల లూగఁదా. విప్ర. 3. ౮౩.

3. తిగ్గు పీడించు.

మ. . పేట్రు త్రిన లజ్జ నంప్రికటకంబుల్
త్రొయ . మనుచ. ౨. 3౮.

౪. అతిశయించు.

క. పాటెరుగని పతివొలుపును, నూటంబున
కెలుకపదని తోమలి రతియొక, పేట్రు కడ
తేయె నెరియెయొ, నేటికి నెన రీదెట్టు
తెప్పగ నునుతి. ను. క. 8౮.

పేట్రేరు. అ. (పేట్రు + రేరు) చెల
రేగు, విచ్చుంకించు.

(వ్యవ.) ఆ యూరిలో దొంగలు మిక్కిలి
పేట్రేరి యున్నాడు.

(వ్యవ.) భయభక్తులు లేక వాడు పేట్రేరి
పొవుచున్నాడు.

పేడ. సం. వి. అ. శ్రీ. మంతాను, పెద్దపేట్టు
(వాచ.)

పేడి. వి. (సం. మదక. క. పేడి) వత్తులనుకడు,
మందుడు.

ఆ. ... కంఠస్థ మస్మిలి కావటం, గూడెనది
యంతఃకు పేదే గాండు.

మార్చి. 3. 23.0.

క. చూడ లేదీ చాగ్రియమును తెలిసి
మధురగీతియను చీకడ కల్పనమును చూప
దర్శనమును జేయటం బోలం గృహం
బూతించు టులం. కార. పౌ. 2. 10.

క. చూడెంచి పేదీతనమును, చనితారూపము
నమర వాననముందు ...

కార. 1. 23.

పేద = పేటు. వి. (ప్రా. పేదం) చార్వాదుల,
సన్నచెక్క.

గీ. ... నే పద ముక్త్యచార్యేన. గీ. మనసు ..
అం. భా. 2. 30.

జ : పేదకు.

పేద (దీయ). కల. గడ్డము మోసము లేనివాడు,
లేదీ.

ఉదా : పేదమాది. మె. (క. ర. వి. వి. కౌ.)

పేదత్తు = పేటత్తు. అ. క్రి. (పేద + ఎత్తు)
1. పీటలుపాటు, పగులు.

గీ. ఘుమ్యమగుండును తొమ్మపైవలంది యది
చేగఁ చేడత ననిండు జెందు.

పార్వ. 3. 10.

మ. .. ముజ్జగముర్ కల్లదనుది బ్రహ్మ
దలంకా స్వాంతియు పేదై కలగన్.

మైరా. 3. 10.

2. తొలగ, కృష్ణావసుమంది చరించు.

క. వాడొత్తుంటిదిపై, పేదై క్షణ ముగిసి
రావలెయ్యుచోలో, రావసు ...

అచ్చ. రా. యు. 10.

3. పోత, నశించు.

క. .. విశాఖంబారకాధీశ్వర, పీఠం
జొంది ప్వాధికారగణితం పేదై పం
చాత్మలోక. కార. 1. 10.

4. క్రి. పీద, పదలు.

గీ. మున్ను మాన సహాయంబై యిన్ని వాళ్లు,
మించునదనుచు నే చాక్రిమించ నెలయు,
వికడు నునుఁ తాడఁ చాక్రిపేదై క్రి
దీతఁ, దైకవాఁ దని చింతిల్లి పితు లాత్మ
రామా. 2. 10.

పేదీ. (వి. సం. పేదీ. 3 పేదీ) భక్త్యవిశేషము.

క. .. అంగరొల్లలు మణుగులువులుం
చేసేలు నీవడ త్తిగాలు .. అదిగాఁ గల
భక్త్యంబులు (మాంస. 1. 10).

మ. .. మణుగులువులు పేదీ లొట్టుటు ...
ప్రబంధ. 10.

పేద్యము. సం. వి. అ. క. 1. అన్యకము,
2. ఘృతము, 3. కష్టము, భూభాగము,
కాలినీలు, పురు. పాపీలు, మేషము,
(పై. వి.)

పేద, విలు. (సం. పీక, క. పేద.) 1. పీక,
పీయ.

2. పేదను సగుట ధన్యులు, గాను పరోస్రవన
జగము గావం ప్రోద్యుగాదె

భార. 10. 1. 10.

గీ. హంసదీభము తోనుగా నలిగినదీ,
దెయ్యటంబుకొటిచే చేదై న, పగవల
క్రియములు చిరుగకుండు, పెరుతో నుద్ద
చించినట్లు కౌర. ఉ. హరి. 3. 2.

3. అకన్య, అనవధము.

మ. ... ఇ పేదనట్లులు లలితారం తెల్లు
పావనోత్తి. కార. అర. 2. 10.

బ. ఆ సరిగ్గా సర్వస్వమును ఉదయం బుధులకు
యందు క్రాంతం బరించునటు గంధమాద
నటు పేద . కాశీ. ౧. ౧౦౦.

3. దర్శనము, పేదవాడు.

క. పేదలకును సాధులకును, పేదమలకు
జాపమలకు పేదల సమస్తాధ్యక్షులకును
నందను, కాక బ్రహ్మకు పేదలు రాక
నాదించగన్. భార. ౪. ౧. ౯౩.

క. పేద విధానము గిన్నట్లు ...
కు. సం. 3. 3౨3.

ల. పేద యైన భవముపెన్నుదైయి చను,
కాయమునకు తెచ్చు తప్పు మైన .
విక్ర. ౨. ౧౭౧.

ర. సామ్యము, అనుభవము.

క. తపోమూల జఃపఁ బ్రదుకు, కాపుక్రందు
విదువు మద్రుసక కాపుడు వాఁడేదమాట
తెల్లమ గోపవిభక్తులైనవాకుఁ గొలుపు
ముద్దా. భార. ఆము. ౧. ౧౧.

గీ. ఒక్కొకనివచ్చు కటికపోవ్వలై కాచి,
తరుణి తమదగ్గ పెచటికొ కలంగిపోయి,
సందెడియొక గనబడకున్న యహహ,
యొద్దకులవస్థయనఁ పేద మందఁదర మె.
విక. 3. ౨౨.

౪. అల్పము, సన్ననిది.

క. గురుకుచహసభగమృదుఁ బోరిపోరి పేద
కపు నటిగి పోఁబోయినకిచ్చరవమామనకు
భరవడు, కరిసిం జనునంటు సతికి సునమె
యనుచున్. కు. సం. 3. ౨౯౨

గీ. మరకుంధముగలిగేననుఁ దొలునడి పేద
కాచిఁగ జనజన గంపమొంద.
కాశీ. ౪. ౧౧౯.

ఈ; పేదకోపము తెనవులచేటు.

ల. పేదకోప మొందు తెనవులచేటుగా, నడికి
యేమిచేయకోపు నన్ను ... కళా. ౨. 3౦,
తెనపేద = వినుటయందు దర్శనము; చాచి
లకుఁ తెని యొస్తువాడు.

మ. అతశ్యంబు రాజులు తెనిపేద లని పలికి ...
నెం. పంచ. ౧. ౪3౪.
పేదసాదులు = పేదలుసాధువులు.

(పేదసాదలు. వా.)
చ. మనవురిచేటు కాశివినుతులిక సజ్జనురాలు
చాచి, రమమతి పేదసాదులకు వారసి
యన్ను మెట్టుచుండు .

భోజరా. ౪. ౨౨౨.
జ. పేదగిలు, పేదతనము, పేదరాలు, పేదబల్తు
పేదవీకము, పేదవీది, పేదవడు, పేద
వాడు.

పేదగిలు. అ. క్రి. (√పేద.) కృశించు, చిక్కు.
ఉ. కానునం, పేద యనంగ దేవతలు,
పేదగిలెం దుది వింక నీమనఁ భేదము మాను
మమ్మ రసా. 3. ౨౨

పేదతనము. వి. (పేద + తనము) ౧. చారి
ద్రస్యము, సన్నతనము.

గీ. ఆపరిత్రక పెనిమిటి ననుసరించి, మలభయన
నిర్విజృంభం సుకులఁ గనియొక, పేదతనమునకే
కాక పెక్కులై నుల్లల నొసంగు విధి
యొంక దొడ్డతనము. కుచేల. ౧. 3౧.

క. గడుమునలిగిచ్చిగుచ్చుల, డెడిదపు భారమున
జడిసి పేదతనముతో, వడకెడి నీ నడుమున
కియొది గిర్భసమ్మది యభయమిచ్చెగద
చెల్లి! ఉ. రా. ౨. ౧౦౩.

౨. విలీనము, భయము.
ఉ. భయ మేటికి బాధితులార యాత్మకుఁ,
పేదతనము పేద చుట్టె మృత్యువు వాఁగడి
కోట లేదో. ముచు. ౪. ౧౦౪.

పేదరాలు. వి. క. (చేద + అలు.) దత్త
రాలు.

గీ. పేదరా అనక దత్తరె తెలయు ..

అం. భా. ౩. ౧౦౬

ఉ. అక్కడ పేదరాలి గృహముందున .

భా. ౩. ౧౦౬

పేదరాలు పేదవ్వు = వీదయవ్వు.

క. ఆ రూఢి యశోద యనం, లేదవడిన పేద
రాల పేదవగృహముం, తేరం జని యా
యవ్వయ్య, రా ర వ్వుని వ్రయ పులక
(బ్రహ్మదికు: దగురుక. క. ౩. ౨౩)

(పేదరావీ పేదవ్వు యని వాడుక.)

పేదటవు. వి. (చేద + టవు.) దత్తపుమాట,
దీవాలాపము.

ఉదా: సంపదకలవాడు పేదటవు లఱచు
చుండును.

గీ. తావయారె బలమానుఁ జేరి పేద
టవు లఱచి, యేను మనోజవికారవ ర్తనలు
సలిపె రాఘవ క. ౬.

పేదటికము. వి. (చేద + టికము.) ౧. చారి
ద్ర్యము, వీదవసు.

క. ఒడమి గల వసు పేదము, బుడమింగిలవార
రెల్ల భూడింతుడ శ్రీ, పేదబాసిన మాడిం
తుడు, కిడుఁ చేదటికంబుకంటె గంఠము
కలదే. వి. ౩. ౧౦౬

గీ. నెల పేదవాని పేదటికంబు వోవునే ద్రవ్య
ప్రభావోర్తి ముఖలన. నీకారా. ౧. ౯౪.

ఆ. అనుభవర, చేరకానికవము.

ఉ. వేదముగావ్వు మానవుని చేదము గంటియు
విటగాల్చియు, వేదదియు నీటఁ క్రొక్క

యము ముక్కిని వీర్వగదంగులజ్ఞాన,
వేదగ నిన్నిచందముల నీతని దీర్ఘబ్రు
వేదంగిజ్ఞాన, చేదటికంబు గట్టుకొని వేదంగ
బిక్కిలి వేద వేయదనా.

వృ. ౫. ౧౩

(ఇట్టిచతుర్థపాదమున ప్రాసము నిరసపాదము.)
౩. సూక్ష్మత్యము, సవ్వందనము.

గీ. అధిక బాహ్యయనంపద బాసలోఁబంగంధి
పడిమిడిఁ చేదటికంబు మానె, దలఁప
సర్వద యెట్టివారలకునైన, తేదకాత్మర
ముండునే భూమిలోన. వరాహ. ౩. ౮.

పేదటిమి(ర్తి). వి. (చేద + టిమి) ౧. పిటి
తనము, వీరత్వము.

గీ. తగునె యర్జున యాపెంటితనము నీట,
దండెనై లెమ్ము మనసుచేదటిమి విడిచి.

భార వీర్వ. ౧. ౧౯౩.

ఆ. చారిద్ర్యము, లేమి

క. అదివముల వ పులిలో, చేదవిడుండైన
విద్రుండు మిగులవా, వీదటిమి నొగిలి ధన
సంపాది మతి భద్రకాపాలికిఁ జనియెద.

దాస్ ౧. ౩౩.

గీ. బహుధనధాన్యసంపదలసేంపు వడించి
చేదర్మిని నొమ్మ వట్టువార

వి. ౫. ౧౩౪.

గీ. కమ్మలుపులుఁ దూకె కలలోపలకు లేక
చేదర్మకరమునఁ బెండ్లిలేక

వా పంచ. ౫. ౩౫.

(క. ర., పా. పేర్తి ముడి. పా)

చేదవడు. ఆ. (చేద + వడు) ౧. చారి
ద్ర్యమువోందు, వీదయగు.

గీ. చెలియండియు వైరనెయు నరకండు, చేద
వడియను నర్థికఁ బ్రియమతోడఁ, చనుకు

గలభంగి నిచ్చునకుండు బుద్ధ్యాత్మనుడు
లని చెప్పి రావ్యులు గురువరేణ్య.

భార. ఉద్యోగ్య. ౨. ౪౨.

గీ. ఒకట్రావ్యలుండు, ధనికుఁ డటు
తొల్లి యవిలంపులైన ఘటనఁ, బిన్నలై
పుత్రు లుండంగఁ చేదవడియె.

శ్రీయూర. 3 ౩౦3.

౨. చిత్తు, కృశించు.

గీ. చదివేలగజములబలమున విలసిల్లు ననిల
నుకుండు గాఢదవిలోనఁ, స్రవ్యురీ కాయ
లుంగూరలుఁదిని పేదవడినఁ తాచి .

భార. ఆర. ౧. ౨౧౫.

3. సన్నగిల్లు.

గీ. తాఁ గృశత్వము నొంది సౌందర్యమునకుఁ,
సార్థ భావము నొల్పెడు పుండరీకనయను
మధ్యము పశ్యజుండు పొగడెఁ, బరమపద
పోవకులు చేదవడియొఁ దిగలె.

కవిక ౨. ౧౪౨.

పా ' పురి చేదవడినఁ బనులవాండ్రె యొక్క
కుదురు

గీ. ఆకట మొకట యేక తా రంత చేసి,
బ్రదికిపోయిరి పురి చేదవడినఁ బనులవాండ్రె
యొక్కాడి రసుకర వచ్చె

ఉ మారి. ౪ ౧౦౨ (పీఠిక. ౪ ౪ పా.)

పేదవాడు, విలా. (పేద+వాడు) దక్షిణుడు,
వీదవాడు

గీ. నెఱి పేదవాని పేదటికెంబు వోపునే ద్రవ్య
ప్రభావో రక్షమువలన. నీకారా. ౧. ౯౪.

పేను, వి. (క. పేను ర. పేను. బి. పేలు) కల
యందు జనియించెడు స్వేదజనిశీమము,
యూశము.

గీ. శిరముపై చేమఁ బొడగన్నఁ జేరఁబోయి,
హింసఁజేయకు మని చేతిమీఁద దిగిది ...

పైట. ౨. ౧౪౦.

గీ. .. పే నమంగ. గీ. నలరు యూతాభ్యు ..
ఆం. భా. ౨. ౮౦.

గీ. నెలులఁ గలిగివచ్చేల నన్నింటిఁ దిగెను.
పాండు. 3. 3౦.

పేను = పేడు. ప. శ్రీ. కారము మొ. కలిగి
పురియొక్కెంచి యేకముచేయే, పేనెట్లు, పేలి
పేట్లు.

ద్వి. బెడిదంబు గాఁగ ముక్తిరె చేసిపట్టు, లాదు
నీలచ్చాయ నమర .

రిం. రా. ఉ. ౧౧౮. పా. ౧౩. ౪౦.

క. ఏనిద్రుఁ జెందునంతకుఁ, చా నెల్లడు నిద్రఁ
చాల్చు చా నప్పడు నా, మేమ తనమేని
తోడం, చేసికొనుం దెలవ మాట్ల పేం చే
లదుగ్గె. శ్రీయూర. ౨. ౫3

పేన్నీళ్లు, వి. బి (పేద + నీళ్లు) కలయసి
చల్లుటలై చేద కలిసివీళ్లు.

గీ. అష్టానమందు విద్యానంకులను గని మొక్క
కుండెడుకుద్దమార్థజనుల, కటకుట గ్రామ
ప్రదక్షిణం బొవరించి నిల్చినచోటఁ చేన్నీళ్లు
చల్లి. వేలు క. ౧౯. (౪. ౪ పా.)

పేనర, వి. పక్షి శీమము (౪ ౪, త్రా.)

పేము = ప్రేము. వి. పే. ఒకజాతి దైత్యము,
శత్రుభేదము కి

గీ. దైత్య మం చనగను శత్రు మలరుఁ,
చే మటంచనగఁ దన్నేదంబు విలసిల్లు .
ఆం. భా. ౨. ౨౨.

చ. . గ్రామ్యతరహతీతతి దించినపేదగంపలం,
దళ మగుచున్న చెంగలువదండలా ..

అము ౧. 3౫.

జ : పేముబొద్దు.

పేముబొద్దు. వి. (√పేము) గోడ అంచుల
యందు పేములె సేర్పబడెను బొద్దు,
బుద్ధులంకార విశేషము. (క. రు.)

పేయ = పెయ్య. వి. మాది.

చ. సందిపోతులనుఁ దాదనుఁ జేయలు
సమృద్ధులున్, గలిసి రమించు పేమపులఁ
గాఁదిరి . క. సం. ౬. ౩౦౭.

ద్వి. భీముక విసవయ్య దేవరవాసి, చేయఁ
బాము చేసి పెట్టచే యనిన ...

వి. పు. ౩. ౨౨౧. పా. ౩౫౮ పం.

పేయము. సం. వి. (అ అ. అ) ౧. క్రావఁ
దగినది. అ. రుచిగలి

వి. అ. న. గ. కీళ్లు ౨ పాలు. ౩. గింజ,
బావ లోపన పానీయము. (ఇది అప్ప విధా
స్వములలో నొకటి) వి. అ. స్త్రీ.

౧. నీళ్లయొక్క పేయద్రవ్యము, మెరుకులు
కలిపి పుచ్చుకొని పానీయము అ. క్రాణ,
కాపుడుగంజ. ౩. అచ్చనందము, పచ్చ
మొక మోగడ.

పేయపు. సం. వి. అ. పుం. ౧ సమద్రము.
అ. అగ్ని. ౩. సూర్యుడు. (అ. వి.)

పేయూచము. సం. వి. అ. పుం. వ. ౧. అయ్య
కము. అ. సవస్థుకము, క్రొత్తమొయ్య. ౩.
ఈనిన యేదుర్యులలోని పాలు, ముట్టు
పాలు, కాన్నపాలు.

పేర. సం. వి. అ. స్త్రీ. ౧. వాద్యశేవము. అ.
భూమి. (నె. వి.)

పేరంటము. వి. ౧. వివాహాది కుళకార్యములలో
కువాసినలు పడవు మంగళియ్యమునకుఁ బిలుచు
బిలుపు.

ఉ. పెండ్లి వృషానింట నని పేరంటముల్
ప్రియ మొప్పుఁ జెప్ప నిండ్లిండ్లకు శోభ
నాక్షరలు పేమపులకాక్షరల గొంతుఁ
తెచ్చుట, పోండ్లు నుండిరి .

కళా. ౩. ౫౯.

ఉ. ఎరియ సోగుటొజ్జ యితఁ దేవుడఁ
జేయును నూగు పెండ్లి యంబలన పైడి
పశ్చరములందును గంపముఁ బూలు పచ్చ
బ్రూర, పెలుగ నింది పాలుకలు పేరంట
ముక్ తగఁ జెప్పి వీరలొ, తెల్లదె
దిమ్మరం బొడగి రింపుగి వాయిదముల్
తెలంగఁగ. యయా. ౪. ౮౩.

అ. వివాహాది కుళకార్యములందు మున్నెద
వలు వచ్చి చేయమంగి కృత్యము.

నీ. తెన్నెనీ కవి లోమగాఁగల చేదపురంద్రుడగ్గ
ములు పేరంటము పేయ.

నాని. ఉ. ౮. ౨౪౨.

క. మారాజుడోహం నింటికి, పేరంటమువచ్చి
తమచుఁ బెలుచను గోనె, తెరయున
వదితిమున్నును భారతి నానీయు వీర
భద్రుడు యద్రా. కవ. పా. ౩౦౯.

(పేరంటమువచ్చు = పేరంటమునకు వచ్చు అని
భావము)

౩. విరంజీత్తు, విదవతనము.

నీ. యి. రంజీత్తు మెసలఁ పేరంట నునగ
అం. భా. ౨ ౧౦౩.

పిలువని పేరంటము = అనాచారముగా,
అప్రాప్తముగా

చ. పాలయలుకాని యన్న పుత్రబోయలు
ఖండితనాయి కాలల్యాయ నుదిరియ్యుకోల్
వలయు మానిన లేటికి వచ్చెయ్యు తా,
విలువని పేరంట మును పెగిలి నాగులగొని

లింపఁగాఁ, బొలుపుగనందుఁ బెండ్లివడుపుర
వడుపునవలనాలి తెచ్చురక.

విజ. వి. ౧. ౧౩.

పీ. సిద్ధమూలి, పిలువనిపేరంటమలపుమై
నిండులు వచ్చఁగాఁ బలుతెంచి

రుక్కా ౫ ౮౭.

జ. పేరంటాలిక్రూర, పేరంటాలు.

పేరంటాలిక్రూర, వి. ($\sqrt{\text{పేరంటాలు}}$) ఒక
దినుసుకూరారు. (క. ర.)

పేరంటాలు, వి. పే. (పేరంటము + అలు, వి.
పేరంటాండ్రు, పేరంటాండ్రులు) పేరంటము
వరువచ్చు చిరింటి, విరువరాలు

గీ తిక్కరానుండు నిమిరూల రేవెలండిఁ, పెండ్లి
యగునరి కడచు పేరంటాలు, మొనసి
యెరుగినిగిడి క్షముచు పండి, పిండయనఁ
బ్రొద్దు ముగ్ధిటఁ గ్రంథంక.

ఆచ్చ రా అయ్య. ౧౭

క. వెలకేగి రెండుకొయ్యలుల పేరంటాండ్రు
చిత్తుల వెంకయే వేద్యలుమూఁ జల్లు
లాడిరి, తలకక యభివరుగ్రాత్రవ్రాతము
నన్. కళా. ౩. ౩౦

పి. పేరంటాం ద్రోగిఁబాడు పెండ్లిపాటలక,
కారికాశ్రమం నందినీయ

రం. రా బాల ౩౪. పా. ౨౪. పం.

గీ. పేరంటాండ్రు మా స్రవం కేరుమామలఁ,
బూచియె తిన కనకంపుఁ బూజెనండ,
లున్నత స్రవముగాఁగ నొప్పు మిగిలెఁ,
దరుణీయును దోలె న్నవ్వుమాద్వారభూమి.
సైమ. ౭. ౮౭.

౨. మృతచిరంటి, మరణించి నూత్నరూపము
జొందిన మహానీవి.

పీ. మృతచిరంటి నాళ్ళు లెనగుఁ పేరంటాలు
నాఁగను. అం. పం. మూ. ౪.

ఉ. నిన్నటిరేయి నా యెడుట నిల్చెదామా కల
లోన మిగు కేరక, పన్నెడు పేరంటాం
నిలిచి బావడరెడ్డికేఁ బెల్లరాదె న
పన్నెడుచుడిపైఁబెట్టి నుతియుంచును
గొల్వ రటంచులెల్ల. కుక. ౨. ౪౪౧.

పేరంటము. అ. క్రి (పేరన్ + పడు, ప్లాగ్మమున.)
దట్టమగాఁ గూడు, సంకీర్ణమిను

క. కమిదిగఁధమునకు మధు, కరములు నిండు
కొని ముసరి కటికటముల భా, నురుమయ్య
నగకటంబులఁ, బరువడి మొనరెఁగి పేరఁ
బడినివిధమునన్. క. పం. ౧. ౮౦.

పేరకమ్మ. వి ఒకానొకపది

గీ, తెరవె వెన్నెల గాఁయింఁ పేరకమ్మ, పులి
తలముల నారాయ కొలము లెఱిగి, రాల్చు
కస్తూత్రములు జారదండకులకి, ననమ
బాబుండు తిరునాళ్ళ నన్నినాళ్ళ .
క్రీడా. ౨౧౩.

పేరగు అ. క్రి (పేరు + అగు) ప్రవీధిశక్తి,
విఖ్యాతమగు, గొప్పమగు.

గీ. మఱియుఁ పేరగు తులువల నులుమునేనీ.
నీలా. ౧. ౩.

రగడ. పేరెనమారి క్తుపింగాణిగిన్నియులు .
మాంస. ౩. ౩౫౭.

ఉ. . కడుఁ పేరగునట్టి కపంబునీని యుద్ధము
విభూతి నింకటిపదంబు భరించెద .
మాం. ఉ. ౩. ౩.

పేరెనము. పం. వి. అ. న. = పేరెనము.

పేరడంగింఱే = పేరడంఱే. స. క్రి. ($\sqrt{\text{పేర}}$
డంగు) సంహరింతు, చుంపు.

ఉ. కారణమౌనుమత్తవనక గండుండు లోనుగ
దుప్పైత్యులం, పేరడంగింఱుటొంఱే నిటు

పృథ్వీనిందివవాని వాడివం, వేదమావాభంగా
నెటిగి మాది. ఉ. ౧. ౪౦.

పేరడంగు. ఆ (పేరు + అడంగు) మాపలు,
సరించు.

(మా. పేరడంగును, పేడంగు)

౧. పేరడంగు = పేరడంగియ్యే. ($\sqrt{\text{పేరడంగు}}$)

గీ. వసుధలోపల నిరువురు వాడుడేవు, లున్న
దడఁబాటుగాక యీ నొక్కరుడదన, పేరు
నెల్లింతు నని మీది పేరడంగు, పెచ్చి
భూపాలు లెల్లను విచ్చలిండు.

మాది. ఉ. ౩. ౯౩.

పేరడవి. ౩ (పేరు + అడవి) అరణ్యవి,
మహారణ్యము.

చ కొనులభాగ్యుడం దసంగుడు నరక
దొక్కవాడు తనకాలసఖుడును దాను
గుడి పేరడవి అందుచో ...

భోజరా. ౫. ౨౧౨.

౪. పేడవిలోన రాంగూ, నీరజహీతుఁ డస్త
మించి నెటి నభిలాకా, పూరితమై తమ
మెచ్చను విక్ర. ౫. ౧౦౫.

గీ. పేరడవి వాఁగను నరణ్యారి చెలంగు.
అం భా. ౨. ౩౪.

పేరణము = పేరణి. వి. భాండోపనిషత్సమము,
వాట్యశేషము.

గీ. కిందుపసులకు వాట పెలపు శేషనిరీక్షి,
యెట్లనిందితి కైకమహాదిగాఁగ, దండ
లానకవిధమును గుండలియును, త్రెక్క
ణలుకెఱుంగను పేరణము.

భార. విరా. ౧. ౨౪౦.

గీ. కదలకు పన్నగరాజు పడగలుమీద నర్పు
నభిలాకా పేరణము నూప ...

ఉ. హరి. ౪. ౨౧౩.

౪ కాటించె పేరణము వా, పొట్టింటె: గిరిటి
వక్షము వృషాంకుఁడు . .

మార. క. ౮౮.

పేరణము = పేరణి. వి. ౧. కవచము.

గీ. పేరణ మనఁగను పేరణియవ్వ మైతులు
పవఁగను కవచము కొల్లలు .

అం. భా. ౩. ౨౦౪.

౨. అవిరి.

౪. కారణములేని నగవును, పేరణములేనిలేను
పృథివిస్థలిలోఁ, బూరణములేని బూరణము,
వీరిణములేని పెండ్లి వృధరా నుచుతి.

ను. క. ౩౩౩.

పేరణి = పేరణము, పేరిణి, పెరవణి.

వి (సం. పేరిణి. క. పేరణి) వాట్యుని శేషము,
భాండోపనిషత్సమము.

గీ. వాట్య శేషములు నామము లైనద జక్కిణి
గుణరాతి పేరణు లనంగ.

అం. భా. ౧. ౧౩౦.

ఉ. పేరణి దండలాస్థమును తెచ్చిణి నుండలి
వాఁ జుప్పిణి, చారములైన వాట్యములు ...
వాట్య. ౩. ౫౧.

అయ్యగ్రాహి. చారుపద మాతృకను లారళ్ళటి
మూల మణిహారములు చంద్రుల చారణిల
మేల్కాయార్థముల పచ్చరలు పేరణి
నటించ ... ఉ. రా. ౨. ౧౧౫.

ద్వి. కొదలేక పేరణి నానా అందరేఖ..
వరుస నటించి వచ్చె మూలఁగను ..

రఘునాథా. ౮. ౮౮.

పేరణి = పేరణము. వి. ౧. కవచము.

౨. అంగీ, మూలగాళ్ళరాక వ్రేలాడు తొక్కా.

మ. తల విద్వత్కటల పేరములు పెద్దలుగా
దుమారకృష్ణులు కోళ్లం బదవించినట్టి
కరహేతుక తక్కు గుట్టుంగ

రా. వి. ౨. ౫౩.

వి. పాండ్రము దట్టము

ఈ. పాదుల పాధువాదములు బాంధవకోటి
ప్రహేదభావముగా, వార కధూదిధూమక
జనంబుల కాగరకంపుమాటలం, పేరిణియే
దిగంతముల విక్రమిటిలంగ

భోజరా ౪ ౮౮

పేరణి. సం ౩ ఇ ఈ. ప్రి. సృత్య విశేషము

(విలయము)

పేరము = పేరేము. వి. (సం ప్రేంభా)

రేదితము, గుట్టుము మున్నగువాని గితివిశేషము.

గీ. కంకరుడు సంధిపై పెక్కి చాంకరించి,
యతికయ్యరట్టి, గావున వార్చి పేర్చి
చాకలింపులు దుమికించి చక్రగతుల, దరిమి
పేరంబు దోలుచు వరగ వదిలి.

అవి. ౪. ౪౬.

జ: పేరములువాలు.

పేరములువాలు = పేరేములువాలు.

అ. (గీ. (√పేరము.) పుంగుడు, భావనవిశేషముచేయు.

గీ. కలవంబుల రకంబులు పికంబులు గేర
రమణ గీరములు పేరములుపాటె.

భద్రాపరిణయము. ౧. ఆ.

మ. . గోవిందునిపేరముల వ్రారలూడక
పేరములుపాటివారి కుపాకులు సంధించి
మేములు వంచి జొంకించి వాగదక్తుండు
తనబలంబుల పెచ్చరించి ...

ప్రబంధ కిరణం.

పేరాముల్ల. వి. పికాతిమెక్కి.

గీ. కేరిమి పేరాముల్ల పీచు ములు
గొలిమిడి చేదుపాల్లు యుమ్మెత్త తిమ్మ
తీగ

హంస. ౪. ౧౦. (కాత్రిప్రతి. పా.)

పేరాముదిము. వి. (పేరు + అమదము) ౧.

రక్తరంధము. కీ. (౪ రి.) ౨. రక్తరంధ
తైలము. (౪ రి.)

వి. పేరాయుధాలు = పెద్దాయుధపు గింజలు.

(తదితరమైనవాటి చిట్టిఅమదము ౪ రి)

పేరాయుడు వి. ఒకానొకవాటి కొండవారి.

(బి. పేరాయలు.)

రిగద కొండలగల్గెనరకుగొనని పేరాయలును
దండివనదగ్గరేదవలెన కొయలును.

పీ. కథం 3. ౨౫౧.

పేరాలము. సం. వి. ఆ. పుం. పేరకూడులును,

మనుపు పాగరంగ కలిపినరింగ. (పై. వి.)

పేరిణి = పేరణి. వి. పాట్యవిశేషము, భాండా

పరి సృత్యము.

క. చెరి తళతోం తళతోంత, తళంగతోం ధక్త
తోం దడధినితోమం, చలతోక దీతె
పేటిణి, వెలయుచుచు జూచువారు విస్మయ
మందన. దళా. వి. ౨౯౧.

ద్వి. కొలటమును బాత్రగొండ్లి పేరిణియు,
గళిక తోకలై లీల నటించు.

బహు. పు. ౧. ౧౨. పా. ౫౨౯. పం.

గీ. పేల యుదు మురుగులీలఁ చేరినీ వగఁ బద
ఘాతమున కల్ద మొదవఁజేసి.

ప్రబంధ. ౧౦౯.

పేరిమికాండ, వి. [[(√పీర్మిమ్)]] గొప్ప
వాడు, ఘనడు.

క. ఎనలేనిగొనుటాఁ డా, సేవమినుటం
కెనిలు వొగడుపేర్నికాఁదా ...

అచ్చ. రా. మం. ౧౮౧.

(క. ర. పా. సేయించాదా. ముద్రి.)

పేరీయ, వి. (పేరు+తాదా.) ఖడ్గారము. కి.

(క. ర.)

పేరు. అ. క్రి. (క. ర. పేర్.) ౧. అతిశయించు, మించు.

ఉ. ఆ రమణీలలాను హృదయంబున నాదట
అంతకంతకుం, పేరిని వింపు సంకపము
దెంపు పహింపంగ సేయూర. ర. ౫

చ. దెడిపత్తకెండ పోషకలఁ జేసెనేదననాప
గానులుక, పడి తెడిపోవుచో విడువంబడి
శేషితకపంబులై. చంద్రా. ౨. ౨౧

ఉ. వాఁడు ప్రాణముల నిర్వివర నా లిటఁ
కెచ్చి వెడలం, దెట్టినణులు చేసి నుది
చేసెనెంజలి దీప వారికే, బట్టయుగట్టి
సూరిని. ౩. ౨౨౮.

౨ సాంద్రమగు, దట్టమగు.

ఉ. .. సర్విజంతుసం, నారవిహీనమై రివి
నికారదీప్తులు లేక పోకుట, పేసయొక్క
చోటు ౧౧ పెద్దయొ విస్తయనుంది
యందిదియె. పూరి ఉ ౧౦ ౧౯౩

ఉ. పేరినకోరవెండుకెలు మీటలువాలని
దీర్ఘకాయముకా కర్ణి బ్రహ్మరాక్ష
నంబుడు దశకు. ౧౦ ౨౩.

చ. .. తమయను లేరె దిక్కలక.

ఉ. రా. ౫. ౨౩౯.

౩. సునిధినించు, గడ్డకట్టు, తోడుకొను.

గీ. సాగరమునీరు పేరుట తైలకలము, తెరువు
లిచ్చుట ఉ. పూరి. ౨ ౫౨.

ద్వి. పడి సర్వశిలపై పడినీ యంతంద, నునివు
లై పేరునునులర్కములు.

ద్వి. హరికృ. ౧౨౩౪.

సీ. పేరి పక్కంబై పెరుగ గుండఁ గవ్వంబు
పులిచల్లలో నుంచి చిలుకఁబోవు.

కుక. ౨. ౫౨౧.

విణ. ౧. పెద్దది, గొప్పది.

క. . పరమ గోరు పహగోర్తను నీ, పరివ
కుకంబు యహింబు, బునకుం చేరెలది మేడ
భూపవరణ్యా భార. ఆను ౧ ౧౫౩.

క. భారణిఁ బడియెడుపు లిథాం, కారభ్యానం
బుచేయఁగా వినుచు నమో, నారామణాయని
ముని, పేరిలులగు నుగ్గడించె భీకాత్మకుండై.
పరామా. కి. ౮౧.

౨. క్రీస్తుడు, మంచిది.

సీ. పరిపార నమలాచి కిలలిలవర్ణక
చేరె నమత్యాలకేయ విశు.

రసిక ౫. ౧౩౨,

౩ పృథ్వము, ముసలిది.

చ. దెందంబున రాజనం, దను
నాహారయ వేడి కేరెలుగు నిద్రక మేయ
తూఁగాడెమన విక్ర ౩ ౯౪.

క్రి విణ. అత్యంతము, మిక్కిలి

గీ. నవలఁ చే రసంగ పవన, ములు నమేయ
రజోవృద్ధి బూది చువ
ఆము. ౫. ౧౪౩.

వి. డొ (పేనర్ క. మ పేర్) ౧.
నానుము, నానుధేయము

చ. . ఉంగిడి యదురంద్రిక్క యనువానికీ
నా పేరు పెట్టినం జాలు
భార. విరా. ౧. ౨౮౨.

క. విను తీర్థత్రయ నది యొక ముత్తమంబైన
బహుభాగమును నొక్కచో గాంచిరి
గృహగ్రామిని, దమఁ దమ పేరిటివాని
కాపయ్యుట. భార. కాం. 3. ౧౫౫.

గీ. కామసంచారమారణ ప్రగల్భమైన, కామ్రు
మమపేరి యధికలోచనము కలిమి
నైదు. ౧. ౪౪.

గీ. మధువుఁ గాంతలపుక్కిటిమధువుఁ తెల్ల,
యొద్దగఁ బససూపఁ బొగదపై నెలయ
కాన, విరాఁ జొల్లిటిదళిముల నిరలు
జడిసె, దీన వగ్గెలువన నుచ్చి తేటలూర్చు.
ఆము. ౫. ౧౩౦

(దీవి యాశ్రుదీకరూపము పేరేరు.)

గీ. రాదలు పేరేరు ధరజీపకులఁ జూచి
చెప్పుంగఁ జూచుచుఁతేరఁ బుచ్చుమాటి
యొప్పు భార. కాం. ౧. ౨౯

(పేరేరు = పేరుపేరు నరసను, ప్రత్యేక
కామములతో)

గీ. పేరేరు బొమ్మల పెండ్లిండ్లు పేయుచు
నలలలతోడ వియ్యంబు లందు
భాగ. ౧౦ పూ. ౧౬౮౭

౨. (పేరుగల మనుఁడు దేవతాది) వర్ణి.
గీ. ఇంక రిమజ్జలము నీ కిచ్చునటి, పెచ్చి
దెచ్చి రిచ్చి వచ్చి వచ్చియుండు
ట సం. ౨. ౧౫౯

౩. భారతికి గాది మువ్వలతో లపేరు
ని, కర్మమృగ వాయువీయురఁ గళా
ధ్యుఁడు. వారి పూ. ౧. 3.

౪. కమ్మపారి పేరు ౧ ట్టికి చిర (మెట్టు)
నరి పట్టిననీలట పుట్టి ౧ ట్టికి చి ౧౦ కొడ
కుంగలి పేరు ౧ ట్టికి (దా. కా. ౧౩౮౪)

౫. కల్లము, మాట, సమాచారము.

౬. . . ఎయ్యిదలందుఁ బండితా, యశము
పేరు తో ఫలమై యుఁ గూలుకొ . . .

కళా. ౩. ౨౬.

౭. మామొలు పొకింత గనుగొని, కామఁ
దట వలపుపేరు దైవ మెఱుంగుకా, కాప
మెఱుంగ మకరలుగాఁ, గోపరసాతక
రూక్ష కుటిలేముండై. విజ. వి. ౨. ౫౬.

౮. కీర్తి, ప్రతిష్ఠ.

౯. ఉక్కిలి నురపల్లికైనను, మ్రొక్కము
నృపధర్మ మూఁది మొనరలబడినన్,
మిక్కిలిపేరును నిట దివి నక్కిలముగఁ
లెంపుఁ బదయనగుట నుపేంద్రా.

భార. ఉక్కిర్. 3. 3౬౦.

౧౦. సత్య, జగత్తుం డింద్రుడు లోనుగాఁ
గల మనశ్శిష్టంబుతో నేగుడెంచె
భువిన్ పేర్కలనయమాంత్రితరి వచ్చెం
పేర్పు మారంబునన్

మారి. పూ. ౧. ౧౧౧.

౧౧. దూతము, విను, వ్యాజము.

౧౨. గురుఁ బల్లిని పిండ్రని స్వావధాన కారణము
ప్రల్లదముఁబల్కిని ముచ్చురుచేత మాటు
పూములు, ధరణకుండు గొనుట నీతి పిండువు
పేరి. విజ్ఞా. ప్రా. ౪౩

౧౩. తలరుజ్జింపముపేరఁ బులకాంకురము
లూనుఁ బువ్వులపేర తనవు నవ్వు.
విరా. ౫. 38.

౧౪. ఆ శవలాక్షిగా మన, కీచకు లందఱును
రాత్రి గీటదఁగించె రహ, స్వాదితదిధమున
గంధ, ర్యాచరణముపేర భీముఁ దతి భిము
గాన్. భార. విరా. ౫. 3౩౧.

౧౫. కలయఁగ మంచిగ్గు మిది గట్టిగ నే గడ్డ
తెన్నియొక్కతో, తెలివక నందు నోర్దుఁజు

దేర వాడని యొద్ద జెప్పెరిం, రితిదెద
నండు పోర్లు జొరవే రిడి వా రిటు లేరి
రంద బుచ్చెరియలకెంటునే నగము కి గర్గరగ
రవడిలెలుచుకున్ విజ. వి. 3. ౨౧౮.

౬. మాటు, ప్రతి.

మ. ... వినులముకొదామటా .. ప్రమరా
రత్నము పేరుగా నెద వినుం బాటింది
ప్రాశ్నించెదన్. చను. ౪. ౧౦౦.

సీ. నానాదపతి పంపిండుమాల్వ కటకముల్
గర్వపేరుగఁ బచ్చగ్రములఁ దెనగ.
చను. ౧. ౧౫.

౭. ఎద, విడుచును.

ఉ. .. ప్రభువుల్ ప్రయోజనా, పేక్ష జొరవ
చాక్రికులపేరి నుందితగొరవోన్నునల్.
చూరి. 3. 3౯.

శ్లో. .. ప్రాయశ్చలం గౌరవ ముక్తితేమ.
నం. గు. నం. 3. ౧.

బ. పేరింబడు, పేరగు, పేరడఁగిండు, పేర
డఁగు, పేరడఁచు, పేరడవి, పేరామడము,
పేరీడు, పేయంగు, పేయోను, పేర
క్రిచ్చు, పేరుగాంచు, పేరుడు, పేరువడు,
పేరుపెట్టు, పేరువాడు, పేరువాటు,
పేరెత్తు, పేరె నవాఁడు, పేరిండు, పేసో
లము, పేర్పును, పేర్కొను, పేర్కొలు,
పేర్పు, పేర్పు, పేర్పిందువు, ప్రేబ్బిత్తి.

పేరు, వి. వంద, చోరము.

సీ. పెదవన్న ప్రసవనివేర లాండొంటిఁ
బారిఁబారిఁ దాఁకి బోల్పెనురువఁ.
చూర. ౫. ౧౬.

సీ. అర్తగా రిచ్చిన మారునదర్శకత్వ పేరునకు
మైత్రుత ననుట బొందు.
చూర. 3. ౫౦.

పేరుంగరము. వి. (పేరు + తుంగరము.) పేరు
చెల్లిన యుంగరము, ముద్ర. (౪. ౮.)

పేరుకొ(రొక్కొ)ను. అ. శ్రీ. (పేరు +
కొను, స్వార్థము.) ౧. అతియెంచు, ప్రవృద్ధ
మగు.

వ. పేరుకొను శోభలు వాడుకన దాయకమ
బొంగిన యంగంబుల . (పూరి. ౨. ౫౨.)

౨. పునర్భవించు, గర్భిష్టు.
(వర్ణం.) పేరు పేరుకొనినది.
(వర్ణం.) సీరు పేరుకొని మంచుగడ్డ యగును.

౩. భ్యాసిత్యం, ప్రసిద్ధికాంచన.

సీ. అకట పీఠప్రకృతందై జగమునఁ, పేరుకొన్న
వాడవు యనుమీరుతేర, గోలుపోయెను
సీపేర్చి గోముకక్కి, యెందుఁజేయిదు రింక
సీ యెలుజులు. (చూరి. పూ. ౯. ౧౬౫.)

చ. మును భూచయత్రమ బదంపడి గోగ్ర
నాణులువందఁ పేరుగొనిన సీరు వి ట్టుమట
క్రొత్తులు వచ్చును సాణు నన్నియున్.
భార. శ్రో. ౫. ౯౯.

౪. పేరుపెట్టు, పేరెలు.

సీ. పేరుకొని చచ్చె నతని గాంధారి కంత.
భార. ఆశ్. ౨. 3౪.

సీ. పేర్కొని పలుమాటు విలివి యొ యనుట
తనన్న న్న యిద్దరిలో గన్ను చుట.
భార. ఆమ. ౧. ౩౬.

స. శ్రీ. ౧. పేరుపెట్టి విలుచు, విలుచు.

సీ. పగుల నన్నలఁ వచ్చుల నుకుల పీఠులఁ,
పేరుకొని వాకు లెందంగఁ ప్రేముడింది,
పమపుడుకులు మనువారి చనుఁగఁ దెల్పు,
నురుమిఠూరవారిమోటి వచ్చు.

భార. శ్రీ. ౧. ౯౮.

చ. అమితసహస్రవర్ణవికాశాయామే న మిట్టం
తస్యేదోక్తా నా, మిమలతపంబు గైకొవక
వృద్ధత సూచక బాణంగా నవ్యజ్ఞ మెగుల
నిట్లు పేర్కొనియే సర్వతామసాః దిట్ట
గూతయేన, సమధికపీర్ణతేని యిమళబా
తెట్టక పిల్వః డెప్పడవ్వా.

మొది. ఉ. ౯. ౧౦౪.

మ. కని కింసాంతకతోడ మానవికి సంగ్రా
మంబు మాత్రింది త, ప్రవణాం తేర్కొని
యిక్కిడిక్కిడ భవద్గింబు ల్రిక్కింతు.

ఉ. మొది. ౪. ౨౨౫.

౨. నులింతు, పొగడు.

ఉ. కంఠ తేమినీయుమరు గాడిపథోపయః
బాంచవర్ణప్రీతానమయన్ సహింప వివిభా
వళితక నళితే విమచ్చునర్, పేరుకొనంగ
నా కృష్ణపిద్యజ మెనరథంబుతోడమం,
బోలి ... భార. శ్రో. ౩. ౩౦.

ద్వి. రజనీచరేంద్రుండు రాజాంబుండు,
పేరుకొనకు మారు మిగులఁ పేర్కొంటి,
రి .. (రం. రా. ఉ. ౫. పా ౨౭. పం.)

౩. ఉచ్చరింతు, పారాయణముచేయు.

చ. 1లఁ డొకరిండు పేరుకొనగానికులంపు
మనీయభక్తఁ డి, యిల్ల (అము. ౬. ౩.)

మ. మోకి సమర్పితంబయ్యె ననుచు న ద్వైపుని
సహస్రనామంబులు పేరుకొని.

ఉ. మొది. ౨. ౧౨౮.

క్షి. తేర్కొన్నవారిఁ దెలికల్పకళా గణు
తింతువారి గాడిమరగ్గి.

మం. రా. ౧. ౪౧.

౪. వదింతు, చెప్పు.

౪. పేరు ప్రహంచకంబున, ముఠొనుట కల్ల
- యెట్లెట్ల ... మొ. ౪. ౯౪.

క్షి. ప్రకాశకమనియ కృంగారజామన్యకణం
తేర్కొను కారికాగణంబు.

వృక్షిం. ౧. ౫౩.

(మొదలు. అని. ౩. ౮.)

౫. తలపెట్టు, ప్రసాదించు.

౪. చుట్టముంబుటలాదరు, తెట్టదలకురు బాద
బారు తేర్కొన రితరులో లేమివంటి
తెప్పణు కలక. మొద. ౨. ౩౬.

౬. పురింతు, తలఁచు.

మ. . మయూరయని పొదిల్చి విడండీఁ బ్రస్తు
తులఁ తేర్కొంచుక వరకున్దిక.

మనుచు. ౧. ౩.

పేరుగ్రచ్చె. ప. శ్రీ. (పేరు + కచ్చు.) ౧.
పేరుపెట్టి పిలుచు.

అ. .. తెలుఁద పేర్పు బారడీఁబోయవలఁ
తేరుగ్రచ్చి పడవిపది.

భార. మొ. ౧౦౩.

గి. పేరుపెట్టిన మాత్రమే పేరుగ్రచ్చి, తాళి
యిడిసెనఁ గడ రెడు తాళికోవక.

బహు. ౨. ౬౩.

౨. చెప్పు, వదింతు, ఉచ్చరించు.

చ. అమటయను న మృనిప్రవరఁ బాతని కిట్లను
పిల్ల పేరుగ్రచ్చినమమిల్ల పేల

భార. ౯౦. ౫. ౧౦౫.

౪. గాఢమయభర్తృకృతీనిగొనియాడును
నేత పేరుగ్రచ్చి కొలుపునక.

భార. అగ్ర. ౧. ౬౪.

క్షి. తమ తోరఁ తేరుగ్రచ్చినవారి కాదు
రాశోగ్య మిచ్చువాఁ వసుతుల వుచ్చు
వాఁడు. మొ. పంచ. ౩. ౩౦౫.

పేరుగాంచు. అ. శ్రీ. (పేరు + కాంచు.)

౧. పేరుకొలుచు, కాంచుకొనించు.

అ. దానశేఖర బాపయ్యశాస్త్రి నా బాపయ్య, యవగః చేరుగాంచె నవరంగం.

బాపయ్య. ౨. ౧౩౩.

౨. భాగ్యశక్తి, ప్రసిద్ధినిండు.

మ. ... భాగ్యశక్తి, పేరుగాంచె నిలక నండురచామండ్రినుకుండా శ్రీ మూర్తి నారాయణుడు. (బాపయ్య. ౧. ౧౦.)

శేరుడు. ౨. (√) పేరు. పేరులు, అనీభవించుట (క. ౮.)

పేరుప(ర్న)డు. అ. శ్రీ. (పేరు + పడు) ౧. నామమహిమ, పేరుకాల్చియుండు.

క. ఆహాధి యశోధి యవం, పేరుపడిన పేద రావి ఎద్దుకున్నవంతు, శేరి

కుక. ౨. ౨౩.

౩. భాగ్యశక్తి, ప్రసిద్ధినిండు.

చ. కాశీపతి పయోధి ప్రవృత్తి, గేతువుపై మణిమాల చేర్చు పెరుపడియె గేతుమాల మన రూపసప్తము దానిపేరుకా.

కరామా. ౧౦. ౧౨౦.

గీ. మామమధరాజమామము లనకా పేర్పడి నవరంగం లుంకువలు మాకు.

మమయ. ౨. ౪౩.

పేరుపెట్టు. అ. శ్రీ. (పేరు + పెట్టు) ౧. నామ కరణమచేయు, పేరుంచు.

గీ. అంత నుమతికి సంతానం దైనయట్టి, పట్టిని భట్టి యని పేరుపెట్టి.

విక్ర. ౧. ౧౦౪.

౨. మిషపెట్టు.

అ. చిచ్చులేక చిముడుమచ్చరేడినట్టి, మిషాభావం దోర్పుకాడె యట, యగవేదపెట్టి

యతివ యెవ్వనో యింత, పేరు మమయ మయ్య, తెంచు దొంత.

ప్రభా. ౧. ౧౩౪.

౩. నామకార్యము కొంతయిచ్చి తెలివర్చుండు (ర్యమ) ఈ యావు నేదో యొక పేరుపెట్టి తోలుకొనిపాము

పేరువా(ర్న)డు. అ. శ్రీ. (పేరు + వాడు) యుద్ధాచలండు కొర్రయ్యాయీముగా నామమ ప్రకటించు, పేరుచ్చెకొను.

చ. అ య్యెరువాగును తెరువాడి పోరుపప్పుడు .. భూ. శక్తి. ౧. ౧౩౫.

౪. మరరాజు కృష్ణు నీరేకులంబుల ప్థగ మరేవ్వరు మప్పది రెండు నే నె పెర్నాడి .. పారి. ౫. ౨౧.

ద్వి. పిలువడు, లూరిలరేరు నోరురంగాఁ జూచి, పేరువాడి మనిండు పెరిపే నార్నా. రం. రా. ౧౭. ౨౦. పా. ౧౪. మ.

౫. శ్రీ. పేర్నొను, వ్రాసుచ్చు.

౬. కంటినిరు మచ్చలమలం దురలంగనేచ్చి నుచ్చుల్లపలోకశేత తనమాయు సారకుఁ పేరువాడునక. మైరా. ౩. ౧౩౮.

పేరువాలు. ౫. శ్రీ. (పేరు + వాడు) పేర్నొను, నాప్రవృ.

గీ. పేరు యిటు లేకలయ్యుల దైసిగనియె, జా విభుడు ముడ నొకకొన్ని నాగిమలు, సారసారెట విరుమల చేరువాళి చేరి విమ తిండు దమం తెంచు చెంచురణ.

చంద్రా. ౨. ౯౧.

గీ. పిల మిలో వివాహంబు లిట్లు గలక, నీరు కా రిని మి రల పేరువాలు.

భోజనకా. ౨. ౫౩.

చేరువు. గం. వి. ఉ. పుం. ౧. అతిక్రమం. |
సూర్యుడు. ౨. అగ్ని. ౩. సముద్రము. ౪. పర్య
తము. (శీ. వి.) - పుం. శ్రీ. గోరువంకపక్షి,
కలివింకము. (శీ. వి.)

చేరె = చేరెము. (క. చేరె.)

(మా. చేరెలువాలు.)

జ : చేరెలువాలు.

చేరెక్కు. అ. శ్రీ. (చేరు+ఎక్కు.) విభాగ
మగు, ప్రతినిధిండు.

శ్రీ. కల్పరూపిశాస్త్రప్రసంగములఁ చేరెక్కిన
విత్వాంశు లొక్కొకటి.

చం. రా. ౧. ౨౬.

ఉ. ... జగంబులోఁగఁ చేరెక్కినదానందు
తాంశల గణించు సత్వ .

పాడి. ౧. ౩౬.

చేరెము = చేరము. ౨ ౧. రదితము, గుప్తము
మున్నగునాది గతిభేదము.

శ్రీ. ... చేరెము చేరెము జాలెము బదిరి వా చేరి
తలు విలసిల్లు. (ఆం. భా. ౨. ౧౯౮.)

౨. గుణభ్రమరుగులనంటి యోధులధావనము.
తగడ, శోలతో విల్లు దెగఁగొని కిత్తేరెములుఁ
గాలుకోలఁచిది బలమ కిదప్రకారములు.
పి. కనం. ౩. ౨౨౪.

౩. పరుగు. (క. రం.) ౪. కృంగారి పిమ్మ
విశేషము.

౪. సొగసు తెలి వాలు మమసొగసొంపు
తగడ, తెగువ చిలిలి యెయారంపుఁ చేరె
ముదము, సొలంపు విడియంపుదలింపు
చులుగు టోక, కలికి తెక రచ్చు యొప్పుల
కలికిఁ జూచి. ప్రబంధ. ౧౦౬.

జ చేరెమువాలు, చేరెమువెల్లు.

చేరెము(లు)వా(ల్స)లు. అ. శ్రీ. (చేరెము+
పాలు.) ౧. (మృగ భగ వరాహులు.) పాలు,
పరుగత్తు.

(మాయావరంగము) శ్రీ. రి. అరింబులు గాఁగఁ
చేరెముల్సలును మారిక్కు. ౨. ౪౯.

మ. నిపాతిత వరు ౨౦ జ్జ నింగిఁ చేరెము
వాలు వాహనహంసంబువలనను .
పాడి. ౫. ౧౩.

(పాపురిము) లఱుగ్రాపి. చేరెములువాలు .
పమోరురి హంటాహంటిని కడిములాడును.
పారంగ. ౧. ౧౨౧.

శ్రీ. కడఁ చేరెములువాలు గండుచు మృతద్రావి
కడకంటిచూపుల పెడఁగు నవిడ.
ప్రభా. ౩ ౧౮.

(మన జాకనఁడు.) శ్రీ. ప్రబలమై చేరె
మురవాణి పాణి (మమను. ౪. ౧౧౩.)

క. చేరెలువాణి మృగ, శోరక సంకలలుఁ
గేలఁగొని భీమణి హంస, కారంబుమొక నడ
లిది, ప్రారత న మృనిమది మలువ్వునఁ
బొడువన్.

చంద్ర. ౨. ౧౬౦, ౧౬౧.

౨. తిలుగు, గంకులువెను.

శ్రీ. జిల్లులతోడి పెన్నెల్లులు తెగవెలి పట్టుచుఁ
చేరెముల్సలు వారు. (కళా. ౮. ౪౧.)

మ. (వెన్నెల.) ... అతిప్రబంధగంధోక్తమా
గంధాను బంధురలగు నింధురయాకల
యనద ప్రసాపామణి ప్రధా ప్రతింబుల నుల్లి
శిత గల్లశిత తోడి మార్గంబుల మన్నుచితా

మటు విలంబిహారంబులఁ చేరంబులువాఁడో
యన . పను. ర. ౨౩.

౩. ప్రసరించు, వ్యాపించు.

సీ. రత్నాంగులీయకప్రభ పేరములువాఁడఁ గలి
పచ్చంబు కెంగలఁ ద్రిప్ప.

కళా. ౫. ౧౧

పేరేముపె(పె)ట్టు. ఆ. క్రి. (పేరము + పెట్టు.)
పరుగిడు, పరుగెడు.

ద్వి. భీరుడై నిజభుస్థిత్తులు నిండెడు జాటి
పేరముపెట్టి నుడిచి నొడివీడట్టి కూరలు
తెట్టి బలుదిడి మోది.

ద్వి. మాతృ. తు. ౧౭౫౫. పం.

సీ. వట్టింది చంగునవాటి పేరముపెట్టు నీదల
సంతక విలిచి కూచు.

అచ్చ. రా. ఆర ర. ౩.

పేరేలువాఁడు. ఆ. క్రి. (పేరము + పాటు.)
పరుగులిడు, గంతులుచేయు.

ద్వి. గములుగిట్టి పేరలువాఁటి తిటలు ద్రోచి
వట్టంబులై సముద్ధతి సేగునెంచి.
పండితా. పర్వ. ౩౬౦. పా.

సీ. మంజూకంఠమంబురీతులచర్చ, నిశ్రియాకుంఠ
కలకంఠ నావనరణి, నాలగిందిన మరుఁ దంత
రంగ, మనుధఁ జెలరేగి పేరలువాఁడున్నె.
చను. ౧. ౪౯.

పేరైనవాఁడు. విణ. (√పేరను.) విఖ్యాతుడు
సీ. ... ఖ్యాతకంబు, యగును పేరపవాడు వాసన
వాఁడు, మంతుకొన్నవాఁడు నా మాతృ
భూత. ఆం. భా. ౩. ౪.

పేరోందు. ఆ. క్రి. (పేరు + పెండు) ప్రసిద్ధి
తెచ్చు, ఖ్యాతిగాంచు.

సీ. ఏ భూసురశ్రోతఁ డిలలోనఁ చేరొంచె
గాలిహస్తమనఁ త్తృప్త యొనర్చి.
ఇందు. ౧. ౮.

పేరోజము = పేరోజనము. వి. ఒకచాతి గరుడ
పచ్చ.

సీ. పేరొంబు మణుల మొగముట్టు
మనుచు. ర. ౨౮.

(క. ర., చి. ని. పా. పేరజము ముద్రి. పా.)

పేరోజనము = పేరోజము, పేరోదనము.
౯. (సం. పేరోజము.) గాయత్తరమణివిశేషము,
ఒకచాతి గరుడపచ్చ.

సీ. నడిచక్కెఁ డెల్లొప్పెల్లొక్కడవుడవై
పల్లెంబు ముక్కాలిపై ఘటించి.
విశా. ౩. ౨౭౮.

పేరోజము. ౧౦. వి. ౯. న. తుపసుణిశేషము.
(చాచు కల్ప.)

పేరోదనము = పేరోజనము. వి. ఒకచాతి
గరుడపచ్చ.

సీ. గాయత్తరం బొప్పు గరుడపచ్చయనఁ
దద్విశేషాఖ్య యగును పేరోదనం బన ...
ఆం. భా. ౨. ౨౭౬.

పేరోలగము. వి. (పేరు + లగము. క. పేరో
లగము. ర. పేరోలగము.) పెద్దకొలుపు, (ప్రభు
పులు చేయు) మహాసభ.

సీ. ఏగి పేరోలగమున దేవప్రదిభవ, మెసలి
మెసలగంగ వపియించి
ఆ. రా. ౩. ౨౫౩.

మ. ఆ రాజ్యంబు పేరోలగంబున రిక్తపీఠభాష
నానీమండె యున్న యవసంబును.
విక్ర. ౨. ౨౦.

1. ఆస్థానసంజ్ఞ యే యలవ శోల.
- గీ. గత్యు కొలు వన నదిమించి కానిమింపఁ
బోలుఁ కేరాలగమ్యు నొడ్డోలగ మన
అం. భా. ఆ. ౧౩౧.
- పేర్కను. అ. క్రి. ('కేర' + కను) భ్యాతి
కన్య, ప్రవీర్ధిసొందు.
- గీ. . . జగంబుల నెల్లఁ పేర్కనికముహుల, వారి
నంద్రగణ మలక్రమ కాలకేంద్ర.
- భార. అను. 3. ౨౦౮.
- పేర్క(రుక్కో)లు. ని. ($\sqrt{\text{పేర్కొను}}$) పేర్
కొనుట. (క. ర.)
- కే(రుమ్మర్పు. అ. క్రి. ('కేరు' + మ - స్వాధ్ధ
మన.) ౧. అతిశయించు, వర్ధిల్లు.
- చ. పైకొనుతల పొరిగించు మదిగోమ్మలు
పేర్పిన నప్పరించు
- భార. విరా. ఆ. 3౧౧.
- క. కైకేయులు దానవులును, భూతనికాచర
నికాచయులు తదయం సంక్రీణిం బొదలఁగ
నాతని, యాతకసామ్రాజ్య మంతకంతకఁ
కేర్పెన్.
- కృషిం. ఆ. ౧౧౧.
- ఆ. చెలకేరం, విజృంభించు.
- గీ. విశిఖనవకంబు నాఁటింది వెగడుపటింది, పేర్పి
యార్చిన నురకొటి నీళ్ళులించె.
- భార. భీష్మ. ౧. ౨౩౨.
- క. ఆచుట లిప్పి పాకకాననుఁడు రాజదా
కారుఁడై పేర్పి పారి. క. ౬౦.
3. తిచ్చు, పొంగు.
- క. చారుమనస్సువృద్ధనస్సౌరము కలిపేర్పునట్లు
పొలఁతికి విగళిమ్మారి సజ్జనిత పయో
ధారలు నానందబాష్పధారిలు నొప్పెన్.
- భార. అది. ౬. ౨౦౦.

౪. తిప్పొంగు, సంకోషించు.
- క. కర్వాణి ప్రవక్తవాః ముల వత్సస్సాఫరతా
సారముఁ, గర్వం లింపెసలారఁగాఁ దతికి
కేర్కల్ నల్ప తోహంచముకా, సర్వం
గీణముగా భరించికొని యిర్పం కేర్పు
కంధండు .
- హరి. భా. ౧. ఆ.
- త. ... అం, పే యని చీరి హా క్త్యమయఁ
కేరివి మూర్కొని పందిరిల్లి .
- భా. ౧౦. భా. ౫౧౮.
- స. క్రి. ($\sqrt{\text{కేరు}}$) ౧. ఒకచారిమీఁద
నొకటి యేర్పులుచు, అమరుచు.
- చ. .. కిసలమతలప్పులులన నీట మున్న
సహాయుండ నగు నీవఁ జీతం కేర్పించాలఁ
వచ్చెనే .
- హర. 3. ౯3.
- చ. ... సరయూతటంబున సొద కేర్పి యం
దా రాజశవ మిడి ...
- భా. రా. అయో. ౨3౩.
- ఆ. కూడఁబెట్టు, నిలవజేయు.
3. తరువంబెట్టినబాసల, పెరువులు మును గిలక
రించి కేర్పినకెప్పల్, మరుపు లెసఁగఁ
గ్రోలి .
- హరి. భా. ౫. ౨౦3.
3. అధికమగఁజేయు
- క. ఇతి యంతి కేర్పెవర మ్యాచదికనయావననె
తామ జదివయది మృదుదరియిం పెంచల
ఫలింపెన్, విదభీష్టు మెదెదెన్నతనముల
నరుసకా.
- ప్రభా. ౫. ౩౯.
- ని. పెంపు. అతిశయము.
- చ. అనిశము గ్రమ్ముత్రుమ్మనుధు వక్రజలంబుగ
చుట్టునుండి కేర్పెన్ రతితోడిసంలెరము
మాత్ర విధంబునఁ బొల్పి భూజముల్.
- కు. కం. ౫. ౫౬౨.

పేర్లు(రుపు)

కింది

పేర్లు(రిమి)

ఉ. .. కూరగాయలం, గోయలు నువ్వునం
బులులగోళులం లోళులం గొంతుల
పేర్లునం, గూయలం బంబి యేమంగల
కొమ్మలు పెమ్మలు గొంతు .

కు. సం. ౫. ౫౯౨.

చ. ... పేర్లునం బ్రతిలేక గిన్న పరిశూయ
గుమారు పదర్పి తాళ . అనురాగిని
తారకుడు .. (కు. సం. ౧౨. ౯౫౦.)

పేర్లు(రుపు). వి. ($\sqrt{\text{పేర్లు}}$) ౧. అతిశయము
సమృద్ధి.

క. పేర్లున భుజించి ముఖనం, తేర్పులు లగు
మానులకు ముండు బొకరించెత్, గర్భూర
ఖండతాంబూ, లార్పముల బారితోపి
కాదులనలనా. కై. భా. ౩. ౯౩

౨. ఒకచానిమిడ వొకటి యొంచుట.

(వ్యవ.) ఇటుకావత్తు పేరుపు బాగుగా నున్నది
కె. పుటవికేదము, చాళ.

గీ. ఒకటి యొకపేర్లులో గాంగు చున్న యాల
పొలు ... పొందు. క. ౧౩౪.

ఉ. ఆరయ వేదవ్యాసిధు లన్నిట నూతము
నుండవీర్యశూ, భారణిలో తోధనవిధం
బొగడేయండి యెవ్వరొపి నా, పేరుపు
లోన బారదముపెట్టి జలంబులు సల్లి
మాకు డిం, పారగ మాపి మిడ లెను
కై నత్తుటం నిడి వండగా వగు
నూతనప్రదీపిక. (వి. ని.)

పేర్లు(రుపు). వి. (పేర్లు + లింకుపు) పుర్వ
లింకుపు, పెనుట బొట్టు.

గీ. జంబడి కూరగం పేర్లునంతోడన కన్నుల
తారల గదలకొనగ.

కు. సం. ౫. ౫౯౨.

గీ. తలకే కనుగనక గన్నులధార లానక,
మీన పేర్లునం యలంక మెలకెవొలెన.

కు. సం. ౫. ౫౬౪.

గీ. వరదముఖుడి పి పెదలి పొవ్వుతిసుఖంబు,
ప్రీతి విలసిల్లె గలయం పేర్లునం తనగి.

కు. సం. ౫. ౫౧౩.

పేర్లు(రిమి). వి. (౧. పెర్లుక. పెరుమె)
౧. అతిశయము, పెంపు, అభివృద్ధి.

ఉ. అర్చిలి నిర్మి యాగియం (రియంబు నా
యెడ నాడునాటులం, పేర్లు వహించుచుండ
నడపెం వనకమ్మలలోనివానిగా.

భార. విరా. ౧. ౨౨౩.

క. . పునసం, తాంబూ పేర్లు నికర, వ్యాపా
రము మునియొడ వారియొ నడుమక.

పాపి. ౧. ౧౦౨.

ఉ. ఆడర మింతలేక నడక దాట్లబలోన్నులి
మంచివారిన, కేదము చేయుటం దనదు
పేర్లుకె గీడగుమాల మె ట్లమ, ర్యాద
హిరణ్యపూర్వక? ధవవనులందు నూతాధ్య
దైవ ప్రహ్లాదున కెగ్గ చేసి ప్రభయంబును
బొందడ మున్న భాస్కరా.

భా. క. ౧౦.

౨. గౌరవము, గొప్పతనము.

క. పర్వతమధ్యధిప మున్నుర్వ ముహూచి సభ
వొకండును మెమె, పేర్లు పెదక పోనే
ర్పునె, పార్వతు లింకెట్టివారు తస్యం బర
యన్. భార. ఉద్వో. ౧. ౨౫౫.

క. అందు గుచేయందను మునినందనం జోక్య
దుండు దినదినము మోనినా, నందంబున
సకలైంద్రియబృందముల బరిత్యజించిపేర్లు
వహించున్. కంచెల. ౧. ౨౫౫.

౩. పేయికాడు.

చేర్చి(రిమి) = పెరిము. వి. (సం. కేము.) ౧. కేము.

క. భర్తృగృహమహావదనకర్మముల కైకవాది
కాలముల నీ, నిర్మలభక్తియొక్క గర్భగళ,
కేర్చి గృహవేయే నుదియే ప్రేమము
మహావదన. వి. భ. ఆ. ఆ.

గీ. అర్చనైకే చేర్చి యెట్టిదో యెట్టియందు,
నిలటం బుండై ద్రిభువనాధీశ్వరుండు.

మార. ౫. ర.

ఆ. ఆన.

ఉ. చేరిమిలో నలంబడినట్టియుఁబోలి నపారం
భిరసంసారమింతపాశములనందు దగు
ల్పది చే భవత్పదాంభోరుదాచింకనంబు
నుదిఁ బూనుట కేమియింటి

మచల. 3 ర. ఆ.

విని. పాతము, ఇంపు.

గీ. ఇతము చేరిమిం పడ పాతమెనగు సాంబ
సాం. వి. మచ. 33.

చేరిగింజ. వి. (√కేము) నివ్వలా చేరిగింజ
ధావ్యాదిరీతిను.

క. అక్కిటాకిటా కైకంబి నీసింజికిం చేరిగిం
బయఁ దెచ్చయ్యెట్టి

కైము. ౧. ౧౧౦.

(చేరిగింజయం దెప్పయన = వ్యభిచారమున
మహాపరాధముగాఁ గానవచ్చుట.)

ఉదా. జ్వరితునియెడలికేడిచే వర్ణగింజలు చేరి
గింజ లగుచున్నవి.

చేరిపిండి. వి. (√కేము.) చేలాలు విసరిచేరిన
పిండి, నక్షత్ర. (క. ర.)

కృష్ణ. ఎంతకొనగ్రంథమైనను వానికిఁ చేరి
పిండిగాఁ గావించును.

(చేరిపిండిగా = తేలికగా, అభుభుగా.)

చేరిము. సం. వి. ౯. న. (అనుచుచున్నాడును.)
అందకోమము.

చేరిములు. వి. వి. లాజలు (దీనికి వృత్తి ము
లోము.)

ఉదా. చేరిగింజ, చేరిపిండి.

చ. మిటమిటంగాయగౌతము మించఁగశోర్యక
గండ్లై బుజ్జి, పెటపెటచేరి చేరిమల
పెంపు వహించెను. చిత్ర. భా. ఆ. ౯.

గీ. బొరుగులు మొదలుగాఁ బోచిల్లుమును
బహువచనాణాగాఁ బరగుచుండు, ...
లాజలు దినరుఁ చేలాలుంగి. గీ. నక్షత్ర
చేరి పోచిల్లువాఁగ

అం. భా. ఆ. ఆ. 3.

క. కొక్కోరతిక్రమవ్యయము చుచు
పూడించు చందంబునన్, కొక్కోరతి
మనఁ బుంజులు మెప్పుంగు బిట్టచేలాలు
కుక్, కొక్కోరతియన్ మేగులకై బాడి
పెన్ గ్రుంక నివ్వలం దేదిది, కొక్కోరతి
కైరవాళి కనగా మద్యకృత్రిభాతాగతి.

చంద్రా. ౫ ౧౧౦.

చేరివము. సం. విని. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. కొమ

లము, మెత్తది. ఆ కృశము, చిట్టికది. 3.
విరళిము, పలుచది, తెరిగిలది. (నసాది)

వి. ఆ. న. మరిచము, మిరియము. (గీ. వి.)

చేలా. వి. (క. చేలా.) నీళ్లు త్రాగుడు ఒక
దినుసు గిన్నె. (క. ర.)

చేరిక = చేరిక. వి. (√కేము.) నీలిక, తగ్గ
వస్త్రాంధము, వస్త్రాంధవికేమము, వస్త్ర
భంధము.

పీ... ఇతర యంత్రం చేరితయన. గీ. తర్ల
వచ్చెకేళంబు చెలరచుండు ...

అం. భా. ౨. ౧౫౩.

గీ. దబ్బెచేరియంగరమ. మే ధా వి నా ప్త్యు,
మడుగుచేరిక నీరియ్యుం బెవరగాగ

మరి తి ౧౦ ౨౦౩.

పీ. మెలనున్న ధవళంబు ముద్దచేరికతోడ
నిమ్మెన కృష్ణాచోనమ్మతోడ.

పీ. ౨ ౧౪౯.

(యయారి విశిఖము) ద కాళోదరంబుల యువ
రంబులు చుండుత్రుటంబులం జరిచిన
ప్రేవులు ప్రోవులుపడం గడనీ నాలుకలు
చేరికల విభంబునం దూలం ...

౨ భా. ౩. ౧౦౦

పేలు = ప్రేలు. అ. క్రి ౧. (ధాత్యాదులు)
చేడిచే వేగిపులు. (౪ ౫) ౨. నడిమిచే
బయలుకేటిన చిన్న చిన్న పొక్కులు కలిగి
యిండు.

వ్యవ. ఈ యెండలకు కనీసంక యే చేరినది.

౩. (కుపాళి మున్నగునవి) స్పందిండు.

వ్యవ. అ కాళిగి బహుకాయ బాహుచేరి
లేం

౪ తివయోగిను లేరిమాటలు అతిమాత్రముగా
మాటలాడు, చుండు

(వ్యవ.) పెద్దలయిదుట నల్లు పేలగి.

౫: పేలగింజ, పేలమిండి, పేలమూం, పేలిక,
పేలుమె, పేలులు.

పేలుడు(ల్లు) = ప్రేలుడు. స. క్రి.
(౪/పేలు) పేలకేయు.

(౪) కాల్పటచే పగిలి యుండుకే నేయు.

ఉపా: పేల్చినకోన్నలు, పేల్చినమాంసము మొ.

(చ) పగుల్చు చీల్చు; ధ్వంసముచేయు.

పీ. కై ముల్లూ నిండును గ కేళంబులు పేల్చి
బూరలం దుగుతులు బుగ్గి కలిసి

అచ్చ గా. మం. ౧౦౮.

(ట) తిపింపనేయు, కాదండు.

గీ. కాణముల . బలమునెల్ల, మంగలములతో
పేలాలమాడ్చిం తెల్చి.

రా. వి. ౫. ౨౨.

క .. పెండ్లెత్తులం గోనిలేమి పెటపెట
చేల్చెకా.

కు. ౩. ౨౪౩.

(త) కుపాళి మున్నగునవి కాల్చి ధ్వంసం
చేయు.

(వ్యవ.) కుపాళిపేల్చుగానే పట్టులు పారి
పోయినవి.

పేసెకోశె(ప్ర)ము సం. వి. ౫. త్రిం అంధ
కోశము

పేసెలము. సం. వి. (అ. అ. ౧౧) ౧. చక్క
నిది, మందరియు. ౨. వత్తుము, నేర్పుగలది
౩. కోమలము, మెత్తనిది. ౪ ధూర్జము,
వంచనిది ౫ అలంకృతము.

౧ ౬. న చక్కదనము, సౌందర్యము.

పేసెస్కూర్తు. సం. వి. (క.) కాను గ్రహించిన
కీటమునకు రూపాంతరమును గలిగించు కీటక
విశేషము, భ్రమరము

పేసెన్ను. ౧౦. వి. ౧. ౧. రూపము.
౨. పొరిల్లము, బంగారు. ౩. కోశము. ౪.
అలంకారము, అలంకరణము.

పేళి. సం. వి. ౧. ౫. త్రి. ౧. మంసఖంధము,
మాంసపుండ్రము. ౨. మాంసమిండము, మాంసపు
ముద్ద. ౩. అంధము, గ్రంథము. ౪. నువ్వుకొక,
నిలియకాయున్న మొగ్గ. ౫. జుటాచునీ.

౬. కి. త్రిమయము, ఖగ్గవిధానము. ౭. యదేవము.
౮. విశాచీదేవము. ౯. రాక్షసభేదము. ౧౦.
గర్భమును ముట్టుకొనియుండు చర్మకోశము,
చూలు నిలిచివ యించుకొలుమువందలి గర్భ
పిండము ౧౧ వాద్యోపము. (ఈ యిందము
లందు ఈశాంకమని వాచస్పతి) ౧౨
శ్రుము (ఇది పుంలింగమును జూచి కొండలును)
౧౩ మామవిదళము. ౧౪ కాలిచెట్టు. ౧౫.
పండు లోనగువానికైతొక్క

వేదకుండు స. ౧. ౧౭. (అ. ౧. ౧. ౧.) నూలు
వాడు, పొడిసేయువాడు

వేదము. స. ౧. ౧. ౧. ౧. మార్గము,
పొడిసేయుట. ౨. ఖలుము, కల్పము; కల్గిము;
ధాన్యము ముఖములు (అని కొండలును)
పుం. కృష్ణభేదము.

వేదసి. స. ౧. ౧. ౧. ౧. నూలురాము,
సన్నెకల్లు, కలంకము.

వేదము. స. ౧. ౧. ౧. ౧. పొడిసేయుట,
నూలు.

వేదాకము. స. ౧. ౧. ౧. ౧. = వేదసి

వేదసి. స. ౧. ౧. ౧. ౧. వ్రజము.

వేదము = వేదము. వి. (సంపత్తి, వేదసి. ప్రా.
వేదసి. క. వేదపు. క. ర. వేదము, అని.
వి. ని) ౧. అమలలో అమలగా మిండు పదా
గ్రము, నూలు

గీ. వేద మనంగను అభ్యుత్థ విలసిల్లు
అం. భా. ౧. ౧౦.

ఉ. అల్లన కేరవచ్చి భవగన్నముగ గవ్వని
యాలసేతిలో, బెల్లముతోడ వాల్చుచు
వేదముతోడను వివృతపంథలో వివాహిక
ప్రియంబున నూర్యోపై ధైర్యము.

వార. ౫. ౧౭. (వేదము, ముద్రి.)

వేదస్వరము. స. ౧. ౧. ౧. (అ. ౧. ౧. ౧.) గత
కలము, పోవుచుండు స్వభావము గలది. ౨.
నాశము నేయునది.

వై = వయి. వి. (౧. వై.) స. ప్రయోగము,
౧. మిఠు, ఉపరిభాగము.

గీ. మిఠు, ప. పయిని నాడగ నూర్చుత్త
౧౭. గమంగు అం. భా. ౩. ౧౭.

గీ. పాలితి పయ్యదకొంగు ప. పండులది.
ఉ. వారి. ౧. ౧౦.

చ. సరసపుటల్కందీర్పుకటి శార్దూపదన్యవంధ
కాల్పసంభరణగుణా పి నెన్నిడును పై గట్టె
గోంబుపై, మరలలుల బెగ్గెన నుఖాంబుధి
నిచ్చలు జోలూడు నిందిర స్పృహమాను
గాత ... పారి. కీ. ౪.

౧. విదయు, ఎడ.

కృష్ణ. వా. వై. వి. యుండును.

౩. వెనుక, అనంతము.

గీ. కుడుపుపై గుడ్డు వివరిద్రుంగునుగత, పరతి
జొందు. ప. చూపకు విమూఢింగు
గార. ౧౧. ౧౧.

చ. పలవలదొలకొ. వి. కి పా. ముటికి
సేతువాలుగా, జలకలుమలో నిరడ్డువెనక
జడిపెజడి సందడింపగా, జలధరము
చార్చుము. .. (ఇందు ౩. ౧౦.)

౪. విద్యార్థము, వెలుపలు.

అ. భక్తిగోలిరాగం (ప్రాగ్భోగియంబుపై,
విద్యుల దర్శనమున విభుడు
వార. సభా. ౧. ౧౭.)

ఉ. .. పరస్పరాత్మలం, కాళలితంబులైన
రమ యాకృతులచ్చుకఁ బైకిఁగోఁప . .

అము. ౧. ౧.

సీ. అర్చకజేర్తి పై కావిర్భవించెడియన మోము
పొందెను యతికియల్లె విప్ర. ౧. ౩౩.

మ. . కేరలయూపెం గలకంఠి యచ్చెరువునం
చాటంగిరక్కరభల్, పలుకంబాటివ చెక్కు
టద్దముల పై పైచె విలంఘించఁగాన్.

కాశీ. ౫. ౧౬౮.

పి. ౧ మోదనన్ను.

మ. కరలుద్రవంతిఁ బై యిడుకఁ క్రిందగుజేరి
అము. ౪. ౧౫౦.

సీ. నీవల్కుఁకెందేది పైమిమ్మదిమ్మంచు . . .
చిల్ల. ౧. ౪౧.

ఆ. ఎవీర్యాగమందిన్ను, నిలువలనున్ను.

౪. గడివాఁడు పువ్వెఁదె దిగుఁ, తెడఁజేయుట,
చెడఁదయేని చెట్టియె తగుఁలై, గడివాఁడేపని
కగుఁ దన, గడివాఁడనియుఁ దనకె గడికాఁడఁ
ఁడున్. అము. ౪. ౨౬౬.

(దీని యుక్తాదీతరూపము, పై పై.)

పైపై = పైయు ౧. మోదనను మాత్రముంచు
నది. (నిజముపమా లేదని భావము.)

కా. . . కుకవిప్రసీతకృతి సామాన్యకృతిం
బూని పైపై వన్నెల్లో పవనంప దానిఁ నిల
కింపం బోడఁ ధీతో క్తముల్.

మము. ౧. ౧౧.

ఆ. విక్కిలి, అక్రమము, అధిశము.

సీ. పైపై మహాకృష్ణదర్శనమృగంబులై తన
మోద వృత్తులజీతములు వ్రాల.

పైమ. ౪. ౧౩౪.

కీ. మణిమణి, మోకంట.

ఉ. వినుచు దాఁపురిం బెఱుఁగి ప్రియఁ
జెప్పితి . ఆమృతధనువనతీరుణి (మేమ
తోడఁ బ్రేమై నడంగన్ వివేకి మొకపాటియె
చిల్ల. ల కీమి న్నీనన్. (కళా. ౫. ౪౩.)

గీ. బల్లకొని వచ్చె బైపై సారమోయి,
యూధముల జేదమనమూర్తు లధ్ధతిమున.
మారి. ౩. ౩౮.

౪. సాధ్యమగు, నుపరిమగు

ఉ. ధనము సంపాదించుట పైపైమన్ని దను
కొంటివా.

పైపైగా = పయ్యయిగా, నులధముగా.
వ్యవ ఆ తప్ప పైపైగా తేలికయినది
(౪. ౪.)

పైపైమాటలు = అంతకకకకక మాటలు
పైపైమచ్చలు = అంతకకకకకక మచ్చలు,
మంచిమాటలు లేని మచ్చలు.

పైపైములు = వాధ్యతలేని పనులు.

పైమోదిబట్ట = ఉత్తేజము.

వ్యవ. కాఁడా తొందిరలో పైమోదిబట్టకాడ
మఱచి పోయినాడు

పైపై = పంటతిప్ప తక్కిన పని.

(వాడుకలోని ప్రయోగ విశేషములు.)

వ్యవ. మాకీ సంతకముగాఁ దలిసినది.

,, ఎది మనలోమ . . . దివలెనగాని పైగా
పోయిరాదు.

,, మాకీ మనలన లాభిములేదు సరిగిరా పైగా
నమముకాడఁ గలిగినది.

,, ఏదీ పనిచేసి పైగా వామోదఁ పట్టితిది.

పైపై, పైపైకొంగు, పైపైలు, పైపైదు,
పైపైపు, పైపైమిమి, పైపైను, పైపైలుపు;

పైచీర, పైచొలుగు, పైచేయి, పైచేయు,
పైదెంచు, పైపనారము, పైపడు, పైపయి,
పైపాటు, పైపెచ్చు, పైయెడ, పైవచ్చు,
పైవెట్టు, పైవోవు

పైంగి. ఎం. వి. ఇ. పుం యామకైదం.

పెంజూషము. సం వి. ౪. పుం. చెవి, కర్ణము.

పైండిక్రము. సం. ౪. వ. భిక్షుకర్తవ్యము,
భైక్షుకవిధి.

తెండివ్యము. పం. పిండివ్యము.

పైట, పయట, పయిట, పయ్యట. వి.
(పై + అట = వృ గిచ్చి నిల్చిలోప వర్ణవికా-
రూపములు. పు. ట్టా (ప్రా. పఞా)
పయ్యెట, కుచోపగలయి, శ్రీలతోమ్మపూడి
వస్త్రము.

సీ. కాంతో తరీయింబు పైయిద పయ్యంబు
పైయిద పయ్యంబు. (ఆం. కా. ౩. ౧౫)

సీ. అంగకంబులద్రాగు లరసి యొము దొడంగ
సదలనీదయ్యె నెప్పుడును బ్రైలు
కళా. ౬. ౨౦౩.

ఉ. పైటకు లాగులాడి కట్టిపై ఖుజ్జియించిన పే
వివణ్ణులన్ .. పోరాటములాదియైన
కొయారి యెడబాములన్ పాటపాటిన్.
పొంపా, ౫. ౫౦.

పైటకొంగు. వి. ($\sqrt{x}$) పరిమితము.

గీ. నయమునబట్టెడుగతి కంకణములు మోయుచు,
గొడుగునలియింపఁ బులకలు గ్రమ్మికోనన్,
గుట్టుయరగానరూఁ డై టికోంగుబాట, మనవ
యొగతి తెగునతోఁ దిను నతఁడు.

దళ. 3. ౬౦.

మ. ... నిట్టూర్పు పనులను జపనంబునం
 బైటొంగదలింపఁ (మనుచు. 3. ౨౮.)

అట్టి: పాటచేతంగు.

సీ. కులశేఖర చరిత్రమునందున్న పాదములను
జాగ్రత్తగా పాఠ్యమునందున వ్రాసినది .

ప్రబంధ. ౧౯.

ప్రేడి=పయిడి, పసిడి, పహిడి, పహిణి.

వి. ౧ సుపరమ, అంగారము.

సీ. కనకాచలేంద్రంబు గళమునగట్టిన కిమనీయు
మగు పెడదెగంట గాఁగె.

కు. స. ర. శి.వి.

అ. వాసవఁ గెత్తిదళమొనరింఁ గి శింఁకము లేని
పైఁడి య, భాస్రసముచేసె నేని యగునట్లు సమా
నము నెవ. గు. ౪౩.

అ. ధనము, రొక్కము

దండకి ము. లోకత్రయిక్ నిత వస్తువుననే
మారునిజా బాదమిజా జేసి రప్పించు కేవ్రాతి
యే పైడి న్నాపైకి యేపైడి ది చింటిలో
చింటివా (లోగిరిదండకిము. ౧౧ పా.)

నీ మును ప్రతిక్రమము చేసినట్లేది రా: న్ని
ముచ్చిచ్చునను పోల చచ్చుదనుక. గీ. పసరు..
పాండు. ర. ౧౪౯.

సీ. తటి మాచి యిచ్చె గెద్దానిఁ బట్టికఁ దల్లి
జాదమాడినపెండి నుటుకొనిన.

Tr. 8. FF.

3. జై విధమగు బంగారునాణెము.

క. నమమగు కలిగానము విని, కుబిజేత గరము
మొచ్చి బానికీ నోసగంజువలై ధైరుల
వీరలు త్రచ్చివదియును బొన్న రెలమి
కలుపుగ బూచెన్. (గు సు. ర ర్శ్శు.)

కా. . ధర్మకవిత్వార్జన, సంఘాతం బగు
పైడి కోటికోటపైవావాటికి స్వామ్యము. .
ఆము. ఆ. కెగ్.

౪ పిల్లలను ముద్దించెను. (కామలు మొనరించి.)
దండవము. . . నే మాయమి బాగుని నేని
రమ్యుండు నే బ్రాతెయి ప్రైడి నా ప్రైడి యే
ప్రైడి లే దింటిలో వింటివా
భోగినిదండవము ౧. పా.

౫ కన్యాశుల్కము, పలి
గి. తుండు మన శోలి యనంగ ౧౦ కనంగ,
ప్రైడి యనంగ కన్యాశుల్కము పలి మగు.
అం. ౫. ౧౩౯.

౬. కన్యాశుల్క
గి. తో యనంగ దన రొక్క మనంగను
కన్యాశుల్క నంబు నెలయుండు.
అం. ౧౩. ౨౦౩

౭. ప్రైడికంటి, ప్రైడికంటి, ప్రైడికొండ,
ప్రైడిగొల్ల, ప్రైడిపాలలు, ప్రైడిపల,
ప్రైడిరంగు, ప్రైడికామర, ప్రైడిదొర,
ప్రైడినెలక, ప్రైడిప్రత్త, ప్రైడిముడుము,
ప్రైడియొక్కె, ప్రైడియొక్కె.

ప్రైడికంటి = కయిడికంటి వి (ప్రైడిన్ను
క. ప్రైడిగొల్ల) కనకాక్షి యను పాతి కి కనకాక్షి.

(౪) దీనిపలుకులచే భావికుభములు తెలియును
క కౌకికంబు దమ్ము గల్గులుంగు గౌలి
కినుకెంటి ప్రైడికంటి లోనుగిర్యులములు
భూవిప్రయోజనమునాచులై యున్నయని.
అను. ౬. ౩౬౦.

గి. ప్రైడికంటి, మలుకులములు ప్రశ్నభాగం
బులు మాం. ౪. ౪౩.

గి. . కుడిపాద మద, రిని వా ననంబు దీర్చిన
ప్రైడికంటి నే కిలయంబులిస బంగారు
కలక, మెదులక (ప్రబంధ. ౩౬౧.)

(౪) ఇది దీని ౧౪ శతము.

గి. ఇప్పులపో కెదురట్లుకె తెనుగు దాదన
కాపె బలుమారు నిక నీచై ప్రైడికంటి.
ఉ రా. ౬. ౨౩౪.

ఆ. కంటిపాట ప్రైడికంటి నీచై, నలుంగు
నీచై కెద్దిపులుగు పా మటుకొనె . . .
ద్యా. ౧. ౨౧౩

(బ) ఇది కలుచు కెరుగొడి యుండును.
గి. కంటిపాట ప్రైడికంటి దివిగంగా
కా నామని కెంతో నేడుకొన్న.
కలు. ౪. ౯౦.

వి. బంగారుచాయగల కిన్నులు గలది
(౫)

ప్రైడికంటి . వి. (√ప్రైడి) కింకరములు.
(కింకరములు నన్నము ప్రైడికంటి? అని
యుండవలెను కాని అం బా. కామండు నానా
కములలో ప్రైడికంటి వి (నానియున్నాడు.)
గి కింకర. నామను గనకాక్షి నామంబు ప్రైడి
కంటి యనంగ బంగారుండు.
అం. ౫. ౩. ౫౩.

ప్రైడికొండ. వి. (√ప్రైడి) నేరుపర్వతము,
కనకాక్షి

మ. కౌకిల. ప్రైడికొండక ప్రైడికొండకు
వింధ్యయన్ బలుకొండకు, కొండ
రాయండు బంపె కేళిలు కోటికాలి
పం కేళి. పిరి ౩. ౧౦౮.

చ. కన్యాశుల్కములు ప్రైడికొండకు,
ననయము గామ్రరంబులు నన్నియొక
గామయండు నెలకొనె
మయా. ౧. ౯౩.

ఇట్లే ప్రైడిమల, మొ.

1. దేవశక్తి పెంపలఁ దివియుట గారాదు లలిఁ
వైడిమల తేఁది నిలిపి రిండు.

యయా 3, 3౪.

వైడిగోట్టు. వి. బి. (√వైడి) కీర్తన, వీణ
మొదలగునవి మాటువల్లము పెట్టుకొనెడు
బంగారుగోళ్లు.

ఉ. కీరమశోభవాణి యొకకీర్తన కీర్తన మొఱి
మొఱి యొయ్యారత్నలీల నేఁగి వసుధా
ధితుఁ గన్గొనె దిల్లపయ్యోదక, హరముఁ
జక్కలెత్తెడు కుచాపారహస్తము వైడి
గోట్టు హింసారతనీయమిర్పివని ఎంచెగ
మొలులుఁబోత మించెగన్

మనుచ ౧. ౬౪.

వైడిమాలాలు. ౬. (√వైడి) బుంబుర,
ఘనము.

గీ. ఆచార బుప్పాడిదివృత్త యంతనంత, మెట్టు
రామరపావలమోఁద బాణి, వైడిమాలాలి
మొగు బాఁయ దొంట, కిరిమిచెలి పెట్టు
కలవంటకంబు లనంగ. (యయా. ౪. ౯.)

వైడిచేల. వి. (వైడి + చేల) విష్ణువు ధరిం
చెడి కవచాంబరము, వీతాంబరము.

ఉ. వైడిచేలకొం, గిందుకి బాట నొక్కి
తరళేక్షణ హస్తము శోభబూని

పాడి. ౨. ౬.

వైడిరంగేడు. వి. బి. (√వైడి) వృక్ష పశ్చి
మము, బంగారుమొవరి పచ్చని పువ్వులు గల
రంగడు. శి.

సీ. జల్లెడు వెంటలి చిట్టువెంటలి వైడికిండు
రంగడు కలిడి యును. (మాంస. ౪. ౧౦.)

వైడితామర. వి. (√వైడి) ౧. బంగారు
తామర.

ఉ. . మొవ్వు పేటిలో, విద్వివవైడితామరల
బంబడి వచ్చిన కమ్మగాఢ్యులన్, మెచ్చుల
రీతి హర. ౨. ౧౦.

౨. ప్థలవస్త్రము, మెట్టతామర.

సీ. ప్థలవస్త్ర మగు మెట్టతామర యనఁ వైడి
తామర యనఁ బచ్చతామర యన, నేల
తామర యన అం. భా. ౨. ౬౯.

వైడిదొర. వి. (√వైడి) ధనాధిపుఁడు, కుతే
రుఁడు

సీ. అది వైడిదొరరాణియునుకొలెల్లలునుమా
యమిద గారవము చేయుదువుగాని.

యయా. ౪. ౧౩౫.

ఇట్లే వైడిరాయఁడు, వైడితేఱు. మం.

చ. నలువయ్యఁ వైడిరాయఁడు, వృలులును
ఎంద్రమున్ మొదల లవందగు నెట్లగి మెల్ల
నీవయ్య, మలఁగుమనుండు వేలుపులవేలవ
ముమొలవనాబుదాబుపా.

చు. రా. మం. ౧౦౦.

వైడినెలఁచి. వి. (√వైడి) శ్రీకాంత్, లక్ష్మీ
దేవి

మ. గెలుపుంవైడినెలఁచి గెలిసియు వర్గం
పన్ బగం బంతయున్ ..

యయా. ౧. ౨౬.

(గెలుపుం వైడినెలఁచ = బయలక్ష్మి.)

వైడివ్రత్తి = వయిడివ్రత్తి. వి. (√వైడి.)
బంగారువరి పచ్చనిరంగులంబు వ్రత్తి, కారావ
భేదము. (శ. ౪.)

సీ. . పాపాదులు కల్ల వైడి వ్రత్తి

వైడిముడుచు. అ. క్రి. (√వైడి) ౧. గర్భ
దానము చేయు.

ద్వి మని రెంటుకీ వైడిముడిచిన వడుము,
చనుగుట్టు గోల్తా త్రి తమ గర్భిణియను
అ. మ. క. ౧. ౩౪. పా. ౧౧. పం.

౩. నిర్భిరాగము చేయు. (క. ర.)

వై (వయ)డిముడుపు. వి. (√వైడిముడుపు)
నిర్భిరాగము. (క. ర.)

వైడియుమ్మొత్త. వి. (√వైడి.) కాంచ
నము. శీ.

సీ. వైడియుమ్మొత్త కాంచ బరసు గాంచ.

సీ. కావ్యయము . (అం. భా. ౨. ౫౩.)

వైడిలు. అ. శ్రీ. (వై + టెలు) బహిష్కర
మగు, వెలువగు.

సీ. సర్వాత్మికయితి రాజసము వైడితే నా జడ
గుంపు ముడికెంపు సోదమియ.

ఇందు ౧. ౧౨౧.

వై (బిడు. అ. శ్రీ. (వై + పడు) ౧. పూసు,
చుట్టు

అ. పానీయ వేరువాను నం వైడి
యొక్కెడు వర్షానేనియుం, కానినవాటి
పత్రములు వాయు లెఱింగిన బూతివర్షముల్,
కానిన బండుమొత్తులు నొడంబడ నిచ్చిన
కొన్న యప్పుణం, పానీయియై వెలు
తెలుపందనవాల్సీ నూ తెలుపంగెత్.

విగ్నా. వ్యవ. ౧౪౬.

౨. కాపరించు, ప్రాప్తించు.

క. విడలకు బుద్ధి పెట్టుని, గ్రుడ్డికి చిందంబు
వండికొని పొండిక వైబద్ధిగా దని పీఠం
దొడ్డగొడ్డెములాదంగం గూడు గుడిచెడ
వధిపా. భాగ. ౧. ౩౧౩.

వై (బెట్టు. సు. శ్రీ. (వై + టెట్టు) మోపు.

ద్వి వడుగులచేత నీవార్త విష్ణువుడె, తడయక
నే రానికప్పు వైడ్యే, యలుకమై ముఖ
వద్ది వువ్వల వేసి, పలుకవో . .

ద్వి. హరిశ్చ. అ. ౨౦౦౯. పం.

వై కము. ౨. (క. వై, పట్టు. త. పయిక్కం.)

౧. రెండు కానుల వాడెము, కాకలేద్యయము.

సీ. కా సనగాను గాకలే వేరు విలసిల్లెల వై
మంచువగఁ దద్వయము తెలయ.

అం. భా. ౨. ౨౪౪.

క. ఒకవైకంబును వేయని, హరివాసరమునకు
నై నిజాత్మకా దనుచున్, ౧౪వారు వేతఁ
బూనినకరనే యనుపయిలబడు మేడఁ
గాల్పుటనుమియ్య. రత్నా. ౫. ౧౪౩.

౨. లొక్కము, వెల.

సీ. . అమరు లొక్కనునఁ వైకమన ధనము.

అం. భా. ౨. ౨౪౫

సీ. కొమ్ము వైకమ్ము లేకమ్ముకాల కలి మాను
మిగారంపుఁ జావుదెలిసి .

రా. వి. ౧. ౫౪.

సీ. ఏగుల్కలెం ద్దవి పైమ్ము దప్పించు వై
కమ్ముపెన్న వే చేకొనంగ నిల్చ . ౧. ౪౧.

౩. సమానము.

క. పైయు వడుము విలాసరైకము నెమ్మొ
గము పీరిమ్మునునుభుక్తో వైకముఁ
దెగడు స్వవల్కలైకములో నెల్ల మేలుబం
తిని బలిరా. జ. ౧. ౨౧౪

చ. . . ఏగఁ బల్లకేళదల వరంబుగా వగరి
కావలిఁ గాచిన రావైకముల్

రా. వి. ౨. ౨౪.

నీ. ... మీకు మొత్తము తొట్టి పైకము
దాటెలాద్ద. గీ. . . మును తగు ...

అం. భా. ౨. ౧౦౦.

పైకూటమి. ౧. ($\sqrt{2}$) ఉపయోగము,
ప్రపంచము.

నీ. ఉపయోగకరము యొప్పును మగపొట్టి
మూటమి యనఁ బైకూటమి యన

అం. భా. ౨. ౧౦౦.

పైకొను = పయికొను. అ. ౩. ($\sqrt{2}$)

౧. మిఱు, అతిశయించు

౨. అనియని యుగ్గడించు పృతి యల్లలవాడివఁ
దల్లడించుఁ దై, కొనుకలఁ పోరగించు
భార. విరా. ౨ ౨౧

నీ. మాటిమాటికి గూర్చి మాటునేసెన నన్నఁ
పైకొన్నవలనంత బయలుపలుచు
విక్రి ౧ ౧౨౯

౨. (కానుక్రొధాదులచే) విజృంభించు, పిల
కలగు

౩. అక్కికలు పైకొని మఱి మునుములం
చనిమిల మ్రోముమగు రథంబులు
చార ఫిమ్మ. ౧. ౨౨౩

౪. చలపాడిచి అంకెలిను మను, బలుమలు ముం
గాళ్ళి దన్ని బలుమిడి బనికాఁ, పులఁ
గ్రుమ్మి విడుచుఁ దైకొని, పాలనుంకయు
నెవరు యగునుఁ పోగిరు పెలంగిన్
నీ. ౨ ౫౬

౫. చీకటిరప్పనం బులలచేడియెన్ గమియింప
మాతి కొలొకముమాటకెత్తులకు లోబడి
భీత్యభీమానబల్లెలన్, పోకడఁదెట్టి ప్రాణ
మొకపోకలకు గైకొనకుండు సామానున్,

పైకొని చేర ముఖ్యపాపాపములంబును
భక్తి గొల్పి రావ. పై. ౩. ౪౨.

౬. మగవారి వొగమెత్తి చూడఁ గలకన్నా
ధర్మము ల్దప్పవే, తగవే పైకొనగాక మీర్చి
బలంకంబైన సారాజా పృథ్వగుణో
కాయని దెల్ల మల్లముఖులారా యేల
చింతింఁగన్. వరాహ. ౩. ౧౨౯.

౭. దంతాకలిబుంపీకంబు దివి తైలాగ్రంబు
పైమండి పైకొనుమీం యు ౨ ౨౦౪౬౪.
దళా. ౪. ౨౨౦.

౮. (యుద్ధామిలండు) ఎదుర్కొను, కలియు,
పయిండు.

౯. దానఁ గడు దప్పి నాతిని, నేన యరాను లతి
యేటికి వచ్చి లసం, తానమునోదం
పైకొని, యానపతిఁ జెడిచి
౧౨ అక్క. ౧. ౧౯

౧౦. ఇవిధియిన నాచార్యం జేచి నతిని
ప్రాప్తున భవశ్చేనలు లంగి పెరియె
లూ. ఫిమ్మ. ౨. ౨౫

౧౧. ఎంతరి నెడడినట్ల రంగనిచ్చుఁ దైకొనఁ
జూచినఁ బయపుచ్చు (విక్రి ౨. ౧౨౫.)

౧౨. చుర్చించు, కడలగు

౧౩. మీరుపు బూరిగాఁ దళంచు మి న్నుజుచేతన
మూయఁ దైకొనున్, నీరకం బుక్కిరింతు
నను కవిక. ౫. ౧౩౩.

౧౪. నా కిత్త దెలింగింపును మున్నోరునది
తామ్రుకంబు ప్రోతంబులన్, దైకొని
బాట్టియుఁ దనిది, గైకొనకున్నది మనంబు
గరుడోపేతా. భాగ. ౪. ౩౦౨.

౧౫. కలగు, సంభవించు.

సీ. భంజనమునకు వైకొని ముట్టిన గాతము
వసులకు గంప మదలు.

భార. విరా. ౨. ౧౦౬.

క. విను పక్షుక్రగవారకమున లేకంబులకు
నకుభమును కుభమును వైకొను ...

మార్క. ౪. ౧౮౬.

సీ. కనువునకు వైకొన్న తాప ముజ్జవలేనీ తొల
గడికన్నీరు తొలగెదలెడి.

మృ. ౧. ౧౫౮.

౨. తిండు.

ఉ. కన్నులవంతులై భగభగం జగిరంగ
మణంగరింపఁగాఁ, వైష్ణువహించు నీవనిఁడి
లేల వహించిన నీలవర్ణ న్నియ్యెనే తాద
మొలవినగ మెల్ల యువాసువం . తున్వి
వైకొన్న మొలుంగులంగదవుకొంచగతిం
దిలెంచె నెంతయు. (కవి. ౨. ౨౦౦.)

౩. చలపట్టు.

౧. కొను నామ మొల వైకొని, మునునారా
చలువ వేనీ ప్రస్తుంపకు ప్రాసమునా రతి
గనునా భృతి, కనునా మణిరంగమన కంబర
వనునా. రసిక. ౪. ౧౬౬.

౨. పడు, ప్రగవించు, మోలఁబడు, మోలగు.

చ. వరసత్తులొండీర్చుకలి కార్జునువర్జవనం
కాబ్బును, భరణగుణా నీ నెన్నుకుమండ
గట్టిపై గలియెను, హేదలుగలఁ వైకొన
కుళుంబుది విచ్చునాలోలరాదు నిం, దిర
గృహతాదుగాత . (పారి. పీ. ౪.)

సీ. త్రిమయ మన మొల వృద్ధమనఁ బుత్తు
బోఁడి, వికృతి వైకొన్న గుహంత ము
నాద. విరా. ౨. ౧౩.

సీ. ఒకబుద్ధుడై వైను సదిరి వైకొనఁ జూచి
తెన్నుంటియగుట నిశ్చిన్త బారణము.

భార. విరా. ౨. 3౦౮.

సీ. వయసువాడను మిగుల కాగయినవాడు,
వన్నిట నొరూరి యుయుంచువట్టివాడు,
దెవగతి బొంటిపాటునఁ దగిలెనీ, యొక
వెడి వైకొనర యెట్టియనిదియెను.

సారంగ. ౨. ౯.

సీ. తమిది వైకొను చళోరములకూటముఁ
జూచి పుంభావంభోగమునకుఁ దివురు

విరా. 3. ౧౩.

ఉ. కేరళరాదు వన్ని గిరిగింకలు వైట్టలరాడు
వెన్నులం, కేరళరాదు గుణ్యులు ఖచిత్కమఁ
గ్రమ్ములరాదు కేళిలో, మొలఁగరాదు
వైకొని రిమింపఁగరాదు

మాంసు ౧. ౯౪.

౯. నోరకు, వ్యాపించు.

ఉ. . నీకదకాల్పివృద్ధి వైకొన్న వసంత
లక్ష్మీ నెలకొన్నలకావళు లయ్యె యెన్నో,
యన్న కుకప్రకాశం విను వన్నిటల బుల్బ
కరీ పెన్నెగన్. విరా. 3. ౧౩౫.

సీ. ప్రతిభాపవనాంతురములు వైకొనులే
వామవస్తులిపరిత్యమున లేచి

మనుచు. ౧. ౫౪.

౨. క్రి. ౧. కి పుంగళించు, అరింగవను. చేయు.

సీ. తొలఁక రింధి. గీ. బిమిది వైకొను
లలిలనిశిమక, గనిమ యెది దిగరా
మనుచు వేడఁ, వ క్రమపు మున్ను నెట్టిల
వడినీ పదిమయవధరణిఁ క్రమ్మి పూడ్చించె
వివరణంబు. చం. రా. ౫. ౮.

(రంభావంభోకాంభంగంభంభం నం. చం.
రా ఆర. ౫ ను గద్యము)

౧. నిపు మొలొచ్చు వైకొనునూ ననుఁ
బల్లగఁ గనుఁగొను మనుషకుల మెత్తి
కువలంబున నునా. (విరా. ౫. ౧౩౯.)

శ్రి. ముద్దవగంగ వసు వసురముల
నిపు, గురంగ వెలిమి పైకొనుకొను
వస్తు, పాత్రి
ద్వి రరమ. ౫. రగం. పా.

౨. ఆత్రిమించు, అవరించు.

౩. అవ్యయవస్తువాని లాశపుడువీడికవాడ
వండు రీ, దివ్యవనోజధానుతి ము దీధితిమాత్ర
దిశీమిత్రతా, భవ్యము దినిగిన్న పెడి
బాము (బ్రహ్మములన్నుకో (బ్రహ్మ
వ్యవహరము పైకొనంగబాటున దీని జగ
త్తయింబును మను. ౫. రరా.

౪. స్వవిధింబంతయు గాననీతి లవలకా
జ్ఞానాంధకారం కిద్దవ పైకొన్న
బహుభక్త్య మె అగంగాలే ముఖ

వకా. గం. ౨౧౪.

౫. తుమత్ర త్రిరాముడు పా, వని వసువహువ
తైభవత్రి నెల్లంబును నిడి కాన విదిత్రా,
తనురాగ్రాధి కుప్ప తను పైకొనగింకా.
రాభువ. ౨. రగం. (రామాంబుకొన్నమును)

౬. పాండు, మాడు.

౭. మావపు ద్రాయక యావగు లోభ
మోహముల్, గొప్ప పుట్టుకోట వసువం
దకొననివామిస్సత్రింగి, పైకొనకుండ
వానన కుభంబగు మోడినదీయబ్బముల్.
భాగ. ౩. ౫౩౦.

౮. గమయాభిక్షత గుమ్మటంబు... రిది యారం
భించె గావోలునా, సమరం ద ద్వివి
మానియ రితిక కామె నాగులం పైకొను.
ప్రభా. ౫. ౫౬౨.

౯. మోలు, అతికమించు.

౧౦. భగముల కిదుండగతి రోటి కని రావ
మోసలం పైకొనునట్లు వదలు.

కం. ౫౦. రం. ౬౨

పైకొలుపు(లు) = పయికొలుపు. ప. ౧.
(√పైకొను) పైకొనకేయు,
(లింగకేయు.)

౧. నాశవదీప్రదీ పుట్టినంబుల నిచ్చలు నిర్వి
సమ్యుతుల్, పైకొనినామమునెల్లకేయి-
రవనీయం దత్తదా, కావలకొనినీరవము
గుంబులమొగుట భూభూమముల్, పై
కొలుపున సమర్థగతి అర్చ్యదు గున్నలు
భూపథోరణి. (పాండు. గం. ౧౦౮.)

౨. కామమ్మ యీ పల్లవములకు నీమోచితమున
గంబాయం పైకొలుపుకొని.

కవిరా. ౨. ౧౨౮.

(మోడం బిడికేయు.)

౩. యతిరాజస్థితపోషకములను పల్లవం
సూచామనీ, అతికామంకరితావహంకరిల
లాలసాపాంగసంకరితకోటిలకామభిన్నుట
తరింగిలేని పైకొలుపు మో, కత్రానన
యిట్లు చేసిన జగజ్జాతావారంబునకా.

కవిరా. ౪. ౪౮.

౪. అదరి యలమ్రండు బ్రహ్మమ్రంబు పైకొలు
నతి మురాంతకు నాభియందు దింపె.

పాడి. ౫. ౩౦.

(ప్రసరింపకేయు, వ్యాపింపకేయు.)

౫. పవీడికొండగడు పైకొనిన యట్లు
దిక్కులం బుకొనం పైకొలుపువాని, పైకొ
నేయు ... మాడి. తూ. ౪. ౪౫.

(పాడికేయు.)

౬. రవ్యలావణ్యహృతికరత్నరాగి, కల్పము
నిరహాగ్నిభిలం పైకొలుపునట్లు.

కవిరా. ౩. ౮౬.

పైచీర = పయిచీర. పి. (√పై) ఉత్తరీయము,
పైబట్ట.

1. ... కావ్యరసమును, రసవంతులను
అనునందు ఒకప్పుడు ప్రకాశము పైచిరి
గాగన. భార. విరా. ౧. ౨౧౧.

2. ప్రాకృతమైన వెలయున బహువాయు, హేమ
వైలంబు చినిచి రా తిన్న యిడుము.
వైమ. ౧. ౧౪౮.

వైచిత్ర్యము. వి. ($\sqrt{మై}$) వైచిత్ర్యము.

ఉ. చంచలశీత యిట్లు తన సంగతి కొప్పుట
గాంచి హని గా, గొంతవట్టె తె
గొంగు . . . . . విరా 3. 3౫.

వైచేయి = వి. ($\sqrt{మై}$) పైచిరి, పిచి.
(వ్యవ.) ఆమె అందము వైచేయి.

వైచేయు = వైచాను. వి. (3) ($\sqrt{మై}$)
అంట, పోతు.

వి. వైచేయగలిగిన ప్రస్థానని పరబ్రహ్మశక్తి
నకు నమోదవులు. విమ. ౪. ౪౯.
(వైచేయు = వాచించు, అని భావము.)

వై(వయి)హేయి. వి. (హిం, వైచార్.) ముప్పై,
పాపాను. (౧. ౪)
వి. హేయి హేయి.

వై(వయి)హేయి ముప్పై. వి. ($\sqrt{వైహేయి}$)
మృత్యుని కేము. (౪. ౧)

వైత. సం. వి. ఆ. శ్రీ అడువారివైతము.
(౪. ౪.)

(ఇది ఎప్పుడు కనిపించుటలలో లేదు)

రా. . లంకాపురి, పాపగ్రంథివరాని హను
తనవైరావ్యురహావ్యురహావ్యుర రామ
వాన తన వానహా మృత్యుంకగా.
అప్పు. 3. ౧౯. (౪. ౪. పా.)

వైరరము. సం. వి. (ఆ. ౪. ఆ.) విరరము
వందు వందలది. (హంసాది విడివంటు,
అంగ్రాహ్య, కుడుములు, మొ.) (౪. ౪.)

వైరానము. వి. ౧. ప్రతిపాపపురము.

ఆ. ఇట్లు విక్రమాగ్ర దీర్ఘ విజయం, కాలి
వాహుండు లిలతోడ, కావ తెల్ల
బాగడ తెరానమున మహారా జుంగ
తన రాజ్య మును. (హ్య. ౧. ౧౫౫.)
(విక్రమాగ్రం) : వైచానము దృష్టి
నిడిన . . . . . హ్య. ౧. ౧౫౫.

౩. లంకాగ్రంథి వైచిత్ర్యము.

వి. రాణి నానామ వైరానమునగిరి తరువుల
కొరులరకంబు మును. ౪. ౨౮.

వైరాణి = వయిరాణి, వైచిణి.

వి. (3) వైచిణి. ౧. ౫

వి. వాగువావైరాణివాల మూలగిరినే గడు
యతో ల్లాటినీమ గడువకొనియె.
(విరా. ౧. ౧౫౫.)

వి. ఇలలరీచి మలనగిరి ౧౫వ ప్రాచీనవైరాణి
వలిపెంబు నా లో (వం(హ. ౫. ౫౮)

౨. సరిబట్టి.

వి. వైరాణియరి చ్చువై నిస్సచివ్య అవ్యాధివాసన
వివృణ్ణి. వాను. ౪. 3౮.

వి. ముప్పునకు పుటింది వైచాణి నవరిచె లా
మెని కొకవెనెరి బెరిమ. (౪. ౧. ౧3౫.)

వి. వైచయ్యచారిత్రపు వైచయ్య మొత్తము
రాణించు చుంకవైరాణి మిణి.
రా. వి. ౨. ౪3.

3. వైచిత్ర్యము.

వీ. వరివంపుటంగివై వరివాటువేసిన వైరాణి
తగటువచ్చుటి పటిండు (రా. వి. ౫. 3౫.)

వ. ... తురివలిపె సరింగు చులవవైరాణి
వేలువ వేలుమును నడి

ఉ. రా. ౪. ౧౩౮.

వైదికీ = వైరాణి. వి. ౫. ౩౫. తురివాటు.

రా. కంసుర దరిన వైరాణి వేసిన వచ్చుటి
గానిండుగా, తెల్లవర్ వేసినప్పుడు
వారి వై వెలం గురవారిండుగా

విజ. వి. ౨. ౧౫౩.

ఉ. తురివలిపె వచ్చుచునుట్టలగ గాలిచల్ల
వైదికీ వేలవెలంగులై యచుల తెల్లగు
వేలుపుటేటి వెలెవర

ఉ. రా. ౧. ౫౮.

వైదికీ స. వి. ౫. ౩౫. ౨౪ ఉపవృత్తి ర
(కల్ప.)

వైరామము స. వి. (అ. ౪. ౭.) ౧.
వైరామమునంది. ౨. వైరామమునంది
ప్రా. ౩. వైరామము (ప్రా. ౩. ౫౩) ౪.
వైరామము (ప్రా. ౩. ౫౩)

వైరామము స. వి. (అ. ౪. ౭.)
వైరామమునంది

వైత్తము స. వి. (అ. ౪. ౭.) ౧. వైత్త
వైత్త ప్రా. ౩. వైత్తమునంది. ౩.
వైత్తమునంది.

వి. అ. ౫. వైత్తమునందియును గ్రా. ౩.

వైత్తమునంది. స. వి. (అ. ౪. ౭.) ౧.
వైత్తమునంది, వైత్తమునంది. ౨. వైత్తమునంది
వైత్తము (వైత్తము)

వైత్తమునంది. స. వి. ౪. ౭. వైత్త
వైత్తమునంది.

వైత్తమునంది. స. వి. ౪. ౭. వైత్త
వైత్తమునంది.

వైత్తమునంది. స. వి. ౪. ౭. వైత్త
వైత్తమునంది.

వైత్తమునంది. స. వి. ౪. ౭. వైత్త
వైత్తమునంది.

వైత్తము. స. వి. (అ. ౪. ౭.) వైత్తము
వైత్తము (వైత్తము)

వైత్తము.

వైత్తము. స. వి. (అ. ౪. ౭.) ౧. వైత్త
వైత్తము (వైత్తము) ౨. వైత్తమునంది
వైత్తము. ౩. వైత్తమునంది

వి. అ. ౫. అంగురవైత్తము వైత్తమునంది.
౨. వైత్తమునంది (వైత్తము, వైత్తము)

వైద = వైత్తము. వి. (అ. ౪. ౭.) వైత్తము.
౪. వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది

అ. వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది

వైత్తము. ౪. ౧౩౮.

ఉ. ... అ. అంగురవైత్తము వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది
వైత్తమునంది వైత్తమునంది వైత్తమునంది

వైత్తము.

పైదలి = పైయిదలి. వి. (పైక + అయి.)
ఆడుది, ప్రి.

సీ. జువరాలి నెత్తెనీ జడవాహులు మించ
దడియాల్ని ముడిచే పైదలి యొక్కన్.

మమ. ౫. ౧౧౭.

ఉ. ... నూలుగఁగొచ్చి పంటగో పచ్చని
వింటువాఁ దప్పుడు పైదలిపైఁ దలిరాకుఁ
గైదువులో. విజ. వి. ౨. ౧౪౬.

క. పైదలి నలు పెన్నె నలువడిఁగిఁ దరమె.
అచ్చ. రా. బాల. ౧౩౫.

పైనడుచు. ఆ. క్రి. (పై + నడుచు.) దండెలి
పోవు, మోడికి నడుచు.

సీ. వరుస ముగిసబుద్ధిపరణిపకులు, పైదివి
భీషణులైన భండమున, ఒహవిధాయుధ
పటిమచే భంగఁగివె. (౧౯. ౮. ౧౧౫.)

పైనమ(ముల)గు = పయనముగు. ఆ. క్రి.
($\sqrt{\text{పైము}}$) ౧. బయలుదేలు.

ఉగ్గాహ. ఇంకకంకలుజ్జగించి యన్విరుక్,
గ్రావులేడు కొండుపొండు పైపై ధర్మిణి.
వి. పు. ౫. ౮౩.

ఉ. పైనము లైరి పొంగునరపాలతనూదలు
పొంచాల్సి. ౫. ౪౭.

మ. .. అతనితోదగుఁడఁ బాదకపతకగాఁ
పొకపొణలు పైవంటులెరి.
పైమ. ౩. ౩౬.

౨. బాడిపెదలు, దండెగు.

క. తనతోనను తనబలమును, దనకర్మము తన
దుదలు దనకంపదయున్, సునతరముగ
వచ్చెదవుగఁ, బదిగొన బరతొకుమోదఁ
తెనబయ్యెన్. వీర. ౨. ౯౨.

పైనము = పైయనము. వి. (న. ప్రయాణం.
ప్రా. ప్రయాణం) ప్రయాణము, బయలుదేలు.

ఉ. పైమొ కలయన్నఁ గ్రుక్కంగముఁ జేవిన
కోసము .. కళాం. ౨. ౧౩౪.

ఉ. పడినరక్కెగాడ్చెదరఁ పైవముపొడవి
కలగేడు. చంద్రా. ౨. ౧౮.

పైనముచేయు = బయలుదేలఁజేయు.

ఉ. పైమొచేసి తండ్రిమొ పంచెమొ బంతము
తోడ నిట్లయో, న్నొబలిరింబు తెల్వడి ..
చం. గా. ౨. ౨౧.

౩. పైనమర.

పైపహారము. విజ. (పై + పహారు.) వంశ
కము, కపటమైనది.

క. వయగారవుఁడమొ గతుటప్రియముల పొం
పెచ్చులెల్లరింపకు మిధ్యా, చతుముఖు
పహారపు, నయగున మనిలఁగొడి కొన్ని
నాకు రిమింపన్. విక్ర. ౪. ౧౩.

పైపడు = పయిపడు. బి. క్రి. ౧. మోటు.

(౩. ౦.) ౨. పైకోస, కవియు, సంభవించు.

క. ఆపద సమస్తలోపలఁబ్రాసించుఁ దొలంగ
నత్తుడి పవనముభంగిం, పైపడునాప పైచెన,
భూపాగా తలఁప నొందు కుభం
బాగ. భా. రా. ఆర. ౨. ౨౪౪.

(రెండిటికి నిదియే యోచనారణము.)

౩. కడలం, ఉత్పలించు

క. పొపొక్క లూలల నూరి, మాపోవ భాద
పెట్టి పొయ్యదు నెండున్, లైపడుమద
దున్నానుక, దీవించి నాటివారి తెనమద
గణా, కను. ౪. ౪౩.

౧. ఈ శ్రీ పాండుర కలిశంకర గూడు.

మ. మహిత యల్లజలంబులు బలమున
ప్రాణంక వేర్లు ముగర్వరాసీ ప్రముఖ
వ్యూహములు చిత్రప్రా ప్తియై కావేదం,
గది నిమ్మం గలగానై జెడిత గా కృష్ణ
రక్షా కరణ, మహావేదంకు నెరిగిపటి
మదిలో నున్నించి న శ్మైచ్చకే.

ఉ. హరి. ౫. ౧౧౪.

౪. హుళుమ చెలువది చి క్తరు, హుళుమల
యండు గలచి గుదిగొని పతి వడ, వై
దరి వోట మనసిక, పాపపుటింటి
లంబ బంధయక గలకే (కవి. ౪. ౧౧౫.)

అ. శ్రీ. ప. శ్రీ. ఎదిరించు, ఎదుర్కొను.

చ. శ్రీడి శ్రీగ గునికాగదండికే, తోనులుద్రుంచి
వైడవి తమ్ముల సంతక ప్రాణకన్పి .
భార. శ్రా. ౧. 3౪౪.

వై పయి. వి. హిందూద, విహార్యాగము.

చ. . ఘనమత్తిలో హిగోని వైపయి
వైపుల బుచ్చవంట్లు వోలెనోరులనే .
మమ. ౧. ౪౧.

వి. హిందూద మన్నది, విహార్యాగము
ఎందునది.

చ. . భూద్యుకసాదుచి క్తమర్, ఎదిరి
కావరాముల పట్టుక వైడవి క్తమర్
బునియక, పారమపులో గళారక
బ్రహ్మకమాధ్యైకాట వైపుడుక.
చ. 3. ౧౬3.

మ. ఆనుడుం వైపయి ముటగాక యది యాహ
యాత్మ కృంగారకో, భవతిలాయక మేరి
శ్రీయమ నిమల్ల న్మతోత్రసం, బున
వేకంబగునేది ... క. ౫. ౫౯.

(మమనండు తేది వి భావము.)

శ్రీ. వి. అధికభూగా, మిక్కిలిగా.

ఉ. . కోసలరాజతమజ వైపులం, బట్టి
రామభద్రవమర్ వైడవి తేనలుగాక
భద్రమర్.

౪. ఇప్పుని వలివంతులం, వైపుల వలి సంచు
వలచు వీర్వీరి మిగలం, ముప్పరిగొనుచు
వైడవి, గచ్చు నిలా. ౫. ౮౦.

వై పాటు = పయిపాటు. వి. (√ వైడు) ౧.
(కావకో ధాం ల) విజృంభణము, ఉత్తేజము.

ఉ. భూటానాపులై యరిచి క్రొవైస
లారకు కావరా వైపాటుని కాదు ...
చ. ౪. ౫౮౦.

మ. గతినరంభము మాట నిగ్గవధూరత్తుంబు
వై పాటుక. మమ. ౫. ౬౫.

క. ప్రాచయ్యమల హామూలనదితో
హరిండు పొంగారవై యంచు లోకవల
గొలిచింది . మమ. ౫. ౬౮.

౫. యచ్చచ్చు వైడవి మున గ్రా పిండుట.

౪. వాడత్తి నిర్మిమి క్తము, గోపింది తొలగి
పోక గ్రుప్పి మనస్సుం, కాంబుతోడ కావ
కుడు, వైపాటు నిమ్మ గండి వాగ్గము
కలిగెన. చ. ౫. ౧౯

(వైపాటు = కలిగెనెలింబు)

వై పెచ్చు = పయిపెచ్చు. వి. ౧. నిన్న
ంము.

ఉ. ఆచ్చరపువైలోండు సరసామర్ భారయం
గల్గువాటియక, అచ్చియై బంక
మామయం వలంపులమనికమం వలంక
వై పెచ్చులు దీని వైపున వేయచు నంది
యలు నామయం, బచ్చిక పెడియన్న
యది రామి వేయటాపుల కాచితే.

పా. ౫. ౯౫.

౧. కేటోగి, గియూ.

౧. కేటోగి కడఁ ద్రైపెచ్చన, తూటలు యిచ్చుడి
యనక సమావృతములు పెంపాటును
చస్త్యంతరమునకు . ఆం. శీ ౧౫.

ప్రయోద = పయ్యద, పయ్యెది. పి. (ప్ర +
ఎద) పైట.

పి. . . కాంతో క్షయము పుచ్చిన పయ్యంట
పైట పయంట. పి. పైయద పయంట
కాగన బరగుచుండు .

ఆం. భా. ఆ. ౧౫౫.

ప్రెరి = పయిర, పయర. (శ ర.)

ప్రెరగు = పయిరగు. ఆ. పి. (ప్రెర + రగు)
౧. సాగుబడియగు.

పి. అన్యై నేతకం చివ్రపమన్నదీంతోఁ ద్రైయా
బుదీవులు పైరు గావె. క్ష. ౧. ౧౨౯.

౨. పెరుగు, ప్యసింద.

అయ్యగ్రాహి. . సమాకారమిలచేలా, భార
ముఖ బాహుహువారికి పారలలఁ ప్రెవ
నెంగలువయ్యారలలో

వసు. ౧. ౨౩.

ప్రెరము = పయిరము. పి. ౧. ధీమవు, అవు.

౨. కియన నోంహోకిళ్లు కమకే కమకే పిలు
పంచుఁ ద్రైపయ్య, గొట్టెలు పాడిపెరి
ములు కోకలు రూకలు ముందుముందుగా,
గొట్టెలు రిచ్చి వచ్చి అలవాళి గాకరు
లేతలలనక . పి. ౨. ౩౨.

౩. బంటుబాసానఁ పురుసుఁ పయ్యయ్యె
కేమచ్చలు లోనయినను పుంపదలు వచ్చు
విత్తిరి! వచ్చుపెట్టఁగాఁ, ద్రియలు ధరించు
సొమ్ములకుఁ లేటవపెట్టెఁ జరింప కంకణం.

కా. ౨. ౧౫.

ప్రెరు = పయిరు. పి. (శ. పయిర. క. కయిర.

౧. పైరులు, పైర్లు, పైర్లు) ౧. సస్యము,
చేను.

పి. పై నంగమ బంబురవా సనీ యనఁ
గాను సస్యము నెలగు . . .

ఆం. భా. ఆ. ౩౯.

౪. . . పుష్పదేవియసోపకాణవర్, జవము
పైమంటలకుఁ బాలక యిచ్చుటికైన నెచ్చె
గఁ . . . ప్రభా. ౧. ౨౨.

౫. కొల్లగపైల్లలులను గొంతును జంతును
లేక పేయఁగాఁ, చల్లదమంది వచ్చితిని .

పి. ౨. ౫౪.

౬. మొదటివంట తర్వాత పొలమున పెట్టెడు
సస్యము.

వ్యవ. మొదటివంట సొమ్ము చాదికి వానితో సరి
పోయివది. పైరిలవన వారిగు వందలు
వచ్చినవి.

౭. భాష్యము.

౮. కలియగమహిమలు కాసరలు కాకి
ప్రయాగలు ఎచ్చితిమలు గవ్యసరలు అను
నూటనూట మల పైరల చేరుదు
లియ్యంత విటివపారంబులు .

ప్రబంధ. ౧౧౨.

౯. పచ్చదంబులు నునగుల చుళదార, పవన
పండును జెలకులు పైకి శక్తులియ్యములు
పొంగాయలు నెయ్యి మేక, పొకులదిగ
గొయను విమర్శిరి మొదటి.

ఉత్పత్తి. ౨. ౪౨.

౧౦. పీపధి. (చూ. పైరలయోగివాడు.)

ప్రయోగ విశేషములు : పైరుగాని.

పైరుభాష్యములు = పేసలు, మిగుతలు,
నూళ్లులు, మొ.

శ్మశ. పైటూలి పి. వివశోఁ తె.సి తెదరంశు.

ఆ పైరగు పైటలయెకిమీఁడు.

పైరులయెకిమీఁడు = పయిరులయెకి
మీఁడు. వి. (√పైరు) వివశోకుడు, చు
(దుడు. (క. ర.)

పైలవేటూ. వి. అలంకారముగా వేసిన ఒక విధ
మగు అంచు.

పీ. పైలిపెట్టె చుట్టిన తెలివరగిముదాను పైల
వేటూ వచ్చు పులల శిలరగు

కు.సి. ఆ. ర.౩౬

పీ. పైలిగివఁ బట్టిన కలపాగపెటరంచి పైల
వేటూచుట్టు పట్టకాలు. (హంగ. ఆ. ౨౩.)

పైలుడు. సం. వి. ఆ. శ్మశ., ఒక మునివ్యాస
శిష్యుడు.

పైవచ్చే. సం. శ్రీ. (పై + వచ్చు) మీఁదికి
వచ్చు ఉపద్రవగినుగు.

వ. ఆకులుల పరిదానగర్వంబున నుద్విల్లిపుం
పై కదంగి.

క. ఆహార మిష్టకమునకే గదం, పాహులమునకే
వేయిపట్ట జడియొ కిదియనీ, పీతనో తన
పెచ్చులు తన కాన పైవచ్చుమను నభ
వుడు నీతన.

(భాగ. ౧౦. ఆ. ౧౨౪౦.)

గీ. రుసుని నట్టింటిపగివాఁడు కమలవైది, కిలనుఁ
బోలిన యొగ్రశేఖరుఁడు వాఁడు, వేయమా
మని చూడకు మాను నెలిమి, యెట
పైవచ్చు పెటంగత హరికుమారి.

విమి. 3. ర.౩౬

(రంద్రముల కిదియే యాదాహరణముల.)

పైవెట్టు. ఆ. శ్రీ. (పై + పట్టు) వివశోకుఁడు,
త్రకటించు.

పీ. పైవెట్టుమీఁది కాని పైకొవతమిక్కల్ల సత్త
పులకల పాక్షిపలుక. (వివ. 3. ౨౧3.)

పై(పయి)వోవు. ఆ. శ్రీ. (పై + పోవు.)
ఉత్సాహగమియగు ప్రోవత్పు నడుచు.

వ. కరాళింపక లాలితనీయఁ పైవోవక
కొక్కరింపక ... (ఆ. హరి. ర. ౨౧3.)

(నీరక. పా. - డ్రయివోవు, వారిల్లి. పా.)

పైశాచము. సం. విలా (ఆ. శ్మ. ఆ.) గు
పిశాచాత్మకము. ఆ. పిశాచంబంధి.

వి. ఆ. శ్మ. గు. పిశాచము. ఆ. పిశాచాశేదము.
(విద్రుచియొ త్రాగి మెతుకలదియు శిలము
పరాశపడి యున్నచాని రహస్యముగా చెనీ
కొను విచారము. ఇది అల్పవిధవిచార
ములలో నధమము. ప్లీ. నుపాం మత్రాం
ప్రదుత్రాంబారిభో యత్రోపగచ్ఛన్తిస
పాపీస్తో విచారాం పిశాచాన్యన్మ
అనమః.) 3. అయోగజీవి సంఘభేదము. -
వ. దావభేదము (ఆక్రొకించుచు యెచ్చుట
గాని యిచ్చి యాక్రొకించుటగాని గలది.)

పైశాచి. సం. వి. శ్మ. శ్రీ. గు. పిశాచా
ప్రాశ్వరభాషాభేదము. ఆ. రాత్రి (విలగ్ము.)

పైశునము. సం. వి. ఆ. సు (పిశునభావము)

గు. కొండెగానితనము. ఆ. దూర్జతము,
వంచుకొన్ని. 3. ముద్భక్తము.

(ఇల్లీ : పైశున్యము.)

పైష్టము. సం. విలా (ఆ. శ్మ. ఆ.) పిష్టము
బంధి.

సీ. ఉదయరాగంబు సౌం పాదవఁగా ధరియించి
కంఠంబులు చాలఁ నొంకఁజేసిది.

కళాం. ర. ౧౨౮

౨. నవరంఘ, చక్రి లంఘము.
వ. చిలుకయిక్కుంగోళ్ల దువ్వి పాంక
ఁజేచిగా దానంతి చెవిగిప్పు జాణుగొప్పల
పూసరంఘలు . ప్రబంధ. ౩౮.

౩. సిద్ధిలంఘ, సిద్ధిలంఘ.
గీ. వంచి వగఁ జొక్కెనెట్టి మంచములయఁ,
జలవచంగల్గచేయంతిజాణియఁ, ప జేచి
కేరంఘంబులచే నొప్పయింఁద
పాఠశ్ర. ౩. ౧౪౦.

గీ. కేరపులు వారు దివజలు మీర లంఘ,
భూతదేశాకమలం పాంకఁజేసి.
దళా. ౨. ౪౩౬.

౪. స్వయంలంఘ, స్వయంలంఘ.
గీ. ఇట్లొక్కస్వయంఘు ను నుజుఁజేచి, యింకఁ
గావ్యుఁడ శ్రీమదుత్ పాంకపలుకు
నెర ౨౯౮

పాంకశ్రము పి. (A/౨.౧౮. ౨. పాంఘ)

౧. ఉబ్బు, అతఁడును, ఉద్ధతి, గిర్వింఘ.
౨. ఎంకింబు లా త నలంబు, పాంకింబులు
తెలఁ పూల ము నొంకింబుగి నంప
పంఘంబు, లం ల విహంబంబు ను జలమృతులు
ద తేన్ దప్ప కి ౮౯
౩. యెలలిం గిని పుంఘ, పేరంఘము నెను
బోఁటిబోఁడు జనమిది నగవారయెఱుఱు
వారె మెదండె, బోయెడఁ బోయి
బ్రదుకు పాంకి మడుఁఘు.

భార. క్రా. ర. ౨౪

సీ. లీలఁ గట్టి యింతఁడఁ గూలంగవచ్చియు
దొంకొనబోలులఁ బాంకి మడచి

పార. కల్ప. ౧. ౩౪౦

౪. పంకజసాధాజాదులఁ, పాంకం బంక బటి
తెను భూరిబలమునఁ.

ప. ౧౦. ౨. ౧౯౧.

౫. పాంకిక, పాంకము, పిప్పిదము, పాంక
రగ్గము.

గీ. పాంకములు పల్లవిం నెను సత్కదంబులు
లకుఁ బంకజాకమృతపాంక మెడలె, మ
నము నుజుఁదయన్పూర్తి బోలుపు మిగిలె,
వారదాగి మనమున కడి పుజుకపి.
కవిరా. ౧. ౧ ౬.

సీ. శ్రీనర్మలశ్రుంబు పీఠరాజాధిపతి
జగతిపాంకింబు మెడనఁ

దళా. ౨. ౨౮౨

మ. శ్రీయజుర్మఘంబులపాంకి మి మెగి
మలలో నొయ్యారము

౨. ౧౦. ౪. ౯౮

౬. నామమార్గము, మార్గము.

గీ. శ్రీగి (వ్రాసిన గింపి నొయ్యారదోఁడి,
కెప్పు మేల్పొని గింపిం రిమ్మెఁ తెలిసి,
యీటిలోనవలె ముప్పధి కేలింపను
దళా. ౨. ౩౧౧.

౭. గాంధీ, గాంధీ.

౮. ఆ లీలాంగి పుష్పవతియ నీవనత్రియము
గ్రమించినన్, వాలవారంబు వా గురుజనం
బులు పంకుము నంకుపాంకియన్, బోలెడు
వెల్పుంబు లునుపుమద్దయఁ గైకొనిరా
ప. ౧౦. ౪౩౩.

౯. గాలంకారము.

౧౦. బూడిదాంత తెన్నె భుజులపాంకాలు .
దేవున ౨. ౧౯౩.

౧౧. విధము, రీతి

కా. ... కాలాపాం దలచాల్సినప్పుడు విరి
పాఠశాలకు దరంగప్రజాశాఖలపై నడుచు
ధిక లేకులని యిచ్చవచ్చు

మల్లభూ. నీతి ర.

జ్ఞా. భుజంగమనీ శాసితం శిరసి పుష్పవ
ధారయేత్. సం. భక్త్య. ర.

మ. తగ్గినట్లయితే భుజంగ పుష్పం మోదం
కాపురం ఇచ్చేందుకు ప్రోత్సహించాలి
మన ప్రకారం లంకావనం

భూమి 3 గా.

విజ్ఞా. గ. ఉద్యమము, ఎక్కడను, గొప్పది

నీ కలిగి నీవు వచ్చు వంకమా పంపిం
ద్రమి వచ్చునట్లుంట్లుగము

విజ్ఞా. తి. 3.3.3.

నీ. విద్యలకుదలతోడి వేటికావాలి పాఠశాలలు
విజ్ఞానముల పాఠశాల

కె. ఎ. గ. 100

అ. మందరము, ముందరము

నీ. అందుమేరని నలుముచు మేల్ పుట్టినట్లు
కె. ఎ. లి. 2 గా. 100

కె. ఎ. 100

క. ప్రజలరాని పుణ్యక్షేత్రమునందు
వారికింబడు అంతుకానందు కేరి

తి. రా. 2. 100

3. యువము, ముందరి.

నీ. సత్కర్మము మనవిశాసము, వారి
కంటెను జూడెనక పాఠశాల ముఖము.

మార్క్. గ. 100

తి. పాఠశాలగాని యీవలనివారిమలు మాచు
గాత్రము పారి గ. 100

పాఠశాల. విజ్ఞా. (పాఠశాల + ఇ.) పాఠశాలగాని,
అందముకలది.

క. పాఠశాల నీతినికలదు, పాఠశాలవలె
చాను నున్నట్లుగా గలిగి, కలిగి నవరాలు
నిధిలో, ప్రసాదించి యవగత ప్రాప్తి
ప్రసాదించు నంత. (మ. సం. 10. 100.)

తి. ఇచ్చి, ది. కాదా, రు. మేల్ పుట్టినట్లు
ప్రతిదాని వచ్చు, ఇచ్చినదానికంటె
వలసినట్లుగాని ప్రతిదానికంటె
మేల్ పుట్టినట్లుగాని మేల్ పుట్టినట్లుగాని
మేల్ పుట్టినట్లుగాని మేల్ పుట్టినట్లుగాని
మేల్ పుట్టినట్లుగాని మేల్ పుట్టినట్లుగాని

పాఠశాలము = పాఠశాలము = 100
(పాఠశాలము) గ. మార్క్, అందము.

క. అని తిలుపు మానికొంచు, జరియిం
దిన నీ 100 కు చక్కగపాఠశాల, చి
నెలంత యింతదల, 100 కు మార్క్ వచ్చె
నట్లు మేల్ పుట్టినట్లుగాని

కె. ర. 100

(నేయు, విగించు, విజ్ఞానము)

అ. అయి ముందరము, మేల్ పుట్టినట్లు.

క. పాఠశాలము ముందుల, గొప్పల
సేవలకుగలగల గొప్పల ముందు, పాఠశాల
దివసగాలి, అంతల ఒండంగులకు ముందు
దమము. కె. ర. 100.

3. మేల్ పుట్టినట్లు

మ. అందముదలంబు కిరూరపాటిర
కమారికాది మంగళప్రదములలు నీ
పట్టిట పాఠశాలకు కనకవితపాత్రము
లును పాఠశాల గ. 100. పా.

ర. విచించు, మార్క్.

పాంగారు = పాంగు. అ. క్రి. (పాంగ +

అద.) ౧. తిరుగు, తిరుగు

2. తిరుగి పట్టియున్న జలమునకు పాంగారు
దనకెల్ల మ్రొగిపోవడు గీ కమనానిధు
లాక్ష్మణుని, దేవుని జలము పెట్టివోడినా
కా ఆ ర. ౨౨౦

మ. నువ్వం ౧౦౮౩. పాంగు, ౧౨
పాంగు రుద్రపాలు దిండుటకు

భాగ. ౧౦. ౩౦ ౩౫౯

౩. అనఁ బ్రయ మంది ౧౧౯౯, పరి తి నుఖ
విద్రి కేనీ సముచిత నువ్వం, బుని మేలు
కాంచి కియ్యం, బుని కాయకమయ్యి మేలు
పోంగారంగిన్ వాగ ౧౨౨. ౧౨౩

౪. అనఁ పేరీ పాంగుమూర్తి వచ్చు

౫. ప్రాంచమృగముల హామములకుచిత్తో పా
లింపు పాంగారింజై, ముంచున్ మోవఁగి
గొంగరించి యడలిం గానికప
మనచ ౨ ౬౯

౬. అనియింపు, పెంగుళి, విండుగా
మంది.

౭. భృంగభములై మెలయును, రంగుడకును
భూనరగ్నావలన, పాంగారు మనమఁ
తెలంపున న్నర నఁ దివెలొనమతోడి .

వి. ౪. ౧౨౧౦

౮. పాంగుతోడవులఁ బూరఁతల నంగుగఁ
గైవేనీ యుండు నాకొనకుమిదే, పాంగారు
వేడుకతో, సింగుమఁదోడు రెగఁ
తెలువలు దానన్. యయా. ౨. ౫౬.

౯. అంగుగఁ గలసామగ్రికన్యలు, పాంగారు
వేటికిఁ బురములో ననుచు.

౧౦. రా. అయా. ౧౨౯ పా. ౧౫౦ పం.

౧౧. కావీరింపు, ప్రసవించు,

౧౨. భూవారాధపుఁ డుగ్గఁగు రురవంబున్
నింగి పాంగారు పా, లాదకొప్పకక క్రి
యు కి నవలీల గవ్యుని కేర వంపు
దండంబున గ్రుచ్చి యుత్తి .

వి. ౪. ౧. ౨౬౦

౧౩. (పెచ్చెలు.) పిండిచల్లిన తెలుగునఁ
బాంగారుని పిల్ల ౩. ౧౦.

౧౪. పిచ్చింభింక, లెక్క.

౧౫. పిచ్చింబు అగ్గద దీర్చి వాసపు తెచ్చె వచ్చి
యెరుగ్ గిది మెరితయిగి ప్రి నానర
భంగి పాంగారి దానలు ప్రి, పాతరయం
బునం బామ ముడై.

భాగ. అర. ౫. ౧౨౦.

౧౬. క్రి. ౧౧౩౪. ౧౨. పిచ్చింబు గానదనమంబాంగారి
యానాకపాత్రకు కోదండము బావంబంద
యలఁ బ్రసాదై మహాదై .

భాగ. కర. ౩. ౨౪౬.

౧౭. పంతులయి, అనందంబు.

౧౮. పాంగుల ౧౧౧ ౧౨౩, పోలికల పెచ్చె
వ పాంగారు మూ, వాగి మిమ్మను
పుగి, దా ను కేసిదిగిఁజూపెదం గిరిక
యన్. వార. అర. ౧. ౨౬౦

౧౯. అనినడము ని నూది, చేతలు పాంగారి .

అ. మా. ౩. ౯౭

పాంగారి వి. ౧౨౩ యానాగి

౨౦. చ. అలఁగులఁ జూడ మాయిదల పోవము
౧౨౩ యానా మెచ్చి, పోల ౨౩
నూరకు ప్రియమం బి పాంగారి తెచ్చి
తెచ్చి వియ్యంబు విదలించు పిల్లలకు
కొచ్చెడు మచ్చున వింతకలన్ గే, రిల
పగి బుదిలండు పనుధానంబానాము
మన్యకొటికెన్ మార్క. ౬. ౩౦.

(౧. ర. పా. మేపాగి. ముద్రి పా.)

పాంగు = పాంగారు. ఆ. త్రి. (క. తి. పాంగు) |

౧. తిమ్మ, ప్రమాదాధిగ్రస్తుడైనాడు.

వీ. తొలగి మింటికి పాంగుమిగిలినాడు
కనదులమీది మోగడల మోగెను.

మమన. ౫ ౩౮

గీ. అంత హేమాదరియే హృదయంత్రమున,
భూమివిభుమోదిమోహంబు పొంగి పొరిలె,
ఒదికి యిలు నీ శ్రోత్యునిది మంత్రం

హంస. ౫. ౩౮౧.

గీ. ప్రదురగిరిమఱ, పైమమ తిదమహాత్రమ
వంతక వడపు పొంగె, బ్రహ్మకాండ
యంతాహాభరణం బూసె.

రామన. ౫. ౧౫.

౨. తిక్కయించి, మిం ను పెరుగు

మ మమమం బ్రహ్మదంబు పొంగి నిలిచిన్నా
మృదంబి భీమం పెద్దయ్యెనె నీవంగిరివ్వ
యంతు మమనకోదంధనంబునని

హం. ౪ ౯౦

౩. పాంగువచ్చులద మిది పుష్కరికాంగిలె
మోక్షి యుంటి (హంస ౩. ౧౫)

గీ. ఘనతగిలలా నె ఖండకపిలికలు, గీరిరాజి
పుష్కరికాంగిలెనె, బొంగునెలమోది
గుం లెం ను బొంగునెలమోది
నృపతుల ననా నీవ ము
చార్చించి, ప్రపంచం.

గీ. అతి పాంచజన్యమోటు నన్నీయ, పాంచ
జన్యంబు విడి ప్రతిభలంబు, పోయెదెత్
ధ్వజంబు దానల బొంగి, మింగులె దివ్యహా
శంఖసమిధ్ధరమము. (తి. హం. ౩ ౯౫.)

౪. పంథోవమదు, అనందించు, విరాసమెందు.

౪. విది లోయన తీగ కాల్గి, పేనగం దా
నమమ బొంగి భిమ్మడు

హం. అది. ౫. ౨౧౮.

౪. తాటక నీగతి శరహరి, గీటదచి నిశాట
రూటకీ శకపాట, చార్చిటంబుదివ్యమ
పతి, యాటోముల తాది పొంగి రమణు
నిగిన్.

హం. ౫. ౨౯.

౫. గుమడిది పొంగె పద్మమలగో, తొలంగె
పద్మంబి జకో, రమణుల వెలంగె గోక
నిత్యము గిలంగె విమంతు భూరగిభాగమున
జిం (కృ. ౧౮౦. ౨. ౨౯౫.)

౫ విజృంభించు.

౪ మిది కొందినెలమోది, గుం పెంపున
మార్చి కిడిమి మోటి పొంగి యదరినక,
మొన గుంతుయిన విలుగుంబున నే కియ్యంబు
(హం. ౩౦౦ ౧౫)

వోడువచ్చులెనె
(బలరామండు) చ. ముచ్చెరక, గ్రహము
నాడు పొంగులమహాబలి భంగి నదిర్చి
నిల్చి హం. ౫ ౨౯౯.
వి తిక్క, తిక్క

౪. పొంగులక పుష్కరికలు మహామృతాంబు
మహాంబు నాణు, గాదవచ్చులెనెలములు
పొంగులగాలెనెలమోటి, బిడివచ్చు
గిలగో ను గుం పెద్దయ్యెనె
నెలమోటి గావలెనెలమోటి
అమ. ౧. ౯.

౪. పొలకుకగుల్లచచ్చులెనె పొంగునెలమోటి
చాలదయ్యె విలి ముక్కల మొత్
ను పెద్దయ్యె నాగి గాంచునెలమోటి
కవిరా. ౫. ౧౨౪

౫ అతియము, విజృంభణము, పిత.

౪. బిమ్మయనదోమలంబు అదివిలి యాజ
నంబు నడచి నీవుపాంచు పొంగు
నిగుంతు యెల్ల చోటలం.

హం. ౪౦౦. ౫. ౩౦౦.

క. మిదూతలు వొలిచినక్రియఁ బడి, పొడి
యయ్యిం గురుబలంబు పొందెఁగిం.

ਭਾਰੀ. ਪੰਜ. ੩ - ੪.

² గర్భము, ఉద్భవ.

మ. మను వేదములు గ్రహిల్చి పో
 మోహంబువిడిచి హైహయగ్రామం దెక్
 రాగా మర్దిల్చి భృగువనూకం డాలో
 నెవ్వర్థంబునకుం దెచ్చి నెఱుం చేయటం
 నీపాఠ పదంబులం నెఱుం పు. ౧౬
 బోధింపుచుచుచు (మరి ఉ. ప. ౧౬)

కి. పంగరము చేతియందునె, పెరిగి బులబులలు
 సమదీపింతులు. అల చే, కాం దొడలి
 మున్నెముకలు, పొంగును దిను యినువాకి
 అరి పీకడలు (౦ ౦ ౧ ౭౯)

ర. సంత్సరము (౧) శ. శ్రీవ్యాస
విశేషం (శ్రీమద్వ్యాస తాతగారు) స్వహ
రియ

(వ్యక్తి) అష్టావాలి పొందు ప్ప తనది.

పొంగిన ప్రశ్నార్థం = ఉన్న స్వల్పసామగ్రికి
 ౭ కాసంత సాధనక కి.

3. అనుచుం జరిగెను ధైర్య దురాంతకుఁ
 డొడిసిపటి కన్నులపాళిం, ఎదుకలుగ
 నుతిలి నీపాంగనపుడికుడు నోయె నును
 లలి యొనకృప. ఈ. హరి. ర. ఆకెలి.

జ. పొంకపడు, పొంకపడుచు, పొంకము,
పొంకి, పొంకించు, పొంగిటికెలు, పొంగిటి
ఒండు, పొంగిరిము, పొంగిలి, పొంగి
లించు, పొంగూరి, పొంగుత్రాణు,
పొంగుడు, పొంగుమొవడు, పొంగువెళ్లు,
పొంగులెం

పొంగుర్రాళ్లు. వి. బి. (పొంగు + ప్రాణం.)
భాష్యవిశేషము.

నీ. చంద్రవంశీలు తినిపయలు కాంధోజులు
వంగాక్షయదమలు పొంగుచుబాటు.

హంస. ర. ౧౨౮.

పొంగుడు. 2. ($\sqrt{\text{పొంగు}}$) పొంగుట, ఉబ్బు

(చూ. పోలిగొడుగువళి)

పొంగుచుపడు. ఆ. ప్రి (పొంగుచు + పడు)
 తీర్మానకనొంపి, పొంగు, ఆయించు.

3. చా. అతి సక్రిష్టంప, త్యాగిని విధులను అర్పించు
 పాపములను దీక్షగా, తానీజ్ఞున మామర్యులై,
 గూర్కాను. ఎవ మొన్న నిధిపతి చేయుక
 కావాలి 3. 1. 16.

పాండునిభిల్ప వి య (పాండు + నీళ్లు) చిట్ట
చిట్ట నీళ్లు ( )

మౌ గులెత్తు . ౬. (పాండులు + ఎం)

❖ దివ్యరత్నన రజంబూరు లోని బలియించి
సుంబరీగాళ్ళుచే, బహుశంకన నివ్రత
కొలిపి అప్పుతరిం గమనించి గంధపుష్ప,
అప్పులు పోంపలెత్త పాలలం జరగించి
మలం నం నం, దివ్యబీమమెల్ల విర
హాశ్రీ వింమలంబి కోమలిన్.

కమరా. 3. ౧౦౮.

పాంచదము. = (✓పాంచే.) పాంచాయతములు,
చాళి కేలియు లులు

గీ. స్థూపివసతి పొంచడ మనంగె, నలరు
అం. హా ౬. ౨౯.౩.

పాంచేము. ౩ మల్లసాగవ విశేషము

సీ. కౌశ్యుగఁ దిరప్పట్టె నిమిద లెత్తఁగఁ బొంద
ముల లాడుడింపిలఁ బొరల పెడల,
ఇలిమి ప్రభంధం. ౮౩.

గీ రమ్మచును పాంచములు గూర్చి రెండుకడల,
 నికి గాక పొయి గట్టు బుజిగి కూడ,
 అరుగిబడి క్షుల తగిల్య పొనుగిరి,
 మిరి తలల దలల దాకంచ నొక నొకర
 ౧౮౮౪ ౮౯

పాంచీక ఎ (√పాంచీ) ఎముము కను ఎట్ట
 కొనియెందుట ఎముముడు

మ ఖాన్య అయిం ప్ర ఎ యానా
 య్యురొరాం దిరిపోల గ్రందల ఎ
 డీపు ఎ వింకి నొంబికి ఎ అంల బ్రహ్మ
 కాలమును ము ర గార్వ మెట్లుండునో
 గాంచ ౫౯

(౪ పా ఇం ఎద్ది ఎంచ వి ముద్రి)
 పొంచి(పొ)చు అ క్రి గాం + కి ము
 పొచ్చును) దాగి ఎముము నిశ్చించి
 యుండు, కను ఎట్టకొన

గీ తొలుల ఎ మృంగమున లభ్య కెంది,
 పొంచినియున్న యు ప్పె ఎంగితుడు
 ఎంకి కంబ

ద్వి ఎనువంట మను పొం ఎకొనిచ్చు ప్రభ
 లను నెతింగియు ఎంగినియ
 ఎంకి ఎమ్మ ౯ గా

గీ పొచ్చుకొని క్రిమాట లాలించుకొనెను,
 నచ్చటికి ఎచ్చ కేలుపురచ్చుగాక
 ఎల ౫ కం

పొంచియుం(పు)చు ఎ కి గాంచ +
 ఉండు) ఎం ఎ ముతో కినుబుండ
 ములుంగును మునున కను లొంగిండు,
 దాగియుండు

క అచ్చుదపు నలుగు కి క్రిమణపు గల
 పొదయొమిం దుతి పొంచియుంకిరి
 కార కల్య ౫ కం

గీ చోరు దలచంద్రుల దద్దంబు నాన్పివల్లద,
 వంతుమలేకి ప్రయోజి పొంపియుండి
 ఎం కి గిరి.
 మ అలం తిగుబ్రహ్మకర్మము దాయక
 రామిం పొంపున్నో

దకా గి కిరి
 నీ ఎవలే మగిటిమి నె గువార దగుటకు,
 కొంచుండి క్రోలని మ్రుంకుల దేని
 నీలా గి కిరి

పా చి అ క్రి ఎ ముతోమతో కనుబదకుండ
 కులంకు ఎముమును చియెండు, దాగి
 యుండు

గీ క్రి, పొచ్చు ముల ఎముకు
 పొంచి పొంపుమొదటి గిడించ నమ్ములు
 ననునిమింద వా క్రి క కెం
 కిరి ఒకమం ఎం ఎం కి యుచుం
 దిరిగె ఎం యుంబియుండంగి
 గొంచిబాచి కయముగ్గి క్రి కొట్టను
 ఎంకు దిరగె, గ్రహమృరి
 బిరి కం ఎం

గీ పొం ఎం, దాగినిమియుండ
 నమమా దగు ముచే
 కం ఎం గి

గీ అత్తలకు కుడిగము చేయంగివలసి, పొంచి
 న లపామల గొంచ పోవు
 రాం చ కిరి
 ఎం ముకొమ్మతో ఎం కి ఎం ముకొమ్మకొని
 యుండుట, ఎం ఎం ఎ

క ఎంచ రీ.ఎ.ఖంబునను బుచ్చినిబిల్లును మొని
 యెక్కిరింపుచు నిర్దురంబు అచి
 నెమ్మిం గరంపుకడంకి కిరి
 ముండు గవాత్తనీను నపు దాయెల

తెచ్చురక గూడి తేడుకా, బొంతులు
నురుగుగా దొంగలతో మకరాంతకడు
గానకుండగక. విమ వి 3. 209.

జ : పాంచడను, పాంచిక, పాంచికొను, పాంచి
యుడు, పాంచులిడు.

పాంచులిడు. అ. క్రి. (పాంచులు + ఇడు.)

పాంచు, చాగియించు.

ను. కరమూలంబున మించు పాంచులిడి కావడం
గ్రోలుగ గప్పారు ముంగురులన్నిక గజలింపు
చాతెరమెలుంగుర దొడ్లలాడుం బయ్యె,
ధుకుంథంబులెక్కుడిగుచెల పాంచ స్త్రీవి
కట్టం పెలో,దరికానినవదీకం బొలుచు న
స్థాత్రీకు చూచుకొర వనం .

శేయూరి. ర. ౧౮.

పాంచులి మొగ్గ. వి. (పాన్ను + బాతి +
మొగ్గ.) బంగారుబాతి మొగ్గ.

గీ. సంకెదంబలకండక పాంచులి మొగ్గ, బాంచి
చెగాలి పెరుటై వాంచిమార్చి.

రా. వి. ౫ 2౧.

పాంచగి. వి. (పాన్ను + తగి.) బంగారుకాంతి.

చ. పాంచగి తెక్కులు గుండవంబులెక్కు
మారు పూన .. దళా. 2. ౧2౪

పాంచో = పాంచో. స. క్రి. (చార మున్నగు
కానిది) కుద్రముచేసి సమయంగా దీయె.

ద్వి. కపటలు సన్నంబుగా పాంచపాంచ, విమ
బి యందించు వివసుంబుతోడ.

(క. రం. పా.)

ద్వి. ప్రభు. ర. 2౦. గీ. ౧33. పా.

పాంచు. ప్ర. ప్ర. కొలుకు.

అ. . పాంచుడు గ్రన్నన యిలప్రల, శేపురను
మకామిల్లావ మొగ్గగ, మనుజయోని

బుట్టు దని, సంచ గిర్వాణ,పాతమునేయు
పాంచె మలి పెలంది.

పూ. అది. 3. 2౩౪.

క. కేవలింగ స్థాపనము. ద్వి. భువనములం బరవ
పాతము పాంచెం గిర్వాణ, భవళాక్షి చేసి
లిక్ కార ఆను. ౫. 2౩౨.

ను. భవనంబుల్ పెరవణాక్షి కిద్దపదవిప్రస్థా
నముం శేయుపాంచె వివక్షాంగకెల్ల
మహాత్ముడగు కండ్రన్ వీడ్చొనబోవ .

మరి. పూ. 2. 2౦౩.

ఉ. కారణమానవత్వమున గలందులతోడుగ
దప్పలై తియ్యలం, పోదగించుపాంచె నిటు
వృత్తిజనించినాని నాదివం, కేవలమాభుగా
నెడగెగి (మరి. ఉ. ౧. ౪౦.)

గీ. పెక్కుంబ్రపాంచె గార్వమున
కరార్తముయి భవమునక చా నళబడిపాటు
దుమ్మర్చు పరిణే వారయ, అ. కనిగి నాక
లోకమునకు నిచ్చెనలగు

బార. ఆను. 2. 2౪.

పాంత. క. (సం. ప్రాంతం) ౧. చంత, సమీ
మము.

2. సంతనునంబునరదముపాంతం పోవలదు...

పారి. విరా. ౫. 2౦.

3. తే కిరిగదె యుగిపాంత వేన్నయెం
చ తెల్.

దిక్ 3. 2౬.

గీ. క్రొ తిదీవన లివి గొను మది పీలుపాంత
నాలుకలక బుచ్చుకుచేసి. (పూ. 2. ౯౪.)

2. తీరిము, ఒడ్డు.

గీ. పూర్వపర్యాయపాంతం గెలుపయెదెన్నద
వివ పవదంతులతోయనంగ . చంద్రుండు
గ్రూలె నధిప. (పూ. క్రొ. ౫. 2౪౫.)

ఆ. తీర్థము యొకవిధమునను దొడ్డు
కొలిపిపోత నిన్ను, గాంచి

విధి. ౧౦. ౯౦.

౯. శుభంబానిపాంతు నీయులలో నీకృష్ణ
వారుంబులో, భూమా దేవ పప మార
రింతు . మమన. 3. ౧౦౨.

3. కై. పు. చోటు, ప్రదేశము.

నీ. పూనినకందరాత్మంబితక్రమంబుకాంబూలిదళ
ము లాత్మపాంత సేవగ.

మమ. ౫. ౪౯.

నీ. ఒకపాంతి యలసాంబుకరాంతప్రాంత
ముకందరి అనంతకి బుజకాంతము

ప్రబంధ ౪. ౯.

౪. తోలి, ప్రసక్తి.

౯. కొంతయోగ్రహం వాలము, పాంతం బో
నొక దనుము బు లి ద్వికానము .

భా. తీర్థము. ౧. ౧౨౪

౯. విన మమన యింక అభివృద్ధి, బువకం తో
మచ్చురింబు పాంతికి బో నే,

౯. ౪౦ ౫ ౪౦౪

నీ. తలఁచెల్ల పోకల ప్రదేశముగా బు
రు తీర్థంబుపాంతం బోక

ప్రస. ౨. 3

౯. పాంతిద, పాంతి, పాంతికాద, పాంతకుండ

పాంతికదవ = పాంతికగి. వి. (పాంతి)
ప్రాంతిగిలెను ముంకిం నీ కుండ

నీ. ... పులివిట్టంబు మా పాంతిదవ
యవంగ ఆం. భా. ౨. ౨౪౨.

పాంతికై(తియ). వి. (పాంతి).
నాంతికానాంతిలను గూర్చు త్రి.

(వి. అవి ౯. ౫)

నీ. పట్టినినామధేయంబు కావీక త్రియ నున
సేవకై త్రియ యన పాంతిక త్రియ యనగి
సంకైతక త్రియ యనగి దనరు.

ఆం. భా. ౨. ౧౦౦.

పాంతికాద. వి. (పాంతి). నాయకా
నాయకులను సంధానముచేయువాడు.

౯. అనన్తస్థిరధర్మకర్మనిత్యమునా రాజా రాచి
త్తామే, లేకతో దొకపాంతికా దియ
తనం ద్రిపుంగ న య్యంతి య, యోగి
వచ్చుటగోలె బాపావలలో నున్నట్
నీచింది య, రాజకేతులు పెంటనంటి వి
గారా మా నొద్దిం.

మదల. ౪. ౧౨౨

పాంతకుండ = పాంతికదవ.

నీ. కొళ్ల పాంతిక పాంతికుండలో విష్ణుండు
గొద్దితొత్తలపాంతు రద్దు తీర్పు.

కే. ౧౫.

పాంతి = పాంతము. లాలనము, బుజ్జగిం.

చ. నయమున పీతి వామి మతి ననునఁ దలఁచి
వామి మాటలం, వ్రెయి మనసింది పాంత
నల కేటయి పెంచుచు నుచ్చరింబుం, బయి
పడి గుహ్యముల్ యెలుపర్చుచు కేముల
లజ్జ వాత్తుచు, పెయిపడి గౌరవీక
రుడు కేకొలిపె. రలిం గ్రహంబునన్.

౯. సం. ౯. 3౪౪.

పాంతము = పాంతము. వి. (పాంతు +
తనము - పుత్తి పర్వతము) ౧. (తొలి)
గ్రహవత్సరాదుల అనుకూలము.

నీ. అరణ్యము పాంతము లెల్ల నరసి లెప్పు
యన్న పది పల్కి యాచయి యొక్క
లగ్న, మేర్పడింది యునుగపొరుగు సెలుంగ
కుండ, దనకనూభవ నరిగి భారతో.

కుక. ౨. ౧౨౨.

యశ్చ తుమోః "జింనుచున్న యంభో
 భూగంధిన రసత్వంబొందికముండుట భూధి
 కన్ననే, హారణి ప్రతుత్తమున చుట్టల
 కొత్తులు ప్రొత్తునాట్టముల్.

గంధ. ౯.

౨. (శ్రీ త్తరుఫల) కలయికి, సంగమము.

౪ పాండిత్యం దగినయెడలిన్, సంద్వి
 మెక్కింత వలన జనవరి శ్రీనిర్మల
 దమ్మలాదనీ భుజ్జ, విందుముగది కాన్త
 నేదివిగదా తలచుట (రామా. ౫. ౧౩౬)

౬. . . నీదుమేలపాండిత్యముతోన్నతిగా బాగద
 నీరజగద్యువైన కళ్యాణ.

కళాం. ౪. ౩౬.

ద్వి పదకతి నీమణిగంధుడగ గన్నవాడు,
 తనవునే యాత్మక బంధాదులకే వలచు,
 వెలవ నీతోడిపాండిత్యగల్గువాడు, మఱి
 యేల దేవసామ్రాజ్యము పెదమ.

ద్వి. పదమ. ౨. ౫౨. పా

౩. పమాదానము, చేరక.

౪. అంత నొకవాడు నీకాకాంత మనిశ్రీల
 పాండిత్య మరగి నిజప్రాంతమహీయదా
 సుఖలవంతతర గొని విరుణ్ణలర్చ జన
 దోగవ రామా. ౫. ౩౩

౪. నెలిమి స్నేహము

౫. తేయ్యో పడియుచోకే నెలియో పడు
 మోవికేలెరుచులపాండిత్యక తెంచ.

ఉ. రా. ౩. ౨౦౯.

౬. నెలిమి చుట్టరికెము పెట్టి నెమ్మి
 గీ పాం దొరమె పొన్న గారము పాండిత
 యుడ, బరగుచుండును మిత్రభావము
 అం. భా. ౨. ౧౯౬

౫. ప్రకృతి, సృష్టావతు.

౬. తలచుచు నేను భూమరుడగ వత్తులి
 పాచ్చలి వట్టిమాను పెట్టులి భద్రీయ
 మానసముపాండిత సేర్పడక బాధ నీడు
 తో,య్యలి చటు కేడితిన్ ...

(బహుశ్చ. ౪. ౨౦౯.

౭. గిధము, కీరి.

౮. కిందులుకావుల పెట్టుక, చెంకొనరా
 మాంత్రికుండు నీటిదీపయాళిం చలును
 బూది జల్లిసపాండిత పెట్టుల చిలంగ
 ముగ్గులు నులింపన్. (ప్రబంధ. ౩.౩.

పాండు = పిందు. స. శ్రీ. ౧. ప్రాచీనము,
 పదయు, అనుభవించు.

౯. ఎంతకడ నొకరించియు, సంతానము తేని
 వారు సర్వత్ర బొందిం,గాంతుక నీకమమే
 టికి ... (భార. అది. ౮. ౨౯౮.)

౧౦. దురితయోగమునం బుట్టుభావముం,
 బొందు ముఖము ముఖమును బొందగ
 కీవుడం (భార. కాం. ౫. ౩౦౩.)

౧౧. విన్న విశ్వజ్ఞమునుగ్గడ వంతును
 విశ్వసించి యి, క్రితీ ముఖనిద్రక బొందితి ..
 క్రి. ౧. ౧౦౪.

౧౨. విష, పాదము నొంది వంతునిగ్గడును
 మజ్జలరాజ్యపైధేవో, బాదులమై కమంగొను
 ముదంబున గొందగగ గాంతుకంపె
 విం,పారగ నొందు లగ్నై కృతాగ్ధ
 యెంచును గారవేళ్యరా.
 భార. అర. ౫. ౩౪౯.

౧౩. రతియందు కలియు.

౧౪. నేరజునిక బొంద నెలకెలి తోగి ...
 భార. అది. ౪. ౨౩౩,

గీ. బుధుడు గామించి పాండ వత్సత్వబోడి,
కైలుఁ దనఁగఁ బురునిపుం దత్తుడు బువ,
కెండు వన్యశౌంకవంశకతోదయందు

చూచి. భూ. ఆ. ౩.

గీ. చంద్రుం కెట్లు వొందె నాచార్యులేమ,
నమ ౧ విత్తుండు రమియించి వన్యశకుల,
శివరా. ఆ. ౧౦౧.

౩. కలియు, (సమసిగా) నాడు

క. కిలపాండు లయి యహితి, బులు సేయుచు
నుండు చుట్టమలఁ బొందక యి, స్మృత
నందువాడె పుణ్యుడు
భార. అది. ౩. ౧౦౧.

ఉ. విత్తులఁబొందియున్న యపవిక్రలం బూ
బాణాచార (భార. అది. ఆ. ౩.)

చ. వరమునఁ బుట్టితిన్ భరతివంశుఁడొచ్చితి
నందుఁ బాండుభూవరవతుఁడొదలెతి
జననమ్యులఁ బొందితి నీతివిక్రమస్థిరబం
పుగ్రంబం బదవీతి
భార. ఉద్యో. ౩. ౧౦౦

క. మందిల శేరే నీదపం, పొందిన పోదరుఁ
డొకం దిచ్చుకుండె పోవం దదన వాని
చక్కయి, పొందిన వానిని పోవు నో
దితఁడలకన్. విజ్ఞా. వ్యవ. ౧౩౯

గీ. పండ్లప్తినను పండ్లప్త. (యజ్ఞ. ౧౩౨)

౪. ఆక్రయించు, అంటు, తాన.

గీ. పుత్రి చేసినవిధులు వక్రురహం గావి, తల్లి
దలదులఁ బొందపు ధర్మయుక్తి.
భార. అది. ౩. ౨౫౦.

గీ. ఇచ్చ లేక క్రంతినను దహించుటలు, తెల్లి
కని బొందియున్న పాతకము గంగ.

కాశీ. ౫. ౪౩.

క. ... ఉదకంబులఁ బొందునివి సవనము త్రేయ
చాక్షున వది విజ్ఞానలము భూపవరకాగ్ని.
భార. కాం. ౫. ౫౭౩.

దిగ్. భూమి సర్వాంగమూర్తి పొందంగ
ప్రెంక్కి. పండితా. దీక్ష. ౪౩. పా.
౫. పర్య ప్రాపించు.

ఉ. అంభోరహమి స్మరిత ప్రగతిఁ బొందడు
కందు భూ. అది. ఆ. ౧౯౪

చ. ... న్యవేద్యాస్త్రముల యశేషపాదము
మందంబునఁ బొందను బుది బాహువిక్రమ
మున దుర్గమాన్యజలగారవభారతభారతీనము,
ద్రుమఁ దతీయంగ నీచమ విధాతృవ
కృతమ సేరఁ బోలుకే.
భూ. అది. ౧. ౧౯.

౩. వలము, ప్రేమించు.

గీ. ఇతనిచిత్త మెవ్వరయైనఁ జెరువ యెంతె,
గొన్నముది కైక్యవాగ్దనికూతు రితని,
పొందినట్లుల యితనికిఁ బొందు గలగు,
బోలు కైవిక మయ్య న ప్పాలఁడియందు
మాలి. ఉ. ౩. ౧౫౯.

అ. క్రి ౧. న్నహింసు, మైత్రి గలిగి
యందు.

౩. ఈ లోకము దుష్టులహంక, మా లోకము
భూమిముఖనిరంతర మం ద్రేబాలియునులేక
యెండొద్యుతో రెన్నగఁ పొంది యందు
దిన మెలలకమా.
భార ౨౦ ౪. ౧౧౧.

ఉ. వారము మోగు బొంది జనవల్లభు లెల్లను
భృత్యులొనంగుకే సమ ప్రవస్తులుఁ తేవ
జగద్రాదు కోపనగా
భూ. ఉద్యో. ౩. ౩౩౫.

4. ప్రధాన కార్యదర్శి, గవర్నరు కార్యదర్శి
చలంబు నమ్మి మనస్సు బొందవీరి నయ
విహీనము లయి కలలు వ్రేలిరి
కీర్తనా 2 అగ్ర

● కూడుకొక, ఏకమగు

శ్రీ పరమనందు మాంబుల కొలకొందు,
 తానీ మును నువ్వ పొదమి చి గ
 న , శ్రీమదు శోణిం కాలు
 స్త్రీలు, నయ్యంగులును ధి య్లు నమర
 జొంద వారి అశ్రు అరణి

3 పాపము, అనుకూలము

శ్రీ మొదల సం. జీయించిన నాంధ్రీ కార్య,
మమల ఎక్కింకనది గౌరవము దిప్పు,
ప్రాంతమును మృత పా మృత మృతము,
సమగ్ర దిలవంచినది యింద సమగ్ర
నేడ

४ श्री. मधुसू. ३५

శ్రీ తండ్రిగారి లోదకాన నవి ల., పాండుల
 కరిగో గిరికి అగ్రియం , మిరి
 పేసిని లు తిమ్మపూగారి, తగ్గదం
 క్రులం గాంధీ ధర్మయ్య

అందుకు సంబంధించి ముఖ్యమంత్రిగారికి
సలహాగా నా దృష్టిలో ఉన్నది ఏదో ఒకటి.
ఇప్పుడు మా వాణిజ్య శాఖలోని పేర్లు,
సాలూకారులనుండి (విక్రయశీల) ...

(రెగిమింతు, (కలయంప) కూడుకొన

సీ. పదీసాయము నొకొంత వాని లేయి శక్తి
 సులతతోఁ బొందఁజె నీగురుండు
 తళాం 3 లాం

౧. ప్రశ్నించి యోగం. ఉండు

క. అవిన ఓని యొకటి పెట్టెద, నను జూరని
తోడ నమరవిధునకు దగఁ జూం, దొనరింపు
దొక్కినమయంబున నదఁకుడఁ గురికఁభారిం
చొ నద నేను.

පළමු කොටස ෧ වන කොටස

క తన హృదయమునను దెన్నెడు, సగ నిండుకు
వొందకేడు నారే ఏలోఁ దా, నిశము
గురునాథుడు శుంభానందము

శ్రీ లక్ష్మీ పువంకిగోదలఁ ద్రాక్కిత్రోక్కి-
 కలయున్ గదిపించఁ నఱచినది
 పూన యొకటియొక బోగింపఁ గొందరికి
 పరమ ముక్త్యులక్షిది కచ్చి అలలులగు
 పాంథుల ఆదిక

2 కలగను. ప్రా ప్తియ

ప శేవలక్ష్మిగారింటులం బడి పాఠము
సంపాదించిం గల్పించి కంట ల్పాపము తె
గ్రుచ్చి పోయి గది

डा. टी. ए. ए.

జనరల్, దారాగారు లు పొందిన ద.
మొదట మారి ఉ. ౯ ౩౯
౧ ౧౧ ౧౯౪౭, చి

కోకి, మహాపురుషులు నిచ్చు
 ? నివేలు వాటిల్లు బండ్లం దండు
 నొందండు (నాకాం ౩. ౩౦)

౯ (కన్న) మూలము, విమలీతము
(వారు అన్ని ౭ ర

ఆ కడుపునింక గుడువఁగావని రి యొక్క
 నన్ను పొందకన్నఁ గరము చచ్చి
 భారం అది ౩ ౨౪౩

(మీద రాకపోవుటచే అవి భావము)

గి. ఎలనీ యోధ్రాద్దం గను పొందని మురియు,
 కలహమున కంక కాం దెయి కాం ప్రవృ.
 ఆము గి లార.

వి. (కి. పొందు. త. పొందుద) గి పొందిక,
 పొందిక, చక్కని, అంపము

ఆ. ముటపొం దెయిగి యోటని ఎలన, పేరి
 కాంకేయి చిల్లకృత్తి, కిమగణం బుగాణ
 వాణుంజనము (ప్రాశ్నించి ముగర్వం
 దెయిం దనము. (పార. ఉత్కృ ౧ 30.)

ఉ. పలుకుపొందులేక రింపంగి ఎం ముచు
 (ప్రాతకవర్ణి మూటల దిశగిచ్చున నే
 యోటం ముప్పిం ౧ లరింప లేయే,
 పొలమును ౭ రింప క్రొముం దమ
 మెచ్చుగి లోకి మెల్ల వ్యవృలం పారముక
 లింపం కిపుర పరి మర్చిలులట్ల మాతం
 గాన్ నెచ్చ. ౧ ౩౩.

ద్వి. ఇనుకదిబ్బలపొందు నె యెఱుండు
 ద్వి. నల. ౧ లారగ.

(పొందిక = పొందునా.)

ఆ. పొలు, ప్నేహము

ఆ. ననుమతికపాల వ ప్నేహమేమంగు, తోడ
 నైన నోమతోడనైన, కై ముగియంగు
 వలకను తా నెయ, పూర్వం దైన జనుల
 పొందు లెప్ప (పార. విరా. ౧. ౧౩౯.)

గి. తల్లిదండ్రులు విది యేమ తగినభంగి, అంచు
 తొననేర కిచ్చెయిం బ్రతిదివంబు, పోరు
 చున్నారె మెల నీవు పొందు పొంగె,
 అందిపట్టి రింపునా పార్థివేంద్ర.

వి. ౩. ఆ ల.

గి. ద్వి. నులలోన, గిత్త మెఱుంగని
 మీను దగ్రసరుండు, వానితో పొందు
 కన్న కుభవ్యు మువ్వ, పారమేయముతో
 పొందు జగతియందు. నీయం. ఆ. ౨౩.

3. చువు, అత్తగారేపేహము.

కా. రాజయ్యం దిమందు రాజునయ్యం
 రాజులు టొల్లందు సుమార్పామొగ్గత
 గల్గుండుకలిగి వొందెడు
 పారి పూ. ౫. ౩౩.

౪. కలయి, (క) కూడి, సంపర్కము.

గి. కరమాకాద్యంబింబు రేలాకొ రత్న
 భూమనప్రతింబుపొందు కొంగె.
 పారి. విరా. ౧. ౧౦౩.

ఉ. భావల కి నక్కడ కలయారి
 కుటయం, పావులమేలికంపుల దమపొందున
 గా కిటమోద నిల్పునే.
 పే. సం. ౮. ౧౫౮

(౪) శ్రీ. శ్రీమిథుల = ఎంగి నుము

క. అంచునకె కొలయ వన్నెల, ౧౦౮ర్యాంగ
 నల పొందు గదివి సంకా, గాంధపున
 బడియె దకట ద్వి. పాంధులు కలయంగి ని
 గొంది నెలగిన భంగిన్ (మమ. ఆ. ౫౭.)

౪. పెన్దెమిరులు వట్ల కేత్తములు రాత
 ముంబయి మందువేదెనీ, పొదియెగ నిల్చి
 దంపలులపొందు లానయ్యలపొందుక వడిన్.
 ఆము. ఆ. ౩౩.

(౫) సంపద, కూటమి.

క. విను పొందుదాములకాద్యున జగత్కాద్య
 ములభంగి భూతింబులకున్, మమకేంద్ర
 కిలయగ వొం దా, ఎదిసకొన్వనమధిభావము
 గలదే పారి. కాం. ౩. ౧౯౩.

(౬) వికీర్ణము, అభేదిము

మ. పరివాదా స్థుదవాద మోదమదిరాపాంశుంబు
 మర్చిలై, పారి మేలంగు మాదంబు
 మేలమమ నాహో కొందరిపొందెఱుంగదు...
 ఉ. పారి. ఆ. ౩౮.

క. కంధపశ్చరగానాళింబులు, పాం దెలుగక
యిన్నినిమిషులు పరిశీలన, యృగపదప
లమను నాటిక, వింపీయకయనబంబు లీసరి
మానున. (పాండిక, బొదిలి) అని రెండవ
యగము) గరాహ. ౧౧. ౪౪.

(ప) అంజియంతుట, సక్తిమగుట.

క. చూచినను సరిల కిని, వాంఛెదలినయొక్క
యింతి ప్రోదతననునం, గంధర్వముప్రలం
దైదం, కంఠవలన నుటనీయ గచనిచ
యంబుక. విక్రి ౫ ౪౯.

౫. ఆనటాల్లము, పీఠ.

గీ. రాజాజ్ఞలకుంక్రేరజ్జలలంబున రాజాంప
గాదయ్యె రాజునకుం

తైమ. ౪. ౧౨౯.

క. అవ్రుడు నా మాటల పొంబుని తెద నాన
డడి దుక. ౯. ౪౫

౬. నెలపు, అన్నదము, కరణము, దిక్కు.

గీ. ఛివనాగముల నుండు పటురేణుల పాండు
చాయ నెచ్చెరి చెట్టై కేయనిండు.

అంబు. ౪. ౪.

క. నాని పటుదంధముల కిను, రాకెను లబ్ధి
గింప కపకరాజ్యస్థినిలయులై కితా
నుమాం. గానగళి రెండు బొండు
గానె పితా. డు. నం. ౪. ౩౬౦.

క. పాతామ్యము, పో బొట్టు.

క. తా పెంతకూర్చు డూను, భోవానాండు
మాటలనాపాం బొల్లక నిర్మానిమింకి
నరనర, నాపారంపరీతేతయనబోతా.

తేం. పంచ. ౧ ౨౮౮.

గీ. ఇంత యత్నంబు చేయ నీ కేక దేక, మును
నానడు తెత్తలబొండు తేక.

దికా. ౨. ౮౬.

౮. ప్రాప్తి, సంభవము.

గీ. దివి పెన్నెలు తేవారగానె కా ప్రభా
వీతమయూటి కరానిపాండు గిరిగ.

అమ. ౬. ౧౦౫.

మ. అవిష్కల్పము లేదు దక్షిణులబొం చాకం
లయక తేక. దకా. ౩. ౧౨౦.

౯. సంధి, బిడింబడికి.

గీ. నేడం మిక్కిమనుతోమ్మనెల్ల రినిల,
నుతండా మనమునక ప్రాపుట నూది
కొలుకెక్రప్రతిన చిత్తు నతం దని భయమ
బొంది, పొంబునొడిచి నది తెలు పానంగ
తెత్తును. (భా. కల్ప. ౧. ౩౩)

క. పాం దైవ తస్య విరసత్కృగ్రిం దియ్యకు
ఇంద్రమెనరాజుల నెల్లక, మంచల రాశి
క్రమం, వాంఛగ నుమా నిలుచు బంతు
దొయ్యన నీవితక.

భా. ఉచ్ఛ. ౧. ౪౫.

౧౦. వలపు, అంబరాగమ

గీ. ఇతనిదిగ్గ పెన్వక యేని అతుర యెకతే,
గొప్పయిది దైత్యవానవిహితు నితని,
బొండునట్లు యితనికే వాండుగలుగ,
బోలు దివిమయ్య సహిలకేయిండు.

మారి. ఉ. ౩. ౧౫౯.

౧౧. విదము, నీలి, వర్షతి.

క అని పెన్నెన రాజ్యమింబునక వత్సేనా
వినిరిపాం దెలుగక యామనబడి కొలుపు
మొలకను నుం బుంబంది నేవనల
గనుగొవతున. డును. ౨. ౫౩.

మ. .. చప్పరించుక అలిపాం దెలుగక ...
కవి. ౫. ౧౧౦.

మ. .. విక్రమ, గిరిపంపగ సున్న విట్టి
దివ విక్రమ తేన గార్గంబుపొండు బుక

తనను తెల్లబోల్చి చదివోడు మాగా
దెడలు. మా. ఈ. ౫. ౧౩౫.

౧౩. తిపాయము, వెరపు.

ద్వి. కావహాతుడు కాకు సమహాతుడై, యా
పాండు దను వివాహ శాసనీకలయు.

నవ. ౩. ౧౩౬. పా. ౩౦. పం.

౧౩. వెంట, మాట్లడు.

చ. విచ్చలు సలకొటకొమ్మలుసంపల
పాండుల సేగగఁగాఁదామి, యలఁకులెం
బలంగుఁ దనదయరథాంగముగా శతాంగ
ముఠా. వను. ౧. ౯౫.

౧౪. ఆవయవసంధి, కీలు.

చ. .. కుండంబులు దునినీయే వంగంబులు
ప్రసన్నయుఁ గుంభంబులు పగిలియుఁ
బొందులు నొగిలియు ...

మా. రా. ఆర. ౧. ౨౦౫.

వి. ౧. స్నేహితుఁడు, శేస్త్రకాఁడు.

చ. .. పీఠాశీ జంటకుంటిలో, గలకొరమిందు
పాండు విసిగల్గునఁ జల్వకు విక్ర ...
బ్రాదిశి వచ్చు తెచ్చెనిక

మా. వ. ౪. ౧౬.

ద్వి. కలువలంగవాఁడు గాములసేదఁడు, జల
జంబులనఁ బాండు జక్కించుచుండు.

ద్వి. హరిశ్చ. శ్రా. ౨౩౦౩. పం.

౨. అనుమానఁడు, అనుమాలు.

గీ. అశవిమెవక వగ్గండు సమజగము, శక్తిని
యను వారిపొందెనజువకులును, బోయి
రమ్మెయి. (భార. ఉద్యో. ౩. ౩౩౪.)

ఉ. భూని సహాయమై వడవఁ బొందగనుభంభులు
తేలు ... వశకు. ౯. ౨౮.

౪. పొందెననుభవభక్తులు, పొం దొల్లక యన్న
బోడికొక్కునిదిది శ్రేయవగనిమనుజులెరట,

నిందకు నొడికట్టి తీపు నీచపరిత్రా.

భా. రా. యు. ౧౩౩౫.

౩. యుక్తము, వ్యాయము.

ల. చచ్చినట్టిమఁడు వ్రాసఁబెట్టె దప్పి, యె
బొందు వకట వివరణ బొందుగాను

౧౩. ౩౬.

౪. ఇది సుదృఢమునట్టి ముసోజుము, నను
గుఁబు? మున్నగునట్టి ములిచ్చును.

పీ. రీతెనువేల నీ భూం నామపాదునకుఁ గాలు
వలు పొందుగ నమ్మి. (భార. ౪. ౩౮.)

ఉ. ముగిలొత్తెలుం, బొందుగఁగూర్చి
య జెల్లులుఁగఁబోడిని నల్వ యెనువ్వి
భూంబోధి నీలా. ౨. ౧౬.

ఉ. మురవల్లకుఁ గావచి నంకిరీరముక,
శేరి వియ్యవనవాంభోయహాహా
నూత్రములఁ బొందగి దీనిలతాంకము
ల్పము, గ్లాగచియించి రెండుఁ బ్రొక్కెదక.
పాపి. ౪. ౮.

గీ. తెల్లగుడ్డులు తేలగిల్లి తీపులు పుట్టి బోవ
ముల్ పొందుగఁ దొట్టగిల్లి
వి. ౪. ౫. ౧౧౧.

జ : పొంతనము, పొందింపు, పొందిక, పొందు
బట్టు, పొందుకాఁడు, పొందుకోను,
పొందుచేయు, పొందుడఁడు, పొందుపూసు,
పొందుపొటు, పొందొందు.

పాండుబుట్టు. వి. (పాండు + పట్టు) అను
పూర్వసామము, అనువగుచోటు.

ద్వి. పురిమచ్చి యటసూద బుచ్చి గావసుయ,
బొందుకొల్ల కను దనుపొందుఁబట్టుకును, వాడు
వా రెండు సేగ పడికొక్కనాఁడు.

పండితా. మహిమ. ౨౫౯. పా.

గీ. పాండుబట్టల నవ్వులు పొడిచిపొడిచి ...
కిక్కిరియరావలెత్తమునకు, భార మె
ఁబడగఁ తిరుగు నాట్రావృణుండు.

పాండు. 3. ౧౮.

పాండుకాండ. విని (పాండు + కాండ.)
న్నహితుడు, నేస్తకాండ.

అ. తొగలయెడరుచుకొని ముగరుకలయె
యిక్క, అనుమించి కమ్మి కుచపాండు,
కాండ నేడికలయె గాములయెకిమిడు,
తూర్పుకిపొంధముడ దోచె నంత.

అచ్చ. రా. అయి. ౪౧.

అ. ఎల్లకమల్లలందు నిరవొంది తుంహద,
బొమ్మరికి-ట్టి పాండుకాని, పాండు పొంది
లేడు మ్రుహుడు నుదము కా, గుణిని
దోచె న్నోగుణి భవంతు.

భాగ. ౬. ౨౧౫.

(ప్ర. గుణి యథా గుణిశోభవ్య కవ్యప్రే
సం. భా. ౬. ౪౨౪.)

గీ. సంగడిడు పాండుకాండ పంటుచెలి
నేస్తకాండ పంగడికాండ నాగెను మిత్రుని
వాసులు అగు. (అం. భా. ౨. ౧౦౬)

పాండుకొను. అ. క్రి. (పాండు + కొను.) తెల
కొను, నివసించు.

క. మందవిసన్నిధి యన వానంజనులొక జీరవేష
నరపతికయ్యం, పాండుకొని తెదకాలం,
తెందుం దో కచటమందు నిష్ట తెలకన్నా.

రా. పంచ. ౧. 3౧౨.

పాండుచేయు. స. క్రి. (పాండు + చేయు.)
నిర్దులురు, నిర్దులురు.

గీ. పుటి వాని నొక్కయి వా బొందుచేసి,
వారి నందఱఁ గావేరివారియందు, ముందు
టకు మున్నగా నియమించి ..

పరమ. ౫. ౪౮.

పాండుక(వృ)డు. అ. క్రి. (పాండు + వృడు)

౧. అనుకూలించు, సరిపడు.

అ. ముగ్రహి. .. దిశపందమలొకడం, పాండుపడ
సంధి యొకచందమునఁ నేగి నియంజనల
వారు నరనింజభవుకాన్డన్.

క. పు. ౧. ౧౨౩.

మ . నిన్న నిస్కర్మలొకటొక్కటా మది
పలకల సుఖ్యంబైన వాతొన పొందిపడం
గావున నేలగుమా తెదగనుర్యం బాసి
కిక్కింధనన్. (భా. రా. య. ౨౦౦.)

౨. (మాట.) పాండు, పందిర్యకన్ది కలిగి
యందు.

గీ. కృష్ణభోజాంబులను మరువర యెట్లు, నేరి
మచ్చపాపం గొనెంచి ముందు, పొంది
కిక్కిలూడును పొందునది, పలుకు తెనఁ
సంగఁ దిరి నవ్వులు తెలంగ.

భార. మా. ౪౧.

౩. తగు, అలెకను.

మ . నీవందిలొకప్రకరముట నేతకన్ది
వారలు బువ్వపింపందగుగాక మానఁ
పొందుచునే నీ వింక నేమియుం బలుకక
తలంగి చుం (చా. కృ. ౪. ౧౨౫.)

గీ. గ్రహశాలాంబులు మహిమ గ్రంధువడ
రాలైన నది పాండువడ నిల్చి నరేంద్రచాం.
భా. రా. అర. ౨. ౨౪౮.

౪. కిద్దిరు, సమకూడు.

మ . నిరవలంబధ్యానంబు పాండుపడడు ...
అమ. 3. ౮౪.

౫. నచ్చు, విశ్వాసపాత్రము.

క. తయవ్వవాక్యములు కలహియంగ నా
యల్లమునకు పాండుపడినయ్యెయెన్నది
యీ కిద్దరడు, మాయనియె యొక్కమాట
మతి మాహింపన్. (భా. 3. ౯౦,

౧. పార్శ్వమున.

౪. అవినీతాగ్ర స్వరేః, భవవత్తయ మనెను
మాట పొందుపడ మహావివిధార్థబులు
విశ్వభవములగునందు చేబట్టియుచేయిం.
వచనం. ౧. ౨౮

౩. తేజాగ్రము, స్వస్థమున.

ఉ. . కామకామలం పొందుపడంగ
సాంప్రద్యభూయమాంల చల్లవీడలకా,
గంధఫలాదిభాద్యములు గైకొని కొంపక
నిల్చి తెలియిం.

తా. రా. య. ౨౪౧.

౮. వ్యాపించు, సెరియ.

అ. ఉరము కత్తుల మయ్య నల్లపద్మకాంధి,
పూర మంగళమున పొందుపడియె.

కాగ. ౪ ౯౧.

పొందుపటు(అ)యే, ౪. ౩. (√/పొందుపడు.)

౧. చేర్చు, మార్పు.

గీ. పూరకమున మాకారము పొందుపడియి,
సంభవమున విందువులకొల్పి యంక, లేచ
కమున సకారముల కొంది వాని, తెలియు
తెలియిం చే నని తెలియవలయు.

వీతారా. ౧. ౧౩౩.

౨. సవరించు, చక్కచేయు, తీర్చు.

గీ. పాలకెరియ్యకొంగల పై పొందుపడియి.

ఉ. వా. ౧. ౧౩౦.

గీ. కాట్టరలికకేళాదుద్యమమునందల బుల్బం
ప్ర బటిపొట్టు పొందు పులి.

కాగ. ౩. ౨౧౨.

౩. అయ్యు, వీధిపటుము

అ. . . అకవినిధిధు, విష్ణుభాగ కొను
విడుములు నులుపాటు, మిరి వలంక్రియలను
పొందుపడి. వచన. ౪. ౧౯౯.

గీ. త్రులికాన్తు తెలుదలుగాఁ బురసెయిమిపి
కందుడ సవరింక పొందుపడియి.

అను. ౪. ౨౬౧.

౪. ఉండు, పెట్టు.

వ. . . ఒక్కచోటి కాటంకమతీమహాకలా
పంబులను మనుషలాశమనుచాపంబులను
మాత్రులంబోలె నిందివరావతంగంబులు చెవు
లం పొందుపడి వ పైవ ౨. ౪౪.

గీ. పటికంపురాజాలవలికలోనఁ గప్పక
వీడ్యంబులు పొందుపడియి

వరాహ ౪ ౧౪౬.

౫. నెలకొలుపు, నిలుపు

వ. . . ఎదిరానుందరినెహదందగుమాని
వానంబింబుతో దెండ్రులున పొందుపడియి
చంచలకెయి వేసట లేక తమబునీయు
నయ్యననరంబున .

భాగ. ౨. ౩౪౦.

పొందుపాటు, వి (√/పొందుపడ) సరివడుట,
అనుకూలించుట. (౪. ౪)

పొందొందు, ౨. ౩ (పొందు + ఒందు)
పొందుపడు, పొందు.

౪. ఇం చేమియునుంగలదె, సందియ మున్న
యంబు నన్నము ని ప్పొందొందని పలు
పలు పలుకందగునే యెడి యుట కిట్లు
తీరి తెలియి. మా. ఉ. ౩. ౨౩౯.

పొంపడు = పొనువడు. అ. ౩. ౩ ౪ పీస
మగు చచ్చెలు.

ఉ. వానిది వాడియెన్నికియనబలిల పొంపడి
యెన్నుమాన దా, వానిమలాంగి గాంచి
విషయమున నల్లమఁ జేరి యిట్లనె.

ప్రభు. ౨. ౧౦౬.

పాంపిరి. వి. (పాంతు + పిరి, క. పాంపిరి.) గ.
పెంతు, అతిశయము

(మా. పాంపిరిగొన, పాంపిరివోవు.)

ఆ. సాంధ్రత, దృఢత్వము.

చ. . చాకొంపెంపిరి దగ వాయునంద
నుడు ప్రేవులప్రేవులముద్ద తెచ్చెరిసి.

భా. రా. యు. ౧౩౫౬

(పాంపిరిగనించె = సమంతేకుండగ గట్టిగా
క్రొక్కెను, అనిభావము.)

విణ. సాంధ్రము, దట్టము.

ద్వి ... విక్రమంబు, మునిరూపమునఁ జీర్చి
మూడులోకములఁ జెనెంచి పాంపిరిగాఁగఁ
లెడలతఁడ్రేయ

ద్వి మర్యాద. భా. ౧౨౫౨ పం

(చెచ్చున మూడులోకములు ఏకమై ముద్దగట్టి
నట్లు, అని భావము.)

క్రీ విణ. ౧ దశసరిగా, దట్టముగా.

చ. జలశభవంద మెన్నఁ గలశంబువిధంబున
సంపులోన నున్నట్లయగుచంద్రికాపటలి
సన్నతకృష్ణఁ డయ్యెప్రవృత్తపై, లలిత
కళానిలంబదలంకితకాయముధామనీనియం
పులగినియై తనర్చి. అయి పాంపిరిగట్టిన
మీఁగడో యనన్.

భోజరా. క. ౧౦౬.

ఆ. విక్రమి, అత్యంతము.

ద్వి. కరతలంబులు రొండల గదియింనుకొనుచు,
విగిసి పెండ్లాడలు పాంపిరి రావకుండ,
జొగి రాజవంశంబు లిట్లయ్యనఁ జనుచు.
అందితా. పర్వ. ౩౮౩ పా.

పాంపిరిగొను. ఆ. క్రీ. (పాంపిరి + గొను.)

౧. పెంపొందు, అతిశయించు.

ద్వి. కంపంబు బునిపై దింపించి మరీను,
పాంపిరిగొన శోరణాదఁ దట్టుచును.

బాస. భా. ౫౦ ౫౭౩. ౪౦.

ఆ. దట్టముగానేర్పడు, సాంధ్రమును.

సీ. అమరేంద్రరక్షితంబగు మౌళికలశంబునాదఁ
బొంపిరిగొన్న మీఁగ దనగఁ. ఆ... రూపు
వలనఁ దోడఁ దనహిసరించుడు.

భోజరా. ఆ. ౧౦౩.

పాంపిరివోవు. ఆ. క్రీ. (పాంపిరి + పోవు.)

౧. అతిశయించు, అధికమును.

సీ. అనితంబిని మక్కువ ననఁగి పెనఁగి, యింపు
పాంపిరివోవ వన్నెలికినఁగఁ, దలంచి
పొందిన నది జన్మఫలముగాదు.

భా. ర. విరా. ఆ. ౮౩.

క. గునిచ్చివృక్కరైంధు, గురుతనయులతోడఁ
గూడఁ గురువలిబలుముం, బరిహస్యనట్టి
సత్త్వము, పురుషాచారా యిమ్ము కదలు
పాంపిరివోడన్. మార. క. ఆక.

చ. . సాహసము పాంపిరివోవఁగి నిర్వి
రైదువుత, మిను కిలయన్నిటం దెనఁగి
విక్రమ మేర్పడ వేల తానెడన్.

మారి. తి. ౧. ౧౩౩.

ఆ. పొంగిపూటు, వెల్లిదిరియు.

చ. సమంత పాంపిరివోయఁ బ్రయాగిమాధ
పుం, గొలువఁగవచ్చు భాగవతకోటులవోలె
ససంక్రమణమునన్. భోజరా. ఆ. ౨౩.

౩. పర్వల, పెనుదగు.

తి. పుట్టిన యాజులతోజన పాంపిరివోయ
బలంబు లన్నియుం, దట్టుచిన్ జయం
చితి మునంబున ..

భార. క. ౫. ౨౭౩.

ఈ ఐదొకంబులను వాడంతకు అనురాగసంపద
పాంపిరివోవు కం బ్రాహ్మణులు అగు రాజ్య
ముఖులు అనుభవించుచుండెడిది.

సర్వము ౧౦. ౧౨౨.

౪. వ్యాపించు, పర్యు.

౫. అమలమిదమెచ్చు కి ద సుంద కుగ్రి
తపశుకూహాలంబున ద్రిశాంబులంబుగిది
పాంపిరివోవు సమస్తవృత్తులు, సమ సౌక
మ సకలముగ నశింపకే గొప్పదివేల
దొమ్మిదిం, దురిమి మాన సం దలల
దుష్టుల కని నుండు మెచ్చునని.

నిర్వ. ౩. ౩. ౬.

౫. గర్వించు, చలరణం, విజృంభించు.

౬. ఏకాదశాక్షిహితేన కై ఎంతవల పాంపిరి
వోవు న పృథవిహితేన, పనుకి నొక్కరు
కును జనరేక యేక కీర్తి పోయె

భా. శబ్దం. ౨. ౫.

౭. సహాయులై వచ్చిన వివిధదేశాధీశులును
సాతోడిముఖముఖుల కియ్యకొని యగ్గ
లికి మె నగ్గినెనె సుఖము సముద్రంబున
నిలవను దెంతునీ పాంపిరివోవునాడు.

భా. ఉద్యో. ౨. ౨౦౪.

౮. సకలరాక్షసాదినైకత్యలోకంబులు
కయిలయకలంబులు గావించ పాంపిరి
వోవును నొక్కనాడు ఎవ్వరూ
నందరై

స. శ్రు. ౨. ౨౩౯.

౯. ఉపాంగం, సంతోషించు.

౧౦. మరల విడిచి గెలుపున పాంపిరివోవును
అంక వలచి పెను పానర జమా, మరల
లిలివది పోవము, పురమున కని చచ్చు
దనుజులంగవుల దెలమిగా.

సర్వము ౫. ౯౫.

అంశపరవృత్తు. . గొబ్బున వచ్చు బో
సకలక్రతు లిలివే నలిమలభత సమచక్ష
పాంపిరి పాంపిరివోవు మదిగా.

పరమ. ౫. ౧౨౧.

౧౧. ప్రవీడికెక్క.

౧౨. భూపనియధికాలము పాంపిరివోవు
వలంబించున్న చాణూరుని ముప్పిరం లిలివి
సూరినవస్తువు లిలివి .

వి. శ్రు. ౩. ౩౯౪.

౧౩. నిష్పాక, శోధిల్లు.

౧౪. స్ఫురదరుణాంసరాగనిది పాంపిరివోవు
నిరి సనీరదావరంబులై చొక్కనులై భుజ
బృంధణ ముల్లసే . కిరుమునెలింగ వానర
ముఖులు కారవివేళ కాడగనన్.

సార. అర. ౪. ౧౮౩.

౧౫. భాగవలవాదజలంబులు పోడినె
ద్యుత్యుధులగు భూరి ఎదిలల ఎదిరి
వోయినవై వానిమం, నిరుగ్గ్రస్త్యులగి
జమలవోలునటంబు కౌడున్.

భాగ. ౪. ౭౦౦.

౧౬. పురికనులును బరిజనులును, బరిమోర్చన
లీల వాదల బయనపునీరి పాంపిరివోవు
గిదిలె నరే దంబరమంబివళాకాత
పత్రము అమరన్. భోజరా. ౪. ౩౮.

౧౭. పుట్టి, కిలగు.

౧౮. పాంపిరివోవుడు తన యనుసంపాతికయ
నున బం క్షింధరు నెట్లంబుజుమంజాలక
నోమము పెం త్రున గారాగ్నవాయున
దెటలై బలిచెన్. నిర్వ. ౩. ౭౨౨.

౧౯. కరికరిగరభవమిలి పాంపిరివోవుడు నాడు
అక్ష్మి పంపున తెల్లన్ సూర్యమాదన నీర
వ్యవధుగా నొసరించెదం గురూహల మెన
గన్. భారవిరా. ౨. ౧౨౨.

పాంపు = పానుపు. వి. (క. పాం.) ౧.
పెంపు, అతిశయము.

(మా. పాం పెనగు, పాంపుతణుంగు)

౧. పరాక్రమము, శౌర్యము.

౨. పో కొనిచిది యక్కజపుల పాంపునఁ
గుల్చిరి ప్రాంతవేల్పులన్.

అచ్చ. రా. యం. ౧౨౮

౩. పెన్, అందము. (మా. పాంపెనలారు)

జ: పాంపిసి, పాంపిరిగన, పాంపిసిపాపు,
పాంపుతణుంగు, పాంపెనగు, పాంపెన
లారు.

పాంపు. వి. పెద పెంకటిభాగము. (క. ౧౧
క్రొ.)

పాంపుడు. వి. పెంకడినది, పోపెంకడినది.

ద్వి. కెలయ నీరంబు మిక్కిలి వాటిరట్టి,
పాలుచేయిల నన్న పాంపుడి నయ,
మలమునొమ్మెవలు దివ్యుర గొక్కతామ,
బు. . ద్వి. ఎరమ. ౩. అశక్తి పా

పాంపుతణుంగు. అ. క్రి. (పాంపు + తణుంగు)
(అతిశయము) గోలోపు, కీడించు.

అ. పాడలఁ దూరువారు బుట్టలమాటను,
నీరసవారు బలుపులెత్తువారు, ద్రెళ్లవారు
బొబ్బరించువారును, కేటఁబొంతవారు
నైరి పాంపుతణి.

అచ్చ. రా. యం. ౧౪౧.

పాంపెనగు = పెంపెనగు. అ. క్రి. (పాంపు
+ ఎనగు.) మించు, అతిశయించు.

ద్వి. కులకాముఖుడైత్రంబులట్లు, భూతలభ్యాది
చే బొదలుచుఁ గోటిలింగతిగన్నవలలలఁ
బాంపెనంగి చూర్చుండేయకంఠు' కదాల్చా

భూబిధిప్రాప్తి పానగ పెనగు,
రాజుపాంపెనవరంబు నీడు.

ద్వి. తి. పా. ౧. ౩. పా. ౧౧. ౪౦.

పాంపెనలారు. అ. క్రి. (పాంపు + ఎన +
లారు.) పెన్నగు, వశోజ్ఞమగు.

క. కాటుక పొక్కుడు చందముఁ నిలి
పాంపెనలారన్. పోద. ౧. అ.

(దీని కి ప్రయోగము కట్టబడియొకపెనుచున్నది.
౨. ౪)

పాంబట్టుచేల. వి. (పాన్న + పట్టు లు.) బంగారు
పట్టునట్లు.

అ. తిరులతా, కలితపుప్పరజము గాలిఁ
దూలి, పాలుచునగవిల్లుడఁ పాంబట్టుచేల
వానిఁగు మేలుకట్టు గట్టెనగు.

క. పం. ౩. అంగు.

పాంబా. వి. ఎల్ల విద్యావిశేషము.

క. గాదా పాంబా మిదిలగుకొనీతామె
నలు. . ఎల్లభు. ౩. ౨౯.

పాంబెల్లు. వి. (పాన్న + బెల్లు.) బంగారు
కాంతి.

గీ. కళకుపాంబెల్లుచందరకాచిబలుంగుపానద
మెలుంగుచిన్నారైడిపోగు, గిలుకుటంచల
బలరవరవలను మాతఁ, దప్పటడు
గుల వ్యవృత్తి దవర సంత.

ఇందు. ౨. ౧౪౧.

పాంబోరివేల్పు. వి. (పాన్న + బోర +
వేల్పు.) క్రవ్య.

పాకారు = పోకారు.

పాకారు(లు) = పోకారు(లు).

జ. పాకారు(లు)ము.

పాశారుచు = పాశారుచు. స. శ్రీ

(√పాశారు.) నాశముచేయు, చంపు, వధించు.

ఉ. భానువల ప్రసూనుల కృపాపరులంట
యవధ్యహింసకు, బూనివుణ్ణులంట ..
నేడయో, కానకన్న మారుకు పాశారిచి
యన్నియు మిథ్యచెడితే.

గామా ౨. ౫౩.

పాశాలు = పాశాలు. ౯. శ్రీ (ఇదికోప

దుఃఖానిష్ఠవ్యోకముగా నువ్వొంగింకబడును)

౧. పెడలు, విద్వత్తును.

క. పనిలేదు నానివానంబున నుండిగ నిక
పాశాలి పాశుగి మనుకెక్కన పెరుగుట్టి
పడ వీడనిలోమనే, జటాంకు
గొట్టెక. గామా. ౨. ౧౩౪.

కా. పిదకోచాలు పాశాలిపాశుదరా పాశా
శోటిత్రావ్యటికా. ముచ ౨. ౪౫

క కదిగయ్యారో నిరపాశాలెద మిన్నలు
వద్దచోటికా. కాశి ౨. ౧౫౬.

ఉ. నేలగలిచిపట్టి రతికిందిననీకులునేయు
వల్లగుం, బాణంబాశాలు విల్చిలుపు పైచు
మొకించుకతాళుమాను మీ, నేలి నిశానం
ఁచుచు వీడవడవాడి

నేం. పంచ. ౪. ౩౫౦.

అ. శయ్య, నరణించు.

ఉ. పాటువయ్యెత్తోడ మనసానిను మున్నుక
వాంబురాలోల, గోటులసంఖ్యలెన జన
వోరజునుర బహుధాతనూభుతో, గాటుల
బుటువొందరా పాశాలరా వీరలసంగ
మంబు మి, క్షృణు పొనింబొందిలఁపుమా
కృతకృత్యుడె చయ్యెచి క్షణిక.

ప్రబోధ. ౫. ౨౮.

క. నూనిన జటాయు వట్టి పాశాలక కడు
..తికి నీకెక్కడాని చనియుం, బాలన్తు
దమయె దెలవంగ, నేల .

చు. రా. ౨. ౮౩.

జ : పాశాలుచు.

పాశాలుచు(ల్లు). స. శ్రీ. (√పాశాలు.)

పాశాలఁగయు, పాశాల్లు, నశించునెయు.

కా. పాశం విత్తు పెంచునొయి నకటా
విశృంక లంకాపురి, ప్రాబల్యంబుఁబాశాల్లు,
తాచెదపు చు. రా. ౫. ౫౯.

పాక్షిడ వి. కృష్ణ

పాక్షిలి వి. బొ (ప్రాయి + కలు.) ౧. మూడు
రానుపెట్టిప్రాయి, ఎత్తుగడ్డలప్రాయి.

సీ. కావునబైతలు పొంగులపెట్టిన పాక్షిడక
చాలెలపాక్షిలిలాల. (కు. ౨. ౩౬)

సీ. పాక్షిలివలె గుంతులు చేర్చి యామిక
గడితంతుపచ్చా పృథ్వారు. గీ. విరి
తద్వేళి పాశేంబువారె లెల్ల.

కువల. ౨. ౧౦౬.

అ. పాయిగడ్డ.

సీ. పాయి ప్రాయి నా నధిక్రయికి తెలయు,
దచ్చిలానామంబు దమయె పాక్షిలి యవ,
(ప్రాతప్రతి పా.) అం. భా. ౨. ౭౪౧.

సా. పాక్షిటిరాక్షసు పాక్షిడుట = అల్ప
గమనకై కలిసించుట.

సా. పాక్షిటి రాక్షసిగా నున్నారె
గాడతెలివో నున్నారె.

పాక్షి వి. ౧. గుణుడు.

సీ. ఏలెంకు నని పాక్షి యిడి పాయి నత్తలి
చూడ నాకడ దొంగిచూడవెలి.

నేం. పంచ. ౩. ౨౫౨. (క. ర. పా.)

అ. తిపాయిము.

ఉ. కుక్కల చుట్టి వది గని కో యువ
గోయను దిట్టు కిందటిక, బాక్కిలి పెడల్లి
విల్లివను బో యువ బో యువ ...

చంద్రా. ౨. ౫౦.

(చా. బి. బాక్కిలిపెడల్లి. (చా. పా)

పాక్కిలి. బి. (బాక్కిలి + ఇడి, శ్వాస్మును) ౧.
పల్లకివాంగునందలి బోపబోమయ. (పేద
తేచుట.)

క. బాక్కిలి పులుగుమహాశ్వాసాక్కిలి పుట్టి
చీచుదిండి .. మొదలుగాఁ గలవద్యులుబలు
లేక (పటంధ. ౬౦౫.

౨. పీట, పీడి.

పి. కడుఁజెట్టిట్టి బంగరుపూఁతపాక్కిలి పడుపు
బాపెడు కేవలవలవల.

కళా. ౩. ౮౩.

పాక్కిలి(వ)డు. అ. కి. ($\sqrt{\text{పాక్కిలి}}$) ౧.
వలవలయ, చుట్టయ.

ఉ. ఎక్కడివాఁడ వన్న కడుపీరపుఁగాఁడమిం
తెరించె దిచుట్టవిమేమ నీగరువనందము
నెందును గాన చుట్టానిక్కము మాకుఁ
జి కములు నీ రుచున్నది క్రూరసర్వ
ముల్, తెక్కలిగొన్న బాక్కిలిపడలే నిమ
గన్నకల్లియన్. (ఉ. హరి. ౨. ౧౩౨.)

ఉ. పెక్కును లక్ష్మణుండు పువించగ
రాముఁడు చెలి యాగతిక, బాక్కిలిపడక
విధిమణుండు భూసురకేలు వచించి యి
ట్టున్. కళా. ౩. ౨. ౧౪౦.

౨. ములు, క్రేలిడు.

ఉ. ... అవదాంబురకల్పమందిననాఁడె పాక్కి
పడవందునె పవ్యధివాండ్రాండముల్.

కళా. ౧. ౧౨౩.

౩. మందిపడు, కోపడు.

ఉ. . . పీరి మృగంగడమాట బొంత మును
వైక్కునకుంగడబోలు నిన్ను బొ. (తాంగడు
యన్ను బాక్కిలిపడి యాన్యపూనుడం
పల్లె. వంద్రీతోక.

(పై. భా. ౫. ౧౩౧.)

క. ఉలికిడు.

క. కెక్కుటిరిరాఁడు కాన్యముచుక్కటి యెఱుఁగ
గండ . ఉధ్యబామున నకనిన్, బాక్కిలిపడ
నీవు కోఁలనిశాక్కిలి నది తెలియ మన
కనుపుదస్యనివా.

కా. పుత. ౧. ౩౨౦.

గి. పూర్ణచంద్రావయం బున్న బాక్కిలిపడును,
వదలే కుముకరం బున్న వల్లడిలును.

కవిరా. ౩. ౧౦౬.

పాక్కిలి-పావడి. బి. శుభ్రుతి.

పాక్కిలి. బి. బి. అన. (క. పాక్కిలి. క.
పాక్కిలి.) ౧. బాడ్, నాథి. (౬. పాక్కిలిలు,
పాక్కిలి.)

పి. పాక్కిలి నె కమ్మి పాలుయ నియ్యుపట్టి
పల్లెంబున వనరాని నాథి.

హ. పూ. ౫. ౧౧౨.

పి. వలితింగములు పాక్కిలిమట్ల నూఁగాఁ
కలవదా ల్లుబ్బ జక్కవలకతలు. గి.
అన్ను మునగ, నప్పుకామినిమలు లలరి
చు ను దా. ౩. ౨. ౨౩౬.

పి. పాన్మపూపులబోలు పాక్కిలియముగాఁ
గట్టనెరుగు చీర కటికభము.

కళా. ౩. ౧౦౪.

పి. చక్కిడాల్పేలుపు పాక్కిలి పసిదిడదండ
తేకనీక్కియాచురారు. అం. కా. పం. లేకు.

౨. నుంతు.

ఈ పదివేలవార్షికోత్సవం బాధ్యులు పాటవులలోకి
నిండి యున్న పాక్కిలి కటివక్రి మని
మొలుగుచున్నాడని మను. ౨. ౩౪.

(బాధ్యు, అని రెండవ యర్థము.)

౩. అంద్రాక్షరిమలయొక్క అవయవ విశే
షము.

ఈ కన్నులు దిద్దియు నగుమొగము బవురా
తలకట్టు తమ్మిళా, తున్నుతుండమామలక
పాక్కిలి చక్కదనముల జెప్పగా, మన్నునె
మొలుగుతులు పయోధరిమల్ మఱి కాను
మన్న యా, మన్నిక కన్నుల వ్రాల్కల
చివ్వలవర్గిని నిల్చి బయలుగ.

విజ. ౨. ౧౦౪.

ఈదా : పాక్కిలి అంటునడువలన దా యివలె
నగపడుచున్నది.

౪ : పాక్కిలిమాలి.

పాక్కిలిమాలి. వి. (పాక్కిలి సుమారి.) వాని
బ్యాడు, బ్రహ్మ. (౪ వి.)

పాక్కు. అ. ౩ ౧. ౭౫౦౦౦, పోలింతు.

గీ. పుణ్యలోకములకు వాని పాక్కుచున్న,
మమ్ము కేకారి కెరుకానమగ్గుబుద్ధి, బుద్ధి
గతియందు నిలుపుము ..

భార. ఆర. ౫. ౨౪.౨

గీ. ఏతెరుకైతిశో యే నని పురపురం పాక్కు
నుండర బంధు లక్కటకట.

మార్క. ౫. ౧౭౮.

౨. పరిశీలించు, వేదపదము.

ఈ ఒక దనియొక్క బాధ్యుడు నుల్లములో బగ
లేదు వాడునై నిలవ దలంప కిందు రజు
సమయమునకే తొచ్చి యెవ్వడో, నుప
టము దన్ని వానిము మూనికముం గొని
పోయె నంచు నిశ్చయకల బొరల్చినట్లు మది

పాక్కుడు తెలుగుడు కింగపాటులం.

ఈ. మ. ౫. ౨౮౩.

ఈ. అక్కట గంధవామా తిగివా మరణాంతుని
నూడి పాంథలం, బ్యాంగులకేము ...

మనుచ ౩ ౫౦.

౩. బొబ్బరెనిమిని, బొబ్బరెక్క, (పాక్కులు)
పాడిము, లేదు.

ఈ. దక్షిణమందె ప్రభులపుటంబులపాక్కు
కొడంగ (భార. విరా. ౧. ౧౪౮.)

క. అనవుడు జనమతి యగుం, బనివిన నేమయె
రి పుని నం, రనె తోరు పాక్కుడుగదా,
యనిసి యటుం గెరిసిమాక మని కడువేగక.

సారంగ. ౨ ౨౬౧.

గీ. మేన బొమ్మలు పాక్కు మెదిలించి
నున్నంబు మెల్లకెల్లెనె మిగు మెలకలార.
నీలా. ౩. ౩౪.

(వ్యవ) ౬౩ ఏబాద్ పాక్కు ఎరిపని చేసి
వావురా ?

౪. (వాదాదులు) బయలుపడు, ప్రకటిరతుగు.

ఈదా : ఆహూయ యూలో పాక్కి ఆహ్వాదే
మాడు వా క్లియనది.

౫. తొలుతి, బెదిరు.

ద్వి. నేల నిలికినని, చక్కలబెట్టగలేదు
సాదు లేగినను, పాక్కి నిలకడు తల పాల
మునక గావి.

ద్వి. మరెక్క. ఈ. ౧.౨౬౦. పం.

వి. ౧. బాధ.

ఆ. అమలవరం మరల నడవించి లేదవించి,
వాక మెలుచున్న పాటమండి, కన్నకమత్తి
గాన గంట గూరుకురాదు, కడుపు
బొమ్మ మన్ని కావయ్య.

భాగ. ౮. ౪౮౪.

అ. కడుదిలిత మరయఁ గానునియింత్రంబు,
పత్నీబోడి చుక్కబొట్టు గన్ను, గాంతి
చెరుగ గన్ను గడుఁ బొక్కు శ్రుంగుగా
వేయ. ౨. ౮౪.

౩. బొట్టు, విప్పటము, బొల్లకలె నందు
చివ్వుక దుపు

ఉదా. చెవటపొక్కు, గిట్టపొక్కు మొ.

చ. మి, క్కటముగఁ గానువెనె వరక్కానసు
బొక్కులు పాదరత్న తేనిటికిఁ బొడుంగి
లైతిరి చెప్పెట. ౪. ౫౩.

ఓ. మేనఁ నొక్కలు పొక్కు మెలియించి
నున్నుంబుమె త్తెల్లఁగెనుమ వెలఁతలఁగి.
సీ. ౩. ౨౪

౩. (త పొక్కు) ఎండేరవినపెల్ల (కలరి
పొక్కు, అది క ర) మా పొక్కుతు
౪. ౧౨౨౪౪౪౪

ఓ. ఎప్పు నాగను ననగతి దివ్యుఁ,
గీ నొనఁగఁ జెప్పవమై పొక్కు పొవడి
యన ఆం ధా ౧. ౧౧౨.

జ. పొక్కిడి, పొక్కిడు, పొక్కుడు, పా
క్కు.

పొక్కుడు వి ($\sqrt{\text{పొక్కు}}$) ఎండరేరవిన
పెల్ల.

క. కాలుక, పొక్కుడుచందమున నింగి
పొంపె లాగక మోద. ౫. (౪. ౪.)

పొక్కుత్తు. అ (పొక్కు + ఎత్తు) ఎండు
టతె పెల్లెరయ

గీ. పార ప్యువుఁబలంకపైఁ జతురు తూతు,
నెప్పడువ వెద్దలక పొక్కుత్తేజు,
బాలరామా గణము పుష్కలాలు దాతు .
పాంస. ౩. ౧౪౨.

పొగ = పొవ. (౪. పాగ. త. పున్న.) ౧.

ధూమము.

ఓ. పావ పొగ యన ధూమము తగు .
ఆం. భా. ౨. ౨౪౨.

చ. గగనము నీటిబుగ్గ వెనగా జడిచెట్టినవాట్లు
భార్య కన్, పొగ పొరమంద వారికెదత్తం
నొరెయిల్ దవిలించు

(ఆము. ౧. ౮౦.)

మహాప్రగ్ధ. గగగ గ్రక్రొదనిరక్తహావహనిన
దోష్టాధిహాసంబు భూభృష్టిలయల్ (త్రా
యింపఁ గాదంబినిగతిని పొగల్ పెంపము
నెల్లెల్లపైగా (మనుచ. ౪. ౯౫)

౨. అగ్ని, దూమము.

గీ. విసిమిల లెల్లెయెరంగతో మిలికమైన,
యావడచ్చళ్లు చుచుంది రాదరమున,
జాణు మరె మూఁకమునఁ చాలి యెఱ్ఱు
దనము, నొగలు పెదలింప నానీకాపుటయ
లందు నెమ్మ. ౩. ౧౩౦

క. .. కూడిన కిరుకన్, విడిన జదియడియఁ
నొగలు పెరెడు చూపుల్, పొడిమిగొను
నిట్టూర్పులు, వాన నెందమున మేన
వడియు చెనున్. (పాము ౫. ౨౦౪)

౩. పొగాకుపొక్కు.

ఉదా. వానికి పొగతోట చలన మిక్కిలి
లాభము వచ్చెను.

పొగలుపెదలు. = అవిరెచు, తీక్లమ.

జ : పొగకన్ను, పొగకట్ట, పొగనూతు,
పొగచు, పొగచుట్టు, పొగచూతు, పొగ
చెటు, పొగపిడుత, పొగపు, పొగలండి,
పొగబాణము, పొగయు, పొగపెచు, పొగ
మాపు, పొగాకు.

పాగకన్న. వి. (పాగ + కన్న.) తెలుగు, అన్ని శత్రులు, (శత్రు) పాలశత్రులు. నీ లి తోలు చిత్రంపులివనువట్టిన శక్తి పాగకన్న కమలకొట్టిన శక్తి.

ఫణ్. ర. (శ. ర.)

పాగకన్న. వి. (పాగ + కన్న.) ఇంటికప్పునందు మండి తోచలి పాగలో బ్రవించి కన్నవలె గాన్పించు నార్యకీరణము. (శ. ర., తో.)

పాగగూడు. వి. (పాగ + గూడు.) ఇంటికప్పు నందు పాగపోవుట కేవలించిన సందు

(గొట్టము .. .., త్రా)

పాగచు = పాగపు. స. త్రి (√పాగయు.)

౧. పాగపట్టించు, పాగపట్టించుకేయు.

నీ అగ్రధూపము తెలి యాధ్యంతగంజైన కగవాహనముల పాగచువారు.

నైమ. ౭. ౧౦౮.

(౨. రి., పా. పాగపువారు ముద్రి.)

౩. తాలించు, తిరుగచేయు.

చ. వలపులుగ్రమ్మగూ పాగచివించిన కారపుల గామగూరి లుపుకములు

ఉ. రా. ౫. ౨౮౮.

పాగచుట్ట. వి. (పాగ + చుట్ట.) పాగాకుట్ట. (శ. రి.)

పాగచూ(సూ)రు. అ. త్రి (పాగ + చూరు)

౧. భూమికవగు; నిస్తేజవగు.

నీ కవశవర్ణంజైన పైభామరవైరి పాగచూరి నల్లనై పొగవడియె. (నైమ. ర. ౬౧)

ద్వి. చిలకద కన్నీరు జగి దద్ది తేమ, సోలయ దేయయల కొగచూరద వలంక.

ద్వి. హరిశ్చ. పూ. ౨౪౧౩. పం.

చ. అవి తెదెదలుగా మొదటికట్టిన భూళ తపం బొవర్పుచుండెను మనభూవరుం దీతి గణించి బలారి ఒలా విలా కురె, నవి శత కొటి యట్లు పాగనారు నె

శ్రీనిం మా ౨ ౧౦౫.

౨ (కూగ మొదలగునవి పాగ పొలుట ౨) పాగ చానవేము.

(ద్యమ.) కూ పాగకూగియింది

౩. పానగ, పాంచు. (తా గ్గి యన వ్యతి డిరూపమే కాంచుచు ౨౩)

(ద్యమ.) వాకి వాం వ్రవమ పామాత నని కాదు

పాగచైట్ట. వి. (√పాగ) పాగాం మొట్ట, భూవవర్తి. శి (శి)

పాగడ ౬ (౩ మిగిలె నంజగి ౩, త్రా. నంబు) అయి మి

గీ. పాగడచగువారి గానకి పాగడారి.

భాగ. ౧ తా. ౧౦౧౫.

గీ. నమ చుమరిపొన్నగి (౨) పు తెల్లమ, పాగడల మట్టికి మధులను ప్రోదినయ, నిండుమట్టి కొమావ్రడె మొలమె, నలరు విలు గానిములు ల ఎత్తి లె

శ్రీ ౧ ౧౩౩.

నీ. పాగిడి. గి మన మువివరులు అం. ౧ ౨ ౪౯.

జ. పాగిడిదండ

పాగపిండి. వి. (పాగ + పిండి, పాగత లుపులపిండి చింపిచోట అయి. అని పుష్ ?) కాళి. బొందెగల గుండుల మొదలక దగిల్చుకు కొకవిధమైన వంటపానము.

గీ. కవిరాజులందఱు గాఁగిలింపెడుగదా తుర
పది నెనురంద పాగడవంద.

భీమ. వీరిక. ౧౨. పా. శ్రీనాథుని చాటువు.

క. చూచినయంతనె నుదనం, దా చపలని నెడ
గించె నాతరువాతన్, చాచాగోచరదుర్బుడ,
ప్రచిత్రం బొగడదండ ప్రితె శ్శులుచేత్.

కుక. ౨. ౧౯.

తరల. గగనతేజ యటంచుఁ బండురుకావనీయ
గళింబునన్, బొగడవంద యొనర్చి నాదిట
భూసురాగ్రణి దిట్టయె. (నిరం. ౩. ౨౨)

ద్వి. జడియనిత్రులమోడఁ బాపరాతెత్తి, పొగడ
దండలు ప్రితి పోక.

ద్వి పరిమ. ౩. ౩౨౪ పా.

పొగడించు. ౧. శ్రీ. ($\sqrt{\text{పొగడు}}$) పొగడఁ
జేయు, స్తుతింపఁజేయు.

క అని చెప్పి విశేష్యుచ్చితను దనమోహంపు
విటునిఁ దద్దయఁ బొగడించి నలినలోచను
జేతుక, దనరాగఁగఁ జనియెఁ బరియెఁ
బాసును సరణిన్. (హంస ౨. ౧౨౨)

చ. కిలిపినాశివప్రసాదం నృసింహాద్భుతం
కొండ తొండోరుం, దలకొకి నెచ్చరించి
తమదండపుగోలలపన్న మణుగోళములు
వనఁ బుచ్చిపది కడుసొంపులుగాఁ బొగ
డించుకొఁబూ, పలపడి విప్రుడింత తెగు
దారుల మెరిమి ధృవ నావుడున్.

ప్రభా. ౧. ౧౨౨.

పొగడిత = పొగడిత. వి. ($\sqrt{\text{పొగడు}}$) ౧.
స్తుతి, మెచ్చ.

గీ. పొగడిత యంగఁ బొగడు నాఁ బొగడితి
యవి, మెచ్చ నా మెచ్చ నాగఁగ మాటు
నిమితి ఆం. భా. ౧ ౧౧౪.

మూని పొగడికిగనులేల్పా త్రుపబాదిల్లితాల్పా.
అచ్చ. రా. కిష్కిం. ౧౦౯.

గీ. అడవి నెవ్వరు పొగడికి వొందఁగలరు,
మృతమనిచెంత నెంతపాధుత్వ మున్ను.

రామ. క. ౩౨.

౨. ప్రవర్ధి.

గీ. రింగుమోటుగి మున్ను తెలంగురానఁ గల్ప
ములు గూర్చి పొగడికఁగన్నవారి, భీమ
నన్నయఁ దిక్కియనోము నెట్టుప్రదన
బావయన గూర్చి పుగడించు
అచ్చ. రా. బాల. ౧౦

పొగడికోలు. వి. ($\sqrt{\text{పొగడు}}$) పొగడుకోలు,
స్తుతించుకోలు.

ఆ అస్పశీ ర్థనలు ననఁబిరియెఁ దన్నెఁ,
బురఁ బొగడికొలఁ అచ్చికోలు, నాచగా
తనూజ యార్యవృక్షములు గా, వనిరి వీరి
నాదిల్లిలయన మునలు.

భా. సభా. ౨. ౪౯.

పొగడిత = పొగడిత, పొగడ్త. వి.
($\sqrt{\text{పొగడు}}$ ౩. పొగడ్త త త్రుపాల్పి.)
౧ యితి, కీ ౪.

కీ. జగముల నెల్లను నిండఁ, పొగడిత గడు
తెలితినేసి పొల్లయెడలిస్తే, తగ వీ విన్నవత
మిటు, దిగవిడువఁగ నేడు నాకుఁ ద్రిభు
వనదిపా. భార. ఆర. కి. ౨౯౦.

౨. స్తుతి.

చ. భీమఁ దనరాజ తొల్లి యశినిల్లికీ ర్థియ
వ్రావ్యులప్రియం, దగణితంకమాన్యుఁ
దహంకృతికాన్యుఁడు సత్యపాది నాఁ,
బొగడితకొల్పి రత్నయయభూమాభూషిత
లైవనత్సలై, తు బహుధేనులకా దివము
దావముగేయు మహిమరాశిన్.

కీ రా. ౨. ౩౫౫

పాగడు. ప. క్రి. (క. పాగల్. క. తుగల్.)

కొనియాడు, నురించు, క్లాసింను.

చ. తమ్ము పుత్రముల్, పాగడంగ మృత్యు
మకులు పాండుగతుల్

భార అ. ౨. ౨౪౯

క. నిను నీవు పాగడికొని చరిగిన ఎలుమెలు
ఎత్తు గలవు

(భాగ. పా. ౧. ౨౨.)

వి. ౧. నుతి

నీ. అగ్నిం యన గొనియాడుట యనగను
క్షుభర యనగల పాగడి యనగల

గీ. పాగడిత యనగల పాగడు వాడ పాగ
డిత యను, మెప్పు నా మెచ్చి వాడగను
ఎఱుఁగి వినుచి. (అం. పా. ౧౪.)

క. పితౄకాగ్యగతులు బుద్ధులైన దెలి
దగుల పాగ దగు నెవల తోర్వవలయు బుద్ధి
గలిగినన్. భా. కర్త. ౧. ౩౧౩.

అ. కీర్తి ప్రసిద్ధి.

క. విను నుపమానము పడి యి, ట్టునిశీలదయు
పాగడుకొని నుద్వేలబై ముగ్ధునిది
దెన్చి భార. ఉత్కృ. ౧. ౩౪౨.

గీ. నెగడి జగమున నంతయుం పాగడువడనె,
గాకతిచ్చెతలాఫీ కటకపాణుడు
మార్కం. వీరి. ౩౯.

జ: పాగడించు, పాగడిక, పాగడికొలు, పాగ
డిత, పాగడువడు, పాగడ్చి, పాగడ్చుడు.

పాగడువడు. అ. క్రి. (పాగడు + పడు)

వినుతికొందు.

నీ. నూరిరహంబు. భిరింబుగదాల్చి పుండరీ
కాక్షుడు పాగడువడచె.

వా. పంచ. ౧. ౧౩౩.

పాగడ్డ = పాగడిత. వి. పాగడుట, క్లాసి
నము, కీర్తి, భాగ్యతి.

చ. మంధరాడు బాణు నొక్కడల చంప
లాత్మ సంకలె గాఢ జెడ్డతేయుచు
పాగడితుడొచ్చు

రా. ద్రా. ౨. ౪౫.

చ. గరుడుని కాంతికి నాటి పాగడియుని
చ్చి. ఉ. హరి. ౨. ౨౪.

చ. వినువన సుహి జన్మముల పొడవల
సృష్టల ధృతియుం పాగడి గన మాతొప్ప
మ్మును చూచి దిన్ని ముఖ.

రామచ. ౪. ౯౫.

గీ. పాడి గలిగిన విహల కిలములెల్ల, నేరులయ
రామ కీర్తియుండెందు బుమమ, ధరణి
పాగడిత యంచాడల విను నంతకాల
మును బల్యతొంటి గలు రంధ్ర.

భార. విరా. ౨. ౨౪.

పాగడ్చుడు. అ. క్రి. (పాగడ్ + పడు) వినుతి
కొందు

చ. అఖండితకార్యము నిత్యవిద్యము,
భవ వలయుం గా ద్రవద భూపరాక్రమ
కాలి సీమృ మృజయగల దాడి ...

భార. సీమృ. ౨. ౩౩.

పాగడిచుడు. వి. (పాగ.) చిలుముగొట్టుము.

క. విద్యు పాగడిచుతగదరా, ముక్కు మెగల
దెన్నెల నోరెముఖమున నెవయో ..

చంద్ర. ప. ౧. ౪౨.

పాగపు = పాగడు. ప. క్రి. (పాగయు.)

౧. తొలించు, తొలిగిచోయు.

చ. నాలుక పాగిపిహిరిలు నవ్వడియ
మొక కరుగుల్ పరుగునట్ల పువ్వుతల్లితల్లి...

అము. ౧. ౮౦.

౧. పక్షిమిత్రుడు, ఉడికించు.

౨. .. తేనెముక్, పాగపిపములం పాగడి

భూతకర్త బలి మెచ్చుచు

వాండు. ౧. ౧౯౦.

(పాదగు, తాత్పర్యము)

౩. తాలింపు, తిరుగఁగోరి.

౪. పగిపగిం గిల్లుఁగలవుతోడఁగ్రతి

మరించు రామరామోదయము

రా. ౩. ౧౮౫

౫. క్రొంపొగ పుకారఁగి తిరుంగఁగెల మెంతి

పొకింబులవలపుం, నుంపొసాది శిఖరె,

గింబూరి బింబు పొగిడఁగావట ముడిగెన్

(రా ౩. ౧౮౩)

౬. నాలింపు రుగఁగోరిత పాగు ముగి,

సంస్కారము కలంగు

అ. భా. ౧. ౨౫౩.

పాగబండి : (√పాగ.) అవిరివ నడి డిబిండి,

భూమకతిడుము

(వర్ణ) పొగిట్లవచ్చినవివిక ప్రయాణము

మరిరిమైచి.

పాగబాణము. వి. (పాగ + బాణము) ౭౪

రికము యుద్ధసాధనము.

వి. బిగురంబిళ్ల పెనంబులున్ దిల్పసన్నీగ్ధమ్,

కుంభంబులున్, పొగిబాణంబులుఁ బెచ్చు

బుద్ధుఁడ వనియోర్పుం జాదుభంజంబులున్.

రంగా. ౩. ౩౩.

పాగయు = పావయు. ౧. క్రి. (√పాగ.

త. అప్రా.) ౧. పాగిచియ్య, పాగిలదియగు,

రా. ౧.

౨. పాగయి రాచు కొక్కమెరి భోరక

మంటలు విన్నులింగమున్, నెగడి

పురారశీత్రశ్రీ మల్ల మహాశిపాత

విమమై. కు. సం. ౫. ౫౨౮.

గీ. విరుణాశ్రియమంశంబుఁ గాల్చికోడగఁ,

పాగడి మండలముఁజిం గొంపోవుకరణిఁ

గీర్తిచిహ్నమవ్వగువల్లగాఁగ్ర, జనకవృషపుత్ర

గొనిపోయె దమబదిభుండు.

రామా. ౫. ౨౦౮.

౩. వోనంబు ప్రబలి పట్టుల, వోనంబూ

యెయ్యెఁ ప్రయ్య పాగయి మృష్టి.

అము ౪. ౧౨౩.

౪. కుములు, లోలోలల కుండు.

౫. గొలులు దమలొక వొందిన, కేవలమొది

ము బిరిగి గొలువొండును రిన్నీరిం బాసిన

కరివి, భూరిం గడిలొలుపుల పొగయును

రసపా. రా. అ. ౧. ౨౭౫.

౬. అవిక్రిమ్య, పొగిట్లవచ్చును.

౭. పొగిట్ల వానింబులు పెరిగెన్ నెరిగి

యెందిమాపుల నింకె నేలు మెండె, పొగి

దిక్కులు మెండులకుం ములు పెరి

సారిగఁ బెరిగి పది దిరి ముండె.

ప్రా. ౧. ౨౪

పాగయొడ. (√పాగ) అపరిపకవడి

యొడ, పామరతి

(విగ్రహ) పొగి మొదిలం వికేశవాణిజ్యము

పెంపొందినది.

పాగరించు. అ. క్రి. (√పాగరు) అతిశయించు,

అధికమగు.

౬. పొగి గులు పెట్టుకొక పాగరించుకమున

గవ్వరవివరంబు గలయె శైలగ.

భా. రా. య. ౭౫౩.

పాగరు = పావరు. వి. ౧. గర్వము, మదము.

౬. గరువము పాగరు కావరము గెల్పు.

గీ. పాతరం పేర్లు నా గర్వ మెప్పు

మండు ... అం. భా. ౧. ౧౩౩.

క. అల్లెల తాటక యిరుదుడు, కల్లెరెరాకాసి
పాగరుగదరుల వచ్చెన్.

అచ్చ. రా. కాట. ౧౧౭.

గీ. అలరునిలుకాడ బలుసిరిగిన్బొచ్చిచొరకొడుని
సంచు పాగరున ద్రవ్యకావను, తూని
చేతులె నీతొన్ని బుగ్గిగాను.

నీలా. 3. ౧౬.

ఆ. తీబ్బు, పొండు.

కా. చెల్లెల గంతునపంక మధిపాగ రెచ్చెన్
గల్వరాజులు రంజిల్లెన్

రా. మి. 3. ౧౪.

క. పాగరు మొగకెడలియక్కరి, దగిలి
నిలువబడిన గనపతియంబోలెన్.

కా. ౧. ౧౩౩.

(చి. ని. పా. ఘనవతియంబోలెన్ ముద్రి
పా.)

3 (క. పాగర్. త. త్తగర్) తరుణ, కాంతి.

గీ. పాగరుజాపులు చలలంబు లగును నైన,
విండుమవములు మిక్కిలి నిశ్చలంబులు
పాండు. ౫. ౧౮౦.

ప. కనిమనుమండు పాగరుమగులు వారావ
నిచయుంబులం బొదిగిన.

కాం. భీష్మ. 3. ౨౧౭.

(పాగరుమగులు = తరుణులీగిన, అని ధా. అ.
వ్యా.)

క. అతిశయము, మొండు.

గీ. అలరుబోడులకంచరిజాడగముల, తొగరు
పాగరులఁ జరిగించి చిరుల అలరె.

ఉరా. ౬. ౬.

నీ. అగరుభూపులపాగర్ పాగరాయకులుగా
నవగవాత్ము నీక్షణములు గాఁగ

రా. ౬. ౧౦౩

౫. తీర్థగంధము, గాటు. (క. రం. త్రా.)

ఉదా : జీవీపాగరు తగిలి మొగ ముచ్చివడి.

ప. పాగరించు, పాగరుబోతు, పొగరుపాద,
పాగరుమాపు, పాగ రెక్కు.

పాగరుబోతు. విజ. (పాగరు + పోతు.)

గర్వణిండు, గర్వణురాయి (క. రం.)

పాగరుపాద. మి. (పాగరు + పాద.) యావన
మదిమచే విమలనవన వేహమునందు బుట్టు
పాద, పద్ము

గీ. పాగరుపాది యనఁ బద్మము ద్విగున ...
అం. ధా. ఆ. ౧౯౪.

పాగరుమార్పు. సు. త్రి. (పాగరు + మార్పు.)
చంపు.

నీ. శ్రుంచె పొగరుమార్చె దునిమె చుడిచె
మలిపె నవల, గీ. పొగరన పధియించె
నవటకు పాం. మి. మాన. 3౭.

పాగరెక్కు అ. త్రి. (పాగరు + ఎక్కు.) ౧.
గర్వింపు, మడించు

గీ. అంకెగడచు పొగరెక్కి యుక్కున
నదికి రెలమి. నీలా. ఆ. ౪౩.

ఆ. బలియే, మిక్కుటంబున, ఆతిశయము.

ఉ. పాంధమనోఽభిమానశ్శంకరణంబులై
ఘటానముల్ పాగరెక్కి కేలం,
ధంకరణంబులై పలువిధంబుల మబ్బులు
గొలుండు గంటివే. రామా. ౬. ౨౩.

క. కరము పొగరెక్కు చంబా, మురువిద్యుద్దీప
కలిక లున్నిన ధూమ, మృగణం పొగచూరె
నవఁగా, మురుజీలంబూఫలాసిరామలర
మలం. అను. క. ౧౩౮.

పాగవైయ. స. క్రి. (పాగి.) గుగ్గిలము, మేం.

పాగవయ్యవట్టు విష్ణులమీదనేయే.

క్రి. వేపగు గోరంటివీసలు పాగవైయ. పోరు
మామ్యమ. గడుపునకు తెట్టు.

ఇందు. ఆ. ౧౫.

పాగసూపు. స. క్రి. (పాగ + మాపు) వేప

తాపలకు ధూపమునేయే, (కాల్చి పాగ కన
బలుచు, అని ద్వని.)

గీ. పరధర్మాపాగిమై కామకరములందు, బుర
ములందును పాగనూపె భూవరుండు, మదన
గంజోరుడును బురమర్దనుండు, నయిన
చేదర కామోద మావహిణు.

నెమ్మ. ౮. ౧౦౯

పాగాకు. వి. (పాగ + అకు.) ధూమపత్రము. క్రి.

(క. ర)

పాగిలింయే. స. క్రి. (పాగులు.)-పాగుల

వేయ, దుఃఖపెట్టు.

మ. పాగసుంబల్కలల జల్మలన్ తెకుట
మించు తావులన్ దేన్ నెంచగమి
శ్చెన్నదల గప్పకొప్పు మెలుంగుంజాయ
మయూరంబులన్, పాగిలింయే పాగిలిం
పొంచె గలికన్ బూజోడి కీయంబునన్,
బగవారు రామా. ౫. ౨౩౬.

పాగులు = పావులు. ఆ. క్రి. ౧. కుములు,

ఉడుకు.

ఆ. పాగిలిపాగి కాలు ముంపదేమాంబున, నగురు
పరిమళముల పాగలుచెదరె

బాగ. ౧౦. పూ. ౨౩౯.

(క. ర. సా. 'అరు' + ముదికపాతము.)

మ. క్రి. పాగిలికరంగసంఘముల బా
ర్మ్యక నూన్మజగ్గ్రీణంబుమం పాగు

లంగిశేయ నుద్దవిడి బుద్ధైసు నల్లనిదిచ్చు,

చూర. ౬. ౬౨౫

ఆ. పరికించు, తాపమువొందు, బాధపడు.

క్రి. కాంతి దక్కొత్తు నీకడికంటిమాడ్కితో
బొందగనారి తేను పాగులుటయును,

భా. విరా. ఆ. ౧౧౮.

గీ. పొరలులు వియోగాగ్ని పొగులు
వొగులు. రామా. ౫. ౨౪౧.

ఆ. ఆ సమయంబున పొగులు చాడిటిల్లున
నంతకంతకు, గానీరి.

మదన. ౬. ౪౦.

౩. దుఃఖించు, క్రి. కేంచు.

క. కాపున గౌరవపొందవు, లీనమధ్యమై
పెనంగు లెగ్గె చైవం, చేపంకహార వారిక,
పొవుంగా కిది నరేంద్ర పాగుట మింకన్.

భా. భీష్మ. ౧. ౪౩.

గీ. మగువమెగమన కెనగాక మిగుల పాగిలి,
తోగల నిలికాడు పదియాలు కునియలయ్యి.

నీలా. ఆ. ౨౧.

వి. దుఃఖము, పరితాపము.

మణిగి పనికరము సిద్ధములకునియలు నెదరి
యొ. లెంబడిగలు బడగిలల దలచు
మరిమిలై, పుడమి గలయుటకు పాగు
లాలయ చుచిన్. (చూర. క్రి. ఆ. ౩.)

క కనుగొని జాబీ దానవు, భువలమనకల్కి
రమచు గావత్తుని దిమ్మని బనవి
యధికపోకంబున మోర్చిల్లుటయు కాచి
పాగు లాదవి నెనక

భా. రా. ఆర. ౧. ౩౧.

ద్వి. జలజావుల దుదయించ జనబాధ యంత,
నగలె సొట్టు చ్చేతాంతరంగముల, పొగు
తెల్లెల నీరె దూర్చున రవి చేతె.

ఆ. మ. క. ౩. ౧౪౪. పా. ౧౬. ౪౦.

೩ ಭಾಗಲಿಂಗಮು

పాచ్చేము = పొచ్చేము, 2 చ్చేము, 3 ప్చేము

వి (క పాచ్చం) కవి, రోషము

క పాపములేనగుట, వచ్చుమడిచిన
వలతుంటినని, ఇచ్చెను. ఆ
డి, హెచ్చెను. ఆ
తిరుగు. ఆ

വിനു കാപട്യൻ

4. పశు వైద్యం 5. లెక్కల శాస్త్రం
 బో గో ప్తే పృథుక గమయత,
 లల లః దేవ్ కుమగలం జగూల 6
 10 ౮ ౧౭౩

॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥

పాశ్చాత్యులు ౬ (౩) (పాశ్చాత్యు + పాశ్చ)

೧೭ ಕೌ. ಕೇವಲ, ಕೃಷ್ಣನು

ప కణాగతి కల్పితము - డా. గి. లలితా దేవి
 మంత్రమును ఆశాసుర మంత్రమును వ్యాఖ్యతో
 కన్నడ, గి. లలితా దేవి - మంత్ర విధి-విధి
 ౧ ౨ ౩

అ గా వ , సవమునందు
నీ వాని ం ప్పూరి వాణికిమను
గీ కై లు నె వార పులిత్యులక
బదులు దశగు ల గె

పాచ్చెము = నము + (క గాత్రం)

౧ కొలుక, చూడవలె, తక్కువ

శ్రీ విఘ్న గతు స్థి వేదవంశ గరిమితోః
 బౌద్ధ్యమనీయక యిచ్చ్యు టాకటి
 భార ఆర ౩ ౧౯౪

ఈ ప్రకారము, పాపములు మోక్షమున తీరదు
భూమిని ఎరిగి ఎమ్మె. గావునకు
పాపము ౨ ౫౩

* ఆదయానము, అగ్గ ము

విమల బంధు, బోధకు శాసన
 దత్తేంద్ర పూర్వ సేవకు నమస్కరించి, నం,
 ధా నవీయ న ఒ పాలక నమస్కర మంది
 వచ్చితిన్ గృహ లా లా

॥ మొదటి పాఠశాల ॥ మొదటి పాఠశాల
 ॥ १ ॥ ॥ १ ॥
 ॥ १ ॥ ॥ १ ॥

1. దో.ఎ. , త.వై
 2. చిన్న యగ్గం   3. బొప్పలు
 దిట్ట మగిడి పొక్కు
 కా   తగ్గ   ౪   3౯౭

విశాఖ నాటి పాఠ్యక్రియలో నేటి ప్రాచీన
 పాఠ్యక్రియలతో పోలికలు ఉన్నాయి.

४ ३ १ , ३५ १२, ५०

చి ను ఏమిటే పు యమున గారక
మొం గాత్రంబున నుచితముమై పరసీ
శా చ శేమిఁ ద యనన్ గౌనుట
వి యుంచి (భా గ ౧ ఆశ్రి)

● శిశ్చులు చియడమునకు బూని విపద్ధికి
నొందక్షిండంగా, నె లిం పు జాను
మహనీయం కిటిద నాలను.

၁၈၈၆

౪ విద్యార్థులు, ఒక విద్యార్థి

అన్నింటా ఎంతలా ఎవరియిచ్చు జోరక
 తేలి లోప గొప్పగుడు వి, గొప్పగుడు పాత
 మేల తెచ్చి, ను లే కంతరంగమున
 ఎన్నిక దగ్గ (కూ ల్గ ఆ కెగ్)

ఇచ్చి గొప్పగుడు తెచ్చి ఎదో చదువునొకట
 మేలజూపవలెనని నీ, విద్యార్థిగా ను

మనఁ, బొమ్మలకే తగ వారి పుత్రుల
కథిమ. భార. కాం. ౧. ౨౦౫.

వి. ౧. తమ్మన, కొంచెము, అల్పము,
మృగము.

౩. ఎప్పటిబంధులు నీవు, ఎన్నవడి మిమ
నంది నయిదూర్లు మూ, కిచ్చినను జాలు
నందిని, బొమ్మగా దింతివ్వు పూర్వము
నుమ్మి. భార. ఉత్క. ౩ ౧౧

౧. తమ్మన కొంచెం బొమ్మను రెగ్గ సిండు,
కొదవ లొచ్చు కొదవక యనఁ బొదలు
నూర్చుము అం. బా ౩ ౨౪

౨. కపటము క్రము, అపర్యము

౪. ఉదరమునందు విశ్వమును ఎన్నది వెల్లెల
కూర్చు మిమ్మెయిం, బొదలిన ముట్టియా
పయిఁ బొమ్మపూలుఁదనై విశ్వోపదె
నిలనిండు (మరి. ఉ. ౯. ౧౦౦. |
వి. కపటము ౪. ౮)

౩. ఎన్నటినైన నధనఁడు, ఎచ్చలవిడి నుండు
లేదు నెలనించకద క, బొమ్మపుణండు
బొల్లయి భార. కాం. ౪. ౩౬

౪. పురుషవర్యు యేల యిటు బొమ్మపు
మాటల న న్నితంజ దెన్నయ జనకోటియం
రెలుంగవారు (మరి. పూ. ౨ ౨౧౮. |
వి. కపటము. ౪. ౮.)

ఉ. భూమిఁ గనింపివాక్యములఁ బొమ్మను
నేయఁగఁ జెల్లెగాక (విక్ర ౧ ౮౦)

౪. నెం జది వేచి నెంతదవున, దతి
కయమెయ్యట్టి పదిల నను బొమ్మగాదు
రానువా. (భా. గా. ఆర. ౧. ౧౦౪)

పాట. వి. (స. పుట. ప్రా. పాట, పుడు)
౧. తాటియాన దొప్పు.

వి. ... క మృనఁ బాళియ్ మెనఁగఁ, గీ. దర్శు
టం బొను బొటయన

అం. భా. ౨. ౩౩.

౨. తాటియాన దొప్పు ఒకప్రక్క, పొటట.
(తా.)

పొటకొందు. ఆ. క్ర. ఉపలమగు, పైమిటు.

గీ పాటించిన బిన్నతామనస్సులకిలా నడ
లలోఁ బడితివ్రాస లనియెన్న.

మృ. వి. ౧. ౯.

౨. న్నటమగు, పుష్టమగు.

(అథిశయించు - అని ౪. ౬)

ఆ. గింధికెటి గుత్తుకెమలంబువోలె పుష్ట
యనఁ దెలు. గీల పొటకరింపఁ, క్రందె
న ద్విరించికంచువదనంబ

కాకి. ౧. ౧౦౩.

౩. ప్దల, పైల, పుగిసొండు

ఆ. భూమిమల క్లెం గుల్లెలపై పద్మ, పూట
పూట వెలమిం పొటకరింప, నిచ్చ క్రొత్త
యగుచు గీ బాహువిమిద, కేదెల్ల దమసిఁ
దొర్లి తెలసిండు.

బా ౧౦. పూ. ౫౧౨.

గీ. విశ్వగర్భులు తనగన కెన గుండు, బూట
పూటపఁ బూర్వకై పొటకరింప (వైది
జాలాచిత్రమున వెల్లెపెద్ద, పొటకరి ౩౦౮ట
సిల్పాదుప్రాస్త లయ్యె

భాగ. ౮. ౫౦౧.

పాటకల = పొట్టకల, పొట్టకట్టి, పొట్ట
కట్టి. వి. (√పొట్ట) కైనికమరాక బాకల
నఱిగి గురికియందు పరిపెన్ను, కలమాది
సవ్యగర్భు.

౪. వనఁబాదు. తనవల, చనవరణము లార్క
బాకలయెను లోటనోకో యెప్పుడు

రాజవత్సవ పాటకలు నిగుడె బంబుల
పేర్లు. చుర్రా. ర. ౧౩౫.
చ. కిజరరాజవంశ పాటకలునెల్ల దృశ్య
కరించుచు. (భామ. ౨. ౧౨.)
చ. . రాజవంశులపాటకలునెల్ల మణియొక
బోవని వానిజిహ్వా నొప్పున ..
అమా. ౨. ౫౨.

పాటక్రావ్య. ౯. (పాట + క్రావ్య) తిండి
వలన గలిగిన మదము, మదము.
గీ. ముజముజములాది వార విన్నవ జూచు
వాడు, నంతలోన నీ నీవు వన్నెదూరు
వాడ,వాడలా పాటక్రావ్య గా కింబు
నేను, గోక్రమింపుతో కొంప కొనరు
గా. చుర్రా. ర. ౨౨.
చ. ఆ కట్టిడి పాటక్రావ్యన నిట్లు ద్రెబ్బి
దంబు గాదినవ అ. రా. ౩. ౭౮.

పాటపాట. వి. (పాటపాట) రాలుట
మలుట మున్నగువానియందగు ఎడకరణము.
(పాటపాట అని వాడుట.)
(౪) రాలుటయందు.
చ. పెటపెట లెల్లు గీటుచును భీతిరెడ
కినుగ్రేవ నిప్పుకర, పాటపాటరాల్ గంది
ములు పొంగి మునీంద్రుడు పంపిరించు
చుక. భాగ. ౯. ౨౨
(చ) పడుటయందు.
గీ. కిజరరాజవంశ గాకు కిటగి దిక్కిరులమి
పాటపాట గన్నీటిపాట మడియె.
రామా. ౮. ౭౮.
(పాటపాట, అవముద్రము)
(౫) రాలుటయందు.

౩. పుటపుటనగుచున్నవే, పాట పాట
గొన్నవ వొంటి వి. ౩. ౧౫౩.
(౪) కాయుటయందు.
౩. తొటతొట చిమిలు పడి పడి, పటరట
పెంగులి విగ్ధ ధారాంబై, పాటపాట
ఎరియగగ గొడగగ, డెటరెట సుముము
మన వాన విమలల పడియె.
శ్రీనివాసకవి. శేష. ౧. ౮. (౪. ౮.)
(౫) స్వేదములు పొడిమడి రు మి.
ద్వి. పాటపాట పెనుట మై నొడవ నాకీ
కియె, బుటపుట గటములు పొడిపాట
పడిర. (ద్వి. హరిశ్చ పూ. ౧౧౫౧. ౫౦.)

పాటమరించు = పాటమరిలు ఆ (౧)
(√పాటము) ౧. ఉప్పరిమన, కైవచ్చు.
౩. ౨౪ ఎమ్మిల మీసకే చిరమి యెడ
మిప్పి మారిమొలకలై, నారయెడ పాట
మరించు, నారసములమొన లనంగ నవ
లవి మించె. అము. ౫. ౧౧౫.
ద్వి. పుటిలతిలో మండి కొనసాగి తెలికె,
పాటమరించెరి బురిగొన్న నీకయె.
అ. మ. ౩. ౧౪౯ పా. ౧౨. ౫౦.
౨. (చిగురు, మె) అవమరుచు, పుట్టు.
గీ. పొంగుటి పాటమరించి నె శివానెమట్టి
యోగరాగ్యగంధయమం కొడగ
అవ. ౨. ౨౩.
గీ. ౧౨ పాటమరించి లిసెట తెల్ల పట
కలోంబు పాటమరించు.
అవ. ౫. ౨౩.
౩. ఉచ్చు, అవమ

వ. మేరిమో - దివ్యయోరిత నమ్మకొని
యగగిన్ని పో గోకిపె - పాటమిరిలను
గూరుక ము గుటిలంబడువయినను
మమన. ౪. ౨౭.

పాటమిరిలు(లు) = పాటమిరించు ఆ. క్రి.
(√పాటమిరి) ఉత్తరమగు, బయలుపడలు,
భ్రష్టు, కలుగు

౩. పటిలాలకి సీగబ్బలు, బటుపులయి మొగాన
తగయ బంగయిన్గొ, పాటమిరిలుబట్ట
వెండ్రో, నటుగాడే నింతప్ప మొక దవ
టమే సాంగ. ౨. ౨౦౮.

వ. రా బంతమన్నలకిన్నలం పాటమిరి
తొటతొటన కొంగు కిన్నటి చిటిపాటల
నీగునవటియియు (చంద్రా ౦ ౨౮౯)

౩. ఇటుల చులలేనికొ, పటిమయి పవనము
దినం బిట్టిన ౧౬, లాటమిరిల కవ్వ
పుటపల, పుటియంబందకగె రతికి
గామిరివేడ్కన. హంస. ౩. ౩౪.

పాటమయ్య = పాటమిరిలు. ఉలుపి, ఉలుపు,
పొంగు.

పీ. వీదివకులుకల్లు నెయ్యగమ్మ పాటమయి
తెంపులపొక్కి నమర
మొ రా. ఆర. ౪.

పాటము = పాటము. ౧. (౩. అ. ౬-)
పుట్టు, క్షయించ

౪. నా హంకృతం దియలొక, పటిపాటిజగ
దంబ మార్గింధలకుం, పాటమిరి నే
తొలుతువలె, విలగమ ప్పించి ద్విశక్యం
దధిపా విక్రి. ౨. ౮౭.

౪ పాటమరంబు, పాటమరలు.

పాటము = పాటము. ౧. (సం. అటమ్)
కాశాపులను

ద్వి. పాటమలతో ముక్క పోపిపాటించి, పటు
గల మూడికి భావజాం కలయ.

రం. రా. యు. ౪. ౨. పా. ౩. పం.
వ. మం తెవరిదింకంబుగిరించునధరకొనేను
నెవంబున నెలంగునెఱుఱుచునాతామతలో
దర్శింబుండగుంధపమం గూర్చి నొక్కొంక
నిక్కొ చొక్కొంపుల పుములతావట్టి
ఆము. ౬. ౯౮.

పాటాపాటాన. క్రి. విలా. ౬. మెండుగా, అతి
యముగా.

చంతరామరము. తేటాతటాంగంబై సారే తల్లి
దేవునిమండలాగ, పాటాపాటా. ౬౫
లాటులభూటలై దీపంగానాక.

ఉ. హరిన్ది. ౨. ౧౮

పాటి = పాట్టి విలా. గుడ్డ, కామండ్రు, కామణ
రాలు. (౩. ౦.)

౩. పాటికొండరిసాని కరెడు, విలుదగుటకు
నియు నూచిపిటి చుచటికిన, పిలుకుం
నూకుం పోడ్చు, మటుమాయలపన్న
కొంచు మచ్చికచేరెన
చంద్ర. ౩. ౧. ౪౯.

౪ పాటిపట్ట, పాటిపాటి.

పాటిపట్ట = పాటిపట్ట. వి. (√పాటి) ఒక
పాటిపట్ట.

పీ. పాటిపట్టయలంకి పొన్నలి తీరుగున్నం
యేటింకకొక్కరాయ. (ప్రబం. ౨౦౪.)

పాటిపాటి. విలా. (పాటి + పాటి.) మిక్కిలి
అల్పము, మిక్కిలి కొంచెమైనది.

౪. నాటనెయ్యం తెప్పెద నీ, పాటిపాటికల
పొడల లెగ పోక నమలెను
కాండు. ౫. ౫౦.

అనా కివనా = కవనములు

పాటకీయం - కవనాధారము కలిగియుండు

చ అగ్రయముగా కవనపుటయొకటి

ల కవనము, దలలి మెనీ మా

నాకీయం కవనము

మం ౪ ౦

కావ్యంలోని కొన్ని కవనములు

పాటకీయము అయినవి ౧౦౮ అంకి

లింబిగం విచార ౨ మం

ఈ అంకి పాటకీయము కిగ ౪౫

కవనము, ఒక కవనము క

మనము (౪ ౪ ౪౭)

కవనము కవనము పాటకీయము

కవనము పాటకీయము

కావ్య పాటకీయము పాటకీయము =

అంకి కలిగియుండు

ఈ పాటకీయము పాటకీయము పాటకీయము

కవనము పాటకీయము పాటకీయము

గీతగీతము, పాటకీయము, పాటకీయము

పాటకీయము, పాటకీయము, పాటకీయము

కవనము, పాటకీయము, పాటకీయము

కవనము, పాటకీయము, పాటకీయము

పాటకీయ(అ) = పాటకీయము (√పాట)

ఇంకవచ్చుకొని అంకి కలిగియుండు

చి మున్నగునవి మున్ను, కలిగియుండు

(చి ౧, ౪౦ ౪)

పాటకీయము చి (పాటకీయము) పాటకీయము

కలిగియుండు ము (చి) కలిగియుండు

పాటకీయము ము (కొ)

పాటకీయము కలిగియుండు

ముందర

పాటకీయము చి (√పాట) కలిగియుండు

గా. కలిగియుండు (౪ ౪)

పాటకీయము (√పాట) కలిగియుండు

చ అంకి, కలిగియుండు (౪ ౪)

పాటకీయము (పాటకీయము) - పాట

కలిగియుండు

చి గీత గీతము (√పాట) చి కలిగియుండు

చి ము

గీత గీతము కలిగియుండు మున్ను

కలిగియుండు (౪ ౪ ౪౭)

మం ౪ ౦ కలిగియుండు, అంకి కలిగియుండు

చి మున్ను (౪ ౪ ౪౭)

పాటకీయము చి (పాటకీయము) కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

చి మున్ను చి కలిగియుండు

పాటపారువు. వి. (పారువు + పారువు) అతి
సమీపస్థానము.

ద్వి. వినుతిత యురువు తత్త్వము పొట్టపొరువు,
జంగమోత్పదము బ్రహ్మదంబ జగము.

పండితా. పశ్య ౩౧౨. పా

స్వామిగారు. ఆ. శ్రీ. (పాప + హింస) తిండి పెట్టె.

3. పాఠశాల విద్యను సులభముగా, విద్యార్థులకు మనోహరముగా
 నిలుపుకొని ఉన్నదనగా, మేలమేల పుట్టిన
 కామ్రాజ్ మేంటరీ మగిడం పాఠశాలకు
 యుద్ధం క. 3 అం.

పొట్టపానసాను. అ. ౧. (✓పొట్టపానము)
నీవక్కరిచే గడుపునిండించుకొను.

మ. అదనముగా ధనము గూడఁజేసి
యీఁగిం గా జీక పొనునకుం బలిపెట్టక
రటునకుం దిట్టనకు నొడిఁజెట్టుకొని కట్టిడి
లో పాటులపొకొందుర

కామం ౧౭౩

పొట్టపోసుకొనువాడు విణ (√పొట్టపోయు.)
ఉదరంశి

గి పొట్ట, పొడిగొనువాఁ దనంగిను పొట్టసాఁ
కు, వాఁదనంగి పెరియుచుదిరంభరినమాన్య

ਅੰ ੧ ੩ ੮

పాట్రము. B గోచరి, కాపినము. (౪. ౫)

పాట్లవాడను. వి. (✓పాట్ల.) తుండిబాడను,
పెదబోజు గిరివాడను.

సీ. ..బొట్టవారి దేవగళను బొట్టవారి దేవాలయ
బొడగొయినగ, ..కుంబిలవామమై తోచు
చును . ఆం. పొ. ౨. ౧౨౦.

పాట్లసానువాదు. వి. (✓పాట్ల) ఉదయం
౪౩.

1. బొట్ట, పొడి కొనుపాచనంగను బొట్టసాచు
వాచనంగ తెలియు నుపరంభరసమృద్ధి .

અ. ક. ૩. ૮

(ప్రాంతప్రాంతప్రభుల పాఠము.)

పొట్టి = పొట్టి. వి. గుణ, కావ్యములు,
మూలము.

శ్రీ దీర్ఘా మెట్టిన యీ పూజార్చి పేరు .

పార్టీ. ౧. ౪౪.

ఆ. పొట్టివాడుగీడు పాదలపురుగుగీడు, వట్టి
యాసగీడు వజగుగీడు, పొట్టియ్యికాణ
పాపలంగ గీడురా

కేసునం. ౨. ౨౯౮.

పాడుకలోని కొన్ని వాక్యములు ౧. పొట్టి కట్టి
పొడుగు లాగున ౨. పొట్టిపొడురాన
కొలుపు = బాధకమైనదన. ౩. పొట్టి
వారికి ఎక్కువ బుద్ధులు. ౪. వడ్రమమును
పొట్టి ము కమ్మరమనన పొడుగును
పడకొర్రావు.

జ : పాక్షింబి, పాక్షింపుచీరణము, పాక్షి
కాకర, పాక్షిల్లు, పాక్షిను

పాఠ్యం ఏ (✓పాఠ్యం) ఒకవిధమగువలె
పని. (నూ పాఠ్యం దీరణం)

ప్రొఫెసరుచరణము. ఏ (✓పాట్లించు.) ఒకవిధ
మగు చిహ్నములి. (శ. రి.)

పాట్టికాచర. వి. (√పాట్టి) పాట్టి
కాచర కాచరకాచర, కాచర
కాచర

పొట్టిపొట్టి = పొట్టిపొట్టి వి $(\sqrt{\text{పొట్టి}})$ పడి
విశ్రాంతి.

వి. దట్టము, పాండ్రము.

క. బోయలు కేటక, మట్టుపడి యా
నెంతలక, బొట్టములగుపాదలక జేరి పాద
తడి కేటకం. చంద్రం. ఆ రకం.

పాటలు = పాటలు. క. బో. తగదు, గొట్ట
బొట్ట, కేటకం (క. -)

పాటలు = పాటలు. గొట్ట. క. బో
తగదు, మేదము.

గీ. దక్ష క డిచ్చెట పాటలితల పరిం.

భీమ 3 38

గీ. బొగలు గొప్పది బంతులు గట్టి యెప్పించి
పాటలితల బంతులద రొంపి.

భా. ౧. ౩౬

ద్వి. తులినైక టైలిడి పాటలితల, లి
మిమె పాటలితల పట్టి కే యిచ్చుము ...
ద్వి. పాటలిత. పూ ౫ ౭

పాటలిత. వి. (పాట + కము) ఒకకాం కేం
కెట్టు.

గీ. ఇదివిని గుంపులయెడల పాటలిత
కేం కేం కేం కేం పాదల.

అము. ౬. ౧3

పాట = పాట. వి. (పం. పాటలిత. క పాట
త. పాట, పాటలిత, బొగకాక తిల క

గీ. పట్టులము పాట యిచ్చునగన పా
యనగ. అం. బా. ఆ =)

క. పాటపాటక, పాట పాటకనెల

పాటపూరిక. వి. (పాట) తువ్వనకుత్రము
(క. ర.)

పాటపూరిక. నెల. వి. (పాట పూరిక)
పాదముగము. (క. ర)

పాటము. వి. (పం. పాటలిత. క. పాటలిత,
పాటలిత. త. పాటలిత) ౧. తువ్వనెల మున్నగు
నది పట్టాపులలో పెంచి మూసికట్టినట్లుము.
అరా. మిరాయిపాటము, మండుపాటము,
మండుపాటము. మం

గీ. చిగునకపాటతుల్యకాయల కెండున్ను అన
గొట్టమ. కి ౭ నిన్నం బి ౭ గురి
అను ౪ ౧౧.

క. పరిపరిం గా. గా, కి పాటము గొప్పము
పాటలిత విం జువో ..

అ. 3 ౫౦౮

చ. పాటము, మున్నగు విప్పింట్టు
లలిమూరకాగానక పాటలిత కే యిచ్చుము
మొల నచ్చుక మిం పెన్నగొ వినిపించు
గొట్టకన అ రా 3. ౩౦.

క. పాటలితకాగా కాలుపాటకాగా
పాటలితకాగా పాటలితకాగా ముచ్చి పాట
ముచ్చి

గీ. పాటలితకాగా పాటలితకాగా ముచ్చి పాట
పాటలితకాగా పాటలితకాగా ముచ్చి గా.

కా. ౩. ౧౧౦

పాటము వి. (పం. పాటలిత) ౧. పూమామా,
మం.

అ. పాట ముచ్చిపాటక పాటలితకాగా ముచ్చి పాట
పాటలితకాగా పాటలితకాగా ముచ్చి పాట
పాటలితకాగా పాటలితకాగా ముచ్చి పాట
అనుచు నుదరి పాట

అచ్చు. రా. య. ౧౦౦.

క. పం

క. అతిమతి నపాటము తమ గిటికీని కేట
మంగ నరిగి (పాచ్చి రా. కిచ్చి. ౩. ౩.)

(క. ర. పా. పాటము ముచ్చి)

పాటము. అ. కి. తువ్వనట్టి కిలిపనగు, పాదగి.

(కృష్ణ) దూలము పొట్టిపోయినది. (ప్రాచీన పట్టు. అక్ష. అని. క. ర.)

పాడ. = గొడవు. వి. ($\sqrt{\text{పాడము. సం. మృదు, క. పాడ, త. పుడ.}}$ ౧ రూపు, ఆకారము, మూ రి.

చ. కనపాడ నాచీ కౌరి యుచితంబుగ నాకని
గొడ నిట్లు గియుగి నోంద్ర న్ను విని
యంక ను నారము , మృగము
మృదు ౦ ౩౩౪ ౩౩౩ ౩౩౩
హం త ౩ ౦౩౦.

ద్వి. నాచీ ౩ గాంచిన వగరము ముడి
ద్వి. హరిశ్చ. త ౧౧౯౩ ౩౦.
క. మిడుతగిమి గవియుతలుచునె. పొడవీడలు
నెడవని ప్రోవులుం గలన , బుడమిం
నిలవ కులగిరి ఐదెం న దుకొనితి
౩ ౩ ౩ ౩౩౩

(రా య ౩౩౩)
౩ హంతు కియుం పోలి శక్య మెదగి,
యబలం గంటి తెప్ప ౩ రయవచ్చు
విక్ర ౩ ౧౯౩.

౩. బాడ, గుణం.

ద్వి. ఆలంబన పడు వచ్చి నరియంకు రూపు,
గలగయుం గొలెలి గమనమునై
౩౦ రా త ౧ ౩ పా. ౧౯. ౩౦.

ద్వి. ఒడల న్ముగ్ధుల యుగ్ధుల గోళిపుట్టు, పొడ
లే పుం దనుం గిశోకాక.

ఫ . ౩౯౩. ౩౦.
ద్వి. శృంగమంగుల రా మాం ము వందెడిని,
కంటు కు పొపాడ గిరి మూసెలెప్పు.

వివ పు ౩. ౩౩౩ మం.
౩. ౩ ౩ ౩, కనలంబం. (ఈ రూపము
దీక్షి తలుచుగ లేక అనుబంధము అనుప్రయు
క్రమె యుండును.)

చ. కడిమి నతండు బ్రహ్మచరగర్వమున బాడ
లేక మింటితో, నడగి విచిత్రమగున నా
కుగబాలము లంతరింతకుం, బడిగొనలేయ
చున్ భా. రా. యు. ౧౦౩౪.

ద్వి. పడమటివనమ పద్యగంబునందు, పొడము
దిట్టమై నెల్లభూములువెడలి, పొడ లేక పక్షి
భూమి శీతంది, పొడవడంబం గి బుడిమి
౩ మృ. ౩౦ రా ౧ ౩౩. పా ౧౯. ౩౦

౩. నాయ, కాంతి.
చ. పడలిక్రొ మ్మెఱుంపాడ వినపారదరవం
నొత్త, యిగియని సంయమము మహి
మను తెల్లగ బాడ మాడగూ, పొడవీకంగ
తాటయును నల్లలదేమా మెలర్ప
గోలెన నా, మండు

హం త ౩ ౧౦
౩. దేవదల పాడ గొడము మచ్చు.
క. పొడచెదరి పొడచూచిన, యొడగి తో నా
లెండు పొకటియై బ్రంగళ, పెడలిక
కోమ్యు ౩ ౩౩, నడగిడంగాలేవు బలిశి
యందలి ౩౩ (నువచ. ౩. ౩౧)

మ కనుకుండుకొనిపై పడిల నిద్రి మా
మూర్త, కనునిన్ను భరియండు ప్పరి
మిహాపా పి. ౧ ౩౧౧

మ. అంత సంతకంతకుం పొడవె పొడవై
పొడవై పం నొకంబున్నుగాంకంబు .
కడు. ౩. ౧౦౩.

౩. అకులు మున్నగువానిసంతులనందీ సూర్యార్చి
కరణములు ప్రసరించుటచే వెడలచుచ్చుటకే
నేర్పడు కొంతి ఎంద మున్నగువానియొక్క
అల్పత్రునాగము,

గీ. కొడుకు బాడగాని కన్నులు దడిగడలి,
వానితో నింకే నే మువాడి

పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

దీని అదిరి గాతము దివ్యల్యాదేవి తావి,
పడతి పామణమై పడియుండు మాధవ,
యగ్రిమరు పెడి గాలి పెంధుళి, బా
లును నెండును పాడిగానలది.

పా. రా. ౨౦. ౫౦. పా. ౨౦. ౫౦.

గీ. ఎవ్వని దగంధం మాత్రిమిమిల
భక్తిమిమిల మాత్రిమిమిల

పా. ౫. ౯౨

గీ. జీవనమిదియే గీ. పెట్టుకుంటువాడు,
దీనితో నన్ను పెట్టుకుంటువాడు ని.

పా. ౧౦. ౧౦

పాడగాంచే . (పాడ + కాంచ.)
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

గీ. కిటి నెండులకం పెరిగి, బానిసారు
బానిసారు బాడగాని మొక్క

పా. రా. ౨౦. ౫. పా. ౨౦. ౫.

గీ. నుండి పాడగాంచే పాడగాంచే పాడగాంచే,
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

పాడగాంచు(ను). (పాడ + కాంచ.) పాడ
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

క. పుడ పుడు లేద నెండుతో, పాడగాంచులు
లేక పాడగాంచులు లేకుంటే, పాడగాంచులు
పాడగాంచే, బానిసారు పాడగాంచే గం
ధంబున పాడగాంచే.

గీ. మాచి యెదురున్న మదిమనక యెదురు
దీ తలమీద, మా పాడగాంచుగలదు
మిక్కిలి యెదురును

పా. ౫. ౯౨౨.

పాడచూ(నూ)యరు. పా. (పాడ + చూ.)
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

గీ. లాభిం బాడచూచినంతట విశ్వాభి
నం దియ్య నంకల్యాభిమలంతట పగ
నంకల్యాభిమలం

(పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.)

గీ. పెట్టుకుంటు ది, నాకుంటు యెదురు
యెదురు శీతలమిది జనియాయుడు
పెట్టుకుంటు ది, నాకుంటు యెదురు

(పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.)

పాడచూ(నూ)యరు. పా. (పాడ + చూ.)
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

గీ. నెండులకం పెరిగి, బానిసారు
బానిసారు బాడగాని మొక్క

పా. రా. ౨౦. ౫. పా. ౨౦. ౫.

గీ. నుండి పాడగాంచే పాడగాంచే పాడగాంచే,
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

గీ. అయిదు పెట్టుకుంటు ది, నాకుంటు యెదురు
పెట్టుకుంటు ది, నాకుంటు యెదురు
పెట్టుకుంటు ది, నాకుంటు యెదురు

గీ. నుండి పాడగాంచే పాడగాంచే పాడగాంచే,
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

పాడతా(దా)యరు. పా. (పాడ + తా.)
పా. రా. ౨౦. ౧౪౦.

గీ. .. తాడురు యన బాడతాడురు యన.

గీ. మండలం చెప్పి ...

అం. భా. ౨. ౧౨౦.

౨. ఒకడిమను పచ్చాటం (శ. ర.)

పాడతెంచు = పాడము తెంచు. (పాడి + తెంచు - తెచ్చు భావపుమనవలన పాడి తెచ్చు, పాడతేమి, పాడతేరక, పాడతేర, పాడతేరి, మున్నగునాయిలు నిర్దించును) అ. గ్రీ. ౧. (మార్చి ౨) ఉదయించు, పాడుచు

౩. జక్కవ లలరిక జక్కవను, పుచ్చ గిను లములు విరియ పోగె. రుచు, ప్రుక్కను నునుండులు, ముక్కల గలనుండులు భాగ్యులుండు పాడి తెంచు.

౨. ౨౦ ౩౬౬

౪. పచ్చాటండుం పాడితేమియును మిక్కిలి గొప్పనుండుం

౨. ౩ యు. ౧౬౫౬

౫. అరుగిల్గి పైవింబు మదిల గొప్పయు పాడి తేర కాకి ౪. ౧౧౪.

౬. కనలుకు, లోలు

గీ. పిడుంలాలో కాపు పాడి అనునములు పా. రు. యు. ౧౬౬౨.

౭. పుట్టు, కలగు

౮. మెయ్యిద్రాను పాటుతో, నెలలగును రులుపా భాద్ర పుట్ట వివరితతోని లోపలను, గలగొనె శాసనంబు పులింబు లతో పాడతెంచ గంపము.

అ. పాడి ౫. ౧౧౨.

పాడనీడ. వి. (పాడి. తి. పుడనీడ.)

మాగ్నాద్రికాంతి ఆహారముదలనానింపిల నుండి ప్రగరించుటవలన పాడులుపాడిలుగా నేర్పడినవి

౩. మిడుకొను పుచ్చులును, పాడి ౨ నెండులవియప్రోవలం గలయం, బుడమిం దిలకండులగిరి, ఒడం నుడువీడిమం ప చిరి మలక (౨. రు. యు. ౪౬౦.)

పాడిపత్రి. వి. (పాడి. తి. పుడపత్రి.) పుట్టివీ. ౨.

ద్వి పాడపత్రి అం గు భూతాయి మ, పాడి పుచ్చయ ము కలిగి గారి

ద్వి. శ. పా. ౨. ౩౯. పా. ౧౨. ౩

(ఇ తేలుకట్ట నక పి పుచ్చు వీరి యాకులతో మాన్పి త్రోవలం నును గాక పి యునును)

పాడిపాము. వి. (పాడి + పాము) ము

మచ్చలుగల యొకానొక పుచ్చులతోపాము.

౩. పాడిది వివరింతు లో, పాడికండులతోని పిలు గాడించిలి పుచ్చాటాము నీడ నెట్టిది, కొడుకం పిచ్చుము వంతుగారు యునుపక్షే

పాడి పు. ౩. ౪౦.

పాడి(డల)పురుగు, పాడపురుపు(పుచ్చ). వి.

(పాడి + పురుగు) మేన మచ్చలుగల యొక పుచ్చులతోపాము, పాడపాము.

అ. పాడివాడంబు పాడపురుపు(పుచ్చ), పట్టి యొక్క ముడువీడు, పాట్ల చెయ్యి కాలు పాడగలగిరి గీడురా ..

మేన. ౨. ౩౯౪.

గీ. పాడి పుచ్చులువారిల విత్తుమలు, కలగు డును పాడిపుచ్చ కలిగి

పి. శకం. ౧. ౧౨౪.

పాడ(లు)పె(నె)ట్టి. ఆ. క్రి. ($\sqrt{\text{పాడ}}$) ౧. పాడమించు. స. క్రి. ($\sqrt{\text{పాడము}}$) తట్టింపు.
 కారణం, పాఠం. కాఠం.

మీ ఇలమండల చిలదాతి నీ ప్రక్క నా ప్రక్క
 బ్రదిమిగ్గఁ బొడవు పెట్టి
 కాక జ. ౧౪౩

శ్రీ. నిద్రితద్రుచ్చాయ నిలువక జరుగి వెంబడిగి
నద్యగి పంకి పొడిలు వల్ల
అము. ౨ గల

உ. தீர்மானம் ௩

2. ఎడిటోరియల్ బోర్డుల వారినో, పబ్లికేషన్ల వారినో
మొదటి పబ్లికేషన్ల వారినో, ఏప్రిల్ 1 నాటికి,
రెవెన్యూ సుపర్వైజర్లను గెరియోన్
భయపరచే శ్రీ రెండు రోజు

మ. ఇముఖతానుల నమనిచోడ నుపదే
(త్రొక్కునిచోట్లు క్రొక్క రిక్కొన్న మర
చున్నున్నుల గానో రలికొండల మడల
యమరావారాంపుల బొడవక దెల
మేలి ? ననుగిడి పుడగిడి పెరిగి
తన్నుల పుడగిడి పెరిగి పెరిగి పెరిగి
పెరిగి క్రమ్ముచేముడి పుడగిడి పెరిగి

౧౫౦౦౦ ౬౦

పాడిమాయుఁడే. ~ ౬ (✓పాడిమాయుఁడు)
రూపుమాపు, చింత, వాఙ్ముఖయే

[illegible]

పాడమాయు. . క్రి. (పాడ + మాయ)
 రూపణ, చుప్పు, వశించు, (చూ. పాడమా
 యించు.)

కాశీంచు.

గీ. పురుషునిను సమానముల మౌల్యమును,
వ్యాపిని మౌల్యమును పోషించు మనుషునిను,
శ్రమమును శ్రేయమును

భా. ఆశ్. ౧. ౪౫.

గీ జగతికి చోడుమించు నందుజూసనుటే పైతి.
రామా. ౬. ౨౦.

ద్వ. వర మేము సంఘమువారి వేడుకు మున్న
 బరిత్రాసరిలోకపాలత్వి మదగ్గ, అడిగి
 నత్తుకు నాలవలోకపాల, బొదిమింప
 వలరపు నాన్మిలోక గూడి
 రిం రా త్. కి పా ౧౩. పం

౨ కై.వనోదయ, పరిశీలన.

ద్వి సేపు, ఇక్కడఁ జూడమింప నీతి
కొండపు, నిక్కిరియి చెప్పుకే నీయాన
య (ద్వి ఎనమ ౧౦ రంగా)

పాదము(పద్య) = పా - ము + ల. క్రి. గ.
(సూక్ష్మావళి) ఉపదించు, పాడుచు

A తిమ్మయసుగం నార్పు, పులపా హతము
కొల్లన మలిచెదన్, లక్ష్మణుని మన్ని
ఁజేయు డెల్లమగఁ గనుము.
అక్క. రా. యు. ౪౦౩.

౬. పుట్టు, జనించు.

మ. తనసే యింత యుదాంతా తిలకభా
 ప్రాణాశ్రయం నాన నిత్యగదా దానక
 ప్రియే బాహు లామృత కమలం తాన
 రూపకై వంబు గదాపరుషభు

ఉ. మాత. ర. ౯౧.

క. ఆవిధమున స్థూలము, భావములైన పన్నుకా
ముడిచి బొడిమి వంకావహులగు పన్నుకారి.
చదు. ౧. ౨౩.

మ. . . . .
పాదమున సంతానమునా

ఉ. రా. ౧౧౪౪.

3. ఆవిష్కరించు, సంతానము.

ఉ. బోధన విష్కరించును పాదమున కర్మము
నేత్రవాని కృత్యములును వెల్లడియై
తాదాపరమీతిని లాపమున

౧. ఆ ౧౪౪౪

గి. బడలఁ గ్రొత్తల మెడల బాధనకు
బాధలఁ బాదలలో లేక నిమిషభాత
మించ, పాదమున కేరి మండలం బాధ
పాదమున కేరి మండలం బాధ
పాదమున కేరి మండలం బాధ

మహానగరం. ప్రమాదంబున వెల్లడియై
యానందున పాదము

అను. 30.

౪. బాధ, అను

నీ ఎన్నెన్నఁ దలంపు కనుగుణ పాదము
గృత్యమున కేరి మండలం బాధ

పాదము ౫ ౧౧౬.

౫. నలభ, నీయ

ద్వి. అనుబంధమున కనుబంధమున
మదు మాయందు బాధ పాదము

పా. మార్పు. పా. ౧౦౩౮. ౪౦

౬. ... ఆభిప్రాయమున కేరి వాదము, బాధ
తొలగింపున కేరి పాదము

మ. ౧. 3౬౩.

మ హాధి చేయించి యుద్ధపాదమున కేరి
దోషపాదమున కేరి, హాధి మోదము
మోదమున కేరి పాదమున కేరి

పా. మ. ౧. ౧౨౮.

౭. ప్రతిపాదము, బాధనము

౮ పాదము చేయించి కార్యము, పాదము
యందున కేరి పాదమున కేరి
పాదము చేయించి కార్యము, పాదము
పాదము చేయించి కార్యము

(యోగ. 3. ౨౩.)

౯. పాదమున, పాదమున

పాదమున కేరి = పాదమున కేరి

(పాదమున కేరి, పాదమున కేరి)

గీ. పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి

పాదము ౫. ౨౪౪.

పాదమున, వి. (పాదమున కేరి)

పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి

నీ పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి

పాదము. ౪. ౧౬.

మ. పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి

పాదమున కేరి ము. ౧ (పాదమున కేరి)
పాదమున కేరి ము. ౧ (పాదమున కేరి)

పాదమున కేరి ము. ౧ (పాదమున కేరి)

౧. పాదమున కేరి పాదమున కేరి

ఉ. పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి
పాదమున కేరి పాదమున కేరి

పాదము. ౧. ౧౨౮.

క. ఎది యిమ్ము కా శాశించుక, తదతద కా
బుగ్గి యెద త్రొలొక్కమనన్, బాద నెమని
యెల్లను గని, తదియది నీప్రియని నెదివం
బునక జెనున్.   మారి. ఉ. క. ౧౧౧.

(గొప్పవానిని అనిబాపము.)

శ్రీ శ్రీ గంగా పూజార్చన గా గంగా పరివర్తనము
 గా వాగ్దానము గా గంగా పరివర్తనము
 ౦ గంగా పరివర్తనము గా గంగా పరివర్తనము

అనుగ్రహించి గుల, వామాలకింబు భుజ్య
భాగిని గొర్రె, క్రిమిరొం ౩౬ ముడ, పా
ంహిమలమ్ము కాన నీ వ్రువ ౧౯౯

పాఠశాలలోని చి. క. (పాఠశాల)

౧. పాఠశాలలోనేయు, యాభిమాను, చంపు.

క. పెడగేలు గట్టి పాపత్రుఁ, హావగునిగావె
యిరుని నాడఁడలొనెనె, పెడగూని పీచి
నీతఁ, యొకలిఁయిం దెట్టి కాపుటుచితం
బడయన్. భా. విరా. 3. ౧౩.

క. పాదగాంచి యిగియె నీటి వెం, ఎడమిదవుని
దేహమునుచుఁ బొనఁదగింపన్, మనసిను
మందవెనెరిగి .

(५. ४ ७ ०४.)

౨. కాగితం, నది పడేయం.

గి.క. శ్రీమ. సూర్య మొగిలై భుక్తులుము,
 రాధభద్రంగించును నిమిషమాత్రమున.

T. L. O. S.

పాదవదనం. అ. శ్రీ. (పాదపు + వదనం.)

౧. రూఫ్ మాగ్నెటైజ్, చచ్చు.

ఫీ. పుడమి యీనివచనానఁ గడలఁ దినును,
దుదుకుమెరియును మానేతఁ బొడవదలంఁ.

శ. కమ. ౧. ౧౧౪.

వ త్తొట్టు యమునకుగుంపునంబుచిన హరిహరడు
పొడవడంగుట కల గంధర్వులు హరిహరు
కీ రనంబున గీతంబు లానర్పిరి

ఉ. హరి. ౪. ౨౯౬.

౨. పెద్ద, పశించు, పోవు.

శ్రీమద్భగవద్గీతా, అష్టాదశోధ్యాయము, అష్టాదశోధ్యాయము, అష్టాదశోధ్యాయము

కూకా. ౯. ౧౨౫

గీ. పాఠాన్ని పరిష్కరించి పొడిచేసి, మానె
పరు. సుమానరానిలము.

470 9. 11. 11.

3. భగ్నముగు, పాదగు.

గీ, అమరపతి నందనఁడు పొడవడఁగి శనిన,
పసురమాయయొ నుడివోయె .

စာနု. ၁ ဂဂဝ.

గీ. అనవ యాత్రోద్ధిగిహి యన్నగొలవి,
యది-? వచ్చుచున్నాడు వొడవదంగి,
బాణాంబ డిగ్గోడ దు పోతరమున,
| ౧౮౦ రాగ శీర్షా మృత్యుముగ.

అ. ప. య. ప. ప.

క. నీనామిత్యమునఁ గి, నాని యొకఁడు నడవ
య్యఁచి నొడవడఁచె యా, నేని యొకఁ
గ్గుఁడనని, నీనామిత్యమునఁ గి, నాని యొకఁడు నడవ
య్యఁచి నొడవడఁచె యా, నేని యొకఁ

క తొమ్మిది యుగంకి గొప్పపణి, సెల్లెటెక్ మాత్రం
మరిగి బాప మెక్స్కుడుగా సంధిల్ల బోక
మత్ర ప్రాణులు తల్లెడిలగ నిడి యగుతు
ధరిణి పలంకవ్. (యూగ 3. ౧౨.)

పాడవడం: స. శి. (A/పాడవడం) ౧.

సంహరింతు, చరిత్ర.

క. వారల రహస్యంబుల దృశ్యాంశుల బొకవ
దంది ధరఁ దొరఁగించె.

భార. ద్రో. క. ౧౯.

క. కడలియెలనూలిపడఁతికి, పాడయడనైయెల్ల
నీయల నొలయుచు బగలన్, బొకవడఁచి
రాజధర్మము, లెకపక యల వాల్గచెలంగ
లేలుచు మఱియున్.

పె. కవం. ఆ. ౧౦౬.

ఆ. చెలచు, పాడుచేయు.

క. అవమానితులై ధరఁజీదివిజాణ ప్రోభాగ్ని
శిఖల నీపించి మహా, దివన్వీలంబులతో,
వదని నయిన బొకవడఁకు రుప్రతికారుల్.

భార. ఆర. ౫. ౧౩.

క. మనుజులు ధర్మము బొకవడఁచివేదముఁ
గిర్మిములును తెడుటకు భయమందెవ
యింద్రాదులు గమలా, సమఁ గావంగ
మనులఁ దాకుఁ జని వరేంద్రా.

భార. కాం. ఆ. ౨౦౨.

పాదవదు'. ఆ. క్రి. (పాడ' + పదు) అగపదు

నీ. ఆచూకులైన మహామహిష్మతులచే బొక
పడవయ్యె భూభవనకలము.

పారి. ౫. ౬౩.

మ. అమృతవాహినీప్రవాహం తెడవనఁ
బొకవడవ యెడల ..

శ్రీరంగ. ౧. ౧౩.౨

పాదవదు'. అ. క్రి. (పాదవు' + పదు

వృత్తిని ప గ్గ లో ప ము.) కొన్నత్యముచెడు,
ఉత్పన్నుడగు, బలహీనమగు.

క. ఆకరముతోడ నమైన, మోక్షలై కఠి
కవనమప్పిసఁకులన్, ప్రాణుల శిలవ
తీరులన్, ప్రాణుల గాంచి రత్నమ బొకవడని
పడిక.

భా. రా. య. ౫౩౪.

స్వి. కడలియెలనూలిపడలి నీరుచును, బొకవడు
యడుభోజపుత్రిగిర్మమును, నంత నవంతు
వసంతలేతోంక, మొంతయు నానాఁటి
కెనుగుచు నుండ.

అ. మ. క. ౧. ౧౮ పా ౧౩. పం.

పాదవదు. ఆ. క్రి. (పాదవు'.) నశించు

క. కరువునఁ బూరికెమై లో, హరసముతోఁ
గాలు నట్లు లంగజతోళ్, స్థరభిరభితమ
విమృగఁ, గరిణియు బొకవడుక లోకఁ
గాలుచునుండెన్.

కు. సం. ౫ ౫౩౮.

పాదవు' = పాడ'. వి. (క. పాదవు.) రూపము,

మాది, మూర్తిమత్పదార్థము.

క. అదభిఁ బువ్వులు జేరఁగ, వడి నభిజ
మనిఁ జని వానిని వడలలో, పాదవు
పడఁ గాల్చి నుంఁతో, దవయక యెబ్బాడి
కుక్రుఁ బ్రాచింది రాగినన్.

భార. ఆది. ౩ ౧౧౪.

క. లోకాలోకములొంగుచీకటియెల్ల నొక
పాదవు కేసరియను నా, నాకాళ మడతి
వచ్చె మహాకాళి మహాభయంకరాకారము
తోన్.

కు. సం. ఆ. ౧౯౯.

క. పరునాలుగులోకింబులు, బొడలెంపంద్రుప
నలని పాదవులు కెండై, తునిఁ దా
కొక్కటి చుగుదురు

ఉ. హరి. ఆ. ౬౯.

మధ్యాత్మిక. ఎదురను దవ్వులఁ బొదవ
పాదవు లెల్లఁ దగ్గఁ బును, కదియఁగా

భార. ఆర. ఆ. ౧౬౯.

మ. పాదవడఁగింపు, పాదవడఁగు, పాడఁడఁచు,
పాడవగు, పాడవడు, పాడవను, పాతవు
చూపు, పాదవుచేయు.

పాదవు' = పాదవు(గు). (ఈ అన్యధ్యనాపము

క ర గ్రాంపతేన నిగారక ప్రయోగమును
 పాదలేదు కాని ఆ భా లోను పెక్కుగ్రంథ
 ములందును వ్యాచిత్యముగా భారతమునందుఁ
 గూడ గనఁబడుచున్నది) ౧౧ ఎరు
 కొన్నత్యము

౧ పాదపు పా గ - ౧౧౧౧౧౧
 పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

పాదపు గలిగియు
 పాదపు గలిగియు

చూచి తానెవరికీ దయలే దివ్యుని యిచ్చుని
గాలుతొలియంతయొక్క. (చము. ౧౦. ౩౫)

క. అలసక నడుపులను తెచ్చులంను
దోచెన్ వెలివిరిన నాని బరమమకలకంఠి
బొడవు దోచి కావలెనవచ్చెన్.

చుక్క. ౧. ౧౪౧.

పాదపుమో(నూ)పు. అ. క్రి. (పాదపు +
చూపు.) కనలదం, తోచు, ప్రత్యక్షమగు.

గీ. నన్ను నొరయంగ వేడియే నాగు యిచ్చుల,
బొడవునూచక యిచ్చి పాదలలోను, నిచ్చుల
వాని చరిత్రనే నిమిషమైన

కు. ౧౦. ౫. ౫౪౪.

వీ. మధువిరోధికి లోన మదనాన్ని పాదమూప
బొలకెరికె బనుదొయి పాదపునూ.

నాగ ౧౧ పూ. ౬౯౮.

గీ. బిడల గ్రొన్నల పెడిల దా నెరుము
బొడల, బొడలతో దీని వెలిమిపూత
మించు, బొడమి ప్రియమిచ్చుల బొడవు
చూపె, బొడపులందల బొడవన
బోటివేల్పు. ఈ. వారి. ౨. ౧౩౧.

పాదపు(వే)నీయు. స. క్రి. (పాదపు +
వేయు.) విక్రియ, ప్రకృతి.

గీ. కడతొప్పు లొరయంగల గనుడమ్మ లర
మొద్ది బొడవొయి యొక్కంత బొడవు
నవీ.

చెము. ౫. ౯.

పాదపు. వి. (క. పాడిను. తి.) చిన్నను. తే.
(క. రం. (కా.)

పాడి. వి. (క. పుడి. క. పాడి. - ఆహ్లాదితము
(పాడిపాడి. ౧. పాడులు, పాకులు, పాణ్ణు.)
౧. చూర్ణము, నలి.

గీ. దివిజమి నీమ నిచ్చిన తీవ్రత క్రిచేత గవ్యడి
నదం పని చూతుమే, నానుడివునిచే నది

ప్రయత్నయ్యు, దునియెయ్యును బాడి
యయ్యుల దొరికు ధరిచి.

భార తీవ్ర్య. ౨. ౨౭౨.

క. కడతెనె గలిసినయది గవ్యడిబాబ్బుల
లదగవడి దానాన్ని, విశుతిలు వొలిసిన
క్రియ బాడి, పాడి మయ్యల గురులంబు
పొంగడంగంగ (నా. ౧. ౩౩౦.)

మ. పునులందుచు నవోదనంబు మియంపు
నొక్కతో (ఆము. ౧. ౨౭౨.)

౨. అ. ౨౭౨. ౨౭౨. ౨౭౨.

౩. చిత్తనెమం దుజ్జెం, బుడమి రథనాయ
నూరుల, పాడిపాడిగావించె బువ
పుత్రిని గవ్యుని.

(భా. ౧. ౨౭౨.)

౪. పు. అ. ౨౭౨. ౨౭౨. ౨౭౨.
పొంగుల, పొడంబులు దివ్యుల
పొంగు యుండె. (ఆము. ౪. ౨౭౨.)

౫. (రిచ్చుల) ఖండ ౪, రెవ
అదా కెంపుపాడి, నీలపాడి
క. రెడియెరెగియు.

(వ్యు) విక్రియ పా స్స. పు. వి. ఇంకొకసారి
తడుపును

(వ్యు) మడిమను పాడియున్నది; మరల తడుపు
కొనము.

౫. పాడిచీటి, అనెమనము, చిలుచీటి

గీ. ప్రాప్తనాయలు దూత పాళ్లుచేసి, యనుమ
చేర్చిన రాతి యిరులుగ్రమ్మ, నడవగారాది
యొక్కకారదవి నపుడు, కాంచి మో
గంద నారాచిలువతోను.

యూ. ౧. ౧౧౩.

౬. (క. పాడి) పాట్లు, అదరుము
(చూ. పాడినొకనాడు.)

విని. గ. తడిలేనిది, ఎండినది, కుప్పము, నిస్సారము.

(వ్యవ.) పాడిబట్ట, పాడిమెరుపిలు, పాడి మాటులు.

3. మట్టిగతో తడిపాడిగాఁ గలుపుకొనుము.

అ. అల్పము, చిన్నది, లేతది.

(తా. మా పాడితెచ్చెరి.)

జ. పాడిగొట్టు, పాడిచీటి, పాడిచేయు, పాడితెచ్చెర, పాడిదగ్గ, పాడిపట్ట, పాడి పోసికొన, పాడిఁడుకొను.

పాడిగించు. స. క్రి. (√పాడుగు) పాడుగు చేయు, పెంచు.

(వ్యవ) వాడుకు ప్రాంతగోది పొంగించి కట్టి వాడుడు.

(వ్యవ.) అతివి కధ పాడిగించి వ్రాపివాడు.

పాడిచీటి. వి. (పాడి + చీటి.) చిలుచీటి, అడతమనము.

3. భూతకవుఁ డొప్పింతో, బోరగి నేయించి తట్టు పాడిచీటి నయవోరహితు మెంధవుని నరు, బారవడిది తిట్టి నీవఁ బలుకుననునే.

భార. కల్ప. అ. 3. అ.

పాడిచే(నే)యు. స. క్రి. (పాడి + చేయు) చూర్ణముచేయు, నులుముడు.

క. అంతలు, బాడిచేయఁదగిన మనురన్ .

కను. అ. ౧౫౦.

క. పలువులుఁ గాంచుం బిల్లి, బులుఁ దన యత్నములు లెచి దీసివ న్నిచ్చలదిఁ బాడిదు రధ్యులుల నేయఁడు నివిజరాజ పుత్రుఁడు గృహతోక.

భార. విరా. ౫. ౫3.

పాడితెచ్చెర. వి. (పాడి + తెచ్చెర.) పిల్ల వాయువు, నుంపూరుతము.

3. రాగధరి గిలగుచుఁ జలఁ భోగిని మఱు మఱువుఁ దిగిది పాడితెచ్చెర తృప్తిగఁ దెరలించి సుఖభోగం బొనఁగన్ భుజంగ పుంగవతతికన్. (తే. ఉంచ. గ. ౧౧౦.)

పాడిదగ్గు. వి. (√పాడి) నేవుము తెగక వట్టి ద్వవితోవచ్చు నొకవిధమైన దగ్గు, కానభవము.

పి. పాడిదగ్గు కంఠంబుఁ బొరిపుచ్చుయముచ్చు, తల ప్రకంపంబుఁ బొందకయముచ్చు.

కాశి. 3. ౮౪.

పి. తెచ్చెంటు దొక్కయు కచ్చువుఁజేగఁ పాడిదగ్గు కాశిపూవులును మఱియు.

చెప్పి. అ. అ.

పాడిపిట్ట. వి. (√పాడి.) పక్షినిశేచము, ఒక నాతి పిట్ట.

పి. జిటువ ముడుపుటకును గిజిగాగు వల్లద పాడిపిట్ట పంగి పండు, భరతము .

మంగ. 3. ౧౩.

పాడిపో(నో)సికొను. స. క్రి. (√పాడి.) పాట్టు నిండించుకొను.

క. తొడఁ గటఁ బూయఁ తెట్టుక, గుడుడు తెప్పచురుగాక గొనకొని గడియక, తెడియిడి బ్రతుకున కిడుమక, బాడిపోసికొనుగఁ తెప్ప బుధులుగలరే. (బ్యా. ౫. అ౮.)

ద్వి. తడయక దేవమంతయఁ ద్రవ్వినొనుచు, బాడిపోసికొని పాట్టుపార తాను తేగి.

ద్వి. పరమ. అ. ౮౬. పా.

పాడిబడుకొను. అ. క్రి. (పాడి + డు + కొను, పాన్యము) కుప్పించు, నిస్సారమగు.

ద్వి. అడియనఁ దరితంబ్రులని యిదె యనుచు, బాడిబడుకొనుచు కచ్చుర దెల్లఁ గడిది ...

ద్వి. పరిమ. 3. ౧౫౦. పా.

పాడుగు. అ. (లి. (శ. ప్రై.ప్రై.) ౧. ఉన్నతమును
(శ. ర.) పెరుగు, పాడు. (శ. ర., క్రా.)
(వ్యవ.) రియ్యముకల పాడిగిడి. (క్రా.)
వి. ౧. మోడు. (మా. పాడుగునుడుగు.) (శ. ర.)
అ. ఉన్నతి, ఎత్తు.

క. తలపాడుగు ధవము పోసిన, వెలయాటి
నిజములేదు వివరింపంగా. (దు. ౩. ౫౫.)

౩. దైర్ఘ్యము, ఆయతి.

ఉదా : ఆ బిట్టకు పాడు గొప్పవ పెడల్పు
తక్కువ.

సప్రమాదిభక్తియం దిది కొన్నిప్పు యావ
దగ్గక మగును. (వ్యవ.) ౧. చాలపాడు
గునవ వాడు వాని తిట్టుచునేయుండెను =
చాలయందంతున ... అ. ఈ సందర్భ
రము పాడుగునవ వర్తమలే = యావల్పంబ
త్వరము, సందర్భరమందయె.

విలా. ౧. ఉన్నతము, ఎత్తయినది

(వ్యవ.) వాడు పాడుగువాడు నేను పాట్టి
వాడనను.

అ. దీర్ఘము, విడిచిపెట్టెను.

(వ్యవ.) ఈ వేదవాడు చాల పాడుగు.

౩. ఉత్కృష్టము (శ. ర.)

వి. పాడిగిడి, పాడుగుపాటి, పాడుగునుడుగు.

పాడుగుపాట విలా. (పాడుగు + పాటి.) ఉన్న
తము, ఎత్తెను.

(వ్యవ.) కృతముగనునప్పుల పాడుగుపాటి
వారకు.

పాడుగుముడుగు. వి. (పాడుగు + మడుగు =
మోడిముడుగు.) మిశ్నెలు, ఆకాశగంగ.

గీ. పాడుగుముడుగును గాంచిన యడుగువాడు.

శ్రవణా ౧. ౩౦.

పాడుచే(ద్రు). స. (లి. (శ. ప్రై.ప్రై.) ౧. (మాది,
కూలము. మొ. వానితో) ప్రవృత్తి, ప్రవృత్తియు.
(దీవి) పాడువన, పాడువుము, పాడుము,
అక్రమీకమున పాడుపాడుము అను రూపములు
సిద్ధించును.)

గీ. వామనుడు దర్శి గిడితో చారిధార,
బిడ్డమెయ్యన్న కుక్రమియిడి చాడున,
మిట్టిపడి కమ్మపోయిన లాటపోయి.

విలా. ౫. ౧౦౮.

వీ. అమృతగింధాన క్రమం నువపుటమున వడి
సింధుంబులఁ బొడిచి యీరు.

పారి. ౫. ౮.

క. పులి మల డిగి యూర్లకు వ్యవలరణ రా
జును మామృతోఁ బనిచి గదిన్, వెలొన
మరియలు నొని పది, పారియనొ యూరఁ
గుయి రెగి పాడుచునొ చెత్తమా.

ఆము. ౩. ౪౩.

మహాగ్రంథం. వివిధ. పులింద, ప్లవలంబంబు
లని పుల్లడి పాడుపాడు మన్నులులు
మృల్కులు రాన్ (ఆము. ౩. ౩౫.)

అ. (విడితిలి, కొమ్ము. మొ. వానితో) క్రమము.

క. వే సమరికొంచు పాడువర, చాసిన త
ద్యుజుమతోడ దిగరంగ జయో, ద్యాసీయలు
పట్టుకొనియి మహాసత్తుడు భీమసేనుఁ
డమ్మనువాడున్. (భా. అది. ౩. ౨౦౪.)

వీ. తెగి గంటి లేనిపోటుగ నొద్దయ్యదల గిద్దలఁ
పాడుచునేసిన విగాది.

వేం. పంచ. ౧. ౩౬౩.

గీ. విడివి కొడె, తలపులను బొడ్డుమునుదడి
దనిలి అంకెలిదునుఁ బొగరెక్కియుక్కున
నదిరి రెది. నీలా. ౨. ౪౩.

౩. వేదిండు, మును.

గీ. ఎమరు, గండనందెఁగి గొననది కాల్గ
ఫలము, బొగ్గులకుఁబోలె మొదలంటఁ
బొడువఁ బాడు (భార. ఉద్యో. ఆ. ౫౭.)

క. దెడిదముగఁ గలి గొడ్డఁగ, బొడువఁ దెగిన
ప్రూవఁ బెగురు పొడము

భార. ఉద్యో. ఆ. ౬౧.

క. ఆడపులు ఆత్మభూషింపఁజేసె, నక్షములని
పొగ్గుపొగ్గుగఁ, బొడిపింపుము దివ్యభూష
పొంపితి యుండన్. (ఆము. ౪. ౨౫౬.)

౪. నేయు, విందు

పీ. కటకారతి లిసన్గఁ గనిన హరిసమీపఁడఁ
బొడువఁ బానునికొల పుచ్చు, పఁక

క్రీడా. ౨౧౨.

౫. (దోమ, లేలు, ఎల్లి, మొ.) కట్టి, కిజును.

ఆ. మేలుకొలుపుచున్న మెల్లనే యింతుక,
పొలి చివ్వునల్లి పొడిచె నుడు, లేచి
పొలుచుండె (అచ్చు. రా. యు. ౨౬౯.)

౬. (శబరుకేను మొ. వానిని) క్రొక్క-

గీ. ఎలయునెక్కరి యిలతోడ స్నేహంబు
యంట సంటలు కలిపించి యుండఁ నొడిచి,
గోరుముక్కుల దిగదుద్ది కూరు పుట్టి నెఱుల
గలిగినవేల నన్నింటిఁ దిగిచె.

పాండు. ౩. ౩౦.

౭. చంపు, ఎగింపు, ఆటలకాయలను చంపు.

మ. దీనికి (శబరకాయల) ఎవ్వరు ఎగ్గ
చలించినాను గంక కలుతనేయు గదిలెం
బొడిచిన దోమమునం బొంపిదురు

౧౨౧౩. గు. జి. తేజాల. కా.

క. సార యెడ పొడుపు మది యొకి, సార
యొకతె యొక కేళిసమయంబు నిచ్చానికి
సాకతకుఁ బెట్టివసార కినుకంబరిమున
సార్వస మందన్. సైమ. ౩. ౧౦౩.

గీ. అట్లు మెలఁచుట యేమిటి కంటికిరి, నిరక
నెక్కడికిన్గ మాంబుంటియతని, కాళ్ళ
పుట్టింప మెలఁచుట వట్టలయ్యుండ, బూది
వలెఁ జూచు నను వానిఁ బొడిచి త్రోయ.

కుక. ఆ. ౧౧౧. (ఇవొక తిట్టు.)

౮ పాండు, (పింపు మొ.) పాండు, నాటు.
(మా. అడుగుకొడును.)

క. తినునపొడిపించి యాపిలగుడినెల వడి
యింక మంగిలగుట్టుయొంటిందై ...

ఆము. ౩. ౧౭.

మ. పొదిగుటదపులు తొలఁబాటు పిడికడితి
కిచ్చిపునరవడి విఠిగిడద వట్టవట్టంబులెం
దడుకవొచ్చినగతి నొంద నెఱులను

మొచ ౪. ౩౭.

౯ కొట్టు, మోయు.

ఆ వానిను క్రియ (కచ్చంగి వడి గదం,
నొడిచి రుద్దివారిపూరి మెలకె.

భారీ ఆరి. ౧ ౧౫౯.

ఉ. మోక నీ యాకావరి మేల వచ్చెనని
నొలితఁ నొడిపించు బాచినన్.

మందు. ౩. ౨౫.

౧౦ ఆమ, శిశు.

౧ ఒక్కయడం గాని పొడిచి ముక్కున
ఒక్కరవచుకొనెను నొక్కను ...

పాండు. ౪. ౨౩౭.

౧౧. పిరియ, రామ

పీ. కలుఁదవన్నలమోచి కలుపచ్చిగుంబంబు
కమ్మతావుల దివ్యభుమలఁ బొడువ.

కాక. ౫. ౫౨.

౧౨. ఒడ్డు, (పందము) పుడు.

క. ఎ తిరుబుద్ధులు మోడుచుమఁ, బొడ్డివనఁ
బిన్నికలు పొడుచును నకుర్తివృత్తి

గతి దీక్షలో ముగిసిన క్రమము అంగక
మొలయుచుండును రెండున.

మ. సం. ౩. ౯౫౬.

౧౩. ముద్రించు.

౧౪. కాలంబు పేరి మంకరి మంబరంబున బొడిచి
నట్టి యభరణముల యుపయోగము.

రా. వి. ౩. ౨౯.

౧౫. ఇంకావచ్చు అర్పించఁగఁ, జనవోఁ జన
వర్షమునఁగ్రజలపాత్రలు కావించినివాఁగఁ
లంచెను, భువముగఁ దనయావహించి
లికాఁగఁజేలెను.

శాశిదన కావనము. ౧౧౮౬.

౧౬. (అచ్చ) పెట్టు, (అచ్చ) అని చెప్పు తెలుపు.

౧౭. పెదవెన్నె లిరుల తెల్లవు, పుదమ నమాచ
కొంగలావహించిన నోక, విడుతుర

కళా. ౩. ౧౯౩.

౧౮. కవిత్వమునఁ గావించింకవలయునాఁడు
లింది మాయన పొడుచువాఁడు

రా. ర. ౩౭

౧౯. పీఠమునఁ గావించి తెచ్చి, కేకొని
తమయిచ్చగాఁ గాల్చి మఁలి, పోవలె
కాయన పొడిచి యా కవము మొలవచ్చు
వస్త్రంబు మొలవచ్చునని తెలుపొడ
నాల్చి

ద్వి. మాతృక. ౧౬౧౨. సం.

౨౦. (యద్వయము, యుగము) చేయు
(చూ) మేదము పొడుచు. (౩. ౮)

౨౧. అధిప సీతనయందు గయ్యంబు వొడుచు,
తెల్ల వదలక విధవంబు పెంపు మొల

భార. భీష్మ. ౧. ౧౮౨.

౨౨. కయ్యము లిరువది రే దెన్నెగఁ
బొడిచి జయమహి వల్లభుడై

శాశిదన కావనము. ౧౧౮౬.

౨౩. వాడి మునముక లోకము, పొడిమి పెదఁ
గయ్య మట్లు పొడిచి వచ్చుమై

భార. కాం. ౧. ౬౩.

౨౪. పొందుబట్టుల నవ్వులు పొడిచి పొడిచి,
కొరితనంబు నఁ జాల్పాల వినిపి తినిపి.

పాండు. ౩. ౧౮.

౨౫. అపమానియ.

౨౬. పేదాదిదగ్గ క్రూరాదిక తెచ్చిన బొడి
తెచ్చిచ్చిన పొడువముల, బొడిచి కా
నీక మిదవన . నీ కలఁడు కా కచ్చు
వృత్తి కలిపణములు

విశ్వా. ప్రాంత. ౬౦.

౨౭. (౩) ౧. పోరు, యుద్ధముచేయు, పోట్లాడు.

౨౮. పొడిమి ప్రవహింపుతోఁ, పొడువఁగఁ
దను కలిపి యున్న భుజివర్ణమున.

భార. అది. ౬. ౬౩.

౨౯. మనము మోసపోయి మునిమవతమితి,
పోడఁ బొడిచితిమి యిచ్చవచ్చుతి, నరఁడు
నమయకాలమునందు పదివ, వచ్చుతో
యిచ్చునలయను నిజము

భార. కళా. ౫ ౩౭౨.

౩౦. పోగొరిగఁ బొడి ముల, కైరిలయ దిరుగ
జయము స్పృశు నగు

అయ. ర. ౨౬౪.

౩౧. (మార్కాదులు) ఉదయించు.

౩౨. పూర్వభూమియందఁ బొడిచె నిలుచు

భార. ఉద్యోగ. ౨. ౧౧౮.

౩౩. నెల వొడిచెం తెగలునలు, నలి విడిచెం
జక్రవాకనయమొదికమున, లలనలవిడిచె
నెచ్చెల్ల, కలనల విచ్చెల్లల పొడిచె
జీలు తెడచె. (రంగా. ౩. ౧౮౭.)

ఉ. ... రది గ్రంథం బారక, పాడిన ....

కరామా. ర. ౧౪౩.

3. పుట్టు, పాడు.

గి. పుట్టుమయన నిలవరామయ పాడిన.

మర. ౩. ౧౩.

ఆ. ఇమలకు గ్రంథనే నిక్కడఁ బాఁ గ్రంథం,
బాడుమలేళ్ళ పట్ట పాడివి పెడంగు, జిత్ర
మిదియ రాజశేఖర పుష్టిలో, నలంబేర్పు
చెప్పు నతియగు. (ద్యా. ౩. ౧౩.)

౪. (నీరు) ఎక్కు, పాటు.

(వ్యవ.) ఈ కాలువనీరు మొత్తం పాలములకు
బాడునడు.

ప్రతాపగిరిమయం: ౧. బానిశి రంధ్రము

పాడివి మూత్ర మెక్కిందిబాడు. ౨. తన

ప్రతిలో దివ్యమైన పాడుమగ్నము.

3. అమలలో బానిశి శాసనం పాడును

కొని వచ్చినది. ౪. బాఁ జొరవ పాడివి

బాడు = గూఢబావముగల చిహ్నప్రకృతి

వైచివాదు ౫. ఏడు (ముద్రము) పాటు

పాడివినది = తీర్పుమైనది, పొంగినది. ౬.

బాడున శైలిపాడివిబాడు = పూర్వ

కొమ్మలను ప్రకటించి చెప్పిబాడు.

౭. అరుగుపాడుగును ముద్దయక్కులు

పాడివినారు. ౮. 4౪. కు కడుపులో

బొట్టు పాడినది యెడల ఘోర అగును.

బ : పాడుపు, పాడుపుగొండ, పాడుపురేణి,

పాడుము, పాడుముకాయ, పాడువ,

పాడువడు, పాడుపు, పాటి, పాటి

గాడు.

పాడుపు. వి. (పాడుపు) ౧. (మార్కాదుల)

ఉపయమ,

౪... మేదిని విచ్చిన బోయిచ్చిపాడుమును

పాడుపున తెదని తమము తెలివము

గలదే. కార. అమ. ౩. 3౫౫.

౪. తెలుల యుగొన్ని యంతట, తెలపాడు

వీర వంగదంత వీరధి కనగా ...

మద. ౨. ౯౧.

౫. కరాపాడుపున గట్టి, కే బామమూత

మేర కే రా మదనా. ల. వి. ౪. ౭౩.

౬. (కొమ్మలు, మె. బానిశి) క్రమము,

పాటు.

(వ్యవ.) అది వటి పాడుపుల గొడ్డు.

౭. (మూడి, మె. బానిశి) గ్రంథము, కట్టు.

(వ్యవ.) ఆ అదిగవ మతి రెండు పాడుపులు

పాడు.

౮. (కొమ, వల్లి. మె) కట్టుట, కాటు.

(వ్యవ.) ఆ పిల్లబాని కరీరము నింక దోమపాడు

పుత్ర

పాడుపుగొండ. వి. (పాడుపు + కొండ.) ఉప

యూత్రి, మూపుకొండ

ఉ. అర్చనం దళిరాములై పాడుపుగొండ

పంపి మెలగొండె బాడగనె.

భార. కల్ప ౧. ౧౧౪.

ఇట్లే పాడుపుగట్టు. మె.

౪. అలపాడుపుగట్టు నగరు, తెలులదరు రాజ

నకు మ్రోల కేకానతి మెచ్చులకుచ్చు

బట్టి వైదిన, తెలిపానదయనగం దూపు

తెలకం బాతెన (నవల. ౪. ౧౫.)

పాడుపుగల్గులి.

౫. పాడుపుగల్గులిమోడం బూర్ణిమరాశ్రులం

దొనెంత చంద్రాతపాత్సవము.

తెను. ౫. ౪౫.

పాడుపు(దు)కథ.

ఆ. అంతే పాడుపు(దు)కథ తెలియకుం గదా
కతో, జిక్కిరాడుపదగసామియట్లు, వాడ
ముటయును బొంగి యడవిమిమ్మిడితోడు,
బాబ్బులెనగ అంక కలిగి రుణి.

అచ్చ. రా. యు. ౧౬౫.

పాడుపుమస్థల.

గీ. పాడుపుమల నుండి యడవికడలి కరుగ.

నీలా. ౧. 3౪.

ఉ. పున్నవచందరుండు పాడుపుమలచక్కి
వనింది యున్నచా, యి ప్పవరత్తునీఁ
గొలుకె బిలుకె భవ మొప్పు నున్నెదన్.

యం. రా. ఆ. ౫౪.

పాడుపు(దు)కథ. వి. శూభభావముగల చిహ్న-
ప్రకృతి.

(కృతు) పీల్లలకు పాడుపుడుభలన్న మిక్కిలి
యిష్టము.

పాడుపు(వేలు). వి. కర్ణన, జాట్లనవేలు.

గీ. పంరాంగ మొకటిల పాడుపు(వేలు), పెండి
యంగరమును . (శక. ఆ. ౪౪౨)

పాడుము. వి. (√పాడుము. క. పాడిపు.) ౧.
పాడి, మార్గము.

ఇ. పెడతల వడుములం పాడుములంగ
పెడిదంపుటివపలిడియల బడలువడ వడ
యను . అచ్చ. రా. యు. 3౬౪.

ఆ. వన్నెము, ముక్కపాడి.

క. పాడు మడిగిన లేవంతుపు, పడివడిదల
త్రిపుయింపవారత్తు గుణము. (వాటుపు)

పాడుముకాయ. వి. (పాడుము + కాయ.)

పాడుముండుకొడికాయ, మారేడుబుట్టు. మొ.

పాడుని = పాడువడడు, పొలువ. విలు.

(√పాడుము.) ౧. దుష్టుడు, చెడ్డవాడు.

చ. కడుము వన్ని నానకి నకల్లును తెచ్చినయట్టి
పాడుపు(దు)కథపాడువం దమమునీకడుండ్రి
గడికముగా దశాస్య ను, ద్విపులగిడియు
వ్వలన దీగ కరావ్యుల శేష్ట విద్యు .

భా. రా. యు. ౫౦౨.

ద్వి పాడుగ నీ కెక్కడ చోవచ్చు నమరు,
తెక్కుభంగుల మొలకెట్లంగ పెట్టిదక్క
తోఁదెదెఁ బట్టి కొట్టినవీరి.

ద్వి. హరికృ. ఉ. ౧౧౧౦. పం.

నీ. ఎటులైన గిమ్ము నీ విది వోలు విది వోల
దని తెల్వఁ తెలియునే యనున పాడుకు.

పాండు. ౫. ౨౨౯.

ఆ. అల్లుడు, వికల్పపుడు.

ద్వి. అ. శ్లో. ము మునిపాడువల మెల్ల, పెన్నంగ
న. న్నారము

(బస. పు. ౫. ౨౩౨. ౬౦.)

పాడువడడు = పాడువ. విలు. (పాడుకు +

అడు—పాస్థమును) దుష్టముండు, చెడ్డవాడు.

౨. మునిన్నపావ లిచటికి, శ్రీపార్వతికోమలద్వి
చెచ్చెన పొకడు, ర్వాస్తాపారివడుగు పాడఁ
గని, రాపాడువడు వారిఁ జాది యద
యాత్మకుడై. (కవ్య. 3. ౧౨౯.)

౩. ఎడ రగుట తెలిసి పాటుండు, పాడువడు గొని
యిదియ మునుభూమికి

పాండు. 3. ౮౦.

పాడుపు=పాడుగు, పాడపు. వి. (√పాడుము.

క. పు. దెచ్చు.) ('పాడుగు, పాడుపు' అను
ఉన్నద్యంబునువలె ఉన్నది. శివవసు అన్నద్య
మనుటకు విగ్రాహకప్రయోగములు లేనట్టి ఉన్న
ద్యమనుటకును విగ్రాహక ప్రయోగములు లేవు.
కాని క. ర. తో పాడుగుమనుటలోని చంద్రాం
గద పద్యమువలె యనువ్రాసము తొందెము
విగ్రాహకముగా వచ్చును.)

౧. ఎత్తు, ఉన్నది.

క. పాడువునఁ బ్రాచయమునఁ గడుఁ గడిచి
బలంబునను జూడఁగా ననదృశు నీకొడువని
యీరని పెంతయు, నెడమడుగుగఁ జూపఁ
చె నై యిందలు నగఁగార్

భార. అది. ౪. ౧౦౦.

క. పుడమికి విత్త పిమాత్రపుడ, పాడువున నా
తేత్రరాజును విరాజిల్లున్

పాడు. ౨. ౨౨౨.

౨. విందు, పైభాగము.

చ. పాడువునఁ జల్లె లేవగవు పాలుక తెప్పల
వప్పలించుచున్. (మనుచ. ౫. ౨౫.)

విని. ౧ ఎత్తెచిది, ఉన్నతము.

అ. ఆక, గంటకంటె బాడువు బాగుండు...

భార. ఆర. ౨. ౪౩౪.

(క. ర. పా. పాడవు ముద్రి. పా.)

చ. పాడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోవులు
బోసిని నూర్చురిచ్చియుత్

(చిత్ర. ౧. ౩౪.)

చ. కావన పెంపలగుపాడలం పాడు వగు
నానావిసపాడపకలాపంబులను

మనుచ. ౪. ౩౨.

౩ ఉత్పన్నము, గొప్పవాడు, గొప్పది

గి. జడఁ బ్రాస్తెలపెడఁ బాఁడు
నొడలఁ, పాడలతో ప్పెన వెలిమిపిఠాక
మించఁ, నొడమిత్త తీవిముండులఁ బాడవు
చూపె, పాడువులంబెల్లఁ నొడువైన బోటి
తెల్పు. ఆ. హరి. ౨. ౧౩౧

క్రి. ౧౧. ముందుగా, ఎత్తుగా, పెద్దదిగా.

(మ. పాడవు క్రి. విని.)

పాణకుకట్ట వి. తేలికయైన యొకపాతికట్ట.

(క. ర., క్రా.)

పాతక. వి. పాతక, అపరాధము. పాతికట్ట

(క. ర., క్రా.)

(ప్రక.) బాడు పాతకలాగున నున్నాడని
లావుగా నున్నాడు.

పాతపు. విని. ఎంతైనది, మహాపాదము.

క. వితతవసంతకనాదలఁ, బాతవసంతక విడుదల
మీనమున నున్నతలన్, నీతన ప్పది
లోహిణి, సతకుభలగ్నయున పాకరాగము
జేన్. క్రిరం. ౨. ౩౨౫.

పాతము. వి. (౧౦. పుటలను) ౧. పాటము.

చ. ఇతఁ డొకనాఁటిరాతిరి రహిం దనవేళ్ళకుఁ
బూవుతోంపయిల్, పాతముగఁ గొందుఁ
బోవుతటి బోరన నం దొకతూపు జాతి
యి, ప్రతిపాకకై తనప్పినయపామత్తిచ్చినఁ
యడఁ జూచి యా, యతమగునట్టిరిని కివా
ప్పిత మంచును బల్కి నెప్పుడిన్.

భల్లా. ౩. ౨౦. (క. ర.)

౨. గంతు, పెద్దది.

చ. అతఁ డొకనాఁడు వేటకొట్టై తన నేరన
నార వేడ్కతో, పాతముగఁ జెనమాటఁ
గని భల్లా. ౩. ఆ. (క. ర.)

క. వి. ముఖ్యం లాక్కిలు, పెద్దపాతిముఖ
గొయరా- ప్రియలలి యుండన్.

విత్తి. ౨. ౪౩.

౩. నేన, దండు.

నీ. ... బదింట నీలుబాదిరి, కతలి మూలను
పాతము దప్పగఁజేసి గవయే బండ్రిం
టను గడఁగ జొంది ...

భా. రా. య. ౧౨౨౯.

పాతుకు. వి. (క. పాడుకు.) పాశువురా
యట్టు గిచ్చెడి గితి. (క. ర.)

పాత్రవినాడు, వి. దేశవిశేషము.

క. విలవాడు వేగివాడెను, బులుగులవాడె
దాపుకవాడు పాత్రవినాడు, అలములే
వాడు లేవా, దేలుయక గమగొంటి వచటి
యవిలల గంజిన్. మాంసం. ౧౦. ౫౩.

ఉ. పాత్రవినాటిలో వివీధభూమిఁ గిరాకుల
కాటుపట్టు లో, లో తరవవ్యవస్థ పురుషా
రసవక్రీణ మెప్పు .. కాళి. ౩. ౩.

(మైత్రీ. పా. పాత్రవినాడు) వి. వి. పా.)

పాత్రపుంగూర్చి, వి. (√పాత్రము) కవి,
శత్రుచార్యుడు.

క. ఉపపులహ నిజైర్ల కడు, నాదలిన
నాయుచ్చి పాత్రపుంగూర్చి, నిది దగి
వనిసింది నాన్మదిలో .. కవి. వింత
మదికిత మన్నిన్. అ. గూ. ౪. ౬౧

పాత్రము, వి. (సం. పుత్రకం, ప్రా. పాత్రము.
౬. పాత్రగ) గ్రంథము, అస్త్రము,
కాన్యము.

చ. వలదు మహామనీశ్వరులు వార వాకివచించ
చేత నిచ్చులగతి నన్నవా రిది ఎకాచవివా
సమగాతు మిరుగ గుక్కలు గవియంగ
వాకిడి మృంగంబులఁ జూచి సహింప
రా వహో, విలువుడగు నేయు నేల లగునే
కలుకుటను జుంక నొడిమిల్.

ఉ. హరి. ౨. ౧౩౩.

చ. చిలుకకుటానిపోటియను జిందపువన్నియ
నేను పాత్రముం తెలువపుఁ బెల్లవన్నిని
నింగపుగదెయి. నీలా. ౧. ౬.

క. తెత్తున గ్రహము మూర్ఖాయత్రుండై
తెలిసి వరుణుఁ డని మెను విలువం, జీత్రంబు
లేక వీరభుజుల పాత్రము గట్టుకొనిపోయె
పోయినపోత. ఉ. హరి. ౧. ౩౨

(వీరభుజుల పాత్రము గట్టుకొనిపోవు = వరాహ
గ్రంథమున ది. దేవీకానిపోవు, కొర్రము
దక్క పోయిపోవు - అని భావము.)

గీ. పాత్ర మిటు నేయ నీ కుర్రకొర్రకాళి,
వృద్ధి యని అము. ౧. ౧౩

జ పాత్రపురూపి

పాత్ర, వి. ౧ (అనగా, మె. వానితో నేను
జింది) పాత్రము, ౧౦.

వ విశిఖండంబు లాండొండె యుద్వేగముగా
నాకుఁబోయెలం గిట్టియె
మనుచ ౪. ౬౦.

నీ. చాటువచ్చి విగింది వరభాలై నేయఁ దగు
పాణిటాకుపాత్రలగుంపు
చంద్ర. ౧. ౪౧

౨. పాత్ర, అపలు. మి. వానిట (౧. ౪.)

౩. పిచ్చికి లండు విస్తరితం దుంది
ప్రమాదం కిచ్చి అపదవ్యవస్థ.

ఉ. అ. అచ్చలైన ప్రావృణులు పాత్రలు
అర్చి

పాత్రరత్నము, వి. (సం. ప్రసరి. ప్రా.
పత్నీ.) విస్తరిత, సూత్రగోళంబాయి.

నీ. పాత్ర మన వృషభుక్రంబు విలసిల్లు .
అం. భా. ౨. ౨౯౯.

పాత్రముల్లు, వి. తృణవిశేషము. ౧.

నీ. కాల పాత్రముల్లు వ్రేలిత కడురు
కార్యాకు చిత్రి మాంసం. ౫. ౪౫.

పాత్ర, వి. (సం. పుత్రకం, ప్రా. పాత్రము. క.
పాత్ర) ౧. (శివుల కయ్యకును, గాయములు
కట్టుకును తిడియెక్కుటకును సమయోగించు
మైత్రీ) వస్త్రభండము, గుడ్డముకొ.

క. ఉత్తానకయతిః బాదుగుడు, పాక్షులలో
మనికి దివ్యపురుషుఁడని తేజోమక్తులు
నినుఁ గానరు పును. ౧. ౧౪౫.

డి. భవపరబ్రహ్మణః జ్ఞాన పరిధి సత్త్వముగూడి
పాశులపాన్యుపే చోరలఃఖడియి

54. 3. 30.

ఉ. ఎత్తిన నిశ్చరంపుఁబడెను విందుని తగ్గక బడఁ
మొంటులున్, మాత్రఁగఁ దాకి గాయములు
నారినీ కలెద మన్న లజ్జగో, హేతుల కేల
హేతులని యెలఁడు

చు.దా. ౨ ౫౧.

వ. బాట దివి నుత్తరదేశమున మున్నది
వనరులదిగ వసుంధరారమణుండు మేని
పాత్రి చలమేనితేయియైన యనం గంబు
హృదయము

మ. ముక్కుమారు ఎపి నొచ్చు వెం,
దెలిపూదొంపపు పొక్తులం నాది ధాత్రీ
జాతిముల్ జోలవా, దె.

కను ౧ ౧౨౫.

అ. క్రిమికోశమువలనఁ గలుగు తంతుసము
దాయము, పక్షి.

(చూ. పా. త్తిదీర, పా. తినులికాయ, కెం.)

౨. ప్రోకెటరజేటి యొక్క పేర్లు పట్ట.

ఉదా: పొదుము.పా త్రి, పోకపా త్రి. మొ.

శ్రీ. నునుదోడపా తెగ గుఱు చిహ్నమింతోడ. .

అను. గ. ౩౬

ರ. ವ. ಸಿ. ಪಟ್ಟಣದ.

సీ. . . ప. న. ఎగ్గరూడ జూ. తి.

ಆಂ. ಪು. ೨. ೧೫೩.

౫. మీగలలో పాత్రికలచేసిడి కాగడాకాన,
కరదీపికాముఖము.

ఉ. కాగదా కాగుగా కలుగుటలేదు, పా తి
మీద కొంచెము ప్రతురులేదు.

౬. (ప్రాతివర మరీకియంబెడి తెలుగులోన్న
యొక్క) కండ్ల పాట్లు.

ఉదా : లేత మొక్కజొన్నపొత్తులు తినుటకు
బాగుగా వుండును.

జ. పా తిశి¹, పా తిచీర, పా తిదామరి, పా తి
మాతకాసు, పా తిమాల్లిపుల్ల, పా తి
మాణి, పా తిపాగ.

పాత్రి. వి. (సం వ స్తి. ప్రా. వ స్తి.) ప్రేమదురు,
పాత్రి. వి.

వీ. ఇవి పో తి నెలవీన మృగవాళి మృగినెత్తు
రాలు గప్పులిందిన నెలవులయ్య.

ਰਾ. ਨੰ 3, ਮੁਕ.

౬. పాఠశాల విద్య.

ಪ್ರಾ. ತಿ. ವಿ. ವಿಶ್ವ. ಕೆ.

శ్రీ తనకు విశ్వామిత్ర తపోగోష్ఠి చేస్తుచేయుట
పూరినవారకు ఆంధ్ర భూ. ఆ. క.ర.

2. పాఠశాల.

పాత్రిక: (సం. ౪౨౨౧, ప్రా. పాత్రిక
పాత్రిక+ఇ, స్వార్థమున) జాన్మలకు కట్టెడు
చిన్నపన్నము.

క. మయవీరుల గణించి తివ్రములతో బ్రత
 వర్తమానములుగా, వర మెఱిగి లోచ
 నోర్చున, వరములుగా బొచ్చుటోర్తిగఁబం
 పెండి. భార. విరా. ర. రశి.

ఆ. కిన్నెండ్లరాజుగారివేద్రాదుల, తలలపాగ
తెల్లఁ వదలి తెచ్చి, యేనుకొమ్మలమీ
నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యదంగ జొమ్మ
పా తివలను. కాగ. ౧. ౩౬౭.

౨. (శిశువుల కుటుంబాంగి-ము.) పశ్చిమగోదావరి, గుంటూరు.

మ. పాత్రికల సత్కర్మలైన యోగ్యులైనకాయనిం
దనపొదిగి నీ దుశ్కరి నీ సమీక్షించుటగా

ఎన్ని విధములును ముద్రపరిచకము
చేసినాది. కృ. శకుం. ౨. ౧౪౩.

3. దామృ. (సం. తుడి)

కా. . ఎఱ నుభం బెఱుగ కింకన్ భిక్ష
భిక్షించి యం,టాకుం బాత్రికలెట్టి తెచ్చి
మరచుకన్ తేర్చితిం తాడు సే, దీక్షండా
టవులెల్ల యు ల్కెఱుగ కి క్షేపార
భక్షించెడిక. కం. పంచ. ౨. ౮౨.

పాత్రిక. వి. (పాత్రు + ఇక, స్వాగత్యుక్త)
మాడికి, సంగతి, కిలయిక

గీ. ఆజ్ఞపాత్రు సంపది లక్ష్మి నిచ్చి, బంధు
వర్గంబు నొప్పించె కమలధము.

విక్రి. ర. ౩.

(ఆజ్ఞపాత్రుక్ = ఆజ్ఞయొక్క కిలయితో,
ఆజ్ఞపాత్రు, లని భావము)

పాత్రికడుపు. వి. (పాత్రు + కడుపు)
క్రింగడుపు, నాభిక్రింది కడుపు.

(వ్యవ.) ఆమెకు పాత్రుడుపులా నొప్పి
మిక్కుటముగా నున్నది

గీ. పాత్రుకడుపు క్రింగుపు నాగవత్తి
చన్నందు. ఆం. భా. ౨. ౧౩౬.

పాత్రికడ్డ. వి. (పాత్రు + గడ్డ.) పాత్రి
విశ్వా. క్రి. (శ. ర.)

పాత్రిచీర. వి. (పాత్రు + చీర.) పటుచీర,
కాశీయము.

గీ. తెలగి తెలగి పాత్రిచీరలు గట్టడు మాన
కమృత పర్తి మాయరమ్మ.

క్రిడా. ౨౦౪.

క. . మనుష్యుండు భూవత్తవ్యంబులు గొని
చీర యగు ... పాత్రిచీర గొని పశిడి
త్రుంగు. మార్క. ౨. ౧౧౮.

పాత్రిదామర. వి. (పాత్రు + తామర.)
ముదుగురదామర, సమస్కాది క్రి. (శ. ర.)

పాత్రినూలికాయ. వి. (పాత్రినూలు + కాయ.)
పట్టుకాయ, పట్టుతురుగు కాయవలె నిర్మించెడి
గూడు.

ఆ. తనకుదాస బంధ మెవరించుకొనియెడు,
పాత్రినూలుకాయ పురువుగని, నగుణ
మయ్యగు నగుణకామ పిల్ల బొందు మత్తరము
ప్రతితి గుణము సంక్రమించి.

భార. కాం. ౬. ౧౪.

పాత్రినూలిపువ్వు. వి. (పాత్రినూలు + పువ్వు)
ఎటువారములు చేసెడి పురుగు, పటుపురుగు,
పట్టకటము.

గీ. అయ్య గీగు పచ్చిమా మది సమగ్రి, మై
నతడు పాత్రినూలిపు వల్లులు తాన, తనకు
ఒంధంబు గావించుకొని అతాగి .

కాం. ఆను. ౫. ౨౩౦.

పాత్రినూలు. వి. (పాత్రు + నూలు.) పట్టు
కాయుండినీలు. తంతుకమునూలు

(మా. పాత్రినూలికాయ. పాత్రినూలిపువ్వు)

పాత్రిపాగ. వి. (పాత్రు + పాగ.) పట్టుపాగ.

ద్వి. పాసగి బట్టివముటి పాత్రిపాగలును,
గపటలెట్టి నీర్కావిహోచకులు.

ద్వి. పరమ. ౩. ౧౮౮. పా.

పాత్రు. ఆ. ౧. (శి. పాతు. క. పాత్రు.) ఒక
దానితో నొకటి కిలయి.

ద్వి. శోరయ్య నొకనొకరుగ నప్పు, భోయన
బని కివాగాంబు జొచ్చి

బం. పు. ౩. ౪౧౪. పం.

వి. ౧. పేర్చుచు, చలిచి.

కీ. మంకం బుండి యను ద్వైతలోడి పాత్రు
తియ చాలు నిం లేల యనుచు.

భార. ఆది. ౨. ౨౧.

క. కారవనాను పొందుతుమాదులు వీతోడి
పాత్రు మరియెవ నవగ

భార. ఉచ్ఛ్వా. ౩. ౩౪౩.

(పాత్రు = పాత్రునక)

క. ఇల్లెఱుగున ముగిలాకుల పాత్రులు నే
మెఱుగి నుచు భూవల్లభునం, జీతము
లోపల నామవిసర్తియ సవస్థలయనకు
సంతకపడుచున. బాగ. ౯. ౬౦౦.

౨. సహస్థితి, సహవాసము, హియందుట.

౩. చటు పుంబున వారి కెచ్చుడున్ గాకెటు
లుండు నిజియవగాఢప్రబోధితునంగ
ఁచునే. భార. విరా. ౩. ౩౨.

కీ. బాధింబున దాని నాభోః పిఠిలో సరి
పాత్రుమన్న దుర్బాతి వీర.

నైమ. ౨. ౧౨౨.

౪. మగులపాత్రున స్త్రీలగు మానల వీడి
తంబు లారియి.

పె. ౪౭౦. ౨. ౨౨౩.

౩. (అన్నచానామెలంపె) కలయిక, కూడిక,
సహభావము.

క. బా, రుక గుగురులు యిటును గూడు
దూపించుటయున్.

భార. ఆను. ౪. ౧౦౯.

౪. తనఁ గనుఁగ్రామి యొండొకరిం బలి
తూకతేటితోడిపాత్రున వినినెగ్రోల
గ తెనుర్చి. పారి. ౩. ౫౭.

కీ. .. పువ్వులోఁబలఁ దాను బొల్లల భజ
యిండు మధుమధావరవిధిఁ దొలంగి.

కాళి. ౨. ౧౧౮.

౪. సహజోదయము, సన్ని, బంధితుడు.

కీ. పాత్రవఁగను సజగ్ని పాత్రులు ..
ఆం. భా. ౨. ౧౭౯.

కీ. ఏను బాత్రుకురాక యెన్నఁడు నారగింపవి
యిమర క్తు మజ్జయిఁ దలఁచి .

విక్రి. ౨. ౫౯.

౫. సంబంధము.

క. కిడుఁదెచ్చెకాల ముండిరి, మొదఁబడి యిం
దెంతకాల మున్నను నున కృయ్యితులారాభ
మేమి మఱి యొప్పుదు నుచితమె యొల
యిండ్లపాత్రున నుండెన.

భా. ఆది. ౩. ౨౮.

(ఓరులయిండ్లపాత్రు = పరాధీనత అని ఫలితా
భిప్రాయము)

కీ. ఉత్తమశక్తియుల నెల్ల నగ్నివృత్తి, నేడు
ఁది నాకు లేని నావికారికరచయముల
గూల్చితి వేసరివట్టులయ్యె, మేనితోడిపా
త్రుం కిట మానుటొప్పు.

భార. భీష్మ. ౩. ౨౬౪

౬. సమస్త, విధి కిల, ఉత్పత్తి.

కీ. బలదేవుఁ డిది నామఁ బన్ని నాధునకున,
బొల్లలపొమ్మను బుద్ధి నేను.

మో. భా. ౩. ౨౫౬.

క. ఉత్తమమగువ్రవ్యంబును విల్లంబును నగ
జానికీంకాంకింబున, పాత్రున నిచ్చి సహో
దయ, లత్ర సహంకలలు గొనుట యర్హం
లెందునీ. విభా. చక్ర. ౧౨౨.

౭. ఒకవిపాత్రు గూడి యొకచేరముతోయొకను
సదాన్న దానధనముకొలుకు.

కళా. ౬. ౯౮.

(పాత్రుగూడి = ఒకనితోఁగూడి, ఉత్పత్తిగా
అని భావము.)

కట్టాన్నగలకతుల్ పాము కొనగు, వగుచుఁ
జపు తెచ్చునించును నిగురుచోడి.

పాండు. 3. ౮౭.

3. సమానుడు.

సమానుడారము, అత్తతీని దివ్యముగజావకుల
ధింధింధి తిమికిఁ జేతములు చేల నలన్పునా,
యత్తమగు మెచ్చునకు నచ్చురల తోడగ్గ,
జాత్తుగలచు న్నవతపోజన మయ్యారదు.

కకు. ౧ ౨౧౭.

(పాత్తు గలచెగ్, అపమత్రి).

పాత్తుగుడుచు. అ. త్రి. (√పాత్తు) ౧. సమా
నోజుము చేయు. (చూ. పాత్తుగుడుపు.)

౨. సమోపచ్యు.

గీ. సత్యములు పాత్తుగుడుచునా సన్ను నాంగి,
భరిత సత్యము లాస లై వచ్చు నీక.

రాధికా. ౪ ౧౧. అనిత్రా. పాత్తుగడచు ముత్రి

పాత్తుగుడుపు. ౨. త్రి. (√పాత్తుగుడుచు) సమా
నోజుము, సగ్గి. (క. ౨.)

పాత్తుగొను. అ. త్రి. (√పాత్తు) ౩రియు,
మాడు.

౩. అజగరంబులయున్న యప్పురభోజును కుత్తు
౩౪౬ పాత్తుగొని వెలు తింబు వెంట నంటం
నని ౪ ౧౬ ౨ పూ ౪౭౯.

పాత్తుచే(న)యు. అ. త్రి. (√పాత్తు) ౧.
స్నేహమునీయు, స్నేహింప.

౪. మియను ముగ్గివుండును, గారవమునఁ జాత్తు
నీని కపిసేవలతో, నా రెణులను దోచుడగ్గ
ను,దాంత పాధింపగలరు ధానతీయిల్లెన్
భా. రా. కిష్కి. 3౭.

౫. ౩రియు, మాడు, మిగిలనుగు.

ఉ.వచ్చివచ్చగ్గకాంగడి వారిజాభాగుఁడెఱుత్తి
ఱుత్తివన్, గ్రుచ్చి కత్తింగిలింపజొనె

గూర్చియు భక్తియుఁ పాత్తునీయగా . .
తై. భా. ౧. ౧౧౧.

3. సమానుడు.

గీ. తోరంపుమీకతోలియెడలకప్పు నుత్తుకల
తోడఁ పాత్తునీయ. భా. ౩. ౩౪.

గీ. పువ్వులు గోయుచోఁ బువ్వులు నను పవ్వు
పువ్వుల తెలివోఁ పాత్తునీయ

ఉ. రా. 3. ౨౦౯.

(ఇటఁ జొపక్కుదోకకము.)

పాత్తుటాలు. ౨. (పాత్తు + అలు.) తక్కు,
వారాంగన.

గీ. బోగవుఁడేడియ పాత్తుటాలు, . . . తెల్లట
కతై నా తక్కు తెలియ.

పా. ౩. ౨. మోను. ౧3.

పాత్తువడు. ౨. త్రి. (√పాత్తు) అయ్య, అను
మాలపడు (చూ. పాత్తువణుచు.)

(వ్యక్.) ఎన్నివిధములఁ జూచినను వాకితాత్మ
ను పాకుపడలేదు.

పాత్తుపలుచు. ౨. త్రి. (√పాత్తువడు) అయ్య,
అనుమాలపలుచు.

(వ్యక్.) మీ రెల్లఁ ఆ వ్యవహారము పాత్తువణి
చిరి

గీ. వెలువెన చిల్లఁలేకబాడఁ పానఁదిపాంచు
జాత్తుడఁ జాత్తువణి.

చిత్ర. రా. ౨. ౧౦౬.

పాత్తు(లు)పో(నో)వు. అ. త్రి. (పాత్తు +
పోవు.) పాత్తులెగు, సరిచు, నుచు.

గీ. నుచుచింత్రుఁడేనెవలె నుచులొనఁ జాత్తు
బోవక పారఁ బోవఁ గొన్ని.

పాండు. ౧. ౧౯౧.

(కృష్ణ) ఆ సుఖము పాత్రులతోక అనేక పద
గతి తెట్టివారు. (కా.)

పాత్రులము. ఆ (కా.) (పాత్రు) సమాచారము,
సరికము.

గీ. కృష్ణులతోక సమాచారముతో మేళించి, వచ్చి
కన్యలతోక వచ్చింది, పుష్పమునుంట్ల
కన్యలతో పాత్రులము: బడలి పొందిన
సొప్ప పడిపోయి కనరా. ౧. ౨౨

పాత్రు(ల)వాడు. కల. (పాత్రు + వాడు.)
సమాచారము నున్నవాడు, అప్పుడేవాడు, (అనేక
వలతో) సమాచారమును కలవాడు.

గీ. తల్లి పాత్రుగ నీకులు తండ్రి తెట్టు, వంశధర
కాగముగ నిది వారిధిలో, యీను పాత్రుల
వాడ నయ్యునుతోకను పీఠం దిప్పు దెప్ప
విడుచువాడు. (కా. ౧౦. ౫. ౨౨౨.)

(కరాకరతి. పా. క. క్రిత. క్రాంతి. పా.)

క. పాత్రున గుంటుబిరుదము, పాత్రులనాంద
అప్పు పుచ్చివచ్చింక, పాత్రులనాందము
బులు, నిర్మల బులవగవలయు విధివంత
ముగ్ధ. విన్నా. కృష్ణ. కల.

గీ. పాత్రుగా వాడి యోటము పాత్రువారిమీద
తెల్లించి కంతా మోలుచువారు.
దశ. ౫. ౨౫

పాత్రు = పాత్రు, వి. పాదక, అనుబంధము.

గీ. గ్రహములు ను క్రమమి క్రమమిగాములు
దశలు, వంశధరయోధులతోకవలయు,
పాత్రులు తెల్లి కాంతినిపురణం దశను,
సక్తివీరియి కృతి బుధగళు తెలయు.

క్రి. ౧౦. ౧. ౧౨

వి. మతోపాదము.

ఉ. .. అంచనకుపాత్రులుబులు నానీ
మొట్టమొదట వాడ: దిచ్చి ...

అచ్చ. కా. క. కల.

పాత్రు. వి. (సం. క్రమం.) సరస్వతి. (క. ౧.)

పాత్రెము. వి. గిరిదీపాలనుండి కిరణం బులెడి
యొజ్జనున్న, (క. ౧.) తెల్లు పిదపి: బునీ
కొనెడి యొజ్జనున్న. (కా.)

మ. గిరికా పాత్రెము నున్నవలదిము కాంగి
గిరికానానా, సరస్వతీ మోలుగతోచ్చి.
(కనకంబు. ౫. ఆ. ౧౫౩.) (క. ౧.)

పాద = పాదరు. వి. (క. పాద. క. పాద.)

ప్రకారము, శేక, దట్టముగా నల్లకొనియుండు
విచ్చునెట్లు కే. కల మొదలగునది; పాదకుము
గుల్మము

ఉ. తిరుగుచు మట్టలం బొడలఁ ద్రిమిత
పాముల నొనె నొనె ...

కా. అది. ౧. ౧౫౩.

గీ. పాదలఁ బుట్టలఁ బడియొడి పులుగు
మోకము, లావ మొల్లనునుండికే యొక్క
+ కల పా. తిప్పి. ౩. ౧౫౩.

కీ. పా. కీ.ము పా. వా. బొలుచు గుల్మ
భిధ అం. కా. ౨. ౩౩.

పాదపెట్ట

పాదక " పెయిలులు, పెద్దకంపురము.

(౧. క. (కా. చూ. పాదకలము.)

జ: పాదకలము

పాదకలము. (కా. (పాదకల + పాత్రు.)

పెద్దగొంతుతో అను.

వి. పాదకలత్తి యా త్తమ్మని శేరి, నవవరు
శోలతాల్పందములార కావలేమాత్తమ్మ.
నవవాధ. ౯౧ పా. ౧౦. ౬౦.

(కా. పా. పాదలముంగెల్లి ముద్రి)

పాదము = పొదిటి, కొల పొట్టివాడు, వాచ
నుడు

నీ. పొట్టి మొట్టి గిట్ట పొదిటి పాదము
గున్న యగను వాచవాళ్ళు దనరు.
ఆం. భా. ౨ ౧౨౩.

పాదమె(పెట్టు) ౧ క్రి (పాద + పెట్టు) ౧.
అధికముగాఁ జెప్పికొను, చెప్పకొను, క్రక
టించు

క. అది కొలముగ నరనిక, సదృశం బగు
గుఱము నీకఁ జాలదు భువిలోఁ, పాదలని
పెట్టెడింబలు, పాదపెట్టక మగిడి పొమ్ము
భోజనపాలా ద్వా ౨. ౫౦.

(అశోకుడు ౨ ర)

క. ఇది తనఁ జిగి దివఁ కిచ్చావిదులకు నీ
సమృద్ధిమన పెద్దల యెఱికి, పాది
పెట్టుట మానుమనిసి, యెదున్ వెనఁ
గుచ్చునకు నొక చుమ్ము ద్వా ౨. ౫౯

౨. ను, కాంచ.

౩. తదనంత యు చెడిన, హృదియను దన
లోన పెట్టకేల నిలువక, నాచపెట్టి
చరి యొకితా, గొఱంగిన విడిచుకు
దిగి చనుచుండె. ద్వా ౪. ౧౦.

క. అది తనదనం శచ్చట, విదలింపం బుత్త
ఫలిని ప్రవముల ౪ కొద గొద'ంచుచు
గాచ్చును, పాదపెట్టి నశోవికాములు
దూరముగక, పాండు. ౪. ౨౨౧.

౩. జాదవెట్టు, తేర్పు.

క. చదివినకొడుకును సంపద, పాదపెట్టినతండ్రి
నిండఁబొరియనితల్లిక, మదివన్నచదివ
చిన, మదలియఁ జెరికాం ద్రటండు
మఱుమత్తా శేష. ౩. ౨౪౬.

క. పరిబలముమోది నేవలఁ, బురికొల్పెనువాఁడు
పోలఁ పాదపెట్టుచు నృమ్మరివైరి దణుము
కొనిచనె, నాదమప్రభు యోజనక్రియం
దెదలిలాగ్ కై భా. ౫. ౫౪.

పాదరిండ్లముక్క. వి. పాదరిండ్లి యాకారము
గల చుక్క, ప్రసర్యమునకక్రమ (క. ర.)

పాదరిల్లు(లు) = పాదరుట్టిల్లు వి. కొ
(పాదరు + ఱ్లు) ఇంటివలెయందు పాది,
నిలుంజుము.

నీ. సంపెంగ పాండుంటికట్టి గోగలు గాంచి
యును రంచు మగిడి శోభారసనియు.
పాది. ౩ ౫౧

౪. ౧ పాది ౧ తొలి యెదిగి యెద్దనఁ
జాచుగన్నం దివ ౨. ౯౨.
చ పాదలు ౧ ౧౨౬౯ ౨౧ నింజియు
చాచకల్లుక (య గా ౫ ౧౪౯)

పాదరు = పాద + (పాదలు) కాండము
(బోద), శేరి, గుమ్ముగా న్నమోని మించుచున్న
పెట్టు తీగలు మొదలగునది; పెద్దకుప్ప,
గుల్మము.

నీ. ఇట్లు ప్రాశ్నించి పాంచాలి యెట్లుశేరి, కింహ
బలమందిరం బల్లఁ జేరనదిగి, యెల్లఁ
బోవు ను తెల్పులియున్న పాదరు, పొచ్చు
లేడిచందంబునఁ జొచ్చుటయును.
భార. నిర్ణా. ౨. ౧౧౩.

గీ. లేది మెలపునఁ దానఁ గీరింది యొప్పు,
మెట్టు సదలింది వాటిటఁ తెలివట్టి, తడికఁ
గడింది పాదవనఁ దార్చి భూమి, నురకభా
నుజీ యటు తొంగిచూచునపుడు.

విప్రు. 3. ౬౮.

వ. మట్టలెత్తుకొని యెరుగల పాదరుటదవులు
తొరంబాలు విడకడితికదువు.

సునవ ౪. 38

విణ. (పాదపంటిది) మూలము, అదికారణము.

పాదరుటిల్లు = పాదర్ణి. (౪. ౪., చి. ని)

౪. ఒది మట్టిది యప్పునికొం, బొదగుటన్ దూరి
ప్రీతిఁ బురికొనఁబలికెన్, జడురాలికిఁ దెవు
తెల్లిసె, యది నీతోఁ జెట్టు మాటలాడం
గుడున్ మే ఎంచ. ౪. 38

౫. పాదరిక్కుచుక్క, పాదర్ణి, పాదరుకొను,
పాదరుటిల్లు.

పాదరుకొను. అ. 3 (పాదరు) గుమిగుడు
సంభీభవించు.

౪. తమలోనఁ బొదగుకొని యొప్పుము వాటిట
నిల్వఁబనింది రహి నమ్మాదుక్, సమ్మఖమున
కిరిగె నంచు ద, రము తావి యెల్లా
లోఁ గరట మిట్టనియెన్.

వేం. సంచ. ౧. ౪౯3

పాదలా(లియా)డు. అ. 3. (పాదలు+అడు)

౧. ప్రబలు, అతిశయించు.

గీ. చెమ్మమిగుల కొండొరలవఁ జెప్పికొనును,
నడ్డుతలులం భయములు జాడరములు,
గొతుకంటలుం బాదలాడఁగాఁ బ్రియుండు,
ప్రియుఁడఁ గ్రోలి నూకెప్పేమరసమ.

హరి. తి. 2. ౧౮3.

(౪. ౪. పా. పారిపారి - క్రొత్తప్రతి.)

౨. కలఁగియాడు, సంచరించితియగు.

౫. పాదపుచుక్కలు దక్కుటగాక
పాదలాడఁ జెట్టమె బులుఁగుమాఁక.

పాంచు ౪. ౨౯౨

పాదలింప=పాదల్పు. స. 3 (పాదలు)

౧. వృద్ధికొందించు, వృద్ధిలేము, హెచ్చించు.

౪. పదివారుగుల కింబులుం, బొదలింపం
ద్రుంపవలసి పాదపులు రెండై, తుదిఁ దా
రొక్కటి యగుదును

తి. హరి. ౨. ౬౯.

నీ. ఇది యెత్తదక్షిణ పాదలించునట్లుగా నప్ర
జ్ఞయ్యసంబు లావహించు

విక్ర. ౫. ౧౧౫.

వ. పాంశుండించేరమందలంబులు సంబరంబులు
పొదొంపు ననురియు నక్కొంబం నుహి
తాబ్బకామినిబాలపరిపాతీరంబు గావు న
నల్లిమి. నమనది శీమశి రాది పరియుతంతై.

చంద్రి. ౪. ౬౮.

౨. తిప్పించించు, ఎంతోచెట్టు.

౪. పంపాతరంగిరింఖలు, మంపాసంపాత్మమానవల
కిలరేఖా, సంపాతకీరలానిల్సంపద పొద
లింపఁ బరిమిత్తేదో క్రంసున్.

పాంచు ౧. ౧౨౮.

3. పుట్టించు, కలిగించు

౪. చని సానవనచువలఁ జనవులఁ బరిరంభ
జాదిసంపావనన్, మను గరిగింది పుల
కలు, తనువునఁ బొదిలింది రకులఁ దగిలింది
తగన్.

విక్ర. ౮. 3౮.

౪. కదపు, పోకేయు.

ద్వి. తి. మ. మల్లంబు తల్లడిలంగఁ, క్రొద్దొక
యేడుగాఁ బాదలింపుచుండి.

ద్వి. తి. పా. ౧. ౧౨. పా. ౧౦. పం.

౫. కావించు, పినట్టు.

1. యశశం పాదలింశుడు, తేలిం బిగఁ
బట్టి బొట్టి నేయబాధల్, పాతాళింకఁగఁ
నేయును, దూతలంపఁ బాది విష్ణుమాతలు
కరుణన్. శ్రీరం. మా. 3. ౯౫.

పాదలిక. వి. (√పాదలు) ౧. పెంతు, వృద్ధి
ద్వి. అదిగా నీలోన వర్ణించుచున్నవనఁ
బములు తామసరాజునములు, సము
చున్నవి నానిపాదలికవలన, ఎదవద్వికెంబు
జనియింపఁ జోమి.

విష్ణుమాయాలోనను. పూ. ౨. ఆ (౧౦)
౨. పూనిక, ప్రకర్షణ, ఉత్సాహము.

౩. భూదానము నే దూజిన, భూదానం దిగు
తొలగి పాదలిక నేమన, నైవేద్య గారి
రెండై చరి, మేలినిక బిడ దాని నపుడు
మిక్కిలు పొగిది.

భూగవద్విజయము. ౨. ౨౨౨. (త్రా)

3. బిప్పదము, అంబు.

౪. పాదలికల పెన్నదలకలుగులు గల బలిక
కన్నదమిటారులు. (ప్రబంధ. ౩౮)

౫. పాదము

6. వికటావీరులప్రకటామామిల మామృతి
టారి పాదలికల్ వెన్నమిగుల

కళాం. ౨. ౧౫.

7. బొ నవ్వుల నే పెళ్లు మని పొచ్చునియఁ
బకటారి పాదలిక శ్రేయదారు

కుడల. ౨. ౯౫.

8. బిల్లికొత్తులు కమ్మపక ద్రిమాన్వీని బకటారి
పాదలిక వెలుపు గుణం. (దళా. ౧. ౨౫౫.)

౯. సంకోచము.

౧౦. పెదలనిపన్నులెట యనిమేమనికొలకార
కామలం, నే దర ని యట్టి యింతిని
శరదబొమ్మల కేదమొక్కటే, పాదలిక

నీడుమేర విని త్రుళ్లులు బాల్యాను మేర
మేరవక. రస. 3. 33.

పాదలికక తైర. వి. (√పాదలిక) మల్లబంధ
విశేషము, పదిరెండు పయ్యదులలో నొకటి.

౪. ఎడమచురుపుచడిమిడియచురుపుచడి .

చురుబంధక తైర బాగవతి తైర పాదలిక
క తైర పోగినపాత్ర మొదలుగాఁ గల
పదిరెండు పదపదములు

(ప్రబంధ. ౩౮)

పాదలికదండ. వి. (√పాదలిక) మల్లబంధ
విశేషము, పదిరెండు పదపదలలో నొకటి.

౪. పైనరపువంద సింగపువంద పాదలికదండ
యచుగడుగుపాదలికదండి మొదలుగాఁ
గల ఎదిరెండు పదములు

(ప్రబంధ. ౩౮.)

౫. అప్పియండు సమపంది పాదలికదండ .
మిక్కిలుపువంద మొదలుగా గల పదిరెండు
దండల యఖండపాండిత్యంబు తెలిసి ...

మాళు. ౧. ౨౦౫

పాదలిపుచ్చు. స. (3. (√పాదలు) బాదు,
కమ్మిపుచ్చు.

ద్వి. అదలింది కాదు లే దనుచు నీకల్ల, పాదలి
పుచ్చుగ నింకఁ బోలదు నీకు.

మ. ౨. ౮౩. పా. 3౦. మ.

పాదలు. అ. (3. (౩. పాదల్. ౪. పాదల్)

౧. పెదలంబు వర్ణిం.

2. పాదలుఁ బలుంగుటలై పాద బొడవుఁ
బదింట్లకై కడంబులై నేరఁ బాయుటలై .

భా. ౧. ౨౦౫

3. మేమ జీర్ణముగాఁజేయఁగాని మరలు, మొదల
నేయదు విను కాలుమొదలు మరని, పూర్వ
కర్మముల బాయువుల బొడలఁజేయ,

సన్నముగజేయ బ్రదుకును తావుఁ గలుగు

భార. ఆమ. ౫. ౧౨౮.

క. కోకిలమలఁ బెరిచినఁ బలుఁగావలపాడిఁ
బాదలుపట్టి కప్పుటలులుగుల్, నాన నస
వ్యయ లని యాహా నూతలు మావఁ
గలవె యని బ్రాధనలన్. (భా. ౩. ౨౩౦.)

ఆ. పుట్టు, కలుగు

క. పదియాణునేలమార్పుక, బాదలివయెలవచ్చ
నంట పొలిచోవక యిం, పాదవెనువారిఁ
గనియె న్నమ్మదితలం నద్యైకన సముత్కుక
లగు మహ. (హరి. ఆ. ౪. ౧౦౦.)

క. గిరిసుండుఁ వరువు పాదలివ, వరుసన
కాయెంబునందుఁ బ్రభవించె నహం, కర
ణము వా రా. ౫. ౧౧౫.

౩. వివసించు, తిండు.

క. ఇది పాద మిగి యసారం, దిది చుల్పము
భువ మి వనక యెందును చానె, పాదలుట
దెలుపఁ జి దితిసుత, నవన స్తంభమున నెల్ల
ఒగములు నెఱుంగన్. (భా. భా. ౧. ౩౩.)

నీ. పాలు చాలఁగిల్గోలఁబాఱునే కగ నాల
పాదలగులఁ దిలుచులు పాదలుచున్న.

తీతారా. ౩. ౪౩.

౪. ప్రకాశించు, పొల్పు, ఒప్పు.

గీ. కిరణవాహాకీర్తనము సుధాకరఁడ. పాదలె.
రా. వి. ౩. ౨౦.

గీ. కుదురుకొనె నిరీంద్రములు కున్నతలాగఁటి
తవనశీతిం, పాదలె ఫణిశ్వరఁడు బహు
భోగనమున్నతి నుల్లసెల్లె...

దిక్ర. ఆ. ౩౦.

గీ. గట్టుకొరపట్టి యెవలెనికొని నునుఁ, పాదలు
చును మమ్ము నసయంబుఁ బ్రోచుఁగాత.

నీలా. ౧. ౨.

౫. మౌలమగు, తిమ్మ, పొంగు.

క. గలుపున మెయి వొడలఁగి పొ, బలమానుఁడు
రథము ముఱి పొండాబలం, బుంగులవడఁ
బలుదెలుగుల, యలవుల వివారిం చె నమ్మ
టాటోపమునన్. (భార. కర్ణ. ౧. ౧౪౩.)

నీ. కడుచుక్క లనుమాటఁ దప్పింపఁగాఁబోయె
బోలెక నడుములు పాదలఁజొచ్చె.

మొ. రా. కాల. ౪౩.

చ. మదివతి మందమందగతి మార్ప మెమ్మెగ
వచ్చెఁ దైవయిం, బొదిలుచున్న రాగరస
భూరిముతో నెదిరియైవదిన్.

దిక్ర. ౪. ౨౧౨.

గీ. కైటభారాతియె దనున్న కొ నుభంబు పోల్చి
నఁ జింటి కొకవింతపొల్పు దెల్పుఁ ద్రియ
మారకన్ మోముబావిల్లి తాచి, పాదలె నుగు
కాంబురాఁ యాభూవిధుండు.

నుద. ఆ. ౧౦౨.

(ఇట సంతోషించెనని భావము.)

౨. ప్రబలు, అతిశయించు.

చ. కృతార్థతా, కిలిరులు నీరు మేమిధుఁ
గావఁగఁ గాంచినపుణ్య మెద్ది యే, కోల
దుల నెన్నిజన్మములఁ జూర్చుకొ నాఁ బాద
లన్ జన్మముల్. (హరి. భా. ౧. ౨౧.)

చ. పాదలితి రాజ్యభోగములఁ బూనితి నివ్వె
యొన్నతిం గడున్, నవలె దానభర్తముఖ
వర్తనలుం దగువల్లు సన్నితిన్.

రాధకు. ౧. ౪౪.

౩. ఉద్రేకించు, విచ్చించు.

క. యావపు లల్లొకభుజు, శ్రీదర్శనమగుటని
విశేషా కుల నా నెదిరినఁ దర్లణిమాత్రో
దితి మగు మర్కటమున నుల్లము వొడలన్.

హరి. ఆ. ౨. ౧౧౨.

౮. క్రిందిచు

౯. తొట్టినవల్ల అం పాదరిండ్ల కిండువులం
పాదలు రమణీరమణులును.

పాది ౨. ౫౨

౧౦. వ్యాపించు, క్రమ్యు.

౧౧. తీవ్రవంతరంబు జనముల, తిది పగ లిది రాత్రి
యనుచు నేర్పఱునంగా, మృదియయితి
కీగోచరమై, చదలం పొదిలించొచ్చె
జలధరవితుర్రో. వి(క). ౪. ౨౯.

౧౨. విజ్ఞానీగ, మిక్కిలి గొంచు.

౧౩. మృదమనుక్రే గోతింక ముయింపెమె
తెల్పువు క్రొవ్వపెంపునం, పాదలకు రంధ్ర
కుక్ సవతిపోదు ఘటింపుట కింపిరార్పణం,
లిది యిటు గొంత చేసితి

కళా. ౨. 3

౧౪. తోలుచు, కనలుచు.

౧౫. కి, గన్నియ తేనిమేమి తొలుగట్టుకుదం
పాదలెం గ్రమంబునని వను. ౩. ౩.

౧౬. ఫలించు

౧౭. నెండియుం బల్గొల్కి పాదలు, రంధ్రవసతి
యన కరగుణలేఖ దవదునుక్, గండవం
గెడునుతరిత్వము, పాండురమణిక్తిహారం
బదల పారిత్యపక్. (రాఘవ. ౧. ౩౨.)

౧౮. అగు, ప్రవర్తిల్లు.

౧౯. మెదలబంద వచుల బోయక, కుదిగొమ్మలు
నీటదడువం దుద నివృలమై, పాదలుకగా
కది ప్రబలునె వీర. ౪. ౧౫.

౨౦. పాదలాడు, పాదలిండు, పాదలిక, పాద
లికతైర, పాదలికవంద, పాదలికపుచ్చు,
పాదలుకొను, పాదలు

పాదలుకొను. అ. క్రి. (పాదలు+కొను, పాద్యు
ముకు) ౧. మెండుకొను, అతికయించు.

౨. గొంగడిగాడు గుడిబుగడ గలుగు
పట్టులు పాదలుకొనియుండు పట్టపట్టును
సమృద్ధింబున విలొకించుచు

చంద్రా. ౨. ౮౪.

౩. తీరగవల్లిగావపరింధిణంబుల బోడ మాం
కుల గెంపు పాదలుకొనక.

కాశీ. ౧. ౯౧.

౪. పాంసు, స్థూలమగు.

౫. పెన్నెధిగొంచినవేదచంబునక బోలకుక
సికొను పాదలుకొనియ (నిర్వి. ౮. ౮౩.)

పాదల్లు = పాదలిండు. ౬ క్రి. పాదల
తేయు, పర్తిల్లించు.

౭. నీగుణంబు లిం, కటం బలమేది మేదిని
బావల్లుము విశ్వపుపాలమన్నభా

కావ్యా. ౨. 83

పాదవు = పాదవు అ క్రి ౧. కలుగు, సంధ
విం.

౮. కుడిచి కూర్చుండి క్రొవ్వనక బుదిమివీని,
వడలెం తెచ్చుట నిట్టిచేడ్పాటు పొదనె.

అచ్చ రా యు. ౪౫౨.

౯. పాదవక్ ఘూర్ణితస్థిభామనిలిడప్రాహ్మ్యక
సంకంధముక్ వను. ౪. ౨౦.

౧౦. ఎలగు, పిచ్చు

౧౧. సమబుద్ధి నీతియు పావనస్థంబు, మెం
లైన సమణంబులరాని యునుచు, బాదవి
నీపెంపు పాల్గుగాకేమి.

౧౨. రా. కిష్కిం. ౨౧౨. పా. ౧౯. పం

పాది. వి. (కొ., కు. పాదె. ము., త. పాది.
౧. కొన, కూడీరము.

౧౩. కలియేయలకు ఫిదిని చాగి నిలిచినవడి
బాదల మార్గము అలర.

కై. భా. ౫. ౧౧౧

1. తరకవమ్మ పాది నిర్వహణ పాణిపతమ్మ
వీస యన మాణిర మొనరియించు.

అం. భా. ౨. ౨౧౪.

2. పిడికిటమ్మలు పిచ్చుననిన పాదియ.

చంద్రా. ౨. ౪౦

౩. మంగలి మేరసాధనము లుండుకొనితి తోలు
అంచి అడపము (౪. ౪) 3 పాదుంగ,
శిధము.

4. పొట్టపొంగున దల్లిపాది చాసి పిడికి
చాటి, క్రమ్మలు తెప్పించుతోడ

భో. ౨. ౨౧౪

౫. నమామాము, మొద్దిము, చాణ. మామాము.

6. అది " గృహసూత్రాకలత పాట గిలపి, ప్రాది
నెవ్వరుల యొకల పాదులు పిచ్చి, మంద
సంచారముగ నుభయార మగుచు, మొదల
బ్రహ్మావనము భవనారణ్యంబు

వృత్తి 3 ౧౧౧

౭. కోకిలములఁ దెలివిన బలు, గామలమౌగి
బొదిలిపట్టు కప్పపులులగుల్, నాకు
నవహృదయ లని యాహా మాఁగలు మానఁ
గలవె యని ప్రాసవలన్

కర్కా ౨. ౨౨౧

౮. నెలఁపిలు సొంపెదం బొదులు పొందెద
పక్షము గాత్రకాలలోన్

భార. విరా ౪ ౨౦౧.

౯. కేకలంధము, ముడి.

10. ఇంద్రుడఁ బాది విచ్చి విరియుమేలితోన
మోహంధతమనము మంచుకొనగ,

కు ౪౦. ౫. ౫౪౯

11. మోళు, కట్ట.

12. తొంగులపాది యొకదనఁ దె, నల్లలవామెన
యొక్కవలన ననునె యుంధక, మొలకొని

- తెప్పచుట్ట, బలుచ్రాటం బాట్టి నోర
భావం బలరక. (భార. విరా. ౧. ౨౪౫.)

13. అనిన విక్రం లిది యందలు సొందోద
నే మనియెదనొ పి పిదనముల, పాది యేమ
చాచిమఁచెదనని చాచితి .

భాగ అను. 3. ౨౪౯.

14. కన్న, అచ్చాననము, అనరణ.

15. ఈశ్వరపాది పిచ్చి యిందుక చూచిన
సొప్పొరుకన్న తెట్టుండుకొక్క.

తేయూర. ౪. 3.

16. ద్వి ముడుతవర్ణయ కిమ్మల మెట్టిపదంగ,
దిట్టమై పాదిగల్గి 3రవాయి తెల్ల, కట్టిక
మెనుపు నగు చుంక నలగ.

ద్వి. పరమ. 3 ౨౨౪. పా

17. ద్వి. పాది గల్గుమూలంబు భోగంబుగాఁగఁ, బది
మాటుకిరముల ఫణిగాజుకొనె.

ద్వి. పరమ 3 ౧౨౨. పా.

౧౮. వరుస, క్రమము

19. పాది దనవంగి ౨౨లలో, నదికిన నవ్వగులు
వర్ణిజాఖ్యము లొమిన్ (కావ్యా 3 3౨.)

20. పాదికిట్లు, పొంగును, పాదిగొను, పాది
చెను, పాదివిరియు, పాదుక

పాదికిట్లు. వి (√పాది) వాకిటిమండలి పంచ
పాక, పంచాది, వసాక. (క. ర., త్రా.)

21. ఒకవైపుగ్గవంబునకు నెలుంగక యేగి
పాదికట్టుమణులగున బొంచియుండ.

పరమ ౪. ౧౨౨.

(క. రి పా పాదిగిటిమణులగున ముద్రి)

పాదికిలి ౨. కౌ. బాధరపార్వయ, నమ్మము
ప్రక్క

డి. ... ఆ గడవడం తెలపటం, పాడిగిరికి వత్తునని
వివరము ప్రతినియమం నిడి ..

చా. 3. 43.

డి. కదిలికా సుధామత పాడిగిరికి వసులించి
శుభ్రత అందంగా గలగొల్పి

చా. 3. 43.

పాడిగిరి. వి. క. (పాడుగు) గ. వందవేరి
నిది బ్రక్కలకు పడిమిథాగము, భుజాంతరము.

గి. జనపాడిగిరినున్న వాలిరికి గదికి, తెల్ల
కొని తొమ్మిది నిడి యొత్తి నిమిత్తం,
జన్ను మొదలు తదానాల్పమున పడిమె.

చా. పూ. 4. 13.

డి. లా లా పాడిగిరిలోనన్న నుకొని చిన్నిచిన్ని
నత్తుల గోల్లించువారు.

చా. పూ. 4. 43.

(పాడుగు, జనపాడిగిరి)

క. పాడిగిరిలోన విద్వలముదమున నిడి
పాడిగిరి. 4. 13.

చ. పాడిగిరి న రేమిలిక జయియ్యవలెననియిం
కనపాడిగిరి నిడికొని పనినయింబుగా పన్నిరి
నిలిదియున్న మున్నటిలికంబునానం దేవీ
చూచి. పూ. 4. 13.

డి. పాడిగిరి, వ్యాపారాన్ని, గుమ్మరము.

డి. పాడిగిరి యిది మొదలై తెలియించుదానని
విభజించి బ్రక్కలలోనదాని బాడిగిరికి
నిలువంబడి తొంగిచూచుచో

చా. పూ. 4. 33.

డి. పాడిగిరి నిర్మి చూచు నిలిచిడి మదం
తెడల విక్రమిల్లగా తెలుసుక వచ్చి ..
చా. 4. 33.

పాడిగొను. వి. క. (పాడి + గొను) గుంతు
గొను,

డి. అనియ్యు తెలియనిదియు చూచుచుచి
పాడిగొను తెల్లలం బాడువుల గొన్ని.

చా. పూ. 4. 13.

పాడిగొను. వి. క. (పాడి + గొను) గ.
గుంతుగొను, చట్టము.

డి. పడినలకొలులగాన తెలుసులు, పాడిగొని
లోకములో పాడివిషయము

చా. పూ. 4. 13. పా. 13. పం.

క. తదనంతరం విక్రమి, పాడిగొన్న చిన్న
తొంపముల పొందగ వూరి, పాడిగొని
చార్చి పదిగొ కళా. 4. 13.

చ. వలతులగొనిరిటియేటిదిరి జల్యుతజులు
తేలొన్నగున్న పనికక బాడిగొన్న మల్లి
యలలింపక గడవతు గడ్డియక

చా. పూ. 4. 43.

డి. కిరియు, మాడు.

చ. వదలలి కృష్ణరాయ కౌవాలమునం దగు
ధారినీల న్యాయమున నొంది కాత్రపుల
పుట్టి మునుగొని కేసనం కిరీ, బాడిగొని
పైపయిం తెదలు బుచ్చుదమం కలబోలె
బోయవక మనుచ గ. 4.

డి. కిదలక భక్త్యాగ్రామములో మూడు,
పాడిగొన్న నిలిచోలె బొలుపొందిచారి.

చా. పూ. పం. 43. పా. 4. పం.

3 వ్యాపించు, ప్రసరించు

క. వదలక విభజించు వివిధప్రదర్శనలు తెల్లి
గొలుపల బులువనవీపులో, పాడిగొన్న వేలి
నింగియు, దదిగ నేమని చెప్ప వందవనయి
వోలెక. కవి. 4. 43.

చ. పాడిగొనుచూడలక తెలుపించి తెలుసు
గులుగా విగ్రహమున .. (కవి. 4. 43.)

పాడిగొను. వి. క. (పాడి + గొను) చుట్టు
కొను, పరివేషించు,

త. ... ఘనస్థిరకాయ లోకరాక్షసుల, బొది
గొది కావ నిష్కలతో పవిత్రతలు మర
మీరేకము. (భార. ఆమ. ౧. ౨౧౬)

గీ. కనుబొది పొదికముల తేరి పొదిగొన్న
రాజ్యరాజులనులతోన. గీ. కలయిక దొలు
కానుకోములు గలవు కాకు

ఉ. హరి. క. ౧౩౬.

పాదపద్యము. అ. క్రి. (√పాది.) పాదగు.

గ. అది కడుపుకొలదియను దివి, సదవమువకు
మగిడివచ్చి సుబాద్దను ని, ప్లవ నరసి
యెరుగ దిగుగ, బొదిచెడియొక లైదు .

తే. పంచ. ౩. ౫౦.

పాదిటి = పాదము. విలు. పాటివాడను, వాడు
నుడు.

గీ. పాటి మెరిసి గురి పాదిటి పాదము .
యెడగ వాడువాళ్ళు కవరు

అం. భా. ౨. ౧౩౩.

పాదిరించు. స. క్రి. (√పాదుత.) పుష్పిలక
తేయు, పూచునట్లుచేయు.

గీ. బొట్టుగు లేకువిది బొదరించె నొక్కర్థ
చూచియుఁ జేసిందిసొలగుమితి.

యయా. క. ౨౦.

(గ. ర. పా. పాదరించె. ముద్రి)

పాదిరించు. స. క్రి. (√పాదుత.) పాదుక
తేయు, వాగులించుకేయు.

గీ. ఒకవసుద్రతను యిం పూపు తెల్లనితాది
బొదిరించెడుకలది పూది నిలిచె.

చంద్రి. ౨. ౨౫.

పాదిరిరియు. అ. క్రి. (పాది + విరియు.) ౧.
గుంపుచెడు, విడిపోవు, చెడగు.

గీ. తెలివి పరతక్రమ పాదిరిరికి ముఖ ...

మ. సం. ౧౨. ౧౫౬.

౨. విగినెడు, పైర్యపానముగు.

గ. గిరిజలలితాంగములు పొది, బొది గనుగొని
సొగసి యనుకోబొమ్మ జలమృత్, చెరలంగ
విసివంగురి బొది, విగి మహేశ్వర మనలు
వికటం బయ్యెడు. (మ. సం. ౫. ౧౧౬)

పాదుగు = పాదుపు. వి. ఉభయ, అపు మొద
లగు వాని పా లుండెడిచోట.

మధ్యాహ్నం. మృదులమయమును కంభుభ
కెరముల మెల్ల వలుచు, పాదుగును ...
భార. అది. క. ౪౪౩

ఉ. కంఠమె దీనివాలది మధానిభవాకరకంఠే
దీని యొ, కుండపాదుగు .

పాదు. ౫. ౨౪౪.

చ. పురి కేగెఁ జరి ప్రసంబులు, బలసి
పాదుగు ప్రేగు ముంగ గభిరకములుతోడ
దీ, గుల నడయాడు చాలకులు దోరపురికి
దొలంగి పొలుగె. (భా. భా. ౨. ౨౦)

పా. పాదుగు కోసి పాలుత్రాగు = అత్యాళదే
మొదటికే నష్టము వంద.

జ. పాదుగుచేయు

పాదుగుచేయు ౩ క్రి. (పాదుగు + చేయు.)

తాళబోవునయమును పువు పెద్దపాదుగు
కలదియు.

(గృహ.) అపు పాదుగుచేసివది. పది దినములలో
తానవచ్చును. (గ. ౧)

పాదుక. వి. (పాది + ఉక, సాన్ధ్యము) పాది,
పాటము, మూట.

గీ. నంజ, కంఠయును బుచ్చి పాడుకగా
నమరక గట్టి, కోనును తేగుబోగుటయొక
బదియ (భార. కాం. ౩. ౪౪౪)

పాడుగబుట్టు. స. ౩. (పాడుగక + బుట్టు.)
పాడిగబుట్టు, గిట్టి పట్టుకొను.

స. ... ఇన్నిధంబునం గలభాషిణీకంబునకుఁ
దనకరంబు నుట్టెను జేర్చి వ్రేలు
కనుకఁ బాని నిరుగేలం పాడుగబుట్టుకొని
పరమకరణాచరకశత్యంబునఁ బొలంగక
యా వృద్ధభూమి .. (కళా. 3. ౧౨౦)

పాడుగు = పాడువు, ఒడుగు. స. ౩.
(క. పాడిను, పాడుగు, క. పాడుగు.)
౧. క్రమ్య, ఆవరంబు.

క. బ్రదికెదనంతులఁ బురుషుఁడు, ప్రియలక
నిలువెల్ల నగలఁ బెనఁగొనియెంచునా, నుదయ
కొని దుది నూగుడు, పాడిగక కాన్పాన
తీజునునకుఁ బ్రతియె.

కవిక. ౫. ౧౧౮.

సీ. పెదబుల్బులవృత్తి లతఁ బాడుగఁ బుట్టు
వెలఁ బుట్టకొప్పులలోనఁ బుట్టెఁ జేటు.
పాట్ల. 3. ౧౪౦.

౨. (పెట్ట నిల్లబడుజేయుటకు గుర్తను జేక్క-
లతో) కప్పు.

సీ. అంబునిధితరణుఁ గలూరితి బుద్ధిగొని
కలంగుఁడు ప్రియిని ప్రదలఁదెట్టి, పాడిగ .
నేం. పంచ ౧. ౨౨౦.

3. (రత్నములు, వెలు) ఖచితముచేయు, చెక్క-
తా : పట్టాలు పాడిగన యొకగరము.

అ. ౩. కరియ, పైబడు.

సీ. పాడుగుల భయంబుల నొడుగు నును,
పైరత్నకృత్తినిరింగకత్తును పవించె.

కవిరా. ౨. ౩3.

(క. ర. పా. పాడువు. మంద్రితా.)

వి. శిశువులపొక్కుల నవయోగించునట్లు.

క. కలఁ దోరి నూత్రేరి దిడి, కలకృష్టి
యెందు శేతికెలంబును జొ, త్తిల రావి
తెక్కఁ బాడు, గలరిది నుమారు నుని
రాకాడు లుట. (కా. 3. ౪౦.)

౪ : పాడిని, పాడుగబుట్టు, పాడుగును.

పాడుగుడు. విని. ($\sqrt{\text{పాడుగు}}$) ౧. పాడుగు
నది, కప్పునది.

(వి. కప్పుడు, అర్పాదనము. అని. క. ర.)

క. అర్పాదనకలకల పాడుగుడు, పాడులలోను
దివ్యపురుషుఁ డని తమోనుమలు నిమఁ
గానరు నను, నత్యుగముఁ జూడకుము దయ
బ్రోవఁదగున్. పరమ. ౧. ౧౪౫.

౨. ప్రకట పాడిగ నిల్లబడు జేయునది.

సీ. బానలో బాణినినట్లుపుట్టుచు చింది
పాడుగుడుతోకలఁ బొత్తిచేసి.

కవి. 3. ౫౦.

వి. వి. ౧. పాడుగుడుపొక్కులు, శిశువులకు
యోగించు వస్త్రఖండములు.

సీ. ఆ మహా రి పరకృష్టితమోహము, (పాట
నేటికిఁ దెట్టిరి ముగ్ధ లనుచు, నునిధంబును
పాడుగుల్లనడుచు నును, నుండు నునిదిదీసి
కాకృష్టితఁ జూచి. పరా. ౨. ౫.

స. తొలుంబట్టల పాడుగుల్లపైఁ గ్రొచ్చుడు
వెలివిలునుచుంగల నిమ్మపైఁబును ...

కళా. ౨. ౨౨౪.

౨. బాలకృదానికము.

పాడువు. వి. (క. పాడివు.) ౧. వృద్ధి, పెంపు

క. కలకృష్టకలకలకల పాడుగు, నునునకు
తెట్టికట్టిక కా ప, ముగ్ధులకు వ్రేపు
నిమగ్న, బాణినినట్లు శేటికల గడుపుపాడు
పరచెంచె. (కళా. ౨. 3౧౨.)

అ. మిరవ్యయము. (ప్రా.)

(వ్యవ.) బానిసగ్గతి పాదుపు లేదు, ఎంత ద్వైత
నను చాలదు.

(వ్యవ.) పాదుపుగా వాడికొన్నయెడల తెలవ
నేలదిగుపాంతుల చాలును.

విలు. పాంతుక కలది, యే కము, పనియెదది.

(వ్యవ.) ఆమె సురుకు లన్నియు గదిలో బొదు
పుగా నుంచినది.

సీ. పాదుపుగా న మ్మ ల పా దు లు వీధున
శ్రేయి .. మ. చ. అ. ౫౩.

బ: పాదుపుచేయు.

పాదుపుచేయు. స. శ్రీ. (పాదుపు + చేయు.)

చక్కలబలుచు, పొందుపలుచు.

(వ్యవ.) బుద్ధిమంతుడు కనుక చెడిపోయిన
సంసారము పాదుపుచేసికొన్నాడు.

(వ్యవ.) కుండెనుంట్ల పాదుపుచేసికొని యింటికి
చెచ్చికొనును.

పాదురు. అ. శ్రీ. భూచు, పుష్పించు.

(క. ర. మా. పాదిండు.)

బ: పాదిండు.

పాదువ(గ)బట్టు. స. శ్రీ. (పాదువ +

పట్టు.) గట్టిగాఁ బట్టు, బిగియఁబట్టు.

మ....దగ్గఁబట్టుగఁజూచును దొర్లి లాసముల్లాసి
యై, పాదువంబట్టి బహిరంతరముఁపుల ...

భా. రా. ఆర. ౧. అ౯.

ఇట్టి : పాదువగఁబట్టు.

అ. బోటిపిండులేక పాదువంఁబట్టింది, రాజ
సమున బైత్యరాజునయి, దొడరి చేతదానిఁ
త్రొంగెద ... భాగ. ౯. ౫౩౩.

పాదుపు = పాదుగు స. శ్రీ. (త. పాదుపు.)

౧. కప్పు, అర్చాపించు, క్రమ్ము, ఆవరించు.

సీ. వీరమై న కల నిఁ బాటి ముక్కానుఁ
దత్తుగ్గబాణచయమున బొదిపె.

భార. భీష్మ. ౧. అ౯౪.

సీ... పాదును పాదివన. గీ. యలలితమరాళ
గమి కటులందు మొలుచు.

(అను. ౪. ౫౦.)

క. విభ్రండు సద్దమబానిసా, పమ్ముఁ దుముత
నేమను రృఘమ్ముల పొరకని సంపదానల
బొదిపెన. ఉ. మా. ౧. ౧౪౧.

బి. దేవతాపరియార్జక, మరిది వియచ్చర
వాహిని మురిపారించి బొదివి ఘోరముగఁ
దోయదెడక. పా. ౫. ౧౫.

అ. చుట్టుకొను, పరివేర్చించు.

ఆ. భీమసేను సప్రభు తెచ్చుఁబలంబులు, పాదుపు
చెఱింగి ప్రపదపుత్రులందు.

భార. భీష్మ. అ. 3౬3.

సీ. కలకలఁబల్లుచిల్కలకొల్పిఁ దను బా తి
గాఁబోలు నని చిల్కలదుపు పాదువ.

ఉ. రా. ౬. అ౭.

గీ. నమ్మఁ బొడిచి పొరుగిందనన్నరవములు ..
మమచ. ౬. ౫౧.

3. అణుము, అక్రమించు.

సీ. ఆత్మావనిమండలస్త్రీఁ లేడఁబాని లలసా
నితంబునందలముఁ బొదుపు.

విక్ర. 3. ౪౧.

౪. లోపల ఉంచు, మాటుపలుచు.

మ. ... విక్రమవిహారంబు ముగియించి గత్తునల
బొదివినపనుమకోదండునెంచెలపొఁతకనెవ
టదిగఁబెంపెను మొలం గదలగియును
రాజునందలంబు మానదబాణి కానిది.

ప్రభా. ౫. ౫౭.

ఉ. ... పాదకంఠంబులొప్పున మిన్నేటివనింది
నెక్కువదిగుటానున బొదిని యిచ్చిన.

(పాద. ౧. ౫౬)

౫. చెరువు, చెక్కుకొను.

పీ. కలికాధగియ్యనె గన్నే నేదగి పుత్తు
తేజవోఁ గూడ రతేనిఁ బొదిని.

(నెమి. ౨. ౨౨)

(చెది, నేది. పా.)

౬. గట్టిగాఁ గూర్పు చెరువు

మ. తనయా రమ్మని కాగిటబొదిగి రిద్దా
చెక్కులన్ నొక్కె

(పంద్రా. ౨. ౫౬)

చ. ఆన నెని చాలఁదల్లడిలి యాయక నాయకుని
మనఁ రయంబునఁ దుక్కొంటింబొదివె

కళా. 3. ౨౫౦.

౭. (యద్దమున) మాల్కొను, తిలకము

అ. కొడకపాటు మొది కొపించి కా లింగ, పరి
రయియిన దేరు వలసి కీమఁ, బొదిని
పిడుగుఁగొదవబొనివారము ద్విప్రేసి

భారీ భీష్మ ౬. ౨౫౬.

గీ. గట్టు పెట్టును పెప్పించి కిట్టగిట్టి, వేగిరియ
కాటి పెడతొలివేల్పు బొదపు

అచ్చ రా. యు. ౩౯.

౮. పుప్పించు, కాఁడు.

క. అది యట్టకాది నిప్పునఁ, వెదిలంటునె దేవ
దేవ శ్రీరమణీకున్, మది మనిదిన యు తమ
మునిఁ, బొదపునె యాపదలు సూర్యుఁ
బొదపునె తమమల్. (పునెం. ౪. 3౨)

(కమ్మ. అని, క. ౧.)

ఉ. లలితకీచపుచ్చుమృదులంబులు నీచరిణంబు
లక్కటా, యల యిది యాక్ష మిట్టు
అలయించుట గా పది ప్రాప్తినామృతా,

వ్రలు పెలగంగ పెక్ పొదిని తొల్లమృత
వ్రగు విన్నపంబులని, బలముఁజేయించుడు
మన బంగరుటంచిన లంగడింపఁగన్.

పాండు. ౨. 3౨.

క. పదివాడికూపు లాత్తులొదొరన్ గుణిపిసి
యేయ గొల్పున నవి క్కై, బొదవంగనీక
రక్కలఁ, ఇదియంగా మోఁదె కలిమి పడ
లక యతఁడన్. (అచ్చ. రా. అర. ౪౪.)

క. పట్టుకొను.

చ. ముని యటు రాఁ దటానన సమున్నత
వీరము డిగ్గి నిల్లునెం, గననిరుడేదకొను మన
గౌరవ మోర్చి కెంపమొండఁగా, బాపతి
చూచ్చి తోడనె సవంతునంభరితాను
కలపమై, యివని పలగ్నముం బొదిపి
నీకులు దినదయాకుదర్శనల్.

మను. ౨. ౮౪.

క. గరుడుఁడు వొదిలిన నాగము, కరణీన్ ..

భాగ. ౨. ౪౦౮.

౧౦. వివర్ధించు, తిలచు.

పీ. పల్లవమృతకు సంపల్లవమృతాగూర్చుపదము
లొక్కటి రెండు బొదవ నేర్పు.

అచలా. ౨. 3౪.

౧౧. పట్టులు పిల్లలను జేయుట మల్లనెట్లను తెక్కు
లతో గప్పు.

పీ. గ్రుడ్లలఁ బొదపునుక్కపలు దక్కట గాక
బొదలాడఁ జెట్టై బులంబుతొంక.

పాండు. ౪. ౨౯౨.

౧౨. (రత్నములు లోనుగూది) ఖదించు,
చెట్టు

తిరా : పచ్చలు పొదిలెన యేంగరము.

౧౩. చేరదేయ, వకపలుకొను.

క. అని పరిశీలించి గొడుగు, బాదపు
కోకమనసునగు పుణ్యమిది దగం, దనకరి
మలక బాదపుచు ...

భార. శ్రీ. ఆ. అగ్ర.

గీ. చాలాదురు వారు పువతికి పేలునీయక,
గీడోనగుగ గావున గిద్దిమమలక, బోరయ
కుండంగ వారల నరసికొనుచు, బోది
బాదపుట కాన్యంబు భూపరునకు.

భార. కాం. ఆ. 3౬౦.

౧౪. అమనయించు, బ్రతిమాలు.

ప. మా రిద్దిలు బొక్కటియై భరింపడి యిచ్చుని
సక్కంతేసి కాక మిలోన నిట్టియొరపు
మాట తల యని పొదివిపరి.

భార. ఉచ్చో. ౪. అగ్ర.

౧౫. అనుకరించు.

ప. అపూర్వంకంబు చదలేటిసీతనలది
సోదరీయన్నే హలబులులంబోని పాపనత్వ
కుచిత్వగాంభీర్యమాధుర్యంబులు చరితమన
స్ఫుటావేశనంబుల భరియించి పైచోడం
బొదివి ధీమ. ౧. 3౧.

అ. శ్రీ. = పాదగు. ౧. కవియ, పైయడు.

గీ. ఒక్కండ్రు పెక్కండ్రు తెక్కిన విచ్చియక
బొదివి పెటోకపోటు పొదునునడలు.

భార. విరా. 3. ౧౬౪.

క. పాదపుచు విచ్చును బలువిడి, గొడుగుచు
బాలుచును నుతి మహిభాగము గ్రక్క
డలం గార్వకవిద్యావిమండన గురుతోడ
బోర వివిధబలులం.

భార. శ్రీ. ౧. ౧౪౪.

ప. ... దివిగణంబులు నీచనివాసంబుల రామోను
లతో సుమరలునీసి యొహనిసాహెరి
తెనంగి విచ్చుచుం బాదపుచుండిరి ...

కా. కా. 3. 3౯.

ఆ. పాదపు, ఒడపు; కలుగు, త్పట్టు.

గీ. మొదలపాటు వదిలి మొదటి పాదపు, నా
వ్యంగలు వగల నీనె దిగులు బొదిమ.

భార. విరా. ఆ. ౧౦౬.

క. విదితంబగు నరేంద్రుని, ఏమలరూపంబునండు
జగదూర్వు లాగిం, పాదపుచు విచ్చుచు
కలుగుచు, మది విచ్చుతిపేయు గెంత
మాపులభంగిన. కా. కా. ఆ. 3౫.

3. క్రమ్ము, వ్యాపించు

గీ. తరుణై చాలకలజనన క్రిములు పాదపు, మర
కతచ్ఛాయక బొల్లు దర్శింపబలము ..

అమ. ఆ. ౨.

చ. పిడుగుతున్నలు వానరిపీరు లొక్కటకా,
బొదివి లంకచుట్టనను భూగగనంబులు
నిండ వాల్చుచున్. (కామ. ఆ. ౧౮౦.)

వి కప్పుడు, అచ్చాదనము, కప్పునట్టి వత్తు
చర్మాది.

గీ. పడిడిచెలగులరవల్ల పైన నేగ, పాడు
వుగా గప్పుకొని పూలపాదమలుగునక,
నిలిచి యగునను తెగునను కలులకాది,
చిలుకవలె ముద్దపల్లులక బలిక నిట్లు.

మే. మా. క. అగ్ర.

ప. పాదపు విరియం దట్టి కనుగొని నిరూపించి
పారథీయని సవ్యపాదం విరిచి యిట్లునియె.

భార. విరా. ౪. ౧౧౩.

ప. కూనలకోపానలాది రేకంబులక కాకంబు
లగు కానకాచుల నింకింకలగునెడిదెద
పలం గండపాదపులం గలకమ్మకూర
భుజంచుభావనలను. (చంద్రా. అ. ౯౩.)

జ: పొదివించు, పాదమంటు, పాదమండం.

పాదపు = పాదగు. వి. దాదము, అత్తలు
పాదమనగా పాదమండే చోటు.

గీ. సమయోపాలకాగ్రణి చమలశిఖిమరభివా
లిల్లిపామవున గరమెసంగమితులచంద్రికా
దగ్గరములు విడిచి భువనరహిత
వత్సరపుమలలు చుదిచె.

తె. కవం. ౫. ౧౯౦.

గీ. ... అవు, తనదా చా బామవున బడి
త్రాతాశిఖి, యవల బానిరె వచ్చించి
యివల పంపె. (తే. మా. ౪. ౧౫౮)

పాద్య = ప్రాద్య. వి. (సం. ౩. ౧౩౩. ప్రా. ౪౯౦.
౪. పాత్ర. త. పాత్రము.) ౧. తిమ.

(వ్యవ.) శీతాది అయిదు పాద్యల పురుషు
అయిదు.

గీ. పాద్యదగ చా దనంగను బాద్యదాగె
బాద్యలయిమిమిమి

అం. భా. ౧. ౯౦.

గీ. ముద్దిమద్దిగె నీదు బాద్య పాద్యవచ్చె,
పుట్టములు గట్టి చిటిపాటితూతసొమ్ము,
వెట్టు . భుజికా. ౫. ౩౪.

౪. ఏపాద్య భేదమున సంతాపించుచునుండె
నతఁడు ధరలో భార్యానూపవతిశ్రువని
౪, దా పెద్దలు పల్కి రేలతప్పు నటయన.

కవిరా. ౨ ౩౩.

౫. సూత్యయ.

(త్యవ.) పాద్య పాడినది త్యవరామి.

పాన = పానము. వి. (పీఠి అచ్చుపరమనవచ్చును
ద్విత్వగుణము.) బంగారము.

౪. తిజ్జాముల జగదంబిక, నజ్జానులలికృతాను
నారాధించె, నజ్జానయిలొన్నపయి,
నెజ్జానయి లేచివారిపిన్నికు లగుటక.

కాళ. ౩. ౧౮౫.

గీ. కాంతాభిధల బంగారు బంగడ్డ పోన్న
పిడిచి పసింది పాక పైచి పయిడి.

అం. భా. ౫. ౨౪౯.

తీ. ' . మారుసామనం, బోదక రూపిగాంచి
విరుదొందిన పాశ్చాలనూలిపుంటున్నా
దన పేటియై చుట్టబీతటి నీటగు నివ్వ
భూటికీక. తీ. మరెక్క. ౩. ౩౦.

గీ. మృగిమదముచెంత గుండుమరెఖిబోశి,
నీలమణిపాంత నుదిరిపాత్రకబోశి, మేఘము
బులంగటను దీగమెలమ్రబోశి, నవ్వును
చెంగట నుభద్ర తెలియ నవ్వును.

విజ. వి. ౩. ౧౧౮.

పాన = పానము. వి. పున్నాగము. ౩.

గీ. పాన్న పాన యవంగె బున్నాగముఁ
దవయ్య సాం. వి. ప్థా. ౫౩.

పాన = పానము. విజ. అల్ల. అ. (మారముగా
నుండు పశువుమును బావుటయం దుప
యోగించుటను)

రగద. పాలతి యిది చవసాగె బానపాన్న
నీదలకు, బిలుకపలుకులు తలుచు వేరుని
నీదలకు . తీ. రా. ౩. ౩౦.

మ. పాలతీ యాపానపాన్నపాన్నవిరీతిబూదేతి
బిల్కలల్లగా, నలరక పారెకు నెక్కుయక
దిగుచు బానై తువ్వెదన్మించె . . .

నవల. ౩. ౧౨౦.

పానము = పానము. ప. (తీ. పానము,
తాలించు.

గీ. ... తాలింపు తిరునాడెంత పాన పనగ,
సంపూర్ణముగా కాన్మునును తాలింపు
పైచిది పారబీదని పానతిన దన, పల
తాన గుండ్పుకనాచియిలుగాన ...

అం. భా. ౫. ౨౫౨. (పానము. అవయవి.)

పాపపాప. నిం. మిక్కిలికొంచెము, అత్యల్పము.

క. రాజులు సీతనిపొదాం, బోంబులు ముట్ట
మొది పొనపొనవత్తుతా, రాజకీయములు
మనోచ్యుతి, రాజుల సీరామంబు రదింబుంతు
రసా. ప్రబోధ. ౨. ౧౬.

చ. పాపపాపద్రవమునఁ బ్రఫుల్లసతోజవళాయ
తాపి మెల్లన వృషమహాతాపమున అంప
టతోఁ జూచి ... (హంస. ౫. ౮౧.)

క. అది సిద్ధురాలు పెట్టినఁ, పాపపాపగా
ప్రళయ చెందఁ బులకలు పొడమెత్త, తన
నిజకిలి యెవరినో, గమనము ధూమాం
మరణముగలి వృత్తమెనక.

హంస. ౧. ౬౫.

శ్రీ. నిం. ద్రు. ౧. కృష్ణముగా, సత్వరముగా,
(మెల్లగా అది క్రా.)

క. పాపపాపఁ గావన వేదన, పనువునఁ జది
యెరుల గంజిఁ బ్రయోగంతులదృష్టనమిదు
గోత్రగిరిభక్తన మక్రంకమరిమిదాధనఁ
గట్టెదనక. నేం. పంతు. ౧. ౨౦౨.

౨. తిన్నగా, నూటగా.

చ. పాపపాపఁ పొన్నగున్నుంలు బోటికొ మర్లిక
ప్రాణి మాటికి, మనుమితినెఁ జిందుచు
మహాహరభృగరసం తెసంగఁ గౌరి జొర
యెచున్ రతిన్ నిమగ్తైక తెలుపొంది ..

ఉ. రా. ౬. ౪౨.

వి. అక్కడ.

క. అల్లడ కంటే పాపపాప, తెల్లనిగట్టులంత
మబ్బుడతెరుపాలనం, దెల్లడఁ బూదిన
ధరణి, నల్లభ సీరామనీన కాలు మెలింబుర.
మనుచు. ౪. ౧౬.

క. మినుకుమిను కొనిదిమింటక, పాపపాప నల
తెల్ల మబ్బుపొంతన దిగుబాటున వన కలదో

తేదో, యనుమాత్రము గావలె గంటిపా
వృషతపయా. సారంగ. ౧. ౧౨౪.

పి. అగ్గడ ముక్కిడ యెరుల యాడ యందలి
పాపపాప యయ్యెడ యెరులయందుఁబాడత్రా
గ్గమె ... అం. భా. ౩. ౬౬.

పానరారు. అ. శ్రీ. (పాపరు + అరు) ఒప్పు
కోలిం.

పంపవృత్తము. వేదేరాయఁడు పిరిగేస్తుండుం,
చేదో మిఁగిదిమూట తిక్, వేదోశుభ్రులు
తెనెఁ గానింపక, బూటం తెండుచుఁ
పానరార్యటి. (అచ్చ. రా. యు. ౬౦౦.)

ద్వి. అదిమిమద్విరవంబు మా న్నంబులోనఁ, పాప
రారులనిదమ్మిపూమెగ్గ యనగ.

ద్వి. తి. పా. ౧. ౪. పా. ౧౬. పం.

క. అది తెల్పుచు వారలఁ దోవచ్చెని యప్పుడె
కదిలి తపసికొలఁకులు తెలు, మెనుగోనలుఁ
బల్లియలుగ, పానరారగఁ గడచి నైక
మనఁ జనునెదలన్.

అచ్చ. రా. కా. ౧౪౧.

పానరించు = ఒనరించు, పానరుచు. స. శ్రీ.

(√పానరు) ౧. చేయు, కానించు.

క. .. పెమ్మసమయము దనుఁ జాన మాన్చి
నైదికయుక్తిం, పానరించుచు ...

భాగ. ౧౦. ఉ. ౧౩౨౦.

క. . కిలెలియ, లావునింప వృషవట్టి ...
దళక. ౩. ౧౨౩.

ఉ. .. పీఠ వహించి కమ్మలవ మత్సవముం
బానించె నెంతయుగ. (నైదు. ౬. ౫౬.)

౨. పుట్టించు, కలిగించు.

క. భవమును విద్యయు వశవి, బును దుర్బు
తులకు చురుగుఁ బొనరించును ...

భార. ఉద్యో. ౨. 3౫.

క. భవమందును రూపవీయును, చువమునఁ దల
పోయి నధికమామ్యులు ప్రాధాన్యగవనెత్తుడి
కనురాగము, పానరింపఁగఁజాలు నతఁడ
పునుపుఁ దెందువా. (దశకు. ౫. ౪౬.)

పానరు = బనరు. అ. (1. ౧. కలుగు,
నలరా ప్రతుగు.

క. అనఘా యోషిచేముల, నమఁగా భాదింప
జగమునకు నెత్తుడు హితం, పానరింతుఁ
దత్తుకృతములఁ, పానరినపుచ్చకృతానుముల
వివరింతున్. (భార. కాం. ౬. ౪30.)

చ. అనఘ యతృర్వమైన భవరాగచునంబు
తలంప పొక్కఁదోఁ, పానరినకయ్య మిప్పు
దైఁబోయఁగ వచ్చిననుట్ల తోఁచె
కళాం ౪. ౧౪౪.

(పానరు, అని క. ర.)

గీ. అనుచు నుగ్రక్రవముఁ దింపు పానర పెల్ల,
తపసి శీంధ్రకు నెఱిగింప

వీలా. ౧. ౧౧3.

౨. పొందుకలిగియుండు, పానరుగానుండు.

క. అనవుడు వీర్వలుఁ దిమలోఁ, పానరియ
యొందొరులతోడ భూభూ లలకన్...

భార. అది. ౮. ౧౧౧.

3. బిచ్చు పానరు.

చ. అనిత ప్పెచ్చి వృశోదరుం దీతఁడు కార్యం
లింక పెల్లంబుగాఁ, పానరం బిల్లునె
యంచుఁ చేరెఁబంపొత్తుం బొంద ...

భార. ఉద్యో. 3. ౧౪3.

ద్వి. మును లేనియొక్రోవ ముందట నున్నఁ,
పానర నిల్వల యెయ్యెఁ పోకల యనుచు.
బస. పు. 3. 2౪. పా. ౬33. పం.

వి. ౧. పొందిక, పొంకము. (యా. పానరాత,
పానరువను) ౨. ఇంపు. (క. ర.)

౩. పానరాయ, పానరించు, పానరుచు, పానరు
వను.

పానరుచు(య్య) = బనరుచు. ప. (1.

(√పానరు) ౧. చేయు, కాదించు.

క. తనపేర్చి నమగులునుగ, వనరునలోచనుఁడు
పుంపవనీమంతా, వ్యసనము కల్పానింబులు,
పానరిది నమృతవిభవభ్రాతృ నొప్పిన్.

చారీ. ఉ. 3. ౧౮౧.

3. తనముదిమి తాను గొని జన్మవము మహా
రున కొనగి వానిన్ జనపా, లనభేలనలోలు
నిగాఁ, పానరిది యానుకృతి ననెఁ వహి
వనమునకున్. ఉ. రా. ౬. ౪03.

చ. ... గచ్చకొట్టమున బ్రాంతవలగడి పట్టనం
బొన్నర్చిన విభలంబు యొగము వికల్గదశి
యందు మందలోన్.

(యార్. 3. 3౬౬)

౨. ఉపయోగించు, వినియోగించు.

క. తనకొలది నుపాయంబులు, పానరిది భవ
మంతఁదగుట భూపగులును నిర్భమని నిజ
ప్రజయును నై, కొనదు విశోధులును సరళ
గొనరు మహారా. (భార. కాం. 3. ౧83.)

3. పానరగఁజేయు, పొందుపఱుచు.

క. పానరిది యాదెనుములఁగొనఁ దలఁచె
దుర్వినితకోటిధనంబుల్, దన కెల్లినట్టి
తప్పలఁగొని నుజువుల కీగి న్నుపతిని
మండ్రులుపున్. (భార. కాం. ౨. ౧౮౬)

పానరువను. అ. (1. (పానరు + వను) పానరు
వను, అనునూరించు. (క. ర.)

పానలు. అ. ౩. కగదగడుండు.

ద్వి. .. తస్మిలాంతస్యేతిమండి, కనలుచు బోన
లుచు గగనయనుచు .. పరలుభోరాన్ని,
బాదగని .

పండితా. ధర్మ. 3౯౮. పా. ౧౩. పం

పానిక. వి. త్వణిశేషము, ముంజగడ్డి. ౩.

పానిక యంచుక దగ ముంజము .

అం. భా. ౨. ౨౪.

చ. కక్కో-కయన్, బాని శబ పీరి
తోణియు ప్రబంధ. ౨౦౦.

పాను = పాన్ను. వి. బంగారము.

(యా. పానుగంటి.)

అ : పానుగంటి

పానుగంటి. వి (పాను + కన్ను.) కనక
నయనుక, పానాగ్నిమేళము.

క. తోలుక బానుగంటి మట్టంబు, పలకు బాంప
పతి ముంజుగు ముంజాల్లిని
వికా 3. ౨౧౨

పానుగు. వి. రింబు, నిప్పుకాంతిరి కిప్పివయ
భక్తులు, తోహానక.

అ. పాగుయ ముంజుంబులును బానుగులేని
శిథిలు, బహులశిఖలునైవసగిని నవము .
భారి. కాం. ౫. ౯౪.

వి. రిప్పెము, దీపము.

గి. బీతలకై పుత్ర సావిత్రిగడు, పానుగు
ద్రవ శీల యామి దుంబులైత, నమరా
శ్చుని విమళాం యువు లిత్తుడు, గొనగ
పలయు లేతమ్ము నన్నియతొరగ.

భార. అది. ౨. ౨౩౮.

అ : పానుగుపడు, పానుగుపడు, పానుగు
బోవు, పాన్ను.

పానుగు. వి. త్వణిశేషము. (క. ర., ౨౪౮.)

పానుగు. వి. బానుగుడు, పాన్తిబాడు

పి. పాన్తి ముట్టి . . పానుగు బానుక ...
యనగను బానుకాల్లి దనరు.

అం. భా. ౨. ౧౨౩.

అ : పానుగుచేతు.

పానుగుచేతు. వి. (√పానుగు.) మత్స్య
నిశేషము. (క. ర.)

పానుగుప్ర(వ)ను = పానుగు, పాన్నుడు,
పాంపడు. అ. ౩. (పానుగు + పను) ౧.
నిప్పెముగు, కాంతిహినముగు, చల్లారు.

క. మును పంకపడి మూకలు, కనుగని విచ్చు
టయొక చిదప గాండివి ముంజు, బానుగు
చడి యొండి తగుగా, పున్న మంజుమళ
నలంబుబొల్లి మహిళా.

భార. ద్రా. 3. ౨౧౩.

అ. బగములెల్ల బాంటిచాన ద్రాక్షయ్య, చరణ
సఖరచంద్రచంద్రికలును, బానుగువీడియొ
నత్వంబున బ్రహ్మ తేజులు, వివసకబురుతులు
దివియబోలె.

భాగ. ౮. ౨౨౮.

గి. అమాపతిపండుడు పాద పడలి చువిక,
ననుమా మును మడినోమెనటకాదె, యదరి
దరికొని మంజువీత్రానలంబు, పుత్రులై లెద
గల్గె నైచిక బానుగు పడెను.

నిర్వ. ౨. ౧౧౦.

చ. తటరుమాచిద్రుమద్రుమవికానము లావ్య
బయోధి కింక ముక్కటచులార్చి పాన్తి
ముల గన్వయనక పెదలంగద్రావియన్,
బటుకాభావ మేదితి బహుభంగి విశిష్ట
జొంది క్రింద నచ్చటనచట బానుగునడి
ప్రగ్నిపరూబాకీలలో యనక.

పులిం. ౧. 33.

౨. ఓడిండు.

క. విను వాటి క్రితములందు, పానులగుడునందు
నిత్య భుజనభూతకృత్వంబు, బాతుడితిగానఁ
దగు నీయభివృద్ధి నిక వాగు నలువడ
వింకె. భార. అర. ౫ ౧౫౨.

గ్లో. నవ్విరిరహంతోళి భవాకవాతోహంతా
రము. (సం. భార. అర. ౨౨౦. ౧౫.)

కు. .. అతం తే ప్రమించిన ఛాత్రి యన్మిత
మధాగధ పీఠము రాత్రియందులోని మన
పకబిడ్డలములు నవాశ్రయములై పానుగు
పడుం గావున నితనివారిలెం బోయి నీ
యడుగందలంచిన యభిలషన్ములు నడిగి
వెప్పించుట .. (భార. కాంతి. ౨ ౧౫.)

గ్లో. ప్రభువు లాత్రికపక్షపాతము విడిచిరి తుల్య
నర్జనులం పానుగుడునందు.

వరాహ. ౩ ౩౧.

౩. తూర్పునగు, పానునదు.

క. పనులకు నీ పెద్దదేయి, పనచిది పాలమెల్లఁ
బానులపడి యుండఁగ నీ, పనమీతంబుగ
వనుదే, వనుతుండు చింతింప .

వారి. భూ. ౩. ౨౯.

౪. వికలమగు, అస్వస్థమగు.

క. మనకు సరస్వతిఁ గనుఁగొని, అమరీ వామనము
కోకసంతాపమునకు, పానులగుడు నివేకము
నకుఁ, గొనఁగొంటు చాల నూలుకొన వని
పలకె. ప్రభోధ. ౫. ౧౮.

౫. కష్టము, బాధపడు.

కు. ... తి తరంగంబున సంతారతరంగముల
మునుంగులు పానులగుడు యమోక్త
విజ్ఞానభావవిలాసులై గోసంబులం తేనీన
కన్యత అనందన నలనులతి ...

పాండు. ౪. ౧౧౧.

గి. పాఠశాలములు నలుపుడు ప్రభువంశముల,
గలనీ బాధింతుగతి న్యభిగతిని బొంది,
పానులగుడుమన్నునాది కృత మనసు గేఁడు,
కలఁచి వెకగొండుగాఁ జేయఁగల్గెన ములు.
కెరా. ౧. ౧౯౩.

పానులగుడు(వి)నునదు. కు. శ్రీ. (పానులగు
పడు) ౧. విస్తేజముచేయు, తల్లాయు.

గ్లో. అలల నీవార కన్న పుడ నుజుదాబురి
వియోగాన్ని పానులగుడునె.

భోజరా. ౩. ౨౩౧.

౨. శ్రీమదుపయను, తక్కువచేయు

గ్లో. పుత్రాయమాన శేషుకామశీఘ్ర వివశాభ
నీ త్తలఁ బానులగుడునదు.

నైజ. ౪. ౧౧౮.

పానులగువోవు. అ. శ్రీ. (పానులగు + పోవు)
క్షీణించు, నశించు.

గ్లో. కృతవిచారందగు నెకవిదేతోక్తృతి మనన
వర్జితమునఁ బానులగువోడు.

వా. రా. ౩. ౩౨.

పానుపడఁగు. అ. శ్రీ (పాను + అడఁగు)
క్షీణించు.

చ. ... అన్యతేజమగ్, పానుపడఁగల శంక
యను బొందుగ నింది వెలుంగుచేర్చుతో,
నినుఁ దుడయాతలంబుకుడ కల్గి అంబులు
యూచి తెుక్కెఁగె. (ప్రభా. ౩. ౨౯)

పానుపడు = పానులగుపడు. అ. శ్రీ. గి. విస్తే
జము, కాంతినియగు.

క. శ్రేత్రులఁ బాదిగఁ గలిగిన, తుత్రులు
గ్రహతులంబుతోలఁ బానుపడుమను పు
శ్రేత్రులున నారగుండన, తుత్రులు గ్రహ
రాజుతోలఁ బానుపడుమనె.

విజ్ఞా. భావా. ౧౩౧.

౨. అహు, తల్లూరు.

౩. అహుపాలం పాశుపతం వర్ణియేతి యోగి ...

భార. ఉత్పత్తి. ౩. ౧౧౩.

౩. అహుపాశుపతం, నిష్కర్తృయం.

ద్వి. అహుపాశుపతం కురకూశ్యం దైవవాదం, పాశుపతీ యోగిదేవీ భవవంతు లెల్ల.

రం. రా. ఉ. ౪౧. పా. ౧౧. పం.

౪. .. కురకవ్యయంబుచా, మున బులెంచి మంటలు మిశ్రంబులుం తెదరంగం వాణి నే, పాశుపతీ భక్తులై పాలిపాళయే అరస్సు కుల్యక క్షులన్. (భా. రా. య. ౧౦౫౦.)

౪. ఉదయం, పరిచయం.

౫. మనయుని ముఖము గోరిడు, బులలకు వర్ణి క్రియాదికారం భంగం, పాశుపత దిశించి భరియలే, కురిశు యోగినించి మాత మరి తెల్పుంగిన్. భార. కాం. ౪. ౪౩.

౬. అన విని దేవతామయం హరివిభురవక్రం దైవ్యుగా, అనిదానం తాచి నీచునులో రణవాంఛ వలేంద్ర యుద్ధమం, పాశుపత దేవి పాశుపము పాచిరిదోవగ నిర్మి క్షుల్యక, విశుకలయన్నిటం దెవగం దిక్రమ మేర్పడ నేమ తాచెదన్.

హరి. ఉ. ౧. ౧౨౨.

౭. నిఫలమగ, వర్ణియం.

౮. అమరవర్ణలహరియల సన్నిదేత, కడక పాశుపతం పాతలంబు నిరయమున, దేవ మంత్రి యేతెంచి ..

హరి. ఉ. ౧౦. ౧౫౯.

౯. ప్రభృత్యును, ముఖగవతం.

ద్వి. అహువంతులలోన కలి దుగ్ధములు, గ్రోలి కర్మచేత దమగలుగు లెవ్వరికి, పాద గాతరామంతుల పాశుపతీ యున్నయెడ నిశ్చయము ప్రోక్ష్యేనమోచె.

నవ. ౧. ౩౫. పా. ౧౨. పం.

పాశుపు = పాంపు'. వి. ౧. అంత, అంతయము.

ద్వి. భూతగుణంబుల పాశుపాంతువాసి, శ్రీ రామం బట్టిభాగ్యంబుచేసి.

రం. రా. అయో. ౮౫. పా. ౧౩. పం.

ద్వి. అమ లెనింగియును నే వహతా లేదెల్ల పాశుపు దూరెడు పట్టపాళు నుండి.

ద్వి. వి. పా. ౨. ౩౦. పా. ౨౦. పం.

౨. ఉద్ధితి, నిర్వయం.

౪. అవపుడు ధ దేవరమణుల దొర నివాస కడింబిబంటునై, పాశుపున నిర్మి యాగవత్తుల పోకల పోయెడు (రసిక. ౨. ౩౦.)

(పర్యామము, అని క. ర)

౫. పాశుపతం, పాశుపతం, పాశుపతాం.

పాన్నంబాటు. వి. (పాశుపు + పాటు.) అభి వృద్ధి, పాంతుపాటు, అమహుల్యము.

౬. ప్రోక్షణం దైరావల, మూపాంతుక రాణ పెట్టి యుక్తిపాతులై, ప్నేపాలు పిదప జనునె యి, పాహంబుగమంతులగా పాశుపతాంబుగ నే. శేయార. ౩. ౨.

పాన్న = పాన్. వి. (పం. పుష్కాగి.

ప్రా. పాన్నం. క. పున్నె.) పుష్కాగియు. ౩.

౭. కన్నెగడగన్నె పాన్నయనె యున్న పన్నుకాలవెన్న పన్నెమోతె.

దళ. ౩. ౮.

౮. వారవ మరపాన్న వారిమమ పాన్న తెల్ల మూలుగులిల్ల తెలియింతుగు.

హంస. ౪. ౧౧.

పాన్న = పాన్. వి. అల్ల, అ.

ఉ. అత్త దరావ పోకడు చుల్లక తల్లిని చుల్లికాగ్రమం, మిల్లి కర్మరండుచే

౧౬౫ పాతక రిద్ది రెపాలపాతకం, గిన్నె నిత్యం
దేవీయలకావ పాన్నం ...

రా. వి. ౩. ౮౩.

గీ. జంటయక్కాల్ తొక్కడా లంటురేక, నులక
మా నలకమయంతు ఒలకొలకలు, గలిగి
రెండులకలను నిలకదయన పాన్నంబుల
రెంకె మాబూమి సామి.

ప్రబంధ. ౧౫౫

గీ. పాన్నమా నిత్యం దింక పాన్నమాని కిమ్మ
పాన్నమా నివఁబడి కన్నెలంక

రా. వి. ౩. ౧౦౬

పాన్నంకెవన్నియ. వి. ($\sqrt{\text{పాన్నం}}$) బంగారు
రకాబు.

గీ. విగ్రహ పడిలంబు చాచి ఎంబిరవృత్తి,
త్రొక్కి పాన్నంకెవన్నియ ద్రొక్కి నిట్టి,
సరివి కైరని నెక్కి యుత్సాహలీల,
విక్కిటిల్లంగి ద్రొక్కింది యొక్కచగివ.

ప్రబంధ. ౧౮౦.

పాన్నంగి. వి. పక్షి కేవలము.

గీ. కొక్కర పూలేడు గొఱవంక లాత్రుక
పాన్నంగి కోవల కన్నెలేడి.

యయా. ౨. ౨౪.

గీ. పాటిపిట్ట యల్లంకి పాన్నంగి తీతువ గున్నంగి
యెటంతొక్కరాయి. (ప్రబంధ. ౨౩౪.)

గీ. గిడగాడు పూలేడు శీర్షంబు పాన్నంగి
పన్నదాయి పరికె తెకవ రివ్వ . చల్లపిట్ట

గీ. యవగ నిట్లని పక్షి కేవలము.

అం. భా. ౨. ౯౮.

పాన్నంగంటి. వి. ఒకకాతికూరాకు, మత్సాగ్రామి. గీ.

గీ. ... మత్సాగ్రామి పరవచుండు, పాన్నంగంటి
యవగను ... అం. భా. ౨. ౨౬.

పాన్నట్టు. వి. తట్టుము, చాచుము, ఒకవిధ
మగ తెట్టు.

గీ. తట్టున పాన్నట్టు తట్టుకం బుకగను కాచ
మాస్తాభిధ తనవనండు.

అం. భా. ౨. ౨౪౪.

గీ. పాన్నట్టు చట్టం కే జూని యన్నము
పంచె కలకల లతనియల్ తంచె పవగ.

బహు. ౪. ౧౯.

పాన్నరి = పాన్నారి. వి. (పాన్న + అరి)
మశోక్షమెది, నుందరము.

రగద పాన్నరిగో పులి పాన్న విరులగవి

ఇందు. ౩. ౩౫.

పాన్నశ్రీరాజనాలు. ౩. బ ఒకకాతి కరి
ధాన్యము.

గీ. పాన్నశ్రీ రాజ నాలుకుగరావములు
మద్దపా లారళ్లు ముత్తసరలు.

హంస. ౪. ౧౨౮.

ప. . మగాతువదము ప్రయాగలు పవత్ర
గిన్నెద గుత్తిలుగుత్తులు రావిభారాకాలు
పాన్నశ్రీరాజనాలు నివ్వయలు ...

ప్రబంధ. ౧౧౨

పాన్నాడ. వి. ఒకకాతి చిలుకపట్టి.

(౪. ౪. ౮౮.

పాన్నారి = పాన్నరి. వి. మశోక్షమెది
నుందరము.

గీ. బాణుపాదాల విరజిత్ గ్రామ్యులకాణ
పెగునితి గావతొదిరి బిల్వంతి యెవగ
బాణియన్నట్టిపాన్నారి పాగదవరకె
వలవకెవను కేకోకిలిచిలవకెన.

ప్రబంధ. ౨౯౩

పాన్ను = పాన్ను. వి. (౪. ౪. ౮౮. పాక
కపకము, భాగారము.

ద్వి. గోది గట్టినవానికొక తీరుగల, వాచి
గడిచివలెనగుననుకొని కేంద్రత్యలగతి
రానిదేసి, పాపలనీవాత పాన్నలన్ని
దివి. (ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. ౧౯౦. పం.)

జ : పొగట్టుల పొంగదీయము, పొంబాతి మొగ్గ,
పాంచకుపామ్మ, పొంబట్టుదల, పొంబెళ్ళు,
పాన్నకి చన్నియ, పాన్నరి, పొన్నలనూలి
ఘంట, పొన్నెళ్ళ, పొన్నెట్టు, పొన్నెడ.

పాన్న. వి. (క. పాణ్.) తొకలి మున్నగువాని
కొన నమర్చెడులోహదలయము, కంబము.

గీ. మలల బొన్ననగాను కంబకసమాఖ్య.
అం. భా. ఆ. ౨౩౯.

పాన్నురు. వి. కొ. (పాయన + ఉరు.) పాయ
నూరు, గ్రాహంతరము.

గీ. ఉండిగ ర్నిండక బొన్నుల్లి కేగడుచేయల
కలంకధ క్రిక గానుకలుచైవ.
కుక. ౩. ౪౪౩.

ద్వి. ఉడకయే వామ బొన్నురి కేగరుము.
విను. శ్లో. ౩. ౩౦. పా. ౪౦౬. పం.

పాన్న(నువ)ను=పాన్నగునవును. గి. పీఠించు,
తగ్గు.

చ. మరుహంభునుండలను వాడిమి పొన్నడక
కొన్నెక ప్రొద్దు లేదు.

భా. రా. మం. ౩౬.

ఆ. నిస్సత్యమగు, నిష్టమగు.
చ. అనిమిషవాగుని గలిదియన్ని పానుంపడక
తేలి కాలు తయ్యకమొనక ప్రోది రామను
భయంపడకతేలి పర్యాధివాగుతీమన మిగి
రింది ... పుష్ప. ౩. ౩౯.

గొన్నెలనూలిఘంట. వి. (పాన్న + మొల
నూలిఘంట.) బంగరమొలగంట.

ఉ. ... మారుమారునక, దోడక చూపిగాంది
నిరదొలిన పొన్నెలనూలిఘంట ముట్టి

దన మేటిమై చుటకదీతి నీటన నీ
వ్యధాబోధి. ఉ. హరిశ్చ. ౩. ౬౦.

పొన్నెరు. వి. (పాన్న + రుకు.) బంగారురకు.
గీ. నీలమణిపాంత మనది పొన్నెరుతోర, వర్ణమని
చెంగట మధ్యక యలక నత్తుడు.

విజ. వి. ౩. ౧౧౮.

పొన్నె. వి. (క. పొన్నె, పన్నె.) క్రియ
ధరించు గట్టల పన్నె వస్త్రవీధము.

గీ. చిలుకపొన్నె రొసి సరించుపసరపొన్నె
మచ్చెల చెలంగ వలెన గట్టి.

కుక. ౧. ౧౪౮.

పొన్నెట్టు. వి. (పాన్న + మెట్టు.) బంగారు
మెట్టు, కలకసోపానము.

ఉ. ఇ ప్రేమలేని యారిముసీకయక జూయని
దోడతెచ్చి పొన్నెట్టు మెలంగురంగుమను
మేడకదక మృదువర్పివీరై మెట్టుమనుచి...
ఇందు. ౧. ౧౬౩.

పొన్నెడ. వి. (పాన్న + మేడ.) బంగారుమేడ.

గీ. దుశ్శీలేముఖ్యనకులలో చూడ్తిక్కడ కళకు
పొన్నెడలోన మందరి మనిచి, ప్రకృతి
సంబంధియగు పరబ్రహ్మ మగుట, బాల
పైమొలుచాక దయ మిగి కొది.

మమంతా. ౪. ౧౧౩.

పొయి = ప్రాయ్యి. వి. కంటమన్నగువానికై
యన్నివి ప్రయోగించేయుటకు ఉపయోగించు
టకై ఇటికలు మొగి వానితో నిర్మించిన పాదన
విశేషము; అంతిక, లభ్యకరణి.

గీ. అప్రొద్దు పొయి రాణజన్మ నిన్నదయ
భోగించునైకవర్ణము లెనిదియె.

పాండు. ౧. ౧౦౧.

గీ... పొయి ప్రాయ్య కా నభ్యక్రయనీ తెలయె.
అం. భా. ఆ. ౨౪౧.

జ : పొక్కది.

పొయ్యిగారము. వి. కరుణ, తొన.

క. బారబడికపడగిల్లు లాచరిగ నితత్తుమృతప
బాంబరమితమై, బాంబర వత్తుకాంబరమి
బొయ్యిగారమున బోడి వడతగతితో రరి
గనె. కు. సం. ౮. ౧౫౯.

క... కామకల్పక ౫౩ ప్రాంతమహాను ౫౩
పొయ్యిగారమున బొంబామరకన్నా ౫౩...
క. కా. ర. ౬. ౩౩.

పొయ్యిదల. వి. (క. పొయ్యిదల.) కట్టకొనక
దగిల్లి దొంగలు కన్నుమూసుకుంటే లోపలికి
కొమ్మకొరిచుకొన్ను, మామతల, లోరసాధన
విశేషము.

ఈ పొయ్యిదల నీలిని దోరి బూడిద మంచుల
బంతి .. అదిగి గల్గిన సాధనములన్నియు
సమకూరకేమిని నేర్చున నేగితి ప్రయత్న
ప్రాప్తమనె. దశకు. ౫. ౩౫.

పొయ్యి = పొయి, ప్రొయి, ప్రొయ్యి. వి.
నంటమున్నగునాది కుడయోగించుటయెట్టి
యెడలగునాదినే నిర్మించు సాధనమిశేషము;
అంతక, అప్రకరణటి. (క. రి.. ఇది గడ్డపొయ్యి,
గాడిపొయ్యి, గంటపొయ్యి అని త్రివిధము.)

పొర = పుర. వి. (క. పొర.) ౧. అరటి,
తమ్మలపాకు, ఉల్లిగడ్డ మున్నగునాది పైపడు
అవరణమిశేషము.

అదా : ఉల్లిపొర, ఇసుకపొర, కెంతుపొర,
అద్దకపుపొర. మొ.

క. అరటియుఁ బల్లెయులనె, పొరలైన
ట్లంతరమాల బొందునఁ బ్రహ్మ, నుద్ధరణ
విప్యతనఁ బరపుమ, పొరలునునై విశ్వ
మనఁ బ్రబోధవిధానా.

కా. రా. ౫. ౧౦౬.

ఈ కరమనీతి కాతి తెలిపామనఁ బడి
యెత్తియెత్తి పై, పొరగడియోయెడల విగిది

పొంకమోగా నొనగరఁ క్రుంచి కేతుల
బొటకైలఁ దీకి తుంబుకైలు నున్నును
కట్టి చుట్టి యి, యొకగడ కన్నె. యాక
మను పిచ్చిన నది విదెయి నేయెనుక.

పొరంగ. ౩. ౧౩౯.

ఈ వికడమోదతలంబొరలవేస్తునై పొకమై
నభోమలెక, లకునమలత్వ మెందుట మనం
మున నారనీ . అను. క. ౧౫౯.

ఈ యిక్కమున నీడవడ కట్టరేఫయై క్రమంగా
మి. సం. లో కావచ్చుచున్నది.

క. మెలంగుల కలిరక కలిం, గలయెను
మడికనములకుఁ గారివ్వును నే, బొంబం
గావ్వును దక్కంగ, మెలంగెల్లను నచ్చి
గిరిజనీనన నిల్చెన్. (కు. సం. ౩. ౩౧౮.)

౩. (నడ్డలనో మెలమోగా నేర్చుచును) పంది
మున్నగునారియందలి భాగము; అర.

నీ. పిరిత్రగాఁ బొలుపొందు మరగవల్లిదళంబు
తూగతూరితమై పొరలతిల్లి.

కు. ౩. ౧౩౦.

౩. మడత్రు, మడత.

నీ. మెలదట్టిపొరలవంటిలు పొంకముగఁ జేర్చి
పిరిమట్టి చేలమల్ విగియఁగట్టి.
కా. ౩. ౧౩౩.

నీ. తనమధ్య లగుచూడ దప్పించఁ గాఁ బోలుఁ
బొరతక నడుములు పొకటఁజొచ్చు.

మొ. రా. బాల. ౪౩.

క. శ్రేత్రములము, దప్పి కనబోధకమోగాఁ
గంటిలో వియలదేలు అవరణమిశేషము.

నీ. బొమలు కిన్నెలమొండఁ బొదిది బ్రాలక
మున్న, పొర శ్రేత్రముల కడ్డకొరక మున్న.
కా. ౩. ౮౪.

నీ. కనుగనఁ పొరలు గన్నానా అదా తొర
మరవోరక నడతి కన్నెలు బ్రాల.

కా. ౩. ౧౩౯.

సీ పర పోర యనగడ బులంబు విలసిల్లు...

అం. భా. ఆ. ౧౪౪.

౫. (రణపు తెలి వారి) సంద.

సీ. తలుపుపొరం తెంబులుచాలు అద బావీ
పడుపుత్తుకం దని పట్టుపట్టి.

రా. వి. ౩. ౧౩.

౬. (పువ్వు) తెకు.

వ. .. శేసరంబులు వీనువోప మకిరందంబు
చిందక పోరలు విలుగం బుప్పొడి సదలం
గపోలన్తి తిభాగంబుల తెలుతి ..

మార. ౬. ౧౬.

సీ. పొరపొర చిందక గప్పూ ముప్పతిల్లెదనిరి
సరద కొప్పలక గరమం తెరిచి.

యయా. ౫. ౧౦౦.

౪.... శే, మవ్వంపుల పొరల మామిడిక్రొవ్విరులం
దొక్కననుమకోసులి కొనెద.

వం. సం. ౯. ౩౧౬.

౩. సర్వకంచుకము, పొరపంబులము.

రా. కపటము, మూడు.

సీ. పొర బాని తెతలుపుల బిల్లు మరి తెల
కొలుపును రెండుకాల్పలు దనర్చి

సీ. కులుకవిసదారిరామిటువలకు నెం దుల,
దలక పొక్కించుకయు నుంచితనము గలతె.

అచ్చ. రా. కాల. ౧౦౬.

(పి రెండగ్గతులకు నికె యుదాహరణము.)

౯. ప్రజాదము, తప్ప. (మా. పొరపడు, పొర
పొడు, పొరతెరుపు, పొరపోపు. తెలు.)

౧౦. అపొయము, అపద.

సీ. అకవిమాకుడైన కూలవిధ్వాంగుడైన, బదక
తెలివోటం పొర వప్పి బ్రతుకుగాని,
విప్రకాపాగ్ని తొడవ బిత్తిలపొందగ్గండ
బ్రతుకు అంతులు తే త్తుకొనెద.

జా. వంద. ౩. ౩౬౮.

౫ : పొరకటి, పొరతెరుపు, పొరపడు, పొర
పొడు, పొరపొడు, పొరపొచ్చుమాడు,
పొరపొచ్చు, పొరపొచ్చెము, పొరపొచ్చు,
పొరమాలు.

పొరలు = పొనలు. స. శ్రీ. ౧. (కా
దులు) పొగను, తిరుగఁదోయ, తాలించు.

వ. గురుగుం తెంటిల దుమ్మి లేదగిరపాటం
దింత్రితీపల్లవో, త్తరమం గూడక పొరతెరి
మా ని య ల తోఁ గట్టనిట్టూరితో, గిరము
తృక్కి- అము. ౪. ౧౩౪.

సీ. . తాలింపు తిరుగుఁదోత పొగు కుంగ,
సంస్కారమున కాఖ్య జనును చాలింపుతెచి
వది పొగఁటినిది పొగఁటిన దక, మూలుకు
సంస్కృతవాచింబులుగాను ...

అం. భా. ఆ. ౨౫౨.

౨. కేయ.

వ. శ్ర గెన తెడఁచిమంలిలములక పొరఁటినక
తెలువక తెరవెర శ్రేణువారి .

దశకు. ౩. ౧౬.

౪. భవమరుతరపురదాహృతవంబున నుంట
వచ్చి బ్రహ్మాండపుటం, వినియించినతెలువ
సీ, భవమనుతో నడుకఁతెల్లీ పొరఁటివక
గవులక. రామా. ౩. ౬౩.

(౪. ర. పొ. పొరపెద : ముద్రి పా.)

పొరక = పరక. వి. ౧ గడ్డిపొరక.

సీ. పొరకలు తెయినిందఁబూరించుకొని పచ్చ,
తెట్టుచందంబునక తేరవేసి.

రా. రా. అర. ఆ. ౫౧.

వ. . . గంధునిగన్పిల్వెయ్యలల నలలగుడుల
కొదలజుంబులు నుంఁదిరి పొరక విగిరిన
నీరు తే త్తుడిగి నిదలు గ్రక్కడలకాపోత
తున్ ... మనుచ. ౪. ౩౩.

౧. ఈపత్తముగ, నీచిత్రముల్లం. (౪. ర.)

౩. నీచిత్రముగ, నుత్పత్తము.

౩. పాఠక నీచిత్రముగ, నీచిత్ర రవి చిత్రము, దనున నుత్పత్తమునిది ...

అం. భా. ౨. ౨౨౨.

౪ : పాఠకచేతన, పాఠకముడి.

పాఠకచేతన, వి. ($\sqrt{\text{పాఠక}}$) ఉత్పత్తముచేయు.
(౪. ర.)

పాఠకటి, వి. ($\sqrt{\text{పాఠక}}$) వాటిచేతనముగ, ద్వారా ప్రాంత కడగము.

౩. పాఠకటి యునుత్ర వాఁ నొసలు ద్వారా ప్రాంతముగలు (అం. భా. ౨. ౧౩)

పాఠకముడి, వి. ($\sqrt{\text{పాఠక}}$) ఎద్దులు లోమలవారి మూడి యొకరినొకరును తప్పజుడి. (౨. ర.)

పాఠకవి, వి. చేతనముగా నిడిగి తెచ్చుకొన్న భవానికము.

౩. పాఠకమున యాదికః తెలుపు పాఠక యంతగఁగ, దద్విశేషములు దివియు భావ్య సంధ్య (అం. భా. ౨. ౨౨౨.)

పాఠకట, వి. (సం పుష్టము) త్రు ప్రకృతపాఠ్యము, గ్రంథములొని ప్రకృతములొకటి (౪. ర.)

పాఠకెరువు(య్య), వి. (పాఠక + తెరువు) అమూల్యము, కానిత్రోవ, తప్పదారి, ప్రక్కకారి.

౩. ... ఎదురుమాటలు గానుండమండి తెదరి పాఠకెరువులు లులువకుండ నరలులనుందు సంతులనా దనుతమకట్టిన తెలుగుకర్తలు జాంజొండ ఖాదీతలులగు మండగల కంప మండలు క్రోవి . (నునున. ర. ౩౬)

౩. నీచిదియట్లునున్న పతకమెరిగి చిత్తము తోడ బాఠశ్రో, నేమిభుజులుగాండు దిటు

నీచిది యాద్రుమ పట్టిపాత విం, నే మునియేమిచేతు పాఠకెరువులబోతుట కా దలంచు శ్రో, కామిది నీచు నానుమిగా వినిపింతు నిశంపభక్తమునా.

దకా. ౩. ౧. ౧౦౩.

ఇట్లే : పాఠశ్రోత.

ద్వి. తెలులార మనము చేసినచల్యతెల్లం గలిగి కావము దీర్చుగాఁబాలవయ్యిం, తెలుగువిల్లుని పూ నీయక మనము, పాఠశ్రోతలలోయిన బోవునే కాక. (రఘువా. ౨౩. పా.)

పాఠకము, అ. క్రి. ($\sqrt{\text{పాఠక}}$) ప్రమాదపడు.
(౪. ర.)

వ్యవ వాఁడు పద్యమున కర్థము తెప్పలులో పాఠకపడివాడు.

పాఠకపాటు, వి. (పాఠకము) పాఠకముట, ప్రమాదము. (౨. ర.)

వ్యవ. తల్లింభములొక గొన్ని పాఠకపాటున్న వి.

పాఠకపాటు = పాఠకమూటు. అ. క్రి. ($\sqrt{\text{పాఠక}}$) తప్పదారిని బోవు, అన్నబలాదులు అన్నశాశము లొనికీ బోక క్వాసశాశములొక ప్రాంతము.

వ్యవ : వాని అన్నము పాఠకపాడి. ఎవరో అతనిని దలంచుకొనుచున్నారె కాబోలును.

పాఠకపిడి, వి. (పాఠశ్రో + పిడి) భేదము.

౪. కరణ మధికారి యయినన, భరతకల్పంబు వ్రాయువా రతరకాల్పనక, పాఠకపిడి త్రిట్టున భరణి, కన్యకలక దరితరుల నిలువనకఁ జరి మూడక. వేం. పంప. ౧. ౩౬౩.

పాఠశ్రో. ప. క్రి. ($\sqrt{\text{పాఠశ్రో}}$) అద్ద, కలుపు, మిశ్రితముచేయు.

కొక్కిరింక పోయింక పొంకక అట్లంక
చాని పట్ల తడియ పూర్వ కింకయం గూడి
చనిచని ముండటం ...

హరిశ్చ. ౫. ౩.

క. ఇచ్చిన గది యిరువ్వురు చొర, పొచ్చెము
లేక పుడు పెరిగి పొంక ముక్తక, మచ్చిక
దిరిది కృపామతి, నిచ్చిరి వెలు సగము
దవడు నిడివండులతోక.

రామా. ౩. ౩౯.

ద్వి. “పని విని యొక నింక చాలావంతులు,
గొనుచున్న” ననిన రాకొమరు వీక్షించి,
“పోయెడు గాక యీ పొరపొచ్చె మేల,
చాయెడ” వనుచు నన్నరవాళ్లు గునుని...

నవవాళ్లు. ౧. ౪౫. పుట.

ఉ. వెలుగు ముగంధి వా మనసు మోహము వాటిడి
పట్టి నీవు న, నొప్పికి వీడవాడెద నయో
తగవా మగచారి చిత్తమల్, వుల్లసిలంగ
నేయం పొరపొచ్చెము లాడగ వాడు
చారీ, వెల్లువ తెల్లంబో ప్రథమరెడ్డ ముఖం
బును దక్కడయ్యెగా.

వి. పు. ౨ ౨౩౪.

విని. మత్సర కల్మషములు గలది.

క. హరి యొకడు నీ పొకండవుల, బరమాత్మలు
గలిమి నరుడు భారపులబికిక, చొర నలు
కడు నీ మోమి, పొరపొచ్చెము గాక
యెండక లోకంగ నలయుక.

భార. ప్రా. ౩. ౨౮౫.

క. తరుణి నిను గాంచిన, పొరపొచ్చె సరులం
చోరం బొరిగొనమమ్మక, భరవామమ్మ
వెలుపున, భరవామమ్మ కాక వామమ్మ
నవక.

రామా. ౫. ౧౪౨.

పొరపొచ్చె. అ. ౩. (పొర + పొచ్చె.)

౧. నీరు త్రాగునపుడు త్రాగడం నీరు ప్రమాద
మున తప్పు చారిని పొచ్చె. ౨. ప్రమాదభయమున
తప్పుగా నడచు

పొరయించు. √ పొరయు. న. ౩. పొందించు.

చ. అనుటయు వెల్లువ యెల్లువను వాకితరక్షణ
శిలు నిన్ను స్పృహనం పొరయించునీ యిది
కడుం వెడుగుండన మేమిట్టి నూ, నివ మది
తోడ నమ్ముమి నెట్లు యియ్యరిక, వ్రెయ్
నయ్యెదక, మనమున నెట్లుగా గొనబ
మానిం గాంచిన యెట్ల తెలియెదక.

భార. కాం. ౩. ౨౧౩.

ఉ. అప్పుడు రంధ్ర చాల భయమందుచు
నిమ్మని యుగ్రరూపముం, దప్పుచు చూడ
మేను గద నాల్పుచు నున్నది యింద్రు
కార్య మే, పొచ్చెన నానా యిది
చూడగ తేరక యియ్యకొంటి నీ, నిప్పుని
కందు బుద్ధి పొరయించె దృగంబు
చందలత్వముక.

కళా. ౩. ౧౩.

చ. పనికిది వెలుంగు తెల్లంబు నిరు నక్కియ
తా నురటుల్ తలెక్ నమల్లన దవమాని

లాంకరములం బొరయించును నేడదేర్ప
రా, త్తమల జయింప జేడగద కాన్తి
వారవమై భద్రుని సొం, పొనుగెడు పుల్లం
రాయఁడు జయొన్నకు లిచ్చు నృసింహ
కాంక్ష.

రామా. ౧౫.

పాఠము: స. శ్రీ. ౧. పొందు, అనుభవించు,
చేరు.

సీ. పొందు కమారులు తేదంబులను ధను
శ్వేతాది విగ్రహులు గలచునుఁ గడలేని
యెఱుకఁ దనరు, చున్నఁ దద్విపుల గుఱో
న్నతి నైఁచక దుశోధనమందు దుష్కార్య
మొత్తి, దుర్మయమున శత్రుని కర్ణ దుశ్శాస
నుల, గలవఁ బొందవులను నలుము చేయఁ,
గడఁగఁ బొందవులను గడు భార్యలు
గాన, పొరయైరి పారి దురిత విధుల.

భార. అది. 3 ౧౨

ఎత్తుగి...నిట్టి తావివల్లు, లై తెలుంగు వారి నైవంబు
రక్షించు, దురిత విధుల నెత్తుడు పొరయ
కుండ.

భార. అది. ౩. ౧౪.

క. భరణి మరులకు నెచ్చుడుఁ గరము ప్రియము
సేయు మయ్యి కారవ వంశోత్తర విప్రులు
గుంతుప్తిం, పొరసినఁ తేజులు నశివ పుణ్య
ఫలంబుల.

భార. అర. ౪. 3౧౩.

సీ. అరుణాంఘ్రి తల పీఠి నవని తలం తెల్లఁ
బద్మరాగన్ధల భాతి నొనర, వదనండు కాంతి
దిగ్విదన శ్రువముల కాల చంద్రాతప లీల
నెవయ, నధరారణ్యస్థలి వారణ్య తరలతా
నమిలి పల్లవిత విధ్రమముఁ బడయఁ, దను
లత నుడియు నెత్తాది గైకొని నమీరుఁడు
గంధవహుఁడను రూఢిఁ దనర, నలులు
నయన దుచుల వన మయూరములు విమన్య
ల్లతావలోకనోత్పలంబుఁ పొరయ, నరుగు
దెంచెఁ దరువనధులి నువి, రాజకముగ నైల
రాజ తనయ

కు. సం ౩. 33.

అ. నన్నుఁ బొంతులేలి నన్ను నర్పితి నెత్తి, మేని
ధూళి దనదు మేనవొరయఁ, బ్రీతిఁ గాఁగి
లింది మా తండ్రి గుణము లన్నింది కన్ను
నీరు నిండు నతఁడు.

భార. భీష్మ. 3. 3౦౩.

సీ పాండుకూలిక పాన్పువందుఁ బండెడుమేను
కరివంపు నేలతోఁ గదియ నేడు, గొడుగుల
నీడపై నడచె తెన్నగు మెము పొరిఁ బర్వ
మెందూలి, బ్రుంగ నేడు, లలనలు లీలయైఁ
గొలవ నుండెడు భోగి నలులలలో నున్న
వాఁడు నేడు, వావాననమలకు వాఘుఁడై
శోభిల్లు దొర యవాధత్వంబుఁ పొరయ
నేడు ...

భార. ద్రోణ. ౨. ౨౩౯.

తరల. అయల నెల్లను గల్గి మేదిని యంతయుఁ
దుని తేజులుఁ, నీరియఁ తెంపుకు గీర్తి
యుఁ విలసిల్లఁగా మనుచుండియుఁ,

బురుషునిపాఠం పాఠం భూవర పుత్రు
లక్ష్మీపతిపాఠం, బోరయ శేషునిపాఠం
గోవిందపాఠం పుష్కర లోచనా.

భార. శ్లో. ౨౩౯.

చ. అరణ్య మిక్రమం దలయ నారయ
లెంతయు నూత్నకృత్య ముత్పరదతి
దుర్గధం బరలు పిరన నుండియు మిత్రభా
వముం, బోరయుటయుఁ నుత్పజ్జముల
పాఠి గర్భయు శత్రుతా గుణ, సుష్కరణ
యెక్కు నూపుటయుఁ జాతుముగాన
ధరితి నెల్లడన్.

భార. కాంతి ౩. ౨౨౨.

చ. దురీతము నేని తాపవనం దూలిన నింకిటు
నేయ నన్నులిం, బోరనీన ధర్మసంపరణ
బుద్ధియ నేలది యూరినం గ్రియా, పరుఁ
డయ నేలం నేనిననుఁ బాదముగాఁ
గ్రహంబునఁ, నిరియు సమస్తముం దదధి
విస్త కళంకము నిర్మించుటగా.

భార. కాంతి. ౩. ౩౩౩.

చ. వరదర బాధయెం దడిగినన్ గురుఁ డిట్లువి
తెచ్చి బుద్ధిలోఁ, బోరయవి పాతకంబులు
సబ్బుక పుణ్యములన్ నకించు నంబర
మునఁ బాదపట్టి మలపంకిము గారములోన
నర్థఁగా, విరివినయట్లు నమ్ము మిది తేదయ
తెప్పిన నేనుఁ తెప్పితిన్.

భార. కాంతి. ౩. ౩౩౪.

౪. నుర ముది నిర్ద గణంబులు, పరిశ్రేష్ఠింపంగ
నకని పాఠి గంగాధరుఁ డేలనతెంచి

తెచ్చుగఁ, బోరయ నతని తోడఁ గరుణ
పొందిరి పోతన్.

భార. కాంతి. ౩. ౩౩౫.

చ. నూరునకు మ్రొక్కి మీ కరుణ నార్తి
దొంగి యనున పూర్ణముం, బోరనీని నంచు
విడుకొని పోయె మహేంద్రుఁడు బ్రహ్మ
నాత్మ యా, నురపతి నట్ల నెక్కనియెఁ
బోయె విసాంతరి మాతఁ డందునుం, బరి
గొనియుగవృత్తి నది పట్టెఁ జలంబున
నమ్మకాత్మనిన్.

భార కాంతి. ౫. ౪౩౦.

గీ నాబునోదృష్టి కలిక ప్రవర్తనములఁ, గాయ
చేష్టితములను నవ్యాయ పథముఁ, బోరయ
నీమన్న పత్నీధ విరతి గలుగు, సత్యశకునకమా
హింసలు సత్సృజములు.

భార. కాంతి. ౫. ౪౩౦.

చ. అన్ని నై న న్నమిక్రమం దైల, వస్త్రమర్వి
వారలఁ బడిన నేరుఁ, నగము సంపదించినను
బొంతుఁ బోరయనే, నాదు పలుకు నెచ్చున
మున నమ్ము.

భార. అశ్వ. ౧. ౩౮.

౪. ఈ దేహంబునఁ బూర్వ దేహ ముల
యందేనిన్ ప్రతభాన చా, నాది ప్రోద్బుధ
నేమి యేమి గల నాయా పుణ్య మీ
త్తు నీ, నాదోషంబును ముచ్చులిం బోరయ
కుండఁ మానువున్ గాత నీ, నాదుం
గావుతఁ దన్నిమిత్త పతి పాపా ప్రాంతిన్,
బాత్రమాన్.

భార. ౪. ౯౨.

మ. ఎవయ్యా నండుకు పూజ్య మీ రిటుకు నేడే
తెంచుటగా నేటి నా, పనులెల్లగాననుకూల
నాతపము పాశుల్యంబునకే నాల్చెనో, భవ
క్షీర్తిం పొగడొంట కుక్కులము నా
భాగ్యంబు రీడేనె నా, జననం బుట్టి కృతా
ర్థతం పొరనె సంసారాల్ల వాల్చానలా.

రామా. ౫. ౧౧౬.

గీ. శోభింక కంటె సాహస్ర గుణిత ఫలము,
పొరనీ యవిధున్ తెలుసోళ్లకే పొగడువారు..

విక్ర. ౫. ౧౩౫

గీ. అమృతినామము యథార్థముగను భరియించె
ననిమిసె లోకాన్ని నధిగమించి, కార్యాని
ధానంబు పన్నెక్కడగఁ బూనె గరి
యానల విలాస గతు లడించి, కీరావ్యా
యము సార్థమై రిహించి కహించె తెలల
మందన్మిత ప్రేంక పొరనీ, భవనమాఖ్య
ప్రశస్త కాచకంబుగఁ నాల్చె గొమ్మల
చిత్కచలులంక తెలంగి, కమలభావంబు
నిక్కింబుగా భరించె, లిఖించు భవల కచారి
మేచకరుదిగొని, కరి మనెడి పేరు నిజ
మంద తెరనీ మెలనె, సఖుల తమప్రల
పొరనీ తత్సరనీ జలము.

ఉ. రా. ౬. ౧౦౮.

అ. ప్రవేశించు.

ద్వి. పోకుఁ జీగకు నైనఁ బొరయంగ రాని,
మా తలచేతునీ మందిరమునకు ...

ప్రభు. లి. ౩. ౧౨౪.

అ. క్రి. ౧. ప్రవర్తిం.

చ. నరుఁ డిటు లాడుకే వృషగణంబు విసంగ
జంబుంక వచ్చునీ, గురు మరుసేనలం దరచి

గ్రంథకమున్న తలంపఁ జాల మురమిది
యాతఁడీ ప్రతివ దప్పుక యుంపఁగఁ దీర్చు
వట్టుగాఁ, పొరయక యున్న దుర్దశలః
పొందనె పాయని నిందఁ గుండెనీ?

భార. క్రో. ౧. ౨౪౮.

(పౌరానంతరము "పౌరలబ యున్న"
చూ. పౌరలబ.)

అ. కలంగ, జనించు

క. సురకరఁ దందల మందరఁ, దిగుణిమిలే
నశ్చే ముచుఁ దప్పుక కామా, గురులకు భయ
మును లభయుఁ, పౌరయభవక విసమ
రామ భూపాలమలే.

దశా ౩. ౬౬.

చ. గురుకుప కుంభ సంస్థితీఁ గూడె సురంబున
నాలకామూర్, పొరనె గురుర్ ముఖాన్
మునఁ పొడైడు తాదికీ జేరులేటులై,
గరునపుఁ జాపులొరనీ లెఁ గమ్మల ప్రేమకు
సిగ్గలర్చ నా, నరవృత్తి వ్యయఁ దభివనం
బుగ జవ్వన మంతురింపగన్

వికర్ష. ౩. ౧౨.

పత్తిగీ. తనమ పైత్యభ్రమంబున భరయఁ దిరిగి,
వట్టు యగు భంగి విటుని మోహమునఁ
దోచుచు, గాన నిక్కింపుఁ గూరిమి గిజీవ
యందుఁ, పొరయ దిలఁ పొచ్చునీ నది
తెరువు తెగుర.

వికర్ష. ౪. ౧౨౧.

పౌరలబడు అ. క్రి (పౌరలబ + పడు) దొడ్డి
పడులుకనమగు.

అ. అగ్ని పుట్టిన వట్టమిక్రొడు మైల, వడ్డ ముద్ది పొరలకలదిన తేలరు, వగవల సంవ లించినను జాంతక పొరయునీ, నాను పలుకు తెచ్చునమన నమృ.

భార. అశ్వ. ౧. 3౨.

పొరలూట. వి. పొరలూట, లుననమ.

నీ. నఖమణిలోక్షిత పరాశుఖముక్త బాష్పంబు పటిమ దీపపుఁ జటచిటలు తెలుపఁ, పారి నుపాంతుకృత్సప్త పూర్వపురులో కృశి మధ్యపార్శ్వ ముహూః ప్రకంపములు తెలుప, జొదవెడుగాద్యద్య ముదిరిపాటునఁ బల్ల రింపఁ బుట్టెడు కేరరింత తెలుప, నలనంత విగుప్త శాంతల పుట్టు దూషించు శారణం బులతోంటి కతలు తెలుప, నలకఁ బాను పుష్పె పొరలూట తెలుపఁ, తెగున లోలో నశీవత్వ మగత్తె తెలుపఁ, గలక మా మిఁది పదిలేది క మన తెలుపఁ, పొలతి కేలు నీ యున్నియే పులుసుగానె!

తమ. ౫. ౩౦.

పొరలూడు. (పొరలి + లడు) అ. శ్రీ పొరలు.

చ. తెడికపుటాఁటం బదలి విద్దులు వచ్చి వసుంధరాధారి, బడి పొరలూడునుం బడెడు పాటులు చూడవు బాష్పపురములో, జడి గన నేడు పోరుడుప శిశ్యులుగా దిఁగ నేమి బార్గ మి, పడుతులఁ బ్రోదినీయుట కపొయను నా కెలుగంగ తెచ్చుమా.

కేవ. ౧.

పొరలించు. (√ పొరలు) చూ. పొరలు. స. శ్రీ. పొరలంట్లు చేయె.

చ. నా క్రితల ముద్దగంబుల భర మురలించియుఁ పొరలించియు...

ఉ. హరి. ౩. ౩౩.

పొరలిక. వి. పొరలుట, లుననమ.

ఎత్తగి. పొరలికఁ బయోధిఁ తెంచిన బురద యెండి, యెడులు జాడింపఁ గడ రాలి పడిన యొడ్డు, పెల్ల లజ్జానసాండములో తెంపు గాంచుఁ, చాతక మహాత్వమునను మాయా వరాహ

చంద్రా. ౧.

పొరలు. అ. శ్రీ. (హ. పొద్దు.) ౧. లననమగు.

చ. మఱియు నశీక సాయకంబులు పరగించిన నమరనేన చనకం బాళక యెనలకుం వలం గియుం గలంగియు నరదంబులలో బాఁగి యుం దూఁగియు ద్వీరదంబులలోఁ జక్కి యుం బొక్కియుఁ దెరువునఁ బో తెల చియుం బఱచియుఁ దరువులలోఁ దూజి యుం బాజియుఁ బొటుజడి పొరలియుం గెరలియు పాటుజడి తెరలియుం మురియు బహు ప్రకారంబులం బఱవం నొడంగె నయ్యువగరంబున.

ఉ. హరి. ౩. ౧3క.

ద్వి. విమలయు మాయయు వినువీధిఁజనిరి, ప్రమ దయుఁ బరియును బహుళ ముఖముల, నద లును బదలును నక్కటాయనను, పుంపు ధూళి జొదగ్గు ప్రాంసకుగాఁగఁ, పొరలుం బు జొరలుం బు పొయిచే యునుచు...

ప్రభులిం. ౨. ౨3-౩.

౨. ప్రవర్తిం.

చ. నరండిలు లాడునీ వృషగణంబు విసంగ జయంప వచ్చునీ, గురు మన నేనలం దరినీ గ్రుంగమున్ను కలంపఁబాల ను, న్నరమిది యాతఁడీ ప్రతివ వప్పుగ యుండఁగఁ దీన్పు నట్లుగాఁ పొరలక యున్ను న్నరకలఁ పొంద న పొయిది నింకఁ గుండనీ!

భార. శ్రోత. ౨. ౨3క.

(పానాంతరము 'పారముకయున్న'

యా. పారయు.)

2. అలలదల చలించి దొడ్లు.

3. తోడ జక్కన గల్గి గుట్టుచుట్టుల మోడఁ
దరంగ పయ్యెద తొంగ పారలి పడగ .

దకా. ౯. ౧30

౪. అటునిటుదొడ్లు.

5. యదూద్యహంతు, పుష్పతల్యంబులైతెరి
పారలునుండు ...

బలరామచంద్ర. ౪. ౨౯౬.

(యా. క్రొత్త.)

౬. విరహాదులచేత దొడ్లు.

౭. ఎడమడఁ జూడుతుంటివో పయింబయి
నెట్టుడి నిల్పుతుంటివో, గడగడ తోరు
తుంటివో వగం బతుతుంటివో నేంగు
తుంటివో, బతుతుంటివో యెరుదిపొల్పుడు
తుంటివో యెగుసిగ్గు లే, కడలుతుంటివో
పారలుతుంటివో మూర్ఛమునుంగుతుంటివో.

౮. ఒక్కతై వ్రాంతిచేఁ పారల జొక్కడు
మాన్యుఁ బూటకాపె ? నే, నెక్కడి
వాన ? నీవు మునునెక్కడి వాడవు ? నాకు
నీకు నే, మక్కలయ్యున్నైన నొకరాదెడి
పలుకులు నేనె పల్కినదం, గ్రుక్క-౪,
యాయెఁ జోయె నది తొన్నిదివా
బునానుబంధములో.

శృ. రాధామా. సం. 3౨3. ౨౪.

౯. తిరుగు, సంపరించు.

10. పుట్టి కానముల బ్రుంగులై పారలు, పొట్టు
యొద్ద జవతపంబులఁ గానలేని, యెట్టి

శ్రీకృష్ణుని నవిశంబుఁ దలంచి, పట్టి మీ
పుట్టినేమనియెద మును ...

అ. మ. ౪. 3. ౧౬౫. పా. ౪. ౪0.

11. అధికమగు.

12. పురహతుండు ముత్తు, పొధించనచ్చిన
చందమున నేడు, పారలిన తోపమున పొంగు
చున్నాడు ...

పల్నాటి. ౨33. (అది క్రొత్తము.)

13. నేలపైఁ బడి యెగ్గించు, అధిపిండు.

14. తరచడిఁ జోరికై కనద మెల్లదు మెల్లతము
లందుఁ దక్క ముక్తిర భుజకై తైదుపది
నేయదు దత్తిన తక్క మంటివై, పారల
రథీకుఁ డీ కనులబుద్ధి భూతికఁ దక్క
చిజితో, పరిభు నశక్యతావర్తి వరపాఠక
లప్పురి రామమారకులో.

అమా. ౨. 3౪.

పారలయఁ(ఇచ్చినప్పుడు కైకొందురు గాని
ఎట్టుయినను వీరిక వృద్ధయమును కరఁ
గించి జాగీరులు పాతుంకరాజ్యములు సంపా
దించుకొనుటకై) నేలను బడి దండ్రాలు
పెట్టురు.

యా. సంకీర్తి వ్యాఖ్య

15. కనులఁ పారలు గప్పి కనుపించక నడండు,
పారలు దీయుతుంచు పారలునుండు, పార
లయినను బోవు పూర్వజన్మంబునఁ, గప్పు
తొన్న పారలు గదరనేడు.

నే. ౪౪.

16. (నీరు, పాలు మొ పాత్రకధికమై)
దిగజారు.

౧౭. (చతుర్థులు) సంభోగించు.

18. పారలిక.

19. పారకాపును పారలును నడరనిదర,
మోతఁగి లాగైనఁ నైకొని యంచుకంటే,

పొంగు కుండెన దక్కితి పొంగు పొంగు,
కొరిక బలుమటు గలిగె నా నత్తకాను.

ఉ. పారి 3. ౧౨౨.

పొరలుచు. (√పొరలు) య. పొరలుచు. స. క్రి.
పొరిలఁజేయు, పొరలించు

పొరలుచుండము. వి. (గేలెత్తి) పొరలుచు పెట్టెను
చందము

పొరలుచెట్టు. ఆ క్రి. పొరిలఁచును, చునకును.

పొరలెత్తు. ఆ క్రి లేచిన పొరలు కలది యగు
(చూ ఎత్తు)

క అనుకొనిన దగిమలలో, బరగు తిటి
త్తివగు వింది పై నభ్రమలో, పొరిలెత్తి
కదియ మాచిన, కరణి నుమాచేది పదనఖం
బులు తెలుగుక.

కు. సం. 3. ౪౪.

పొరల్లు. (√పొరలు) య. పొరలుచు. స. క్రి.
పొరలించు, పొంగునట్లుచేయు.

చ. ఒకఁ డనిరుద్ధుఁ బాత్రుటకు నులుములో
వగలేదు నాచు పై, నీవలఁ దలంప కిందు
కలసి నమయించునఁ జొచ్చి యెవ్వఁడో,
నుకుటుము దన్నె నా కిరము మానికముం
గొని పోయె నచు వి, న్నులకలఁ పొరల్లి
నట్లు నుది పొత్తిడును నెక్కుడు భంగ
పొటునక .

ఉ. పారి. ౫. ౨౨౩.

పొరి. వి. (య. పారి) చంద్రుడు. చూ. పారి
గొను.

అవ్వ. ప్ర. ౧. అత్తలకము.

నీ. పొంగు తూరిక పొన్నునందుఁ బంజెనుమేను
కరవంపు తెలవోఁ గదితి నేఁడు, గొతుగుల

నీడై నడకఁ జెప్పగు నామ పారిఁ బర్య
తెంచునీ బ్రుంగ నేఁడు .

భార ప్రా. ౧. ౨. ౨౩౯.

౨ వృధముగా.

భుజంగప్రయాగము. భరామండలిక గల్లు భర్త
త్రుతంబులో, పురాణంబులకొక్క పుం
జంబులందుకా, గరం వింపు పొంపొరఁగాఁ
గాంచి చూచులో, పొరింబల్కి దిట్టించు
భూపాలతోదక

న. కృ. ౧. ౨౨

3. క్రమముగా.

తరలము పొరిని పారలచేతియున్నత భూరుహ
యభములో పర, పుర కళోర కిరస్థులంబుల
పై వడింబడి మత్తమం, నరి కిర పరితంబులైన
లనన్యృజాకము లట్లు, ర్ధరిక నయ్యె
దచారక ప్రతి కల్ప తెలుపు నగంబులక.

భార అర. ౧. ౧౧౨.

౪. పునర్రకము, జండియు, మాటికి (అమేడి
తమనందు పొరింబారిక, పొరిని పొరి, పారిఁ
పారి, మాటి మాటి)

ఉ చిత్తము బల్లనక మిగులఁ జేప్పడుఁ
తెద్దయుఁ గన్ను నీరుచే, పొత్తుమఁ జూచు
నగ్గెనలు నూరక యిట్లును నట్లు పొటు పె,
తెత్తి పొరిం పొరిం లెచును నెవ్వర పల్కిన
నాళిలించు దగ్గరకొక పెట్టు పెట్టునొక
యను పెట్టడితేగనో యనుక.

భో. 2. ౧౪౧.

ఆ. నీరజాయతామ నీరొక్కల క్యాదుఁ, గాక
పక్షభరని లోకవంద్య, ననుల నహిక
రామ నాలింగనము నీసి, పొరినిపారి
నులింపెఁ బొలుపు మిగుల.

వచ్చ. ఉ. ౯. ౩౨.

పొరిగొనినెంచు. (√పొరిగొను.) స. క్రి. పారి
గొనఁజేయు, చరించు.

ద్వి. కరుణమై నుడు దది కాంది బోసెక,
పారిగొనిపింది నీపొనులు పారిండు.

పద. ౨. ౫౯. పా. ౩౦. పం. (క్రొత్తపది.)
పారిగొను. పు. ౬. (పారి + గొను.) ౧. చుత్తు
పదించు.

క. దురముఖఁ గైదువుఁ గొని తమఁ బారిగొన
నేతెంచునట్టి తురుపుని వేదాంతురమాన్యవేది
నైవము బారిగొనినను నిర్మిమలు బొందదు
వత్సా. భార. ౪౦. ౧. ౨౯౫.

క. ఖలియొరగుదొంలు తమగాదిలిపెల్లెండ్రుప
భవము చెక్కున గా కీట్టుల మఱచిం బారి
గొని నీవలె నైధ్యంబుచెచ్చువారిలుగలరే.
ఆ. రా. ౪. ౧౦౩.

౨. తల్లి సమచేయు, నాకముచేయు, శోకగొట్టు.
క. ఇరువే యుద్ధిగారభములఁ బారిగొనుటయఁ
తెలులలంబు ప్రితిశాపక మెట్ల
భార. ౬౯. ౧. ౨౪౪.

క. కాపుక నమరాపత్రిమఁ బోవలయుం బట్టు
ముట్టి పారిగొని నీదమ, చేరతలపత్తిమై
యని, శేరిరుండు నిడగెనని నెఱుంగద
మతనికే. నిర్వ. ౨ ౯౩.

క. తురగినదేహము మృగములఁ బారిగొనుచును
నమలఁ గాఁ మహారతి నింక, పరిదితపమఁడు
నగుములఁ బారిగొనుచు నమలదేహములు
రక్షించుకే. మార్క. ౩. ౩౧౯

౩. తునుమాను, ఖండించు.

క. ముకు గైదువులం బారిగొని,చని జోలిను
నుండు నేరే సర్వాంగములం గొని క్రచ్చు
రాముశోములు, దివికానీకములఁ బొంది
తరతరము వక్షి.

భా. రా. ఆర. ౧. ౨౦౩.

౪. ... అజాంధ మైన నిష్కారతిఁ బగులబ్బు
బుద్ధిఁగిదిశోమత్రాంతిమిల్లు లిల నైఁ,

బారిగొని బొమ్మ భార్య యని పోలపు రావణ
నీ విచారముకే.

భా. రా. ఆర. ౧. ౨౦౩.

పారిమోపు. పి. (పారి + మోపు.) ౧. కేద
దృష్టి.

౩. మవలో మవ మిటు పారిమోపుక నుండక
నిచ్చ నేకముగ నండివఁ గుంభిని మేలమై
యని దృగరామని దిట్టిరి శ్రోతియొత్త
ములు ముంగోపుక (పాంచా. ౨ ౫౩.)

నీ యొక్క పెద్దవాఁ దయ్యెఁగాఁ జేర్చినవనిఁ,
బోపింతురే మిరు పారిమోపులేక
కుక ౨ ౫౧౯. (పాంచాపు ముద్రి)

౨. ఏవనింపుమాపు

మ. ఘనగర్వాంధ మనస్కులై యిటులు దీక్ష
భంగదోషంబులకే, జనకుం డుండునభో
గతిం పిలవ కాచారంబు ధర్మక్రమం,
బును నూహంపక కిచ్చునంబుఁ బారిమాపులేక
మూది నేయంట ప్రియిగర్వంబున నేగి
రద్దతులమీక సిద్ధించు నే నిర్వముకే.

మోద ౫. ౬

పారిపు(ప్ర)చ్ఛ. పు. ౬ (పారిపోపు.) ౧.
చుత్తు, పదించు

క. భీముఁ దత్సోపదలవ, భూనాశ్రియపుడ
పట్టి పోవుచు నెన్నామత ప్రాంగద
గృహ్మరితో మిత్రిగణంబతో నులలతో
నూడక (భార. ౬౯ ౫ ౨౧౦)

౩. గురుపుత్ర కన్తనిదూరిం, పారిపుచ్చుడు
తడయవేల పుణ్యులికె శ్రీకృణ బోత
నట్లు నేరులుట, పరికింఁగ మేల కాదె
పాతుకెనెన్ (భార. పం. ౧. ౧౫౩)

ద్వి. అనిలి ఘనమొక నదరి సింహంబు, మేలఁ
బారిపుచ్చి మెంపునే మఱియు.

ద్వి. హరిశ్చ. త్తా ౧౫౦౩. పం.

1. ఉత్పత్తిపాఠ్యగుర్తులను వారిలోయే వారిలో సంతాపాన్నికరణే యుక్తము.

మొ. 3. 36.

2. వీరీయము, తగ్గు.

3. ఒకరియొక్క తెచ్చుచివములకు, వారిగొను నీ బలము నెల్లఁ జూరినోక నరేందు.

భార. శబ్ద. ౧. ౯౨.

(పారిపోఁ జది భా ౭. వ్యా. పా)

పాఠ్యగుర్తు = పాఠ్యపు. ది. (క. పాఠ్య, త్తమ)

౧. ప్రక్క, కైత్తు

(వ్యవహారము) మాపాఠ్యగుర్తు నన్నయితియను గొప్పగున వంతుఁడు.

2. చేరువ, పట్టు

చ. పాఠ్యగుర్తు నుండి నీది పోయియుండునఁ జేరువ నెట్లు పంచినవ. (భార. భా. 3. ౨30.)

గీ. ప్రియము నా కొండు గలుగ దీప్తిభవనములకు, గలదు ప్రియము నెట్లు పట్టియి చూడఁ గాలింక, కాళికాపట్టణమున నివేళవంతుఁ, గలదు సాంపా నిష్ఠు నీపాఠ్యగుర్తునందు.

చ. అనిన శంభుం డొకాఁక విశ్వంభర కావేరు వశేయించు... (కాళి 2. ౨౨౫. ౨౨౬.)

విశ. ౧. ప్రక్కనున్నది, పాఠ్యవృత్తి

గీ. తీవ్రతేజ్వలుఁ బాసి చిరకాలవఁడొకఁ బట్టి నింటికి యున్న బుద్ధిగాదు, పాఠ్యగుర్తు నిరుగిండ్ల క్రాద్ధుడోకలకైన బలమాటు నరుగుట పాటికాదు. (మ. శబ్ద. ౪. 3౫.)

గీ. పాఠ్యగుర్తునకువారి బొలుపైన పెనుగోడ యివ్వల తోటికై నెట్లుచూచు.

మ. ౨. ౧౩౨.

గీ. ... తూర్వాపరంబుల పాఠ్యగుర్తులు.

పారి. ౫. ౧౯.

2. సమావేశము, వర్గముననున్నది.

3. పరణి సపాఠ్యగుర్తులకు, లిరతుగ భూత నేయు నెలుల పాఠ్యగుర్తులకు నశ్చి తూరుల, కెరతుగ నిచ్చునది మిథము నెట్లు యన నురకు ఆము. ౪. ౨౨౧.

3. ఇరుగునకు ప్రక్క నున్నది, ప్రక్కనున్నవారి కావల నున్నది.

4. పెంకినపుకైల నందియు, పెండినీల పొరుగుకైల నేరిమిండెడిం, గొండ్లకైల బలంబును, నుండెగావలయు (రావ్య చోళము తా. (విభా. అచా. 22.)

౪. అన్యము, ఎత ము.

చ. నిష్కర్షణారాకారకై మంక ౪౫౦ కంబి కైయింటినా, గుండె పొర్తింటికి నేల నుండిగ నవరోరాత్రంబుల జిత్రంబుగ.

క. ౪. ౪. 3౨.

గీ. పాఠ్యగుర్తు కొట్టెనా దరకు నొక్కదిన. బస. త్త. 3. ౪౮౧. ౨౦.

ద్వి. పాఠ్యగుర్తునకు పేర్వబోయియుండు యిరు గింటిగోడలెరి యెలులకైమియును.

౭. ను 3. ౨ 3౦౪౦ పం. (నూతనముద్రి.)

పా. ౧. పాఠ్యగుర్తు పుట్టకుండుది. 2. పాఠ్య గుర్తుపొట్టు విస నేడుక. 3. పాఠ్యగుర్తు చూడు నా పెట్టెయ్యి.

పాఠ్యగుర్తు = ఇచ్చుప్రక్కల నుండునది.

చ. పాఠ్యగుర్తుగ్రామంబులకుఁ జోక నొకానొక నేల వచ్చు దళా. 2. ౧. ౬౪.

3. పాఠ్యగుర్తువారికినిమిగిలినా వానిలో నోడు నుండును పీఠం, దిరుగాడి. వాం. ౪. 3౧.

ఇట్లే : ఇరుగుపొరుగు

చ. సాంప్రాదేహికులములలో వానించు (పాలంబు వసుమాటికాపరంపరకాంశింపక

దల తీరుపొరుగు లగుపొరణగండిగొప్ప
నువ్వులేముతైపురాలకందంబులు ...

ఉ. రా. ౧. ౧౩౮.

ః పాదపురు.

పాదపు(ద్రవ్య) = పాదగు. ౧. ప్రక్రియందు
నది, పార్థవ్యము.

ను. ఇరువుంబొప్పును విల్యలేకడు న్ముఖింజే
కుండుగా నేలె నిర్వరణీయందలి భీమ
నాక్షుడు . భీమ ౫. ౮౯.

(ఇకవుంబొప్పును = ఇర్వక్రియమైనచా రని
భావము)

౧. చాత్రున నుండునది, పమిష్టము.

ను. ఇట్లు పన్నగారి నగారిపొరుపుతెరువునం జను
నప్పడు ఉ. మారి ౩. ౨౮

౨ ౧. ప్రక్రి, పార్థవ్యము.

నీ కనులాక్షి యిదియేమి గాఢమిందలి విప్రు
ద్యైవమాంబు నీయనియకాదె, మృదయంబు
పొరుపున మృదయ ముండుటలేక యేకభ
మిందన యిరవురకము. (మారి. ౧. ౨౩)

౩. చా. సామోద్యమము.

౪. విరుదుగలదుగలు గిలరివి,కెగ మిడిచంకిలపఁ
జూచెదవు జనములు నీ,పొరుపునఁ బో వెలు
కుని మా,మ సమ రాష్ట్రమున తెదలి
పొమ్మెందెననీ (వారి కరా ౩ ౩౦.)

౫. అ. మి. సప్త్యయం. కిరియును, నురివేద్యుగ్గ
మి. నింద్యకోటిగణితమర్, భిగోనురాది
జను ల,పొరుపునఁ బోయి నఘంబు,
బొందుదు నిధిపా. (వారి ౪౦. ౧. ౩౩౧.)

ః పాదపొరుపు.

పార్థగీతలు. అ. క్రి. (పార్థక + పాణు.)
కలగిపాణు, చెదరిపొరు.

ను...చాత్రుల్ తెదరి పార్థంకాంబు యుక్తాగ్గ
మం,దలితంబై తనకాగ్గి కాగ్గ మెగులక
మాకోదకోద్యుల్ ననన్.

చంద్రా. ౧. ౯.

పార్థాదు = పొరలాదు. అ. క్రి (పొరలి +
అదు, పార్థవ్యము) ౧. పార్థు, పొరలు.

నీ అప్పుపట్టిమను ప్రాంగమ్మతోఁ బార్థాదు
నేలపై నొకడ నీనివరుడు.

పవల ౨. ౧౫౦

౨. పరితపించు

౩. పోలు పొం వెలుగగి పార్థాదునుండెడి,
ప్రాంతిదీ నేమి పరము నేను.

నేనును. ౧. ౩౫౪.

పార్థిక = పొరలిక. (౩. ౪.)

పార్థకట్టు. : (√/పార్థు) వెలుప పొరలికాపంజ
నేడు కట, పోఁకట్టు. (౪. ౮.)

పార్థగూడి వి క్రోష్టఃస్మ, నక్క-తో,పొన్న. క్రి.

నీ. క్రోష్టుదన్నయు నేలపొన్న, నా నక్క
తోఁకపొన్ననఁ బార్థగూడి నా తోఁకటి
బంద నా చూడికెక్కు.

అం. రా. ౨. ౫౫.

పార్థగీత. మి. (√/పార్థు) పొర్లు, అంకనము.
(యా. పార్థగీతలుపైట్టు)

పార్థగీతలుపైట్టు. అ. క్రి. (పార్థగీతలు +
పైట్టు) పొరలికదు, అంకనముచేయు.

ను. గడగడకడకదు నుడుగని అడుత్రునన్
దము గొంగిరించు చెంచుమించుకోఁడుల
కాఁగిని నవగి పెనగి బారియనునందుగ
లదుగు తెనుగు నొకక బెల్లునం నొలి
తెల్లుపట్టుల పార్థగీతలుపైట్టు.

ఉ. రా. ౩. ౩౮.

పార్థదండము. చి. (√పారలు.) శేషుల బోర
అయినా తప్పకుండా దండము.

చ. కటిభుజితార్థవనసంధములలో బోర్లు
దండంబు లిసువారలకు మార్గక్షుద్రశిలా
లిలాపంబు లవ్వలం ద్రోవిస్తేది
కు. శ. ఆ. ౧౦.

రగడ భక్తిపాదులు భక్తి ప్రపంచము, బొంబాయి
శేషుల బొంబాయిలు.
హం. శ. ఆ. ౧౩.

చ ... కొంపలు దివిరిం పోని పాటిపాట్ల
బరువున బునకొట్టును పడుగులు దడబడ
బోరగలకడై యుత్తిగల్గెల మాటిపొర్లు
దండంబులకలల బొర్లు పొర్లు పోవుచారు
ప్రబంధ. ౩౦౮

పాటిడు. చి. డా. గూ. దీక్ష ప్రైవెట్

చ. కల కల పల్లమనము పికారపుమేను
నంటుదిక్కుల బోలుదగ్గరను వ్యతాద
బోర్లును గల్గిన బ్రహ్మ గాత్రము, దు...
పర్వ. ఆ. ౧౯౧.

ద్వి. పాటిపాండ్యులకు పాలుపాక మున్ను,
పాటిపాండ్యులకు పాలుపాక మున్ను.
బం. పు. ఆ. ౧౩౮. పం.

క : పాటిపాండ్యులు, పాటిపాండ్యులు.

పాటిపాండ్యులు. ప. శ్రీ. (√పాటిపాండ్యులు.)
గూడుపాండ్యులు, దీక్ష పంకరయన.

ద్వి. ఒక లవంచును నరం బొర్లును దీక్ష,
పాటిపాండ్యులు భుజంబులు బలియము.
పండితా. పర్వ. ౩౩౧. పా.

పాటిపాండ్యులు. అ. శ్రీ. (పాటిపాండ్యులు + పాట్లు)
గూడుపాండ్యులు, దీక్ష పంకరయన.

ద్వి. పాటిపాండ్యులకు పాలుపాక మున్ను,
పాటిపాండ్యులకు పాలుపాక మున్ను.

బం. పు. ఆ. ౧౩౮. పం.

ద్వి. శేషి గూడుపాండ్యుల దద్దిలిలవనకు,
పాటిపాండ్యులకు పాలుపాక మున్ను.
పండితా. పా. ఆ. ౧౩. పా.

పాటియు = పారయు. ప. శ్రీ. పాండు.

క ఎటెగినవాటి పెండును, గూడుపాండ్యుల
నుండ దిన్ను గూడుపాండ్యులు, పెండు
లిలకు జేరవయ్యెను, బొంబాయి ద
వ్యతాద దిన్నిలిలవనములందుకా.

పర్వ. ఆ. ౩౩.

(క. ర. పా. పాటిపాండ్యులకు, మ. దీక్షపా.)

పాటి = పారి. కలగ, బోర్లు.

(చూ. పాటిపాండ్యులు)

పాటిపాండ్యులు = పారిపాండ్యులు. (√పాటిపాండ్యులు.)
లిలకు, బోర్లు.

చ. పగల పండుపాండ్యుల మహాపాండ్యుల
కలగి యాదగ, మహాపాండ్యుల
పాటిపాండ్యులు ముట్టి చంపుచారు
భవదీయనైన పాటిపాండ్యుల పాటిపాండ్యులు
పాటిపాండ్యుల నలయించి నిర్మించిభంబును
బంపి రసేకపైనికలగ.

భూ. శ్రీ. ఆ. ౧౩౮.

(క. ర. పా. పారిపాండ్యులకు, మ. దీక్షపా.)

పాటివోపు = పారివోపు. (పాటి + పాట్లు)
కలగ, బోర్లు.

క. మున్ను మున్నుగల పాటిపాండ్యులు, పెండు
గూడుపాండ్యులకు పెండుపాండ్యులకు, పాటి
పాటిపాండ్యులు, పాటిపాండ్యుల నల
లిలవనకు రకులక. నిర్మ. ౮. ౩౩.
(పాటిపాండ్యులు. చి. ని. పా.)

పాల్. వి. (సం. పట. త. త్రూల్.) ౧. పాల్. వి. ఆ. అల్ల.

మొదలు.

గీ. త్రులు పైతము పాల మాని పూరి చేయు.
నగామా ౪. ౯౭.

చ. పాలకయి గారవంబయిపత్రికిఁ దొక్కిద
యేల పూర ౨. ౬౮.

నీ. పాల యెఱచి కిత్తు పాలను కింద.
గీ. చియ్య యిం చు మాంసంబు వేలు
ఆం. బొ. ౨. ౧౩౧.

౨. వేదమొగిపోట్టు, కల్పము.
నీ. తేనుకన్నులు పాలలేని మాల.
ఎండ్రా ౬. ౧౨౮

౩. దుగ్గంధము (ఈ యశ్శమున వలదు భావ
వత్తువయ్య కియయియుండును.)
చ. పెనుబొల వల్లువన్న యది పీనుగుఁ
జాచినయట్టు లయ్యెడిక.
భార. కాం. ౩. ౩౪౮

౪. పాల కలచె నేమి గీదొక, గలిగదు నది
తిలక (భార. కాం ౩ ౫౦౦)
తరికిము. తిమవు మోహన కల్లు బాలరదా.
భార. ఆది ౩. ౪౦.

పీ. నులివాచునాచుకల్లుల గొంతొగిర్పిలే
బాలవల్లుగారి కేల బోక యెదిగి.
అము. ౨. ౫౩.

(ఇటు వేదవల్లుగంధ మని భావము.)
౪. విను గుడిలో నున్న సమయమున నుల్లి
ద్రవ్యములను బొల వల్లుల గల్గిన నాణు
దినములఁ గల్గెను మృత్యు సమాగమంబు
గుణకర్మవిధి (భార. కాం. ౬. ౧౨౭.)
౫. ... పాలవలదు చుండుతలలును ...
పాల. పూ. ౫. ౧౪౨.
౬ : పాలింది, పాలయలుక.

నీ పాలనాడు రాముడై బూకంధ్రుఁడల్లలఁ
గొట్టిన దబదబల్ గట్టునడియె.
చను. ౨. ౭౩.

(౪. ౦. పా. పోనాడు, ముద్రి, చి. వి. పా.)
పాలరస. ౨. క్విలకేసి. క్వి. (౪. ౦, బ్రా)
పాలరసమ వి. పక్షి. కేమను

ప పాలకొగ్గ గుండ్లంగి పూరదు లావుక
పొన్నంగి యెల్లయ మన్నిగాఁడు.
ముద ౩. ౧౯౪.

పాల (క్వి). వి. (కి పాలకొ). క్వి. ఆఁదుది.
౪. రామునిన్నుబుద్ధిరింగి, పూరమ మలి వేయ
నట్లు పాలకొటి విగళిత్, పూరి సునమితవ
నెగా, ధ రిలు (భార. ఆది. ౬. ౨౦.)
చ నివృత్తుం, బదమిని దున్నుక గోల్పడిరి
పొలి ధివత్తుకులైనపొందపుల్.
భార. సభా. ౨. ౨౧౪.

౭ పాలయి
పాలతు(లు)క. ౭ (పాలకొ + తిళ, పొన్న
మున) క్వి. ఆఁదుది

౪. లలితాంగిఁ బదకఁ దనకొదలిరూపముకంటె
గడుతెదంగగు రూపాశ్చక్ర్యలకాంతిఁబలుగు
దానిక, పాలకొటి నొక్కర్దుఁ దనకపో
పిర్చియునక. (భార. ఆం. ౩. ౨౬౫)

గీ. తిమనగుఁగూన చెఱునుండు దలఁచి వెతలఁ,
మూలకల పాలకుండు .
అచ్చ. రా. కిష్కిం. ౬. ౨.

౪. సకలోత్కృష్టాశ్చ పా, మక యెల్లుది
కీ దివదయ వ త్తిర్లము పా, లుక యర్ప
భాగంబై, యగుటిలగతిఁ దీర్చుకొ ర్తియెను
కెలుంగుక. పొందు. ౨. ౧౧౩.

చ. పురుషుల ముందు భాగమును బొలకయిండు
విలాసరథయుక్త. (కాశీ. 3. ౪౫)

కీ ... పొలకుని పొలక పొలతి పొల్లి .
ఆం. భా. ౨. ౧౦౪.

పొలకు. వి. కట్టంగులకు. (క. రి., త్రా.)

పొలకువ. వి. గ. కాడ, మాచక

కీ పొలకువ గతులొప్పున బోవువయ్యెంబుల
విలసిమెనో భీతివే పుస్తకం.
మాన 3. ౬3.

గీ. ప్రాణవల్లభ పొలకున గానరాక, విన్నవై
యెన్న యాసాదబీరి జాచి.
సారంగ. ౨. ౧౯౫.

౨. అలికిడి, చప్పుగు

కీ. చురగొంచు గొంచి ముచ్చిని పొలకువ
విడు విని కొంతప్పుల వూరినా
వి. 3. ౪౮ (పొలకున, ముద్రి)

పొలిదిండి = పొలిసు. దిండి. వి (పొలి +
తిండి.) (ప్రవాచనము, రాక్షసులు)

అ. పొలకుదిండి రక్తిమలు తొలివేలుపు,
లదిగ నెరుగంపు లలు
ఆంబా. ౧. ౬3.

గీ. లీల బొలిదిండిమాంకల గ్రోలువాడు,
వేలుపులగాలు వేసి వేలవాడు
ప్రేంధ. ౨౮.

ఇట్లే . పొలమేసరి, పొలమేరిరి. మొ

క. ఆపొలమేరినా దీపు, దీపుదికి రాయు
దగుచు నెఱిగినదలక
అచ్చ రా అయో. ౫౬

క. ... అచ్చలమే పెంపకొని కలువబాడ
వరును నృపులమేరికెనె! ద్రిపురు, పొల
మే తతివైన వేలుపులు పొరనుమూ.
అచ్చ. రా. కాట. ౧౧3.

ఈ. పొలకవణంపున నిలఁ చూసంగబాల
నటంచు నేలతోయ్యలి గిణివేల్పునొజ్జల బడి
యంగదతోఁ దనచంద మంతయుక, బొలు
పుగ విన్నవించుకొనఁ బోయి .

అచ్చ రా. కిష్కిం. ౬౦.

పొలపము. వి. (√పొలయ) ౧. చలనము,
కదలిక.

కీ. అగ్ని కర్ణానువప్య దయ్యంతిగమంగళపాట
ప మ రాగలు పొదలకేయి.

భార. ఆను. ౧. ౪౮.

చ. మోము లేకెదుట కెన్నోదటక
బొలడంబు గననక, బొదలగ
నృసిం ౨. 3౯.

ఈ. పయ్యెదఁ జక్కచేర్చె పొలపము నమర్చె
గలాక్షమదక. (కావ్యా. ౧. 3౦)

గీ. పొలపముల లేవు కివేసంకి బొమలయందఁ,
కన్నివిపులు లేవు లేకెన్నలందు.

ప్రే. ౧. ౮౪.

౨. కాంతి, ప్రకాశము.

చ. మెల వీచ్చున నమదలి కలికిబ నామివామీ
గోలాక్షమదక, పొలపం దిప్పు మెఱుంగు
వేగలకు . ప. ౧౦ లా. ౧౧.

కీ. మఱవకుంపిన మేము మెఱుంగులపొలప
మేకవ్యాప్రమత కాలిధిధిమలు.

పొందు. ౪ ౪౨.

3. (గాలి మున్నగుచాది) వ్యావము, ప్రసారము.

క. అలి కత్తుగాలిపొలపంబునక బాలిమి మాలి
పోనక బోవులయ .

కా. రా. యు. ౪౩.

క. ... చలికరువనింబువొలడంబు నిరియు పుడ
నపుడ, బొలు మెగడలవలె త్ర దెలుపు తోటల
లోనక. పారి. ౫. ౧౦3.

మ. ... సన్న కరవరిపొలముల నున్నాయిలే
యొన్నకురులు పొలపార ...

తై.వ. ౨౦. ౧౦.

క. కురుకము, మహాసన.

ద్వి. బాత్తురే మాయంటిపారిజాతమున, కీపాల
పనులే ది డెన్నుండు పెచ్చి . .

విష్ణుమాయా. తూ. ౧. ఆ (క. ర.)

కీ. పగడపువాక్కిల్ల సగిప్రపుటవంట్లు పొల
మలు గురి నిచ్చి త్తయ్యకొనగ

చంద్రా. ౨. ౧౧౦.

విణ. వాగ్దము, విస్త్రుతము (వృత్తియందు
విశిష్టముగా వ్యవస్థాపితము)

మ. పొలకడైయిన జలతూంబు పొయ
యిచ్చునఁ దెచ్చు విడు

కళా. ర. ౯౩.

క్రి. విణ మిక్కిలి, అధికముగా.

కీ. పొలపలు మెలవీ దిక్కులఁ గాంతి తూరించు
క్రొక్కాగు మెలవగుల నుక్కి దంచి

భార విరా. ౨. ౮౩

గీ. పొడలు మెలయును గన్నులఁ బొలప
మాట్లు. భాగ. ౮. ౩౧౯.

పొలమరి. విణ (పొలము + అరి) ౧. బాడ
తెలిసవచ్చు (పొలము + అరి. సంధియందు
వర్ణాగమవిశేషము. అని క. ర.)

ద్వి. పొలపున గర్జించుపొలపన్న గలనీ

ద్వి. హరిశ్చ. తూ. ౫౬౦. పం.

క. కలకరలున్ తెలవరులన్, పొలమరులన్
చచ్చి యంత భూపాలురితో

సారంగ. ౩. ౨౩౯.

వి. తెరవాటుకాడు, చాచలుకొటు దొంగ
దొంగ.

కీ. మార్గచోంకసన్న మను బొలపరి మను
అం. భా. ౨. ౨౯౧.

ద్వి. కడగి కన్నముఁ దెట్ట గడియింఁ దీయఁ,
బుడసె ప్రవ్వము తెత్త జూలల దాగ,
బాయంత పొలపరి ...

ద్వి. నల. ర. ౨౬౩.

పొలపు. వి. (పొలము) బాడ, పోలిడి.

గీ. కలను తెలుసే మెలముల పొలపుగఱ,
మేయ ... ప్రబంధ. ౧౬౨

పొలపొల. వి. పొక్కుటయం దగద్యవి కను
కరణము.

ద్వి. హ యను నల్లను యక్కడ నిడిది, పోయి
న న్నది పొలపాల బొక్కు.

ప్రభంధ. ౩. ౪౮. పా. ర. పం.

(క. ర. పా. తురతుర ముద్రి)

ద్వి. తెలి వొంది కాంతలదిక్కునఁ బాది,
పొలపాల బొక్కును బుక్కునఁ బాది.

ద్వి. క. పా. ౨. ౩౬. పా. ౧౫. పం.

పొలమరి. విణ (పొలము + అరి) ౧. బాడ
తెలిసవచ్చు (క. ర) ౨. వికమరి, కార్య
దక్షుండు.

కీ. .. పొలమరి యనఁగఁ గాఁపును వికమరి
దోయ. అం. భా. ౩. ౪౯.

౩. కృషీవలుండు, వాఁపు.

చ. పొలమరులందుఁ గూఁక రిడ . .

అము. ౩. ౨౩.

కీ. అనటిలో దిగఁబడి నిలికె తెల్లదలేక టెలుంఁ
గెత్తి పొలమర్లఁ బిలుచువాడు.

చంద్ర. ౫. ౩౯.

ర. అటవికుండు, బోయ.

లయవిభా. ౨. ౬. కకరము దొడి మెక్కుత్తులి
కిరముఁ దెగనేమె పొలమరులు నుడియంపన్.

అ. రా. ౩. ౮౩.

౫. మార్గదర్శి, దారిదూత్రవాఁడు.

ద్వి. రంగభూమిభుజ జోవరంగ భుజంగ, పుంగవ
మంబు తెల్లఁ బొలమరు లగుచు

ద్వి. ఎరమ. 3. ౨౪3.

పొలమూరు ఆ (1) ప్రమాదపడు (మా. పొల
మూర్పు ౪ ౭.)

౪. పొలమూర్పు.

పొలమూర్పు. ౪ (1) (√/పొలమూరు) పొల
మూర్కోయ, ప్రమాదపడఁజేయు.

ద్వి. కారవులఁ, బొలమూర్పు యంబరింబులు
గోచుకొనిన, బలిమి యాదేవుని ప్రాపువఁ
గానె.

ద్వి. భాగ. ౧. ౩౩. ౧౨౭౦ పం.

(౪. ర. పా. పొహిమూర్పు. అపమృది)

పొలము. వి. (౪ పొల. ౪ పులం) ౧. క్షేత్రము,
మొకటొకట

దీ పల శ్రేణిదొంగ దుష్టుఁ బొలములోనైన
వృంబులేకన్న ధాన్యంబు లగునె.

భార పొ ౧. 3౧.

1. ఇరువదియేడుంబు తినపొల, మొగుండు
గుమరు మనికీ యెఱింగియున్నేనియు

విజ్ఞా. వర్ణన. ౪౬.

౨. సత్యము, చేను.

దీ. పండఁబ్రాణింపొల మొడఁగొనె.

మమయ. 3. ౧౨౯.

౪. పొల విల్లు తోట గ్రామము, కలెవ పములు
మొయ్యకొను గాల్చిన

విజ్ఞా. ప్రాయ. ౧౦౪.

3. అడవి, అరణ్యము.

౪. కాపత్యం దశవేరను, దీపించిన మతని
భూరితేజము గలి ర, మౌపరము పలయు

1౧8

మన కని, యాపొలమున గణగన్ దశు
లంబుఁడనులో. (భార. కాం. 3. ౧౩౯.)

౫. బిర్, దయ్యపుమాఁకఁ తెంచిన పొలా
నకు మెన్నడు వేటలాడుకొఁ, జయ్యకఁ
బోయి పారంగ. ౧. ౬౧.

౪. పుంబు మొయ్యలై దున్నక విడిచినపొలము;
పశువులనీను.

౪. పనులకు మొ పెద్దదీయి, పనచెడి పొల మెల్లఁ
బొనుఁగువడియొండఁగ

మారి. పూ. 2. ౬౯.

౪. పొలమున పెచ్చెయిన్ బసరములో పెడ
విన్నెడు (వి పు 3 ౧౪౬)

౫. ప్రదేశము, స్థానము

౪. నిర్మి దక్షిణపార్శ్వగణములు, మొదలగు
నర్హత మబోధములపొల మయ్యెన్

భాగ. ఆను. ౪. ౧౯౧.

దీ. కలువన గుమలున్న పొలముపొంత దనండు
కలిమి సుల్పండు లేమిఁ గలఁగఁ జాత్య, మ ..

పొందు. ౨. ౬.

దీ. వివిక్రమపొలములో నంపనకఁ, జాత్య
యందుఁ జచ్చినజంతువులకు

కాశీ. ౨. ౧౪౬.

౬. దెన, దైవు

దీ. ఒప్పు నాణగుపొలములం దువనములు,
భువనసారింబు పీఠకాత్రువరంబు

భీమ. ౨. ౫౬.

౭. ఎల్ల, సరిహద్దు

దీ. పొమ్ము నిర్మాగ్ని మాయూరిపొలము పెడలి.
భీమ. ౨. ౫౬.

౮. దొరు, గ్రామము.

౪. పొలములు పొడగెల్లినె, యొడలెను జేచ్చు
పెట్టి యొగడ మేము

మారి. పూ. ౫. ౨౧౩.

౯. హర్షము, త్రోవ.

చ. . నీవు సత్, పాలమునకే బోవ కుండి వినుఁ
బుచ్చెద బచ్చెనరూపు పోవలన్.

భా. ౯౦. ౪. ౫౧.

సీ. అర్థమై బెక్కల్ల నగ్నిహంబులు గా
నిచ్చు నమట పోవడపాలము.

దశశ. ౧. ౯౩.

౧౦. బాద, పోబడి.

సీ. విని వారికడకును దనుక రెవ్వరు నాచుపాల
మెఱుంగెయొందఁ బోవు నొక్కొ.

మై. ౨. ౧౨౩.

౧౧. విధము, రీతి.

గీ. భృత్యులగుంబు బడివిసపివఁ గుడుచు, నాతఁ
డశ్చతాశివసంబునందునిదుర, బోనిపుణ్యుఁ
డస్పష్టఁ డిహపాలములగు ను, హాసిత్రత
మలు నేనాచాడకములు

భా. ౯౦. ౪. ౩౬౮

చ. మాకులపొందలేక నీ ధీనియు నేయునుఁ
బ్రాతఃపఞ్డమాటలఁ చెనుకేర్చు నూపి యొక
టన్ హృదయం బలరింపలేక యో, పాల
ముగ గానియట్టిమనుం బిమచె చుగి
లోకమెల్ల పుట్టలఁ బోయెన్

నిర్మి. ౧. ౬

(ఈ పదమనకు మేర, గగను మెల్ల వారితో
సమానము నచ్చి పుచ్చుండు ముక లోపము
కానమలందు కిచ్చక పుచ్చి.)

కాకా (౦) డి పాలమో భ ౧. న ౫ సంబూరి
పాలమేర భ ౧ (౯౦. ౯౦. ౩౦౦.)

మానిషీవాద పాలగెఱ సీమము మైతిమల

చా. ౯౦. ౧౩౬౪

న : పాలదుర, పాలము తెలిసి, పాలముగోళరి,
పాలముపాటు, పాలముపచ్చి.

పాలము తెలిసి = పాలమునున్ని ననవాసి,
ముని.

క. అని యిటు రెడ నె తన వి, తిగ నేమఱుఁ
బొగడి పాలము తెలి మునకక్రొన్ననఁ
బోడి సరి ..

అచ్చ. చా. కాల. ౧౬౧.

పాలముదోళరి. వి. (పాలము + దోళు +
అరి) పాలముదోళనగాఁడు, చేద్యగాఁడు.

గీ. రెడ్డికొడు కైవ యొకయొడ్డ బొడ్డిగీడు,
పాలముదోళరి కాతెరుబోగువంటి, వాఁ
డచూచాని మగఁడిట

ఉ. హరికృ. ౪ ౧౨.

పాలముపాటు. వి. (పాలము + పాటు)
చేద్యము, క్షిప్తి (క ర, క్రా)

పాలమునున్ని(నికి). వి (పాలము + నున్ని)
౧. ననవాసి, మని.

క. - పురితేరుల, దోలకట్టిక పాలమర్చి దొరి
యటనియిన్

అచ్చ. చా. కాల. ౧. ౨౩.

౨ వకాకినము, దోడి.

గీ బలులలోరులఁ దక్కిన పాలమునువీటి, బంట్ల
కొక్కొకఁనిలకున బడసనడఁగఁ, చేసి ..

అచ్చ. చా. యు. ౧౯౨.

పాలయలుక(లక్క). వి. (పాల + అలుక.)
ప్రేమయొక్క విరుద్ధప్రచారమువలన నాయనా
నాయకులకు గలగు పోరానాసము, ప్రతిఘ
కోపము

చ. మాకులఁ దేనె లుట్టిపడ భావిగుఱులుఁ
రెల్లుచేస్తుమై, బోలునొక బృరల్ని రెలి
పోలిక నీదిగు విన్నుఁ గూర్చు ...

చంద్రి. ౬. ౯౨.

1. పాలయించును ప్రస్తుతమును, వలయును
చూచు నది యాదవక క్షింభంజ.

సీ. కమం. 3. 2. 2. 2.

ఉ. అతఃపాద తేనపాలయన్తుః
తొలగివచ్చెనో, యాతరకాశీ యంద్రు
బుధులెవ్వడు నాజగిదేహకృతిన్.

కాశీ. 3. 3. 3.

సీ. పాలయన్తుః పాశీకేః లబ్ధినిపాన్తుః
నివించి భూరత్తు విశ్వవాన్

కా. 2. 1. 2. 1.

పాలయించు స. క్రి (పాలయం) 1.
ప్రసరించుచేయు, వ్యాపించుచేయు.

ఉ. కలికచ పుట నామయింబోలయింబు
తెలు ర. 1.

అ. కలహం, చరించుచేయు.

సీ. పాలయించును నింతి నెరిగెనుమాన్
లల్లార్చిన నెంతరవ్వంబు లగునో.

కు. సం. 2. 1. 2. 1.

సీ. పాలయించి నీచూచు నలరికి నెడయై
కొని చూచు రాశేటికొదను లిదియు.

కు. సం. 2. 1. 2. 1.

గీ. విలసింపు నలయించు విలుమించు బోవలు,
పాలయించి పాలయించి పాలయించు లవ్వెళ్.

అ. ఉ. క. 2. 1. 1. 1. 1. 1.

3. తేల్చు, సంకల్పపెట్టు.

గీ. రకులఁ బాలయించె నాకరివ్రాజవదన, నతి
శయశ్రీతిలకి మాతాను లిదఁగ.

కేం. పంచ. ర. 3. 3. 3.

పాలయిం, వి. (పాలయం) 1. సంధారము.

అ. వ్యాపనము. (క. రం)

పాలయు = బలయు, అ. క్రి. (క. పుకంబు)

1. వ్యాపనము, ప్రసరించు.

సీ. ఇంపానుతోడను నిగురొకుది క్రింబు తెలిసి
యొండొరులపై బోలయు చూచున్బులు ...

భార. 1. 1. 2. 1. 2.

చ. నీకగజాగ్రిచ్చిప్తి సం, యిమివర నామయిం
బోలసినింకన పా. మవాసి ల్లల్లపు, బాగము
లను గల్గె (దా. 1. 1. 1. 1.)

సీ. కమాన్చువానర్ గలకుంగి బోలయంగ
సారింగిపరుడ చుచుచేల్చు.

సారంగ. 2. 2. 2. 1.

క. (కా. 1) పీచు, వి. 1.

సీ. నామ కమంబుల నల్లఁ, బోలయు వే
బోకిటి మలయుచు, నింపానుతోడను ..

పు. 1. విరా. 2. 2. 2. 1.

ద్వి. పికిమై యిందపూరిల దోగి, పాలు
పానిల బుంతు పాలయుచున్నాడు.

రం. రా. 2. 1. 2. 1. 2.

సీ. గురువత్తి నాకొక్కి కువంబుల గుట్టుము
చలిగాలి యొడలిపై బోలయింబంద.

కాశీ. 2. 1. 2. 1.

3. సంకల్పం, తిరుగు.

క. కమంబులయందును బిని, యింపంకల్లండు
నియు నిన్నుదెడల బోలయింబయిం.

భార. 1. 2. 1. 2. 1.

సీ. లీల నామంబుల నాశేష పాలనినఁ,
నాక్కిలిక బాక్కినకూడానా.

భార. విరా. 2. 1. 2.

చ. నేనందఁ బోలయింబు నొప్పుయింపఁ గని
బోబొల్చి (విక. 3. 1. 1. 1.)

ర. ప్రసరించు, వ్యాపనము.

ఉ. పాలయంబు గెల్పి దుష్టగావలయుఁ గా
నామంబునద్రవం, బోలయన్ శక్తిచే

పాలయంబు ... (కా. 1. 1. 2. 1.)

౫. తోడు, కనలుడు, గోచరించు.

ఉ... పిత్తప్రహుడు వగైరవ్యయతో భేదభాంగి పోత
చిం, తామయనిద్రలం బొలసి తామయనేయ
దొడంగ నింకిన. (అము. ౫. ౮౩.)

ఛ. అని పలుకుచు నాలిలావతి విలోచనంబులం
బొలయు లక్షానయనిచిహ్నంబులకు
ఉ పూరి ౨ ౮౩

ఛ. చివ్వలం బొలసి మంలం నోచి
మనుచు ౪ ౧౧౪.

ఛ. ప్రకాశం

ఛ. తిరిగిం బొలయు తొలగిమెలుంగుమెలకి
లగం గలకిల గు కిరికి కెలికిచ్చగిమ
యిను క్కరు ౧ ౧౧౫

ఛ. పొలగు, అనుమరించు

ఛ. చిహ్నగ్రహితుడై తొల్లి గల దది
బొలయు వం కెడలుమెలుగాన
౮ ౪ ౨౦౦

ఛ. అశోక దీగల గలెలు, నూచిలంబికి
కొలెలయిచ్చుచుండలం, నేటి కనుగొని
పయం, కై తే పయండు కేట కిమిగలగ
వలెయన. (మ. కథం. ౧. ౧౦౬.)

౮. ముంగు, కవియు.

ఛ. బొల యూడ్చి తనటకు బొలయు పులుల
బోవ నడలించు హం కృత కైవరి
మంక్రము (పాండు. ౫. ౨౩౮.)

౯. కలగ, పుట

ఛ. . . మైజుంకలన్ గ్రామపణవలన్ బొ
లయచిలుగరులన్. (మమర. ౫. ౩౧.)

౧౦. ఎలగు, అతిశయించు, పెప్ప.

ఛ. పొలయు కళికలి విప్రభ్యుగొక్తులమోడం
గ్రామకం, కలెలలా నాగ మై నడలి ..

ఛ. పం. ౨. ౧౮౦.

ఛ. బలికై తేవ్యకంపెయి గిదిదేభాగంబులన్
నేడుకల్, బొలయన్ గ్రీదణంబు కిమ్మరి
నకుల్ డా. ౨. ౧౫౩.

౧౧. తొలగు, అపవర్ణు,

ఛ. కలకంరాన్యటి నొండొరుం విలుచునన్
గానచ్చరాన్యనికల్, బొలయంగ
వను ౧. ౧౫౪.

ద్వి తెలిసి యెవ్వరి నేమి తిష్టా శో యుచు,
బొలసి వృక్షయంతెంక బొంచుండి రంత.
ద్వి ౪ పా. ౨ ౦౩ పా. ౨. ౪౦.

౪ క్రి దగ్గఱు చువవయగు.

గీ బొలసివనె కాని గుబుగుణో నలరచేడిగి,
తిన్నవికలిగ మగుట నందియను గలదె
అము. ౨. ౩౦

౫ నేటికానకంబు పొలకెనఁ బులు
గఱింగి. పాండు. ౪. ౨౩౩.

ఆ పోతుకేగి కైవఁ బొలయంగరాదు నా,
యావఁజేసి చుదయాన నిమ్మ.
పారంగ. ౨. ౨౦౧.

జ బొలవము, బొలపసి, బొలపు, బొలయింపే,
బొలయిక, బొలసాడు.

పొలన. వి. మత్స్యవిశేషము. (౪. ౪. (కా.)

పొలసా(సియా)డు. (బొలసి + అడు) పంచ
రించు, తిరుగు.

ఛ. బొండుమల్లియలమై బొలసాడు బొలసాడి
పుష్పంధయంబుల బోవ జోవు.

విక్ర. ౧. ౮౫.

(౪.౪. పా. బొరలూడు, బొరలాడి అని ముద్రి.)

ఛ. తల యెత్తి యాచుచు బలుబొలుల వన
కల్లి కిలువంగ నుటకు బొలసియాడు.
శోకరా. ౩. ౨౫.

1. పాలనానుభవరాంగుల తెలివైన ...

మ. 10. 3. 20.

2. పరిచయముగలవలె పాలనానుభవ పాలనాది
చాకిరలక్షణములపై పరిచయము.

ఫీ. 10. 3. 20.

పాలన (బు). వి. (10. 3. 20. త. పులపు)
1. ముందు.

2. . . ఎక్కువగా పరిచయము పాలనానుభవము
పండి తెలివైన చివ్వులను, పరిచయముగల తెలివైన
రామా. 10. 3. 20.

3. ముందుగా పాలనానుభవము, పరిచయము
మొదలైన జనలైన పరిచయముగలవలె, పరిచయ
చలమైన పరిచయము పాలనానుభవముగలవలె
చున్న పరిచయముగలవలె.

అచ్చ. రా. పాల. 10. 3.

4. కష్టపడవలె పాలనానుభవముగలవలె
కష్టపడవలె పాలనానుభవముగలవలె.

చంద్ర. వి. 10. 3.

5. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

6. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

అచ్చ. రా. 10. 3.

7. ముందుగా పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

8. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

అచ్చ. రా. 10. 3.

9. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

అచ్చ. రా. 10. 3.

10. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము

పాలన (బు). వి. 10. 3. 20.

1. పాలనానుభవము, పాలనానుభవము
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

పాలనానుభవము = పాలనానుభవము. వి. (పాలనానుభవము +
పరిచయము) పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.

2. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

3. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

4. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

5. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె

6. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె

7. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

పాలనానుభవము = పాలనానుభవము. వి. (పాలనానుభవము +
పరిచయము) పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.

8. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

9. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె

పాలనానుభవము = పాలనానుభవము. వి. (పాలనానుభవము +
పరిచయము) పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.

10. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.
అచ్చ. రా. 10. 3.

పాలన (బు). వి. (పరిచయము, పరిచయము) పరిచయముగలవలె
పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె.

11. పరిచయముగలవలె పరిచయముగలవలె

పాలి'

828

పాలిమె(మే)ర

జ: పాలిట్రా, పాలి, పాలి కేళలు, పాలిపాట,

పాలిపట్టు, పాలిబోటు.

పాలి'. వి. (సం. ౧౭) లలి. (౧. ౮)

జ: పాలిమె.

పాలి'. వి. ($\sqrt{\text{పాలియం}}$) వస్తి. (చూ. పాలి

బోపు) ఆ. మంగళము. (చూ. పాలిలను.)

పాలి'. వి. (సం. ౧౭) నవకము, సారము

(క్రా. చూ. పాలిబోపు)

జ: పాలిబోపు.

పాలి'. వి. నిలువడగా నుండనిది.

(చూ. పాలిపరము.)

జ: పాలిపరము, పాలి

పాలిక. వి. పీలిపట్టు మున్నగునావి కలమొంది
యాలి?

పీ. పీలిపట్టు మొనపిచ్చుక పల్లెలు నన్నల

పాలికలు చిన్నికలలు. (ప్రబంధ. ౧౩౦)

పాలికట్ట. వి. (పాలి+ట్ట) కిందికంప మున్నగు

వాదతో గూర్చి పొట్టులు కుప్పయిగింపెడుకట్ట.

(వ్యవ) అక్కము పాలికట్టతో కుప్పయి.

పాలికలను. వి. (పాలి+కలను) యుద్ధము.

క. ఇంటం చెవులకు జచ్చుట, కంటేను బాంబు

లొండు కలకె వృత్తులకు, కంటకలను

కొరకల విడిగింట విధానంబు గంట గాదే

మనకు. (భార. భీష్మ. ౧౦. ౯౯.)

క. చలకయ్య గరవాలును గొని, పాలికలను

గలకు తెదరి పొదల మెలుగుడు.

ఉ. హరి. ౫. ౨౩౩.

పాలిక. వి. కృష్ణులకు. (నీలికేదములు. కృష్ణుల

పాలి. ఎల్లపాలి, అని క్రా.)

గీ. కనుకు కండువ గడ్డుది గజిత పాలి.

ప్రబంధ. ౨౦౧.

గీ. పాలి తెనుగడ మండటి పొరుగు ...

హంస. ౫. ౪౫.

పాలిక. వి. మంద్రజలచరితము.

పీ. నీరుపిచ్చుకలన్ని నీటికి కలకపు తెలివన్న

కెరకల పాలిక కర్త, గుల్ల.

హంస. ౪. ౧౦౭.

పాలికేళలు. వి. ౧. ($\sqrt{\text{పాలి}}$) కంట అభి

వృద్ధి పొందటా పాలి అని కేయం పెద్ది

కేళలు, పెద్దికేళలు.

(వ్యవ) కేను విద్రవోపుచుండగా వాడు

పాలికేళలు కేళను. వాడు కంటకే మెల

కవ కచ్చివది.

పాలివ్వరము. వి. (పాలి + వ్వరము) నిలు

కడగా నుండక కడిచి కగులుచుండెడివ్వరము.

(వ్యవ) వాని పాలివ్వరము వచ్చినది.

పాలిపాట. వి. (పాలి+పాట) కప్పు నూలుచు

కప్పుడు పంట అభివృద్ధి కలుగవలెనను ఉత్తేజ

ముతో పాడెడిపాట. (వా.)

పాలిమె(మే)ర. వి. (పాలి + మేర) ఎల్ల,

నీను.

క. పాలిమే రన గడి యనగా, పాలిమేర

యన తెల్ల యనగఁ బోలును నీమా, ప్లే

వాచుధేయములు .. (అం. భా. ౨. ౨౪.)

పీ. అర్జునియేదయంబు న ప్రయయము, నగ

పట్టు పాలిమేరలైననుపోతే క్ర నంతయే

నొక్కండ యనుభవించి.

భార. క్రా. ౨. ౨౦౪.

గీ. ఎలకగత్త దేరఁజూచి తోపలి కనుచు

మేలుచిన్నల కది పాలిమేర యేమి.

ఉ. రా. ౬. ౩౦౭

పాలియము. ఏ. తమపై కూర్చుండుటతో నిడివిన కొంతభాగము.

ద్వి. త్రువడింప నిల వల్లభూసులు తెలుయు, కావునక పాలియము నిజీదివగవృత్తంబు..

ద్వి. పరమ. 3. ౨౨౮.

పాలియియే. స. క్రి. ($\sqrt{\text{పాలియము}}$) ౧. చంద్ర, వధింపు.

క. బలుఁడును ముప్పితుతోడం, దలపడి యెల్లెన పెంచె బావణముప్పిం, దలఁగ్రంథంబాడిది వానిం, పాలియించె గృహసద్వర్తన చేప్పితుడై. (పారి. పూ. ౯. ౧౨౬)

ఉ. ఇట్టలపైన బల్మిఁ పాలియింపుము పైరల

ఉ. రా. ౮. ౧౬౩.

౨. నళింపఁజేయు, పోఁగొట్టు.

క. ఆకవికలిమిం, పాలియింత మిడిను కర్తము . దళకు ౬౨౨౨.

పాలియిక. ఏ. ($\sqrt{\text{పాలియము}}$) ౧. మరణము,

౨. కాశము. (క. ౮.)

పాలియము. ఆ. క్రి. ౧ చమ్ర

క. . యోధవీరులు పాలియం, పాలియంబె భివ్యుఁ దనుచును, గలగంబడి యెల్లలెత్తి కనుఁ గొనుచుండన్. (భార. భీష్మ 3. ౨౬౬)

గీ. కీతి తెలయింప వచ్చి నాచేతఁ పాలియము, మానులేడి నిశాఁధునులుగఁ బోచ్చి యెత్తుకు పగఁచివచ్చుకొన వచ్చెనే మిత్రాక.

రామా. ౬౨ 3౧.

౨. నళింపు, పోవు, చెరు, పొడగు.

గీ. క్రతములచేత నొక్కని దుష్కృతంబులు కృతులుఁ పాలియని కల్పములు.

వి. త్త. 3. ౧3౫.

క. భవ తెల్లఁ పాలియమాతటి, ముత్తెట్టిన నాలి రిద్దఁ బాసి నిరాళం, జనునట్టి యదర త్తెట్టిన జనుఁ దేనుసంవరయు సత్వగ్రత ముగ్గ. భోజరా. ౪. ౨౭౪.

గీ. చెవరి దళకంధశోషగ్రతవంబు, పాలియము నీచందమున నంచుఁ బలుపురణి. తీవనము నోసి రామా. ౬౨ 33.

క. పంఠలలు ముఖవిరాసము, పాలియక పడి యున్న సుమరభూభాగము

భార. క్రో. 3. ౪3.

గీ. విధివృతంబునఁ తెదనున్న నీలంబు, బుద్ధిఁ బరికింప కూరక పాలియఁగాద.

భా. రా. య. ౧౪33.

గీ. భూరశైవాలంబుఁ బొడివినఁ పాలిగఁ నే లిలవంఞోరుమావిద్రవంబు.

భోజరా 3. ౨౦౬.

జ పాలి, పాలివము, పాలియింపు, పాలి యిక, పాలివుచ్చు, పాలిపోవు, పాలిసిపడు, పాలిసిపోవు.

పాలివుచ్చే. స. క్రి. ($\sqrt{\text{పాలిపోవు}}$) ౧. పాలిపోవఁజేయు, చంద్ర, వధింపు.

ద్వి. పుగి మేరి కొనివత్తు మేటిరక్కమలఁ, దగి నేమ పాలివుత్తుఁ దలిసి యారెండు రం. రా. ఆర. ౧౩౪. పా. ౧3. ౬౦.

౨. చెలఁచు, పొడుచేయు.

మ. . మురికళితంబుల పాత్రత్రయంబులు పాలి త్తుచ్చుచు . . పార. ౫. ౫౬.

పాలివట్టు. ఏ. (పాలి + వట్టు.) గడి నేర్పడినన ప్థితి. (క. ౮.)

పాలిసోటు. ($\sqrt{\text{పాలి}}$) = పాలియూటు, పాలి ట్టు.

క. ... అయ్యగారు ... శ్రీరామానుజమూర్తీపద
నామ పాలివోవు గట్టి పడుకొంది యిచ్చిన
... క్షేత్రం (భా. ర. ౧౦౦)

పాలివోవు. అ. ౧ (పాలి + పోవు.) ౧
మొక్కపోవు, కుంకితమగు.

పీ. పేర్లు మరోబ్రుచ్చుంపీకర్తాద్రంబులగు పదీ
కూతులమాన్తు అనఁగ, లోమభీషణశేఖ
రావృతం తీర్చును పాలివోవకడిచిలెబ్బలు
అనఁగ. పూరి. అ. ౨ ౬౦.

అ. కీసించు.

గీ. అడరుకొని పాలివోనియలరు లేరి.
విన్న. రా. ౩౨

పీ. తండ్రిచే సుపాతిమియైన భవయాంబులు
ద్రవ్యము పోవకడకుండ.

మూర్తి. అ. ౩౪౦.

౩. పెడు, పాదగు.

పీ. అడవి పోలాట నడవైనచో వొచ్చు పాలి
వోడఁగోవుట వోలువోకొ.

భార. పిమ్మ. ౧. ౧౫౪.

౪. పదియొంటలమాన్తుర, పొదలిస యెల
జన్మనందు పాలివోడక యిది, పొదమెదువారి
గవియె పూరి. అ. ౪. ౧౦౦.

౫. నశించు, పోవు.

పీ. కలిగొచ్చుననుకొనెగల గోల్క పాలివోయి
మొదటి మొల్లల మూగునవియె.

పూరి. ౩. ౫౬.

గీ. కేరళాజలం బాలివోవీ కావలములు.

వి. పు. ౩. ౧౩౫.

౫. చచ్చు. (క. ర.) ౬ భయపడు, జంకు.

౬. అదిగి కురగముల కూతురు, పొరిగొక విరళుఁ
డయి వృతతి పాలివోవక యుద్ధరగతిగక
గాని .... (భార. శ్రీ. ౪. ౧౬౧.)

పీ. కేతలు పాలివోయి చేయునట్టిదిలేక కంకతోఁ
బాగిలి యాకేరతంగి. (మయా. ౩. ౧౦౪.)

౭. విచ్చు మొందు.

౮. మొదటి పారికాంక్షిపదముం భవించుచును
నంబుబాకరం, ముదఁ బడి తేలి యొన్నపతి
పుంగవ నీధులసారిగారనం, మన జను మెల్లఁ
దీమెఁ బాలివోవక నీ విఁకఁ బట్టన
స్థలం, మునకయి పొమ్ము రాజానకఁ పోలు
యొక్కమనాసభిన్నుకర్. (కవల. ౪. ౯౩.)

౯. ఎదితెను, విచ్చిన్నుచును

౧౦. కరుముగు నూరెడ్డి, గరిమం దనపాట
వరెగానిఁ దిలపి, తిట్టెనుకటి నీనలు,
కుంకొ బాలివోవకకులఁగూచి నువించుక.
మంస. ౩. ౭౯.

౧౧. వృక్షచురు, వృక్షయగు.

౧౨. పాలకుక కాంతి యింత పాలివోవకఁ
నీ భార విరా. అ. ౩౫.

౧౩. ఈయాత్మనఁ బాలివోయిన, నీనిమనో వృద్ధి
నోజవిభు లేలేరన (అ. పూరి. అ. ౩౫.)

౧౪. మభాధ్య మనాదికర్మముల్, వొరసితిశీరి
బల్కు పాలివోవక మట్టునఁగాక యెం
దనన్. అ. రా. ౩. ౧౬౯.

పాలివోవు. అ. ౧ (√పాలి.) నవమరప్ప.

పీ. కేతలదొంగిప్రాలు మొదటి తెచ్చిన పాలి
వోని యెచ్చరత్తువునఁబొంట్లు .
యమా. ౪. ౭౬.

౧౫. విని పాలివోవరి మరవానిని గూర్చుద
నీకు . కుక. ౧. ౪౪౬.

పాలివోవు. అ. ౧ (పాలి + పడు, పొచ్చు
మున) పాలియె, భగ్నుచును, విచ్చుచును.

పాలిసిపోత్ర

లికె

పొలుచు(ల్లు)

క. పలువురు కృతవైదులు తుతి, బలభక్తులు
వితులు బుద్ధుల బరకాద్యంబుల్, పాలిసి
పడుం ... (పేం. పంచ. 3. ౧౪౧.)

పాలిసిపోత్ర. అ. ౩. (పాలిసి + పోత్ర, స్వార్థ
మన) ఉడుగు, కమించు.

గీ. అనుభవించితి నిద్రితా క్లిలవచయ, భోగ
ములు కోర్కు లేమియుఁ బాలిసిపోత్ర.

లి త్ర ౬. ౧౩౮.

పొలు = పొల్లు. (చూ పొలుబోత్ర. మొ.)

పొలుచు(ల్లు). అ. ౩. ౧. కవలడు, గోత
రించు

చ. ఉద్యతమై త్రొక్కమై, ద్రువటిలలాట
తేమనఁ బోల్చెఁ బ్రహుటతల్లి త్రొక్కగా,
మృతి (భార. సభా. ౨. ౫౧)

గీ. ౨న్న క్రొక్కలు మెలుగులదేగయును
బోలె, బొలిది యప్పుడ యడఁగు వూబోణి
మూరి. మైవ ౨. ౪౮

గీ. ౩. ౩. బుగ్గె తోడనె గొలిపలికె, బొలిచె
పొలింబుఁ గుమ్మరపువ్వు మెలంగి.

క. క. ౨. ౨౨౮

ఉ. పొల్లమైవచ్చెయిన నాత్మనుఁ బ్రేగియి
నొల్లుపొలిచె నెక్కడను నీర్మ గ్రమ్మ
మగ్గెనె (భూ. విరా. ౨. ౨౩)

౨. (కతామలు) గ్రత్యక్షుడు, సామోక్త
రించు.

గీ. విప్రులు గిరిరాజకన్యకాభరతు పాలిచె.

మోకిచ్చు. ౫. ౧౩౧.

౩. బయలుపడు, వెడలు.

గీ. పుష్పమైయున్నది గుహయందు నాశిచ్చ
పుట్టికయప్పుడ పొలిది తోచు.

భార. ౨౦. ౪. ౩౯౨.

క. ప్రసరించు, వ్యాపించు.

మ. ... కళో, దహనాభీనవద్వికం బొలుచు
వర్ణాశ్రీకుడుచ్చుల్ వెనక్.

శ్రీమూర. ౪. ౧౮.

౫. (గాలి) వీచు, విస్తరు.

౯. బంధారాతిరమామోద బొలిచెన్ ...

కల్యాణాచార్యుల్. (చూ. ౩. ౧౧౪.)

౬. కలుగు, పట్టు.

గీ. చెన్నాదుమైదున్నకన్న మున్నగుఁ బొల్లు
బువిన్నయప్రపసామానంబు.

కుక. ౩. ౫౧౯.

౭. (మార్పుచు, మొ.) ఉదయించు.

అ. మాల్లకిములు బుగలమానముల్ మెలగు
దింగఁ, బూర్వశిశిరమిడిఁ బొలిచె నివడు.

విక్ర. ౩. ౧౦౫.

౮. ఉంచు, వ రించు

అ. ఇంద్రుఁ, గులవగంబు లేడు పొలుచు
సధిక భార. భీష్మ. ౧. ౩౪.

గీ. పైని తొమ్మిదిప్రళులపొలియెడను, భరణి
మరివర్మ నాడికందంబు పొలుచు.

కళా. ౫. ౧౬౩.

మ. వాణి తొమ్మిదిమహారామోక్షి బొల్లుం
గ్గువక్ చను. ౧. ౪

౯. పోల్లిలు, ప్రవారించు.

గీ. అయ్యరణిఁ బుట్టి బుగ్గమాకృతియును,
భూరికాంతియు మెలంగఁ బొలిచె కుక్కడు.

భార. ౯౦. ౬. ౨౫౧.

గీ. చాగినకాళి లాగాశక్రమలొలంబులు భాగ
మృగింఁ బొలుచుచారి

భూరి. విరా. ౧. ౧౬౩.

పొలునోరు

826

పొలుపు(ల్పు)

మ. బహుళశ్చ ద్యుతిమేమతాదరభరణాగంబులం బొల్పు నిమ్మిహికావర్ణమునం బరింతు మెత్తునక (మచన. ౨. ౪౫)

౧౦. క్షీరమన (౪. ౪)

జ. పొలుపటలేయ, పొలుపట, పొలుపారు, పొలుపు, పొలుపుమిచులు, పొలుపునూలు, పొలుపెనలూరు, పొలుపొందు, పొలు పొడవు, పొల్పున, పొల్పుడరు, పొల్పుమన, పొల్పులు, పొల్పునగు.

పొలునోరు. వి. (పొలు + నోరు) మంకశోరు. (౪. ౪, ౧౨)

నీ. మెడ గంపమాడయ మిడివండ్లు బొలు నోరు

వివిధభావ. మంక ౪ ౧౩౩. (౧౨.)

పొలుకలకలేయు ౪. ౧౩. (√పొలుపట) నంపలేయ

చ. క్షీరకవీరిల్ల తోగియల రామ శుభక్రియలన్ మహాముత్, పొలుకలేయ

కేం పంచ ౧. ౪౪౯

పొలుప(ల్పు)య. ఆ. ౧౩ (పొలుపు + అలు)

౧. చెప్పుకొంటారు, పిల్లలకు

క. మాండవని లెల్ల నదియల బోడిమి చెడిపోన నమర పొలుడటి యలకన్.

పంచ ఆ. ౪. ౧౪౬.

చ. నీమఖాంబానమంబు విన్నవబోయినది పొల్పుటి యన్మ యిడెమి నావునొక.

రామా. ౫. ౫౩.

౨. పోయ, పోవు. (చ పొలుపటలేయు)

౩. పీడించు, తగ్గు.

౪. పొలు పొలుడటివనీయ, మాయుకడటి

భార. ఆను ౧ ౧౩౯.

పొలుపా(ల్పా)రు. ఆ. ౧౩ (పొలుపు + ఆరు)

౧. ప్రకాశించు, బిచ్చ.

నీ. పొలుపారువారల నలుపుబోడను నూడ నలుపు చవ్వునలండ్లు పొలుబోడియె.

విక్ర. ౧. ౧౩౨.

కా. భామాచారితమండలాభరణముల్ భామా వలంబులులై, భూమివల్లభుమాను క్రేలు నెత్తలం బొల్పార .. (నైమ. ౨. ౫౪.)

౨. ఆరికయించు

నీ. తెలివన్నగవకాంతి పొలుపారు నించుక విను విచ్చి చూచినగానె మలల

భా. విరా. ౨. ౪౪

పొలుపు(ల్పు) ప. (√పొలుచు-క, పొలులు)

౧. పండు, పోక, కాంతి, ను

ఆ. వెలుపు తరు పొలు పొలుపు చెప్పు, చక్కడన మనగ సొందర్ని మొప్పును, ఆం. బా. ౩ ౪౧

గీ. అనిన విని కిన్నెలూనిన యలరినగవు, పొలుపుమెగమనికొకత్రాప్తపాలు పొనన్ భా. ఆశ్వా. ౩ ౩౬౪.

గీ. నలువ కాక కే మగల్గినపొలుపునొచ్చి యయ్యా. ౧. ౯.

౨. అగ్లాపము, ఆన్లగము

రగడ. పెరిగె యువయువరులకు విలపులూ పొలుపులును. రామ. ౨. ౨.

చ. .. బొకాగుమాడికి మం, బొలుపులు పానె .. నీలా. ౩. ౪౪.

౩. బాడ.

నీ. మందులమడిత్రాట మలచివేసినగ పొల్పు గానగ నీని బొమిడికంబు.

దకా. ౧. ౨౨౦.

గీ. .. కల్లు కొక జరి యారాజింధురంబు,
పాలుపు గవగోవలసి యుమ్మరిక
వొడను. కుక. ౧. ౧౮౩

౪. పుష్పి, పెంపు.

గీ. కుచును కల్లుంబు స్పృహయు కొచును
గురులవలనిభక్తియు నాయుపు పాలుపు
నిచ్చు. (భార. అప. ౫. ౧౩౧)

౫. నూపు, ఆకృతి.

గీ. అప్రసన్నున శేరి భయంబలేని, పాలుపులో
మన్ని దీపువుచోడి. (క. ౩ ౦ ౨౪౬)

౬. పుష్ప, విషయము.

౭. కా లీచవడ జరింపున, నీలోకియన మ
కల్లు నీకెకవోధ, శ్రీకాంధబ్ధి వేపుడు,
పాలడుతుక్యంబునెలుపుపాలుపుని నిమ్మ.
పాండు. ౨. ౨౦౪.

౮. విధము, రీతి

౯. పలి వినిన కమ్మలనిధి, పాలుపున దోతెంచు
ధన్యులని (పాం ధీమృ ౩ ౨౪౧.)

నీ. భరతు, నీతి నువ్వోత్రనిభాతి భాన్తులె
రామ. పోలిక భగీంధుని పాలుపున

హంస. ౧. ౪౩.

౧౦. మంచివిధము, మర్యాద.

గీ. వలవంత పెండ్లియు వానిన పనుల, పాలెతి
పెండ్లియు నిది పాలుపు గా వనుచు.

పండితా. పురా. ౧౧౩. పా

౯. పరిమళము, నుకావన.

౧. గొజ్జంగిడి కల్లు లిక్కిరించు గంధవోడి
పాలుపు . ధీమ. ౧. ౧౧౩.

౨. పోగరావ్యా మయ్యల బూచిన పంపెంగ,
పాలుపు నుధుకరాంగవలకుచోలే.

కుమచ. ౧. ౫౩.

౧౧. క్షుద్ధియు, ప్రతాపము.

౯. ... పాలుపును బలుపు మెలయుటకుగ
నిలిచెన్. (భార. ధీమృ. ౨. ౯౫.)

౩. ప్రభిరలక్ష్మకాస్త్రపావకివ్యాలలి, కల భ
పురి చార్పె బాలుపుడొక్క.

గా గా. యు. ౧౩౮౫.

౪. వివిధవంతలోన కవచములు వ్రయ్యగ
మేను దుర్విషంబునఁ జరిపితమైకత్రినుఁ
బొల్పులన్ (భా రా. యు. ౧౩౮౫.)

విరా. ౧. (పోటికి) ఇం పునది, మందిరి మెనగి.

౪. అన్నకు ప్రసదాధరాజునతి పాలువుగ
వండిన కొకి మూలముల్.

భార. అ. ౧ ౪౪.

నీ. పాలుపునె నలరాచబులుపుల్ . లు మున్
మెల్ల ల కొకి కొంకములపు నిం ;

చుయూ ౧. ౧౩.

౨. అ, ౩ ౨, ఎక్కడు.

నీ. వలపుపాలుపు గారా మి నాల్కలు
పునుఁ గిరిసి రా. ౧౧ ౩ ౩౩.

౩. సుతము, న్యాయము

౪. అన్ని సాక్షి కంబునఁ జేయెనెంతి
బొల్పుని ని క్కిరించెగాని య్యలగ్, మన
మున నేనిముం దిలక

భా . అ. ౪. ౧౩౩.

పాలుపుమిగులు. ౧. ౧౦. (పాలుపు + మిగులు.)
ఒప్పు, ౧ కాలము.

నీ. పట్ట వమ్మరింబు ఎది వేల మా యు ములు
తూనగి నేలేని పాలుపుమిగి.

విక్రి ౨. ౮౦.

పాలుపు(లు)మీఱు. ౧. ౧౩. (పాలు +
మీఱు.) ౧. ఒప్పు, పాలువు

నీ. ప్రతిలేని సమానసారధ్యంపుచోట లే పుట
భేదపంబునఁ బాలుపుమీఱు.

ప్రబోధ. ౧. ౩౯.

ఉ. ముటారించు కచంబులున్ బలవించు |
వలగ్నముఁ బొల్పుదుఁడగన్

కళా. 3. ౧౭.

ఆ. అతికయించు.

పీ... పూరకమంభకరచంబులనిశేషంబుతోఁ
బొలుపుమాటు. కళా. ౫. ౧౩౬.

పొలుచె(బ్బె)నలారు. ఆ (√పొలుపు)
ఒప్పు, కోల్గించు, ప్రకాశించు.

చ. పాలు పెంబారించగా నిమిషస్థానవాల
భాగ్యసంపదిల్, నీల మభివృద్ధిఁ జెంది
పూర ౨. ౧౦౩.

చ. పురిమున కేవగేహములు పొల్పెనలారున
కైభవోన్నతి. (కృ. ౧. ౭౭)

పొలుపొ(ల్పొ)ందు = పొలుపారు. ఆ క్రి.
(పొలుపు + పొందు.) ఒప్పు, కోల్గిల్ల

గీ. కరము పొలుపొంది పసియంగములకాంతి.
వైమ. 3. ౧౫౬.

పీ. పొలుపొందఁ గుంకనుబొట్టు పెట్టునె కాని
ముద్దుగాఁ విలసింబు దీర్చిదండ.

దశా ౪ ౫౮.

మ. కంటకప్రకటపై పొల్పొందు కూలంబు
మిక్కిలుపుత్రంబెప్పుడఁ బూని

ఉ. కా. ౨ ౧౦౭

పొలుపొదవు. ఆ. క్రి. (పొలుపు + ఒదవు)
అతికయించు.

క. కొలిచినలొంగి కొద్దులు, పొలుపొద
వగ. (పీ. ౧. ౨౧)

పొలువ = పొదువ. వి. ౧. దప్పడు, పెద్ద
వాడు.

క. . . , పొప్పుమునేవీసవాడగు, నా పొలువ
యెవని విందు మూర్ఖులకేరక.

భార. కాంతి. 3. ౪౩౯.

ఆ. వీనుడు, మధ్వినిలో నన్నువాడు.

పీ. ... తిట్టియు నడిచియుఁ దిరిగినవా లా
పొలవలకై గృహగలిమి మేలు.

భార. ఆన. ౫. ౧౦౭.

పొలువడు = పొల్లవడు. ఆ క్రి. మయించు,
తలుగు.

జ. పొలువతనము.

పొలువతనము. క్రి. (√పొలువ) నెట్టితనము,
మిన్నతనము.

పీ. . . తలంపు నుండి ద్రువదత్తత్రకిడిచి తెచ్చి
పొలువతనమున

భా. క్రి. ౨. ౫౧.

పొల్ల = పొల్లు. వి. (సం పూర్ణ. క పుర.
క. పొల్ల.) గింజప్పని భావము, తిమ్మ.

ఆ. పొదవుచూడ మగలపొల్లలు నాకుల, పొల్ల
లును నిజంబుపోలి నుండు.

క. ౧౦ ౧౧. ౭౧౬

పీ. మచ్చభావాభిధ తోచుఁ బాలు తల
పొల్లకట్టు తొకిపొల్ల పొల్ల

ఆం. భా. ౨ ౨౩౮. (ప్రాత్రుత. పా.)

జ. పొల్లకట్టు, పొల్లతనము, పొల్లడు, పొల్ల
పుచ్చు, పొల్లబోవు, పొల్లనీయు, పొల్లపు.

పొల్లకట్టు. వి. (√పొల్ల.) పొల్లుభావము.

గీ. . . కల్లన మూర్ఖువాడగుపుట్టులఁ బాలు
పెనుపొల్లకట్టుబోలి. (అమ. ౪. ౧౩)

పీ. మచ్చభావాభిధ తోచుఁ బాలు తల
పొల్లకట్టు తలకపొల్లు పొల్ల.

ఆం. భా. ౨. ౨౩౮. (ప్రాత్రుత. పా.)

పొల్లతనము. వి. (పొల్ల + తనము.) గ. మూర్ఖుల
లాభము.

ఆ. యెల్లమందు తావల బొల్లరవంబున, కోర్చి
యక్కమాదు పోడి పాతె.

భార. పల్లె ౧ ౧౩౩.

ఆ. వివేకితనను.

ఉ. పాటిపోయె అడు బొల్లరవంబున నార
తులకుడు (భార ఆ. ౬౨౨.)

(పాల్లెదవంబున, క. రి. పా)

కో ద్రక్కకుం తన గంధాచ సమృద్ధి వికాం
పతే, నారత్తుల్రోలడగా పో అంధ
ర్యాచా తదా రణాచ.

న. భార. ఆర ౨౪౪. ౬.

పాల్లెవిడు. " (పాల్లె + పడు) తయిండు
(క. రి.)

పాల్లెవుచ్చు స. కి (పాల్లెవోవు) పాల్లె
వోవతేయు. (క. రి.)

పాల్లెవోవు. ఆ. కి. (పాల్లె + పోవు) ౧. వచ్చును,
వచ్చువగు.

గీ. ఎల్లదివ్వు రానంబుల బొల్లవోవడ, తేయు
నటుగ క్రొవ్వు సుంపిడ, కీర్తియ
నువోత్తంబు

భార. ద్రో. ౪ ౪౦౨

గీ. అఖిలభృవిధిగా డల్లెరా రావ్వయిండు
నకు దిద్దలులే బొల్లవోయి, సంస
నును . (ఉ. వారి క. ౨.)

ఆ. చెడిపోవు, వచ్చును

ఉ. పండియు బొల్లవోయ నని బ్రాహ్మణి
లోపల తేచ్చు .. (ఉ. వారి ౨. ౨౬.)

పాల్లెనేయు = పాల్లెనేయు స. కి. (పాల్లె)
౧. వచ్చునుచేయు, వచ్చుచేయు.

క. ... నామాట బొల్లనేయ నాయెను నీకు.

వచ్చు. క. ౫౧౦.

ఆ. అలవ్వుకునేయు, గిరాకరిండు.

గీ. ... ఇంపల్లు, తగియును నేను తెప్పిడ
బొల్లనేనీ, దానిఫల మిచ్చు దానుయోధనుడు
౪౧౧. ప్రివృ. ౩. ౮౩.

పాల్లెపు. కి. (పాల్లె) కిల్ల, అసత్వము.

గీ. కొల్లెపు మృత పొల్లెపు లే దొందు
దలచితి నది గాన (౨౬౪. ౨౨౬.)

పొల్లె = పొల్లు, కి (౦. పల్లె. ౧) ౧. గింజ
లేని భావము, తప్ప

క. తేడము పోనీకె దివము, తేయుట
కెడము పొల్లెన, నాయను నేటియు . .
భా. ౧౦. పూ. ౪౪౧౧.

క. పొల్లున దింపదెయ్యను, తెల్లనికాకులును
లవు తెలియ నునుతీ. (ను. క. ౮.)

ఆ. నిర్వికారము, పొల్లుమాట.

దీప్తి పొల్లు పల్లెను పొడుపు సంఘటన
పండితా. దీక్ష. ౬ పా.

౨. పొల్లెనీ మా.

౩. పొల్లులయి త ము వచ్చును, పొల్లులు ప్రాణ
ములతోడి (అప్పు. ౨. ౩౬.)

౪. ౧. వచ్చుము, నిచ్చుయోజనము.

గీ. ఒములొప్పు, తేవయును బొల్లుగా
గావననీ విడిచె (వృత్తి. ౨. ౧౪౬.)

గీ. మారలం పొకటి పొల్లునె . .

రావ. ౧. ౪౩.

ఆ. నిస్సాను, పొరువంటిది.

గీ. ఇంకి మారొక గట్టి పొల్లునెడిచి, చెరుగ
జ్జరము చాలక ప్రేమాదీని.

దా. క. ౬౦.

౩. నూర్చును, తక్కువ.

చ. కారవసేన రూపుమా, త్రిమ యవలీల
నాకు నను బొల్లగఁజేయుట నీకుఁ బాడియె.

భా. పీష్ట ౨. ౧౬౧

౪. అనర్థము, అబద్ధము

గీ ... పలుకు, రెల్ల మఱచితె నను మని పాల్లు
రైవఁ గనపాటు గా నును రేల గావడచ్చు

భా. కల్ప. ౨ ౫౬.

గీ. మారమానీ న శూరి స్వ. మృదా వః
భా. త, బూదాహ మితి మర్చ్యతే అర్చ
లొక గ్రీ కృష్టితి

సం. భా. కల్ప 3౮ ౨౬

అ ప్పి యుట బొంతు పొల్లు దిచ్చుట కిల్లు
అం. భా. ౧ ౧౯

౫. ఎవది, పాడైవది.

గీ. పేదరై క్షిప్తి చేసి పెట్టెనెఱుండు రెంఁ
బొడైవఁ గొన్నాల్లు నవడి.

క. క ౫ ౧౭

స. శ్రీ పాల్లుగాఁబలుకు, ప్రేమ.

క. కిల్లులు నవీయవ పలుక, బొల్లయ వర్తించ
మప్తరుమలడవ్వో, భక్తి ములఁ గాల్చి
చీలురు కనక. ౪. 2౪

జ. పాల్కువోరు పాల్కువడు, పాల్కువోవు, పాల్లు
వేయ, పోల్వోవు.

పాల్కువడు. శ్రీ. (పాల్లు + వడు) ౧. తన్మ.
మయిండు, (౦. రి.) ౨. వర్ణమగు, (క రి.)

పాల్కువోవు. శ్రీ. (పాల్లు + పోవు) ౧. వర్ణ
మగు, నిష్కలమగు.

చ...నివర్ణకైతఁబడు లొక్కట నిర్ణ పాల్కువో,
యెడు (భా. త్రో. 3. ౧౯౯.)

గీ. ఒకతోట యచి మతోకతోట నడి
నైయు, తూర్పు రెచ్చరికఁ బాల్కువోన.
క. క. ౮. ౨౬

గీ. బూదితో మెల్ల నెయివోరఁ బాల్కువోవు.

శ్రేమ. ౫. ౨౫౧.

౨. నిస్సారిమగు, కత్తిహీనమగు.

గీ. దరితకాతకృపాబదంబై మై నై ర్పి తిథు ౩
భుజంగి పావమి పాల్కువోయె.

పారి ౫ ౧౨

3. తన్మ. క్షిణిండు

గీ యధాకిన్మంః లెఱగెను నమరమరుల, కల్లఁ
రెతోడలంబులు పొవ్వోయె.

వి. శ్రు. ౧. ౧౪౯.

పొల్కునేయు=పొల్కునేయు. స శ్రీ (√పొల్కు)
౧. వర్ణమచెరును

అ. అర్చన మెల్ల మూరి ముహూర్తకన్యక
బొప్పనేయుటక. పార్వ ౪ 8౦

౯. తక్కువపలుకు

గీ. యధులు భోజగిజేర్చుఁ బొల్కువేయ
మార్కు. వీరి. ౨౯.

పొల్కుగు. శ్రీ. (పొల్కు + గు) ప్రకాశించు,
ఒప్పు.

వి క్షిప్తరాయ నమధాన్యమో నామ క్షి
మా, లగ్నిది నాన్యానము మృత్యుపద్ధిముల
నాద్యంతై మహిం బొల్కున

అము. ౧. ౮౯.

పొల్కువరు. శ్రీ. (పొల్కు + వరు.) విక్రి
ప్రకాశించు.

అ. కృంగారముతోన పొల్కువర గర్భ
నిలాసము మందహాసముక.

క. సం. 3. ౨౬౩.

పొల్కుమరు. అ. శ్రీ. (పొల్కు + అమరు.) ఒప్పు,
ప్రకాశించు.

చ. . భావమున గరింబు జొల్పకుననాని
గమంగూని నింతి పొందుకొ.

పా. ౩. ౧౨౦.

పాల్వలరు. అ. ౩. (పాల్వలరు) ఒకపాల్వలరు,
పాల్వలరు.

గీ. పరిమోదల దచ్చాపమోదమిత్తమలగు
ప్రశోత్తరములు పొల్పలగు త్రితి.

పా. ౩. ౧౦౦.

పాల్వలరు. అ. ౩. (పాల్వలరు) ఒకపాల్వలరు,
ప్రశోత్తరము.

ఉ. అత్తవచ్చి మోచేది జొల్పనగు
జొచ్చులనుకున్న నేయే మేకట, పాల్వలరు

పా. ౩. ౧

పాల్వలరు = పాల్వలరు. అ. ౩. చెడిపోవు

చ. యిప్పుడే దండించుట దొడ్డ గా దయ
నచోడ జొల్పవు నీ నుంచుత్తరేడిరావూ
గునిమూలములగిడి చింతలగ్నము

చ. రా. ౨. ౩౫

పాల్వలరు = పాల్వలరు. ౩. ఒకపాల్వలరు, ప్రశోత్తరము

గీ. పాల్వలరు చరగను జొల్ప యనగ.

అం. భా. ౨. ౬౦

పాల్వలరు. ౩. ౩. చాలి కాక్రీదావిశేషము

గీ. అచ్చనగుండు చాయలు పాల్వలరు

పా. ౩. ౧౫౫.

(ప్రశోత్తరము. పా. పాల్వలరు ప్రశోత్తరము. పా.)

పావ = పాగ. భూమి.

గీ. గవులుకొల్పను సన్నపావలతో రాజెడు
కామాగ్ని దక్షిణగంధపమండు.

పా. ౩. ౩౫

చ. పవడవు ... పావలగుంధపమంధు, పావలు
గమించు కేళిగమమం ప్రమదంబున దాని
యచ్చున.

చంద్ర ౧. ౯౦.

గీ. .. పాగ పావ యన భూమి ముగ ...

అం. భా. ౨. ౨౪౩.

పావడ = పాగడ. ౩. పవడము. ౩. (౩. ౪)

పావడు = పాగడు. ౩. ౩. ముత్యము.

వి. ముత్యము.

పావయు = పాగయు. ౩. పాగవియు, పాగ
కలది ముగ.

౩. ముగళకళకళముల్, పావయునుంబులు
మింటికి, నెమరుంటి కడప ముననీ నిలిదిరి
తారున.

(౩. ౫. ౩౩.)

౩. ముగలు, లోలోపల దెమిదు.

౩. అమమనముభిరుం దయ, పా వ యు ము
లోమిలంబు పోడిమి వెలుంగు.

భ. ౩. పా. ౧. ౨౪౩.

చ. ప్రభుమండలం దాదల కలగంబు లోడ,
జొవయు పావలొ యధయును పుణ్యభూమి
గు పిల బంబి

(అమ. ౩. ౨౪౩.)

పావరు = పాగరు. ౩. అతియము, వెంపు.

గీ. మోముద్రిప్పులు పావ్యము ది తొమ్ము
తాటింపు రానిజంతున కావరింపు పావరు.

పా. ౩. ౪౩౩.

పావులు = పాగలు. పరికించు, రావడము.

౩. ఎవరింటి ముద్రి దలంచుచు, పావులును
కాపారిమూలభూమి నుండె.

భా. రా. య. ౨౪౩౦.

పానగం. అ. ౩. (౩. పన్నె) ౧. మద్యము, మో
మో, నిద్రించు.

౩. ఎలుంగుడు నేను పంపి పానగదరియే
మహాత్మా. (భా. ఉద్యో. ౩. ౨౪౩.)

ఉ. పంపి నేని కావ్యము పానగక క్రిష్ణుడు
రానియన.

(భా. ఉద్యో. ౩. ౧౫౫.)

౧౪. సంతోషము, తటస్థము.

మీ. కృతార్థము ప్రభావితము కలుగు యనునది
జ. అమెరికా జాతీయ దశము.

ప్రశ్న. ౧. ౧౨౮.

౧౫. ప్రకాశము, శోభింపు.

మీ. వనజగన్మనవంబున నివృత్తింపఁజే పాదమిస
కళి యనఁ జూపఁగ వెలుగు.

జామ్నా. ౧. ౯౯.

౧౬. విప్లవ, తెలము.

చ. నీమది విప్లవానిగాఁ, పాపగణ వెలుంగ
తెలి నను .. భార కాం. ౬. ౨౧౯.

మీ. కలలోనలుట్టికథలన్ని యన్నియుఁ బూని
గ్రుచ్చియట్లు పాపగణ తెల్పు.

కాం. ౬. ౬౦.

జ. పాపగింపు, పాపగండు, పాపగండు
కాడు

పాపగించే. స. శ్రీ. (√పాపగం.)౧. పాపగం
శ్రీము, సమకూర్పు

మీ. కిదియింది గర్వింపుల, పాపగం నీడెర్పు
చిగుల పాపగించి సభి

హం. ౩. ౨౨౭

౭. చక్కఁగాఁబెట్టు, నాల్గు

మీ. అల్పభాగమునఁ జింతావృత్తిగఁ జూపఁ
గించుకొన్ని కథలీరేఖ. (మ. ౨. ౩౨)

౩. గ్రహించు, పట్టుకొను.

మీ. అంబు. ఎన్నికలరాంతులములు గలపాపగ
గించి పలుమారు విసరవారు.

ఇందు. ౩. ౯౯.

పాపగండు. వి. (√పాపగం.) పాపగండు,
అనుకూలము, ప్రాప్తి. (క. ర. త్రా.)

పాపగండుకాదు. విజ్ఞ. (పాపగండు+కాదు)
తెరచు పాపగంజేయువాడు.

౧౯౯

(కృత.) పాపగండుకాంత్ర మామలోపదము.

పాపగ. వి. తుండిబండు, అంద.

మీ. .. పొట్టవాఁడనఁగను పాపగ యనఁగ...
తుండిబామమై తోచుచుండు.

అం. భా. ౨. ౧౨౦.

పాపగం. శ్రీ. విజ్ఞ. ౧. మిక్కిలి, అత్యంతము.

ద్వి. పాపగం శూన్యమౌనగఁ దగిలి, భవితం
విలంబని పాతకులారి.

(బస. తు. ౬. ౨౧౯. పం.)

ద్వి. బసవయ్య యంత్రములో పన్నుటకేసి,
పాపగం మాతోడఁ జోరుచున్నాడు.

బస. తు. ౩. ౫౪౪. ౬౦.

౨. విస్తృతముగా, వికాలముగా.

ద్వి. పాపగం వట్టిలు పొట్టచెర్వున, వసతు
లేబుయ్యను ప్రచ్చి నైసింపె

పండిత. వాద. ౨౦౦. పా.

పాపపాప శ్రీ విజ్ఞ త్వరితముగా (క. ౯)

పాపగోర్పు వి. (√పాప. క. పాపగోర్.)
పసతోపాదవాడు.

క. యన్యలతోడన, పాపగోర్ బంధువు,
బసవండు విస మెత్తి త్రాచి బ్రతుకఁజే

రచా. కం. సా. ౪౩౧.

పాపరాదు. వి. దగ్గర మాయామి పాక అక.

(క. ర.)

ప్రశ్న

ప్రశ్. ౨. శ్రీ. ౧. పోవువాడు ప్రాప్తివాద్యులక
మధ్యమపురుషైకవచనము. (మా. పోవు.)

(గృహ) నీయింటికి నీవు పో

౨. (క) కర్మయముగా మనయొగడము

కథా? యదాని యర్థమనియును నిర్వి
యాశ్చర్యములను చెందు.

చ దా నొకనంద భుజాబలంబు శ్శ్రువ
గుడియించెనే యతడ పోకురునేనమేటి.

భార. ద్రో. ౨. ౬౫.

క. పట్టిం గనుగొంటిని దొలుపుట్టువుపుణ్య
ములు నేడ పో ఫలియించెన్.

మద. ౨. ౧౧౩.

ఉ. .. మగతాలతిమైలున్ బొందుగ గూర్చి
యిమ్మెఱుంగునోడిని శల్వ యొప్పున
బోలు బో నీలా. ౨. ౧౬.

క. శీతలమున దీర్చు బో మృదులకింకె
ప్రహరింబులన్. కవరా ౩. ౮౩

(చ) కాళ్ యనుచొప్పు మిచ్చు

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె బరువెనెను గొంటు
తడవ్వి వచ్చె నో, యిక్కడికి

కవరా. ౩. ౮౦

గీ నీకు జంఁగినవచ్చు బో రి యమర్గం, దగ్గి
కోర్కొనవచ్చు బో దైత్యగరియ, మారు
భుజియించవచ్చుబో మనసుతిపుటం, జీఱుతి
చాదికి జావు ను సరముగాని.

మా. ౨. ౬౨.

నీ తను గ్రమ్మటంగ దిల్చినోయంద నాతో
విచారింపక పోవుటెట్లు, పోయె బో నను
దిల్చు శేతుక న నొక నెఱుఁగింబు విచ్చి
నెఱుఁపుటెట్లు, నెఱుఁగె బో ప్రభువు పన్నె
దివాఁ దని మామి పోన కీసామృత పట్టు
టెట్లు. కళా. ౩ కళ.

(బ) ఆమేమనిన నానుల జెలుపును

క. . మోక్షులక్షీప్రభాగమునాత్రంకె కీచె
పో మోసంబుదానొప్పున్.

మమచ. ౨. ౬౪.

(ఇవిపో = ఇదియే కాఁబోలును.)

క. పోరా .. నాకపముపెంతున్ మూరించి
తలే. ప్రబోధ. ౨. ౨౨.

(క) మాదు అనుచాని యగ్గమిచ్చును

క. నీను బొరిగొనియెద నిద పో, జములు
ముములు విని ప్రమాదపంపక నేలక.

ఉ. హరి. ౪. ౨౮౩

పో. సం. కణ. (క) ౧. శుద్ధము. ౨ శోధ
కము, శుద్ధముగా శేయనది (తేడమనకు
చెవఁగున వ్యస్తప్రయోగములేదు)

పోండి = గోడి. విణ. నింబుగా, పూర్ణముగా
అంతటను

క. పోండి గ నగజకృత్తి, మాంబుజగింబు
లన దీక్షముగఁ బర్విత

కు సం. ౬. ౮౧౪

గోడక, క. (సం. పూ. ప్రా పూ. క,
పూ. క్కమ్) ౧. క్రమశ్శుక్లము.

ఉ పూచి యొక్కపోక మగోడి

మమచ. ౨. ౨౯

గ్వ. పోడిత్రుఁకులభాతి పుత్తలు నెఱి
నాఁ కోర్కె నొనఁగి సుధము తెలి.

గ్వ. భార విరా ౫. ౧౦౧. పా.

గీ. పోడి యనఁ బోడిత్రు ననఁ బూగ
మునరు. ఆం. పా. ౨. ౩౮.

౨. క్రిముక పలుము, పోడిపండు, పోడిచెక్క

ఉ. మఁకటివేటితో గురులు మాడెమున్న
కుచుప్రహము, తొక్కలలోడి సాద్య
మును బొందకమున్న . కళా. ౧. ౨౬.

న. మిరియములు అరసాల గను పోక్కులు
౧౦ దియి అకులు ౪౦ దియి ఇంకులలోగను
కొని నిర్మవడి అచలద్రక్షును నడంబుల
చారు ... ద. కా. ౪. ౧౦౨౧.

3. (పోరకాశావలికుండు) కొన్నియు. (కా.)
 ౪. బొండుము ఒలిచిన పూగఫలము. (కా.)

౫. పన్ను, స్తవము, చమరమొన, చూచుకము.
(కా)

బ. ముద్దేశోరీతం. (త్రా)
 ప్రోక్షయంత = ప్రోక్ష కాయంత, కొంచెము.

క. ఆంధ్రప్రదేశ్ విప్లవ పోరాట కమిటీ
భిక్ష పూర్వకంగా

గీ. వేడి యగుదాఁటి శోరవ మాకు లలియె,
బులిపినది గలె నన్నంబు పోఁకయంత,
యొసఁగి పొంతు. ౪. ౧౫౪.

എട്ടു - ഏകദേശം.

గీ. ఆచట మహిధరములు, ప్రోకలం తెనల
బొడనూపఁదోక యున్నె.

డర్. & గంగుల

ప్రతి కుక్కకొకటి = ప్రతి కుక్కపై నది ఒకటి.
ఎంతమాత్రమును అక్షయమేయి.

ఉ. . ప్రాణ యంత్ర ప్రాణి కుక్షి కృత్ గుండ
సామానుల్. నెమ. 2. ర. 2

ఈ పద్ధి నృపాంగుల జూది జనపల్లభి జాదా
 మోహ మంతయున, బొచ్చెము పసి నమ్మ
 నోటాఁగఁకుంకొన నిద్రింబునన, తెచ్చి
 నేగుచెంది యక్క. ర. ౫౩

పోతః పుణ్యక్షైరదమ్మ = మిక్కిలిచవు || కానమ్మ

గీ. చల్లపడె నేల సరిలన్మునులు బండల
బుడమి ధాన్యంబు పోరికుంబులైదన్ము.

పరామ. ౧౦. ౩౩

గీ. నట్టుకొని కొల్చు పోతిమియెట్టెదమ్మ
శ్రీరఘాంగమి రాజలంబునేయనఘటం.

କ. ଟ. ଟ. ଗରମ

தே : ஸ்தலம் அமைதி. ஸ்தலம் அமைதி.

ప్రొ.కె.గంజి, వి. (ప్రొ.కె + గంజి.) క్రమబద్ధులు
సూరము, కాంచు, కవిరి. (క. ర.)

పోతే పేరు. వి.(పోత + పేరు) భక్త్యవిశేషము.
(మునిశిష్యుల వర్ణనలు.)¹ పోతకేరు లాగాంగం
పోతకృష్ణమూత్రవలయంబు లని మేద నైచు
వారు. (చూ. 3. ౮౭.)

పోకపోతి. వి (✓పోతి) కనుక పట్టతప్పి
పోకయోగము మొదటిమందిరి కడతప్పి
మొదటిగము.

ద్వీ అలిపంకి అతేకు గలింను, పొలుపొరు
నననపోతెపొ / లోకలను

ద్వీ పగిమ. ౩ ౫౧౦. పా.
 ఓ. మనఃబోధిని—శ్లో గుప్తస్ గోమృగమితోద
 రంభాకృత లపరీక్షణ ముచి.

ఆము. ౧. ౩౬

పోడగంటిపువ్వు : 2 కి.జాతి బంతిపువ్వు
ఒకానొక పువ్వు (క. రి.)

ప్రొకముడి. ఇ (ప్రొక + మ. 2.) స్త్రీలు ముంద
 పిల్లలను చూచుచున్న ప్రొకముడి, నీ

నీ పడిన బోవుచోఁ గాఁచిముడి జాఱు గల
కీర్తియుగి నెఱఁగింపు గదిసె నొకతె.

ఇందు, ౩, ౫

కాగిత పోషకుడి పేరు తెలియక గ్రామీణులు
నిక్క, బోక ప్రాంతాలయ్యిపోయి చీటి

నీ పరిశ్రమలూ గలంబద గొమ్ము నీకు స

చంద్రుని ౩ గ్రహం

పోతావ్రక్క. చి. (✓ పోతా) తాగి పండిము
పోతా చిక్క.

గూటిన్ మొలకు గోళం ...

పోతుండ. వి. (పోక + ఉండ) పోకకాసు
వరి గుండ్రముగాఁజేయు తియ్యిని భవ్య
విశేషము. (పా.)
పోగొత్తు వి. (పోక + ఒత్తు) తూగదలివి,
పోకచెక్కలను కత్తిరించు సాధనము, అద
కత్తె.

పీ. పోగొత్తు వాఁడన బూగదలివినిదము
అం భా. ఆ. ౧౭౩.

పోగు = ప్రోగు వి తంకుపు, చారము.

పీ. . . తంకుపుగాఁ తెలంగుఁ పోగు పో
చవగా . అం భా. ఆ. ౨౦౪

౪. . గాలిఁ ద్రెవ్వివపోగుర, బాణినపోగులు
వడుకం, దీరువనే కాని నిలువఁ దీరక దిన
ముర. కాళి. ఆ. ౯౩౭.

౫. పోగుఁద్రాడు, వేటాడుచోటఁ బొట్టును
బుజుచు క్రజ్జరూపమైన మృగబంధనవిశేషము,
వారుర, తిచ్చు

౪. ఈ పోగునొక వంల్పువదియొయిట్లుం
నక నెవ్వము ప్రభా ౪. ౭౩

౪. నానావిధపటబండం నైన పోగు, వాటిరి
కలయన. వరాహ. ౪౩౬.

౪. మిడిబోనులఁ గాలుచ్చులఁ బడఁదొలియుఁ
పోగు లోనుబడిచియు

యయా. ఆ. ౧౯.

౩. కృష్ణామివిశేషము.

పీ. పోగు వఁ దంకువును గిద్దిగ్రూమ మిఱు..
అం. భా ౩ ౫౬౫

పీ. నిలువపోగులను ప్రేరేపులఁ గీలను జేసి
వలరాచసిఱు మై గలయ వలచి.
వార. ౫. ౫౫.

గీ. చెవుల దువ్రావపోగులు తవ్వకలింప.
మమచ. ౧. ౫౯.

౪. (ముక్కవఁకఁకెట్టకొన) ఒంగారుమన్నగు
వారిచోఁ జేసినకాద.

తీర్వా. ముక్కపోగు. (త్రా)

౫ : పోగుచుట్ట పోగుపోక. పోగుపోయు,
పోగువాఁడించు, పోగువాఱు.

పోగుచుట్ట=ప్రోగుచుట్ట వి. ($\sqrt{\text{పోగు}}$)
వేటకుపయోగించు సాధనవిశేషము.

గీ. చలిదిదిక్కింబుఁ దిద్దివిండ్ల సాయకిములు,
పోగుచుట్టలు దీమము ల్బులుఁగు వలలు
సావంధో. ౫. ౫౪.

సోగుగోత్ర వి పోగుపోటుట (౪. ౭.)

పోగుపోయు. ఆ (త్రీ) (పోగు + పోయు.)
సంకనల తిష్టంగా పోగుపాఁడించి కట్ట,
రవ్వచియు (౪ ౪, త్రా)

పోగువాఁడించు=ప్రోగువాఁడించు. ఆ (త్రీ)
($\sqrt{\text{పోగువాఱు}}$) పోగువాఱు.

మ. ఆల్లన నానామృగములకు రే తెలగు
పట్ల పోగువాఁడించి మఱును ధాను
పొంబులు తీరా. ౩. ౪౦౩.

పోగువాఱు = ప్రోగువాఱు ఆ (త్రీ)
(పోగు + పాఱు) పోగుగతి వ్యాపించు.

(స. త్రీ) అవరించు. ౪. ౪.)

౩. ఎం మిండి పోగువాఱుం, దింకండు స్వలల
విడ్డండు. తమ. ౪. ౩౩.

పీ. కొంతకొంత బయిది ముఱి తెరిలు చాచి
పొడలు దూఱుచుఁ బాట్టి పోగువాఱి.
రవీక. ౧. ౧౦౩.

మ. . . అడఁత బోవ లొడ్డించియుఁ బోగువాఱు
నింజమించియు . చంద్రా. ఆ. ౨౪.

పోగొట్టు. మ. త్రీ. (పోక + కొట్టు) ౧.
పగులగొట్టు, పొనుచేయు.

సీ. కంఠ్య చార్వణ నిమ్మ కలహిత మన
బోడగొట్టిన కలింతుకొనలవలసె.

తై. భా. క 32.

౨. కోల్పోవు.

ఉదా. వాడు తొడియిచ్చిన ఆ ప్రియంతయు
పోగొట్టుకొన్నాడు.

3. నాశనమవేయు, నష్టపఱుచు.

(వ్యక్త) ౧ కైద్యుడ తొగిన్నలు పోగొట్టి
వాడు ౧ వీరము పీటపోగొట్టెను.

3. చాలి పెంతులట్లు పోగొట్టినాడు.

౪. కలింపజేయు, కలపోజేయు, కాలిం
తెట్టు

(వ్యక్త) వాడు ఉత్కృష్టము న పొందించుటకు
మంచికరుణయు పోగొట్టుకొనివాడు

పోదే. వి. ౧ (గడ్డి యన్నిగువారి) పరక.

సీ. ఒంటికురు మీదపోచు క గంటింక, పెరి

ఆము. ౫. ౧౦౬.

౪. పుడికెడు నీర్లుం, బదియిడు గిలిలి
పోచలు, గదియించి

౬. 3 ౪౪౧

౨. (గడ్డిపరివరె నన్నిముగానగు) చారము,
పోగు.

సీ. కంతువు గాఢ తెలంగు, బోగు పో
చనగా ఆం భా ౨. ౨౪౪.

మ. . త్రుం స్వం తేల పోపోచ కా, నరంగా
సాగ నీర్చి మేలియిడివెంబిచ్చి త్రుడిం
తుత .. (చి. ౫. ౫౬౬)

3. (పీడుము మున్నగువాని) పాయ, ముత్తు
భండము.

ఉదా: కలకట్టపోచ, కీడుపుపోచ.

పోది = పోదీ. వి. మణిబంధప్రదేశము, మణి
కట్టుమొదిరోటు. (౪. ౪.)

పోదీ = పోది. వి. ౧. మణిబంధప్రదేశము,
మణికట్టుమొదిరోటు. (౪. ౫) ౨. పీడుము
భరణ విశేషము. (వీరభద్రముం: వేమనకృష్ణాశ్ర
పోచీలు, అవంగమొగ్గపోచీలు, భక్తుక
పోచీలు.)

పోచేయ ౧ (కలనోచు, కలచు

స్వ. మణి యంక బహుమనసులో తరయు
గోచి కిన్నెపుతా ముగినిలోన, వా
చుడు పై పిచ్చా రా. ౨.

పోడి = ప్రోడి. స. ౬. ౧. చీరు, చీల్య.

సీ. గోడ కలకముచ్చి క గొన్నింటికి జక్క
సాఁబాలుగా ప్రయ్యలు వాటివాని
భార విరా ౫. 3౫.

౨. ప్రతివాని యన్న గానివి నలుమలేకుండ
బాగుము.

సీ. పోతె ననగి ఎలయు ముంక శిశ్మనము.

ఆం భా 3 ౧౩౫.

ద్వి. పొందుగా నున్న పోడినయట్టి,
వాని వెన్నాడ నన్నం బాగా కేరి.

స్వ. ను ౬ ౬౬3

పోడి = పోడి, పోడి. ౧ చక్కనిది,

మణిజము, మణిజారలు

ఇది శిష్ట గౌరవ మొనఁగునందు ఉత్తరపదము
నపుడు ఉపమానవాచకము పూర్వపదము
నకు నగాగమం బగును.

ఉదా అలయగోడి, విరిగోడి, నవగోడి,
తియ్యగోడి మొ||

పై సమాసములు బహుప్రభులవిందు ఉపమాన
వాచకముపై మొనకట్టునవల పోడి ఆచక
మొనదనియు చిన్నయనూరి మతము.

ద్వి. వా పెంపుకొలుకుల నరినలోచుల, నీ
పోడిమగువల నీపుత్తుకొండ.

ద్వి. హరికృ. పూ. ౧౧౪౪. మం.

౧. ఇది ౧౪, ౧౫, ౧౬, అనువదము
అతోడ ౧౫ యీడ్రింపి క్రిమినివేషణా
మల నిచ్చును.

౨. భవదగ్గి భోక్తమున, పోడిగి వేల్పు
గాఁ బడియె భా. అది. ౩. ౧౧౨.

౩. ఈ భూమండల మాత యేలు పోడిగి
వదెన్. భా రా బాల ౧౧౮.

౪. యీ భూమి దానిగాఁల క. భులచక్ర, కేదన
మీఁదఁబడియెడుఁ పోడిగాఁ

మా. ౮. ౯౧

౫. పోడిగి పెంపంపం గలదు పో వ్యువ
దామని బహ్వంపియో

భా. ౧. ౨౪

౬. ఈ భూమి పేదనరామ జెప్పియిన, పోడిగా
నీకు నీలబహుద్ర పేద

భా. ౪౮. ౨. ౧౨౪

౭. పెంపున, పోడిగి గోత్రీతము
భూమి లాదిగి పెంపు చూచి

భా. అది. ౨. ౩౦౪

౮. (క పొలిత) పెంపు, చక్కెర, అందము

ఉత్పన్నం. పేద బాష్పానుండు మృత్తివీర చూడు
చచ్చియుం, పోడికొలఁగవన్నమట్టి

పొయిన పెంపున భా. స్త్రీ. ౨. ౯౧.

౯. గోత్రలపోడి లెంపలమహాడి

ద్వి. ౨. పా. ౧. ౩. పా. ౪. ౫.

౧౦. పోడిమి, పోడిమిగన, పోడిమిమామ్యు
పోడిమిమామ, పోడిమిమడు.

పోడిమి = పోడిమి. వి (పోడి + మి)

౧. పెంపు, అందము.

౨. విమల పిండప్రభుత్వంబునకు నభీశుఁడగు
మద్రా పోడిమి. తో. నే. ముద్రాద ...

భా. మా. ౧౩౧.

ద్వి. వేడుకములు నిర్విగ్రహముల లెండ్రి,
పోడిమి మమ లెన్పు బొలుపొందఁజేసి.

ద్వి. వల. ౨. ౫౩౨.

౩. కూర్మలక్షణము పోడిమిమద మంద్రులగు
భంగిపెట్టిత రా రా. ఆర. ౨. ౨౦.

౪. పోడి, కాంతి

౫. బొటానుముడిమి, బొలుపులువాని
రిక్కగిమి పోడిమి మా

నీలా. ౩. ౪౪

౬. సంపద, ఎక్కగ్గము

౭. వేడికొని కృష్ణుల ౩ పోడిమి మది
యేల భా. ఉత్ప. ౩. ౧౯౧.

౮. కడము, మేలు.

౯. యెప్పుడు నిమల పెంపును సతండు
ఎంపి పోడిమి నేయిలొలుడు నీకు.

భా. ఆర. ౨. ౫

౧౦. పొంతు స్ఫురతి తే నీర్థం బలమామ
పుమిమగ, న్యాం పడైత మహా రా జ
క్రీయమా న చ యోక్ష్యతి.

సం. భా. ఆర. ౨. ౧౨

౧౧. ముఖము, పోపుము.

౧౨. తిండ్రిప న పోపుపలంబు యేను
వెలపొందుము లెంతటివృత్తు మా కింక.

కా. ౩. ౨౨౨.

౧౩. యిల్లాలో కొండలో తరింపక మేయే
పొందుములో లేక కా. ౩. ౩౦

౧౪. తగినపోడిమివేయులెల్లి తేమన్న, ఎగవర
మతే తొట్టిమగలిగెదలక

బస. పు. ౩. ౩౩౦. ౫.

౧౫. పెంపు, అతిశయము.

౧౬. అశమానమభిమందము, పొందయచ తోమ
నలంబు పోడిమి పెలుగిన.

భా. సభా. ౧. ౨౫౪.

ద్వి. వాఁ దంతకొంగులు వడిఁ జేర్చి నిలి, |
పోడిమిగాఁ దవకుజన్ ద్ర్య మొగగ.

ద్వి భార. విరాళ ౨౪ పా
౪. మోవముగలవాని తేడుముల పోడిమిచే,
నైదువగల నైదువుగల

ఇందు. ౪. ౩౩.

౩. గొరవము, నర్మూద, మోవము.

౪. నేను వారిఁ బొఱగినం, పోడిమి
నడచే భార ఉద్యో. ౪ ౩౫

నీ పిలుపు గల్గినవాడై ప్రియములు విద్ధింతుఁ
పోడిమి గలవాడై పొదగు మాట

నీతి ౨౨

మ, ఇపు డీపోడిమి చాఱఁ గాఁపుండుపాం
చేలా విసర్జించెదన్ కుక ౪ ౫౭

౪ వాఁ దెవ్వఁడో యెఱుఁగిమి, పోడిమి
చెడ లజ్జ గోఱుపుచ్చి వర ముఁ బూఁ,
పోడి వగునెడ

ఉ మారి ౫ ౮౩౩

౫ పర్యక్రమము, కొంగుము

౬ నేఁ దెమ్మయినెనను నీ, పోడిమి నెడఁ
దోవ తిరిలి పొదువుదు నిన్నుకన్.

భాగ ధీమృ ౩ ౩౨౭

౯ ౪౩, పామగ్ధము

౧౦ చిత్తమనకుఁ, బుట్టెఱుంగునట్టిపోడిమి
పొసఁగితి భార అమ ౪ ౩౨౯

౧౦ రూపు, ఆకారము

మ ఘనత స్మీయగపోడుముకన్ పలునుఱుం
గ న్నానరె గిన్నారిమే

(భాగ ౮. ౩౮౮.)

ఉ. చేడిమ యై యెతం దరదనుఁ జెంది యయాత్రి
నువ్వుదృఢుడలకన్, తాదేగ్గ నందఱున్
దనన తోడుగఁ గెళిని రాఁడు పోడు

ముకన్, గోడిగడంద ముంఁచె వలఁబోలుక
రత్నము తన్ని యెఱుఁగన్ ఉ. రా. ౩. ౪౨౫.

౧౧. విగమ, నీతి

౪ .. వసువులందు మావ్యవహారవిధిపోడిమి
నాదిత్యులందు విష్ణువుకరణి

భాగ. ౧౨. ౪౮.

౪ . కువస్థిరోజనం, పుటమున వాఁడులొగు
మగ్గపోడిమియూ గలవంతులంతకుకన్.

నాతి ౩ ౯౯.

౧౩ చేష్ట, పరి, వడచెడి, ప్రవ గన.

౮. పొలంతి యాలినుగనిపోడుము తేమియొఁ
గలిగినట్టికొప్పు గావరాదు ...

౪౪. ౪ ౨౫.

ద్వి ధనధాన్యవస్తువుకన్ దగి నిక్తు వనుచు,
మునుకొని మగ్గ పోడుములఁ జేయఁ బూను

మ ౩ ౧ ౩౪. పా.

(యగపోడుములు = సంభోగిత్రియలు)

౬ చెడలదుగుంజదచారుల, చెడుగుంబోడు
ములఁ దిరుగఁ జేయుట యగుచే

(చంద్రా ౩ ౩౫.)

ఉ. జగ, త్నానకీర్తి గాంచి తిది పొడియె
నీ కిటువంటి పోడుముకన్

(భాగ ౩ ౩౫)

౧౩. లక్షణము, భగ్యము.

నీ. పోలికెడికి మగ్గపోడిమే లేదు గా గాది
తేలాగునఁ గడుపు నిక్కె

కుక ౨. ౪౨౨

(మగ్గపోడిమి = మగ్గతనము, పుంస్త్రయము)

౧౪. అనధానము, ఏకాగ్రత

ద్వి. పరిగెడి యానందభావపువారిములఁ, జర
జాంబూముల ముల్లవము గాంచి పోడిమి

నీమూర్తి పొడగఁగం గలిగె.

ద్వి. పగమ, ౨. ౯౮. పా

పోడిమిగొను. అ. క్రి. (పోడిమి + కొను.)

అతిశయించు. దుక్కుటమగు.

క. . పోడిమిగొను నిట్టూర్పులు వాడిని

దెంచిమను మేవ కడిముఠమున నై.

పాండు. ౫. ౨౦౪.

పోడిమిచె(సె)డు. ౨ క్రి. (పోడిమి + చెడు)

౧ రూపుమాయ, నశించు.

౨ మూడవ విల్లెత్తినిదిముఠ, పోడిమిచెడిపోవ
నడుగ పాలుపడి యలకన్

మాలి ఉ. క. ౧౫౭

౩ నిర్మలమగు, నిష్పత్తమగు, బలహీనమగు,
పీడిపోవు

౪ ఉలుఁ మిగల్గెనాడు యుగ్రరాణంబులు విజ
యమిడిచి భంజనము దూఱి, మూఁ దేను
కొచ్చిఁ గూఁ పోడిమిచెడి యుచ్చలియుం
దలచ్చి (భార. కర్ణ. ౨. 3౭౫)

౫ నరరాజ్యాన్నిక, మాడించితి నవయ్య
ధనురం, పోడిమిచెడి తప్పుకాఘములు
దెస నిచ్చెన్ మనీ పూ. ౨. ౧౨౦

౬ భస్మమగు, విలుగు

౭ మూడవది లైత నదిముఠ, పోడిమిచెడి
పో' నకు పాలుపడి యలకన్

మాలి ఉ. క. ౧౫౭.

౮ రూపుమాయ, నశించు.

౯ వాడి ముఠములక లోకము, పోడిమిచెడి
యెత్తు మట్లు పొడిచి వలమై

భార. కాం. ౧. ౬౩

౧౦ వాఁ దప్పరాత్రి పూతన, పోడిమిచెడి

వి. పు. ౩. ౧౪౪

పోడిమిమాన్యు. ౮ క్రి. (పోడిమి + మాన్యు)

ఉక్కిడచు, రూఘుఁడేయు.

ఉ. .. ప్రేరేపి దుష్టుకాంక్షలక, పోడిమి
మాన్యు ను న్నహిమముం బ్రకటించి మానింపు

కుత్సుమక. అను. ౨. ౮౮.

ఉ. . ఎటులైన నీతనిం, పోడిమిమాన్యుకాని
మఱి పోడి దగ దంచు విచారభిన్నయై.

కుక. ౩. ౫౭౩.

పోడిమిమాలు అ క్రి. (పోడిమి + మాలు.)

రూపుమాయ, నశించు

ఉ పోడిమి మాచి రూడడపు నీరి బురందర
పుత్రి యంతపో, పోడిమిమాలు నాతఁడు
ప్రభూరిత మొన్నతి రిల్పు నీకడన్.

భార. కర్ణ. ౧. ౬౮.

చ విల నుక్కునానకీలముల పోడిమి పోడిమి
మాలి విగ్నిచ్చి, కలిపిన భూరిధాత్రి మఱి
క్రమ్యుల రూ పయ విల్చి

మమర. ౨. ౧౦.

పోత వి ($\sqrt{\text{పోయు}}$) ౧ (లలానికము)

పోయుట, విడుచుట

౨ పోడిమి పోరన గ్రహించుటలు పోడిచారి
నాజ్యధారలపోత గాఁగ

విష్వ. ౫. ౧౦౨.

౩ పాత్రలు విగ్రహములు మున్నగునవి చేయు
టక గోమామలకు విడిచిపోయుట

౪ మొఠమఱిగా నుంచిన పోడికబొమ్మ
గతిఁ జూపట్టున్ కేం. సంచ. ౨. ౨౩౦.

౫ పిలిచి పూలంబంతకపుఁ విడిచిదాచి, పోత
యొనవంటి మొలంకి పొంకఁజేచి.

కువల. ౨. ౪.

పెట్టుపోతలు = అన్నపానాదులన్ని పోడిం
చుట.

(వర్ణం) వేదికపైన గానపెట్టుప్రారంభంలో
నాడు.

.. వారింబ వారలకు పెట్టుప్రారంభం.

ప్రారంభోదయ. స. శ్రీ. (ప్రారంభ + ప్రాయశ్చిత్యం)

విగ్రహాలకు కేయల కర్తవ్యాలలో వారు
కరణప్రాయశ్చిత్యం.

ఉ. .. కర్మయంత్ర గాన గర్వగిట్టి నశ్చ
జాడు ప్రారంభోదయో, బు శ్చైత
శ్చైత్రో ప్రభా. ఆ. లా.

ప్రారంభం. వి. (ప్రారంభ + ప్రాయశ్చిత్యం) ప్రారంభం

మదివిగ్రహ సమయం కాక కర్తవ్యాలకు వారింబ
యితరైనవారు.

(వర్ణం) ఆ పిల్లలను పుట్టివచ్చినందుకు
ప్రారంభోదయ క్రామము చేసి పుణ్యం చేయగ
లెదు.

ప్రారంభం. క. (ప్రారంభ + వీరం) గ. భూమి

తో ముగియక వీరం వీరం.

(వర్ణం) కర్మములు చేయవలసిన సమయము
మొదలైనప్పుడు ప్రారంభోదయం చేయ
లెదలెను.

ఆ ప్రాయశ్చిత్యం తటాకమునందే విడిగా
భార్యలతో చెప్పిపెట్టుకొను వీరం.

.. ప్రారంభోదయం భూమిమీద మేలు
కానికలెక గూడవారి మేలు.

విష్ణు. ఆచార. ౫౦.

ప్రాయశ్చిత్యం. స. శ్రీ. (ప్రారంభ + భూమి)

మదివిగ్రహం ప్రారంభం.

ఉ. విష్ణుతోడ ప్రాయశ్చిత్యం వీరమునం బు
చక్కయిచ్చుక. (కా. ౬. ౧౭౭.)

ప్రారంభం. స. శ్రీ. (ప్రారంభ + ప్రాయశ్చిత్యం) ప్రారంభం

అనంతరం.

క. అది మొదలై భోజన వాసన, కనక
ప్రారంభం ప్రాయశ్చిత్యం చేయక. నను
బందిక ... (కా. ౫. ౧౧౦.)

ప్రారంభం = ప్రారంభం.

ప్రాయశ్చిత్యం. స. శ్రీ. (ప్రారంభ + ప్రాయశ్చిత్యం) విగ్రహం,
తర్కం.

వి. ... వర్ణం, వర్ణం నమయి కిచ్చి
యనుచు, వర్ణం ప్రాయశ్చిత్యం యన
చెనుచు. (అన. పు. ౪. ౯౧౩ మం.)
(ప్రాయశ్చిత్యం, క్రొత్తయి పా)

ప్రారంభం. స. శ్రీ. (ప్రారంభ + ప్రాయశ్చిత్యం) విగ్రహం,
తర్కం.

కా. ప్రాయశ్చిత్యం చేయక రా. విన ప్రాయశ్చిత్యం
తర్కం వారంబెట్టి నీ, రా. ప్రాయశ్చిత్యం.

కా. రా. యు. ౧౦౩.౭.

ఉ. .. కలెక కా, వి. పునమిది వి. కలెక
కలెకతో లా మొగిల కలెక ప్రాయశ్చిత్యం
చేసి .. ఆము. ౫. ౧౦౦.

వి. పునమిది కలెక ప్రాయశ్చిత్యం విగ్రహం
గొల్పి వాడుకలెకలెక.

మను. ఆ. ౯.

ప్రశ్న. వి. (√ప్రాయశ్చిత్యం) గ. గమనం, ప్రాయశ్చిత్యం.

వి. ... కలెకను మదిమిది, కలెకలెక ప్రాయశ్చిత్యం
యొక్క కలెకలెక.

భాగ. అది గ. ౧౧౩.

క. నమయి మలకమును ప్రాయశ్చిత్యం కలెక
మది యొకటి గ్రహం.

భాగ. కాం. ౩. ౨౧౦.

ఆ. సంతి ముగ్ధుల పదాలనులలో వారంబు
యనను.

వి. ... వర్ణంలు అనంతరం చేయకలెకలెక
నంది ప్రాయశ్చిత్యం యొకటి రెండు సంత
మగ్రము (ఆం. భా. ఆ. ౧౦౯.)

3. మరలిపోవుట, నికరము.

4. తగదజ్జ కిరమక విపులవర్ణము సేర్పడఁ జూచిచూచి యొట్టును దుగ్గిన్నఁ బోక యిది లోకమునొక్కటి .

భార. విరా. ౪. ౩౧.

౪. (పోయినవిధము) పోవడి, బాక.

5. .. ఎవ్వ గతవి, పోక తెలియక యిచ్చు తాంబూని ముంక. (ఉ. రా. ౪. 3౧౮)

౫. గతి, మరలము, విధము.

(ఈ మర్థమున బహువచనములోనే ప్రయోగములు గన్పట్టుచున్నవి.)

6. .. మానుడులు లగువానిం గొన్నితద మాయలం గొన్ని తెల్లనిపోకలం పోయితి భార. ఉద్యో. ౪. ౮౩

7. ది, ద్వి, ఏపుకల బుచ్చి తింక దిజ్జా కిన్ద్రో తింపుక గత, జ్వర్యత తాంబూని మోడధిరము

మరి, ఉ. ౪. ౧౨౦.

8. బాకఁ గొంచినగతిఁ తెచ్చి పోక బడు, గామభూతిభలు పత్యాముప్పిచ్చి, జూచు మునుకుల సేర్పడ నా తుంకు

గాలున. దీర్. ౧౭.

9. (ఈ క్రింది మర్థములందుఁ బ్రాయశఃముగా నిది బహువచనములోను, పోకలలోవు పోయినపోక అగ పోవు పోకులతోఁ గలిసి యును (ప్రయోగములందుఁ గన్పట్టుచున్నది)

(క) ప్రకరము, పదపడి.

10. ... తమరుత్కంధకంపు, పోక పకోకిలం బులపోక లోపు, గోల నేయేల నిలఁ బోకబూలనపు. (కృ. కవం. ౨. ౨౭౭.)

ఉ. . లోకపుంబోల వచ్చుకులు చిట్టకపుం బోకలు వచ్చుర లోక

త. కవం. ౧. ౫౦.

11. పుత్రమోహమున విధంబు పోయినపోక, మను పగచును మఱియుఁ గూడవచ్చి

రాధాని. 3. ౨౭.

(చ) కమలవర్ణము, మాము, పడున.

12. . ఇద్విధమునఁ, బూచి గాత్ర యిచ్చి పోకలఁ బోవుట (భార. రా. 3. 3.)

ఉ. .. తిరస్కరించినక, పోకలఁబోక నీ మగిడిపోయిన వచ్చునొకవంబడిన.

వి. పు ౫. ౧౪౨.

13. బుద్ధిమంతుఁడు పోకలఁబోయినాఁడ, మిచ్చి విచ్చుంగి పోవు పోకునుగల్గు

? - ౫౦.

(ట) కృంగారినేడు, విలాసము

ఉ. పోవును లేక యావహమపొయినపోకలు వానికం, దిగం ..

భార. ఉద్యో. ౧. ౭౩.

14. పోకుల పోవునపోకలు మోచివుచ్చి కై, గాత్రపిచ్చివచ్చు తెలి తెలి కంఠము నేయు ముటులు ... (కావ్య. ౧. ౨౯.)

2. నాకము, తుము.

ఉ. భూమికాగారిఁ బ్రాణములపోక వలం పడి భార భీష్మ. ౧. ౧౫.

15. ఆ విధి కంఠమహావిక్రమమునకు భజానంక మరయినపోక పోడి. (మృ. ౩. ౨౨.)

16. పుట్ట మునుకరి విదగడఁ బోదలు తెలిసి, పుడుకఁ బుడుకంగ తాటుకపోకఁ జూచి. వి. ౨. ౧౭౦.

17. ఇది కొన్ని పాకుపుల క్కార్గక లిమగ్రయం క్రమే ఆయాక్రిమయొక్క సంకల్పతమ చలువును.

ఉ. . ప్రతిభామంజర వర్ణమును కొర్రము దొర్లము రామవిద్యమున, ముఁడిపోక కాక యనురూపమే నీ కిది లోకకాయా.

భార. భీష్మ. ౨. ౧౭౦.

(యాదాపాళి = తూర్తిగా నూపబడు.)
అదే పోకగాబోతు. ౧. పోయిమరలరాకుండు.
(వ్యతి) అదేపోకగా బోక త్వరగా రమ్మ.
౨. తిరిగి నూడకుండ బోతు.

౩. ఇవిధిధంబున నిజరధంబు విఫలమశోరధంబై
పోయిన నదియపోకగాబోయి
భాగి శ్రో ౪. ౫౬.

పోయినపోక = పోయినవారు పోయినటు
పోవుట, మరల రావడంబోవుట.
సీ. పోయినపోకై పోయిరి ప్రియ ది క్కా
మొగి ముట్టె దిగి, చతులు
పారి ౫ 38

బి. బలసిరి రిప్పెను అదిలో, పరిపివా రెల్ల
మనుషుల పోయినపోక, నిలిచిరి వెల్లులు
మగదా, చిలకొనుబ్రదుకానలేమి, నల
పపు దీనిక (మయా, 3, ౧౦8.)

పోయినపోక = నడచినదే మార్గము, వ్యవస్థంబ
ప్రస్తుతి.
ద్వి. కాయలంగా, కాడ దలకుమి కామ,
పోయినదేపోక పొనగి నాననరు.

ద్వి. పరమ. 3. ౧౫౫. పా.

పోకడ. వి. (√పోతు.) ౧. గమనము.

ఉ. పోకడరాకదిర్ వగముపోక మపుకా
దాన పట్టిను ట్లకలకం నిన్న
కృ. శకుం. ౨. ౫౮.

౨. చేప్ట, ప్రసరము, నడక.

ఉ. మనపోకడ లేమని చెప్ప నాటలే,
కాని న్నిపాత్రులం దలచు గానము ..
కళా. ౬. ౨౪౪.

3. నీతి, మర్యాద.

౪. . తగ్గవత్సమునిం, బోధనాన నే తిమం
దనిన పోకడమూలినవార మయ్య...

భార. కాం. 3. ౫౦౫.

సీ. . ఆరాక నైత్యత్యంబు చెప్ప, గట
కటా యేల పోకడమరి బ్రహ్మాత్మకం
బనుమే వివ్యాంబుబమున, తగ్గ నలంచి
తిని వరాహ. ౯. ౮౧.

౪. మరణము, చావు.

చ. ఇటు వగనయ్య మిరలన నెల్లమ బోకడ
యిట్లు కాక యెదిగి నలండురన్
పా. శ్రో. ౨. ౨౫8.

(ధిరికుడు) చ గాభావుల గాంచి తత్పరాం,
బు. మానుజాళి శ్రీ మ. కపోత శ్రీ ద్విద
నన్ వచించుచి (౧. రా. ౪. ౧౦8.)

౫. నామ, కలిమి.

ఉ. ఏడిచి కొచ్చుతో నుత్తర మెచ్చట
దాగునొ గ్గిప్తి యప్పడ, కాంచి తెం
దిణిగిపోవునొ పొత్తును .
వివి ౫. ౧౨౮.

పోకడపె(వె)ట్టు. స శ్రీ. (పోకడ+పెట్టు.)

౧ విభుచు, త్రివిధము
ఉ. దూరికా,లోమమాటరీపులన లోకెడి
రీత్యభిమానలక్షణం, పోకడపెట్టి
నైదు 3. ౪౨. (శ. ౪. పా.)

౨. పోగొట్టకొన, నాకముచేసికొను, పొను
కొను.

చ. . ఆ మమగ్ధుడను వీధిధంబు బట్టిలంబు
గాంచి యంబురమాదకొన పాపముల
పోకడపెట్టుల బుర్రాకంబులగా.
కా. ౫. ౪౮.

3. వ్యయించు, వెచ్చించు

సీ. కలధన మెల్లం పోకడపెట్టి సవ్యాని యి
దిచ్చు మెత్తని యగ్రజంబు
మంస. ౫. ౧౨౦.

౪. విక్రియించు, కమ్ము.

ఉ. . చువీయభార్య సుత్యుక్తపతిగ్ధ భవార్థి
నయ ప్రాదపిత్వై రండు నిల్వగ్ధం.

హరిశ్చ. ర. ౩౩.

ఉ. . నవ భక్త బుణుంబువక్త భవార్థి యై,
చునిరసత్వవాణ్మి నర మానక ప్రాద
పత్వై చారిమిత్. (హరిశ్చ ౫. ౩౮.)

ప్రకమాను ౧ రొంకిమాను. (దమ్యచేసిన
పిన్వట మిటకల్లుములు ౫౦. అనుటకు మోద
పాటించెదమాను) లాల్ల, ఇమమపత్వై (౩. ర.)
ప్రకలాడ్డి. విం (ప్రాటలు + అడి) మాయ
లాడి, కడుటల.

క. చూపట్టగ్గ గోయయమునక, కేవట్టనరించి
జడలక తెక్కినంగం, బా ప్రాకలాడి
గైకొని, కేవీకడ ప్పిలిపి భక్తివివళయ
ప్రాదక. కు. ౨. ౩౦.

ప్రకలాడు, కిం (ప్రాకలు + అడు) కడుట
కిలుడు, మాయకాడ

గీ. త్రిపురకాండలంబు లవహరింప, బుద్ధ
కేమలు గైకొన్నప్రాకలాడు

కా. ౧. ౩౨.

ప్రకాడు. అ. (ప్రా + అడు) ౧. ప్రావు,
పాటిప్రావు.

ద్వి నీ వేల పలంప సీకమాననక, సీమి గా
తెద కే దోంక తెల్లక, బోకాడినట్టి
యా ప్రాదని ద్వ, వాడక బోలునుగాక.

ద్వి హరిశ్చ. ఉ. ౧౦౯౩. పం.

౨. నళింపు, చెడ

గీ.. అల్లెవరి, చెరువు బోకాడి లింబావోప్పు
దాడు, నల్లనల్లన బ్రాతెడు నంబువాడు.

హరి. ౨. ౫౮.

ప్రకారుచు(రుప్తు). ౧. (ప్రాకారు) ౧.
చంపు, చంపుకొన.

క. ... అర్థిం బడి వర్షిగరహోమ సూర్విక,
బోకార్త వకామ్య నరనిపురి సీక్తుక.

కా. రా. య. ౧౦౩.

౩. తుత్రా, సీక ను మృచ్చాంధ్ర పులం,
బోకార్థిరి ప్రతుకు జింకక బోకార్థి
చెవుమా భార. శ్రీ. ౧. ౧౩.

౨ ప్రాకార్థు, ప్రాకార్థుకొన.

(౩) వాకముకొనించు, భగ్నముచయి, చెడుచు
కా. ఇచ్చటం బ్రాణము, లోకార్థి
దుది వాడుచేలుపునక్త బోకార్థి నిం
వింతయూక (కా. ౩. ౨౨.)

౩. ఈకాయ నువలముఖమునక, బోకార్థి
యలూకయోనిక బుట్టి

కేం. పం. ౨౯౩.

౪. శోకము బుద్ధిం, బోకార్థుగ గానక
చారిమి, గైకొని శోకంబు కడువకగా
నలయు న్నపా. (కా. రా. కీ. ౧౦. ౩౧.)
మ. మానమంతుం దను కేటిమాట కలికార్థి
బటు బోకార్థి యా, కని తెట్టంకెడువార
మాదొరకు వచ్చా యివ్వనంబు ...

పం. రా. ౩. ౮౦.

(౪) కడచు, అపవయించు.

మ. తటపృష్ఠివావళి న్నానలలో, చు
యింకెక అమోరమోక్షుల నభ్యక్రాంతి
ప్రాకారికెక. కేవరా. ౩. ౨౨.

క. . జవ్వాంతుర, మననం బాదమింక
బోకార్త నిటక. కేమ. ౧. ౧౩.

గీ. అభిలంబుకుండెడ యల వికలకటకైక్కు
వటు బోకార్థివయకక కిత్తుకు.

కా. ౪. ౨. ౧౧౩.

(౫) ప్రావు, ప్రావుకొను.

అ యాయనస్థ త్రానియున్న, మాత
మారుప్రాత్రు బోకార్చ గోడుం నిర్మిత
ప్రాధీను నాన నిలబడ.

రామక. ౧. 30.

నీ లోకానాటంబు వోకార్చి పద్మశ్రీచక్రవర్తి
గొన్నవత్సరము ౧౦౦౭ (శా. ౧౦౫౩.)

3. పొదుకలను, కూనముగా మించు.

క మా పృథ్వా, సోకాస్మం ఐవి లేదు
నావును సంగోమముల న్నవునుచుక.

రామా. 3. ౨౪

౯. వ్యయపూత, విచ్చింత

1. కొలిమి మూడలు నేరులు, పోతార్చి పంట
రానిపోయి (శ్రీమ. గ. ౧౩౪.)

೫. ಕ್ರೈಯುವ, ಅಷ್ಟು.

ద్వీ ఇదియ నమ గాఁగ నితరమత్యముల,
నఁగదే నొకాద్వి యందుల లభి.

బి.ప. పు. శ. కం. పం.

పోకాలు=పాకాలు. అ. క్రి. (త. పోహల్.)

చివ. ఇది అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ అందుబాటులో ఉంది.
(అధికారిక బహుళం.)

కా. తలద్రీ కాకు మనుగ్రహింపఁగల విద్యం
బంతుఁ బ్రార్థించినకా, గలద్రీ గా నటు
లాడి ధిక్కులఁ బోకా బుంటివి

మనుచు. ౫. ౧౩.

ప్రతిరూప నిర్మాణము, విజ్ఞ. (త. ప్రా. క్రి. ౧.) ముద్ర.

అందు, దుర్మార్గభవ రసమంతలావాఁడు.

ఉ. మానవజానభృందం కనుమాలము మీదం...

అలాగే ఇది కూడ. పాపంవో. ౪. ౧౦.

అ : ప్రతిరీతి.

ప్రీతి = ప్రీతి. ని. (ప్రీతి + తులు
స్వరూప) మృత్యువు, తుల్యమననము, తుల్యమననము,

గి. ... నీకు, బుద్ధి: తెప్పించు నవన సభాపతి
రీతు, కలెవు నృద్ధిని దోచి యవివ్రుతు
కాది. పానదో, ౫. ౧౪.

ప్రోక్టిల్ మారి. విజా. (ప్రోక్టిల్ + మారి) దుర్మార్గ
ప్రప రసమకలవాడ, దుష్కలుడ.

సీ. పాపిష్టి లజ్జ దీ పంచమహానాటయ్య వ్యతి
పాత పోకిరిమూరి. (హంస. ౫. ౧౧౩.)

ప్రశ్న. వి. బి. (✓పోతు) ౧. ఎవ, ప్రభుత్వ

ద్వి. ఏల మాపాపని కిటిలోపలను, కా లేమి
ప్రాంతం దెప్పలఁ దలఁగెను, కాక పోకల
పడి గారి యీకాక, పోకల మావాడు
పోవేయనటె.

అ. మ శ ౧ ౩౪ పా ౨. లి. పం.

ఆ. ఆకు రెల్లఁ దిన్న మేఁదీపాలుల రెల్లఁ గాక
పాఁయెనయ్య కాఁయిందీ, లోప రెల్ల రైల్లీ
పాకీల్కొ బోదురు (జేమన. 3. ౧౩౩.)

३. दुःखं, चिरं चिरं.

దివ్య పచ్చిపొందిః నందః పోకిళ్ళః నో నేల,
పయ్యవారు. ము. వి. శ. ౬౬.

పోతు' = పోక. వి. (పోవు. దీనిని విశుద్ధము
మననే ప్రయోగములు గలవు) ౧. (౪) చేష్ట,
| పుష్ట రహము

క. ఈశ్వరధ్వజా ననిపెన, బోకులచే నణ్ణుఁ
గడుపుఁ బొలిపినయరినా, రీకలము. నెఱయఁ
శోకంబు ... (కావ్యా. ౧. ౧౩.)

(చ) మాయాప్రపర్తిగము, కిటచేప్తి, (ఈ యర్థమున నిది పోవుధాతువుతోఁ గలిసియే ప్రయోగములందుఁ గన్పట్టుచున్నది.)

చ. ... శాశ్వతమనబులు. మిదునోరధంబునాన తీటు
 పాదమనబులుగఁ బోమలఁ బోయితిరంచు
 నత్తుమక. (భారీ. శాం. ౩. ౩౦౧.)

ఉ. కనుకమాత్రమేం దెమల వదిల్చినమంచము
కోడికై వపుం, బూనినప్రాంతకలంబు గని
పోతుల బోయిన వెప్పు డిట్లుతున్.

ఉ. మా. ౨. ౧౭౮.

౨. చంద్ర, వృక్షము

గీ. కొడుకునన నై నమన్నిపాపిలును
కాడ, గడన నూలును నై నేండ్లు కన్దియు
నకు ౨౩ ర. ౭౨.

౩. శ్రీ రిచంద్రుల తి. చంద్రావతరము లలర
దలకొలిపెను నీపొదల పోదలపొదయ్య
మాకుమదపాతావనయొడదభూపతికన్.

కావ్యా. ౬ ౩౫

౩. వట్టి. (౧ ౧)

పోతు = సాపు. వి. చంద్రక, చంద్రుడే

గీ. కనుకదెల బోయి పోతు మేడలెల బాడె
యాపులఁ బొదిలి నెండా నెడలు.

పా. ౨. ౨౯.

గీ. ఇట్టిగోరన్న వెంకటాచల దేవతల, పోతు
వేయియ నుండి వెల్పులి యొకండ, కాని
గని భోజరా. ౪. ౧౨౯.

౪. కా దివ్యుడు మునుపటికెలపు వదలి
పోతు మిగులగం, పోతులకు ...

నీలా. ౧. ౨౦.

పోగొందుడు. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ౧. విక
లాంగుడు. ౨. న్యూవాధికారింగుడు, ఎక్కువ
తక్కువలుగానుండు అంగములు గలవాడు.
౩. అయిదేండ్లు మొదలుగా పదియేండ్లముఖ
గల వయస్సుతో గలదేవాడు. (బాణుడు.)
అపోగొందుడు. ౪. యువకుడు. (కే. వి.)

పోగర. వి. పక్షి చెక్కుటకై స్వర్ణకాయ లాప
యొగింపెడి పొదనవిశేషము. (దీని భేదములు:
చెక్కుపోగర, చిక్కుపోగర, గోరుపోగర,
కోతికాలుపోగర, గుచ్చుపోగర, తిమ్మపోగర,
కన్నుపోగర, మనపోగర. ౪. ర., ప్రా.)

పోగిన. వి. బాలశ్రీదావిశేషము.

గీ. గోటబొంతుకాయ గొప్పిల్లు గొప్పిల్లు మీగ
పోగిన బంతి దూగిలాట.

మాంస. ౩. ౧౪౬.

గోగు = ప్రోగు. వి. (సం. తూ. ౪. పోగు.

త. పోక్కి) రాక, కుప్ప.

ఉచా పెండ్లపోగు, కడలేనిన ము.

పోచిల్లు = ప్రోచిల్లు. వి. బ శకునము చూచు

ట - ఉపశ్రుత - ఇరుగు పొరుగిండ్లమీద
శిల్పతో ఒలునక్షతలు (అక్షతలు మున్నగువి
చల్లెడి, ఉ. శ్రీ రిచంద్ర)

దీని పెరింగిల బోచిల్లు పోతుల మతీయొ, గదై
కాపెంతును గొరి నోచుచును.

ప్రభు. ౩. ౧౯. పా. ౨౦. పం.

గీ. ప్రాచీనాక్షతలు పోచిల్లు నాగ
అం భా. ౨. ౨౫౩.

గీ. చలువుండు నను నిరీక్షించునా ద్రియముతో
ననుచు బోచిల్లు విత్తియును బోగి.

యత్నం. ౩. ౨౨౩.

పోట. ౧. పెద్ద (దీనికీ వ్యవస్థయొగము
కానింపడు)

(మా. పోటకై త్రి, పోటమంజి)

౨ పోటకందులు, పోటక త్రి, పోటమంజి.

పోట. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. పురుషలక్షణము

గల యాడుది, మోముగల యాడుది. ౨.

కా. ౩. శ్రీ పురుషచిహ్నములుగల నపుం

సక వ్యక్తి ౪. రాజ్యము పరిపాలించు శ్రీ,

రాజు. (కే. వి.)

పోటకందులు. వి. బ. (పోట + కందులు.)

పెద్దదిగానుండు తెల్లకందులు. (౪. ర.)

(పోటికందులు అని ప్రా.)

పోటకర్తి. ౨. (పోటకర్తి. క. పోడుకర్తి.)
అదని సంజెడు పెద్దకర్తి.

ఉ. తోంపుల పోటకర్తిల పెద్దళ్లు సమగ్రము
గాంగె గొట్టి . (పదము. ౧. ౧౭౭.)

పోటకర్తము. ౩. (సం. పోటకర్తి. ప్రా పోటకర్తి.)
దేహమంతయు బొట్టులు లేచెడి లోగనిశేషము,
పోటకర్తము

నీ. పోటక మంచుల బాటక మంచన పోటక
కానుపై పొలుపు గాదు.

అం. భా. ౨. ౧౩౦.

పోటకర్తి. ౪. ౦. ౨. త్రి. రైలుయంత్రము.

(పి. ౩)

పోటకర్తడు. సం. ౩. అ. పుం. నేపకర్డు.

(విల్లము, అ. ౩)

పోటకర్తము. సం. ౩. అ. పుం. ౧. ౨౭౭,
కీర్తిసగితి ౨. కాకము, తెల్లు. ౩. మత్స్య
శేషము ౪. ౭౭౭౭ పాము. (౨. ౩)

పోటన. సం. ౩. అ. త్రి. కీర్తిసగితి (పి. ౩)

పోటనబంతి. (పోటు + బంతి.) పుట్టెనెడు,
ఎగురగొట్టి యాడెడు వస్త్రాదికృతమైన బంతి.

నీ. పాగు కీపటి పోటనబంతి యవగ

అం. భా. ౨. ౩౦౭.

ఉ. పోటనబంతి మాటుగతి భూవరుల దండ్రు
సఖించులబుల్ల, మాటిన గట్టు
బిడ్డనీ నడు. ౨. ౧౭౭.

పోటము సం. ౩. అ. పుం. ౧. శక్తిభూమి,
ఇల్లకట్టెదగిన భూమి. ౨. ౭౭౭౭ గాఢభూమి.

పోటముంటి ౩. (పోటు + మంటి) పుట్టగోచరి,
పెద్దగోచరి (౩. ౧.)

పోటరీ. వి. (పోటు + అరీ. క. పోటరీ)
కూరుడు.

ఉ. ... బిక్కరుడను గాదు నూర దళ
గట్టె పోటరు లైన భర్త శక్తిభూమి
రంటి . . . భార. విరా. ౨. ౨౭౭.

ఉ. . . మదింది బంతిరేడు పోటరీగొట్టుతేరి
తేల్చి యా, కానుడు వస్త్రుల బాంధవమైన
ముతో రణకాకుంబున.

(పా. ౪. ౨౪.)

ఉ. ... బాంధవమందు దశ, పోటరీగొట్టు
తమ్ముడు గమంగొను మారెడు
భా. రా. య. ౩౪౭.

పోటరీముట్ట. ౩. (పోటరీ + ముట్ట.) మహా
కూరుడు.

ఉ. ఎదపక పంచె కారణ దోకయేరినవాఁ దని
వూనికాడ వై, పామవలె వోయి
దీపు నొ. పోటరీముట్ట

క. సం. ౪. ౪౧౭.

పోటాడు. సం. ౩. (√పోటు) కలహించు.
(మా పోటాడు)

పోటార్చు. సం. ౩. (√పోటాడు) పోటాడించు,
కలహించునెడలు

ఉ. బాంధవు లొచ్చి పోటార్చి
దశకు. ౧౧. ౧౧౭.

పోటి. ౩. (√పోడుకే క. పోటి ౩. పోటి.)
౧. పుష్ప, దేవము

నీ. లోలార్యునకు నీకు లోలార్య నేమీరి పోటి
పుట్టదుగదా మాటమాట. (పి. ౨. ౨౨.)
రిగద మదిర మది రహి మించ మమిసిన,
మధుమధురస మెవలె పోటి.

చంద్రి. ౪. ౭౩.

౨. పోటుగంబము, ఊరకొయ్య. (౪. ౪.)

విలు. మాటు, ప్రతి, తోడు, వస్త్రము.

నీ. పోటి పోటువ తరబడి సవకు తరము,
పిటు పరి పోటి యుద్ధి యొన పోటి,

యా దురగ నవ్వకాల్గులై యెవరగు
తుండు. అం. భా. ౨. 30౨.

పీ. ప్రవహించు తెలుగు శ్రీభాగీరథికి చోటి
యెచ్చుకప్రవాహమును యొక తిటిని.

కా. ౨. 30౪.

పోటి. పు. వి. ఈ శ్రీ. ౧. శోణమొసరి.

౨. చూడ నును, తుండవారము (దిల్లయు).

పోటికము ౨౦ వి. ౨. తుం. తుంతు, తుంతు
(దిల్లయు, అ. వి.)

పోటిగాడు విలు. (పోటి + కాడు.) ౧.

పోటిగ ౧౦౦, పుట్టి (క. ౧.)

౨. సమం ౩. మిల్లెండు

పీ. సమమి త్రింజనై చనుచ పోటిగాడ తన .

అం. భా. 3 ౪౯.

పోటు. వి. (√ పాడుమే) ౧ (తూటె, కొమ్ము,

పిడిలి ముక్కుగవారి) పాడుపు, క్రుంతు.

క పిటచ వాటున ప్రోగనడ, పోటున విక
ముఖుడు రోద్రముగ నెలుముట నుం.

విర్య. ౪. ౪౯.

చ. . పురికాటున పెద్దమ పెద్దపోటునకు,
బులియు కిరమున దోలుగ

విక్ర. ౨. ౧౯౧.

గీ. అటు లాల్కిల్క పోటున నాలపోతు,
లర్పియును నొక ముక్కునక గవ్వగవల,
నెక్కువల గాను (బిలా. 3. ౭౫.)

౨. దెబ్బ, హతి.

గీ. పోలేమున నక్కడక్కడఁ బదిలములు,
మ్రోచుఁ జేసినతిమనల మెదటిపోటు, దార
మ్రోచలపటహంతుడగుచున్నది, దొంతి గా
విండ్ల ని లున్నయంతలోన.

నవల. ౨. ౧౧౫.

పీ. దొంగలో చాడగ విడుగుపోటు కప్పుతే
కా లాడ్ల విలుతుతే గాంగురకు.

కామలి. ౫౯.

3. (శోగాదులందు.) బాధ, సమత్తు.

క. మందల దిగు చోటు మానును, మందల
దివంగనేయల చొలఁచి మహిలో కలచున్.

కవ. ౧. ౨౦.

క. పోదు, కయ్యము.

చ. మొదట మన్న పోటు టయవలతోడ
నకకర్మమే యలైతఁ గది యేల పీ కుడు
తేనే సారథి గమ్ము

భా. . కా. ౪. ౮౩.

క. . మహితోడ నీవు లాడె, బాటింతుట
పొందె నీకుఁ దో పే టటికి.

ఉ. హరి. 3. ౫౧.

౫. కొరియ, మగఁటిని.

క. కా కొడుకు పోటుమొలచు, నీ కేటికి
బొంగి నాడ నేరపు

భార. విరా. ౫. ౨౫౫.

పీ. మందల చోటు లోభగ్రస్తునకు నీగి
చోయకుఁ గడల సత్తెంగునకు, నంలా నా
ముఖము . (పాండు. ౫. ౨౨౯.)

౨. (నవీసముద్రాదుల) తిట్టునక, పొంగు.

గీ. . మొంటిమీఁద నేమొంటికి, పొడవు
పోటును నాడె నై పొలుపును.

వి. పు. 3. ౮౨.

చ. . ఒక్కయొద్దను చామిబురుగులు
లుప్పతిలఁ పోటుం బాటగా నెంతయున్.

మన. 3. ౧౩౩.

(పోటుంబాటగా = పొమ్మకర్గిలుగా.)

[illegible]

పోటూరింటము. ది. (పోటూ + గంటము.)

అంతేగా విలిమి సంభాషణము

మ. తత్సృష్ట ర్మితా, గమ తాత్మ్యమృదే
 స్రుత్యుకీఁగునెడ నాఁగం బూమ్యబలాన్
 బుఁగిం, బనులో నా విలసిల్లు సౌధము
 లవాఁడసగంసగ్గతన్ (తలద్రా. ౧౦. ౧౨.)

పోటుగలుపు. వి. (పోటు + కలుపు) తొల్లిక
మన్నులవానితోఁబడిచిత్తముకలుపు (వా.)
(కె ద-సాహిత్యము కలుపు - అని క. ర. ద్రా.)

ప్రకటనా క్రింది వి. వి. (ప్రకటన + కూతలు)
 రాష్ట్రములు, నీరములు, నెదిరింపుకూటలు,
 భిక్షములు
 పి. ఎ. మాదిగన్ యొక్క పెంపె నార్చి
 ప్రకటన ప్రకటనకూతలు పెంపెనె
 రాజు వి. కి. గం.

ଉତ୍ତର : ଗୁଣାଧିକାରୀ.

జ. పొగియవగనుబ్బవ నుల్లి తల్లిబ్బుగా
నాగు బ్బగల్లిపోటుమాట తాడి జగడించి ..
మరికా ౨. ౧౪౩

పోటుగూతలుపెట్టు. స (పోటుగూతలు
+ పెట్టు.) తెదకింపుమాటలాడు.

క. వినుకపూడిమిల చెడగ గినుక, గొనుకా య వి
 దోచటి పోటులగూఁతలు పెట్టెక.
 కుక. ౨. ౫౩౨.

పోటులోల. వి. (పాటు + లో.) ౧. మృగా
మలమ బొడుములై వెన పన్నముగాఁ జేరిన
కల, లకానొక కేట సాధన.

సీ. పలలును దరలుఁ బ్రోగఁలఁ జాట్టఁగా లేదు
ప్రాటఁగో లాకటియఁ బచ్చలేదు.

Tr. 3 82.

మ. . ఎదుర్ ప్రాగులున్ బోటునో, లలు
జాలములు . . బోగున్నీట రహ.

၂။ ဗမာ့ ဂုဏ်၊

వ. వలలు హాళించి మాటలు పెట్టింది
తెరువులు గట్టింది హాటూలోలలు నింది.

105 P. L. O.

౧. పాఠశాలయ్య. (శ. ర.)

ప్రోటొకాండ్రు. విణ. (ప్రోట + కాండ్రు.)
కూర్మకాండ్రు.

శ్రీ పాలనమేపయ తార్కిక ప్రాబుకాదు,
కదితే దిగద్రోలి తక్కుఁ బుద్ధివ్రాతే.
అచ్చ. రా. య. ౩౧౩.

ప్రోటోకానిరసము : : (✓ప్రోటోకాడు.)
 కూరక్కయి.

గీ. వే నెఱుంగునె తప్పని కానితనము
ఉ మఱియు. ర ౧౩

ప్రేమగంధి. 2 (ప్రేమ + గంధి) పానుకుట
పలనా గురిగిన గాయము, తులి

౪   మం దిడి   నాప్రొటుగింటి   మాస్పె
[గిమమనన్.   దళక   ౨   ౧౨

నీ ప్రాముఖ్యతలు చూటి పోవుకూ, అయిక్కి
మదివదికోధుల కెమిరుచుక్క.

రాజ. చ ౨ ౩.

చ . భుజం,గుల మౌద ముస్థబాల్ వాడిచి
కాంచక తోదన పోటుగంట్లఁ గుఱి,
అలవ ... కళా. ౧. 3౧.

పోటుగుంజె. వి. (పోటు + గుంజె) నేట

భవయోగించు సాధనవిశేషము.

సీ. పాదీనవృత్తులు తెలుసువలయు పోటుగుంజెలు
చిక్కములు మరుగ్ జాగిలములు.

భా. గ. ౧. ౧౩౫

పోటుగొను. స. (పోటు + కొను) పొందు

క. క్రేటువలన పొందు పిడికీటం, పోటుగొను
గిట్టి పట్టి పొంద బ్రాణంబుల్, పేటైత్ర

భా. రా. య. ౩౦౦.

పోటుదొర. వి. (పోటు + దొర) వీరుడు,

కూరుడు. (విజ. కూరుడు అని క. ర.)

ఉత్సాహ. .. యాశుభక్షణంబున మరలను
తనకు బడిసి పోటుదొరలబాటగా, నవజ
మిక్తుప్రసంతతి నవనవ్యుర తేరె బోజి.

రాఘ. ౪. ౨౦౨.

పోటుపొడుచు. ఆ. (పోటు + పొడుచు)

ఉల్లసమన, పొంగ

సీ. అనుచితార్థాపూర్ణాశ్చేదం పోటుపొడిచి
విచ్చినదీటి భోదనవము (కాళి. ౪. ౩౦.)

పోటుబంటు. వి. (పోటు + బంటు) యుద్ధి

వీరుడు, కూరుడు

ఉ. అరిష్టంధము పిన్నిక బోటుబంటు
నై, యుక్తికల పోయితి ...

భార. ద్రో. ౨. ౨౪౦

ఉ. మన్న శకమూరిమణియుద్ధం దనంగ
వలె వరింప కేదె, ర్నివసర్వవైశ్యుల
గిర్విమల మూల విదర్శనమొద నశ్చ్యున్నత
శక్తిమె బడిసి యుండగ నీ బోకపోటు
బంటునై, మిన్నక వచ్చి తేల .

విక్ర. ౪. ౫౯.

పోటుమగడు. వి. (పోటు + మగడు) యుద్ధ

వీరుడు, కూరుడు. (విజ. అని క. ర.)

క. మాటలు తెచ్చాడితి నీ, పోటుమగలు
విదంగ నింక బోవుట తగదు ...

భార. విరా. ౫. ౮౯.

క. నేటిని అనుపోటుమగ, అగ్నిబగ్గి హరితు
య్యిచ్చిక్రము అగుచుకా.

పాండు. ౧. ౧౧౩.

ఇట్లే పోటుమగిసి.

ఉ. చిక్కచిపోటుమారిసి విడి వినువాగలు నవ్య
నేమి గా, తెన్నుదుమాట లాడెదవు.

భార ఉద్యో. ౧. ౨౫౩. (విజ. అని క. ర.)

పోటుముట్టు. వి (పోటు + ముట్టు) యుద్ధి

సాధనము, ఆయుధము

ఆ. అతని పోటుముట్టు మారి లంఘించి,
దానక బావక బోడిన దానపురి.

భాగ. ౮. ౩౪౫.

సీ. ముదలరింక ముచ్చెల్లనపోటుముట్టు సర
వితో రెండుమా నమలక బట్టి.

వాల్మీ. ౨. ౩౧.

పోటులా(ట్లా)డు. ఆ. (పోటు + ఆడు)

౧ యుద్ధముచేయు, పోరు.

ఆ తండ్రి విద్ధ యన్న తమ్ముడు నా తెల్లి,
పోయి పోలూడి తుడమి గొండ్రు

భార. భీష్మ. ౧. ౪౨.

క. అగు నగు నరి బోటులాడి నానాభూమిన్
దంక. ౨. ౩౪.

౨ జగదమాడు

(వ్యవ) ఆ పన్నవట్టు పొవుతున విభాగము
లకై పోగొడుచున్నాను.

పోటువాలు. వి. (పోటు + వాలు) పొడుచు

వట్టి ఆయుధము, శ్రీకూలము.

ఉ. తేలరు బోటువాని దులంపక దలం దొగ
మేలు ... కల్లసామికి.

కన్న. ౩. ౩౮.

పోట్లాగు = పోట్లాడు. అ. ౩. (పోటు + ఒగు.) యుద్ధపన్నాహముచేయు, యుద్ధమునకు సిద్ధమగు.

గీ. విజిగిపోయి క్రిత్యులు నిక విష్ణుల శరణుబట్టి
పోట్లాడి వచ్చెది బిడ్డివిదా, లయిన మే
మెదివినఁ జూత మనుచు దమనా లభిల
మన్యంబుల దగఁ జేక మఖము నేసి

హరి. పూ. ౪. ౮౦.

గీ. విచక్షణ దనఁగ, కైశ్యేంద్రుఁ డట
మన్న తిక్తుచూరిచ్చిన పఖుఁ డైనవారె
వాసపునితోడఁ, పోట్లాడి గలిపించె
మ్యాగ్యోర్వాణుల

ఉ. హ. ౪. ౨౨౦.

పోట్లాగు = పోట్లాడు. అ. ౩. (పోటు + ఒగు.) యుద్ధపన్నాహముచేయు, యుద్ధమునకు సిద్ధమగు.

గీ. భృతిరూప్తితో నిగ్ధినిష్ఠమైయుచితి
మాడిన నందఁ పోట్లాడ్డియున్న, పోల
భృత్యులమనములు తిరుగఁ బడవ.

భార. ఉద్యో. ౧. ౪౩.

పోట్లలి. ౧౦ వి. ఈ. శ్రీ. పొట్లము, మూట.

పోట్లాట. వి. (పొట్లాడు.) యుద్ధము, జగదము.

గీ. పోరాల పోట్లాట పోరు కియ్యమచివ్వ
(అం. భా. ౨. ౨౨౨)

(వ్యవ.) అన్నదమ్మల పోట్లాట మనము మాన్ప
లేము.

పోట్లాపు. వి. (పోట్లు + అపు.) పొడుచు
స్వభావము గల అపు. (౪. ౪.)

పోడు. వి. ౧. తుప్పులు మున్నగునవి పెరిగియున్న
యడవిశీల. (చిలువలుపై రంగుశీల. అని ౪.౦.)

గీ. చలఁ జోట్లను నీట్లను జేరి చొచ్చి, మె
పచ్చలు మేసి .. (యయా. ౧. ౩౪.)

చ. అని తనపొడుచేసకదా కాతనిఁ జోకాని
పోయి బోయి యిట్లను .

భోజరా. ౩. ౨౪౩.

౨. గుల్మదులవలన నేర్పడుచిట్టదని, ౪ దని.

చ. తె. ప్పొలఁగఁ జోడు చిత్రగిరి
మిన్నలఁ కాళిడుమారులాడు పెన్నిద
లను పోగు కాంక్షాని యొప్పెలంగల
కలఁగఁగఁగో (సరాహ. ౪. ౨౪.)

౩. పోకలొనన దాగివాఁ డంది మేరి, లే
డిం లోఁ గొనిఁ గాన ముట్.

మండితా. పీఠ. ౪౪. పా.

౪. పోథగొట్ట.

పోడుగొట్టు. ౬. ౩. (పోడు + కొట్టు.) అదని
శేల మేమందు తుప్పలు మున్నగువారిని నజకు.

గీ. తను కాకొంది పై విడఁ జొచ్చి గొట్టె,
ననెడుమాటకుఁ బోడుగొట్టవలఁగ జేలు.

అం. హ. ౩. ౧౦౬.

గీ. నేల జల్లదవల నెలకొని పొల మెల్లఁ
బోడుగొట్టి రిడఁ గోరాడి చప్పురింపుచు.

ప్రబంధ. ౧౬౩.

పోడుపు. ౧౦. వి. ఉ. పుం. కిపాలాస్థితలము,
తలత్తు ప్పై పయిభాగము.

పోడ(డియ)ము. వి. అక్కడలద్రుతగతినిశము.

గీ. వెలిగిని నాకాకవిధి ౨ డింబు గా నవ
లీల నెక్కడునట్లు గాదు. (సాం. ౩. ౯.)

గీ. ఎంతదూరము వోపు నిక్కరం దని శార
విహంగేంద్రుఁ బోడింబు పెడల విడువ.

నిరం. ౩. ౩౬.

పోథము. సం. వి. అ. ౪. పండుపోక. (౪. ౪.)

పోణి = పోడి.

ః పోణిమి.

పోణిమి = పోడిమి. వి (పోణి + ఇమి
క. పోణిమి. తి. పోణై) గి. ఒప్పు, చక్కన,
అందము.

పీ పిపణి మిమిపాణి ఎప్పి - నీల గిలపోణిమివి
జానాతన ౧వ మించనాడి

రాజు. వి. గి. ౬౦

గి. ౬౦. పోణిమిగ వల మజాపూగ ఉలల బూగి
ముల, ౧౦ పి రాకె బరాగముల రాగి
ముల రాజు. ౨. ౬.

౨. ఆదిరము, గొండము

క. ప్రాకాశ్రీ శీ గి మంచలు, పోణిమి నీ
మన్ను, గిరినీ పొ ల్పలరిగ

మొల్ల. ౧. యు. ౨. ౮౦

౩. లక్షణము, చిత్తము, ధర్మము

౪. ప్రాణైస్సంధు కిదు నివాసాత మహ్మ
డి నమె తు. కప్పలకన్, రాణింపనొ
యితన్ మగి, పోణిమియే లేకొ యమచు
బొక్కచ మదిలోక. (క. ౧. ౨౦౨)

౫. అవధాము, ఎచ్చరిక.

గీ. ఎచ్చరిక యెచ్చరిం పేవ యేది పదిలము
మోణిక పోణిమియమోప్పువవధానము
అం. భా. గి. ౧౩౯.

౧. మఖము, సౌఖ్యము.

౨. ప్రాణులతోడి మండి బహుభంగులభ్రూము
లాచరించియుం, పోణిమి గాంగ మోక్ష
మును బొందట (సూక్తం. ౧. ౫౭)

పోత. సం. వి. యు. తుం. గి. యుత్తిగృహము.
(బ్రహ్మణ సహాయుడు.) ౨. చిహ్నపు.

పోతకము. సం. వి. ఆ. తుం. గి. పోతము,
పిల్ల. ౨. మెలక. ౩. గృహస్థానభేదము,
ఇల్లకట్టచోటు.

పోతక. సం. వి. త. శ్రీ. గి. అడు తిర
చిచ్చుక. (నె. ని.) ౨. తూరికాకము. ౩. ,
శ్రోతాకభేదము.

పోతజము. సం. వి. ఆ. తుం. పిల్ల గాం ముట్టుక.
(నిమగ్న గుణము మొ.)

పోతధారి. సం. వి. క. తుల. పీడయధిపతి.
(చిత్తము, ఆ ని)

పోతనము. సం. వి. ఆ. తుం. గి. పది
త్రము ౨. క్రతరిగినింపుక

పోతప్రపుండ. సం. వి. ఆ. తుం. నొక
చాటించనాడు, నాదిమడు.

పోతము. సం. వి. ఆ. తుం. గి. పిల్ల, కాటము,
౨ పడెడ్లయేనుగు. ౩. మనలాశ్రిపోయడు
పీడ ౪ వస్త్రము. ౫ మెలక, మోము.
౬. గృహస్థానభేదము, పూర్ణజ్ఞానము, ఇంటి
అనాదిచోటు. ౭. పో త్రము, పడక, తెప్ప.
౮. పోతపులేని గి. పిండియ (శ్రీమత్తు.) ౯.
తరిలమమన్నునుగ చతుర్ముట్టుకపు (శ్రీ. ని.)
౧౦. పేదత్రుణిపక స్వామ. (నె. ని.)

పోతరకతై. వి. ఆ. (పోతము + కతై.) త్రోవ
నది, మదిందినది.

పీ. తచ్చనగొండి పోతరకతై కల్లరి పల్లెంత
మాయలపల్లె కటిక. (మెన్ను ౨. ౨౪)

పోతరక్షము. సం. వి. ఆ. తుం. పోతరక్షము,
పీడనడుపు తెడ్.

పోతరము = పోసరము. వి (ర. పోతకము.)
గి. మదము, గర్వము.

ఆ. అతడు మొన్న మన్నతమందాధక చాడి
గి. కేగించి యా, పోతర మొది చెప్ప
ముఁ బూరిక గొనక ..

ప్రభా. గి. ౨౩౨

గీ. క్రుక్కు క్రొత్తు తిమరు క్రుక్కు మల్ల రక్కు,
పోతరం కేళి కా గర్వి ముప్పదుండు.

అం. భా. ౧. ౧౩౩.

అ. బ్రాహ్మణ.

బి. అనవుడు విని నెలవులు వార వగుచు
పెరుకెడు పోతరింబున నైవం, గిను
గొనుచు వారాయలు

వరాహ. ౧. ౧౪౦.

పోతరమెట్టి. అ. క్రి (పోతరము + ఎత్తు)

మదియు, గర్విండు

ఉ. చాత మటంచు దగ్గతినచాతము నిన్నిట
నెంత చేసెనే, పోతరమిత్తియున్న మది
పోతరినటులఁ జేరి పంపుచుకా.

కవచి. ర. ౧౬.

పోతరి, వి. ఒకానొక చట్టు (క. రి., క్రొ)

పోతరించే = పోసరించే. అ. క్రి. (√పోత
రము.) మదిండు, గర్విండు.

గీ. పోతరించి కామిసపోతు లచట, వచ్చి
మదహ న్నితోడఁ గొమ్మిచ్చు నధిప.

చంద్రా. ఆ. ౬౫.

అ. ... పోతరించి యిట్టిపోతు లచట.

మనుచ. ర. ౨౨.

పోతరీండు. విణ. (పోతరము + తండు.) మది
చిహ్నాడు, గర్వి.

గీ. అనుభావశక్తి బ్రహ్మాదుల జొక్కవూరిపుడ
కమఁ గ్రోని పోతరీండు.

వరాహ. ఆ. ౧౮౦.

పోతవణిజాండు. సం. వి. జో. పుం. పీడ చేర
గాడు.

పోతవాహుండు. సం. వి. అ. పుం. పీడగడపు
కాడు, తండెలు.

పోతాచ్చాదనము. సం. వి. అ. వ. గుడా
రము.

పోతాధానము. అం. వి. అ. వ. త్వప్ర మత్స్య
సంఘము, చేపిల్లల గుంపు, చిహ్నచేపల
గుంపు.

పోతాసము. సం. వి. అ. పుం. పియ్యర
భేదిము

పోతిరి. సం. వి. అ. ప్రి. ౧ పుతిరి. ఆ. క
పుష్టి. ౩ మూలపోతి

పోతు. వి (త, మ. పోతు) ౧. అం. వైష్ణవ
లలో మగది

గీ. గిం దనఁ జోతనఁగాను ద్విక్వర్కమట్లు
యా (అం. భా. ఆ. ౧౦౦.)

గీ. పోతరించిన యిట్టిపోతు లచట.

మనుచ. ర. ౨౨.

వ అక్కలరివంబుల నుట్టించందసంబు
బోనిముక్కున నంకుకంబులఁ గలుచరణ
నఖాంబరింబులం దెట్టనం బొగ్గనం గల
చియ నితీకియం బుట్టి

కా. ౬. ౨౯౩.

ఆ. మరొకము, దున్నపోతు.

గీ. ... పోతుమొద నడ్డంబు పడి యుప్ప
పెత్తెకతోల నెలచి పటచె జనుడు.

కు. సం. ఆ. ౨౦౬.

ఉ. . చేపారక విష్ణు చెప్పెదను నెరిగ్గ
వర్గ మదీయగాగ్గ యం, చారినియా రీ
గ్రంథంచ వృషాగ్రణి పోతును వారి యి
ట్లుక.

హంస. ౫. ౩౪.

౩. అఁబోతు, వృషభము.

క. ... మం, దటికిఁ జని యొక్కిపోతును,
దటమన విడికిటను బొడిచె వలము
చక్క.

నీలా. ౩. ౬౪.

ఉ. ఇంకెటువంటి పాత్రలో, గోత్రము గాని
గానివల గొడ్డులఁ జొరలులఁ జూపిరని ...

ఉ. హరి. 3. 38.

ర. కొన్ని జాతివాచకముల కనుప్రయుక్తిమై
వత్తుడు తురువనాచు మై నిండాళ్ళనుచు
చెలుపుడు.

ద్వి. త్రిట్టుత్రిట్టువు మాలపోగు వీర దనక, పరికిని
లిత్యలోకగతి కప్పు నను.

పండ్లతా. దీక్షా 43. పా.

ఉ. వీడ్చటానితోడఁ జనుచుండు యముండు
తిటాడఁ జూచి మో రో విచ మాలపోత
యగు కొండకి నేరకు కచ్చుకు

ఉ. హరిశ్చ. 3. 101.

విలు. పకుడక్షి పృథ్వివలలో నుగది.

ఉవా : పోతుపోతుము, పోతుపిల్లి, పోతు
తాడు మొ.

అ. అంగిలైరిములోని కన్యలమేటి, పోతుబీంగ
నైనఁ జొలఁచునండ, నాళ్ళ పెట్టి

విక్రి. 3. 11.

జ: పోతుకరడు, పోతుగంటరాజనములు, పోతు
గుట్టుముగలాడు, పోతుటీసెగుమ్మములు,
పోతుమానికము, పోతురాజు, పోతురాయ.

పోతు! అప. తాన్వీల్యాన్నియందు వచ్చెడు నొకా
నొక ప్రత్యయము. (మా. త్రాగుఁబోతు)

పోతుకరడు. వి. (పోతు + కరడు) మగ
తరంగము, పెద్ద యిల్ల, కిల్లాలము. (క. ర.)

పోతుగంటరాజనములు. వి. వి. (√పోతు.)

ధాన్యవిశేషము.

గి. గరుడనయలో పోతుగంటరాజనములు

మొదలగునవి మొదలకనరులు.

హంస. 3. 100.

ప. ... త్రిరంగాలు దింకతూలు గోరాజనాలు
సన్నవల్లెంగులు జీవకవ్రాలు పోతుగంట
రాజనాలు నీతాళోగాలు గోరీమంతు
మలు ప్రబంధ. 100.

పోతుగుట్టుముగలాడు. వి. (√పోతు.)
యమంతు

గీ. జమంతు గుర్రతాల్పు పోతుగుట్టుముగలాడు,
దిక్కివత్తుతే దన యమాత్తు దిందు
అం భా. 1. 10.

పోతునీసెగుట్టుములు. వి. వి. (పోతు +
నీసె + గుట్టుము.) బాలకీడా విక్రి. 11.

నీ తునెగాజాలు పోతుటీసెగుమ్మములు వాల్లు
గంటాలట వట్టికొరి.

హంస. 3. 103.

పోతుమానికము. కి. (పోతు.) వజ్రము, మగ
రాయి.

ఉ. రాజులుపోతుమానికపురాల జరాలగజాల
సూరిధా, రాజవగౌరవం బడపరాక ...

జే. పంతు. 1. 11.

పోతురాజు. వి. (పోతు) ఒకానొక ఖ్యద్ర
పురుషుడేవర.

నీ. పోతురాజు లటున్న బూతు నుడువు.
కు. 3. 44.

పోతురావు. కి. (√పోతు.) యముండు,
మహిమవాహుండు

నీ. అనిఁ బొలుపొకురావు నడంబి కొనుగెల్పు
పాలపోమఁ దాచుప్రాధనము.

చంద్రా. 1. 10.

పోత్రము. పం. వి. అ. న. 1. వజ్రము. 1.
పండితాతి. నూకరముఖాగ్రము. 3. కాఁగటి
దురుప మొన, లాంగిలమఖాగ్రము. 4. కపి

2. క్రమ, పద్య, తెప్ప, ౫. వస్త్రము. ౬. పోత్రాయుధముల్కారపది, ముద్దిక్కార్యము.

పోత్రాయుధము. సం. వి. ఆ. పుం. పండి, నూకరము.

పోత్రి. సం. వి. క. పుం. ౧. మది. ౨. ఎను పోతు, మహిమము. (వై. ౧.)

పోత్రిదంష్ట్రము. ౧౦ వి. ఆ. పుం. పండి పండితుడుబుట్టు లేగుమందంక ముక్కము.

పోత్రిరథ. సం. ౧. ఆ. ప్రి. తనక కేదేదము. తైనమకమకల యువానాకళ.

పోధకి. సం. వి. త. ప్రి. పిటకాధేదము, కను తెప్పలమీదక గలగు తెల్లని చెమటకాయ.

పోధము. సం. వి. ౨. పుం. పెద్దద. (వై. ౧)

పో(వ)నదుచు. స. త్రి (పో(వ)న + అదుచు) ౧. తలమీదయ, పెడలగుట్టు

గీ. తొంటియట్లు యిగుమలక గుహుఁ బోనదువలయు (భార విరా 3 ౯౦)

౨. విడుచు, క్కలించు.

క. అటు లేరియుఁ తెప్పవ నీ, పోపొటి కలపోకల లెల్ల పోవదుపుము.

పాండు ౫ ౫౦.

3. సంహారించు, లయంపకేయము.

ఉ. . . అపాంధభాంధముల్, వానమ మీదక పోవదువక అను. ౧. ౪.

పోనాట. వి (√పోనాడు) అడర్తి, అప్రతిష్ట.

క. . గోత్రము పోనాట వయ్యకొనలే భార్యల్. కేయూర. 3. ౨3౫.

పోనాడు = పోనిదు, పోవనాడు. స. త్రి (పోన+అడు క. పోనాడి.) ౧ పోగొట్టు, విడుదలచు, పోగొట్టుకొను, కోల్పోవు

దు. మర నీమీదక వాతానాడి యయివన్ పోనెట్లల పోనాడివం, ముదకుద్యేడితీ యెవ... విభా. అచా. ౧౧3.

క. . . నిర్మలచరితున్, మణువఁ గుమారుని లీలాంగణానిం పోనాడుకొంటింగద తే ననుచున్. సారంగ. 3. ౨౧౪.

నీ. ... తనకంద్రమిచ్చుట ధన మెల్ల పోనాడి కిడు పశించవచ్చు త్రి ౧౦౦ కలి.

క. ౩. ౯. ౨.

మ. కడు లేచ్రాయపులబూపచున్నగన నీంగా రంబు పోనాడి యీకడుపుక నేనును బోయి మ్రోల నిలువం గన్నయ్య కామర్థ మెందుడై (ఉ. రా. ౧. ౧౦౫.)

౨. క్కలించు, వడలు.

నీ రమణీయ మగుమహారాగంబు పోనాడి యడవుల నిడుతులఁ గుడిచి దడి.

భా. రా. య. ౧౫౫3.

గీ. నిగు పోనాడుకొనిరిచి చిరుఁబోడి. కుక ౧. 3౧.

3 మాటు, నిందించు

స్థి. ఆ కేక నేల పోనాడెను తండ్రిపోకన నీ కేల పొగిలె దీ చే.

౧౦. రా. అయో. ౧3౯. పా. ౨౯. మం.

౪. ధిక్కిరించు, తృణీకరించు, విరసించు.

క. మారికము వాచి తే దని, పోనాడి మొంగి తొలగిపోయిన

వి. పు. ౬. 33౨.

నీ. తెలుగంటి తెలువలనీ రెల్ల తెగువఁబావులనీ పోనాడుపూఁబోగిగముల.

చంద్రి. ౬. ౨౫.

క. చక్కెరల నిక్కెరిది తేజలం బోనాడి
తెలుగునలుల నిరంతువులను కనుచు
వధరబంధులకు ప్రమాదములు ...

పాడు. 3. ౧౭౯.

(ఇది ఓపయ్యోగము.)

ప్రశ్న. నిం. (✓) పోయి. పోయిన అను క్రియాబంధు
విశేషముయొక్క సంక్షిప్త విధిరూపము ?
వలెనున్న పోయి

క. పోయిను చురకవ్యవహారము వలె.

భార ఆది. ౪. ౧౭౦.

ఆ. . భూస్థలములను, నియంత్రణములను
నేలప్రదేవియ, పోయినాని దేవయానినియె.

భార ఆది. 3. ౧౪౦.

క రాగంబు వివిధరీతిని నిర్మించు పోయినాని
ప్రమాదము. (భార. 3. ౨౩.)

ఆ. తన్నుపోయినాని దివ్య గోపని దివ్యదాసి
మారుల బంధు వలెనె దానిదే.

భార ఆది. ౪. ౨౩౩.

మ. పునరావృత్తంబులను నిర్మించు దాని
పాతాళిగ, వ్యవహారములలోని విజ్ఞానము
వలెనె. (భార. ౪. ౨౩౩.)

ప్రశ్న = ప్రశ్నయ్యే స. ౧. (ప్రశ్న +
ఇచ్చు.) ౧ ప్రశ్నయ్యుకొన, ప్రశ్నయ్యు.

క. ప్రశ్నయ్యు, మనలం బోయి తెలుగు
మార్పునునె. (భార. ౧౭. ౪. ౧౧)

ఆ. దీనిప్రశ్నయ్యుకొన మనల బహువచన రూప
మలగు ప్రశ్నయ్యు, ప్రశ్న, ప్రశ్నయ్యు అనునవి
ఉత్పన్నము, అం కాగమును నిలుపును.

మ. .. పాదముల ప్రాతిపదికలం బాధింపాలేని
యీవే యనిన . కం దదయ్య నీవే నన్ను
బోయివచ్చు తు ప్రశ్నయ్యుకొనయన కానిన
తరువాతం దైని నిచ్చి

అము. ౨. ౨౨౨.

క. పోయి దన్ను మయ్యు నిట్లని రగం బో
నిక్కెను .. అము. ౫. ౫౯.

క. పోయి నిర్మించు గాత న్నమనంబుల నిర్మించు
వలెనెను ... (కా. 3. ౧౭౩.)

క. పోయి నేటికి కానియె బోయె గడు
మయ్యుకొన విచారంబు నేల
కా. ౨. ౧౭౨.

ప్రశ్న = ప్రశ్నయ్యు. స. ౧. (ప్రశ్న +
ఇచ్చు) ౧. విడుచు, త్యజించు.

క. అవసరములను నిర్మించి, భువి అనములు
నవ్వ గోటం బోయి పోయి, గురు ముఖ
నెను. (భార. ౨. ౧౭౩.)

ఆ. పోయివచ్చుకొన, పోయివచ్చు.

నీ తరువాతివృత్తానిలగుచున్న మనీషి
మందు సవ్యవ మెల్ల. గీ. ౨౦౨
విడుచి గొని . వారయ్యును.
చం. కా. ౨. 3౦.

ప్రశ్నయ్యు. స. ౧. (ప్రశ్న + ఇచ్చు) త్యజించు,
విడుచు

క. ఇతెలుగున నయ్యుకొన, చిత్తబాహులు
చేత నిర్మించుకొన, ప్రశ్నయ్యు ముని తెచ్చి
యాదల. (భార. ౧. ౧౭౨.)

ప్రశ్నయ్యు. స. ౧. (ప్రశ్న + ప్రశ్నయ్యు.) పోయివచ్చు
కొన, పోయివచ్చు.

గీ. మత్యుకొనయెంబు దేవన మయ్యుకొన, భగవంతు
బోయిన తెలుగుకొనయెంబును, వాదగం.
(చం. కా. ౫ ౫౭.)

ప్రశ్నయ్యు. స. ౧. (ప్రశ్న + ప్రశ్నయ్యు.) పోయి,
చెడిపోయి.

క. తనగి దీర్చిన వయ్యు, గోపయన కాని
కొనయెంబు నిర్మించు, పోయిన
వచ్చు గ. .. భార. ౪. 3. ౨౭౯.

అ. దీర్ఘపోవు, కర్తవ్యహీనుడగు.

ఉ. . కోపముతో నుదిల్చి కొని కోమలియొక
వెన వాని వ్రేయెనుం, బోపడి వాడు చిత్ర
ముగ భూమితలంబునఁ బ్రెల్లె .

భార. అం. ౩. ౧౯౦.

పోవు = సోకు. వి, కిపు, గడ్డి

నీ అంకట తగ్గవ వటవేలంబునఁ పోవు
మేయుమఁ బాటు చేత్రవచ్చి.

వెన్న. ౪. ౧౩౧.

పోబడి = పోవడి. వి, (పోవు + బడి) పోయన
వాడ, వాడ, అనూ.

నీ పోయఁ బో పోయినప్రాయులిపోబడి వెలి
పెట్టుల యేల విహిత మయ్యె.

రామా. ౩. ౩౩.

నీ తొడిబడి పొమ్ము పోబడి యెఱుంగక శోరం
గొలఁచు లొక్కనిఁ జూచి పలికెనది.

వి. ౫ ౪౦.

వ. . పసిండిగిన్నెం గానఁ బెఱఁ గింది
యగుగవలయుపరిచారెఱుల నెల్లఁ వడిగి
యెంచును పోబడి గానఁ

పోవు. వి (పోటు + వు) అనురాగము
వలనఁ బుట్టవచ్చుని, ప్రకాశము. (౪. ౦)

పోయినవచ్చె. అ. ౩ (√పోవు) పోవు,
వెళ్లు.

క. వివిధకల్పముల బోధవరణ్యా పోయి
వచ్చెడిం ద్రియ మందిక.

భార. ౪౦. ౩. ౩౧౧

నీ. పునుకళ్యాణి యోభాగిరథిగంగ వాక్కి
భామిని పోయిచువచ్చు. (కాశీ. ౩. ౧౩౯)

పోయు. ౪. ౩. (౩) - జలాదికము. విడుచు,
చలు.

అ. మిశ్ర వర్ణనాంకు. . . గాన పోయంగ
వలయుఁ ద్విలోచకంబు లమ్మ వోన్నకువను.

భార. శ్రీ. ౩. ౧౩౩.

నీ ప్రాచిగాఁ బిన్నెను ప్రాచి పెంచినకన్నె
మరపోన్న యున్నచే నుండరాని.

వి. ౪. ౧౯.

క. . మండెడు, పొవడిలో నేయి పోయ
భంగి య కాదే (ఉ. రా. ౩. ౧౯౯.)

(చ) . ప్రవహింపుములను కాత్రామలలో
ఉంచు.

నీ ఎఱుకులు పడిననీ రివుర గువ్వలఁ బట్టె
బోయనీ రాదాడఁ బోలెడు నెరనె

అము. ౩. ౪౩.

ఉ. మధుపర్వ-పుండ్రనియ పోయ . .
వైము ౩. ౪౪.

(ట) త్రాగుటకైయిచ్చు, (గోవులకుఁ బాటు
మున్నగునవి) పట్టు, బోలెయె.

క. అస్య, రేవయంకు వీడు బాల్కంబున
నేచ్చెను బాటు వాకిఁ బోయెం దనుచున్.

భార. అం. ౫. ౩౧౩.

ద్వి (వనరాశితనయ) పరిపూర్ణమతి యోగివతి
కడుపువకు, బోసి పోషించె శౌర్యగ...

ద్వి. పరమ. ౧. ౪౦. పో.

(క) విడు, చల్లు.

నీ. అశివలంబులకన్నె గలయంకయును బుచ్చి
నాణుపోసినభంగి నవక మెక్కి.

భార. విరా. ౩. ౫౩.

ఉ పుట్టుగుచెట్లకు న్నెలమఁ బోసినవిక్రము
కాంతిమస్తకన్, మట్టియతోడితీపములు...

కవిక. ౫. ౧౩౦.

(చ) - రిలఁద్రాలు - భారగాఱెంచు, పాటు
విడుచు.

చ. మఱి కనకచిహ్నమున మునిసి ముత్యపుఁ
(బాణ పోయెదో... (ఆము. ౩. ౧౩౩)

౨. (ఎత్తుగాఁగని పటపుగాఁగని) నైమ
ఉంచు.

౩. వెదిఁ బోసినపనిఁడులఁ ప్రాపులు నాఁ
దమ్ము లెరిమిఁ బూచె బెదంగ్.

క. ౧౦. ౪. ౪౪౮.

౪. . రాకి పోయెడు మఖిలపాత్రములయందు
పందఱును పెచ్చిన్బోధింపఁగనంబు.

కాకి ౩. ౧౩౩

౫. . మాపటిపండువెన్నెల చకోర, పోతనితఱిఁ
జూపట్టు బోసినట్టు (ఆము. ౨. ౩౦)

౬. (కరణినలోహములచే పాత్రితమిహులను)
చేయు, నిర్మించు.

చ... విలాసరసంబునఁ బోసినప్రియప్రతిమలూ
చిరవంశ (కవిరాజు. ౧. ౩౩)

౭. నైమలు తమమలగునిఁ గుండవపుఁ
బసిఁడిఁ ప్రతిమ గాఁ పోయించి ..

పరిమ. ౫. ౧౪

౮. (నిండినారీయందు బాణాదులను) సంధించు,
తగుల్పు, కూర్పు

చ. ఇతఁడు నుకేంద్రపుత్రుఁ డని యేయఁగ
బాణము నారీఁబోసి కాఁ, చితఁడు చిహ్నంద్ర
పుత్రుఁ డని యేయఁక

భా. రా. కీర్తి. ౧౦. ౧౮౩.

అ. క్రి. ౧. ౪౪౮, పుట్టు.

౯. మాయలె తా రావలెనా, యాయడ కి
మయగడెంక నాయి ల్లవఁగా, నీయి ల్లవఁగా
చేసో, బోయఁగ రా విట్టులైన భువి
సఖ్యంబుదో. కవల. ౪. ౧౨౩.

౧౦. కలదిమగు

వ్యవహారమునందలి ప్రయోగవిధిమతులు

౧. కుటుంబ చిహ్నపోసినది. ౨. ఒడ లంత
యును తెనుటపోసినది. ౩. వాయు కాపె
వసంతము పోసినాడు. (తల్లు.) ౪. నిల్లవ
నిల్లపోసినది. (పానము చేయించు.) ౫.
తలంటి నిల్లపోయె. (అభ్యంతరము చేయు.)
౬. గోడకునుదురుపోయవలెను (నిర్మించును)
౭. ఉనురు పోసికొను. (దుఃఖపెట్టు.) ౮.
పురుడుపోయె. (ప్రమాదకృత్యము నెర
వేర్చు.) ౯. పొట్టపోసికొను (శీలించు.) ౧౦.
యాపాయకు మానెడు నేమిపోయె (కొలిచి
యిచ్చు, అమ్ము) ౧౧. చదువువకపోయె.
(వెచ్చించు.)

జ: పోఁతి, పోఁతఁబోయె, పోఁతపాలు
పోఁతనిరు

పోరచి చి. కామక, ఉపాయమును.

౧. గగనతలలమ్మి పోరచి గాఁగ విడిసఁ, జాల
బొప్పారు మా క్రిక సజ్జ మనఁగ

పారి ౨. ౩౮.

౨. పోరచి రాచిల్లఁ ప్రాయాలు గ నిష్కపు
ఫలముల ముగ్ధాలకాళికి కును.

ఉదయశోదమును ౩. ౩.

విలా. ౧. నిష్కారము.

ఉ పోరచి యాడుఁబుట్టువుల బుట్టి నిరర్థక
శీలి నైతి (భార. ఆది. ౫. ౧౨౯.)

౩. వ్యర్థము, నిష్ఫలమొనఁబడు.

ఉ పుట్టివయిండ్ల మానిమలు పోరచిగా
ననికంబు నుండురే. (భా. ౯. ౩౨౩.)

౪. అలక్ష్యము.

౫. పొగడ వలకు నమ్మఁ బోరచి నేయక
కుమదంబు చూపి యోశోమలాంశి.

రామా. ౧. ౧౪౮.

౬. విమోచము.

రా. మిండా పోరనిపోర గడు నిజం
భించె దమగ్గాని ... (విజ. వి. ౨. 3౬.)

పోరట, వి. పోరిచి, కామక.

సీ. పోరిమిగలవాడె పోరిగింటిపోరట మగు
డింపంగలవాడె తగిల్తుమాటి.

రామలిం 82

పోరాటం(ము). ౧ (√/పోరాడు.) ౧. యుద్ధము,
సమరము.

గీ. నీకతంబున నే మనినీతుడైన, యానూనూ
ధమతోడి పోరాట దక్కి, మనుభవంతుము
జూయంక మగుచుల్లి

భార. ఉద్యో 3. 2.

క. నీరాటవహటములకర, పోరాటం తెట్టు
కలిగె బురుషో లేముచే, నారాట పెట్టు
మాపెను (భాగ ౮ ౧౯)

క. వారలతోఁ బలుమాటులు, పోరాటం వాడి
యాడి పుల్లబిగి యున్నాడు

శేష. ౧ ౧౧3

౨. కలహము, జగదము.

రా. కలీతిగ్ గుమతోత్తలక జనని త మౌక్తికం
నారాటమున, పోరాటంబు ఘనంబు
లైన కాళి. క. ౫౦

3. (వాదాదులందు) పోరుట, పెనంగులాడుట
(క. ర.)

పోరాదు. అ (2 (పోరు + అడు) ౧
యుద్ధములేము.

సీ. రథ్యమూర్ వద్ద విగ్గి లయ్యు నిమిషుద్ద
రాదుల నదరి పోరాడువాగు.

భార. విరా 3. ౧౬౯

క. నేకుకమె చలపతి పోరాడిరి ద్రువదళగ
దత్తు లస్త్రబలము కౌర్యాదంబరమును
నెలంగులుకా కాదను నిశం జిత్రములుగ
కుంభదళగిం. (భార. క్రో. ౧. ౧౬౪.)

౨. కలహించు, జగదము.

గీ. ఆ రమణీఁ బ్రాణవిభవంకఁ జేరనీక,
యిద్విధంబున పోరాడి యంతమును ...

కళా. క. ౨.

సీ. వారియింకులకు ము న్నాదు కాక భుజించి
నలిగెని పోరాడ వత్తువాని.

ఉ. రా. ౧. 3౧౯.

3. (వాదాదులందు) పోరు, పెనంగులాడు.

గీ. చుట్టములలోన నొప్పును పుట్టునప్పు, దద్దపడి
వారితోడఁ పోరాడియెనఁ, బూని యీడు
పంకఁ జొరకున్నవాని

భార. ఉద్యో 3. ౨౪౨.

వ. ఇ ట్లకల్గంతఘోరిం బైనదారద్రవ్యదితాధరిం
బున సంసారిపారావారింబు దరియింపఁ
బాలక నుకులతోఁ పోరాడుచు

కుంజల. ౧. ౪౧.

పోరాని. గీ. (పోవచ్చుయొక్క వ్యతిరేకభాగ
నిశేషరూపము) ౧ పోవ వీలుగాని.

క పోరానిపట్ల పోడుచుట, తెరిచియు దిరుగ
జమును స్వీయము వగ

అను. క ౨౬౪.

౨. ఆ పుడ. (చూ. పోరానిచుట్టుము)

పోరానిచుట్టుము. వి. (పోరాని + చుట్టుము =
వచ్చినవింటనే తెల్లలగుడని చుట్టుము.) ఆ పు
బంధపు, దగ్గజుచుట్టుము.

ఆ. ఈపు పోరానిచుట్టువపు మహాన
భావుడత (భార. ఉద్యో 3. 3౨౯.)

క. పోరానిచుట్టు మితనికీ, కొరి యిచ్చటి తెల్ల
భంగిఁ జుమచెచు

మరి. పూ. ౬. ౧౨౨.

పోరాని. వి. (పోవచ్చుయొక్క వ్యతిరేకభావా
భగము.) ౧. పోవకల్గముగాని, పోలరాడు.

క. మాయాశబలం యట, నీయ పోరామి
భూతస్త్వ యొప్పున.

భార. కాం. ౫. ౧౬౩

దండకము. కంటివా రాచ పోరామి
యిట్లు పోరామి మూలమే యింతర
స్వేలనే

పోగినదండకము, భాగ. ౯. ౧౮.౨.

౨. చెలిమి, స్నేహము.

క. గారాము నేనీ మెల్లన, పోరామి
యొప్పున లిడపల పోరిగొనకొనకు.

భాగ. ౧౦ పూ. ౩౨౩

గీ. విభవతో బాధతో రాయమెలదితోడ,
జెడిమెతో బాల పోరామి నే నుజునను

కాళి. ౨. ౩౪

౩ భక్తి, అదరము.

క. ఆ, భూమివాతామయ పోరామిం
గని యాత్మమందిగినునకుఁ జెప్పెన్.

భాగ. ౧౦. ౨. ౧౧౬౮.

౪. చిక్క, బాధ

వ. నీ పీ మలభక్తగర్వంబు బాధపలయే
ప్రాంబుపయవచ్చు పోరామియందను
మెవ్వరికి నెవరిగింప మందునది

మారి పూ. ౩. ౨౧౬. (౪)

౫. ఇప్పుడు మాకు సైవపోరామియే మా,
రసనా యిట రాకియే మది, గది

మారి. ౨. ౧౪౧.

క. ఆరామ కామలవనం, పోరామిలు
వడుచు విక్ర. ౩. ౧౪౫.

విజ. ఆప్తము, వ్రీయము.

క. ఆరామ కామలవనం, పోరామిలు వడుచు
దనదుపోరామిచెలి, గారామతోడ

(వి. ఆ. ౨౪. అది ౪. ౪.) విక్ర. ౩. ౧౪౫.

పోరించె. వ. ౧౩. (౪/పోమ) పోరించేయ, బిడ
మాడించు.

క. ఎంచల బాగమనమునకు, నియక మున్నెన
నయ్యి నిది నెయ్యి ను పొందెదట నెయ్యి
రిని బో, రించెనెయ్యి నెయ్యి నెయ్యి చిరి
పల నకమే కి ౪౮. ౨. ౪.

క. నీయ దుర్బలమాయ మెక్కలగుమన
నే తెచ్చి పోరించి యే, శ్రీకిం బాత్రమనె
తినచ్చెదవు నీచే నేల యా నప్పుడో
మారి పూ. ౮. ౩౧

పోరించు. ౪. ౧౩ (౪౪ + ఇడు) ౧ కలహ
మెట్టు, కలహము కల్పించు.

గీ. దినము పోరిగుగాయకొనినెట్లు, కలెమి
ఒకరాలుతో మికినెట్లు లిడ, కిం గాఢిలి
తోడు లోకములతోడు, నలు గొలు
వున్న కింకమండము

వి. ౨. ౬౪

౨ పోమపెట్టు

ద్వి నెయ్యంబు మెల పో మిగి బొమ్మ ౧౬,
బాటింది నే తొకి పాట పాడినను, బాటింది
వినికి యెప్పటం దోరిడును, బిడనాదని
మిడిపాటం బాడినను, గిలకల వాయెత్తి
వీ నప్పుచును (ద్వి. పును. ౪. ౩౩౩ పా)

పోరితమాడు ఆ ౧౩ (పోరితము + అడు)

వాదాదులందు పోరాడు, పెంచులాడు.

౨. వీరును బాధపుత్రులను నేరము కల్గి
పొసగి మన్నిక, పోరితమాడి యే నటుల
బుచ్చలు పెప్పినభంగియున్

భార. ఉద్యో. ౪. ౩.

౨. ... తా మును దీనికి నడ్డపెట్ట నే, పోరిత
మాడి యిట్లు నీను బుచ్చట కల్గినవాడు
మారిచే నిర్వి. ౮. ౧౩౫.

పోరితము. వి. (పోరు + ఇతము, స్వార్థము)

౧. యుద్ధము, సమరము.

ఉ. పోరితమైన నిం కను బుట్టు మహాపథ గావు
నన్ భరిత్రురమణాగ్రగణ్య గణులించి
యచక్రముఁ బొం బొసర్చున్.

భార. ఉద్యో. ౨. ౨౬౨

సీ. భరితమలము. గీ. పోరితమును ఘటి
యించి భూమిదేవి, త్రీఁ గావించుపనియు
కానఁడని (హరి. పూ. ౫. ౬౬)

ఆ. శిలహము, జగదము

గీ. సమతి గగ్గిరి బోరితము లే కొక్కి
తై నున్న దగిల్చు నలఁ

బారి. ఆము ౫. ౨౯౧.

గీ. తనయు లిం కేధింగి ధువిభాసించున్ పోరి
తంబులు లే పొంగియుండ్రు.

కాశీ 3. ౧. ౨౪

3 ఎక్క, పోటు.

చ. ఈడు గలంతి పోరితం, బిన్నావి నుత్ప
రంబు నలచుట్ట మనంబునఁ బోటు పొం
దీసన జనియును

బా. కాం. 1. ౨. ౧

పోరిమి. వి. ($\sqrt{\text{పోరు}}$) యుద్ధపాటవము,
భార్వతము.

సీ. పోమి గలనాడె పొరుగింటిపోరిట మగు
డింపఁ గలనాడె తగవునాటి.

రామలిం. ౩౩.

పోరు. వి. కొ. అనా (క, త. పోరు) ౧.
యుద్ధము, కలహము.

క. పోరసు మృతసంతపి, కారణమన నిహతు
లయ్యుఁ గా రమరవరత.

భార. ఆది. 3. ౧౦౩.

సీ. వదలక యేరినవానిప్ర ప్తమనఁ బోరిలో
నీర్ణవరీధిలులు. (భాం. సభా. ౧. ౬౫)

చ. .. పోరున కరుణించె నెల్లుఁగొనుటం
దొకరుం దురుదందహస్తం దై.

పారి. ర. ౩౪.

ఆ. అస్వస్థతచే శత్రువు లెదతెగకుండఁ జేయు
శోధనము, (భక్త్యంతరం పీఠిలుచేయు)
అల్లరి

సీ. నేపాల వోరింట కులు పొగిల్చునఁ పోరు
మామృతం నద లునకుఁ దెట్టు.

ఇందు. ఆ. ౧౫

ఉ. పో నకుడంగ నే బలుకుబూటకి మెల్ల
నిగ్దించెనీ యేచారి పోయిశోనకుడు .
చెన్న. 3. ౧౩౦.

గీ. బాలరపో నుద్ధం బండ్లు దోడెడును,
దులసివ త్రియ్యం దెయ్యమాడని గనవు
నలవడఁ గొందుని మృతి నిశ్చయించి.

ద్వి. హరి. ఉ. ౧౩౧౮.

అ. త్రి. ౧. మిచ్చము, పు, కలహించు, పొడ
మాడు

సీ. ఎక్కలెక్కటి పోరి యిచ్చివ్యాప్తం చ
యవంబుఁ దగులరానంబుబాణ, భుజరాచ
విధిసాధ. ములు . (భాం. కాం. ౧. 33)

గీ. తనమె విల్లునితో బోరఁ చమృతాం.

ఉ. రా. ౨. ౧౩.

గీ. పంచకొన నేర కిమ్మెయిఁ బ్రతి
దింపించు, బోరుచున్నారము

విత్రి. ఆ. ౮.

ఆ. (కుద్వాధ మున్నగునాచే శత్రువులు)
మిక్కిలి శోధింపముచేయు, సిద్ధు

కా. పోరంతోవ్వఁగదయ్యె యాఁకిటికి నీవుత్రం
దయో . (మం. మంచ. ర. ౪౪౬.)

గీ. అర్భువనిలఁ గావుకా మమనఁ బోర.

దకా. ౫. ౬౬.

మ. త్రి. ౧. ఎదిరించు, మార్పొను.

చ. ... తుట్టినప్పుడు భుజకల్లి మారుచుండు
పోతాడు మరొకప్పుడు పోతాడు కల్లికే!

వి. సం. ౧౦. ౫౧౬.

అ. (చాధను) కలిగించు.

గీ. పరి చెప్పబడుచో బాంబునకునిగుడ్డు
కోర్కెలో గుట్టు పోతాడుకోర్కె.

వి. వార. 33

జ : పోనపోన, పోరాట, పోరాడు, పోరించు,
పోరిడు, పోరితమాడు, పోరితము, పోరియి,
పోయిదిశి, పోయెట్టు, పోరాడ్డు, పోతా
గిరత్తుమిరాబారి

పోరుదిండి. వి. (పోరు + డిండి) కలహా
నుడు, వారదుడు.

క ఎదురైన పోరుదిండికే, బదిగిరములపాలను
దిండి ప్రసంగంకై

ఉ. రా. ౫. ౧౯౮.

పోరుపె(పెట్టు). అ. 13 (పోరు + పెట్టు)

౧ (చాధచేగాని, ఆకలిచేగాని) బిడ్డ ఉడు
గీ గట్టిగానేడు, (పెట్టెదలకై) పిల్లలు
పెంకెతనుచేయు.

క. విశ్వా మరుగుచో పో, పుష్కలమూడున
పోరుపెట్టును నుండ, విడిచి పం
యింపక, భిక్షుర్యోగమునఁ జెచ్చి పె
చితిఁ గలుగఁ (బ్రహ్మశ్రీ. అ. ౮౦.)

ఉ. ఎవ్వరు పట్టినన్ నిలవఁ దెలియఁ
గొప్పఁడు పోరుపెట్టెడిక.

వి. వ. ౯. ౧౯౧.

అ. యెద్దిడు కల్పించు, చెప్పబడుపెట్టు.

ఉ. . వాని వారిఁ పోరుపట్టి పుట్టెంత
విశేష మింకఁ గలదా యిది రాజ
మానింద్రుఁ జూచింక. (కళ. అ. ౧. ౨౦.)

పోరున. వి. (క. పోర్.) ౧. పెట్టు, అంచ
కమ్ములచే తెల్లనివస్త్రము.

గీ. పన మించు మావరపాకపోరువలచే దడి
యూని నొత్తి కుంకలలు లార్చి.

కళాం. 3. ౧3.

అ. ప్రచుకపటభేదము, ఒకదిగ్ధమైన ముత్ర
దుప్పటి.

గీ. ప్రచుకపటంబు తెలియును బుచ్చత నున,
పోరున యెవరికై దర్శింపము దగ నభవ.

ఆం. భా. అ. ౧౫౬.

3. పోర

ఉ. మహాబలము గాఁగి బాధివిధుఁ
చెప్పులుఁ గీడ్చినమాడ్చి వీడ్చె న, బాధివి
గాలకైరివుడు పెట్టుబునం బో పోరు
పెత్తెగింక. (పాంచు. ౪. ౨౯౪,

పోర్. వి. (క పోర్) దింభకము, పిల్ల.

చ. శ్రుంగనాల నేదెనుమట్టు కంఠికిల
డాచులిగాలంబులును విడాలంబులపోరిల
మూరలం దెలక మరగి తిరుగుగిరిలును

శ్రీరంగ. ౧. ౬3.

పోరాడ్డు. అ. 13 (పోరు + డిడ్డు) యుద్ధము
పెత్తె శ్రుతామామగా నేర్పబునఁబడు, పోరు
లుగానిలును.

గీ. ఉభయబలములు పెరిగి పోరాడ్డి కదియు,
కవిటలయంతరాళింబు గాన నయ్యె

కవిక. అ. ౧౩౮.

పోరోగిరవునిరాబారి. వి. (పోరు + గి
రము + నిరాబారి) కలహానుడగునని,
వారదుడు.

గీ. పోరోగిరవునిరాబారిపట్టి మామమా
యమంగమామగారు.

అచ్చ. రా. బాల. ౬.

పోతాడు. వి. (క. పోర్) పడుచువాడు,
వాణుడు. (క. ర.)

పోలి. వి. (క. పోలి.) పడుచునది, చాలి.

(క. ర.)

పోలిగాఁడు = పోలఁడు. (క. ర.)

పోల. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. పరిభ, అగర్త.

౨. తాళము, దీగము. (శ్రీ. వి.)

పోలఁడు = పోలిగాఁడు. వి. నూడలపోలఁడు,

భీరిముగాఁడు ఒకచాలి పెప్పి.

(క. ర., క్రా.)

పోలము. వి. మృగములు చాగుకొనియుండు

ప్రదేశము, పొద.

క. పోలములు పెదలి పక్కలపాలురు తలు

ముటయొక దల్లిప్రజ బుద్ధులబంధులు

గావున బలచిరి పోలేరి దగులుడిలి బో

చారిలకున్. (శం. పంచ. ౨. ౧౯౪.)

పోలము. సం. వి. అ. పుం. రాశి, ప్రాస,

౨. మహాత్మ్యము, పెద్దిగా నుండుట.

వి. (అ. అ. అ.) మహాత్మ్యము ప్తిము, పెద్దిగా

నుండునది, బలపయినది.

పోలాని, వి. (హిం. పోలాన్ = ఉక్కు.)

(ఏమగు పెదనుగిల్పెడి) గంట.

శీ. క్రైలుగొచ్చులు నల్లవిడిపట్టుగొచ్చియర్ హాగ

మ్ము లలఁతిపోలగంట, లలయంఘ్రులఁ

లైడిగొలునులు శీ. అంగసంభవుమపు

తేనుగ లబడి, చులునుదురు పీట బల్ల

లావల్లవకులు. (చంద్రా. ౧. ౩౨.)

శీ. పాతిపీటిపచ్చలరామరాలు గమకపుపోలని

గంటతోళ్లు. (ప్రబం. ౫౩)

పోలి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పిష్టకథేదము. (గోధుమ

పోలి, హాసీ.)

పోలింయ = పోల్పు. ప. శ్రీ. (పోలు.) ౧ ఉప

మానముగాఁజేయు, పొలిగాఁజెప్పు.

క. . పంచత్వముఁ జొంది యొన్న బంధుర

కరి బోలింతుటకు దగి యొప్పెం,

చాంచాఁడు ..

భార. శ్రీ. ౨. ౧౪౬.

మ. .. తత్పర్యతా పర్యాయతామర్ దివిన్,

భవి వస్తున్నతోకతుండు నయివన్ బోలిం

పంగా తే రిటుంచ వికర్షించితి

ఇందు. ౨. ౧౮౧.

ద్వి. శీలిపైఁ జాదిలిఁ గిన్నరాంగనలఁ,

బోలింది చూచితి బోగివామినులఁ, గల

యంగఁ జాదిలి గంధర్వసుల

రం. రా. ఆర ౧౬౯. పా ౧౮ పం.

౨. చాగుగా నాలోదించు, విరుప్పించు.

మ. . చారిణం దెఱిగినం బోలింది నామేర్పు

నూపున పాహాత్యము చేయవారడఁ

తెల్లమా పూర్వాపరం బంకయున్.

దశమ. ౮. క.

ద్వి. ఏల యాకలపోక లినుటలాసీక, పోలింది

చూచుమా బుద్ధిఁ గాన్బొందు.

ద్వి. మాశిక్య. పూ. ౮౦౬.

౩. పరిగణించు, ఎంచు.

శీ. . మోకలిమి త్వలము, లీలఁ బోలింపలేదు

మృతాలగుము .. (భర్తృ. ౧. ౧౪.)

పోలిందము. సం. వి. అ. పుం. ఓడకంబము,

నాకాంశధేదము. (శ్రీ. వి.)

పోలిక = పోలిక. వి. (√పోలు . క. పోలి.

త. పోత.) పాత్యము, పాద్యత్యము, విధము,

దీతి.

మ. ఇకఁ దాపాపవిముట్ల పెంతుకలు తె

మింపారుకన్నెర్ జగి,న్నకుఁ దర్జాతుని

పోలిక యురమున్

పూ. ఉ. ౩. ౨౦౩.

సీ. కవచగవ చొరలు గత్తుకొ లేకా చూత
చుక ప్రాణక సదలి కళబాదులు వ్రాత.

కా. ఆ. ౧౩౯.

సీ. కలిసారిక చురుకుచెల్లునను దిలీపుకంటి
నువోకొరుగారువము. (౨౪. ఆ. ౬౯)

పోలిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. గోదుమలతోకేరు
ఒకదిను పిండివంటము. (పోలి.)

పోలిక(లి) = పోలిక.

సీ. కైచడి కెరి కయిచడి కాదుపు మాదిరి
పోలిక మాడ్చి. పురుడు, పోలికి యనగా
బొల్పొందు మువనుచేరు

అం భా. ఆ. ౩౦౨

క పై తొంకిలో - క బ్రుంగినభేతపు నెగు
పోలికిరి కల్లం ది, చెయ్యన ది. భుజలల
మనఁ గలఁ, గినియకాని నిలిపె కొన్
గర్వము మెలయన్

భా. కల్లం ౧ ౧౫౩

ఆ భూరికొంకము నాచె పోలికే నే
నెన నుండు దోచివన్. (రామ. ౨౨. ౨)

సీ. పుత్రులఁ గాంఠిసపోల్చి నీ కాంత
జంతింప సరిలేరు గొంతి కక్క

విక్ర. ౧ ౪౭

విని సద్దక న, కనుము, చుట్టి, బోలెటి.

గీ. ఎట్టిగాండవు గావున నీవు నిన్ను, బొగడి
కొనెదగు నకట నాపోల్చి యాడు, దాని
వెలియు నెయ్యిదన్న నీకు, బడయ
నయ్యె యెఱుంగక పలికి తిట్లు.

భా. ర. విరా. ఆ. ౩౩౭

గీ. ఎరువునకు సొల్పొందదుల గదవు గట్టి
పోసి చేసినకాపులపోయి. తెరి
నిర్వ. ౮. ౮౦.

పోలిగాడు = పోలడు. విచూడలపోలడు,
దీక్షరముగామందు ఒకబాతి పెప్పజ్జి.

(క. ర. క్రా)

పోలు. అ. (క. పోలు. త పోలి.) ౧.
తగు, యు కనుగు.

గీ. పుట్టికప్పుడ కన్యక బోలుకట్టి, నువన
లిచ్చుట . . (భార. ఆది. ౪. ౧౭౪)

గీ. అతడు సచ్చునంత వాఁడ వాడ
పులక కొంతసమక, కేలి వేడుక జలుపుట
వోలకొల్ప (భార. దీప్తి ౧ ౧౬౩.)

చ . . పురాంతకవిల్లు లీలవై, బాధగొని
కొన్న పూర్వ యిది బోలపు కావన నిదరా
నముక (భా. రా. ఆ. ఆ. ౨౫౬)

ఆ కళ్యనుగు, సాధ్యునుగు.

ఆ అది గిన్నిదళఁ దన్యు బునగ విప్ర,
కాడమును వెఱచి కాడగలు, దీప్తి
కొనఁగఁ బోలుఁ దీప్తి రా దీప్తి ప్లి, బాడు
నె యున నెనపా భయము.

భార. ఆది. ౧. ౧౨౯.

క మారి యెఱుంగని చక్కిటియుం, బురుషా
దీము నా కెఱుంగఁ బోలునె

భా. ఉత్పా. ౪. ౧౭౨.

క. తాలిల నెన్నఁగద్యుగు, భూరిని నెలకొ
వైపుఁ బోలును భాత్రన్

భాగ ౧౧ ౬౧.

౩. కలుగు, పిల్చిండు

క శ్రీకృష్ణమంబున భవ, వాతత్వపున గానఁ
బోలె నన్యునఁ దద్రూ, పోలికయును మీ
చందము, యాతవిదఁ గంటి మిమ్ము
నన్యుత మెఁగెన్. (భా. రా. ౬. ౪౬౫.)

౪. సంగతమగు, పోలగు.

చ . అది యెనిగింగులం, దలచివఁ బోల
దేమిటికేలంబున నానున మిట్లు లయ్యిపో.

భా. (కా. ఆ. ౨౬౨.

ఉ. అది మహాగ్రహాదవహాంబరం దక్షి
దయాగుంబు కాఁ బుట్టి మహాదా నియు
నిట పోలదు నాఁ జనుచు...

పం. పం. ౫. ౫౩౩.

౫. ఇచ్చుచును, సమృద్ధులగు

ఆ. మేలుగాక నీకుఁ బోలిక ప్రియమ నం, దరిగి
యేయ వారు వర్గిఁ బొంది, యుండువట్లు ..

భార. ఉద్యో. 3. 33.

ఉ. నేనిది భృష్టం బరిభవించినద్రోహంబు
వధ్యుల బన్న తెవ్వారీఁ బోలలే నుజున
వర్తల (భార ఉద్యో. 3. 38.)

౪. ప్రా లాక్కటం గొని వాన, తెలము
దిగువాఁడ బోయవారక నీకుం, బోలివఁ
త్రాలం గొలుపును, చాలము నీతోడఁ
దివప జగదములాదక.

తేయూరి. ౨. ౧3.

౨. ఒప్పు, పోలింబు.

౧. పోలయ విన్నింటిలోఁ వామ బోలి యున్న
ప్రస్తుతం బుగవోవధీప్రస్థులను.

పం. పం. 8. ౯౨3

ద్వి. సరసేకుఁ దున్నచందము పోల దనచు,
మరుగయంబును బొంది యూయపు లలర,
నదుగులు చేతులు సంబంటి చూచి
రం. రా. ౧౫౦ ౧౨౭ పా. ౧౯. పం.

౩. అనుబాలమగు, లాభిరమగు

ద్వి. ఏలాలో ముహూర్త యిబ్బంగిఁ గడంగి,
పోలికనయముతో పొదనాపఁ జొడఁగ.

రం. రా. బాల ౩౭ పా. ౧౯. పం.

౪. పాటియగు, సమానయగు

ఉ. . జన్మయనీధనంధ్రీకా, రాజును భోజ
రాజు నివిరాజును గిన్నరరాజు లేవనా
రాజును బోల రంధ్రుకవిరాజులు రాజు
సభాంతరింబుల (విక్ర. ౧. ౫౨.)

౯. నీది కుమార్తెంకరూపములగు 'పోల',
పోలంగ' : అనునది ఈ క్రింది విశేషార్థ
ముల నిచ్చును.

(౪) చక్కగా, బాగుగా, పూర్ణముగా.

ఉ. పోలంగ భర్త కిలుఁ దయి భూవిబలాధిపఁ
డైన భాసిపోలవరక్ష ముగ వడసి ...

భార. అది. ౨. ౨౨౩.

నీ. చాలవేరియ జుప్పాంబు విడిచి నీ పెండేరి
బాటిపా మ్మిచ్చు నునితి. గీ. పాపంగ లే
నిత్ర దంతయుఁ బోల వింటి, కవిచరణా
ర్థము వాగధరుల వచ్చినారు .

భా. రా. ఆర. ౨. ౧౩౨.

౪. కిలుంబు గుణముగ కమంబు దమమం
తెల్లంబు లేదా యుం, బోలం తాచి
యింకండు పోలఁ దని. .

మకుళ. ౧. ౫౪.

౪. ద్రూగరాక్షసాత్కరముల నేగతి
మిఱంగి క్రమ్యతీ నచ్చితి పోల తెప్పయ.

భా. రా. నం. ౫౭౪.

(చ) వానియ్యముగా, యథావిధిగా.

ఉ. . నాకునం, బోలంగ భర్త నీవ యిది
భూమక భర్త పథంబు నిష్కడంబు ...

భార. అది. 3. ౧౭౪.

౪. చూ లై యుండగ నొకరం, చాలిం గా
నేరికొనినయంగన్నమనం, చాలబ గన్న
పుత్రుఁడు, పోలంగ సహాధనాపుత్రుం
డయ్యెన్. (విక్ర. ఆచా. ౧౨౯.)

౧౦. ఈ క్రింది ప్రయోగములంది కుమార్తెం
కమలమను, భూతాగ్రతీయలమను అను
ప్రయుక్తమై వికర్తమును మఱియొక
'కావోణ' అను సగ్గమున్నున్నది.

౧. . . పైద్రహితశీరిశ్చరణ మాయాపాయం
తై చుక్కురిం, గెంజింపం జువేరేబోలు
దురు పోసి తేరు మేంబుజ్.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౮౮౭.

౧. పద్మముభిరోద నెవ్వరే బారిహత్, త్రిమృ
శృతాంత మెఱిగింపబోలునొక్కొ.

పారి. ౧. ౧౦౬

ఉ. . మానంగద మాట బొంతు మును
తైక్కునకుం గఱెబోలు విన్నుఁ జే, త్రాంగద
యన్నఁ బొక్కుపడి యావృషమానుడు
పల్లె... (తై. బా ౫. ౧౩౧.)

ఉ. కుంపన మంచబోదలును సుబ్బులునొక మగ
రాలతిన్నెలుం, బొందగఁ గూర్చి యి
మృణులగుబోడినిఁ బ్ప యొవ్వనబోలు
నీలా. ౨. ౧౬.

స. త్రి. ఎవము, పరిపోలు.

చ. పుంబులుఁ బుత్రులెవ్వనొద్రువడఁ
బోలుఁ లేదు పరతలంబున

భాగ. అది 3. 3.

ఉ. మామిడిమంత్రి గోల సుతీసులభూని లేరు
పనుంధగూసలిఁ పైచు ౧. ౨

వి. సమర్థము

ఉ. అ కనుమధ్యహస్త గదు వందముగాఁ గును
మాయాభుండు నా, దిక్కునందు రేఖ గొని
చిత్రము వ్రాసెనొ పోలుబొంద వ్యక్తా
తెనొ (క సం ౬. ౮౨౫.)

జ. పోసి, పోలిండు, పోలి, పోలికి, పోలుం
బోలములు, పోలుచు, పోలుబొందు,
పోలిణు.

పోలుబోలములు. వి వి (పోలు + పోలమి)

ఉచితానుచితములు, మంచిపెద్దలు

౧. పోలాపానక చూచును స్పటిమ రుద్ర
ద్విధిఁ బచ్చక్షుర, పోలుబోలము లింత
యొన్నక మహాబోధిక్రమచ్చాకులక.

పాండు. ౫. ౨౯౩.

పోలుగ(వ). వి. పక్షిగోచము.

నీ. పట్టుకేనువు కొంగ పోయే పిచ్చుక పోలుగ
పిక్కిరి మాలమ్రుచ్చు. (మాంస. 3. ౧౨.)

నీ. కొక్కరక కొక్కరక నువ్వలు పెలిసలు
తేలమెట్లను బోలుగలుతు.

రిపిరి. ౧. ౬౩ (క్రా పా.)

పోలుగల్లు. వి. కొగ్గల్లు, మాబరము, బండికొగి
మొడితొట్టి కీవలావల నమస్సిన కొక్క (క.ర.

పోలుచే(లు) = పోలించే స. త్రి.
(√పోలు) పొడిగాఁచెచ్చు, ఉపదించు.

చ అద్రివడకుడేక యిం, బొలువున కొండు
దేకులు పోల్చుగి నెవ్వియు లేవు

భాగ. అది. ౩. 3.

పోలుబొందు వి (పోలు + పొందు.) ౧. వస్తు
కర్తృయ, యాత్మాభ్యము

ఉ. అమృత పోలుబొందు వెలుగ క మృత
శేక్వనఁ దానిమాట రిక్క మృని కోయఁ
బంచె... (పారింగ 3. ౯౪.)

ద్వి పోలుబొందు వెలుగ క భూవల్లభుండ,
అలిమూలు నిక్కి మర మనీ నమ్మ.

నన. ౨. ౯౯ పం. ౨.౨ పం

౨. పనేకము, అలోచన, సంపర్కభక్తి

ఉచా. వాఁడు పోలుబొందు లేకంద మాట
లాకుచున్నాఁడు

3 సంకతి, మృగంకము (క ర.)

పోలువ(గ) వి. పక్షిగోచము (క. ర.)

పోలె. అవ్యక్త. (త. పోలె.) ఇవాగ్ధము.
(ఇది ప్రభుమాదివిధి క్షులమను, అవ్యయమలమన
దిర్వాకకచ్చున.)

(క) పాద్యకృతాచుము, (నరి అ మ వ శ్చ
మిచ్చును)

౪. తన కిచ్చునకుతన దుష్టతఁ దిష్టఁడపోత
మండి సన్నివహితా, దన కిచ్చునకును
గజమును (భార. ఆది. ౬. ౧౧౨.)

౫. చెఱఁజెట్టి గిరివ్రజమన్నరంబులోఁ,
జొలయుక నిత్య మెక్కొని నూనఁజోత
వధించి . (భార. సభా. ౧. ౧౦౮.)

౬. పుణఁగుఁ డ్రాటఁ బట్టి యలయింట
యాడెడు, బాసువల్లపు బాణగుండ
భార. ద్రో ౩. ౨౭౩

౭. తిప్పొంబొనాగావెకి లిరువురుదాన
దమనకు రమము ధరయునునొరక
పాలి మీ. ౧౪

౮. నీ మృత్యుంబుఁ గిదిచ్చి మోక్షఁడునం
బోడక కారాధకుండు
పాలి ౨. ౫౩.

౯. క్రమ్యులకేరఁ పోతఁ బల్కియ, వనిత్యది
ధర్మక న్ని లి తె వానిజబంధవలంబ
మయ్యెడక కవిక ౪. ౬౫

(౯) తిప్పొంబొనాగావెను.

౧౦. నిర్దల్యముద్ద మెగంబులకు దొర గానినీగునం
బోత ముతుంగఁబావన నె క్కయ్యులును.
నీలా. ౩. ౧౦.

౧౧. చుట్టలొప్పిటనంపి పొక్కిలి వ్రలఁ యొడ
గారి యిచ్చుటకునుబోత .
మనుచు. ౬. ౧౦౮.

పోతా. వి. (పోతాగ త. పోత) ధర్మవిశే
షము. (పొంగిరము, డ్రా)

ద్వీ. మూలపన్నారల గూలోదిలోనఁ, బోత
లున్నది పంపు పోయి తెచ్చెదను.
బస ప్రి. ౩. ౪౨౭. పం

పోతవాఁడు. విజ. (పోత+వాడు) దుష్టుఁడు,
దుర్మార్గుఁడు.

మీ. పోతవాఁ డగ్రాహ్యుఁడు దుర్మార్గుఁడు పడి
నేటుకు గరాను పంక లంకె.
మాంధ. ౫. ౧౧౩.

పోలేలు. వి. (పోలు + నెలు.) పోలేలు
అను నొకానొక గ్రామపేరక. (౪. ౬.)

పోలేము. విజ. వేగవంతము, వడిగలది.

మీ. పోలేలుపరువులఁ బొడములేదలమున దగ
దొట్టి వడ బాఁకి తనవు నలగు.
మీ. కకుం. ౪. ౧౬౫.

పోవచ్చు. క్రి. (పో + వచ్చు) ౧.
పోవెను. (చూ పోరాని, పొరాని) ౨.
పోవఁకొచ్చును.

మీ. తేవంది ముక్తివిక్రంశించి వ రాదు మనః
మీ. హుడె నె మలయి గాని
భాగ ౧౦ పూ ౧౩౦౦.

పోవనాడు = పోనాడు ప క్రి చూడు,
నందించు.

చ. . రిరిత్యుంబు లధీ కేమీయో, . .
మత్స్యరే గ్రామరంభవత్, గలఁగల బోవ
నాదినను గల్గవు నాచుది మోదలేదముల్
కం ప చ ౨. ౧౨౬.

పోవనిచ్చి = పోనిచ్చి. ౧ క్రి పోవ నిత్య
కొను, పోవిడుచు

౬. ఏల ప్రాణంబుల, రెట్లు వవరి పోవ
నిచ్చి యొడ (భరి ప ౪. ౬౮)

పోవిడుచు. ౪ క్రి. (పో + విడుచు) పరిత్య
జించు, విడుచు, విడిచిపెట్టు.

౭. పిచ్చులకు జ్యోతినిముఁ, బోవిచ్చి నవంబుఁ
బొందఁ బుట్టుచేం, దా నలయు
భా ఆ. ౫. ౧౨౬.

౮. శేవుల గా నరినిలఁ గొలగి పోవిడిచెన్.
పు ల ౬౨.

౯. బాదలు పోదు మే నొకమాట చెప్పె
దక. విశకు. ౭. ౧౧౭.

౧౦. మోక్షోత్సవం, బాతెది నన్నఁ
బోడెడఁడు స్వర్గ వి లోచ నుఁ డంచు
మహా. ౩. ౨౦౦.

పోవు. ఆ. ౧. (క., త. పో.) ౧. తెల్ల.

(చీలి పోము, పోమ, పోనని, పోని, పోయి,
పోనకి, పోక, పోనకపోక, పోవుచుక,
పోచుక, పోయిచుక, పోయితిక, పోతిక,
పోచకు, పోచు, పోచుక, పోచు, పోవు
చు, పోచు, పోచు, పుదిము, పోచ,
పోచపోచ, పోచపోచము, పోచుచు,
పోచుచు, పోచుచు, పోచు, పుదిచు, పో,
పోము, పోపోము, పోచు' మున్నగు
యోజనము నిచ్చుననుటగును.)

ఆ. ఎఱిగి దీనితోని యిప్పురోచున గాల్చి,
పోచ మనన ధృష్టమైత్రుల దనియె

భార. ఆది ౬. ౧౫౩.

గీ. అటు పోచగానిచ్చి నిలుపు మచట.

భార. పోవు ౧. ౧౭౯

ఉ. పోయె తొలగున మోయి పోచుచునుచు.
మహావంబు గా, నాయతిశ్రేష్ఠమౌ లభి
లొకపొలకలక బరాబరం, నేయగ

వి. ౧. ౬౭

గీ. ప్రాద్ద పోకెంత ను దలఁ బోచు నిపు,
కాళికాస్థానమునకు నీకాళితోక ..

కవరా ౩. ౧౦౧.

గీ. సరికానమునకు పోన వలయు.

భార. ఆశ్చ ౪. ౮౭.

వ. అభూపాలంకు మా ప్రకల్పనలులు
నదగి రాజమాంసంబు పొమ్మ మఖంబుందు
మని విడిచి ఎచ్చ (కేవ ౧ ౧౦౮.)

గీ. రిండు మాదంగి కేగ పోచండు మనమనో
కథనైది గానుండ గోరి యాగి, యితని
పోకుండ కాగుండ మింత దలచుకారి
గొనిపోక తేటు పోచున దనక.

మహా భూ. ౮. ౧౮౦.

క. నుడ నుడగి యొక్కయందును, గడ నోని
రాజరాజ కాల్పద నెట నో, నుడి
దలచి తొలగెనో.

భార. కల్య. ౨. ౩.

క. నిలుచి యుం పోచున్నా, రరింకల
నెలల నేల యునపాడిత దె, తెలికాడ
గానె నని పోలిచెనో తెల్లచెక్క
చాక్కల బలికె (భూ. ౫. ౩౯.)

చ. అచ్చున పోచున మహావని, పోచున
గని పోని యాధిపతినింపా దుండరిత
నింపానాడై

భార. పోవు ౨. ౧౪౦.

వ. నీ పోయెన, గాన గాదు
పోటు గడఁ గొమ్మ నాని సురాక
మానసా (భూ. ద్రో. ౧. ౨౭౩)

క. జానకి యిటు పోయెన గుండెన
దనువు విడిచి పోచి యనులు నెచ్చిన
వారలు నకుర

భార. ద్రో. ౨. ౧౯౫

ఉ. చచ్చితి నిండ్రలోకడ విందలు పోషిగ
బొందు క్రమ్యులన్ (కాళి ౬. ౨౭౬)

చి. అదివచ్చెనోగిండు నానికొప్పల్యం బోదం
డు దప్పం

నవనా. ౪. ౧౭౭. పో ౧౧. ౦.

న. పోవుట కడిచి యచ్చటికేరియ.
నోవఁ దలచి (కాళి. ౬. ౧౫౧)

క. పోవు, అనియెనోనిపోవు, మరె
పోవు, తిరిగిపోవు.

క. విను నైంధ్రండు మహానా, దోచ పోక
పెనుగు నతిని కాదోదెనై, పెనుపల
బలచిరి జింతి, తనయులు

భార. ఉద్యో. ౪. ౨౭౭.

ఉ. మహాయో దాగిపోజ్జులికుడై యని
రాజునికాధిపాధులం, నిరుండు పోక
పోకు దని తిట్టి .. (పారి. ౫. ౧౩.)

క. ... అతడు వెళ్ళి, బో లాటి నిడ
నయకము . (అమ. ౪ ౨౩౯)

చ. పోరిగొడు దండులు గడగి పోవగ
నీక భార. ద్రో. ౨ ౪౬౬

కా. ... పైరి బలసాగ్రం దైవ బూబాదులం,
బోవం బోలు జనో కేవేత నుండే బో
కావరింపం దగున్. (అమ. ౬ ౨౪౩)

3. దేవు, గలిచు, అతిక్రమించు

ఉ ప్రాప్తి పోయి గుండుకేనియన్,
రాడు (హా. అది 3 ౧౧౯)

నీ అట మాతో నూన నవతల దుమల
బొంది రొకభంగి బోయి గాలి, మ

భార కరా ౧ ౪౩

నయ్యటవృత్తి ము అగి యె మెట్టిగి చని
పోయినరేయి గనుం, గుంన ముట్టి ముప్పు
రమ గ్రార్య ముగ్గియున్

భార ౨ ౧ ౧౧౩

ది. పోయిన జగదలు పోవని మృదు

ద్వి. హరిశ్చ తూ ౪౩౩.

౪. పాయ, లోలగ, తప్పిపోవు, వాటిపోవు.

ఉ. కా చిది సంజయుండు పరివాసన కిట్లను
నెట్టితప్పులు, పోవగి ద్రోచి తాలిమయ
మోమకు గావున

భార ఉద్యో ౧ 3౨౦

కా ఏరాజ్యంబునగుండు జోకడి పో నీబోధ
మాలించు (అమ. ౬ ౪౧.)

క. .. పోయిం దద్దనంబు బ్రజ్యోత్తివమున్.

కా ౪ ౫౮.

ఉ. నా, బుద్ధుల వచ్చె నేమిటికే పోయిన
నీకెక్క గట్ట పెట్ట

ఉ. హరి. ౫ ౧౫౩

౫. చచ్చు, మరణించు.

ఉ. .. కురునాథు మనశ్రియధర్మపత్ని శే,
శేకత మెట్లు యందును మహాపతితోడన
పోదు (భార. అది. ౫. ౧౪౪.)

క. దేవముడుగాడె వాడు వివిధాలనేతం,
బోవనివైత్యుడె జంపెడె ...

భార ఉద్యో. ౨. ౨౫౮.

౬. పశించు, దృష్టమగు

ఉ. ఏకరంబున నొప్పుమా. గాఢజాచివ
బోవు గాని మెలకొప్పున బోవదు . .

భార కిన్. ౧. ౨౬౬.

మ. ఎడి కిల్లంకమె యిమ్మ భోగ్గలెం

పకాల్లవాక రమై, పొంబంజాచెబొ యింత
తోని జగిమర్ పోవననోధాతయె, య్యది

దిక్ (హరి తూ ౩. ౧౬౫.)

నీ. అధ్యాత్మకఫలనే నడగనివిరితంబు వాన
మల్ చనీన బోనోక. (వి తూ. 3 ౧౩౫)

౩. అజీపోవు, ఇంజీపోవు

ఉ. ముఖాపాతం, శేరి చరించి క్షేణి
చెప్పరిక బోవుడు

భార అది ౫ ౨౬౦.

కా. క్రమాంబుకలముల్ పోకేనదం జూడు
మో, వాకింబొట్టి కేలబూది విచలనా

శీకవాతాహరిక. (గంధ. ౫౧)

౮ నవ్వును, చెడ

ఉ. కద్యయనదిన్యధన. ఒభిలాశ్శోటికిం,
బూ ర్నినిచ్చినన్ తెయగు బోడు యుగాం

తత్తుకేమై (భర్తృ. నీతి. ౧౩.)

గీ. పదియను గాక యురావతాడు లభ్య,
బోడమం బోయిన పెల్లను మార్చనవలె

దకా. ౨. ౮౬.

కా. కింటి వాడు భవ భవగ్రణదీపాటం
బోకృత్యు, వింటం బో దని తాడుకచ్చి...

కమ. ౨. ౨౫.

కా. విరమించు, తిలకుండు.

పోవు. ఆ. (౧. (౧. క. పో.) ౧. తెల్ల.

(దీనిని పోము, పోమి, పోవని, పోవి, పోయి, పోవడి, పోవ, పోవకపోవ, పోవుచుక, పోచుక, పోయిచుక, పోయితిక, పోతిక, పోవడ, పోడు, పోడ, పోడు, పోవుడము, పోవడు, పొదిను, పదిము, పొద, పొదపొద, పొదిపొదియు, పొపదిము, పోవడడు, పొవడడు, పొ, పదిడ, పో, పొమ్ము, పోపొమ్ము, పొండు) మన్నగు రూపములు విన్నవ్వుములగును.)

ఆ. ఎఱిగి దీనితోనె యిప్పుడోవడ గాల్చి, పోవ మనన నున్నప్పుడ్రుం దనియ

భా. ఆది. ౩. ౧౫౩.

గీ. అటు పోవగనిచ్చి నిలుపు మచట
కొరి ప్పిచ్చు ౧. ౧౭౯

ఉ. పోయె తొలంగు మోసరిలు పోవడమంచు
మహావంతు గా, వామరజేత్రమాస్తు బలి
లారనపాలనలక బరాబరం, నేయగ
వివి ౧. ౧౨౨

గీ. ప్రాగ్ల పోవండ ముడదల బోడు నీవు,
కాళికాస్థానమునకు నీకాల్చితోన ..

శివరా ౩. ౧౦౧.

గీ. ... వరికానమునకు బోన వలయు
భార. ౧౪౪ ర ౮౭.

కు. ఆర్థపాటుండు మా ప్రక్షల్లవంతులు
వదలి రాజహంసంబ పొమ్ము నుఖంబుండు
మని విడిచి త్రొక్కి (కేవ ౧ ౧౦౮)

గీ. రిండు మాదంగి నేగి పొదండు మనమునో
రథమేది గానుండ గోరి యాగి, యితిని
బోకుండ వాగుండ మింకె దలననారి
గొనిపోవ తెల్ల పోవచ్చు దకక.

మాది భూ. ౮. ౧౮౦.

౪. మద మదగి యొక్కడుండును, గద వేలాని
రాజరాజ కాలక్షేప మె బో, నుడి
దలచి తొలగెదో

భార శబ్ద. ౨ ౩.

౫. నిలుక యెం పోచున్నా, రిరిమంతల
నెలల నేల యానపాడి ౩ జె, కెలికాడ
గాన మని పెచ్చిలివేలలో తెల్ల తెల్ల
చాల్కొనె బలికె (ప. భా. ౫. ౩౯)
౬. అచ్చుకు ముగించె ను వోవ నిచ్చిన
గని పొంగి యాగికిరింబుండు దుండరిత
సింహానాడై

భా. శీర్ష ౨ ౧౪౦.

౭. నీ వేమియుక, గొంకొ గాదు
పోమి గుండ గవ్వము నాట నుదాత
మావనా. (భా. ద్రో ౧ ౨౨౩)

౮. జనాధి యిట్లు పోయెనునె గుండక
దనువు విడిచి పోవె యనుటంబు సచ్చివ
వారలు వరుర

భార గ్రో ౨ ౧౯౫.

౯. ఎచ్చితి నిండ్రలోకడ మిందలు పొక్కిగ
బొండు క్రమ్యులక (కాళి ౩. ౨౩౬)
ద్వి. ఆదివ్యయోగీంద్ర శాఖకుంబుల
దం దర్శింప

నవనాథ ౪ ౧౨౨ పా. ౧౧ . ౦.

౧౦. నచ్చోటు కడిచి యచ్చటికినియు
నోవక దలచి (కా. ౩. ౧౫౧)

౧౧. పరిపోవు, గిన్నియకొనిపోవు, మరలి
పోవు, తిరిగిపోవు.

౧౨. విను సైంధవడు చుహూకుడ, దగల పోక
పెనగు నరిని వాడ్రొందెకె, పెనపల
బలదిరి కుంతి, కుంయులు

భార. ఆదిష్ట. ౪. ౨౨౨.

౧౩. మానిమాయుడ బ్రాహ్మణ్యలింగుడై యని
కామినికాధిపాదులం, నిరుగుడు పోవ
పోవక దని తిట్టి ... (పా. ౫. ౧౩.)

- క. ... ఆతడు వెళ్ళి, బో లాంటి నిద్ర
నయకము .. (అను. ౪. ౨౩౯)
- చ. పొడగొనుఁ దండలుం గడఁగి పోవఁగ
నీక . భార. ద్రో ౨. ౪౬
- కా. ... మైరి బలసాగ్రం దైవఁ బూజాదులం,
బోవం బోవం బోవం వేరే నందఁ బో
కావరింపం దగున్. (అను. ౬ ౨౪౩)
౩. కడకు, గరించు, అతిక్రమించు
- ఉ. ప్రాప్తు పోయె నచుండువెనయన్,
రాఁడు (భార. అది ౩ ౧౧౦)
- నీ అకిట మాతో వారు నడవుల దునుట
బొంతి లొకభంగి బోయె గాలము
భార. కరా ౧ ౪౩
- నర్మటవృత్తము. అయి మెటింగి చని
పోయినరెయి ౧౦౦, ౧౦౦౦ ముట్టి మువ్వ
రయి గ్రార్య ముదగిలున్
భార. ప్రి ౧ ౧౧౩.
- దివి పోయిన జగదలు వానని వృషువ
దివి మార్చి పూ ౪౦౩.
౪. పోయి, పోయి, తప్పిపోవు, దాటిపోవు.
- ఉ. నా విని సంజయుండు వని నానన కిట్లు
వెట్టితప్పలుం, బోవఁగ ద్రోచి తానియె
పూవుడు గావున
భార. ఉక్క ౧ ౩౨౦
- కా. ఏరాశ్యంబునరండు నోరిడి వో నీబోధ
మాలించు (అను. ౬ ౪౧.)
- క. పోయెం దప్పనింబు లుజ్జ్వలనమున్.
కా. ౪ ౪౦౦.
- ఉ. నాబుద్ధులు వచ్చె నేదిటికీ వోయిన
నీలిగుం గట్ట వెట్టి
ఉ. మది ౪. ౧౪౩.
౫. చచ్చు, మరణించు.
- ఉ. .. కురునాథు నువ్వరియధర్మపత్ని నే,
నేకత మెట్లు అందుదు మహిమతివోదన
పోదు . (భార. అది. ౪. ౧౪౪.)

క. దేవసముఁడుగాఁడె వాఁడు వివిధాలచేతం,
బోవనిదైత్యులఁ జంపఁడె ...

భార. ఉక్క. ౨. ౨౪౯.

౬. పశించు, స్వప్నము.

ఉ. ఏకరంబున గూఢమండగాఁజూచినఁ
బోవుఁ గాని పెత్తనాపునఁ బోవదు ..

భార. కన్. ౧. ౨౬౬.

మ. ఎది కిల్పించుం యివృత్తులొగ్రహరిం
పకానావారమై, పొనింజూచెనొ యింక
తోని అనిమల్ పోవఁజొనోభారయె, య్యది
దిక్కు (మారి పూ. ౩ ౧౬౪.)

నీ. అధ్యాత్మవిజ్ఞాన సాధనవిధులందు నా
వార చేసిన బోధింక. (వి పూ. ౩ ౧౩౪)

౩ అతిపోవు, ఇతిపోవు

ఉ. మునితామరం, నేని చరించి దీపభి
చెప్పెరి బోవుడు

భార. అది ౪. ౨౩౦.

కా. క్రమాంబుకలముల్ బోవెనెదం జూచు
మీ, నాకొక్కటి కేలబూని విచలనా
శీకవాతామరిక. (గంధ. ౪౧.)

౦ పట్టును, వెడ

ఉ. కన్యయనదికన్యధనం బిలాశికిటికిం,
బూర్తినిచ్చిన వెయిగు బోదు యుగాం
తప్తవోమె (భర్. నీ. ౧౩.)

గీ. అదియమం గాక యిరావతాదు లన్నిఁ,
జూడము బోయిన వెల్లెను బూర్వసంజీ

దకా. ౨. ౮౬

కా. కంటి నాడు భవ కృపకృణదీక్షాపాటం
బొక్కతొమిటం బోవని తానుదచ్చి...

కను. ౨. ౨౪.

కా. విరమించు, తిరిగించు.

గీ. అంతే బోధక సేతుడు మత్స్యమహాకవ్యము
బాటకొండపాదపాదములును, బ్రాహ్మణా
వలె కన్న (భార. ఆశ్వా. ౧. ౧౦౬)

చ. ఎఱుంగి యెందు బోవు మఱి యాధున
నంబుల నెందు దాగిమన, నెఱుఁగఁగల
తచ్చి తెగఁగల బోవ పీఠాన్ని
దండు. (దశ. ౪. ౧౦౮)

చ. కుడిచిన బోవ మత్స్యమనిదుర్బలమునాడు
బోవబోవ, బడఁచి మెఱుంగఁగలకుల
బర్హదుర్బలముఁగాంచి.

కా. ౪. ౯౯.

౧౦. పీఠ, అదన.

ఉ. అఁగిలి బోవమన్నయది

భార. ఆది. ౨. ౬౪.

ఉ. నలలంబు దప్పి బో, బ్రాగినబాటి
నెఱు. ౨. ౮౧.

౧౧. తిప్ప, మాను.

ఉ. తఁద్రీకి బోర్వక పోడు తిద్దఁదేయిపుడి
తేనెనీయును (కై భా. ౫. ౧౬౮)

గీ. అమలకవృక్షాప మరయ సామాన్యమే యను
భవంబక పోడు నారయన.

కావ్యాది. ౪. ౯౬.

౧౨. వదను, ప్రవర్తిండు.

ఉ. కావున మేలు నేయక బాజుబోలికి రాక
కావమై, బోవుట

భార. ౪౦. ౨. ౨౬౦.

ఉ. . మఱి రి నై మనగదన్న మహమ్మలు
బోవుత్రోవక బోవమన్న

భాగ. ౧౦. పూ. ౧౫౦.

౧౩. ఇది భానువుల కుమార్తెలతమల కను
ప్రయు కమె యాక్రింది తుగ్ధమలనిచ్చును.

(౪) తుగ్ధమల, అరంగిండు.

౪. భవమలబాలలు ముదంబున విత్తముఁ
బాలఁ బ్రావణబోయిన నన్న, కురియెందు
నీడు... (భార. ఆది. ౫. ౨౧౬)

గీ. పట్టు పాఠు ముటండు బారావతంబును
విలిసె నే నేల విదంబకబోలి.

పారంగ. ౨. ౧౪౫.

చ. వరితనబోటరాహిఁగవ్వుము నేనెఱుఁగి
తద్యగ్గోచరు లాగి లేవఁబోవుము ...

కు. సం. ౬. ౩౦౧

ఉ. నగ్గలమైనబావుల గడువీకన యీతఁగఁ
బోయి మందటన్, మెగ్గలిలంబు దెన్ ...

వార. ౧. ౨౧.

(౪) పిద్దిమగు, తిమ్మభుమగు.

౪. ఇనుఁ దన్మమించె బోయిన ..

భార. ఆది. ౨. ౧౫౯.

గీ. . తనబోయినబాటయొనకరణి.
నేలు. ౪. ౮౩.

౧౪. ఇది పెక్కు భానువుల వ్రాసెముల కను
ప్రయు కమె యాక్రిందియొక్క పరి
వూర్తిని తెలుపును.

చ. రిఫిద్దిపాశ్వములు పొందవనుధ్యము
తేరి వీధియు, దిలవలనై .దం గిని భయం
పడి యిచ్చిన వచ్చునేని ముఁత్రెఱుఁ గియి
పోమె యంచు నెదతెప్పగఁ గొండలు
బానుఁబానుఁగన్

(భార. విరా. ౫. ౬౧.)

చ. ఎఱుఁగనంబలు నీని యూరుఁ తేర
నెఱిగిపోడు రప్ప బోకరుండును నైకొన
కుండు మన్న ... భోజరా. ౫. ౩౫.

గీ. . తత్త్వవలేపంబు గరగిపోయె.
మనుచు. ౨. ౧౩.

౧౫. వర్తిండు, తుండు.

గీ. చిలుకవాడకును వాడు నాగేడు పోడు.

భార. ఉచ్ఛ్వా. ౨. ౧౮౭.

ఉ. ... దుష్టినితనిం, బుట్టివయిల్ల నై విడిచి
పోవగ వచ్చునె ...

భార. భీష్మ. ౧. ౭౫.

ఉ. . నుచ్చర మెరిపడు మానకపోయి
నీవు పెండ్రిదవు (పారి. 3. ౧౭.)

౧౭. తొమ్మిది ప్రశంస.

ఉ. అమ్మన నొచ్చుతొప్పు తెలియక నితి
నంతినుకొని యమ్మలం, గ్రమ్మలుధంగి
వాడు విడ గానడు నీరి తెలుంగుమీ
బాపమ్మన బోయి మారు పోర బందిన
మమ్మన కొచ్చి

భార. శ్రీ. ౨. ౨౩౫.

ఉ. అది యొప్పులా గది మోడు వోచిరం,
జొం బెట్టవడ వక్కచెబుధం బోయిన
నే నవకృతుం, నందననీయవక

పరమ ౨. ౭౪.

క. . మేలులకు హితముచెప్పకలఁ ప్రసం,
పోకుము నీ పెన్నెడు

శేయూర. 3. ౨౭౪.

ఉ. బూటకపుద్గిరారముల బోవగ నేమి
ఫలంబు భూవరా. (విరా. ౧. ౧౪౮.)

౧౭. ప్రసరించు, వ్యాసించు

గీ. నాకేలల్ల నీమిద నాటుకొన్న, చూచి
కోపాన్ని దివిజనపడలమోడం, గోయి
నంతియ చాలు నీతొమ్మిదిమను.

వి. శ్రీ. ౧. ౧౫౭.

మ. పలకే బ్రాహ్మణిం గుడ పల్లవి నేపాలోలతం
బోవ దాం, పలికే నీగుడ మోపు

భార. ౧. 3.

౧౮. అగు, ఏర్పడు.

ద్వి. త్రొడుక్కన్ను బుట్టిపోయినకన్ను .
పండితా. మహి. ౨౩. పా

క. పోరుగ బోయితి వాడట, నా గేమిటి
కంచు బయక ... (మే. పం. ౪. ౫౫౩.)

౧౯. పీఠం, తెలుగు, సిద్ధించు.

ఉ. ... శరీర మంతయున, ముచ్చట బోవ
చుద్వి .. భోజరా. ౭. ౯.

ఆ. గోడ బోవుపని గొడవియును ...

భార. 3. ౨౭౦.

౨౦. (యద్ధమం, మే.) జరుగు, పొగు.

గీ. నీవు భీష్మున విడిచిన బోవ దేవు, గలగ
తెలు పేల యతనిపై గనియము ..

భార. భీష్మ. 3. 3౩౫.

ఉ. లేచడిమోడ బారిసలు లేచివలయును నూర
మండినం, బోమది నవ్వనవ్వలకు బోతుట
నేలుగ బోచె నేమి

కుక ౨. 3౩౫.

గీ. భీష్మ, మగధించుచు నంత జీవ
నము బోక, గడగి (భార. 3. ౪౮౦.)

౨౧. తోబోవు, తప్పిపోవు.

మ. . విరి బోక ప్రయంబు గోనన ..

అమ. ౫. 8౪.

౨౨. దొంగిలించుట, అపహరణం.

కా. భీష్మపాత్రము పోయి పంచు మదితో
తెల్లగా నేటికె. (పి. ౪. ౧౦౦.)

క. అపరిచిగిన్న రీతిగనన బోయి
నంచుకే మవ్యాన (వి. ౫. ౧౪.)

౨౩. రమించు, పంజోగించు.

నీ. పతుల గా వసుచు గోపాలతో బోయిన
గొల్లలులొంద నేకాదుక వచ్చె.

అహల్య 3. 3౭.

౨౪. వెల్లు, మాటు.

నీ. కండ్రి నిర్దపకములు దొంగిలించు పోయ
నంతకు రిచ్చి పొరయి విరేకు ...

పాడు. 3. ౧౭.

౨౫. (గీత) వ్యవహారము, తీసికేసుట.

(కృష్ణ.) చరిత్రో తెనిమిది పోగా తెను
మిగులును.

౨౬. ఇది కొనిపట్టు అగ్గివేయకు కలిగి కొన్ని
పక్షములతోఁ గలిగి కలపల పనులు.

(హ. నిద్దరబోవు, ఉచ్చరబోవు)

౨౭ వ్యయమగు, అయిపోవు.

గీ. కర్మఫలములు గుడిచిన గాని పోవ, కంటి
వానిఁ బ్రాణుల్ని త మపహరించు నందును

భా. అను. ౫. ౧౧౩౬

క నయనార్థములు మే, లయినపదా
గములఁ జేసి నిజఁ దని బోగా, బయ
లాటించి చెడిన క్రియ నయ్యుండంగిండ్లి
న్ను మొప్పున (మొూరి క ౧౩౩)

స. క్రి. ౧. పొందు.

ఉ. రాత్రి నిద్ర యీ, బోవగ నాడు
భార్యఁ గొనిపోయినవాఁడొకఁ డెవ్వడో
యెఱి, దేనిగనూ యెఱుంగ

మార్క. ౫. ౧౩౪

ద స, క్షుద్రములు కాదు దుర్వలఁ
బోవును నైనను బ్రోతు రాక్షసున్
కవిక. క ౬౩

౨. రతినుండుకూడు

ఉ పాఠ్యవినుందనుండ్లి సుదమందదమం బను
తెను బోయింక, బోయినఁ జీరదిక్కు
దలు .. (మే పంచ ౧ ౫౯౦.)

క . ఏచేడియఁ బోయితి మన
తం పంచ క. ౪౬౪.

౩. పోగొట్టు, పోవకును, పోవెట్టు,
పోగోలు, పోబుచ్చు, పో, చెట్టు, పోక,
పోక, పోకచెట్టు, పోకలాడి, పోక
లాడు, పోకాడు, పోకాయు, పోకె
మారి, పోకెట్లు, పోక, పోవకును,
పోనాడు, పోనాడు, పోనిచ్చు, పోనిడు,
పోనొత్తు, పోనోడు, పోవకు, పోనిడి,

పోయివచ్చు, పోరాని, పోరానివచ్చును,
పోరాని, పోవచ్చు, పోవనాడు, పోవ
నిచ్చు, పోనిడును, పోవుతెను, పోవెడు.

పోవుదెంచు. అ. క్రి. (పోవు + తెంచు-స్వాగ్ధ
మున) పోవు, గతించు.

ఉ . మునికాపదివంటలు బోవుతెంచెనం, భో
రుమామిత్రుఁ డె స్తనిరి లొందెను సంచు ..
భా. అది. ౨. ౧౯౦.

పోవైచు . క్రి. (పోవ + వైచు.) పవయఁ
పాలవైచు

క. . గంగలోన పోవైచె నబా.

కవసా. ౩౦౩.

పోవకుండు. సం. విణ. (పి కా. అ.)
పోషించువాఁడు

పోవగము సం. వి. అ. న పోషించుట.

పోవము. సం. వి. అ. పుం. ౧ పెరుగుట,
పోవణము. ౨ పెరుగుట ౩ పెనుపు, వృద్ధి,
పచ్చు.

పోవయిత్తువు. సం. విణ. (ఉ.) పోవకుండు.
వి. ఉ. పుం. కొయిల

పోషించు సం. స క్రి పెంచు.

పీ చిగురు అన్నియు హరించి రింతె బా
కశ్రీలక్ష్మణుఁడ పోషింతుఁడ నును.

ఉ. రా. ౬. ౬౩.

పోషిత సం. విణ. (ము. క్రి. మ) పోషించు
వాఁడు.

పోషితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పోషించు
బడివిడి.

పోవు. సం. విణ. (ము. క్రి. ము.) పోవకుండు
వి. ము. పుం. కరణభేదము, ౬౪ విధము
కానుగు. కి.

పోవ్యపుత్రుడు, ఎం. వి. ఆ. పు. చి. త్రి
పుత్రుడు.

ఇట్లే: పోవ్యకుడు.

పోవ్యము. సం. వి. ఆ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧.
పోవ్యంపదగిది. ౨. చక్కపోవ్యము, తప్పక
పోవ్యంపదగిది ౩ పుష్టికొందుడి, పెనుపు
గలది, తప్పింపది ౪. పుష్టికొందుడు, వృద్ధి
కలిగించుది, పెంపుగాంచుదు ౫ విస్త
రించుది, కట్టించుది

పోవ్యవర్గము. ఎం. వి. . అం పోవ్యంపదగ
వారు. (బంధుజనాది)

పోవనము. వి (ఎం పోవనం, ప్రా పోవనం.)
౧ కీరము, పాలు.

మ. జవనత్వంబులు మేలె పామగలదే సత్రా
లమే మేమ భూప్రవరం ౯౦వ మి
వ్యవంగవలెనే .

పూగి ౧౦ పూ ౧౨౨౧

పీ. పోవనా పాగునా బొట్టు బహుక
గీ. కీర మర (అం భా. ౨ ౨౫౮.)

ద్వి పోవనంబులు ద్రావు పోవగగం గూలికివి,
వాని తెనయిచ్చెగాని కేదోకడు

ద్వి పావంద ౧౫౦. (త్రా)

౨ పైవూరక, పైపెయ్యర

గీ. భావపోవనములు విధంబులు ద్రములు,
తేనిచ్చుక లిది నారకాంశలక దడకన
వచ్చు గీడు (పాంతు ౩. ౪౨)

౩. కాంతి, ప్రకాశము

వ. పెంపుపోవనంబు లగుచావనంబులు.
యహు. ౪ ౧౩.

పోవరము = పోతరము. వి. మదము, గొప్పము.

క. వీరభక్తిమనః జరించిన, దోషము మోపమున
నేడై తోడన కలిగిం, పోవరము పోరి
త్రావో (మే. పంచ. ౧. ౪౧౩.)

జ. పోవరించు

పోవరించు అ. త్రి. (√పోవరము) మదించు,
త్రావు, బలియు, పుష్టమగు
న కాల్గి విడువ మె కవిగతిక మేసి
పోవరించి తెదయకొదమకట్టుకుంపు.
అమ. ౪. ౩౫.

మ. ... తెదయరలు తాల పుతానిలంబుల బలుపు
కాలివీ మున్న పరిక్షిణంబు లగుప్రాణపత
నంబులం పోవరింకం కేసిరి

పాంతు. ౪. ౧౬౨

ద్వి అవీవ యై చరణాల్పముల్ పోచి, పోవ
రించినవలంబులు యును గుం

అ. మ. ౪. ౧ ౧౨ పో ౧౨ పం.

పోవతెక్క. వి. మత్స్యవిశేషము, ఒకధమైక
చే (౪. ౨)

పోవూడు. వి పాపోడు, పుచ్చ (౩ ౪)

పోవూరి. వి ౧ వ్యవహారసంప్రము, కావ్య
శీతి.

౩. మనపుకావలివారిని, చిరిగిరి రిరిసింది
మడుగె దగు వా లు పోవూరి యిటుకలె
వచ్చిన దని, విరిపింతు నడచుగతులు
పృథ్వీవాళా.

భరిత్యాజచరితము ౪ ౬౦. (త్రా.)

౨. సంధ్యము, కూర్మ.

౩. కేవలము తెన్నగంకివ్యపోవూరి త్వంబు
లన్ని బొందగిం లిగున. ౧ హము బడ
లిక బడివను, పోవూరి త్వములు వచ్చి
పొందివు కేమా

మేమ ౧ ౧౬౧. (త్రా. పా.)

౩. నేర్పు, కాళలము (త్రా)

చ. పాలకులకు గూఢమో నికులపోహలు
మాడను (రాధికా. 3. ౧౧౪.)
(కా. పా. పోహణించు మాడ ముద్రి. పా.)

౪. పగవము, పొగడ.

ఉ. నీచపాత్యమున, బాహుబలంబు కొర్య
మును బానుకులంబున బుట్టించియు—
పోహలు చేసి రానుకథ పూర్వము చెప్పిన
వింటి (ప్రసన్నానామకతము.) (కా)

జ: పోహణించు

పోహణించు. స. ౩ (√పోహణ) ౧
మూర్ఖు, గుంభించు

౪. పోహణించు పోహణించు, హామి

ప్రబంధ ౧ ౨౩.

పీ. పోహణించు ముద్రాపాద పోహణించులకు
దమలానకు పోహణించు ముద్రాపాద గూర్చి
౩౭౦ ౧. ౧౭౦

౨. పొగడు, పుట్టు

ద్వి. పుట్టు మూర్ఖులనుచూచి నోకెడకు,
బాహుల పుట్టు ౧౨ పోహణించు
కుడు. (ద్వి. ౨౩ పొగడు ౧౭౦ పా)

పోహణించు. స. ౩ ౧ ౨౦ పోహణించు,
పెద్దమోడ

పా

పాండరీకము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౩౪
శేదము. ౨. యజ్ఞశేదము, ప్రపాండరీకము

పాండర్యము. స. వి. ఆ. పుం. పుండరీక మను
గంధద్రవ్యవిశేషము (ఇది కింది తెలుసును
బోగొట్టును.

పాండ్రకము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౨౪ దివను
మొకు. ౨. ౨౪ పంక్తిబాతి (చక్కా బాతు
కాదు.)

పాండ్రము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౨౪ శేదము.

౨. ౨౪ దివను మొకు. ౩. బొట్టు, తిలకము
౪. భీమవికంభము

పాండ్రకము. స. వి. ఆ. పుం. ౨౪ దివను
మొకు

పాండ్రుడు. స. వి. ఆ. పుం. క్రియాలోప
ముద్రే వ్యవలత్యము నొందిన క్రియార్థదము
పాండ్రులేయుడు స. ౩ ౧ ౨౪ పుం. పుం. ౩
కొడు. ౧ ౨౪ ౩ కొడు

పాండ్రులము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౨౪ తుము.
౨. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ తుము.

పాండ్రుము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౨౪ తుము.
౨. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ తుము.
౩. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ తుము.
౪. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ తుము.

పాండ్రుము. స. వి. ఆ. పుం. ౧ ౨౪ తుము.
౨. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ తుము.

పాండ్రు = పుండ్రు (౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.
౨. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.) ౧ ౨౪ పుం.
౩. ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.

పీ. పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.
దివెపా = దివెపా (చక్కా బాతు. ౨౪.)
పీ. ౧౭౦ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.
౧౭౦ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.

అచ్చు రా. బాతు. ౨౪౦.
ద్వి. పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం. ౧ ౨౪ పుం.
ముద్రాపాద మొట్టె
౪౦. రా. ఆది. ౧౭౩ పా. ౧౪. ౨౦
౨. పేద, దివను.

పానాపునస్యము. సం. వి. ఆ. న. ౧ (మరల మరల) చెప్పట, కిలుగుట ము. ఆ. మఱియుఁ బాటు, పునర్వాకము.

పానరుక్తిము. సం. వి. ఆ. న. మరలఁ జెప్పట, పునర్వాకము, చెప్పబానిసే నిగ్గతిమగా మారఁ జెప్పట.

పానీ : పానరుక్తిము

పాపర్పవ సం. వి. ఆ. ప్రి. పునస్యపుకామర, మాటునునపుచెప్పిచ్చి దాని మాఁయును.

పానర్పిమిము సం. వి. ఆ. ఈ.) ౧ అనర్పపునతి సంబంధించిగా ఆ. అనరుక్తిము

పానర్పిపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ పునస్యపు (మాటునునపుదాని) కొడుక. ఆ. అనర్పపు రెండవమగిడు

పానీకము. సం. వి. ఆ. ఈ. ఆ.) కొట్టలు కొల్లపవాడు (పె. వి)

పారందరము. సం. వి. ఆ. ఈ. ఆ.) ౧ పూందరవలఁడైనాను ఆ. పుం. దరుడు దేవతగా గలది (హవిస్సు మె.)

వి. ఆ. న. పునస్యపునతిము.

పారకము. సం. వి. ఆ. న. ౧ అలవలెలువలి తోడఁ జ పూనునతి వలవలితోడఁ

పారిము సం. వి. ఆ. ఈ. ఆ.) ౧. అరి సం. , ఆ. పుం. పం. బుట్టెనని, ౩ పుం. మ. పం. పం. ర. పూర్తిదిగాఁ జల డక . . . అం. గ్రహాంతరేదీతు (తక్కినగ్రహములకఁ డ్రుకం బుట్టెనని డకన్న గ్రహము) న పానీ వము, కామంచినది. ౩

పారిస్యము. సం. వి. ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. పునస్యపు, ముందుకిలిగినది ఆ. ప్రథమము, ౨. కు. రుద్ధిది

పారాణికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పురాణాన్ని మూల తెలిసినవాడు; పురాణము చదువు వాడు.

పారి. సం. వి. ఈ. ప్రి. రాజగిరిమందరి భిక్షులకామ

పారికుడు. సం. ' పుం. ౧ పారుడు.

ఆ. పురపాలకుడు.

పారుడు సం. ' . . . అం. ౧. పురవాసి, వాగిగడఁడు (మృతి. కామరంపు) ఆ. పోమ గాజ దిను 2 లెరాముడు. (పె. వి)

పారుమిము సం. ' . . . (ఈ. ఆ.) ౧ పురుష సంబంధ. ఆ. పురమరల కియ . వి. ఆ. పుం. ? కి పురుషుడు మోగిదిగంత బరువు. న. ౧. అం. పురుష, పురుషము. ఆ. పురుష ప్రయత్నము ౩ ఎరు. వ్యపారము. ౪. పరా క్రిమము, మగిటిమి, ప్రి. బలిమి ౫ కుక్రము, రేరిన్సు ౬. మగనతి, పురుషచిహ్నము. ౭. పురుషుని చేయిమోదాగు రా. ఖటి యంత్రము. (లగ్నము)

పారుపేయము సం. ' . . . (ఈ. ఆ.) ౧. పురుషుల ౨ కిది ౩ అగ్నినివలెనఁ గలిగి నది, పురుషునికి సంధివించినది. ౩ పురుషత్వ మును, అం. పురుషుని పురుషి ర ఆధ్యా త్మికము. వి. ఆ. పుం. ౧ పురుషవధము. ఆ. మను. మూమారు ౩ పురుషవికారము. ౪. అరుషునిపని, పురుషుడు చేసినపని.

పారేంద్రిము. సం. వి. ' పు. చాళిపము. (పె. వి.)

పారోగ్యపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పాకాలా భ్యక్షుడు, (రాజయోగి) పంటయిది యధి కారి.

పాఠోధనము. సం. వి. ఆ. వ. పునోధనుని
వృత్తి

పాఠోభాగ్యము. సం. వి. ఆ. వ. గ. పునో
భాగ భావము, తప్పణమాత్ర మే తిచ్చెప్పట
ఆ. తొన్నె అనూము. 3. దుండగిము, దుడుకు.
ర. పిలుచుపేరంటముగాఁ జొచ్చుట. ౫. అంకి
ప్రకంగము

పాఠోహిత్యము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.) పునో
హితునికి సన్నిధిమైనది. ఆ. వ. గ. పునో
హితమునాము. ఆ. అభ్యుదయము (తే. ని)
పాఠోహిత్యము. సం. వి. ఆ. వ. అభ్యుదయము
యందు చేయుచు

పాఠ్యమానము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.)
పాఠ్యమానంబు, పునమున సంబంధించినది
- వి. ఆ. పుం పునమునాఁడు చేయుచునైన
యగుము. (ఇది అగ్నిహోత్రముచేయువారి
చేయుచు)

పాఠ్యమాన. సం. వి. త. శ్రీ. పాఠ్యమ,
పునము.

పాఠ్యమానము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.)
పునమునాఁడు కిలగునది (మూగిది)
వి. ఆ. వ. పునమునాఁడు చేయుయగిము.

పాఠ్యమి. సం. వి. త. శ్రీ. పునము (వాచు)

పాఠ్యరికము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.) పాఠ్యము
నకు సంబంధించినది, పూ ర్తియగుట (వెలుపుట
క్రమించుట మొ.) పాఠ్యమైనది. (కిన్మము)

పాఠ్యదే(దై)హికము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.)
పాఠ్యదేహసంబంధి, పాఠ్యజన్మమునకే నేయఁ
బడినది.

పాఠ్యపాదము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.) - నకు
సమము. పాఠ్యపాదమునకు సంబంధించినది, పాఠ్య
పదగ్రాహకము.

పాఠ్యము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.) గ. పాఠ్య
కాలసంబంధి. ఆ. పూర్వసంబంధి, తూర్పుది.
పాఠ్యపాదము. సం. వి. ఆ. వ. గ. పాఠ్య
పాదము, వి. తిక్కాది ముందటిది వెనుకటి
దిగా నుండుట ఆ. అనుక్రమము, సోది.

పాఠ్యార్థము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.)
పాఠ్యార్థము.

పాఠ్యస్థ. సం. వి. త. శ్రీ. పులస్త్యుని
మాతము, తూర్పుది.

పాఠ్యస్థము. సం. వి. ఆ. వ. యుద్ధము. (తే. ని.)
పాఠ్యస్థము. సం. వి. ఆ. పుం - పులస్త్యుని
యపత్నము. గ. రామనాథుడు ఆ. వింధ్యపర్వతము.
3 విధిపనులు. 4 కులములు. 5 చంద్రులు.
(విల్వము)

పాఠ్య. సం. వి. త. పుం. ఇంద్రుడు వేచి యుండు
మించుగాఁ బాఠ్యపదము దెచ్చినది, గుర్తింపు,
అభ్యుదయము.

పాఠ్యులు = పునములు, గుర్తులు. (తే. (క. ని.)
పాఠ్యము. సం. వి. త. శ్రీ. (పునమునిమాతము)
కచినది.

పాఠ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. పునమునకు (తే. ఆ.)
గూడిన పునముగలవెలు, పునమునము.
వ. గ. అభ్యుదయము. ఆ. యుద్ధము.

పాఠ్య. సం. వి. త. శ్రీ. పునమునమునకు
పునము.

పాష్కరము. సం. వి. ఆ. (త. ఆ.) పుష్కర
సంబంధి.

ఓ. అ. పుం. (విశాఖ పద్మినిగా నవతరించిన)
పాపకలము. సం. తుమ్మరిమూలము, మెట్ట
తామరదండం.

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము

న. పాపకలము (విశాఖ)

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. (విశాఖ) పాపకలము
మనది గు. పెంపుగలిగింపగా, గుప్పిస్తూదిం
నది. అ. దేహమును పోషించునది, నలు కల
గింపగా తానునది, విడిమునేయునది
వి. అ. న. చాలకగ్ని సంపదకావ్యము

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము

వి. (వి. అ. పుం.) పాపకలముగానిది
(చుట్ట మె)

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము
నగలు. అ. (పు. వి. అ. పుం.) పాపకలము

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము

(నే. వి.)

పాప

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము
వి. అ. పుం. పాపకలము

పాపకలము. సం. వి. అ. పుం. పాపకలము
పుట్టిరియు, విడిచిరియు. అ. పలుకెడు కలి
గించునది, సం. వి. అ. పుం. పాపకలము
పెంపు.

ప్ర

ప్ర. సం. అ. పుం. ప్రతిష్ఠాపనము, మిక్కిలి. (ప్రతి
ప్రతిష్ఠాపనము)

అదా: ప్రమదము, ప్రహరయము, ప్రతిష్ఠాపనము ||
ఇది కొన్నింటి క్రియ వాచక ప్రతిష్ఠాపనము

అవధానము, అభివృద్ధియు, అభివృద్ధియు
విధము.

అదా: ప్రమాదము, ప్రాప్తి, ప్రకటనము,
ప్రకటనము.

ప్రంగ = పంగ, ప్రంగి. వి. (నే. వి. అ. పుం.)
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు.

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు
ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రంగి. పుష్పములు, పుష్పములు, పుష్పములు

ప్రకటింపే. స. శ్రీ ప్రకాశంపరమేశ్వరుడు, పెద్దది నేయ

చ. ... శ్రీ, తిరణులలోన నిట్లు ప్రకటింపే భవ్యుభయర్యకార్యమల్.

భార కల్గి 3. 3౫.

చ. పురుషునిశేషుని కుండకు పూజ్యుడు రాజుల లోన నీయుధి, స్థిరం పరి నీగుణాలిం బ్రక డించి మనములలోన

భాగ సభా ౨. ౧౨

ప్రకటిలేము. ౧౦. వి. (ఆ ఆ ఆ.) ౧ ప్రకా శకము, ప్రకటింపబడినది, తేటతెల్లమునీయిం బడినది, పెద్దదీనీయిం బడినది ౨ పనులొది, గోచరించునది.

ప్రకటింపే. స. శ్రీ ప్రకాశంపరమేశ్వరుడు

నీ పదసంఘటనలు బ్రహ్మచర్యమున పడెను

కాతి పెద్దదిని పాట (కా) ౫ ౧౧౨)

ప్రకటికరింపే స. శ్రీ ప్రకటమునేయ న మృదయం బు ప్రకటికరించింబునీధూత ౩౪ జాగరసాక్షిభావంబున

కళా ౩ ౩౯.

ప్రకటనము. స. వి. ౮. ౩ చుక్కలగా పెట్టుట,

పెద్దదించుట

ప్రకటనము. స. వి. ౩ గా వ్రాస్తూనీధూత మును ప్రతిపాదించు గ్రంథము ౨ ఏకాంశ ప్రతిపాదకుడు గ్రంథాంశము, ఏకవిషయ బోధకుడు గ్రంథభాగము ౩ ప్రపాదము, అవసరము ౪ దృశ్యకావ్యభేదము. (పండు ఇతి స్మృతము రాశి) నును కవికల్పితమును, కృతగా రము లంగి, నా నుకుండు ప్రామాత్యపదాలలో జాగర, భీకాంకురం) ౫ (మీమాంస) అంగవాక్యపాడిత్యును ప్రధానవాక్యము

ప్రకటన. స. వి. ౪. శ్రీ ఉపసూపకభేదము.

(ఇందు నాయకుడు పాఠ్యవాదాది; వాయక వాయకపక్షములంబులలో)

ప్రకటనము. స. వి. ౪. పుం. ౧. సమాహారము. ౨.

పెదరు పుత్రులలోననునది, చల్లంబునపుట్టునది

౩. అతిశయము, అతల వినిపింతులు న అగణ

చందము.

ప్రకటి. స. వి. ౪. శ్రీ నాటకాదులయందు

కొంత కళాగమనంబును (త్రీ) ప్రకంగ

వశమునకుండు గ్రంథిగాగము

ప్రకర్షకుడు స. వి. ౮. పుం. మృగము.

(వేలము)

ప్రకర్షణము స. వి. ౮. ౧. ఉత్పన్నము.

౨ ఆక్షిణ్యము ౩ చక్కగా దన్నుట

ప్రకర్షము. ౧౦. వి. పుం. ఉత్పన్నము,

అతిశయము ౨. ఒదిది, కత్తి ౩. మిక్కిలి

కష్టము, చక్కగా దన్నుట, ౪. విశే

పత్వము

ప్రకర్షి. స. వి. ౮. (క. నీ క) అతిశయించు

నది, ఉత్పన్నము

ప్రకర్షింపే. ౧౦. స. శ్రీ గామపానినిగాతలము.

చందము. అలాటాకు దర్శింపుమీ శేష

భోగిక ప్రకర్షింపుమీ గామల భాదించు

మీ భోగిరందంబుము.

ప్రకర్షిలేము. స. వి. ౮. (ఆ ఆ.) మిక్కిలి

లాగంబడినది.

ప్రకటి. స. వి. ౮. శ్రీ అతిస్వల్పభాగము.

ప్రకటన. స. వి. ఆ. శ్రీ. ఏర్పాటు, వర్ణరస.

ప్రకటింపే. స. వి. శ్రీ కలిగించు.

గీ. మోగి ... కష్టించింజుల గారి కుంభక
ముగ్ధుల విరివ .. యది ప్రకర్మము
గుప్తాదుల కుంభక. (కా. ౫. ౨౩౫.)

ప్రకర్మము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ.
నెయింజులది; కష్టించివది. ఆ. ఏగుంజులది
వది. 3 రచించివది.

ప్రకాశము. సం. వి. ఆ. తుం, మ. గ. కెట్టు
యెక్కడైంది కొమ్మలకులగుల భాగము,
కెట్టులోక ఆ కలపము విదా. శ్రేష్ఠము
(ఇది ఉత్తరమునందలి మా ఉత్తము.)

ప్రకాశరము. సం. వి. ఆ. తుం, కష్టము.

ప్రకాశము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) మిగిలి
కామముగలది, ప్రకృష్టకామము ఆ యశే
ష్ఠము. వి. ఆ. తుం కృష్టి, పెట్టి

ప్రకారము. సం. వి. ఆ. తుం గ. సాధ్యము,
పోలిక. ఆ. (కృష్టి) విశేషము, విశేషము
నందు విశేషముగాకాదు పర్యాయము. 3
లేదము.

ప్రకాలనము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) పొంపించు
వది. వి. ఆ. తుం, సుప్రసాదము. వి. ఆ. మ.
మూలము, చంపుట

ప్రకాశకము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ.
కెలగించునది, వెలుగుంచునది, వివరించునది,
విశదీకరించునది ఆ. ప్రకాశించునది, వెలుగునది.

ప్రకాశకజ్ఞానము. సం. వి. ఆ. తుం, వెలుగున
విద్యుదాని ముందుగా వెలిగించి. కృష్టి,
కష్టము.

ప్రకాశనము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రకా
శించునది, వెలుగుంచునది, వెల్లడించునది.
వి. ఆ. మ. గ. ప్రకాశించునది, వెలు

యించును. ఆ. మాత్రము, ప్రకర్మము, 3. కెట్టు
నించును. క. ప్రకటించును, చాటును.

ప్రకాశనారి. సం. వి. ఆ. తుం, కృష్టి, కృష్టి.
కృష్టి. ప్రకాశనారికృష్టి ఏమి యన్నాలో, కన్నా
కృష్టియం భారము కృష్టి కావత్.

కృష్టి, 3. ర.

ప్రకాశము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ.
కెలుగునది, వెలుగునది. ఆ. కష్టము, కేట
కెట్టునది. 3. ప్రసిద్ధము. క. విశదించివది. ౫.
కుల్యము. (కే. వి.) వి. ఆ. తుం. గ. వెలుగు,
కాంతి. ఆ. వికాసము, వికాసించును. 3. ఎండ,
అతపము. క. ప్రసిద్ధి. ౫. గ్రంథభాగము.
(అధ్యాయాది) ౬. గుప్తాదులదామయెక్క
మొదిభాగమునది విగ్ధ 3. ప్రకాశము, కెట్టు
నప్పు. (కే. వి.)

ప్రకాశి. సం. వి. (క. వి. క) ప్రకాశించునది.
ప్రకాశించు. సం. ప. క. ప్రకాశించునది.

ఆ. కాంతి నిజంబై యెరిగించి కాంతి పోయిన
మధ్యలే ప్రకాశించును గారి యానదుడు
కేసినదాదులు లెంతరెకదా.

సారంగ. 3. ౫౩.

ఆ. క్రి. గ. వెల్లడియగు.
క. అని కలది కెందుకల కెవ్వనికె (ప్రకా
శించునది) (కృష్టి. గ. కె.)
ఆ. కడలెను.

గీ. వెలుగుంచునది ఏదెందు మొదలు, కెట్టు
ప్రకాశించునది.

భార. కాం. క. గ. ౩.

3. కెట్టు.
భువంగప్రకాశము. వికాశించునది ప్రకా
శించు విద్యుత్కృష్టిగానది యానదు
పర్యాయ. 3. గ. గ.

౪. తెలుగు, తెలుసు.

ప్రకాశితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧ తెలుగు
యినది ౨ (గంధము) ప్రకటితము. ౩. తెలు
సినది, తెలిగినది. ౪ దృష్టిగోచరమైనది.

—వి. అ. న. గ. తెలుగు. ౨ సృష్టక.

ప్రకాశ్యము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ప్రకాశించ
దగినది —వి. అ. న. తెలుగు

ప్రశీరణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) చెదరినది.

ప్రశీరము. సం. వి. అ. పుం. తెలుసుడుగు
పెట్టు శి. మా పూతిగ(0)జము. శి.

ప్రశీర్ణము. సం. వి. అ. న. గ. వింజానురము.
౨. విరివి.—పుం. గుట్టు

ప్రశీర్ణన. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. శీర్ణించుట.
౨ శీర్ణించుట. ౩. ప్రకటించుట.

ప్రశీర్ణము. సం. వి. అ. న. ప్రశీర్ణ

ప్రశీర్ణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గొప్పశీర్ణి

ప్రశీర్ణితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧ శావి
యాడబడినది. ౨. శీర్ణనబడినది ౩. వివ
రింపబడినది ౪ ప్రకటితము, బయ్యబడినది

ప్రశీర్ణము. సం. వి. (అ. అ. అ.) శీర్ణదగినది.
—వి. అ. పుం. ప్రశీరము.

ప్రకుట్టము. సం. వి. అ. పుం. అడవిమర్త. శి.

ప్రకృతము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. చక్కగా
తయారైనది. ౨. గంధప్రసూతము భవన

బొందబడినది. ౩. తెలుదలుపెట్టబడినది ౪.
తెరవేర్చబడినది. ౫. సహజసిద్ధమైనది.

—వి. అ. న. ప్రస్తుతవిషయము, ఎత్తికొన్నవిష
యము.

ప్రకృతార్థము. సం. వి. అ. పుం. ప్రారం
భించిన విషయము.

ప్రకృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. సహజస్థితి.
౨. సహజస్వభావము. ౩. సహజస్వరూపము.
౪. వంశసంభవము ౫. మాతాభావము. ౬.
(వ్యాకరణ) అర్థవచ్చురూపము, ప్రత్యయా
దులు చేరని తెలుదటి శబ్దరూపము ౭. సృష్టి
విషయమున పరమాత్ముని సంకల్పము, ఉపా
దానభావము. ౮ జననోద్రియము. ౯.
(గణిత) మానము, గుణకము, గుణభాగము.
౧౦. పరమాత్మ. ౧౧. పగిది, పీలి ౧౨ ఒక
భందస్థు (చరణమునకు ౨౧ అక్షరములందు
శ్లోకములు గలది)

ప్రకృతిత్రయము — వాత, పైతృ, శ్లేష్మములు
మూడు.

ప్రకృతివ్యూహములు—దంపి, బోధ, మండల,
అసంహతములు నాలుగు.

ప్రకృతులు—స్వామ్యాది సప్తప్రకృతులు:—
స్వామి, అమాత్మ్యము, సుహృత్తు, శోకము,
రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము
అమృతాది అష్టప్రకృతులు. అమృతము, యుక్తి,
అహంభావము, మంచకత్వాక్రమ - అనగా
శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు.

ప్రకృష్టము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ప్రకష్టము
గలది.

ప్రకాశనము. ౧౦ బి ఆ న రూ. ప్రకాశనము
౧ ఉత్తరము. ౨ ఉత్తరము ౩ ఉత్తర
ధనము

ప్రశ్నోపము. సం. వి అ శృం. ౧ తీర్థహైవ
శోపము. ౨ ఉదైకము

ఉదా ఉపనేశము మూర్ధ్వబద్ధ ప్రశోపము కల్గి
 చునే కాని, కాంతము కల్గింపదు

3. (సమాసములందు ఉత్తరపదముగా నున్న పూర్వం) అతిశయము, అధిక్యము.

ఉదా. వాక్రప్రోపము

ప్రొఫెసింగు, పం. అ. గ్రీ. ఉద్యోగి, ముఖ్య
 కమిషనరు.

ఉదా. పెత్తనము ప్రశోషించినది.

ప్రకాశకము: సం. వి. ఆ. శ్రం. ప్రకాశకము.

ప్రశ్నోత్తరము. పం. వి. ఆ. పుం. గ. తొట్టికట్టు.
 ౨. కలాది, మంత్రేయ మొదలుకొని మోక్షాంత
 వలకును గల ప్రశ్నము. ౩. మంత్రేయ, క. భువ
 నమనందు ఋషిద్వారము కడనుండు గది ౪.
 హోమగమన, ౫. చార్మకము.

ప్రకటన: జై. వి. (పం. పు) కా. ౧. పక్షము.
 ౨. బరితంక. కి. ౩. పార్శ్వము.

౧. హిమకాశుడు శేషబల్లఁ దీర్చిని లావణ్యము తలఁచి
 చిన మఱిగ మాత్రమమ్మ నుమ్ము, శతపత్ర
 చాయానుఁ దీర్చిని శేషబల్ల ముందరను
 ఖడ్గోత్త మాత్రమమ్మ నుమ్ము, చతుర్రాసవ
 బ్రహ్మ యుర్చిని బొక్కింటి తామరకుఁ బరా
 గాలు మాత్రమమ్మ నుమ్ము, విఖిల ప్రపం

చంబు నిక్క మితని జొక్క ప్రక్క-కు
పెరుగు మాత్రమ్యు సుమ్మ.
పాంచాల్. ౨. ౨౩.

ప్రశ్ని. వి. రూ. ప్రశ్ని.

(ప్రక్కా. వి. కి. చులము, కి.)

ప్రశ్నరము. సం విజ. (అ త. అ.) గ. వాడి
గది ౨. శ్రీమయ్యవది.

ప్రక్రమణము. సం. వి. అ. ప. ౧ గమనము.
౨. గమన పౌరంధ్రము

ప్రక్రమభంగము. వాక్య దోషములలో నొకటి.
ఉద్భిష్ట ప్రక్రమమునకు కలిగిన భంగము భిన్న
ప్రకరుత

ఈ దా ఆ బంతులలో మొదటిది తెల్లనిది,
 మూడవది నల్లనిది, రెండవది పచ్చనిది
 తువ్వేలులూ పూచును, కాదులు కాచును,
 పండు పండును.

ప్రక్రమము నం వి. అ. పుం గి నదియు
నపుడు పెద్దది యగును. అ దూరమానము.
3 ప్రారంభము. ౪. మందరికి పోవు గను
విను, గతి. ౫. క్రమము ౬. ఉపధ ౭. పని
మందుగాఁ జేయు ప్రయత్నము. ౮. అనగ
రము. ౯. క్రమపాఠపతనము.

(ప్రకారము. సం. విని (అ త అ) గ.
మొదలు పెట్టబడినది. ౨. పెరిగినది. ౩
చచ్చునా నున్నది. ౪ ముందు పెట్టబడినది.
పూర్వోక్తము. ౫. అతిక్రమము. ౬. ధైర్యము
గలది.

—వి. అ. క. గ. ప్రయోగ ప్రారంభము
అ. చర్చనానుష్ఠాన విషయము. ఎత్తికొన్న
విషయము.

ప్రక్రియ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ప్రకరణము
 ౨. అధికారము. ౩. తొలైన కార్యము. ౪.
 (చార్జ్) కర్తవ్యము కలిగిన విధము ౫.
 కావించగల కార్యము. ౬. కార్యవిధానము.

ప్రక్లిప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧ ఎక్కు
 వగా తదివినది, అర్థము. ౨ కృష్ణము
 లూర్తిగా కృష్ణమైనది ౩. కరుణార్థము

ప్రకృణము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. విజాప్యని

ప్రకృణము = ప్రకృణము.

ప్రయోయము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. వాచనము

ప్రయోరణము. సం. వి. ఆ. న. చొట్టుచొట్టుగా
 కాలుట, పడుట

ప్రయోల(ళ)నము. సం. వి. ఆ. న. ౧ చక్కగా
 కడుగుట ౨ కుద్దిచేయుట ౩. స్నానము
 ౪. కుద్ది కార్యసాధనము. ౫. కడుగుటకుఁ దగిన
 నీరు.

ప్రయోలి(లి)తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧.
 సుస్నాతము. ౨. కడిగి లుడిగినది ౩ కుద్దిచేయుఁ
 బడినది.

ప్రయోప్తము. సం. విణ. ౧. వికరితయఁడనది.
 ౨ (అక్రమముగా) దూర్చినది

ఉతా. ఈ గ్రంథములో ప్రయోప్తము లన దగిన
 సవ్యము లున్నవి. అనఁగా గ్రంథకర్తరచించి
 పదివి కలవు అని అర్థము.

ప్రయోణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. పీఠించి
 పోయినది. ౨. సవ్యమయినది ౩. తీర్చించినది.

ప్రయోన్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. కలగఁ
 గొట్టుబడినది. ౨. పొడవబడినది.

ప్రయోపణము. సం. వి. ఆ. న. ౧. విసరితయింతు.
 ౨. (ధరలు తెలు) విద్వంఙులయింతు.

ప్రయోప్తము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. విసరుట.
 ౨. చల్లుట. ౩. దూర్చుట. ౪. సమస్తవిధాపార
 మందు చాటాచాట్లు ఒక్కొక్కరు పెట్టిన పెట్టు
 బడి ధనము. ౫. క సాయములో కలిపిన పదా
 ర్థము.

ప్రయోభణము. సం. వి. ఆ. న. ౧. ఖోభ కలు
 గుట ౨ ఉత్తేజము కలుగుట.

ప్రయోభించు. సం. ఆ. శ్రీ. మిక్కిలి కలఁక
 పడు.

ప్రయోదనము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చూ. ప్రయో
 దనము

ప్రయోదనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. అగ్రిము
 నందు ఉక్కుతునకల బాణము. ౨. విగ్గ
 రగా పెట్టిన ఘోష.

ప్రఖరము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పక్కరి,
 ఏనుగు గుఱ్ఱము తెలు వానికి తొడుగు కఠ
 వము, కంబళము. ౨. కంఠర గాడిద.
 ౩. పక్కరి.

—విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧ మిక్కిలి కేడిగలది.
 ౨. మిక్కిలి వాడిగలది ౩ మిక్కిలి
 కఠకయినది ౪ మిక్కిలి కేడిగలది,
 ౫. మిక్కిలి కఠకైనది, ౬. మిక్కిలి కఠ
 కైనది ౭ మిక్కిలి వాడిగలది.

ప్రశ్నో. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ప్రశ్నోత్తర. ౨.
 ప్రభావతి, కీర్తి ౩. తెల్లడి. ప్రకాశనము ౪.
 సామర్థ్యము.

—విణ. ౧. కృష్ణము. ౨. పోలికలది, సవ్యక
 యైనది. సమాసములందు ఉత్తరపదముగానే
 యుండును.

ఉదా: శబాం ప్రఖ్యాతగు మొగము.

ప్రఖ్యాతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గ. మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కల్గినది. కీర్తి పొందినది, అ శృప్తము, 3. పరిచ్ఛిన్నము, ౪. పూర్వక్రయాధి కారముతో అస్థియముగా ప్రతిపన్నమైనది.

ప్రఖ్యాతవప్త్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ప్రఖ్యాతులైన కంఠి గలది

ప్రఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గ. ప్రసిద్ధి, కీర్తి. అ. క్షుతి, పొగడ్త 3 ప్రత్యక్షత.

ప్రఖ్యానము. సం. వి. అ. న. గ. ప్రకటనము, తెల్లడిచేయుట. అ విజ్ఞానము, నిశేధనము, 3. ప్రత్యక్షత

ప్రఖ్యాపనము. సం. వి. అ. న. గ. ప్రకటనము, తెల్లడించుట. అ విజ్ఞాపనము, నిశేధనము 3 వార్తాప్రసరణము.

ప్రగండము. సం. వి. అ. పుం. మోక్షమునందలి ముఖము నుజును గల బొమ్మ

ప్రగండి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వగరమునందలి తెలు పలి గోడ

ప్రగడ. వి. నదిపుడు (నూ. ప్రగడ, ప్రెగడ, ప్రెగడ, ప్రెగడ.)

ప్రగతజానకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) దొడ్డికాళ్లవాడు. చూ. ప్రహృత్

ప్రగతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గ. బొత్తిగా పోయినది. అ. ఎడమ గలది

ప్రగతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గ. ముందుగతి. అ. తుల్య శృద్ధి

ప్రగధనము. సం. వి. అ. న. అర్థిక.

ప్రగమనము. సం. వి. అ. న. గ. తుల్యము నము. అ. ప్రేమించుటలో మొదటియగు నేయుట.

ప్రగమము. సం. వి. అ. పుం. గ. ప్రగతి. అ. ప్రేమయొక్క ప్రథమ ప్రాదుర్భావము.

ప్రగర్జనము. సం. వి. అ. న. విగ్రహ గర్జించుట.

ప్రగల్భ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ. స్వీయాంతర్భేద విశ్వవాయుకా విశేషము. పడుకొనిమిదేంద్రము మించిన పయము గలిగి సంపూర్ణ యౌవనముతో తెలియుచు రితికా పరిజ్ఞానము మొదలుగా నుండు శ్రీ. అ. ప్రాధ

ప్రగల్భత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ. దిట్టతనము, భృషత్యము. అ గర్భము, 3 ప్రవీణత, ప్రావీణ్యము. ౪. పరిపాకము ౫ దర్శనము, తోడక. ౬ వక్తృత్వము, మాటవారితనము 3. పదవి, అంతస్తు ౮. విశ్వయము, దృఢ చిత్తత. ౯. పెంకతనము, ధూర్జత్యము ౧౦. ప్రగల్భయూత శృంగార వేష్టావిశేషము.

ప్రగల్భుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గ. ప్రతిభ గలవాడు, అ ప్రాధుడు

ప్రగాధము. సం. వి. అ. న. గ. పెల్లు. అ. అభారవిహారాభావము, దేహాత్మకము.

—విణ. (అ. ఆ. అ.) అధికము. అ. దృఢము 3. పూర్తిగా మంచుచున్నది.

—అశ్య. గ. తీవ్రముగా. అ. అధికముగా 3. దృఢముగా. ౪. అంతరముగా.

ప్రగీతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గ. పాదః బడినది. అ. గానముతో ముఖ్యతయొంది.

—వి. అ. న. గ. పాట. అ. పామకట్టుగా చనువు దీతి.

ప్రసీది. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఛంబోత్తవీశేషము.

ప్రగ్రహము. సం. వి. అ. న. సరిగానుంచుట.

ప్రగ్రహము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧ సరియైనది, వస్తుకముగలది. ౨. ఋజుహార్గమున వర్తించునది ౩. అగ్ర తగలది. ౪. సమర్థిగలది. ౫. శీర్ష్యగలది. ౬. తెలివిగలది.

ప్రగ్రహితము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. సరి చేయఁబడినది. ౨. ఋజుహార్గమునఁ దెట్టఁబడినది.

ప్రగ్రహీకరించు. సం. క. క్రి. ౧. సరిచేయు. ౨. ఋజుహార్గమునఁ దెట్టు ౩. పోషించు

ప్రగ్రహము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. ఆధి కము. ౨. గుణోపేతము, ప్రశస్యతము

ప్రగ్రహితము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. గ్రహింపఁబడినది. ౨. (వ్యాకరణ) సంధి కార్యము లేనిది చూ. ప్రగ్యహ్యము.

ప్రగ్యహ్యము. సం. వి. అ. న. ౧ (వ్యాకరణ.) సంధికార్యము లేని అచ్చు “ఈ చూడేదొద్ది వచనం ప్రగ్యహ్యమ్” పాడివి. ౧. ౧. ౧౧. శబ్దాద్వివచన రూపాంతరముల నుండు ఈ షి ఏలు ప్రగ్యహ్యములు. ౨. అభిజ్ఞానము. ౩. బాక్యము.

ప్రగ్. ౨. వి. ప్రంగయొక్క రూపాంతరము.

ప్రగ్గడ. (యా. ప్రగ్గడ) సదిత్యుడు.

క. అత్యుచ హతశేషు లగురాధిప్తుఁ జేరఁబోయి దేవ దేవ కేనాధిపులం బ్రగ్గడ కొడుకులు

గపివరుఁ డొకరుండ సుకై నికముగాఁ గూర్చెన్.

రామా. ౬. ౨౧౩.

ప్రగ్గము. ౨. వి. పగ్గమునకు వెనుదటిరూపము (చూ. పగ్గము) తాడు.

ఉ. దిగ్గి యనంచ మాఁడుగొని తీరవశేషపు వంఱి మీఁదుగా, పగ్గడఁ త్రుల్లశేసరమునందు వసించు పడఁ గెట్టునులినుఁ, ప్రగ్గము నందఁగాఁ దరుమరంద వశోమకరంద గోష్ఠికి, తెగ్గల మాడు లేంట్లు మరువింటికిఁ బూనె గుణ ద్వయవృత్తున్.

అము. ౫. ౧౨౨.

ప్రగ్గడ. యా. ప్రగ్గడ.

ప్రగ్రహము. సం. వి. న. ౧. లెప్పుగా గ్రహించుట. ౨. సూర్యచంద్రగ్రహణారంభము. ౩. కల్గెము ౪. ప్రతిబంధము. ౫. కట్టు. ౬. సమర్పణము. ౭. మార్గదర్శనము.

ప్రగ్రహము. సం. వి. అ. తుం. ౧. పట్టుకొనుట. గ్రహణము. ౨. సూర్యచంద్రగ్రహణారంభము. ౩. వెట. ౪. వెటఁబడినది ౫. పగ్గము. ౬. కొరడా. ౭. ఏనుగు గట్టుము వెనుదలగు వృగములను ముద్దిక చేయుట. ౮. రక్క. ౯. త్రాసు మూత్రము. ౧౦. విష్ణునామము. ౧౧. హావపు, ౧౨. మార్గదర్శి. ౧౩. దయ, అనుగ్రహము. ౧౪. కర్మ కారము. ౧౫. ప్రగ్యహ్యము.

ప్రగ్రహము. సం. వి. అ. తుం. ౧. పట్టుకొనుట, గ్రహణము. ౨. పొందుము. ౩. త్రాసు మూత్రము. ౪. కల్గెము.

ప్రగ్రీవము. సం. వి. అ. పుం. వ. గ. కలశము,
 ౨ ఒలగుదిండు. ౩. పెడ. క. ప్రాసాదము
 నందరి వాతాయనము, కిటికీ. ౫. ప్రాసాద
 శిఖరస్థానము. ౬ వృక్షగ్రము. ౭. మందిర
 యనకు చుట్టును కొయ్యతోకట్టిన ప్రాకారము
 ౮. విలాసమందిరము

ప్రభుట. సం. వి. అ. పుం. కాత్తముల ప్రాథ
 విక మాత్ర విషయము

ప్రభుటాశ్రయ = ప్రాథమిక మాత్ర విషయ
 ములు మాత్రమే తెలిసినవాడు

ప్రభుణము. సం. వి. అ. పుం. రూ. ప్రభునము,
 ప్రభూణము, ప్రభూనము గ అలింగము, వాటిలి
 ముందుందు నలుచదరపు చోటు ౨ వ్యూర
 ప్రశోభము, తలవాటిలి ప్రక్కనుడు గృహము.
 ౩ ఇనుపగుడియి. ౪. రాగి లింగ

ప్రభునము. సం. విణ. (అ. అ. అ) కుడింధరి
 భుస్థరము

—వి. అ. పుం గ తిండిపోతుతనము ౨.
 రాక్షసుడు

ప్రభూణము = ప్రభూణము.

ప్రభూలము. సం. వి. అ. పుం. గ. చంద్రుడు.
 ౨. యజ్ఞము.

ప్రభూనము = ప్రభూణము.

ప్రభూరము. సం. వి. అ. పుం. గ కాణుట.
 వరణము. (జలాదిభార అని క ర.) ౨.
 యజ్ఞాదులందు అన్ని వ్యక్తము మీఁద ఘృతా
 దుల. కాణుట. (వాచ.) చూ. ప్రాభూరము.

ప్రభూర్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ.
 మిక్కిలి తిరుగుడుగలది. ౨. చుట్టు తిరుగుట.
 ౩ పర్యటనము, పరిక్రమణము.

—వి. అ. పుం. అతిథి.

ప్రభూషము. సం. వి. అ. పుం. గ పెద్దద్యవి.
 ౨ కోలాహలము.

ప్రపండము. సం. విణ గ తీవ్రము ౨ అధి
 కము ౩. దృఢము క మిక్కిలి కేడిగలది.
 ౫ కోపాశ్రయము ౬ భీషణము ౭ మప్ప
 హము. ౮ సరభసము. ౯. చేరరానిది గం.
 వాడియైనది.

—వి. అ. పుం. ౧౦ కిరివిశేషము, కి తెల్ల
 గాన్నెరు కి

ప్రచక్రము. సం. వి. అ. వ. గ. ప్రయాణము
 సాగించుచున్న కేస ౨ పరిభ్రమించుకేస
 (వై విశల అహారపదార్థముల అన్వేషణమునైన)

ప్రచక్షుస్సు. సం. వి. వ. పుం. గ. బృహస్పతి.
 ౨. గురుడు (గ్రహము)

ప్రచయనము. సం. వి. అ. వ. (పుష్కలము మొ.)
 కోకిలింగచేయుట, పంక్రహించుట.

ప్రచయము. సం. వి. అ. పుం. గ. (పుష్ప
దుల) పోగు, రాశి. ౨. గుంపు ౩. వృద్ధి.
౪. కొండపాటి చేరిక. ౫. అనువాద
ఉవాద స్వరీత ప్రచయములను స్వరములలో
నాల్గది ౬. శ్రీచీయందలి అంశాలలో ప్రతి
రెండొకలకును పాదారణముగా నుండు వ్యత్యా
సము ఉదా 1 4. 7, 10, 13, 16-ఇంకు
ప్రచయము. 3

ప్రచరణము. సం. వి. అ. వ. గ. మందుకు
పాగుట. ౨. ప్రచారములో నుండుట. 3. చెలా
మణియగుట. ౪. పూనుకొనుట, మొదలగుట
౫. వాడుట.

ప్రచరణి. సం. వి. త. శ్రీ. కొయ్యగరికి

ప్రచరము. సం. వి. అ. పుం. గ. మార్గము,
బాట. ౨. ప్రయోగము. 3. వాడుక. ౪.
అచారము.

ప్రచరించు. సం. అ. శ్రీ. చరించు, తిరుగు.

—స. శ్రీ. ప్రచారములో నుండు.

ప్రచరితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ. ప్రచ
రించినది. ౨. ప్రచారములో పెట్టబడినది.
3. (వృద్ధిభర్తముగా) పొగింపబడినది.

ప్రచలనము. సం. వి. అ. వ. గ. (భయాదుల
కుల) కడకుట. ౨. వెనుకకు కుదలుట. 3.
వాడుకలో నుండుట, చెలామణియగుట.

ప్రచలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ. (భయా
దులకుల) కడకువట్టిది. ౨. బయలుదేరినది. 3
నడచునది. ౪. తుల్యతము. ౫. మార్గభర్తము.

ప్రచలాకము. సం. వి. అ. పుం. గ. నిందిత్య.
౨. నెమలితో (౪. 3. పాము.

ప్రచలాశి. సం. వి. క. పుం. నెమలి.

ప్రచలాయితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
కొంగుట

—వి. అ. న. (మార్పుండి కునికొట్టు పడు
నప్పుడు) కలిగెడు కలయూపు

ప్రచాలము. సం. వి. అ. పుం. వికాశం
(భాగ)ము.

ప్రచిలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ. (పుష్ప
దుల) కొని పోగుగా పెట్టబడినది. ౨.
(ప్రచారములు) మార్పుబడినది 3. అనువాద
స్వరము ౪. నింపబడినది

ప్రచురత. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. ప్రాచుర్యము.
౨. కాశుశక్తి. 3. విశ్రుత.

ప్రచురత్వము. సం. వి. అ. వ. ప్రచురత.

ప్రచురము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ. బహు
శక్తి. ౨. విశ్రుత. 3. అధికము, పెద్ద,
ఎక్కువ. సమానములందు క్షరపదములనప్పుడు
అధికమని అర్థము.

ఉచా : శిల్పకళాప్రదురుడు, సద్గుణ ప్రచురః
మతము మహావృత్త ప్రచురము.

ప్రచురీకృతము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ప్రచుర
మయినదిగాఁ జేయఁబడినది.

ప్రచేత. సం. వి. యు. తుం. (రథాదిపాతాన)
వోదవడు.

ప్రచేతనుడు. సం. వి. ఏ. తుం. రూ. ప్రచే
తుడు, ప్రాచేతనుడు. గ. వార్మక. ౨.
మనువు. ౩. దత్తుడు. ౪. వరుణుడు.

ప్రచేలకము. సం. వి. అ. తుం. గుఱ్ఱము

ప్రచేలము. సం. వి. అ. న. పనువుపచ్చని చంద
నపు వెళ్ళు.

ప్రచోదనము. సం. వి. అ. న. వోదనముచేయుట,
ప్రేరేచుట.

ప్రచోదని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గ. వాయుడు. కి.
౨. సంగడికెడ్డు.

ప్రచోదితము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ప్రేరి
తము.

ప్రచ్ఛదము. సం. వి. అ. తుం. కప్ప, అచ్చా
దనము.

ప్రచ్ఛన. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రశ్న.

ప్రచ్ఛనము. సం. వి. అ. న. ప్రశ్నము.

ప్రచ్ఛన్నము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) గ.
కప్పఁబడినది. ౨. రహస్యమైనది. ౩. వాచి
యించినది ౪ (వత్తము) వోడినది.
ప్రచ్ఛన్నతస్కురుడు=కవలదని దొంగ
-ని గ. రహస్యవ్యారము. ౨. వాతాననము,
—అశ్వ. రహస్యముగా.

ప్రచ్ఛర్దకము. సం. వి. అ. వ. వాచి చేసి
కొనుట.

ప్రచ్ఛర్దిక. సం. వి. అ. శ్రీ. వాంతి.

ప్రచ్ఛాదకము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) రహ
స్యముగా నుండుపట్టిది. (సమానములం దుత్తర
పదముగా నుండును)

ఉచా' యుద్ధవిషయ ప్రచ్ఛాదక సమితి.

—వి. అ. తుం. పతి పరిత్యక్తయైన భార్య తన
సంతాపమును మఱుంగు పఱచి అవ్యాపరేశ
ముగా పొడెడు పాట

ప్రచ్ఛాదనము. సం. వి. అ. న. గ. అచ్చాద
నము. ౨. పైని ధరించుపట్టి ఉత్తరీయము.

ప్రచ్ఛాదితము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) గ.
కప్పఁబడినది. ౨. వాచినది.

ప్రచ్ఛానము. సం. వి. అ. న. (గొంతు తెలు.)
తుండగుట.

ప్రచ్ఛాయము. సం. వి. అ. న. చట్టమయిన నీడ
గల ప్రతీకము.

ప్రజ్ఞ సం వి ఆ శ్రీ బుద్ధి బం సామగ్ధ్యమును
చరిపెనేమిటలు (సౌరక ప్రజ్ఞ లేల పర్మిదు.
4 ర)

ప్రజ్ఞాకాయుడు, సం వి ఆ శ్రీ వాచిండు
వారలలో గొప్పవాడు (13 వి)

ప్రజ్ఞాచతువు, సం వి వ శ్రీ బుద్ధియే శ్రేత
ముగాఁగలవాడు - ౧. గ్రంథివాఁడు 2 భృత
రాష్ట్రుడు (వాచ)

ప్రజ్ఞానము సం వి ఆ న ౧ బుద్ధి 2
గుణుడు (3 ర)

ప్రజ్ఞానుడు సం విణ (ఆ ఆ ౪) ౧ మంచి
జ్ఞానముగలవాడు, పండితుడు - వి ఆ న
౧ మంచిజ్ఞానము, బుద్ధి 2 చిహ్నము
3 విచేతు

ప్రజ్ఞాప్రద్రు సం వి ఆ శ్రీ శ్రీ సత్యము
నందు గుణుఁడగుచున్నవానికే

ప్రజ్ఞాలుడు సం విణ (ఆ ఆ) ప్రజ్ఞ
గలవాడు

ప్రజ్ఞావంతుడు సం విణ (శ్ న త్ త్)
ప్రజ్ఞగలవాఁడు

ప్రజ్ఞావాదము సం వి ఆ శ్రీ బుద్ధియే శ్రీ
మగువాడు

ప్రజ్ఞావృద్ధుడు, సం విణ (ఆ ఆ ౪) ప్రజ్ఞలో
పెద్దవాడు, అతీతతీతప్రజ్ఞగలవాడు

ప్రజ్ఞాలుడు సం విణ (ఆ ఆ ౪) ప్రజ్ఞానుడు

ప్రజ్ఞాడు, సం విణ (ఆ ఆ ఆ) ప్రజ్ఞగల
వాడు, ప్రజ్ఞాడు

ప్రజ్ఞావు, సం విణ ఆ దౌర్జన్యవాదు
(మా ప్రజ్ఞాడు)

ప్రజ్వలిల్లు(లు) సం ఆ శ్రీ ౧. చుండు,
మ. మరసంధవరచితంబగు చితి ప్రజ్వలిల్లు నన్యవర్ణ
సహితుండై

భా. రా. యు. ౨౨౬౩.

చ. .. దశమంబగు మ స్తక ము క్తరించి వే, బ్రవ
గడఁగి చూచువన్నీ చటులంబుగఁ బ్రజ్వ
లిలంగఁ జేసినన్ (ఆ రా. ౨. ౧౩౩.)

2 ప్రకాశించు.

మ. ప్రకాశించుడు శోమహాపంబులం బ్రజ్వలిల్లు
నిజరక్తికి లాపంబును

మార్కం. ౬. ౩౪.

తే. భిక్షిరమగు మగ్రంధ్రుడూర్ మొకటి,
ప్రాంక్షిత్విష్టమై దంపలు ప్రజ్వలిల్లు
భారి. కాం 3 ౪౪౨.

3. ఉండు, కిలగు.

నీ బరచునేత్రములు మేను బ్రజ్వలిల్లుల పద్వి
తెచ్చిపురావ్యాసాచార్యులై బరిగు
భా. అను ౫ ౪౦౦

ప్రవృత్తలగము సం న ౧ ముండుట.
2 ప్రకాశించుట

ప్రజ్వలిండు సం ఆ శ్రీ చుండించు,
మండితయ

౪ క్లిష్టది డ్రోణాకృతిగా జొక్కచేదిక
వక్షిణపంబుగాఁ గాఁచి శృణవాన్ని
యందఁ జెట్టి ప్రజ్వలించి
భా గా యు ౧౨౫౪

చ ఆపలగు ప్రజ్వలింది విహితాగమత్రయము
లాచరించి పెం, పావరగ మంత్రయోక్త
మగు చూచుము మున్నవరించి ...

మార్కం. ౨ 3౨౧.

నీ శక్తివానిములకు కాంక్షిగా చేరి ప్రజ్వ
లిందిన వహిష్టతుల మహాగ

భోజకా. ౨. ౧౧౩.

అ. శ్రీ ౧ మండు (౪ ర) ౨ ప్రకాశించు
నీ పద్మరాగప్రభృత పండువయ నిగిడించు, పాప
శల్ల వరుచుగ ప్రజ్వలీతము

భా రా బాల ౬ ౪౪

ప్రజ్వలీతము. ౧౦ విలా (అ ఆ అ) ౧
మంజుడి ౨ ప్రకాశించింది. వి అ స ౧
మండు ౨ ప్రకాశించుట

ప్రదీపము. సం ౪ ౪ ౪ (౪ శ్రీ) ౧ నలు
ప్రజ్వలించుచుట ౨ మండు పలుచుట ౩
పాటిపావుట, పలాచునము

ప్రణతి సం వి ఇ శ్రీ ముస్కరము

ప్రణతుడు ౧౦ విలా (అ ఆ అ) ౧
మిక్కిలింగినవాడు ౨ నమస్కరించినవాడు.
౩ పడచుకలవాడు

ప్రణదితము. సం విలా (అ ఆ అ) ౩వించు
నది, న్ననిచేయునది

ప్రణమిల్లు సం అ శ్రీ ౧ వప్రణదగ
వ వాడు వివచుంబున శత్రుత్వం గగలుం
గిన్నీ రొలుకం బ్రాగిల్లి పేలుమెగిడ్చి
మహాత్మా, నీతలం పేమి ?

భా రా కాం ౩ ౨౪౪

౨ నమస్కరించు

౩ కి ని శ్రీ బ్రాణమిల్లుడు, మని యాత్మిం
బొన్న మో లున

భా రా కాం ౩ ౧౫౬

ఆ పరిమర్తి కీర్తన బ్రాణమిల్లి గుంపు ని
ప్రభువువలన మునినీకాయ మెల్ల

భా రా ఆది ౧ ౨౪

వ. .. అ య్యి దు తు దు కించ్రచరణంబులకుం
బ్రాణమిల్లి. (మాల్కి ౩ ౮౪)

ప్రణము. సం విలా (అ ఆ అ) ప్రాతది,
పురాతనము (వాచ)

ప్రణయకలహము. సం ౪ ౪ ౪ నాయకా
నాయకులకు పరిష్కరము కటిలప్రహరము
కలనశో చిట్టకమునకో కలుగుజగదము, వలపు
జగదము, నెయ్యంపుగియ్యము

ప్రణయకుపీతుడు. సం విలా (అ ఆ అ)
ప్రణయకోపముగిలవాడు

ప్రణయకోపము సం వి అ ౪ ౪ ప్రేమము
యొక్క కటిలప్రహరములవలన కారణము
లేకయే నాయకానాయకులకు గిరిగడికోపము,
పొలయలుక, నెయ్యంపుగియ్యము

ప్రణయనము. సం వి అ ౪ ౪ గ తెచ్చుట
౨ కొంపావుట ౩ చేయుట, కరిణము ౪
రిచించుట ౫ (కారణాదులను) ఎత్తివెళ్ళుట,
ఉదాహరించుట ౬ అగ్నికి సంస్కారవిశే
షమును జేయుట

ప్రణయనీయము. సం విలా (అ ఆ అ)
౧ మిక్కిలి కొనిపొందగినది ౨ సంస్కరింపఁ
దగినది (వచ్చి) ౩ వచ్చిసంస్కరించుబంధి.
(ఇప్పు కాస్తాది = వంట నెలకు మొ)

ప్రణయము. సం వి అ ౪ ౪ ౧ ప్రేమము,
వలపు ౨ చెలిమి, మైత్రి ౩ విశ్వాసము ౪.
ప్రార్థన, యాచన ౫ నిర్వాణము, మోక్షము

ప్రణయి. ౧౦ విలా (క నీ క) ౧ ప్రణ
యము గిలవాడు, ప్రేమగిలవాడు ౨
ప్రేమింపఁబడినవాడు, ప్రేయిడు ౩ పరి
చయముగిలవాడు. వి క ౪ ౪ ౧ పరిచి
కుడు, చెలికాడు ౨ స్వామి, భర్త, ౩
భక్తిడు, శోణుచువాడు

ప్రణయించు. సం స శ్రీ జ్వలించుకేయము,
నుండకేయము.

చ హిమశయః కృష్ణ దౌశ్చైః బ్రణయించి
కుమివృత్తి నిష్ఠ గాన్తవ్యత్యమక్రియ

కళా ౮ ౨౭

(సూక్ష్మాదంత వసనము)

నీ యజనాధిరతులు ద్రేత గ్నలు బయింప
మునివరేణ్యులు పాణి మ్రోసి చుండ,
అన్యవ్యజనులు దేశాంతి లులు కీర్తి హరి
కలు శేషాచలములకి జనర

బ్రహ్మ ౪ ౧౮౨

ప్రణయిని నం వి శ్చ శ్రీ ౧ ప్రయరాలు,
భార్య శ కలిమికై, నేపీకతులరాలు

ప్రణవము నం వి అ త్తం ౧ పీఠరము
శి యాత్తు, ఎరమాత్తు ౨ పుత (కీ వి)

ప్రణవము నం విలా (అ ఆ అ) ౧
మిక్కిలి నంది ౧ శ కి డడనిగి, మణు
నైనది ౨ వచ్చి, మృతిము

ప్రణానుడు ౦ బ (అ ఆ అ) పెద్ద
మక్కుగిలవాడు

ప్రణాదము నం వి అ త్తం ౧ మహాగ్వని,
పెనుమోతి శ అమరాగ శ్చ బాగ
౩ కంఠ, మొల ౪ కి లోగిల శ్చ ము, గా
యందు గుమ్మనిమ్రోగు ద్వని

ప్రణాది ౦ వి శ్చ శ్రీ సోలి గి, ౨,
గొదవ శ ద్వారము

ప్రణామము నం వి త్తం ౧ గుడి
శి మసార్పిరిము, మ్రోక్కి

ప్రణాయకిము ౦ క (అ ఆ అ) బ్రా
యము కిలింతువది

ప్రణాయకుడు నం (అ ఆ అ) ౨
యగ్ని గా కి బిళికా దివ ప్ర డి డడ

వి అ త్తం ౧ శాయకి దు, సేనాదుల
నడవ్రవాడు, దశివ యు, శి ముఖ్యుడు

ప్రణాయము నం ఎలా (అ ఆ అ) ౧

ప్రణాయము, వీర్యము శి యాత్తు
౩ బాగ్ము, బాగ్ము ౪ విని యు
అభిలాషి కి (మీ ౧)

ప్రణాళము ౦ వి అ త్తం బాగ్
కా ౪ నం ౪ = నీర్ణిప్తాపుర
శి పోపుగి భుమిలో పాళ శ్రీవి
౩ పగిల వరుస

ప్రణేరిసిరిము నం (అ ఆ అ) మంలి
తము ముడిబడి ది

ప్రణేధాము నం అ న ౧ అన్యము,
మందల శి మి శి ప్రయత్నము ౨ అభి
నిశ్చయ, అ శ్చ క ప్రకృతి ౩ (గొగ)
చింతి ఎశిమగు మధిధివ శి ధృక్ శి
మి ౩ కన్యకలత్యాగము ౪ వివస్వ
యొక్క యోగ శ్చ, ౧ యాంతరములందు
బ్రు రింక యొగ నందే బాగ్

ప్రణేధి నం అ త్తం ౧ వేరుమాడుట,
కీ శి శి శి శి గుండ దు
బుల డి ర ఎకాశ్ర, ఎగవము,
అర్పికి ౧ యా ౨ ప్రాశ్చి ౩ శ్చీము
యొక్కి యు తిర్యాము (కీ వి)
ప్రణేయము అ ౧ వేరుమాడు
బుచ్చుట శి ప్రయోగించుట, వినియో
గించుట

ప్రణేనాదము నం వి అ త్తం మహాద్వని,
గంభీరధ్వని

ప్రణిపతనము నం అ ఆ న ప్రణామము,
లభివాదనము

౨ వేడిమిగది ౩ సంతాపమునొందింపఁబడి
 నది, నొప్పింపఁబడినది
 ప్రతాపకము. సం వి అ తుం. ఒకవిధియగు
 తిబ్బనము (అ ని)
 ప్రతర్కణము. సం వి అ న విత్కించుట,
 చర్చించుట
 ప్రతర్కము. సం వి అ తుం = ప్రతర్కణము
 ప్రతలము. సం వి అ న పాతాళలోని
 యములం. గ చతురులు ౨ చాచినప్రేల్లి
 గల అలరేయి (మే ని)
 ప్రతానము. సం వి అ తుం విస్తారము, వివిధ,
 కాన్నిత్యగలగుండు వంకరతంతువు
 ప్రతానిని. సం వి తా శ్రీ తీగ, లత
 ప్రతాపనము. సం విలా (అ తా అ) గ వేడి
 నేయునది ౨ సంతాపము కలిగించునది -
 వి అ న గ వేడినీయుట, కాంచుట ౩
 సంతాపము కలిగించుట, దండించుట
 తుం సూచిము.
 ప్రతాపము. సం వి అ. తుం గ వేడివి,
 తాపము ౨ ప్రభు, కాంతి. ౩. రాజాదులకు
 కోశదండములవలనఁ గలిగిన తేజస్సు. ౪.
 కొద్దియ, చూపుము. ౫ కిక్కి బలిమి.
 ౬. తిత్తాపము ౭. అక్రమ, జల్లేడు. ౯.
 ప్రతాపనము. సం వి అ. తుం. గ. తెల్ల
 జల్లేడు. ౯. ౨ ఒకవారిచేడి (శీ ని)
 ప్రతాపించు. సం. శ్రీ. ప్రతాపముచూపు.
 మ. కృత్ శిష్టాదికన్యముం దొడరి మెచ్చిం
 చెన్ గ్రతాపించి వాసపునర్భాసని
 మెక్క (శ్రీ. భా. ౫. ౧౮౩.)
 ద్వీ. గరుడుండు మును నుద్ధాళకముఁ గొనిన,
 గగన రూపము చూడఁగాఁ గ్రతాపించి
 అ మ. ౪. ౪. ౨౧౧. పా. ౨౮. పం.

ద్వీ వారి చించాత్మవిభావండు నిత్య, మాత్ర
 కుభవూ రియై ప్రతాపించు.
 ద్వీ. పరిమ. ౫. ౩౯౪. పా.
 ప్రతారకము. సం. విలా (అ. ౩౯౪. అ.) వంచ
 కఁడు (శీ. ని.)
 ప్రతారణ. సం వి అ. శ్రీ మోసము,
 వంచన
 ప్రతారణము. సం వి అ. ని. గ. దాఁటించుట.
 ౨ మోసపుచ్చుట
 ప్రతారము సం. వి. అ. ని. గ. దాఁటించుట.
 ౨. మోసము
 ప్రతారిండు. సం వి శ్రీ. మోసపుచ్చు.
 గి. లంఘనముల కలిగి ప్రతారింపబడి, దంధ
 వాచన, మానునస్తాప ముడుపు.
 ప్రెమ. ౮. ౧౨౪.
 ప్రతారిక. సం. వి అ. శ్రీ. వాళి, బొడ్డు.
 (శీ. ని.)
 ప్రతారితుఁడు. సం విలా (అ అ అ.) మోస
 తుచ్చుఁబడినవాఁడు
 ప్రతి గ వస్తువు, నద్విగవస్తువు
 నీ శిష్టాదికేదె దానిచ్చించి యుక్కొక్క
 ప్రతి నూనఁజుకయి ప్రతాన గాఁ
 భోజరా ౨ ౧౪౦
 కృప అ తు సమిమనీ వేయిప్రతులు అచ్చు
 వేయించినారు
 ౨ స్థలము, పాలము మునిగింపని భాగము
 వ్యవ అయింఁలో మాధూమి నాల్గుప్రతులుగా
 నెన్నడి
 ౩ విదర్శనము
 ద్వీ కిఫలమ సీతులుఁ గారణంబులను, తెప్పి
 మాటల మిమ్ముఁ జప్పించుటలు, తాళ
 పునశ్చ ప్రతియూపేద మాత్ర
 ఎండిత ఏమే ౫౨ పా. ౧౪. పం

ప్రతి. సం. అవ్య. (ఇది సమాసభూత్యవయంగా
 నుండి యీశ్వరిచిహ్నముల విచ్చును.) ౧.
 ఆదానము, స్వీకరించుట. ఉదా: ప్రతిగ్రహ
 యము. ౨ ఆభియభ్యుత్తము ఉదా: ప్రతిసూర్య
 గమనము ౩ వారణము ఉదా ప్రతిషిద్ధము.
 (సమాసాభిభూత్యవయంగా నుండి లేకయు అనునగ్ధ
 విచ్చును. ఉదా కాశప్రతి) ౪. విప్రులు
 తెలియజేయును. ఉదా ప్రతిదినము, ప్రతి
 గృహము (శాశ్వతింశ్చములందు వ్యర్థముగా
 విస్తృతమున్నది ప్రతికృతియని కొందిలు) ౧.
 సమానము
 ౧. నేయు నేటికి నలపాండవేయునాటి, పిదప
 దీల లేడు ప్రతి రిష్యునిరం దోరండు.

విజ వి ౧ ౯౪.
 మ ... ఎవ్వనది ప్రతి లే కిభునత్రయంబున
 జగత్ప్రభాత ప్రకాశనీ
 మాది. ఉ ౧౦. ౨౩౭.
 పీ. సరి యుద్ధి ప్రతి సద్భూతమై గంగ
 పాం. వి ౫ ౬౪
 ౨. ప్రతినిధి, మాణి.
 చ. ఏమ క్రితిగ నర్చననీ పెరిగిగాని కాంధ
 క (పై భా ౮ ౧౦౭)
 పీ. ప్రతి చూలు బడు నన ప్రతినిధి యగు
 అం ౧౦. ౨ ౩౦౭
 ద్వి. ఎర్చిన జగతి సహి ప్రతి యనగ
 ద్వి. పరమ. ౫ ౪౩౩ పా
 ఉ. విన్నప మాణింను రిష్యునిర సహిప్రతి లోక
 మందు కా, కన్న దుగాభ్యుచ్చున్
 చా ౪ ౩౯
 ఉదా: ప్రతిదినము, ప్రతిగృహము, ప్రతివత్స
 రము మొ
 ప్రతికుంజరము. సం. వి అ. పుం క్షోధి,
 శక్రువు. (ఆ. వి.)

ప్రతికము. సం. వి. (ఆ. ౧.) కాన్దా
 పలుకు వెలగలది, కాన్దాపలుకునగు కొనబడి
 నది.
 ప్రతికరము. సం. వి. అ. పుం చేసినదాని
 బదులు పాతికొడి కాదులు చేయుట
 ప్రతిక గ్ర. సం. వి యు పుం బదులునీయు
 వాడు, విశోధి, శక్రువు.
 ప్రతిక ర్తవ్యము. సం. వి. అ. ఆ ఆ ౧.
 మరల తెల్లించబడదగినది (అప్య మొ) ౨
 బదులుగా చేయదగినది (అపకారాది) ౩.
 చికిత్సనీయదగినది - ౪. ౫ న బదులుచికిత్స
 కొనుట, చగ మొలి తీర్చునొనుట,
 ప్రతికర్తవ్యము. సం. వి క న ౧ బదులు
 నీయుట ౨ చికిత్స ౩ పశ్చాత్త్యలంబి
 యము, క్షేత్ర
 ప్రతికర్త(వ)ము సం. వి పుం కళా
 సూత్రము (వయక ద్వి) నొందిన గుణము
 ప్రతికారము. సం. వి ౧ పుం ౧ మాణి
 చేత, బదులునీయుట, క్రిత్యము. ౨ పగ
 దీపుట ౩ చికిత్స, పరిహారము క్షోధము,
 విప్లుము
 ప్రతికారము. సం. వి. (క డి క.) ప్రతికారము
 చేయువాడు.
 ప్రతికార్యము. సం. ప్రతి కర్తవ్యము
 ప్రతికార్యము. సం. వి (ఆ ఆ ౪) కుల్య
 మైవది, కుల్యకర్తయ కలది
 ప్రతికుంచితము. సం. వి. అ. (ఆ ఆ ఆ)
 కనిపిది, పంకరై నది
 ప్రతికుంజరము. సం. వి. అ. పుం శక్రువున
 కంజరము.

ప్రతికూటము. సం. వి. ఆ. తుం. పరిఖ, అగర్త.
(వాచ.)

ప్రతికూటము. సం. విలా (అ. ఆ. అ.) ౧
అనుకూలము కావడి, విరుద్ధమును అవలం
బించినది. వి. ఆ. న. విపరీతాచరణము

ప్రతికృతము సం. విలా (అ. ఆ. అ.) ౧.
మాణుషేయబడినది, ప్రతిక్రియచేయబడినది
ఆ పరిహారముచే బలపడినది, చికిత్సచేయబడినది
వి. ఆ. న. ౧ చేసినదానికి ఉదాహరణగా
పారిలోకి కాని ఆ విశోధన

ప్రతికృతి సం. కి. ఆ. మాణుషేయ, బద్ధము
= ము. ౯-౧౦ కొ. ౬. ౧ ప్రతినిబంధము,
మాణుగూఢ ర. ౬. ౧ ప్రతినిధి ౬
ఎదిరినది, విశోధనము

ప్రతికృష్టము సం. విలా (అ. ఆ. అ.) ౧
అనుకూలము వున్నది. ఆ. అదానాని
హింసకముచే నిర్బంధపడినది, ప్రోత్సహించబడి
నది, ౩. సేవలు, ౧౩ క్షణము

ప్రతిక్రియ సం. వి. ఆ. తుం. మాణుషేయ, చేసిన
దానికి ౯ కలుచేయుట ౧. ౧ నిత్యకృతము
౩. చికిత్స, వివరణలుచేరి ౪ విశోధనము
౫ మాన్యతలకరణము, ప్రతికృతము

ప్రతిక్రమము సం. విలా (అ. ఆ. అ.)
దుఃఖిని, సనము

ప్రతిక్షయము సం. వి. ఆ. తుం. రక్షణము
(వాచ)

ప్రతిక్షేపము సం. విలా (అ. ఆ. అ.) తొలగె
బుచ్చబడినది ౧ వారితో, అడ్డగించబడి
నది ౩ తిరస్కరించబడినది ౪. చాధింప
బడినది. ౫ వినియోగపడినది ౬ అక్షేపించ
బడినది

ప్రతిఘటనము సం. వి. ఆ. తుం. విశవిధమగు
మానగర్భము. (వాచ)

ప్రతిఘాతము సం. వి. ఆ. తుం. ప్రతిఘాతము
ప్రతిగతము సం. విలా (అ. ఆ. అ.) పరా
వృత్తము. వి. ఆ. న. ౧. పరావర్తింపబడుట,
౨. పక్షిగతభేదము, మణినివచ్చిపోవుట, మండ
లిలోయి సురిలి వెనుకకుపోవుట)

ప్రతిగర్హము సం. కి. ఆ. తుం. మాణుగర్హము.
ప్రతిగర్హము సం. విలా (అ. ఆ. అ.)
నిందించబడినది

ప్రతిగ్రహము సం. వి. ఆ. తుం. ౧. స్వీకా
ము, ప్రావృత్తి, అమృతము, ౨. దానము
అమృతము ౩. దానమువలన ౪. సేవ
వెనుకబడినది ౫. తమిళము, పతనము
మా. ౬. గ్రహారోహము ౭. పరివర్తనము.

ప్రతిగ్రహారోహము సం. ప. కి. తుం. తుం. తుం.
చ. రహస్యమునకు వినిపించుట ప్రతి
గ్రహారోహమున ద్విజగతభేదములు
చూచి యెరుంగుట నా
౬. ౧. ౨. ౩. ౪. ౫.

ప్రతిగ్రహారోహము సం. వి. ఆ. తుం. ప్రతి
గ్రహారోహమునకు తుం. తుం. తుం. తుం. తుం.
వినిపించుట ౩. దానముతుం. తుం. తుం. తుం.
ప్రతిగ్రహారోహము. సం. విలా (అ. ఆ. అ.)
దానము అమృతమునకు

ప్రతిగ్రహారోహము. సం. కి. ఆ. తుం. దానము
అమృతము ౨. పతనమునకు, అమృతము.

ప్రతిగ్రహారోహము. సం. విలా (అ. ఆ. అ.)
ప్రతిగ్రహారోహమునది, తుం. తుం. తుం. తుం.

ప్రతిఘటనము. సం. కి. ఆ. న. మాణుష్యము.
(శ. ర.)

ప్రతిభుటిం(యం)చే, సం. ఆ. ౩. మాతృమ, ఎదిరించు.

మ. అర్జునమును వార్యశ్రాత్పాదించుం డై యుగాంతకాలానందుడును బోలెఁ బ్రతిభుటించి నిలిచిన ..

భా. అది ౩. ౩౦.

నీ. పాలకొండనువీరిఁ బ్రతిభుటించి యాంబునుగఁ గొన్న గౌతమశిష్యు.

ఆ. రా. ౩. ౧౪౪.

నీ. పారివాతకపాదపారివాతశ్రుద్వి పారివాత శ్రీలఁ బ్రతిభుటించి. (వకా ౧. ౩౦.)

క. ప్రతిభుటియంగఁగఁ జచ్చునె, ప్రతిభుటులకు ననుననుగల్గుచుతోడన్. (భీమ. ౧. ౩౧.)

క. అరియ నీయదయమునఁగ, గారణమై యేకులంబు గాంధీర్యమునఁగ, వారావతిఁ గన్న పయిపారావారలుతోడఁ బ్రతి భుటియిందెన్. (నైమ. ౪. ౯.)

ప్రతిభుటిం(యం)చే సం. ఆ. ౩. ప్రతిభుటించు

ద్వి. గిల్లున తెనమోమై యాది యును, నిల్లుందితనమును నీయట్లు లూర, మెట్టి మాతోఁ బ్రతిభుటించి యాడ, పెట్టణ వాడంబు నిర్వి గల్పనను.

బస. పు ౩. ౫౬౦.

ప్రతిభుము, సం. వి. ఆ. ఆ. ప్రతిభా లము, వి. ఆ. పుం. ౧ మాటుచెట్టు, ప్రతి మాకము. ౨ కోపము. ౩. పగతియకొనుట. ౪. మాధుర్యము. ౫. శత్రువు. ౬. పగము (శే. ౧)

ప్రతిభూతనము, సం. వి. ఆ. న. మారణము, తంపుట.

ప్రతిభూతము, సం. వి. ఆ. పుం. ౧. మాటు చెట్టు. ౨. ఎదిరించుట. ౩. అర్జునంశ, వారణము, వారింతుట. ౪. మాటుచేత. ౫. తంపుట

ప్రతిభూతి, సం. వి. ఆ. (క. నీ. క.) మగతియ కొనుచుండు.

ప్రతిభుము, సం. వి. ఆ. న. తనము. (వాచ.)

ప్రతిభిదితనము, సం. వి. ఆ. న. ధ్యానము.

ప్రతిభికిన్. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. బిరుదు.

చేయుటమిచ్చు. ౨. పగతియకొనుచు.

ప్రతిచేయు, ఆ. ౩. (ప్రతి + చేయు) సాటి చేయు, పోల్చు

నీ. ఇందిమమ్మము ప్రతిచేసి యెక్కుచోటఁ బండునువీడు పూర్వపక్షంబు నొందు.

విక్ర. ౪. ౧౩.

ప్రతిచ్చందము సం. వి. ఆ. పుం. ౧ ప్రతియ, ప్రతిహానము ౨ ప్రతిశి.

నీ. కెల్లకారానుశ్చేతిఁ బ్రతిచ్చుంబు క్రిత శ్లోద్రవఁటి కామైవేంకటంబు నీ . మంత్రియన్నయశేవయ్యునితయశము (ఇటు దౌపయ్యవాచకము) భీమ. ౧ ౫౩.

ప్రతిచ్చదినము, సం. వి. ఆ. న. కెప్పుడు, కప్పుగువస్త్రము.

ప్రతిచ్చుము, సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ) కప్పు ౨-ది ౨. వాడఁబువెనది

ప్రతిచ్చాయు, సం. వి. ఆ. శ్రీ. క్రింది ౨ము, కిడ ౨ ప్రతిహానము, ప్రతిమ. ౩. సాదృశ్యము, పోలిక.

ప్రతిజిజ్ఞాసు, సం. వి. ఆ. శ్రీ. అగ్రజంగ, ప్రి. అయొక్క మోదిభాగము (వాచ.)

ప్రతిజులకము, సం. వి. ఆ. పుం. దూరవాక్య శేషము.

ప్రతిజాగరణము, సం. వి. ఆ. న. కావలికాదుట

ప్రతికూటము. ఎం. వి. ఆ. శ్రీం. పరిశ్ర. అగ. 1. ప్రతికూటము. ఎం. వి. ఆ. శ్రీం. ఒకవిధము
(వాచ.) మూలగర్తము (వాచ.)

ప్రతికూలము, సం. విని. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రతిభాస్థితి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. ప్రతిష్ఠి
అనుకూలము కానిది, విరుద్ధమునను అలం ప్రతిగతము సం విని. (అ. అ. అ.) పరా
వినిమిది - వి. ౨. న. వివేకాచరణము. మృ. శుని - వి అ న ౧. పరామ రినిమిదము.

ప్రతిగిస్త్రాతము ౧౦ విలా (అ. ఆ. బ.) ౧. అ పక్షిగిల్గడము, హరివిల్గిపొట్టలు, ముద్ద
 మాణిక్యములపెడివి, ద్రుతి క్రీడములుపెడివి తిరిగియు రుగి పెట్టగలగోస్త్రాతము.)
 అ పరిశ్రమకే హరివిల్గిని, చిత్తకే హరివిల్గిని క్రుతిగిస్త్రాతము ౧౦ అ. స్త్రీ మాణిక్యములు.
 వి. ఆ. న. ౧ కేనడాగిల్గడములాంగ పరిగిస్త్రాతము ౧౦ విలా (అ. ఆ. బ.)
 పారిలోపి కాది అ విలాగిల్గడములు
 విరిగియుండును

[illegible]

ప్రతిగ్రహము సం ౬, ఆ) ౧ మామ ౩ గ్రహములు ౩ ఎరియుట
 శుక్రవార్షు మృగశిర ౩. ఆచారాని ప్రతిగ్రహిణియం. సం ౩ క్రీ శుక్రశుక్ర
 శీనతిలము - ఎంఠింబటిది, గ్రోడిపుచ్చబటి చ ర్ముద్వహంకం ౩ చామిం బ్ర
 ది ౩ సేచమ, ౧ శుక్రము గ్రోడిపుచ్చబటిది, గ్రోడిపుచ్చబటిది, గ్రోడిపుచ్చబటిది, గ్రోడిపుచ్చబటిది

ప్రతిక్రియం వి ఆ త్త మానుడక్కడేనీ	చూచి యెవరంగడం నా
దాకి ఎదుగుములు క గతికొమ్మ	ఉ - 2 తతి.
నిదిల్లు, ఎదురు యి క విశాము	ప్రతిగ్రహం సం. ము లు ౧ ప్రతి
గ మానానంకిరి ఎ, క్రితకొమ్మ	గ్రహవాడు, తుమ్మనాను త. పె

ప్రతిక్రమము ౧౦ వి. (౨ ౭ ౭) | మి^౩, ౬^౨ 2 దానముపుష్పలొబ్ధాను
 దుబ్బి ౩ వి, 12 నము, స్రుతిగ్రాహారుడు. ౧౦ వి (౭ ౭ ౭)

ప్రతిక్షయము, 10 ని 10 రక్షణము   దా ము అచ్చునావహము.
(వార)   ప్రతిగ్రాహము, 10 ని 10 దామ

ప్రతిక్షేపము సం వి (అ) తొలగఁ
బుచ్చుటచేసి వారిని, అడ్డగించఁబడి
నా ౨. తగ్గించిపడచి ౩. రా. బాధించఁ
బడినది. ౪. గొందఁగఁబడినది ౫. అక్షేపించఁ
బడినది

అక్షేపము ౨. అ. తగ్గించుము, అచ్చుపడినది
ప్రతిగ్రాహ్యము. సం వి (౨. అ. అ.)
ప్రతిగ్రహించఁదగినది, ప్రచ్యుతించఁదగినది.
ప్రతిఘటనము. సం. ౩. ౨. న. మాతాగ్రహం.
(౩. ౪)

ప్రతిభుటింఁచు. సం. అ. శ్రీ. మామోన, ఎరియు.

౧. ... అర్జునుడు నాచార్యశ్రాత్మకోదితం
ఁ యుగాంతకాశానలుండును బోలెఁ
ప్రతిభుటించి నిలిచిన ...

భార. అది ౬. 3౦.

౨. పాలరాచనునితోఁ బ్రతిభుటింది యె
లులునుగఁ గన్గొన్న గౌతమరహస్య.

ఉ. రా. ౩. ౧౯౪.

౩. పారిజాతపాదపారిజాతరత్నద్వి పారిజాత
శ్రీలఁ బ్రతిభుటింది. (దశా ౧. ౬౦.)

౪. ప్రతిభుటియింఁగఁ నప్పునె, ప్రతిభుటులన
నననుననుగల్గునుతోడన్. (నీమ. ౧. ౬౧.)

౫. అరియ నీయదయనునది, గారణమై
యెనులలు గాంధీర్యమునకా, దారావలె
గన్న పయనపారిచారులుతోడఁ బ్రతి
భుటియింఁగెన్. (నైమ. ౪. ౯)

ప్రతిభుటింఁచు సం. అ. శ్రీ. ప్రతిభుటింఁచు

ద్వి గల్గున నైవహగిమె యాది యనుచు,
నిల్పిందితనమును నీయిల్లు బూర, మెట్టి
మాతోఁ బ్రతిభుటింది యాడ, నెట్టి
వాదంబు నిల్పి గెల్వనను.

బస పు ౬. ౫౬౦.

ప్రతిభుము. సం. విలా (అ. అ) ప్రతిభా
లము. వి. అ. పుం. ౧. మాటురెల్లు, ప్రతి
మాతము ౨. ౯౦౪ము. 3. పగరియ్యకొనుట. ౪.
మాన్యము. ౫. శత్రువు. ౬. వధువు (శీ. ౨)

ప్రతిభూతనము. సం. వి. అ. న. మాచలము,
చెల్లుట.

ప్రతిభూతము. సం. వి. అ. పుం. ౧. మాటు
రెల్లు. ౨. ఎరియు. 3. అర్జునంక, వాచలము,
వారియు. ౪. మాటురేక. ౫. చెల్లుట.

ప్రతిభూతి. సం. విలా (క. పి. క.) మాచలము,
కొనుట.

ప్రతిభుము. సం. వి. అ. న. కేమాను. (వాచ.)

ప్రతిదిలెనము సం. వి. అ. న. భాగము.

ప్రతిదిక్కి. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. బినులు.

చేయుటకుచ్చ. ౨. పగరియ్యకొనుచు.

ప్రతిచేయు. అ. శ్రీ (ప్రతి + చేయు) సాటి
చేయు, పోలు

గీ. ఇంతిసెమ్మాయ ప్రతిచేసి యెత్తుకోటఁ
బండురునిమేను పూర్వపక్షంబు నొందు.

విక్ర. ౪. ౧౩.

ప్రతిచచ్చందము. సం. వి. అ. పుం. ౧. ప్రతిను,

ప్రతిహంతు ౨. ప్రతినిధి

గీ. క్షేపకారానరేఖకుఁ బ్రతిచచ్చంబు త్రిద
శేంద్రశంఖి కామే పెంకంబు , గీ .
మంత్రియన్నయదేవవ్యయపాతయశము

(ఇట ప్రవృత్తవాచకము.) నీమ. ౧. ౫3

ప్రతిచచ్చదినము సం. వి. అ. న. కేమాను,
కప్పగువస్త్రము.

ప్రతిచచ్చము. సం. విలా (అ. అ. ౯) కప్పఁ
లెడిది ౨. దాఁలెడినది.

ప్రతిచచ్చా. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రతిదిం
లము, కడ ౨. ప్రతిహంతు, ప్రతిను. 3.
సాద్యశ్యము, పోలిక.

ప్రతిజిబుంపు. సం. వి. అ. శ్రీ. అగ్రజంక,
పిల్లలయొక్క మాదిరిగాను (వాచ)

ప్రతిజిల్లుకము. సం. వి. అ. పుం. దూరవాక్య
కేదము.

ప్రతిజాగరణము. సం. వి. అ. న. వాచలము

ప్రతిజాగరము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మేలు
కొనుట, మెరుగుపడ. ౨. పాపపురిక. ౩.
కాంచుట.

ప్రతిజిహ్వ. సం. వి. అ. త్రి. చిలువలుక,
కొండనాలుక.

ప్రతిజ్ఞ. సం. వి. అ. త్రి. ౧. ఏదే నొకపనిని
దృఢపరచునది దృఢముగాచెప్పుట. ౨. ఒప్పు
కొనుట, అంగీకారము ౩. (వ్యాయ) సాధ్య
త్వముచేత పక్ష నిర్దేశము (పంచాంగవ్యాసము
యొక్క ఆవశ్యక భేదము)

ప్రతిజ్ఞాంతరము. సం. వి. అ. న. (వ్యాయ)
విగ్రహసాధనభేదము (ప్రతిజ్ఞాంతరమునకు ప్రతి
జేదము కలుగఁగా నన్నివిధమునలన తదిగ్రహ
నిర్దేశించుట)

ప్రతిజ్ఞాతము. సం. వి. అ. త. (అ. అ. అ.) ౧
విప్రసముగాఁ జెప్పఁజేసి ది. ౨. ప్రతిజ్ఞచేతుల
బడినది ౩. అంగీకరించునది
వి. అ. న. ప్రతిజ్ఞ.

ప్రతిజ్ఞాతవ్యము. సం. వి. అ. త. (అ. అ. అ.)
౧. ప్రతిజ్ఞ. చుఁచునది ౨. అంగీకరించునది.

ప్రతిజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. ౧. చెప్పుట,
దృఢముగాఁజెప్పుట. ౨. అంగీకారము ౩
ప్రతిజ్ఞ.

ప్రతిజ్ఞాసన్నాసనము. సం. వి. అ. తుం. ౧
ప్రతిజ్ఞచిహ్నము. ౨. (వ్యాస) ప్రతిజ్ఞాహార,
ప్రతిజ్ఞను దిగవించుట

ప్రతిజ్ఞాహారి. సం. వి. అ. త్రి. (వ్యాస)
ప్రతిజ్ఞను దిగవించుట

ప్రతిజ్ఞేయము. సం. వి. అ. త. (అ. అ. అ.) ౧.
ప్రతిజ్ఞ చేయఁదగినది. ౨. అంగీకరించఁదగినది.

ప్రతితంత్రసిద్ధాంతము. సం. వి. అ. తుం.
వాదప్రతివాదలం దొకఁడుమాత్రము ఒప్పుకొన్న
సిద్ధాంతము.

ప్రతితరము. సం. వి. అ. తుం. కదళులము,
ఒకతెత్తు లోనున తరణసాధనము. (వాచ)

ప్రతితాలి. సం. వి. త. త్రి. తాళితులము.

ప్రతితాళము. సం. వి. అ. తుం. (సం. గీ) తాళ
భేదము

ప్రతిమాణి. సం. వి. త. త్రి. వారతాళభేదము.

ప్రతిదానము. సం. వి. అ. న. ౧. వస్తువుల
మాణువు, పరివర్తనము. ౨. దాపనిచ్చినదానిని
మరల విచ్చుట, వ్యావప్రత్యర్థినియ.

ప్రతిదారణము. సం. వి. అ. న. ౧. విచార
ణము, చీల్చుట. ౨. యుద్ధము

ప్రతిదివము. సం. వి. త. తుం. ౧. దివము.
(విశ్వము) ౨. సూర్యుడు. (వాచ)

ప్రతిదృష్టాంతసమము. సం. వి. అ. తుం.
(తరి -) ఒకకథచేసిన పక్షిమాలినమాధానము.

ప్రతిదేయము. సం. వి. అ. త. తుం. మరల
నివ్వఁదగినది. వి. అ. న. ౧. తమకు, తాకట్టు.
౨. తిసిగొనిమరల నివ్వఁదగిన వస్తువు.

ప్రతిదృష్టి. సం. వి. అ. త. తుం. ౧. పగ
వాడు, కిక్కిరిపు, ౨. ప్రతికూలుడు, ఒప్పుని
వాడు. ౩. కుల్యమాపుడు, సమానుడు, ౪.
ఎవ్వనితో దృష్టదృష్టయొద్దము చేయఁబడునో
వాడు.

ప్రతిధ. సం. వి. అ. త్రి. ప్రతిభానము, ప్రతి
కారము.

ప్రతిభానము. సం. వి. అ. త. న. నిరారణము.
(వాచ)

ప్రతిభా. సం. వి. ఇ. తుం. ప్రతిభా.

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం. ప్రతిభా.

ప్రతిభా. సం. వి. ప్రతిభా. సం. వి. ప్రతిభా.

క. తలకొన యెట్టికొనగన, నప్రతిహతస్యైతి
నెగడు నట్టికొనగన లోక ప్రభువ నీవ చేయ
నట్టికొన రాత్రిమధ్య త్తుల నగుడక
అర గ్రో త. ౧౧౬

గీ గారిమొగింగె బాపి యెక్కిడన కొక్క,
నీర్వాహించి ప్రపంచం రక్షింపి, కొంగి
సంకా న బుడ గల్గింప మనచ, బామ
ంయము లేకుండ ప్రతిభా.

సీమ ర. ౧-౧౦.

అ ప్రతిభా. సం. వి. తుం.

గీ. ప్రభువ శ్రీకృష్ణుని మనిషి నే ను
నివో బలికి ప్రతిభా నెగడు

కార వి- ౧ ౧౦౧

క. వి ప్రతిభా బలమగునెనె

చంద్రా. 3 ౫౦

3 పట్టువల, దృఢపీఠ.

గీ. భక్తదాని పూని నిజముగా బ్రతిపడి,
పొదు రానంద కొనసంబున

కాశీ ౬. 3౬

అ. ప్రతిభా వలదు వైరిట్టువ నృపతి, దిందు
వెలల పీఠమందుచేయు. (అమ. ర. ౨౬౩.)

(పీఠాక్షరి) క. .. కా, మతి దలచినట్లుల
పట్టి ప్రతిభా నెగడు ప్రభావం
బుడక. (అ. రా 3. ౧౩౩)

ర. నియమము, నిర్మ.

అ నిర్మితేంద్రియంబు నిర్మాతనం దంచు, నప్పు
సా-రా-రా-రా తప్ప దీప్తి, నీవి బ్రతిని
బిలువ తేలి తెచ్చిన, గలక పంక మనిన
గాంధీ పరి. (వై. అ. ౨౬౨)

౫. సామ్యము.

గీ. ప్రతిభావలలిలఁ జెంత మిఁటులఁజేసి
బంధిరములు కొంత సమయ వచ్చు, కంచుకా
వరణసంగతులు గాంచుటఁజేసి బ్రాహ్మ
గురులు కొంత ప్రసన వచ్చు.

మొదల. అ. ౯౯.

ప్రతిభా. సం. వి. అ. న అప్రతిభా
అనే సంభావించుట.

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం మునిగురులగు,
ప్రపాత్రుల (పాత)

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం న తనము,
క్రాంతి (పాత)

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం ప్రతిభా,
మాణిక్యం

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం ప్రతిభా
నాచకనకు బ్రతిభానకు నాచకం
(రామాయణమందునాచకం రాచకం, ప్రతి
నాచకం నాచకం.)

ప్రతిభా. సం. వి. ఇ. తుం. ౧ | ౨౫. అ.
మాణి

ప్రతిభా. సం. వి. . . . .
నిర్వాహకము.

ప్రతిభా. సం. వి. అ. తుం మొదల
నిర్వాహకమున గుణాంతరము లేనిచేతులను,
నిర్వాహకమున యుగము ప్రతిభావలమగును
మరియు నిర్వాహకమున. (నాచకం
దెట్లుగా ఉపయోగించునాచకం. ఎట్లుగా అస్త
మించుచున్నాడు? నాచకం ఎట్లుగానుచును
మరియు నిర్వాహకము యుగమున యెట్లు
గుణముతోనే యుగమునను ఎట్లుగాను.)

ప్రతిభా. సం. వి. అ. న ౧ మరల
నిర్వాహకమును అ. చగదేవులొనట, మాణి
నీక.

ప్రతినవ రసము. సం. వి. అ. న. ౧. లభిం
వస్తువునుండి నివర్తించుట. ౨. విశాలభావము.

ప్రతినవిష్టము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పట్టు
పట్టబడునది. (క. ర.) చలపాది, పట్టుబల
గలది (అ. వి.)

ప్రతినివేషము సం. వి. తుల. ౧. కృష్ణ, పట్టు
దల, చలము

ప్రతికక్షిము సం. విణ. (అ. అ. అ.) సదృశము,
సమానము. వి. అ. తుల. ౧. నిర్విభజితము
౨. శిశువు, ఎదిరి. ౩. (వ్యవహారమును)
ప్రతిపాది, విశ్లేషించు.

ప్రతిపక్షి. సం. వి. (క. జి. క.) ప్రతిపాటునందు.

ప్రతిపక్షిరసము. సం. ౨. (అ. అ. అ.) ప్రతి
పక్షముగలది. వి. అ. తుల. (వ్యాస) సత్పృతి
పక్ష మనుదోషముతో నుడివడిన పాతవు
(ఇదియొక పాత్యాభాసము.)

ప్రతిపత్తి. సం. వి. ఇ. త్రి. ౧. ప్రాప్తి,
పొందుట. (వ్యర్థప్రాప్తి) ౨. ఎఱుక, తెలివిత,
జ్ఞానము. (కర్తాభ్యప్రతిపత్తి) 'అభేదప్రతిపత్తి'
౩. ప్రకృతి, తానెక. ౪. ప్రాగల్భ్యము,
సేర్ప. ౫. గౌరవము. ౬. పదప్రాప్తి. ౭.
అలకూనము ను కర్మాంగవిశేషము (ఇది
విమానాంశకావ్యము. క్రైస్తవాలంకార దర్శకుడు
ప్రకృతి మేళనమున ప్రావృత్తమున జలాదు
లందు విశేషించుచు ధలకూనమును కర్మాం
గము) ౮. ప్రవేశము. (క. ర.)

ప్రతిపత్తివలనము. సం. వి. అ. తుల. వాద్య
భేదము, సగారా.

ప్రతిపత్తిభేదము. సం. వి. అ. తుల. మత
భేదము, అభిప్రాయభేదము.

ప్రతిపత్తిమంత్రము. సం. విణ. (క. ప. రి.
క.) ౧. ప్రగల్భము, సేర్ప. ౨. బుద్ధి

మంత్రము, తెలియజేయుట. ౩. మంత్రమును
చుట్టుముట్టడముగలవాడు. ౪. ప్రక్షిప్తము,
గొప్పవాడు.

ప్రతిపత్తి. సం. వి. వ. త్రి. ౧. ప్రవేశము.
౨. తీర్చివేయు, ప్రారంభము. ౩. బుద్ధి,
జ్ఞానము. ౪. ప్రగల్భము. ౫. పాద్యము.
౬. బహిష్కారమున ప్రతిపత్తి ప్రభవము.
(వాచ) అవతారియగునొకము. ౭. బాధము.
(అ. వి.)

ప్రతిపత్తిము సం. విణ. ౧. ప్రార్థన, పొంద
బడినది ౨. అనుభవము, తెలియబడినది. ౩.
స్వీకృతము, అంగీకరించినది.

ప్రతిపత్తిభేదము ౧౦ వి. అ. త్రి. ప్రవర్తన
వ్యక్తి.

ప్రతిపాదకము సం. విణ. (అ. వి. అ. అ.) ౧.
ఇచ్చునది. ౨. నిరూపించునది, స్థాపించునది. ౩.
బోధకము, తెలుపునది, వివరించునది. ౪. ప్రాప
కము, పొందించునది.

ప్రతిపాదనము. సం. వి. అ. న. ౧. వాచము,
ఇచ్చుట. (పాత్రప్రతిపాదనము) ౨. నిరూ
పణము. ౩. బోధనము, తెలుపుట, వివరించుట.
౪. తెలుపజేయుట, విగ్రహింపము. ౫. కలిగిం
చుట. ౬. తీర్చివేయుట.

ప్రతిపాదయిత. సం. విణ. (ము. త్రి. ము.)
౧. బోధకుడు. ౨. వాచి, ఇచ్చువాడు. ౩.
నిరూపకుడు.

ప్రతిపాదించు. సం. స. త్రి. ౧. ఇచ్చు, వాచము
చేయు.

క. త్రి. పలుకుటలకు సముపార్జితమైన భగవంతుని
... దీనిని, ప్రతిపాదించునవలయునట్లు కాక
వకమునకు. (భా. ౧. సభా. ౧. అతిశయ)
౨. తెలుపు, నిరూపించు.

ప్రతిబంధనము. సం. వి. ౧. మ. ౧. బంధం
చుట, కట్టుట. ౨. అయిదుచుట. ౩. అడ్డ
గింక, ప్రతిరోధము

ప్రతిబంధము. సం. ౯. ఆ. పుం. ౧. బంధం
చుట, కట్టుట. ౨. అడ్డగింక, ప్రతిరోధము
౩. ఎదురుచుట, మాటొప్పుట. ౪. మట్టడి
౫. సంబంధము. ౬. ఆకాశం గము, మనస్సు
చేయుట. ౭. (సాంఖ్య) వ్యాప్తి, నియతసంబం
ధము. (గ్నిధూమయజులకు గల రుడతెగని
సంబంధము)

ప్రతిబంధి. సం. విణ. (క. నీ. క.) ౧. బంధం
చునది. ౨. అడ్డగించునది. -వి. ఇ. పుం,
ఇ. ఈ. స్త్రీ. ౧. అడ్డగించు. ౨. ప్రకృత
మగు కొక అంశమునందు (బ్రతుల్లించినపుడును
గూర్చి) ప్రకృతమగు కర్మకారమును ఆపా
దించుట. (ఇది ప్రతివాదియతనుండి అనిష్టాంత
ప్రసంగము కలిగించు వ్యాయుధము. దీనివలన
వానికి వలెనే ప్రతివాదిని అనిష్టప్రసాద
కలుగును.)

ప్రతిబంధించు. సం. ౫. క్రి. ౧. అడ్డగించు
మ. మహాముఖుల వదలించి పీఠముల (ప్రతి
బంధించి వసువుల బహిర్వాహక
మర ౩. క.
౨. ఒకవాని కేర్పకట్టు. ౩. (రితనములను)
చెక్క, తాళు.

ప్రతిబంధువు. సం. ౬. ఆ. పుం. బంధునము
నడుం. (దాహిత్రాది.)

ప్రతిబద్ధము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. (ఒక
వానికి) బంధింపఁబడినది, కట్టఁబడినది. ౨.
సంబద్ధము, సంబంధించినది. ౩. ప్రతిబద్ధము,
అడ్డగింపఁబడినది. ౪. స్థగితము, తావఁబడినది.

౫. వ్యాపకము, నియతసంబంధము గలది,
ఎల్లప్పుడు తెడతెగ సంబంధించియుండును.
(సూత్రమునందు అగ్ని ప్రతిబద్ధము)

ప్రతిబలుడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. బల
వంతుడు. ౨. సమానబలుడు
౩. ఆ. పుం. కత్తువు.

ప్రతిబల ధరించు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.)
మరియు-ది, మరకడఁదేయునది, అత్రునది.
౨. ధరించునది.

ప్రతిబలాధి. సం. విణ. (క. నీ. క.) అడ్డగించు
నది. -క. నీ. పుం. కలలోది

ప్రతిబలాత్తు. సం. వి. ఆ. పుం. బాహువు
యొక్క ఆగ్రము (వాచ.)

ప్రతిబింబము. సం. వి. . పుం. న. ౧. ప్రతి
ఫలనము. ౨. ప్రతిమ.
(బుద్ధుల వ్యవస్థ) ౩. ప్రతిబింబము కాని
రజవివల్లభున క, ధ్యాతారము కాని యమృత
రసము. (ఇటుపాటి మనిభావము.)
కా. ౪. ౧౯౧.

ప్రతిబింబవాదిము. సం. వి. . పుం. కత్తుడు
ఈయనకు (ప్రతిబింబమని స్థాపించుటకైన
వాదము. (ఇది కేవాంతులవాదములలో నొక
భేదము.)

ప్రతిబింబించు. సం. ఆ. క్రి. మాణురూపము
తోచు, ప్రతిఫలించు.

న తొట్టితొట్టి యుడఁగడ మనపులు గట్టివనన్
|| త్రుగొట్టంగిదియనందు (ప్రతిబింబించు వచ్చుని
కాంతలవవారకందంబులలో పలంబడి తేలి
యాచు వాదని చేతులంబులవచ్చు
|| ... (సీ. ౫. ౧౨౦.)

ప్రతిబింబితము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ప్రతి
ఫలము, ప్రతిఫలించినది.

ప్రతిబుద్ధము సం. విణ. (అ. అ. అ.) బాగరి
తము, మేలుకొన్నది. ౨. తెలివివొందినది,
మరల సంజ్ఞచచ్చివది. ౩. వికసించినది, విరిసి
వది. ౪. తెలియబడినది, జ్ఞాతము.

ప్రతిబుద్ధి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. మేలుకొనుట.
౨. ప్రతిబుద్ధియైన యుద్ధము.

ప్రతిబోధకము. సం. విణ. (అ. ధి. కా. అ.)
౧. మేలుకొలుపునది. ౨. తెలుపునది, ఎఱిగించు
నది.

ప్రతిబోధనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మేలు
కొలుపునది. ౨. వి. అ. న. ౧. మేలుకొలుపుట.
౨. బోధించుట. ౩. జ్ఞానము, తెలివి.

ప్రతిబోధనము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మేలు
కొనుట, బాగరణము. ౨. జ్ఞానము, ఎఱుక
౩. బోధనము, ఉపదేశము. ౪. విశేషము.

స్మరణము. విణ. (అ. అ. అ.) మేలుకొన్నది,
బాగరితము. ౨. ఎఱుకనది, తెలిసికొనునది.

ప్రతిబోధి. సం. విణ. (క. నీ. క.) ఎఱుక
బోవువాడు, ప్రతిబోధమునొందబోవువాడు.

ప్రతిబోధితుడు. సం. విణ. (౨. అ. ౨) ౧.
మేలుకొలుపబడినవాడు. ౨. బోధింపబడిన
వాడు.

ప్రతిభ. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. తోచివ, స్ఫూర్తి
౨. దీప్తి, కాంతి. ౩. బుద్ధి. ౪. ప్రత్యుత్పన్న
బుద్ధి, అప్పుటప్పుటికి శ్రాత్రుత్వాగ్ని వికసించెను
బుద్ధి.

ప్రతిభటింపు. సం. అ. శ్రీ. ౧. పాటియుగ,
సదృశము.

ఈ ఇద్దరు దీప్తిపా నాతోడం ప్రతిభటింపక గల
యది. (కాశీ. ౧. ౧౦౦.)

౨. ప్రతిబుద్ధుడగు.

౪. భీషణుడును వానికి మృత్యుబాగా మల్ల
యుద్ధనన్నుడం దయ ప్రతిభటింది విలిపె
నంత. (౨౪. సభా. ౧. ౨౦౧.)

౩. ఎదిరించు, అర్జునుడు

శ్రీ. సువకంబికాదు. గోపమంబులఁ బెన్ని,
పరమృతభయ లని ప్రతిభటింకు ...

భాగ. ౧౦. పూ. ౪౩౦.

ప్రతిభటుడు. సం. వి. అ. తుం. ప్రతిస్పర్ధి,
ఎదిరి.

ప్రతిభయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧.
భయంకరము. ౨. పాపకరము, అపకర్మ
రము. ౩. న. భయము.

ప్రతిభాతము. సం. విణ. (౨. అ. అ.) ౧.
దీప్తి, కాంతి. ౨. జ్ఞానమును సాక్షింపనది, తెలియ
బడినది.

ప్రతిభానము. సం. వి. ౨. న. ౧. దీప్తి, కాంతి.

౨. బుద్ధి. ౩. ప్రతిభ, ప్రత్యుత్పన్నబుద్ధి.

ప్రతిభావంతుడు. సం. విణ. (క. వశి. త.)

౧. దీప్తిగలవాడు. ౨. బుద్ధిమంతుడు. ౩. వి. తో.

తుం. ౧. మాయలు. ౨. చంద్రుడు. ౩. అగ్ని.

ప్రతిభావ. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రత్యుత్పన్నము,
మాటుపలుకు.

ప్రతిభాషించు. సం. అ. శ్రీ. మాటలాడు.

ఈ ప్రాణావసానకాలమున .. సంవత్సరం
ప్రతిభాషించుచు ననాయాసంబునఁ గన్మగళి
రంబులు విడిచి (సానందో. ౧. ౧౩౧.)

ప్రతిభాసనము. సం. వి. అ. న. ౧. తోచివ,
స్ఫూర్తి.

ప్రతిభాసము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మునుప
తటానము తోచుట. ౨. తోచివ, స్ఫూర్తి.

3. ప్రకాశము. ౪. మామ. విలా (అ. ఆ. ఆ.)

ప్రకాశమానము, వెలుగునది.

ప్రతిభాసింహు. సం. ౧౩. ౧. శ్రీ. ౧. మృగించు.

మ. పరశరామవక్తం బయలు బాగ్గవాక్తం
బహుశీలిత మహారాయశాసనము రాధాయ
నకుం బ్రతిభాసింహుండు.

భార. ౩౩ 3 3౪౨.

౨. పృథ్వీమన, ప్రకాశించు.

న అతి వివిధ భవభృగ్గతి లైవయ్యంబు ప్రతి
భాసించును. భార. ౩౦. ౨. ౩౯.

ప్రతిభిన్నము. సం. ౧౩ (అ. ఆ. ఆ.) ౧. నాలు
బడినది, భేదించబడినది. ౨. అక్షరాలపడి
నది, సెకల్పబడినది 3. దిగ్గజంబించి
నది.

ప్రతిభుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. (నాటక) ౧. మా
కుడు.

ప్రతిభువు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ప్రతిభేదనము సం. వి. ఆ. న. ౧. అక్షర
టనము, చీల్చుట. ౨. సేవాపలపాకల్యం.
3. విభాగించుట, వేరుపెంచుట

ప్రతిభేదము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. అక్షర
నము, సెకల్పము. ౨. చీల్చుట, భేదించుట
3. కనిపెట్టుట, కనుగొనుట

ప్రతిమ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. కొలిచిరికమగ
విష్ణునిమూర్తి. ౨. క్రిందము, బొమ్మ,
పతిమ. 3. సాదృశ్యము. పాఠిక ౪. ప్రతి
బింబము ౫. అపకృతి. ౬. చిహ్నము ౭.
విమల వారణములనుగ్రహించి వలయునదిమ
చోటు, సువరంజనంధము.

ప్రతిమండలము. సం. వి. ఆ. న. సూర్యమల
ములుబింబము. ౨. సూర్యమల పరివేషము,
పరిధి.

ప్రతిమల్లండు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రతిభుడు,
శక్రువు.

ప్రతిమానము. సం. వి. ఆ. న. ౧. అక్ష
మానము, మాదిరి. ౨. కొలిచిరికవిష్ణునిమూర్తి,
దిగ్గమామ, పతిమ. 3. ప్రతిబింబము. ౪.
సాదృశ్యము, పాఠిక. ౫. విమలవారణంధము
గ్రహించి వలయునదిమచోటు.

ప్రతిమార్గకము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అక్షరచారి
యగు సాదృశ్యము.

ప్రతిమాల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అక్షరచారి
రాజవద్యముల జ్ఞానవిద్యుత్తు పరిశ్రమ యొక
వద్యము చివరి యక్షమంతో వారంభించినదివడు
పద్మముల వరుస. (భా. ౪. ౧)

ప్రతిముక్తిము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. కట్ట
లము, పరిశ్రమ. (వక్త్రము.) ౨. తొడుగ
బడినది (కవచము.) 3. వివరబడినది,
చరిత్రము.

ప్రతిముఖము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧.
ముగమున నెదురుగా నున్నది, అభిముఖము. ౨.
దిగ్గజము, పరిశ్రమము.

వి. ఆ. న. ౩. కనాటకసంధి. (మా. సంధి.)

ప్రతిమూర్తి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రతిమ, ప్రతి
రూపము.

ప్రతిమే. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రతిమ, దిగ్గమామ.
౩. ఆ. శ్రీ. మేలు విలువగలయు సకల
మృతమేములకా. (భా. ౩.) (వి. వి.)

ప్రతిమేఁదనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. సకలము,
ప్రతిమేఁదనము. ౨. కనాటకము. 3. విడిచి
వుచ్చుట.

ప్రతియత్నము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. కట్ట
ప్రయత్నమునకు మాణిగ తగిన ప్రయత్నము
చేయుట.

వి. ఆ. త్తే. ౧. ప్రతిభక్తుడు. ౨. నానాంతర
మును గలిగించుట, సంక్లిష్టము. ౩. రతన.
౪. కాంక్ష, ఇచ్ఛ ౫. ఉద్వేగము, ఆనందము
మొలకలు. ౬. నిగ్రహము. ౭. నిగ్రహము
నామ. ౮. (నిగ్రహము ప్రకర్తృహము ?)
౯. చైతన్యము.

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. ప్రతిభ.
౨. కుల్యోగము (౪. ర.)

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. పగడిచి
కొనుట.

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. మరలిపోవుట,
కలుపిపోవుట

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. ఎదుర్కొని
యుద్ధింపజేయుట, మార్కొనుట.

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. విరో
ధము. ౨. విరుద్ధసంబంధము ౩. ఎదుర్కొనుట,
అడ్డగించుట.

ప్రతియోగము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. విరోధి,
విరోధించునది. (వ్యాజ్య భుటాది,
భుటాద్యభావమునకు ప్రతియోగి) ౨. విరుద్ధి
పక్షము. ౩. (విరుద్ధబద్ధియొనకమును సంస
ర్గముయొక్క) సంబంధిభేదము. (చంద్రకుల్య
ముఖము) అనుచోట సాదృశ్యమునకు చంద్రుడు
ప్రతియోగి, ముఖము : మరొకటి ఇటులేనముఖ
మునకు చంద్రకుల్యముఖమునచోట గల విశిష్ట
బద్ధియందు విశేషముగా భావించునది సంస
ర్గముయొక్క ప్రతియోగి, విశిష్టముగా భావించు
నది సంసర్గముయొక్క అనుచోట ఇటు
లేనముఖమునకు అనుచోట సాదృశ్యమునకు
భుటము ప్రతియోగి, భూతము మరొకటి)

ప్రతియోగము. సం. ప్రతియోగము.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. ప్రతి
లంఘము, లాభము. ౨. ప్రోధము, అగ్రహము.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ప్రతియోగము.
ప్రతిరోధము సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. కలహము,
వేడము ౨. ప్రతిస్పంది. ౩. ప్రతికూలకర్మము.
(వాదమును వీడకు భుజింపబడినది, వీడకు
వాదమును బలవంతముగా ననుభవించు
చున్నాడు. ఎత్తొదిగా లోకములందు ఉద్వే
గించుట ప్రతిరోధము)

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. అడ్డ
గించబడినది ౨. మట్టచివరినది

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. (వి. ఆ. త్తే.)
(ఎదుర్కొనుట) సమానముపడునది,
సమ్యక్. వి. ఆ. త్తే. ౧. ప్రతిభ, విగ్రహము.
౨. ప్రతినిధి. ౩. ఒకవారినెడకొనింప
బడినది. (ప్రతిభాము)

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. కనుసారిపడి
యియు.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. వి
చారముపడునది. ౨. అనుమానము, తీవ్రము.
వి. ఆ. త్తే. ప్రతిభ, విగ్రహము.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. (వి. ఆ. త్తే.)
౧. ద్వంద్వముగాడు, ఎదిరించువాడు. ౨.
ముట్టించువాడు, లక్ష్యముగాడు.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ఎదిరించుట,
అడ్డగించుట.

ప్రతిరోధము. సం. వి. ఆ. త్తే. ౧. ఎదిరించుట.
౨. అడ్డగించుట, విరోధము. ౩. ప్రతిరోధము.
౪. మట్టచి. ౫. హర్షారోగము, బలాత్కార
మున జొంగుకుంటు. ౬. తిరస్కారము.
౭. (వ్యాజ్య) సాధ్యమునది విరోధమునకు
సమ్యక్. ఎదుర్కొనుట నగు చోటు.

ప్రతిరోధి. సం. వి. వ. తుం. గ. ఎదిరించువాడు.

అ. బందిపోటుకొంగి.

ప్రతిలంఘము. సం. వి. అ. తుం. గ. లాభము, ప్రాప్తి, పొందుట. అ. ఉపాలంఘము, దూషణాదులు.

ప్రతిలిఖించు. సం. స. శ్రీ. వ్రాయు.

శ్రీ. పరియించినను దీని (ప్రతిలిఖించిన విన్న, వాసులు చేసిన .. (కాశీ. కి. ౨౨౨.)

ప్రతిలోమవాడు. సం. వి. అ. తుం. కష్టపరచుచువానికి ఎక్కువదగ్గముగల శ్రీయందుఁ బుట్టినవాడు

ప్రతిలోమము. సం. వి. (౨. ఆ. అ.) గ. వాడు, వివేకము, క్రియ, కష్టపది, అదృష్టవశాత్తము లిది. (వ్యతి అనులోమము) అ. జాతి ద్వైత (మనిషికింకె నెక్కిన వర్ణముగల శ్రీయందుఁ బుట్టిన)వాడు, కష్టపరచుచువానికి ఎక్కువదగ్గముగల శ్రీయందుఁ బుట్టినవాడు. ౩. ప్రతికూలము. ౪. విచయ, అధమము, ౫. విలపాగి.

ప్రతివచనము. సం. వి. అ. స. గ. ప్రతివాక్యము, మాటలు. అ. ఉత్తరము. ౩. ప్రతిద్యుతి. ౪. విరుద్ధవాక్యము.

ప్రతివచస్సు. సం. వి. వ. స. గ. ప్రత్యుత్తరము. అ. ప్రతిద్యుతి.

ప్రతివచ్చు. అ. శ్రీ. సమానము.

౪. ఆతివృక్షిపాలుడు, పాతివ్రత్యమున పతిలభ్యాశ్రీలక్ష్మీ, వీరకంఠుని ప్రతివచ్చినవి, భాగ్యగుణాలను జూలించి మామూలు వనించె.

వి. తుం. గ. ౩౫.

శ్రీ. బందికంఠవర్ధక (ప్రతివచ్చుచున్నాడని నీలి పచ్చరమణి) మేలనిప. (నై. క. కి. ౯౩.)

శ్రీ. కష్టాగి పాతికాశప్రవాహులతోఁ బ్రతివచ్చు నీమా ప్రపల్ల కమలు...

కాశీ. ౫. ౨౨౩.

ప్రతివర్ణికుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.) సమానుడు, సదృశుడు.

ప్రతివననము. సం. వి. అ. తుం. గ్రామము, సంవత్సరము.

ప్రతివసేయించు. సం. అ. శ్రీ. నివసించు.

గీ. దక్షవాటికి పల్లవద్వారామి, ప్రతివసించును సర్వారంభము యగును.

భీమ. గ. ౯౮.

శ్రీ. ప్రతివసించును గోవులగుండులను సమస్తస్థిరము (కాశీ. ౨. ౧౮.)

ప్రతివస్త్రపు. సం. వి. ఉ. స. గ. సమానమైన వస్త్రపు, కుల్లరూపమున వస్త్రపు. అ. వికారాని బిరుదుగా నిచ్చినవస్త్రపు

ప్రతివస్త్రాపము. సం. వి. అ. శ్రీ. వికారాని లంకారభేదము.

శ్రీ. వాక్యము లేక సామాన్య ప్రతివస్త్రాపము మతా, తామర ప్రాజిత సూర్యుల కూరల్ల పేర రాజితే. (చంద్రాలోకము.)

ప్రతివాక్యము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ప్రత్యుత్తరము చెప్పదగినది. వి. అ. స. ప్రత్యుత్తరము.

ప్రతివాదము. సం. వి. అ. తుం. ప్రత్యుత్తరము, మాటలు, వాదప్రయుక్తమున వ్యాఖ్యము నను విరుద్ధమున వ్యాఖ్యమును బ్రయోగించుట, ప్రతిపక్షవాదము.

ప్రతివాది. సం. వి. (క. నీ. క.) గ. ప్రత్యుత్తరము చెప్పవాడు, మాటలుబహువాడు. అ. విరుద్ధముగా ముఖవాడు, విరోధపక్షము చెప్పవాడు. (వ్యవహార) వాది ప్రయోగించిన

వ్యాపకమునకు విరుద్ధమునకు వ్యాపకమునకు
వాదించువాడు, వానికి ప్రతిపక్షమువాడు.
వి. క. త్రి. విశోధి.

ప్రతివాదించు. సం. వి. ఆ. త్రి. వానికి ప్రతిపక్ష
ముగా వుంటాడు. (క. ర.)

ప్రతివాదము. సం. వి. ఆ. త్రి. (వైదిక) మందు
అను కపాదులుగా కాంచనవస్తువుగాని,
కాచి దించినవస్తువుగాని యితరసహజముల
నందుక గలవు.

ప్రతివారణము. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.)
వివారించునది (క. ర.) వి. న నివారణము.

ప్రతివార్త. సం. వి. ఆ. త్రి. ప్రత్యక్షము
నందిన వస్తువులను వివరించు

ప్రతివాసి. సం. వి. ఆ. త్రి. (క. నీ. క.) ఎదురుపోరు
గుల నివహించువాడు.

ప్రతివిధానము. సం. వి. ఆ. త్రి. మాణుసేత,
ప్రతికారము

ప్రతివిధి. సం. వి. ఆ. త్రి. ప్రతికారము,
మాణుసేత. ౨. ప్రతివిధికి వివాదోపాయము

ప్రతివిషయము. సం. వి. ఆ. త్రి. ఆతివస. కి.

ప్రతివిష్టంకము. సం. వి. ఆ. త్రి. ముందునంద
వ్యక్తము.

ప్రతివిరుద్ధము. సం. వి. ఆ. త్రి. ప్రతిభటుడు.

ప్రతివిష్టము. సం. వి. ఆ. త్రి. (ప్రతి+విష్ట) ఎదుట
నుండు సమానముగానుండు.

ఉ. అంతర మెట్టిదో యది నివాసముతోఁ
బ్రతివిష్టముతోఁపిరి, కాంతుఁ బరీక్షింపఁబడును.
వై. మ. ౩. ౪.

ప్రతివేళము. సం. వి. ఆ. త్రి. ఇరుగుపొరుగు
ఇల్లు.

ప్రతివేళవాసి. సం. వి. ఆ. త్రి. (క. నీ. క.) ఇరుగు
పొరుగుల వసింపజేయువాడు.

ప్రతివేళి. సం. వి. ఆ. త్రి. (క. నీ. క.) ఇరుగుపొరుగు
గులవాడు.

ప్రతివేళుడు. సం. వి. ఆ. త్రి. ఇరుగుపొరుగు
గులవాడు.

ప్రతివేళుడు. సం. వి. ఆ. త్రి. ఇరుగుపొరుగు
వాడు.

ప్రతివేళుడు. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.) నను
కుఁ బాట్టబడినది, వ్యక్తిత్వముగాఁ బాట్టబడి
నది.

ప్రతివైరము. సం. వి. ఆ. త్రి. పరివైరము.

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.) వ్యూహముగా
వస్తుకొనినది, వ్యక్తిత్వముగాఁ బాట్టబడినది.

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. మాణుసేత,
కీర్తితనము వివరించువాడు.

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. ప్రతివ్యూహము,
కీర్తితనము, మాణుసేత, వ్యూహము

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. ప్రతి
వ్యూహము, ఎదురుగాఁ బయలుకులు ౨. వ్యూహమునకు
లాభమునకు ప్రత్యావేశమునకు వ్యూహముల
సామ్యమునకు వర్తించుచుండును. (వార)

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రతి
వ్యూహము వ్యూహము

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. విరుద్ధము
నుండు, మాణుసేత.

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.)
విరుద్ధము, పరివర్తనము ౨. విరుద్ధమునుండు,
విశిష్టమునకు వ్యూహముల విరుద్ధమునుండు.

ప్రతివ్యూహము. సం. వి. ఆ. త్రి. (అ. ఆ. ఆ.) విరుద్ధము
నుండునుండు, ప్రతివ్యూహము ౨. ప్రత్యా
వ్యూహము, విరుద్ధమునుండు.

ప్రతినిధి కమిషన్. పం. వి. ఆ. పుం. అధి. పదవ,
కాకట్ట.

ప్రతిష్ఠ. సం = ప్రత్యాయము. (వాచ.)

ప్రతిక్యాయము. సం. వి. ఆ. పుం. వీరవము,
పడినను.

ప్రతిశ్రియము. సం. వి. ఆ. పు. ౧. ఆశ్రయము,
ప్రాపు. ౨. గృహము. ౩. సభ. ౪. యజ్ఞ
గృహము ౫. ఆశ్రయము, పట్టు.

ప్రతిశ్రవణము. సం. వి. ఆ. ప. ౧ అలిండి
విష్ణు ౨ అంగీకారము.

ప్రతిశ్చవము నం వి ఆ పుం అంగీకామ.

ప్రతిశ్రుతము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ) ౧ ౦
కరింపబడినది. అ. ప్రతిష్ఠ చేయబడినది.
వి. అ. న ప్రతిష్ఠ, ప్రతిప.

ప్రతిశ్రుతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ = ప్రతిశ్రుతి

ప్రతి శుక్ర, సో. వి. తో క్రి. ౧ అంకా

రమణ. ౨. ప్రతిజ్ఞ. ౩. ప్రతిభవని.

ప్రతిపక్షము. పం. వి. (అ. అ.) నిశ్చ.

ధింపఁబడినది.

ప్రతిపేదకుడు. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧

విశ్లేషించువాఁడు, ౨. నివారించువాఁడు.

ప్రతిపక్షాధినయు. సం. వి. ల. న. ౧ నిశ్చయము.

౨. నిరూపణము. ౩ నివారణము.

నిశ్చయము. (కవిగ్రామము) అని పాఠము.

శుక్ల, అదగిందుట) ౨. విరాళింతుట. 3.

విశాఖంనుట. ర. ఒక అగ్రాజంకారభేదిము.

శ్లో. ప్రతిపదః ప్రతిభాస్య నిరీత శాస్త్రము

నమో, న ద్యుత గుత క్క-తన ప్రదన

అధికారి (పరిశోధనా-అధికారి)

ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ

చ. ఆరిక విరి యశ్వరదినదాన్య యాదాన్య
 సువికవలంబికశాన్యముద్రాముద్రితం బైన
 మాత్రమం కాచి యాహూహీబరిం బ్రతి
 పేర్చిన. (నమ. ౪. ౯౫)

ప్రతి పేదోకీ పను, సు వి. ఆ. శ్రీ. ఒక చుప
మాంకారివికేమను,

గ్రా. న జూను ౪ || రింగ్ సీ ముఖేన ప్రతి
గర్భము, కలంబో జదర్మితి ప్రతిమీశ్వర
పై వ సా. (కావ్యాదర్శము.)

ప్రొఫె. డా. పం. రా. (బు. దీ. బు.) ప్రతి
పేర్కొనబడింది.

ప్రతిష్ఠా మమూ. సం. ౧. ఆ. ౪౦. తోబుట్టా
కొరిచాచగు రిచావు

పరిమళ-సుందం, సం. వి. ఆ. పుం. చారుడం.

పతిష్ఠానము. ౨౭ వి. ఆ. ౪౦ దూత.

పరిమళము. సం విదా (అ.అ.అ.) అద్దగింక

పతిష్ఠాభిము. ౨౦ వి. (ఆ. ఆ. అ.) ఆర్థగింప

అధ్యక్షులు: అధ్యక్షులు.

ప్రతిష్ఠ. సం. వి. ఆ. ప్రి. ౧ స్థానము, చోటు

౧. నేల, భూమి. ౩. స్థూలము, విలువదా

४ पाठ . ४. १. २. (अष्टादश)

అందు) స్థాపించుట, నెలకొల్పుట, కావ్య

విజయవాడలోని గిరిగిండు సంచారశాల

౮. ఆరుగు, పాదయ. ౯. నాలుగవధంబు.

౧౦. మాహాత్మ్యము. (1^వ పా.)

ప్రతిష్ఠము. పం. వి. (ఆ. అ. అ.) ప్రసిద్ధము.

ప్రతిష్ఠానము. సం. వి. ఆ. ప. గ. స్థానము

—**சீட்டா. அ. அக்ரையன், நிர்வாகப் பணி.**

విభాగము: ౪. ప్రకాశము సహా నియమించుట.

కర్నూలు గిరినిందు సుంకపురభవము. ౨. గణ

Journal of Management Education 30(6)

యమనానంగమమందు చంద్రవంశపురాణాల
యొకపట్టము, గోదావరీతీరమున గల కాలి
చామామి రాజధానియగు జోకపట్టణము.

ప్రతిష్ఠాపనము. ౧౦. వి. అ. వ. ౧. నిలుపుట,
తెలకొల్పుట, కాశ్యతముగా నిలుపుట. ౨.
ఉత్సాహములందు తెలకొల్పుట. ౩. దేశతా
విగ్రహములకు స్థాపించుట.

ప్రతిష్ఠాపయితే ౧౦ విలు. (ము. శ్రీ. ము.)
ప్రతిష్ఠాపించుట.

ప్రతిష్ఠాపించు. ౧౦. ౧. శ్రీ. ప్రతిష్ఠాపయితే (శ్రీ. శ్రీ)
ప్రతిష్ఠాపయించు అని ప్రత్యాగమమునాడ చెప్ప
బడుచును.)

మ. సమభూమిక బరహిత్వవంబున ౧౨
స్థాపించె శ్రీరంగమఠ

శ్రీరంగ. ౨. ౩. ౨

మ. విశ్వగురువునకు వైఖానసం బ్రాహ్మిని నియో
గిని భృగవచనంబు ప్రతిష్ఠాపించె

భార. అది. ౧. ౧౪౩.

మ. ... అమృతపానమునకు తదాశ్రయ్య యగు
మద్యద్రావ్యాలశ్రీకా మధాశనగమంబున
కాశ్యతంబుగఁ బ్రతిష్ఠాపించె తెంపేర్పడక.

చూచి భూకర్మ. ౩. ౩౯.

ప్రతిష్ఠించు. ౧౦. ౧. శ్రీ. కాశ్యతముగా నిలుపు
నిలుపు.

మ. ... పాఠాంగమునాకారమునాకారమున
యథాశ్రీ భగ్నవిక్రీతసమంజసమున్నప్రతిమ
ప్రతిష్ఠించి మోదకోపచారంబులు పలికి

వరాహ. ౮. ౧౫.

ప్రతిష్ఠితము. ౧౦. విలు. (అ. అ. అ.) ౧.
నిలువఁబడినది, తెలకొల్పఁబడినది. ౨. కాశ్య
తముగా నిలువఁబడినది, స్థిరముగా తెలకొల్పఁ
బడినది, స్థాపించఁబడినది. ౩. తెలకొల్పఁబడినది.

ర. విఖ్యాతము, వానికికీర్తి. ౫. విశ్వయందు
బడినది.

ప్రతిసంక్రమము. ౧౦. వి. అ. వ. ౧. ప్రతి
చ్ఛాను. ౨. సంచారము

ప్రతిసంఖ్య. ౧౦. వి. అ. శ్రీ. ౧. ప్రసా
ఖ్యానము, ఉత్కంగా లెక్కపెట్టుట. ౨.
సాంఖ్యాదివిద్విదుగు భాషభేదము.

ప్రతిసంఖ్యానిర్ధానము ౧౦. వి. అ. వ. ౧. ముద్ది
తౌర్వకముగా భావములు పఠించుట. (ఇది తాదృ
మతవిద్వదుగులపద్ధాంతభేదము)

ప్రతిసంగతీక. ౧౦. వి. అ. శ్రీ. మమ్మును
పైఁబడవీక మారించుటగన దమ్ముము

ప్రతిసంచరము ౧౦. వి. అ. వ. ౧. ముద్రా
మరలుట, తెలకొల్పఁబడినది. ౨. మరల అయిం
చుట, ప్రలయభేదము. ౩. జగత్తు మరల ప్రవృత్తి
యందు అయింపుట. ౪. సంచారము.

ప్రతిసందేశము. ౧౦. వి. అ. వ. ౧. సందేశమునకు
మాటసందేశము, పంపినవృత్తాంతమునకుఁ బ్రత్య
క్షరము. (ఇది వాచికముగా నుండును.)

ప్రతిసంధానము. ౧౦. వి. అ. వ. ౧. ఒకటిగా
గూర్చుట. ౨. ఇంద్రియనిగ్రహము. ౩. ముద్ది
ర. అనుసంధానము, అనుచుండునది. ౪. అర్చ్య
మాయ, పెదవట.

ప్రతిసంధి. ౧౦. వి. అ. వ. ౧. మరలఁ
గూర్చుట. ౨. గర్భమునుజూపుట. ౩. యుగ
ముల నడిమికాలము. ౪. ఉపరమము, ఉపసంహరము.
౫. వియోగము. ౬. ప్రతిసంధానము.

ప్రతిసంధ్యాయము. ౧౦. విలు. (అ. అ. అ.)
ప్రతికారము, ప్రతికారము నేయవీగినది.

ప్రతిస్పర్ధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పోటీ, త్రిమయ.

ప్రతిస్పర్ధి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పోటీయేయ
వాడు, చుట్టరించువాడు.

ప్రతిస్పర్ధించు. సం. ఆ. శ్రీ. స్పర్ధయేయ, పోటీ
యేయ.

ఈ విధ్యం బస మహాధరంబు విలుధ్యైలం
బుతోఁ బ్రతిస్పర్ధించి. (కాశీ. ఆ. ౯౦.)

ప్రతిహతము. సం. వి. ఆ. అ. అ. మరలఁ
గొట్టఁబడినది, మాటుదెబ్బపడినది. ఆ. విర
స్తము, త్రోవీత్తుచుఁబడినది, తఱుమఁగొట్టఁ
బడినది. ౩. దస్తము, లద్దగింపఁబడినది. ౪.
ద్విష్టము, ద్వీడింపఁబడినది. ౫. ప్రతిఘోతము,
తొట్టుపడినది, మనసుదెడినది.

వి. ఆ. స విరా. ఎము, త్రోవీత్తుచుట.

ప్రతిహతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ. మాటు
కొట్టుట, మాటుదెబ్బ. ఆ విమోతము, అద్దగింక
౩ పరావృత్తి, కొట్టఁబడి మరలఁబెయుట
౪ తోడును

ప్రతిహర్త. సం. వి. ఆ. (బు. శ్రీ. బు.) గ.
మరలఁగొట్టువాడు, మాటుదెబ్బఁగొట్టువాడు
ఆ మరలఁబెచ్చువాడు ౩ బుద్ధ్యైత్తము
(ఉత్తాతఁ సహాయుడు)

ప్రతిహస్తము. సం. వి. ఆ. త్రి. ద్రుతిం

ప్రతిహాతము. సం. వి. ఆ. త్రి. గారడి
విద్యయందు సేవనయింపఁవాడు (వార)

ప్రతిహాతము. సం. వి. ఆ. త్రి. మరలఁగొట్టుట
మాటుదెబ్బ. ఆ ద్వారము ౩ గారడివిద్య
౪. (కాశీ.) కంఠాధికములముచ్చాదిమున
సాంక పండ్లకొనల నొత్తి తాఁడుట ౫
కశ్యపము, తాఁదలు. (శ్రీ. వి)

ప్రతిహాత. సం. వి. ఆ. త్రి. వాఁటికాపరివాడు.

ప్రతిహాతము. సం. వి. ఆ. త్రి. గ. ద్వార
పాలకుడు, వాఁటికాపరివాడు. ఆ. గారడి
వాడు.

ప్రతిహాసము. సం. వి. ఆ. త్రి. గ. సత్యవతు
మాటుదెబ్బ. ఆ గన్నేరు ?

ప్రతిహితము. సం. వి. ఆ. అ. అ. అ. గ.
హితమైతి. ఆ దగ్ధఁగానంపఁబడినది.

ప్రతింధకము. సం. వి. ఆ. త్రి. విదేహదేశము.

ప్రతికము. సం. వి. ఆ. అ. అ. గ. ప్రతిహ
లము, విలోమము. ఆ అనురాపము (శ్రీ. వి)
వి. ఆ. త్రి. గ. అవయవము. ఆ వికారము

ప్రతికారము. సం. = ద్రుకారము

ప్రతికారి. సం. గణ = ద్రుకారి

ప్రతికాశము. సం. = ప్రతికాశము

ప్రతిక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. = ద్రుక్షణము

ప్రతిక్షణము. సం. వి. ఆ. స. (ప్రత్యాకతో)
ఎదురుమాటు, అపేక్ష

ప్రతిక్షింపి. సం. ఆ. శ్రీ. ఎదురుమాటు

క ప్రాచేశసాగయనంబు ప్రతిక్షింపయన్న
యెడ. (శ్రీ. రా. ౮. ౮౧)

ప్రతిక్షితుడు. సం. వి. ఆ. (అ. అ.) ఎదురు
మాడఁబడినవాడు. ఆ భావింపఁబడినవాడు,
ఎన్నఁబడినవాడు ౩ గాఁవింపఁబడినవాడు.

ప్రతిక్షుడు. సం. వి. ఆ. అ. అ. ఎదురు
మాడువాడు

ప్రతిక్షుయ్యడు. సం. వి. ఆ. (అ. అ. అ.) గ.

క్షువాడు. ఆ ప్రతిక్షింపఁబడినవాడు.

ప్రతిఘాతము. సం. = ప్రతిఘాతము.

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. ౪౭. శ్రీ ఆచార్యులు,
ఉత్తరము. ౩.

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్ష
ముగా బోధించుచు, కన్నాదిగాది తెలి
యట ఆ ఇంద్రియ సన్నికర్షణము వలన గలి
గిన భావము, ఇంద్రియమునకు విషయ ఎవకు
మూర్తియైన సంబంధములే గలిగిన భావము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. పాద
ద్వయము కన్నాదిగాదు.

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

వి. అ. న. ఇంద్రియ సన్నికర్షణము వలన
గలిగిన భావము. ఆ కంతో క్తము, విషయ
త్వము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

(ప్రత్యక్షము) సం. వి. అ. న. ప్రత్యక్షముగా
మానవము

ప్రత్యాహనము. సం. వి. అ. న. మరలఁబడుచు
కొనుట, తిరుగఁ జేకొనుట.

ప్రత్యాదిష్టము. సం. క. అ. అ. ౧
విశేషపఁబడినది, పీఠికపఁబడినది. ౨ తెలుపఁ
బడినది, అవధితము. ౩ నిర్దయ. ౩. నిరా
పిష్టము.

ప్రత్యాద్యము. సం. క. అ. అ. ౧ అదేశము,
అక్షర, సంఖ్య. ౨ తెలుపుట, నివేదనము. ౩
నిరాపరిణము.

ప్రత్యాహనము. సం. వి. అ. న. మ. ౩ ముఖము,
తల.

ప్రత్యాధాము. సం. క. అ. అ. చాత
కాగ్రహము.

ప్రత్యానయము. సం. క. అ. న. మరలఁ
బడుచు.

ప్రత్యాన్వయము. సం. క. అ. అ. ౧ మరల
కడకు, అవధానముకడ. ౨ వైఖ్యము.

ప్రత్యాప్తిము. సం. వి. అ. న. (త) అవత్స
రము. చేపెత్తుకాగ్రహము. (క. రి)

ప్రత్యాన్వాయము. సం. క. అ. అ. ౧
(వీరికి) ప్రతినిధిగా విధింపఁబడెను.

ప్రత్యానుకుఁడు. సం. క. అ. అ. (అ. యిక. అ.)
బోధకుఁడు, బోధింపఁబడు. ౨. విశ్వాస
కారకుఁడు, స్మృతపాఠుఁడు.

ప్రత్యానునము. సం. వి. అ. న. ౧. బోధ
నము. ౨. విశ్వాసము కలిగించుట, నమ్మకము
పుట్టించుట.

ప్రత్యానుతుఁడు. సం. వి. అ. అ. ౧. విశ్వాస
పాత్రుఁడు, అత్రుఁడు.

ప్రత్యానీధము. సం. వి. అ. న. విలుకాఁడు
ఎకభాగాలు ముంకటిచాచి నిలుచుట.

ప్రత్యావర్తము. సం. వి. అ. న. ౧. మర
లు, ప్రతివర్తన. ౨ ప్రతినిధిగాను,
కలిగి చెప్పించెనవాఁడీ మాటునివారించుట.

ప్రత్య- సం. క. అ. అ. ౧. కలుగుచున్నది
అక్షర, ౨. కలిగించునదిగా.

ప్రత్యావృత్తము. సం. క. అ. అ. (అ. అ. అ.)
కలిగించెనది, చాచివేసెనది.

ప్రత్యావృత్తము. సం. క. అ. న. కివా
ర్పిట, చరిత్రము.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. (కాడకముల
లందు) విశ్వాస, విశ్లేషణ. ౨. సంఖ్య,
వేరి. ౩. (కా. క) అక్షర. ౪. లెక్క. ౫. ము
ఖము. ౬. విలుకాఁడు.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. (అ. అ. అ.)
అక్షర, ౨. కలిగించెనది.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. ౧. మర
లు. ౨. కలిగించెనది. ౩. చాచివేసెనది.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. (అ. అ. అ.)
మాటు. ౨. కలిగించెనది.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. ౧. మరలఁ
బడుచు, మరలఁ బోవు. ౨. (యొక్క)
విలువనువలగా నితరులకు మరలించుట.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. ౧. మరలఁ
బడుచు. ౨. కలిగించెనది. ౩. చాచివేసెనది.

ప్రత్యావృత్తి. సం. క. అ. అ. ౧. మరలఁ
బడుచు. ౨. కలిగించెనది. ౩. చాచివేసెనది.
(యొక్క) చిట్టము కలిగించుటను వివరము
ములనుండి మరలించు. ౨. ఉపాధి. ౩. విశ్వాసము.
౪. విశ్వాసము. ౫. విశ్వాసము. ౬. విశ్వాసము.
౭. విశ్వాసము. ౮. విశ్వాసము. ౯. విశ్వాసము.
౧౦. విశ్వాసము. ౧౧. విశ్వాసము. ౧౨. విశ్వాసము.
౧౩. విశ్వాసము. ౧౪. విశ్వాసము. ౧౫. విశ్వాసము.
౧౬. విశ్వాసము. ౧౭. విశ్వాసము. ౧౮. విశ్వాసము.
౧౯. విశ్వాసము. ౨౦. విశ్వాసము. ౨౧. విశ్వాసము.
౨౨. విశ్వాసము. ౨౩. విశ్వాసము. ౨౪. విశ్వాసము.
౨౫. విశ్వాసము. ౨౬. విశ్వాసము. ౨౭. విశ్వాసము.
౨౮. విశ్వాసము. ౨౯. విశ్వాసము. ౩౦. విశ్వాసము.

ప్రత్యుపస్థానము. సం. వి. అ. న. సమాహుత,
చాత్ర.

ప్రత్యుపవేశము. సం. వి. అ. తుం. కానక.

ప్రత్యుల్పాకము. సం. వి. అ. ఎం. గ. చాత్ర.

అ. గర్భగృహపండి యొకపక్షి

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. వ. క. అ. అం. ప్రమా
ఎదు (క. ర)

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. వ. క. అ. అం. ప్రమా
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. న. క. కాత్రము.
(క. ని.)

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. ఎం. గ. కాత్రము.
కాత్రము. అ. సూర్యుడు (కాత్ర)

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన. (క. ని.)

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
విందుటకు) ముఖ్యమైనది. (వ. అ. అం.
కలన.)

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
అద్వయము, కలనము. అ. ముఖ్యము, ప్రమా
నము, క. తుం. క. అ. అం. క. అ. అం.
గ. (కాత్ర.) ప్రత్యుత్తము. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన. కలనము.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన. కలనము.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రత్యుత్తము. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదక్షిణించు. సం. వి. అ. తుం. క. అ. అం.
కలన.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. న. గ. ఉపదేశము.

౧. రాజాదుల కర్పించుకాదు, ఉపదేశము ప్రదర్శనము.

ప్రదేశ(శి)ని. సం. వి. అ. శ్రీ. కాటానము, తల్లిని.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. చూపుట, నూనము. ౨. చూపు, దేశము. ౩. గోడ.

౪. కాటాని.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. చూచు, తలము. ౨. (వైద్య) చూచునట్టిచూపునము.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. అ. అ. అ. చెడినది, చెడినది. ౨. అ. శ్రీ. గ. దోషము, తప్పు.

తెలుసు. ౩. మనిచూపు, సంగ.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. పాటుపడుట.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. మన్నుచూపుట, కృష్ణునకు దత్తిచేయించు మన్నుకాంక్షమునకు బుట్టినకాదు.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. న. గ. తెలుగుట, ప్రకాశించుట. ౨. కాంతి.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. సూచించుట.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. కిరణము.

ప్రదేశము. సం. అ. శ్రీ. ప్రకాశించు.

౪. పద్యమునకు పట్టు యనుకరించునదయ్యును, (అర్థమునకు నది... (కావ్యా. ౨. ౩౪.) (ఇటు ఉంచక అని భావము.)

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. పలానము, పాటిపావుట.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. అ. అ. అ. పట్టిక గల నానినాడు, అతిపట్టు.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. పలానము, పాటిపావుట.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. పలానము, పాటిపావుట.

ప్రదేశము. సం. శ్రీ. = ప్రదేశము.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. మిక్కిలిచేయించు వాడు. ౨. ప్రతిపాటుడు, విశ్వాధి.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. మిక్కిలి చేయించు.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. = ప్రదేశము.

ప్రదేశము. సం. అ. శ్రీ. విశ్వాధి, పగల గాను.

వ ఏమ నీయధ్యయన పునర్యయన నేయ చుండ పద్ధత్యయన బుద్ధత్యయన ప్రదేశమున తోడును వాటింతురు ...

భార. అర్థ. గ. గాను

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. కళ్యాణిభార్య అలా భార్య. (కళ్యాణిభార్య) ౨. నిధానము.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. న. గ. యుద్ధము. ౨. యుద్ధమునకువచ్చి. ౩. కావనము. ౪. చిలుక. - శ్రీ. ముద్దము, పెనర శ్రీ. (శ్రీ. వి.)

ప్రదేశము. సం. వి. అ. న. గ. తిరుగుట. ౨. తుమ్ములుకలిగించు చుండు. (అ. వి.)

ప్రదేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. ఎదిరించువాడు, చెనకవాడు. ౨. కానించు వాడు, తిరుద్రము చేయవాడు.

ప్రదేశము. సం. వి. అ. న. గ. ఎదురుట కాదు. ౨. అదుగురు, తేరునానిన క్రింతు.

ప్రధానధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం. చివర
ధాతువు, రేకమ్మ (వాచ.)

ప్రధానము. సం. వి. అ. అ. అ. ప్రశస్తి.
ముఖ్యము. వి. అ. న. గ. (సాంఖ్య) సత్వ
రజస్తమోగుణాత్మికమున ప్రకృతి. ఆ. పర
మాత్మ. కే. బుద్ధి. క. కార్యసహాయుడు,
సదిత్యుడు (ఇది మిత్రాదులలోనిది.)

ప్రధారణము. సం. వి. అ. న. ఫలవశేషించి
యిచ్చుట. (క. ర)

ప్రధానించే. సం. అ. క్రి. పరగతు, పాఠం.

ప్రధి. సం. వి. ఇ. పుం. బండికంటి కడకమ్మ,
మేది

ప్రధ్యాపనము. సం. వి. అ. న. క్యాపకార్గము
అందు అధ్యపాలు కలిగినప్పుడు అధ్యపకు
తోబాటుగానేయు చికిత్స.

ప్రధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. నాశము, ధ్వంసము.

ప్రధ్వంసాధానము. సం. వి. అ. పుం. ప్రధ్వం
సములే గలిగిన అధానవిశేషము.

ప్రధ్వస్తము. సం. వి. అ. అ. అ. తొత్తిగా
నాశము పొందినది

ప్రసన్న. సం. వి. ఋ. పుం. మునితునుకుడు,
ప్రసాద్రుడు

ప్రసాలి. సం. = ప్రతాళి.

ప్రస్మ. వి. గ. న. సోజము, చక్కనిది.

(వృత్తియందు విగాగమును విశ్వము.)

క. వనితలు మేలపుమొలు మేలు, పునః దిగిచిన
సౌభ్యవరములు మొదలగు ప్రస్మవిశేష
పులు ... (కా. ర. క్రి. ఆ. ౧౩.)

కే. మితామలచూపు అనుమానములకు వన
ప్రస్మవిశేష లక్ష్యము గాఁగ.

కక. గి. ౬౦.

ఉ. ప్రస్తుతివృత్త్యాచరణః పర్యవర్తనైల కేచ
కాంతిసంపన్నత తప్తశామయది భావంత
పల్లవభోగ్య తాదృశ. (కా. క. ర. ౬)

ఉ. ప్రస్తుతి దైవధాతుయధిరంజన సౌభ్యమున
ప్రీతివడిక, గమ్మలు చెందునూ ముందుఁ
గామెడునెత్తుట ..

భా. రా. యు. ౧౨౦౬.

ఆ. సాంప్రము. (మనోజ్ఞుడు అని క. ర.)

క. చూ స్మేయ మేన వలచివచ్చుప్రస్తుతిభవితలు
వలచి . (పాఠం. ౫. ౧౩౧.)

క. తోవలము, మృదువు.

చ. ఫలఫలకంబు దిద్ది కడఁ బ్రస్తుతిమే నెగ
యంగఁజేయుచున్ .. (మై. ౫. ౨౯.)

ఉ. ప్రస్తుతిపాదముల చిలుకవానినఁ, గంజెడు
మేనుఁదఁగెయ్యక, కమ్మలఁ గట్టివట్టు పాద
గానఁగనయ్యెడు నాకు నెచ్చరి

రా. చ. ఆ. ౧౩౬.

డి. వలచేక బంగారబలపాదముతోడఁబ్రస్తుతి
వట్టుతోరము ధరించి. (క్రి. చా. ౪౩.)

ప్రస్మదనము. వి. (√ప్రస్మ.) గ. సొంక
ర్యము, చక్కదనము.

అ. తీలుము గొన్నవాఁడు దొలుమేన నామూత,
బంధనముల సొదలఁపునదనము, నెఱిచి
నాడు ... (కా. అను. ౫ ౧౦౦.)

ఉ. . నలప్రసన్నత, బ్రస్మదనముఁ
కామగలరంగయరాసువనుఁడి విచ్చలుక,
వచ్చెకుఁ చెచ్చు విచ్చు వధివాంధితనమువు
లర్థికోటికై. (పాఠం. ౧. ౪౪.)

ఆ. తోవలత్వము మార్గము.

అ... కను బంగార మేది ప్రస్మదనము, విత్తుభ
వేత నాడు ... (కా. కాం. ఆ. ౩౪౮.)

ప్రస్తు. సం. వి. అ. క్రి. భవనము, పాఠము

ప్రపంచకము

44

ప్రపాతము

ప్రపంచకము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. వివిధ
జాతియందు, విస్తరించును. ౨. సమ ప్రమాణముగా
వివరించును.

ప్రపంచనము. సం. వి. అ. క. ౧. విస్తరించుట,
వివిధీయము. ౨. సమ ప్రమాణముగా వివరించుట.

ప్రపంచముద్ది. సం. వి. (ఇ) శాస్త్రమునందు.

ప్రపంచము. సం. వి. అ. శ్రు. ౧. విస్తారము,
వివిధ, కల్పవిస్తరము, ౨. వివరణము, వ్యాఖ్యా
నము. ౩. విస్తరము, పెక్కువిధములు గలిగి
యుండుట. ౪. సంసారము. ౫. ప్రకారము,
శాస్త్రము. ౬. వ్యత్యాసము, తలక్రింద,
౩. కనుక. ౮. భూలోకము.

ప్రపంచమునైయు. సం. స. శ్రీ. విస్తరించు,
అతిపరిపూర్ణము.

వ. చూచి యెందును ఫలము గానక యా
జ్ఞానము యాయన వింక నేమి ప్రపంచము
నైన నెఱుఁగెను నెదనీపాపుటకర్క (బ్రహ్మ
సం. మేయనైదు ... (కృ. ౪. ౩౩.)

ప్రపంచించె. సం. స. శ్రీ. విస్తరించు, అతిప
రిపూర్ణము.

వ. ఈశ్వరమున నై మహ్యునిపరిపూర్ణముగా
నితయుం బ్రపంచించునదియె ...

కవిక. ౫. ౧౫౩.

ప్రపంచితము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. విస్త
రించునది, వివిధీయమునది. ౨. వ్యాఖ్యా
నము నేర్చునది. ౩. ప్రకారము, శాస్త్ర
మునది. ౪. సంపాదకము (వాచ)

ప్రపంచితము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. పర
గతించునది, పాతించునది. ౨. క్రిందపడి
నది, ౩. క్షీణించునది, తలగిరునది, ౪. నశించునది.

ప్రపత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ప్రపంచమునైయు
కరణము. (క. ౪.)

ప్రపత్త్య. సం. వి. అ. శ్రీ. పాతించి, కరణ. శ్రీ.

ప్రపదనము. సం. వి. అ. స. ప్రపత్తి, కత్తి
పరిపూర్ణము కరణము.

ప్ర. ... మహాత్మాగ్లసరదై, తమసరదై
ప్రపదన ముపాయములు, తత్త్వములు నేమి
సత్త్వములు మతము, తత్త్వాగ్ల మిది ప్రప
దనమున కరణము.

ప్ర. పరమ. ౮. ౨౦౪. పా.

ప్రపదనము. సం. వి. అ. స. ౧. మోగాలు.
ప్రపదములు ములు. (కవి. ౧. ఆ) (క. ౪.)
౨. మోగాలు, పాద్యము.

ప్రపన్నము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. పాత
నది, పొదినది. ౨. కరణము, కరణము
నది, ప్రపత్తినది. ౩. పాదించునది.

ప్రపన్నదము. సం. వి. అ. శ్రు. చక్రమనము,
తలగిరు. శ్రీ

ప్రపలాము. సం. వి. (క. పి. క) ౧. పాత
పాపుచుండు. ౨. పాపుచుండునచుండు, వివిధ.

ప్రపారకము. సం. వి. అ. శ్రు. ౧. పాత
ధామమునైయు. అంకభేదము. ౨. క్రొత్త
గ్రంథమునైయు. అంకభేదము.

ప్రపాత. సం. వి. ఇ. శ్రు. అపాయము, పాత
కలము.

ప్రపాతనము. సం. వి. అ. స. క్రిందపడినద్రోయుట.

ప్రపాతము. సం. వి. అ. శ్రు. ౧. మునుము,
పాము. ౨. క్రిందపడుట, పాము. ౩. తల
మున నైయుండు, తలమునది కాదు. ౪.
పెరియము, విస్తరము. ౫. మూలము, కట్టు
౬. కొందరియను. ౭. మనోపాము. (క. ౪.)

ప్రవాదికము. సం. వి. అ. తుం. 70మిలి.

ప్రవాసకము. సం. వి. అ. వ. ఒకదినును పాన
కము, పటికలైలును మిరియములు తోవనకుని
చేర్చిన యొకదినును పానీయము.

ప్రవాసము. సం. వి. అ. వ. ౧ మిక్కిలి త్రాగుడు.
అ. గుజుత్తు పెచెదవియొక్క క్రిందిభాగము.

ప్రవాసాలిక. సం. వి. అ. త్రి. చలిపందిరిపెట్టు
లోని చచ్చినవారి నీళ్లుపోయుత్రి.

ప్రవీతామహి. సం. వి. త. త్రి. ప్రవీతాను
పాని భార్య, ముత్తవ్య.

ప్రవీతామహాండు. సం. వి. అ. తుం. ముత్తాక
ప్రవీత(న)ము. సం. వి. అ. త. త. త్రి. మిక్కిలి
బలిపది, మిక్కిలి పీనము.

ప్రపునా(నా)బ(ద)ము. సం. వి. అ. తుం.
చుక్కచర్మము, తగిలన. శి.

ప్రపూరిక. సం. వి. అ. త్రి. కంటకారక
వాడుకు. శి.

ప్రపూర్వగుడు. సం. వి. అ. తుం. పరమేశ్వ
రుడు.

ప్రప్రోషించే. సం. స. త్రి. ఎక్కువగా
బోపించు.

మ. మావానిలోగూడ జ్యయ్యవగొంపోయి
సను సుధోగముల నిర్మలంబుగా ప్రప్రోషింపు
చున్. (రుక్మా. ౫. ౮౦.)

ప్రపాండరికము. సం. వి. అ. తుం. ఏనుగుల
కును మనుష్యులకును గంటికి పాతకరమై కాల
పర్ణియూతులవంటి యాతులుగల యొకవృద్ధము. శి.
తుంబరీకును గంధద్రవ్యము. శి.

ప్రపాత్రి. సం. వి. త. త్రి. మునియనుచురాలు.

ప్రపాత్రుడు. సం. వి. అ. తుం. మునియనుచును
పాత్రునికొడుకు.

ప్రప్రవీతామహాండు. సం. వి. అ. తుం. ప్రవీతా
మహానికండ్రి.

ప్రప్రమాతామహాండు. సం. వి. అ. తుం.
ప్రమాతానుహానికండ్రి.

ప్రపుల్లము. సం. వి. అ. త. త. త్రి. ప్రపుల్లము.

ప్రపుల్లి. సం. వి. త. త్రి. విరియట, వికాసము.

ప్రపుల్లము. సం. వి. అ. త. త. త్రి. ౧. తక్కుగా
విరిసినది, వికసించినది. ౨. వత్తునది 3. ప్రకా
శించునది, వెలుయునది. ౪. తుల్లశిల్లనది,
సంతోషముగలది.

ప్రబంధ(ద్ధ). సం. వి. అ. తుం. (ము త్రి. ము) ప్రబంధ
కర్త, గ్రంథకర్త

ప్రబంధకల్పన. సం. వి. అ. త్రి. ఇంచుకనక్య
మును మిక్కిలి కల్పనయుఁ గలకర్త.

ప్రబంధము. సం. వి. అ. తుం. ౧. ప్రకృష్ట
బంధము, మిక్కిలికట్టు. ౨. అవిచ్ఛేదము, ఎడ
తెంపులేమి, ఎడతెగకుండుట 3. గ్రంథము
యొక్క రచన. ౪. కార్యము.

ప్రబ(వ)ర్ణము. సం. వి. అ. త. త. త్రి. వర్ణము,
ముఖ్యము.

ప్రబద్ధము. సం. వి. అ. త. త. త్రి. ౧. మిక్కిలి
కట్టుబడినది, బంధించబడినది. ౨. ప్రతిబద్ధము,
అడ్డనివలబడినది.

ప్రబల. సం. వి. అ. త్రి. ప్రబలీశి, గొంతు
గోరు. శి.

ప్రబలంచేయు. వి. స. త్రి. దీనివలచేయు.

౪. వలచు గది సత్వరంబుగ, కుదుర్చుకొ
నేయుండును మి కర్మమునకునాని

మాదివట్టుగ, బరగిన గురుకులుడు
సేద ప్రబలమేనెక.

వ. ఇద్విధమున నభ్యుత్థాను యభ్యుత్థులను
దీపింపజేసిన ...

భార. ద్రో. ౫. 3౦౫. 3౦౬.

ప్రబలము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧ మిక్కిలి
బలముగలది. ౨. మిక్కిలమైనది, ఉత్కృటము.
3. గొప్పది. ౪. ముఖ్యము. 5. అ. భ్రం.
పల్లవము, చిగురు.

ప్రబలు, అ. (శి. ౧. పెరుగు, పర్థిలు.

గీ. గగన మెక్కుండ చిక్కుంగఁ గ్రాగిపోవ,
సంభారము నిరర్థ మగుచుఁ బ్రబల

కాశి. ౫. 3.

గీ. పైటచా పెంజుకఁ ప్రబలు ప్రాచీనపర
కుంజుంభంబులు చూచి కొంత నేమె.

దశా. ౧ ౧౧౫.

౨. (సంకోచమలచే) అతిశయింపు, ఉల్లాసం.

గీ. ప్రాయ సేర్పినవాడె నవ్వర్జనమిది, పర్థి
పట్టు ప్రబల ప్రాయంగ నేర్చె.

విక్ర ౧. ౪౬.

గీ. చక్రవిజృంభకాక్రయగానికొసినీ పతిప్రతా
పము మెచ్చి ప్రబలమంజ.

శి. రా. ౧. 3౦.

3. పర్థిలు, ఉండు.

గీ. కాలమాటానలగర్వంబు సర్వంబు ప్రచ్ఛన్న
తమలంఁ బ్రబల పనఁగ.

చూ. భూ. ౬. 3౦౫. (పర్థిలు ౪. ౪.)

గీ. కర్ణాబిర్భి లోకవిఖ్యాత మగుచు,
ప్రబలం గా కని దీపించి ...

తె. భా. ౨. ౪౪. (అతిశయింపు ౪. ౪.)

ప్రబల్లిక. సం. వి. అ. శ్రీ. = ప్రబల్లిక.

ప్రబోధ, గుర్రముగానుండునదియె యభ్యుత్థ
గల కావ్యవిశేషము.

ప్రబోధకము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. మిక్కిలి
రాధింపవచ్చి. ౨. మిక్కిలి యేరులగించునది.

3. నిరాశించునది

ప్రబాలము. సం. వి. అ. భ్రం. ౫. = ప్రబాలము.

౧. చిగురు, శివలయము, నవపల్లవము. ౨.
విశాదండు, ఒకన. 3. పగడము. (శి. వి.)

ప్రబాళఫలము. సం. వి. అ. అ. = ప్రబాళఫలము

ఎఱువండునపు క్రూరు.

ప్రబాళశృంగతకము. సం. వి. అ. భ్రం. =

ప్రబాళశృంగతకము, ఎఱువండునపుకృష్ణము.

ప్రబాహుకము. సం. అభ్య. ౧. మిఠు, శివార్థ

భాగమున. ౨. సమకాలమున, ఒకప్పుడే.

(దీనికే యవలంబం బ్రయోగములేదు)

ప్రబుద్ధము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రబుద్ధము.

వికసించునది. (భ్రమించు) ౨. కాగరితము, మేలు

కొన్నది. 3. ప్రబోధముగలది, జ్ఞానముగలది.

౪. కార్యము చేయుటకుఁగాని, పురుషులకుఁ

గాని కడఁగనది.

ప్రబుద్ధుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.) పండితుడు.

(శి. వి.)

ప్రబోధకుడు. సం. వి. అ. భ్రం. రాజాలకు

మేలుకొలుపువాఁడు, దైతాళికుడు.

ప్రబోధనము. సం. వి. అ. అ. ౧. మేలుకొలుపుట.

౨. మేలుకొనుట. 3. (యూర్వానులనుండి)

తెలిసికొనుట. ౪. యథార్థజ్ఞానము, ౫.

చక్కఁగాబోధించుట. ౬. ఉద్బోధనము, రేఁపుట.

౭. పూర్వమునకుకొన్న చందములకు పరి

మేలుకొనుటగా మరెవమునకై మరలఁబోయి

కొనుట, అనుబోధము.

ప్రబోధ(ధి)ని. సం. వి. అ. శ్రీ. కా. రిక

కుఁగావక. (పరిమళంబు విస్తృత రామరాష్ట్రక

విక్రమణి మేలుకొనును.)

ప్రబోధమును. వి. అ. పుం. ౧. నివర్తన,
బాగరణము, బాగరణము. అ. మెలకెను,
బాగర. 3. (బాగరణమును నివర్తన ౪౭౫)
తెలివి, (అర్జునమును నివర్తన ౪౭౫) తెలివి,
జ్ఞానము, యత్నార్జునము ౪ వికసించుట,
వికాసము. ౫ చక్కగాబోధించుట, వివరణము

ప్రబోధించు. సం. ప. ౧. ౧. చక్కగా
తెలుపు

చ. కనుగొంటే భవదగ్రహం దయినయితే,
పాపవిపాకాగ్రం మోక్షవిపదంబున నీవు
నిట్టినిద్ర లాంచం బాదక గాంచినదం,
దశయా యిండున నీవుకన్నులకె తెంచ
నన్ను బాసేయు ౧, ౧౦ నీవు పీఠంబున
నేటి మారక యకంబోలి కత్తిపంకజ.
చ. అనిప్రబోధించిన.

అ. రా. అ. ౧౫౩, ౧౫౪.

చ. .. అప్పుగున యిందులను నందితుల నెప్పుటి
యిట్లు యొగవిచ్చాదివర్తనగా (ప్రబో
ధించె .. (మార్కం. 3. ౧౦౫.)

అ. ప్రేరించు.

3. రత్నంబులను పూర్వరత్నంబులును నేటి కత్తి
పాపపువిధానవిరతు, అయి ప్రబోధించంగ
నలవిగానన్నదే దోయబగ్గుపాటి నని ...

భార. అం. ౮. ౯౭

3. జ్ఞానోపదేశముచేయు.

చ. ... అతం దశవివికృత యెఱింగి బారత
విడిది తన్నుం (ప్రబోధించుట) ప్రాశ్నించి
యతనికే (ప్రణమించె ...

భార. కాం. ౪. 3౪౭.

ప్రబోధిత్వము. సం. వి. అ. పుం. ౧. మేలు
కొనుట, వివరణము. అ. చక్కగా బోధించు
వివరణము.

ప్రబోధోత్పన్నము. సం. వి. అ. పుం. ౧. ౨౪
మానమున దశవివికృత భువనమున అతని
మత్స్యమివేదము.

ప్రబ్బు = ప్రబ్బులి. వి. ౭౪౭౭౭ విన్నతెట్టు.

చి. ఈయెల సంపంగ వియ్యము లాన్వగదలు
దబ్బులు ప్రబ్బులు త్రాళ్లు పేర్లు.

అచ్చ. రా. సం. ౨౫.

చ. ... నీటిమండపాటానక చాటులు ప్రబ్బుగ
మల నెక్కిన (మేలు) లకండు తెలన
గన ... (అచ్చ. భా. అ. 3౧. పా.)

చి. పొగమలకొంతి నిం దగవదలెంతో ప్రబ్బు
లార ముంగదబ్బులార. (రచిత. అ. ౮౪.)

చి. ప్రబ్బు ప్రబ్బులి యనఁ బరలంకేతనసంజ్ఞ ...
అం. భా. అ. ౪౪.

ప్రబ్బుము. వి. పబ్బుము, ఉత్పన్నము.

చి. మడిచివార మె పండుగుల (బ్రహ్మములు).

పండిత. పురా ౧౧౫. పా.

ప్రబ్బులి = ప్రబ్బు. వి. ౭౪౭౭౭ విన్నతెట్టు,
తేతనము. ౪.

చి. ప్రబ్బు ప్రబ్బులి యనఁ బరలంకేతనసంజ్ఞ.

అం. భా. అ. ౪౪.

చి. పారివారంబుతో (బ్రహ్మ) సరియె.

బా. పు. ౩. ౫౪.

ప్రబ్బుకొను = ప్రబ్బు. అ. ౧. (సాన్వత్తున.

కా. ౧. వాగ్విదము.

చి. బాకాలియారేద నర్తము పాచి నిల్వినవత్తక
ద్యుతి భూమి (బ్రహ్మ) సగ.

- భా. ౧౦. పూ. ౩౭౪.

చ. అతనినానాటరమున, నానామలు తెలి
యవల ముందిన న, సాన్వత్తరీతనయితే,
మె కీలు ప్రబ్బుకొనియె నర్తంబరమున.

నం. మత. ౧. ౩౭౪.

౧. నడు, ప్రసరించు.

౨. గుర్తెత్త మొదల వచ్చి న్యవహరించు తాళ
రతారమిది చా, గొప్పన గొప్పన
బయటకొం గది మున్నగుచోరెగాళ్లెడ,
బ్రష్టికొనం గుర్రోత్తరంబు నవం
బయిరావుచోరె చ, బ్రష్టియగు శేరిక
చొరె పెట్టిబివస్త్ర ముర్రోపుకుంబుగన్.

కా. ౮. ౧౪౦.

౩. సన్నుతనములు జ్ఞానం బాలిండ్లబు
వులు నడుమల బ్రష్టికొనంగ.

కా. ౯. ౩౦౬.

౪. అతిశయించు, ఉపాసించు.

౫. నిర్భరతలత్ర మదిలో, బ్రష్టికొని
యెంత సైంహరాజ్యులెడి.

అచ్చ. రా. అర. ౩౬.

౬. అచ్చె చగులాళ్ల మది మది, మచ్చెనుచో
సంతరాయ మెవ్వగుచుండున్, బ్రష్టి
కొనమెవ్వగుచు... (కా. ౧. ౩౩.)

౭. ... ధూపధూపకాగ్నికామిమంబున నిజ
సామి కొలువున నున్న నిర్భరతలత్ర మెవ్వనం
బ్రష్టికొనమెవ్వ శేరికొంగారరన సమద్రంబు
నవ ... (కా. ౨. ౯.)

౮. సంధిలు, కదియు.

౯. రణధీరువులు విశరణధీరువులు లేక ప్రత్యర్థ
అర్థులు ప్రష్టికొనన. (కా. ౮. ౫౪౪.)

ప్రబు. అ. శ్రీ. (క. పరవ్ర.) ౧. వ్యాసించు.
పరవ్ర.

౧౦. పలుచన మంటలు ప్రష్టికొన, నలుపున్నురణ
మన నిగుడువయ్యున్నుంబు, జలజాక్షుంబు
గది ... (కా. ౪. ౩. ౩౧౯.)

౧౧. వనధు లెల్లను గ్రోలి తనియక పెనుపొంది
బవళాన్ని యెంతల బ్రష్టికొన

చా. ౩. ౩౪.

౧౨. ... సొంతం సంధ్యారాగనందనరమణ
చేతనాదు బ్రష్టికొనబయలన్.

కా. ౪. ౧౦౪.

౧౩. పెరుగు, వర్ణిలు, అతిశయించు, అధికము.

౧౪. పాండు చర్మవ్రణమన బాలించె రాజ్యంబు
పాండవు లెక్కడు ప్రష్టి యశము.

౧౫. లాభమున భరతానందయొల్లన మెవ్వరె,
నగ నొకప్పుది ... (కా. ౩. ౩. ౨౯.)

౧౬. శంకారతామరానం బాగవతానందించున
యం బ్రష్టికొన గడునిర్భరతలత్ర విక్రమం
బున... (కా. ౫. ౧౩౬.)

౧౭. అభయం బంధకంతుల బ్రష్టి నధిక,
లవలల తెలుపంగ.

కా. ౪. ౩. ౨౮౦.

౧౮. నిలుచు, నిలిచియుండు, వర్ణిలు, ఉండు.

౧౯. బలరక్తముండు పాండవ బ్రష్టికొన పిష్ట
మైత్రీని మార్చును మివ్వడు... (కా. ౫. ౨౦౪.)

కా. ౪. ౨౦౪.

౨౦. గుణము వికారంబున నొకరియను లేనినిజ
జగంబు పెట్టి జనించు, బ్రష్టి లేక
నందు బలంబు నవ్వ గా దీకుండు
బ్రహ్మ మివ్వడు...

కా. ౧౦. ౪. ౧౨౩.

౨౧. సంధిలు, మాడు.

౨౨. ... నిర్భరతలత్ర తవలంబు బ్రష్టి
శేరి ... (కా. ౪. ౩౯౧.)

౨౩. కలియు, మాడు. (క. ౪.)

౨౪. పెరుగ గంధతాళి నిడుకొని నవజాతి
నిర్భరతల బ్రష్టి యున్ను పెట్టె.

కా. ౪. ౫. ౨౦౯.

ప్రభ. ౧. అ. శ్రీ. ౧. ౩౩. ౨. ౩౩౪.

౩. పుట్టింబుననుండి భూవర్ణవిభాగము క.

ప్రభంజనము

100

ప్రభాసము

మధ్య ౫. తనెదవి చుట్టలము. ౨. ఒకతప్పురస.
౩. మార్గపట్టి లేదము. ౪. గోపిలేశము.

ప్రభంజనము. సం. వి. అ. ప. చక్కగా విలు
యు. - పుం. వాయువు. విలు (అ. అ. అ.)
చక్కగావిలుచునది.

ప్రభద్ర. సం. వి అ. శ్రీ. ప్రసారజీలక,
గొంతెనుగోరు. శ్రీ

ప్రభద్రకము. సం. వి అ. ప. పంచదళాక్షర
పాదచుగు ఘటోలేదము. పదునెవ్వరముల
పాదముగల యొకాక్షర వృత్తము

ప్రభద్రము. సం. వి అ. పుం. నిలము,
ము. శ్రీ.

ప్రభవ. సం. వి. అ. పుం ఒకాక్షర సంపత్సరము.

ప్రభవము. సం. వి. అ. పుం. గ. నదీమూలము.
౨. పుట్టుక, జన్మము. ౩ కారణము. ౪.
ప్రభావము, పరాక్రమము.

ప్రభవించు. సం. అ. శ్రీ. జనించు, పుట్టు.
క రాగిత్వము విడువదు నిను, రాగవిహారము
దగుటకుండు ప్రభవించును నీ,ట ...

కార. కాం. ౨. ౫౨౯.

నీ. పరులతోపంబునఁ బ్రభవించుఁ బ్రోధ మశీ
నామకాయుక్తిఁజేసి పాలియె

కార కాం ౩ ౪౨౧.

మ. . అతనికె గుంభి యతనికెఁ బ్రతాప్రు
దును బ్రభవించి .. (మార్క. ౧. ౩౧)

ప. శ్రీ పుట్టించు.

చ. అనులకపంబునక వరులుఁ దమ్మునిలే బహు
పుష్కలకర్మమునీతిఁ బ్రభవించుఁగాఁబడిన వివృ
మునిలద్రుడు ...

కార. అది. ౪. ౧౫౬

ప్రభవిల్లు. సం. అ. శ్రీ. కలుగి.

నీ. ప్రభవిల్లుఁ బుష్కలకర్మము నేనినఁజేసి
యభిముఖమునై తెన్నుందినపుడ.

చు. రా. ౧. ౪.

ప్రభవిష్ణువు. సం. విలు. (అ) ౧. ప్రభావ
నిలుడు. ౨. ఉత్పన్నుడు, పేటి.

వి. ఉ. పుం. ప్రభువు.

ప్రభాంజనము. సం. వి. అ. పుం. మునుగ,
కోశాంజనము. శ్రీ. (రీ. ని)

ప్రభాకరము. సం. వి. అ. పుం. గ. జలేడు. శ్రీ.
౨. కుకర్షియనుటల వర్ణలేదము.

ప్రభాకరుడు. సం. వి. అ. పుం. గ. మార్కుడు.
౨. చంద్రుడు. ౩. అగ్ని. ౪. శివుడు.

౫. సమద్రుడు. ౬. ఒకమూలసమద్రుడు. ౭.
వినిమిదవ మన్వంతరమునది దేవగణలేదము.

ప్రభాకీటము. సం. వి. అ. పుం. మిడుఁగులు
బురుగు.

ప్రభాగము. సం. వి. అ. పుం. గ. విభజించుట,
పంచుట. ౨. (గణిత) భిన్నముయొక్క భిన్నము.

ప్రభాతము. సం. వి. అ. ప. తెల్లవాఁడును
మందు నాలుగుగడియలకాలము, నేలరు

ప్రభాసము. సం. వి. అ. ప. దీ ప్తి, కాంతి.

ప్రభాసము. సం. వి. అ. పుం. గ. కోశవంశము
పలనఁ గలుగులేజన్మ. ౨. సామర్థ్యము, శక్తి.
౩. విక్రమము, మగఁటిము. ౪. కాంతి. ౫ ఉత్ప
నము, పుట్టుక. ౬. మహాశక్త్యము. (శ్రీ. ని.)

ప్రభాసంతోడు. సం. వి. అ. పుం. పరమేశ్వ
రుడు, యద్రుడు.

ప్రభాసము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలికాంతి,
పుం. మ. బ్యారకసమీపమునది యొక పిళ్ళ
లేదము.

ప్రభిన్న కరటము. పం. విజ్ఞ. (అ. అ. అ.)
 మహామలే విరిగిన వెళ్ళులుగలది, (అనగా)
 మహామ పట్టివది. (ఏనుగును.)

ప్రతిష్ఠ ము. సా. నిబ. (అ. ఆ. ఆ) ౧. మిక్కిలి
శ్రేయోపకరణము, నీర్వాహకము. ౨. కేవలము
అధికము. ౩. మదముపట్టిక. (విశుద్ధం.)

ప్రభువు. సం. ౭౭. (జి) ౧. స్వామి, విలిం.
 ౨. పురుషోత్తమ.

ప్రభాతము. స. వి. (అ. అ. అ.) ౧.
సంభావము, పుట్టిసరి. ౨. ప్రచురము, అధి
కము. ౩. ఉన్నతము, ఎత్తైనది. ౪. దీర్ఘము,
దీర్ఘము.

ప్రభూతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గ. ప్రభవము,
తల్లిక. అ. మూలము, ఉత్పత్తివము

ప్రభుత్వం. సం. వి. ౨ శ్రీ. మొదలు.
ఉదా : మునిప్రభుత్వములు.

ప్రభేదము. ౧. వి. అ. శ్లో. ౧. విక్రీతి
భేదములు, నీలములు, విక్రీతినివీరి. ౨. విభ
జించుట, తెలుసుకొనుట. ౩. విభజనమున
నుండి వుదముకొలుపు. ౪. విభజనము, విభజి
తము. ౫. ప్రకారము, విశేషము

ప్రభుంశకువు. సం. వి. ఉ. పుం. వాసికా
శోగలేదను

ప్రభుత్వము. పరి. వి. అ. న. సిగ్గులేదు
దండ.

(ప్రము. సరి. వి. అ. శ్రీ. ౧. (కామి.) యథార్థ
కామము. (వ్యతి - ప్రము.) శ్రీ. కామి.

ప్రమోదము. సం విని.(అ.అ.అ.) ౧. చక్కగా
 పూజపడెదది. ౨. సుందరముగలది, సుంద
 రులతోపాటుగలది.

ప్రముఖ గీతము. సం. విద్యా (అ. అ. అ.) అంశం
X క్రింద పాఠ్యమును, ఏదైనా పాఠ్యమును పాఠ్యము
అని.

ప్రస్తుతుడు. ౧౦. విజా (అ.ఆ.ఆ.) ౧. పుష్కరి
మత్తుగొప్పవాడు. ౨. ఉప్పుడు, పుష్కరి
వాడు. ౩. అనవసరము; వివేచనా-
గతవాడు. ౪. కష్టమవాడు, ఉల్లంఘించు
వాడు. ౫. అసహ్యుడు, కామక్షికుడు, ౬.
ప్రమాదకరమవాడు.

ప్రముఖ. పం. సి. ఆ. శ్రీ. హరిశ, వరదా. శి.
(గి. సి.)

ప్రమథనము, యం. వి. ల. నం. ౧౧ క్లికము,
మిక్కిలికలెట్టుట, చుట్టెట్టుట. ౨. శుభ్రము
3 చిలుకలు, కలంబులెట్టుట, విలోచనము,
కలంబు

ప్రమధము. సరి. వి. అ. పుం. గు. గుణము
 ౨ ప్రమదగణము

ప్రమాధాధిపుడు. సం. వి. అ. శ్లో. శివుడు.
ఇతీ ప్రమథనాగుడు.

ప్రమతి. సత్య. విజ్ఞ. (క. నీ. క) చంద్రవతి.

క్రమస్థితము. సం.వి. (అ. అ. ఆ) ౧ చక్ర-గా
సంకరంబునది. చింతంబునది. ౨. క్షేత్ర-
బునది. ౩. అనంత-బునది. ౪.
అంబునది. ౫. అ. న. క్షేత్ర-బునది.
చుట్ట

ప్రముద. గం. వి. ఆ. శ్రీ. యోగవాది
మఠముగలయోగునిది, ఆచార్యుని. ఆ. ఏకాదశా
శ్రుతిపాదోనుక వృత్తార్థమను, పాదమునకు పాద
సోకంధ్యవ్రతములగు యోగాసోక వ్రతము.

ప్రముదకుండ. సు. వి. అ. పుం. పరలాక్షణి
 శత్రువు నా నిరంకు. (బితు నా నిరంకు
 నాకి తెలివారు.)

ప్రమేయము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) ౧. కొలువదగినది, కొలువదగినదనినది, పరిచ్ఛేదము. ౨. అవధాన్యము, నిశ్చయజ్ఞానము, యథార్థముగా ఎఱుంగుదగినది, ప్రమాణజ్ఞానము నకు విషయమైనది, యథార్థముగా తెలుంగఁగలదని.

ప్రమేహము. సం. వి. అ. తుం. మూత్రవాహనం అను సామాన్యవాచకము.

ప్రమోదనము. సం. వి. అ. న. ౧. సంతోషపెట్టుట. ౨. సంతోషము. వి. అ. అ. అ.) సంతోషపెట్టువాఁడు.

ప్రమోదనము. సం. వి. అ. తుం. ౧. ప్రధవాది సందర్శనములలో కృత్రిమసందర్శనమునకు తరువాతి సందర్శనము. (ప్రమాదాత అని క. ర.) ౨. హర్షము. తీర్పు. ౩. (సాంఖ్య.) ముఖ్య కిద్ధిశీలము. ౪. మిక్కిలుమైన వాసన.

ప్రమోది. సం. వి. అ. (క. నీ. నీ.) ౧. సంతోషపెట్టువాఁడు. ౨. సంతోషియవాఁడు.

ప్రమోదించు. సం. అ. శ్రీ. ఆనందించు సంతోషించు.

మ. . . యోగము పరిమళం దై శ్రీవేదిపాదం బున, ద్విత్వం బంకతలంబుపై నిద్రప్రసాదించక (ప్రమోదించున, ముఖం దీక్షింపి కర్మవాడు . (హరి తి. ౪. ౧౩౬)

నీ, విను సాత్త్విక యోగిగా నర్హులవారిన కనబరిచినోని వసుమధునూ, భందితాశుల కృత్యమునక (ప్రమోదించి నిలకతాలంకారములు కలిపి. (హరి తి. ౪. ౯౧.)

మ. ... బహుభేదంబులైన న్యుగయనిశోధంబులు చూచినఁ (ప్రమోదించి తేలికినాడు నందు ... (కర్తావ్య, క. ౨౦.)

శ్చి, అని వినుచుండు కంగాధికాయనండు, యని వాగ్దంబాది ప్రమాదించి పరితే.

ద్వి. పరమ. ౪. ౩౪౪. పా.

ప్రమోదితుఁడు. సం. వి. అ. అ. అ.) సంతోషపెట్టుఁబడినవాఁడు. వి. అ. తుం. ప్రేరేపించు.

ప్రమోహనము. సం. వి. అ. న. ౧. మిక్కిలి మోహపెట్టుటకు సాధనమైనది. ౨. ప్రమాదము కలిగించు వస్తువిశేషము.

ప్రమోషించు. సం. న. శ్రీ. ౧. మోషించు

న (పుండరీకాక్షుఁడు). కాన కిచ్చుండును ఒక్కముఖంబునఁ బురుషులం బ్రమోషించును గనుల యొక్కతయు నొకముఖంబునఁ బురుషులంబులం బ్రమోషించును సంతోషించునని (కా. ౬. ౩౩.)

మం కందర్పవానామతిం వెంది లోగంబు మోషించి సంగంబు మోషించి యెఱిగఁ బల్లింబ్రమోషించు నేలల భూపాలంబునెరి ణ్ణించు నేరితి గామనలంబు నివారించు భోగివంధకము.

౨. దొంగిలించు.

విం. . . విత్తవల్లోకది కంబులన్ రాగవత్తంబులం తేలి తర్రెన్నిది కంబులన్ నిత్యము నిస్త్రీత మెల్లం బ్రమోషించి ...

భోగివంధకము.

ప్రమోహము. సం. వి. అ. తుం. ౧. మిక్కిలి మోహము, మిక్కిలి తెలియకపుట. ౨. మిక్కిలి కలక, కళకళపాటు.

ప్రమ్ము. న. శ్రీ. పరివర్తించు, మట్టువాఁడొకడు. ౪. ... అనాంబంబులఁ, ప్రమ్ము భక్త్యేషిత కర్మిని ప్రోత్సహించువా.

మ. ... (కర్తావ్య, క. ౨౦.)

ప్రయాసపథం. అ. శ్రీ. (ప్రయాసము + పథం.)

ప్రయాసపథం, అలయకరణం.

1. గీతంకు రసస్థాయి, చేతుల బ్రయాసపథం
నీడేరిక నిష్కారణము వశం బొందగ,
పాఠకు గావించి మిగుల పదమదమగు
యక. (పరామ. ౧౧. ౨౧)

2. బావల్యుని మేలా వ్యయంము గా
యతిమాత్ర మేలా ప్రమాదపడి

శ్రీ. ౨౦౬

ప్రయాసము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧౬ రుత్తుము,

పూనిక, పిడిక. ౩. ఎ. శ్రమము, పా, ౩.
శ్రమము. ౪. అవిద్యాపించుకము (అపిడి,
అపిడి, రాగము, శ్రమము, ఎ. అభి. కు.)

ప్రయ = ప్రయ్యై, వి. (√ప్రయ్యై)

౧. వింప, మాలు

అ. భానూదయంబున, వివిధ పురములందు
బొంద 1 బానూదయరానిపట్టి పేరియు
ప్రయ్యై వా, పంపి వగయు నెల్లభిగి
గలుగు. (ప్రయ + అన్ = ప్రయయన్ =
ప్రయ్యై.) (భా. మా. ౧౩౦.)

ప్రయమాలు. ౧. శ్రీ. నిండులక్ష్యపెట్టెనుండు.

2. విషయ పాపములెల్లమనభిప్రాయములలోబ
యది భర్తలు గలచి మనవి, బ్రహ్మ
మాత్ర యేమిటికయినను గిర్ధించువానిగా
మనకట్టు. (భా. ౪౦. 3. 3౯౯.)

ప్రయమెట్టు. అ. శ్రీ. నిండుమాత్ర.

3. మయ్యధిక దగభాస్తిమయ మాత్ర నేటి
భిన్నమైన బ్రహ్మపట్ట పరిమె.

భా. అ. శ్రీ. 3. ౧౯౪.

ప్రయక్రమము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧.

గాడికగట్టుబడినది ౨. ప్రయోగంపడబడినది.
(పదము మొ.) 3. ప్రేరణము, పురోజ్ఞుబడి

నేటి. ౪. విధింపబడినది ౫. మిక్కిలిబాధ
కొన్నది. ౬. ప్రయోజ్యము, పంపరిగా చేయక
దగినది.

ప్రయ్యై. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. ప్రయోగము.
(వినియోగము, అవయోగము. ౨. ప్రేరణము,
పురోజ్ఞము. 3. ప్రయోజనము, కార్యము, 4.

ప్రయ్యై. సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వినియోగము, అవయోగము, ౨. వికలత్వసంభవము.
౩. వికలత్వసంభవము.

ప్రయోగము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వినియోగము, అవయోగము, ౨. వికలత్వసంభవము.
౩. వికలత్వసంభవము.

ప్రయోగము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వినియోగము, అవయోగము, ౨. వికలత్వసంభవము.
౩. వికలత్వసంభవము.

ప్రయోగాతిశయము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వినియోగము, అవయోగము, ౨. వికలత్వసంభవము.
౩. వికలత్వసంభవము.

ప్రయోగము. సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వినియోగము, అవయోగము, ౨. వికలత్వసంభవము.
౩. వికలత్వసంభవము.

ప్రయోగము. సం. మ. త్రి. గ. ఉపయోగము-

(క) శ్రీకరించు, అవలంబించు.

మ. కుక్రమతీరుమం బందయోపాయం బైన
యమేక్ష వల్ల దానిం బ్రయోగించు
భంగియుం బెప్పెద.

భార కాం ౨ ౪౧౩.

(చ) ఇచ్చు.

మ. ఆయుర్విహితం దయినతోగిరిం బ్రయోగించు
నాపగంబుమం బోద (సం. ౪ ౨౯౯)

(ట) ఏయి, బాణమునైచు

మ. ప్రతివీరులుప్రయోగించు వివిధాస్త్ర
శస్త్రప్రాతంబులు శోధ విలచి వెక్క
చును చూర్చు ౬ ౧౬౪.)

(ఠ) పల్క, ఉచ్చరించు

దం. ఏతద్వరాలాపయ్యుద్ధి తంతాపయ్యగాఁ
బ్రయోగించుట (భోగినిదిండకము)

౨. మంత్రతంత్రాదులనుదెల్పు, వడపు. (౪౪)

ప్రయోగస్థిము. సం. వి. ఆ. భం గుణము

ప్రయోజనము. సం. వి. ఆ. గ. కాంక్ష
మోక్షోపవాడు, కలిగియుండు, యింక
వాడు ౨. కేరీలవాడు, క్షిప్రుడు
భృశాదులను నిరీలంబునాడు. ౩. శ్రీ
నమిచ్చువాడు, శరీరము, ౪ (వాక్యం)
పాడుకరి.

ప్రయోజనము. సం. వి. ఆ. న. కార్మి

యోజ్యము. సం. వి. ఆ. న. కాంక్ష
ప్రయోగించదగినది. ౨ అనుష్ఠించదగినది. ౩.
వియదగినది. ౪. పనిపందగినది. (భృశాదు.)
౫. (వాక్యం) శీఘ్రాతిధాతుకర్త. శ్రేష్ఠుడు
గోపాలబలదేవగోపులను కాపించుచున్నాడు.
ఇది శ్రేష్ఠుడు ప్రయోజకర్త, గోపాలబలం
ప్రయోజకర్త.

వి. ఆ. న. మూలభవము

(ప్రయ్య = ప్రయ, ప్రై) వి. (√ప్రయ్య.)

నింద, దూఱు

౨. ఆ, పంకజసూతిపై నెరయఁ బ్రయ్యిడి
కగను యగ్నిఁ జొన్నెదన్.

కాశి. ౫. ౧౬౩.

(ప్రయ్యిడి. శ ర. పా - మా. ప్రయ్య. శ. ర.)

ప్రయ్యు. ఆ. త్రి. నిందనొందు, దూఱునొందు
చు ప్రయ్యుఁబడు.

ప్రయ్యుఁబడు = ప్రయ్యు (సాధ్యమన భవం)

ఆ సగులలోన, బుద్ధమహిమ యొన బరమ
శత్రుత్యమును బగముచేతఁ బ్రయ్యుఁ
బడెద (కార అది ౬ ౪౫౩.)

ప్రయ్యుం వి. క. తుం వాయువు. (శి. వి.)

ప్రయ్యుం సం. వి. కు. శ్రీ విధియును శ్రీ
(శి. వి.)

ప్రయోగము. సం. వి. ఆ. భం గుణము
గిరిని పడెడి (కర్త) కి ఆ న గ దుదిలి
గించుట. ఆ గ (పాటక.) ప్రస్తావన
మెక్క అంగి నొండు (సా. వి.) ఆ పాట
సం. వి. కు. శ్రీ విధియును
(సా. వి.)

ప్రయోగము. సం. వి. ఆ. భం గుణము

ప్రయోగము. సం. వి. ఆ. భం గుణము

ప్రయోగము. సం. వి. ఆ. భం గుణము
మొట్ట, అంతరంగులు ౨ మొట్ట, అంత
రము

ప్రయోగము. సం. వి. ఆ. భం గుణము
చువది, మొట్టకత్తువది. ౨. పెరుగునది.

ప్రబంధములు. సం. వి. ఆ. భం. బం
రాముడు.

ప్రలంబనము. సం. వి. అ. వ. మిక్కిలి ప్రేలా
దుట.

ప్రలంబము. సం. వి. అ. అ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి
ప్రేలాదునది. సం. వి. అ. అ. అ. ప్రేలాదుట
అ. రెచ్చు, అపకాళు. 3. మెడకడబ్బినపూదండ,
4. పరివిదీనము. 5. స్వము. 6. తగిలము.
7. గిరికాడు. 8. అతాంకరము. 9. గాభ.
10. తోస. 11

ప్రలంబితము. సం. వి. అ. అ. అ. (అ. ఆ. అ.) ప్రేలా
దునది, ప్రేలాదగ్రహణదినది.

ప్రలంబుడు. సం. వి. అ. అ. అ. బలరామునిచే
జంపబడిన యొక రాక్షసుడు

ప్రలంభనము. సం. వి. అ. వ. ఏమటించుట,
తొనపుచ్చుట, వందనము.

ప్రలంభము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. మిక్కిలి
లాభము పొందుట, పడయుట, ప్రాప్తి. 2.
ఏమటించుట, వందించుట

ప్రలపనము. సం. వి. అ. వ. 1. మాటలా
డుట, సంభాషణము. 2. ప్రలాపము, వద
నము. 3. అన్యథా వాక్యము, అర్థములేకుండు.
4. ఏమటించుట, వందనము, పరిమోక్షము

ప్రలము. సం. వి. అ. అ. అ. (అ. ఆ. అ.) వందనము

ప్రలయము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. వాక్యము
అ. కలహంకము. 3. మృత్యువు 4. మూర్ఛ.
5. (అలంకార.) ఒక పద్ధతిచే వాక్యము.

ప్రలయము. సం. వి. అ. అ. అ. (అ. ఆ. అ.) వందనము
విరాళము (పా. ద.) 6. అన్నదనకీర్తి,
కవితనము. 7. శ్రేయము, (2. ని.)

ప్రలవనము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. తేజము
అ. ధుండవేదము. మిక్కిలి శ్రేయము. 4. అ
అనుకూలమునకు శ్రేయము.

ప్రలాపము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. సంభాష
ణము, మాటలాడుట. 2. (కవిజాంతుల తోసను
వారి.) అర్థకూర్మమైన మాట, పలవరము.
3. ఏమటించుట.

ప్రలాపనము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. విమల
కామము.

ప్రలాపి. సం. వి. అ. అ. అ. (అ. ఆ. అ.) 1. మాటలా
డుట. 2. వదనము.

ప్రలాపించు. సం. వి. అ. అ. అ. 1. అర్థకూర్మము
లైన మాటలాడు. (2. 3) 2. (దుష్టములతో)
కలహించుట.

ప్ర. అయ్యయో శ్రీరామభద్రుని యధాంగ
లక్ష్మి నేటితో మాస్వామి పెడతానీ
పోయితే యిది విష్ణుగారి బ్రలాపించు
వాడు (అ. రా. ౮. ౯౪.)

ప్ర. సం. వి. అ. అ. అ. 1. ప్ర
యము నొందినది. 2. మిక్కిలి లీనమైనది 3.
వేస్తే కూర్మము, మూర్ఛించినది

ప్రలేపము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. ప్రలాపమునకు
బూయు మాట పెడలగుమందు దినుసు.

ప్రలోభనము. సం. వి. అ. వ. మృగములను
పట్టుటకు పెట్టుచున్నది. (2. 3)

ప్రలోభము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. మిక్కిలి
భయము, తేరాన.

ప్రలోభించు. సం. వి. అ. అ. అ. 1. తొనపించు,
వందించు.

ప్ర. ఒక్కముఖంబునకు బుర్రలక్రిమివలె (అలా
భించు సంకీర్తనలు వీటి చేబుతము మాన్గి
బులం గావకానగలముల (అ. వంద.)

కా. 2. 3.

ప్రలోభ్యము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. మిక్కిలి
యాచించుదనము, అర్థకూర్మము.

ప్రశ్న. (సం. ప్రభావ) అర్థమేలేనిమాట.

ద్వి. శ్రేష్ఠవాచన సీద గోరింపుచును, ప్రశ్న
బలమును సేదపాట బాచుచును.

పండితా. పురా. ౧౦౧ పా.

ప్రశ్నదనము. వి (ప్రశ్న + తమము; ప్రశ్నద +
తమము = ప్రశ్నదము అవి శ. ర.) ౧. పదయః
బోరుదనము, చాచాలత్వము.

ఉ. ప్రశ్నదనముచే నెఱుగఁపా టొకయింతయు
లేక యెచ్చుట, బల్లిదండ్రునత్పత్తిగ ను
ద్రము లాడిన ద్రుంగి పోదయ ...

భా. శ. ౩. ౩౯.

ఉ. ప్రశ్నదనముచే ననదు పల్లిన బోదల
నెఱుగఁబోవునే .. (అచ్చ. భా. ర. ౨౩. పా.)

౨. పొగయఁబోతుదనము.

ప్రశ్నదకాదు. విణ (ప్రశ్నదము + కాదు)
ప్రశ్నదము.

చ. కాదకాండ కడ (ప్రశ్నదకాండకడ
చేతికాదు అవిపూర్వకత్తును నే మదంబు
నక. (భల్ల. ౩. ఆ. చి. వి.)

ప్రశ్నదము. వి ౧. పాపమ్యము, పరమదనము

గీ. తెలఁది కాదంబు పానంబు నేట పలుకు,
ప్రశ్నదంబును .. యెఱుగఁ ప్రశ్నదనములఁ
జనదు తగుల. (భార. ఉత్క. ౨. ౪౪.)

౨. అప్రియతనము, పరమతనము, దుర్భాష
ణము.

ఉ. ప్రశ్నద మేది యిట్లు కనుపాలుడు వజ్ర
మాతాద్రుణులైన, శ్రేష్ఠుడు వాని నైన
పృథుదేహ మునెల్లడి లేక మంబరిం, తెల్ల
తెలుంగి ... (భార. పభా. ౨. ౩౯.)

గీ. ఓయి విద్యామిత్ర యూహింప కీర్తిం (ప్రశ్న
దంబులు పల్లం బాడి యగునె.

చాళిక్వి. ౧. ౧౪౩.

చ. ఇద్విధంబునం (ప్రశ్నదంబు లాడెదనగాన
మీమృత నానకంబు గోయక నెలఁతులు
ప్రశ్నక ప్రాణంబులు గానక యెట్లు తెలిప
వచ్చు (నైమ. ౩. ౮౮.)

౪. కోసింది పాదు దుర్వి, బాధిపండిత్యమునఁ
ప్రశ్నదము లాడబో ...

వరాహ. ౩. ౮౫.

౪. గురుఁ బల్లిని దండ్రుని పోదయని వకారణము
ప్రశ్నదముఁ బల్లిదము, మృదుతేత .

విజా. ౨. ౪౩.

౩. దుర్బుధ్యము, తెదనవి.

అ. ... ఇట్టికడియ నమ్మియే ప్రశ్నదంబులు,
నీయఁబోదగి తమచు ..

భార. ఆర. ౩. ౨౪౫.

గీ. ఓటఁ దను కవ్య తెను రని నెఱుఁతులేక
తెల్లుబడి (ప్రశ్నదంబులు నీయఁబోదగి,
రథపులెఁగలు (వార. ౫. ౮.)

౪ భార్తృము, దౌష్ట్యము, పొగయఁబోతుఁ
దనము.

గీ. కోపమున మాధుర్యం జొక గుండు నైక,
బానిఁ దప్పించుకొని ప్రశ్నదమున నతని.

౫. నగి యానకలకముఁ గొని, అగతీయమా
కాళి యెక్కి చాపలమున నగ్నిగతిపయ
నైతె ... (భాగ. ౧౦. ఉ. ౫౪౪.)

జ్ఞో. స మంచయిత్వ గ్రాహణం మదిరాకలకం
కపి, గృహీత్యా హేలయామాన భూర్త
స్తం కోపయక మానక.

సం. భాగ. ౧౦. ౩౩. ౧౪.

చ. సవరనిపాపలం దదవితదవి . కొనిపొ
వచ్చినఁ బయపడి నిమగ్నకాలక సేవంగ
తెల్లులఁ ప్రశ్నదంబునం తెల్లం (శ్రా. వి
తిట్టుచు. (ఉ. హరి. ౧. ౫౩.)

నీ అప్పాటఁ బొలుమన నతిగర్వరై ప్రల్ల
దమ్మనఁ దెక్కఁద్ర వప్పరేక, తిత్తియే
భార. అను. ౫. ౧౦౩.

చ త్రకోశం. ప్రల్లదంబున బేలు అందఁజూచి
రాజువివాసము, గొల్లబెట్టి నచి న్నది త్రయఁ
ప్రకారకం గొనిపోవఁగా.

భాగ. ౩. ౨౨౫ (దున్నుకర్మము ౪. ౪.)

౫. దున్నుకర్మాదులు.

౪. పల్లఅత్తులు రజ్జులనం, బ్రల్లదము లనంగ
దున్నుకర్మాదులు అనుట, తే తే న్నది.
అం. ౩. ౪౩.

విణ. గర్వముతోఁ గూచినది.

ఉ వింటిరె వానిప్రల్లదత్త కింఁగితిమోతలు
౪౩౦ ౪ ౧౦౩.

ప్రల్లదీడు = ప్రల్లదుడు. విణ. (ప్రల్లదము +
తీడు.) దుష్టము, దుండగీడు

నీ చక్కనిమానము చిక్కఁబడెన నన్నఁ
బంచబాటుండు గడుఁ బ్రల్లదీడు

విక్ర. ౧. ౧౨౯ (చిక్కనిమానము. ౪. ౪.)

ప్రల్లదుడు = ప్రల్లదీడు. విణ. ౧. దుష్టము,
దుర్మార్గుడు.

ఉ. ప్రల్లదుడైన యొక్కటలపొసగు చేసిన
దానఁ దక్కులంబెల్లను దూషితం బునుట.
భార. అది. ౧. ౧౨౫.

౪. కావున నాప్రల్లదలగుభూవరులబంబుండు...
మార్క. ౮. ౧౧౯.

గీ. . ప్రల్లదులచేత నంకవాచకులచేత .
కల్లరులచేత దర్శించుఁ గలియుగంబు.
తే. బా. ౮. ౨౧౨.

౨. పొగరులతోఁకు, క్రొవ్వివ్వవాడు.

ద్వి. ప్రల్లదుఁ దొకచాశి భ్రమంత నమచు.
బస. త్త. ౪. ౧౦౧. పా.

ఉ. బ్రల్లదుడైనవావరుడు బాహుబలంబునఁ
బట్టి యుద్ధఁజేసి బ్రల్లదుడైన రక్కసుని ... |
భా. రా. యు. ౧౧౯౮

౩. దుండగీడు, అగడములయేయవాడు.

ద్వి. తల్లి లేకుండినవయోడు గానఁ, బ్రల్లదుడై
యన్ని పొట్లకు వచ్చె.

బస. త్త. ౩. ౨౩. పా.

(ప్రల్లదురాలు. విణ. (ప్రల్లద + అలు.) దుష్ట
రాలు.

౪. . కో, పయనము రక్కసియొక గరము ప్రల్ల
దురారై (దుర్మార్గులగుడునది అనిభావము
విద్వి. ౫. ౧౨౧

ప్రవక్త. సం వి ఋ త్తం. ౧. చక్కఁగా
చెప్పవాడు, చక్కఁగా మాటాడువాడు
౨ వేదాదులభక్తము నుపదేశించువాడు.

ప్రవచనము సం వి అ న ం తఁగా
మాటలాడుట, లేస్తగాచెప్పట, చాటుట,
బెల్లదించుట. ౨. అర్థానుసంధానముతో నదిం
చుట, అర్థముచెప్పి వివరించుట. వేదాది
కావ్యము ౪. మాట, వచనము. ౫ కొద్దల
ముఖ్యసిద్ధాంతము.

ప్రవచనీయుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧.
ప్రవక్తయ్యఁడు, చక్కఁగావివరింపఁదగినవాడు
౨. ప్రవక్త. (౩ ౨)

ప్రవణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧
క్రిందికి పిలువాలైనది, కాటకప్రల్లము ౨
నడిచుడుకైనది, బాటుచైనది ౩ ప్రవృత్తు,
సంగీతది, వంకరైనది. ౪. అనక్రము, తగ్గు
గలది ౫. స్పృగ్ధము, తెయ్యముగలది ౬
సమము, అడఁకునగలది ౭. పీటము, తఱి
గినది ౮. నమకము - వి అ త్తం. సం. ౧.
బాటునుదారలు ౩ రియోలొటు, చతుస్పదము.
౨ ఉదరము, కడుపు.

ప్రవర్తన. సం (గ్రా.) ప్రవాసముననున్న,
పరదేశమునకుఁబోవుననున్న.

ప్రవర్తన శిక్షణ. పం. వి. ఆ. శ్రీ. మంగళం
పరజేత మనకు చోపమన్న రూపం.

ప్రణయస్సు(యుడ.) పం. విణ. (వ) ౧.
మిక్కిలివయస్సుచెల్లినవాడు, వృద్ధుడు. ౨.
పురాతనము, పురాణము.

ప్రవరణము. సం. వి. అ. న. ౧. పిఠాపురి
అవ్వనము. ౨. పన్నాకాలాంశికుండు. బాద్దలు
చేయు తీర్మానవిశేషము.

ప్రవరము. సగ విట. (అ అ. అ) శ్రీమము,
మేటి - వి అ తుం గ విలతు, అవ్యయము
అ. అన్ని కాదాము చేయునపుడు బ్రాహ్మణులు
నగ్న విసంపిది చేయునాగ్రతి విశము. 3. సురతి.
౪. గోత్రము. ౫. కప్పడు, గత్తున. ౬ ఉత్త
రీయము, బైరతాపము. ౭ నల్లచెసరి శ్రీ.
౮ సముద్రపుటాద్య (శ్రీ వి).- న. అగరచంద
నము. శ్రీ.

ప్రవరవాహనులు. సం. ౫ అ. పుం. ద్వి.
అక్షిణీదేవతలు.

ప్రవర్తము. సం. వి. ఆ. పుం. అగ్ని హోత్రము,
హోమూగ్ని.

ప్రవర్తము. సం. వి ఆ త్రిం. అగ్నిహోమాది
యాగములం అంగభూతమైన యాగవిశేషము.

ప్రవ ర్తకుడు. సం. వి. (అ. రికా. అ.)
ప్రవ రింపజేయువాడు, నడపువాడు

ప్రవర్తనము. సరి. వి. ఆ. వ. గ. ప్రవర్తింతు.
 ౨. ప్రవర్తింపజేయుట, నడపుట.

ప్రవర్తయిత. సం. విజా. (ము. శ్రీ. ము) ప్రవ
రింపజేయువాఁడు, నడపువాఁడు.

ప్రవ ర్తిం చె, సం. ఆ. త్రి. నడుచు.

క. .. రాజా ప్రవర్తించిన విశ్వాస గురుత్వ
గమన ముచితము మీకు. స. ౧. ౨౩.

ప. 1 | ప్రస్తుతిలక్షణము, జనాభా, చేయు.
మ. విక్రమార్కము, నయనామము విలుపు
ప్రభుత్వముగా నున్నట్లు (అనుకరించు సమర్థ
విగ్రహములకు ముగిసిపోయి...

(మార్చి, పూ. ౩, ౧౯౩౩.)

మ. శకుంతలకవచం బెడింగియుం బాపమ్యురంబు
 (బ్రతు ర్తింది యధర్మప్రవృత్తుండ వయి
 గావున . (భార. సభా. ౨. ౨౨౩.)

వ. గీతవాద్యకృతములును నాదగాఁగల వివిధ
శుభాచారములం బ్రవర్తించ వియోగించ
వలయు (భా. విరా 3. 23)

ప్రవర్తిలు. సం. ఆ. క్రి. గ. ౨ రిండు, జననం.
 వ ప్రజాశాసనసభలలో ప్రవర్తించే యాదీ
 పరియోజనములకు గాఢంగా
 చూచి. ౨ ౨

అ. కదగూ, ఉద్యమించు.

ఉ. లోకములో భుంధనమేతరులే యను
రాధములో ప్రవర్తిల్లుదుగా నను సుఖగతివరి
వీడ యొసర్పఁ గ్రమ్మఁజన్.

మారి పూ. శి ర.

3. ఉండు.

వ. గృధ్రంబును జంబుకంబును ముదంబునంబు
జొంగుచు బోయి తమతమ వతుంబులలో
అబ్రహ్మతంబులై ప్రవ రితి.

ਭਾਰ. ਕਾ. 3 3੮੦.

మ. . మనీయలోని బున ముగ్గోమందై నిర్మ
 ితీ నత్యుదాత్రపదవని (మన రిజిస్ట్రే థ్రు
 తమిం దగుటకుం దశపు ద్వింకనలయీ
 నవితేద. (భార. కాం. ౨. ౪౪౩.)

ర. కలాగు, పుట్టు.

ప్రవర్ధిలు(లు)

ప్రవాసనము

క. ఇద్విధంబునం బ్రవర్ధిలు జనబావంబు గ్రహ
క్రతుంబున సమస్తజీవంబుల తెలిసి చెల్లు
తుండె (రా. వి. ౩. ౩౧.)

ప్రవర్ధిలు(లు). సం. ఆ. శ్రీ. వృద్ధిపొందు.

క. జలంబున నెసంగె బుద్ధుడంబునబోలె
జోకయందం బుద్ధునిల్లి క్రతుంబునం బ్రవ
ర్ధిలి యుడకంబునం కుండ

మార్క. ౪. ౮.

ప్రవర్ధింధ్వ. సం. సం. శ్రీ. కుండు.

క. ... కేటేద్రదిక్పాలకుల్, సాలక్ సంకస
కుండి దివ్యసుమతన్దంబుల్ ప్రవర్ధింది
ర, వ్యేక్త (ఉ. రా. ౨. ౮౧)

ప్రవలు=ప్రబలు. ఆ శ్రీ వృద్ధిబొందు, వర్ధిలు.

క ప్రవలుకు మించు మించునుగరానిగరాన
గరాళితం బగవత్, ధవళిసతోజరాజునుడ
తెలయునింపిరక్ గనియె ..

అచలా ౧. ౪౪.

ప్రవహణము. సం. వి. ఆ. న. కర్మిరథము,

మూలము తెలియనిపోవు పల్లె మొదలగువామా
నము, మట్టితోఁజేసిన బాలకాదుల క్రీడాక
టము.

ప్రవహము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. ప్రవహిం

చుట, పాటుట, ౨. వాయువు. ౩. మహా
వాయువు, ప ప్రవాయుస్పృంధములతో జోకతి.
(ఇదియే గ్రహములకు సంవారము గావించును.)
౪. బహిర్గతనము, ప ర్షనమువెడలిపోవుట.

ప్రవహించు. సం. ఆ శ్రీ పాటు.

(స్థిరరాజుత్రి వర్ణము) గీ. ... కండుగక్రీత
గార్ధియ భుక్త్యవారి, గరగి డిగలా నవ
గ్రహక్రమంబు, గిరులఁబ్రవహించు భావ
నిర్వరము లనగ. (నరాహ. ౨. ౧౧౪.)

ప్రవల్లిక = ప్రబల్లిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧
ప్రహేళిక, గూఢముగానుంచబడినఅర్థముగల
కావ్యవిశేషము.

ప్రవాచకము. సం. విణ. (ఆ. వి. ౩. ఆ) ౧.

వివరణమునీయునది, వ్యాఖ్యానము నీయునది.

౨. ప్రవక్త, మాటకారి.

ప్రవాణము. సం. వి. ఆ. న. నేతప్రవృత్తమునకు
అంశుకట్టుట.

ప్రవాణి. సం. వి. శ్రీ. పాలెవాని సాధక
విశేషము, లాక.

ప్రవాలము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) మిక్కిలి
గాలి ఆస్పదమైనది. (జీవము ము)

ప్రవాదకుండము. సం. విణ. (ఆ. వి. ౩. ఆ.)
వాణించువాడు.

ప్రవాదము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. పరస్పర
కళోపకళనము, ఒకరితోకర ముచ్చటలాడుట.
౨. లోకవాదము, లోకమునందంకిట వ్యాపిం
చినుట, పరంపరగా వచ్చినమాట.

ప్రవారణము. సం. వి. ఆ. న. ౧ ముండుగా
వనించుట. ౨. విశేషము ౩ కావ్యకావ్యము.

ప్రవార(క)ము. సం. వి. ఆ. తుం. గవునెవ,
మనులగు.

ప్రవారోఫలము. సం. వి. ఆ. న = ప్రభాక
ఫలము, ఎఱుకదనప్రభావము.

ప్రవాలము. సం. వి. ఆ. తుం. న = ప్రభావము.
౧. పగడము. ౨. పిఠాకందము, ఒకగు. ౩.
విగుడు.

ప్రవాళాశ్శృంగారము. సం. వి. ఆ. తుం =
ప్రభాళాశ్శృంగారము, ఎఱుకశృంగారము.

ప్రవాసనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. పరజీవ
కావ్యము. ౨. పరజీవమునకు తెడలఁగొట్టుట.
౩. శుభ్రుట, పడము.

ప్రవాసము. సం. వి. అ. పుం. పరదేశభాషము.

ప్రవాసి. సం. వి. (క. నీ. క.) పదజాతా
చేయవాడు, యాత్రకుడు.

ప్రవాసితుండు. సం. విని (అ. అ. అ.) తిరు
పదలపంపబడినవాడు, దేశాంతరమునకు పదల
గొట్టబడినవాడు

ప్రవాహికుఁడు. సం విజ్ఞ. అ. మిక్కిలి వహించు
వాఁడు. - వి. అ. పుం. రాక్షసుఁడు.

ప్రవాహనము. శం వి. అ ప. గ. కలుగుట.
గొట్టుట. ౨ విశేషము.

ప్రవాహము. సం. వి. ఆ త్రి ౧ జ్వలన,
ప్రాశన్న ౨. (దేశకాలములందు) ఎడతెగ
కుండుట, చురతి, పరంపర. ౩. ప్రకృతి. ౪.
వ్యవహారము. ౫. ఆ తమోగము.

ప్రవాహి, సుం. విజ. (క. సీ. క.) గ.మిక్కిలి
 పసించుకొనిపోవునది. ౨. తొలగణుచున్నది,
 తలంబుగొట్టునది ౩. ప్రపసించునది, పాఠం
 నది. - వి. ఈ. స్త్రీ. ఇమక

ప్రవాహిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అతిసారశాస్త్రము.

ప్రవీణులము. సం. వి. అ. వ. గి. అవతార
 బయ్య, మిక్కిలిచిల్లుట. అ. యుద్ధము. 3.
 గ. తర, అల్లరి - విజా. (అ. ఆ. ఆ) గి.
 అగ్రము, చెవరపది. అ. చిల్లుపది (గ. ర)

ప్రవిధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) త్రోసి
 పుచ్చబడినది, పాఠనైవలబడినది.

ప్రతిభాసిలు. సం. ఆ. గ్రీ. ప్రకాశించు.

మ. . . శర్మంతే య, త్యధికంబై ప్రవిధానిలు
 మ్మరభిమల్లా నిలివాచస్పతి.

మల్లార్. పి. వి. కె.

ప్రవీలయము. సం. వి. ఆ. పుం. గ. విక్కిరి
లయము, విక్కిరిలీనయగుట. ౨. పోర్తకాళము.

ప్రవచనము. పం. వి. అ. శ్రీ. సీతకావ్యము. ౧.

ప్రతిష్ఠ. పం. వి. ఆ. శ్రీ. ఆదిత్య. శ్రీ. (చా.ప.)

ప్రతిష్ఠాపకుడు, సం. విజ్ఞ. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రవేశించిన
తా.డు, చొచ్చినవాడు.

ప్రతిస్పర్ధి: పం. ప. శ్రీ. విశ్వరూపయ్య,
వివిధయ్య.

తే నీ విద్యతోద్యమము గాగఁగఁ బ్రవిష్టమిది,
ఎవఁడు తాననించి రప్పుడు భరతఫణి.

உதிரா, ௧. ௧௯௭௭

ప్రవీక్షించు. ఇం. స. శ్రీ. చా.భా.

కా. ఆయాధిరోగ నిర్మూలన శతపత్రాక్షం బ్రహ్మ
క్షింది (ఉ పూరి. ౭. ౧౮౫.)

ప్రవీణుడు. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ) మళలుడు
విభులుడు.

ప్రవీరుడు, సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. ఉత్త
మారు, శ్రీకృష్ణ ౨. విక్రీ లోకరుడు, ౩.
మంచిలోడు.

ప్రవృత్తజనీయము. సరి ని ఆ పుం. ౧. ప్రవృత్త
రక్షము. ౨. మహావీరము.

ప్రవృత్తి ము. సం వి అ న గ రంగమను
 ప్రాసంగికము అ సైతానియ ప్రవరణియను
 మాతాపృ తథేదము

ప్రస్తుతము. సరి విని (అ అ అ) గా. ఆరంభించబడింది. ౨. నవచింతి, ప్రస్తుతిగలది ౩. మాస్కాపునది. ౪ గుండ్రది, పుక్తము, వర్ణము. ౫. ని. ఆ పుం. వర్ణాధరణము, గుండ్రనిసము. (బుర్ర) - స ప్రస్తుతి.

ప్రశ్న. త్రి. సం. వి. ఇ. క్రి. ౧. ప్రవాహము, నిరంతరప్రసరణము ౨ పాదనూత్రికు (ఉదా. కుసుమప్రసరణము) ౩ పదపతి. ౪.

పుత్రి, బిదిక, బ్రతుకుచుండును. ౫. విహార
కర్మములందు ముఖ్యముగా వర్తించుట (పుత్రి
విద్యుత్తి.) ౬. వార్త, వృత్తాంతము. ౭. ఇంద్రి
యములు స్వస్వనివృత్తియందు సంఘటించుట.
౮. విమలగుడువము. ౯. అవంత్యాదిదేశము
(మే ని.) ౧౦. (వ్యాము) (విశ్వకర్మవిద్య
కాష్ఠావాసనము) ప్రయత్నభేదము. ౧౧.
విద్యార్థిదామయము, ఉపయోగము. ౧౨. మూలము
(మే ని.)

ప్రవృత్తిజ్ఞానము. సం. వి. అ. పుం. వేదముల
చారిత్రాశాస్త్రములు, వృత్తాంతము సమీ
క్షితులు.

ప్రవృత్తిదము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. పరిశీ
లన, పరిశీలన. ౨. ప్రాధాన్యము. ౩. పెద్దది
పురుషుడు.

ప్రవృత్తి. సం. వి. ఇ. ప్రి. ౧. మిక్కిలిపుట్టి
౨. ఉత్పత్తి.

ప్రవేళము. సం. వి. అ. అ. అ. ఉత్త
మము, ముఖ్యము.

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. యములు (మే ని.)

ప్రవేళి సం. వి. ఇ. ప్రి. ౧. విమల
మీడిని బలముచే యొకంబరి ౨. (ప్రి
భక్తివిద్యదలంబు) కైసేముక యొక్క
జడగా పెంచుకొన్న దురులు ౩. జలాది
ప్రవాహము.

ప్రవేళ, సం. వి. యు. పుం. రవిమండ.

ప్రవేదనము. సం. వి. అ. న. తెలుపుట, జ్ఞాప
నము.

ప్రవేదము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలివడయు,
కండము.

ప్రవేలము. సం. వి. అ. పుం. వీరముదము, పర్వ
పెసర. ౧.

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖా నాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవేళము. సం. వి. అ. పుం. విశాఖానాట
కాగము. (విశాఖానాటక, రంగమండల బ్రహ్మ
వింశతినివృత్తియందు వరుసగలిగి అర్హత
వేదముగా నిందుకొనవలయును. ఇది ప్రతమ
చరమాంశములగుచుండును.)

ప్రవచనము. సం. వి. అ. న. సహస్రశియగుట,
సహస్రసయ, గృహస్థాశ్రమమందలి తుత్రాదు
లను పడలిపోవుట.

ప్రవచిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. గ. జటామాంసి శ్రీ.
అ. బుద్ధభిక్షుశేధకము.

ప్రవచితరుడు. సం. వి. అ. అ. అ. సహస్రశి
యినవాడు.

ప్రవచ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. గ. పురస్కృతము,
దేశము త్రిమృదుట అ చతుర్థాశ్రమము,
సహస్రసయ. 3. వానప్రస్థాశ్రమము.

శ్లో. రక్షాక్షమాతాః ప్రకట్యాం కల్పవృక్ష
ఇవాశ్రయాః (సం. మ. సం. ౩. ౬.)

ప్రవచ్యబ్రావసితుడు. సం. వి. అ. అ. అ.
సహస్రసయగుడు, సహస్రసయమంది వీధి
వాడు

ప్రవాచము. సం. వి. అ. అ. అ. సహస్రసయ.

ప్రవాచిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కావశి,
సహస్రశివి.

ప్రవాచిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. గ. తపస్విని
అ జటామాంసి. శ్రీ.

ప్రవృ. వి. (క. పరవి = మృత్యుయథుటము.)
కుండ, ఘటము (క. ర.)

క. ఎవ్వలన జగము అన్నిట, బ్రహ్మ
జలము నిలిపివట్టు ప్రజల బుద్ధిచెట్
భాగ. ౩. ౨౦౫.

ప్రశంస. సం. వి. అ. స్త్రీ. గ. స్త్రీతము, పొగ
దీక, కిర్తి, యశము. అ ప్రసాదము.

ప్రశంసకుడు. సం. వి. అ. అ. అ. పొగ
పొగడవాడు.

ప్రశంసనము. సం. వి. అ. న. పొగదీక,
స్త్రీతము.

ప్రశంసాముఖురుడు. సం. వి. అ. అ. అ.
విగ్ధరిగా పొగడువాడు

ప్రశంసించు. సం. న. అ. గ. ముతించు,
వేత్తాన.

ప ధరిత్వాబంగు ప్రముదితాత్మ్యం దగుచు
సమృద్ధాత్మ్యం బ్రశంసించి వివరులై వీడ్కొ
నియె. (భార. కాం. ౪. ౧౧౩.)

క. గజపసి మామి పభివస్త్రింగా.
బ్రశంసించెదన్ (మార్క. ౧. ౪.)

మ. మారి బ్రశంసించంగ రాక ముదివ్య
యలన్ (అ. మా. ౩. ౩)

అ. ప్రస్తావమునకు తెచ్చు.

పంచకము. వీరీతి గామానలబండ్ వివారింతు
శేవాతిలోదన్ వివారింతు శేవెలు రామారి
మందింతు శేవంక గోమృత్ ప్రశంసించు.
భోగిపంచకము

ప్రశంసించు. సం. వి. అ. అ. అ.
పొగడబడినవాడు.

ప్రశంసోపము. సం. న. అ. స్త్రీ. ఒక విధమగు
ఉపమాంతారము.

శ్లో బ్రహ్మతో భుక్త్యుదః పద్మ కృంద కృంద
శోధ్యత, తా మర్త్య కృత్యుభే శేతి సా
ప్రశంసోపమావ్యతే. (కావ్యాద. ౩. ౩౧.)

ప్రశంసనము. సం. వి. అ. న. గ. కాంతక కలి
గించుట. అ. కాంతి 3. పదము, హర్మ్య.

ప్రశంసము. సం. వి. అ. అ. అ. గ. మిక్కిలి
శమము, మిక్కిలికాంతి. అ నివృత్తి, ఉచుక్తవ.

ప్రశంసితము. సం. వి. అ. అ. అ. కాంతి
కలిగించబడినది, పారావృణబడినది.

ప్రశస్తము. సం. వి. అ. అ. అ. గ. ప్రసిద్ధి
తెచ్చినది, పొనియాడబడినది. అ. ప్రశస్తము.

3. కే. నయి, నూనె లోనినవానిదే
పొగపలచినది.

ప్రశస్తి. సం. వి. ఇ. తుం. ఒకానొక పద్య
తను.

ప్రశస్తి. సం. వి. ఇ. త్రి. ౧. ప్రకంప, పొగర్త
అ. ప్రసిద్ధి.

ప్రశస్తి. సం. వి. అ. అ. అ. ౧ ప్రకం
నింపచగినది. అ. ప్రసిద్ధిగల్గించగినది.

ప్రశాంతకాముడు. సం. వి. అ. అ. అ. ౧
కాము మిక్కిలి అదగినవాడు, శృత్యుడు.

ప్రశాంతిము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. మిక్కిలికాంతి
సొందినది. అ. శుభము, శచ్చిది.

ప్రశాంతి. సం. వి. ఇ. త్రి. మిక్కిలికాంతి అ
విశ్రాంతి, విరామము.

ప్రశాంతి. సం. వి. అ. త్రి. అగ్రకాంతి, శాస
కాంతి.

ప్రశాపము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. తెల్ల
కాంతిగలది, తెల్లకాంతిగలది. అ పంచమ
దశయందున్నది. (గర్వపీడము) భవదశయందు
కలిశరణము లేర్పడును.

ప్రశాసకుడు. సం. వి. అ. అ. అ. ౧
మిక్కిలికానించువాడు, నిండునునీయించువాడు,
విధించువాడు. అ ఆచార్యుడు

ప్రశాసనము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧ శిష్యులు మున్నగు
వాటి మంచిచెడ్డలను చెలువుటై కర్తవ్య
కర్తవ్యములను బోధించు వాక్యములను బలు
కుట; కర్తవ్యములను చెలువు వాక్యమును తెప్పట.
అ. ఏలుట, బరిపాలనము.

ప్రశాస్త. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. యు. త్రి. యు. ౧.
ప్రశానించువాడు, నియమించువాడు, కర్త
వ్యాకర్తవ్యములను బోధించి వదల్చువాడు. అ.

ఏలువాడు, రా. రా. - వి. అ. తుం. యుక్తిగ్న
తను.

ప్రశీధిలము. సం. వి. అ. మిక్కిలిశీధిలము,
దిగజేది.

ప్రశీష్టుడు. సం. వి. అ. అ. అ. ౧. ప్రానింప
బడినవాడు.

ప్రశీష్టుడు. సం. వి. అ. తుం. శిష్యునియొక్క
శిష్యుడు.

ప్రశ్నదూతి. సం. వి. ఇ. త్రి. ప్రశ్నాంశ
(శ్రీ ని.)

ప్రశ్న(ము). సం. వి. అ. తుం. ౧ అడుగుట.
(తెలియనివానిని తెలియజేయుమని అడుగుట.)
అ. (వ్యవహారం) విచారణ. 3 విచారణము,
చర్చానియము. ర. సమన్య. ౫. గ్రంథము
యొక్క స్వల్పపరిచ్ఛేదము.

గీ. తెలుగి వడ్లును తెలుగును గలుపుభంగి,
వటవికటంబులనుప్రశ్ని అడిగె .

వా. రా. అ. ౧3. అ.

క. కనులేక్షణ నీ పడిగిన, వినులపక్షములు
బ్రహ్మవిద్యోజకయోగ్యము అతిదుర్లభ
ములు ... (వా. రా. అ. ౧3. ర.)

ద్వి. పాకకాసనుఁ డేల ప్రశ్నగానించె.

ద్వి. హరిశ్చ. ౨౦౦. అ.

ప్రశ్నవిచారుడు. సం. వి. అ. తుం. ౧.
ప్రశ్నోత్తరకాయకుడగు నొక బోధుడు.
(వా. ర.) అ విచారణను తీర్పు చుద్యోగండు.

ప్రశ్ని. సం. వి. త్రి. త్రి. కుంభిక, నాచు. శ్రీ.
(శ్రీ ని.)

ప్రశ్నోపనివత్తు. సం. వి. త్రి. త్రి. ఒకతన
నివత్తు. (ఇందు ఆంధ్రప్రదేశ్ లును ఆంధ్ర ఉత్త
రములు నుండును.)

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. మిక్కిలివదలికవి,
- విగతవిది, ప్రతిభిలము.

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. గ. మరెవరూ,
వివరము, అనునయము, (క. ర) ఆ. ప్రణ
యము, వలతు.

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ.) వి
తుడు, వివరముగలవాడు.

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ.) గ.
"వేదము" నబిదివి, "వేదము" వి. అ. తుం
అతాతామలవ పరమగు నయ్యులతోడి సంధి
యందు వాత్సవగు నయ్యు

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. గుత్తమెవరూడిక,
గాధమగు కలలుక

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. తుల్య, కోవ
మందలివారయ్యన వియటికి వేదలయ్యుట

ప్రశ్న. సం. వి. అ. తుం. (ము. స్త్రీ. ము) అనునవాడు,
ప్రశ్నించువాడు

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. అలవాటు
పటచుట కాడిమొడి యొద్దలవాడు

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. (అ. అ. అ.) గ. అ
గామి, అగ్రసరుడు ఆ శ్రేష్ఠుడు

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. తుం. త్రి తొలుచులివద
ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. మొత్తము,
వెకటి ఆ. దింతనము, అలావక.

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. తెక్కిం
చుట, గణనము. ఆ పర్యవసానము, ధ్యానము,
దింతనము. 3. కీర్తి, ప్రసిద్ధి.

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. ప్రకృష్ట
సంగిము, మిక్కిలితనము, మిక్కిలివదలిక. ఆ.
ప్రసాదము. 3. అనన్తి, వ్యాప్తి. 4. చరా

వివరము. ౫. సంకీర్ణము (కీ. సత్
నల్ల ఉపాధాతో "సామకావనర స్తూ",
విరూపాక్షకృత్యై మోక్షానల్ల వివృతే.
అన్యసంగతులతో వాగ్విది ఇది కలయు
కొన్నప్పుడు ఉపాధిపరామందు; కలయక
వచ్చినప్పుడు ద్వేషింపదగినది కావదు.)
౬. వ్యాప్తి. ౭. అనురక్త్యము. ౮. మైత్ర
వాసక్తి. ౯. ప్రాప్తి.

ప్రసంగించు. సం. స. క్రి. గ. ప్రసాదించు.

వ. అది పరిశీలనతోడికావలం ప్రసంగించి.
భోజనం. ౬. గతిం.

వ పదముడి కార్యములు ప్రసంగించి వాయావీ
మూలముల నయ్యుధిమందు పరిశీలనములు
వింత యొప్పున.

భార. ఉగ్రో. ఆ. గతి.

ఆ. విస్తరించి చెప్పు.

కా. శ్రీరామానుజముఖ్యమామకకథాప్రసంగం
ప్రసంగించుచు ఉరా. ౮. కి. ౩౫.

ప్రసంగము. సం. వి. అ. న. గ. ప్రసాదము.

నకుల చెచ్చుట, సంకర్షణ మొప్పుట ఆ.
ప్రయోగమునకు చెచ్చుట, వివిధసంగములు.

ప్రసంగము. సం. అ. క్రి. మాడు.

ఉ. సకలసంగముల ప్రసంగములతో కల
మగుల మేలు లేక క్రమోన్మీర్ణము.

శేషములు. గతి. పా.

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. తెక్కిం

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. తెక్కిం
చుట, గణనము. ఆ పర్యవసానము, ధ్యానము,
దింతనము. 3. కీర్తి, ప్రసిద్ధి.

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. తెక్కిం

ప్రసంగము. సం. వి. అ. తుం. గ. తెక్కిం
చుట, గణనము. ఆ పర్యవసానము, ధ్యానము,
దింతనము. 3. కీర్తి, ప్రసిద్ధి.

ప్రసక్రించు. సం. అ. క్రి. ప్రస్తావనమునకు వచ్చు.

(౪. ర.)

ప్రసజ్యప్రతిపేదము. సం. వి. అ. పుం. ఒక ప్రసంగమును ఆశాపించి (యజ్ఞివానికే) విషేధించుట. (వ్యతి పర్యవచనము)

క్రి. ప్రసజ్య ప్రతిపేదోఒకం క్రియయాసమా యక్ర వేదో. పర్యవచన స్వ విశ్లేషా య త్రోతరపదేన వేదో.

ప్రసజ్యము. సం. విజ. (అ. ఆ అ) ౧.

తగలువదలదగినది మామూలదగినది ఆ ప్రయోగించదగినది, అనుసంధింపదగినది. ౩. ప్రసక్రింపదగినది, కలుగదగినది

ప్రసక్రి. సం వి వి. క్రి. ప్రసన్నత, సైన్య ల్యము.

ప్రసత్వ. సం. వి క్ పుం. వాయువు.

విజ. (క. ధీ క) మాంసమును భక్షించు జంతువు. (శీ. ౩)

ప్రసత్వరి. సం. వి. ఈ. క్రి. ౧. కల్లి ఆ.

ప్రశక్తి, క్షామము. (శీ. ౨)

ప్రసన్న. సం. వి. ఆ. క్రి. ౧. మర, కల్లు

ఆ. ప్రసవోన్మూయగు. గోత్ర (శీ. ౨)

ప్రసన్నము. సం. విజ (అ. ఆ అ) ౧. విశ్వ

అము. ఆ. సుకుప్తము ౩. దయగలది, అను గ్రహముగలది క. తేటయైనది, తెలివివైచిత్వము. ౫. సరియైనది, సమంజసము.

ప్రసభము. సం వి అ. న. బలాత్కారము.

పుం. వేగము. (శీ. ౨)

ప్రసమోక్షణము. సం. వి. అ. న. ఆశోచనము,

వితోచనము.

ప్రసయనము. సం. వి. అ. న. ౧. బంధనము ఆ కంకుభు, ప్రాస. ౩. బాలము, వల.

ప్రసరణము. సం. వి. అ. న. ౧. చాచగుట విగుడుట. ఆ. పలాయనము. ౩. తృణాదల తెచ్చుటకే పేన రిటువటుప్రాక, అసారము.

ప్రసరణి. సం. వి. ఈ. క్రి. = ప్రసరణము.

ప్రసరము. సం. వి. అ. పుం. ౧. మిక్కిలి విగు డుట, చాచుట. ఆ వ్యాపకము, పర్యట. ౩. యమాదము. ౪. యుద్ధము. ౫ వారా చాస్త్రము, ఇనుపబాణము. ౬. శీను ౭. అను నయము, విషయము (౪ ర) ౮. ప్రలయము. ౯. ప్రణవము. (శీ. వి.)

ప్రసరించు. సం. అ క్రి = ప్రసరిల్లు.

౧. ఆవిర్భవించు, ఆభివృద్ధి కడుగు. శీ. ముఖమున బహువేదములు ప్రసరింపగఁ జేసి వానికే మేలనీక బుద్ధి. భార. కాం ౬. ౫౨౦.

ఆ. ప్రవర్తించు.

క. రాగాదులక, బరిహతులకేయు చిట్లు ప్రసరింతు రిలక. (మార్క. ౪. ౬౪.)

౩. వ్యాపించు.

క. . . సురానుబంధం ... ముగ్ధునిపువ్వు మధింపం జొరంగిరి. దిండిరవింపంబునంబులు (బ్రహ్మం దంబునం (బ్రహ్మం. (మార్క. ౬. ౫౮)

స. క్రి. వ్యాపింపజేయు.

మ. వివరామానుడు చాచి సైంధు మవలి సీర్ల ముర్గాఁగ గ్రహ్యున తెక్కర ప్రస రించి వాయువసుంక్షోభంబున చాచి తాఁకిన .. (మారి. పూ. ౪. ౧౩౬)

(ఇది విస్తృత లి భావము.)

క. భర్తృబునవఁ జలనం బొలసిన సెలవులను విదిత్రంబులగునపుంబులుఁ గన్పంబులు

(బ్రాహ్మిని తోకకై నిర్వహించు ...
హరి. భూ. ౪. ౧౩.

ప్రసరిల్లు. సం. అ. శ్రీ. వ్యాపించు.

శ్రీ. దిక్కుదిశబృందములకు యానివేరిల్లు
దివి బ్రాహ్మిని నవగ.

హరి. భూ. ౪. ౧౩.

శ్రీపసర్వములు. సం. వి. అ. న. గి. చాచుట.

అ. వ్యాపకము, ప్రసరణము.

ప్రస(శ్రీ)లము. సం. వి. అ. పుం. హేయంక
బుతువు. (హాచ.)

ప్రసవకము. సం. వి. అ. పుం. ప్రియశు
వృక్షము.

ప్రసవనము. సం. వి. అ. న. గి. మిక్కిలివిద్యుతము
గనుట. అ. మిక్కిలిఫలముల నిచ్చుట.

ప్రసవబంధనము. సం. వి. అ. న. అవలోచన
చాచి తోడిన, వృంతుము.

ప్రసవము. సం. వి. అ. పుం. గి. విద్యుతముగనుట.

అ. కాశ్చు, గర్భహేయము. ౩ విద్య, అవ
కము. ౪ తుప్త్య. ౫. ఫలము, పండు. ౬.

కార్యము ౭ పాకంపానిప్రసంగము. ౮.

ప్రేరణము. ౯. ప్రసక్తి. ౧౦. అనుష్ఠా.

(శ్రీ. వి.)

ప్రసవస్థ. సం. వి. అ. పుం. శ్రీ. గి. తుప్త్య
తోట, అ. తల్లి. (హాచ.)

ప్రసవించు. సం. సం. శ్రీ. గి. (విద్య)గను.

న. కాశాశ్చిదేవి యాకంతులగు వింహము
విండుల బ్రాహ్మిని. (హరి. భూ. ౧.)

అ. తుప్త్యించు.

శ్రీ. బ్రహ్మ దర్శిని ప్రసవించె నశోకంబు ...

సమూ. ౧. ౧౩౮.

ప్రసవిత్. సం. వి. ఋ. పుం. రంధ్ర, జననము.

ప్రసవిత్రి. సం. వి. అ. పుం. శ్రీ. తల్లి.

ప్రసవ్యము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) గి. ఎవడు.

అ. కుడి. (శ. ర.) ౩. అనుభవము. ౪. ప్రతి
భూమి, వివర్తనము. ౫. అయత్నము.

(శ్రీ. వి.)

ప్రసహనము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) సహ
నములేనిది, పీయశినిది. (క. ర.)

వి. అ. పుం. హంసాశ్చరియగు పక్షి

- వి. అ. న. గి. మిక్కిలిపీయశి. అ. కాచి
లించుట.

ప్రసహము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి

సహించును. - వి. అ. పుం. గి. హంసాశ్చరి
యగుపక్షి, బలవంతుడుగా బట్టియు పక్షి

విశేషము.

శ్రీ. కాశ్చ గృహిణిశ్చ చిల్లశ్చకళహాక.

చాచోకాశ్చ కుంభ ఇత్యాద్యాః ప్రసహా

స్మృతాః (భావప్రకాశక)

అ. ఎదుర్కుట, తాళోర్పుట.

ప్రసహ్యోర్ముడు. సం. వి. అ. పుం. బలవం

తుడుగా పైబడి దోచుకొను కొంగ.

ప్రసహ్యహారణము. సం. వి. అ. న. బలవంతు

డుగా తోనిపోతుట.

ప్రసాతిక. సం. వి. అ. పుం. శ్రీ. అనుభావము,

మాత్మభావము. (హాచ.)

ప్రసాదకుండ. సం. వి. అ. (అ. వి. అ.) గి.

తేయనది, నిర్మలము నేయునది. అ. సంతోష

పెట్టునది, తీర్మానముగూర్చునది.

ప్రసాదనము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) గి.

తేయనది, తేటనేయునది. అ. నిర్మలము గాని

యనది, కలకల్పయ్యనది, అపకమింపనేయునది.

౩. సంతోషపెట్టునది, తీర్మానము గలిగించునది

వి. అ. న. గి. తేయనది. అ. ప్రసన్నముగా

నేయుట. ౩. సంతోషపెట్టుట. ౪. అనుగ్రహము

కలిగించుట. ౫. అన్నము. (శ. ర.)

ప్రసాదము. సం. వి. అ. త్తం. ౧ అమగ్రహము.

౨. నైర్మల్యము, ప్రసన్నత, తేటదము. ౩. కావ్యగుణములలోగొకటి. ౪. చేపనైతద్యము. ౫. గురుజగదులచే భక్తప్రతిష్ఠమైన అన్నము మొదలగునది. ౬. విరాళము. ౭. మనస్సు

ప్రసాదించు. సం. స. శ్రీ. అమగ్రహము.

౧. అగ్రప్రభులుకంటె అతని వారల యెన్నండును తేలియుండంబ్రసాదించి యంతర్విశ్రుం దయ్యి. (భార. కాం. ౩. ౩౮౧) ౪. కరిణులు వేరైన భక్తవృందంబులు గనుగొనం బ్రసాదించునది.

భార. ఉద్యో ౩. ౪౦౮

౧. అది యిట్లున్నట్లునగుదు ప్రసాదించినను పెద్దకాలంబునకు (మార్క. ౧. ౯౨) (ఇట అమగ్రహత్యాగముగాఁ బలికన అది భావము)

ప్రసాదకము. సం విణ (అ. ధి. అ. అ.) ౧. మిక్కిలిసాధించునది, మొదలునది ౨. తేర్చునది, కుద్దివేయునది ౩. వస్త్రదులచే అలంకరించునది

ప్రసాదనము. సం. వి. అ. స. ౧. మిక్కిలి సాధించుట, తక్కువగామొదలునట్లు. ౨. సిద్ధి. ౩. క్రమముగా విస్తరించుట. ౪. అలంకరణము, సైనేత, అలంకారము, భూషణము. ౫. కుక్రూప. - త్తం. కంకటిక, దువ్వెత్త (శ్రీ. ని.)

ప్రసాదని. సం. వి. త. శ్రీ. కంకటిక, దువ్వెత్త.

ప్రసాదక. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. (రాణి మొదలగువారి) అలంకారముచేయు శ్రీ, సైనేయ నది. ౨. సీవారధానము, నివ్వరులు.

ప్రసాదితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. విస్తరితము, పరిపక్వముచేయబడినది, తక్కువగా సాధించబడినది. ౨. అలంకరించబడినది.

ప్రసారణము. సం. వి. అ. స. ౧. వాచుట (రాశంప్రసారణము) (వ్యాయ.) (శ్రియాగ భేదము. ౨. వ్యాపించుట, పడుట. ౩. కిక్రూవును చుట్టుకొనుట. ౪. తిగుచుట. ౫. (వ్యాక.) సంప్రసారణము

ప్రసారణి. సం. వి. త. శ్రీ. గొంతునొకడు, కింటుభరి. ౧

ప్రసారము. సం. వి. త్తం. వ్యాపనము, వ్యాపించుట.

ప్రసారి. సం. విణ. (క. డి. క.) ప్రసరించునది.

ప్రసారిణి. సం. వి. త. శ్రీ. అక్షణాలత. ౧.

ప్రసారితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. విస్తరింపబడినది, విరివిగా చేయబడినది, వ్యాప్తము గావించబడినది. ౨. తిగుతబడినది, (క. ర.)

ప్రసిముత. సం. విణ (అ. అ. అ.) ౧. ఇద్దము, కిట్టబడినది ౨. తత్పరము, అప్రకృము, తగులు గ. ౩. ౩ మిక్కిలికుద్రయ. - వి. అ. స. తూయము, చిను

ప్రసిరి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. కట్టెడు సాధనము. (సంకలమొ) ౨. తంతువు ౩. బాలము, పల (వాచ) ౪. నిర్బంధము. (క. ర.)

ప్రసిద్ధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. వాణి శక్తివని, ప్రసిద్ధిశక్తివని. ౨. ప్రసాదితము, అలంకరింపబడినది.

ప్రసిద్ధి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. భాగ్యతి. ౨. నిష్పత్తి మిక్కిలిసిద్ధి, చక్కగా తగిలెనుట. ౩. అలంకారము, పగ.

ప్రస్తుత. సం. విణ. త. విద్ధ లోనగువాని కనునది. - వి. త. శ్రీ. ౧. తల్లి. ౨. అడగులుము, గోడిగ.

ప్రసూత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బాలంతరాలు.

ప్రసూతము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ౧.

కాశ్యపినిది, పుట్టినిది. ౨. పాదమిది, ఫలినిది. ౩. కనినది, ప్రసరించినది.

వి. ఆ. న. పుత్వ.

ప్రసూతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. ప్రసవము.

కాశ్యప, గర్భమోచనము. ౨. (పుత్వబులోన గునది) కలమాపుట, పాదమూపుట. ౩. ఫలితము. ౪. విద్వ, విల్ల. ౫. తల్లి.

ప్రసూతిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బాలంతరాలు

ప్రసూతిజము. సం. వి. ఆ. న. కాధ, దుఃఖము.

ప్రసూనము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) పుట్టినది,

(కాచ) వి. ఆ. న. ౧. పుత్వ. ౨. పండు

ప్రసూనేషువు. సం. వి. ఆ. పుం. పూనితముడు, మన్యుడు.

ప్రస్ఫుత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. జంప, కాలివిక్ర.

ప్రస్ఫుతజుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పరశ్రీయందుఁ బుట్టినవాడు. (పండ్గోళికాది)

ప్రస్ఫుతము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. విగిడి

నది, చాగినది. ౨. కొనసాగి పెరిగినది. ౩.

కాశ్యపినిది, పుట్టినది. ౪. జీతము, తీవరింపఁ

బడినది. ౫. విహితము. ౬. గతము. ౭. నియం

త్రము, నియోగింపఁబడినది. ౮. తీర్చబడినది.

(౪. ౮) - వి. ఆ. పుం, న. సెండుపలుముల

కాలిని. - వి. ఆ. పుం. చేర, పుడిసిలి.

ప్రస్ఫుతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. చాగనుట,

కాశ్యపి, ప్రసారము. ౨. ప్రసరించుట. ౩.

చేర, పుడిసిలి. ౪. తంతువు, దారము. ౫.

కాశ్య. ౬. జాలము. ౭. కాశ్యరము. ౮.

బంధము. (శీ. వి.)

ప్రస్ఫుత్యరము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రసరించునది.

ప్రస్ఫుమరము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ౧.

ప్రసరించునది. ౨. ప్రసరించునది, విలాసము.

ప్రస్ఫువము. సం. విలా. (అ. ఆ. ఆ.) ౧.

కొలఁగఁబుచ్చబడినది, దిగిదిగుఁబడినది. ౨.

గాయపఁబడినది.

ప్రసేకము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ప్రసించుట,

కాటుట. ౨. ఆసించుము, చల్లుట, తీడుపుట.

౩. కాటుట, చుట్టి. ౪. గలఁపె. లోనగునాది

చిప్పు.

ప్రసేకి. సం. వి. ఆ. పుం. ఆసాధ్యప్రసాదము.

ప్రసేదిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చిన్నతొడి.

ప్రసేవకము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. విలకరిం

న. ౨. ముత్రదీపకప్రాకరము.

ప్రసేవము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. భాగ్యము

పోయునది. ౨. ఎండుపుడట్టు. ౩. విలకరిం

నది. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧. మూతము, పుట్టబడి

నది. ౨. గ్రాభితిము, గ్రుచ్చబడినది

ప్రస్ఫుందనము. సం. వి. ఆ. న. ౧. ఆస్ఫుం

దనము, గంతుపెనుట, శ్రేణుదాటుట. ౨.

విశేషము. ౩. ఆసాదనము, కలిగించుట.

ప్రస్ఫుందము. సం. వి. ఆ. పుం. పండుము అనఁ

బడు చక్రాకారమున కేదిక.

ప్రస్ఫునము. సం. వి. ఆ. న. తడఁబడుట,

తొట్టుడుట, అనుగుతొట్టుట, కాశ్యతడఁ

బడి పడుట.

ప్రస్తరణము. సం. వి. ఆ. న. ౧. పెట్ట, కలెట్ట.

౨. అననము, పీలు.

ప్రస్తరము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. చిన్నబుల్లలోన

కానిచే నేర్పబుదిన పెట్ట. ౨. బాగా. ౩.

రత్నము. ర. దుర్బుక్షి. ౫. (గంధముయొక్క) భాగవిశేషము. ౩. మధ్యము. (౪. ర.)

ప్రస్తుతి. సం. స. శ్రీ. ౧. విస్తరించు, పెంపొందించు.

నీ యజ్ఞ కటాక్షంబునందుఁ గ్రంథిలు తెట్టి, బ్రహ్మర్షి వికృత్తిచేఁ బ్రస్తుతి

భీమ 3 ౧౧౩

౪ చిరియెపు ప్రస్తుతిపన్, దొలదొల్ల నూండు గుంపుమన్ లుంబ విదే నా, తెలయన్ ఫలము వానిక, యలపాంగత్యమునఁ గంఠ

మట గల మయ్యున్. (మదంతా 3 3౩౫) (ఇది రెండవభాగము నుదాహరణము)

౫. ప్రస్తుతియేయు

నీ జనియించెఁ బ్రస్తుతిచినఁ గ్రమంబున యర సత్యభావ లవంగ ప్రస్తుతియు, అప్పు. ర. ౩౩౩

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ౧. స్తోత్రము, ముదిరామము. ౨. ప్రస్తుతి. 3. 1. మము

౪. . . వా, రలు నీ ప్రస్తుతి మది నున్నట్లు గృతము దలంచి ప్రాణములు విడుతు రనిక.

భార. సభా. ౧. 3౩౩.

౪. అవధా నీ ప్రస్తుతి మది నీర్లిన విరభటుల యనుబోయ్యుల. . .

భార. సభా. ౧. 3౩౩.

ప్రస్తుతి. సం. స. శ్రీ. విషయమునఁ దెచ్చు, ప్రస్తుతి మునఁ దెచ్చు.

౫. పశ్చిమఁ బ్రస్తుతి మునఁ దెచ్చు లాగ మ భాషితంబులన్. (మారు. ౫. 3౧౧)

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. భాగవిశేషము.

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ౧. ముందు. ౨. చిరస్థు తెలుగునామచే విరచితము నెత్త.

3. నెత్త. భయ్య. ర. చదువన. ప్రదేశము. ౫. తృణప్రధానము, వృక్షవిస్తారము. (౪. ర.)

౩. (భంజ) లభ్యుగమయ్యెను తెలుగు ప్రాంతమున, భంజ్యుత్తమునందలి ప్రత్యయవిశేషము.

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. భాగవిశేషము.

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. స్తోత్రము, ముదిరామము. ౨. ఆరంభము 3. ఉపాధ్యాయము, అవతారిక. ౪. అమలము, నాటకముయొక్క అంగభేదము.

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ౧. ఆరంభము, ఉపాధ్యాయము. ౨. అవతారిక, ఉపాధ్యాయము.

3. ప్రసంగము. ౪. అవసరము, తగినతరీ, యొక్క సమయము. ౫. ప్రతిరణము. ౬. సామాన్యము

భేదము. ౭. ప్రకృష్ట ప్రస్తుతి, అధిక ప్రస్తుతి.

ప్రస్తుతి. సం. స. శ్రీ. ప్రస్తుతి మునఁ దెచ్చు

(౪. ర.)

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ౧. సమాంతరము, గమికార్యునిదనది, ఒక్కటిగా మారినది. ౨. భగవద్దము, మొదలుండుదనది, మొదలుండుదనది. (వారు.)

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. (భాగవిశేష) సమయము

ము) భాగవిశేషమునఁ దెచ్చు.

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ౧. మొదలుండుదనది. ౨. అరంభించినది. 3. ఉపాధ్యాయము, మూలించినది. ౪. ప్రకరణముచే ప్రాసించినది, ప్రాసంగికము. ౫. ప్రతిపక్షము, ప్రాసము. ౬. ఉద్యోగము, నిర్ణయించినది, నిర్ణయించినది. (౪. ర.)

వి. ఆ. శ్రుం. ౧. ప్రస్తుతి మునఁ దెచ్చు. నిమయము. ౨. ఉపాధ్యాయము.

ప్రస్తుతాంకురము. సం. వి. అ. తుం. 2.6

అర్థాంతరము.

శ్లో. ప్రస్తుతేన ప్రస్తుతస్య ద్యోతనే ప్రస్తుతాం
కరః, శ్లో భృగ్వి సత్వాం మాతస్త్వాం
శతశ్చా క్షణేభ్యయా. (చంద్రాలోకము.)

ప్రస్తుతించు. సం. స. శ్రీ. మిక్కిలి. కొనియాడు

య. .. భువనములు రాజులును భూమన
లున్ నినుఁ బ్రస్తుతింపరే.

భార. ఉద్యో. ౧. 3.23.

క. అని చెప్పిన నమ్మది యచ్చునజనఁబఁది బ్రస్తు
తింది (భార. కాం. ౫. 38౯.)

య. తిదనప్రకరియఁ బైత్యవాఁడనుటయు
సంప బాధిభ్యుఁ బ్రస్తుతింపుదున్.

భార. కాం. 3. ౫.౨౧.

ప్రస్తుప్తుము. సం. వి అ తుం. ౧. మరున

కము, మరునము. శ్లో ౨. చిహ్నావలకులని. శ్లో.
3. బంధిరభేదము, 2.6 విధమగు నిమ్మ. శ్లో.

ప్రస్తుము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. పోవునది,

ఉండునది, వనించునది. ౨. వ్యాపించునది,
వర్షించి. 3. నిలువఁదలొనది, స్థిరము. ౪. వి అ.
తుం. క. ౧. కొండపైత్రము, పర్వతమునందలి
పనుభూమి. ౨. ముప్పదిరెండుపలయల కొలఁది,
నాలుగుమాదిరికొలఁది. (వైద్య.) రెండుకరార
ములకొలఁది. 3. ఉన్మితవస్తువు, తూనికేయఁ
బడినవస్తువు. (మే. వి.)

ప్రస్తానము. సం. వి. అ. క. ౧. గమనము,

పోక. ౨. జగిషువుయొద్దనమునై వెడలిపోవుట.
3 ఉపదేశోపానము, దర్శనమును జోధించు
కాశ్రమము. (ఉపనిషత్తు, గీత, బ్రహ్మసూత్రము
లందఱి ఊఁటిని ప్రస్తావనయే మందు.)

ప్రస్థాపించు. సం. స. శ్రీ. చక్కగా స్థాపనము

చేయ. (క. ర.)

ప్రస్థాపితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చంప

బడినది, ప్రేతము. ౨. చక్కగా స్థాపించు
బడినది.

ప్రస్థాయి. సం. విణ. (క. సి. క.) పోవువాఁడు,

పయనమగువాఁడు

ప్రస్థిత. సం. వి. అ. శ్రీ. అంబులక శ్లో.

ప్రస్థితము. సం. విణ (అ. అ. అ.) ప్రయాణము
పోయినది, ప్రయాణము

ప్రస్థితి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. బయలుదేరుట, గమ
నము, పోక.

ప్రస్థితృడు. సం. విణ (అ. అ. అ.) పయనమై
వాఁడు, బయలుదేరినవాఁడు

ప్రస్తువము. సం. వి. అ. తుం. ప్రసించుట.

కాటుట

ప్రస్తుమ్. సం. వి అ శ్రీ. మునునపెండదము,

శ్లో ముప్పైళ్ళి ప్రస్తుమైచ్చిన భృగరాష్ట్ర
స్థవివ్యలాః

సం భార కల్య ౨౦ 3౦.

ప్రస్తురించు. సం. అ శ్రీ తోఁయ, కస్తుట్టు.

శ్లో కలమరక్కనుని జొక్కనిఁ జక్కఁగఁ
క్రొక్క భద్రకాళిక యందుఁ బ్రస్తురించు.
పాండు. ౫ ౨౯.

ప్రస్తురిల్లు. సం. అ. శ్రీ. ప్రకాశించు.

శ్లో మేగకాళ్యంబున మెలయునుకలప్రకాశము
లీల వనమాత ప్రస్తురిల్లి, వల్లననుకాయమే
జొప్ప. . . (మాలి. ఉ. ౪ ౨౫.)

ప్రస్థాపితము. సం. వి అ క. ౧ వికసనము,

విరియుట. ౨ ప్రకాశనము, బయలుదేరుట.
3. చిలుపుట. ౪ భాగ్యముచెందుట ౫ చేటు.

ప్రస్థావనము. సం. వి. అ. క. ౧ మిక్కిలి

కాటుట, మిక్కిలిప్రసించుట. ౨. పెలయుట.

3. చెలకు, తిట్లు. 4. మూత్రవిసర్జనము. 5. అ. స. ఒకపర్వతము, మూల్యవంతము.

ప్రసాదము. సం. వి. అ. పుం. ౧ ప్రవించుట, కాలుట. 2. మూత్రము.

ప్రసేద్యాహ్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పిరంగిచక్క.

ప్రహతము. సం. వి. అ. అ. అ. ౧ కొట్టు. బడినది, చంపబడినది. 2. వికతము, విస్తరించబడినది. 3. తృణము, పొడిచేయబడినది, పలు మూలు రాత్రునొందినది, త్రోవ. 4. పుత్రులము (కే. ని.)

ప్రహరకుటుంబి. సం. వి. అ. స్త్రీ. కుటుంబిని తృపము. 1.

ప్రహరణకలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. చతుర్దశాక్షర పాదమున వృత్తభేదము.

ప్రహరణము. సం. వి. అ. స. ౧. కొట్టుట, ప్రహరణము. 2. ఆయుధము. 3. యుద్ధము. 4. దమము.

ప్రహరము. సం. వి. అ. పుం. జూము, యూము.

ప్రహరి. వి. (సం. ప్రాకార) ప్రాకారము, చుట్టుగోడ. (క. ర.)

1. అలరేపమునీటి. గావలి యిద్దప్రహరి నా, గళిమాన ఘంటికాపకులు మొలయె. పారి 4. 3. 2.

ప్రహరి, సం. వి. క. పుం. యామికుడు, గంటలు కొట్టుటకు ప్రహరకాలమునందు అధికారము గలిగియుండు బంటు.

ప్రహరించు. సం. (కొట్టు.

1. ...గిడదే బ్రహరించిన గంప మేమియెం, తెంబక నిర్మి (రా. 2. ౧౦౯.)

4. కడపముల బ్రహరించిరి, యడచిరి లాత మల ... (కే. 4. ౫౯.)

ప్రహరిచరించు. అ. (కొట్టు + చరించు.) తిరు, కొట్ట. మె. వాని కాపువలె చుట్టి వచ్చు; ప్రహరించుచేయు.

4. ప్రహరిచరించు తెప్పయు తెరపు లద్దవిగా గడువంబులక. పీచు. ౧. ౧౦౮.

ప్రహరిచుట్టు. అ. (కొట్టు + చుట్టు.) అలంగము తిరుగు, ప్రహరించుచేయు.

మ. అని లించుచు నొక్క ధామమునకు... గంధర్వకాంతల మంగరనివాసాధికయె బుల్లె బ్రహరించుట గంటికి శత్రువుగాక. (వసు. 4. ౨౮.)

ప్రహరిచిరుగు. అ. (కొట్టు + తిరుగు. తిరు, కొట్ట. మె. వాని కాపువలె చుట్టు తిరుగు, ప్రహరించుచేయు; చుట్టుతిరుగు.

గి. ప్రహరిచిరుగు చాలింది తెరపుండు, గవతి మెంగసాల యెరుగులై గవతి మెంగి. కా. 3. 3౨౫.

4. తెలి బ్రహరిచిరుగులెల్లర, బాలగ గిరురింది నగరు చొచ్చి కడంకన రామా. ౨. ౧౧౨.

1. తనదుర్గమునకు న కందినంబును నీతభాను భాస్వంతులు ప్రహరిచిరుగ ... వరాహ 3. ౨౫.

ప్రహర్ష. సం. వి. అ. (బు. రీతి, బు.) ప్రహరించువాడు కొట్టువాడు, యుద్ధము చేయు వాడు.

ప్రహర్షణము. సం. వి. అ. అ. అ. మిక్కిలి మృదువు గలిగించునది. (క. ర.) వి. అ. స. మిక్కిలి మృదువు గలిగించుట అ. పుం. బుధగ్రహము.

ప్రహర్ష (2)ని. సం. వి. అ. స్త్రీ. ౧. పుత్రులము. 2. క్రయాదకాక్షరపాదమున వృత్తిభేదము. (కా. 4.)

ప్రహ్లాది

966

ప్రాంతరము

ప్రహ్లాది. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అక్షరము, సంకరము.

ప్రహ్లాదుడు. సం. విలు. (అ. అ. అ.) సంకల్పము.

ప్రహ్లా(హ్లా)దము. సం. వి. అ. అ. శ్రం. గి. విక్రీతిప్రహ్లాదము, ప్రహ్లాదము. ౨. కర్మము,

ప్రహ్లాదము. సం. విలు. (అ. అ. అ.) గి. హుతియైది, ఏటకాలైనది, ఒకప్రక్కకానియైనది. ౨. కంగిది, నక్షత్రము ౩. అదఃపవగలది, నక్షత్రము ౪. ఆనక్రము, తేలలుగలది.

ప్రహ్లాదము. సం. వి. అ. అ. శ్రం. విలుత్త, అక్షరము.

ప్రా

ప్రా, విలు. (ప్ర)తియందు ప్రాత కల్పమున తొలి యెప్పునిండి కర్మము లాపింపగా మిగిలిన భూపము యా ప్రాత.

ఉదా : ప్రామినుకులు, ప్రావేలు పెం దీవికి అచ్చు పరమగునపుడు యదాగమమును, పరమముల పరమలగునపుడు మగాగమము నగును.

ఉదా : ప్రాయులు, ప్రాయలు, ప్రాగంపు పెం. పీ. చిలి ప్రాగంపుటిట్టికల గోదలుపెట్టి విత్తంబు గారల మనుకొనన్
(ఉ. రా. ౨. ౨౯౨.)

మ. ...మన బ్రాగంపుతా మేదలో, నలుకన్ గిల్లదగొట్టు ౧౧౧ .
ఉ. రా. ౪. ౨౨౨.

ప్రా. వి. (సం. ప్రాస) ప్రాసము, పర్యవృత్త ద్వితీయాక్షరము (వి. ప్రాస.)

౪ క. విభక్త్యాపార్యక్షర, ముఖకక్షన వాచ్చితి అమలం ప్రావర్ణ్య శ్లోకాని కతుకము

పాతంబులు యెరిపై నన్నిపాతముల బ్రాత ముదక. (కవికా. సంఖ్య. ౩౨౨)

అ. పలుకెలుంగులైన పలుకులు గలిగియుం, బ్రాతవర్ణ్యతని పలుగవిక, పన్నె తెల్లక .
ద్యా. ౪. ౧౯౧.

ఉదా : ప్రాయులు, ప్రాగంపు పెం.

ప్రావడి = ప్రాసము వడియును.

మహాకర్మ, అమరః బ్రావర్ణ్య పెంకువాఁ తెలగి వాల్లనచోది విరతి యాచిక్కుమీద కవికా. వా. ౨. ౨౧.

ప్రాంగము. సం. వి. అ. స. గి. ముంగిలి, అళ రము ౨. గృహభూమి, ఇంటిపేల. ౩. పలు పము ఉదక.

ప్రాంగము. సం. వి. అ. శ్రం. పలువము, ఉదక. (విల్వము)

ప్రాంచల్. సం. శ్రీ ప్రకాశించుచున్నది, ఒప్పు చున్నది.

కా. ప్రాంచమ్మపనరాహుమాల దుదిలోఁ బాలిండ్లుటాంగార... (మమక. ౨. ౩౮)

ప్రాంబలము. సం. విలు (అ. అ. అ.) గి. నమ్మ నిది, పరశము ౨ ముఖ్యము, చక్కగాఁ బరియైనది ౩ నిలువైనది (విల్వము)

ప్రాంబలి. సం. విలు (ఇ) చేతులు తెచ్చిన వాఁడు, తెచ్చుగలివాఁడు. - వి. ఇ. శ్రం చేతాచ్చు.

ప్రాంతరము. సం. వి. అ. శ్రం. గి. వివర, అంచు. ౨. (పెదవి, కమ్మ లోనగువాని) మూల ౩. ఎల్ల, మేర. ౪. చిట్టచివర, కొట్టకొన. ౫. తెలు, కొన. ౬. తిరము. ౭. సమీపము

ప్రాంతరము. సం. వి. అ. స. గి. దూరగక్ష్మ మగుచున్నము, వత్తు పొనవట్టివాఁ ౨. తెల్లు

మొదలగునవి నివారణచారి 3. వరుస. 4.
కోటరము, తొట్ల
ప్రాంత ప్రశ్న. సం విలు. (ఉ) ౧. ఉచ్చము, ఉన్న
తము. ౨. నివారణ, చాలినది.

ప్రాశ్న. ఆ. (౩) ఎక్కువ, పైకిపోతు.

సీ. వంకరారెడ్డి వేరి వాటిటి వద్దంబులు పెట్టి
కోట్లకు తూట వైది, ప్రాణి లోపల
కోట్ల. (ఉ మాది. 3. 34)
ఉ ప్రాణివదు. త్రిమూలీభరంబులమొడికి

భా. రా. యు. ౨౦౦.

మ. ఇది గంధర్వము వచ్చి ముట్టుకొని నిం
తెట్టకొని యందుకు భయం, లోదవం బల్ల
ములందు చాలియు సమీపావ్యవహార
ప్రాణియు. (భార. విరా. 3. ౨౩)

(ఇటు స పుష్కర్థము ప్రభు)

౨. ఉన్నతస్థానమునందు, అభివృద్ధినిందు.
౩. మానుమయ దుర్గభయ నిరసనం బగునది
విడు క్రివడుగుటనక, చాని గని తొంటి
యవము, రానిక సమర్థమయన ప్రాకర
వలదే. (భార. కాం. ౨. ౨3౩)

౩. తొమ్మిదోవరుగు, అరుగు.

౪. ... తన, గొంతలనడుమను ప్రాకర
కుందరియూ యనక గానకొను రొసా
యక. (అయ. ౫. ౨౫)

మ. ... కాలు ప్రాణ నది నీవియు నీకరక
పోషిభామియక, గలకల వర్ణ. ...

ప్ర. ౨. ౧౧౧.

ఆ. నీకలనక జోద నిగి తిన్నక ప్రాణం,
తెట మారతైవ ప్రాకరమ.

వేదము ౧. ౨౩.

౪. వాగ్వియ, ప్రసరియ.

సీ. పయ్యవదు నిర్మలమొదల ప్రాణివ
కుము తూయును జోగంధంబు
బాగు ... కాశి 3. ౧౦౯.
(వి. ని. పా. ప్రాకరక ముద్రి.)

౪. అలకొన్నుచ్చుకుతో పెరి, ప్రాణివ లయ
కాల రుద్రభూలావలమొ ...
ఉ. మాది. 3. ౧3౦.

౫. వేదము యరయక నీకరి, పోకొని యని
తవల రత్నతోరణవీరు, ప్రాణివదు
గృహముల .. (భార. ౪. ౮౪)

౫. (తీగ మొ.) అయ్యకొను.

మ. అని గొప్పంబులయెగలు మురభింకలై వట్టమై
తెట్టప్రాణివ యుచు నిమాధిని అతలయిం
కోక్కమై యుండ ... (వి. ౨. ౨౩)

౬. చుట్టుకొను, అవలయ.

౭. నీకర లై నీదుమరలు, ప్రాణంగా నివృ
దత్తమై వదును. (ప్ర. 3. ౨౩)

(నామయి అవలయ అని భావము)

విజ్ఞులప్రాణం = అకలనమగుట

౪. .. ఫణిరాజునా, నీకరమీరును విజ్ఞుల
ప్రాణ వగాధంబులై ..
వరాహ. ౪. ౧౧౦.

సీ. ఒకటి నిండుతండ్రికలు విజ్ఞులప్రాణ
జోగనివ చేరంద యుద్ధి కాయ.

కా. ౧. ౧౨౯.

వట్టియలుప్రాణం = నిరాధారైవకలనము
యెదు.

సీ. కాంభీమప్రాణసంహారంబై వట్టియలు
ప్రాణకర కాలు బ్రహ్మవిదులు.

ఉ. రా. ౮. 3౦౫.

వి. = కాణ ౧. (నీరు మున్నగునవి) కాలు
విలువ తులములే కలిగిన వర్ణవిజ్ఞుల
నీరు.

ప్రాశ్న

విజ్ఞాన

ప్రతి

1. కన్నడ అక్షరాల క్రమం ప్రాంతాన్ని
కావాలిగాకమని గతం.

భా. అర. 3. 20.

2. (కందకంబు) ప్రాచీ, ముఖి

ద్వి, వీర లోకముల వేరించినవండ్ల, ప్రాచీ

వోకున్న వాస్తవికమైన, ముంగ

గొండి కై మింగితి బసవలింగమూరు

పండితా. మహి. 308 పా.

ద్వి, ప్రాచీనమైనవండ్ల ప్రాచీనములు

బస. భ. 3. 1008

3. వీర ప్రాచీనమైన ప్రాచీన నిలవడమే

కట్ట, అపహ్నము.

4. ప్రాచీన కై మింగితి బసవలింగమూరు

మకుటము. ప్రాచీనమైన వీర లోక

భా. అర. 3. 20.

5. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

గలము. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన

భా. అర. 3. 20.

(వి. వి. పా. ప్రాచీనమైన, ముఖి. పా.)

6. మనముపాదనలలోని సమగ్రత, రసవ

ప్రతిబింబించి ప్రాచీనమైన వీర ...

కై. క. 300. 2. 100.

7. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

6. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

వీర ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

మన. 3. 30

8. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

కట్ట, అపహ్నము. 9.

(భా. ప్రాచీన)

9. ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

మన. 3. 30.

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

భా. 3. 20.

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

మన. 3. 30

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

భా. అర. 3. 30.

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

మన. 3. 30.

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

ప్రాచీనమైన వీర ప్రాచీనమైన వీర

మన. 3. 30.

చ. అభ్యుదయ శ్రుంగునం దోగల సంకర
దామరఁ ప్రాచీనఁ గన్త్రువ్యులపులు మూల.

అను. ౧. ౩౧.

౨. నీరు నిలువయుండుటచే గలిగెడు పచ్చని
ముత్యము.

నీ. పాశ్చాత్యులయొక్క ప్రాచీనవర్ణన దిశావర
ణ నాఁ దగ్గర మరకతకృష్ణగరులు

అను ౧. ౫౩.

గీ. సంకతలంకరాక సుస్థానమహిమఁ ప్రాచీ
నవర్ణనమునో బయలు మెఱసి, వచ్చె పరి
గట్టు తొలిపట్టి (నను. ౫ ౩౬)

విరా. పర్యవసరము, నిలువయున్నది (చరిదియె)

నీ. మొదల గంభీరమును గ్రోలి వీరవ బావన
యందు సువర్ణముగఁ ప్రాచీనవర్ణనము
మారి. పూ. ౫ ౨౦౬.

(ప్రాచీన అని ౪. ౨)

అ. అనుమతితోడ నాదితోడ బాగునఁ,
గుడువఁ తెల్లఁ ప్రాచీన కడువఁ తెల్ల

విజ్ఞా. అనా ౩౧.

చ. దధిపర్యాధియఁ గ్రోలగఁగఁ ప్రాచీన బొటఁ
తెచ్చులునుగఁగఁగఁగఁ గ్రాంత

అను. ౪. ౧౧౬.

౨. అపరిశుద్ధము. (నూ. ప్రాచీనము)

౩. ప్రాచీన.

వి. ప్రాచీనవర్ణనాంతరమున భవతబాధమును,
ప్రాచీనవర్ణనాంతరమున ముగ్ధులై మారి.

పండితా. దీక్షా. ౬౦. పా.

౪ : ప్రాచీనఁగ ప్రాచీనము, ప్రాచీనము
ప్రాచీనపురు.

ప్రాచీనఁగ = ప్రాచీన. వి. వారిపర్తి. వాయుఁ
దీగ. (వి. వి.)

ప్రాచీనము = ప్రాచీనము. అ. ౧. (ప్రాచీన.)
అపరిశుద్ధము.

అ. గంగనీర సెంక కలఁగను బదవీరఁ, ప్రాచీ
నవర్ణనమునఁ బుచ్చునయొగ్గము. .
విజ్ఞా. అనా. ౫౦.

ప్రాచీనము = ప్రాచీనము. వి. (ప్రాచీన.)
పూర్వపురుషున నుపయోగించిన పాత్రలు
మొ కుద్దియేట.

నీ. ప్రాచీనమున నేయ శ్రమోదలక రాస క్రల
వలని భయముకంటె. తూ.రా. ౫. ౨౦౨.

ప్రాచీనపురు. వి. (ప్రాచీన.) కుంద్రము
జలమునోపయోగము

గీ. . నీరు, పాన నీరైన నీర్ని ప్రాచీనపురు,
లాది కొఱగాని జలపురు లన్నివిధివి.
(హంస. ౪ ౧౩౬)

ప్రాచీనము. వి. (ప్రాచీన.) నేమను.

(వి. వ. అని ౪. ౨)

నీ. గీ. తోలఁచెఁ ప్రాచీనమీధానమున సరసఁ,
ప్రాచీనపురుషునికంటె బరసితరస.

పా. ౪. ౪౯.

కా. అనుమతివచ్చుటకు ప్రాచీనపు
సంతకపురుషునికంటె.

మను. ౨. ౬౨.

చ. సవనలయొక్క తేనీ గురుసన్నిధిఁ బావక
తోనుఁ దోలఁ ప్రాచీనపురు . . కుది
ముట్టతేనీగఁ బరిమళులంబుగ.

భో.రా. ౪. ౨౨౦.

ప్రాచీన = ప్రాచీన. వి. ౧. వర్ణన. (౪. ౪.)

౨. వర్ణనము, వర్ణనము, గుర్తించు.

నీ. మొదలయగు నీర్నితోడ మొదలగట్టి
మొదల మొదల ప్రాచీనపురు.

కా. రా. కా. ౫౯౩.

ఉ. ప్రాతలు మోడలగిమ్మక గృహములి
కోర్కెలి (కాశి. 3. ౧౦౦.)

చ. ... కవియకంబడి ప్రాతక గదియైన నీడ
కదియెడం తెదకు కొదమకట్టుచుండువు ...
అను. ౪. 3౪.

విను. (దీనిది ఉత్తరపడము పరిమళపత్రము
బహుళంబుగా తొలియెచ్చుమోదివర్ణంబుల
కల్ల లోపంబున. చూ. ప్రా.) ౧. ప్రాచీ
నియు, పూర్వపుది.

ద్వి. పనరింప (గ్రా)తేమి ప్రాతేమి యింక.
బస త్త. ౫ కలక పం

గీ. ప్రాతయనగల బుర్రాకాళ్ళు పరలరుచుండు
అం. భా. 3. ౨3.

౨. పూర్వకాంతపుది, చిరకాలమునుండియున్నది.
గీ. భక్తిమతి లింగపతియను ప్రాతమాట,
నేడుగాగగ్రైతే యలిసీలనేటి.
హార. ౨ ౧3.

౪. తనకు ప్రాతంకలయను, స్థానికు
దోసంగి.. అను. ౨. ౯౫. (నేడం.పా.)

3. భృత్యుడను, సేవకుడు.
అ. పనులగాంచి కాని బ్రతుక గౌరవుల
ప్రాతలయనున్న నేడు భర్తపుత్రుడు, పకు
గణంబుకైలఁ బాలించు .

భార. విరా. ౧. ౨౦౫.
౪. పూర్వపరిచితుడు, పరిచితుడు.

ఉ. ప్రాతల సేమ నీకుం బలుకాములఁబొందక
యెప్పుకాటి నీ,నేతలకు గంటిమి ...
ఉ. హరి. ౪. ౯3.

గీ. ... తేలులు పెల తేలుగలగలఁ బ్రాత,
కాకి గాఁ నేయ నురిపది చేరకుండ ...
అను. ౪. ౨౫౯.

౫. తల్లడు, చిదిగిరి.

గీ. కట్టుబట్టులు గొని ప్రాతలు కయ్యుగోలకు
లకు నిచ్చి ... (అను. ౨. 8౦౦.)

గీ. .. ప్రాతపైచీరమొగన బడకువాడు,
సేనుకైలంబు చిదిగి తొన్ని ముడుచు.
నై. ౨. ౧౪౯.

ప్రాతబసిడి = చిరకాలమునాటి బంగారము.
ఉ. బలితంతుఁగాఁగలక, మూలుగుచున్న
ప్రాతబసిడి మంచి భజార్థుల కిచ్చు ..
పాండు. ౪. ౨౧౧.

ప్రాతరాణుడు = ముసలిప్రాత్యులుడు.
గీ. వచ్చి ప్రాతరాణుఁ డొకఁ డిచ్చు రాశి
పాచి,తడవి నీ పెన్ద రన్న.
కకు. ౧. ౧౯౯.

ప్రామానికము = కెంతు.
గీ. ప్రామానికపుదిగ్గు బ్రామానికపు కిలాపట్టు
కుంగంబులు పరిధివిల్ల.
పారంగ. ౧. ౧౧౨.

౩. ప్రా,ప్రాగల్భము, ప్రాణజువు, ప్రాత
కాఁపు ప్రాతగిల్లు, ప్రాతకడపు, ప్రాత
పలుకు, ప్రాతకుగవాడు, ప్రాతమాట,
ప్రాతజీవము, ప్రాతకడుపు, ప్రాణము,
ప్రాణబుద్ధి, ప్రాణబుద్ధిమాయ, ప్రాణం
గము, ప్రాతేత, ప్రాతయ్యము, ప్రాణమగు.
ప్రామితుడు, ప్రామితులు, ప్రాచిది, ప్రాతేయ.

ప్రాతకాఁపు. విను. (ప్రాత + కాఁపు.) చిర
కాలకాశి.

చ. కడక రుంజు దొడ్లకును గ్రంథము
పైచియు కాక్కాఁటిలో, వడరగఁ
ప్రాతకాఁపులయ రక్తమ గోమఱుంబులు
లందయక. (హరి. పూ. ౨. ౨౧౧.)

ప్రాతగిల్లు(లు). (ప్రాత.) ప్రాతకడుపు.
(౪. ౪. చి. ౨.)

ప్రాతచేదపు. వి. (ప్రాత + చేదపు.) చేదము.

(ప్రాతఃపలుకు(పలుకు))

959

(ప్రాచటలు(బుకు))

1. ప్రాతఃపలుకులు సకాళినిండియుండి, యేను గూర్చుండు నీటియు పడుచు ...

యశ్చాం. ౧. ౧౨౧.

(ప్రాతఃపలుకు(పలుకు)) = (ప్రాచటలు

(ప్రాతఃపలుకు. వి. (ప్రాతః + పలుకు) నేడను

నీ. తొలిసమయం ప్రాతఃపలుకులు మినుకులు

(ప్రాచటలుకు తొలిసమయం, తదాశ్చ

లగు . . . సాం. వి. మాన. ౨.

ఈ. పలుకులెంతిగా మనిషి పట్టు . ప్రాతః

పలుకులు జాకాటముగా నడువంగలెనే,

తల పెగ్రెట్టులంబడియె .

అచ్చ రా. బాల. 3౯.

(ప్రాతఃపలుకువాడు. వి. (√ ప్రాతః) పురాణ

పురాణం, శత్రుడు

1. ప్రాతఃపలుకువాడు తెలియదీప్రాతః

వాడు (అచ్చ రా బాల ౧౩)

(ప్రాతఃపలుకు = ప్రాతఃపలుకు.

వి. (√ ప్రాతః) నేడను

నీ ప్రాతఃపలుకుల కాని బహువాగ్విప్యతి

తేని యదా గెల్ల రచ్చటి యనుమరులు

మా న ౧ ౩.

(ప్రాతఃపలుకుము. వి. (√ ప్రాతః) దాస్యము, నేడ

ద్వీ. తరతరంబులను ప్రాతఃపలుకులుగలగల, . .

(ప్రాతఃపలుకు గోరు నీ పరివారములె.

ద్వీ. పరమ. 3. ౨౧౨. పా.

(ప్రాతఃపలుకు = (ప్రాచటలు. వి. (ప్రాతః + పలుకు)

ప్రాతఃపలుకు, మాయా, ముప్పపట్టు.

ఈ. పలుకులొందు లేక రసభంగము నేయించు

(ప్రాతఃపలుకు, పలుకు దనుకొన్న చూచి . .

విద్య. ౧. ౨.

క. . . ప్రాతఃపలుకు వృత్తి, మును గడుగు

వాడనిన నీ, గగన కమలేత నేడు భరతర

సంక. కవిక. ౨. ౨౧౩.

(ప్రాతః = ప్రాతః, స. శ్రీ. భూమిలో ప్రాతః

పెట్టు.

ద్వీ. . ఒకప్రాతః సాలనీ తమిళుడు,

సహృదయ ప్రాతఃపలుకు తెచ్చెర తెలుపు,

నచ్చుగా నీయట్టి .

బస. శ్రీ ౫ ౪౨౨. పం.

నీ. క్రమమున నాల్గవంతులొక్కరిన నే

ప్రాతఃపలుకు యని మాకు బాధ్యులగు

నైకమందు . (ద్వీ. ౯. ౧౦౩.)

వి. మూలము.

గీ. నగభయంబుల నీగపట్టి దీనిదెట్లు, మాల్

కల్లోలముగల ప్రాతఃపలుకులు.

బహు. 3. ౪.

(ప్రాచటలు = ప్రాతఃపలుకు. అ. శ్రీ. (ప్రాతః +

పలుకు.) ౧. మాయా, సకలం, ప్రాతః.

నీ ములు పడిప్రాతఃపలుకు పలరాజుదానంబున

గంధర్వలూక మేళించి. (ద్వీ. ౯. ౨.)

క. తెలు తెలిసిన వాడెదరను, తలకది

ప్రాతఃపలుకు నిపుడు .

కవిక. 3. ౧౦౨.

ఈ. బలిచెడి సంచించెదపు ప్రాతఃపలుకు

నీనితమున. (క్రీడా. ౪౧.)

౨. అలపడు.

ఈ. . . పలరాజుని ప్రాతఃపలుకులోడినీ ప్రాతః

బడనియెందు దారి కనుపట్టె గొలం

కులజేరి రెంతయున్. (చంద్రా. ౪. ౨౩౯.)

(ప్రాచటలు(బుకు)) = ప్రాతఃపలుకు. వి.

(ప్రాతః = పలుకు) నేడను. (వృత్తియందేక

తరవాంతుడు.)

క. ... నీనునకుల పొందుగఁ బ్రాబల్య-
నుద్రువులొక నుద్రు (నీలా. ౧. ౯౧.)

క. . ప్రాబల్యముల మెదునుకులం నానెల
యొక క్రుకులకుల లేర్లు .
అం. సం. నేను ౪౧

ప్రాబల్య-కదల = ఉపనిషత్తులు.

నీ. ప్రాబల్య-కదలనెందుది మెలంగుచు నేర్పు
గమిత ప్రాబల్య-గ నెదురాను.
అచ్చ. భా. ౧. ౬

ఇట్లే. ప్రాబల్య-కుదలం.

నీ. ప్రాబల్య-కుదలతోఁ బ్రాబల్య-చుచుచుచు
ప్రచుల నుతి లేదవులఁ లేట్టి.
ఉ. రా. ౨. ౧౩౮.

ప్రాబల్య-చార్తల్లి = నేదమార.

దండకము ప్రాబల్య-చార్తల్లి కీర్తిలు
ప్రాబల్య-లూర్పుంగమర్.
అచ్చ. రా. యు ౧౬౧.

ఇట్లే. ప్రాబల్య-కలి.

నీ. ప్రాబల్య-కలి-పాపకుల సింహులమై
యెవ్వనిపదకాంతి యెసక మెసగు
ఉ. రా. ౫. ౩౯.

ప్రాబల్య-లెంకి = మూర్ఖుడు.

గీ. తమ్మిచుట్టము మిమ్మరతసముప్రాద్దు, ప్రాబ
ల్య-లెంకి మూర్ఖుడౌ.
అం. భా. ౧. ౮౧

ప్రాబల్య-ముచ్చ = వి ($\sqrt{\text{ప్రాబల్య}}$)
సానుకుడు.

దండకము మనీయసాత్రింది ప్రాబల్య-
ముచ్చ-వ్యవస్థిచ్చి. (నీలా. ౧. ౪౧.)

ప్రాక. సం. అక్ష. (నీలి తెనుంగుల వ్యస్తప్రయో
గము లేదు.) ౧ ముందు, మందల ౨.
మునుపు. ౩ మొదలు, పూర్వము. ౪ కూర్పున.
౫. మంగల. ౬. నలుగు. ౭. నేనువను.

ప్రాక = ప్రాక. వి. చూలము లుండు కట్ట
యిల్లు, కాట. (౪. ౪.)

ప్రాక-ట్రము. సం వి అ. న. ప్రకటనగా
నుండుట, ప్రసిద్ధత.

ప్రాక-రణికము. సం. విలా. (అ. నీ. అ.) ప్రక
రణములే ప్రా-సిందినది, ప్రస్తుతవిషయమునకు
సంబంధించినది. (ఉపనిషత్తు.)

ప్రాక-నీకుండు. సం. వి. అ. పుం. ౧. స్త్రీలకు
నర్తనము గలపువాడు, స్వప్నపుండు. ౨. పరవా
రాపతివి, ఇతరునిపెద్దముచే పొట్టి ప్రా-వికాస
వాడు. (పాద)

ప్రాకా-మ్యము. సం. వి. అ. న. ౧. ఇచ్చ
యొక్క స్వాతంత్ర్యము. ౨. ఇచ్చాభ్యుత్థా
కత్వము. ౩. అర్థు లేనియచ్చ. (ఇది అష్టవిధ
లగా నొకటి.)

ప్రాకారము. సం. వి. అ. పుం. చుట్టు వైచిత్ర్య
మెలగు, గుడి లోనునవని చుట్టుగోడ, ప్రమాది.

ప్రాకారీయము. సం. విలా. (అ. అ. అ.) ౧.
ప్రాకారమునకుఁ దగినది. (ఇటుక మె.)
౨. చుట్టు ప్రాకారము గలది.

ప్రాకాశము. సం వి అ. పుం. మందలాధర
నము.

ప్రాకాశ్యము. సం. వి. అ. న. ౧. స్పష్టముగా
నుండుట, తెలుతెల్లముగా నుండుట. ౨. ప్రసిద్ధి
భ్యాతి.

ప్రాకృతప్రలయము. సం. వి. అ. పుం. ప్రళయ
లేదము.

ప్రాకృతముక్తము. సం. వి. అ. న. తపన సహా,
కీక్రతుగు రాకాయొక్క నేకమునకు నసంతక
నేకపురాణ.

ప్రాకృతము. సం. వి. (అ. ౪. అ.) ౧. స్వభావవర్తితము, సమాజము. ౨. సామాన్యము, సాధారణము. ౩. అభ్యుదయ, అనుభవము. ౪. ప్రకృతిచలనం బుద్ధిగది. ౫. దేశము. (కావ) వి. అ. న. విశాఖ కౌము.

ప్రాకృతికత్రుప్ర. సం. వి. అ. అ. అ. తనదేశము వలన తనవాతనా దగ్గరము.

ప్రాకృతికము. సం. వి. (అ. ౪. అ.) ౧. ప్రకృతిచలనం గలిగిది. ౨. విద్యాభ్యాసము, భ్రమభ్యాసము. ౩. ప్రకృతిసాధ్యము.

ప్రాకృతికము. సం. వి. అ. అ. అ. సంస్కారము తనవాదము, దీక్షము, పాపము.

ప్రాకృత(స్మ) = పాశ్చాత్య. చూ. పాశ్చాత్య.

౪. తగల (ప్రాకృతము) దీక్షిద్విద్యవలనము లైవలనము యును. ౪. ౧౧౫.

చూ. ... మహాప్రాకృతము తెలంగాణ దీక్షిద్విద్యవలనము పాశ్చాత్య లోకమునందు, పాశ్చాత్య స్మయమును పాశ్చాత్య. ౪. ౩౧.

అ. భరణములందల .. క్రమము క్రమము (ప్రాకృతము) దీక్షిద్విద్య వలనము

ఇందు. ౨. ౨౫.

వి. ప్రాకృతములందల ప్రవృత్తి దీక్షిద్విద్య, ప్రాకృతములందల దీక్షిద్విద్య దీక్షిద్విద్య దీక్షిద్విద్య. ౩. ౫౮.

ప్రాకృతము. సం. వి. (క. ౪. ౪.) ౧. ముందు ప్రకృతి తెలంగాణము, ముందుది. ౨. ముందుది. ౩. ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. (అ. అ. అ.) తెలంగాణ ముందుది తెలంగాణ (కావ) వి. అ. న. విశాఖ కౌము. ప్రాకృతము. సం. వి. (అ. ౪. అ.) ౧. ప్రాకృతము, ముందుది. ౨. ముందుది.

కావ్యము, ముందుది. ౩. ప్రాకృతము ప్రాకృతము.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది.

ప్రాకృత(కావ)ము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

ప్రాకృతము. సం. వి. అ. అ. అ. ముందుది, ముందుది.

2. (అభి)కావ్యములు: ఇంద్రుని ముగ్ధానుభవము
 పద్యకావ్యములు కావ్యకావ్యములు
 ముగ్ధానుభవము,

శ్రీ. చంద్ర చక్రవర్తి విజయవర్గః ప్రభువందనం
సమీక . తె. భా. క. ౧౩౩.

ప్రారీన. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ. విజయవాడ. ౧.
౨. వనకతి. ౩. రాష్ట్ర.

ప్రాచీనలిఖితము. సరి. వి. ఆ. ప. శంకరాచార్యుని
(ఆ. వి.)

ప్రాచీనపునఃసము. సం. వి. ఆ. త్రిం. తిల్య
కృత్యము.

ప్రాచీనబృద్ధి. పం. వి. వీ. శ్రు. ౧. ఇంద్రుడు,
 ౨. ఒకానొకరూ. ౩. తాత్పర్యము. (శీ. వి.)

ప్రాచీనము. పం. విజ. (అ. అ. అ.) ౧.
 తూర్వకేశపుడి, ముందటిది. ౨. తూర్పుది,
 తూర్పున గలిగింది, తూర్పుదిక్కుగా విడిగింది.
 ౩. తూర్వకాశపుడి, ముందటిది, పూర్వము,
 చాతాశముకాటిది.

డి. ఆ. శ్రీ స. గ. కంఠాప, పు. శ్రీ.

ప్రచీనవిక్ర. వి. విని. కులపరచం.

1. వసుల, రాజీ మరాఠీల వాటి ప్రక్కల
యిచ్చు చీవాట్లూరి ప్రాచీనులు.

(హంస. ౫. ౧౧౩.)

ప్రాచీనాగ్రము. పం. దిన. (అ. బి. అ.)
తూర్పువంక వెంప గళిది, ప్రాగ్రము. (మక.)

ప్రచీనామలకము. సం. వి. ఆ. ని. పోనీయ
చరితము.

ప్రచీనాధీశము. సం. వి. అ. వ. పదిభుజము
విశాఖా గజము(పక్క) ప్రేమములము.

ప్రతిపక్ష. పం. బి. (క. డి. క.) ప్రతిపక్ష
అధ్యక్షుడు.

ప్రచీనాచారములు. సం. వి. (అ. అ. అ.)
ప్రచీనాచారములు భరించినవారు.

ప్రొఫెసర్. పబ్. వి. కె. పూరి. ఇంట్రడక్షన్.

ప్రచీరము సం. వి. ఆ. న కంపూట.

ప్రాచుర్యము. సం. వి. అ. స. ౧. విస్తారము.
 ౨. సమూహము.

ప్రాచీనముడు. పం. వి. అ. పుం. గ. వార్హతి
ముని. ౨. చునభ. 3. దక్షిణము. (నిలవచ్చు)

ప్రాచ్యము సం. విజ. (అ. అ. అ.) భార్య
రేళమ్మ, ముంజటిది. ౨. కూర్మది, మామ
దిక్కుమన్నది ౩. భార్యకాలమ్మది, ముంజ
టిది. ౪. పురాణము, ప్రాచ్యకాలమ్మది.
వి. అ. పుం. కరావలి యనునది యొల్లూగ
గల్పనగణితముల మధ్యగ్రంథము.

(పాపేంగము. వి. (ప్రాంత + పేంగము) కివ్వడం.
 ఉ ... జగంబుల క్రోవప్రా, పంగము మీద
 బారిధిపంగము ... అక్రయించెదె.
 అమూల్యం. ౧. 3.

ప్రొఫెసర్, పం. వి. ఆర్. పుం. పాఠశాల.

ప్రాజనము. సం. వి. అ. శ్రీ. మ. పనులను
దోరిడిమలుకోలి, తోక్రము.

ప్రొ. పా. పద్మవతి, పం. విజ్ఞ. (అ. అ. అ.) గ.

ప్రభావతీ దేవతగానంది, (చక్కాది) ౨.
ప్రభావతీదళవణ బుద్ధిమతి. ౩. ప్రభావతీ గుణవం
మైదుది. వి. ఈ. త్రిం. ౧. (పా వివర్తన మోది
ధర్మము చేయు. దని ముదిలో పర్యాడించి
కన్నె నిచ్చి చేయు.) వివాహార్థము. ౨.
తై నర్థము. ౩. విక్రమార్థము. వి. ఈ. త. ౧.
ప్రత్యక్షము. (ఇది పం.రెండు దిక్కులు చేయి
దగిది. "త్ర్యంశం ప్రాతః త్ర్యంశం సాయం
త్ర్యంశం మధ్యాహ్నమితిం. త్ర్యంశం మంత్ర
కాద్రియో" ప్రభావతీ మితి స్మృతం."

పాశ్చిమ

అధిక

పాశ్చిమగోష్ఠము

(వాచ.) ౧. తాపాచీనకృతము. ౩. ప్రయోగ
తీర్థము. ౪. అధికారము. (౪. ౬.) ౫. గర్భా
ధాన సంహారము. (౪. ౬) ౬. ఆ. శ్రీ
విశ్వ విశేషము. (ఇది ప్రకృత్యాకృతమున
కలగము)

ప్రాజ్ఞ సు. వి. ౯. తుం. దేగ (వాచ.)

ప్రాజ్ఞకము. సు. వి. ఆ. తుం. దేగ

ప్రాజ్ఞత. సు. వి. ఋ. తుం. సారథి, తేన
తాపసి.

ప్రాజ్ఞతే. వి. (√) ప్రాతం. రాక్షసుడు.

శ్రీ శ్రీమంతుని ల్లాది కూచి ప్రాజ్ఞతేలీని
ప్రేమపట్టి రేచి బల్ల, దంక .

అచ్చ. రా. సుం. ౧౧౯.

ప్రాజ్ఞకము. సు. వి. ఆ. ౪. తాపాచీనకృతము.

పాశ్చి. సు. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. మంచి బుద్ధిల
అడుచి. ౨. బుద్ధి. (౪. ౮.)

ప్రాజ్ఞ. సు. వి. శ్రీ. శ్రీ. ౧. తాపి పృథ్వల
నుండు మిక్కిలి తెలియలయాడుచి. ౨. పండి
తుని భార్య. ౩. మార్కటత్తి.

ప్రాజ్ఞాదు. సు. వి. (అ. శ్రీ. శ్రీ. అ.) ౧.

బుద్ధితుండు. ౨. దక్షుడు, సమర్థుడు.
వి. ఆ. తుం. ౧. పండితుడు. ౨. రాజు
కుమారు, రాచింక. ౩. కల్పితపువ్వు.

వి. ఆ. శ్రీ. బుద్ధి. వి. ఆ. తుం. మృత్యు
పశి-తమై ఏకభాసముత్రభాసికమున శివరత్న
వృత్తు. (వాచ.)

ప్రాజ్ఞము. సు. వి. (అ. ఆ. అ.) ౧. ప్రయ
రము, అధికము. ౨. గొప్పది. ౩. పాద పైకది.

ప్రాజ్ఞాకుడు. సు. వి. ౪. (నీతానకత్తిల)
తానగాడు, పంతులు.

శ్రీ. ముదిర్తి తలగాలి ప్రాజ్ఞాకుడు 'మచ్చిన్
మొందు ముద్దలమఱి యేరికిన్'

(వారసు. ౫. ౧౧౩.)

ప్రాజ్ఞివాకుడు. సు. వి. ఆ. తుం. తగలరి,
అక్షవర్ణకుడు

శ్రీ పంచామతిః ప్రాజ్ఞివాకు లై' వటువు
లాల్లల కొప్పునిందిరి చువవు లెల్ల.

(నువచ. ౩. ౧౨౯.)

ప్రాణంరము. సు. వి. ఆ. తుం. ౧. వాయువు.
౨. రసాంజనము.

ప్రాణంరి. ౧౦. వి. శ్రీ. ౧. అక్షరి, ౨.
విక్రి, ఎక్కిలి ౩. మిక్కిలి.

ప్రాణకము. సు. వి. (అ. శ్రీ. తా. అ.)
ప్రాణి, తేనము. - వి. ఆ. తుం. ౧. శివ
వృక్షము. ౨. అ. బోకము. ౩.

ప్రాణకరము. సు. వి. (అ. ఆ. అ) ప్రాణము
కలిగించునది, సమస్త కలిగించునది

ప్రాణగోష్ఠము. సు. వి. ప్రాణహింసకము
ప్రాణమున పోగొట్టునది. (ఇది అనివృ
గ్రామ్యుని చిహ్నమునూరి. (పని, ముట్టు మొ.)
"ప్రాణవట్టుభవము" అని ప్రాధికార్య.)

శ్రీ .. భవిరతిః తెన్న కానపడి పొడిచోరింగిరః
ప్రాణగోష్ఠపుంబున లగు నవిధంబు నున
పదవిగానె జగం తెలుంగెగెగె.

(భార. అక్ష. ౪. ౧౩౪.)

శ్రీ. ప్రాణగోష్ఠము నై నవరతు పాపానములఁ
బలబాన్ముల కానపడుచుబాదు.

(నై. మ. ౭. ౫౩.)

చ. త్రివక్తలు చిల్లి చుట్ట జొరలేకుండా
గొని చేరచేత తెల్లదముగఁ జేరి, యంతః
గొని శేషది తేనకు ప్రాణగోష్ఠ మొనెడు...
(నై. మ. ౪. ౮౭౧.)

ప్రాణగ్రహము

శతక

ప్రాణమయము

క. శ్రీరంజన భేద శీతయోగ మనుశౌంధలపా
టాండి ప్రాణగోష్ఠ మగుటం ద, వృం దోల
గలవాతేనన ... భార. అను. ౪. ౩౨౦.

ప్రాణగ్రహము. సం. వి. అ. శ్రుం. ముక్కు.

ప్రాణభూతకము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వ్రాణ
మును వాళనము నేయునది, ప్రాణము పోగొ
ట్టినది.

ప్రాణభుష్టము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ప్రాణ
మును వాళనము చేయునది.

ప్రాణచ్చేదము. సం. వి. అ. శ్రుం. వధము
హత్య.

ప్రాణత్యాగము. సం. వి. అ. శ్రుం. ప్రాణమును
వదలుట, ఆత్మహత్య. ౨. మరణము.

ప్రాణధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) బల
వంతము, బలము గలది.

వి. అ. శ్రుం. = ప్రాణము. (వాచ.)

ప్రాణద. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. హతీక. ౧.

ప్రాణదండము. సం. వి. అ. శ్రుం. మరణదండ
నము.

ప్రాణదము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రాణ
ముల విచ్ఛన్నము. ౨. దాత.

వి. అ. న. ౧. జలము. ౨. శైవర్య. ౩. బుద్ధి
యగుగంధ ద్రవ్యము. శ్రుం. తేజనము,
తేజన. ౧.

ప్రాణదేరుతుండము. సం. వి. అ. శ్రుం. పెనిమిటి,
మగడు.

ప్రాణదాత. సం. విణ. (ఋ. శ్రీ. ఋ.) రక్ష
కుడు, ప్రాణములను గావించువాడు, ప్రాణముల
నిచ్చువాడు.

ప్రాణేంద్రము. సం. వి. అ. శ్రుం. ౧. నిష్కలత
౨. చిత్తవృత్తులు, వైద్యులు.

ప్రాణధారణము. సం. వి. అ. న. ౧. కడుత
ప్రాణికోనట, చేనాయాత్ర. ౨. తేజనోపా
యము, బ్రతుకుఁ దెరువు. ౩. సత్తువు, తేజన
కత్తి.

ప్రాణధారము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
ప్రాణముగలది.
వి. అ. శ్రుం. ప్రాణి, చేతనము.

ప్రాణనము. సం. వి. అ. శ్రుం. జలము. వి. అ. న.
౧. తిరుగుట, క్వాసవ్యాధిపారము. ౨. తేజ
నము, బ్రతుకు. ౩. ప్రాణము కలిగించుట.

ప్రాణనాధుడు. సం. వి. అ. శ్రుం. ౧. పెని
మిటి. ౨. యముడు (విల్పము)

ప్రాణనిగ్రహము. సం. వి. అ. శ్రుం. ప్రాణా
యము.

ప్రాణవతి. సం. వి. అ. శ్రుం. ౧. క్రియుడు,
చెలుపుడు, పెనిమిటి. ౨. ఆత్మ.

ప్రాణవత్త్తి. సం. వి. శ్రీ. శ్రీ. కంఠస్వరము
ఎలుగు.

ప్రాణవ్రద. సం. వి. అ. శ్రీ. ఋద్ధి యను
కోషధి. ౧

ప్రాణవృద్ధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧.
బలము విచ్ఛన్నము. ౨. ప్రాణము నుద్ధరించునది.

ప్రాణభాస్వత్తు. సం. వి. క. శ్రుం. సముద్రము.

ప్రాణభృత్తు. సం. విణ. (క. తి. క.) ౧.
ప్రాణము గలది, చేతనము. ౨. ప్రాణమును
పోషించునది. వి. క. శ్రుం. చేతనవస్తువు,
ప్రాణి.

ప్రాణమయకోశము. అ. శ్రుం. సంచకోశము
లలో నొకటి.

ప్రాణమయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
ప్రాణముగలది. వి. అ. శ్రుం. ప్రాణమయ
కోశము.

ప్రాణము. సం. వి. అ. శ్రుం. గ. తిరిగి,
 తిరు. ౨. తిరు. (తెలుగునకు అనువద
 నము.) 3. పృథువుకుంఠలిగాలి. (ఇది పంచ
 ప్రాణములలో ౫వది, పంచప్రాణములు -
 ప్రాణము, అహారము, సహజము, తిర్యగము,
 వాగ్దము.) ౪. గాలి. ౫. బలిమి, బలము.
 ౬. శీత్రము. ౭. బ్రహ్మము ౮ ఇంద్రియము.
 ౯. కామ్యశీలము ౧౦. భావమున లింగ ఆత్మ
 రము. ౧౧. శీర్షి (ఆ. ని) ౧౨. కాలమున
 సాధనమున క్షామము. ౧౩. శోకము. ౧౪.
 దేహమునది దశపుత్రిక మనవాయువు. ౧౫.
 మాతాభారమునది వాయువు. ౧౬. మాతృ
 దేహమునకునది తిరిగివచ్చును.
 విని (ఆ. ఆ. ఆ) ౧ వ్రాసినము, నిండింపబడి
 నది. ౨ మిక్కిలి ప్రజల మేలిది
 ప్రాణమునైతేయుట = మృత్యువు
 ద్వి. పతి విష్ణుప్రాణమునైతేయుట ననక.
 పండితా. దీక్ష. ౪౩. పా.
 ప్రాణము ప్రాణము = మిక్కిలి ప్రాణము,
 ప్రాణముకంటె పరిశుభము.
 ౧. కామ్య ప్రాణముప్రాణమునైతేయుట దశపు,
 కామ్య భావించి యాదేవి గావించు.
 భార విరా. ౧. 3౧౬
 ప్రాణానంగణము = శీవించియుండుట, తిరిగి
 కలిగియుండుట.
 ౪. మాతక దృశరామ్యుని ప్రాణానంగణ
 గంగ. (భార. తిరిగి. 3. 3౪౫.)
 అనువద ప్రాణమునదియు = అన్నిటిలో నీర్ణ
 మగుట.
 ౧. మలము నెక్కువది తైలమునందు, కామ
 మై నదియు నది యెల్ల వలయునట్లు, నీర్ణ

విశ్రాంతి. తిరిగి వ్రాసిన కలిగియుండు
 అనువద ప్రాణమునది శీవించి.
 భార. తిరిగి. ౩. ౧౨౫.
 ప్రాణము నిడియుట అట్లుగాను = దైవము
 మహిమము. (తెలియు అని భావము.)
 ౪ పదంతి యెటులైన ప్రాణమున, నిడియుట
 అట్లుగాని శీవించి ప్రాణమునో నీర్ణమున
 వలె అనువద యిందుక, తిరిగి వ్రాసినము
 మాత్రముగా వ్రాసియుండు.
 భార. ౩. ౨౦౫
 ప్రాణములు నిడియుట = చంద్ర, ప్రాణములు
 నిడుచునట్లునైతేయు
 ౪. .. నిడుచుక మాతృకను నుద్దరించె ప్రాణం
 బుద్ధి, నిడియుటగాని పాఠము, నిడుచుట
 తై. భా. ౪. ౧౪.
 పా. ప్రాణముగలిగి బలముగూర నిడియు నైత
 బ్రదుకుట.
 ౪. కలిమి రామ్యునికలి, నిలవకములు భూమి
 వలెగలిగి అనువద, వలనము ప్రాణము గలి
 గిన, బలముగూర నిడియు నైత ప్రాణముగ
 వచ్చుక యాత్మ. ౫. ౧౫౫
 పాఠశాలము. సం. వి. అ. శ్రుం. = ప్రాణా
 యము.
 పాఠశాలము. సం. వి. అ. శ్రుం. గ.
 ప్రాణమునైతేయుట క్షామప్రాణము నివాస
 రము. ౨. శోకము.
 పాఠశాలము. సం. వి. అ. శ్రుం. గ. పరిశుభ
 నుండు. ౨. (అనువదమునకు) కామ్యు.
 వి. అ. శ్రుం. శీవించుక మాతృకను.
 పాఠశాలము. సం. వి. అ. శ్రుం. గ. శీవించు
 ౨. కామ్యునకు, మాతృకను.

పాణినిర్మల. సం. ౩. అ. ౩. శ్రీ. శివశంకరాది
యన (ప్ర) పాణినిర్మల వ్యాఖ్యానము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ౧. ప్రాణ
మీల నిలకడగా నిలకడగా యజ్ఞశివరూపము
నందరి యపాయము, దీర్ఘము గలగింపగల
వట్టి యవస్థ, గొప్పవిశిష్టము.

చ. . . పాంశులతో భరితమై, నయిదఁ
ప్రాణసంకటము నైనయెకాశాక మందు
వేసరిక. లేం. పంచ. ౧. కలగ.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణ = పాణిని
సంకటము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. శివము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. శ్రీ. ప్రియురాలు,
భార్య.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. (అ. అ. అ.) ప్రాణ
మీలను సమానుఁ దగునీయుడు. వి. అ. ప్రం.
౧. ప్రియుడు, పేనిది.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. (అ. అ. అ.) ౧
విలక్షణము పోలింతునది. ౨. ప్రాణమును పీయ
నది (విమలము) ౩. దేహమునుండి దేహం
తరమును పొందించునది.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. (అ. అ. అ.)
ప్రాణమును పోలింతునది, వాకము.

వి. అ. ౩. ౨. కలగము వర్ణవాదము. ౩

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. (అ. అ. అ.)
౧. మరలమును కలగించునది. ౨. ప్రాణ
మీలను పోలి వర్ణమైయును. ౩. భయం
కము, భయముకరము. వి. అ. ౩. విశము

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము
వేళము. (క. క.)

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము
వేళము. (క. క.)

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణ
వేళము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణ
మూలము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణ
మూలము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణ
మూలము పోలింతునది. ౨. పాణినిర్మలము
మరలము

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.
సము, విశము. (విశము)

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.
దేవతలు.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.
వాయువును (వాక్యములు) అందు సంకలించెడు
కానిది మంత్రవ్యాఖ్యముగా) విశ్లేషించుట.

(ఇది యా గాం గ ము అనన్తముగనులలో
నొకటి.)

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.
మూలము పంచపాణినిర్మలముగా నున్నప్పుడు
అవలంబించు.

పాణినిర్మలము. సం. ౩. అ. ౩. ప్రాణము.
గలది, శివమునది, (విశమునది. వి. అ. ౩. ప్రాణము.
౧. మూలము, దేవము. ౨. మూలమునది.

ప్రాజ్ఞాతము

998

ప్రాజ్ఞాతము

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. చ. కర్వణకము
హను, తీవరము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. మ. గ.
కాశీనరాయణ లోనవరది, సుహృదయము,
యద్ధము. (శి. ని.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. యు. శ్రీ. గర్భధాత్రి
కుపము. శి.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. శ్రీ. తీవరములను
హింపించుట

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. శ్రీ. పాదుక, పాదలు.
(శి. ని.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రియరాలు పత్ని

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. పాదాశా
హయపు. (విలయము.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. ప్రియరాలు,
పత్ని.

ఇట్లే: ప్రాజ్ఞాతములు
ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. ఆహారము
(విలయము.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరప్రాజ్ఞా
కా ప్రాజ్ఞాతము వాయవ్యము
మై. ౮. ౧౯.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. అవ్య. (ఇది తీవరము సమాస
భూర్వపదముగానే యుండును)

అదా: ప్రాజ్ఞాతము, ప్రాజ్ఞాతము,
ప్రాజ్ఞాతము. ౧. తీవర. ఆ సూక్ష్మ
దయము మొదలు రెండు ముహూర్తముల
కాలము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. పాదాశా
సర్వము. (కాశి.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. చ. కర్వణకము
హను గానయ్యేయదగిన పాదము. (శి. ని.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. ముక్తి
పాకము, తీవరము రాజాదుల నితాదులచే
తీయకొలుపువారు.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. చ. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. యు. తుం. కాశీ
ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. న. = ప్రాజ్ఞాత
కాశము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ఇట్లే ప్రాజ్ఞాతములు మొదలు

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

స. . చైత్ర(౮) బృహస్పతి వారమున
కలంగలోనిబోడగంగ తీవర ప్రాజ్ఞాత
బుడిమిరిబాదు నామకొద్దు...
త. ౪. ౧౧౮౫.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.
(రాజి.)

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాజ్ఞాతము. సం. వి. అ. తుం. తీవరము,
తీవరములకు మొదటి భాగము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౩. అ.) ప్రతి
జనునకు సాధ్యమైనది.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౪. అ. క్రమశాస్త్రము,
పద.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౫. అ. అ.
వి. అ. న (ధాతుభిన్నంబున ప్రత్యయభిన్నంబున
కృత్తదితభిన్న ప్రత్యయంత భిన్నంబున వాక్య
భిన్నమునగు) అర్థవచ్చుట రూపము, వాచ్యము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౬. అ. ౧.
ప్రతిభావ సంబంధించినది. ౨. ప్రతిభావలన
జనించినది

వి. అ. ౪౭. ౧. (యోగంబున కలగు) ఉప
సర్గము, విష్ణుశేషము. ౨. ప్రతిభా, బుద్ధి
తైకద్యము (విలక్షణము.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౮. అ. ౧. భూట
కాంత్యము, ఉత్తర వాదిత్యము ౨. భవము.
(వాచ)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౪౯. అ. ౧.
ప్రతిభావించునది, విభజించునది. ౨. (విభజించు.)
వలె కనబడునది.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౦. అ. ప్రాచీ
నసీగము, విశేషము (విలక్షణము.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౧. అ. పాదము
వాచ్యము.

ఇట్లే ప్రాచీనసీగము, ప్రాచీనసీగమును తెలు

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౨. అ. ప్రాచీనసీగము
కర్తవ్యమును) దూతకా విశేషము, (ప్రకాశ
బుద్ధియను.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౩. అ. పాదము
వాచ్యము, ప్రకృత్యంత్యము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౪. అ. ప్రాచీనసీగము
విశేషము. (ప్రాచీనసీగము ప్రాచీనసీగమును తెలు

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౫. అ. ౧.
కనబడునది, అసాధారణము.

(ప్రా. వి.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౬. అ. ప్రతి
భావము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౭. అ. ౧. గాత్ర
విద్య ౨. అక్షరము ౩. వ్యాసమునకు, పాదము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౮. అ. ప్రాచీ
నసీగము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౫౯. అ. కనబడునది.
(ప్రా. వి.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౦. అ. ౧.
ప్రతిభావము, విభజించునది. ౨. ప్రతిభావముగా
నడచునది.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౧. అ. ౧.
నమ్మదగినది, విశ్వసనీయము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౨. అ. ప్రతిభావ,
భూటకాంత్యము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౩. అ. ౧.
౧. క్రొత్తగా వచ్చునది సాంబంధియనునది,
(విభజించు) ౨. తెలుగు ప్రారంభించునది.
(వేదాధ్యయనము.)

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౪. అ. ౧.
ప్రభువును, తెలుగునది. ౨. ముద్రపడినది,
తూర్పుము. ౩. తెలుగునది కలిగినది.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౫. అ. ప్రభుత్వము.

ప్రాచీనసీగము. సం. వి. అ. ౬౬. అ. రామమును.

మి. ... బంధువలెనే యల్లుడును గ్రామములకు
మేల్చుచున్నాడు, బంధువలెను బోయి...

అప్పు. రా. యం. 302.

ప్రాచీనములను. సం. అ. క్రి. పుట్టు.

మి. .. నామకరణమునకు గ్రామములను
కృంగారకామరంధరం దైవపురుషుడు
బుగ్గవం బని .. వరాహ. ౧. ౯౯.

ప్రాచీనములను. సం. వి. అ. పుం. ౧. పుట్టు.

అ పాదములకు. కె. (దేవతల) అవతారి.

ప్రాచీనములను. సం. వి. అ. పుం. ౧.

పాదములను. అ. పుట్టు.

ప్రాచీనములను. సం. వి. అ. పుం. ౧.

ప్రాచీనము. అ. పాదములను.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. ప్రాచీనము.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. తొలిము, వానము.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. పుం. ౧. తొలి,

లాదిక అ ప్రదేశము.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. (ప్రాచీనము)

కొంతగలది, తొలిము.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. పుం. కొంతగలది

కథనము, మంత్రాధిపతి.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. ధర్మములను

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. నామకరణము

అయినందు, పాదములను.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. (ప్రాచీనము)

ప్రాచీనము, మంత్రము. అ. ప్రధానములను

(ప్రాచీనము) మంత్రములను.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. ౧. ప్రధా

నము, మంత్రము. అ. తొలిము, అరి

కము.

ప్రాచీనము. సం. వి. క్రి. మంత్రము. (క. ర.

ప్రాచీనము. అని, గ్రహించినందు, కాని

కానికీ ప్రాచీనములను వివరించును.)

మంత్రములను చాలా గ్రామములనున్నాడు.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. ౧. ప్రద

నము, నమము.

వి. అ. ప. ౧. మంత్రము. అ. బంధనము

అప్పు. అనుమానము (గి. కి.)

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. (ప్రాచీనము + మంత్రము)

నము.

మంత్రములను గ్రామములను బోగడుచు

మంత్రము, బంధనము ము. ప్రాచీనము

వి. వి. కె. ౧౦.

చ. మంత్రములను చాలా మంత్రములను బంధ

లానున్నాడు. ప్రాచీనములను బంధ

ము. అనుమానము. ౧. ౯.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. (ప్రాచీనము)

కొంతగలది, పాదములను. అ. మంత్రము

నము (వివరించును)

ప్రాచీనము. అ. క్రి. (ప్రాచీనము + మంత్రము)

వర్ణములను) అక్షరములను వివరించును, ఇరవై

కొంతగలదు.

మ. ప్రధానములను మంత్రములను గలదు

ప్రాచీనములను మంత్రము, మంత్రములను గ్రామ

మున్ను యయ్యుచున్నాడు వర్ణములను వివరి

ంచును ... మంత్రము. అ. కె. ౧౦.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. ౧. పాదము,

వర్ణము. అ. పాదములను, కొంతగలదు. కె.

మంత్రము, మంత్రము.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. ప. మంత్రము,

వర్ణము.

ప్రాచీనము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రాచీనమునది, ప్రాచీనమునది.

ప్రాచీనము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ప్రాచీనము, ప్రాచీనము.

ప్రాచీనము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ప్రాచీనము.

గీ. వీరలకు కుమారుని యిట్టిపరిజ్ఞానమును
ప్రాచీనమునది. భార. అర. ౫. ౧౧౩.

క. ప్రాచీనమున మౌనములు పకుపతి
నీచేన. కేవలము ౨౯.

క. ... గోమతి గ్రామిని ప్రాచీనమున
యంతె. ఉ. రా. ౩. ౨౪౪.

అ. క్రి. ప్రాచీనము, కలుగు.

క. .. ధాన్యపాదానములను, ప్రాచీన
యను భర్తృత్వమునందు.

భార. అర. ౫. ౩౧౪.

క. . గీ. రాజ్యాధీశుడు ప్రాచీనమునకు
లొంగును. ద్వా. ౧౦. ౩౯.

ప్రాచీనము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రాచీనము
నది, ప్రాచీనమునది. ౨ ప్రాచీనము
నది.

ప్రాచీనము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రాచీనము
యను.

క. అమరమునందుల ప్రాచీనమునది
నెలమిగలిగియున్నది.

భార. ఉద్యో. ౨. ౮౩.

గీ. వీరప్రాచీనమున సాధించుచు, విను
యందు ప్రాచీనమునది.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

౨. విను, రక్షణము, వినునది.

ఉ. .. విను భర్తృత్వము ప్రాచీనము
నది. భార. ఉ. ౧. ౧౪౫.

క. ... అమరమునది, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

గీ. ఎంచి యాచంగ మును గ్రామమునది,
వినునది. వినునది. వినునది.

భార. ఉ. ౧. ౨౪౪.

౩. ప్రాచీనము, ప్రాచీనము.

గీ. . అమరమునది, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

ఉ. ప్రాచీనమునది, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

౪. అమరము, అమరము.

గీ. కృష్ణమునది, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

అ. ప్రాచీనము, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

౫. ప్రాచీనము, నెమ.

గీ. . ప్రాచీనము, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

గీ. ప్రాచీనము, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

౬. ప్రాచీనము, ద్వా.

గీ. . ప్రాచీనము, రాజ్యాధీశుడు
యందును, ద్వా. ౧౦. ౩౯.

నెమ. ౩. ౧౩౦.

ఉ. ... మమ్మ నా, ప్రాప్తమనది ప్రాప్తమ
ప్రపన్నజనాన లోకపాదనా.

దశ. 3. ౧౫౬

విజ. తోడు, పరమయము.

కీ. ... సింహాచారమునకు, కీ. ప్రాప్త లై
దేవతలైయరము గుణము, రావమును
దిక్కుంటుంటు క్రయ్యో కేయ.

భార. ప్రో. ౧. 3౪౬

(ది. అక్రయము అది క. ర.)

ఉ. ... దీప్త పారిలోఁ బ్రాసయ వచ్చి దేవ
తలపాల మదియభజనలంటు నేమి,
పాదగానదే ... ఉ. హ. ౩. ౨౩౬
మ. మహిమం దేవుడు జన్మభూమిఁ దనవం
ప్రా లైభవిల్లిమను, బ్రహ్మం అంబినఁ జూచి
మదిపడి ... దశాహ. ౧౧. ౧౦౪.

జ : ప్రాప్తము.

ప్రాప్తకారి. సం. విజ. (క. దీ. క.) యుక్త
మనవానిది చేయబాదము.

ప్రాప్తకాలము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) యుక్త
కాలముతోఁ గూడినది, కలితోడినది, తగినది.
అ. యోగమును కలిది.

ప్రాప్తపంచరత్నము. సం. విజ. (అ. అ. అ.)
పంచరత్నము నొందినది, మరల ౫ నొందినది.

ప్రాప్తభారము. సం. వి. అ. తుం. బయ్య
నూపడి మెకము.

ప్రాప్తము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ౧. పొందఁ
బడినది, లభ్యము. ౨. చేరుబడినది, అపాదికము.
3. కలిగినది, బయ్యనది. ౪. ఉపక్రమము, వచ్చి
నది. ౫. మారుకొన్నది, మారుకొనఁ బడినది,
సంబంధించఁబడినది. ౬. ముగించఁబడినది. ౭. మూ
లము. ౮. ఉదికము, యుక్తము. ౯. అశుభ
విరుఁ బడినది. (ముఖముఖాది) ౧౦. విధి ననుస
రించి కలగవచ్చు. ౧౧. వర్ణించఁబడినది. (అక్ష.

కాది) ౧౧. స్థాపితము, తెలుకొల్పఁబడినది!
ఉండుబడినది. ౧౨. సమర్థము, కర్తము. (తె
య్యకము తెనుగునందే కన్నుమరువచ్చును.)

చ. పరమమ శేష కామదని పల్కెఁగఁ
ప్రాత్రుఁడఁ గాను .

మ. సం. ౩. ౯౩౦. కా. 3. ౧౨౪.

ప్రాప్తరూపుడు. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ౧.
రూపవంతుఁడు, మందరుఁడు, మహోదయఁడు.
౨. ప్రాధాన్యము, బుద్ధిమంతుఁడు.

ప్రాప్తవృత్తి. సం. విజ. (అ. అ. అ.) పొందఁ
దగినది, మారుకొనఁదగినది.

ప్రాప్తి. సం. వి. ఇ. ప్రీ. ౧. పొందు, లాభము.
౨. పొందుట, చేరుట కలియుట. 3. మారు
కొనుట, సందించుట. ౪. ప్రసారము, కార్యప్రీ.
౫. ఉదయము, ఉత్పత్తి. కుళోదయము. ౬.
ధనాదివృద్ధి. ౭. ఒక యొక్కర్యము. (ఇది అష్ట
విధములలో పాకటి. దీనివలనఁ గాదని తోడనే
పొందఁబడును.) ౮. సంహతి, ముటును. ౯.
భూత్య కన్య ఫలము ౧౦. లైదము, విధి. ౧౧.
సంయోగ స్వరూపమగు గుణభేదము. ౧౨.
(అలం.) ముఖసంధ్యంగభేదము. (ఇది ముఖాగమ
మనఁబడును. ౧౩. (విధియొక్క) బలియ
స్తవము. ౧౪ క కి (తెనుగునకు తెనుగునందే
కన్నుమరువచ్చుది)

ప్రాప్త. కాత్మక కిదర్శ కిగణములమహిమ, భావించఁ
దలం మిప్రాప్తియే చెప్పును.

దశ. తురా. ౧౩౫. పా. ౨౪. సం.

మ. మారికాకము చేయిమద్ర ... పంకరహ
దీపకరకపాల ముదభిజ్ఞాపాత్రగా విశ్వ
సం, మారు వర్తిమను మతవ్రతతోపహతి
తేయిం బూత నిప్రాప్తియే.

మ. సం. ౪. ౪౩౩.

కా. నియమానంతరం ... కేవలం, శ్రీయే పాపాన్ని
మర్మభావంతిగఁ జూచి బంధించి దీప్తాప్తియే
కు. సం. ౩. ౮౮౩

౧౪. కంఠమి భార్యాభేదము.

ప్రాప్తియే. సం. ౩. శ్రీ. బాంధు

కా. ... ఇంతం తనక రానిట్లు, లేచిపోతే నడు
గానినెడ నిది న శ్రీలూక ప్రాప్తియే .

ఉరా. ౩. ౨౯౯.

ప్రాప్తియే. సం. విని. (అ. అ. అ) బాంధు
దగిరి.

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. లాభేచ్ఛ
బాంధుతోరిక. ౨. (అలంకార) ప్రారంభించ
బడిన కార్యముయొక్క అవస్థాభేదము.

శ్రీ. ఉపాయపాతకంకార్యాం ప్రాప్తియే
కార్యసంభవం. (ప్రకాశబ్రీయము.)

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. ౧. బలివత్,
శ్రీ. ౨. ఉత్కర్షణము, అధికవ్యయము

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. పాపి.

ప్రాప్తియే. సం. వి. ఇ. పుం. ౧. మామ
యంతుడు. ౨. భీముడు

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. విభవ్యము,
ప్రభవ్యము.

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. ౧. ప్రభవ్యము,
వౌరితము. ౨. శ్రీవ్యయము

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. శ్రీ ప్రభవ్యభావ
మలనడు, ప్రభవ్యముతో నలరాగు.

శ్రీ. . . గర్భమైనది మొదలుగా గర్భపాత్ర,
పత్ని భావంతిగఁ బ్రాప్తియే మొదటి.
చకా ౩. ౧౦౮

ప్రాప్తియే. సం. విని. (అ. అ. అ) ప్రభావ
భావకు సంబంధించినది.

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. కామక, ఉప
కలము, రాజానుభవకు నడువించు నడు.

ప్రాప్తియే. సం. వి. ఇ. పుం. (కల్పభేదము)
స పురుషులతో నొకడు

ప్రాప్తియే. సం. విని. (అ. అ. అ.)
౧. ప్రత్యేకమైన ప్రమాణము. ౨. కామ
నిధి. ౩. ప్రాప్తియే, ప్రాప్తియే.

ప్రాప్తియే. సం. విని. (అ. అ. అ.) ౧.
మర్యాదాభిజ్ఞుడు, మేర మోగినవాడు ౨.
కామము మోగినవాడు ౩. పరిశ్రేయముడు,
కొలుచువాడు, ప్రమాణ. ౪. సత్యమునకు
సంగీకరించువాడు వి. అ. పుం. ౨. ప్రకృతి
కథిపతి. (విభవ్యము)

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. ౧. తదవ్య
తదవ్యకార్యమునకు ముగిసినవ్యభేదము,
ప్రమాణవ్యయము, ౨. నమ్యవ్యయమును, విశ్వస
నియత. ౩. దృష్టాంతము ౪. సామ్యము. ౫.
ప్రమాణము.

ప్రాప్తియే. సం. విని. (అ. అ. అ.)
ప్రమాణమునలన గలిగినది.

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. ప్రమాణము,
పారపాటు ౧. అ. పుం. ౧. వాసకవ్యయము.

ప్రాప్తియే. సం. వి. అ. న. అవ్యయము
(శ్రీ వి)

ప్రాప్తియే. వి. ౧. కార్యము.

ఉ. ఏమని చెప్పవలయు బంధువ్యయ
కలమునక, ప్రాప్తియే తేనీనట్టి భవంతి
తోట్టుకు తోట్టుతుడు .

భల్లా ౩. అ. (శ. ర.)

౨. అభ్యాసము.

సీ. పాము పాము అను గాన ప్రాముడివడి తోరక
అర్చిచ్చి కాగిలు సంగ్రహించు.

వరస. ౧. 3౯.

ద్వి. పరియె తే చాళింగుల ప్రాచరాజు, పామి
దీయె పేరుపడి యెనుచానక, గామి నెలు
గతే .. బస పు ౪. ౫౦3. మ

వి. ౧. ప్రాచరాజు.

ఉ. పామిది కాన గిందివపరాధము నైవక
యెట్లు దిట్టగా, పేరు ఫలము గల్గె ...
వరాహ. ౩. ౫౧.

౨. పరసము.

సీ. తులకాంతలతిండి లోకప్రామిడితోరక
శీతశీతర దీవిగలయెను. మరా. ౫౯
[ప్రాచీనమొనకపాదము] - వి. (౫/ప్రాచీన)
వరసము.

సీ. ప్రామిమనకులు ముక్తపడిది లోకపాతముగా
విర్యహించె నెవ్వరినిట్టి.

వరాహ. ౧. ౯

౪. ప్రామిమనకుల భూభోగముల, వీరుంతయు
తెందిరంబుచే బలె నరలు, శ్రీ మించు నరని
పదముల ... పాది. ౨. ౩

౫. శ్రీమన్నంగళి వైభవముల బ్రవేశించె
లారంబున మనుక ప్రామిమనకుల పరి
యంపగా గ్రహమునకే లెక్కి.

గామ. ౪. ౨౪౮.

౪. .. గరితలకుల తెలిసి, మిటిపలు కరముగ
ప్రాచీనమొనకపాదము.

లచ్చ. రా. అయి. ౫౧.

సీ. మిన్న ముట్టి ప్రాచీనమొనకపాదముల
కృతి దిట్టము లారలినదగ.

వరాహ. ౧౦. ౫.

[ప్రామిమనకులు] = వరాహవర్ణం.

౫. మునుంగుడువలెనొక ప్రామిమనకుల
తెట్టు తెట్టిక ... రామ. 3. ౫౪.

[ప్రామిమనకులు] - ౪౦. వి. అ. న. మరణము.

[ప్రాము = పాము, వాము, సు. (౪. వరంబు)

౧. (నెలమెచ్చె-కామమెచ్చె వానితో) తాను,
నలగగలేయ.

౨. .. దివిముఖం బట్టి తెలుగుంబు తెలుకా
గ్గున గూడ నెలమెచ్చె విదంబులై
తెలిసి ... భా. రా. మం ౫౪౧.

౪. కడువడి గాల్గె తేలుల, పాడి పాడిగా
ప్రామి అవయవములు తెలిసి వది
నెక. మార్క. ౧. 3౯.

సీ. అనుపమానంధ్యంధ్యకూర్చి విలక ప్రామి
మలయాగ ముద్రికి తెలియవచ్చి.

వరస. ౫. ౧౯౧

(ఇటు లొకమధ్యలోకము) వరస. ౫. ౧౩2.

౨. భూము

సీ. మాటిమాటికి గోపసంక్రమముచేర్చి,
పాత్రంబులం దున్నకమ్మబూది, వదనముల
ప్రామిమనకులు . కాశీ. ౩. 3౨.

౪. పూదళుల నువెందిరిము ప్రామిమనకుల
వహుభవంబులకే అము. ౧. ౫౪
3. నలుము, నలుపు

ఉ. ... పాంజనవాపుతో యాహ, రావరివూర్చి
వక్త్రము గరంబుల ప్రామును తెచ్చి
నూర్చుచుక. భాగ. ౧. ౧౯౨

౪. దుద్దు, పులుము.

౪. కలక పులిమనకంకల, కలక పులిమనక తెలు
యగా నొకతే పడిన, వలక ప్రామి పడిన
కొప్పెర, అలములు చెలు లంది తెలుపల
జలకంబాచ్చి. విజ. వి. 3. ౯౦

ఉ. రాన యొకరు తేటమనుచుచుండుటచేసింజు
బాటిగా, తేటమ తిరుంజు బ్రామి ...

ఇందు. ౬. ౧౯

౫. నీచిందు.

గి. పొయ్యిమణికొరగ్గిచే గింకొకొమి యనుచు,
నడరుచేదనచే .. బలవరేచంగపాగె నబ్బుక్క
నక్క. మాం. స. ౧. ౧౯౧.

నీ. యజ్ఞకాలంబ్రచ్చి యగ్నివంధంబులు త్రొచ్చి
పకులేనీ నూచ్చివిడిచి, పోతిలఁబ్రామి
యొద్దాకలఁ జొరిగొనియు పదర్శకుల నది
స్ఫులనునాది. పారి ఉ. ౪. ౫౪.

జ. పొయ్యిమణి

ప్రాముఖ్యము. వి. (√ పొయ్యి.) మార్చినము, పులు
ముడు, దుద్దదు.

నీ తోముడు ప్రాముఖ్యము తుడుపు దుద్దదు
పులుము దన మార్చినము పొలుచుచుండు
అం. భా. ౨. ౧౬౦

ప్రాయణము. సం. వి. అ. న. ౧ పొయ్యింభము
౨. తీరికయొక్కావర్తము. ౩. తనయెచ్చుకు
చచ్చుట, తనంతిలఁ జచ్చుట. ౪. శరణుఁ
జొచ్చుట. ఆశ్రయించుట. (రిత్యము)

ప్రాయణీయము. సం. వి. అ. శ్రీ. యజ్ఞమనందరి
యెడటిది వసమకాటి యుద్ధి.

ప్రాయణీయము. సం. విలు. (అ. అ. అ.) ౧.
ప్రారంభవకయందరిది, ప్రాగ్ముఖము. - వి. అ.
పుం. పోయ్యిమణియొక్క ప్రభవదినము.

ప్రాయము. సం. వి. అ. పుం. ౧. పోయ్యి,
పోయక. ౨. ప్రాణమణము విడిచి పోయి;
రాత్రి, మరణము. ౩. మరణార్థము స్వకన్య
పరిత్యాగపూర్వక మైన ఉపవాసము, ప్రాయాప
నేశము. ౪. అధికభాగము, ఎక్కువ. ౫.
శిక్షించు, బాహుళ్యము. ౬. వయస్సు.

గో. ప్రాయా వయో సంఖ్యతో ప్రాయణం
యోవనం వయ. (వై. వి.)

గో. ప్రాయా వయస్ బాహుళ్య తుల్యానక
మృత్యువు ... (వై. వి.)

౩. యోవనము.

క పొయ్యిము బలవల్లల, పొయ్యిము కాంతి
లు నశిరంబు. వాల్మీ. ౨. ౯౦.

క రాజేంద్రవనీకాంబుల, బ్రాహ్మణ్యర నాకు
మగుడఁ బ్రాయము వచ్చెన్.

ప్రబోధ. ౨. ౩౪.

పృథ్వీప్రాయమునది = ప్రాథమికం ౨. పరిణా
తవయస్సు.

౪. నీలకావలంబు, గానవచ్చునందు గట్టి
పొయ్యిమునది, పుణ్యమూర్తి యనులబ్ధి
యొచ్చు. భార. ఆమ ౨. ౫.

(వృద్ధురాలి సంస్కృతభారతము.)

గో. ప్రవృత్తి శ్రీయం, తవనీయం మహా
భాగాం వృద్ధాం
సం భార. ఆమ ౫౦. ౨౩. (మా. ౩౫.)

ప్రాయపున్వీడు = యోవనవంతుఁడు, తన
బుండు

ఉ పొయ్యిపుక్, బాఁజొకఁ డు క్షమాంగ
మున నెత్తుగనుంచె నీటిమయ్యెదిక్.

ఇందు. ౫. ౧౧౩.

(ఇటు వకారాగము చింత్యము.)
విలు (అ. అ. అ.) తుల్యము. (గీ. వి. వై. వి.)

ప్రాయశ్చిత్తము. సం. వి. అ. న. ౧. పాపము
హరార్థము చేసుకొన్నము. ౨. పరిశోధము,
ప్రతికారము. ౩. తొగదీక్ష. (గీ. వి.)

ప్రాయశ్చిత్తి. సం. విలు. (క. నీ. క.) పొయ్యి
శ్చిత్తము చేయునది.

వి. ఇ. శ్రీ = పొయ్యిశ్చిత్తము.

ప్రాయశ్చిత్తికము. సం. విలు. (అ. అ. అ.)

౧. పొయ్యిశ్చిత్తము చేయునది. ౨. పొయ్యి
శ్చిత్తము చేయవలెనది.

ప్రాయస్. కం. వి.ల. తెల్లు, అధికము. (ఇది తెలుగున సమావేశార్థ పదమునందే ప్రయోగింపబడును.)

అన్య. తమచుగా, బహుతరముగా

క. .. పోయి పోయెను లేదు పాండవ సేవ. కై. భా ౩ ౧౫౦

ప్రాయస్. వి. ౧ పాదము, శాస్త్రము

క. లేయనకుమారి చిన్నెక, పోయి పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

(ఈ క్రింది యగ్గములందీ బహువచనాంతముగానే కన్పడుచున్నది)

౧. శక్తి, పాపశక్తి.

౨. చాలెనునాడె నెప్పుడు బావునుకేలును బొందవచ్చు నీ, పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

మరి. తూ. ౯. ౧౫౦.

౩. తెలుగు భయాన్యాయములు వృద్ధిబొంద, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౪. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౫. గుణసంపద. (భాగ్యము ౬౦ శ. ౮)

౬. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౭. తూ. ప్రాయమునందు పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౮. పట్టిపట్టెను. మరి. తూ. ౯. ౧౫౦. (ఇది వృద్ధిబొందవచ్చునది దుర్లభము. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.)

౯. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౦. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౧. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

ప్రాయస్. వి. ౧. వియ్యము. (చూ. నమగ్రాయ) ఇది బహువచనాంతముగానే ప్రయోగింపబడును.

౧౨. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౩. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౪. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౫. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౬. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౭. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౮. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧౯. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౨౦. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౨౧. పోయెను లేదు పాండవసేవ, గ్రాయగల మన బావరరాధీయ ౧. ౧౦౦ దిక్కువనుచు నిలియగ నాటక. కై. భా ౩ ౧౫౦.

౧. అవతరణ.

గీ. ... తేజస్వితరణ లా రామదానవ ము తి
యభ్రువ్రాణం, కవచకోట అర్చి రస వడ
గండ్లు రాత అర్చ్య. రా. కిక్కిరి. ౩.౩.

గీ. ... పొయి నా సవతరణ ములు ...

ప్రాయుడి. విణ. (పొయి + ఇడి) పొయవ
పీనుడు, పొయవను లేవివాడు.

ఉ. వానశయ్య వృగంబిమయ వానయ
వయ్యగవతరణ వానదగా, దీయవతిన్
మదీయగృహ మిప్పుడ తలవ్రత శ్రావి
రండు గా, లేయకలిగ్గ మెన వావి తన్నగ
వాకురుయన్నదూపిరం, వానగమయగా
వకట పొయిడి యెనను నిచ్చగించునే.

మరి. ఉ. ౯. ౩౦.

(తైవంగా సకల అవతరణి)

౨. భాగ్యహీనుడు, వరద్రుడు, (పొయవ
పీనుడు, దీనుడు అని ౪. ౮.)

౪. తొయి గొవి పెట్టెబాళక, పొయిడియై
యరుగునకడం బరణేకము వానశోయ
సరణు మోచునెలలో, పొయవ కుది వడ్డి
సహితముగై పెట్టెదనగ్.

విజ్ఞా. కృత. ౩౯

ద్వి. పొయిడితనముల బనియే లే వింక,
నేయను నది యేల విచ్చేయ మనుడు.

సందేశ. పురా. ౧౧౪. పా.

(పొయిడితనముల పని = నిర్భాగ్యచేష్ట అని
భావము.)

ప్రాయుక్తము. సం. విణ. (అ. త. అ.) తణ
మెడ, బావశయ.

ప్రాయుక్తము. సం. వి. క. పుం. సుబ్రహ్మ.

ప్రాయుక్తము. వి. (పొయి + పిణి) సమద్రుడు

మ. ... అవని తేజస్వియన్నయట్టి విణ
యన్నధీశ్వరం గావినా, తెలుగుతోక
మన్నునిద్దయి పొయిటలై గావోద్ధతి.

నిర్వ. ౧. కి.౯.

౪ వనిధి యొప్పుడు ప్రాయుక్తము మున్నరకడ...

అం భా. ౧. ౧౫.౩. అర్చ్య. రా. బాల. ౧౫.౩

పొయిగిరము. సం. విణ. (అ. త. అ.) ౧.
నిత్యప్రయోగార్థము. ౨. ప్రయత్నము, ప్రయో
గింపక బడినది

పొయిపవిష్టెడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
పొయిపవేశము భూనివహాడు.

పొయిపవేశము. సం. వి. అ. పుం. మర
ణార్థము ఉపవసింది మార్పుండు.

పొయిపవేశనిక. సం. వి. అ. ప్రి. =
పొయిపవేశము.

పొయిపేతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
పొయిపవేశము భూనివహాడు.

పొయిరంభము. సం. వి. అ. పుం. ౧. అరం
భియట. ౨. కవలగుట.

పొయిరంభము. సం. వి. అ. పుం. ౧. అరంభము,
మొదలుపెట్టుట. ౨. ప్రయత్నము, కిడిక.

పొయిరంభించు. సం. అ. ప్రి. ప. ప్రి. మొదలు
పెట్టు.

కా. ధీశావాక్తుడు శత్రుశత్రుయోధావిజ్ఞాన
మంత్రి వానశా, సీతవాపీయూనిక్కి యయ్య
తలమన్నిక్కంక తన్నుత్యరం, ప్రారం
భించిన ... మార్క్. ౨. ౩.౯.

కా. ధీశావాక్తుడు శత్రుశత్రుయోధా విజ్ఞాన
యశ్వినరం, ప్రారంభించిన మహారణ
క్రియకు వాప్రకృతితో మహానా.

మరి. ఉ. క. ౧౫.౩.

కా. ప్రారంభించిన దేవతాశ్రమమునకు బ్రహ్మ
దూతానుచునో, దేవతాశ్రమమునకు నన్ను
కాదర జనుచు . . పాండు. 3. 33

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ప్రార్థనం
భింకరణిని.

వి. అ. న. గ. ప్రార్థనంభింకరణిని కార్యము;
తూ. వి. క. కార్యముభింకరణిని కార్యము;
మము. (కార్యము. ప్రార్థనము, అగామి,
సంవిత్తు అని మూడువిధములు, అందు
ప్రార్థనము అనుభవించితి తీరదగినది.)

ప్రార్థన. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గ. ఆరంభము. ఆ.
విశుద్ధి కట్టకంబును, అలాసము.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. ఈ. అ.)
ప్రసాదానుకూలము, మొదలనుబట్టి స్వభావము
గతివి. వి. అ. శ్రు. ప్రసాదము, మొదల.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ప్రకృష్ట
మగు ఋణముగలది.

వి. అ. న. ప్రకృష్టమగు, ఋణము, ప్రధాన
మగు అర్పణ.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ.
అడుగునాడు, ప్రసించునాడు. ఆ. కేడు
నాడు, యాచించునాడు. 3. మనవిచేయు
నాడు. విశ్రమము.)

ప్రార్థన. సం. వి. అ. శ్రీ. గ. ప్రార్థనము. ఆ.
(అం.) గర్భసంధ్యంగభేదము.

శ్రీ. రతిమాతృకానామకు ప్రార్థనాభివృద్ధి.
3. ముద్రాభేదము. శ్రీ. ప్రసాదానుకూలము
మూర్తి విశ్రమమునకు సమర్థులై, మర్యాద
కృపానుభవము చేయి ముద్రా లాగి ప్రార్థన
కాళిధా.

ప్రార్థనము. సం. వి. అ. న. గ. యాచనము,
కేడును, అడుగును.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ.
అడుగునాడు. యాచనము. వి. అ. న.
కార్యపరముగము.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (ఋ. శ్రీ. ఋ.) గ.
అడుగునాడు, కేడునాడు. ఆ. వివాహార్థి,
మరణము.

ప్రార్థన. సం. విణ. (క. నీ. క.) గ. కేడు
నాడు. ఆ. అడుగునాడు.

ప్రార్థనము. సం. న. శ్రీ. గ. కేడు. ఆ. అడుగు.
(క. రి.)

మ. అతి ప్రార్థించిన నన్నియును విని యత్నం
కానుకంపాత్మకై, యనియొక గింక
తోడ . మార్గం. ఆ. గింక.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ.
అడుగునాడు. ఆ. కేడునాడు, కిక్కునందు
తము. 3. పాపింపనాడు. (శ్రీ. వి. శ్రీ. వి.)

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ.
మూలము. భుజనము. ఆ. యాచించునాడు.
3. అభియంతము.

ప్రార్థనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ప్రసాద
నది. వి. అ. న. మొదలనుబట్టి సరిగా మరయు
ప్రతిదేవులకు లోపననది.

ప్రార్థనము. సం. వి. అ. శ్రీ. మొదలనుబట్టి
సరిగా మరయు ప్రతిదేవులకు, అం
తికాళము.

ప్రాలుమూలిక = ప్రాలుమూలిక. వి. (అ/ప్రా
య) గ. పాపమునకు, అర్థము. (క. ర.)
ఆ. వివాహ కార్యమునకు, కేడునాడునాడు
యచ్చులుచేసి కలి అవలంబించునట్లుచేసి.

వి. ... కేడునాడు ప్రాలు కాలమునకు నది
యను. కేడునాడు మూలమునకు కేడునాడు

క. విశుద్ధులకు సంకీర్తనలు, విశుద్ధులకు
వస్తువులైన భూతలయన విశుద్ధులకు విశుద్ధులకు
నుడిసిరి యనునది విశుద్ధులకు చాటు
పాపమున గృహలయ.

కవిజ్ఞాన దోష. ౨౧.

ఆ. అపవిత్రులకు భుజ్య కరుణ మనునది,
బుద్ధులగునది వదులబుద్ధి వలనను విశుద్ధ
వస్తువులకు విశుద్ధి శ్రీవాసు, దేవుల దేవుల
చాటు పాపములకు. కవిజ్ఞాన. ౨౨. పా.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. యలన.

ప్రాశస్త్య. వి. (ప్రా) + పతి) ప్రాశస్త్యము.

క. విలసత్పాదాద్భుతమయల వర్ణన వాద్భుత
యమలు ప్రాశస్త్య, వైశిష్ట్య రుచిరమ
పాదంబులయినవి పద్మపాదములకు ప్రాశస్త్య
లయనది. కవిజ్ఞాన. సంఖ్య. ౨౩.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. కష్టమన
వస్తువు, మనునది. ఆ. ఉత్తరము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. తెలుగు,
కంచె. ఆ. ఉత్తరము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ౨. దినుసు
టము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ఉత్తర
రీయము. ఆ. కంచె. (క. ర.)

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ఆ. ౧.
ప్రవాసమునకు దినుసునది. ఆ. ప్రవాసము
సంఖ్య చేయనది.

ప్రాశస్త్య. వి. (ప్రా) + పతి) ప్రాశస్త్యము,
వాచి కలనక ప్రశస్త్య

ఉ. తెలుగులకు విశుద్ధ సులలిత ...
వాచి కలనక ప్రాశస్త్య, విశుద్ధ

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ప్రవాసము,
వేయ.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ప్రవాసము,
వేయ.

ప్రాశస్త్య = వర్ణన, ఆ. శ్రీ. వాసు. (క. ర.)

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. వైశిష్ట్య
కాము, వాసు.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. వర్ణనము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧.
వర్ణనము. ఆ. కష్టము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ఆ. ౧.
విశిష్టత అనునది, ప్రవాసమునది,
కష్టమునది. ఆ. కష్టమునది. (వర్ణన)
వి. ఆ. పుం. న. కష్టమునది.

ప్రాశస్త్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. అనునది.
తెలుగు, కంచె.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. పుం. దూత
భేదము.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కవి
కష్టము, దూతము. క.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ఆ. వైశిష్ట్య
కామునది గలుగునది

వి. ఆ. పుం. శ్రీ. తెలుగు.

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ఆ. ౧.
ప్రాశస్త్యమునకు బుద్ధివి. వి. ఆ. పుం
మహాన, విశుద్ధమునకు, వాసు.

(శ్రీ. వి.)

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. ఆ. ప. ఆ. ౧.
ప్రాశస్త్యమునకు గలుగునది, ప్రాశస్త్య
మునకు. ఆ. వర్ణనమునకు విశుద్ధ

వగిరి. యువకుడు. 3. భూతాలయము చేయించి
వగిరి. ది. అ. తుల. ౧. కవలము, కవల. ౧.

౧. కుటుంబము, కొండెడు. ౧. 3. భారతదం
బము, నీటికడి. ౧.

ది. అ. త్రి. ౧. కిక్కురు, చూలగొండి. ౧.
౧. కత్తువల్లము, ఎల్లగలివేరు.

ది. అ. న. పాశ్చాత్యము, పెల్లెండనము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. ౧. భార
తదంబము, నీటికడి. ౧. కుటుంబము, కొండ
దుల్ల. 3. వింతము, కామరేణు. ౧.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. న. సమీపి తిన్న
కప్పుడువత్తము. (విల్వము.)

పాశ్చాత్యము. ది. (ప్రాచీ) పూర్వవత్త,
రామముడు.

౧. . కలుసులు (రామములు) సవల్యభావ
కావీదంబుల మామకవాచనముల (బ్రద
క్షిణములు) (బ్రహ్మములు) చేసి

భీము. ౧. ౯౧.

౧. నిరంతరము చుగియుచున్నది, నిరంతరము
చుగియు ముఖ్యములయందున్న, గరగిం
గెలుతున్నది, నిరంతరము చుగియు ప్రాచీ
కలుసులుగా. అత్తు. రా. ఆర. ౧.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. అ. ౧.
ప్రవేశమునకు ఇయ్యదును. ౧. ప్రవే
శించునపుడు చేయించును.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. అ. ౧.
ప్రవేశమునకు సాధనము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. న. ౧. సవాస్త
నిత్యము, సవాస్తము. ౧. కర్మమునకు
చుట్టు, త్రిపుణిము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. అ. ౧.
చూడు, భక్తుడు.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. న. ౧. కవలము, కవ
లము, అవలము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. అ. ౧. తి
వగిరి, అవలము.

ది. అ. న. అవలము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. న. ప్రవేశము,
చూడు. ౧. కర్మము, కొవియకవగి
యించు.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. న. ౧. ప్రవేశ
మునకును, అవలము. ౧. విలువ, ప్రవ
లము.

పాశ్చాత్యము. సం. ది. అ. తు. అ. ౧. తి
వగిరి, భక్తుడు.

౧. ది. కర్మమునకును, అవలము. ౧. విలువ,
ప్రవలము. ౧. ౧౦.

౧. కర్మమునకును, అవలము. ౧. విలువ,
ప్రవలము. ౧. ౧౦.

భాగ. ౧. ౩౬౪.

౧. రా. అయ్య. ౧౦. పా. ౧౦. పం.

౧. ప్రవేశమునకు, అవలము.

ది. పాశ్చాత్యములు ప్రాచీనములు, చూడు
గామముల దీర్ఘములు.

పండిత. తు. ౧. ౩.

౧. వసు (బ్రహ్మ) కర్మములు. ముఖ్యము
ప్రాచీనములు. ముఖ్యములు. ౧. విలువ, ప్రవ
లములు. ౧. ౧౦.

వి. అ. ౧. ౧.

౧. . అవలమునకును, అవలము. ౧. విలువ,
ప్రవలము. ౧. విలువ, ప్రవలము. ౧. ౧౦.

భాగ. ౧. ౧౦౦.

ప్రాశీతము. సం. వి. అ. అ. ౧. తిలక
బడినది, భక్తితమ. ౨. పానమరేయబడినది.

(౪. ర.) - వి. అ. న. ౧. తిలక, కనుభు.
౨. నిర్మలమను, పంచమభుజులతో నొకటి.

ప్రాశీతము. సం. వి. అ. ప. యజ్ఞమందు
(బ్రహ్మ నర్తకించి యియ్యబడు భుజాదాది
భాగము.

ప్రాశీతము. సం. వి. అ. ప. భు. కనుభు.

ప్రాశీతము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧.
ప్రశ్నచేయవచ్చు. ౨. ప్రశ్నతరచామను
వకుల బాగవచ్చు. ౩. ప్రశ్నము. (అ. వి.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. కాడి
మందలికాడి.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧.
మిక్కిలిసంగము (మండిక) వలన గలిగినది.
౨. సాధిక గలది, సంబంధము. ౩. ప్రసంగవశ
మున వచ్చినది, ప్రస్తావనముగా గలిగినది.
౪. ప్రస్తావనమునకు సంబంధించినది. ౫.
యొక ప్రయోగముగలది, తగినతంత్రోదయి.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. కాడి
మందలి పద్మ.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. కాడి

మిక్కిలి విరివిల నిరూపనము బంధుల బాధ
సంగవతి చేల బడినదిచూచు.

భీమ. ౨. ౫౪.

మ. బలుమార్ పండెను దొండమునకుచదియెం
బాధసంగవతి .. కివరా. ౪. ౧౯.

మి. ప్రాసంగమునకుచదియెం పాణికోలంబున
బుట్టి ... పాండ. ౩. ౩.

. (ప్రశ్నచేయ భవి భావము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
తులన. ౨. పాదక, పాదకము.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము,
మిక్కిలి. ౨. పదకొండము, మిక్కిలి.

(విభజనము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము,
మిక్కిలి. ౨. పదకొండము, మిక్కిలి. ౩. పదకొండము
మన రెండవమునకు. (ఇది రెండవమునకు.)
ప్రా. . పది రాద్య మనంతరాక్షరం ప్రాసః
అంద్రకల్ప చింతామణి. సంఖ్య. ౧.౨.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
సంబంధి. (ప్రసవము = భుజము.) (౪. ౪.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
గిరి) పాదకము. (అ. వి.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
బోధిమయ. (బాధా.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
మిక్కిలి. (విభజనము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
రాజ్యము; పాదము, మిక్కిలి. ౨. మిక్కిలి
కము, మిక్కిలి. ౩. మిక్కిలి మిక్కిలి

మిక్కిలి మిక్కిలి మిక్కిలి. (విభజనము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము
మిక్కిలి మిక్కిలి మిక్కిలి. ౨. మిక్కిలి మిక్కిలి
గలది. ౩. మిక్కిలి మిక్కిలి, అంద్రకల్ప.

(విభజనము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము,
మిక్కిలి.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము,
మిక్కిలి. ౨. మిక్కిలి మిక్కిలి, అంద్రకల్ప.

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. ప. అ. ౧. ప్రాసము,
మిక్కిలి. ౨. మిక్కిలి మిక్కిలి, అంద్రకల్ప.

ప్రాసీకుండు. సం. విజ. (అ. ఈ. అ.) పాస్సా
య్యపదాని, ఈ. అ. కా. అ.

వి. అ. త్త. ఈ. అ. యొక్కయ్యేయ్యండు.

ప్రాసీకుండు. సం. విజ. (అ. ఈ. అ.) ప్రస్తావ
(ప్రస్తావ) సమయమునకు సంబంధించినది. ఆ
ప్రస్తావనకు కనుక అయ్యేది. (యాత్రకు
వస్తువులకు ప్రస్తావన అని కనుక ప్రస్తావించి.)

ప్రాసీకుండు. సం. విజ. (అ. ఈ. అ.) ప్రస్తావ
కాలక గలది. ఆ. ప్రస్తావన చే కొనబడినది.
3. ప్రస్తావన పట్టునది. 4. ప్రస్తావనకు దాని
దిక్కు విశదపడినది. (ప్రస్తావన)

ప్రాసీకుండు. సం. వి. అ. త్త. వృత్తిపరకము.

ప్రాసీకుండు. సం. వి. అ. త్త. ఉదయము
యొక్కది పదిగడియలవఱకు గలకాలము,
లేదాగల.

ప్రాసీకుండు. సం. విజ. (అ. ఈ. అ.)
ప్రాసీకుండు, పాస్సాకుండు గలగునది.

క్రీడిలవఱకు. సం. క్రి. (√క్రీమలు) పోగొట్టు.

1. క్రీడిలవఱకు మామొల యాలించి
కెదలక జాకలెదునకు కెల్లక క్రిడిలవఱకు,
పోకలే ... అచ్చ. రా. కా. అ. 1. 1.

క్రీడులవఱకు. క్రి. (క్రీడిలవఱకు, క్రిడి
కొనిపోవు.)

2. క్రిడిలవఱకునకు నీక చుట్టులకు కాక
రం. కళకు. 3. 1. 1.

క్రీడిలవఱకు. క్రి. (క్రీడులవఱకు. (√క్రీమలు)

2. క్రీడిలవఱకు నకునకు క్రీడిలవఱకు క్రిడి
లవఱకు విశ్రేణులకునకు కానినకునకు
అ. కా. రా. అ. 1. 1. 1.

క్రీడిలవఱకు. అ. క్రి. 1. 1. 1.

క్రి. క్రిడిలవఱకునకు నీక చుట్టులకు కాక
కాకనకునకు అ. కా. అ.

2. 1. 1.

3. 1. 1.

4. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

5. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

6. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

7. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

8. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

9. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

10. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

11. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

12. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

13. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

14. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

15. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

16. క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు
కెదలకునకు కెదలకునకు క్రిడిలవఱకు.

కా. రా. అ. 1. 1.

క్రిడిలవఱకు నకునకు క్రిడిలవఱకు

ఉ. ప్రీతులని కార్యసంపదలఁ జెట్టెదండఁబలు
ప్రీత్యతో కడుం గడుమును పుంకరించుచును
గైదుత్తఁ బాపుచు. కళా. ౮. ౧౦౩.
క ... కలుఁగని యుండగ్గింబలు, పెంకయా
నీ కొనఁగడఁ బ్రితులనివ త్తిక

నీలా ౧౨ ౧౧౫

ఁ. తొలఁగు, తప్ప, తప్పకొనిపోవు.
క. ఆక నునుతిహారుఁ డిట్లు, జననాయక
దీక్ష విచారిం చేలానిను ముట్టియేరు
తొక్కట, వెనుపాతముగఁ గోయ రాక
ప్రీతులక యుండక. విశ్వా. ౨ ౪౩.
ద్వి. ఎత్తైననుండు మీ విటారగింపఁ. తెట్టుడు
నీయన ప్రితిలితినేది. బసవ. పు. ౫౨౫.
చ. (పాయుపదనఁడు) మదగ్గిహం
బునక బ్రితులఁగనీక పట్టుకొని.

ఁ. పోవు.
ఆ. (సురధుఁడను రాజుని ... నియతతోనియును
నసంగుడునై, ప్రితిపదమునందు బ్రితుల
నీక. మార్క. ౩. ౨౪౦.

గీ. ... పెక్కుకాళ్లు తపాపున ప్రితులనీది,
పునవిభామములు .. కళా. ౪. ౧౦౩.

౮. పదు, పతితనుగు, తీడిపడు.

మ. అది పోయిపోయియెన గర్భముగఁ జేయ
యెత్తెను విక్రమ-లాపయెన గ్రహిని తార్చి
యంతన భరింపఁజాల కన్యకలక బ్రితు
లక తెలిసఁ జూచి ...

కూర్. పు. ౩. ౫.

ఉ. పొరింజొర, పృథ్వీనకు బుగ్గె తెమ్మలను
అనుకు నుంబులు క్రొత్త ప్రీతులక ప్రీతి
కడిది నా ముదమిఁ జేర్చిన తొందరి
తోటియెంటులక. అ. రా. యుద్ధ. ౧౨౩.

ద్వి. బల్లిడులేతలొక బడికధకులు నీలి కట్టెడు
బొమ్మ ప్రీతులకపోయె.

ద్వి. మ. ఉ. ౧౩౦౮.

౯. (చూట) వెంటను.

౯. .. మాటల్, ప్రీతులక హృదయం తెరి
యఁగఁ, బెదవులు కడపుచును

భాగ. ౩. ౩౩.

౧౦. పెనుదీయె. సంతోషించు.

ద్వి. కలసాల నిలయున క్రిత పెట్టుయెంటుల
తెలుఁచు దమ్మునఁ, నీతిఁ బ్రితులును నిలిచి.

ద్వి. మ. విశ్వా. ఉ. ౯౯౪.

౧. మాతలి మాఁడు నల్లని కేతెలుఁగడఁ తాకు
ననుచు పెక్కుకుఁ గడు వాంఛాతత్వర యి
యెప్పుది, ప్రీతి యెట్లుంగ రమ్మ ప్రీతు
లకు రావా. తెమ్మ. ౩. ౧౪౩.

౨ : ప్రీతిపలుచు, ప్రీతులనోపు, ప్రీతినిపొవు.

ప్రీయ = పీర. వి. కానిలో నాల్గవ భాగము.

(౪. ౪, ౫)

ప్రీయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ప్రీయరాణు,
భార్య. ౨. అడుచి.

ప్రీయంకరణము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.)
అప్రీయమును ప్రీయముగా జేయుటకు పాదక
యెనది.

ప్రీయంకరి. వి. ఈ శ్రీ. ౧. శ్వేతకంబుకాచి,
తెల్లకాఁగడు. శ్రీ. ౨. బుద్ధాశ్చర్యంబి. శ్రీ. ౩.
అశ్వంధ, పెన్నెరు. శ్రీ.

ప్రీయంకరుడు. సం. వి. (అ. ఈ. అ.) ౧.
ప్రీయమును జేయువాఁడు. ౨. ఇతయన
వాఁడు.

ప్రీయంగువు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. ౧. ప్రీంక
ణము. శ్రీ. ౨. రాజక, నల్లకు. శ్రీ. ౩. కలగు
ధాన్యము, కొట్టులు ౪. పిప్పిలి. శ్రీ. ౫. కలుక
కొట్టానీ.

ప్రియంభువన్

శిర

ప్రియభాషి

ప్రియంభువన్ము. సం. విజ. (అ) = ప్రియంభావుకము.

ప్రియంభావుకము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ప్రియమణిమణి.

ప్రియంబదము. సం. వి. అ. పుం. పితృకము.

వి. అ. ప్రి. ద్వాదశాక్షర పాదకమున భండా విశేషము. పాదమునకు పంజ్రంబక్షరములు గల పుస్తకవిశేషము.

ప్రియంబదుడు. సం. విజ. (అ. అ. అ.)

౧. ఇంతగా మాట్లాడువాడని, మధురభాషి, ౨. ఇచ్చువాడువాడు.

వి. అ. పుం. పు. ఒక గంధర్వము. ౨. ఒక భేదము.

ప్రియకము. సం. వి. అ. పుం. ౧ చిత్రమృగము, చిత్రపర్వముగలకంక. ౨ పీతపాలకము, వేగిన, శ్రీ. ౩. నీపము, కదం. శ్రీ. ౪. ప్రియంగువు, ప్రేమకాము. శ్రీ. ౫. భారాకదంబము, నీరకడిమి. శ్రీ. ౬. అపవము. శ్రీ. ౭. తుమ్మెద. ౮. పక్షివిశేషము ౯. పానరసలి (విల్వము). ౧౦. కంఠము (కర)

ప్రియకర్మము. సం. వి. క. ప. ౧ ప్రియమైన కార్యము. ౨. ప్రీతికలగునట్లు నడుచుకొనుట.

ప్రియజీవము. సం. వి. అ. పుం. శోభనాకృతము.

ప్రియత, సం. వి. అ. ప్రి. ప్రియత్వము.

ప్రియతమము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి ప్రియము. వి. అ. పుం. మయూర శిఖాకృతము.

ప్రియతోషణము. సం. వి. అ. పుం. రతిబంధవిశేషము.

శ్రీ. వాచిపాద స్వరూపైన భారతము వ్యవహారము, ప్రకాశికరణ, కామి కామరూపి స్త్రీయతోషణ. (రతిబంధం)

ప్రియత్వము. సం. వి. అ. ప. ౧. స్నేహము. ౨. ప్రేమ.

ప్రియదర్శనము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) చూడటం కింపయినది, నుండరిము. వి. అ. పుం. ౧. చిలక. ౨. పీఠాభ్యుత్తము.

ప్రియదర్శి. సం. విజ. (క. నీ. క.) ప్రీతితో జానువాడు. వి. క. పుం. అశోకదళమరా.

ప్రియంబదు. అ. ప్రి. (ప్రియము + పదు) ఇష్టపదు.

అ. పీఠమూర! రేపిను నిను మేడైజుఁ బ్రాశ్నన నల్పమయ్యెన్ పేంపార మధుం బొనర్పఁగఁ ప్రియంబడి పక్షిణరేపి వచ్చితిక.

మార్క. ౩. ౮.

చ. ధృతరాష్ట్రమూసనకు దాన వపాయము లేకయందుఁ గోప ముడిగి వీరు శేయుదురని భాంధవ మిట్టలియం ప్రియంబడుక.

భార. ఉద్యోగ ౧. ౩౯.

క. తాదాపము కడుఁ ప్రియపడి, గౌరవమునఁ దాల్చి కేర్చుఁ గ్రాశెదవు .

భా. రా. అర. ౨. ౩౯౮.

వి. ఇట్లు మేల్కొని మారఁ ప్రియపడువాడు పండితా. పర్వ. ౩౫౦.

ప్రియపుత్రము. సం. వి. అ. పుం. పక్షి విశేషము (విల్వము).

ప్రియప్రాయము. సం. వి. అ. ప. పలుకుబడి సాంత్వ. కర్తవ్యము.

ప్రియభాషి. సం. విజ. (క. చీ. క.) ప్రియము మాటలువాడు.

ప్రియమధువు. సం. విణ. (ఉ) మధ్యము ప్రియ
మైవవాడు. వి. ఉ. పుం. విలరాముడు.

ప్రియము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. ఇష్టము.

౧. ఇంపయ్యది, మశోక్తము. ౩. ప్రేమ
గతి, ప్రేమించునది. ౪. తెచ్చువెలగతి.

(విల్వము.) వి. ఆ. పుం. ప్రియమను మృగ
విశేషము. వి. ఆ. స్త్రీ. ౧. చిట్టెరికి. శ్రీ.

౧. వృత్తాంతము. ౩. మధ్యము. ౪. ఒక నిమిషము
మల్ల శ్రీ. వి. ఆ. న. ౧. బుద్ధితగిడి పేషధి. శ్రీ

౧. తేజకము అగిడి పేషధి. శ్రీ ౩ వలపు,
తెయ్యము. ౪. దయ, అనుగ్రహము. ౫.
సంతోషము.

ప్రియవక్త. సం. విణ. (బు. ప్రి. బు.) ౧.

ఇంపుగా మాటలాడువాడు, ౧. ఇచ్చకములాడు
వాడు.

ప్రియవచనము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.)

ప్రియమైన మాటలాడునది వి. ఆ. న ఇచ్చ
కములు

ప్రియవర్ణి. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. ప్రియంగవు. శ్రీ

ప్రియవర్ణి. సం. వి. ఉ. స్త్రీ = ప్రియవర్ణి. శ్రీ

ప్రియవాది. సం. విణ. (క. నీ. క) ౧

ప్రియము మాటలాడువాడు, ౧. ఇచ్చక మాడు
వాడు.

ప్రియవాదిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంగళివాద్య

ద్యవి.

ప్రియసందేశము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ప్రియ

మైన వృత్తాంతము. ౧. ప్రియమైన సందేశము.
౩. చంపకము, సంతెంగ. శ్రీ.

ప్రియసఖము. సం. వి. ఆ. పుం. ఖదిరము,

చంద్ర శ్రీ.

ప్రియసాలకము. సం. వి. ఆ. పుం. అగమము.
తేగస. శ్రీ.

ప్రియాంబువు. సం. వి. ఉ. పుం. మామిడిపెట్టు.

ప్రియాపత్యము. సం. వి. ఆ. పుం. కంకపత్తి.

రాజులులగు. (శ్రీ. ని.)

ప్రియాలము. సం. వి. ఆ. పుం ౧. తెరటి. శ్రీ.

౧. అసమ. శ్రీ. వి. ఆ. స్త్రీ. చాక్ష. శ్రీ.

ప్రియుడు. సం. వి. ఆ. పుం. భర్త, మగడు.

ప్రియుతనము. వి. ప్రియత్యము.

అ|| తదుపచారములను జూడంగుచు నేలమృ,
నాన నిన్నియ ప్రియతనము అనియె.

మరను. ౫. ౩.౨౩.

ప్రియోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ౧. మందిమాట.

ఇంపయ్యమాట ౧. చాటువాక్యము, ఇచ్చ
కము.

ప్రీణము. సం. విణ. (అ. ఉ. అ) ప్రీతి కలి

గించునది, తృప్తిబుట్టించునది. వి. ఆ. న. ౧
తృప్తిబుట్టించుట, తర్కము. ౧. రక్షణము.

ప్రీణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ప్రీతిజొంది

నది, ముప్పిరిందినది ౧ పురాణము, ప్రాశ్న.
౩. పూర్వము, మునుపటిది.

ప్రీణసము. సం. వి. ఆ. పుం. చేరవట్టు.

ప్రీణితుడు. సం. వి. ఆ. (అ. ఆ. అ.) తృప్తి కలి

గింపఁ బడినవాడు, సంతోషితుడు.

ప్రీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ౧. మార్గము, తిరుపు.

౧. అతాపము. సంతోషము. ౩. తృప్తి, తనిది
౪. దయ, కనికరము. ౫. ప్రేమ, వలపు. ౬.
అసక్తి, తగులు, స్నేహము. ౭. ప్రసాదము,

కలగడేర్చుట. ౮. విష్ణుంభాది యోగము
లలోజాకతి. ౯. మన్మథుని భార్యలలోజాకతి.
ప్రతిజ్ఞ. సం. వి. ఆ. శ్రీ అనిరుద్ధుని భార్య.
ఉప.

ప్రతిదత్త. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రతిచేత
నియ్యబడినది వి. ఆ. సు. (అ. క. గారితేత గాని
మానుగారితేతగాని ప్రేమచే నియ్యబడినదియూ,
పాపవంధనకాలమున నియ్యబడినదియైన)
శ్రీ భవము.

ప్రతిదాయము. సం. వి. ఆ. ప. ప్రతిలో నియ్య
దానము, కానక.

ప్రతిదుఃఖము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రతిని ౩ రి
గించువాడు. వి. ఆ. తుం విదూషకుడు.

ప్రేతుడు. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ప్రతి
జొందినవాడు, ముదితుడు. ౨ తనిననవాడు,
కృప్తిజొందినవాడు. ౩ క్రియకుడు.

ప్రంగుడు = పుంగుడు. వి. క్షేత్రము, తెల్ల
కస్తము. (క. ర.)

పుష్పి. సం. వి. వి. తుం. ౧. మాయి.
౨. అగ్ని. (కే. వి.)

పుచ్చు = పుచ్చు. అ. ౩ పుష్పిపట్టు, పువ
గుణపట్టు.

ఉ. దేవగంబు పాతగిరి తెల్లిన సం దొక
మీద గల్లకే యానపాక్షి నిట్లు పెదవాచిన
నక్కట కోడ ప్రవృత్తి.

నీ. మహాపుణ పనులకాల్పదీ (బుచ్చెవొంగండి
క్రంతలు పెనువొంటి క్రంతలయ్యె.

మరి. తూర్పు. ౨. ౫.

మ. ... మీద పనులకాల్పదీ పెనువొంటి,
మీదగల్పవృత్తికోడ ... భాగ. ౩. ౧.౨.

(త్రవ్వగదిట్టు = త్రవ్వగట్టుదిట్టు, పడగదిట్టు,
అధికముగా దిట్టు.

౪ త్రవమిజంబులెల్ల నివద్రువ్వగగ దిట్ట
గవించుచున్ని. భార. ఉత్పా. ౨౧౦.

నీ జనులుత్రవ్వగగదిట్ట పడిపోయి యాస్తింబె
బక్కతోవారవృత్తి బడిదీప్రభా
పొందు. ౩. ౧౦౫.

జ. త్రవ్వి, త్రవ్వ.

పుష్పి = పుష్పి. వి. ($\sqrt{\text{పుచ్చు}}$) ౧.
పుచ్చుట. (క. ర)

౨ రత్నతోప విశేషము

క. ఈ రత్నమునకు బ్రుచ్చియు, గారయు
రిత్నకమునకుగగ సరులు మూడై, పారువది
యెల్ల తెలియరి, వారికధరియింప జరిగితల
తెప్పరికిన్. రత్నపరీక్ష. ౨౮.

పుచ్చు = పచ్చిపు. వి. ($\sqrt{\text{పుచ్చు}}$) పువగు, పీచు
క. వినుమాడుగూరపాకము, గనుగొని ప్రాయి
వాడింపగా పచ్చనసం, జురకములై పుచ్చులు
గల, గొనమిలమిలమెందలు .

భార. మాస. ౨౦.

క. త్రవ్వర గారను నీచుకంతుకచున్
తోడై . మల్లయ. నీతి. ౯.

క. త్రవ్వలుగలవామలు మెదలగగ గ్రోవ్వ
నగలగెందు బరగగోని కావించున్.
మరి. ఉ. ౯. ౫౨.

పుష్పితము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. చల్ల
బడినది. తరువబడినది. ౨. నీలవడబడినది,
౩. తూరివడబడినది.

పువ్వము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) కాల్పబడి
పచ్చి, దగ్ధము.

ప్రవృత్తు. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. పచ్చిపుచ్చు.
౨. జలమించువు. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) తేడి
యొనకి.

ప్రవృత్తు. సం. వి. ఆ. త్రిం. మార్గము.

ప్రెక్క-రాము = పెక్క-రాము. (సం. ప్రేఖ
రాము.) వి. గ. అభివ్యుత్పాదీ పృథ్వీ.

గీ. విండుమలకు తెలపులేమికిలేని, యభ్య
సిందితి శ్రేకమహాదిగాగ, దండలాభక విధ
మును గుండలియను, ప్రెక్క-రాము తెలు
గుకు చేరణంబు. భార. విరా. గ. ౨౪౦.

ఆ. మల్లరంగము.

వ. అనితెత్తన యియ్యకొని గర్జించి గజాల
వ్యంబునం ద్రెక్క-రాముకొచ్చి భూపాలుని
ముందట భూపాపాలంబుచేసి ప్రెక్క-
మరణుడనె. భార. విరా. ఆ. ౧౪.

(క. రి. పా 'అంగణంబుపొచ్చి' ముద్రి. పా)

ప్రెగడ = ప్రెగడ. వి. గ. మంత్రి, అమా
త్యుడు.

క. ప్రెగడల మనసులు విరసము, అగుగతి పడవు
విభ్రరాజ్య మరసి విభిష్టుంబుగఁజేసి.
భార. ఆశ్ర. గ. ౩౦.

క. . ప్రెగడలకుఁజెప్పి తియ్య పెంజేర్పడఁ
గక .. భార. ఉద్యో. ఆ. ౯౫.

గీ. ప్రెగడ ప్రెగడయనఁదగుఁ బ్రధానండు.
అం. భా. ఆ. ౧౦౩.

ఆ. ప్రధాన పురుషుడు. (క. ర.)

ఇది కొచ్చి గృహవాసులకుడను గనఁబడు
యన్నది.

ఉదా. తల్లప్రెగడ, రాజ్యప్రెగడ తెలు.

ప్రెగడ = ప్రగడ. ప్రగడ, ప్రెగడ, ప్రెగడ.
వి. (కెక + కడ.) గ. అమాత్యుడు, మంత్రి.

ఉ. విజివిగాక సిద్ధిగాక ప్రెగడ మనభటుండు
భంగి .. అం. భా. ర. ౧౯౯.

ఉ. అనవుడు నిట్లనక విమరుడక్కట భర్త
నుతుండు బాంధవుండును తెలికాడునుం
దగు భటుండును ప్రెగడయన గురుండుఁ
గాఁ, దె వృషవరేణ్యునిక ..

భార. ఉద్యో. ఆ. ౨౪. దశకు. ౧౧. ౫౫.
అం. భా. ఆ. ౧౦౩.

ఆ. ప్రధాన పురుషుడు. (క. ర.)

ః ప్రెగడపాని.

ప్రెగడపాని. వి. (ప్రెగడ + పాని.) మంత్రి
భార్య.

గీ. ప్రెగడపాని నా తెలియఁముత్రి. గీ.
అం. భా. ఆ. ౧౦౩.

ప్రెబ్బి. విలా (పేరు + బి. త్రి.) తెద
గుంతుగామన్నది.

(గీ. విలా. విశ్వయముగా అది క. ర.)
ద్వి. పెబ్బి. తెయ్యలపెద యొక్కడడు
బసవ. త్రి. ౫. ౧౩౧. పా. ౨౯. సం.
(భల్లా. ౫. అది క. ర.)

(పాత్రత్రతి ప్రా, పెబ్బింక శ్రాత్త్రత్రతి
పా.) ౫. ౪౫౦. సం.

ప్రెవడ = ప్రెగడ. (క. ర.)

చేరికడము = చేరికరాము.

గీ. ... చేరికడ మనఁగను చేరికను మనఁ
జోఁచుఁ బ్రయోగపు. అం. భా. ఆ. ౪౯.

గీ. అంబుజానన యొకతె గానంబు నేయఁగడకు
వికానంబు బొంది చేరికడపుఁదనపు, నుతి
యొసంగ నమిదుతనాన విరర, వికడవీర
నంతానానములను. దక్షి. ౩. ౨౫.

(క. ర. పా. ప్రేంకణము. చుట్టి. పా.)
 ప్రేంకణము = చేరింకడము. వి. (పం.
 నిజానామ.)

౧. (వీరూ-శంభు), (వీరవంశం).

అక్ష. ౩-౪ ప్రాంతములు మా నియంత్రణ.

ଶ୍ରୀମ. ଶ. ଗପଟ.

2. కలి వ్యంగనయనముల వాడి రాగము
మహిమి విది ముద్రయక లాద.

६ रा. ३०.

మ. . . కేరళ రాష్ట్రం పంచాయతీ రాజ్ కమిషన్ పట్ల
కమం గెనరేల్ యూ. వి. ఎస్.

రామా. ౧. ౧౪౦.

౧. విశ్రాంతి-కార్యము.

రగత. పుడుకు మల్లన గంధవాడి! నీసేంగ
 నామ, వడయిలిటు నీలిత్యుదగ రత్న
 కంకణము. మనుచు. 3. ౪౪

ప్రేంకణ(ము): వి (సం. పేంకణ) 24
విధాన పత్రము.

ఉ. అనురవరేణ్య శ్రీంకణదు లాదెనువేలుపు
లేదుఁ జూచి.   మర. ౧. ౨౫

1. కరమలక గలకమల రేచి కొండలు భక్తుల
లొక్కడకే ప్రేమగల దొక్కడనామ.

శ్రీ. మా. అ. గణి.

ప్రేంభ, సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. హా. అ. ౨.
 వృత్తము. ౩. పరిధ్రుమము. (త్రిపురము. ౪.
 గృహ-దేవము. ౫. అశ్వగతి విశేషము.

[illegible]

7

విశేషము. (శ్లో.) గర్భాదుమర్దనకారణం (ప్రతిభానాం) హి వ నా తు కి మ్, అమిత్రధారామీశాకాంతు నిష్కృత్య ప్రవేశకమ, నియమస్థమస్థిమితీకరం సర్వవృత్తి సమాక్రమితం. ర. పరస్థమము. య. ప్రవేశము. శ. ర.) ౩. పుత్రనివిశేషము.

ప్రేంభరము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) తీరపరాది
నది, తిట్టూరకగలది. అ. కంపితము, కదల్చు
బాదినది.

ప్రేక్షకులు. చం. వి. ఆ. శ్రీ దాసులు.
(శి. వి.)

ప్రేంభోలనము, సం.వి.అ.న = ప్రేంభోలము.

ప్రేంభోలము. సు. వి. అ. పుం. గ. జోలనము
 పోగుట. ఆ. అలలాడుట, కడలుట.

ప్రేంభోలింఁచు, సం. అ. ప్రి. వ్యాసించు,

క. పుంఖామపుంఖరింఖా సంఖాశవమంభరా
రజియ్యలు చదవం, ప్రేంఖాలింపంగ సంఖా
కంఖాణిం శేరవరిగి కామాకురతన్.

పరాచూ. వ్య. కల.

ಪ್ರೇಮ(ಬಾಲು. ಬಿ. ಬಿ. (ಪ್ರೇಮ + ಪ್ರಾಣ)
ಪ್ರೇಮಗೀತೆ.

గి. తలఁచు, గ్రహస్వస్థిపదస్థయాలకు ఆస్థ, నష్టం జరిగిది లేదోకాదు అనిగం దిద్దురు .. ఆగ్రహించిన మాగ్రాహ్యులు క్రమబద్ధం.

(శ. ర. పా. వేదములు మొ(ది. పా.)

ప్రాంథం. ౪. గళా.

ప్రేక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. చూడటం, చూపు,
 తామరలు. ౨. తోటిక, కనబడటం. ౩.
 ప్రేక్షకత్వము. ౪. జనాభాస్థాయిను బట్టి
 ప్రవర్తనము. ౫. కృత్యములు. (క.ర.)-
 జాతీయరంగులుగా కృత్యముని పేరును, క. ర.

1

విషయముయొక్క కథాకథనముల కర్మాలోచన
నము. ౮. చెట్టకొమ్మ ౯. బుద్ధి (౪. ౮.)

ప్రేక్షకుడు. సం. వి. అ. తుం. చూచువాడు,
చూపజు.

ప్రేక్షకురూపుము. సం. వి. అ. వ. కమస్రద్ధు,
శ్రేతగోళము. (౪౭)

ప్రేక్షకుము. సం. వి. అ. వ. గ. చూచుట,
చూపు. ౨. తోడిత, ఆకారస్ఫూర్తి ౩
కన్ను. ౪. జనసంబంధియగు నాటకాది ప్రద
ర్శనము. ౫. జనసామ్యస్వరూపు ప్రదర్శనములు
జరుగుచోటు. ౬. పృథ్వీక్షణము.

ప్రేక్షణిక. సం. వి. అ. శ్రీ. నాటకాది
ప్రదర్శనములు చూచుటయందు చాళగల శ్రీ.

ప్రేక్షణికుడు. సం. వి. అ. తుం. ప్రేక్షకుడు.

ప్రేక్షణీయము. సం. విం (అ. అ. అ) గ.
చూడఁబడునది. ౨. చూడఁదగినది, దర్శ
నీయము, చూచుటకు నొప్పిగనది. ౩. ఆలో
చింపఁ దగినది, విచారింపఁ దగినది.

ప్రేక్షాకారి. సం. విం. (క. చీ. క.) ఆలో
చించిచేయువాడు.

ప్రేక్షాగారము. సం. వి. అ. వ. గ. రాజుల
యొక్క కులత్రాలోచనార్థ మగుగృహము.
౨. నాటకరంగము.

ప్రేక్షావంతరండు. సం. విం. (క. చీ. క.)
సమాఖ్యకారి, ఫలాఫలములను ముందుగా
జాలోచించిచేయువాడు.

ప్రేక్షి. సం. విం. (క. చీ. క.) గ. చూచు
వాడు. ౨. నిత్యముగాఁ జరిగింపఁబడు.

ప్రేక్షితము. సం. విం. (అ. అ. అ) చూడఁ
బడినది, దృష్టము. వి. అ. వ. చూపు.

ప్రేక్ష్యము. సం. విం. అ. శ్రేక్షణీయము.

ప్రేగు(త్ర) = ప్రేగు, అంత్రము.

ప్రే. . శ్రే గన నాంత్రంబు చెలంగును ...
అం. భా. ౨. ౧౩౩.

గీ చెలువ యీరాము లనుభవించినదాని తెలి
యదే ప్రేగులోఁబడినది కంటి . .

కువల. ౩. ౯౯.

ప్రే. దుర్భిరాగ్రాగ్రములు దుర్భిరాగ్రముల
ప్రేవులతోపులు శ్రేతములు.

భార. తో. ౨. ౧౨౮.

చ. నీరసాని చాల్చు శ్రేక్షణుగఁ తోపులు
చుట్టి ... తి. మా. ౨. ౧౨౪.

ప్రేయ. ప్రేతము, ప్రాకృహించు. (౪. ౮.)

ప్రేతకృత్యము. సం. వి. అ. వ. తద్విధ వాని
చేయు తరుప్రకరి.

ప్రేతగతుడు. సం. విం. (అ. అ. అ.)
మృతుడు.

ప్రేతగృహము. సం. వి. అ. వ. శృణావము.
కల్లకాళు

ప్రేతగోవుడు. సం. వి. అ. తుం. శృణావము
గావలివాడు

ప్రేతనది. సం. వి. తి. శ్రీ. చైతరశి.

ప్రేతసరుడు. సం. వి. అ. తుం. నీరావము,
భూతము.

ప్రేతవత్సము. సం. వి. అ. తుం. భాగవదవత్స
పక్షము, వీర్యవక్షము.

ప్రేతవతి. సం. వి. ఇ. తుం. యముడు.

ప్రేతపురము. సం. వి. అ. వ. యముపురము,
సంజనుని.

ప్రేతభావము. సం. వి. అ. తుం. మరణము.

ప్రేతభూమి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. శృకానము,
ఒరిశిమిట్ట.

ప్రేతము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) చక్రము,
చచ్చిపది, పీఠంగ. వి. ౯. పుం. ౧. నరకము
దుండు పీఠభేదము. ౨. పీఠాచభేదము.

ప్రేతమేధము. సం. వి. ఆ. పుం. పితృపక్షింబి
రేయి బ్రాహ్మరూపమగు యజ్ఞము.

ప్రేతరాక్షసి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కులపి. ౪.

ప్రేతరాజు. సం. వి. ఆ. పుం. యముడు.

ప్రేతవనము. సం. వి. ఆ. న. నల్లకాడు, ఒరిశి
మిట్ట, శృకానము. (ఇట్టి ప్రేతకానము మొ.)

ప్రేతవాహితుడు. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.)
పీఠాచము పట్టణవాడు, భూతానిష్ఠుడు.

(ప్ర. వి.)

ప్రేతశరీరము. సం. వి. ఆ. పుం. చచ్చి
యముచిలోకమునకు పోవుచేపుని శరీరవిశేషము,
యంతనా శరీరము

ప్రేతహార్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పీఠంగము
మొదికొని పోవువాడు, కనవాహకుడు.
౨. దగ్గజిమిట్టము.

ప్రేతాధిపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. యముడు.

ప్రేతావాసము. సం. వి. ఆ. పుం. శృకానము,
ఒరిశిమిట్ట.

ప్రేతాస్థిధారి. సం. వి. క్. పుం. శివుడు.

ప్రేతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. మరణము
౨. పోక, వరుగు, పలాయనము.

వి. ఇ. పుం. అన్నము.

ప్రేతికము. సం. వి. ఆ. పుం. పీఠాచము,
భూతము.

ప్రేతేశుడు. సం. వి. ఆ. పుం. యముడు.

ప్రేతోద్దేశము. సం. వి. ఆ. పుం. పితృపక్షి
శింబిరేయి కర్మవాది.

ప్రేత్యభాక్యు. సం. వి. (క.) మూలపక్షిలోక
మందుఁ గర్మఫలముల ననుభవించువాడు.

ప్రేత్యభావము. సం. వి. ఆ. పుం. మరణించిన
పిదపఁ గలుగు పునర్జన్మము మరణమునకుఁ బిదప
అత్యుక్తగణున భావము. (ఆ. వి.)

ప్రేత్యుడు. సం. వి. క్. పుం. ౧. ఇంద్రుడు.
౨. వాయువు

ప్రేపు! = రేపు. వి. ఉమకాలము, కేవల.

ఉ. ప్రేతులు రేణుఁ బెద్దయ్యెను శ్చే ...
పునీం. ౧. ౩౨.

ప్రేపు. వి. పరశురా, వరుస.

గీ. కడఁగి వీని, శేతుమౌపేదఁ మౌతుల
(ప్రేపు తెగయ ..

భా. రా. యు. ౧౫౬౧.

ప్రేష్టు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. ప్రాపించుటకు
నిచ్చుపొందుకలంపు. ౨. ఇచ్చు ౩. ఉపహా,
సంభావన (నిర్భయ్యు).

ప్రేపునపు. సం. వి. (ఉ.) ప్రాపించ నిచ్చ
గించువాడు. ౨. ఇచ్చగించువాడు.
౩. ఉపహా-చువాడు.

ప్రేమ(ము). సం. వి. క్. పుం. న. ౧. పూజా
ర్థము, ప్రేమిణి, మత్సర. ౨. నెయ్యిము,
శ్చేమము. ౩. మాన్యము, ఉచ్చు.
పుం. ౧. కేవల, పరిహాసము, పరియాభావము.
౨. గాలి. (మీ. వి.)

ప్రేమపాతనము. సం. వి. ఆ. న. అనందము
పలం (కన్నీరు. ౨. వానినిగార్చు) కన్ను.

ప్రేమబంధము సం. వి. అ. తుం. గాథాను
రాగము.

ప్రేమి. సం. వి. (క. మి. క.) ప్రేమ గల
బాణము.

ప్రేమము = ప్రేమి. వి. (క. పిరము. పిరి కృ. త్రి
యందు ప్రేమ అనుకూలము కలుగును.)

౧. శీతము, శైతన్యము.

౨. ఇత ప్రేమయనగా ప్రభుత్వము, ప్రేమయన
వలెపు సేవ గోలము, గుడియము గైకొందు.
మరి. అ. ౨. ౧౪.

౩. ... పిరలగారల కేమల ప్రేమల ..

వి. శబ్దం. ౨. ౧౪.

౪. త్రి కటంబుల ప్రేమపాదమంది మాని
తుంగవులకడ ముడిస

మరాఠ్. ౩. ౧౦.

౫. శీతము, శైతన్యము.

౬. అనబలు నింబపల్లవముల ద్రిప్పెడువారు
ప్రేమ మంచులులో వెనుకవారు.

కనరా. ౨౩౦.

౭. అనుటయు రసనిగమునిడు తనకట్రువ
ప్రేమ సజ్జకంకత బరిచేక.

మమర. ౧. ౩౦.

ప్రేమబంధము సం. వి. క. తుం. వాసపుడు,
ఇందుడు. (మి. వి.)

ప్రేమి. వి. (ప్రేమ+మది = ప్రేమబంధము.)

౧. వాత్సల్యము, పిష్టిలయెడ పెద్దలకుండది
ప్రేమ. (పిష్టిమామ అని క. ర.)

౨. వాత్సలిప్రేమది గడు, వాత్సర మై
యెదురు యాచనంబున ...

భార. విరా. క. ౧౧.

మి. ... పెంచిన తల్లికంఠములకు ప్రేమిది వా
యెడల బాణములు ... వి. క. ౩. ౧౦౨౪

౩. అనురాగము, ప్రభుత్వము.

౪. .. (చంద్రమూర్తిల) కళక్రమణ అగు
కళామూర్తిలనేతర ప్రేమిది బోధనం
బడినయట్లు ... అను. ౨. ౯౦

౫. ... కృపాగమన మాత్మక గోళయం
ప్రేమిది.

మి. రా. ౧. ౧౨౩. అం. భా. ౧. ౧౩౨.
జ : ప్రేమిదియ.

ప్రేమబంధము. అ. కి. (√ప్రేమిది.)

౧. ప్రేమపడు.

౨. చతురంగ ప్రేమిదియ మనియును వాణక.
భార. అర. ౨. ౧౨౩.

౩. అనురాగమెందు.

౪. మనవిలాసినితో తెలిగి మానిని పిరగ,
ప్రేమిదియట . కళక ౧౦. ౧౨౨.

౫. పోలియ, దుఖించు.

౬. పిరువందనుచావున ప్రేమిదింది, భగ్యతన
యెందు బామ్మెలుభార లదర
భార. క్రో. ౫. ౨౨౪.

౭. పరుల నన్నల దమ్ముల ముకుల పాముల,
యెకొని వారు తెండంగ ప్రేమిదింది,
పవనములు వినుచారి నవకుల దేవు,
గురుకుమార వారివతోటి వచ్చు.

భార. క్రీ. ౧. ౯౦.

౮. వాధపడు.

౯. చావు తగ్గెలు మనన విచార మేక,
పెక్కుదివసంబు లాకటల ప్రేమిదియ,
వా. మర. ౧. ౩౦౪. (క. ర. పా. తెల్ల
విడుచు, ముద్రి. పా.)

౫. మఱుమఱోఁ బఱువ.

కీ. ఏ మది నాలోకఁ ప్రేయసియనొకా
ను, గ్రహిత్తుమౌని నాచఁబఱచు మన్ని...
భార. ౮౩౪. ఆ. ౨౫౨.

(కీ. మఱుచొ) పక్ష్యతే కిం మా మఱియన్య
మపశ్యతి. సం. భార. ౮౩౪. ౩౩. ౨౩.

ప్రేయసి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ప్రియరాజు,
భార్య.

ప్రేయాంగసుడు. సం. విజ. (న. యకీ. న.)
మిక్కిలిప్రియఁడు వి. న్ తుం. గ. ప్రియఁడు,
భర్త. ఆ. నెచ్చెలి. వి. న్. మ. (ప్రేయసు)
మఱుమఱి, ఇచ్చుకము.

ప్రేయోపత్యము. సం. వి. ఆ. తుం నారా
యగపడి.

ప్రేరకుఁడు. సం. విజ. (ఆ. రికా. ఆ.) గ. తురి
కొల్లువాఁడు, కేదిపెట్టువాఁడు. ఆ. పంపు
వాఁడు, ప్రేమవఁడు.

ప్రేరణ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. (వికృష్టలగు కృత్యా
జలకు కార్యాదులందు) నియోగించుట, పది
పంతుట. ఆ. ప్రేమనామ, పంపుట. ౩. తురి
కొల్లుతుట, ప్రేరేచుట. ౪. ప్రోయకుట,
వైచుట. ౫. (వ్యాక.) ప్రేరణాన్యము

ప్రేరణము. సం. వి. ఆ. మ. = ప్రేరణ.

ప్రేరణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కృత్యవిశేషము.

కీ. మఱుగిప్రేరణి పంతులనకముఖ్య వృత్యంబు
అచ్చుక నెరఱుచుండు.

కవిరా. గ. ౧౯౫.

ప్రేరణియము. సం. విజ. ఆ. ఆ. ఆ. ప్రేరించు
మగిమి.

ప్రేరించు. సం. మ. శ్రీ. తురికొల్లు, ప్రేరణము
గణము.

క. ... నారాజుల పెద్ద నోకల నిటు ప్రేరించుక.
మొడి. తు. ఆ. ౧౧౦.

కవచము. కవరాజు (ప్రేరించి యామునిరాజున
నోవ్వఁ బఱిచించి యాచరిస్త్రోధ, మారంగఁ
జేసెడు. (మూర్ఖ. గ. ౧౫౦.)

క. ... సమలజ్ఞయఁ ప్రేరింపంగ నాచో
తరరతి, అంతుయొగ్గ మధ్య యెఱుఁ
అలన పఱువక. (కావ్యా. ౩. ౩౮.)

ద్వి ప్రేరించు వికృతప్రేరణజేసి ...
పండితా. కాక. ౧౮౪.

ప్రేరితము. సం. విజ. (ఆ. ఆ. ఆ.) గ. తురి
కొల్లుఁబడినది, కేదిపెట్టుఁబడినది. ఆ. తుచ్చు
బడినది, పంపబడినది. ౩. నియోగింపఁబడినది.

ప్రేరిత్యము. సం. వి. క. తుం. సమద్రము.
(శి. వి.)

ప్రేరేచు = పెరరేచు, ప్రేరించు. స. శ్రీ.
౧ ప్రేరణచేయు, తురికొల్లుతు.

క. ... ఉత్తైలవమానాశ్చరి కక్షమఁ, కల
రంగఁ ప్రేరేచు శిల కా నెడ నుడువక
భార. అది. ఆ. ౧౩౮.

గీ. ... పెక్కులక్షఁ ప్రేరేచుయన్య యిట్లు ...
మొడి. తు. గ. ౩౩.

తు. తమ్ముఁ ప్రేరేచిచెడపంగతి ...
మఱియొకటిచూపాలనెత్తము. గ. ఆ. (వి.వి.)
తు. .. ఎవ్వరైనఁ ప్రేరేచియొ నిక తమ్ముఁ
బఱుచెడ ... (తు. రా. ఆ. ౧౨౩.)

ఆ. ప్రయోగించు.
మ. సుమకల్పాంబవతంగగింబనమత్తకం కాణఁ
ప్రేరేచుచుం, మదిమెం బఱువక ...
మొడి. తు. క. ౧౨౩.

౩. కలిగించు, ప్రసరించుచేయు.

క. మఱితి మఱువ విరహము, ప్రేరేచ యెకోక
పక్షి ... (వి. తు. ౩. ౩౫౪.)

౧. ప్రేమ ... మిటులు మిగుల, కానక
 గలదెడలెనెక, కానక నగకనకు
 కాన ... ఉ. హరి. ౩. ౫౦.

౨. అనునది ప్రేమనకు దీ యిట్లుగదాను
 కాన ... కృ. ౪. ౬.

౩. ... నకు, గలెనును ప్రేమకు ..
 మనుచ. ౫. ౧౧.

౪. (మనం) మాయ, దశమచేయు.
 మ. మారకాంబున కుదిర్చున నకామల
 ప్రపంచమే ... కృ. ౪. ౬.

౫. (అన్నియున్న) భక్తియను, భక్తియేయి.
 ఉ. .. మిటులుమిటులును (దిది) ప్రేమనకు
 మోదగలదుకృ. ౪. ౬. మలలనును మిటు
 నకునకు. మ. ౨. ౨౧.

౬. ప్రేమనకు, ప్రేమ, ప్రేమితనము, ప్రేమ
 గాది, ప్రేమను, ప్రేమవాచు.
 స. ౩. వదన, కాన.

౭. .. పెక్కులు పెక్కుభంగలను ప్రేమను
 మందగ నీతివానికే, ప్రకృతించు
 మందు. భార. ఉ. ౩. ౩.

౮. ... కొందఱునుకృతిలక్ష్మిలవానియెననునకు
 దప్రియమి ముందట మందెయెలమును
 ప్రేమను .. కా. ౩. ౩౯.

౯. ప్రేమ. (మా. ప్రేమ.)
 ౧౦. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.

౧౧. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.
 ౧౨. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.

౧౩. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.
 ౧౪. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.

౧౫. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.
 ౧౬. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.

౧౭. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.
 ౧౮. ప్రేమ, ప్రేమను, ప్రేమను.

౧. ... కాన్యకదళనానందము మిగులము,
 మద్రాసుమీనా ముగిలెగలమును ప్రేమము
 వదలెనునుకృతనముల ముగిలెనును...

౨. ... మ. ఉ. ౪. ౧౨౫.
 ౩. (కానకమన) మేగిల్చున.

౪. ... మహాకవికామయ, గలగలప్రేమ
 ముగిలెను కానకమును ..

౫. ... మ. ఉ. ౧౦౦.
 ౬. ... మున్నున్న మిగులము ముగిలె ప్రేమ
 మ. కమలం మిగులం ముగిలెనును.

౭. ... మ. ఉ. ౧౨.
 ౮. ... మ. ఉ. ౧౩.
 ౯. ... మ. ఉ. ౧౪.

౧౦. ... మ. ఉ. ౧౫.
 ౧౧. ... మ. ఉ. ౧౬.

౧౨. ... మ. ఉ. ౧౭.
 ౧౩. ... మ. ఉ. ౧౮.

౧౪. ... మ. ఉ. ౧౯.
 ౧౫. ... మ. ఉ. ౨౦.

౧౬. ... మ. ఉ. ౨౧.
 ౧౭. ... మ. ఉ. ౨౨.

౧౮. ... మ. ఉ. ౨౩.
 ౧౯. ... మ. ఉ. ౨౪.

౨౦. ... మ. ఉ. ౨౫.
 ౨౧. ... మ. ఉ. ౨౬.

౨౨. ... మ. ఉ. ౨౭.
 ౨౩. ... మ. ఉ. ౨౮.

౨౪. ... మ. ఉ. ౨౯.
 ౨౫. ... మ. ఉ. ౩౦.

గీ. పనుకొకటి ప్రాద్దుడు బట్ట ముచ్చటనను
చేయలు పట్టి యారాచెద్ద, ..

అచ్చు రా. బాల. ౧౫.

౪. తూట, దివ్యకళాగమము.

౫. ఇప్రప్రాద్దుడు గుడువును పొంప లేమి.

భార. ఆను. ౫. ౯.

౬. యభ్యును కొపదిట్లముగ వ్యవహారము
నండును, ౪. ౮. లోను గానబడుచున్నది

౭. ప్రాంతాలము, ప్రభాతము; ఉపకాలము.

౮. తోయవో రతి మివ్వదు, నీయంగ మది
గొట్టు వస్త్ర కిలికి తేరెం, దోయ
మిక్రందు నీటికి, తోయి మనము వస్త్ర
పెట్టిప్రాద్దుడు వదిలిక.

భార. భీష్మ. ౨. ౫౫౨.

౯. రమణుల్ ప్రాద్దుడు పేలుకాంది .

భాగ. ౧౦. తూ. ౯౧౧.

౧౦. ఉపయోగము .

సం. భాగ ౧౦. ౨౨. ౩)

ను. దిను మావస్త్రమునందు ప్రాద్దువశోవివస్త్ర
నీరాంక మై, కనకస్తంభము పుట్టు బుట్టి
యిమం దాకాకంబుల ప్రాకంగ దామను
జాతొప్పవం జక్కింగా దెరిగి భామం
తేరి నుగ్గంజిను, బునో వచ్చింబు ను ముట్టి
క్రమ్మరు నటుం ప్రాద్దుం దిగంజామంగన్
బా. ౩. ౧౦౩.

౧౧. బ ప్రసవదినము

౧౨. ఇట్టి చతుర్థగర్భ మిటుమోదం ప్రాద్దు
లామారిక. మారి ఉ. ౫. ౫౫

౧౩. ముద్దియ మునివృత్తములము, అద్దాచ
ప్రీతముగ్గి జాందగం గురియన్, ప్రాద్దులు
నిండులనేటి అనదీ ప్రసవప్రభావ కత
కోటివిధము. రాణు. ౩. ౧౦౬.

ఉ. ... ఉన్నతులూగు నుత్తమకాళిగ,
ప్రాద్దులు పొచ్చియున్నయి తాకగ్గిదివాన.
తనీయకట్టిక పైను. ౮. ౧౦.

(ఇట తో అది భావము.)

౧౪. ప్రాద్దుడు, ప్రాద్దుగల్లు, ప్రాద్దుగుట్టుడు,
ప్రాద్దుగొడుగు, ప్రాద్దుగొడుగుడు, ప్రాద్దు
చూలి, ప్రాద్దుబరత్తు, ప్రాద్దుతిరుగుడు,
ప్రాద్దుతిల, ప్రాద్దుపట్టి, ప్రాద్దుపాటు,
ప్రాద్దుపుచ్చు, ప్రాద్దుపావు, ప్రాద్దుపాళ,
ప్రాద్దురక్క, ప్రాద్దురక్కెల, ప్రాద్దుల
తిల, ప్రాద్దులచో, ప్రాద్దులకొచ్చు,
ప్రాద్దుబోత్తు, ప్రాద్దుబుల్.

ప్రాద్దుగల్లు(లు). ౧ (ప్రాద్దు + గల్లు)
మార్గకాంక్షలు.

౧౫. పిల్లిక వికసంభుతదైవమందనములు ప్రాద్దు
గల్లు దెంతు మిద్దియలను
అచ్చు రా. మం. ౯.

ప్రాద్దుగుట్టుడు. ౧. ($\sqrt{\text{ప్రాద్దు}}$) మార్గ
పుక్తుడు. మగ్గితుడు

గీ మును బాల్మీకి కాది యశ్వేణుకపనీ,
వల్లె రాశంధమాను అప్పగిం బంప, కత
మెలంగగెన సద్దరిగట్టుమోద, నుండి కట్టని
ప్రాద్దుగుట్టుడు దలచి

అచ్చు రా కిష్కిం ౨.
ఇట్లే యముది, కవి, కర్ణుడు మొ అర్థములు
ప్రకరణము సమవరించి వచ్చును.

ప్రాద్దుగొడుగు. ౧. ($\sqrt{\text{ప్రాద్దు}}$) గ.
యముడు, ౨ కల్పనరుడు, ౩. నుగ్గితుడు,
౪ కర్ణుడు. (౪. ౮)

ప్రాద్దుగోమరుడు. ౧. ($\sqrt{\text{ప్రాద్దు}}$) మార్గ
పుక్తుడు. మగ్గితుడు.

గీ. ఒకటి విద్వారలే గానిమి యెలింబ, లేడు
బగమున వికటి లెక యొక, ప్రాద్దుగొడుగు

కునివది యెల్ల జోనగం జేయ, నింక ని
వెద్యదేవు మాకు వెలుంగం బలంకు.

అచ్చ రా. కిక్కి. ౧౦

ప్రాద్దుహోలి. వి. (√ప్రాద్దు) మామయి
పుత్రుడు, మగ్గిపుడు

గీ అనుచు జేతుకొనిన విది రాగపుడు ప్రాద్దు,
యాలి వెయ్యగంటు జూచి పలికె

అచ్చ రా. యు ౫౦.

ప్రాద్దుజేరపు. అ. కి (√హోద్దు) కాలయ
కడవు.

ఆ వాడు ప్రాద గాన వానిచే మెల్లన,
గళల జేరు వాడు గళల జేరు, గలంగ
వానితోడ, గళయ వొల్లక ప్రాద్దు, జర
పుటకును నిడియ వెరవు గాన.

జేయూర. ౨. ౬౪.

ప్రాద్దుదిరుగుడు. వి. (ప్రాద్దు + తిరుగుడు)
మార్కాకున ద్వి కి (౪ ర.)

ప్రాద్దునెల. వి. (√ప్రాద్దు) వెజనము, ప్రపవ
మానము.

గీ. .. ప్రాద్దునెల యనంగ, వెజన మెనంగ.

ఆం భా. ౨. ౧౦౯.

ప్రాద్దువట్టి. వి. (√హోద్దు) మార్కపుత్రుడు,
యమము.

గీ. ప్రాద్దువట్టి విది హోదక త్రియమూ, ప్రాది
హోదక వడవుమవు గాని.

యండా. ౪. ౧౩౬.

ప్రాద్దు మగ్గిపుడు, కడ్డడు, విది వెలు అచ్చ
యలు ప్రాద్దుమమయి వెన్నునగుడు.)

ప్రాద్దుహోలి. వి. (ప్రాద్దు + హోలి) ప్రాద్దు
హోలిక ప్రాద్దుహోలి, అవరాద్దు.

గీ. ప్రాద్దుహోలి బలంకుచ్చ హోలికేహ్య,
హోవ్యహోలియమలు హోవ్యద్ది గాన ...

వరాహ. ౨. ౧౩౦.

ప్రాద్దుపు(పు)య్యె. అ. కి. (√ప్రాద్దు.)
కాలమగడవు.

వ . అచ్చ హోమయం గొంతడవచ్చిద్దగ్గి,
విశోదంబులం ప్రాద్దుపుచ్చి . .

కా. ౨. ౧౫౦.

క ఇం, త్రి గ మఖపత్రికలం ప్రాద్దుపుచ్చె
నరమం దై నిర్వ. ౨. ౩౫.

వ. అకాయానం దైయనంబున నుదిత
ప్రయోజనంబుల వడచి జేదాప్రవనంగం
బులం ప్రాద్దుపుచ్చి యవరసంధ్యదిక్కులు
నిర్వర్తింపవలయు

వి. పు. ౪. ౨౧౨

క. .. జేతుకయటల, వచ్చొట్టక ప్రాద్దు
పుచ్చి యల్లన మగ్గిజ్జ. వ్యా. ౧౦. ౮౫.

ప్రాద్దుహోదుపు. వి (√ప్రాద్దు) మార్కాకుయ
కాలము

క తొలక మార్కాకుహోదురు, నిలయము
కడు వనతి యగుట నివసించితి వన్నిలయ
పతి ప్రాద్దుహోదుపున గలభామిని శ్రీవి
దిదిహోని యి ట్టనియెన్.

వెం. పంచ. ౨. ౯౨.

ప్రాద్దుహో(హో)క. వి. (√ప్రాద్దు) కా
జేమయ విశోదము.

క. అనుచు మచ్చొద్దుకం తిం, హోలింకము
ప్రాద్దుహోయం వన జూదంబునకుం
శ్రీయంకడవు. ... భార. భక్త. ౨. ౧౩౪.

ఆ. పూని మమం గొంత ప్రాద్దుహోక రామ,
నెత్త జూద సివు జేరు వనంగ మమం ...

భాగ. ౧౦. మ. ౨౪౪

గీ. భవభూతం వజ్జిట్ట ప్రాద్దుతోక్కలగురా
రాతిపేర్చుటలోకుండగుడు.

కృశీం. ౨. ౧౨౩.

ఇట్లే ప్రాద్దుతోక్క.

ఉ. ఇంచుకప్రాద్దుతోక్కదన నెవ్వరితో నులు
మీమ చెప్పడం .. విక్ర. ౬. ౩౮

ప్రాద్దురిక్క. వి. (√ప్రాద్దు) ఉత్తరఫలం
నకు(తమ. (౪. ౮.)

ప్రాద్దురిక్క. నెల. వి. (√ప్రాద్దు) ఫాల్గుణ
మాసము (౪. ౮.)

ప్రాద్దులనెల. వి. (√ప్రాద్దు) వైశాఖము
ప్రమాణమాసము.

౪. ప్రాద్దులనెల వంతట వస్తువీయ యనవచ్చు
లగ్నమున మేనితగిం, ప్రాద్దులనెల గెల
వంగ వగు, ముద్దమహారథుని గదియ
తొవము మూతం. భా. ౪. ౧౨౮

గీ. సతీత ప్రాద్దులనెల తొచ్చు జడ
తొచ్చు భా. ౫. ౧౨౫

ప్రాద్దులనేళ్. వి. (√ప్రాద్దు) ప్రవచన
యము.

౪. ఒకానొకనాడు కావరంగుల వ
యదు తొక్కవచ్చుకాంతకు ప్రాద్దుతోక్క
చాలాకేసులు కతం... కవల. ౨. ౨౫

ప్రాద్దులుచొచ్చు. అ. (√ప్రాద్దు) ప్రవచ
కావరంగు.

గీ. ప్రాద్దులుతొచ్చు గదామేది కిత్తు వది
ప్రాయముండు నెలంగప్పే నువేంది.

పాండు. ౫. ౨౬౯.

ప్రాద్దుతోక్క(హే)వు. అ. (√ప్రాద్దు) అల
వచ్చును.

గీ. నక్క యంతట నేమిటో కావడకు,
బోయి రావయ్యెం తెలి ప్రాద్దుతోక్క
నమను. పారి. ౧. ౩౦.

గీ. .. ప్రాద్దుతోక్కయనుట దని యుట్టగింది, ...
ధీమ. ౨. ౧౩౩.

౪. అని పరితే ప్రాద్దుతోక్కయెక్, జవర నిడివు
నునును భా. ౩. ౧౮౩.

ప్రాద్దురిక్క. అ. (√ప్రాద్దు) కావము
మించు, తేళ యతిక్రమించు.

౪ ఒక్కొక్కనాడు దొరికితో, మిక్కిలి
దూరంబు తోయి మృగకావము ప్రాద్దుతోక్క
నదాక వనంబునఁ జక్కవ ముఖించు రాజా
చిత్తములోనన్. వి. త్త. ౩. ౨౫౮.

గీ. మణియ్యెడ గేలిబిచ్చి నివర్తనధ దిను
లోలాదలప్రాద్దుతోక్క మేళకాంచి.

అను. ౪. ౧౩౫.

ప్రాయి = ప్రాయిన్, వి. అధికయనీ, వంట
కనువుగా అగ్నిని ప్రవృత్తింపఁజేయుటకు ఇటు
మొట్టమొదట విచ్చించెడు పాదవనిశేషము.
౪. విరుమాడుకూరపాళము, గమంగుని ప్రాయి
వాడించునగా నచ్చుడ ...

కూర. మా. ౨౦.

౪. అనియొక్క కదిల్చుట, భవమగు నకాన్య
నలోనఁగూతయొ యత్నంబునఁ జ్రోయలు
మంటఁజేయుట, గమనాగ, సారవంత
వంటకడుపుడికేనన్. శేష. ౧. ౧౨౯.

౪. వివరించునవక యేవక, నువకొక్క యొప్పు
నిలబడఁజూరకావడముగా. భా. ౩. ౨౫౪.

(ప్రాయికావము = తిండితొలపడ భావము.)

గీ. తొయప్రాయికావప్రయనీనిలయ.

అను. భా. ౨. ౨౪౧.

ప్రాయోగ = ప్రాయు, వి. అశ్రయణి.

క. బోధనలు ప్రజల జన్మల, బోధనలు తె
య్యెను ప్రాయోగ బాగయమృత్తిక.

అను. క. ౧౨౬.

జ. ప్రాయోగము.

ప్రాయోగము. క. (√(ప్రాయోగ)) బాయిలోఁ
జెట్టు.

గీ. పతియవాపరం దునియఁగా విజయవలయు,
తెదలఁగాల్గులఁ జేకుల దొడలఁ బట్టి, కడఁగి
యనువుగఁజేసి ప్రాయోగమనఁగాని, క. తి
గొడ్డలియమగఁజే గట్టియలవ.

భార. విరా. ౧. ౩౮.

ప్రొట్ట. వి. తృణవిశేషము. కి.

చ. తెలుతురు ప్రొట్టలూదియను నీదలిమియుక
వియ్య మెండ్రయొక. . మెదలగాఁబూది
రవలింప .. ప్రబంధ. ౨౦౬.

ప్రొంఘనము. కం. వి. అ. న. ౧ కుడివి
తెనుట. ౨. మాన్దనము, కడుగుట. ౩. మల్లి
యందు మిగిలిన ధాన్యము మొ పానిని వీరు
కొనుట.

ప్రొంరము. కం. వి. అ. పుం. పత్తిహము,
తయ్యకడిగము.

ప్రొంగు = ప్రొంగు, వి. ౧. తంతువు, చారము.
(క. క) ౨. పొంగుత్రాడు, నేలలో తెం
కట్టుటై పైనికట్టుచు నెద్రత్రాడు.

క. తెలువదియె నీటివయిదొక్కలఁ గక్కలు
ప్రొంగు అందలు కొమ్ములు బద్దంగులు పంది
పొటు అమ్ములు, పలలు తెరలు వీరుములు
నీవంబుజోతుర. వరాహ. క. ౩౧.

జ. ప్రొంగుత్రాడు, ప్రొంగుచుట్టు, ప్రొంగు
చాచించు, ప్రొంగువాణు.

ప్రొంగు. వి. ౧. కర్ణభరణము, వంజలము.

గీ. లాంగవాఁడనుటాంగప్రొంగు విడవప్రొంగ
కొలలు దొంగలు దొంగచుట్టి.

అచ్చరా. బాల. ౮.

క. ప్రబులంబాయలొలుగట్టు తెలియొరం
జాలక కప్రొంగులు ...

రా. వి. ౨. ౬౦.

గీ. ...ప్రొంగున గల్గినట్లునంబు మొదలయ్యు...

అం. భా. ౨. ౧౪౮.

౨. ఆట, దళము.

గీ. లలితంపులమలీప్రొంగులు క్రుంది నోటిలో
తెలికొంచు దురద వచ్చుచారు.

మల. ౨. ౧౪౩.

ప్రొంగుత్రాడు. వి. (√(ప్రొంగు)) నేలలో
తెరకట్టుటై పైనికట్టుచు త్రాడు.

క. కొండలలోఁ జేసిన తమ, పండితలకు వరా
మాపంబులు శ్రారరా, వంజకా తెల్లది
చామర, ఖండంబులు ప్రొంగుత్రాళ్ గట్టుచు
తెలువూ రాళ్. ౩. ౯.

గీ. వీరుకమంపటు లాకుకడికలు ప్రొంగుత్రా
కొడ్డిగొడ్డంపు మవ్వంపులును.

మ. ౧. ౧౬౬.

క. ఉద్దివిడి గవియుమక్కలు. గడ్డినీవ్వంగ
లిట్ల గడు నేదినమే, తెదలు తెువలంగ
నేలమ, దిద్దనయిది ప్రొంగుత్రాళ్లు తెర
చీరగమూర. యయా ౧ ౧౧౧.

(ప్రొంగుత్రాడు. క. ర. పా.)

ప్రొంగుచేట్ట. వి. (√(ప్రొంగు)) నేలము పొళ్
నము.

చ. తలముడు లాద్ద బోనులు తెరక తెలువ

గీ. తెలు ప్రొంగుచుట్టుక, చిలుకలు చిట్ట

కోలులు విచిత్రగదాధనురాచిసాధనంబులు
దనరంగ ... ఇందు. ౨. ౫౮.

వ. ... తెరచినకట్టలు ప్రొంగుచుట్టలు జొడ్డి
వల రేటివల వందేటివల పందివల ...

మొదలుగా వలయు వలయు
కాళ. ౩. ౪౬.

ప్రొంగువాటిండు = ప్రొంగువాటు.

వ. . భుజం బప్పులింది మృగయోవగంబునం
బానున నిరర్గళప్రచారంబుల డాయ శేరి
ప్రొంగువాటింది (పి క పం ౨.౧౪.)

వ ... వింధ్యవనంధరాధాపరివారణ్యంబు
దరిసిమృగంబులు మెలంగుపట్లరీ చుట్లు
తారు కేయింది ప్రొంగువాటింది వలలును
దెరిలు నెత్తింది బోనులు దీమంబులు
జొడ్డింది మార్చి ౨ ౧౫.

ప్రొంగువాటు = ప్రొంగువాటు. ప ౩.

(ప్రొంగు + పాటు) ప్రొంగుత్రాడు పటపు,
ప్రొంగుత్రాడు వ్యాసంపంచేయ.

మ పటుతారాపటఖండమండిత నిజప్రాగంకుధా
రాపరిమృటమూత్రంబులఁప్రొంగువాటి పెన
సంకోవామాహారాఖ్యంబా, పటవిం
సు. ౪ ౧౯.

గీ . దోను లమపింది ౭౪ తె త్తి ప్రొంగు
వాటి, ముగి నంబుల మెకిమలఁ జోపు
పెట్ట. ౧. వి. ౩ ౫౮.

ప్రొండో = ప్రొండో. ప ౩ నలునులు లేకుండ
కుద్రపలుచు.

ఉ. ప్రత్తినిఁ ప్రొండోనన్ వడికి బ్రాహ్మణుఁ
డిచ్చు పదిత్రకంకువుర్, . మెనవోరము
కుళోన్నతి మా ప్రముఖ్ గరింపుయన్

ఉ. మార్చి. ౪. ౩౦.

ప్రొక = ప్రొంగు. వి. (సం. తోగ.) సమా
నము, రాళి.

వ. కనుబడనంబు చేసినయగబ్బకపంబు ఫలంబు
చిత్రయ్యగ్మమలమువంబుప్రొక. ౨. పి.మె.
సంగ వాచరసక్రియనింబి మ క్తవీక.

నిర్వ. ౨. ౮౮.

ఉ. అందిక కంఠుఁ దెచ్చివనునాచునీసంఘము
ప్రొకప్రొగి ... కాళి. ౨. ౧౬౩.

క. ఆకరముతోడ వచ్చెను, మూఁగలపై కుటిరి
... పీఠంగు, ప్రొకలు గానింది రత్తడు పొడ
వడకవడిక. భా. రా. య. ౫౩౪.

(ఇచట సానుసార్సరిరసస్వార్ ప్రాసము.)

౨. స్థానము; నివాసస్థానము.

ఉ.తానూ. పొరయఁ జెల్లఁ దప్పివగలప్రొక
యనయట్టిడు, సురవుటుని. కొల్లఁబాటుఁ
దప్పఁడించునేనియన్.

భార. శ్రీ. ౧. ౪౮.

గీ. పుణ్యవలకలనుపాడులప్రొక యనంగ, నిచ్చ
లింకపాతిత్రక్కనిధి మసంగ, వెలయునంద్యాల
నారభూదిభుజిచేది కి. ౧. ౨౧.

ఉ .. ఆ, వచ్చెలప్రొక యాదలను వారిరి
లరైము త్రియంపుల, బారెన్నఁడునింతు
నిలా. ౧. ౧౦౨.

జ. ప్రొకలుగట్టు, ప్రొకలుగొను.

ప్రొకలుగట్టు. అ. ౩ ($\sqrt{\text{ప్రొక}}$) గంపుకట్టు,
సంస్థిభవించు.

ఉ. తియ్యనీ, లేకట బోవఁ గ్రోలి దరి ని
మృగు వెట్టులినడ మండఁగాఁ, ప్రొకలు గట్టి
వారిఖగముర్ శీయూర. ౩. ౮౩.

(సానుసార్సరిరసస్వార్ ప్రాసము.)

ప్రొకలుగొను. అ. ౩ ($\sqrt{\text{ప్రొక}}$) గంపులగు,
సంస్థిభవించు.

క. కోకవనంబులు మొగుడం, గోకంబులు
విరిసి దిశలకుం జన మెఱుంగ, ప్రొకలు
గాని మాత్రొకనిక, రాకర మనఁ చారలెసగఁ
సంబరవిధిన్. తు. స. ౮. ౯౪.

ప్రోక్షణము. సం. వి. ఆ. ప. ౧. (విక్ర) చిలక
రింతుట, చుట్టుట, నీచము. ౨. యజ్ఞమునందు
పశువును వధించుట. ౩. వధము.

వి. ఇ., ఈ. ప్రోక్ష. ౧. ప్రోక్షించుటక
జలము. ౨. అట్టిజలమున కాగారదుగు
పాత్రము.

ప్రోక్షణీయము. సం. విణ. (ఆ ఆ ఆ)
ప్రోక్షించదగినది. - వి ఆ. ప. ప్రోక్షించుట
కక జలము

ప్రోక్షించు. సం. ప. ౩ (యజ్ఞమునందు) పశు
వును వధించు, వధించు

ప. అగ్నిత్రయ మధ్యయందు పశువును ప్రోక్షించు
చుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే
యనిన నతండు. భార. ఆశ్వ ౨ ౬౪.
మ భుజయూపంబున గోవుపాత్రపశువును ప్రో
క్షించి : ప్రాంతి యాక యజ్ఞంబున
హరి పూ ౩ ౧౩౩

౨. చల్లు, (వీళ్లు) చిలుకరించు.
క. అని నిశ్చయించి మా సంబున జలములు
పూని కల్లి పా మృని ప్రోక్షించి
వరాహ ౧౦ ౪౦

ప్రోక్షితము. సం. విణ. (ఆ ఆ ఆ) ౧. చిలక
రింపబడినది ౨. (యజ్ఞమునందు) వధింపఁ
బడినది. ౩. యజ్ఞమునందు మంత్రాదులచే
సంస్కరింపబడినది (కల్ప).

ప్రోక్షు = ప్రోవు, ప్రోక్షు. వి. (సం. పూగ౨)
సమాహుము, గుంత్తు.

చ. శలవలరచ్చుట్టు జలజంబులకుట్టు విరాళి
కల్పిప్రోక్షుల కమట్టు జక్రవలగొట్టు
రా వి. ౧౦

జ : ప్రోక్షు, ప్రోక్షు.

ప్రోక్షిణీలు. (√ప్రోక్షు). (బలహీనత్వ
మున కొందిన గణాదికల) కాపాడి యను
భవించుకొనుట.

ఉచా. వానికి ఆయాపును ప్రోక్షిణీలుగా నిచ్చి
నాడు. (క. ర.)

విణ. వ్యక్తము.
ఉచా. గడ్డిపోచయు ప్రోక్షిణీలు కావడంగా
మనుష్యునికే తెప్పినె.
(క. ర - వా. ప్రోక్షిణీలు.)

ప్రోక్షిణ్యు = ప్రోక్షిణ్యు. వి. బ. శవము చూచు
టకై ఇరుగుపొరుగువందలమీద అక్షతలు నీళ్లు
చల్లుట. (క. ర.) శవము చూచుటకై ఇరుగు
పొరుగువందలమీద జల్లుట అక్షతలునీళ్లు

ప్రోక్షు. ప. ౩ (సం. పుష్క) ౧ (అన్నపానా
దులచే) ప్రోక్షించ, పెంచు, చీల్చు, పొరించు.
క. అనూ నీప్రస్తావన, నని నీర్లనెరకటలు
యనుపోష్యుల పెండ్లను ప్రోక్షు.
భార. సభా ౧ ౩౯

కా. భూవిపారము నాగ్రిమించి ప్రజలంత్రోవంగ
దండింపము, గాన శ్లేష్మి ముక్తియొక
నడవి. (భార. కాం ౧ ౧౦౧.)

ఉ. మమ్ము వందలం, ప్రోవుము బాంధ
వాస్తవప్రోక్షణకంఠము ధర్మ మున్నదే
అను. ౩. ౫౬

క. కారద సత్యముల ప్రోవు జన్మయనిష్ఠున్.
విక్ర. ౧. ౬

పీ. ప్రా నవారాతి యనునలఁ ప్రోవంగఁ బూని
నాయదునుకమున జనించి ..
పారి. ౧ ౩౬

౨. పెంచు, వృద్ధిచేయు.
ఉ. భావములొనితలపాటిఁ బరిమృదుతా
విలాసమున్, ప్రోవంగ వేర్వేలొ నిదః
భూతలకై యెడయాచువృష్టి లక్షణతి
యెట్టులొ శోకచందమునన్ మగిడించి.
పెను ౫. ౧౦౪.

కా. అకర్షించిన దేవతలయందు జగం కాశ్వర్య
మార్గంబు బుద్ధివంతుల నను జాడ కాశ్వ

గుణగోత్రప్రోడ గంభీరమయి, మంత్రోత్సవ
తాత్పర్యంతరతా చతుర్థమేవాకస్యన్నా
కశ్రీమణి కంఠోల్లసనమంద్రేంత్రుర
ప్రోడగన్. కవిక. ౧. ౫౦.

౪ : ప్రోదిలోలు, ప్రోడమో, ప్రోపతి, ప్రోపలు.

ప్రోడ = ప్రోడడు, విణ. సం. ప్రోడ. ౧.
ప్రగల్భుడు, సమర్థుడు.

నీ... అస్త్రసరుండుఁ దత్తనయిండుఁగృహుడు
రాధామంతుడు నీ. బాడిమామను లంద్రు
ని న్నాలు శౌకని శౌడినినిస్త్రిరామకొండ్రు
ప్రోడ విదియు, మగఁజేయి

భార శ్రీ. ౨. ౩౩.

నీ. త్రుడమిఁజేయల సదఁచినప్రోడ నీవ.

పారి ౧. ౪౯.

ఉ. చూడవుగాని రాజొమరుతోదులఁ బోల్పుగ
రానికయ్యుత్పంక్తిదల భానుశోటిరవిఁ
జొల్పిన బల్లియకాండ్రఁ జక్కరా, తోడు
తెలుగంటువారల. రామా ౩ ౧౦౯

౨. భతురండ్య శేషురి.

మ. ... అప్వరంబిరాదిబృందారోచకుప్తయంటు
మున్నాది ప్రోడ లగ్న నేల్పుచేడియలచేత
వయింబిలిం గానుకలగా . వంశిరి

నైమ. ౩. ౩౩

మ. ... ప్రోడలగ్ననైపులు . సమూహుల)

తార్కికార్థి తుటయే. . పారి. ౨. ౫౭

౩. అధిపఁడ, గొప్పవాడ.

ఉ. సర్వజంబుల న్నుటవారుఁడ కాఁ గడు
ప్రోడ నంతు ముద్గిర్వము తూని కాశ్రమగరి
శ్రోత శౌల్లక రంభ యాడ ...

విక. ౨. ౯౩.

నీ. అరయ నెట్టికనీలంక లయ్యును వింకయన
ప్రకృతిక మట ప్రోడలార

ప్రభా. ౧. ౧౦౪.

౪. విడత.

నీ. ... బుద్ధి పెట్టిన వినియెడుప్రోడ గాఁడు. .

భార. శ్రీ. ౧. ౭౯.

వి. ౧ ప్రోడ, ప్రోడత్వముగలశ్రీ.

నీ .. ప్రోడ ప్రోడ యం తన మాటు ...

అం. భా. ౨. ౧౦౫.

౨. అడవి, శ్రీ.

నీ. ఏప్రోడఁ జూచిన నింపాండు ఘనసార
ఘనసారసామోడలితరీ. (లవి ౩. ౪౦.)
దండము. ఏమి భాషించితే నేడను నీతోడఁ
గ్రీడించుప్రోడత నహరీ

భోగినీదండకము

౪. ప్రోడతనము

ప్రోడఁడు = ప్రోడ. నిత్యుడు, చోట.

క. ఏడెనిమిది దినముల నీ, శేషజగంబులను
వ్రాసి యిచ్చెద నీకుడ, జూడుము చిత్ర
పటములోఁ, ప్రోడందై నిమ్మల చొంది
పోయినవారిక. వి. పు. ౮. ౧౩౨.

ప్రోడతనము. వి. (√ప్రోడ) ప్రోడత్వము,
నైపుణ్యము

చ. వెలువము విదైయం గొనఁజుఁ జేదయఁ
ప్రోడతనముఁ దెల్పియున్ .

నీలా. ౧. ౯౨.

ప్రోడము = ప్రోడము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)

౧. ప్రవృద్ధము, చక్కగా పెరిగినది. ౨. నయ్యు
నిండినది, పెద్దది. ౩. ప్రగల్భము, చిట్ట
తనముగలది. ౪. నిత్యము, నేర్పుగలది.
౫. గొప్పది, బలముగలది. ౬. ఉత్తమగలది,
ఉరవడిగలది. ౭. చట్టమయినది. ౮. పెండ్లాడఁ
బడినది. ౯. పయిత్రేలదినది. ౧౦. చల్లించఁ
బడినది. ౧౧. అ. శ్రీ. ౧. స్వీయాంతర్యేదనిష్ట
గాయిత్రేయము; స్వీయాంతర్యేదనిష్ట
(పదుమిదిమిదనన నైదిన వయ్యుగరిగి
సంభార యోవము. ౨. ౪. ౪. ముప్పది

యొద్దు తెలుసుకొని ౫౫ ఏండ్లవరకుగల
వయస్సుగలది. వాచ)

ప్రశ్న. సం. వి. ఇ. క్రి. = ప్రశ్న.

ప్రశ్నము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧ కట్ట
బడినది ౨ నిడివిగాఁగాని నిలువుగాఁగాని
చాఁపబడినది. (వర్తి ఓకము.) ౩. బద్ధము,
కట్టబడినది. ౪. గ్రుచ్చబడినది ౫ బాఁ
బడినది త్రాఁబడినది. ౬ కూర్చబడినది,
సంధింపబడినది వి. అ. న. ౧. వస్త్రము, సేత
వస్త్రము. ౨ కట్టుట.

ప్రశ్నోత్తానవస్త్రము. సం. వి. అ. న. ౧ గౌడుగు
౨ వస్త్రవస్త్రము, పటకటిగు, జీరా.

ప్రశ్నోత్త్రము. సం. వి. అ. న. మిక్కిలి గిట్టి
బాఁక

ప్రశ్నలము. సం. వి. అ. ఫం. మింగివుతోడి
వంటి పువ్వులగల యొకానొక దిట్టు.

ప్రశ్నలము. సం. వి. (అ. అ. అ.)
చక్కఁగా విరిసినది.

ప్రశ్నాస్థిరము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧.
తొలగింపబడినది ౨ పురికొల్పబడినది,
ప్రేరితము. ౩. దిగివిడువబడినది, పరిత్యజము
౪. ఇయ్యబడినది, దత్తము. (విల్లము.)

ప్రశ్నాహతుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.)
ఉత్సాహపెట్టువాఁడు.

ప్రశ్నాహనము. సం. వి. అ. న. ౧. మిక్కిలి
ఉత్సాహపెట్టుట, పురికొల్పటము. ౨. ఒక
నొక కావ్యాలంకారభేదము. (సా. ద.)

ప్రశ్నాహము. సం. వి. అ. ఫం. మిక్కిలి
ఉత్సాహము.

ప్రశ్నము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ప్రసి
ద్ధము. ౨. స్థానికము, ౩. ముఖమునగుది.

౪. ప్రియము. - వి. అ. ఫం. న. ౧. గుట్టు
ముక్కు, అశ్వశాపిక. ఫం. ౧. పిలుచు. ౨.
జీర్ణవస్త్రము. ౩. గర్భవీధి. ౪. భయము,
దిగులు ౫. గర్వము, గోయ ౬. పిలుచుట
యందలి గుంట

ప్రశ్న. సం. వి. న. ఫం. గుట్టుము.

ప్రశ్న. వి. (సం. వృద్ధి: ?) ౧. పోమణము,
పెంచుట

గీ మధులాలస యంతః గ్రీమంబుతోడఁ,
దల్లివంద్రులప్రాదిని దరసి యగుచు, ...
కళ. ౫. ౩౬.

౨. అతిశయము, అధిక్యము, వృద్ధి, పెంపు.
గీ. తనకొంటులఁ శ్రోది చాల్చు చంభాదలు
సరసభావము దప్పి శిను వంప.

వసు. ౨. ౧౧౩

గీ. అంగదమణిపత్ర తలమి యొప్పున తన
భూజులకాంతిఁ శ్రోది నేయ

హరి. ఉ. ౩. ౫౯.

౩. ఒప్పు, శోధ

మ తదీయనిధి సమీరాంతోత్తై లానుగం,
ధినికంబాంశినేండుకాంతమణిచేది శ్రోది
యై విక్రమించిన . (వసు. ౨. ౧౩.)

౪. పైభవము, సంపద

క. ఆదట నేనుగ దీగి .. ముక్తై దువలారకు
లింగా శ్రోదిక దనదగద మీప్పించానిక
తెలుయన్. (యయ. ౪. ౧౬౧.)

ఉ. అన్నగరంబు ప్రాది దనరాకలఁ దమ్ముల
గన్నతల్లిని . (రాధు. ౨. ౪౫.)

౫. ఉత్సాహము, పూరిక.

క. . . పావనికార్యము నేయం, శ్రోది గల
నాకు నిక నీ, పాదంబుల దిక్కునూరె పర
మాభ్యుగం. (నా. పంచ. ౧. ౩౯౩.)
వి. ౧. మోడియొడుగునది, సమాచరము.

1. తుమ్మవల్లి ములకుఁ బ్రొడి యై విడువీతి దేవ
 చంద్రునివాని మావహిల్ల. (చూర ౨. 22)
 2. పెద్దది, గొప్పది
 త పని మఱిలేని కోడిగ త్రువాఁడని నీ తొలిప్రొడి
 నేని పేర్కొని విడు ౨. ౨౩.
 3. . త స్మంతయుఁ బ్రొడి నే నుఁ దగని
 ట్లనియెన్. (వి త్త. ౧. ౨౪)
 4. ఆతిశయింపఁజేయునది ప్రొడికము
 5. పొదలుచువత్ నాదంబునకుం బ్రొడి
 గామూదంబునం గాదంబు గంధూషిఁచి
 మనుచ 3. ౨౮.
 6. పెంచఁబడినది, పాఁడఁబడినది
 7. ప్రొడికరాజుగంబులు నేనుప్రొడికొయి
 లలు మంగోగొనంబునని
 8. కోమలి ప్రొడిరాచిలుకెన్ ౧. ౧. ౯౫
 నందియియ్యి పే, కోమలి దయ్యన
 య్యెడ రామా. 3. ౯౭.
 9. అందియల మొరపంబున నరుగుచెంచి, ప్రొడి
 రాజులకు రయమునఁ జోవునప్పుడంబున.
 భార. విరా. ౪. ౨౯.
 10. ప్రొడిగొను, ప్రొడిపట్టు, ప్రొడియొనర్పు,
 ప్రొడిపెట్టు, ప్రొడిసేయు.
 ప్రొడిగొను. ప. 13. ($\sqrt{\text{ప్రొడి}}$) పోషించు,
 రక్షించు.
 11. అనిఁ తెంచాడి విడువవుమనుల కొర్యా
 గ్నిచ్చటం తేల్చి కృత్యసంస్కారములన్
 రక్షావ్యర్థమునకు సంక్షుణ్ణముం జేసి నై, ర్య
 క్కూర్చిం బొనరించి ప్రొడిగొన కుద్య
 త్కర్తరిసర్వము, త్వగ నీడించు తెయింపుఁ
 బుల్లి నరహత్యకామయోధావతున్.
 వరహ. 3. ౧౨.

1. ప్రొడిగొనఁదగిన తుమ్మవల్లివాఁడు గొడ్డంబ
 క్రచ్చి ... కవిక. ౨. ౧8.
 ప్రొడిపట్టు. వి. ($\sqrt{\text{ప్రొడి}}$) పోషించుము.
 2. తుమ్మవల్లి ప్రొడిప ట్టి యని కాంతం
 బులగుకొకాంతరుచులు,
 క. సం. 3. ౨౬౧.
 ప్రొడియొనర్పు. ప. 13. ($\sqrt{\text{ప్రొడి}}$) పంపించు.
 పాలించు.
 3. కనుమరీసురంశవతంస మెల్ల వాఁరు
 నియమింపఁ జెప్పెనగుఁ బ్రొడియొనర్పుఁ
 దల్లిఁ దండ్రీ నెందు నివిధానరూపతన
 పోషదభోజనపూజాదులన్
 పాండు. ౨. ౧౨.
 4. ... కంచెల, స్నేహితుల ములు నిర్భర
 సౌరభసంపదాయ మిం, పుగి నభివాస భూప
 ములఁ బ్రొడి యొనర్పును నిచ్చె నర్చునన్.
 నైమ. ౪. ౧౩౨.
 5. సునితైఖరి ముష్టిగంబులఁ జాలఁప్రొడి
 యొనర్పఁగాఁగరకకంధరు దున్నవారఁడు...
 దళా. ౨. ౨౫.
 ప్రొడిపెట్టు. ప. 13. ($\sqrt{\text{ప్రొడి}}$) పోషించు.
 6. కొవ్వారకెంబట్టి కొలఁకునఁ ప్రొడ్డకు
 జాలినవలలత్తులఁ ప్రొడిపెట్టి.
 భాగ. ౮. ౨౬౨.
 7. రమణీయమందిరారామదేవంబులఁ బువ్వు
 దీఁగెలకును ప్రొడిపెట్టు.
 భాగ. ౧౦. పూ. ౧౨౮౮.
 ప్రొడిసేయు. ప. 13. ($\sqrt{\text{ప్రొడి}}$) ౧. పోషించు,
 పెంచు.
 8. కొఱకొక్కరి చింత బానిగాఁగలపాది
 నేటకుం ప్రొడిచేసిన కతంగంబులును ...
 కాళ. 3. ౪౨.
 9. పంపించు, పాలించు.

క. ... పొత్తులలోన నుంచి నోయి, వెల
గలగ నానాటం ప్రొద్దినీయం తెనువన.
చంద్ర. ౧ ౧౦౩.

క. ... జగి పెల్లం ప్రొద్దినీయంబాదం నీవన.
అచ్చ. రా. ఆర. ౧౦౪.

౩. అతిశయంబునకేయం, అధికమునకేయం

ద. గొప్పరంబులనుండి మోయేసింహ
నాదంబులం ప్రొద్దినీయం తరంగతురంగ
గళగళారావలు నొందొండ లోదనీకుహ
రంబులు నిండ. రాళ్. ౧. ౧౪౩.

గీ ఆశంబునకే దిగున నెరావలంబు, పాదం
ఫలంబునకేయం స్వప్రభావం, భూతనామంబు
గంధంబు ప్రొద్దినీయం

చరాహ. ౧౦ ౧౨౦.

ప్రొద్ధము. ౧౦ విలు. (అ. ఆ. ఆ.) ౧ ప్రతి
ద్యమించునది. ఆ పెద్దద్యమించేయనది.

ప్రొద్ధము. ౧౦. వి. ఆ. ఆ. ౧ చాటుట
ఆ విగ్రహ శక్తింబు

ప్రొద్ధము. ౧౦. వి. ఆ. న. = ప్రొద్ధము.

ప్రొద్ధము. ౧౦. వి. ఆ. ఆ. ఆ. ౧ తేవ
బడినది ఆ. చాటునది, పంపిగిలది

ప్రొద్దు. ౧. ౧౩. (ప్రొద్దు + పడు) రాకియన,
వినిపావు.

ఉ. రక్కసులొడ రక్కసుం, ప్రొవద
లేయయం గవులు పోయయంబగల నన్ని
కాచుర. భా. రా. య. ౧౦౦.

ప్రొవదు. ఆ. ౧౩. (ప్రొత్తు + పడు) పోవించ
బడు. (క. ర.)

ప్రొవది. విలు. (ప్రొత్తు + ఆరి) ౧ రక్ష
కుడు, పోలించువాడు.

ఉ. కల్లల కల్ల నిల్లడలు గారె కలంగొన
నేల ప్రొవదు. (అచ్చ. రా. అయో. ౩౪.)

ఆ. పోవడు, ఆచారమిచ్చి పెంచువాడు.

ఉ. . క్రొం, బావిలకాని పోవెలతులప్రొవ
యాచని వచ్చు నత్తవన.

కృ. కం. ౧. ౩౦.

ప్రొవలు. ఆ. ౧౩. (ప్రొత్తు + అయి.) ౧. తున్న
వెడు, బలపించును.

ఉ. చాచురు, ప్రొవం పెల్లనానను
బ్రహ్మత భయం కలంగి రయ్యదన.

పారి. భా. ౪. ౧౦౦.

ఆ. రక్షణలేవడు.

క. తోపాపకాని రక్కసు, యేవనిది గడంగి
యచటి కేతెంచెనా యా, పాపం చి మ్మయి
నెల్లొ, ప్రొవలీయ వి కేయమాయ తున్నెనా
యెలంగన. పారి. ౫. ౧౫౩.

ప్రొవు. వి. (√ప్రొవ) ౧. పోవలు, ఆచార
మిచ్చి పెంచుట.

చ. ఒకరునిచేతప్రొవును వదన్నది ప్రొవును
గాంచి యెల్లవెంటును గొలుత లేక
పొగడం దగునంద నొంది

భార. ఉద్య. ౨. ౩౩.

క. ఆపాదంబు గోపానల, దీనికుం బై విఖ
ఖిలతీప్రదీమాతి నత్తావులగమి నేర్చి
నమున్నప్రొవు గుడువల బుచ్చి వారి బురు
వంబిదీ భార ప్రొ. ౧. ౨౫౩.
(ఇటు అతిద్యమని తాత్పర్యము)

క. ఏ నమ్ముడుగడవగలం బి, తూపులు గడు
గండు లగ్నబాదవు నీ వి, క్షేమతీ సేవ
దుఖము, యీనిప్రొ పానపడెను నిరుగురు
వులవన పాండు. ౩ ౩౫.

ఆ. రక్షణము, పాలనము.

దండకము ... ఏత్తు దీనించునీ ప్రొవు ప్రపా
వలం గ్రోవుల స్వైరవీర్యంబుగా వాచి
యాచువులం దొక్కదో చాచినన.

పారి. ౩. ౩౦.

కం. ఆత్మరమ నతో కమః దమః భూపాటుండేణ
నకవిప్రాత్రున కైశ్వర్యదేహయ నోకఃకు .

కుక. ఆ. ౩౧.

3. విజృంభణము.

గీ. ... వైరులప్రా పదంచి ..

ప్రబోధ. ఆ. ౪3

నీ. కొమ్ములు పడి నూది కదియింకుఁ (ప్రా
పతి ననువాఁడు పడకైచి యనువుదమ్మఁ
బట్టి పెట్టుట ముక్కు గుట్టుడు నను
వాఁడు (హరి భూ. ౩. ౧33)

ప్రాచీనము న (క్రి (ప్రాస + పెట్టు.) ప్రాసగా
నుండు

అయ్యగ్రాహి ముట్టి . దిట్టదరికల మెడ
ముట్టి తెగ నెత్తువడనటులు శిరంబులును
పెట్టులుగొనం (ప్రాచీనము.

కు. సం ౧౨. ౯౫3.

ప్రాచీనము. వి (ప్రాత్రు + అలు.) (ప్రాస +
అలు. అని / x) ఇల్లలు, భాగ్యం, ప్రి

ఉ . అనలయో యజ్ఞప్రాచీనములు ప్రవీణ
మాతాకమహాకృతి నా ౧౬ ఏనాగ్న కేయక
రామా ౧. ౮.

గీ. జన్మని ది క్కర చాన ప్రాచీనా లమ్మ కన్న
లేమె ప కిలిగోల (ప్రబంధ. ౩౩౩)

పంథకము స్వప్రాసగారికన్ సజ్జకంలెన
యందంబు నొందిప నీ పారి 3. 3౮.

క ఆలోలయనఁ గనుగొని, ఇది యచ్చర
ప్రాచీనలో కా కలమనయలో యను
చుక. (విజ. వి. ఆ. ౪3)

ప్రాచీనము. వి. కొ. అనా. (సం. పునీ. క. పాజలు.

ర. పాతర.) ౧. పట్టనము (వి. ప్రాణలు,
ప్రాసలు, ప్రాస)

నీ. ... కప్రాచీనా నామదశల . .

భార. అది. ౩. ౩౩౪.

ఉ. ... భూపతియంబునఁ (ప్రాకృ బిల్లి కా)
యోషివధంగిం జాచి .. (దశకు. ౮. ౨.

మ. ... కామిదీపానిసంకరి శీలా యోషిత్రయః
గంతుకలహోన్మాదంబు లా ప్రాసంక.
అము. ఆ. 3౧.

ఆ. భోకము.

మ. ... శివకర్మా నేతాప్రాసమాం, బుద్ధి
చంద్రోదయ చంద్రలోక మిది యాప్రా
శేలుచుండుం, గౌరవిధి ...

కాశి. ౪. ౧౩౧.

3 సానము

(కాశి వర్ణకము)

నీ జదధివాంతు శేఖరిగి గన్నయిల్లలు నిఖిల
పుణ్యత్రుణాలు నిలుచుప్రాణ ...

కుక. ౧. 3౩౩.

౪. పెండ్లిలో నాగవల్లి నాఁడు రంగలలోఁ
తెల్లడి పిండిపట్టు, అన్యము.

నీ జిజ్ఞాస మొనరింప నుచిత్రకమంబునఁ బాత్రాం
నివర్త గదిఁ (ప్రాణ వ్రాచ్చి.

కా. 3 ౮3

మ. నరలం గూర్చినకొప్పుతోఁ బసపుమిన్నదేణు
నెమ్మొమ్మతో, గరిమన్నాగిమసాని ప్రాణ
దిగంగా జంతునా తూర్పునా, మెరి
యంగాఁ గడు నొప్పె నాఁబలి ...

జీం పంచ. ౪. 3౩౦

జ. ... గూర్చి, పాత్రలము

ప్రాచీనముపు స. క్రి (ప్రాణ + కుడుపు)
ప్రేరేమ (అప్ర. ౪. ౪)

ప్రాచీనము. ఆ. క్రి. (ప్రాత్రు + అగు.) గంపన,
గంపునాడు

క కావునఁ బాండవపక్షము, భూపల్లభలోది
యిచ్చుం (ప్రాచీనము .

భార. ఉద్యోగ ౧. ౧౩.

ఉ. వేపురు చంద్రలోలిఁ బదివేపురు మాత్రులు
లక్షపానకం, ప్రాసయి యున్నయిట్టి దగ
భూరికరం బుకలేకము.

హరి. ఉ. 3. ౨౧౪.

ప్రాప్త = ప్రోగు, ప్రోగు. వి. సమాహారము, సంతు.

చ. ఆదర్శుల గౌరవం బడి మహాపద నూ
పడి చన్నవారి నిప్పుడు గొనివచ్చి
కృష్ణుల దొకప్రాప్తగల గూటుమూలక
గుర్తింపం, .. భార. ఉత్క. ౨. ౨౦౮.

గి. ప్రాప్త బిడ్డమృతాలకర్మరవిరికి, గాంచి
తైదప్పి మదిలోన గళివలెనెల జాల
కాయాకచం ద్రాకాజాల మమయ.

పై. ౨. ౧౧౩

జ. ప్రావగు, ప్రాప్తకొను, ప్రాప్తకొల్లు,
ప్రాప్తగట్టు, ప్రాప్తశీయ.

ప్రాప్తకొను = ప్రాప్తగట్టు. ఆ. ౧ (√ ప్రాప్త)
సంతునాడు, సు పగు. (మా ప్రాప్తకొల్లు)

ప్రాప్తకొల్లు = ప్రాప్తకొనునకేయు. స. కిరి,
(√ ప్రాప్తకొను.) ప్రాసగానకేయు.

చ. . ఇప్పునొంబదిది పల్కలుల తెల్లలి
బిట్టమొదల తెల్లరుడుగల ప్రాప్తకొల్లుడు
మహామలకానులమా కిరావలిక.

కవి. ౨. ౧౧౩.

ప్రాప్తగట్టు. ఆ. కిరి. (√ ప్రాప్త) రానియగు,
మాడు.

చ. ... వేపురు విభాకరులు పదివేపురు పోలియ
పావకలును పోలియ బిట్టబిడిం ...
దొరి. ప్రా. ౪. ౩౪

ప్రాప్తశీయ. (ప్రాప్త + శీయ). రానినండి
దీయ.

ఉ. కమ్మరివారివారి చూరనిలోచన ముద్దు
గుమ్మ యామమ్మదలిక రసానులిన వస్త్రము
యంగులు జాతం గట్టి కా, గమ్మనితొడి
కతో: గరవపుమ్మల కొండము లంగకాస్త్ర
పొగమ్మనక పోలివుదీని విటరందము
గుణవల లార విచ్చగిగ్గ. పి. ౨. ౨౩.

ప్రాప్తము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. కాలుట.
౨. సంతాపము. ౩. కాలుట.

ప్రాప్తశీయ. సం. వి. ఆ. తు. శ్రీ.
ప్రియండు దేశాంతగతులకేయుల భేదము
జాందియించునాయక.

ప్రాప్తశీయ. సం. వి. ఆ. తు. (ఆ. ఆ. ఆ.) దేశా
ంతగతులకు

ప్రాప్త(ప్రాప్త)పదము. సం. వి. ఆ. తుం. భాద్ర
పదమాసము. వి. ఆ. తు. శ్రీ. పూర్వాభాద్రయ
ఉత్తరాభాద్రయ

ప్రాప్త(ప్రాప్త)ము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. ఎద్దు.
౨. పీచు, పీచు. ౩. ఎగిరియెగిరిపడెడు మత్స్య
విశేషము. శంకరము.

ప్రాప్తము. సం. వి. ఆ. తుం. ౧. కర్కశు
౨. ఏనుగుకాలు ౩. ఏనుగు మోకాలు.
౪. మార్పు, సంధి. ౫. నేర్పు. (క. ర.)

ప్రాప్తము. సం. వి. ఆ. తు. (ఆ. ఆ. ఆ.) ౧.
కార్కశుడు. ౨. నేర్పు.

ప్రా

ప్రాధ = ప్రాధ. సం. ఆ. తు. శ్రీ. స్వీయాంత
శ్చద విశిష్టనాయకా విశేషము స్వీయనాయ
కలతో జాకా. (పదునెనిమిదియేండ్లపైకదిన
వయస్సుకలిగి సుతూర్ణయోగము గలది. క. ర.
ముప్పుదియేండ్లు మొదలకొనిన రేల విడి
యేదేండ్లపూర్వంకల వయస్సు గలది. (వా.క.)

ప్రాధము. సం. ఆ. తు. ప్రాధము.

ప్రాధి. సం. వి. ఆ. తు. శ్రీ. పుష్పి. చక్కెరగా
ఎరుగుట, నిండుగా పెరుగుట, పరిపాకము.
౨. పుష్పి, పెరుగు. ౩. గొప్పతనము, గౌరవము.
౪. పోగిగల్గుము, దిట్టతనము. ౫. గత్యము,
అహంభావము, క్రియలందు కనక యోగ్యత

గలదనిది నిశ్చయము. ౬. సామర్థ్యము, శీఘ్రము.
౭. ధర్మము, వివాదము. ౮. తిత్వాదము.
౯. మాతా శ్రీ. ౧౦. భావము వాచకము.
౧. భావములయందు సత్త్వగుణకేవలములు
లందు వసంతముల పోలిక మనముల మార్గ
భిన్నములగును. భాగ. ౧.౨. ౪౮.

ప్రాధీమము. ౧. (సంస్కృతభాషలో పోలిక
కల్పముగాని యిదిగానవలెను.) ప్రాధికారము.
మ. ... తనర శీఘ్రము దర్శనము నిగమ
కామ్రాధీమత గాంచును.

ఇందు. ౧. ౧౨౮.
కా. ... గారించి పరిశోధనాభివృద్ధి
మన. పైను ౧. ౧౨
మ. తులనాభివృద్ధి మించును ...

విశ్వా. ౧. ౧౧౦.
ప్రాణుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. శీఘ్రము
౨. మిక్కిలి అపసారము, మిక్కిలి తొలగి
యియును.

ప్రాప్తమనది. సం. వి. శ్రీ. భావప్రకాశము.

ప్ర

ప్రము. సం. వి. అ. శ్రీ. (ప్రవర్తనమునందే
యియు వెదకు) సరస్వతీనది.

ప్రము. ప్రప్రవర్తనము. సం. వి. అ. శ్రీ. సరస్వతీ
నది తులనము.

ప్రము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. బాహ్యము. ౨.
కలహము. ౩. ప్రవర్తనములలో విశేషము.
(మా. ద్వీపము.) ౪. సరస్వతీనది, ద్వీ
తలము. ౫. వ్యాపారమునందలి ప్రవర్తనము.
౬. రామ. శ్రీ.

ప్రము. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రభువాని సంతోషము
లలో విశేషము.

ప్రవంగమము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. శోభ
౨. కప్పు.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. శోభ. ౨.
కప్పుము, లంక. ౩. ప్రవచనము. బాహ్య. శ్రీ.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. కప్పు. ౨.
శోభ. ౩. ప్రవచనము, బాహ్య. శ్రీ.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. బాహ్యము.
వి. అ. శ్రీ. ౧. భుజములు. ౨. కత్తి
మొదలగునవి పైగాడు మొదలగు
సర్పములు.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. కప్పు.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. శోభ. ౨.
కప్పు. ౩. ప్రవచనము. ౪. కిరీటములు,
దివిసత్తులు.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. సూర్యసారథి,
అమరుడు.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రవచనము,
నిమ్మము, క్రింది పటముగా నున్నది.

వి. అ. శ్రీ. ౧. బాహ్యము. ౨. భుజము. ౩.
మొదలగుట, ప్రవచనము, సూర్యము. ౪. ము
దులు. ౫. మహాప్రవాహము, సముద్రము.
౬. బాహ్యము. ౭. భుజము.
౮. నిమ్మము.

ప్రవంగము. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. సేనాధి,
భుజములు, ౨. బాహ్యము.

వి. అ. శ్రీ. ౧. సేనాధి, భుజము. ౨. నిర
సానికము. ౩. బాహ్యము. ౪. కప్పు.
౫. కప్పు. ౬. శోభ. ౭. బాహ్యములు
శీల, భుజములు. ౮. గొట్ట. ౯. వి
నిమనములకు, సంతము. ౧౦. రామ. శ్రీ.
౧౧. నిరసా. ౧౨. నిరసా. (కారణ
ము, కప్పు. శోభ.) ౧౩. క. క. క.
౧౪. శీలము. ౧౫. మొదలగునవి

புதிதில், ௧௩. செப்டம்பர், ௧௯. பருத்தி,
கரையூர், ௧. ௧௯. ௧௯. ௧. ௧.

వి. అ. న. గ. కలనదిమై. ఆ. గంధ
కృష్ణమ.

ప్ర విక్రమం. పం. విజ. (అ. శ్లో. అ.) ౧. తేషు
చేత సక్యాదులను వాటింపువాడం. ౨. తేషు
చేత సక్యాదులను దాటువాడం.

ప్ర. పు. చు. సు. వి. అ. పు. గ. క్రతు. ౨.
కృప. చు. చు. జూ. బా. చు.

32

ప్రొఫెసర్. పం. వి. ఆ. న. బ్రహ్మపూరి, వార్డు
రంగం

ప్రాయశ్చము. పం. వి. అ. ప. కల్యాణము,
పాణిప్రభు.

ప్రభుత్వము. సం. వి. అ. న. ౧. ద్వితీయము
 సమగ్రతలవిద్యుత్తు, కలెగ్గోమెట్. ౨. పాపము
 కేయిండుట, ముండుట. ౩. విక్రీతి అల
 ముఖ్యో గూర్పుట, విహారకలసంయోజనము.
 ౪. ప్రభావము, కలెగ్గ.

వి. ఈ. శ్రీ. పృథ్వీవిధానముల ధారణా
శేషము.

శ్లో. సుంభవీ స్థూపవీ చైవ కోమలీ భూమవీ
తథా, స్థూపవీ చ భవం త్యేతాః భూతా
జాం పంచధారజాః.

సం. కాశీ. ౫౦. ౪౪. ౭. (పాద.)

ప్రతిపక్షము. సం. వి. అ. శ్రీ. ప్రతిపక్షము.

3వది. సం. విజ్ఞ. (క. నీ. క.) ౧. ప్రవహించు
నది. ౨. ప్రవారము గలిగించునది, పర్యవేక్షకు
నది. వి. క. భుం. ౧. పక్షి. ౨. చుగరదీ.

ప్రతిపక్షము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. తేలింగు
బడినది, తేల్చబడినది, పీలార్చబడినది.
౨. జలాదులతో అంతుల వ్యాప్తమైనది. ౩.
తమకుంటబడినది, మిక్కిలి జలాదులతో నూర్చు
బడినది.

3వ శ్రీ. సం. ది. ౪. శ్రీ. కృష్ణమూలములకలికాది.
3వ శ్రీ. సం. ది. ౪. శ్రీ. మిక్కిలి కన్నుల
కామమూల ములది మొక విజయము.

323

ప్రతిభాపూర్వకము. సం. వి. ఆ. పుం. ముఖ
కాదును. శి.

శ్రీ మామూ. పం. వి. కృ. పుం. పూర్వమును
ఎకవక్రక్కు మందెను మూలం విశేషమును
మూలమును చెప్పెనుగలవల నయిన లోగిదిశేషము
వి. అ. ప్రి. శ్రీ మామూ.

జ్ఞాపకం. సం. వి. ఇ. త్తం. అశ్వత్థము, రావి శి.

స్వీహాశత్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. స్వీహాభుయః.

ప్రతి హోదాదరము, సుం. వి. ఆ. న. (ప్రతి హోదాదరము
పెద్దదిగా పెరిగింది) లోగనిశేషము.

304

ప్రశ్న. సు వి. ఇ. తుం. ౧. అగ్ని. ౨. ఇల్లు
కాల్పుట, గృహదాహము. ౩. నీచము,
చదురు. ౪. మృణాళము; గాఢ.

ప్రతి. పం. వి. ఇ. తుం. కుండలు, కళాను.
వి. ఇ. శ్రీ. గ. దాట్లదేవోత్తమ, అశ్వగతి
విశేషము.

స్థురము. సం. విజ. (అ. ఆ. ఆ.) ౧. భావ
నది, తేలవది. ౨. ప్రవాహము పైదివ్వనది,
తలవచ్చునది. ౩. బాటలు బడినది. ౪.
మోడుముఠలు (కలుగులు). (స్మరణము) ౫. అవ
రింపబడినది. ౬. ప్రసంగింపబడినది. ౭. కలపం
బడినది.

2. ఆ. వ. ౧. బాటు, గంతు. ౨. (గోమఠం
 అంతర్యం సమముగాబోయి) అవ్వ
 గలిగినను, విభునను. (చూ. భా.)
 3. బాటు, బాటుబోయి. ౪. అవ్వ
 ముగా బోయి, విభున.

వి. అ. త్రిం. మూడుమాత్రలకాల మచ్చ
వింపబడెను స్వరము.

ప్రతి. సం. వి. అ. త్రి. ౧. ప్రవాహము,
మొద. ౨. చాటు. ౩. అక్కగతివిశేషము
౪. స్వరమును మూడుమాత్రలకాల మచ్చ
రించుట.

ప్రవము. సం. వి. అ. త్రిం. కాటు, చాహము.
ప్రవము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కాల్పబడి
నది, తగ్గము.

స్థాని

స్థానము. సం. వి. ౨. త్రిం. గాయము మొదలగు
వానికీ కట్టుగడ్డ, కత్తకర్మమయొక్క ఉప
కరణభేదము. ౨. వస్త్రము.

స్థానము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కాల్పనది,
నీలునీయనది. వి. అ. స. కాల్పట, చాహము.

ప్రవము. సం. వి. అ. త్రిం. కాల్పట, చాహము.

ఫ

ఫ. సం. వికాసాక యక్షరము.

ఫ. సం. వి. అ. త్రిం. ౧. యుగ్మావాతము,
వానగాలి ౨. శోర మిక్కిలితెలియవుల
చుట, జ్వంభావిస్కారము ౩. ఫలభాగము.
౪. వర్షము ౫. గజపాదము ౬.
పాము, పూస ౭. నది మాత్ర
భావము, పురుషుని చూపుట ౮. పూజా-
రము ౩ విష్ణులవాక్యము

ఫణి. సం. వి. త్రి. స్త్రీ. బార్తి శ్రీ. (నామన
హాటి.)

ఫణిక. సం. వి. అ. త్రి. ౧. భాగ్ని. శ్రీ చేప
తాడము శ్రీ ౩ దురాలభ, నీలకమేప. శ్రీ.

ఫణిపత్రిక. సం. వి. అ. త్రి. అభిరక్తి, ఎలుక
చెలియను. శ్రీ.

ఫండము. సం. వి. అ. త్రిం. జలకము, కమత్తు.

ఫక్తి. సం. వి. త్రి. స్త్రీ. రీతి, ప్రకారము
(౪. ౪.)

ఫక్తిక. సం. వి. అ. త్రి. ౧. తత్త్వనిర్ణయ
ర్థమున పూర్వరక్షము ౨. అపవ్యర్థవహరము
౩. పాత్యాభాసము, సత్యాభాసము. ౪. కష్ట
టాపాయము, జన్మ. ౫. అనితార పూర్వక
ముగాఁ గలిగియున్న యభిప్రాయము. ౬.
తార్కికవిర్దేశము. ౭. గ్రంథము.

ఫణి ఫణిశేఖరవాక్యఫక్తికా విమళా మంద
లవామవాపితా. సం. స్త్రీ. ౨. అ. ౩. ౪.

ఫట్. సం. అవ్య. ౧. మంత్రోచ్ఛ్వాసము
దుచ్చరింపఁబడు అనుకరణా శబ్దము. ౨.
యోగము ౩. ఆత్మవాచకమగు మంత్రభేదము
౪. విఘ్న విచారణమునం దుపయోగింపఁ
బడునది.

ఫటము. సం. వి. అ. త్రిం. ౧. పట్టు. ౨. ||
పుండు, వంపఁడు, మోసకాడు.

ఫడింగ. సం. వి. అ. త్రి. రిద్దిక, తలపురుగు

ఫణి సం. వి. అ. త్రి. = ఫణిము.

ఫణిధరము. సం. వి. ౩. త్రిం. సర్పము.

ఫణి ఫణిధరము

ఫణిభిత్తు. సం. వి. త్రి. త్రిం. సగ్గుము
ఫణిము సం. వి. అ. త్రి. పాముపడగ.
ఫణివంటము సం. వి. త్రి. త్రిం. పాము.

ఫణాకరము సం. వి. అ. త్రిం. సర్పము,
ఫణి ఫణాధరము మొ.

ఫణి. సం. వి. త్రి. త్రిం. ౧. పడగగల పాము.
ఫణి, పాము. ౨. రాచాపు. ౩. పతంజల
(మహాభాష్యకారఁడు.) ౪. మరుకము.

ఫణిశేఖరము. సం. వి. అ. త్రిం. కాగశేఖరము. శ్రీ.

ఫణిచక్రము. సం. వి. అ. న. వివాహములందు
మధ్యాహ్నమునకు వాచిపాటును దొలుతులకై
చేయవలెను.

ఫణిజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పితామహ వృక్షము.

ఫణిజిహ్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. ౧ మహాతా
వరి. ౨. ౩. మహాసము. ౪. ౫.

ఫణిజ్ఞ కము. సం. వి. అ. పుం. ౧ మహాసము. ౨.
౩. జంబీరము, విష్ణు. ౪.

ఫణిజము. సం. వి. అ. న. గమనము.

ఫణిలేల్లుగుడు. సం. వి. అ. పుం. శేషము
మడు—విష్ణువు.

ఫణిలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వాన్ము. (౪. ర.)

నీ. అనిలనంతలయమృత పూరణతో దొర
మచ్చు నీమఖ పరసఫణిలి

కాశీ. ౫. ౨౦౩.

ఫణిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుటికము నీమధి ౨

ఫణిన్ద్రియము. సం. వి. అ. పుం. గాలి.

ఫణి ఫేనము. సం. వి. అ. పుం. పల్లవము.

ఫణిభుక్తు. సం. వి. ఈ. పుం. ౧. నెమలి.
గరుడుడు.

ఫణిముఖము. సం. వి. అ. న. ఇంటికన్నము
పెట్టుకొంగలవ మట్టి క్రవ్యులకై యుపయో
గించుకొనవలెను గుడలి, కొరిపాఫసము.

ఫణివల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వాగవల్లి. ౨.
తమలపాటకంగ

ఫణిమాంత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంధవానలి,
సర్వామీ. ౨.

ఫణిమాంత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మృద్రురాలభ. ౨.
ఒకవిధమున కలెవ. ౨.

ఫణింద్రుడు. సం. వి. అ. పుం. ౧. శేషము.
౨. వాసుతి. ౩ వరంజలి.

ఇశ్టి : ఫణిశ్యయము.

ఫణ్దాది. సం. వి. ఈ. పుం. వక్ష.

ఫరంజీ = మరుడ. వి. (క. రి. ము. వా. వి.) వీడి
తప్పవు.

కా. బంగారపు ఫరంజీ క్రొవంతివాల్చునైన
దారుక్ జిరా, సింగాణిం దొనలక వహిం
పును .. రంగా. ౩. ౪౯.

ఫరము. సం. వి. అ. న. ఫలము, వలక, శేషము.

ఫరవానా. సిం. వి. (పాం. పుర్యాకా.) కాకాజ్జ,
కానము.

క. మాకకారా ల్లానివచ్చిన, ఫరవానా నూది
మార్గ పరమకు దగరుక్, శిరపాటహించు
శివముం, దిరుగుగు బహుమానములధి
దేర్చికా వారిన్. రంగా. ౨. ౧౪౪.

ఫరుబకము. సం. వి. అ. న. చెక్క-లాటపెట్టె,
తాంబూలశిరంజము.

ఫర్ఫరము. సం. వి. అ. అ. అ. చంచలము.

ఫర్ఫరీకము. సం. వి. అ. పుం. ౧ శివము,
త్రేల్లదాచిన అలచేయు. అ. న. ౧. వనపల్ల
వము, లేతచిగురు. ౨. మృదత్వము. ఆ. స్త్రీ.
పాడుక

ఫలకంతుకము. సం. వి. అ. పుం. కంటికి ఫల
ద్రుమము, పవన. ౨.

ఫలకపాణి. సం. వి. అ. (ఇ) ఫలక చేతకంగలవాడు,
శేషముచేలూనివాడు (మౌఘము.)

ఫలకము. సం. వి. అ. న. ౧. ఫలక, శేషము.

౨. ఫలకవలి మనునైన యుపరిభాగము. ౩.
వ్రాయుట పునయోగించు శిలవిపట్టకము. ౪.
విఘ్నము. ౫. అలచేయు. ౬. ఫలము, ఫలి
తము. ౭. లాభము. ౮. ఆరద్రము, రణము.
౯. కాకాగ్రము. ౧౦. తామరపూవునందలి
దండ. ౧౧. అశ్విఖండము, శిరిమృగంబునందలి
నైన చదునైనచుట్టి. ౧౨. వాగశేషము.

ఫలకయంత్రము. సం. వి. అ. న. భాస్కరా
చార్యులు కవిరత్నక యాకాశ్మిత్యాత్మ
యంత్రము

ఫలకర్కశ. సం. వి. అ. శ్రీ. మహాలి, కావ
రేగరెట్టు.

ఫలకస్థంధు. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) చలక
వలె పెడలు పెనతోడలుగలవాడు.

ఫలకి. సం. విలా. (క. నీ. క.) ౧. ఫలకములు
గలది. పలకలుగలది. ౨. పలకచాల్చినవాడు,
శీతము ధరించినవాడు. వి. క. పుం. ౧. ఒక
విధమైనచేప. (చే. ని.) ౨. కట్టపలకతో
చేసిన యాసనము. పుం. న. చుడవత్తుకట్ట.

ఫలకృష్ణము. సం. వి. అ. పుం. పీఠక, పానీ
యానులకము. కి.

ఫలశీసరము. సం. వి. అ. పుం. కొబ్బరిరెట్టు.
ఫలకోశము. సం. వి. అ. పుం. అంబకోశము,
వృషణము.

ఇత్రీ: ఫలకోశము. (అ. వి)

ఫలగ్రాహి. సం. విలా. (క. నీ. క.) ఫలించు
నది, కాలమునఁ బండ్లుపండునది (రెట్టు)
వి. క. పుం. ఫలవృక్షము.

ఫలచమసము. సం. వి. అ. పుం. ౧. దధి
మిశ్రితపటకృహ్యర్థము, పెరుగుకలిసిన మజ్జీ
పట్టపాడి. ౨. వ్యాయభేదము.

ఫలచోరకము. సం. వి. అ. పుం. చోరకున
గంధద్రవ్యము.

ఫలత్రయము. సం. వి. అ. న. ౧. కరక,
తాడి, తిసిరిక అని మూడుఫలములు. ౨.
బ్రాహ్మ, భృగూచమ, శీసరము అని మూడుఫల
ములు.

ఫలత్రికము. సం. వి. అ. న. కరక, తాడి,
యూసిరికలు.

ఫలదము. సం. విలా. (అ. ఆ. అ.) ౧. ఫలము
నిచ్చునది, ఫలించునది. ౨. లాభమునొక
గుర్యునది. ౩. ప్రతిఫలము నిచ్చునది, పారి
తోడికొచ్చునది. వి. అ. పుం. వృక్షము.

ఇత్రీ: ఫలద్రవ్యము.

ఫలనము. సం. వి. అ. న. ౧. ఫలించుట, పండ్లు
పండుట. ౨. లాభము నిచ్చుట.

ఫలనిష్పత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఫలము కలుగుట.
ఫలపాకము. సం. వి. అ. పుం. ౧. కరమర్ద
కము, కలిపె. కి. ౨. పానీయానులకము. ఒక
కాతి తిసిరిక. ౩. పండు పండుట.

ఫలపాకారే. సం. వి. అ. శ్రీ. ఒకపారి ఫలించి
నళించు అరణి, నది. ము. కొవ్వి.

ఫలపాకి. సం. వి. క. పుం. గర్భభాంధవృక్షము.
ఫలపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. ఏకరణ
వృక్షము, ఆమవత్తుకెట్టు.

ఫలపుష్ప. సం. వి. అ. శ్రీ. పిండభస్మ
(రా. వి.)

ఫలపూరము. సం. వి. అ. పుం. మూదీఫలము. కి.

ఇత్రీ: ఫలపూరకము.

ఫలప్రియ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రియంగవు,
ప్రేంకము. కి.

ఫలభాక్తు. సం. విలా. (క. నీ. క.) ఫల
మును బొందువాడు.

ఫలభూమి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. కర్మముల ఫలముల
నకలుమించు స్థానము (స్వర్గము ము.)

ఫలమర్చి. సం. వి. అ. శ్రీ. కలబంధ. కి.

ఫలము. సం. వి. అ. న. ౧. పండు. ౨. పంట.
౩. పరిణామము, ఫలకము. క. ప్రతిఫలము.
౪. కార్యము. (వృత్తి. వచనము.) ౫. తిట్ట
కము. ౬. ప్రయోజనము. ౭. లాభము, వడ్డీ.

[illegible]

ఫలవతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. (నియంతృత్వ, 'రేం' గాను. శ్రీ. (విల్లయ్యు.)
 ఫలవర్ణయము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కాళింగ వృక్షము.
 ఫలమృత్తు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పనసపెట్టు.
 ఫలకాశము. సం. వి. ఆ. వ. (ప. శ్రీ. తిమ్మ) ఫలం కాళింగ కందం సంస్కృతము కథా) అను మద్విధికాకములలో ఫలరూప మగుకాశము.
 (కామ్యుండాది)
 ఫలశ్రీరము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. వివరవృక్షము.
 ఫలశ్రీమము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మామిడిపెట్టు.
 ఫలమోడవము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కామిష్ట. శ్రీ.
 ఫలసాయము. మి. వి. పంట. (శ. ర)
 ఫలస్థాపనము. సం. వి. ఆ. వ. సీమంతోన్నయన మనెడు సంస్థాపనము.
 (ఇందు కౌమంబరఫలములు పెండు స్థాపనంబు లిడునుగాన యిట్టియే.)
 ఫలస్పృహము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అంజో వృక్షము
 ఫలహాకము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఫలకము, పలక. (విల్లయ్యు.)
 ఫలహి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ప్రతిపెట్టు. (విల్లయ్యు.)
 ఫలారణము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పెరుగు. శ్రీ
 ఫలాభ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కాశుకపరి, అదవి యరటి. శ్రీ.
 ఫలాదనము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కుకము, చిలుక.
 ఫలాభ్యక్షము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. రాకాశ సము, పాల. శ్రీ.
 ఫలామీ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఫలము పెరుగు మారుట, ఫలమునంతరి యాక.
 ఫలామ్యము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అమృతకము, తులసిపూది. శ్రీ. మ. చింతమణి, కృష్ణామృతము.

ఫలాశనము. సం. వి. ఆ. త్రిం. చిహ్న.

ఫలాశ్రీ. సం. వి. ఇ. న. కాశ్యపకాయ.

ఫలి. సం. విహ. (న. సి. క.) ౧. ఫలములు గలది. పండ్లగలది. (వృక్షము.) ౨. ౧౦వ ఫలితముగలది. లాభకరము వి. క. త్రిం. చెట్టు ఇ. త్రిం. మత్స్యశ్రవణము. ఈ శ్రీ. (చిహ్నము) శ్రీ

ఫలి(యి)ంచు. సం. ఆ. శ్రీ పండు

శ్రీ ఆహారములు చెట్టుపది విశ్వకాటి ౫వ వారి కర్మములు తె ఫలిండు.

మార్క్ ౩ ౨౦౯.

చ నీమహావీరునిగమించు ఫలియించు నాకలంక్ర వోయిదు... మార్క్ ౩ ౩౮౧.

ఫలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ ౧. నిమగ్ని, ౨౬

౨. కాశ్యపము, అలగునులి

ఫలికము. సం. విహ. (ఆ. ఆ.) ౧. నిమగ్న

మము, ఫలిండునది, పండినది. ౨. హాదేనది

గలచేతివది. వి. ఆ. త్రిం. పండ్లపండ్లపెట్టు

ఆ శ్రీ రజస్వల. ఆ. న. శ్రీ లీయము, ఆ

తత్వ.

ఫలిసము. సం. విహ. (౨. ఆ. ఆ.) ౧౦౦ గలది

వి. ఆ. త్రిం. పువ. శ్రీ. చెట్టు.

ఫలిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ప్రియంగువు, ప్రింక

జాము. శ్రీ. (ఇది మామిడికి ప్రియంగులది కలి

సంప్రదాయము.) ౨. తరిగొట్ట. శ్రీ.

ఫలికృతము. సం. విహ. (ఆ. ఆ. ఆ) పండి

పాట్టాచుట్టు పెరుగుచేయి (ధాన్యము)

ఫలేంద్రము. సం. వి. ఆ. త్రిం. అల్లశ్రవణము,

రాజులుయి. శ్రీ.

ఫలేగ్రహి. సం. వి. ఇ. త్రిం. శంసమయి

ఫలిండునది. శ్రీ.

విహ. (ఇ) కాశ్యపము. పండ్ల పండునది.

ఫలేపుష్ప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. (చిహ్నము)

కమ్మి. శ్రీ.

ఫలేరుమా. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పామి, కలి

గొట్టు. శ్రీ.

ఫలాశ్రవణము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. విశ్వరతి

క్రాశ్. కిమిసి. ౨. త్రిఫల.

ఫలాశ్రవణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. ఫలము కల

గుట. ౨. లాభము. వి. ఇ. త్రిం. మామిడి శ్రీ.

ఫలాశ్రవణము. సం. వి. ఆ. త్రిం. ౧. ఫలము

పాదనూపుట, శోక్తి. ఫలిండుట. ౨. లాభము.

౩. ప్రతికారము. ౪. మార్గము. ౫. స్వర్గము

ఫల్గునము. సం. విహ. (ఆ. ఆ. ఆ) ఫల్గునము

శ్రవణము చెట్టునది. వి. ఆ. త్రిం. ఫలమునము.

ఫల్గుని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧. ఒక నక్షత్రము.

౨. వక్రము. ౩. కాశ్యపము. శ్రీ

ఫల్గునీభవణము. సం. వి. ఆ. త్రిం. విశ్వరతి

గురుడు (విశ్వము)

ఫల్గునము. సం. వి. ఆ. త్రిం. అర్జునుడు.

ఫల్గువాటిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కాశ్యపము

వి. వక్రము. శ్రీ.

ఫల్గువు. సం. విహ. (ఆ) ౧. పాదములేనది. పస

లేనది. ౨. విద్యుద్ధామము, ౩. చిన్నది.

మాత్మము. ౪. విద్యుత్తు. ౫. దుష్టము.

పశువులేనది. ౬. విద్యుద్ధామము, కల్ప. ౭. రత్నము.

వి. ఆ. శ్రీ. ౧. పసలేనదియును, ౨.

కాశ్యపమునది. శ్రీ. వక్రము. శ్రీ. ౩

గయాశ్రవణమునది. వి. ఆ. త్రిం. (గులా

అను) ఒకవిద్యుత్తు చెట్టునది. (చిహ్న

హా) శివగురుమందు పసలేనది లాభము.

ఫల్గువృంతము. సం. వి. ఆ. త్రిం. శోక్తి

శ్రవణము, మండిలము. శ్రీ.

ఫల్గుశ్రవణము. సం. వి. ఆ. త్రిం. శోక్తి

చిహ్నము.

(దీనిని హిందూత్వం పాఠాన పాఠానానియందు చేయుదును.)

ఫల్యము. సం. వి. అ. క. తుల్య.

ఫల్య. సం. వి. క. తుల్య. మత్స్యభేదము.

ఫల్యఫలము. సం. వి. అ. తుల్య. మత్స్యభేదము, చేటగారి.

ఫల్య, అవ్య. (హి. ఫల్య) సరే (అంగీకారమును తెలుపును.)

క. ఫల్య కాని మిథు దా, కిల్లాకిల్లాన నడచి కిందాకాకా, మల్లాట నూలు కొలుసుల తెల్లనంబునకేయ శీఘ్రమే చాచా. రంగా. ౨. ౨౪౩.

ఫలీన. శ్రీ. వి. క. కట్టగా.

క. తరలక భేయని మమగ్న, సరళుంద రలుక ఫలీన బాడించిన దా, నరుగగ్గ చండి తనంబుం, గరళరి కుకంబంబుం గళవళ వదుచుకా. చంద్రా ౩. ౩౫౪.

ఫా

ఫా. సం. వి. అ. తుల్య. గ. నిష్కల భావము.

౨ సంకామము ౩ వృద్ధి. వి. వర్ధకుడు (దీనిని తెలుగున వర్ధిల్లుచుండునట్లు చేయుదును.)

ఫాంటము. సం. వి. అ. తుల్య. అనాయాస

ముగా చేయుటనది. వి. అ. తుల్య. న అనూ సములేక చేసిన కషాయము, కషాయమున విలువనుపుడు తొలుతకుండును తెన్నుచిద్రువ.

ఫాండము. సం. వి. అ. క. కడుపు, తీవరము.

ఫాంటి. సం. వి. అ. తుల్య. పటిక.

ఫాణి. సం. వి. అ. తుల్య. గ. కండలకొర. ౨.

కరంభము, వధిమిత్రతనము, పెరుగుతోగల నిక చేయించి.

ఫాణిము. సం. వి. అ. క. కండలకొర.

ఫాంటి. సం. వి. అ. తుల్య. తూచుచుట్టు.

ఫాలనేత్రుడు. సం. వి. అ. తుల్య. ముక్కంటి కిచ్చుడు.

ఫాలము. సం. వి. అ. తుల్య. న. కాగటికట్టు.

౨. పాపటదీర్చుట, పీఠంకాగము ౩ కట్టు,

మెత్తు క మదురు. తుల్య. గ. నిష్కలము. ౨.

పాకాకట్టు న. గ. మాలికోనేపినవస్త్రము.

౨. దున్నినపాలము. వి. అ. తుల్య. అ.

మాలికోనేయించినది (మ. వి.)

ఫాలామౌళము. సం. వి. అ. తుల్య. (అ. అ. అ.) దున్నుచిద్రువ (విల్లుము.)

ఫాలుడు. సం. వి. అ. తుల్య. గ. బలరాముడు

౨ కిచ్చుడు. ౩ కృషీరులుడు, కాత్తు.

ఫాలునము. సం. వి. అ. తుల్య. గ. ఒకమానము.

౨. విలువనది. కి

ఫాలునానుభవము. సం. వి. అ. తుల్య. గ. తెల్ల

మానము ౨ వసంతకాలము.

ఫాలుని. సం. వి. అ. తుల్య. శ్రీ. ఫాలునమాన

తూర్పు.

ఫాలునికము. సం. వి. అ. తుల్య. ఫాలునమానము.

ఫాలునిభవుడు సం. వి. అ. తుల్య. సురుడు,

బుహుపురి.

ఫాలునుడు. సం. వి. అ. తుల్య. అర్జునుడు

ఫి

ఫి. సం. వి. అ. తుల్య. గ. పాపము. ౨ కోపము.

౩. నిష్కలవాక్యము. ౪ దుష్టతనము.

ఫింగకము. సం. వి. అ. తుల్య. పక్షినిచ్చుము,

ఒకకాని పక్షి.

ఫిరింగము. సం. వి. అ. తుల్య. గ. ఒకకాని

చేకము ౨ పరంగివారి లోగనిచ్చుము.

ఫిరంగి. సం. వి. క. తుల్య. పరంగివాడు. వి. అ.

(క. సి. క.) ఫిరంగిలోగము కలవాడు.

పు

పు. సం. వి. అ. తుం. గ. మంత్రోద్ధారణ
పూర్వకమున పుత్కారము. ఆ. తుచ్ఛవాక్యము.

పుకము. సం. వి. అ. తుం. పక్షి.

పుక్. ఆర్య. క్. గ. తుండ్రులు మొదలగు వాని
యందుగ ధ్వనికి అనుకరణము. ఆ. కీచుడుని
మామెట్టులు.

ఇట్లే: పూక్. మొ.

పుక్కారము. సం. వి. అ. తుం. అగ్ని

పుక్కారము. సం. వి. అ. తుం. గ. తుండ్రులు.
ఆ. బుద్ధులును, పాము బుసకొట్టులు. 3.
ఎగతాళులు. ౪ కీచుడుని మామెట్టులు.

ఇట్లే పూక్కారిము.

పుక్కురి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పుక్కారము.

ఇట్లే: పూక్కురి.

పుప్పసము. సం. వి. అ. తుం. కావ్యభావము,
ఉపనిషత్తి

పుల్లకువరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పక్షికారము,
తెలిగారము. (అ. వి)

పుల్లదామము. సం. వి. క్. న. పాదమునకుఁ
బండ్లొద్ది వియత్నములుగల వృత్తభేదము.

పుల్లనేత్రము. సం. వి. అ. తుం. గ. విష్ణు
దేవ శీతములుగలది

వి. అ. తుం. ఒకవిధమునలేది, న. విశాలమైన
కన్ను.

ఇట్లే: పుల్లలోచనము మొ.

పుల్లపాలము. సం. వి. అ. తుం. భావము
చెరుగువపుడు కలుగుగాలి, చేటుగాలి.

పుల్లము. సం. వి. అ. తుం. గ. విశించి
నది, విశినది. ఆ. పూచినది.

వి. అ. న. చక్కగా నిలినపువ్వు.

పుల్లరీకము. సం. వి. అ. తుం. గ. రేఖభేదము
ఆ. నర్పము.

పుల్లి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. వికాసము, వికసించుట,
తూచుట.

పూ

పూర్వపురము. సం. వి. అ. తుం. గ. తుండ్రులనది. ఆ. నీటిబుగ్గ మొదలగువానివలె
పైకి చివ్వులుబడినది. 3. గట్టిగా మామెట్టునది.
వి. అ. న. గ. గాలియంత్రములోనగు వాని
ధ్వని. ఆ. కీచుడుని దిగ్గరగా మామెట్టు

పూర్వారిము = పుర్వరము.

ఫె

ఫెర్ ఫెర్. వి. చలువలుబల్లవపుడు

గీ. రమ్యమీశులగు శిష్యుల రత్నమేను, కవిక
మాతృరథుని యుక్తి చలువలలుక, ఫెర్
ఫెర్ గిల్లుచుట్టెగిలెగిలె రహిత
రాయంచకద నిర్మల జంచలము.

హంస. 3. ౫౪.

ఫే

ఫేన. సం. వి. అ. శ్రీ. సాకలాక్షుపము ౧.

ఫేనకము. సం. వి. అ. తుం. గ. ఫేనము. ఆ.
విచిత్రభేదము, ఒకవిధము విండివంట.

వి. అ. శ్రీ. జలపక్వతండులచూర్ణము, నీటితో
నడిపించిన పరిసేది.

ఫేనదుగ్ధ. సం. వి. అ. శ్రీ. ఒకసాతిక్షుపము. ౧.

ఫేనము. సం. వి. అ. తుం. గ. నురుగు. ఆ.
సముద్రపు నురుగు. 3. శోణి నురుగు లేక
శౌంగ. ౪. నాలుకయందును తియ్యనియ్యి.
౫ మంచు.

ఫేనవాహి. సం. వి. క్. తుం. గ. పక్షియగట్టు
వృక్షము. (విశ్మయము) ఆ. వృక్షము (వాచ)

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. న. ఐక్య, ఐక్య
- దము, ఐదగ.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. మరుపున వక్ర
యదముగా గలవాడు, ఇంద్రుడు.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. (నిజమని సమీప
ముననున్న) ఒక పర్వతము. (విల్వము)

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. పశ్చాత్త ఫణము.
(కాశాతనివాస) ౨. భక్త్యునిశేషము, పేటి
(క. ర.)

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. (అ. ఆ. అ.) మరుగు
గలది. వి. ఆ. పుం. ౧. ఐదవర్షము. రేగు
పెట్టు. ౨. అరిష్టవృక్షము, కంపము. కి. న.
మదనవృక్షఫలము, ఉమ్మెత్తకాయ. ౩. రేగు
బండు

ఇట్లు ఫణాలము.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. కృగాలము, నక్క.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. నక్క.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. (అ. ఆ. అ) ౧.
భూర్ము. ౨. భూకురుడు, మింగుడు.
వి. ఆ. పుం. రాక్షసుడు

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. = ఫణము.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. నక్క, బంబకము.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎంగిలి, ఉచ్చిష్టము.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. న. ఎంగిలి.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. = ఫణము.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. = ఫణము.

ఫణాగ్రము. వి. (మహా. పేర్లు) కొకాధ్యక్షుడు.
కీ. తెంత మిఠుననుకొనెను మాంసము
నుండి తెలుసుకొనెను దెలుప ... మనము
కొనుటకు మనముగదర వచ్చెను.

అది. కి. ౯౧.

ఫణ

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. భక్తము, తినుట.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. (అ. ఆ. అ) భక్తము,
తిరుబడినది.

ఫణాగ్రము. సం. వి. ఆ. న. ౧. తినుట, ఆహారము,
భోజనము.

బి

బి. తిథి ఒకయక్షుడు.

బి. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. మరుగు. ౨.
బలము. ౩. నీటికడము. ౪. పురుషుడు. ౫.
భగము. ౬. వింధువు. ౭. గమనము. ౮. గంధ
ము. ౯. తంతుసంతానము, పూసలనమా
మము. ౧౦. మమము. (పి. వి. దీవి
తెనుగున వ్యవస్థాపకములేదు.)

బంక, వి. (సం. పం. కి. బంక) ౧. (పెట్టు)
జగురు, విర్యానము.

పి. ఆకురాలుపుగండ్లి వాడెను నాసరితము
గూడి బంకటియంగలాల్చి.
అము ౫. ౧౧౭.

ద్వి. ఆదవిపెట్టులబంకలాగునలము, తెదనట్టి
చక్కలు పెట్టుగానెంచి, కొనికెచ్చు ...
పండితా. పురా. ౧౨౮. పా. ౯. పం.
౨. ఆననమునుండి జిగురుపైకి కొగిరినము.
(క. ర.)

౩. లోభము. (మా. బంకర.)

అ : బంకరెట్లు, బంకదురై, బంకపురుగు,
బంకమన్ను, బంకముచ్చు, బంకర,

బంక రెట్లు. వి. ($\sqrt{\text{బంక}}$) సస్యములబంక గతి
గడు కొగిరినము. (కా.)

బంకదురై. వి. ($\sqrt{\text{బంక}}$) ఒకవిధమున
తెద. కి. (మా. కు. రి.)

నీ, ముహూర్తపాపము, మంగళము తిరిగి
చేతిపొంపపాదిగంటె ..

బంకపురుగు. వి. ($\sqrt{\text{బంక}}$) ఒకవిధమగు
కీటకము.

(ఇది ప్రాచీనపురుషుల కథక పల్లవివాచిక లేర్ప
డును.)

బంకమన్ను. వి ($\sqrt{\text{బంక}}$) కంభకరమృదు,
కంఠముచేయుమన్ను, జీగురుగలమన్ను

నీ. .. బంకమన్ను పదగల గుంభకరమృదు.
అం. భా. ఆ. ౫.

బంకమున్ను. విని ($\sqrt{\text{బంక}}$) వీనివాచి,
లోభి (శ. ర.)

బంకు. విని ౧. పృథ్వీదు. కూచునినె
నడించువాడు. (శ. ర.)

చ ఆతినిగంటెను బంకునీరును, దీనభుజ
క క్షింజరముగారు

ఆ హరి. ర. ౧౩౧.

ఆ. కావలివాడు (కా, శ. ర.)

వి. ౧. కక్ష్య, ఇంటిలోపలిభాగము.

ద్వి. మొదలగునియ్య బియ్యగల గమంగోనుయ,
గొడుకక బంకుబంతులు వాటి చురుచు.

ద్వి. తి. పా. ౧౨౯. పా. ౧౦. పం.

బంకెర. విని ($\sqrt{\text{బంక}}$) బుల్లురాలు

ద్వి. బంకెరక బంకెరక పచ్చిరక్తములు .

పండితా. పురా. ౧౧౬. పా. (శ ర. పా)

బంగనబయలు. వి. (బయలు + బయలు.) బట్ట

బయలు. (శ. ర.) (వృత్త) గోడ తీసివేయ

గానే పెరడు బంగనబయలు లయిపోయినది.

బంగరపుగట్టు. వి. ($\sqrt{\text{బంగరము}}$) కురు
మృతము.

.... బంగరపుగట్టు, కురుమ గజపట్టునీల
లోయడ బుకంగ... ఆ. రా. ఆ. ౪౨.

బంగరముబంగారము. వి. కాంచనము, కురు
గ్రము.

మ. .. విరిచిచే గొనక మూర్ఖుల కన్న
చార్వశ్చలం, గరత్తుంబూదియై...

మేమ. ర. ౧౫౯.

ఆ. ఇ లేదీ రాగి బంగరములిప్పుటియప్పులై నఁ
జాలవు... శేమ. కి. ౧౨౩.

బ బంగరపుగట్టు.

బంగరు(పు) = బంగారము, బంగారు. వి.
సర్వము, బంగారము.

గీ. బంగరు సేయటకొరవ...

ఆ. మ. ఆ. ర.

ఆ. ముంగిటికల్ప భూరుమామ మూలభవంబు
నిశేవనంబులో, బంగరువాన ... అగంబు

అందు మా మంగళకైలలభవనమం బుక
లైవము లేదు మాడంగు. అని ౧. ౪౨.

౪. కరు చేటి బలికపుబంగరు లేటికి ...
నిమ్మవిడిచి చునునడచ దరుణి.

రశ్మి. ఆ. ౧౧౦.

కా. మృదాతో రుచుపార్వతిగిరిగలం గానీ రమా
విష్ణులం, గానీ యావినపాటి బంగరపునం

గావించి సేవకలుయనక, చానం మీదకు ...
పరాచ. ర. ౨౨.

చ. పరిభా నిజాక్రయాంబుమహాటి కలిర్పుఁ
బచారవశ్చలం, గరువున మైవరావ గృహ

కల్పన కర్ణిక గాంగ ...

బ. బంగరుగంటి, బంగరుకొండ, బంగరు
గట్టు, బంగరుగుండు, బంగరుచేబ, బంగరు

పిచ్చి.

బంగరుగంటి. వి. (బంగరు + కక్ష్య.) హిర
కృష్ణము.

గొంట్లుబంగారుకొండ కొంటులుపుమింటిగుం
రవంబున పంట గుండెమిలు.

ఉ. రా. ౨. ౨౧౪.

(గొంట్లుబంగారుకొండ కొంటులుపు = ప్రాచీన
దగ విరాజాక్షవసు క్రమ వగుచేపుడు,
విష్ణువు అది భావము.)

బంగారు(పు)కొండ. వి. (బంగారు + కొండ)

మేరువర్ణము

ఉ బంగారుకొండనుండి సిగుబాల వివాహమిది
రాముడు దుష్టులంగడుగిడుయానముఁ జొరెత్తు
తడుక తిగి ... ఉ. రా. ౧. ౧౪౧.

ఉ. ... నీలవర్ణ నీయగ్నేయిక బాద మూడి
వగ మెల్ల భుజాభువనం కి పర్వ ప్రాకారము
మెంజుంగ బంగారుపుకొండగతి విలకించె
నెంతయుక. కవిక. ౬. ౨౦౦.

బంగారుగట్టు. వి. (బంగారు + గట్టు) మేరువు.

(రాక్షసవర్ణము.)

క. బంగారుగట్టుపట్టు కాజుదవి నిర్ణయించి
సూర్యకాపిసీతలబాగానంబునకు వచ్చు
నచ్చె శృతివన నుం చేర ను కదంబకంబు
దంబు ... ఉం. రా. ౨. ౮౩.

బంగారుగట్టుమింటివాడు = మేరుధ్వనుడు,
శివుడు.

ఉ. ... బంగారుగట్టుమింటివాడ దబ్బుర మైన
వత్సరులురాసురలంబెగటార్చుచును ...
గ లావునగుం గృహితక కప్పడుర్.

ఉ. రా. ౧. ౧.

బంగారుగుండ. వి. కొ. (బంగారు + గుండు)

మేరువు.

అ. నలుక బాని గలుకు గలబలభంగుని బెట్టు
యెలలలలు మది యెరుగు ననిన, మనుచు

భువనికొండ మును బంగారుగుంటి, కలి
యలకపొడ నందర గాంచి.

మూర. ౧. ౧౪౩.

ఉ. బంగారుగుంటిమింటిదొరపాటి యజుం దగు
మేటి పాటి మా, బంగారుగుంటురక్కలు
రాయిడి గెంపెరుపొలుబంటు...

మూర. ౨. ౩౧.

బంగారుగుంటిమింటిదొర = శివుడు.

బంగారు(పు)చేల. వి. (బంగారు(పు) + చేల.) క
కాంబరము, వీతాంబరము.

మానివి. బంగారుచేలయుఁ బద్మవిభాజులు
భావనకుచ్చును... కళా. ౨. ౧౪౦.

చ. ... నురాధిపుఁ దద్రుణువల్లభులు వు
య్యన దీగి వల్లెబాటుగ భుజాగ్రియనం వగు
మేలిబాగువా, అనుక మెంజుంగ బంగారు
చేల చేజుంగ కటికటంబునం, బెడచి...

కళా. ౨. ౩౪.

బంగారుపిచ్చిక. వి. (బంగారు + పిచ్చిక.) వడి
విశేషము.

క. ... బంగారుపిచ్చిక గొండువా, నింగి
సాగువత్తులులగు .. అచ్చు. రా. ఆర. ౬౨.

బంగల. వి. ౧. నువటి, అంగారభానిక. (క.ర.)

౨. బండినువటి, ఒకచోటునుండి వేరొక
చోటికి తీసికొనిపోవుట వనయొగింపు నువటి.
గి. బంగలయనంగ బండినువటియగున.

అం. భా. ౨. ౨౪౧.

(బండిగలయనీ ప్రాంతప్రతి.)

బంగల. వి. (హిం. బంగలా.) గృహవిశేషము.

ద్వి. బంగరుపది రంగ బంగలా యంటి,
ముంగల... మృ. వి. ౧. ౨౬.

బంగారము = బంగరము, బంగారు, బంగారు.

వి. (నం. శృంగారం ప్రా. అంగారో. క.

బంగారపు. త. పంగార) కనకము, పసిడి.

క. ... బంగారును బోలెడుకొడుగులు ..
మరి, పూ. ౫. ౨౪౫.

ఉ. హరిమయంత్రితోడ నలకుబరుల జీవితముడి
పెద్దబంగారపులతోడ గల్గు పని కా జని
కాంతము లై నదీరబున్. మమచ. ౫. ౯౬.

విణ. (బంగారునుపంటిది) అధికమూల్యము
కలిది ; దుర్లభము.

నీ కప్పుకోల బంగారుమా పువ్వుబంతు లని
మనస్సుతోడయములునున్ను.
కవిరా. ౧. ౮౧.

బంగారయ్య. విణ (బంగారు + అయ్య)

బంగారువలె ప్రియమగువాడు, ప్రియుడు

క. ... కాబంగారయ్యా నీవు చల్లగా నుండు
మంగళ. కుక. ౨ క౧.

బంగారు(పు) = బంగారు, బంగారము. వి
౧. స్వర్ణము, పసిడి.

నీ. శవలేటిబంగారు జలమహాబలులకూర్చు
కోశమంబుల మారుల బువ్వులతోడి.
పై. మ. ౨. ౪౯

ద్వి. కలఁగి బొలంగివకమలినితోరె, బలునమ్ము
గడిగిన బంగారుతోరె.

రం. రా. కాట ౫౧. పా. ౫. ౨౭.

ఉ. కాదు మొలంగు లయ్యె ననుఁగాంతిఁ
లైపోర నీవీరయం బంగారుపు లయ్యెఁ

నీ శ్రీమదాంధ్ర గంధసము కవిక. 3. ౨౨.

౨. బంగారుతోడినన భూమియను.

గీ. ఉరుకుగుట్టుల గలతల్లుకురుము మూది,

గంధవక్త్రము మూది బంగారు మూది, నీటి

కాశిబ్రహ్మదేవ గంధ కల్పము

అను. ౨. ౧౦.

(ఇది పైరంధ్రములకు నుపాహారము.)

విణ. ౧. అత్తయినను.

నీ మించునె నటు కాఁగిరింది చూడెద నన్నఁ
తెలి యది బంగారు చేసికొనెడు.

పారంగ. ౨. ౨౨౫.

౨. మిక్కిలి ప్రేమపూత్రము.

(వ్యవ.) మా అమ్మయ బంగారులెల్లి నేను
చెప్పినట్లు చినునమ్ము.

బంగారు బొమ్మకు మనీపాతగట్టు = అమడుకాల
వస్తువుల గూర్చుట.

ద్వి. పొంగిన బంగారుబొమ్మకు తెచ్చి,మనీ
పాతఁ గట్టుట మాది సమ్మతమె.

ద్వి. నల. ౧. ౬౪౧.

౩. బంగారయ్య, బంగారు కమలవాడకు,
బంగారుబొడ, బంగారుకొండ, బంగారు

తీర

బంగారుబోడి = బంగారువలె మోక్షార్థాలగు
అడుది, అడుది.

ద్వి. బంగారుబోడుల పాలిండ్ల చోట,
బంగారుకుండల పనమింది ..

ద్వి. పరమ. ౧. 33. పా.

బంగారు మొలక = సుపంగి మొక్క.

నీ పంజాబు కన్నురపావపంబులు తెచ్చి జల
తోగి బంగారు మొలకకెచ్చి.

మార. నీతి. ౧. ౨౫.

మంగొంగు బంగారము = ముందుకొంగునముడిచి
కొన్నబంగారము. అతిసులభము, ఎవ్వరను

నిద్రముగా నుండునది.

(వ్యవ.) భగవంతుడు భక్తులకు మంగొంగు
బంగారు.

నీ ముమ్మదత్వమునాని మంగొంగుబంగారు...

రామలి. ౧.౨.

బంగారు కడుపువాడు. వి. (బంగారు + కడుపువాడు.) పీఠస్థానమున, (బ్రహ్మ. ఆ. పంచమవది మంగడు బంగారు కడుపు వాడు ... అనగ (బ్రహ్మ) పేరు లబ్ధిచూశి. ఆం. భా. ౧. 3౯.

బంగారుకుండ. వి. ($\sqrt{\text{బంగారు}}$) కుండ కలకము.

గీ. గుల్మమునోయ బంగారుకుండ లాసగ, దశ. ౩. ౮౪. రామా. ౨. ౧౧౬.

విణ. బంగారుకుండవలె మనోహరురాలు, మనోజ్ఞురాలు.

గీ. తెమ్ము బంగారుకుండ జలమ్ము లమమం, తెమ్ము లతహాస మందిముమ్ము లమమం. విజ. వి. ౨. ౧౪౨.

(ఇది వి. విణ. ల కుదాహరణము) మ. బలిరా తేరకుండేరి పక్కి నిటు లీబంగారు కుండమం జుగళువాటించుచు

పాండు. 3. ౬౩. మా. ౬౫. ౬౬.

బంగారుకొండ. వి. ($\sqrt{\text{బంగారు}}$) మేరుపర్వతము (శ. ర.)

విణ. ౧ మందివాడు

ఉదా. పీడు మాబంగారుకొండ (శ. ర) ౨. ప్రేమాస్పదము.

(వ్యర్థ) నాబంగారుకొండ నిన్ను విడిచి నే నుండగలవా? నాబంగారుకొండ యేడే నానాచాలకొండ యేడే.

బంగారుటింగ(గ). వి. (బంగారు + టింగ.) ఇతరు విశేషము, ఒకవిధమగు ప్రభుత్వము చెఱుట. శ్రీ. (వ్యర్థ) చెఱుటలో బంగారుటింగ చాల దుది కలది, మొత్తము.

(వి.) భాష్యవిశేషము.

గీ. బంగారుటింగలు గంగాజలములు బోహరి నిగరాలు కటకములు. హంస. ౪. ౧౨౮.

గీ. కణజము ల్నిండ బంగారుటింగలు గూర్చు చాలమేమిటి ముక్తైసలు గూర్చు.

కవిజ. ౧. ౧3.

బంగారే. వి. ఎనిమిది పురుషరాగములలో నొకటి.

గీ. తైరవి మాళవి బంగారే హిందోళి రాగమం జరియు శ్రీరాగగ్రాళిః ధూపాల తెన్నిది పురుషరాగంబులు హంస. ౫. ౧౨3.

గీ. తైరవిశ్రీరాగబంగారేహిందోళి మాళిపులుసు రాగమంజరియును. ప్రబంధ. ౯౫.

బంగారేము వి. (సం. పం. ౬) పంగరేళము.

గీ. తోడనగ్ (క్రొత్తించు) కూరనీశాంగ బంగారేముల్ పంచబంగారేముగను.

దశ. ౧౦. ౧౧3.

ద్వి. గా? నేపాళి బంగారే పంచాల, చోళేంద్ర ముఖుల రాజుల జొక్కిననేని.

ద్వి. పరుష ౪. ౨౩. ౨. పా.

బంగారే. వి. పంగి భావ

(వ్యర్థ) బంగారేభావలో పెక్కులు ఆభ్యాసము కలు పెంచుచేసెది.

బంగి. వి. (సం. భంగి ౩. భంగి. త. బంగి.) గంజాయి, మరు కలిగి ముద్రాగ విశేషము

గీ. జడగాఢ బంగారి యనగలగలం బాహ్యములు లలక సాం వి మామ. 3౪. జ : బంగిముమ్ము

బంగిముమ్మే. విణ. (బంగి + ముమ్ము.) బంగి (త్రాగువాడు. (శ. ౬.)

బంగు. వి. గంజాయి, కలంజము

గీ. బంగు గంజాయి నాఁ బరగు గలం బాఖ్య ... ఆం. భా. ౨౪ తెంగ.

చ. గుడిగడి బ్రాగ బంగ జడఁ గూర్చుకదిల్చు
గుజాకుతుండై, బడి రవినిది ప్రోదిపొగ
వచ్చుచుంటిని మించ .. (పొర్చు. ౨. ౯౮.)
బంటురి. నిజ. (బంటు + అరి. స్వాగ్ధమున.)
కూరఁడు.

ఉ. ... భూరినుభాధిపత్యములఁ జొందుదురప్పురి
టాటుబంటురల్. (కుశ. చ. ౧. ౩౩.)

బంటుటికము. వి. (√బంటు.) వాస్తవము.

క. చేరఁడుమాకలఁ బిడికెడు, కూరయుఁ గొని
యొక్కఁ టాటుమాటికి వొరయు, యూరికిఁ
బందినఁ బోఁబడు, పొసోహిత్యము బుద్ధి
బంటుటికముగా. వ్యా. ౨. ౧౩౩.

బంటి. అప. నీరు పెంటలగునాని పదిమిది పెంటు
ప్రత్యయము.

అయ్యగ్రాహి వక్రకలబంటి యగు పెక్కురలు
దోయశుల, పెత్తి చదిఁ గ్రోలుచును ...

భార. ప్రి. ౨ ౮.

గీ ... మద్దులు ముదిగి, పొట పెంపల్ల తమ
పెంతబంటి యనుట ..

ఉ. మాది. ౪. ౧౨౪.

మ. ... యిమునాబలంబులు సౌర వంద మందర
నందనలు సొచ్చి పదిప్రమాణంబు బాస
దప్పులు పెరిగెద్యునుంబు మధ్యమాత్రంబు
మనంబులంటి యని పలుకుదు ...

భాగ. ౧౦ పూ. ౧౦౯౯.

ఉ. అత్తకాయతేజబట్టామిదాన రసప్రభా
మామల్, వక్రకలంటి తామరల మండలము
స్థులు గండుమోటున్. విజ. వి. ౩. ౧౫.
ద్వి. లోకట సొకపెట్టు రూపిగాఁ బడితి,
మందమాఁకురి కెన్న ముక్కునబంటి.

ద్వి. మారిళ్ళ ఉ ౧౦౧౧. పం.

గీ. భయము దొడ్డక ముక్కునబంటి యయ్యె.
వేం. పంచ. ౧. ౨౧౧.

(ఇట వృత్తిని కగాగమును.)

బంటు. వి. (సం. భటు. ౪. బంటు.) ౧. భృక్తుము,
వరిచాళమఁడు.

చ. పుష్టిశ్రీ భవవర్ణంబులు ౧౦౯౨. వేంటి
చైత్రకుర్చు గృహంకరవారమునాండు విభుత్ర
వఁత్రాంతి నిమిత్తమున శ్రీ పెలవాంటి
రాజేంద్రచోడయరాజులబంటు పెలవాంటి
లోని .. కరపాటి నిజవాసమండైవ పాతి
నాయకుండు శ్రీ కొలనగిరి త్రిపురాంతక
మహాదేవరత్న ... భారాభార్యకముగా ..
ఇచ్చి (కావల్లభురము కావము. గు. ౪.)

నీ. ... బంటు వరత్నండు గుండడు నాగ
వాసాఖ్యలుగాగఁ దనరు.

అం. భా. ౨. ౨౮౮.

గీ. పతులచ ప్రవరి బంటుకు దీర్చంగ, వలయ
ననుట మ. సం. ౧౧. ౩౦౨.

మ. ... తాపం బాఁడుగఁ గొనిరించుకొనకే
తప్పులు నీబంటుగి. యొకవర్ణింబాధనీ
వై. మ. ౮. ౫౧౧.

౨. కిన్నెడు.

చ. గొనములప్రాక యంగిరిను మునిమన్వేడు
వేల్పుటాళ్ల పేర్చిని గనుకొన్నదిద మఱి
మోకును బంటు ... (యయా. ౩ ౧౩౦.)

(౪. గ. పా నీవఁబట్టు ముద్రి పా.)

౩ యోధుండు, తోడు.

గీ. ... భటుండు, పరగు తో వన పెం కన
టవంగ. అం. భా. ౨. ౧౮౪.

నీ తొడరి లెబ్బలిపైనఁ బెదలెబడఁద్రోయ
తూత్రగల్గినబంటు ధృష్టినిల్లు.
యయా. ౧. ౩౦.

నిజ. ౧. భక్తుండు.

నీ మునిమాత్ర బలుగంబునఁ బుట్టి బంటు
నక్కఱ గాచినట్టినింగంబ నీకు.

ఉ. ౧. ౪౯.

క. కొలిచిబంటుల కొప్పులు, పాలు పొక
చుగఁ విడువఁబెట్టెన్ బ్రతుకమ్మ
నీలా. గ. ౨౧.

౨. కూరుడు, పరాక్రమము.

క. భరణి కూర వ్యాయములు, పునః
మొనఁగఁ దనంగి బంటులఁగాఁ బోయి
యన వడిగలవాఁ దన, విరు దన వాడి
చుగఁ దనఁగ ... (అం. సం. బా. ౫౧.)

ఉ. వాపతి బాగునిది వుహవాగతి వన్నిటి
దెచ్చి బంటులై, పొందుతల యాదెడు.
భా. రా. సం. ౧౯౩.

క. ఇంటు దెబ్బలునఁ జచ్చుట, బంటులబాంబు
లాండు గలనె వృత్తులకన్, బంటులవఁ
బొలియటఁ గంట నిధానంబుగంట వాటి
చువకున్ భా. భీష్మ. ౧. ౯౯.
(క. పా. 'పంటకలన పొలి'లనిదివ్రాసి.)

దుక్కిలంటు = దుక్కిలమిచ్చెడి నేవకుడు,
పారేడు.

ద. ఒకత్రుటికాల మేని పని కొగ్గక మోచులు
చూచు దుక్కిలంటుకు నుడిఁ జేసె
గల్గుల కొదంబడి మోసములూర్చుకొని
కాంక్షకు ... (అం. పంచ. ౧. ౨౦౧.)

బ. బంటు, బంటుకము, బంటులనము, బంటు
చాడు, బంట్రోతు, బంట్రోతునము.

బంటులనము. వి. (బంటు + నము) పరా
క్రమము.

ఉ. బంటులనముమాటలకుఁ బాటకు పొందు
వృత్తాంత గై, కొంటయి చాటు
భా. ఉ. దౌ. ౩. ౫౯.

ఉ. ... దృక్కుఁ దెలియఁబడెడి కదా యని
కొంచులు కి, పుడుకును, వానిఁ క్రుంకు

నకు బొక్కనిఁ బంపిన నుడి చాటె, యని
బర నైన బంటులన మిట్టిది నీక తగు
గుహారకా. ప్రభా. ౨. ౫౯.

బంటువాడు = బంటు, వి. (బంటు + వాడు.
పార్శ్వమున) నేవకుడు, బంటు.

ఉ. కావఁ దపస్విఁ బిల్వగఁ బాకాకాక
చేడియ లేన బంటువాఁ, దైవము లేన
యవ్వటువు నంపఁగ కేటికి ...

వి. ప్ర. ౫. ౨౧.

గీ. పెట్టుప్రాయకలసాగి పాని పెట్టిపాని, యెట్టి
కడ నుండి యట్టాడు బంటువాఁడు

కు. అ. ౨౦౯.

బంట్రా (ట్రా) తు. వి. (బంటు + రా.)
నేవకుడు.

క. చాలఁ గురంగటి మడుగుల, గాలాత్మవ్వేట
లాదఁగా వొరకినబిడ్డిలు యని వేర్చి
నపు డా, పాలెంబున దీనిన బక్కబంట్రోతు
లకున్. కవల. ౨. ౧౦౯.

నీ. నిర్వివాద దీక్షకు పోని దల్కనుంట
బంట్రోతుపాడియి యని బాయవారు.

రా. వి. ౫. ౫.

క. తల్లికమ్మనఁ దలవాకిలి, దెఱచుక బంట్రోతు
నోటికిటయొక నీలన్.

మాంస. ౪. ౧౨౦.

బంట్రోతులనము. వి. ($\sqrt{\text{బంట్రోతు}}$) కూక
తనము.

క. నీబాబులు రాని నీధనపు ఖండినూతలై
పోవ... నీబంట్రోతులనము క్రియయింక
నిష్పవ్వకున్ నవ్వరే ... (ఇందు. ౪. ౫౩.)

బండ. వి. వికాశము, చాటురాము, బాండు.

నీ ... బండన వికలము చెప్పె.

అం. ధా. ౨. ౨౯.

చ. పనగల యెండల నుడువబడఁ గాకల
నిండి పొంతుకా, వృక్షరక్తబాఁదే నివృతః
రాచిన నివృత్తియొగిరంబు .

చంద్రా. ౨. ౪౬

చ. పలుకుట పచ్చరాచులవందల వ్రాలుచు .

పారంగ. ౨. ౧౮౧.

౨. పొట్టిహోళలి. (౪. ౪)

విష. ౧. మొదట్లోనది. (అతిగిసరి. ౪. ౪.)

(వృత్త) ఇది బండకల్పితం. తెగదు. (పాపానామ
పండితం.)

౨. బుద్ధిహీనుడు, మందుడు, చుట్టూలేని
వాడు.

ద్వి. బండలు గొక్కతానులు పొట్టింగ, బండ
ప్రకాశములే తలచుకొనేవి

పండితా. భూ. ౧౩౩. పా.

(వృత్త) నీడు బండ; నీది తెంత చెప్పినను ఒక్క
ముక్కరాదు.

(నీది బండబుద్ధి చెడి చెప్పినను గ్రహింప
లేదు.)

జ : బండకల్ప, బండచింత, బండతపము, బండ
తల, బండారు.

బండ. వి. (సం. భండ. ౪. బండ్ల. త. పండక)

౧. భూమిపై కర్మములుచేసి విచ్చెమెత్తుడు ఒక
నిజాతి.

అదా : బండవాడు, బండది. (౪. ౪.)

౨. తెలుసుకుంటున్నవాడొకప్పుడులో నొకవాడి
వాడు

నీ. బండలు బాతులు పరిశోధనలు నట్లువా
రాదిగాఁ గలవాడు దక్క ...

విజ్ఞా. ౨. ౧౧౬

విష. అకతాను. (౪. ౪.)

బండకల్పము = బండకాళిబాంధ్రు కల్పమునకుంట్లు.

(అవగా బాతులు.)

నీ. కండకల్పమైనది కాకటను బండకల్ప
చేతాకలపారా దిట్టవాని.

అము. ౨. ౨౦.

బండబూతులు = బండకాళిబాంధ్రు కల్పమునకు

బాతులు. (బండబూతులు. ౪. ౪.)

జ : బండనడు. బండబు, బండె.

బండగి. వి. ౧. దీను, కేటకాంధ్రు పశుపక్ష్య

దులను బట్టుకొనుటకై పెంచినవృక్షము పక్షి
తోనునది.

నీ. ... గాఢమృగము బండగిఁ జేసి యెల
యించి తెలలోనియిట్టియే.

మ. సం. ౪. ౩౩౯.

౪. దేగలను కేటకాంధ్రు, కాగిలముల కాతి
మంగిల బండగలనక, చేగ గొది ...

చంద్రా. ౨. ౩౧.

౨. కేటకాంధ్రు మృగములు మున్నగువానిని
బట్టుకొనుట కపయోగించు కపయంత్రవి

వము, ఒకవిధమగు బోను.

౪. పొంకించుడు మియిలుల, గొంతుల నీసంభ్ర
గుండగొమ్మల నురుగు, పొంకించి దీను

గాలివలంబుల బండగిబండ్లు పలువురి
దనుచు. (౪. ౪. ౩౩.)

౪ ... మ, కల్పలు ప్రాకారములు కొమ్ములు
బండంగులు పండిపోతులు ...

కరానా. ౪. ౩౧.

చ. మిడిమిండు బండగలలుఁ గొమ్ములుఁ
కాదులు పల్లెకాకుఁ జక్కలకడితె

ధరించి యువంకల చేరి కొండ బండగి.

చంద్ర. ౨. ౨౧.

(నీది ౪. ౪. 'బండగు'గా గ్రహించి 'బోను'
అను బోధింపును.)

కీ. ఆయాధిగర్వయానభిరంబునఁ బ్రాణాదిరంబు
బుగాఁగఁ బండవలముఁ గూర్చి.

అను. ర. ౨౩౩

ద్వి. మునుల మునుకువుల మూలబండవలము.

పండితా. దీక్షా. ౩. పా

ద్వి. దౌలికమారయ్య మూలబండవల, శంకర
రాసయ్యరెంకయో

పండితా. శ్రీరా. ౧౫౬ పా

బండవలము = బండాలము. వి. ౧. పంచి

తెనువలు, మూలభవము. (శ. ర)

౨. పావర్ణము. (శ. ర)

బండాట(ము). వి. (శ. ర. బండ + అట.)
అకాశాయతనము

గీ. దొడ్డబండాలమునఁ గోళఁ ద్రోసికొనుచు,
గుడితెనుకలల గుర్ర. ర. ౯౫.

(శ. ర. పా బండాలము. ముద్రి. పా)

బండారపుట్టిల్లు. వి (బండారము + ఇల్లు)

కోళగృహము, భాగారము.

నీ. ఇదలబండారపుట్టింటికే చెట్టివ జొండు
కుర్రెకోటఁ బోరగలిచి

ఉ. పా. ౨. ౧౩౧.

బండారము=బండరు, బండరువు, బండారు.

వి. (పం భాండారః పా. భాండాలర,
భాండార. శ. బండారపు) ౧ కోళాగారము,
బొక్కపను

కీ. బండారములయందుఁ బరమవిశ్వాసుల భక్తుల
వక్రలఁ బండితయ్య.

భార. పభా. ౧. ౪౬

రా. ...ప్రవృత్తులను బాహుళ్యే నేయుండఁ
... విశ్వాత్మవశలంబు లొక్క తెనుగిగా
బండార బండారముల్.

ఉ. పా. ౩. ౨౯.

౨. భవము.

ద్వి. పండింప రా వసు తలఁపువ నిట్లు, బండారు
మంతయుఁ బాడుచేసింది.

పస. శ్రు. ౩. ౧౧. పం.

౩ : బండారపుట్టిల్లు, బండారి

బండారి. వి. (బండారము + ఇ) కోళాగృహము.

శ. బండారతోడఁబుట్టువు, పండితయశ తెల్ల
వరదనీటఁ గలిపి తాఁచెడిది గా కోట
మున్నే, యుండెడుగర్వమున లజ్జబొందెడు,
పదిలోక. వెన్న. ౧. ౧౩౦.

ద్వి. భక్తవత్సలుడఁ నేఁ బర్యవర్తిల్లి, భక్త
రత్నములకు బండారి యుండెడు

పస. శ్రు. ౨. ౩౧౮. పం.

గీ. తమవశమై దిగంధప్రకాశయన్త్ర, మనుజునకు
నకు బండారియును మహాధి, శాలియును
నాత్మఁడును నయి గలవఁ బెక్కి ...

మార్క. ౧ ౪౩.

(శ. ర. పా. నేనాని ముద్రి. పా.)

బండారిల్లు(లు). వి [బండారు + ఇల్లు(లు).]

కోళాగారము.

మహావర్ధర తీర వాచాగంబు భోగం బుభ
యము నొకపా అగ్రసేనావనార్థం, చిద
వా బ్బిందారు బండారిలు శ్రార నొక
పాలు అను. ర. ౨౩౮.

బండారు = బండారు. వి (బండ + అరు)

౧. పనువు, పారిశ్ర, దాడిబాండదాది భూతి
కొనిడి పనువు. పారిశ్రాచి కేవలము.

శ. బండారు నావనీడియు, నాడియు నుడి
కొనినీడి వివరముతోడక, తెంతుగ నడి
కిలితోడను, బొందొంటింగలిసి పెట్ట నొప్పుగ
మానుక. (వి. కి. వి. వి.)

ద్వి. కనీ గలదిగల సంగల్లఁ బూచంద, లాస
పరి భాగులై తెనుగుంగఁ బాట్టి, బంబాళ

గరిమనపిమ్మిక్రొమ్మిసిమ్మిసిమ్మి గండములు
ముమ్మిగొనక బూసి.

అ. మ. క. అ. ర. అ. పా. అ. పం.

నీ. గారగయై మెలారం గొనియాడు నొక
నేక నొసలపై బంజారుపనుపుల చాల్చి.

కాళి క. అ. ౩౦.

అ. వృక్షవిశేషము, ఒకబాళిచెట్టు.

నీ. చనిక బంజారావనందుల దీని మంచు
కుంపులలో నుమ్మిటికొమ్మిటికొమ్మిటి.

రా. ర. అ. ౩౦

జ : బంజారుచిట్టిక.

బంజారు = బంజారుము, వి. భవము.

(యా. బంజారు.)

జ : బంజారు.

బంజారుడు. పం. వి. అ. తుం బట్టెలను గాను
వాడు. (క. ర.)

బంజారుచిట్టిక. వి. ($\sqrt{\text{బంజారు}}$) నీక
ముండము, పచ్చకలసిచ్చుక. (చి. సి, క. ర.)

బంజారువు = బండరువు. చి. బొక్కపము.
మ. తనబంజారువు చూడ యిచ్చెకొక కండ
ర్యుండుగే దంచు .

మ. పం. ౧౦. ౩౯౩

బంజాలము = బండవలము, వి. (పం. భాండం.)

౧. సందియెదలలు, మూలభవము

గీ. యెదలలు బంజాల మనక వగు మూలభవము.

అం. భా. అ. అ. అ. అ.

అ. సామర్థ్యము. (క. ర. బంజారుము. అని
వర్ణన. చాని బంజారుము తెలుపదనవి.)

బండి. చి. (క. బండి. క. వండి. . బ. బండులు,
బండ్లు.) ౧. కలకుము.

గీ. ... బండి, యతః కళకటపముఖ్యురై యతః
యంతు (అం. భా. అ. అ. అ.)

గీ. తెప్పదరలంక బండు తరెంచుచున్న, యని
మహాత్మ్య ... (భార. అను. ర. ౩౦౦.)

నీ. బండులు విజృంభించి తెచ్చాటి మంజీళ్లు పడక
ద్రోచి తలుపులు సడలజొర్రె.

హరి. భా. అ. ౧౩౦.

అ. రథము.

నీ ఎఱంగులం బులులు గారమఁబోతులును
బూనుబండిపై వేపాంతకుండు వచ్చె

రామా. ర. అ. అ.

సా : నిండుబండికిః తేట బరువె = బునకార్యము
నిర్వహించువాని అసందర్భమున నొకచిట్టు
కార్యము చేయుట కష్టము గా దనుట.

క . కా, ర్యాటోప నిండుబండికిః, తేటబరువె
యనరివాధ చింతింపంగి

ద. భా. ౩ ౧౨.

ఇట్లే నిండుబండికిం తేట భరిమె

అ. ఘోరపురాధల బొందు వొంటిమె,
బాటిలువాళ్లుకున్ భరమె పాపము నీయది
నిండుబండికిం, తేట భరిమె యేమిటిః
జేయవు విప్రుడ కిట్టివలబులన్.

ద. భా. ౩ ౩౩.

పా తెడిబండక్కు బడములు సాచుట = అక్క
జుకుమాలిన సామానకృత్యమును జేయుట.

ద్వి. పా తెడిబండక్కు బడములు సాచు,
నీజేడిపగిది విజేకంబు మాలి.

ద్వి. హరిశ్చ. అ. అ. ౨౩౦౪. పం.

చ. విలిచితిన్న నీన్న సరిగ్గుడవిప్రుడ నమ్మి
నాడ నీపలు కప్పకంబు గాఁ వగునె
పా తెడబండక్కుగాళ్లు సాచఁగా, వలవడు
నన్న పోటుచుగఁడె యిటుచేసితిగా
యానతో, నిలుకు ... నీకులముందిక
బాలముందిక (అ. హరి. అ. ౩౧.)

జ : బండికన్న, బండికల్లు, బండికంబు, బండి
గుణింజ, బండికంబు, బండికల్లు, బండి

బాట, బండిబాట, బండిమొగ్గరము, బండి
రక్క-నుడు, బండిరక్క-
బండికన్ను. వి. (బండి + కన్ను) గి. బండి
చక్రము.

నీ కన్నులయ్యను బండికన్నులయ్యను జంద్ర
సూర్యులెవ్వనికడ సొంపు గవరి

అం. భా. ౧౨ ౧౦౧.

క. బాసలలు బండికండ్లలు, చేపన్నలు
(ఇటు మాత్రపదము) శుక ౨ ౧౧౩.

౨. రథచక్రవాళి, బండికంటి నడిమిరంద్రము

నీ బండికల్లనగను బరగను జక్రంబు బండి
న్ననగను బరగ నాళి

అం. భా. ౨ ౨౦౨

బండికల్లు(లు). వి. (బండి + కల్లు) బండి
చక్రము, బండిమ్మ, రథచక్ర

గీ త్రిపురసంచార మొనరుచువత్తుడు మారుడు,
బండికల్లు నీమేమి గింపి నీకె

మ. ౩ ౨౦.

గీ. కన్ను వలమానికము బండికల్లు జగితె,
గాడు నై యొప్పి మిక్కిలికంటివెయ్యి,
నలరక్షేయవలంతి యగ్గలపుడ జల్లదనము
మొత్తును సంతకంకెను వెలింగె.

అచ్చ. రా. అయో ౧౯

నీ అది మనోమయం బగునొక్కచక్రంబు
గల్పించి బ్రహ్మ జగద్విత్తుగఁ, గల్పించి
యాబండికలు దొర్లు .. (కా. ౩. ౧ ౩౩.)

నీ బండికల్లనగను బరగను జక్రంబు

అం. భా. ౨. ౨౦౨.

బండికంపటి. వి. (బండి + కంపటి) ఒకచోట
నుండి మొకచోటికి తీసికొనిపోవుటకు నీలగు
నాకవిధమొనకట్టి, బంగల.

గీ. బంగల యనంగ బండికంపటి యగు భక్త...

అం. భా. ౨. ౨౪౧.

బండిగిల్లు. అ. త్రి. కడగండ్లు పడు, కప్పముల
వనుభవించు. (క. ర.)

బండిగురిగింపే. వి. (√బండి.) బండిగుర్వంద
తూను.

వ. బండిగురింప తీరగ చప్పురంబులొప్పున
నుప్పురంబు నంటు కప్పురంత్రిటనంటి గుప్పు
మనన్. డి. రా. ౨. ౨౨౨.

నీ నల్లగింజు తూలి తెల్లగింజు యే త్రేయ
గుర్విరి సబరేను బండిగురింప ..

మాన. ౪. ౧౦.

బండిగురివె(ర్వ)ంద. వి. (√బండి) మాధవి,
ఒకబాధిగురివెంద ౩.

నీ తగును మాధవయే బండిగురివెంద, వంగ.

అం. భా. ౨. ౫౨

నీ వర్తిండు బూదేన వాచిచెంగలు బండి
గుర్వంద పొదిరింద గొంతకడపు.

భా. ౪. ౯౨

ద్వి. మందవర్తనములు కొందగోగులును, బండి
గుర్వందలు పొరిబాతములు.

ప్రభు. ౨ ౧౮. పా. ౮. ౪౦

నీ కన్నుగడగంపెడగలగుంపుసొంపులు గలుగు
గండపుచెట్టు గ్రండుగొన్నచోట నింపెన
పన్నీటికాలువవెంట నందపు బండిగుర్వంద
పొదిల ఇందు ౩ ౩౩.

బండిపులి. వి. (√బండి) ఒకబొత్తులి.

ద్వి మువ్వల గిలగిల మొలయ బాడించి,
క్రొత్తున నుప్పొంగుచోరుసెళ్ళుములఁగని
సంతకే నరంగముల సుధుములఁ, తెనుపడి
చెందాడు తెనుబండిపులులు.

అ. మా. ౪. ౫. ౨౨౧. పా. ౨౨. ౪౦.

నీ. కనుమలుం గొనకొచ్చి మనుభిక్తు నిద్దురద
బండిపులికొన యిది వృషా.

శంభా. ౨. ౪౨

బండిబాట. వి. (√బండి) ఘంటాపథము,
రాజమార్గము.

1. బాట యనంగన బండిబాట టవఁ దన
ఘంటాపథము ... (అం. భా. ౨ ౯.)

బండిబారు, వి (బండి + బారు) రథపైవ్యము.

౪. అట్టపై నిలిచివ్యక్తమ ప్రకము వివేకం
గొట్టుగ బండిబారువన్ (క. ౫ ౧౩౪.)

బండిమొగ్గరము, వి. (√బండి) కళట
ప్రహము (క ర)

బండిరక్క-నుడు, వి (√బండి) కళట
నుడు (వి వి)

బండిరిక్క, వి (√బండి) లోహిణీనక్షత్రము
(క. ర)

బండు, వి. (క. బండు) ౧. అవమానము
(అకరాయకము క ర)

1. తాను భిక్షాపాలకులు వార్త వచ్చి బండు
నేయుటకంటె రాకుండు టులువు

కాశీ ౩ ౩౦

౨ అకరాయములు

(కర్క.) నన్ను వాడు బండుబూతులు తిట్టి
వాడు. (క ర)

బండెత్త. వి. (√బండ) బండబాతి యాడుది.

ద్వి మిండెత్త-త్తి మిగిలినగొట్టు, కొండెత్తు
గొట్టులు బండెత్త బుచ్చులు
పండితా. శ్రీరా ౧౧౬ పా.

బండ్లకల్లులు, వి. బ. బాలశ్రీదానిశము.

1. బండ్లకల్లులు బొప్పిలెండ్లమంచులు
గంగద్దలూటలు 1. అడుకొండి
మాం. ౩ ౧౪౬.

బంతి, వి. ౧. కండుకము, చెండు.

౪. ఇరువురు నీలనీరబిభేక్షణ లింబవేర్చుతో
బరస్సుర మెదిరింది కాంచనపుబంతలు.

దచ్చవవాటులాడఁగా. (నెమ ౩ ౯౫.)

౨. పట్టక ముంజె క్రొన్ననలబంతలు గండును
గోరు వాటగన, గట్టిగ మండుగొండ
బను (పిలా. ౨. ౨౩.)

1. కండుకము చెండు బంతి వాంగను దవర్చు.
అం భా. ౨ ౧౩౪.

౨ బాలశ్రీదానిశము, చెండుతో వాడెడి
యాట, బంతియాట.

1. గోటవొడ్డుకాను గొప్పిల్లు మెదిల్లు నీగ
పొగిన బంతి దూగిలాట

మాం. ౩. ౧౪౬.

1. తూరవర్ణముతో లోడియోటలు బంతి
యాట (ప్రబంధ. ౬౧౩.)

౩ పుచ్చపృథ్వీశము, ఒకవారి పుచ్చుల
చెట్టు.

ఉదా బంతిపుచ్చు, బంతివారు. మె||

౪. వేటకాండ్రము, చోరులు నువయోగిండు
పీచుధివిశము

1. భల్ల మది యేల యాయచ్చర్లములకు,
వయ్య యీబుడి నీకబంతి యయ్యేనీ.

చంద్రా ౨. ౪౩.

1. బంతి కలముల్ల వాకటబదనీలును, నక్క
కొమ్ములు బూనువా రుక్కుదిగిరి.

మహా. ౩. ౬౬.

ద్వి కలముల్ల వొక్క నిడవుగదగారు, బల
పంపుబదనీలో బంతి కత్తెరయు

ద్వి పరమ. ౬. ౪౫౫.

బంతి, వి. (సం. పం. క్తి. ప్రా. పం. క. బంతి.)

౧. పరుస, పం.

1. . . బారు బంతి, పదుపు చాల్ చాటు
పాచా సొది చాటు వాంగను బండ్లకాట
మగును (అం. భా. ౨. ౩౪.)

ఉ. బాంకబంది వ్రేలఁబడి నంబున దొరికి
తమలపల్లవశ్రీల మోంప.

మమయ. ౫ ౫౦.

ఆ. ఆ నేతులు భోజనమునీయటమ నేర్పడినవనన.

చ. . ఆర్కశ్రుతము, భాగ్యులు క్రమరామబంతి
వ్రెయ మెంపు భవంది నుభందిరాతయన్.

ఉ రా ౫ ౧౮౦.

నీ బంతిమాళ్ళకుఁ బ్రీతిఁ బఱకెంచి తొడ
తొడఁ గలయఁ బంతులు సాగఁ గలయగాళ్.

చంద్రా 3 ౪౫.

3. పంక్తిలోఁ బెట్టెడు భోజనము

నీ వారివారిప్రభుత్వసారితమ్య మెఱింగి గిరి
కుండు బంతి సాగించువాఁడు

కువల ౨ ౬౧.

(వ్యవ) నేడు వారియింట అట్టబంది

బంతిలేయవంటవలంతిలేదు = చాబులేర్లు
దొరి, దశభిభూపాణండు

గీ. బంధితేయవంటవలంతిలేని, కొడుకు దొర
యగునతనికి (నీలా ౧ ౪3)

బంతిమోములదొర = పంక్తిముఖండు, రావ
బుండు

గీ వారిఁ దద్దయు నర్పిలి గాగించి, బంతి
మోములదొర తనబంతి గుడువఁదెట్టి
నీదెఱు లిడి (అచ్చ రా. యు. ౨౩)

బ: బంతికట్టు, బంతికుడుపు, బంతిమామ,
బంతులసాగు, బంతెనగుండలు

బుధి(తులు)కట్టు. ప శ్రీ. (బంతి + కట్టు)
చతుష్పాదకవుల కొండంటి కొంపలుపుతో
కట్టు

చ నవీనవాదికప్రమాబాధికమృగంబులం
బట్టకొని బంతికట్టకొని కాఁబ్రేలిగడికి
నడుచునప్పుడు ... కాళ్. 3. 3౬.

నీ. దొరలు దప్పించి బంతులుగట్టి యెప్పించు
పొట్టికొత్తురు బురదకొంటి.

కుక. ౨. 3౬.

వి మృషులుండునపుడు ఎడ్లనననన గట్టిడు
పలుపు. (క. ౪)

బంతికుడుపు. వి (బంతి + కుడుపు.) ఆ నేతులు
చేరి భుజించుట, సగ్గి. (క. ౪.)

బంతికుూడు వి. (బంతి + కూడు.) పెక్కంద్రు
పంక్తులుగా మోడి చేయభోజనము, పంక్తిభోజ
నము, సగ్గి.

నీ. బంతిమాళ్ళకుఁ బ్రీతిఁ బఱకెంచి తొడ
తొడఁ గలయ బంతులు సాగఁ గలయగాళ్.

చంద్రా 3. ౪౫.

నీ బంతిమాళ్ళకుఁ బాణుపడుపొటుబట్టు వా
రేరయ యని యవి శీఁగువాడు.

రా వి ౫. ౫

బుతులుసాగు ఆ శ్రీ. (బంతులు + సాగు.
పరింపరగా వ్యాపించు, మనసగా వ్యాపింతు.
చ. . పెట్టుకయ బంతుల సాగఁ దాటలి
నీ, పులు దళా. ౨. 3౬౪

బుం తెనగుండులు. వి బ. (బంతి + ఎక +
గుండు) భోజనపంక్తిలో ఒకరికొకరు వివర
కొమ కలగియులు మె||

నీ ఇన్ని యెండఁగఁ బంది యిడుట పెచ్చలి
తన మమయ బంతెనగుండు లాడు కొకఁడు.
భాగ ౧౦ పూ. ౪౯౫.

బంద = బందా, బందాయి. విలా (సం. బద్ధ)
క. బందం. హిం. బద్దా) బద్ధండు, లొంగి
బాడు

క. రూపము చెలు వడి చిత్తరు, రూపములు
యెండు గలదు నదిగొని నతి దగ్గ, వైదదని
కొట మన నీడు, పాపపురిటుకంబె లం
బంతులు గలఁజే. (కవి. ౪. ౧౧౫.)

బంధదేహముఁబంధబద్ధము. వి. తత్తముఖభాండము,
తదేకభావః (దొంతిపంధ. ౪. ౪)

1. ...తత్తముఖభాండము తదేక భావః పద్య
గంగాశయ బంధద మనఃగమ ...

అం. భా. ౨. ౨౪౬.

బంధన. వి. (సం. బంధనం. ౪. బంధనీ) జగట,
నిర్భాగముః (మూనిబంధ. (మా. బంధనగూను.)
జ: బంధనగూను.

బంధనగూను. అ. ౩ (బంధన+గూను.) జగట
కలియగు.

మ. ... ఇంద్రవరమరంధంబులయెడల బడి
బంధనగూను పరిమంబుక్రొవ్వుంచుటకు లీడి
యీడి ... మనుచు 3. ౨౮.

బంధపుచాటు. వి. (బంధము + చాటు.)
బంధమునేసినకాళ్ళతో చాటుటకు చాటు,
ఒకవిధమగు పశుధావనము.

1. గవని ౭ న్నొరయమిన్నునియడజ్జించుతోత్ర
ధన బంధపుచాటుటకు పతిమి తతిమి.

అము ౨. ౨౪.

బంధము = బంధము. వి. (సం. బంధం) ౧.
మాటముపైగుట్టల విగుత్తనిమిత్తము లంతగా
బొసర్చిన పట్టె (౪. ౪) ౨. పట్టెకుచాటు
కాటి తగిలించుకొనెడిత్రాడు

రగడ. పాళ్ళ కల్పది పోలఁ బ్రాచ బంధము
చగియె. (మనుచు. 3. ౮౪.)

౪. మోతము నిచ్చునమున చాటాశలబంధంబు
మొత్త పునదడకొలక. (మరా. ౫౮.)

3. పశువులకు బంధకాళ్ళు చేర్చుకట్టుట త్రాడు.

1. బంధపుగొతీయలపగిడితేయంబుధార కుర్చిగ
పశుధారఁ మనుచు (తేయూర. ౧. ౨౯.)

జ: బంధపుచాటు, బంధముత్రాడు, బంధము
తేడు.

బంధముత్రాడు. వి. (బంధము + త్రాడు)

తేయూర మొలలి యింకపశువును కవ్వము త్రొవ్వుట
మనయొగించు కవ్వపుత్రాడు.

౨. మంక మొత్త పశువులను ద్రులబొక్క
చేసి చాటుకొని బంధము త్రా దొవ్వుటకు
పొలసముద్రముఁ బెట్టుటతో ...

కృ. కవం ౨. ౧౪౯.

బంధముచేయు. అ. ౩ (బంధము + చేయు.)
ఇద్దరిచేయు.

వి. విన్న గా వట మొన్ను వీరశోధనఁడు,
బువ్వపర్వపు బతి బంధంబునీ.

మండితా. వాడ. ౨౧౬. పా.

పా. మందరకాళ్ళకు బంధముచేయు; ఎదిరికాటి
మాటలకు ముందే ప్రత్యాభ్యాసమును
నూరించు; అది భావము.

(పద్య) అతడప్పుడే మందరకాళ్ళకు బంధము
చేయించుకొన్నాడు.

బంధల(ళ)ము = బంధదము. (౪. ౪)

బంధా = బంధ.

1. కామరససేతరిండ్ల బంధాబు గారె.

మనుచు. ౨. 83.

మ. . కా, కలత త్రొవ్వు మనపొయకుని
బంధాగా విత్తించుచుక, తెలుపుట
జెప్పించు గొంగిలించుకొనుకు శ్రీ గండు
తెన్నుండొక. (ఇందు. 3. ౧౪.)

మ....పదో, త్వలత్రేకుల నిమాయకులబంధా
గాక ... సొమ్ముపొర్చింపలే.

వి. ౪. ౨౧.

జ: బంధాశ్రిత.

బంధాశ్రితు. వి. (బంధా + శ్రితు, పావర్త
మున) కవనం.

1. కామరససేతరి బంధాశ్రితగాఁ జేసి మన
కయంబునె బాబు యెడిచారు.

కవల. ౪. ౧౪౪.

కు. మనుజుని దీక్షించు ... యెంతటివాడను నీ
దంపన బందాటోరుగాఁ జేసెదన్.

హంస. ౨. 3౯.

బందాటము. వి. అగ్నిదేవము, పట్టుదల.

గీ. రూక లడుగుచు దుది బచ్చనావృత,
నారలమచు మా నగర మెన నోడియ
నడచి, దొడ్లబందాటమున గోక శ్రోతి
కొనుచు, గుడిబంతులు తెరువాటు గొట్టి
రథము. కవి. ౪. ౯౫.

బందాము = బందము. (౪. ౮.)

బందాయి = బండ, విజ. వశవర్తి, లోపడిన
వాడు.

ద్వి. చోళేంద్రముఖుల రాజులఁ జొక్కెనేడి,
తనకు నైబుత్తుబందాయిలం జేసి, కొని...

ద్వి. పురు. ౪. ౨౩౨. పా.

బందారు = బందారు. వి. ౧. హరిద్ర,
మనువు; పనువురెట్టు.

గీ. ... పనువు బందారు వాగమ హరిద్ర
చను (అం. భా. ౨. ౨౪౯.)

౨. పుష్పదీపము, ఒకానొకరెట్టు.

గీ. గొంగడిమునుగుతో గొల్లులు చీటూతిపైవి
బందారాసు బందికొనగ.

కుక. ౨. 3౪౨.

బందారుబసవన్న. వి. కాలక్రీడానివేషము.

గీ. కుమ్మెదరేపుల్లు మువ్వరసారలు బందారు
బసవన్న పత్రికాయ. (హంస. 3. ౧౪౬.)

బంది = బందె. విజ. (సం. బంధి. ౪. బంది)
నిర్బంధించబడినవాడు, నిర్బంధములో మున్న
వాడు.

గీ. బిభృశులైన యబ్బందితెల్పురెల్ల, మువ్వగఁ
గోది నేనాచి మక్కువనాచి.

పుర. ౪. ౪౮.

వి. ౧. ఇబ్బంది, కష్టము; నిర్బంధము; వెల
సాల.

(వ్యవ.) తనదను దబ్బు లేక చాల ఇబ్బంది
మడికింది. కాని యిప్పుడు దబ్బు దొరకినది.
ఇంక బంది లేదు.

ద్వి. భూనింప మన మిద బందిఁ జేర్చితిమి,
దేవర గలిగె నా చాత్ర దస్సుడివి.

బస. పు. ౨. 3౯౬. పా.

గీ. ఏకదశకు కదా యిది దేవతాకోటి బందిఁ
తెట్టినవాడఁ బట్టి రెచ్చి.

కాశీ. ౬. ౨౨౧.

౨. బందిపోటు. (నిర్బంధము అని ౪. ౮.)

గీ. అధ్వరాదికపత్నియల్ ప్రతర్దింపక
తెక్కిరి బంది చేదిమృలంబునఁ, దల
చయ్యె ... (భార. ౯౦. ౨. ౮౯.)

౩ : బందికరై, బందికాడు, బందిగము, బంది
గీడు, బందిపోటు, బందివట్టు, బందివాటు,
బందిరెట్టు.

బంది. సం. వి. ౪. శ్రీ ౧. బంధము, వెల. ౨.
రైడి.

బందికరై = బందెకరై. విజ (బందికరై).
దోపుమకరై, బందెపోటుచేయుశ్రీ.

గీ. తలచు భూయదు లోలగంబంబు బనువు;
బందికరైలు మరకప్రపంచనే ...

కాశీ. 3 ౧౦౯.

మ... కాలక్రీడానివేషము గోలుపోయి బనిధుఁ
దగుకాముకాలిఁ బడి నే న్మున్నోరు బందిక;
రైబడిం బావపురెన్న యిప్పు దకటా
దీర్చుకొనిక లొప్పడిక. (భాగ. ౯. ౫౪౫.)

బందికాడు = బందెకాడు. విజ. (బంది +
కాడు.) బందిపోటు చేయువాడు.

గీ. పేర్చి దివ్యరతుంబున మీద బందిక, బందికా
డెనఁ జొరుగులు గ్రుతుకు గడుగె.

మను. 3. ౧౨౧.

2. వివరించు ఇండికా-ద్రవ్యతలమన్నా-దశవయోవ

జ్వరణచేసవటుగల్గి. (హరిశ్చ. ౪. ౧౦౩.)

బండిగము, చి. (A/బండి.క. బండిగ.) చెలపాల.

గీ. ధర్మహర్షంబు బప్పునికంటె ముగ్ధుడను
కృంభలుబద్ధునిఁ జేసి బుద్ధిగమున నిడి
మేటికైత్యులఁ గావురెన్నె ...

వి. శ్రీ. కె. కె. కె.

గీ. అడరుఁ గారాగ్నహంబు నుయ్యారము వెల,
పొల బండిగ మనంగను

அம். ரு. த. தலை.

బందిగీడు, నిజ. (బందిగము + శూడు.) వె
సాలయం దుండలదీపవాయు.

నీ. ధర బండిలఁగాఁ చాల్చి తెచ్చితిగదా
మౌళవనోళి నేరౌళనపులు ...

రం. ౩౬.

బందిపోటు, వి. (√బంది.) ౧. నిర్బంధముచే
కొట్టు, చార్జ్యము, జొంగతనము, నిశ్శాంతి
చోచికొనుట. (దోచుట. ౪. రం.)

డి. పరగుల చక్కలి యన బందిరుఁ టనఁగను
తొంగతన మనంగఁ జొర్రొంబు చలు ...

Mo. T. S. S.F.S.

బందివట్టు. ఆ. శ్రీ. (బంది + పట్టు) బంది
ప్రొటోయ్య.

సీ. కన్నులు బట్టి తెక్కలి గొలి యంకంబు
కులుపురతో కాడి బందివట్టి.

వశకు, ౨. ౧౫.

మగ లాఠాదళాలతో మరీని క్రూర్చిలి బంది
వట్టి కప్పంబులుంటటి తెరువు, రాకొంది ...

మ. పం. కి. లాభ.

వి. నిర్మలధనుశేయులు.

2. విద్యనభ్యసించు మహిళలకు వసతి కల్పించుట.

ಕೃಷ್ಣ. ಎ. ನಂ. ೧೫೧.

అందివాటు. వి. (✓ అంది.) నిర్బంధము.

ద్వీ. కనుగొన బోకైన కాలగణిమి, మిశ
మా మును బిండివాటులమాత.

ద్వీ. హరిశ్చ. ఉ. ౧౦౮౫. ఈ,
(బంధివాటులమార = విఘ్నంధములను శ్రుద్ధివిల్ల.)
బంధివైటు. ఆ. ౧౩. (౧/బంధి.) బంధిప్రాయ

చేయ, నిర్బంధించి దోచుకొను.

ద్వీ. జంగమార్చన వేయ సమయంబునందు,
దొంగలు బందిపెట్టంగ నూహించి.

బస పు. ౨. ౩౯౨.

బండ్లు, వి. (శ ఎరుడు.) గృహవిశేషము,
బోయవపట్టి, (రాబండు. అవి. శ. ర)

గీ. మాతృకాని మొత్తులాడి పెన్నెక్తురొలుకె,
జానువారల శంకయు పొలిగుమిలు.

బూదగులపాళ్యం : బొలిచి రప్పయ్యేట,
బూచిగములును బండులుఁ బొడలియాడ.

అచ్చ. శా. యు. ౧౩౫.

బందు*, వి (సం. బంధః, క. బంధు.) ౧. ఆప
రణము, ఆధారపడవము.

ద్వీ. గొనలై నయిలవీరగనయి గప్పుకొన్న, నమః
బొన్న చెట్టుబండున నందమైన, చండూరా
తిన్నలై ... (విష్ణు. మా. వి. ర. ఆ.)
(క. ర.)

౨. చుట్టుకొనుట, అలికొనుట.

ప. ... పోలీస్ ప్రాంతాలలో గల బంధువలె జూండిన
ద్రాక్షమందిర్య సందున . .

(బంధున = అల్లికలో.) ఉ. రా. ౯. ౨౪.

3. పెట్టె కేసు, వానిమూలలనిగించికి యిరువది
కేసుదలగుదాని తగదు. (క. ర.)

(ప్రశ్న.) అపేక్షాను బంధుల వేదము.

క. నిత్యము, కట్టిపాఠ. (క. ర.)

బంధు = బంధువు

సంబంధము

బంధు

౫. గోపము. (౪. ౮.)

౫: బంధుకట్టు, బంధుకట్టుకొను.

బంధు = బంధువు, బంధువులడు. వి. బంధువు.
(దివి గోపరకాంతమున ప్రయోగము కానరాదు.)

గీ. భద్రకాంతియేనుండు బంధువులునున, ప్రకటిత
నూర్చి నొప్పు నిల్పుచులతోడ, వినుల
కారాళి సేవకుండములతోడి, కన్యకలగొండ
బంధులొ కాక యునగ.

కవరా. ౨. ౧౦.

(ఇటు కొనుక్కును దొక్కకను)

ఉ. మరుఁ బరిచూచి కంఠమహిమ నుదంచె
గృహస్థుఁడే నీ యాకరణల యానాథుల
చెడిచి కామనులం బెడఁబాచి యింత నుర్చు
రమున నీవని బడిచె కామండు బంధుల
ప్రాయ కాగ నీకురగునఁ జింతలేమె...

ప. పం. ౧౦. ౫౨౯.

బంధుకట్టు. ప. (గీ. (బంధు + కట్టు) చేయు,
సంబంధమునపు.

గీ. తనుఁ గది పెంచుకట్టి నొసరాలగా
బంధుకట్టునట్టి పాపకాతి.

(ప్రబంధ. ౨౫౬)

గీ. అంతఁ దొలుకాఁటిరాత్రి రహస్యభంగి,
గాంతివతికిచ్చి నను బంధుకట్టి యెదిగి, మేను
నొకనొకపాల్గొంటఁ బూని ...

కుక. ౪. ౪౯.

వి. నవ్వుచును.

మ. .... చూపురే మెనకీసి యెంటుఁ బగదంబు
చాల్చినకే తెలిసి త్రానుటఁబాగుల్యు
బంధుకట్టునకు మేనుంటివలెనెప్పు
కెచ్చుటో పోయె నిటలబాల్కును ...

ఉం. రా. ౩. ౩౨.

౨. బాతికట్టునాటు. (౪. ౮.)

బాతికట్టునాటు = కట్టునొకనాటు.

గీ. చెందిరత్నగాత్ర బంధుబంధుకట్టు, బంధు
వచ్చెలు మంజుల విలంబము, మేనుబాగాఁ
గను జదివించి ... (యథా. ౪. ౧౨౧.)

బంధుకట్టుకొను. ప. (గీ. (బంధుకట్టు + కొను.)
చకమంతుకొను.

గీ. అద్వైత విడిచిబిల్లు బంధుగాం ద్రవశరేంద్రు
కార్యకర్తల బంధుకట్టికొనగ.

నవల. ౩. ౯.

బంధుగు(వు) = బంధు, బంధువు. వి.
(పం బాంధవః ప్రా. బంధవో.) బంధువు,
చుట్టును.

౪. నందండు ముతక గాచిరి, బంధుగుడు...

నీలా. ౧. ౯౧.

ఉ. . ఆ క్రమేక, కామల నీదసావలమ
బంధునలక దనియించె నంతయున.

అచ్చ. రా. కాల. ౧౯౬

చ. ... బంధుగులు పల్కులుఁ గైకొని రాక
యెది ... మేను. ౩. ౧౩.

గీ. ... చుట్టును అను, బంధుగు అనంగఁ తెలు
గును బాంధవాఖ్య. (అం. పా. ౨. ౧౧౨.)

బంధుబంధు. వి. (హి. బంధోబంధు.) పిచ్చాము,
కట్టుచుట్టును.

ద్వి. ఈమేను బంధుల నేమి కాకాను, మేలు
భరీ యంచు మెచ్చి పొక్కుచును.

మృ. వి. ౨. ౩౩.

బంధు = బంధు. వి. ౧. పశువులనెఱు, బంధ
దొడ్డి.

గీ. ... కటఁ గానీంప దక్షత లేమి నుచుఁ
బంధులఁ బడిపోయెఁ బగుగలంబు.

మమక. ౩. ౧౨౯

౨. మేలొకబడిన పశువు. (యా. బంధుకట్టి.

౩. పశువులజంతుగ, చెలలోఁ బడిన పశువున విడిచింపఁజూచుట కిచ్చడి సామ్యము. (క. రం.)

౪. ఎనుచునకు బందె పాతిక, గొన వగు . . ఒడయఁ బడిఁగి విడిచివెక్. (విభా. ౨. ౪.)

౪. ఇచ్చుంది, కచ్చును.

గీ. చుట్టముల కెల్ల పశువులుగట్టి యరక, ప్రజకు బందెలు గొల్పుంగఁ బ్రాధంఁ దీవు.

శ్రీమ. ౩ ౧౯౨.

ద్వి. పోనీగ బందెలఁ జొరలింది కవనీ, కావలెం దై పల్లకావునున్నాడు.

ద్వి. హరికృ. ఉ. ౪౫౦ పం.

గీ. అదికాలమునాఁటియగ్రహంబులు బందెలు గల్పించి పాచునీయు. (వి. త్రి. ౨. ౧౦౩.)

జ : బందెక కై, బందెకాడు, బందెగొను, బందెబొడ్డి, బందెలపొకు, బందెలహరి, బందెలునుట్టు, బందెవట్టు.

బందెక కై = బందిక కై. విణ. (బందె + క కై.) పోవుడుక కై.

గీ. నవనసకామహంబ్రాధిదేవతర పంచ కిరులు బందెక కైలు ..

భాగ. ౨. ౪౪౫.

బందెకాడు = బందికాడు. ($\sqrt{\text{బందె}}$) వి. బందికారి, బందిపోటుదొంగ. (చెలలోనేయు కాడు. అవి క. రం.)

గీ. ... బందెకాఁ దనఁ వగు బందికారి.

అం. భా. ౨. ౨౯౧.

౪. జలవనముక్తఁ బాశ్చర్యచింతపడఁ జీకటి బందెకాఁటిక, గలగుడు నీలిలోపలికి క్కా... పారి. ౨. ౫౯.

బందెగొన్ను. ప. క్రి. (బందె + కొను.) ౧. నిశోభించు. ౨. కప్పచెట్టు, ఇచ్చుందిచెట్టు, చెల చెట్టు.

గీ. అర్జు. కన్నాడి రాజుత్వముగఁగఁగఁడు, దొంగల బందెగొని యెంచు మాణు లేక, యంధకారంబుంబిరవలెను. ...

కవిక. ౪. ౯౨౨.

(రందర్థముల కిదియే యుదాహరణము.)

బందెద. వి. కెల్లవాదిలి, శ్రీకృతవరస. క్రి.

గీ. ... బందెద యనఁ బల్లవాదిలి యన శ్రీకృ, కురసాళిధాన మై వరగుచుండు.

అం. భా. ౨. ౫౧౦

సా : బందెదకు పచ్చి లేను, కోదలి క్రొత్త లేదు.

బందె(ల)దొడ్డి. వి. (బందె + దొడ్డి.) బందె, పశువులచెల.

గీ. పుట్టినిలు దించి య క్తయి కైట్టికట్టి, కోదలి చెలంగఁ చెలవలె నీవదవాడి, బందెదొడ్డిఁ జను కోదచందము. (రా. వి. ౩ ౧౪౨.)

బందెలపోతు. విణ. ($\sqrt{\text{బందె}}$) నిర్బంధము కలి గించువాడు, కప్పచెట్టువాడు. (చెలనేయు స్వభావము కలవాడు. క. రం.)

ద్వి. అచ్చి వాయెదుర బ్రహ్మకు పోవరాదు, త్రిలింగ బందెలపో తికఁ దనఁగ.

ద్వి. హరికృ. ఉ. ౩౨౦ పం.

బందెలమూరి. విణ. ($\sqrt{\text{బందె}}$) ౧. బందెల పోకు.

ఉ. కొందల మందడి క్కునకు గొల్లున కావక వా ల కించి యా, బందెలమూరిచంద్రిధగ భాగ్యముగోరక మనవందమా.

చంద్ర. వి. ౨. ౧౩౨.

౨. చెడకాడు, చుప్పుడు.

గీ. మోశ బందెలమూరి మందడి పాపాలమీద భగిడి. మాంస. ౫. ౧౧౩.

బందెలునుట్టు. ప. క్రి. (బందెలు + నుట్టు) నిర్బంధచెట్టు.

ఉ. బండులఁ దిట్టి పట్టుకల బాధలఁ దెట్టి
యనాథకోటిఁ దెజ్, బండెలునుట్టి యార
ములు పట్టి పథంబులు గొట్టి పట్టుదు.

భాగ. ౩. ౧౦౩.

బండె(లు)వట్టు. ప. క్రి. (బండె+వట్టు.) ౧.
నిర్బంధపఱచు.

గీ. భరత మితర్ల పతి బండెపట్టి నీకు, రాజ్య
పట్టుబడును నేడి రాము నడవి, కనిపె

భా. రా. ఆయా ౨౩౩.

౨. కొల్లగొట్టు.

నీ. చోరసంచయ నుగ్రహారముల్ బండెలుపట్టి
నను సైసంపదలు గొనియె

వి శ్రు ౨. ౧౨౪.

బంధకము. విణ. (అ. ధీతా. అ.) ౧. బంధించు
నది, పట్టునది. ౨. పట్టుకొననది. ౩. క్రీ. లను
చెఱుపువాఁడు, రకహింసదఱుఁడు. వి. అ. శ్రుం.
౧. కట్టుకాదు. ౨. అనకట్టు. ౩. నిమియము,
మాఱుపు. ర. ప్రతిష్ఠ ౫. పత్తనము. వి. అ. వ.
౧. చెఱు, బంధము. ౨. చెఱుసాల.

బంధకరణము. పం. వి. అ. వ. సంకలనైచుట,
చెఱవట్టుట. (విల్లయ్య)

బంధకీ. పం. వి. తు. క్రీ. ౧. శ్రుంకృతి, అంకు
టాలు. ౨. పుణ్యక్రీ. బోగముది. ౩. వీడి
యేనుగు, అడయేనుగు. ర. గొడ్డురాలు,
బంధ్య.

బంధనగ్రంథి. పం. వి. ఇ. శ్రుం. ౧. ప్రజాదు
లకుఁ గట్టడికట్టు చెఱువలనబానిముడి. ౨. తీరి.
౩. పనులనుగట్టు పటాశ్రు.

బంధనము. పం. విణ. (అ. తు. అ.) ౧.
బంధించునది, కట్టునది. ౨. నిశోధించునది,
అర్థగించునది. ౩. ఆక్రయించునది. వి. అ. వ.
౧. బంధించుట. ౨. కట్టుట, సంకల చెఱక

లనబానితోఁగట్టుట. ౨. తుట్టుఁగ్రమ్ముకొనుట.
౩. బంధము, కట్టు. ర. కట్టుటైన సాధనము,
(గొలుము, త్రాడు మొ॥ ౫. పట్టుకొనుట. ౬.
చెఱు, నిర్బంధము. ౭. చెఱుసాల. ౮. రచన,
నిర్మాణము. ౯. కూర్పుట. ౧౦. గాయపఱ
చుట. ౧౧. తోడిమ, వృంధము. ౧౨. ప్రజా
దులకుఁ గట్టడి కట్టు. ౧౩. అర్థము, ప్రతిబంధము.
౧౪. సంబంధము. ౧౫. వధము, కొల.

బంధన స్తంభము. పం. వి. అ. శ్రుం. ౧.
ఏనుగు మొ॥ బానిసఁ గట్టుకొనఁబఱచు. ౨. కొంచ
గోఁగు. క్రి.

ఇట్టి. బంధ స్తంభము

బంధనాలయము. పం. వి. అ. శ్రుం. చెఱుసాల.

ఇట్టి. బంధనాగారము. మొ॥

బంధము. పం. వి. అ. శ్రుం. ౧. కట్టు, కూడి.
౨. (కలవెండ్రుకలుకట్టు) చారము. ౩. సంకల,
కట్టుగొలుము. ర. చెఱువట్టుట, బండిచేయుట.
౫. పట్టుకొనుట. (గజబంధము.) ౬. రచన,
(పయవబంధము మొ॥) బంధము. ౭. నిర్మా
ణము. ౮. సంబంధము. ౯. కూర్పు, ఒక
టిగాఁగూర్పుట. (అంజలిబంధము) ౧౦. ప్రజా
దులకుఁ కట్టెనుకట్టు. ౧౧. ఒడ్దిక, వివరత్యము,
అనుమానము. ౧౨. పరిజ్ఞానము, ధరితము.
౧౩. సమయోగవిశేషము. (ఇది కళాకాత్ర
మున రక చెప్పఁబడినది.) ౧౪. (అలం)
చిత్రాలంతారవిశేషము. (బద్ధబంధము, పద్మ
బంధము మొ॥ ౧౫. (పట్టుట చెఱువలనబానిస
చుట్టునైచు.) పట్టుము. ౧౬. చేరూతు. ౧౭.
కుదురు. ౧౮. (నడికి) పరితెగట్టుట. ౧౯.
కమ్మలు చక్కఁగా మూలకపది రోగ
విశేషము.

బంధించు. పం. ప. క్రి. కట్టెను.

1. ... ఇంద్రియవ్యాపార ముడిగించి క్రియలన్ని
విడిచి పుణ్యపాపబంధముల నోడిబంధిం
చుంగఁ బడక నశోచ్ఛృతి జూడిచి...

భార. అది. ౫. ౬౦.

బంధింపించు. సం. స. శ్రీ. కట్టించు.

స. ... నలుదిశ నేకుపు బంధింపించి కత్తా
ర్థబంధం బది . . (భాగ. ౨. ౧౬౩.)

బంధితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧ బంధింపఁ
బడినది, కట్టఁబడినది. ౨ వెలుపట్టఁబడినది.

బంధిత్రము. సం. వి. అ. పుం. ౧. చర్మవ్యవ
సము, తోలుబీజన. ౨. చుర్ర, కల.

(విల్పము.)

బంధిత్రుడు. సం. వి. అ. పుం. మన్యుడు.

బంధుకము. సం. వి. అ. పుం. బంధు
జీవము, మంకెన. శ్రీ. ౨. వి. అ. శ్రీ. బంధకీ,

అంకుటాబం. (విల్పము)

బంధుకుడు. సం. వి. అ. పుం. భారతాదు,

అంకుమగనివలనఁ బుట్టినవాడు.

బంధుజీవము సం. వి. అ. పుం. మంకెన. శ్రీ.

(ఇశ్చ. బంధజీవము.)

బంధుత. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧ బంధుత్వము.

౨. బంధుసమాహారము.

బంధుత్వము. సం. వి. అ. స. మట్టజీవము.

బంధుర. సం. వి. అ. శ్రీ. కేక్య.

బంధురము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. ఉన్న

తానతము. తెలకపల్లములుగా నుండునది, వివ

మము. ౨. నీకుము, నంగినది. ౩. నంకరైనది,

నీకము. ౪. రమ్యము, ఇంచెనది. ౫. బధి

రము. చెట్టిబిడి. ౬. భాగము. ౭. వి. అ. పుం.

౧. జూంప, కలహంప. ౨. పక్షి. ౩. కొంగ.

౪. వాడువిదంకము. ౫. తిలకల్పము, తెలక
మిడి. ౬. అఁకుంబి. ౭. బంధుజీవము,
మంకెన. శ్రీ. ౮. ముటము. ౯. నేలించి,
సక్తు.

బంధులము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧.
నీకుము, నంగినది. ౨. రమ్యము, ఇంచెనది.
వి. అ. పుం. బంధుజీవము, మంకెన. శ్రీ.

బంధులుడు. సం. వి. అ. పుం. ౧. అంకుటా-
బి. ౨. అ. పుం. అసతీపుత్రుడు. ౩. కేక్యంబి
అనుచరుడు.

శ్రీ. పరగృహాలితాః పరాన్నపుష్టాః, పర
పురుషైర్జనితాః పరాంగతాః, పరధననితా,
నశేష్వచ్యా, గజకలపా ఇవబంధులా
లలామః (మృచ్ఛకటిక. ౪. ౨౮.)

బంధువు. సం. వి. అ. పుం. ౧. మట్టము. ౨.
సమాచరుడు, తోడివాడు. (ప్రవాసబంధువుః
ధర్మబంధువు మొ॥) ౩. జ్ఞాతి. ౪. మిత్రుడు.
౫. బంధుజీవము, మంకెన. శ్రీ. ౬. ఒకవర్గము
నకు నామమాత్రమున చేరినవాడేగాని నిజముగా
దారి విహితకృత్యములు చేయనివాడు.

ఉదా. మిత్రబంధువు బ్రహ్మబంధువు.

బంధుకము. సం. వి. అ. పుం. ౧. మంకెన. శ్రీ.
౨. కేకెన, నీకసాలకము. ౩. స. శ్రీ. బంధుక
పుష్పము.

బంధురము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. ఉన్న
తానతము, ఒకచో-ఉన్నతమై మహాకృ-
తానతమునైనది, వివము. ౨. సక్తుము, నంగి
నది. ౩. రమ్యము, ఒప్పినది. ౪. వి. అ. స.
ఇదము, ఉద్రము.

బంధులీ. సం. వి. ఇ. పుం. బంధుజీవము,
మంకెన. శ్రీ.

బంధ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. బంధిం
పఁబడినది, కట్టఁబడినది. ౨. ఒక్కటిగానొక్క

జగిత. 3. కవిలవలగిరి. క. విలవలము,
చెలవలము.

బంధు. వి. (క. బంధు.) పండ్లపాచి, పాచిము.
మీ. సమస్తములను కేవలములేమియును
కంఠము నెగలమునకు.

చంద్రా ౧ ౬౦.

బంధు. వి. (క. బంధు.) పెద్దది, స్థూలము.
ద్వి. ... భక్తులను సమస్తము, బంధులంగలముల
కావలయును. (చంద్ర 3. ఆ.
(క. ర. పా పంపి ముద్రి. పా.)
జ : బంధు.

బంధు = పెంబోతు, వి. (బంబోపాతు.)
ఎద్దవల బంధులను గలవాడు.

మీ. బంధు నా పెద్దవలను మిక్కిలి చెల
బులిసియుండెడివాడు పురుషుడు
ఆం. భా. ౨. ౧౨౦.

వి. బంధులను, (కా)
బంధులము. సం. వి. ఆ. పుం. కుమార్తె.
బంధురాలి. సం. వి. ఈ. పుం. ఈ.
(విల్వము.)

బంధుమిత్రు. సం. ఆ. పుం. మిక్కిలిమిత్రు.
క. కీటకము, పెద్ద ప్రభువు, పాటవము
బంధుమిత్రుల కౌంతులై కర్మిటకము
భాగ ౩ ౧౬.

మీ. నువ్వులకుమారులు మాకు పెద్దవలములకు
మాని పుట్టించి కుంబు బంధుమిత్రు.
సమార. ౩. ౨౬.

(మిక్కిలి కలకపడ వని భావము)

బంధుమిత్రు. సం. వి. క. పుం. కావల
కర్మము, పెద్దవలము.

బంధుమిత్రు. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ.) మిక్కిలి
బంధువు.

బంధుమిత్రు. సం. వి. (స. యి. ౧.)
మిక్కిలిబంధువు.

బంధుమిత్రు. సం. వి. ఆ. పుం. వేదము, మోస
గాడు.

క. అభ్యుదయి రైపుకొని పుట్టిన
కర్మము, క. మిక్కిలిమిత్రు బంధువు
చంద్రా ద్వి. ఈ. క. ౧౨౬.
బంధుమిత్రు. వి. ౧. పాపములేమము.

మీ. పాపములేమము బంధుమిత్రులు యుగం...
కర్మములుగాను వనరుచుండును ... బం
ధుమిత్రులనుగ.

ఆం. భా. ౨. ౧౨౬.
క. మేలైన బంధుమిత్రులు బంధువులు పల్ల
కీర్తి పుట్టుకు బంధుమిత్రులు బంధువులు
గూ, కీలు వలెనుపేరులం దగినపార్వములక.
పాపము. ౧. ౧౧౩.

వ. నువ్వులకుమారులు మిక్కిలిమిత్రులు
యెలుకు బంధుమిత్రులుమిక్కిలిమిత్రులు ...

చం. కా 3. ౨౫.
రగద .. బంధుమిత్రులకు గలవల లెనగు నీలక
చామిట్టులు ఈ. ౧. ౧౩౩.

౨. పాపము, పాపము.
చ. అలలుబానిసలై యగ దాడెనుమిట్టులకు
బానిస బంధువులకు చంద్రా వారిముల కురిస
నానుదిలో అభ్యుదయి బానిసలై చంద్రా వారి
కలకం మెలుంగు దొరిక బానిసలై, చంద్రము
కుమారి కారి యిది చాచి కడుకులలరాకటారి
కీర్తి. చంద్రా. క. ౧౨౩.

బంధుమిత్రు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. బంధువు,
వంధువు. ౨. బంధువు. ౩.
బంధుమిత్రు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. మిక్కిలిమిత్రు.
౨. గానిలే వంధుమిత్రులకు (విల్వము.)

బకలము = బగళము. వి. అపరణము.

(హా: బకలమునేయు.)

బ: బకలమునేయు.

బకలమునేయు = బగళమునేయు. స. 1

(బకలము + నేయు.) తొలగించు.

బి. బకలమునకు హామిగలదనియు తలచి

వివక్షింపవలసివచ్చును.

క్రీ. 10. 1. 10.

బకలము. స. వి. ఇ. తుం = బకలము.

బకాను, వి. చిలువకు ? (క. ర)

బకి. స. వి. ఈ. క్రి. తుం.

బకలము. స. వి. ఆ. తుం. 1. పిమ్మనచే చంప

బడిన ఒకరాక్షసుడు. 2. కృష్ణునిచే హతు

డైన ఒకరాక్షసుడు. 3. కుమారుడు.

బకలము. స. వి. ఆ. తుం. 1. భయంకరము.

(హా)

బకలము. స. వి. ఆ. తుం.

బకల = బకలము. వి. ఆ. కృష్ణుడు, దుర్బలము.

గి. బాకంపేట బలియె యిబకలమునకు...

హా. ర. 10.

గి. ... బకలమునకు బకలమునకు

తలచు కనుగొనుచు ..

అం. భా. 1. 10.

ఈ. ... బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు ... (హ. ర. 10.)

ఆ. అలము, నీచము.

ఈ. బకలము బకలమునకు బకలమునకు

రట్లు కాదు. హ. క. 10.

చ. బకలమునకు బకలమునకు

యెటులను తప్పదు. (హ. వి. 1. 10.)

బ: బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు ఆ. 10. (బకల + బకలము)

బకలమునకు.

చ. ... నీచము వనంబలదగు బకలము

యొనడు. .. క. ర. 10.

బకలము. ఆ. 10. (బకలము) గుండ్లము.

(క. ర.)

(వృత్త) అయి బకలమునకు.

బకలమునకు. వి. (బకల + వృత్త) నీచము

ముగా చేర్చుచు. (క. ర)

(బకలమునకు)

బకలమునకు. ఆ. 10. గి. 10.

ఈ. ... బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు. హ. ర. 10.

బకలము. ఆ. 10.

బకలము. వి. (హ. ర. 10.)

గి. పండిత బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు బకలమునకు

రంగా. 10. 10.

బకలము. వి. (హ. ర. 10.)

గి. మునిగి బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు బకలమునకు

హ. ర. 10.

గి. వరుస బకలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు బకలమునకు

హ. ర. 10.

బకలము. వి. (హ. ర. 10.)

బకలము. హ. ర. 10.

క. అనిగలమునకు బకలమునకు

బకలమునకు బకలమునకు

బకలము. (హ. ర. 10.)

బకలము. (హ. ర. 10.)

బకలము. (హ. ర. 10.)

బకలము. (హ. ర. 10.)

బకలము. (హ. ర. 10.)

ఈ... బావరం, బగ్గొని రాజ్యలోభమునఁ
బట్టి వధించిన దుష్టకర్మనిగ్, బగ్గబగ్గమును
మంటుటకఁబట్టి కనుర్చుగ లేదు పవ్యలా.

యత్నా ౨ ౨౦ (౪ ర.)

ఈ... దిగిదిగన విసరి బగ్గబగ్గన మంచు చిడుగు

పొదమంటుట... (మనుచు ౪ ౨౦.)

(వ్యవ) తుడుచేయుటచేరి ఓరుపు బగ్గబగ్గ
నుడుచున్నది

బగళముగు. అ. ౧ (బగళము + అగు) అవస

రియ్య, తొలగు

నీ. అవసరం విప్లవ యగు వంతచాలన బగ

కమై నిలుడు దిశ్చాలనము

వృత్తి ౧. ౨౦.

బగళము = బకలము. వి అవసరము

గీ. దెలిసి భద్రమహాకాళి కృంగిరిటులు, పాయ

బగళంబు తొలగు విచ్చేయు. దనచు

భీమ ౫ ౨౫

అ : బగళముగు, బగళముచేయు.

బగళముచేయు = బకలముచేయు. ౧. ౧ (

బగళము + చేయు.) తొలగించు, తప్పించు.

ఉ. పాయఁ దొలగుచుదంచుభయపార్వము

అగ్ బగళంబుచేయుచున్

నైమ. ౩. ౧౪౫.

బగ్గి. వి. ప్రక్క, పార్వము.

నీ. బగ్గి వింగన్నకొడిగములు నీడించి మాసం

బుతోఁ జెయి వ్రేలివ్రేలి.

వరాహ. ౧౧. ౧౦.

నీ... పార్వవంశ, తలనఁ గలఁ కనఁ గడ

యన బగి యన బ్రక్క యనంగఁ

గన్నట్లు... (అం. ౪. ౨. ౧౩౨.)

బగ్గి. వి. (సం. ౪. ౨) పూర్వాలయంబుఁ గల

పుంగురాము.

ద్వి. ఈతనిబగ్గియు నిరసిక గూర్చు శాశి
హృదయ .. (బస. పు. ౫. ౩౪౨. పం.)

ద్వి. పను లేడఁ దా లేడ బగి లేడ బగ్గి.

బస. పు. ౩. ౨౦౨. పం.

అ : బగ్గముచేయు

బగ్గి. వి. వృత్తిచేయు.

నీ. నేల, కాడి బగ్గన పాఁక తాడుకొచ్చెర

చెట్టు పెద్దమాను. (మాంస. ౪. ౧౧.)

(బగ్గ. క్రొత్తపరిపా.)

బగ్గి = బైసి, బుసి. వి శ్రీలమర్యాద,

పాతివ్రత్యము.

౩. అదిది గొప్పకృత్తికి, నై బగ్గియు మాలి

పరిత పృథిమిఁడన్, లోక బాదమివడచి

మించినఁ, బ్రాబల్యము గలుగుమిలులపాలిది

యయ్యెన్ (మాంస. ౨. ౨౨.)

గీ. ... విరివిగిరి మఱి గారించి మాయఁడు,

కాయసిద్ధి యొసంగున్ కల్ల గాక.

మక. ౩. ౯౪.

బగ్గిలు. వి. (౪. బగ్గిలు త. పగ్గి.) సంతాపము

నందలి భృగి యనుకరణము.

ఉదా : ఆమాట వివరగఁగి నాచువులొ బగ్గిలు

మన్నది. (౪. ౪.)

బగ్గుతుఁడు. వి. (√బగ్గి) సం భక్తుల భక్తుఁడు.

ద్వి. బగ్గుతులపాడుకొరతములు నాగు, వగ్గుచె

నంచు వందలద వ్రేలుక్కుము.

బస. పు. ౧. ౫౪౩. పం.

బగ్గము. వి. (సం. భగ్గుం.) భగ్గుముకొంది

వది, చెడివది, పాడైవది. (మా. బగ్గుముపాడు.)

అ : బగ్గముచేయు.

బగ్గముపాడు. వి. (√బగ్గము) విక్రియ

పాడైవది.

1. చేతికొత్తులు నైది ఫీతఁ జెత్తులువార
బగ్గరుపై కుపోతువా.

రా. వి. ౫. ౧౫.

బగ్గరి. విణ. (బగ్గ + అరి.) బగ్గరిమండిపడు
వాడు. (౪. ౮.)

బగ్గి = బుగ్గి. వి బూడిద, దుమ్ము

గీ. కాక నెలచివరకు విక్రమించియిది ప్రాంత
పరివారములతోట బగ్గి పడియి

కుక. ౨. ౨౮౩.

జ : బగ్గిపెట్టు.

బగ్గిండు. స.త్రీ. (సం.భంగం $\sqrt{\text{బగ్గ}}$) గర్జించు,
కోపమున నవలించు.

ద్వి దిగ్గన తేది నదీదనలను జూచి, బగ్గించి
పలుక శబ్దం తెట్టు దోచె.

పండితా. పర్వ. 3౯3. పా.

బగ్గిపెట్టు. స.త్రీ. (బగ్గి + పెట్టు) బుగ్గిలోగలవు.

గీ. ఏకాదశివధారియై యింటి కింటి, కెప్పు
నీగ్గను భయమును బగ్గిపెట్టి.

కవచ ౫. ౬౦.

(ఇటు నవలి అని భావము.)

బగ్గ. వి. ౧. పొరిపుచ్చుటయం దగు ననుకరణము.

క. నీగ్గనది విరియఁ బూడిరి, బగ్గనఁ బొరిపుచ్చు
వీరభద్రునిధాటిక నగ్గ అయి ...

కాశీ ౩. ౮౩.

౨. (కునక్కు) పరిశీలించుటయం దగు అను
కరణము.

క...అకటా, బగ్గనమండ్రమనీకును, నీగ్గించు
తడు ... (కుక. 3 ౨౮౦.)

3. ప్రదర్శనలయందగు అనుకరణము.

ద్వి. పరశకుండై నుండ బగ్గన నవియ.

ద్వి. ౪. పా. 3. ౧౦౧. పా. ౨౫ పం.

౪. (విచ్చ, కుర్రు తెలి) నుండుటయం దగు
అనుకరణము.

(కృత్.) విచ్చ బగ్గన మంచుచున్నది.

,, కుర్రు బగ్గన మండిపొవుచున్నది.

జ : బగ్గరి, బగ్గించు, బగ్గండి, బగ్గన, బగ్గ
బగ్గరుమను, బగ్గరును

బగ్గండి. వి. (బగ్గ + నీండి..వర్ణలోపము.) చిమ్మి
నత్తును బగ్గన మండిపట్లు కనబడెను చూర్ణము,
ఎఱ్ఱనీండి.

నీ. దిక్కరీమణులు నుత్తిరి చల్లులాడెను గడి
తంపుబగ్గండిపాడు అనంగ.

కనీక. ౪. ౯౪.

గీ. త్రాడుచాలుపునెలి పెండిమేదబూచు, గొండ్లి
గలుపుచు ననుగులఁ గూడి చల్లులాడు
బగ్గండిపాడులు.

అచ్చ రా. అయి. ౧3.

బగ్గన. త్రీ. విణ ద్రు. ($\sqrt{\text{బగ్గ}}$) తొందరగా.

నీ. వలఁకొచ్చుచున్నది కవ్వల యాదవాగ్రణు
బుగ్గన నిరుపంకఁ బాయె యొసంగ.

అపా ౧. ౧౦౮.

బగ్గబగ్గురుమను=బగ్గుమను. ఆ త్రీ ($\sqrt{\text{బగ్గు}}$)
బగ్గుబగ్గునకుండు.

న. ... ముక్కంటిపెట్టున నక్కంటిగం బలి
యిక్కంటిరాతిగుడియ నగ్గులపుటలుగయిగ్గి
బగ్గుబగ్గునకున. ... (కువల. ౨. 3౬.)

బగ్గుమను. ఆ. త్రీ. (బగ్గు + అను.) బగ్గునకుండు.
(౪. ౮.)

బచేనకాయలు. విణ. పెత్తరివాడు, చేనకాయలు
మారవలెనువాడు.

గీ. విభుడు కొనటివాఁ డైనను వృద్ధుఁడై
దన్ను పెచ్చు యొక్కటఁ దగ్గిరెట్లు.

అవకాశము పెప్పుడు అరుదైనది అదేక
తక్కువ వర పెప్పుడవలెను

జేయూర. 3. 2.20.

బచ్చెన. వి. (క. బచ్చెన క. పద్య) కలం. 9.

(దీనికేవలము: తిగబచ్చెన, పెద్దబచ్చెన, ఎట్ట
బచ్చెన, మట్టబచ్చెన)

బచ్చెనోర్లు. వి. ఒకటొకటోర్లు

క. . . దేలు, పిక్కులు, బచ్చెనోర్లు

(ప్రబంధ ౩౦)

బచ్చెన = బచ్చెనవాడు. వి. (సం. పెళ్ళి)

౧. పెళ్ళిడు, కోమటి

క. బచ్చెనవాడకు వచ్చు, కొచ్చెనవాడకు
కొచ్చు బచ్చెన వారసుకు శంకరుడల
అదేక. మర. ౨. ౪.

గీ. బలయరకాకరమల సంయమగల కేటి

చేర మాడకుపాటి యుదారిలక్ష్మి, బచ్చెన
లవరి మన్నార పెచ్చెనెరి.

పాడు ౧. ౧౧౧.

౨. కోకాధికారి, ధన ధర్మము.

క. ఉత్తరాయనం క్రాంతినిది క్రిముకు

తెనుంగొల్లబచ్చెన మారవెట్టి మమము

బచ్చెనెట్టికోడల్ల పచ్చెనపెట్టి అల్ల

కర్త(కోవచ్చు)ది య ఒక్కొక్క

దే కా. ౪ ౧౦౩.

ఉ. లాలన (క్రి. కెల్లెల్ల) శాసము పెట్టి

యాసనంబుగా, గోలయ సాదు సెవయిక

కోమటికి నివర్తనంబును ...

సె. ౩. ౧౧౧.

వి. చేరవచ్చు చేరవచ్చు, భావించ

నెచ్చెనలవచ్చు.

బ. ౪. ౪. ౪. ౪. ౪.

3. కర్తవ్యము, బ్యాపరముచేయువాడు

వి. బచ్చెన రత్న పరికరములను చేయువాడు
చోర వచ్చెనవచ్చు.

బ. ౪. ౪. ౪. ౪. ౪.

క. రాజులకు బచ్చెన కనపడి, కాస్త కొను

గొలుచు సంకల్పకడకే దొలగెను, కాస్త

తెడల గల్గుచునువిడి, కాస్త పెట్టుకొని

గాంగ నరపతికి వగు. (అను. ౪. ౨౨౯.)

క. మరవకు పెత్తనంకరి వనమండలరాజు

పల్లెకాంతకో, త్వరకు కరం బొంగె

టయ్యె చాతల బచ్చెనలవేరి కచ్చెనాడు

నామక కాంత దివ్యవనంబుగ పెట్టి

తక్కువచేయుడు. (వసు. 3. ౧౩౩.)

బచ్చెనలవచ్చు = చంద్రుడు. (బచ్చెనలకు

కోశము అధికముగా గలవాడు.)

క. . మొట్టొకటల మిలమిలలు గిలగిల

వచ్చెనామి బచ్చెనలవచ్చు మచ్చు ...

వసు. ౪. ౨౩

బచ్చెనవాడు = బచ్చెన వి. ($\sqrt{\text{బచ్చెన}}$)

పెళ్ళిడు, కోమటి

క. . మోహన దే, మేరుగలవాడు తగును

వారధియగు బొక్కలవచ్చువా దట్టి

కు. ౧. ౪౨౦

బచ్చెన. వి. (సం. ప్రచ్ఛన్నం. క. బచ్చెన

౧ భూత, శేషము.

గీ. అంధవామలలు చేరుచు గలుగు గాంగ

విలయకాలాంతకాల ములీ గాంగ, బచ్చె

చుచోయకుండు బచ్చెనయేలె, కా

మున్నటివలెండు చాల మర్యా.

భీమ. ౪. ౧౨౪

గీ. చీలలు పెదరి బచ్చెన చిట్టి వానల గూల

కొమ్మలతోడెగోత్రములు.

శంక. 3. ౪౪

ఉ. వచ్చె వనంకకాలము రవారత్నదేవతలకు

వీరకు, బచ్చెన మాటికేటిమిలమిల

దీర్ఘ (వానియొక్క) యా, రత్నమిల్లు వంటి
మనుబాణండు ... (మక. ౨. ౪౫)

౨. రంగ, పద్మము.

సీ. వేదవీణామయం ప్రాకరణీ సామ్యులకునై
పట్టిన బచ్చెనబరణి యనగ.

వరాహ. ౪. ౧౪౫.

క. ... పైపై, నింకగ నింకగ బల్లలు,
బంటుటలతో మోచిబచ్చెన పాచ్చు.
పాండవ. ౨. ౪౧.

క. పాచ్చెములు లేక పటమున, నచ్చాండ్రము
న ననంధయాధరణాంకున, బచ్చెనొత్తిన
రీతిని, ముచ్చటగా వ్రాసి గౌరముడల
నిడుచున్. (పార్వ ౪. ౧౭౧.)

(బచ్చెనొత్తు = అత్తొత్తు.)

౩. గుఱుకు, చిహ్నము.

సీ. లక్ష్మణం బాది కళంకావనా లడియాలమై
బచ్చెన యనగఁ జిహ్న, సీ. మలరు
అం భా. ౧. ౮౦

౪. వంచన, కపటము, మోసము.

చ. మలభృమో దుర్లభంబో యని చూడఁజెఱుం
గత్తె .. యుడుములందగఁ.. నిమఁ బుచ్చెన
బచ్చెన రూపుపోకుటన్.

భార. కాం. ౪. ౫౧.

విణ వంచకము, మోసగించునది

చ. కమఁగక బాణజాతవ్రతగాని మనఁబునఁ
జాడవు ప్రియ, దంపెనుగాని భావమునఁ
దన్న వోకప్పుడు నీవనిలక, ల్వనుపడ వింక
నీనటలు బచ్చెనచేతల చాణఁ బాణ .
వరహ. ౨. ౧౪.

క. ఇచ్చిన వాసామ్యులరయ, చచ్చిక రాఁ దీసి
కొన్నిమానంబుల కా, నెచ్చెలిని గన్నులు
తటు, బచ్చెనమాటలను బయలుపండిలి
యడుచున్. (ప్రబంధ. ౭౨౫.)

ఉ. ఎచ్చటనుండి వచ్చితిరా యెచ్చెడ కేగఁ
కళించివారొ యీ, ముచ్చట లేల మోక్ష

స్వీయముఖ్యులందు జనుఁ దట్టిరొడిసి, బచ్చెన
మాటలే .. (శ్రీరం. మా. ౨. ౯౯.)

బ : బచ్చెనవెట్టు.

బచ్చెనవెట్టు. ఆ. ౧. (బచ్చెన + వెట్టు.)
నీద్రముచేయు.

ద్వి బండియుఁ బోణయు బచ్చెనవెట్టి, బండి
నెల్లడ నందిపడగలు గట్టి

బస. భు. ౩. ౧౫౦. పం.

బచ్చె(గే)డి. విణ. దుష్టురాలు, దుష్టుడు

క. బాగడిమాటలు నెది నిడి ముఱుక గుఱు
రుని లీలాం, గజాని బోవాడుకొంటిగడఁజే
డనుచున్. (సారంగ. ౩. ౨౧౪.)

సీ పీఠరైస నీ కునికే గామించితే బాగడి
యని చూఱు బావగారు. (కుక. ౩. ౨౯౪.)

సీ పాపిష్టి బాగడి పంచమహాపాఠియు వ్యతి
పాత పాఠిమాసి. (మోస ౫. ౧౧౩.)

బచ్చారము. వి. ౧. ప్రలామము, ప్రల్లదము.

సీ బహారము వాగఁ జెలగ వాఁ బ్రలా
పావిధి (అం భా. ౧. ౧౧౬.)

౨ వ్యధిచారము. (చి. ని)

బహారపుఁ బలుకులు = స్వేచ్ఛాలాపములు,
పైఁ రాలాపములు.

కా. పాలిండ్లపైఁ బల్లలుక, జీర జ్జూ
బహారపుఁబలుకులం జేట్టాచును బాహు,
వ్యాపారావృత్తుల నిర్మలం దిరిగివచ్చుం
గన్నె చెప్పెల్లెల్. (బహు. ౩. ౫౮.)

బహారి. విణ. (నం పారిణి ప్రా బాడి. బహార + పి.)
౧. దుష్టుడు, చెడ్డవాడు.

సీ. వ్రాత్యుడు బహారి ...

మోస. ౫. ౧౧౩.

౨. వ్యధిచారిణి.

1. అవశ్యకములకు చేర్చి యవచ్చితిమనవియు
కొన్ని ప్రయోజనములు.

అను. ౫. ౧౭౯.

3. రక్షణము, ప్రేమ.

4. ఏల బహు రంకు లిది యెవ్వరు మెక్కు
సోలొపలకొనే విడివచ్చును గలవనెందు
విడుదలము . (సారంగ, 3 ౫౮.)

5. భూరక్షి.

6. ... బహు యువగ దండులంత, గట్టిబంత
జాగ గయ్యి యువగను భూరక్షియై
విధి జూచుచును. (అను. భా. ౨. ౧౧౬.)

బహువిధము. అ. ౩ (౧/౨) వ్యతిరేకము.
(వి. వి. బహువిధము. ౪. ౮.)

బహువిధము. వి. (సం. ప్రయోగ ప్రయోగ. హిం
బహు) అండ్రియి. (బహువిధము. ౪. ౮.)
(వ్యతిరేకము) తయ్యారబహువిధము విశాలముగా
వచ్చును.

బహువిధము = విశాలములందు చేర్చుకొనెడు
మాట. (౪. ౮.)

జ : బహువిధము, బహువిధము.

బహువిధము. వి. (హిం. ఫలహితము. విశ్రాంతి) వ్యతిరేకము,
దుఃఖము.

౪. మన శీల దుష్కారం బగు, పని బాగు
బహువిధము చేసెదవనందు, చని తెల్లవచ్చె
చేయవలయును. పశుపాతకముగదా.

సారంగ. 3. 3౮.

విలు. భంగమునొందినది, అవమానము నొందినది.

గీ. ... భూతాచార బహువిధము
కు. ౨. ౧౭౯.

జ : బహువిధము.

బహువిధము. స. ౩. (బహు + చేయు) పరా
భవించు, అవమానించు.

గీ. అందుచే బహువిధముగ వర్ణించె.

అను. ౫. ౫౮.

౪. అవనితనూనై గదిత నం తోనానీరము
మోనిరక్కమిం, గవయవలంబునాని నవుగా
దన కిట్లు బహువిధము ... సమగ్రదాహ్యము.
భావము. 3. ౧౭౯.

బహువిధము. వి. (సం. భంజి) అవ్యక్తవిధము.

(సావధానము. ౪. ౮)

వి. బహువిధములతో బహువిధము. (హిం. వి.
పల్నాటికాచరిత్రము. ౨. భా. (౪. ౮.)

బహువిధము. (౪, ౮. బహు) అవమానించిన వ్యతిరేకము
బహువిధము.

మ. ఫలహిత పాపముల రహితములు అంబ
స్థూరముల దుష్కారములు బహువిధము వర్ణించె
భండములు నం దానిరప్పించె దగ్గర.

రాజ. ౪. ౨. ౧౭౯.

గీ. కలనంటిములు బహువిధము వీడినంటిము
చక్కని బాహురహితములు.

భూతి. ౨. ౧౭౯.

గీ. ఒకచేత బహువిధము చేయవలయును
యావ్రాహమను తేయవలయును

పాంచా. ౮. ౫౯.

బహువిధములు = బహువిధములు (బహు
విధములు, సాధ్యమున కారాగములు అని ౪. ౮.)

విలు. ప్రకటితము.

౪. .. అ, తొయ్యలి యూచక యూచక,
పయ్యెదగొంగును బహువిధములగ శేనక.

సారంగ. 3. ౧౭౯.

(బహువిధములు. ౪. ౮. పా.)

౪. అటు గవయన్ బహువిధము చేసెదవనందు
మెట్లు చేర్చు . తేనక రేచి ...

౪. హరిశ్చ. ౮. ౧౭౮.

(బటూరబయలు, ముద్రి)

బటూని, విణ. దుష్టాడు, దుష్టవాడు.

మీ సం తెలిగినదొంగ పాటెవగొట్టు విసాని

(దిన్నెరి పేజిమ బటూని, దెన్నె. ౨. ౨౪.)

బటూని, వి. కావధానమిచ్చేను.

(౪. ౪, వ్యవ.)

బటూబయలు = బట్ట బయలు, విణ. ప్రతి
టికము.

ఉ. ఆనవుడు నదికాలతరలాక్షి కటాక్షములందు
సంకరిం, దినశీనకా బటూబయలు నేయక
నవు ... (సాంగ. ౨. ౧౧౩.)

బటూబూరము. వి. (బూరము + బూరము)
ఆడంబరము.

ఆ. బాయ పెత్తనో యాసార బాడ నీక,
కట్టి గలిగెద నీక పానికలనిదయ్యె, మల
బటూబూర మిం దేమి ముట్టంగలదు, పొంది
నదిన్ బ్రాత పోవుగాక.

ఉ. మాది. ౩. ౧౪౧. (వి. వి. ౪. ౪, విరేక,
జేటూరి పోరములు .. పానికలను వచ్చి
పట్టెనో భూతమిం దేమి పుట్టంగలదు.
బానిళ్ళ. (బ్రాతప్రతి పా.)

బటూరము. వి. (సం. పటూ) ఆడంబరము.

ఉ. . పైని బటూరమె కాక బానిశిన్, లోన
లాటూర మాట నది లోభ లెఱుంగర
నేయు నేటికిన్. (తపతి. ౨. ౨౩.)
(వ్యవ.) లో లాటూరము బయలు బటూరము.
ఉ. ... ముద్దలకటూరంబులను బయటి బటూ
రంబులు ... (ప్రబంధ. ౩౮.
(గొప్పది. ఆది. ౪. ౪.)

బటూది. వి. పాపపాత్రము, (తాగుగిన్నె).

మీ ... గిన్నె బటూది కోర. గీ. తవ్వర
అనంగల అవకమా ...

సాం. ని. మాన. ౨౫.

బటూవారు. అ. (మీ. బటూవు + అరు) బటూరు
అందముగా చేర్చుడు.

మీ చక్కగా బటూవారునందమప్పెన్నెలబడు
మట్టిమలమై జందలాడ. (వీధి. ౧౨.)

(బటూవారు = గుండ్రముగా నగుటచే నొప్పున
అని భావము.)

బటూవు. వి. (సం. పట్టలం.) ౧. గుండ్రము, వడ్డ
లత్తము.

గీ. బటూవు లాంది, యలరె గొన్నులనక
మలయందములను. (ఉ. రా. ౨. ౧౧.)

ద్వి. పుట్టుటగా బాణీవూలు బాణీ, బటూ
వులు గలమించుబటూవు లింపొంద.

అ. మ. ౪. ౩. ౧౬౯ పా ౪. పం.

౨. అంగురీయకవిచ్చేను, గుండ్రనియంగరము.

మీ. ... అంగురీయవిచ్చేను మలయను బటూవు.

గీ. బాగ. (అం. భా. ౨. ౧౫౦.)

గీ. తలవలగిగొన్నబటూవు ప్రత్యర్థినిచ్చి, మద్య
యది చందమామండమందలంబు, తనవిమల
మీ రికాంతకు ననంగమించు, నతడు సొందర్మ
నలుడు విఖ్యాతబలండు.

చంద్రా. ౧. ౪౫.

౩. ఉపధానవిచ్చేను, గుండ్రని తలగడ.

మీ. . తల, గడ తలాడ తలాడి తలయండి
యెఱుగు నా నుపధానసంజ్ఞ యై యొప్పు
యందు, వచ్చిచేసినిధానంబు తగనుబటూవు,
విల్ల దిం దన ... (అం. భా. ౨. ౧౬౩.)

మీ. యామిని కయలించునాకానీలతల్పము
మూడడ జెంగారిబటూ వనంగ, గీ. ... చంద్ర
లింబంబు నొడిచె. (నరాచ. ౪. ౧౪౫.)

మీ. ఇలయ నీలయెడ బాదనగిమయ నొప్పు
బటూవుల వేర్చి యందముగ నొర్త.

బాణీ. ౧. ౩౮

౪. (౪. బటూవు = సొందర్మము.) అందము

ద్వి. పటపటపటా నయనలప్రసాదో, బటువుల
సింహా కోటనకవంబునో.

ద్వి. పరమ. ర. ౨౭౧.

౫. దిట్టతనము, ప్రాధత.

వ. బటువు మిగిలి పటపటాయంబు రాయణిం
బడి పటపట మెనకలంకచ చాటువుల
మాటకారితనంబు మెరసి .

మనుచ. ౫. ౧౦౧

వి. ౧. పద్మలము, గుండ్రది.

గీ . . వర్తమాఖ్య తెల్లు, బటు వనఁ బట
వనఁగఁకు (ఆం. భా. ౩. ౧౬)

ర. పటిలాల్ నీగుబ్బుల, బటువు లయమొగాని
తగయులంగరదిగ్గల్, బోటమరిణులుట్టచెం
ట్రొవటగాడి నింతపట్టి యాడుచునటమే
సారంగ. ౨ ౨౦౮.

వ. బటువుంజులు చందమామ తరంగల్
ప్రసాదకాంచీలన, త్పటిల లలలవ్వమల్
తవులు గాఁగాఁగాఁ (మల్ల కృం. ౩౧.)

౨. ఆంధ్రమెనది, చుట్ట మెనది.

గీ. ... ఎదుట, బడివలపు లియ్య పచ్చాన
పడిచిపట్టు, బటువుతోడును బటువులై
పుటనుగుంజక, బూని రందల మెంతయు
బోయ లంక (రా. వి. ౨. ౪౩.)

బటువులిల్ల = గుండ్రది తలగడ

గీ. ... పైటలో నురుగుబటువు, విల్లక్రియఁ
బట్టఁగంచల విగువుఁజున్న, విక్రం దిన్నెఁ
బ్రాతాళి నెత్తమాడు. (ఆమ. ౧. ౫౯.)

గీ. పటిలపట్టచుంచును బట్టఁచుగడ బటువు
విక్రలు మార్యపటపుఁబెఱు. (మల్ల. ౩. ౪౪.)

వ. బటువారు, బటువుకత్తి, బటువుకడుపు,
బటువుకడుపుతోడు, బటువుగువ్వ, బటువు
పుల్ల, బటువుబాలు, బటువుబాలుకాల్పు.

బటువు. వి. (నం. పటం) ౧. గొప్పది,
పెద్దది, ఆధికము.

ర. ఆటుముండటముకై శ్రోద్ధుట్ నయ మిట
మయ నిగాధవకసంతరిది, ముట్ట మయ కడు
నానట మయ బటు వయన దొక్కవటముల
గనియొక్క. ప్రబంధ. ౨౦౭.

గీ. పోయగనుచేత బటు మెనపొలగచేత.

రవి. ౬. ౧౫౪.

౨ వృధము. (ర. ర.)

బటువుకత్తి. వి (బటువు + కత్తి) తక్కువ.

గీ. . కేయంతులంబున, చుట్టుకైదుపు గడు
మనా త్యాశియడితము, బటువుకత్తి నాఁ
జక్ర మా. (ఆం. భా. ౧. ౫౨.)

బటువుకై గువ్వ = బటువువాలు. వి. (బటువు +
కైదుపు.) తక్కువ. (బటువుకైదుపు. ర. ర.)
గీ. వచ్చుచున్న గడ్డని వాఁడు గ్రమ్మన
దూలంగ క్రుద్ధుల బటువుకైదుపుల నడిచ,
ముల మరల్చిన బోక. ..

అచ్చ. రా. ౨౬౩.

గీ. బటువుకైదువనాని భాసమావచ్చుగాంకభాణ
మావచ్చి తాన్యంబునాని. (దళా. ౨. ౨౫౩.)

బటువుకైదువుతోడు. వి. (బటువుకైదుపు +
తోడు.) తక్కువతోడు, విష్ణువు.

గీ. . బటువుకైదువుతోడు బచ్చుకల్పి ...

గీ. నానివలంబు... (సాం. వి. కే. ౪.)

బటువుగువ్వ. వి. (బటువు + గువ్వ) బటువ
పుల్ల, తక్కువము.

గీ. బటువట్ట బటువుగువ్వ బక్కన యెన గో
నాకుంబు బగ... (సాం. వి. తిర్మ. ౩౮.)

బంటువులు

104

బంటు

బంటువులు = బంటువుగనన్య. వి. (బంటు + త్తలు) చక్రవాకపక్షి.

సీ. ఇటు కోడు బీదనిబంటువుల్లుటమంగుట్టు
పుట్టువు పెట్టడం కాదికాద.

(ప్రబంధ. ౧౪౮.)

బంటువువాలు = బంటువుకై దువు. వి. (బంటు + వాలు) చక్రము.

సీ. ... చుట్టు, వాలు నడివాలు వట్టువరాలు
బంటువు, వాలు పదిమాలంచులవాలు విల్లు, వా
బన నుదర్పణాఖ్యలు ములుసాంబ.

పాం. వి. దేవ. ౧౪.

బంటువువాలుకొల్పు. వి. (బంటువువాలు + కొల్పు) చక్రధరుడు, విష్ణువు.

క. అబ్బులుతువాలుకొల్పును, నుబ్బులివిలుకాదు
నంచునట్టుతోడుం, గొల్పున నడవ నుచ్చన,
నిబ్బరముగఁ జోర నేడు నిమఁ దగ
టార్చు. (అచ్చ. రా. యం. ౫౦౧.)

బట్ట. విం. (క. బట్ట. క పరట్ట) పెండుకలు
దేసిది, అవరణరహితము, అచ్చావరహితము,
(యో. బట్టకల తెలి)

వి (సం కటా. క. బట్ట. ప్రా. పటో.) ౧.
కన్యము.

సీ. కట్టబట్టలు గొని ప్రాంతబట్ట దంతుడు,
గోరులకు నిచ్చి ... (అము. ౩. ౩౮.)

సీ. బటము కనుక నుడకఁ బెట్ట బయ వరు
సంచార ముడిగిన నడలు రత్తి.

రామలిం. ౫౦.

౩. కన్యబంధము, గడ్డ.

సీ. ... గడ్డ కా బట్ట కాఁ తెలుకొండు కన్య
భారము ... (అం. ౮. ౨. ౧౫౩)

3 మనుజులమామూరి తెలుపు లోనునవాని
వాం. (క ర, ప్రా.)

తీరా : బట్టావు తెలు.

4. బట్టగట్టు, బట్టకల, బట్టకలవాడు, బట్ట
మేక.

బట్టకడన. వి. ధూళికదంబము. ౧.

సీ. . తడ మేక కడన బట్టకడనకొడిగి.
మంధ ౪. ౧౧౦

బట్టకడిమి. వి. (బట్ట + కడిమి) ధూళికదంబము,
(వి. వి., క. ర.)

బట్టగట్టు. అ. (బట్ట + కట్టు) శోభావరణ
రహితమైనదను.

కా. . నవ్వుభవినవర్ణకవిధాంతిచే, కాంతిం
కాయెను బట్టగట్టెఁ దల చెప్పక శోక
సంసారము కా. క. ౧౪.

చ. ప్రతిదినశోభంపునపురాంబి తెట్టన బట్ట
గట్టి పై, బుకల్లక మంచు నవ్వునలు
శోకదలన ధరియింప నోడియన.
పాండు. ౨. ౩౪.

౨. బట్టకట్టు, బట్టకల కలయేర్పును.

సీ. కల మానీ తువుపెట్టలన జల్లరుమూలుబట్ట
గట్టిన కల బట్టగట్టి. (ప్రబంధ. ౧౫౫.)

బట్టకల. వి. (బట్ట + కల) శోభావరణరహిత
మైనతల, భూటము.

సీ. ఇనుమనవ్వందిపురికడ కనదుపెట్ట, బట్టకల
మించఁ బుల్లఁ జేరఁ బాటులెంది.
అము. ౩. ౪౩.

సీ. ముదిబట్టకలలపై గనకంపుఁ తెలుదల
మట్టుకేరలు మాయబాట్టికాయ.
పైడు. ౪. ౩౩.

బట్టి : బట్టయోదల.

సీ. కలకల తెలిగన కలుపెట్టకలకలకల బట్ట
యోదలగానిసాగి అమర. (పి. మ. ౩. ౪.)

బట్టల వాడైనా తుడిచివేయక అసాధ్యమగు ముద్రలు.

సీ. కడుబట్టలల వాడొక్కడ ముడిచివేయకేదో ముడియునే కేర కేర. బ్ర. ర. ౨౮. బట్టలవాడు. వి. (✓బట్టల.) ఖల్వాటుడు.

కా. ఎండ స్పృతి తనివ బట్టలవాడు డండె నిలక నీడ నూర్చుండక కాళవణులుంటి కరుగక. . (చల్లభూ. నీతి. ౮౪.)

బట్టబయ్య(బై)లు = బహువయలు, బహుబయలు, బట్టబయలు. వి. కొ. (బయలు + బయలు. అని చి. ని., క. ర.) వృత్తాంత రకాచ్చావరసాతమగు బయలు.

మ. . . వచ్చువృత్తితానబయలు లేనిబట్టబయల కాకాకనుండె యిహాధవుఁ జింతించుచు చేరు దపడుక కాత్మర్య దైర్ఘ్యముగ. (వి. కవం. ౨. ౧౧౨.)

ఉ. తొట్టితొమ్మిదిరూపి ధరణిం గల పక్కజిగ్గయి, బట్టబయలుగా మెదడు వట్టివసాండుకపాలఖండమి, గట్టివలెండి కాళములైచడి పంట ఖరాంచలంబుల, స్పృష్ట నిమేషమై ప్రమంబు మారమిడిన బండం కిల్కియి. (కరాహ. ౮. ౩౫.)

సీ. గడదగంధర్యమగగిష్టరసాచ్చ భటులు చావడిమంగటి బట్టబయలు, బయలతర వృత్తి గోటులపంఖ్య రసగ నణగర్చుడు గాని వున్న యతపరమన. (కాళ. ౨. ౪.)

ఉ. ప్రాంత బట్టలై నిత్యత్రయంబు బయగాలే యట్టితో, తలత్తుతొదిగిల్చి పాక బ్రహ్మమై బలిదైత్యవల్లభా.

కరా. ౨. ౪౨౩.

సీ. తమసొంత గదియింది తలంతున్నది వార తేటికిగా బట్టలైపెట్టెను.

ఉ. కా. ౧. ౩౧.

వి. (బట్టబయలుచంది) ప్రకటయితి.

ఉ. . అమ్మక్కల నట్టు బట్టబయలై గది పింపగ కారి పొన్నపై, నట్టు రమించు చున్ని. . (సారంగ. ౨. ౮౦౪)

బట్టమేక. వి (✓బట్ట) పక్షిమేను. (క. ర.)

బట్టి. వి. బహుమానము.

ఉత్పాదా అట్టికే విశ్వకర్మ యనునది నీది కి, అట్టి త్వుల వంతు పాంచజన్యము కంభము, అట్టి గాగ విచ్చి యలకభస్మర కుసరవిష్మయ, బట్టలై భూవరునకు తానీ యేకతంబుగా. (కవ. ౨. ౧౦౯.)

బట్టి = బట్టివాడు. ౧. చింత.

సీ. తుడికబయలు ముడి మస్తమండు బట్టియాలల నట్టె ముట్టిపడియి. సుటికా. ౧. ౧౫౩.

౨. వాగ్దోరణి. (యా. బట్టివాడు)

౩. బట్టివాడు

బట్టి (బట్టి). వి. (క. బట్టి, బట్టి) మందులు వంతు పురుష పీఠము మెదలగుచానిమండి ప్రవమ తీయటమ నుపయోగించెడిద్రావ్యు, అనమ. (క. ర.)

బట్టివాడు = బట్టి. వి. (✓బట్టి) ౧. చింత.

సీ. తమను కుకనంబు బట్టికా దమగ రామ, తమ్మ యనఁ జలంక యనగ. . .

అం. కౌ. ౨. ౮౯.

౨. గోదవంక, కాలి.

సీ. బట్టికామల నిత్య త్వుత్తున్నుగ నేల బట్టి ములల గలనగరామ.

నీలా. ౨. ౪౧.

గీ. ఇతని భావం కొద్దిగా కల్లుటలు, పాత
రాత్రులు బాకాల్లు బట్టినగోల, నువ్వం
తెచ్చు కోర్కెలు బట్టినగోల, బట్టినగోల పాత
కవనము బట్టినగోల. (నానాగో. ౧౪౩.)
బట్టినగోల. వి. ఎ. కృష్ణగోల.

గీ. తనన గోలబట్టినగోల బట్టినగోల
నా బట్టినగోల బాకాల్లు.

ఆం. భా. ౨. ౨౨౩.

బట్టినగోల = బట్టిన. వి. బాకాల్లు. (వి. వి.)

బట్టినగోల = బట్టిన. వి. నువ్వను నువ్వనునవి
తయారయేటట్లు కట్టినకట్టడము.

(అనునవి నది నూళి యందును.)

అ. బా. ఇట్టికట్టెలు, నువ్వనునవి. (వి. వి.)

బట్టిన = బట్టినవాడు. వి. (నం. భట్ట) పోత
మొదటియే నొకకాతావాడు.

గీ. ... బట్టిన, కట్టిన బాకాల్లు
కేవలము. (ఆం. భా. ౨. ౧౦౫.)

గీ. ... కట్టినబట్టెలు, బాకాల్లు బట్టిన
కాకాల్లు బాకాల్లు పోగడి. (నెమ. ౩. ౨౩.)

గీ. పట్టెలుగా కట్టినగోల విచ్చి మట్టెలుట,
బట్టెలుట కేవలము గోలబట్టె లానా ...

అత్తు. రా. యు. ౫౦౮.

ద్వి. తెలుగుది రఘురామనిలవిద్యకేతన,
తవీగోలి కలపానీ కల బాకాల్లువాది,
బట్టినగోల కేవలముగోలబట్టెలు, కేవలము
రఘురామం కేవలము పోగడి.

రం. రా. యు. ౩౫౧. పా. ౨౨. పం.

జి. బట్టినవాడు.

బట్టినవాడు = బట్టిన. వి. (బట్ట + వాడు.)
పొత్తులుకేయు నొకకాతావాడు.

అ. కేవలబట్టినవానినికేయులు బట్టినవాడు ...

కేవలము. ౩. ౧౫౩.

గీ. వచ్చుకాకాల్లు బాకాల్లుగా యని తెలుగు
బట్టినవాడి బాకాల్లు.

కం. ర. ౧౧౦.

బట్టిన = బట్టిన. వి. బాకాల్లు, కట్టెలు
(క. ర. ౧౦.)

బట్టిన = బట్టిన. వి. నువ్వను నువ్వనునవి
తయారయేటట్లు కట్టిన కట్టెలు. (వి. వి.)

బట్టిన. వి. కరావనికేవలము, కేవలమునూనూనూ.

గీ. ... పరగ వచ్చెను పావ బట్టె మట్టె, యన
గతు దద్దికేవలభిద ...

ఆం. భా. ౨. ౨౪౦.

బడ = బడ. వి. (క. పడు, పొం. బా.)
పెద్దది. (నూ. బడగోండ్.) - (క. వి. అత్తం
తము, మిక్కిలి. (నూ. బడకాల్లు.)

జి. బడగోండ్, బడకాల్లు.

బడగ = బడవ. వి. (క. బడగ.) అనినీయు,
నువ్వను.

ద్వి. అడిగెనునానా కే కయ్య నీ వింత, బడగ
పెట్టి నువ్వ బాకాల్లు యనును.

వి. పు. క. ౨౩౫. పం.

బడగలు. వి. వి. నీలగిరిప్రాంతమునందు కే
కాతా మును. (పడగలు అని క. ర.)

బడగోండ్. వి. (బడ + గోండ్.) గోండ్వలె పెద్ద
యాకాల్లు కట్టిన నీళ్లు కట్టిన పేరును.
(క. ర.)

బడవ. వి. కట్టెలు.

గీ. తొడ పట్టెలు మట్టెలు తొడును బడవ
యందు మగవాలు బా ననక బడవ
కట్టెలు ... (ఆం. భా. ౧. ౧౫౦.)

బడబ. నం. వి. అ. శ్రీ. ౧. అడుగులు, కే
గోడిగ. ౨. అడుగులునునూనూనూ నువ్వను
వల అత్తెలును గనిన అత్తెలును అత్తెలు
శ్రీ. ౩. కా. ర. కే. క. ౫. ప్రాకృతాశ్రీ.

బడలిక. వి. ౧. తొమ్మిది వదగండ్లు తెలు. తొమ్మిది రగా పదమూడువదగండ్లు కనుకరణము.

ద్వి. నీడుగల ములుములు: తేర్పు దేగముక, బడబడ వదగండ్లు పడియె తెల్లబల.

ద్వి. హరిశ్చ. పూ. ౨౧౮౦. పం.

౨. ప్రింగుల లోపనవారి ధ్వని కనుకరణము.

క. బడబడ నీకల ప్రింగితి, మడుపుమి యాఫల మటుంచు: గ్రోధముతోడన్ ...

పద్య. క. ౨౪౨.

౩. అధికముగా మాటలాడుటయం దగుధ్వని కనుకరణము.

(వ్యం.) వాయు బడబడ కాంచున్నాడను.

క. ఇనుపతగడు మున్నగువారిని కొట్టువత్తుడు అగు ధ్వని కనుకరణము.

(వ్యం.) ముట్టాడుం దల్చా బడబడ వాయించు చున్నాడను.

౪. నీరు తెండలగునది కాలుటయం దగు ధ్వని కనుకరణము.

(వ్యం.) ఆ లింది బడబడ కాలుచున్నది.

బడబా. వి. (బడ+బా?) మిక్కిలిగొప్పది, మిగుల పెడపయ్యెనది.

ద్వి. తెలునీవనరులును నిరుదకోలులును, బల పై వదలవును బడబా. తోరు.

రం. రా. అర. ౧౯౦. పా. ౨౩. పం.

ద్వి. వదలకుండునెడగడి బడబా. తోరు, పెడమ పెట్టెలు: గులుగిడుగడ్డమును.

నమ. కి. ౧౪౯. పా. ౨౦. పం.

బడబా. పం. వి. ఇ. పం. = బడబా. పం.

బడబా. పం. వి. అ. పం. బడబా. పం. ప్రముఖమునకు అర్హులగుట యిష్టి.

బడబా. ముఖము. పం. వి. అ. పం. = బడబా. పం.

బడబా. వి. (క. బడ. తు. బక.) ౧. పెట్టెలు, పట్టెలు.

క. బడలు గడి యంతరాత్మలు; బడలుం దను పలుకు బడిగి క్క క్రిది గడియె, గడి యదియె లింగమా. ద్వి. బడలుం దని కొంత మది

పాఠము కివా. (కె. పా. ౨౨౦.)

౨. దరిద్రుడు.

క. తొడవులు చిదిగిన యెప్పులు, గడిముట్టు గపాల మిల్లు గడి ముడియె దైవము

గట్టువలుపు తో లగు, బడబడనై నయ నేమి ప్రశయము వచ్చెన్

పం. పం. కి. ౮౩౦.

బడలిం = బడల+లెయు, బడల్లు. స. క్రి. (√బడలు.) క్రమము, అలయించు.

క. నడి గిలవా రని ధటులను, బడలింబకు ముఖ నిరుదవయంబులు మం, దైవవేదనిన్ విడి

నెన, యెడలన్ బ్రబడప్పిసొప్ప లెలుంగును కరుణన్. (తి. రా. కి. ౨౮.)

౨. నొప్పించు, బాధపెట్టు.

నీ. బంబుమాలిని మూడు కోమల బడలింది యూపాక్షు నార్లింట మడులు మాన్చి.

తి. రా. కి. ౨౨.

౩. తొట్టెట్టు, వ్యాకులపెట్టు.

తి. ... నీమనఃగ్రామకుతూహలంబున జగ క్షయమున్ బడలించురాక్షసుగ్రామంబున్

హరింది నును: గావగదే కెన యంచు తెలుకొనన్. (తి. రా. ౧. కి. ౧౨.)

ద్వి. పరిష్కారకపోషం బడలింబునాము.

ద్వి. కల. ౧. ౮౨౧. (ఇట కొప్పముకొక్కము.)

బడలిక. వి. (√బడలు.) ౧. క్రమము, అల యిక, క్రమదిన్నును.

చ. పడమర పెట్టువయ్యెడుమంబ్రావక తెలుక మాటివేడలి, బడలిక నూడువయ్యెడుమంబ్రావక

లన్. (అయి ౨. ౪౯.)

చ. అడిగియంతలాన సరసాన్నములన్ నను మాన్చు నాచటా, బడలిక తెండనీక ...

పాది. ౧. ౨౧౦

1. ... బడిబడి బడలక లాడల బొడకు.

దశ. ౧. ౧౭౮.

౪. అనవలన యంతి నిన్నుం, గనుగొనుటే
చాలు బడలికలు కనుపించెన్

కుళ. ౨. ౫౨౨.

దేలు. అ. క్రి. ౧. క్రతుపడు, అలయు;
వాడు

1. సెయ్యగంబులకాడి (గయ్యలేటి, మూక
లిలాటయలఁ జోప లే బడలు

వరాహ ౧౧. ౯౬.

ఉ. కన్నయలార నే న్నడలె గంటిర నా కది
బొంత నేర్చునన్. (పాక 3 ౧౪)

మ. ... కరగినకపురంబులికంబుతోఁ దెరిగిన
తారజరములతో బడలిన సెయ్యగం
బుతో ... (ఉ రా. ౪ ౨౨౧.)

౨. నొచ్చు, బాధనొందు.

1. అరుగుచెంచి రండుల కనుట గాదు, పడకు
తెక్కడ బడలెనోకడ మునింద్ర.

కువల ౨. ౪౫.

ది క్రతుము, అలసట. (చూ బడిలపడు)

జ : బడలించు, బడలిక, బడలుపడు, బడలు
పలుచు, బడల్పు.

బడలుప(వ)డు=బడల్పుడు. అ. క్రి. (బడలు +
పడు) ౧. అలయు, క్రమనొందు

అ. బడలుపడితి రాజ్యభారంబు భరియించి,
బొడమె మతి విర క్తి భూమపర్వ

కాశీ ౬. ౮౮.

౪. ... మననం, బడలుపడఁ బలచుక్రియఁ
డడ, బడ భూలియు గాడ్చు నీవె (బ్రతి
మాలందై. (కు సం. ౫. ౪౯౦)

మ. ... సెకసెకమచప్పకల్లో డుల్లి చలుల
ములిపడక బడలుపడక

ఉ. రా. 3. ౭౮.

౨. నొచ్చు, బాధనొందు.

౪. సరిలేని యార్చి కారక, బలభక్తులఁ
బొడిచి రాక బడలుపడంగన్.

భార. అడి. ౬౦ వేగ.

మ. . మెడలు మనుషులుం బొడుములుగ
తెడిపంపుటిమనబడియల బడలుపడ నడఁ
చుచు. (అచ్చ. రా. యు. 3౬౪.)

1. నవలుండుచు పడనువాడు సాత్త్వియు నామ, '
భద్రకొడుగును సెదివలయు లెల్ల, తెవరఁ
తెవర బడల్పడఁ తెల్లె సావఁ, నేముఁ గది
కారవులు సంధి నేయువాడు. "

భార. ఉత్కృ. ౨. ౧3౮.

3. చీకానుడు, జోధపడు.

౪. కరిమానునకరము, బడలుపడంపటిమ
నలి నధక్కయ లార్చున్.

భార. విరా. 3. ౧౭౪.

చ. తనగడఁ జేసి రాక్షసులవారలకన్త
తయంబు నక్రమంబున నలిమింఁడై నిలిపి
పొలి వికాచయలన్ బడల్పడన్, భువభూ
దండచండమాదిఁ గ్రాంచిన నుక్కుతీ రక్కు
నుక మజ్జనన తెజిఁగింప

భార ఆర. 3. 3౬౩.

౪ తెడు, నశించు, చచ్చు.

ఉ కయ్యము కల్గిపట్లయిన గంధగజ్రకరంబు
నుంధముక్తాక్ష న్యుఁ దురింగపం క్తులు ధరం
బడఁ జేరియోర్ బడల్పడన్.

భా ఉత్కృ. 3. ౬౩.

మ విచ్చిన్నంబు లెనయనంబులును తెడల
యధిరంబులును బడలుపడు బలంబులున
గొండలవడువునం బడు ముంఘండంబ
లును .. నమరాంగణంబు భీషణమయ్యె
భాగ. ౧౦. ఉ. ౪౧౮

౫. చాచ మట్టగఁ బడు.

1. ... బడల్పడియె నుంగఁ, బాచమట్టగఁ బా
మి తోఁపఁబడును. (అం. భా. 3. ౧౦౪.)

౬. వడు, మాలు.

1. కవిగొట్టుచున్న రావ్వుల ... కెక్కితో వడికి
యేకొచ్చులు బడలుకడెన్. (విప్ర. 3. 22.)

2. కలంగ.

అంబుకాది. తడబడక పేర్చి పడి నడుగు విడు
యేగముడ బడమి పెను ప్రంశ్వులయి బడలు
పడి ప్రంగన్. (భా. రా. యు. ౧౮౪౩.)

బడలుక(వ)చ (అ)చ. ౪. ౩. (బడలు +
కులుకు) ౧. అలయించు. క్రమశుభం.

౫. ... దుడదురు కౌకనమున్నిద్రులై నును
ప్రాణవాణం బడలుమంది మెలంగున మెల
చినచందంబును. (నరాహ. ౫. ౧౧౩.)

౬. జోచ్చించు.

౭. విర్జరలం పర్జించి కిన్నరలమెన్న నూది
కింపునమలఁ జంటి గడచుల బడలుపూది...

నార 3. ౯.

8. చీకావమును

9. ఇయ్యరకొండగురుతరబ్యావాద మ ద కి
ప్రవృత్తిచందంబు బడలుబావ.

భా రా. యు. ౧౨౪౪.

బడలువాపు. ౪. ౩ (బడలు + పాపు)
చంపు, సంహరించు.

10. లాచిగిలెఁజొచ్చి యచ్చర్ల ములగముల
బడలువాపయెన్న నీలంటఁగాను.

మే. పంచ ౨ ౧౯౪

బడ(లుచు)ల్లు = బడలించు. ౪. ౩.
(√బడలు.) పడఁగొట్టు.

౪. కలలభంబు కొ మృత్యుడు గైకొని విజ్ఞాన
క్రిస్తు లోడునై, ఖరి నీరి పెక్కు సంగడము
కెడి నవ్వలయఁద్రెఁబట్టు గోట రసాని
ను కృష్ణిని బడల్పు రణంబుగఁ గొట్టు
లోహము, ద్ధరసముదాయ మచ్చిలుకై త్తన
భూపతి యాహోద్యోగ (రా. వి. ౨. ౨౩.)

బడవ(య) = బడగ. విలు. (౪. బడగ.) అవి
నీకుడు, కుచ్చుడు.

(వృత్త.) నీబడకా ఎంతకు రేడియో!

వి. భృక్కుడు, నీవడకు.

చ. ... పెయ్యూ, బడవనికప్పు నేడు పెడ
బట్ట నూసితి నేటకానిక.

కవ. ౪. 22.

జ : బడవము, బడవము.

బడ(బ)వ. ౪. వి. అ. శ్రీ. ౧. అడగుట్టును,
గోడిగ. ౨. (రావృత్తి. 3. వాసి. ౪.
అశ్వనీవక్త్రము.

బడవనదు. అ. ౩. (బడవ + పడు) వాడు
దను, భృక్కుడును. (చూ. బడవము.)

బడవవాటు. వి. (√బడవము.) వాక్యము.

11. బడవమున వాలుబడవచ్చజిమ్మకాను
గాదివెయి కానుగాచె. (ప్రబంధ. 3. ౫.)

బడవా. విలు. (సం. వడవా. ౪. బడవా) ౧.
కావ్యనది కావ్యవాడు.

12. మద్యపాయలతోడ మచ్చి కా రాకు
బడవల గొప్పగా బట్టరాకు.

నేలు. ౫. ౨.

13. బడవాకుఁ బ్రతి యెన్న బడవనరేడియో
పడివాయి కొకయూర భర్తయే.

నేలు. 8౪.

జ : బడవాతనము.

బడవా(బా)గ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. సముక్త
నుండు బడబ(గోడిగ) ముఖమునం దున్నకా
నలము. వార్యత్తుగ్ని.

బడవాతనము. వి. (బడవా + తనము.) కావ్యము.

14. పంచాంగములు పెరిగి బడవాతనముఁ జేసి
పల్లెటూరును చెప్పి పులఁ గాది.

నేలు. ౪౧.

బడా = బడ. విలు. (హిం. బడా.) గొప్పది.

చ. ... మెలంగుడచ్చులం, బెలువబడా
యెయిది బెలుచిన్నలవచ్చుల చలించ
కా ... (భాగ్యవత్సరామ. ౨. ౧౧౪.)

బడాయిగల = చుట్టచుట్టూన్ను.

చ. ... నడుచుచున్నది బడాయిగల గమః
గౌరవములు ... (కు. 3. 2. 4.)

బ : బడాయిండు.

బడాయి. వి. (క. బడాయి. పి. బడాయి.)
తేదిగొప్పతనము, (గర్వము, అతిశయము. క. ర.)

(కృష్ణ.) అబ్బ! వాని తెలివడాయి!

(యా. బడాయిండు.)

బడాయిండు. స. క్రి. (బడాయి. క. బడాయిండు.)

౧. అభివృద్ధియను. (క. ర.) ఆ పురికొలుపు,
అభివృద్ధియను.

చ. ... పిమ్మిదలను బడాయిండు

ప్రబంధ. 3. ౧. ౮

అ. క్రి. అభివృద్ధియను. (క. ర.)

(కృష్ణ.) వానికీతి యంతకంతకు బడాయిండు
చున్నది.

బడి: అత్య. క్రి. ౧. పెంబడి.

(క.) పశ్చాత్తప్తము, తెనుక.

అ. అనిన దానిబడిన యరుగుచెందినబంధు,
జనులలోన నొక్కముఖి మ్రొక్కి, యిట్లు
అనియె ... (చకవ. ౫. ౧౦.)

ఉ. ... దక్షిణదిక్కు నోడగఁ, బూతెడ
తేను తెనుకె పొల్లుగఁ గాంచి యతండు
సేవయు, వాసుని గోటముట్టడము తక్కి
తనం జనుచును ముందెడిక.

చూ. ఉ. ౧. ౨౪.

క. అంతు మోగుచుండు పులకంబు, దిండు పప్పుక
యెరిగి నది నడిం బుల నదిరా, నంతుడనయి
తిరిగి తక్కువనిండు పప్పుని గాన లేక తెడ
కుడు వారిక. చంద్ర. 3. ౯౩.

(చ.) అనంతరార్థము, పిదప.

గీ. మృత్యువునానాది నొకంత గతలి యాడు,
పృథ్వీమహాబలముతోను తెలుగు తెలుగుల

గతి బల్కుబడి తెలివాయిండు గత్యుచుతు
నింతపల్కున కన్పాంతియును.

ప్రభా. ౨. ౨౨.

నీ. భువిఁ గవిత్వపుఁ బుట్టింపె తెవ్వఁడు
బడి నాగము లెల్ల నడపె తెనుక ...

నను. ౧. ౯.

(బ.) తక్షణము, పెంబడి.

క. ఉత్తమార్థము సత్యము, కృత్రులు
బలము నగుట విడబడి బడి చచ్చి క్రతు
విడువ మంద మ, మా క్రమము క్రి. యె
చారిత్రాసమైతిక. (భార. ౯. ౩. ౧౪౩.)

ద్వి. సాదసాద లోవును పలుకుచు బాధి, నడి
బూజునందల పగల చున్నును, బడి లేచి
మఱి పట్టచున్నది ద్వితీయ ...

చండితా. చూ. మా. ౨౪. పా.

(క) సహజము, నోడ, మడ

క. ... చనియెం గోయనతానాచార్యులబడిక.

భార. వి. ౧. 30౨.

క. అని చెప్పి మిమ్ము క్షోభ, బనిచిభా బని
మింటి ననిన బడిచారిబడిక, మనుకేంద్రుడు
చున్నదికని, మనుకేంద్రుడు చచ్చి విడవ
మహానీయుడై. (విక్ర. ౨. ౧౪౨.)

క. భూరమలలు భవనీయముచులు రా
వలయు గతలి మనబడి ననుచున్.

కె. భా. ౩. ౧౪౦.

౨. స పుష్కలము, అందు.

కా. ... తలచుకొన్నట్లు బలముగఁబడినది
నిర్మలము. (చుచ. 3. 3.)

గీ. భుంబు భుం గని మ్రోయ నొక్కబడి,
మరిగి తెలుగునకాది... (చూ. ౨. ౪౮.)

వి. ౧. తెనుకనంతునది.

గీ. నిరంతర గోళ్ల గూడిముగ్ధిటి గనయ్యె
తెలుగులబడి వానీశుల తెల్లు తెలుగు
చచ్చు ... (చు. 3. ౨౨.)

౨. పదమరీ, బాచును.

౩. తామరపగవాయు పయకుండు నూడి నీబడి
యాత్రుఁడు నడియాత్రుఁడు బదిధరింప

ఉ. నూరి. ౧. ౧౧౮.

౩. చిన్నది, అల్పము.

౪. బడిపనులవారి గొల్లల, నుడిపంబుల అంగ
యగు గొని చేకొండెన్, బడి మారుఁ
ద్రువండుంబును, నెడమఁ నుడి వాల్చరినింనూ
పె నెడనీర్చె (పె అ. ౪ ౨౫)

౫. ఒడినెలకాండ్రను నోలవారి, బడిపనుల
జతులను బంకంబుబంకం.

బస. శ్రు ౩. ౫౧౧. పం

౬. బడిమి. ౧. త్రికాకారక్రమణము, సంక్ర
మగా క్రిష్టుట. (చూ. బడిద్రవ్య.)

౭. అనుసరణము, పెంబడించుట.

౮. ఇది మింటఁ బెనుచున్నదెడలఁ జూచిన నీడ
బడి నాటునందాఁడఁ బెనుఁ జూలు.

మనుచు. ౫. ౩౧.

౯. అకట నీమూడ రా సంక యొలుంగని
చానకే యేను నీరలఁతుబడిన, పడచడ .

కళా. ౨. ౨౩.

౩. విధము, రీతి.

౪. ... నాప్రావీణ్యముం గోలుపోయిబలివం
డనకామువారి బడి నే నెట్లొద్దకే బదిక,
తెబడిం బాపపుత్రున యిప్పుడకటా దీర్పా
పు కృతికే పొప్పెడిక. (భాగ. ౯. ౫౪౫.)

౫. తొడిబడ విమయాతుల పది, విడుపుముట
కంటె గలద నోల పగ పేర్చిదరఁ
గకాదుల నొకటం, బడి దోచుం బలికే
పైత్రె బాపుట యొప్పుక.

అను. ౪. ౧౯౧.

౬. మోయు, త్రోవ.

౭. పుగి రావూత మును నేమోరవృత్తు,

౮. నాచునొకరసంబాచు తెచ్చునొకరసంబాచు

కడుమార వైకుంఠపు, చుది వారల
బడి కప్పుఁ బడికే యాట.

చూ. పూ. ౨. ౨౨౩.

౯. ఒక్కర నొక్కర వత్తుగ, పెక్కుడినొక
గొనిపోయి యెలమి రమ్మించుకొ, దక్కెన
పనికలు కనబడి, వక్కడ వక్కడను పుగి
యరసి క్రమింపకొ. (చూ. పూ. ౮. ౨౪౪)

౧౦. తరబడి, పరిమాణము, కొలది.

ఉ. నేలబడిక పడిగొననిపులు నలుకకార
రాసులు . (చమ. ౧. ౨౨.)

౧౧. క్రమము, వరుస.

౧౨. రవిందానన తెల్ల నల్ల నత్తు దయ్య
స్థానముల తేరి బంగడర క్రమలవాచ నేయ
బడి వక్కాణించి యాపడముకొ.

రామా. ౨. ౮౦.

౧౩. దిట్టకనము, కొర్రము.

౧౪. నువ్వొచ్చి నివరించుకోబులి నే
లొచ్చి బడిఁ బెట్టుఁ దిట్టుఁ తెఱ బెక
యెన్న. రా. వి. ౩. ౨౪౪.

౧౫. మన్ను, భాగ్యయము.

౧౬. అది బడి యప్పుడు మన్ను పంకము వంశ ప
వాడికొ గది తెడిక, కొ రకంగా
తెలంగను భాగ్యయము ...

అం. భా. ౨. ౧౯౨.

౧౭. మగము, పైభుగ్గము.

౧౮. ప్రిదిలిసనీల నేల పయించుకలాదరి నోర్దు
గాంచి లోగదిసంపాధితి బడిఁ గన్నులు
పెచ్చు ... (పెను. ౩. ౮౨)

౧౯. బడి నేలగదించి యెలు చుది, నిడుగు
బలి ... చాల్చి. ౨. ౯౧.

బడికొల్లి = విధముకొల్లి, పోలికనుబట్టి.

౨౦. తలిబడికొల్లి కెట్లంచు నుల్లసంబు, లాను
దయ నిన్నుఁ గూర్చున న్నుజురహంబు...

౨౧. కా. ౪. ౯౨౨ (పు. వి. పూ.)

౨౨. బడికొను, బడికొలు, బడికొల్లు, బడిబడి

బడికోను. న. శ్రీ. గణ అభిసరించు.

అ. ఉదా. పెద్దలు చూసిన మార్గమును బడికోనులు
ఓన్ను అత ప్రేయస్కరము.

అ. పోలు, పద్మకమరు.

ఉదా కండ్రిని బడికోను మూలంకర వృద్ధివంతు
రాలగును.

బడికోడి. వి. గ. పెద్దకాళికోడి. (క్రాంతి) -
ధిక్కవిశేషము.

బడికోలు. వి. గ. ఒడికోనులు, అనుసరించులు.
అ. చాలు, పోలిక, సామ్యము.

మ. అగు లేత వృద్ధుడగుండురాగ మిళనా పాడు
వృత్తకోర్కర కంఠుల తేనెలో నుభలంచు
రా నొకతె నెత్తూరెత్తె కైత్రంతుఁబు,
వ్యలలోఁ దద్దులు లయ్యె గంధఫలం
బుత్తుల వృత్తి పోదోలె నొచ్చెల! చేరెనై,
రిజులెందుఁ దల్లి బడికోల్ చెట్టుల యేకా
మహిమ

అను. ౫ ౧౩౨.

(కల్లి ఒడికోల్ చెట్టు = కల్లిపోలిక అందలి
మధురము.)

బడిద్రిపు. నూ. బడిత్రిపు.

బడిగల్లు. వి. పోచణాయి, బాళికోను.

సీ. అనభినియమయో కనిత సిక్త ముఖంబున
నిని తూచుచున్నట్టి యనిన, బాళనకాళ

యారకంబు నవ్వు బ్రహ్మంబుంచి యాగ తీ
దోతైపు నితరీకనుమె, బలితేతుకం
దన్ను బ్రహ్మంబునందు గృహారామమున
గాంచుటాదిగాఁగ, నది మండగాఁగ నను
వ్వంబు వినిపించి తక్కువంగంబునఁ దనదు
లేరు, మలము వివర్ధయు నవ్వటి కోరిక
యను, తెప్ప యా కోర్కె సాధించు
చింతఁదక్కు, చింత యెఱుంగక యేగు
చెందిరి, గొఱుకున, బోన బడిగల్లునడియె
నో పాలెరి యనియె.

కా. ౩. ౧౦౫.

బడిత. వి. రూ. ఒడితి, బడితె.

గ. ఇనుప కట్ట గుడియ, పరిధము. అ. దుడ్డు
కట్ట, బుకువులను గొట్టుకట్ట ౩. గోడ మడు
యనకుఁ తెట్టుకట్ట.

బడిత పాతము. వి. చదివిన పాతము.

ద్వి. విశంతు మీదే కాలి నిర్బిల్లులను, బడిత
పాంచు. దొంగ వదరు లన్నియును ...

ద్వి. హరిక. ఉ. ౮౨౮.

బడితి = బడిత.

బడితె = బడిత.

బడిత్రిపు. నూ. బడిద్రిపు. న. శ్రీ. గ. (మరణ
దండము పొందినవానిని ఉలికంబును తెక్కిం
చుటకు పూర్వము) నగరము చుట్టును ఊరే
గింది త్రిపు.

అ. (బడిమి + త్రిపు) బడియ, (వృద్ధికో-
పరివర్ధమునకు) దిగవదును.

ఎ. గీ. చాడి తెలివిత మాయలు గేసరాన్న,
పుంజ మప్పడు బడిద్రప్పి పోక నొకతె...

చను. ౨౨.

బడిపనులు = చిన్న పనులు. (రూ. బడి.)

ద్వి. అగ్గడి చుట్టు విల్వకోక గురళి, గుగ్గులు
క్రమకాడి కుజములు తెట్టి, మరువంబు వ్రమ
నంబు మాచి పత్తిరియ్యవరుసను బహుపుష్ప
కాటికల్ నాటి, బాలకారిని దిద్దిటిలను బల్ల
గోలకారిని గుడిపూబరులను, బడినెల
కాండ్రను నోకాలవారి, బడి పనుల జనులను
బంతంబు బంట్లు, ద్వారపాలం గుని భానుల
విండ్లవారి కలూరుల కారకరేలి ..

బను. పు. 3. ౫౧౧ పం.

బడిపెద్ద. వి. ౧. ఉపాధ్యాయులకు పహాయుః
దుగా నుండఁదగిన ముఖ్యవిద్యార్థి. (ఇంగ్లీషు-
మానిటర్.) ౨. బడిపెద్ద. యజమానుడు.

బడిబడి. అన్య. ద్రు. ౧. ఒకరినంట నొకరు.

క. ... ప్రమదంబున బంధు జనులు బడిబడి
రాగన్. గుండ. ౨. ౧౫౫. (త్రాణ్య.)

చ. కను నతి తెచ్చునట్టి యధికంపుల గురినకదే
నతండు నల్లదల జూధిపుల్ వనమఁ గన్యల
నిచ్చిన మంతు నెండఁగి, బడిబడి తెచ్చి
వంక నది పోటిగఁ బట్టక వారి యానుచే,
నడపాదలేక లొయినఁడు యెప్పుము అయ్యెఁ
గులాళిమానమల్.

కక. 3. ౪౪.

౨ మాటిమాటికి. 3. తరితరము. ౪. ఇను
నంటనీ. కత్ కుజకు.

యా. తెండెన్.

బడిమి. వి. ౧. బడియుట రూ. బడియ.

౨ చక్రాకారక్రమణము.

ద్వి. . . నీ కష్టాత్మకారి, నిందఁబఁ జూడంగ
నీ క్షణంబునను, బందిగాఁ గొనిపోయి
పట్టుముచుట్టు, బడిమిగాఁ (దిప్పి) కూపంబు
లోపలను, బడ్రోడ్డికి రెండు యాపని
నెంతైన, మనివితే దింక ముహూర్తికి తెలపు
చనుడని పలుక .

ద్వి సారం. 3. ౧౪౮-౧౫౨. పం

3. ధూతలలి.

బడియ. రూ. బడి ౧. చిన్న దుడ్డుకట్ట

నీ. అర్జును గోపాలు రెండఱు నందంబు బడి
యల రాతను బడ్రక తెలి, కొన్ని వత్సర
కానిఁ గూమర కానిన కొని ఛాత్రి
దొరఁగించి కొన్ని లీల, నిక్కి-తెల్లని కొమ్మ
లంట్లను విలుగంగఁ దిగిచి భారతీఁద్రోడ
పగులఁద్రోకి కొన్ని యిద్విధమున నన్నింటి
రాబ్బంగ నిష్ఫలంబయ్యె నన్నీ చతరపు
భలనిపాత మాతంబగు బహుకరము
చటులకాళా విభంజన బనితరము, గుడుచ
గోపాల నితరంగదూరంబు, గలసి కగ
నంబు కష్టాత్మకంబుజేను.

కూరి. పూ. ౨. ౮౪

గీ. ఏమి తెచ్చుగ నన్ను? రేచినిభమునఁ
గాని తెడలించుచున్నాఁడు కాలంకుడు!

కుకము లోగిలిమీది లోగిలికి వాళ్లు ?
యేమియు వదలక వదలక బడియంపెట్టు ?
కాశీ. ౨. ౧౪౪.

బిచ్చిబడియం = మూర్ఖుడు.

౨. శవయానము.

బడియం. ప. శ్రీ. (దృష్టితోన పరివర్తనమునకు)
దిగడియం, దిగడుతుండు.

౩. ఈయెల దిగడి జోటి కృపయేర్పడగాఁ
దన లేక వచ్చుతో, కేయనపా అపొంగ
ముల తెంటుఁ బ్రసాదము చేసిన న్నికా,
నాంతకుఁ దెంతయుం బ్రయమునం
గయిలోడోకొ నాల్గు దిక్కులం, క్రూరువు
చంద్రికల్ బడిసి పొంగుఁ జూచుచు
న మృత్యుముఖా.

శ్లో. 3. ౧౪౩.

(బడిసి, బడిసి అని పాఠాంతరములు.)

చ. అని చెలులెల్ల దూరి ధనకొంటులు భావన
రాని నాకటిం, దిన మనుమాన్నరాని పయిఁ
జక్కని చెందొక జోతి నీర్మి యి, ప్రవితకుఁ
జాట్టరా బడిసి జైచి నగంధ పలాకి నాటిఁ
కా, అని యాకటిని బంటులకు నామితిఁ జేసి
రక్షకధంబులకా.

పండితా, పర్యుత. 3౫౯. పా.

(బడిసి అని పాఠాంతరము.)

బడియోగిరము. (బడి + ఓగిరము) కొంచెముగా
తెల్లన యగుము.

బడిలి. వి. తూటు, పెట్టు, రంధ్రము.

బడివాటు. వి. (బడి + వాటు) చిన్న పెట్టు.

శ్లో. బడివాటుజ్వరము = కొద్దిగా తగ్గిన
జ్వరము.

బడివారడి. వి. రూ. బడివారడి. ౧. తలపన్ను,
శ్లోక్తిగతముగా ప్రతి ఒక్కరిని విధించిన
పన్ను. ౨. రెండీని గల భేదము.

బడివేటు. వి. (బడి + వేటు) చూ. బడివాటు.

బడిశ. బడిశము.

బడిశము. పం. వి. ఆ. ప. (రూ. బడిశ, బడిశ,
బడిశము.) చేపలను బట్టు గాఠము.

బడిశి. బడిశము.

బడిసి. వి. రత్న. (ఓయగ్ల జేరియ తెలుగు) అని
బ్రాహ్మము.

బడిసివాటు. వి. (బడిసి, $\sqrt{\text{బడియం + వాటు}}$)
దిగడికి జైచుట.

విశ. దిగడిసిజైచినది, దిగడుతున్నదని.

శ్లో. బ్రహ్మలోకంబు గాక బడిసివాటు, విష్ణు
లోకంబు గాక వినియంబు, చాస
నాసానానా బృందంబుగాక, కింద్ర
చంద్రానిలోకంబు విద్యమనీను.

కాశీ. ౩. ౧౫౦.

బడగ. వి. ఒకాశివాడు. బ. బడగులు.

బడగు. య. బడుగు.

బడుగు. వి. శకము.

విని. కృశము, కృశించినది, క్షీణించినది

నీ. తెలుఁగెక్కి. విగుత్తై మీఁటిన నవియు
నట్టింపొందు గుబ్బుపాలిండ్ల తోడఁ, గడుఁ
గృశత్వంబునఁ దిడికిటి లోపల నడఁగెడు
బడుగు నెన్నడునుతోడఁ, జఱునవ్వు తెలి
విన్న చింకుచుఁ దవరారు తళుకు లేఁకెక్కు
టద్దములతోడఁ, జగతి నెందును లేవి చక్కఁ
దవాన పొంపగు చిన్ని ముద్దు నెఱుంగుము
తోడఁ, గరము విలసిల్లు సకలాంగముల
తోడఁ, రహిఁ దనవ్వు నలంకార మహిమ
తోడఁ, చ్యారక ఖల దండ నింపారుదున్న,
ప్రతిమ జొక్కటి చూచె భూపాలచంద్ర

కళా. కా. ౧౩౨.

౨. శక్తిహీనుఁడు, అపమరుఁడు.

మ. అడగే నిన్ను జరంబు లేగను యహల్యభార!
విచ్చేయునానడు రాజార్థ విధూషణుండు
జరమి నున్నాఁడు యుమ్మిచ్చుకుల్, బడు
గుల్ పాంథిక మీసముల్లే! పృథాలాప
ప్రబంధంబులకా, జడితెట్టం బని లేదు
మిన్న క తపశ్శ్రాద్ధ విరోధంబుగాక.

కాశి. క. ౫౦.

క. అబ్బుఁడు.

క కడుఁగొత్తలు నీవిలువను, బడుగుం బాటింది
మిన్ను ప్రాఁకించెను నీ, యడుగులకొని,
యాటకుఁ బను, పడివారము నీకు ముమ్ముఁ
రాడియె లొగడక

మరి. ఉ. కా. ౫౩.

నీ. నీవిక్రమ ప్రేక్ష నిజ హృదయంగమంబై,
తొచ్చు ప్రీతియం దనుఁగుఁ దండ్రి, నీయాజ్ఞ
కొందిన నేరక ముద్రిత నడనుఁదై వర్తింపు
వాగ్దయండు, నీ తూపు శోర్యక నిటలాఁకుఁ
డును తమాఘంకంబు చాటువఁ బాయఁ
దెవుడు, నీ విరువోక్తిచిహ్నిత జయ జంగమ
స్తంభమై యున్నాఁడు జంభవైరి, యింకఁ
దక్కిన బడుగుల నెన్న నేల, యిట్టి నీ
విట్లు పనిచాల నేనుజెట్టు? పర్యతం
దెక్తు నేల బంకియొద్ది, కడిమి నెలువంగఁ
జూచితే కాఁజన్మ!

కవికర్ణ. క. ౧౧౮

(ప్రాంతప్రతులలో బడగు అని ఈ శ్లోము
అకారమధ్యముగా నున్నది కిన్నది
భాషలో ఇది బడగు, బణగు.)

బడుగు దేవర. బడుగుల దేవర.

నీ ఇదె కంటికే శ్రీమహేశ్వరం బనుచు, నదె
మీఁదట మహేశ్వరా వామ మనుచు, గడు
జొప్పు బహు హేతుకజశంబు లనుచు,
బడుగుదేవర మురపతి శంకర్మదనుచు
జయతెట్టుఁ డిటుగూడకాఁ తెల్లననుచు జయ
జయభూయంభే జయజయ జయింతు.

పండితా. పర్యత. ౨౯౧. పా.

బడువ. య. బాడువ. వి. పల్లవులు.

బడువు. బడుగు.

1. తెన్నెల నీగడి వత్తును, గన్నెల చెలకంబుఁ
జన్నగక యెప్పివముక్, తెన్నెడును
బడువుఁ దనమును, బున్నకుతులఁ దెగడు
తాను పాలువును మొలయన్.

పద్య. ౧ ౧౫౯.

బడె. య. బడియ. చిన్నదుడ్డుకట్ట

నీ ఆ పద్యముఖఁబాసి యెప్పొడిమియు లేక
పచ్చవిల్లువిలేకఁ జుప్పుకంటె, నిగ్రహం
చేడ పాశ్చిమోత్పత పౌఖ్యమాపోవఁ
దొలితొలి వినుభవించు, నటమీఁద ప్రకుట
నైవాధీన మెట్లయ్యె నయ్యెఁ గాకేమి
సేయంగవచ్చు, చావులేమండ నామచేత
నాకు తెచ్చినవాడగులె యొ గృహియందు
నడుము నడిచి యున్న నడుగుతో బడె
‘పెట్టు’, నీరెల్ల నీతి వినులుగారె?, దూర
భీతిఁ చేసి చేరువ నగు కీడు, తప్పుఁద్రోవు
తెరపు తెప్పుగలరె?

భోజ. ౪ ౪౫.

౬. బె. విణ. పెద్ద.

బడెగండ్లు = పెద్దకలగం.

నీ. పెడుగండు తొడుగు లిచ్చిన మొలక నడి
యెయ్యె గగనంబుతో రాయు కావనములు,
కడులావు మానిసి కాకరాచిన చీమ
చాకయ్యెఁ బావ్యాది జంతుపంక్తి, బడె
గండ్ల కొంటెమైఁ బడిన విశ్వేశ కాశాయ

అయ్యె హరికంఠహ క్రిపతులు, మహిళలు
రడుసులోఁ జనఁగనక్కఱో ఫలాకృతు
అయ్యెఁ గులాచలములు, మృదుల గోమయ
ఓండ సమృధి కార, నెల్ల ఫలరీతి సమమైరి
విశ్లేప్రజలు, కమలసంభవ మరచాక గర్వితా
గురవర పట్టు నిర్భరా క్రమణి వికృతి.

పాండు. ౫. ౧౭౮.

బడె = బడె.

సామెత ' బడెపాయలు తోడ్కుంటూ! తొలి
యె కాదక యెప్పుడు! '

బడ్డు. వి ౧ మగగుటి (౪ ర) దడ్డు, ముఖ్య
ముగా ఏనుగుమేధ్రము (త్రొణ్య.)

౨. తామ

(మాంసలిక) గొంపబడ్డు

బడ్డము. ౨. వి క్రొత్త యిత్తడి పాతముల నజూ
మాము (౪. ర.)

బలేము. ౨. వి ప్రథము

నీ. ఆ విప ల్కి. మణికంఠరుని విశ్వగండు
దృష్టివిగడ్చి యెక్కింఠ చెవియుబొగ్గి,
యొక కేల మాటాడక యుండఁగల భాషి
నీతి సౌంజ్ఞ నీయును నిశ్చలత్వ, మునబొగిం
చుగ నేత్ర వినియార కాక కామినుల మే
లిట్టితె యనుచునగన, నదియెటు యెఱిఁ
గింపుమని యా ల తాం గి తన్నవయెలు
నకుగ నిట్టవీరియె నరకుడు, నీరు నేతుని
తెప్పుడు నీరవాషి, యడఁచుకొనియెడ
నవివ నవ్యడఁప రాదు, మరకు చుండుమిఁ

చాపట్టు బత్తును పొంది, మిగులఁ దుది రంభఁ
చేసిక తగవు వినును.

కళా. 3. ౫౧.

ఎ. నీ నియమ ములారాద నీమంబు నేమకంబు,
కట్టదియనంగ దేవతా కార్యనియమ, సంజ్ఞ
గాఁ బల్కుఁ బడు బట్టి జన్మియి యన బత్
మనఁగ ప్రథమ తెలియఁ బార్యత్తి.

అం. భా. ౨ ౧౩౪.

బలిశించు. రూ. ప్రతిశించు.

బలిగీ. వి. ఒకరకము పట్టుబట్టు.

రగడ. తెలిపట్టులు మంజులము, వోఁపులు
తెల్లలుఁ తెంగాపులు పకలాతులు, కలి
పంజులు దుప్పట్టులు మా చాత కు లు ను
వోలులు జలిలిలి జాతులు, గింటెంబులు
బలిశీదపలిలును గిను కాకరకులు మొకడట్టు
మృలు, కంటి గుట్ట నిదవులు తెండ
లుగఁ గలిగిన పలుకెట్టి త పట్టుమృలు ..

కవికర్త. 3. ౧౯౫.

బలిమూడు. (వ్యత) = బలిమూలు.

బలిమూలించు. స. శ్రీ. (√బలిమూలు.) శ్రీ.
బలిమూలునట్లు చేయు.

బలిమూలించుకొను. స. శ్రీ ఇతరులు తనను
బలిమూలునట్లు చేసికొను.

బలిమూలిక. వి. బలిమూలుట.

బలిమూలు. వి. అనుననుభూత్యకముగాఁగాని,
జ్ఞానముతోఁగాని అడుగు, ప్రార్థించు, లాఠన
చేయు.

ఉ. ఒక్కొక్కవాడే నీ కడత లన్నియునం దు
లోకి లోసి చూచి, చిహ్నములైన జోర్చి వరిఁ
జేరుచుఁగాయని చాల నన్నిటిక, మమ్మన
చేదికొట బలిమూలిన నామది కండుగాక
నా, మమ్మన కే పుష్పము మిది దప్పిన నేమట
గాన యోగిక.

శృం. కాళా. 3. ౧౩౧. లో.

బలిమూలుచు. రూ. బలిమూలు (√బలి
మూలు.) శ్రీ. స. శ్రీ. బలిమూలఁజేయు.

క. గత తీపుడు వ్రేఁ గనియెడి, కతయని మని
యెయ్యెఁ బంక్తికంతుని యెడఁ చా, వతఁడు
మును ప్రతివ్రేఁగ, బలిమూలిత అగముఁ
బచ్చి భారము వానిక.

రామా. ౮. ౨౩౦.

బత్తదీక. రూ. బత్తలి, బత్తలిక. వి. అంబుల
పొది.

బత్తాయి. వి. బత్తానియా చేకమునండి వచ్చిన
ఒకజాతి వారింబ.

బత్తి. శ్ర. వి. భక్తి, వికారి.

వ్యి రండు పండితులుట్టి తెండికలుంబ, తెండు
గన్నులుఁ గెలవండు పుచ్చుండు, పలుపుండు
వలచిన భంగి నింకేత, మఱి చూచి కొని
యెడ మల్లికార్జునని, బత్తియు గిత్తియుఁ
బండితుపాలి, మిత్తియు గిత్తియు మిరవం
దమరు ...

పండితా. మహిమ. కళ-౫౦. లో.

వ్యి. నంది యనుచు జోక్య నరని గిత్తింది
యంబున బత్తి మా యంకెఁ బై కొలి

పుష్కరం వనయుండు పుష్కరం వనని,
రెట్టాడు వంబెన్ను సేరండు వరగ...

పండితా. మహిమ. పు. ౧౩౩.

బద్రియము. ౨. భక్త్యము, కయితీతము.

బద్రియ. హిం. ముప్పుదిరెండు.

ద్వి. రహస్య బద్రిసాది రాగంబులకును .

ద్వి. భాగ. (యా. బ్రాహ్మ.)

బద్రియ = బద్రియ.

బద్రియ. వే. వి. కనుసారెవారి పట్టుపుర చేరు.
చేతిపనులు చేసి జీవించు జాతులలో అయిదు
జాతులవారు తమ వాసుధేయమున కుపవా
సుముగా పెట్టుకొను సేరు

ఉరా వర్ణబద్రియ = వర్ణిని.

౨. వి. భక్త్యము.

కమలబద్రియ. తన కిడుసే చేతనిగాభావించు
వాడు.

ద్వి. కట్టుకులకు లోనుగాక మాయలను, మట్టి
మట్టాడి నిర్మల లింగ సేవ, గట్టిగాఁ బట్టుని
కమల బద్రియను, పెట్టు భక్తి భుజించు నిల
బగవత్తు...

ప్రభులిం. ఇష్టలింగగతి. ౧౩. ౧౦౯. హి.

క. బద్రియ మనువాకర్తల, పెట్టిరి పతు బహు
మండములు చండములొ, పెట్టియ భార
లువారని, పద్రిమిరవవారులు ప్రభులు ప్రబ
లంగ.

పాండు. 3. కౌ.

ద్వి ఎగుడులో రొంగు బద్రియ దీ పూలు కనుచు,
వెనుకనున్నను లింగ పెట్టుకొనుగా కనుచు.
పండితా. పర్యత. ౨౯౦. హి.

బద్రియ. రూ. బద్రియము. ప్రతిదినము రాబడిగా
వచ్చు భక్త్యము.

బదనామి. హిం. అవమానము, పెడుసేరు.

(బదలాము అని వాడుక మాట క. ర.)

బదనిక. వి. నేటిక పెట్టుమీద పెట్టుచునట్టి
తీగ.

వీ. బదనిక వదనిక బదనిక యన వందనము
దివ్యతీగ వాడును గురూది .

లం. భా. ౨. ౫౪.

బదర. వి. ౧. పగులు.

(వర్ణ.) అ మండ బదరపోయినది.

౨. పాండితిక. కి.

పం. అ శ్రీ ౧. కారణం. కి. ౨. పాండి
తీగ. కి. ప్రత్తిపెట్టు. కి. ౪. ప్రత్తి.

బదరము. పం. వి. అ. న. ౧. కేరసండు. ౨.
ప్రత్తికాణం.

—వి. అ. పుం. ౧. ప్రత్తిపెట్టు. కి. ౨. ప్రత్తి
కేద.

బదర. పం. వి. ఇ. శ్రీ. కేరసండు. కి.

ద్వి. బదర తింత్రితీ లిల్లపాటల క్రమం, కదలి
తూర్పు భక్త్యల లంగ...

ద్వి. పం. 3. అంబి-౨.

బదరికి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ. రేగుచ్చెట్టు. కి.
 ౨ రేగుపండు. ౩ ప్రత్తిచ్చెట్టు కి. గంగా
 నదీ మూలమందు గల ఆధార ప్రవాహములలో
 నొకటిగా వేరు.

బదరికము. వి. చెట్టు

ఆ మాఁడు కగల పసిది ముడుపులు చెప్పించి,
 కలయ నొక్క బదరికమున నుంచి,
 కాంత శేషుని నగరి పులోహితుడైన,
 గాలపువకుఁ గోతుకమునఁ బనిచె

శ్రీ ౮. ౪౬

"బదరికా"క్రిమము. సరవారాయణ తా ప ముల
 ఆశ్రమము

బదరీచ్ఛదము. సం. వి. ఆ. లం. మంగంధప్రకృ
 ములలో నొకటి.

బదరీకపోవనము. బదరికాశ్రమమందు తిపము
 చేసినోనుటకు గల కవము.

బదరీనారాయణము. వి. పుణ్య స్థలములలో
 బదరికాశ్రమమయిన స్థలము

బదరీపత్రము. సం. వి. మంగంధ ప్రకృతులలో
 నొకటి.

బదరీవనము. సం. వి. రేగుచ్చెట్టు కవము.

బదరీవాన. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దుర్గ. (బదరీ కవ
 , ముడుండునది.)

బదలాయియే. స. శ్రీ. గ. (ఉత్కలము) ఒక
 వ్రాసినది మరయొక వ్రాసికి మార్పు.
 ౨. ఒకదానికి మాటగా నింకొకటి యిచ్చు

బదలాయిపు. వి. మార్పు. చూ. బదలా
 యించు.

బదులు. వి. (క. బదిల్) గ. మాట.

క. నేడుక యెవంగ విధువకుఁ, నేడియనేఁ
 తకును బదులు చేయని చేయువుఁ, నీడని
 ద్రిడాధరమును, తాడని చూడ్కియును
 బధును మరత క్రిడన్

కవిజ. ౩ గం

౨. అప్పు.

(వ్యవ) నే బదులుగా అయిదురూప యల.
 చెప్పికొన్నాను మంచెమలియ్యను బదులు
 పుచ్చికొన్నాను. ఇంకను - మల. తీర్చి
 లేదు.

౩. ప్రతి

నీ పోలిక యనిఁగఁ బోల్పొందు నుపమి చేయి,
 ప్రతిమాటు బదుల ననఁ ప్రతినిధి యగు .
 అం. భా. ౨. ౩౦౨.

బద్ద. య. బద్ద. వి. గ. కామయోగ్యమందము.
 ఉదా. గుమ్మడి బద్ద, పొరకాయబద్ద.
 ౨. తెదురు లోనగువాని చీలిక, పాయ.
 ఉదా: తెదురు బద్దల చొప.
 ౩. బీడు, పగుల.
 ఉదా: అద్దము బద్దలయినది.

ద్వి. ... పరిమళం వెన్నెల, బద్దెలు గోల్చిన
పచ్చదంబులను.

పండితా. పర్య. 3 రక. పా.
బద్ధ. వి. (సం. వ్యావశ. ప్రా. మీ. వాచస్ప.)
పండ్లంబు.

క. ఆ శ్రీధరం తిగ మగయ్యునా వచ్చాకనుచ
వానం చీర, పిత్తిగ యెదుగ అక్షరం,
చిత్తంబున వలదివట్టు చేతికి పెచ్చుక.

ఉ. హరి. 3. ౧౩౧.
బద్ధము. వి. (సం. భద్రం.) పదిలము, బాగ్గ క.
(క. ర.)

బద్ధిరికము. సం. విం. (అ. అ. అ.) బద్ధిరముగా
చేయబడినది.

బద్ధిరిమము. సం. వి. క. త్రిం. పెత్తెడు, బద్ధిరత్వము.

బద్ధిరుడు. సం. వి. అ. త్రిం. చెరిటివాడు.

బద్ధగృహము. సం. వి. అ. ప. ఒక బద్ధమైనదిగాదు.
(దీనిచే మలబంధములు కలుగును. కల్ప.)

బద్ధఫలము. సం. వి. అ. త్రిం. కరంబులు. కి.
(రా. వి.)

బద్ధము. సం. విం. (అ. అ. అ.) ౧. కట్టబడి
నది. ౨. సంకలనముచేసినది. 3. పట్టుకొన
బడినది. 4. చెంబెట్టబడినది. 5. కట్టుకొన
బడినది. 6. అడవచేసినది. 7. విశ్రింపబడి
నది. 8. తోవబడినది, ఒకటిగా చేర్చబడి
నది. 9. తానుకొన్నది, కాటుకొన్నది, స్థిరము.
౧౦. మూయబడినది. (కవాలము చెం.) ౧౧
చెక్కబడినది, తానుబడినది. ౧౨. కఠినం
బడినది. (పక్షి.) ౧౩. చిక్కకొన్నది.
౧౪. గడ్డకట్టినది, కడుములుగట్టినది. (తెయ్య.)

బద్ధమున్ది. సం. విం. (అ.) ౧. పిడికిలిపట్టిన
వాడు, ౨. పిడికిలిపట్టు, కృషణుడు.

బద్ధమౌనుడు. సం. విం. (అ. అ. అ.)
మౌనుడు తొలిసారిగా, విన్నవించువాడు.

బద్ధరసాలము. సం. వి. అ. త్రిం. కాబోనును
ఒకకాతి రావమిడి. కి.

బద్ధరాగము. సం. విం. (అ. అ. అ.) ౨.
చారించున అభిరామ విశిష్టరాగము.

బద్ధసూతము. సం. వి. అ. త్రిం. పావరసను
చెంబెట్టు పావరసము.

బద్ధము. సం. వి. అ. త్రిం. నిర్లరామండకట్టి
కట్టి. (క. ర.)

బనాతు. వి. (పాం. బానా.) పత్తినికము
ఒకబద్ధమైన చిన్నిబట్టు.

రగత. చెంబెట్టబడిన మూర్త్యువులములు బా
కుంబు, పకకాతి లిం పొచ్చుచున్నప్పుడు
అను ... (హంస. ౫. 3౫౬.)

బన్న(ము)వడు. అ. క్రి. (బన్నము + వడు.)
భంగముకొందు, అవమానముకొందు.

గి. కక్కెగలయెంతిగముల కావనన్ని లడసి
పట్టుకొని రేడిచి పిల్లల బన్నపథక,
బొద్దగొని రథమంబరమరగతములు, పడుక
పలవననికె పిల్లలవాని చేసి.

భార. హ. ౧౦౮.
క. అతిగ పలుకక యొగలు, పరిశన ముడి వివరి
యట్లు ప్రతిపదసంబుక, ముగళ బన్నము
పడి యొడ, చలపక యున్నకడ చూడ
ధర్మజ్ఞుల దీలక. (భార. అ. 3. ౧౪౩.)

బన్నమలుచు(రు). సం. క్రి. (బన్నము.)
భంగముకొనియు, అవమానముచు.

ద్వి. విన్న గా పట్ల చెంబెట్ట నిరకొవరుడు,
బన్నమరుచు బలి బంధులు చేసి.

పండితా వాచ. ౧౩౩. పా.
బన్నము. వి. (సం. భగ్నము. ప్రా. భగ్నం.

క. బన్నపు.) ౧. అవమానము, పరాభవము.

గి. బాచన ప్రాశస్తీ పడివలెనుమూల ముచ ...
భార. చిట్టా. 3. ౧౩౪.

బుష్పసరి = బుష్ప సరము. వి. ౧. చాళుక్యము.

వీ. విరల నన్నగుబుష్పసరుల తెన్నునబుష్ప
నలుదగబుష్పల గ్రాసిన తొలగ నేరె.

చంద్రా. ౪. ౧౫౯.

ఉత్సాహ. సంపదల లంగరాణ సన్నబుష్ప
నరులు హాస్యంబు... (ప్రబంధ. ౨౪౩.)

గీ. పరగ తెలలేదెహకట్లు బుష్పసరుల, బహిమి
బొప్పారుపచ్చలు పరికములును.

యయా. ౫. ౧౦౦.

బుష్పర. వి. వృక్షఫలాదులపై నుండు తృప్త్యు,
తొక్కి పెచ్చు.

వీ. మించిబుష్పరగీసి మృదుత్వగారజీవిన విరల
మృతౌలహారములు పైచి.

వీ. కథం. ౩. ౪౧.

వీ. కరకాయలమించ గలగు బుష్పరయును
విప్పరిజూలంబు తిప్పరికెగ.

అన్న. ౨. ౪౩౦

ఆ. నప్పి యల్లి కుంరి యుప్పు కరక్కాయ,
బుష్పరయును భృంగి ప్రసవమునకు, బాన
నర్మములను బరగింపఁ బాముల, విషము
తొలగిపోవు నేరయను. (చి. కి. చి. ని.)

బుష్పరించెఁబొప్పరించె. అ. ౩. ౧. ౪౪౪.

వీ. ఎడఁ తొక్కి నిదురబోయిడిశంభకర్ణండు
బుష్పరించుచు నేచి ప్రాంతలాడె.

చా. కి. ౨౦౯. (పలనంచు అది భావము.)

౨. అదరియు, దద్దరిల్లు.

., ద్వి. పాతాళలోయ బుష్పరింపగను, అతత
బ్యాభూన నుండున తెలుసు.

ద్వి. భార. విరా. ౩. ౫౩.

బుష్పి. వి. (౪. బుష్పి.) ప్రబులిచెట్టు.

Ep. in V. 100. చా.

బుష్పధాతువు. సం. వి. ఉ. పు. మనర్థగైరి
- కను, (రా. వి.)

బుష్పవాహనుడు. సం. వి. అ. పు. బుష్పము
నకు చిత్రాంగమందు బుష్పిణిమను, మఱి
పురరాజు.

బుష్పపు. సం. వి. (ఉ.) ౧. సింగశివర్ణము
గలది. ౨. తొగమునలన బుష్పతలగలవాడు.

౩. బలపువు, కల్పిమాడువాడు... వి. ఉ. పు. ౧. అగ్ని ౨. సింగశివర్ణము. ౩. కలయాణ
పుడు. ౪. శివుడు. ౫. విష్ణువు. ౬. వికాళ
మును నేకభేదము. ౭. సికాపరి. ౮. మంగి.

స. సింగశివర్ణము. - ప్రి. కలిగివు.

బుష్ప = బ్రహ్మ. వి. (సం. ప్రము. ౪. విజ్ఞ.)

ప్రాంతి, ప్రమ.

మ. .. మనునికరంబుల మారంబులరి గను
గొని కాలుపోద యనుబు మొదలు నెడుగ.

ప్రబంధ. ౧౮౬.

మ : బుష్పయిండు

బుష్పయిండు. స. ౩. (౪/బుష్ప) క్రమింపఁ

జేయు, మోసపుచ్చు

౪. .. నే డిదె చుటంబై బుష్పయింపెను
నన్నున్ ... (ప్రబంధ. ౬౩౦.)

బుష్పి. వి. (సం. భృమి.) భృమియు.

(యా. బుష్పియు.)

మ : బుష్పియు.

బుష్పియు. వి. (బుష్ప + పుష్ప.) భృమియు,

మ : బుష్పియు.

వీ. విరలేనైతావును మతనరై బుష్పియు మ : పైద
తేటి ముడుగలకాళ్ళ, పురు గన భృమిరంబు
పొలుచు ... (సాం. వి. తిర్మ. ౯౯.)

బుష్పి = బుష్పియు. వి. (సం. బ్రహ్మ. ౪. బుష్ప.)

౧. పిరబుగియుడు, బ్రహ్మ పేరుడు.

౪. కమ్మలకమ్మ గన్నులు, తొమ్మిది గుణము
బుష్ప మెచ్చి, బొమ్మరి కంచు, బుష్ప
తనమియుగోపం, కమ్మన ప్రాసనబాంకం
చుకొనె తెల్లక. (ప్రబం. ౧౦౬.)

గీ. బమ్మకొండలోని అశోక చిహ్నము.

అచ్చ. రా. నుం. బి.సి.

౧. ప్రావీణ్యము. (మా. బమ్మరాజుగారి.)

3. సేవకు. (మా. బమ్మచారి.)

విష్ణు చిహ్నము = బ్రహ్మచర్యము.

గీ. బమ్మయ్య ప్యేర్ని యజ్ఞగణంబుమోడ, తెన
పది సంవత్సరాల తారీ గుడియం గట్టి

తెలిసిన ... (అచ్చ. రా. నుం. గవీశ.)

॥ : बभूवुः, बभूवुः, बभूवुः, बभूवुः
रा.रा.

బహుళం = బహు. ఓ. ($\sqrt{\text{బహు}}$)

క్రూరమృత్యుం.

క. ... రమ్మని యింటికి జాలాను, బమ్మడికి
జాబింటికి తెద్దపరుగున వచ్చుక.

Вс. 8. 33.

అవ్యుక్తం. ని. (✓ అవ్యు.) ప్రాచీనమంధమ.

అ. అనుచు 'జేడో' వివచనమంతకుండు గద్యం,
సగ్గి చల్లనయ్యె నాతఁ దంతఁ గదఁకఁ
ప్రాచీనమొకమధురంబు గౌరవగదఁ గడిచి
మీఁల బయ్యకలు రీతి.

అచ్చ. రా. ము. గతి.

బమ్మ (మా)చారి. వి. (✓)బమ్మ. - పం.

(అన్నాచారీ.) అన్నాచారి, పట్టుచుండు.

గి. సా మ్యునిషం బోయి యోగిష్టు బమ్మచారి,
చేత నిర్మయం బు కెంచె ...

20. 8. 64.

క. ఆయన నిమ్మచా రెట్టారేను. ...

ಪುಟ. ೪. ೧೧.

క. ... కడుపుబాబ్బు, వదం గొంటిబండను
జాడను బమ్మచారి యన బమ్మచారికి
కృతురు ... (సాం. ని. మాన. ౭.)

అవస్థాన = అవస్థాన, వి. ప్రాంత.

1. (మౌనం, అమ్మ కన్నులు, అమ్మ రక్తం.)

క : బహువచనం, బహువచోత్త, బహువింశతి
బహువిధాః.

బహుశ్రవణం. అ. ౧౩. (బహుశ్రవణం) దిగ్భాష
చెందు.

ద్వీ. అమ్మహాధ్వని దిని యామంచవారు, అమ్మహ
పది లేచి పరిశీలించి చూడ.

ප්‍ර. ප්‍ර. ෧. ෧෧. ෧.

బమ్మెరవోవు. అ. క్రి. (బమ్మెర + వోవు.)
 దిగ్విజయం.

శ్రీ. మిమ్ముఁ గోఁతులు పట్టి పెరిచిన మీరఁ,
బన్నరజోవుచుఁ బరఁకెందివారు.

రం రా యు క్షి. పా. గళ. పం.

బువ్వరాకాసి. వి. (A/బువ్వ.) బ్రహ్మరాక్షసి.

డి. నిమ్మరాకానులభంగిరి తి. శ్రీశ్రీ పదమడు
మద్దుటివరి జామల. (రసీక. 3. ౧౭౪.)

బమ్మరించే = బమ్మరిల్లు. అ.గ్రి. (✓ బమ్మర.)
 గ. కాంతలము నొందు.

పి ... కయ్యనం చయ్య నాపిను చయ్య
 నిర్మలీక గని నిమ్మరించామి, పది పిళ్ళ
 గ్రహము .. (కార. అర ౫. ౧౫౩).

(‘అన్నదించోనీ’ ముద్రి.పా.)

నీ. పాదసూచివల్లన వడిఁ బట్ట నమకట్టి ను
కించి కానక బయ్యరించు.

ਭਾਰ. ਮਿਰਾ. ੨. ੩੦੦.

1. లోలోకి కన్ను చూలోకించు సేనాధిపతి
భావించి నెమ్మది బయ్యరించు.

ಕರ್ನಾಟಕ, 31. 07.2019

2. ప్రమించు, దిద్దిరచియును.

4. కనుకనే యిప్పటికే తెదేపలయొక్క నాణ్యత నిశాశ్రయమేనో, మనసుకొంత తెచ్చుకోని కాశునికొని జరిగి పడుతో, యిది యిప్పుడు రెండుచు ... (శ్రీకా. పే. 93)

బమ్మరిలు = బమ్మరించు. అ. (√బమ్మర.)
౧. దిగ్గువచెండు.

అ. అగ్నిరాచారీతి కంగారవర్ణము, బమ్మరిల్లి
శలఁబడిన .. (భార. అది. ౩. ౪౪.)

ఆ. అనుడు ఘనఁడు భోజఁడును నుది
ప్రసక్తుఁడు, బమ్మరిల్లి పడిడితొమ్మ నాదు,
కాన నుల్లు నన్నరావపు మారాకా, రావ
మెంత .. (ద్యా. ౨. ౫౧.)

౨. భ్రమించు, దిద్దిరఁచియగు.

౩. పన్నగంబుల శిల్ప భయము మిక్కిలముగాఁ
రాకాళిలోకంబు బమ్మరిల్లి.

దిక్. ౪. ౫౦.

బమ్మెర, వి. మోహపెట్టుట

(చూ. బమ్మెరకత్తె)

జఁ బమ్మెరకత్తె.

బమ్మెరకత్తె, వి. (బమ్మెరకత్తె) మోహ
పెట్టునది, భ్రమకరించునది.

ద్వి. తొమ్మల కంపట్టు తోఁతప్రామిండ్లు,
బమ్మెరకత్తెలు నమ్మచిహ్ంట్లు ... వన్నె
కత్తెలు వారవదిరలు నుడియె.

పండితా. తురా. ౩౪౩. పా.

బమ్మెర = బమ్మెర, వి. (సం. భ్రమఁ ప్రా. భమ.)
౧. ప్రాంతి.

౩. ... బిది బమ్మెర యన ప్రాంతి చెలఁగు.

అం. భా. ౧. ౧౦౩.

౨. మోసము, కంచు. (చూ. బమ్మెరగొల్పు.)

౪. బమ్మెరగొను, బమ్మెరగొల్పు, బమ్మెర
పోయ, బమ్మెరపోవు.

బమ్మెరగొను. అ. (౩. (బమ్మెరకత్తె + కొను)

బమ్మెరపోవు. (చూ. బమ్మెరగొల్పు)

బమ్మెరగొల్పు. ౪. (౩. (√బమ్మెరగొను.)
భ్రమపెట్టు, మోసపుచ్చు.

౪. ... నమ్మున లక్ష్మణుడు సేయక, బమ్మెర
గొల్పిన నటించు వారలు నల్పా.

పార్వ. ౪. ౧౩౩.

బమ్మెరపోక. వి. (√బమ్మెరపోవు.) బమ్మెర
పోవుట, భయముచే దిగ్గువచెండుట.

౪. ... బృహద్ధతిజనిత్యైకవిశ్వాసవీ, చిత్రో
బమ్మెరపోకతో నటన ... ఒకకాంతార
మృగంబు భిన్నభారటంకోదగ్ర మేరెందెకా.

శేం. పంచ. ౨. ౧౩౬.

బమ్మెరపోవు. అ. (౩. (బమ్మెరకత్తె + పోవు) ౧.
భయనిష్ఠయాదులచే మోసమగు.

క అఁదెడతల్లఁబ్రాంతకుఁ గా, నే బమ్మెరపోయి
తెంచునది. (హరి. భా. ౯. ౪౯.)

౪. పలునకె యిట్లు గొంతి విది బమ్మెరపోయితి
మింత తెట్టివం,లు లగునె మాటలు ...

భార. ఉద్యోగ. ౪. ౨౨.

౪. జలయవర్షుడ. . నొంచె బలబరరాతి
యోధులను బమ్మెరపోయి కలంగి పోయె
గదా. భాగ. ఉ. ౧౦. ౪౦౫.

జఁ బమ్మెరపోయ.

బయరేలు = బయరేకేలు. వి. బ. (క.
బయరే) వేరుగ్లు గర్భిణిమూనులు.

అ. చెలువ బయరకత్తెనక శిష్యుడేటి నన్న
నీగ్రుడునుఁ తెలువ తెంతక దలఁగు.

ద్యా. ౩. ౩౧.

గీ. ఇట్లు వర్తింప నాకదియింతి గర్భిణికియె
దిట్టునుల బయరకలయెగవయన, చేతిత్ర
గనవీయ ... (కుక. ౨. ౧౪౬)

బయరకాడు. వి. (√బయలు. వృత్తివర్గ
లోనము.) ౧. వ్యరాయల ప్రకటించుకాయలు
తెలివఁడు.

౩. ... బయరకాడు వీరకాఁ ననక తోలు
తెలివఁడు ... (హం. ౩. మాన. ౧౦)

1. పంచమక్షేత్రంలో బయోకాడు పట్టి మోటు, గమ్మ మనుకాదమును గ్రమ్మకరణికాంగ.

సార్వ. 3. 8౫.

2. మన సైన్ బొకసారి తనుచూసి బయోకాడు మునిఁ దిల్పి పాడించుకొనరాదు.

తం. రా. ౨. ౨౫.

౩. గాయకుడు, పాటపాడువాడు, రాగ మును తెలుసుకువాడు.

4. పరిశోధనలు కలుగ బయోకాడు తెలుగ పాల గాదిగా రని తెలుకటికదాని.

తం. రా. ౪. ౨౨3.

5. ఇంపుసొంపుల బాడునెలఁజేటిబయోకాడు లన వచ్చెమోటు నీలము లాసంగ.

అని ౨. ౪౦.

3. గానవిశ్లేషపాధ్యాయుడు.

తం. బయోకాడు లాసప్పపట్టి ప్రా. శోక మంగళి ప్రుంఱు నీమల కింపుగ బాడి రంగవల్.

(సై. ౩. ౧౪౬)

తం. అలరాని భాస్కరులుంగ గట్టిగా, కోయిల కంచుకు తిలకన బయోకాడు దన వచ్చు నెచ్చెలి.

(విజ. వి. ౧. ౧౧౯.)

(ఇట ఓపయ్యవ్యక్తము)

౪. జంత్రాత్రముల రెండిటియందును శేష్యుల వాడు

5. గానయం చుగను గాయకాధిప నెల్లు నీజె కాదనఁ దగు నైసీకుడు, బయోకాడు దనంగ మధ్యకారి నిలసిల్లు

అం భా. ౨. ౨౦౩

తెలుగంటి బయోకాడు = దేవనైసీకుడు, వారడు.

5. నిలుచుండి నీల చేతుల బూని తెలుగంటి బయోకాడు తేల్పొల్లుపదము బాచ.

మవల. ౧. ౧౨౫.

భూమినిబొమ్మబయోకాడు = కురగముల గాయకుడు, కుంబుకుడు.

5. మామిడిబొమ్మబయోకాడు మధురగా, రీతి రంగుల బాచ సంగీతపరణి.

(కీరం. మా. ౪. ౧౫౦.

(భూమినిబొమ్మ బయోకాడు)

బయోకాడు = బయోకాడు. వి. కాట్యునిశేషము.

5. ప్రభువంశ పాశ్చిమలో బయోకాడు మోటు, రమణ బంధానీశ్వరణి యాడు వాయ.(సంగీతా పర్య. ౪3౫. (కా. త్రిపురి.)

బయోకాడు. వి (బయోకాడు + కారము.)

గానము. (మా. బయోకాడు.)

తం. . కీర్తిరమోటులంగుం, గాత్రపున్నబంతి బయోకాడుకన్నడగళిపంతు, పాశ తతానతానలపంగ దిప్తుకాడు ...

వేదవచామిత.

తం. బయోకాడు.

బయోకాడు. విజ (బయోకాడు + ఇ.) సంగీ తము పాడువాడు

5. మంతు దన నొప్పునెలవింకనసంగకాడు, పొగనుబయోకారిజాను వాది దగ్గి.

మాంస. ౫. ౧౬౯. (విలాసవంతుడనిభావము.)

బయోకాడు. స 1 (√బయోకాడు) పట్టియాన కలిగించు

5. చూడఁ దగునిన్ను నొకటికె దొంటియట్లు, కల్లనూయి నెలవువాక్యముల నన్ను, నివ్వ డను బయోకాడు దిదిబయోకాడు, మటిల తడిపాఁతఁ గుత్తు గోయ టనగ

ప్రభా. ౫. ౧౨౪.

బయోకాడు = బైలు. వి. ఓ. (సం. బయో. ప్రా. బయో. క. బయో.) ౧. డూరు, మంది రము తెలువలనాని బయోకాడు, తెలువలి టులో.

1. ఆనందగోపాద్రిపరమేశ్వరవిగ్రహముగా
నెలపట్టి బయలు. (మహా. ౧. ౧౧.)
2. ... మందిరము ప్రసంగము మొక్కబయలు
విభజనభేదము క్రమమునుకొనుచున్నది.
- భార. కల్ప. ౧. ౪౧.
3. ... కాన, బయలు గొలుపునకు పడి
కొండ (మొ. ౨. ౪౨.)
4. కూనప్రదేశము, పట్టికొను, ఆవరణాది
కూనప్రదేశము.
5. ... నీవ యెప్పుడు మొలుగుచుండును, నీవు
గులు లేనిబయలు నీ, కలన కట్టికొనును
ధర్మతనము (భార. కల్ప. ౨. ౪౨.)
6. పండిత తల్లి బయలుగా మేనీ.
- ద్వ. హరిశ్చ. పూ. ౪౯. ౨. పం.
7. ఇంద్రకాలపురిదగ్గర నొక్కటైనను బయలు
పట్టణముగా బండ్లవస్తువు
- వి. ౪. ౧౧౩.
8. ఎల్లవారును జాడంగ నిట్టిబయలు, నెట్లు
పంగు మగు నని యింతి యెప్పు.
- భార. ఆది 3 ౪౨.
9. . తెలుగులగఁ జోరె నెందమామల
బయలు (అము. ౨. ౪౨.)
10. దినకరుఁ డాది కత్తుకఁ, గొవింద్రుడ
మను నొట్టిమతియే నారా, మునికరణిఁ
బడ నగ్గడు, పని వలనను నీక నీకు
బయలు గలక (భా. రా. ఆర. ౨ ౧౫.)
- (పైలెనున్నదా? నులభనా? యిభావము.)
3. ఆకాశము.
11. పడిడిగంధకలులు బయలు లంబునయు
పుష్కరావరణము పులికలము.
- భీమ. ౧. ౯౩.
12. తెలియక గిన్నియ ముద్దరా లలల నీకే
మంబు చింతించు నిర్మల దీనిక బయలు

- లొనుమాటులను మర్యాదలతో పట్టి ను
మృత్యులనుకొనెత్త ... తెగ్రహములచే
యగుతే ... (భా. ౧౦. పూ. ౨౦.)
13. తెచ్చిర నిప్పు దీబయలు చేయనూటలు
నయ్య వచ్చునీ (వి. ౨. ౧౫. ౨.)
14. అవకాశము, పండు.
15. అహిమనునలచేత నందికమలుల, బయలు
కరదగ్గరి నొప్పుకొనెను, బట్టిందికొని
నీల బయలు లిచ్చి పాము, నెట్లు భూమి
నెచ్చి నేలెంది.
- రం. రా. ౨. ౧౩౦. పా. ౨౨. పం.
16. భావద్రిష్టి లడక బయలు నీవు ముద, నీక
నేయునుండ ... (భా. రా. యు. ౨౩౦.)
17. విలు ౧. కూనము, పట్టిడి.
18. అమృతరాజు పనమట్టును బయలు లగుట
గలయం జాది. (భార. కల్ప. ౧. ౩౯౦.)
(ఇది నీవారచిత్రమి భావము.)
19. ... అత్తుడు మనమెరుగునీ నీకారినెదుర,
నలక పానీక బయలు లయ్యె నలని మునుము.
- భార. భీష్మ. ౨ ౮౨.
20. భక్తవత్సల విష్ణుఁ డుండే దరమె,
భక్తియొకము దక్క బయలుమాటులను.
- రం. రా. బాల ౧౩ పా. ౨౦. పం.
(బయలుమాటులు = మృత్యులాభములు.)
21. అ. బహిర్ముఖుడు, తెలువలివాడు, బహి
ర్ముఖము.
22. భావములను నెల్ల బయలు లెనవాడు, లేన
దేవుడు సర్వదేవతామయము.
- రం. రా. ౨. ౫౯. పా. ౨౦. పం.
23. .. ఆకడ వాయుడ, పండితుడును వినదు
నెవకలికిని బయలు. (అము. ౪. ౨౩౨)
24. ప్రకటము, నెలదియెను.
25. పాపపుత్రుల నొంటొక్కొక్క బయలుగా
గట్టు నేయ నీర కట్టిధరమును.
- భా. 3 ౧౦౯.

క. గా విది యత్త దీ భావం, కీచితక నీచది
తక నిది యనుచు బయల్, గావిది తగ్గ
విభాగభావంబులు మారలేరు పలుకంగ
వలయుక. కళా. 3. 20౯.

(1. విది. భావముగా.

గీ. బయలు సప్తయః బహుశ్చ వాచికోపయః
దశకు. ౩. ౧౫౩. (బయలు = సహక. అది
భావము.)

బ : బంగనబయలు బయకాడు, బయకారము,
బయలిదెంచు, బయలుకాచుర, బయలు
దేలు, బయలుద్రొక్కు, బయలు
పుచ్చు, బయలు పెంజయు, బయలువలుచు,
బయలు పెడలిచు, బయలుబోవు, బయ
లెక్కు, బయలేలు, బయల్పట్టు, బయ
లెడల

బయలుదామర. వి (బయలు = కాచుర.) నీటికి
తైటనుండు కాచుర, పెట్టెకాచుర.

ద్వి. సవనిలకరపుల వగడుజంపులును, బయలు
కాచురలఁ గీడ్చుచుపాదములు.

ద్వి. వాచిశ్చ. పూ. ౧౯౯. పం.

బయలు(లే)దేలు. అ. 13 ($\sqrt{\text{బయలు}}$) ౧.
గృహమలనుండి వెలువడు.

గీ. బయలుదేలివనుకుడు లోపలను సరియఁ,
గాని యన్యుల లే రెరి భవరపతికి.

దశా. ౨. ౫౧.

గీ. మునుఁ గడికొని మూలమూల దాగిన దిశా
ధివుల కిప్పుడు బయలేలుఁ గలిగె.

ఉ. రా. ౧. ౧౫౦.

౨. పుట్టు.

(వృత్త.) అకవి కాకాదున బయలుదేలికాడు.

బ య లు ద్రొక్కు = బ య లు ప డు.

($\sqrt{\text{బయలు}}$) ప్రకటనగు, వెల్లడియగు.

గీ. ప్రబలభావంతరప్రధిమఁగాతిన్యులు బయలు
ద్రొక్కుగఁ గలవరవృత్తములు. గీ.... కావ్య
లేఖిల్లు ... కళా. 3. ౨౧౫.

బయలుద(బ)డు = బయలుద్రొక్కు. అ. 13.
(బయలు + పడు.) ౧. ప్రకటనగు, వెల్లడి
యగు.

క. కలిమి భోగముల వచాఫల మని తేలి
పెంజి బయలుపడఁ తెల్లగ విచ్చితిది
భోగింపక . (భార. విరా. ౧. ౧౪౦.)

వ. వీర సఖలు వచ్చుచున్న వారు మంత్ర
రహస్యంబులు బయలుపడవలయు ...

వై. ప. ౨. ౯౮.

గీ. సేనఁ గ్రూలు చల్లరి వేడుక బుజులు
పడఁగ. నీలా. 3. ౫౨.

౨. గోచరించు.

(క.) కనఁబడు.

వ .. బాలపై, పలు పెడలగ బయల్పడియె
వలవచులులుఁ గత్తులుగ్గుమున.

భార. అది. ౪౪౩.

వ. . చల్లునీట మయిపూఁతె గరంగినఁ జన్ను
దోయిపై, సరువగఁ గాచుముద్రలు బయ
ల్పడవండఁగఁ గొప్ప భారణీ, వ్యరకరనిర్దిశ
త్ఫలితసాంక్షికసంజనమాజు క్రియతో.

విక్ర. ౫. ౫౫.

గీ. అట్టిరమణుండు దివియ సహార్యతనయ, విష్ణు
మణి స్తంభమున వరపెడలి బయలు, పడి
పెనంగుడు .... (పడు. ౩. ౯౮.)

(చ.) తెలియఁ, వర్ణితుండు.

ఉ. వారలు పూనినట్లు వనవాసము సున్నితము
వేది కృత్య రయఁగా బయల్పడనియట్లుగ
నుండెడువత్సరంబులును, కేరవచనతో
గడవ ... (భార. విరా. 3. ౧౦౩.)

వ. ... అని కవి పల్కంబోయె బయలుపడఁ
బిల్లి .... పం. సం. ౫. ౨౦౫.

3. నిర్గమించు, వెలువడు.

బయ్యారాగి = బై రాగి. వి. శృంగభక్తాగి.

(శ. ర.)

బయ్యారి = బై రి. వి. శ్రీభక్తమమ, ఒకశాత్రుగ.

(ఇది గర్వంకయ్యలు పెడచదివినదనబట్టి విజ్ఞానంబు లక్ష్మణం గలిగి తోడకను మించి యుండి సమమం బయి పెండ్లిపాఠిని తెల్కల గలిగియుండు.

వి. ని.)

బయ్యలు = బైలు. (శ. ర.)

బయ్యనా = బై నా. వి. నిజపాతకాయుక్త బంధనము. (శ. ర)

బయ్యసి = బై సి. వి (సం. భవిష్యమ్) గ. అమ గ్రహము, వయ.

ద్వి. మాలోటిభక్తలమనీయ నునీ, నీబయ్య నీయ కాక నిభలోపకార.

బయ్య త్త ౫ 3౧౦. పం.

౨. గౌరవము, గౌరవకవము.

ద్వి. బయ్యలైవమమక నీప్రలంబలపలమ, బయ్యసి పోవుట కొర పాపంబు కొరక.

ద్వి. శ. పా. ౨. 3౮. పం.

౩. తొడివి క్రమము గాని విడివి పక్కన దుంగ జాడిగి యాయముం బట్టి ప్రకృత జేయు. గీ. తేనీ యిటు లేకమృతబయ్యసి గొనియి, అవనిధుడు మార జొకొన్ని జాగిలములు. (చంద్రా. ౨ ౯౧.)

౩. మేర, మాద్దు. (మా. బయ్యిమాలు.)

౪. శోభ, సొంత. (మా. బయ్యిమాలు.)

౫. భాగ్యము. (శ. ర)

౬ : బయ్యిమాలించు, బయ్యిమాలు.

బయ్యిమాలించు. ప. శ్రీ. (√బయ్యిమాలు.)

గౌరవము పెండు.

(శక్యమక.) ౬. .. పోటివిటుల. గీ. బయ్యి మాలించు దనమిచ్చు వయసువాడి, పడుపు ముద్దులు దలచెట్టి .. (పె. ౨. ౮౪.)

బయ్యిమాలి. అ. శ్రీ. (√బయ్యి.) గ.

మర్యాదకప్పు.

౪. తగవులు విల్లు బాల్కుడివలనను బక్కట నీవు మ్రచ్చువై, మగువలమోత్రకుం బయ్యి మాలిన నేటికెట్లెప్పిండుము ...

వరమ. ౪. ౧౧౦.

౬. మేరమాలు, మాద్దుమాలు.

గీ. బాళి గడుం దూలి అవరాలిని విరాళి, బయలుపతి మాలి తమి సొలి బయ్యిమాలి.

శకం. ౨. ౯౬

౩. శోభకంఠం, సొంతరెడు.

గీ. ద్రియము గలిగిన నంగింపవలదు, మంద దీనన రేపాడి తామకాది, బైసిమాలిన పరమవిశ్వాస్యురాలు, విభవ వానియానీయును విషవంబు (శా. ౨. ౮౫.)

బయ్యనుక = బైనుక. (శ. ర.) (మా. బైనుక.)

బయ్యులలు = బయ్యలలు. వి. బ. మేల్లు, కావ్యవము.

నీ. . మేల్లు వాగ బయ్యుంకలం యడగను దాహ్యకాఖ్యలు చెలంగ.

అం. భా. ౨. ౧౦౯.

బయ్యుడు. వి. అ. మండుడు. (శ. ర.)

బయ్యుకప్పుల్ల. వి. పక్షివిశేషము.

నీ. ... గుడిత బయ్యుకప్పుల్ల నీకున బెండు జిర్కకురక ... (మాంస. 3. ౧౨.)

బయ్యిన. వి. తైరవుడు ? (ఇది తిమ్మన, తిమ్మయనంటిది.)

బయ్యువబాళితేపం = మక్కలు, మగవములు బాలలైరవుని ద్రియవాహనములు.

౬. బయ్యువబాళితేపం లోకపట్టనం బట్టినవారు పట్టవలే. (శక. ౪. 3౮.)

బరక. వి. అ. కలకలము. (శ. ర.)

బరకట. వి. అనంతము, పొట్ల. (ఇది తరకట కబ్బితావ్యాకరణముగానే కానవచ్చుచున్నది)

మ. ... అవ్యయవ్య కబ్బితావ్యాకరణము రాజిరి నది తలంచి యుండగానే అది కల్ల గాను కైలాట గాను తరకటబరకట గాను కల్పింపు గాను. (మం. మా. ౫. 3౮.)

క. తరకటబరకట కానే, తరుణి కామాట నిజం చార్కా. బారన్ (దళా. 3. ౨౮.)

బరకము. వి. ౧. కిరవిధమగు గోన, పెక్కు-గోనలు కలిసి కట్టిన కిరవిధమగు ఆస్తరణము.

మీ. ... గోన యం చవలగు గోనీ పరగం, దద్దిశేషాధిధ తగును బరక మన ...

అం. భా. ౨. ౨౨౨.

౨. మాచిబరపు. (క. రం. క్రా.)

బరగడ. వి. భాగ్యత్రాళి లోనగునాచిమోడ తోడు మట్టియడ్ర (క. రం, క్రా.)

బరగడము. వి. కృషివీచము (క. రం.)

బరగు. ఉపకాళి, చిన్నకొమ్మ, రెమ్మ.

మీ. బలగు గోల బరగు పెల యన మపకాళి చెలగు. (అం. భా. ౨. 38)

బరణి = బరిణై. (నం. భరణి. క బరణి త. పరిణి.) కాటుక మొదలగునవి యుంచు దద్ది, కరాటము.

మీ. భరణి నూలును దార్పు బరణి దద్ది.

అం. భా. ౨ ౧౨౨.

గీ. తోడచె బ్రాచీయపీఠాశ్రయగనరణి, బ్రాచ జనువునాచిమొలుబరణి తరణి.

పాచి ౪ ౪౯.

క. ఆడుటయే రసలింగము నిడు, తన మట్టువ ప్రేమసజ్జడంకేళబరణి, ని ని చిన యొక పసదు ... మనుచ ౧. 3౮.

మ : బరణియె.

బరణిమొక్క. వి. భరణిమొక్కము. (క. రం.)

బరణియె. వి. (√ బరణి) బరణివ్య, దద్ది మూత.

క. మడిగాలి ధూళి చాట్టును, పడిగా నంబం తిరుగవలయం బగుచున్, బుడమి యను బరణియె తిరిగెడువరణిం గ్రాత నట్టి గ్రీవమునందున్ వాల్చి. ౨ 3౪.

బరతము. వి. పక్షివీచము

మీ. బరతము తోలిల పక్షిరక తంగడుగారంక జక్కన చెరువుతోడి. (మాంస 3. ౧౨)

బరతువీట్ట. వి. పక్షివీచము (క. రం, చి. వి)

బరవట. వి. తృణవీచము. వి. తృణభాగ్యవీచము.

గీ. గురుకు లూదర్లు బరవటల్ గోల్లగొండు, లల్లిలియ్యంబు వెదురులియ్యంబు ...

కాళి 3. ౧౪౧.

బరవూ. వి. వడ్రంగి మున్నగువారు తోయ్యలు మొ|| వానిని జాలపనివారు రత్నములనుకలెజ్జముచేసెడుసాధనము. (క. ర, చి. వి)

బరవసము. వి. (పాం. భోసా = అధారము, ఆశ్రయము. క. బరవస = అధినివేశము.) ౧.

చైత్రము.

గీ. బరవ మెల్లియ నిరువనె బరవసంబు, గలిగి చావుము చావక తొలగరాదు.

భార. ఉద్యో. ౪. ౨౦3

చ. . తన్ను నది బోయగతెగి గిరిశం దెది ల్పినన్, బరివస మొప్పుగా గలిది పాకుప తాన్త్రముగొన్న క్రుగ్గి, కడుగు భవణ యుండు ... భాగ 3. ౬౧.

క. హరిత వియోగావల, కీలామాలాతాపశీలిత మృదయాం, దోళినహతశేలనయగు, బాలిక జోకనశీయ గదిమి బరవసమలరన్.

చంద్రా. ౪. ౧౫౨.

౨. అధినివేశము, కట్టుదల.

క. విరటుడు (నరనడుడు) దోడుగ, బిరవన
ముగ తెలివిది విడివిడి విడివిడి, గురు
పతియే మొదలయియున్న భరణి అక్క-
నగ మిడితగతులు గలవి.

భా. ఉత్పాద. ౧. ౧౫౧.

క. బిరవని కనువున కలరును, మనమున ముద
మొదల నగరమనులాపతిమారు, కనుకని
బిరవసములఁ గొనకొని సరభసగతుల నది
గురువృత్తు లెనఁగ

భా. రా. కాల. ౪౦౫.

3. ఉత్పాదము.

సీ. లెక్క లెక్కన లగుకొనిమూల బిర
వనం బొనరించి పలుమొదల.

అచ్చ. రా. య. ౯౩.

క. మావేసతోడ వివలాడు, బిరవసమున
రాకసముదభంగము నేక

భా. రా. కిష్కిం. ౪౧౪.

బుర్రాతము వి. ౧. తా నీముపలిసినదానిని మఱి
యొకరియొద్దనండి తీసికొమ్మని వచ్చినవారితో
చెప్పట, లిఖితపూర్వముగా అక్షయిచ్చట
సీ. మొయ్యాను కుగ్రాణమును తెప్ప వద్దగింప
అట బుర్రాతమున సరివి వ్రాయు.

మొ. ౬౫.

౨. బహుచరి, సారితోషికము

(వృత్త) ప్రతిసంవత్సరము నాకు దసరాబర్రా
తములైన పదిహేసాయి లగును.

బుర్రా. ౨. వి (హిం. బరాబరి = సమానము,
పాచ్చుతగ్గులు లేనిది) ౧ పాచ్చుతగ్గు.

సీ. మరుగుముదల బరాబరినయు కంఠశిఖలము
చేతుల మెడిగర లనంగ. (సారి ౨. 3౬.)

సీ. బిగ్గరీమూర్తల బరాబరలు నేయఁ, బల్లకి
యిక్కి సల్లకిపల్లకితోటి, పల్లకివాణి వాణి
ప్రపుల్లకి, గారవమ్మనఁ జేర కృంగార
వనము. రా. వి 3. ౪౩.

సీ. స్వస్తికమామై సమ్యఖంబున బరాబరి
గాఁగ సర్వమువర్తించు. (కా. ౨. ౪.)

సీ. పత్తి కొమ్మలు బరాబర లావర్చు.
అచ్చ. రా. నం. 3౫.

వి. ౧. పరభ్రాతము.

ఈ అతఁ డొకయంగనా గలయ నప్పటి
మందియు నేల రాకపోక, పతివలతోడ నే
మమయ నాగతిఁ బెట్టెద నంచు నీగుణ,
సతి మునుగన బరాబరిగఁ జయ్యగ
నూర్చుట బంతుయాత్రల, హృదయ గాఢ
నీడు చెక్కుల వహించును బాండుపలాండు
కాంతులక. గంధ. ౧౨౨.

౨ సరియైనది. (క. ౪)

౩: బరాబరిక.

బరాబరిక. వి. (√ బరాబరి) పాచ్చుతగ్గు.

సీ తనమ విండత్రుఁగిట్టుమున తెల్లముగఁ బట్టి
ప్రతిహతులను బరాబరిక చేసి

చంద్రా 3 ౪౨ (క. ౪, వి. వి హి.)

బరి. వి. (క. బి. ౧) అనావృత్తము, కవ
చాదులు లేనిది. (వి. వి.) (వృత్తియందుబిరి
శబ్దమున కంఠ్యవర్ణము లోపించుగా మిగిలిన
యోపము)

క. కిరిమునఁ గగ్గంబుల నెత్తు లొలుక బిరిమొరి
తోడఁ దూలక బాహ్యమృతంబును మొదలు
సాయక, పరంపరలు నదనిమోడఁ బులెం
తెలువ. (భార కర్ణ 3. 33౫.)

సీ కదిసి విచ్చిన్నపైకడంబ యొడిసియుఁ గడు
నేగ మదరంగఁ గడకు నూఁటి, బిరిమొరి
గరుమరి ముగవడిమై నెక్కి పదపద మ
సార పన్నె సోఁటి (పాల్కి ౧ ౧౦౬.)
న అడవును లేనిబరగొండ లన నెల్లడఁ
బొలుచుబరిమేమంగులును ..

(అచ్చ. భా. 3. ౧౫.)

౨. (క. బి.) కేవలము, పట్టిడి (మా. బి. ౧౫.)

బరి. వి. గ. పార్వతీ, ప్రకృతి, పార్వతీ
దేశము.

క. పర్వతీనాథ నరమన శిరమన, బరియే నడిచి
ధనమ మార్చిపొయిపడిచి.

నూరి. తూ. క. ౧౫౩.

గీ. జువరీకుడు నాటా నవ్యానంద్యగతుల, దివ
గురొం గర్ల మాత్రులు బయలు లెంటు, గట్టి
కనుపట్టె లెక్కలు గలమనోమ, హీధకలు
విధంబున నేకలయి. (నరమన. క. ౮౫౩.)

క. దురమన నెడ దొడ మెల, బరి శిరమ...
న. పం. ౧౧. ౩౩౦.

ఆ. గీత, రేఖ.

గీ. పగల బరి వ్రాసి యాగి దర్పణుల జలమన,
గోలపుచ్చుమ రారాత్రికోడవప్పి, యేరక
నిటు మంద నూరెడు నుడుగులగు, వాడు
గుండియగలవాడు గాఁ డి బగతి.

నూరి. తూ. క. ౫.

ద్వి. పర్వతీనాథ జాట్లు బయలెడ వ్రాసి, వర్ణించి
యాలవరక వడి వాడుకమ్మ.

రం. రా. ఆర. ౧౩౩. పా. ౨౧. పం.

క. స్మరమాంత్రికుడు నిలవం, గరానితోమలి
పన్నగము నిలుపుట దు, నర మని తలచక
వ్రాసిన, బయలును మీ యా సతోజపస్త్రాక్షి
వరుడ. (నరమన. ౩. ౧౧౩)

౩. నూర్లు, మేర, నియమము.

క. బి తప్పి తప్పవేరల బారలక ...

నిరం. ౩. ౩౩౩

గీ. పరియాక్షి. దల నిడి బరి యంత గడవని
లభల కియింతి లెలకమ్మ.

నీయూర. ౧. ౩౩౩

క. తోత్రము, విమలమ దోలసాధనము.

గీ. .. తోత్రము బరి యడగ, వారగోలమునంగ
సంధ్యమందు. (అం. భా. ౨. ౧౯౫)

౫. శేష్వమన, మట్టవాణులు. (నూ. బరికాయ.)

క. బరికాయ, బరికాయ, బరికాయ, బరికాయ.
బరికాయ.

బరి. వి. గ. దొంగ, తో. ౩౩౩.

(వి. వి. క. ౮. ౮౩.)

న. అపవిత్రబ్రహ్మేంద్ర మాత్రుని కవ్యాగంధ
పాలివ్యయ్య, మలనాణ్యురసంబు గొల్లగొడి.
యంతక ... (నమన. ౫. ౮౩.)

ఆ. క్రమమ.

గీ. చిహ్నవారము బరివారక బిమ్మవరక, తప్పి
పొయివార పొ తప్ప లెండు

నూరి. తూ. క. ౨౯౪.

బరికాయ/బి. వి. (౧/బరి.) ౧. ౩౩౩౩౩౩
గీ. ... తెలయే వరిద్రుమ నేడ యన విర
యంతన బరికాయ నా ...

అం. భా. ౩. ౧౪.

ఆ. బరికాయ, అలగురేని యాఁటె.

న. ... పవ్యరాగంత్రిగుప్పలు నివ్వలమను
గండలు బరికాయల నుట్టి కలవట్టు
గాలుపం బాలునడి తిరుగు భూతభృతల
వారికాయలతోలవాలయలును.

నూరి. తూ. క. ౩౩౩

బరికాయ. వి (౧/బరి.) తోత్రమతో శేషంగ
ప్రకృతిలను బోడుమనాడు. (నూ. బరికాయ.)
అవి. క. ౮.)

న. మది కంఠంపక మట్టినిక్రమనసోమ్య పంబనక
భూనిభుగ, గడ ప్రేతుంగ పతంగు పైబడి
భూగర్భంబునక బిట్ట వారమం దార్యం
బరికాయ నిర్మయతక శేరం జూచినం
నిట్టుమన్నవకులదామరీల దిక్కులికనాన
క్రావణుగ రావణుగ (నిర్మ. ౩ ౫౫)

బరికాయ. వి. (౧/బరి.) కొంటె, ను
పీనుడు.

1. ... బరికాయ కొంటె కాక దోచు
 ప్రవృత్తులు ... (అం. భా. 3. ౧౨.)
 తిరిగి. ని. ఈవ్వ, సన్నని నిడుచైన వివ్వ.
 2. చిగురాకుబరికెలు గగనమాతమునకు నలది
 యూహలు వియ్యట్టుమునకును.
 3. శకుం. 3. ౨౦౧.
 4. గజకుగలయెండినకాణిమట్ట. (శ. ర., క్రా.)
 విజ. చింతి. (శ. ర.)
 5. నిడువ పొడవున మిడిగ్రుడ్లు బడువుటాడలు,
 గుంకకూయలు గుఱుకేలుఁ గుండకడుపు,
 మిట్టపండ్లును పెంకయు లేటివంపుఁబలు
 నలును దురాచారలు బరికెలయఁ.
 మార్క. ౫. ౧౪౧.
 (బరికెలయఁ. చి. ని. పా.)
 6. ముడిచివ్వలను ముమ్మూలముఘ్నలుఁ
 బలకెండుకలును బరికెలలు
 7. తు. హరి. ౨. ౧౨౨.
 8. ... ఒక్కటిమని ననున నిడుకొని ... బరికె
 కలల కలకుఁగొండలు సునరెంచిన నవ్వు
 రమకాయలేకుండు. (వ్యా. ౧౧. ౨౬.)
 బరిగిమ్మ = బరికట్టె. ని. (బరి + గిమ్మ).
 అలుగులేనియొంటె.
 9. ద్వి. గొడ్డలి బరిగిమ్మ మాటికుండయును, దుడ్డు
 గోలయఁ బట్టి ...
 బస. త్రి. 3. ౧౧౨౧ వం.
 10. బరిగా(కా)యబోటు. ని. (బరిగాయ + బోటు)
 కావశ్రీచారిణిమను.
 11. గడ్డబోడి యొక్కకొమ్మ. బరిగాయ
 బోటు గీరగింజ బొంగరములు.
 12. మం. 3. ౧౪౬.
 13. బరిగి. విజ. ఏమియులేనిది, కూర్పును.
 (చూ. బరిగోల)

14. బరికట్టె, బరికాయ, బరికాయ, బరిగిమ్మ,
 బరిగాయబోటు, బరిగోల, బరిబోగి.
 15. బరిగిరాత్తు. ని. (బరి + రాత్తు.) బిడుబిడు
 గుఱుమునకొచ్చెడిరాత్తు.
 16. ... బరిగరా తనఁ బల్కాణబంధ రహితమాణ
 సమాధిమాతాభివృద్ధి యలరుచుండు.
 అం. భా. ౨. ౨౦3.
 17. బరిగి. ని. భావ్యవిశేషము.
 18. బరిగి సజ్జయు ... (హంస ౪. ౧౨౨.)
 బరిగొ(కొ)ను. స. త్రి. (బరి + కొను.) వరి
 నేమియ, చుట్టుకొను.
 19. గిరికొను గ్రుమ్మ బరికొన గిరికొన ను
 పెంకయు నేమియ ననుటకు ...
 అం. భా. 3. ౧౧౩.
 20. కరముల మూఁపులొందుకొని కన్నెల్ల ...
 నను. 3. ౧౫౬.
 21. బరిగోల. ని. (బరి + కోల) ౧. తోట్రము,
 ఏనుగులను తొలుట్టై ప్రక్కలను బొడిచెడి
 యర్థవంత్రాకారమైన అలుగు గల పేలు
 దండము.
 22. బరిగోల అరిగంజుంజుంజు దగ్గరిమఁ బల్కా
 తుబరిగోలల నలచుట పేరు.
 భార. క్రి. ౨. ౫౮.
 23. బరిగోలచేత మదనో,ధురముం గనలించిపట్టు
 దూపుల కాళ్ళుమరల గనలించుచు ...
 భార. అర. ౧. ౨33.
 24. అప్పులునల కలకలు మచ్చి ... బొడ్డురక
 బరిగోలల, బొడ్డుంచిన భద్రగజము మాత్యూ
 న్మగతి. (తు. హరి. ౫. ౨౨౦.)
 25. కామయ.
 26. ... అయ్యుండు, గుని నునకాణిత్వవరి
 గోలవిధమున పల్కొం బల్కొంగె ...
 కాట్టి. 3. ౪౫.

మ. ... వెలకుమిలుకని బరిగోల తెలుగున...

వరాహ. 3. ౯౮

3. కాచికాపరాని చేతికట్టు.

సీ. శ్రీకృష్ణరమైత కాతానీ నయనకీల నీచపు
బరిగోల యుండ. (మార్క. ౧. ౨౫౯)

బరిచి(చీ). వి. (హిం. బర్చి) తొలై, గుంకము.

సీ. ... గజ బరిచి యాచి యంగం బరిగుం
గుంకము ... ఆం. భా. ౨. ౨౦౩.

ద్వి. పరకుపట్టినమల కాచుల కాచి, బరిచీల
నయనకాప్రముఖాయుధముల.

ద్వి. పా. ౨. భా. (౪ ర.)

బరిజోగి. వి. (√బరి.) - పట్టిజోగి - పాముల
కాచు.

క. గరుడుడు తోబుక తిరుగును, బురముల
కాచింతు దువరపాచులులబుక, బరిజోగులు
తెట్టెల నిడి, తరుణు లాఱుచుకొండ్రు
మలులు కలకలవారిక. (తె. భా. ౩. ౮౨)

బరిడె = బరిడె. వి. బరణి.

మ : బరిడెగవ్వ, బరిడెపురుగు

బరిడెగవ్వ. వి. (బరిడె + గవ్వ) భక్తులీచము

మ. ... సురజాలు బరిడెగవ్వలు ...

మాంస ౧. ౧౦౫

బరిడె(నె)పురుగు. వి. (బరిడె + పురుగు)

బొద్దిక. (౪ ర., క్రా. బంధపురుగు చి వి.)

బరిడె(నెయి) = బరణి. వి. కాటుక పెం

ఉండుకొను కరాటము, దర్చి. (చి. వి.)

సీ. మరున కర్చింప కానుచి నుకట్టినపచ్చబా
బరికెలకాగుం గాంచి. (ఆ. రా. ౨. ౧౪.)

మ. ... విక్రమచంద్రగంధి గంభవోడిబరిడెయను
బొక్కపుండరీకనయన యగురుభూదభూను
కరందంబును ... (వి. కవం. ౧. ౯౫)

సీ. నలుగురులుబొక్కని బొక్కనవరించు బర

తెత్తి కాటుకబరిడె పెడకు. (గుర. 3. ౩౮౦)

బరిడెగు. ఆ. (√బరి.) హస్తమాటు, విక్రం

ఖలమగు.

సీ. బరిడెగినది విడిచడైనది యుండగను వెలయు
చుండును విక్రంఖలనమాఖ్య.

ఆం. భా. 3. ౨౫.

(వ్యవ)వాడు బరిడెగి సంచరించునాడు.

బరిపోటు. వి. (√బరి.) మల్ల బంధనీచము,

ముప్పుదిరెండు విన్నాణములతో నాకటి.

మ. తుట్టును బరిపోటును కొండితటును

తలుపును (మల్లపు. 3. ౨౯)

సీ. రూణింపు బరిపోటు కొండితటును ... గీ.

ముప్పుదియురెండువిన్నాణములకు శేఖు,

ఆం. భా. ౨. ౨౦౯.

బరియు. ఆ. (తె. వ్యాసించు, పర్వ.

ఆ. చందనము గెలయ నభి బర్చి బూసిన,

బొలకె వడనలల పాలినె దెరలు, పుష్పి

బరియక గల్లు పూసినయద్దంబు, భంగిదోర

నిబవికాతె దలకె (మ. సం. ౯. ౨౫.)

బరిచిడుచు. స. (తె. (√బరి) మృగములను

బట్టుకొనుటకై పుడొల్పు), ఉసికొల్పు.

క ... భయం, కరములగు నేటకుక్కల, బరి

విడిచిన నవి వధించె బహుమృగతరులకా

హరికృ. ౨. ౨౦.

బరిచెంక. వి. పిచులకు, పక్కెచెట్టు

సీ. పాలచండులు పెచ్చుచండులు బరిచెంక

చండులుఁ జిటిముడిండు ...

కాక. 3. ౨౯.

సీ. ఇక్కడ గుడికూర్చుబిక్కున బరిగెట్టున్నది

కానినీ నుత్తరమునక, బరిడెడువపున బరి

చెంక పడచటి నెలపుక దొమ్మినిధలు

మోత, భవచుండు కాచినభవము తె

క్కున్నది ...

కావ్య. ౫. ౨౯౪. (చి. వి. చి. వి.)

బరిస = బడిత. వి పరిష్కము (ఇనుపకట్టుగుడియ అని శ ర)

నీ బరిస బడిత యన బరిష్క మొప్పు
అం భా ౨ ౨౧౩

బరీదు¹. వి గ ముచామృదీయులలో నొకతెగ
ఆ తెగవాడు

గీ ఛాదుమవారి మిఱుగిరిను నైదు భక్తను
మొగలో గిరిను పరామి లాది పాఠశాల
బలాయన మునర్చుపటిమగల్గు తురకదొర
అను మాకు హిందువుల భరమ

రంగా ౨ ౩౯

చ కదలక యుక్తులైందుని సవా యి బరిదు
నడంచు దుర్జయున్ కళా పీరి ౩౩

బరీదు². వి తూఁగము పరిపడుటకై చేసెడు
జాయి పడికట్టుజాయి

నీ చక్కలలోఁ దక్క-చకు నైచిన బరీదు లొక
నికి నరకుతో నొడివి నైచె బహు ౨౯౬

బరుక్కు. ప క్రి గోళ్లతోగీఱు గోఁకు

నీ బిడలెల్ల బరుకుకొనుచు
దళకు ౬ ౧౫౩

క ఖుర్రుటమునఁ గడు పొయ్యిన బరికి
కొనుచుఁ జక్క నిలుచుఁ బలుమఱు
నెదురన్ భార ఆర ౨ ౨౨

బరుష్టో. వి గజ్జ కింటి (శ ర చి ని)

బరులు. వి ౬ వస్త్రవిశేషము

నీ తెల్లలు ఏదెంచు పలిపాల బరులును పట్టు
జుట్టులు మంచిపరక తాలు భవా ౩ ౩౨

బరువడి. అష్ట ద్రు ముల

క మాకన్నియ కాకెందు వరుండగు బరువడి
రండని కాశ్యోక్తిమె వురల్పిరి వానిన్
భోజరా ౩ ౨౫౩

బరువు. వి (సం భరక) గి ఎరుకు వింపిననుచి
భోవగునది

నీ బరువు డింది కటారి పరుఁజింది నిల్పి యిం
చెందు వస్త్రదరని యెదురువారు.

అము. ౬ ౩౩

గీ పఠనమునకై నయని యమర్కం గ వల్లడు
పరిచరుల కానతిచ్చినఁ బుటకీర పాత్ర
సామగ్రి మొదలైన బరువులెల్ల

హంస ౧ ౧౦౪

౨ భారము తూఁగము

క ప్రంగల్ తెడలివకొమ్మల బరువున నడు
గిడఁగా లేవు బలిని యందలి దుష్టుల్
మనుచు క ౨౧

నీ అపద ప్రాప్తింప నవ్యాత్రిక గృహింను
భారంబు పైబడ్డ బరు తెఱుంగు
రామలిం క౨౨.

విణ ౧ ఆశక్యము

గీ నాకు నభయంబు దయసేయ నీకు బరుతె
నైష క ౧౦౦

౨ అధికము

క తూపెట్టుదు దొరముండఱ ననుఁ బట్టు
మని పఱవ నకఁడు బరుభగుర్తికిన్
శుక ౧ క౫౩.

౩ సహింపరానిది

క కన్నులకుఁ జూడ బరుతై యున్నది యెల
నాగ గర్భము భాగ ౧౦ పూ ౩౯
౪ బరువుపడు

బరువుపడు. ఆ క్రి (√బరువు) బరుతెక్కు-

నీ భారంబు భరియింప బరువుపడ్డదితో
మూఁపుమాఁపుననుండి మొక్కలమున అని
లంబుతోడును నంచెలంచెలుగట్టి యాకాళ
బిళి నందంద నడచ కాకి ౧ ౧౩౧

బరునడ్డనరము. వి (బరుగు + అడ్డనరము) ఒక
జాతి అడ్డనరము క్రి (అంబుత్త అని శ ర)

బరుసు. విణ (సం ఎరుష) గి విరునైనది
(చి ౨ శ ర)

ద్వి బరుసుమీసలు చెక్కుపైఁ బురిమియు.
నక ౩ ౧౪౬ పొ.

౨ గఱుకైనది

గీ బరకుంగరసానఁ దీడివపండిపోట్లు భూరి
భుజనీకములయందుఁ బొందుపఱచి
తేం పంచ ౨ ౧౯౩ (శరపా పరకు
కలసాన ముద్రి)

గీ పెలుచటివరాలు పెనుఁగొన్న మువ్వంగ
బరకువత్తుకఁ ద్రేవుపరులు వ్రేలి
చంద్ర 3 ౫౧

బర్కరము. సం వి అ తుం ౧ ప్రాంతపుఁ
బశువు ౨ మేఁక 3 పరిహాసము (శర)
బర్పటము. సం వి అ తుం రాజమాను
బొబ్బర ౧

బర్పటి. సం వి ఈ శ్రీ ౧ రాజమాను ౧
౨ శేక

బర్పర సం వి అ శ్రీ వాయింట్ ౧

బర్పరము సం వి అ తుం ౧ బారంగి ౧
౨ బొబ్బర ౧ 3 ఒకచేకము విణ గఱుకులు
గఱి

బర్పరుడు. సం విణ (అ అ అ) ౧ అవార్థ
జాతివాడు నీడుడు అధముడు ౨
జూధుడు మందుడు

బర్ము సం వి అ తుం న ౧ నెమిలిపురి
౨ అకు 3 ఎరికనము ఎరివారము ౪ గండి
వనము ౧ ౫ పచ్చాకు ౧ మూచిపత్రి ౧
(శర)

బర్మి. సం వి క తుం నెమిలి
బర్మాడము. సం వి అ న నెమిలిబట్టు
తెట్టు (శర)

బర్మణము. సం వి అ తుం ౧ నెమిలి ౨
దర్ప ౧ (శర)

బర్మణవాణము. సం వి అ తుం నెమిలియాలి ౧
గట్టెవరాణము

బర్మణవాహనుడు. సం వి అ తుం కుమార
స్వామి

బర్మి ద్వజు. సం వి అ శ్రీ దుగ్గ
బర్మి యూనుడు. సం వి అ తుం కుమార
స్వామి ఇట్టి బర్మివాహనుడు

బర్మిర్మణుడు. సం వి అ తుం ౧ అగ్ని
౨ శేక తలుపు

బర్మిశ్యమ్మ సం వి క తుం అగ్ని

బర్మిమ్మము. సం విణ (అ అ అ) యక్షయ
శృణుముచేతఁ జేయఁబడింది

బర్మిమ్మేశుడు సం వి అ తుం అగ్ని

బర్మిమ్మంతుడు. సం విణ (క మతి క
తుం ౧ యజంతువాడు ౨ కుశయుక్తుడు

బర్మిమ్మ సం విణ (అ అ అ) మిక్కిలి
పెద్దది వి అ ప కురువేరు క్రీశేరము ౧

బర్మిస్సు. సం వి క తుం న ౧ దర్ప ౨
దర్పలపటపు తుం ౧ అగ్ని ౨ దీప్తి
న జలము ౨ యక్షము 3 అకాశము

బలంటు. సం శ్రీ (త పుండు ౪ ఎరడు) ౧
పైగగాగోచు గోచు

గీ బలటికొదిపోయి కృతకర్మం బన్నుబనితె
భార ఉత్కృ 3 3౯౪

గీ ఒండొరు బలటి తెచ్చెలుట వనఁగ
కళా ౪ ౧౨౮

అ మూఁగవానియెటుట ముక్కు బలటరాని
చందమయ్య భోజరా ౬ 3౮౮

బలిద(భు). వి (త పురణి) ౧ తెట్టుపట్టుదాది
గఱుకుభాగము త్వగవయవము

గీ బలగు తెత్తియున్న ఎరుసంపుటాడగులు
కు సం ౬ ౬౯౪ (వ్రాంత ప్రతిపా)

ఉ బర తుంబరచర్మపట్టుములకున్ నరిచున్
బలకమేనులన్ ముంజలు గల్గె గొండలు
నముద్ధతి వచ్చి పురిందకుల్లభె

వి శకుం ౧ ౯౧

గీ త్వగవయవము దవర బలదవారగ
అం భా ౨ 3౩ (పెండు పెండుక)

౨ బొబ్బర తెట్టుపట్టు

1. మైత్రాచలమధ్యమ మధ్యగంబు మైంధవలన
 బంబు చిత్రమాలంబు బలబల

అప్పు ౨ ౪౩౧

విజ గణంబు

నీ పతిమంచుదలంబు బలబలంబు దబ్బరమిడి
 నీన గ్రంథంబు బల పం ౬ ౬౯౪
 ('బలబలంబు' ముద్రి)

ద్వి వస్తుమొగంబును వలంబుచేతులను వ్రద్ద
 చిహ్నంబొదలం బలబలప్రకృతంబును

పండితా దీక్ష ౪౧ య

ద్వి బోజమిగులును బంబంబు గొప్పయిగు
 బాటెడుమేనులు బలబలచిహ్నంబును

ద్వి హరిశ్చ య ౪౬౨ పం

బలబలంబు బి శుభ్రపుటయం దగు ద్వని కనుకర
 బంబు (వ్యవ) బానిని కలంబుబట్టి బలబల
 యాద్యను (౪౪)

బలీ = బలి. (వాద్య మేర) మా బలీవోపు

బ బలీవోపు

బలీవోపు. ఆ (బలీ + వోపు) హస్తమిహం
 క అంబుగోను గుర్తుచెప్పులు మెంబుల గం
 గిన్నులును గలగు మెచ్చులనలాకులుబోడ
 మందరత్నము బలీవోవంబు విడిచినట్టి
 బ్రహ్మకు శేత క్రిడా ౧౬౮

బట్టియ = బట్టి. వి ౧ మహిషము (చి ని)
 ౨ మహిష

బట్టి = బట్టియ. వి ఎనుము మహిష

దండకము మాడలం గోకలన్ రూకలన్
 గట్టెలన్ బట్టిలన్ మేడలం గోడలం
 బాది నీలా ౨ ౪౧

నీ పద్మిణీతో లక్ష్మణుచ చాచుమెట్టందికొన
 దాన యూర్జల గుత్తట్టి లము ౬ ౬౯

నీ ఎనుకెంట్టి యన బట్టి నాంగను దనరు
 మహిష లం బా ౨ ౨౬౪

బల. పం బి ఆ క్రిష్ణ ౧ ముక్తవలగము క్క
 ౨ (విశ్వామిత్రుండు రామలక్ష్మణుల కపట
 కించి) విద్యావిశేషము

బలంబె = బలిజీ. వి శూద్రకాశివిశేషము

క రాచకార్య బలంబెకార్య నిమిత్తమయన

బలంబెచారిలోని విరాళంపన్ను

ద కా ౪ ౧౩౭౫.

బలగ(ల్ల)ము. వి (౧౦ పరిగ్రహః క బళగ)

౧ పరిజనము నేపథ్య

క కలిమికి జొప్పుగు నీగియు బలిమికి జొడైన
 యట్టి బలగమునై భార విరా ౨ ౧౯౦

ద్వి పనలే సోమాదులబలగంబుపాలు తెనుక
 చట్టలు సకుశ్యదులపాలు

౬౪ శ్ర ౩ ౩౫ పం

నీ బలగా మై భరంభపద్మమహాపద్మమకరాది
 నిధులు నేమమునక గొలువ కాకి ౩ ౪౮

౨ బంధువర్గము

నీ యాదవులు కొలదితెట్టెలగరానిబలగంబు
 గలచారు హరి ఉ ౨ ౧౩౩

చ నాకుంగలయట్టి బలగము లెల్లకాసి
 క కా ౩ ౧౪౬

నీ వోడి బలగ మైనట్టి చుక్కల కలగత్రివం,
 జూప నేతెంచ నన కేగుచాక్క వొడిచ

మనుచ ౩ ౫౪.

నీ నిజమారల నైన నిండులెక్కు నైన విడు
 కురు లోభంబు విడువ లేక

శివయోగసారము ఉ ౨. ౩౫

౩ సైన్యము

క బలగముగల భూపాలుండు గలని మహి
 శ్వరులబుద్ధిని వ్రేల గనుచున్

భార కాం ౨ ౩౫౮

ఆ పాండుల దళిరంబు బలగంబు గల
 బాచు భార ఉద్వేగ ౪ ౨౬౬.

క సమూహము, పరంపర.

నీ ఆంకంకిత పట్టు హరిమూర్తి బలగమున
 కిది చాచెనవలెవుతోడ క కా ౩ ౧౩౦

ఉ లంచముల బట్టు పంచలబలగముచే నడ
 లంగ కా. వి ౪ ౯౦.

రగడ లలితాచారిగవరి బలంగము లవంగ
ముల. రాకుల ౨ ౬
బలకరము. సం విణ (అ త అ) ౧ బలమును
చేయునది ౨ దృఢము బలవక్తరము
చ బలకరపుండ్రుల్ గలగు బుద్ధినియోగి
యటండ్రు తద్బటల్ రా వి ౨ ౩౧
వి శావలి రక్షణము (ఈ యర్థము తెలుగు
నందే)
గీ గాలితేజమెకంబుల క్రోలుపులుల కొదవ
నింగము బ్రాటం బ్రాగుడుమెకంబు లల
భరదవాజమునిరాజనిలయమునకు బలకరం
బున్న జోనులవగిడి తొలిచి
రామా ౫ ౫౧
గీ వరుస కింద ఊటంచు వంతులేర్పడియున్న
బలకరంబులవారి యల లముల
గుణల ౨ ౧౦౯
బలకాయించు. సం ఆ క్రి (బలము + ఇంచు
నందిని వర్ణాగమాదులు) అతిశయించు (శ ర
వి ని క్రా)
బలకొట్టు. ఆ క్రి త అని శ్రుతిపట్టు (శ ర)
బలకొను. మి ఆ క్రి (బలము + కొను) అతిశ
యించు
గీ నీయందు బుద్ధి వాక్యార్థములను
క అలవడజేయుచు నందఱు బలకొని
అలవున నేమిందును గృతార్థులు నగుచున్
భాగ ౧౦ ఉ ౧౨౦౩
క కలంపంబకున్నదు లధికులు బలకొని మఱి
వానికంటె కొదవద్యమునన్ గల మనుజు
లబలుకములు భాగ ౩ ౯౬౩
బలజ. సం వి త క్రి ౧ వరయోష ౨
యూధిక తడవిమెల్ల కీ
బలజము. సం విణ (అ త అ) బలమునకు
గలిగినది వి ఆ న గ పట్టపువాకిలి పుర
ద్వారము ద్వారము ౨ కేత్రము పాలము
కి, సుస్థము ర యుద్ధము

బలద. సం వి త క్రి అశ్వగంధ పెన్నెరు కీ
బలదము. సం వి ఆ పుం గ ప్పెన్దు ౨ పాక్షిక
కర్మమునకు అంగముగ వచ్చి ధేను ౩ తీవ
కము వేగింపెట్టు
బలదేవ. సం వి త క్రి త్రాయమాణ కలు
గానుగు కీ
బలదేవుడు. సం వి ఆ పుం గ బలరాముడు
౨ వాయువు
బలద్విట్టు. సం వి వ పుం ఇంద్రుడు
బలపడు. మి ఆ క్రి (బలము + పడు) దృఢపడు
బలముకలదగ (అధికముగ శ ర య లల
పఱుచు) (వ్యవ) నీ సామ్యముచే అతనివ్యవ
హారము బలపడినది
బలప(ల్ప)ము వి గ ౯౦౯ సాధన విశేషము
ద్వి బలంబు ప్రమరాలంబునక్రమియై యెరికి
లోపలిబూది యొగి మైల మందు
ద్వి వారిచ్చి ఉ ౨౨౩౫ సం
గీ తలగుం గన్నపుగిత్తి లంబు మొగ
మామందు తాలపుటాకు మైలగోచి
వేం నంద ౩ ౧౯౯
ఉ కత్తెర శాలికప్పడము కాలుకయు గ్నెల
గోల చీరయుం గుత్తల పుట్టినంబులను
గుక్కలకట్టును ఎండిల్చుముగ్గ
చెన్న ౩ ౨౯౪
౨ కదిని పలకపై గ్రాయు సాధనవిశేషము
పలకపుల్ల
గీ బడినీ యారదు పూరింది పలకమీద
బలపమున ప్రాణి తెలివాయు దొలగజైచి
ఉ వారి ౩ ౧౨౨
ద్వి పటుకరంబుగ ప్రాణి లలపంబు నంద
పండితా మహిమా ౧౯౯ పా
క అనివడ దనయచ్చి నిన్ను బొనరింపగడంగి
యోగి యొగనిడు లలపంబును లాశము
బొంకయు గ్రుక్కన నాశిని కిద్ది వాని
గుణములు చెప్పెగా ద్వా ౮ ౧౧౨

బలపాణియే(ర్వ) మి స క్రి (✓ బలపాణి)
దృఢపాణియే (వ్యవ) అతని యువపాదమును
నేను బలపాణియేదను

బలప్రసూపు సం వి డి శ్రీ శోహిణి (బల
రామునికల్లి) వసుదేవుని భార్య

ఓలభద్రము సం వి ఆ త్తం గ గవయ
మృగము ఆ లోభము లొద్దగు కి

బలభద్రుడు సం వి ఆ శ్రీ శ్రాయమాణ కలు
గాను గు కి

లభద్రుడు సం వి ఆ ఆ ఆ మిక్కిలి
బలముగలవాడు వి ఆ త్తం గ శేషాడు
అనంకుడు ఆ బలరాముడు

లభిత్త సం వి కి త్తం ఇంద్రుడు బలరాతి

లభిత్త సం వి ఆ (క) బలనంకుడు

బలము సం వి ఆ న గ బలిమి నర్తన

ఆ బలాత్కారిము కై నైవ్యము క ఘోరము
బలుపు గ రూము ఆ శుక్లము క రక్తము

౮ గంధరము ౯ దేవము ౧౦ ఎల్లము
చిగురు

బలముచేయు మి స క్రి అతిశయించేయు
అధికముగా జియు

నీ ౧ ౨ దేవకు చోళారపు నీలిచిట్టడంబుడంబు
చీకట్ల బలమునీయ సారంగి కి ౨౮

బలము కి వి (✓ బలయు) పెంపు అతిశయము

న ఇట్లు కలరాచకలయకల బలయకల సాలపు
కలలులు గొలుపు కలంపుల నబ్బలియుం
డునుం తెల్లయు నలరుచున్నం

యయా గ ౧౩౩

బలయు స క్రి (సం వత్ క బళు) పరివే
ష్టించు చుట్టుకొను అవరించు కప్పు

గీ లీల మూలతో నపురలేమనీండు బలనీ
యభినందము నేయ పొలిచెనిట్లు

భార కాం కి ౩౩౩

గీ అమరముఖు కరమృత తోడమ్మ బలనీ
కాలిని నడవ కితాది కభక్తుడు నడచె
తేల్చి కు సం ౮ కె

చి శోర్యులక్రిందు చేస్తేతంబుల దడ
తెట్టి భావముల పూంతు బయల్పడ వారి నిర్ణ
అక బలనీ ముందు కుల్యారసపాకము
శీపులు గ్రోల్చె విన్నవినే హరి ఆ కి ౮

నీ నిలువెల్ల కెంద్రుక ల్పలనీ శేలయుఁ ద్రవ్య
కొని మనులొప్పొందినన్న నెన్ని

అచ్చు రా బాల కె

ఆ క్రి గ కడగు పూను

నీ శలశల మంచు నూత్రపతి సతీపతి బలనీ
ముందర బరాబరి యొనర్చు దకా కి ౧౪౪

న ఎ పెల్లం బలనీ ఎరేస్తేందీ కత్తుము

భార ఉద్యో కి ౩౦

ఆ కలియు కూడు

గీ మిత్రకాంతాల్మికాతాత్రికములు శ్రుతి
పితృద్విజకామినీనస్వరములు మృగవికా
లేక్షణాద క్తమృగమదములు బలనీ యందు
శుభ్రార్థభివము తెలుప వసు గ ౪౯

ద్వి కలమరి గెలవాడి కలయపుడక్తి బలనీ
మామకైడు పాణియుగ్మమును

ద్వి పరమ ఆ ౯౪ పా

క బలనంకుడగు బలమకలియగు పుష్టి
కలిదియగు

క సౌబలనీతియుఁ గన్గ భుజాబలమును గూడి
తనకు సామ్రాజ్యంబిం గా బలనీ తెలయు
వాఁడై యాతే బాణాడు మనంబునం దే
ప్రాద్భక్ భార కర్ణ గి ౨౨౨

గీ పసిమి నిరహించెఁ దిండియో బలనీ

వసు గి ౧౩౪ (ఎదుగు అని భావము)

బ బలయిన ఎలనీకొను

బలరాముడు, సం వి ఆ త్తం కృష్ణుని అన్న
(వసుదేవుని) శోహిణియందుఁ బుట్టినవాడు)

బలవంతము. సం వి అ (క వత్ క) ౧ ఆక
క్యము, అపార్థము

ఆ మంత్రి యొక్క ముహూర్తము ప్రమాత్రముచింతించి
యన్వేషింపు మైవయూర్పు నిగడ నెంతవంత
నీని కిది మహాబలవంత, తేమి నేయవచ్చు
నిండువదన కివరాత్రి ౨ 3౧

౨ ప్రబలము

క పతిస్నేహము కామినలకు బలవంతము
పెటనెయ్యములు నేయుఁ దత్సద్భవములే
భార అది ౬ ౧౯౦

నీ ఇచ్చట నైశ్వర్య మిట్లు ప్రాపించితి మింత
తోఁబగ బలవంతమయ్యి హరి త్ ౨ ౯౩

3 బలాత్కారము

క. ఎలవంతము జానమునకుఁ బలవంబడి
మగుడ నగునె భార సభా ౨ ౧౩౨
(కర పా లవద్వ్యతార్థముగా ముద్రి పా)

ర బలుపు గలది క్షులము ౫ దట్టమైనది
(చీకటి మొల) ౬ తేలిన నైవది అతి
యించినది ౩ నేన గలది

బలవర్తిని. సం వి ఈ శ్రీ తీవక ము ౬ ఎధి

బలవిన్యాసము. సం వి ఆ పుం నేన నుపన్నుట
ప్రార్థనము

బలవ్యసనము. సం వి ఆ న నైవ్యయొక్క
అపజయము

బలసికొను. స శ్రీ (లము + కొను స్వార్థమున)
పరిశేష్టించు చుట్టుకొను

న కొమ్మకొమ్మకుఁ తెక్కండ్రుగా నుక్కు
మిగిలి తెక్కకు నెక్కుడగుదు విక్రమా
టోపంబునఁ గోట బలసికొనుటయు
కళా ౨ ౩౩

ఆ శ్రీ అతియిందు, పెంపొందు

న బలసికొను కొలాహలము లిమ్ముగి ఎండ
దుల నెడ గలుగ్ మునుద ౫ ౩౧

బలనూదనుడు. సం వి. ఆ పుం ఇంద్రుడు

బలస్థితి. సం వి ఇ శ్రీ కిరము, పాశము
దండువిడియుట

బలా = బలం. అత్య ౧ అత్యంతము (నీని
యాప్రేడితరూపము లాలలా)

క అటలు ప్రణమిల్లి దివిష క్కుటిలాంక
రావతపనీకొమరుఁ గని బలా జటలా విరికి
చాలిమిఁ జిటిలిది యే నెప్పుడొక్కనీగ
నేయుంతున్ కతు ౧ ౧౩౩

గీ చుటచుటను జూచి దొర నిన్నుఁ జూచు
వాడు నింతలోననె నీవు న న్నడుగు
వాడ వా ఎలా పొట్టకొవ్వగా
కువల ౪ ౬౬

౨ ప్రళంపారాధము

ఈ ప్రేమము వన్నె చెట్టి వలంబగ నాయనే
రాంధ్రు గల్గ మ మోములఁ జూచునే
యింకను ముచ్చటగా ననిరే బలాఽలా
యేమిటిమాట నామన సాకింత యెఱుంగ
రుగా ప్రజాంగనల్ దళా - 3౩౩
ఎంచరామరము లా లాలిలోడి పాల ఒట్టి
లిట్లు మట్టి నిన్ వానావాలిన్ వాలావాల
భయోమధుర్యుఁడీశ్వరసి న్న నుచి ౪ ౯౨

బలాంగకము. సం వి ఆ అం వసంతకాలము

బలాంచిత. సం వి ఆ శ్రీ బలరాముని పీఠ

బలాక. సం వి ఆ శ్రీ కొక్కర విసంకరిక

బలాకి. సం వి ఆ శ్రీ చిన్నకాళికొప్పరి

బలాటము. సం వి ఆ పుం ముగ్ధము పెన

బలాత్కరించు. సం వి శ్రీ బలాత్కారము

నేయు (క ర)

బలాత్కారము. సం వి ఆ పుం ౧ మిక్కిలి

నిర్బంధించుట బలవంతపెట్టుట ౨ ౬౦

మిఠోఁ దీడించుట కాటియపెట్టుట

బలాత్కృతుడు. సం వి అ (ఆ ఆ) నిర్బం
పెట్టుబడినవాడు బలవంతపెట్టుబడినవాడు
బలాత్మిక. సం వి. ఆ శ్రీ హస్తీ శుండి

బలాదూరు. వి (హిం బలాదూర్) దిగదుడుపు
 చ తమిళంబిలంబుతోఁగంటు బలాదూరని
 యెంచక ఎలాదూ రినిన నీ నడుమంక్రపు
 దొరలనము నీబంటునెలకనము హాస్యరసం
 బున కాన్నదంబయ్యె ప్రబంధ కిం
 విణ అపాయకరము చేటు తెచ్చునది
 బలాధ్యక్షుఁడు. సం వి అ త్తం గ దశ
 వాయ పీవాధిపతి అ యుద్ధమంక్రి
 బలానుజుఁడు సం వి అ త్తం కృష్ణుఁడు
 బలాబలాధికరణము. సం వి అ క (మీమాంస)
 అకాంక్ష అపాకాంక్ష అనెడి బలాబలములను
 నిశ్చయించు వ్యాయవిశేషము
 బలాభ్రము. సం వి అ త్తం మేఘాకారముగాఁ
 బన్నిననీన
 బలామోటు. సం వి అ శ్రీ వాగదమని కి
 బలాయము. సం వి అ త్తం వరుణవృక్షము
 ఉలిమిరిపెలు
 బలార(రా) అవ్య అభ్యుద్యోగము
 మ అయ్యంబుజానన పేరము ఎలార జాణ
 వపు దన్నా యింత తెంపొంద మిండిన
 వాఁడే మగవాఁడు నీతలము ఎండె వ్విండె
 సౌఖ్యస్థితుల్ శుక క ౧౩
 కా నేడు నిష్ఠితిన్ చాలికఁగొందుఁడ్రోచ
 నుచితంబే కంఠగర్వంబు దు స్థితుల్
 యాదవవీరసింహములతో నేనా ఎలారా
 బలారాతి ప్రోద్బుధు డింతసేన నిది తీరా
 వీరరాజ్యోధికిన్ విజ వి ౩ ౧౬౨
 బలారాతి. సం వి ఇ త్తం ఇంద్రుఁడు
 బలారే = బలారే. అవ్య గ ప్రకంపార్థకము
 చ రమా సతికి బలారే పుట్టినిలుచందము
 తెల్పుఁ బరింద్ర మెన్నఁగన్
 క కం ౩ ౨౦౧
 గ బలార నేరము వాఁగ నలయమండుఁ
 ప్రకంపార్థములంగ లం భా ౩ ౬౬
 అ అభ్యుద్యోగము.

ఉ ఎవఁడ్రోసివక్ విడువ నీవఁగలాడి బలారే
 యుక్తమా కళాం ౩ ౩౫
 బలావలీపము. సం వి అ త్తం బలిమివలని
 గర్వము
 బలాశై(న)ము. సం వి అ త్తం గ క్షయశోగము
 అ కృ.ము ౩ అవారము లోపలి పోతుండు
 నట్లు అద్దనించు గొంతునందలి యొకవాఁపు
 బలాహాశము. సం వి అ త్తం గ మేఘము
 అ ఒకఁబోలొక్కర ౩ ఒకానొకపర్వతము
 క ఒకానొక ప్రళయమేఘము ౫ విష్ణువు
 రథముయొక్క గుఱ్ఱములలో నొకటి ౬ సర్ప
 విశేషము
 బలి. సం. వి ఇ త్తం గ ఉపహారము. (పూజార్థ
 మైన కానుక, విధివిహితమైన కానుక) అ
 భూతయజ్ఞ ము (ఇది గృహస్థుని పంచమహా
 యజ్ఞ ములలో నొకటి ౩ పూజ క భోజనము
 చేయుఁగా మిగిలిన యన్నాద్యంశములు ౫
 దేవతకుఁ బశువుగా నర్పించు జంతువు ౬
 కప్పము ౭ చామరదండము ౮ ఒక అగుర
 రాజు (ఇతఁడు స్రవ్యుఁడని కొడుకు కొడుకు
 ఇతని న మటకై విష్ణువు వామనావతార
 మెత్తెను ఇతఁడు ఏడుగురు చిరంజీవులలో
 నొకఁడు) వి ఇ శ్రీ గ కడుపుమీఁది
 ముడుత అ ముదిమిచేత చర్యమునందు గలుగు
 ముడుత ౩ గృహచార్యుడేదము చూయ క
 గుహ్యోన్మీయంబు మొలకవలనండు మాంస
 పిండిము విణ (క నీ క) గ బలముగలది
 అ బలుపుగలది వి క త్తం గ ఎత్త అ
 పది ౩ లొట్టియ క దున్న పోకు ౫
 యోధ నోడు ౬ కుందము మొల్లి కి
 కళము ౮ బలరాముఁడు ౯ మానము కి
 బలికరుఁడు సం విణ (అ అ అ) గ కప్పము
 గట్టువాఁడు అ యజ్ఞములు చేయువాఁడు
 బలిశ్(శై) = బలంశై. వి కూడ్రజాతినిశము,
 అ కళాశి సంబంధించినవాఁడు

నీ బలిశిలవిక్రమము పశ్చిమాపరిపాటు గొల్ల
విక్రమ విచ్చగుంజిపాటు రామలిం ౨౩
బలిజెవాడు, కూడ్రుడు
క నెన్నదల నలుమలుగల బలిజెవాడు ముట
రులు ప్రబంధ ౩౦
నీ కాపుచాండ్రు నా నానకచాండ్రు నా
బలిజెవాండ్రవఁ జను కూడ్రునమాహ్వయ
ములు అం సం మాన ౨
బలితము, విణ (సం బలితః ప్రా బలిష్ఠో)
౧ బలితము విక్కిలి బలము గలది
నీ హిండింబుం డను బలితంపు రక్కసు
చెలియలను భార అది ౬ ౨౧౧
చ వరులుండు తైచెఁ బాళమున తైచిన పచ్చలి
తంపులగువుం గరమునఁ బట్టి దానవుండు
క్రమ్మతైచె ఉ హరి ౧ ౩౧
నీ బలిమికాడు కలంక బలియుండు బలిసిన
వాడు కలము లైదుండు బుపు బలితము
లాపరి యన బలవంతుండు దోరుమండు
అం భా ౨ ౧౧౯
౨ స్థూలము లాతైనది
నీ కృత్యకైత్యకాలివల్లిలు నిటు లమరితిఁ గలకంఠి
లేఁగొను బలిత ముద్యో ఉ రా ౨ ౧౩౩
నీ బలితంపు సరిపెణలో శుక ౧ ౧౩౦
౩ అధికము పెద్దది
నీ బలితంపు చే ద్వాటు తొలఁకరియదను
క్రాశ్వాన్నీరు దాటుపుగమలయూడ
అచ్చ రా బాం ౬౩
చ కలికికరాటరాబపుడు కప్పరనీజెము తెల్ల
నవ్వుచున్ నలువడపంబు దానిః ఫణాధర
వల్లి దళాంకరంబునక బలితపురేలు మైవ
మువఁ చిన్ని నైష ౬ ౧౪౧
౪ సాండ్రము, దట్టము
౪ కులయతొలికెల్లుగూటాన బలితపురేల్ల
గులుఁజూలు పయ్యగరకఁ దగక
నీలా ౧ ౨౦

చ బలితంపుభిల్ విదుర్వుగా
దళా ౨ ౨౬
౫ గాఢము
నీ మత్స్యశ్రీశివవందనండును నొగలపై
ప్రందినట్లు మ్రొగ్గదిలఁ జాఁగి బలితంపు
మూర్ఖుఁడొక భార విరా ౪ ౧౩౩
౪ అనిలకాసారథియును గురు తనయుని రథ
నోదకుండు నతని నాతనినిం గొని యుల్లం
బుల బలితపు దునుకు సారఁగ ననిఁగి దొలఁగఁ
దొలికి రథములో భార కర్ణ ౧ ౧౧౦
బలిదానము, సం వి ఆ న దేవతకు బలినిచ్చుట
బలిధ్వంసి, సం వి కే పుం విష్ణువు
బలినందనుండు, సం వి ఆ పుం బాణాసురుండు
ఇట్లే బలిపుక్త్రుండు బలిసుతుండు మొ॥
బలిపుష్పము, సం వి ఆ పుం ౧ కా
౨ కమ్మలొంగ (క ర)
బలిపెట్టు, మి స త్రి బలియిచ్చు లిలియేయు
చ, జనుదగ్గిరుర్రాగచాదుర్గళం బలిపెట్టు
విధంబున పెట్టకేలకుఁ గేలికురారంబున
లేబుక కిరంబు గలుకున్సం జెగనఱిస
దళా ౬ రా
బలిపోదకి, సం వి ఈ శ్రీ ఉపోదకి దుం
బచ్చలి కీ
బలిప్రియము, సం వి ఆ పుం లోమ
లొడ్డుగు
బలిబంధనుండు, సం వి ఆ పుం విష్ణువు
బలిబడుట, వి మల్లుబంధవిశేషము ముప్పదిరెండు
విన్నాణములలో నొకటి
చ బలిబడుటయు పొండికేటును బ్రణంబును
ప్రబంధ ౩౦
బలిధుక్కు(జము), సం వి కే పుం కా
బలిమందిరము, సం వి ఆ న పాతాళము బలి
తైత్త్యండు కనించు నోటు

బలిమి(ల్లి) వి ($\sqrt{\text{బలియు}} - ౨౦$ బలమ్)

౧ బలము పుత్రుడ

ఉత్సాహ బలిమిఁ బులఁ గలిగి పాశుపతము
దొడుగఁజేటిక గ్గరిక ములఁక కాదు శక్తుగల్గు
గొనఁగ నేల కు సం ౨ ౧౯౪

నీ కలగుండువడఁ జెందుకరి నైవఁ జెవి పట్టి
బలిమిమైఁ దెక్కు నీ పాదమాన

మనుచ ౪ 3౪

నీ ఇతని బల్లివఁకానె యెంతయు భీతులై పృథ
రాక్ష్యవందనుల్ పృథి వలంకి

భారం అది ౬ ౨౦౨

చ కరముల బల్లివే మెఱయు కంజహితం
దను నేటి శెట్టితో మిథల ౪ ౧౧౫

౨ శౌర్యము ఎర్రాక్షమను

నీ ఎలిమి నీయని భూమివలయపతుల

భారం అది ౧ ౩

౩ నేలయ్యె నిట్లు వచ్చిరి తేలెమ్ము రణం
బులో బలిమి చూపుము

వారి ఉ ౬ ౨౦౨

నీ ఎరఁజుదగ్గనుల్ ఎలిమి గొనఁగ

పారి నీరి ౧ ౩

౩ బలాత్కారము

౪ కావధయమనన్ మోద్ర గడున్ వండురి
వారింల గఁ ఎలిమిం దత్సంభోగముఖమి

హితుఁ డయ్యెన్ భారం అది ౫ ౧౪౨

౪ విరటుఁడు ద్రువదుఁడు దోడుగ బరవసు
మున నెత్తి విడిచి బలిమి నడిగినన్

భారం ఉత్కృ ౧ ౨౫౧

౪ అతిశయము పెంపు
నీ చెప్ప నిఁగ నేల వారల చెలిమి బలిమి

మద ౪ ౬౩

౫ దౌదార్యము

నీ చుక్కిపెద్దల బల్లితో నిచ్చు
నీలా ౧ ౪౦

౫ బలిమికాదు బలిమికొను బలిమికొలు
బలిమిచెడు.

బలిమికోము. వి లెవ్వల పల్ల! మోయునపుడు
ఎలికాదుమెచ్చికోవడము

న లెవ్వల నీక్షుగా మోచి నిబ్బడుగు

మోరడి బలిమికోం బొడ్డిక బొట్టి

(ప్రబంధ ౬౦౫)

బలిమికాదు. విణ ($\sqrt{\text{బలిమి}}$) బలనంకుడు

నీ అమృతాదీప్రితయంబు బలంబునఁ బరల

శోడించిన బలిమికాదు భార సభా

౧ ౧౩౫ (వి వి పా బలిమికాదు

ముక్తిపా)

నీ బలిమికాదు కులద బలియుఁడు అన

బలనంకుడు దనరుతుండు

అం భా ౨ ౧౧౯

బలిమికోను ఆ ౩ ($\sqrt{\text{బలిమి}}$) బలాత్క

రించు (చూ బలిమికోలు)

బలిమికోలు వి ($\sqrt{\text{బలిమికోను}}$) బలాత్కారము

నీ ఎలిమికోలున నవ్వు దగు కొత్తిన మొగం

తెల్లఁ దా నైనది తెల్లఁదనము

వారి ఉ ౩ ౧౫౯

బలిమిచెడు. ఆ ౩ (బలిమి + చెడు) క్షిణించు

బలహీనమగు (చూ చెడు ౧౩)

అ వాఁడెఁ బొడలు జూర నైక్కావరుఁడు గఫ

ప్రముఖుడోషయుక్తి బలిమిచెడిన తెలి

మచూషభంబు బలమిచ్చుగతి

అమ ౪ ౨౩౦

బలి(ల్లి)ముఖము. సం వి ఆ పుం కలిముఖము

క్రొతి

బలియింఝే. సం ౩ ($\sqrt{\text{బలియు}} - ౪$ బలియింఝ)

౧ బలహీను దృఢముగాదేయు పుష్టికర్ణిండు

చ గొణియలకుందయాలుకుల గుంపు కృష్ణ

క్రియ చుక్కిపెద్దవొడ్డితోకాకుండు కోవ

బలియించిన లోగిలి ముట్టుపెండెముల్.

జేం పంక ౧ ౫౮౬

క కులపతి జగద్దానవకుమర బలియందలి ముగురు
 శక్తిపట్ని ప్రథమలో ఉ చాళి క ౧౯
 నీ సతతద్విజప్రతిపాదానియై బలియందు పట్టుల
 లియంది నీ ఎనంగ కలయు సాంగ
 రాజ్య మొకత్తుగ స్యాంగ రాజ్య మొక్క
 యొక్కగ వృషతి యాయుష్య పరత

అమ ౪ ౨౩౦

నీ అతిలియుడు పనియట్టి యాచారము లి
 యందునీ మేమ పట్టుగాను శక్తి ౪ ౨౯
 అ కృత్తిచేయు హెచ్చుచేయు

నీ పలుకే దులకు నా లియించి పాలి
 యించి లలిం గేరు ఎరల లంతి సరియే

నీ ౧ ౫౨

౩ బంధించు నిశ్చలముగ యు

చ ప్రపకళం ఖగ్గయోగి ఒహంధంగల భావన
 లిచ్చి మర్దనం తెన గ గ భాతు నేర్చి లి
 యి చి రి య నికాంత మంతయు స్వయ
 వ్రుగఁ జేయ మైవలది వాదిగ శక్తిధూష
 లెన్న చా ప్త పఖుల చేరి ఎల్కినను
 లెక్కచుఁ జూచియుఁ జూడఁ జెంతయున్
 యు ౩ ౧౦౬

౪ కూర్పు

నీ కలయునంతార లు కడియాల బలియించి
 దళ మైన క్రొవ్వుతోఁ దాల బోసి

చాలి ౨ ౧౨౧

బలియు అ క్రి (౧౦ బలమ) ౧ కలియ పెరుగు

లాభము

౨ అమరవరలతోఁజుకుఁ గమలజాంబం తెల్ల
 బలిఁ దిరస్కరించి బలియు వదుగు గోప
 గుతుల తోఁజుకు బాపవులఁబెనుఁబాము
 గళము దూఁటుగట్ట బలియకున్నె

భాగ ౧౦ పూ ౪౨౨

నీ తోవలోఁ రావలోఁ గుమురుగాఁగ బలి
 నీవ పెరుగు తోంపముక్రింద

దళా ౪ ౩౨

నీ వాగబలవాఁగి నిజుపేదనడుము బలిసి యల్ల
 వల్లన కలిసేమ వాక్రిమింపై

మనుచ ౩ ౧౨౧

౨ అతిశయించు అధికముగు

క బలరక్కసు లెత్తిన కత్తులతోఁ దివియలం
 బలియ దుందుభు లలియన్

రామా ౬ ౧౧౨

చ క్రాంతలిరకటారివీరు కు దనర్చు గ
 బోల డంతి గానిన్ బలియునె మేద
 గంధ రసభా వర కీత మవ్వలై ఖరలో
 అచలా ౨ ౩౨

౩ ఎలిదమగు దట్టవగు

క తొమరుమిగుల లియునుగంధము గల విరి
 పోన సురిపథింబునఁ దొరు గన్

ర భువ ౧ ౬౨ (రామాయణాచారము)

క అటామన్న మెగులు లియునుఁ జీటపాట
 మని పాటపాట చినుకులు బడి తొచ్చుట
 యాదిగా గ

కళా ౪ ౨౯

జ బలిమి లియించు బలవు లవుతొను

బలియుడు విణ (౧౦ బలియన్) ౧ బలవంతు కు

జేనాబలము గలవాడు (బ బలియురు)

చ తిలఁడు సారేంద్ర మైన బలియుడు
 హిడింబు కు భార అది ౬ ౧౯౪

మ బలియుండా సాబగుండు భావ భీకర
 ప్రాంత మై వచ్చి

భార విర ౨ ౨౨౧

క అమితోన్నతిఁ గనియె వృషప్రవద మను
 గుణప్రసన్న పవనుని వలనం గొమరుమిగుల
 బలియు సుగంధము గలవిరిపోన సురిపథి
 బువఁ దొరుగన్

ర భువ ౧ ౬౨ (భారతాచారము)

౨ కూరు కు

క బలియు రగు రాజులును గావ నిలకక తెర
 లంగ వీర నీపావున శక్తిలఁ దా బో
 దలంది కృపాదులు నిలిది

భార కర్మ ౩ ౨౩౦

క క్షత్రియులఁజొల్లియటకుఁ బాత్రము నేసి
తమ వాడుఁ బలియులకుఁ గంగాపుత్రుఁడను
పుట్టుమి గాక భారతీయ క 303
3 సమర్థుఁడు

చ తదయక మందుఁజెలవరత ప్రకటనామము నేలు
దామరం బొడిగిరి పట్టి ర చువు విధుం
గలించినవరిఁ జాపఁ బ్రాప్తుడుఁగున
నేగు భద్రకరిమాడ్చి గుభన్యుడు చొచ్చి
బిట్టుగా మడిచిపెట్టినట్టి బలియుల
హరిదాసులు నత్యపంపదక

తై భా క 033

బలివారు. మి న 13 20పు

క అలరు విలువని కొడుకపు బలివారఁడె
వాఁడె పట్టి బాసుఁ డుమమం గకమాత్ర
తై భవము నీ కల గానెంగాక

తై భా 2 033

క మీరి కొండకపాదు బలివారుఁడని నెల
వొనగఁ గింతలు రభసమునక

తై భా 0 40

2 రివి వి ఒకానొక పెట్టు

చ నేరేళ్ల మానేళ్లఁ గలుపుల ఒలుపులఁ గొడి
నెల నొడితల వందుగుల రిందుగుల

నీ శకుం 2 03

బలివము. సం విణ (అ అ అ) మిక్కిలి
ఒలము గలది వి అ పుం ఉష్మియు లొట్టియ

బలిష్ఠపు. సం విణ (ఉ) అనమానితుఁడు

బలిసద్దము. సం వి క పుం పాతాళము

బలివారణము. సం వి అ న భూతయజ్ఞము

బలికము. సం వి అ పుం చూరు

బలియము. సం విణ (న యనీ న) 0 ఎక్కువ

బలము గలది 2 మిక్కిలి ముఖ్యము 3 మిగుల

ఫలకారి

బలివర్దము. సం వి అ పుం ఎక్కు

బలు. విణ (క బలు వృత్తియందు ఎలుపు క్షమ
లోని వృత్తము లోని పఁగా మిగిలిన రూపము)
0 బలిష్ఠము బలముగలది లాపు (హల్లు పర
మగునల్పడు దీని యుత్సమునకు లోపము
వికల్పము)

చ అమృతీపతి పదివాళ్లం బనిది ఒలుమాను
గులను ఒలంబులను బవరంబునకు నెడల
నియోగించిన భార ధీష్ణు 0 0 2
మ బలకప్రంపుటనందొక పురపుఁ దిప్పరగట్టి
యుప్పొంగుగా లలగజ్జంబులనీరు
వగు 0 0 33

2 అధికము
చ టక్కిరి ఒలుతాపుతూచునయగారితనం
ఒది యుట్టి గట్టివన ఉ హరి క 33
గీ అడలి యుడివోని బలనీరు లిడెడుపట్టి గట్టు
దొరపట్టి నిలా 0 2
ఉ కాలుచేరిలో ప్రోత్సూల
లము 2 30

3 పెద్దది గొప్పది
క మండెడుబలువారకమున గుండియనగులంక
నేసి గుల్మిరి దీవిక హరి 2 33
చ మిడులిలపిండువోరెఁగడుమిక్కిలిగాఁ ఒలు
మాఁకిలూర్చి హరి ఉ 2 033
గీ రెడరి నేరని బలియుని వినియఁ బట్టు కతని
మైవడినే వచ్చి చాత్రఁజేర క్రమము పెనఁ
గడు బలమినుత్రాటఁ జేఁడు నొడ్డు
గాలంపుఁజేటాకా డువక గాఁడె
లము క 233

క బల్లీరముచే రాఘవ క 23
క దీర్ఘము పొడువునది
నీ ఎలకెడుకారావలలితాస్థిచయముగా సోలు
కొమ్ములు బలుఁలు గాఁగ వ సం క 333
౫ దీర్ఘము బాడినైవది
గీ అగచ్ఛంద్రభాణంబున యాదవేంద్రు నేసి
వోడన ఒలుతాపు లేదన నటనీ యతని
నేగంబు మాన్సి ఉ హరి 3 333

క నేను నా పోయిన కార్యము విన్నవించిన
విజయండు బలం మెగింతుతో దాని
ను క్షరంబు భుజం దొడంగిన వారిచి వారి
కోడరుం దిట్టనియె భార ఉద్యో ౨
౧౨౩ (కోపమాచకమని భావము)

క్రి విజ మిక్కిలి
కు విజయంబుంటిలోక గులుకు విన్నయె
గర్వినిచ్చురపుఁ జమ్మ ల్మర్మిటారెంపగా
దకా ౨ ౩౫౧

జ బలగుత్తి బలహక్తుమేమను
బలండు. పం వి ఆ త్తం ౧ బలరామండు
౨ ఇంద్రునిచేత హతుడైన యొకానొక
రాక్షసుడు

బలుగు. వి ఉపకాళి చిన్నకొమ్మ
నీ బలుగు గోల బరగు పెల యన నుపకాళి
తెలంగు ఆం భా ౨ ౩౩

బలుగుత్తి వి (√బలు) సన్ధివిశేషము
ద్వి పాలుపు గ్రాహక కప్పురపోగి త్రేంగ
బలుగుత్తి కమమేత్రం బడి మొత్త ముడిగ
విష్ణుమా ౪౩ ౮ (క ర)

బ భాన్ధవిశేషము
నీ గొచ్చికాయలు బలుగుత్తులు పాలమీదగదలు
క్రీరంగాలు కామదాన్లు హంస ౩ ౧౨౮
బలుగుంటిబొడ్డి. వి ఒకకాళి కూరాకు మొక్క
చ దు స్సరి బలుగుంటిబొడ్డి తెలి చర్మిడి
నాంస ౪ ౧౩౨

బలుడేవి. వి (బలు + డేవి) బల్లిమైనవైతన్యము
దృఢమైన జ్ఞానము
చ విని బలుడేవి పోయి మది విచారమై
భార మా ౩౧

బలుపారు. ఆ క్రి (√బలుపు) పెంపెనుగు
అతిశయించు
చ అనిలమతుండు పూనిక్కు బలుపారంగ
గొండక దీర్చుతేపు కొం దిన భూమంపదం
గొండక దీర్చుగ వింగక గడంగ మందునీ
భార శత్య ౧ ౫౪

బలుపు(బు). వి (√బలియు) ౧ వార్ధక్యము
అలము

నీ శక్తులకడ బుద్ధియు బలిపు గలగు వారల
తెలియి భార ఆ ౪ ౧౬౬
క అనిలమతుండు పూనిక్కు సమృద్ధులపాలుపు
బలుపు మహిఁ బంచమం బున నున్న తెలంగు
తెప్పిన భారా ఆం ౧ ౧౫౮
చ ఆనవిని యల్ల నవ్వును బలానుబాఁ దాతనిఁ
కాచి రేమేము నీ పనికి గడంగునో హరుడ.
బలుపు నంకిలి గ య గడ్డపాటునకు
దొడంగ నేనియుఁ గడుం బ్రియము

నారి ఉ ౮ ౮౪
నీ ఎదిరినకోడి ము న్నెననీ యారెలు పెడ తె
గాఁలు మరుది త్రేనీ త్రేనీ యది త్రేయ
మదికిన్ నడవి బలుపున బట్టి కబరించి
యందంగ కదిమి కదిమి దళవ ౮ ౩౩

౨ తృప్తి కీధరత్వము
క అలుపున పాలుపుక నేను కలంపుక
కొన్ననల నలుపుక దనుమధ్యమునం బె
పుక న్నె తెలుపుక తెవి పాలుపు న్నాంచి
గుసగుసల పోత్రుమఁ గాంతర
ఉ నారిపు ౨ ౯౨

రగడి ఎరగ మధుమధనులకు బలుపులును గెలు
పులును తెరిగి యువయువకులకుఁ బిలు
పులును పాలుపులును రావున ౨ ౬
౩ బడాయి దంబము

చ మత్స్యవాధు పనులఁ బట్టి యద్వారలతోఁ
తెడి పాటితి కర్ణ యిపు క య్యపు బలు
పాడె దిద్ది మన య్యమ నమ్మలు మప్ప
వట్టెనే భార కర్ణ ౨ ౨౫౨

క ఏపు విజృంభణము
చ అట్టియెడ నకులనందమం దెగు శతావధిండు
ఎహప్ర కారబాణంబుల వివిధ విక్రమ ప్రేది
నలుపు బలుపుక గమంగుని
భార భీష్మ ౨ ౪౦౫

౫ అతిశయము

చ దృతి బలు పొప్పు నిల్చి పరాదేవుడు తెలివని
నారసంబుఁ గ్రూరత మర మాడ నేయ నది
రక్తము సోఁకఁ యుచ్చి పోవుడున్

భార భీష్మ 3 3౮

గీ హరి యొకండ జగత్కర్త యభయధర్మ విశ్వ
సంసార భోక్త వివేకయోక్త తలఁపు బలు
పును గొలుపును తెలుపు వృత్తిం క గంకె
చ గెలుపు బలుపు లిగహొత్త

అచ్చి రా యు 3౭౪

విణ గ బలియము మిక్కిలి బలమగలది ఒలము
కలవాఁడు

నీ ఒలుపు శేనిక కొమ్ముల నలపైఁ ద్రోవఁ
దనిలిచి కట్టిన సవరములను

యయా ౧ ౧౧౯

నీ ఎఱబల్లమిడిగ్రద్దు పెన పెడతలచండ్లు పలు
చనిడోక్తులు బలుపుఒరులు ప్రబంధ ౧౩౩

౨ దృఢము

నీ బలపైన దుర్గము ల్పంచేంద్రియంబులు ఎరవిఁ
తైత్తియంబు ఎవ్వలము నీతి ౮౧

క తలఁపులు బలుపుగఁ దెట్టింది తెలుసు ఎరి
కింది తెనున్ భా ర యు ౧౮౩౦

౩ సాంద్రము దట్టము

గీ మరులకప్పున సెలదే ఎయిదులు తెరపి
మరులుగొలుపంగ మరుచేతియురులు దగ్గరి
కన్ను గానక మాఱుమంగండు మగఁడు
బలుపుఁ జీకటిఁ దప్పంగఁబడి వినువఁగ

విక్ర ౮ ౭౩

ఉ ముఱ్ఱు త్రోవకుం బలుపుగఁ గ్రమ్మి దు
మొగ్గినీ పాఠి నదిన్ మరగాడు
పెంపునన్ అచ్చ రా కిష్కిల ౭౦

ఉ మూత్ర మోజకుం బట్టుమఁ దెట్టియ
త్తిరులు బల్లగఁ తేయమఁ గట్ట రావడన్
మట్టును యోజనార్ధ కతమాత్రము గట్టిరి
వాఁడు వానగుల్ భా రా యు ౨౭౨

౪ సహాయము భాసు

మ బలదేవుండును సత్కళప్రభుఁడుఁ బ్రహ్మ
ముందడుమన్లోను గా బలు నై తో
నడువన్ హరి ఉ ౫ ౫

చ బలుపారు బలుపుమాపు బలు పెక్కు బలు
రక్కసి

ఒలుపు(బు)హొను. అ ౩ (ఒలుపు + హొను
స్వార్థమున) అతిశయించు

ద్వి తలఁచ విద్వఁడే వీడు దయ్యంబు గాక
లమాఱు నీటి బలుపుకో నెల

ద్వి పరమ 3 ౧౫౧ తా

చ పరిభవ చింత చిత్తమున బలుకొనం

భా రా యు ౭౩౦

బలుపుచూపు. అ ౩ (√ఒలుపు) ఒలియు
మూలత్వము నొందు

నీ కటికుచంబుల స్వీర్ణి గాంచిన నేఁ దైన
బలుపుయోపె నదేము యలఁచి నడుము

దకా ౩ ౧ ౧౪

ఒలు ఎక్కుం. అ ౩ (√ఒలుపు) అతిశయించు
మొందుకొన.

క తెలు పెక్కు దిశల తెన్నెల బలు పెక్కుఁ
కొరికలకు ఒందువు లయ్యెన్

రుక్మా ౪ ౧౩౨

బలురక్కసి. వి (బలుపు + రక్కసి శ ర)
ఒకజాతి ముండ్లమొక్క (బలరక్కి-స చి ని)

బలువి(బ్వి)డి. విణ (బలుపు + ఇడి స్వార్థమున)
బలాధ్యుడు కూరుడు

నీ బలవిడి యనఁగను బల్లికుం డెనఁగను దండి
వాఁ డన బలాధ్యుండు తెలఁగు

తం భా 3 ౧౧

వి గ కోర్కము పరాక్రమము
చ అజావిగోమహిమధర్మమన్ బలాధూష

ణంబులన్ బలవిడిఁ గప్పమల్ ధరణి
పాలరచే గొని భార యది ౫ 3౯

చ దొరకొని దివ్యకాలములు ద్రోబుడు
బల్విడి పైంద్ర మాదిగా వరము చేయ

భార ద్రో ౫ ౨౯౩

ఉ బాలకుఁ బట్టియే సురలు బల్విడి నాపయ
నెత్తిరింత యే నేవిధ మైతినే

కు సం ౧౦ ౫౧౪

క కరికాలవోడవరపతి వరంగం నిజలాంచున
ములు బలువిహినున ద్విరితటముల నేకుమహి
ధరతటముల నిలిపెం ఒక్కధరతుల్యుండై

కా ప మ ౫౮ ౧౧౪౬

అ ఉద్రోకము

క ఇదుమలఁ బదమూఁదేడ్డుం బడి కడుఁ
గోపించి వచ్చి బలువిడి నీక వ్యధిఁ దణియ
నుణికి వడి నీ పృథు భార విరా ౪ ౨౫౩

క వనబలము గడియం బలువిడి గనుగొని యర్జు
నుఁడు దొలుతఁ గవియంగఁ తే రుమునఁ
దాఁక వారి నెవ్వము

భార ద్రో ౧ ౧౩౮

౩ పక్షున

క వాయువు బువిడిఁ గుజములఁ ద్రోయు
తెఱంగున ఉ రా ౩ ౧౫ (బలువిడి
ముద్రిపా)

౪ విభము రీతి

గీ కనీసుసంగినమృత్యువు కరణి యంత కాల
రుద్రునికై వడి కాల దండధరుని బలువిడి
యలవడు దురములోన నిర్వ ౧ ౪

౫ నేగము

ద్వి బాల వాపోవుచు బలువిడి నేగి హరింగ
హరింగ హరింగ యనుచు

బసు పు ౩ ౪౩౧ పం

చ తోడులకును తేయి వీచి మను దోతె
నతండు రథము బల్విడిన్

భార భీష్మ ౨ ౨౫౦

చ అద్దమజరాదు లాఁగినాకం యి బల్విడి
మిఱి వచ్చి తాఁకిన నిట రాముఁడనఁ
దొరకన్ దధిరంబు మహాద్భుతంబుగన్

కా రా అర ౧ ౨౦౧

౬ లాతార్కరము

ఉ రంగదువారీర్తి యగు రక్కసు గంగవఁ
దెన్ జలంబుపై భంగ మొనర్చి వన్మజన
సాలఁడు బల్విడి వాఁచిన్నరా జార్జం
గము తెల్ల నిచ్చి నిర్వ ౧ ౪౧
దండకము పెనుంజల్వయై బల్విడిన్ జంగి
లిన్ మ్రుంగు పై తేయువాతన్ వడిం జొచ్చి

పార్తి ౩ ౩౮

క్రి విజ ద్రు ౧ క్షిప్తిముగా జెంటనే
మ బృలఁజ్వాలిక లాత్మ నిమిషాతశ్చక్రాంతి
సంరక్షి తై జలదుర్గ్గలి నిల్వ బల్విడిఁ దమ
స్సందోహమల్ వచ్చె నా

రాజ చ ౨ ౬౩

ఉ దేవర నన్నుఁ బంపు మవలీలఁ ద్రిలిప్తక
మాత్రమించి సురరాశిను బల్విడిఁ బట్టి
తెచ్చెదన్ ఉ రా ౪ ౨౬౫
కా వక్తి ముని యాగోవుం బ్రహ్మాంధం హం
కారం ఒప్పుటయట్లు చేయ క రులో కాంధో
జులన్ బల్విడిన్

వ యోనిప్రదేశంబున యవనులను శక్తిద్రు
దేశంబున శకులను అవతరించి

౩ రా బాల ౫౫౩

అ అత్యంతము మిక్కిలి

చ బలువిడిఁ బాపకర్మములపై మను మాండక
దుర్జనక్రియల్ వి పు ౧ ౯౫

గీ బువిడిఁ దెనులోయఁ బడిన క్రొవ్వెలతాల
చలులలో నిలుగిడఁ దలచు మెలచు

వసు ౨ ౨౧

౩ బలాత్కారముగా

ద్వి బలుమిడి వంటగఁబట్టి పూగొమ్మ వలచిన
క్షూలింగవంబు గావించి

రం రా ఉ ౩౧ పా ౨౫ ఎం

బ బలుమిడిగొను

బలుమిడిగొను ఆ శ్రీ (√ బలుమిడి) అతిశ
యంచ అధికమగు

తరువోఁ బలుమిడిగొని కాలుకాపాదకముల

కాల కన్గవ వే దివరవాగులొప్పు దల

ఎంచె కు ఎం ౫ ౫౮౮

బలువు(బువు) వి (ఎం బలమ క బలు) బలమ
శ శ్రీ

అతర బ దగు భిష్మని చేతి బలవు

క్రొలువంబు నెల బియుటయుం జూతు

రటురిండు భార ఉద్యో ౪ ౧౯౨

స్వి ఎరగినపెనుగాలి బలవున జిసి

బల అ ౮౫ పా ౫ ఎం

చ అలర బలవుముగ్గుకొడుకై తగు విశ్ర

వలుండు ర వలు నెల చగు కుంభకన్గని

విభిష్మ గా చినవారు మీటి బలవున

నెల్లెడలో గెల్పు యయా ౨ ౬౧

విణ ౧ ౬ ధికము మిక్కుటము గాధము

ఉ చలంబున బొందవకోటి శివుడుం జిలు

దలించియు బలవు పిసి శైరము నాకు

నింక నీ పిటికి వారిపిటికిని వెక్కనమయ్యెడు

కయ్యె మొప్పుగుం భార భిష్మ ౩ ౪౪౯

(బలవునీయు ఎంపొందించు అని భావము)

క ఎడమట నెలంబు నిండె బలవుగ మణి

యున్ యయా ౨ ౬౯

చ చిదియవు కొండపై బడి జీమ చిటుక్క

నినం గరంబులం ఒడములు దోడయుం

దలయు బలగుభూస్మి నడం తొలింత

యున్ గదలక నిల్చియొయ్యె నురు గింబడి

పోవగ నేర్ప లాగుమై నడకములోని కిట్టి

తెలఁ గున్నదియు నెంకన్యకొటికి

వారి ఉ ౫ ౨౦

చ అతఁడు ప్రదీప్తోపమఁబడె పటశ్రీ
నరంబు నై చినన్ పతి యరవంబు నై బడియు
బల్యగుమాచ్చ మునింగి

భార శల్య ౧ ౨౪౧

నీ ఎడలోన బలవంతరెంతబల్చె యున్ను
తెలుల కావంచెనఁ తెప్పించు

గంధ ౧ ౯౬

౨ దృఢము నడలనిది

క ప్రాకుల కావనియునంధులు బలవుగ

బంధించి ఎట్టి పైపై దివియన్

భా ౮ ౫౦ ౪౧౬

ద్వి ఎన్నిది వడనముల బలవుగా నాక్రింది

ఎల్లమనాధి తిలక్రిందుగా నాట్టి

ద్వి ఎరమ ౨ ౩౪ పా

నీ మహాగ్రామా మూతనిపాదకములంబు

బలవుగా గఱచితిగన నై భా ౫ ౧౦౩

బ బలమిడి

బలువుఁడు విణ బలవంతు డు బలియుఁడు

(చి ని శ ర క్రా)

అడవిలోఎలిర జ్వ మది యొల్ల మన రాడు

బలవు డు పైకొన్న బాధనీయు నీతి రాక

బలును వి ముండ్లుగల ఒకకాళిచిన్న చెట్టు (ఇది

న్ను కాలమున ఫలించును దీనిమండ్లు ఎచ్చగా

నుండును) కానమర్దము శ్రీ (గాంగేరుకము

అని శ ౪)

మ బలుగుల్ ఎండెను దొండముక్కచదియొక

ప్రాసంగ శేర శివ రా ౪ ౧౯

నీ తెలగఎండులు అల్లతెలగఎండులు మోవి

ఎండ్లు నంకెనఎండ్లు బలునుఎండ్లు

కాళ ౩ ౬౯

నీ బలును కార కనీవెంద యనఁ గాగు

మర్దము ఆం భా ౨ ౬౩

బలుమోక్షమోక్షము వి (√ బలు) ఏనుగు

(శ ర చి ని) ఇట్టి బలవంతులము

క పలుగొమ్మలమేక మనగా నిల గెమ్మడు
మేక మనంగ నేడు గనంగా బలవంశ
మేకము నా కియొప్పుకా

అం సం తిర్థ ౨

బల్యము ౧౦ విల (అ బ అ) బల
వంశుడు (చాచ)

బలే. అష్ట ద్రు ఇవార్థము

(క) ఉపమానాచకము (ఇది ప్రభువాదివిధి క్త్యం
తముల కనుప్రయుక్తంపై పాద్యకార్యము
నిచ్చును)

చ జలదముః కాయుక్రొచ్చెఱుగుచాచ్చుని
నాయకరత్న కూన్యపై యలకడు వారకల్లిరి
క్రియక్ వారికాంతుడు లేనిర క్రియం
బలే రవి బాకీ గానీలేడు ఎద్దిని వడిగం
జొంది వర్తిలేడు ఎత్తికరల్ వసుమతికురక
గాంచి దకాన్యక డిట్టువక్

రామ ౫ ౧౩౪

క మనియె బలిబలే కొనకళమడుకుల
పైపుణి పుణికి పుచ్చుకొనియె మరార్చి

బమ ౧ ౧౨౦

క ప్రామిపకులప్రాచీనుల నీమంలేపు కెంది
రంబుచేబలే వరణ శ్రీమంబు గతని ఎడ
ముల కామామణి యోర్త ఎయి డిపామ
దొడిగక్ పారి ౨ ౩

(చ) ఉక్తేపాచకము

చ అనిమిషపట్టణంబు పురహర్మ్యవృత్తాకలు
మువ్వమోరకతోఁ దనగృహంబు క్తిపై గల
కతామరసంబులక గవ్వక గ్రింద నుండును
నిలబట్టి చేపరివణ లో మొలయంగిఁ
దదీయలక్ష్మీకంకను మొగమెత్తి చూచు
తఱిఁ గన్నులు కేళి మాయగాబలేన్

అమ ౨ ౧౫

క వృషింహవృషసం క్రిందనుపట్టి ర్తిక
గడలి త్రొక్కి, మందస్మితంబుచే బలే

నరగ ౫ ౩౩

ఉ ఫణింధ్ర కవ్యలు కృషింహు నమండ
యశోమరందని వ్యంధము గ్రోలు మందురు
విమగ్ని వహింపగ లేమికిం బలేన్

నరగ ౫ ౨౨

బలే. అష్ట గ మవి

(క) నిశ్చయార్థము

చ అతండు బ్రాలివరం బ్రాల మండిన బలే
మమబోఁటులకుం వ్రాయం ౧ గున్

భార ఉద్యో ౨ ౯౩

మ అక్రొశించుచుం బక్త రక్తం దనయ్యం
ధులు మూడుపాతకము లింకం కెందు
ఎన్నంబలే భార ఆయో ౧౨౨

చ ఎట్టుకొనిచా గలగ వ్వు ఒలే యెఱుంగు

ఉ వారి ౪ ౪౬

కా నినుం గాయం బావిర్బుకరతిం ధను
ర్లతకంగా పంగీకరించుచుం ఒలే పూదింబు
న్నిచదాధివాధుఁ గెలవం బూవంగి రాకుం
డుటన్ నైవ ౨ ౯౬

(చ) అశ్విర్యార్థము

క మీ నేగు రెల్ల నచ్చద నేనకుడు మీరు
లేక నేగునీ మాకుక్ నేగుం కేయడు
బాలకుఁ బామరపుంజులు నిజము అని
యెడరు బలే వారి పూ ౫ ౨౩౦

గీ ఇన్నిగుణములు గలిగిన యున్నదనకు వర్ని
గుణములు కా బలే యుగగుణంబు లకట
యత్కృతవిద్వయం దెగు విభాత యచ్చుల
మనఁ బరాజ్ఞాఖం దయ్యోనీని

కాకీ ౪ ౩౪

బల్యము సం వి అ పుం కృణవిశ్వము
మొదన కి (క ర)

బల్య. సం వి అ శ్రీ ౧ అశ్వగంధ పెన్నెరు కి
అ అలిలం కి

బల్యము ౧౦ విల (అ బ అ) ౧ బలము
గలిది ౨ బలమునిచ్చునది వి అ న గ
కుక్రము, లేతమ్మ ౨ బలసాధనము

బల్లె. ఐ గ దానధలకము మానవుండుటకై కాళ్ల
మధ్యన యొక్కపలక (శ. ర త్రా)
(వ్యవ) నేను తెగ్గనదికి వాఁడా బల్లెమీదనుండి
లేచి నిలవఁబడెను ఆ కడుపులోని
దూర్వాంశపు బిల్లి
నీ బీదనరాలతోఁ జెరుగువాఁడుఅలా బల్లి
నల్లదలయందుఁ ద్రుల్లిపడిఁగ నీ తేఁగ దన
యిట్లు తెడలే నా వృద్ధవేళ్ళ కుక 3 30
ద్వి లెల్లకన్నులు బల్లి పెరిగినకడుపు గిల్లచూపులుఁ
జాల గిటికొన్నచొచ్చు
నకనాద 3 ౧౪ పా ౨౫ పం
3 కూము నాలుగువం పముల కొలకమానము
ద్రోణము (కుంచము శ ర)
గీ తోఁచు జోరామయ బునఁ మామునందు
బల్లియనునట్టి మాట అం భా 3 ౫౦
గీ కూము ముంత ముగ్గునంబు బల్లికుంచము
చాల తవ్వ పడి యెడ్డ భావ్యములు కొలచు
వానిఁ దగును అం సం మాన ౫౨
జ బల్లికట్టు బల్లికూర్పు
బల్లికట్టు. ఏ (బల్లి + కట్టు) తెడలుపైన అడుగు
గల పడవ (శ ర త్రా)
బల్లికూర్పు. ఐ (బల్లి + కూర్పు) బల్లిలను దగ్గ
ఱఁగా చేర్చి మేకులు మొదలగువాని చే విగిం
చుట (చి ని)
బల్లికో(గో)ల = బల్లెకోల. ఏ (సం భల్లః
పా ౫౦ = బల్లెము - బల్లెకోల) పొడిచెడు
అయుధము బల్లెము
ఉ ౯ బల్లె బల్లికోలల ముడుంగపు మేటి
కటారిపోటులక్ భలము లచ్చటక్
హృదయభల్లములై తగు భిల్లికోటికిక్
చంద్ర ౨ ౧౦
ద్వి భాషప్రదీతము న్నలుబల్లిగోల నేలరా
క్రయ మనునెఱఁగక నొప్పిడిచి
బగ పు ౫ ౩౧౦ పం
జ బల్లిలకోలలవాఁడు

బల్లికోలలవాఁడు. ఏ (√బల్లికోల) బల్లెము
పట్టువాఁడు
ద్వి జాలవారిని దివ్యటిలను బల్లి గోలలవారిని
గుడితూపరులను బగ పు 3 ౫౧౦ పం
బల్లిదము. ఐ వాద్యవిశేషము
ద్వి మలపంబు ముఖవాద్య మితి బల్లిదంబు,
బొల్లవలేయు మలపును వివర్ణము
పండితా పర్య 383 పా ౧౯ పం
బల్లిదడదట్టి. ఏ ఒకవిధమగు కాచి (శ ర త్రా)
క పచ్చపట్టు బల్లిదడదట్టిలఁ జాల నెఱ
అను నొకపు మిగులు మొగలిగములగు
మరుల నడును కళా ౬ ౨౨౪
బల్లిని తెట్టులు. ఐ బ పత్రవిశేషము
క చలి కి పుడంబులు నకలాశిగుడారములు
బూర్జీములు బల్లిని తెట్టులు అడులగు
పటవిశేషంబులు ప్రబంధ ౬౦౫
బల్లి. ఏ. (సం పట్టి కి పత్తి) గృహగోధిక,
తఱచుగ నిండ్లగోడలపై ప్రాశుచుండెడి ఒక
జాతి సరిస్సంబు (ఇది శకునము చెబుతును)
చ ఉమ్మరికమ్మన గొంతి యింతకన, చడు
గయ పాలలోఁ బడిన బల్లి విధంబున నుండ
కుండునే భార ఉద్యో 3 ౧3౫
ద్వి ఎల్లెడ శుభములే యొసఁగు నీ కనుచు బల్లి
దీప్తంబుగాఁ బలికఁబో నెది
రం రా అర ౧౯౫ పా ౧౩ పం
నీ బల్లి యన నొప్పును గృహగోధిక
అం భా ౨ ౦౩
జ బల్లిపఱ
బల్లిగట్టు. ఐ అయుధవిశేషము
రగడి బల్లిగట్టుల గడిల ప్రభలు మ్రొంగగ
నింగి కి శకుం 3 ౨౨౫
బల్లిదము. ఏ. (సం బల్లిగట్టు) బల్లిదము, బలము
గలది
గీ కాముఁ డను బల్లిదపు నేలకాని కాలఁ
బడుట వంతయు నా సింహబలఁడు దలరి
భార, విరా, ౨ ౨౪.

గీ బల్లిదంపుటాఁతోతులు పెల్లారేగి తొడలి
త్రోచి తొక్కానా

చాది పూ ౫ ౧౮-3

క గొమ్మన లేది బులంబులు దబ్బునఁ జూచు
కొని బల్లిదపుడిట మెలఁగక నీలా 3 ౬౨

బల్లిదుండు విణ (సం బల్లిముః క బల్లిద) ఎరా
క్రమకారి కూరుండు

గీ పరశురాముని గెలిచిన బల్లిదుండు భీష్ముఁ
దవనీకు లీదమిపేరు వినివఁ బాటుచుండుట
యెఱుంగనే భార ఉద్యో ౨ ౨౦౯

చ ఇది యొకఁడేల యాజగము లిప్పియుఁ
తెమ్మనఁ గన్నకల్లి బల్లిదుఁ డగు కారితే
దరములీల మెయిం దవయాట యెల్లుగా
ముదము దలిపిసొప్పె సువగుమ్మియ యాతని
కూఁతురన్నె యీ యుదభివశేణ్యపుణ్య
మునఁ గొండొకఁ డెందును నీడు గల్గితే
వృషిం 3 ౬

౨ బలవంతుండు

క తల్లియుఁ దండ్రియు నితరులు బల్లిదురై
తొడ నాడుపడుములు వదంతుఁ డల్లదపడు
తైశవ మిది వ స్థి ౧ ౧౧౨

చ అది యట లండె నీయవ మహామహుఁ
దర్క-కాచెంత నుండి బల్లిదుఁ డగు వారిశేల
విదలెం పుచ్చేక్ష యొనర్చె

ఉ రా ౫ ౨౧

నీ బులిడి యవఁగను బల్లిదుం డవఁగను
దండినాఁ డన ఒలాభుర్దుండు చెలఁగు
ఆం భా 3 ౧౧

3 అధికుండు గొప్పవాడు

క తొల్లిటి తపసులకంఠెను బల్లిదుఁ డీతంఁడె
పో తపశ్శక్తి వసం తెల్లగు దృఢవిర్గ
సలప భోజరా 2 ౨

క. పెనుమినుకుకొనుల తెలియి, గనుఁగొను బల్లి
దువకైవఁ గనరాని వినుల గనుఁగొంటిమి
నీ మిప్పుడు అచ్చ రా బాళ ౬౫

నీ కుండ బలియుండు బలిసినవాడు
వలము బల్లిదుండు బ్రహ్మకుండు తవను
యండు ఆం భా ౨ ౧౧౯

బల్లిపతి వి (√/బల్లి) బల్లలవరంపర

నీ ఇర పొందు లోలార్కుఁ డెం దుర్వి
కూస్త్యమై బలంచుక్కిగమి బల్లిపతిలపూన
సంధ్ర 3 2౧

బల్లుం వి గ తెల్లవాఁటుండెం దగు అనుకరణము
ఉ బలకాళకాలముల్ మెల్లమి పెల్లనీల్లఁ
దమముం దనుసుందటికొటి శేఁగఁగా

బల్లునఁ చెల్లవార రా వి ౧ 2౨

ఉ బల్లునఁ చెల్లవాఁతిన పృపాలుండు నుంక్రల
లిల్లుఁ బంది పొరంగ ౧ 3౦

౨ విఱుగుటయం దగు ద్వని కనుకరణము

క పాదంబులు తెట్టుడుఁ ద తొప్పవఁ ఘనకాళ
విఱిగి బల్లన నున్నైర్నా దమున నిక్కు
లద్రువఁగ భేదిల్ల విహంగ తతులు భీం
బలవన్ భారి అది ౨ 2౨

క నెమిలి ఎడగ బల్లున విఱిగన్
ఆ వారి ౫ 3౨

3 ర లటుయం దగు ద్వని కనుకరణము

నీ పుండ్ల కీఁగలు వ్రాఁల బండ్లు బల్లున రాల
గండ్లఁదప్పలు చీల పొండ్లు వ్రేల
చంద్ర వి 3 ౧౪3

బల్లెగోలబల్లెగోలం వి (బల్లెము + గోల) పొడి
చెడి ఆయుధవిశేషము

నీ వరుణుండు నైచు మస్త్రపుబల్లెగోల నా
దరఁగ కూరుపుగట్టుచాఁల విగడ
శుక 3 3౨౦ (క ర పొ విల్లగోల
మదిపా)

బల్లెము వి (సం భల్లః క పల్లెయన్) తెను
దాకువంటి అలఁగు గల బాణవిశేషము (దీసి
వృత్తియందు మువ్వలొపము చూ బల్లెగోల)
చ పటిమవటియ పోఁగ వగపొగల పెన్నడు
తెంగులుం గట్టిపటులఁ గట్టాదలుం గుణవ

బల్లము యందెన విల్లబంట్ల కుటిరిన దేగ
లన్ రా వి ౨ ౫౩
 క విల్ల బల్లమైన గోలు గైకొని
అచ్చ రా తర ౫౧
 గీ బల్ల మనంగను భల్ల మమన
తం భా ౨ ౨౧౩
 క బల్లకోల
 బల్ల(బ్ల)జు ౧౦ వి త శ్రీ కృణవిశేషము
మొదల కి
 బల్లా=బల్లా అష్ట ప్రశంసార్థము
 గీ ఓ లోయని తను రాజు లభిమతిం నొబ
కొనితల దలర విఖ్యాతమహిమ
రామా ౧ (౪ ర)
 (ఇది వ్యతిరేక లక్షణచే గేలి నేయుటలో సైతము
వాడ దను)
 కా ఓ నానీ తెలయాలనా యిటుల నీ వాడన్
బల్లా ౧౦. పో పో దళా ౩ ౩౦
 గీ దొంగవలె వచ్చి యిచ్చట దొంగివాన
దేమయో బాచగారు పెద్దామె కోరిగింది
నందులకా లో మందివాడ నేను నందును
ముసలాపెయి విడికి తెలు ౪ ౩౬
 బల్లాబళ్ల అష్ట ప్రశంసార్థము
 (ఇయ్యది వ్యతిరేక లక్షణచే పరివర్తనము
నందును ప్రయోగింపబడును)
 చ పొలుపుగఁ గొండకట్టెలకుఁ బోయెడివాని
విధము దో ఎ గొడ్డలి యిది యేమి దీన
జగదం బోరింపఁగ వచ్చితే బల్లా బళ్ల
భృగురామ దళా ౬ ౧౧౯
 లోకాయి వి (౧౦ లోకావ్ క బల్లాయి) బల
వంతుఁడు
 గీ భవము పోరాళ్ల మధ్యే నీరండు బల్లాయి
దీడు ప్రాణాన నరిగిన తెదకి తెదకి మనల
గన మార్పుఁ గా శీల మనఁగ నిచ్చు
నితని పదియింటి వని నిశ్చయింతు రభ్రతు
రా ౩ ౨౫౨
 బల్లారే=బల్లారే. అష్ట ప్రశంసార్థము

ఉ ముగ్ధ బల్లార యొకవనిక నాను
మంతుఁడు దక్షుఁ డందు ను ద్విధానము
యందు ర్మునీరుడు ద్విధుఁ డిచ్చె మారుతన్
రామా ౬ ౫౫
 బల్లి = బల్లిర, బల్లిరా, బల్లిరే, బల్లి, బల్లిరే.
 అష్ట ౧ ప్రశంసార్థము (ప్రతిబింబమున
లలిచి)
 చ తెలుఁగున తెప్ప నేర్చిన ముగ్ధజను తెల్ల
నెలకాను భూర్జుల బలియనిదక్క నుల్లు
వగఁ బాటిలు లేకుంజుండు మాకులన్
మెగువనగాంచు తెక్క జగిమించు ప్రబంధ
తకుల కుటింతున ఇందు ౧ ౩౪
 గీ విరుదు వదుర వగుదు బలిచలి
కళా ౧ ౧౪౦
 ౨ సంతోషమును తెలుపు ననుకరణము
 క ఎలవలల యని చిలికం తెగి తెగి
యనును నుజీమె తెగుకు మెంజుంగుల తగ
తగతగ యని మెంజున బలిచలియనును
చాలిపటలి నటింపెన్ విద్ర ౩ ౫౪
 బల్లిర = బల్లి అష్ట ప్రశంసార్థము
 గీ రామాయణాది బహువిధ గ్రంథముల
యందు బ్రాహ్మ తెన్నుఁ బూర్వ వీక్షాంత
ఎత్తును లోకము గఁజేయు బల్లిర మగదల
ఎద్దువాళ్ల ప్రభుండు దళా ౧ ౪౩
 బల్లిరా = బల్లి అష్ట ప్రశంసార్థము
 మ కీర్తి త్తప్పలంబుం దిడి యొకాటి
బల్లిరా కట్టింది తొద్దట్టి దులభాశోగ్ర
కపాల మధ్వపరి ద్దుకాంగల శ్రేణిక
తమ ౧ ౪౨
 మ బల్లిరా వత్కవి కాదు కళా ౧ ౧౫౨
 బల్లిరే = బల్లి అష్ట ప్రశంసార్థము
 మ బల్లిరే మెరిసిరిని నిల్పడలు నేనా గయ్యులే
అలివెనాల్ నిమతం నల్లవకుం బా
కొమ్మ తప్పనిదిక నంధ్ర ౨ ౯౩.

ఈ మందగన మాడినవాటి పరిశ్రమకమా
ప్రతిదీత వేగవాసనలు మేకొలిపే బల్లి
తనవ్రుమల్ రామా ౩ ౧౦౮

బల్లి = బల్లి. అట్లు పెచ్చును పెలుపునది ప్రళంస
సార్థకము (దీని అప్రతిదీతరూపము బల్లిబల్లి)
మ శివలానియమంబు మాని తొలికేత పెద్ద
మాహిష్మతిధవుఁ డాతండు బల్లి కనం
బడెను ఈ రా ౩ ౨౨౩

ఈ బల్లి కుండన పెండునం దొరయె
కొమ్మనిగారపు మేని చాటుకు
నీలా ౧ ౫౩

గీ కదనాస్త్రితలమున నొంకారగర్భి మైపడిన
శక్తిమన్ బాధుతన క శిబిము చూచి
పెచ్చి బల్లి పేనుటంచు గొని యాడు విల
సనం బల్లియి చె వరావా ౫ ౩౪

బల్లిరే = బల్లి అట్లు ప్రళంసార్థకము
కా జొరా మీటు శీత కంఠ మహా
యాదోశిత స్ఫూర్తి చంద్ర ౧ ౧౨౩

బల్లిపు టి (త సుపు = క్రూరము) అధికర
గర్భము ప్రాభవము
గీ రాయనమ్మలు సరికమ్మ వ్రాయఁ దగదు
విశ్వకర్మ కటంచన వినక మీరు ఎడక
యిలు కట్టుఁ దంచని బల్లిపు చాటుఁ బ్రభ
మిక కామిని భోగంబిత సత కు
పార్వ ౧ ౬౨

బవ నం వి జె పుం (బోర్తి) కరణములలో
జాకటి

బవంతము వి ౧ మోసము కంటము
ఈ తుపలు కేల పోల నిరే పెచ్చి ఒవంతము
రీత సేనక జాతులకోర్కె దీర నినుఁ
కాడక కోపముదీరు
క్రీరం మా ౨ ౬౩

౨ పద్మము మిష
గీ వలి బవంతంబు టమ్మ దక్షారంబు పెద్ద
సాధద్యమా అం నం మాన ౬౯.

బవంతి. వి ౧ చిత్రవృత్త వృత్తి విశేషము
గీ పప్పు బవంతి కరగం పట్టిమాన్య మాన
శింబులు దట్ల జామ్మంచు బుంక చా
లేను గడుగు లన మిలు నిట్లు చిత్రవృత్త
విశేషముల్ చిత్రవృత్త అం భా ౨ ౧౫౪

నీ చెంగిని జిలుగు కుచ్చెల కండియ బవంతి
రాయంచ అడుగుల వ్రాలి మొరయ
పార్వ ౩ ౪౪

౨ ఎలరంగులతో చేయు వ్రాతపని
ద్వి చుట్టుబవంతల జాపట్టుపట్టు త్తుమ్మల్
గట్టి యొప్పుగన గ్గనయె
అ మ క ౫ ౨౪౬ పా ౨౦ ౨౦

౩ చతుర్థాలము = నలుదిక్కుల నభిముఖముగా
నడు పెడము విడిచి కట్టిన షల్లు
ద్వి నవరక్తరకుల విన్నాణంబులైన నవరంగ
ములన వింతల వంతలును
అ మ క ౩ ౧౩౮ పా ౧౬ ౨౦

నీ నవరక్తు మయమైన భువనేశ్వరంబులొకాట్టు
ఒవంతును చూచి చూచి తపతి ౩ ౫౫

నీ మగతా నలుపెల్లనిగనిలో గనుపట్టు వగ
చుట్టు పట్టు వంతిలోన రా వి ౫ ౮౫

విజ చిత్రవృత్తి వ్రా తపనిగలది
గీ మిసిమి గెం ఒము కాంతి తెచ్చివర వింత
వగ బవంతి దుప్పిచి వరెవాలు వైచి
పార్వ ౩ ౧౩౮

బవ(వి)ని వి జాతరలయందు ఒక జాతివాడు చేసెడి
స్వర్ణము (చూ బవనీడు)
అ బవనీడు
బవనీక = బవనీక
నీ బవనీక వదగి ఒవనీక యన వంద చను
అం భా ౨ ౫౪

బవ(వి)నీడు ౧౯ (నం ప్రమాణ: క ఒవనీ
ఒవనీ + పే. ఈ కు)౧ జాతరలో నుద్దులు పాడుచు
అడువట్టి ఒక జాతివాడు
గీ ఎరకురామునికథ తెల్లఁ బ్రాధిఁ కాదె
జాతులరీతి బవనీక చిత్రీకా ౧౩౦

చ దునీతి బాబుకోరనిగ దుప్పటినిటు లలాటి
పట్టికం బొసంగుదిభూత్తుల బహుభూత్తును
దొట్టివకల్లుచొక్క- కక్క-పముగ నెట్లు
గాటిన వికరపుల బాపులు గాఁగవండవక
కాఁ జనుచెంతె నొక్క-పవీడు దనీయ
మిప భూమికిన్ శుభి ౨ ౪౧౩
౨ ఇతరులను ప్రోత్సములు చేసి జీవించు జాతు
లలో నొక తెగచాడు
నీ తుండ్రునంపుప్రళంబి పరగు బవినీడవంగ
అం భా ౨ ౨౮౭
నీ ప్రాంతించు నీలి గుం జేచి నొక చేళ ఒవినీఁ
యను ననుగ్రభక్తి గనిమ కాళి ౭ ౨౩౦
బవరము. వి (పం ప్రవారః ప్రా ఎవార
క ఒవర) యుద్ధము
చ ఒవరము నేయించుండియును భూనిమల
దగఁ బ్రాచుండ గా వనివయపుత్తిమై
వలక చాయెడ మార్పుట
భార భీష్మ ౧ ౧౪౮
క దివిభారి దర్శనం బ వ్యధిధములన్ వాకు
దొరక దని వవర్ధంగం బు నడిం జేసితిఁ జేసితి
ఒవరము వారత్తుకొనుట బలములతోడన్
భా రా కుం ౪౩౬
వ చక్కెరదలుచాపు ఒవరింబులం దవిలి
చెన్నాదకెన్నెల పులఁగుల మొత్తంబు
లను నీలా ౩ ౧౦
బవరి = బవరి. విణ (క బవరి) ౧ సాంధ్రము
చ కనురప్పలకప్పు దప్ప నుటికి ఒవరితరితిపు
చూపుచూపు తిరువులు ప్రబంధ ౩౮
నీ మిమిగల సావి నెఱతావి ఎ ఎ పు టాకు
పనిమ యొగ్రరాఁడు జీగిరకు బవరిటాకు
పటపు తెలి పట్టవేరు చప్పురసు రెత్తి నేద
జేర్పర కొనులార చెలక కనుచు
సంధా ౪ ౧౬౩
౨ వటవ గుండ్రము
నీ ఒవరి మొలనులి గంటల రకలి నిగుడ గండ్
నెత్తెలి యిచ్చు కైదండఁ గొనుచు
ప్రబంధ ౫౩౬

ద్వి ఆ ప్రానిచ్చుట్టు బవరిగాఁ జాట్టి స్త్రీవతి
మాద్ర లెల్ల వివయభావముల వినుతి
నేయుచును ద్వి పరమ ౩ ౧౬౬
౩ ఇంటిచ్చుట్టు గోడ ప్రహరి
(బొంగబంటు) నీ వచ్చి త్రిపురు తలవరులు
గొన్నవకుండ బవరిచ్చుట్టును బలవతుడ వ్రాసి
వేం పంచ ౩ ౨౦౧
౪ ఒవరిచ్చుట్టు
బవరిచ్చుట్టు. ఆ క్రి (బవరి + చుట్టు) గుండ్రముగ
తిరుగు
ద్వి తవిలి మల్లిమచాలు తావిచ్చి కదిసి బవరి
చుట్టినయట్టి ప్రహరారి కరణి
ద్వి పరమ ౪ ౨౮౦
బవిర = బవిరే వి ఒవికె తెట్టుకొను గుండ్రని
నగ వర్తలాకారమైన కన్నాభరణ విశేషము
నీ తెలది చెక్కులచెంత వ్రేలు చుండుట
నేయుపాసన చేసెనో బవిరతోడు
రనిక ౫ ౬౦
నీ రత్నతాటంకిముల బవిరలను వావి లీల
ముత్యాలసరములు కీలకజెను లాదియగు
సాములంగంబు లాని యలర నని విభుడు
నీకసింగార మల్లిమతిచె ఉ రా ౬ ౧౧౮
నీ చెవులపూవులు బవిరులు చేరుచుక్క కొప్పు
వలయును నవరించి లొప్పుమీఱ
కభా ౭ ౬౬
బవిరి = బవరి. ప్రిత్తి విణ గుండ్రము వర్తలము
నీ బవిరి గడ్డనువాడు పచ్చిదం విడి చాఁగ
వచ్చు వందపుచెప్ప మచ్చువాడు
నీ అర్జునండు ఎరాత్రకూపార్జునండు
విణ వి ౨ ౧౬౪
నీ బవిరిసాంపులచెంపవనికప్పుదిడియొట్టు కది
నీలములకప్పు గప్పుగుప్ప రా వి ౩ ౧౨౫
ద్వి పచ్చిల ఎడకంబు బవిరి చెక్కదల్ల పాచ్చు
ముత్యపుతాళి యొడచై నవచ్చి
రఘుపా ౩ పా ౧౩ పం
వి ౧ చుట్టు వలయును

1 బుధిశక్తులు వేదమున కుత్సాధిధర్మ
 అం సం మాన 3౬
 ౨ అశ్వశక్తివేషము, శరీరము
 3 శరీరము వేదమున కుత్సాధిధర్మ బుధి వా శరీర
 కంబు విలసిల్లు అం భా ౨ ౧౯౮
 3 భ్రాంతి భ్రమ
 4 బుధి బుధ్యురయన భ్రాంతి తెలంగ
 అం భా ౧ ౧౦
 5 బుధిశక్తులు బుధిరంగు బుధిరీర్ష్య బుధిరీర్ష్య
 బుధిశక్తులు. అ ౩ (౧/బుధి) ప్రదక్షిణించు
 ముట్టికప్పు
 6 ముగిసియున్న బుధి చుట్టెద వేల దిశ
 రక్త్య సం బరతము దేవతాధనముఁ బాఠ్య
 కాపెద నంబు వేటికిన్ బు ౨ ౧౩౯
 బుధిరీర్ష్యులు. అ ౩ (బుధి + రీర్ష్య) వలయా
 కారముగ ముట్టు
 7 వైపులతోడవైపులను గట్టులనుటనములం
 నులప బుధి తిరిగి యుండియును నొడిసి
 తెలంబుల జడియుచు భాగ ౮ 3౯౬
 బుధిరీర్ష్యులు. స ౩ (బుధి + రీర్ష్య) అనుంపఁ
 జేయు వ్యాపింపఁజేయు
 8 వైపులనానించు వైపులఁతగుగతుల ర్ష్య
 వాని బుధిరీర్ష్య భుజితా ౨ ౨౧౩
 బుధిరీర్ష్యులు. స ౩ (బుధి + రీర్ష్య) వర్తలము
 గావించు అం గుండ్రదనము గలిగించు
 9 ఎంతగడ్డంబైన నింత శ్రేయోపసరిత్యగా బుధి
 ద్విధింపవచ్చు రామా ౨ ౧౧౦
 10 ఒలుగ వేసిన కిగ నింత యుజ్యుఁ జూచి
 బుధి ద్విధివలంబుగాఁ జూచి
 విజ ౧ 3 ౮౧
 బుధి = బుధి. ౧ శక్త్యుపాషణివేషము
 11 వైపులపుత్త్య భాగద బుధిరారేక కం పైన
 రానిరేక ముద్వనగఁ గర్మభూషణివేషము
 తొప్పల్లు అం. భా ౨ ౧౪౮

1 బుధిరయన గొప్ప వలయును బుధిరీ యొర్పు
 దిద్దె యుత్తా ౪ ౯౦
 2 బుధిశక్తులు బుధిరయన బుధిరీరయన
 ముదలంగాఁగ సామ్యులై ను భరించి
 చిత్రభా 3 ౨౨
 బుధి. ౧ మూర్ఖ
 3 సారగు సారపు సామ్య సామిడి సామ
 ముమాళము బుధి మైములపు బ్రహ్మ, యనగ
 మూర్ఖావాంఠం బలరారయంచును
 అం భా ౨ ౨౨3
 బుధి = బుధి. ౧ ౧ నియతి భాగ్యము
 4 అలయ గట్టిది బుధి దయ్యములై నీ గట్టిది
 యనంగ నియతిగాఁ గాలగర్
 అ భా ౧ ౯౯
 ౨ గౌరవము (శ ర)
 బుధిసనము, విజయదండము సారకాయకును వేయు
 కట్టు
 5 తంతి యనంగను దంత్రి తెలయు వలయును
 గుట్టుకాయ యన నలూపు బుధిసన మనగఁ
 దద్దంధన మగు అం భా ౧ ౧౨౬
 (వ్రాత్రీ వ్రాత్రీ వ్రాత్రీ పా బుధిసనము
 శ ర పా బుధిసనము (వ్రాత్రీ వ్రాత్రీ పా)
 బుధి = బుధి. విజ గుండ్రది
 6 శంఖ బోధునిర్మలకప్పు లుదిరి బంగరు
 బ్రహ్మకుల బుచ్చలు ధంబు మాటలు శకం
 ౪ ౧౩౦ (శ ర పా వైరి ముద్రిపా)
 బుద్ధియము. గం ౧ అ తుం తలవిహద
 బుద్ధి(య)యి. గం ౧ శు శ్రీ తలవి
 మాడ గలయపు తలవియపు
 బు. ౧ నిశితము
 7 పరగు సంకేతంబు లన యనంగ
 అం భా ౧ ౧౦3
 ౮ బాసనము, తినికప్పు

బసవచదు ౮ (సం పృ ౨౪౩: ప్రా శాసనాశ్))

అచ్చులెద్దు అచ్చులొకి వేచ్చుగాఁ దిరుగ
విడిచిన ఎద్దు ఎద్దు

చ బసవచదు ౨౦౩ శైలి హిమవర్తకపాను
వనాంతరంబులం బనిలిక మేసి

మార ౩ ౩౨

చ నొసల విధూరిం బూని కడునున్న వి రేమిమలం
తోలు గిట్టి రా బసవమన కాములందొడిగి
చారు త్రిశూలవివాకవాస్తుడై యొక న
వేడ్చుతోఁ దనను నిలియుఁ దానును న
నోలిం దా బసవని నెక్కి నాట హి మ
భానువికొండకు వెండికొండకు

వీర ౩ ౨౪

అ రాతిబసవనిం గవి రంగుగా ప్రొత్తుకుం
గునుకు బసవనిగని గ్రుద్దుచుండ్రు బసవభక్తు
లెల్ల పావులు తలపోయ వేసు ౩ ౨౪౦

౪ బసవన బసవెద్దు

బసవన(న్న) వి (√ బసవచదు) వృషభము
(వృత్త) బసవన్న పాలుత్రాగుదురా అవిన
తల యూలవట్టు

బసవెద్దు ౮ (బసవచదు + ఎద్దు) అచ్చులెద్దు

అచ్చులొకి వేచ్చుగాఁ దిరుగవిడిచినవృషభము

క నగొట్టురాఁపనయ్యా పివెట్టికీఁ దగులు
వడితపింపఁగ నేలా బసవెద్దు గదలకుండెడు
వసతికి రమ్మచటి కేమ వచ్చెదఁ నామియ్య
శుక ౨ ౪౩౯ (బసవెద్దు = వండి అవి
భావము)

క కొనరు వగమాట లలంకలుఁ గునిగుంపులు
తిట్లు మోరికొట్టులు జారుం డవము ముఖం
బుగఁగైకొను బసవెద్దు మగఁడు మండి
పడుఁగునుమాంగీ శుక ౧ ౪౪౧ (ఇట
ఎద్దువంటివాడు అవి భావము)

బసవేలు. ౮ బ మద్దు సాధన విశేషము

చ బసవేలు గప్తాలు పుటుంబులను వట్టి వరుస
భరితంబులును మల్లుపు ౩ ౬౯

బసవే వి (సం పశుని క బసవి) ౧ పశుపతి

(ఈశ్వరుని) పరిచర్య చేయుటకు బాల్కుము
వంటి సమర్థింపఁబడిన శ్రీ (త్రా ఈశు
యనివాసితగానే యుండును ఇది కన్నడ
దేశ సంప్రదాయము)

గీ బసవి యవఁగను దవరును బశుపి పేరు

అం భా ౨ ౧౧౦

గీ అతిమనోహరచంద్రకాలాంతరమున బసవి

నెవఁడు శైశ్వం దింపెనఁగ రాతి

క వేగిన వా బసవి మహా జాగరతక శంభు

వదన సంహారవృత్త పోగా

శివర ౬ ౪౪ ౪౫

చ వేవర బసవలు లింగి అట్టి యెల్లి పెదవాని
అదిరి మెచ్చుకునక నైకమైనవారిఁ గ్రామం
దక్షిణాన గుంటూరి లెఱువు పదమటను
వేత్రం ౧ చిట్టమరుసుంగారు సమర్థిం
చెను ద కా ౪ ౩౦౨

గీ ఇన్నిచేతల్లఁ గొల్చి నే నేది గంటిఁ బోయి

పచ్చనిపులుగాపిపులుగుచేత మోసపోయితి

వని కుందు మోసయు భేద మారటమొనర్చ

విసివి యయ్యూరి బసవి శుక ౩ ౪౯

౨ ఒకానొక తిట్లు

గీ కడకుఁ బోయిన నొక్కకడఁ బడందెఁగ

రాదు మఱదలం కొండెలమారి బసవి

అమా ౩ ౪౪

బసవకు స క్రి పొడుము గ్రుమ్ము

గీ పండిలెలలం గంటి పాట నుక్కున కెత్తి

బక్తగుణ్ణాల బసికి బసికి

రంగా ౩ ౨౨౩

బసవమము. వి (సం భస్మ ప్రా భము)

భస్మము బూది

ద్వి వసిగాను సమ్మోది హిమవరుము వసది

మంటుపమును బసవమాన గలనె

బస ప్రి ౩ ౨౧౯ పం

క. ఇన భవితఃపుటిగ నీతి, నొసగెద నీతారః
దగిన యునిదలకెన నీ బహుమము నొడలం
దిడి నమ నవద్యళగతి చక్కలగుదు రాచెలు
లధిపా సానందో ౫ గరక
ఉ యాబహుమంతు కష్టరమె యూతిరి వేణియె
పట్టుఁజీరలే యాలిఱునైన వల్కులము లీతప
మిష్ట మనోజభోగమే ఉ రా ౩ గంఠ
బుస్తకము. సం వి అ న కామకము లవణ
భేదము ఒక విభవగు ఉత్త
బుస్తకర్థము. సం వి అ పుం సాలవృక్షము
బుస్తగంధ. సం వి అ శ్రీ ఒక దినుసు కులసి
బుస్తము. సం వి అ పుం మేడి పోతు భాగము
బస్తా. వి గోనసంది
(వ్యవ) అ బస్తాలో భావ్యము పోసి యుంచి
నారు
బహి. వి (సం బహి) తెలపల తెలి (మా బహి
యొనర్చు బహివడు)
బహిత్రము. సం వి అ న యానపాత్ర
విశేషము (క ర)
బహియొనర్చు. మి స శ్రీ ($\sqrt{2}$ హి) బహి
తెట్టు తెలివేయు
నీ అక్కణ తెలిగిన నాదరింపదు చూచి
బంధువు తెలిగిన బహియొనర్చుడు
భాగ గం పూ ౯ ౩౦
బహిరంగము. సం వి అ (అ అ) గ బయ
టిది, తెలంపలిది బయలుపడినది ౨ పెలు
లాది వి అ న గ తెలంపలిభాగము ౨ తెలు
పలి అనయనము ౩ సొత్తు ౪ (మీమాంసా)
ఒక కర్మమునందు దీక్షాద్యర్థ మగు పూర్వ
భాగము ౫ (పూర్వ) ఖటిక నిమిత్తకమగు
కార్యము (వ్యతి అంతరంగము)
బహిర్వాసము. సం వి అ న కలవాటి తోర
ణము, సింహవాసము.

బహిర్బంబము. సం వి అ పుం (గణిత) నమ
కోణముకంటె పెద్దకోణముగల త్రికోణము
బహిర్లాపి. సం వి అ శ్రీ ఉత్తరము వేలు
మాటలయం దణగియుండుపట్లు అడుగుపట్టి
విషమసమస్య (క ర)
బహిర్నిశ్చారము. సం వి అ పుం సవాయి
శోగము
బహివడు. అ శ్రీ ($\sqrt{2}$ హి) తెలివేయుబడు
కులములోనుండి బహిష్కరింపబడు
నీ బహిష్కర్త ద్విలాస కల్పపురాదికం విడిచి
డిక్ర తా వానిబంటి గుడిచి
అము ౬ ౬౯
బహివెట్టు. స శ్రీ ($\sqrt{2}$ హి) తెలివేయు
కులమునుండి బహిష్కరించు
నీ బహివెట్టినతనియన్న ఆ. మును నిజాగ్ర
జానకు మును పెండ్లియాడిన పురుషుడన్న
మును నభోబ్ధ మండ్రు
భార కాం ౧ ౩౨౨
బహిష్కము. సం వి అ (అ అ) బయటది
తెలిది
బహిష్కరణము. సం వి అ న గ తెలియిండ్రి
యము (వ్యతి అంతరంగము) ౨ తెలపలికి
దణుమఁగొట్టుట ౩ విసాయింనుట
బహిష్కరించు. సం స శ్రీ తెలివేయు
బహిష్కము (క ర)
బహిష్కారము. సం వి అ పుం గ తెలికి
దణుముట ౨ తెలివేయుట ౩ విసాయింనుట
బహిష్కృతేంద్రు. సం వి అ (అ అ) గ
గ తెలంపరింపబడినవాడు ౨ తెలిపెట్టు
బడినవాడు
బహిస్. సం అవ్య న గ తెలి, తెలపల
౨ బయట (వ్యతి) అవ్య ఇంటికి బయట
౩ వేలుగా ప్రశ్నోకముగా క తప్ప (దీని
తెనుగున వ్యస్తప్రయోగము లేదు)

బహుళము. ౧౦ వి అ తుం ౧ జన్మదు కి
 ౨ ఎండ్రి 3 బాత్యూహము, మామయగండలి
 అనున్ను.

బహుళరము. వి అ తుం లాట్రియ ఉన్నము
 బహుళరి. ౧౦ వి ఈ శ్రీ నీత్రుడు సమూర్ణుని
 బహుళరుడు ౧౦ విణ (అ ఈ అ) ౧
 మిక్కిలి చేయవచ్చు చుట్టెనవచ్చు
 ౨ పెక్కుదిధముల నుపయుక్తమైనవచ్చు
 3 ఖలత్రు కళ్ళము బొడ్డువచ్చు

బహుళస్థి. ౧౦ వి ఈ శ్రీ ఎలక చెప్పి
 బహుళరుడు. ౧౦ వి అ తుం మూర్త్యుడు
 బహుళున్నము. ౧౦ వి అ తుం ఒకదినము
 కొద్దెరచెట్టు మధువానికొకము కి

బహుళమము. ౧౦ వి అ తుం మూడుపద
 మల పెక్కుడు పదముల క్రమపారము

బహుళంధ. ౧౦ వి ఆ శ్రీ ౧ మందురుము
 ఒకానొక గంధద్రవ్యము కి ౨ అకంకత్రు
 ఎట్టు 3 యూధికి అడవియెల్ల కి 4 వల్ల
 కలకట్టు

బహుళంధద. ౧౦ వి ఆ శ్రీ మృగముదము
 కన్నురి

బహుళంధము. ౧౦ విణ (అ అ అ) మిక్కుట
 మయిన వాసన గలిది వి అ న ౧ త్వచము
 లనింగపట్టు వాల్చిన పెక్కు ౨ మందు
 రుకము. కి

బహుళంధి. ౧౦ వి ఇ తుం పక్కిచెట్టు
 రూఘుము కి

బహుళరకణిశము. ౧౦ వి అ తుం రాగి
 ధాన్యము

బహుళరము. ౧౦ విణ (అ అ అ) ప్రాయ
 కము, రుకము

బహుళిక్. ౧౦ వి ఆ శ్రీ కాకమాది కి

బహుళిధము. ౧౦ విణ (అ ఈ అ) మిక్కిలి,
 పెక్కు అగోమము

బహుళ్యక్తు (చము). ౧౦ విణ. (5.) భూక్తి
 పత్త్యక్తుము బావపత్తి కి

బహుదుగ్ధము. ౧౦ వి అ తుం గోదమ
 ధాన్యము

బహుధా. ౧౦ అష్ట అగోకదిధములచేత, పెక్కు
 రీతులను

వి పలుకులు చేయు నేమిటి? రాత్రి త్రుడాత్మ
 భుజాభ్యుత్తమా తలమున గుట్టుడు
 బహుధా యరయించి యడంచి అము
 క ౨౫౦ (దీని గ్రంథాంతరముల
 బ్రహ్మగోమ మృగ్య మవి శ ర)

బహుధ్యా. ౧౦ వి అ తుం అఱుకది సంక
 త్వరములలో నొకటి

బహుధారము. ౧౦ వి అ త ఇంద్రుని పక్షా
 యంధము

బహునాదము. ౧౦ వి అ తుం శంఖము

బహుపత్రిము. ౧౦ వి అ తుం నీరుల్లి కి

బహుపత్రి. ౧౦ వి ఈ శ్రీ ౧ లింగిని కి

౨ ఘృతమూరి కి 3 మలనీ కి 4
 బృహతి కి ౫ గోరక్షమగ్ధ కి ౬ జతుక
 ఒకాని గలిలము

బహుపత్రిక. ౧౦ వి ఆ శ్రీ ౧ భూమ్యా
 మల? నేలయు నీరిక కి ౨ మేధిక, మెంతి కి
 3 మహాశతావరి కి

బహుపద్మము. ౧౦ వి అ తుం సత్తచ్చద
 పృక్షము ఎడమలపటి కి

బహుపద్మి. ౧౦ వి ఈ శ్రీ మేధిక, మెంతి కి

బహుపద్మిక. ౧౦ వి ఆ శ్రీ అఖిగర్భ ఎంక
 చెది కి

బహుపాత్రి. ౧౦ వి డ తుం మట్టి కి

బహుపుష్పము. ౧౦ వి అ తుం సింబము,
 నేను. కి

బహుప్రశ్నము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పెక్కు-
ప్రశ్నలు గలది. వి. అ. పుం. గ. పండి. అ.
మంజుగర్భి. కీ.

బహుప్రదయడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి
యారిచాడు, చాసకొండుడు.

బహుఫలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మిక్కిలి
ఫలములు గలది. వి. అ. పుం. గ. కదంబము,
కడవ. కీ. అ. వికంకతము. కీ.

బహుఫలిక. సం. వి. అ. పుం. ధూమిలవరి,
వేలకేలం. కీ.

బహుఫేస. సం. వి. అ. పుం. పాతల, సంబ
రము. కీ.

బహుబలము. సం. వి. అ. పుం. వీరహను

బహుభుజి. సం. వి. అ. పుం. దుర్గ.

బహుమంజరి. సం. వి. అ. పుం. కుశకీ. కీ.

బహుమలేము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గొప్పగా
అన్నబండినది. అ. అశోకమతములు (అభిప్రాయ
ములు) గలది.

బహుమతి. సం. వి. ఇ. పుం. గొప్పయ్యెన్నిక,
గొప్పమదింపు, బహుమానము.

బహుమతిగ శోటగోళణ, బహుళ బహు
గ్రామములను బహుమతి నిక్షుక్
భార. అను. 3. అం. 3

బహుమలము. సం. వి. అ. న. వీరము.

బహుమానము. సం. వి. అ. పుం. గొప్పగా
భావించుట, మిక్కిలిగౌరవము. వి. అ. న. గొప్ప
చారు. అశ్వు-కచారి. కిచ్చు. ప. సదనము,
నమ్మానము.

బహుమానించు. సం. ప. క్రి. మిక్కిలి గౌర
వించు.

మ. అహహ. లోకము లేకొంది మను ..
మంతులేనది. నిక. క్రి. క. చాగిలం, వ్యహ
మం. భూమిమండు. కిచ్చు. విగమబ్యాపార
కొత్తంబున, బహుమానించుచు వాకి ...

కృ. శం. గ. 3. అ. (ఇట్లు ఆశ్రయించు
అని భావము.)

బహుమాన్యడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
మిక్కిలి గౌరవించడగినవాడు.

బహుమార్గం. సం. వి. అ. పుం. గ. గంగానది
అ. నెడివ, అంకుటాలు.

బహుమార్గము. సం. వి. అ. పుం. పెక్కు-
చారులు కలియునట్లు, చత్వరము.

బహుమార్గి. సం. వి. అ. పుం. పెక్కు-
ములు కలియునట్లు, చత్వరము.

బహుమూర్తి. సం. విణ. (ఇ) అశోకమార్గము
గలది, పెక్కు-అశ్వములు గలది. వి. ఇ. పుం.
చనకారాధనము, అపవిత్రత్వ. కీ.

బహుమూర్ధుడు. సం. వి. అ. పుం. విష్ణువు.

బహుమూల. సం. వి. అ. పుం. రథాశి,
చక్రగర్భ. కీ.

బహుమూలకము. సం. వి. అ. న. ఉశీరము,
మర్జితము.

బహుమూల్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
మిక్కిలి తెలిగలది, మహోర్ము, వి. అ. న.
మిక్కిలి తెలి.

బహురంధ్రిత. సం. వి. అ. పుం. మేధ. కీ.

బహురస. సం. వి. అ. పుం. అధికమగు రసము
గలది-మహాకర్మశిష్టత. కీ.

బహురూపము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పెక్కు-
రంగులు గలది, చిత్రచర్మము గలది. వి. అ. పుం.
గ. పరటుము. అపరజెల్లి. పెక్కు- రూపములు
గలది. అ. శోకము. 3. సర్వరసము, సర్వరసము.

బహురూపుడు. సం. వి. అ. పుం. గ. విష్ణువు
అ. కిచ్చుడు. 3. మన్మథుడు. (శ. ర.)

బహురేతసుడు. సం. వి. అ. పుం. చతుర్ముఖ
బ్రహ్మ.

బహురోమము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి
రోమములు గలది-గొప్ప.

క. ఈ దంపతులు చరాచరప్రపంచము
రక్షించుట గాక యనుచు దీనినివ విడిచి
బహుశా రింది సమక సమదన సమత్కుమ
కామల సంభావించి వరాహ ౩ ౪౩
(కథాన్త అని సమ్యక్తింది అని భావము)
క అని యిట్లు తండ్రి పెట్టిన వివర్తిత్వము
వినియు శుభదం విద్యావిధి నెత్తునమున
బహుశరంపమి గది వేదవ్యాసుఁడతని
గది యిట్లుయెనెక చాన్త ౧ ౧౪౦
బహుదత్తుడు. సం వి అ త్తం వాచ్యము
మిక్కిలి ఉదకములు కలవాడు - ౬౫౫౪
సవ్యాధి
బహుదత్తుడు. సం వి అ త్తం మిక్కిలి
పిల్లలు గలది ౧ పది ౨ ఎలుక
బహుశి. సం వి అ (క నీ క) తిండిపోతు
బహుదత్తుడు. సం వి అ త్తం ఋగ్వేదము
చదువువాడు (వ్యాఖ్యానము -
రాక)

బ్రా

బ్రాదును వి (సం బ్రా) కంద, కుటుము
(చి ని, క ర)

బ్రాధనీయము. సం వి అ త్తం కల
కామల అంకురాలి కొడుకు

బ్రాధనము. సం వి అ స ౧ బంధుత్వము
చుట్టచేయు

క వక్రమనకును నీకును బ్రాధనము గలదొ
భార కాం ౩ ౩౫౪

ఈ యర్థము తెలుగుగ్రంథములందే కనబడు
చున్నది

౨ మైత్రి

చ తమ మగలబాలు గోరుపడి చానిన యిప్పుడు
గోరు పిరిగి, సమంతవృత్తి విధి తమ
పాతున సంకర మంది యున్న యు క్తము
ధృతరాష్ట్రమునకు వాన నపాతము లేక

యెందుఁ గో, వ ముడిగి నీరు నేరులును
బ్రాధన విజ్ఞగముం (విజ్ఞానము)

భార ఉద్యో ౧ ౧౪
బ్రాధపుడు. సం వి అ త్తం ౧ చుట్టుము

౨ క్షాతి ౩ మిత్రుడు ౪ భ్రాత
బ్రాధవ్యము. సం వి అ స చుట్టచేయు

(విజ్ఞము)

బ్రా. బి (హిం బాం) కాచాళము
ఉండెడి వాద్యవిశేషము చర్యవాద్యవిశేష

మది చి వి నిరతుశ్చర మవి క ర
వృత్త పెండ్లివారు తిరిగెనుల బ్రా. కా పట్టింపు

చున్నారు
బ్రా. బి (క కా హిం బాం) ౧ కటారి

కత్తి వంకరకత్తి
నీ గొనలుగా మరులఁ జెల్లిన పెంగుతోడ

తే నెడుబాణతోఁ బోల్పు నీదివల్లు
రా వి ౨ ౪౪

చ తన కిది కల్ప నంతుఁ (బ్రహ్మదంబునఁ
బంక్షిముఖుండు మిసలే తుని చిగురాకుకాకు

వదిల మాత్రనఁ చాలిమి మారి
ఉ రా ౩ ౧౧౫

ఉ మినునీడంబుకాకు రహి మించినఁ జెల్లె
తేజ గెల్లి నేలై న ప్రమాదసాయకము

అన్నియు నేయును గల్యణిగ్గ తే బా
నటు చిమ్మి కందనప్రణామాల గడచిలేకు

కాకుచే భావ ౩ ౨౩
నీ కాకు, వంశి చిల్లాల మనఁగను భక్తశ్రు

మలరు మంచును అం భా ౨ ౨౧౩
బ్రా. బి (హిం బాం) ౬౪ విధమున దేగ

శ్వేదవిశేషము
(ఇది యొకమాటు విడిచిన పులుగు మిఁదిరి

బోయి పులుగును గొట్టును గాని పెండ్ల
విడుపునకుఁ బోవును మిగుల వార్యులు గలిగి

కరంబులాలినయెల్ల యెందు. చి ని)

తే. పాకునకు నిడ్డు లగును తేదము నునా,
బాండు అగుకొని జాలియై కలయలుగా, నోర
లంబును వాదిగాఁ జేయవలెను. తేదమునకు
నిడియినది విడిచి వదిలి. చరిత్ర ౨౨౨

బాండు = బాండు. వి (సం. బ్రాహ్మణ: కు.
బాండు = కుంబన బాండు)

ఉ ఇటు దూరము చేసిన, తేదమునకు బాండు
గలనదికొని బాండు గాఁగ బోలును, బాండు
పరిశోధనరపరిపాటి యొందుగల నన్ను
వినియేక (తేదా ౧౫౯.

బాండు. స. త్రి (సం. బాధా ౪ బాండు) కొట్టు,
కాడించు

క తేదము ఒడి పొరలు మన్న మహిమంబున
కుట్టించియు రక్షాపరంపరల బాండులు కాల
అవియు. తేద ౩ ౧౯౯.

క అలచేతులం బాండును చూపులం ౨౨
పునుఁ గనినయుఁ దనినిగనక
దీర ౪ ౧౦౩

క బాండు కొను.

బాండు కొను. స. త్రి (బాండు + కొను పాపార్థ
మున) కొట్టు, కాడించు

క ఎత్తొక్కొక్కడకు దీసి, గడ్డటి యొకచోకు
నొక్కొక్కడ కీడ్చుటయున, దెడ్డ మని
కొల నేక కొద్దిక నడి యడర బాండు
కొనుచున కున్నెవ తేద. ౪ ౪ ౪

బాండు = బాండు, బాండును. వి (సం
బ్రాహ్మణ: పా బ్రాహ్మణ) బ్రాహ్మ
ణుడు, పాండు.

నీ ఒక బాండు చనునట్టి నోరి బాండు పెట్టు,
పెట్టు మును. కరాచా. ౩ ౩౩

క బాండు ప్రాధిక విసాళ మాడెనపు కాప
ల్పాటి బాండునది (తేదా ౨౨.

క. నందుడు మాకుం గాదిలి, అందుకుఁ బాదిలి
నొక్క బాండున పగులుక ..

నీలా. ౧. ౧౯౨.

బాండు. వి. (బాండు + త, వృత్తియందు వర్ణ
లొనము) పాండు, బ్రాహ్మణుఁడై.

ద్వి. కనిగొంపు నదనం కొరె బాండులు, అను
మానగలిగి వర్ణరాని పునలు .

అ. కు. ౪. ౫. ౨౩౨.

క. అపాండు దేవ్యునికా, బాండును దేవులు
యెఱిగి నందించి విన్నపానిక భవ్యము
లిడి యా, బాండున హరియించె నతని ప్రాణా
నిలమున. పానందో. ౫. ౯౧.

నీ. బాండున యంచన బ్రాహ్మణుని కన్నందు ..

అం భా. ౨. ౧౦౯.

బాండు. వి (సం. బ్రాహ్మణ: ౧. బ్రాహ్మ
కులము.

కు నీ పాలికి దేవుఁడొక జనినదే యందుఁ
దా నాడఁ గావలెన బాండును మొప్పెలైన
పరియే కు. ౨ ౪౧౨.

ద్వి. పరిణమించితి నిమ్మ బాండునదనుక, తియ
గల యామాట తియ గా నిలుపు

ద్వి. చరిత్ర ఉ. ౧౪౩౧. పం.

నీ. పరగుఁ జుర్రుల బాండున రాచ కొనుటి
రెడ్డి బాండు అం భా. ౨. ౧౩౦

౨ బ్రాహ్మణుడు

చ. పలుకులు నేయు నేటికిఁ బ్రాహ్మణ
మానుడ నీవు నీకు దో, రులమున నీమి కార
ణము బాండున పోటును గప్పు కాటునుం,
గలనె ధరితి విక్ర ౪ ౨౩

౩. నా బాండులమి కొరవల, నీ లెల వది
యెంత క్రుంకు నెటి నీక్షణము, నా ఒడిమి
నేల నెనగం, గా బాండున పోటు కప్పు
కాటుం గలనె. కుక్కాం ౫. ౨౦

౪. బాండు, బాండునక, బాండునీమి,
బాండునపు, బాండునయ్య, బాండునడు,
బాండునకము.

బాండునక. వి (బాండు + అక) బ్రాహ్మ
ణు, పాండు. (౪ ౪.)

(వృత్త) బావనక్కలు పన్నవమనకు బోవు
చున్నార

బావనచీమ. వి (√బావన) బ్రాహ్మ వృత్త
ములయందుండు గోశావేపపు వర్ణము గల యొక
బాగి పెద్దచీమ (శ ర)

బావనమ్మ. వి (బావన + అమ్మ) బ్రాహ్మణ
స్త్రీ పాణుతి

తే మన్న పురుషుని తెడవాడు మననమీడఁ
బోయి పురుగానీ పురు నయి పుట్టు ననుచు
బావనమ్మల చెప్పిన పాట మేలె
యనుచు శుక 3 ౧౪౨

బావనయ్య = బావనుడు, బావడు,
బాడు. వి (బావన + అయ్య) బ్రాహ్మ
ణుడు పాణుడు

గీ అత్తర పెచ్చితి శో బావనయ్య నిన్ను
వారిల్లి ౪ ౨౨౯

ఆ బావనయ్య యొనగు బావనయ్యల కగ్ర
వారవార వారధూరి గంధార రత్నాంబర
మాన్యమాన కరులు మహిని తెలయ

పానందో ౧ ౨౯

ఆ అంకఁ లెద్ద బావనయ్యల యానతి వడినీ
అచ్చ రా బాల ౧౯౨

బావనుడు = బావడు. వి బ్రాహ్మణుడు
పాణుడు

గీ అనురు న విప్రుండు పాణుడు బావడు
బావనుడు గీ పుడమి వేల్పున

ఆం భా ౨ ౧౩౦

బావనీకము. వి (బావన + నీకము) బ్రాహ్మ
ణ్యము

గీ బ్రాహ్మణ్యము కవిరారు బావనీకమన
ఆం భా ౨ ౧౩౧

బాగి. విల విస్తృతము విశాలము తెడద
న అతిపాదు మనిండుడు బోలె శ్రేత్రముల్
చెలవక బాగిశోర పెదలింపక లైకుక
వర్ణ నయ శూక ౯ ౨౦౩

విష్ట ఎవలిన బాగిశో రెంతయుఁ బలసి

విష్ట. బాగిల్లి ఉ గాగిల పం

గీ బాగి బా మనరాదు పగ పాటి తెడలిండు
బొంటి వల్లనరాదు కంటగిండు

శుక 3 ౨౧

వి (= బాగి) అప్పు ఋణము (శ ర)

జ బాగిశోటిమకము

బాగిశోటిమకము. వి (బాగి + శోర +
మకము) పంచాంగము సింహము

(శ ర బ్రా)

బాగి = బాగి. వి (శ బాగి క బాగి హిం

బాగి) అప్పు ఋణము

గీ పైక మీఁజాలక బాగి టకాయించి యొక
గొడ్డములఁ బండ్రి చుండినామె

రంగ ౨ ౧౩౧

బాగగు. అ క్రి (బాగు + అగు) ౧ ఒప్పు
రమ్యమగు

గీ ఇంతి నం పెంగఁజెంత పెంత బాఁగాయెఁ
తేమంతిలంతులు వింత బాంతి తెరసి

దశా 3 ౨

గీ వయసువాడు ను మిగుల బాగయినవాడు
నన్నిట నాయాదియై యుండునట్టివాడు

పారంగ ౨ ౯

౨ గెలుతేలు

గీ అన్నఁ గరకూలమునఁ గూర్చి నమలా
దత్తడు నడఁగఁ దనకూలములన బాగయ్యె

బమలు కళ ౫ ౯౫

బాగడము. వి కట్టడిము

ఉ చిందురు రాతి బాగడపు బంట బంకి

విజ వి 3 ౧౨౮

బాగము(గా)లు = బాగలు. వి బ (పం భాగి
క బాగ క పాక్కు) పోలఁచెక్కలు

వక్కులు

గీ పండుటాముల క పురంపు బాగములన్
మత్తయపు మన్నము లంకగములను

కవిరా, ౫ ౧౩౩

గీ. దీని కేసును బయటి బాగాలు గురికి, యెక్క
 అనుకూలమునకు యాచించి యిచ్చి...
 విశ్ర. ౮. ౯౩.
 గీ. బాగాలు పెను బొక్కల పచ్చాక్షి యొను
 గిన . మనుచు. ౩. ౩౩.
 క. సోగ లగు పెండితేమల, లాగునఁ దల
 నాకు మడిచి లలనఁ యొసంగన్, బాగాలు
 వేసికొని తన, బాగా లున్నట్టి మేడ పట్టు
 నేగెన్. సారంగ. ౨. ౧౯౪
 గీ. భాగభాగములు పోలను బాగా లన
 తం భా. ౨ ౧౩౩
 బాగరి. విజ. (బాగు + అరి) నుందరుఁడు, అంద
 గాఁడు, నుందరి, అందకత్తె
 ఉ తెల్లని దీవికమ్మ తెలఁజేసినరెవ్ దగు
 నొక్క బాగరిన్, పాల్కొని యిల్లుట
 పల్లనిఁగాంచి రయ్యెడన్ రామా ౩ ౪౪
 గీ నాగరకముద్ర గల మంచి బాగరి యుండు, నాగ
 కాములలో వింతనటవల దఁట, నలకు
 గుట్టులపాఠంపుఁ గోమలి యుండు, నలచి
 నలకింపజే యెంతవాని నైన
 విజ వి ౧ ౧౧౦
 బాగలు = బాగములు. చూ కపురము.
 బాగిలింపక. అ (గీ (క. బాగిల్ = బాగిలి,
 ప్యారము) బయటఁబడు, తెలుగుడు.
 క. నగరము తెలఁపడి వచ్చినయది మొదలు
 ఎందుఁ బాఠిపోయెను నాబారిం బడితి
 వింక బాగిలింపక యింగిరించిన విడుతునీ .
 దకా ౨ ౪౨
 బాగు. వి. (గం భగ, త పాంగ) ౧ ౩౩౩
 దము, పొందర్కము, సాగను.
 గీ. పనిఁడిచంపక కామము బాగుఁ గూర్చి, బాలు
 క్రొన్నెల తెలఁపున వాడిదీర్చి...
 భాగ ౮. ౨౩౩.
 గీ. బలపోయగంపుఁగొలఁడు, నాగ నలు
 పొందు నయ్యెలనాగ బాగుఁబొగడ నలచి
 యె పలకుల పొలఁచి నైన. దీలా. ౨. ౧౩.

౨. విధము, దీని
 బ. అరిగి బయఁడు, దీనిబాగు నూడ నేలంచు
 దానిన, తరువుఁ దెలికి కొనుచుఁ దాను
 పెంచె భాగ. అది ౩. ౧౯౨.
 గీ. విగిడి పూతేమలబాగుఁ గ క్తరించినగడ్డంబు
 కొన రొమ్ముఁ గప్పిరింప, నైష. ౩ ౯౩
 ఉ. రా ౩ ౧౦౩.
 ౩ క్షేమము (క ర)
 (వ్యవ) మావా రందఱున బాగున్నార
 క అశోగ్యము
 చ బడిబడిఁ గూరలేమనుచు వచ్చు నువారపు
 వారిఁ జాది నా, యెడలికి బాగు లేదు మఱి
 యొక్కటి యెల్లను సార్వ. ౨ ౯౯.
 ౫. భద్రము, శుభము
 గీ మంచి మేల్ బాగు లేన యన శుభంబు
 లలరు సాం వి మాన ౩౩
 చూ బాగుపడు
 విజ ౧ ౧౩౩. విడి, సాగనైనది
 క. సోగ లగు పెండితేమల, లాగునఁ దల
 నాకు మడిచి లలనఁ యొసంగన్, బాగాలు వేసి
 కొని తన, బాగాలున్నట్టి మేడ పట్టు
 నేగెన్. సారంగ. ౨. ౧౯౪.
 ౨. యుక్తము, తగినది
 గీ బహుకథా సంగతులు నేయ బాగుగాదు ...
 కా. ౧. ౩౯.
 గీ దట్టంబు దీక్షిస్తట్టి పెంకాది బాగు గాదతి
 నేలఁ బయఁడు విమర మనుచు. ౩. ౮.
 క నేగ నరేంద్రుఁడు రాకే, బాగా యెటు
 చనఁగ . . సారంగ. ౨. ౨౩.
 ౩. శుభ్రము, పరిశుద్ధము. చూ. బాగులేయు.
 బాగునఁజె దెచ్చు, పరిశుద్ధము నేయు.
 గీ. ఇందురు ననుఁగాంచికం దేర్చి మార్చి బాగు
 ననుఁ దెచ్చినయట్లు కొమరు మిగిలి ...
 భార. విరా ౨. ౫౨.
 బ. బాగు, బాగి, బాగులేయు, బాగుపడు,
 బాగులాడి.

బాగుచేయు. ప (క్రి (బాగు + చేయు) చక్కఁ
బఱచు (క ర క్రా)

(వ్యవ) విద్యాభ్యసన బాగుచేయువాడు లేడు
ఆ విషయము బాగుచేయును

బాగుచార. వి చూరకత్తి చిన్నకత్తి అయింపు
విశేషము

చ నూతన పలాశమును బను బాగుచారచేఁ
జలమున నియ్యతిన్ పఱక సారససాయక
వీరుఁ డంతటన్ చంద్రి ఆ రక

గీ బాగుచారన పల్పనీ పరగు

అం భా ఆ ఆగక

నీ బాడుపెట్టినయట్టి బాగుచార్ల రమూలు లెగ
తైచి లెగ జొరలే పేయుచారు

మల్లపు ఆ ర

బాగుపడు. ఆ (క్రి (బాగు + పడు) భద్రము
సొందు మేలొందు

ఆ ద్రోహబుద్ధుడైన దొంగతీకమునైన పటల
నైన సాహసమునైన సుంప దధిశుశేత
సాధించి భనమును ఒడుగు కిచ్చి బాగు
పడును లేడు లేదు కి గెల

బాగులూడి. విజ (బాగులు + అడి) అందకత్తి
సుందరి

వి ఆసురుగురై యలంతి పడు మల్లలవాడఁగ
ముందుముందుగా నొసరి బాగులూడి
యపు డొక్కతె పచ్చి సారంగ గెల

బాగుము. వి (సం భాగ్యము) ముక్కతము
పుణ్యము

గీ రాజా గాఢమృ కంబును రాయఁ డితిని
లేపమును మేలు బాగము నేనియుంట
నిపుడు గడుగొంటి మని పల్కు నెఱుఁగు
దొరల యయ్యా గెల

ఈ సంతాపము రానియేపు నిరంతరును
లేపట లేనిప్రాపునె ప్పాపమునేమి బాపు
కల బాగపు నెమ్మది కొపు బూమిలో,
తైపున నీక గాక నెఱవారి లేదుగదా
భరాదురా ప్రబంధ 208

బాగుతీ = భాగవతేంద్రు. (సం భాగవతః
కృష్ణుఁడు మొదలగువారి చేషము చేసికొని
యాడి జేయించువాడు)

ఈ బాగుతీలు ఇచ్చిగాని కొక కొంత
మనంగ గృహంబు నేయింప

క్రిడా వీరీ ఆం బా

బాహులు = బహులు. వి (సం ప్ర సార్య
హిం బాహర్ క బాహు) ఇది చి వి
క ర లలో కలకలముగా గ్రహింపఁడినది

నిర్ధారకప్రయోగములు లేవు అంగడివిధి విపణి
క పూజారివారికోడలు తా బాఱగా వీర

జాతీ దబ్బునఁ ఁడియెన్ మైబాఱు కొంగ
దడిసిన బాహుతి తిరిగి చూచి పక్కన

పక్కన్ విధి గా

నీ మారగాయల కంచుఁ నోరి తా బాబాఱు
మను మఱిమఱి నేగుఁ గనుమఱిద

వారస గె ఆం

నీ అంగడి బాబాఱంగ విపణి పొచ్చు

పా వి మాన రక

బాహు. వి (క బాహు) గె వ్రేసి వరుస

క తేతే రాజాబాహు తే గ లగి నొగిఁ డగిడి నెగ
డఁగాఁ జాలెడు మేలే జానెడు మక్కు

గల తేతేతున అచ్చ రా కిరి ఆఱ

నీ కొట్టి తోలఁగ నీకు నొప్పునభంబుల బాహ
గాడు గురాలబాహుగాని నీం బార గెగ

చ ప్రమాదరాజుల రాజరి బాహుల బాహు
బోడులు చేయుదు

భారతపురాణము ౫ గెల

ఆ గృహపార్శ్వములయందు దమర్శుడు పొడు
తైన చారునిశేషము పొడుతైన లావుగఱ

కళ్లులు (ఇది మామముకంటె పన్నుముగా
నుండును)

(వ్యవ) ఈ యింటికి నుంచి బాహు లెమ్మినారు

బాహుబంధు. వి (సం భుజబంధః, క బాహ
బంధు త పానీపంధు) సందిటఁ గట్టుకొన

భూషణము

నీ పురిగోడు కాళి ఎప్పుడు బాజించు నిష్టా
మేల్కొనాని బలమహిమ వేణు మగ
నీ కంఠంబులు మాడిగా ల్కబాడంబులు
కేయూరవశమలొ కేలినయలు

3 స్థానగ్రంథము 3 ఆ శ ర

బాట వి (సం వాట: క వ లై త పాటె
హిం భాట్) గ విశాలమార్గము బండిచారి
చారి

నీ కొయిల రొడసేయ గూయజే క కంబు
దంతి వచ్చినబాట గుంత రా

ర మలిం గ 3౫

నీ బాటయనంగను బండి పాటన దగ్గుంట
ఎథము అం భా ౨౯

నీ బాట వాదిక్కు త్రోవయుఁ జెలంగు
అం భా 3 ౪౩

౨ దిక్కు ప్రదేశము
నీ ఒకపాట వాళ్ళట కలాటవిడిపాట మొక
పాట వనఘోటకకుల ఝాటము

ప్రబంధ ౪౫

జ పాటసారి
బాటసారి విని (√/బాట) త్రోవ వడచు

చ దు లేరువరి ఖితుడు (చి ని శ ర)

ఉ అత్తల బాటసాగ్గ ఎర పైన భవమిం ఒడు
వారి నెత్తవన్న క్కగంబు గన్న గదివన్

శుక ౨ ౧౪

బాడలి వి (హిం భాదా అన్త వెల) నేళ్ళ
కచ్చెడు రొక్కము చూ బాడలికాడ.

౬ బాడలికాడు
బాడలికాడు విని (బాడలి + కాడు బ

బాడలికాటు బాడలికాండ్రు) నిటు డు
క ఎడకొల బడసాచ్చి చిల్లకర్కంబు లాడుచు

లోవెల లాడవడం ౬౦౩ తగ రోవెలలు
గన్ బాడలికాట బల్లగించుచు

శు సం రా ౧౩౬

బాడ(పు)బుడు. సం వి ఆ పుం బ్రాహ్మణుఁడు
బాడవ(బ)ము. గ అడుగుజ్జుమల సముదాయము

౨ దొర్కాన్ని బడబాసలము

బాడవేయులు సం వి ఆ పుం ద్వి అశ్వినీ
జమారులు

బాడవ్య(బ్బ)ము సం వి ఆ వ బ్రాహ్మణ
సముదాయము

బాడాసుపు సం వి ఉ శ్రీ బాడిస (శ ర)

బాడింగనము సం వి ఆ పుం వార్తా మలక కి

బాడిగి వి (సం భాటక: ప్రా భాదల
క బాడిగ త వాడపై) గ ఒకఁ దొకని

సాక్షు నువయోగించుకొనుటకై అసాక్షు గల
రావి కిచ్చుడు ధనము అన్త (శ ర)

(కృత) అయింటికి నెలకు ముప్పదిరూపా
యలు బాడిగ

౨ తీతము
ద్వి బాడిగ నీ కచ్చి ఎతిగ్గ నేయు బాడె

లన్నియు నీడు నంగతి నేచ్చి
ద్వి వారిపు ఉ ౧౧౮౯ పం

నీ బాడిగ హిరి నంబకము తీత వనంగ నేతన
సంజ్ఞ యై భారతి జండు

అం భా ౨ 3౦౩
బాడిత = బాడిన వి వుడంగి కట్టులు చెక్క

సాధన (చి ని శ ర బాడితె ప్రా)

నీ వెండ్రుకల మెల్లలను దువ్వెనలు గేత
కొమ్ములు ప్రా తకుండలు చిన్ని బాడి

తలును చెన్న ౨ ౨౦౪
నీ కొండ జీరిని నందునందులు చక్కగా

బాడిత నజింబ బాడియండ్రు
భోజరా ౫ 3౧౬

బాడిదము వి (ం పారిభద్ర:) దేవదారువు కి
(చి ని శ ర)

బాడిన-బాడిత వి వుడంగి కొయ్య చెక్కడు
కొలుముట్టు

నీ బాడిన నజింబ భంగి గొప్పింటిఁ దుక్తుని
యలుగా చిట్టు ద్రుంచి క్రుంచి

భార విరా ౫ 3౫

ఈ కేవల సాధనము లిరుగల పహించి వటింపు
నమ్మిపో, భావనాపట్ల యుక్తులులి బాడిన
యందు గాని నీవు మామ కి నానాభంబున
మొలగ వేం పంచ 3 ఆరగ
గీ కర్మనికే తెరువలయుచుండు బాడిన
యటం చవంగ దెవ్వందిలింగ
అం భా 300

బాడు. వి (త పాడు) గవున ప్రావరణము
మునుగు
నీ బాడు పెట్టినయట్టి బాగుబాగు దుమాలు తెగ
తైచి తెగ నొరలో నేయువారు
వల్లపు 10

నీ ప్రావరణ మాఁ జరచా యనంగను
బాడు నాఁగ అం భా 100
జ బాడుగోలు బాడువెలు

బాడుగోలు. విణ (వాడ + కోలు) వా
చారుడు (మానసీనుడు అని క ర)
ఈ తెండెము బాడుగోలునకు భృత్యునకు
వృద్ధులము మొలత్రాడులకుంపెన కాని
కయ్యంగ నాంప 7 గ36

బాడునల. వి (త పాడుడు) ఇది ఎట్లుభాకు
పుతో వ్యవహారము గను లెప్పువే కముగాను
అనుప్రయుక్తము ప్రయోగింపఁగాను లెడదె
కురకృత్యము సామాన్యకృత్యము (జమా
నించుట అని క ర)

గీ బాడునల నొండె బటము పొందుతనయ
ముఖ్య భార కర్మ 10

నీ ఫల బాడి అనుబాడు తెన్నొని
బాడుదలఁజ్జి నృసిం 10 గ16
చ కడిది మగంటిమిం దొడరి కయ్యునునం
దన బాచుదర్ప మేర్పడనకురేండు బాడు
దలఁజ్జినరాకణి భా రా యు కరక

బాడువ బదన. వి (త పా) పల్లవుల.

చ మిన్నటి బాడునల తెన్నెలపుల్లులు నెమ్మి
బోడెలు దెదర రొడ లొడవ ప్రాయము
పోతునెనుంగును అచ్చ భా 3 కె

గీ భగవీ విస్తారనిమ్ము దనరానీసి, బాడు వన
ఒడవనలను ఒరగుచుండు అం భా 10
చ ద్ర వి 3 కం

బాడువెట్టు. ప త్రి (బాడు + వెట్టు) మునుగు
అం

చ చెన్నెత్తన మాళరావము నేటొంటన్
నూనాస్త్ర పంచకముం బాపున బాడు
ట్టిటు రెంచ నింపు గుణంగియున్
గన్గి నునుపరుంజ తెలయ వ్వాదండు
భేయం ఎనసి శుకభూటిం గుణ దట్టి
మీటె వడిగా ముత్రాముమోసాలకున్

పావు 10 గ16
బాడు వి బురద పంచము (క ర త్రా బాడి-
బాడుకి)

బాము. నం విణ (అ త అ) గ దృఢము
అ మిక్కిలి అధికిము 3 గట్టిద్యని

బాణ గం వి అ త్రి గ కరపుంఖము
బాణము లంజ అ నీలబుంటి నల్లగిరింబ కి
3 నిస్సరి

బాణకారి. వి బాణసంఘము కాలిబాడు

చ చిత్రచిత్రములు గాఁ జాపుచు భాణ
కారులు మందజనమున హంస 3 ఆ
బాణగంగ. 10 వి అ త్రి (రావలని బాణ
ముచ నిర్మితముగు) ఒకనది

బాణజుత్తు నం వి త్ పుం విష్ణువు

బాణధి నం వి ఇ పుం అంపదాది

బాణపాలము. గం వి అ పుం గ అమ్మల

చుటుచూరము 10 అమ్మ పోపు మేర

బాణపుంఖ. గం వి త్రి కరపుంఖ, తెంతలి కి

బాణపుణ్యవ్య. వి (బాణము + పుణ్య) ఒకవిధ
కుగు బాణసంఘ

చ తెల్లఁ గ్రోవుల పెటపెటలు, జబుర
జంగుల కీరంగుల ధీమధీమలు, ధమామాల
ధమధము, బాణపుణ్యవ్యల జలజలలు
కృష్ణ 3 ఆ

బాణము. వి ఒకవిధమగు కీరంగి (దీనికి వృద్ధి ముక్త్యలోపము చూ బాణవిద్వాంసులు)

గీ బాణములకు చక్కనివిచిన బాణములను గ్రోవులను గుంట్రావుల రా వి ౫ ౨౨

గీ గుర్రక్రావి కీరంగి బాణము గుంట్రావి జబురుజంగి ఈపాకి బాణము వాగ్గలయు నన్ని ప్రసారణాఖ్యలు మహేశ

అం భా ౨ ౨౧౦
దయ్యలబాణమిరియ్యి - తామిప్రాప్తము
గీ సరగ దయ్యలబాణమిరియ్యి దొరగిం
౬౧౬౬ గూరుచు ముల్కినొగుల తేనీ
చంద్రా ౬ ౯౦

౫ బాణపుఁ జక్క బాణవిద్వ బాణము
బాణము. సం వి ఆ పుం ౧ ఆమ్మ శరము
౨ గుంటిలక్కము ౩ బాణముచివర ౪ ౫ ౯
శరపుంఖము ౫ ఆపుబాదగు ౬ ఆయిదు
అనుటకు సంకీర్తనాము ౭ శబ్దము ౮
వాక్యము ౯ అన్ని ౧౦ నీలయి టి నల్ల
గోరింట ౧

బాణముద్ర. సం వి ఆ శ్రీ మద్రాశ్చందము
శ్లో యథా హస్తగతా బాణాస్తథా హస్తాం
కురం ప్రియే బాణముద్రా సమాఖ్యాత
రిపున్య విక్రంతనీ (చాచి)
బాణలి. వి (క పాణలి క పాణలి) వేయట
మొదలగువాని కుంయోగించు లోపాపాత్ర
విశేషము
గీ కంచువు బాణలి కంచు కంటనఁ దగు
అం భా ౨ ౨౧౩

బాణవారము. సం వి ఆ పుం వారవాణము
కవచము

బాణవిద్వ. వి (బాణము + విద్వ) బాణ సం
బాణసంచులు కాల్చి విద్య
క చక్ర విరుగులుఁ బంచవన్నె విరుగులు
గజ విరుగులు మొదలయిన బాణవిద్వల
శ్రుతియు చిక్ర విదిత్రముగాఁ జాపుచు

బాణవారము ముందకు నడువ హంస
౩ ౨౯ (బాణవిద్య ముద్రిపా)

బాణసంచు = బాణవిద్వ వి (బాణము +
సంచు) ఈపాకిమందుతోఁ జేసి వేడుకకుఁ
గాల్చెడు బాణపులు చిచ్చులుడు లోనగునవి
(శ్లోక) ఈ సంకీర్తనము దీపావళి బాణసంచు
చాల రిక్కువ

బాణ. వి (క పాణ క్రి) దండాయుధము
గీ గడలు బాణా ల్పటాలు వగ్గరికఁ బూని
సగడల్ ద్రొక్కబాణమును విచ్చరపు వీర
ములు గనఁడె ప మరల్ మోలఁ తెలఁగి
సాధన లొనర్చు రసిక గ రాగ

౫ బాణ క్రి బాణ క కి
బాణక క్రి వి (బాణా + క క్రి) ఆయుధ విశ్
సము పొడగుపాట క క్రి
క మనసికాఁడు మొలఁగుఁ జాయల నవ
బాణ క క్రి దురసుసం ౬౫౬౦చెన్
భోజనతా ౩ ౬౬
గీ ఇట్లుండు క క్రివహించుగుహం దన్న సరణి
బాణ క క్రి చాచి చాచి
౩ ౫ ౨ ౨౧

బాణావళిణి ౧ (బా + వళిణి) దండ
యుధమునంటి బాణ బాణ క క్రి
కా బాణావళిణి తెద్యక్రి గుమిరిక బాణా
నన ప్రాధిమన్ ద్రోణాచార్యుల శ్రువఁ
౬౬౫దురు శేషుల్ కళాం ౨ ౧౭

బాణావలి. సం వి ఇ ఈ శ్రీ గ బాణముల
సంక్తి ౨ ౨౬ వాక్యముగా నున్న మొదలపద్య
ముల కురస (విల్యున్న)

బాణాశ్రయము. సం వి ఆ పుం ఆమ్మల
పొది ౨ ధనుస్సు విల్లు

బాణసనము ౦ వి ఆ న విల్లు ధనుస్సు
బా(వా)ణిని. సం వి ఈ శ్రీ గ విద్య
రాలు ౨ నర్తకి ౩ ఉక్తముశ్రీ (మీ ని)
బాణము. సం వి ఆ పుం ౧ ఒకాశోక
రాక్షసుడు ౨ కాదంబరార్థవి గ్రంథకర్త

బాతలిం(లిం)మ్. ఆ (ప్రబంధం)
 నీ ద్విగళంకర ఘనమమన బాతలిం
 గోళంబు బాతలిం శివరా ౧ ౬౧
 ౨ అమమ ముఖశివ
 ద్వి బాతలిం బాతలిం యమమ ముఖశివ
 లూకగా మమకమ నొంగి తెలియఁజేడి
 పాటుకొని గుండె బలవిడి నడచి పది ౫
 గలుం గది బాతలింపంగను పది 3
 ౧౫౬ పా (తత్తరపదం అది ౪ ర)
 3 సంక్రమించు తత్తరపదం
 ౧ తేటిఁ బాదగది తెన బాతలించుబాదు తెన
 మునులను బాది మాస్టా మెత్తి తెలు
 పుడుగుఁ జొడ కుంతుడు తెడలుఁ దనుచు
 వందితాలామలు ఫిలి వపనయింది
 ది శకుం 3 ౧౦౫
 ౪ తపనుల్ ధరణిం బడి బాతలింపఁగా
 వరానా ౫ ౧౧౨
 బాతి. వి (సం భక్తిః) (సామస్వారమని శర)
 ౧ (నీ ఇష్టము ఇంపు
 ౪ ఇతఁడు కాలాంతరమున బాతిగ భవదీయ
 భవ్య ఎరలోకవిధుల్ చేతోగతి భక్తి ఎరి
 స్వీకములఁజేయు భార మా ౧౨౦
 ౬ బాతిగఁ బైకొన వ్యలయు పెద్ద
 చాటుపు
 ౨ శ్రద్ధ బాగరూ కత
 ౪ ప్రాతఃకాలము ఎనిమిడు బాతిగ సంధ్యాది
 విధులు ఎరిసాటిగ నీ బాతలిం మఱియుము
 భా రా బాల 332
 ౪ పాతలింబోక మంతయు బాతిగ కోధించి
 చాయము ఒరిగింది
 భా రా బాల ౪౦౪
 ౪ అని బాతి బాతిపెట్టిని పెను బాతలింబాల
 సోలఁ తెకలింది ఘనమని కిచ్చి
 తేం పంచ ౪ ౫౦౧
 3 నీ విధము

ద్వి విఁ దేమిబాతి నీతలఁచి శేఖర్యు
 (రం రా క్షిప్రం చి వి)
 బాతు(పు) వి బలపక్షినిశేషము ఆదేలు
 ౧ బా తనంగ నగు కరారి
 ఆం భా ౨ ౯3
 మ తలఁ బక్షిచ్చట ప్రచ్చి బాతువులు శేఖ
 రంపుఁ గుల్యాంతర ఫలి నిడింపఁగ
 ఆము ౧ ౬౫
 బాతు. వి (హిం భాత్) అన్నము
 నీ పసదనము బాతు సాద మోగిర మన
 జరుగు నన్నముపేర్చు
 సాం ని మాన ౨౨
 బాద. వి (సం బాధా) తేదన నొప్పి బాధ
 ౧ వమటయంగ లావు తెక వంక గోడు బాద
 యంగద వగ పనఁ బరగుఁ చీడ
 సాం ని మాన 33
 నీ బాద గులు నొప్పి వంతురు అనంగ
 జను వ్యధ ఆం భా ౧ ౧౫౦
 బాదము = బాదాము. వి (సం బాదాము
 ౪ బాదామి త బాదామరం హిం
 వాంబామ్) ఎలవృత్తవిశేషము (దీని గింజల
 లోని ఎప్పుడు భక్తింతురు ౪ ర)
 బాదరము = బాదరు (౪ ర)
 బాదరము ౧౦ విణ (ఆ ఈ ఆ) ౧ బదర
 సంబంధి ఒదరగృత్తము - తే గు చెట్టునకు
 సంబంధించినది ౨ ప్రత్తిగ నూరిది నూలితో
 నేయ బడివిది వి ఆ లుం ౧ ప్రత్తిచెట్టు
 కాం ౨౫ము కి ఎ ఆ న గ రేగుచెట్టు
 ౨ ఎట్టు 3 ఒలము ౪ నూలివస్త్రము నూలి
 పోగు ౫ దక్షిణావర్తమగు శంఖము కుడి
 తెల్లగా సుడిచుట్టియున్న సంకల్ప ఒ ఫలము
 వి ఆ శ్రీ ప్రత్తిచెట్టు కారావనవృత్తము
 బాదరాయణసంబంధము. సం వి ఆ లుం
 తేనిపోని దూరావృత్తమగు సంబంధము

యో యుక్త్యం బదిరద్రక్తుమస్మాకం ఒదరి
 తమః బాదరాయణ సంబంధో యూయం
 యూయం వయం వయమ్ చాటువు
 గరాయణి సం వి ఇ పుం శుభం
 గరాయణుడు సం వి ఆ పుం గ వ్యాస
 మితి ఆ క్షణివాడు 3 నిష్పయోజుఁ
 దైవ పురుషుడు (4 ర)
 గరించు ఆ క్రి (✓) బాదరక్తుమితి
 నిస్సాణములమ్రాణి నిగి ముట్టి మరారి
 పాంచనమ్యుక్త్యో బాదరిం ఆ హరి
 గు లం (ఇట టౌమ్యుక్త్యోకము)
 మొలకహిళాటిఁ గ్రాలుముత్త్యలరాశ్రే
 ధసిగ్రు బొట్టుతో బాదరిం హరి
 3 అరం (ఇటను టౌమ్యుక్త్యోకము)
 ఏయబాదరిము వి (క బాదర=ప్రతి)
 కుపాటిలో బాసకి త్రాఁడుంచెడుతావు
 బాదర బాగను బరగుఁ దుపాటిలోపలను
 బాసకి త్రాఁడు నిలుపు తావు
 ఆం భా ౨ ౨౦౯
 బాదరించు
 దాముము. సం వి ఆ న బాదముకాయ
 (4 ర)
 దాము=బాదము (4 ర)
 ధ సం వి ఆ క్రి బాసము
 ధకము సం వి ఆ ఆ ఆ గ బాధించు
 నది పీడించునది వి ఆ పుం ఋతుకాల
 మందు విడ్డలు పుట్టుక క్రి నడ్డగించు క్రిలోగ
 విశ్వము
 ధనము. సం వి ఆ ఆ ఆ ఆ గ బాధించు
 నది పీడించునది ఆ నిశ్చేధించునది అడ్డ
 గు చునది వి ఆ న గ పీడ కాటియ ఆ రద్ద 3
 లోల గఁబుచ్చుట నివారణము ౪ నిశ్చేధము
 నిం కరించుట గు ప్రతిబంధము అడ్డగించుట
 ధము. సం వి ఆ పుం గ పీడనము కాటియ
 ఆ కొండలము, దుఃఖము 3 ఎగ్గు హంస

౪ అపాయము గు ప్రతిషేధము, నిశ్చేధము
 ౬ ప్రతిబంధము అడ్డ 3 (వ్యాయ) పాపా
 వము గలది (వచ్చునదిమితియందు వచ్చున్
 ౪ ముగిల ప్రాదము బాధము ఇది హేత్వా
 భానులలో వాటిది)
 బాధించు సం ప క్రి బాధపెట్టు
 కా ధ వాచానసం భాపాద్యముతోడ
 సాధులవలం బాధించె రక్షాంగమం దే
 పాపాత్ముడు నీ పితామహుడు గుమ్మి
 వంశవిస్తారకా వరాహ ఆ ౯౮
 బాధిలేము సం వి ఆ ఆ ఆ గ పీడి
 తము నొప్పించఁడినది ఆ కష్టపెట్టుటనది
 3 అడ్డగించఁడినది ప్రతిబద్ధము ౪ నిశ్చేధం
 పడినది గు త్రోపిపుచ్చఁడినది నిరాకృతము
 ౬ ఖండించఁడినది 3 (వ్యాయ) సాధ్య
 భావకృతము గలది (ఉదా వచ్చి అను
 ము)
 బాధిర్భము. సం వి ఆ న కిత్తుడు
 బాధిర్భ. సం వి ఆ క్రి గ భాధిర్భము
 ఆ బాస
 బాధిర్భము. సం వి ఆ ఆ ఆ గ నిష్పించ
 దగినది బాధించదగినది ఆ నిశ్చేధించదగి
 నది 3 నిరాకరించదగినది రద్దసేయదగినది
 బాస. వి (సం భాండః ప్రా బాణమ్ క
 బాస త పాసై) గ కడవ పెద్దమండ
 నీ తతముఖ భాండాభ్యు తనవ బాస
 ఆం భా ౨ ౨౦౯
 మ కడు నుద్యుక్త్యునవిచ్చేదనం, విది పూరిం
 పఁగరాని బాస నయనే యేరికులం ద్రిపుఁ
 జాలను వల్లై ఆ
 మ భువనూచీముఖ కూచకాగ్ర ధరకాంగ స్థు
 లోమూరి శున్మిన్ (ఒకప్పుడము తూర్పు
 బాసవలె భాసిల్లంగ
 దకా 3 గాం 3 పాంచారి గు 3౫
 ఆ ఎత్తల కడవ (4 ర)
 బాసగిలు

బాసగిలు(లు). ఆ ౩ (౧/౨) బలాత్కృత
మగు బలవంతుడుగ లాగఁబడినదగు

ఉ పూనినరీతి వాని కలఁపు ల్యుడై బ్రాసములం
జలంబునం బాసగిలం గిడ్చి యొకపద్యముఁ
గుర్చుఁగవచ్చుఁ గాక యా ఖ్యాన కథాను
కూలముగఁ గావ్యముఁ జెప్ప వలె

చా ౧ ౨౦

బాసనము. వి (సం మహావనః కి వాణసు)
౧ వంటకాల

నీ కిపుఁ డాత్మగురు వభీషింబు సేయుడు
దిగ్ధీశు లంతన భిక్షురించి పనులడ్లరాండ
జంభారి బాసనమున కనండు రాండ

కు సం ౧౦ ౫౫౫

ఆ ధూమిని వధుమాన పతిని యునివెఁ గుక్కు
బాసనమున దశకు ౧౦ ౧౦౧

ఉ బారి కరాసిధారతే ఎచ్చడిచేయఁగా
జముని బాసనమున బురుడించు శ్రోటిక
ఉ హరి కి ౧౧౬

౨ వంట

రా నీ చిక్తంబునకే మెచ్చునశ్చే వండంగడు
నేర్చ బాసనమునం దిచ్చుటకే కాదు నశ్చే
వీటక మిగులంగ నెవ్వఁడును లేడు

భార విరా ౧ ౨౧౨

గీ హరియు మాహివృత్తి పురి కరుగుచెంది
రత్నగాఁ డొట్టి తిరిగెడు రాత్నములకుఁ దొలక
జము బాసనము నింటి శ్రోవఁ జూడ

ఉ హర ౧ ౧౩౯

బాసనమువాడు = వంటవాడు

వ ఆ కల్యాణుడు నొక్కవాఁ డొక్క
బ్రాహ్మణుం డధిక తూదాత్తుండై వచ్చి
సమాంసంబయిన భోజనంబడిగిన నీడ్చిపోయి
వాఁ డంతఃపురంబున మండి మఱచి యుక్క
రాత్రంబు వచ్చుడు దలంచి తన బాసనంబు
వానిం బిలిచి భార ఆది కి ౧౧౪

బాసనపుబాడబుడు = వంటబ్రాహ్మణుడు

గీ తెచ్చి యొక జైన్వ్రతుడు గాను కెచ్చె నమఁ
బాసనపు బాడబులతేరఁ బంపుటయున్న
ఆము కి ౧౧౬

జ బాసనీడు

బాసనీడు. వి (బాసనము + తాడు) క బా
సగి) వంటవాడు వల్లపుడు

ఉ న స్త్రీలంగ బాసనీని నొకవిం బురిఁగానఁ
యట్లుగాఁగ మేక గాతీయజెట్టి యై
నొడికింబుగ వండుడు నెల్లకూరలున్

భార విరా ౧ ౩౩

బాసిన, బి చాసి

గీ చాసి యొప్పు బాసినయనంగఁది క్త
ఆం భా ౨ ౨౨౨

చ బంటుబాసినలు లై ము పెయ్యలు
పెట్టులా నయిన ఎమ్మకై సంబదల నిన్న
విత్తిల్లికి తెచ్చుపెట్టుగా కి ౧౨౨

క ఆచార్యరాంగవబాసిన మువ్వర నీల్గటక
చాన మూలం బనుచున్ విక్ర ౬ ౧౩౦

బాసినము. వి బాస్యము బాసినతనము

గీ భరవుడం బనఁ బను పన బాసినమున చా
కానుంబులై యుండు

ఆం భా ౨ ౨౨౨

జ బాసినీడు

బాసినీడు. వి (బాసినము + తాడు) సేతుడు
భృత్యుడు

గీ పూడోడుకాకలి బాసినీండు సాల
జచ్చిరి నేడు ఆచ్చి రా మం ౧౨౪

నీ బాసినీడు బంటు భరవుడు గుండక
వాఁగ చాసాశ్వులు గాఁగఁ దనయి

ఆం భా ౨ ౨౨౪

ఆ కొల్వకాడు లెంక గుండడు వల్లకర
బంటు శీతకాడు బాసినీడు భరవుఁ డ
భటుండు వఱబు ఆం పదా సర కి

బాపు = బాపురే. అప్పు ౧ ప్రశంసార్థక
(దీని యాప్రేక్షిత రూపము బాపుబాపు)

౮ బాపు కన్న గాడ బాపు నిక్కంబండ, బాపు బల్లిబండ బాపు ముచ్చ, యనుముఁ తేరు తెల్ల వర్గించి యగ్గించి విమతి నేయ .

దశకు ౫ ౧౩౧.

౯ అరకే కొరి బలీ ద్రువుం డహమా భద్రా శ్వుండు వహ్వ కలా,దరి ప్రహ్వండు మేలు బాపు మహి భద్రలో విశ్రు లారా వణిగ్గల లాహి కరాహ, ౮ ౯౩

౧౦ అనుటయు బాపు బాపు నను నాసలపా లానరించి నెమ్మదిం, ౯ ను పెర నె క్లె పిరిగిరి భోజరా ౪ ౨౪౨

౧౧ గంతాపార్శ్వము క యతిమతుఁ డిట్లా విర్హతా,యత భీకరబాణ పాత మటు బాపు విధి

బా రా ఆయో ౨౦౩

౧౨ అశ్వరార్థకము ద్వి ఘనుడె చేటులవేమ కలియుగ సోమ, ఘనుడె చేటులవేమ ఘనధాన కామ, బాపు చేటులవేమ బహుళ ధామ

పండితా పురా ౧౬౪ పా

౧౩ నెల్లదమ్మి తొగిల వీది కి న్దోయితి, కేళమాపు బాపు రేళ మాపు సారంగ ౨ ౪౧

౧౪ బాపు, అవ్య ప్రశంసార్థకము ౮ భరత మేషరాజ బాపు రురభ్రేక, కొరి యేపిండ యరక తగర

క్రీడా ౨౩౨

౧౫ బాపురే(రే)=బాపు. అవ్య (౪ బాపురే) ౧ ప్రశంసార్థకము .

౧౬ భుజగర్వ మదగఁ జాట్టివ,భుజగాస్త్రము లిట్లు నట్టుం జొరలం బడినక, గజలిక లేదు మొగంబున, ముజ బాపురే వీనిఁ బోల మగలుం గలర ఉ. హరి. ౫ ౨౩. ౧౭ స్వరము లయార మేలు ప్రతి బాగుర మార్చిన కంఠితము బాపురే బలిరయ్య దార మొనెఁ బో ...

ఉ. రా. ౬. ౧౩౫.

౧౮ తటుకున న స్వయంచై బలి దైవ్యముఁ జూడఁ గ నోడి తారకా, పటలముం ద్రియము యును బాపురే యింతుల వాడి పంక ములో . వైవ ౮ ౧౬.

౧౯ బాపురే నన్ను వీడదాపని విధింబునను గనుంగొని యభ్యుదానం బొసంగ, వచ్చి తిజ దశా ౩౧. ౩౦౧

౨౦ అశ్వరార్థకము ఉ శృ,గారిరగఁబువం గరువు కట్టి మనోజ్ఞ ముల్లుకొరకు, డిగమణి శిరోమణిని నింపున ము న్నొనరిం బాపురే చిత్రిభా ౩ ౪౧

౨౧ బాపురే వాఁడిమాపుల యాఘోంబు, బాపురే ధూరికి బిరటిభారిమహిమ

పాండు, ౧. ౧౧౩

౨౨ బాబా. ౧ (౧౦ బదబా) ౧ అశ్వము, గుట్టుము నీ పచ్చనిదాం.లోపలిప్రాద్భూతాల రక్త కింకిణిలయారవమలన రామా.౧ ౧౨౪.

౨౩ మాటలో దచ్చికడలఁ, బాని క్రమ్యులు నచటి బాబాకుటములు నీలా ౧ ౩౪

౨౪ పరగు నశ్వంబు బాబా వాపురము వారు వము జక్కి- తర్తడి మాపు గుట్టు మన

ఆం. భా ౨ ౧౯౬.

౨౫ వాహనము. నీ తోరింపుసాంబ్రాణి ధూపధూమము గట్టు పగదారి బాబాల బారు తిన్న

దశా ౧ ౨౬౫.

౨౬ నీ తేలివనారిదువారింక నొక్కటి, తొడుకు బాబా నెక్కి తోర నొకటి .

కరాహ ౫. ౧౧౨.

౨౭ నీ రాజేభధ్రుని గారాపుఁబుచ్చుచేది యంచ బాబా నెక్కి- నలయఁబోటి భీమ. ౧ ౪. తొగబాబాపా =మన్నిభండు

౨౮ పన్నీటన్ ౭౪౧ లాడి తొగబాబా పాడుపాకాయపు, నెమ్మేర వ్రాసిన వీరఁ గట్టి శుక. ౪. ౧౦౬ (తొగ = పక్షివిశేషము, చిలుక.)

బాబా = వానవతు గల పాదుసా = రాజు
బాబారాజు. ౧ ($\sqrt{\text{బాబా}}$) కవేరుడు

(౪ ౦)

బాబు. ౧ (హిం బాక్) ౧ పూజ్యుడు (౪ ౪)

౨ కండ్లి కివతండ్లి

(వ్యవ) నీ బాబుతో పెళ్ళికొనుము మీతండ్లి

మీ బాబుగారింటికి వెళ్ళివాడు

౩ ఇది కొన్ని పట్టు వాళ్ళల్యమును అదరమును
నూచించును

౪ పాయని పేను బాల్యమునఁ బాఁపఁడ
చిన్నవూర రార వా బా యను ఎల్కలం
కొఱఁగి యా గజగామిని

౪౪౦ ౨ ౩౪

బాధవి. సం వి ఈ శ్రీ దుర్గ

బాము. ౧ (౧౦ ధవ) ౧ గేము పుట్టు

౫ ఇప్పుడు మూడవ బాము దత్త మీ
కరుణరకును దవయులు సైన్

భాగ ౧౦ ౨ ౧౩౩

౬ ఏ పునఁ బ్రాణీతికరంబు వనములం
జొందించుచుం బుణ్యపుం కనికం దవ్య గఁ

బాయుచున్ మెలఁగఁగా బామిపెయిం
బోయె నారి ఈ ౫ ౧౨౨

౭ బాము లనన్ జన్మములకు ధంకముల
కున్ ఆం ౧౦ వానా ౬

౮ శ్రమము క్లిష్టము బాధ

౯ నీ ఏ బాము తెఱఁగఁగ యేపారుమేటికిఁ బగుల
కాపరియింబ బాము కలిగె

భాగ ౧౦ ౨ ౧౪౪

౧౦ గజకుఁ జూపక క్రంతలు గనక నెత్తముల
బారలుపెనుబాముల మెలి నలుగఁ వేల్పు
దొరకైన తెఱవక తెలయు నవటి పుడమి
బాలుపుగది అచ్చ రా బాల కం

౧౧ నికాటి స్త్రీనుమ్మచేత నాడు బాములు
వలంబుఁ దెచ్చ బాగు గ

భా రా. సం ౩౨౬

౧ ఆగచాటు బామకు బరగఁ గన్తును

ఆం భా ౧ ౧౫౫

బార. ౧ (౪ బార) ౧ వ్యాముము అడ్డుముగా

సాచిన రెండుచేతులతోడి చొమ్మకొల క

నీ బార యం చవఁగను మీఱును వ్యామంబు

ఆం భా ౨ ౧౪౧

ద్వి వారంట నొక్కొక్క ఎర్వతం బలవి.
నారూధదీప్యరత్నరకంబు లవియు

పండితా ఎర్వ ౩౨౪ పా

౨ చేయి (చూ బారచాచు)

బార(౬)చోచే = చేతుల చోచు

౧ ప్రకటమైన తరంగల బారసాచి ఎది
నభిముఖంబుగఁ బొంగు తరణీకన్య

వారి పూ ౬ ౯౬ (ప్రాణి ప్రతిపా)

౨ గగన మంతయుం గఱింపుటకు నొక్క
కడకు నొక్కకొని పోవ బారలు చాచి

చందంబున ప్రభా ౨ ౧౦౫

౩ తద్వికాల వలయాకార క్షుద్రరహ్యురహా
చ్చటమై బారలసాచు దీర్చు విష్ణు

జనననత్రేణి నే కళ ౩ ౫౨

(ఇట వ్యాకించు కని భావము)

౪ బారకట్టు బారకాడి బారమట్టె బా
పోయు

బార = బారా ౧ (౧౦ వ్యావళ ప్రా నారా
హిం బారహా) పండ్రెండు

నీ భారి యనం దగు వ్యాదకళము

ఆం భా ౨ ౩౦౬

౫ బారశ్రు నీటికానుపు పాపయ్య

అచ్చ రా ౧౬౫

౬ బార దుగ దచ్చి యని చవఁ ప్రాధి దవ
నెత్తమాడ దొడంగడి ఇందు ౫ ౧౧౪

౭ బారదుగ జెగములు = పదునాలుగు లోకముల
క బారదుగ జగములూనినబొల్ల లాడచ నట

దుగ కొండల కాకాచికాకా

ప్రబంధ ౨౧౬

୩. ପାଠକ-ମ, ପାଠକୀ.

కారంగి. వి. (పం. భాగ్య) ఒకటి మందుచెట్టు,
గంటుకారంగి.

2. చారిత్రక గంటాచారిత్రకముల జాబితా, తే.
కవచ భాగ్యములు, అం. భా. 2. 28.

బారకము. వి. (పం. భార్య) బయ్య. (క ర)
 (వ్యవ.) నా యొప్పలు బారకముగా మన్నుచి
 జ. బారకము.

చారకశ్లో. ని. (చార¹ + క్ష²) చారకు పాడుగు
క్ష.

గి. గడ్డిపొద్దులరెమ్మ వీను గాపింప, పొరకట్టుల
తెలుగున పాపాలబర, ఎవకయగంబు
జూడ వచ్చెను చంద్ర. వి. ౧ ౩౩

బొరకాడి. వి. (బొర¹ + కాడి) దున్నుటకై
కోడెల నలవరించు కాడిమాను. (చి ని
బొ., ౪ ర)

బారకింఘ్. ఆ క్రి (✓ బారకింఘ్) భారమగు,
 బరగగు
 (వ్యవస్థ) వాని విషయం కొంతమంది బారకించిరి.
 (చి ని, క ర.)

బాల్కీరము, సం విజ (అ త అ) బాల్కూహి.
వి అ, పుం. ౧ చిహ్నము అ యూక,
శేను, ౩ వేదీశ్వరి, దుశ్యువ ౪ (నీరాజిత
మయ) గుణము.

బౌరపట్టె. వి. (చా¹ + పట్టె) స్తంభముమీద
వడ్డముగా నమల్చుచు నిడుపాటి పట్టె. (శ ర.)

పాఠశాల. ౫ || (పాఠశాల + పాఠశాల) పాఠశాల
చానునంత కొలది నూలునూలు (శ. ర.)

బారసాల. వి. (✓) బారసాల సం. ద్వారకానా.
 ప్రా. బారసాలనా, పాల్. బారసాలనా నామ
 కరణము అను కిశుపులకు చేయు సంస్కార
 విశేషము. (చి. వి., క. ర.)

బారసి. వి. (పం. చ్యాదకి ప్రా బారసి.)
చ్యాదకి, పక్షములయందుఁ బండ్లెంచిన తిథి.

క. వినిపించునది యాశ్చర్యమి, నను భక్తిం
గొలుచు బహుజనముల కమాహ, ప్పున
బున్నను భారతీని ప్రసవించుట గల దాన
తెల్ల విధము కలుగున.

ପ୍ର. ୮୦ ଝ. ୧୫୫.

నీ. చారణి పో నీడు పైనిద్రఁ కాలుట, న్కలు
కాదు ముప్పునొకఁగఁద్రోయు .

అమృ. య. గౌ.

గీ. బొరటి యశంగ తాడ్రతి పరగు . .

अ०. पृ० १, ५५.

తారా = తార³. ౩ (సం. వ్యావకీ, శ్రీ.
తారస, ౩. తారా) పం. దెండు.

ఈ ఆయాంధ్రుడు చాచు విశాఖ తీర
బా,రా పది దన్ని యిత్తిగ దూగి యి
పన్నిత ముగ్గడించుచు నెరం ౨.౨౨
మ. . తచ్చాగ చాచించి యి,త్తిగ బా,రా ముగ్గ
యించు; జిల్లా-రాద లెక్కించు; చా దప్పు
లక్ . క. ౩. ౧౪౧

కారాటి. ని శిష్యుధూమి

గీ. చాటిచార గాక చిట్టూటన్టు గాక, తెల్ల
తల గాక క్రీతెడ తేవ్వపురువు, రాతి
పోటును తని బారాటిశుల . .

ଉତ୍ତ. ୧ ୩୫.

కాచిగూడ, విజయవాడ (కాచిగూడ + అడవి) గ. అడవిగూడ.
కాచిగూడ సామూహిక బంధువు గ. కాచిగూడ.
కాచిగూడ బంధువుల సంబంధము.

శాంతి, య. 1939.

క. వా రిరువురు . హోరాహోరిగఁ జోరిరి,
బారాది విపంబులు .. అయి. 3. ౧౫.

2. విద్యుత్తు, అధికము.

చ. : ఎగువపాలిశేర బారాది యగు మారం
 బేగఁ బోగుబాణించి యత్తామ్రము బాపం
 దర తెల్ల .. మనుచు, ౪. ౭౭

చారి. వి.(పం. పారి. క చారి.) గ. కలిగొంటును
ఏనుగుకాలఁ గల్గుదు గొంటును.

1 శ్రుత గొలుగు గొప్ప తెలియును చారి
యనఁగ అం భా 3 ౬౧

2 మత్త, చారణంద్రంబు ద్వారంబుల వేరి
పెద్ద చారిచే న్నరిచారు చారియనఁ
రా వి ౫ ౨౦

౩ హింస చాధ

4 చారణమునునునఁ బలుగఁగా యెట్టిని
ను, చారణ చారి పనురు బలు చారి గదవఁజే
కుడిచెఁ బ్రతిఫల బలమో

హరి ఉ ౮ ౯౩

5 వీరముఁ బాయబాదఁగఁట చిత్ర చారి
సోర్య కచ్చునే విక్ర 3 ౪౬

6 శ్రుత గొలుగు గొప్ప తెలియును చారియనఁగ
అం భా 3 ౬౧

3 అపద కష్టము

తరుణుల పనును ప్రబలును నీ ధర్మపతియు
నేయుపాయంబున నిష్కారఁ గదవఁగా
నేర్చు భారి అది ౬ ౨౪౩

7 నవీ యోగంబుపఁబాది యేను ముచ్చెయ
మాపద సం భార అది ౧౩౧ ౪౨

8 మన భాగ్యంబునం గుమారుని కిచారి గదవె

హరి పూ ౫ ౧౮౬

9 వీరభద్రుడయ్య యా చారిఁ గదవిన చారక
చారకవచ్చున నవక, ననుష్ఠితో వ్రేళ్ళ
నారకులిక్తు పండితా పురా ౧౬౦ పా

౪ అక్షయము గుఱి వృద్ధి

10 అందితోష వాసు మనననిగ్రహ మన
వక్షయైన బ్రహ్మచర్యంబు గాముని చారిఁ
బయలు భార అను ౫ ౧౮౧

11 కాముఁ డను బలివత్తు నేలుకాని చారిఁ
బయలు ఇంతయు వా నీంహబలఁడు దలరి
భార నిరా ౨ ౨౪

12 బ్రాహ్మణుఁడు తెలుగులి, చారిఁ బడి చావఁ
గావనిపాఠకంబు మాన్యుకొన రాదు బన్దు
బన్దుమన నవచు వరాహ ౬ ౨౪

౩ వీరి పశుపాలపుత్రుల నూరీకృతధర్మ పర
పమామాషక వా చారిఁ బడియెనుఁ బోయెను

హరి ఉ 3 ౧౩౮

4 మన కుమారులలోన నయ్యనిలతనయు, చారి
కగలుతు కాని భార భీష్మ 3 ౮౦

౫ కవిత యొక్కవకు నిర్బంధముగా నేర్పఁబిన
చారి (క ర)

విణ గొప్పది

6 శ్రుత గొలుగు గొప్ప తెలియును చారియనఁగ
అం భా 3 ౬౧

(క) నిడుపైది

7 ఉష్ణుంబునైన పదిగఁ గల తేరిపైఁ దెద
చారివిల్లు చేత నొప్పుగఁ గేఁగె నాఁకి
రయమున హరి ఉ ౧౦ ౩౬

8 చారు పైఁబుండు చారికింబులు పిం
ముల నిం ౬ ౪ ఇందు ౧ ౧౩

(చ) ఉచారము

9 ఎట్లపుం చేపట్టి యుంచుగానె గుడిసె
నేటుకు చారిగుణము రాదు నేలు 3

(ట) ఎక్కలమ పెద్దది

10 ఆ యల్లకప్రభుండు చారిమద్దల రిన
యూరు పలకములను గిమకమున నిల్పి
ప్రభు ౧ ౮౬ పా

(త) ఎటువఁ తెలకలది

11 చారి సామ్యలు దెచ్చి బాహు నమిచ్చున్నఁ
కొక భరిదు కష్టముల నిచ్చు నేలు ౬౫

12 చారిగొను చారిగొవీయ చారిగొవీయ చారి
ముద్ర పొరపనురు

చారిగొను స క్రి (చారి + కొను) హింసించు
చాధింను

ఉ చంపుచును కృతాంతు శిఖచంధముయూ
ఖుల చారిగొందును చాకి 3 ౩౪

(ముద్రిహి చాపి కొంచును - బ్రాత

పతిహి)

చారిగొవీయ = చారిగొవీయ. వి (చారి +

గొవీయ) లలియచ్చుటకుఁ దెచ్చిన గొవీ

1. మనకు గలంతటి బాంధవగణము మఱుల,
దొరలం బరిచారును గంధకరలు. పాదలం,
గుటిల కి యీ ధ ములం బారిగొట్టియి
లగుదుఁ, దగిరి మునుముట్టు

మొ. పా. యు. ౧. ౮౮.

2. పాదించి యాచారింపద్ర ము విధుని, గ్రోధ
బారి బారిగొట్టియి గాఁ తేసి

ద్వి. పారి. పూ. 3౮౬ పం

బారిగొట్టి(ట్టె)య్య=బారిగొట్టియ. వి (బారి +
గొట్టియ) బలియిచ్చుటకుఁ దెచ్చిన గొట్టె
కా ఏరా మాయని బారిగొట్టియను న న్నిట్లే
కురా కాళిగా, లేరా కుక 3౨౦౯.

3. గరుడ కిన్నర యన్ గంధర్వలను మాయ
చెలలకు బారిగొట్టెలంక తేసి

ప్రభు. ౧. ౫౪

4. కమత్తు లోరిగించి కన్నులు ముగళించి,
ద్విలిగిసికొన్న రీతయొగి, యమని బారి
గొట్టె యింతేమి నేయును.

తేమన 3. ౧౯౯.

బారి(ప్ర)దము. వి. (పం. పారిభక్త) పారి
భక్తము, బాడిదత్తుల తెట్టు.

5. ... బాణము లనురన్తై తేనీన నా, త్రిదళ
రిత్తుఁడు బూచిన బారిద మనఁ గా రుధిర
ములు ధరిత్రిం బరగెన్. యశ్చాం. ౫. ౨౪.

6. బారిజ మం చని బారిజ మం చనఁ బారి
భద్రాశ్వు యై మీఱు

అం. భా. ౨. ౪3.

బారిముద్ర. వి. (బారి + ముద్ర) దీపారభేదము,
ఒకవిధముగ నాగము.

7. ఎదలె ప్పువంగను నెరుప నా బారిముద్ర
యన దీపారభేదములు చెలగు...

అం. భా. ౨. ౨౭౪.

బారిసమరము. స. క్రి. (బారి + సమరము.) ౧. చంపు.
సంహరించు.

8. కామవ్యంబు లైన లోకముల జనుఁడు,
బారిండులకు చావ్వున... క్రిడి నంకె రిత్తు.

భార. విరా. ౫. ౫౯.

9. ... మనకు మీటి మహాంధ సింధూరము
లాళ్ళు మెగిల జతుర్ముఖములఁ, బారిసమర
రుధిరబారిధి నోలాడు, చుండె భావనగము
లాళ్ళు యవలగ. మ. పం. ౧౧. ౭౦౩.

10. దుర్బులు నికాశ్రయమునఁ ద్రుంప నిట్లు
మారిమనఁగి యై తేయుల బారిసమర...

మార్క. ౬. ౧౦3.

11. భాధించు, హింసించు.

12. ఉపదర్శి యెద నుల్లి యూపంబుతోఁ గట్టి
పరిచారములఁ బట్టి బారిసమర. . .
మ. పం. ౨. ౨౦౦.

13. దారుణ ముగళమునఁ బుంకబాంబుద్ధిని
దు, ర్యావర బారిసమర బలు, బారి గడవ
లేక పారి. ఉ. ౮. ౯8.

14. ఎద తేని క్రంతల నెదిరి చావ్వుడఁ ద్రోచి
చరణాగ్రమున బారిసమర సమర. . .

దశమ. ౫. ౧౨3.

15. పాడుచేయు, ధ్వంసముచేయు.

16. సవగొండ జగలించె నామూర ముద్దించె
నీరంగమట్టులు బారిసమర

వరాహ. ౧. 3౦.

బారిసము. వి. తేదము.

17. తేద మగు వాళకమ్మ నాగ, తేద మన
బారిసము నాగ అం. భా. ౨. ౧౪౬.

బారి = బారి. (పం. పారి.) ఏనుగు కాఁ
గట్టెను గొలను

18. అలర నంపులంబు లై డి గొలనులు బారిలు
నెత్తుని క్రొమ్మింపు నిండు బాళా...

(బారసారివర్ణము) చంద్రా. ౧. 3౨.

19. తలియం జొంపత్తుడాల పూరజత్తు నిట్లా
జాలు బత్తెడి గంధుల చాంక నింతే
మెలు తన లంకం బ్రాణు లేడిగ చేస్తే
బారిల జగన్ కామలర నాగా మావటి
లావ్వుగా, పలకాదంతులై వైదీగ మనము
త్రోవన్ ద్రిమ్మగన్ దెమ్మిరన్.

చంద్రా. ౪. ౨౪.

బాధ. వి. (౧౦ వారః ౪ బాధ.) ౧. పంక్తి పదమ.

మ. యెట్లు తీరల కక గ్రహ వస్తువు క్రమముల

బాధతో దీర్చి భద్రాచలమున. చం. రా. ౨. ౨. ౪

గీ. తీలు కత్తుచారులను బొలుగాముల

బాధ గల్గి చేరు గల వేల్పు దొరలచేఁ దీలు

నాత్మమును దీక్షించి. ఉ. రా. ౪. 33. ౨.

గీ. బాధతోంద్రంబు చ్యురంబుఁ జేరి పెద్ద,

బాధచే నైరి బాధలఁ బొందునె...

రా. వి. ౫. ౨౦.

౨. సమానము, సేవాసమానము

గీ. పాఠా చేసిన మొత్తంబు బాధ

కుటుము చేర్చి సమానమునకు ..

అం ౧౦. మాన. 3౬.

గీ. పూర్వతోమాది దళనమాద్రీ సమృద్ధ, విలప

నము మీదఁ జేగలది తెలిపెనెత్తును, తద్వి

లాపాన తద్ద విలపించె కిభోతు నొద్ది

బాధ. కమ. ౫. ౧౬౦

గీ. పగటిగానంబు దచ్చక యుండ దినతోదా

మాదిరి నొంటరి బోదుమాక. గీ. మొదలు

గాఁ గల బాధలు మొనకు నిచ్చి .

రా. వి. ౫. ౧3

విజ. దీర్ఘము, పొడువైనది.

ఉ. యా, పట్టున మీలఁ గాంచి యొక బాధ

నలం దిదియింది యెత్తునన్.

చా. ౧. ౨౩౯.

గీ. నీవిని గోండ్రిలనుఁ దై కొన పంపనఖములఁ

బాధతోలెల దిందు నడిచి పడిచి.

కృ. శకం. ౧. ౬౧

౩. బాధబాధ? బాధచేయు, బాధపీరు,

బాధలుతీర్చు, బాధకట్టు

బాధచోవు. వి. (బాధ + బాధ!) పెక్కు-

మారులకల శక్త. వత్తుచేసెను. (క. ర. క్రా.)

బాధచేయు. స. శ్రీ. (బాధ + చేయు) తుపా

కలో మునుజేసి కూర. (క. ర. క్రా.)

(వృత్త.) కాఁడు తుపాకి బాధచేసికాఁడు,

బాధ(లు)దీరు. అ. శ్రీ. (బాధ + తీరు) ౧.

బాధగానుండు, పంక్తిగా చేర్చుడు.

గీ. ములుగులయందుగంధ సంబంధ మంద, పవన

నిర్వాస నీవికల్ బాధపీరు .

తం. పంచ. ౪. 3౦౮.

వ. పాదలు గదలి యొగ నీ నడుము పెడ తెగని

బాధపీరు మగతేటి చాటు నామనిదొర

తెలికాని రాకకుఁ గట్టికలవతోరణం దని

చేరుకొనుచు రా. వి. 3. ౧౧౪

౨ (యుద్ధమునందు) మొనఁగా చేర్చుడు.

గీ. నైతేయవీరు లత్రుడు చేరి వేర్వేలు

బాధలుదీరి. దకా. ౨. 3౦౧.

మ. తేర్చుట మక్షోజయుగంబు జుక్కుల

మీఁదం బాధపీరు వృష్టిపా ఇందు. ౨.

౧౫౪. (ఇటు ఎరుక్కొను అని భావము.)

బాధలుతీర్చు. అ. శ్రీ. (బాధలు + తీర్చు) వరు

నలుకట్టు, పండ్లలు తీర్చు

నీ ననుక బాధలు తీర్చు పెనుగ్రాహముల

నోర్చు. దకా. ౧. ౨౦౫.

బాధవః బాధవు. వి. (౧౦. భార. ౪.

బాధ) ౧. ఇరుదదములుగులకొలది.

గీ. నుక్కిటి యొగఁగ బాధన తాది మంతుకు

గర్భభాను యొపంగ మంతుకుదము ..

భాను ౪. 3౬.

౨. ఇరుదదకొనులకొలది.

౩. ఎన్న నాల్గమాదరే త్రోసి కర్షణము, నాల్గ

కర్షణన విగు పలంబు, పలము లొక్క-

నాము కులయగుఁ దుల లొక్క, యిరుద

దొకటి బాధ విది మతంబు. చా. 3. ౧33.

(సాధన ప్రతిపా.)

వ. అట్టి కిటుం తెట్టి దనిన నూలుబాధలకొక

కంబుతోఁ దీర్చి తెల తేని జీతములులఁ

చాఁచింది యుండు. తం. మా. ౪. ౧౪౧.

బాధ(య్య)న బాధను. (ఇరుదద ములుగుల

కొలది.)

చ. మఱియును సన్నిధిం గల మనంబిత కాంచన
రాశి బండులం, తెలియల తెలుపులం
గొలది పెట్టుంగల దె కృగు బావుల
జనలో, తెలుగు పదంగ...నడిచిందె భూపరా.

భార. అశ్వ. 3. ౧౫౩.

క. అనుచును రెండు బావుల, అను పడు కాంచ
నము నొకంగు నాశ్వర్యము గా...

విక్ర. ౨. ౧౧౩.

క. చివరిన తెనిమిది బావుల, కనకంబును
గురియు మండుల గావున.. పద్య. ౧౦ ౫౨.

బావునెట్లు. మ. క్రి. (బావు + పెట్టు) యుద్ధ
మునకు సిద్ధపఱుచు.

క. అని నమ్మి బతుక వచ్చితి, మనుజేశ్వర
బావునెట్లు మారాజుల నిచ్చని తూర్పు దెనుకు
మాదొర చనుచెందున్ . .

మహ. ౨ ౧౦౪.

బావుటిరము. సం. వి. అ. పుం. ౧. ఆహూతి,
మాది దీక్షలక ౨. తగిరము 3 అంకురము,
తెలుల

బావుటిరము. సం. వి. అ. పుం ౧ నీకా
కుతుడు, తత్కళాదుకు.

బావుతము. సం. విణ. (అ ఈ అ.) బృహతి
సంబంధమైనది, తేగనిది. వి ఆ స. బృహతి
ఫలము.

బావుద్రాధి. సం. వి. ఇ. పుం. బావుద్రాధుడు

బావుద్రాధుడు. సం. వి. అ. పుం. బృహద్రాధి
కొమారుడు, జరాసంధుడు.

బావుస్వర్యము. సం. విణ. (అ. త. అ.) బృహ
స్వర్యసంబంధి. వి. అ. స. ౧. పుష్కలక్షత్రము.
౨ నీకాశ్రయము.

బావుస్వర్యము. సం. వి. అ. పుం. ౧. బృహ
స్వర్యముడు. ౨. అన్న.

బావు. సం. వి. అ. క్రి. ౧. మనువు. కి. ౨.
మర్రికాశ్రయము. కి. 2. వికాశాశ్రయంబు భారము,

క. క్రుటి. ౫. కృతకమాది, కలబంక. కి.
౬. వికాశాశ్రయంబుద్రాధుడు. 8.
అంబుధి భార్య. ౮. నీలబుంజి, నల్లనీలంబు. కి.
౯. పదియాశీండ్లు వయసు కల కవ్య ౧౦.
నోవు. ౧౧. దేవి. ౧౨. వారశీకము, కొప్పెర. కి.
౧౩ చిట్టల కి

బాలకప్రియము. సం. విణ. (అశ్ర. అ.) బాలయ
యందు ప్రీతికలది వి. త. క్రి. ౧. ఇంద్ర
బాహునీ, పెద్దపాపర కి. ౨ 3 దలి, అరటి కి

బాలకము. సం. వి. అ. పుం. ౧. కలయము,
కడియము. ౨. గుట్టపుతోడ, పీనుకతోడ.
3. తలకెండ్రుక, శిశువు వి అ. న ౧. బాల
అను గంధద్రవ్యము. ౨. మరుతేరు, ప్రీతేరుము.
3. అంగుళీయకము, ఉంగరము. క కలయము,
కడియము.

బాలకీ. వి. (క బాలకీ, బాలక) బాలిక చిన్న
వయసుది, తరుణవయస్సుకలది.

చ పుష్కలక్షింగుల దనమస్త మెమ్మలయు
గ్రమ్మన లేచెను రెండుగ నీలం, బాకటి
రయంబునం గదియ నుల్కి వడంతుడు
బాకె నొక్క బాకె తనబోటితోడిన
బలా యిది బాటుక పింగ పామృతన్.

భోజరా. 3. ౧౪౫.

క. కలంబు పెట్టు, బాలెడు నీకమ్మలతో,
బాలకీ సద్వక్తమాలె కలంబు బుకు మత్స్యం
బుల క్రి. ౯౧.

ఉ దీపం బుకేశ్వరారాధకు బాలకీ లోల
వికాశాశ్రయి గొమ్మంబిక నిన్న భక్తిమతి
యై . కావనపద్యముంబి. ౮. పా ౫.

బాలకుడు. సం. విణ. (అ. లికా అ.) ౧. శిశువు,
పశిపాన. ౨. చిన్న కాచు, చిన్న కాడు.
3. మూర్ఖుడు. వి. అ. పుం. ౧. శిశువు, చిల్ల
కాడు. ౨. పడునాశీండ్లు లోల బడిన
వయస్సు గలవాడు. 3. మూర్ఖుడు.

బాలకృష్ణుని సం. వి. ఇ. పుం. పెను.

శ్రీ. కన్యాధనంబునై తనఁ గంటును కొంత కటి
కన లోడు సంగడము బాలసంగడము నీతి
గోతా మనంగ.. అం. భా. ౨. ౨౦౩.
బాలసంధ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తొలుసంజ,
తేతనంజ.

బాలసము. వి. (శం. బాలశక్తి) బాలశక్తియు,
జూర్యము.

1 శ్రీ పరి సమైలు నిక్కినిజాలు నూడఁ గా
బాలన మంద చిత్రరేణి బ్రాహ్మణ గాత్రున
నిక్కినిజాలు బాల, బాలన నైతఁ గాంత
లనిజం విడి యిట్టి నాఁగఁ బాలు. శ్రీ.

శ్రీ సం. ౨ ౧౭౯
బాలనాత్మ్యము. సం. వి. ఆ. న. (బాలనకు
మధుమను చేయునది) శ్రీరము

బాలసూర్యము. సం. వి. ఆ. పుం. నై సూర్యము.
ఎక్కే బాలసూర్యము

౧(వా)లహస్తము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ బాలధి,
తండుకలు పేరుకొనియుండు లోక. ౨. శ్రీ
మాహమ.

బాలాశ్రీ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. శ్రీ పుష్పవృక్షము.

బాలాశ్రీ. వి. (శ్రీ. బాలాశ్రీ) తిరుపతిశంకరేశ్వ
రకు నై నాగులు వాడెను పేరు (శ్రీ ర)

బాలాశ్రీపము. సం. వి. ఆ. పుం. తేయంజ.

బాలాశ్రీపము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. ఉదయ
మాయుడు. ౨ కన్యాశాస్త్రి నూర్యుడు.

బాలి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పుం. బాలి, ముగ్ధిమి
యన్య.

బాలిశ్రీ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ౧. బాల, వినుపు.

౨. పదునాల్గింజుల లోనిదీన పయముకల విల్లు.
౩. కన్యక. ౪. అందుది. ౫. కన్యకామయము,
చదివాగడి. ౬. పీఠ, పుత్ర కామక ౭. బాలక,
ఇనుక. ౮. చిట్టెలి. ౯.

బాలిని. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అక్కినీనక్షత్రము.

బాలిముము. సం. వి. శ్రీ. పుం. బాల్యము.

బాలిశక్తి. సం. వి. ఆ. న. ఉత్తరానము, తలగడ.

బాలిశక్తి. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. బాలము,
పశితనము కలవాడు. ౨. పిల్లవాడు, పిన్న
వాడు. ౩. మూర్ఖుడు, మూఢుడు. ౪. బాగ్నత్ర
తేనివాడు. ౫. ఆ. పుం. బాలండు.

బాలిశక్తి. సం. వి. ఆ. పుం. మూత్రకృచ్చు)
శాగము.

బాలిశ్రీ. వి. (సం. బాలిశ్రీ, హిం. బాలిశ్రీ)
తనుకకు చేరబడుట కుపయోగించు దిండు,
ఒరగుదిండు.

శ్రీ బాలిశ్రీ రతనంపు కీలుబొమ్మలు చిటిచాపలు
తడద వింజామరములు. రసిక ౧. ౬౧

శ్రీ పుష్పమంచులు ను బలపు ను బాలిశ్రీ
జండుగుత్తెలు మందముల.

నీలా. ౩ ౨౭.

బాలిశ్రీ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బాలిశ్రీ

బాలిశ్రీము. సం. వి. ఆ. పుం. పానీయామల
కము. శ్రీ న ౧. ఏలాబాలకము. (గంధ
ద్రవ్యము) ౨ కర్పూటి, మూగుడోస, శ్రీ
౩ కన్యారము ౪ యంత్రభేదము ఆ. శ్రీ.
ఇనుక, బాలక

బాలుకాగడిము. సం. వి. ఆ. పుం. కర్పూర,
విశేషము

బాలుకాత్మికా. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కర్పూర,
చక్కర.

బా(వా)లుకాప్రభ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నరక
విశేషము.

బా(వా)లుకాయంత్రము. సం. వి. ఆ. న.
ఒకపాకాభ్యుదయం యంత్రభేదము, మందులు
నండుట కుపయోగించు యంత్రము.

బాలిశ్రీ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కర్పూరభేదము,
నూగుడోస. శ్రీ (శ్రీ. వి.)

బాలిశ్రీ. సం. వి. ఆ. పుం. ఏలాబాలకమును
గంధద్రవ్యము.

బాలిశ్రీము. సం. వి. ఆ. పుం. విషభేదము,

బాలిక. వి. (క. బాలిక) బాలికరాలు, నవ ప్రమాత.

క. అ. వ్యవసర బాలిక తెలుగునఁ బన్నులు నీచే వత్తును నూరిమి చేర్చిం.

భార. ఆర. ౩. ౨౫౨.

నీ. లేడిపిల్లలకు బాలికవిద్యంగులు పంకంబు లిచ్చునుఁ బందిల్లిం.

తై భా. ౪ ౩౯.

రగడ. ఏటకా లై నయది యీ యరఁటి బాలిక, చేటునకె యగు చూచుచే గలుగు

తే బాలిక ... మనుచ. ౩ ౨౪

బాలికలోకిము, బాలికరాలు.

బాలికలోకిము. వి (బాలిక + లోకి ము.

మ. ౨౪౦తి లోకి.) బాలికల కిచ్చడి కౌనకము (క ర)

బాలికరాలు. వి. (బాలిక + రాల) నవ ప్రమాత

నీ. పుట్టిడి చేరి రక, పొసగు నవ్వరి క్రొవ్వరి పూరిట్లొ, వింత గాఁ తెండే చేడి బాలికరాల

మను. ౩. ౧౨౫.

బాలికయము. సం వి. (అ ఈ అ) గ. బాలు రకు పాతమైనది ౨ మొత్తమిది. ౩ లలికి పాత

మైనది వి అ పుం గ గాడిద ౨. అంగార వల్లరి, నిప్పవన్నె గుత్తుల కామఁగు కి చాణ్య

యాలకము, ఎన్నుచుల్లఁగి కి న విరుచ్చుకము, మొలకు క్రమ

బాలికయకము. సం వి అ పుం బారంగి. కి. బాలికయము. సం వి అ పుం. రేలగుచ్చు.

బాలికపిల్లము. సం. వి. అ ప గ. కాకినము. ౨ ఉరస్కటము, బంధము

బాలికము. సం. వి. అ. న. చిన్నకవము, మొదటి వయోవర్ష ౨. (చంద్రామల) కీడావర్ష.

౩. మూర్ఛత్వము, బుద్ధి పరిపాకములేమి (విద్యము)

బాలికయనము. సం వి. అ. న. ఇంద్రు. (బాచ.) బాలి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకలేకము.

బాలి. వి. గ. కాంక్ష, కోరిక, కలపు, అనురాగము

నీ. భవలోచన తేజ గాఢమింద్రి. దానై లేని నెట్టులైన మాపచేంద్రుఁ, గూర్చి నాప్రాణ

మిథుడైత్తి కోమ్యు, లేని పక్షమైనను నా మోఁది బాలి విడుము

మను. ౩. ౧౧౪

నీ. పచ్చాకరణుల బాలిమైఁ జొరఁదాళే నెత్తమి క్కూఁడుల నెనుకె నెనుకె.

చంద్రా ౪. ౫౨

నీ. శ్రీ నూత్యుల గుభాకింపు నా కాంక్షి క పాలమున్నీట్లై బాలిమాని. ఉ. రా. గ. ౩౯

నీ. తాళఁజాలక మదిలోనఁ దరలుబాలిఁగూఁ పోలుచుఁజాల విరాళిఁ చేరి నీలా. ౨ ౨౨

చ. గరసిబాస్త్ర గుణక్లితి గండుచేడి నిన్నె మగు బాలిమై నధిరపల్లవ మంటుటఁ గంటికి

లలి మను. ౩ ౧౨౨

నీ. చిలకలకోరికి నీ చిన్నిబాలిక యందు బాలిలోఁ జగురాకుఁ బంటు నొమ్ము.

దశా. ౩. ౨౯

౨. క్రష్ట, అర్థ ము కుమారి కా నుభుమి బాలికి కాస్త్రమర్

నిపు చి, ననఁ గావించుట కళాం ౪౨.

౩. ఏలూగు నలిపించెనొ, బాలి పెయికి ప్రహ్వలాక పర్వతము నే, నాలోచన

యొనరించెడి కుక. ౩ ౪౪

౩ ఆనందము, సంకోచము

నీ. నీరులు నలుదిక్కులను చీడి నెలలఁ గూడి, బాలి మప్పొంగి చంద్రవర్షి లతాంగి.

ఉ. చుక్క. ౩. ౧౫

౪. క్రేమ, కాళ్ళల్లము.

౫. కేరి కనునీయకన, పాలిక తెలచి మరంగి పాలికా విం, బాలికలు బాలిక

మిక్, బాలిక దెచ్చిరి విహరి భవనంబు మ్మ.

మను. ౩. ౧౨౫

౬. బాలిక జలకఁ దెంచి బాక్రుమగానిది, బాక్రు గింమరితి ... దశా. ౧. ౧౫౨

సీ. జాబునైలును పంతు గ్రామదామను చిల్ల
కాబునైలును గల బాళిబాడ.

ప్రబంధ. ౨౨౭.

౫. చివరను, రీతి.

౪. ఈపరి యందట మొక్క చిరు మై వెంటనే
గుంపు లుద్దలు కుటుములు మూకలుగా దాక
మీట కాలుగు కొత్తలతో నీనిన పులల
బాళిని యూతలు గ్రమిస్త లీలను

ప్రబంధ. ౨౨౮

౬. పూనిక

౪. రక్ష. కలగల్గవు యె, వ్యాధున
మాపురికి కేరి నీకరణి గర్వబూర్తి నిట్టాడ
గా, లేడుగ్రుండ కరండు వచ్చినను
బాళిని రక్షు మేలెననక

ఉ. రా. ౩. ౧౦౩

౭. గింత, కృష్ణ. (చూ బాళిగొలుపు)

౪ బాళిగోను, బాళిగోలుపు, బాళితాడు,
బాళిపట్టు

బాళిగోను. ప. ౩ (బాళి + గోను) కలయ,
అనురాగము సొంపు

ఉ. ఏలల సాకుదు రందు నవ్వగుల్, బాళి
గొంగ కాళి వనపాలిక హరిక బాళి కా
మలుల్ దళా ౧. ౧౧౬

బాళిగొలుపు. ప. ౩ (√ బాళిగోను) చింతిల్ల
కేయు, వెకపెట్టు

సీ. తా నెలింగియు నీకాతి గాని దానిమాట
రెల్లను గొండగా మండి దలంది, కుడిది
మార్చండి నను బాళిగొలుప నేల

విప్ర. ౪. ౩౩

బాళిబాడు. అ. ౩ (బాళి + బాడు) సామ్య
నీలు, మార్చిలు

సీ. వడనెండ బాళితాడ, మైముడెం గడి
పట్టె సామ్యుకె ననగ, మార్చు కా
సాం. ని. మాన. ౪౨.

బాళిపట్టు. అ. ౩. (బాళి + పట్టు) పూనికగోను

౪. ముదితయు విభుడును నేర్పుల, కవలిన
గనిరపుడు సారభక్తి ముఖుల్, మదిపాటి

యున్నుమన, ప్రకరంబును తెలుగ బాళి
మట్టె భంగిన్ కను. ౪. ౨౧

బాధు. అ. ౩ (తేయమెందు, మేలాండు.

ద్వి పొది గల్గి భూమి గాఢపురులు కేరి,
బ్రదికి బాళెదమని పగువారలకు, కలవంత
కేళ కేళర దయ్య మనగ, గలదు.

ద్వి. పరమ. ౩. ౧౫౪. (చి. ని. సా.)

బావ. వి (సం భావుక, ప్రా భాక్ష, క. కావ)

౧ అక్క. ముగియు.

సీ. బావయు ముడియు బవరాన గూలిన
వనిక బా కేమి కావలయు నీను.

ఉ. రా. ౪. ౨౧౬.

౨ పంచనార. బారఫి ఖిలంపకా గెత్త,
భావమట్ట మును బావనగన, బొలగ
లెట్టె రోషలిలికించికలతో, గొమ్మ నరటి
పండ్లు గూర్చి ముడి నైష ౬. ౧౩౯.

౩ భర్తయన్న

౪ ఇది యెల్ల ను సొకకల యా, పదుమూ
దేడులను నాకు బావ కొడుకులే, నదయ
మగు మాడు గుడుచుట, యది యొక తల
యయ్యె భార. ఉద్యో. ౩. ౧౯౨.

సీ. బావ యొప్పుం డను పలుకుల నే మగు నాతని
కొడుకుఁ గీ దాడ నేల

భార. ఉద్యో. ౩. ౧౯౨.

సీ. అత్త యం చనగను నలరు నశ్యోవ్యంబు
బాధాపరులకును బవను నైన, మాకు నా
దత్తిత్వ నామ మై విలసిల్లు నదరు బావ
యనఁ దదగ్రహాభ్య. అం భా. ౨. ౧౧౪.

౩. భార్య అన్న.

సీ. అడవి బావ యనఁ దదగ్రహాభ్య...

అం. భా. ౨. ౧౧౪.

౪. భూవర పద్మాక్షుడు దనబావ మామం
డగుట కియం బలక యుండెన్...

భాగ. ౧౦. ఉ. ౩౦౪.

౫. బావా నీవనంబు నిక్కము నుమీ...

భాగ. ౧౦. పూ. ౧౬౨.

౪. తనకన్న పెద్దయైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు (మా మేనబావ)

౫. కామిని కవలవలించినామి కామి కల్పించి పిలవే వరుస

౬. ముండి యటంచు బావ యని మామ యటంచు ను నల్లడంచు నం, నటకును నన్ను బావ రిడి దళా ౨ ౩౬౬.

౭...బలింధ్రుడి పుట్టి, కోమలి నీవు నేనమ్మక కంఠము పూచిన జాచి గోపబా, లామణి కంచు బొల్లన కలంబెడ మన్ను నవ్వు చుక్క మృగాక్షిమణి బావనీవు దధి జలంబు ౧ గోడికి నైవ ౯౦౫ మే దళా ౨ ౩౫౩

౮ బావముండి

బావంబి = బావంబి. వి కాంగ (చి ని ౪ రి)

నీ. బ్రాహ్మణ్యము శ్రావ్యము బావ విత్తివ ములు నేపామార్గము మొదలి వే అచ్చ ౨ ౪౩౦

బావంబి = బావంబి. వి కాంగ (చి ని ౪ రి)

బావముండి. వి (బావ + ముండి) పెద్దరిగర్త ద్వి... తెలివిన మిగుల మోడించి యా బావ, ముండి నెన్నడు ను నమ్మలిక రజ్జింప, నలరి నవ్వును నిడువగు పెద్ద యిగువ, గొలుగు గీల్కొలిపి యా కువారంబుకంట, తిండిన .... ద్వి పరమ ౩ ౫౬౫

బావి. వి (నం వాపి, వ్రా వాపి ౪ బావి పిం బావె) ౧ వాడిక, దిగ్గియ, నడబావి న్నో, వ్యాసహో భవే క్కూపో వ్యాసే నైవే వాపి, నైవ్యా రా పుష్కరిణీ దీర్ఘాకారా కు దీర్ఘా, కుల్కా విధుకతోయ భృ కటాకః పరిగ్రితః.

తత్త్వరక్షాకరము. (చి ని.) ౬. నరకజలపూరింబు లగు మాకులు నూటిటి కంటె నూవృత్, ప్రక యొక బావి మేలు. భార అది ౪ ౯౩
నీ. తలియలేమాని క్రొత్త ౭వదిలక్రొవి నల పులపిని వెంకటవ బావి. అచ్చ రా. బాల. ౧౩౬.

నీ. రే ల్లింగ గుక్క, వసి కౌపులం బడుటకు బగుపుల యెరపు, పెలలకు మొగ్గు ..

అము. ౨, ౫౩.
౨ చెలమ, మావకము.

నీ నునుగాచి తగి మోచి వన తేనియల బావి. నీలా. ౧. ౫౬

౩ కటాకిము, చెలుపు
౪. మిగు, క్కూనుడు గాంబె నొక్కయెడ.

వా స్వ దాగముక్ గీ కాంచి యాబావి యగుల వరంగములు నీవు ప్రాప్తనది ...

౫ భా. ౨. ౮
రిగి కా - త్రివిశ్యము. పట్టిన క్షేత్రమందలి యొక పీర్ము

నీ అంకప్రవాహ మై యాదిర్చుచె నే భరణి భరమ పాంకె దల్లిలావి. కా. ౩. ౨౮

బావిలి(లి). వి (బావిలి, క పావిలి) ప్రి క్క భూమినివేసము, అడుది కొన పెత్తలంబుల తెట్టుకొన నలంకారనివేసము
వి వరుస మొలంగు బావికల్ప వజ్రపురంబుల గచ్చుపై బరా, ౯ రి యొనరించు ముత్తియపు బావిలి నిగ్గ పరామల తెల్పు కువల. ౫ ౯౮.

నీ అలికరేఖకు బోల కకుకుక్రొన్నెల రీల నెలవంక బావిలి చలన మంద సూర. ౩. ౨౧౩

నీ రక్షతాటంకములు బదిరలు బావి, రీల ముత్యాలగుములు కిలకడము, లాది యగు సొమ్ము లంగంబు లాని యలకె...

౬. రా ౬. ౧౧౮.

జ: బావిలిగొలుగు.
బావిలిగొలుగు. వి (బావిలి + గొలుగు) నగ వాడు కొనవెది ధరించెడి భూమినివేసము (౪ ర)

బావంబి. న. (౩. కన్న మొదలగునది చెంబు నిండు ఎత్తి నోట నిడుకొను.

1. ఓరిగ గట్టన యుట్టుకు నుటికి పెద్ద, బాసలం
మన్న పెన్నులు బాపుకొనుచు, నట్లులను
(ప్రచ్చి) బాసల నరలఁ ద్రోచి
పారి, పూ ౫ ౨౦౫, ౨౨౪
దండ, కడుం దియ్య మంచుక నడిక బాపు
కొంచుక గడక బాచుకొంచుక పెడక
ద్రిష్టకొంచుక పెన్ను, ౫ ౨౯౭

౨ అన్నము లోనగునది నోట నరుదుకొను
న కరతల పెల్లఁ జూచి పులకంబును నెయ్యిని
నిండి నుండ్రములో, పొరిఁజూరిఁ గట్ట నేయు
చును బుగ్గలఁ దెట్టుచు బాపుకొంచు
వీర ౧ ౫

3. అనుభవించు.

(వ్యక్త) ఈ వ్యక్తకారములో నీ నేమి బాపు
కొంద మని దిగితివి ?

బాపురు = బాపురుల్లి. వి ౧, మహా మార్జా
లము, గండుపిల్లి.
నీ బాపురుల్లి నా బాపు రనఁగఁ, జను
మహామార్జాలనంట్లు ఆం.భా ౨ ౨౪,
౨ గండుపిల్లి కూత కనుకరణము
చూ బాపురుల్లి

జ బాపురుల్లి, బాపురుగడ్డము, బాపురు
గాఁడు, బాపురుమును

బాపురుల్లి. వి (బాపురు + పిల్లి) మహా మార్జా
లము, బాపురని కూయు గండుపిల్లి
ద్వి రెడిదంపు బాపురుల్లివారిని, దొడిఁ
లపద రాచిల్లఁ ద్రోయుచందమున

ద్వి హరిచ్చి ఈ ౨౪౩౬
ఈ మిగుల బరెఁ దెంచినవారి ముద్దు గాక
పెన్నాపురుల్లికిం గలుగునా మొగమోట
యొకింత చిల్లపైకె ౪౯ ౬ ౨౭౧

బాపురుగడ్డము. వి (బాపురు + గడ్డము) ల్లి
గడ్డము, మోగగడ్డము. (శ. ర.)

బాపురుగాఁడు. వి. (బాపురు + కాఁడు) బాపురుఁ
ల్లి, మహా మార్జాలము,

ఆ. శిబాఁ జలకఁ దెంచి బాపురుగానిలి,
నొప్పుగించువీరి దళా. ౧. ౧౫౨.
ఈ బాపురుగానిఁ బొది తెల మైకొనఁ వట్లవ
మంపు మారుతే, వీరై గుండె జల్లుమనఁ
తేప్పడి నేల్పువలంది

ఈ. బా. ౪ ౧౯౫

బాపురుమును. అ. శ్రీ (బాపురు + అను) (జన
కూవ్యమగుటచే) బాపురుమును మాటు బూత
కలది యగు (శ. ర. బ్రా.)
(వ్యక్త) లెల్లఁ డొరికి తెల్లనకర్పాక యిట్లు
బాపురుమునుమన్నది

బాప్పల్లుఁడు. సం వి ఆ పుం ఒకాకొక
బుడి

బాప్పపూరము. సం. వి. ఆ. పుం. కన్నీటి
ముంపు

బాప్పము. సం వి ఆ. పుం. న గ. కన్నీరు.
౨ తోటకూర 3 డొప్పము, అవిరి. క. ఇనుము.

బాప్పాంబువు. సం. వి ఈ న. కన్నీరు.

బాస. వి (సం భాషా, ప్ర. భాషా, క బాసె)

౧ (ఓకిరి యిట్లప్రాయ మొకటి తెలియ పట
చుటకై యుపయోగింతుగు శబ్దకాలము.)
అంత్రాదిభాగ

నీ అచ్చతెనుగు, బాసచే నివృత్త చే నొన
బ్బిగ దొడఁగెను, నీల యను పేరఁ చేజాన
నివృత్తినించి పెండిలి కత తెలఁ గట్టులనిన.
నీలా ౧ ౨౩.

నీ బాగ నా శపథంబు భాష నెలయు . .

ఆం భా. 3. ౫౬.

౨ మాట, పలుకు, హితవచనము.

నీ అంతన నయ్యోవున ఆయుధ విద్యారహస్య
ప్రయుక్తలఁ బలికిన పలికిన బాసఁ జూడ,
నత్తుత్తుకుత్త్రయావ్యయు అగుదురు .

భార. అది. 2. ౨౨౬.

చ. శ్రీమఁ గుణుమన్నె పుంగ వానచారిజనంబెడ
దోషదప్పి కుమ్మరు గడుగంగఁ బూని

తన దర్శన పర్యమ రాస నీగి వశ్యము గ
నొనర్చు చాడి కగు అమ ౪ ౨౫౩

3 ప్రతిష్ఠా కవచము

ఉ అపభ్రాంతం గొన్న ఋణ మంతయు నీగఁ
గఁ గంటి వడ్డితో రాస భాగింకయుం
దొలగఁ బాటవ తీర్చిన నిత్రు
భార కష్ట 3 ౧౯౫

4 అపాగరవిధుఁ డిట్లును రాస పలికివాడ
నేను బానిసినోడ

ఉ హరి ౬ ౨౬౧

5 అమరులపాలివాడు నారి యాయన
యిచ్చిన బాపఁ దప్పడు

ఉ ౭ ౨౩

6 ప్రమాణము ఒట్టు

గీ నీర్విరాచాదీప్రోల విభిషణ నమఁ దిరము
గా నిచ్చి నెక రాసఁ జేతినట్టి చాలు
పేరింటి ప్లాఁకోడి నోలిఁ గూడి తాను
దమ్ముడు దగి నయోద్యోగము వచ్చె

యయా 3 38

౭ ౬౦౪ము లాడి యాడి యెకరాన కరస్తి
నేనై నృపుక జలవడి చూచె లోలుడిది
నీకవి రాసు నిచ్చెనో యనక

మనచ ౫ ౬౦౪

౮ ప్రకమ

ఉ భూసురశోటి నేడుటయుఁ బోడి గఁ
బ్రాణము లెన నీగి నా రాస దినేళ లోక
మునఁ బ్రస్ఫుటము

భార విరా 3 ౨౦౯

9 ప్రతం ౨ మను లోకో౭ యం చేత్తి
కృతో౭ విభాసా

సం భార ఆర 3౦౧ ౨౫

10 చూడవలె ప్రంగ సాధ్యులు గడు పొంగ
రాస యు నదియట్లు భ్రమడు చేపట్టు

పండితా భర ౧38 పా

11 రాసపీఠమి పొంది పాడియే దొన
మున్నట్లు

లం పు ౫ ౬౫

12 ఒడంబడిక సమయము

అ పొందురాజమతులు రాసమై నడవడి
గడవి కయ్యమునమఁ గాలయస్వప్నయట్లు
లెన నివ్వరవాగతో పంధి చేయు టొప్ప

భార విరా 3 ౧౦౯

౪ తోత్తుల తేజా రాస లంబ బండికం
ద్వలు చేసవ్వులు విన్న వారు తెప్ప
నాతోన్

తుక ౨ ౧౧3

5 నిమిత్తము కారణము

౪ ఈ బాలఁడు రుచిరమూర్తి యొప్పరి
తనయుం దేరాసఁ జేక నవత్తుడు

దళక ౨ ౨౦

౫ కవ్య నయసాపదనః నిమిత్తేన నేన భవ
దభీష్ఠా నాకః

౧౦ దళక ౧ ౧3 పా

౬ సరస్వతీదేవి (చి వి)

౭ రాసవాలు రాసరాట్టిము రాసబాల్లార
రాసనీయు రాసాడు

రాసటః విజ సహాయుడు సహాయము తోడు
గీ అడవి రాసట మై యొప్పరద్రవదీన, మొలపు
మొలచిన చాచ్చునఁ దడియఁ జోరుము

భార విరా ౫ ౧౬

ఉ ఈమనఁ బానుఁ దమ్ములు వరేంద్రుడు
గ్రండు ౧ సామ దత్తికే రాసట మై

కడంగ భార భిష్మ ౨ ౨3౧

౭ తామరపాకులక గుహకులక గండ్లో
లముల్ పూని రాగట నేదంబుఁ ౬8౦

యముం గదిసి శైళంపాణివాదుల్ నము

శ్మిటభంగిం గొలువం గ నేగ ముని

రాశి 3 ౧3౨

౮ సాహాయ్యము తోడ్పాటు

ఉ రాసట లేదు శ్రీ వ్యధిర బంటుతనంబునఁ
పాణి తేనీయుక భార విరా ౫ ౨౦౦

ఉ అ వసుధామయల్ తమ రాసటచేత
సమీపదేశముల్, హావని లోక మండఁదగు

నట్లు గ జారయు ఘండి లెంతయున్

౮ పు ౨ ౧33

చ. ప్రభవ గర్భచక్రం కలిం బుట్టిమిటికిక,
కాడుకొని కప్పుచో నికట మన్నుచు మున
ప్రమాతి వేదనం బడియెడు నియ్యెడం దగిన
బాసట లేదు. విక్ర. ౨. 3౫.

బాసటము. వి. విషము?

క. ఆ కమయంబున తెన్నెల, బాసటమునఁ
దోచి తోచి పొట్టచునున్నై, నేనె మనో
భ్రష్టం దెంత యుం, గానిత నెలదేటి తెక్క-
గనల శరంబులో. ఓ శకుం 3 గౌ. ౦

చ. పలుచని లేత కం జనకు బత్తలికం తెక
లింది తేమియం, గొలిచిన బాసటంబు గల
క్రొవ్విరితూపుల పొందు. ౫. ౧-౨౬

క. ఏదని గలంగి మెలంగి తెరువరల నేయ
బాసటంబు చిలికిన మరచి చిలకుల బోని
కుమ్మెద విమ్మల నలరలం గాంచి
యయా. క. ౧3

బాసము. వి. వంటపాత్రము (క ర)

బాసము. వి. బంగారున, మణిల మొ. ఉంచు
బారె, కంచి. (క ర)

నీ పైడిబాసముఁ తెట్లఁ బడ వై చి ముద్దుపెట్లకుఁ
బాటుచునె యొక రై న్నచువారు

అము. ౬. 22.

బాసబొలు. వి. (బాస + బాలు) ఋషి, బడబారి

ః ఆ బాసబాలు కొలమున, విజ్ఞోక కత్తి
స్వరండు. అన నప్పనమంత్రి పెంపొందు
ధరక. చెన్న. పీ. ౨౧.

కు. నరసిం బామర బాసబాల్మగున భాస్వ
క్రామ పాపాపై భాగ్య రహిత్యర్థ ము
కల్పిం గర్భ కమనః గ్రావత్తి కు లోన్య ముఖ,
కుర్చరణం బార్చి సమజ్వలావయవ యై
పాం భూష చంద్ర. క. ౧౪౪.

నీ కొండెరకప్పు తొలితెల్లం గొమ్మలబారి,
బాసబాలోమిన్న యా రాచకట్టి కనియె...
అచ్చ. రా. బాల. ౧౧౧

౨. తేదత. (క. ర.)

బాసబాలోకన్ను లాప = అత్రి శ్రీత్రోద్భవుడు-
చంద్రుడు

తరల. . గాలిమీసరి నేమి చూపుల దెదంగును
బాసబాల్మనుభూషకండుఁ దలంచు బా,
గు లయసంబు బడెమియా తనకున గతం
బుగఁ జాలిచెక్. యయా. ౧. ౨౦.

బాసబాల్మిట్టలు. వి. (బాసబాలు + డిట్టలు)
సురల, చేదలలు

క నురితన తెల్లలు వేలేర, తెలుగంటుల
బాసబాలుడిట్టలవం చే స్థిర వగు
అం. భా. ౧. ౬౨.

బాసబాల్మార. వి. (బాసబాలు + దార) ౧, ముని
శ్రేష్టుడు

నీ. తిలకాభ్యాస సంకూచకాత్మియబాతుఁ
తేనీ బాసబాల్మారలడిగి వగు. ౫. ౬.

౨. చేతేంద్రుడు. (క. ర.)

బాససేయు. ఆ (బాస + సేయు) ప్రమా
ణమనేయు, ఓట్టు పెట్టుకొను.

ఉ కమ్మియఁ గాని వేటొకతెఁ గాను
నమ్ము కా, దన్నును నీడు మొది యధరా
మృత మా నిట బాసకేదదన్

విజ. వి. ౧. ౯8

బాసాడు. అ. త్రి. (బాస + అడు) మాటాడు,
భాదించు

నీ తెలుగ కదల యన్న చేళంబు తెలుఁ గేనుఁ,
గాలంగు కుల్లకుండఁ బలుగొ కండ, యెల్ల
వృత్తులు గొలచు తెలుగనే బాసాడి, చే
భావలండుఁ బలులగు లెస్స అము. ౧. ౧౦౫

బాసకేదండ. వి. (బాసకము + దండ) తల ముందు

ప్రక్క నుంచులడిన పుష్పకళరము. (క. ర.)

బాసకపట్టు. వి. (బాసకము + పట్టు) కవ్యా

సవము (క ర.)

బాసికము. వి (క బాసిక దీవికి వృత్తియందు ముద్రలోపము చూ. బాసికదండ ము) వివానాశాలమనందు అగ్రచంద్రాకారముగాఁ గాని, మూడు ప్రక్కల శేర్షమునట్లుగాని, వహు వసలసొనకుఁ గట్టడు ముత్యములు, పుష్పములు మొదలగు వానిచే చేయఁబడిన లలామకము, ఎద్దులు మున్నగువానికి సొనకుఁ గట్టు భూషణము

చ బాలిశా, లికిరిటు బాలచంద్రుడు చిలి పక పుక్కులతోడు బూనె నా, ముకర కపోల యొద్ద నునుముత్రపు బాసిక ముంచె నేడుకన్ చంద్రా ౬ ౨౯

నీ మేలు కట్టాయితో డా లొందు ముత్యాల బాసికంబు లూటపట్టి జెరయ

రా వి ౫ ౭౯

నీ చేరఁగా రాజ బాసికము శీ లోన్నఁడన యంతనే నెడునె రేబాణాయతాశీ

అము ౨, ౨౧

జీవమూలము (వర్ణంగర్భము)

ద్వి బాసికంబులు స్వర్ణపట్టుము బుప్పి, గోరాజమూర్తి కైకోన్న కుట్టులను, గార వంబున ఒండెకట్టి ౬౮ పు ౩ ౧౫౨

జ బాసికదండ, బాసికపట్టు

బాహు. సం వి అ త్రి బాహువు, నేయి (నై ని)

బాహుత్తరి. విజ (క బాహుత్తర) మహత్తరము, అధికము

ద్వి ద్వారపాలన శివుద్వారపాలనగు, ఘన కీర్తి తెండియుఁ గలుగు బాహుత్త, రినియో గమును బురారికిని బాహుత్త, రినియోగముగ నెత్తితీ నప్పించి

పండితా పర్య ౩౨౨ బా బాహుము. సం. వి. అ పుం. ౧ చేయి ౨ గుట్టుము. (రా వి.)

బాహుటము. విజ (సం. బాహుటము) యెలు పడినది, లహిరంగము. (క. ర.)

(వర్ణ) వాఁడా విప్రయునును బాహుటముఁ చెప్పవారు

బాహుబాహి. సం అధ్య ఒకరినొకరు బాహు పులతోఁ బ్రహరించుచు నేయునది (పోయ క అవాసము చేసి రంగుజ, మోహంధులు గిడి మొలసి ముప్పీనుప్పీన్, బాహు బాహిగ- కచి, సాహసము చలలు దివిజ సంఘన పొగడన్ కాశీ ౫ ౧౫౧

బాహిరవోవు. అ క్రి (బాహిరము + వోవు ౧ యలుపడు, స్పృహగు

క కాపున వలచన బాహిర, పోవక యుంగు మనరెళ్లం - రిమ వృంగ మప్పినేని

భార విరా ౨ ౨౭౩

౨ మూర్ఖిల్లు, సామృత్తి

ఉ కట్టులు నై నెన్నుదురు గాఁడ భవత్తి యుండు మాది లే, ఒట్టి నవండు పో యును బాహిరపోవక లేటి

భాఁ కల్ప ౧ ౩౩౩

ల్లో ౪౩ పాడక ప్రభోవక్త తన పుత్రే, కాడితక, ౬౪ లాల్లరి సంస్కంగ అవిన ౩

౩౩నన్, ౧౦లివర్తి రితిస్సంక్షి ౧౮౭౬౧

సం భార కల్ప ౨౬ ౩౨

బాహిరము. విజ (౨౦ బాహ్యున్, పా బాహిర కి. బాహిరపు)

(దీనికి వృత్తియంగు మున్న లోపము ౨ బాహిరవోవు) ౧ వెలియనగి, దూరమొగి గి. వలయునన్న ఎనంబులు వలబెఱుల నెప్పువిధముల నె మొదలగున్చి నేపల్ల నున్న నీ పువయోగింప నొల్ల కునికి, గా నమువకు నీతికి బాహిరంబు.

భార. ఉద్యో. ౩. ౨౧౮

మ . కైక తన పాభాగ్యంబు శోక్తిల్లంగ, నె తెంపార విభగడుం దాను భవంగ

కన్నాటుతో నేను బాహుళ్యము యందుండ
నాంటి నీ చక్కట నన్ను కాకినిం తెలిసే.

భా. రా. ఆయా. ౩౦

౧. బహుళ్యమునది

౨. బహుళ్యమునది కుమ్మరి హాసము నిష్కృతములు
గుప్తవర్తనములు గాంగ, బలప వలయు
స్వపతి గోలవున్నయెడల బాహుళ్యము లైన
గలది గలగులగుల భార. విరా. ౧. ౧౩౩

౩. దీనిది నిష్కృత బలముల సవరణ గోరి, కలమ
గొప్పములదెంచు లోక గంటకములు, చాతు
ల వింది మఱి దీనినక్షతములు, నిండు కిది
ని హరిము లైన దలచుచును.

అము ౫ 33

౪. బాహుళ్యము (చూ బాహుళ్యము)

౫. బాహుళ్యము

బాహుళ్యము. విజ (౧౦ బాహుళ్యము) దూహించు,
సోయనవాడు

౬. బాహుళ్యము కర్మగతి లంఘనము నగును
నేని నల్లములబాగితము, నట యట దిరు
గను మోక్ష ని, కటవృత్తికి బాహుళ్యండు
గానె కుమారా భార కాం ౧ ౫౯

బాహుళ్యము. సం విజ (ఆ ఈ ఆ) యెట్టిది,
సోపలిది వి ఆ తుం ఎద్దు

బాహుళ్యము. సం వి ఆ తుం బాహుళ్యము
కావు

బాహుళ్యము. సం వి ఆ తుం. ౧ చంక మొదలు
నేర్పరకు నుండు భాగము, భుజము

౭. ఆసిలతాదృశ్యము నేర్పించు

అము ౫ ౫౦.

౮. నాయుడు బాహుళ్యము

భార. విరా. ౨ ౩

౯. బాహుళ్యము ముందటికాలు. ౩ (గణిత)

కోటికర్మ భుజమున కేత్రానయన-రేఖావ
యన భేదము. ద్వి. తర్వా) నక్షత్రము.

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. క్రో. ౧౮.

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. (పక్షి) అక్ష.

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. నలుడు కర్మ
టక ద్వి. అక్ష. పక్షి వచ్చిన దానిన కేర

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. రెండు
బాహుళ్యము రెండు కృతముల కాంచి పక్షినికొలచి,
భార (విల్యము)

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. ౧ చిట. ౨
గ్నము గా మొలచిన మత్స్య

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం (విరాట్టురు
అని) భుజము నందు బుట్టినవాడు, రాచివాడు,
స్త్రి, యుడు

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. న చేతి క
చము (బాహుళ్యము లెట్లు తగులకుండ చేతికి
గట్టుకొను ఇనుప కవచము) ఇట్లు బాహు
త్రాణము

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. బాహుళ్యము.

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. న ఇంద్రప్రస్థ
మగు నీతికామ్యము (ఇది పంచసహస్రాత్మ
కము)

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. ఇంద్రము

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. బాహుళ్యము (కర)

బాహుళ్యము. సం. వి. ఆ తుం. యుద్ధమండలి
యొక విన్నానము (కాగిలింకయందువలె
బాహుళ్యము మొదట్టు కైచుట)

బాహుళ్యము. వి. వి (బాహుళ్యము) కేయూ
రము, భుజకీర్తి, సంజకీర్తియును

ద్వి బాహుళ్యము ధ్వంగరా బుజులకణములు,
బాహుళ్యము లంగుళావళి కాంతు లీది ..

రిం రా బాల ౨౫. పా. ౧౫.

నీ దిగువున గాంగుళావళి బ్రయు బాహుళ్యము

లాత్తి కుమ్మరిలు వోయిన కుచరటములు

ప్రభా. ౨. ౨౦.

౧. బాహుళ్యము.

నీ. అక్షర జోత్తుల అక్షరముతోహరా ల్పరతి
సేసలు బాహుభూషలు హంస. క. ౧౨౮.
బాహుభూష. సం. వి. ఆ శ్రీ కయూరము,
సందిడి యెము, భుజి శ్రీ
బాహుభూష. సం. వి. ఆ. ని. బాహు
భూష
బాహుభూష. సం. వి. ఆ. ని. బాహు
భూషములము. సం. వి. ఆ. ని. చంక,
క. క. ము
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. ని. యుద్ధము,
శివపట్టుపట్టు
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. ని. గ. వానాదిభక్తియు,
పెక్కు- గలంగులు గలిగియుండుట -
(బాహు) వర్ణలవ వర్ణగమ వర్ణవర్ణయోది
నానావిధ కార్యములు గలిగి యుండుట
శ్రీ. కృచి క్రృచ్యుక్తి కృచి దప్రవృత్తి కృచి
ద్విబాహు కృచి దవ్య కేవ, విధే ద్విబాహు
ఒచాభా మహావ్యవహరించు బాహు
కళం వదన్తి
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. పుం. నెమిలి.
(ఆ. ని.)
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. పుం. గ. వానా
దిభు. - ఆ అక్షరసాధ్యము, పెక్కుంటినే
సాధింపదగినది వి. ఆ. పుం. గ. అగ్ని.
- ఆ చాంద్రమాన కార్తికమాసము స. గ.
నానావిధవ్యము. - ఆ. బాహుభూషము, నేతి
కవచము
బాహుభూష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కార్తికమాసము.
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. పుం. నెమిలి.
సాధ్యము
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. ని. గ. బహుళ
భావము, పెక్కుండనము, కేవలము. - ఆ నానా
విధవ్యము 3 సాధారణ్యము, సామాన్యభక్తి.
బాహుభూషము. సం. వి. ఆ. ని. మూలపు,
మూలపువల.

బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. క. 11
యెము.
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సహా,
భుజుడు, కార్తికమాసముడు
బాహుసంభవ్యుడు. సం. ఆ. పుం. క. 11
బాహుసంభవ్యుడు ప్రహరించుచు నేయునది
(పా. ని.)
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. నాగభేదము
క. క. 11 విమల (వా. చ.)
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. వానా
దిభు, ఒచాభా - ఆ కేవల, అవ్యము 3 కే
లనది, లోమగానిది క. క. 11
బాహు. సం. వి. ఆ. పుం. క. క. 11
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. క. 11
కేవలము - ఆ బాహుసంభవ్యుడు గలయును, 3. గంధ్య
భేదము న. గ. కంఠముపుట్టు - ఆ. ఇంగుళ
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. బాహు
కేవలము - ఆ. బాహుసంభవ్యుడు రాణ
ఇల్లె, బాహుసంభవ్యుడు, బాహుసంభవ్యుడు.
బాహుసంభవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బాహుసంభవ్యుడు
బుచ్చెన గలయును.
చి
చింకము = చింగము.¹ (క. చింక) గ. చింక
నీ కల గల 3 నెమిలి కేవలము కలగ
పాలిండ్ల చింకములు కలయును.
చ. గుర్రక కార్యసంభవము కంఠసంభవము
కలయు. చింక మా, కేవలము కలయు
కు. గ. 3 క
- ఆ. గర్వము.
క. క. 11 కలయును కలయును గలగ
చింకముతో వరుండు భిముం దవి
మాటికి ను మున్నుతి నెమ్మదు...
రాధుం క. 11

౧ చింకంబులు సవలక విక్ర ౪ ౯౮
 ౨ చిగు వన చింక మనగ పరగు గర్వంబు
 అం భా ౨ ౨౨౧
 ౩ చైర్లము
 ౪ చ్యూరపాలరక్త తెడిచెడ మట్టికొంచు
 జొం నిర్మర గర్వము నుబ్బు చింకమున
 మెలయగ కచ్చి యాచురు మించె
 ప్రభా ౧ ౮౧
 ద్వి ఇంక తెట్టిని యాత్మక గొంకక మనకు
 చింకంబు వలలక పున్న సాహసమున
 ఎండితా తురా ౧౩౨ పా
 ౪ కార్మము కూరకర్మము
 ౫ ఆచటి రాజులు బంటు వంటి భార్గవు నైన
 చింతానఁ బిలిపింతు రంకమునకు మనుచ
 ౧ ౫౦ (గర్వము) అని వ్యాఖ్య
 ౬ కొంతు లేని తెలివఁ గుంచెడి మునవల దంక
 తనము మీఱ జంతు లేక చింకమునఁ
 గలంచె చింక తెన్నుడు నీకు వంక గల్గె
 దొంటు జంకతాల్పు నీలా ౩ ౨౧
 ౭ పీర్లక తేంద్రము
 ౮ ప్రళయ సముద్రంబు దొరయు సంగర్వ
 జాగ్ని చింకంబున ఉ రా ౨ ౬౧
 ౯ ఆభిమానము ఎట్లుదల
 ౧౦ చనదు విశోదకొప్ప మిఁక సాగవు చింకము
 లాలకింపుడి చం రా ౬ ౫
 ౧౧ ఆతిథియము తెంత
 ౧౨ గం దారక మదసారభంబునకు చింకం
 తక్కుఁ గ్రోధాగ్నికే తే దండపొమ్మ
 మనంబు నేమే కు సం ౧ ౮౬
 ౧౩ కొమిరె హరిణలోచనల చలిత కంకణ
 ఎంకలత్రేంకారంబు లాననానాదమేడు
 రాతి ఝంకారంబుల చింకంబు లదంప
 అము ౪ ౩౫
 ౧౪ చి ౧ దృఢమైవది గల్లుకానిది
 ౧౫ నీ పోయల్కఁ దలంపులఁ బులించుఁ బుల
 లించి చింకంపుఁ గొగ్గె లిగి భజంబు
 కావ్యా ౩ ౧౨౨

౧ నీ కరిమాలరుమల చింకపులుగజాతులు రమ
 లతో చింతామరములు నీకు వి కృ ౧ ౧౮
 ౨ చిగువైవది దడలనిది
 ౩ చ తెగతెగ లేనిచీరఁ గటి చింకపుఁ జమ్ములఁ
 తేర్చికొంచు మనుచ ౫ ౬౮
 ౪ ఇరుగలంకులఁ గుంకుమపు ముంకుల తెడజుల్లు
 చింకపు చంకల పొంగంబును
 ప్రబంధ ౩౮
 ౫ చింకమెక్కు
 చింకమెక్కు ఆ ౩ (చింకము + ఎక్కు)
 నిక్కు తెలితము
 ౬ మును సార భక్తము నివృత్తికల మహా
 మోదంబునకే యెటు లల్లన యోలిక తెడ
 లంగ తేకులు సముల్లాసంబునకే చింక
 మెక్కు భార ఉద్యో ౨ ౧౧౦
 చింగన్న. వి (చింగి + అన్న సం భృంగి)
 ప్రవృత్తగణములలో నొకఁడు భృంగిరిటుఁడు
 నీ బనిని చింగన్నకొడిగములు వీడించి హాసం
 బుతోఁ జేయి వ్రేసి వ్రేసి
 వరాహ ౧ ౧౧
 చింగము = చింకము విణ దృఢము గట్టిది
 ఉ చింకపురాలు గా హిమము చేరిన యగ్గిరి
 త్రోవ దుర్వచా త్తుంగకటికచాలసవకులో
 కురగాన్యులు సంపదించున్
 వీ శకుం ౨ ౧౦౩
 చింగము. వి ఆశ్రయము (చి వి)
 చింగీలు వి ల గుంజిల్లు (చూ చింగీలుపెట్టించు)
 ౭ చింగీలుపెట్టించు
 చింగీలుపెట్టించు స ౩ (చింగీలు) గుంజిల్లు
 పెట్టించు
 ౮ నమ్మ చింగీలుపెట్టించునాచె యయ్యె,
 వాయ విద్రంపఁగాఁ జూచి చేరి యచటి,
 చింతత్రేల్కొమ్మ వంకుక సిగఁకుఁ గట్టి,
 విడిచి యురికిదిని హంస ౩ ౧౪౪
 (చింగిల్లు పెట్టించుట అని త్రా)

వింగురాజు. వి కాశికంఠే వర్ణగామ చిన్నది
గాను నుండు పక్షి విశేషము (క్రా)

విందము. వి (సం క్కుంఠ ౪ వింద)
నమాచాను గుంపు

గీ వింద మై పూవి ఎల్లిన కుండలకలతో న
కడములు పూచె కు నం ల ౭౭౧

గీ గట్టు తెగిలింది పండ్లముల్ గలఁవఁ జాలు
జోడి విందము లారాముఁ గొలుముఁ జామ్మి
అచ్చు రా నుం గలరా

విందము. వి (సం క్కుంఠ) ఉపద్రవము
అపద

గీ రతియెలుం గగు నది వలరాజాశేరు నెట్టి
పనఁజు నదియేమి చిత్ర ముగ్రు నెయిదఁ
దడ నెద్ది మరుఁడు దండెత్తి బోవఁ బోవ
నడుమను విందము పుట్టు నొక్కొ-

కు సం ౫ ౫౬౩

చ నడు నునడు అడు గిడుదోటఁ గాల్
తెనులిసంత న కానుకు వింద మయ్యెడుకు
కు సం ౮ ౧౬

విందియే. సం స క్రి ౧ (విట్ల) చల్లు విశే
దిందు

(మధుపానవర్ణనము)

గీ వింద్యవాసిని శోభింక మున్ను గా నెల్ల
శేల్పులకు విందివి మొక్కి చ్చా ౪
ఆరె (రెండిటి కియె యువాచారణము)

ఆ (వానదిమకులు) చిలకు

(వ్యవ) అర్చించిందింప అజువదిరోజులు వజపు

విందియ = విందె (౪ విగ్ని) విందె

చ కామరంజిటి యొకర్త శేటన న్నెల పటి
కంపు విందియల నిందిన గొట్టంగి పూవు
నిటిచే, దలఁగడిగ్గ యయాళి

యయా ౪ ౮౬

కు జలమల్ తెచ్చిన పైడివిందియల మెచ్చుం
బోని పూర్ణాంబుకందకపుం జన్ను ల
మిన్ను కుల ౫ ౯౦

విందె. వి (సం విందు) చేరుముక్కు లలాట
భూమివిశేషము కృష్ణా ౩ ల (౪ ర క్రా)

విందుచిత్రకము సం వి ఆ పుం బొట్టునుట్టి
ఒక విధమగు జింక

విందుజాలకము సం వి ఆ వ గ విందునమా
నాము ఆ ఎనులగుండము హిందిమచ్చుల

విందుతంత్రము సం వి ఆ పుం గ చద
రంగము చతురంగక్రీడనము ఆ నైత్తలక
కానిలకము ౩ పాదిక పాళకము

విందుప్రతము. సం వి ఆ పుం బుజపత్రి
భూర్జప్రతము కి

విందుఫలము. సం వి ఆ పుం ముక్కము
(విల్వము)

విందుశేఖరము సం వి ఆ పుం గ అను
స్వారము ఆ ఒకజాతి పక్షి

విందుపు. సం వి ఆ పుం గ బొట్టు ఆ
మన్న ౩ ఎనుగు దేవమునందలి మచ్చ
ఏనుగు దేవమునైచిలిందిన వన్నెనుక్క- ౪

(తే.త్రగడిక) మూత్యవృత్తములు లేకయు
అక్షింపరాకయు ఉన్న వస్తువిశేషము ౫ ఆ ౪
స్వారమాదకమగు రేఖాభేదము ౬ దంతక
విశేషము ౭ ద్రుమవర్ణము ౮ (బాటక)

అర్చిప్రకృతభేదము (లిజము విందుపు పతాక
ప్రకరి కా ర్యము అను అర్చప్రకృతులలో

నొకటి విందుపు అచాస్త్రారామునకు విచ్చే
దము కలగఁగా వానికే గథ యందు మఱలఁ
గూర్చు గలిగించునది) ౯ నాదవర్ణమును

క్రియాప్రాధాన్య లక్షణమును అగు చిన్ని
యొక్క అవస్థాభేదము ౧౦ లీలభేదము
౧౧ లవము లేకము ౧౨ అభయము

౧౩ శుక్రము (౪ ర)

విందునరస్సు. సం వి వ క ఒకాకొక
నరస్సు

విందె = విందియ. వి గొంతు నన్ను మగా
నుండెడు లోహపాత్ర విశేషము

చ. మోత మోగంబు చందురుని మెచ్చు
గుచంబులు కుండనంపు బింబలకు గు సంత
కుల చను ౨ ౪౨
నీ. కాంతాపరాధుల గొముది నుడికింపఁ
బెట్టిన పటికంపు బింబ యనఁగ
పి. శకుం ౩. ౧౩౨.
నీ. తామ్రాది భాండముల దనరు బింబ
యనంగ అం భా ౨. ౨౪౫
బింబ. సం. వి. ఆ శ్రీ దొండశీల ?
బింబజ. సం. వి ఆ శ్రీ దొండ. ?
బింబటము. సం వి ఆ పుం తన, స్వపము ?
బింబఫలము. సం. వి ఆ. న దొండపండు
బింబము. సం. వి. ఆ పుం క గ (చంద్ర
నూర్ణ) మండలము. ౨. ప్రతిబింబము ౩ కమం
డుపు ౪ అక్షము. ౫ ఉపమేయము ౬
ముఖము ౭ చిహ్నము ౮ ఉపవాసము ౯
సామ్యము. (శే ని) (వృత్తి) ప్రతిబింబము
పుం. శృంగలాసము, ఉపవృత్తి ని గ దొండ
పండు ౨. ప్రతిమ విజ సమాసము
బింబి. సం. వి ఇ. శ్రీ బింబ
బింబితము. సం విజ (ఆ త ఆ) ౧ ప్రతి
బింబించినది ౨ పటమున ప్రతివ్రాయఁబడినది
బింబోష్ఠి. సం వి. ఈ శ్రీ దొండపండువంటి
పెదవి గల తఱుది, తఱుది
బిభారి. విజ. (సం. విభారీ, క విభారి, త
పిక్వారి, హిం. విభారీ) ౧ దరిద్రుడు,
అవిరక్తభిక్షుకుడు
నీ తెలయు దరిద్రుడు విభారి యం చన
ఓకట్టె నా అం భా ౩ ౧౪.
నీ. అవిరక్తభిక్షుకు డలరును విశిరాలమారి
విభానీ విభారి . అం భా ౨ ౧౩౬
౨ అప్రయోజకుడు, అసమర్థుడు.
నీ. కంటికుడుపు ల కత్తులు కష్టరోగు, లంఘులు
ను వృద్ధులు బాలురాది గాఁగఁ, గాఁకరు
గంగ లేని విభాన తెల్ల, మోక్షమును బొందు
దురు గాక దక్షిణాటి. భిమ. ౫. ౨౧.

నీ. ప్రయోగమునకు, కుట్టి గాఁ గూర్పు కులక
విక్టోడు పడఁగ, గణము లూహించి కూర్పు
విభారి కుకవి ౩ వివర్ణగారుడము. ౧. (శ.ర.)
౩ ధూర్జుడు.
నీ అకతాయ విభారి యడి బండ్ గుండఁడు .
హంక ౫. ౧౧౩.
విభానీ. విజ. (సం విక్టో, త పిక్వారి.)
అవిరక్తభిక్షుకుడు, శైరాగ్యము కలుగని విచ్చ
గాఁడు.
నీ అవిరక్తభిక్షుకు డలరును విశిరాలమారి
విభానీ విభారి అం. భా ౨. ౧౩౬.
విక్తి(క్తి)రము. వి (సం. విక్తిరము.) విక్షు.
ను అకటా మోహము బోదు స్థండిలశయుం
డై నీరసాచారపుం, విక్తిరం తెల్లి చతుర్వేద
దినుచుక మల్లధూ శై ౧౫
నీ. విక్తిరములో గొను మినునీక కలంకి .
అచ్చు. రా. బాల. ౬౮.
ఉ నీ, విక్తిర మెత్తు నయ్య రన పిక్తిలవాతల
నింతసేపు నీయిచ్చుక లవిషయుక్త తెడ
యే నిట వచ్చి లేచి రావయ్య ..
తైజ ౪. ౩౮.
నీ భిక్ష తిలపము విక్తిరము విచ్చమాయ, చార
ము ను తోగు నాఁగను భులు .
అం భా. ౨ ౧౩౫.
జ విశిరాలమారి
విశిరాలమారి. విజ (√/విక్తిరము) విచ్చమెత్తు
స్వభావము గలవాఁడు
నీ అవిరక్తభిక్షుకు డలరును విశిరాలమారి
విభానీ విభారి అం భా. ౨ ౧౩౬.
విశ్క. విజ ౧ తెలురుకలది
ఉ. శేనియకుండ మోవికొని దిక్కులు నాల్గు
విశ్క చూడ్చి శే, శేనియుం తాను
కొంచు . . శేయూర. ౨. ౧౧౨.
౨. హీనము.
నీ. గడ్డదస్యరము విక్తియైలుంగుతోఁ గూడి
తెలఁగ హరిస్తుతుల నేపికొనును ..
కణి ౧. ౧౯౮.

3 నిష్పాదము

గీ. కాన తత్వముల మీద కవియు వెట్టు
చిట్టె లగు నిడుచేయుల ప్రేతరాజు

శివరీతి ౨

౪ భువము

(వృత్త) వాడు చిట్టెయొకము వేదవాడు
౫ నిలుపేద (౪ ర)

చిట్టె. వి (౪ చిట్టె) ౧ అక్షరము వృత్త

విశేషము (౪ ర) ౨ గారచెట్టు (౫)

చిట్టెరించు. ప ౩ ౧ నిట్టెంచు చిట్టెంచు

ద్వి విలీలఁ జెప్ప లట్టి చిట్టెరించుకొని

ద్వి వల 3 ౨౩౯ (౪ ర)

౨ చిట్టెంచు

వ కన్నుల చిట్టెరించి వెక్కిరి చుచుక

కొండ కొ డకు లంగుంచుచు

వేం మా ౧ ౨౩౦

చిక్కుచిక్కు. వి ఎక కిత్యయలచే మనసునకు

కలుగు దిగులన కనుకరణము

(చూ చిక్కుచిక్కుచును)

౫ చిక్కుచిక్కుచును

చిక్కుచిక్కుచును. ఆ ౩ (చిక్కుచిక్కు +

అను) దిగులను భయమనొందు (౫)

(వృత్త) ఆ యిట్టె వాడొకడును చిక్కు

చిక్కు చునుచు నున్నాడు

చిగ = చిగ్గ. ౩ విల ప్ర (చూ చిగ్గెట్టు)

చిగ్గెట్టు. వి (చిగ్గెట్టు + కట్టు) చిగ్గెట్టుకట్టిన

కట్టు

ఆ అమృహి కాంతు నమజ్జఁ పెట్టె చిగ్గ

గట్టుల గెల్ల ఎడవు శుక ౧ ౪౮౦

చిగ్గెట్టు. ప ౩ (చిగ్గెట్టు + పట్టు) ౧

చిగ్గెట్టు. వి (చిగ్గెట్టు + పట్టు) చిగ్గెట్టు

నీ చలన మొండక నిలపొంతులను చిగ్గెట్టు

పంచేంద్రియము లడగించినాడు

వతేల ౧ ౨౩

నీ పుట్టికన దక్షమానిక చేతఁ బట్టి చిత్తము

చిగ్గెట్టు వేం మా ౨ ౪౧

౨ గట్టిగా పట్టుకొను

గీ జగత్తుఁ బాదములు పెంజుఁ జక్కఁ జూచి,

పాణులఁ దదగ్రములు చిగ్గెట్టు నుచున,

జానువులఁ జేర్చి యున్ని యో సాధుచరిత

తావనెంద్రులు పట్టుకొన నుండు

కళా ౫ ౧౭౦

వ మురియతోడి కరంబు కరంబు చలంబుతో

చిగ్గెట్టు వలతో కరచాలంబులం దలలు

కలుపునఁ జెగ నలుకు మురవీరులును

కళా ౪ ౨౮౧

చిగ్గెట్టు. ప ౩ (చిగ్గెట్టు + పూ) గట్టిగా

పట్టుకొను

నీ చని యప్పురముఁ జొచ్చి తన ముది మేగ్గడఁ

గోల చే చిగ్గెట్టు చూచి కొనుచు

చెన్న ౪ ౧౯

చిగాచు వి రీతు (వి వి)

చిగాచి విల ౧ ధూర్జడు మోసకాడు

నీ తెగ గంటి శనిపోటుగ నొడ్డ నడ్డల గడ్డలఁ

బాడుచు వేసిన చిగాచి

వేం పంచ ౧ ౩౭౩

౨ పిళాచి

గీ ఇళుతు గగ్గనఁ గఁ బీడ విడిచి చిగాచి

పట్టి నట్టులయ్యె నింతెన్నోపిటి కరుగవలయు

రగ్గ ౪ ౩౪

చిగ్గె. వి ($\sqrt{\text{చిగ్గెట్టు}}$ ౪ చిగ్గె) ౧ అభివేదము

పట్టుదల దుర్గానాము

క మావులు చిట్టును మును రై పోడగ తెచ్చిన

వతండు పాలివొని చిగ్గె

అచ్చ రా యు ౧౯౩

క ప్రయతుని తనయుఁడు తనయుఁడుఁ చిగ్గ

వదలక యిట్టునియొక పాండు ౫ ౨౧౩

క కుణుకు ను చిగ్గెట్టును గల్ల యు గెణుగఁ

దతం డించు కంఠ నెల్లడలండుక

నిలా ౧ ౪౪

వ చిగ్గెట్టు చిగ్గె వదలక పంఁబు బడి తెచ్చె

విడుదల కళా ౩ ౨౭౭

౨ చిలకము, చాళ్ళము కారితము

ఈ విగ్రహమునకు విగ్రహమునకు
 తాళిమీద వచ్చి . మద 3 4
 నీ పాలయ్యల దలపుల బలమున బల
 కింది విగ్రహము గాగిల్లి విగ్రహము
 కావ్యా 3 10-11
 క. మగవాడు భాగ్యవంతుడు, ముగ్గురు నా
 పురుషులు మానవుల విగ్రహముల చాలా
 దనంతన యూదాగ మిటు నటు నేయ
 వరని వెదకు గరగుర 3 10. 11
 చ. పగడపుల జట్టలకు ముగిసిపట్టుగల గట్టి
 పట్టుకీనుపుర, జగి విగ్రహముల చెంచుపుల
 జించిననా రసమూరి మార

మను 1 103

విగ్రహము, దృఢమైనది, కరినము

నీ పెద్ద తామరకాపు విగ్రహములచేత సౌఖ్య
 మైన ముత్యాల సోరసములు

యయా 1 103

చ. ఉర్రులబంబుల బంబుల పెన్నులొత్తి ముక్కుల
 నను విగ్రహముల చేరేచేరే

పారి 1 103

చ. విగ్రహములకు నీలా. 1. 30.

చ. దాని విగ్రహములు దాని వెడలకు కన్ను
 లకు, దమి తెలుసుప ఉరా 1. 103

విగ్రహములకు స. 1 (విగ్రహము) 1 విగ్రహము

గట్టు, గట్టిగా గట్టు

చ. చేయి ము నడుమ న్నిగించును నిలా

నిహితార్థము కర: కిరిలై పారి 3. 4

నీ మండ్ల పొజ్జల క్రింద ద్రిందు గా విగ్రహము

గడితెంపు మడుగులు గట్టి నాదు

నై 3. 4

నీ మోలములు విగ్రహముల తెలుచి తెన్నుల

జొచ్చు విలువైన పేటిలో నులుకు కరణి ..

మనుచ. 3. 30.

అ. (గడియము) గట్టిగా చేయు, సోక్కు.

నీ కలపు, మానీ గడియ విగ్రహముల మోస

చోక, తెల్లవాచిన మీరది తెలిసికొనుడు...

మను. 1. 10-11.

చ. ఆయనకును దనకును విగ్రహములకు
 విగ్రహములకు గల బంధి .. మను 3. 4.

3 అనుము, అదిమిపట్టు, గట్టిగా బట్టుకొను.

క. అపుడు హిమాచలకన్యక, ద్రిపురాంతకు
 కంఠంబున తనకొర్యులకు

ఉ. చుట్టి విగ్రహముల పట్టి పురమాదన యీ గర
 కాగ్ని 10 భరా, భుక్తిమునందు నిల్పుము...

భీమ. 3. 10.

నీ అట్లు చేయును సరి సరక దపుడు విద్య,
 కాగిలు విగ్రహములైన మయ్య గాముల దేవద

కా 3 100

4 (అది మే) ముడుచు, ముడిచేయు.

నీ కిరమన గెంబడ లిర పారి విగ్రహముల విను

లాక్షమాల పాదమున దాల్చి

దాన్వి 1. 103.

5 (చేరే మే) సవరించు, చక్కచేయు.

ఉ. బాలిక వాచిరేయి పతి పట్టుకు బోయి

మయింట కొంగు తెంగె విగ్రహముల నైలను

గేరెడు తేనెనుమాను వంది దకా 1. 30.

6 (కోపాదులచే) ముడుచు, మాయము.

నీ తెలుపులు విగ్రహముల నైత దండ్రికలు మోలయ .

మనుచ 3. 103

చ. అన్నాగ వాసంబులు వాగరక విలాసంబునం

తెలతేని మొగంబులు విగ్రహముల నైదు

రెత్తిన గతి నరిదియైత్రు. అము. 3. 30.

8 సోక్కించు.

క. తెక్కగొనక నరక గృహము, నుక్కలగ

విగ్రహముల మూర్తి సొందింది భరణ

నై భా. 3 100

విగ్రహము. విగ్రహ (విగ్రహ) దృఢము.

నీ. విగ్రహము ముగిసిన యైన యనిధార విమత

కరాళులు విలీని విలీని చూడ. 3. 103.

విగ్రహము. వి. (విగ్రహ) రెండు గాడిక ములకు

నడకు చేయు విగ్రహముల (క. ర.)

విగ్రహములకు. స. 1 (విగ్రహము + పట్టు) కష్ట

మనే భగవంతులను.

1 తెదరి వేరని బలియుని విగియ ట్టు కతని
మైవడి నేవని వాక్త కేత క్రమము పె
గడు బలమిను క్రాట కేడు నొడ్డ
గాంపు కేటకా దుమ గాడ

తము ౪ ౨౫౧

విగియారు ఆ క్రి (విగి + తు) ౧ విగుచు
గాధమగు

౪ కట్టిగ వీరయునుం తె తెట్టిన వీ యును
హాళి విగియారు గా జాట్టిన వీరయు
హోలను తెట్టవ పొదివడి నేమా ని గుణ
క్రయముక్ భార కాం ౪ 3 ౧

5 కంగరితో గేలు గిలి చి మేయను మేనను
తెరయు చి మేలక తో విగియారు గా గిట
సోగియించి మగము రిడు ను గదిసి
యొక్కందు గా గ వారి ఈ 2 3

6 ఘనకు ఋ వ కంబుతో
గదియ బుచ్చుచు విగియా గొ గిరించి
విక్రి ౬ ౯౯

విగియు ఆ క్రి ౧ తె స

౭ క మేయనుల కేవడి క తులంబ లీ
వారుకాన్త్రులు కరి లం తెద్ద గాలక
యున్న యా భీమని రంబు దిగ్గ క్రోవ
డిగక విగివిన వచ్చుకుం బునది కట్టనియె
భార క్రో ౫ 3 ౬

8 వగ గాడి యల్ల కొంత విగివేయని వచ్చు
మేలుగు నోడిని ఒండ్లు గొటికి జట్టి
రక్తిక ౫ ౧౬౦

౯ ఎత్తైతామనా మగు నీడియ రయు
జిక్కి ఎగము పెచ్చెర వాకి బొక్కరుని గా
ననుక కాచకు చ్చుతి వీ వని విగివేయి తెగ
ర మృనికే మార్కు 2 ౨ ౪౪

౧౦ దృఢమగు

౭ మేలువాడునిక విగియఁ గత్తుంగిరించి
కడుఁ గ్రీతి వహించిచామ్య దిట్టమక్
ఈ రా ౪ 3౫2

8 మొలకట్టి పొరల వంతుల పొంకముగ
తెక్కి రిచ్చు పలము విగియఁ గట్టి
దకా ౨ ౧౨3

౯ రివేరి పొగు విగియక్ తెనఁచుచు
దల వాంది నిగవు తెరయ గ బలికక్
మనువ 3 ౧౦౬

3 క్రిక్కిరియు గుమిగూడు

10 విరుదను దలు పెద్దలు విగిసి రాజా వెంబ
ల. చుచు వడిచెడి కేళి శేరి
ర వి ౨ ౬3

11 దృఢముగా గట్టు విగించు

12 మొత్త మై ము రుతాయక్రమై గంబూర
మెగియ విత వసులో విగియ సలయ
వసు ౧ ౧౪౧

13 హిమ గ బుచ్చె బాలు పొందు హేమ
కెళుర మ గ దవరారు కంకెడ బెప్పని
కట్టి యందుఁ జాట్టిన దివిజాప గామల
ప్రవాస మన వహింబంధులు వలల విగిసి
మ ౧౦ 3 33౪

౧౪ విగి గట్టు విగి ట్టు విగి బూను విగి
విగి ట్ట విగియ ట్టు విగియాడు విగియెక్కి
విగుచు విగుతు విగుమావము విగువారు
విగుచ యు విగువు విగువుదన్ను విగువు
కొను విగి విగ్గ ట్టు విగ్గ వ క్కెర

విగియెక్కు = విగియు ఆ క్రి (విగి + ఎచ్చు)

దృఢమగు గట్టివడు

15 నిట్టులు క్రోచుచు తెరవులకలమేరి తెల్లమ
విగియెక్కి యొచ్చువంగ
భార విరా ౧ ౪౪౫

విగుచు స క్రి (√/విగియు) విగించు విగియ

తేయు

16 ద్వి కూలంబు లంకించి మరియలు విగిది వా
మూల్ జలించి రం రా యు ౨౦౮
పొ ౧౨ పం

మ కొమరుం దుచ్చుటి కాన గా విగిది క్కెర
మొలుక్రొం తెరుమూల్ అహ ౧ ౯౯

విగుతు. వి (√/విగయు) గుర్తము, తరులు కానిది (చి వి, క ర, త్రా) (వర్ణ) ఈ కడియము చేతికి విగుతుగా నున్నది విగుమానము. వి (విగ + మానము) వింకము, తెల్లుసరి.

ఈ, యండబరాజయాన నైన యోపురు ఘండు ప్రదస్యం దీ జగన్మండలి నెవ్వర డంచు విగుమానముతోఁ బురి కేగ నంతటన్ దళ. ౭ గ ౫౨ (విగమానము అని త్రా)

విగువారు. అ. క్రి (విగువు + అరు) గ విగు వగు, దృఢమగు.

ఈ నాకు జే, నాకు చేసే నీ నృపతికామిని నాదగు భాగ్య మెంత సా, మైత్ర న చేరి దీని విగువారిడు కాంక్షించు శరణ గల్గినన్ శుక 3 ౫3౪.

అ ఉగ్రమగు, భీకరమగు.

వ. అని భంగించి యూర్పులు పండడించ ముంగులు విగువారే గ్రోధ తోకంబులు మనంబునఁ బెనఁగొనన్ ...

భార. క్రో. అ. ౨౬౯

విగువాణు. వి (విగువు + వాణు) కట్టుత్రాడు, కట్టిలపాపు కట్టుత్రాడు

వ. వల నగు పుట్టగోచి విగువాణ్ణును మంగపు కాసులు నివృత్తా, నీలు కరసాన గొడ్డలియుఁ జక్కమన నొసరకాయ బుజ్జలోఁ, జలి దియు శుక 3. ౨౪౫.

విగువు. వి (√/విగయు) గ అనుముడు, నొక్కడు

నీ, పృథులాఃకుళంబుల విగువులు దించినఁ గొంగళ బాడించు కంజరములు భా. రా యు ౫౧౨.

అ. దృఢత, దిట్టతనము, పటుత్వము

నీ. మురుపు నెత్తుని విగువు నెత్తుని నగవు, నలర నిట్టని వల ముచలవాల

దళ. రా. 33.

క. మగవానికంటె మామపు గ, మగువ అడలఁ బ్రాయ మండ్రు మానవతి నీ, అగ విగువు లంతకంతకు, మిగులఁగ జూలు పొందుటకు నిమిత్తముఁ జెపుమా భా. క. ౪౩.

3 తెట్టుసరి

నీ అలఁకలఁ దరితీపు లాసలుఁ బ్రియములు నగవులు విగువులు వయము భయము, . భా. క. 3౦.

వ నైర్ద్రంబు కలిమిఁ బ్రాణంబులు కడికిలం ట్టుతోని పట్టె విగువున నిలిచిన విలోకించి. వరాహ ౩ ౫౯.

౪. నైర్ద్రము, దిట్టతనము

మ వలచే వజ్రము తొమ్మిలో విగువు గర్వంబుం బ్రహదంబు మీ, నలలో నవృత్తి జాయా రముం తెలఁగ నుత్సాహంబుతోన్ దళ. క. ౪౨.

వ వింకంబులు నడవక విగువులు దక్కక లిరుద్దులు ప్రుక్క . విక్ర. క. ౯౨.

నీ. దిట్ట ముతీది విగువు నాఁగ భృశిఁ జేర్చె. అం. సం మాన. ౫౩

౫ గర్వము.

మ ఒలు మీసలో వడిఁ గొల్పుచున్ విగువుతోఁ జాలవృద్ధుఁ డేమంటి నానలసలో దీపశే యూర్ధ్వలోకములు దేవదీంధ్ర నావు డున్ ఉ. రా. ౫ ౨౦౦.

నీ నీర మనఁగను విగు వన వింక మనఁగ, లరగు గర్వంబు అం. భా. అ. ౨౨౧.

౬ గతొక్తి.

మ. జగ పెల్లం గానియాడ నప్రతిమతోస్సం పత్తిఁ బెంపొంది యా, తగవుం గానక విమృటన్ అడఁగ నై దర్శించి తెల్లవృ డున్, విగువు ల్వలెమిదు పారసారెన్ ... హరి. ఉ. రా. ౧౯౫.

క. అడుము నీ విగువులు బో, నాడుము పలుకు లకు నేమి యది గాతున్నన్

చార్మి. 3. ౫౬.

౭. వింకము, విగి.

క తెగ నిండ పాలయముడు నిగ చాపము
 దిగిచివుడు నాగేంద్రుం ది విగుప్తన
 మొగంబు లదరుట బొగ తెగయంగ
 విషము భోగలు భోగలున గ్రక్కెన్
 ధీమ ౪ ౧౩౪
 కా త్రాటితో కొలిచెడు ఒకచాతి కొలత
 (౪ ర)

విణ ౧ గంధీరము
 క ఈ రెండు ప్రార కర్మంబులకు గర్భనిఁ
 గడికండలు సేయక కాంతిం బొంద నేర్తునే
 యని విగుప్త పైలుంగనం బలికి విగ్నన లేచి
 ప్రార క్రో ౫ ౨౫౩
 క అనెలవున నరనికల పీనులకుం జోచునేచి
 విధిసందన నై మానిక నాయకకృత స్తుంటా
 నాదము నృపాచి విగుప్త నగవుం బోలెన్
 పొందు ౩ ౧౧౫
 అ గట్టిది దృఢము శిలమను కానిది
 గీ ముదురుఁ దీతల విగుప్త గా మోపు గట్టి
 హర ౧ ౨౦
 గీ పైటలో మరుని బలుపు విల్లెలియఁ బట్టు
 గంచెల విగుప్త జమ్మ నిక్క
 తమ ౧ ౫౯

విగుప్తదన్న. అ క్రి (విగుప్త + తన్న))
 విగయు విగునగు విగినియుండు
 గీ కలిపె పాకడ గ్రుచ్చి తెలయుచు నొడ్డాణ
 మెగయు కచ్చెళ్లె విగుప్తదన్న
 గంధ ౧౪౩
 విగుప్తనొను. అ క్రి (విగుప్త) విగునగు
 (౪ ర)

విగ్న = విగ్నన. క్రి విణ ద్రు (√విగయు) ౧
 గ నడలకుండ దృఢముగా
 గీ మొలకట్టు కానెలోపల విగ్న తెరిచిన బలు
 తమ్మి కెంపుల కాడు సెయ్యయ
 రక్షి ౧ ౨౪
 గీ ముందవులుంగు లకట యలిగి మతి
 మంతు మేడ విగ్న నులిమి చంపి
 శీయూర, ౩ ౩౪

ఉ ఇగ్గడు పెప్పకుం యుగి నీడ్చినఁ బైటుఁ
 జొలొంగఁ జేయఁ గే లొగ్గడు చెమ్మి పోయ
 మడి యూడ్చినఁ గ్రుంగిరి రెండు
 కొంగులు విగ్న నడచుచున్ విడిచిపెట్టుడు
 చాల నవం బ నేమి విణ వి ౨ ౩౦

అ గట్టిగా విగ్నరగా
 ఉ అనత చూలి యై యటలు ప్రారన సేయు
 మునిండు కాంబరీ మానుష వేషధాతి దయ
 మాన మవస్థితి విగ్న నపువుచున్
 పొందు ౪ ౧౧౨

గీ బంగారుఁ దగటు దుప్పటి విగ్న మెలఁ
 జాట్టి నీల ౧ ౨౧
 విగ్నఁబట్టు. అ క్రి (విగ్న + పట్టు) దృఢముగా
 పట్టు గట్టిగాపట్టు

క విషయంబుల తెంటు వంటి పాపెడియింద్రి
 యంబుల బుద్ధి సారథి యై మనోవాసుకంబు
 లైన పగ్గంబుల విగ్నఁబట్టి ప్రవేగం దిగిచి
 ప్రాగ ౨ ౧౨

ఉ ప్రియుండు పా దమ్మల విగ్నఁబట్టి విరిత
 మ్ముగఁ బీడిత నానుభయ బంధమ్మున
 మన్మథాపాశము చా నొనరింపఁ గ
 రాజశి ౩ (చి వి)

విగ్నన = విగ్న. క్రి విణ ద్రు (√విగయు) ౧
 గట్టిగా దృఢముగా
 గీ కరము విగ్ననఁ బట్టి కట్టిన పల్లియ యొడిసి
 ప్రాచీనఁ గాంచి విడిచి పుచ్చి
 రీర ౨ ౨౨౪

ఉ రానువుఁ డపూర్వపు వస్త్రపరిండి దుప్పు
 టిక విగ్ననఁ జాట్టుకొంచుఁ దగునెట్లలఁ
 దమ్ముల తెంటు రాంగ నుడ ౧ ౯౨

అ విగ్నరగా ఉపైవైపునమతో
 మ భువంతోషభవాశ్రు లై శిశికా నాకపరి
 యంచు నుత్పన్నినాదంబుల విగ్ననం బలు
 ముచుక్ గాంతారి మాంచారివేగన
 మల్ల నై ౨౫

విగ్గర. (శ్రీ. వి. ప్ర. (✓విగ్గర.) ౧. కడల
వంజ, దృఢముగా.

సీ. మొలక పట్టుకానె లో మరళి కా నాళంబు
కొనిన విగ్గర నిండు పెడచి కట్టి
రుక్కా ౧. ౧౨౪.

క. దిగ్గన యగ్గజామిని, నగ్గలిక నెరసి లోని
కధిత్రుడు తివియన్, పెగ్గడిలి కరయుగ
మృగ, విగ్గర మెడ కొనిలించి పెగ్గడంగ
నగుచున్. ఉ రా. ౨. ౯౦

సీ. కొగ్గల్ విగ్గర కనియించి మేనుల నిరువుర
చేతుల పెంపి నలను యయా. ౫. ౨౬.

చ. చిట మగు తెల్లముగ్గ నొనముఁ జేతాను గలివ
ముద్దు గుమ్మరం, చటకున నొక్క-పాల
కునిఁ బారిచి విగ్గర నంటఁ గట్టి

సీలా. ౧ ౧౧౦

౨. ఉ. చెప్పెప్పరముతో, గట్టిగా
(వ్యక్త.) అంత విగ్గరగా మాటలాడకు, నలగు
రును విందురు.

విచ్చేము. వి. (విచ్చము + కాడు) విచ్చ
మెత్తుకొనువాడు

సీ మగనికంటె పెరుగు మగలాడి కివస్త్రీలుగ
యాళి పొరుగు పాలి జాలి, మందు లాడి
చెడుగు మానసి బూతంబు, పిసిడి విచ్చ
గాండ్ల వెన్నుగుడియ. చెన్న. ౨. ౨౪.

విచ్చేన. వి. దృఢము.

క. సేకతోష్ణమితంబు లగు నిచ్చలపు విచ్చన
గచ్చుటగల నీడల జాడల సర్వాభరణ
మణి కిరణ జాలంబు తిరణిఘ్నంబు నలంఁ
ద్రోయ .. ఇందు. ౧. ౧౩.

విచ్చేము. వి. (నం. భిక్ష, ప్రా. భిక్షా) భిక్ష.
తిరమ.

సీ. భిక్ష తిరమ విశిరము విచ్చ మామహారము
ను జోగు నాంగను నలంబు ..

లం. భా. ౨. ౧౩౫.

సీ. తోలు కట్టక తిరగు విచ్చాంబు కెత్తిరి...
ద. కా. 3. ౫౬.

సా నీ విచ్చాని కొకడండము తేసిని జోల
వయ్య!

వి. అత్యల్పము, తుద్రము.

(వ్యక్త) విచ్చత్రుఁ గూటి! సేదవీకమా!

జ విచ్చగాడు, విచ్చములెత్తు.

విచ్చేములె(మె)త్తు. ప. (శ్రీ. విచ్చములు +
ఎత్తు) యాచించి త్రుచ్చుకొను

సీ. సంతలోఁ బ్రత్తి విచ్చములెత్తి నూతానా
నగల జన్మిదముల కడి కడి

శుక. ౪. ౧౦౯.

విజమాడు. అ. (శ్రీ (క. విజమాడు.) విజయము
చేయు, వచ్చు

సీ విజమాడు చేతు నిజకృపా దృష్టిఁ
తెన్నాద నాయుల్లు విజాద మిఖ.

కాళ ౧ 3౫.

విటారిము. వి ఒకవిధమగు విలాసము

ఉ. కాన నయ్యది, వింతటి జంత్రం పెట్టంగ
మింతకు మూలము నీకె కావునం, గాంత
విటార మాటి కది కాంతవుగి మృని కాత
మిచ్చినన్. సమీర. ౨౨౨.

చ. మొగము విటారిముగ నుడుటి ముంగురులుగ్
దగుకొత్త చూపులన్ ఉ రా. ౨. ౯౨.

ద్వి నలవునఁ గ్రొత్త కట్టాణి ముక్కములు,
చాలించు నరణి విటారింబు లొకటఁ, నీలించు
కరణి జక్కెర లుప్పుతలఁగ

ద్వి పరమ 3 ౧౩౦ పా.

ద్వి. కాజితకాచాల రమణియతోమ, రాణితతో
విటారిములు వాటింప .

విష్ణు. పూ. ౨ (క. ర.)

జ. విటారి, విటారిండు.

విటారి. వి. (విటారిము + ఇ) విటారిముగలది,
విలాసభరి. (క ర)

విటారింజ్. అ. (శ్రీ. (✓విటారింజ్) ఒప్పు,
కోలిండు.

ద్వి. జొడ్డుమానిగము కంఠంబు విటారిండు
నొడ్డాలును ను మించు నుదరబంధంబు ...

ద్వి. పరమ. ౨. ౯౪. పా.

విట్ట. వి దుష్ట శ్రీ పెద్దయ్యాడు

1 వాచ్చి వచ్చిన చంపాలఁ జాను మాడ్కిఁ
జాడ కల్లంత నోరించును గృహస్థ
శాంతిభక్త పెంతఁ గంకటికి వరుగు విట్టి
నీవీంచి యప్పటి పెద్దపెట్టి శేం పంచ
3 ౧౮౧ ('పంచభార్య' అని లక్షి
జాతాయనీయము (ప్రయోగాంతరములేదు)

విట్టకవిట్ట = విట్టవిట్ట శ్రీ విజ అకస్మిక
ముగా కటాలన

విట్ట కటాలా కాలించె గాక యత్నపి కాక
విట్టకవిట్టగాఁ బయలొ నయ్య బల పు
౬ ౨౫౦ ౫౦ ('కాదేని విట్టవిట్టరసము
లయ్యు (క్రొత్త ప్రతిపా)

విట్టవిట్ట శ్రీ విజ ప్ర (విట్ట + విట్ట) కటా
లన

1 ఇది విచారించలేని కృత్రిమమునకు పిడుగు
యొత్తినగతిఁ గూలు విట్టవిట్ట
కవిజ సంఖ్య 3౫

౨ వచ్చి యాలి మానవతి సోరకన్నులఁ జూచి
విట్టవిట్ట మురతమువను శేగపడిన నచట
జరి గడి నీలముఁ జూప యిట్లు అనియె
మదతి పతికి శేయార 3 ౨౧౫

విట్ట పెరుగు చిర్రెడు రాన విట్ట విట్టవిట్టి
భరణిఁ జందిన వాడె తన కైకృతి మనుచు
ప్రభులిం 3 3౮ పా ౧౮ ౫౦

విట్ట అర్పిలి నినుఁ గూడ వానీంచి వట్టి కర్పం
యనుఁ దీరుగద యొద్ది కల్లి విట్టవిట్ట గ
సొంత నిట్టి దుష్కర్మము
పండితా పురా ౧౪౨ పా

విట్టలు. ఆ శ్రీ ప్రాశం?

౪ కుపాకి వేట్టకు నిలుపాపక గురులు గురు
యనం బరిశ్రాంతిదంబునం లది చే యాడించ
శేరమి వడుగు నట్టి విట్టిలి యొడ్డువకుం చేరిన
యెండొడ్డు వాయక వాడ్చిను

రా వి ౫ 33

విట్ట. వి ౧ అతిశయము

1 పెట్టు నిక్కరముదిలము విట్టు గాటు మనఁగ
వతిశయ మగును అం భా ౧ ౬౬
నీ ఎలపట్టులెల విట్టు సొరపట్టు చిలు చట్టు
౫౦ జిక్కి-దొర పెక్కి (ప్రబంధాడు
అచలా ౧ ౬౨

౨ పెద్దకర్మము గర్వము
చ తలమి వికన్యఁ దత్తు కనుఁ దాఁకిన వాయభి
మన్యఁ దల్లి విట్టలు విలు ప్రుంచి సాంధి
వడం దురగంబులఁ జాన నేనీ

భార భీష్మ ౨ ౪౦౨
చ మరుల మే గురెంచె వలెగోవుల విట్టలుఁ
బట్టు దానిపైఁ బరిగొని కొరకృత పద యు
రాచులంబునుఁ జూపఁ బూని యే వరి

గద వట్టి భార విరా ౪ ౨౦
ఈ విట్టలు నెమ్మెయిం గెలవఁ దెల్పుట
లేదియు పెట్టి లేదినం బట్టియు వడ్డనం
బుల వపార భుజాలంకర్య మేరుడన్

కు సం ౧౧ 3౧౩

3 పెద్దకర్మము

౪ జిట్టిభిశాహంకృతిం గట్టుల్క జనించి
కడలి కది సొండొకనొక పెట్టినగ్రుడ్డ
వారింపెం విట్టలే నీవీంచిజిట్టిభి గాధా
ర్థన్ శేం పంచ ౧ ౬౨౧

అప్పు అత్యంతము మిక్కిలి

నీ విట్ట గట్టునఁ పెట్టు పెద్దయుఁ దద్దయు
అత్యంతముగ నవటు కాళ్ళులయ్యె
అం శ్రీ ౫౩

శ్రీ విజ ౧ కిప్పుముగా శేగముగా

మ విరళం దై పాలిపోని బంటు తనమున్
శేగంబు సొప్పంగ విట్ట రదంబుగ దీగు
వల్లు చేతిగద ను గ్గరాల శేనెన్ ధను
ద్దరుఁడు భార భీష్మ ౨ ౫౬

ఈ మానవి శోప మిట్టు మది మట్టడి గొల్పుగ
మింజికిక్ మానశ్యవము పోలి విట్టగనీ
యెక్కుడు మన్యున నుగ్రవిగ్రహం దై
పాండు ౪ ౨౮౨

1 నిష్టుండు వచ్చు పక్షి పతి పెక్కి పైడి
దుప్పటి పెటంగ దూలగా విట్టు వాగలఁ
దొరికినను చరాహ ౩ ౧౧౪

2 తటాలన అకస్మాత్తుగా
వ ఇట్టు నిష్ఠరాజాంతం ఇట్టువడి విట్టు
మేల్కొంది యెక్కొంచన హంసలు

పై ౧ ౧౦౧
3 ఆ దినదంబు విట్టు విని యప్పుడ గార్వర్
రూప భారు లై భేనుక ముఖ్య రాక్షసులు
తీవ్రగతిం బెత్తెంచి వి పు 3 ౧౯౬
4 కిడిచిన శేమి తెచ్చి నతిభీర దుప్పనా పుండి
5 పు వప్పుడ తన నిద్ర మేల్కొనిన పోలిక
క్రూరును విట్టు లేచి శేయూరి ౨ 33

3 అధికముగా
6 గ్రద్దర చాకుండం బోకుండఁ గౌరవ్యులకు
వశమై విట్టుల్ని చూర్చిల్లకుండన్
భార ఉద్యో ౧ 3౨3

7 ఆ తొక్కిత్రవధీరతానణమన్నుతి మేరు
మహీధరంబు భూ భృత్తిలకుండు పైవధుండు
విట్టు చరించె గదా తదాహతిక్
పై ౬ ౯

8 రాజితం బగు వాసయోజలరాశి క్రాశిల్లు
వాదిఁ జం ద్రపమాగమమున బుట్టి తారా
పథంబున పెల్లిదిరిసి విట్టుల్ని పెంజు విట్టు
కొడుకుడు చండితా వాద ౨౧౨ పా
9 గాధముగా దృఢముగా

10 మట్టియ లొండింటి విట్టు వాఁగఁగ శేల
సందంధ మొనిగాళ్ళ నప్పరించు
భార విరా ౨ ౨౫౦

11 అట్టియొడఁ పుండనంపును ధట్టింది యనూ
ద్యహండు దశమస్త్రీపతిక్ విట్టుడున
సయ్యుడు ముప్పుల ఉ చరి 3 2౨

12 విగ్గరగా ఉన్నెప్పవ్వరముగా

13 అట్టియొడ దేవదత్తము విట్టాత్తె వరుండు
శైక్య విదుగుల క్రూరతక్
భార, ప్రో 3 ౨౨౧.

4 చ ధీమ విట్టు లిరుముఁ బోయె నత్తటి
వియోగముఁ బొంది రథాంగి దంపతుల్
పై ౩ ౧౫౪

5 విటువిట్టు విట్టుకుడు
విట్టువిట్టు, 11 విట (విట్టు + విట్టు) తటాలన
అకస్మికముగా

6 అప్పుడు విట్టువిట్టు విధుఁ దా తరుణిం గనుఁ
గొన్నఁ బుత్యుడే దుప్పర విక్తిఁ జోలకొని
యంగ్రగతిం బుత్తెంచి భోజరా ౪ ౨౬
7 ఆ తని యే తెంచుట విట్టువిట్టు గని శాంత
విప్పయ్య క్రాంతలై భోజరా ౫ 33
8 విట్టువ(ప)డు, ఆ 11 (విట్టు + పడు) తత్తర
పడు కలదలడు

9 వ ఇట్టితెలంగునం విట్టువడి గుట్టు పెడి గట్టు
వడిం జేరుటకై యగడతం బడి మునింగి దరిఁ
జేరి రా వి ౫ 33

10 విడ = విడ్డు, వి ౧ హుఁతురు
11 చింత యొనర్చు సాగమము చిన్ని విదాయని
పాఱఁ ద్రోసి యెత్తింకరయంబున న్నఖలు
తన్నని తొల్పంగ ధీర చిత్త యై
పార్వ ౪ ౧౦

12 ఆ ఈ ఏ అనుపద ములకు అను
ద్రయుక్తమై స్త్రీయను నర్థమిచ్చును (యా
అవిడ ఈవిడ ఎవిడ)

విడము. ౧౦ ఆ న అట్టుల్లు వంటిఉప్పు
విడలవణము. ౧౦ వి ఆ న అట్టుల్లు
విడచిడి 11 విట సత్వరముగా వడిగా

13 వ కఘాణ కఘాణన చూరణబడి బడి తెదా
లునఁజొచ్చి విదా విడి గరివి క్రరుమ మిడుకఁ
దటిమి హత్తిన ప్రబంధ 2౮౮
విడారము. వి (క విడార) ౧ వాసస్థానము,
ఉనికివట్టు

14 వ గడిదొర గాన మ్రుచ్చిమి దిగంబడి యప్పు
తిక్ విడార హాడలి న వింధనంపు శిఖ
కొని గాడ్చు సమాన భూతతక్
చంద్రా ౨ ౧౯.

క కాన విదారంపు సామిం గక్షాని పలికె
అచ్చి రా బాల గతి
అ కిరము, దండువిడియ్యోటు
గీ కడలికొని విదార మడుగు ముట్టె గలంది
గాలి రకోవ్యాప్తి గావచేసి
నమ క గా
క విడిది, విడియ్యోటు
మ శుభావరీలక విడియించె వారలను
వాళ్ళు లెల్లిదారంబులక అది గా
గీ కాళ్ళ పాణి రాజసంబున గుండిన రాజ
ధాని దాయ వచ్చిన మునుమున్న పోయి
రుక్క కావించు విదారు ములు మలపా
లమచ్చి
గీ విడియించి చంద్ర గా గతి గతి
విదారు. వి గ కావసానము ఉనికెట్లు
గీ శేలము పాశము దీటుటలు విదారు విడిది
యంచ నగ నికేళ ముప్పు
అం భా ౨ ౧౯౪
గీ సరగె దమ జూచు వారి కన్నులీ సైన
మలవిదారును ములకల నలరు యేరు
యయా ౨ ౪౪
గీ ఈ శెలంది యెవరు పైడి లో శెలంది యీ
శెలంకలలాటంబు లేనేలంక యీ మపాణి
రద్రోణి యే మపాణి యీ విదారు మృగి
మద్రోణి విదారు విజ వి గ గాం
అ విడిది, విడియ్యోటు
గీ విజమాను శేదన నిజ కృపాద్యప్తి తెన్నారు
సాయిలు విదారు విజ కాళ ౧ ౩౫
న రాజవాహను పాలెంబు దివియించెన నని
చలపట్టి యెత్త కట్ట యుత్తరంపు గట్టున
కారు తెట్టంది మెండు గ దండుగుడారు
విదారు లంబు నూతాంబు లండింది బాణంబు
పరగిందిన రా వి గా ౨ (నూనా
వాను అని లేక)
క నమన, సార్ధము, కలీకృతనూనాము (౪ ర)

విదాలకము. సం వి అ తుం గ శేత్రోషధ
విశేషము ౨ తునుగుచట్టము ౩ దిల్లి
న హరిదేశము (౪ ర)
విదాలపదకము. సం వి అ న పదియాలు
మానముల యెత్తు
విదాలము. సం వి అ తుం గ దిల్లి ౨ కను
గ్రంథు ౩ శేత్రోగోషధము
విదాలవణము. సం వి అ న ఒకబాతి ఉప్పు
గీ విదాల లతలు మంటుప్పు చాటుపున వి
దిల్లి అం భా ౨ ౨౪౯
విదాలవణము. వి వి ఒకవిధము ఉప్పు
(౪ ర క్రా)
విదాలి సం వి ఈ శ్రీ విదాలి ముయ్యాగు
పొన్న కి
విడి(డె)యము. వి (సం ద్రిడా ప్రా విద్దా)
దిగ్గ (ది ని ౪ ర)
చ మొగము విడెంబు నెన్నుదుటి ముంగురు
ఒక గళు కొండు చూపులుక ఉ రా ౬
౬౨ (౪ ర పా మొగము విటారముక
ముద్రి పా)
(వ్యవ) క్రొత్తలనితి అత్తవారియింట విడియ
మెట్టుకగా నుండును
ద్వి మది విడియంబు వదలి
ద్వి ౪ పా (౪ ర)
విడుగు విజ (౪ విడుగు) బుద్ధిహీనుడు తెలివి
తక్కువవాడు
క పొగ మట్టు కుడిది మంట నృగ మరుగం
గాలి యే డ్యెనుగ నన్నగముక, దిగ నుటి
దున్నబుద్ధి, దిగి తిట్టుచు విడుగు లడుగు
వేహము విడిచెక వేం పంచ గ ౩౬౧
విడుపు. వి (౪ విడుపు విడుపు) అనకాకము
(౪ ర)
విజ అనకాకము కలది (౪ ర)
విదేన. క్రి విజ ప్తు తటాలన

ఈ అంతుల కొక్కచెందు పంది నింజింతలు
 . పట్టెల పడఁ బయిల బడి కొంచె విడవ
 కాని ప్రో వ్యంతయుఁ గాతీ కాతీ యచ
 టాటక నే కను దోచినట్లు గాన
 యయా ౨ ౯

విద్యాబాడు. సం వి న. తుం ఇంద్రుడు

విద్య=విద్య. వి గ శిశువు

౧ విద్యలారా యెలాగున నతి కుష్టిపాసాకు
 లంబులై కులాయ కూలంబులం గులంబం
 గూచెదరు పై ౪ గ ౧౧౦

నీ కట్ట నిల్వని చెయ్య గడియలోల విండు
 ప్రతికిఁ జాలని విద్య చాచిడుండు
 వేలు ౮౩

౨ మాన నిగువు విద్య కట్టు జొచ్చెఁ యవగ

శిశునమాఖ్యలగు అం నం మాన గతి

౩ అలర్కయ సంకాపము

నీ ఎట్టి విద్యనగ నవర్కంబు దగు

అం భా ౨ ౧౧౧

౪ నీడనఁ గోపింతున కల భేదము గా లెంప
 టయును విద్యలఁ తెలుపం గాదని
 వినియును

భార భిష్టు ౩ ౪౪౨

౫ అంప్రసవన్ విద్యల తెలుఁ దెట్టుకొని భిరి
 చేరి ముద్విక్రిందటన్ ఈ రా ౨ ౨౨౧

౬ మగశిశువు కొడుకు

గీ కలిమి లెకల లు సోమక కన్నవిద్య

దకా ౬ ౬౦

౭ మాఁకురు

మ భూసతి తిలకంబుం దుదఁ ద్రోవఁ గళ్ళి

పున కాత్తిం విద్య యై పోవడే

అమ ౫ ౪౩

౮ ప్రియదయావిహీనమతి యూరగ యీ పసి
 విద్యఁ గొట్టఁ గాఁ జే యెటు లాడె నీకు

మనుచ ౫ ౮౩

౯ మాతాపితృవృత్తులఁ దగు, నీకని శీ గొట్టు
 విద్య నిచ్చితి నకటా . కాశి ౩ ౪౯

విద్య విద్య తరము. పిల్ల లెల్ల తరము వంశవంశవ

౨ విద్య విద్య తరము బ్రతుకుఁ దాక్షయింది

భీమ ౫ ౮౧

౩ విద్యవట్టు విద్యల్లి

విద్యఁడు. వి గ శోడుకు

నీ విద్యనుఁ జేరఁ విరిచి పచ్చాత్తుండు

వరాహ ౫ ౯౪

ద్వి చెన్నయ్య మాతాత చేరను తల్లి కన్నయ్య

కక్కయ్య విద్య శీ నమను

బస తు గ ౫౧౦ సం

౪ గొడ్డు పీఠి కన్న విద్యండు క తున ఉత్తు

లాశీ ధూన్తఁడై నవాని దుశ్చిత్తకములెల్ల

నధిపు తెలుగఁ నీక యడచుచుండు

కాశి ౪ ౮౩

౫ శిశువు

౬ విద్యని గరముల తొమ్మున నడ్డంబుగఁ జెట్టి

పదము లల్లన యిడుచునీ

భాగ ౧౦ పూ ౧౪౦

నీ అంతః జాడకర్మ మాచరించి విద్యని

గృహ్య సంప్రాక్త నియమ పరక

కాశి ౪ ౧౩

విద్యకట్టు వి (విద్య+కట్టు) ప్రసవశీదన విద్యను

కనునప్పటి నొప్పులు

౬ గొడ్డలు విద్యకుట్టే తెలుగునన్

పై ౩ ౧౨౬

నీ గొడ్డా తెలుగునన్ విద్యకుట్టునుట మాన్పిం

పవా వంధ్యకు నిగు వొనంగి రా వి ౧ ౩౬

౭ తెలుగున విద్యకుట్టు నిలసిల్లఁ గ ధిల్లపురండ్లు

లంతలా

కాశి ౩ ౨౬

విద్యతల్లి. వి (విద్య+తల్లి) రాతంతరాలు, నవ

ప్రమాత (౪ ౪)

విద్య(జ)=విద్య. వి విద్యఁడు శోడుకు

(వి ని ప్రా)

మ పులిగోరుతో పెర తేనె కడ్డులి పెంకంబుతో

పున్న జవాళికి పిల్లలు గోరొజన మిట్టలున్

విరిశ్రాంట్ జల్లులన్ మునిపం,మలుఁ

చిత్తరహస్య

88

చిత్తరములాడు

గుండ్లపాక బాటపప్పు తెలవిండ్లున్ బాట
చాతంప కట్టలున్ గై కానుక లిచ్చి బోయ
దొరవిడ్డల్ గాంచి రాధూవిధున్
రామా ౨౫ (చి ని శ ర పా)

(అంప కట్టలు గై కానుక లిచ్చి బోయదొర
విడ్డల్ గాంచి రాధూవిధున్ ముద్రి పా)

చిత్తరహస్య, ఆ ౩ (చిత్తరము + హస్య)
చరించు (శ ర)

చిత్తరము, చి గ విలాసము పొందర్పము

లంకగ్రాహి వృత్త గతిఁ చేపుతే చిత్తర
మలం దిగిచి మేత్ర మేదడు లొన్నవనీ గుత్త
గొనుచుండఁ ధియవృత్తి గల మోక్షిన్
భాగ ౬ 323

నీ చిత్తరము కలకు తెదఁగు తెకుట
హోయ లోగ విలాస మొప్పుచుండు
ఆం భా గ ౧3౯

నీ తలఁబ్రాలు వోయు చిత్తరముఁ దెల్పుడు
చాయఁ గ్రొన్నన ల్దొయ్యల్ల కోల ది నొంగి
విజ వి గ ౧౨౯

నీ సారీక ముఖి నెన్నడుము గ నెగ నయ్యెఁ
దనరు నెత్తరుల చిత్తరము దరలె
కను 3 ౨౦

౨ నాట్య విశేషము

గీ నాట్య సంభాషణ భావము పాయఁ బాయఁ
దరుల యోజన లక్ష్మీ నరకము మాపె
అధికతర మైన తెర పీఠసంత లోనె చిత్త
రము చూపు పాతంగకత్తివోలె

నిరం ౨ ౯

3 తళతళ, కాంతివిశేషము (ప్రకాశము అని
శ ర)

క నుగ చేడివ మొత్తంబుల చిత్తరంబులు
చిత్తగించుచు కను 3 ౧౫౪

విగడ తెకుట చేడివ మీల చిత్తరంబులు గంటె
నెలత తెక్కుఁ గలాచ నీచు చూపుల
కంటె దళా ౧, 3౨౫ (త్రా పా)

ద్వి మేలైన చిత్తరమ్ములు నీమ్మ తెడికపు
చాలుఁ గత్తులుగల భయంకరలఁ గింకరుల
ద్వి హరిశ్చ ఉ ౨౪౪3 ౫౦

విజ గ మందరము చక్కనిది

గీ చిత్తరపు గుట్టు చన్నుల గిడిక మైఖరిఁ జెన్ను
మీలె రసిక 3 ౬౬

ఉ శేలి నీ చంపకగంధి చిత్తరపుఁ జెన్ను
మీదఁ కుఖంబు చుండు

విజ వి గ ౧౧

౨ చించలము

చ కుభాంకు మండలీ కువదన యంచు చిత్త
రపుఁ జాపుల దంచు లతాంగి యంచు
ప్రబోధ ౪ 2

మ అనిమేషిని మాన్చె చిత్తరపుఁ జాపు
మనుచ ౨ 33

నీ కునిఁగియు మెలంచు నమ్మకపుఁ గన్నుల
చిల్ల తవకుఁ దా మెలయు చిత్తరపుసారి
రసిక ౪ ౧౨

3 ఎరసము విలాసము గలది

చ మలయజగంధి చిత్తరపు మాటలు నీమల
సోకి సంతకే అని ౨ ౨8

చిత్తరపుపాటు ఎరసర

గీ నడుపులో నారజంపు చిత్తరపు పాటు
టొమ్మలో విగుప్త నెగడ నేలగు నాకారి
మెట నయ్యెచ్చెల్ల కాడు కువల ౫౫
(చిత్తరపుపాటు ముద్రి)

చిత్తరపులునులు, మనస్తత్వ ౩౬

క తెన్నెల పులుగుల మొత్తంబుల చిత్తరపుం
ఎలలకు మెత్తఁబడి నీల 3 ౧౦

జ చిత్తరహస్య చిత్తరములాడు చిత్తర

చిత్తరములాడు, ఆ ౩ (చిత్తరము + అడు)
వ్యాపించు

నీ శరదశ్రు కుళం నిశ్చల చేపానిమ్మర ద్వాళభగ్గ
మలు చిత్తరములాడ చి ౪ 3, ౧౦

చిత్రం. ౧ (౪ చిత్రం, చిత్రము + ౪) కృంగార
చేక్ష గల యాచుది, విలాసిని, అచుది, శ్రీ
౪ ప్రాయశ్రువాఁ డెటు సద్భక్త, శ్రీయుక్తి
దలియచిత్ర నిర్మల వఃట యా, చా యాచి
యాత్మ యునునా, తాయా వలిశంబా
నాటి దొంగక యుండక ప్రభా. ౪ ౪౦
౪ గతంబు గుట్టు బలియన, హక్కుగ సరి యాని
యాని యా రసిమండుక, చిత్రయును
లెనఁగిరి ౪౪౦ ౩ ౧౦౦

౪ చిత్రం యొద్ద ముద్రియపుఁ జేరు వలగ్ను
మునక భుజించి .. వసు ౬ ౧౪

౫ గోతి చిత్రయుగ్మలి కొమ్మకల్పి, మదఁది
కోటిక ముద్దుగుమ్మ యన శ్రీ సమాఖ్య
లం వనఁ గాను శిష్టలరుచుండు

అం. భా. ౨. ౧౦౪.

వి. మనోహరమైనది.

౪. హరునెఱిగింబు మ్రుంచిన లతాంత శరణ్
భవదీయ మైన చిత్ర కడకంటి చూపులు
సదా సుఖియించు వశేకమాత్రి గా ..

వరాహ. ౧౧ ౩౩.

౫ హరుమంతి మత్యాల యొరగు పాగ
మెఱుంగు పొసవి చిత్రబొట్టు ముసుగు
జేయ .. పారంగ ౬ ౩౯

చిత్రం. ౨ మల్లబంధ విశేషము.

౪. సరిగ సలాము చేసి ముడిసన్నపు బ్రాహ్మ
ధరించి మల్లుత, విరవిరఁ దానకంబు లిడి
శిష్టాని మోసలు దుద్వి చిత్రక, తొర
జుఁ తొచ్చి బ్రేసి బరి చొంగల సీసము
కత్తిచే బయట, గరభకమున్ వృషించా
మునుగైకొని శిష్టమ గాంచి తెలఁబడిక.

ప్రబంధ. ౧౦౧.

౫... యారసిమండుక, చిత్రయును లెనఁగిరి
సరి, చిత్రయంబు విరుదుశిష్ట, నెనఁగిన
మాడ్కిక. ౪౪౦. ౩. ౧౦౦.

చిత్రరచయిత. ౨. ౩ (√/చిత్రము, సం. చిత్రము,
౪ చిత్రము) ౧ చాక్షికుండు, ప్రసరించు.

౫ నీ నీటిధరములపై విహరించు విహరించి వింబా
ధరములపై చిత్రించు .

౫ నారాయణాస్త్ర వహి. భీమ. ౪. ౧౪౦.

౨ విలసిల్లు, ప్రకాశించు, కళకళలాడు

౫ కలిక కామోది నిగ్గులు పయ్యరా లెల్ల వింబ
ఫలచాక్షి చిత్రంప ముడ. ౫ ౨౩.

ద్వి. పదఁది కర్నాక పతి కాఁగ నండు,
కొడుకు సంపదల మైగిని చిత్రించు ..

ద్వి పరమ. ౫ ౩౯౦. పా.

౫. వృత్తవేషంబు మిక్కిలి చిత్రంప, వచ్చి
మార్కశి నెఱయ లిర్వంక గొలఁకు .

చాల్కి ౩. ౩౦.

౪ అన్నున కామడిగ యిది యాదఁగఁ
బయ్యెడఁ విక్రేపిల్లురున్, అన్నులు తొంగ
లింప మరుపానమ దిద్దిన దూపులో యనక,
గన్నులు చిత్రంప మై. రా. ౧. ౧౩౪
౪ అర యొరడించి తెచ్చిన శయంబుల కత్తులు
చిత్రంపఁగా, నరిగెల బంట్ల చా లరిగె
నప్పుడు చప్పుడు గుచ్చులింపఁగన్ .

రాది ౨. ౫౪.

౩. అతిశయించు.

౫ చిత్ర మిగురించ వేడ్కలు చిత్రంప, వన
యంబులఁ బులకంబు లంకురింప

వరాహ. ౧౧. ౧౦.

౪ . గొట్టంగి నీటి నెత్తాని చిత్రంప గండపాడి
పాలుపును భీమ. ౧. ౧౧౩.

౪. చలిండు, ఊఁగాడు, అదరు.

౫. కడుమనోజ్ఞుడు వైస కల్ల పార్వయంబులఁ
లెనుపాఁప పోగులు చిత్రించు ...

భీమ. ౩. ౧౯.

౫. విక్రేపిల్లిన చనుకట్టు చిత్రంప .

పాంచాలి. ౨. ౧౩.

౫ పరసమాడు.

నీ చిందు లేనియలును తెనుట చిత్రశియను
గ్రాస్తాదిఁ దనులోన చిత్రరింప నీ శకుం
అ ఒం (విశిషమగు అని భావము)

నీ ముద్రికా మాణిక్యముల దీప్తి శంకరి
సింహెంబుఁ గుంచెతో చిత్రరింప క్రితా
32 (విశిషమగుదని భా)
అ తహతహపడు

న అని యింతెఱంగున నప్పొలుంగు పోడి
చిత్రరించుచుం గ్రాత్ర తలవంతలఁ దత్తఱిం
చుచు నీలా అ గం

చిత్రల వి వివరముల (శ ర చి ని)
(మా చిత్రల)

అ చిత్రల

చిత్రల విణ (చిత్రల + ఇ) వివరములాఁడు
విగంబుఁడు విగంబురి

అ ప్తము చిత్రలవరఁ తోపు చిత్రలవరఁ దిరుగు
చిత్రలవరఁ తేనీ భరణి నున్నవాఁటి కైవ
నువారె కాఁడఁడు తేను గ మం

అ అత్తఱి చిత్రల ఘన ముదాత్రమ చిత్రపు
మక్తులో నన ప్పిత్తరి తత్తరింపక య
తేనీని వాఁలి దీసి హంస అ ఒం

గ రాజములులార శుక్రవారమున కావ్యా,
జలముల ముదింగి బద్ధి చిత్తిలి యె రావిఁ
కాఁగిలింపిన మా తెల్ల కార్కసిద్ధి కలుగ
దకా ౯ ఒం

చిత్రైద వి చక్రిలములు మున్నగు భక్త్యములను
తేఁచెడు పాత్రలోనుండి పైకిఁ దీఱెడు పాదన
విశేషము

నీ చనున చిత్రైద యన శక్కులి కావ్రముఖ
నముద్ధరణ పాద కావ్యయంబు

అం భా అ అరక

చిదలము. పం విదలము భిక్ష పాత్రము

చిద్రము. విణ (పం భిక్షు) గ బ్రహ్మతపసి
భిక్షుకు

అ దక్షు మాఁకురు నభాంభరంబుగ
చిద్రముచేత మెగును చిందసి గగ్గముతోడి
యందమున కాకి ఒ అగి

అ తేనైనది అన్యము

అ అక్కరియం దొక లేకమాత్రమం చిద్రము
గాకి నీకుఁ బ్రచిలించు వీర తెలుంగ
చున్న నీ పెద్ద కుమారు

నీ శకుం ర గం

చిద్రు. అ క్రి చవు

మ సింగములే కడగ్నాన్ మనుస్యంగంకు
గొన జంకల్ చిద్రై దోరంగిటుల్

పారంగ గ గం

అ పెద్ద నిద్దరవోయె చిద్రై దోరణ గంకు
గొనియె ననుట పేళ్లగును మృతునకు

అం పం మాన ౫3

చిద్రై(ద్రియ). వి వరము మర్తతి (చి ని శ ర)

నీ చిద్రై చిద్రై యనంగ తెలయు మర్తతి
అం భా గ గం (చిద్రై వ్రా)

చిద్రైము. వి అట (మా చిద్రైమువాడు)

అ చిద్రైమువాడు

చిద్రైమువాడు. వి (చిద్రైము + వాడు) అట

తలన జీవించెడి యొకానొకకాళివాడు

న తోగమువారును తేనెనాటకపు జంగాలును
జంగాలు చిద్రైమువాండు తెల్లకొక్కలు
నీవకర్తలు బత్తులు పల్కాటి నీరులు

హంస 3 అం

చిచ్చిలికాయ. వి అభరణ విశేషము అడుదాని
కాలి మూడవ ప్రతి నగ

నీ తగుకుఁచిల్లాండ్లు చిచ్చిలికాయలును మట్టియలు
నీరముద్దల సంధియలును కకా 2 ఒం

నీ నీరమద్ద నా మద్ద యనఁగఁ చిచ్చిలికాయ
నాఁ చిల్లానే యనఁ జటి బొద్దు వాఁగన
గ్రమంబుగఁ బదాంగు-గి శి విధాపలు

అం భా అ గం

చిచ్చి. వి (హిం చిర) కుడుప్ప-త్రి

1. ఎడలపై బొదలు పయ్యకలు బాణగ
బాణు విద్యులకు ముంకుంబు లబ్బు శేన .
కను ౧ కల

౪. నిప్పులకు గలిగి చూపులు, బద్దించుక లేని
యెడలు పన్ను పు కడుముక ముప్పుకును
లబ్బు కగవులు, విద్యులకు గాక కలక
పృథివిగలై పిరి 33

5. భర్త బామాకృ పాత్రాత్రాదులలో
ప్రాలులు బొణలు విద్యుల కతన .
రంగా 3 ౨౩౬

విద్యు.వి. తోరణము (౪ ర) (చూ చుకరవిద్య)

విద్యుకము. సం. వి అ పుం ౧ వాయికకు
గర్వాశయమువేత ఇవ్వవచ్చునందును కలి
గడు అనాదరము. ౨ గర్వము కలని యనా
దరము. 3. విలాసము, శృంగారవేషవిశేషము.

విధిత్వ. సం వి అ శ్రీ. శేరించు విద్య

విధిత్వపు. సం. వి. అ. శ్రీ. శేరించు విద్యులను
చాడు.

విధివకము. సం వి. అ. (అ పి.క. అ) భయ
పెట్టునది

విధివీక. సం వి. అ శ్రీ. ౧ చెడరించుట.
౨. భయము.

ఉ. కృష్ణుల శేపట్టి విధివీకల్ భరణిపాలక
కప్పుడు నూటి . భార. సభా. ౨ ౪౦

విద్యుటి. వి. ౧. పారవశ్యము, విశత (విధారక
ప్రయోగములు శేపు)

౪ కడిమిం బాణిన యురవడి, విడుగడచిన
భంగి యైన విద్యుటి తోడన్, ముడివడుచు
నుండి కొండొక, వడవునకుం బెరిగి
భా. రా నుం. ౨౯.

చ. నెలకె యొకరు. (కుక్కి కరణు
విద్యుటిం గలగి పొరింబారి వ్యడయై కైవడి
గానగ పయ్యకవయ్యకన్ పృసిం. 3. ౯౬.

ఉ. గజంబు గజంబును బ్రొప్పు కైవడిన్,
శేరిం బ్రొప్పు పయ్యకవర విద్యుటి నొంది
చెచ్చు... భాగ. ౧౦. పూ. ౧౧౪3.

౨. మిణుమిట్టు గనకుట.

ఉ. కాంచి విరిచినదనుడు కన్నులు విద్యుటి
నొంద . పాండు. ౨. ౧౯౦.

వి. దుర్భరము, తిరప్పరింప శక్యముగానిది
3. కలిగిటి విద్యుటి యై తక్కురచాల
కరాకృత కనివక పేర్చుక
చారి ఉ. 2. ౨౦౮.

4. తనకు విద్యుటి యైన యిట్లునని బాచు, రీతి
పెయ్యియై ద్రోవంగ లేక
భార. కర్ణ. ౧. 2.

చ. విద్యుటిగాను. విద్యుటితోపు.

విద్యుటిగాను. అ. శ్రీ. (విద్యుటి + కొను) వివ
శక్యము నొందు

అ విల్లుల కోక బలధి మునిగి, పేర్చు తల్లడ
మున విద్యుటి గొనియెడుక, జిత్త మింక
నేమి నేయు చాడ. భార. శ్రీ. ౨. ౧౪3.

ద్వి భూకాంతులు మోడములు పడలి,
విద్యుటిగని లోన పీల్చి రంత

అ మ క ౫. ౨౩3. పా ౨౬. పం.

విద్యుటివోపు. అ. శ్రీ. (విద్యుటి + పోపు) ౧.
మూర్ఖులు.

చ అంగదు నా ప్రబంధుడుం, విడిగిట
విట్టుగా బొడవ విద్యుటివోపును చేరి
భా రా. యు. ౧౧౯౨.

౨ వివశక్యము నొందు (౪. ర.)

విద్యుము. వి (సం విజ్ఞ, ప్రా విఅం. ౪
శేయ) (ఈ శక్తియు తలుచుగ నేక కవచాంతంబ
గానంబడియెడి) తండులములు, వడ్లు వంచి
చెఱగగా కలుగు పదార్థము.

4. విద్యు, మనగ బాశ్యేక కవచయెదురు
వండులము వనరు అం. భా. ౨. ౨౫3.

ద్వి విద్యుంబు సయితంబు పెను సుప్రసంబు,
నె యొకతెలుగున, అచట బోయింపు...
రం. రా ఉ ౧౪౪ పా. 3. పం.

5. కలిగి వడివ్వరోధం తోడం బాణ్యులము
విద్యులకులనై మెత్తులాడి ..
అము. ౬. ౬౯.

విరంజి. వి భక్త్య విశేషము

చ చక్రని చక్రము ఇక్ష్వాకులసంపు విరంజి
ప్రియాంగవారికి గ్రహ్యమ నోరి కిచ్చి
తమిఁ గాంగిట తేర్చుచు ప్రబంధ గంగ

విరడ(వా). వి (క విరడి) గ విర లోనగు
వాని తంతి చుట్టడు తపి మెకొయ్య (క్రా)

గి తిరుత్తుంపు మేయపు చికిరి కంపు విరడలను
గవడవచ్చుల కరిక తిని ప్రాంత నొంట్టు
గవిడవ రాణ దవర విరె యొకయింటి
నిచ్చెను తెలచి యెదుట చార్పి 3 గ32

నీ ప్రుతులు విత్తో వైవర్గో దంత్రి విరపుగాఁ
వీడింది గిటుగి విరడఁ ద్రిపు

వైవ ౧ ౧౧౨

అ బరణి నీపా మె వాని పైనున్న జూత

గి విరడ బుచ్చిన సొమ్ముల భరణి వోరె
౦ వి ౧ ౩౫

క శృంగార రసము నింపుచు బంగర బరణ
అను బంచకాలం దేవరిం చెం గడ నీలపు
విరడ అ నంగా గుచయూచుములు నలు
వగుఁ తెలికి ఉ చార్పి ౨ ౨౪

గి తొడ లనంట్లు తెంఁకాన్ విరడలు కిక్కులు
శరధుల యై యొప్పు లలన కెల్లడు
చంప ౪ ౧౯౧

విరవిర = విజవిజ. వి క్రొవ్వుట తెలి వానియం
దగు ననుకరణము

చ చరచర యన విరవిర యన జరజర యన
నిట్లు కొన్ని శక్తావత్కతుల్ పరగుచు
నుండును జగది అం భా ౧ ౧౨౪
చ విరవిర ద్రిప్పియెటుయె తెప్పగ తెక్కురు
నోరఁ గ్రహ్య-తుక్ భరణి తలంబునం
బడియె వి పు ౧ ౩౯౯

క్రి విణ ద్రు అతిత్వరితముగా

చ పరిగ పరాము చేసి ముడినన్న త్రాళ్లు
భరించి నట్లుకై, విరవిరఁ దానకంటె లిడి
శోక్తిని మానుద్రువిద్వ ప్రబంధ ౯౧

నీ ఉద్ధరి గవాడందంబి విరవిరఁ ద్రిప్పి
యా ముగవల్లు కరిగియె-చిన

దశా ౨ ౪౨౩

చ మెఱుంగు మహాశి యై యి విరి
నటింపఁ బరాంగదర్శనం విరవిర శీగు
యంది ఇండు ౨ ౯

విరా = విరాన. క్రి విణ అతి శీఘ్రముగ

ఉ తముక్ విరా సుశీచారులు మెచ్చు
కాత్రవచారులై జయ ముడి యున్న
డక్ ప్రబంధ ౩౦౨

విరాన = విరా. క్రి విణ ద్రు త్వరితముగా
(విజాన చి వి ౪ ౪)

చ విడుదడి ముక్తి కింత తెలి గాఁ బొడనుండి
విరానఁ గైదు చే తెలిల గిఱుక్కునక్
వరలి చంద్రా ౨ ౧౦౨

గి తే యనగఁ జయ్యున వనంగ తెన వనంగఁ
గ్రచ్చు అన గ్రహ్య-న వనంగ గ్రహ్యన
నన నప్పుక మన విరాన వా శొప్పుమండు
యెడితి పడకుల్లుములుగాను

అం భా ౩ ౩౧

విరాలున = విరీలున క్రి విణ ద్రు శీఘ్ర
ముగా

క తెప్పరి తేచి విరాలున ముప్పిరిగొన కినుక
ఎక్కు తెగులు చూపక్ చెప్పురపు దిటుకుఁ
బాల్చుచు కప్పెర శివన త్రిపాత్య భానం
డంతక్ రంగా ౩ ౧౩౧
చ నుడువు దప్పు విరాలున నీవు రాగి నీ
చెప్పు ౩ ౩౨

విరి. వి శేఖ నీడ (చూ విరాములు)

విరికి. వి ౧ కంఠధూమవిశేషము
(చి వి ౪ ౪ క్రా)

౨ మంచములకు కుప్పిలకు అందముకొఱకు
ప్రక్కలకు తేయునట్టి చెక్కి కయారు
చేసిన చిన్నచిన్న పిట్టకుక్కలు
(వృత్త) ఆ మంచమునకు విరికిల తేయుట
తొడనే అందము పచ్చినది

విరిగాయలు. వి కాల్మషీచారిషేషము
మహాప్రసర విరిగాయల్ కండుకంబల్
సరివాండ్రక గూడి యాడుక జవరసుకుం
చాల్మషీదేయండుక ఇందు ౨ ౧౨

విరీలును=విరాలును. ౩ విణ ద్రు శ్శ్రీముగా
౪ దశబాల కుసాశి గుండుల్ గవలుడు
చాచాలు పలకలం చాఁకి విరీలువఁ దిరుగుఁ
దము కవల ౩ ౧౧

విరుక్కును. ౩ విణ ద్రు శ్శ్రీముగా
౧ కవలశ్శ్రీతల తేర యొత్తి వంప పెడుట
రాజుఁ జూచి విరుక్కున రమణి దృక్కు
శోకల చాఁక కుడు ౫ ౧౫౯

విరుదము ౧౦ వి అ తుం సామర్థ్యవిన్నము
చ ప్రబలములైన కాకుక కృపారస పత్తలతాద
రంబులన్ శబరితచిత్త యై యెల్లడు నా
కుమారితయో ౩ కాకు భేష విరుద మిచ్చి
తల్లికత్త మాల్వరము స్పృహనైక మాత యెయ్య
లల కుదంఘ్రిఁ చాఁ దొడిగ నా విరుదం
లిది చూడు మేర్పడన్ ప్రభా ౨ ౯౩

విరుదాయత్తు. విణ (√) విరుదు ౧౦ విరు
చాధ్యు) విరుదు గలవాఁడు
౧ అగును విరుదాధ్యుఁడు విరుదాయ త్రనంగ
లం భా ౩ ౨౬ (ప్రాంత ప్రాంత
ప్రతిపా విరుదాడి క్రొత్తప్రతిపా)

విరుదు వి (సం విరుదః ౪ విరుదు) ౧
కార్మము
౪ విరుదు గల మగలు గల తవి తర మిడి
చంపింపఁ జూచెదపు భార విరా ౩ ౬౦

౪ ఉరుతరబలదర్శులును బరిపంధి రణులు
వేయఁ దైశాని విలంబక్ విరు దతి తొలఁ
గుటకంఠెను మరణం లెంతయును మేలు
సంగచారలబ్ధక్ భారా కిష్కిం ౨౧౪

చ విరుదునఁ జేర్చు చేయపు భీమనరాహు
పుష్కరాక్ష ౧౦ దరసవిశేషభాను సము
దంబిత సత్త్వకుయాంగరాజు నంజర మధ
రాకృతిం బ్రబలు రాఘవ ౩ ౪౨

౨ సామర్థ్యము ౪౩
౧ వరురాజాస్త్రస్థంబు విరుదు వస్తువు మంటి
గురుఁడు సార్థునకు ముక్కొనఁడి యంటి
భార శ్రీ ౨ ౯౨

౧ వింటఁ గూని వ్రేయ వ్రేయఁగ విమగు త్త్యై
తెట్టి విరు దింతె పా మ్మని పట్టి యణఁగె
మరుతనాథువైదిం డెట్టి కూలసాణి మల్ల
సంగ్రాహుశీ సంభావనముల మార ౩ ౧౧

౩ కార్మవిన్నము సామర్థ్యవిన్నము
౧ వత్సదు కలలను గ్రాహ్యగు చేతల విరుదులు
తెట్టిన చరణములను భార కర్ణ ౩ ౧౩౬
౧ కల్పంత దైరవా భారలై కూరులై విరుదు
లందిన భటుల్ పెట్టుచేలు

ఉ రా ౩ ౧౫౯
౪ తనయొడి విశ్వాసము భూజనలభ తే మండె
నని జగతిమఁడు పెట్టిన విరుదును కనుమతి
గలిగినఁ జరకాలంబు మదిలిం గీడొందున్
దశవ ౧౧ ౯౨

౪ విరు దవ్య రిచ్చిరె యా దొరవన్ నీకు
నిఁకఁ గీర్తి దొరకుం గద నా సరిపాత్రజాని
తెక్కడి విరు దని యొన్నుకొని వన్నుఁ
చేర్కొని తిట్టెన్ చార్మి ౩ ౨౨

౪ సూర్యవాక్యము
౧ ఇంత విరుదులు ఎచరించి యింక నీకు
జాణిని పోరారు నీడు మహామహత్వ మెల్ల
మెలయంగ నా పురోహితునితోడ వనకు
చాదింప చలయుఁగదయ్య యిపుడు
వరమ ౫ ౧౩౩

౫ వాదము చర్చ
౪ బ్రహ్మత్వము లభు చగు నని బ్రహ్మయు
విరుదులకు వచ్చి ఎట్టుడు గా నా బ్రహ్మతి
కళలఁ దత్తురి బ్రహ్మజనల్ బ్రహ్మఁ
జిక్కుపలుపర చర్చల్

భాగ ౧౦ పూ ౧౬౦౨
౬ మదము క్రొత్త (చూ విరుదక్కు))
౩ ప్రతిష్ఠ (౪ ర)
విణ ౧ కూరుఁడు

- చ ఇక్కడి నేన యంతయుం, దరమిడి చంపె
 ధియ్యలదర్పమహోగ్రతఁ గంటె యింక
 నే విరుదాహ నీలమేఘ మునఁ దేర్చి యనిం
 దగటార్చు వాతనిక భార ధివృత్తి ౨౫
- గీ వారి కొడు కింగడుం దమవాడు దేవ
 కంటె కడిమి నీతఁడు తండ్రికంటె పెక్కు,
 దమ్మ దాచుట మేలు నీయది విరుదు
 భా. రా యు ౩౨౬
- గీ చుట కాచుటధీరుండు మేటివిరుదు
 కాశీ ౧ ౨౫
- ౨ సమర్థుఁడు సమర్థురాలు
 నీ అమృతావీరన కనతిహారంబున విరుదు
 మూఁతల నడిచింది భార ద్రో ౩ ౩౫
- ౩ పసులఁ గాఁచి గొల్లపడుచుల వెలపించి
 విరు దిరింపంగఁ దేర్చి తిరిగి తట్లు గాదు
 వాని నగ్గై ఆ నేఁడు
 చూరి లా ౯ ౧౦౫
- గీ అరిది విష్ణులఁ డెడిన విరుదుపతుల వామ
 ములు నవ్వయంబులు నీమనంబు పూనఁ
 జెప్పదు విసవయ్య మానశేంద్ర
 భాగ ౬ ౨౫౫
- ౩ ధీరుఁడు
 నీ విరుదుల నై నను విజికినాండ్రిను నైనఁ
 జంపునోఁ గడి ఁడు జముఁడు
 భార త్రి ౧ ౨౫
- గీ నీమది ధస్త్రకనిమై మన్నది నైరంబు
 విడుదగ వార ద్రోణ ధియ్యలు గల రని
 విరుదులై యున్నవా రగున రాజమ్యుల
 కడిగి కుడువ భార ఉద్యో ౩ ౩౫
- విరుదండె = గండ పెండరము
- ౬ పెండగుజ్జారక మంటిన వామ పదాంబు
 బంబు నై, నిగళము వా మరాసుర వివిక్త
 తూ విరుదంత ఘోరం మీరభ్రమండు
 యాన శత్రుని కదిప భూమికి
 ధీమ ౫ ౧౧౦
- ౭ విరుదాంతపు విరుదు గద్యలు, విరుదు
 తనము, విరుదు లాఁడు, విరుదెక్క

- విరుదుగద్యలు. ౮ (√ విరుదు) ఒకవిధ మగు
 బంగారు వాజెము
- ౪ శ్రీధనవద్రోలి నోడి వారాయన నేన
 రకుం బడిచారి మ. త్రివాయపని మాంతురు
 కొమ్మను దనకు ధర్మపుగా నఖండి దీపము
 నకుం తెట్టిన విరుదుగద్యలు
 ద కా ౪ ౯౪౩
- ౪ అఖండ దీపమునకు గొటియ ౫౫ ౧౦
 తెట్టిన విరుదుగద్యలు ౧౯
 ద కా ౪ ౯౪౪
- (ఇట్లే విరుదు రూపాలు)
- ౪ న కేంద్రేశ్వర మహాదేవతకు సంధ్య దీపము
 నకుం తెట్టిన విరుదురూపాలు వది
 ద కా ౪ ౯౯౨
- ౪ సంధ్య దీపానకుం తెట్టిన విరుదురూపాలు
 వది
 ద కా. ౪ ౯౯౫
- విరుదుతనము. ౮ (విరుదు + తనము) సామ
 ర్థ్యము
- గీ పెనఁగు తూఁతముల విరుదు తనంబులఁ
 జులు దింపక తీర్చు జాలుటయును
 భార విరా ౧ ౯౫
- విరుదులాఁడు. ౮ (విరుదులు + అఁడు)
 తూరుషవాళ్ళములు గలవాఁడు
 (ప్రతిజ్ఞానంబుండు ౪ ర)
- గీ అర్థితో నోషధీశ్వరుఁ డాది యైన, పెండ్లి
 కొడుకుల నెల్లను లెలన నంపె గర్వికన
 మున జగిపీఠం గాఁగరంగు, లెలన బంపి
 మాన నర్పిరుదులాఁడు ధీమ ౨ ౩
- విరుదెక్క. ౮ (విరుదు + ఎక్క) వదింపు,
 ప్రోత్స
- ౮ ద్వి తిరిగి పెంట్టుక వడిఁ దెగి పొయి బొడిచి,
 విరుదెక్కి గమిం బాయు పెద్ద పండులను
 వనవాళ ౧ ౩౫ తొ ౪ పం
- ౮ ద్వి నెలవంక ముక్కుల నెరుప్పఁ జంది, తొలి
 తొలి ఫలములఁ దొరఁగు రమంబు, లర

గమ్మ పెట్టుచు నందంద ప్రోవి, తిరుచెక్కి-
కడు జగిలిగి జూపించి .

సవనాథ ౧. ౧౦. పా ౫. పం.

చీరసన. వి. తిరుమండనము, కారవృత్తు.

ద్వి. జగి దప్పి చెలంగులు చిలు వీలు లెత్తి,
పగులచు తిరుపల్లె పలకెన పాటల, తొడి
తెలు పడి పాడె దుడ గారిఁ దూలి, కడు
పడి నందంద కారాట రాఁ .

సవనాథ ౧. ౯ పా. ౨. పం

చీరు(లు)ను¹. వి. (క. లిలుగు) ౧. కారవృత్తు,
పారవృత్తు

నీ చండ భీషణ జైన జను గదా దండలు
తిరు పంతయును కాపి పెండు పడియె.

భీమ. ౪ ౧౦౩.

కవిరాజవిరాజతమ గురుకృపకాంతన వోర్తలఁ
దేవ్వియుఁ గొంక యే నితవుం దగవున్,
తిరుమను జాపి యశోక విదంబలఁ దెట్టులు
వర్చియుఁ జాచితి కాకువ ౪ ౧౧౩.

క. ఉలుగునునె కరినముట్టిన్, నెలె చెడ నడి
వీపునొడిచి నిజ భుజముల నేఁ, దైలు పెలుయ
చాని సందలు, తిలుగున తెనుకకుఁ గుదిచి
పెడికేలో గట్టెన్. కకా ౮ ౮౩.

చ తెలుపు జరింప నీతపయు చే పలుతేరి
స్వపాలుఁ దొక్కచే, తిలుగునఁ బట్టె
నయ్యలల తెల్లఁగు రాక్షసిఁ బట్టె నొక్క
టన్ భా. రా అర. ౧. ౧౫౧

నీ నేలు కాదంబు పానంబు మాట తిరుగు,
కరినదండంబు కరకాక్షి కాని యీవియనడి
వృద్ధునింబు లేడింటి యిందు

రుక్కా. ౩. ౩౬.

౨ పారవృత్తు. కారవృత్తు.

నీ లోరంపు తిరుమన దుక్కాసమఁ దడవివిభు
నూర కునిఁ భూచింప నితని, నీ నన్ను పని
నీయు పెంతయు నభిమతార్థం బని కని .

రాకుట. ౩. ౨౩.

క. దురదురఁ బరువిడి తిరుమన, హరిహరిని లు
నిలుపు మమమ నగురయు గిడిచెన్

భాగ ౫ ౧౦ ఉ ౧౬౧.

౩ ఉద్దతి, ఉడులు

నీ తి దప్పివృత్తు విష్ణుభీషణమున, కెదురు
లేక మూర్ఖు వ్యాస మదము లడిగఁ,
దత్తుతివిధాన కుళలాభ్యుత ప్రయత్నమున
తిరుమడింప కపు దొప్పె ననిలగుతుఁడు

రాకుట ౪ ౨౦౯.

క చందాయ కిరణ పక్షి, హిండిరి మేళుంబు
కాడ నివశంశ్య భను, కాంచాచ్చాదిత
మయ్యును, శండాల విభండు తిలుగు
యాత్రయఁ గిడిచెన్ కుద ౫ ౧౧౩.

౪. కాళము, సమయము. (ఈ యర్థమున పిక్క-
శబ్ద పూర్వకముగా నే యుండును.
యా పెట్టు వి ౩-వ అర్థము)

క. అందునఁ గనలి హయంబులఁ, గ్రంధుగఁ
దతీమియును గిరులఁ గాలాడియు మీఁదం
దేరులం పలుమియు శరభ్యుండావృలఁ చేర్చి
రాక్క తిరుమన నగురతో

రామా ౩ ౨౮౪.

౫ విధము

ద్వి నమగ్న నెత్తిన దోఁగి వనరుయఁ బడ్డయగు
పులఁ బొరిగొన్న యా యింద్రజిత్తు, తిరు
మన మృగముల పీఠంబు లణచి, ధరణి
తలేతుఁ డిత్తటి నేట మాని

సవనాథ ౧ ౫౨ పా ౧ పం.

అ. అతని వింట తెడల నమ్ముల వేగ వైచిత్రి
యేమి చెప్ప తెలుపు కట్ట లేగిన తిలుగుఁ
దోఁచె కకా. ౮. ౧౨౧.

౬ పరుష భాషణము.

చ. తిరుమలు వర్చి నన్ను తెలుపింపఁ దలం
చెడఁ బట్టెట్లు నీ, గరుదుము ...

చేం పంప. ౩. ౧౧౧.

నీ వైశ్య నూచి, కోఁచిచి మానవునహ
యా పడుచును చెచ్చియు నే నుండఁ చేరి

మీదఁ జెట్టివాడ ననుచు విలుగులు
పలకంగ నరఁడు నలిగి నంత నతిద్రోహ
భాగ ౯ ౩౦౬

౩ బాధ కష్టము

నీ నికట ప్రమత్తిక నీకంఠంబులు పురులాడ్డి
వానల విరుగు మాన్పు భాగ ౨ ౬౯
విని గ గట్టిది కఠినము గఱుకు పరుషము
నీ మదననకుఁ జిగుర్నాటము మంచివిరుల
శరములను వాడిగాఁ జేసి విరుగు పదను
బుచ్చుఁ జేనియ నింతె వాఁ జొల్పు నచట
ప్రబంధ ౪౪

౬ పట్టుచీరలే యీ విలువైన నల్మలము
రీతప మ్మిటునోబోగఁజే

ఈ రా ౩ ౧౦౬

చ విలుగుగ నేటికిం దఱుచు ప్రేరడు
కూరుడైన నెన్ని నీ పఱుగు దనంబు
మాపుము తై భా ౩ ౩౯
మ ఎండగొందు రోలం ద్రోవెం గడలో
ప్రకృణ్ణఁగాఁ ద నింకని విరు నయ్యెఁ
బండఁ బడియెం ఒర్లంబు టర్సిద్రుతిన్
దాన్ ౩ ౮

౭ ప్రూరము

నీ శేనరుల కంటెఁ బులులకంటెను విరు
కులై పొగరు మిగిలి జల్లుకొని వచ్చెఁ
నైన్దిని సారముయ యూధములు

హర ౩ ౩౮

౩ దిక్ష్ణము వాడి యైనది

నీ వడిఁ జేగుచెంది మరక్కఁడు పిడుగుల గిమి
కంటె మిగుల విరు సగు శరములో జడి
గొలిపి తై భా ౫ ౫౬

౪ ఉద్ధరము ఉద్ధరఁడు

నీ ఎఱిగియు విలువైన హయము నెక్కువ
కుమర్తి కు శ ౪౫

౪ విరుదములు లెట్లుకొని కుడి విరుదాక్షము
నిలప లేని విరుగు వృక్షులకున్, బలింది
రోయు నని తెలున, నరుదగు పరగండ తైర
వాంతుఁడు రీతన్. కావ్యా గ ౧౩౧

౫ అధికము

నీ వానంబులఁ బఱుపె దుర్వారలీల విరుద
తనకనా విమదిధిఁ విచ్చుగుంటు

రా ౩ ౧౨

విరుసు. వి ఒక విధమగు వాణసంను

నీ రోదనీ సరసీ జాల పాదపద్మ కుముద
రూపము లౌ కంఠి రోలగములఁ తెలుగు
విరుగులు పగలు వర్షులగ నవరఁ బరగు
బహుచిత్ర వాణతైర్ధనముఁ గనుచు

ప్రబంధ ౧౧

మ కుమహూర్తం బరుదెంచె నను నశ్రు
దా కూర్మగ్రగణ్యం దుద గ్రమజేభాగ్రణి
నెత్తి నూతన పతాకాపుండరీ కాక్షర
ద్యుమతీం బోలిన పంజాబం ఒగలు వర్షుల్
మంచి యాభాగ భాజము వింజామరశ్రోవు
లన్ విరుగులన్ ప్రవృత్తించెను న్నిండ
గన్ ఒకట ౪ ౩౬

నీ తెలయు లేవజరాలఁ దెండిలికి నెదురు
నెడలఁ దలీ యను కన్యురీ కడి యనంగఁ
గ్రాలంవిరుగులు తెలుపినబూలుఁ జొగయు
నెగపె నవ మింట రిక్కులు నిరులుఁ బర్య
అచ్చ రా అయో ౧౨

౬ ధాన్య విశేషము

న జాజి కుసుమలు దూగులు ధీమరణెలు
నెదావ్ మొలకలు గల్లురలు విరుసులు
జాన్ముఁద్రాలు చిన్నిచక్కలు

ప్రబంధ ౧౧౨

౭ విరుసుఁ గ్రామి

విరుసుగ్రామి. వి (విరుగు + గ్రామి) చిచ్చు
బుడ్డి ఒకవిధమగు వాణసంను

౮ లతని వింటి తెడలు నన్యూర తేగ నై చిత్రి
రేయిచె వచ్చు విరుగుఁ గ్రామి ముట్టించిన
తెలుగుఁ జోచె కళా ౮ ౧౨౧

విజయ = విరవిర. వి శ్రవ్యుడు చుట్టుట వెం
చానియం దగు పనుకరణము

చ కలకల మంతుమన్ జూచున గజ్జాని
మూత మూతి కాలుమన్ విరవిజ (విజ్ఞ)
కొట్టుటయు వెం డయు తచ్చిరమన్ తెకా
లున్ సమీర ౪ ౧౩

చ కలకరి తెక్క లాచ్చి యులుకంబడుచున్
గడిచేరి దంపతుల్ విజయిం జాట్టుచున్
విలివిట్టులై పడి బోరి రంతయున్

చంద్రా ౭ ౧౫౭

క్రి విజ ద్రు త్వరగా క్షిప్రముగా
ఆ పెండ్లికొడుకు నిలిచి విజయిం గన్నెట
సాగగు పిడ్డి బేడ్పు లిగురు లొత్త

నిలా ౩ ౯౧

ఆ తెదలి కోతి కుటుము దొడరిన విజయ
రెండు మొలలు తెరచి గండు మొలయిం
బోరుచున్న మొడలఁ బోలెడి రిడి పోటయ
లడవి నెలపు బంట్లఁ గడిమి నలమి

అచ్చ రా యు ౧౫౫

ద్వి విజయిం లేచి యాపృథివీశక్తి యొజ్జ
దూసి రొమ్మునకుంపఁ జొచ్చినను

ద్వి ౪ పా ౧ ౪౧ పా ౧౫౫ పం

విలేన క్రి విజ ద్రు త్వరకముగా

చ ఎదురుగఁ బాటుకెంచు జొకయోకలమం
గని వేయ నీటి కడుతెక్కిన నీల విలేన
దూల రాఁ జదుముక నిల్చె

చంద్రా ౭ ౧౦౧

కా ఎఱు తెల్ల బలేన రాఁగడక యేలే జాగు

ఆ మార్పు ౩ ౩౩

విలేలున. క్రి విజ ద్రు త్వరకముగా క్షిప్రముగా

౪ అప్పులకు లాలించి విలేలపం జనుకెంచు
కలకలం బాచి చంద్రా ౫ ౭౩

విజయిట్టు. వి జాలు మున్నగునవి పడుటయందలి
దృవి కనుకరణము

౪ అలచేతివ్రాలు గను నత్తలఁ బడె జొక
యంపకట్టి చానికి నిలవం విజయిట్టున
జాలు పడెన్ అటు ౭ ౩౪

విజ్ఞవిగ్నియు ఆ క్రి ($\sqrt{విగ్నియు + విగ్నియు}$)

౧ మిక్కిలి విగ్నికొను

గీ అయ్యలు పురోహితులు వన్న అయగుచేర మార
కయె విజ్ఞులగునక మారుచుండు పమాజ
భార్యయఁ బూని శ్రవణమునంత తండ్రీ
తరఁ తెంద నండుఁ దుడ్డండుఁ దగుచు

ఆ రా ౩ ౩౭౩

ఆ కడుపు లోరగింది కన్నులు ముగళించి
విజ్ఞులగుకొన్న వీరయోగి యనునికాది
గొట్టు యతఁ డేమి నేయును

తమ ౧౯౯

౨ మిక్కిలి తెట్టునేయు

గీ నేద అయ్యును గడు విజ్ఞులిగి యుండు
పట్టి యలిమానములను గర్వములబట్టి యట్లు
చారికి నెల్ల నీయగుణంబు తెన్నుతోఁ దెట్టి
నది యింత వినున నేల కాకి ౩ ౫౦

నీ వీరంబుతో విజ్ఞులిగె కాక్కిండు దమా
కుండు పూంకితాది గొనియె

పొంచా ౨ ౩౨

విజ్ఞు. వి ౧ విరుసుకనము మారున్యము (నీవి
యాచేడితమ విజ్ఞువిజ్ఞ విట్ట విజ్ఞు)

నీ జూరుగుమొముల విజ్ఞు జోఁ బచ్చి ఎగువున
మేదింది మాకే చే మొలఁగు పెట్టి

తైజ ౩ ౩౦

౨ తడిక విరువుగా నిలచుటకై క్రాడు గట్టి

యాచ్చి యానించెడి కొయ్య

ఆ ఒడల భూతి బూసి అడలు ధరించిన
జొడయఁ దయన ముక్తి పడయలేకు తడిక

విజ్ఞుపెట్ట కలుపుతో నరి యాన

తమ ౨ ౪౧౫

౩ ఎండ మున్నగునవి కాయుటయందలి యను
కరణము

చ తుంబిలకున కంఠ దొడ్డపని కన్నెల చిల్లని కాసివంక లోపలన కరంజిపోగు పసి బాలర చిత్తము మేల్త చేయగన్.

పాండు ౫ ౨౧౨

౪ త్రిపుట మొల చానియందగు నిమకరణము
చ కరికలభంబు కొమ్మపుడు గైకొని చిల్లని ద్రిప్త లోడు కైఖరి గిరి పెత్తు సంగడము కైవడి నవ్వలయాద్రీఁ ట్టుఁ గోట రహిని మత్తఖడ్గిని విడువ్వు రజంబుగ గొట్టి లోహము ద్దర సమదాయ మచ్చిలుక కైపున భూపతి యావనోద్ధతిక్ రా వి ౨ ౨౩
౫ పటచుటయందగు ననుకరణము

నీ వినుచికి చిల్లుచిల్లునఁ బాటు కరికిరమ్మల వాఁకి చాడంతి కళకళింప

చంద్రా ౬ ౯౨

౬ ఉద్ధతి కర విణ ఉద్ధరము (కర)
౭ చిట్టచిల్లు చిట్టచిల్లు

చిల్లకము. సంచి ఆ తుం పల్లిక (కర)

చిల్లకారి. సచి క తుం చూషకము (రాని)

చిల్లము. సంచి ఆ న గ రంధ్రము బొజ్జియ

౨ గర్జము పల్లము ౩ అవకాశము తెఱచి

౪ మహ ౫ యోనిచ్చారము (ఆచి)

తుం గ ఉచ్చైశ్చ)దము ఇంద్రుని గుఱ్ఱము

౨ వేరసము ప్రబ్ల ౩

చిల్లవాసము. సంచి ఆ తుం వాహకము నల్ల

తొండ

చిల్(లే)వాసి. సంచి క తుం సర్పము

చిల్లకాయము. సంచి ఆ తుం సర్పము

చిల్లవారి. వి ఇరువదిపాలుగు శ్రీరాగములలో

కొకటి

నీ భూపాళగౌరవంక బురుష రాగావ్యం

బాహిరి లలిత చిలాహతులన

ప్రబంధ ౯౫

నీ సలలిత చిలాహతి కరంజిధన్యాకి పూర్వ గాళ వరారి వాట భటాకతి మాంస ౫ ౧౨౩ 'చిలాహతి' అని వాడుట

చిలిచిలి. విణ స్వల్పము అల్పము

౪ నివృత్త చాలాయుధు నీడగు కర్మావ స్థానములకు చిలిచిలి నిల్వటను శివుడు వలచునే తలపోయన్ శివ సా కరా ద్వి వసిగూర్చు కృతులు వావల్లము తెరుంగుఁ వినుకు వందపు చిలిచిలి కృతుల కృతుల పండితా పిమ్మ ౬ సా చ చిలిచిలి మాట లాడఁ దనుఁ బెంచినవాని ముద్దు గాళ యా ఎలికాడు చిల్ల-పిల్లఁ గని బాగురుఁ చిల్లులు సంతసిల్లునే

చాన్ ౧ ౧౩

(తొమ్మిఁ బల్కులని భావము)

చిలువము వి చిల్వము మ రేకు ౩

నీ చిలువ మన దనర్పు చిల్వమునకు

పాం ౧ స్థా ౫౩

చిలేశయము. సంచి ఆ తుం ౧ ఎర్పుము

౨ ఎల. ౩ ఫిలమున వసింపు బంతువు

౪ కుంఠిలు శివము ౫ ఉడుము గోధ ౬

సల్లి ౩

చిల్ల(ళ్ళ). వి ౧ చిల్లిక (నూర్య చంద్రుల

చింబము

నీ చిల్ల చిల్లిక యనఁగను చింబ మొప్పు

అం భా ౧ ౩౮

౨ ఖండము ముక్క

నీ బలబహుండు కోదండచతురుఁ డగుచు

గుఱ్ఱములతోడ సారథిఁ గలూచేసి వార

నయుఁ జ్ఞానరత్నకద్యయముఁ (ద్రుంచి కల్లు)

చిల్లులు చేసి పెగలము నవ్వె

శి వారి ౩ ౯౯

నీ. బలితంపు వామ్మ భిక్షలచండమునఁ గ్రచ్చె

మెడకును నోరూర ద్రింగికొనుచు

అచ్చ రా యు ౨౪౫

ద్వి. పెల్లగాఁ గాదిరి తెరకె యద్దంపు, విల్ల పోలికి రది వింబలు దోచె.

ద్వి. హరిపు. పూ. ౪౧౦. పం.

౩. గుండ్రపు దిండు.

నీ క్షణుగ న్న విల్లప్రకృష్ట ము నిచి

నీ పాండుఁ గనియె అమ. ౪ ౫౦.

నీ పకేలె పట్టమంచము బట్టుకలగడ బలుపు
విల్లలు మూర్త్యపటపుఁ బుపు, వై. ౩. ౩౪

నీ ఆపదానకంబు యొప్పుచుండు. నీ. తద్వి
శేషాభిధానంబు తగును పుపు, విల్ల
దిండిన అం. బా. ౨ ౧౬౩

౪ పలుదని, గుండ్రనిపట్టు

నీ గచ్చు చతురస దారు పక్రింపు విల్ల, పోత
మెయ్యనఁ బ్రాది తేల్చొద్దు పొడిచె

పనుచ ౫ ౪౦

౫ గానమిఱ మాతే నేయుటై యుపయో
గించెడు గుండ్రని పలక

నీ తండుల మామ ముద్దమల గానల నింది
మిఱ విల్ల అమరి పిల్ల పెట్టు
తుక ౩. ౩౪౦

౬ కగ్ధూపాదిశేషము.

ద్వి మించు దంతల్ విల్ల నమరు, చిలుక కానెలు
పలకెంపల నమర ద్వి పల. ౩. ౧౬౩ పా.

౭ మెడ మెడలగున్నా గుండిము గా తేచెడు
నెత్తురుగడ్డ (౪ ౦.)

(వ్యవ) వానికి తొడిలో విల్ల కట్టెనది

౮. అడవిపిల్లల మెలకువ గట్టెడు అధిరణ
దిశేషము

(వ్యవ) వారి హస్తాంతిఁ గాన విల్ల చేయింది
నారు

౯. కవిలంఘము. (౪. ౦.) ౧౦ పని
వాడు దిండున కంటించెడు పక్రము.

(౪ ౮.) నిల గుండ్రనిది. (మా. విల్ల పొట్టు)

౧౦. విల్లకట్టు, విల్లకట్టులు, విల్లగోడు, విల్లగోల,
విల్లనేత, విల్లవిద్యము, విల్లమిఱులు, విల్ల
పెట్టు, విల్లపాలు, విల్లపెట్టులు, విల్లబొట్టు.

విల్లకట్టు. అ. (౩. (విల్ల + కట్టు) మెడ గోనగు
కొట్ట నెత్తురు గడ్డకట్టు (౪. ౮.)

విల్లకట్టులు. వి. ౨. ($\sqrt{\text{విల్ల}}$) తమలపాకు గుడె
అకు క్రిందను, మిఱదను పంకన చేసి కట్టెడు
కట్టులు. (౪ ౮)

విల్లగోడు. వి (విల్ల + గోడు) బాలికిదాదిశే
షము.

నీ తూనకుం కాలు గీదనగింజలు విల్లచీ బాలికి
విల్లగోడు కా. ౩. ౩౩

నీ కోలక్రొంకులు విల్లగోళ్లు మిఱనగోల అంద
లంబులు మఱి కూకాళ్లు

వి పు ౨. ౨౦౨.

మహాప్రసూర, విరిగాయల్ కండుగంబుల్ పెనఁ
కువలితమూర్ విల్లగోళ్లుకుఁబీతల్ సరి
వాండ్రన్ గూడి యాడున్ జనభగతుఁ
డా వైశక్రేష యందుక. ఇండు. ౨. ౧౦౮.

విల్లగోల. వి. (విల్ల + గోల.) ప్రాచీనాధనవిశే
షము.

నీ. వరుణుండు వైచు మద్యపు విల్లగోల నాఁ
దరఁగ తూరుపుగట్టు వాఁకి నిగుడి

పక్ ౩ ౩౨౩.

విల్లనేత. వి. (విల్ల + నేత.) పట్టు నేతలో
కాకళేకము.

౧. నిద్రంపు పసిమి మారుమంజి విల్లనేత
పట్టు లాఁడు పచ్చిదలయును

(ప్రబంధ. ౬౦౪).

విల్లవిద్యము. వి. ($\sqrt{\text{విల్ల}}$) బాలకదాదిశేషము.

నీ చిక్కణవిల్లయు తెల్లయు గొతునను విల్ల
విద్యము లక్కి-లిక్కి-దలచె

హం. ౩. ౧౪౬.

విల్లమిఱులు. వి (విల్ల + మిఱులు) విల్ల ఎగున
వైచులు.

౧. పడిఁ చేతఁ దోలి రాహస్యది దొంగన
పోటుగా నుర్రులి నపు దా. విడికిలి గూర

చీల్ల ము

కక నయక, విడిచి విడువని వి
మారుకుంచి మిమ్మల, సారంగం, గ, గ, గ.
న మమకరి చట్టి కట్టు చిట్టించి చిట్టించి
యెట్టి తెలిసినది పంపి మారుకొన్న పంపి
ప్రసంగమున నాని ముగిసిన ప్రకటన
మారుకొన్న పంపి. కక 3, 1, 1, 1.

చిల్లము. సం. వి. ల. న. గ. పల్లము. ౨. అల
వాలము, పోదు. ౩. ఇంగువ. ౪.

బిల్లు నమూనా. సం. ౪౭. ఆ. శ్రీ వారాహీ
కంధము, ఒక చొరీ దుంప.

విల్ల మెట్టు: ౧ - . (విల్ల + మెట్టు.) ఒకవిధమైన
చెక్కలు

న...పదంబుల విగువారు చిట్టామొట్టా నిరంకు
శీల్యులు మరలకై గడియంబులు

لا توفّر

గీ. నీలికాంఠ. మెదనీలికమ్మల త్రాళ్లు బియ్య
 చైన వడికలలో బిల్లమెట్టు బిల్వా 3 38
 గీ అంబరము మన బిల్లమెట్టుమఱ
 కొడిగి కాదు గు.

బిల్ల నాలు. 2 (బిల్ల 1 - 2) కా. రు. 500.
మొ. 500.

ಗಿ. ೨೦೦೬ ರ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ ರ ದಿನಾಂಕದಿಂದ
ಮುಂದುವರಿದು ಬಂದಿದೆ.

17 17 230

F. బిల్లు, కా అన పునఃసాధ్యము నుండు
 పా. ౨, ౪౪ చర

బిల్లు సుప్ర. క. 6 - 4, శ్రీ పరిమందిరద్వారము
గవ్వ తల్లి.

చిత్తక = చిల్ల. చి (సంప్రసూయిత) చింఁము
 గీ, చిల్ల చిత్తక యవఁగను తిన్న మొప్పు
 అం భా ౧, ౭౮

బిల్లు(లు). ఏ (క బిల్లు.) వ్యవసాయము, సాగు
కము, కి.

50

చిహ్నం

సీ. నారాయణ కుర్రవాన్న చారిత్రమును జూన్న
నెల్లి మూలంగ దిల్లు నెమిలియధుగ

హంక. ౪ ౧౧

(వ్యవ) విశ్లేషణతో మంచి నులు చేయుదురు.

విల్వ. సం. వి. ఆ. శ్రీ హింగుపత్తి, ఎంగుపాకు
విల్వకీయము. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ.) విల్వ
కు. మ. వాటివది.

చిల్లమూ, సం. ౧ ౯౯, పుం. మారేడు

చిక్క(బల)కెప్పులు. వి. ౭ (చిక్క + కెప్పులు)
 తోచుచిక్కల సమూహమరివ కెప్పులు

నీ దిన గొప్పఁ గొడిఁగిన విజృంభము

౧. లాసగి , తె సునికల వలము నిల్పి రక్షని

హాలాగ్రహీతు   రా. వి. శ. ౪౪

వ తేగలతోడి దిల్లరాప్పుల తొడిగి

బిళ్లబొట్టు. వి. (బిళ్ల + బొట్టు) పద్మలాకారపై న
తిలకము.

సీ. మధుటఁ కెందరిమఁ అన్నగ దిద్దు నొక

శేఖర దేవరంగు వస్తురిఁ గెట్టు విత్త నొట్టు

ఉ హరిశ్చ ర. ౧౬

నీ గీలుచు గమ్మడిఁగినామము దీగ్గు నా

ಮಾನ್ಯ ಕುಟುಂಬ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು

[illegible]

ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಾದವರನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

చిన. వి యాత్రపురీలు, విరాటము.

సీ. తగివట్టి మాన్సిని గంధపూర్తి విజుగా

మొదలు కృపణి చిస మిఁదన ౫౬

ప్రజలకు ఉపయోగపడే

న .మృగ యుండు విగ యొద్ది నండుటించి

ಕೃಷಿ ಪರಿಷತ್ ಬಡ . ಪರಿಷತ್ ರಿ. ೨೫

శ్రీరాముని పాదములను దర్శించి భక్తిభావమున

Desired: 20.55 lbs. (100% - 10% = 90%)

వినుకంటిగ. ఎం. టి. ఆర్. శ్రీ. పద్మబాళ, బి.
జూనియర్.

వినతంతువు. ఎం. వి. ఐ. ఆం. కామరతూడు
నందలీ సన్న పోగు.

దిననాటి. సం. ౪ - శ్రీ పద్మిని, తామ
శీత. (18 ని.)

బసనాళికి. ౧౦ వ ల వ శ్రీ మృగాశిమ,
 శామగిరూఢు

ఎసనాసికి. ౬ వి త స్త్రు డకి బాటికొంగి
(విల్వము)

సామ్రాజ్యము. . . . . తామర, గాభ్ర
చదువు (శ. ౫)

శ్రీ విశ్వసుఖ ము ము||

५५५

౧. చిన్నపాటి 'అప్పయి నుడ', పిన్నపాటి 'అప్పయి నుడ' పాటలు మన 'అప్పయి నుడ' పాటకు సమానం.

మౌ. గావక, మ.ల.మి
సా. సం. ౧౦, ౧౧, ౧౨

4. వేడి నీరు విసవించి వినియోగించవద్దు. కానీ
ఇతర వాటిని తయారుచేయడానికి ఉపయోగించవచ్చు.

3. 3

* జీకి ౮ ప్రంతలు చినుకు లురిలె

1. జీవము ననుమిట మొదలగు వానియ

నీ, చను జంది లీ, లీ, దను నంటికో మ్మ

మద్దిస సమితి నవ్వలని కరుణ
పాఠం 3 ఎం.

4. వినిపించు వాక్య యొక్క సహజంబుల
గుండు మొలకలు బిట్టిగల్, ముసలిగ నెక్కు

జాతీయ వాణిజ్య నిల్వశాల భద్రాచలం.
పాఠశాల. క. ౨

“... బిరుదును వారు కీలుబంద పిక్కలు ద్రోవ్వచు
తన నటింపఁగా . అంత దొక్కతె
వచ్చి స్వపాలుతో దుతన”

పారింగ. ౧, 35

గీ. తిలవినదిన్గ వోవు పెనుదండ నిలలేక పై
 "మేమును. చటా" - ౬౫వ . .

సమీపము. నం. పి. అ. నం. గ. తామరతూడు,

మృతాశము ౨, తామరశ్రీఁగ.

పద్మము. (శ ర)

సలహా: పం. బి. ఆ. ప. శివరామ్మ, చీఫ్ కలెక్టర్,
(అ. వి.)

సమర్థము. న. క. న. స. క. జాతిజెప్పుల
తెచ్చు

సి. వి. (౧౯౫౧) పేరిటైనది
(చూ. వివరము.)

८. పిన్నులు

తాడు గట్టి లాగి యానించెడుకొయ్య (ళ ర)

అ.వి. స. వి. ఈ శ్రీ గ. కావరహిం,

పద్మిని ! - కామరతంపర, పద్మపవను
సినిమ, వి. (చిన్మి + సిని) జేడిసిరు

నీ ఎగనీయి దిసినియి తెందు హేరాధింబు నీయి
అలియూఁ బెరపాళ మచట | పుటంధ ౫౩.

విసివిసి. చిలు మార్పిడిమను, కాశివ్యమను ? అది.

త్రియమ. దెప్పయ్య ప్రభా. ౫. ౨౭

విశేషము. ౨౦ విణ. (అ త అ) విశవంబుండ్లి,
విశవవిరాపము

విసివోవు. అ (2. (విశి + పోవు.) పట్టుపదలు.
(4. ర)

విస్త. వి. చురతి

విస్త విస్త యనంగ తెలయు చురతి
అం భా ౧ ౧౫

విస్తము. చం వి అ పుం కర్ష పెత్తాం గా
రము మాడి (౨౦ గురింజల యెత్తు)

విస్తటు. వి విస్తమక స్వని
(చూ విస్తటు పెట)

స్వట్టుపెట్టు. ఆ క్ర విస్త మని స్వని యు
నట్టు విగం

నీ ౨లంబు అల్లాడి స్తమ చురము టు
విస్తటు పెట్టునా

వా కరావా ౧ ౫

స్నాటి. ౨ (చం స్నాటి) పెత్తాం గా
౩౫ నువాడి విస్తగాడ

౧ కడ పెద్దకలారి విస్తాడ కలికి
రిందిరి మున్న నాకాకనులు

౧ ౨

విస్త. వి. ౧౫ గలి విచటయం చగు ను
కరణము.

చ ఎదుగులు రాపు గాడ్పు అయి ఎక్కున
వీచు ప్రవాచాపంత్తు లై కడి అ ముండు
నట్టు మాగర్వము నాపగఁగె వప్రవా
వగుల్ కకు ౧ ౧౦౩

గనగనలాడు కుంబటం గంపం ఏ ఎం
గక్కు-రాళ్ళ వి స్వమ వననా గాలి
చార లాడెడి సానుల తేల్లు పుట్టున
సానండ్ ౧ ౧

౨ తేగముగా పోవుట మున్న గూనియం
దగు ననుకరణము.

నీ చిదల విస్తనక లోపు వై నికావయము
నాడెడ తేలె న్నడంబ జలింప
చంద్రా ౨ ౧౨

చ అగు దాంకటం బుండు మైఖరి విస్తన
సాగవంబు చూపుచు క్రియ

సార్వగ ౧ ౯౩

బీ

బీకర. వి విల, గోకాకరి

నీ బీకర బీల నా తెలయుఁ గోకాకరి
అం భా ౨ ౬౦

బీగము. వి (క బీగ) కలుపు లోనగువాని
తేయు తాళము

ఈ పట్టుగు దారముల్ చిలలి ఒ గుర్రవాంకెల
చిక్కు బీగత్త కిక్కిరిం ఎచ్చితా పలక
టల కాల్చి ౩ ౨౦

నీ నానావిధ (చిక్కి వ్య గంధారము గు
గ్గి గంధార బీగము అమెచ్చి
శుక ౧ ౬౫

నీ ఒక బీగము నాత్తు గలను పరియ
ప్రమ వి బోర్లలపు మగులుగో

నాం ౨ ౨-౨౬
నీ బీగము తా ఎవరి నయోమయాగ్గ
విశేష్ క్రియెప్పు ఆ భా ౨ ౨-౨౭

౨ బీగముచేయి బీగము(ద

బీగముచేయి. వి ౩ (బీగము + చేయి) తాళము
ఆ ఎచ్చడ కీలకిమ తాళము చేయి కుందిక

నీ చిక్కు-చిలునాన ముంకయింటి కేర్చి కలుపు
చిలలి ముక్రింది బీగముచేయి కొండి
చిక్కు-కొను శుక ౩ ౩౪౨

ద్వి బీగంబు చేయచే బీగముల్ అం
ద్వి పరమ ౪ ౧౯ పా

బీగముద్ర. వి (బీగము + ముద్ర) బృత్తియంది
ముద్రలోపము) బీగము

చ నలినహితావ్యయేతుఁ డొకనాఁ డిసు
డిందిరియిం బీగముద్రల కరకుందిక
విస్తాడం కొనరంబు మున్న

చం రా ౨ ౫౪

చ పరగడం రక్తుకొట్టడంబు భద్రముగా నొగి
బీగముద్రలన్ గరిమ కొనర్చి

వాంక ౧ ౧౧౯

దీక్షాభ్యర్థకుడే. సం వి అ. అ. శిష్యుడు
(విలక్షణము)

దీక్షాస్థూము. నా వి ఆ న వృక్షాస్థూము, చింత
పండు (వాచా)

బి.వి. స. వి. (కె. ఎ. కె.) గా రీజమొకరిది,
 (సమాచారమున నున్నప్పుడు) రీజమొకరి
 బుట్టినది కె. కె. పు. గా రీజాధానముచేసిన
 వాడే, ఉత్పాదకడు - ఆ కర్షణి కిది
 కె. నూర్సింగు

బిజ్జెగొట్టు. విదా. పేట ౧'

మ. లిపిదయో ^హ సగి క్ల్య చన్న ర కె
బిజోదకము. ^స ^మ ^ఆ ^న ^చ ^స ^{ని} (ప్ర ని)

విజ్ఞానము - పాఠశాల (౧) గా ముద్రాపడినది. పాఠశాలలో ఉన్నప్పుడు ముద్రాపడినది.

దీట. క. ౧. (4) ని ఈ పదము పాదము
పాదముని క. 2)

నీ నిర్వచనములవేళికి కిరికిఁ జట్రాలఁ చేరిన
గాది పునీటదెగురు *ము. ౨ రు.

உ - 3, 4 கட்டிடம், இமகுட்டியை பார்க்க
புத்திரம், பித்தலத்தோடு பார்க்க

2. బానిసలు, ఏటా, దీక్షితులు, దీక్షితుల పేర్లు, దీక్షితుల పేర్లు, దీక్షితుల పేర్లు

விவரிக்காது = விவரிக்காது ௮ (8) (விவரிக்காது +
காது = விவரிக்காது) விவரிக்காது ௮

ఇంక రీటగిల: కాణిని యే అన .
కు ను లు 2౯౪

చిటగి(లు)ల్లా. ౨ 15 ($\sqrt{15}$) చిటక్య
పగల

న చంద్రశక్తిలా! పడకిరీసా భాగాలను
 చీటగిట్ట వికాటపు భేదవంతు బాళ్ళు

.. 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100 102 104 106 108 110 112 114 116 118 120 122 124 126 128 130 132 134 136 138 140 142 144 146 148 150 152 154 156 158 160 162 164 166 168 170 172 174 176 178 180 182 184 186 188 190 192 194 196 198 200 202 204 206 208 210 212 214 216 218 220 222 224 226 228 230 232 234 236 238 240 242 244 246 248 250 252 254 256 258 260 262 264 266 268 270 272 274 276 278 280 282 284 286 288 290 292 294 296 298 300 302 304 306 308 310 312 314 316 318 320 322 324 326 328 330 332 334 336 338 340 342 344 346 348 350 352 354 356 358 360 362 364 366 368 370 372 374 376 378 380 382 384 386 388 390 392 394 396 398 400 402 404 406 408 410 412 414 416 418 420 422 424 426 428 430 432 434 436 438 440 442 444 446 448 450 452 454 456 458 460 462 464 466 468 470 472 474 476 478 480 482 484 486 488 490 492 494 496 498 500 502 504 506 508 510 512 514 516 518 520 522 524 526 528 530 532 534 536 538 540 542 544 546 548 550 552 554 556 558 560 562 564 566 568 570 572 574 576 578 580 582 584 586 588 590 592 594 596 598 600 602 604 606 608 610 612 614 616 618 620 622 624 626 628 630 632 634 636 638 640 642 644 646 648 650 652 654 656 658 660 662 664 666 668 670 672 674 676 678 680 682 684 686 688 690 692 694 696 698 700 702 704 706 708 710 712 714 716 718 720 722 724 726 728 730 732 734 736 738 740 742 744 746 748 750 752 754 756 758 760 762 764 766 768 770 772 774 776 778 780 782 784 786 788 790 792 794 796 798 800 802 804 806 808 810 812 814 816 818 820 822 824 826 828 830 832 834 836 838 840 842 844 846 848 850 852 854 856 858 860 862 864 866 868 870 872 874 876 878 880 882 884 886 888 890 892 894 896 898 900 902 904 906 908 910 912 914 916 918 920 922 924 926 928 930 932 934 936 938 940 942 944 946 948 950 952 954 956 958 960 962 964 966 968 970 972 974 976 978 980 982 984 986 988 990 992 994 996 998 1000 1002 1004 1006 1008 1010 1012 1014 1016 1018 1020 1022 1024 1026 1028 1030 1032 1034 1036 1038 1040 1042 1044 1046 1048 1050 1052 1054 1056 1058 1060 1062 1064 1066 1068 1070 1072 1074 1076 1078 1080 1082 1084 1086 1088 1090 1092 1094 1096 1098 1100 1102 1104 1106 1108 1110 1112 1114 1116 1118 1120 1122 1124 1126 1128 1130 1132 1134 1136 1138 1140 1142 1144 1146 1148 1150 1152 1154 1156 1158 1160 1162 1164 1166 1168 1170 1172 1174 1176 1178 1180 1182 1184 1186 1188 1190 1192 1194 1196 1198 1200 1202 1204 1206 1208 1210 1212 1214 1216 1218 1220 1222 1224 1226 1228 1230 1232 1234 1236 1238 1240 1242 1244 1246 1248 1250 1252 1254 1256 1258 1260 1262 1264 1266 1268 1270 1272 1274 1276 1278 1280 1282 1284 1286 1288 1290 1292 1294 1296 1298 1300 1302 1304 1306 1308 1310 1312 1314 1316 1318 1320 1322 1324 1326 1328 1330 1332 1334 1336 1338 1340 1342 1344 1346 1348 1350 1352 1354 1356 1358 1360 1362 1364 1366 1368 1370 1372 1374 1376 1378 1380 1382 1384 1386 1388 1390 1392 1394 1396 1398 1400 1402 1404 1406 1408 1410 1412 1414 1416 1418 1420 1422 1424 1426 1428 1430 1432 1434 1436 1438 1440 1442 1444 1446 1448 1450 1452 1454 1456 1458 1460 1462 1464 1466 1468 1470 1472 1474 1476 1478 1480 1482 1484 1486 1488 1490 1492 1494 1496 1498 1500 1502 1504 1506 1508 1510 1512 1514 1516 1518 1520 1522 1524 1526 1528 1530 1532 1534 1536 1538 1540 1542 1544 1546 1548 1550 1552 1554 1556 1558 1560 1562 1564 1566 1568 1570 1572 1574 1576 1578 1580 1582 1584 1586 1588 1590 1592 1594 1596 1598 1600 1602 1604 1606 1608 1610 1612 1614 1616 1618 1620 1622 1624 1626 1628 1630 1632 1634 1636 1638 1640 1642 1644 1646 1648 1650 1652 1654 1656 1658 1660 1662 1664 1666 1668 1670 1672 1674 1676 1678 1680 1682 1684 1686 1688 1690 1692 1694 1696 1698 1700 1702 1704 1706 1708 1710 1712 1714 1716 1718 1720 1722 1724 1726 1728 1730 1732 1734 1736 1738 1740 1742 1744 1746 1748 1750 1752 1754 1756 1758 1760 1762 1764 1766 1768 1770 1772 1774 1776 1778 1780 1782 1784 1786 1788 1790 1792 1794 1796 1798 1800 1802 1804 1806 1808 1810 1812 1814 1816 1818 1820 1822 1824 1826 1828 1830 1832 1834 1836 1838 1840 1842 1844 1846 1848 1850 1852 1854 1856 1858

దీట(లు)తీయు. అ గ్ర. (దీట(లు) + తీయు)
పగులు.

(పద్యం.) ఈ యెందలకు నేల నీటతీసినది. గచ్చ
నీటలు తీసినది

వీటలగు. ఆ ప్ర. (వీటలు + అగు) పగులు
 ౨. గుండు ఈ మొదల కొదలు చెవుల నాడు

రీటలుగా చెందంబులతోడి నీలా 3 గం
రీటలుతోవు. అ. క్రి. (రీటలు + పోత్ర) రీట

పాఠం, ప్రదర్శన
 డి. భేరీధ్వనుల నింగి చీటలు పోతుండే గతి

కరోత్యరము వదులు
భార. శిష్ట ౧ ౧౧

విటలెగయు. ఆ క్రి (చీటలు + ఎగయు) చీటలు
కాణం, పగులు

గొమ్మలు నిగిడించెదవు . నైవ ర

బిట(లు)వాణు. ౭ క్రి. (బిట + వాణు)
గిల్లు, ప్రక్షలగు

నీ. పెడ చిటవాళ నెవ్వడి బడు మోలి
మండిరి వాడిన రెండు కుండలు చూప

శ్రీ వాఙ్మయై నిమల గట్ట వెలుగు తు.

విటకంటిగాసి యయ్యెచిసె
వి. ప్ర. ౨ - ౨

శ్రీ - అయ్యో! బాబూ! చివరకు చిందముల కోసం
పూజలు చేయకుండా నిలబడండి ..

భార. విరా. ౪. ౬
 పీ. పూర్తి చీటలువాణ్ తగజైతిఁ గుఱునఁ

తోరంపు బిల్లుల కనుక బిల్లు. భీమ. ౪. ౧౩
బీటర్. ౩. బీటర్, పగులు

ఈ మూటగుమాల నెల్ల మను మ్రొంగి తిరిగి
బువ వానె నొండ పెన్నీటికడంటుందో

నాగవేంకట స్వామి పై చలంగణా
అయి. ౨. ౧

నీ .. పగులుడు రీటిక ఇంగు సే .. ని స్ఫోటన
దనర్య) ... అం. భా. ౨. ౧౩౦.

உ. சீதாபதிபெருமாள்.

நீதிக்கெதிராக. ல. 18. (நீதிமன்றம் + எதிராக)

58 =

సీ వననీట గుమ్మరించెను గళాపతి యోర్పు జగి
వారి నీటికి తెఱయకుం:

755 9. 24

¹ మ. వి. 1. (క. వీడు, హిం. వీహు.) గ.
న. నిర్హుమి, కంఠ.

కొంత కనంగను వీడు వా కొంత వడంగు.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

1. చలన చిత్రము దీక్షను జరిగించి, పయిద
పయిద పయిద . . . . .

సీ. పాలివానిటిఁ గ్రోత్తఁలు నీర్వుల నీళ్లు
తెలుసు నొనరుకొ నొటికొటి

ఉ. వాల్మీ. ౪. ౧౩

గొప్పలను చిప్పలను మృగ గుఱు చూశ్చు

శివార్చనము, (శివార్చనము)

విద్యా నిర్మాణము, పట్టిది

రెవ్యూ కోర్టు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గవ. 3

చీడుకాగు. వి. (చీడు + కా(వు)) చీడువనుండు

చ. నగరికి పాలున్ను, బీడుకాఁపునకు నాలు.

వి. కె. (సం. 101.) బహుళ, భయము

స... ఇంక యొక్కయు మీకు చెప్పరు చెప్పి, ఇ
యంబోగ యెంతయు యెంతయు నద్భుతి యగు.

ଅଠ. ଡ଼ ୧, ୧୩

ಶಿವ

4 శ్రీతిని బొడవ గాఁ గొని, యాకులవల
నడచి బన్న ముగర నొనర్చున్ నీతలఁపున

నిపు దేవిగారు శ్రీ తునుపక యనువు
మనివ   e   "   రా   ౪౭౯౯

చిరంజీవిని కీర్తిస్తూ ముగిసినాడు.

పదం

సీతు మాచి ఫి, సుదీని దా) ఇదేదకొలం

శ్రీమదాంధ్రము. ఆర ప్ర. (గ్రీక్ష & శాత) ద్వయపఠ్యము

శ్రీమద్గోల్పు(లుహ). ౧ 15 శ్రీమద్గోల్పు.

— కొత్త నంబల్ నో. 6 తుర్కల కళ—ను ముగ

కనుక శాసనమేనా వత్తబడినది.
(4) కృ. రాటపురసారములు.

జనరల్ అ. వాల్

మా నీడతనమా - నిస్సార్మయమిది

అవమోక్షం గల శక్తి మనమునుండే

வி. ஏ. ச. சிவசுந்தரம்

అను నామములు ఇంక ను ఇత యెంత

2. వీరవరరాజు ల-నకు పురుషోత్తముడు

• కృష్ణానది, తేగకాళి

న వాకలులచేత రియూజ్ చేసడం వల్ల, యు.
సర్వవ పరిశీలన వాకవి వారి, చిట్టి చివ

కమలాంగి శివ శివీ, గరి కాల దైవం బోలె
వుల ప్రతుకుల నను మును 3, 1-1

నీడకన్ను వడు

58

వీరము

వి నన్నాది
నీ నోముచారి బోడ వీడ నీ కాత్తులు
గలాడు నన్నాది నా తెలుగు యతి
నచూపులు సాం వి మాన ?
నీ వీడకన్ను వడు. వీడకనను.

వీడకన్ను వడు అ శ్రీ (వీడ + కన్ను + వడు)

తేని బలపుచే నన్నగిరివ కన్నులు గలదగు
మెడ మలంగవ లేక తనమేపాడ బొందును
తండు నీకి పి పాడుమగి వీడకన్నుతో
బూడిద తండున బోలెలూ పాతెడు
జాక నువ్వేక సాండు గ గక

పా వీడగవది గారె నా అతలంత
తెలుసు

నీ స్వావ మొనరి యుత్తము ఎము నేయు
నత్తుడు కకపా యున క మడుగనత్తుడు
ఎండునల్లడు పొంతన్న మండు మ న
వీడకటిలిగ మారె యా విత్తునకను

తేం ఎం గ ౨౦౧

వీడకనము వి (వీడ + కనము) గ అకీతనము

చ ఎలిది నోకండు పది వీడక
నా నోక దల ఎము లోక నోక
నడ నీ గ న్నోక నోకెనక
భాం ౯ ౨౦౨

౨ వారిద్ర్య కన్నును

నీ అమృతం ౨౬ మృన వీ అ స
నడుగ గా ౨ గా గవయ జాక డ
కా ౨ 3౬

వీధకన్ను వి (అ క క) గ ఎవ

బుట్టించునది నోకె నిగిరి చు నీ అ మృ
కరము ౨ 3౬ పొంగుచునొనునది
ఎవరించునది నోయునది క (వీధకన్న రువి
యమున) విక కను వికారము గొందినది
(మనస్సు) తేని వి క పుం గ ఎవ తెగటు
నోకెత నొన్న ౨ ౨౬ రును (నీనిక
సాయిభావము నగుప్య)

వీధకన్నుడు ౨౦ వి అ పుం అర్జును
(తే ని కే ని)

వీధకన్ను ౨౦ విని (తి) గ చెడిపోయి

ఆ గాకరమైచి నీ ను ఎట్టంచునది
ఎవరించునొనునది నోయునది ౧ ౨
అర్జునుడు

నీ వీరులకు గాడి వీధకన్నవిధము కలుగు
కార్యంబు నేరకు నీ విరసంగల
కడలెడలి వీధకన్న యెం ౧ వీ కు
ను నలిదా మయ్యె

వార విరా క గర

నో నర్య కర్మ వీధకన్న యుద్ధము
కమంచన నేన నీ ను నువ్వేక వీధ
లలి విత్తులి ౨౦ విని (వా

వీరుము వి వియ్యము పండులము

వ వీరకు మధ్యాహ్న నివద్దమునకు
గు ౧ మల వీయక

గ కా క గగ

గీర వ్యవయ కంటి గుల్మకేగ

౨ పుల ఎండు గాడి ౨౪ ములకుప్ప
క్షుచ్చి తకాయ లంత అయి యరుణం
లయి నీ శిమముట్టు గారిద్రాపంబ లం
మధురంబ అయి యుండు దోర గా క
గారిద్రాభంబులయి క యల నొరికంబు ౦
యుండు చి ౧)

వీరగాడు ౧ వీరము + డు) క

కంకుడ

౧ తగరము వాడి చేతి తెడతాపి గాడి
వీరగాడు గాడి బొగడెను

కు సం ? ౨౬౪

వీరము ౬ (౧౦ వీర్యుడు నీనిక వృత్తియె

మధురభావము యా వీరగాడు) గ కార్యము
పరాక్రమము

క. వీరము లావున మిగులఁగ, జైరులు కఱి
యైనఁ జొదర వచ్చిన నోటక .

భార. విరా. ౪. ౨౨౨.

గీ మరనదీపుత్ర నిను నాకు జొడ నర్థరథుండ
నగు దీవులాపు వీరంబు నరయ .

భార ఉద్యో. ౪. ౨౩౮.

ఓ పచ్చినక్కణ్ణు వీరమృదుల వొగడుచు నున్న
నీ నాలుక యొక్క చయ్యు ప్రయ్యవలయు
నూలు ప్రయ్యలు గాఁగ

భార సభా ౨ ౪౧

౨ జైర్దము

ఉ అనుగ్రస్తవిభండు ధీతి యెటుంగుండ
నెడ వీరము నేయుచునుండ

నిర్వ ౩. ౧౪౩

ః అని కలపోయుచుఁ గూరిమి, ననకామలఁ
గూడి మనకు నడలియు వీరంబు నిగుడ
మునినగ నాశ్రమ, ననయన శీతలెడ దివ్య
వనితామణి కాక చిత్తభా. ౨ ౧౧౩

ఉ కాళనూర్ధ్వఁ జోడి పాఠి కార్దం
బును వీరముం కగవు నాజడినోక.

భాగ. ౧౦. ఉ. ౪౧౬

౩ అచార భారము, గర్వము.

క పోలిఁ దివిరి యరిగ బల్, వీరముచే నని
విభూతరీతి గెరవుచుక. రాఘవ ౪ ౨౨

నీ. వీరంబుతో విష్టులిగఁ గాశ్మీరండు.
పాంచాలి. ౨. ౩౨.

గీ. వీర మనఁగను విగు నన వింక మనఁగ, బరగు
గర్వంబు... ఆం. భా. ౨. ౨౨౧.

౪. విగుప్త, కాశివ్యము.

నీ. కడ మన్న పండ్ల సుంకడలెంపు పాలిండ్ల
వీరం బనక పార పార కలచి .

పాండు. ౩. ౩౨.

౫. గర్వోర్తి.

క. పవనా గడ యును నీ గాం, దీవమున నెటు
వోయె నంగడిఁగ, కాంచాలిం, దివిరిన

వచ్చుదఁ బని, భవ మెఱుంగవ వీర లెల
పలనకు నోడోక

భార. ఉద్యో. ౪. ౧౯౯.

విని కలిగము.

నీ. వీరంపుఁ జనుఁగన విగుప్త నాఁగఁ కాఠి...
చంద్రా. ౧. ౯౮.

ః వీరగాఁడు

వీరాఘో. ౪ ౩ కుడిచి కప్పనేయు.
(చి ని. ౪ ౮.)

వీరజేషము. వి (గం చీఱు) అండకోశము.
గీ వృషణముల వీరణములు నా నెలయు

ఆం. భా. ౨. ౧౩౬.

వీర(వ)వా. వి అంతస్తుల గా అడ్డులై పుచ్చిన
రీగవు పెట్టె (౪ ర)

ఉ చెంగట వీరువాగముల చెల్యము గల్గిన
శేరి? నా నీమన మలల ౫ ౧౦౨

వీరి. వి ౧. ఒకానొకరిఁగ, కోకాకలి కి.
(దీనిభేదములు-ఉరరీతి, గుర్తిరీతి, చేతిరీతి,
నీతిరీతి మొ)

నీ. వీరర రీతి నా నెలయుఁ గోకాకలి ...
ఆం భా ౨. ౬౦.

గీ. రీతిపండ్లను విచ్చు రీతిపండ్లు .
భాగ ౩ ౬౯

గీ రీతిపువ్వులఁ బోనిటఁగ, పాలుపాటులు
నిచి యాస్థానిఁ గట్టఁ అము. ౨. ౮౫

విని పెద్ద (మా. రీతిజేషులు మొ)

రీతికాయచిమ్మ = విడిదడని సమస్త్య,
ద్వి ఎక్కుడఁ దీరిన యీ రీతికాయ, చిమ్మ -

చా నీతనిచే నీరుట్టు .
ద్వి. పరము. ౫. ౩౬౨.

ః. రీతిజేషులు. రీతిజనము.
వీరజేషలు. వి. వి (రీతి + జేషులు) పెద్దజేషు
మొత్తము.

క. నేకాకోకపుఁ దీగలఁగ, శేరికలఁగ గాన
ములును రీతిజేషులఁ కాఁ, చా లు ను

పెట్టోక ... క. ౩. ౩౨.

రము. ౧ (బీజ + నరము) పెద్ద నరము
 ఈ రెండునక, తేలగు చూడవాళ్ళ
 మను బీజనరముల తోడి కుడి యం,
 చూడకు పుకడంతముల నోరు ను గల్గి
 యొందు పుట్టినక . ౧ పు ౨ ౧౩౪
 ఈనరపల్లి చందమున నొక్కట బీజ
 నరాలు చేరగా మనుచ ౪ ౩౨
 బీజముల చూపులం దలచు బీజనరము
 గల్గు యాపమై ఉ చారి ౨ ౧౨౬
 • అ క్రి ౧ ప్రలంబు, ప్రేలు
 అతిముఠి దుట గంత చెడవాడెను
 సోమము ద్రాగి యుమ్మి మై, యెఱుంగె
 బీజనో కు సం ౨ ౧౩౧
 (బీజు అపమ ౨)
 • కేలు, చెడు
 ౧. ప్రాంతం బ్రాంతం నిడుచ కోలులు
 సుగ్రహమును పెట్టుట, పేదన కోరిమీస
 ముల బీజన పల్లెటూరిం గల్గియే,
 పారిన ప్రక్కరాక్షసుడు
 భోజరా ౪ ౧౧౫
 ౨. అధికము (చూ బీజం) ౨ ౬౦
 హీనము. (చూ బీజవాణు) ౩ వర్ణం
 (చూ బీజనోవు)
 బీజనకు, బీజవాణు, బీజనోవు
 బీజం
 ౩వకు. అ క్రి (బీజ + పకు) ౧ ౧౦౬
 ౪ను
 • తుల్యి బులగు పెలవని, కేలు మేతె చి
 చెవులు బీజనదక వేసాక చెప్పగ
 వేం పుడ ౧ ౬౯౨
 ౨ వర్ణం
 ౩ కలంపుల నీక్కి బీజాది తొట్టుల పెల్ల
 గిలం చారి. ౬. ౩ ౨
 ౪వాణు. ౪ క్రి (బీజ + వాణు) ౧ ౬౦
 గానకు, విస్తారకు, ౩

నీ రాధాసుతుం దేవగళుడు గుండలముల
 గవంబుల బోవుట కారణము గ బీజ
 వాణిన వాడు భార ఉద్యో ౪ ౨౩౪
 ౨ ప్రలాపించు, పలించు
 గీ పంక యైన కలం పెల్ల కనుమరీశ, యరయ
 మృత్యుపదం బగు నానావాన్విశంబు బ్రహ్మ
 పదం విగతి తప్ప మేల, యీతాతాతలం
 బ్రల బీజవాణ భార అశ్వ ౧ ౧౦౨
 క్లో కిం ప్రబాస కరివ్వరి
 సం భార అశ్వ ౧౧ ౪
 ౩ కేలు, చెడు
 ద్వి తుంగ పైచి బడ బాణు కి యిరువదన,
 బాగన పాపటపై బీజవాణు
 ద్వి వారీశ్వ పూ ౧౩౧౦ పం
 బీజనోవు, అ క్రి (బీజ + పోవు) ౧ బల
 హీనకు, విస్తారకు
 గీ బీజనోయి రక్కసులు మాణు మొగము
 పడిన భార భీష్మ ౩ ౨౩౩
 క ఉద్యానంబులన్ తామరం జను నమ్మచో
 , రక్కసి రక్తి తేగలమునకు గాక నీరువ్వునం
 బీజనోయి నై నికలంతనంతి నిలిచిన
 కృ శకుం ౧ ౩౩.
 అ ముక్తికనృ, లాకలకు సనిక త్రివ
 నొక్కడు వోవక, బీజనోయి పదరి
 పాటుటయును ఉ రా ౩ ౨౪౪.
 ౨ జగకు, చెనుదీయ
 మ కని రాధీయుడు దివ్య బాణ నిహతిం
 గాంకేయ నైవ్యంబు గెల్లను నొప్పించిన
 బీజనోయి పది భార కర్ణ ౨ ౩౩౯
 చ ఎంతుక పైచి పెనింగ నోడినక, నిలు
 క బీజనోయినను నీవు కనుంగనక గూర్చు
 మిగ్గులక . చారి. పూ. ౯ ౫౩.
 ౩. పవాణుశకును, విమృశకును.
 గీ కర్ణుడి యేచి మార్గం నయంబు పెల్లడరి
 చిన బీజనోయి భార. కర్ణ. ౨. ౨౩౨.

క్లో. నిమగ్నకృత్య సమకే శుకర్మాణం భవం
జనుః సం భార కర్ణ కలా ర-
నీ కాగిరిందిన లోను గాక వెగల మైన
ధిరచే మిక్కిలి బిటువోయి

మొ రా కాల 28

ర. వర్ణమగు, పృథాయగు, విలమగు
నీ పెరిగి వట్టంబు లై బిటువోక తవర్ణి పకల
స్వయమును నన్నకయ పండు

రాజ చ ౧ ౫2

గీ ప్రవచనబ్రాహ్మచర్యాత్మ భవ్యతరత, పోల
లంబువడ గడు బిటువోన గోచివాడు

చా న పి ౧౬

గీ, బిటువోయి వనంగన మిటు వర్ణ, మాయె
ననుటకు ఆం రా 3 ౧౦౨

బీతెండ. వి (బిటు + ఎం) పెండుగు పెండ.
తీర్చుగు పెండ

నీ బీ తెండతాళున రీటలువాటిన పచ్చి గోడల
మాడ్చి- ఒగిలె దిశలు

వార ఉద్యో ౪ ౧౧౨

నీ సమీరణుండు, పుట్టి తీర్చు నేలె తెట్టుగా-
జలమును విసర నీ తెండతో నెసంగ
నున్ను

హరి ౨ ౭ ౧౬౦

నీ రిష్యుతీపం దైన నీ ప్రతాపంబుతో
పొచ్చుకుండా బీ తెం- వేడి

నైన ౨ ౯౧.

బిం

బుంగ. వి చిన్న మూతి గల కుండ.

ఉ పన్నీ రసరంజి బుంగలను నింది

తం పంచ ౪ 3౪౧.

గీ గల్లుబుంగయును బూని తనమేని పోల
సుకంపు, లలములొన వీరబాహువాహ్య
యమున, కపటచండాలవేష సంకలితం
డగుచు.

హరిశ్చ ౪. ౨౧3

గీ. పోలపు మీఱంగ- దృఢరాజధూరువా
ముల, యగ్రముల నున్న బుంగల యాస
వంబు, నొడిచిశొని తెచ్చు . మరా. ౫2

జ : బుంగ నామము, బుంగ పురుష

బుంగనామము. వి (బుంగ + నామము) నడ
ఎడము లేక తిరిగి తిరుగునీ. (౪ ర.)

బుంగపురుషు. వి (బుంగ + పురుషు) కుండ
జంతువీడము.

నీ గులకరించయు నీరుగుట్టు శంఖవళంబు పై
కాని నని మిరి బుంగ పురుషు
హంస ౪ ౧౨౬ (క్రాంత ప్రతిపా)

బుక్క=బుక్కా, బుక్కా-ము. వి (క బుక్కి
హిం బుక్కా) గండవొడి, శుగంధపుష్ప-
పటవాసకము (వస్త్రములకు వాసన కల్గే
గండవొడి ౪ ర)

నీ. కలికపై తరుముకలరీతమై విరిధూళి నెలర
నొక్కపు బుక్క వింప వలదు

అచలా ౨ ౨

బుక్క- సం. వి. ఆ శ్రీ ౧ గుండె, హృ
యము. ౨. అగ్రహంసము (సం. వి. శ్రీ
అని వాచ)

బుక్క-నము. సం. వి. ఆ న. ౧. మెఱుంగు
అజదుట, మా పెట్టుట ౨ మృగముల మా
కుక్క-మెఱుంగు

బుక్క-ము. సం వి ఆ పుం స ౧ హృదః
మండలి హంసపిండము, గుండె (క్రాంత.
సండు ప్రవీణమైన హంసము) ౨ అ
హంసము 3 హృదయము. ౪. చతుః
తొమ్మి ౫ రక్తము వి ఆ పుం. ౧ పెం
హంసము ౨ నయము

బుక్క-నుడు. సం వి ఆ పుం పుల్క-నుడ
చండాలడు

బుక్కా = బుక్క-

నీ. పునుగుచుట్టుంబులు బుక్కార జంబు
హింస మా మగిల హింతక దరలి

హంస. ౧. ౨.

గీ గంధమాధ్వంబు చెలఁగ బుక్కా వనంగ,
గండవొడి యనఁగాను బుక్కా యన
భవ అం భా ౨ ౧౬౨

బుక్కావాఁడు

బుక్కాముఠ బుక్కా వి గంధవొడి

రగడి నెలఁత యీ గీదంగి నీల బుక్కాము
చిలుకు గీ బ్రహ్మకృత చెంతెల బుక్కాము
మనుక ౩ ౧౪

కా ఆక్కా యీ గుడివెండ పందిరల చాయం
గంటినే మంగురుల్ గిట్కొలంకెష
కాంతికో మనల నుద్దేశించి సౌభ్యముల్
బుక్కాముల్ గ నొగంగురుక

విప్ర ౨ ౬౦

బుక్కారముఠ ౧౦ వి ఆ పుగ ౧ సింహ
గర్జనము సింహపుబాట ౨ మృగముహూత

బుక్కావాఁడు, వి (బుక్కా + వాఁడు) గండ
వొడి లోనగునవి అమృతవాఁడు (క ర)

బుగ్గడః బొగడః, వి (క బగడి) ౧ అడ
చారు కొన చెవిని ధరించెడు భూమిశ్శేషము
నీ అలిః మంబెడు ముంగురులఁ గెంపుబుగ్గడల
చెవిచాయ కడుకొన దవుల దువ్వి
సమీర ౩ ౨౦౮

చ బుగ్గడల నాను శ్రీగ మెఱుపుల్లాను
కమ్మలు సోగను దలిర్చి నచ్చెలియ
సాముల నెమ్మల నొప్పు నెంతయున్
హంస ౨ ౧౪౪

౨ బుడిపి బొప్పి

నీ బిగ్గట్టి మిట్టలె బిగ్గట్టై బుగ్గడలై మొగ
డలై విగ్గిగిమ్మిగల నెగడి

సరస ౫ ౧౧౩

౩ తటాకజలనిర్గమస్థానము చెఱువులోనుండి
నీరు బయటకు బోవు తూము

గీ కర్ణధ్వజమును దటాకజలనిర్గ మధ్వజమును
బుగ్గడ నా మనుచు నుండు అం భా

౩ ౫౩ (ప్రాతఃప్రాతఃప్రతులపా బొడగ
క్రాత్తప్రతిపా)

బుగ్గబుగ్గ, వి (క బుగ్గబుగ్గ) ౧ (నెత్తు
మొదలగునవి) ఒకటకు పాటులు మొదలగు
చానియెందగు ద్వవి కనుకరణము

చ చేతివాఁగటం దగిలిది లోరలె లెత్తి
బెడిదం బడవన్ నడుమిత్తి మొత్తివన్
బుగ్గబగ్గ నెత్తు లోలె నిల బోరగిలం
బడె భాగ ౧౦ ఆ ౯౪౩

౪ బుగ్గబుగ్గ మందు గర్వజలభూమి క్షూర్ణిల
చర ౬ ౬౨

ద్వి మొగ్గును శేపురు మురుపు నటింప బుగ్గ
బుగ్గ నిగుడ నూర్పుల సోగ లెగయ

ద్వి నాల్గి లూ ౧౧౫౬ పం
౨ ఎరువులము వ్యాపించుట కనుకరణము

నీ బుగ్గబుగ్గ వానల్ నిగుడఁగ గెట్కొవి
యది మెచ్చి మోము ముద్దాడ వలె
సారంగ ౨ ౯౮

ద్వి బుగ్గబగ్గ నను తావిపువ్వుల నగు లలిత
మో ఒట ప్రతిభలమార్గభృక్షము గలచందు
నయును

ద్వి క సా ౧ ౨౧ పా ౧౫ పం
చ బుగ్గబుగ్గతావులం బొడలు బ్రహ్మాదీనే మక
రందభారనే విప్ర ౩ ౨౩

౩ పరిమళము విశ్వరూపులవలనఁ గలుగు
మిట్టుపాటు

నీ మృగనాథి నికరంపు బుగ్గబుగ్గల్ గల
నోటఁజడలేటి తుంపురుల్ చడరునోట
మనుచ ౩ ౧౧౧

నీ మృగనాథి తిలఁగలు బుగ్గబుగ్గల్ గల
లలాటమునై మృదుర్వ్యతిరంజనమి ద్దీ
విజ వి ౨ ౮౧

గీ ఇం కిట్టి సమయ మెప్పురి లేదు నేటి
యానుని బుగ్గబుగ్గల్ నీకు సతమె, కాట మిటు
నలె నుండునె కాటకంద, కంద గరక కళంక
రాకాళికాంక భా వి క ౫౦

బుగ్గలు. అ. శ్రీ వ్యాపించు.

౨ నీ పెనులికంది, నురటిల కర్పూరచూర్ణ
తాంబూలంబులగదగంధము తొది బుగ్గలు
జాటి, పన్నీరకెంబలు . .

సాపండ్ల ౧. ౧౩౮

వి. గుప్పనకొట్టువాసన, నువాసన (నూ బుగ్గ
లకొను)

జ బుగ్గులకొను, బుగ్గులుపుచ్చు, బుగ్గులువోపు.

బుగ్గులుకొ(ల్లొ)ను. అ. శ్రీ. (బుగ్గులు +

కొను-సాధ్యమున) ౧. వ్యాపించు

నీ బుగ్గులొందును చాది దగ నాకుతించు
కర్పూరిశినివాతలత దుప్పటులు

యయా ౪ ౧౨౦.

చ విప్ర మిధునంబుల కిచ్చిరి దిక్కువాసనల్,
బుగ్గులకొనునంగఁ జేసి నయపురస్థ మనో
చార నీటికానల్ రాజ. చ. ౩. ౧౮౦

౬౫డ కొమ్మ యిక్కడ బుగ్గులొనియె
నేలాలతలు ఉ రా ౬. ౬౧.

౨. అతిశయించు, విష్ణుంభించు

నీ దంటమాములచేతర దవిది పీఠ, బుగ్గులకొని
తె క్కె-దద్ద యబ్బురము గాంగ

అచ్చు రా యు ౨౮౦

చ జీగ మిగులు పీగలదొర నిగదిగల మిగుల
బుగ్గులకొనునెగులునల్ నను ౪ ౨౩

౩ చిక్కిలు, చెక్కిలేను

ఉ చిలక కాళ జక్రముఖ పీఠలు మున్ను కుశా
శుగాపాతిక్, గూలిరి రక్తధారలు బుగ్గు
లొనున లక్ష్మణుల్రాళ

శ్రీ భా. ౬ ౧౯౩.

గంలుపుచ్చు. స. శ్రీ. (√బుగ్గులు పోవు)
బయలుపడుచు.

ద్వి ఇం కొక్క-భయము, పుట్టుచున్నది
మాకు ధూపాలపుత్రి, బట్టి యొజ్జలు గానీఁ
బడిది రటించు, బుగ్గులుపుత్తురొ మీరు
పురిలోన ననుచు...

సకవాళ. ౩. ౧౫౧, పా. ౧, పం.

బుగ్గులుపోవు. అ. శ్రీ. (బుగ్గులు + పోవు) బయలు
పడు (నూ, బుగ్గులుపుచ్చు.)

బుగ్గులుబుగ్గులు. వి (క బుగ్గిబుగ్గి) నీర్ణ
తెలి తెలిగయుటయందలి ధ్వని కనుకరణము.

త బుడబుడను కారంబులై బుగ్గులు బుగ్గు
ల్లను చప్పుళ్లతో నురుపులు గట్టును జలంబు
లుపురం తెగయ . భాగ. ౮ ౫౫

త మిగులు వగల బుగ్గులు బుగ్గులున నెగిసి
యెగిసి మనుచ. ౩ ౯.

బుగ్గుల్లు. వి. మండుటయం దగు ధ్వని కను
కరణము.

ద్వి. పొడఁగాంది నందనుఁ బొడఁ గావలేక,
కడుపు బుగ్గులనఁ గడఁగు శోకాన్ని,
నడఁచు . నవవాళ ౨ ౯౧, పా.
(భుగ్గుల నుత్రిపా.)

బుగ్గు. వి (క బుగ్గు) ౧ తెక్కిలి, కాడ, తెక్కిలి
లోపలి భాగము

త ఇచ్చుపూ తెంగులం పోని బుగ్గులందు
మనుచ ౩ ౨౮.

చ కనలేకల్ నురన్, ధరనకుకొడు తెల్లను
నవల్ గనఁ గ్రాయఁగ నించు బుగ్గులన్,
దొరన మధుప్రభావత మధూకములం
బుధు పొండుపున్నయల్

అను ౫ ౧౨౫

నీ పుక్క-పుక్కిలి బుగ్గు నాంగ గంధూష
నూ అం భా ౨ ౧౪౩.

జ బుగ్గురించు.

బుగ్గు. వి. (క. బుగ్గు త. పుక్కి-) ౧. నంత
ధారగా నీరుపై కుదిగెడు పర్వతాదులందలి
స్థలవిశేషము.

చ. మణియుఁ బ్రతినిధితానణ తరుణ కిరణం
బుల నిగ్గుల చేరు నీరు బుగ్గులఁ తెన్నారి
నివోదపరాణులంబులై నడయాడు కాటుక
కొంధలకరణి... చంద్రా. ౨. ౮౪.

1. తొటకాండము బుగ్గ యొకటింబు బల
పుచ్చుచును వదలకనుకలంబులు .
కాశీ 3 ౨౨౪.

3. ముచ్చదము, నీటిబుడగ
నీ. ఉబ్బు బుగ్గులు గల్గినబులు గాఁగ లిక్తుర
మైన తరలలు దరలు గాఁగ
యయా ౨ ౪౨.

౪. పురి రాశిమరల శీర్షం, బరచానీని
భుజగపురి బలవిడిచి జనియం, దిరుళి
నెడము చాలమి, మరలినకటి బుగ్గు లన
నమర సాధంబుల్. సాండు ౧ ౧౦౩

ద్వి గగనాంబు రాశి బుగ్గులు పుట్టి యడంగు,
పది తారలు పలపలఁ గ్రుంగిఁ దొడంగు.
ద్వి. పరమ ౪ 3౧౫ పా

బుగ్గరించు. ఆ ౩ (√బుగ్గు) ౧. బుగ్గు
లలికించు
ద్వి బొమ రెత్తెనును బుగ్గరించును, దమ
కింది చాటుచు దండి యిచ్చును
పండితా పర్వ. 3౭౧ పా.

౨. కొంచెను వికసించిన దగు.
ద్వి క్రీడాలి దూలఁ దానినఁ బొంగి కుదలు,
బుగ్గరించిన యట్టి మొగ్గుపుష్పములు
బస పు ౪. ౧౨౬

బుగ్గి. వి బూడిద, దుమ్ము, ధూళి
(మన్మథదూషణము) గీ . తెరవరలను, బూని
యెఱుక వీపుని- బుగ్గగాను .
నీలా 3 ౧౬.

గీ దుమ్ము దువ్వ దుమారము క్రుమ్ము కుమరు,
దక పడలు బుగ్గి నాఁగను దనర ధూళి
ఆం. భా. ౨. ౨౨౦

బుగ్గు. వి. ౧. పరమేశును వ్యాపించుట కను
కరణము.
ఉ. దగ్గులు మేదిని పరి బృథప్రవరండు సువర్ణ
పాత్రలన్, బుగ్గున దివ్య సారభరిధూళి
యెలర్పఁగ సాక్సరించె .
శైవ. ౮. ౧౦౮.

౨. ఆకస్మాత్తుగా పుట్టుటయం దగు
కరణము.

ద్వి. దివివాంతరంబున విహరించ నంత, ౩
తనీయ వనోపగంఢమునఁ, బొలుపావు
నిలో బుగ్గునఁ బొడిచి
పండితా పర్వ 3౮౬

బుచ్చి. విణ చిన్న, అల్పము (౪ ౪) ౫
జ బుచ్చిగాడు, బుచ్చివాలు

బుచ్చిగాడు. విణ (బుచ్చి + కాడు)
వాడు (౪ ౪)

బుచ్చివాలు. ఆ ౩ (బుచ్చి + వాలు)
వోవు (౪ ౪)

బుజ్జ. వీ (సం భజ) ౧ బుజ్జము
చ ఉత్పల చ్చువోజ్జ్వలతక గోర్
లిసవల్లి సముచ్చర సోమమార్క కిం, గి
కంబులల్ బుజ్జుల తత్తురి కన్నెన,
రెన్నఁగాన్ నమ ౧

౨. పుట్టుతనము
వ కందర్పకళల చెమ్మనం బూత్రి
యెక్కున సోగ తిఁగలచాగున బా
బుజంబులను సాఁడు 3 ౮
3 సున్న (మా. బుజయిడు)
జ బుజయిడు, బుజయి
బుజపత్రి. వి (సం భజప్ర) పుగ్గరి
ఒకానొకచెట్టు (౪ ౪)

బుజ్జము. వి. (సం భజ) కాశాపు
నీ ఒంటికాల బుజంబు నూర్చుంబుగ
తడవు గా నిలంచుండి తప మొనర్చు
పర

౪. గొబ్బున లేచి బుజంబులు, ౩
బుజుకొని నీలా 3 ౬౨

నీ. భుజసమాఖ్య యగు బుచ్చుచు బుజం
ఆం భా ౨

బుజులు మూడగు = ఒడలపొంగు

బుటా. వి. (హం. బుటా.) వస్త్రముల మీద
నేయు పుట్ట

ద్వి. జరి బుటా మీరము జాతిలూ ౪౭౭

ద్వి. శ. సా. ౧. ౧౪. పా. ౨ పం.

బుటుక్క. వి. మునుగుటయం దగు ధ్వని శను
శరణము

నీ. శమలాపూఁ దుదయంపకయ మున్న బుటు
కున మునుగు సంగ మత్తరమునకు నేరి
పొందు ౫ ౨౮౬

బుట్ట = బుట్టి. వి. (సం. పుట, శి. బుట్ట) పుష్పదు
లంచెడి కరందము (శ. ర)

నీ. నీటి పల్లి నాఁ బ్రసేవ విశేషమూ బుట్ట
పుట్టి పుట్టి పుట్టి యనఁగ, దనరును చిట
కంబు అం భా ౨ ౨౩౯

(పుట్ట అపమద్ర, బుట్టివార, ప్రాంతప్రతిపా.)

బుట్టి = బుట్ట. వి. (సం. పుటి, క. బుట్టి, బుట్ట) పుష్పదు
లంచెడు కరందము

కా. తారాప్రాపూఁ గాలనూకుడు వియద్వా
రాశి నేట్రాడి ప్రాప్తరంధం బను బుట్టిఁ
దెట్టి నులివాయం గుంజి యాఁ చాఁడి
తె, వ్వారక తైచిన జాలడో యనఁగ కోళ్ళా
కింగనక్కంబునక, చారా నాయక ముండిలం
బురు న స్త్రాగన మాటంబున

కాశి ౪ ౯౬

నీ. పెట్టివారము పట్టి బుట్టలోఁ దలనీని జత
నంబు భానువాసుము శేపు విప్ర. ౩. ౩౩.

నీ. గణనమీరిన కార్తి గుణములు మృదయ
ంపుటి నిందు క్రియ విరుత బుట్టిఁ దెట్టి ..
పొందు. ౨. ౧౩.

బుట్టిక = బుట్టి. వి. (సం. పిట, శి. బుట్టి + క
స్వార్థమున) బుట్టి

ద్వి. శలవరంబుల బుట్టిలఁ శేతఁ బుట్టి
ద్వి. శ. సా. ౨. (శ. ర.)

బుటె. వి. ముసాధన విశేషము.

నీ. గారకను మూలమును గ్రద్దగోళ్లు బాన్
చూరి బాచా ధరించు నవ్విరుఁ దెత్తుడు
మంగి. ౧. ౨౦౫

బుడకోడి. వి. నీరుకోడి. జలమట్టుటము.
(శ. ర. క్రా

బుడగ = బుగ్గ. (సం. బుడువకః శ. ర) బుడు
దము

(వ్యవ) అ నీటిపై బుడగులు తేలియున్నవి
బుడవోల. వి. వనకంటట సల్పివీశేషము. కి
(చి ని

బుడబుడ. వి. ౧ (కెక్కుట నీటినుండి పైకి

లట మున్న గువాయియందలి ధ్వని) నుకరణ
క బుడబుడ తెత్తురు గ్రమ్మము, విడి
ప్రాణములు తెత్తువీరుం దంతక
భాగ ౩ ౩౦౪

క రుధిరము వారిం, బుడబుడఁ గ్రమ్మ
యగుర పుమిం బడియెన

సమీర ౧ ౧౪

నీ బుడబుడ ధ్వని నెడలు బుడుదములం
మనుచ. ౪ ౧

ద్వి. పొడఁగిన్నిచా రెల్ల బుడబుడఁ బోక్కి
నడలును మగిడి గృహంబున కరిగ

నవవాని ౨ ౧౦౧, పా. ౩ ౪

౨ బోక్కిలు తేమలయం దగు ననుకరిన
అ అడుగు తెండి బుడబుడఁ బోక్కి

నిర్దరాంతరముల నిలచు భార శి

౨. ౯౪ (శ. ర. పా. పొడవడఁ-ముద్రపా

బుడమ. వి. ౧. ఒకజాతి చేరికోస, తిక్తార్వా
శేదము. కి.

అ. వచ్చి వీరు వారుఁ జొచ్చి విచ్చు
బుడమతోట వీటిబుచ్చివట్టు, శేకురినము

దశేక వస్తువులును, గొనును నేరి ౪

గొనును సాఁగ వ్యా. ౮. ౪

నీ తిక్తార్వాన కాధిద చేరికోస యను
తెలలనుండు, బుడమ నాఁ దగ

తెలవ్వు... అం. భా. ౨. 1

అ సస్యవిశేషము. (బుడుకు అని. శ. ర.)
 నీ చిరుతరి పచ్చగన్నెరు తీగవల్లియ బుడుకు
 రాజనము వాఁ బొలుపుగాంచు, క్రిహ
 భేదంబులు. అం. భా. అ. అశక.
 2. స. ధాన్యవిశేషము
 కీ బుడమలు పొంగుఁ బ్రాలు
 హంసు. శ. ౧౨౮
 బుడమము. వి. మొదలు
 (వృత్త.) వాఁడు వాలక బుడమనకుఁ తెలుకు
 కొని వచ్చెను. నీ వల్లెలు బుడమలు లంటఁ
 కాగఁగొనదను. (శ. ర. క్రా.)
 బుడి. 2. తొట్రుపాటు. (చూ. బుడివడం.)
 ౩. బుడివడం.
 బుడికిన్ను. వి. బాఁకీచా విశేషము. (శ. ర.)
 బుడిగ(గ). వి. గ. బుడ్డి, చిన్నచూలిగల చిన్న
 కుండ
 గీ. పాల బుడిగలు వడినల ప్రాంతమెట్టు...
 హంసు. అ. 2౬.
 గీ వాఁగు మట్టగమంతయుఁ గడవ గూన, కాన
 కనలయు బుడిగలు పరపుచట్టి ..
 హంసు. ౫. ౧౧.
 గీ అల్పముఖ భాండ కామభేయంబు వెలంగ,
 బుడ్డి బంగ బుడిగ వాఁగ..
 అం. భా. అ. అశక.
 అ. కనుండులెత్తి.
 కీ పొనలగుఁ గనుండుల బుడిగ యనంగను
 బుడ్డిగ యనంగను బుడ్డి యనంగ, బోలె
 వాఁగను... అం. భా. అ. ౧౩౩.
 3. ఎద్దుమీఁది యొకతైపు నీర్లు. (శ. ర. క్రా.)
 బుడిగిఁ బుడుగు. విజ. వామ నుఁడు, పొట్టి
 వాఁడు. (శ. ర. క్రా.)
 గీ బుడుక గుట్ట బుడుక బుడిగ... అం. భా. అ.
 ౧౨౩. (బుడి ప్రాంత ప్రతిపా.)
 బుడికి(ద్వి). వి. ౧. రేహముపండు ఉబ్బుగా
 రేవెను బొట్టు. (శ. ర.)

గీ. దశ మెక్కి గాత్రంబు వెలుపు దప్పుక
 మున్ను బుడువులు మేన నేర్పుదమున్న...
 కా. 3. ౧౩౩.
 క. శిగువడి నిడుక బుడువుల, బొగ్గవలెం బడివ
 వ్రజమం గని మరచా, బగ్గణములతోఁ దన
 న్నొడి, యుగ్గువడన్ నే నీకామచుదిగడ
 కరిగెన్ కను. ౧. ౨౦౯.
 అ. వృత్తులం దేర్పుడు గ్రంథి, ముడి
 గీ. కంతి కలంతి తోట ముడి గుట్టు బుడికి
 ముడుక యనంగను పొనల గ్రంథి..
 అం. భా. అ. 2౪
 క. నడుక సరింత లేక మలిసంబును గూడ
 లోను క్రిందుగా, బుడువులు బోక
 ఒప్పెడు దుది చిన్నలొ బడివ యా భువ
 తోయకబంబు ముత్తులొ, పుడవి వనర్ప
 రత్న మునఁ బోలు సముల్లసల వాంగి చంద్రి
 కన్. రత్న పరిష్క. ౪౩.

బుడిపె. వి. 1
 అ. తెలులు చల్లి బోరలల చట్టి...యెప్పొగ
 యడంగివంత బుడిపె లెల్ల, జన్ను బాఁ
 నునిది కమ్మల పెడనెడ, లిడుక మాత్తు
 శ్రేత్ర నీడ యెడలం. (చి. చి. వి.)

బుడిబుడి. విజ. ౧. అన్నున్న వర్షిని కలది.
 ౨. అడఁకుక లేమి నల్లి యురియాడుట
 కొండొరుఁ గూడ మండుటన్, బుడిబుడి
 మాటలాడుటను అప్పుడు వారిఁ బట్ట
 వంతులను పుట్టు సాత్తగి నిల్పియుంచున్...
 భార. ఉద్యో. 3. 3౩3.

అ. తొట్రుపాటుకలది.
 క.. బుడిబుడి వడకన్, గడబుకొని మేకను
 రెడనెడ, నడుగడుగున భయము పడుచు వడ
 వల నడుమన్. అచలా. 3. ౪౦.
 క. గడగడ వడయచు వర్షపు, ముడిపువ్వు
 భయంబు తెలుగు ముడమను ముడిలో,
 వడఁబడ గడిబడి యుడుగని, బుడిబుడి
 మ్రొక్క- లిడి మా ధమలు మెదిలి కానన్.
 శ్రీ రం. మా. ౪. ౨౮.

క గురువంబు లేకుంటే నందరిం బడి యప్పు
 దంతి బుడిబుడి వదలతో వగరరక్షణి
 కడుం బగు సాహసంబు ఎవ్వరింబుగా
 ననుమథుల పరచిం గైకొని కుక 3 30-2
 3 కృత్రిమము తెచ్చి పెట్టుకొన్నది
 క ఒడలు వడివాళ్లు వాడక తెడయూర్పు
 నిగిచ్చి పెట్టుకొకరాంబులు మయ్యెడ నూడి
 లేచి బడిబుడి బుడిబుడి యేడుపు లేపంగ
 భూవలతోడక సారంగ 2 20-2
 క అడుగులు పుడమిని కడి నిడి గుడుగుడు
 మని వడచి కొట్టుకొని ఎడి వాల్చియు
 గొని లేక నంచని బుడిబుడి యేడుపులకు
 క్రమము వొంది కీలక సార్వ 3 10-2
 ద్వీ చిడిబుడి వూనములే చికిలించుటలును
 బుడిబుడి జంబులు పూని లేమ్మటలు
 పండితా దీక్ష 20-2
 క అల్పము కొంచెము
 ద్వీ కినుమచు జిన్ని కంగలం దైకొంగుల గడి
 యించి బుడిబుడి కన్నీరు పెచ్చి
 ద్వీ వారిళ్ళి పూ 20-2 పం
 క ముత్తియంపు మంగల రంగువడ గడలకొను
 బుడిబుడి కన్నీటం బ్రతినిలించి
 మనుచ 3 20-2
 గ చిన్ని చిన్ని
 క తెడతెడ నడకలు నడచును తెడనడి నడు
 నిడగ నడలి యల దిగలవడగా బుడిబుడి
 నొడువులు నొడువులు బడిబుడి తడ
 బంగె నడుగు నేరక రాక
 భాగ 2 20-2
 క్రి విణ ద్రు తొండలుగా
 కి పచ్చతాళనగు గ్రాంబుల సారణగండ్ల
 బుడిబుడి తొడలి మూచును లాడి
 చంద్రా 2 20-2
 కి రాకుదురుల యండ్ల కేతంబున కచాత్రిల
 తెంబు బుడిబుడి జోవుచారు
 కను 3 20-2

ద్వీ పుడమిపై మళ్లుంబు బుడిబుడి వొడ్ల
 అ మ క క 20-2 పా రామ 3 30
 క బుడిబుడ్లపోవు
 బుడిబుడి, ని రాచచంద్రుడు (చూ బుడి
 బుడితాల్పుడు)
 క బుడి బుడి తాల్పుడు
 బుడిబుడితాల్పుడు, ని (బుడి బుడి 2
 తాల్పుడు) రాచచంద్రుని భరించినవాడు
 కవుడు
 క పెడుగుల విష్ణుభక్తి నిరసించు దురాత్ముల
 మోక్ష లక్ష్మి చే ఎడుటకు గాని హిమల
 బ్రభావ తిరస్కృత లోక పాంతుడా బుడి
 బుడి తాల్పుడు దండు నొకపూటయు నం
 వలనీక త్రోచి పో నడచు గలందు పెండ
 మల నారటపెట్టు మనోగ్రహా ద్విమ
 పాంతు 3 20-2
 బుడిబు(పు)ట్టుపో(వో)వు, అ క్రి (బుడిబుడి 2
 పోవు) తొట్టువడు
 ద్వీ ఎడవక యని నరులే బుడిబుడ్లపోక
 ఎ పు 2 10-2
 ద్వీ బడబడి వీరక్రతోద్యుక్తి నడవ బుడివట్ల
 వోవును భూవలయల్ నరులు ఎండితు
 తొచి నైవక నొక్కనాడు ఎండితయ్య
 నీవు పారాదీనుడవు భూవలయ దురాత్ము
 మలు చాల్చునగున
 ఎండితా దీక్ష 20-2
 క జతులై మందల మోచక తడబడ బుడి
 బుడ్లపోక భరణిక్కుడు డయ్యెడ వారి
 తొచి మీ కిందిముడిపా లెల వచ్చె
 తెప్పం డనినక క్రినం 2 10-2
 ద్వీ బుడిబుడ్ల వోవును భూవలయ లెల్ల
 పు పు 3 20-2
 బుడివడు, అ క్రి (బుడి 2 పడు) తొట్టువడు
 క బుడివడు గాంబు నిలువక, పడ
 వోవుం అ హరి 2 10-2

బుడత. వి మునుక, పాపము.

నీ పాపము తనకును దానందు మునుక
బుడత మునుక మన

అం. భా. ౨. ౬౦.

బుడతను బుడిగి. విల గ. పొట్టి

నీ...బుడతనుగురువున బలి పడుగువాడు...
అం. భా. ౧ ౩౦ (శ. ర పా బుడత
ముద్రిత)

౨. నీకుడు.

(తెల్లదూపణము) నీ. బాగుంబు దాటి
నెప్పున నమ్మకొనుటకు గలవు గోరకు
దోసకారి బుడత. నేం. పంచ గ. ౩౬౩.

బుడత. విల గ. పొట్టివాడు, వామనుడు

నీ. బుడత గుడ్డ బుడత అనగాను వామ
వాక్య దనరు అం. భా. ౨ ౧౨౩
౨ లేత

నీ. బుడత తెన్నెల పూయెగ్గ ముడుచు లేపు,
చిరకృపాదృష్టి మనల రక్షించుగాక ...
నరాహ. ౬. ౧౯.

నీ. బుడత కల్పల విందు బోలునెన్నో సర్వై
తెలపంపురాక విందులాడ . నీలా ౧. ౩౫.

వి. బాలిక, విష్ణు, మమారుడు.

వా. వింటే యీ బుడత తెంత న న్నలుచ
గావింపం దను న్నెక్కురే... అము. ౬. ౧౦౯

నీ తలక మొగి నీవు మిత్రులై పలికి తెంటు,
బూతు లెఱుగని యొకపాటి బుడత
యాకునుడువులంబియ నాహంబు మురులు
గొల్పు, తెదలే వలకామ నిజలేలి నెక్కనీమ
హంస గ. ౧౨౦.

న...ఇంత లింతల బుడతలతో వింతులతో
బురులు పాగి . . ఉ. కా ౪. ౧౬౩.

నీ...బాలకమంజు నప్పు నప్పు.. బుడత ముద్దు
బాక్య బొడిగ లేత ..

అం. భా. ౨. ౧౧౯.

నీ అంత మడియక మిగిలి యున్నట్టి సోద
నంబు పదిమంతుల తేని పాలి కేగి, మిక్కు
టంబుగఁ బామల తేల బుడత, మగతనం
తెల్లఁ బలుమఱుఁ బొగడి యెదిరి . .

అచ్చ. రా. మం. ౧౨౩.

బుడతలేదు. వి పిన్న వాడు, బాలుడు

నీ కుఱుదొరపు పయ్యెంటు తెఱుగులో నిడి
కొన్న ముద్దుబల్లల చిన్ని బుడత
మర శుక. గ. ౧౩

౨. రారి మమార యన్న నబ్బుడుతఁడు
నెన్నోసరే పుడమిఁ బొందఁగఁ బాగిరి
మొక్క నెడుకేర, పదినితనయ్య మిమ్ము
నెడబాడక నన్నెడ సామిఁ జూచే.

చెన్నుల ౩. ౩౯

నీ శరాదు ముప్పటి తెఱుగు నే బూని తెంటి
గిండి కొని వచ్చు బుడతఁ దొడుగ . .

ఉ. రా. ౬. ౧౯౦.

బుడతకానీలు. వి. బ. వస్త్రవిశేషము.

రగడ. బుడత కానీలు మహాముదలు నిరానీలు
సరిసేయరాని హంసాకులు లా కీలు...
హంస ౫. ౩౫౬. (బుడతకానిలు క్రొత్త
ప్రతిపా)

బుడబుడక్క = దుబుడక్క. వి. పన్ను మగ
నడిమిభాగము గలిగి విరివి యగు తెంతు
కుదలందు తోలతో కప్పుబడిన చిన్న
వాడ్యము

నీ. దుబుడక్క యవఁగ బుడుబుడక్క
యవఁగ హంతుకు నా దనయ్య హంతుక్క
నీరు. . అం. భా. ౧. ౧౨౯.

౩. బుడబుడక్కలవాడు.

బుడబుడక్కలవాడు = దుబుడక్కవాడు.

వి. (బుడుబుడక్కల+వాడు) సాంబు
వాడు. (శ ర.)

బుడతనర. వి. కాకమాచి. (వి. ని)

బుద్ధ వి (బుద్ధ) గ కృత్రి తెంచిన అంధము
 సా బుద్ధ వమ్మి యేటకు బుద్ధులు (క ర)
 అ నీటి బుగ్గ (క ర)
 బ బుద్ధకాఁగర బుద్ధగింను బుద్ధగింపు బుద్ధ
 కుమ్మ బుద్ధవత్స- బుద్ధుడుగు బుద్ధబుడు
 ర బుద్ధకాఁడు

బుద్ధకాఁగర. వి (బుద్ధ+కాఁగర) క్రతల్లిక క్క
 (చి ని క ర)
 బుద్ధకొఁగఱు=బుద్ధవీడుదు. వి ఎకుతల దేవ
 మును బుద్ధి గెత్తురుచిప్పు నొకకాలి గోమారి
 (వాచ)

బుద్ధగింను. అ క్రి (√బుద్ధ) (ఎంచి) ముట్టితో
 భూమి మొదలగువానిని పెట్టిగింను
 చ ఒకమటి బుద్ధగింను విలయోదకముల్ ఎలు
 కల్పి చిప్పు క్ర మృతం మహాక్రందిం అన
 నూకరృ గ్నెయి తెంచి

అను క అగ
 ఐ అటదిగ్గన నవారిఁ ద వినమహిం గుమి
 గూడి ఎందు లం తట బుద్ధగింను లేడిదం
 బగు లోయలఁ బుద్ధి చంద్రా అ ఐ

బుద్ధగింపు వి (√బుద్ధగింను) (ఎంచి) ముట్టితో
 కొరెడుట
 గి ఎంచి ఎల గకల మృదల ఒరిగ్గ బుద్ధి
 బుద్ధగిం ఎవఁగఁ దద్దరామాలి గేరు నభవ
 అం భా అ అ

బుద్ధకుమ్మ వి (బుద్ధ+కుమ్మ) పుత్రవశేషము
 నీ జమ్మి ఎల గు గార చంద్ర ఎటికి తల్లి
 యెప్పు లొద్దగి తద్ద బుద్ధకుమ్మ
 వాంస క ర

బుద్ధవత్స- వి (బుద్ధ+వత్స-) మత్స్యవిశే
 షము (క ర)

బుద్ధవీడు(ప్ర)దు = బుద్ధకొఁగఱు. (బుద్ధ +
 వీడు) ఒకకాలి గోమారి (క ర)

బుద్ధబుడునర. వి (బుద్ధ+బుడునర) ఓషధి
 విశేషము (క ర)

బుద్ధవాఁడు. విజ (బుద్ధ+వాఁడు) అండవృద్ధి
 కలవాఁడు (క ర)

బుద్ధి = బుద్ధిగ. వి గ కమందలపు
 నీ బొంగుఁగ గమందలు బుద్ధిగ యెంకగ
 బుద్ధిగ యెంకగను బుద్ధి యెంకగ

అం భా అ గః
 అ అల్పముఖభాండము చివ్వుమూతి గలచివ్వు
 కండ
 గి అల్పముఖభాండ వామధేయంబు తెలఁగు
 బుద్ధి బుంగ బుద్ధిగ వాగ

అం భా అ అకః
 క చివ్వుమూతి గలకాచపాత్రవిశేషము గాఱ
 నీసా (క ర)

బుద్ధిగ = బుద్ధి వి కమందలపు

బుత్త వి యోని తెలుగుతో (చి ని)

బుత్తి వి (ఎం భుక్తః క బుత్తి) గి ఒరి
 దేవతామల కొంగుగిడి యాచరము

ఉ వీశవత్సక గోనీ బుద్ధవదవిఖ్యాన్తిత ఫనిల
 మైన శివ్రుటన్ బుత్తి యెందర్దు దురగ్గ
 ప్రబోధ 3 ర

అ స్థానము
 క ప్రాణాచారిం గొనె వాకిత బాణావల్
 యాతుభాన భూమిని ఎండ ప్రాణముల రాగ
 నాదిమ కోణమనుదయము బుత్తి గి ను
 టకు మొదలన్ చంద్రి అ ఐ

క ఫోగము ఎవలొకసొప్పుము
 మ ఈవిల్చుడు గూర్చుం బూను నీ యచ
 లుం దెనుఁగుం గమ్మును నిమ్మ నిమ్మలల
 త్తి స్మృతియున్ బుద్ధియున్ నొక రొప్పు
 పుష్పమార్పు చెప్పుడును గీ నీ యొద్దగే
 యుండెనన్ నీలా గి గః

గి గిత్తలిత్తడివాఁడు బుద్ధిమత్తు లిదంగి కాల
 వాఁడొడల కాలవాఁడు

అచ్చ రా కాల గి

బుద్ధి. వి. (పం. బుద్ధి. క. బుద్ధి) బుద్ధి, తెలివి.
'బుద్ధి' పెద్దలతోడు తెన్నువల తెలివలు, బుద్ధుల
ప్రారంభ విబుధునివాడము ...

బస. త్రి. 3. ౯౦౬. పం

గీ. బుద్ధి యంచన తెలియును బుద్ధిపంజ్ఞ.

అం. భా. ౧. ౧౦౨.

ఉ. వా. బుద్ధులు దాపై నేమిటికి బోయిన
నీళ్లకు గట్టచెట్టు నీ, యద్దము లోని నీడ
తెలు లాగువడం బొను గుం దలోదరి.

ఉ. చాకి. ౫. ౧౫౩.

ఉ. బుద్ధి యొకింత లేక చెడిపోవడం దలం దిడె
గాక యిత్తటికే.

అచ్చు. చా. సుం. ౧౨.

బుద్ధిచెప్పు, బుద్ధిమేకము.

బుద్ధి(ద్దులు)చెప్పు. అ క్రి (బుద్ధి+చెప్పు)
సత్పు)నర్తన మేటిగింపు, మంచి నడవడిని
బోధించు.

గీ. అతనిక గన్నాజిగి యొగిత బారు బొందిన
సుద్దజింగిన రాజా బుద్ధిచెప్పు.

శుక. ౨. ౫౫౪.

ఉ. సుద్దులకత్తె యై యెచటఁ జూచిన నేది
చరించు నేరికి, బుద్దులు చెప్పి తాను పలు
లోకల పోవడం దొడంగు.

ఉ. చాకిత్రి ౧. ౬.

బుద్ధిమోక్షము. వి. (బుద్ధి+మోక్షము) పక్క.

గీ. పక్క బుద్ధి, మోక్ష మన జంబు కాళ్ళతో...
సాం. ని. తిక్క. ౩౪.

బుద్ధి. పం. వి. ఇ. శ్రీ. ౧. మనవ, మతి. ౨.
, ఎలుక, జ్ఞానము. 3. విశేషము, తెలివి.

క. అనిలజానకు జాలడె నా, తనయుడను
మోసంబు గాక భర్తృబాడ పెట్టు. మ్మివడ బోని
చ్చుట రానా, తనయునకు బుద్ధి యగుతె
రప్పెం దప్పెక. భార. కర్ణ. 3. 3.

క. పెద్దలు తనియడక ... బుద్ధి తెలివల
బుద్ధి. క. ౧౫.

క. మనబుద్ధి. ౫. ప్రతిభ. ౬. తెన్నుబుట,
మార్పుదేటుట. 3. (సాంఖ్య) సుఖదుఃఖా
దులగు తెలివిది భర్తృములు గల ప్రకృతి
పరిణామభేదము. ౮. (శివార్థ) నిశ్చ
యాత్మకమగు వృత్తి గల అంతఃకరణము,
అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలో నొకటి.
(మనము, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము)
అని అంతఃకరణము నాలుగు తెలుగులు
కలది. చానిలో బుద్ధి - పండి, మేధ క్రొవీ,
చార్వీ, గృహీతి, చర్వరి అని యాఱు భేద
ములు కలది. (శ్రీ. ని.) దీనికి మయము కలి
గించునది. - శోకము, శ్రోధము, లోభము,
శామము, మోహము, పరామర్శ, శబ్ద స్థి,
మానము, విచిత్రము, హింస, అనూయ,
జాగృత్తు అనునవి. దీనికి వృద్ధిగ్రహములు
నింబాట రూపవృంధములు. శ్లో. నింబాట
రూపవృంధాత్మ బుద్ధి వృద్ధి కరామతాః.
(వాచ.) ౯. అలోచన, తలచు.

క. నీవు మయోధను పోలికి, బోదక వల
దనియు నొక్క బుద్ధి ఎన్నెమెనె,
గోవింది యతఁడు మంక్రం, గావర
ముల చిక్కి విసరు శార్వరచనమల్.

భార. ఉవ్వొత్తి 3. ౨౮

తరువోజ ముటి దీని గాంగయ విదుర కల
శబ్దశక్తిగాను గౌరవం బుద్ధి గా నీడిం
బడుదుర. భాం. అది. ౬. ౧౨౯.

బుద్ధిపదలు. ముఱు.

క. చని రవ్యల నిమ్మినులును, వనచరుడును
చారిబుద్ధి వడలకి మదిలో, ననదివము
కందమాలా, శన తెలువరించుచును నితర
సంగరపాతుడై.

చార్వీ. ౨. ౧౧౫.

బుద్ధిచె(స)ప్పు. మి. అ. శ్రీ. ౧. ఉపశేషించు.

గీ. ప్రాప్తమునకు గుమారు నమోతముగ భర్తృ
పుత్రునాడ నిలవ బుద్ధి చెప్పి ...
శ్రీ. భా. 3. ౮౧.

అ భావనిపని కల దని బోధించు చీవాట్లు

పెట్టు

క మఱియు బహు ప్రకారంబుల యద్ధి

తెచ్చియుం బ్రయోజన పరికరము

శ్లో ౩ ౧౧౫

ఇట్టి బుద్ధులు చెప్పు

గీ ఏమరక నీవి రక్షింపు మీపు నియతి ననుచు

యద్ధులుచెచ్చి యయ్యరూపం దురగ

శ్లో ౪ ౨౩

బుద్ధిమంతుడు. సం విణ (౯ మఱి ౯)

మంచిబుద్ధి గలవాడు

బుద్ధియోగము. సం వి ఆ తుం బుద్ధిచేత

పరమాత్మ తోడి కూడిగ జొందు యోగ

విశేషము

బుద్ధిశాలి. సం విణ (౯ నీ ౯) బుద్ధి

మంతుడు

బుద్ధిసహాయుడు సం వి ఆ తుం ఆలోచన

చెప్పుమంత్ర (ఎ నా)

బుద్ధింద్రియము. సం వి ఆ ఎ యోగేంద్రి

యము (కన్న వి యుక్త వాల్ తోలు

అని యని యైదు కృతి కర్మేంద్రియము)

బుద్ధుడు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ ఆలియః

బడినవాడు స్థానము ఆ మేలుకొన్న

వాడు జాగరితు ౩ ఎఱిగినవాడు

తెలిసినవాడు వి ఆ తుం గ ఎండి

కుడు ఆ (బుద్ధ) అక్షయజ్ఞానముచే

జన్మబంధము లేద కాను నిర్వాణమును

జొందె మునుపు లోకులకు నిర్వాణోపాయ

మును బోధించు ధ్వాని ౩ శాక్యముని బుద్ధ

శ్రేష్ఠుడు (విష్ణుని చతుర్వింశత్యవతారము

లలో నియమియొకటయవతారము దశవ

తారములలో తొమ్మిదవ యవతారము)

శ్లో ౧౧౬. కలా సంప్రప్యతే సంహావాయ

గురద్విజయ బుద్ధో నామ్నా జనమంతః

కాలేషా భవిష్యతి సం భాగ గ ౩ ౨౪

బుద్బుదము. సం వి ఆ తుం గ నీరబుగ్గ

ఆ అయిదు దినముల గర్భవండును (పం

రాశ్రేణకలం బుద్బుదాకారతాంక్రతేత్)

బుద్ధ. సం వి ఆ త్రి గ బహుమాంసి

ఆ బుద్ధి (శ్లో ౩)

బుద్ధతాతే సం వి ఆ తుం చంద్రుడు

బుద్ధరత్నము సం ఎ ఆ న మురకము

పచ్చ గిరుపచ్చ గారత్నము (రా ని)

బుద్ధవారము సం వి ఆ తుం ఒకవారము

సామ్యారము ఇట్టి బధవాసరము

బుద్ధసుతండు. సం వి ఆ తుం పురుషరత్న

బుద్ధానుడు సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ బ్రహ్మ

వాది ఆ బ్రహ్మవాది ౩ వేదములను జది

వించువాడు అచార్యుడు క విష్ణుడు

సామ్యం వి ఆ తుం కవి

బుద్ధిలియు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) తెలియ

బడినది

బుద్ధిలుడు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) వివా

సుడు తెలిసినవాడు

బుద్ధుడు సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ ఎండి

కుడు తెలిసినవాడు ఆ బుద్ధిమంతుడు

౩ మేలుకొన్నవాడు వి ఆ తుం గ ఎండి

కుడు ఆ శేవర వేలపు ౩ యధ్యగ్రామ

క చంద్రునకు తారయందు యట్టి నాడగ

బుద్ధుము సం వి ఆ తుం గ (పాత్రము

నాని) అడుగుభాగము ఆ పుష్కమాలము

వేరు ౩ మిక్కిలి క్రిందైనభాగము మిక్కి

యభోభాగము క ఊడ

బుద్ధుడు. సం వి ఆ తుం శివ్రుడు

బుబ్బుదము. వి (సం బుద్బుదః) భక్త్యుని

ఎము

నీ బుబ్బుద మనంగఁ దనరును బుద్బుదంబు

లక్షణ యనంగ అట్లు చెలంగు మంతు

అం భా. ఆ ౨౫

బుధుడు. సం. వి. ౩ శ్రీ భజంపనిచ్చి, అచలి
బుధుడీతుడు. సం. విజ (ఆ. ల. ఆ) అచలి
గొన్నవాడు, తుదితుడు.

బుధుడువు. సం. విజ (ఆ.) ౧ అచలిగొన్న
వాడు ౨. విషయభోగాభిలాషము గల
వాడు (వ్యతి, మునుకువు)

బుధుత్వ. సం. వి. ఆ. శ్రీ బోధగోపనిచ్చి
తెలిగొనుట కగు బోధ.

బుధుత్వవు. సం. విజ (ఆ.) తెలియగోర
వాడు.

బుధుష. సం. వి ఆ శ్రీ ౧ ఉండుటకు
నిచ్చి. ౨. అగుటకు నిచ్చి

బుధుషువు. సం. విజ. (ఆ.) ౧ ఉండగోరు
వాడు ౨ కాగోరువాడు.

బుయ్య. వి అడుగుతి.

సాపలగనతాత్ర పత్ర బుయ్య
సం. వి. మాన. ౧౯.

బుయ్యారము. వి (హిం. భస్మారహి) చెఱ
సాల, కాగాగరము. (శ ర మిత్రత్రా.)

బురకట. విజ. బూటకము, అనత్యము, పోయి.
(ఇది కరకట శబ్దపూర్వకముగానే సోదశి తైల
మాటలందుఁ గానవచ్చుచున్నది)

గీ...ఎఱుంగగోర వీవు, గానఁ దరకట బురకట
గాదు మేలుజేయ బురకని తోడితే తాయ
కాని, యెందు రెండే దివాలసోడుంది
గాదు, మాట మఱుకుమని పోయె నఱుచి
వాణ ప్రబంధ ౬ ౨౬.

బురకడము. వి. ఉడుముల వేటాడు కుక్క-
గీ... ఉడుమనే పత్త బురకడి మనంగి
అం భా. ౨. ౨౯౦.

బురజు. వి. ఎఱుంగజ్జ. (అన-శ. ర, త్రా.)

బురద. వి. పంకము.

గీ. పొరలికఁ బయోధిఁ తెంచిన బురద యెండి,
యెఱుఁబ బాడింపఁ గద రాలి పడిన యెడ్డు,
పెల్ల లల్లపనాంధముఁ తెంపు గాంధుఁ,
చావకమహాత్మయునను మాయాకరానా.

చంద్రా. ౧. ౪౫.
క. గరగరక విచ్చ గలగక, బురదం గలగల
టయ కాక పొలుపఱఁగా చామర యెగ్గల
పేటికి తామర యెగ్గల పోలగలక మగున
చనుగవన్ యయా. ౪ ౪౫

గీ. కొంకి బురద, చదుకు నా సొప్పఁ
యంక, మార్కచత్తరింప
అం. బా ౧. ౧౫౫

క బురదకమ్మి, బురదకొయ్య, బురదపాము.
బురదకమ్మి. వి (బురద + కమ్మి) కడపత్రెండి
కమ్మి (శ ర.)

బురదకొయ్య. వి. (బురద + కొయ్య) బురద
కమ్మి. (వి. వి.)

బురదపాము. వి. (బురద + పాము) కొంకిలో
సంచరించు పాము, నీరుపాము. (శ. ర., త్రా)

బురి. సం. వి. ౨. శ్రీ. బురి
బురిలు. వి (పశులు) ఎగురుటయం దగు వ్యసని

మకరణము
చ. పడి సరికంక శోక-గారకంక బురిలున
లెన చానిపై, దొడిమద జేగ నేకి యది
దూరముగాఁ దఱుమన్ విజనద, క్రుడి కానఁ
ఁపై . . చంద్రా. ౨. ౧౦౮.

బురుగ్గి = బురుగ్గడు. వి. ప్రపాము, విడ్డఁడు.
గీ జియ్యి యే మండుఁ గొదవ్వాచెఱుగు
లందు, దిరిగి కనుగొనఁ తెందు జేరకు
దొయు, పురుడు నేఁ గాన నీలంటు బురక
గాన, చామన మెఱుంగు తిరుమేని సామి
గాన ప్రబంధ. ౧౪౯.

విజ. ౧. వామనఁడు, పోట్టివాడు.
గీ. పానలగు బురుక గుడ్డ బురుక బుడిగి...
వామనాశ్రిత దనయ. అం. భా. ౨. ౧౨౩.

అ. చివ్వు.

నీ. కొమరొందు నేకరంగ మెఱుంగు తలగడలో

లికంపు బురుక కాపుట్టిబుట్టు

ఆ. రా. ౬. ౧౬౦.

అ. బిలికి వీడు బురుక పట్టు యంత, గాని

లేడు వీరిం గొ కొందునా నేడు, తెండి

పొలుతైతు భండనమున వ్యా ౭. 30

బురుక. వి. పుట్టుము తలయందుంచెడు తురాయి.

ఎ. కిరవందుడు వచ్చి భువనగరిక రాగము మంద

రాగమున, గరమున నెత్తి పక్షి తురగంబు

కిరంబున చుంక కాళనూ, బురుక తెఱంగునం

దవర దళా. ౨ ౧8౪.

బురుకఁడు=బురుక. వి. పరిసాఁడు, విడ్డఁడు

క. ఎఱుకొ రొఱుక యటంచుం, నారవంతి

నటింప నొక్క గురుకుచ ఎంకన్, బురు

కఁడు బంగరుబుట్టియొ, పారిదిం గొల్లాపు

రమ్మ పుట్టులు తెఱుకన్ దళా. ౩. ౨౦౮.

నీ బురుకఁడు చుంక బంగరుబుట్టి తగుజాతి

వినిగాఁగ నారవంతి విధ మొకర్చు

ఆ. రా. ౬. ౧3౯.

విణ. పొట్టివాఁడు. (క. ర.)

బురుకఁడు. వి. తెలుసుకక. (క. ర.)

బురుకా. వి. (హిం. బుర్ కా.) గత్తునక, అచ్చా
దనము.

కా. చల మెచ్చుక మరుపాడుపాపి జగమలో

పొద్దింప దండెత్తి ముత్తిని బ్రహ్మండపుఁ

గెంపు దక్కు బురుకాదేవత తెత్తింప వం,

దలియపాచల తుర్లయల కిధు ధుంకాగ్ర

కాగంబులన్, గల మాణిక్యపు విల్లలో

యవఁ దగ్గన్ గంజాపు చంద్రాకృతుల్.

కామ. ౪. ౫౪. (బురుకా. అని. ౪౪.)

బురుక. వి. (హిం. బుర్) ౧. కొటకొమ్మ

గీ. మాల కొత్తకములు చెల్లు బురుక అనగ...

అం. కా. ౨. ౧౮.

మ. . కొర్యంబు దీనింక కొట బురుక

గదియంగ దానిరి గదియం బైన వేగి.

బుమన్. రంగ. 3 ౧౧౪

(తళవి దీనిని పూర్వనిందుయితముగ వాడెను)

అ. చివ్వుగంట.

నీ బురుకా చిఱుగంట మువ్వ గత్తు యన

కుండ, భుంటాచివేషయల్ గప్పట్ట

మందును . అం. కా. ౨. ౧౫౧

((కొ వ్రాతఁపాఁత ప్రతులపా బురు

అప్ర అని క ర.)

బురుడ. వి. (క. బుఱుడ) అనశ్చరచనము క్క

అ. బల్లి బురుడ బొంతు సుట ముకల్కి

నవశ్చి మధన. అం. కా. ౧ ౧౧౯

(బురుకా. క. ర.)

బురుడుఁడు. పం. వి. అ. పుం. మేదరవాఁడు

(క. ర.)

బురునీ(ర్మి)ను. వి. మెత్తనికం రి.

మ బురునీకుల్ నొకాతి యాంతు గ్నక

నొగావీల్ దోమ బ, తెర మంచులు

ధూమధూను మ పం త యంత్రముల్

కుంకుమా, గురుపారంగ ముదానలేగ

మబున్ ... చం. రా. ౫ ౨౪

మ. తనమేమం దగఁ దోచు సామ్రాజయన్

దక్షిణిళాఁగ గొంచు నల్లని మేల బురునీక

కప్పుడము చాల నిల్పచ నేలేంక

కుక. ౨ ౨౬౫

రగద చాదరలు తెరిచిల్ చక్కని కళ

యాల, నడదు బల్లనితేం ట్లద

బుర్ని కులు. హంస. ౫. 3౫౪

బురుమా=బరమా. వి. వడంగి పొద్దవని

షము. (క. ర.)

బురు(స)నా. వి (హిం. బురుసా.) ౧. తెం

బంగారు తెలుముగల మాలు, జీరి.

గీ. ఇమ్ముగా మెచ్చునెడి కాదుకులు మె

దింపయల్ దట్టముగఁ జాట్టవేసివట్టి, య

బుట్ట

రక్షిణిమండఁ దై తెంగు లునిది కట్టినది
బురుసానుమా యైన లిట్టు నవర

రక్షి. ౧. ౮౩
ఉ. గండపుఁ బూఁతఁ బోలుఁబడిగం దగ
గుల్మల మీటు వోరపుం, జందెపు వాటు
మాటు బురుసాను పయ్యెద నీటఁ బాటు
నీయం దగు మేల్పునుం గమర..

శుక. ౨. ౯౬

౨ బరిపనిగల వస్త్రము. (ఎట్టుపట్టు శ. ర.)
గగడ పీఠాలంబులను చేర్చుచిన బురు
సాటు . హంస ౩. ౩౫౬.

సీ. బరవాణా వేరాణా బురుసా తగటి యనఁ
గల భారవస్త్రము దైలంబునండు .

అం భా. ౨. ౧౫౫.

న గజాంబుధిరాజు శ్రుతి) కా రాత్రికంబు పది
రింపం బరంపరై బాదవీర ప్రతాపాంబు
రంబునం బరగు బురుసలతో

మనల. ౫. ౯౪.

బుట్ట. వి. కొద్దెరకాయ లోనగు వాని గుల్ల
సీ ఎప్పుడును ముమ్ము వారల యేపు నోపఁ,
గాన మెట్లు సమద్రంబులోన బుట్టువైతఁ
గొన్నంత గొను గాక వారి గెల్పు, మాకు
శక్యంబై తది గాని మాటల రేల.

భార. భీష్మ. ౨. ౨౮౨.

క. పూహద్యయంబు నీగతి, సాహసమున
నెదుర వసోనైతల రజ ధ్వంసోహంబు
నిండి కొండకటాహము తెండ్రంబు బుట్టు
దాటు వసాంబెత్. వరాహ. ౧౧. ౬౩

సీ. మారేడుబుట్టులో మంత్రాక్షతంబులు పద
ముల విజ్ఞోకుపాదరక్షలు .

శుక. ౨. ౪౪౨.

౨ విణ మున్నగువాని కనుల్పెడు సోఱకాయ
ప .. తెట్టిసారకాయల బుట్టులం గట్టిన సరకట్టు
తెన్నరలు మెలయ ... కాళి. ౩. ౩౬.

౩. సామలవాని నాగసరము. (శ. ర.)

ట

(క బురదె, బులదె.) ట. పుట్టె, కలపుట్టె,
కలోటి (శ ర)

(వృత్) వాని బుట్టు పెద్దది.
విణ పెద్ద (చూ. బుట్టుముక్క..)

బ. బుట్టకత్తి, బుట్టుకాయ, బుట్టుగాఁడు, బుట్టు
కంక, బుట్టుకలము, బుట్టుకీట్టు, బుట్టువాడిగ
బుట్టుముక్క.., బుట్టుహమ్మ..వాఁడు

బుట్టకత్తి. టి (బుట్టు + కత్తి) పెట్టకొమ్మలు నట
కడు మోటుకత్తి, పెద్దకత్తి. (శ. ర. క్రా)

బుట్టకాయ. వి (బుట్టు + కాయ) ౧. బుట్టు,
కొద్దెరకాయ మెల్ల వాని గుల్ల.

ద్వి. గాలిఁ చూలాడెడు గడ్డంబుకంక, తూట
నుంచిన భూతి బుట్టుకాయయును
వనవాహ. ౪. ౧౧౯. పా. ౬. పం.

సీ. కాలిచీర ముసులగు కన్నదంబును జూచి,
బోదతలయు నిడుదబొట్టుఁ జూచి, గోఁచి
కోక తెదురుఁ గోలయుఁ జక్కంబుఁ గట్టి
యున్న బుట్టుకాయఁ జూచి. ఉ. వారి.
౪. ౪౨. (సోఱకాయ కిమడులపు అని
శ. ర.)

౨. కల, కిరము. (ఇది కల కాయ మెల్లవంటిది.)

సీ. సరిలంబు గళగళ కలమిండటల బోకి
బుట్టుకాయల పెత్తి పొడిచి పొడిచి
వాల్మీకి. ౨. ౯౬.

బుట్టుగాఁడు. వి కట్టుఁడు
వ అమ్మా దోపెడుముక్తి బుట్టుగాఁడికిఁ
పెట్టెడు ముద్ద పెట్టెనేయవ్వ .

మృ. వి. ౨. ౨౮

బుట్టెకంక. వి. (బుట్టు + కంక) బుట్టుముక్క.. గల
కంక.

బుట్టెట. వి. బుట్టుటకొమ్మ. (చూ. బుట్టుటకొమ్మ)

బుట్టె(ట)టకొమ్ము. వి. (బుట్టు + కొమ్ము)
నీళ్లు చిత్తుడు గొట్టును, చిత్తునగ్గివి.

చ...గువైతలు గుబ్బుచనుంగన బండిలోతువక,
'నిరిచి యొక శ్రోతగ్గ చులు నీరజశ్చరవహు
కోత్పలమృలు నిగుడించుక గదిసి బుట్టు
కోమృలఁ జమ్మి లాడుచుక .

భుజికా. ౨ ౧౨౫.

క. ఎలదీక్షలపైఁ గల యుం, బొలసిన చంద్రా
తపంబు బోలిక జలుగుక, జలువలు గట్టిరి
పట్టిరి, బొలఁతులు తెలవకపడిఁడి బుట్టు
కోమృల్ రాజ చ ౨. ౧౫౩.
మ. మదితల్ గొండలు కంపు తాబులు
కోమృల్ బూని యేతేర నీట దళత్తుంకజ
నేత్ర యోధు చంద్రా క. ౨౪౫.

బుట్టిలేలము. వి. (బుట్ట + తలము) బుట్టయొకము.
(౪. ర.)

బుట్టిపిట్ట. వి (బుట్ట + పిట్ట) ఒకబారి సాధురము
(౪ ర)

బుట్టబాడిన. వి (బుట్ట + బాడిన.) తాళ్లు
చెక్కడు బాడిత. (౪. ర)

బుట్టముక్కు. వి (బుట్ట + ముక్కు) పెద్దరంధ్ర
ములు గల ముక్కు

నీ మది బొమ్మలును బుట్టముక్కు తిరువుతాళ్లు
లాకనేరులు తెట్టి లక్షణములు
భల్లాణ. ౪ (౪ ర)

బుట్టముక్కు-వాడు. వి. (బుట్టముక్కు +
వాడు) ఖరణముడు, పెద్ద ముక్కు-రంధ్ర
గలవాడు

నీ. బుట్టముక్కు-వాఁ డన గడ్డముక్కు-వాఁ
డవఁగను గ్రిమముగా నలరుచుండు, ఖరణన
ఖరణమర్ అం భా ౨ ౧౨౮

బుట్టి. వి ౧. హరిణనిశేషము, ఒకబారి జంక.
(ఇది మారక మిందిన పొడవు కలిగి, మూడు
తేనెల నిడువయై కాఁతంపు అయిన
తేనెడు కోమృలు కలిగియుండును. చి ని
తతిపాత్ర. ౪ ర.)

క. చనచరులను జూచుచు కటక, జని కనల
కాంచె జొక్క-చక్క-నియిట్టిక, మినిరి
తెంపుడు బుట్టిని . పి. ౪౩౦ ౨ గె.
విజ పొట్టిది, చిన్నది. (చూ. బుట్టిజంక, బుట్టి
పంది తెలి)

జ : బుట్టిజంక, బుట్టిపంది
బుట్టిజంక. వి. (బుట్టి + జంక) పొట్టిజంక (చి ని,
బుట్టిపంది వి. (బుట్టి + పంది) పొట్టిపంది. (చి.వి)
బుట్టు. వి పిట్టలు మన్నగునవి యెగురునపు నగు
ధ్వని కనుకరణము.

ద్వి. బెదరుఁడ్రము నాకుఁ బిట్ట బుట్టువిన
ద్వి. హరిశ్చ ఖా. ౧౨౨౪ పం

ఆ. చీమ చిటుకు మన్నఁ జేయెట బుట్టున్న
నిమరలేక ధూమి నిద్రయం చాలించును.
దెలలి కాలిచప్పు డెగును .

తేం పంచ క. ౨౪౩

ఉ. చీమ చిటుక్కు- మన్న చిమఁ జమ్మటఁ
బుట్టన నేగునంతలో, నే ముదమంది మాచు
మాంస ౩. ౪౦ (జట్టు. ౪ ర పా)
సా పిట్ట లిట్టు మన్న కట్టు చంకఁ బెట్టుక
(ఇది ఎఱికితనమును తెలుపును)

బుల్లూకి. వి (హిం బుల్లూక్.) అడ్డబాస
నీ మొగముపై కవాజరిలము జాలికెఱు
బూకి తేనె ౨ -

బులి. పం. వి ఇ శ్రీ ౧. గుడము, మాఁడి
౨ భగము, అడుగుతీ. (త్ర. ని)

బులియు. ఆ శ్రీ మరియు
ఆ అలరఁజేయునపురంబిండు ముక్తికన్యలను
తెండ్లియాడి బులియుచున్న...క కా ౨. ౨౧
జ బులపు.

బులుపు(బు) వి (√బులియు.) ౧. అలిగిన,
ఉబలాటము.

క...జవనఁ డుంక దరలి రయంబునఁ జరియె
వధూజ్జి జూచు బులు పెడఁ బొడలక.
రవిక. ౨. ౧౦౮

అది న విది గొల్లకొడుదలు, ననబోడుల
మిన్నుఁ గైకొనఁగఁ తలపిన బుల్లును గోడెం
గల్వంగ నో, పని బతువును గల్గి కాదు పడి
యుండి రొక. నీలా. 3. ౬౦

౨ విలాసము.

నీ బొలుపులై తలరాచబులుపులై పలుమొనల
మొల్లల కొక వింత మరుపు నింప
యయా ౧. ౮౪

నీ. హారంగు పెన్నే హార పాయ్యరము
బులుపు హాయ లనఁగ విలాస మున్న
చుండు. . అం. భా. ౧. ౧౩౯.

౩ వింతము.

చ అలకలు చాల ర మృగనయా యయగారి
వమన్మ కింత బుల్లులకుఁ బ నేమి తా
కొలఁగివాయన యప్పటినుండి సిల్లయుఁ
లలఁగదు బైత. ౪ ౧౩.

బుల్లు. వి. శేషము, మగిగుడి

నీ.. బుల్లు బెల్ల మనంగఁ బొనలగు శేషము
సాం వి మాన. ౧౯

బువి. వి (సం భూ) పువవి, భూవి.

నీ భూమికి నమాన్మ లగు బువి పువవి నేల,
మన్ను పంటకలంతి నా .
అం సం. భా. ౨౨.

బువ్వ. వి అన్నము, పన్నము.

అ. అన్న బువ్వ పెట్టుచునఁ దొకనాఁడైన..
చా. ౪. ౧౩౯.

అ అన్న మధికి మైన వదియుఁ దాఁ జంపు నా,
యన్న పంటనున్న నాత్మ నొచ్చు, జంప
నొంప బువ్వ చాలదా తెల్లము, విశ్వ...
నేను. ౩. ౮౦

నీ...అన్నంబు తెలయుచుండు, బువ్వ
అం. భా. ౨. ౨౫.

అ: బువ్వంపులంతి, బువ్వకుడుపు, బువ్వకు.

బువ్వంపులంతి. వి. (బువ్వకు+లంతి.) ౧. వివా
హములలో సహజోజనమున్న చేసిన బంధుత్వం
వదున.

నీ. చిగురు విలుకాది కాతర పేయఁ బూది,
కొలముపాముల నందఱుఁ గూడఁ బెట్టివంతు
గలయంగ బువ్వంపు లంతి విందు, పెట్టి
రెలమిఁ జకొరంపుఁ చేరటాండ్రు.

పాడి. ౨. ౪౮.

నీ విభల బంధులతోడ మానీశ్వరీవ, కాలము
జలంగు పెండిలి చవికలొనఁ, బడిడిడిలల
బువ్వంపులంతి పానీ, పోదరలతోడఁ చేతుఁ
గూర్చున్న వేళ. చా. ౩. ౨౩౩.

౨ చాలికా క్రిడా విశేషము

నీ. నామృత పెండ్లిండ్లు బువ్వంపు బంతులు..
మాన. ౫. ౧౫౫.

బువ్వకుడుపు. వి (బువ్వ + కుడుపు) అన్న ప్రాశ
నము. (౪. ర.)

బువ్వము. వి (√బువ్వ) ౧ వివాహములో
బంధువులందఱును కలసి భుజించుట, పెండ్లి
కారీ సహజోజనము

నీ అపుడు బువ్వంబు లలరించి యల విరించి,
ముఖ్యులను యభోచితములు భుజించి,
శోభవిభుండు మఱియు లొచ్చక విభుల,
భూరివిభుల సభ క్రిగాఁ బూజచేతి.
మమంద. ౩. ౩౦౦.

నీ..బువ్వకునంగ క్రుజవవివాహ సజ్జిత తనరు...
అం భా. ౨. ౧౩౯.

చ తెలఁగి వివాహాత్మ భవను చేకొని రాముఁడు
నీతయున్ కిభక్, తలగొని వచ్చి సుద్రముని
వందనమున్ గురువృద్ధ బంధుమం, మలయుగ
వత్సృణామము నొనర్చి పరశ్వర లక్ష్మ లాత్మ
రం, జలఁ దగుకాలితోడుక భుజించి బువ్వ
మునక్ కహావరలో. రామా. ౪. ౧౨౩.

౨. అన్నము, అహానము

అ కాముక హృద్ధధిం గలఁచు కవ్వము
బువ్వము బేడకొటిక, యామకతిక వింబ

మ ద యా చ ల మెక్కడ బ్రభా
పెట్టుచును. కాళ. ౪. ౯౨.

నీ బుద్ధులు గుడుచునై ప్రాచీనాచారముల పరి
వక్ష్యాదీమి సులక్షణము.

పం. 3. ౧౧3.

గీ. వేలపుల వెల్ల వేలవై వెలయుతాను, మామ
యలువేల్పు దర్శించి మధురభక్ష్య చోష్య
పానీయ భోజ్య వస్తువులతోడ, మ్రాను భాజ
నముల బుద్ధ మరగించె ప్రబంధ. ౬౦3

ము. స. వి. ఆ శ్రీ. మాన.

ము. వి (3 బు) ౧. పాములు మొల కాని
భూతార్తము. ౨. నిట్టార్పు (మా బు
కొట్టు)

౩. బుకొట్టు, బుసక్రొత్తులు, బుసపుర్రు, బుస
బుసలాడు, బుసకట్టు.

ముసకొట్టు. ఆ శ్రీ (బుస + కొట్టు) ౧. (పాము,
నింపాము మొ.) భూతార్తము చేయు.

నీ భూరిభుజంగి కా భక్త క్షునిత్రుక్షణై వారక
బుసకొట్టు వానిఁ దెగడి వసు. ౧౩౫ (ఇది
రండవయ్య ముసకుఁ గూఁచుచుచున్నాము)

నీ పాటించ నోరితాత్కాటమి కడి గాని
ఘోరాజల బుసకొట్టుచుంటు గీ కొదవ
దనకంచుఁ గ్రుమ్రుల నుదిరుఁ దైవ, యెల్ల
నరసింహుడును బోలె నరస. ౫. ౮౯.

గీ. కమలాకరములైన గదికి నీరు గలంచి
క్రొలుచు బుసకొట్టుఁ గొంతరదవు ...

కరాహ. ౧౧. 3౬.

౨. నిట్టార్పు విడుచు

గీ. తానడించుఁ గన్ను లెఱ్ఱు చేయుచు బుస
కొట్టుచు బకపక నిట్టు నగుచు

ఆచ్చ. రా. యు. ౧౯౫.

క. నన్నిం తలఁపించిన భయ, నిశ్చయ బులాదిధి
పధింతురీ యని యార్చులో, మిన్నుండఁగ
బుసకొట్టుచు, నన్నిచుఁడు పొగరు తెడలు
నక్షుల్లో క్రిక్. తమ. ౬. ౨౬.

బుసక్రొత్తులు. వి. (బుస + క్రొత్తులు) ఒకవిధ
మన కుపాములు.

వి. క్రొత్తులు జబురజంగులు పిరంగులను, బుస
క్రొత్తులను గపాములు కుపాములు, వసుగ
లీలగ కొక్కచడిఁ గాల్చి రిత్తుల.

అ. మ 3. ౧౩౧ పా. ౧౫

బుసపుర్రు. వి. (బుస + పుర్రు) పాము

నీ బుసపుర్రునా భోగి తెలయు

సాం. వి. తిర్మ. ౮౦.

బుసబుస. వి. నీర్లుపొంగుట మున్నగువానియొ
కగు ధ్వని కనుకరణము (శ. ర)

బుసబుసలాడు. ఆ శ్రీ (బుసబుసలు + అడు)
బుసకొట్టు.

3. పున్నాగంబుల కలగని, పున్నాగము
విజృంభణలు బుసబుసలాడన్, పున్నాగ
మకుళనానృప, పున్నాగము యాచించి
పారిజాత నవ్వుక కృ కం. ౧. ౬౪౪

బుసము. స. వి. ఆ న. ౧. పొల్లు. ౨ ఉద
కము (వై వి.) ఆ శ్రీ ౧. పిడక. ౨. ఇంద
నము, వంటకట్టు. 3. మిఁగడ తీసిన పెరుగు

బుసవెట్టు. ఆ. శ్రీ. (బుస + వెట్టు) బుసకొట్టు,
నిట్టార్పు విడుచు.

క. ఉసురసురములం బొరలును, గదరును ౭౪
దలగి తెనను గడగడ కడకు, నిర్మలమైన బుగ
కెట్టును తెక్కను ముగధల రాచకెగల
గ్రాణును ముత్యమున్. నీలా. ౨. ౮౪

బుసి. వి. (సం. బుసమ్.) బుసము, గాబ.

నీ . బుసపండ్ల బుసి యన ...

అం. భా. ౨. ౨3౮.

బు: బుసిపోవు.

బుసి. స. వి. త. శ్రీ. పట్టున సముద్రము
నడుము నుండెడు వరుణోబాస నది. (శ. ర.)

బుసివోవు. ఆ. శ్రీ. (బుసి + వోవు) వికలమన,
తెడు.

గీ. బెడితి బుడిబోయి నవగతు బెడియె నవగ,
నాభ్యు లగుఁ గార్క శైల్య మయ్యె
నమటకు . . అం. భా. ౧. ౧౦౩.

ఋషుకుశాన్తు. వి. (ఋగుత + శాన్తు) ఒకవిధ
మగు శాన్తు.

గీ. . ఋగుతశాన్తు, యవగ జాన్తువీష మా
నహి విధూష అం. భా. ౨. ౨౩౪.

బుద్ధము. సం. వి. అ. న. గ. మాంసనిష్క
శేదము. (వాచ), శేత్రము మాంసము యొక్క
కాల్పినముక్క. (ఆ వి) ౨. పనసపండు
మొ పానియందు త్యాజ్య మగు తొక్క
మొదలగుభావము.

బుద్ధు. వి. గ. క్రూరుటయం దగు ధృవి కను
కరణము

న. . శరభంబుల నీమించి తొక్కలు ముడించి
బుద్ధునం దూజి కటాబునం దన్నికొని
యొగయు గండశేరుండంబుల యొకకలం
బొడమిన గడుసునెనుగాలి

చంద్రా. ౨. ౧౪.

౨. తోచుటయం దగు ధృవి కనుకరణము

గీ. కడుకడిఁ గ్రుక్కజే కనుకట్టు శైలివ
బుద్ధున నెగమూడి పోకజేన .

చెప్పట. ౫. ౩౧౨.

౩. సర్పాదులు చేయు భూత్కారమున కను
కరణము.

చ. మొకమున బుద్ధుమంచు నహి (మోగిన
స్థితి భయంబు చెందునో.. చర. ౪. ౨౩)

తొటకము. కొండక పాల్కులు గ్రోయుచు
మంటల్, నించుచు నింగియు శేలయు
శెల్లక, ముందుక బుద్ధున ప్రాంగుడు
వాడిక, మించిన పాముల తేల్చిలు
శేనక. అచ్చ రా యు. ౧౫౦.

బూ

బూచో=బూచు. వి. (సం. పూతి, క. బూచ,
క. పూచా)

౧. దుర్గంధము, శ్రుత్తు.

౨. శ్రుత్తు బూచా నాగ, బూతిగంధ, మలయ...
అం. భా. ౧. ౧౦౩.

౩. ఎండ పోకమితే కడివస్తువులపై పట్టు మళిల.
(చూ. బూచోపట్టు)

(వ్యవ) ఈ చింతపండు బూచాతో నున్నది.
జ : బూచోపట్టు.

బూచోపట్టు. అ. (బూచో + పట్టు) బూచా
కలిది యగు. బూచుపాణు.

గీ. బూచాపట్టిన దేహములపై దళంబుగా మల
యజ పంకంబులలది నాయ... నైష. ౩. ౩౩.

బూచారూ. అ. (బూచు + అరు) బూచా
పట్టు.

క. భూచేవుడు చా శేమిట, బూచాన
యొక్క కా నుఁ భూయించుటయుక,
శేదలు నకలము నడపిన, యా దొరగతి
సంచరించునట యిది తేగదే.

విప్ర క. ౧౪.

బూచు=బూచో. (సం. పూతి) ౧. దుర్గంధము
౨. ఎండ పోకమితే కడివస్తువులపై పట్టు
మళిల. (చూ. బూచారు, బూచుపాణు.)

౩. బూచారు, బూచుపాణు

బూచుపాడు. అ. (బూచు + పాణు)
బూచాపట్టు

గీ. బూచుపాణుగ మేన బూడిఁ బూసిన
వారు, త్రిమభాస్త్రుములు శీలఁ ద్రిపువారు .
పాండు. ౧. ౧౫౫.

బూక. వి. అకర్మము, పొంతు

గీ. . బూక నా బూటకం బనగన. అబద్ధ
గంజయై యలలనుండు...

అం. భా. ౧. ౧౧౨.

బూక్కము. సం. వి. అ. న. గ. బుక్కము.

బూగర. వి. గ. కమిదలు మొదలగు భావముల
మూడి పొట్టు.

నీ. పరగును బుసగుంజ బునీ యన గా చిన
బూచిర యన ఆం భా. ౨. ౨౩౨

౨ ఇండ్ల వాసములకు పశ్చాదు బూచి (౪ ర)
బూచి. ౨ (౪. బూచి.) భూతము, పితాచము

నీ. పురిటిండ్ల బూచుల పోల్కెల బూచి బోడ
లపై గండడి తెలుపు నిండిందినిములు
- రికిక. ౩. ౧౪౪

౩ ఆలయం ప్రాశస్త్యముల కలిగి ముది
ముగించు బూచి గావున
నేం పంచ ౩ ౧౨౦

౪ .బూచి, గాను సోడ పత్తి గాలి దయ్యము
బూత, మనః విరాచనంజ్జ లలయ నభవ.
ఆం భా ౧ ౬౩

విజ ౧ (బూచిదలె ధియము కలిగించుమది)
వికృతమైనది.

౬ కాలివెలుగుంటి కొలుగని శరీరము ఎల్ల
జంతుకల, గ్రాలెడు బూచి గడ్డమును
ఖల్వకంటును .. వి. పు. ౨. ౧౩౬.

౭ బాలక్రీడా విశేషము

నీ మానియు బూచి బూచి కమ్మలకచ్చి గుడి
గుడి కుంచంబు కంటెనగిరి...
హంస. ౩ ౧౪౬.

౮ బూచి మొనలవాడు, బూచివాడు,
బూచుల దొర, బూచుల రాజుడు,
బూచుల శీడు.

బూచిమొనలవాడు. (బూచి + మొనల +
వాడు) భూతేశుడు, శివుడు

నీ. మొనలపై దువ బూచి మొనలవానిఁ గలంది
కుంజ కత్తిని సోయసులన జొంది .
అచ్చ. రా. యు. ౪. ౩౪.

బూచివాడు. ౨. (బూచి + వాడు.) బూచి,
భూతము. (౪. ర.)

బూచులదొర. ౨. (బూచులు + దొర) శివుడు.
చ చదలమ్మనిఁ గొట్టితి కాగ కాని బూచుల
దొరఁదోలితి నిగ్గుల సొంపున నేలితి ముజ్జ
గంబులన్ అచ్చ రా. యు. ౪౯౬.

నీ. జనుపగతుండు బూచులదొర జంగమయ్య,
యాగింబులు భవదాఖ్య లలరియుండు,
ధాతృమత పదజల జాత మాతృబూత
ఆం. భా ౧. ౩౩

బూచులరాయుడు. ౨ (బూచులు + రాయుడు)
భూతేశుడు, శివుడు

చ. కనదుచుమండు చాల్చు టరిదంబుల శీని
యమంగువోడ లే.పున నిట వచ్చి ివిదిన
జూచులరాయని విల్లెఁ గన్ననన్
అచ్చ రా. కాల ౧౨౧

బూచులతేడు. ౨. (బూచులు + తేడు) శివుడు,
భూతేశుడు.

౬. బూచి వసుపురించి క్రుశునూత్తుల పన్నులి
నేయువానితో, బూచులు తేడుల పల్కె...
చెన్న. ౪ ౧౩.

బూట. విజ. (౪. బూట = బూటక మొగము.)
బూటకీడు.

నీ జగము లెల్లను నాయాజ్ఞ మిగుల కునికెఁ
గనియు వినియు తెలుంగుడు కనజనేత్ర
యంత భయమును జొంద నీశేల మది
భు,జంగభూషణు నబ్బూటగొంగఁ జేసి.
కు. సం. ౪. ౪౨౬.

(ప్రయోగాంతరము దొరకలేదు.)

బూటకము. ౨. (౪. బూటక, క. పూటకం.)
౧. మాయ, మోక్షము

౪. నేడేడుదినములయ్యెనీ, జోడిమిం చెడ
పొగి నీడుబూటకమో యె,వచ్చెనను

కేసరి యిది, బేదెడ పత్తంబుఁ జెప్పితే
కడుకాది. కాళ. 3. ౯౮.

దండికము... నీ బూటకం తెచ్చరు తేటుగా
వారయక లేరుగా. నీలా. ౨. ౪౧.

౨. అపత్తకచనము, కల్లుమాట.

ఉ. పోరుడుపంగ నేల బలకు బూటక కెల్ల ని
ఁద్ది కేసి యే, వారిని పోయెనో నుతుడు...

చెప్ప. 3. ౧౪౦.

నీ బూక నా బూటకం బనగను. అబద్ధ
నంజు యై యలరునుండు

అం. భా. ౧. ౧౧౮.

విణ. అకర్మమైనది

నీ అంతుల దిరుగ నీపదములతో తీర్పుఁబూరెం
దనుమాట బూటకంబై

పార్వ. ౫. ౧౮౦.

ఉ. విష్ణు శంకరల భక్తి వృధంబుగ గల్గెనీని
నా, వాటికి వాని కన్నీ నుగుణములు
చామె భుజింప ముద్దఁ జొ, బూటకపు
న్యూచారములఁ బోవగ నేమి ఫలంబు
భూతరా. కవిరాజ. ౧. ౧౪౮

జ. బూటకుండు. బూటకీడు.

బూటకీడు. విణ. (బూటకము + ఈడు)
మాయాని, మోగుగాడు.

అ. నమ్మకూలి యితరు లెఱుంగ, కుండఁ
దలపు తెదలికొనిపోవ, జనులెల్ల బూట
కీడు పొరిపోయెనండు

బస. పు. ౧. (౪. ౮.)

బూటకుండు. విణ. (√బూటకము) బూటకీడు
మాయాని.

నీ అరయ వాచంబరాడి పూజ్యుని మునుడు,
బాటుచుండెడి నీతి కాస్త్రము నిజంబు,
బడుగు లెక్కటి కేగిన బ్రతుకు లలరె,
బూటకులఁ గాని పెచ్చరు భూమిపతులు.
కుతల. ౨. ౧౦౮.

ద్వి కపటులనే కాని కలితనిజ్ఞున, నిర్మలంబ
నొల్లగ నేటి బూటకులు ..

ప్రభులిం. 3. ౧౦౧. పా. ౮. పం.

బూడిద = బూది, బూద్ద. వి. భూధి, దుమ్ము
భక్తుము.

నీ రాజసంబున హస్త్యశ్రు రథ పచారి, పాద
కుట్టన మేరువు మీఁదఁ బసిడి, బూడిదలు
కేగ నొకనాడు వాడికట్టి

వరాహ. ౬. ౧౨౯.

నీ మనీ బూడి దయ్యె నిర్మలకేరి దీప్తి కా కను
లిసి కష్టల శ్రైరవములు భీమ. ౪. ౧౪3.

నీ నీలు బూడిద యెడ నెడకు ను
భిష్టాభ్యు .. అం. భా. ౨. ౨౮౨.

బూడిదలోని చలోమము = క్షుద్రము.

ఉ. మూడవకంట నీలుగుట మన్నె యెఱుంగఁ
పైతి వక్కటా, బూడిదలోని చలోమ
మయిపోయిన దంతయు భావసంభవా

తపతి 3 ౯3.

జ. బూడిదగుమ్మడి, బూడిదపండు, బూడిద
పమ్మ.

బూడిదగుమ్మడి. వి. (బూడిద + గుమ్మడి)
మామిడిండ్ల శైవము, 2 కళాశి గుమ్మడి, పెండ్లి
గుమ్మడి. (౪. ౮.)

(వ్యుత్త.) ఈ బూడిదగుమ్మడి కామ లేతని, పడి
యెములకు పనికిరాదు.

బూడిదపండు. వి (బూడిద + పండు.) విధూతి
యండ్ల.

చ. అదంతా తేలుతు నని యాతఁ డొకా
సొకా డొకఁడయ్యెనీ, మేడ ముగింప
తేక తన మేపాడ లొంతును రెండుకోకలై,
పొడవగు రీతకన్న కడి బూడిదపంతుకు
బోలె బూచుపాతెతు సొక ముప్పిరి
గనియ . పాండు ౫. ౧౪.

బూడిదపన్ను. వి. (బూడిద + పన్ను) శ్రీకా
నమనంబు శవమున కాల్చుటయై యిచ్చెడు
పన్ను. (శ. ర.)

బూడ్డ=బూడిద, బూది. వి ధన్యుడు, బూడిద.

క ..అప్పును లాదనక చెడు బూడ్డ నిడివ
చుకముల కరణిక్ భా రా యు. ౧౦౧.

సీ. పొలును నీరాళ్లు విధూతి వ్రేఁగయ్యెనే
వైకుంఠంజితి ధరణివాద, చక్రంబు పని
సేయఁగడి యెన్నిపెంపు బూడ్డ తెట్టయ్యె
ధూరిల్లి మార్క.. ౧. ౧౩౬

సీ. కిరణులల గోటిఁ గేరుట తెడలించి పూతల్ల
బుడుకల బూడ్డఁ గలిపి...చా. ౧. ౧౩౩౮.

అ. నల్లబోడితలలు తెల్లనిగొంగల్లు, మెడలబూడ్డ
పూతఁ యెడలకోత, యెట్టి వేషములను
బొట్టకోకమె నుమీ. విశ్వ
నను ౩ ౧౯౩

బూతగెనును. వి. (బూతము + గెనును) ఒక విధ
మగు గెనునుగడ్డ

గీ పొసఁగు తెల్లగెనును బూతగెనును ...
పాండు. క. ౧౩౧.

బూతబిల్లి. వి (బూతము + బిల్లి) గంధమా
లము, పువంగుల బిల్లి

అ. కిలిల్లాల బూతబిల్లి లేనికొమ్మ, అలరఁ
చేనె పెద్ద తెలగపండ్లు
యయా. ౧. ౧౦౩.

అ. మహిమ బూతబిల్లి మద్దికయును బోలె,
రానిమాట నమ్మరాకయుండు...
ధల్లా (క. శ. ర.)

సీ...బూత, బిల్లి నాఁగను గమ్మబిల్లి నాఁగను
బునుపిల్లి యటంచనఁ తెల్లు గింధ, మాచూ
నానుంబు అం. భా. ౨. ౮౪.

బూతము. వి. (సం. భూతః) ౧. విశాచము,
దయ్యము.

అ. ...దయ్యము బూత, మనఁ విశాచసంజ్ఞ
అలర నభవ. అం. భా. ౧. ౬౩.

క. అతటి తెన్నెల దగు ముక్తారా వారిల్లి తెల్ల
జగమున తెల్లన్, రాతిరి పోఁడిన నీకటి,
బూతము విడువంగఁ జల్లు బూతియుఁ
బోలెన్ యయా. ౨. ౮౧.

౨. పృథివ్యాది పంచభూతములలో నొకటి.

ఉ. చక్కని వారిలో మిగులఁ జక్కనివాడవు
గాని నీ కె నా, చక్కనివారిఁ జంప్రని
వసంతునిఁ నూరుచుకొంటి వంద మా,
జక్కర వంటిరాజు యెవ్వకక్క మనేమని
మార్చుకొంటి వన్నుక్క యయా ప కం
లయన యాయెల తెచ్చెర వారి బూత
మున్ .. విజ. ౩. ౪౫

౩ ప్రాణి, జంతువు. (శ. ర.)

జ బూతగెనును, బూతపిల్లి

బూతి. వి. (సం. భూతి) ౧. బూది, బూడిద.

క. బూతము విడువంగఁ జల్లు బూ తియు
బోలెన్. యయా. ౨౮౧.

౨. తిండి. (శ. ర.)

బూతు. వి (క బూతు) ౧ కమ్మిత్రుత్పత్తి.

ద్వి. తెలనివారల బూతు గెరలఁ దిట్టుచును...
ద్వి. చాల్చి ఉ. ౧౩౯౩. పం.

సీ. ఎక్కలమ్మ యటన్న నొక్కటి కొదవను
బోతురాజు లటన్న బూతు మడుపు ...
శుక. ౩. ౪౯.

౨. అనర్థము.

సీ. బూతు నా బూమె నా... ఆలస్య నంబు
యై యలరుచుండు.. ఆం. భా. గ. గంగ.

3. బట్టు, వురిచేసి తీరించుచుండు.

ఆ. బూతు వొగడినట్లు వొగడెడు పొగడంగ,
వలయునేని మగుణ వంతు లయిన, కర్ణశల్య
లాదిగాఁ గల వీరులఁ బొగడుచుండ రాజ
ప్రాప్తువోక. భార. సభా. ౨. ౪౮

విజ. అనవృత్తుగా తిట్టువాఁడు

సీ. బూతు నూనగాఁడు పానకుండు, బొంతు
లాఁడు మ్రుచ్చు ముందరి కొండీఁడు, కల్లు
ద్రాగువాఁడు పాతీ విజ్ఞా 3 గంక

శ్లో శ్రీరాలవృద్ధశతన మస్తోపశ్రాభిశస్తనాః,
దృష్టదోషశ్చ అపాతీనః

యజ్ఞ. ౨ 3౧.

(దృష్టదోషః దృష్టవివర్ధనవనః అని వ్యాఖ్య)

సీ. వాదబునితోఁగి వాట్లనితోడిను, బూతు
తోడను బూతుతోడఁ దిండిపోతుతోడ,
ఆ నటమటనితోడ నడియరితోడిను, నెలకు
నెత్తమాడ నెరవుగాదు. ఆ వారి 3 గం. ౨

సీ. ౧౦దలు బూతులు పరిహాసకులు. వట్టువా
రాదిగాఁగల వారు దక్కఁ, వెఱవారియాలు
తాఁ బ్రియుండు వారింపఁగఁ బరుతోడఁ
బల్లినఁ బలుకఁగలు తెలిసి దండువల
నిధింప వలయు. విజ్ఞా ౨. ౧౧౬.

బూదీ. వి. తృణవిశేషము

సీ. ... గడ్డి, పుల్ల తూ రూచయును బూద
తూలగడ్డి, కదురు తుంగాకు తుంగలు
గలయ విడిది ... హంస. ౫. ౪౪.

180-౪

బూదీ. వి. పాలకుండ

మ. ఉదయోదయాళుల మెక్కి నిక్కి సహజాం
కొంకింబ్రనందుకుండై, చదలన్ బూద
శకాంకనీవి కరవిస్తారంబులన్ బట్టి లి,
ట్టదు మం గారఁ బోరగోపతతిపాతై
చంద్రికావీరముల్, పాదరేఖ మూర్తిత
దుగ్ధధానునివిజ్రప్తాంశుత సురంభముల్.
నను. ౪. ౨౦.

బూది=బూడిద, బూద్ద. వి. (సం. భూతి)

భస్మము. బూడిద, గోమయభస్మము.

మధ్యాక్షర. ప్రోక్షన భస్మంబు వాయఁ
ద్రోది యబ్బూదిలో నడఁగి, యెత్తున
గొడుగులతోడ నం దొక్కయింతి యత్యు
గ్రి, పాదశిర్షకై యున్నఁ బాది
యప్పారలు చాని, భూమిది కురియు
గుతులు నని శోకవరవతు లగుదు.

భార. ఆది ౬. ౧౬౫.

సీ. ఎండునకు విడ్డ నిచ్చిన చంద మిందు,
బూదిలో నేయి కేల్పుటఁ బోలు...అపాత్ర
జనులకుఁ దెట్టుట పారవేంద

భార. కాం. ౧. 33౨.

౪. ఆదివ్యావృత్తబ్రలవము, భూదిగ్గనములు
నిండి పొదివి మహోగ్రిం,తై దానవు ఘన
దేహము, బూదిగ నొనరించె జిత్రముగ
నొకమాత్రన్ భా. ఆర. ౪ ౪౧౨.

సీ. కకపాలదలిబూదిఁ గన్నులలోఁ బ్రావి
బూదింకు రప్పరః పల్లవవల. హర. ౫. ౧౦.

౪. బూదివలను, బూదిపాళుదిండు.

బూదీ. వి. తృణవిశేషము.

చ తనకురు (ప్రాజ్ఞ బూదియను దీక్షరి
కిచ్చుక. . మొదలుగ బూది రథలింప . .

[ప్రబంధ. ౨౦౦.

బూదిచేటయ్య. ఆ క్రి. (బూది + చేటయ్య.)
బూదికపట్టు.

గీ నవలఁ చేతనగుపదనములు నేమిరు
రతోడౌట్టి బూదిచఱవ అను. ౪. ౧౪౫.

బూదిపొలదిండి వి (బూది + పొలదిండి)
భస్మమునఁడు

గీ. మును బూదిపొలదిండిమనము పట్టునఁ
దెంచి భిక్షుని మెప్పించు నీ బంటుతనము .
చంద్రా 3 ౫౬.

బూది. వి. (సం. భూతః) చతుర్విధి

గీ , బూది యనఁ జతుర్విధి తెలియ
అం భా. ౧. ౯౮.

బూమాట. వి (√బూమె) హానికర మగు
మాట

కా. ఏ బూమాటలు వచ్చుతో యనుచు మున్నే
వన్నియుం జెప్పితే, నాబుద్ధిలో వి
మరా. ౧౧౯.

బూమి. వి (సం. భూమిః) భూమి, నేల.

ద్రవ్య రాముఁ బట్టుమిట్టి రాజుఁ గానింది,
బూముల నేరింతుఁ జొగడొంద ననుచు. .
రం. రా. ఆయా. ౮౮. పా. ౨౯ పం.
(ది వి. పా క్రా)

గీ. రాసుఁ దప్పక బూమి రాసుకొనని కిచ్చి
నిజము నేకొన్న మన్ని నికతలు ...

[ప్రబంధ. ౧౪౪.

బూమియే = బూమె. వి (సం. బూమి కా. ప్రా.
భూమి అ, భూమియా.) ౧. మాతమాట.

మ. భయమే పెట్టవివారిఁ బిల్వ మనఁగాఁ
తైకచ్చి మీ రిన్ని బూమియ లాదం బని
లేమ మ. సం ౮. ౧౩౯.

౨. మాములేషము.

ఉ నేమ యొకర్లు నేమక నరీకనరీకరణంబు
కాతిగాఁ, భూమియ దాను బమ్మకొని
పోకలఁ బోవునునందగా మృత, భీమభద్ర
భీమతి యుం బింభలాధర యొర్లు పాశ్చిక,
గ్రామణి మాడ దానిమెడ గ్రమ్మన తైచె
మధూక దామమక నైష. 3. ౯౮.

ఉ ఏవికమౌను బూమియ వహించి చిరించుచు
నుండుఁ గామధు, గ్రమభృ కాశి ౬. ౬౧
క కా. ౬. ౨౨౪

3. వంచన (క ర)

౪ మాయ (క ర).

బూమె = బూమియే. వి. ౧. మాతమాట.
(ఇది తఱచుగా ఎవలచనవాఁతముగఁ గాన
వచ్చుచున్నది)

కా అమాటలో వినివచ్చి పం క్తివదనుం చేకార
యా బూమె లేలా మియేలిక నాప్రయాణ
కథ లెల్లక విన్నవాఁడై మృతాస్త్రామంబున
గొని దాఁగనేగె ఉ రా. 3 ౧౮౮.

౨. మాములేషము

గీ. మేటి కాఁచేటి బూమెలు పూని మంధాన
తైల మెత్తిన భీర మేలుకొనుచు ...
ఉ. రా. ౫. ౨౪౨.

3. మాయ.

క. పుట్టి బుద్ధి యెఱింగితి, బుద్ధిందితి జగము
సగమువోయిన ప్రాయం, బిట్టి విమోచన
సృష్టల, పుట్టుట లేకార యిట్టి బూమెలు
భూమిక్ భాగ ౧౧ పూ ౫౩౬.

గీ తిలక మెఱిగి దీర్చి మిత భక్తి సలిపి వెంట,
బూమె లెఱుంగని యొకపాటి బడుత
యాకు, మడుపుల పండియ వెహంబు మరుల.
గొల్పు, ఇదలె నలకాను నిజ కేళి జేకృషీను,
హంస ౧. ౧౨౦

౪. అబద్ధము.

గీ బూతు నా బూమెనా బూకనా బూటక
మృత్యునకు నేడల మనలకు వొడిమె
గీ యవలను నక్షత్రసంఖ్య యై యలరు
చుండు . అం. భా. ౧. ౧౧౮.

౫. వంచన, మోసము.

(చూ. బూమెచేయు.)

విణ వంచకుడు, మాయగాడు.

ద్వి ఒకవిధారము మాకు జొడవ నీరాజు,
సుకవానీ పనిపంచ చూపుగొట్టుంబు, బూమె
కుంటరి యెనువోతున్న పాన . .

ద్వి హరిశ్చ ఉ. ౧౪౯౮. పం.

జ బూమాట, బూమెకృత్రియ, బూమెకాడు,
బూమెచేయు, బూమెలాడి, బూమెలాడు.

బూమికృత్రి(త్రి)య. విణ. (√బూమె) వేషము
చేయునది, వంచకురాలు.

గీ. పుష్పలావిక యొద్ద బూమెకృత్రియ యొద్ద
గంకవాహిని యొక్కర్తులంతె . .

కాశీ. ౫. 3౧౬.

బూమెకాడు. విణ. (√బూమె) మాయాది,
వంచకుడు

గీ. పూపుటమ్మల వేయు బూమెకాడు...
భా. ౧. 3౪.

బూమెచేయు. స. క్రి (బూమె + చేయు)
మోసపుచ్చు, వంచించు

గీ. నన్నుఁ గొనివచ్చునపుడు భూవాస దీపు,
నీకుఁ గలుగు క్రతంబులు నియమములునుఁ,
తెలియఁ జెప్పిన విన్నేల తేరిమాకు,
భూప కలవను నన్నింత బూమె నేయ.

రుక్మా ౫. ౧౦౪.

ఇట్టి, బూమెలుచే(సే)యు

ద్వి. చేసినవేరమి చేసేతఁ గడువఁ, తేసి యీ
బూమెలు నేమి చేసెనంబు

ద్వి హరిశ్చ ఉ. ౪౨౪. పం.

గీ. పువమిలో వట్టియా బూమెలు నేయంగ నే
నేర్తు ముఱియును నేన నేర్తు...

విప్ర. ౪. ౨౯.

బూమెలాడి. విణ. (√బూమె) బూమెకృత్రి
(౪ ర.)

బూమెలాడు. విణ. (√బూమె) బూమె
కాడు. (౪ ర.)

బూర=బూరగ. వి. (సం. పూరః. ప్రా
పూరః) ఊడునట్టి వాద్యవిశేషము, కావళి
శ్లేషము, కాకా.

గీ. అపుడు కొఁతులొడిచు వాయవికడంక,
వారకులచేత వడిఁ గమ్మలనిది యెల్ల, కొన
త్రిమూర్తి మూలకం గూడఁదెట్టి, కీది వెఱు
యంగ బూర వట్టింది తరలి.

అచ్చ. రా. క్రిష్ణ. ౧౩.

సీ. నీరుత్పన్నమయన నీరుత్పన్నమయన
బూరయన దొడతన పాలుత పెంప . .
అచ్చ. రా. బాల. 3.

విజ. కృపయ. (శ. ర.)

జ: బూరకాలివాడు, బూరకాలు, బూరగడ్డి,
బూరగొమ్మ.

బూరడం. విజ. (సం. పూర:) విజృంభించు
వాడు

ఉ. చెప్పిన పక్షరాత్మకుడు సింగడు బూరఁ
డునై నువ్వొక్కతమం, వచ్చుచు దొడ్డి
నువ్వొక్కతమం గాంచిన సొమ్ము నెమ్మియై,
నిట్టొలిచిరి శేనరమహిరహమాలమనందు
దాచిపో, నొప్పు నొరు ల్లనంగనరె
యూరికయో కొనిపోవఁ జూచినన్

తేం. పంచ. గ. 30ర.

బూరక(గా)లివాడు. విజ. (బూరకాలు +
వాడు) ఏనుగుకాలు గలవాడు

సీ...బూరకాలివాఁ డెవఁగఁ బ్రవృద్ధపాదుడు
దనరాన ఆం. భా. 1. 1. 1. 1

గీ. శ్రేణుడను బొజ్జగల బూరగాలివాని . .

అమ. 2. 1. 1.

బూరక(గా)లు. వి. (బూర + కాలు) ఏనుగు
కాలు, కోగముచే వలముగాఁ బెరిగిన కాలు.

సీ. బూరకాలు నీచఁబోయినచేతులఁ గోత
మాఁపులు గుడిగొప్పకొడలు . .

ఉ. హరి. 1. 1. 1.

బూరగ = బూర. వి. గ. ఊరెడకు వాడ్య
శేషము.

విద్వ. సంకీర్తనాద్యభూషణముల పెరిగి, బూర
గల్ గంచుకొమ్మలు కానకములు ...

విద్వ. పరి. 1. 1. 1.

1. వాగస్వరంబునకు శ్రుతియిచ్చెడు వాడ్య
విశేషము. (శ. ర)

బూరగడ్డి. వి. (బూర + గడ్డి) తృణవిశేషము.
(శ. ర)

బూరగొమ్ము. వి (బూర + కొమ్ము) గ
ఊరెడకు పుక్రవాడ్యవిశేషము, కొమ్ముబూర
ఉ. అచ్చుక, స్ఫూర్తరాత్మసింధిరునుసంకులఁ
దారల బూరగొమ్ములున్, భేదలఁ దమ్ము
టంబులును భిషణవృత్తిని విట్టు ప్రాదుఁ
గన్. కళా ౨ 10౨ (ఇట ర ద్వయ
ప్రాససాంకీర్ణము)

ఉ. తారలు బూరగొమ్ములును దప్పిటలన్
ఓటహంబులన్ బడల్, నూటులు తేలు
(మోయ) రావూ ౨ 1. 1

1 శంఖము.

ప. మొదలివాయెంటుల నాయడ బూర
గొమ్ముగల తుపానీ .. ప్రబంధ 1. 1. 1

సీ శంఖము చిందము సంకు బూరగొమ్మునఁ
దనరాన . . ఆం. భా. గ. 1. 1. 1

బూరట. వి. (సం. పూర:) ఉబ్బు, పొంగు,
ఉబ్బణము. (మా. బూరటిల్లు)

జ: బూరటింపే, బూరటిలు.

బూరటిండ్ల. ప. (1. బూరట) బూరటిల్లఁ
తేయ, నింపు (శ. ర.)

బూరటిలు(ల్లు). అ. ౧. (√ బూరట) నిండు.

క. ఆరే డంబుడత్తు గిర్జితై వభము బూర
టిలంగాన్. భార. ౧౨. ౫. ౨౨౧.

గీ. . నిభోమండలంబు, బూరటిల బట్టు కవి
రాజుఁ బొగడి పొగడి . . పైవ. ౩ ౬౩.
నీ కలముపైఁ నీలింది గారి కైత్తివ చాఁప
పోలే మిన్నంకయు బూరటిల్లె .

భార. ఉత్కళ. ౪. ౧౧౬.

గీ. పడగతోడను దునుమాడి పటుచూయములఁ,
జంఁగి సారథిఁ బరిమార్చి సకలవభము, బూర
టిల్లంగ నీంగింబుపోల్కిఁ తెలుచుఁ, పొరి
నుదీర్లగర్జనాపరిస్థానిఁ తెలుఁగె.

పారి. ఉ. ౬. ౧౫౬.

బూరిము. వి. అడంబరము. (చూ. బూర
బూరము.)

జ. బూరబూరము.

బూరి(రె)య. వి.(సం. ప్రాంత) ఛక్రవిశేషము.

నీ ... ఉండ్రాలు నూరింది పుండ్రేక్షులుం బేనె
యనెడ పండ్లిం బూరియ. ఘృతంబు.

గీ. నాదిగా ఛక్రవోష్ఠ్య లేవోదయము,
బహు పర్యంబుల వార ౬ ౫౫

గీ. బూరియల బద్ధనాబులు పొరలి పాఱ
పైవ. ౬ ౧౨౪.

మత్తకోకిలము. పాయసంబుల రొంపులన్
బహుధింగి బూరిలు పట్టులు శ్నేయుఁ
రాలును . పారి. ప్రా. ౩ ౧౫౨

నీ. గారెలు బూరిలు చారుల మారులఁ గమ్మని
మాంసముల్ ఘమ్మ మును ...

ఉ. రా. ౬. ౧౨౨

నీ... బూరి యనంగను బూరిక కేగు ...

అం. భా. ౨. ౨౫౫.

క. భూరణము లేని బూరియు. . సు. ౪. ౩౬

బూరుగు(వు) = బూర. వి. కాహళి శేషము.

నీ. బూరుగు నాఁగను బూరుగుప్రూనిఁ నూఁదెడు
బూరకు నొసరు . . వేంక. నానా. ౧౨౧.

క.. బూరుగు నా నూఁడు వాద్యమును కాల్ప
రియున్ అం ౪౦ నా ౧౨.

బూరుగు(వు). వి. కాల్పరివృత్తము

౩ పీతోపదేశ ౩ రుల పలుకున్, వివక ముఖ
నందు సావాసమునఁ జేతు బలుగాఢ్యుఁ
దొడరు బూరుగు లీలన్ ఉ రా ౨. ౧౦.

గీ. చాత్తుకొని మొత్తులాఁడి పెన్నెత్తు రొలుకఁ,
జూచువారల కెంతయు సొబగు మీఱ,
బూరుగుల పోల్కిఁ బొలిదిరి

అచ్చ రా యు ౧౩౫.

చ. . నీ పటఁ దిండి వంగింపపు నిన్ను చాకినం,
తెలుకటి పేరు బూరుగ నకించి గా కిలు
పల్కు లేఁటికి భార. కాం. ౩ ౩౯౦
(ఇట నిస్సారమని భావము)

నీ ప్రారణి తేజరిల్లు, బూరుగం చనగను .
అం. భా. ౨ ౪౩

గీ బూరువా యింత పలుపును పొడవుఁ గల్గి,
నీవు మృగపక్షి సంక్రమణియ మగుచు ...

భార కాం ౩. ౩౨౪.

౭ బూరుగుదీవి

బూరుగుదీవి. వి. (బూరుగు + దీవి) కాల్పరి
క్రీడము (క. ర)

బూర్మీసు. వి. మిక్కిలి మెత్తగా నుండుకంటరి

బూటలగొమ్ము

36

బృంహిలేము

వ...చరీషుడంబులు నడలాది నడవదులు
బూర్నికు - ల్లారి తెట్టు నిప్పు నక్క నోడ
సరాదుల పటవిశేషంబులు

(సంబంధ ౬౦౫)

బూటలగొమ్ము బుట్టిటగొమ్ము చిమ్మన
గ్రోవి, వీళ్లు విమ్మడి కొట్టును

ఈ తోడనె లేది కగడము ప్రతోడమి గా
నెనువోతుతో జుగు, చూడిన చక్కటిక
కుడుగు లూనిన తెత్తులు చక్క శృంగముల్,
ప్రోడతనంబునం దగిన బూటల కొమ్ములు
గాగలఁ బెట్టుపో, రాడివి నిన్న రావణ రణా
వని భూత-కావ బాటిక

౩ విశ. ౨ ౧౧౩.

బూట. వి లేని తాటిప్రానిలోని మెత్తని పేడు
(శ. ర. క్రా)

బూలి. విణ. (✓ బూల) విస్తారమైనది (శ. ర)

బూసము. వి. (సం. బుసకు) ధావ్యము.
(శ. ర. క్రా)

నీ. బూసంబు దలపి వేయవ వచ్చుకొనుటకుఁ
గలవుగోరడు దోసకారి బుడుగ

తేం పంచ. ౧ ౩౬౩.

బూసి. వి. ఇండ్లవాసములపై పట్టుడు పాదెపట్టు.
(శ. ర. క్రా.)

బృ

బృంద. సం. వి. ఆ శ్రీ ౧. కులసి. క్రి. ౨.
రాధిక ౩. గోకులమునకు సమీపముందున్న
అరణ్యము, బృందావనము.

బృందము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) అశోకము,
అపంభ్యాకము. వి. ఆ. వ. ౧. సమాహము,

గుంపు ౨. రాశి, ప్రాంగ ౩. దళాత్మక
సంఖ్య, పది యర్కుదములు.

బృందారకము. సం. విణ (అ ఆ రిగా అ.)
౧ విరివియైనది, బహుశక్తి ౨ శ్రేష్ఠమైనది
౩ మనోహరము, ఇంచైనది. ౪ గౌరవాశ్వుద
మైనది

బృందారకుడు. సం. వి ఆ పుం ౧ వేల్పు,
తేవత ౨ (సమాసాద్రమన) ముఖ్యుడు,
ప్రధానపురుషుడు.

బృందారణ్యము. సం బృందావనము

బృందారము. సం విణ (అ ఆ అ.) ౧ విరివి
యైనది, గొప్పది. ౨ శ్రేష్ఠమైనది. ౩ మనో
హరము, ఇంచైనది

బృందావనము. సం వి. ఆ. వ. ౧ గోకులము
నకు సమీపముం దున్న యడవి. ౨. కులసికోట,
కులసిరెట్టు వేయుటకై యొత్తుగావేసిన పట్టి,
దిబ్బ

బృందావని. సం వి ఈ శ్రీ. కులసి క్రి
బృందిష్ఠము. సం. విణ (అ ఆ అ) ౧ మిక్కిలి
గొప్పది ౨ మిక్కిలి చక్కనిది.

బృందీయము. సం విణ. (న నీ వ) ౧ భువ
తరము, విశాలతరము. ౨ సుందరతరము, ఒక
దానికంటె తెక్కువ చక్కనిది

బృంహణము. సం విణ (అ ఆ అ) భర్తము,
పెంచునది. వి. ఆ. పుం ఒకరిని పిండ్ల
వంట న. ౧. భర్తము, పెంచుట ౨ పీఠా
రము, ఏనుగుగోడ (విల్లమున్న)

బృంహిలేము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ౧. వర్ణ
తము, పెంచఁబడినది ౨ పెరిగినది, అధిక
మైనది. వి. ఆ. వ. ఏనుగుయొక్క గోడ.

బృహి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఋషభ యోగవతు.

బృహచ్చంద్రువు. సం. వి. ఉ. తుం. మహా
చంద్రులకు. శి.

బృహచ్చిత్రము. సం. వి. అ. తుం. మాధి
శుభము. శి.

బృహచ్చల్కము. సం. వి. అ. తుం. చింగట
మర్శము.

బృ(వృ)హతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ౧ పెద్దది
అ విశ్వవతుని దివి ౩ సేవకునందు
అమృతవతు, అమృతమును వతును నుండు
భాగము. ౪. కప్పుడు దుప్పటి, ఉత్తరీయ
శేదము. ౫. వారిధిని, నీరు నిలవలేయు
నీటి, ౬. మంద్రవార్త, కిన్నములక శి
౭ కంటకారి, వాడకు. శి. ౮. వాక్కు.
౯. వవాక్షరపాదకమగు ధండోశేదము.

బృ(వృ)హతిక. సం. వి. అ. శ్రీ. ఉత్తరీయము,
పైని కప్పుకొను వస్త్రము

బృ(వృ)హత్తు. సం. వి. (క. తి. క.) పెద్దది,
గొప్పది, ఉదత్తనది వి. క. తుం, విష్ణువు
న. ౧. వేదము అ సామశేదము. ౩. బ్రహ్మము.

బృహత్కందము. సం. వి. అ. తుం ౧ గృంహ
నము, అల్లలి శి. అ. విష్ణుకందము. శి

బృహత్కానము. సం. వి. అ. తుం అల్లలి. శి.

బృహత్కాలము. సం. వి. అ. తుం. హింకాళము,
నిలకాడు. శి.

బృహత్తిక్త. సం. వి. అ. శ్రీ. పాళ. శి.

(రా. వి.)

బృహత్సూక్తము. సం. వి. అ. న. అదురు. శి.

బృహత్స్వక్తము. సం. వి. వ. తుం. వృక్ష
శేదము.

బృహత్సక్తము. సం. వి. అ. తుం. హత్తి
కందము. శి. అ. శ్రీ. త్రి పల్లక శి

బృహత్సాటలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉత్పత్తి,
చక్రూరము శి (తి ని)

బృహత్సాదము. సం. వి. అ. తుం. పుడు,
మట్టి. శి

బృహత్సారేవతము. సం. వి. అ. తుం. మహా
సారేవతము

బృహత్సాలము. సం. వి. అ. తుం. అండి
పెట్టు (అ ని.)

బృహత్సాలి. సం. వి. క. తుం. అదనికలకట్టు.

బృహత్సీలువు. సం. వి. ఉ. తుం. వరగోళు,
కొండగోళు. శి

బృహత్సప్తి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. భుంటారక
వృక్షము.

బృహత్సల. సం. వి. అ. శ్రీ. ౧. కటుకుంబి. శి.
అ. మాహింద్రవారుడి శి ౩. మాత్యాండి,
గుమ్మడి శి. ౪. మహాబలువు, పెద్దశేరు. శి.

బృహదంగము. సం. వి. (అ. ఈ. అ.) పెద్ద
శరీరము గలది. వి. అ. తుం. ఏనుగు.

బృహదన్లుము. సం. వి. అ. తుం. కామరంగము.

బృహదారణ్యకము. సం. వి. అ. న. అ. కా
కా ఉపనిషత్తు (ఇది శుక్ల యజుర్వేదోపని
షత్తు.)

బృహదేల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పెద్దయోగి. శి.
బృహద్భవము. సం. వి. ఆ. శ్రం. కామ
యావదేతమా. (కాచ.)

బృహద్గోలము. సం. వి. ఆ. న. నీటిత్రపు. శి.
బృహద్దళము. సం. వి. ఆ. శ్రం. గ. హింతా
కము, నిలకతాదు శి. ఆ. పట్టికా లోద్రము. శి.
(రాజ. వి.)

బృహద్ధలము. సం. వి. ఆ. న. మహాలాంగము.
బృహద్వీణము. సం. వి. ఆ. శ్రం. అంబాకము,
అక్షరాకము. శి. న అంధత్వద్వి.

బృహద్భువారిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దుర్గ.
బృహద్భానువు. సం. వి. ఆ. శ్రం. గ. అగ్ని.
ఆ చిత్రమాలము శి.

బృహద్రధంతరము. సం. వి. ఆ. న. గ. సామ
భేదము. ఆ. అగ్ని భేదము.

బృహద్రధుడు. సం. వి. ఆ. శ్రం. గ. ఇంద్రుడు.
ఆ లి. రాజ. (కరాసంధువి కండ్రి)

బృహద్రధము. సం. వి. ఆ. శ్రం. యజ్ఞ పాత్ర
భేదము

బృహద్రావి. సం. వి. క. శ్రం. ఒకవారి చిన్న
గుడ్డికాచ, తుండ్రోరాకము.

బృహద్వలి. సం. వి. ఈ శ్రీ. ఒకానొకది.

బృహద్వల్కము. సం. వి. ఆ. శ్రం. పట్టికా
లోద్రము, తెల్ల లోడ్డుగు. శి.

బృహద్వలము. సం. వి. ఆ. శ్రం. (అశ్వరీ
లోగమున హరించు) ధాన్యభేదము.

బృహద్వారు. సం. వి. ఈ శ్రీ. మహేంద్ర
వారు, పెద్ద చేతుత్రపు. శి.

బృహద్వల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. విరాటవగరమున
అక్షాతవాసము నాటి అర్చనని పేరు.

బృహద్వలము. సం. వి. ఆ. శ్రం. పెద్దలిక్క-సగ్గి

బృహద్వలరదీయము. సం. వి. ఆ. న. ఒకా
నొక ఉపత్రరాణము.

బృహద్వలక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చదరంగము

బృహద్వలరదీయము. సం. వి. ఆ. న. మిలపకాచు
(క ర)

బృహద్వలి. సం. వి. ఇ శ్రం. గ. సురగురువు,
తెల్లబొజ్జ ఆ ఒక గ్రహము 3 ఒకముని
(వాచ)

బృహద్వలి చక్రము. సం. వి. ఆ. న. ఒకా
నొక గోచారచక్రము. (బృహద్వలి యున్న
సత్వక్రము తెండలిది జన్మసత్వక్రము చుట్ట
లెక్కింపగా తెండలి నాలుగు రాజ్యమును,
తనవారి నాలుగు సౌఖ్యమును, విద్యుట యొకటి
యొక్కర్యమును, కిరువారి యందు సేరిపిద్దిన,
అటుపిమ్మటి యాటు పీడను, పై నాలుగు
మృత్యువును, అటుపై మూడు కుభును
ఇచ్చును. (వాచ.)

బృహద్వలివారము. సం. వి. ఆ. శ్రం. ఒక
వారము, గురువారము, (ఇదియే లిక్కివారము)
అని భాష అనఁబడును.)

బృహద్వలిసవము. సం. వి. ఆ. శ్రం. ఒకానొక
యజ్ఞము. (రాజపేయయాగము చేసి పిమ్మట
బ్రాహ్మణుడు బృహద్వలి సవము చేయ
వలయును.)

తె

1 తెంగ. వి. గ. విరచాత్మక, ఎడబాటుకలవి ముఖము. (యా. తెంగకొను.)

2. మనోహ్యుతక, కలహము.

(వ్యవ.) అ పిల్ల తెంగిల్ల కల్లము తెంగ కండ్రికి లేదు.

3. తే, లాల్లు. (యా తెంగలిడు.)

4. తెంగగొను, తెంగటిలు, తెంగపెట్టుకొను, తెంగలిడు, తెట్టుకొను.

తెంగగొను. అ. త్రి. (తెంగ + కొను.) విరచాత్మక కొను.

ఉ. . . ధామశ్రీ, కాంతుడు సంతసం బడరఁ గ్రమ్మన నమ్మననింటివంటచే, పంకఁ గలంగి తెంగగొని వారెము చాలిమి చూలి శేత్ర సీతంతకు నచ్చి పాచ్చు కమఁ జేకొను మా కొదలకూడు నేడుకర రవిక గుర.

తెంగటిల్లులు. అ. త్రి. ($\sqrt{\text{తెంగ.}}$) తెంగ పెట్టుకొను

7 (వ్యవ.) అ ముట్టుబాడు కండ్రికొను తెంగటిల్లు యున్నాడు.

తెంగపెట్టుకొను. అ. త్రి. ($\sqrt{\text{తెంగ.}}$) ఎడ బాటు కలన మనోహ్యుతచెందు

(వ్యవ.) అ పిల్ల తల్లికై తెంగపెట్టుకొని అన్నము తినుటలేదు

తెంగలిడు. అ. త్రి. (తెంగలు + ఇడు.) తేలు నేయు, లాల్లులపెట్టు

ఉ. తెంగలిడంగ గెంటి యిటు పెంటిని గావక తెలిపొయి చిత్తాంగి నిచ్చితరత్న భవరాంగ జానినును కేల వ్రాత వాసుంగదముక్త పాత్రురము ... పారంగ. 2. 4.

తెండ. వి. (క. తెండ, క. తెండ.) గోశత్య, ఎడ్లవాయి. 9.

1. (మౌనగల యొకవిధమున మరగాయలపెట్టు, నీవిశేషములు కప్పుకపుతెండ, ఏడాతుల తెండ.)

1. ... తెండ, యవల గోశత్య పగు ...

అం. భా. 2. 24.

2 తెండా మాక్కించా యాదొండా మాయండ కిల్లకు తోరము మిలక ... చంద్ర రాజ. చంద్ర. వి. 2. 100.

తెండగిలు(ల్లు). అ. త్రి. ($\sqrt{\text{తెండు.}}$) గ. ఎత్తు పడు, లెహివతుగు

3. తెండగిలెను వాఁగ పెత్తుపడియె, నమలు తగును. అం. భా. 3. 24.

4. వ్యవశాండు, వాధపడు

5 చిటిపొడినుమ్మిలో చీకటి ఘటియించి యధ్యగనికాయము తెండగిలం దటిల్లకా, నటిలక గొంపెపొడినినకు త్తారలించె ధరాతలంబునకు తుక. 2. 340.

6. పెట్టిల్లు, ప్రయాణముగు. (క. ర.)

తెండగు. అ. త్రి. (తెండు + అగు) భగ్గుదుగు, తెడు.

7 మ మును లంకాపురిలోన రావలులంబుల రామనైవేద్యంబుతో, నది గావించునెడక నికాచుల నుద్ధాటించి రామానందీ, కుని పెట్టిందితి నట్టగా కొక మనుష్యుం తెంత వాడేరు విన్నవ చేవాడుర వీరనైవేద్యములై నైవే గర్వముల తెండగు.

వి. పు. 2. 240.

8. విస్సారము, లెహివతుగు.

9 ఏమి పెచ్చును నీకు నుద్ధామవిక్రమాభిరా ముండు వాఁ జనుకట్టిరిటి, కరము గరము తెండగులయు గాండిసంబు, నడియెఁ బుడమియై గురువరపరిశయ.

భార. అశ్వ, 4. 34.

తెండాతెడగు. వి. 2. వ్యవశాండు.

10. ... చిందకకండల చీకాల్ల కాదజూల్ల పంచురాగోల్ల తెల్లవెడల్ల గజిజిల్లు తెండాతెల్ల క కాచిల్లె ...

ప్రబంధ. 300.

తెండు' వి. (క. తెండు.) తీలగు.

క. మనుజాంగవలం బట్టుట, దనుజాలవం తెల్లం
గాక దనుజాంగవలం, మనుజాలు పట్టుట
మను దొరకొనిరే తెండులు మునిగి
గుండులు చేతక. ఉ. హరి. ౫. ౨౧౯.

క. తెకలిది యిద్వివఁ జాలుం, బ్రకటిత
దోష్మి తెండువలె చెచ్చెదము ...
దశా. ౨. ౧౩౮.

విజ. నిసౌరము.

క. ... దుర్గయము ను తెట్టిదము ను తెండు
ను వగువలం, కొదవము నీవాలవకు వయో
న్నత యెఱుఁగె. భార. ఉద్యో. ౧. 3౩3.

ఉ. పక్షికులేంద్రుఁ డెల్లి నిజపక్షపరంపరఁ
బుట్టుగాచ్చునక, రాక్షసరాజు నైనితల
రాయడిఁ జేసిన బండుటాకులఘ్నమతకా
క్షణంబయిన వచ్చుట నిల్వఁగ లేక తెండు
త్త, దక్షిణాగ్నిలోఁ బడిరి చైవళంబున
లంక త్రోవగన్. ఉ. రా. ౨. ౧౦౪.

బ: తెండగిలు, తెండగు, తెండుకొను, తెండు
చేయు, తెండువలను, తెండుబొమ్మ,
తెండుమానిసి, తెండుకడు.

తెండుకొను. అ. శ్రీ. (తెండు + కొను) బహి
సమగు.

నీ దట్టంపు తలపులతమి తెండుకొని సార
సారకు గుండియ బల్లనంగ నీలా. ౨ ౮3

తెండుచేయు. స. శ్రీ (తెండు + చేయు) విశ్వా
రమఁజేయు

నీ. మండెడు పలుకలదండంబు చేతులఁ
లికిఁ జేడిమి యాల్చి తెండుచేసి.

హరి. శ్లో. ౪. ౧౫౫.

తెండుపట్టెచ్చె. స. శ్రీ. (తెండు + పట్టు.) ౧.
బహిసవతకొందించు.

కా. ... చైత్యధ్వని నీ యేతెంచుదున్.

నీ. శ్రోణుని నిరవధిజాలంబులఁ చెనుల్చి
భీముని మున్నుట తెండువలది.

చిత్రభా. ౩. ౧౦౯.

నీ. కక్కెల్ల తెత్తుకక్కెంబి కొక్కెరసిండు
గుండియ తెల్లి తెండువలది. నీ. సాకు
వంబు విజయసాంబు చేర. చాన్. ౧౨3౮.

౨. సంహరించు, చంపు.

నీ. చండైక్కులి మితి కొండలోయలఁ చూచి
గండకయ్యలఁ జేరి తెండువలను. నీ. ...
శకుంతలాపందనండు. కృ. శకుం. 3. ౮౯.

నీ. సామి వానిన్ను ముని సారిజెడలి, యొక్క
మలచెంత గడెతడ త్రవ్వఁ జాలుఁ తెండు
తెండాడి పెకముల తెండువలది, దేవుడు
చేడ్చు-పుట్టింకు చేత్రవాస.

శుక. ౧. ౧౫౮.

తెండుబొమ్మ. వి. (తెండు + బొమ్మ.) తెండుతోఁ
జేసినబొమ్మ, తీలగుబొమ్మ.

మ. ... తెండుబొమ్మగతి నుండె వృంధిటం
బాల్మ. ఆము. ౫. ౩3.

తెండుమానిసి. వి. (తెండు + మానిసి) నీటి
వాడు, భీరుడు.

(బహిసంజైన మనుష్యులకు అని క. ర.)

మ. . వారలగరుడకడధ్వజంబులఁ జక్రగాండి
నంబులు తెండుమానులకుభీషణంబులు.

భార. కర్ణ. ౨. ౪౩.

శ్రీ అర్జునగాండినం కృష్ణచక్రం తార్కణిక
ధ్వజా, భీమాశాంత్రావజవనం శల్య హర్ష
కరం మమ. సం భార కర్ణ 3౪ ౧౪.

తెండువ(ప)డు. అ. శ్రీ (తెండు + వడు) ౧
నిష్పత్తవగు, బహిసవగు.

నీ. చైత్యమేన భీతి, బలచె గొంత తెండు
వడి యుండెఁ గొంత భార. అర ౩ ౮౩.

క. సాండవల మల్గులై, యుండం
గృష్ణండు ధవంజయుఁడుకు డగ్గిం,
తెండువడఁగఁ గని మనమకు, గండవడఁగ
చేల గెలుపు నైకొనవచ్చున్.

భార. శల్య. ౧. 3౦౯.

అయిగారీ. విండులను గోలంబు దండిగను
గలఁ గొనికొండగుచు లారయించు తెండు

- పడ 1 ముద్దపడుటకు తెలుసు తెండు
కొని... తె తమం. ౧. ౧౧౩.
౨. పొరపానుగు.
3. చండిభిషణ తెనుజుగుకాదండంబు విలు
సంతయును కాని తెండుబడియె.
భీమ. ౪. ౧౦౩.
4. భామినీమణి తెండుబడినిసింగిలులు నీ కను
పొమ్మ తె తనకార్యమన
కవిరా. ౨. ౧౬౦.
5. నీమల్, తెండుబడి నోండ్రకట్టును,
దుండగల్గు ఖరంబు తన కను ర్పణ తేరక.
తెం పంచ. 3. ౫౬.
- (ఇటు చిల్లంబడు అని భావము)
6. పుర్ణమగు, నిష్ఫలమగు.
7. అదియు, సర్వీశోక్తమమీద జపలత
గాదింబు నభిచారకర్మంబునట్లు తెండుబడి
పటలే కని పట్టెదరులు.
భాగ. 3. ౬౦౬.
8. దనుకాధముడు తెనుకాధుడ వట్టింపెనో
భినురంబు తేడేల తెండుబడియె
భాగ. ౯. 38౬.
9. అలయు, శ్రమమందు.
10. భృష్టమృత్యుండును తెండుబడి యున్న
కాడు... భార. కర్ణ. ౧. ౧౫.
11. ... పండుకాన్ని తెండున తెండుబడి
తాలిమి చిందువందై... మనుచ. 3. ౨౦.
12. అల్పమగు, తక్కువయగు, తిడుగు, నశించు.
13. .. విరుదు రాకులవారలు తెండుబడిక.
కా. ౧. ౬౦.
14. గర్వములు తెండుబడి గౌరవములు
మడుగు. వృనిం. ౨. ౯౦.
15. నాగభిషణబాషప్రయోగములను, భీమనరవర
తేవులు తెండుబడిక. రామ. ౪. ౧౨౬.
16. తేడముకొందు, దుఃఖించు.
17. ... ముక్కు ముక్కుఖంబున నాలొకించు
చుండియు తెండుబడి యొలంబున దళ
త్రాచ తె చుకొని మిక్కిలమయిది...
వి. తమం. ౨. 3౫.

18. ఒక్కయెడ బాతివిశోధం నైవ తెల
తలంబాటును నొక్కయెడ రాని మిక్కి
త్యంబు చాలబండిన తెండుబడును...
కుక. ౨. ౧౬౦.
19. నిశ్చయమగు.
20. అతెడిదల్గుతొంకకు గా, చే బమ్మెరపోయి
తన దేవనగరక, నే తెండుబడిరి తెలు
ములమై తెగలిగంబు చేతఁ బరిజను తెల్లక.
చారి పూ ౯ ౪౩.
- తెందడి. వి. ౧. ౧౦౨, ఇటుకలు తొట్లు, తెంద
లగునది 3 లిది గోడకట్టుటకు ముద్యమనేయు
పలచనిమన్ను, మన్నము తెం.
21. అగరుజంబాలంబు నందు తెందడి చేసి
పన్నీరుతెల్లక ఒరిఖర దాచ్చి నీ భిమనా
గని నగరి యారామరేఖ్య బూజచెసిరి
సమాకాళురుమామల భీమ. ౫ ౧౦౦
22. అందంద ప్రవహించునించుపలవ్వం
దంబులకు విందు లగు నిండినద మరందం
బులతెందడిం బడి... మనుచ. 3. ౨౦.
23. కంకర తెందడి గార సోద యనంగ లేప
విశేష మై తోచుచ దగును.
తం. భా. ౨. ౧౩.
24. తెగతెగ. వి 3 పులుమాయుటయందగు న్యవీకను
కరణము. (చూ. తెగతెగలాడు)
25. తెగతెగలాడు.
26. తెగతెగలాడు. అ (తెగతెగలా. + అడు) తెగ
మని మాయ. (క. ర)
27. (వ్యవ.) కప్పులు తెగతెగలాడును.
28. తొక్కిట్టు. అ. (తెంక + కొట్టు) వాపోతే.
(క. ర., త్రా.)
29. తెగడించె. మ. (తెగ/తెగడు) భయపెట్టు,
తెదరించు.
30. ... చిగురు నిలుకాడు రతి నను, తెగడించెను
నీత్ర సహజ భిరువ మగుటకే.
31. ప్రత్యోధ. ౧౦. ౫౬.

క. తెగడించి నిడుక, కడించెదరని తెక్కిన...

భాగ. గం. పూ. ౪౨౧.

తెగడు = తెగ్గడు అ. (3). (క. తెగడు.) గ. బంకు, భయపడు.

క. గగనమున పచ్చుచక్రము, జగరాకుంబోలె చక్రి చేలుట్టి చడిక, మగుడంగఁ ద్రిక్వి

తైచివ, తెగడక. ఉ. హరి. 3. గం.౨.

క. మొగిలు విరియెండ కేడిమి, నిగుడ శుభ ప్రేణి పయన విగి నిండక, తెగడె బ్రహ్మ పారికాళాల, గగనముణిస్థుండవలలు గది సానో యనుచున్. రామ ౪ గం.౬

ద్వి. జక్కలలో తెగడంగ బ్రాహ్మణుల్ మొగుడ, తోయగంధముల్ దోగి తుమ్మెదలు, ప్రాయము ...

రం. రా. ఉ. గం.౨. పా. ౪. పం

౨. కలతకొందు, వ్యాకులపడు.

ద్వి. గగనపాముచు మేక గంపింప నువగు, తెగడక జీత్రంబున ధీక్తిలు నతి ..

పండితా. మహిమా ౨౫౯ పా.

ద్వి. ఓళ్ళుద్ద్రావ్యాణుఁ డునిదయు వాను, నువకురతమండైన నువకుడు చచ్చుటయు, తెగడి కోకించి

రం. రా. ఉ. గం.౧౦ పా. గరి. పం.

3. తెగఁతెక్కుకొని దుఃఖపడు

నీ. ఎలవాని పుట్టినయింటివారలు దమ్ము వరయ నువేడించునపుడు తెగడు. కాళి ౬ గం.౫.

క. తెగడకల దనుచు తెట్టిద, మగు తెవ్వగ నగడుపడుచు వాఁడులుడుచు లేవగవారికి వల దన వా,పగవారికి నేల యొసఁగెఁ బచ్చికాఁ డనుచున్ వగు. ౬ ౬౨.

క. వడఁచు, కంపించు.

క. దీగ్గిన యగుటగామిని, వగ్గలిక గరకిలోని కధిపుఁడు తిదియ, స్కెగ్గడిలి కరయుగ మ్మొన, విగ్గర మెడ కొనించి తెగడఁగ నగుచున్. ఉ. రా. ౬. ౯౦.

ని. నిశ్చలత, భయము.

నీ. తెగ డంతకంతకు విసిరిన నింతిఁ బడముల నట దొఱుపాటు దొడర.

భార. విరా. ౨. గం.౬.

నీ. నిడుపుతఁ కని కన్నీరు దుడిచి మార్చి, గాఁగిలింది వీడ్కొలిపినఁ గ్రమ్మఱంగఁ, లోక తెగడ్గలింప నప్పుత్తుఁడోడి.

హరి. పూ. ౧ గం.౫.

చ. మొగచులిపారమున్ నుదుటిమంగరులున్ దగుకొందుచూపులున్, జగిచమదోయ తెవ్వ గిలు తెవ్వల తెలులు ముద్దుమాటలున్, తెగ డును నత్తుఁ దక్కుము నేడుకలన్ గల నీత తెయ్యలన్. ఉ. రా. ౬. ౯౨

బ తెగడించు, తెగడుగుడుచు, తెగడువడు, తెగడువలచు

తెగడుగుడుచు అ. (3) (తెగడు + గుడుచు)

భయపడు

నీ నేడినీపలి ప్రూరుఁ, డగునీని లోకంబు తెగడుగుడుచు. భార ౯౦౨. ౨. గం.౨

నీ. అగల భయ మంతఁ బ్రభుభయ తెగడు గుడిచి, రుపనినత్తులు ఘోషించె కొక్క తెట్టె, గాలంకునిజూళి క్కంగాటంబు, గాండిసంబున వాడింపఁ కొండవ్వుడు.

హర. 8. 8౯

తెగడు(ప)వడు. అ. (3). (తెగడు + పడు) భయ పడు.

చ. . నీదున్నవయలో, తెగడువడక మదింది యతిభీమముద్ధతి నింక తెమ్మెయిం, తెగఁ డనుభి యాధుల మదిన్ జనియింపఁగ వాక్రమించినన్. భార. (3). ౫. ౨౨8

నీ. రాజ తేజస్వి యై గ్రహరాశామీద, పరిగి వాడి గ తెంటాడ నిలవ కలఁడు, తెగడు వడి సామంతో తెల కలిసివట్టి, ధాయ యిది యన నీలకాంఠమ మొన.

మను.చ. 8. ౨౬.

మ...సానుచరద్యుంక గుంజులులన్ పూత్య- రంజులన్ తెగడువడి... ఉ. రా. 3. గం.౧.

క.. ఇదెట్లుం దడవించు త్రవ్వకముల లని
 బెగ్గడువడి .. ఇంచు. ౪ 32.
 బెగ్గడు(ప)వంటుయ్యే. అ. (3) (√ బెగ్గడుడు)
 ఇంచు, భయపెట్టు
 గీ. శకునియై నలువడియమ్ములు వాటింది
 యనుచరులను. గీ. బెగ్గడువంటె నా
 భీముడు .. భార, శల్య ౧. ౧౨౬
 బెగ్గడిల(ల్లు). అ. (3) (√ బెగ్గడు) భయపడు,
 ఇంచు, ఇంతు.
 గీ చతురంగముల మతిసాంద్రతఁ గవిసిన యగ్గ
 లిగమునకు బెగ్గడిలక
 భార విరా ౪ ౬౨
 చ మిగుల జగంబు బెగ్గడిల మించె దదుద్ధత
 పృథ్వి . కళా. ౪ ౨౩
 చ దైత్యము దూలిన బెగ్గడిల్ల విచ్చలవిడిఁ
 లేర్చు బెవ్వల సందడి డెందము గంది
 చేడ్చుడు భార విరా ౨ ౨౯౩
 క అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్ల
 .. సిగ్గున నేకాంతపదననీమరుఁ జనియెన్
 విక్ర ౧ ౧౨౬
 ౨. వ్యాకులపడు, కలఁకజొందు
 ఉ. ఒక్కటి ముమ్మ వచ్చుటయు నున్నవి
 రామికి బెగ్గడిల్లుడు, వృక్షుల నమిచ్చుటయు
 నకు మాత్రమ నన్నియు నచ్చెనని నే
 నక్కిలి లేతీతక్కుల మరయు నుండును
 మార్క ౨. ౬౬
 క. అగ్గలపువలపున మును, బెగ్గడిలను నుండి
 యిపుడు పెనిమిటితోడన్. నీలా 3. ౯౩
 3. ముఖపడు, చిందించు.
 గీ. బ్రాహ్మిందోడ కాదివిశాసముల, ప్రియమే
 శ్వరత్పరానఁ లేక మనుజుఁ దుడ్దరించును
 నరకమాపోదరముల, బెగ్గడిలు నేడుకరముల
 విత్సగజముల. భీమ. 3. ౧౧౩.
 గీ. ప్రియములవియోగవేదన బెగ్గడిల్లి, పనుపు
 చున్న నుభానుభూసాగుతుని, మదన
 మాయావిధుల మార్పున ననగ, తెల్లిగాఁ
 జిమ్మటేటి లబ్ధిజొనియె.
 సానంజీ. ౫. ౧౩౨.

౪. లబ్ధించు, సంజీవపడు.
 చ. క్రమమున రాజులారె యెవ గాననికాత
 పటులు దీయఁ దన్మృతులదరాకి బెగ్గడిలి
 క్రమ్యులు రాఁ గాను సారసాగ్రము.
 చంద్రి. ౬. ౧౩౩.
 బెగ్గడు=బెగ్గడు. అ. (3). (క. ర.)
 జ బెగ్గడిలు.
 బెగ్గలము=బెగ్గలికము. వి. (సం. విక్రమ, ప్రా.
 విక్ర-లో.) ౧. భయము
 గీ. అతఁడు సైరింప రాని నొ వ్యధుటయును,
 బెగ్గలంబున నరదంబు దిగ్గి పాఠె.
 భార. విరా. ౫. ౧౬౦.
 చ. తొడిగినబైష్టవాశ్రమమునఁ ద్రుంగితి బా
 మ్మని మాండు నేనీనం, విడుగులపిండుజోరె
 నతిభీకరం జనుచేర మాటు గాఁ, దొడుగు
 శరంబు లే కతఁడు దోరపుబెగ్గల పెత్తి
 ప్రేయఁగాఁ, గడువడిఁ జేర దిగ్గి వడె
 గాలియనాగ మువ్వప్రాదంబునవల్ల.
 ఉ. చరి ౪. ౨౯౨.
 ఉ. బారులు బోరులం గరము సంతన మందఁగఁ
 జీవునాలు పెంపార జగంబు బెగ్గలము
 నచ్చెరుపాటును బొంద సాంద్రమై.
 దశమ. ౨. ౬౦.
 ౨ విహ్వలత, విభళత్వము.
 గీ. బెగ్గలం బంతకంతకు నగ్గలింప, నొదత
 చెమటుతోఁ జిత్తంబు పెదర
 భార విరా. ౨. 32.
 చ అతఁడు నిజాంగనావహిత మంతకుఁ
 గూడినఁ దదియెగాఁ గంభృతమహనీయ
 శోకమున బెగ్గలమంచుచున్న నమ్మ...
 దశమ. 3. ౨౯౨.
 3 వ్యాకులత, కలఁక.
 క. కడు భీయు బెగ్గలమును, నిద్రఁగ నిది
 యొక్కల మహద్భుతము ...
 మార్క. ౧. ౨3౯.
 జ: బెగ్గలింపు, బెగ్గలికము, బెగ్గలు.

తెగ్గరించు. అ. (√/తెగ్గరించు.) గ. భయపడు.

1. ... మా నిట్టెరిమిర, తెలుగు తెన్నులు
నా జను తెల్ల తెగ్గరించుచున్నాం...

నిర్వ. 1. 3౯.

2. మడియు గారిలుత్తులబాడి దమ్మం
గప్పుకో, యనుచు తెగ్గరించు.

భార. విరా. 2 30౪.

3. ఇంతి నింతకు గంతుబాణంబుల తెగ్గ
త్తులతో యంచు తెగ్గరించు.

దళితు. 3. ౧౫౨

4. విహ్వలించు, కలకలనంచు.

5. నా చలనక దశావనంబు వీరభటాచరి
యుం గదంగి ద్దగ్గటి అలభీశనందనులు
గ్రంథకౌసల రభహమలైన య, త్తటి
నాణుమాడ జొచ్చిన బాతులఁ గూడి
కదంగి తెల్లగం, బాలిరి పట్టవంబునఁ
జొరజంబులు తెగ్గరించుకన్.

నిర్వ. ౫ ౮౩.

తెగ్గరికము = తెగ్గరించు. వి (√/తెగ్గరించు)
భయపడు.

6. అదెదిదత్తురొకడు నే బెండునడిరి మొగ
ముల, తె తెగ్గరికంబు తెలుఁ అరిజను తెల్లఁ.
హరి. పూ. ౯ ౪౩.

తెగ్గరిలు(ల్లు) అ. (√/తెగ్గరించు.) గ. భయపడు,
తెలుచు.

7. బుధుల్ సిండిలివండు గాఁ గలంగె నాకా
వారణశ్రీటి తెగ్గరి తెలుగ్గంబుడియె. .
హరి. ఉ. ౪, ౧౨౩.

8. అప్పు నీచేత దగులు నా విని నితాంత,
శోకమన్నుండై యుండి నీరాక విట్టు,
వినుట తెగ్గరి ప్రాణమల్ విడిచె ననుచు..
భార ఆశ్వ. ౪ ౪౫.

9. బాలుడు నికటవికట, భీలాకారములు
చూచి తెగ్గరింపన్. భా. రా. బాల. ౧౦౨.

10. .. తెల్లని బాణులు తెగ్గరిక నేనె...
చంద్రా. ౨ ౯౪.

11. నాల్గవండు, విహ్వలించు.

12. శతని బాణులు గాఁ గొని, యాకులను
వడచి జన్ను మురి నొవర్చుక, నీరలఁతున
నిత్ర జేమియు, నీ కునుపక యమత్ర
మనిన తెగ్గరి యతఁడుక.

అచ్చ. రా. బాల. ౯౦.

13. చని నిత్రుణి కాదిపథిజనంబులకుం దదన్వ
త్తాంతం బెడిగించిన వదరిపడి యందఱుం
జనుకొంది మదననేదనం బరవశయ్యయున్న
యగ్గరినందనం గని అగ్గ తెగ్గరి

కు. సం. ౫. ౨౦౧

14. తెంగిగొను, ఉక్కి-చక్కించు.

15. అగ్గలపు పలపుసొలపుల, తెగ్గలుచుండిరి
మున్ను (అయినాననితో, దెగ్గలుగఁ జేయు
నపు డీ, నీ గ్గటికఁ బొడమొమ్మ చిత్తరు
బామ్మ. రచి. ౫ ౧౨౨.

16. సంచలించు, చెదరు.

17. ఎక్కుడులూతుఁ జూచి మది యెంతయు
తెగ్గరి తేను చేస్తలం, దక్క. .

భార. విరా. ౫. ౧౧౨.

18. అని తలపోయుచు దనులో, మునుకును
దిగమగు గొనుచు మరెపుడదనం, గుజ
కుచు నేగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నులగఁ
తెగ్గరికఁక. భాగ. ౨. 3౨౫

19. చింతించు, దుఃఖించు.

20. రక్షో నాయకులార నిర్వరణప్రాంతంబుచేతక
నుభా, భిక్షు సాక్రమ జేయె నంచు మదిలో
తెగ్గరిగా నేఁటిక. భీమ. ౪. ౧౦౦

21. అదైర్వముచెందు.

22. నీ.. చెదరు తెగ్గరిలు . అటవనదృశ్యంగ
అం. భా. ౧. ౧౩౩

23. తగ్గు, పడలు.

24. ... అదంగి బుద్ధి, నీరె పథిహాసము..
చంద్రా. ౪. ౧౦౦. (చెదరు అని. ౪. ౮.

తెగ్గరించు = తెగ్గరించు. వి. పారసపక్షి.

25. ... తెగ్గరి మన పారసమృత కలర ..
హం. వి. తిక్క. ౮౧

తెగ్గరు=తెగ్గరము. వి. (సం శ్రవ్య-రః) సారసమః, ఉయ్యోలత్రులుగు.

నీ కాఁజు తెగ్గరు నీరుకాఁగి కంకణమును గొంగు దాబయు గువ్వ పంగి పడు.

యాయ. ౨. ౨౪.

నీ. తెగ్గ రుయ్యలచేలుపిట్ట యుయ్యలత్రులుగు నాఁగ సారసమగు. అం. భా. ౨. ౪౪.

తెట్టము. వి. (క. తెట్ట.) రంధ్రము, తూటం.

నీ. తెలివిగ్నాని తెండికింగలు నిగిడించు చదలు కవ్వచ్చు తెట్టము అనంగ. నీ యక్కలమర. పాఠ. ౨. 3౬.

నీ. కాకలోమావగల్ పరధనలి పక్షత్ర పంక్షుల తెట్టములు పేయ.

నీకావి ౨. ౧3౫

మ. ప్రకయాగిల్లునానావారసమారంభంబులొ పోటులకాఁగల వైశ్యవరములో పగిల్చి మఱి యంత శ్లోక తద్రక్తధారలగ్రోలకా గమగంబుగాఁ వెలుచుక్కుంబో యవకా తెట్ట మింపలరం దాబును పొంచినవ్యయం .. చంద్రా. ౧ 2

జ. తెట్టముగలయు, తెట్టములుపుచ్చు.

తెట్టముగలయు. అ. (తెట్టము + కలయు) సంకల్పమగు.

నీ. ప్రాణులు వేదకాన్తములు మఱిది సకల భగ్గములు తెట్టములగునె. వరాహ 2 3౧.

తెట్టములుపుచ్చు. స. (తెట్టములు + పుచ్చు) రంధ్రములుచేయు.

నీ మఱిలపాటలబటాంతురవృత్తవంబులు జగ దండనీవు తెట్టములుపుచ్చు.

కాఁగి. ౫. ౧౦౫.

తెట్ట. వి. (క. తెట్ట.) తీక్షణము. కేడియైనది.

ఉ. ... రీతల శేల తోగునది తిట్టికంబును తెట్ట రీతముకా. ఉ. పాఠ. ౪. ౧౬౦.

జ. తెట్టంగను.

తెట్టంగను. అ. (తెట్ట) ప్రాశ్నకు.

ఉ. పాఠిలి తెట్టము తెట్టంగను పాఠిలి తెట్టమును వత్తు నూరశీ, సాఁగిలి తెట్టము తెట్టమును... శ్రీరం. 3. ౧౪౦.

(తెట్టంగను. ముద్రి. పా.)

తెట్టించు. స. (తెట్ట) పట్టుకొనించు, పట్టాడునట్లు చేయు

(వృత్త.) మఱియొకమాటు తెట్టిందివ్వో ముట్టు తుడిచుచును. (నిర్వంధమునండి మఱి లించు అని క. ర. కాని యతఁడు చూపిన ప్రయోగములలోని యీ పదము తెట్టించు గాని తెట్టించు గాదు.)

తెట్టిదము. వి (తెట్ట) ౧ గ్రాస్యము.

క. ... తోకము వెలుచు తెట్టిదంబు గలుగుట కామి. భా. రా. యు. ౨ ౧౫.

చ ... మందలీకరణనందు దిట్టతనంబుతో తెట్టిదంబుఁ గవిలెనుగెడక.

ఉ. రా. ౨. ౬౧.

౨. సాహసము, తెగడు.

చ... తెట్టిదే పొట్టికొత్తున విట్టితెట్టిదంబు గావించ గట్టువిట్టతెట్టిదట్టి యొట్టు మట్టు తెట్టనన్నాడో ఉ. రా. 3. 8౮.

3 ఉద్ధరి, గర్వము.

చ అని పరిశి పరిశివట్ట తెట్టిదంపుఁ తెంపు సాంపు పొంకిరిపోన పవ్వస్తులై యుద్ధ యాత్ర గానింది రాఘవ ౪ ౧౫౨

క. మదకగులకరణీ గురుపోతుల తెట్టిదముల శరభంబులగరి, గడిసిరి

ద్యా ౫ ౧3౦ (ఇట దొవవ్యుద్ధోక్తము)

౪. బ. నిపురవచనములు, సాహసోద్ధులు.

క. అని తెట్టిదంబు లాడుచు ..

వి. శ్ర. ౨. ౧౫.

చ. ... ఇప్పుపాశ్చుడు క్రితవచనంబులం బోకడు తెట్టిదంబులఁ గాని చక్కంబులఁడు.

భార. అర. ౩. ౧33.

క... నిమతోటివాడు వెలువెనైనవె, ఘట్టన గానించెద నని, తెట్టిదముల పలుకుఁ గాక వివేకియు వగుకే.

విర. ౨. ౬౧.

విణ. ౧. ప్రారము.

గీ...తలములం దెట్టి నీరాచనలము సాఁ,
తెట్టిదం విట్టులంబునఁ బుట్టు నగుతె.

భార. భీష్మ. ౧. ౩౦.

క. ... తెట్టిదమైన బాగిలంబుల, తెదరక
దాయంక యెదరా. ౨. ౩

౨ భయంకరము, భూరము.

క కదియునుఁ బాయునుఁ బుట్టుచు... కినుకం
గడు తెట్టిదముగఁ తెనఁగిరి చలంబు

డింపక కడిమిన్. భార. విరా. ౨. 3౪౮.

చ. ఏకతమున నిట్టి తెట్టిదపుఁగానఁ జరిం
తెద నేల సమృద్ధి. మా. ప. 3. ౫౮.

గీ. భూరాభిధానంబు గోర మనంగను తెట్టిదం
బునఁగను తెలయుచుండు.

తం. భా ౧. ౧3౨.

3. కఠినము, దృఢము, గట్టిది

క. అది తెట్టిదంపుతెరవున, మృదుభూతోపాయ
మునను మెలుకొనద ప్రజం, బొదన
తులయు వాఙ్మం, పద గల సాకరము
తోడఁ బలి యరహితుడై

భార. కాం. 3. ౧8౦

త. .. తెట్టిదంపుగండె తెదరఁబాఁతె.

రాఘవ. ౪. ౬౯

౪ తీక్షణము

(క) వాఁడియైనది.

గీ భేదిల నతండు తనదైన తెట్టిదంపుటంపజ
తెంపు చూచి యెంబఁచె నతని.

రాఘవ. ౪. ౬౮.

(చ) వేడియైనది

క. ఇట్టి తెట్టిదంపుతెట్టి కాలంబున గట్టుపట్టియిట్లు
ట్టురాని నీరంబునఁ బుచ్చాగ్ని మధ్యంబున
నుండి ... మృ. వి. ౨. ౫3.

౫. అధికము, పెద్దది.

క. తెగద తల దమరు తెట్టిద, మగుతెట్టిగ
తెగడుపడుచు వాడులడుచు లేనగబారి
తల దన వానగబారి నేల యొప్పఁగఁ
బడ్డవఁ దమచున్. వసు. ౬. ౬౨.

గీ. కని దురాలోకతర ఫీకరతఁ జూపు, శరధి
యెగంబు గాక బాశరధి శరధి, యట్టిదగు
టన తెట్టిదంపైన కలఁగఁ, గల్గు లలుతుతోడ
నుండ నంగదుండు పలికె

చం. రా. ౬. ౮౯.

క .. తనిలెఁ గదా నీకు తెట్టిదపుఁ బాపము
చాన్ భోజరా ౬. 3౫౩.
(ప్రారము. అని క ర.)

౬ అశక్యము, కష్టము.

క ఇది తత్త్వరహస్యాన్వయము, పదసంగతిఁ
దెనులరపలుపఁ బ్రాజ్ఞులనును తెట్టిద
మగు వా రా. ౧. ౧౧

౭ పరుషము, కఠిన

క తెట్టిదమును తెండును నగు పలు,
శాదవదు నీపాలుకన నయొన్నత యెపు
డున్ భార. ఉద్యో. ౧. 3౬3.

౮ బలాత్కారముతోఁ గూడినది, నిర్బంధ
ముతోఁ గూడినది

గీ రంభను బలిమియై నిలులపట్టి, తెట్టిదబుళి
నలమట తెట్టి విడిచి, పెట్టె దగఁగంతుండు
ఉ. రా. ౪. ౨౨.

౯. తీవ్రము, చుట్టుకైనది

న. గుహముఖంబుల తెదలు గాడ్చుల
చాడ్చున వానికారంధ్రంబుల నీరంధ్రం
బులై నిట్టూర్పులు తెట్టిదంబుగా నదర.
దకా ౨. ౧౬౨.

10. విణ తీవ్రముగా.

చ నేతుదండము నిరుమాఁడు తూపులఁ
౨దం గడుతెట్టిద మేసి యుట్టులాత్తము
లదరింప. భార భీష్మ ౧. ౨౩3.

తెట్టిదము. విణ. (✓తెట్టు) ౧. ప్రారము,
నిర్ణయము.

చ. ... బయలు గోరి విదానము బలకొర్య
గుంపదను దూపముగాఁ బొగడొందు
భంగులక, తెనఁగిరి లేదు నేయుదురు తెట్టి
దుడై విధి తప్పఁబాదికన్.

భార. శబ్ద. ౨. ౪౦౯.

ద. నీ, పదవతోబాధలేదు మహారాజు
నన్నును ప్రోత్సహించు తెట్టిదూర దేవుడు కాదు
కూర్మల దొడిమదేవుడని గావు
మిక్కిలిగా. భార. విరా. ౨. ౧౨౧
౨ కలిగుడు.

క. మృదువులకు జాల మృదువులు, విదితయకా
వినుము పొందజేయులు గడు తెట్టిదూరు
తెడిదంపుకాది, మదలోభిక్తులులే లేవు
మందునకై వక భార. ఆశ్ర ౧ ౧౦౪
౩ ఉద్ధరుడు.

చ. పిడుగులుచోలే మద్దదిది తెట్టిదూరు పోలి
యింపఁ బూని తెట్టిదూర జనులతోఁ బాచి
భార. విరా. ౧౯౫౧

క ఇది పరమభూరసాధన, మెదిరించిన తెట్టి
పగతునీది తెలుసు తెట్టిదూరమిందఁ గాని
తైత్తి, మదలోఁ బెడుచానిమీద నని
విడ్చినియో. ఆ. రా. ౨. ౨౦౪

౪. కూరుడు

క ఇట్లుగా తెలుగుక వచ్చితి, తెట్టి
మధ్యంబి వీర లిందలును గడు, తెట్టి
దూరు మనకు మార్పునునట్టికొంది గాను
ధీ యదరేకుఁ దోడ్చె

భార. విరా ౪ ౫౪
తో తాత్పర్యం సమకే కూర్చా దున్నట్టి రహ-
మాగతః. సం భార. విరా ౩౯ ౧౬

తెట్టిదూరాలు. విల (√ తెట్టిదమ) తెట్టిదము
కలిది (౪ ర)

తెట్టు. వి. (క. తెట్టు) ౧ ఉద్ధరి
ఉ అట్టియెడం గనుంగని అయద్రకుడు
ప్రపంచుడు వచ్చి యాట్టుపకాను లిద్దలుకు
గ్రమ్మిన నడ్డును సాచ్చి యెండోరగా,
తెట్టుగఁ బాఠి ...

భార. భీష్మ. ౧. ౨౬౦.
నీ. వక్ర గతులు విలల కర్తవ్యమందము
తెట్టుగా వది ముక్కతెట్టు రట్టు
ఇందు. ౧. ౩౭.

చ. రాక్షసులును ... తెల్పులును దమలోన
చాయాదనంబంబునం బొడమిన తె రాను
బంధంబునం బరస్పరవిశిష్టతై తెనురు
తేలంబులు తెట్టి కట్టువకాదునై ప్రతి
భుజించి తెట్టుయి తెట్టుకొనియున్న సమయం
బున. భీమ ౪. ౪౩.

౨ క్రూర్యము

ఉ పల్లము తెట్టు నూపిన, జాట్టునునై నఁ
చానుదుర .

ఉ రా. ౨ ౩౦౯ (ఉద్ధరి ౪ ర)

౩. పటిమ, స్థితిసము.

ఉ . సత్యభామ దుర్బాంతమదంబుతో ఘన
గదం గడు తెట్టుగ తెట్టెత్తు సత్యంత
రయంబునకే ఆ హరి. ౧ ౧౪౨

చ . కట్టిడి మనసియంపతలకట్టియు తెట్టునం
బుట్టు తెట్టిదపు సొప్పి దొట్టి .
చను. ౨. ౧౪౦.

౪. అతిశయము.

నీ తెట్టుగా నడివంకఁ జాట్టివచ్చిన మట్టు
తలయు నేనిక తోలవలవగాఁగ.

యయా. ౨ ౩౬.

ద్వి పదహరి పేదినీభాగిలు వగుల, నదలపు
తెట్టువ వాకస మగల

రం రా. యు. ౨౯౩ పా. ౨ పం.

౫. వైర్యము, వింకము, వీర్యము.

నీ మళపంక్తలయట్లు మూర్తు రుద్ధరిఁ బాప
గట్టుచాలువుఁజెట్టి తెట్టుఁజెందె.

ఆ రా. ౨ ౫౦.

(వ్యుత్.) పెండ్లివార తెట్టుగా మన్నాదు.

౬. గౌరవము. (౪. ర.)

విల. ౧. వృద్ధము, కిలికముకానిది.

చ. అచ్చాపంబు మిక్కిలింపుటమ్మన నెక్కు-
తెట్టి తెట్టుగా వారి సారించిన ...

ఆ రా. ౮. ౧౧౨.

౭. అధికము, పెద్ద.

నీ తెలుగుఁ బట్టుకలో గట్టి పైపై పెకల్ చల్లు నిట్టుయ్యుకాడఁ జూచి.

రాజు. చ. 3. ౧౪౬.
కా. పీఠీ యొక్కడ మీద పోతుముతో నువ్వాది తెలుపుచే దే, నారం బట్టితి తెలుగా తెలు యడన్ ... కళా. 3. ౧౫౪.

మ. తెలుగుతోట్టుయటల్ దివిం, తెరవెన్ తెలుగునీ జగత్తుయమునం తెట్టె భయ ప్రాంతియున్ ఈ హరిశ్చ. ౪. ౯౯

గీ. పీఠీఁట్టుల దేగలు తెట్టుకుతలు. మ. ౯. ౧౫౩

ద్వి. గట్టులై గుట్టులై కామునిపసిడి, చిట్టులై తెట్టులై తెలగుపాలిండ్లు

ద్వి. పరమ 3. ౧౫౨
3 అశక్యము, కష్టము

ఈ దే, నా వలె మాకు జోక్కడకోరాయి భరాభరతానికి మహా, జీవనమానందంబక పతిత్వము చాల్చుట తెట్టు గావునన్.

పరాచా ౬ ౮౦.

1. పట్టినఁ బట్టుచునది నినుఁ, బట్టెదనది చలముఁ గొనినఁ బట్టుట తెట్టె .

భాగ ౧౦ పూ 3౩౫.

చ తనచతురంగ సేనలు శతంబులు జేలును గొట్టునుం ధరం, తెనఁగ నఁ గూర్చె పీఠు కడు తెట్టునుచున్ ఈ. హరి ౬. ౮

౪ ఉన్నతము, మీఁదిపలికినది

నీ. కాణూమేనలు బలకొఁమిసములను దిగి పంపుమాపుల తెట్టుగుడ్డు ద్వి. 3. 3౪.

క్రి. విజ. ౧. పరుషముగా.

అ. .. ఎట్టివారి నితఁడు తెట్టు పలుకు.

భార. విరా. ౪. ౨౨3.

కా.... కాగా దిటుకుంటి పల్కునన్ తోడ్తో నింత తెట్టాడ నే, నో కాంతాకునీ తెట్టిగా నితని చెయ్యుల్ మున్ను పిఁకింపుచున్.

కళా. 3. ౮౮.

౨. అత్యంతము, మిక్కిలి, ఎక్కువగా.

గీ. అట్టిరేమి నృపాలర నానాదమున, గిట్టి యాతఁడు చరి చాచకట్టుచుండఁగఁ, గొట్టి చతురంగబలముల తెట్టు గలఁడు, నూర కుండుట తగదని యుక్తుటు మీఱి.

చంద్రా. ౬. ౯౫.

గీ. విడిచి కానున్నద్రుమ తెట్టువిసరు, గాఢి తెండించుకొనుచు నాశలమునందు.

దళా. ౧. ౧౮౪.

3. శీఘ్రముగా.

౪. ప్రవరప్రవాహమున నన్నుచవద్దిరదంబు పటుగ మన ముడిపి ముదం, బొదివిన సౌర్యశి విలు తెట్టు దునిమె వస్తుగధనాకుఁడు మహాగ్రంథై. భార. ద్రో. ౪. 3౫

నీ ఇదమెయి జొలిచి తెట్టిలఁ చూఱునది యును . భార విరా 3. ౧౬౧

౪ దృఢముగా, గాఢముగా.

గీ శీఘ్రమునఁ జోడుపడువారి తెట్టు చాఁ భార. శీఘ్ర. ౨. 3౩.

(శీచకుఁడు) మ. . ఆ పిండింబిపుఁ దీత్ర త్రోధుఁడై పట్టి తెట్టుగఁ త్రోపాడఁగ.. భార. విరా. ౨. 3౪3.

చ త్రించుచనంబునన్ బునఃపునఃపరిభవచారి యై కాఱియం తెట్టు నీరిపట్టి తెట్టియన్ గాఁడి చనునలరంప కట్టియల గుట్టు చెడి తెచ్చుకెచ్చియై మనుచ 3. ౯

౫. గట్టిగా, బిగ్గరగా

చ తెలుత్రములై తెమగ్రద్ర లాడె తెట్టుగ వినితెజ శివారతము తులైఁ గడుక పడి నుల్కై లెల్లెడన్ భార. ద్రో. ౧. ౧3౨

ఆ. అరుగుచెంది యమృతానది నీపించి, చేతు లెత్తి తెట్టు చిట్టు మీడిచి, ఘోరభావతగ శీతోత్తలలియంగఁ, బలున నిట్లు తేత్ర పాలకుండు. పాండు. ౪. ౧3౩.

నీ. కత్తులఁ గోసినకాయమల్ మారవామిల ముంపఁగ తెట్టువనపువారి. ఉ.రా. 3. 3౨3.

౬. ప్రారముగా.

అ. దేవలయ న్నెడ తెండి మాళ్ళునల్లద్ర
 కులు పేలుకాంచి క్రాపదేయు, లను కిఖండిఁ
 గూర్చి కొవి కన్నుఁ దాచిన, తెట్టు చంపె
 నంతవట్టుచాచి. భార. పా. ౨ 3

2. నిండుగా, పొందెనుగా.

1. నిరులు సిగఁదాల్చి కర్పూరవీటిఁ జలురు,
 గొట్టును ద్విజాండు తెట్టుల తెట్టు గాయ
 అయి ౨. 23.

2. తెట్టించు, తెట్టదము, తెట్టదడు, తెట్టద
 చాలు, తెట్టుకోవి

తెట్టుకోవీ. వి (తెట్టు + కోవి.) 2. విధముగ
 తేలుపాధము

1. చలలును తెట్టుకోవులుఁ తెట్టయరులును
 తెరలును బోనులు దీనుములును
 చొక్క ౨ ౬.

తెడ(ణ)ంగు. అ. 3. ౧ చలింపు, కదలు,
 తొక్కువడు

1. అలలుచిన కేలను నహరిహంబు, నుపరి
 భాగాంతరంబుల నన్ను వార, చీర తేపాటి
 తెడకేసఁ జరుగుననుచు, విటమను కదల
 తెలుచు నుద్దీరుచుముల చరాచా ౪. ౯౮.

2. చనియెడ తెనంగుచుక మఱియు సన్నుల
 చచ్చెదఁ గాని మింది పొమ్మనియు తెడఁ
 కియుక మగుడి యంతట విల్చి లాగుచుక.
 యయా ౫ ౧౮.

1. గతిసంక్రమణమునం గరము తెడంకుచు నక
 నక ల్లడుచు తెన్నుడుచు పొరుగు
 కళా ౪ ౧౦౫

1. విలుదు భారంబున తెలుకొడువదములు చను
 గవ్రేలేలగు జడియుకాను కాళ ౧. ౪3.

౨. తొలఁగిపోవు.

1. . . త్రిజగంబు వడంక తెడంక నిక్కువే,
 యలలలలలవనిలములన్నియు వారపువ్వకకు
 సంకతిక. చను. ౪ ౫౦.

2. విలియలట్టి యెందు తెలుకొనీ కడిగ నే,
 యెర్ర మందుఁ గలకొ యను కలఁపున.
 ప్రభా. ౪. ౯.

3. ఒప్పువడు

చ . భవితంబున వున్నచేత నన్నిటై గదు
 రుట నద్దముక లతయుఁ గాంచనమంభ
 ములుకా తెడంకునీ. పాండు ౧. ౧౮౮.

విజ. చలింపువడి.

ను జడవేవంబును గ్రామ్యభాషలు . తెడఁకుం
 జాపులు . . బరిష్కృతులు గాఁ దానుండె
 బ్రచ్చున్నుఁ జై. వి. పు. 3. ౨8౪.

వి. చలమము. (క ర.)

తెడంగారు. అ. 3. (తెడంగు + అరు.) ౧. గరమ
 మగు, ఒప్పు.

1. కలహంసగమనలై కడు తెడంగారియుఁ
 గరమ్యతాళంబుల గరము మనిది.
 విక్ర. ౧. 3౮.

1. తెడంగారుకాలాహిఁ దొడుకనీ నూఁగారు
 తొడు పొల్లగాక కాఁ దొడుకు మనిన.
 పాండు. ౫. ౧౮౪.

1. పరిలేని రాకట్టుకానవాఁజులకట్టు తెడఁ
 గారు నీర్వాదిపింజెతోడ. మనుచ. 3. 8౧.

౨. అతిశయించు.

1. తెడంగారుదరల యొప్పిదమును వామిడఁ
 జను జక్కవలనిక్కు చక్కఁదనము.
 చను ౨ ౧౧౦.

తెడ(ణ)ంగునెత్తంగు. వి (క. తెడంగు, తెడంగు,
 క విశంగత్) ౧. పొందర్యము, చక్కఁదనము.

1. చలమలముద్దును గలిక్రాల్పన్నులతెలివును
 వలుఁదచన్నులతెడంగు. భార. అది 3. ౨8.

1. చొలికొనై రానుపద్ధకాలందితమద్ధుముల
 తెడంగు దృష్టర్యముగ మోలెను. . .
 రాధును. 3. ౮౫౬

చ. . అతుగడంగునకు వడదడ వడంకుచుం
 విడికిట నిదంగునిడుముల తెడంగునుం గలిగి...
 భీమ. ౧. ౧౧8.

౨. విలాసము.

క. అతరుణి మున్ను చని మద, వాకునఁ జై
 విగతచేష్టఁజైయున్న యెక్కుకొరకమడ

ల. త్తం, ప్రీతి ప్రబోధిం బొనియె తెదలగు
నంతక. భార. ఆర. 3. ౨౬౮

ఉ. . కరంగనిచాచు కల్లగై యెయ్యెడ
రంభ చాచు మెలయించు తెదంగల కంచు
నవ్వుచున్ భా 3 33

ఉ అకనుద్యులెలుగు లాకుయల్, గాన
జగంబునన్ గలుకకంటి సొకర్దును గంటి
నియ్యెడన్. కృ ౪౪౦. ౨ ౧౦

3 మెలగు, భారీ

నీ నిండులుండుయ్యెలు తెయ్యెగంబు తెదెంబ
నిలవుటద్దమునకుఁ జెలుపు సొసంగ.

వి. ౪ ౨౧౯

నీ కనవాగ్ని కిలుతో దివిఁ బ్రాంతి రేగాము
కలుకులాంబులుండ్రంతల తెదంగ.

ఉ. రా ౧. ౮౨

౪. విధము, క్రమము.

గీ. భీష్ముడొద్దను మేల్చినతెదంగ పాల సొప్పెఁ
గొరకయోధులయొబ్బు మెలగు.

భార. భీష్మ. 3 ౧౧.

మ. కాని రనునిర్మాణమున గప్పడన్,
జతసాన్నానితెదంగనన్ దనర వర్షావళి
విన్నంగడిన్ చంద్రా ౪ ౧౩

విజ ౧ మనోహరము, మంజులము

చ కిర్లడు పుక్త మూర్త్యుమందలమొకొ
భూతలంబున తెదంగయి దీప్తవహస్ర
కంబుతో, తెలిగడు వాక్

భార అది ౫. ౨౬

క కిడుగండ యెక్కునంతకు, నుడుగక
యచ్చునువ నదిని యుగ్రాటవిలో, విడిసె
బహుశీతజలముల, తెదెంగగుసొకచెలుపు
సొద్దఁ బెద్దయు దప్పిన్

భార. ఆర. ౨. ౧౦౮

మ. అనుచుం గంకరినివ్వవంబులు తెదంగై
ప్రాయఁ గాంచితకల, పవనముల్ నీనుల
వింతునీయ ... వి. ౩. ౮౯.

వ. ఒక్కొక్క-గడంగడను రాని తమ
చేడియల తెదంగుమడుగుల నడుగు లాను
డలుగా వచ్చి .. వసు. ౪. ౨౩

౨. మెలు, మూర్తము.

నీ. వింబొత్తి నీ చంద్రవింబానవము కాని
తెదలగుసోటను ముద్దు తెట్టెఁ దగుట.

మ. ౧. ౪౩.

ద్వి అగపడ్డతెదంగలమగు మమ్ముఁ బ్రోవఁ,
దగ భుంజాండయ్య దయ గల్గిండుయ్య.

పండిత. పర్వ. 3౪౮ చా.

3 పెద్దది

క ద్వారపతిపురమున విం, దారక మనుశ్చిరమున
తెదంగై మద్రా, భారీంబులై త్రికూలా,
భారములై పంకజములు గానంగంబునన్

భార ఆర. ౨ ౨౫౧

క కి రిధనుఁడైన యాకని, మాధుర కని కరుగ
నదిది మగువ! తెదంగై, మూర్తాండమండ
లంబున, గర్తమయంద్రైప్రోవఁ గానంగ
వచ్చున్ తె. ౫. ౧౨౫.

నీ. భువగాత్రమహిమ వాకాళ మెత్తెడుభంగి
తెదంగైవయెనుగల్ తెక్కు-తలు

ఉ రా. 3. ౧౫౯.

జ తెదంగువదు, తెదెంగారు, తెదెంగొండు,
తెదెంగొండు

తెదెంగువ(వ)దు. ఆ (తెదెంగు + వదు)

అందగించు

చ మట్టిపండుల వదువుగల మదముల తెదంగు
వడి. అము. ౬ ౯౮

క కలికివరు మదనకదవపుఁ బలయు కలలము
తెదెంగువదు మేఖలును, వ్యులరకళిఁ దగిలి గణి
గొనఁ గల కలకంఠితంబు నలుపుగమకము
గనియెన్ భాగ. ౬. ౯౯

వ. తెదెంగువడ వదుచుకంత వత్తెంతదర్
నీయంబులై మెలయు మంగళ ప్రత్యః
బుల ... మనుచ. ౫. ౩౧

తెడగొందు. అ. ౩. (√ తెడగు.) శోభిల్లు.
 2. ... చాచలితేయందు, తెడిదంపులగోలలు
 తెడగొంద బహుభవద్విత్తికావము పైచీర
 గాగ భార. విరా. ౧. ౨౧౧
 3. తెడగొందు పెద్దపొడ గడమ యింతయు
 లేక సామగ్రి శుభవస్తుగుంచయంబు.
 కాశీ. ౨. ౨౨.

తెడద. వి. ౧. అపద, ఇడుకు
 చ. . వామెడ వృద్ధయంబులో గృహ
 పరీంది తపోధనస్థు సారథం, తెడదలు
 మట్టి యప్పు పయిల పెట్టక యింతిట
 దృష్టించి పొందుచు. హరిశ్చ 3 ౧౨
 అయిదిభాతి. శో. ౨౨ కెదురుఁ జేయఁ గని
 కలగినురలోటి మది బలుతెడద వచ్చి నిక
 గలుపరిది కథ ౨ ౧3౧
 క. తెడద దెను చేటు . అనఁజను వివత్తు..
 అం. పం. మాన. ౫౯
 ౨. గొడవ, చాధ.
 ౩. చాలంబాలు తెడద యేల పద మా
 వృద్ధివృద్ధిపొర్యికి. రణిక ౫ ౧౫౯.
 3 మాలు, నింద
 క. వచ్చె గద తెడద మన కింక, విన్నట
 నడయాపింకాడ నటకీనియుకే, వచ్చిన
 శుక 3 ౪౯౦

౪ తెడద కాడు
 తెడదకాడు. విణ (తెడద + కాడు.) బాధ
 గేయవాడు
 ౫. ఏను మొదలన తెడద కాండ్రగు యోగి
 బృందారకులచందం తెలింగివచాన నిగుటం
 జేసి పాకంబు జేసికొనియున్న వాన
 మార ౨ ౧౨౨
 తెడక. వి. ఉత్తగోత (క ర)
 తెడగొండ. వి. (తెడగు + కొండ. వృద్ధియం
 దంత్యభజ్జలోపము) పెద్దకొండ.

3. .. యాచురంతగర్భ మిత్తటి తెడగొండ
 కరణి తెరిగి మట్టుకొనియొ నవ్వు.
 కావ్య. ౫. ౪. ౯౬.
 ౪. అడవులు లేనితెడగొండలన పెద్దద
 బొలుచు బరియేసుంగులను
 అచ్చ. భా 3. ౧౫.
 తెడద. వి. భక్త్యవిశేషము.
 ౫. . కిరణకాయలు తెడదల. అడ్డాలు
 అదిగానిల ఛక్త్యవిశేషంబులు .
 హంస ౧ ౧౦౫.
 తెడతెడ. వి అర్చుటమున్నగువానియం దగున్వని,
 అట్టి ద్వని కనుకరణము
 చ తెడతెడవార్చి మారుతి
 మొ. రా యు ౧. ౧౦౬.
 ద్వ తెడిదంపుతూపుల లీర్చుకు గచ్చ, తెడ
 తెడమన వార్చి పోరాడ
 ద్వ భార. విరా ౪ ౫౯ పా.
 ద్వ తెడిదంపుఁజనుటలు తెడతెడి రాఱ
 ద్వ భాగ ౨ 3౨. పా
 ౪ గండిలలు తెంకుపడి తండ్రిపతందం
 బులై తెడతెడ వారలవచ్చి...
 జేం మా ౪. ౨౨.
 5 పిడుగు పెరిల్లుఁ బడియెనో యనఁగను
 గడిఁదియున్మృలు తెడతెడి యింక
 ద్వా 3. ౯౧.
 తెడయు. అ ౩ వికలమగు, పటుత్వముకల్ప్య.
 ద్వ .. మొదలఁ, తెడదీ రాలుచు నవ్వు తెడ
 తలనరల, చురిదినవీకయు సందులఁ బాఠ
 వట్టి, బలువుగప్పిన గొగ్గిరండ్లను .
 వనవాళ 3 ౧౪౯. పా.
 తెడను. విణ కలకు, కరవను.
 ద్వ . బడకాఁజిసోద, తెడనుచెవులుఁ గుణు
 సింనుగడ్డమును వనవాళ 3 ౧౪౯. పా.
 తెడన. ౩ విణ. ద్రు. త్వరితముగా.
 క . తల్పింగరు లప్పుడు తెడనఁ జెందిరి
 తలుపుల్, చం. రా. రా. ౫౫.

బెడదలు. విజ. కల్పాచంద్రుడు, మిక్కిలి చెడరి
నది.

నీ. హఠాచా రిత్త కదంబులు బెడదలుగా
నురువడి మొనలపై నుడిమినపుడె.

రాసు ౨౫-౨.

బెడలును. శ్రీ. విజ. ద్రు కర్పరియగా

నీ లకుముగిరికి గొంతుక ముగ్ధి నీట బెడలున
దత్తులం చేలునదియు ఉ. హరిశ్చ. 3, 3౨

న .. చులుకుగ్రావాడి మొనలకొరికొల
చందంబున నందంబులగు నెలలబృందంబు

ఘటఘట మనంగఁ బొంగి బెడలునఁ
దూటి . . బోయన నెత్తున గురియు

చంద్రా. ౨ ౨-౪ (బెడాయన ముద్రి)
న .. కళాంకుశాలంఁ జూరణ బడిబడి

బెడలునఁ జొచ్చి విడచిడి సరివిత్తుల
మిడుక దరిమి ప్రపంథ 3౨-౨.

బెడిగ. వి భాగభేయము, పన్ను

నీ. అరి బడి యప్పున మప్పున పంగము పంజి
ప వ్వాడికొల్పిది బెడిగ, కో రనఁగాఁ

తెలఁగును భాగభేయము
అం భా ౨ ౧౯-౨

బెడిదము=బేడిదము. విజ (పం భేదికమ్) ౧
భయంకరము

గీ బెడిదముగ నేయ రథములపండు మఱియుఁ,
గవిసి తోడ్పడ ... భార. భీష్మ ౨. 22

ద్వి. పిడుగులకంటెను బెడిదంబు లైవ,
ద్వి హరిశ్చ పూ ౫౯౫ పం.

క. పొడిచినఁ దడయక పిడికిట, నడిదము
బెడిదముగ నెడద నరఁ దగ్గము నయ్యెడ

కడరించిన . ద్వా ౨, 3౨
౨ అధికము, పాస్త్రునది

నీ. పిడికముపూరిత బెడిదంబుసాహసం తెట్టు
చేసితి పని తిట్టువాడు. భరాహ ౧౦. ౪౧

క. అకటా బెడిదపుతలపుల, నెకలం బడి
త్రేగుదానిఁ కేట్టుంక నొల్లక ..

నీలా. ౨. ౧౧-౨.

చ. బెడిదపుఁ నిన్క-తో ... అను. ౧. ౯
3. తిక్తము. (౪) వాడియైనది.

నీ ... చాపలి చేతియందు, బెడిదంపుఁగోలలు
బెడఁగొండ. భార. విరా. ౧ ౨౧౧.

చ. ... బెడిదమైన యవఃకరచాలభారచే,
విదలితమై శిరోధి వడ. . నైష ౫. ౧౨౬.

క. అంతి విదర్శ్యమందు బెడిదపుఁదూపుల,
నింతింతలు తుమియై మెమిం బడ నేనెన్

విక్ర ౪, ౧౦3

(చ) మిక్కిలివేడియైనది.

క బెడిదమగు నెండినోఁతునఁ, దొడిమలు
పడివాడి నవలు దొరఁగె లలిల నెల్లడ

పారి. ౪ ౧౯

౪. శీఘ్రము, నడిగలది.

న ... బెడిదంపునఁక నడిది

మమన. ౪. ౧౧౫

౫. కరిమము. (౪. ౮)

వి. ౧. హింసాకృత్యము, క్రూర్యము.

అ . ఉచితంపుఁగొంటియై, నడవినట్టి వారు
బెడిదములకు, నంత సాత్తు లెట్లు ..

భార. ఉద్యో ౧ 3౦2

౨ తిక్తతి (౪) వేడిమి

నీ దీర్ఘ కాలస్ఫూర్తి వీలంచువిలయాగ్ని బెడిద
మొలను సమాపితకళంబు చంద్ర. ౧ ౧౯

నీ అత్తాపనునకు దివ్యత్యయం బొందునత్తిలే
సర్వభూతిబృందముల నొకట. . గీ పెట్ట

యాదిత్యరక్తులు వేర్చి చేరువట్టి బెడిదం
బునకు నొర్రక. హరి. పూ. ౧. ౧౬౧

(చ) వాడిమి.

ద్వి. ... దంభోభిధారఁ, గలిగిన వాడియఁ
గాలదండిమన నలరెడు బెడిదంబు నలవిర

భద్రు, భువరెరాద్ర రేఖయు నైకగ్రంధి.
ద్వి. హరిశ్చ. పూ. ౧౨౫౦. పం.

క. బెడిదముగఁ గత్తి గొడ్డుఁ, బొడువఁ
తెగినద్రూపఁ జగురుబొడము...

భార. ఉద్యో. ౨. ౬౧.

2. పరుషవచనము, కవిశీల్
చ. తగవునఁ బోక రాజు తెదీదంబులు వల్లెన
యేని నైచి యొప్పు గ నిలువూ ...
గూర. ఉద్యో 3. 25.

జ. తెదీదుడు, తెదీదురాలు.
తెదీదుడు. విజ. (√/ తెదీదము. సం ఫీలిక.)
౧. భయంకరండు, క్రూరుడు
ద్వి. తెదీదుండఁ బీఠ దనఁ బృథ్విఁ చేర్చుడితి
రం రా యు. ౫3౬. పా. ౧౨. పం
నీ. క్షుణ్ణమానకుఁ డతిక్రమండు . తెదీ
దుండు వీని నమృదితెఱంగు
తేం. పంచ 3 ౧౨౨.

౨. కరుణడు (శ. ర)
తెదీదురాలు. విజ. (తెదీదము + తలు.) తెదీ
దముగలది. (శ. ర.)

తెదీయు. అ. త్రి. ౧ (కాష్ట, చేతులు మొ.)
కొట్టుకొను.

గీ. ప్రాను మీటుగ నెగయ గోమాయు
నప్పుడు ... యరయచు తెదీనీ మడిచి
హంస. ౧. ౧౯3.

౨. కొంచెము తొలగ, తప్పుకొను.
అ. నుడినీ తెదీనీ కడినీ హాసనఁ బోవక, జనక
తనయకుచు తనదుగోర, గంటిచేనీ పలుచు
కాకంబుఁ గనుగొని పద్మ ౨ ౧౧౨.
3. తొలఁగ పడు, తడలడు
నీ ఒకపనిఁ బూని తేలిక పని ఘటింబును
తెదీనీ మాటలను దల్చిబ్బులాడు
ఉ. హరిశ్చ. ౪. 3౬.

౪. దునికెలు, తప్పిపోవు.
(వ్యవ.) అనుక్రమ వానికీ తెదీనీకొట్టెనది.
౫. దునిపోవు, (కార్యము) చెడు.
గీ. తెదీనీ బానిసోయె ననగను తెదీయె ననగ,
నాన్యాలగు కార్యకర్తలగుయ్యె ననుటకు...
అం. శీ. ౯.

దెడును. వి. క్రూరము.

గీ. అనివ నయ్యును లలిత నటు కిరానుఁ,
బుభుక్షువులమగఁ గనుగొని పలుకవచ్చు,
తెడునుఁ బాపివఁగాని యే నుడుగ
గడును, కావనవిసామలకు ఫీలి దోప
దనుచు వార్చి ౨. ౯౪.

తెడ్డ = పెడ్డ. వి మట్టిపెల్ల, లోస్తము.
నీ. తెలయు లోస్తము .. గడ్డ తెడ్డ యనంగ
అం భా. ౨. ౨3౦. (తాటియాకు ప్రతి,
క్రొత్త ముద్రి. పా. పెడ్డ ప్రాంతముద్రి.
వి. ని., శ. ర., క్రా వాచుక పెడ్డ.)

తెత్త = తెత్తి. వి వాచిని తర్జని మొదలైన
నాలుగుత్రళ్లు, చతురంగులి.

నీ. తెత్తయు తెత్తి యనంగఁ జతురంగుళి
సంఖ్య సాగుమండు
అం భా. ౨ ౧౪౦ (తర్జని మొదలైన
నాలుగుత్రళ్ల యడ్డుకొలత, శ. ర)

నీ. కారాడు మూరెడు ... పుడిరాడు తెత్తఁ
డతెడి, ఇవి మొదలగలతెల్లను వ్యాపూరి
పరిమితార్థములగాఁ బరగుమండు
అం. భా 3. ౨౩

తెత్తము. వి (సం. శత్రుఁడు, ప్రా శత్రు. శత్రు)
శత్రుము ?

నీ ఒకశీల భవితభక్తి శత్రుదీతెత్తము సంది
గట్టినతనకేందుభయండు. కాళ ౧. 3౦

నీ ... తెత్త మంచనగను శత్రు ముల .
అం భా ౨. ౨౨

తెత్తిక = తెత్తి. వి ఎండిలేనివ మట్టిపెల్ల. (శ. ర)
(వ్యవ) ఈయరంగు తెత్తిక బాడుచున్నది.

తెత్తిలి = తెత్తి. వి చతురంగులి, తర్జని మొద
లైన నాలుగుత్రళ్ల యడ్డుకొలత. అని శ. ర.
చ. తెలఁగ దొలంగ లేదతి గ్రమ్మన తెత్తిలి
యెత్తి వ్రేయుడుకా, మలచవులేనీ నట్టు
నడుమక దెగి చేరిక దున్న చిత్తు ...
ఉ. రా. 3. ౧౨3.

నీ... తెత్తయి తెత్తి యవంగఁ జతురంగునీ
పంజ్జ పాగుచుండు. అం. ఛా. ఖ. గళగ.

తెత్తి. వి (సం. వేత్రం.) తెత్తము.

ద్వి. కత్తులు మొల నీలికానెలు పేదప, తెత్తులు
నులలు ముప్పిరిత్రాళ్లు పల్లగొంగడులును
గలి... ద్వి తి సా. అ. 30 పా. గల. వం
నీ వామనుతోలెమ్మ వన్నె తెత్తుగఁ జేసి ఫణి
చోరులు యోగపట్టెఁ జేసి.

భల్లా. క (క ర.)

క. ఇల నెమ్మల నాడించగఁ, చొలకరినట్టున
కొలంతువీర యొత్తిన చే, నలరెడుపుత్రుడి
తెత్తనఁ, దగ్గుపనుకఁ దీగమొలుపు ధన
చావుచెనక. ఫణికా అ కగ

జ తెత్తులవాడు.

తెత్తి. తెత్తిక. వి (ఎండిలేదిన) మట్టి మొ పెల్ల
మత్త మహేంద్రుఁ డాచారకాకుకా, యత్త
చిత్తక సర్వదిగ్విలయాభరతితిభాగములో,
తెత్తు తెత్త గభీరకైరవభేరికాపటహంబు
లు, ద్వ్యత్తిత్రాణాయం . కళాం ౫ గగ

తెత్తి. వి గౌరవము (క. ర.)

విణ సాధారణము.

క. తెత్తుగను వార్ధకీముని, నృత్తిసా మనెడు
పల్క. వివ శొల్లక య, క్యుత్తములు మొదల
నుండియుఁ, జత్తము విమఁ జేర్చి ముక్తిఁ
తెం=దరు హరీ కుచేల 3 ౫౫

తెత్తులవాడు. వి వేత్రధరుఁడు (తెత్తుల¹ +
వాడు)

నీ. పనిఁడి తెత్తులవా రియగనలఁ గ్రమ్మి .
రసిక గ ౮౦

నీ. పనిఁడి తెత్తులవాఁ డ్రివకనలఁ గ్రమ్మి,
పాచ్చురికల బరాబరు లెనకి నీయ.

అచ్చ. రా. యు. అం. 3.

తెదరఁబోటు. అ. త్రి. (తెదరక + పోటు.)
అచరు, చరించు.

(నయనము) అ. పునవనూర్తితోడఁ (తో
కైవలనవులు, తోలఁ గానుపించి భూవ

రుంజ, నీ కృపాధ్య మొకటి లేవని
యారసి, తెట్టికత్తునందె తెదరఁబోటు.

రా. ఛ. క. అ

తెదరించు. స. ౬ భయపెట్టు.
అయగ్రాహి... ముఁ తెలం
హానించుముః ౫. 3. అగి
నీ. జగ మద్దఁ ద ౫ 7 ట్టెరిం
గట్టులయెఁగిమిని.

విలా. గ. ౫౫

వ... హస్తలతాకళాః ౫౦ బునం తె
రించిరి . నైష. - ౨. ౪౬

తెదరింపు. వి (√ తెదరు క. తెదరక) భం
పెట్టుట, అడలించుట

కా. పోపాం డమ్మిగా పోవు పెట్టు తెదరింపు
ల్యానఁ డిచ్చుట చంద్రా. అ. గళి

తెదరు. అ త్రి. (క తెదలు) గ. భయపడు

నీ అని డాయ చచ్చి యయ్యనిలనందనసింఘఁ
విడికటఁ బొడిచిన తెదర కనుర. అ. చలను
నూడ కొండు చగనక.

భార. అది. అ. అగ. అ.

క. ఓ, పినయంకయుఁ గాదికొనుడు తెద
రక పనులక భార విరా క. ౮౯

నీ పొడలమాటున నుండి యడలించుచును
కొప్పి కదియంగఁ జూచిన తెదర తొలగు
విక్ర. అ. గళి౫

అ బంకు, నెనుడియు

క నడి నెయిది యిభము తెదరక మను
నెల, నడి కర మొగి నేసి యార్చువానిన
తాళక. కు సం గగ 2౨౪

నీ. పాల యూడ్చి తినుటకుఁ బాలయపుల్లలఁ
బోవ నడలించుచుంట్టి తెదర మంత్రము.
పొండు. ౫. అం. ౮.

(మంత్రోచ్చారణము తెదెనని యర్థిపాఠము.)

వి. గ. భయము, తెలపు.

నీ. తెదకొంద హరిముఖ్యబృంచారకత్రిశీ...

నీ. భూరిభేరినాడంబు బోయకలఁగ.

ఇందు. గ. గ౮౬.

నీ. (గుచ్చి) శ్రీహరి ముక్తకొనగ నేమలుపాట
తెదరునే తెదగుంఝే తెదరునుండు.

ఉ హరిశ్చ. ౧. ౨.

౨. సంకోచము, వెనువీర
౩. అదరు తెదరు లేక యనుకూలపాముల,
వాన మిచ్చువాడు వాత .

తమ ౧. ౧. ౧౩౪.

౩ అవిశ్వాసము, అపనమ్మిక
౪. విశేషించియు నప్పార్వతీయలంబు
లోకం గూడుకయు రాజానంబు బ్రాహ్మణ
తలుగు కాళ్ళని తెదరు వా. వారల
తేజాస్సుకొనవలయును అమ ౪. ౨౨౨
౪ లభ్యము

నీ వెల యుక్తము లీకు తెదరు తెగ్గలట
. అభ్యుతియగు అం భా ౧ ౧౩౩
౪ తెదరఁబాటు, తెదరించు, తెదరింపు, తెదరు
గొడ్డు, తెదరుపడు, తెదరుపోతు.

తెదరుగొడ్డు. విల (√/తెదరు) టిటివాడు,
భయశిలఁడు

(వర్ణ) ఈ టిల్లవాడు వట్ట తెదరుగొడ్డు
తెదరుపడు. అ క్రి (తెదరు + పడు, ప్వార్థ
మున) భయపడు, తెలుసు

నీ నిల్క-పలకులను, గండుతుప్పెద
కును, తెదరుపడునట్టి శరదించునదనఁజూచి
భాను ౩. ౪౪౪.

తెదరుపోతు. విల (తెదరు + పోతు) భయ
శిలఁడు, భయశిలరాటు (క. ర)

(ఇది కొన్ని యెడల జౌవమ్యద్యోతకము)

బనాసి. వి పక్షినిపము

నీ ప్రానుపొక్కిటిగాడు మాతాకి తెనాసి.

అ. అదియైనపక్షు లతఁడు దీర్చు
హంస ౩. ౧౨

తెబ్బలిలు(ల్లు). అ క్రి భయపడు

నీ గుటుగుటు మని పొచ్చి గుచ్చనఁ జైఁ తూలు
తెబ్బలిఁగాటికి తెబ్బలిఁక...

మల్లుపు. ౧. ౫౪.

తెబ్బలి. వి (తెద్ద + పులి) ౧. వాళ్ళును,
కోబ్బలి.

ఉ. లాలనఁ గ్రొత్తతెబ్బలి కళాపము పెట్టిరి
యావనంబుగా. నైవ. ౬. ౧౧౫.

క. అబ్బురపుటంపకోనన, తెబ్బలివలె
రామా. ౮. ౧౦౮.

౪ తెబ్బలిరేద్రవృత్తిలో, ల్యుచ్చివరిమిఁ గప్పు
కొన్న లలతల్పవనక నీలా. ౧. ౧౮.
(తెబ్బలిరేద్రవృత్తిలో = వ్యాఘ్రానురాజ
నము)

౨ ప్రశ్నవాచకము (తేయర్థమున పమ పోత్తర
పదముగనే యుండును.)

నీ సింగ మనఁ జందమామ యంచనఁగ
మిన్న, నీ యనఁగ తెబ్బలి యన మద
చాత్రి యనఁగ, జైగడను విచ్చి ప్రశ్న మై
పరగుతుండు అం. భా. ౩. ౧౫.

తెరయింఝే. ప. క్రి. (√/తెరయు.) ౧.
హందించు.

౪ అరదము జోలి వింట గొనయంబు దనిచ్చి
మెఱుంగుటమ్ము ల, ల్లరముగఁ బూన్చి
యాయ్యుతీయబంటుల విద్రుపుమేను తెల్ల
వానిరి వయంగ నేని గొడితెల్ తెరయించిన
చైవ నోప క, ర్విరుచుమగల్ వడిం దిరుపు
తెట్టఁ దొడంగిన నంగదుం జొగిన్.

అచ్చ. రా. యు. ౧౮౯.

ద్వి హరియఁద్రోరల శంపాంకుకాచాతుల, తెర
యింప మెఱుగిడుపేర్చి నులునుఁగ.

అ. మ. క. ౧. ౨౧, పా. ౨౬. పం.

౨. కూర్చు, కలియఁజేయు.

౪ ... ఒదవుపమ్మదంబునం పొదలుమేనులు
తెరయింది. ... జక్క-చలు. . .

భార. విరా. ౨. ౨౪౦.

౩. అంటించుకొన, లగ్నముచేయు.

ఉ. భూమిరజనంగములకే తెరయింఝెఁ
లిచ్చుకో. విక్ర. ౪. ౨౮.

తెరయు. అ. క్రి. (క. హరహం, తి. పరత్రు.)

౧ చాపిండు

క. ఇరుదెన నేవాంగులు, తెరవినపెంధూరి
యెగడి హరి తి. ౩. ౧౧౧

గీ. కలయ తెరవిన పాండవకారవప్ర, చంద్రవైవర్తి
ద్యయంబు. భార క్రో. ౧ ౧౩౯

అ కలుగు, జనించు.

నీ తెగ దంధికంఠకు మిగిలిన నింతిలఁ జవముల
నట, దోట్రుపాటు తెరన

భార విరా. ౨ ౧౧౬

గీ. బీజముననుండి వృక్షంబు తెరననట్లు

వా రా. ౨ ౧౨౫

మ తెరన శ్చేన నిగిడ్చినట్లు నకు బుట్టెగ
మర్మలాంగంబుల లంఘనము ల్పాపై రదం
బులంఘ్నిలవదంబు దీర్చి పారి ౫ ౪౬
౩. సంభవించు, అగు

తి. వాచానమూర్తయోధరభక్త్యము లొక్కటఁ
గుచ్చుకూర నా, శోచకపాతముల్ తెరయ
త్రాయును దంతుల మొగ్గ

భా. రా. యు. ౫౩౧

క ఎటు జనించెఁ జ్రవంచం, దెట్టిది రూపంబు
దీని కి భవపాళం, దెట్టుడును వలలందును,
దిట్ట బెడదనట్లుముక్తి తెరయున్ దలచి

వా రా. ౫ ౨౪౪

౪ కవియు, మాకుకొను

క తల కంటిగిను చుండెఁగ, బలిమిని నొప్ప
రసంబు పానమునీయం, దలకొనుకొగా
ర్తనీక్రియ, నలవటుతో తెరయు తెగున నలు
గుల పడుచున్ నిర్మ. ౧౦ ౩౯

చ అనలపమారణాశ్రమము లైన మహాశ్రమము
లేసి రుద్రతీర్థ, దనుకాటు గాచ్చుతో తెరవె
నిల్లడ బొక్కట బిమ్మలింగముల్ కనకనఁ
గ్రాల రామకీర్తి తన ముంచె మురేంద్ర
నందమన్. హర. ౩. ౧౩౦.

౫. ఒప్పు, ప్రకాశించు.

క. మలకిభినిభులు తననం, గల శిష్యులలోని
మెల్ల గౌరవ మారగలశిష్యుడు కదవా,
కలకితలగృప్తి తెరయఁగా మముఁడొచున్.

పాండు. ౫. ౨౦౦.

గీ. ప్రబల మై యందభకారంబు ఒలిసి యుండఁ,
చారకంబులు కాంతి నెంతయును తెరన
లీను. ౨ ౩౬ కావ్యా. ౨ ౨౮.

౬ అధికమగు, అతిశయించు

మ అరదం దెక్కి ప్రమాద మేర్పడఁగ
నయ్యకూరుఁ జేరెంచుచున్, ఒరమాన్లు
దము భక్తియుక్తియును చాత్వర్యంబుఁ
దత్తంబులో, తెరయం గృహిని
మాచుఁగ నేడం గల్గెను గృతార్థం బయ్యె
నానృమన్ వి. పు. ౩. ౩౩౦

క బలభేది విఫలా యని, జలజభవాంధులు
వగుల జయకాహళిమల్, నలుఁగదిల
మొరయ నేనా, కలకలములు తెరయ నరిగఁ
గాకీపురికిన్ హరాహ. ౪ ౬౩

త. ఆంధ్రఁ దెలియవచ్చు నార్దులు బొప్పలఁ,
బురుగుభంగి తెరయఁ ఒలుచుమరఁజెఁగ
కాహళిది సంకులరావచుల్, మొలయఁ
జేసి రొక్కత్రాణంబు గాఁగ

భా. రా. యు. ౮౫౯

౩ కలుగు, ఉండు

నీ. ఒలదేవపాత్యకీప్రద్యువ్వు నగుచేపు లాదిగా
తెరవినయాదవాగ్రగణ్యులు

భార. తిది. ౮. ౨౧౫

౪ కురునాథ యుపరిచర నకు, చరితంబు ప్రసం
కిలన సంత్రాప్తంబై, తెరవెను

భార. కాం. ౬. ౩౩౫

౮ మాడు, నుమిగాఁజేయ, సంపదభించు

క. కరికురగరభవచాతులు, తెరవె కదలి చుట్ట
ముట్టిరీషణపాతి, ముగ్గుల మొలయఁజేరిన
భార. క్రో. ౧. ౨౫౬

చ. చాతురోలతెంటియను, గొప్పబోల
కాటికయు, కాదబోలకొద్దనయు, గొప్ప
కొనతల్లియను తెరవినబోలు పరివర్తన
మున దెట్టివయెడ్లు. ౫౦. చా. కా. ౧౦౧౧.

గీ. చాలధనండును చారియు సాత్త్వియు
మతియుఁ, తేరు గలదొర లందఱు తెరసి
నభకు, నరిగిరి. ఈ. చా. ౫. ౨౨౫

౯ ఏటిభద్రంను, ఒకటిగాఠాడు

౪. ఎవయఁగ కుక్కము కోటియును తెరసి
తెలందిగర్భమున నెలకొను

భార. ఆశ్వ ౧ ౧౨౩

గీ. నురవదియును గాలిందియు తెరసివట్టు,
కాంతిపూరంబు కోట్లై కాంతమూర్తి

భార. విరా ౧ ౧౨

౧౦. వీచు, వివర

౪. ముఖగర్భం తె, తెరనెం ఒవనంబు

చారి పూ ౬ ౯౫.

మ. తెరనెం బందవలలమూలము గంధిరా
పుకోనృత్యముల్, దొరనెన్

విక్ర ౧ ౧౨౦

౧౧. అంటు, తగులకొను

గీ. అనుచుఁ గ్రహులుతేర నీహరవారి, తెరసి
తిత్సాదలేపంబు గరిగిపోయె

మనుచ ౨ ౧౩

గీ. పొందె చాత్ర గదియె తెండె చాత్రానె

నూడె తెరనెం గ్రీతిమీనను తెనఁగ
దొరనె, నందెం లదియె తేర నన నంపె

నని తోచు ఆం భా ౩ ౧౧౯

౧౨. తారసిల్లు

ఆ ఆరులగుణము లైవ నగ్గంతు లెప్పుడుఁ,
గలయ తెరసివల్లుడు నీలితనంబు, మెఱయు

దురు మహాత్ములు భార. విరా. ౪ ౨౨౩.

౧౩. గ్రీ ౧ పొందు

౪. గిరిజయు గిరితుడును నొండురువులకై తప
మొనర్చి యొకగు లొకళ్లన్, తెరయం

బడన్ పరమగుణ్యధిరాత్మకు లైరి ఒకము
బ్రహ్మదం బందక భార. ఆను ౩ ౪౧

గీ. మానవనిజామం దపవర్గమార్గవృత్తి, తెరయం
బరబుద్ధి నెవ్వనిపేరు దలచి, యతఁడు

క్రిరామం దేఖల నమృతికి దగడె.

వసు. ౧. ౪౨.

౪. అని యా నంది శవించిన, విని యానందించి
నురలు విరులు గురిసి ర, విష్ణువీధి దేవదం

దుభులును మొరనెన్ తెరనె ముఖము
లోకము లెల్లన్. ఈ. చా. ౩. ౪౫.

౨ పరివేష్టించు, చుట్టుకొను.

గీ. దివ్యదుందుభీరవములు దివ్యు లెల్ల, విక్ర-
టిల్ల దిదేతులు తెరిసి కొలన, నగ్రహారంగ

పతి నెక్కి యమరలోక, నాయకుడు వచ్చె
చ్చార కానగరమునకు వి. భృ. ౨. ౩౨.

౩. ఆవరించు, కప్ప.

ద్వి పిల్లు గాఁ గావరి తెరసి యద్దంపు, దిల్ల
పోలికి రవివింబంబు దోచె.

ద్వి హరిపు. పూ ౪౧౦. పం

గీ. ఒగిల తొంగుహముల నుక్చల లండంబె
తెరనెం గావరి రవి వింబ మల్లుడు

భాగ. ౧౧. ౨౩.

౪. కమిలించు, దగ్గిటిల్లు.

గీ. తెండవిరులు, తెలందిటూర్పుగాడులు
తప్పచాలి, తెరసి యరత్రోకయంద మర్మ

రము లయ్యె నైవ ౨ ౧౧౨.

గీ. తెరనరులు గనికరముతో తెరసి కొలన.

రాఘవ ౧ ౩౨ (రామాయణార్థమున)

౫. అనుకరించు.

చ. గొరినెలయందముం గుఱుచ కొమ్ముల చం
దము తెన్ను మందమున్, గరువల్లు మేనిలో

నుదుటు కాఁగెడుపెన్నెను గింద్రసిలముల్,
తెరిసినముక్కు మీఁగడులెక్ తెలుచొ

నికలంబళంబు నున్, చారు వగు కామధే
నువు సుధాంబుధిఁ బుట్టె నభిష్టచాత్రి యై.

దశా. ౨. ౨౨౪.

౬. ప్రతిఫలించు, ప్రతిబింబించు.

గీ. మానోవాదీశవనుటాగ్రమణులయందు, భీమ
నందనదూపంబు తెరసి యునికె, దద్దిగర్తి

పరీక్షించి తారు దార, యరిగి రకులకుఁ
జతురంతయానధరులు నైవ. ౫. ౨౩.

౭. తెరయించు.

తెరన. వి. పంచమపద్యదశని ఒకజాతిలోదిత్తుల.

(చి. ని.) విణ. గ. క్రమ్యభూరాలినది.

ఉచా తెరనపులి మొ (చి ని)

అ. తులల రాలినది.

ఉచా తెరనలోడి మొ (చి ని.)

తెర(అ)ను. విణ. (పం. పద్య) గ క్రూరుడు,
క్రూరురాల.

క అత్యేర కుపాలకుడింతుల, నల్లుణచంగ.

నిదుపెద్దకొమరుని నిమ్యా.

అచ్చ రా బాల ౯౬.

గి మొఱుకదనమున నది యెల్ల సరిగొనక,

తెఱుకురికిని యని నేయుకొఱకు రాగ

సమీర. ౫ 3౦.

అ. పరుషము, నివృత్తము, (మాట)

క. గోవిందుడు తాను దుర్బోధ

నుండు తెలియ నని పెట్టనం తెప్పరి తెరి

కుంబుల్లుగా నానయాంబికియని యుపే

క్షనం గొడుగులకీడునం దక్కలంబునకు

నంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు

భార శీల్య అ 322

3 మునుగైనది, ముతకడి

నీ ఒకగట్టుపంచెల తెరకుపచ్చముల.

నీలా 3. ౪౯.

తెరిక. వి ఒకజాతి అడుపక్షి. (ఇది శుభమును

తెలుపు శకునపక్షి)

నీ. గవనితెలుట తెరికయుఁ బోకు నలగొనె

నలతెక్క మూపెఁ జేనలఁగిఁ జెనున

ఓ. శకుం. ౧ ౧3౨.

తెరికి. విణ. దుష్టాడు, దుష్టరాలు.

నీ కరిచేసి పెళుగొట్టు బంకి ర గాకోలు విగ

పాలవిత్తు చిల్లిగము దగులు.

పంసు. ౫ ౧౧2.

వి. ౧ న్యూనక, కొఱక.

క. చిరు నీల గాక నడిమికి, మురియక నను

క్రూరు పడిచిమడఁచొఱక యే, తెరికియును

లేక మిక్కిలిగరగర నగుతేలు ప్రాలిల
మాన్యులు.

అ. విలాసము?

నీ ఆలయం ననలింతుచెలలజంకన మించు

తెగె కుమాపుల ముంచుతెరికి యొకటి, గీ.

గాని మఱి యేమి నల దని కంకణంబు,

గట్టుకొని నిల్చుపతివృద్ధి గ్రమ్ముటించి

కులం క ౧3౨.

తెరుకు. వి ౧ భాసు

గీ. నీకుమారుని తెంచిన స్థానమారు,

నరసి రక్షింపుమి మది తెరుకు లేకి

వి పు 2. ౧౦౨

నీ తెలు కణంకని గాధపరింపును నల్లిలిల్లి

గీ. చుఁ తెనంగు పెనకులను కళా 3 32

అ పరుషకము

ద్వి సరనాళ యాగ్రద్ద నాయ్లు సాద్వి, తెరుకు

లాదియ నన్ను తెద్దకాలంబు, గారింపు

చున్నది

రిం రా ఉ. ౧౫౪. పా అ2. పం.

3. ప్రయోజనము.

గీ. పెక్కు మీఁటివ నను గాఱుకేళుపు భక్తి,

నుగ్రతప మొనరించును నన్ను నలిమి, యతుల

తపము విష్ణుంబునేయంగఁ బూని, పెక్కు

మాయలు పన్నిన తెరుకు లేదు

వి. పు అ ౬౨ శ ర సా

(తెరుకులేదు. ముద్రి పా)

తెలుకు. విణ. కిటికి, ధయశిలఁడు.

క. తెలుకుఁడు పొఱుకుఁడు చిం, దలనంబు

గాకుఁ డెల వైర్యముఁ చూచి, మెలచిర

కులమఁ గీర్తియు, బలుకులగిరి నింత నలది

రీరము చెడిగానె. ఉ హరి ౫. అ౨2

త. తెలుకువిల్లితండ్రి పెప్పనమాటలు, మొఱకుఁ

దనముకల్పి సరికుగొనక, కిఱకుడిమి

నరని తెలుకు గా నెంచును, తెలుకు మారి

గరుకుఁ డిట్లు లనియె, సమీర. ౬. ౧౪3.

వ. . బెలుకు బాచవపిసాసి బోయల
నమ్మించి ప్రబంధ. కిరొ.

జ. బెలుకువాడు.

బెలుకువాడు. విణ (బెలుకు + వాడు, స్వార్థ
మున.) గ. పిటికివాడు, భయశీలుడు

అ పేడిపండు బాడ పేలి పై యుండును,
బొట్టవిచ్చి చూడఁ బురుగు లుండు, బెలుకు
వాని మదిని లింక మీలగు రా

వేమ గ ౫౮

అ మూర్ఖుడు, అచివేక

అ ఏ నశేకపరుల నెనసి కాల్చరముండఁ గాని
యింత బెలుకువాని నీలుగా

కెన్ను అ ౫౩

బెలంచి. వి పక్షవిశేషము, (శ ర బ్రా)

బెలకు. ఆ క్రి చరిచు

ద్వి చలనాపు శృంగారవాహినీలోన, బెలఁ
కడు క్రొమ్మించు బెడిప యనగా

ద్వి పరమ ౬ ౪౫౨ పా

వి చలనము

నీ బెలయలక్రొవ్వాడి చలచివచ్చు కటాక్ష
మలతి పొన్నల పొలు పొన్నియొచ్చి

కట గ ౧౩౬

బెలము. వి (సం విలమ్) కలఁగు, రంధ్రము

నీ విలనామధేయము బెల మనంగ సారంగ
మనగా సారంగ యంచనగా సో

అం భా గ ౧౪౫,

బెలయు. ఆ క్రి వ్యాకించు

ఉ. కోరిక లంకుకింపఁ దనమాన్వితంబువి
యూరుపముల్, తేరవమేన నెల్లెడలఁ బె
న్నిలరక ఎంకింప లొక్కమీ, నీరికి
తెల్లఁగిన్నిలల నెక్కిండుగాను
నవ్వు నిండాఁ మొగ్గులున బెలయు
నవ్వరమేశ్వరుఁ డొప్పె నెంతయున్

స్పిసిం ౫ ౨౩

బెలుకు = బెల్లకు. ఆ. క్రి (ప్రయామలచే)
చరిచు.

క ఓ తెలి యే నలిగి సవర్యవేరదార్లుడ
నటంచు నాకన్యైక మా.రాచిదొర పలుకు
పలుకుల, కాచిలకలకొలికి యులకు నలుకున్
బెలకున్ కృ శబం అ ౪౨,
గీ కలయ మెలయన బెలకుమఁ గురికివలికి,
వలమఁ బెలపుచు నరయరఁ బలికిపలికి,
యలపుసాలపున నిలవక నిలిచినిలిచి, మెనసి
క్రియఁ గూడె మ? పాడి ముద్దులాఁడి

శశాం ౩ ౧౧౧

కా సార్థ సిగ్గున నవ్వుము బెలకుమఁ
సార్థ జలం బేల మఁ, సార్థ, గోప
ము. బాను యుడివిడఁ వర్తింపుమఁ
బొల్చి రేన్వరన్నింబుల

మల్లధూ అ ౪.

బెల్ల = బెల్లము. :

వ మిరియముల రంబాల గవ్వపల ౩
ఉప్పుట గ బెల్లకుం యిండ్లులల్లకొనకు
నికె దిన గ క్రింతా ౩ కీచిపమాద

రా శా ౪ ౧౧౧౫

బెల్లము = బెల్ల. వి (క బెల్ల తి బెల్లం)
గుఁము, చెఱుకురము కాలిచేసిన యొక భువ
పదారవేశము.

ద్వి అమృతంబు బెల్లంబులచ్చులు మంచి, యను
రేంద్రునెలదోటు యరిటపండులను

ద్వి పరమ ౫ ౪౩౮ పా

నీ గుఱము బెల్లము చెఱకెడ మనఁ దగు
అం భా అ ౨౫౧

బెల్లము. వి మగగుఠి

నీ బుల్ల బెల్ల మనంగ బాసగు శేషము
సాం వి మాన. ౧౮

బెల్లి. విణ (తి కావళి) వి చి మనది, మాన
పుచ్చినది.

ఉ చల్లనిబెల్లమాటలన నవ్వనొల్పుచు నెల్ల
వారలన్, బెల్లనఁగడిసె కుది మేర
యొకిండును లేక యూరళే, కొల్లగ
కొక్క బెల్లగఁ గొల్లగను నెలప్రో
ముల్. అచ్చ రా. ఆయో ౩౪.

నీ. కినితెల్లి యిమ్మనలివ్వు నీవఁ జోరై
 కచ్చునో. కళ. 3. ౧౨౩.
 ద్వి. కల్లెతూరంబులు కపటకృత్యములు, తెల్లి
 మాటలు కట్టిదిగువలు కనుట, సమాజంబు
 అనువారసకులు వేదింప క్రతు. క. ౧౪౪
 తెల్లిండు. ౧ (క. కనంబో) ౧. కందించు,
 తానవుచు
 ద్వి. నంబులు తారు గొన్న మాతల మముఁ
 గనుమాటి యారీతిఁ, గల్లులు పవరించి
 కడపట మనల, తెల్లింది యిది కక్కఁ
 దెనగఁ జూచెదరు
 ద్వి. పరమ క. 3౨౦. పా.
 ద్వి. నయగారిమాటల నటనయాపులను, వ్రయ
 ముల నయముల తెల్లింది పొంది
 అ మ కి 3 ౧౨౯ పా ౧౯ పం
 ౨ ఉద్వింపు, ముఖ్యులీచేయు
 నీ. తెలయును తెలియె తెల్లింపె నూటించె
 ననగ తెల్లింపె నంచనాడి మాట
 అగ భా 3. ౧౨౪
 జ. తెల్లింపు
 తెల్లింపు. వి. ($\sqrt{\text{తెల్లింపు}}$) తెల్లిండుట, వంచ
 నము
 క. అల్లందు కందుకొని నీ, తెల్లింపులఁ బడిన
 మొదలు పెనుకాములకీ, యల్లయిలి
 ఇలా క (క ర)
 తెళ్ళయ్య. అ క్రి ౧ చరించు.
 నీ. భివ్యుని వడి దాఁకి తెళ్ళి పో రని కాక
 పరకురాము లటంచుఁ బలక రా
 భోజనుతా. ౧ ౬-
 క. ఉడురాజమ. భ రత్నము, కుడియెడముల
 తెళ్ళి మోచుకొలుకూపులో, జువ్వి
 కుభయకరములఁ జొదలెడి కనునీ నేయు
 కలవకొవులు గావే రా. వి. ౪౬.
 ద్వి. తెడంగురై తెళ్ళిగ తెగకున్నులను
 ద్వి పరమ ౨ ౧౦౨, పా
 ౨. బరయు,

నీ. తలుగుడువ్వలు వింత తెళ్ళికిన గరుచాల్పు
 కను తెట్టు లోచ్చెనో భాకుశక్తు నీ. భర
 జమున కంచు జనున లచ్చెరువు జొంద.
 పాండు. క. 3.
 ద్వి నలిగాయ తెడను గానుగింజుకొని,
 నులిదినపేరు చున్నులమోద తెళ్ళిగ.
 అ. మ క. ౧. ౨౬ పా ౨౧. పం.
 వి చలనము
 నీ దయనయాదుల గురు లిడ్డతామెకులను,
 బులలఁ జొడిచినదాటిపాములను జొంటి,
 యెంటిజగడంబులెళ్ళిం లింపొనగ నడచె,
 దాక నరపాలుకంట జొంటయలమాఁగ,
 రా. వి ౨ ౫౩
 నీ కింజరంబులగంతుల జలగూడి విడిచెడు
 నదుముదా తెళ్ళికుఁజూప అని ౫. ౨౯
 తెళ్ళిగు = తెడంగు. వి. చక్కఁదనము
 చ. తెళ్ళిగు దలిర్చుగా నధరదించునుఁ
 జించెదాఁకొటఁ జెల్లు యై కళ్ళలఁ
 గలంప నేర్చె గలకరి
 పాంచా. ౫ ౨౩
 (క ర పా. తెళ్ళి. ముద్రి. పా)
 తెళ్ళగువ్వ. వి (తెళ్ళ + గువ్వ) ఒక జాతిపావు
 రము
 నీ తెల్లగాఁ జొలుచుకూరగ్గకట్టుల నగు
 జొడ్డయా తెళ్ళగువ్వ లొడ్డులవలి.
 చంద్రా ౨ ౨౧
 నీ పెనుదవ్వ కగ దొడ్డు జని తెట్టువడఁ గొట్టు
 నుడువీది తెళ్ళగువ్వ నొక్కయలుజా.
 మనుచ. క. ౫౦
 తెళ్ళి. వి ౧ నకుమనపుడు కిలుగునస్తా)దుల
 ద్వని, అట్టిద్వని కకురణము
 క జలవినవపుకపుల లప్పులముల పకపకలు
 భోక్తృభగభగ లబామరిపట తెళ్ళి
 లంగద, యోగయోగ లేకిరించె జను
 నులింపక. బహు. క. ౨౪

సీ. బంగారుపరిగందు గంగకుగదితంపుఁ జెలి
దువ్వటముతెగ్గెతెగలిన. భుజి కా. ౨ ౫.
సీ. జాటి చాస్తవోజమన్నియన్దాంత ముతెగ్గెతెగ
బసిడిందిబలవ మొలుయ నిరం. ౩. 3౫

తెగ్గవ. వి పక్షివిశేషము, ౭౯జాతికట్టు
సీ. తెలిచె కాటుకకట్టు తెగ్గవ వామనపాతు
పసిరిక లకుముకి పాపురాయి
పార్వ ౬. 22.

సీ. . తెన్నుదాయి పరిక తెగ్గవ రివ్వనంగ
పండు సికిరి. సీ. అనగనిట్లువి పక్షి
ధేవాక్షులలరు. అం. భా. ౨. ౯౦
జ తెగగున్య

తెగ్గ(లు)న. శ్రీ. విజ. జేగముగా
ఉ. శ్రేష్ఠివ లేదుబంతి యని శ్రేటునజెంబడి
జొచ్చి రిత్తం, దాని తెగ్గన లాగను
ప్రబంధ 2౯౦
చ. కలకల మండమన్ పొడువక గల్గొని
మాదుతనూతి వాలమున్, విలవిలఁ ద్రిప్పి
కొట్టుటయు తెం, డము తచ్చిరమున్
తెగ్గలవక, విజిన . సమీర. ౪ ౧౪

తెగికింపే. ప శ్రీ. (√ తెగ్గ) చరింపఁజేయు,
కదల్చు
సీ తమ్మి చిరువరిఁ గదలుచిరావ మే నొకరింక
యిటువటు తెగికింది యంత మజియు
ప్రబంధ ౧౦౦

ఉ చమ్మలకన్న ము నొప్పిడము సాహసముల్
తెగికించు దృష్టికిన్, ముమ్మగఁ బుట్టుఁ
తెగ్గలవ మోగుముపుచ్చుమనన్ .
చాంస. ౫ ౨2౨.

తెగుకు(కుటు). అ. శ్రీ ౧. తగ్గతగ్గప్రకాశించు,
ప్రకాశించు.

సీ. తెడఁదగూఁడులమండి తెన్నెలపులంగులు
తెమతె వా న్నెతాంచలములు తెగుక
ప్రబంధ. ౨౯౦

సీ. దరహాసపదిగాంగుగ్గుల గేలుకొన వాలగల
రీల తెల్క-బాణము లలరు.
ఉ. రా. ౬, ౧3౧,

ఉ. కన్నులు తెగ్గెఁ ద్రైలు పరిగల్గిచనుంగన
గుల్మ పైకత్తున్, నెన్నడు మల్ల-మోము
అగి నిద్దపువ్వలు చిల్మ- గంబూర, సన్నపు
గండపువ్వలపు చక్కనిమై తెలహెచ్చు
జాగువా, వన్నె మొంగుగురంగు నునువల్వ
తెలంగు దురంగలింపఁగాన్

ఇందు ౫ ౧౦3.
క. శ్రీ అగుచిమలపంగరి, వాళికత తెగుకులికి
నయన మృలపై, ప్రాలినమహాచారిక,
పౌలికఁ దాఁకలనాలపు పొల్పు వహిం
తెగ్గ చం రా 3 2౬

౨ ధయాదులచే చరించు, కంపించు
సీ పసిడితెలఁగులఁవన్నెపై నెగఁ, బొదుపు
గాఁ గ ప్పుకొని పూలపొదమొంగున,
నిలిచి యగుకుచు తెగ్గకుచు తెలలఁ జాచి,
చిలకతల ముగ్గుపల్కులఁ బలిగె నిట్లు
తేం మా ౪. ౨౬౧.

సీ సారలు తెగ్గినఁ జక్కఁజేయు మటన్న
విజ గత్తు నిలుమని పనికి నేరంగ.
చంద్ర ౧ ౧3౫

క ఉలుకు తెన్నెలవేడివి, కిగుకు న్నుకకక
మిలిందచాంసార్పటికిన్, తెగ్గకు వృలయా
లిలనసి, తెగ్గకుంబూసాస్సునందుఁ జరచిర
హార్తిక్ చాంస ౧ 2౧

చ తెలుకులు గుల్మ-తెగ్గెకమందమృలనప్ర
మరిందలిండుపుల్, దొలక
దకా. ౪ ౫౨

3 తెలుకు, స్థానము రివ్వ
ఉ పట్టుగ వచ్చినట్లు దరి నొలుచుఁ బొదము
తెగ్గ- నేలపై, కట్టుక తెప్పవం ౭2
దిగుల్పడి మార్చికుఁ దైనఁ జాచి
కార్తిక్ ౫ ౦3. పా

౪. ధయపడిపట్లు నటించు.
చ కలయనిదింతవాఁ డెదురుగా నడతేరఁగ
దాని యవ్వలం, తెగుకుచు నమ్మిపెల్ల తయడి
చెఱఁ గించుక సోగ దానికిం, దలఁపున

నమి నేయునొ కదా యని నెచ్చెలితోనఁ
బల్కి పెచ్చులు మలకంప వాఁడు తనుఁ
జూచినఁ జెప్పున నవ్వు వీధిలన్

మఱి ౨ ౧౦౪.

౫ కంకారుమడు కలక మంగు

చ కలకలనవ్వు మెచ్చుగము క మ్మ నితమ్మి
యటంపుఁ మచ్చెల్లో మాళవాలిఁ బచ్చి
తేగ భయ మంది గిణ్ణియ్ తెను
ద్రిష్టునఁ గలిక పెఱుంగి చెప్పుంయఁ
గ్రమ్మఁ దగ్గుగ్గఁ బ్రేలుకాఁజగా పె
య నుల్లి గిరియ్ యతీత
తీ నంగన్

౬ క్రిత మిశాన

౭ మఱింది ముడఁ గుమ ? దోడిలో క
భాకానొకనిండు ఘటింప తు. బోకది
నినోర్చుచేత నానెచ్చెలి వొందిఁజార
తక్షన్

౮ (క తెనుగు భాష) ౧౦౪ త
కాంతి

౯ శరతులఁ బచ్చుల లిగిదిర్చెమాట
నల్పుకు చిలా లకరశోభిల్లెమును
తెలుజున్

౧౦ ప్రస్తావనగా మా బోడి
మొగ్గముల తెలుజు నొకట
గమ్మల వల లయ నయి య
మామలమిన

౧౧ కలకల నవ్వు గానె యట దీట
గ బలగా మెచ్చెట వేయు
నంతగఁ జూచ నొకట
తెచ్చుల గొన ము లేవినగట గని
మాటికె గుచ్చు

౧౨ తగతగ నానిగిమ

౧౩ కడు విద్యోగ మరయఁ గానునియ ర బ
పువ్వుఁబడి చుక్కలొక్క గ
తెలుగు నమ్మఁ గడుఁ బొక్కులట
వేమ ౨ ౧౪

౩ చాంచల్యము

గీ తొలఁచునీగున వాల్చాపు తెగుతుఁ జూప
దకా ౨ ౨౬౩

గీ ౪లికెడినతెచ్చు కలువతోకందంబు
పుంసదీప్తి గనవ రచించి దకా ౨ ౪౩

౪ మాటయందలి చమత్కారము

గీ నిలుచునొకపును గరంగంబుఁ దెలియనీక
పలుగనాకున మొగమునఁ దొలఁకు తెలివి
యొకలియఁ గన నహోనితెడఁగు వారిఁ
గిన్నెఁబ్రక గ మ్మగి యన్నకడిమఁ
ననియె

మ గుమయియనమాన మేల తెగుతు
తేవు యేల సేయాన జవ్వని నీచేరిది నాడు
దేవమును జేంబున్ శృధామట లేలనే
దకా ౨ ౩౪౦

౫ కందుగమాటల తెగుల మందవీరవచిర
వచనమాధురీయేత్ గుంపుడుతుల శంక
ఘర్షిని దె చమగగ గి చి తెలిఁబుటించెన్
రతిగన్

౫ తిత్తత
గీ ఎదులూడినపోల్కి తెచ్చు వీనులఁజల్చు
చిలుకలమ్మలబా మెల గ రాగు

ఇందు ౨ ౧౨

విణ ౧ చంచలము చలించువది

గీ తెచ్చు జూపులవేడి గలిచి కైకొనియెనో
నా గ్రింబఁ పుష్పజలంబు శలయ

దకా ౩ ౧౦౩
౫ పలపలంబయని చినికెం తెగుతెగు
యనుచు నుటికె తెగుపెలు గుల్ రి
తగతగ యని పెటాక ౨౪౭ ౪
యనుచు మాతికపటి నటించెన్

విప్ర ౩ ౫౪
గీ తెచ్చుకై తగతులు గుఱుకునన్నంచెన్ను
కలువల కొకంబుతెచ్చు గొలుప

యయా ౧ ౧౨

౭ తెలికించు, తెగుతుదేరు

తెలుగుదేరు. అ. (కీ. (తెలుగు + తేరు, స్వార్థ మున.) తళతళ ప్రకాశించు.

నీ. ఇనుకడిపైల మెట్టు పడిడిచెంపల గొట్టు కిలుందుపై మొలనులు తెలుగుదేరు.

నీళి. ౯. (తెలుగుదేరు. ముద్రి.)

బెసబెస. వి. శ్రోయుటయందగు ధ్వనికమకరణము.

చ. ముగుఁ గిడి పండుకొ మృదుచు మోహము తోడ వితర్కిత బాపి తా, నుగురకు రంచు భిన్న యిలు యొయ్యన నేరి కబాట మవ్వలకా, బెసబెస శ్రోది . .

మంసు. ౪. ౧౦౩

బెసుకు. అ. (కీ. ౧. (స్వస్థానమునండి) తవ్వ. (శ ర.)

(వ్యవ) వానికాలు తెనీశివడి.

అ. వికలమగు.

(వ్యవ) ఆ వ్యవహారము తెనీశివడి.

బెస్త. వి పల్లకీలోనగువానిని మోయుటచేతను, చేపలను పట్టుటచేతను జీవించు నొకకాళి వాడు, బోయీ.

నీ. భారవాహకుఁ డేరు పరగుచుండును బెస్త మోపరి బోయిండు బోయి వాఁగ.

అం. భా. అ. అ౨౮.

నీ తనత్రూల నుండు నందలము గానలి బాటి పేరెలుంగున బెస్తఁ జీరువారు. అము. ౪. ౩.

ను. తలియంగైదుపురాఁడ ద్వర్గులపై దండెత్త తే గాలిబె, స్థలచేఁ బంపిన పండుటాకుఁ దబటికాబుల్ గనుంగొందు . . .

చంద్రా. ౪. ౨౩.

బెవఁదము = బేవఁదము. వి. (సుం. వ్యవహారం) వాణిజ్యము, క్రయవిక్రయ వ్యాపారము.

౪. పెక్కంఁ ద్రొక్కటియై తా, రొక్క బెవఁదంబై యాడుచుండెఁగ దానం, దవ్వువ గలిగిన నండలు, నొక్కటిగా నమథమించు టుదితం బెండుక. విజ్ఞా. అ. ౮౦.

౪. అలము విశ్రుల చేయఁగ, నశివరై రాబా అడఁగ నంత్యులలు బెవఁరా బాడం గవ్వత్రుఁ గలి, కాంబున వర్తనమలం గ క్తరెఁ గల యున్. భరావ. ౯. ౧౨౫.

బ: బెవఁది.

బెవఁది = బేవఁది. (√ బెవఁదము.) క్రయవిక్రయములు చేయువాడు, వణివాడు.

చ. . అందటి రొక్కబెవఁదనే రవానయ్ నియతి మూల్య మందుకొని యచ్చటికిం గొనిపోయె వారలన్. కళా. అ. ౯౯.

బే

బే = అంబే. వి. గోశాయువున కనుకరణము.

౪ తేయనుఁ దల్లి నీ బెటఁబోయెద నమన్ దింది పులివాతఁడం, బోయెదనే యను... భోజరా. అ. ౪౪.

బేగఁడా. వి బానొక రాగము.

ఉ. . భవాపరి ఘుర్వరి పూరి తేగఁడా, యరళి రామఖల్లి మొదలై తగురాగము లింపుమోఁగన్. బెన్న. అ. అ౩౬.

బేగఁడ. వి కాళిబంగారు, ఆభరణము.

నీ బేగఁకరి యింటిమండటి యుదిరిపడిడి, మేరువంటేషి రాసులై పెఱయు ననఁగఁ, బెల్లబేగఁడొండె యాన్తి యగు నలకు, బేరుఁ డెవ యానె యానీటి బేరులమను

చం. రా ౩ ౫౮. (బెల్ల బేగఁడొండె = పెండె కొండె)

న బేగఁడుబోడిలిల్లలపెప్పులు తొడిగి పెంఁగాదికానెకొలు కట్టుకొని

వి పు. ౪. ౧౪౩.

నీ. కాళిబంగారవంక బేగఁడ యనంగ, నుల్ల కము దోచు అం. భా. అ. అ౩౮.

బేగము. వి. (పిం. తేగఁడు.) రానీ, రాబాభార్య.

నీ. ప్రజలి సాహెబు మదా యెంత డేలిన తేగంబులకుఁ గుట్టుబోలలేను. తెలు. ౧౪.

బేగి = బేగి. క్రి. విణ. (సుం. తెగి.) గిక్కుముగా (శ. ర.)

చేష్టమాలు. వి.వి. (హిం. చేష్టమాల్) పానకముల
జడివడి, చికిలిచేయబడినది, ప్రయోగించుటకు
నిర్దేశముపలచినది.

మ. రమణీరక్తము బగ్గరమీఱు క్రొంలే
మాల్, బమచాడిం బుడెంచి

అహ. ౧ ౯౯

ఉ. అద్దమరేయిచాళ నిద్దర రాళ యక్క-సి
మనీషి మనోనిపాస్త చేష్టమాల్, పెద్ద
కిరంగియంతుడుల లెగ్గరి

సమీర ౨ ౫౧

బ. చేష్టమాలు చేయుచు, చేష్టమాలు చేయు.

చేష్టమాలు చేయుచు. స. ౩ (✓) చేష్టమాలు
చికిలిచేయుచు

ఉ. పంచభరుండు పాంధజనబంధనబంధురబుద్ధి
దండువో, కంచ ధణావసంతుల దళం
దెత్తెడు కత్తుల చేష్టమాలునీయుచెనా
నాలిం బల్లమలెల్ల నగంబుల మించె
గోయలల్, గాంచె నవనతానకలగానవి
చాన నుపానిపాదమన్

సమీర ౧ ౧౨౫

చేష్టమాలు చేయు. స. ౩ (✓) చేష్టమాలు
మా చేష్టమాలు చేయుచు

చేటుంచేటుము. వి. (చేటుము + చేటుము) అర్థం
చానురాగము

క. మాటలఁ జెయుట చేటుంచేటుముగా నల
వరించె నెఱంగు సతి లాలాటతిట
యనుడు కు సం ౧ ౧౩౬

(పగపూరుమరాగమని వ్యాఖ్య.)

చేటుము. వి. (క. చేటు) ౧ అనురాగము.

నీ ప్రతి నీవివశలి చేటుంబు గొనియున్న తెలఁ
దుల చేటుంబు వృథయై కాగ.

కు సం. ౫ ౫౫౩.

చ. పాంకనల చేటుము లెంచుడు, గౌరి
నీళ్ళగుడు మేళిలిపెత్త రలిం గ్రమంబు
నన్. కు. సం. ౯. ౩౪౫.

౨. సంభోగము.

ద్వి. మఱి యట్లు గాక యమృతగుప్త దృక్తు,
వాటించి చూచినవయసులో దీర్చి, చేటు
మాడించి యున్నవలెగోని గోనీ, యేగుచెంచిన
వాళ్ళ నిల నర్చి-తైచి.

పండితా. పురా. ౧౪౪. పా.

బ. చేటుంచేటుము.

చేటి. వి. (హిం. చేటి) కైరము

న అవి యట్లు తెండియు నొండొరుల మీఱుచు
పాటికిక్ చేటికిఁ బాటిల్లకోసంబున నెట్టి
నెడ్డ మాసంబు లధర వార్చి ౩ ౫౮

చేటుంచేటు. వి. చి. వి. (ఇది పామసాగ్రమని
౪. ర) ౧ అడుగు మొ. యెండినపుడు విచ్చు
నెల్ల.

ఉ. అగ్గరి యెక్కి చాళరృ. లట్ల వ్వవంగ కురంగ
మంబులన్, దీగిన నంగదుం దివసుఁడి
మనమాయలి త్రొక్కి-తేనెనన్ దిగ్గిన నేలఁ
మాటి చనుచెంచినకొండ యెఱుంగ రాత
య్యాపిగ్గటిమాట కంచవనెటించుల నంటిన
మంటి చేటులన్ రామ ౩ ౩౫

చ. అలఁచినచందంబు వృధయౌఁ జెమరిం
పంగ సమృద్ధాశ్రులన్, గొంఁచినయట్లు
నోయెడుఁ గమంగనకాటుక చేటు లెక్కుఁ
జెక్కులమకగిరిలాను గన్పొందునన్

పూరి ౩ ౧౨.

చ. కప్పురిం, గొని యిడు బొట్టు వాకనుమఁ
గూర్చి నొసంగినఁ జెట్టుమండె పట్టుమమ
మొగంబు ప్రేషినటులై తన యార్చుల నింకి
యింకి పోయినపలచేట్టు గోరఁ గని
యొత్తనెవచ్చెను మాటిపాటికిన్.

అను. ౫ ౬౨

౨. కొండలోనగువానియందలి చీలిక (క. ర)

చేడ్డ. వి. రూపాయలో నెనిమిదవవంతు, పరక
రూపాయ. దీవారము (వరహ)లో ౩౨ వంతు
నీ. దీవారమందు వ్యాప్తికడంగం లైన చేడ్డ
యలచనగను తెలయుచుండు.

అం. పూ. ౨. ౨౩.

చేడ. పొట్టుపీసిన కాయధాన్యములపప్పు.

ఉ. తెల్లపుటచ్చులుగ్ పెనగి చేడలుఁ జమ్మిలి
సుత్ర్యులుండలగ్ మార. ౨. ౯౧.

గీ పెనంగు వడియంబులను బచ్చియగు చేడ,
లయతరాయ్యతపూజోపకరణకేటికలను ..

లను. ౨. ౯౩.

సీ. పప్పు చేడ యన నూపంబు తనరు
అం భా. ౨. ౨౪౦

చేడ. ౫ వి ఆ శ్రీ పడవ
చేడ(ము). సం వి. ఆ వ. చిల్లలేతుండపట్టుముగాఁ
గుచ్చుట.

చేడన(ము) = చేడిన. వి. మత్స్యవిశేషము. ఎగి
తెడిచేప, పాకివము

సీ కలెసలతోడఁ గలపాంపఁ దగుజాడఁ
గలిక లేటెడఁదకన్న లమర.

చంద్రా ౨ ౧౧౪

సీ. పరికొక్కలెలు చేడసమాలఁ దరంగలు
తెగదాటి నడిమికిఁ దెచ్చుకొవర

కమ ౨. ౮౦

సీ చేడసంబుల నిచ్చె చేడుక కాండ్రకు గండెల,
ఒలుదుండగీల కిచ్చె ద్యా. ౧ ౨౪౦

చేడా. వి గంభీరయమునకుచ్చుమండెడి మండ
పము

సీ దర్పణాకృతిఁ దళి త్రికలాడుకంబాల దిండ్రై
తలంగ చేడా హరింగు, సిం వార ౧౨

చేడిగ = బెడిగ. వి (సం భాటకః, క. కాడిగ.)

పన్ను, భాగధేయము

(చేడిగ. అవి చి ని, క. ర, త్రా.)

క. సాగివచ్చినత్రార్పిత మాన్యత్ర త్రేతా
లకుకీరము చేడిగొంపుం యాతచాత్తిత్రుణ్య
కాలమండ్రి తమతండ్రి వీరవనాయనింగారికి
త్రుణ్యముగా భారతోనియిచ్చిది.

గు జ గుత్తికొండ. కా. ౧౫౦౮.

చేడిజము. వి. మాయ, ఉత్కృ. (క. ర., త్రా.)

చేడిదము = బెడిదము. విజ. భయంకరము.

క. చేడిద మగు నా దెబ్బకు, నోడక ...

కా. ర. ౧౮౮.

చేడిస = చేడన. వి. మత్స్యవిశేషము, పాకివము.

ఉ. వింబపలాక్షిగన్న లను చేడిసమీ లిరు
దిక్కులగ్ సమానంబుగఁ బయ్యచున్న ..

ప్రభా. ౨. ౩౧.

సీ. కొంద దాసరికొయ్య కొట్ల మీనులను
ముచ్చంగు చేడిస తెల్ల చాటమీను.

హంస ౪. ౧౮౩.

జ. చేడిసతిరుగుళ్లు

చేడిస. వి నమస్తారము.

రగడ అనిశంబును వృషభాద్రినియశ్శురీతిట
హరికిని చేడిస లెన్నును హంస ౪ ౨౧౩.

చేడిసతిరుగుళ్లు. వి బ (చేడిస + తిరుగుళ్లు).

చాలి కాక్రీడావిశేషము

సీ విప్పిట్లు త్రొక్కుట్లు చేడిసతిరుగుళ్లు వచ్చిన
గండ్లు దాయాల పొట్లు హంస ౫ ౧౫౫.

చేతాళము. సం. వి ఆ. త్రిం ౧ విశాచము.

౨. భూతావిష్టమృతచేహము (క ర)

చేతాళుడు. సం. వి ఆ త్రిం యమకింకరుడు.

(క ర.)

చేత్రి. వి (హిం శేత్రి) మూడు. (ఇది సాగటా
లాటపరిభాష)

సీ. కంకణంబులు మ్రోయఁగా మగా శేత్రి
చావం చంచుఁ బంతులొ జైచవాద

చమ. ౧. ౧౦౨.

చేది. వి. (సం. శేది) పాపమును, విశేషము.

(క. ర, త్రా.)

చేరకత్తి. విజ. (చేరము + కత్తి) చేరముచేయు

నది, చేరమాడునది.

చ. గరస పెణుంగు చంద్రముఖ సావడిదంట
యు చేరకత్తయిగ్. మొ రా. అయో. ౧౨.

చేరగాడు. విజ. (చేరము + గాడు.) చేరము

చేయువాడు.

(వ్యవ.) ఈ వారము తేరగాండ్రు ఎక్కువగా వచ్చుటచే పశువులధర చాల చురుకుగా నున్నది.

తేరణము. వి. ౧. ముప్పిరప్రకర్షనము, చెట్లపక్షిపక్షి. రగడ. ఇది పాపురపురొడ యేల విశేష దార జము, వింతయే విరహిణుల తెరకెట్టు తేరణము. మమచ. ౩. ౮౪.

ద్వి. జగడించు నల తేరణమునకు నోడి, పొగు లంచు నిలు సాచ్చి పోవంగ లేక.

ద్వి. పరమ. ౪ ౩౦౨ పా.

౨ బ. పరుషవచనములు.

గీ. కాంతుఁ దపరాధియై దైర్ఘ్యకలపఁ తేరఁ, గేరడము లాడు చైన్యంబు గీలుకొనిన, తేరణము లాడు.

శృంగారసాలవాణము ౨ ఆ (౪ ర)

విణ ౧. ముప్పిరుడు, ముప్పిరురాలు, ముప్పిరియు

చ. ప్రాధచా, నిజముఖ యోర్తు చూచి నతి

ప్రేమ భరణు మరల్చురాదు తేరణపు

లతాంతరవాణుడు కరస్థితపల్లవఖడ్గధారచే,

గజవిజ నేనానెని . రాజ. చ. ౩ ౮౩

౪. దొరకొని తనుఁ బొదివి కడున్, సరగను

జడలికిని నొసలి జను తేరణపుం, గరుడలిఁబ

తోలుతేరే, నరదుగ గుఱతొల్పునీటి కనియెం

గడిమిన్, నీలా. ౧. ౩౪.

౪ తొరార్చి యడుగ నమ్ముడి, తేరణమిది విన్న

నీకుఁ బెనుదుఃఖంకా . శుక. ౨. ౪౩.

౪. రమ్యవశోద తాత్పర్య మృధికము చేన

దేవి కిది సహజంతే, యమ్మురలితేరణ

మృది, రమ్యుని ననుమాట నమ్మరానప్పటి

కే. . . . . జై. ౪. ౪౨.

చ. . . ఎంతటిగయారిత తేరణపుక విచారముల్,

ఇలియనివానిపైఁ గలది లేనిది చాల నుటించి

తండ్రిదిద్దల తెడనయిఁజూచి తళటా . .

సారంగ. ౩. ౪౯.

గీ. అమరపరికొల్పవకు వచ్చె నునుభవంతు,

గులుకుసాంతిండ్లు గయ్యారి తలియశోండ్లు,

యారజపు తేరణపుఁజేత లభకు కాని కిచ్చు కొని దూలు తెప్పంగ వచ్చుకరణి.

చంద్రా. ౩. ౨౩.

౨. ధూర్జడు.

గీ. . . . . కేడ మలుచ తేరణ మన ధూర్జతేరణ తెలయు. అం. భా. ౩. ౩.

౩. శేర్పరి, చతురుడు

చ. నడవడిగిల్లువాడు కడు నానెముచేఁగల వాడు యాపునన్, తెడఁగగువాడు లోర కుల తేరణమై తగువాడు నిద్దరన్

హంస గ. ౨౧౬

తేరణము. వి. (సం. వ్యవహార, ప్రా. ఓహో- దీవి కృత్తియందు మువ్వలతోపము.) క్రయ విక్రయవాపారము, వాణిజ్యము.

గీ. బ్రాహ్మణుం దయ్యై తేరణులాడు దుర్బాళి యంధమాపంబున ననశుఁ దగుట.

ఉ రా. ౩. ౩౨౪.

మ. ధన మార్జింపుడు వార్జితం ఁయిన తద్దృష్టంబు తేరణుచేఁ, గొనసాగింపుడు వడ్డీ వానివలన్ గూర్తు వృత్తిం గొంత .

ప్రబోధ ౪. ౩౩

౨ కొనువల్లడు వస్తువుల తెలకొలఁదిని నిర్ణయించుట, మూల్యనిర్ణయము. చూ తేరమాడు

జ. తేరమాడు.

తేరమాడు. స. క్రి. (✓ తేరము) కొనువల్లడు వస్తువులను కొంతకాలపు ఇచ్చుని అడుగు.

(వ్యవ.) అతఁడు కందులు తేరమాడుచున్నాడు. ఓడ తేరమరుగు = వాణిజ్యమునకై ఓడపై

ద్వీపాంతరమున కేగు

౪. ఈరికి వశిగ్వల్లకుఁ బాదూధిగ నోడతేర మలిగిన తతే . శుక. ౧ ౬౦.

జ: తేరకత్తె, తేరగాఁడు, తేరసారము, తేరి.

తేరసారము. వి. (తేరము + సారము.) క్రయ విక్రయవాపారము

చ. . . . . కొనుట్లు తాకట్లు దక్కం దిగియు ధారణ దరఁదియు తేరసారంబుయెడఁ

దణుంగు మొదలగు చేరియు నదనంబుగా
ధనంబు గూడఁబెట్టి. . వరాహ. ౯. ౧౨౩.

గీ ఈడము వరంద బందర యింగిరిష, కిళము
మొదలైన పేటలకార లెల్ల, సారథుడ్రవ్య
ములు చేరసార మాడఁ, చిలవనంపిరి తమ
తమపేటలకును హంస. ౧. ౧౧౨

చేరి¹. వి (చేరము + ఇ², -క. చేరి) క్త శ్లోఁడు,
చేరగాఁడు

నీ కుడుము దూకల కెల్లఁ గొనివెలిఁగా యంచు
చేరి తిలనియారివేర మొంద

శ్లోక ౨ ౫౬౩

నీ కోటికిఁ ఒడగవ్వకొనియున్న పైక్కెములే
పెక్కులై పట్టిల్లుచేరిజనులు. హంస ౨౯

నీ కైశ్వర్యమామంబులు చలించ గోనట్లైన చేపకర
లనఁగని చేర లనఁగ.

అం భా ౨ ౨౨౨

చేరి². వి (సం. చేరి. క. చేర) సుందరీ, వాద్య
విశేషము.

క. పైక్కెములు దొనలు చేరలు, జక్కి-
తెగలు బొడముటయు వెలం గొని యని
కిన్. అచ్చు రా యు ౧౩౯

నీ తా నున్నచేరి కంతటికి గణాచారి పెక్కు
కుడ్డలు మ్రోయుపిద్దచేరి శ్లోక ౩ ౧౨.

చేరి³. వి (హిం చేరి³.) ౧ రాజాళకిచ్చుపన్ను
మొత్తము ౨ తెక్కిల వివరణము (శర., క్రొ.)
(వ్యవ.) మీ రీచేరి³ సరిమాడుడు

చేరి. విల (సం. చేరి.) ౧ మూఁడుడు, తెలివి
లేనివాడు, అవివేక, మూఁడురాలు, తెలివిలేనిది

ఉ. సంపదదక్కియండఁగ నశక్త లనంజను
కుమ్మంఁ దిల్చి పూరింపఁగ నంత చేరి
చరి. . భార. ఉద్యోగ ౧ ౩౧౪.

చ. అంతిపురములాని కి న్యులకేరిటి, పోతుటిఁగ
నైన బొలయకుండ, వాఱ్ఱ వెట్టి కారదానంద
గురు వాఱ్ఱ, వెట్టి చేరనెత్తి చేలనెత్తి.

విక్ర. ౩. ౫౯.

వి యిగ్నిసాక్షికం, ముంద బరితరయ్యవనఁ
బొల్పుగ జొక్కి-తఁగాని యన్యలఁ, మన
ముననెనియుం దలంప మానిని యిట్టి
ఒకాత్ము నమ్మ నిట్లని పంకంక నీ కగునే
యన్యలఁ బల్కినయట్లు చేలనె.

భార. అది. ౪ ౧౩౭.

౨ కాంతా కైశవచాపలంబున లతా కాంతార
వీధిం ? దిక్రాంతిం బొందెద చేరి? చేరిన

ననుక శక్యంబై పట్టుంగ . కై. ౩. ౨ ౪౩

నీ యుక్తుఁ చే శ్లగ్గు మగుద యన న్నుద్దరాల
నా గోల నా చేరి యనఁగ

అం. సం. మాన ౪.

౨ భీరువు, వీటికి

గీ. చేరి యీ చేరజత్రుఁడనం చేరి యింకి.
నీల ౨ ౯౪.

ద్వి కోమలచేనాపు గోలపు చేరి, నేమియు
నేపాలు వెలుంగవు నీవు

రం రం అయో ౧౮౩ పా.

జ చేరితనము, చేరిపోవు, చేరి.

చేరితనము. వి ($\sqrt{\text{చేరి}}$) ౧ అవివేకము,
తెలివివిక్కువతనము

ఉ చేరినంబున నిన్ను నమ్మి నా గుడ్డును
లేము నిగ్గులఁ గోల్పడిపోయితి నేమి
సేయుదున్ పారి ౧ ౧౨౩

ఉ. బ్రహ్మ వాని కీ, లాలితరూపయోగవకళా
లలితాంగ విలాసవిక్రమం, చేరి యొసంగ
చేరిన మేటికి నిచ్చు . అహ. ౩. ౧౧.

క. మొదటికి నిహతు లేదట, పిదపం ౨౪
పెటలు గల్గు చేరితనము గా, కిది చురము
గాను . దళా. ౯. ౫౨.

౨ భీరుత్వము, కాతర్యము (వి. ని.)

చేరిపోవు. అ కి ($\sqrt{\text{చేరి}}$) నిస్సారగుడు.

† బీజమాత్రంబు చిక్కి-క చేరిపోవు, నెల్ల
ధరిణియు . క్షీరం. మా. ౩. ౧౪.

చేరి. విల. (చేరి + అరి) వివేకహీనుడు.

ఉ. చాలుఁ బుకే సహజభవ నర్మభక్తుఁడై
దొరంగి మాఁకు ని, ట్టూరితై రమింప
వృద్ధయంబునఁ గోరుట భర్తృరీతియే, తేలి
వైతి. భాగ 3 3౮౦

తేలు. నిజ వివేకహీనుఁడు, వివేకహీనురాలు,
వివేకహీనయైనది.

చ. తనముఖ మంబుజాత మని దండడి మాపు
నర్మప్రజంబుతోఁ, దెనఁగు విదగ్ధ ప్రాణ
నొక తేలునతిం గని కు సం ౯ ౨౦౩

క. సొలువీరియుఁ గన్ద్రుఘ్నశాలమును గూడి
తనకు సామ్రాజ్యం దీఁగా లిపి తెలియు
వాఁడై, యాతే లాఱుడు మనమనిం
దేహిద్దక. భార కర్ణ ౧ ౨౨౨

కా కడుం దోస మీతేలంబైయి
దళకు ౬ ౬

ది. హాసము. చూ తేలునడు, తేలుపోవు మొ

జ. తేలుదనము, తేలుపడు, తేలుపఱుచు, తేలు
పోవు, తేలువెట్టు, తేల్చుట

తేలుదనము. ది (తేలు + తనము) అవివేకము,
తెలివితక్కున

క. ఏలిక నాడు మఖాంశ్రీలకు నొరుఁ దపక
నేల కిర కుంపెల హె, కాలను సేసలు
వెట్టుట, తేలుదనము గాక మీకుఁ దెగ్గటి
కంటే. ఉ హరి ౧ ౯౬

తేలుప(ల్ల)డు. ఆ క్రి (తేలు + పడు) హాస
పోవు

క... నే న, మృటుల తేలుపడితి .
భోజరా. ౬ ౫౫

చ. .. శమించునె యొండొరుచేతఁజ్జ యా,
పెనుఁగ నొంది మాటపస తేల్చిడి
క్రమ్మఱు తేరు టొప్పునే.

భార కాం 3 ౨౫౨.

క. బలియుండగు పగకున తెడ, గలిగి చిన
వ్వలయు వాఁడు కార్యముకొఱై, కల
ఁగవచ్చిన తేల్చిడి, కలిపికొనఁగలదు .
శ్రీయూర. 3. ౨౬౨.

అగు.

కా. ఏ కార్యంబు ఫలించె నీకె చెల్లమా యేవం
బుగా నాత్మను, రాత్రి కార్యంతోడ తేలుపడితి
వ్వుకే నృపుల్ ప్రాక్రమల్.

హరి. భూ. ౮. ౮౮.

తేలుప(ల్ల)బుచ్చు. స క్రి. (✓తేలుపడు)
వందించు, హాసపుచ్చు

క యకటా యెవ్వరియొ వివేకవిహీనుం,
ఁచి యితిని తేలుపఱుచెం .

శుక ౨. ౨౦౦.

క ాబొమ్మకు గిరిగింకలు, నీబోటిని తేలు
పఱచి నేఁ డిదె ముట్టం, తై బునుయింపెను
నన్నుక, సాబానీ బాల ప్రబంధ ౬౩౦

చ నన్ను తేల్చిబది యాత్మజాఁ కున్నెడ
కేగి సర్వరిం, బునఁ జనుడెందు నంటిని

భోజరా ౪. ౧౪౧.

మ త్రిపురశ్రీలఁ జిత్రకౌఠలుల సారెం
బుంబ్బివర్తనం, బుపదేశంబొనరించి తేల్చి
బది పాగి 3 3౩

తేలుపోవు. ఆ క్రి (తేలు + పోవు) హాసపోవు

ఉ ఇప్పులి నిలంబుగ నన్ననఁగొన్నయప్పుడే,
చేత దలింపు తైఁపడి చింత యొనర్చుచు
తేలుపోయి నే, నేదగి వాననో, యనుచు

శుక ౨ ౨౫౬.

గీ ఏల యెంచుచునవ్వాఁడు వృద్ధయభవుఁడు,
తలఁతయును నేను సుమధృష్టి నిలిచినపుడు,
తేలుపోవును వాన యాకీ లెఱుంగఁడు,
తెల్లవాఱుంకవలెఁ గదా దేవకృపను.

పి. శకుం 3. ౧౩౫.

నీ. కొలపోయి ననంగ తేలుపోయి ననంగ
హాసపోయి ననుట పొలును ...

ఆం. భా. 3. ౯౩

తేలువెట్టు. స. క్రి (తేలు + వెట్టు) హాసపుచ్చు.

క. తానటె మాంసముఁ దిన దటె, యా
నక్కయు తేలువెట్టె నిన్నాళ్లును .

భార. కాం. 3. ౬౬.

అ. కపట మొలుగకుండ గాంతకు గాంతకు,
 బాలుచేసి చాల తేలుబట్టి
 దశకు ౭ ౧౨౫
 తేల్పాటు. వి. (√ తేలువడు) మాసపోవుట
 వ. తేల్పాటు చిత్తమున, దొడవక్
 దశకు ౧౧ ౫౫.
 తేలువడుము. వి శ్లోనభేదము, ఒకజాతిదెగ
 వ తేలువడులు ఒకశక్తులు తేలువ మించు
 మొదలగు దేగలం గరంబుల ౫౦ తెత్తం
 బులు మాత్తించి ఇందు ౨ ౭౦
 తేలుము = సేనుము. వి (క తేలువు) చిక్కిని
 పండ్లనను, గుడ్డ
 నీ పాకతేలారంభపరిపాటిక దమయంతరం ఒక
 లినపనకృతంబుండ తేలుము
 పాండు ౧ ౧౧౮
 వ మొత్తంబులై చిత్తంబులు మత్తంబులగ
 దత్తరంబునం దియ్యనిపండ్లను గయ్యంబులు
 నేనీ సయ్యన తేలుకొని తేలుములు గానం
 బులు గొని భాగ ౮ ౪౪౩
 వ పయిగులేన కొన్నితెడుచక్కెరమామిడి
 పండ్లతేలును భాను ౩ ౨౨
 తేనురి. వి త్రుల వాని కాధూనికలతేలుము (ఒక
 జాతిముంగర క ర)
 (వ్యవ) ఈ తేను తెల యెంత?
 తేను. విణ (సం విషమం) సంపంఖ్య కానిది
 (సంఖ్యలలో నొకటి, మాడు, విడు మొదలగు
 వని.)
 క తేనీ యనక్ విషమునకుల తేర్త తెల
 యుక్. అం. శ్లో ౪౪.
 బ తేనీకంటి, తేనీకంటిమాను, తేనీకంటి
 తేల్పు, తేనీకంటిచుక్కోడు, తేనీతాపములు
 తేనీకంటి. వి. (తేనీ + కన్ను) విషమాతుడు,
 శవుడు.
 నీ. వగల గల్గినను జాలు మొగసాలవాకిలి
 కానించు నతేనీకంటిచైన
 యెయా. ౧. ౮౫.

తేనీకంటిమాను. వి (√ తేనీకంటి) నీను
 వంతుడు.
 నీ గట్టరాదుడు తేనీకంటిమాను, చలికొండ
 . వా నీమగిరివామంబు లెవలన .
 పాం. వి. స్థా. ౫౫.
 తేనీకంటివేల్పు. వి (√ తేనీకంటి) త్ర్యంబుడు,
 శవుడు
 అ వెండికొండలలోలు తెలిగిత్తు తెక్కి,
 బాసవాలగములు లెనీ కొలను, వాకనంబు
 బుడమి నలమి తెలుగునక, గాననయ్య
 తేనీకంటివేల్పు తెన్న. ర. ౮౦.
 నీ మిక్కిలికంటిచేతర తేనీకంటివేల్పు.
 అం సం తేన ౭.
 ఇత్త తేనీకంటియొకమీడు, తేనీకన్నులదొర,
 మొ||
 క. చేవుర నీచిత్త దలగగ, నీతెలుగు తేనీ
 కంటియొకమీడొ జముండ్ల తేల్పుతొడొ
 నెక్కువద్రావుడుగమి కాడొ నీళ్లరాదుడొ
 తెవుమా అచ్చ రా నుం. ౫౯.
 క అది నిండెనీ విన్నని, గదియంగా తెలుచు
 తేనీకన్నులదొరయుక్.
 అచ్చ. రా. యు. ౪౩౭.
 గి గు = తేల్పుకంటి, తేనీకన్నామి యన
 నీను తేల్పు పాంబు పాం వి. చేత ౩.
 తేనీకన్ను దువుజోడు. వి (తేనీకన్ను + తోడు)
 విషమశయిడు, పంచబాణుడు, మవ్యకుడు.
 (శ. ర.)
 తేనీతాపములు. వి. బ. (తేనీ + తాపములు)
 సప్తమహర్షులు.
 కా...మిన్నేట నీరాదంబోయెడి తేనీతాపములు
 మేలొమోల నిద్రించెగా, యాదంబోయిన
 నీళ్ల నుంచు మదిలో హర్షంకు రక్తాంత
 ముక్ వరస. ౫. ౫౩.
 తేపరమాడు. అ క్రి. (తేపరమా + అడు)
 వాణిజ్యము చేయు.

ద్వి. పూని చేవారమాది పోవువారలను, బోసిక
మీరంద కావులు జెల్లి .
ద్వి. పరమ. ౪౦౭ పా
చేవారము = బేవారము, బేవారము. ౩
(సం. వ్యవహార) వాణిజ్యము.
నీ చేవారమాడింపఁ జెరిగివధవమునఁ జోటుల
సంఖ్యలై కొలఁచి మీఱ నా పంచ ౫ ౧౩.
జ చేవారమాడు, చేవారి
బేవారి. ౪ (చేవారము + ఇ) చేవారి, వణి = య
౧. గురుపదపంకజాశ్రయము గొల్పనివారల
బోమహద్విని, గురణకుఁ గర్ణధారపాతంఁగు
నానను సంక్రమించుచేవారితి భూరి
దుష్కర్థవాంఛితోనయమంగుమంపురు
భాగ. ౧౦ ఉ ౧౨౭
మ మీర లిక్కుతికన్తతి నోడచేవారలపాలై
పొగ నాచెట్టపట్టితే యందు
కళా ౬ ౧౪
ద్వి ఇకనొక పెన్నికకన్తము చేవారము
పాఠల గంతులఁ దోహతుగా నెచ్చి
ద్వి పరమ ౬ ౪౦౬ పా
చేవారమాడు ౬ ౧౩ (చేవారము - అడు))
వాణిజ్యము చేయు
నీ కృషి నేయులయును చేవారమాడుట
యును భాగ ౧౦ ౨ ౨౫౬.
నీ అన్ని దీప్తలఁ దెచ్చులాభారణ, యథలకు
నిచ్చి దీర్చిచేవారమాడు సెవదిత్రిరాంత
కుండు వంఠానిధుడు నూర మీరి ౨౬
నీ కమలంబలరాస గ నలు ద్రవ్యించి
చేవారమాడించి యవ్యాయధవముఁ జొర
నీక మీ శకుం ౪ ౧౭౫
నీ ఆశ్రయము గొర్చుంబులు సముజ్జినుట,
యోవఁ దా నెక్కి చేవారమాడుకొనుట,
యొనర మధుమాంసనీయము సుక్రమున,
నెయగ లెక్క-లడు చేయుట నెక్కి లేదు
విజ్ఞా. ౧ ౩౨

బేవారము = బేవారము. ౪ (సం. వ్యవ
హార) క్రయవిక్రయ వ్యాపారము, వాణిజ్యము.
క. కరిపమును చేవారము, వరసి పముల
గూర్చుటయును నవఁగా వృత్తుల్ గ, వరు
లకు వారి పూ ౩. ౧౩౦.
నీ పారలెక్కకునీడ, మాసపడువారి కి నియ
చేవార మరయ నై. ౩ ౫. ౧౩
జ చేవారమాడు, చేవారి, చేవారికుడు.
బేవారి. ౪ (చేవారము + ఇ) క్రయవిక్రయ
వ్యాపారము చేయువాఁడు, వణిజాడు
క చేవారము మిశ్రపత్త్యవ్యాహరము వచ్చి
నిలిచి పరిశివస్తు, పూహములు నింది
రవ్యరి, వాహరికవ్యావ్యవాయు వా వృత్తి
వలనన్ ఉ. రా. ౩. ౧౫౪.
నీ కొప్పు చేవారలగనలుటంగడులందలయగా
గొండెముల్ తలుపులంద
అచ్చి రా వారి ౪౦ పరమ ౪. ౧౪౬.
బేవారికుఁగు. ౪ (చేవారము సం. వ్యావ
హారిక) కొనుటి, వణి = య
ద్వి లెక్కకు నవనిధు ల్లాక్కని ధనము,
పెక్కుపద పెచ్చుని చేవారికులును.
ప్రథమ ౧ ౧౦ పా ౨౨౦. పం

లై

లైజే. ౪ ప్రలాపము, ఆరవలైమారు (అజ్ఞా
పము ౬౪ క పరిమాణాలిపని యని. క్రా)
ఉ కెల్లలు వేదముల్ స్తుతులు గెల్లలు కెల్లలు
యజ్ఞ కర్మముల్, కెల్లలు పైత్వక్రియలు
కెల్లలు ఘోరితపఃప్రభావము, ల్లలు చే
చేవార్యములు గావున లైజేలు మా,
మానునిం, లెల్లనిధంబులన్ నడుపు
డిముల్లలు క్రిక బోవఁ గోనవన్.
మీ పు ౪. ౩౨౪
నీ ర = క్రైలుడు పలుము పలరింపు లై
ప్రల్లదము వదయనదాపి జాళరము నాఁ
తెలగ నొక్కలాపాక్షిడ.
అం. భా. ౧. ౧౧

తైజము. సం విజ (అ తా అ) వీజసంబంధి
వి అ తుం మొలక శీతదినము
వ గ మాలుము, కారణము అ అర్చి 3
శ్రుతతైజము ముగగమా

తైలు. ప (శ్రీ (√)తైలు) బయలుపడుచు
నీ ఏడె బోయిపోకదా మేడలో మాంజక్కి
సేనుబండువునఁ తైలుఁదెట్టుకాల
కాశీ ౪ ౧౦-

తైటితంగ. వి ర్చిణవిశేషము (కుంకలా
భేదము)
నీ పరిక మజ్జాచి మొదలము తైటితంగ
మొదలుగాఁ బూరి రవలింపఁ జొదలు
మొలు ప్రబంధ ౨౦౧

తైదాలము = బయిదాలము వి శోపము
కనుక
నీ కన లన తైదాల మనఁగను తనరుఁ
గోపము అం భా ౧ ౧౩౫

తైదాలవరము. సం వి అ న ఎల్లికరిలోన
గపటము గప్పివుచ్చి తైః ధార్మిమనరెఁ
గనఁజుట
శ్లో యస్య ధర్మవ్యతో నిత్యం శ్రేష్ఠతః ఇ
దోచ్చి ర బ్రహ్మస్మాని చ పాపాని
తైదాలం నామ తద్రతకం (పాచ)

తైదాలవరి. సం వి క తుం ధార్మికశేష
మన బూనిన పంచకుడు

తైదలము. సం విజ (అ తా అ) = మొదలము
బద్దలు పుల్లలు మొదలనబూనితో అల్లినది
వి అ తుం గ ఒకవిధమగు భక్త్యము రొట్టె
అ కాయధ న్యము వ గ నన్యములు
ధరించెడు పాత్ర అ బద్దలు పుల్లలు మొదలనీతో
అల్లినట్లు

తైరవాసము — బయిరవాసము (సం బహి
ర్యాస) ఉత్తరీయము తైట్టు
నీ కట్టిన ముతకనీర్కామిదోపయ నాస్త్ర
వినించయది ప్రాంతబ్బు కలఁజ్జుకొన్న

చింతితైరవాసము చెమటచే గరఁగడు
వేసబొట్టు శుక అ ౪౪౨
నీ తైరవాసము దోపతి ఎంతె యవఁగ నిల
బహిర్యసవాభిఖ్య లభయ

సాం ని మ వ ౩౪
తైరాగి = బయిరాగి వి (సం విరాగి) విర
క్తుడు సారమునందు తగులము లేనివాఁడు
నీ అన్యసౌలుండు సతత మభ్యాగతులవ
తైరాగులవను తైథిమలవను గోరివ
యరచిత్ర నిండువేడుక నొనఁగుదు నుండు
సంత బ్రహ్మ అ ౧౩౦

తైరి = బయిరి వి గ శ్లోనభేదము ఒకబాళిదేగ
నీ లగుడు నిడు బారె బలకట్టి కలుజ
వేగడము తైరి ముహూ వారిణ యమ దేగ
కాలము సాగువముల ఎ శతం ౧ ౧౧౦
నీ యాతైరి కంఠం తైగయఁ బో బొడి
పున శక్తిించి దిండి తామగ్గఁబట్టు
చంద్రా అ ౩౩

నీ సాశ్వము బారె వేసడము దేగ లగుడు
తైరి కణిసంబు సోరణంబు బలకట్టి నిడు
చెంచడ మన శ్లోనభేదములు
అం భా అ ౯౦

అ మొలలి
నీ మొలలియు దేగయుఁ బొల్పు తైరి
యవంగ అం భా ౩ ౪౨

తైలగు. అ | (తైలు + అగు) బయలుపడు
నీ గర్భగార్భకరిమాకాంతి తైలగులీల విను
లాగి నూఁగాదు విపులయ్యె
ఉ రా అ ౧౩౩

తైలు = బయలు. వి బొ గ (కురు మొగివాని)
తైలుపలి ప్రదేశము
౪ శే నొక్కనిఁ గొనివచ్చెద నూరైఁటి
నుడికడ కనుమక శుక ౧ ౪౪౩
అ పృథులతాదిపాతప్రదేశము
నీ తత్తైలుతైలు నిర్వంది పంచకరుండు కలవ
మాపులను లక్ష్మణులతో బార్చి ౩ ౯౯

నీ. జవరాండ్రపందచాసమల తెండనాని
నిలవర పండుకన్నెలలతైలు

ఉ రా ౫ ౨౮౧

3. ఆశాశము.

నీ ప్రసవాన్త్రుమాయావి తైల వానివనుడి
విసరుహవనకు గంధీరవాళి

పీ శకుం ౨ ౧౩౩

విణ. ౧ ప్రకటము, తెల్లడియినది

కా. కానే దొంగిలి గిన్నె శిష్యులరుచేరిక బం
చార్యులు తైలైవం దూఁట చినంగి
శేరమిని విప్ర ౫ ౬౨

నీ గచ్చిగుబ్బలు తైలుగాగఁ తైలుచెఱంగు
జాలించి నవరించు సారసార.

భుటికా ౨ 3౪

౨ తొలఁగినది

నీ. పయ్యెడ యొక్కంత తైలైవన్ నించి
యొక వాడివనకు నొడియఁ జాడ
రా. వి 3 ౮౬.

జ: తైలుచెట్టు, తైలగు, తైలుదేశము తైలుదేశపు,
తైలుపడు, తైలువట్టు, తైలుడు

తైలుదేశము. ఆ (తైలు + పడు) గృహమలనుండి
తెలఁచు

వ్యవ సక్కుడిలో తైలుదేశివాడు

తైలుదేశపు. న (తైలు + దేశము) అయి
దేశము, తెలుఁచును తెలిపుచు.

నీ తనవారణ్యయగర్భరిమ తైలుదేశపు ప్లంక
రంగద్వళి యతిశయింప ఇందు ౧ 3

తైలుపడు. ఆ (తైలు + పడు) ప్రకటితమగు,
తెల్లడియగు

నీ జలరుహాక్షిణపదనఖిలముల తొలఁ, జాల
తంతయు జీక్కుచా తైలుపడియె.

రసిగ. ౨ ౧౦౪ (ఆశాశమువందుండు
అని శ్రేయస్కము తెలపడు ముద్రి పా.)

మ. తిలుగుంగుచ్చిళ్ళకొం గత్తి గుబ్బలతై
గచ్చివ తైలువద్దమునప్రాంతంబు విడిచింది ..

కకా. రా. ౧౨౩. (త్రా. పా)

తైలువట్టు. ఆ. (తైలు + పట్టు) అయిలపడు,
తైలువ్యాపించు, అయిటనుపొందు.

మ. తనతోఁబుట్టువు తైలువట్టునను సంతాపంబు
తైలైంద్రవందనకున్ భర్త యడంగ న
వ్యగత్రు వానానిమ్మ గాత్రేణిణ, జనియిం
చన్ శరవహ్ని ప్రుండినపరస్పరంకు స్వయం
చచ్చిలో, నవనీక్షామృతవిగ్ర రావళిఁ బున
స్సంపూరితుం జేయజే సమార. ౧. ౬౬
(విరాళయయగు అని భావము)

తైలుడు. ఆ (తైలు + పడు) అయిల్లుడు,
ప్రకటమగు

న ద్యుమణి పడింగ విచ్చువరజాదధి తైలుడ
వచ్చువాడతో, ద్దమితశిఖానికాయక్షునకాంతి
యవ ద్దవరారి సంధ్య ముకుంద 3. ౪3

తైలుము సుం విణ (ఆ. ఈ ఆ) విల్యసంబంధి,
మారేడుసంబంధము గలది.

వి ఆం తుం. మారేడుపండు

తైనణ = బయినణ. వి వినిసార కాంతయొక్క
బంధనము (శ ర.)

తైనీ = బయినీ, బగినీ. వి ౧. గొప్పతనము,
గౌరవము అధికము

నీ ఆమృతమును రత్నమును తోయినపుడ
ఫలముతైని చెడిపోవుఁ దుది నీరుపాము
లగును. తై. భా. ౩. ౮౧.

ఉ నీతైనీ తొలంగఁ జొక్కువరె కాంతఁ
నూటికఁ తీరకుం తెడక.

కా పండు. ౧. ౧౩౯.

ఉ ఎప్పుడునఁ జాచినక శ్రుతివైసి
యెఱుంగగరాదు భామిని. మర. ౪. ౨౯.
కా ధానుహ్నిస్తతి తెప్పఁ దీరుత మునీంద్ర
మేరుతో మందరం, తో నీచాపము దాని
తైనీయు విడిక మోక్కెఁగా గావకా.

మం. రా. 3. ౧౪౯.

౨. సొంపు, చక్కఁడనడు.

సీ. శోరయాత్రుల యెట్లు చేరుగ్రుచ్చుటవాడం తైసి
మానినప్రసాది పరిచితవాడం

చరాహ. ౨. ౪౫.

సీ. బండిగంధనచాయతైసిమానినమేన మెదడు
గండపురోసి మెత్తివాడు మనుచ. ౪. ౩౩.

౩. నియతి, భాగ్యము.

సీ. అలరఁ గట్టిడి ఒవిసి దయ్యమ్మ తైసి,
కట్టిడి యనంగ నియతిగా అం భా ౧౯౯

౪. శిలువు, పాతివర్తము, స్త్రీలమర్యాద.

చ. అగు నగు తైసిమాలిదిలి నంపు నిజుంధి
వృత్తి విద్విద్విత్, సాగయనిమాటలం తెల్లం
మాడకు తైరినదానఁగాను నామగనిలి
నిన్ను వంటి శోభమానినమాను రీడె.

తేం పంచ ౩. ౨౮౫.

౫. తైసికొను, తైసిగాడు

తైసికొను. స. క్రి. (√/తైసి.) చంపు

సీ. ఇటు లేకలమ్మల తైసికొనియె, జనవిభుడు
మాడ నొకశాస్త్రులగిలములు

చంద్రా ౨ ౯౧

తైసిగాడు. వి. (√/తై) గారవనీనుడు
(ఇట వ్యతిరేకలక్షణ)

సీ. వ్రాసికొన్నార భావనతైసిగాడు

శ్లోక ౨ ౨౪౩

తైసుక=యెసుక. వి. ౧ నియమము, ఏర్పాటు
ప్రతిష్ఠ

సీ. శోగిణిఁ గొవరి తైసుక పెట్ట పలికె
సారెల వోయింది పరిమ మాది

ఉ. వారి ౩ ౧౨౦

సీ. పలకఁ దలుచుక తైసుక పట్టెటిలక.

ఉ. వారి ౩. ౧౨౪.

చ. ... అతిసాధుమనింద్రుడుబోలె శ్రేత్రమతో,
తెలుకక బాకినోద మెదరింపక తైసుక
పట్టె నందు. . భాగ. ౯. ౨౦౩.

౭. ఆననికానుఁ డెఱుంగ దాగ్రహంలే కాని,
నిచవృత్తి నిట్లు నీకు నేల, ప్రాణ మిత్తు

ననుచు తైసుక తైట్టుంగ, నలడు .రమ్మ భూప
చరకమాట. భక్త్యా. ౫. ౧౫౬.

(౪. ర. పా. తైసిక. ముద్రి. పా.)

౨. నెలవు, స్థిరనివాసము.

౪ భావమున సంతసము తైసుక తైట్టుక.
విక్ర. ౮ ౮౯.

ద్రొ

బొంక కొమ్ము. వి. బొక్కణము, విభూతిసంది

౭. కిటికటంబునందుఁ గట్టినగోందియు, బొంక
ఒడిలి నిట్లు లాంటిఁ దిరిగి, చంకబొంకణ
మును సదలిన దిలకైన, గొండలందుఁ
దిరుగకుండు దేవ బస. ౩ (౪. ర.)

బొంకప్పు. వి. మత్స్యవిశేషము. (౪. ర.)

బొంకరి. విజ (బొంకు + అతి) అపర్యవది, కల్లరి.

ఉ. అ. బొంకరివిద్యవాసియుఁ దపోధను
ఒక మను నిట్లులంతుక భార. కర్త. ౩. ౫౯.

సీ. బొంకున నమత్తుండు బొంకరి యన..

అం. భా. ౩. ౧౨౨.

బొంకి. వి. కళాటికేదము, పుష్పకెంకు.

సీ. తనయను గళాటి కప్పెర తునుక .. బోంకి
బొంకి, పెంచు పెంకు తద్విశేషాఖ్య.

అం. భా. ౨ ౧౩౩.

బొంకించే. స. క్రి (√/బొంకు). ౧. మోసపుచ్చు,
పందించు.

సీ. పూరణం బది చాల గొంకించి యమ్మతో
మమిలి నిగ్గులచేరుకుచ్చు గుప్ప.

చంద్రా ౪. ౧౬౩.

౨. అపర్యమగునట్లుచేయు.

౪. మాటలయట్టిది యగునె, బొంకులలోకంబు
పలకు బొంకించెద నే, మాటలకంటెను
నని కా, బొంకల మింక నమ్మ
భూధులు నమ్మక కు. సం. ౧౧. ౬౦.

౩ బొంకి చేయు, అపర్యమాడునట్లుచేయు.
వృత్త. క్రిష్ణమందు ధర్మరాజును బొంకించెను.

బొంబే. వి. (✓ బొంబే) మల్లెంధనిశేషము
 క. ... ఉదాహరణలకు, బొంబేలకు
 బును .. మల్లెం. 3. ౩౯.

బొంబే. ఆ. క్రి. అబ్దుల్లా.

క. ఇప్పుడిది బునారే గతము బొంబే
 తెలుసు. భార. విరా. ౧. 3౧౪.

క. చను బొంబేగ (బ్రాహ్మణ్యమున సర్వ
 భవాపహరణము... భార. అది 3. ౧౩౮
 ఉ. ఇంగ్లీషువారిధుల భరణి పెద్దరి తెలుసు
 యిందు లెన్నుచు, బొంబేనిధర్మనందనులు
 న్యుపగ్రహించునటుల బొంబే రహస్యం
 విక్ర. ౧. ౩౩

వి. ౧ అసత్యవచనము

క. బొంబేదేశుగ అతలె మీ, రిం కిటు బాచు
 కొనుక దీతని పెట్టుచెదనో.

పాది. పూ. ౫. ౨౩౧

ఉ. బొంబేను గురియినది బొంబేలు మాచని
 గావు రుక్మిణీ, పంకజప్రసక్తము బ్రాహ్మ
 పదంబులు గాని . పారి. ౧. ౧౨౫.

ఆ. జిల్లి బురుడ బొంబే పొట్టు చట్టు .
 పరిశీల. కా నసత్య మధిక
 అం. భా. ౧. ౧౧౯

౨. అసత్యత్వము, కల్లతనము

గీ బొంబేనకు నోర్చి బ్రహ్మత్వమునకు గాగ,
 బ్రాహ్మణుడె నని చెప్పి కత్తాచర్మకై,
 గరిగి మెలంగెనా భార. కల్ల. ౨. ౮౮

గీ. కాలవంధం బయ్యెను గాగ నేన,
 యాచరించితి దీన దళాననుడు, నొచ్చినను
 నొప్పునన్న నానొచ్చు బొంబే, తెందునటు
 కలె గాకుండే తెలుసు .

ఉ. రా. 3. 3౬౧.

గీ. అయిది ప్రజ్యుమ్మ బాహుగా బలికె గొరి
 మాటకు బొంబేగలగ దనుచు.

ప్రభా. ౧. ౧౨౮.

3. కచ్చ, పారపాటు.

౪. పెట్టు బయలుగా గరుల, చట్టి తెడుకును
 ను నేనులను నురంబుక, బట్టుకొని విగర

నానెగ, తెల్ల మిగుల నడిచి బొంబేదేశి
 ననుచుక. త్రి. భా. ౨. ౮౦.

విని. (క. బొంబే) అసత్యమనది.

గీ వినుచు నూతావ్యయంబున నీవు పట్టుకు,
 బొంబే . భార. ఉద్యో. క. ౫౯.

ఉ. భూకపతి ప్రసాదవిధి బొంబేగ తెందును
 తేమి దళను. ౨. 3.

గీ. అత్యవత్సర్యభూతాని యనుట బొంబే
 అను ౫. ౪3.

బ' బొంబేను, బొంబేల, బొంబేలరాన, బొంబే
 లాడి, బొంబేలాడు.

బొంబేలు బొంబే. వి (✓ బొంబే) అసత్యమాడునది;
 అసత్యమాడువాడు, బొంబేలుబంగ.

గీ. నక్కచిక్కులమారి పెక్కుచుమాని చూచు
 దింది బొంబేలురాన మొంది.

చెన్న. ౨. ౨౪.

బొంబేలాడి. విని (బొంబేలు + అడి) కల్లలాడు
 నది, అసత్యములాడునది (క. ర.)

బొంబేలాడు. విని (బొంబేలు + అడు) కల్ల
 లాడువాడు, అసత్యములాడువాడు.

ఆ బాలకుండు వృద్ధ పగవాడు చుట్టుంబు,
 బూతు మాచగాడు పాతకుండు, బొంబే
 లాడు మ్రుచ్చు మందరి కొండీడు, కల్లు
 బ్రాగువాడు గాడు సాక్షి విజ్ఞా. 3. ౧౦౪

బొంగరము. వి. (సం. క్రమరక్షణ) బాలురాడు
 కొను బొమ్మరము, బొంగరములతో నాకు
 కొనడియాట

గీ. బొంగర ముగను బొమ్మర ముగను
 క్రమరాభిధానంబు పరగమంతు,

అం. భా. ౨. 3౦౩.

క... నుదని తెల్లబొంగరములతోని పెట్టు
 నాకురమొగడలను. యయా. క. ౧౩.

గీ. పొట్టుగిరనగింబులు బొంగరములు, గచ్చు
 నాయులు చాచిరిమచ్చులాట .

ప్రబంధ ౧౬3.

బొంగు. వి కిచకము లాత్తుగలిగి బోలుగ నుండు
జెతురు కట్టిలోనగునానిని మోయుటకుపయో
గించు జెతురు

నీ కిచకసంఖ్య యై తోచు బొంగన
అం భా ౨ ౭౪
రగడ పొలబొందు గందలపు బొంగులను
గడలు హంస ౫ ౩౫౬

౯ బొంగుజెతురు

బొంగువెదురు=బొంగు వి (బొంగు + జెతురు)

లాత్తుగలిగి బోలుగానుండు జెతురు కిచకము
క విదితముగ బొంగుజెతురున నొకవివరము
కము తారకొట్టలము రత్న ౩౬

బొండ్. వి (పం బంధః ప్రా బంధో) కప్పు
చేసినవారి కాలునీకులకుఁ దగిల్చెను దారు
యంత్రవిశేషము ద్రువపము (దీనిని బొండ్
కొయ్య బొండ్లనూను అనియు వందురు)
గీ భోగములకంద యల నెల్పుణువ్వడంద పతికు
లకు బొండ్ చేపలపైడినంద

రా వి గ ౩౧

క వివ వచ్చి బొంగగా యని యొవరంగ
నిట బొండ్కొయ్య నుంచరి తుక ౩ ౨౦౪
నీ బొండ్ యనంగను బోవనఁ గూటయంత్రాధి
ధానంుగాఁ దవరుచుండు

అం భా ౨ ౨౯౩

బొండ్లము = బొండ్లము వి ఒలవని కొల్లెర
కాయ

నీ కడకయై లేవారికడకబొండ్లము లట్లు లెట్టి
దంబుగఁ దల బ్బిల్చుకొనుచు
అచ్చ రా యు ౨౪౫

నీ వానికొంపుబొండులు వింగడయును వన
దధిసిండుబంజాల్లుదులును వార ౬ ౫౫

బొండ్లదలము = బొండ్లము. వి ఒలవని
కొల్లెరకాయ

రా సార స్సారికెడంపుబొండులు బిళ్ళు
లెట్టి లో ప్రిలుకు నీకేయి తొంగక
చంద్ర ౨ ౧౦౩

నీ ఎలసిటిబొండులములతో లే మెద దెట్లు వాట్టి
యైచిన దొల్లపుట్టెగములు అము ౬ ౧౭
చ పగడపుఁజాయవెందిరము ప్రాసువపొంద్య
వహుకుచంబులక నగువరుణంపుబొండ్లముల
వారికెదిలలు వ్రజకుట్టిమం బగు పథముం
వెలంగ అము ౧ ౫౪

నీ తాళాదికళలాట తవన బొండ్లమునంగ
అం భా ౨ ౭౦

బొండాము = బొండ్లము. (క ర)

బొండ్లిగ. వి ఈకెయెదలు తొడిమ (క ర)

బొండు. విణ గుండ్ర మైనది వుర్లుము

(ఉదా బొండుగంటలు చి వి క ర ప్రా)

౭ బొండుకులై

బొండుగ(వ) = బొండుగు వి కంఠము (కంఠ

వాళము అవి క ర

ద్వి బొండుగ బుచ్చి యాపొట్టులు చీలి

గుండెలు కైచించి కొలులు నుతీమి

వన ౧ ౫౧ పొ ౨౪ పం

నీ మొగిసి రక్కసునిబొండుగఁ జించు నీ

గోళ్లు చిటికెనో నీలివడకెఱి దాఁ

సిం వార ౬

క బాలద్వింగకరంబులఁ బోలెడుకరములను

దనుకబొండుగ వినియం నీరింప ప్రేమలది

యెను బాలకుఁ జొకకొండభంగి బయ్య

యధిపా భాగ ౧౦ పూ ౨౭౩

బొండుగు(పు) = బొండుగ వి కంఠము

గీ గొంతు గొంతుక వత్తుక కొలికి బొండు

గవఁగ గంబులు వెలంగను

అం భా ౨ ౧౪౧

ఉ కొండలబొండుగుతో వగుల స్రుష్టియొఁ

గొండలబోళ్లు స్రుష్టియొక

అచ్చ రా. యు ౧౭౭

(బొండుగతో వగుల స్రుష్టియు క ర పా)

గీ ఊడ్చి బొండుపు (చచ్చి) ప్రేతరిని నంబా

దంతయును బుచ్చి పొదుకగా నవరుగట్టి

కొనుచు వేంగునో కనుటయు జవియె
భౌ. కాం 3. కళా (బొంబుమల్లె)
శ. ర. పా)

బొంబుమల్లె (ర్లియ). వి. (బొంబు + మల్లె.)
మగి లాచివేయు, ఒకకాచిమల్లె, గుండుమల్లె. శి
గి మెండుమీసినపగటికే రెండవ వాళి, యొల్ల
కోయన లేబొండుమల్లెపొడల

లము ౨ ౫౬.

గి బొంబుమల్లె లోకముల మంకెనల నంది
నర్థనంబుల విరచాదివిరుల.

ఉ. రా. 3 ౨౦౧

గి బొంబుమల్లె యనంగ మహామల్లి రునును
లం భా ౨. ౫౧

గి బొంబుమల్లియనిరినంబు ఖండపరకు
భాషించె నలంబు తెచ్చె ౫ ౧౦౩

గి బొంబుమల్లియలపై బారలాడు బారలాడి
తెచ్చింపయియుల బోనకతోపు నవ్వనం
బునెఱచునవనానిలండు విక్ర ౧ ౯౫

బొంబేము. వి తెనుడుమున్నగువానితో నేర్చి
లేచిన యాచారము, ద్వారమునకు ముండ్లకంపతో
ర్లి లావచ్చిన కడక. (ముండ్లకంపతో అర్లి
తెచ్చునకు అనుచ్చెడు కడుకు శ ర)

బొంబే. వి (సం ప్రోభః || బొంబే) కప్పుకొనుట
చు పలుకుకొనుటకును దట్టముగావట్టినగంక
గి బొంబేకు గంకకు ప్రోగిడిపోవునంతకు
విశియంబాద్రి తెచ్చింది

లప పు. క ౨౦౦ పం

యోగి యొక నిడులలపంబును బారము
బొంకయు (గవ్యున వారని కిచ్చి వారి
పదముల తెచ్చెన్. భా ౫. ౧౧౨.

గి ఇప్పుడు శివభక్త తెనుటలు, యొప్పుకునూ
మున్న బొంకయును బారమును, గవ్యుర
యును బాడుకలను, శివుడినది క్రతుకు
టొప్పు కోగియుఁబోలెన్ విక్ర. క ౨౦
విజ. పెద్ద (మా. బొంక కాళి, బొంకరఁటి మొల)

బ బొంక కాళి, బొంక తెనుడు, బొంకమడ
ము, బొంకరఁటి, బొంకకాయ, బొంక
డును, బొంకడిడు, బొంకడిలు.

బొంకకాళి. వి (బొంక + కాళి.) కాళిలము,
మాకాళి (శ. ర., క్రొ, వా)
బొంక తెనుడు. వి (బొంక + తెనుడు.) ఒకకాళి
తెనుడు శి

గి. బొంకతెను దుర్లియును సచామున్నె తెనుదల,
గాఁ గలుగునట్టి చిలుకెట్లఁ గాంచి యంత
చాంప క ౧౦

బొంకమడమలలు. వి. బ భావ్యతేదము, ఒక
విధమగు భావ్యము.

న . రాయమెచ్చు లేలుమల్లెల మునిమనోహ
రాలు తెండిగుండ్లు బొంకమడములు కూటి
కుప్పులు కాలుసంకెగల .

ప్రబంధ ౧౧౨.

బొంకరఁటి. వి (బొంక + అరఁటి.) పెద్ద కాయల
కానెడు ఒకకాళి అరఁటి (శ. ర., క్రొ.)

బొంకకాయ. వి. (బొంక + కాయ.) కిలా
కేదము, ఒక విధమగుకాయ. (శ. ర., క్రొ.)

బొంకేలు. వి. శిష్టులలోనగువాని గింజలయకుగున
నుండు కుదురునంటి పొట్టు (వి. వి., శ. ర.)

బ. పొట్టుతో నున్న శిష్టులు (క్రొ.)

బొంక. వి (సం బృందన్) ౧. గుంపు, సమా
చాను

చ నదికి గురూ శోచు పరివారపుబొందయు
స్మిరీహంజై, కనవినకల్లి యానది బాల్చె
గిటిసరి రావువుండు . కల్పలతేల
ను క్షేత్రీక్ చం. రా. ౫. ౫౮.
మూ. నవలచ్చున ఏక గవ్య...
నం. చం. రా. అయో. 3౩౭

బొంక. వి. తెలియ, రీడు, గ క్రతు, చిన్నగోయ
ను. ... మిగిలండు కా కనుమట్టిగవ్వంబు
తెడింప వాచిన క్లూయములో యనంగ
గనుపట్టె నన్న బొంక భీరన్.

చంద్రా. ౨. ౨౫

ద్వి. తుచ్చివశ్యులబొందల మున్ను, వచ్చు
 కీలాలప్రవాహంబు నడిగి
 పండితా మహిమ ౨౫౧ పా
 గీ. లాగ బోతీయ బొంద యవలగబోలును
 గర్జలు అం భా ౧ ౧౪౫
 బొంద. వి ౧ అరణ్య బోనగువాని ప్రకాండిము
 ఈ బొంద మాంట వేదండిము కాణపట్టు
 దకా ౩ ౨౦౧
 (వ్యవ) ఈ అరణ్యబొంద విస్తృత చాగా
 బాగుండును
 ౨ బాలకాశము, లేదికాడి
 గీ. బాలకాశ్య బొంద వాఁ బరగన
 అం భా ౨ ౩౩
 బ బొందకాల, బొందపక్క
 బొంద. వి ౨ కాశాకళము, ఒక విధమగుమార.
 వ. బొందయుఁ బొందయుఁ బారులఁ దియ్య
 గూరులు. కాశి ౩ ౧౨౫
 బొందకాల. వి (బొందకాల) మల్లపాధ
 వాయుధవిశేషము (చి వి, ౪ ర)
 గీ. పాధవాయుధములు పావకత్తి యనంగ
 బొందకాల యనంగఁ బాలుపుఁ గాంచు
 అం భా ౨ ౨౦౬
 క. విరుగుగలకులంద విరుపున కెఱునుట్టి
 మొలుంగుపట్టు లెగులబ్బడుమో, బరంగ
 బొందకాలల హరిగలు తాటించి మ్రొ
 క్కొయారము మీఱక. ప్రబంధ. ౨౯
 బొందడ(ళి)ము. వి (బొందక + డము) కించు
 కము, నొక్కయ, కవచము.
 గీ పాతకంబులు నీలిపట్టుబొందడిములు పగ
 లింటినిద్రలు పచ్చడిములు. వైష ౩ ౬౧.
 గీ. నొచ్చి చెడుగు లొదల బొందపయ్యారు
 రట్లు, బొందళము లేమి వాడితొపులును
 బోత అచ్చ భా. ౧. ౪౨
 మ. . . బొందమ్యుబొందళపుక రాకును క్రాసి
 నట్టి పడకంటుక్ మిందుకాఁబాన్యుక.
 ఉ. కా. ౪. ౨౨౨.

గీ కేరణ మనగను కేరణి యన, మొలు
 వనగను బొందళం బనంగ, బో డనఁ
 గవంబుకోళ్లు అం. భా. ౨. ౨౦౪
 బొందడీ = బొందడము. వి (√బొంత) కవ
 చము
 ౨ వలపులంబువీపు ప్రికం యలబాదిలిచిల్ప
 లేజ తూ,పుల నన లెంత విత్ చెఱుకు
 పొంతుగఁ జేయుల వారి బొందడీ, తిరి
 రలమాచి య పపాది తారకుతెచ్చిరి
 చుట్టు మిట్టి గీ, కలవకు మెట్లు మెట్టులపు
 టందము లమ్మర మెరిచి మాచినన్
 యయా ౫ ౨౦.
 బొందడీడు. వి. (బొందము + డు)కంచుకి
 (కవచము. తొడిగివనాకు మృత్యుకు ౪ ర)
 గీ కంచుకి యెగురుమందు, బొందడీ
 పని అం భా. ౨ ౧౨౩.
 బొందడీలు. వి బ. (√బొందడము) థావ్య
 విశేషము, ఒక విధమగుధాన్యము.
 వ బొందడిలు త్తునుగలవావులు లేక
 తొలలు మోసవాలు ప్రబంధ. ౧౧౨.
 బొందపక్క. వి (బొంద + పక్క) మిల్ల
 విశేషము, ఒకకాలిచేప (౪. ౬)
 బొందపువ్వు. వి (బొందక + పువ్వు) తాటి
 మొవ్వునుట్టియుండెడు మాలగుపు.(౪ ర.)
 బొంది. వి (ప్రా. బోది, బుది ఎ బొంది.
 త. బొంది) చేహము, మేను.
 గీ. విఱపు లే కని నతీమి చచ్చినపులమున
 బొందితోడన దివిగన పొలుపుబోత.
 మ. నల ౧౧. ౩౩౦.
 ద్వి బొందితోడన మాడఁ బోయి ప్వరంబు,
 నందుము పొమ్మన్న వాత్రికఁకుండు.
 రం. రా. కాల ౫౨. పా ౧౧. పం.
 గీ అబ్బలియు రింక, నిమ్మఁ గనలుగన్న
 బొందితో నిల్వనీరు.
 అచ్చ. రా యు. ౧౧౨.

బొందిరి. వి భారతీయులలో జొరకలి

(బొందిరి. అని క. ర)

1 ఎవలగులు తెలు బొందిరి తెంచి చూడ

అక్ష తెంచారు లోకలక్ష క్షిప్త 3 ౨౫

బొందిరేటం. వి గూండ్లలో నుంచి తెంచెడు

కాంచుమొదలగు పక్షులసహాయమున నాడెడు

తేట

౨ కారుకోడి కాచా మొదలగాఁగ

బొందిరేటకు మీఁలు ఎట్టు తెల్ల గూండ్ల

విట్టు తెలఁగ యెఱు గ ౧౧3

బొందు. వి (సం బంధః) ౧ వారము.

1 ఎవ్వలకు రుణిట్లు తెల్లజీవులయందుఁ బూస

లలోనున్న బొందుచోఁక కాళి ౫ ౯౬

1 గీటునాకుము చిన్నికొరమీఁల చెంపఁ

బనిపుట్టుక బొండు ఎట్టునూలు

మరి ౨ ౨౪౧

౨ పూవులెత్తు

1 నియమమునఁ బుష్పముల గోనె గేర్పు

మీఁలఁ బలుతెఱంగుల వి కవించులగ మాఱి

లిలుకు బొందులు కందుకమ్ములు రచించి

కకా ౪ ౮౨

3 చొక్కాయ ముడితేనెడు ఎన్ననినాచా

ఉచా బొందులచొక్కా పరికిచీబొందు మొలి

౪ శుక్కు-సవ్వము తెన్ను దీయుటకు యోగ్యము

గాని పరి లోనగువని

1 బొం దనగానా శుక్కు-సవ్వము తెలంగ

అం భా ౨ ౨33

వ్యవ ఈ సుంధర్పరము నీరు చాలక తేవంతయు

బొం దయబోయినది

విజ భూతము, లాక్షనది

౬ చాల దళంబుగాఁ బుధులచంపకలిసఁ

బొంపు బొందుఁ బోమాతెలవంగఁ గల

బుగంధకదళీవనంధ్రుల జొప్పు నప్పురిన్

అము ౧ ౬౯

౭ బొందుబోవు

బొందుబోవు. ఆ క్రి (బొండు + బోవు) వఁ

మున్నగువని తెన్ను దీయుటకు యోగ్యముగాఁ

బోవు

వ్యవ ఈ యేడు రసంగిచేల బొందుబోయినది

బొందె. వి కదళీర్వగంతర్వర్వకళాంశము గల

తేనెన అరటిచెట్టు లో పల నుండు తెల్లని

భాగము ఊచి (దీనినే దూట దవ్వ అని

వ్యవహరింతురు)

1 బొంబ యం చవఁగను బొల్పును కదళీర్వ

గంతర్వర్వకళాంశసంజ్ఞ

అం భా ౨ ౫౮

బొక్క. వి (సం భూతః క బొక్క-

క బొక్క) ౧ కల గు కవ్వము విలను

౨ చాటిసేలమన్ను కొంచే పుమన్నుఁ బుట్టు

మన్ను తెలకబొక్కమన్నుఁ దక్క నొందు

చోటఁ చా మన్ను గని కొన మాచరింప

వలయు నంద్రులు బుట్ట ౧ 3౮

౪ ఒక్కయెడం దమలో జొర బొక్కకు

చా దడిచి కళకముఁ గనింబలమున్

తేరువార ౨ ౯౧

1 లాఁగ బొణియ బొక్క కలుగు బొక్క

బొంద యవఁగఁ బొలును గర్తము

అం భా ౧ ౧౪౫

౨ గోయ గర్తము

ద్వి ఎడమద బొక్కలనిదినచాలవల నెడ

లించి భక్షించు తేకాకతము

ద్వి హరిశ్చ ఉ ౧౬౨౯ పం

3 యోని లఁడుగుణి (వా) ౪ కాచా

గారము పైదు

(వ్యవ) వానిని బొక్కలో పెట్టివారు

౫ నవ్వును దండువు

(వ్యవ) వానిన్ తేరములో నాలుగువందల

బొక్క వచ్చినది

౭ బొక్క-తెరకు బొక్క-లాడు

బొక్క-౧(ము). వి (క బొక్క-౧ క బొక్క-౧

కు బొక్క-౧) విధూతి బొక్కికొనునని

ద్వి. కడగి శేరడత్రుల గాయ పం చేరి, మడిచి
ప క్రించు పెక్కునతాపములకు, బాడకళా
నంత బాదిబొక్కలును, జడలూ దురదా
క్షలో సంవదలె.

ద్వి. హరిశ్చ తూ ౧౪౮-౨. పం
నీ. బాదిబొక్కల లాఠిమును గమండులను
బులికళాసముం గరంబున వహించి.

హర ౨. ౮౩

బొక్కనియ=బొక్కని. వి గుణములకు దాణా
పెట్టునంది.

నీ సాదంబుతో నశ్యములుల లాయంబుల
గట్టి బొక్కనియలం గవలపెట్టు
వృత్తిం. ౨ ౧౨౩.

బొక్క-జెరడు. వి. సర్వవిశేషము, ఒకవారి
పాము (శ. ర., త్రా.)

బొక్క-లాఠి. వి. (బొక్కలు + లాఠి) ౧
సర్వము ౨. కన్నగాఢు

ద్వి శ్రుతికావ్యాల డిలం బుట్టుగ్రుడ్డి తామ
నుడు, గతిపెద్దచెడుగు తక్కువి బొక్క-
లాఠి, పదవిహీనుడు జగత్పాలభక్ష
కుడు, పెదకీ యాచిసపాలవిత్తు సేమందు

ద్వి. హరిశ్చ ఉ. ౨౦౩౬. పం
(ఇది పైరెండ్రములకును లక్ష్యము)

బొక్క-నవీ(పుట్టి)ల్లు. వి. (బొక్క-సము + ఇల్లు)
భవాగారము.

నీ. సరకులందు, మిదై చిట్టలు నమ్రెడు
దు కాణము బచ్చును తిగే బొక్క-సమిల్లు
మచ్చులు .. హంస ౨ ౨౨౬.

నీ. బొక్క-సపుటిండ్లు మగ్రాణముల నెలవులం,
కాక కాలలు మరము లోకభోజివర్త
కాలలం , గట్టల బునుత్ర. ఉ. రా. ౮. ౧౪

బొక్క-సము. వి. (శ. బొక్క-స. త. బొక్క-సం)
౧. భవాగారము, బండారము.

నీ. పూర్వ మే మున్నుదో మీదు బొక్క-సముల,
రాక్క-ముల మీరె యది మే మెఱుంగ
ముఖం. ఉ. హరిశ్చ. ౧. ౩౨.

నీ సరిలపతి బొక్క-సము నదీసతుల శిష్ట, మర్మ
నీమంబు గిరులకు వర్మ మనిల, తాండవ
పాండుడిందీనిభండధాళ, భక్త్యపాండ్రింబు
పాలసండ్రింబుమించు. హరిశ్చ. ౧. ౬౧.

నీ. బండరు పం చన బండార మం చన,
బాసగుమండు, వల్లభాండాగారము
తం. భా. ౨ ౧౫

౨ పెట్టె.

నీ. తలీ నిండుబాదిల్లి కలిమిబొక్క-సములలోపల
మించు వలిమించు నులం బూని.

చంద్ర. ౪. ౩౩.

నీ కడులూదికతామ్రపాత్రములతోడ, సెనగు
నంచియు నగబొక్క-సముం దాల్చి, తెంట
శిష్యుడు చనుచేర . ఇందు. ౨. ౧౧౫
౩ మూట.

నీ అద్విగర్భితతామ్రపేట్టన్వికమగు, బొక్క-సం
లెత్తుకొనిపోయి బోయె యను
కాశి. ౫ ౬౩.

ద్వి చంక బొక్క-సమును సదతయున్నదియు,
శంకింప కొం పెట్టు సరియించెదయ్యె.

బస. పు ౩ ౬౫౬.

౪. భవము, శోకము. (హా బొక్క-సట్టింబు)

బొక్క- విణ ౧ హంసములేనిది, గుంటులపడినది.

నీ. నిక్క-లబ్రక్కలు బొక్క-రామ్మలు
కలగు నెఱుకుమునుడిల గనిరి సతులం.
కు. గం. ౬ ౬౯౪.

నీ బొక్క-లోమ్మలు లోతులబొట్టులు మిడి
గ్రుడ్లు గూనివిలపులు నిడుగొంకిత్యం.

ఉ. హరి ౨. ౧౨౨.

నీ కొంగ పెడయు నిడుగూనివిలపు నిఱుగు
పోయినకొండియు బొక్క-లోమ్మ.

హరిశ్చ ౪. ౧౬౮.

౨ బోవీవాడు, పండ్లులేనివాడు, పండ్లులేనిది.

త. చీకె తెలంగ బొక్క- తెఱుకున గలరది,

మూల శబ్దవరముల గ్రహించి, లేనిపనిది ...

చెన్న ౪. ౪౮.

చేదబొక్క = పాతచేద.

త. చేదపాఠ్య-౯ బొదను తేర్చి భాండంబుల,
లోతునీళ్ళమడుంగులోన ముంచి, జ్ఞ. బ. ౩. ౬౩

చ హాస్యపదం.

బొక్కి-పడు. అ. 11. కథిలమగు.

మ కోట చొక్కిపడంగా యువనోగ్రహైవ్యము
 ఫిరంగీలో గుచ్చి లొక్కుచుండిన్
 రంగా 3 82

బొక్కి-స. వి. వస్త్రములు పెట్టాడి పెట్టా, ౩ రోజు
కము. (శ ర.)

బొక్కిసా. వి చిన్నమాట, అబ్బభారము.
(ద్యుత) బొక్కిసాలో కొలకచ్చులరే వీడు
సిద్ధమైనాడు

బొమ్మ - ప. ౧ ౧ ఏదో వస్తువును సోటినిండు
తనకొని తను

నీ. తెలివారసాగడు తెన్నెలకాడలఁ ద్రొక్కి
ముక్కువఁ ద్రెంచి పొక్కి పొక్కి.

४५४

గ. రక్క-మండ్రై నెపం విడిచి, యొక్కొక్క
యిపరాధమునకు నొక్కొక్క-డుగా,
బొక్క-గ లోకము పురపుర- బొక్క-గ
చాడయ్యె సంతిపురముం బురమున్.

పనుచ. గ. ౨౫

త. తనవారు వారివా రనక దొరకినవారినిల్లం
దునుకలు చేసి నొక్కుచుం ద్రొక్కుచు
రామా ౮. ౧౫౦

వి. హాక్స్-టె.

జ. చొక్కలాడు.

బొక్కులూడు. సు || (బొక్కులు + అడు) నోటి
నిండ బేసికొని తిను, బొక్కు.

చ. కలమపులిండుగల్ ద్రవిడశస్యలు ముంగిటం
గామమండి తజ్జులహానాగేహయరు
కాటమ సారెట బొమ్మలాడ చెంగలవ
దండలఁ జోలుకు రమ్మరంబువన్

బోక్సైట్-నల్. ౭ నీరుపిప్పలి. ౩.

సీ. నీరుపిప్పులి యంచనిన బొక్కన యనంగ
దోయిపిప్పులిసంజ దోచుచుండు.

ಅಂ. ಕ. ೨, ೫೩.

బొక్కినో-బొక్కనియ. ౧ ఉలవలు మున్నగు
చాచా ఉంచి గుమ్మమనోటికి తగిలించును.

సీ అశ్వభాదనసాధకాస్యలంది, ధక్రి చా
 క్రి-వ యవః బరగు... ఇం. బా ౨. ౨౦౦.

౨ చేర, నీళ్ళతో దుశాభసము.

గీ చేద, బొక్కన యనంగఁ దచ్చెద
యెప్పుడును. అం. బా. ౨. ౨౩

బొగడ. ఇది మంచువులగోడలు మొదలగువాని
తలయందును గందపమైనదను తొందగును.

చ పగడపుఁబాదవల్లీయలు బమ్మ పెంజుంగు
 కిరిటివచ్చుతా, బాగడ కదానిక్రొంబనిమి
 పుత్తడిబట్టుకొల్లకంకమం, దగుమగతాకి
 పల్లీయలు పెంపగుమంచమునన్ నువ్వో
 నులిక్ చంద్రా ౬౩౩౩.

అ - చూచుకము, చనిపోవు

చ చనిబొగడలో విభాకలనఁ జక్కి-లిగింతలు
బోన బోనఁ గుచ్చున్   క.కా. ౧౦-౨౩

నీ తెలియు త్తియపుసయల్ దిద్దునెపంబున గుబ్బు
నజ్జునము నోడన తెనకి నీనానింబి

3 ఆంధ్రువారు శౌనరెవిని ధరించెడు భూమి విశేషము, బుగడ

సీ. చెవులపై పొగడ బుర్ర రారేక ... కళ్ళ
దూకులీపములు ఇం.కా. - ౨.౧౪౮

నీ కలన మించుధరాజకంపుటాబోగడలు జరి
వవిజవానిదివెల్లి కలర. ఉ. రా. ౬. ౧౧౯

ద్వీ. మగతాళకుడుగమ్మలును గట్టాణి, బొగ
దులు చూచుకుంటున్నారని తెలుసు.

రం. వా. వా. ౧౫, పే. ౬

౪. చెజువుకట్ట లో నగువానియందు నీళ్లు చూచి
నచెలిగు రంగరము. (శ. ర.)

జ. బాగదపచలు, బాగదపరలు.

బొగడపచ్చెలు. ౧ ౨. (బొగడ + పచ్చలు.

பி. நெடுஞ்செழியன் தலைமையில் நடைபெற்றது.

అను... వివాదాలుగా వ్యవహరించి చూడలే

బొగడపరులు. వి.వి. (✓) బొగడ) కాన్యవిశేషము.

సీ. ఏమకట్టులు పంక లిమకరాజములు పులి గోళ్లపంకలు బొగడపరులు.

పం. ప. ౪. ౧౨౦.

బొగ్గు. వి. మండి చల్లారిన కట్టుకుమక, కాలిక

సీ. బొగ్గులకుబోలె తెలుదలంటుబొడువంబును భార. ఉద్యో. ౨. ౫౩

క . . బొగ్గులకై కల్పితరుద్రుఁ బొడుచుట నుమతీ. మ. ౪. ౫౦.

సీ. . బొగ్గు, నల్ల అవలగను గాళి కావాయులగు. అం. భా. ౨. ౨౪౨.

విజ. నల్లనిది.

మ. కలియంగల ముయ్యి-కోరగమితాత్మచ్చ ప్రమాదాంతలో, జ్వలకింజల్క-సమాఖ్యలో ద్రవము తెంచ న్నింది లేచేటివి, న్నిల పేరం దగు బొగ్గుజేమలబోళ్లక బట్టి యాడించె . చంద్రా. ౪ ౦౧

బ' బొగ్గుపడు, బొగ్గుల సేయు.

బొగ్గుపడు. అ. ౩. (బొగ్గు + పడు.) నల్లనిదగు.

సీ. కవకజ్వలంబైన కైటభాసురైరి బొగమల నల్లై బొగ్గుపడియె ధీమ. ౪ ౬౧

ల్లో కాలమాటాగ్ని సంపర్కా-న్మీలవర్జనదా- భవత్.

బొగ్గులు సేయు. మ. ౩. (బొగ్గులు + సేయు)

బొగ్గులుగాఁ జేయు, పాడుచేయు

ఉ. సిగ్గకయంతలేక తెలచేడియైనది ధర్మ శీర్షలక్, బొగ్గులుసేసి జయశకెలొంది కటా

కడుచేలెత్తుకొంటి. . భా. గ. ౩౩౦.

బొచ్చు. వి. తోమము, తెలచుక.

సీ. తోమము బొచ్చున ద్రవ్యము కామిలు...

అం. భా. ౨. ౧౪౬

బొచ్చు. వి. తోమిల్లెము; తలచెండు.

సీ. తమము గతోటి కట్టెర పుమక ... తోలె

బొచ్చు నా ... అం. భా. ౨. ౧౩౩.

బొజ్జగను (మం. భుజంగ) గ విటుడు, వేళ్ళపరి

క పడినది తెలులయలతెంబునో పడతెంచి పొరిలొరిఁ బ్రాయశ్చిఁ బొజ్జలలో.

అచ్చ. రా. అయో. ౧౩.

క నానూతుబొజ్జలగు విమము న్న, పా! కట విటై శ్మయఁ ద్రవ్యపతి యనువాతండు...

దళమ. ౬. ౯౯.

సీ. విటనానుభేయమా విటకాఁడు వేడుక కాఁడు బొజ్జలగు నన్నుకాఁడు అంతె, కాఁడవలగ ..

అం. భా. ౨. ౧౧౬.

౨ ప్రభువు, అధిపతి

మాలిని జగములయెడిమిఁదా జానునానింటి

చాఁదా, తిగకొటిలగొంగా దిట్టతేతే

బొజ్జంగా. అచ్చ. రా. శిష్యం. ౧౦౯.

బ' బొజ్జలొలాడి

బొజ్జలొలాడి. వి. (బొజ్జలలు + అడి)

పైర్తిసే, అంతుటాలు

సీ. బొజ్జలొలాడి బొజ్జలొలుద్ది పల్లకి

జాదరి యెల్లెరాసి గాతలకొటాడు.

చెన్న. ౨. ౨౪.

బొజ్జ. వి (క బొజ్జ) బొట్ట, కడుపు.

సీ బొజ్జన బొజ్జన బొట్టన బొక్కనఁ గడు

పవఁ గుడియాఖ్యలు చెలంగు.

అం. భా. ౨. ౧౩౩.

సీ. అమృతమధురంబు లగుగాడ్చు బానియాని,

బొజ్జపెంచినపెనుపాఁపబెజ్జమిఁద . కారి

పవ్వలిండు పైవ ౫. ౪౩.

సీ తెక్కలిడరానిరాయంచుకొని-కోడుగ్రుడ్డుఁ

ఒనుటులు నిండాదు గ పుబొజ్జఁ బూను

చెనుదంటు .. సీలా. ౧ ౩౩.

బ' బొజ్జదేవర, బొజ్జవాడు

బొజ్జదేవర. వి. (బొజ్జ + దేవర) వివాదముఁడు.

సీ. గుడ్డతెలుపు సిగ్గరి కొమ్మ-రామ్మి బొజ్జ

దేవర ... వివాదమునకుఁ దేల్పొల్లెడు ...

అం. భా. ౧. ౪౩.

బొజ్జవాడు. వి. (✓ బొజ్జ) తుండిలుడు, పెద్ద

బొట్ట గలవాఁడు.

నీ బొట్టపాఠ దశగమ బొట్టపాఠ దశగమ
తుంబిలపాఠముతో చూచుచుండు.

అం భా. ౨ ౧౨౦.

బొటన్ వ్రేలు = బొటమున వ్రేలు, బొట వ్రేలు,

బొట్టన్ వ్రేలు, బొట్ట వ్రేలు. వి. బొ
అంగుష్ఠము, పెద్ద వ్రేలు

గీ నాగకన్యలతోడి కలహమునకుఁ గాల్చిత్తు
దనో లేక బొటన్ వ్రేల బుడిమి వ్రాసెద పది
యేల పువ్వులతోటి దళా ౨ ౩౨౪

నీ పాపగు నంగుష్ఠంబు బొటన్ వ్రే లొట్టన్ వ్రే
లొట్టన్ వ్రే లొట్టన్ వ్రేలు పెద్ద వ్రేలు
నాగమ అం భా. ౨ ౧౩౯.

బొటబొట. వి. పొక్కుట కాయట మున్నగు
వానియందగువ్వని కనుకరణము

చ. శీవకోటులన్, బొటబొటబొట్ట భూమి
గల భూజములందు మహాగ్రవృత్తియై

చిత్రభా. ౨ ౯

ప. . . క్రొత్తవమున బొటబొటన నడియం
గలనీన మెదడుఁ జగురెముఁ యూరుఁగాయ
నంత నంత మెక్కు కాశీనులును

నంద్రా ౨ ౯౩

గీ అడిరెఁ గమ్మల బొటబొట వ్రేలు లొలక
కళా ౩ ౨౪౧

ఇటీవల బొటబొటబొట
౩ చిహ్నపాటివినుము. దుగలన, బొట ట
బొట యనుచుఁ ౨౬౬౧ విప్ర ౩ ౫౫

బొటమంది. వి. గొల్లనివరికరములగా నొకటి

నీ బొట్టి ముల్లగముంక బొటమంది అల్లగుఁడు
చామెన్త్రాడు కోరిక త్రి మాంస ౨ ౭౫

బొటమున వ్రేలు = బొటన్ వ్రేలు.

గ. పుట్టన బొటమున వ్రేలిని, పెద్దన పొరి పంట్
వృత్తి మొలుముచు నొక్కన్.

నక్క. పాం. ౪. ౧౯౭. (౪.ర, క్రా. పా.
అల్లనబొటవ్రేలను, ముద్రి. పా.)

బొట వ్రేలు = బొటన్ వ్రేలు.

ఉ. పెన్ను విమించుఁ గా రి బొట వ్రేలికిఁ
గుంతురు ... రామా. ౫. ౧౯.

క. భటుడొకఁడు పందిపొటున, బొటవ్రేలికి
మాటి పెట్టి పూని యదల్పున్.

పారంగ ౧. ౧౦౫.

చ. తద్దయు నొప్పె విహరకయ్యై, విశిఖ
రీల కాల బొటవ్రేల నిలకలమున్ విఖంచు
చున్ విక్ర. ౪ ౨౨౦.

బొటము. వి. యానవసుండు మొగమున లేచెడు
చిన్న పొక్కు, అనగండుము (౪.ర)

బొటమురు. వి. వృత్త విశేషము. ఒకానొక పెట్టు.
ద్వి బొటమురు నునికి పోక నారంత, కలు
కురు గుమ్మడి కస్తూరి తుమ్మ.

ద్వి. ౪ పా. ౨ ౨౬౪ పం.

బొట్ట. వి. ౧ గానవిశేషము.
న చిరించిపట్టి విపంచి పట్టి లెట్టుగా బొట్ట
గీతంబులం దలపెట్టె ఉ. నా. ౨. ౨౧

బొట్ట. వి. భావ్యాదు లుండు కొనుటకు పెద్దరు
పెద్దలతో నల్లన పెద్దలుట్టు, పొణక.

గీ. తద్విశేషనమాఖ్యలు దనరుచుండు, కొట్ట
మాటు పొడక కుమి బొట్ట యనగ.

అం భా. ౨. ౨౪౦

బొట్టడి. వి. లెక్కల నవారి మాయునపుడు నడిచు
నడికలలో నొకటి

న లెక్కల నీడుగా మోచి నిట్టుడుగు
మారడి ఒదిమికం బొట్టి బొట్టి చిట్టి
మోపన ఒదిము ప్రబంధ. ౬౦౫.

(కొద్దింకెడునల్లరాయి అని ౪. ర.)

బొట్టనగోలలు. వి. బ. కాలక్రీడానిశేషము.

నీ చీకటిమెట్టికిచ్చు చిమ్ముల్లిలు పెట్టు బొట్టన
గోలలు బొట్టురాయి. గీ. తదిగా నైకవృత్తి
లాడి రచట. వి. పు. ౧. ౨౦౨.

బొట్టన్ వ్రేలు = బొటన్ వ్రేలు.

బొట్టుము. వి. కాశీనము, గోచరి.

నీ బొట్ట మం చనఁ గావీనకు దనరారు
 అం. భా. ౨. ౧౨౩.
 బొట్టలు = బొటనలు. (క. బొట్టు =
 తాలిబొటనలు.)
 బొట్టియ = బొట్టి. ది (క పాడియన్) ౧.
 పురుషుడు.
 చ. తప్పకురాదివీరమున్, బొవరన్ తేలు
 గొంగతొలిబొట్టియ యొద్రజితుండు అంపి
 లున్. అచ్చు రా యు. ౩౦.
 చ విను శీలద నీకు బొట్టియ, లొనగుడు
 తెలంగ నిక్క మొదవఁ దలిపెదన్
 అచ్చు. రా బాల ౫౩
 ౨. పుట్టిక, మాఁతురు
 నీ పుడమిబొట్టియ యెత్తల కదర మొక్కి.
 అచ్చు రా. యు. ౫౦౩.
 బొట్టియ = బొట్టి.
 బొట్టియఁడు = బొట్టఁడు. ది పుత్రుఁడు
 నీ ప్రాద్దునికుత్తును గాకుపుబొట్టియఁడును
 పెనుగట్టు లెత్తుకొనిరి.
 అచ్చు రా యు ౧౬
 బొట్టు. ది (సం పుద్రమ. క బొట్టు త పొట్టి
 ను పొట్టి) తిలకము
 ఆ. ఇద్దబొట్టువోరె నింటిలో నుండక
 కు. సం. ౬. ౬౩౩.
 ఆ బోదకలయు నిడుదబొట్టుఁ జాచి.
 తి. హరి ౪, ౪౨
 నీ. పట్టుమదిమ్మంధిపాలకాగంబునఁ బొలు
 పొందు తేగుబుబొట్టునంగ విక్ర. ౩. ౧౫.
 ౨. జలాది లిందుత్త, చుక్క.
 నీ. గోఖిన్ద్రతేనాకుంఠం బగు మొము
 చెయబొట్టుల జాలఁ తెన్నుమిగుల.
 బొలి. భా. ౫. ౧౩౦.
 నీ. తలెకబొట్టుని కడకు నీలగు మునిగిన
 వానిఁ బ్టుంగ నది తలంది.
 కేయూర. ౨ ౧౧౪.
 ౩ అంతలలోకూవ్యసానము, మున్న, లిందువు.

చ. పారిఁ బదిమన్నలు మైలయు బొట్టు
 మృగాంబుడు శేడుమిమిమ్మబ్బ, భర
 తీయు. భా. రా. యు. ౩౬౫.
 నీ. బొట్టన మున్ననఁ బొలుపొందు లిందుత్త...
 అం. భా. ౨. ౧౦౦.
 క లెక్కించువపుడు గుర్తు పెట్టిన మేక...
 క. చనచర జాయక సంఖ్యకు, చనబళ్ళెత్తులబొట్టు
 లిడుచువచ్చెకొన్ వాఁ, గనదురుదీప్తం
 గగనంబున నొక్కఁ జొకందతోఁడఁ
 పారిఁ చాచకముల్. భా. రా. యు. ౩౬౬.
 ౫ మంగళమృతమువగున్నెడిమనవృద్ధులము.
 నీ. తనయలను భారబోసిన దతుఁ డెత్తుడు,
 బొట్టు గట్టెను చంద్రుఁ డప్పురికలకు.
 కేరం. మా. ౪. ౩.
 నీ పుట్టుటకు మున్ను లేమను బొట్టు గట్టి, పెట్టు
 పట్టుట కొకరుండు పుట్టుఁ జాచి.
 కృ. శకుం. ౨. ౩౪.
 నీ పుట్టు, యనఁగ మాంగళమృతము యలను
 చుండు, బొట్టనఁ దడతలర మున్నుధూష
 యాశ అం. భా. ౨. ౧౪౦.
 జ బొట్టుచారము, బొట్టునయ్య.
 బొట్టుగు(పు). ది తిలకపుష్పము క్క.
 నీ బొట్టుగు లేమాచి బొడలింపె నొక్కర్తు
 చూచియుఁ తే నంటి సాబగుమోఁ.
 యయా. ౪. ౧౮.
 మ లలనా యారిఁ దళోకపుష్పము రసాలం
 బున్ ద్రియాళంబు వాచిలియుం బొన్నయు
 బొట్టుగున్ బొగడెడ్రోచి స్తోలని సంపెంగ
 నిండులఁ బోషించుడు కై. ౨. ౧౪.
 నీ. పొన్న బొట్టుగు పోక పొగడ వాచిను
 మిచ్చ గును డిందగురునంద గోకులేకు.
 కేం. కంఠ. ౪. ౫౨౨.
 బొట్టుచారము. ది. (బొట్టు) బొట్టునుగ్రుచ్చుకు
 మంగళమృతము. (క. ర.)
 బొట్టు = బొట్టియ. ది. ౧. పుత్రకుడు, విన్న
 వాఁడు.

ఉ. కాచిబొట్టె లెంతుసార కాంతబుట్టులు
కంట్లపెద్దలంక, మాయగ కెక్కుసంబంబున
మూటలు మున్నగువానిఁ గొంచు మీ, నీది
నెంచు పోయెదరా . చెప్ప 3. 33.

ఆ. పాప బుతుక చిలుక పట్టి నీకుపు కంచు,
మాన నికుపు విడ్డ మట్టు బొట్టె, యనఁగ కిను
సమాఖ్య లగు అం. సం. మాన ౧౨

౨ పుట్టిక, మాఁకురు.

క అచ్చ దప్పుడుచుచ్చుచోరబొట్టె యిచ్చు
ట్టనరానిసాగ ముట్టికడ దండంబు తెట్టిన
మృ వి. 3. ౧౨

బొట్టె = బొట్టియో. వి కొడికాలి నమకప్రక్క
నుండు వాడియెనగోరు, అట్టి యాకారముగల
వాణాగ్రము, ములికి.

నీ . . వార బొట్టె యనఁ దదంఘ్రిపపు,
కంటకాలి కాంగం బొప్పు
అం. భా. ౨ ౯౨

గీ కాట మనుమాటకేడు లింకంబుతోడ, సరకు
నీయక ధీరతరతమిప్రసారణముఁ గూర్చు
కాదు కటారికొల, వెండిబొట్టెయులులె
దొరచె వేగుచుక్క. పరమ 3. ౨౭౭.

జ బొట్టెకొల.

బొట్టెయ్యబొట్టియందువి కొడుకు, పుత్రుఁడు,
ల్లివాఁడు, బాఁడు.

క. బొట్టెద నీ పెట్టు నిలిచి పోరకు
చెపుమా అచ్చ రా బాల ౨౦౨

బొట్టెకోల. వి (బొట్టె + కొల) కొడికాలి
నమక ప్రక్కనుండు వాడిగొరుకటి ములికిగల
బాణవిశేషము

గీ ఒప్పుచున్న వి యేమని చెప్ప వార, కామనకు
బొట్టెకొలలు గానె వాళ, ములఁ బ్రకాశించు
కామరమొగ్గ లరయ. కళా. 1. ౧33.

(కామరమొగ్గకటి ములికిగల బాణవిశేషము,
అని క. ర.)

బొట్టెనర్పు. స (1. (√ బొట్టు) లెకుండఁజేయు,
నకంపఁజేయు.

నీ. కమ్మల పోషిచ్చిఁ గ్రచ్చి మూసినట్టు
నయకాలమ బొట్టెనర్పుకొలఁక.

ద్వి. ౧. 38.

(బొట్టెయొనర్పు అని యర్థాంతరము. కాలిబొట్టె
లతో బంతులకు సాదృశ్యము ప్రసిద్ధము.)

బొడబొడ. వి కమ్మట కాణుట మ్రోయుట
మున్నగువానియందలిచ్చని కనుకరణము.

క బొడబొడ నెత్తురు గ్రక్కుదుఁ, బడియెఁ
బ్రలంబుండు గోపబాలయ చెలఁగక.

దకా. ౯. ౨౨

క బొడబొడను వెడలెడు నుడువనెత్తుట
నృదలి మనుచ. క. ౬౦.

ద్వి. పుటియకూఁగలు బొడబొడమనిత్రోయ .
ద్వి. పారిచ్చి. పూ. ౨౦౬౦.

బొడిగ. వి. బాలకుఁడు

నీ బాలకసంజ్ఞ నలపు మీఱు. . బుతుక
మట్టు కొడుకు బొడిగ . అం. భా. ౨. ౧౧౮.

బొడివ. వి. చెట్టుయందలిబెడివి. (క. ర.)

బొడిబొడి. వి ముఁఖంబుయందగు ననుకరణము

ద్వి బొడిబొడిఁ బొమ్మదుఁ బోవుచున్నంతఁ,
బొడరంగఁ బలియు బంధులు నేలగఁబది.

పండితా మహిమ. ౨౮౩. పా.

బొడిము. వి పాకకొక్కరిద (క. ర., క్రా.)

బొడియ. వి కుకుపము, చేరినీర్.

నీ బొడియ యం చినఁగను బొలుచును గుకు
పంబు అం భా ౨ ౨౪3 (రెండు
నీర్లులకు వేనడు పైన అని క ర)

బొడ్డు. వి వృక్షవిశేషము, అత్తిచెట్టు. (క. ర. క్రా.)

బొడ్డనబాట. వి నడుమచిన్న నూయిగుల కొర్రలు,
క. మకు బొడ్డనబాటలలో, ననుచినయః జరింపు
నంతలం బొకచాంపాంగన యేమి చెప్పఁ
దండ్రి కని విని నీ నెండు నెఱుంగ కని
నిద్రలకుక. క్రథా. క. ౫౬౦.

క... బుజుపురంబునం గల కొలంబులం దటా
కంబులం గోకామగుల బొడ్డనబాటల నడ్డు,

పెట్టు లేక వివరించుటకు ప్రతిభాగమును
యదిగి ... ప్రభా. ౧. ౧౨౧.

బొడ్డనరముచోడనరము. వి. పుష్పధివీషము,
పైరలలో మొలచు ఒకవిధమును చిన్నపెట్టు.
(ప్ర., ౪ ర.)

బొడ్డ. వి. ౧. మార్గరాలు, వివేకములేవిది
క పుష్పధివీషమునకు, యద్విద కా రద్ది
నామ మణిచి మనమునకు, బద్ధమ గులము
కొలుచునా, బొడ్డిని రా జంత యంతిపురమున
కనిపెట్. ఉ. హరిశ్చ ౪. ౫౮.

అ లోకైవది

ద్వి. బొడ్డుయు పెడగొంతుకొయినవీచు, బొడ్డి
కన్నులు ముడిచాములు ప్రేత జడలు

పండిత. పీఠ. ౪౦. పా.

బొడ్డిగము. వి అవివేకము. (చూ. బొడ్డిగీడు)
జ: బొడ్డిగీడు.

బొడ్డిగీడు. వి. (√బొడ్డిగము) మూర్ఖుడు,
అవివేక.

గీ. పెద్దకొడునైన యొకయొద్ద బొడ్డిగీడు
ఉ. హరిశ్చ ౪ ౧౨

బొడ్డు. వి (త. బొట్టు) ౧ వాని, పొక్కిలి.

గీ. . బొడ్డు పొక్కిలి యనక బొడగు వాని
అం భా ౨ ౧౩౬.

అ. వానివాళము.

గీ. . మునకుం గునుమున పుష్పంబ్రసాని, బొడ్డు
గోపికాదక్షిణికోలె ఆము. ౫ ౧౧౨

వి. గిన్నె నీసా మొలక వానికే గ్రందుభాగమున
లోపలికి మొలకగానుండు ప్రవేశము

వి. దేవతలపుట్టు మొలగును బొడ్డుగిన్నెలో,
నునుకురు రాగిసంకటితలోదరులు

కు. ౨. ౩౩౫.

౪. నూతిచుట్టును ఎత్తుగా కట్టినగోడ. (౪. ర.)

జ: బొడ్డులవిక, బొడ్డుకొంగు, బొడ్డుగంట,
బొడ్డుపుడక, బొడ్డుమల్లె, బొడ్డుకుంచు,
బొడ్డున, బొడ్డుము.

బొడ్డుమేలిక. వి. (బొడ్డు + విలిక) మెట్టుకొల్లా
రము పడిమిచాడీ (౪. ర.)

బొడ్డుకొంగు. వి (బొడ్డు + కొంగు) బొడ్డుకడ
చెక్కుకొనుకట్టు పెట్టక
(వృత్త) వాడు దమ్ము బొడ్డుకొంగున గట్టిగా
కట్టికొనివాడు

బొడ్డుగంట. వి అలంకారవిశేషము, మొలగంట
గీ భూరితా రా పరిచయ మొలకపలయ్యె,
గమలినీనాయకుడు బొడ్డుగంట యయ్యె.
నీతా వి. ౨. ౧౩౦.

బొడ్డుపుడక. వి (బొడ్డు + పుడక) కట్టుకోలేక
యొకవిధమును పరిమట్టు, దూరేమలవాం ప్రప
యోగించు కొనుముట్టు (౪ ర., ప్రా.)

బొడ్డుమల్లెయల్లె = బొండుమల్లె. వి.
(√బొడ్డు) ఒకకాళిమల్లె కి లతావిశేషము,
దానిపుష్పము

ద్వి కన్నాదంగులు గరవించుమును, బొడ్డులు
బొగడులు బొడ్డుమల్లెయల
ప్రభులిం. ౨ ౧౮. ౩. పం.

గీ. బొగడులు బొడ్డుమల్లెలు బొడ్డు నిరులు
వామనను వాల్మీకికులం బులలైచి
వి. ౪౪౦ ౩ ౪౧.

బొడ్డువండ్ల. అ క్రి. (బొడ్డు + వండు) పిండిగలిగి
యుండు.

ఉ ఏపనివైనను బొడ్డువంపలే, దండుకు
దోడు చీమ చిటుకన్నను వాడుకు వచ్చు
చుండు భోజనా. ౬. ౧౪౨.

బొడ్డుర(రిక). వి. (√బొడ్డు) పశుకోగనివేషము.

౪ తొట్రుపడు లేచుక బలమున, నిట్టలపడి
చూచి కాళ్లు నీల్చుచుండుం, మొట్టు
మొట్టును బొడ్డున పుట్టిన పపము చిత్త
పొందెరుగంగా.

పమాదేవతపత్నీదర్శనము. ౧౧. పా. ౩౪. ౪.

బొడ్డులేము. వి. (బొడ్డు + రత్నము) క్షాణిగము
చుండు మణి, భాగ్యవిశేషము.

కా. . పాఠ్యపుస్తకములను, బోధనాసంఘములు
దేవరీయజనసంఘం బొందివన్ ..

ଅଫ. ଚ. ଶ. ୩.

బొమ్మలను గల పరమేశ్వరుని చిత్రము. అ. శాస్త్రము
గంట. 3. భక్త్యుచిత్రము. బ. గ. పాట్టుబడి
బ్రహ్మలకాని శాస్త్రధార్యము. అ. బొమ్మ
బిడలి బొమ్మలు గానగునవి. (శ. ర.)

బోలుగు. ౬ చిప్పలు పెందలగున బోకదాని
 కొటి తగులునపుడు పుట్టుధ్వని శివకరణము.
 (దీనియ్యాప్రేషితరూపము బాణ్సోలుగు)

నీ పెండ్లిదమ్మ పునుకలనిడుపేరు లాండొండొం
బొరిఁబొరి దాఁ బొణ్ణొణుగు రసంగ.

బొత్త. వి తామ్రాదిపాత్రములరంధ్రము, చిల్లి
(శ ర)

(వ్యూహ) కొత్తచెంబుల కొత్త పడినది.

బొత్తి. ఏ దొంగి, దొంగ, ఇళ్లంత్తి
(వ్యవ) రక్షాగితములు బొత్తి పెట్టుము

బా ర్తిగా = పూ ర్తిగా.

నీ పలు పండు దోలెగించి పలదను పనితీ
లిరిడిపించి చోతిగా గులెనేసి

శ్రీ. వి. గ. గె. పా. గా. పం.

బోద. ౧ బల్కలము, తృణవిశేషము

❖ చాద యన బల్లజం పొనరుచుండు.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

పోది. ౧ పీదలు చేసేదమ్మోటు (ళ. ర, గ్రా)

బొద్ది. వి. (క బొద్ది) ౧. పృథ్వీదేవత ॥ ౭౪
కామరాజునెట్టు

నీ. చార్జీ-రయ్య: దక్రమును సంరక్షించు యేలు
 నీతగింజలు నిట్లు తెనయ యేలు
 (చి కి., చి ని.)

౨. శ్మశానవిశేషము.

ద్వీ. మద్ది పాలకొడిన మారడం వెలగ చొద్ది
పాపర బమ్మి పులగడం వేడి

ద్వీ. శ సా. ౨. చరణ పం

గి. జ్యోతి ఆనందం, పృథ్వీచార్య ముద్రులు
ఆం. కృ. ౨. ౬౩

బొద్దిత. వి. (బొద్దు + తి) ఒక బాతి కీటకము,
బరితెపురుగు (శ. ర.)

బొద్దు. వి. గ. శిశువుల మాస్టాభరణవిశేషము,
మాస్టాభరణవిశేషము.

ఈ ప్రాచీనముంగరం, బులం బులిగోరు సంగమ
లను శౌద్ధులు గానాలు రాచిగోరుయుం,
తెలుగులరంగ . ౧౪౭౯

కడము కడియము బొడ్డుగూర నూడి
గంబు హస్తకూపేలిశంబు బలరు
చుండు అం. బొ. ౧. ౧౪౯

—౧. కొన్ని వాచావులు చేర్చి : త్రిన ప్రతి, గడ్డి
మొ॥ వాని సమూహము.

ప దేవులకుం బుణ్ణాంబుగా విడియాన కుని

చిరి ప్రతిబాధనా దశా ర ౯౩౯

ప కొలచుభండివీసాలు. ౨ ప్ర త్తిబోధనం

శ్రీపతిపాళ, గ. ద. కా. ౪ కర్త

(చూ. గర్భాశ్చర్యం.)

3. గోదలు లోనగువానియంచులయం దేర్పటి
చెడు తదవయధవిశేషము, టాగు. (శ ర)

జ. బొద్దుల

బొద్దుటటు. ఐ (బొద్దు + టటు) గోడపై బొద్దుటటు
 తిరి పక్కాడు టటు (త. ర)

బొద్దుగ. వి వృక్షవిశేషము

ప మద్ది బొద్దుగ వాచిలి యిందుగు తెండలగు
తరుల ఇందు. — ౨. ౬౦.

బొనము. వి. పెంజుంగు, తరుగు

ఉదా: పేడిపండుబొసము. శ. ర. (ఇతర
వ్యవహారము గాని ప్రయోగాస్తరము గాని
కానరాదు)

బొప్ప(య). వి. కాలండం, విజయవాడం.

ద్వి. పాంగడుం గడుపుచున్నవను చాపునకి,
నంగటిము బయ్యె నని నర బరగ.

బస. పు. కె. కె.ఎ. పం.

విలా మాధుర్యం.

ద్వి ధోవన నిల నిల. బొమ్మ యీగొడియ,
దేవాలయంఁ బొమ్మెఁ జాత్రున కోడి.

౬౪ శ్లో. ౫. ౨౩. పం.

౪. పెడ నద్వి ధోవన సప్తదు, బడుండై
యీగొమ్మరయ్యనమ్మిదిఁ బలిశేక్
బస శ్లో. ౫. ఆ. ౪. ర (కాని యిటు ప్రకర
ణముంజుట్టి చూడ నంజ్ఞానాచకముగాఁగనఁ
జడువ న్మది)

బొమ్మయ. వి ౭౪౩౩ పండ్లచెట్టు

(వృత్త) ౧. బొమ్మయనట్రు మేనాకాంతిని
గలిగించును ౨ బొమ్మయ కాంతలకూరి
బారెంతలకు వ్రవ్వనట్టిది జేయును

బొమ్మ. వి ౧ గొల్లనికడ నుండెడి నెలుకానొక
వస్తువు

నీ కానడియట్లు చిక్కము నంజిడియంబు
నొకలతోడ పొగాకతొట్టి, బొమ్మ మట్టగ
నుంక బొమ్మరింత, పిల్లలగూఁడు బొమ్మన
త్రాడు కోతకడ్డి ౧౬౮ ౨ ౩౫
౨ కనుము, పెచ్చు తగు చల్లఁగలగు బుడిడి.
నీ తాను వచ్చినతోడఁ గానక తల నొప్పి,
గట్టఁగాఁ గున్నె ౧౧ మలఁ దాచి.
పద ౧ ౨౩౨.

వృత్త ఇంటినిండి నిట్రాళ్లు, తలనించె బొమ్మలు.

బొమ్మ. వి. (౩ పా.) ౧. వీరుల పెద్దఅడవు,
నించనాదను.

౩ మహాగీరధ్వని కోడొంతల, బ్రాంత మగు
నట్లు గాఁగ నొప్పిడి యాచెన్
భార తది ౬ ౨౦౯.

నీ. వా రటను న్మర్త్యంఁద్రాశ్యులి నొడ్డు
సంధుటించి, కొని యుండి యీతడఁ గని
ప్రీతి వార్మయ బొమ్మలఁ తెలఁగఁగఁ
బొంగుటయును. భార. ద్రా. ౧ ౨౩౫.

నీ. అర్చన బొమ్మ యనఁగ నగు నించ
నాదంబు ఆం. భా. ౨. ౨౨౩.

౨. పెద్ద అడవు, ఈ

నీ పొలను బ్రతాదంబు బొమ్మరింత, యెఱఁగ
బొమ్మెట్లు నాఁగను బొమ్మ యనఁగను .

ఆం. భా. ౧. ౧౧౪.

మ. బొమ్మలు వార్మరే పటనించనాద
ముల నుత్పన్ను భాత్రిపులిన్

భీమ ౪ ౧౯౧

౩ పొమ్మ, విస్ఫోటము
౪ తెలఁగులతోనితెలఁగునేడిమి గుట్టున
ప్రభువు నామగా, కలశమను న్ననీమృదుల
కాయముల న్మరినీరు గ్రమ్ముచో, ౭౭౭౭౭౭
గుంపకప్రతతి భాన్తిరె

౧౬౮ ౨ ౨౩

నీ బొమ్మె మెంగులగము లగ్నిబొమ్మ లట్లు.

ఆము. ౨. ౫౬.

నీ నొక్క పొక్కనఁగ విస్ఫోటము నిలన్ది
ఆం. భా. ౨ ౧౩౦.

జ బొమ్మలు, బొమ్మమేకము, బొమ్మరించు,
బొమ్మరింత, బొమ్మెట్లు, బొమ్మబొమ్మను,
బొమ్మటము, బొమ్మెట్లు

బొమ్మెట్లు మెట్టుట్లు. వి. (బొమ్మ + అట్లు)
భవ్యవిశేషము

నీ గారె లరియెల బొమ్మ గలికె కాదు, లట్లు
బూరెలు . చెన్న. ౪. ౩౫౮.

బొమ్మమేకము. వి (బొమ్మ + మేకము) నిఁ.

౩ తెమ్మలల నంటవచ్చున్, బొమ్మమేకః బు
లను తీరి ముద్దివనచ్చున్ పార్వ. ౨ ౧౩౫.

౪ గొమ్మమేకముల నిమి న్మేనబ్బురపడి చెప్పి
నట్టి యానాల్లిటిలో బొమ్మమేకమునొకను
మిట్టి. కథ ౪ ౧౦౦.

౫. తెలిములతోడనఁ దెలువా, మేక మన పిఁగ
మన బొమ్మమేక మనఁ జనుఁ దామ్ము కరి
రిపునామధేయముల. ఆం. భా. ౨ ౮౧.

బొమ్మర. వి. (పం. బర్మర, బ్రా. బమ్మర.)
౧. వర్మవిశేషము, అలసంద. ౩.

నీ పరిగు బొమ్మర యనఁగను బర్మరమ్ము.

ఆం. భా. ౨. ౨౩౫.

వ. . . ప్రతిపదము, బొబ్బరయబ్బరం
అను ... భీమ. 3. ౫౩

అ. బొబ్బరెరడు, గలుకెనవచ్చుచెఱగను.
(బొ., ౪ ర)

బ ధాన్యవిశేషము, అలసందల.
వ్యవ. అలసందలనే కొందఱు బొబ్బర అందురు.

బొబ్బరిండ్ల. అ (√ బొబ్బ) అను.

చ. . . రక్కసుల నిర్మల యూనుచు బొబ్బ
రించుచు, స్వేదనలతోపుయం గదల
నింగియుఁ జూచుచు అచ్చురాయు ౯౯.

బొబ్బరింత. వి (బొబ్బరించు) పెద్దయటపు, బొబ్బ

ఉ. . . బొబ్బరిగ్గరొదవోఁ బురణించెడు బొబ్బ
రింతగా, దప్పిల్లి విసంజ్ఞ గాగ
తను. 3. ౨౦. (విబ్బరింత. ౪. ర. ఒబ్బరింత
(హఠప్రతిపా)

డి. పొలుచుఁ బ్రకాశంబు బొబ్బరింత,
యవగ అం భా ౧ ౧౧౪

బొబ్బరిల్లు. అ (√ బొబ్బ) వాపోవు

డి బొబ్బెల్లై వాపోయె బొబ్బరిల్లై వసంగ
నేకార్థములు అం భా. 3 ౯౯

బొబ్బలి. వి ఒబ్బరము, వ్యవ. ౪. ౩౪

డి ఒబ్బరి వలగు బొబ్బలి యసంగ
అం భా ౨ ౬౪.

బొబ్బిబొమము. అ (√ బొబ్బ + బొమ) (

బొబ్బరించు

వ. వొరలును భయంబునం దిరిగి నురిగి
పోకం గుమారం దుర్ని బొబ్బిబొదిది
యాల్లి హరి ఉ 2 ౨౧౧

బొబ్బాటము. వి (√ బొబ్బ) బొబ్బరింత.

డి. పొటింప వొరిబొబ్బాటమే వడి గావి
ఫణిలాతలొ బువకొట్టుదుంటు
వరస. ౫. ౨౯.

బొబ్బెట్టు. అ (√ బొబ్బ) వాపోవు, బొబ్బ

ర్లు.

వి. బొబ్బ, పెద్దఅటపు, (హ బొబ్బ.)

బొమ = బొమ్మ. 1. కనుబామ, భూపు

డి . . అమృతానాథుఁ దయ్యవలెను మెలిది

బొమలు ముడివడఁ గవఁగక బొడమ;
గెంపు భార కల్గి. ౨. ౯౨

డి బొమలు నింగిలు లమ్మించుచోడి కరయ
నీలా. ౧ ౫౬

డి బొమలు కమ్మలమోడఁ బొదివి వ్రాల
మన్న కాశీ. 3. ౧౪

డి భూపు, బొమ యవలంబు . .
అం. భా. ౨. ౧౪౩

2. బొమముడి, బొమముడిపాటు, బొమముడి
ముడుచు, బొమలుగొను

బొమ = బొమ్మ. 2. సాలభంజక, పుత్రశిఖ.

వ చిత్రకారకత్తెచిత్ర నేత్రాంచలంబులఁ
దొగరు నింపుచు, మూత్రధారునితీరవ బొమ
లాడించుచు ఫలాహారాచారి బండ్లుగొలు
వచు చలద్రా. ౩. ౯౩

చ ఎప్పుటఁబ్రబల బొమఁ గొంచు తే వఱఁ
గదుమ్మిక వండుచు పెన్న. ౫. ౨. ౦

బ బొమర్లు

బొమముడి. వి. (బొమ + మడి) భ్రువటి

కోవను వచ్చినపుడు కల్గెడు బొమలముడి
డి దండవర్మవర్ణ ద్వారితోఁగి మన, మొగ
మడఁ వెనుబొమముడి దరిచ్చి
భా రా. యు. ౧౫-౬౬

ద్వి. బొమముడి గదురఁ జూపులనివృత్తి అలల,
ప్రమితాత్మఁడై యొగ్గపల్లవం బదుర

ద్వి పరమ ౨ ౧౧౧. బొ

బొమముడిపాటు. వి (√ బొమముడి) బొమముడి

పడుట, భ్రువటి.

చ బొమముడిపాటు జంకెనయఁ బూని
పురంధులు వరస. ౨. 3౬

వ. బొమముడిపాటుతో మగిడి మగిడి
జూచుచు మనుచ. ౨. ౬౧

బొమముడిముడుప్ల. ౯౯. (√ బొమముడి +

ముడుచు) కనుబొమలు యుడుచు.

క. తుది వసురక శ్రీకృష్ణ చివర, గదవధురంధరుడు
 'జేడు' గానని పైచె, ప్రదర్శనప్రము
 విడిచె, బొమ్మ వడిచె గటారి బొమ్మచె,
 బొమ్మనుడిచెచెనె. క. ౧ ౧౪౩

బొమ్మరిల్లు. వి (బొమ్మ + ఇల్లు) బొమ్మరిల్లు
 బొమ్మల నుంచి యాడుకొనుచిచ్చయిల్లు (క్షిని
 బహుళవచనరూపముల బొమ్మరిల్లులు, బొమ్మరిం
 డులు, బొమ్మరిండ్లు)
 వ తరుణుల చిల్కబొమ్మలను వంకర
 బొమ్మలు ప్రియ 'పిల్ల' లిలఁ జేసెను
 బొమ్మరిండ్లఁజేయె వ సం ౩ ౨౭౯
 (చూ బొమ్మరిల్లు.)

బొమ్మలుగొను. అ కి (√బొమ్మ) బొమ్మనుడి
 క్షయ్యి, కోవనూ. కమగ బొమ్మలు ముడుచు
 వ ఆమ్మయిండ్లు ముందటికి నూచి
 'అక్కక్క' ప్రయోగమున మనపాలియె
 వని బుచ్చగి చియు బొమ్మలుగొని జంకించెయు
 నెట్లెట్లు పొందెనని అను క ౩౫
 బొమ్మక(మ్మ). వి ఎమక

నీ ముంగిల్లెచె బాచి ప్రుచ్చుబొమ్మల పర్య
 బొమ్మక రెత్తుచు బాటిపోవునునల.
 అను ౬ ౧౨
 నీ. బొమ్మక, నెర బొమ్మక యన నెగడు
 నర్థ్యనిధానము అం. భా ౨. ౧౩౩
 మ. లొట్టి యొక్కపులి. కా. రసబోతుం
 ది ను వాడు ముంగిల్లెబొమ్మింబుగా
 నొక్కబొమ్మ నిజాన్యమున నొక్క
 వాడయెడి నీచం బొమ్మినక నొచ్చునక.
 కా. ౧. ౨౭౦.

బొమ్మకము = బొమ్మికము. (క ర)
 బొమ్మడిక(ము) = బొమ్మడికము, బొమ్మిడికము,
 బొమ్మిడికము. వి ౧ శిరస్తానము
 ద్వి అడిగను జరిపించి యంగముల్ ప్రుంచి,
 కడిదిబొమ్మడికలు గదలచే జదిపి
 రం. చా ౬. ౧౪. పా. ౧౦. పం.

క. ములమలఁ ప్రుంచినశిరములు, ఫలములు
 బొమ్మడికలు తెదవపాత్రములు ..

రఘు. క. ౧౧౨.
 నీ చను శిరస్త్రంబు గొగ్గి నీవము బొమ్మడికం
 ఒనంగను అం. భా ౨. ౨౦౪.
 నీ బొమ్మడికంబులు తెట్ల తోళ్ల మరల వాల్చి,
 చల్లదంబులు దొడిగి కాసులు విగించి
 కవిరా. ౨ ౮౧.
 నీ తలబొమ్మడికము కత్తకము చేదము కత్తి,
 యాదిగాఁగనియ న్నీ కోవర్పు.
 ఉ. చా ౪. ౨౭౦.

౨ శిరము
 ద్వి బొమ్మ పల్లె తల నున్న బొమ్మడిక మూడి,
 కలభూ. బుచ్చి గనుకని తెదక
 రం ౧౦ పుం ౨౭౬ పా ౬. పం.

బొమ్మడికము = బొమ్మడికము. (వి. ని., క. ర)
 బొమ్మ = బొమ్మ. వి (౧౦ ప్రా. ప్రా. భుమి.)
 ఉ. క. కల. రేడియూరై లెనగ్గములన్ గల
 వ కి బొమ్మలన్ భాగ ౧౦. ఉ. ౨౭౫.
 వ ఎక్కిలంబునందోరె నిలవక బొమ్మలు
 వదలి లఁ తెత్తల్లె పెట్టిండ్లు ప్రకుమకు
 వియులపావ కారణంబు కి విక ౪. ౧౧౩.
 (లం తెత్తల్లెపక్షమున.)

బొమ్మనుడి
 బొమ్మ. పి (క బొమ్మ రేడియూరై) ౧
 పంచాలికి, వస్త్రదంతాదులచే చేయఁజేసె
 అటనస్తువు
 మ తెండుబొమ్మగతి నుండె న్నంబిం
 పల్కెనై అను. గ. ౬౩.
 క. బొమ్మను యేబాదిచేరే, బొమ్మను భాగ
 మున నిగ్రుడ బొమ్మను యేబాదిబొమ్మను
 నటింపఁ జేయును, బొమ్మనకొత్తయెడ
 బుద్ధులఁ బొమ్మనఁ దెల్పునక క. ౧. ౧౩౬.
 ద్వి. మానికపు. బొమ్మను మనిపాలఁ బొమ్మ
 వినుమాడ్కి. ద్వి. హరిపు. ఉ. ౨౦౨౯.

నీ. . బొమ్మ యం చనంగను బుద్ధిగ తగు .

అం. భా. ౨. ౨౯౩.

౨. అవమానవిన్నామ. (మా బొమ్మకెట్టు)

జ: బొమ్మంచులు, బొమ్మంచువన్నియలు,
బొమ్మకెట్టు, బొమ్మపీట, బొమ్మపెండిరి,
బొమ్మరీలు, బొమ్మతాయి, బొమ్మతలెట్టు,
బొమ్మకెట్టు

బొమ్మ. వి. (సం. బ్రహ్మ క. బొమ్మ.) (బ్రహ్మ,
నలున

క. బొమ్మను తేదాదిధిచే, బొమ్మను
కట. ౧. ౩౬.

బొమ్మ యనుకేరియగ సారె పూటచెలిని,
శరీ యలరించుటకు జడలునుట గాది,
నీడలించిన తేటివన్నియపసిండి, బొమ్మ
యనె గ్రంథంగనెలిలో బొమ్మనానె
నీ ౨ ౩

౩. బొమ్మగుడ్డు, బొమ్మచాది, బొమ్మచుక్క,
బొమ్మకేముదం, బొమ్మపెండి, బొమ్మ
రక్కసి, బొమ్మరాకానీ, బొమ్మచాది

బొమ్మ. వి. లిసనము

౪. ఎలికటనుంబోరె నిలవక బొమ్మలు
వదలి కదిక త. ౧౧౩ (డిటికెడిటు
చక్కయిన)

బొమ్మంచు(లు). వి (బొమ్మకి + అంశు) చిత్ర
వర్ణవస్త్రశేషము

నీ మాగళంబుల వర్ణ బొమ్మంచు లడుత,
చాట లేనంగడుగు లన విఱు నిట్టు, చిత్ర
వస్త్రవిశేషముల అం భా. ౨ ౧౫౪

నీ బొమ్మంచు ముయ్యంచు పొప్పులి వొండ్లు
నుదయరాగము కంచు లంకలన్న

యెదలగా వల్లలు ధరించి ముదిత లభుడు.

ప్రబంధ. ౨౩౨.

డి. ౧ ఆంధ్రులందు బొమ్మలు చిత్రించినది
(వస్త్రము.)

నీ. వింజాయత్రాణమన్నియ చాల్చి నాకతక
జగివట్టుబొమ్మంచుచీరక గట్టు

ఉ. హరిశ్చ. ౪. ౧౯.

౨. ఎట్టునిది.

ద్వి. పులకంద యెలికెడు బొమ్మంచుమోది

ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. ౩౪౬. పం.

క. మంచిది యటవలెనాఁ బొమ్మంచును
బొమ్మంచుమోది హాసనాంతురముల్,
మిండుగ నిగిడుత మంచిక జంచలలోజవల
గొల్పగ జనె నిలయనుచున్. ఉ. హ. ౩. ౪౪౧

బొమ్మంచువన్నియలు. వి ౭. (బొమ్మంచు +
వన్నియల.) శ్రీలు ధరించెడి యొకవిధమున
యెఱుఁపుచునుచీర

నీ చిన్నికమూరిమగ్గున సొది చాగ్గవన్నియల
మచిబొమ్మంచువన్నియలును, యెదిలుగాఁ
గల చీరలు ధనా ౩ ౩౪

బొమ్మంచు. వి (సం బ్రావృణాః ప్రాప్తివ్యలో)
ప్రావృణాఁడు, పాఱుండు

క ఎవ రగుటచెలిసి పాఱుం, బొడువడు గొడి
సనియె మాఱుధూమికి నట సందడి
బొమ్మంచు పెండ్లాడెడు, వకుళుక గనుఁ
గా పులూపవయసుమిటారిన్

పాండు. ౩ ౮౦

బొమ్మక(లంక)లు. ఆ (బొమ్మ(లంక) +
కట్టు) అవమానముచేయు (మా కట్టు వాడొ
లోచి ప్రయోగ విశేషము.)

నీ. నీకతామయంబు నాశ్రేయ జన్మనంబు
గగనలంబునకు బొమ్మకట్టు నడుము. (ఇట
ఔషమ్యవ్యాకరము) హాసరాహ ౨౨౩

ద్వి. కంతునంతున బొమ్మగట్టినగళము, వంటి
కుంభముల వదల్చుపాలిండ్లు.

ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. ౩౪౯. పం.

చ. గ్రమ్మన లేమిటి బొమ్మగట్టడే, హరుడు
కులేరుడె రెట్టలియాడట మానఁబడైన

బ్ర. ౧. ౩౩.

౧. కృష్ణ మంగళమృతమన్ శరధిశంఖ
శ్రీలహరీ బొమ్మలకగట్టంబాలెడు కంఠ
నీ నిఖలస్వర్గధర్మ మనుచ. ౫ ౮౮.

దీనికి త్వు ప్రయోగమును గలను.

౧౧. ఈరీతిగ హరిదేవదానవులతో హేలాగతిగ
ధీరుడై, శ్రీరాంబోధి మఖింపఁ గాంచన
కడలేలప్రభల్ హేమశ్రీయూరాస్యవ్య
విభుర్న బోధితరణం బుద్ధ్యలసౌఖ్యభోజిత
చ్చాయలు పర్వఁ బర్వతము కల్గెనొమ్మ
హేమాద్రికి. కళా ౨ ౨౦౨

* బమ్మమంకరాణిం, గుట్టిబొమ్మ మీ
దరణకంఠములందుఁ దలఁపుట

గా ౪ ౧౦౨

బొమ్మగుడ్డుఁబ (బొమ్మ + గుడ్డు) ౨౪౩
ఆ పరగ బొమ్మగుడ్డు పరికించి చూచిన కిలము
లన్నియ దుఁ గూడలేట్లు, నంద బొమ్మ
గలయఁ దమ్మలేకదా నేమ ౨ ౨౧౩

బొమ్మచేరి = బొమ్మలచేరి. ౪ (√బొమ్మ
గుడ్డుచేరి) వటువు, బ్రహ్మచారి (శర)
బొమ్మచేక్క = ౨ (√బొమ్మ) అక్కచేక్క
క్రమ. (౪ ౬)

బొమ్మజెముఁబు. ౪ (√బొమ్మ) జెముఁబును,
౨ కబాలిశెరుద ౩

బొమ్మజాయ. ౪ నెల నణలియుండు మత్స్య
౬౪. ౧౧, పిగ్గరము, ఒక కేధమగుచేఁప

నీ తల నాఁదిరిత నామిల ౨ పం. ౧,
బొమ్మజాయ యనంగఁ బొలుపొనుమందు
ను మిన్నులేదఁబుల. అం భా ౧ ౧౬౦
నీ మార పక్కరి దొందును గూరముక్క,
పుట్ట ౧౦ గచ్చె గండ్లయు బొమ్మజాయ
౬౪౧ కొ య్యాదియగు మీలఁ బట్టు
నతఁడు. కాం. ౪. ౧౨౩

౧౨. మచ్చరి బొమ్మజాయతుల్, జొల్లి
లేలమీను కొయ్య పరికాడిగఁ జేవలఁ
బట్టి బెట్టుగన్. ప్రబంధ. ౧౮౫.

౧౩. బొమ్మజాయ భామఁబులంపులేనెన
ఒకటవలం ఒజలప్రాదంబులన్.

అను ౨ ౫౪. (చూ భామఁబులు)

బొమ్మచేట. ౪. (బొమ్మ + చేట) పిల్ల బాడు
కొనుబొమ్మ లంచెడు చిన్నచేట.

నీ గౌనకొని యొకమాటు మంభిరిచి, బు
నలవది బొమ్మచేటని తలంచు.

భాగ ౮ ౨౩౨

బొమ్మ(ల) పెండిలి(క్కి), ౪ (బొమ్మ + పెండిలి
౨ బొమ్మపెండిండ్లు, బొమ్మలపెండిండ్లు)
చాలి ౧౧ దాచివేషము

నీ బొమ్మపెండిలిపాటఁ బ్రోద్దువున్నతలంగ
పిలికరస్త్రోత్రవియతిఁ గూర్చి, హర. ౪. ౧౧

నీ నసయ్యాడువచ్చిన తరిరావబోండ్లతో నీరి
బొమ్మ పేర్కిండ్లు నేయ కదిలి

యయా. ౨ ౧౪౪

౪ దినమల్ కొన్ని చనంగ నరకఁ గడుఁ
ప్రీతి నొమ్మపెండిండ్లు గుజ్జునగొ క్కిచ్చిన
గండ్లు కళా ౬ ౨౦౨

నీ కేర్వర బొమ్మలపెండిండ్లు నేయఁచు
నలలతోప వియ్యంబు లందు

భాగ. ౧౦ భా ౧౬౮౮

నీ బొమ్మల పెండిండ్లు బుద్ధ్యలపుటంతుల పుణి
కిట్ల హంస. ౫ ౧౫౫.

బొమ్మముడి = బొమ్ముడి. (౪. ౮)

బొమ్మమేడి. ౪ (బొమ్మ + మేడి) కాకిమేడి కి.
నీ. కాళ చురంబు మీఱును గాకిమేడి
యంచన బొమ్మమేడి యనగ.

అం భా ౨. ౪౨

బొమ్మరక్కనీ = బొమ్మరాకనీ. ౪ (బొమ్మ
+ రక్కనీ - ౨౦ బ్రహ్మరక్షః ప్రా బ్రహ్మ
రక్షా) బ్రహ్మరాక్షసుడు.

నీ బొమ్మరక్కనీ యొక్కటి భూతలమున,
శరణతరి మ్రంగ భక్తజన మని పేరు, పీఠ

గాదియనుచువారిఁ దినుచుండఁబోలుఁ
గామన్న నిట్టియిద్దరము గలరా
చెన్న ౪ ౨౦౦

గీ. బొమ్మరక్కనీ యనఁగ నుచు బ్రహ్మ,
రాక్షసునిఁడుగా అం భా ౧. ౬౪

బొమ్మరిము, వి (సం క్రమము) ౧ తిరుగుట
(చూ బొమ్మరివోవు, బొమ్మరిలు) ౨ బొమ్మరి
ము

౪ గిరికుతకముప్రభావరేఁ దలరెమ చలిచి
రజరధరీధర మచ్చెరువుగ బిట్టునఁ
దిరిగె, బురపాదులొక గూడ తెండి
బొమ్మరమక్రియక ను సం ౬ ౨౧౫
చి కనకగంబు బొమ్మరము గా భుజుగఁ
దుండబారెగా నవ్వెనగిరిపుత్రిగాఁ
విక్రి. ౧ ౨

ద్వి దివి వందిరమకాలఁ దినుబొమ్మరిపుఁ,
౨ కరీఁ దరి దివ్యగాఁ నచ్చు లదిరి

అ వ. ౪ ౧ ౨౦ ౬ ౧౪ ౨౦

ద్వి నవనిల్లు నునులందనపు బొమ్మరము, అ,
కొనల నీలపునులును రాంచినట్లు

ద్వి. పరమ. ౩ ౧౪౦ పా

గీ. బొమ్మర మనఁగ ను బొమ్మర మ్రసఁగ ను
భుజుకొనము పరగుచుండ

అం భా ౨ ౩౦౩

౨ బొమ్మరములయుట

గీ. చీకటియెట్టికల్ల చిమ్మరిల్లుల నెట్లు బొమ్మరఁ
గోలల బొమ్మరములు, గీ. అదిగా నైవ
ప్రేది లాదిరపుడు, రామకృష్ణులు గోపదార
కులఁ గూడి. వి పు ౩. ౨౦౦

౩ బొమ్మరవోవు, బొమ్మరిలీ

బొమ్మరవోవు, అ క్రి. (బొమ్మరము + వోవు)
భమించు, కలకరించు

చ.. దిగ్గజంబుల తెదర న్ముఖంగతి బొమ్మర
వోయెఁ బయోధు లన్నియును, గలఁగ
భా రా కల ౬౨౪.

ద్వి బొమ్మరవోయ నెల్లులమూడ నెల్లుల,
గమ్మరిఁ దిరిచి యక్కఱము చూచితి.

ద్వి పరమ. ౧. ౨౩. పా.

బొమ్మరాకాసిబొమ్మరక్కనీ. వి. (బొమ్మ +
రాకాసి) బ్రహ్మరాక్షసుడు

ద్వి బొమ్మరాకాసులతోనమములకు, రమ్మవి
ప్రార్థించ రా దొక్కరుండు

ద్వి హరిశ్చ. ఉ. ౫౧౬ పం.

బొమ్మరిలు(బ్ల) ౧. వి. (బొమ్మ + బ్లం బ. బొమ్మ
రించుట, బొమ్మరిండ్లు) అందుల్లలు బొమ్మ
లంది అడుకొను చిన్నయిల్లు

చ గురునదిప్రదేశమునఁ గోమలకల్పకపుష్ప
పూకేదే ధరిసుర బొమ్మరిలో నిలికి

పద ౩. ౩౦.

గీ. భాట చియొక మాటు క్రమ్మరిండ్ల మంతయు
నాటల బొమ్మరిల్లిని తిలంచు.

భాగ ౩ ౨౩౫.

౩ సుకృతము ఎంచు నెంచుం, గిరిసంధాశేఖ
పీఠంబుల శ్రీలలనాన. నీయాటలకై,
యెలమి వచుచుండెబొమ్మరించు లనంగక.

పార్తి ౧. ౬౨.

ఉ శ్రీనవాళాశీః వననసింధువు తక్కురి బొమ్మ
రిండ్లు నా, నావనభంబు లాత్మగఱు తలలు
లోచన లాటపట్టు ధా, త్రివరమార్గములో

కాళ. ౪. ౪

గీ. అమృతశక్తి రత్నపుబొమ్మరిండ్ల, వేర్పుఁ
బ న్నారదచౌంతుల చివరవనసాంధ
భాండంబు లీరితి నుండ బొంది, పేర్చు నని
లోకములకుఁ జూపెడుదువున.

కరాచా. ౬. ౩.

౨ బాలికాక్రిడాచివము.

గీ. బొమ్మరిలెండ్లిండ్లు బువ్వలుంతులు పుణి
శిల్ప నిట్టుకొ బొమ్మరిండ్లు.

హంస. ౫. ౧౫౫.

బొమ్మరిలు(బ్ల) ౨ క్రి. (బొమ్మరము.)
ప్రమించు, దొరలు.

ద్వి ఇల బొమ్మతాయలు రోజులు నొడవి,
సలపున నడవడు అది గొని తారలను,
కన్నన పోనలకాలవై పోరలు.

ద్వి. ౩ పా. ౨ ౩౬ పా ౧౮ పం

బొమ్మతాయలు. వి లా ($\sqrt{\text{బొమ్మ}}$) కలా
విశేషము, ఒకవిధము కల
(వ్యుత్ప.) ఈ లెక్కగడ్డ బొమ్మతాయలరె ఎంత
కొట్టినను పగులకున్నది

బొమ్మలఁబెట్టు=బొమ్మపెట్టు. ఆ క్రి (బొమ్మ
ల. ౩ + పెట్టు) అనమానముగూర్పు

౩ విని గాతముండును మనులకాన్తలలు
నిశ్చయించి వాకుండు క్రించిన మిశ్రమ
కుండంగ బొమ్మలఁబెట్టుధంకి దచ్చు
గజపుకాలంబునఁ గాచినను స్నేహ గా నిట్లు
గోపత్యగానిఁ జేసి, రమయ

నరాచా ౧౦ ౬౫

౩ .తాంకపాడుకుండు నిక్కముగా నవ
కించు వింటికి, బొమ్మలఁబెట్టునకు
బొమ్మల చూడఁగ నొప్పె బొమ్మ

చిత్రగా ౨ ౬౩

బొమ్మపెట్టు = బొమ్మలఁబెట్టు. ఆ క్రి
($\sqrt{\text{బొమ్మ}}$) అనమానముగూర్పు, నగకపెట్టు

గీ. ఆత్రివందన నీతి గార్హస్థ్య మెన్ను, గరు
వునకు బొమ్మపెట్టి చేకొంటి కీర్తి

శకం ౫ ౯౬

గీ. యాయుక్తలూషి, గురువులకు బొమ్మ
పెట్టుట యరచునైతి పితల ౫ ౪౫.

చ. అటునిధువధ్య లాక్రియలు నాపరిభాగలు
నొప్పుల చందు జక్కిణి కొరవంటి మేళ
ములఁ గేళిక నల్లిరి చేతతానటి, ములకు
బొమ్మపెట్టుక్రియ రామా ౨ ౧౩౧

మ. హరికొద్యుండగు రామరాజవిభుకృష్ణాధీశు
సత్కిర్తి యా, సురపాధీధము చెలఁపగొట్టి

. తా. మరల బొమ్మంచమ బొమ్మపెట్టు
రామ. ౨౯౮ (ఇల బొమ్మవ్యాకృతిమ)

బొమ్మచేరి=బొమ్మచేరి. వి ($\sqrt{\text{బొమ్మ}}$)
కలుపు

గీ కలుఁ జొప్పు నకును బొమ్మచాఁ
తిడుపుకాల్పు తం. భా. ౨. ౧౩౬.

బొమ్మంచువాడు. విని పొందించువాడు.

గీ మేనిరువ్వలవ్రొమ్మించువాఁ చిమరుల
మించుగాఁ దనుర బొమ్మించువాడు
ముకుంద ౨. ౨౦౮.

బొమ్మిక్రము = బొమ్మిక్ర. వి శిరస్తానము

చ మేరుశృంగమున, దొరయుపసిండి బొమ్మి
క్రముతోడిశిరయ వసుంధరం ఒడన్
భా రా యు ౧౦౫౬.

ద్వి తల్. కుండలలతోడు తమ్మిబొమ్మిక్రమ,
చెలకసింగిణియు గొట్టెంగిళపడిము

ద్వి పరువ ౫ ౪౧౩. పా

గీ తనతలమీఁ దొకింతయు లేనితెలుతోడు కలి
గి! బ్రాబొమ్మిక్రముఁ బూని
చిత్రభా ౨. ౧౦౩.

బొమ్మిక్రము = బొమ్మిక్ర. వి కీరీటము

చ మరెనకశస్త్రంబులను, విరిసినతోళ్లను,
గ్రుమ్మటిల్లిన బొమ్మిక్రములును గుంపులు
గొనుపడగలును పద్మ ౧౦. ౨౯.

బొమ్మిక్రము = బొమ్మిక్రము. (శ. ర., చి ని)

బొమ్మ. చి గడ్డి పెల్లగించెడు గుడ్డలి (శ. ర.)

బొమ్మతాయలు. వి చి ౧ చేపుడుమడలు, ఒక

విధమున చేపుడువియ్యము

గీ బోరు లనంగను బొమ్మ లనంగను భావా
నమాఖ్యైతి తనయచుండు, బొమ్మలమొద
లుగాఁ బోదిట్లనకును ఒకావసామగాఁ
బరగుచుండు తం భా ౨ ౨౫౩

౨ చేపుడుము

క నువ్వకలుకుట్టు మెకముల, క్రొత్తులబొమ్మ
లును . నివ్వరికాచును వింటం, బుద్ధుంబునఁ
కుడున కిట్లు పొక్కండగునీ

చాల్కి. ౨. ౧౩౬.

బొల్లెయ. వి. గ. వాచావనిశేషము. (బొల్లెగమ్మయ అని శ. ర.)

నీ. కమనీయభుజచకుష్టుంబు బాల్పనివారం బులంగబొల్లని గెక్కి పోనివారు.

కాల్కి. గ. ౩౪.

ఈ నల్లనిశేష నిల్వనితినామము పచ్చనిపట్టు బాల్పియ, బెల్లనితమ్మియుం గలగుదేవుడు కంఠమునన్నె పుల్లరా, బొల్లని గెక్కి.

తై. ౪. గ. ౬౮.

క. ఒకరిందిననీలని నడగని బొల్లని గత్తలాని గ్గరని పారంగని బారని జమ్మని నిమ్మని మొదలంగ దెచ్చి నిలిపి వాచాకుడెదురక.

ద్యా. ౩. ౧౪౧

బొల్లావళి. వి. కాట్యుంధవిశేషము.

ద్వి. కులపంబు ముఖవాద్య మిల బల్లణంబు, బొల్లావళియు ముఖపును విమర్శణము పండితా. పర్య. ౩౩౩ పా.

బొల్లి. వి. (క. బొల్లి) తెల్లనిది.

నీ. పరిపం మిరాళ పక్షపాతధురీణ మర యంగ గెలబొల్లు లకటమిారు.

చంద్రా. క. ౬౧.

క...మృగాంగమందంబు నగము కలగించిన రాహుగ్రహభూమికలచందంబున నందంద తిరుగు బొల్లిమార భణ్ణంబులును.

పారి. ౨. ౮౩.

క. ఈపురినన్న కిరాకుని యూపందికి నచ్చ విండునర్మకములలో, రూపింప బొల్లికోనలై, యోపానినట్లెఱ జూచి యెఱుంగుము నన్ను క. భోజ. రా. క. ౧౩౦.

నీ. భక్తకాళిభక్త ప్రపదకలాపతి బొల్లిపరలోకె గెత మారల్రామ దయ్యె.

వి. శివం. ౩. ౧౮౪.

బ. బొల్లికోడి, బొల్లిగడ్డ, బొల్లిగమ్మగము పిట్ట, బొల్లిపులంగు, బొల్లిపూస, బొల్లి మొకముమొకము, బొల్లిమొకమొకము.

బొల్లికోడి. (✓బొల్లి) ఒకబావి నీటిపట్టు, నీటికోడి. నీ. మునుంగుకోడియు చాల ముక్కుకోడియు బోడ బొమ్మంగి కత్తకు బొల్లికోడి.

కాం. ౩. ౧౨.

నీ. బొల్లికోడి నీరు, కోడి యనగ బలకుట్టు టంబు పాం. వి. తిర్య. ౮౩.

బొల్లిగడ్డ. వి. (బొల్లి + గడ్డ) గరడపక్షి.

(వా.) బొల్లిగడ్డ కుడినుండి యెడమకు పోవుట మందీశకునము.

బొల్లి నెమ్మొగముపిట్ట. వి. (బొల్లి + నెమ్మొగము + పిట్ట) గరక్కంతుండు

క. గరక్కాలకుంతుం డనగము, గరడి యనక బొల్లి నెమ్మొగముపిట్ట యనక, గరక్కా మంతుం డనగము, గరడుమిశ్రిత్యువు..

తం. భా. ౧. ౫౩.

బొల్లిపులుంగు. వి (బొల్లి + పులుంగు) గరక్కం తుండు, గరడపక్షి.

నీ. పోనరిందిన యొకబొల్లిపులుంగు గెక్కి.. నుడ. ౫. ౬౦.

బొల్లిపూస. వి. (✓బొల్లి) ఇంద్రవల్లి, పిత్త పాచర. శి. (శ. ర.)

బొల్లి మొకముమొకము. వి. (✓బొల్లి) ఎలంగు బంటి, భణ్ణము.

క..అటునిటు ద్రిమృరుబల్లిదంత బొల్లిమొకము మొంబులును .. ప్రబంధ. ౧౮౬.

బొల్లి మొరమొకము. వి. (బొల్లి + మొర + మొకము) ఎలంగు, భణ్ణము. (శ. ర.)

బొల్లు. అ. శ్రీ. అనక్కయూడు.

క. కుక్కయు లంకయు గత్తయు, పొక్కయు ననునగిదియు లొచ్చు కుంతుక, బొక్కను మారయితన, తెల్లంబుగ వదియుగ గలపు శ్రీమారాశ్రీ.

నర్మకవిజానాసంగ్రహము. ౧. ౯.

వి. అనక్కము. (శ. ర., క్రొ.)

బొల్లెయ. వి. పేరుకోగనిశేషము.

పోటి. విజ. గ. నవ్వకాగ్గము, చండి, చండి
 వాడు మొలి (ఇది పన్నీర్వియతలలో జాగ
 చానితోక గూడియుండును. ఉదా: ననుపోటి,
 నాపోటి మొలి)
 మ. . నా, పోటి ధీమని నీనుఁ దోడవఁబోంక
 దళగంధరా. భా. రా. ఆర. ౨ ౮
 ఉ.. కత్తుచోయులం, పోవరు గాన యేల
 నినుపోటిఁ గ్రూరత వాడునన్నిధిన్.
 భార. అను గ. ౧౨.
 ఉ. పోటుఁడవాల చచ్చి మినుపోట్లకుఁ
 దక్కినవారిం బరెన్. కళ. ౩. ౨౨౧.
 పోటికత్తియ(త్తి)=పోటి. (పోటి+కత్తియ
 -నార్దమున) దూరి.
 నీ తెలియకనుకున్న పోటిఁ దెచ్చి యిడు
 పోటికత్తియ నదలించి కనర చేయి.
 రసిక. ౫. ౧౨౪.
 ఉ. పెంగటిపోటికత్తియలు సిగ్గులు రేచంగ.
 వి. పు. ౧. ౩౩
 క. చనుచెంచెద పోటికత్తియచందముతోడన్.
 దళన్. ౩. ౩౩.
 నీ పోటి నా పోటికత్తియ యనఁ పోలు
 దూరి అం. భా. ౨. ౧౦౩.
 పోటిగొమ్మ. వి. (పోటి+గొమ్మ) తెలికత్తి
 నీ. ఉన్నెమకడ కేగ జాగపోటికొమ్మండుఁ
 గొమ్మంచు నరెడును గుఱు తొంగి.
 కను. ౪. ౧౨౪.
 పోగడి. ౫౦ వి. శ్రీ వృద్ధవారపు. సముద్ర
 పాలశీఁగ
 పోక్కానము. సం. వి. అ. పుం. ౧. గుఱుములకు
 ఉలకులెక్కుడు పోక్కాన. ౨. నీకత్తియపెరు
 పోక్కాన.
 పోగమోటు. వి. (పోగము+ము)వేళ్ళవృత్తము,
 పోగమువారి యోటు. (క. ర.)
 పోగము. వి. (సం. పోగ.) ౧. నుఖము.
 క. పోగాలవారియిండ్లకు, పోగాలకు మించి
 యెరుది పోగామిండున్, హండు. ౫. ౧౧౨.

౨. అంతెన్నుమ. (క. ర.) ౩. మొగ్రయము.
 మ. . . మంచిముత్యాలపేనులు మొదలొగ్ర
 రేఁబుముల్ పడిడిలేరు పల్లవల్ తోను
 గా, నులుపా చేయయలెం దలెత్తులో
 నుప్పొంగుచుకా గూర్చితోన్.
 యయా. ౪. ౩౫.
 క. వేళ్ళవృత్తి.
 మ. . . వెలవాడముల్లేళ్ళున్ శ్రీమవృత్తాచేరుగడి
 పోగమునీవనా నులలాళ్ళ వృద్ధులమును.
 ద. కా. ౪. ౩౩౨.
 మ. వెలవాడముల్లేళ్ళున్ శ్రీమవృత్తాచేరు నగద
 గూలిది పోగముల్లేటిపెరారికొడుకు.
 ద. కా. ౪. ౩౩౨.
 మ. పోగముటు, పోగముడి.
 పోగముడి. వి. (పోగము + టి) తెలయలు, వేళ్ళు.
 నీ...అంతె, అంతయ అంక తెల్లలుకత్తి పడుపుది
 తెలయా తొప్పగముది యన వేళ్ళు.
 అం. భా. ౨. ౧౧౦.
 పోగి. వి. సంక్రాంతిపండుగకు ముందుదిను.
 వృత్త: పోగివాడు తెగదలులెయ్యలు యెచులు
 యాచారము.
 పోగి. విజ (సం. పోగి. క. పోగి) పోగముగల
 వాడు, పోగముగలది.
 క ఇది పుట్టుపోగి నీనిక, గాడవేమియు వేగ
 యుండఁ గూర్పుక రమ్మ...
 యయా. ౪. ౧౩౩. (పుట్టుపోగి = పుట్టికది
 మొదలకొని పోగము గలది.)
 పోగరి. విజ. (పోగ + రి) పూనికగలవాడు,
 అధినివేగము గలవాడు.
 వి. మనమునచ్చినవచ్చి మంచెకొరెము, నను
 కొంగఁ దెచ్చును నచ్చును చుట్టెము, పోగరి
 నై ప్రాచీన పాదవలె యుంబ, వాగుగఁ
 తెలగునీలుల చాచునీడు.
 నవవా. ౧. ౩౦. పో. ౧౧౧. చం.
 పోగు. వి. పూనిక, అధినివేగము.

1. కలది కన్నాచు కన్నదికన్నల చాచి,
బోయి రెండుతులు బోగు మిగుల గింజ
యదలి పన్ను గిట్టినయెలలనో, పన్నునిండు
దిట్టమిదియె మచియె. ఉ. హరి. క. ౧౩౩.
(చీరక. పా.)

క. కడు విడువకుల బడి చా రిప్పుడు మనుపటి
తెలపు వదలి బోగు మిగులగజ్ ...
నీలా. గ. ౩౫౫. (క. ర. పా. బోయమిగులగజ్
మంది. పా.)

జ: బోగరి, బోగుబడి.

బోగుబడి. విజ. (✓బోగు) తేరిందికాటడు,
అనాయాసముగా లభించిన మాడుతని బ్రతుకు
చాడు. (మాలురంది అని క. ర.)

ఉ...యోగముం, గా దట చేయ మాంపడిల్లక
శ్రీహంతుమారుల అంపే నా, నీవల తే
బోగుబడి తెచ్చికోలునుం తెప్పిరతుక.
ఉ. హరి. క. ౧౩౦.

బోబా=బోడు. వి. పాపమార్గము, గోమ.
ద్వి. కాంతగోమతబోబా గడితలబోబా, భూప
కాపమేలు తోడవులెలు.

ద్వి. శి. పా. గ. ౩. పా. ౮. పం.

బోటో. విజ. (పం. ప్రాధా.) గ. ప్రాధుడు,
భువలడు, గొప్పవాడు.
గీ. పొడవై ప్రతీతిమందులం బొడవు మాపం,
బొడవులందెల్ల బొడువై ప బోటువెల్పు.
ఉ. హరి. ౨. ౧౩౧.

౨. భూర్జుడు. (చూ. బోటుచనము)
జ బోటుచనము, బోటువాడు.

బోటో. వి. గ. కొండ తెలవలగు వాని యిం
దులుగా నుండుబోటు. (క. ర.) ౨. ఏటి
వక్రత్ర ప్రించుటనందే తెట్టెన తాళుడు,
వక్రత్ర త మోలునువన బోటుతెట్టెవాడు.
జ: బోటెత్తు.

బోటుచనము. వి. (✓బోటు) భూర్జుడు.
ఉ...బోటుచనాలు చచ్చి మినుబొట్టులం
దక్కినచాలిం బరెక, కళా. ౩. ౨౨౧.

బోటువాడు. వి. (✓బోటు) భువలడు, గొప్ప
వాడు.

గీ...బోగరిరతులదచాలిన్న, పాట పాటాన
విని పొక్కుబోటువాడ. (ప్రబంధ. ౨౧౩.
బోటెత్తు. అ. ౧౩. (బోటు+ఎత్తు) ఉచ్చుగా
నుండు.

నీ. నూనిరతులవాడ గోడియై బోటెత్తి తటి
వజ్రకంఠాకంఠములను. కాశీ. ౩. ౧౩౮.
బోడు=బోడి. వి. (క. బోడు) పన్నాస్తికి.

చ. తిరిగినమాడు తెచ్చి నందిమ్మల బోడులు
తిండి తెట్టగా, తెరిగినపొట్టతోడ బో
టిటుపయం బారబోత తెచ్చరికా పరకు
గొనండు. ఉ. హరి. క. ౪౩౩.

ద్వి. ఎట్టకోమారులు యంతకాలంబు, కట్టిడి
మామలం గలిసి తియ్యారై, చిక్కిరి గాక
మాడత నీవింక, తెక్కుడంబోయెద విట్టు
బోడులం, బోడిగా నంబరి బోడినభలము.
పండితా. దీక్ష. క. ౧. పా.

చ...నీరకా, నుల మని విట్టునిగదన కొండలు
బోడులు నానగండలై. పాండు. ౫. ౧౮౨.
౨. బ్రాడు.

మ. అలయగైదుచురగిల బనితంలై పల్లవ
స్వాంతత్రంబులచే కట్కాని కొమ్మ
యూయ్యలగాచ్చుం బ్రోవి పన్నాస్తి బోడ
లపై తెక్కి తపంతుటింధనముం గొంటా
మక్రత్రకా పొక్కి చా, కలధ్రవ్రాతముమాడ్చు
మాడ్చి మనిపొక్కితీ నాయించి.

పం. బ్రా. ౩. ౩౧.

విజ. బోడిది, బట్టు కొమ్మలు తెలవలగు
విశేషములెనిది.

గీ. నానిరతులులరి కచ్చనంబును బారి,
బోడతలయె నిమకబొట్టుం బారి.
ఉ. హరి. క. ౪౩౩.

గీ. ఇటుం తెడవొడ ప్రతిమంబుతోడ, తెడ
వనరించుకొండరి బోడబోడె యనుచు ...
తై. భా. ౩. ౨౪.

చ . . . దైత్యునిదిగ్విక్రమమునకు కలంకము
 లై కిరణమునందును దిగ్విక్రమమునందును
 రంజు అగునట్లును నందినట్లును బోలుదు
 జల రేఖల సంకీర్ణము అగు సంజరణమునందును
 నిద్రలించు బోదచక్రమునందును గలిగి . .

విప్ర. ౨. ౧౪.
 మ. . బోదచక్రమునందును దైత్యుల కే లింగము.
 అమ. ౫. ౨౦.

బ : బోదచక్రము,
 బోదో. వి ఇ కారపునమును.

క. తలకట్టు బోదులు గొమ్మలు గలద్యులు
 బోది ముఖ్యునదులుకా, గలకట్టును
 ప్రాప్యవ్యవస్థలకలం బంగుగ్గుతుల నరణం
 గనియెనునునునట్లు. కావ్యా. ౬. ౫౬.

బోదోదము. వి. ముందీతుండ, బోదిబాడు.

క. . . బోదియె యిహా దైత్యులకను, బోదచక్ర
 బంగారునెట్లు బోదిచక్రమున, కై. ౪. ౨౪.

గి. బోద యన బోది యనగను బోదచక్రము,
 బోదు నా బోది బాడు నా ముందు
 దొడ్డు.

బోదచక్రము. వి. (√బోద) ముందీతుండ,
 బొద్దిగా తలగొలిగించుకొనుట.

గి. పండ్లకెలుపును నిండ్రియప్రతిగలుపు, చలల
 బోదచక్రమున గావులదెదంగ, గలంగ
 భర్తయు కుండ్రులతల నిలచు, కాక్త
 బొద్దిచక్రమున కుండు లెనంగ

చరి. ఉ. ౯. ౩౨.

బోదచక్రము. వి. పృథునిశ్చయ, ముందీవి. కి.
 (క. ర.)

బోదచక్రమును బొద్దచక్రము. వి. పైరుకల
 మెలకు ఒకకాళి చిన్న పట్టు. (క. ర.)

బోదిమబోది. (క. బోది) వి. గ. సహ్యాద్రి.

గి. ఏ నల్లను బోదగించుకొని చిల్లె తెదలి, బా
 మృగిన నల్లను బాదబోది పోయి, బోలుబా
 మున్న బాదబోదు . . . కై. ౪. ౩౨.

౨. ముంద, నిధు. (నిండాబోధకము.)

గి. ఏబోది గాలించె యింతవిద్యోలు వల్ల నీ
 నవనిష్ఠ వ్రసినబోద. ప్రబోధ. ౩. ౩.
 వి. బాట్టు, బొమ్మలు, తెదలంగ విశ్చయము
 తేనిది.

ఉ. బా : బోదితల, బోదెడ్డు, బోదిమిడ్డు. తెలి
 గి. భక్తిగానక వృథా బోదులై సహ్యాద్రి
 లకట బాదెదరు నేదాంతమెల్లు.

ప్రబోధ. ౨. ౩.
 బ : బోదియ, బోదింపు.

బోదింపు. స. (√బోది) బోదినియె.
 (క. ర., చి. ని.)

బోదింపు. వి. (√బోది) బోదిచేయుట, ముంద
 నము.

గి. ముందసంజరణమునందును ముందును, గోరగుట
 బోదింపు గొలుగుట యన

అం. భా. ౨. ౧౩౩.

బోదిక. వి. గ. మిక్కిలము, తెలికాను.

గి. బోదికల గూడి కై. ౪. ౩౩. కలిగి భరణి
 భవనందనుండు . . . ము. ౨. ౧౨౬.

ద్వి. బొంగరా లాడుచు బోదిక బాను,
 సంగతి బానుక చరియింపునున్న.

ద్వి. క. సా. ౧. ౩. బా. క. సా. పం. (క. సా.)

౨. బానుక.

ద్వి. చని పావురముల నేరక తెదనిన, వివి
 రాచబోదిక తగలకవరి.

ద్వి. క. సా. ౧. ౧౦. బా. ౧౯. పం.

ద్వి. కాలిగలను బంగరుమెలకొన్న, బాది
 రేకలు గల రాచబోదికలు.

ద్వి. క. సా. ౧. ౧౧. బా. ౨. పం.

౩. నేరము. (చి. ని.)

చ. తెలుసుకరమును దునియును చిన్న పులిగక
 ప్రాచీనములను బాదబోద పాత్ర తెలుగు
 బోదిగలమును బాదకై మున్నుకొని
 చిట్టాభయబోదబోదనినరేక మున్ను మాను
 రి, చ్చుకనుగె బాది బోదిగలను పాదము
 మున్నులుచుట్టి యియ్యగక.

పర్య. సాం. ౪. ౪౫.

చ. బోడిగల్ పథాల్, హితులును బంధువు
ములు నిష్ఠులుబోడుల కాట్టి కొల్వ ..

భల్ల. 3. అ. (క. రు.)

ద్వి ఎనుచు దమ్మ పటంచు పెంచి గుఱులు,
తనుకను బోయినది మరెట్లు నగట, అని
యెన్న లాచంగ నతనిబోడిగలు, వినివిని
తపోత వేగంతె తెలి. (బ్రా. పా)
ప్రభులిం 3 ౮3. పా. ౧౦. పం. (అతని
నేడులు ముద్రి. పా.)

బోడుని వి కొంత మెత్తనప్రకారము, దిబ్బ. (వి.సి.)

బోడు = బోడు. విజ. బోడియనది, మండితము,
మండితుడు

నీ బోడ యన బోడి యనఁగను బోడఁ దనఁగ,
బోడు నా బోడివాఁడన మంతుఁ డొప్పు..
అం. భా. ౨. ౧౧౯.

బోడి. వి. (3. బోడి. హిం. బోహి.సి.) మొట్ట
మొదట నరకు అప్పుగా వచ్చినసొమ్ము.

వ్యవ: మిత్రేణిబోడి నుండి.

బోడి. వి. (సం. బోడి.) ౧. పడి, మొలిచాని దిల్ల.
తరుబోడి. ఎలరార నెలకల నెగల నుండించు
నెలమిచక్క-వబోడ లిది వాఁగఁ జాలు.

కు. సం ౫. ౫౮౮.

నీ. నెత్తివేసి మొయింది నెమ్మిబోడను కేంది
నడిఁ గళవేయించె నుత్త యొకతె.

చంద్రా. 3. ౯౬

నీ. బోడ యం చనఁగను బోడ వాఁగ విను
చనఁగను దిల్ల నా పిఁకుఁ గనఁగఁ గూన
యవఁ గంచు వాఁగను గొడకు యవఁగఁ
నిర్దొగిచ్చుకనులు గాను తెలియఁబయి.

అం. భా. ౨౯౯. (బోడయంచనఁగను
బోడువాఁగ. అని బ్రాత బ్రాత ప్రతి.
బ్రా. పా.)

నీ. వరుగ లక్ష్యఁగ బట్టి పాఠవేడియటించు,
తెలకబోడల పెండఁ బొలఁగఁజేయ ...

అచ్చ. రా. వా. ౧. ౨౨౨.

నీ. వావాంటి వచ్చింగి నవలంబుగఁగలం,
పువఁ బచ్చిక్రాస్తాఁబోడ నవల ...

రామ. ౨. 3. (క్రాస్తాఁబోడనం = వా
చంద్రరేఖలు.)

౨. పడినిశేషము.

నీ. మనులంబోడియ నా మున్నోడియ
బోడ పొన్నంగి కల్గెడు బొట్టిబోడి ..

హంస. 3. ౧౨.

బోడు. విజ. ఉచ్చినది, వూఁబు. (యా. బోడ
వాలు. మొలి బ్రా.)

చ. బోడ వాలు.

బోడుడు. వి. పిల్లడు, చిన్న వాడు.

ఉ. వచ్చి తడియనుండిరను వరన తెల్ల నెత్తింగి
యెక్కటా, సచ్చిరితంబుగల్గు సతిరాక్షసు
మంద్రవీరంబుఁ జాపుచున్, ప్రుచ్చిరిరాక్ష
రీలుని మాఁడుంబుగంబులు మ్రొంగుదుండె
నెలవచ్చుకయున్న నా కొడుకు బోడఁ
తెలుంగునె నీవీరయ్యమో.

శ్రీయూ. 3. ౨౨3.

బోడువాలు. (బోడ + వాలు) క్లిష్టపదము, ఏనుంగ
వాలు.

వ్యవ: బోడ కాలిఁగి కలిక్కులేను. (నీవీ బూరగా
అనియు నందురు.)

బోడన. వి. (సం. బోడన.) తెలివి

ఉ.. వారి కా, బోడనమున్ వినుపడిన రోయు
చుఁ బాకురపాపాత్రికం, బోడన లేకయ
ట్టారలపూపమటారిని జూచి యాత్తుడై.

కృ. కళం. ౨. ౧౪౪.

బోడించు. ప. 3 బోడచేయు, బోడించు.

ద్వి. వాడుకు వడలును దగ్గలఁ తెలి, బోడింప
నంతట ప్రొద్దు జామాదు.

ద్వి. క. పా. ౨. 22. పా. క. పం.

బోడియ(బ). వి. (క. బోడుగ.) ౧. వుధకు
మిది యవయ్యునిశేషము.

సీ. పిల్లకప్రశంభు విగ్రహానుభవము, భుజంబు
తావచ్చుకొన్నదియనుట ...

అచ్చు. రా. అయో. క.

ఉ...ధూత్రుఁడొచ్చి మిక్కిలి, బోధియమిడ
నున్నతల పొందుగ నేకానిర మృతంబు. .

కాంస. ఆ ఆంక. ఆంక.

ద్వి. పుష్పకాశగతమై బడికంబులు, మెచ్చు
గా నిల్చి యామిడనీలంపు, బోధలు గురు
వింకమాలదూయలను, పాదుగా నిడి

రం. రా. కాళ. ౩౩. పా. ౩. పం

కు. కనుకందంతపుకొమ్మకెక్కుదపులల్లంబంపు
మొల్పకలం, దకా. . దకా. క. కల

ఆ. ప్రకాండము, చెక్కుమొదటనుండి కొమ్మల
కలకుం గలభాగము

ఉ. పూచినయొక్కపోకనునుబోధియఁ జేరి
మనుచు. ఆ ఆక. ఆక.

ద్వి. పారి నశోకింబులఁ బోకబోధియలు, మర
గలం బొన్నలం బాతబోధములు.

రం. రా. ఉ. గంక. పా. ౮. పం.

౩. తోటలు మొదలగునానిలో నీరుప్రకరింపఁ
జేయుటకై యొప్పులదిన చిన్న కాంతు.

వ్యవ. ఈ బోధలో నీరు పరిగా పాటుచున్నది
(మిరపచేను మొక పానియం దీవలూపల కాలవ
తెచ్చులదిన కట్టి. క. ర.)

౪. తిరుగుర్పుకము, పక్షి మొక పానిపిల్ల.
(చూ బోధ.)

౫. కేళిపు, పిల్ల (ప్రా.)

బ. బోధకబోధ్యు.

బోధుడు బోధు. వి. గోమ, గారాబము.

క. ఏదియు తెలుగదను ప్రోదికా, బోధువఁ
తెరిగినది తొలక మొన్నటిదినుమి, మైదల

మీరము గలిగిన, గాడది తెలుపుచున్న గాని
కడు నలంకమి. యయో. క. గకల.

౪. మొదటిదనకు కలుసుచునుబోధుడు నేదిన
పాదినవచ్చుకల ... ప్రబంధ. గకల.

బోధుడు. వి. మొదలు, మోత, మొక వింకనీకల
బోధుడు మోతనీకల మొదలంక (క. ర.)

బోధకబోధ్యు. వి. (బోధ + బోధ్య) కడన
(కొదిగిమ్మ (క. ర.)

బోధకరుడు. పం. వి. ఆ. పుం. మొదలుబోధుడు,
మొదలుబోధుడు. వి. బోధకరుడు.

బోధకరుడు. పం. వి. ఆ. పుం. ఉపాధ్యాయుడు.
వి. బోధించువాడు.

బోధకరుడు. మి. క. కి. బోధించు (క. ర.)

బోధకము. పం. వి. ఆ. క. గ. భాగము.

క. వ్యాఖ్యరసభాగము, నేకములం బురాణ
కాత వేదికము ప్రస్తావనబోధకము

నధి, పాకలిగినవారు పం ప్రస్తావనలుగతుక.
భార. అను. ౩. గం.

ఆ. బోధించుట, కలపుట.

బోధనీయము. పం. వి. ఆ. ఆ. ఆ. బోధించఁ
దగినది.

బోధపడు. మి. ఆ. కి. అకలింకమున్న (క. ర.)

బోధము. పం. వి. ఆ. పుం. తెలివి, భాగము.

ఆ. నిర్మలభావము, ముట్టు నడిగ బోధముకె
బోధు. భాగ. అ. గకల.

సీ. బోధ ముప్పంబు గర్వ ముప్పున్నరంబు ...
పండితమృత్యు మైవలెందినవలను.

గీ. పం. గ. గక.

బోధానుడు. పం. వి. ఆ. పుం. గీర్వతి, మృత్యువు.
వి. ఆ. ఆ. ఆ. విజ్ఞానము

బోధానుడు. పం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక
కలుసుకైకారుడు, ఒకలుది

బోధి. పం. వి. ఇ. పుం. గ. సమాధినిశేషము.

ఆ. రావి. కి.

బోధియము. పం. క. కి. (సం. బంధ) గ. తెలుపు
ఉపదేశించు.

క. అని యెప్పుని పలుకెనులంక, దను బోధిం
చిన గృతార్థం బొంక ...

భార. కాం. క. ౩౩౩.

ఆ. పాంశుయొగి నరకుపాదభావం తెలుసున్న
వింతి తెలుసునునొక బోధక, కరుణాభాగ్యు

తనగాంచి బోధింప గృహ్యచక్రియము నీర
లందు. భార. కాం. ౧. ౪౮౪.
 ౩. తిరిగిబిందు బాచి తదిదమల బోధించి
దండలు .. చారి. భా. ౩. ౧౨౪.
 (ద్విగర్భము.)
 ౨. విద్రుతుండి లేపు, తేల్యులు.
 ౩. బోధింపలై తది భూమిరప్రభుండు పదవనో
బోధింపఁబడి యెప్పుడు, దగ్గర నా కిట్లు
విద్రాధంగ యెవరింప నని యెల్లనో
 భార. ఇది ౨. ౧౫౮.
 ౪. ప్రిత తేల్యులునంతన, భూమియకవర్త
నమృ బోధింపఁడీ. భార. అను. ౨. ౩౦౧.
 ౩. అగ్ని విరాజఁడెట్లు.
 ౪. బలబాహుగ్రహయోధులంబును! స్వప్రా
శ్నకంఠోపలమృత సోకించితమగ్గతాగ్ని
లవసుం బోధించి కాత్యావనానిలతేగం
బునిఁ గలుగొల్పి పతగానికంబు పోకం
బుగా, వలరించెక సమయాభ్యుపాసకుఁడు
భూతాతరసప్రాప్తికి. శుక్ల. ౩. ౪౪౪.
 ౫ బోధనము.
 ౬. జనకుండు తన్ను ప్రేమం, బునం తెక్కువిధ
ముల మఱియు బోధించిన నా, జనకునిఁ
గనుఁగొని . . మార్క. ౨. ౨౪.
 బోధితరమ్ర. సం. వి. ఉ. పుం. బోధిద్రుమము,
రావిచ్చెట్లు
 బోధితరమ్ర. సం. వి. అ. అ. బోధింపఁ
బడినవాఁడు.
 బోధిద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. రావిచ్చెట్లు.
 బోధిచ్చె. సం. అ. ప్రి. బోధనము, తెలియు.
 ౭. నానాసంబున కెట్టి తేర వివర కాత్యవర్త
బద్ధులంబు, లేమా నోదులు నోమనో
నట కాలింపితటికే తేలుకై, భూమిం
బున్నద నందుఁ గోరఁడగదీ బోధిల్లి యె
న్నన నీ, రామం దిచ్చును మాళవాధరమథా
పోనంబు గల్గుంగదీ.
 భాగ. ౧౦. భా. ౩౮౨.

బోధిమము. సం. వి. అ. అ. పుం. తెలియఁ
దగినది. ౨. తేలుకొ ౧.
 బోధిన్ ద్రియ(త్రై)బోధన బోధనము
 + క్రియ. - క. బోధనక్రియ క్రియ
 పుత్తిని బోధనము.) పంటలకృ ౧౦.
 ౩. ప్రాప్తపట్టి నిది బోధన ౨
 తోదుల నడుపుదువుగాని. ౫. ౧౫.
 ఉ....కాం, నా మృతకృష్ణులు న్నడలచొప్పులు
 నొప్పుచు వారనించగా, రమ్యుని కిల్లవచ్చి
 యదురాబ్ధిభాగ గొందఱు బోధన ద్రియలో
 కమ. ౩. ౮౧
 ఉ. ఎందఱు బోధన క్రియ మహిం నలయాపన
 పాంచారీ. ౪ ౨౦
 ౩. ప్రాప్తననే పను ల్పాని చేయున మందు
 బోధన క్రియ తేగిరాన రాగ. హంస ౫. ౮౫
 బోధనకాండ. వి. (బోధనము + కాండ) పాచకుఁడు,
 పంటవాఁడు. (క. ర.)
 బోధనకామడి. వి. (బోధనము + కామడి) బోధన
 పదార్థము బుంబుగంబులు గల కామడి.
 ఉ. అతం దరిగి పరికించుచు నవ్యురంబున రాజ
 సువనాభ్యంతరంబున భుక్తపాణిపాత్రా
 పాది నిదిభూరధంబులం గల బోధనకామడి
 యొకటిం గవి. . బోధన. ౫. ౩౩౪.
 బోధనపుట్టిక. వి. (బోధనము + పుట్టిక-పుత్తి
 యందు భర్తలవసు) అన్న ముంచెడి గంప.
 ౩. బోధనపుట్టిక దెబ్బక బుచ్చుపుప్పాదిలోని,
 నానాసామ్రాజ్యమందఁగ ముచ్చయొకతె, యందు
 లాననుండి ... బోధన. ౫. ౩౪౦.
 ౩. ముఖ్యబోధనాంధ్ర మను బోధనపుట్టికంబు
 తేలవబోతును తేలవ కాగలగంధ ...
 చంద్రా. ౩. ౩౧౦.
 ద్వి. పానగ నిందిన బోధనపుట్టిక గొనుచు, వాన
 పచ్చి తునిగిన తెలుగుబోంతులు (కవి) ...
 రం. కా. అ. ౪. ౫ (వి. వి.)

1. నమచి తోత్సాహములు మించిన వారి నుకుండు, కీచిఁ బురినండి బోనపుట్టుకలు రా నిజాద్వపరివరయుతుఁడయి యారగించె చంద్ర. ౨ ౫౦

బోనము = బోనాము. ౧ (సం భోజనము, ౪ బోన.) ౧ భోజనము, భుక్తి, తినుట ౪ బోనము ప్రజకు జన్మము, బోనములె యయ్యెఁగఁ బ్రాయ్యు బొగయమి భుక్తి. ఆము ౪ ౧౨౬

రగడ తగుతనగఁగఁబల్లవనితానముల నూనములఁ బురియుఁ బిక్కుమధుపములఁ బోనములఁ బూనములఁ బనిగొనిరి గుఱులు .

రాధున. ౨. ౬

౪ రాగంబు నొడిచి ముక్తిశ్రీగౌరవముల కపేక్ష నేయుచునుటకుఁ, నాగేంద్రయాన యైహిక, భోగించి పేఁడికాయ బోనము గుమ్మా. విప్ర. ౨. ౮౦

5 ఏయమ్మ బోనపుటిండవఁ బెరివొందుఁ దల బోయఁగా ను పుజలనిధులు

నీతా. ౧ ౨. ౧౦౧

౨. అన్నము, అహారపదార్థము

నీ. ఎల్లనంటకములు నేర్పడ బోనాలు, వేర్వీరిన గెంతయుఁ బ్రీతి భార ఉద్యోగ ౩ ౨౨౯

నీ నరిమావిపఁడ్లపానకముల దగ మాన్చి నా దెంపుదుంపబోనములు పెట్టి

అచ్చ రా అయో. ౧౦౪

౩ ఇంచుకంతబోన మిశ్వరాక్షసి మన్నుఁ, బుల్లారాక్షమనకుఁ బోవు నరేఁడు, అన్న దానమునకు నధికదానములేదు

వేమ ౨ ౪౮.

3. దేవతలకు నైవేద్యము చేయు అన్నము, బల్ల స్నానము.

మ.. ౨ గంగకుఁగ, కలయక వేలులు బోన ములే నీడులు గావించెదా మతోత్పత్తి.

హంస. ౨. ౯౧.

11. వరుసతోఁ గుక్క దేవరబోన పెంబుగదు ముసలిఁ బడినెంబు పెంబులైదు. నీతి. 3౪.

౪. ముల్లయెడమత్త పుత్రునునకు నునితెడి మనీపెడినన అన్నము.

నీ. మనీబొట్టుబోనాన నసలఁబొన్నినకన్న కొడు పుత్రేఁ దాటించు నెడమడదప. (క్రి. ౧౪౬.

౫. భోజనపాత్రము, వంటపాత్రము.

నీ నిగనిగంగాఁ బోమి నిందుబోనముదొంతి భోజనకాలలోఁ బూనఁగఁజేర్చి.

హర. ౨. ౧౨3.

ఎఱిచి బోనపులంటు = రాక్ష న యోధుఁడు, పొలదిండి నీరుడు

రగడ హెచ్చుమీసిన మందిబల్లల దౌ అచి బోనపులంటు లేచిచి అచ్చ రా. ౫౫. ౬౪

౬. బోనకత్తె, బోనికాడు, బోనకానడి, బోన పుట్టక, బోనమకత్తె, బోనమపెట్టె, బోన పెచ్చము

బోనముకత్తె = బోనకత్తె. ౧ (✓బోనము) వంటలక్క.

ఉ ఈనిమపు బోనముకత్తెలైనఁ బట్టఁగా, ముట్టఁగ నీడు కృష్ణా 3 (౪౮)

బోనముపెట్టె. ౧ (బోనము + పెట్టె) తోల గప్పిన గుండ్రనిపెట్టె (౪౮.)

బోనపెచ్చేము. ౧ (బోనము + పెచ్చము) అహార పదార్థమునిమి క్తపైవనవ్యయము.

నీ బోనపెచ్చముఁ గొంతుఁ బోవుకనీచేవిదాను లకును బరిధాన మిచ్చి కుచల. ౪ ౬౧౧.

బోనాము = బోనము. (అహారము, అహారపదార్థములందెడి పాత్రము)

౪. నానావిధపాకములగ, నానాగఁగ లేసి నాలుగదట్టుకలక, బోనాముదొంతిఁ జేర్చి, మానామ్రునమానుడైననుకు నీరియాలాక.

హర. ౨. ౧౨౨.

బోను. ౧ (౪ బోను ౪. పోక.) ౧. పెంపుడు మృగములందులకై చుట్టుకమ్మి అపన్ని చేసిక ఒకదిధమగుపెట్టె కట్టడము పెంబలగునది.

రగడ ఒకటం గడ్డురెక్కను ఒండుట కొప్పు
నీడంతంపుకోడలు శుక గ గతి

ఉ బోనున నున్నచుత్తహరిపోలి బ్రాహ్మణ
కాపయ్యుని శ్రీ శ్రీయ ౧౦౦౦ కె ౧
నికడు ౧౦ ౧౧ గతి

అ మృగములు మన్నగచ నిని పుట్టె యో
గించు కి పడయ ప్రేమ

క ముచ్చు లిడి యుచులు బోనుల నచ్చట ను
నొగ్గి చనిన పది యెఱుంగె

కెక ౧ ౨౧౨

బోనుపాఠ్యం

బోనుపాఠ్యం ౧ (✓బోను) టని తీసి
కొనఁ బోదగిం పి టిపాఠ్య (౩ ర)

బోము. వి లాతామరము (౩ ర)

బోయ = బోయడు, బో(యి)యూ వి
కరాకుడు

నీ పరిపాలనాధికార లాని పాఠ్యము

గాన్నబోయ మ బాపెద్ద ౧ ధ గలం

వ వీరకృడి బ్రాహ్మణుల బ్రాహ్మణులంబుల

బోయలనుచును బోయలైనం దనుల వి

దెగఁబాకురే యనునగును

దక ౧ ౨

చ చలనవిహీనులైనది ను ర క దాది

యైనయ ద్యులయలర యన ట పుదయం

బుల పిగగఁ జేయుబోయ ౧ లగు

కెంతదొడ్డపని పెట్టెల ప్పిని కానినంత

బోపలన కిరగి పొంగు పసిబాటరచిత్తము

మెత్తచేయగని పొంద ౧ ౨౧౨

(ఇట కిరామినికుంటివాడు క్రూరుడు అని

భావము)

అ మృగయుడు వేటవాడు

వ భర్తనందమఁ బోబోయం బొడగని

చుక్కొధనుండు దొరల గం తెట్టుచేమల

నడంగియుండునో మీరు పెలంగునె ల

పరయవలయు భార కలగ ౨ ౩౬

క పులుగులవేటలు గని పెప్పలు గుంజంగ,
మరిలం పనుచు బోయలు వెలపన్

ఉ రా ౩ ౩౨౩

= బోయి చేపలవట్టియె పట్టకొనియు

ప్రేమకు నొకటివాడె. తెచ్చ

క ఇమ్మొలన నున్నను మీ రమ్మికోనుడ

నెయ్యెలల కి నుటయుఁ గడు కి యమ్మన

చూపుకొని ని యమ్మని తెఱంగెల్ల

కె పురలకును బోయల్

భార ఆమ ౨ ౨౬౪

క లల విని తెలఁదగి గి బోయల కీచలయ్య

యను నున్నరపతి భార ఆమ ౨ ౨౭౧

ఉ భూటప్రచారలగు బోయలఁ ౧౦౦౦

శుక గ ౩౨౯

గి గాని రెండల మెంతయు బోయ లంత

ర వి వి ౨ ౪౩

బ బోయతనము బోయవామము బోయనీడు

బోయనాంతుల.

బోయ. వి బ్రాహ్మణుడు (ఇది కావనముల

కావనముచున్నది)

పెద్దగ్రామాలాహ్మణః బ్రాహ్మణేభ్యః

౨ బోగభ్యః కష్టాన్త్రేభ్యః పట్యై

నిరేభ్యః సతత పచ్చిన్నం పంచనా

యజ్ఞక్రియేభ్యః కిటురవాన్త్రాహ్మణ్యే

అంతే వరగ్రబోయాయ ద్వై కొలి

బోయాయ ద్వై నాన బోయాయ ద్వై

కాళవగ్గోత్రాయ ద్వై కాళవగ్గోత్రం

కొందిం బోయాయ ద్వై అంతే ప

మేరేభ్యః బ్రహ్మదేవమర్చాయా

సంప్రత్యః పెందలూరు కా AD ౬౩

Ep Ind ౬

అల్లిబోయ ౧౨ (వృత్తి) చే కా క గతి

Ep Ind ౫

(ఈ క్రింది కావనములందు బోయలు

అని వస్తుచున్నది) బ్రాహ్మణు

(బ బోయలు, బోయ)

చ. చినితేనాని వానిండ్ల చిట్టకొమ్మనబోయని
కొమ్మలూమాలెను బోయెందులకవుత్రాను
చాత్రక మాచంద్రారమ్మను నిర్మమానెందు
నెయి యఖండవర్తిదీపంబునకుం బోయంగల
వాండు ద. కా. ర. ౬౯. ౨.

న వల్లారిపెదపాతనబోయని పెండ్రము .
కొమ్మనబోయనికల్లి పెదపాతనబోయి
నాని శ్రీరామారావు శ్రీరేణుశ్వర శ్రీమహా
దేవరకు తెట్టిన ఆఖండదీపంబునకుం బోయం
గలవాండు పందిరపాతనబోయని(చక్రమన)
రెట్టిరిమి ద. కా. ర. ౧౨౫౯

న కడుతుల పెట్టుకుమ్మరి ఒక్కనికి తీర(ము)
వడ్డఖ ౯. బోయినికి తీరమనసు నెల
ఖ 3 నా చంద్రాక్కణము బోయింబుదేవ,
నాయకునితోంట పలుచునెల
ద. కా. ర. ౧౨౪౮

న నానబోల రీమయము: గొమ్మబోల కాటి
యయుం తెనిగినబోలవన(ము)న నిచ్చిన
ఎత్తు ౫౦ ద. కా. ౧౦౧౦

బోయెడు. చి బోయి
మ. ఈవట్టిఁ దీగ్గినయాయూ ౫౦ బ్రాఁకి
కాన మన కొగ్గెంబోయఁ దీహలనున్
తేయూ 3 ౪౮

బోయెత=బోయెత(బోయ + త). గి బోయిది,
కారకాతి (స్త్రీ)

ద్వి కామమువదలిగతి నొప్పు నొక్క,
బోయెత యాయతంబుగ నెలం గెత్తి
అ మ క గ ౪3 పా 2 పం

ద్వి తమపు బామ్మన బోయెత విట్టుగిదిది,
కనుకనిక దమలింది కాగిటుఁ తేర్చె.

విష్ణు పూ. 3. ఆ (క. ర.)

బోయెతనము. చి. (✓బోయ) కారతత్వము
చ. ఇటువలెనుండి పూర్వకృత పెట్టిదియొ వద
యొదయత్వవి, ముట్టచూడయెంబు బోయి
పెనుబోయతనంబున బంధు కొటులక

భటులఁ దొరంగి. ఖటకా. గి. ౧౪౫.
(ఇటు ప్రారత్యము అని భావము.)

బోయనామము. చి (బోయ + నామము) తిలక
విశేషము, కారకులు నడుటనుంచుకొను బొట్టు.
నీ. కొనముమ్మ-౪ దనుండి కొనవలంబుకలచాఁడ
బాండుగా దిద్దినబోయనామము... గీ ౪౦
చెంచుచుంబాఁడ జొరండు వచ్చి ...

చంద్రా ౨. 3౯.

బోయనిఁడు. చి (✓బోయ) గి. కారత
త్రేష్ఠుడు, బోయలనాయకుండు (చి చి)
౨ కొమ్మకాఁడు, మారంగవచ్చుచుండన మను
నాఁడు

నీ మార గవచ్చుచుండ మనువాండు తగు
బోయనిక దెనుగ న ముక్కాఁడ నంగ.
అం పా. ౨. ౨౮౯ (కొత్త, ప్రాత,
వ్రాతర్రతులపా తగు బోయఁడనంగను.
క ర., వ్రా పా)

బోయబొంగులు. చి బ. (బోయ + బొంగులు)
మిక్కిలి అసత్యముల.

నీ సత్యభావము తెచ్చిటం గట్టిపెట్టుబో
బోయబొంగుల నొరం బొడలుండు.

చం. పంచ. గి. ౪౫౬.

బోయియొకబోయి.(క బోయి మహా, హిం,
భోళా) చేపలపట్టియు, పల్లకి మోనియు
జీవించు నొకజాతివాడు, లెస్త (క ర., వ్రా)

వ్యవ పెండ్లిలో బోయాలను బత్తెము తిప్పుట
వాడుక.

బ బోయిండు

బోయిండు. చి (బోయి + తుండు, సావర్థమున)
పల్లకిమోచువాడు, లెస్త.

ద్వి మాయవి ఒడ్డేకు మల్లయ్య కొట్టు,
బోయిండు బాచయ్య భూరికొటారి.

౬౭ పు ౨. ౪౯౨. పం.

బోయెత=బోయెత. చి. (బోయ + త) బోయిది,
కారకాతి (స్త్రీ).

చ అతివధవల్లబోక్షలతిరాంబరయా తెలుసంబ
గల్గిపోయెక తటే లేది వింటుగడియించిన
వేలగుడుఁబాక్కయింట మా న. ౪. 30
చోర. వి. అొమ్మ, వక్షము, కడుపు, కుడి
చ. పలకులనేర్చుటకు బలంపవయ్యెదకార్యులు
వింతపూడినస్త్రిలు విలయింపులకు లేకును
చోర యెయారపుఁజాపుసంపులున్.

శకం ౧౦3
నీ ఎడ్లయ కుర్చురపు అొమ్మద చోరయెడద
నా తెలయు వక్షము అంధా ౧03
నీ ఇట్లు గన్పట్టుచు నేతెంచి యంచులు
పదిగడవగ కాతీ మరలఁ చోరలు చెట్లగిల
నొక్కొకడ చంది మలపు తిరిగి.

ప్రభా ౨ ౪౨
చ. కనుగన ప్రాన్యసంగ సజక ల్లిరియంబు
చోర పూవ నెండిన విదనఁబులం తెలిచి
పారి ౪ ౨౧
౫ చోరగిందు, బోగిల, బోడప్రాకుడు
చోరగిందు. స క్రి (✓చోర) చోరగిలఁజేయు
అ కడుపు చోరగింది కమ్మలు ముకుళించి, చిట్ట
విగిరిపోన్చు వీడయొగి లేమ 3 ౧౯౯.
చోరగిలు(ల్లు). అ క్రి (✓చోర) ౧ అొమ్మ
భూమి మొదలగువానిని అను

అ. భూమిమీద నిట్లు చోరగిలంబడి, మద్ర
నాథుఁడొప్పె మానవేంద్ర.
భార శల్య. ౧. ౨౦౬

నీ. స్కంధపీఠంబుమీద నాంగలి దగిల్చి, కిట్టి
పగకుని నిల చోరగిలపడుగఁ, ద్రుమ్మి
చాది ఆ ౧. ౧3౪.

రగద. తెలఁచులెల్ల నీచులెల్ల వెడల జొల్లజాయె
జొకతె, పొలది ప్రవృత్తముల జల్ల చోరగిల్ల
మోఁద జొకతె రా ది 3. ౧౨౧.
అ బాల్యమునను దలివజ్రకుఁ జనుచుంది, ఫలము
మొదలు దృష్టిఁజేడ్డ వేడ్కల, చెమ్మటంచు
వగచి లేకున్ను బుడమపైఁ, చోరలుచుండు
జగము చోరగిల్ల. శేష. 3. ౧౦౫. (ఇట
వృత్తస్థుడు అని అర్థము)

౨. అొమ్మ భూమి మొదలగువాని నాకు
జొనునట్లు పడంతు.

నీ. పొలుపారఁగా చోరగిలి పొన్నుబాగ్గంతాల
లకును వర్షము మెలఁగిమెలఁగి.

చారి పూ. ౫. ౧౯౦

ఉ. భూరమజాత్మకాండు నునుబొత్తులలోఁ
దలయొత్తి యాడుచున్, చోరగిలంగ నేర్చె
బువుఁబోలులు బోలలు వాడ.

చంద్ర. ౧ ౧౦౪

నీ భారగంధాపాదశీతల సుమలు మోందఁ
గొల్గితో చోరగిల్లి అను. ౨ ౬౧

చోరన. అవ్య ద్రు శిష్యముగా (య, భోరన)

౪ ఈ రథులు తను నిత్యయి, బోరికిఁ దఱ
మంగఁ చాను బురికిన్ శివటం, గౌరవపతి
డాఁగినగిలి, చోరనఁ జని చెప్పవలయు
భూనాఁకునకున్. భార. శల్య. ౨ 33.

౪ మనుజేశ్వరులెల్లను చోరన దమయంతి
స్వయంవరమునకు నొప్పం, జనుచుంది

భార ఆర. ౨ ౨౯౪

చ. చోర మంటలం, బొగలును గ్రమ్ముచేర
మును చోరన మృత్యువు వచ్చి కాఁకినకు.

భా. రా యు ౧౪౨౨

౨ వింటనే, తక్కువ

౪. ఒంఁచారకమునిట్లొందవుతి, చోరన కా
నగ్నిమాక్తములతో నెసఁగెన్.

భార. అది. ౨. 3౦.

ఉ. లంకఁగాల్చి తా, చోరన వల్లఁద్రుంగి తెను
బోయె వియద్గతి రామపాలికిన్.

వచ్చి. ౮. ౧౯౮.

3 అధికముగా, ఎక్కువగా.

మ. అస్త్రీకమునింపు నందులపదమూల్ సంతనం
బంది చోరన గీర్తిందిరి సంతతస్తుతిపచారా
వంబు రివ్యంబుగన్ భార. అది. ౨ ౨3౫.

౪. చోరన వయ్యుత్పవనున బొగతో
జనుమల్. చారి. ఉ. 3. ౨౧౮

౪ సంపూర్ణముగా.

ఆ., వారసింహాచరిత బోరప వివిధములు,
వినుము చిత్తగింది వనజనయన.

పద్య. ౩. ౨౯.

బోర్నప్రాత్యము. వి. (✓బోర్) తురగము, పాము.

౧. నడలు వడసికడింది బొసగుగయాళి, బోర్
ప్రాత్యముగొలముల పులంగుతొడ

అచ్చ రా. బాల ౩౩.

బోరు. వి. ౧. రక్తము మొ|| ప్రపంచుటయందగు
ధ్వని, అట్టిధ్వని కనుకరణము

నీ కొందరికె గట్టగాన్లులకె తెట్టి రక్తము
బోరున పెడలంగక బొంతులయి

పాసందో. ౩ ౧౫౪.

నీ. కనుక దలంచినవేళ భరణిభవనమారివారిండ్లు
బోరునక బాలు గురియు శుక ౩, ౪౪౩.

౨. భేరి మున్నగువాద్యముల ధ్వని, అచ్చని
కనుకరణము

౧. కొంచునిపాస్పాములు బోరుకలిగి మ్రోయు
రుక్కా ౫ ౮౩

౩. పంది మొ|| రొప్పుటయందగుధ్వని కను
కరణము

౪. కొబ్బరి చిప్పరి చి కినుగొల్కుల పప్పుక
లొల్లి పల్లెమై, బోరున రొప్పైయెడిన,
శుక ౧ ౧౩౯

విణ పెద్ద (ఇది తలపుపదము. బోరు గూడియే
కానవచ్చుచున్నది. (చూ బోరుతలపు)

౫ బోరుకలగు, బోరుకొను, బోరుకొలపు,
బోరుతలపు

బోరుకలగు (బోర్నల్లు). ఆ (✓బోరు)
కల్పించు.

౬ కినుగులచప్పుడు వడుపునక, గడు రొప్పెడు
మొకపుగట్టికల కలగక రొంక, నడల పెడలంగ
నియక, పొడువంగ నారవలి వింగి బోరు
కిలంగుక యయా ౨ ౨౩౩.

౧. బధిరతావృత్తి నెవనిరి మధునిరొద్దినిధు
కాకారవేధలవేర్వలంద, రథమునకారాజ

కైత్రయాత్రా విశ్విక్రమారోధేనీనాచంబు
బోరుకలంగ ఇందు. ౧. ౧౮౩

నీ బోర్నమై మంగళమార్గధూనోషంబులు భూన
భోంతరిముల బోరుకలంగ. దశా. ౬౩౨౯.

మ పారి వంభోనిధి గుబ్బుగుబ్బు రమయన్
బోర్నల్లు బేమాదురదో, భరణిరొద్దిన్నుతి

గల్గి దర్శిరి మధాకల్లాలినివల్లభుక
వీర. ౩ ౨౧౦

బోరుకా(ర్కా)డించు. ఆ (✓బోరుకాడు)
బోరుకాడతేయు, కి శువులను ప్లావము
చేయుచు

ద్వి అకాంతాలలాము, యనువొందగా బోరు
కాడింది కూర్చి, యినువడించంగక జ

న్నిచ్చె ద్వి పగమ ౨ ౬౩ పా.

కా అకా నాతో రిమాలు. ద్విదవి బోర్కాడింది
నే నూ. కాలామధ్యనికావల్లకల్లకల్ల ప

న్నిచ్చి రిడింప భాగ ౧౦ ౫ ౩౧

౩ పలుపలుదిలయట్టి తగ, న్నలగిడిబోంబుల్ల
కలమున్ బోర్కాడింది లలిం జన్ని
చ్చును కి పా ౬ ౧౯౩.

బోరుకా(ర్కా)డు. ఆ (✓బోరుక + అడు)
(కి శువుల) ప్లావముచేయు

(చూ. బోరుకాడించు)

బోరుక(ర్క)డు. వి (కి శువులను చేయుచు)
ప్లావము

నీ . నందు, పొలంతి కేదక బోర్కాడు బోసు
క్రైతలక తీరి వానికైకారవంబు పెలంగ.

పాక ౧౦ పూ ౨౪౮.

౫ బోరుకాడించు, బోరుకాడు

బోరుకోను. ఆ (✓బోరు) బోరుకలగు,
మ్రోగు.

చ. తరుణులు చేరి అనివారికమంగళవాద్యని
స్వనోత్సరములు చాల బోరుకొనక
గ్రమ్మన నారతు రెత్తి రయ్యెడక.

చంద్రి. ౬. ౩౨.

చ శంఖమర్దకమురజాదివాద్యవివరములు
 బోరుగొవంగళారణ్యం నలుముకొనెంచ
 గాఁ ననిశిఁ బాళవారం దిరుకెంచుచున్నె
 డనక ఆ రా ర్ 3222
 గీ తేరి మొదలగువాద్యము లోరుగొవంగ
 రాధి ౧ 2౮ (శ ర ౫ భోయకలంగ
 ముద్రి పా)
 బోరుగొ(లుపు)లు ~ క్ర (✓బోరుగొను)
 గొప్పద్యనిచేయు
 ముగంధి భూరిభేరికా వంగ బోరుగొల్పి టు
 లోం కారి నాది మొప్పు ర గ (౭ మార
 యంతటన్ నతారా ౧ ౧23
 బోరులే(ర్త)లుపు ఎ (బోలు+తలుపు) రా
 గృహము మన్ననగా లాక్షిణి ఎక
 శాస్త్రతలుపు
 గీ వకపే అక్షరపుల 3 లక్షలది చిత్తమ్మ
 గోలబోయి అరై గీ విమ గి భర్త
 ౬ మనిశే ల క ౪౫ గా రి
 యార మలే (బూ) పేరి ౪ రభూరు
 వాముల ఎ ౨ ౧0
 క వాల్ల తమలవాడ బోలులపు పెట్టి
 ఎవయ ల ఒకటి తార రిసి ఎదిలము
 నేయును నాలు డిసితి వ చి రి నభ
 ములోక ౬౪ ౬ ౧౪౧
 ౨ న సంఘ క్తి వృ ఘ ని పో
 ర్తలవఁ చలంబ నేయు ము మి ము ము
 ఎరిసు రి ఎగ్గ ౬౪ -
 గీ ఒకటి చుగ్గడ దోర్త అ తీసె వ కలి
 దన చావడియు మ గీ శంకువుత్ర
 ములు పెట్టు గి ఎదు ౨ కి యవరఁ గాల్చర
 మండ య్యగ్గ ౨ండు వాంఠ 2 ౧32
 బోరుస = బోరన అర్థ ద్రు క్షిప్రముగ
 క ఈరెండ న నావడికి దోరందగినయవి
 శుక్రకోణములఁ గృపా రి యు దొరగ
 గీత బోరుస వన భక్తలభభూరుస ము
 టక కాళ ౧ ౫౬

ఈ నిష్ఠర రాక యక్కడిమరికి ప్రాప్తర
 యింపఁ గాల్గవిధి బోరువఁ దీర్చి వివాహ
 కాండీయై మూర 2 ౫౧
 చ ఇట్లమ మదిలోఁ గరంగి రసి కాగ్రణి
 యాకరభూరు బోరువక విజ వి ౧ ౧౦3
 బోరులు వి బ (త పారివాల్) బోరుగులు
 (మియర లు)
 వీ బోరు లవంగను బోరుగు లవంగను ధానా
 ఎవ శ్లోలై తనరుచుండు
 అం భా 2 222
 వోరువ వి (వోరు + వ) ౨ ప్రవిశేషము ఒక
 ౬ తివర్త ద్ద (శ ౪ త్రా)
 మొ వి దూది మొగ నూని మూట
 తము ప్త గం టు బోలము లాక
 ౨ ౪ కి ప్తలై వెలయు
 వాం ౫ ౯2
 ఒ బోరక పో
 గోరెముగోరు ౪ + పోతు) బోర
 వ కె గో ఎ గొప్పవఁడు
 ఎ
 (గ్గ) గు బోరెమువఁ (బోరం
 గోల దిప ల న శర)
 బోర్లను బలక్రిడావిశే ము
 2 టు ని (కి ప్తా క పోల్) లో ల
 యేదియ లె గల్లగ నుండనది
 కాదా బోలువెదుల బోలుగానాల బోలుకిడి
 యమలు మెలి
 ద్వి బోలుపొమ్మలు లక్కపొదుపులు గా =
 జాలమాను పసింది జలపాసములు
 ద్వి 20౪౫ ఉ క 2౦౧ పం
 ఒ బోలుపోవు
 బోలుపోవు. ఆ క్రి (బోలు + పోవు) భేదింప
 శక్యమగు
 గీ ఆనపు యాగవంశ మర్థ్యంత్వపుద్గి బొంది
 యింద్రాదిసురలచే బోలుపోక యున్న
 వి పు ౨ 222

బోలె. వి. గ. దండబొమ్మ.

క మ, మేల్లూగున రక్షించెనా బోలెడు
సుడిగలుగుతాము పుణ్యముచేతక
చంద్ర వి. 3 22 (బోలెడు = మిగుల
సభిక్తము? అను పదమున తొలుతుగా వాడఁ
బడును)

గీ. తనరును గఠోటి కప్పెర లులక పుట్టె పుచ్చె
యనగను దగు బోలె గొప్ప బోలె, పెంచు
పెంచిక పెంచి పెంకం చవంగి, దప్పితి
పెట్టు అం భా ౨ ౨౩౩

౨ ఓటిపంపి (శ ర) 3 కిత్ పాల, కక పాల,
పన్నాగిలు చంకమ ధరి చు నంది

నీ బోలె నాగను గకపాల నాగను గక
పాలాహ్మయంబుగాఁ జరగు
అం భా ౨ ౧౩౩

బోలెము. వి వేగము

క ఆలోనఁ జంద్రహాసుడు, మేలకనుచు
సపుడు తర్కహిమవరశ్రవ, మౌళికముఖుండై
నమిగని, బోలెమునఁ గదిలి నిరమఁ బ్రవే
శించెన్ తై భా. ౪ 2౯

బోలెము. వి తేలుకుపయోగించుపాదపవిత్రము.

మ గళభాగముల బోలెము లా దలఁ జెక్కి
ముల్లో నలగ్నధలంబుల పెంచే గడి తోళ్ల
నంట మెలయన్ చంద్రా ౨ ౧౦౩

బోళము. వి (సం బోలః) ౧ వృద్ధవిశేషము

నీ భూతాంకుగ ముగోళభూర్ధుప్రస్థులు బోళము
మంకెన పులుసు గంగ, రేగు
నాంప ౪ ౧౧

౨ గంధరము

ఉదా. బోలెంకబోళము.

నీ. అన్నభేదియు వసు యక్కలకల పంచలవల
చవ్యములు బోళము మణిశిల
మాంస, ౨ ౨౨౩.

బోళా. విణ. (హిం భోలా) అమాయకుడు,

క పటములేనివాడు. (శ. ర.)

వృత్త. అతడు వృత్తితోకావాడు.

బోసీ. విణ గ. దంతములులేనిది.

గీ బోసీనోటను దనులంబు శూని యిటుల,
విటులఁ జలుమాటు నగలేయు వృద్ధవేళ్ళు.
రా. వి. 3. ౩౧.

౨ అలంకారశూన్యము, నగలులేనిది

ఉదా బోసీచెవులు, బోసీమెడ మొ

అ ముక్కులేని బోసీమొగమున మెడలేది, నిడుద
యావృత్తోడ నెత్తుకొలంక విక్ర 2 ౧౬౦
(చట నాసాయాపమున భూపణములేనిది
అని భావము)

బోసీ పులి = పండ్లులేనిపులి, చడిచపృథు
కావంప పర్వము లపహరించువాడు.

(గ్రం) అయ్యా! అతడా! బోసీపులి

బోసీపుచ్చు, బోసీపడు, బోసీవోపు

బోసీపచ్చు. గ (3) (√ బోసీవోపు) బోసీయగు
నట్లుచేయు

నీ పటుచోటింటునఁ ఒండ్లు దుల్లగ మొత్తి

పామెప్పుడవనంబు బోసీపుచ్చె

కాశీ. 2 ౨౪

బోసీవసు. అ (3) (బోసీ + పడు) పండ్లులేనిది

యగు, దంతశూన్యము

నీ ఎక్కటి న వేడియెండఁ ఒండులు రాలి

పామెప్పుడ న బ. బోసీపడియె

భీమ 3 3౩

బోసీవోపు. అ (3) (బోసీ + పోపు) దంతాది

శూన్యమగు, పండ్లు మొత్తి లేనిదియగు.

నీ పామెప్పుడవనంబు బోసీవోయినయట్లు

వినిపిచక్రంబు విడిగినపుడు భీమ. ౬౪౪.

పై పుటములతో ముక్కు బోసీపాఁ గలచి,

పటుగిరి మోదితి భానుజం దెగయ.

రం. రా యు. ౪౧౨. పా. ౩. పం.

బోసేయు. ప (3) (బోసము + సేయు) భుజించు,

రిను (వృత్తిని వర్ణనాపము.)

దీని నీరి గల్గితేని బోసేయుట కాక, యెడల

రంతులమెట్ల నొప్పున యెట్లు.

అ. మ క. ౧. ౩౬. పా. ౨౨. పం.

౧. తెచ్చి' కుభవతి యను నామధేయమునను, |
బలగుఁద్రుయిరాలిచేతి శేష్యులగనీయ, నాచి
విన్నులు పంకటి యందలియును, శేయ
పక్షతయితో బోసిపిచోపు హంస ౪ ౩౨

బౌ

బౌద్ధము. సం వి అ న బుద్ధునిచే గవించఁబడిన
నిశ్శ్వరకావ్రము

బౌద్ధుఁడు. సం. విణ (అ. ఈ అ) బుద్ధునికుత్తు
నవలంబించినకాఁడు

బౌద్ధులు మాధ్వమికుల, యో గాచారుల
సౌత్రాంతికులు, మైథిలీకులని నాలుగు తెఱఁ
గులు. వీరలు క్రమమున ధర్మసూత్రకర్తయు,
బాహ్యకూత్యకర్తయు, బాహ్యార్థానుమేయ
కర్తయు, బాహ్యప్రకృత్యకర్తయును నవలం
బించువారు (కల్ప)

బౌద్ధుఁడు. సం వి అ పుం. బుద్ధునిపుత్తుఁడు,
ప్రభురవుడు

బ్ర

బ్ర. అ. బ్ర. శేవినిదహాపు

ద్వి. ఎందున నిది పాప మీపాపములను, బ్రందిన
జనులతో పార్థివేంద్రునతో

రం కా. ఆ ౧౨౪ పా ౧౧ పం

బ్ర. క్క = ఒక్క. విణ. ౧ కృకుడు, చిక్కిన
వాడు. ౨ దీనుడు

౧. అప్రకృష్టములోన మైచికోత నవ్యా
యంబున వృత్తుకతో, ఈక్రొక్క ద్వితీ
కాండరయ్య పథవా తీరంగర్థము

అము ౬ ౧౦౮.

బ్ర. తి. సం. = ప్రతతి, లత.

బ్ర. తింఝ = బ్రదికింఝ. ప. బ్ర (√బ్రతు)

*వింపఁజేయు, ప్రతువల్లుచేయు

౧. అనతురత్వం లిటం గౌంత గానఁబడి నీ
నంద్రాననం గూర్చి వక్, బ్రతికింపంగఁ
ముద్దించు .. విణ. వి ౨ ౧౪౪.

౪. వీరకవార సేట్రాటరా, అరవంబునఁ దివి
మిగుల జడుపునదలలో, ఇతగుడుచు కపసి
విష్ణుని, బ్రతికించి యపంబు గన్న బల్లిడు వ
కొగిన నీలా. ౧. ౨౨౨.

బ్రతుకు = బ్రదుకు. అ. బ్ర. తినిచు, కుభవత
నముచేయు

గీ ఎద్విధంబైన నేమి నీవిపుడు తిరుగ, బ్రతి
వచ్చితిని ఇందు ౪. ౪౯.

౪ గాండీవును నీచేతిది, పాండవునికే తేరఁబట్టి
బ్రతికితిమి మనుచు. ౩ ౪౪.

గీ వాడ మేమాయె నన్న భూవనిపక్ష, పాత
మాదానికి గల్గి బ్రతికె నతడు, వాడ
అము. ౪. ౩.

వి. ౧ తనము, నుభవతనము.

౪ మైత్రులు నే యింక నీ బ్రతుకు లయల్లాను
నాలిపయ్యెరవల్లా నీలా. ౩ ౨౪

గీ. మీనుబిల్లలవస్త్రంబు మేలవంగఁబడు
పరికింప విషయలో బ్రతుకుగానె

దళా ౧. ౧౩౮

గీ తోయ తనమ్ముగిను మనుట, మనిక్రి బ్రతుకు
బ్రదికి యన అంభా ౨ ౨౨౬.

౪ తనప్రతుకు భూమిమరులకు, దనవియము
పంటనంకధరిచీతులకు, దననయము భూమి
ప్రజలకు ననవేమన యిచ్చెఁ గీర్తి నధికం
గునుక వి పు. ౧. ౩౦.

౨ తనతోపాయము. బ్రతుకుఁబెరుపు.

౪ మెలకువ లభమాధనములు, పలుకు లభ్య
నులు లేవు పొరుషములు నేష్యులు దిక్త
! ఒకుతులు. తంబు, గలవని చెప్పంగరాదు
కలియుగ శేళక్, వి. పు. ౬. ౩౯౮

పా: మెతుకుతోయన బ్రతుకుతోపు ననుకొనును.
(పరమబుద్ధుఁడనుట.)

౩ ద్వితి, ఆదితి.

౪ ఈజగములపుట్టువుం బ్రతుకుఁ జావును
నీవలనక న్నకావచ్చె, నెగడినరాజునిది
మనీయగుఁజ్రంబు నేష్టితంబులు ...

వి. పు. ౨. ౩౯.

జః (ప్రతికించు, బ్రతుకునుండు.
 (బ్రతుకునుండు. వి. (బ్రతుకు + మండు) సంజీవ
 నానధము.
 గీ. అనిలబాండు . (బ్రతుకునుండునగమును
 బ్రచ్చు . . (రామయణాధమున.)
 రాధుడు. ౪. ౨౩౯.
 (బ్రదికించు = బ్రతికించు. స. ౩. (√బ్రదుకు)
 జీవింపఁజేయు.
 మ. పృథ్వీకాండకరండు విక్రమని నిశ్చే
 కాంతమగ్గంబులో, బ్రదికింప నృదిగోర
 భర్త . దళితు. ౨. ౪౧.
 ద్వి. పదముల (వారి భూపాలబాంధవి, బ్రది
 కించి వానిండు బావి రక్షింపు.
 ద్వి. హరిశ్చ ౨౩౩౫
 ద్వి అదిగాన మమృదయామతిఁ జూచిఁ (బ్రది
 కింపజే యిది ప్రస్తుతింబంగ.
 బస. పు ౫ ౬౦౩. పం.
 (బ్రదిమి. వి. (బ్రదుకు) జీవము.
 గీ. . . . తోచు జీవమున్ను చనువనుట, మనికీ
 బ్రతుకు బ్రదిమి యన . .
 ఆం. భా ౨ ౨౩౬.
 గీ. అరయఁ గారణ మింనుకయైన లేక, కలయు
 గలవాఁడుబుచ్చునైన నలయు లేనివాఁడు కల
 యైనఁ దెలియంగవలయు వాని, బ్రదిమి
 యెనిమిదిగల లోట భక్త్యనుకులు.
 శివయోగపారము. ఉ. ౨. ఆ (శ. ర)
 (బ్రదుకు = బ్రతుకు. అ. ౩. జీవింపు, మను, శుభ
 జీవము చేయు.
 ఉ. . . . మానినికిం దనుఁదాన కాదితో, వొడవన
 కానఁజేసి సభ నొచ్చును కక్కినఁ బాండు
 నందనలో, బ్రదికి గాఁయయ్యెదన రావ
 లోమాదులు లోయ్యెదజే.
 భార. ఉద్యో. ౧. ౩౪౮.
 గీ. నదివిముక్తు యైన బ్రదికి పో కఁ గ నీని
 లోయ్యెదలు . . . కలకు. ౧. ౬౬.

ద్వి. (బ్రదుక నొల్లకయున్ను బొంతు నీవు, కద
 నంబు నాతోడఁ గానింతుఁగాక.
 రం. రా. ఉ. ౬౧. పా. ౨౮. పం.
 కా. . . యేలా బాలయను నేయఁగా బ్రదుకు
 నీ వాచారపంతుండవై. మనుచ. ౩. ౯౪.
 చ. బ్రదుకును విక్రమార్కపరపాలక దిగ్విజ
 యంబు చేసి . . విక్ర. ౧. ౨౦౩.
 పా (బ్రదుకు జీవుఁడా! (శివములు శ్రీశీవవి అను
 భావమున నిది వాడఁబడుచున్నది.)
 (బ్రదుకుజీవమని ప్రాచ్యులుఁ దెల్పెయింద
 పులఁ గొన్నరామయ్య నోద్యమిడి.
 రం. రా. అయో. ౧౦౮. పా. ౩ పం.
 వి జీవంబు, మనికీ, శుభజీవము.
 గీ మునులు నలఁడు మున్నగు మహామాధి
 విష్ణు, నుదరలేకంబు సౌత్తురు బ్రదుకుఁ గోరి.
 హరి. పూ ౧. ౧౬౧.
 ఆ (బ్రదుకు చేటు పొగడుదంబు మాఁగిండుట,
 యాగి నేడంబొనుట.
 భార. ఉద్యో. ౨. ౩౯.
 క. . . . లక్ష్మీ, పృథ్వీయేకంబు నిను నేడఁగ
 బ్రదికి నీబ్రదుకు బ్రదుకుబలిభూపాలా.
 విక్ర. ౨. ౧౫౦.
 ౨. జీవనోపాయము, బ్రతుకుఁబెరువు.
 గీ. పాపాత్ముఁడొకఁడోయ పవిత్ర పథియించి,
 తినియును లెక్కమిట్టినియు నదియి,
 బ్రదుకుగా . భార. కాం ౩. ౩౦౩.
 క. ఏ నెఱిగినబ్రదుకేగద, యానకుఁడె యెట్లు
 గలిగె నింతటిలోఁ గాంత నిశ్చేపము
 గంజితో . . తుక. ౩. ౨౬౫.
 ౩. ఆయువు, జీవిత కాలము.
 గీ. కాశీకృతుఁ జాలఁ గడలేనిబ్రదు కిడి.
 నీలా. ౧. ౧౧౧.
 జః (బ్రదికించు, బ్రదిమి, బ్రదుకుఁబెరువు.
 (బ్రదు(తం)కుఁడెరువు. వి. (బ్రదుకు + తెరువు)
 ౧. ప్రాణరక్షణోపాయము, వృద్ధి.
 గీ. పాండవులయట్లు రాధాకుమారంబు నాడు,
 కంఠంబు నయ్యెకొను నీవు బ్రదుకుఁబెరువు,
 కట్టు . . . భార. కర్ణ. ౩. ౨౩౨.

సీ. బ్రహ్మకారణ విది పిత సీబ్రహ్మకర, ముడిగి కా
మాట విను ... కామా. ౩. ౧౩౫.

క. మన శిల్ప బ్రహ్మకారణమను, మన మన
శిలకాయా బ్రహ్మంబు . .

భా. రా. ౩౩౫. ౧. ౫౫౧.

(మృత.) బానిశియను బ్రహ్మకారణమగుననుచును.

(బ్రహ్మ = ద్రవ్య, బ్రహ్మ. వి. (సం. భిక్షుకు.) ౧. ౪౪
అను, తునుక.

అ. తోచు ౪౪ అనుచు . ప్రయ్య (ప్రకృ-
ప్రకృ బ్రహ్మ బ్రహ్మకారణమను
అం. భా. ౧. ౩౪.

అ. చీలిక. (౪ ర.) విను. పలుచనిది.

ద్వి. మృతముగలను పలుచనితలును, బ్రహ్మ
చింతతోడం బరమప్రకృతిలను.

పండితా. పీఠ. ౪౦. పా.

ద్వి. బ్రహ్మకారణమను బ్రహ్మకారణమను.
అను. భా. ౩. ౧౧౧౩.

అ. బ్రహ్మ, బ్రహ్మకారణము.

(బ్రహ్మ. వి. (సం. శ్రీకృష్ణ.) బ్రహ్మ. (మా. బ్రహ్మ
కారణ.)

అ. బ్రహ్మకారణ, బ్రహ్మకారణము.

(బ్రహ్మకారణ. వి. (సం. బ్రహ్మ) సేవతోనగుననుచును.

సీ. కాళియశిల్ప శ్రీమంతులు బ్రహ్మకారణము, గతి
గంతులు పోడినెట్లగు గతికారణము.

అ. పాడి. ౩. ౯౨.

ద్వి. బరమమను బ్రహ్మకారణమును బ్రహ్మకారణమును
యను గాని శిలకారణము దో గెగి.

రం. రా. యు. ౩౩౫. పా. ౨౪. పం.

(బ్రహ్మకారణ = బ్రహ్మ. వి. (సం. బ్రహ్మ) అను. సామ్యమును
౧. ౪౪ అను, తునుక. (మా. బ్రహ్మ.) అ. చీలిక.
(౪. ర.)

(బ్రహ్మకారణ. వి. అ. (సం. బ్రహ్మ) శ్రీకృష్ణమును,
కృష్ణకారణము.

అ. బ్రహ్మకారణ గతిని భరణము కారణమును
కృష్ణకారణ, బ్రహ్మకారణ విచ్ఛేదించి బ్రహ్మకారణ
కారణము ... బ్రహ్మ. ౫. ౨౩౫.

ద్వి. తన సేవ గూర్చి బ్రహ్మకారణమును.

రం. రా. యు. ౩౩౫. పా. ౩౦. పం.

(ప్రభావములను బ్రహ్మ. పా. ముద్రి. పా.)

ప. సీరలందవర్తమానునకు శ్రీరంగవర్త పరామ
కారణము యొక్కదిగి యంతోయెటులను సరస
భగవంతు నిరంతరము బ్రహ్మకారణము లొన
రించుచును బ్రహ్మకారణములను బ్రహ్మకారణము
భుక్, దొర లిరుగెలు భక్తములతో మమకారము
యల నుండి బ్రహ్మకారణము చంద్ర. అ. ౩౩.

(పండితబ్రహ్మకారణ = కమలశ్రీకృష్ణము.)

(బ్రహ్మకారణము. స. శ్రీ. (బ్రహ్మ) పరమగోష్ఠి

ప. అటుల మరు కృష్ణాదిభగవంతులు భగవంతుల
కాని యాచ్యుతు, బ్రహ్మకారణములతో
విశలు బ్రహ్మకారణము సజయ్యించె.

అ. రా. ౩. ౧౫౩.

(బ్రహ్మకారణము. సం. వి. అ. ప. కారణముచేతను,
కారణము. (విలక్షణము.)

(బ్రహ్మకారణము. సం. వి. అ. ప. గా. సామ్యమును,
అ. బ్రహ్మకారణము.

(బ్రహ్మకారణము. సం. వి. అ. ప. కారణములను.

(బ్రహ్మకారణము. సం. వి. అ. భం. ౧. శిక్షణ. ౧. అ.

విను, పగలు. ౩ గుణము. ౪. శుక్లములను.

౫. వేరు, బ్రహ్మకారణము. (శిల్ప.) ప. శా. గతికారణము.

(బ్రహ్మకారణము. సం. వి. అ. భం. ౧. కారణము

అ. శిక్షణము.

(బ్రహ్మ. వి. (సం. భ్రమ.) కారణము. (మా. బ్రహ్మ
కారణము.)

అ. బ్రహ్మకారణము, బ్రహ్మకారణము, బ్రహ్మకారణము.

(బ్రహ్మకారణము. స. శ్రీ. (సం. బ్రహ్మ) కారణము

కారణములను, కారణములను; కారణములను.

సీ. పగలెల్ల కారణము బ్రహ్మకారణమును సంకు,

గంతు లెల్ల కారణములను కారణము లెలు, కన్న

గంతులను కన్న ప్రకృతిని ...

ప్రభా. ౧. ౧౦౪.

అ. కలకలం పీని నిం, కలకలం ప్రకృతి

బ్రహ్మకారణమును. అ. రా. ౩. ౪౪.

చ. . . నేల్యుల బ్రహ్మయమును నీచిగురులలోడి
కునోచురమూర్తిభక్తక, తెలియగుంగరా
యనక ... క.క. గ. ౪౮.

(బ్రహ్మయము. అ. (౩. (√/బ్రహ్మ-పం. (౪౫. గ. ౧.
ప్రాంతము.

౪ కలగంటిసో బ్రహ్మసిరిసో, బలశేషులుమాను
యో నిజంబో యని .. వరాహ. ౯. ౧౦౩.
సీ. . ప్రతినింబ మీడించి బ్రహ్మి యులుకు.

కుమర. ౩. ౧౬.

౨. దిగ్గువరెందు, దిక్కు-తోచకుండు.

౪. పోతుకరుడు గురియునుంచున బ్రహ్మసి
నుడుంగులైత్యోటిక కాళిహతిక, సమ
యించె బ్రహ్మలుండు .. వారి. పూ. ౪. ౧౨౩

చ. కిటికివిగాక నీవు నొకప్రక్కడనే పథలండు
ధంగి ము, ప్నెలుంగనివాడైత బ్రహ్మసి
యెవ్వరినుండల నేమిమాటలో, యుటచి...

ఉ. వారి. ౪. ౧౮౯.

గీ. అమృతామృతాం దేవులుగా వరుగుచేర,
ప్రభునీ చూచిరి వానవాద్యమరతులు.

నైష. ౭. ౫౯

౩ కాచుపడు, కలత్తెంచు

౪ పీనునివర మీడివన, నే మామైత్రేకు కొంత
వెడక విలంబునో, యేమామని యింక
వర, భామలపోడుముల కింతయు బ్రహ్మయక
యున్నే. క.క. గ. ౫౨.

గీ. అందఱను బ్రహ్మెక్కువ నవ్వధూటి, యెవ్వ
రికి కాదు బ్రహ్మయక యెడవ యుండె.

వార. ౬. ౧౦౪.

౪. (కన్న) పెదవర, మిలుమిట్టుగొను.

౪. కను బ్రహ్మసిక తెలవర తన, కనసామింతున
మాన్య మనకి తన తెలింగిలవాడ తెచ్చుంగా
నై, కొనవికరణిక క నీవ తెంటునం తోర
మాట. కార. ఉత్తొ. ౨. ౨౮౦.

౫. కాననలోతు.

కు. మరుకాళిక గుడిదక్కి కూర్చులు వల్పు
విట్లు నిరర్జును, గలికక నీటుగునేటియొద్ద

యజ్ఞక గాంక్షించువాడెయ్యెట్లు సీ
యజ్ఞయజ్ఞులక బ్రహ్మసి రాకా పోక
గానించె... చం. రా. ౫. ౩౯.

(బ్రహ్మరీ. వి. ప్రవక్షిణము.

౪. ఉన్న పది బాత్రుగా గాని, యెవ్వరభోజ
నుడు మర్మదాంధుండై కా, కోర్కెన్న సీ
వాల్చి బ్రహ్మసిగాఁ జన్మయెడం తెలిసి కోష
పంరంభమునక. నిరర్జ. ౧౦ ౩౦.

జ: బ్రహ్మసిరిగు, బ్రహ్మరవాణు.

(బ్రహ్మరీ. వి మూర్తి.

సీ. సాయగు సామ్ర సామ్ర పాలివిడి సాల
మ, మాళము బలిగి మైములపు బ్రహ్మసి,
యనంగ మూర్త్యావ్యయం బలరాధ
చుండును .. తం భా. ౨. ౨౨౩.

(బ్రహ్మసిరిగు. అ. (౩. (బ్రహ్మరీ + దివిగు) చుట్టి
వచ్చు, చుట్టిరిగు

౭. అత్యుయమ గడంగి మానుమల దీని, పటు,
భువ్వడిత్రు లధరక గదియుంటయును, బ్రహ్మసిరిగి
వారింబండ్రెండుమనియలు, నీసి క్రిడిగిమకు
తెలచి యాచె. కార. భిచ్చ. ౩. ౯౩.

౮ ఎత్తిమగ నలంకించెయు, మాత్రించెయు బ్రహ్మసి
దిరిగి యడిచెయుఁ యెన్నె, నొత్తియు .

ఉ. వారి. ౩. ౬౨.

సీ. మరుడు మైచివెడిచాచుత్త బొంగరమట్టు
బలచిడి గిట్టున బ్రహ్మసిరిగు.

మల్లుపు. ౪. ౬౫.

(బ్రహ్మర(రులు)వాణు. అ. (౩. (బ్రహ్మరీ + పాణు)
చుట్టుతిరుగు, బ్రహ్మసిరిగు.

౭. అచ్చి తెత్తు యట్లు వచ్చు దుకము వట్టికొని
యెరం నుచాత్తమూరధంగి, బ్రహ్మరవాణి
నరకపు సామ్ర నరకబాసునందు మైచి యట్లు
లదియె నధిక. కార. ప్రో. ౫. ౨౦౫.

చ. తెలుసుకు మింక లంక పది పేర్లు కిర్రుల
దిక్కు-లాచ్చలం బలియలు నేయునుకా
ప్రవరవాణుడుగేరుకుఁ గ్రేస్త కాణుయోక.
భా. రా. యు. ౨౦౩.

చ. కవీంద్రుల నింకెకె గానె కన్నది
 ప్రాచీనం గూర్చియును, బ్రహ్మం
 వానియొక సమయమున గానెను...

భా. రా. మం. ౫౫౩.
 (బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మ + సూత్ర) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

సీ. అందఱును బ్రహ్మసూత్రము నవ్యధాటి ...
 పా. ర. ౧౦౪.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము. (సామికసూత్రము అని
 క. ర.)

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

ఉ. రావి కడిదికొమ్మయును బ్రహ్మం గూర్చి
 నేను జోతును. పరమ. ౫. ౨౨౨.
 (బ్రహ్మసూత్రము. క. ర. పా.)

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము. (సామికసూత్రము అని
 క. ర.)

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

సీ. తదితర విద్యలు నడిమికి నడిచి జంప
 గట్టించి బ్రహ్మసూత్రము నైది.
 భా. క. ౪. ౧౦౩.

సీ. త్రోవ ప్రాంతమునందు బ్రహ్మసూత్రముల
 చింతింపఁ జూచి నుచితము. పరమ. ౫. ౧౦౩.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

సీ. అనామికసూత్రము భూతాన్ని పా
 మానాన్ని విశేషము, పంచకర్మం విశే
 త్రానామిక బ్రహ్మసూత్రము విశేషము.

ఉ. కవీంద్రులు,

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

(బ్రహ్మసూత్రము. ప. ౩. (బ్రహ్మసూత్రము) అనామిక
 తయ, అనామికసూత్రము.

బ్రహ్మదర్శం సం. వి. అ. శ్రీ. పీఠభేదము. ౧.
 బ్రహ్మదానపు సం. వి. ఉ. శ్రం. = బ్రహ్మ
 యము. ౧.
 బ్రహ్మదైత్యుడు సం. వి. అ. శ్రం. బ్రహ్మ
 రక్షకుని.
 బ్రహ్మద్విష్టు సం. వి. (౬ పీ. ౬.) ౧. వేద
 నిండకుండు. ౨. బ్రాహ్మణులను నిందించు
 వాడు
 బ్రహ్మద్వేషము సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వేద
 నిండ ౨ బ్రాహ్మణునిండ.
 బ్రహ్మధార సం. వి. అ. శ్రీ నీమ, పాపిశుర
 (౨. వి)
 బ్రహ్మధ్వజము సం. వి. అ. శ్రం. ఒకానొక
 ఉపనిషత్తు.
 బ్రహ్మధ్వజాడు సం. వి. అ. శ్రం బుద్ధుడు.
 బ్రహ్మనది సం. వి. ఉ. శ్రీ ౧. సరస్వతీ ౨.
 ఒకానొకపది.
 బ్రహ్మనాథుడు సం. వి. అ. శ్రం. విష్ణువు
 బ్రాహ్మణము సం. వి. అ. న. శ్రీభేదము, ఒకా
 నొకశ్రీ.
 బ్రహ్మనిర్వాణము సం. వి. అ. న. మోక్షము,
 బ్రహ్మభావము లభింపఁగా సకలానర్థవిశ్రాంతి
 రూపముగ వరమానందము.
 బ్రహ్మనిష్ఠ సం. వి. అ. శ్రీ పూరిత, కంబరి
 చెట్టు
 బ్రహ్మసత్త్రిము సం. వి. అ. న. సహజపత్త్రిము,
 మోక్షగామి
 బ్రహ్మసన్నగము సం. వి. అ. శ్రం. వర్ష
 భేదము, ఒకానొకపాడు.
 బ్రహ్మసమీక్రము సం. వి. అ. శ్రం. తెల్లకర్ప,
 వజ్రభేదము. ౧.
 బ్రహ్మపాదపము సం. వి. అ. శ్రం. మోక్షగుళి.
 బ్రహ్మపాశము సం. వి. అ. శ్రం. అయధనిశే
 షము, అశ్రుభేదము.

బ్రహ్మపీఠావము సం. వి. అ. శ్రం. బ్రహ్మ
 రక్షకుని.
 బ్రహ్మపుత్ర సం. వి. అ. శ్రీ వదిభేదము, ఒకా
 నొకపది.
 బ్రహ్మపుత్రము సం. వి. అ. శ్రం. ౧. విష్ణు
 భేదము ౨. కైత్రభేదము. ౩. వదిభేదము. ౪.
 వజ్రభేదము. (విశ్మయ.)
 బ్రహ్మపురి సం. వి. ఉ. శ్రీ. ౧. సరస్వతీనది.
 ౨. వానాపీఠండు. (రా. వి)
 బ్రహ్మపురము సం. వి. అ. న. ౧. బ్రహ్మ
 పానకమైనది, హృదయము. ౨. శరీరము.
 ౩. సీమాంతశిఖరము. ౪. ఒకానొకభేదము,
 బ్రహ్మ-(వాద.)
 బ్రహ్మపురాణము సం. వి. అ. న. అష్టైక
 మహాపురాణములలో నొకటి.
 బ్రహ్మపురి సం. వి. ఉ. శ్రీ. ఒకానొకపట్టణము.
 బ్రహ్మబంధువు సం. వి. ఉ. శ్రం. ౧. నివసయన
 బ్రాహ్మణుడు, నిందితుడయిన బ్రాహ్మ
 ణుడు ౨. (దేవుడుచే) గ్రహింపఁగని పేరు
 కలవాడు. ౩. సుతీంపఁబడువాడు, ఉద్దేశింపఁ
 బడువాడు, (శ. ర)
 బ్రహ్మబాంధవము సం. వి. అ. న. బ్రహ్మ
 బంధుని భర్తము
 బ్రహ్మబిందువు సం. వి. ఉ. శ్రం. వేదోచ్ఛారణ
 సమయమున వచ్చుకుంపురులు.
 బ్రహ్మబీజము సం. వి. అ. శ్రం. ౧. వేద
 మూలము ౨. కంబరిచెట్టు. ౧ (విశ్మయ.)
 బ్రహ్మబ్రుహ్మబుడు సం. వి. (అ. అ. అ)
 కన్నబ్రాహ్మణుడని చాటుకొనువాడు.
 వి. అ. శ్రం. సీమంతైక బ్రాహ్మణుడు.
 బ్రహ్మబ్రువుడు సం. వి. అ. బ్రహ్మబ్రహ్మ
 ణుడు.
 బ్రహ్మభద్ర సం. వి. అ. శ్రీ. ఒకానొక పీఠభేద
 రక్షించునొకటి. ౧.

బ్రహ్మరాత్రము. సం. వి. అ. వ. బ్రాహ్మ
మహారాత్రము.

బ్రహ్మరాత్రము. సం. వి. అ. తుం యజ్ఞ
పర్యాయము. (శ్ర. ని)

బ్రహ్మరాత్ర. సం. వి. ఇ. తుం గి వేదసమా
హము. అ. పరశురాముడు.

బ్రహ్మరీతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పితృలము, ఒకదినము
ఇత్రది (రా. ని)

బ్రహ్మరూపిణి. సం. వి. శ్రీ. వసు (విల్లము).

బ్రహ్మరేఖ. సం. వి. అ. శ్రీ. బ్రహ్మరీతి, బ్రహ్మ
వ్రాసినవ్రాత

బ్రహ్మరీతి. సం. వి. ఇ. తుం. వేదమును
సృజించిన ఋషి. (పశ్చిమది) బ్రహ్మవేత్తలయిన
ఋషి

బ్రహ్మరీతి. సం. వి. అ. వ. బ్రహ్మవ్రాసిన
వ్రాత.

బ్రహ్మలోకము. సం. వి. అ. తుం గి సత్య
లోకము. అ. తుం బ్రహ్మస్వరూపము.

బ్రహ్మవధము. సం. వి. అ. తుం = బ్రహ్మవధము.

బ్రహ్మవధము. సం. వి. అ. శ్రీ. బ్రహ్మవధము

బ్రహ్మవర్చసము. సం. వి. అ. వ. గి. వేదా
ధ్యయనములవలన కలుగు లేఖనము
లో కవస్థానములయందు లేఖనము బ్రహ్మ
వర్చసము. (వాచ.)

అ. సదాచారాధ్యయనమగుచు
లో సాధ్యమృత్యువృత్తిసం పృత్యాధ్యయనము...
(అమరశాఖ)

బ్రహ్మవర్తము. సం. వి. అ. తుం = బ్రహ్మవర్తము.

బ్రహ్మవర్ధనము. సం. వి. అ. వ. తామ్రము, రాగి.

బ్రహ్మవర్ణము. సం. వి. క. వ. ఒకవిధమున అలి
(విల్లము).

బ్రహ్మవాది. సం. వి. క. తుం. వేదాంతి. (క. ర.)

బ్రహ్మవాలుకము. సం. వి. అ. వ. ఒకానొక
విధము.

బ్రహ్మవిద్య. సం. వి. అ. శ్రీ. గి. బ్రహ్మవిద్య,
అ. దుర్గ. (కల్ప.)

బ్రహ్మవృక్షము. సం. వి. అ. తుం గి. పలాశ
వృక్షము, తూడుగు. కి. అ. ఉమంబరము,
తొడి. కి.

బ్రహ్మవేది. సం. వి. ఇ. శ్రీ. దేవదీపము.
లో. బ్రహ్మవేది. పునశ్చేత్రే పంచారామ
వ్రాసినవ్రాత. (కల్ప.)

బ్రహ్మవైవర్తము. సం. వి. అ. వ. అష్టాదశ
మహాపురాణములలో నొకటి.

బ్రహ్మవ్రతము. సం. వి. అ. వ. వేయిమంత్రుల
మలచే సాధింపదగిన బ్రహ్మవ్రాతకి సాధన
మయిన ప్రతనిశ్చయము.

బ్రహ్మశిల్పము. సం. వి. అ. తుం. సోమకల్పము,
పల్లవము. కి.

బ్రహ్మశిరము. సం. వి. వ. ఒకానొక అక్షరము.

బ్రహ్మసంజ్ఞము. సం. వి. అ. తుం. నాంరముఖ
మలకల దుబ్రాత. (శ్ర. ని.)

బ్రహ్మసంభవుడు. సం. వి. అ. తుం. గి. శైవ
లలో నొకడు. (వాచ.) అ. బ్రహ్మశ్రుతియు,
(పశ్చిమది.)

బ్రహ్మసంహిత. సం. వి. అ. శ్రీ. మాంధాతయ
మలకల శైవవాదారంభమును తెలుపు గ్రంథ
విశేషము.

బ్రహ్మసతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గి. సరస్వతి. అ.
సరస్వతీనది. (విల్లము.)

బ్రహ్మసత్రము. సం. వి. అ. వ. = బ్రహ్మయజ్ఞము.

బ్రహ్మసభ. సం. వి. అ. శ్రీ. పద్మసభము.
(విల్లము.)

బ్రహ్మసరస్సు. సం. వి. వ. ఒకానొక విధము

బ్రహ్మసర్పము. సం. వి. అ. తుం. పద్మశేఖము.
(శ్ర. ని.)

బ్రహ్మసవము. సం. వి. అ. తుం. గి. బ్రహ్మ
శ్రీశ్రీశ్రీ. అ. ఒకానొక యజ్ఞము.

1. కంఠజ గౌతమ వ్యాస భృగువు లుండ
బ్రహ్మోభిమంది యఖండగదిను దనరునే
మండ...నీశల తెనగ, హరిశ్చ, ౧. ౧౫౩.
(బ్రహ్మోత్సవములు, సం. వి. అ. త్రిం. ౧. కుమార
స్వామి. ౨. విష్ణువు
(బ్రహ్మోత్సవము, సం. వి. అ. త్రిం. ౨. తేద
నిండకుడు.
(బ్రహ్మోత్సవము, సం. వి. అ. త్రిం. ౩. క. క.
శాక తీర్థము.
(బ్రహ్మోత్సవము, సం. వి. అ. త్రిం. ౪. పరాశ
భృతము, హిమగుచ్ఛము. (రా. ని.)
(బ్రహ్మోత్సవము, సం. వి. అ. త్రిం. ౫. యజ్ఞము
పందరి) పీదనభేదము.
(బ్రహ్మోత్సవము, సం. వి. అ. త్రిం. ౬. యజ్ఞము
పందు) (బ్రహ్మోత్సవము పండుకుండునయ్యి

బ్రా

(బ్రాతి. వి. ౧ ప్రితి, క్రేమ. (ఇది సామస్వారముని
క ర. కాని నిరసస్వారమునుటకు భారతాది
ప్రయోగములు నిర్ధారకములు. మధ్యకవులు
కొండలుమాత్రము దీనిని సామస్వారముగా
వాడియున్నారని రం రా. యు. లో సామ
స్వారముగా నున్నది చూ. వి. ౩ అర్థము)
ఉ. జాతర నేయఁగావలయు సర్వజనులు
సంబరాశీక, బ్రాతిగ భక్తితోడ నని
బంధులశ్చైవ శేషి భార మా. ౨౪
ద్వి. మాతండ్రి భక్తితోడను క శభ్యులు
బ్రాతిగా నియతి నాప్రహృద్భవదుడు
తేదలు నియత కాకకే కే. బుద్ధి, తేదల
కామనిభ్యుత్పత్తిని.

రా. ఉ. ౩౩. పా. ౩. కం.

ఉ. భారతదండంబ్రహ్మి యభిభావనలోప
దశాక్షంకాంబి లో, బ్రాతి తెనంది...

సాండు. క. ౩౩.

చ. పలువురయందు శాక్తిని బ్రాతియను
శాక్తినియందు శాచ వ్యలకును
పలువురకు గల్గుట యుక్తము...

మనుచు. ౩. ౩౦.

౨. అనన్తి, బాంధ, శోభ
క. మాకులదరులను లోకగు, పాతటికపవులను
శెట్టి పద్మినియున్న, బ్రాతిపడి మేయఁ
బోకుము, మాతి యిడకు ముగ్రసత్వములు
గల నీటన్. భోజరా. ౩. ౩౫.
ఉ. ప్రాంతలు విండగప్పిన గృహముతి
సోర్పితి నీచుపాత్తునన్ బ్రాతి మేసంగి
తివు క. ౩. ౩౦౦

వి. ౧ ప్రియము, ఇష్టమునది
ఉ. ప్రాణసమీపమాప్యముల బ్రాతియుఁ
గ్రీడలు కానివాని యా, యేనిలోలోపనకు
పాచ్చినమస్మభక్తి పయ్యెడన్

క. ౩. ౨౧౦.

క. నీతోడ వియ్యకుండం, తేలిగతి కానతేలి
చెచ్చుర నిష్ట, తేనెంబి మత్స్యార్థన,
బ్రాతిగ తేనెనయ్యునీ పాడియె నీటన్.
భార. అర. ౩. ౧౯౪.

గీ. పగలు లెంతోఁటనిడలు బ్రాతియయ్యెఁ,
బగలులును కలు దనుగాలి బ్రాతియయ్యె.
నృసిం. ౩. ౩౩.

గీ. భక్తిగాని నీశేమయు బ్రాతిగాను.
ఉ. హరి. ౨. ౧౯౪.

౨ దుర్భము
చ. పాండవునోరభక్తి భవద్దయాసమృద్ధి
నగుట నింతయే భవద్భవలకున్ విజయంబు
బ్రాతి భార. క్రో. ౫. ౯.
కా. ఏలా యిందును పందు బ్రాతిదత్తు నీశ
బ్రాతియే నెవ్వలు, బాలం బాళ...

హరి. భా. ౫. ౨౩౪.

మ. గలుకొండంగ నిలకు సామ్యదలిం
గారాబులుకుండు బ్రాతిబాహుతోషధి
భర్త పెట్టుకొని సంపాదించున్ బ్రాతియే
మనీషుత్తానధమో. శ్రీ. ౫. ౧౦౫.

3. క్షుద్రము, గొప్పది.

ఉ. వాసపుఁ డేర్ప వస్తుడుగవచ్చుఁ బ్రయంపడి
వాకు నొక్కఁత్రా, కేసురలోకవందిత మంది
గవచంబును గుండలంబులన్.

భార. అం. 2 అం. ౨౯

ద్వి. కోఠి బొంబులు పొచ్చి కోఠులై వచ్చి
త్రాఁతైవకరటికబంధముల్ తెచ్చి

రం. రా. యు. ౫38 పా. ౧౯. పం.

ఉ. నిప్పుబుట్టి తా, నెచ్చుడు బ్రాహ్మణ్యుడు
మఱి యెచ్చుడు నేర్చును జెక్కిరింపఁగా
కు పం. ౧౦. ౫౧౦

ర. అధికము, ఎక్కువ

దండకము రక్షంబునం బట్టి మైపూఁతయున్
బ్రాహ్మిక బూసి పారి 3 3౨

ద్వి. ప్రేతవాహునిగా నిలువ రెచ్చును,
బ్రాహ్మికా తెలివం బడుగులు లేవు

ద్వి. చాల్చి ఉ. ౫౧౪ పం

౫. అత్రురావము, అత్రుర్యము

నీ. పాండునందనలకు బ్రాతెరత్నంబులు కారక
నాకుంబందార మెల్ల, నైకొన్న వారు
భార. పా. ౨ 3౫

౬. అనుకూలము.

వ. తుత్త) కా యిట్టిగట్టి తెలివి గలిగినింపారి
యోగిఁ దన కనుకూలమైన వనితఁగూడి
మొలంగుట ప్రబోధోదయంబునకుం (బ్రాహ్మికా
గాని వోనిగాదు ప్రబోధ ౫ ౪౨

3. పృథువు, గొప్పది.

ద్వి. బాఁడిమించులచూపు లలితః క్షములు, బ్రాహ్మిక
చక్షులు దోఁప బయ్యెద వొలఁగ

రం. రా. ఉ. 3౧. పా. ౨౪ పం

బ్రామిక. వి. (సం. ౪) మః) అచేత, శారక.

ఉ. బ్రాహ్మణ్యమందల గల్గునలం బొరు లావ
పక్ష్యో, నేమియుఁ బెట్టెదేని నిరయఁటికి
నిప్పుల మున్నఁతోయనన్, బ్రామికపక్ష్య
లోకులఁ బండగఁజే మది యెండిపోవఁగా
నేమిఫలంబు చేయ నిడదన్నట్లైన మునిండి
భా. క. 3౨.

నీ. బ్రామికలు వీర నవ్యోద్యభావంబు...

చాంప. ౨. ౧౧౪.

బ్రాహ్మగుప్తము. సం. వి. అ. న. అయిదవత్త
లగువారి సంఖ్యను.

బ్రాహ్మణికము. సం. వి. అ. న. అయిదవత్త
లైన బ్రాహ్మణులు కల చేశము.

బ్రాహ్మణ్యబ్రువుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.)
బ్రాహ్మణ్యాధముడు, బ్రాహ్మణుడని తెచ్చు
కొనుచుడు

బ్రాహ్మణము. సం. వి. అ. న. మంత్రేతరమున
చేద భాగము.

బ్రాహ్మణ్యుద్వీక. సం. వి. అ. (శ్రీ). భాగ్య. ౧.
(అమర. రా. ని)

బ్రాహ్మణ్యాచ్చంసి. సం. వి. క. తుం యజ్ఞములో
బ్రహ్మకు సహాయముచేయు నొకబుద్ధివాడు.

బ్రాహ్మణాయనుడు. సం. వి. అ. తుం. శుద్ధ
వంశమునందు తుట్టిన బ్రాహ్మణుడు. (శ్రీ. ని.)

బ్రాహ్మణార్థము. సం. వి. (అ. అ. అ.)
బ్రాహ్మణునికొంతైనది. వి. అ. న. నిమంత్ర
ణము, పితృకార్యము, పితృకార్యములయందు
చేదపితృస్థానములయందు భోజనమునకు
బ్రాహ్మణుల నియమించుట

నీ తిథిలయందైన మఱి యపత్నికుఁ డనుచు,
బ్రాహ్మణార్థంబుఁ జెప్ప కేపాటివారు.

ఉ. 3. 3౪౫.

బ్రాహ్మణి. సం. వి. త. శ్రీ. ౧. బ్రాహ్మణిశ్రీ.
౨. ఫంజక, భాగ్య. ౧. 3. నీను. ౪. భరణి,

కందురీగ ౫. పృక్క, పృక్కయను గంధ
ద్రవ్యము ౬. నలికిండ్లపాము. (శ. ర.)

బ్రాహ్మణుడు. సం. వి. అ. తుం. అగ్రజన్మయుఁ
బ్రాహ్మణాచారము.

బ్రాహ్మణ్యము. సం. వి. అ. న. ౧. బ్రాహ్మణ
సమాహము. ౨. బ్రాహ్మణ్యము, బ్రాహ్మణ
ధర్మము. తుం. శనిగ్రహము.

బ్రాహ్మసింగ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కాం. (విల్లయ్య.)

బ్రాహ్మపురాణము. సం. వి. ఆ. న. అష్టాదశ
మహాపురాణములలో నొకటి.

బ్రాహ్మము. సం. వి. ఆ. న. గ. గ. అంగుష్ఠ
మూలశిరము. ౨ వివాహశేదము. ౩ అష్టాదశ
పురాణములలో నొకటి. ౪. బ్రహ్మ అధిపతి
తగాఁగల పక్షత్రేదము, లోహిణీపక్షము,
అభిజిత్తుక్షత్రము. పుం. గ. పాదరసము. ౨.
బ్రహ్మదీపము, బ్రహ్మమాసము. ౩. ధర్మశేదము
౪. కామిశేషము, అరుణోదయము పక్ష
పురస్వము దండద్వియాత్యకమున కాళము.

బ్రాహ్మముహూర్తము. సం. వి. ఆ. పుం. న.
అరుణోదయమునకు పూర్వము ఘటికాయాత్య
కమున కాళము, అభిజిత్తు మూర్తముని
కొండలు

బ్రాహ్మహోరాత్రము. సం. వి. ఆ. న. బ్రహ్మ
యోగ్య. దినరాత్రులు. (ఇది మనుష్యులకు కల్ప
దయకాలము.)

బ్రాహ్మి. సం. వి. త. శ్రీ. గ. సరస్వతి ౨.
రామ్య. ౩. పోమయ్యది, పోన్నగంటిమార. ౪.
౪. భాగ్య ౫. బ్రహ్మదండి, వారాహీశందము.
౬. హిమాలయ, మల్లంగి. ౭. లోహిణీ
పక్షత్రము. ౮. సప్తమాత్యకలలోనొకటి.

బ్రాహ్మిశ. సం. వి. ఆ. శ్రీ భాగ్య ౭

బ్రాహ్మిశందము. సం. వి. ఆ. పుం. గ. వారాహీ
శందము, బ్రహ్మదండి ౭. ౨. భాగ్య ౭

బ్రాహ్మియ. సం. వి. ఆ. పుం. వారము.

బ్రాహ్మము. సం. వి. ఆ. (ఆ. త. ఆ.) బ్రహ్మ
సంబంధమైది. వి. ఆ. న. గ. అశ్వర్థము.
౨. దృశ్యము. ౩. బ్రాహ్మముహూర్తము.

బ్ర

బ్రందము. వి. ఇలువనోట.
న... బ్రత్యక్షత తామన భుజుల ప్రాంతంబై దిగ్గి
తోలంగి యభ్యంతరగృహంబునకుం బయిది

తలపడిది సందులు బ్రందులు గొంతులు
మాటియుండె నృసిం. ౫. ౩గ.

బ్రు

బ్రుంగు. ఆ. శ్రీ. గ. మునుగ, మగ్గుమగు.
ఉ. ప్రాయసివార్ధి శిశువల బ్రంగునిరాముడు
పంకవిల్లుగాఁ జేయి నైదికొండ ..

నీ ఏమహామాతాచే శిశువిద్యాంగుల బుద్ధ
లెఱుంగదు బ్రుంగుమండ
మార్గ. ౬. ౩౨.

మ మహాలోత త్తద్వైలయ్యుక్ విహదము
నక్ బ్రుంగును నింతె కాని విషయతార్థ
గోకుటలో గారు మల్ల. ౩. ౧౮.
౨. పూడు, దిగబడు.

ఆ అశ్వసుభటతలయంగఁబండంబులు, దుధిర
కర్దమునువ బ్రుంగియున్న శిల్లు చూచ
భార. శ్రీ. ౧. ౨౩౯.

క శివరొంపిలోపలను బ్రుంగిన భేషపు శివు
పొలివి భార శబ్ద గ. ౧౫౩.
౩ కప్పలుడు, అచ్చాదితమగు

చ. విరిసినయట్లు టాళరము విన్న నితామ
దురంతచేదనం, జూరల భరాచరాగమున
బ్రుంగినయంగి మ గల్లి యమృతశీర మటు
దూ. భ. రా. అయో. ౧౮౪.

చ. పొగలఁ గావిరి బ్రుంగెడుపుల్లికొంబు
తెల్లెడఁ గనుపట్టె అము. ౪. ౧౨౮.
కా. పుత్రపురో గాణము నీమకంఠతలముకా
లోతై తలం గానీ శిశుమధ్యగ్ బ్రుంగిన
గర్దరాశ్మి దివమక్ ముక్తిమై కాళిం,
బద్ధేబ్బంబారఁ కాది కొంగడు.
మల్ల. ౧. ౯.

౪. చాటగు, ముఱుగునకు.
చ... గామ్య సమానభూతతక నాదిగ భావ
కాలియగుతోయ మదంబఁగ పట్టి కానినోఁ
పొడమునో యగ్గి మొల్లెడల బ్రుంగునో
నీరము తత్రరాగతిక. చంద్రా. ౨. ౧౯.

౫. పెడు, పకించు.

౬... భగ్న పృథ్వీయః, దిగుచు వినిశితభరిణి
మేలిపాతని, బ్రహ్మతా నాథులనంద్రున్
నియతి, బ్రుంగఁ గేలుపారంగబద్ధఁ జేసి
రాథుల ౧ ౨౦.

౭. చచ్చు, మరచించు

౮. మడిచి బ్రుంగ పడుటఁ గడచి మడిచి నీర్లఁ
జెరలెను చచ్చె వసుమాట శాఖలయ్యె
అం. భా. ౩ ౮౩.

౯ బ్రుంగుడు, బ్రుంగుడువగుడు, బ్రుంగుడు
వడు, బ్రుంగుడువఱుచు, బ్రుంగుడువాటు,
బ్రుంగుడు, బ్రుంగు

బ్రుంగుడు. విజ. (√బ్రుంగు.) ౧. ఆవృతము,
కప్పబడినది.

(ప్రజ్ఞానుడు) ఈ దనుజవీరులమాయలచేత
బ్రుంగుడై, భీష్ములతోపలక్ మేలుయు
పాక్షకమార్తయఁ జోరె ...

వి. భృ. ౨. ౨౯౯.

౧౦. పూడినది, దిగఁబడినది.

౧౧. రీల నాశోమలిపారిండ్ల కన్యారీంపిలో
నెన్నుండు బ్రుంగుడౌచు వరాహ. ౧ ౫౭.

౧౨. మునిగినది, మగ్నమైనది

౧౩ ఏమి నేయునునని యాశ్రయమునుపక,
బోయి తనలోనఁ దలపోత బ్రుంగుడయ్యె,
నెత్తుడు పడమటికొండపై నెక్కు భానుఁ,
దెప్పుడుదయించు . కాళ. ౨. ౧౨౫

౧౪. రంగ క్రరంగల రాజులతోపై, బ్రుంగుడై
తలయంగఁ పాలుపాలుచాని
రం. రా. ఈ. ౯౯ పా ౧౯ పం

౧౫ మఱుగుపడినది.

౧౬ పుట్టి కానముల బ్రుంగుడై పోరలు,
పొట్టుయ్యె జపకపంబులఁ గావలెనియట్టి
శ్రీకృష్ణుని ననిశంబుఁ దలచి, పట్టి విాపుణ్య
మేనునియెడ మనుచు.

అ. మ. క. ౩. ౧౭౨. పా. ౪. పం.

బ్రుంగుడువంగుడు. విజ. (√బ్రుంగు.) నికు
గ్నము, అత్యాగ్రకృతము.

౧౭. ధనమును నశ్యము కాచుట, ముఖ నాదిగఁ
గోలపోవు భవి దుర్వ్యవహారములను
బద్ధ జూడ, మృగ బ్రుంగుడువంగుడౌటఁ
జొందిది యగును. ద్వా. ౧౦. ౯౪.

బ్రుంగుడువడు. ఆ. శ్రీ (బ్రుంగుడు + వడు.)

౧ మఱుగుపడు, చాటగు

౧౧ ఎడనెడి బ్రుంగుడువడియున్న రాజులు నను
దంది కనువనరము చేరి

భార. కాం. ౧ ౧౪౭

౧౨ ఆదిభుండు రాజ్యముఖి, భావిముఖత తెదలి
బంధులం దోలఁగి యశ్చేదనావత బ్రుంగుడు
వడిపోవుట నెన్నోటఁ గడుపుఁ బ్రోకునొ
యనుచున్ భార. విరా. ౧. ౧౭౮.

౧౩ కప్పబడు, ఆచ్ఛాదితమగు

౧౪ కడ యడరానివంత యెడఁగాంచనిదెక్కిరి
శేలు భూలి బ్రుంగుడువడుమీనునన్ గరి
కుంటెడి నావకఁ గాంచి మరెమిన్.

ఈ. రా. ౭. ౩౦౯.

౧౫ పూచేనెగంజాన బ్రుంగుడువడియున్న
గండులను మొదలెంగగములతోడ

విక్ర. ౮. ౫౩.

బ్రుంగుడువఱుచు. ఆ. శ్రీ (√బ్రుంగుడువడు)
మఱుగుపఱుచు, కప్పపుచ్చు

౧౬ కర్ణుఁ దొలుచులుగా నేల కంటి కల్గి, నీడు
మంక్రంబు పరమనిపెడ కాలియయ్యె మా
తెల్ల నట్టిమహాశైలకగబ్ధ బ్రుంగుడువఱు
చుట కారణముగ. భార. శ్రీ. ౨ ౧౮౦

బ్రుంగుడువాటు. వి. (√బ్రుంగుడువడు)
మఱుగుపడుట.

ఈ అట్టిమహాశైలకగగనిని నాశ్రయించె..
యప్పు డిటు బ్రుంగుడువాటునఁ జొంద
చూచి నా, తెల్ల మంబుపట్టు..

భార. విరా. ౨. ౧౭౨.

బ్రుంగువడు. ఆ. శ్రీ (బ్రుంగు + వడు. - శాస్త్ర
మున.) మగ్నముగ, మునుగు.

గీ. సుతకళిత్రావివశవృత్తులు మగల, బ్రుంగు
చదనిసుఖంబు చేయంగఁజాలవు

గవి ౫. ౧౧౩

బ్రుంకె. స. ౩. (√బ్రుంగు) బ్రుంగఁజేయు
(శ ర)

బ్రుయ్య. అ. ౩ నశించు

అ. దానఁజేసి మీరు చేసిన బ్రుయ్యఁ బాపలు
లేక తెడలఁదలమి భార. మా. ౨౦౧.

శ. ర. పా (ప్రయ్యఁ బాపంబు లేక
ముద్రి పా.)

బ్రువల్. సం శత్ర. చెప్పమిన్న .

బ్రువాబుఁడు. సం విణ (అ. ఆ అ) చెప్ప
చుప్పవఁడు

బ్రువుఁడు. సం విణ (అ ఆ అ) చెప్పవఁడు
(దీనికీ వృత్తియందు విండావాచకత్వమందును
ఉత్తరపదముగ ప్రయోగించుదును.

ఉదా: బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు మొలి)

బ్రేమ్మము. సం వి. ఆ తుం వల. (విలయము)

భ్ర

భ్ర. సం ఓ కానొక యక్షరము

భ్ర. సం వి. అ. తుం ౧ కశ్యపఁడు ౨
కుమృద. ౩ భావము ౪ కృష్ణఁడు ౫

అంకువు, కిరణము ౬. మేధుము (కా. వి
దీనికీ తెనుఁగున వ్యుత్తప్రయోగము కన్పడదు)

భంకా(గా)రి. సం. వి ఇ తుం శోరిక. (ఆ వి)

భంక్తి. సం. వి ఇ. శ్రీ. పగులు, క్రొక్కలగులు

భంగ. సం వి ఆ శ్రీ. ౧ జేనము, మాకు
లాని కి ౨. భంగచెట్టు (గంజాయి)నండి
నిద్రముచేసిన మత్తుగల ద్రవపదార్థము. ౩
క్రిస్తుత్త, తెగడ. కి.

భంగపడు. మి. అ. ౩. (భంగము + పడు) అను
మానపడు

అ. మనము పూచిపట్టి మొనరేర్చికొని పోక,
బాండురాజుమఱుల బలము గడిసి, గాడి

చేయునదియుఁ గాక నీముండటం, ఒకన
కనయుచేత భంగపడితి భార భీష్మ ౩౫.

భంగపఱుచు. మి. స. ౩ (√భంగపడు) అను
మానము, భంగపెట్టు.

గీ హంసపరమహంసు లగునీయతీంద్రుల, పేరు
పైఁపలేక చెచ్చుపెరిగి, హంసుఁ డాత్మ
నానుహరులని కావోవుఁ డట్టమమ్ముఁ బాల
భంగపఱిచె ఉ హరి ౪ ౯౮

గీ. తేలికతో మేలమెప్పుడు వివమించుఁ పడు
చుతోవివిదనగ పఱుచు నీతి ౫౨

భంగపాటు. మి వి అనుమాను.

తే నర్మజననంధ్యమైన పాంచాలి సింహుల
నిచే నివిధంబున భంగపాటు దనమృదవైన
సెంతయు నై వ్యమెంది, యవిర్పాటునిగఁ
జేర నరిగి నిలిచి విర. విరా ౨ ౧౩౪
కా కునిర్భాగ్యుని నీలల చూచితిని నాకీభంగ
పాటొండ నేలా దకా ౬. ౩౯

భంగపెట్టి. మి స. ౩ (భంగము + పెట్టు)భంగ
పఱుచు

క శూర్పణఖపట్టు పోడిమిచెడ నుద్ధరభంగి
భంగ పెట్టినదురితాత్మునితోడ పెట్టు దొడ

రిక పోదున్ భారా అర ౨ ౨౧

గీ ప్రజలఁ జెఱఁచెట్టి దొరలను భంగపెట్టి,
తఱిమి యిచ్చంగిఁ చెప్ప-బాధల నలంది
భాగ ౧౦. ఉ ౮౩౮

భంగము. సం వి ఆ తుం ౧ చీకయగుట,
కువియుట ౨ గండి ౩. కోయుట, కోర.

౪ విడఁదీయుట ౫. ముక్క, కురియ. ౬.

ద్రవ్యత (రాజ్యభంగము, నశ్యభంగము మొలి)

౭. విఘాతముగుట, అటంకముగుట (యాత్రా
భంగము మొలి) ౮. ఓడిపోవుట. ౯. చెల్లా
చెడరగుట. ౧౦. కరంగము, అల. ౧౧. కాటి

ల్యము. ౧౨. భయము ౧౩. బలనిర్లభము. ౧౪.
కోగము, కోగవిశేషము. ౧౫. అవమానము.

ఉ. భంగముతోడ నున్న ననుఁ బంపు విరాటని
మీఁద ... భార, విరా. ౩. ౧౨౯.

చ అలత్రణలంబుఁ బోవడిది యాసభ నిండుక
శంకరేక నీపలికెన యన్నియు వృత్తి అవి
భంగవ్రుణుచ్చుట తెచ్చుకొంటి

భార ద్రో 3 ౫౨

భంగవాసఁ సం వి అ త్త్రీ హరిద్ర పసుపు
భంగసార్థుఁడు సం వి అ (అ త అ) కపటి,
ధూర్జయు (వాచ)

భంగశటముఁ సం వి అ న జనపవిక్రమమాలం
భంగారజమ్మ

భంగిఁ సం వి ఇ ఈ త్త్రీ గ పగులు విచ్చే
దము ౨ కాటిల్లము 3 తరంగము ౪
వ్యాజము భలము ౫ వివ్యాసము రచన
౬ ఒప్పు

౪ భంగిఁ దనపైఁ దేవమతంగజరణిరముల
దావణములన్ గంగాయమువాతరణల
సంగమదేశంబుపోరే శరవణ మొప్పెన్

మ సం ౧౦ 3౮౮

ద్వి అనయంబు నేడు వాఁ దనక ముప్పొద్దు
భంగిగా వస్తురుభావంబువందు అంగమ
శోటికర్పణంబేయుచును

అస త్త ౫ ౫౮౩ సం

౩ రీతి విధము

నీ అకట మాతో మీర నడవుల నిడునులఁ
బొందితి రొకభంగిఁ బోయెగాలము

భార విరా ౧ ౪౩

నీ నేయిధింగులను గావించె చాలోచనక్రమము
సాన్వర్థ్యములేదె ఖచరవాభ దళా ౨ 8౫
౮ ఉపాయము

అ చంద్రదనయింక తైరంద్రి విఘ్నము వాస
వలయు నేమిభంగివైన భార విరా 3 3౦,
౯ గతి.

౪ ఇట్లగు పుణ్యంగకవచ్చితి, ముక్తాశా మన
భంగి నీర లిందలును గఱుకన్, తెట్టిమలు
మనకు మాకొకను వట్టికొలది గాను ధీతి
యడదడుఁడోడ్రోక్ భార విరా ౪ ౫౪.

భంగిండ్లఁ సం స క్రి మందలించు

న వారలతన నీమరాగ్రహం బుడుగు మని
కొడుకును భంగించి నశలబాంధవహితంబు
నేయందలంది ద్రావడిని రావంది కాంత
వచనంబుల నిట్లనియె

భార సభా ౨ ౨౫౬

౨ ఎదుర్కొను

న సాండ్లలు ప్రవృన్న నేనంబున విరట
ప్రోల వసియించినవారు గావలయు నతం
డును బ్రతిభటుండయి భంగించుచుండు

భార విరా 3 ౧౧౩

3 భంగి ఎఱుచు అవమానపఱుచు

నీ భంగించివట్టుండుఁ బడఁది మఱికిమాటి
మార్చ్యకంపంబు నేయుటకలేమున

కాశి ౬ ౧౯

భంగిభక్తి సం వి ఇ త్త్రీ పంక్తిగా నేర్పఱు
చుట సోపానవరంపరగా నేర్పఱుచుట

భంగిముఁ సం వి క్త త్తం = భంగి

భంగురముఁ సం వి అ (అ త అ) ౧ తెను
పైవది పగులుండుఁ దగినది ౨ నశ్వరము
వశించువది 3 మార్పుగలది ౪ వంకరయైనది,
మక్రము వి అ త్త్రీ ౧ ప్రియంగువు 5
౨ అతివస 5

భంగ్యముఁ సం వి అ న జనముపండ్లదాహి

భంజు సం వి అ త్త్రీ దుర్గ

భంజకముఁ సం వి అ (అ త కా అ) చీల్చునది
విడఁడియునది

భంజనముఁ సం వి అ న విఱువు (శర)

భంజరువుఁ సం వి ఉ త్తం దేవాలయ సమావ
సంబ మొలచు వృత్తము

భంజరిఁ సం వి ఈ త్త్రీ అశ్వగతిభేదము.

గీ. తనకుఁ ద్రుతిద్రుత దెంచులేదనుచు నెఱుకు,
వగది దగవద్దలేదెను ల్పమున బులియు,
భంజరి మురళి ద్ధులిది ద్ధుంపయు ముఖాల,
మను గతు లెనగఁ జూపుచు వారొనిల

ప్రబంధ. ౧౮౫

ద్వి పరివర్తితములఁ బాదరసంబు, కరణి భంజకఁ
 ద్రోక్-నిహోష్టు త్రోక్కు, తుంగరత్నము
 తెల్లి... నవనాథ. క. ౧౮౨. పా.

గీ. బయలు గుట్టులు భంజకఁ బుట్రుజొక్కడు.
 క్రిడా. ౧౧౮.

భంజరిక. సం. వి ఆ శ్రీ. = భంజరి.

చ. పతంగవిభవండు మింటిపంబు భంజలిశామరగి
 మధులపరితమల రా . పారి. ౨. ౧౦౧.

భంజించే. సం. స. శ్రీ గ. భంగపటము
 నీ తిగ్రాశాపంబు, నేనిన నవరసంబు తెచ్చెర
 బాధుడు భంజించె దనదిక్కుబాణశ్రీ
 భార లది. ౮ ౨౩౮

౨ సంపరింను.

చ శుంభదశుంభాదిదుష్టముల భంజంపను
 జగంబుల రక్షింపను . మార్క. ౬. ౧౨౩.

భంజిక. సం. వి ఆ శ్రీ. చిలుకాకు. కి (క. ర.)
 భంజిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ములకచ్చెలు దుష్మి

భగ్గణి. కి

భంజికము. సం. వి ఆ. శ్రీం భంజనపక్షి,
 కాటకపక్షి.

భంజనము. సం. వి ఆ న. గ కవచము ౨
 యుద్ధము ౩ మోగము, ప్రతారణము (వాచ)

భంజనసిని. సం. వి ఈ శ్రీ గణిక, తేళి.

భంజారము. సం. వి ఆ శ్రీం బాక-సము (క. ర.)

భండి. సం. వి ఇ. ఈ శ్రీ గ వీది, కరంగము,
 లు ౨ మంజన్త కి

భండించే. సం. ఆ శ్రీ బండలులాడు

క భండింపును ముకునలు గావండిన ప్రక
 మై నమానియందును నీది, జొండైన
 నేను మోక, భండించిన గలన పరమపదవి
 వృషా, ఉక్త్యాం ౨. ౧౧౬. (క. ర. పా.)

భండిలము. సం. వి. ఆ. శ్రీం. కరిషప్తము,
 నిగినతెల్లు. కి.

భండిలుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీం. అ. అ. అ. ౧. అద్వైత
 పంతుడు, అభివృద్ధి గలవాడు. ౨. వార్తా
 వాడుడు. ౩. పనివాడు, కల్పి.

భండిరము. సం. వి. ఆ. శ్రీం. గ. నిగినము. కి.
 ౨. చిత్తిమర. కి. (క. ర.)

భండిరి. సం. వి ఈ శ్రీ. మంజరి. కి. (క. ర.)

భండుడు. సం. వి. ఆ. (అ. అ. అ.) ౧. అద్వైత
 సంభాషణచేయువాడు. ౨. సంకరశాలిని

షము. (భండశాలి.)

భండిలము. సం. వి. ఆ న గ. శుభము. ౨.
 దడ, తణు, కంపము.

భండిలుడు. సం. వి ఆ. శ్రీం. మాత. (వాచ.)
 భంభము. సం. వి ఆ శ్రీం, గ దంశము, అడవి

యారగ. ౨ లోగ

భంభరావి. సం. వి ఈ శ్రీ. తోరిగ (తి. ని.)

భక్తకరము. సం. వి ఆ. శ్రీం. కృత్రిమధూపము,
 తేలు తేలు మగంధద్రవ్యములు కలిపిన

ధూపము.

భక్తజ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అమృతము.

భక్తదాసుడు. సం. వి ఆ. శ్రీం. అమృతమాత్ర
 లాభమునకు దానముచేయువాడు. (పదియేను

విధములగల దానములలో నొకడు)

భక్తపత్రి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నాగవల్లి, కమల
 పాకుతీగ.

భక్తము. సం. వి. ఆ. (అ. అ. అ.) ౧. విభజనం
 బడినది, భాగింపబడినది ౨. భక్తిగలది, విశ్వా

సముగలది వి ఆ న గ భాగము ౨

అన్నము ౩ అరాధనము, పూజ

భక్తసిద్ధము. సం. వి ఆ న అన్న పులిమి.

భక్తి. సం. వి. ఇ శ్రీ గ విడదీయుట, విభా
 గించుట ౨. భాగము. ౩ చైతన్య, కల్పరత,

క. శేత, అరాధన ౨. రచన. ౩. సూక్ష్మ.

కి. సంబంధించుట, తెంచుట.

భక్తిలము. సం. వి. ఆ. శ్రీం. మంచినట్టును,
 సాధుభావము.

భక్షకము. సం. వి. ఆ. (అ. శి. కా. అ.) భోజనము
 చేయునది.

భక్తకారుడు. సం. విణ. (అ త అ) వంట
వాడు, పాపకుడు

భక్తకుడు. సం. విణ. (అ షీ కా అ) గ తివ
వాడు. ౨ తిండిపోకు, తెగడినవాడు

భక్తాము. సం. వి అ. న తినుట

భక్తజీయుము. సం. విణ. (అ.త.అ.) భక్త్యము,
తినుదగినది

భక్తీంచు. సం. స త్రి గ. భజించు.

గీ యోగబల మూడి చేపాంబు నుజ్జగింపు, శీవుఁ
డొదలిలోనన్న భక్తింపవనిన, వాక్యము
యోగసంద్యుడైయో మునితదీయనిశ్చయ
మెఱిగి యుద్దేవభందు మార్చి. గ. ౧౦
౨ పాడుచేయు. ౩ కలను, కాటుచేయు

భక్తీలేము. సం. విణ. (అ త అ) గ తివఁడి
నది, తినితేయఁబడినది వి అ న భోజనము

భక్త్యకారుడు. సం. విణ. (అ ఈ అ) గ పిండి
వంటలుచేయువాడు, అపూరితుడు. ౨ పిండి
వంట లమ్మి కొని తీవించువాడు

భక్త్యము. సం. విణ. (అ. త అ) తినుదగినది,
భోజనార్థము వి అ న గ అపూపసామా
న్యము, పిండివంట. ౨, తినుబండము. (పంచ
భక్త్యములు = భక్త్యము, భోజ్యము, శేష్యము,
సోమ్యము, పానీయము)

భగందరము. సం. వి. అ తుం గుహ్యస్థాన
మందలి క్రణము

భగఘ్నము. సం. వి అ తుం (భగనిచంపిన
వాడు) శివుడు

భగణము. సం. వి అ తుం గ. వత్సక్రమమా
నము, అశ్వశ్యాది వత్సక్రమమానము, రాశి
చక్రము

భగదేవత. సం. వి. త. శ్రీ వివాహాధిష్టానదేవత.

భగదేవుడు. సం. వి. అ. తుం. చాలపోలి,
మండలమారి, మిశ్రిలి మర్మి తివరుడు.

భగదైవతము. సం. విణ. (అ. త అ) గ.
దాంపత్యముఖమున స్థిరవహించునది. వి. అ న.

భూర్యఘ్నమత్తము.

భగభక్తుడు. సం. వి. అ. తుం కంఠేన కాకుం,
తార్చువాడు. (బాప)

భగభగ. వి కాలుయందగుదనవి, ఆ ద్వవి
కనుకరణము.

ద్వి విహగ్ని, మలంబుచే భగభగ గాలిపడిన
వశవాభ ౨. గల. ౫. బా. గం. సం

౪. మేళాచక్ర, భగభగ యనిపించె వతఁడు
వాచాదయంబున. ౪ కా. ౨ ౩౦.

భగము. సం. వి అ. తుం, న గ. అద్యుష్టము,
సుఖస్థితి, సౌఖ్యము ౨ విశ్వరూపి. (శ్రీ, విశ్వ

రస్య సమగ్రస్య వీర్యస్య యశస్ స్థిత్యా, జ్ఞాన
సారాగ్రయోత్పైవ షడ్భాంవర్త్య భగ స్మృతః)

౩ ఘనత, ఎన్నిక, గణ్యత క త్రి ల మనో
జ్ఞత, అందము ౬ మాహాత్మ్యము, ప్రాళ

వ్యము ౭ కామము, ప్రేమము. ౮. యోని,
శ్రీగుహ్యము F. ముగళము, నీలి, ధర్మము

గం. యశ్చిము, ఉద్యమము గం. సర్వశ్రీ
మర్త్యము, సర్వశక్త్యము కలిగియుండుట. గం.

కాళిక, ఇచ్చ గె శివునియన్విష్టలలో శాకటి
యగు అణిమ, పరమాణువంతటి చిన్నిరూపము

దాల్చి దైవికశ్రీ గత పూర్వఘ్నమత్తక్రమ.
గం. కాంతి గల తపస్సు. గె ఆశామ.

గౌ స్వర్గము గౌ పురుషుల గుడమువకు
నండములకు మధ్యభాగము

భగవంతుడు. సం. విణ. (క. వత్తి క) గ
మహాత్మరుడు, మాహాత్మ్యము గలవాడు.

వి క్త తుం గ దేవుడు ౨. దేవత. ౩
విష్ణువు క శివుడు ౫ బుద్ధుడు

భగవతి. సం. వి ఈ శ్రీ గ. దుర్గ, పార్వతి.
౨ లక్ష్మి ౩ వ్రాణ్యరాలగు శ్రీ ర. గంగ.

౫ సరస్వతి. (౪. ర.)

భగయ్యను. అ త్రి. (హిం భాగ = పరగత్తు)
పాశిపోవు, పరగత్తు.

న గ భీరవీర కాసారంబు గంఘ్రపడినవడువునం
బటాంపవలై చాంచల్యంబు జొంది త్తులి

దులవాణ భగయించి చనుటయు.
రంగ. ౩. గ. ౩౬.

భగవతులు. సం. వి. అ. వ. గ. పుష్క. పర
కపాలము. ౨. నరమధ్యము.

భగవతి. సం. వి. వ. పుం. శ్రీమదు (శ్రీ. వి)

భగిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గ. తో. యుక్తు, పోదరి.

౨. భాగ్యవంతులగు శ్రీ ౩. శ్రీ. అడుది.

భగీరథప్రయత్నము. సం. వి. అ. పుం. భగీరథుని

యోగ- యత్నమువంటి గొప్పప్రయత్నము

(ఇదిగొప్ప-అమామనమైన-యత్నమును తెలప
సాలం కారికపద్ధతి నవయుక్తమగును.)

భగీరథసుత. సం. వి. అ. శ్రీ. భగీరథుని పుత్రు,
గంగ.

భగీరథుడు. సం. వి. అ. పుం. మూర్ధ్వంశపు

రాజులలో నొకడు, పగయని మునిమనుమడు.

(పర్వమునుండి భూమికి గంగావదిది దీక్షిణిని
వచ్చినవాడు.)

భగవదు. సం. వి. అ. పుం. గ. వ్యావకాచిత్వ

లలో నొకడు, మూర్ధ్వదు. ౨. చంద్రుడు.

౩. శ్రీమదు.

భగోలము. సం. వి. అ. పుం. వత్సక్రమము,

వత్సక్రమండలము.

భగ్గు = బుగ్గు. వి. మంతులయం దగుద్యని, అట్టి

ద్యని కనుకరణము.

కా. అగ్నియాశ్రమము దేవతాధిపతి యేన

వానిచే భగ్గువత్, భగ్గుంబయ్యె నుచో

దళంబు . . . దళ. ౨ ౩౯౬.

దీ . కపమకరముల పోయి భగ్గువతుడువని

రత్నము అతని బాహ్యక లాలనవత్తు.

ఉ. రా. ౨ ౧౬౧.

ద్వి. అవివచనీయ భగ్గుని శ్రీమతేన, నానాంపక

మున్నె హా మార యనుచు, బాధతో నరి

పోల్చుటకు మార్పు నొంది.

ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. ౧౨౧౩.

౨. బ్రహ్మగులయం దగు ద్యనికనుకరణము

గీ. ఇవిద్యుంధున నైవ్యంబులెల్ల తెల్లనివీరి

వికృతులవల్ల కెంటెంటు, దగిలినద్యని

చంచావ దలలు పీడలబాటిరి బలవీగుండియ
భగ్గుమనగ.

నరానా ౩ ౫౦౪
౩ కల్పదపాటువం దగు ద్యని కనుకరణము, కల్పద
పాటువం దగు ద్యని .

క ఇది యే మో యని యొక వది, యొకవదయై

గుండి భగ్గుమని కల్పదపాటొకవదగఁ బలు

కుల పీఠ, గవరెయ నదియేమి తెల్పుచుద

రియ్యె యనన్ సారంగ. ౨. ౨౬౯

కా. అచార్యుని గుండి భగ్గువ మూర్త్యా

బ్రాంధియై కల్పి దళ. ౪ ౧౩౪.

క. వాలంపతానువత్ ద్యని, బ్రీలంకా తాత

యనుచు తెలవదు కన్య, రాజులమునకు నా

జన, పాలకులలో క్రమగుండి భగ్గువ గలం

గక. రామ గ. ౨౨

క తానుటయందగు ద్యని, అ ద్యని కనుకరి

ణము.

మ అని మత్తేభము చిత్రవాహినుని దిక్కు-

ప్రయోగి-యిక్కా-కేతుకనునం చోత్రనో

యంచుఁ దుండె మిఱియంగాఁబట్టి వత్తు

ధ్వలంబునఁ గిరింది పిఱిందికి జని కేరంబున్

వంది యిక్కండ భగ్గువ చాఁగన్ ...
కాళి. ౨. ౧౪౯

భగ్గుపృథ్వదు. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) గ

వదుము విఱిగినవాడు. ౨. ఎదుటకు వచ్చి
వాడు, సమృద్ధుడు.

భగ్గుము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) గ. పగిలినది

చీల్చుటచేసి, ముక్కలై పడి. ౨. విధులమైన

౩. వశంపఁజేయబడినది.

భగ్గునంధికము. సం. వి. అ. వ క్రక్రము, ముక్కు

భగ్గునల్ప. సం. వి. వ. పుం. చంద్రుడు. (వాచ

భాషక్రము. సం. వి. అ. వ. వత్సక్రమండలము.

భజన. సం. వి. గ. మైర్యము.

క. గజము నుదకుడిగి తిరుగుచు, గుజుగ్గా

గిఁకెట్లుఁ గురికలు నేలక భజనచేసి దిది

నిలద్రుండు, గవరెయలో తెగెద వగురకది.

జగంబులో. భాగ. ౬. ౪౦

అ శక్తి, సత్త్వము.

క. భజనమేది వాడుకలోనిన, విజయమును పది
హారవాణినితకుల నేమిత్, భజనశక్తి
మొప్పు. బాటలమనిమొక్కటి వాణ్ని
బువగకుంజరుఁ డంతకే భాగ. ౩. ౪౦౩.

భజనము. సం. వి. అ. న. గ. విభజించుట, విడఁ
గియుట. ౨. నీవ, పూజ, ఆరాధనము.

భజనమానము. సం. విజ (అ. అ. అ) గ. విభ
జించునది. ౨. అనుభవించునది

భజనలే. వి. ఒకస్వరస్థానము

ద్వి. భజనశీతవనీయు భరణినిరాయ అదిగా
సాగయుకాయములు. బస.పు 3.౯౩౮ పం.

భజావధి. వి. సంగీతములోని స్వరస్థానములేదము
ద్వి. భవసలేర్పడ నిజావధి భజావధియు, వరశి
పాళగము కాయము లేర్పరించి.

అ. మ క. ౨ ౧౦౯. పా ౧౦ పం.

క. క్రమమొంద వా భజావధి మీఱక .

సమీర ౩. ౨౦౫

భజ(యి)ంచు. సం. న. త్రి గ. నేదించు.

న తైష్ఠ్యమాయ భజంచుగ్రంథమునక.

మార్క. ౨. ౫౯

న. కావ్రన మహాభావుండగు వద్దేవు నిత్రమ
భజయింపుము కరావ ౯. ౫౨

౨ అశేకించు

భట. సం. వి. అ. త్రి. ఇంద్రకారణి, పెద్ద
పాఠక క్తి.

భటము. సం. వి. అ. పుం దివముమొక్క పడు
నైవకభాగము. (క. ర)

భటిత్రము. సం. విజ (అ. అ. అ) కూలా
కృతము, కలకట్టు, కూలమతోఁ గాల్పివది.

భటుడు. సం. వి. అ. పుం. గ. దొడ్డుడు.
౨. మారికి పాలు, శతకము పుచ్చుకొను
దొడ్డుడు. 3. కిరాడుడు, అటవికుడు. ౪.
రాక్షసుడు. ౫. స్థైర్యుడు ౬ ఒక సంగీత
కాళిదాసు.

భట్టవృత్తి. సం. వి. ఇ. త్రి. పండితులగు బ్రాహ్మ
ణులకు సత్కారపూర్వకము రాజులొసంగు
మాన్యము.

నీ. అమితమా దేవదాత బ్రహ్మదాతమతో
భట్టవృత్తి అందితకట్టుబట్టు.

ఉ. మారిత్తి. గ. ౩౩.

భట్టారకుడు. సం. విజ. (అ. రికా. అ.)
పూజ్యుడు. వి. అ. పుం. గ. ముని. ౨.
మూర్ఖుడు. 3 (వాల్మీకియందు రాజు. ౪.
పండితోక్తముడు.

భట్టారుడు. సం. విజ. (అ. అ. అ.) = భట్టార
కుడు వి. అ. పుం. ముని.

కా ఇంక శాశిమా పిర్బులుగాఁ జెప్పమా,
భట్టార! యది సందిశ్యులడు .

కాశి. 3. ౧౦3.

భట్టిని. సం. వి. ఈ. త్రి. గ (వాల్మీ) పట్టాభిషిక్త
రాలుగాని రాజాధిర్య ౨. బ్రాహ్మణభార్య.

భట్టుడు. సం. వి. అ. పుం. గ. ప్రభువు. (ఇది
రాజులకు సంభోధించునపుడు విరుదుగా మన
యుక్తమగునది.) ౨. విద్యావంతులగు బ్రాహ్మ
ణులవాడ మతోఁ జేర్చుడి విరువము. భట్టవారా
యలుడు, భట్టనోపాలుడు మొి మన రిల
భట్టుడు.

భట్టిలుడు. సం. వి. అ. పుం. గ. దొడ్డుడు,
యుద్ధభటుడు. ౨. నేవకుడు, పరిచారకుడు
3 బాలుడు. ౪. ఋషులలో శాకడు.

భదంతలుడు. సం. విజ. (అ. అ. అ.) పూజ్యుడు
వి. అ. పుం. గ. మాయాదేవీపుత్రుఁడగు బుద్ధుడు.
౨. తొడ్డుడు మొలగువారికి గౌరవమాదక
ముగా మనయుక్తమగును. 3 కొన్నాగ్రిది.

భదాకము. సం. వి. అ. పుం. పాళ్యాగ్రము,
నందపు.

భద్ర. సం. వి. అ. త్రి. గ. సోపు. ౨. విశిష్ట,
కష్టలు ద్వారక యను ఉపలలో శాశి. 3.
పరిత్రమగు గంగ ౪ రాక్ష (ఓంకరభజనము.)

౫ శ్రీకృష్ణబలరాముల సోదరియగు శుభద్ర.
 ౬ శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిమలలో నొకటి. ౩
 కట్టలము, గుమ్మము. ౩ ౮. కృష్ణవిప్పలి ౩,
 అవంత, ముగంధిపాల. ౩.

భద్రంకరము. సం. విణ. (అ ఈ అ.) శుభము
 చేయునది, శుభకరము.

భద్రకము. సం. విణ. (అ అ అ) ౧ శుభ
 ప్రదము. ౨ అందమైనది, మందరము ౩ చేద
 దారువృక్షము, ౪. ఒకజాతివిక్రమము. ౩. ౫
 భద్రకాముస్తవము ౩ ౬. (ధంధ) ఒకానొక
 వృక్షము.

భద్రకంటము. సం వి అ ఈ పుం. గోక్షరము,
 పక్షి. ౩.

భద్రకాలి. సం. వి ఈ శ్రీ దుర్గాదేవి.

భద్రకాళి. సం. వి ఈ శ్రీ భద్రముస్త ౩

భద్రకాష్టము. సం. వి అ న. చేదదారువృక్షము

భద్రకుంభము. సం. వి అ ఈ పుం. రాజద్వారము
 పండుంచలము బలకుంభము

భద్రజము. సం. వి అ ఈ పుం ఇంద్రయవము,
 కొడిసెవిక్రమము

భద్రదారువు. సం వి ఈ పుం, వ చేదదారు
 వృక్షము

భద్రనామము. సం వి క పుం ఇంజనము,
 కాటుకపట్టు (త్రి వి)

భద్రవీరము. సం వి అ ప ౧ పైదాసము,
 రాజాహార్యుండు వీరము ౨ పైకొం. ౧౭౦
 పురుగులలో నొకజాతిపురుగు

భద్రబల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రసారణి, గొంఠెట
 గోరు. ౩.

భద్రబలమండ. సం. వి. అ. పుం. బలరాముడు.

భద్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ౧. శుభప్రదము.
 ౨. శ్రీకృష్ణము. ౩. సాధువు, మందిరి. ౪ పంచ
 ౩ ము, మోసము చేయునది.

వి. అ. న. ౧ మంగళము. ౨. స్వర్ణము, బంగారము.
 ౩. ముస్తవము. ౩. ౪. ఇనుము, ఉక్కు. ౫.
 (జ్యోతి) కరణములలో చేదపది. పుం. ౧. ఎద్దు.
 ౨. ఖంజనము. ౩. గజజాతివిశేషము ౪. మేయ
 పర్వతము. ౫. చేదదారువృక్షము. ౬. కదంబ
 వృక్ష భేదము, ఒకజాతికడిమి ౩ ౭. ముప్పా,
 తెముడుపెట్టు ౮ జాగ్రత్త, జాగరూకత (ఈ
 యర్థము తెలుగునందే కలదు)

గీ మణిఖచిత్రహిమపంజరమధ్యమమునఁ, శ్రేణు
 నాబాల్యముగఁ దాను తెంచినట్టి, హంస
 రాజుండుఁ గదియంగ నరిగి తనదు, పయన
 మెఱిగించి యింటిలో భద్ర మనుచు.

హంస ౧ ౧౧౦

భద్రముంజము. సం వి అ పుం ఒకవిధమగు
 ముంజము ౩

భద్రముఖుడు. సం విణ. (అ ఈ అ) ముక్త,
 చక్కగా మాటలాడువాడు.

భద్రముస్తవము. సం వి. అ. న నాగరముస్త
 వము, ఒకజాతికుంగ. ౩

భద్రమృగము. సం వి అ. పుం. గజజాతివిశే
 షము

భద్రయవము. సం వి అ ప కొడిసెకాయ

భద్రలేబువు. సం వి ఈ పుం విరాడతము,
 ఇంద్రునియేనుగు (త్రి వి)

భద్రరోహిణి. సం వి ఈ శ్రీ కటకరోహిణి. ౩

భద్రవర్మము. సం వి క న నవమర్మక. ౩.

భద్రశాఖుడు. సం వి అ. పుం. మహారాష్ట్రము,
 శాఖియుడు.

భద్రశ్రయము. సం. వి. అ. ప. చందవృక్షము.

భద్రశ్రీ. సం. వి. ఈ శ్రీ. చందవృక్షము,
 భద్రశ్రయము.

భద్రసోమ. సం. వి. అ. శ్రీ. గంగ.

భద్రదాంగుడు. సం. వి అ. పుం. బలరాముడు.

భద్రాశ్రమము. సం. వి. ఆ. న. మొదలు. పంచమము.
భద్రాశ్రమము. సం. వి. ఆ. పుం. భద్రము. (ప్ర. వి.)
భద్రాశ్రమము. సం. వి. ఆ. పుం. చంద్రవృక్షము,
• మంచిగంధపుఁ జెట్టు
భద్రాశ్రమము. సం. వి. ఆ. పుం. జంబూద్వీప
మందలి పవనములలో నొకటి
భద్రాసనము. సం. వి. ఆ. న. గి. సంతాపనము,
రా. కూర్చుండు నీరము. ౨ యోగకాన్త
ప్రసీద్ధమగు వాసనములలో నొకటి
భద్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. సజ్జనుడు. ౨
శివుడు ౩ రామభద్రుడు ౪ ఒలరాముడు.
భద్రేశ్వరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. శివుడు
భద్రేశ్వరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కృష్ణలైల, పద్మయోగి. ౧
భవంజరము. సం. వి. ఆ. న. రాశిచక్రము, పక్షత్ర
మండలము.
భము. సం. వి. ఆ. పుం. గ. పారపాటు, (భాంఠి
౨ (పాక్ష) ద్వితీయాదిభర్త ఒహంకరము
మొదలగు పరాదిప్రకృత్యములు పరమగునపుడు
ప్రకృతిరూపమునకు నేర్పఱుపబడిన సంజ్ఞ,
(భవంజ్ఞ) ఆ. న. గ. చుక్క, సామాన్య
పక్షత్రము. ౨ అశ్వినాది పక్షత్రము. ౩.
గ్రహము ౪. రాశి, లగ్నము. ౫ ఇరుపదిరేఖల
సంఖ్యకు సంకేతము ౬ కుప్పెడ ౩. ఆకా
శము. ౮ కిరణము ౯ మేఘము ౧౦ గణ
భేదము. (భందమున అతియందు గురువు, పంక్తి
మున అక్షుద్యయముగల గణము.)
భయంకరము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) గ. భయము
గలిగించునది. ౨. అపాయకము.
వి. ఆ. పుం. గుడ్డలము, తిలకము.
భయంకరము. వి. ఆ. ప్ర. భయమునొంపు.
చ...కర్తయు భయంకరుడునైతి లోకమంద
యున్. క. సం. ౩. ౮౫౪.
చ...అనిమిషు లెల్లవాని ధియంబడుచుండురు.
భార. అది. ౪. ౩౨.

భయంకరము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) భయము
గలిగించునది.
భయంకరము. సం. వి. ఆ. పుం. గ. యుద్ధము
దుపయోగించెడివాడ్యము, సంక్రామకులహము.
భయంకరము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) భయముచే
రాజిపోయినది
భయంకరము. సం. వి. ఆ. పుం. అపా
యమునందీ తొలగించుకొనుటయై యధ్య
మగు కన ప్రాప్త్యులకానిది తెలుపుకొను
ప్రాప్త్యులు.
భయంకరము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) భయ
ముచే బలాయించుడు, పాజిపోయినవాడు.
భయము. సం. వి. ఆ. న. గ. భీతి, తెలుపు. ౨
భయానకరము (ఇది పదములలో నొకటి.)
పుం. లోగము
భయంకరము. సం. వి. ఆ. పుం. అపా
యమునకు భయపడిన నేనలు నిలచుట చేర్చ
జీవన ప్రాప్త్యులు
భయానకము. సం. వి. ఆ. (ఆ. వి. అ.) భయం
కరము. వి. ఆ. పుం. గ. పెద్దపులి, చాటుము.
౨ రాచాపు ౩ పరపములలో నొకటి.
భరండు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. భూస్వామి.
౨ రాజు
భరండు. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) నారించు
వాడు. చార్త
భరండు. సం. వి. ఆ. పుం. గ. భూస్వామి,
పంథావాడు.
భరణము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఈ. అ.) భరణమునకు.
కరణసాధనము, పోషించునది, పోషణసాధ
నము. వి. ఆ. న. గ. పోషణము, పోషించుట.
౨ మాయుట, తినికొనిపోవుట. ౩. భరించుట,
తొలగించుట. ౪. భోజనము. ౫. పాలి, తీరము.
భరణి. వి. ఒక పుష్పసాము.

ద్వి భవతి కపటియో భరణి మిరాయ అదిగా
సాగయో రామములు బసపు 3 ౯౩౨.
భరణి సం. వి ఈ శ్రీ ౧ ఇరువదియేనువత్త
ములలో రెండవదియగు మూడుచక్క-లగుల
నక్షత్రము, భరణి నక్షత్రము ౨. భూమి. (౪. ర)
భరణి భువు సం. వి ఈ. పుం రామపు
భరణ్య సం. వి ఆ శ్రీ ౧ శీతము, మాలి. ౨.
పోషింపవదగిన శ్రీ
భరణ్య భువు సం. వి కౌ పుం మాలివలన
శీవించు నీవడుడు
భరణ్యము సం. వి ఆ జ గ పోషించులు.
పోషణము ౨ శీతవము, శీతము, మాలి
భరణ్యపు సం. వి ఈ పుం ౧ ప్రభువు, అధి
పతి ౨ రక్షకుడు 3 మిత్తుడు ౪ అగ్ని.
౫. నంద్రుడు
భరణి ఖండము. సం. వి ఆ న. హిందూదేశము
భరణి పుత్రికుడు సం. వి. ఆ పుం ౧. నటుడు,
నాటకమాడువాడు.
భరణిము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧ శీత్రము ౨
అయ్యభముచే శీవించు నొకనొకసంఖ్యము
భరణి భువు సం. వి ఆ పుం. భరణి పక్షములలో
ప్రేక్షుడు
భరణి వర్షము. సం. వి ఆ. పుం భరణుడు పరి
పాలించిన దేశము, హిందూదేశము
భరణి వాక్యము. సం. వి ఆ న. భరణుని
వాక్యము (నాటకాంశమున నాట్యకాత్మ
కర్తయగు భరణుని కంఠముగా రచింపబడు
పద్యము)
భరణి గ్రహుడు. సం. వి. ఆ పుం శ్రీరాముడు,
భరణునియెక్కు.
భరణియు. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. శీతములా
దుష్కంఠుల పుత్తుడు. ౨ కైకీయో దళింకుల
పుత్తుడు 3 ఋషభదేవుని పుత్తుడు ఈశ్వరీ
మూడవలక్ష్మమున బడభరణుడని పేరొందిన

వాడు. ౪. నాట్యకాత్మమున, అలంకార
కాత్మమున రచించిన ముని. ౫. అరణ్యకుడు,
అడవియనువ్యుడు. ౬. అగ్ని పుత్తుడు. ౭.
శేతగాడు, సావెగాడు.
భరణుడు. సం. వి. ఆ. పుం లోకపాలకు.
(కల్ప)
భరణ్యము. సం. వి ఆ పుం పక్షివిశేషము.
ఏట్రంత.
భరణ్యజాడు. సం. వి. ఆ. పుం సప్తలలో
నొకడు
భర(౦)పడు మి. ఆ. శ్రీ. (భరణు + పడు) ౧.
కన్యకు
౪ భరణి యువనాసంఖ్యల, జరణి పముల
జారలిపారలి. మాలి. పూ. ౨. ౧౯౩.
౨. భయపడు 3. భారముచే వంగు.
చ. అనయుడు యంత్రమత్పూర్వము నొకప్పుడ
ప్రసరించుచు దేయంగా, తెనుగునాటి
పుల్లూరి శేషముమార్చి నిలంబునాటి కాన
నమునకేరి సిగ్గుననంకి భరణి వీరి కా
విషం, దెవనీ నతిస్థితిని వదులిడి ప్రసం
దెను రాములమీయన్. వరస ౪ ౬౧.
(ఇది రెండుమూడవలక్షణములకు సాహారణము)
౪ అంగీకరించు
ఈ దరికొన వాతరిం దనువిచారముబట్టి
ప్రాణహానికిం, రిహారణమునకేరి
సాపముయైనను గుక్కనంజా దే, భరణి
ముచ్చించెద భార. కాం 3 ౨౦౯.
౫ గ్రామ, ప్రయత్నించు
౪. గురుగ్రంథయస్త్రిగ్రంథ, తెరివినయది మున్ను
దీని నిటుగాకుండక, భరణి రక్షించిరి
సంగరిము దెగిన దొంగి యిపుడు గాల
నిదివిరిగ. భార. కల్ప. ౨. 333.
౪...మిరియల నొకప్పుడై భరణి యెప్పుని
నక్కంటే కావమిలోన నిట్టియెరవమాట
తల యని పొదివి పరి...
భార ఈదొగ్గ ౪. ౨౫౨.

౬ పూజుడకు ఒకడు చేయవలసినపని తాను
చేసెదనని పూనికగొన

౭ గురువచనవాదభరత్యుడక బారింబారి చేద
కపు నరిగిపోయినద నన్నరవచనమునకు
భరతవధుగరణిం జునువంబు సతిశివునయ్యెను
యన్ కు సం 3 ౨౯౨

౮ విశ్వసింపు నమ్ము

౯ ప్రజ యైన కాన నమ్ముం బ్రజ సుగతికి
బుచ్చునని భరంపడి శారక

భార ౧౦ ౫ 3౮౭

భరము. సం వి ఆ తుం గ ఆతిశయము ౨
ఆప ౩

౧౦ బాలశేఖింబుదిభరము గ్రహంబున విడువక
గళలయిండు నేడ్చుపొనిసి నయముతోడ
నర్తనంబుల శిశింపు నెలల నేడుగడయు
నీవకాక భార విరా గ ౨౫౧
ద్వి తివర్ణాక కాకు నన్నరమున నుండ
పండితా దీక్ష ౫౦

విజ (ఆ ల ఆ) భరించునది

భరి(యి)ండు. సం స ౩ పోషించు

నీ పతిప్రయత్నంబుతో భార్య భరించుచును
దీక్షించకండ రక్షించవలయు

మార్క ౨ 3౨౫

౧౧ ఆశేషలోకంబు నన్నుచ్చరింపంభూత
కాకాహరణంబు భరియింది కాకంభరియను
పేరం బరగును మార్క ౬ ౨౩౦

భరిమము. సం విజ (ఆ ల ఆ) గ పోషితము
పోషించుటనది ౨ నిండినది బాధపైనది

౩ నచ్చునది హరితర్ణముగలది

వి ఆ తుం పచ్చునిరంగ హరితర్ణము

భరిమ. సం వి క తుం గ విష్ణువు ౨ నుటుం
బును ౩ పోషణము ప్రోచుట

భరమము. సం వి ఆ తుం నక్క (రాచ)

భరతుకము. సం వి ఆ న భృష్టమిషము,
తేచివహంసము

భరమ. సం వి ఆ తుం గ భర్త ౨ ప్రభుత్వ
౩ శివుడు ౪ బంగారము

భర్తృము. సం వి ఆ తుం గ కాంతి, దీప్తి జగి
౨ నూర్చునియందరి తేజస్సు ౩ నేచుట,
కాల్పుట

భర్తృండు. సం వి ఆ తుం శివుడు

భర్తృండు. సం వి ఆ తుం శివుడు

భర్తృసము. సం వి ఆ న గ నేచుట కాల్పుట
౨ బాలి పెనము విజ (ఆ ల ఆ) నేచు
నది కాల్పునది

భర్త. సం వి ఋ తుం గ పతి మగడు ౨
ప్రభుత్వ పైయధికారి యజమానుడు

ఉదా గణభర్త భూతభర్త ము

విజ (ఋ ద్రి) ఋ) గ ముఖ్యుడు శత
నడించువాడు ౨ పోషించువాడు
రక్షించువాడు ౩ నృజించువాడు

భర్తృప్రీతి సం వి ఈ శ్రీ భర్తమణింపుశ్రీ

భర్తృదారకుడు సం వి ఆ తుం (నాట్య)
రాజకుమారుడు

భర్తృదారిక. సం వి ఆ శ్రీ (నాట్య) రాజ
కుమారి

భర్తృమతి. సం వి ఈ శ్రీ భర్తగలది మహానీని

భర్తృవత సం వి ఆ శ్రీ పతివ్రత భర్తమ
వైభవముగా నెండి శ్రీ

భర్తృవతము. సం వి ఆ న పాతివ్రత్యము

భర్తృసాత్కృత. సం వి ఆ శ్రీ భర్తకథి
నముచేయఁబడిన శ్రీ వివాహిత

భర్తృ. సం వి ఈ శ్రీ పోషించుశ్రీ

భర్తృకుండు. సం వి ఆ తుం గ భయశిష్టు
వాడు నేదరించువాడు ౨ నిండించువాడు

భర్తృనము. సం విజ (ఆ ఈ ఆ) గ భయ
శిష్టునది నేదరించునది ౨ నిండించునది,

శిష్టునది వి ఆ న గ నేదరింపు భయశిష్టు
౨. నిండించుట, శిష్టుట

భర్తస్సించు. సం. ప. క్రి. భయపెట్టా, వెలకించు.
 మ. అది భర్తస్సించిన బుద్ధికిల్లి విముఖుండైపోయె
 విముగ్ధకు భూమికాటాభముఁడు .

వరాహ, ౧౧ ౯౨ (భక్తిరమ-మూర్తి).

భర్తృమూ. ౫౦ విణ (అ అ అ) ౧ నిందితము,
 తిక్తుఁబడినది. ౨. తెదరింపఁబడినది

వి. అ. ప. గ. నిందించుట, చెడగింపు

భర్తృనిపత్రిక. సం. వి అ శ్రీ. మహావీరి శ్రీ.
(రా. వి, వార)

భర్తృత్వ. సం వి త శ్రీ అక్షమాలి

భర్తము. సం వి క న గ పోషణము, ప్రోచుట,
రక్షించుట. ౨ బంశారము ౩ బొడు, నాణి

ర దుశూరము, ఉచ్చితః ।

భలలే. సు. వి. ఆ. రాజకలాలత (వాచ)

భల్లకము. సం వి ఆ పుం గ. శ్రోవాఃము,
దూర్దిగపుఁజెట్టు. (రా ని) ౨ ఎఱుగుగూడు.

భల్లము. సం వి అ. పుం, ఏ ఆశ్రుభేదము.
బలము. పుం. ఎలుగుగొడు.

చలాశక్తము: సం. 10, అ. 5, పు. 2, వ. 4 డి. 1

భల్లూతక్కి. సం. వి. ఈ క్రి. గ. చది ? అ.

సీ. సలలి, సలిలహరి కురంజి ధవ్యానీ పూర్వ
గౌరవ గూర్చి నాకు భారతీ

హంస పీఠానికి

గి. కన్నడయు చాయయును గౌళ కడువపూర్వ,
మొది భలాతక్రియును వా రా య నీ యు ను,

(గమత నిర్వహణశాల, రాగమండు.

(పూంధ. ౯౫.)

భలాశము. సుం = భలాశము.

• ధర్మి. సం. వి. త. = ధర్మశాస్త్రము.

ఇట్లు = 2. అల్లు. (విజయవరం దశావధాని వసు
[రణము.]

చ...ఈ, యశువుకాన్యకం ఓటు రయింబున
గేల ధరించెనందు నే, మనయము విన్న

యంబుపడువలటిలోఁ దిగిచెన్ను శేంద్ర
భట్లన విణుగంగఁ జెప్పఁ దడవ మైయి
నెప్పడుమాత్రయింతయున్

మారి పూ న రలు

భల్లూకము. సం వి ఆ పుం గ భల్లూకము ౨
 శోఽతి (క ర)

భల్లూకము. సగ ది లా పుం ఎలుగొక్కడు

భృశభృశ. వి భుజిచువపు పగుధ్వని, ఆధ్వని మ
కరిణము.

* జలసేవన ఘోషంః ల, పృథ్వీ, అపకపకలు
భోక్తృని కి కి ల, లా, వరిపటదేశదేశ
అంగదర్శుగర్హణ శ్రీధరచె జనము నులిం
పన్.

భవకుడు. సం విజ (ఆ విజా ఆ) గ ద్రుకుకు
వాడు, జీవించువాడు - అశీర్వాదము
పొందువాడు

భవమున్నరము. సం వి ఆ పుం దావానలము,
కాశీచు).

భవచ్చిత్తు. సం. విజ్ఞ సంసారసంఖ్యఞ్మము
బ్రహ్మపితామహు (రూ భవచ్చిత్తుఁడు)

భవచ్ఛేదము. సం. వి. ఆ. పుం సంసారిమును
బ్రహ్మపుట, పునరస్సము లేకుండఁజేయుట.

భవతి. సం వి. ఈ శ్రీ ౧ దీప్తిమతియగు శ్రీ
 దేవి. ౨. విషయతోఁ జూయఁబడిన బాణము,
 విశాఖ బాణము.

భవదారువు. సం. వి ఉ. న. కేవలదారువు. ౧.

భవదీయము. సం. విగ. (అ. అ. ఆ) విశంబంధ
మొనది, మీది, నీది.

భవనము. సం. వి. అ. క. గ. ఉ. ని. ౨. జన్మము
పుట్టుక. ౩. నివాసస్థానము ౪. స్థానము, ఉ. ని.
పట్ట (ఉ. కా: అనినయభవనము = అనినయ
స్థానము.) ౫. గృహము.

భవభూతము. సం. వి. ఆ. న. ప్రపంచకారణము,
బ్రహ్మము.

భవభూతి సం వి ఇ తుం ఓ కాశాకనుప్రసిద్ధ
సంస్కృతకవి

భవము సం విణ (అ త అ) బంతులకేసినది
అట్టివది (ఇది సమాసాంతములయం దుంయుక్త
విగును) వి అ అం గ సత్త ఉనితి సదృశము
అ అట్టుః జన్మము 3 మూలకారణము
నిధానము ౪ ప్రాపంచికజీవనము బ్రదుకు
సంసారము ఉదా భవార్థము భవసాగరిము
యెం ౫ ప్రపంచము ౬ భాగుగాను దుట
తపోగ్యము శుభగు ౭ ప్రాశస్త్యము శ్రీ
త్వము గొప్పతనము ౮ ప్రాప్త పొందుట

భవరుత్తు వి ౪ శ్రీ ప్రేతపటహము
దశా కియాదులు జరుగునట్లుగా వాయిండు
న ద్వనితము (హ భవదదము)

భవాంతకృత్తు సం వి క అం గ యుక్త దు
అ బ్రూ

భవాత్కృతు సం వి అ అం గ శశ్వర
అగ్రు దు గణపతి అ శుమారస్వామి

భవాగృక్తు సం విణ (క కి క) నీ (ని)
కంటివా దు (హ భవాదృశు దు)

భవాదృక్తు దు సం విణ (అ త అ) మీకంటి
వా దు నీకంటివా దు

భవాదృశు దు సం విణ (అ త అ) మీకంటి
వా దు నీకంటివా దు

భవాని సం వి తు శ్రీ పార్వతి భవనిభార్య
భవాభిష్టము సం వి అ న శశ్వరవ కర్షి
యైవది గుగ్గము ?

భవాయని సం వి తు శ్రీ గంగ (వాచ)

భవీ సం వి క తుం సంసారి గృహస్థ అత్త
భ్రుడు శివభక్తడు గానివాడు (అత్తభ్రువకు
సంసారభక్తయేవాని ముక్తిలేదని మైవదిధాం
తము)

ద్వి భవిజనంసంసంభవసత్కారి

బస తు క గ పం

ద్వి తురపిథిభవులు శరణుభక్తములో కంధిన్ది
లేని యోదాదాదాదుకుఁ బాండోయని
గంట బాదాదాదాయులు గూడఁ బాటు
నును మరమునకేఁగింది

బస అ క గ పం

ద్వి అసత్కంఠుచేత సత్కంఠు భవితేతభక్తుండు
ఎదపడి మెలయు

ఎండితా మమీమా ౨౯౮ పా

భవికము సం విణ (అ త అ) శుభయుతము
మంగళము వి అ న శుభము మంగళము

భవిత సం విణ (ము త్రి ము) కాగలవ్యభా
వముకలవాడు (శ ర)

భవితవ్యత సం వి త శ్రీ గ అభ్యం
భావము తప్పక కాదగుట అ భాగ్యము
అదృష్టము

భవితవ్యము సం విణ (అ త అ) కాదగినది
వి అ న గ శుభము అ భాగ్యము

భవిలు దు సం వి అ అం విటుడు భారడు
(త్రి ని)

భవిష్ణుపు సం విణ (ఉ) కా దగినది

భవిష్కృత్తు సం విణ (క నీ క) గ వర్తమాన
ప్రాగభావప్రతియోగి ముందు కాఁబోవునది
అ తిసన్నయైవది సమీపించినది

భవిష్కృపురాణము సం వి అ న ఎదురెదిది
అరాణమలలో నొకటి

భవుడు సం వి అ అం శివుడు

భవ్య సం వి త శ్రీ గణపియ్యది ? అ అతని
అగతి ?

భవ్యము సం వి అ న గ ఉనితి, శ్రీ అ
భవి త్యాఅము 3 సత్కము ౪ శుభము
గ యోగ్యత ౬ ఎదుక

సం. వి. (అ. అ. అ.) ౧. ఉండునది. ౨. కాంత్రము, భవిష్యత్తు ౩. అనుభవమునది, తగినది. ౪. కుభకము, కుభకము. ౫. మనోహరము, అందమైనది. ౬. సౌభ్యమైనది, కాంతమైనది. ౭. సత్వమైనది. ౮. యోగ్యము

భవనము. సం. వి. అ. పుం. శుభము, కుక్క-
న. కుక్క-యెఱుంగు, క్రవము, కుక్క-మాల

భవ(క)ము. సం. వి. అ. పుం. శుభము, కుక్క-

భవలము. సం. వి. అ. పుం. కుక్కద, భంగము.

భవలము. సం. వి. అ. న. భవము, బాది.

భవ్రు. సం. వి. అ. పుం. కన్నుల కొలిమికి.

భవ్రు. సం. వి. అ. పుం. = భవ్రు.

భవ్రు. సం. వి. అ. పుం. = భవ్రు.

భవ్రు. సం. వి. అ. న. ౧ కలభాతము, తెండ్లి
౨. తోగవిశము, అవ్వ మెట్టు-నగా శీర్ష
మగుమల నధిక మగు తోగసంబంధమైన
యాలి. ౩. విదంగము, తండుము. ౪.
(మే. వి., వి. వి.)

భవ్రుగంధ. సం. వి. అ. పుం. కలుగయునుగంధ
ద్రవ్యము. ౫.

భవ్రుగంధిని. సం. వి. అ. పుం. కలుగయునుగంధ
గంధద్రవ్యము. ౫.

భవ్రుగర్భ. సం. వి. అ. పుం. ౧ తినికము. ౫.
౨. కలకలము ౩. కలక ౪.

భవ్రుగర్భము. సం. వి. అ. న. ౧. మంచు
పాము. ౨. పామువర్షము, దుమ్మువాన
౩. గ్రామభూమి, గ్రామముల సమాహారము,
(మే. వి.)

భవ్రుగర్భము. సం. వి. అ. పుం. భారతి
కర్మము.

భవ్రుగర్భము. సం. వి. అ. న. బాదితతో
బదితము చేయుట, బాదితతో పాదము
చేయుట.

భవ్రుగర్భము. సం. న. (౩. భవ్రుముచేయు.
క. విను వంశవృద్ధి లభిస్తా, జనములకును భావన
ములు. అనలముల యుక్తు వారల, కలంబు
భవ్రుగర్భము భవ్రుగర్భము

చారి పూ ౮. ౯౦.
ద్వి. కలకలంభములు హంకారముక్రమన,
బలియు నిర్మలం బాది భవ్రుగర్భము
రం. రా తర. ౧౫౧. పా ౨౪ సం.

భా

భా. సం. వి. అ. పుం. ౧. భూమి. ౨. అలంకృతి
౩. దీప్తి. (కా. వి. దీప్తి తేజఃగున వ్యవస్థయో
గము కన్యదము)

భాంగము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్డపిరి, కత్త
భండము (విల్లము)

భాంగము. సం. వి. అ. పుం. ౧. జనన
వారతో తేజఃబుడిసది ౨. గంజాయతో
తేజఃబుడిసది

భాంగినము. సం. వి. అ. న. ౧. జననచేత. ౨
గంజాయచేత.

భాండపరి. సం. వి. అ. పుం. కర్తవ్యము, వ్యాపా
రము చేయువాడు

భాండపుటుడు. సం. వి. అ. పుం. మంగలివాడు
భాండపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. సర్పవిశేషము,
ఒకజాతిపాము (౩. వి.)

భాండప్రతిభాండకము. సం. వి. అ. న. సరకునకు
సరకు బదులుగా విచ్చిపుచ్చుకొనుట, వినియము
చేసికొనుట, మార్పుకొనుట, మండవార్పుడు

భాండము. సం. వి. అ. న. ౧. పాత్ర, కండ
౨. కర్తవ్యము తూటము. ౩. కర్తవ్యభూగము,
క. గుడ్డపుష్పము. (తేజ. మే.) ౫. అలం
కారము, నగ. ౬. పుం. వ్యాపారశాస్త్రము,
కర్తవ్య సరకులు.

భాండవాదసము. సం. వి. అ. న. భాండమును
వాద్యవిశేషము వాయించుట.

భారదాగారము. సం వి ఆ తుం న సామానుల
గది ఎరుకులు నిలువచేయుగది

భారదాగారికుడు. సం వి ఆ తుం భారదా
గారాధికారి

భారదారము. సం వి ఆ న సామానుకొట్టు

భారదారి. సం వి కి తుం భారదారాభ్యుత్థుడు

భారదారికుడు. సం వి ఆ తుం భారదాగారి
కుడు

భారదీ. సం వి ఇ త్రి మంగలిపొది మంగలి
కత్తులపొది (రాచ)

భారదీరము. సం వి ఆ తుం కుటుంబము

భారూటుము. సం వి ఆ తుం గ మత్స్యవిశేషము
ఒకజాతిచేప (చేమ వి శే ని విశ్వ)

ఈ మీటుగు మీల చెల్లమును మ్రొంగిమంబున
నానె నెండ పెన్సిటిక నెంటు దోయతోగ
నేరుబడిక గొడుపు చెలంగగాఁ ద్రోటిక
గర్జమద్రవమతో నెనయించిన బొమ్మదాయ
భామూటమలంపులేతైన బోటుకులం ఒకల
ప్రదంబునక అము ఆ గిర
(దాతూటుకులంబు) అని అన్న పాఠము
బును అన్ని వ్యాఖ్యానములును వ్యాఖ్యా
నములందు 'బొమ్మదాయమృత్యుమతోన్మి
దాతూటు ద్విత్వమత్స్యకః ఇతి విశ్వ' అని
యాపలుచినది ఈ యుదాహరణము విశ్వ
మునఁగాని మఱి యేంఁగొక్కతెనియుంటున్న
తందుఁగాని కావరారు దీనితో నిచ్చిన
'బొమ్మదాయ' తెలుగుపదముగా మన్నది)
ఆ పర్వకథనము (శే ని)

భార్య. సం విణ (కీ) (ఇది కలమ సమాసాంత
మున నుండును. సామభాక్య దోషభాక్యము)
గ తప్పదమైనది ఆ అమభివంచనది

భాక్తము. సం విణ (ఆ ల ఆ) గ ఎప్పుడు
నికలతచే బోషించబడినది పరభాక్తము
పరాక్షుముచే జీవించునది ఆ అమభ్యుక్తు
అప్రధానిము, గౌణము (అర్థము)

భాక్తుడు. సం. విణ (ఆ ల ఆ) తిండివ్యభా
వముగలవాడు తిండిపోతు, భోజనశీలఁడు

భాగజాతి. సం వి ఇ త్రి పూర్ణాంకములోని
భాగములను చెలపు భాగ్యంకము

(పూరి ప్రభాగజాతి)

భాగధేయము. సం వి ఆ న గ భాగము
అంకము ఆ అదృష్టము దైవము నుంచి
యదృష్టము భాగ్యము తుం పన్ను, రాజాలకు
చెల్లించెడు పన్ను

భాగము. సం వి ఆ తుం గ అంకము ఆ
అదృష్టము భాగ్యము 3 (శ్లోలి) పదిలో
మున్నుటయలుకదనకుండు 3 రాజలో ముప్ప
దనకుండు 3 ధలము వోటు

భాగలక్షణ. సం వి ఆ త్రి జననజన్మలక్షణ

భాగవతము. సం విణ (ఆ త ఆ) భగవంతు
నికీ సంబంధించినది వి ఆ న పదునెనిమిది
పురాణములలో నొకటి

భాగవతుడు. సం విణ (ఆ ల ఆ) గ భగవ
ద్భక్తుడు

గీ అర్చనగావించు తెలుగు విష్ణుశిష్యులైన భాగ
వతులకు నప్పురి భాగవతులు అము గ కిల

ఆ కిష్ణుఁడు మొదలగువారితోను జేసికొని
యాడి జీవించువాఁడు

గీ అఁడు భాగవతునిబాద గడ్డము యాతి
నున్నగా గొలిగించుకొన్నవాఁడు

చంద్ర వి గ రా-ఆ

భాగవతరము. సం వి ఆ తుం (గణిత) విధ
జనము భాగింనుట

భాగించు సం స క్రి భాగముచేయు, పంచు
(శ ర)

భాగినేయు. సం వి ఈ త్రి మేకకొడుం
పోదరీపుత్రుడు

భాగినేయుడు. సం వి. ఆ తుం, మేకల్లుఁడు,
పోదరీపుత్రుఁడు

భాగీరథి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. భగీరథుడు తిడికొని
కల్పివది, గంగానది

భాగ్యము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ. విభజించ
కనవది. ౨. అదృష్టముగలది. వి. ఆ. న. గ. అదృ
ష్టము, విధి. ౩. మంచిఅదృష్టము ౩ శుభము,
శ్రేయము.

భాజము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) విభజించ
నది, విడదీయునది వి. ఆ. పుం, న. (గణిత)
విభాగకల్పకముగ సంఖ్య.

భాజనము. సం. వి. ఆ. న. గ. పాత్రము ౨
పానము, తినికేవలము. ౩. ఆహుతిపాంతుల
మాల తూరిక.

భాజము. సం. = భాజ్యము.

భాజ. సం. వి. క. పుం పేరుడు ఈ శ్రీ గ
గంజ. ౨. జ్యంజనవిశేషము

భాజితము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ. పంచ
బదివది, విడదీయబడినది వి. ఆ. న. భాగము.

భాజ్యము. సం. వి. (అ. ఆ. ఆ.) గ. విడ
దీయదగినది. వి. ఆ. జ. గ. భాగము. ౨.
(గణిత) భాగింపబడుసంఖ్య, హార్యము

భాజ్య(క)ము. సం. వి. ఆ. న. అవక్రయము
(హలా ని)

భాజ్యుడు. సం. వి. (అ. ఈ. ఆ.) భాజ్యమతాను
సారి, కమారిలట్లు స్థాపించిన మీమాంసమత
మనునదియవారు

భాజము. సం. వి. ఆ. పుం పదివిధములు గల
దూపకములలో నొకటి

భాగీరథిసంభూయంత్రం భార్య సౌ భాగ్య
సంప్రతి, మువ్వేత పిరక్కంగారా విలప
నిభూతకై నాని ల్లి కేసేరివృత్తమధూర్తచారిత్ర
వర్ణనకు, ఏ కొంత ముఖనిర్వాహణాంత
భాజ్యసమస్తతః

భారీ. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గ. ప్రకాశము, తళతళ
మనుకాంతి.

గీ. సమ్యక్తంబుగా నాపిమన్నగంబు, గాంచనా
క్రింద్ర మెప్పుడు కంపులేని, కవకరుది యే
అని చంపకప్రమాన, సరిమకాక్రిష్ణ సాక్షిభాతి
మిగిలి. కు. సం. ౩. ౨౫. ౨.

౨ విధము, పోలి (ఈ యర్థము తెనుగుననే
కానవచ్చుచున్నది)

౩ మత్స్యమూర్తియైన మధుకృతభారాతి, భాతి
నీవు భుజు సావనుడవు శ్రీ. ౨. ౩. ౩

గీ తెలుగుచిలునవృత్త శాస్త్రాలకలంకమండె,
గలిగి తెలిచాలమపుల. గలయలర్చు,
బాండిముమోచి భారతిభాతి నాతి పవీడి
గద్దయపై కాట పాడుచుండె

విష్ణు గ. ౫౬

భాతపు. సం. వి. ఈ పుం మూర్త్యుడు

భాద్రపద. సం. వి. ఆ. శ్రీ ఉత్తరభాద్రపదానకు
త్రము (క. ర.)

భాద్రపదము. సం. వి. ఆ. పుం. కి. కానిక
మాసము.

భాద్రపది. సం. వి. ఈ శ్రీ. భాద్రపదమాస
మందలి పౌర్ణమాసి

భాద్రమాతేరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. భద్ర
మాతృమతుడు, గుణవతియొక్క కొడుకు.

భాద్రము. సం. వి. ఆ. పుం భాద్రపదమాసము.

భాద్రలు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పూర్వాభాద్ర,
ఉత్తరభాద్ర నిక్షత్రములు.

భాద్రీ. సం. వి. ఈ శ్రీ భాద్రపదమాసమందలి
పౌర్ణమాసి

భానము. సం. వి. ఆ. న. గ. కనుపించుట, గోచక
మగుట. ౨. కాంతి, తెలుగు. ౩. జ్ఞానము,
ప్రసాది.

భానుసేనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. మూర్త్యుడు.

భానుజాను. సం. వి. ఆ. పుం. గ. కని. ౨.
యముడు ౩. కర్ణుడు. ౪. కుశ్రీతము.

భానుమంతము. సం విణ (కే మక్తి కే) గ
కాంతిగలది, ప్రకాశవంతము అ అందమైనది
మందరము

భానుమంతుడు. సం వి కే తుం సూర్యుడు
భానుమతి. సం వి ఈ శ్రీ దుశ్యోధనుని భార్య

భానువు. సం వి ఈ తుం గ కాంతి వెలుగు
ప్రకాశము అ కిరణము 3 సూర్యుడు 4
అందము ౫ దినము పగలు ౬ రాత్రు పట్టాభి
షిక్తుడు 7 కిత్తుడు ౮ జల్లేడు 9
శ్రీ పాండవయుగం భార్య (విల్లమ్మ)

భానేమి. సం వి ఇ తుం గ సూర్యుడు అ
జల్లేడు 9

భామ. సం వి ఆ శ్రీ గ సులభముగా జోషము
వచ్చెడి శ్రీ అ శ్రీ పనిక 3 కృష్ణుని
భార్యయగు సత్యభామ

భామము. సం వి ఆ తుం గ ప్రకాశము తళ
తళమును కాంతి అ శ్రోధము పగ 3 జల్లేడు 9

భామి. సం విణ (కే నీ కే) గ జోషముగలది
అ ప్రకాశించునది

భామిని. సం వి ఈ శ్రీ గ మందరమైన
యెడలి అ సులభముగా జోషమును పొందు
శ్రీ

భాముడు. వి ఆ తుం గ సూర్యుడు అ
సోదరియొక్క పతి భావ

భాయి వి (హిం భాత) సోదరుడు

భాయాయి యతి యోగముడిలో మా యనిపించె

దను జాడుమా యనికరించె చాయె గని

తొమ్మిదవ అయిదవ గ్రంథమును పెట్టు

సరిగా వాడెక ప్రబంధ ౮౫

భారంగి. సం వి ఈ శ్రీ పోషించు శ్రీ

భారంగి. వి ఖలినదిశము (ఇది అభ్యుదయముని
తోడబడినది)

భారతమనందు భారంగి లంగిణియెవలగు ఖలి
నింబుల విడిచింబులై శివముల దొరుగు
సాయకంబులను ఈ పాతి ౪ అంగ 3

(ప్రతులందు మహాప్రాణాంతిముగా నుండునే
వశ్చి గ్రహించబడినది)

భారంజము. సం వి ఆ తుం కృత్రిమశ్రీ
(ఈ తురకురదేశా శివునపక్షియని కొండలు)

భారకుడు. సం విణ (ఆ రికా ఆ) రుచే
మాయువాడు

భారతము. సం విణ (ఆ ఈ ఆ) గ భరతుని
సంబంధమైనది అ భరతుని వంశస్థుడైనది
వి ఆ వ గ భరతుడు పాలించినదేశము,
హిందూదేశమనఁడు దేశము అ భారత
గ్రంథము (ఇది భరతుని వంశస్థులగు భారత
పాండవాదుల చరిత్రమును చెలుపు మహా
గ్రంథము దీనిని ప్రథమమున సంస్కృత
భాషలో వ్యాసుడొరచించెను) 3 సంగీతము
ఆ భివ యము (నాట్యశాస్త్రమును) చెలుపు
శాస్త్రము

భారతి. సం వి ఈ శ్రీ గ మాట పదము
అ సరస్వతీదేవి 3 శ్రీ శ్యామి వృక్షులలో
జాకటియగు భారతివృక్షి క పక్షినిశము
౫ యతిసంప్రచాయమును చెలుపు విరుద
చిహ్నము (సృశించుభారతిపాపములు)

భారతీసేనలు. వి వి ౨ భావ్యవిశేషము

నీ లక్ష్మక హస్తలు లక్ష్మీమనోహరా లాభరతి
నీలు భావపురులు హంస క గురి

భారతుడు. సం వి ఆ తుం గ భరతవంశ
స్థుడు భరతునిసంతతివాడు అ భరతవంశవాని
(హిందూదేశస్థుడు)ల నీకునిమాతమునభక్తివాని
3 నిటుడు నాటకమాడి నీచిందువాడు
4 మేరుపరకమునకు దక్షిణభాగమున బ్రాచీ
నిము సూర్యుడు

భారద్వాజము. సం వి ఆ తుం భరద్వాజ
పక్షి ఏజ్రంత

భారద్వాజి. సం వి ఈ శ్రీ అచారత్రుచ్చయు

భారద్వాజుడు. సం వి ఆ తుం గ శ్రోతా
చార్యుడు (ఇతడు భారతపాండవులకు భవ

ద్యవ్యవస్థను గుర్తు.) ౨. అగ్రస్తుడు ౩. భర
వాణని గోత్రమునఁ బుట్టినవాడు.

భారము. సం వి అ. పుం గ బరువు. ౨
యుద్ధములలో దీక్ష మైన భాగము. ౩ రెండు
తెలపలముల బంగారుయొక్క పరిమాణము
(తూనిక.) ౪. కావడి, పర్యావారము (మే ని,
మాలా. ని) (ఈ క్రిందియుద్ధములందు తెనుఁ
గుననే ప్రయోగము కిచ్చుచున్నది.) ౫. పూచీ.
మ. అని యుక్తవృత్తలఁ జేరఁగాఁ బిలిచి యేలా
తల్లితోఁ బోరఁగాఁ బనిలేవా తిరు కాళవాక్తి
పరిఁ జూపక మాది భారంబు మా, తెను
పంటకొ జనునెందు కాళ. ౪. ౫౩
౬. మల్లబంధవిశేషము.

న కి వ్యాకరణము భారంబును బాంగిలయు
ప్రబంధ కౌ

భారయప్తి. సం వి ఇ శ్రి కావడిగ్ద
భారవాహకుడు. సం. విణ (౧ పా కా అ)
బరువు తెలియజేయు

భారవాహనము. సం వి. ౧౪ పుం బరువు
తెలియ జేయు. న బండి, సామానుజేయు
ఒంది

భారవి. సం వి. ఇ పుం కిరాతాగ్నియ మను
శ్రి కావ్యమును రచించిన ప్రసిద్ధుడుగు కవి

భారి. సం వి ఇ పుం సింహము న్ పుం బరువు
తెలియ జూలివాడు

భారూపము. సం వి అ న ద్రవ్యము

భారూపుడు. సం. వి. అ పుం జీవుడు, వైశ్య
రూపుడు

భారోపజీవనము. సం. వి అ. న బరువు తెలి
జీవించుట బరువు తెలియజేవాని బ్రదుకు.

భార్యవృత్తియుము. సం. వి. అ పుం వృత్తిము.

భార్యము. సం వి. అ. పుం. గ ఏనుడు ౨
తూర్పురేఖము, భరతవర్షముందు తూర్పురేఖ
మందలి రేఖవిశేషము. భార్యరేఖము.

భార్యవి. సం వి. ఈ శ్రి. గ. దూర్వాత్మము కి
౨ లక్ష్మి ౩. పార్వతి. ౪ జేవయాని, శుక్రా
చార్యునిమాతరుడు.

భార్యపుడు. సం. వి అ పుం. గ రాక్షసగురువును
శుక్రమండలాధిపతియు పెగు శుక్రాచార్యుడు
౨. పరిశురాముడు. ౩ శివుడు. ౪ భనుర్భారి,
విలువిద్య చేసినవాడు. ౫. జమదగ్ని

భార్యుడు. సం. వి. అ పుం. భరలకురాణ.

భారి. సం. వి ఈ శ్రి. చిలులేడు, గంటు
బారంగి కి.

భార్య. సం వి అ శ్రి పత్ని, కా శ్రియముగా,
తెండ్లాడిన శ్రి. పాణిగృహిణి

భార్యము. ౧౮ విణ (అ అ అ.) గ పోషంపఁ
దగినది, భరిపదగినది

భార్యాశ్రయము. సం. వి అ. పుం హరిణిశేషము.

భార్యాటకము. సం వి అ. పుం హరిణిశే
షము, కణాణ.

భార్యాటకుడు. సం విణ (అ అ అ.) భార్యకు
లాంగిపవాడు, తెండ్లాము చెప్పినట్లు విను
వాడు

భార్యాటుడు. సం విణ (అ ఈ అ) భార్య
యొక్క వ్యభిచారవృత్తిచే బ్రదుకువాడు
(12 ని)

భార్యారువు. సం వి ఉ పుం. గ. పరభార్యను
పొందువాడు ౨ హరిణిశేషము

భార్యుడు. సం వి అ పుం. సేతుడు

భాలచంద్ర. సం వి అ. శ్రి. దుర్గాదేవి.

భాలచంద్రుడు. సం. వి అ. పుం. గ. శివుడు
౨ గణపతి.

భాలదర్శనము. సం. వి. అ. న. సింహుడు.

భాలదర్శనుడు. సం. వి. అ. పుం శివుడు, పా
శ్చేతుడు.

భాలము. సం వి ఆ న గ లలాటము ౪౪
కము ౨ తేజస్సు కాంతి ౩ కాలస్కంధము
దీకటిజ్వలు

భాలాంశము. సం వి ఆ పుం గ అంపము
౨ కూర్మము, తాండేలు ౩ తోలకమర్మము
౪ కాళభేదము ౫

భాలాంకుడు. సం వి ఆ పుం గ లలాటముపై
నవ్యవృత్తి(భాగ్య)విన్నములైనతేజః, బుద్ధి
మనుష్యుడు ౨ శివుడు (చిరగి లలాటము
దన్నిచిన్నము గలదు)

భాలుడు. సం వి ఆ పుం కైశ్యనివలన నటి
యందు పుట్టినవాడు

భాలుపు. సం వి ఉ పుం మూర్ఖుడు

భాలుశము. సం వి ఆ పుం ఎలలగొడ్డు

భావ. సం వి ఆ పుం ఒకానొక అంశరము

భావకము. సం వి అ (ఆ వి కా ఆ) గ నెఱ
తేర్చునది సాగించునది ౨ ఒకనిశ్చేమమువృద్ధి
నలుచునది ౩ తోపించునది ౪ కవిత్వాభి
యది వి ఆ పుం గ రసము ౨ రాగము

భావజుడు. సం వి ఆ పుం మవృక్షుడు మహా
భవుడు

భావతము. సం వి అ (ఆ న ఆ) కమసంబంధ
మైనది యుష్మదీయము

భావత్నము. సం వి అ (ఆ న ఆ) భవదీయము

భావదర్శి. వి క్ పుం యజమానుని
యాజ్ఞను గ్రహించుటకై వానిభావము కను
పెట్టువాడు సేతుడు

భావన. సం వి ఆ శ్రీ (తర్క) సంస్కార
విశేషము (హిమాంస) లిభవిశేషము

భావనము. సం వి ఆ న గ ఒకనిశ్రేయస్సు
నభివృద్ధిపఱచుట ౨ తలపు అభిప్రాయము
౩ విశ్వాసము నమ్మకము ౪ భ్యానించుట
౫ తోహ ౬ జ్ఞానీ జ్ఞాపకముంచుకొనుట
౭ (తర్క) ప్రత్యక్షజ్ఞానము

భావనుడు. సం వి ఆ పుం విష్ణువు

భావము. సం వి ఆ పుం గ తీరి దివము

చ విమలమధాంతుకాంతమణివేదికపై పవనంస

తూలతల్పమున ముఖప్రము ప్తి పరిపాకము

నొంది వికాశశీత్రపద్మములు మొగిల్చి

శ్రేష్ఠినిపైఁ బదలించిన యంబుకాత్మభావ

మున గరంబుఁ జొల్పమరువానిఁ గనం

గొనె నింతి పార్థవిక్ చూర ౩ గౌరి

నీ అంగునిశేఖ యయాదిభావంబున బృగ్

విధంబు భగీగ్ నిమాడ్చి విక్ర ౨౬౯

౨ సత్త ఉండుట ౩ తటస్థమగుట

౪ స్వాభావికగుణము ప్రకృతి ౫ ఉద్దేశము

అలోచన తోహ ౬ రత్నాదిస్థానభావము

౭ ప్రేమము అనురాగము ౮ నిర్భయము

౯ హృదయము అత్మ గం ప్రాణి

గగ భావన భావము గౌ పదకది ప్రవర్తి

నము గ౩ చేష్టి గ౪ జన్మము పుట్టుపు

గ౫ ప్రపంచము గ౬ ఇష్టము తప

నేశము గ౭ (వ్యాక) ప్రకృత్యర్థమువంద

ప్రకారధూతార్థము గ౮ విద్వంసభావ్య

తరావసానస్థ భావ్యము గ౯ జ్ఞానం

ద్రయము ౧౦ (శ్రోత)తవ్యాదిభావము

౧౧ విధూరి ౧౨ యోని ౧౩ సంసా

రము ౧౪ (తర్క) ద్రవ్యాది పదార్థ

పట్టుము

భావరూపము. సం వి అ (ఆ ల ఆ) విజమైనది
యభావమైనది

భావాటము. సం వి ఆ పుం ఉత్తముని
గృహము

భావాటము. సం వి ఆ పుం గ పరివ్రుదైక
మనుష్యుడు ౨ కామజుడు ౩ కటాక్షుడు,
పాటకమాడి తిరించువాడు

భావాలీన. సం వి ఆ శ్రీ భాషా నిజ (రా.వి)

భావి. సం వి అ (క న న) గ అగనిది,

కాలోత్తమి జయకాలోత్తమి ౨ ఆ, ఆ కా

మిగిలిన యచ్చులకు సంజ్ఞ (వాచపనేయ ప్రాతి
కాభ్యు విల్లము)

భావించిగొను. సం ప త్రి (సామ్యమునామ)
న నీత్రం గ్రమంబున పొడంబడుట భావించి
కొని వానికి వర్తకాల సంశ్లేషణ
యగుఁ జెప్పి భార విరా ౨ ౨౩౪
భావించు. సం ప త్రి ౧ కలఁచు ఎంచు

వ. ఎరిశ్చంబున సామ్యవాక్ తెలగా వాచింపు
అంచుక ముగిశ్చరపాదంబుల వ్యతీతంబు
వారిశ్చంద్రుండు చైవ్యంబునక
మార్క ౧ ౨౨౨

• తుహించు అలోచించు
నీ ప్రజ్ఞ నక్కడంబు భావించి ఎల్లోష్టిఁ ఎర
గంగ విషయతత్పరత మాను
భార కాం ౫ ౩౬౫

౩ ఎటిండు
గీ ఎనివ వాతవిచూకుట వడ్డమాడి తెలుచినట్టి
తెలుగు భావించి యల్ల వియ్యకొనుటయు
అమృతశేంద్రసుతుండు దృఢతమత్రాణమత
నికఁ జేరఁబనిచె భార విరా ౪౩౨

భావిము. సం విణ (అ త అ) ౧ స్యాభా
ము స్వతస్సిద్ధము ౨ మనోవికారపంబంధ
మైతి భావపంబంధమైవది వి అ న ౧ కాగ
ముతో నిండినభాష శృంగారముతో నిండిన
భాష ౨ కావ్యాలంకారములలో పోకటి
భావికాలంకారము

ల్లో అతికావాగతే యత్రప్రకృత్య శ్చేవలక్షితే
అతద్యుత్పాదకభాషాద్భవం కదువాచ్యతమ

భావితము. సం వి అ (అ త అ) ౧ పాండఁ
బడినది ౨ భ్యానింపఁబడినది అలోచింపఁ
బడినది ౩ తెలిసికొనఁబడినది ౪ (గణిత)
వికాశక సమాశరణము

భావితాత్మ్య. సం. విణ (క నీ క) ౧ చైత
క్యానమతః బుద్ధిమైవి అత్మగణవాడు బ్రహ్మ
మును తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మజ్ఞుడు ౨
పవిత్రుండు వి క త్రం సవ్యాకి యోగి

భావిత్యము. సం వి అ న అవిచార్యత
భావిత్రము. సం వి అ న ముల్లోకములు, లోకగ
త్రయ (వాచ)

భావిని. సం వి ఈ శ్రీ అంధకై సోద
ర్యము గలశ్రీ

భావుడు. సం వి అ త్రం (వాక్య) విశ్వాంకుడు

భావుకము. సం విణ (అ త అ) ౧ మాంగిల్య
యుక్తము ౨ భావనాయుక్తము

భావుకుడు. సం వి అ త్రం సోదరియొక్క
మగడు భావ

భావ్యము. సం విణ (అ త అ) ౧ కాదగినది
సంభవించదగినది ౨ తుహ్యము తుహింపఁ
దగినది వి అ న ౧ నిర్ణయించఁబడినవిషయము
ముందుతప్పక జరుగుచువిషయము ౨ భవిష్యత్తు

భావ. సం వి అ శ్రీ ౧ పలుకు మాట ౨
నుడి కాన ౩ స్వరూపనిరూపణము వివరణము
౪ సరస్వతీదేవి

భావకము. సం విణ (అ త అ) ౧ సంభా
షించునది చెప్పునది

భావణము. సం వి అ న ౧ పలుకుట, మాట
లాడుట చెప్పుట ౨ పలుకుమాట

భావాసమము. సం వి అ త్రం కావ్యాలంకార
విశేషము సంస్కృతప్రాకృతభాషలలో శేక
రూపముగా నుండునట్లు పదములశేర్షజరిన
వాక్యరచన (౪౪ పం స్కృత మనియుఁ
ప్రాకృతమనియుఁగూడఁగించుటకు నిలుపడును)

భావించు. సం అ త్రి కదించు

౪ అనిన మునీంద్రుండు కనితా, కనిశురపాత
కమునీయకానిని రక్షించిన భావించిగొ
గాదని యాదక మాముమాటలాడకపోతక
వరాహ ౩ ౩౨

భావిక. సం వి అ శ్రీ భాష, నుడి.

భాషితపుంసము. సం విణ (అ త అ) ఉక్త
పుంసము (ప్రవృత్తిమిత్తైక్యము కలగగా
పుంలింగమందును స్త్రీలింగ సపుంసలింగము
లలో శోకచాయందు వర్తించుకల్లుము)

భాషితము సం విణ (అ త అ) చెప్పబడి
నది ఎలకలడినది వి అ న ఎలకు నా
భాష్యము సం వి అ న గ మాట పలకు
అ వ్యాభాషనవిషయము విభజనము

స్థానాత్మకే వ్యక్తతే యక్ర వస్త్రహస్తాక్రాస
సారధిః స్వపదాని చ వ్యర్థంతే నాస్యం
భాష్యవిదో విదుః

భాస సం వి న స్త్రీ (వీరికి చెనులగు వ్యవ
ప్రయోగములేదు) గ కిరణము అ కాంతి

భాసంతము. విణ (అ త అ) గ ప్రకాశించు
నది అ అందమైనది వి అ అం గ అశ్వ
వ్యాధినక్షత్రము అ భావకక్షి

భాసంతి సం వి ఈ స్త్రీ నక్షత్రము (అశ్వ
వ్యాధి)

భాసంతోడు సం వి అ పుం గ నూర్వడు
అ చంద్రుడు

భాసనము సం విణ (అ నీ కా అ) గ ప్రకా
శించునది తెలుగునది అ ముట్టపాటునది
విశగపాటునది

భాసనము. సం వి అ న ప్రకాశము గుర్తి

భాసము సం వి అ పుం గ కాంతి ప్రకా
శము అ కిరణము కి ఇచ్చి ర కోడి గ
గృహము గ్రద్ద ఒ గోళం గోయ ఎశువుల
బొడ్డి కి తెనుగుకాళి (చూ కాలామృతము)

భాసస్సు. సం వి న న వీర్తి కాంతి

భాసల్లు(లు). సం అ క్రి ప్రకాశించు
దండకము భూత్యన్త కావగ్గోదగ్గనంధూతి
మృత్తు రత్నంబులే నేనులక కానీ
భాసల్లు చెప్పదగ్గిరియుండవై

వరాహ ఒ కొం

ఉ అనుయంతవ వృత్తవం దుగ్గలికం గలిగా
మఖంబులై కానీలు తూపులక వృత్తవం
పద్మము లక్ష్యమునీసి యేసినక

కృ శంసం అ గం

భాసరుడు సం వి అ పుం కావగ్గ

భాసరము. సం విణ (అ త అ) ప్రకాశించు
నది దివ్యమైనది వి అ పుం గ సుటికము
(క్రి ని) అ చెంగల్యకొల్లు

భాసరుడు. సం వి అ పుం వరుడు కూరుడు

భాసరప్రియము సం వి అ పుం తెంపు
పద్మరాగము

భాసరము సం వి అ న బంగారము (రా ని)

భాసరుడు. సం వి అ పుం గ నూర్వడు
అ వీరుడు కూరుడు కి అన్ని ర శివుడు
గ భరతిన్నమందు(బ్రహ్మ దగ్గ జ్యోతిశ్వామి
గ్రంథకర్త

భాసరోదయము. సం ఎ అ పుం మంగంధ
ద్రవ్యవిషయము

క అగరుచందన హరిచందన ఘనసారోదయ

భాసరోదయ మృగమద ప్రమథినిజవాస

నల వాకావకాళంబుల కాసించుచు వృష

రత్నంబుఁ జేరువంత ద్వా కి అంబ

(వ్రాతప్రతిపా ఘనసారోదయభాసర

మృగమద ముద్రి గా)

భాస్వంతము సం విణ (అ తి త్) ప్రకాశ
మానమైనది ప్రకాశించు ది మిగలప్రకాశించు
నది దీప్తిమాయము వి త్ అం జిల్లేడు కి

భాస్వంతోడు సం వి త్ పుం గ నూర్వడు,
అ వీరుడు కూరుడు

భాస్వతి. సం వి ఈ స్త్రీ నూర్వదివ్యులు.

భాస్వరము. సం విణ (అ త అ) ప్రకాశమాన
మైనది దివ్యమైనది వి అ పుం గ దివా
భాగము పగల పై అన్ని కి జిల్లేడు కి
ర చెంగల్యకొల్లు

భి

భిందిపాలము. సం వి ఆ తుం వారి శాస్త్రము,
చదివెలవరెనుండు వస్తువిశేషము

భిక్షు. సం వి ఆ త్రీ గ. అడుగులు, యాచిం
చుట ఆ కిత్తగాఁజెట్టిన వస్తువు, దానము
3 నేప (మే ని)

భిక్షుణము. సం వి ఆ వ యాచన

భిక్షాటనము. సం వి ఆ న భిక్షు తిరుగుట,
ముద్దికై తిరుగుట, యాచింప సంఘములు

భిక్షాశి. సం విణ (క నీ క) భిక్షున్నము తిని
వాఁడు, భిక్ష చే బ్రతుకువాఁడు

భిక్షింహ. సం ప క్రి యాచించు

మ మతిఁ గుంతిసుతపత్నపాతి యగుచుఁ
మాయాస్వయాహుతతో, తిత్తైక్యండు శత
క్రతుండు నను భిక్షింపంగ నేతెంచె
భార విరా 2 ఆగ

శి వాడవాడల భిక్షించుమాడుగాని, యిట్టిదివ్యా
వృక్షములు పెచ్చునే శివుండు హర ౫ గజ

భిక్షితము. సం విణ (అ ఆ ఆ) యాచింపఁ
బడినది

భిక్షుకుడు. సం వి (క నీ క) యాచించుడు,
విచ్చుగాఁడు

భిక్షువు. సం విణ (క నీ క) యాచించుడు, విచ్చు
గాఁడు ఆ సహస్రస్థి, యతి

భిక్షుసూత్రము. సం వి . క గ యతిధన్య
ముల తెలుపు గ్రంథము ఆ వేదాంతసూత్ర
ములు.

భిక్షము. సం. వి. ఆ. క గునుక, భంజము.

భిత్తి. సం. వి. ఇ. త్రీ గ. విభాగము. ఆ. నోడ

భిత్తిక. సం వి. ఆ త్రీ గ. నోడ ఆ బిల్లి
(వాచ)

భిత్తిచోరుడు. సం. వి. ఆ. క నీ క గాఁడు

భిత్తిపాతనము. సం. వి. ఆ. తుం. - నోడపడఁ
గొట్టు- పందికొక్క, మహామాషికము.

భిద. సం వి ఆ త్రీ గ. పగులులు ఆ భేదము
3 విశేషరణము, విశేషింపఁజేయుట.

భిది. సం వి ఇ తుం వక్రాయుధము

భిదురము. సం విణ (అ ఆ ఆ) బ్రద్దలగునది,
పగులునది వి ఆ తుం. గ పక్షవృక్షము,
జమ్మిచెట్టు ఆ వక్రాయుధము.

భిదువు. సం వి ఉ తుం ఇంద్రునివక్రాయుధము

భిదేభిముము. సం విణ (అ ఆ ఆ) భేదింపఁ
దగినది (బ్రద్దలగునది అని శౌందలం)

భిద్రము. సం వి ఆ న వక్రాయుధము (త్రి ని)

భిన్నకుండు. సం వి. ఆ. తుం వృద్ధవత్కుండు
(త్రి ని)

భిన్నక్రమము. సం. విణ (అ ఆ ఆ) క్రమ
స్థితిలోలేనిది, ఉండఁదగినట్లు లేనిది (వాక్య
దోషము మొల)

భిన్నగాత్రిక. సం వి ఆ త్రీ కర్యాటకము,
ఎండ్రకాయ

భిన్నగుణసము. సం వి ఆ న (గణిత) అంశ
ములను (భాగములను) గుణించుట

భిన్నదర్శి. సం విణ (క నీ క) భేదము చేయు
వాఁడు, భేదముగాఁజూచువాఁడు, పక్షపాతము
7 లిగియుండువాఁడు

భిన్నము. సం విణ (అ ఆ ఆ) గ పగులుఁ
గొట్టుబడినది, చింపఁబడినది, చిల్చుబడినది ఆ
వస్తునైనది, శిథిలముగాఁ జేయఁబడినది 3. (ఒక
దానికంటె) ఇతరమైనది. 4. కలంపఁబడినది,
విక్రమముగాఁ జేయఁబడినది. ౫. భ్రష్టము, విక
సించినది. వి. ఆ తుం రత్నముండలిదోషము.

శి గునుకబోయినరీతిఁ దోచు భిన్నం బది
చయ్యన బంధుపత్నలుకొలుచు
రత్నపరీక్ష ౧౪ ప

న. ౧ ముక్క, భాగము ౨ వికాసము, విరియుట ౩ చెల్లు త్తము ౪ భాగవారము, భాగించుట ౫ ఒకానొకతోగము

భిన్నయోజన. సం వి ఈ స్త్రీ పాపాణభేదిక కృతము

భిన్నవిట్రు. సం వి ఆ స్త్రీ అలబూల౩, అమగము ౧

భిన్నాంకము. సం వి ఆ పుర భాగములనుకల్ప సంఖ్య (పురి-పూర్ణాంకము) ఉదా ౩, ౩

భిన్నోద్వరుడు. సం వి ఆ పుర పవతిల్లకొడుకు

భిరింటిక. సం వి ఆ స్త్రీ తెల్లగిరివింగ తిల, శ్రీకనంబ. ౧ (రా ని)

భిల్లగది. సం వి ఈ స్త్రీ గవయ, గియెప్పగి ములలో అడుది

భిల్లతరువు. సం వి ఈ పుం లోక్రవృత్తము, లాద్దగుచ్చెట్టు (రా ని)

భిల్లభూమణ. సం వి ఆ న గంజావృత్తము, గురికంద ౧

భిల్లి. సం. వి ఈ స్త్రీ ౧ లోక్రవృత్తము లాద్దగుచ్చెట్టు ౨ భిల్లకాతి స్త్రీ

భిల్లుడు. సం వి ఆ పుం ఆరణ్యములలో నొక తెగవాడు, బ్రాహ్మణస్త్రీయందు భవని కలనఁ బుట్టినవాడు

భిల్లోటము. సం వి ఆ పుం లోక్రవృత్తము, లాద్దగుచ్చెట్టు

భిషక్కు. సం వి జో పుం శైవ్యుడు

భిషక్పీయ. సం వి ఆ స్త్రీ గుహాచిదిప్పడిగ

భిషక్తిము. సం వి ఆ న. శైవధను

భిషగ్పద్ర. సం వి ఆ స్త్రీ భద్రదంతిక, ఒక లాఠి నేసారము. ౧

భిషక్గారే. సం వి యు స్త్రీ వాసము, అడ్డ సరము. ౧.

భిషకాడు. సం వి జో పుం. శైవ్యుడు

భిస్స. సం వి ఆ స్త్రీ. అన్నము.

భిస్సట్రు(ము). సం వి. ఆ. స్త్రీ (ఇదికంఠరాదుల లోనిది) మాడన్నము

గీ చూడు మీసారి భాండ చూ శోభగాని, విస్సట్రంబాండ చాళితప్పెనది యుండె గలగు పాండు ౪ ౧౩౩

భీ

భీ. సం వి ఈ స్త్రీ భయము

భీతము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) భయపడినది

వి ఆ న భయము పుం మృతశేధము

భీతి. సం వి ఇ స్త్రీ ౧ భయము ౨ వడకుట

భీతినాటితకము. సం వి ఆ న పయోగము, భయమును ఎఱిచుట

భీతిల్లు(లు). సం వి ఆ స్త్రీ భయపడు.

గీ ఏనుగొంధర్వికన్నురివానివాది, దివ్యభు ౧/ బు లకును భీతిల్లును భార ఉద్యో ౪ ౨౧౫

నీ యుగముల. తెల్లగా మునుల శేవతలును భీతిల్లి చేతులు ఎనిగొనిరి కాళి ౩ ౩౬

ఉ దుశ్చకునంబులతోడలంకితున్, భీతిల కేల వాడును ఉ రా ౨ ౩౦౦

భీమ. సం వి ఆ స్త్రీ ౧ మృగదేవి ౨ శోభన మను గొంధద్రవ్యము ౩ ౩౪, శౌరడా ౪ నదీ విశేషము

భీమగుడెలు. మి వి భాస్వవిశేషము.

వ తేటచలములు ఊచుబుడికలు గాజాకడియ ములు జాళకునుములు దూగురలు భీమగుడెలు

ఏడాకు యెలకులు గుల్లెములు. ప్రబంధ ౧౧౨.

భీమనాదము. సం వి ఆ (ఆ ఆ ఆ) భయంకర మైవధ్వనికలది, భయంకరముగా ధ్వనించేము

నది వి ఆ పుం ౧ భయంకరమగుధ్వని. ౨.

సింహము ౩. మహాప్రళయమందు కన్ను సప్త ముధుములలో నొకటి.

భీమము. సం వి ఆ (ఆ. ఆ. ఆ) భయంకరము, భయమును పుట్టించునది.

వి ఆ పుం గ భయానకరినము ఆ అష్టశేరి
ము క్తి (మీ ని) కి కళ్యాయని అష్టమూర్తులలో
జాకటి అకాశము ర మంత్రభేదము

భీమరధి. సం వి ఈ శ్రీ గ మనుష్యునిశీవిత
ములో పెట్టి దేవుడుయేట నేడవనెలలో నేడవ
రాత్రి (ఇది చాల నపాయకరమని చెప్పబడి
నది) ఆ ఒకానొకనది

భీమరము. సం వి ఆ న యుగము పోయ
(విలయము)

భీమవిక్రంతము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) భయం
కరమైన శక్తిగలది వి ఆ పుం సింహము (శ్రీ ని)

భీమశాసనుడు. సం వి ఆ పుం భయంకరి
మైకాననము కలవాడు యముడు

భీమసేనము. సం వి ఆ పుం కిన్నరభేదము

భీమసేనుడు సం వి ఆ పుం భీముడు పాండ
వులలో రెండవవాడు

భీముడు. సం వి ఆ పుం గ కివుడు ఆ
మరకేశ్వరుడు కి పంచపాండవులలో రెండవ
వాడు కుంతిపుత్రుడు

భీరుకము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) భయముకలది
వి ఆ పం గ పెద్దపులి ఆ విక్క- కి
ఎలంగుగొడ్డు క గుడ్డగూబ ౪ ఇతుభేదము
చెఱకులలో జొరకము న అరణ్యము అడవి
భీరుచేస్తు. సం వి న పుం దున్న (విలయము)
ఇశ్లే భీరుచేరినను

భీరురంధ్రము. సం వి ఆ పుం పొయ్యి (విలయము)

భీరువు. సం వి ఈ ఈ శ్రీ అడుది శ్రీ
ఈ గ అణ అడుకాళి మేక ఆ య
నీడ కి శతపాదిక కాగ్గలెట్ల క శతానది
విల్లిపీచర క్తి ౫ కంటకారి క్తి పుం గ
నక్క ఆ పెద్దపులి క ఇతుభేదము ఒక
కాలిచెలకు క్తి

భీరువృద్ధయము. సం వి ఆ పుం లేడి

భీలుకము. సం = భీరుకము

భీలుకము. సం వి ఆ పుం ఎలంగుగొడ్డు
భీమ. సం వి ఆ శ్రీ గ భయపెట్టట
ఆ భయము

మోము సం విణ (ఆ ఈ ఆ) గ దారుణము
ఆ గాధము వి ఆ పుం గ భయానకరినము
ఆ కపోతము పావురము కి కుందరకము
నీమసాంబ్రాణిచెట్టు క హింతాలము గిఱక
తాడు క్తి ఆ శ్రీ ఎల్లి క్తి

భీమబుడు సం వి ఆ పుం కివుడు
భీమనము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) భయపెట్టె
బడినది దెవరింపఁడినది

భీమ్యపంచకము. సం వి ఆ న గ కాత్తిక
శుక్లకాదం మొదలు పౌర్ణమివఱకులఁగి అయిదు
తిథులు ఆ పై తిథులలోఁ జేయు వ్రతము

భీమ్యము. సం వి ఆ పుం భయానకరము
విణ (ఆ ఆ ఆ) గ భయంకరము ఆ
భయానకరము కలది

భీమ్యగువు. సం వి ఈ శ్రీ గంగానది
భీమ్యుడు. సం వి ఆ పుం గంగాశతనల
పుక్తుడు గాంగేయుడు

భృ

భంభం. వి శంభుధ్వవ్యవక్తురి
దండకము శంభుభంభంనివాదఁబులున్
దకా క ఆ కి

భంభు. సం విణ (కొ) ఆనభవించువాడు
తినవాడు పాలించువాడు (మంత్రభంభు-
పాపభంభు మహీభంభు మొగ్గి)

భంభము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ తినఁబడి
నది ఆ ఆనభవించుబడినది వి ఆ న గ
తినట ఆ ఆనభవించుట

భంక్తి. సం వి ఇ శ్రీ గ తినట, తిండి ఆ
ఆనభవించుట భోగము కి గ్రహములయొక్క
ప్రభవిన సంవారము

భుక్తిప్రదము. సం వి ఆ పుం ముగ్ధము పానం కి
 భుగ్నము. సం విణ (అ ఆ ఆ) గ వంగినది
 పుక్తమనది అ భగ్నమైనది పగిలినది
 భుజి. సం వి ఆ స్త్రీ) గ బాహువు అ చేయి
 భుజంగఘాతినీ. సం వి ఈ స్త్రీ) నృప్తిలత
 (వాచ)
 భుజంగపర్వణి. సం వి ఈ స్త్రీ) వాగదమని
 ఈశ్వరి కి
 భుజంగప్రయోజము. సం వి ఆ న (సంధ)
 ఒకానొక నమస్కరిము
 భుజంగప్రయోజము భుజ గ్నిప్రయోజాభ్యుప
 గ్నిబంధుల వజ్రవ్రాత కాంతిగాఁ జెప్ప
 జొప్పక అప్పు ర అంగి పా
 భుజంగభుము. సం వి ఆ న అశ్వమేనత్వత్రము
 భుజంగభుక్తు. సం వి క్త పుం నెమిలి పాంచ
 తుల (శ ర)
 భుజంగమము. సం = భుజంగము
 భుజంగము. సం వి ఆ పుం గ పాము అ
 రాహువు కి అశ్వమేనత్వత్రము న నీనము
 త్రపుపు
 భుజంగలత సం వి ఆ స్త్రీ) వాగవల్లి తమల
 పాకులతఁగ
 భుజంగాయీ. సం వి ఈ స్త్రీ) సర్పాక్షి 1
 (శ ర)
 భుజంగుడు సం వి ఆ పుం విటుడు మిండి
 గాఁడు
 భుజంగోకుడు. సం వి ఆ పుం గ వాసుకి
 అ శ్వమేనా కి వశంజలి ర పింగులదను
 బుడి
 భుజగీర్తి. సం వి ఇ స్త్రీ) బాహువురి కేయూ
 రము (శ ర)
 భుజగోలరము. సం వి ఆ పుం కక్షభాగము
 చంక (వాచ)
 భుజగదారణము. సం వి ఆ పుం పామును
 తిప్పునది గ గరుడపక్షి అ నెమిలి కి
 మంగి న వశంతు

భుజగభోజి. సం వి క్త పుం పామునుదినది
 గ గరుక్కంతుడు గరుడపక్షి అ నెమిలి
 కి మ గి న
 భుజగము. సం వి ఆ పుం పాము నర్పము
 భుజగంతకము సం వి ఆ పుం గ గరుడ
 పక్షి అ నెమిలి మయూరము కి వశంతు
 ము గి న
 భుజగశనము సం వి ఆ పుం పామునుదిన
 నది గ గరుడపక్షి అ మయూరము నెమిలి
 కి వశంతు ము గి
 భుజజ్య. సం వి ఆ స్త్రీ) (కోర్తి) (త్రికోణ
 త్రిమయిక్కు భుజం
 భుజదలము సం వి ఆ పుం పామునాదము
 భుజపత్రిము. సం వి ఆ పుం బాజపత్రికి
 (శ ర)
 భుజబంధనము. సం వి ఆ న కాఁగిలింత
 అలింగనము
 భుజము. సం వి ఆ పుం గ బాహువు కిరము
 అ (కోర్తి) (త్రికోణాది త్రికాంశభాగము
 కి భుజపత్రిద్యము (జై ని) ర గరుకుడు
 క నార్యుడు అ అగ్ని (శ ని)
 భుజశాలి. సం విణ (క నీ క) బాహులము
 గలవాఁడు బలముగల బాహువులగలవాఁడు
 భూశిరస్సు(ము). సం వి న న మూఁపు
 స్పంధము
 భుజాంతరము. సం వి ఆ న అగ్నివక్తవక్తము
 భుజాగ్రము. సం వి ఆ క్త పాము చేయి
 భుజదలము. సం వి ఆ పుం చేయి వాస్తవము
 (త్రి ని)
 భుజి. సం వి ఆ పుం అగ్ని (జై ని)
 భుజ్(యి)ంచు సం వి త్రి గ తితు
 గి అ స్థమింపఁగ జేరవార వహితులగుడు,
 కిష్కలీశాక యయులందు జగుడఁజొడి,

ప్రతిమండ్రే భుజింపంగ వలనుగాడు, కేడు
నిన్నటిమఱువాడు నిన్నుచులు

కాశీ ౩ ౧౦౧

చ లలకల దువ్వలగు నరసాన్నములన్నటి
యిందరాదు నలిన ద భాయ తాక్షి కి ని
నాగుడుచెంగటలేకయుండినది

కాశీ ౨ ౧౨౪

నీ తల్లి భుజియుండు నురుతరి భోజ్యనిచయ,
మెల్ల జీర్ణంబుగా నెట్లు గ్రాగెడు
మార్క ౨ ౨౨

౨. ఆనుభవించు

ఉ ఎల్లభోగముల్, వారలఁబాచిక్రమ్యులఁగ
పచ్చి సుఖశ్రీతిమై భుజించెదన్

భారత మహా ౩౫

క ఇదియొకపనిగా దేవరమనిలోఁ జింతింప
వలదు మాత్రముగ నీ, యుదగ్ధ పృథిధాత్ర
మల్లుల, కెదకియుఁ గానము ఘంటి విశ్వ
శ్రీలక్ష్మి ౧౦౦౯

భుజిమ్య, సం. వి ఆ శ్రీ ౧ వేద్య, లుఁ
(కే ని) ౨ చానీ

భుజిమ్యము, సం. వి ఆ న గి వాన్మూత్రము,
మండలికఁ గట్టుకొనుత్రాడు ౨ లోగము

భుజిమ్యము, సం. వి ఆ (ఆ లు) స్వరగ్రామము
(కై ని) వి. ఆ. శ్రుం గ నేమడు, భృత్యుడు

భుజ్యువు, గ. వి ఉ శ్రుం గ ఆప్తుము, అహర
వచారము ౨ పాత్ర, భావము ౩ అగ్ని
క యజ్ఞము. (వాచ)

భురిగ్యువు, సం. వి ఉ శ్రుం గ విష్ణువు ౨
సూర్యుడు

భురగ్యువులు, సం. వి ఉ శ్రుం. ద్వి. ఆశ్వినీ
గోమత

భురిక్కు, సం. వి ఉ శ్రీ ౧ బాహువు. ౨
కందగడ్డ ౩ ఛందోభేదము. ౪. వసు ౫
భూమి (కే. ని) శ్రుం. రాజా.

భువనకోశము, సం. వి ఆ శ్రుం భూగోళము.

(వాచ)

భువనప్రాయము, సం. వి ఆ ని స్వర్గమునై
పాతా మును మల్లోకిమలు, భూలోక భవ
గ్లోకి సువర్గోకిమలు మూడు

భువనపావనీ, గ. వి ఉ శ్రీ ౧౦౮

భువనము, సం. వి ఆ న గి ప్రపంచము,
లోకము (పదునాలుగులోకిమలు) ౨ భూమి
౩ స్వర్గము ౪ ప్రాణి, వైవస్వముగలజంతువు
౫ మిష్యుకాని ౬ నీరు, జలము ౭ పదు
నాలుగు సుసంస్థృత స్థానము, వివాసస్థానము
౮ లోకము (వాచ) ౧౦ రంధ్రము (కై ని)

భువనేశ్వరము, సం. వి ఆ న గ్నివాచిశము,
చుట్టుఁబడి (కే ని)

భువనేశ్వరుడు, సం. వి ఆ శ్రుం గ రాజా,
భూపతి ౨ శివుడు

భువన్య్యుడు, సం. వి ఆ శ్రుం గ. అగ్ని ౨
సూర్యుడు ౩ ప్రభువు (కై ని. ఇది ఉవా
రంతుని వాచ)

భువరీ, సం. వి ర అజ్ఞ గ లోకవిశేషము
౨ ఒకానొక వ్యాపారి

భువస్సు, సం. వి న న గి సూర్యుడు ౨
ఒకానొకలోకము

భువి, సం. వి ఉ శ్రీ ౧ భూమి, భూలోకము
౨ నవపదార్థములలోకాకటి, నవద్రవ్యములలో
కాకటి ౩ ప్రపంచము, మండలము ౪ ప్రతే
శము, స్థానమాత్రము (కే ని) ధ్రువు, తావు
౫ భూమి, భూదూపమైనయాస్తి ౬. ఒకటి
యనుసంఖ్య ౭ (గణిత) శ్రేత్రగణితసంబంధ
మైన లెక్క-కు అధారము ౮ అగ్నిహోత్రము,
యజ్ఞ సంబంధమైన యగ్ని ౯. కలసగుట, సంభ
వించుట, ఉద్భవము (పృథివి యనునర్థము కాక
మిగిలిన యర్థములలో వ్యుత్పత్తియొగము లేదని
తోచెడిది.)

భవిష్య. సం వి క్ పుం ఎముద్రము
భవు. సం విజ (క్ష) (భూ యనునాదియొక్క-
తత్వమరూపము ఇది సమా సా మునందే
వస్తువు అత్మభువు చిత్తభువు కేమలభువు
మనోభువు యి) ఉండునది పుట్టునది
శుండి. సం వి ఈ శ్రీ కుంది ఇమపగుండు
అమర్మనదుద్దేశ్య (తై ని)
వశండి. సం వి ఇ ఈ శ్రీ జాలమ చివ్వు
రృమయమగు నాయుధవిశేషము.

భూ

భూకగంబము సం వి ఆ పుం శేలకడిమి
కదంబవృక్షభేదము. కి
భూకబు. సం వి ఆ పుం న గ రంధ్రము
అ కాళము వేళ
భూకలము. సం వి ఆ పుం లొంగనిగుడ్డుము
తెంకిగుడ్డుము నుద్వీగీతాశ్రియము
భూకశ్యపుడు. సం వి ఆ పుం కృష్ణనిరంధ్ర
యగు వసుదేవుడు (త్రి ని)
భూకాకము. సం వి ఆ పుం గ నారాయణ
ఎత్తి అ కాంబత్తి 3 సారావతివిశేషము.
నీలకంఠము
భూకేశ. సం గి ఆ శ్రీ గ ఎదాది అడు
కాము
భూకేశము. సం ఎ ల్ లుం గ వటుము మట్టి
టు అ వైశలము నామ
భూక్షుత్తు సం వి క్ ల ఎది మారము
(త్రి ని)
భూగరము. సం వి ఆ క ఒకనిధమగు విషము
భూగర్తము. సం వి ఆ పుం గుహ
భూగర్భుడు. సం వి ఆ పుం భవభూతికవి
(త్రి ని)
భూగృహము సం వి ఆ క శేలమాలయ (కర)

భూగోలము. సం వి ఆ పుం భూతుండిలము
భూఘనము. సం వి ఆ పుం శరీరము (తై ని)
భూచ్ఛాయము. సం వి ఆ ప గ భూమి
యొక్కనీడ (ఇదియే రావపు అనఁబడినది)
అ చీటి

భూజ. సం వి ఆ శ్రీ సీత భూపుత్రి
భూజంతేవు. సం వి ఆ పుం ఎమగు
భూజంబువు. సం వి ఆ క్ష పుం గోధూమము కి
భూజము. సం విజ (ఆ ల ఆ) భూమియందు
బుట్టినది భూమినుండి ఒయసతీనది
వి ఆ పుం చెట్టు వృక్షము

భూజాని. సం వి ఇ పుం గ విష్ణువు అ రాజా
భూజాడు. సం వి ఆ పుం గ అంగ రతుడు
భూపుక్తుడు. అ నరకాసురుడు

భూత. సం వి ఆ శ్రీ కృష్ణవక్షచతుర్దశి
భూతకేశము. సం వి ఆ పుం జటామాంసి కి
భూతకేశి. సం వి ఈ శ్రీ వల్లవాదిలి కి
భూతగెనును. మి వి ఒకాశాకదుంప

అ చేమ కంద గమసు చిటిగోన తెండ్లము
ప నగు తెల్లగమసు భూత గమసు అల్ల మల్లి
౪ మల్ల గి తెల్లలి గాజరయును తెండ్ల
లుగా గె గలవు నాంబ క గిరిగ

భూతఘ్నము సం వి ఆ పుం గ భూష్ట
వృక్షము అ ఉప్పుము ఒంటె 3 తెల్లలి కి

భూతఘ్ని. సం వి ఈ శ్రీ కులసి కి
భూతచతుర్దశి. సం వి ఈ శ్రీ పూర్ణమాంశ
వక్షమక తార్లికలంక (కృష్ణవక్ష) చతుర్దశి.
(కినిశి యమచతుర్దశి యందురు)

భూతధారి. సం వి ఈ శ్రీ భూమి
భూతధారిణి. సం వి ఈ శ్రీ భూమి
భూతనాథుడు. సం వి ఆ పుం శివుడు

భూతసాళనము. సం వి ఆ తుం, గ తడిచెట్టు,
భట్టాతము కి ౨ అచారు న. దుదాక్షము.

భూతనెరిద. మి. వి. వృక్షవిశేషము

నీ బూరుగు కలిగొట్టు భూతసాదిరి కుక్క-
బూరుగు చిటిగొట్ట భూతనెరిద

హంస ౪ ౧౧

భూతపక్షము. సం వి ఆ తుం కృష్ణపక్షము,
భూతములకు అంధకారావృతిము గాన క్రియ
మగుపక్షము

భూతపత్రి. సం వి ఈ శ్రీ కృష్ణకులసి కి

భూతసాదిరి. మి వి వృక్షవిశేషము.

నీ బూరుగు కలిగొట్టు భూతసాదిరి కుక్క-
బూరుగు చిటిగొట్ట భూతనెరిద

హంస ౪ ౧౧

భూతపుష్పము. సం వి ఆ తుం మండిగము కి
(౨ ని)

భూతపూర్ణము. సం వి ఆ శ్రీ ఆశ్వయుజ
మానమనందరి పూర్ణము, ఆశ్వినశుద్ధపూర్ణము

భూతపూర్వము. సం వి ఆ తుం ఆ తుం ఆ తుం ఆ తుం
మువి నున్నది, నెనుకటిది

భూతబలి. సం వి ఇ తుం భూతియజ్ఞము

భూతమాత. సం వి ఋ శ్రీ నాద, వార్యక

భూతము. సం వి ఆ తుం, న గ శేతనాచేనన
వస్తువు, నతీననీ నవదారము ౨ ప్రాణి,

జంతువు, ౩. గానము న గ పృథివి, నలము,
తేజస్సు, వాసువు, ఆకాశము ౪ నుండ భూత

ముది, పృథ్వీభూతము ౨ నిజము, యోగా
ర్థము ౩ కాలము, కరిచినాళము ౪

ప్రపంచము ౫ శ్రేయము, బాగుగానుండుట
౬ అయిదు అనుపంఖ్య. ౭. తగుట, యోగ్యత.

తుం. కృష్ణపక్ష చతుర్థి. విజ. (ఆ. ఆ. ఆ.)

౧. అయినది, ఉన్నది ౨ నిజము, సత్యము.

౩ తగినది, యుక్తము. ౪ కడచినది, గతము

౫ ప్రాప్తము, పొందఁబడినది ౬ సమానముగా
నుండునది, సరియునది

భూతయజ్ఞము. సం వి ఆ తుం భూతములకు
బలుబుజేయుయజ్ఞము, గృహస్థు ప్రతిదినము

వాచరింపవలసిన పంచయజ్ఞములలో నొకటి

భూతరాట్టు. సం వి క తుం శివుడు.

భూతలోద్భవము. సం వి ఆ జ నీపము,
త్రపుత్ర.

భూతవాసము. సం వి ఆ తుం విభీతకవృక్షము,
తాండిచెట్టు

భూతవిక్రియ. సం వి ఆ శ్రీ ౧ ఆపస్మాద
రోగము ౨ భూతాతకము, దయ్యము

భూతవేళి. సం వి ఇ శ్రీ తెల్లవానిలి కి (౪ క)
భూతసంచారి. సం వి క తుం దావానలము

కాల్చిచ్చు.

భూతసంస్థవము. సం వి ఆ తుం. మహాప్ర
యము

భూతసారి. సం వి ఈ శ్రీ త్రిఫల, కరకతాః
యునీరీలు (౨. ని)

భూతహారము. వి ఆ తుం. గుగ్గిలము కి.

భూతాత్మ్యము. సం వి క తుం ౧ గా
వాయువు, ౨ శరీరము (౨ ని) ౩ బ్రహ్మ

(౪)
భూతాత్మ్యండు. సం వి క తుం క్రమ్మ

భూతారి. సం వి ఇ తుం హింగువు, ఇంగు

భూతార్థము. సం వి ఆ తుం నిజము, సత్య

భూతావాసము. సం వి ఆ తుం విభీతక
తాండి కి

భూతి. సం వి ఇ శ్రీ ౧ ఆగుట, ఉండ
౨ బ్రతుక ౩ శ్రేయము, ముఖము, అభిర

క. విశ్వరూపు, సంపత్తు ౪ విభూతి, భవ
౫ రంగుగీత. (శ్శ) లతో నేనుగనఁబడు.

యలంకారము. ౭. తపస్సు చేతఁగాని లోక
విధుల (బంధకాలిర్య) చేతఁగాని సంపాద

దగిన యమానుషశక్తి ౮ కాలివ మాం
(౨ ని) తుం వృద్ధియను నొషధ.

భూతికము. సం వి ఆ స గ కర్పరము
అ చందనము 3 కత్తెలును కామంది
గడ్డి సువాసనగలగడ్డి క కట్టులము ౫
చిక్రములము 3 ౬ భూకంఠము 3 3
యవని పీచుము 3

భూతికేలము. సం వి ఆ తుం గొయ్యి
భూతుడు. సం వి ఆ తుం పుక్తుడు కొడుకు
(4 ర)

భూతులసి. సం వి ఈ శ్రీ శేలతోళసి
నీ కంఠండు పెట్టబండారి దుండుగ బ్రహ్మ
దండి భూతుల పెట్టదండి నాంన ర గం
భూతేకుడు. సం వి ఆ తుం కిత్తుడు
భూతేప్ప. సం వి ఆ శ్రీ శుక్లపక దత్తుక
తికి (తై వి) ఆశ్వినీ కృష్ణపక్షంకి (వాచ)
భూత్రయము. సం వి ఆ స బంగారము
సువ్నము

భూదారము. సం వి ఆ తుం ఎండి వరాహము
భూదేవుడు. సం వి ఆ తుం బ్రాహ్మణుడు
పుడమి కేల్పు

భూధనుడు. సం వి ఆ తుం భూమి ధనముగా
గలవాడు రాజా

భూధరము. సం వి ఆ తుం భూమినిధరించు
నది గ పర్వతము అ ఎడు అనుసంస్కృ

భూధరుడు. సం వి ఆ తుం రాజా

భూధ్రము. సం వి ఆ తుం పర్వతము

భూనాగము. సం వి ఆ తుం వానపాను

భూనామ. సం వి వ శ్రీ బారెంతోళము
వలె శిల్పనగు నొకానొకవిధమగు పరిమళించు
మన్న (తై వి)

భూనింబము. సం వి ఆ తుం శేలకేము 3 (4 ర)

భూపతి. సం వి ఇ తుం గ రాజా అ
శ్రీ త్రియుడు

భూపదము. సం వి ఆ తుం కృత్తుడు పెట్టు
భూపది. సం వి శ్రీ మర్తె 3

భూపాటలి. సం వి ఈ శ్రీ శేలతోళము 3
(4 ర)

భూపాల(ళ,ము). సం వి ఆ తుం ఎదిమితి తురుష
రాగములలో నొకటి

నీ శైరవి మాళవి బందాళ హిందోళ రాగ
మంజరియు శ్రీరాగ గౌళ భూపాల లెన్నిది
తురుషరాగంబు. హంస ౫ గతి

నీ భూపాళ గాగులక్ బురుషరాగాక్షరం
రాహిరి లలిత విలాహరులును ప్రబంధ ౯౫

భూపుడు. సం వి ఆ తుం రాజా, శేడు
భూపుత్రి. సం వి ఈ శ్రీ నీత (శ్రీరాముని
భార్య)

భూపుత్రి. సం వి ఆ తుం గ అంగార
కుడు అ వరకాసురుడు

భూపూగము. సం వి ఆ తుం తోటపాళ,
ఒకశాతిపాళ 3 (4 ర)

భూబదరి. సం వి ఈ శ్రీ శేలకేము 3 (4 ర)

భూభుక్తు. సం వి జ తుం రాజా, శేడు
భూభుజుడు. సం వి భూభుక్తు

భూభృత్తు. సం వి త తుం శేలకేము గ
పర్వతము అ రాజా 3 విష్ణువు

భూమ(ము). సం వి క తుం గ సమృద్ధి
బాహుళ్యము అ విశ్వరూపు ధనసంపత్తి
న గ భూమి అ ప్రదేశము (మండలము అని
ప్రకృతవ్యవహారము)

భూమి. సం వి ఇ శ్రీ (కృష్ణదత్తాంతు
సంఖ్యాల్పార్వత భూమి శబ్దమునకు 'భూమి'
అని ఆకారాస్తర్యాదుగును తిదా కృష్ణ
భూమును ద్విభూమును) గ కృత్తి, పుడమి,
అ స్థానము ప్రదేశము 3 కాటక, కళ్యా,
క యోగుల మనోహరధనము, ౫ ఒకటి,
యను సంఖ్య ౬ (కాటక) శేవభృమి, శేవము,
(అ వి)

భూమిక. సం వి ఆ శ్రీ గ మామూలము
అ రచన (4 ర)

భూరిక్షము. సం వి క్త్ర స్త్రీ భూమి
 భూరిశేన. సం వి త స్త్రీ సంబరణః ? (కర)
 భూరిభాగము. సం వి త (అ అ అ) అధిష్టాత్మ
 ర్మము గలది
 భూరిమాయము. సం వి అ త్తం సక్కు-
 న్న గాలము
 భూరిమాయత్త. సం వి త త్తం భూరి
 మాయము
 భూరిరసము. సం వి అ త్తం వెలసె ఇత్యుక్తి ?
 భూరిలోహము. సం వి అ త్తం కాంధ్యము
 కంచు
 భూరిశ్రవసుండు. సం = భూరిశ్రవస్సు (కర)
 భూరిశ్రవస్సు. సం వి స త్తం గ సాత్త్వశే-
 ణంబుడైన కారవశుపాతి యగు నొక
 యోధుడు. అ ఇందుడు
 భూరుండి. సం వి ఇ త్త్రీ గరుగుచెట్టు
 భూరుట్టు. సం వి హ త్తం పుకము చెట్టు.
 భూరుహము. సం వి అ త్తం పుకము చెట్టు
 భూరుక్షంబుకాదు. సం వి అ త్తం ఒకానొక
 సంకలనవాడు
 భూర్మి. సం వి ఇ త్త్రీ గ రాత్రికు జాయకే విప్రా త్పపాత్యా
 భూర్మి బకః
 భూర్మి త్త్రీము. సం వి అ త్తం వృక్షిమతే
 భూర్మము. సం వి అ త్తం ఒకజాతికి కాగ-
 రాపచెట్టువంటి చెట్టు మృదుత్వము. ?
 భూర్మి. సం వి ఇ త్త్రీ గ భూమి. అ హరి
 (? ని)
 భూలత. సం వి త త్త్రీ మహిత కింఝము
 ఎత్తవావసాము
 భూలవణము. సం వి అ క రివణము. (త్ర ని)
 భూవల్ల భుండు. సం వి అ త్తం రాజ, భూవతి
 భూవరుడు. సం వి అ త్తం రాజ ప్రభువలీండు
 భూవల్లూరము. సం వి అ త్తం అహివృత్తము
 ఒకానొకవిము

భూశక్తిగ్రంథం. సం. వి అ పుం త్తయ్యం
(౩ ని)

భృంగరోలము. సం వి ఆ పుం ఒకానొకవాఁ
కందురీక

భృంగవల్లభము. సం వి ఆ పుం ఒకవాఁ
కదం ము కి

భృంగాము. సం వి ఆ పుం పల్లవి పెద్ద
కేసెటిక (కై ని)

భృంగానంద. సం వి ఆ పుం యూధిక
మెల్ల కి

భృంగాభీష్టము. సం వి ఆ పుం మామిడిచట్టు

భృంగారము సం వి ఆ పుం న గ ఎంగారపు
బాత్ర బంగారుకుండ అ ఒకమాదిరిపాత్ర
జూరి ని గ బంగారము అ లతంగములు

భృంగాలి. సం వి ఈ పుం యల్లి ఇలకొడి
కీచురాయి

భృంగి. సం వి ఈ పుం గ లడకుమ్రెద
అ లడవిష అతివన నె లుం గ వట్టిచెటు
అ శివునిపరిచారగులలో నొకడు

భృంగిదండ. మి వి మల్లవిద్యాసంబంధమగు ఎది
రెండుదండలలో నొకటి

న అవ్వరండు నువదండ భృంగిదండ కుక్క
టపుదండ మొదలుగాఁ గల పదిరెండు
దండల యఖండపొండికర్ణులు నెలికి
పొండు గ అండు

న గజదండ భృంగిదండ వామపార్శ్వభృంగి
దక్షిణపార్శ్వభృంగి మల్లులు కి ల్

భృంగిరీటి. సం = భృంగరీటి

భృంగిరీటి. సం = భృంగరీటి

భృంగీశుడు. సం వి ఆ పుం శివుడు

భృంగుడు. సం వి ఆ పుం విటుడు జూరుడు

భృంగటిక. సం వి ఆ పుం లతావిశేషము
శ్వేతగుంజ కి

భృంగి. సం వి ఇ పుం తరంగము అల

భృకుంసుడు. సం వి ఆ పుం పుష్పము
వేయుపురుషుడుగాఁ బ్రాకుంసుడు

భృకుటి. సం వి ఈ పుం కనుకామముడి
ప్రూఢంగము

భృగుజుడు సం వి ఆ పుం శుక్రుడు

భృగులేనయుడు. సం వి ఆ పుం శుక్రుడు

భృగునందనుడు. సం వి ఆ పుం గ పరశు
రాముడు అ శుక్రుడు

భృగుపతి సం వి ఇ పుం పరశురాముడు

భృగుపాతము. సం వి ఆ పుం ప్రాయశ్చిత్త
విశేషము (కొం మోదకుండి క్రిందిపడుట)

న రజస్వలాంభోజినీ దివాంగము క్రిడా
సంప్రాప్తదరిక ప్రాయశ్చిత్తార్థము భృగు
పాతం భాగ్యవనిధంబునఁ దలనుం దలప
గిరి దికోహితుం డయ్యె

వేం ఎంచ కి గాఁ

భృగువాసరము సం వి ఆ పుం శుక్రవారము

భృగువు సం వి ఆ పుం గ భృగుమన్నాది
(ఇది డు వునంశకర్త) అ జమదగ్ని
మన్నా కి శుక్రుడు క కొండచియి
ఎర్రతమునై నుండు చదునైనతల గ శివుడు

భృక్షకంరుడు సం వి ఆ పుం బ్రాహ్మణ
ప్రీయంబు వ్రాత్తబ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టి
వాడు (కై ని)

భృతకుండు సం వి ఆ పుం (అ తిగా ఆ) మాలిచేఁ
తీరిం గా ను మాలిగాడు

భృతము ఎణ (అ ఆ ఆ) గ వడింప
బడింది క పోషి ఎల్లుడినది కి నిండినది
పూర్వమోది

భృతి సం వి పుం గ వహించుట మాయుట
అ పోషి చుట కి మాలి తీతము క
మూర్తము తెల

భృతిభుక్త సం వి క్త పుం మాలికిఁ
చేయ గా ను మాలిగాడు

భృతిభుజు. సం = భృతిభుక్తు

భృతుడు సం వి ఆ పుం మాలివాడు మా
కొలెత్త ఎనిచేయువాడు

భృత్తు సం వి ఆ పుం గ వహించునది మాయ
నది అ పోషించునది ప్రోమనది

భృత్రిమము. సం విణ (అ అ అ) పోషించఁ
ఁడినది

భృత్య. సం వి అ స్త్రీ గ పెంచుట పోషిం
చుట - సేవ క హరివాని కిచ్చునొమ్ము హరి

భృత్యుడు. సం విణ (అ అ అ) గ పోషించఁ
డ గిన వాఁడు పోషించఁడవలసినవాఁడు
పోష్యుడు - అ ఁట

భృథము. సం వి అ పుం తాఁచేలు (జై ని)

భృమలము. సం వి అ స చక్రము అం గ
వాయువు - ఓ కానోక బాలియగ

భృశము. సం విణ (అ అ అ) అతిశయము
అత్యధము

భృష్టము. సం విణ (అ అ అ) వే ఎఁడినది
కాల్చబడినది

భృష్టి. సం వి ఇ స్త్రీ గ వే అడు -
పాడదని (శ ర)

భే

భేక భుక్తు. సం వి జ్ఞ పుం ఎచ్చును పాము
(త్రి ని)

భేక భుజము. సం = భేక భుక్తు-

భేకము. సం వి అ పుం గ కిచ్చు - అ మేఘము
మఱు

భేకి. సం వి ఈ స్త్రీ గ అడుకప్పు వర్షాః
- అ మంధిరాకపద్మి కి

భేకుడు. సం వి అ అం కామ్యణ స్త్రీయందు
నిపాదునివలన పుట్టిన సంకరుడు (జై ని)
విణ (అ అ అ) కాతరుడు (కే ని)

భేటకము. సం వి అ పుం కొనుట (జై ని)

భేదము. సం వి అ పుం పోట్టెలు

భేద్రము. సం వి అ పుం పోట్టెలు

భేత్తి. సం విణ (ఋ త్రి ఋ) గ విడఁగొట్టు
వాఁడు పగులఁగొట్టువాఁడు

భేదకము. సం విణ (అ ది కా అ) గ పగులఁ
గొట్టునది చీల్చునది విడఁడియునది - అంక

రము చూపునది కి వివరించునది స్వరూపమును
విరూపించునది క మలశుద్ధిచేయునది విశేషన
కారి వి అ పుం విశేషణము

భేదకరుఁడు. సం విణ (అ ఈ అ) విశోధములు
పుట్టించువాఁడు కలఁకలపుట్టించువాఁడు

భేదదర్శి. సం విణ (కే ని కే) పరమాత్మ
కంటె ప్రపంచకిము చిన్నముగా (వేఱుగా)
సున్నదని యనుకొనువాఁడు

భేదనము. సం వి అ న గ చీల్చుట పగులఁ
గొట్టుట చించుట - విడఁడియుట వేర్పఱు
చుట క తారితమ్యము (అంకరము) ఎంచుట
క విశోధములు అట్టించుట కలఁకల గలిగిం
చుట గ నంగువు అం గ ఎండి - అ పుల్ల
బచ్చిరి కి (శ ర) విణ (అ అ అ) గ
ఎగులఁగొట్టునది విడఁడియునది - అంధ్రము
చేయునది గ్రుచ్చునది కి వశించఁజేయునది
చెఱుచునది క పరిచ్ఛేదము చేయునది అంక
రిము చూపునది గ వివరించునది స్వరూపము
నిరూపించునది అ విశేషముచేయునది
మలము విడువఁజేయునది

భేదము. సం వి అ పుం గ పగులఁగొట్టుట,
చీల్చుట - విఱుగుట ఎగులట కి పగిలి
పోవుట బలవంతముగాఁ బగులట క విధ
జనము విభాగము గ అంకరము తారితమ్యము
అ విశేషము (రసభేదము కాళభేదము) కి
మార్పు ర పామదానభేదదండము అను చతు
రుపాయములలో మూడవదనుపాయము, శత్రు
ఎత్తునునందుఁ జెప్పురవిశోధము పట్టుట క
(జైద్య) మలముపోవుట విశేషనము గం
(వ్యాయ) అసౌఖ్యవ్యాధావము

భేదించు. సం స క్రి గ బ్రద్ధలుచేయు
క అవిరళవిషఫణిదంష్ట్రలు పవనబాహుజములు
తనువుచేతను సోపన భేదించంగ
భార లది గ గజలు

సీ సాత్యకినిబలంబు పాయకిం బాళుట భేదించి
నెత్తురుజ్జ్వలించునది అ హరి కి కి.

- అ భేదోపాయముచేరి తైత్తిరముక్తుని చేయు,
 నేనుచేయు
 క క్షయవరంబున ద్రుపదు భేదించి పొంది
 పుల సుతాన్ని శింపవలయు
 భార అది. ౮. ౧౨
 క ద్రుపదుండు పొందిపుల విడువనట్లుగా
 భేదింక మొండే భాగ అది ౮. ౨౨
 క అలకం విశ్వమార్కతనూ, శాల భార్యపతుల
 గుఱులఁ జాట్లఁ గురుకే, న్యూల ప్రాతల భేదిం
 చిన, శిలలను గోపదరు ప్రయ్యం గరపుత్ర
 ములన్ మార్చి ౨. ౯౨
 క విశ్వవారముతో తెలియు
 క కాపున మరీయపరిభవారికింబునకు నీ
 పుత్రకించిన బంబులు మనల భేదింతురు నీకుం
 బోలినభంగి రిహస్యముగాకుండి సరిభేదగము
 నీయుము భార విరా ౨ ౨౦౨
 క తనవరులు పొందుకుతులని, మనమున
 భేదింప కలిగవంబునబూంబున
 భార అది ౫ ౧౬౨

భేదిక. సం. వి అ శ్రీ వాళనము

భేదితము. సు విణ (అ అ) భేదింపఁదగినది

భేదిల్లు. సం ౫ క్రి గ ద్రులగు

క పాదంబులు తెట్టుకుం ద, తాపిదివిధునకాపు
 వినికి బల్ల న మెత్తె, ర్నాదముని దిక్కు
 లద్రువఁగ, భేదిల్ల విహంగములు క్రిత
 బలునన్ భార అది ౨ ౨౨

క విమమధూతం విడిది, యని కలగూచేర్చుచి ప
 నమగులకు పళి, దెనలేంద్ర తదాస్మితిగ సఁ,
 గొనినన్ భేదిల్లవలయుఁ గొంపకున్ నెన్
 భార పూ ౧ ౯౫

ఉ. రోదన్ భేదిక ముగదనం దెగదన్

ఉ రా. ౨ ౨౦౮

అ. పెల్లిగిల్లు

క. రెండుచేతులఁ, దెలింపఁగఁ బూసుట
 యును భేదిలక్ష్మిన్ ౭౦౪ ౪ ౭౩

౩ తైత్తిరముగతవారగు.

నీ. మఱి పొందువందను తోవర్చియ
 కరిమనురత్నలు గావునఁ దమలోన సు
 భేదిల్లుమరు భార అది. ౮ ౨౫

భేదురము. సం వి అ న కక్షాయుధము,

భేద్యము. సం వి అ న విశేష్యము

విణ (అ అ) భేదింపఁదగినది

భేనుడు. సం వి అ పుం - నక్షత్రరాశి

మూర్ఖుడు ౨. చంద్రుడు (తై ని)

భేరము. సం విణ (అ అ) కాళిరము,

నీనది వి అ పుం ఏనుగు (తై ని)

భేరి. సం వి ఈ శ్రీ వాద్యవిశేషము

భేరుండ. సం వి అ శ్రీ యక్షిణీభేదము

భేరుండము. సం విణ (అ అ) భయ.

తైనది. వి పుం పక్షివిశేషము (యా

భేరుండుము) న దూట, గర్భముదాల్చుట

భేలనము. సం వి ఈ క్షయకుట (తై ని)

భేల(క)ము. సం వి, అ పుం గ పడవ, తే

౨. చిలుకపులి (తై ని)

భేలుడు. సం విణ (అ అ) గ పిఠికివా

౨ అచినకి, తెలివితేనివాడు ౩ ఆస్తి

చంచలుడు

భేలుకుడు. సం వి అ పుల శివునిసేవకుడు

(తై ని)

భేషజము. సం విణ (అ అ) అకో

కరము, గోగ్నిము వి అ న మింగు, క

౨ రోగినివారికి మగు మిత్రము ౩ గుళి

క. జలము (తై ని)

భేషజాంగము. సం వి అ న మంగుళ

కొనినతగువారిఁ దిగెడువస్తువు, అను పాదం

తైత్తిరము. సం వి అ శ్రీ ; తైత్తిరీ
 పాత్రకొని బ్రదుకుట

తైత్తిరము. సం వి అ పుం భేషజము, క
 దొరికినయన్నము (తై ని)

కృష్ణము. సం వి ఆ న గ భిక్షుసమా
హమ యాచక సమాహమ ఆ సవ్యాన్తిసి
నమాహమ

కృష్ణము. సం వి ఆ న గ భిక్షుసమా
హమ యాచకలసమాహమ ఆ సవ్యాన్తిసి
నమాహమ

కృష్ణము. సం వి ఆ న భిక్షుస్థము భిక్షుచే
కొంకినయన్నము

మరథి. సం వి ఈ శ్రీ ప్రాణులకు భయ
ము కలగఁజేయు దెబ్బదియేడవ సంవత్సర
న ఏడవమాసమువారిటి ఏడవరాత్రి

సోయా సప్తమృతికమేవశ్రేమాసి న సప్తమే
సప్తమాప్రాణివాంఘోరా రాత్రినిభిమా
రథిహిసా (శ్రీ వి)

మి సం వి ఈ శ్రీ గ దమయంతి (ఈమె
భిమునికొంటురు నలునిభార్య గమయంతిఁ
దండి ననుసరించి వచ్చినపేగు)

రవమరతము. సం వి ఆ న ఖరీనవిశేషము
క కైరవమరతము భారంగి లంగిటి మొదలగు
ఖరీనంబులు ఈ నారక ఆగతి

రవము. సం వి ఆ ఆ ఈ ఆ గ భయం
రవైగది తెలుపు భక్తియనునది ఆ దుఃఖ
కరము విచారకరము కైరవసంబంధమైనది

క భియానకరము గలది వి ఆ ఆం శివావ
తారము (ఈ యంతారమున నెనిమిదివిధముల
దూపములు గడింపఁబడినవి అష్టైరపులు)

ఆ భయానకరము కై భయము తెలుపు
ర (సంగీత) రాగవిశేషము (ఇది కైరవరాగము
భయానకరము నుండ్రేంపఁజేయును)

సీ కైరవ శ్రీరాగ బంగార పాండోళి మాళవు
లును రాగమంజులయును ప్రబంధ రాగ
గల రాగాశోకపర్యంతము (శ్రీ వి)

వి ఆ న భయము, తెలుపు
రవయారిన. సం వి ఆ శ్రీ కాళిలో

మృతులగువాన పరమాత్మలో నైకమగుటనై
(ముక్తియెందుటనై) కైరపు దాచనిపోయిన

రానికి గలిగించు మధ్యహితువు పవిత్రతా

దాయకమగు కాథావిశేషము కైరపుఁడు పెట్టు
యాకన

కైరవి. సం వి ఈ శ్రీ గ దుర్గుణిని (దుర్గు
యొక్క యంతారభేదము) ఆ దుర్గామహో
త్సవములయందు దుర్గాదేవిఁ బ్రసాదించునందు
పంజరం దేండ్లకాలిక

ఇ ఎనిమిది పురుషరాగములలో నొకటి
సీ కైరవి మాళవి బంగార పాండోళి రాగ
మంజులయు శ్రీరాగ గౌర భూపాల రెన్నిది
పురుషరాగంబులు వాంస గ ౧ ఆగతి

కైరపుఁడు. సం వి ఆ పుం గ శివుఁడు ఆ
శివరాధిపులలో నొకఁడు

వి ఆ భయానకరము గలవాఁడు (శ ర)

కైవడము. సం వి ఆ క మందు కౌషధము
పుం లావకపక్షి పూరడుపట్టు

కైవడ్యము. సం వి ఆ న గ మందు కౌష
ధము ఆ (శోగము) మామృతం కుమర్యుట

కైవ్యకి. సం వి ఈ శ్రీ దక్షిణి విదర్భ
దేశాధిపతి యగు భీష్మకుని మాకురు

భో

భోక్త సం వి ఆ ఋ శ్రీ ఋ గ భుజించు
వాఁడు లినువాఁడు ఆ ఉపయోగపఱుచు
వాఁడు కి అనుభవించువాఁడు క రక్షించు
వాఁడు కాశించువాఁడు పాలించువాఁడు

భోగకరము. సం వి ఆ ఆ ఈ ఆ భోగము
గలిగించునది ఆనందకరము

భోగగృహము సం వి ఆ న రాగగృహము
పడకల్లు (శ ర)

భోగదేహము. సం వి ఆ పుం చనిపోయిన
వాఁడు కత్కరాస్త్రమపారముగా ననుభవించు
తులక ముఖమంజులము అనుభవించఁ దార్చిన
మాతృకరీరము, స్వర్ణనరకభోగాధ్యక్షు యొక్క
దీన మాతృకరీరము

భోగపాలుఁడు. సం వి ఆ పుం అశ్వరక్షకుఁడు,
గుఱ్ఱములఁ గాంచువాఁడు

భోగవిశాదిక. సం వి ఆ శ్రీ లలలి

భోగభూమి. సం వి ఇ శ్రీ భారతవర్షాది
రిక్తమైదు

భోగము. సం వి ఆ లుం గ తినుట తిండి
ఆ కుఖముఃఖాదుల భక్తి ఫలముచెందుట
ఆ కుఖము ఆ కుఖము ఆ పరిపాలన
ఏలట ఆ భోజనము ఆ రహస్యదులరాశిగతి
కాలము ఆ కాలము పదిగి ఆ భవము
గం రక్షణము గం తెలయాలిచ్చెడి భవము
గం సర్వకలరము గం రాజ్యము గం కాటి
ల్యము (కే వి కై ని)

భోగవతి. సం వి ఈ శ్రీ గ పాతాళగంగ
ఆ పాతాళలోకములోని అర్చనగరి
విణ భోగములింది

భోగావలి. సం వి ఈ శ్రీ గ స్త్రోత్రపార
మలస్తుతిగంధము ఆ నాగలిరి

భోగి. సం విణ (కే నీ కే) గ (అమ) అనుభవించువాడు కుఖముభవించువాడు
ఆ సంపుటలలిది ఆ పదగలుగలిది ఆ భోగా
యత్రమైది ఆ భవవంతము వి కే లుం
గ సర్వము పాము ఆ రాజా ఆ భోగనిరి
కుడు ఆ మంగలి ఆ గ్రామాధికారి
ఆ అశ్వసానక్షత్రము

భోగింహే. సం శ్రీ అనుభవించు
మ భరతుః కుమారుడు గుం రిరియగు భూభా
గంబు భోగింహేన భారా అయోగ్
గి ఇ కే బుద్ధి యభోగి య శేనుగము
మర్క ఆ ఆ

భోగితాంతుః. సం వి ఆ లుం వాయువు

భోగికుండు. సం వి ఆ లుం గుట్టపువాడు
అశ్వరక్షకుడు

భోగిని. సం వి ఈ శ్రీ గ మహిషి కాని
(పట్టాభిషిక్తురాల కాని) రాజభార్య ఆ భోగ
ముది ఆ అడుచాము (కే ర)

భోగిభవముకు. సం వి ఈ లుం గ వశ
లము మంగి ఆ శివుని, మయూరము

భోగివల్లభము. సం వి ఆ లుం చందన
వృక్షము.

భోగీంద్రుడు. సం వి ఆ లుం గ శేషుడు
ఆ వాసు

భోగీశుడు. సం వి ఆ లుం గ శేషుడు
ఆ వాసు

భోగ్యము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) అశ్విభవంపఁ
దగివిది వి ఆ న గ భవము ఆ భావ్యము
భోజకుండు. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ తిను
పించువాడు భోజనముపెట్టువాడు పోషించు
వాడు ఆ తినువాడు భుజించువాడు

భోజనము. సం వి ఆ న గ తినుట అన్నము
తినుట ఆ అన్నము అహారము ఆ అన్నము
పెట్టుట ఆ అనుభవించుట ఆ విశ్వరూపు
కలిమి భవము

భోజనీయము. సం విణ (ఆ ఆ ఆ) గ తిను
దగివిది భక్ష్యము ఆ అన్నము వి ఆ న
అశ్విభవము పముద్రపుటుపు (కే వి కై ని)

భోజనుడు. సం విణ (ఆ ఈ ఆ) భోజనము
పెట్టువాడు పోషించువాడు తినుట తిన్న
వాడు

భోజనపతి. సం వి ఆ లుం గ భోజనమహారాజా
(యా భోజాడు) ఆ కంసుడు

భోజపురము. సం గి ఆ న మధురానగరము
న భోజపురియాత్రాదంధిసంగంధు
అము ఆ ఆ

భోజము. సం కే ఆ లుం శేషవిశేషము భో
జకము

భోయిత. సం గిణ (బు శ్రీ బు) భుజించు
తేయువాడు అండ్రిపెటుడు

భోడరాజు. సం వి ఆ లుం భోడ దేవరాజా
భోడదేశాధిపతి

భోజాడు. సం వి ఆ లుం గ భారానగరా
పతి యగు భోజాడు, మాలవాధీశ్వరు దగ
భోజరాజా (ఇతడు సంస్కృతవిద్యాభి
మానియు పరస్పరికంఠాభరణాది బహుగ్రంథ
కర్తయు నవివేచన మాహింపఁబడినది) ఆ
విదర్భరాజా ఆ విదనయగు శ్రీశ్రీయశ్రీ
పుట్టినవాడు శ్రీశ్రీయగోళకుడు

౬. నీరుపోవుతోన ౩ కామవిషయకమగు
కోరిక, వాంఛ

౭. నీలం జూచినవ, బుద్ధిలుకానికైన
భ్రమభ్రమిగదే భువనైకమోనీ.

ఉ రా ౪ ౧౯౬

భ్రమణము. సం వి అ న గ తిరుగుట, తిరు
గుడు అ చలనము, కదలిక, స్థైర్యములేమి,
మఃతు

భ్రమణి. సం వి ఈ స్త్రి గ లలిగ అ క్రీడా
విశేషము ౩ (ప్రభుత్వయొక్క) ఒకవిధమగు
ఆట (చుట్టు తిరుగునది)

భ్రమల్. సం కత తిరుగుచున్న, సంపరించు
చున్న

భ్రమత్సృటి. సం వి ఈ స్త్రి గ ఒకింకము
గొడుగు, తృణాదినిర్మిత చుక్కయు (వాచ)

భ్రమిరకము. సం వి ఆ పుం గ శుష్కమైన
అ సుడి పూ న గ ముంగురలు, అలికిమ,
అ ధ్వనిచేయు బొంగరము

భ్రమరప్రియము. సం వి ఆ పుం ఒకింకము
కడిమిచెట్టు

భ్రమరము. సం వి ఆ పుం గ శుష్కమైన
గండగుమ్మగ అ కూలచుండుము, కుమ్మరి
సారె ౩ (పాట) అగ్నేనయ హస్తకేయి
విణ (అ అ అ) కామకము (సై ని)

భ్రమరవిలసిత్. సం వి ఆ న, స్త్రి (సంక)
వృత్తభేదము

భ్రమరవిలసిత్. సం వి ఆ న (సంక)వృత్త
భేదము

భ్రో మో వో వో భ్రమరవిలసితా (వాచ)
భ్రమరవిలసితము ఏయగ్రుం బారయ మగణ
భనల్యా యొక్కం ద్వ్యలమ నెలకొనన్,
మాయాశీతాభ్రమరవిలసితం, తై యొప్పుం
దక్ష్మయశుల నిలుచున్

అప్పు ౪ ౨౦౫ పా

భ్రమరాధి. సం వి ఇ పుం సంపకవృక్షము,
సంపెగిన చెరు

భ్రమరానందము. సం వి ఆ పుం గ మ
వృక్షము, పొగడచెట్టు అ అలిమి క్షుల్
పువ్వులగురించెంద ౩

భ్రమరి. సం వి ఈ స్త్రి గ లడుకుమ్మగైన
అ లక్ష్మి

భ్రమరించు. సం ఆ క్రి భ్రమణముచేయు, తిరుగు
చు డ, ట్టుదములు పున్న గుచ్చిములపై భ్రవ
రింపపు మారిళ్ళ గ ౬౯

భ్రమరుడు. సం విణ (అ అ అ) కామకుడు
విటుడు

భ్రమరేషము. సం వి ఆ పుం గ. శోక
కము ౩ అ భౌతి గంబులి రెగ్గి ౩ మ పు
చెట్టు ౪ నగ్గి. ౪౭౫ ౫ ౩౬౫ ౩ (ప్ర ని

భ్రమరోశ్మయ. సం వి ఆ స్త్రి మాధవి, పువ్వు
గురించెంద ౩

భ్రమానందము. సం విణ (అ అ అ) కిక్కు
బాగుచేయు గాడు, కిక్కుల సాంకష్యవాడు

భ్రమి. సం విణ (కే నే నే) తిరుగు
వి ఇ స్త్రి గొలుడు

భ్రమి(య)ంచు. సం (౬ గ తిరుగ, సం
ప్రచి చు

మ సకలశ్రవణవాదధూని నిటు శీసంసా
గిరిలనున ఒకిలసాగి గుంపెనై ప్రవి
౩ సం గ క్క ౬౦ నిర్మిగిలన్
మార్గం అ అ

కే మనము (౬ ౩౬) నిలలు
౪౪ గాల్పు సాంకేతంబు లవంగ

ఉ రా గ గంబ
ద సగం (మ యలలు) చు ప్రవింది పక్కి
నైనను మృగము కను అ ౪

క క్రి లకపెట్టు, భ్రమరపెట్టు

అ చమృల నిక్కు దప్పు గంకంకరితమైన
మూపె శక్తులం, తెన్ను చొలంగి మో
దగి చిన్నదనంబు నహించి మోమునం
బ్రవృద్ధదనంబు బారె రతిపై తెనువమ్మ
సుక్క మిండలన్, మిన్నక మాటనేర్చు
భ్రమించు ననుం గని నవ్వక జనుల్.

జామ్నా ౪. ౫౫

గీ నీకు నా నీకు నానందు నెమరికెనుగి, ముగుడ
లను వారి క్రమయించి మోసపుచ్చుచు, బళ్ళ
తోపారుచు తల్లింకపాపబుద్ధి, పట్టుణములోఁ
దగుల్చిపంకకాఁడు ప్రాణిగా నెవ మిడి క్రమయించె మనల
రం రా రాల ఒకే పా గా పం.

భాగ్యము. సం వి క్ తుం తీవ్రత, ఉరవడి
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) కాణివడి.
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) (ఇది
మృత్యు) గి చెడినవాఁడు
నీ ఎరికింపఁగా మతిగ్రస్తం గాక

భాగ 3 ౪32

౦ - ౧ కీయఁడెడివఁడు

౧ కీయము మిగులఁ కదుగతి, పట్టుణవల్లి
గులఁ దొగ్గి ప్రసాదు విమ్రాదు
తము ౪ ౨౧౦

భా

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
మదళ తీసునగు ఆ ఉత్పత్తి గుత్తూరము కీ
న గి నాదరించుట, తిరుగుట ఆ అధర్వ
మునఁడయు మంబనము
నీ చెవుల నివి త్రయం చెక్కుల ముట్టతంబు
సహజమున ప్రాంతమనఁగ

భాగ ౩ ౧౪౮

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
సోక అల్లంబు లోయ, ప్రాంతముదలంక రెను
౪ కోరిక, వాంగ

౦ భాంతి నడుగుకొటఁ బ్రాణంబులేనివి,
నివృత్తవాఁడు దాఁపఁ డిచ్చుఁ గాని

భాగ ౩ 3౫౮

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
(యా భాంతివలయు.)

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) తిరిగివడి,
బ్రయంబు

గీ, మృగులపదవాసతి నోకింక గదలియాడు,
పట్టుణముమాసనను దోయ మెట్లు మొగ్గ,

చాలగతిఁ బట్టుచుడి మోసపుచ్చుచు, బళ్ళ
తోపారుచు తల్లింకపాపబుద్ధి, పట్టుణములోఁ
దగుల్చిపంకకాఁడు ప్రాణిగా నెవ మిడి క్రమయించె మనల
రం రా రాల ఒకే పా గా పం.

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) ప్రకా
శించునది వి ఆ న. పైకృత్యము, పీఠము
భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశము,
తళతళమనుకాంతి ఆ అందము, సౌందర్యము.
భాగ్యము. సం వి ఆ న. ప్రకాశించునది,
భాగ్యము. సం వి ఆ న (తేద) సామర్థ్యము
తుం బ ప్రాజము లను శ్లోకములు.
భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) ప్రకాశము
సొందినది

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించు.

ద్వి ౩ నవని శరణు ప్రకాశము బుద్ధి.

బస తు గి గంగ పం.
౪ తోమిచ్చి గవనుల గల్గుతున్నప్పుడు సతతంబు
సాత్త్వికబ్రాహ్మణులకు ప్రకాశము 3 ౧3.

భాగ్యము. సం విణ (ఆ త ఆ) ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

భాగ్యము. సం వి ఆ తుం గి ప్రకాశించునది,
దేవీప్రసాదము, మిగులఁ ప్రకాశించునది.

